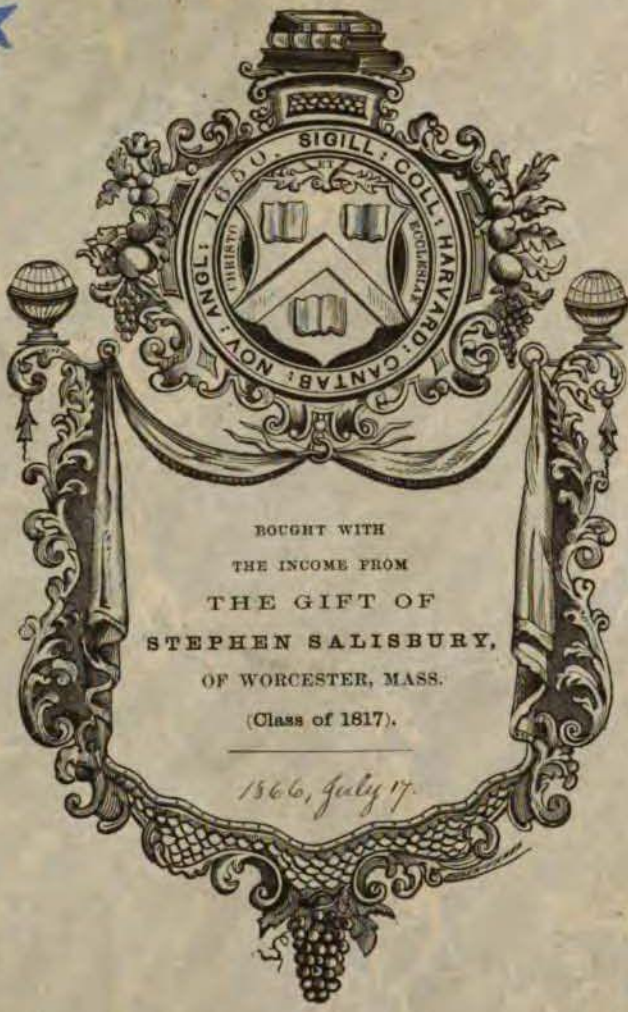

19.81

c 550.4

BOUGHT WITH
 THE INCOME FROM
 THE GIFT OF
 STEPHEN SALISBURY,
 OF WORCESTER, MASS.

(Class of 1817).

1866, July 17.

PATROLOGIÆ

CURSUS COMPLETUS,

SEU BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRÆ, UNIFORMIS, COMMODA, OECONOMICA,
OMNIUM SS. PATRUM, DOCTORUM SCRIPTORUMQUE ECCLESIASTICORUM,

SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM,

QUI AB ÆVO APOSTOLICO AD ÆTATEM INNOCENTII III (ANN. 1216) PRO LATINIS,
ET AD CONCILII FLORENTINI TEMPORA (ANN. 1439) PRO GRÆCIS FLORUERUNT :

RECUSIO CHRONOLOGICA

OMNIUM QUÆ EXSTITERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER QUINDECIM PRIORA
ECCLESIE SÆCULA,

UTA EDITIONES ACCURATISSIMAS, INTER SE QUONIAM NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS, PERQUAM DILIGENTER CASTIGATA; DISSERTATIONIBUS, COMMENTARIIS VARIISQUE LECTIONIBUS CONTINENTER ILLUSTRATA; OMNIUM OPERIBUS POST AMPLISSIMAS EDITIONES QUÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DEBENTUR ABSOLUTAS, DETECTIS AUCTA; INDICIBUS ORDINARIIS VEL ETIAM ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TOMOS, SIVE AUCTORES ALICUIUS MOMENTI SUBSEQUENTIBUS, DONATA; CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET TITULIS SINGULARUM FACINARUM MARGINEM SUPERIOREM DISTINGUENTIBUS SUBJECTAMQUE MATERIAM SIGNIFICANTIBUS, ADORNATA; OPERIBUS CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO AUCTORITATE IN ORDINE AD TRADITIONEM ECCLESIASTICAM POLIEMENTIBUS, AMPLIFICATA; DUCENTIS ET QUADRAGINTA INDICIBUS SUB OMNI RESPECTU, SCILICET, ALPHABETICO, CHRONOLOGICO, ANALYTICO, ANALOGICO, STATISTICO, SYNTHETICO, ETC., RES ET AUCTORES EXHIBENTIBUS, ITA UT NON SOLUM STUDIOSO, SED NEGOTIIS IMPLICATO, ET SI FORTE SINT, PIGNIS ETIAM AD IMPERITIS PATEANT OMNES SS. PATRES, LOCUPLETATA; SED PRESERTIM DUOBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS INDICIBUS, ALTERO SCILICET RERUM, QUO CONSULTO, QUIDQUID NON SOLUM TALIS TALISVE PATER, VERUM ETIAM UNUSQUISQUE PATRUM, ABSQUE ulla EXCEPTIONE, IN QUODLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO INTUITU CONSPICIATUR; ALTERO SCRIPTURÆ SACRÆ, EX QUO LECTORI COMPERIRE SIT OBVIUM QUINAM PATRES ET IN QUIBUS OPERUM SUORUM LOCIS SINGULOS SINGULORUM LIBRORUM SCRIPTURÆ VERSUS, A PRIMO GENESEOS USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPSIS, COMMENTATI SINT :

EDITIO ACCURATISSIMA, CÆTERISQUE OMNIBUS FACILE ANTEPONENDA, SI PERPENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAS, CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, CORRECTIONIS PERFECTIO, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS TUM NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODA SIBIQUE IN TODO PATROLOGIÆ DECURSU CONSTANTER SIMILIS, PRETII EXIGUITAS, PRÆSERTIMQUE ISTA COLLECTIO UNA, METHODICA ET CHRONOLOGICA, SEXCENTORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORUMQUE HACTENUS RIC ILLIC SPARSORUM, VEL ETIAM INEDITORUM, PRIMUM AUTEM IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS ET MSS. AD OMNES ÆTATES, LOCOS, LINGUAS FORMASQUE PERTINENTIBUS, COADUNATORUM, ET EX INNUNERIS OPERIBUS TRADITIONEM CATHOLICAM CONFLANTIBUS, OPUS UNICUM MIRABILITER EFFICIENTIUM.

SERIES GRÆCA POSTERIOR,

IN QUA PRODEUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORESQUE EKLÉSIE GRÆCÆ AB ÆVO PHOTIANO AD CONCILII USQUE FLORENTINI TEMPORA, ET AMPLIUS, NEMPE MORTEM CARDINALIS BESSARIONIS.

ACCURANTE J.-P. MIGNE,

Bibliothecæ cleri universæ,

SIVE CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

PATROLOGIA, AD INSTAR IPSIUS ECCLESIE, IN DUAS PARTES DIVIDITUR, ALIAM NEMPE LATINAM, ALIAM GRÆCO-LATINAM. AMBÆ PARTES JAM INTEGRE EXARATÆ SUNT. LATINA, 222 VOLUMINIBUS MOLE SUA STANS, 1110 FRANCIS VENIT: GRÆCA DUPLICI EDITIONE TYPIS MANDATA EST. PRIOR GRÆCUM TEXTUM UNA CUM VERSIONE LATINA LATERALI COMPLECTITUR, ET 109 VOLUMINA, PRO PRIMA SERIE GRÆCA, NON EXCEDIT. POSTERIOR AUTEM VERSIONEM LATINAM TANTUM EXHIBET, IDEOQUE INTRA 55 VOLUMINA RETINETUR. SECUNDA SERIE GRÆCO-LATINA AD 58 VOLUMINA TANTUM ATTINGIT: DUM HUIUS VERSIO NERE LATINA 29 VOLUMINIBUS EST ABSOLUTA. UNUMQUODQUE VOLUMEN GRÆCO-LATINUM 8, UNUMQUODQUE NERE LATINUM 5 FRANCIS SOLUMMODO EMITUR: UTROBIQUE VERO, UT PRETII HUIUS BENEFICIO FRUATUR EMPTOR, COLLECTIONEM INTEGRAM, SIVE LATINAM, SIVE GRÆCAM COMPARET NECESSE ERIT; SECUS ENIM CUIUSQUE VOLUMINIS AMPLITUDINEM NECNON ET DIFFICULTATES VARIA PRETIA ÆQUABUNT. IDEO, SI QUIS EMAT INTEGRE ET SEORSIM COLLECTIONEM GRÆCO-LATINAM, VEL EAMDEM EX GRÆCO LATINE VERSAM, TUM QUODQUE VOLUMEN PRO 9 VEL PRO 6 FRANCIS SOLUM OBTINEBIT. QUÆ CONDITIONES POSTERIORI PATROLOGIÆ LATINÆ SERIEI, PATRES AB INNOCENTIO III AD CONCILII TRIDENTINUM EXHIBENTI, APPLICABUNTUR. PATROLOGIA QUÆ MANUSCRIPTIS IN BIBLIOTHECIS ORBIS UNIVERSI QUIESCENTIBUS CONSTABIT, NECNON PATROLOGIA ORIENTALIS, CONDITIONIBUS SPECIALIBUS SUBICIANTUR, ET IN TEMPORE SUO ANNUNTIABUNTUR SI TEMPUS EAS TYPIS MANDANDI NOBIS NON DEFUERIT.

PATROLOGIÆ GRÆCÆ TOMUS CXXXVI.

EUSTATHIUS THESSALONICENSIS METROPOLITA. ANTONIUS MELISSA.

EXCUDERATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE, EDITOREM,
IN VIA DICTA THIBAUD, OLIM D'AMBOISE, PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO
D'ENFER NOMINATAM, SEU PETIT-MONTRORGE, NUNC VERO INTRA MUENIA PARISIENSIA.

1863

C55014

TRADITIO CATHOLICA.

SÆCULUM XII. ANNI 1190-1200.

ΤΟΥ ΣΟΦΩΤΑΤΟΥ ΚΑΙ ΛΟΓΙΩΤΑΤΟΥ

ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΠΑΝΤΑ

ΟΣΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΕΣΤΙΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΣ.

SAPIENTISSIMI ET DOCTISSIMI

EUSTATHII

THESSALONICENSIS METROPOLITÆ

OPERA

QUOTCUNQUE ARGUMENTI SUNT ECCLESIASTICI.

ACCEBUNT

ANTONII MONACHI

COGNOMENTO *MELISSÆ*

LOCI COMMUNES EX SACRIS ET PROFANIS AUCTORIBUS COLLECTI.

ACCURANTE ET DENUO RECOGNOSCENTE J.-P. MIGNE,

BIBLIOTHECÆ CLERI UNIVERSÆ,

SIVE

CURSUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

EUSTATHII TOMUS POSTERIOR. ANTONII TOMUS UNICUS.

VENIT 22 FRANCIS GALLICIS.

EXCUEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,
IN VIA DICTA THIBAUD, OLIM D'AMBOISE. PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO
D'ENFER NOMINATAM, SEU PETIT-MONTROUGE, NUNC VERO INTRA MOENIA PARISIENSIA.

1865

TRADITIO CATHOLICA.

SÆCULUM XII, ANNI 1190-1200.

ELENCHUS

AUCTORUM ET OPERUM QUI IN HOC TOMO CXXXVI CONTINENTUR.

EUSTATHIUS THESSALONICENSIS METROPOLITA.

OPERUM * CONTINUATIO.

De Thessalonica urbe a Latinis capta.	9
Laudatio S. Philothei Opsiciani.	141
S. Demetrii martyris Invocationes.	161
Panegyricus sermo de eodem.	169
Ad Stylitam quemdam Thessalonicensem.	217
De SS. Alpheo et sociis martyribus.	263
De SS. martyribus Anania, Azaria et Misaele in fornacem conjectis.	289
De obedientia magistratui Christiano debita.	301
Prologus ad Pindarica.	359
De simulatione.	373
Contra injuriarum memoriam.	407
Expositio hymni pentecostalis Damasceni, ex editione Romana.	501
Epistolæ.	1245

ANTONIUS MELISSA.

Sententiæ sive loci communes ex sacris et profanis auctoribus collecti.	765
<i>Index ad Antonii Melissa Locos communes.</i>	1333

* Eustathii scripta hic enumerata et ea quæ tomus superior complectitur, latine prodeunt ex interpretatione nostra.

EUSTATHII

NARRATIO

DE THESSALONICA URBE A LATINIS CAPTA.

Τοῦ αὐτοῦ Θεσσαλονίκης συγγραφή τῆς εἰδῆς ὅστε
ρας κατ' αὐτὴν ἀλώσεως, ἠρώσθημένης
μὲν ἐπὶ τῆς κατὰ τὸν Κομνητὸν Ἀνδρόνικον
δυσδαίμονος βασιλείας καχερίας λόγῳ, ἦν
ἐκείνος φαῦλι θιαυτῶν κατὰ τῆς οἰκουμένης
πολλῆν ἐκ μακροῦ ἠθροίε, ταχὺ δὲ πάντῃ τε-
θεραπευμένης ὑπὸ τοῦ ἐλευθερωτοῦ, μεγάλου
βασιλέως Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου, διαδοξαμέ-
νου ἐκείνου εὐδαιμόνων καὶ εὐτυχῶς τῷ κό-
σμῳ, προτοία καὶ εὐμενεία Θεοῦ, μετ' οὐ πολ-
λὰς ἡμέρας τοῦ ἀλῶναι τὴν πόλιν, ἐν τῷ
χρησασθαι ὀξυχειρία ἔργων, ὡς δὲον μάλιστα
ἕτερος καιρὸν εὐρημῶς περιηγήσεται.

Προθεωρία τῆς τοιαύτης συγγραφῆς.

α'. Πόλεων ἀλώσεις ἱστορούμεναι εἴτε συγγρα-
φόμεναι μεθόδοις διοικούνται ὡς τὰ πολλὰ ταῖς
αὐταῖς. Οὐτε δὲ ἀπάσαι τὰς ἐπιβαλλούσας ἠναγκα-
σμένως ὁ γράφων διαχειρίζεται, οὐδὲ μὴν τὰς ἀμ-
φοτέρωθι: χρηστάς ὡσαύτως διοικονομήσεται· ἀλλὰ
καθιστορῶν μὲν καὶ ἀπαθῶς γράφων, καὶ θεολογή-
σει ἔστιν οὐ, καὶ πρὸς φύσεως λόγον ἐμπλατυνείται,
καὶ τὴν φράσιν δὲ ψιμιθιώσει πρὸς κάλλος ἀπειδί-
στερον, καὶ τοπογραφῆσει, καὶ ἐκφράσσειν ἐναγλα-
σεται, καὶ ὅλως, οἷα ἐξω πάθους λαλῶν, πολλὰ δια-
θήσεται πρὸς χάριν ἀκοῆς· οὐκ ἀφίεται, δὲ οὐδὲ
τῶν ὡς εἰκός, στοχαζόμενος αὐτὸς ἐνταυθα γὰρ ἔτι
μηδὲ παρῆν τοῖς ἀφηγουμένοις κακοῖς, ὡς καὶ πα-
θαίνεσθαι, καὶ αὐτὰ δὴ φράζειν ἐκεῖνα. Καὶ οὕτω
μὲν ὁ τὰ πρὸς ἱστορίαν δηλῶν. Ὁ δὲ καὶ συγγρα-
φόμενος καὶ χρωτισθεὶς τῷ κατῷ, πάντων ἐκείνων
προσάφεται μὲν ἀναγκαίως, οὐκ ἐπὶ τοσοῦτον δὲ
μόνῳ πλεονάζειν ὀφείλων τῷ πάθει, καὶ αὐτῷ ἀνα-
λόγως τῇ κατ' αὐτὸν προσωπικῇ ποιότητι. Τοῦ λαοῦ
μὲν γὰρ ὢν, τίνα ἂν ἔχοι ψόγον, εἰς κόρον παθαί-
νόμενος; Βίβη δὲ ἀνεμένως τῷ κατὰ πνεῦμα, καὶ με-
ταξὺ τοῦ πενθεῖν καὶ τοῦ εὐχαριστεῖν τῷ κρείττονι
οὐκ ἐπιτελεῖσθαι ἐρυμνόν, ἀλλὰ χάος μέγα βλέπων,
φείβοιτ' ἂν ἀκράτως τραγυθεῖν. Ὁ δ' αὐτὸς οὐδ' ἂν
παίξοι, χορεύων ἐν πένθεισιν, ὅμοιον δὴ τι καὶ τὸ
πάνυ καλλύνειν τοῦ; λόγους κομμωτικῶς ἐν σκυθρω-
ποῖς πάθει. Καὶ τὰ ἄλλα δὲ συγγραφικὰ εἶδη σω-
φρόνως μεταχειριεῖται κατὰ μέθοδον ἰδίαν, οὕτε
παράδοξα ἐκτιθεῖς ἀκούσματα κατὰ τὸν ἀπαθῆ ἱστο-
ρικόν, οὐτ' ἄλλα, ὅσα πρὸς οὐκ ἀκαιρον φιλοτιμίαν
καὶ πολυμαθία; ἑνδείξειν οἱ ἐξω πάθους τεχνάζοντα.

β'. Εἰ τοίνυν καὶ ἐμὲ τοίνυνδὲ τίνα ἡ παρούσα συγ-
γραφή διαδείξει, αὐτίκα φανεῖται. Ἀρξεται δὲ ὁ
ὑποταταγμένος λόγος ἀναγκαίως ἐξ αὐτοῦ πάθους,
ὅτι μηδὲς ἦν τὸν ἐν ἐλευθερίῳ ὄντα μὴ τραγικεῦσα-

PATR. GR. CXXXVI.

*Ejusdem Thessalonicensis metropolitae narratio de
expugnatione (utinam ultima!) hujus urbis male
se habentis, sub Comneni Andronici imperio fu-
nesto, qui pravo regimine orbem terrarum multis
aerumnis vexavit, et quæ brevi restaurata est a
generoso magno imperatore Isaaco Angelo, qui
illi bona sorte ac pro bono mundi successit, provi-
dentia ac benevolentia Dei non multo post expu-
gnatam urbem, diligentiam maxime necessariam
adhibens in executione, Deo adjuvante, ut, suo
tempore, aliter sermo exponat.*

ἦν, ἥς αὐτῷ Θεὸς συνεπήψατο, καθὰ λόγος

Proœmium hujus narrationis.

1. Urbium expugnationes relatæ sive descriptæ
eodem fere modo litteris mandantur. Nec vni-
omnes omnino occurrentes aggredietur scriptor,
nec quæ æqualiter intersunt æqualiter tracta-
bit; sed historicus ac simplex scriptor, modò
argumentabitur cuius est, modò pro ingenio suo
sermonem protrahet. Ad nimiam venustatem phra-
sim succabit ac coloribus depinget, utque locutin-
ibus splendescat, unoque verbo, ut aures, salva
veritate, dulciter exerceantur, totis viribus nitetur.
Nihil non faciet ut, quod justum est, eo spectans,
cum narratis calamitatibus non affuerit, incale-
scant sicutque eas describat. Ita quidem ager sim-
plex rerum scriptor. Ille vero qui hujus histo-
riæ ac calamitatis pars fuit, hæc omnia præ
necessitate sed leviter tanget, cum illi non tantum
opus sit passione, hocque pro qualitate ipsius per-
sonæ. Qui si ex populo esset, quantæ vituperationi
esset obnoxius, ob nimium ardorem! Qui vero
mundo mortuus est secundum spiritum, astat-
que inter lacrymas gratiasque Omnipotentis agen-
das, nihil inexpugnabile, sed magnum chaos videns
minime tragœdiam ager. Idem non ludet, medio lu-
ctu saltans, quasi in dicendis tristibus sermonem
omnino succaret; cæteraque scribenda simul sa-
pienter diriget secundum propria methodum,
nec documenta nova tradens sicut simplex histo-
ricus, nec alia quæ nobili æmulatione doctrinæ-
que ostensione iuveniunt qui similia non sunt
in animo experti.

2. Si ergo hoc præsens scriptum me fuisse talem
probaturum est, statim videbitur. Hic autem ser-
mo ex ipsa passione iucipiet, cum cum, qui in
mediis calamitatibus versabatur, non primum la-

mentari non erat possibile. Deinde lamentatione deposita, auctoriq̄ mali et asseclis illius facta aliqua exprobratione, plane sapienterque magna quoque erunt dicenda. Atque hic sermo partim simpliciter, ut oportebat, partim elegantius a capite incipiet, quod importune præpositum contextim ordinatimque in habentia finem loquendi recidet. Rursumque quæ sunt expugnationis fusius tanget, cum et ipsa sit hujus operis præcipuus scopus. Ἐπει καὶ αὕτη μάλιστα πρὸς ἔργου ὑποδέβληται τῇ

3. Quoniam vero in his signa manifestat Divinitas, quæ quidem etiam tunc apparuerunt, de quibusdam sermo noster sobrie loquetur. Non tacebit quoque causas peccaminosas, propter quas calamitates, ipsiq̄ item auctores in opere jure ponuntur. Inquiret vero paululum has causas scriptum in fine omnis tractatus juxta methodum doctrinalem. Non enim in alio tempore recognitæ vel audita: sunt, sed cum sermocinationes dierum sanctorum jejunii auribus excipiuntur, ut in prædicationem sacram finiat, sermo noster alio modo inchoatur, scilicet a malis quæ passa est civitas.

Exordium expugnationis narratæ.

1. Tempus hoc præsens, si quod aliud rerum statum vidit, quem homo passionis expertus stansque longe ab hujus periculo, magnum non dubitabit dicere, gravem, omni calamitate plenum, abhorrendum, fere intolerabilem, omnino lamentabilem, exigentem lacrymarum fontes, et his similia. Qui vero, ut aiunt, captus retibus, nostroque negotio est implicatus, forsitan non valeret convenienter appellare istud malum, in cogitationibus suis turbatus multitudi-^{ne} successioneque eventuum qui quasi absorbent unamquamque calamitatum, multas ac varias appellationes exigentes. Quamvis vero excogitare posset mali denominationem, hoc non immerito dicit magni luminis umbram. Ille nihil ad commovendos animos dicens (alias vocibus aliis fuisset utendum), recte tamen magnitudini malorum nostrorum addet.

2. Num enim inter civitates quæ sub cælo sunt maxime florens Thessalonica tantum pati debuit, quantum nunc patitur. Eo autem devenit, ut ipsi hostes horreant; facies amasix amota contristat etiam qui antea non amabat. Hen! inimicus tantæ civitatis divitis infestus destruxit eam ac consumpsit; devastavit autem ita ut nullum pristinx pulebritudinis vestigium remaneat. Muri ejus diruti omnesque ædes sacræ destructæ loca omnibus venerabilia: nobiles domus violatæ: opesque civium aliæ ablatæ, aliæ effusæ, aliæ dispersæ. Quid plura? hic non est locus, ut oporteret, hæc per singula referendi. Multitudo vero civitatis non solum militaris, sed etiam cætera, tam clerus sæcularis, quam laici, quis satis habeat lacrymarum? Necnon et qui tumultum fugerant, cum hi solitarii in portum perventissent,

Α σθαι τό γε πρότον. Ἔτα καθιστάμενος; τοῦ οἴκτου, καὶ τι πρὸς βῆρο; ὑπομεμφόμενος τὸν αἰτιον καὶ συναίτιον τοῦ κακοῦ, γενήσεται τοῦ καὶ εὐκρινῶς καὶ σαφῶς, ἐπὶ τι δὲ καὶ μεγαλειῶς ἀφηγησάθαι. Καὶ πῆ μὲν ἀφελῶς, ὡς ἔχρη, πῆ δὲ καὶ γλαφυρότερον καὶ ἀπὸ κεφαλῆς ἠρηγμένος, ἧς οὐδὲν καιρῶς πρεσβύτερον, καταθήσεται εἰς τὰ ἐχόμενα καθ' εἰρήμην καὶ τάξιν οὐ πάντη ἀπεριλάλητον. Καὶ ἄψεται πάλιν τῶν τῆ; ἀλώσεως πλατύτερον κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην, συγγραφῆ.

γ'. Ὅτι δὲ καὶ σημεῖα ἐν τοῖς τοιοῦτοις προφαίνει τὸ θεῖον, ἃ δὴ κἀναυθα ἐμφανῶς προέλαμψε, προσεφέψεται καὶ τοιοῦτων τινῶν ὁ λόγος εἰς σύμμετρον. Οὐκ ἀποστήσεται δὲ οὐδὲ τοῦ ἐκθέσθαι ἁμαρτητικὰς αἰτίας, ὧν ἕνεκεν τὰ θεῖνα, ὃ καὶ αὐτὸ οἱ συγγραφόμενοι ἐν ἔργῳ ἐλλόγως τίθενται. Ἀνασκαλεύσει δὲ ἀμυδρῶς ἡ συγγραφὴ τὰ τοιαῦτα αἷτια ἐν ὑστέρῳ τοῦ ὅλου λόγου κατὰ μέθοδον διδασκαλικήν. Οὐ γὰρ ἐν ἑτεροῖσι καιρῶ καὶ ἀνέγνωσται καὶ ἐκδόδοται, ἀλλ' ὅτε οἱ προεισῶδοι τῶν νηστήμιων ἁγίων ἡμερῶν κατηχοῦνται εἰς ἀκοῆς ὡς ἀποτελεῦσθαι τὸν λόγον εἰς διδασκαλίαν ἐκκλησιαστικὴν, ἀρξάμενον ἄλλως, ἀφ' ὧν κακῶν ἡ πόλις ἔπαθεν.

Ἀρχὴ αὐτοῦ τοῦ συγγραφικοῦ λόγου τῆς ἀλώσεως.

α'. Ἐφ' ἡγε καὶ ὁ καθ' ἡμᾶς ἄρι χρόνος, εἴπερ τις ἕτερος τῶν πάλοι, ὑπόθεσιν, ἦν ἀπαθῆς μὲν ἀνθρωπος καὶ μικρὸν ἔστω; τοῦ κατ' αὐτὴν κινδύνου μεγάλην εἴποι ἂν, καὶ βαρυσύμφορον, καὶ πάνδεινον, καὶ ἀπευκταῖον, καὶ οὐ ῥῆον φορητὴν, καὶ πολυπενθῆ, καὶ δακρῶν πηγῆς ἐθέλουσαν, καὶ τρι-αὐτὰ τινα. Ὁ δὲ δικτύων, ὃ φασί, πειραθεῖς καὶ καθ' ἡμᾶς ἐνεληθεῖς τῷ πράγματι, ἴσως μὲν οὐκ ἂν εὐπορήσοι, πρὸς ἀξίαν ὀνομάσαι τὸ κακὸν, ἐκκρουόμενος οὐπερ ἐθέλει νοεῖν, τῷ ποικίλῳ καὶ ἐπαλλήλῳ τῶν συμφορῶν, ὅσα κατέρασκον ἐκάστου τῶν δύστηχούτων, πολλαῖ; καὶ διαφόροις οἰκείουμένοι κλήσεις. Εἰ δὲ καὶ δυνήσεται κατευστοχησαι τοῦ κακοῦ πρὸς ἕπος, ἐροῖ ἂν αὐτὸ οὐκ ἀπεικόντως φαστήρος μεγάλου ἀφάνειαν· οὐδὲν μὲν ἐκεῖνος λέγων πρὸς πάθος (ἐχρη γὰρ ἄλλοις ὀνόμασιν ἐναυθα παθήνασθαι), τῷ μεγαλειῳ δὲ ὁμοῦ ὀρθῶς ἐπιβάλλον τοῦ δυσπραγήματος.

β'. Ἡ γὰρ οὐ τοιοῦτόν τι τὴν ἐν ταῖς ὀπ' οὐρανὸν πόλεσι πάνυ λαμπρὴν φλίνουσαν Θεσσαλονικὴν οὕτω παθεῖν, ὡς νῦν ἔχει; Ἐχει δὲ, ὡς ἂν ἀπεύξαιντο καὶ ἐχθροί· ὡσεὶ καὶ καλὸν εἶδος ἀφανισθὲν λυπεῖ καὶ τὸν ἦν δτε ἀπόστορον, ὧμοι δαίμονοι! ὅς οὕτω βριθὺς τηλικαύτης πόλεως εὐετηρίῳ ἐνήλατο καὶ κατέστρεψεν. Ἀπήγαγε μὲν οὖν αὐτὴν τέλεον, ὡς μηδὲ λειψανὸν ἐναπομείναι παλαιᾶς καλλονῆς. Καὶ τελεῖ μὲν αὐτῆς ἠχρειωμένα, καὶ ἰερὰ τὰ πάντα κατηκισμένα, εἰς ὅσον οὐδὲ τόποι; τολμητοὶ πᾶσι καὶ οἰκοῖ; εὐπερπεῖς κατηχουμένοι· καὶ περισσεῖαι πολιτῶν, αἱ μὲν ἠτλημένοι, αἱ δ' ἐκκεχυμένοι, καὶ ἄλλως δὲ διασπαρμένοι, τί ἂν λέγοιντο, ἐνθα οὐκ ἔστιν, ὡς ἔχρη, αὐτὰ διέξασθαι; Τὸ δὲ ἐν ἡ πόλει πλῆθος, οὐ μόνον τὸ στρατιωτικόν, ἀλλὰ καὶ τὸ λοιπὸν, ὅσον ἐν ἰερᾷ πολιτείᾳ τῇ κατὰ κόσμον, καὶ ὅσον δὲ λατῶν, τί; ἂν ἐς ἀξίαν δακρῶσεις; Ναὶ μὴν καὶ ὅσον

τοῦ βίου τὸν φλοίσβον διακρουσάμενον, ὡς εἰς λιμένα κατήγησε τὸ ἀπρόβητον τῆς ἐνοικίσεως, πάντες οὗτοι ὡσεὶ καὶ ἀκρίδες, πυρὶ κατὰ λήθρον ἐλαυνόμενοι, τῇ καυστηρᾷ μάχῃ πρὸς βλεθρον ἐξετινάσσοντο. Καὶ οἱ μὲν πολέμιοι περιστοιχίζοντες, θυμοῦ πῦρ ἐξέκαιον ἐπὶ τὸ πολιτικὸν ἅπαν· ἐκείνοι δὲ οἱ μὲν ἐπι καταλαμβάνομενοι, καὶ πού καὶ σπαργανούμενοι πυρὶ τοιοῦτω πάντοθεν, οὐκ εἶχον διεκπιπτειν, ἀλλὰ πολυεῖδῃ τὸν κίνδυνον εἶχον· οἱ δὲ ὅσα καὶ σπινθήροι

γ. Ἡἕλιος μὲν νέον προσέβαλλεν ἀρούρας, οὐκ ἔσχε δὲ τὴν θανάσιον διαλῦσαι νύκτα· ἀλλὰ κατεκαυχάτο τοῦ φωτός ἢ τῶν πιπτόντων ζόφωσις. Οὕτω τις ἐφῆθη τὸν γλυκὺν ὕπνον ἀποθέσθαι· ὁ πικρὸς καὶ ἀνέγερτος αὐτὸν διεδέχετο, καὶ ἡναρ κακὸν ἐφίστατο ὑπάρ τῇ κεφαλῇ· καὶ ὁ βλέπων αὐτὸ κατέμυεν εἰς θάνατον. Ἀπῆλλάτετο κλίνας ἐγρηγόρσεως λόγῳ· καὶ ὁ πολέμιος σίδηρος ἄλλως αὐτὸν κατέκλειεν, ὡς ἐκεῖνος χαιρεῖ κοιτάζων. Πολλοὶ δὲ καὶ ἡμεγύμοις ἔτι τὸ κακὸν τοῦτο θηρίον ἐνεφύετο, ἵνα μὴδὲ κάμοι τοὺς ὀδόντας ἐντρίβω σωματῶν καλύμμασι. Καὶ στρατιωτῶν μὲν, ἤδη δὲ καὶ τῶν ἄλλων βρωμαλέων, ἣ καὶ δλωσ ἀκμαίων εἴπερ ὁ πόλεμος ἐδράττετο καὶ δίδεσθα, ἐμπεύρας θξέας δρυχας, ἐκαινοπράγει οὐδὲν φιληδεῖ γὰρ σώμασι τοιοῦτοις ἐκεῖνος, ὅφ', ὧν καὶ συγχροτούμενος θεραπεύεται ὡς τὰ πολλά· εἰ δὲ καὶ ἀνδρας ἀθλοῦς ἐφιλοτιμεῖτο ἀπάγειν, ἤδη τυμβογέροντας ὄντας, καὶ εἰς γῆν κεκυφότας, καὶ πού, κρινῆ καὶ πληγῆναι, γινομένου τοῦ Χάρωνος, οἷς τῷ θεῷ παρεντο· καὶ γραῦς δὲ, τὰς πλείους καὶ ἐξ ὀμμάτων οὖσας· καὶ κωφευούσας διὰ βιβθὺ γῆρας, καὶ οὐτε βλέπούσας τὸ τῶν νῆπιων ἀστραπαῖον, οὐτε βροντῆς αἰσθανομένας· τῆς ἐξ ἀπειλῶν, ἀλλὰ τοῦτο οὐ φρενήρης Ἄρης, ἀλλὰ δόρυ ἐνήργει μαινόμενον, καὶ ξίφος οὐκ εὐδιόκριτον.

δ. Οἰκτιστα δὲ ταῦτα βροτοῖς· ἐλεεινώτατον δὲ, ὅτι καὶ βρέφη συνέκλειτο τοῖς παντοδαπῶς πίπτουσι, τὰ μὲν συνεχκεντούμενα ταῖς φερούσαις ἀγκάλας, τὰ δὲ τῷ καταβρίπτεσθαι ὑπὸ δέους ἣ καὶ φόνου τῶν βασταζόντων, τὰ πλείω δὲ συγκαταπατούμενα. Ἡ γὰρ τοῦ φεύγειν ἀνάγκη καὶ τοιοῦτον ἀπλήγα φόνον ἐτυράννει, τὸν μὲν, ἔσω τῶν ἐκκλησιῶν ὠθιζομένου τοῦ λαοῦ, καὶ τῇ συμπλήσει δυστυχοῦντος ψυχῶν ἀπαγωγῆν· τὸν δὲ περὶ τῆς ἀκροπόλεως τὴν εἰσοδον, ὅτε, πολεμικοῦ δόρατος ἄνω τοῦ κατὰ θάλασσαν ἐφίου πύργου ἀρθέντος τοῖς ἀντιμάχοις εἰς σύσσημον τοῦ τὴν πόλιν ἤδη καταπεπονησθαι, ὡς καὶ ἀναβρίχασθαι τοὺς βουλομένους ἐξωθεῖν, τὸ μὲν κάτω περιεῖναι ἀπέγνωστο· ἦραν δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς οἱ πλείους ὡς εἰς ὄρη τὴν ἀκρόπολιν, ἔνθα βοήθειαν ἐκαρπάζουσιν αὐτοῖς ἔσσεσθαι.

ε. Ὁ δὲ μάλιστα τὴν τοῦ κακοῦ πολυφθορίαν ἐνεαῦθα κατηγορεῖ, τοῦτ' ἦν, ὅτι ταῖς νεκρικαῖς θημιοναῖς· καὶ ἀλόγων ζώων σώματα παρετίθειτο. Ἀχωρήτου γὰρ ὄντος μὲν πύλη τοῦ συνεβρευκότος ἄνω λαοῦ, καὶ βιαζομένων μὲν παραδύεσθαι, ὥστε σώζεσθαι, μὴ ἐχόντων δὲ παραδύεσθαι· ἐκάστων, τῶν τε πεζῶν, τῶν τε καθ' ἵππους, ὁ κατόπιν θέων βαρῶν· ἔγλο· τὸν προάγοντα, καὶ τῇ ἐπιπτώσει πάσων ἐκεῖνος τὸ δμοιον ὑπὸ τῶν ὀπισθαίτερον ἐγκειμένων, οὐδ' αὐτῶν ἀπῆλλαγμένων τοῦ καθ' εἰρμὸν οὕτω πάσχειν, εἰς κολωνῶν θανατουμένων ἐκορύφου τὸ σύμπωμα,

A omnes quasi locustæ, in messe igne fugatæ, igneo certamine ad mortem trahabantur. Hostes autem circumcurrentes, in omne ædificium civitatis ignem mittebant iræ. Illi vero, alii deprehensi passimque et undique hoc igne circumfusi, quo fugerent non habebant, sed multiforme periculum videbant; alii vero sagittis quasi scintillis, e longinquo vexabantur.

τοῖς βέλεσι πόρρωθεν ἔπασχον τὸ κακόν.

3. Modo supra campos sol apparuerat nec hanc nefastam noctem solvere potuerat, sed lumen deridebant cæsorum tenebræ. Nondum quisquam somnum dulcem excutere potuerat, sed amarus aliusque tenebat, somnioque malo ei successit visio vera, illamque contemplantes in morte occlusi sunt oculi. Ratione vigiliæ mutatus est lectus, hostileque ferrum aliter reclinavit eum qui gaudens discubuerat. Multos vero adhuc seminudos invasisit hæc fera cui non satis fuit suis dentibus corporum velaimenta dilanasse. Si unguis acutis dilacerati sunt milites, atque alii robusti vel qui omnino ætate florent in pugna, nihil mirum hujusmodi corporibus bellum delectari siquidem in iis præcipuum nutrimentum invenit. Sed quæ gloria sit senes imbecilles trucidare, qui jam astant Januis tumuli, in terram inclinati, quique, priusquam feriantur, Charontis sunt, cujus præsentia timori est; anusque, plerasque oculis captas, surdas præ extrema senectute, nec armorum fulgura videntes, nec tonitrua minantia audientes; hoc non prudens Mars, sed hasta furens ac gladius insaniciens operatur.

4. Hæc equidem luctuosa mortalibus. Sed quod præcipue animum commovet: infantes uticunque simul cum casis jacentes, alii interfecti inter brachia mortua, alii dejecti a portantibus seu præ timore seu præ cæde, plerique conculcabantur. Cædes enim sine ictu fugienda erat, tum populi in ecclesias confugientis atque in turba mortem acerbam invenientis, tum in ingressu arcis, cum, hasta hostili de turri orientali quæ imminet æquori, elevata contra adversarios in siguum urbis jam redactæ, quasi velent egredi, au superfuert ignotum est: plerique autem levaverant oculos in arcem quasi in montes unde sibi venturum auxilium sperabant.

5. Quod autem maxime hujus calamitatis extremilatam accusabat, erat acervus jumentorum acervis mortuorum additus. Cum enim unam ad portam convenisset ad ascendendum innumerus populus, se intromittere conans, propter salutem, unusquisque autem penetrare non posset, alii pedites, alii in equis sedentes, turba densa illi quæ præcedit retro insistens, ac propter lapsus idem patiens ab his qui sequuntur, omnibus idem patientibus quibus via eadem est, acervum mortuorum complebat, omnibus una jacentibus hominibus, equis, mulis,

asinis, qui suppellectilem in dorso portabant. Collis hic ibi turri urbis juxtapositus erat, fere similis molibus contra muros exstructis quas bellum aliquoties construit. Et hæc facta sunt ad portam arcis quæ ob oculos est. Quos vero continebat quæ erat intus, cum dux imbecillis eam frogit, fugæ male favens, ipsi novi generis tragœdia se obtulit.

Ὁς δὲ συνέτυχε καὶ ἡ ἐνδοτέρω, ὅτε ὁ ἀχρεῖος αὐτὴν εὐγειν, ἄλλη τραγωδία οὗτοι καινότερος.

6. Quasi enim non satis multi interfecti a'ibi fuissent, ille parvus pulchre gestis sed magnus pravitae auxit malum; ac insuper tanquam calamitati complementum delit non ipsa manu gladio interficiens quos malo consilio fuderat, sed præcipue, ut verum dicam, collis viribus pro pugna ac custodia, ut sermo procedens clare demonstrabit. Ita ut machinationibus suis hostes a se converterit, licet hanc civitatem sic perle dimiserit, auctorque cædium fuerit, immolans ipse quibus indulserat tempus. Non enim alius jussit illam præcipuam portam demittere, supra machina elevatam; sed ipse machinam solvens, statim demisit, includensque qui penetrarant, cepit eos qui mala sorte accurrerunt in suum exitium, strangulationis morte vitam committentes, triste spectaculum offerentes, dimidio corporis in interius inclinati, reliqua parte exterius conspecti, merito lugendi.

κεϊμένους οἰκτρὸν θέαμα, τῷ μὲν ἡμίσει τοῦ σώματος φαινομένους τοῖς κτὸς, ὥστε κλαίεσθαι.

7. Fuit autem homo noster adeo promptus in delenda urbe, ut de turri quæ supereminet portis vicinis funem demiserit in hostes ad illum accurrentes, ita ut milites in turri nihil prodessent, et semitam ejus funemque per risum decantarent.

μελετῆν ὑπὲρ τοῦ ἐρύματος, καὶ τὴν τρίβον αὐτοῦ καὶ τὴν σχολὴν ταύτην ἐπαράτους ἐξιχνιάζεσθαι καὶ περιάδεσθαι.

8. Hic commotus inducor ad virum compellendum sic inquisiturus: Cur tandem, optime dux, civitatem destruere sinens, partes editas occupasti, intereque festinasti intus, si sic brevi eam inter manus hostium captivam esses relicturus? Cur miseram vocem ad misericordiam movendam non exultisti, antequam suffocares quos porta tenebat atque cæteros? Quomodo non moveret risum, illum currere in arcem tanquam in præsidium, ascendereque in turrim tanquam in locum altitudine tutum, statimque se demittere per funem, hocque citius quam situla in lunc putei? O maxime risu dignum cum dux illustris constitutus ante portas orientales tanquam ad illustrem pugnam, dein videns quemdam ex hostibus velociorem superantemque vallum, habenas dimiserit equo ad irruendum, procedens contra omnem aciem exercitus. Postquam autem quos invenerat subegisset et irrupisset superius, dein multos interfecisset porta, de qua locuti sumus, alios illa porta ex alto demissa, alios vero qui exterius erant, cito ascendit pugnaturus e turri, citius vero descendit ad capturam, in hoc uno fortis quod non in sporta tardius dimissus fuit, sed momento ad-

πάντων ὁμοῦ πεφυρμένων, ἀνθρώπων, ἵππων, ἡμίφωνων, ὄνων, οἷς ἐπισεσαγμένα ἦσαν τὰ τοῖς πολλοῖς ἀναγκαστά. Καὶ βουνὸς ἐκεῖνος τοιοῦτος ἀντανίστατο τῷ τῆς πόλεως ἐκεῖσε πυργώματι, μικροῦ παρεοικῶς τοῖς ἐγειρομένοις πρὸ τειχέων χιωμασιν, ἃ δὴ καὶ αὐτὰ σκευρεῖ ποτε πύλεμος. Καὶ ταῦτα μὲν πρὸς τῇ πύλῃ τῆς ἀκροπόλεως, τῇ γε προφανομένῃ ἀκαίρως κατήραξε στρατηγός, παρεισφθαρίεις ἐν τῷ

ς'. Ὅτι περ γὰρ μὴ ἀρκούντων τῶν ἄλλως πεπτωκότων, προσεπήξῃσε τὸ κακὸν ἐκεῖνος ὁ μικρὸς μὲν τὰ καλά, μέγας δὲ τὴν πονηρίαν· καὶ οἶόν τινα κορωνίδα καὶ αὐτὸς τῷ δυστυχίματι ἐκαφαλαιώσατο, οὐκ ἀνασχομένοιο μὴ καὶ αὐτόχειρι φόνῳ προσεπιδράψαι, οὐδὲ δυσβουλίας κατεστρατηγήσατο, μάλιστα δ' εἰπεῖν τὴν πόλιν, ταῖς εἰς μάχην καὶ φυλακὴν καθυφέσειεν, ὡς ὁ λόγος προσηλίων ἐκφανῶς διαγράψεται· ὡς ἂν, οἴμαι, τοὺς πολεμίου πρὸς ἐαυτοῦ ποιησάμενος ἐκμελιξίταιτο, εἶγε καὶ πόλιν τοσαύτην ἀφήκεν οὕτω πεσεῖν, καὶ φόνων δὲ γέγονεν αὐτουργός, ἐπιχαταθύσα; καὶ αὐτὸς, οὐδὲ ἐπεμέτρησεν ὁ καιρός. Οὐ γὰρ ἄλλοις ἐπέταξε χαλασθῆναι τὴν κρυφαλαὴν ἐκείνην πύλιν, μετέωρον ἡρμένην ἐκ μηχανῆς· ἀλλ' αὐτὸς τὸ τέχνασμα σχάσας κατὰ σπουδὴν κατήνεγκε· καὶ κατὰ τῶν παρεϊδυομένων συγκλείσας, ἐπαγίδευσσε τοὺς ὑποτρέχειν λαχόντας εἰς θύεθρον, σφιγκτῶ θανάτῳ μετηλλαχότας τὸ ζῆν, καὶ προκύπτοντας ἐπὶ τὰ ἐντὸς, τῷ δὲ λοιπῷ προ-

ζ'. Ὁ δὲ καὶ εἰς τοσοῦτον ἦν ἀνδρείος διολέσαι τὴν πόλιν, ὡς ἅμα τε τοῦ πύργου γενέσθαι, ὅς ὑπερανίσταται τῶν ἐκεῖσε πυλῶν, καὶ ἅμα διὰ σχολίου καθεῖναι εἰς τοὺς ἐπιδραμόντας πολεμίου ἐαυτὸν, ἔβαντα τοὺς ἐπὶ τοῦ πύργου στρατιώτας κανὴ ἐξιχνιάζεσθαι ἐπὶ τὰ ἐντὸς, τῷ δὲ λοιπῷ προ-

η'. Ἐνταῦθα παθαίνόμενος προάγομαι τι λαλήσει πρὸς τὸν ἄνδρα, καὶ τυθέσθαι αὐτοῦ· Τί δήποτε, ὦ βέλτιστε στρατηγέ, τὴν κάτω πόλιν κατακόπτεσθαι ἀφελς, ἐγένου τῆς ἄνω μοίρας, καὶ σπεύδων ἐκρύβης ἐντὸς, εἰ οὕτω ταχὺ ἐχρῆν σε καὶ αὐτὴν ἀφεῖναι τοῖς ἐχθροῖς ὑποχείριον; Τί δὲ μὴ τὴν ἀγεννῆ φωνῆν, τὴν τοῦ ἐλεηθῆναι σε, προέκρωσας, πρηνῆ καὶ καταπνίξαι τοὺς ἐν τῇ πύλῃ σχεθέντας καὶ τοὺς λοιπούς; Πῶς οὐ γελοῖον εἰσδραμεῖν τὴν ἀκρόπολιν ὡς εἰς ἄμυναν, καὶ ἀναπηδῆσαι εἰς πύργον ὡς ἐπ' ἀγαθῶ τῶν ἄνω ἐσώτων, καὶ αὐτίκα δράσασθαι σχολίου, καὶ ὅσσον κάτω γενέσθαι, ἤπερ καθδίων ἐν ἱμονίᾳ κατὰ φρέατος; Ὡ γέλωτος τούτου, ὅτι παρατεταγμένος ὁ λαμπρὸς ἡγεμὼν πρὸ τῶν ἐφῶν πυλῶν ὡς ἐπὶ μάχῃ λαμπρῶ, εἶτα ἰδὼν ἕνα τινὰ πολέμιον ἐλαφρὸσθέντα καὶ ὑπερφανέντα κατὰ τῶν ἐπάλλεων, ἀνήκε τὸν ρυτῆρα τῷ ἵππῳ θέειν, προτρέχων τοῦ παντὸς ὁμίλου τῆς στρατιᾶς· καὶ συμπατήσας τοὺς παρευρημένους, καὶ εἰσδραμὼν ἄνω, εἶτα καὶ βλάψας πολυλοῦς διὰ πύλης, ἦν προσεθεμέμεθα, τοὺς μὲν ὑπ' αὐτῆς ἐκείνης κατενεχθείσης ἐκ μετεώρου, τοὺς δὲ καὶ οἷς ἐξω συνεκλείσθησαν, ταχὺ μὲν ἀνέβη πυργωμαχῆσων, τάχιον δὲ κατέβη δουλοσόμενος, τοῦτο καὶ μό-

νον ἀνδρισάμενος, ὅτι μὴ διὰ σαργάνης ἐγαλάσθη ἄ volavit, tanquam vulgaris avis ad pastam suam, σχολειότερον, ἀλλὰ μικροῦ κατεπετάσθη, ὡσεὶ καὶ non vero ut aquila ad nobilem prædam. βοσκηματοῶδες πτηνὸν ἐπὶ νομῆν· οὐ γὰρ δὴ πού ὡσεὶ καὶ τι ἀστῶδες ἐπὶ ἄγραν εὐγενῆ.

θ. Καὶ οὐκ ἐχρῆν μὲν ἄνδρα, κάλαι μεμαλετη- κτά χειρας ἀπλώσαι γυναικικῶς τοῖς δυνάουσιν, εἰς ἔρμα παρσιδύεσθαι, καὶ κόπους δίδόναι τοῖς ἐπι- τρέχουσι, μὴ καὶ εἰς πλεῖον μαίνονται. Ὁ δ' ἀλλὰ τίς φρένας βλαβεῖς ἐφευγε μὲν, ὡς ἐπὶ φυλακῆ, ἀνω- κριτεφέρετο δ' εὐθύς ἐκείθεν, ὡς ἂν εἴη τὸ ἀγεννὲς αὐτοῦ ἄποπον, καὶ μὴ δοξασθεῖη πρὸς τινων, ὡς ἄρα ἔλω μαχόμενος. Ἀνέβης εἰς ὑψος φροῦδος. ὦ οὐτος, τὴ τῆς ἀκροπόλεως· ἠχμαλύτεις αἰχμαλωσίαν, ἦν καὶ ἐκεῖ τοῖς πολεμίοις προδύωκας. Ἀπεναντία ταῦ- τα, οὐς ψάλλει Δαυὶδ, ὅ τὴν κλήσιν φέρων ἠχρειώσας.

ι. Καὶ μὴ μοι νεμασάτω μηδεὶς ἐνταῦθα γέροντι μικροφύχῳ, τοιαῦτα καταλέγοντι ἄνδρος, οὐπερ B ἠδῶς· ἂν μέσον ἦ παρ ἔχοιμι, ὀδῆς ἐμφύς, » κατὰ τὴν Ὀμηρικὴν εἰπεῖν γραῖαν, ἀνθ' ὧν καὶ τηλικαύ- της » πόλεως κατέλυσε κάρηνα, καὶ πολλῶν ἀνδρῶν γούνατ' ἔλυσε. » Γένοιτο δὲ μὴ καὶ εἰσέτι λυθῆναι, ὧ θεὲ βασιλεῦ, καὶ ὧ θεράπον αὐτοῦ, πολιούχε ἡμῶν, μὴ καὶ ἐπεκταθεῖη εἰς μήκιστον τὸ κακόν. Καὶ οἶδα μὲν συνειστών ἐγὼ τὸν ἄνδρα τοῦτον τὰ πρὸ τῆς μά- χης, καὶ εὐλογῶν ἐν εἰρήνης καιρῷ τὰ ἐκείνου· ὅτε οἱ μὲν κέρδους πρηκτῆρες πολλοὶ λαλαγοῦντες ἐπέ- κειντο κατ' αὐτοῦ, ἄπερ ἦθελον· ἡμεῖς δὲ ἄλλως, ὡς ἔπρεπεν, ἠρμωτόμεθα. Καὶ αὐτὸς δὲ ἀντιστρέφων, τὸ φίλον ἐφαίνεν ὑπὲρ ἡμῶν καὶ βλέμμα, καὶ νεῦμα, καὶ τὸ ἐν πρακτικῶς βόδισμα. Νῦν δ' ἀλλὰ τί καὶ δρά- σμεν, εὐρηκότες τὸν ἐπαινετόν ἐκείνον μεταβαλό- μενον, καὶ μηκέτι τόπους εἰς εὐφημίαν ὑποβαλλόμε- C νον; Ἡ πάντως ἐνθυμητόν, ὡς καινὸν οὐδέν· καθὲ στήργων ἐκείνος τὰ πρῶν ἡμῶς, εἶτα ἐν ὑστέροις οὐκ ἠγάπα ἐλέγχοντας, οἶα μὴδὲ σοφὸς αὐτὸς, κατὰ τὸν Παροιμισαστὴν, οὕτω καὶ ἡμᾶς, τότε μὲν πρὸς ἐκεί- νους εἶναι διὰ τὸ ὅσιον, ὅτι μὴδὲ λίαν θρασὺς ἦν, κατὰ τοὺς αὐθεκαστοὺς τὰ κοινὰ εἶναι· εἶτα δὴ διεθρον ἐξ ἐκείνου προσωμένους μισσῖν ὡς αἴτιον, ἄρτι δὲ καὶ ὠλοθρευμένους ἐθέλειν καὶ τι μέγα κα- κὴν ἐκείνῳ προσδάσασθαι, ἀνδρὶ ἄλλως μὲν ἀγαθῷ δέξαντι (οὐ γὰρ σκορακιστόν τὰ πρὸς ἀλήθειαν), οὐς δὲ σπρεδλῶ κανόνι συνδιεγράφη τῷ τοῦ δεσπόζοντος Ἀνδρονίκου, ἀλλ' ἐνταῦθα διεκπεσόντι ἐς ἄκραν φαυλότητα. Οὕτε γὰρ ἀγαπῶν ἦν ἐκείνον, ὡς ὑποκα- ταβαίνοντες παραστησόμεθα, οὕτε αὖ ἀγαπώμενος, D καὶ οὕτε εἰς γέρωσ ἐνοῖαν τινα καθήκων, ἀλλὰ καὶ πονὴν προσρώμενος, ἄπερ ἡμῖν φανέται λυμηνά- μενα. Τοῦτο τε οὖν οὕτω βητέον, καὶ ὅτι οὐκ ἂν ποτε προστήσας τὸ φιλητόν ἐγὼ, κατόπιν θεῖν τὴν ἀλή-θειαν· ἀλλὰ τὰ συμπεσόντα προβαλλόμενος εἰς συγ- γραφὴν, ἥς ἀρετὴ τὸ φιλάλθες, οὐκ ἂν τὸ ταύτης ἐπισκιάσας φῶς ἀχρειώσαιμι. Κατὰ γὰρ τὸν ὁρθῶς ἀποφηνάμενος, « φίλος μὲν ὁ ἀνὴρ, φίλτερον δὲ τὸ ἀληθές. » Ἔτι δὲ συνθεωρητέον καὶ ὡς ἐγκωμιά- ζουσι μὲν ἐπιλεκτόν, ὅσα χρηστὰ, καὶ που καὶ τὰ φαῦλα μεταχρωστέον δικηγορικώτερον· συγγραφο- μένος δὲ μὴ οὕτως· ἀλλὰ διαχειριστέον τοὺς λόγους,

1 Psal. xvii, 19.

9. Virum quoque qui inimicos molliter perse- cutus fuerat non decuit in muros ascendere et adversariis molestum esse ne magis furerent. Cæterum mente percussus fugit quidem superius tanquam in præsidium: inde vero brevi descendit, ut dedecus ejus insolitum appareret, neque quibusdam videretur inter pugnandum captus. Frustra, o tu, in arcis verticem ascendisti, captivam du- cens captivitatem, » quam hostibus tradideras; sed hæc iis quæ David cantat repugnant, tuque no- men illius usurpasti.

10. Nemo hic mihi seniori pusillanimo indignetur de talibus accusanti virum «cujus medium jecur li- benter haberem fortiter retinens, » juxta vetus Ho- meri dictum, « eo quod tantæ urbis arcem prostravit multorumque genua debilitavit. » Utinam non jam dissolvamur, Deus rex, ministerque ejus, protector noster, ne longissime protrahatur malum. Ego, fa- teor, ante pugnam virum hunc probabam, temporeque pacis rebus ejus fausta precabar; cum cives, utilita- tis suæ sectatores, vociferantes post illum instarent, nos autem e contra, ut decebat, illi consentiebamus. Ille vero se convertens, erga nos amicitiam ocu- lo, nutu modoque tractandi negotia monstravit. Sed nunc quid agemus, postquam eum laudandum invenimus mutatam, atque neutiquam loca gloriosa eligen- tem? Omnino ergo verum est, « nihil esse no- vum; » quemadmodum, qui antea nos amabat, deinde in posterum exprobrantes non diligebat, eo quod non ipse esset sapiens, juxta proverbium, ita in illis nos non sanctitatem læsimus, quod non nimis esset audax, juxta severos homines, in com- munitibus diripiendis. Deinde qui ex illo perniciem prævidebant, illum ut causam oderant, nunc vero qui fuerunt victimæ hujus exitii volunt etiam de illo quoddam malum magnum prædicere, qui cæte- rum bonus videtur (non enim respuendum quidquid est veritatis), quibus conscriptum est canone curvo imperatoris Andronici, sed tunc in extremam per- versitatem delapsus erat. Non enim diligebat illum, ut postmodum stabiliemus, nec vicissim diligeba- tur, nec aliquam mercedem concipiens, sed etiam pœnam prævidens, quod nobis deplorandum vide- tur. Sic ergo dicendum me, anteposito amore, ve- ritatem postposuisse, sed facta exponens in scripto, cujus meritum veracitas est, hujus umbrae lumen non velabo idque secundum recte dictum illud « Amicus quidem est vir, sed magis amica veri- tas. » Memorandum est quomodo suos heroes lau- dent, ita ut, coloribus mutatis, omnia etiam mala pulchris verbis bona fiant. Idem vero non est de scri- ptis; sed verba moderanda sunt, ut pro unoquoque veritas postulat. Hic non est locus dicendi encomii more, sed festinanter in mente eorum qui super-

sunt infligendi quæ volando tempus exposuit. Si vero jam antea David gratam faceret partem Dei, audiatur quoque istud : audiatur simul quod, parvobono, magno vero malo allato, aliquot rebus salvatis, his et illis deinde nocuit, omnes in substantiis suis, innumerosque in vita læsit. Neque dicat aliquis me nunc respiscere, ultimoque prudenter sentire, ut David abiit, postquam scilicet Siceleg et Maurozoma primitias prædæ mittere condemnatus fuerit, spoliatorumque nostrorum delectum : quem aliquo modo disponere debebant harpyiæ antequam iperiremus. Non enim nunc in mente revolvo, sed in omne tempus quo in bello imperavit. Nos opprimebant hostes, egoque illum arguebam, vituperabam, revelabam ubique errata illius, dicebam, quamvis inutiliter, quæcumque ex aliis, nisi læcissent audiisset, neque civitatis calamitas illis ora occluderet.

Ἡμᾶς μὲν ἐθλίβον οἱ ἐχθροί· ἐγὼ δὲ ἐκείνον, ἐλέγχων, ἐξουσιάζων, ἐκφαίνων τὰ ὡς· ἐκάστοτε σφάλματα, λαλῶν, εἰ καὶ εἰς ἀνήνυτον, ἄπερ ἦκουεν ἄν καὶ ἐξ ἄλλων, εἰπερ ἐπαβόρησιζόντο, καὶ μὴ τὸ τῆς πόλεως κακοτυχῆς ἐκλείεν αὐτοὺς τὰ στόματα.

11. Sufficenter, puto, demonstravi me nihil novi agere, vituperando Davidem ut insipientem, quem sapientem antea laudaveram. Item vero imperatorem Andronicum, quem indulgendo in omnibus non possem laudare, alias miratus sum, cum seligendo optima illius prædicarem. Non enim juxta viles sophistas, inter se discrepantia scribo. In hac vero historia quæcumque quotidie evenerunt non sunt prætermittenda, sicut frustum facundiæ ad vilem laudationem videtur, apibus instar sapientis, non solum ex dulcibus floribus cæterisque paribus sibi unguentum dulcedinis componere, sed passim etiam ex aliis. Namque ex reliquiis non suavis mel componit, eligendo quod necessarium est, juxta quod examina condendi periti animadvertunt; hujusmodique colligit quantum opus est ad firmandos connectendosque alveolos. Apibus Hermi hujusmodi præbebant David atque Andronicus, ac præcipue Andronicus, mobilis ille vir, versatilis, sicque visus est non ad modum chamæleontis, vel polypti, sed potius Protei, potissimumque Empusæ quæ horrendas res invenit. Idem, juxta fræta (ob æstum maris), inconstans erat, secundumque materiam informem primitivam omnibus se diversis modis visendum præbebat; quorum alia laudantia, alia vero non essent. Addendum vero hoc est illi, scilicet aliquam in eo miserationem inesse simulque animum magnum; præterea hoc quoque adjiciendum est : Omnia simul in eo erant quasi que commixtorum unio erat in eo diverseque sententium consensus; inde tamen harmonia non oritur, sed confusio. Homo enim varium quid et scriptoribus materiam in utramque partem offert. Impelleretur aliquis ad sphaeræ illum æquiparandum, non mutata natura juxta antiqua miracula, sed diversitate morum. Si in eo exstare duos cados aliquis diceret, unum bonis plenum, alterum malis, quæ ille hauriens miscensque effunderet de-

ὡς τὸ ὑπὲρ ἐκάστων ἀληθὲς ἀπαιτεῖ· ἐνθα οὐ καιρὸς ἐπιλέγεσθαι τὰ πρὸς εὐλογίαν ἐγκωμίου νόμῳ, ἀλλὰ σπεύδειν πολυωρεῖν εἰς μνήμην τῶν ἐπίπτοντων αὐτῷ ἐκάστον, ὧν περ ὁ χρόνος τρέχων παρέβρυψεν. Εἰ δὲ φθάσας ὁ ἡμέτερος οὗτος Δαυὶδ ἀγαθῶν ἦν τὸ τοῦ Θεοῦ λόγος, ἀκουέσθω μὲν ἰδοῦ καὶ τοῦτο· συνακουέσθω δὲ καὶ οἱ ἐξώλεσε, μικρὰ μὲν ἡδύνα; , πικράνα; δὲ μέγιστα, οἷς περιποιησάμενά; τι χρηματιδίου, τοῦτοι; ἦ ἐκαίνοι; τέλος ἐξημίωκε, τοῦ; ἀπαντας μὲν εἰς πάντα τὰ αὐτοῖ; ὄντα, μυρίου; δὲ καὶ εἰς ζωὴν. Καὶ μὴ τις ὑποφερέτω νῦν ἀναφρονεῖν με, καὶ ὑστέρῳ χρόνῳ ἐπιμηθικῶς αἰσθῆσθαι, οἷος ὁ Δαυὶδ ἀπίθη, ἐπειδὴν δηλαδὴ ἐδικαιώθη πεμψθῆναι τῷ Σικελῶ συν γε τῷ Μαυροζώμῃ πρωτοκλειον, καὶ τῆ; ἡμῶν ἀπωλείας ἀκροθίνιον· ὃν ὤφειλον Ἀρπυιαὶ φθάσασαι οὕτω πως διαθέσθαι, πικρὴ καὶ ἐξαπολέσασαι ἡμᾶ;. Οὐ γὰρ ἄρτι ἐς νοῦν ἐγὼ ἐστράφη, ἀλλὰ τὸν ὄλον τῆ; ἐπὶ πολεμῳ στρατηγίας αὐτοῦ χρόνον.

καὶ ἐξ ἄλλων, εἰπερ ἐπαβόρησιζόντο, καὶ μὴ τὸ τῆς πόλεως κακοτυχῆς ἐκλείεν αὐτοὺς τὰ στόματα. ἰα'. Δέδεικται μοι ἀρκούντως, οἶμι, ὡς οὐδὲν τι καινοπραγῶ, κακολογῶν ἄλλοφρονήσαντα τὸν Δαυὶδ, ὃν σωφρονούντα φθάσας εὐλόγουν. Ἐγὼ δὲ οὕτω καὶ τὸν βασιλέα Ἀνδρόνικον, ὃν ὑποκαταβῆ; οὐκ ἄν εὐλέγειν εἰς τὸ πᾶν ἔχοιμι, ἐν ἄλλοι; ἐθαύμασα, φράσας ἐπιλέγδην, ὃ τι τῶν κρειττόνων ἐκείνῳ ἐνέλαμπεν. Οὐ γὰρ τι κατὰ τοῦ; ψαύλους τῶν σοφιστῶν ἀναγράφω ἀντίφωνα. Πρὸ; δὲ συγγραφικῆν ταύτην ἱστορίαν οὐκ ἔχω κρύπτειν, ὅσα τοῖ; ἄρτι πρὸς εἰρήμην συμβαίνουσιν, ὡς ἦ γε λοιπὴ ῥητορεία, ἢ πρὸς ψιλὴν ἔπαινον, δοκεῖ κατὰ τὴν σοφὴν καὶ αὐτὴ μέλιτσαν οὐ μόνον ἐξ ἀνθέων γλυκέων καὶ λοιπῆ; χρησιμότητος ἑαυτῆ; συγκροτεῖν τὸ μυρῆμμα τοῦ γλυκάματος, ἀλλὰ που καὶ ἐκ μὴ τοιούτων. Καὶ γὰρ τοὶ καὶ ἐκ περιττωμάτων οὐκ εὐποφόρων ἐκείνη τιθαιβῶσαι, ἐκλεγομένη τὰ συντείνοντα, καθὴ παρατηρηκότε; οἱ δεξιῶ; συμβλοποιεῖν οἶδασι· καὶ τι συναγείρσι κἀκεῖθεν, εἰς ὅσον τὰ κηρία στύφεσθαι καὶ συνέχεσθαι. Ὅποια δὲ τινα μελίτται; Ἐρμού ὑποκείμενα καὶ ὁ Δαυὶδ εἰχέτην καὶ ὁ Ἀνδρόνικος, παντοδαπῶ; ἐκείνο; ἀνθρώπο;, καὶ παμποικίλος, καὶ τοῦτο οὐ χημαίεοντο; δίκην ἐτε πολύποδος, Πρωτεύω; δὲ μᾶλλον, καὶ μάλιστα κατὰ Ἐμπουσαν, ἢ φρικτὰ ἐφάνταζεν. Ὁ δ' αὐτο; καὶ κατὰ εὐρίπους πολύστροφος ἦν, καὶ κατὰ τὴν ἀργέγονον ἀνεῖθεον ὕλην ἅπασιν ὑποτέθειτο εἶδει; πολυειδῶ; ὧν τὰ μὲν ἐπαινοῖτο, τὰ δ' οὐκ ἄν. Ἔστι δ' ἐπ' αὐτοῦ προσαρμόσαι καὶ τὸ εἶναι μὲν τινα παρ' αὐτῷ οἰκτον, εἶναι δὲ καὶ θυμὴν μέγαν· ἐτι δὲ συμβιδῶσαι καὶ τὸ· Ἦν ὁμοῦ ἐν αὐτῷ χρήματα πάντα, καὶ ὡ; πολυμιγῆων ἔνωσι; ἦν τις καὶ παρ' αὐτῷ καὶ δίχα φρονεόντων συμφρόνησι;· οὐ μὴν, ὅθεν συγκροτεῖται ἁρμονίας ἀρετῆ; ἀλλὰ κακία συγχύσεω;. Πολύτροπον γὰρ τι χρῆμα ὁ ἀνὴρ, καὶ πολυπόριστον τοῖ; ἐφ' ἐκάτερα γράφειν δευροῖ;. Ἐναχθεῖ δ' ἄν τις καὶ σφαίρω αὐτὸν παρεικάσαι, οὐ τῷ μεταλαμθανομένῳ πρὸ; γένεσιν κατὰ παλαιὰν τερατείαν, ἀλλὰ πρὸ; ποικίλλαν ἡθῶν. Εἰ δὲ καὶ ἐν αὐτῷ δύο πλοῦ; ἐστάναι τι;

φαή, τὸν μὲν ἀγαθὸν πλήρη, κακῶν δὲ τὸν ἕτερον, A
ὧν ἀρυσόμενος καὶ καταμιγνύων ἐκεῖνος ἐπεμέτρει
τοῖς ὕπ' αὐτῶν, τὰ πλεῖα δὲ γε μόνου τοῦ τῶν κακῶν,
αἰνέζαιτο ἂν προσφυσέσται. Ἦν γὰρ σύμμικτος, καὶ
πρὸς ἀκραιφνή χάριν οὐκ ἀκρατος, οὐδὲ μὴν εὐκρατος.

11. Ἄλλ' οὕτω μὲν ταῦτα παρεκδεβάσθω, καιρῶς,
οἶμαι, καὶ οὐδὲ πᾶν τι ἀμεθόδως. Ἐγὼ δὲ βραχὺ
τι ἀνεμι πρὸς τὸν ἦν μὲν ὅτε (δ μακρὰν) τινὸς
φίλα; Δαυὶδ, νῦν δὲ μίσους παγκοσμίου ἄξιον. Ταχὺ
μὲν ἔστρεψας ὤτα, ὧ γενναίωτατε, φεύγειν ὁρᾶτον
δὲ ἀντιμέτωπο; οὐκ εἰς ἀντιπαράταξιν, ἀλλ' εἰς
δοῦλωσιν ἔδραμες, εἰς τοσοῦτον τῆ φυγῆ προσμελναι,
εἰς ὅσον ἀνανδρον τὴν στροφὴν ἐπιδείξασθαι. Ἰνα
μηδὲν τι γενναίωτος ἔχνο; ἐν σοὶ εὐρίσκηται, μήτ
ἐν τῇ πολιόρκιᾳ, ἣν καὶ εὐχόμενός σου ἦσθα συγκε-
φαλαιωθῆναι τάχιν, ὡς ἐν τοῖς ἐφεξῆς ὑποκρουσί-
μεθα, μήτε μετὰ τὴν ἄλωσιν, ἐν ἧ ἐψεύσω καὶ τὸν
ἀνδριζόμενον καὶ τὸν φεύγοντα, οἷ; φεύγειν τραπὲς
ἐπιδέδωκας σεαυτὸν τοῖς μηδὲ διώκουσιν. Αὐτοῖς
γὰρ ἄλλα ἐν φρεσὶ μεμῆλητο, τὰ πρὸ ἔργου, καὶ
ἀναγκαῖα σφίσι· σοὺ δὲ οὐκ ἂν, οἶμαι, οὐδὲ μνήμην
ἔσχον, εἰ μὴ ἐνεφάνισας σεαυτόν. Οἴδασι γὰρ οἱ εὐ-
γενῶς ἄνδρες εἰς ἐξαθερίζειν τὸν μὴ τοιοῦτον στρα-
τηγόν, ὁποῖον δὴ τίνα κατέγεινον καὶ σὲ, οἷ; τῶν τῆς
σῆ; ἀβελτηρίας πεπείραντο.

12. Ἄλλὰ τί δὴ παρενεχθεὶς ὑπὸ τοῦ πάθους καὶ
τῶν ἄρτι, καὶ ἐν ὀφθαλμοῖς γενόμενος, ἀποπλανῶ
τὸν χρὸνῳ ποθ' ὕστερον ἀκουσόμενον τοῦ συγγραφι-
κῶς εἰδέναι τὰ τῶν καθ' ἡμᾶς ἐξ ἀρχῆς ἀχρι καὶ
πέραιτος, ἵνα παρακολουθῶν εἰδείη, ἐξ ὧν τῶν
πάλαι οἶα τὰ νῦν· καὶ τὰ μὲν παθαίνοντο, τὰ δὲ C
ἄλλως θαυμάζοι· τὰ δὲ καὶ, εἴπερ ἐθέλοι, μανθάνοι
καθ' ἱστορίαν ἐπιλεγομένην, ὅσα τοῖς νῦν συγχυρή-
μασι χρῆσιμα; Τί δὲ μὴ κεφαλῆν τίνα ἐπιστῶ, κτλ' ἅ
τινι σώματι, τῆ συγγραφῆ ταύτῃ, δι' ἧς καταβαίνων
ἐπὶ λόγῳ προποδίσω εὐδῶ, ἔνθα τὸ ἔσχατον, ἔνθεν ἔλῶν;

13. Μέλλον εἶναι φαίνεται, καθὰ θεῶ εὐηρέστητο,
πεσόντι τῷ Κομνηνῷ βασιλεῖ Μανουῆλ συγκαταπε-
σεῖν καὶ εἰ τε ἐν Ῥωμαίοις ὀρθιον, καὶ ὡς οἶα ἡλίου
ἐκείνου ἐπιλιπόντος, ἀμαυρὰν γενέσθαι πᾶσαν τὴν
καθ' ἡμᾶς. Οὐκοῦν ἀπῆλθεν ἐκεῖνος, ἔνθα ἐχρῆν,
διαδοχὴν ἀφελὲς γένους, οὐχ οἷαν ἐχρῆν. Παῖδα γὰρ
μικρὸν τι παρηλλαγῶτα τὸν παναφῆλικα, μὴ ὅτι γε
βασιλείας μεγίστης κρατεῖν οὐκ ἔχοντα δι' αὐτοῦ,
ἀλλ' οὐδὲ κατὰ παῖδας διατεθεῖσθαι στερεῶς, ἀμέλει
καὶ ἐπέτρεψε φθάσας κηδεμόνι τὸν υἱὸν τῆ μητρὶ,
ἐρώτων ὀση ὠραία, εἰ καὶ κρύπτεσθαι αὐτοῦς
ἐπηγγείλατο ἐκεῖνη, τὸν τοῦ κάλλους ἥλιον πνευμα-
τικῶς νεφώσασα κατὰ περιβολὴν μέλαιναν. Οἱ δὲ ἔρωτες;
ἐκεῖνοι πυρσεύσαντες, ὡς ἂν εἰδείεν αὐτοὶ,
ἀντήσαν κακὸν κοσμικόν. Καὶ ἦσαν μὲν καὶ ἄλλοι
τοῦ ἐπιτροπεύειν, ἐν οἷ; καὶ ὁ λαχὼν πατριαρχεῖν,
ὁ καὶ τὰς ἀρετὰς καὶ τὸν λόγον περιττὸς Θεοδόσιος,
ὃν ἡ τῶν Ἀντιοχείων τῆ Μεγαλοπόλει ἐχορήγησεν
ἀγαθὸν πολυτίμητον. Ἄλλ' ἡ γυνὴ προσέχεν, οἶα καὶ
γυνὴ καὶ μήτηρ. Καὶ ἦν τοῦ λοιποῦ σκοπὸς αὐτῆ διὰ
τὸ προφαινεσθαι. Καὶ τινες ἔρωτος νόμῳ ἐτοξάζοντο
κατ' αὐτῆς, λαυθάνοντες, εἰ πως μεσιτεύσει τὰ τῆς
βουλῆς, ὡς ἐψέκει πρὸς βασιλείας ἐπιτυχίαν. Ὑπερ-

A super, pleraque vero ex uno cado malorum, illa
sibi esse innata insinuaret. Erat enim commistus,
de integritatis autem gratia, nec erat non mistus
nec bene mistus.

12. At illa hic finiantur, opportune, puto, nec
omnino sine methodo. Ego vero brevi devenio ad
Davidem, tempore quo (quod est longe) aliqua erat
amicitia dignus, nunc vero dignus totius generis
odio. Promptius ad tergum vertendum ob fugam,
o fortissime, promptior vero ad vertendum fron-
tem, non ad conversam aciem, sed ad captivitatē
ecurristi, tantū in fuga perseverans quam: lū
ignobilem conversionem demonstrares; ita ut nul-
lum fortitudinis vestigium in te inventum sit, nec
tempore obsidionis, quæ ut citius finiretur, passim
vota sumebas, sicut in posterum exprobraturi
sumus; nec post expugnationem, quo tempore se-
fellisti et fortem et fugientem, quibus, in fugam
versus, teipsum tradidisti minime persequentibus.
Alia enim illis curæ erant, antecedentia opus neces-
sariaque sibi. Tui vero minime, existimo, memi-
nissent, nisi temetipsum revelasses. Nam fortes hi
viri contemnerent solent ducem non talem, quale: u
novi te, cujus ignavia illis satis comperita est.

13. At parum elatus passione atque presentibus,
intentusque solum visui objectis, a via deduco qui
aliquando remoto tempore ex historia auditurus
est quod ad nos pertinet a principio usque ad finem,
ita ut narrationi intendens, ab illis quæ antiquitas
ad hæc quæ nunc cognoscat. Alia autem stetit,
alia admirationem ejus movebunt; ex aliis tan-
dem, si vult, in hac historia accurata, quæ præ-
senti sint utilia discet. Cur vero huic scripto, sicut
corpori cuidam, caput non impono, ex quo ser-
mocerando felici via irem usque ad finem incipit?

14. Si aliquid rectum est in Romanis, nos simul
cum imperatore Manuele Comneno cecidisse, quem-
admodum Deo placuit fatum nostrum videtur,
ac sicut solis deficientis obscuritas omnino
terram obvolvit. Decessit igitur ille cum debebat,
successorem e sua familia relinquens, qui non erat
relinquendus. Puer enim erat socios aliquantulum
superans, non modo imperii magni regendi impo-
tens per seipsum, sed nec etiam pro juvenili ætate
firmiter dispositus fuerat, scilicet pater illum de-
mandaverat curæ matris, quæ florida erat in ætate,
etsi occultandos curasset, solem pulchritudinis
spiritualiter nebula nigra undique obtegens. Amo-
res hi lædas torquentes, ut consueverunt, in-
cendium universale excitaverunt. Alii quoque huic
curationi præpositi erant, inter quos, qui patriar-
chatum sortitus fuerat, Theodosius virtutibus at-
que eloquentia eximius, quem omnimodo vene-
randum Megalopoli elegit Antiochena Ecclesia. Sed
mulier prævalebat, ut mulier et mater, eratque finis
omnium quæ in palam adducenda erant. Quidam
autem, lege amoris, ad illam suspirabant, latentes,
non semper suspiria dedignaturam sperantes, quo-

rum finis videbatur imperium. Cæteros vero vicit Alexius Comnenus, nepos Manuelis imperatoris, primi Augusti zonam ferens; aliisque videbatur charior dominæ, imperatoris matri. Inde igitur invidia oritur, illumque, quod « sorte communi ludere » dicunt, suspiciens, varias machinas ordiri non cessat, si forte illi aliquam vicissitudinem afferat. Sic ergo cum opinati essent tunc de pulchri gestis, assensus communis illi pallium contexitur, quo ille non ad voluptatem suam indueretur. Hoc vero pallium multi alii contexuerunt, et duo quoque filii Andronici, qui ex Comnenis; qui patruelis erat Manuelis imperatoris, ac, sicut lingua pedestris diceret, natus ex fratre. In throno regali sedit ultimus non omnino feliciter, nec sibi, nec suis. Nomina horum puerorum erant, priori natu Manuel; Joannes vero posteriori, quem ipsum novit imperium, quemadmodum et patrem, non multo post. Hi ambo quidem tunc conjuraverunt. In illis erat Alexius, dignitate quidem dux summus, legitimus sobrinus charissimusque imperatori Manueli; insuper Joannes quoque Ducas, dux, quem ex ipso visu aliquis optimum judicasset (magna vero materia erat in illis invidiæ); Cæsares, Maria e sanguine imperatorio, quam sub imperatore Manuele Irena Germana sancto partu genuit, sponsusque ejus Joannes Marcesius, juvenis ætate, sed vir animo. Hæc omnia ut multa male cedunt, ubi insidiæ latere semper non possunt, sed patefiunt; omnes hujusmodi deprehenduntur, uno ex insidiis revelante, causaque informatur. Præest quidem curatrix mater, omnium domina jam communi suffragio damnata, quod non licebat; post eam vero sedet filius imperatorque Alexius. Primum Augustum non leviter odientes accusant, postque multa causarum aliarum condemnant, judicante in omni re, cum illa rectitudiue nota, profundissimo Theodoro, omniscio, primo jndice præpositoque palatio. Ideo stare inter patriarchas solitus ad nihilum redegit omnem machinationem. Erat enim versutus, vere omniscius. Vinciuntur ergo in magno palatio, fratres, Manuel et Joannes, insuper et summus dux Alexius et præfectus; reliquorumque alii dimittuntur, in veritate quidem in hesternam cœnam, propter illos qui cœnare volebant, apparenter vero ob amicitiam atque innocuitatem. Alii vero diverso modo perierunt ac nemini noto. Multi vero exsilium obeuntes seipsos punierunt, inter quos erat egregius Lapardas, artis militaris peritissimus, quem accipitrem nominare constituerat Turcarum Sultan ob consilii actionisque celeritatem. Qui tunc erat feliciter salvatus, postea infeliciter in insidiis Andronici imperatoris captus periit.

φρονήσεως καὶ τὸ κατὰ πρόβλην ὄξυπετὲς ὁ τῶν Τούρκων ἡγετὴς, μετὰ δὲ γε ἀθλίως ταῖς τοῦ βασιλέως καὶ ἐξολωθῶς.

15. Et ita res se habebant. Et vero in uno die quatuor infamati conjurationis convicti sunt, scilicet

Α ἡκόντιζε δὲ τοὺς λοιποὺς Ἀλέξιος ὁ Κομνηνός, ἀδελφιδούς μὲν ὦν τῷ αὐτοκράτορι Μανουῆλ, τὴν τοῦ πρωτοεβαστοῦ δὲ ζώνην φέρων. Καὶ προσείχeto τῇ δεσποίνῃ, τῇ τοῦ βασιλέως μητρὶ, πλέον τῶν ἄλλων. Ὑφέρπει οὖν ζῆλος ἐντεῦθεν· καὶ ὁ φασιν ὄστρακινδα κατὰ τοῦ ἀνδρὸς ὑποβλεψάμενος, οὐκ ἄνευ ἐλίττων στροφῆς ποικίλλας, εἰ πως ἐκείνῳ μεθοδεύσει μετέστασιν. Καὶ πως οὕτω δόξαν τοῖς τρικαῦτα προφέρουσι τῶν εὐγεγονότων, συνθεσίας κατ' αὐτοῦ πέπλος ῥάπτεται, περιδύσαν αὐτὸν, καὶ συνέξων οὐ πρὸς ἴδονην. Ὑφαναυ δὲ τοιοῦτον πέπλωμα οὐκ ὀλίγοι τε ἕτεροι, καὶ οἱ δύο παῖδες Ἀνδρονίκου, τοῦ ἐκ Κομνηνῶν· ὃς αὐτανέπιος μὲν ἦν τῷ βασιλεῖ Μανουῆλ, καὶ ὡς ἂν ἡ πεδιὰ λαλοῦσα εἰποι γλώσσα, πρῶτος ἐξάδελφος, εἰς βασιλείον δὲ θρόνον ἑαυτὸν ἐκάθισεν ὑστερον οὐ πᾶν εὐτυχῶς, οὐδ' αὐτῷ, οὔτε τοῖς περὶ αὐτόν. Ὀνόματα δὲ τοῖν παίδων ἦτην, τῷ πρώτῳ μὲν κατὰ γέννησιν Μανουῆλ, Β Ἰωάννης δὲ τῷ μετ' αὐτόν· ὃν καὶ αὐτὸν ἐγνώρισεν ἡ βασιλεῖα, καθὼς καὶ τὸν πατέρα μετ' οὐ πολὺ. Καὶ οὗτοι μὲν δύο τότε συνωμοσάσθη. Ἐν δὲ τοῖς καὶ Ἀλέξιος ἦν, πρωτοστράτωρ μὲν τὴν ἀξίαν, ἀνεψιδούς δὲ γνήσιος καὶ ὑπερίλιαν φιλητός τῷ βασιλεῖ Μανουῆλ· πρὸς δὲ καὶ Ἰωάννης Δούκας, ὁ ἐπαρχος, ὃν καὶ ἐξ αὐτῆς θεᾶς τεκμήρῃται ἂν τις καλλιστεῦεν ἐν ἀγαθοῖς (μεγάλη δ' ἐν τούτοις μοῖρα ζήλου)· καὶ οἱ Καίσαρες, ἡ πορφυρογέννητος Μαρία, ἦν ὑπὸ τῷ βασιλεῖ Μανουῆλ ἡ ἐξ Ἀλαμανῶν Εἰρήνη τὸ ἅγιον ἐκείνη γέννημα ἐγένετο, καὶ ὁ συζυγῶν αὐτῇ Ἰωάννης ὁ Μαρκεσίος, νεανίας μὲν τὴν ἡλικίαν, τέλειος δὲ τὴν ἀνδρίαν. Ὅποια δὲ ἐν τοιοῦτοις ὡς τὰ πολλὰ ξυμπίπτει, ἐνθα ὁ λόγος οὐκ ἔχει κρύπτεσθαι εἰς τέλος, ἀλλ' ἐκφαίνεται· φηρώνται πάντες οἱ τοιοῦτοι, ἐνός C τινων τῶν λοχίτων καταμητῆσαντος· καὶ συγχροεῖται δίκη. Καὶ προκάθηται μὲν ἡ ἐπίτροπος μήτηρ, κυρία πάντων ἡδὴ προβεβλημένη ψήφῳ κοινή, ὡς μὴ ὠφελεν· ὑποκάθηται δὲ ὁ υἱὸς καὶ βασιλεὺς Ἀλέξιος. Καὶ κατηγεροῦνται οἱ τὸν πρωτοσεβαστὸν οὐ φαύλως μισοῦντες· καὶ μετὰ πολλὰ τὰ διὰ μέσων κατακρίνονται, βραβεύοντες εἰς τὸ πᾶν τῇ τοιαύτῃ εὐθουδικῇ τοῦ βαθυτάτου Θεοδώρου, τοῦ παντεχνοῦ, τοῦ δικαιοδότη καὶ ἐπὶ τῶν οἰκειακῶν· καθ' οὗ θελήσας ἐνοσθῆναι ὁ μέγας ἐν πατριάρχαις, ἔσχασε πᾶσαν ἐν κενοῖς μηχανήν. Ἦν γὰρ ὁ παντεχνῆς ἀληθῶς παντεχνῆς. Καθεῖργονται οὖν ἐν τῷ μεγάλῳ παλατίῳ καὶ οἱ ἀδελφοί, ὁ Μανουῆλ καὶ ὁ Ἰωάννης, πρὸς δὲ καὶ ὁ πρωτοστράτωρ Ἀλέξιος, εἴτε δὲ καὶ ὁ ἐπαρχος· τῶν δὲ λοιπῶν οἱ μὲν ἀφείθησαν, ἀληθῶς μὲν εἰς ἔωλον δειπνον τοῖς βουλομένοις αὐτῶν θοινοῖσασθαι, φαινομένως δὲ κατὰ φιλίαν καὶ τὸ εἶναι ἀνύποπτοι. Οἱ δὲ τινες ἀπώλοντο ποικίλως, καὶ ὡς οὐκ ἂν τις ἴδοιτο. Πολλοὶ δὲ καὶ ὑπερορῆα ἐκόντες· ἐδικαίωσαν ἑαυτοὺς· ὦν ἦν καὶ ὁ καλὸς Λαπαρδᾶς, ὁ πάνσοφος τὰ στρατηγικὰ, ὃν ἰέρακα διὰ τὴν D συλλετῶν ὀνομάζειν ἐπέκρινεν· ὁ τότε μὲν εὐτυχεῖς Ἀνδρονίκου καὶ αὐτὸς πάγαις περιτετυχηκῶς

εἶ. Ἦν δὲ ταῦτα τότε. Καὶ τῶς μὲν περὶ μίαν ἡμέραν οἱ τέσσαρες ἡτιμωμένοι ἐάλωσαν δι' ἑνὸς

ωμοσία· ὁ Μανούηλ καὶ Ἰωάννης οἱ ἀδελφοί, ὁ Α Μανuel et Joannes fratres, dux summus Alexius et
 πρωτοστράτηγος Ἀλέξιος, καὶ Ἰωάννης ὁ Ἰσαρχος. Joannes praefectus. In vincula ergo conjuncti sunt, sed
 καὶ εἶχεν αὐτοὺς ἡ κάθειρξις, καὶ πρὸ αὐτῆς τὰ ἀναιμα. Tò δὲ ζέον τοῦ θυμοῦ τοῖς κρίνασιν
 ἐβράττετο καὶ κατὰ τῆς Πορφυρογεννήτου καὶ τοῦ
 συμβιούτου Καίσαρος. Οὐκ εἶχε δὲ καὶ ἐκζῆσαι αὐ-
 τῆα, ὡς καὶ ἀπαφρίζαι καὶ γενέσθαι πρόσωπον τὸ
 κακόν. Ἄλλ' ἔνδομουχοῦν καὶ ὑποτυφόμενον ἐπέσχευ
 εἰς τοσούτον, ὡς καὶ τὸν πατριάρχην δοκῆσαι πρὸς
 αὐτῶν εἶναι τοὺς κρινοτάτους· διὸ καὶ αὐτὸς μὲν ἀπλο-
 κῆς ἐμηνύσατο πρὸς ἐσπέραν τὰ ἴφωνα. Οἱ δὲ οὐχ
 ἀποὶ ἐμελέτων ἀνυποστάτως διαχειμένων ἀφῆκε
 τὸ κακὸν καταράξαι, καὶ συλλαβέσθαι καὶ αὐτοὺς,
 ὡς ἔν οὕτω τὸ ἐσπέρας αὐλισθήσεται ἀγαλλίασις
 παρ' αὐτοῖς, καὶ τὸ πρῶτ' κλαυθμὸς, ἀπειναντίας τῷ ψάλλοντι. Καὶ οὕτω μὲν ἡ κακία ἐπακρύπτειν ἤθελεν εἶναυτην.

15. Ὡς δὲ ἡ σποδία ὡς θεῖου, καὶ ἡ δὲμη κατα-
 μῖνος πῦρ κρύπτειν σκηπτῶν ἀειθρίου, καὶ οὐκ ἦν
 λαθεῖν, μανθάνουσι τὴν ἐπιβουλὴν οἱ Καίσαρες, καὶ
 ἀπερίττοι, ὡς εἶχον, φεύγουσιν εἰς τὸ τῆς μεγίστης
 τοῦ Θεοῦ Σοφίας εὐαγγέλιου τέμενος, ἀσυλον αὐτῶν
 εὐδιτες, καὶ πᾶσι προσώποις ἀδέβηλον. Διαπετάν-
 νουσι τὰς ἀγκάλας αὐτοῖς ὁ ἐν ἀρχιερεῦσι πρωτεῶν
 περιεο εἶται, ὡς ἐξῆν· διδῶσιν ἀνάπαντι· λαθεῖν
 λόγους τε τοῖς πρὸς παραμυθίαν, καὶ ἔργοις, ὡς εἶ-
 χον ἐσχῆος. Εἶχε δὲ, ὅσα καὶ πατὴρ ἀγίου, ὑπὲρ ἀλη-
 θείας φραβλοῦ. Οὐ διήλαθε τῆς ἡμέρας πολὺ, καὶ οἱ
 τῆς δεσποίνης ἔτρεχον εἰς τὴν ἀγιωτάτην Μεγάλτην
 ἐκκλησίαν, ὡσεὶ καὶ κυναγέται κατὰ τινος· ἀξιο-
 λόγου ἀγρας, εἰπεῖν μετριώτερον. Καὶ εὐρηκότες,
 τὰ μὲν ἠτιώοντο, εἰ κατὰ μὴδὲν αἴτιον φόβου ἐφυγον·
 τὰ δὲ παρεκάλουν τοῦ σφετέρου πάλιν ἀδελφῶν οἴκου
 γενέσθαι, παραπλέκοντες τοῖς λόγοις, καὶ ὡς δύσουον
 ὑπόνοιαν ἀποπέμπουσιν, οἷς οὕτω δρακατεύουσι·
 οἷς δὲ τοιαύταις ἐννοίαις καὶ ἐμφάσεσι ὑποσικιάζον-
 τες βουλῆς οὐκ ἀγαθῆς ἐπ' αὐτοῖς. Οὐκ εἶχε γὰρ τὸ
 πᾶν θυμούμενον σταθερῶς ἐπικρύπτειν ἑαυτὸν,
 ἀλλὰ που καὶ ἐκρήγνυσι τὸ ἐνδόμουχον, ὅποιά τις
 τρυφῶς ταρτάριος βίαιος.

16. Οἱ τῶν Καίσαρες βεβαίωσαντες τὸ δέος ἐν
 ἐαυτοῖς, οὐκ εἶχον τὸν νοῦν πρὸς τοὺς λαλοῦσιν ὡς
 εἰς ἀγαθόν· ἀλλὰ τῷ παραμειγμένῳ πικράζοντι
 καὶ τὸ γλυκάζειν δοκοῦν ὑπεβλέποντο, ἐπιτυγχάνον-
 τες αὐτοὶ τοῦτο γε. Ὡς οὖν ἀπέγνωστο ἡ τῶν Καί-
 σάρων κειθῶ, καὶ ὡς οὐκ ἔσται αὐτῶν ἄγραν θέσθαι
 εἰς δόλου διέγνωστο, κατανοεῖται βία. Καὶ τὸ τοῦ
 στόματος ἀπαλὸν σκληρὰ χεῖρ διαδέχεται· καὶ τὰς
 βολίδας γλώσσα· συστειλάντες οἱ δεσποινικοί, τὰς
 ἐκ σιδήρου μελετώσι χειρῖσασθαι. Καὶ πρῶτα κατὰ
 τοῦ ἱεράρχου τραχύνονται, ὅτι μὴ, τῆς ἐκκλησιαστι-
 κῆς προϊστάμενος, ὡς εἰπεῖν, ἀκροπόλιος, κατα-
 πρῆσται τοὺς πεπιστευμένους αὐτῆ, συνειλεγμένους
 εἰς πᾶν πυκνὸν στίφος, καὶ γίνεται τις ἐνταῦθα
 συγγραφή, ὅποιαν δαίμων ἀν τεχνάσαιτο.

17. Ὡς ἐορτὴ μεγάλη τοῦ σωτηρίου Πάσχα· καὶ
 ὡρεῖλον τῷ βασιλεῖ ἀσπαζμὸν ἡ ἐκκλησιαστικὴ λο-
 γὰς, ὅσοις τὸ τοιοῦτον ἀνέκαθεν ἐψήφισται φίλημα.
 Ὡς δὲ καὶ τὸν ἀρχιερέα εἶδει κορυφαῖον παρῆναι,
 καὶ καταρξάει τῆς ὀφειλῆς (τῷ δὲ ἦν δῆλον, ὡς τὸ
 τοιοῦτον φίλημα παραδῶσαι αὐτὸν, κατὰ τι ὁμοίωμα

Manuel et Joannes fratres, dux summus Alexius et
 Joannes praefectus. In vincula ergo conjuncti sunt, sed
 antea nota infamiae inusta est. Ardor irae judican-
 tium contra Porphyrogenetam et socium Caesarem
 effervuit. Statim ebullire non potuit, ut despumaret
 ma'um quod praevidisset. Sed tam alte latens illud
 remanebat, ut ipse patriarcha existimaret ex parti-
 bus ipsorum esse judicandus. Illi vero non simpli-
 citer in innocentiis versabantur, ut subito
 malum detestarentur, et comprehenderentur et
 ipsi, ita ut in cordibus eorum vespere habitaret
 laetitia, mane vero luctus, cantibus maxime oppo-
 situs. Ita quidem nequitiia abdere se voluit.

16. Quia cinis sulphur olebat, odorque mortale
 saluen ignem continere indicabat, latereque non
 poterat, insidias agnoscat Caesares, Inermesque,
 statu quo erant, in sacratissimum magnae Dei Sapientie
 templum fugiunt, asylum esse scientes, omnibus
 inviolabile. Illis expandit brachia archipresbyte-
 rorum prior; illis auxiliatur, ut licebat, requiem
 dat; verbis et operibus lenit solati causa, quan-
 tum poterat. Erat vero, sicut patris sanctus, supra
 quam credi potest officiosus. Magna pars diei non
 fluxerat, cum dominæ ministri in sanctissimam
 Magnam ecclesiam accurrerunt, ut eam grex ad
 magni momenti praedam, ne amplius dicatur. Cum
 invenissent, tum inquirebant num praeterea causa
 timoris fugerent, tum exhortabantur ut securi domos
 suas iterum poterent, miscentes verba, quasi
 malum consilium subaudientia, utpote dicta fu-
 gientibus; hic consiliis ac emphasisibus in ipsis die-
 simulantes non benevolam mentem. Non enim ira
 magma firmiter se dissimulare potest, sed semper
 omne tegumentum dirumpit, tanquam vehemens
 infernalis torrens.

17. Igitur Caesares in semetipsis timorem con-
 tinentes, nesciebant quid respondendum quasi
 bona loquentibus; sed sub amaro quod dulce vi-
 debatur latere suspicati sunt, ipsique verum ex-
 cogitarunt. Ubi ergo Caesarum obedientia rejecta
 est, nec erat locus ponendi praedam, ad dolum re-
 curritur, vis excogitatur. Mollia ora tunc tenent
 manus ferreae; ac linguas ut jacula prementes mi-
 nistri imperatricis, ut ferro regantur curant. Pri-
 mum archipresbytero exprobrant quod, arci ut ita
 dicam ecclesiasticae, ad dicendum, praepositus,
 non statim remisit, in densam cohortem collec-
 tos, nec hoc ignavum. Quoddam tunc scriptum
 apparet, quale daemon fabricari potuisset.

18. O festum magnum salutaris Paschae! Dele-
 ctum ecclesiae reverentiae testimonium debebant
 imperatori, quibus vetere statuto dandum osculum
 erat. Sed cum archipresbyterum adesse quasi dux
 oporteret, debitumque exsolvere inciperet timeret-
 que humano modo huic (manifestum erat hoc oscu-

lum ipsum esse proditum, propemodum ad exemplar magni Dei et Salvatoris nostri, Christi) ne rediret sacrilegus, in via ad palatium moratur; osculi soluti sit dilatio, ac procrastinatur in alterum tempus de quo certior factus est imperator. Eratque illa parasceve admodum tristis generis, atque hebdomadis post Dominicum Pascha: In ista collecta multitudine, qua solitum est tunc Imperi palatium, perficitur tunc quidem amplexus (superfluitas inventionis), perficitur simul ac secretum, damnatio patriarchæ ex absentia, modo quo quis ægre eloqueretur. Aliorum enim archipresbyterorum calliditas (si faciendum sit), aliorum verecundia ob magnum timorem, aliorum odium insanum archipresbyteratus sic facile peregerunt casum illius, adlitis aliis quibusdam senatus, strepitum facientibus, quantus fuit, cum muri Jericho obsessi Iubis sonantibus corruerunt.

χούνηται τείχη κατηχούμενα σάλπιγγιν ἐκείναις

19. Ut illud quoque breviter referatur, (cur enim longum scriptum prolongare?), turbatio magna erat in palatio, quanta est pro Deo propter ejus veritatem, itemque populi civitatis, ac ipsius ecclesiæ, hujus enim pauci in ista irruerunt, plerique vero Deum habebant in omnibus præ oculis, eventibusque se fortiter opponabant. Scinduntur ergo. Alii juniore imperatori obsequuntur. Postquam autem semel respondissent illi, et, utinam non fecissent! didicissent damnationem archipresbyteri, permanserunt in quibus peccaverunt, institutionique institerunt, puerum ad doctrinam incitantes, ut observare consueverant; maximeque omnipotens mater, postque illam, protosebastus qui tunc nitabatur per ecclesiam fieri potens, juxtaque proverbium pugnam cum mulieribus instituerat.

τὸς γενέσθαι, καὶ σὺν γυναίξιν συστήσας, κατὰ τὴν

20. Ita quidam egerunt, malo exemplo. Cæteri vero patriarchæ damnationem desidentes, infortuniumque Cæsarum, calamitatem magna ac luctu sinunt. Ut enim breviter dicam; bellum sacrum inicitur, ut rationabiliter posset dici. Intus in ecclesia se mununt quasi in obsidione, armis, imperatorii vero foris impetum faciunt multi ac fortes. Non pauci eorum qui sunt in ecclesia cadunt, innumeri vero imperatorii. Hujus pugne aliquid in forum transivit. Multos apprehendit pugna imperatoris, alii quidem diverse nocuit, alios vero e vita eripuit. Longe lateque impletum est odium imperatricis, omnesque ferme illud experti sunt. Ora omnium nomine ejus replebantur, non in benedictionem, atque in malum illius depositionemque conspirabant.

ὄν, καὶ ἐβουλεύοντο τὰ εἰς κάκωσιν αὐτῆς καὶ ἀπόστασιν.

21. In his quæ solent fieri, non solum vindicta expetebatur ex præsentibus, sed etiam in longinquum cogitationes se extendebant. Illis in mentem venit Comnenus Andronicus, quem superius memoravimus. In illis enim eventibus fortis miles, auxilium salvatorque futurus videbatur, non eo ut laboraret ad sibi vindicandum jugum imperii, sed

A τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος; ἡμῶν, τοῦ Χριστοῦ), καὶ ἐδεόθει ἀνθρώπῳ ἴσως ἐκείνος, εὐλαβοῦμενος ἀποθῆναι κατὰσχέτος, καὶ ὤκνησε τὴν εἰς τὰ βασιλεῖο ὄδον· γίνεται ἀναβολὴ τοῦ καθήκοντος ἀσπασμοῦ, καὶ ὑπερτίθεται εἰς ἑτέραν ὥραν, μαθητευθεῖσαν τῆ βασιλεῖ. Καὶ ἦν ἐκείνη Παρασκευὴ, καὶ ἄλλοια μὲν τι: φαύλη, καὶ ἐβδομάδος δὲ τῆς μετὰ τὴν πεσχάλιον Κυριακὴν· καθ' ἣν συλλεγόντος τοῦ πλήθους, ὅσον εἴωθεν ἐν τοῖς τοιοῦτοις πληροῦν τὰ βασιλεία, τελεῖται: μὲν καὶ τὸ ἀσπάσασθαι (τὸ ἐπιπολάζον τῆς μηχανῆς), συντελεῖται δὲ καὶ τὸ κρύφιον, ἢ ἐξ ἐρήμης τοῦ πατριάρχου καθαίρεσις, ὡς οὐκ ἂν εὐφήμῳ εἰπεῖν ἔχοι τις. Τῶν μὲν γὰρ ἀρχιερίων (εἰ χρῆ φάναι) κερδαλέοτης, τῶν δὲ εὐλάβεια κατὰ ποιῶν φόβον, τῶν δὲ καὶ μίσος οὐκ ἐυλόγηστον κατὰ τοῦ ἀρχιερατεύοντος; οὕτω βρδύως ἤνυσαν τὴν ἐκείνου καταβολὴν, ἐπιτιθεμένων καὶ τῶν τινων τῆς συγκλήτου βουλῆς, κατακτυπούντων, ὡς οὐκ ἂν οὐδὲ Ἱερι-

ἐπιπτον.

19'. Καὶ τὸ ἐκεῖθεν βραχυλογικῶς καὶ αὐτὸ ἱστορῆσαι (τί γὰρ ἀναμετρητέον τὰ πέρα μέτρου;) τάρραχος μέγας τῶν τοῦ παλατιοῦ, ὅσον ἦν πρὸς τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς κατ' αὐτὸν ἀληθείας, τῶν τοῦ λαοῦ τῆς πόλεως, τῶν αὐτῆς δὴ τῆς ἐκκλησίας. Καὶ ἐκείνης γὰρ ὀλίγοι κατεσκήρτησαν ἐπὶ τοῖς πραχθεῖσιν· οἱ δὲ γε πλείους προεωρῶντο τὸν Κύριον ἐνώπιον αὐτῶν διὰ παντὸς, καὶ κατὰ τῶν πεπραγμένων ἐγίνοντο. Οὐκοῦν καὶ μερίζονται. Καὶ οἱ μὲν τῷ μικρῷ βασιλεῖ ἐκομίζοντο. Καὶ καθάπαξ ὑπαγορεύσαντες ἐκείνῳ, καὶ ὡς οὐκ ὄφελον, διδάξαντες τὴν τοῦ ἀρχιερέως ἀτιμίαν, ἐπέμενον οἷς ἐκακούργησαν, καὶ τὴν διδασκαλίαν ἠσφαλίζοντο, καὶ τὸν παῖδα τῷ μαθήματι ἐνερείδοντες, τηρεῖν αὐτὸ ἐβίβον· καὶ μάλιστα ἡ τὸ πᾶν δυναμένη μήτηρ, καὶ ὁ μετ' αὐτὴν πρωτοσεβαστὸς, ὁ κατὰ τῆς ἐκκλησίας τότε μελετήσας δυνα-

παροιμίαν, μάχην.

20'. Καὶ οὕτω μὲν τινες οἱ τοῦ μὴ καλοῦ. Οἱ δὲ λοιποὶ ἐπὶ τε τῷ πατριαρχικῷ καταστυγνάζοντες δυσπραγίᾳ, ἐπὶ τε τῇ τῶν Καισάρων δυστυχίᾳ, καταλήγοντες εἰς κακὸν μέγα καὶ ὀκτιστον. Εἰπεῖν γὰρ ἐν βραχυτάτῳ· πόλεμος κροτεῖται ἱερὸς, ὡς ἂν καιρίως φαίη τις. Καὶ στεγανοῦνται μὲν οἱ τῆς ἐκκλησίας ἐντὸς ὡς ἐπὶ πολιορκίᾳ μεθ' ὄπλων· οἱ δὲ βασιλικοὶ ἐξῶθεν ἐπιπίπτουσι, καὶ πολλοὶ καὶ γενναῖοι. Καὶ πίπτουσι μὲν οὐκ ὀλίγοι τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τῶν δὲ βασιλικῶν ἀμύθητοι. Διέβη δὲ τι τοῦ τοιοῦτου κακοῦ καὶ εἰς τὴν ἀγοράν. Τὸ γὰρ βασιλικὸν συμμαχικὸν πολλοῖς ἐνεπῆδησε· καὶ τοῦ: μὲν ἄλλῳ εἰσέλαψε, τινὲς δὲ καὶ τοῦ ζῆν ἀπήγαγεν. Ὅθεν καὶ πλατυνθὲν τὸ κακὸν ἐπλήθυνε τὸ κατὰ τῆς βασιλίδος μίσος, καὶ ἠπλώσε μικροῦ δεῖν εἰς ἅπαντας. Καὶ ἔγεμον αὐτῆς τὰ πάντων στόματα, οὐκ εἰς ἀγα-

21'. Ὅποια δὲ ἐν τοῖς τοιοῦτοις φιλεῖ γίνεσθαι, οὐ μόνον ἐκ τῶν παρὰ πόδας ἐπορίζοντο τὰ εἰς ἀμυναν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ πόρρωθεν ἀνεβίβαζον τοῖς λογισμοῦς. Καὶ ἀνέβη αὐτοῖς ἐπὶ νοῦν ὁ Κομνηνὸς Ἀνδρόνικος, ὃν ἄνω τοῦ λόγου παρερρίψαμεν. Ἐδόκει γὰρ ἀξιόμαχος ἐπίκουρος ἀναφανήσεσθαι ἂν πρὸς τὰ ζυμπεσόντα, καὶ ἀνεξίκακος, οὐχ ὥστε μὴν

ἔπεισον δρᾶσθαι καὶ πρὸς ἑαυτοῦ θέσθαι τὰ ζυγὰ τῆς βασιλείας, ἀλλ' ὡς τῆς μητρὸς, ἢ παύλως ἐπιτροπεύειν ἐδόκει, ἔτι δὲ καὶ τῆς τοῦ πρωτοσεβαστοῦ οἰήσεως ἐξελέσθαι τὸν καταπραγματευόμενον. Καὶ ἦν τοῖς πολλοῖς, ὁκνῶ μὲν εἰπεῖν, ὡς πρὸ καὶ αὐτοῦ Θεοῦ· θαρρῶ δὲ ἀσφαλέστερον φράσαι, ὡς εὐθὺς μετὰ Θεοῦ τὰ τῆς παραδοχίας εἰς τὸν Ἀνδρόνικον. Ὅθεν καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πολέμου ἀκμὴν ἔχοντος περὶ που μεσημβριάζουσαν ὕραν, καὶ διαβλεπόμενου, ὡς ἑτεροβρέπης ὑπὲρ τῶν βασιλικῶν ἔσται, πλάσμα ἦν λόγων τοῖς πολλοῖς, ἤδη δὲ καὶ θανατιῶν ἀνέπλασμα ὑπόκεινον, ὡς Ἰδοῦ ὁ Κομνηνὸς ἤκει. καὶ ἔγγυς που τῆς ἀντιπύρριου τῷ Βυζαντίῳ αὐλίζεσθαι διμάλως. Καὶ τὸ βουλούμενον ἑκάστου τῶν πολιτῶν εἶχεν ἑκείνον παρόντα τῇ μάχῃ, ὡς εἴπερ ἐκ τῆς Σινοπικῆς Χερρόνησου, ἦν τότε κατατεῖχον, εἰς τὴν Μεγαλόπολιν ἔπερῦζατο. Καὶ ἰδίζατον ἑκείνων σωτήρα σφῶν ἑκάστου ἔσσεσθαι, καὶ ἔρμα τῆς βασιλείας, κούφως ἐνταῦθα κάκει παραγομένης πρὸς τοῦ θέλοντος, εἴπερ μόνον τῷ πρωτοσεβαστῷ καὶ τῇ συνασπιστῶσῃ βασιλεῖ χαρίζοιτο. Ἐπεμπε γὰρ ὁ Ἀνδρόνικος φαντασίαν τοῖς πλείοσιν, ἀνθρώπος εἶναι οἷος διέπειν κόσμον καλῶς, καὶ οἷς δὲ ἔπαθε, μαθεῖν ὄγαθὸς εἶναι, πάντως δ' ἂν καὶ τὴν τοῦ Μανουὴλ πύλιν ἀιδεσθαι κατὰ τοὺς συχνοὺς ὄρκους, καὶ μάλιστα τοὺς ὑστερον, οὗς μετὰ πάθας πολλὰς ἐπέκρινε δοῦναι. Καὶ δεδοκῶς, τὴν τῶν Παφλαγῶνων ἀντεκληρώσατο γῆν, ὡς καὶ στρατοπεδαρχεῖν ἔκαίσε, καὶ τὰ ἐκείθεν εἰς κέρδος ἀπονομφίζεσθαι. Καὶ εἶχον μὲν οὕτως ἐπιβίων οἱ τῆς Μεγαλοπόλεως. Αἱ δὲ ἡσάν ἐπιβίβου ἀλλῶς, καὶ ὀνειρῶν, κατὰ τὸν εἰπόντα, σκιά, ὡς ὁ ἐπιών χρόνος ἀνέδειξε, ψεύσας τὴν καλὴν ζωγραφίαν (ἦν ὁ καθένα ἐπὶ τῷ Ἀνδρόνικῳ ἐνετυπώσατο εἰς ἑαυτὸν), καὶ ἀπαλείψας μὲν αὐτὴν, ἐφήνας δὲ τὸν ἀνδρα καινότερον, εἰπεῖν εὐφημότερον.

κβ'. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν μικρὸν τι ὑστερον. Τότε δὲ ἀνεκαλεῖτο ἕκαστος τὸν Ἀνδρόνικον, ὡς ἤδη καὶ παρόντα, ἢ γοῦν ἀλλὰ παρεσόμενον. Ὡς δὲ τὸ φάντασμα ἐψεύσατο, καὶ ὁ πόλεμος περὶ δειλὴν ὄψιν κατεργάσθη, βίβας πολλοὺς, καὶ τὸ νότιον πολυάνδριον τὸ πρὸς τῇ θαλάσῃ πλῆσας νεκρῶν βασιλικῶν, ὃ δὴ σαπρία θελήθηται λέγεσθαι, καὶ ἐχρῆν κατὰ τινα ξύμβασιν τὴν τότε δόξασαν ἡρέμα καταστῆναι τοὺς τε βασιλικούς, τοὺς τε ἐκκλησιαστικούς, ὅποι μὲν ἦλθον μεθόδων οἱ τότε, ἀπέρχον οἱ μαι συγγράψαι· ὃ δὲ ἡμῖν ὁδοποιεῖ τὰ ἐφεξῆς, εἰρήσεται.

κγ'. Ἀποκαθίσταται μὲν μετὰ τινα διαστήματα ἔμμηνα πατριαρχεῖν αὐθι· ἀναγκαίως ὁ λερώτατος θεοδόσιος, συγκαθίσταται δὲ καὶ τὸ ἀρχιερατικὸν ξύμπαν εἰς μίαν ἔνωσιν· καὶ δοκεῖ τὰ τῆς πόλεως οὕτω κύματα γαλήνῃ εὐρεῖν. Ὡς δὲ ἐχρῆν ἕκαστον μέγα πρόσωπον τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐκφαίνεσθαι, κατὰ εἰρήνης ὄψιν λόγον (ἔγραψε γὰρ αὐτῶν εἰσέτι τὸ θεῖον τέμενος παραμενόντων, ἐξῆτου προσπερεύσασιν· οἷς μὲν οὐκ ἦν ὑποπτον τὸ βιοῦν, καὶ οἷς δὲ ἀπαλῶς εἶχεν ἢ ψυχῇ), προϋφαίνετο· καὶ ἐλάλουν καὶ ἐπόλουν, ὅσα ὑπέβαλλεν ὁ καιρὸς.

κδ. Ἡ δὲ τοῦ Ἀνδρόνικου θυγάτηρ, ἢ τὸν Συνα-

A matris, quæ tutela commissæ male fungi credebatur, et ex imperatoris mente contra agentis suspicionem toherere volebat. Multis erat dicere piget, quasi pro Deo: verius autem dicere ausim, statim post Deum spem fuisse positam in Andronico. Ideo cum milites pro Ecclesia pugnantes circa meridiem in pugnae ardore essent et sperare possent se imperatorios superaturos esse, fama falsa inter multos serpsit, vaneque propalaverant, jam Commenum appropinquare habereque castra posita in ripa contra Byzantium. Unusquisque civium pro certo habebat illum pugnae revera interesse, quasi ex Sinopo Chersonesi, quam tunc occupabat, Megalopolim advolasset. Ad unum omnes sibi salutarem adfuturum esse existimabant, fulcimentumque imperii, tunc feliciter B prolati pro beneplacito ipsius, dummodo protosebaste et conregnanti imperatrici indulgeret. Andronicus enim apud plerosque fecerat ut unusquisque existimaret eum esse qui mundum bene regeret, atque ex his quæ fuerat passus bonus futurus esset, omninoque Manuelis puerum reveriturus ob multa juramenta imprimisque ultima quæ post multas calamitates se præstiturum promiserat. Dato juramento, terram Paphlagonum sorte divisit, quasi ibi castra habiturus, indeque in lucrum divisionem conversurus. Sic etiam sperabant Megalopolitani cives; aliæ vero erant spes atque, ut ita dicam, umbra somniorum, ut ostendit sequens tempus, mendacem faciens pulchram imaginem (quam de Andronico sibi unusquisque efformaverat), delensque ipsam, revelans virum novum, ut moderate loquamur.

22 Sed hac de re infra dicemus. Tunc invocabat unusquisque Andronicum ut jam præsentem, vel certe paulo post adfuturum. Ubi vero rumor falsus inventus est, pugna ad vesperam pertracta, multis prostratis, cœneterioque meridiano, quod ad mare situm est, cadaveribus imperatoris impleto, unde putredinem oriri necesse erat, juxta sœdus quoddam, quod tunc visum est, pacifice constituti sunt, tum imperatorii, tum ecclesiastici; in quam viam vero tunc ferint, superfluum opinor scribere. D Quæ vero memoratu digna sunt narrabimus.

23. Post aliquot mensium autem intervallum sanctissimus Theodosius necessario iterum in locum suum restitutus est, simul etiam cum illo omnis in unum clerus redintegratus est; sicque commota civitas recuperare videtur tranquillitatem. Interim dies advenit in qua unusquisque magnatum apparere deberet in ecclesia, secundum pacis condiciones (sacrum enim templum adhuc erat plenum iis qui remanserant, ex quo eo confugerant, quorum vita jam non erat suspecta, quorumque animus tranquillus erat) advenit. Loquebantur autem atque agentibus tempori inservientes.

24. Andronico erat filia, quæ, Theodoro Synadeno

novissime nupta, eoque mox repulso, non ex naturæ eff. cui, ut aiunt, nullibi paruit, accurateque requisita fuit. Clam vero ex ecclesia ad patrem fugerat Siuopen, postquam ibi eum esse novisset, et itinere prospero usa est, ut vix vir solertissimus. Etenim natura videbatur arte fugiendi illam ornasse quemadmodum et patrem, qui felix dici potest in vita sua, quod fugit quodque se persequentes a via declinavit. Filia hæc ergo cum animo virili aufugisset, seque patri conjunxisset, quæque ad civitatem pertinentem narrasset, alia, quæ nunquam ex illius corde deleri poterunt, scripsit, ipsum aidentem post Deum cœli terrestrem esse deum Constantiopolis civibus. Hoc scriptum fustum sæpe evolvens Andronicus semperque meditans diversa in mente, uno ratiocinio convincitur, quod omnia in ruinam evertit. Inde enim aggreditur imperatricem atque protosebastum; conqueritur litteris atque ore quod, imperatoris dignitatis sanctitatem foede cauponantes, contumelias filium imperatoris afficerent, jocans minansque hæc omnia invicem expertus. Ut loquebatur familiariter omnium indignationem reprimebat. Deinde hortabatur, sed non audiebatur, eo quod intolerabilia juberet. Imprimis se jactitat nihil velle nisi vindictam regis; omnia quæ dicitabat, præcepta fuisse a beato Manuele, se quoque ipsum tutelæ pondus ferre.

καὶ μὴ εἰσακουόμενος, ὅτι μηδὲ ἦν ἐπιτάξεων φορητὰ, ἐκμαίνεται εἰς ὄδον ὡς ἐπὶ ἀμύνη τῇ ὑπὲρ τοῦ βασιλέως, οἷα καὶ φημιζόμενος, ἐπιτετάχθαι πρὸς τοῦ μακαρίου Μανουὴλ, συνδιαφέρειν καὶ αὐτὸς τὸ βάρος τῆς ἐπιτροπῆς.

25. Megalopolim hinc cœpit pergere Andronicus imperator motus metu ne parvus Alexius vindictam aliquando esset sumpturus, revera autem quod imperator præmature mortuus erat malo augurio. Collecto ergo exercitu, partim terrestri, partim navali, cum copiis quas habebat (tenues autem erant), processit, modo celeriter, modo tardius. Moræ studens, tardum procedere videbatur ob numerum militum; quod ita non erat.

26. Regionibus Thynorum et Bithynorum peragratis, in regionem Behrycorum pervenit, castraque posuit circa Chalcedonem versus Megalopolim; erat autem pro vulgo minimus vir. Distributo circa se cum arte exercitu, tentoriis in locis aptis defixis, ita ut densum simul ac numerosum videretur exercitum habere, navibus, quas replet aliquot armatis, super arena littoris atque in æquoris sinibus perite divisas ac constitutis, ita ut clare non pateret quales et quot essent, tantis tenebris implicavit Megalopolitanos, cæterosque inimicos ut regio e contra sinusque imminentes pleni esse viderentur, illam copiis densissimis, alios vero frequentibus trirēnibus aliisque navibus quas oblongas in littore maris construunt. Sicque nos homines vere soleamus lacere in hujusmodi. Augenius enim ac magnificamus plerumque quæ miramur, quæque ac-

δητὼν Θεόδωρον ὑστάρων εἰς ἄνδρα λαβοῦσα, καὶ ταχὺ ἀποβαλοῦσα, οὐ καθ' εἰρμὸν, ὡς λέγεται, φύσεως, ἐφαίνετο οὐδαμοῦ καὶ μὴ ἀνεψηλαφᾶτο κατ' ἐπιμέλειαν. Ἦν δὲ ἡ αὐτῆς ἐκκλησιασθεν ἀποκρυβῆ φυγῆ πρὸς τὸν πατέρα ἕως καὶ εἰς Σινώπην, ἔνθα ἐκεῖνον ἔγνω εἶναι· καὶ ἔσχεν εὐδίας, ὡς οὐκ ἂν τις οὐδὲ ἀνὴρ δεξιώτατος. Ἔοικε γὰρ ἡ φύσις φιλοτιμήσασθαι καὶ αὐτῇ τέχνῃ τοῦ φεύγειν, καθάπερ καὶ τῷ πατρὶ, ὃν μικροῦ ἂν δεήσῃ τις εἰπεῖν, ὡς διὰ βίου κατώρθου τὸ καὶ φυγὰς εἶναι καὶ διαδιδράσκειν τοὺς ἐπιτρέχειν ἐθέλοντας. Ἦ τοίνυν θυγάτηρ ἐκεῖνη οὕτως ἀνδρῖσαμένη τὰ εἰς δρασμὸν, καὶ εἰς ἐν γενομένη τῷ πατρὶ, καὶ τὰ τῆς πόλεως περιηγησάμενη, τὰ τε ἄλλα ἐνέγραψεν εἰς ἀναπάλειπτον ἐκείνου ψυχῇ, καὶ ὅτι δὲ θεὸς τοῖς Κωνσταντινουπολίταις αὐτὸς περὶ γῆν μετὰ τὸν οὐράνιον. Καὶ τὴν καρδιακὴν γραφὴν ταύτην ἀνελλίτων συχνὰ ὁ Ἀνδρόνικος, καὶ διαλογισμοὺς ἀναδιβάζων αἰὲν ἐν καρδίᾳ ποικίλους, ἐκνικᾶται λογισμῷ ἐνὶ ὃς τὸ σύμπαν εἰς φθορὰν ἐκύκησεν. Ἀρξάμενος γὰρ ἐκεῖθεν ἀκροβολίζεσθαι κατὰ τῆς βασιλίδος καὶ τοῦ πρωτοσεβαστοῦ, καὶ μέμφει; ἐπιπέμπειν διὰ τε γραμμάτων καὶ στομάτων, ὡς ἄρα τὸ τῆς βασιλείας καθάρειον κατηλεύοντες παρονοῦσι κατὰ τοῦ βασιλέως παιδὸς, καὶ σκώπτων, καὶ ἀπειλούμενος, καὶ τῶν ὁμοίων αἰθῆς ἀντιπειρώμενος, καὶ οἷα ἔλεγεν ἐπακούων, ὡς τοῖς ὑβριζομένοις ἤρεσκεν, εἶτα καὶ παραινῶν δῆθεν,

καὶ εἰς τὴν Μεγαλόπολιν τὸ ἐντεῦθεν ὄρη· βασιλεὺς πρόφασις, Ἀλέξιος δηλαδὴ ὁ μικρὸς, ληψόμενος ἄμυναν· ἄλλως μέντοι ἀληθῶς πρόθεσις βασιλεὺς ἐκεῖνος, ἄωρος θανούμενος, ὡς οὐκ ἐχρῆν. Καὶ γοῦν συλλεξάμενός τινα στρατιάν, τὴν μὲν κατὰ γῆν, τὴν δὲ λοιπὴν κατὰ θάλασσαν, ὡς εἶχεν ἰσχύος (εἶχε δὲ ἀμυδράς), ἤλαυνε πῆ μὲν κατὰ σπουδῆν, τὰ πολλὰ δὲ σχολαίτερον. Μεθοδεύων τῇ σχολῇ, δοκεῖ βαρὺς εἰς ὄδον εἶναι διὰ τὸ πολὺ τοῦ στρατοῦ· ὑπερ οὐχ οὕτως εἶχεν.

καὶ εἰς τὴν Μεγαλόπολιν τὸ ἐντεῦθεν ὄρη· βασιλεὺς πρόφασις, Ἀλέξιος δηλαδὴ ὁ μικρὸς, ληψόμενος ἄμυναν· ἄλλως μέντοι ἀληθῶς πρόθεσις βασιλεὺς ἐκεῖνος, ἄωρος θανούμενος, ὡς οὐκ ἐχρῆν. Καὶ γοῦν συλλεξάμενός τινα στρατιάν, τὴν μὲν κατὰ γῆν, τὴν δὲ λοιπὴν κατὰ θάλασσαν, ὡς εἶχεν ἰσχύος (εἶχε δὲ ἀμυδράς), ἤλαυνε πῆ μὲν κατὰ σπουδῆν, τὰ πολλὰ δὲ σχολαίτερον. Μεθοδεύων τῇ σχολῇ, δοκεῖ βαρὺς εἰς ὄδον εἶναι διὰ τὸ πολὺ τοῦ στρατοῦ· ὑπερ οὐχ οὕτως εἶχεν.

καὶ εἰς τὴν Μεγαλόπολιν τὸ ἐντεῦθεν ὄρη· βασιλεὺς πρόφασις, Ἀλέξιος δηλαδὴ ὁ μικρὸς, ληψόμενος ἄμυναν· ἄλλως μέντοι ἀληθῶς πρόθεσις βασιλεὺς ἐκεῖνος, ἄωρος θανούμενος, ὡς οὐκ ἐχρῆν. Καὶ γοῦν συλλεξάμενός τινα στρατιάν, τὴν μὲν κατὰ γῆν, τὴν δὲ λοιπὴν κατὰ θάλασσαν, ὡς εἶχεν ἰσχύος (εἶχε δὲ ἀμυδράς), ἤλαυνε πῆ μὲν κατὰ σπουδῆν, τὰ πολλὰ δὲ σχολαίτερον. Μεθοδεύων τῇ σχολῇ, δοκεῖ βαρὺς εἰς ὄδον εἶναι διὰ τὸ πολὺ τοῦ στρατοῦ· ὑπερ οὐχ οὕτως εἶχεν.

καί. Καί εὐώσαμεν ἀληθῶς ἐν τοιούτοις οὕτως πά-
σχειν οἱ ἄνθρωποι. Πληθύνομεν γάρ ὡς τὰ πολλὰ
καί μεγαθύνομεν, ἃ θαυμάζομεν, οἷα μὴ ἀκριβοῦν
πληττουσι.

κζ'. Τοιοῦτος οὖν ὁ Ἀνδρόνικος φανεῖς, καί ὁ οὐ-
τως ὀλίγος μυρίος διακριθεῖς, ἐφέλκεται διὰ βραχέος
καιροῦ πάντας, καί τὴν ἄλην πόλιν μεταίγει, ὡς οὐ-
τως εἰπεῖν, πρὸς ἑκτόν. Καί ἵνα μὴ μακρὰ θαλάσση
διηγημάτων ἐπαρώμεν, τὸ τοῦ λόγου, ἀπάτιον, ἀλλ'
ὡς διὰ περὶ μὲν βραχυπορήσωμεν, ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ
κλιθεῖσθαι εἰς ἑκαίον οἱ μεγάλοι, οἱ μικροί, οἱ μέ-
σοι. Καί θαυμάζουσι μὲν, ὅπως πρώτῃ δοκοῦντες
βλέπειν, οἷα νῦν ἐμφανῶς βλέπουσι, καί ὡς αἱ μὲν
μακρὰ νῆες ἀλιθάδες ἄρτι γνωρίζονται, τῆς πρὶν
κατὰ ἀπάτιον σκοτώσεως διαφωτισθείσης· αἱ δὲ σκιναὶ
μακροὶ ἀλλήλων διαστήμασιν ἀφορίζονται, σικνη-
λάτοις κρέπουσαι. Ὁ δὲ στρατὸς ὅσος πανήγυρις
οὐκ εὐγενής· οἱ δὲ Ἴπκοι, ὅποιους τοὺς κλειούς μυ-
λώσιον ἂν καταδέχοιντο. Καί ἀφηνίζοντο μὲν καί
ἀνέστηνον, ὡς τὰ μικρὰ γνωρίζειν αὐτὸ τοῦτο μικρὰ,
καί μηκέτι μεγαλείῳ τι αὐτοῖς ἐπισηφίζεσθαι. Τὸ
δὲ πάλαι ποδοῦν παραμένον Ἰπαιθεν ἐθέλειν τὸν ἄν-
δρα μόνον αὐτὸν φαινόμενον, τὸ πᾶν, καθὰ πρὸς
ἀγαθοῦ σφίσιον ἦν, καταγράφεσθαι. Οὐκ οὖν ἡσπά-
ζοντο ἑκαίον, Ἰφίλιον κρέσσον τε, οὐ τὴν θῆαν
εὐχοντα, καί χεῖρας, ἐφ' αἷς ἐκπεπίθεισαν, ἐκ' αὐταῖς
ἐκθεουσίαν· ἐξηραύοντο ἐπαίνους παντοδαπούς,
ἀνεθῶν συχνὰ δόξαν τῷ Θεῷ· προεκαλοῦντο, εἰ οἶόν
τα, διακηθῆσαι εἰς τὴν ἀντίπορθμον ταχύ. Τὸ γὰρ
ποδώκε· τοῦ ἀνδρός, ἐπίσημον αὐτῷ τυγχάνον πρὸς
φύσεως, καί τοιαύτην, οἶμαι, καινοτροπίαν ἐνθυμύ-
σεως ὑπέβαλλε τοῖς πολλοῖς. Ὁ δὲ τὰ μὲν ἀντιχαρῆς
ὡς εἰκὸς καί μάλα, τὰ δὲ καί φιλονεικτικῆσας ἐν
αἰκαίῳς κενναυχήμασιν, οὐκ ὀλίγα δὲ καί θαρρῦνας
τοὺς εἰς αὐτὸν ἀφεωρακῆτας, αἴρεται μικροῦ δεῖν
ἐπὶ χειρῶν, οὐ μόνον πρὸς ἀγγέλων, γένους τούτου
βασιλικῷ λαμπροῦ τε καί πολυδυνάμου, ἀλλὰ καί
ὑπὸ λοιπῆς ἀγενεαίης, καί συγχλήτου λεγάδος, καί
τῶν ἄλλων τέκνων τῆς πόλεως. Καί εἶχε λοιπὸν αὐτὸν
οὕτως ἡ Μεγαλόπολις, μυρία καινοπραγήσαντα.

κη'. Ἐνταῦθα ἔστιν εἰπεῖν, ὡς ὁ μὲν εἰπὼν,
« Εὐλόγησέ σε ὁ Θεὸς ἐπὶ τῷ ποδί μου, » ἀοιδιμὸς
ἔστιν εἰς ἀγαθόν, ἐπεὶ οὐδὲ ἔξω ἐγκωμίων ἡ τοῦ
δικαίου μνήμη πίπτειν οἶδα· τὸν δὲ Ἀνδρόνικον ἐξ
αὐτῶν βαλθῆσαν εἰσόδου ἔχει· ἂν ἡ Μεγαλόπολις
μέμφεσθαι, ὅτι οὐκ εὐλόγησεν αὐτὴν ὁ πούς αὐτοῦ.
Οὐδὲ γὰρ ἴστατο ἐν εὐθύτητι, ὡς τὰ ἐφ' ἑξῆς ἀπαντα
εἰδείσαν. Ἄμα γὰρ ἡ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου
κληρονομία εἶχεν αὐτὸν, καί αὐτίκα εἰ ἀμφ' αὐτὸν
Παργόνες, ἔθνος ἀτάσθαλον καί ἐν Ἑλλάσι βάρ-
βαρον, κελυσθῆν ἐνεπήδησε τῷ τῶν Λατίνων φύλῳ·
οἱ ἀφορισμένοι κατ' ἔθος ἀρχαῖον περὶ τὸν αἰγιαλὸν
τοῦ Βυζαντίου κέρατος, τὸν τοῦ φωσφορίου ἐχόμενον,
ὑπὲρ ἑξήκοντα χιλιοστύας ἔχοντο εἰς ἀριθμὸν.
Ἐπεκάλουν δὲ τοῖς Λατίνοις ἑκαίνοι, ὅτι πρὸς τοῦ
πρωτοσεβαστοῦ καί τῆς δεσποίνης Ἐδένης ἦσαν· καί
δὲ ἑκαίνους ἐβούλευον κατὰ Ἑσμάτων κακὰ. Καί
ἦν ἀληθῶς οὕτως ἔχον τὸ πρῶτον. Διεκπεσόντες γὰρ
καί ἡ δεσποίνα καί ὁ πρωτοσεβαστὸς τοῦ ὑπὸ

Α curate noscere nequimus, eo quod meus nostra
turbatur rebus quæ illam stupefaciunt.

δυνάμενοι, διὰ τὸ τὴν ψυχὴν συγκαχῆσθαι τοῖς ἐκ-

27. Andronicus qui, primo minus bene iudicatus,
tantus postea apparuit, omnes brevi tempore
atrahit, omnemque civitatem, ut ita dicam, post
se transfert. Ne longo narrationum flumine cymbam
sermonis mei dirigam, sed ut fretum cito trajiciam:
momento temporis ad illum navigant magni, parvi,
medii. Mirantur, quæ pridie existimabant videre,
esse ea quæ nunc aperte vident, et quomodo longæ
naves agnoscuntur nunc scaphæ, caligine erroris
antea discussa; tentoria vero longis intervallis ab
alterutris distantia, cucumerum arcolis similia.
B Exercitus spectaculum est vulgare; equi mole-
trinis plerique idonei erant. Expergiscabantur at-
que ad se redibant, ita ut parva agnoscerentur ut
parva, minimeque aliquid magni ab ipsis consti-
tueretur. Amor autem vetus perseverans impelle-
bat ut vellent hominem solum qualis sibi appare-
bat, omnia perfecturum, juxta quod sibimetipsis
erat commodo. Amplectebantur ergo illum, oscula-
banturque faciem, ejus aspectum desiderabant,
manusque in quibus confidebant, perquam vene-
rabantur. Laudes omnis generis proclamabant, glo-
riam Dei frequenter canebant; hortabantur, ut,
si possibile esset, cito ultra fretum se transferret.
Namque pedum velocitas viri, a natura illi indita,
mentibus multorum, opinor, amorem novitatis in-
C jecit. Ille vero gavisus, ut erat sane justum, seque
ostentans in proprio apparatu, non parvam fidu-
ciam spectantibus injiciens, manibus pæne est
gestatus, non solum ab angelis, hujus generis
imperatoris illustris ac potentissimi, sed a reli-
qua nobilitate, senatu atque a multis incolis civita-
tis. Caterum Constantinopolis innumeras res no-
vantiem eum experta est.

28. Nunc dicendum est, quod qui dicebat: « Be-
nedixit te Deus in gressibus meis propter bo-
num celebrandus est, cum justis memoria non
sine laudibus perit. Andronicum vero ab ingressu
illius intra suos muros accusare debebat Megalopo-
D lis, quia non benedixerant ipsam pedes ejus.
Non egit enim recte, sicut dein omnia demonstra-
runt. Nam simul ac magni Constantini sors eum
recepisset, statim Paphlagonες qui cum eo erant,
genus prava atque inter Græcos barbara, invitati a
Latinis ad ipsos concurrerunt; qui remota a gente
perantiqua litus Byzantinum inhabitante versus
orientem sexaginta millia et amplius numero, diffusi
erant. Latinos illi accusabant quod a protosebaste
et imperatrice stantes, per illos Romanis mala mo-
liebantur. Quod re ipsa se habebat. Eo enim adducti
imperatrix atque protosebastes, ut a Romanorum
amore exciderent, ad Latinos aspiciabant, donis
ac imprimis promissis urbis diripiendæ et Roma-

nos illis subjiçendi allicientes; jam etiam ad inchoandam pugnam adduxissent, nisi Andronicus cito transfretasset. Hi autem, ut dictum est, ad bellum sacrum peragendum collecti erant quidem; quia autem illud brevi dissolutum iri videbant, otiabantur. De hoc non immerito accusantur Latini; nihil dicere habebant, nihil certe unde innocentes constituerentur. In his, heu! imprudenter susceptis malum magnum magno malo sanare volebant Paphlagones. Cum enim ingressi essent Megalopolim atque Latinos circumvenissent (omnino vero verisimile videbatur alios ex parte novatorum illos adjuturos), Latinos nec opinatos aggrediuntur et crudelissime tractant. Tunc etiam semina spargunt, quorum nos multique alii nobiscum in pratis Proserpinæ, ut ita dicam, manipulos collegimus. Inde enim mala presentia nobis evenerunt.

προκαταβάλλονται, ἀφ' ὧν ἡμεῖς καὶ πολλοὶ ἕτεροι φάναι, δράγματα. Ἐκεῖθεν γὰρ ἡμῖν καθήκει τὰ

29. Porro autem narrare horrenda, quæ videntur Latini; ignis qui, exceptis rebus vi ablatis, nutriebat incendium quod Romani, qui in naves confugerant, circa compita, per littora fecerunt, longum esset opus, non solum quod contra armatos Latinos irruebant milites Andronici, sed quod etiam erga tam multos misere et sceleste ageretur. Mulieres enim ipsorum cum parvulis gladio necabantur. At hoc est imprimis horrendum: scilicet ventritus matrum difflissis ferrum scætus obstetricabat, sicque ei qui lucem solis, non viderat, orci tenebræ successerant: mortuus erat antequam revera vixisset. Hoc ferum atque furiosius est cæteris insanis. Tunc quoque periit vir sacer inter Latinos, nescio an ex veteri Roma legatus venerit, an ex Sicilia; certe autem erat sive Romanus, sive Siculus. At non simpliciter periit, sed indutus omnibus sacris vestimentis, quæ ut scutum contra arma hostium induerat, si forte ipsum viri scælesti reverituri essent.

30. Hæc autem nobis fuerunt tantum levio signa eorum quæ passi sumus. Tempa enim Dei jam non fuerunt nobis asyla. Neutiquam inviolabilia manserunt, cum ubique pavimenta eorum cadaveribus constrata viscebantur, inter quæ viri sacri. Sanguine conspersi sunt muri omnesque pulchræ trabes: supra quas sacra tecta humilia erigebantur. At hæc postea. Tunc vero tanta mala operati sunt Latini, ut causa Andronici absolvi a vobis, causaque eorum a Deo audiri videretur.

31. Sic igitur Andronicus, ut alibi legimus, in urbem viis latis stratam ingressus est. Finis cæterorum actuum ejus fuit, pro parvo quidem tempore, imperium certis conditionibus juniore Alexio confirmare, a potestate vero matrem ejus amovere, postquam supradictum protosebastum ipsam amovisset, has primitias Erinnydis donans.

Ἰωμαιῶν στέργεσθαι, ἀπέδωξαν εἰς τοὺς Λατίνους, καὶ δώροις ἐπάραντες καὶ μάλιστα ὑποσχέσασθε τοὺς τὴν πόλιν τε προνομεῦσαι, καὶ ὑπὸ δουλείαν αὐτοῖς τοὺς Ἰωμαιοὺς θέσθαι, ἀνέπεισαν ἤδη καὶ πρὸς μάχην ἐξαρτῦσθαι, εἰ μὴ ταχὺ ὁ Ἀνδρονίκος ἐπεραιώσατο· οἱ γὰρ καὶ τοῦ, ὡς ἐβρέθη, ἱερῶ πολέμου συνεφάψασθαι τότε προσελήφθησαν μὲν, ἡρῆσαν δὲ διὰ τὸ ταχὺ ἐκείνον λυθῆναι. Ἐπεκλιῶτο μὲν οὖν τοῖς Λατίνοις αὐτὴν ἀτίσασιν οὐ ψευδῆς· οὐδ' εἶγον εἰπεῖν, οὕτω μὴν ἔχουσιν ἄν, ὡς ἦσαν ἀμεμπτοὶ. Ἐμέλλον δὲ, οἱμοὶ! κακῶ μεγάλῳ μέγα κακῶν ἐκθεραπεῦσαι οἱ Παφλαγόνες, οἷς ἀλογίστως ἐθρασύναντο. Εἰσελθόντες γὰρ τὴν Μεγαλόπολιν, καὶ πλαγιάσαντες ἐπὶ τοὺς Λατίνους (εἰκὸς δὲ πάντως καὶ ἄλλους τῶν τοιαῦτα νεωτερίζεσθαι φιλοῦντων συναίρεσθαι αὐτοῖς), ἐπέρχονται τοῖς Λατίνοις, οὐκ ἂν ἐλπίζουσι· καὶ διατίθενται τὰ ἐλευθέρωσάτα. Καὶ σπέρματα ἐκείνα σὺν ἡμῖν τεθρίκαμεν λειμῶνος Περσεφῆνης, οὕτω παρόντα κακά.

καὶ. Καὶ ἀφηγεῖσθαι μὲν τὰ τότε δεινὰ, ὅσα εἶδον οἱ Λατίνοι, τὸ πῦρ, ὃ τὰ κατ' αὐτοὺς ἐπενείματο δίχα γὰρ τῶν ἀφαρπαγέντων, τοὺς κατὰ θάλατταν ἐμπρησμοὺς ἐκ τοῦ παρὰ Ἰωμαιοῖς ὠμῆρημένου πυρὸς τοῖς ἐπὶ πλοίων φεύγειν ὀρμήσασιν, τὰ κατ' αἰγιαλοὺς, τὰ περὶ τὰς ἀμφοδούς, ἔργον ἂν εἴη πολὺ, καὶ ὡς οὐ μόνον τῶν ἀνοπλιτῶν Λατίνων κατεφέροντο οἱ τοῦ Ἀνδρονίκου, ἀλλὰ καὶ ὄσοις περιεποιεῖτο ἔλεον τὸ ἀπάλαμνον. Καὶ γυναῖκες γὰρ αὐτῶν ἐβρίπτοῦντο ξίφους καὶ βρέφη. Καὶ τοῦτο μὲν δεινόν· οὐχ οὕτω δὲ, ὡς ὅτε καὶ γαστέρων ἀναρῆρηγνυμένων μητρικῶν ἐμαιοῦτο σίδηρος τὰ ἐμῶρα, καὶ πρὸ ὥρας βλέποντος ἡλίου τὸ μικρὸν ὁ τοῦ Ἰδίου σκότος μεταξεδέχετο αὐτὸ, τεθνηκὸς, πρηνὴ καὶ ζῆσαι τὸ τέλειον. Θηριώδες τοῦτο καὶ ἀσύγκριτον μανίας ἐτέραις. Ἐπεσε τότε καὶ ἀνὴρ ἱερὸς ἐν Λατίνοις, οὐκ οἶδ' εἶτε ἀπὸ τῆς προσωτέρας ἡλικίας Ἰωμαιῶν ὧν ἡ Σικελός. Καὶ οὐχ ἀπλῶς ἐπεσεν, ἀλλὰ μετὰ τῆς παρ' ἐκείνῳ ἱερῶς ὄλης περιβολῆς, ἣν ὀπίλων πρόβλημα περιέθετο, εἰ πως αὐτὸν αἰδέσονται οἱ κακοί.

λ'. Καὶ γέγονε καὶ ταῦτα ἡμῖν προκινῆματα, ὧν ἐπάρωμεν. Ἡμῖν γὰρ οὐδὲ οἱ ναοὶ τοῦ Θεοῦ ἄσυλοι. Οὐδὲ γὰρ οὐδ' αὐτοὶ ἄχραντοι ἐμείναν, ὅτε νεκροὶ μὲν ἐστρώωννον αὐτοῖς τὰς κρητῖδας παντοδαποὶ, ἐν οἷς καὶ ἱερὰ πρόσωπα· εἰ δὲ καὶ δ' ἐβράδατο τοῖχοι καλαὶ τε μεσόδμοι, ἢ παρ' ὄσοις αἱ ἱερὰ στέγαι ταπειναὶ ἦσαν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὑστερον. Τότε δὲ ἐγλίκον ἦν τὸ κακὸν τοῖς Λατίνοις, ὡς ἐκδησαντας κατὰ τοῦ Ἀνδρονίκου δοκεῖν δικαιωθῆναι καθ' ἡμῶν, καὶ ἀκουστάς Θεῶν γενέσθαι τὰς αἰτήσεις αὐτῶν.

λβ'. Καὶ οὕτω μὲν, ὡς ἐφθῆ στενολεσχῆσας ὁ λόγος, κατέβη πάλιν ἐκείνην εὐρυάγειαν ὁ Ἀνδρόνικος. Καὶ ἦν σκοπὸς αὐτῷ τοῦ λοιποῦ τῶν ἐφεξῆς πράξεων καὶ ἀληθῶς προὔργη στερῶσαι μὲν πρὸς μικρὸν τὴν βασιλείαν ἐμπορικῶς τῷ μικρῷ Ἀλεξίῳ, κατασεῖσαι δὲ τῆς κραταιότητος τὴν τε μητέρα, ἐπεὶ τὸν ἱστορούμενον πρωτοσεβαστὴν ἀποστρεφού-

ασιτω, πρωτολειον εικεινον Ἐρινύσιν ἔκδοϋς. Καὶ κατέμενεν οὕτω προκενησσαι τὰς τῶν πρακτέων ἀρχάς. Καὶ ὡσιώσατο μὲν ἐνταῦθα καὶ ὄρκους, καὶ αὐτοῦς εἰους καὶ ὄρους, ὧν εἰς καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ μεγάλου παντοσεβίτου βήματος τεθεμελιωμένους εἰς κρηπίδα, ἦν οὐκ ἔστι κατασεῖσθαι Χριστιανοίς. Εἰς αὐτὸ γὰρ ἦν συμπετηνὸς τὸ αἶμα καὶ τὸ πῦμα τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, τὰ πᾶσι φοικτὰ καὶ πάντιμα. Ἐδίδου δὲ ὑπονωεῖν ἀσφάλειαν πίστεως βασιλικῆς καὶ τὸ τῆς τυπαινότητος ψευδεπίγραφον. Πεδὸν γὰρ ἑαυτὸν βίβης ὁ Ἀνδρόνικος, καὶ ἀπαλλὸν βασιλικὸν πόδα χειρὶ ἄρας ἠρέμα, τῷ σκληρῷ τραχήλῳ ἐπέθετο, φαντάζων, ὡς οὕτως ὑπὸ πόδα τῷ βασιλεῖ ἀεὶ πατήσεται. Καὶ οὐ μόνον· ἀλλὰ καὶ ἐλαφρίσας ἐπεκάθισεν ὡμῶ σφετέρῳ, πρὸς σύμβολον καὶ τοῦτο τοῦ εἰς κεφαλὴν αὐτὸν ἔχειν, καθάπερ ὄσιον.

λβ'. Ἦσαν ταῦτα. Καὶ οἱ μὲν ἀγγινοῦστεροι, καὶ οἱ ἔχειν τὸ ἀληθῶς εὐπηθολον, ὠκνον πρὸς τῷ ἀνδρὶ εἶναι, οὐ πᾶνον πολλοὶ ἐκείνου, εὖ ἐπιμαλιστα εἰδότες, οἷος κέπλαστο· οἱ δὲ κλειστος παρήγοντο τοῦ ἀληθοῦς· καὶ ἠνθισμένας τὰς ἐκείνου τρίβους ὄρωντες, τοὺς βοδύνοους οὐκ ὑπεδέποντο. ἀγαθοὶ καὶ οὗτοι γε ὄντες Χριστιανοί, καὶ λογισμῶν διοικούμενοι, ὡς οὐκ ἄρα τοιοῦτους ὄρκους συγγχείαι κατατολμήσει ἄνθρωπος· γένους εὖ ἔχων, καὶ ὄρων τὰ τοῦ Θεοῦ ἔλλωας ἐπιβρεπῶς ἔχοντα πρὸς αὐτὸν, καὶ πιστωμένους χρῆναι βασιλεῦσιν εἶκειν, οἷς ἡ φύσις ἀλυσιδῶσασα τὴν βασιλειαν ἠρόδοσατο, καὶ τὸ τῆς ἀρχῆς μῆρυγμα εὖ συνεκλώσατο.

λγ'. Καὶ οὕτω μὲν οἱ ζῦμπαντες. Ὁ δὲ τὰ πρῶτα καλασειαν σκευωρήσας, ὡς ὑπαγαγέσθαι τὸ πολιτικόν, καὶ ἀνύσας, ὁ πᾶνον πολλοὶ ἀκχιζεσθαι προσέβλετο, οἷα ἐν τῷ προρρέειν ἐπὶ ἀγαθῷ τῆς πόλεως ἐπιτυγχάνων καταβράκταις, οἷπερ αὐτῷ ἀναχαιτίζουσι τὸ βεῦμα ὡς εἰς ἀνάβρουν τινά. Διὸ καὶ ἀναχωρεῖν ἐθέλειν εἰς τὴν τῶν Παφλαγόνων αὐθις ἐσκήπτετο. Τὰ δ' ἦν κότος κατὰ τῶν καὶ εὐγενῶν καὶ ἰσχυρῶν εἰς τὸ πᾶν, οὗς μελετῶν κενὰ ὑπώπτειεν ἐναντιωσομένους αὐτῷ. Ἦν δὲ ἐν αὐτοῖς κορυφαῖον μέρος οἱ ὡς ἐρρέθη ἐπὶ γῆς ἀγγελοὶ, φύλον ἐκείνο καὶ γένους ἔχον τὸ ὑπερέχον, καὶ ἀνδρίας εὖ ἔχον καὶ πίστεως βασιλικῆς καὶ συνέσεως· καὶ ὁ μέγας δούξ, ὁ Κοντοστέφανος, ἀνὴρ δραστηκὸς καὶ φρενῶν γέμων, καὶ ἑτεροὶ μυριοὶ ὄσοι. Ἐλάνθανε δὲ ταῦτα τὸν ὄχλον, καὶ οὐκ ἤθεσαν, ὅτι κατὰ τοιοῦτων ἀνδρῶν μέμνηε. Διὸ καὶ ἀξιοῦντα μεταπλάειν καὶ ὑποχωρεῖν, ὄθεν ἦλθε, διὰ τὸ μὴτὲν ἔχειν σπουδαῖον πράττειν τῇ ἐκ τῶν πολλῶν κωλύμῃ, ἐκείχον ἐγκείμενοι, προσκλαίοντες, ποτινώμενοι, γουναζόμενοι πρὸς Θεοῦ καὶ ψυχῆς καὶ τῶν φιλετάτων, καὶ ἐνδιδόντες ἐξεῖναι αὐτῷ κατὰ πάντων κρατεῖν, εἰς ὅπερ ἂν αἰροῦτο. Μὴ γὰρ ἂν φασὶ διὰ τοῦσδε ἡ ἐκείνους τὸ πᾶν ἐξολέσθαι. Ἀφίησιν οὖν ἐπὶ τοῦτοῖς ὁ Ἀνδρόνικος τὴν θρόνῳ ἐκείνην. Καὶ βαθμίδα ταύτην πρῶτην ὑπαναδὰς τοῦ μέγιστα δύνασθαι διὰ τὴν δημοτικὴν ἰσχύν, οὕτω προσκολλημένην αὐτῷ, καὶ τὸ κατ' αὐτὸν ἄλιγον εἰς μυρίον ἐπαύξουσαν, βαθύνα σκέμμα λαθυρινθῶδες. Καὶ τέως τρέπεται κατὰ τοῦ ἀρχιερέως, οὐ δεσμοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ μὴ εἶναι ὄλιος

In his primis rerum auspiciis permansit. Tunc jusjuranda fecit, varia et multa, quorum unum fuit pronuntiatum super magno et sacratissimo suggesto in media statuto ecclesia, quod Christianis inviolabile est, idque eo magis quod coram sanguine et corpore Christi Salvatoris, quæ omnibus tremenda sunt ac veneranda, juratum fuerat. Fecit vero ut suspicarentur constantiam fidei Imperatoris deque obsequio ipsius inendax scriptum. Cum enim humi procubisset Andronicus, modicumque manu sublevasset pedem delicatum Imperatoris, erecto collo surrexit, significans se sic semper sub pedibus imperatoris futurum esse. Nec hoc solum, sed eorum exemplo insistens significavit quod quæ habebat in animo, cum religionis associatum fore.

32. Talia ista erant. Alii autem prudentiores, meliusque dignoscentes quid sit veri in speciosis dictis, illi adherere dubitabant, non tamen magno numero, utpote optime noscentes quali indolui esset. Plerique vero citra verum erant; floribus sparsos gressus ejus videntes, ab ipsis non suspicabantur hi boni Christiani, hocque ratiocinio ducti, non talia ac tanta juramenta violaturum esse hominem bonæ indolis, videntem alias bona Dei ad se inflexa, decereque esse fidelem Imperatoribus, quibus natura, quasi catenam, dignitatem imperatoriam alligavit, staminaque arte convolvit principatua.

33. Omnes quidem sic opinabantur. Ille vero, primum ambitiosus machinationibus quod temere debat pervenit, se deinde difficiliorum ostendere coepit, ut cum torrens aquam optatam ad urbem affert, quidam ut fluentium ejus retro fluat efficere conantur. Ideo iterum apud Paphlagonas residere enixe volebat. Erat omnino infensus nobilibus ac potentibus, quos nullo jure sibi adversarios suspicabatur. Caput vero eorum supradicti angeli terrestres erant, quod generis nobilitate, animo, fidelitate erga imperatorem atque prudentia præstabat; dux quoque magnus, Contostephanus, vir strenuus ingenioque præstanti, aliique innumeri. Hæc autem plebem latebant nec sciebant ipsum hisce viris infensum. Ideo remeare recedereque opinantem, unde venerat, eo quod nihil utile agere possent adversantibus multis, retinere enitebantur, plorantes, deprecantes, genua amplectentes pro Deo, animo atque charissimis, seque illi submittentem pro omnibus quæ elegisset. Haud enim, inquam, fas est ut propter hos illosve totum pereat. Hoc primo gradu maxime potestatis obtento, populi gratia sic illi acquisita, moxque in immensum aucta, consilium inextricabile meditatatur. Primo adversus archiepiscopum vertitur, qui non solum carcerem, sed ut omnino non existat mereatur eum judicans, ut sibi reluctantem, inprimisque quod sensit illum prævidentem mala quæ contra imperatorem acturus erat ex diversis iudiciis illud sensit, quorum unum vulgo notum est.

ἀξίᾳ ἐκείνου, ὡς ταυτῷ δύσχηστον, καὶ μάλιστα, ὅτι καὶ ἤσθετο προορώμενον, ἃ πράξει οὗτος εἰς τὴν βασιλεία κακὰ. Ἐσθετο δὲ τρόποις πολλοῖς, ὧν εἰς καὶ οὗτος διακεκρήκται.

34. Quondam sancio seni exprobravit Andronicus quod se sicut imperatoris patrem gerebat, dumque imperantis tutelam agit, talis pueri pro filio sibi commissi minus studiosus esset. Ille autem respondit ei sufficere, si tot et tantis negotiis distractus brevis intervallus puero invigilaret. Cum vero sic benigne exprobrationibus Andronici respondisset, dein ferrum acutum infixit, addendo : « Alias valde inquietus, ubi te regem in medio populi inveneram. » Dixit senex. Andronicus vero (erat enim perspicax in loquendo et aliorum mentem facile penetrans quamvis involutam) ex sapiente sene quaerit quomodo dicere ausus fuerit per ipsum trepidasse imperatorem ? Magnanimus senex accipite verbo *inquietudinis* fretu, clarum esse verbum dixit, « cum postquam in columna firma te stabilieris ad sustinenda quæ pueri sunt, multam sollicitudinem deposuerim, in teipso fortiori pondereposito. » Tunc Andronicus tacuit, ira sub pectore pressa, hocque uno duplici et acuto strepitu contra senem intorto, utpote acutus Armenius. Iræ jungens injuriam et ironiam, ab hoc tempore palam gerere curam statuit; eoque venit vir diligentissimus, ut paulo post molestiæ repetitæ sint ad hanc audaciæ extremitatem, qua vita archiepiscopi in discrimine fuerit post opprobria multa, qualibus Judæi Deum operuerunt. Nisi ergo senex providens suæ salutis, e medio se sustulisset, archipræsulatu deposito, quod nolisset fuisse passus.

35. Ille quidem sic seipsum subduxit, adversus alios furere Andronicum permittens. Hic vero ubi hoc saxum proeminens repressisset, exitium adversus omnes evomuit, adeo ut non posse dici hunc esse solum, illum vero non esse, sed ad versus eos qui omnino insontes erant (quod nequitia cumulus est). Postquam imperatoris matrem inclusisset in sacrario medici Diomedis inter sanctos conspicui, ibique non diu retinisset, eduxit inde atque submersit, ministris usus, quorum aliquos superbia ejus paulo post condemnans merito remuneravit : Deo sic nos docente, quemadmodum pessima jubentem, ite ignave obedientem a Deo puniri, teste Davide.

36. Ita ergo inique fecit. Præterea convocatis omnibus electis viris generis illustrissimi die quadam, cujus horrorem nefandum aliquis describet, omnes comprehendit sicut pisces in reti fatali, exceptis bonis angelis, qui sibi fuga consurgentes dispersi sunt. Omnesque tractat deinde more iniquo; nam, privatim unumquemque arguit esse secreto pro rege, illius (quæ est justa vox) hostis. Ad carcerem paucos quosdam damnavit. Fuere qui obsecrati sunt, iique plerique. Quosdam vero ex iis in exsilium perpetuum egit.

λδ'. Ονειδισέ ποτε ὁ Ἀνδρόνικος τὸν ἐν ἁγίοις γέροντα, ὅτι βασιλευπάτορα τόπον ἐπέχων, οἷς ἐπιτροπεύει τοῦ βασιλεύοντος, οὐ συχνὰ παραβάλλει ἐπισκέπτεσθαι τὸν εἰς υἶδν τεθειμένον, τοιοῦτον ὄντα. Ὁ δ' ὕπεκῶν ἀρκεῖν, εἰ διαλείπων βραχία ἦκει πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ παιδὸς, ἀνθρώπος τοσοῦτος μεριζόμενος πράγμασι. Καὶ οὕτως ἠπίως τῷ τοῦ Ἀνδρονίκου προσενεχθεὶς ονειδισμῷ, εἶτα καὶ καυτήρα δριμύν ἐπήγαγε, προσεπεικῶν, ὡς ἄλλως τε καὶ ἐξεφρόντισα, ἤδη τὸν βασιλεία ἐνδεδημηκότα σε ἐξευρών. Εἶπεν ὁ γέρον. Καὶ Ἀνδρόνικος (ἦν γὰρ ὄξυς, ὡσπερ στρεβλὰ εἰπεῖν, οὕτω καὶ ὑπονοῆσαι τὰ μὴ βαθέως ἐλικτὰ) πυνθάνεται τοῦ σοφοῦ γέροντος, πῶς ποτε ἂν εἴποι, δι' αὐτὸν ἐκπεφροντικῆναι τὸν βασιλέα; Καὶ ὁ μέγας θατέρω σκέλει τοῦ σημαينوμένου τῆς ἐκφροντίσεως ἐνεραισάμενος, φάναι εἶπε τὸν λόγον, καθότι « Σοῦ εἰς ἀστραβὴ κίονα ὑποστήσαντος ταυτὴν, βαστάζειν τὰ ὑπὲρ τοῦ παιδὸς, αὐτὸς ἀπαφορτισάμην τὸ πολὺ τοῦ φροντίζειν, ἀναθέμενος ὡς ἰσχυρῷ σοι αὐτῷ τὰ βρηήματα. » Ἐσυχάζει ἐνταῦθα ὁ Ἀνδρόνικος, καὶ τὸν θυμὸν ὑπενδακῶν, καὶ τοῦτο μόνον ἀπροβολισάμενος διχα ρόζου ληγός, κατὰ τοῦ γέροντος, ὅς ἐρα βαθὺς Ἀρμένιος. Καὶ παραμίξας τῇ βαρύτητι καὶ σαρκασμῶν τὸν ἀχρι καὶ μειδιάματος, ἀρχὴν ἐκείθεν ἔθετο τρανέστερον μελετῆν. Καὶ εἰς τοσοῦτον ἐξίκατο δραστηριότητος, ὡς μετὰ μικρὸν ἐπαναστῆσαι καὶ ἐπιστῆσαι τοὺς χυθὴν πικροὺς ἕως καὶ εἰς ἐσχάτην θρασύτητα, ὡς καὶ διαχρησθῆναι κίνδυνον γενέσθαι τὸν ἀρχιερέα

С μετά πολλὰς ὕβρεις, ὅποιας καὶ Ἰουδαῖοι ἐτοξάσαντο ταυτῷ τὰ σωτήρια, ἐκ μέσων κρυβεὶς ἀπεσύρη, ὅσπερ οὐκ ἦν αὐτῷ ἐθέλοντι.

λε'. Καὶ αὐτὸς μὲν οὕτω ξυνέστειλεν αὐτὸν, ἀφελὸς καθ' ἑτέρων μεμνημένοι τὸν Ἀνδρόνικον. Ὁ δ' ἐπεὶ οὐκέτι προβλήτη σκοπέλω τινὶ ἀνεκρούετο, ἐξεκόμενεν ὀλέθρια κατὰ πάντων, οὐχ ὥστε καὶ εἰπεῖν, ὅς τε αἰτίος, ὅς τε καὶ οὐχί, ἀλλὰ κατὰ τῶν μηδὲν ὄλωσ αἰτίων (τὸ ἀδικώτατον)· καὶ τὴν τε τοῦ βασιλέως περιγράφας μητέρα ἐν τῷ σημείω τοῦ ἐν ἁγίοις σοφοῦ ἱατῆρος Διομήδους, ἐπισχῶν οὐ πολὺν χρόνον, ἀπῆγγέ τε καὶ ἐδύθισεν, ὅπουργοις χρησάμενος, ὧν ἐνίους ὁ καταθραβεύων αὐτοῦ θυμὸς οὐ πολλῷ ὕστερον εἰς ποιῶν ἐτίσατο, παιδεύοντος ἡμῶν καὶ οὕτω τοῦ Θεοῦ, ὡς καὶ ὁ ἐπιτάσσων τὰ φαυλότατα καὶ ὁ ὑποτασσόμενος τοῦ προσώπου πειρῶνται τοῦ Θεοῦ, ὅποῖου οἶδε Δαυὶδ.

λς'. Τοῦτό τε οὖν οὕτω ἐξήμαρτε. Καὶ σύγκλητον δὲ θέμενος ἀνδρῶν λογάδων ἀπάντων τῶν τοῦ μεγίστου γένους, κατὰ τινα ἡμέραν, ἦν καὶ ἐγγράφηται τις ἂν εἰς ἀποφράδα δεινὴν, συλλαμβάνει ἐκείνους ὡσαύτῃ καὶ ἰχθύας τινας ἐν ἀφύκτῃ πανάγρῳ, διχα γὰρ τῶν καλῶν ἀγγέλων, οἱ καὶ οἷα περυξάμενοι ἐς φυγὴν, ἐσκορπίσθησαν. Καὶ διατίθεται πάντας, ὡς οὐκ ἂν εὐλόγησοι τις, λαθὰς ἐπικαλῶν ἐκάστοις τὸ κατὰ βασιλέως ἐνδομυχεῖν, ἐκείνου (εὐστόχως εἰπεῖν) ἄλιθριος. Καὶ ὀλίγους μὲν τινας ἐδικαίωσαν εἰς εἰρακτῆν. Ἦσαν δὲ οἱ καὶ ἐξ ὀφθαλμῶν ἐγένοντο.

πλείους γε οὔτοι. Τινὰς δὲ καὶ ἐς ἀειφυγίαν ὑπερ-
 ορίους ἔστειλε. Μετὰ βραχὺ δὲ καὶ τοὺς καθειρθέν-
 τας ὑποδιελών, ἐμέρισεν εἰς τε τυφλοὺς ἐκ σιδήρου,
 καὶ μὴ τοιούτους· ὡς ἂν, οἶμαι, βλέποντες αὐτοὶ
 τοῦς πεκηρωμένους, ἀεὶ ζῶσιν ἐμφοδοί, καὶ συνεπαύ-
 ξωσιν οὕτω τὸ κακὸν τῆς καθείρξεως. Οὐ πολὺν δὲ
 χρόνον μείνας, ἐπιβαλεῖν ἐφίεται καὶ τῷ ὑπερανε-
 στηχῆτι βαθμῷ, καταγνοῦς τῆς πρώτης ἐκείνης βαθ-
 μίδος ὡς ταπεινῆς.

λζ'. Γογγυσμὸς τοίνυν αὐθις αὐτῷ τεχνᾶται, καὶ
 βαρύτερος προβάλλεται, καὶ φόρτος φορτίδων οὐ φο-
 ρητὸς, καὶ ὡς οὐκ ἂν εἴη αὐτῷ στερακτεία, εἰ οὕτω
 εἰσχεῖν κινδυνεύει τράποις πολλοῖς. Ἐπασχε δὲ ἄρα
 ἴδεν, ἀλλ' ἐνδόμυχος ἦν, κολλοὺς αὐτὸς ὑποβαλεῖν
 καὶ εἰσαυθις ἀγλήτοις παθήμασιν. Ὡς δὲ ἐπέμνε,
 μακρὰ γογγύζων, καὶ κατὰ σχῆμα δυσανασχετῶν,
 καὶ τῇ μὲν ψυχῇ νεμόμενος βασιλικῶς τὴν Μεγαλό-
 πολιν, τῇ δὲ γλώσσει τὴν Παφλαγονίαν προφίρων, καὶ
 ἄπερ αὐτὸς ἐρρήτορευεν ἐκείσε καλὰ, ὡν δῆθεν Κων-
 σταντινούπολις ἐστέρει, καὶ θησαυροὺς ἐκόμπαζεν
 καὶ κεφυλαγμένους αὐτῷ, Φανίου δὲ τινα θύραν,
 καὶ αὐτὸς ταύτην ἀναπλαττόμενος τοῖς ἀγνοοῦσιν,
 οἷς τύχη αὐτὸν τὰ πρὸ τούτου ἤλαυνε· καὶ ἦσαν τὰ
 τοιαῦτα προβλήματα φωνασκούμενα τῷ ἀνδρὶ ἐν συ-
 χνοῖς ὄχλοις καὶ συνεχῶς, καὶ ποτε καὶ παρὰ τισι
 τῶν θερμότερων ἐν τῷ κοινῷ, καὶ οὐδὲν τι ἐμφο-
 δεῖ, διὰ τὸ μὴ εἶναι πρῶγμα, καθὸ δεδιζόνται· καὶ
 ἤρρεσε τοῖς τοιούτοις ἀναδοῆσαι, ὡς Εἰ μὴ κτλὰ σοὶ
 τὰ ἐνταῦθα, οὐδ' ἔστι προσμύνειν ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Με-
 γαλοπόλεως, τίς ἂν εἴη ὁ προσιστασθαί φρονῶν σω-
 τηρὶς τοιούτου ἀνδρός; καὶ οἷα ἦ ὁδηγήτρια, ἡ
 πολιούχος ἡμῶν, ἀρκέσει αὐτῇ ἀντὶ πάντων κατα-
 πράξεσθαι τὰ ἡμῖν σύμφορα· ὡς τοίνυν, ἐφ' οἷς παι-
 ζων ἐλάλει, οὕτως ἐμπεφροβίωτο, σιγῇ εὐθύς, τὴν
 ὑποκριτικὴν σκητὴν καθελών, καὶ μηδὲν τι πλέον
 εἰπεῖν προσθέμενος. Καὶ γοῦν τὴν μηχανὴν ταύτην
 εἰς κενὸν ἰδὼν σκάσασαν, καὶ πού καὶ αὐτὸς παροι-
 μιωδῶς εἰπὼν, ὡς Αὐτῇ μὲν ἡ μήριθος ἡμῖν οὐδὲν
 ἔσπασε, καὶ τὸν ἀκκιτμόν τοῦ ἐθέλειν ἀπειθεῖν γνω-
 ματεύσας οὐκ ἀγαθὸν εἶναι, οἷα τοῦ σχηματισμοῦ
 καὶ τοῦ χρώματος· ἀναποιούντες, ἄπερ κατὰ τῆς
 βιαιλείας ἐβουλεύσατο, καὶ ἀποτελοῦντος αὐτὸν ἀντὶ
 ἀργοντος ὑπαρχόν, ἐτέρας γίνεται σοφωτέρας πε-
 ριεργίας. Ἡ δὲ ἦν μικρὴ ἀμέσως τοὺς ὄχλικούς
 καὶ ζυγκλυδας εἰς ὀμίλιαν ἀξιοῦν ἤκειν αὐτῷ, ἀλλὰ
 τοὺς ἐν αὐτοῖς; προδύοντας, καὶ οἷους εἶχειν περιάγειν
 τοὺς πλείονας, καὶ κεφαλαρχεῖν ὡς ἐν οὐραῖς. Ἀλι-
 τήριοι ἄνθρωποι· ἐκεῖνοι, φιλοστασιασταί, ὄχλοκόποι,
 βιαιεῖς ὅσον ἕκαστος περὶ τοὺς ὀμοῖθεις. Φιλοῦμεν
 γὰρ οἱ ἐλαφρότεροι εὐκόλως ἔπασθαι κελεύουσι τοὺς
 πρὸς ἃ πεφύκαμεν ὀδηγοῦσι· πεφύκαμεν δὲ οἱ πολ-
 λοι πρὸς τὸ φιλόκαινον, ἐπιθυμητὰ ὄντες καινῶν
 ζυμδαμάτων, καὶ τὸν χρόνον ἀπαιτοῦντες ἐγκαινί-
 ζειν ἡμῖν ἄλλοτε ἄλλα ξενίζοντα.

λη'. Οἱ τοίνυν τῶν τοῦ δήμου τὰ πρῶτα φέροντες,
 καὶ ἀνεγείρειν τοὺς λοιποὺς ἔχοντες, προβληματι-
 σθέντες ὅσον ὑπὸ τοῦ Ἀνδρονίκου τὸ βουλευτὸν ἐκεί-
 νου, εἶτα τόπους αὐτοὶ ἐξεύρισκον κατὰ τοὺς δεινοὺς
 τοιαῦτα σοφίζεσθαι, δι' ὧν ἐπιχειρήσαντες συμπε-

A Paulo post selectis hiis qui comprehensi fue-
 rant, eos divisit in caecatos ferro, inque hos qui
 non fuerant, ut ipsi, existimo, hos mutilatos viden-
 tes, cum metu semper viverent sicque adangeretur
 poena captivitatís. Aliquo tempore cum expectas et,
 projici in locum superiorem jubet. humilitatem
 primi loci nimiam judicans.

37. Murmur interim rursum adversus illum exci-
 tatur: morum durities exprobratur impositumque
 ab eo pondus intolerabile, et quod ipso, si ad
 talem poenam condemnaretur, indigne laturus
 foret. Nihil enim patiebatur ipse, sed ex insidiis, mul-
 tos exponbat poenis intolerabilibus. Cum vero
 maneret non sine gemitu, et rem aegre ferret in
 animo pasceus magnificientia imperatoria Con-
 stantinopolim, sermone autem Paphlagoniam am-
 plectens, ubi plurimos pulchros sermones compo-
 suerat, quibus postmodum privabatur Constantiu-
 polis, gloriabatur sibi servatos esse ibi thesauros,
 quamdam portam quidem Phanii, quam instaurabat
 ignorantibus qua sorte pro illis ipse vexa-
 retur. Haec erant argumenta ab illo jaectata in turbis
 densis et plus semel, ac quadam die coram qui-
 busdam ex liberalioribus plebis, quos nihil unquam
 terruerat, eo quod nulla causa eis erat ob quam
 timerent; et placuit illis exclamare, quomodo, si
 nulla hic sibi jucunda essent, non remaneret Me-
 galopoli pro urbis felicitate: quis jam enim de
 talis viri salute animo curaverit? Vix dux patrona
 nostrae urbis nobis sufficit ad procuranda nobis
 utilia adversus omnia. Postquam ergo his quae
 nugando loquebatur eos refrenasset, subito tacet,
 scena comica finita, nihilque amplius dicere praes-
 sumit. Cum igitur haec machinatio nihil profecisset,
 funiculus ipsius, ut allegorice dicebat, nihil ex nobis
 elucisisset, nec fictum propositum discedendi nul-
 lius esse potuisset utilitatis, et cum omnia figmenta
 et colorata quae adjutura fuerant ipsi in consiliis
 de solio imperatorio, adjuvisse ut pro primo duce
 dux esset secundus vidisset, novam quamdam
 viam aperit. Neutiquam fuit haec ut turbae omnis
 generis protenus ad ipsum accederent, sed qui erant
 in illis eminentes, quos magno numero hac illuc
 sparsurus erat et praepositurus quasi extremo
 agmini. Hi homines erant reipublicae pestes, fac-
 tiosi, seditiosi, reges unusquisque inter pares.
 Namque pro levitate nostra sequi amamus eos qui
 ducunt ad ea ad quae impellit natura; plerique
 enim natura impellimur ad novas res, cupidi novo-
 rum eventuum, postulantes ut tempus interdum
 res insolitas renovet.

38. Qui igitur primatum populi tenent, et caete-
 ros excitare praesumunt, defensores Andronici juxta
 voluntatem ejus, argumenta quam possunt validissima
 emittunt in fortes, quibus insolita et absurda, cum
 pace dixerim, perficiunt. Mystera etiam non saucia

facientes ad hoc pervenerunt, ut in lucem adducerent quæ tenebris sunt digna, multitudinique persuaderent quod civitas ruinam non effugiet, nisi eum parvo et inexperio Alexio in imperii consortium admitteretur Andronicus, optimæ indolis, et in regnandi arte adeo versatus, ut cum illo imperii gubernacula bene recturus foret; non ita ut avelletur, sed ut produceretur maxime magnificareturque parvitas ejus; communitate quidem unius dignitatis, consortio vero laborum ærumnarumque quibus plus satis assuefactus erat Andronicus, multimoda experientia exercitatus. Non paucis persuaserunt ut benevolis auribus audirent ac incalescerent ad consummationem communis imperii Alexii et Andronici. In principio quidem de machinatione mussitabatur, postea sermo fiebat, paulo post palam etiam clamabatur. Caterum publice ad principatum invitandus erat Andronicus; qui nisi obediret, jamjam rogandus esset; si vero nec ita exaudiret, inflexibilis permanens, vis adhibenda foret. Dicunt et hoc esse melius, illum pati quod non vult, scilicet regnare, quam mundum ruinam pati. Huic assentiunt multi ex plebe. In hunc vero torrentem fuit quædam colluvies ex congregatione aliorum, non abundans quidem, sed nocens ideoque a nobis abhorrendum. Non enim simpliciter detestabatur ætatem puerilem Alexii imperatoris Andronici gratia, sed furore suo res turbavit, utque Andronicus fureret fuit causa.

39. Inter illos erunt celebres ii qui fuerunt tum fideles, Constantinus Patrenus, imago accurata adulationis, et imbelli manu Michael, vir difficilis gubernatu, facilis vero ad privitatem. Erat vero in illis vir insignis quasi ferens signum ruinæ (erat forte tunc in media ætate) natus ex patre perito de re publica judicandi seque in latrocinia immergendi: Stephanus quidem nomine appellatus, et super illo Hagiochristophorites, qui mutatus, ex quo adversus Deum operatur, antichristophorites cognominatur ab iis qui recte sentiunt. Huic jam tempus statam vitii erexerat. Cum enim affinitatem non junxisset cum semetipso, sed nequius egisset quam pro connubio nobili, dedit etiam insignem vindictam. Nares enim ejus difflissæ sunt, ita ut non bene respiraret, scilicet ex qua non decebat, locaque castigantia super dorsum ejus non pauca ceciderunt. Æque autem inverecundus, omni pudore e fronte deposito, non abstinuit in publico apparere ut in derisum verteretur, sed quasi malum nullum fecisset deambulabat, sicut antea, audacia superbus, ostendensque non se pudere, et sic vi persuadens malum nihil esse, sive faciat sive sustineat. Cum itaque ab omnibus despiceretur, et illustris matrimonii spe frustratus, nullaque alia spes promotionis adesset, sed frustra limina imperatoria tereret, quadam die forte edidit verbum alias quidem effectum malum sortiturum, quod ipsi vero

A ρανούσι τὸ ἔκτοπον, καὶ ὀκνητέον δὲ εἶπειν, καὶ ἄτοπον· καὶ μυστηριασθέντες τὸ μὴ δοῖον, ἐτελοῦντο πρὸς ἐκεῖνο, καὶ ἐδεδούχουν εἰς ἐμφανὲς τὰ σκότους ἀξία, καὶ ἀναπεισαντες τοὺς ὄχλους μὴ ἂν ἐκφυγεῖν τὴν πόλιν τὸ ἀπολεισθαι, εἰ μὴ τῷ μικρῷ καὶ ἀγυμνάστῳ Ἀλεξίῳ τὰ εἰς βασιλείαν τὸν Ἀνδρονικῶν συνδυάσουσιν, εὖ μάλα δεδασμένον, καὶ τὰ εἰς τούτους τὰς τέχνας οἶόν τε ὄντα συνδιαφέρειν ἐκεῖνῳ τὴν βασιλείαν ζυγόν· οὐχ ὥστε μὴν καὶ καταβρίπτειν, ἀλλὰ καὶ μάλιστα ὑπενέχειν, καὶ τὴν ἐκεῖνου μεγαλύειν σμικρότητα· κοινωγία μὲν ἀξίας μίαις, ὑπεροχῆ δὲ κόπων καὶ πόνων, οἷς ὁ Ἀνδρόνικος ἐθίστο ἔδδην, πολυπλόνοις πλόκαις κατὰ τὸν εἰπόντα γεγυμνασμένος· ἤγειραν οὐκ ὀλίγους ἀναπεισθῆναι, ὀρθῶς ἀκούειν καὶ διαθερμανθῆναι εἰς ἐξάνυσιν τοῦ συνάρχειν βασιλικῶς τὸν τε Ἀλέξιον, τὸν τε Ἀνδρόνικον. Καὶ τὴν ἀρχὴν μὲν ὑπεψιθυρίζετο ἡρέμα τὸ σόφισμα· μετὰ δὲ ἐλαλεῖτο, μικρὸν δὲ ὅσον καὶ ἐξεβοᾶτο τρανέστερον· καὶ ἔδει λοιπὸν ἐμφανῶς προκληθῆναι εἰς τὴν ἀρχὴν τὸν Ἀνδρόνικον· καὶ εἰ μὴ πείθοιτο, ἀλλὰ τότε δυσωπηθῆναι· εἰ δὲ μὴδὲ οὕτω κατακλινοίτο, ἀτενῶς ἔχουν, πειραθῆναι καὶ βίας. Καὶ κάλλιόν φασιν ὅν παθεῖν ἐκεῖνον, ὃ μὴ βούλεται, τὸ βασιλεῦσαι δηλαδὴ, ἥπερ ἐξολέσθαι τὰ κοσμικά. Καὶ ἐταιρίζονται μὲν εἰς τοῦτο πολλοὶ τῶν τοῦ λαοῦ συνεπιβήρει δὲ τῷ κλύδωνι τοῦτῳ καὶ ἀπόρροιά τις τῶν τῆς συγκλήτου, οὐ πολλὴ μὲν, ἐπίρρητος δὲ, καὶ τοῦτο γε ἡμῖν ἀπόρρητος. Οὐ γὰρ ἀπλῶς ἀφωσιούτο αὐτὴ τὴν κατὰ τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου νεωτέρισιν

C κατὰ χάριν Ἀνδρονίκου, ἀλλ' ὥσει καὶ μεμνηνῆα βυσσοῦθεν ἐκुकᾶτο, καὶ τὸν Ἀνδρόνικον συνεξίμαινε.

λθ'. Καὶ ἔσονται ἀόδιμοι ἐν τούτοις οἱ τῆς ἡμέρας ἐκεῖνοι πιστοὶ, Κωνσταντίνος ὁ Πατρῆνος, τὸ τῆς κολακείας ἡκριθωμένον ἀφίδρυμα, καὶ ὁ ἀπλούχειρ Μιχαήλ, ἀνὴρ γλοῖδας μὲν πολιτεύσασθαι, στρωφὸς δὲ πονηρεύσασθαι. Ἦν δὲ καὶ τις ἀνὴρ λάμπων ἐν τοῖς τοιοῦτοις ὥσει παρ καὶ φρυκτὸς ὀλέθριος (μέσος ἦν ὅτε τὴν τύχην), πατρὸς ἐκφύς δεξιῶν λογίζεσθαι τὰ δημόσια, καὶ ἐμβαθύνειν κλέμμασιν· Στέφανος μὲν τὸ κύριον, τὸ δὲ ἐπ' αὐτῷ Ἀγιοχριστοφορίτης· ὃς μεταθήμενος, ἐξ ὧν ὁ κατὰ Θεὸν διακρίεται, Ἀντιχριστοφορίτης παρωνυμῆται τοῖς ὀρθῶ νοῦσι. Τοῦτον ὁ μὲν φθάσας χρόνος παρσημήνατο εἰς ἀνδριάντα φαυλότητος. Κηδεύσας γὰρ οὐ καθ' ἑαυτὸν, ἀλλὰ πανουργευσάμενος ὑπὲρ ἀξίαν γάμον εὐγενῆ, δέδωκε τιμωρίαν οὐκ ἀγεννη. Τὰς ρίνας τε γὰρ ἀπεσχίσθη, ἃ τε μὴ καλῶς φριμαξάμενος, καθ' ἧς οὐκ ἔπρεπε· καὶ τῶν αὐτοῦ νύτων σωφρονιστῆρες ἱμάντες κατεχόρυσσαν. Καὶ ὁμῶς Ἰταμὸς ὧν, καὶ τὴν αἰσχύνην ἀπὸ προσώπου θέμενος, οὐκ ἀπήγαγεν ἑαυτὸν τοῦ προφαίνεσθαι, μὴ καὶ γελῶτο· ἀλλ' οἷα μηδὲν τι κακὸν δεδρακῶς, περιήρχετο, ἔνθα καὶ πρῶην, φιλενδεκτῶν τὸ θράτος, καὶ ἐπιδεικνύμενος τὸ μὴ αἰδέσθαι, καὶ οὕτω βιαζόμενος τὸ μηδὲν τι φαῦλον ἢ ποιῆσαι, ἢ παθεῖν. Ὡς δὲ περιεωρᾶτο πρὸς πάντων, καὶ τοῦ γάμου τε τοῦ ὑψηλοῦ ἦν ἐκπτώτος, καὶ οὐδέ τινα εἶχεν ἄλλην ἀνάβασιν, ἀλλ' ἐν κενοῖς τὰς βασιλείους θύρας ἐξέτριβε, λαγχάνει ποτὲ προηκάμενος ἔπος, ἄλλως μὲν σφαλερῶν, ἐνυτῷ δὲ ἀνα-

στάσιμον. Ὡς γὰρ ὁ Μαυροζώμης Θεόδωρος, ὁ ἐκ Πελοποννήσου, ἄνθρωπος πολυμεμφής, ἐφ' οἷς ὑπὲρ τὸ δεῖον ἔδρα, μετὰ θάνατον τοῦ Ἀγιοθεοδωρίτου Μιχαήλ, τοῦ ἐν ὑπογραφῆσι βασιλικῶς μεγάλου, ἔγγιστα τῷ βασιλεῖ γαγονῶς ὑπερφαίνετο, οἱ μὲν ἄλλοι ἐχεφρονοῦντες ἔπεττον, εἰ τί που χόλου καὶ εἶχον, ἐφ' οἷς μὴ ἀνέβαινον· ὁ δὲ πρὸ τῆς βασιλείου σκητῆς καθήμενος, ἐξεδύσεν εἰς πολλῶν ἀκοᾶς· λόγῳ σχετλιασμοῦ ἄδικα πᾶσαι, εἴπερ ὁ δεῖνα μὲν καὶ ὁ δεῖνα, οὐκ εἰς τοσοῦτον κακοὶ πεφνηότες, εἶτα θύβονται, αὐτὸς δὲ φραυλεπίφραυλος ὢν, καὶ, ὡς ἂν τις κωμικευόμενος εἴποι, μιὰρδς, καὶ παμμίλαρος, καὶ μιαιώτατος, καὶ ἀνθος κακίας, καὶ πονηρίας ἄδυσσο, καὶ οἷος διορθῶσαι, ὅσα καὶ δαιμῶν, ἀφίεται ζῆν εἰκῆ, καὶ οὐκ εἰς μέσον παράγεται, τὰ οἰκεῖα ἐπιδειξόμενος, καὶ ἀρέσων εἰς πλουτοποιίαν. Ἐπῆγε δὲ ἑαυτῷ καὶ ὄρον μέγιστον, μὴ ἂν εὐδρήσεται τὴν ἐπὶ κακίᾳ ἴσον. Ἐφη ταῦτα στηλογραφῶν ἑαυτὴν, καὶ περιαιτολογῶν, ὡς αὐτῷ ἔπεπε, καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἐστέναξεν ὡς βαρυπενθῶν, καὶ ἐξεπυρώθη χόλῳ τὸ πρόσωπον. Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἐταράχθησαν πρὸς τὸν λόγον, καὶ ἐκαρᾶδόνον κακὰ, λογιζόμενοι, ὡς οὐ μόνον αὐτὸς δεῖνὰ πείσεται ἀδικία, τῆς βοῆς ἐντὸς ἀκουσθείσης, καὶ εἰς ὕβριν αὐτῆς βασιλεῖ λογισθείσης, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ πρὸς μέμφειν ἴσονται, ὅτι μὴ θυμὸν κατὰ τοιοῦτου ἀνδρὸς ἀνέλαβον. Καὶ αὐτοὶ μὲν οὕτως. Τοῦ δὲ καθ' ἡμᾶς βίου τὸ χρεῶν οἷς ἡμάρτομεν τότε μὲν ἀθῶν ἀφῆκε μῆναι τὸν θάνατον, μέγα καὶ τοῦτο δοκοῦν εἶναι. Οὐ μακρὸς δὲ διέσχε χρόνος, καὶ ἤρξατο παρῆφουσαι ὁ ἄνθρωπος· καὶ κηρύξας ἑαυτὸν πονηρότατον, εὐρηκεν ἐπὶ πείρᾳ γέρας ὁμοιον, ὡσεὶ καὶ δεῖνός τις κλέπτειν εἶναι ἀνακηρύξας, προσληφθεὶς ποθέν. Καὶ ἐκείθεν ἀρξάμενος τοῦ κατὰ βίον ὕψους, γίνεται ἐπὶ τοῦ στρατοῦ, καὶ εὐρεθεὶς ἐπὶ τοῦ Ἀνδρονίκου τοιοῦτος, προσλαμβάνεται. Καὶ ἡ καθ' ἡμῶν περρωθεῖσα συμφορὰ αἶρει αὐτὸν ἐπὶ πλεόν ὕψου, καὶ εἰς ψυχὴν ἐντέκει φίλιως τῷ Ἀνδρονίκῳ, ἵνα πάγχυ κακὸς κακὸν ἠγῆλάξῃ, καὶ μὴ τὰ καλὰ τοῖς κακοῖς συμφύρηται, καὶ ὁ ὁμοιος εἰς τὸν ὁμοιον ἄγεται. Καὶ οὕτω φρονηματισθεὶς εἰς πλεόν, καὶ οὐκ ἀνασχόμενος, εἰ καιρὸν ἄρτι ἐξουρῶν οὐ περῶνεται, καθά τι δαιμόνιον πρόσωπον, παρῆται ὑπερπαλεῖν αὐτὸς εἰς τὸ κακὸν πάντας τε τοὺς ὡς ἐβρέθη τοῦ δήμου προάγοντας, καὶ δὴ καὶ ἑαυτὸν. Καὶ συλλαβόμενος, ὅσοι τῆς καλῆς συγκλήτου βουλῆς παραπτυσθέντες ἐξεδράσθησαν κατ' αὐτὸν, κέμασιν ἐλαυνόμενοι, δὲ πνεῦμα πονηρὸν ἠγείραν (ἦν γὰρ καὶ τις δαιμονοφόρητος λέσχη σύγκλητος, ὡς προέκκειται, εὐφῶς ἔχουσα κατ' ἐκείνον ἄλλοφρονεῖν) οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τὰς φαύλας κεφαλὰς τοῦ δήμου, πρὸς δὲ καὶ τὸν τρηναῖον πατριάρχοντα, τὸν Καματηρὸν Βασίλειον, ἄνδρα θερμὸν καὶ οἷον καθομιλεῖν τοὺς καιροὺς, ὡς τὸ παρ' αὐτῷ βουλόμενον ἔκρινεν (ὅς τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου, τῆς φίλης καθαρειότητος γενομένου, ἀνταίστηται, ὃν ὁ Ἀνδρόνικος ἤθελε, καὶ ἀνακάμψαι τὴν φράσιν, ἕς τὸν Ἀνδρόνικον ἤθελεν· ἐν μένος οὗτοι πνεόντες, καὶ οἷον δὲ ἀλλήλων ἤγοντες κατὰ τινα σύντηξιν ἕθους, καὶ ταυτιζόμενοι ταῖς ὡν ἔκραττον αἰρέσε-

vitam restituit. Ubi enim Maurozomes Theodorus, ex Peloponneso, homo omni vituperatione dignus, omnis pravitatis sectator, mortuo Agiotheodorito Michaelē, inter scribas imperatoris insigni, qui secundus ab imperatore erat, cæteri prudentiores ad illum confugiebant, si aliquam molestiam experirentur quod non promoverentur. Ille vero ante imperatoris tabernaculum sedens, in omnium aures voce lamentabili clamabat se iniqua pati, cum hic et hic, qui non in tantum criminum profecerant, promoveantur, ipse vero, qui est pessimus, atque, ut stylo comico dixeris, vitiosus, omni vitio vitiosus ac vitiosissimus, perversitatis flos, pravitatis abyssus, scientia mali nec a dæmone victus, qui vivere sineretur, atque in publico non appareret, cum proprio apparatu et divitiarum jactatione. Juramento insuper sponte confirmavit, non æqualem sibi malitia unquam inveniri posse. Hæc dicebat infamiam sibi inurens ac detrahens ut ipsum decebat, de omnibus gemebat ut mærore confectus, indignatione autem erubescere vultus. Hoc vero sermone cæteri conturbati sunt, anxie mala exspectantes ac dicentes non solum mala eum statim perpessurum esse, auditis intus his clamoribus atque in opprobrium imperatoris versis, sed etiam ipsos pariter esse vituperandos, quod non irascantur hujuscemodi homini. Sic illi. Nostræ vitæ auctor ob peccata nostra impunitum talem virum dimittit et servatum, quod ipsum magnum videtur. Non multo post, vir noster promoveri incepit; cumque denuntiasset se esse pessimum, in tentamento reperit similem mercedem, quemadmodum cum aliquis se peritum furandi denuntiasset, alicubi comprehenditur. Postquam sic ad honores promoveri incepisset, exercitui præficitur, talisque inventus ab Andronico, aggregatur. Fatuum nostrum velocibus alis in majorem altitudinem illum extollit, et pro amico sese insinuat in Andronici animam, ita ut malus malum omnino posset agere, neque bona cum malis miscerentur, eque contra simile simili jungeretur. In hac altitudine majore adhuc cupidissimus, nec contentus, si occasione nactus non advolaverit, quemadmodum genius infernalis, ipse pravitate omnes supradictos populi præsidēs vincere conatur, etiamque seipsum. Ab illo comprehensi omnes qui in hoc pulchro conventu fluctibus compulsi, adversus ipsum efferbuerant, quæ spiritus malus inspirabat (hic enim conventus erat quasi a dæmonio possessus, sicut expositum est superius, feliciter propensus ad certandum adversus illum), alii vero etiam homines seditiosos populi, præterea qui tunc gerebat patriarchatum, Camaterum Basilium, virum studiosum, quique cum se daret occasio colloqui poterat juxta quod ab eo exigebatur (qui magno Theodosio, in sancta integritate relicto, successerat, quem Andronicus volebat et, ut emendetur phrasis, qui volebat Andronicum; fortiter navigantes, ut sibi invicem consimiles juxta dispositionem morum utque con-

sentientes unanimiter in his quæ peragebant) ; ita vero iste adjunctus quoque hinc pravorum acuto logothetæ (damnatus enim ad multam fuerat Augustus vocari, non reipsa hujusmodi ad negotium aptus) accedunt cum eo ad Andronicum, tyrannidem celebrantes, illum terribilia parare una dicitantes in modum communicationis, si cum Dei auxilio qui ipsi confidentes perierint neglexerit, non solum maximam hanc civitatem, sed omnes regiones quas habet, sive ad orientem, sive ad occidentem, omnesque cæteras. Parvum autem regem venerabantur ob bonas naturæ dotes. Quod vero ad præsens nihil illum esse sanctum dicebant, orphanumque despiciebant ; ad pedes ejus prosternebant se maxime adulationibus indulgentes, ad fidelitatem suam imperatori testificandam atque ad habenas imperii simul cum illo tenendas, ne non juxta fabulam juvenis Phaethontis, qui cum inscius curru paterno uti voluerat, omnia misere perdiderit. Cum vero a pedibus Andronici rediissent erecti, manus extendere cœperunt ad Deum, et eadem rogaverunt. Ille vero his jam visis, erectis, quid intus pateretur, quamque incredibiliter gauderet, quis non suspicaretur ? Foris autem alias fucabat seipsum, videbaturque nec valere nec posse vivere si talia audiret, quasi ut fiduciam destrueret laborasset. Quis sum ego, aiebat, et quomodo jam possem ? quomodo fugiam, quomodo mutabo vivendi rationem nisi recessero ? Tunc sese percutiebat, sæviebat in crines, ac ubique secedebat, visus eligere secreta loca pro fuga, se tradens alias clam lætitiæ et cachinnis, mutata facie hic et illic, qualis ille, pessima.

40. Cum vero commodius tentorium figere conatus fuisset, ita disposuit illud ut supra cubile staret, ut forte sic multis persuasum fieret ipsum in antecessum constituisse horam post quam fugeret turbamque non excitaret, adulators ineptias suas concinnantes, tot multi ut non fuerint, voces extulerant, custodias ordinaverant observationesque viarum quæ illuc ducebant exquirebantque quid eventurum esset. Tunc patriarcha illos extricans modo quo nos audito risimus nuncque maxime ridemus, inter nos repetentes hoc scurrilius : « Lude, lude de malis eventibus, » ille dicebat compedes, manicas collariæque Comneno parari, quibus retineretur. Hæc ille quidem. Multi aspiciabant ad inventionem cujusdam ænei operis : Quid fient ista ? aiebant. Ille vero oblique vertens argumentum capitis dextramque in altum erigens in signum crucis, vincula, alligantibus applaudebat ; tum habitu archipresbyterali Andronicum retinebat, locum designans, ubi manentem invenerat ; insistebatque ne relinqueret civitatem seque ad aliam converteret. Hic vero scilicet invitus patiens, adversus patriarcham exclamat, eo quod sic ipsum ad fugam paratum alligaverit. Heu ! inquit, quid agis, despota ? Ac postquam hoc sæpe repetiisset, desinit alta voce lamentari quasi ob

αὐτῶν)· οὕτω δὴ οὖν προσειληφώς καὶ τοῦτον ὁ τῶν φαύλων βὴνηλάτης λογοθέτης (τοῦτο τε γὰρ ἐπιμήθη, καὶ τὸ σεβαστὸς κληθῆναι, οὐ δὴπου καὶ ὢν τοιοῦτος πρὸς πρᾶγμα), ἤκουσι παρὰ τὸν Ἀνδρόνικον, τὴν τυραννίδα χοροδατήσαντες, δεῖνὰ ποιεῖν ἐκείνον λογοποιῶντες κοινῇ ὡς ἐν ἐπικλημάτων λόγῳ, εἰ τοὺς αὐτῷ πιστευθέντας παρὰ Θεοῦ περιόφεται ἰλομένους· καὶ οὐ μόνον πόλιν ταύτην μεγίστην, ἀλλὰ καὶ ὅσων μερῶν αὐτῆ ἔχεται πρὸς τε ἥλιον ἀνίσχοντα, καὶ πρὸς δυσμᾶς, καὶ ὅσα λοιπά. Καὶ ἐπέμνυον μὲν τὸν μικρὸν βασιλέα κατὰ γε τὸ φύσει καλὸν· πρὸς δὲ γε τὸ παρὸν οὐδὲν ἰερὸν αὐτὸν ἐφασκον εἶναι, καὶ ἀπεδοκίμαζον μονούμενον· καὶ προέπιπτον αὐτῷ τῶν ποδῶν οἱ τὴν κολακείαν περιττότεροι πεισθῆναι εἰς βασιλείαν, καὶ τῶν αὐτῆς ἡνίων συνεπιδρόξασθαι, μὴ καὶ κατὰ μῦθον ὁ νεανίας οὗτος Φαίθων, ἀτέχνως τὸ ἔργον τῆς ἀρχῆς χειριζόμενος, κακῶς τὸ πᾶν διαθήσεται. Ὅτε δὲ καὶ τῶν ποδῶν ἀπαλλαγείεν τοῦ Ἀνδρονίκου ὀρθοῦμενοι, αἱ χεῖρες αὐτοῖς ὡς εἰς Θεὸν ἀνετείοντο· καὶ ἰδεοκλύτου ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς. Ὁ δὲ κατορθούμενος ἤδη βλέπων τὸ ἔφετον, ἔνδον μὲν οἷα ἐπασχεν ἄν, καὶ ὡς ἔχαιραν ἀμύθητα, τίς οὐκ ἂν τεκμήρηται ; τὰ μέντοι ἐκτὸς ἄλλως ἔχρων ζεν ἑαυτὸν, καὶ ἰδοῦσι μὴ ἂν φέρειν μηδὲ ζῆν, εἰ τοιαῦτα ἀκούοι, καὶ ὡς εἰς ἀπιστίαν γυμνάζοιτο. Καὶ τίς ἐγὼ, ἔλεγε, καὶ πῶς ἂν δυναίμην ; καὶ ὡς φευξοῦμαι, καὶ ὡς μεταστήσω τοῦ βιωῦν ἑμαυτὸν, εἰ μὴ ἀφίεμαι. Καὶ ἐβράβιζεν ἑαυτὸν, καὶ ταῖς θορῆν ἐνύδριζε, καὶ πολλοῦ εἰλεῖτο, δοκῶν μὲν ἐθέλειν διεκδυσιν ὡς εἰς φυγὴν, διδοῦς δὲ ἄλλως τόπον χερῶν καὶ γέλωτι λεληθότως ἐν τῷ στρέψῃν ὧδε καὶ ἐκεῖ τὸ πρόσωπον, ὅποιός ἐκείνος, τὸ περιπόνηρον.

μ'. Ὡς δὲ τὴν σκηνὴν ταύτην συμπήξασθαι τεχνασάμενος ἀσφαλέστερον, προσειρησαστο πλασάμενος καὶ τοῦ ὑπερῶου γενέσθαι, εἰ πως οὕτω φαντάσει τοὺς πολλούς, ὡς ὑπερβέβηκε τὴν ἐνεσηκυῖαν ὥραν, φευξέεται μετ' αὐτὴν, καὶ ἀπαλλαγῆσεται τοῦ ὄγκοκοπεῖσθαι, οἱ κόλακες ἐντεινάμενοι τὴν ἀρμονίαν τοῦ λήρου, εἰς ἔσον πλέον οὐκ ἦν, φωνᾶς τε ἤραν, καὶ φυλακᾶς ἐπέταττον καὶ συντηρήσεις τῶν ἐκεῖ διεξόδων, καὶ διηποροῦντο, τί ἂν καὶ γένοιτο. Καὶ ὁ πατριάρχης ἐπιλυόμενος αὐτοῖς τὸ ἄπορον, ὡς ἡμεῖς καὶ τότε μανθάνοντες ἐγελῶμεν, καὶ νῦν δὲ ἐτι γελῶμεν, παρρηδοῦντες ἕκαστος ἑαυτῷ κωμικώτερον τό· « Παῖζε, παῖζ' ἐπὶ συμφοραῖς, » αὐτὸς ἔφη καὶ ποδοκάκην, καὶ χειροπέδας, καὶ κλοιδὸν περιτραχήλιον, καὶ ὅσα τοιαῦτα μηχανήσασθαι τῷ Κομνηνῷ, δι' ὧν κατέχοιτο ἄν. Εἶπεν ἐκεῖνος ταῦτα. Καὶ οἱ πολλοὶ ἀφῆρων πρὸς ἐπίνοιαν τινος χαλκεύματος· καὶ, Πῶς ἔσται ταῦτα ; ἔλεγον. Ὁ δ' ἐθύς πλαγιάσας τὸ τῆς κεφαλῆς κάλυμμα, καὶ τὴν δεξιὰν εὐθετίσας εἰς ἀέριον σταυρικὸν χάραγμα, κατακροτεῖ δεσμούς τοὺς ἀρέσαντας· καὶ ἀμφιβαλὼν ἱεραρχικῶς ἐπέχει τὸν Ἀνδρόνικον, καὶ ἀφορίζει, ὅποι εὖρε μένοντα· καὶ κατασκήπτει μὴ ἂν ἀφείναι τὴν πόλιν, καὶ ἄλλην τραπήνην. Ὁ δὲ ὡς ἀβούλητος δῆθεν παθὼν, καταβοᾶται τοῦ πατριάρχου, οἷα οὕτω καταθήσαντος τὸν τρέχειν ἑτοίμον· καὶ, Ὀμοί,

φρσὶ, εἰ ποιεῖς, δέσποτα; Καὶ συχνὰ τοῦτο λογο-
κοπήσας, ἄνυσιν ὄψου στενάζων, ὡς ἐπὶ μεγάλῳ
κακῷ. Καὶ ὁ πατριάρχης ὕπειπὼν τὰ δοκούντα,
ἤσυχασε.

μα'. Καὶ τοῦ λοιποῦ (ἵνα μὴ τὴν κοσμικὴν ἀη-
δῖαν ἀδολεσχεῖ) γίνεται τῶν κακῶν ὁρμός εἰς τὴν
περίδοξον ναὸν τοῦ ἁγίου Χριστοῦ, τοῦ Χαλκί-
του, καὶ εὐφημία τοῦ Ἀνδρονίκου ἀκροῦ εἰς βα-
σιλέα, ὡς ἂν καὶ αὐτοὶ καὶ ἐκεῖνος εἴποιεν· εἶτα καὶ
βία εἰς ἐκεῖνον, ὡς Καὶ μὴ θέλων ἀρχηγὸς ἡμῶν γε-
νοῦ· καὶ περιθεῖς παρασήμων τῇ βασιλείᾳ πεδίων,
ἐκεῖνου μὴ καθιστῶντος τοὺς πόδας, καὶ περιδύς
διαδήματος· καὶ ῥίψις μὲν καπνικοῦ καλύμματος
τοῦ περι κεφαλῆν, ὅπερ λαζόθεν εἶχε τὴν ἀφορμὴν
εἰς σύμβολον, ὧν ἐμελλε καπνῷ φῦραι, καταμπρή-
σας τὸ πᾶν ἀντιφρόσεις δὲ ἐρυθροῦ, αἰνιτομένης
ἔσων κεφαλῶν καταψηφισθαι μάλλι αἵματα. Καὶ
συγκάθηται τὸ ἐντεῦθεν τῷ βασιλεῖ Ἀλεξίῳ, καὶ προ-
κάθηται. Ὑπερέκειτο γὰρ αὐθωρὸν ἐκείνου τὸ ἐπὶ
τοῦδε, καὶ συνιμῆ, ὅς αὐτὸς ἐπέκρινε· καὶ προ-
βάλλεται ἀρχάς, ἐξ αὐτῶν βαλδιδῶν τὸ τῆς κατ'
αὐτὸν βασιλείας ἄρμα πρόσθεν βαλῶν. Καὶ τὸ μέγα
κακὸν τῷ μικρῷ καλῶ συγκίρναται.

μβ'. Βραχὺς ὁ ἐν μέσῳ χρόνος, καὶ περιγίνεται·
καὶ ὡς ἂν μὴ θρήνου μεγάλου ἐξαρχὸς καθισταίμην
τοῖς φιλαλεξίσι, εἶτ' οὖν φιλοδοσιαῖσι, λεπτοσο-
μῶν καχεῖαν σκυθρωπότητα ἐκ ποδῶν ἀπάγει τὸν
συμβασιλέα. Καὶ τοῦ ζυγοῦ τὸν Ἀλέξιον ἐκτινάξας,
εἶτα πικρῶ τῷ δε' ἀρχόντι, ὡς διαρρέει λόγος ὁ
πλειῶν, εἶτα καὶ ἄλλως, ὡς ἐκεῖνος οἶδε καὶ οἱ
συγκακοῦργοι, ἀντεμάλλει τὸν υἱὸν Ἰωάννην, τὸν
τοῦ Μανουὴλ, ἕστερον, ὅς ὅτι καλλῶν ἦν, ἀλλ'
ὅτι ὁ μὲν Μανουὴλ ἀπεστύγει τὰ τοῦ πατρὸς, καὶ
πως ἐβλάπεν εἰς τὸ μᾶλλον, καὶ τὸν Θεὸν ἐπιστρο-
φὸν εἶναι τῶν γινομένων κακῶν ὑπέλαβε· ὁ δὲ
Ἰωάννης ἕστεργε, καὶ τοῖς πλημμελουμένοις ἐχαιρε
συνεφαπτόμενος.

μγ'. Ἄ δὲ τὸ ἐντεῦθεν ὁ Ἀνδρόνικος οὐ λέγω
ἡμάρταν, ἢ ἐκλημμελῆσεν (ἄλλως γὰρ οἱ θερμότε-
ροι ὀνομάσαιεν αὐν), γλώττης δεῖται νεανικῆς φρά-
ζειν, καὶ πρὸ αὐτῆς λογισμοῦ βαθέος καὶ οἴου εὖ-
στοχα βάλλειν, καθ' ὃν ἂν ἐπιβαλεῖ· ὅπερ ἡμεῖς
ἀπαλωσαίνοντες τῷ τῆρα, τοσοῦτον φαιμεν ἐπιτέμνον-
τες, ὅτι, ὅποιά τις Δαυὶδ μεμελετηκῶς ἀπεκθῆναι
ἐν γε τῷ κατὰ τὸν Ὀβρίαν καὶ τὴν γαμετήν, τὸν
μὲν ἄνδρα βσιλέα, τὸν Ἀλέξιον, προιάπτει κάτω
παραστείας τοῦ ζῆν, εἶτα καὶ βυθῷ θαλάσσης πι-
στεύσας, καθάτινές φασιν, ὡς οὐκ ἂν ἐγὼ ἀνακρί-
ναιμι, καθάκαξ ἀπεστύγηκός τὴν φαύλην ταύτην
περίστασιν. Καὶ ἐκεῖνος μὲν οὕτω τὸν παῖδα βασι-
λέα συνέστειλεν, εἰ καὶ λόγοι τινὲς ἕστερον ζῶν
ἐκείνου καταψεύσαντο· εἰς δὲ καί τῶν ὁ Ἀνδρόνικος
ἐξελάλησέ τι θρημύ· ὃς ἀκούσας περὶ τοῦ κατὰ
Σικελίαν τμηλεῖσθαι τὸν Ἀλέξιον βασιλικῶς, ἡδὺ
γέλασας, ἢ δὴ, ἔφη, ἄριστος· κολυμβητής, εἴπερ
ἐν Κωνσταντινουπόλει κατακυβιστήσας εἰς βαθεῖαν
θάλασσαν, ἀπνευστὶ διεξέβη περὶ τὸν ἐκεῖσε πορ-
θμὸν.

A malum magnum. Tum patriarcha verba probata
dicente, conticuit.

41. Cæterum (ne cum lædio omnium gar-
riam) malorum concursus fit in gloriosissimum
templum Salvatoris Christi, Chalchitis, jamque pa-
lam Andronicus imperium renuere serebatur au-
cipiti fama; fit deinde vis in illum: Dux vel in-
vitus noster esto. Deinde cothurni imperatorii, illo
pedes non præbente, ac diadema afferuntur; ca-
pitis velum famosi coloris amovet, quod Lazo
tenus quibusdam temporibus portabat in signum
eorum quæ fumo miscenda erant; cumque omnia
incendisset, rubrum contra jubet offerri, signifi-
cans quantorum capitum sanguis damnandus esset.
Dein cum imperatore Alexio sedet ac præsidet.
Exinde enim supra illum sedebat, et quos condignos
judicabat cohonestavi. Dimittit magistratus, atque
a repagulis currum imperatorium projecit. Sic
parvo bono malum magnum miscetur.

42. His rebus breve temporis intervallum inter-
cedit et tamen superfluum, ac quasi magni luctus
constitutus esse dux philalexii et philimperatorii-
bus, idem tempus, humorem densum mæstitiæ
minuens, colimperatorem abigit. Ex iugo post-
quam Alexium præcipitasset sive strangulatione
cum fune, ut refert fama magis credita, sive aliter,
re cognita ille et consortes ejus, substituit
Joannem, filium Manuelis ultimum, non quod
erat melior, sed quod Manuel patrem detestabatur,
eo quod etiam futurum providebat, Deumque cito
vel tardius vindicem esse malorum operum sen-
tiebat. Joannes vero dissolutos amabat, eorumque
commercio delectabatur.

43. Quæ deinde Andronicus non dico peccavit
(aliter enim severiores eum recensent) ea nar-
rare juniorem linguam exigit et quæ examinabit res
antequam eas in medium proferet. Quantum perdi-
dimus in senectute tantum repetimus, scilicet, sicut
David meminit de Uria et uxore peccasse, virum
imperatorem, Alexium præcipitasse, vitæ termin-
um posuisse deindeque abyssos maris commisisse,
juxta quosdam, sicut nos non judicabimus, hanc
odiosam circumstantiam in perpetuum horrentes.
Hancque ille puero imperatori sepulturam donavit,
et postea illum vivere falso quidam dixerint. In
quo cavillans Andronicus crudele aliquid temere
dixit. Cum audiisset in quodam loco in Sicilia
imperatorio honore receptum fuisse Alexium, læte
risit: Equidem, ait, urinator optimus est, cum
Constantinopoli in profundum mare mersus, in
hunc portum uno tenore pernatavit.

44. Viro Alexio sic expulso, apud se recepit uxorem, huius mali teneram filiam, hoc matrimonium regis Franciæ horrentem, ut refertur. Jam enim superbia tumens, aliasque expedita ab amasio maxime polito, istius feros mores detestabatur. Aliquando in somnis de juvene somniasse eam referunt, et, O Alexi, exclamasse; quæ passa fuerit, ipsa novit.

45. Ad vitium molice pronus, operabatur, siquidem cum ad istum gradum iniquitatis pervenisset, cessaverit et conversus sit in verum hominem, et regnum aggressus sibi magnam molestiam attraxerit. Ille autem in morum feritatem relapsus, terrorem omnibus meditatur. Pater ejus qui mitis erat, in furorem intolerabilem incidit. Sic autem parva mala operabatur, quando Alexii imperatoris salutem prætexebat, pro suis proque puero Joanne satagit; atque in tam altam columnam erexit furorem, ut Joannes ipse suspiciens vertigine die quadam fuerit correptus. Revelavit ergo ille ipse quadam die patri dolorem mentis suæ, declaravitque se pro futuro timere, de quibus nunc in magna fiducia versaretur pater; fugetque mollius, nec vexat patrem ut in malis viriliter agat terribiliaque consilia secum meditetur. Ideoque voce prophetica hoc pulchrum consilium aperiens, mulieres ac filios compellat, amplectens quoque ipsum Manuelem, deinde cum imprecatione promittit, ne postea locus detur ambitioni; illos solos futuros esse magnos, mortuo patre; pastinatoresque (ut sicut ipse loquar), pistores, unguentarios atque hujusmodi generis dimissurum se esse jactitabat, quos ipsi deinceps imperaturi, nunc forte timent; valde extollebat filii dignitatem imperatoris, ut libentius parvi imperatores fierent, quasi gigantum regno spoliands, consolari voluisset, imperium Pygmæorum illis promittens.

46. Fit ergo homo plus quam inhumanus, ex quo feram induit. Conventus qui illum non juvabant ad firmandum imperium, ubi tot et tales quidem adducebat eosque plurimos, alios vero e medio alio transferebat, innumerosque alios sic projiciebat, ordinatim comprehendendo, non ob talem causam, sed propterea quod illi placuisset ipsos vivere, ipse solus homo exsistere desiderans, propter suspiciones malas naturæ alte insitas, quibus dolosus semper fuerat in illos qui supra se erant; unde omnes imperatores secum comparando judicabat. Nec dico multitudinem eorum qui passi sunt; non de singulis refero; non expono quas contra illos machinationes conceperat; nec modos nec loca refero juxta quæ ac quomodo tentatum fuerit malum, nihil hujusmodi amplius, ne tædio fastidiam. Illud unum dico, eum excelluisse verum dicendo de promissionibus filiis datis. Non enim multo post parum abfuit quin præclaris ho-

μδ'. Ἀποικίσας δὲ οὕτω τὸν ἄνδρα Ἀλέξιον, εἰσοικίζεται τὴν αὐτῷ μνηστῆν, ὃ καὶ ἐκεῖνου κακοῦ νεάνιδα θυγατέρα, τοῦ τῆς Φραγγίας βῆγῆς, ὀκνοῦσαν μὲν, ὡς περιφέεται, τὴν συναφῆν. Ἥδη γὰρ καὶ φρενῶν ὑπερίμπλατο· καὶ πεπειραμένη δὲ ἄλλως λειότητος ἔραστοῦ τὸν τραχὺν ἀπέστειργε. Καὶ ποτε, φασί, καθ' ὑπνοῦς φαντασαμένη τὸν νεάνιαν, καί, ὦ Ἀλέξιε, ἀνακράξασα, οἶα ἔπαθεν, οἶδεν αὐτῆ.

με'. Καὶ ἦν μὲν ἴσως μέτριος τὴν κακίαν, εἴπερ ἐνταῦθα ἐλθὼν ἀδικήματος, ἐληξε καὶ ἐστράφη πρὸς τὸν ἀληθῶς ἄνθρωπον, ἀδικήσας εἰς βασιλείαν, καὶ μεγάλου τυχὸν πράγματος· ὃ δ' ἄλλὰ πρὸς δεῖνόν, μέγα μεταπλασθεὶς τῇ θηριωδίᾳ, τὸ κατὰ πάντων φοβερὸν πραγματεύεται. Καὶ ἀφήσιν μὲν πατὴρ ὡς ἥπιος εἶναι, ἀνθαιρεῖται δὲ μαίνεσθαι οὐκ ἐτ' ἀνεκτῶς. Καὶ ὡς εἴπερ μικρὰ ἔποιε κακὰ, ὅτε πρόφασιν εἶχε τὴν τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου περιποίησιν, πολλαπλασιάζει τὰ ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ παιδὸς Ἰωάννου· καὶ εἰς οὕτως ἀποπτον ἔκκορφοί τὸν τῆς μανίας κολωνόν, ὡς καὶ τὸν Ἰωάννην ἀναδελφανά ποτε παθεῖν ἰλιγγον. Καὶ τοῖσιν καὶ ἀνεκάλυψέ ποτε τῷ πατρὶ καὶ ἐκεῖνος τὸ κατὰ ψυχὴν πάθος, καὶ ἔδειξε φόβον ἔχειν εἰς τὸ μέλλον, ἐφ' οἷς ὁ πατὴρ ἄρτι θρασύνεται. Καὶ ὑποκλαίει μὲν μαλθακώτερον, οὐκ ἀποκναίει δὲ τὸν πατέρα τοῦ ἐν κακοῖς ἀνδρίζεσθαι καὶ δεῖνὰ βούλεσθαι. Διὸ καὶ προαναφωνῶν τὸ καλὸν ἐκεῖνος βούλημα, γυναῖκάς τε τοῖς υἱοῦς προσέφη, ἐπιπλέξας ἐνταῦθα καὶ τὸν Μανουὴλ· καὶ ἐπαρᾶται μὴ ἂν εἰς ἀξίον ἐλθεῖν τοῦ ἡσυχῆ ζήσειν, μεγαλείους μόνους ἐκεῖνους ἔσομένους, ἐπὶ δὲ πατὴρ θάνοι. Καὶ κομπάζει, μακαλαρίους (εἰπεῖν κατ' ἐκεῖνον) καὶ μάγγιπας καὶ μύρων ἐψητὰς μέλλειν ἀφήσειν περιεῖναι, καὶ τοιούσδε τινὰς, ὧν αὐτοὶ ἄρξοντες ὕστερον, εἰκῆ ἄρτι δειλοῖνονται· μεγάλα σεμνύων ἐκεῖνος τὴν βασιλείαν τοῖς παισίν, εἰ οὕτω μικροβασίλεις ἀποθήσονται, ὅμοιον ὡς εἰ καὶ γυγάντων ἀποστεριῶν ἐθέλοι παραμυθεῖσθαι, οἷς Πυγμαίων ἄρξιν αὐτοῦς ὀδόχοιτο.

μς'. Γίνεται οὖν ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ πλέον ἀπάνθρωπος, τὸν θῆρα μετανδυσάμενος. Καὶ οἶα μὴ ἀρκούν αὐτῷ στερεῶσαι βασιλείαν, εἰ τοσοῦτους καὶ τοιούτους λογάδας, τοὺς μὲν ἀπήγαγεν εἰς τοὺς πλείονας, τοὺς δ' ἄλλως ἐκ μέσου ἐστῆσε, προσεπικαταβάλλει καὶ ἄλλους μυρίους ὄσους, μάρπτων ἐξείης, οὐ κατὰ αἰτίαν οὕσαν, ἀλλ' ὅποιας πλάσσει· ἂν κατὰ ζώντων, ἄνθρωπος αὐτῷ μόνος ἐπιμένονος ζῆν διὰ τὴ φύσει καχύποπτον, ὃ παγίως αὐτῷ ἐνεβρίζωτο, οἷς αὐτῆ ἀεὶ ἐδόλλου κατὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ· ὅθεν ἔπειτα πάντας βασιλεῖς κατ' αὐτόν. Καὶ οὐ λέγω τὸ πλεῖθος τῶν πεπονηθέντων· οὐ προσάπτομαι τῆς ποιότητος· οὐκ ἐκτίθεμαι τὰ κατ' ἐκεῖνων συμπλάσματα· οὐ περιηγῶμαι τρόπους ἢ τόπους, καθ' οὓς καὶ ὅπως περανθεῖ τὸ κακόν· οὐκ ἔλλο τοιοῦτον οὐδὲν μὴ καὶ ἀηδίας ἀνατάρᾳξω βόρβορον. Ἐκείνο μόνον λέγω, ὡς ἥριστευεν ἀληθεύων ἐπὶ τῇ πρὸς τοὺς υἱοῦς ὑποσχέσει. Οὐ πολλοῦ γὰρ ἐνέλιπε ψιλῶσα ἄνθρώπων ἐπιδόξων τὴν Μεγαλόπολιν. Καὶ οὕτω

μὲν κατὰ πάντων αὐτὸς ἦσαν δὲ οὐδ' οἱ πάντες ἀπεικοτέες ἐκείνου πρὸς γε τὸ μέγος. Μισοῦμενοι γὰρ ἐφιλοτιμοῦντο ἀντιμισεῖν, οὐκ εἰσαγγελικῶς μὲν, κατὰ βασιλικὸν δὲ ἐκείνου παράδειγμα. Καὶ συλλεγόντες τῇ ἀμύνη πρὸς τι ἐν, ὁρᾶν ἤθελον καὶ ἀντιλυπεῖν τὸν κατάρξαντα. Ἦσαν δὲ ἐν τοῖς ὁρώσι πρὸς ἄμυναν, ὅτι καὶ ἐν τοῖς παθοῦσι, καὶ οἱ τῆς Ἄγαρ. Τὰ γὰρ κατὰ Νικαίων πάθη, καὶ ὅσα οἱ Προυσαεῖς ἐτήλησαν, ἦψαντο καὶ ἐκείνης, καὶ εἰς πολὺ ἐχθίστην ἡμῖν ἐνέγραψαν. Πολλοὺς γὰρ καὶ τῶν αὐτῆ; ἐπιλέγδην ἡ Νίκαια, καὶ δὲ καὶ ἡ Προῦσα μετὰ πολὺπόνον ἔλωσιν μεταωρισθέντας εἶδον, ὅθ' ἐστι καταθῆναι εἰς ἕδην καὶ ταχὺ καὶ οἰκτιστα.

μζ'. Καὶ ὅσα μὲν ἐνταῦθεν οἱ Ἀνατολικοὶ ἔπαθον, εἰς μνήμην, εἰ καὶ μὴ μετ' ἐγκωμίων τοῦ Ἀνδρονίκου, συγγραφέσθω ἕτερος, ἐκχειρίαν τε ἄγων ἰκανῆν, ἀλλὰ καὶ θαυροῖς πλουτῶν· ἡμᾶς γὰρ ἐπέλιπον καὶ αὐτά. Ἡμῖν δὲ ὅσα ἐκείθεν συνέπεσον, καὶ ὡς ἡ τοῦ Ἀνδρονίκου, ὁμαλῶς λέξει, οὐ προσήνεια καθίκετο καὶ ἡμῶν ὀλεθρία, φράσων ἔρχομαι, οὐ πρὸς εὐρυλογίαν οὐδ' αὐτά, μὴ καὶ πλατὺ μάλα βιβλιογραφῆσειν ἀνάγκην εὐρήσω, ἀλλ' ὡς πρὸς ἐσκιαγραφημένην τῶν πεπραγμένων ὑπόδειξιν.

μη'. Οἱ βλαβέντες ἐκείνοι, οἱ πολλοὶ, οἱ ποικίλοι, οἱ πολὺγλωσσοι, διασπαρέντες ἄλλοι ἄλλοθεν, εἰ τις φρήτηρ ἐκ Πίσης, εἰ τις ἀπὸ Γενούης· τὸ τῶν Τοῦσκων φύλον, καὶ τι Ἀσμπαρδικόν· οὐκ ἀπελίπατο δὲ οὐδὲ τὸ ἐκ Λογγιβάρδων βλαβέν, οὐδ' ὅσα ἔλλα· οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τῶν Εὐγενείας ἐπιτεταγμένων. Μαλιένος δὲ τις, καὶ Δαλασηνός, καὶ Κλάδων, καὶ τινες τοιοῦτοι τῶν τῆς ὑφειμένης, πρὸς δὲ καὶ θεραπευταὶ ἀρχόντων, οὗς ὁ Ἀνδρόνικος φαύλως διέθετο· οὔτοι δὲ, καὶ ὅσοι δὲ ἄλλοι ἐν ὁμοίοις κακοῖς ἦσαν, ἐπρέσβευσαν παρὰ πολλοὺς τῶν μέγιστα δυναμένων, περὶ τε τὰ τῆς ἐφίας λήξεως, καὶ τὰ ἐσπέρια. Καὶ οἱ μὲν τὸν σουλτάν ἠρέθισαν, τὰ πλείω πρ' ἰσχύονοι εἰς δυσωπίαν τὸν τοῦ βραχυβίου βασιλέως Ἀλεξίου θάνατον, ᾧπερ ὤφειλε πιστὰ διὰ τὸν πατέρα Μανουὴλ ὁ τῶν Ἀγαρηνῶν ἔθναρχος· ἕτεροι δὲ τὸν ἐν Ἀντιοχείᾳ προκαθήμενον, τὸν τε κατὰ κόσμον, καὶ τὸν ἐκκλησιαστικῶς· ἄλλοι δὲ τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ζηλοῦντα βασιλικῶς ὁπὲρ τοῦ καλοῦ. Ὁφειλέτην δὲ ἄρα καὶ τοῦτω τῷ ἄρχοντι ὀρθὴν ἀγάπην καὶ ἐπιουρίαν μετὰ τὸν Μανουὴλ ἀδικουμένην τῷ υἱῷ Ἀλεξίῳ. Αἱ δὲ ἐντρεχέστεραι τῶν πρεσβειῶν περὶ τὰ καθ' ἐσπέραν ἐξετελοῦντο. Καὶ ἐλιτάζετο πρὸς μὲν τῶν ὁ τῶν ἐν μεγάλῃ Ῥώμῃ ἀρχιερατικῶς ὑπερστώς, καὶ εἰ τις ἄλλος παρ' αὐτῷ καὶ κατ' αὐτὸν ἰσχύων· πρὸς δὲ τῶν ὁ Γερμανικῶς φύλαρχος. Ὁχλείτο δὲ πρεσβευτικῶς καὶ ὁ πολὺς τὴν ἔξουσίαν Ἀλαμανός. Καὶ οὐδὲ ὁ Μαρκεσίος ἡσυχῇ μένειν ἀφίετο, καθάπερ οὐδὲ ὁ τῆς Οὐγγρίας κράλης· καὶ ὁ δὲ ἄλλος ἰσχυρὸς περιόικος. Καὶ ὅλως, ἐνθα περιήγησις ἀρχικῶν ὀνομάτων, ἐκεῖ ἀπέθλεπεν αὐτοῖς τὴν δεόμενον τῆς ψυχῆς· καὶ οἱ ἐνήργει πρὸς πειθῶ.

A minibus Constantinopolim denudavit. Suis ergo ille erga omnes erat; non vero omnes erant illi dissimiles odio. Odium enim odio reddentes gloriabantur, non quidem juxta Evangelium hoc facientes, sed juxta imperatorum exemplum. Coadjuvantes se ad vindictam contra unum agere volebant, vicissimque molestare eum qui imperat. Erant vero qui vindictam desiderabant, quia erant qui fuerant passi, et Agar filii. Quae enim Nicæenses atque Prusenses sustinuerunt, accenderunt eam funestissimamque nobis reddiderunt. Nicæa enim itemque Prusa post durissimam expugnationem multos electos hujusmodi homines in aere sublatos viderunt, unde in infernum rapidus et miserandus est descensus.

B 47. Qualia deinde Orientales fuerint passi, in memoriam, etsi non in laudem Andronici, aliter conscribat, inducias justas agens, sed rivos lacrymarum movens; hæc scilicet deerant nobis. Qualia vero inde nobis evenerint, et quomodo Andronici, ut eadem intentione soni dicam, non benignitas tetigerit quoque nos mortaliter, narraturi jam sumus, ne hic longius quam alibi sermonem protrahamus; non enim magnum librum scribendi necessitas incumbit nobis, sed adumbratim facta demonstrandi.

48. Qui læsi fuerunt multi, varii, linguarum diversarum periti, alii alio dispersi, si qua tribus ex Pisis, si qua Genuensis; tribus Tuscorum atque Lombardorum; non enim obliti sumus quod passi sumus ex Longibardis, nec alia similia; nec verè alias deputatorum nobilium. Quidam vero Malivus, et Dalasenus et Clado, ac quidam hujusmodi secundi ordinis, præterea ministri quoque magistratuum, quos Andronicus male tractavit; hi quidem et quicumque alii in malis paribus erant, legati ierunt ad multos potentissimorum, ad Orientis et ad Occidentis finium regiones. Plerique irritaverunt sultanem referentes juvenis Alexii mortem prænaturam imperatoris, cui fidem debebat propter Mauuelem patrem Agarenorum rex; alii vero cum qui regnabat Antiochiæ et per orbem, illumque qui præerat Ecclesiæ; alii etiam eum qui Hierosolymis post titulo militabat pro bono. Hi reges igitur post Manuelem filio ejus Alexio injuste habito amorem et curam merito debebant. Celeriores vero legationes Occidentis partes viserunt. Rogabat quoque pro hujusmodi qui Romæ magnæ archipresbyterio præest, ac si quis est prope illum potens; pro aliis dux Germanorum. Movebatur vero legatione multus potestate Alemanus. Nec Marcesius tranquillus poterat manere, nec Hungariæ dux, nec quicumque viciniae princeps. Ac ubique, hic descriptio principum nominum, ibi si vita deerat respiciebatur ad illos, pedesque statim currebant, ac lingua loquebatur simul, ac pro persuasionem operabatur.

πόδες αὐτίκα ἔτρεχον, καὶ ἡ γλῶσσα ἐλάλει, καὶ

49. Maxime ejusmodi plebem expertus fuit A seu rex seu tyrannus Siciliae, sicut Dionysii qui in historia memorantur, atque Phalarides, aliique multi, quorum regnum tyrannicum et erat et dicebatur. Ibi qui primus per vim regnaverat, et nomen Romanum comitis in nomen regis commutaverat, Rogerius erat, vir celer, ac maxime strenue agens, interque multos alios maxime loqui de se dedit scriptoribus. Secundus vero post illum tempore, manu ac fortuna, filius illius, nescio quomodo sit appellandus; hic adhuc vivens (Guilielmum eum dicunt), vir magnus consiliis, sed parvus executione, quippe qui pauca gessit, perpetuo usus infortunio et, sicut observavit Aristoteles, in plerisque tertiis generationibus tyrannorum familiam primum florere, deinde emarcescere frequens experientia demonstravit. Hic vero, cum bene sortitus sit sibi, forte credebat fore ut non solum non marcescat, licet tertius generatione, sed etiam fructum referat. Omnino enim in nobis bene fortunatus fuit.

50. Guilielmus ergo ille odium, puto, nutriebat, quod Manuel exercitum suum fuderat, multumque vexatum percusserat, simul ac affectabat antiquum patrimonium in litore maris situm prope Constantinopolim, quod imperfectum reliquerat pater. Simul igitur inflammatus memoria Manuclis qui terra marique Siculos aggressus fuerat (utrumque enim exorsus erat, magno quidem consilio capto, fortuna vero belli ceciderat), suscepit legationem Andronici inimicorum, quibus imperare gloriabatur Alexius Comnenus, qui quoque peregre multum longinque fecerat iter. Praeter alios populos regiones Tauricorum ac Scytharum peragraverat, multis laboribus propter Andronicum toleratis. Verbum profert Siculus, copiisque suis terram mareque replet, quasque nubes jam imminent Megalopoli, et qua profundens mortem Andronici exercitum submersurus est, interea magna operante, hancque nubem persequente Alexio Comneno. Dicebat enim atque credebat penes ipsum adesse omnem gentem Romanam, sincereque ipsum amare; nec ullos a se alienatos esse, sed simul ivisse seu ad observandum seu ad provocandum indicio, statimque in subditionem et metipsum tradituros confidentes. In his vero verbis latebat hoc consilium; scilicet, cum ita se haberent, ita dillgerent sibi invicem intimos animi sensus aperuissent, illum imperaturum esse, Andronico vi amoto, rectaque via sic adhuc praetermissa. Etenim rex Siculus aliud voluit, atque ut adversus ceteros Siciliam regnumque ipsius obfirmaret, proficisci Megalopolim statuit.

51. In his vero tale quid evenit. Post maximam nostram calamitatem vidimus virum quemdam decenti habitu, largiore nigro colore, optime vestitum omnino more Latino praeter barbam longam; qui videbatur quasi missus a superioribus ecclesiasticis,

μθ. Μάλιστα δὲ τοιοῦτου ἐπειράθη δχλου ὁ τῶν Σικελῶν εἶτε ῥήξ, εἶτε τύραννος, ὡς οἱ Διονύσιοι καθ' ἱστορίαν βεβαιοῦνται, καὶ οἱ Φαλάριδες, καὶ ὁσοῖς δὲ ἄλλοις τὸ ἐκεῖ ἄρχειν τυραννεῖν καὶ ἦν καὶ ἐλέγγο. Ἐνθα δ' ἄπρωτος πρὸς βίαν κατάρξας, καὶ τὸ Ῥωμαϊκὸν ἐκεῖνο κομητᾶτον εἰς ῥηγάτον μεταγράφας, Ῥογέριος ἦν, ῥέκτης ἀνήρ, καὶ τῷ βυτι δραστήριος, καὶ ἐν τοῖς ἐκείσε πολλὴν ἱστορίαν ὑπὲρ ἑαυτοῦ περικείμενος· δεύτερος δὲ μετ' ἐκεῖνον καὶ χρόνῳ καὶ χειρὶ καὶ τύχῃ, παῖς ἐξ ἐκεῖνου, οὐκ οἷδ' ὅπως ἦκων τοῦ ὀνομάζεσθαι· ὁ δὲ ἄρτι ζῶν (Γελλεῖμον ἐκεῖνός φασιν), μεγαλεπήβολος μὲν τῆν ἔφραειν, μικροτελετής δὲ ἐν ταῖς ἐπιβολαῖς. Ὀλίγα μὲν γὰρ τινα ἠνδραγαθίσαιτο, τὰ πλείω δὲ ἐπταίσα. Καὶ ὡς μὲν κατὰ τὴν σκέψιν Ἀριστοτέλους εἰς τριγυλίαν τὰ πολλὰ τὸ τυραννικὸν φύλον ἀνοῦν, εἶτα μαραινεται, συκῆ πείρα παρέδειξεν. Οὗτος δὲ, οἷς ἄρτι εὐτυχῶς ἑαυτῷ ἐπέτευσεν, οἴοιτο ἂν τάχα οὐ μόνον οὐκ ἀπανθήσειν, τρίτος ὢν αὐτὸς τῷ γένει, ἀλλὰ καὶ κάρπιμος ἐσεσθαι. Πάνυ γὰρ ἡμῶν κατετυχῆσεν.

ν. Ὁ δὲ οὖν Γελλεῖμος οὗτος κότον τε, οἶμαι, τρέφων, οἷς ποτε ὁ Μανουὴλ κατεστράτευσε τῆς αὐτοῦ, καὶ πολλὰ καὶ ἐλύπησε καὶ ἐδολύψε, καὶ ἄμα καὶ ζηλῶν πατρικὴν διὰ θαλάσσης ὁρμὴν ποτε παλαιὰν κατὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἦν ὁ πατήρ ἀνήνυτον ἐξετέλεσεν· ὁμοῦ δὲ καὶ συνάφας εἰς νοῦν τῆν καὶ διὰ γῆς· καὶ διὰ θαλάττης μελέτην τοῦ Μανουὴλ κατὰ τῆς τῶν Σικελῶν (κατάμψω γὰρ ἐκεῖνος ἐπεχείρησε, καλῶ μὲν ἐπιβαλὼν πράγματι, κατακυβευθεὶς δὲ τύχαις πολέμου), προσεται τὴν πρῶσείαν τῶν τοῦ Ἀνδρονίκου ἐχθρῶν, ὧν κατάρχειν ὁ Κομνηνὸς Ἀλέξιος ἠγλαίετο, πολυπλόνητος καὶ αὐτὸς, καὶ μακρὰ περιόδους· εἶγε πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ διὰ Ταυρικῆς καὶ Σκυθίδος γῆς ἐλθῶν, διὰ τὸν Ἀνδρόνικον μυρία ἑκαμ. Καὶ τυγχάνει βαλῶν ἔπος ὁ Σικελὸς, τῆν τε ξηρὰν τῆν τε ὑγρὰν ἐμπλήσαι τῆς κατ' αὐτὸν δυνάμεως, καὶ οἷόν τινα νέφη στρατοῦ ὑπερστήσαι καὶ αὐτῆς τῆς Μεγαλοπόλεως, δι' ὧν ἐπιβρέξας διελθρον κατακλύσει τοὺς ἀμφὶ τὸν Ἀνδρόνικον· φουσῶντος ἐνταῦθα μεγάλα, καὶ τὰ τοιαῦτα νέφη συναλαύνοντος καὶ τοῦ Κομνηνοῦ Ἀλεξίου. Ἐλεγε γὰρ, ἀλλὰ καὶ ἐδόξαζε, πρὸς αὐτοῦ εἶναι τῆν πᾶσαν Ῥωμαῖδα, καὶ φιλεῖν αὐτὸν εἰς τὸ γνήσιον· καὶ μὴ ἂν ἀφῆεσθαι τινας αὐτοῦ· ἀλλ' ἄμα ἢ κατιδεῖν ἢ μηνύματι ἐρεθισθῆναι, καὶ αὐτίκα ἐπιδιδόναι κατακλύπτοντας ἑαυτοὺς εἰς ὑποταγῆν. Ἐνεκρῦπτετο δὲ τοῖς λόγοις τούτοις· καὶ νοῦς, ὡς οὕτως ἔχων, καὶ οὕτω φιλούμενος, καὶ εἰς τὰ ἐκάστων παραδιδόμενος σπλάγχνα, βασιλεύσει αὐτὸς, ῥίψας τὸν Ἀνδρόνικον, παραγόμενος κἀνταῦθα τῆς ὀρθῆς. Ὁ γὰρ Σικελὸς ῥήξ ἄλλα ἤθελε· καὶ Σικελίαν μὲν καὶ τὸ κατ' αὐτὴν ῥηγάτον ἑτέροις, ὡς φασιν, Μεγαλόπολιν μεμελέτηχε.

να'. Συνέπεσε δε τι ἐν τούτοις καὶ τοιοῦτον. Ἐδομεν ἡμεῖς μετὰ τῆν ἐν ἡμῖν μεγίστην δυσπραγίαν ἄνδρα τινα εὐσταλῆ, μελαγχρῆ πρὸς βάθος, ἐσταλέμενον εὐ μάλα τὰ πάντα κατὰ Λατίνους, πλὴν ὅσον βαθυγένειον· ἐσχηματισμένον μὲν ὡσεὶ καὶ ἀποστο-

λικῶς, λεγόμενον δὲ ὑπερπόνηρον εἶναι. Ἡ δὲ φήμη αὐτὸν ἐκπόνην δεξιὸν αὐτὸν εἶγεν, ὡς καὶ ὁ εὐγενὴς ἵππος ὑπομαρτυρεῖν ἐφίκει, ὃς αὐτὸν ἔφερε, καὶ οἱ ἐκείνου ἐξελιγμοί, ὅτε ἤρετο ἐπιπαιός. Ὑπισχεῖτο δὲ τὸ κατὰ ζώνην αὐτῷ εἶφος καὶ ὀπίστην αὐτὸν εἶναι. Ὑπὸ τὸν μοναχὸν ἐψεύδετο, εἰς ὃν ἐπιπολῆς ἐχρωμάτιστο. Ἀλεξίου δὲ κλησὶν φέρων, Σικουνηγῶν ἐκείνου ἐπεκάλει Φιλαδελφῶν, ἄλλα τινὰ πρὸς ἐτέρων καὶ γνωριζόμενος καὶ λεγόμενος. Οὗτος ὁ ἀνθρώπος, ὅστις ποτὲ καὶ ἔστι, πλέον τῶν ἄλλων κατὰ γε πονηρὰν μέθοδον τὸ πῦρ τοῦ καταθαλάσσαντες ἡμῖς πολέμου ἐξηνέμασεν εἰς αἰθέριον. Ἦν μὲν γὰρ ὁ σακρῶν ἀξίος βασιλεὺς Ἀλέξιος κείμενος, ὡς ὁ Ἀνδρόνικος ἔθετο· αὐτὸς δὲ ὁ μοναχὸς οὐκ οἶδα σαφῶς ὅθεν πλεῖστας εἰς τὰ ὑπὲρ τὸν Ἄδριαν ἔθνη, ἐπεδείκνυε τινὰ παῖδα, ἔς ἁμοῖόν τι καὶ χροῶς καὶ ἡλικίας ἦκειν φαινόμενον τῷ βασιλεῖ Ἀλεξίῳ. Καὶ ἦν μὲν, φασίν, ἐκεῖνο παιδίον ἀγροικικὸν ἐκ ποθεν Βαγεντίας· αὐτὸς δὲ ταῖς ἡμῶν ἀμαρτίαις τὸ τοιοῦτον σφίσιμα διδύχθεις, καὶ περιστάτω δουλικώτερον τῷ ἀγενεῖ ἐκείνῳ παιδίῳ, καὶ τοὺς πύδας ἐνίπτει, καὶ ὅσα ἄλλα πρὸς ὑπηρεσίαν, ἐτέλει ὡς ἐπὶ βασιλεῖ, ἐραδιοργῶν κατὰ πονηρίαν, καὶ ἀναδιδάξας, ἐκείνον βασιλεὺς αὐτὸν ἐπιλέγειν, καὶ θαρρύνων, καὶ ἐγκλεῦσθαι τοῦτω ὅσα καὶ δούλῳ, καὶ ἀπειλεῖσθαι δριμύτερον. Καὶ βασιλικὴν αὐτῷ σκηνὴν οὕτω πηξάμενος, περιέφερον ἐξ ἔθνους εἰς ἔθνος, καὶ μάλιστα εἰς ὅσα κακῶς διέθετο ὁ Ἀνδρόνικος. Καὶ συνέκλαιε τραγικώτερον· καὶ σκηνοβατῶν ἀδικίαν μεγάλην ὡς ἐπὶ βασιλικῷ τοῦτω παιδί ὀφειλομένη πιστὴν φιλίαν ὑπὸ Χριστιανῶν ἀγαθῶν, προκαλεῖτο εἰς ἄμυναν, ὑποδεικνύς κατὰ τὸ εἶδος καὶ σημεῖα τριχῶν ξανθότητα, ὀδόντος λεῖψιν, ὅποιαν τιμὰ καὶ ὁ ἀληθὴς Ἀλέξιος ἐκείνους δυσπραγεῖν ἐλίγη, βλέμματος ἐμβριθεῖαν ὡσεὶ καὶ βασιλικῆς, κλάσιν σώματος εὐπαγῆ, καθ' ἣν μάλιστα τὸ ἀγροικικὸν εὐδοκίμως ἔχει, καὶ ἄλλα τινὰ. Καὶ οἱ δυσωπούμενοι διετίθεντο πρὸς πένθος, καὶ ἠλέουν, ὅσα μὴ ἐξακριβοῦν ἔχοντες, οἷς ἐπαπρόσθει τῇ διακρίσει τῶν σημείων ταῖς ἔθνεσιν ἢ κατὰ τοῦ Ἀνδρόνικου μῆνις. Ὅθεν καὶ ἀπανούργως παιθόμενοι τὸν παῖδα βλέπειν Ἀλέξιον, ὃ καὶ ὁ ἐξ ἀγροικῶν οὗτος παῖς ἐτέθη καλεῖσθαι, κατέκυπτεν εἰς προσκύνησιν, ἡσπάζοντο, μετέωρον ἦγον, δύοροις ἐδεξιοῦντο πολλοῖς· ἀθὴ κατέστα ὁ μοναχὸς, ἀπεκβαίνων βαρῦπλοῦτος, οἷς ἐμπορικῶς τὸν παῖδα κατηλεύων ἐχρηματίζετο. Καὶ ἢ μὲν ἀλήθεια οὕτω λαθούσα ἐνδόμυχος ἦν, τὸ δὲ ψεύδος ἐκνικῆσαν ἐξεθίμασθε τὰ ἔθνη πρὸς ἄμυναν· οἱ φθάσαντες ἐνέδησαν αὐτοῦς ὄρκους εἰς πίστιν τῷ τε Μανουῆλ καὶ τῷ διαδεξαμένῳ αὐτὸν υἱῷ Ἀλεξίῳ. Ἦχθη δὲ καὶ πρὸς τὸν ῥήγα Σικελίας ὁ τοιοῦτος πλαστὸς βασιλεὺς. Καὶ ὁ μὲν Κομνηνὸς Ἀλέξιος, ὁ τὸν Σικελὸν ἐρεθίσας, ἤλαγγε τὸν ἀγροικῶτην τοῦτον παῖδα, καὶ δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ· εἰ δὲ ἐκ τῶν ἐθνῶν ἐδεδαιούντο, εὖ ὅτι μάλλα καὶ ἀπικριδωμένως ἐπίστασθαι αὐτὸν ἐκείνον εἶναι τὸν παῖδα τοῦ Μανουῆλ, ἢ ἢ οὐ καὶ ἀποθανεῖσθαι αὐτούς. Τέλος δὲ ὁ μὲν Σικελὸς, εἰ καὶ ἐπέγνω, φασί, τὸ ἀληθές, ὅμως πεισμονῆν ἴδων ἔχων, καὶ τοῦ θρόνου Κωνσταντινου-

A dixitque se esse maxime fatigatum. Ex fama eques dexter erat, quod et nobilis equus testari videbatur, qui eum portabat, ut evolutiones quoque, cum equo insideret. Gladius quo cinctus erat militem esse quoque spondebat. Sic monachum simulabat, cujus habitum portare cernebatur. Alexii nomen ferens Sicuntium Philadelphium se vocabat, quibusdam aliis nominibus praeter caetera agnitus et nominatus. Hic homo, quiquis sit vel fuerit, praeter caeteris, funestis artibus in aera sufflavit ignem belli quo accensi sumus. Etenim lacrimabilis Alexius imperator mortuus erat, cum erigeretur Andronicus. Hic monachus qui, nescio unde, navigaverat ad regiones supra mare Adriaticum sitas, quemdam puerum monstraverat satis specie ac aetate similem imperatori Alexio. Illum puerum fuisse dicunt ruricolam oriundum Bagentia, et qui nos propter peccata nostra hanc machinationem docuisset, coram hoc puero ignoti generis ut subiectus astabat, pedes lavabat ejus, et alia multa reverentiae causa, officia haec praestabat quasi imperatori, maximo dolo agens, cumque notum fecisset se illum regem eligere, ausus est et illum hortari dureque etiam illi minari. Illi quoque postquam tabernaculum imperatorum fixisset, de gente in gentem eum ducebat, praesertim in eas quae aversabantur Andronicum. Exclamabat autem modo tragico, palamque damnabat magnam iniquitatem quasi in imperatorium hunc puerum cui deberetur fides ex animo a bonis Christianis, incitabat eos ad vindictam, ut signa demonstrans, flavos capillos, dentis lacunam, quae quidem huic vero Alexio acciderat, gravitatem aspectus quasi imperatorii, formam tandem corporis bene constitutam, quam imprimis habet ruricola, et alia quaedam. Homines aegre ad luctum dispositi erant, miserebanturque, eo quod non satis certo discernere poterant, quibus oblata erant signa apta ad iram adversus Andronicum revocandam. Unde simpliciter credentes puerum Alexium videre in hoc puero qui ex mediocolorum venerat ut agnosceretur, proni venerabantur eum, amplectebantur, in altum extollebant, donis cumulabant, quae accipiens monachus, dives discedebat, atque ex illis pretium percipiebat puerum cauponando. Et veritas quidem sic involuta latebat, mendacium vero superstes gentes ad vindictam excitabat; quidam jam se devinxerant iuramentis ad fidelitatem erga Manuelem eumque qui illi successerat Alexium, filium ejus. Hic pseudoimperator ad regem Siciliae ductus est. Alexius autem Comnenus, qui regem Siciliae jam excitaverat, amovit hunc ruricolam puerum, et qui cum illo erant; sed qui erant ex aliis gentibus, eo quod accurate agnovissent, asserebant filium esse Manuclis aequae ipsius causa esse morituros. Denique rex Siciliae, etsi dicunt, verum cognoverit, fidem propriam habebat, thronique Constantinopolis cupidus erat. Ethnici vero imperatoris Alexii idolum pro simulacro ferebant (obtusum enim si-

Num Sicilia probat agri esse alimum), volebantque constituere hoc simulacrum in imperatorem adversus Megalopolitanos superbientes, adversum nos audacia magna moventur. Hæc impedimenta gravissima erant ut appareat ex optimorum sententiis, episcopi Panormitani in Sicilia episcopi que Messinæ et aliorum, qui omnes quod rectum erat tantum videbant sanæ mentis regula seipsos dirigentes, ita ut judicarent non licere comitem Siculum agnosci imperatorem universalem qui olim ut dæx subditus erat Constantinopoli, causamque hujus belli non justam esse. Etenim, quamvis qui regit Constantinopolim peccaret vel cæde, vel tyrannide, quid causæ daretur regi qui circumscribitur in Sicilia? Alioquin omnis principatus, cum male successit inceptum, in periculo esset ne dirigatur ab alio principatu auxiliari, sive disciplinæ sive servitutis causa.

52. Attamen Alexio Comneno totis viribus euitente ut quam citissime Constantinopolim regi Siciliæ traderet, quasi imperie inter manus retineret, sit motus multarum gentium Siculum eligentium et unanimiter proclamantium. Thesaurus publicus tunc illi aperitur non admodum diviti, tumque mari committit longas naves ac cæteras, alias tandem plus quam ducentas equos vecturas. Sub pedibus equitum electorum resonat tellus, et insuper milites portabat undique fœderatos. Dicunt autem circiter centum viro coadunatos esse et alios multo plures; ex his autem et illis quosdam paucos cum elegisset, cæteros neglexit. Erant quoque illi equites, numero trecenti, qui possint, unusquisque restituere in bello nullo modo Comneni dissimiles. Ille solus hoc imperium se brevi occupaturum fore credidit, tantum pedibus equi confusus et ut passeris nidum illud capere tentaverat, verbo quidem Siculo regi, reapse vero sibi. Videbatur enim (nescimus quomodo), sicut antea exposuimus, simul ubique pervulgari, omnes oculos Romanorum in ipsum ut in solem converti, eique soli se submittere.

Ἐπεγράφετο, ψυχῇ δὲ ἑαυτῷ. Ἰνδάλλετο γὰρ (οὐκ ἔκφαινεσθαί που, καὶ πάντας εὐθύς τοὺς Ῥωμαίων αὐτοῦ μόνου γίνεσθαι.

53. Terra Latina sensim emittebat multitudinem tantam militum quæ utique nos terrebat. Veniunt omnes e terra Illyriorum, quæ terminus est imperii Romanorum ad sinum Adriaticum; postquam autem circumdedissent, quæ ibi sita est, metropolim, Dyrrachium, facile occupant eam, ut ita dicam vocis sono; secundum Andronicum, ut alii dicunt ubique, traditum (sic enim ille sua curabat, non sibi, sed aliis destinans, quæ scilicet ex illo terræ Romanæ contigerunt), revera autem ab illo ipso traditam. Etenim paulo ante misso cive Romano, quem pulcher Ister emittens quasi triste effluvium contra Constantinopolim, pro his temporibus ut illius esset gener servaverat, incolas

Α πόλεως ἐπισημένος· οἱ δὲ ἔθνικοι Ἀλεξίου βασιλέως· εἰδῶλον πρὸ τῆς φαντασίας φέροντες (τὸν γὰρ δηλωθὲντα καὶ δὴ ἡ Σικελία ἔχει ἀπαλεγχθέντα θρέμμα εἶναι ἀγροῦ), καὶ ἐγκαταστήσαι τὴν φαντασίαν εἰς βασιλέα τοῖς Μεγαλοπολίταις φρουαττόμενοι, κινδύνεται καθ' ἡμῶν θάρσει πολλῶν· καὶ ταῦτα κωλύμης οὐδὲ μάλᾳ μὴ σταθερᾶς, ὡς ἐξῆν, ἀναφανομένης ἐκ τῶν κρείττωνων συμβούλων, τοῦ τε ἱεράρχου, φασί, τοῦ κατὰ Σικελίαν Πανόρμου, καὶ τοῦ τῆς ἐκείσε Μεσσηνῆ· καὶ ἐτέρων, ὅσοι τὸ δέον συνεώρων, ἀχνυνοίας τε στάθμη ἀπορθοῦντες ἑαυτοὺς εἰς προόρασιν τοῦ μὴ ἂν ἐξείναι τὸν Σικελὸν κόμητα εἰς κοσμητῶν ἔγγραφῆσθαι βασιλέα, ὃς ποτε τῇ Κωνσταντινουπόλει δοῦξ ὑπέκειτο, καὶ τὸ μῆδὲ εὖ ἔχειν λόγου τῆν τῆς μάχης πρόφασιν. Τί γάρ, εἴπερ ὁ τὴν Κωνσταντινουπόλιν διέκρινε ἑξαμαρτάνοι, φονεῶν ἢ τυραννῶν, δίκας ἂν διδοῖη τῷ παρεγγράπτῳ ῥῆγί τῷ ἐν Σικελοῖς; εἰ μὴ ἄρα πᾶσα βασιλεία, πταίουσά τι κατὰ βίον, εὐθύνεσθαι κινδυνευτέα πρὸς τοῦ ὠρεγμένου, ὡς εἰ καὶ ἐπαιδαγωγείτο ἢ ἐδεσπόζετο.

Β β'. Καὶ ὁμοίως, τοῦ Κομνηνοῦ Ἀλεξίου ἀπισχυρισμένου τὴν Κωνσταντινουπόλιν παραδοῦναι ῥῆον τῷ ῥῆγί Σικελίας, ὡς εἰ καὶ ἐν χερσὶν αὐτὴν ἔσφιγγεν ὁ ἀπάλαμνος, γίνεται κίνησις πολυεθνῆς ἐπιλεγόμενῃ τῷ Σικελῷ, καὶ αὐτὸν προγράφουσα κεφαλαίωτήν. Καὶ ἐκνεοῦνται θησαυροὶ τῷ μῆδὲ μεγάλας οὕτω τι τὰς προσόδους· ἔχοντι. Καὶ τῇ μὲν θαλάσῃ ἐπίστευσε νῆας μακρὰς ἐτεροίας τε, καὶ ἰππαγωγούς ὑπὲρ τὰς διακοσίας· τῆς δὲ γῆς κατεκράσινεν ἰππικὸν ἐπίλεκτον, οὐ μόνον ἐξ ὧν συνεκροτεῖτο αὐτὸς, ἀλλὰ καὶ ἄλλο παντοδαπὸν συμμαχικόν. Καὶ λέγεται, ὡς ἑκατὸν ποθεν λόγου χάριν ἐπιρρέοντων εἰς συμμαχίαν, καὶ αὐ ἐτέρωθεν πλειόνων, ἢ καὶ τοσούτων, ἢ καὶ εἰς ἑλαττον ὑποπιθαζομένων, βραχεῖς τινὰς ἐκείθεν ἀποκρίνων, τοὺς λοιποὺς ἐξηθέριζε. Καὶ ἦσαν οὕτως αὐτῷ οἱ ἰππῶται οἱ ἀλαζονεύεσθαι, κατὰ τὴν ἐν αὐτοῖς φύσιν τριακοσίων ἀνδρῶν ἑκαστός ἂν τὰ κατὰ πόλεμον στήσεσθαι, οὐδὲν ἀπεικίχτες οὐδ' αὐτοὶ τοῦ Κομνηνοῦ· ὃς μόνος ἐδόξαζε τὴν τοσαύτην βασιλείαν ταχὺ καταλήψεσθαι, βραχὺ κατ' αὐτῆς παρακαλπάσας τὸν ἴππον, καὶ κατακτήσεσθαι αὐτὴν χειρισάμενος, ὡσαὶ καὶ στρουθοῦ φωλεόν· λόγῳ μὲν τῷ Σικελῷ, ὃν καὶ γνησίως αὐθέντην οἶδαμεν, ὅπως, καθὰ καὶ προεξεθέμεθα, ἴδμα τε ὀφθαλμοὺς εἰς αὐτὸν ὡς ἥλιον ἐπιστρέφεσθαι, καὶ

Γ γ'. Ἐξεῖρψεν οὖν ἡ Λατινὴ γῆ πλῆθος οὕτω πολὺ στρατιᾶς, ἀφ' ἱκανοῦ ἡμᾶς ἐκφοβοῦν. Καὶ γίνονται πάντες τῆς Ἰλλυριῶν ἡπειρώτιδος, ἢ τερματίζεσι τὰ Ῥωμαίων εἰς τὸν Ἀδρίαν κόλπον· καὶ περισχόντες τὴν τῶν ἐκείσε μητρόπολιν, τὸ Δυρράχιον, ἀπονητὶ ἀποχειροῦνται, καὶ ὡς εἰπεῖν αὐτοβοεῖ· κατὰ μὲν τὸν Ἀνδρόνικον φάναι προδομένην ὑπ' ἄλλων εἰς τὸ πᾶν (οὕτω γὰρ ἐκείνος ἐθεράπευε τὰ κατ' αὐτόν, οὐχ ἑαυτῷ, ἀλλ' ἐτέροις ἐπιγράφων, ἃ ἐδουστύχει· δι' αὐτὸν ἢ Ῥωμαῖ; γῆ), πρὸς δὲ ἀλήθειαν ὑπ' αὐτοῦ ἐκείνου πρόδοτον. Καὶ γὰρ τοι πρὸ βραχέων χρόνου Ῥωμαίων τινὰ στεῖλας, ὃν ὁ καλὸς Ἴστρος φαῦλην ἀπόρροίαν ἐναπερευξάμενος, εἰς Κωνσταντινουπόλιν γαμβρὸν ἐκείνῳ ἐφυλάξατο ἐν

τοὺς τότε καιροὺς, τοὺς ἐν τῷ Ἀνδρόνικῳ ἀνοδοῦντας ἐμάρανε πλοῦτου ἔρωσι, ὅποιος ἐκεῖνος πλοῦτων ἐντιπρὸς τὰ τοιαῦτα μὴ κοροννύμενος. Κάντεσθην ἡ πόλις κακυνθεῖσα, καὶ μὴ πᾶνου· γενναίως ἀντισχοῦσα ἐάλω, καὶ μαλακῶς ἔπαθεν ἐμπρησμοῖς τε καὶ λοιποῖς κακοῖς, ὅποσα φιλεῖ ἀνδρὶζεσθαι πόλεμος, οὐ στησόμενος, ἀλλὰ κροθησόμενος, καὶ ἐκστήσων φόβῳ τοὺς ἐφεξῆς. Οὕτω δὲ ἐαλωκυία ἡ τοιαύτη πόλις, ἐθρόθη μὲν εἰς πολὺ καὶ ἡμᾶς, καὶ ἔσοι δὲ ἄλλοι τὸ ἀεπιχειρήτων τοῦ ἐκεῖ δυσπραγῆματος ἔμαθον· οὐδ' ἐλύπει καὶ ἡ τοῦ ἀγαθοῦ στρατηγοῦ Ἰωάννου τοῦ Βρανᾶ κατάσχεσις. Ὅς οὐ πολλὴν περικείμενος στρατὸν, καὶ ὅπως εἰς φυλακὴν τοῦ φρουρίου παραδυσθεῖς, φόβῳ τοῦ βασιλέως Ἀνδρονίκου, μὴ καὶ προδότης ἐπικληθεῖς, καὶ εἰς χεῖρας ἐκείνων πεσὼν, ἀπαχθεὶ τῷ ζῆν, παρήχηθη τῇ τῆς πόλεως ἀλώσει εἰς Σικελίαν αἰχμάλωτος.

νδ'. Καὶ ἐξεφόβει μὲν οὕτω τοὺς περὶ ἐξέως καὶ εἰς Θεσσαλονικὴν τὸ οὕτω ταχὺ τῆς ἀλώσεως ἐκείνης, καὶ ὅτι, καθὰ τις ἀνέλποι, τὸ τάχος τοῦ κακοῦ ἐνδεικνύμενος, θατέρῳ μὲν τοῖν ποδῶν ἕκαστος εἰν πολεμίων ἐπέθη τῆς Ἰλλυριῶν γῆς, θατέρῳ δὲ κατενεπήθησε τῆς ἐχυρωτάτης ἐκείνης πόλεως. Ὅτι δὲ καὶ τὰ ἐκεῖθεν ἔως καὶ εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς Μακεδονικὴν οὐδὲν αὐτοῖς ὁδοῦ πρόσση σκῶλον εἰς ἐμπόδιον, ἀλλὰ τοῦτο τὰς ἀπάντων ψυχὰς ἐτοιμοὺς ἐστησε, τῶν κατ' αὐτάς ἀπαλλάττεσθαι σωμάτων, οἷς ἐπαράχθησαν. Οὐκ ἔστι γὰρ ὅπου συνήντητό τι δεῖμα ἐκείνοιο, οὐ μέγα, οὐ μικρὸν, οὐ μέσον· ἀλλ' ὡς διὰ λείων πεδίων ποταμὸς κλήθων, ἐκεῖνος ὁ πεζὸς κατέρρεε στρατὸς, ἔως ἡμῖν συνέμιξεν ἀκυκλῶτος. Ὁ δὲ γε ναυτικὸς τὴν οἰκίαν τραπόμενος, ἐπλεε συναλευσόμενος ἐν καιρῷ μερίταις, καὶ κορυψώσων ἡμῖν εἰς μέγα τὸ κακόν. Καὶ θατέρησε τοῦ πεζοῦ ἡμέρας τινὰς, εἰς ἐνδείξειν, οἶμαι, τινὰ τῆς τε καθ' ἡμᾶς οὐβενείας, τῆς τε κατ' αὐτοὺς ἰσχύος· ταύτης μὲν, ὡς, εἰπερ ὁμοῦ ἐπήλθον ἡμῖν, οὐκ ἂν οὐδὲ γούν μίαν ἡμέραν ἀντέσχομεν· ἐκείνης δὲ, ὅτι, καὶ μόνον ἐπὶ πεζῶν τοῦ στρατοῦ περικαθήμενον ἔχοντες, οὕτως ἀρετῶντες ἡμεῖς τῷ φαύλῳ στρατηγῷ, ὡς μηδεμίαν ἐξδρομὴν τινα κατ' αὐτὸν γενέσθαι στρατιωτικὴν, ἀλλὰ φυλάττεσθαι τῷ ῥηγί τοὺς ἐκείνου εἰς ἀδυναμιον ἀπρονόμητον, καὶ ὄσον μὴ παθεῖν καλὸν δῶσι.

νε'. Καὶ ὁ μὲν πεζὸς λαὸς περιεκάθησε καθ' ὥραν ἀρίστου τὴν καθ' ἡμᾶς πόλιν, Ἀγούστου μηνὸς ἄγοντος ἕκτην ἡμέραν, καθ' ἣν ἡ ἐνδοξὸς κοίμησις τῆς πανάγου Θεομήτορος μνημονεῖται. Καὶ τότε δὴ οὐκέτι φευκτὰ ἦν ἡμῖν· ἀλλ' οἱ ἀγγιχούστεροι προεωρῶντο, οἷα κείσονται, ὅπου γε οὐκ οὐκ οὐκ οὐκ καὶ πρὸ τούτων συνεώρων τὸ μέλλον, παραχθῆσαν αὐτὸ τεκμαιρόμενοι. Ἡμεῖς γούν φθάσαντες τὴν τῶν πολεμίων ἐφοδόν, τοὺς ὄσοι μεθ' ἡμῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἦσαν τέκνα, ἐξεσελασμένους τοὺς ἑαυτῶν, οὐ μόνον ὁδοιπόριον ἐνδραφίλευσάμενοι, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐς χάριν βαθυτέρας γνώμης, ὡς αὐτοὶ θανάτῳ ἀπολούμενοι. Καὶ τῶν ἐν Θεσσαλονικῇ δὲ εἶνας, οἷς οὐδὲν ἦν ἔργου, ἀλλ' ἡ μόνον φόβος βουλήν αἰτήσαντας, οὐκ ἐκρυψάμεθα, ὃ δευτεῖν ἡμῖν

Dyrrachii florentes divitiarum amore marcescere fecit, sicut ille prædives nec satiatul! Deinde igitur civitas corrupta molliter restitit hostibus et sic capta misere passus est incendia cæteraque mala quæ bellum comitantur, non constitutum, sed processurum terroreque audaces prostratum. Capta sic ista civitas, nos quoque fama sui replevit, omnesque alii qui exitum felicem calamitatis ejus didicerunt, doluerunt de insignis ducis Joannis Branæ captivitate. Hic non multo exercitu circumdatus ac tamen arcem tæri jussus, timore imperatoris Andronici, ne proditor vocaretur et ubi in manus illius incidisset, e vita tolleretur, post expugnatum civitatem in Siciliam captivus ductus est.

B 54. Sic vicini populi usque ad Thessalonicam perterrebantur et tam celeri expugnatione civitatis et quod, ut dixerit aliquis, celeritas nuntii traditi, uno quisque hostium pede terram Illyricorum invasit, altero in istam munitissimam civitatem irruit. Quod vero ab illo tempore usque ad Macedoniam nostram nullum pedibus illorum impedimentum in via fuerit, sed illud animas cunctorum paratas fecerit, ad deserendum corpus quod ipsas turba-verat. Non enim est cur timor illis occurreret aut magnus, aut parvus, aut mediocris. Sed ut fluvius campos planos peragrans, ita exercitus ille delabebatur donec nobis misceretur incolumis. Classis vero, pro sua parte, adnavigabat ut participaret opportuno tempore ac consummaret nostram magnam ruinam. Terrestrem exercitum tribus diebus secuta est ad ostendendum, existimo, nobis aliquid debilitatis suæ, atque aliquid fortitudinis nostræ adversus eos; hujus quidem, eum, quando ad nos venerunt, ne una quidem die resisterimus; illius vero, cum unum tantum habentes exercitum pedestrem, ita formidaremur sub ignavo duce, ut ulteriori excursionem non opus fuerit, sed ut tantum custodirentur rei res illius in integram prædam, nec sufferretur ulla ablatio.

55. Populus autem pedestris obsidebat hora prandii urbem nostram, mensis Augusti sexto die, quo dormitio purissimæ Dei Matris celebratur. Nihil tunc erat nobis fugiendum; sed prudentiores prævidebant quæ passuri essent, ubi pauci etiam præviduerunt quod erat futurum, illud ubicunque testificantes. Nos igitur adventum hostium prævenientes, quotquot erant nobiscum ex Constanti-nopoli remissimus pueros ad suos, non tantum necessitati itineris providentes, sed etiam aliud dantes graviore sensus gratia, quasi mortem oppetituri. Quosdam vero ex Thessalonicensibus quibus nihil operis erat sed tantum timor, consilium potentes non celavimus quod timendum acciderat nobis; eosque hortati sumus ad caven-

dum sibi, taveruntque. Erat autem nobis res alia, cor intimum spectans. Duobus detinebamur, ut videtur. Nec enim dux operam dedit ut salvaret nos ob causam quam solus sapiens intelligere poterit cui datum est. Populus vero Dei tunc se derelictum fuisse dicens, si nos quoque fugeremus, nobis qui salutem propriam quaesieramus clauderat januas. Hæc omnibus visibilia erant. Quæ vero tunc volebat Deus, alia erant; unum quidem, nos castigare, pro illis quibus nos cum læseramus; secundum vero, pro amore suo in Andronici manus tradere. Evidens enim fuit, si aliquantisper ultra urbem processissemus, periissemus, sed lætæ ejus in nos effusa fœisset. Si vero tertium consilium esset Dei, ut nos remanentes adessemus auxilio fratribus nostris qui salvati forent, ut qui a Deo sunt probati, didicerunt. At non idem fuit de nobis cum remaneremus dum quædam naves hostiles Latinæ hostiliter ad nos ex Byzantio accederent adversus Andronicum conspirantes; nos autem manebamus. Sed hæc aggressio augurium quoddam fuit eorum quæ Latini incursando in nos cum suo equitatu facturi essent; non multum autem timorem injiciebat; quæ autem, proh dolor! nunc nobis acciderunt miserrima sunt.

οἱ Λατῖνοι ἐπαγωνίσονται, ἡμῶν καθιπτάσθαι· καὶ ἀπέβαιναν, ὑπερλίαν καὶ ἀναγόνια καὶ φοβερά.

56. At hæc quasi currendo scripta sunt. Civitatem ut in amplexibus tenebat equitum et navium exercitus. Tunc ductis imperitia revelata fuit, quam jam antea dubia non erat, ut in brevi demonstrabimus. Primum enim, cum hostes non longe absentes, quosdamque milites viriliter agere jussisset (dux enim peritus dormiendi), excurrerunt, ac unum quemdam comprehenderunt. Quem pulchris vestibus militaribus indutum, non illius (exilis enim erat) sed suorum, in triumpho per mediam civitatem duxerunt quasi queundam virum insignem laudibus extulerunt. Statim epistola a præfecto et duce ad imperatorem mittitur, nos belle belligerari affirmantibus. Die secunda ab hac die alii mittuntur ac capiunt non hominem sed duo misera jumenta et simulacrum militis capitis. Qui enim hanc habuerat aufugerat, objeceratque quasi in pretium persequentibus. Statim iteram triumphi in civitate, jumentaque capta considerabantur quasi aliquid magnum quod raptum fuisset. Formâ capitis super hasta quoque circumferabatur quasi spoliis insigne. Iterum epistola imperiti ducis ad imperatorem de bono exitu belli. Inde irati hostes qui ibi erant ut crabrones brevi advolaverunt ad nos (antea enim distulerant, classem signum daturam expectantes), civitatemque a magnis januis occidentalibus usque ad totam arcem subito currentes circumdederunt. Ibi sit excursio duorum equitum Latinorum e gente Prebentzonum, quæ maxima audacia exercitui Siculo adhærebat, plurimumque ex nostris; scilicet decem et amplius. Nullus

ἐπήλθε· καὶ παρωρησάμεν φυλάσασθαι, καὶ ἐφυλάχθησαν. Καὶ ἦν μὲν τὸ πρῶτον καὶ ἡμῖν ἐφετόν, οἷα ἐθελοφυγοῦσιν· ἐπεσχέθημεν δὲ δυοῖν ἕνεκεν, ὡς δοκεῖν. Οὐδέ γάρ ὁ στρατηγὸς προεθυμήθη σωθῆναι ἡμᾶς δι' αἰτίαν, ἦν ὡς; θυμοσφῶν ἐκείνων εἶδέναι μόνον κεχάρισται· ὁ λαὸς δὲ τοῦ Θεοῦ ὁ ἐν ταῦθα μὴ ἀνὸς πολιπέσθαι εἰπὼν, εἰ καὶ ἡμεῖς ἐκδράμωμεν φυγαδία, ἐκλείσειν ἡμῖν οὕτω τὰς πόλεις τοῦ σωθῆναι βούλεσθαι. Καὶ τοῦτο μὲν τὸ φαινόμενον. Ἄ δὲ ὁ Θεὸς ἐν ταῦθα ἤθελεν, ἕτερα ἦν· ἐν τὸ παιδεύσειν ἡμᾶς, ἀνθ' ὧν αὐτῷ προσεκοιμήσομεν· δεύτερον δὲ τὸ φιλανθρωπεύσασθαι, εἰς τὰς τοῦ Ἀνδρονίκου χεῖρας βαλεῖν ἡμᾶς. Ἐφάνη γάρ, ὡς, εἶγε τῆς πόλεως ταύτης εἰς ἕσον βραχὺ τι προεποδίσασμεν, οὐκ ἀνέξισαμεν, ἀλλ' ὁ εἰς ὀργῆς αὐτοῦ τρυγίας ἐνακηρεύθη ἀν εἰς ἡμᾶς. Εἰ δὲ τι καὶ τρίτον ἦν Θεὸς ἐν ταῦθα σκέμμα, τὸ ἡμᾶς παραμειναντας; παρὸς ἀγαθοῦ τινοῦ ἀποθῆναι; τοῖς περισεωσμένοις ἀδελφοῖς, ἐδιδάχθησαν εἰ περιπειράμενοι εἰς Θεῷ. Καὶ ἦν ἡμῖν τοῦτο τὸ παράμικρον οὐ κατ' ἐκεῖνο τὸ παλαιότερον, ὅτι νῆες μὲν ἀποστατικαὶ Λατινικαὶ τινες ἐφ' ἡμᾶς ἐκ Βυζάντου ἀρχέκακα ἐπλωτίζαντο, κατὰ τοῦ Ἀνδρονίκου καὶ αὐταὶ συμπεπνευκυῖαι, ἡμεῖς δὲ παρεμένομεν. Ἄλλ' ἐκεῖνο μὲν καὶ προβάλλειν ἐνέβαινε τῶν ἄρτι δοκιμάζουσας, οἷα καὶ φῶς εἶχεν οὐ πολλόν· τὰ δὲ νῦν, οἰμολιὴ ὡς ἡμῖν

νός. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ὡς ἐν παρεκδρομῇ τιμολόγου γεγράφεται. Τὴν δὲ πόλιν συνέλαυν ὡς οἶον ἐν ἀγκάλαις ὅ τε καθ' Ἰππους, ὅ τε κατὰ τὰς νῆας στρατός. Καὶ ἡ τοῦ στρατηγοῦ ἀβελτηρία ἐν ταῦθα μάλιστα διαφαίνεται, μὴ δὲ τὰ πρῶτην ἀδηλος οὖσα, ὡς ἡ συγγραφή ἐν ὀλίγιστῳ διαδέχεται. Τὰ πρῶτα μὲν γὰρ, τῶν πολεμίων οὐ μακρὰν ὄντων, βιασάμενοι τινες τῶν στρατιωτῶν ἀνδρίσασθαι (ὁ γὰρ τοῖς στρατηγῶς δεῖνός ἦν κοιμάσθαι), ἀφώρμησαν, καὶ συνέσπον ἕνα τινὰ· ὃν καὶ λαμπρῶς περιδύσαντες εἰς στρατιωτικὰ, οὐκ ἐκ τῶν ἐκείνων (ψαλδὸς γὰρ ἦν), ἀλλ' ἐκ τῶν παρ' αὐτοῖς, ἐκόμπουεν τε διὰ μέσης τῆς πόλεως, καὶ ὡς μέγαν τινὰ ἐλόντες ἐκύδαινον. Καὶ γραφή εὐθὺς τοῦ καὶ στρατηγοῦ καὶ δουκὸς εἰς τὸν βασιλέα, ὡς εὐτυχῶς ἡμῖν τὰ εἰς μάχην φέρεται. Ἡμέρᾳ μετὰ ταύτην δευτέρᾳ καὶ μετεξέτεροι στέλλονται, καὶ αἰροῦσιν οὐκέτι οὐδ' ἀνθρώπων, ἀλλὰ δύο ἱππάρια δυστυχῆ, καὶ σκίασμα στρατιώτου κεφαλῆς. Ὁ γὰρ τοῦτο ἔχων διεκπέφυγε, προηκόμενος οἶον εἰς ὑπὸν αὐτὸ τοῖς ἐπιδικώκουσιν. Καὶ αὐτίκα θρίκμισι πάλιν ἐν τῇ πόλει· καὶ τὰ αἰχμάλωτα ἱππάρδια περιδελίοντο, οἷα μέγαν ὄν, ὅτι παρ' αὐτὰ εἶλον. Καὶ τὸ σκιάσιον ἐπὶ σημαίας ἤρετο, καθὰ τι κορυφαῖον σκίασμα. Καὶ γράμμα πάλιν τοῦ δυσαρτιστοῦς περὶ τὸν βασιλέα, ὡς εὐτυχούμεν τὰ κατὰ πόλεμον. Ὡς δὲ ἐκεῖθεν ἐρεθισθέντες οἱ κατὰ γῆν πολέμιοι, καθὰ καὶ τινες σφῆκες, ταχὺ καθ' ἡμῶν ἐπεπερὸξαντο (τὰ γὰρ πρὸ τούτων ἀνεβάλλοντο, παραδοκοῦντες τὸ ναυτικὸν κατὰ τι σύνθημα), καὶ τὴν πόλιν ἐκ τῶν δυσμῶν μεγάλων πυλῶν ἕως καὶ ἐς ὄλγην τὴν ἀπρόοιον ἐκηρυκτεῖ

ἐπιδραμόντες ἐκυκλώσαντο, γίνεται τις ἐκεῖ ἐκδρομή ἅμα μὲν Λατίνων ἱππέων ἐκ τοῦ τῶν Πρεβενηζούνων ἔθνους, ὁ δὲ πολὺ καὶ τεθαρβημένον τῷ Σικελικῷ στρατῷ παρείπετο, πλείονων δὲ ἐκ τῶν ἡμεδαπῶν ὑπὲρ τού; δέκα γάρ. Καὶ πίπτει μὲν οὐδεὶς ἑναγώνιοι δὲ οἱ Λατῖνοι διεκφεύγουσι τὸ πεσεῖν. Καὶ πάλιν ἀναφορὰ εἰς τὴν βασιλέα τρίτη, ὡς τῇ βασιλικῇ εὐχῇ τε καὶ εὐτυχίᾳ νενικήκαμεν καὶ τὸν πρῶτον πόλεμον, οὐκ οἶδα τίτων περιγενομένοι. Καὶ ἤθελε μὲν ὁ στρατηγὸς τὰ; τρεῖς ταύτας αὐτοῦ νίκας ἐνὶ ἐπιστολῇ περιλαβεῖν, φειδῶ δαπάνης καὶ δρομικῶν ἱππῶν. Ἐγκρατῆς γάρ ἦν χειρῶν ἄληθῶς ὁ ἄνθρωπος. Ἀλλὰ προεκαλεῖτο τὸν Καλλινικὸν εἰς τὸ δαπανῆσαι τὸ ἐθέλειν κατὰ τοῦ βασιλέως γαλῶν. Καὶ ἦγεν αὐτῷ πρὸς ἀνάγκη τὸ πρῶγμα. Ἐκεῖνός τε γάρ ἐμίσει τοῦτον, καθὰ καὶ τοὺς λοιποὺς, ὅσοις τὸ γένος ἔλαμπε καὶ αὐτὸς δὲ ἀντίστραφε τὸ μῖσος πρὸς αὐτὸν οὐ μακρὰν τοῦ ἀνάλογον. Ὅς γε καὶ ἀναφθέγγετο δεδιέναι καθεκάστην, μήποτε τις αὐτῷ ἐκ Μεγαλοπόλεως ἐπιπτασθεῖη, ἐξορῶν τοὺς ὀφθαλμούς. Καὶ ποτε καὶ τοιαῦτα ἐφη φῦνας εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀναστραφεῖη. Ὅθεν καὶ μέλζοντες κακοῦ ἀνδελείσθαι τι βραχύτερον, καὶ τοῦ ζῆν ἐξ ὀφθαλμῶν προθέσθαι, ὃ ἂν τις εἴποι,

νζ'. Οὐκοῦν καὶ μεθώδετε τὸ τοιοῦτον. Καὶ οὐ βαθεῖα ψυχῇ μεριμνῶν τὰ κατὰ πόλιν, ἀνέπειθε τὸν Ἀνδρόνικον εὐ μάλα τεχνικῶς, ὡς εὐ ἔχουσι τὰ καθ' ἡμᾶς, καὶ ὡς περιπεποίηται ἡ πόλις ἄριστα, καὶ οὐδὲν αὐτῇ τῶν βέδων ἐνδεῖ, οὐ πύργων ἀσφάλεια, οὐ πετροβόλοι μηχαναί, οὐ τειχῶν ἐπιποιήσεις, οὐ περιτειχίσματος ἐρυμνότης, οὐ πλῆθος καὶ κάλλος ἀρμάτων, οὐκ ἄλλο οὐδὲν ψευδῆ μὲν γράφων πρὸς τὸ αὐτῷ μόνῳ συνοίσον καὶ ἀνεξέλεγκτα, ὅτι μὴδὲ ἦν τις ὁ εἶπε εἰδῶς, ἅπερ ἔγραφεν, εἶτε λαλῶν, εἶτε λαλεῖν τολμῶν πειθῶν δὲ ἐκείνων οὐκ εὐτυχῶς ἦμιν. Περικρατῆτος γάρ θάρρος ἐμβαλεῖν τῷ βασιλεῖ περὶ ἡμῶν, ὡς οὐκ ἂν τι κακὸν ποθεν πάθοιμεν ἵνα κεφαλὴ μόνος αὐτὸς ἐφίστατο τοῖς ὡδε, καὶ μὴ τινι ἐτέρῳ ἐπιτραπεῖη τὰ τῆδε, οἷψ περιώσασθαι ταῦτα, καὶ οὕτω τῆ; ἀρχῆς αὐτὸν πῖτε παραλυθῆναι, καὶ εἰς χεῖρας τῷ Ἀνδρονίκῳ περιτυχεῖν ὅψ' ὦν καὶ πάλαι ἂν συνετίθη, εἰ μὴ ὁ σεβαστοκράτωρ Μανουήλ, ἀγαθὰ λαλῶν, καὶ μέσος πίπτων γυναικεῖου λόγῳ, αὐτὸν περιεσώζετο, οὐ πρὸς γαλήνην ἡμῖν, ἀλλ' ὡς εἰς τυφῶνα, τὸ πᾶν κυκλῶντα. Καὶ ἐς τοιοῦτον περιῆλθε πανούργως τὸν βασιλέα ταῖς τοιαύταις μεθόδοις ὁ δοῦξ οὗτος, ὡς καὶ εὐχαριστίαν αὐτῷ γραφῆναι πρὸς τοῦ ἀμειλίχτου καὶ μὴ εἰδῶτος, οἶμαι, ὅπερ ἐστὶ χάρις. Διὸ καὶ τῇ εὐχαριστίᾳ ὑπεσμούχετό τις καυτήρ. Ἦσχετο γάρ ἡ βασιλικὴ γραφὴ ἐχόμενα τῆς χάριτος οὕτως: «Γένοιτο δὲ καὶ ἐπὶ τὰ ἐξῆς τὴν τοιαύτην εὐχαριστίαν φυλάττεσθαι σοι» ἀνινοτομένη, ὡς μικρὸν ὄσον, καὶ οὐ παραμενεῖ. Ὁ καὶ γέγονεν. Ἐάλωσαν γάρ δι' αὐτὸν ὡς ἐπὶ θανάτῳ ἐκεῖ καὶ ἡ τοῦτου μήτηρ καὶ ὁ ἀδελφός, οὐδὲν αὐτοὶ ἀμυρτόντες.

νη'. Καὶ τοῦτο μὲν μετ' οὐ πολὺ εἰς ἐκείνους. Αὐτὸς δὲ τέως ἰσχύων κατὰ τῆς ἡμῶν ἀπωλείας, καὶ

A quidem cedit; milites vero Latini trepidi fugiunt. Iterum tertius nuntius, quasi precibus imperatoris nostraeque bona fortuna vicissemus et ex hoc primo bello superstites evasissemus. Volui quoque dux tres has ipsius victoriae in uno scripto concludere, ut impensis ex equis cursoribus parceret. Erat enim vere manu continens, sed hortabatur Callinicum ut has impensas facere vellet, quod risui fuit Imperatori. Sic necessaria huic attraxit negotium. Ille enim oderat hunc sicut et caeteros in quibus elucebat genus; ipseque odium in ipsum convertit modo ferme simili. Dicebat timere se quosdam ne quis ad ipsum advolaret Megalopolis oculos eruturus. Nouquam dicit natum se esse a tali matre, istum honorem exsecratus, si Constantinopolim revertendum esset; inuendo se alia male via ingredi et minus malis majori praeferre, imo ad mortem ipsam paratum esse; quod fas non erat.

B

57. Haec igitur sic dirigebat. Nec animi sollicitus circa ea quae urbis erant, calliditate maxima Andronico persuadebat omnia se bene habere apud nos, mirabilia agere civitatem; nihil deesse illi, nec turrium securitatem, nec balistas, nec murorum pinnacula, nec circuitus munimenta, nec currum multitudinem aut pulchritudinem, nec tandem rem ullam. Mentiebatur quidem de rebus quae ad illum solum pertinebant scribendo quae refelli non poterant, cum nemo esset qui vel sciret quod scribebat, vel diceret, vel auderet dicere; sicque illi infeliciter nobis persuadebat. Audacter imperatori verba dedit de nobis, nullo modo nos aliquid pati, ut rebus hisce solus praesiceretur, et ne alicui alteri committerentur reficienda; sicque aliquando ipsi substitueretur in magistratu ipseque in manus Andronici incideret, sub quibus jam olim oppressus fuisset, nisi imperator Manuel, bene de ipso loquens, seque interponens mulierum precibus, illum salvasset, non ad urbis pacem, sed ad tempestatem omnia conturbantem. Adeo dolose his malis artibus circumvenit imperatorem iste dux, ut etiam gratiarum actiones illi scriberet qui erat inexorabilis ac nescius, quod est, puto, gratitudo. Itaque lento igne torrebatur. Sriptum ergo ad imperatorem hasce gratias continebat: «Ultimam pro futuro gratiae huiusmodi sint agenda tibi;» ita subaudiens paululum eas permansuras; quod et factum est. Apprehendi enim iussit ad mortem matrem et fratrem ejus neutiquam soutes.

58. Hoc igitur brevi temporis intervallo illis accidit. Interea ipse pernicii nostrae potens, ideoque

indurato corde imperatoris, quasi is solus urbem salvare potuerit, sicque ejus consilia nos perdidderunt. Etenim in defensionem nostram exercitum provide miserat imperator. Credens vero his quibus a Davide decipiebatur, illis commendavit, ne in urbe se includerent nec irruerent in hostes quasi in aciem instructos; dum nos, qui nesciebamus hoc auxilium, ita anxie expectaremus speque in illos suspenderemur, hi sine pugna auxilium quasi fictum nobis parabant. Erant vero multi: Gidus magnus præfectus ex orientibus, Palæologus Andronicus, Camutza Manuel, Cbumnus, atque alii. Se illis adjunxerat ultimus cubicularius Nicephorus qui omnino proximus erat regi, qui ad ducem Davidem scriptum mittens exposuit methodum dissimilem laborum ejus omni cælo, linguaque mensus est terram. Dixit enim, nec cælum tot stellas numerare nec tot arenis repleri terram, quantum exercitus ipsi aderat, addens se non posse non timere ne Latini certiores facti quantas ipse copias contraxerit, in fugam se convertant, ipseque tali præda orbatus sit. Hæc scripsit, nosque credideramus. Qui enim vult salvari ad credendum semper est paratus.

59. Sic ergo a missis imperatoris tunc decepti sumus. Tunc vero terra marique concurrerunt hostes, atque perite se ad pugnam paraverant. Occidentales copiæ alias machinas novas inveniunt modo helepolium, quarum utilitas fere nulla erat ob magnitudinem. Orientales vero (maxime autem multitudinem classis componebant) juxta suam consuetudinem agebant. Dispositis igitur machinis ad lapides projiciendos aptis, plerisque mediocri magnitudinis, ut illis a mœnibus nostri milites subito opprimerentur, e quibus duæ majores, quarum una terræ motus filia vocari possent; dispositisque qui ramusculis impleverant aptas fossas, quique mœnia labefactare possent, muros aggredi illosque indesinenter et modis omnibus quassare conati sunt. His omnibus præcurrebant fundibularii. Ad vesperam enim retinuerunt naves usque ad mane, mane autem acre certamen inierunt. Omnis quidem pars occidentalis comprehendens totum circuitum arcis (in modum enim falcis a mari ad portas hic sitas opera turrium producta erant) non sollicitudini fuit nobis et tuta mansit; pars vero orientalis omnem impetum sustinuit. Fervebat pugna in littore maris, primum, quia loca contra muros sicca reliquerant aquæ maris, æstivi temporis causa, quodque mare plenum non erat usque ad munitiones, ita ut spatium grande ad pugnam illis relictum fulset a mœnibus littoralibus atque ad æquore; tum quia Latini ob peritiam qua in bello pollebant hic magis urgendum viderant. Inde enim cognovi multum potuisse lædere nos, eo quod primum permanere diu poterant, cum littus hoc

διὰ τοῦτο ἐνσκιρρώσας τῆ τοῦ βασιλέως ψυχῆς, ὡς αὐταρκεῖ οὗτο; τὰ ὑπὲρ τῆς πόλεως, ἴσχυσε πείσαι τὰ εἰς ἡμῶν ἐλεθρον. Ἐστειλε μὲν γὰρ ὁ βασιλεὺς προμηθειώτερον στρατὸν ἐπὶ ἀμύνη τῶν καθ' ἡμᾶς· πεποιθὸς δὲ, οἷς ἐκ τοῦ Δαυὶδ ἀπεπλανᾶτο, παρηγγύησατο μῆτε εἰς τὴν πόλιν αὐτοὺς καταδύσασθαι, μῆτε μὴν τοῖς πολεμίοις ὁμοσε χωρῆσαι γενομένους ἐν χρῶ μάχης· ὡς ἐντεῦθεν ἡμᾶς μὲν, μὴ εἰδόντας ἐπικουρίαν ἐκ τῶν ἐσταλμένων, παραδοκεῖν, καὶ ἐκκρέμασθαι τῆς εἰς ἐκείνους ἐλπίδος· αὐτοὺς δὲ ἀναιμωτὶ ζῆν, ἀφωσιωμένους τὴν ἄλλως τὸ εἰς ἡμᾶς ἐπικουρικόν. Ἦσαν δὲ συχνοὶ ἐκείνοι· ὁ τῶν ἀνατολικῶν μέγας θομέστικος Γίδος, ὁ Παλαιολόγος Ἀδρόνικος, ὁ Καμύτζης Μανουὴλ, ὁ Χοῦμνος, καὶ ἕτεροι. Ἐπέβρευσεν δὲ αὐτοῖς ἐς παντελῶς ὕστερον καὶ ὁ τῶ βασιλεῖ πάνυ ἐγγύς, ὁ παρακαοιμώμενος Νικηφόρος· ὃς γράμμα στείλας πρὸς τὸν δούκα Δαυὶδ, εἶθεο τρόπον ἄλλον τὰ χεῖλη αὐτοῦ κατ' οὐρανὸν, καὶ τὴν γλῶσσαν ἀφήκε διέρχεσθαι περὶ γῆν. Ἐφατο γὰρ μῆτε τὸν οὐρανὸν ἀστροῖς ἐνευθηγεῖσθαι τοσούτοις, μῆτε τὴν γῆν ἄμμω τοσῆδε πλήθειν, ὅσος ἀπὸ στρατὸς ἐπέπεται· προσεπιλαλῶν καὶ ὑποδοδεοκίνας, μὴ ποτε οἱ Ἀσῆνοι ἐκπυθόμενοι, ὅσην ἴσχυν περιδίδληται, φευξοῦνται, καὶ μενεῖ αὐτὸς κενὸς τοιαύτης ἀγρας. Ἐγραψεν αὐτὸς τοιαῦτα· καὶ ἡμεῖς ἐπιστεύσαμεν. Τὸ γὰρ ἐπὶ σωτηρίᾳ βουλόμενον τῆς ψυχῆς ἔτοιμον ἦν πρὸς πειθῶ.

ἦθ'. Καὶ οὕτω μὲν τὰ ἐκ τῶν βασιλικῶν ἀποστόλων φευδόντων ἡμᾶς. Τὸ δὲ πολέμιον ἐπελθὼν τότε ξηρᾶθεν καὶ τὸ ἐκ θαλάσσης, ἐξηρτύετο κατ' ἐπιστήμην εἰς μάχην. Καὶ οἱ μὲν ἐκ τῶν δυσμικῶν ἄλλα ἐπόλουν καινὰ τινὰ κατὰ νόμους ἐλεπόλεων, αἷς διὰ τὸ ἐκ μεγέθους δυσμεταχειρίστον οὐδὲ ἐνέλαμψέ τις ἐνέργεια· οἱ δὲ περὶ τὰ ἔψα (ἦσαν δὲ μάλιστα ἐκείνοι τὸ ναυτικὸν πλήθος) πρὸς τὸ συντηθέστερον ἐβλεπον. Καὶ συσκευασάμενοι μηχανὰς πετροβόλους, μικρομεγέθεις μὲν πλείονας, ὡς ἐπιβουλεύειν δι' αὐτῶν τοῖς ἐκ τῶν τευχῶν πολεμοῦσιν ἡμεδαποῖς, δύο δὲ μείζονας, ὧν θατέρα σεισμοῦ θυγάτηρ τολμήσαντα φάναί· ἐντεινόμενοι δὲ καὶ τοὺς τὴν εὐεπιβουλεύοντα τάρφρον συρφετὸν πλήθοντες, καὶ τὸ περίτεχας δὲ κατασεῖσαι θεινοὺς, καὶ τῶ τελεῖ προσβαλεῖν, καὶ διορύξαι αὐτὸ εἰς κατάπτωσιν, ἐγίνοντο τῶν ἔργων, εἰς ὅσον κραταῖον, καὶ ἀκάθεκτοι κατειργάζοντο. Καὶ προέτρεχον αὐτοῖς πάντων συχνοὶ ἀκροβολισμοί. Πρὸς δεξιὰν γὰρ κατασχόντες τὰς ναῦς εἰς αὐρίον, ἔωθεν μάχης κρατερᾶς ἐνήρξαντο. Καὶ τὸ μὲν δυσμικὸν ἅπαν ἕως καὶ εἰς ἔλον τὸ κύκλῳ τῆς ἀκροπόλεως (κατὰ σχῆμα γὰρ τι δρεπᾶνου ἐκ θαλάσσης ἕως καὶ τῶν ἐκείσε πυλῶν περιήγετο πυργηρῶν) οὐχ οὕτω πράγματα ἡμῖν παρεῖχεν, οὔτε τραύματα ἐνέτριβε· τὸ δὲ ἐξ ἀνατολῆς ἐθηριοῦτο. Ἦν δὲ μάχης ἐλευθερον τὸ παράλιον ἔλον, τὸ μὲν, ὅτι ψιλὰ θαλάσσιου ὕδατος ἦν τὰ πρὸς τῶ τελεῖ διὰ τὸν καιρὸν θερμὸν ὄντα, καὶ μὴ πληθύνοντα τὴν θάλασσαν μέχρι καὶ ἐς αὐτὸν τευχισμὸν, ὡς ἐντεῦθεν ἐξ ἀσυμμέτρου τοῖς ἐκ τῶν παραλίων τευχῶν καὶ τῆς ἐκ θαλάττης εἶναι τὴν μάχην· τὸ δ', ὅτι δαήμενος, ὄντες ἐκείνοι μάχης, περὶ τὸ πονοῦν μᾶλλον τῆς πόλεως ἐμελέτησαν ἐν-

τήκειν πληγὰς. Ἐκείθεν γὰρ διέγων δύνασθαι ἂν ἅλιος ἡμᾶς, ὡς καὶ προσεδρεύειν εὖ μάλα θυνάμνοιο διὰ τὸ τοῦ αἰγιαλοῦ ἀρχιβαθεῖς καὶ οὕτως εὐλίμενον· καὶ ὅτι καὶ τὸ τεῖχος οὐκ ἀπονήρως εἶχεν· ἐκείσε, ἀτέχνως τε τὴν ἀρχὴν συσταθῆν, καὶ οὐκ εὖ συμπαγῆν, καὶ μὴδὲ μεμελημένον ἄρτι τῷ καλῷ στρατηγῷ.

5. Ἐφίκει γὰρ ἰατρῷ παρακολουθεῖντι σώματι πονοῦντι μὲν, οἷον δὲ μὴ φιλεῖσθαι, ὡς ἀναπονηθῆναι πρὸς ὑγίειαν, κἀντεῦθεν ἀμελοῦντι τὸ νοσοῦν ἀνακομισασθαι. Καὶ οὐκ ἔστι διαπιστῆσαι τοὺς εὖ καταγνωσκτάς τὸ πρῶγμα, ὡς πάνυ τι βραχὺ προδότου τοῦ κυρίως διενεγκεῖν ὁ Δαυὶδ φαίνεται καθ' ἡμῶν· εἰ μὴ τις ἄρα θερμότερον ἐπιβάλλων, ὡς ἐν τινι πλάστιγγι παριστάσει ἔκεινον εἰς προδότην αὐτόχρημα. Ἄλλα γὰρ συνθεσιῶν ἐπὶ ῥήτοισι καὶ μνηύσεων γνωρίμων, ἃ δὴ καὶ αὐτὰ πολλοὶ κατηγοροῦσιν ἐκείνου, εἴλλα πάντα προδοτικῶς εἶχεν ὁ ἀνὴρ. Καὶ κοινὸν αὐτῷ τε καὶ τῷ κατὰ σκοπὴν φανερὸν ἄλλως προδοτῆ τὸ τοῦ κοινοῦ μὲν ὑπερορᾶν περιφρονητικῶς, ἐαυτῷ δὲ μόνῃ χαρίζεσθαι· καὶ προτιθεσθαι πάντας μὲν ἀπίεναί, περιεῖναι δὲ μόνᾳ τὰ κατ' αὐτόν. Ἐμμέφοντο οἱ στρατιωτικοί, ὅτι τὰ πετροβόλα ἐν ἡμῖν ὄργανα οὐκ εὐχρήτως εἶχον, ὡς ἀντιφερίζον πρὸς τὰ τῶν ἀντιμάχων. Ὁ δὲ ἀφείς κατορθοῦν τὸ ψεγόμενον, καὶ, Τί ποιήσω; ἔλεγε, καὶ ἤρκειτο εἰπεῖν τοσοῦτον ὁ κομψὸς Πυθαγοριστῆς· δοκῶν μὲν, ἱερὸν εἶναι σιγῆς διὰ τὸ ἐχεμυθεῖν τὰ πλείω, ἄλλως δὲ κατὰ τοὺς λογιώνας πνίγων τὴν λαλιὰν ἀνθρώπου, ἐπέγων καὶ τὰ ἐς πονηρίαν ἀδιόρατος, καὶ τό γε κρυψίνουον πολυθενότης. Ἦκουεν, ὡς τὸ περιτταχὸς καταλαμβάνεται διὰ τὸ ἀνεχώρως εἶχειν· καὶ παρῆκεν αὐτὸ ταῖς μητράσι τῶν πολεμίων παραβύειν, ἐνθα αἰσχρορῆμων εἶποι ἂν ἀνὴρ. Ἐπιλειπόντων δισσῶν, τοῖς ἐπὶ τῶν τειχῶν ἦν βελῶν ζήτησις. Ὁ δὲ καὶ τοῦ ἂν αὐτοὺς εὖροι, ὑπετονθόρως, καὶ ἰδίδου μηδᾶν, καὶ ἡ πόλις ἔκαμνεν. Ἐκλάτο μηχανή, καὶ ἦν ἀναγκαῖα ἐπικοινηθῆναι, καὶ ἐζητεῖτο ξύλον· καὶ τοῦ ἂν εἴη αὐτό, παρελάλει. Ἐμάνθανε τις ἄλλο τι ἐνδοεῖν τῶν δεόντων, καὶ ἐλάλει· καὶ ἦν τῆνκαῦτα ὁ κατὰ παρομιάν σιγηλὸς ἦρωσ Εὐρύσθας, καὶ ἤπειλεῖτο κατὰ πληγῶν, κατὰ κεφαλῆς, κατὰ ὀμμάτων, κατὰ σκολοπισμοῦ, εἰ μὴ παύσοιντο λαλεῖν οἱ τοιοῦτοι· διομνύμενος εἰς πίστιν σταθερᾶς ἀπειλῆς βασιλικὴν κεφαλῆν. Τῶν τις δὲ οὐ πάνυ τοῦ δήμου καὶ κατεάγη τῆς κεφαλῆς, τὰ περὶ τὸ πρόσσωπον βάρβαρ πηγεῖς, ὅτι τὰ στρατηγικὰ φαύλως ἐνεργούμενα καταμέμφατο. Καὶ τῶν βλεπόντων οὐδεὶς οὐδὲ γογγύσαι τετόλμηκε. Στρατιῶται δὲ παρῆρσιζόμενοι, καὶ ὀρθὰ λαλοῦντες, ἐν μόνον πρὸς τοῦ ἀτόπου ἤκουον, ὡς ὅτι κατατόπια εἰληχότες ἐκείσε, καὶ μόνον πονεῖσθαι ἀνίγκην ἔχουσι, πλέον δὲ τι μὴ περιεργάζεσθαι, εἰ μὴ κακὰ αἰροῖντο πείσεσθαι. Σίτον ἐπαρκέσιν τῇ πόλει ὀφειλων, ὁ δ' ἐς τοσοῦτον ἀπημέλησεν, ὡς ἐαυτῷ μὲν λαβῆ τοῦ τοιοῦτου καλοῦ πλοῦτον παχὺν περιθέσθαι, (οὐ τί ὁ ἄθλιος ἀπώνατο;) τῇ δὲ πόλει ἐγκαταστήσαιμιμόν· ὡς, εἰ μὴ ταχὺ κινδυνεύσαι καταφαγεῖν.

A sit profundum ideoque portus commodus; tam quod murus quamvis eundem artem bellicam constructus, nec perire, nec solide a principio ædificatus fuerat, et strenuo defensore carebat.

60. Erat enim similis medico curanti corpus ægrotum ideoque sine blandimentis, ut sanitati restitueretur, quique non jam sollicitus est de morbo sanando. Juxta nos, ut quilibet rem cognoverint, David a proditore reipsa paululum differre videtur; nisi quis reponens ardentius, proditori æquaret illum in bilance. Exceptis enim conventus statuti signisque certis, omnia alia, quorum multi illum arguunt, perfide agit. Illi commune est scilicet cum proditore, manifeste alias negotiante, bonum commune negligere sibi que soli providere, omnes dimittere suaque sola sedulo curare. Querebantur milites quod machinæ nostræ non aptæ essent ad repellendos ictus hostium. Quod vero reprehendebatur non emendans. Quid faciam? aiebat, tantumque ut fatuus Pythagoricus addebat, videri sibi templum esse silentii ob pleraque tacenda, aliis adversus insidiatores suffocaturis verba, aliis retenturis ob mala dissimulanda obque secreta profundissime recondeada. Cum audisset mœnia occupari ab hostibus eo quod parum solida essent, voce obscœna utens ad matres hostium alludebat. Sagittis deficientibus, a murosfendentibus quærebatur jacula. Si quis vero alicubi invenisset, murmurabat, nec ullum dabat, civitasque laborabat. Machina fracta ut repararetur, lignum quærebatur; tunc loca materiis plena indicabat; cum quis diceret aliud quoddam necessarium deesse, ipse sermones aiebat; tunc erat juxta proverbium taciturnus Enryboas heros; nam verberum, capitis, oculorum pali que pœnam minabatur nisi loqui cessarent, jurans per caput imperatoris minarum certarum fidem fore. Quidam autem non omnino plebeius capite læsus est et fronte virga percussus, eo quod de mala ratione agendi militum ducis questus esset; nemoque ex

D astantibus ne mussitare quidem ausus est. Milites qui libere recteque loqui solent, unum tantum præter stultum audiebant, quod quia non nisi res stultas experiri et duras pati vocati essent ita se facturos esse ne pejora patientur. Frumentum cum suppeditare deberet civitati, in tantum incuriæ venit ut ex ea circumstantia opportuna inagnas divitias sibi acciperet (ex hoc quem fructum miser percepit?) famis vero civitati causa esset; adeo ut, nisi ferrum hostium eos devorasset, in discrimen se invicem devorandi adducti fuissent.

κατέσπασεν ὁ τῶν πολεμίων σίδηρος, ἀλλήλους ἂν

61. Idem et causa fuit defectionis militum in civitate. Postquam enim multorum implesset manus immerito, qui volunt deserere ordines sinit patriamque fugere quo vellent. Qui divitiis abundabant, salutem cauponantes, pejus adhuc agebant. Mercenarii enim plebis, quicumque manibus idonei ad portandas trabes, lapides procul jaciendas, machinas dirigendas arcuumque nervos tendendum, patriam reliquerant, sicque illam defensoribus orbaverant, dona autem largiendo milites addeperunt ut se potissimum ducibus uterentur. Si quis illum admoneret, nosque præcipue, qui non parum timebamus, ne ille status rerum obsesset civitati, tunc non sibi temperabat, lamentans, indigne ferens atque exprobrans quod civitatem sic orbata hominibus videret.

62. Calamitatum cumulus fuit aquæ tam necessariæ penuria. Aqua enim arcis quæ de longe ægre affluebat, ut esset salubris curandum erat; ad hoc tempore laboreque opus erat, et si vix potui apta fiebat, fiebat tamen. Quidam ex exercitu non ignobilis (Leo hic eret Mazidas) cum hoc accepisset munus sibi que gratularetur, hortatus est Davidem ut tres dies consumerentur in opere, ut locus secretus tuto servare posset aquam in eo contentam, dum nulla esset necessitas aliud operandi, siquidem hostes nondum adessent, sed procul contra abessent. Hic sermo placuit David in tantum ut probaret. Ventus vero arripiens verba Mazidæ abstulit; ac in oblivione mentem Davidis sepeliens, surculum eduxit qui factus grandis truncus fuit mali magni. Nondum erat vespera, abundansque aqua libere fluere valens in suum receptaculum, cursum suum magno sonitu indicabat. Tunc forte Mazidas cum præteriens quod factum esset audisset, festinanter ad Davidem currit, referensque quod dixerat in mentem revocat. David vero, qui ultionem sumere posset, oblivisci maluit. Postquam vero audisset retinendam esse aquam, quasi adhuc utilitati in posterum futuram, noluit, aquamque fluere sinere jussit. Aqua igitur fluxit in receptaculum quod illam vicissim dimisit, curam supradictam inutilem faciens, cum post limum gypsum traxerit aqua. Non multi dies erant elapsi vacuumque receptaculum erat, unde evanuerunt simul omnes spes quas in arce reposueramus, nemoque jam ad illam oculos levavit. Nosmetipsi, licet invitæ, viam aggressi eramus necessaria portantes, cum didicimus, aquam periisse; simul autem cum illa spes omnis evanuit; ibi divisa quæ supererat, unum tantummodo timere et orare statuimus ut aliquis averteret hæc istiusmodi proditorem adeo redolentia. Tunc enim nullum erat pactum cum hostibus (quamvis faciendum esset), nulla dona ut adirentur certius frater ac mater fato Andronico incriticabili, sed summa negligentia illaque urbs

ξά'. Γέγονε και λειπανδρίας τη πόλει ταύτη αιτίας. Πληρώσας γάρ εν πολλοίς τὰς χείρας, ὧν οὐκ ἔχρη, ἀφίει τοὺς ἐθέλοντας λειποτακτεῖν, και φεύγειν τὴν πατρίδα, ὅποι βούλοιντο. Καὶ οἱ βαθύπλουτοι περιούμμενοι οὕτω τὸ σώζεσθαι, ἀπετέλουν και τι χειρον. Μισθαροῦντες γάρ τῶν δημοτικῶν, ὅσοι δεξιοὶ τὰς χείρας, και βριαροὶ βιάδων τε κατενεγκεῖν, και λίθων μακρῶν ἀφίειναι, και μηχανὴν διαχειρίσασθαι, και τόξου νευρῶν ἐντείνειν και βαλεῖν, ἐξεχώρουν τῆς πατρίδος. Καὶ αὐτὴν μὲν ἀπιστέρουν οὕτως ἀμυντήρων· ἑαυτοῖς δὲ ὅσα και στρατηγικοὺς ἐπειθον τοιοῦτον ἀκολουθεῖν στρατῶν, ὠροῖς πεθόντες. Κἄν τις αὐτῷ ὑπηγόρευσε, και μάλιστα γὰρ ἡμεῖς οἱ μὴ πάνυ τι δεδιότες, ὡς οὐκ ἀγαθὸν τῆ πόλει τὸ οὕτω γενέσθαι, ἀλλ' ἐναυθα οὐκ ἦν φορητὸς ὁ ἀνὴρ, σχετιάζων και δυσανασχέτων, εἰ μεμφθείη ὡς περιιδῶν γενομένην οὕτω τὴν πόλιν κενανδρον.

ξβ'. Τὸ δὲ δὴ κορυφαῖον ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς τοῖς κακοῖς και ἡ τοῦ ἀναγκαιοτάτου ὕδατος ἐκλειψις ἦν. Ὡς γάρ ἡ τῆς ἀκροπόλεως δεξαμενὴ ἀργῶς ἐκ μακροῦ εἶχε, και ἔχρην ἀναποιεθῆναι αὐτὴν ἐκθεραπευθεῖσαν, ἐνθα χρόνῳ καταπεπνῶντο, ἐγένετο τοῦτο μόλις μὲν, ἀλλ' οὖν. Καὶ τις τῶν τῆς στρατιᾶς οὐκ ἀφανῆς (Λέων ἦν ἐκεῖνος ὁ Μαζιδᾶς), ἀποδεξάμενος τὸ πρᾶγμα και ἐπαινέσας, παρεκάλεσε τὴν Δαυὶδ ἡμέρας τριδὴναι τινὰς μετὰ τὸ ἔργον, ἵνα στεγανωθῆν τὸ ἀγγεῖον ἔχη φυλάττειν τὸ πιστευθῆν ὕδωρ ἀσφαλῶς, διὰ τὸ μηδὲ ἀνάγκην τέως ἐπιτεθεῖσθαι τινὰ, οἷα τῶν πολεμίων οὕτω ἐπικαιμένων, ἀλλὰ πορρωτέρω που διεστώτων. Καὶ ἤρρεσεν ὁ λόγος τῷ Δαυὶδ, ὅσα γὰρ δόξαι. Ἄνεμος δὲ ἀφαρπιάσας τὴν τοῦ Μαζιδᾶ λόγον, ἀπήγαγε· και λήθη καταχώσας τὸ τοῦ Δαυὶδ φρονοῦν, ἀνέφουσε βλάστην ἀδρυνθεῖσαν, πρέμονον μεγάλου κακοῦ. Οὕτω γάρ ἦν ὄψι δελεῖ, και τὸ χορταῖθην ὕδωρ ἀπολυθῆν θέειν κατὰ τοῦ σκεύους ἐλευθερον, κατηγγόρει τὸν δρόμον τῷ κελαρυσμῷ. Καὶ ὁ Μαζιδᾶς παρεδούειν τυχῶν, και ἀκούσας, ὃ ἐγένετο, τρέχει σπεύδων ἐπὶ τὸν Δαυὶδ, και ἀναμιμνήσκει, προνεγκῶν, ἃ εἶπε. Καὶ ὁ Δαυὶδ ἀγανακτῆσαι σκηψάμενος, προῦδάλετο λαθέσθαι. Ἀκούσας δὲ, δεῖν ἐπισχεθῆναι τὸ ὕδωρ, ὡς ἐγγωροῦν γενέσθαι και εἰσαῦθις τὸ καλὸν, ἀπηνήνατο, ἐπιτάξας ἀφίεισθαι ῥέειν τὸ ὕδωρ. Καὶ τοῖνον αὐτὸ μὲν εἰσέρρεεν, ἡ δεξαμενὴ δὲ ἐξέπεμπεν, ὃ ἰδέχετο, ἀναλυθείσης τῆς προσφάτου ἐπιποιήσεως, οἷς τὸ ὕδωρ ἀπαλεῖψαν τὴν ὑγρὴν παρέσυρε τίτανον. Καὶ οἱ πολλὰ ἡμέρας ὄχοντο, και ἦν τὸ ἀγγεῖον κενόν· ὅθεν συνεξικενώθησαν ἡμῖν ἅπασαι αἱ ἐπὶ τῆ ἀκροπόλει ἐλιπίδες, και οὐκέτι οὐδεὶς ἀνέβλεπεν εἰς αὐτὴν. Καὶ ἡμεῖς οὖν συσκευασάμενοι, ἐκεῖσε κατανησεν, εἰπερ βίη, και τὰ ἀναγκαῖα συγχομισάμενοι, ἐπὶ μάθοιμεν, ἀπολωλέναι τὸ ὕδωρ, συγκατερρύη μὲν τὸ εὐελπι, και διανειμάντας ἐκεῖ τὴν συγχομιδὴν, μόνου τοῦ δελεῖθαι και εὐχεσθαι κατέστημεν, εἰς ἂν δὴ ἀπαγάγοι τὰ τριαῦσα τοῦ κατὰ προδοσαν συγγενικοῦ. Εἰ γάρ και μηδαμοῦ ἐναυθα συνθήκη πρὸς πολεμίους (θετόν γάρ οὕτω), οὐδὲ ἀρέσκατα ἐπὶ ὄμοις, φεῖοι τοῦ ἐμπελάσαι τὸν τε ἀδελ-

φὸν τὴν τε μητέρα τοῖς τοῦ Ἀνδρόνικου ἀφύκτοις ἄλνους, ἀλλ' αὐτὸ δὴ τὸ ἀκρωὺς ἀμελεῖν, καὶ παρὰ φαῦλον τὴν τοσαύτην πόλιν τίθεσθαι καὶ τὸν ἐν αὐτῇ πάντα λαβὼν, καὶ ποῦ καὶ εὐχεσθαι τὸν στρατηγὸν, ἐπιτηθηῖναι τὸν τῆς ἀλώσεως χρόνον, εἰ πως ἐκφυγῶν τὸ τοῦ βασιλέως πρόσωπον, ἐς κέραια· πετρύξεται, συγγενὲς ἂν εἴη μάλ' αὖ προδιδόναι, καὶ ποῦ καὶ χεῖρον, ὡς ἂν τις τοῦ λαλεῖν τεχνίτης ἐπιγωνίσαιτο. Καὶ ὁ λογίζεσθαι συνετό-ζητανεῖσαι γούν ταῦτ' ἂν κατὰ τὸ σύστοιχον. Οὕτω καὶ οὐλοστροφὸς νεὼς οὐ κατὰ κυρείαν, ἀλλὰ μισθοῦ, εἰ τῷ κεφαλαιωσαμένῳ τὴν ναῦν ἐγκοτοίη, ἐς ὅσον οὐκ ἐστὶ πλέον ἐπιτελεῖναι, παραμένει μὲν ποτε κινδυνουοσση, λαλεῖ δὲ ἀτυν-τελῆ, καὶ πράττει οὐκ ἀρραβύμως· καὶ τὴν τέχνην εἰς τὸ πᾶν συστελεῖας, ἀφήσει τὸ σκάφος προσαρ-χθῆναι σκοπέλω, καὶ κατὰ βουθὸν δῦναι αὐτῷ φόρτω καὶ ἀνδράσιν. Οὕτω καὶ φύλαξ τελεσφόρου ἀμπέλου, καθάπαξ ἀποστειγῶν τὸν δεσπότην κατὰ μίση, τέλειον, βοτρώων μὲν ἴσως ἀπτεται εἰς οὐδὲν, συχνὰ δὲ πῆ μὲν κάτω περιουθεῖ, πῆ δὲ τοῦ σκοπευτηρίου γίνεται, καὶ ὅδε καὶ ἐκεῖ περιδλεπόμενος, φαντάζει ἐπιμελειαν ὄρων δὲ τὴν τοῦ φραγμοῦ σύμπεξιν καὶ τὴν ἐπ' αὐτῷ τάφρον, ἐπιβουλεύσαμένα ποθεν οὐκ ἀποκωλύει, ἀλλ' οἷα καὶ ἀπονυστάζων διακίεται, ἀνύων μὲν οὕτω τὸ κατὰ τοῦ κτησαμένου τὴν ἀμπελον βλάβος, μελετῶν δὲ ὀμεισθαι τοῖς αἰτιωμένοις, ὡς οὐτε φεύγοι τοῦ ἀμπελῶνος, οὐτε κελδοφοί. οὐτ' ἀποδοίη, ἀφίει δὲ τὸ, οὐδὲ μὴν ἀμάλησοι, ὃ τὴν ἀμπελον ἀπηχρεῖωσα. Ταῦτα δὲ τὰ καὶ τῷ Δαυὶδ ἐμφανώμενα, δι' ὧν οὐ μόνον ὁ Ἀνδρόνικος ψέγοιτ' ἂν, δύνουσι αὐτῷ ἀνδρα καὶ βαθὺν πονηρεῦσασθαι τρικλοῦτοις ἐπιστήσας πράγμασιν· ἀλλὰ καὶ ὁ Δαυὶδ ἀπαλέγχοιτο, μὴ ἂν ἔχειν διεκφυγεῖν γραφὴν τοῦ προδοῦναι. Ἀνακεφαλαιώσασθαι γὰρ τὸ ἐπιχερηθῆν, οὐτε κυβερνήτης παραδοκῶν, εἴπερ ὀρμισθεῖη, ἀποβαλέσθαι τὴν κεφαλὴν κατὰ τὸν δυστυχή σωτήρα τοῦ Σέρξου, ὀκνήσοι ἂν, ῥαχίαις φθάσας προσαράξει τὸ σκάφος, κύμασιν ἐκδοῦς, εἰ πως ἐκκολυμῆσας μόνος περιγενήσεται· καὶ ἀμπελῶνος δὲ φύλακα δαπανῆν μὲν τὸ πιστευθῆν οὐκ εἰδότε, χλόη δὲ τῷ κατὰ τοῦ δεσπότου ἀφιέντα κλέπτεσθαι, καὶ θηρίοις βλάπτεσθαι, οὐκ ἂν νοσφιζοίμεν λέγειν προδοῦναι τὴν ἀμπελον.

Ἐγ. Ὡ οἶον κακὸν, ὧ Ἀνδρόνικε, μεγίστοις ἔργοις, καὶ κίνδυνον δεινότατον ἐπισυρομένοις, εἴπερ ἀμεληθεῖεν, ἔνα τινὰ μόνον εἰς αὐτοκράτορα κεφαλήν ἐπιστῆν, καὶ αὐτὸν δὲ οὐτε λίαν ἐπιστήμονα τοῦ ὄργῃ, καὶ ὑποπτον δὲ! Ὡ ἐπιμηθεῦ βασιλικῆ, οἶον ἡμᾶς διέθεο κακόν! Ὡ ἀλυστατελῆ; ὡστεροβουλία! Ὡ δεσπανάκλήτου κα' οὐ ἀκίχητα ἐπιδωλεῖς! Ὡ εἰκαῖος ἐκείνος μετὰ μωλοῖς! Οὐκ ἔσχε γὰρ εἰς τέλος τὰ τοῦ Δαυὶδ οὐδὲ τὸν βασιλεῖα λαθεῖν, διὸ καὶ ἐξίσταίτε μὲν ἐκεῖνος τὸν εἰς μνήμην ἡδὴ γραφικὴν ἀποτεθειμένον παρακοιμώμενον, οὐ μόνον ἐπὶ ἀμύνη τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ ὡς ἂν φασιν ὑπελθῶν δεξιῶς ἀμύνεται τὸν ἀπατεῶνα Δαυὶδ εἰς θλαθρον. Ἦδη γὰρ κατέγνω τὸν ἄνδρα καὶ ὁ βασιλεῖς; ὀψιμαθέστερον, οἷα βυτοσδομεῦον ἦν. Ἐκρήτιζε δὲ ἄρα πρὸς Κρητα

PATROL. GR. CXXXVI.

A cum omni suo populo malis submersa, cum via unica orandi ducem ut tempus expugnationis abbreviaret, cum, si vultum imperatoris fugiens ad cervos advolaret, proditori simillimus esset, atque aliquoties pejor, qui ut comædus verbis tantum pugnasset. Mente prudens in eodem ordine isius modi poneret. Quemadmodum gubernator navis cuius non est dominus sed conductor, si irascitur illi qui eam læserit, non est ut magis irascatur, adest quidem periculo; consilia vero ejus non sunt efficacia segniterque agit; omni autem peritia ejus in unum intendente, in scopulos impingere carinam sinit atque in abisso mergi simul cum mercibus et hominibus. Eadem ratione etiam custos vineæ maturis uvis consitæ aversans dominum odio perfecto, uvæ forte ad nihil alligat, sæpe tamen descendit in inferiorem partem, modo stat quasi in spectaculo, hic et illic respiciens curam simulat; videns vero sepiis compages foveamque juxta illam, eos qui insidiantur non amovet inde, sed dormiens jacet, perficiens ita damnum vineæ possessoris, illico jurans querentibus se nunquam vitem deseruisse, nec furatum esse, nec tandem tradidisse, clamans. Non tamen erat negligens, iis obstans quæ vineæ nocere potuissent. Hæc vero in David completa sunt cum ex illi non solum Andronicus argui poterit quod ejusmodi rebus administrandis virtum præfecerit sibi infestum et malis artibus fecundum, sed etiam David convictus fuerit proditoris reus. Ad resumendum enim inceptum, nec gubernator fuit expectabundus, cum appelleret, eum discrimine capitis, ut infelicem servatorem Xerxis damnare, dubitans an, postquam in scopulos carinam impigisset, fluctibus derelinquens, natando posset aliquando solus salvari: custodem quoque vineæ ex re credita fructum percipere nescientem, sed ex ira adversus possessorem sinentem eum deprædari atque a bestiis lædi, non dubitareum asserere eum prodidisse vineam.

63. Nequantum malum, o Andronice, in magnis his operibus, quæ etiam maximum periculum secum traxerunt, cum si neglecta fuissent, unum tantum imperatori exprobratum fuisset, eique non satis quid fieri deberet edocto, solummodo vero suspicanti! O regalis Epimetheu, memento, quanto malo fueris nobis! O inutile consilium ob tarditatem! O tristis memorie boni vana consecratio! O infructuosa illa pœnitentia! In perpetuum enim quæ ad Davidem, aut imperatorem spectant non poterant latere. Ideo misit Cubicularium, in historia jam memoratum, non solum ad defensionem urbis, sed etiam, ut aiunt, ad defensionem Davidis errabundi in ipsius perniciem. Jam enim cognoverat virum etiam imperator, sed tardius,

quod tempore clam machinaretur. Cretece ergo A egit erga Cretensem; sed istum astutum Argum, Davidem dico, qui oculis acutis malum semper videt per hunc celerem Mercurium percutere et delere clam non potuit. Etenim hoc presentiens David prævenit, tempus mali nostri, commodi proprii gratia, abbreviaturus; atque in altum se immergens ut fulica quæ aquilam metuens se in profundam immergit, adunco rostro Andronicum effugit, cum ipse Andronicus ad illum unguibus aduncis descendisset. Vespere enim venit cubicularius postridieque mane perieramus, omnibus a Davide ordinatis, viso intus quem formidabat et nullum auxilium exterius nobis adesset, in salutem quidem aliorum, in ruinam vero ejus, quam passus B esset, salva civitate. Ita David insectante Andronico, id meditatús est ne præda illius fieret, nihil vero præ nobili Thessalonica, si solus ipse salvaretur, ne totum quidem mundum posuit.

64. Porro dies multi elapsi sunt, et ante cruentum bellum, et ex quo acriter pugnatum est, nullusque vidit illum nec lorica bellica indutum nec equo generoso insidentem. Mulus eum portabat absque braciis juvenilibusque ocreis; petasus vero ruber insolitus modo Iberico caput ejus tegelat. Barbari informant illum appellantque, quomodo amani, rugosum quidem sicque inferiori parte coarctatum reliquo habitu, vultu vero dilatatum inflexumque commode adversus solem ut C qui molliter vitam agens procul a sole militem rejiciat; festa hujusmodi hominibus gaudent. Cætus hæc vestimenta norunt, sicque sponsus præ vestibus magnificis ostentaret mollitiem. Si quando arcum caperet, diceres illum experiri apud venditores, quomodo tendere posset. Dicitur sagittam projecisse in arcem contra hos qui ibi sedebant, lapidemque unum ex funda, ac deinde se his subduxisse ad muros; dicitur etiam suturas ocrearum Latinorum irrisisse, quos tam fortiter repulit, qui nobis mala parabant ac audiendo ridebant. Sui vero, eum deridentes, dicebant sedisse interius ad murorum umbram, videntemque jacula exterius volantia, dicere solitum: « Ita bonum est hic esse, » statimque festinantem transire in alium locum obumbratum et tutum, ita quaerentem partem murorum ubi se melius haberet, juxta quod dicunt, consulto ipsam extra teli jactum vivere.

65. Talem eum videntes convivæ deliciarum studiosi quod placebat illi loquebantur; ut hoc vero generosius videretur, blandientes accedebant qui vacabant adulationi. Apud illos inconsiderate irrepit lancula sortes habens poeticas, in tartarum vergentes. Adulatores quidem assentationi studentes, ostentabant in semetipsis odium adversus civitatem, ut cum illo qui eam oderat criminose consentirent. Erat autem apud illos Præanii rhetoris poema quod ille de furto sententiam pronuntians ubique

ἐκείνος· καὶ τὸν ὑπουργὸν Ἄργον, τὸν Δαυὶδ, ἀνυστάτοις τὰ γε εἰς κτηνὴν ὀμμάς βλάπτοντα, οὐκ ἔσχεν ἀφορητὴ δι' Ἐρμίου ἐκείνου εὐπτόρου βαλεῖν καὶ καταβαλεῖν. Ἄλλὰ προαισθόμενος ὁ Δαυὶδ φθάσαι ἐπιτεμῶν τὸν καιρὸν τοῦ ἡμετέρου κακοῦ, ὡς εἰς καλὸν ἑαυτῷ· καὶ οἷον ὀποδὺς βυθὸν κατὰ λάτρον, ὃς ὑποκτιήσας ἀλίστατον βυθισθεῖη, ἐξέφυγε τὴν ἀγκυλοχειλίην Ἀνδρόνικον, Ἀνδρόνικος ἀποδοῦς αὐτὸς κατ' ἐκείνου τοῦ γαμφώνυχος. Ἐσπέρας γὰρ ἤλθεν ὁ παρακοιμώμενος, καὶ αὐριον ἔωθεν ἀπολώλαμεν, διοικονομησαμένου τοῦ Δαυὶδ, μήτ' ἔνθεν ἰδεῖν, ὃν ἰδοῦσαι, μήτε μὴν ἔξωθεν ἐπικουρίαν γενέσθαι ἡμῖν, ἐπὶ σωτηρίᾳ μὲν τῶν ἄλλων, βλάβῃ δὲ αὐτοῦ, ἣν ἔπαθεν ἂν, σεσωσμένης τῆς πόλεως. Οὕτως ὁ Δαυὶδ κληρονομούμενος ὑπὸ τοῦ Ἀνδρόνικου, ἐμνηχανάτο, μὴ πεσεῖν ὑπὸ ἄγραν ἐκείνων, παρ' οὐδὲν μὴ ὅτι γε τὴν καλὴν Θεσσαλονικίην, εἰ μόνον περιτωθεῖται αὐτὸς, ἀλλ' οὐδὲ τὸν πάντα κόσμον τιθέμενος.

Ἐδ'. Οὐκοῦν ἡμέραι συχναί, αἱ μὲν πρὸ τοῦ σφοδροῦ πολέμου, αἱ δὲ κατὰ τὴν τοῦτου ἀκμὴν, καὶ οὐδεις ἐκείνων εἶδεν οὔτε ἐν ὄπλοις, δεινοῖς δύναντα, οὔτε ἔπου εὐγενοῦς ἐπιθάντα. Ἡμίονος δὲ ὤχει αὐτὸν ἀπὸ βράχας· καὶ πεδίων νεωτερικῶν· ἔσκαπε δὲ καὶ τὴν κεφαλὴν Ἰθρηκώτερον ἐκφυλὸς πῖλος ἐρυθρός. Βάρβαροι ἐκείνων καὶ τεχνῶνται καὶ καλοῦσιν, ἢ φιλοῦσι, πολῦπτυχον μὲν καὶ οὕτω συνεσταλέμενον κάτω τὴν λοιπὴν περιθεῖσαι, τὰ δὲ περὶ πρόσωπον ἐρυρόμενα καὶ κρηναύοντα ἐς ἱκανὸν κατὰ ἡλίου, ἵνα καὶ οὕτω τὸν σερατιώτην ἀπολέγοιτο τρυφερευόμενος ἀνηλίσασα. Ἐορτὴ φιληθεῖ τοιοῦτος ἀνδράσι· κινήγυρις οἶδε τειοῦσθε στολμούς· νυμφίος ἂν οὕτω θρύπτοιο ἀβρυνόμενος. Τόξον δ' ἐκείνος εἶπου καὶ χειρισθεῖη, πειραῖσθαι εἶπας ἂν αὐτὸν ἐκείνου κατὰ τοὺς ὠνοσμένους, ὅπως ἂν ἔχοι τοῦ ταίνεσθαι. Κατὰ δὲ γε τὴν ἀκρόπολιν λέγεται ὄισατὸν ἕνα κατὰ τῶν ἐκεῖ περικαθημένων ἀφίστασι, καὶ λίθον ἕνα ἐκ σφενδόνης· εἶτα καὶ ὑποθίσθαι τοῖς ἐπὶ τῶν τειχέων, πεδίων ραφέας ἐξονεδιζεῖν τοὺς πέριξ Λατίνους, οὗς καὶ τοσαῦτον ἡμύνατο, κακὰ ἡμῖν βράπτωντας, καὶ ἐγγελῶντας οἷς ἤκουον. Ἐλεγον δὲ οἱ ἄμφ' αὐτὸν σκώπτοντες ἐκείνων, καὶ ὅτι καθήμενος ἔσω τειχέων κάτω περὶ σκιάν, καὶ βέλη βλέπων ἔξωθεν ἐπιπετανόμενα, εἰσθαί λέγειν, ὡς Ναὶ, καλὲ, κακὰ ἐκ ὕδα· καὶ εὐθύς ἀνακηδῶν μετεκάθιζεν εἰς ἀσυλὸν τινα σκιατραφίαν καὶ ἀσχυλὸν, πρὸς τὸν εὐ ἔχοντα τοῖχον μεταβρέπων, ὃ φασί, καὶ ζῆν κυρώσας ἔξω βελῶν.

Ἐε'. Καὶ τοιοῦτον ὄντα ἐκέλευον ἐς καρδίαν αὐτὴν οἱ τρωῖκαι ἀρεσκοί, καθαρῶτερον δ' ἐκφῆσαι, οὐκ ἀνίσταν ἠωπεύοντες οἱ τὴν κολακείαν περιέρουσι. Καὶ ἐρῶσθε πρὸς αὐτοῦ· τῷ κούφῳ ἢ πλάστικῳ, κήρας ἔχουσα, κατὰ τὰ ποιητικὰς, νεοῦσας εἰς Τάρταρον. Οἱ δὲ καρδιοκολάπται κόλακες καὶ περιτύγγαζον ἐν σφίσι αὐτοῖς κατὰ τῆς πόλεως μίσος, οἷς τῷ τὴν πόλιν μισοῦντι κακοήθως συνδιετίθεντο. Καὶ ἦν ἐπ' αὐτοῖς τὸ τοῦ Παιανιῆος ῥήτορος, ὅπερ ἐκείνο· περὶ κλοπῆς γνηματεῶν κυκλικῶς περιήγαγον, ὡδὲ

πως παραιτηθήσεται· Σοὶ μὲν, ὦ Δαβὶδ, προστι-
κὼν τὸ φιλικὸν, εἴπερ ἦν ἑστί σοι. Ἄρα δὲ οὕτως
εἰρηναῖος ὢν, ἐπέτρπεον ἄλλοις ποιεῖν τὸ εἶον εἰς
μάχην; Οὐκ οὖν· Ἄλλ' εἰς παντὶς καὶ αὐτὸς τὸν
Ἄρην ἐπέδρασε ἐν γῆ ἡμῶν, οὐκ οἶδα τίς ποτε τῶν ἐξ
Ἀλαίας ὢν, τάχα δ' ἂν Ἐπιάλτης, εἴτ' οὖν Ἐπιάλ-
τος, ὁ παρὰ τοῖς Ἀσκληπιδάεισι ἐπαχθῶς τοῖς ἀνα-
κειμένους βαρύνων, οἶα καὶ πνιγαλεὺς ὁ αὐτός.
Ἦτος γὰρ οὐκ ἂν λεχθεῖη, ὅς οὐδενὶ τῶν εὐ λεγόν-
των ἐδίωκε ὦτα, εἰ μὴ ἄρα κατὰ τι σκῆμα παρο-
μιῶδες τὸ ἐπὶ εὐθείᾳ. Τοιούτους γὰρ τοὺς ὄντως
καὶ ὄντως ἢ παρομοίᾳ ἔχει δοκιμάσασα. Οὐτε τοί-
νον αὐτὸς ἤθελε δραστήριος εἶναι, καὶ τοὺς λοιποὺς
δὲ ἀπακώλυε, κατὰ γῆν εἰς βίαν. Ἐκδρομὴν γοῦν
θεῖται τὴν τυχοῦσαν κατὰ τῶν ἐχθρῶν εἰς τοσοῦτον
ἐδέησεν, ὥστε, οἶμαι, ὁ Σικελὸς, εἴπερ εἶχε μυκτῆρ^B
τινα ναύοντα πρὸς ἀστεῖον, εἰς ἀεργετήν αὐτὸν
προσεποιήσατο ἂν· ἐπειπερ οἶα καὶ ὀφθαλμοῦ κήρην
ἐκείνῳ διεφυλάξατο τὴν στρατιάν, ὡς μὴδὲ ναῦν ἐξ
αὐτῶν ἀπολέσθαι τὸ γε εἰς αὐτὸν ἦκον· εἰ καὶ στρα-
τιωτῆται τινες, οὐκ ἦκιστα δὲ τὰ τῆς Θεσσαλονικτικῆς τέ-
κνα, οἱ μετὰ τοῖς φυγάδας περιλοιποὶ, ἀπολειονταί
θίντες οἶον τῶν ὑπὲρ τῆς πατρίδος θυμῷ, δεινὰ
ἐποιοῦν ὁσημέραι κατὰ τῶν πολεμίων, ὡς οὐκ ἂν τις
ἐλπίζετο, δραστηριούμενοι.

Ἔς· Καὶ εἶδεν ἂν τις ἐνταῦθα πονηρίαν ἀνδρῶς
φαύλου καὶ σοφιστικῆν βῆθιν. Παρακλητεύμενος
γὰρ, ἀνοίγεσθαι τὰς πολιτικὰς πύλας ἐπὶ πολέμῳ,
καὶ μὴ ὑπαικούων, εἴτα καὶ τινα σφοδρότερα μανθάν-
ων, καὶ ὁ αὐτὸς αὐθις μένων, καὶ ἀνακρινόμενος,
ἐφ' ᾧ τῶν πολεμίων οὕτως φείδεται, πρῶτα μὲν
προβάλλεται βασιλείων τηρεῖν κλέυσμα, καστροφυ-
λακίαν ἐπιτάσσει αὐτῷ· μανθάνων δὲ, ὡς οὐ τοῦτό
ἔστι καστροφυλακία εἶναι τινα, τὸ ἔσω ταίχους ἐγκε-
κλεισθαι, ἀλλὰ τὸ πάντα ποιεῖν, δι' ὧν ἂν τοὺς
ἐχθροὺς βλάψαι, καὶ τὸ κάστρον οὕτως φυλάξειεν (εἰ
μὴ τις καλοῖη καὶ οἴκου, ἢ ἀμπέλου, ἢ νεὸς φύλακα
τὸν ἔσω ἐκτροφυλῆθέντα, καὶ οἰκουρικῶς καθήμενον·
εἰ τί που δὲ ἔξωθεν ἐπιβούλον, ἀλλ' ἐκεῖνο ἀφέντα
εὐ ἔχειν, ἕως καὶ ἐνθὸς παρεισθύσεται ὀλίθριον)· ὁ
δὲ δικαιολογεῖσθαι τοῦ λοιποῦ ἀφείας, διέβαλλε λέγων
δεδείναι, μὴ τὸν πλὴν ἀφαιέντας τινὲς προσελθῆναι
ἐκπετασθῆσονται εἰς τὸ φυγεῖν, καὶ οὕτως ἐπὶ πλεον
λειπανδρήσῃ τὰ τῆς πόλεως. Καὶ ἐδυτῆρανον μὲν
οἱ ἀγαθοὶ στρατηγοί, ἀκούοντες τοῦτο, καὶ οἱ στρα-
τιώται, ἔφερον δ' ὁμοῦ, εἰ σώματι πόλεως καλῶ
φύλῃ ἐφίσταται κεφαλῇ. Καὶ οὐκ ἐτόλμων ἐγχειρεῖν
λύειν τὴν ἐπιταγμένην ἁρμονίαν αὐτοῖς, παθηρα-
χοῦντες οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ. Ἄλλ' ὅτε ποτὲ καὶ αὐτὸς
ἐκύρωσε πεῖθει εἶξαι, βραδουργεῖ οὕτω, τοῦ Χούμου
θεοβήρητος ἅμα τῶν περὶ αὐτὸν στρατιωτικῶν λά-
χει ἐπεισεσεῖν τοῖς ἐκ τῶν ἐφῶν πυλῶν πολεμοῦσι,
καὶ ἐγχειρηκότος οὕτως, εἰ καὶ δυστυχῶς ἀπέβη
τὸ τέλος διὰ φαυλότητα τῶν συναραμένων αὐτῷ τῆς
μάχης, καὶ ὀχλοῦντων τῶν τε ἐπηλύδων στρατιω-
τῶν, καὶ τῶν τῆς πόλεως δὲ τέκνων, ἃ ταύτη περι-
ελείφθησαν μετὰ τοὺς φυγάδας, κατὰ σπουδὴν ἐχ-
δραμεῖν ἐπὶ τοὺς πολιορκούντας, διὰ τὸ τοὺς Λατί-
νους δλοῦς γενέσθαι τοῦ ἀντιχωρῆσαι κατὰ τοῦ

ferebat, forte ut mutaret. Quidquid ad proditionem
spectabat, tibi jucundum erat, o David, cum tibi
esset simile. Num ille pacificus alios agere quod
necessarium erat pugnae sinebat? Neutiquam; sed
omnino illis quae bellum mouebat obstabat, quadam
die nescio quis ex Alceo, forte Ephialtes, aut tan-
dem Ephialtes, impatienter qui apud Aesclepiades ja-
cebant sufferens, quasi oppressionem nocturnam.
Non ergo diceretur bubo qui aures non praebuerit
bona consilia dantibus, sed facillis vulgaribus ac
stultis. Proverbia enim hoc bubones atque aves
recte probaverat. Nec ergo agere volebat, ceteros
vero prohibebat, vi retinens. Egressio quidem
ne ageretur adversus hostes data occasione adeo
timebat, ut, pnto, Siculus, si in eo fuissent ali-
quot sensus urbanitatis, quasi benefactorem cum
esset habiturus; cum sicut papillam oculi ejus
exercitum servaret, ita ut nullus ex eo perierit,
quod certe ad eum spectabat, etsi quidam milites,
praecipue autem Thessalonicensium filii, post fugam
superstites, qui perierunt animo locum pro patria,
terribilia quotidie agerent adversus hostes supra
omne quod sperari poterat.

66. Tunc dignosci poterit malitia altaque astutia
hujus hominis. Invitatus enim ad aperiendas por-
tas civitatis belli tempore, non obtemperat; deinde
pericula majora discens, nihilominus adhuc perstat.
Cum inde inquisisset qua parte hostibus parcendum
esset, primum quidem jussum imperatoris ser-
vandum praedicat, ipsi ut castra servet praecipien-
tis. Cum vero didicisset non satis esse aliquem cus-
todire intra muros ut vocet castrorum custos, sed
ut omnia agat quibus offendat hostes, sicque ca-
stra custodiri (nisi aliquis domus, aut vitis,
aut navis custos appellatur qui intro tutus est
domique sedet; ac si aliquid insidiarum fiat de for-
ris, hoc fieri sinat, usque dum malum interius
pervadat): ille vero se purgare afflis omittens, praedi-
cabat se timere ne quidam postquam limum
turbassent in fugam converterentur sicque am-
plius hominibus careret civitas. Indignabantur
fortes duces, hoc audientes, militesque cum eis,
pulchro corpori civitatis turpe caput imposi-
tum fuisse. Nec audebant sponte solvere har-
moniam ipsis impositam, non in bonum sic obe-
dientes. Sed cum certus fuit de obedientia, fraudu-
lenter egit hoc modo: cum Comnenus fuisset ausus
cum parte exercitus, quam sub manu habebat,
ruere in hostes e portis orientalibus, sicque aggres-
sus fuisset, etsi male successerit ob culpam eorum
qui aciem ordinarant, turbulentorum, mili-
tum alienigenarum filiorumque civitatis quos am-
plexata est post fugam, quod festinanter excur-
rissent in obsidentes, eo quod omnes Latini con-
currerant adversus Chumnum, ipse postquam vix
aperisset portas ac dimisisset irruere hanc excur-
sionem desideratam, retro deinde januas clausit

quod difficile in urbem reverti possent qui sic exissent; postremo vero juramento asseruerunt se pœnam terribilem pro audacia solvisse, cœtera pacificos se futuros promiserunt nec impossibilia contra Dei voluntatem ausuros.

67. Superfluum non erit hic conscribere ad honorem ducis, qui bello adversus Chumnum externo tunc rupto, post famam ad ipsum perlatam, noluit periculum Barbarorum augere, contra Chumnum pugnando, ita ut Barbari utrinque vexati cœderentur. Igitur a pugnando abstiit et aliunde triumphum quæsit. Altissimus enim adversum nos convocavit in colle orientali Zabarii rite demonstrans pugnae dispositionem, quam indicabat pulvis sublata a currentibus atque ab adversariis. Preces autem ac deprecationes quas egit, nemo credere possot. Hoc est vero evidens quam negligens fuerit in Latinis persequendis, quantaque ignavia in amovendo a nobis bello, quomodo timens ne acciderent, quod illius causa adoriendi exercitus Romanus supervenerit. Tunc vero mulieres eum riserunt, ac postquam de supernis illas descendere jussisset ascendit ipse indecoro modo hæc loca repleturus. At hoc ludibrium ex mulieribus neutiquam illum movit. Unde enim scire poterat ejusmodi cavillationes muliebres sæpe viris vacillantibus profuisse ad animum resumendum, cum Barbaris tum Græcis? Hoc autem malum magnum et manifestum ex illo experti sumus, scilicet didicimus ex ipsis Latinis, si hora qua Chumnus in eos irruerat, qui erant in civitate processissent versus portum, omnes machinas ablatores fuisse, castraque vastatos navibus succensius quæ ipsis superfuissent.

Λατίνων εξαγγελόντων, ὡς, εἴπερ τὴν ὥραν ἐκστῆν, καθ' ἣν ὁ Κοῦμνος αὐτοῖς ἐπέθετο, ἐνστρέψαν οἱ τῆς πόλεως περὶ τὸν ναύσταθμον, τὰς τε μηχανὰς ἀπάσας εἶλον ἄν, καὶ τὸ στρατόπεδον ἀπήγαγον, ἐμπρήσαντες καὶ νῆας, ὅσας ἐξεγένετο ἄν αὐτοῖς.

68. Sed hoc posterius narrabitur a nobis. Dux vero ante omnia excogitabat ut ipse incolumis evaderet, principatuque luxuriose utebatur. Si ad opera laboriosa alios excitabat, ipse genio et otio indulgebat nostrasque res negligebat ob odium in imperatorem. Pessimum est quidem, sed humanum tamen, proprium malum cum bono nostro communi commutasse, utilitatemque Siculi magni Constantini utilitati anteposuisse, ac, ut aliquis diceret, pro Charybdæ scopulo alium elegisse. Illum igitur ad bonum excitat Augustus Joannes Maurozomes, dum ex Peloponeso profectus cum suo exercitu ibi commoraretur, non commodi nostri causa, ut multi suspicabantur, sed in demonstrationem, re ipsa vero cupiens per seipsum videre qua parte periclitaretur (de vita ipsa, dico) in quo, ut fama erat, Andronicum metuebat. Attamen bonus erat ejus sermo ducique exprobrabat suam dispositionem. Non autem erat consiliorum ejus particeps nec ullus alius, nam illud unum agebat ut

Α Κοῦμνον, αὐτὸς μόγις ἀνοίξας τὰς πύλας, καὶ ἀφείδῃθεν ἐκδρομῆν προσῆναι τὴν ζητουμένην, εἶτα συνέκλεισεν ὄπισθεν αὐτῶν, ὡς μόλις δυνηθῆναι τοὺς ἐξελθόντας; ἔσω γενέσθαι τὰ τῆς πόλεως, κἀνταῦθεν ἐκείνους δεινῆν οὕτω τὴν τοῦ θαρσεῖ

ἔξ'. Οὐκ ἂν δὲ εἴη πάρεργον ἐνταῦθα προσιστορησαι πρὸς θαῦμα τοῦ στρατηγοῦ καὶ ὅτι, τοῦ κατὰ τὸν Κοῦμνον πολέμου ἔσω τότε βαγέντος, καὶ τοῦ πράγματος διηκουσμένου καὶ εἰς αὐτὸν, αὐτὸς ἀφείδῃ διπλῶσαι τοῖς βαρβάροις τὸν κίνδυνον, εἴπερ ὁ Κοῦμνος μὲν ἐκείθεν ποιοῖτο, αὐτὸς δ' ἐνταῦθα καταστρατηγολῆ, ὡς ἂν κακοῖς ἐκατέρωθεν ἐναποληθῆν τὸ βάρβαρον, καὶ κατὰ τε στέρνων καὶ κατὰ τε νῶτων πληττόμενον καὶ βαλλόμενον ὄχλοῖτο, οὕτω γοῦν στρατηγεῖν ἀφείδῃ, ὡς ἔπρεπε, πομπικῶς ἄλλως διέκειτο. Ὑψίστος γάρ ἐν τῷ ἔμφω γηλόφῳ τοῦ καθ' ἡμᾶς Ζαβαρείου ἐπανηγύριζε, θεωρικῶς τὴν τῆς μάχης ἐκείνης γνωματεύων διάθεσιν, ἣν ἐγειρομένη κόνις ὑπὸ τῶν τρεχόντων καὶ ἀντιτρεχόντων ἐσφμαινε. Καὶ οἶα μὲν αὐτὸς τότε εὐχετο ἄν, ἢ κατεύχετο, οὐδὲις ἂν εἰδείη μαθῶν· ἐκεῖνο δὲ ὄηλον, ὡς ὤκει ἐνταῦθα τοὺς Λατίνους ὀχλήσαι, καὶ τι σκύλαν ἀπασχολῆσαι τοῦ καθ' ἡμῶν πολέμου, ὡς οἶα τάχα πού δεδιῶς μὴ καὶ ἐπικαλέσωσιν, ὡς δι' αὐτὸν δίπαλτοι τὸ Ῥωμαϊκὸν αὐτοῖς ἐπετέθησαν στρατεύμα. Καὶ ἔπασχε μὲν τηνικαῦτα μυκτῆρα ἐκ τῶν γυναικῶν, ὅτι καθελὼν ἐκείνας τοῦ ἄνω ἐκεῖ ἐστάσαι, αὐτὸς οὐ κατὰ τι αἴσιον ἀναβατῆ, γυναικεῖον τόπον ἀναπληρῶν. Ἦν δὲ αὐτῷ καὶ ὁ ἐκ τῶν γυναικῶν μῶμος ὡσεὶ οὐθέν. Πόθεν γάρ εἶχε γνοῦς ἐνοήσασθαι, ὡς πολλοὶ γυναικῶν ὄνειδιτμοὶ σφαλλόμενοι ἀνδρας ἀνώρθωσαν, βαρβαρικῶς τε καὶ Ἑλληνικῶς; Καὶ ἔχομεν καὶ ταύτην βλάβην ἐξ αὐτοῦ μεγάλην καὶ προφανῆ. Ἐμάθομεν γάρ αὐτῶν

ἔξ'. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὕστερον ἡμῖν ἐπῆλθε μαθεῖν. Ὁ δὲ στρατηγὸς τέως μεθώδευεν ἀσχύλτως τὰ ἑαυτοῦ, καὶ ἐνστρέψα τῇ ἀρχῇ. Καὶ παρακαλούμενος εἰς ἔργα φιλοπονικῶς, αὐτὸς ἐώρταζε τὸ ἀπορραβθυμεῖν, καὶ ἀναπίπτειν, καὶ ἀνίστασθαι, καὶ καταπροΐεσθαι τὰ ἡμέτερα μῖσει τῷ κατὰ τοῦ βασιλέως, κίχιστα μὲν, ἀνθρωπίνως δ' οὖν, ἰδίου κακοῦ τοῦ κατ' αὐτὸν τὸ καθ' ἡμᾶς κοινὸν ἀλλαττόμενος, καὶ τὴν τοῦ Σικελοῦ τῆς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου προτιθεῖς, καὶ ὡς ἂν εἴποι τις, τοῦ κατὰ Χάρυβδιν σκοπέλου τὸν ἔπειρον ἀνθαιρούμενος. Καὶ ὥχλει μὲν αὐτὸν εἰς τὰ καλά καὶ ὁ Σεβαστὸς Ἰωάννης ὁ Μυροζώμης, ἐν τῷ ἐκ Πελοποννήσου ἀναβαίνειν μετὰ στρατοῦ παραμείνας; ἐνταῦθα, ὅστι κατ' εὐνοίαν μάλα τῶν καθ' ἡμᾶς, ὡς ὑπενόουν πολλοὶ, ἀλλὰ τοῦτο μὲν εἰ; πρόφασιν, πρὸς ἀλήθειαν δὲ πῶς καὶ αὐτὸς τοῦ βλέπειν, οὐπερ ἐκπεσεῖν (μὴ τι δὲ ἄρα καὶ τοῦ ζῆν) φόβον εἶχε καὶ αὐτὸς ἐκ τοῦ Ἀνδρονίκου, ὡς λόγος ἔρρεε. Καὶ ὁμοῦ ἐλάλει καλά, καὶ ἠλεγχε τὸν στρατηγὸν, ὅπως ἂν καὶ διέκειτο. Ὁ δὲ οὐδ' αὐτοῦ ἐπι-

στροφος ἦν, ὡσπερ οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδενός, ἐν ἐκείνῳ ἄσκέμματα στήσας ἐν ἑαυτῷ, τῇ Θεσσαλονικῇ συγκατοικήσεσθαι δεῖν τοῦ Ἀνδρονίκου. Καὶ μὴ εἶχεν ἂν ἐγγυὴν ἐπινοήσεσθαι, ὡς, εἴγε σώσει τὴν πόλιν, ἐκμειλίζεται τὸν ἄγγιον, οἷα πεπιστωμένος εἶναι ζῆν δεῖνος. Ἄλλ' οὕτε τὸν τοῦ βασιλικοῦ ἕθους εὐριπὸν ἐθάβρει στήσεσθαι ἂν ἐπὶ τινος καλοῦ, καὶ αἱ ἁμαρτίαι δὲ ἡμῶν ἀπήγαγον αὐτοῦ τὴν τοιαύτην ἔνοιαν.

Ἔθ'. Καὶ ὧδε μὲν ἡ κεφαλὴ τῆς πόλεως. Τὸ δὲ γε λοιπὸν ἅπαν σῶμα πάντῃ διάφορον ἦν, ἑτεροειδέμενον εἰς ἀγαθόν. Καὶ οἱ μὲν ἐξῴθεν στρατευσάμενοι, οὐκ ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν, ὡς τὸ ἀρετικὸν ἔψευδοντο, οἷς ἐνέπρεπον καὶ οἱ ἐξ Ἄλανῶν, καὶ εἰ τινες Ἰθῆρες· οἱ δὲ τῆς πόλεως ἰθαγενεῖς, τὸ γνήσιον τηροῦντες φιλόπαιτρι, οὐ πολλοὶ μὲν ἦσαν. Τὸ γὰρ πλεῖστον ἀνέμοις ἑαυτὸ ἐπιτρέψαν ὄχετο, καὶ μάλιστα τὸ προέχον κατὰ τε χεῖρα, ὡς ἐβρέθη, καὶ τὸ δύνασθαι τὸ ἐλέγχειν τὸν στρατηγὸν καὶ συμμετάγειν εἰς τὸ καλόν.

Καὶ εἶπεν ἂν τις ἀνθρώπους τούτους, τοὺς ὑποστάνας κερμαίνειν τῇ πόλει, οὐκ εἶμι πολιτικούς καὶ ἡμετέρου βίου καὶ οἰκοδοσποτίας, ἀλλὰ ληστείας καὶ θηρωδίας καὶ ἐμβριθοῦς ἀγγιότητος. Ἦσαν γὰρ ἀληθῶς θυμοῦ τοῦ ὑπὲρ πατρίδος ἀκρατεῖς, ἄνδρες κατορθωμάτων, ἀνδρία, γέμοντες, ἀλκήν πνέοντες, πεπλασμένοι πρὸς βωμολοχίαν, διψῶντες μάχην, κατὰ βαρβαρικῶν σάρκων πεινῶντες, φάσαι τὸ πᾶν, ἀρειμάνιοι· οἱ οὕτως ἐξελάθοντο τῶν ἄλλων, ὡς μόνου γενέσθαι τοῦ πολεμεῖν, καὶ τῆς κατ' οἶκον εὐρύθης ἀνθελέσθαι τὸν ἐπὶ τοῦ τείχους κίνδυνον.

ο'. Οὐ τοίνυν ἄνδρες μόνου, ἀλλὰ καὶ γυναῖκες πρὸς Ἄρην ἐμαίνοντο. Καὶ ὅσαι μὲν λίθους κερφόρουσαν ταῖς τε ἄλλαις μηχαναῖς καὶ τοῖς σφενδονῶσι, καὶ ὅσαι ὑδροφόρουσαν ἀκμάζουσαι τε καὶ νεάνιδες, καὶ μὴν καὶ ὅσας τὸ γῆρας ἦδη καταργεῖν ἐποίησε τὰ ἔργα συγκεχυθείας, ἐνθα τὸ τέλος πεσοῦμεθα· αἱ τοιαῦται δόξαιεν ἂν οὐδὲν τι μέγα ποιεῖν, εἰ καὶ ἐποίησαν, τὸ δύνασθαι βιαζόμεναι, καὶ δι' ἡμέρας κινούμεναι· ὅσαι δὲ καὶ πρὸς ὀπλισμὸν ἐβρόθυμιζον ἑαυτάς, βράχη καὶ ψιάθους ἐναπτόμεναι ὡσεὶ καὶ τινος θώρακας, καὶ τὰς κεφαλὰς μίτραις εἰς ἔλιγμα διαλαμδάνουσαι, εἰ πως στρατιωταί εἶναι σοφισσονται, καὶ λίθους ἐπισσατόμεναι ἀγαθοῦς ἐκ χειρῶν ἀφίσσασθαι, τοῦ τείχους ἐγίνοντο, καὶ ὡς εἶχον ἐβαλλόν τούς ἐχθρούς· ἀλλ' αὐταὶ τὴν Ἀμαζόνειον ἱστορίαν συγχροτοῦσι, καὶ οὐκ ἀφίσσιν ἐκείνην ἐλέγχεσθαι· καὶ τὰς παλαιὰς δὲ διακροῦνται παρευδοκίμουσαι, ἃς οἶδαμεν κούραις κεφαλῶν ἐπικουρεῖν τοῖς πατριώταις, σχοινοπλοκοῦσαι κατὰ πολέμου ἀναγκαίως ἐκ τοιαύτων τριχῶν. Οὐ γὰρ ἐρίχας αὐταί, ἀλλὰ ψυχὰς προείπεντο. Ἰδὼν ἂν Σολομὸν αὐτάς, συγκατέσας, εἰς ἅν προῦδάλετο ζήτησιν.

οα'. Καὶ ἦν εἰπεῖν τότε τοὺς ὀρώντας τὸν τε Δαυὶδ καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτὸν Δαυιτικούς (ἦσαν γὰρ, ὅσοι εἰς ταυτὴν ἐκείνην ἐνόουν, κακὰ φρονούντες, ὅποια τὰ τῶν κοράκων κολάκων· οἷπερ ἐπαίνους κρώζοντες,

Thessalonicam veniret quod Andronicum metuebat. Rationem autem excogitare potuerat ut, si salva esset civitas, istam feram leniret, ita ut, confido, dignus vita exstaret. Sed illi spes non erat inconstantiam imperatoris in aliquo bono retinendi; et peccata etiam nostra ejusmodi cogitationem ab eo amoverant.

69. Sic ergo quidem erat civitatis caput. Reliqua vero omnis pars corporis omnino dissimilis erat, licet in bonum mutata. Qui foris militabant, nemo posset dicere quantopere ignaviam dissimulaverint, inter quos praesertim Alanii Iberes. Qui vere autem ex civitate erant, amore patriae officia praesisterunt, sed non erant multi. Plerique enim ad ventum se convertentes abierant, maximeque qui robore pollebant, ut dictum est, corripereque ducem et ad meliora reducere valebant.

Istos autem homines qui in urbe vivere staturant, nemo cives bonos et institutis nostris utentes, sed latrones, feras, barbaros appellaveris. Nam qui patrio amore non incendebantur, nihilominus fortes tamen erant, belli cupidissimi, robusti, Barbarorum sanguinem sitientes, ut uno verbo dicam, Martem spirantes, atque ita, caeteris in vita amissis omnibus, nihil praeter bellum prosequiebantur, curis domesticis pericula in obsidendis urbibus praeferebant.

70. Sed non viri tantum, sed mulieres quoque Marte inflammatae furebant, aliae lapides portantes, aliae quae ad belli machinas ac fundas necessariae erant, suppeditando; aliae quae maxime aetate florebant aquam humeris gestabant; aliae quoque decrepita senectutis operam usque ad finem navabant. Haec mulieres, etsi parum operis facere viderentur, non tamen otiosae erant, quippe quae totum diem laboribus consecrabant. Aliae porro arma induebant pro pannis vilibus loriceis induta, et militum more capiti cassides et galeas imponendo, dein lapidibus armatae muros ascendebant et pro viribus hostes repellebant. Apud eas certe genus Amazonum reperis, eujus ipsae fidem faciunt, imo antiquas historias superant, capillis suis, ut vidimus, patriae inservientes et crinibus suis ad arcus fabricandos succurrentes, non crines, sed vitam ipsam sacrificando. Quas si Salomon vidisset, feminae illi forti, de qua scripsit, accensuisset, utpote eo honore dignissimas.

γραφε τῇ παρ' αὐτῷ ἀνδρική γυναικί, προσση-

71. Tunc qui Davidem et ejus assecutas videbant (erant enim qui cum eo conspirabant in malum corvorum et adulatorum inatar; quorum laudes, quibus ille insano gaudebat, altitudinem spirabant)

d. cere potuerunt : Mulieres nostræ viri factæ sunt, A viri vero Davidicæ evaserunt mulieres. Quid enim? Constitutio civilis urbis ærumnis fide majoribus vexata est; cætera vero pars ducem imitabatur, contenta, dummodo videre et audire posset. Nec tamen manus ejus otiosæ erant. Reputantes enim secum quod fis nunquam liceret viros sanguineos fieri, transformati sunt, profunditatem apostolicam reconcedendo, et rebus humanis se circumscribendo.

72. Ab iis porro hostes non mediocriter vexabantur; quo tempore obsidionis cognito, hostes his se associarunt. Cives pugnam continuam exercebant, nec interdium nec noctu cessantes ab opere, tota die certabant, noctem vero custodibus dispositis vigiliis dabant; quod urbi non parum damni attulit. Cum enim per omne tempus laboribus obsidionis intenti essent, postremo extenuati, corpore et animâ debilitati sunt, siquidem per totam eam noctem, post quam sol infelix illuxit, murus orientalis custodibus carebat, idque non solum ob membra laboribus exhausta, sed quod omnes præsagiebant, urbem postridie captum iri; de quo nemo jam dubitabat, cum omnes fatum ducis in manu inexorabilis Clothus pendere cognovissent, et cum hostes ipsi præcedente die stentorea voce exclamassent sequentem diem nobis calamitosam fore non sine proditiōnis, puto, suspicione fortasse gentiliū. Latinus quidam dixit, ex turri prope Burgesios, mandatum esse missum ad eos qui extra urbem erant et monitum ad eos qui intra, et nobis fidem facit. Inter muri custodes aliqui fuere adeo scelerati, fratres adolescentes ex Chonabitis, viperarum progenies huic urbi, in momento expugnationis eam devorabant, strictisque gladiis, omnibus notis, vias percurrabant in testimonium quod jam prius insidias struxissent. Equidem nullus dubito quin aliquando dignam factis personam deliqui aint.

την τὴν τῆς ἀλώσεως ὄραν κατήσθιον αὐτῆν, καὶ ἀμφόδους γνωστὰ τοῖς βλέπουσι, πιστεῖν οὕτω δίδόντες, καὶ πρῆμην ἐπίβουλοι εἶναι. Καὶ οὐκ ἔσθ' ὅπως οὐ μετελεύσεται ἡ δίκη αὐτοῦς.

73. Sic noster quidem Latinus veritatem sequitur, homo nec in cæteris ad mentiendum aptus. Abudimus autem Manuel rem piscatoriam curans, senex viridia, olim manuum strenquitate notus, qua adversarios perdomabat, et ejus corpus robustum, hominem designabat; hic homo declaravit Thessalonicam per omnem terram celebrem captam esse. Nondum enim dies fatalis illuxerat, sed nox media erat, qua murus orientalis hostibus adhuc inaccessus erat. Ipse autem experrectus ex somno, relicta domo ut operi vacaret, quinque Alanianos equites armatos obvius habuit de præsentibus rerum illi advocabant. Qui cum accessisset ad eos, manum

ἐφ' οἷς ἐκεῖνος ἀφραίνων ἦν, ἐφύσω εἰς μαγαλιότητα), ὡς Αἱ μὲν γυναῖκες ἡμῖν ἄνδρες ἐγένοντο, γυναῖκες δὲ οἱ ἄνδρες οἱ θαυβίζοντες. Τί δέ; Τὸ μὲν λαϊκὸν εὐσχημα τῆς πόλεως οὕτω πονούμενον ἦν, καὶ ὑπὲρ ὃ πεφύκει· τὸ δὲ τῆς λοιπῆς μερίδος ἐμίμειτο τὸν στρατηγὸν, καὶ τοῦ ἀκούειν μόνου ἐγένετο καὶ ὄραϊν. Οὐκ οὐδ' αὐτὸ ἀεργοῦς εἶχε τὰς χεῖρας· ἀλλ' ὅσον ἐκλαθόμενον, ὡς οὐδέ ποτε αὐτοῖς ἔξισαν ἄνδρῶν οἰκέτων εἶναι, μεταχρῶζοντο, ἐπικρύπτοντες μὲν τὸ βαθὺ ἀποστολικὸν, ἐπιπολάζοντες δὲ τὸ κοσμητικώτερον.

οἱ. Καὶ ἦσαν καὶ ἐξ αὐτῶν ἀγλήσεις τοῖς πολεμοῖς οὐκ ἀγενεῖς· ὁ ποθεν γνόντες ἐκαίνοι κακῶς ἐν τῇ ἀλώσει, καὶ τοῖς τοιοῦτοις προσήγοντο. Τοιαύτην συντονίαν μάχης οἱ τῆς πόλεως ἤμοιτον, οὐδ' ἡμέρας διακοπτόμενοι, οὕτε νυκτὸς ἀναπίπτοντες. Ἐμῆχοντο μὲν γὰρ πανημέριοι· παννύχιοι δὲ ἦσαν ἐν ἐγρηγόρσει, φυλακὰς ἔχοντες. Ὁ καὶ ἔδραψε τὴν πόλιν οὐχ ἤκιστα. Οἱ γὰρ αὐτοὶ ἀνεξάλλακτοι τὸν ὄλον κειρὸν τῆς πολιορκίας πονούμενοι τέλος ἀπέκαμον, παρειμένοι καὶ τὰ νεῦρα καὶ τὰς ψυχὰς. Καὶ τὴν τελευταίαν ὄλην νύκτα, μεθ' ἣν ἡμῖν ὁ ἥλιος δυστυχῶς ἔλαμψεν, οὐκ εἶχε τὸ ἔφωσ τείχος τοῦς φυλάττειν ἐθέλοντας, καὶ οὐ μόνον διὰ τὴν ἐκ καμάτου κάρσιν, ἀλλὰ καὶ θεοῖσι πρόληψις ἦδη ἄσασιν ἐνεγένετο, ἐς αὐρίων τὴν πόλιν ἀλώσεσθαι. Καὶ ὡς οἷα καὶ εἰς κρινὴν ἤλθε τοῦτο ἔθνοιαν, ὅψι ποτε ἀπάντων ἐπεγνωχότων τὸν εἰρμὸν τῆς κατὰ τὸν στρατηγὸν ἀτρόπου Κλωθοῦς, καὶ αὐτῶν. δὲ τῶν πολεμίων τὴν προηγουμένην ἡμέραν ἀναβοώντων Στεντόρειον ἐν τῷ μαθεῖν (οὐκ οἶδ' ὅθεν) τὴν ἐς νέωτα καθ' ἡμᾶς βλάβην· λέγεται δ', ὅτι ἐκ προδοσίας τινός· οὐκ οἶδα μὲν ἀκριδῶς, εἰ καὶ ἄλλης, ἐθνικῆς δὲ καὶ μάλιστα. Καὶ ὁ μὲν εἰπὼν Λατίνος, ὡς ἐκ τοῦ κατὰ τοῦς βουργεσίους πύργου θέλημα ἐπέμφθη τοῖς ἔξω κατὰ τῶν τῆς πόλεως, καὶ καταμήνυμα τῶν ἐντὸς, οὐκ ἂν ἀπιστοῖτο ἡμῖν τεκμαιρομένοις, ἐξ ὧν ἠκριδῶμεθα. Τοιοῦτοι γὰρ τινες πυργοφύλακες ἐπέτριπτοι, νεανίαι ἀδελφοὶ ἐκ Χοναβιτῶν, ἔχιδναί γινονται τῇ πόλει ταύτῃ, κατ' αὐτοῖς εἶψη γυμνώσαντες, καὶ κατατρέχοντες τὰς

οἱ. Καὶ ὁ μὲν τοιοῦτος Λατίνος ὧδε συγκροτεῖται πρὸς ἀλήθειαν, καὶ ἄλλως οὐχ οἷός τε ἂν φεῖσασθαι. Ὁ δὲ Ἀβουδῖμος Μανουῆλ, ἀνὴρ ἰχθύων τιμῆς μελόμενος, νῦν μὲν ὁμογέρων, πάλαι δὲ ποτε περιβάδμενος μέγας εἶναι τὴν χεῖρα, καὶ βριαρὸς αὐτὴν κατενεγκεῖν τῶν ἀνθισταμένων, οὐ κατὰ τὸ κατὰ σῶμα εὐσταλὲς εἶη κατηγορεῖ τὴν βίωμην, ἣν λέγεται ποτε πλουτεῖν ὁ ἄνθρωπος, αὐτὸς δὲ ἐπανερώσε πρόδοτον εἶναι τὴν πανταχοῦ γῆς περιφόρητον τῷ κλέει Θεσσαλονικίην. Οὕτω γὰρ ἀπραιφνῆς ἡμέρα ἦ κατὰ τὴν ἄλωσιν, ἀλλ' εἶη νύξ ἀμφιλύκη, καθ' ἣν εἶη καὶ τὸ ἔφωσ τείχος ἀπρόσδοτον ἐχθροῖς ἦν. Καὶ αὐτὸς τοῦ ὑπου ἀνεβεί, καὶ τὴν οἰκίαν ἀφείκε ὀπίσω, ἵνα ἐργων ἔπιτοιο, εὖρε πέντε ἄνδρας Ἀλα-

μανούς ἐνόηλους ἐφίππους, ὁμοῦ συνειστώτας καὶ Ἀ δextram fataliter ei abstulerunt. Unus enim ex iis ἐμιούοντας τὰ σπῆσι δοκοῦντα. Καὶ ὁ μὲν παρῆχετο gladio districto eam præcidit. Amplius autem nocere ἐκείνους ὁδοῦ λόγῳ· οἱ δὲ προσκαλέσαντο· καὶ ὡς non potuit homini in celerem fugam converso. ἐκίλασεν αὐτοῖς μετὰ πολλὰ τὰ ἐν μέσῳ, ἀπήγαγον αὐτοῦ τὴν δεξιὰν χεῖρα δυστυχῶς τῷ ἀνδρὶ. Γυμνώσας γὰρ εἰς ἐκείνῳν ξίφος, καὶ καταγαγὼν ἀπήραξεν αὐτήν. Οὐκ ἔσχε δὲ καὶ εἰς πλεόν βλάψαι, περὶθέντα οἷον εἰς φυγὴν.

οδ'. Τοιοῦτον καὶ τὸ τοῦ Ἀλαμανικοῦ τάγματος προδοτικῶν, οἱ πρίδρομοι τὴν χθὲς δελην τρεῖς τῶν δυσμικῶν πυλῶν τῆς πόλεως κατεπήδησαν, καὶ πίντων τῶν ἱκαὶ βλεπόντων τοῖς βαρβάροις φιλικῶς συνέμιξαν. Ἡ δὲ πρὸ δυοῖν ἡμέραιν τῆς ἀλώσεως περὶ τέμπτην τῆς ἑβδομάδος βαθείας ἑσπέρας ἐπιφάνεια Θεοφάνους τοῦ Προβατὰ ἔσω πόλεως, ὃς ἐκ Δυρραχίου συνωμάρτει τοῖς Λατίνοις φίλιος, εἶνα· οὐκ ἂν εἰς τοῦν προδοτικὸν ἐναγὰγῃ μαθόντας αὐτήν; ἦν Β Δείων τις ἱκπιων ἀγαθὸς μελητής, ὁ Ἄγιοσφημίτης, ἰδὼν καὶ περιεργασάμενος, καὶ θυμῷ μὲν βληθεὶς, οὐκ' ἔχων δ', ὃ εἰ καὶ δρᾶσαιεν, ὡσιώσατο ἄμυναν τῇ πατρίδι, ἐξείπεν τὸ κακὸν τοῖς μὴ τολμῶσι λαλεῖν τι πρὸς τὸν ἐπὶ δυσπραγίᾳ κοινῇ φοβερὸν Δαυίδ.

οε'. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτως ἡμῖν ἀναγκαίως ἐπεμπεδλήσθω, ἢ μάλιστα προειλήθω. Οἱ δὲ πολέμοι στερεῶς κατὰ τῶν ἐφῶν μερῶν τῆς πόλεως τῶν κατ' αἰγιαλὸν ἔως καὶ τῶν κατὰ τοὺς ἀσωμάτους πυλῶν ἐπέκειντο· καὶ κατὰ τὴν πῖμπτην καὶ δεκάτην, ὡς προέκκειται, τοῦ Αὐγούστου τὰς νῆας λιμενίσαντες, τῇ αὔριον πρωΐθεν, ὧν ἐβουλεύσαντο, εἶχοντο, καὶ ὄξυχειρίας ἐπιθαλόντες ἐποιοῦν τὰ τοῦ πολέμου. Καὶ ἦν ἰδεῖν κατὰ τὴν Ἡρόδοτῆσιον Μοῦσαν C νέφη βελῶν τῶν τε κατὰ πέτρας, τῶν τε κατὰ ὄιστους, ἃ' ὧν ἀπὸ ἰσκιάζετο. Καὶ ἐβάλλοντο μὲν καὶ οἱ ἐκ τῶν τειχῶν (καὶ πῶς γὰρ οἱ; εἰγε ξυνοῦς ὁ Ἐνωάλιος)· ἐβλάπτοντο δὲ τῶν μὲν ἡμετέρων ἡκιστοί, τῶν δὲ ἐναντίων πλείστοι. Πάνυ γὰρ ἐδεξίωσεν ὁ Θεὸς οὐ τοὺς στρατιώτας μόνους, ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ τέκνα τῆς πόλεως, οἱ καὶ βάλλειν τοὺς πολέμους ἐτύχουν, καὶ εἰς μῆκος δὲ πολὺ ὅσον ἀφίναί τὰ βλάη, ὅς ἐντεῦθεν τοῦ; ἐχθροῦς τοξότας ἀναποδίξοντας ἄπρακτα βάλλειν καθ' ἡμῶν ἐκ μακρᾶς ἀποστάσεως. Ἀπὸ τοῦν τῆς Χρυσῆς πύλης τῆς περὶ δυσμᾶς ἀφίεμενα βέλη ἐκ τόξων, ἐφύλασσον μετέωρον τὸ πτερὸν ἔως καὶ εἰς τὸ καλὸν ποτε σεμνεῖον, ὃ περιεῖπεν ὁ μυροβλύτης μέγας Νικόλαος, καὶ ἐνέπιπτον ταῖς τῶν βαρβάρων σκηναῖ;. Καὶ εὐθύς ἐκείναι μαθίσταντο. Ὅμοια δὲ τινα ἐγίνοντο καὶ περὶ θάτερον μέρος, ἐνθα τὸ ναύλοχον. καὶ οἱ πλώτοιμοι τὰς ἐπηραζο-

οζ'. Ὅτι δὲ ἐξέτρεχον οἱ ἡμέτεροι, καταπηδῶν D 76. Videre erat nostros eurrere, postquam e moenibus descendissent quales dux pacidus nunquam vidit, plerosque inermes; deinde præclare fecerunt, inter quos etiam filios Beati, et Serbios, despicientes hostes; adde quod pecudes in barbarorum tentoriis raptas abducebant, et adversarios telis et jaculis longe propellebant; quod ardor et animi alacritas milites replebat, ita ut dux ipse ægre ferret eorum impetum, et quod ille postquam urbis ruinam statuerat nunquam animum mutavit, idque tunc maxime cum Chumnus bellum excitas-

set et illi a civibus lædi potuissent, ipse eos A custodiebat; sed cur sermonem fastidiosum prolongem? Davides murum de quo diximus, adco neglexit, ut vivaciores anathema clamarent.

ἔξην αὐτοὺς βλαθῆναι πρὸς τῶν τῆς πόλεως, καθὰ αὐτοῦ;· τί δεῖ μακρότερον διαπεταννύειν εἰς συγγραφὴν (βαρυνθεῖ δ' ἂν τις)· καὶ ὅτι τοῦ τείχους ὑπονομευομένου κατημέλησεν ὁ Δαυὶδ, εἰς ὅσον καὶ

77. Mœnium enim, ut ita dicam, devoratores ubi muro appropinquassent et destructionem perassent, totis viribus restiterunt, ita ut fundamentis ipsis erutis, muros penitus destruere possent. Et voti quidem compotes facti sunt. Caput et dorsum sic abscondita erant, reliquum autem corpus cuique eorum detecta erat. Quod plerosque latebat, donec Basilius Tzuscus Thessalonicensis, re examinata id quod erat vidit et indignabundus quantum potuit velocissime ad primum ducis ministrum cucurrit, et cum lamentatione petiit ab eo ut tanto malo obstaret. Hic autem (o egregie alumne qui Iovni ducis doctrinam in mente reposuisti!) usque in posterum diem expectandum esse dixit, donec hostes in cavi angustiis et fumo a sarmentis excitato suffocarentur. Sic venator feram facile persequitur in campis, non autem is qui eam in caverna prehendere vult; sic qui apes colunt alveum ipsum adveant speculaturi.

οἱ ἐχθροὶ ἐντὸς εἰληθέντες τοῦ τρυπήματος, εἶτα τῷ ἐκ φρυγάνων καπνῷ ῥῆον καταπνιγεῖεν ἐντὸς, ὁμοίον ὡς εἰ καὶ κυνηγέτης πρόχειρον ἄγραν ἔχων θέσθαιθηρίου ἐν τοῖς πεδίοις, ὁ δ' ἄλλὰ μεθεὶς παραδοκάζει τὴν ἐν σπήλυγγι ἐκείνου κατὰδουσι, ὡς οὕτω μᾶλλον ἀγρεύσων ἐκεῖνο· καθὰ καὶ μελίσσας ἔσω σμήνους εἰ περὶ ταύτας ποιοῦμενοι.

78. Talem se primus ducis minister gerebat. C Davides vero, ipsius herus rem aliter aggressus est. Audito enim quod murus extrinsecus perforaretur: Vos quoque intus perforare necesse est; et diu cunctatus, aliquandiu semimortuus, etatue similibus mansit, ut de sicu narrat comicædiarum auctor. Et sic linguam movere videbatur et dicere quando murum extrinsecus lapidibus peti audiebat, Jaculamini vos quoque ab intus. O ludibrium, quo nos mactabamur, ipse autem imperatoris inimicitiam effugiebat; erat enim is qui ubi vigilare opus est, obdormit, et qui veteri vocum simplicitate utitur; et nihilominus si juste spectes, excubias agit. Quod enim proposuit, vigilando peregit, nec cessavit donec omnia rite peracta essent.

79. Sic igitur hostibus ruina muri profuit, nobis obfuit; saxa enim ex magna machina jacta pinnaculum destruxerunt et mœnia custodibus denudarunt; multa etiam in loca interiora præcipitata multum mall fecerunt. Igitur cum murum e regione extruere conarentur et jam manum appuissent, a nostris repulsi sunt. Murosum enim ædificatores saxa supereminencia reformidabant, non ut Tantalus falsa somniantes, sed quia malum verum ante oculos habebant. Tum res ridicula accidit si amaris

ἔξορμῶν· καὶ ὡς ἐκεῖνος καθάπαξ ἐντυπωσάμενος ἐς ψυχὴν τὴν κατὰδουσι τῆς πόλεως, οὐκέτι τὸ ἐμαχθὲν ἐξαλείφειν ἤθελε· καὶ ὡς; ἐκ τούτου ὁ πομπάλιστα, ὅτε τοῦ Χοῦμου συρρήξαντος πόλεμον, προεκτέθειται, ὁ δὲ ἐφυλάξατο, ὡς οἷα περιέπων ἀνάθεμα πρὸς τῶν θερμότερων καταφάλλεσθαι;

οζ'. Οἱ μὲν γὰρ τρύκται τοῦ τειχίσματος, εἰ χρῆ οὕτω φάναι, αὐτοὶ μὲν τῷ τείχει πελάσαντες, καὶ συσκευασάμενοι γλύφειν, φραγνύμενοι δὲ κατέπιντο; κάτωθεν ἀκροβολιζομένοις ἄνω, ἔργου ἤπτοντο ἔγκρατῶς, οἷα ἐπισπέρχοντες τὸ γλαφύρωμα, ὡς ἂν καθυποδύντες αὐτὸ ἐμβαθύνωσι, καὶ καθ' ἡσυχίαν διαμπερὲς τοῦ τειχίσμου ταχὺ τὴν συνέχουαν λύσωσι. Καὶ ἦσαν τὰ τοῦ σκοποῦ. Καὶ αἱ κεφαλαι μὲν αὐτοῖς καὶ τῶν μεταφρένων ἐκρύπτοντο· ὁ δὲ λαὸς ἀνθρώπος; ἐκάστην ἐκείνων ἐξω βραχὺ προῦφαίνετο. Ἐλάνθανε δὲ ἄρα τοῦτο τοὺς κλειόνας, ἕως ὁ ἐν Θεσσαλονικῇ Βασίλειος ὁ Τζύσκος, κατακύψαι ἄνωθεν τολμήσας καὶ ἰσχύσας, εἶδε τὸ πρῆγμα. Ὅς καὶ καρδιώδης ἔδραμε τὴν ταχίστην εἰς τὴν τοῦ στρατηγῶν πρωτοθεράποντα· καὶ ἐκλαλήσας τὸ πρᾶγμα μετὰ οἴκτου, προεκαλέσατο εἰς κωλύμην τοῦ κακοῦ. Ὅ δὲ (ὡ μαθητοῦ ἀγαθοῦ, ἐκμαξαμένου εὐφυῶς τὰ τοῦ καλοῦ στρατηγῶν διδασκάλια) χρῆναι μεθίεσθαι ἀπεφῆνατο μέχρις ἐς αὐριον, ἕως

οη'. Καὶ τοιοῦτος μὲν ὁ ἀρχιθεράπων μηχανικός. Ὅ δ' ἀρχιτέκτωρ αὐτοῦ Δαυὶδ ἄλλως ἐπαίει τὸ μηχανᾶσθαι· καὶ ἀκούων, ὡς τρυπᾶται τὸ τεῖχος; ἔξωθεν, Τρυπητὸν, ἔλαγε, καὶ ὑμᾶς; ἔσωθεν. Καὶ εἰς τοσοῦτον χασμησάμενος, ἐκάθητο τοῦ λοιποῦ χαῖνος, εἰκὼν ζῶντος, ἐμποδίζων οἷον ἰσάδας καὶ αὐτὸς κατὰ τὸν κομικόν. Καὶ τὴν γλῶτταν ὡδε σαλεύσας ἀτελεσφόρητα, ἔψχει, εἰ καὶ τὸ τεῖχος ἔξωθεν ἀκούσοι λίθοις βάλλεσθαι, εἰπεῖν ἂν, ὦ. Βάλλετε αὐτὸ καὶ ἡμεῖς ἔσωθεν. Ὡ παίγνια, δι' ὧν ἐσφατῶμεθα μὲν ἡμεῖς, αὐτὸς δὲ τὸν δύσωνον βασιλεῖα ἐξέφρευεν· ἀνθρώπος, ἐφ' οἷς ἔδει ἐγρηγορέναι, κατακείμενος, καὶ κατὰ παλαιὰν ἀφέλειαν ὀνομάτων εἰπεῖν ἀναπεσῶς· καὶ μὴν σκέψασθαι ἄλλως, καὶ πάνυ ἐστὼς αὐτὸς ἦν καὶ νηφάλιος. Ὅ γὰρ προῦθετο, ἐνηφε ποιεῖν· καὶ οὐκ ἀνήκεν, ἕως αὐτὸ τεχνικῶς ἀπετέλεσε.

οθ'. Καὶ οὕτω μὲν προῦδόθη τοῖς πολεμίοις καὶ ἡ τῶν λίθων τοῦ τείχους ἐπὶ κακῷ ἡμετέρῳ ὑπολάξουσιν κάτω· αἱ δὲ ἐκ τῆς μεγάλης μηχανῆς πέτραι τὰς τε ἐπάλλεις καθήρειπον, καὶ ἐγύμνουσαν τὸ τεῖχος φυλάκων· πολλὰ δὲ καὶ ὑπερπεταννύμεναι κατέπιπτον ἔσω, ποιῶσαι τινα δεινὰ καὶ αὐτὰ. Διὸ καὶ τεῖχος; ἔτερον ἀνανασθῆσαι μελετήσαντες, καὶ ἦδη καὶ ἐγχειρήσαντες; οἱ κατ' ἡμᾶς, ἀπετρέποντο. Ἐδεδέσαν γὰρ οἱ τειχοποιοὶ τοὺς ὑπερέλλοντας πέτρους, οὐ Ταντάλειον ταύτην φαντασίαν ὄνειρο-

πολούντες, ἀλλὰ πρόβριτον ἔχοντες τὸ κακὸν· ἐνθα ἄ
καί τι γελοῖον συνέπεσεν, εἴ τι χρῆ τοῖς πικροῖς
γλευκάζοντα συγκιρνῶν εἰρμῶ τε ἱστορίας, καὶ ἵνα
μὴ ὁ μανθάνων τὰ καθ' ἡμᾶς ἀκράτως παθαίνοιτο.

π. Ἦν μὲν γὰρ πολιτικὸν μυστήριον ἡ τοῦ τεί-
χους ἀντανάστασις. Ἐλαφρίαν δὲ τις ἄνω παθῶν,
ἐξέδῳσε τοῖς ἔχθροῖς, ἀπρακτα μωροῦς ἐκείνους
πνεῖσθαι κατὰ τοῦ τείχους, ἔσωθεν ἀντεγειρομέ-
νου ἑτέρου. Ὅς δὴ λόγος καὶ μᾶλλον ἡμᾶς προσέ-
δραψεν. Ἄραϊά γάρ τὰ πρό τούτου ἀριέντες τοὺς
τεγορσείστας λίθους οἱ ἔξω, ἐπύκνουον αὐτοὺς ἔκ-
τοτε, μεθ' ἡμέραν τε οὕτω βλάπτοντες ἡμᾶς, καὶ
οὐδὲ νεκρὸς βέλη ἀνιέντες διὰ τῆς μεγίστης μηχαν-
νῆς· καθ' ἧς ἡμεῖς λαλήσαντες ὡς δεινῆς, εἴ πως
ἀποκρουσθεῖη μηχανικῶς τοῦ καθ' ἡμᾶς τείνεσθαι
ἐσπερήθημεν εἰς μάθησιν ἐξ ἀγαθῆς κεφαλῆς, ἀκού-
σιντες, ὡς πόλις ἐκ τοιαύτης πέτρας οὐ βλάπτει-
ται. Τί δέ; ἀλλ' ὠφέλιται, ὦ σοφῆ, μηχανᾶς
ἰξουθενῶν; Ἄλλὰ συνίσταται. Οὐκ οὖν πάντως;
Οὐκ οὖν τὸ ἀνάπαλιν· εἴγε καὶ καταβρίβεται οὕτω
τὰ ἐρυμνότατα. Ἐλπομεν ἡμεῖς οὕτω, καὶ ὁ λόγος
εἰπῆ ἀπέβρευσσε καὶ αὐτός.

κα. Καὶ ἐλύπουν μὲν τὴν πόλιν καὶ τὰ μικρὰ
πετροδόξα, οὕτω δεξιῶς βάλλοντα, ὡς καὶ τοὺς μο-
δίους, οἱ πλοίων ὀστοῖς ἐνδοδεμένοι μετέωροι ἐκρυ-
πτον ἔνδον ἄνδρας, εἰωθότας ἐκείθεν καταπέμπειν
τὰ βλάπτοντα, συνεχῶς εὐσκοπεῖα βάλλειν, καὶ κατα-
κίβη, καὶ ἀγῶνα παρέχειν τοῖς μαχηταῖς ἐκείθεν,
δικχίσθαι κάτω καὶ περισώζεσθαι. Ἦσαν δὲ τὰ
τοιαῦτα ὡσαὶ καὶ βέλη νηπίων, πρὸς τὴν μητέρα
μεγάλην μηχανὴν παραβαλλόμενα, εἴ τι χρῆ ἐκ τοῦ
σοφοῦ στρατηγοῦ πορίσασθαι τι νόημα. Ὅς τοὺς
ἐκείθεν ἐπαφιεμένους λίθους τεθηπῶς τοῦ κτύπου,
Ἄκουε τὴν γραΐαν, εἴλεγεν, ἀπιθῆς οὕτω τι καὶ μέ-
τριο; ὦν, καὶ τὴν θρεψαμένην μαῖαν οἶμαι φαντά-
ζεσθαι δοκῶν, παθαινομένην ἐπ' αὐτῷ καὶ κλαίου-
σαν. Λακωνίζων δὲ καὶ ἄλλως ἐκείνος τὴν φράσιν,
ὡς ἐν μεταποιήσει κάμνει ἡ γραΐα, πάλιν ἐμογγιλά-
λει. Ἀπεφοίταξεν δὲ ἄρα ὁ λόγος οὕτος κατὰ τι πυ-
θωνικόν, ὡς ἡ πρεσβυτάτη Θεσσαλονίκη πρὸς ἐλ-
λωκα καμόντων οἰχεται, καθὰ καὶ πάλαι ποτὲ, ὡς
θαὶ ἀκριβῶς ἀνδραχθεῖς, ὁποῖους κατὰ τῶν ἀμφὶ τὸν

πδ. Τοῦ τοίνυν κακοῦ κάτω μὲν ἀναστομούντος
εἰς ἀξυλόγον χάσμα τὴν τοῦ τείχους στεγανότητα,
ἄνω δὲ τοιούτοις λίθοις εἰς τρόμον βιαζομένου, δε-
λάζει τὸ καὶ τοὺς πόδας καὶ τὰ ὑπερθεῖν παθόν. Καί
πως ἐπὶ γόνυ συνιζάνει, τὰ γε πρῶτα εὐμηχανῶς
συνεστηκός, ἕως οἱ μὲν ὑπορύττοντες τὸν κατ' αὐ-
τοῦς ἀθλον διηγουκότες, ἀποκατέστησαν ταῖς τῶν
συμβαρβάρων σκηναῖς· τὰ δὲ ὑποβελήματα εἰς
ἐρείσμα τῆς διορυγῆς κατεκάθη, ὡς δοῦνα τόπον ἐν-
τιθεν τῆς κατακύψαι τοῦ τείχους. Οὐκ οὐδὲ ὅπως ὑπο-
κλιθέντος εἰς πλαγιασμόν, συμβαίνει τὸ ἐκείνου
ἄκρον διαιρεθῆναι ἄνωθεν ἔσω; καὶ κάτω, ἐνθα πως
ἐγλωχιούτω γωνιούμενον, καὶ διαχανεῖν εἰς ἡμέ-
τερον διεθρον. Τοῦ γὰρ συνδετικῷ παραλυθέντος
εἰρμού, ἐσχίστο ἐξ ἀνάγκης, ὅτι μηδὲ εἶχεν ἡ ἔχο-

A dulce fas est in historiarum cursu commiscere, ne
lector fastidium de nobis capiat.

80. Cum enim istius muri adversi constructio ci-
vibus res mysteriosa esset, vir quidam frivola indolis
supra stans hostibus alta voce dixit, frustra illos
circa hunc murum fatigari, cum alter intus contra
strueretur; quæ vox nos quoque non parum
offendit. Externi enim raro lapides in mœnium
ruinam projecerant, sic interdiu nos lædentes,
noctu autem e magna machina tela in nos conji-
cere non poterant. De qua si tanquam tormento
horribili locuti sumus, et si quærimus utrum mul-
tum nobis inde periculi immineat, scito nos a teste
gravi didicisse quod urbs ab ista lædi non posset.
Quid autem? An commodum est, o philosophe,
machinas contemnere? Sed obfirmat.—An prorsus?
Imo contrarium, siquidem hoc modo fortissima
diruuntur munimenta. Sic nos disserebamus, et
sermo, ut sit, effluxit.

81. Sed minora etiam saxa projecta urbem læde-
bant. Nam tanta dexteritate conjiciebantur, ut
etiam modici qui cymbis alligati intus viros conti-
nerent assuetos projectilibus hostem aggredi,
scopum nunquam non attingerent et adversarios
non parum fatigaret. Sed hæc puerorum armis
similia sunt comparata ad magnam machinam,
ducis simul ratione habita, qui quando lapides
cum fragore cadebant, immotus ut erat, Audi-
anum, dixit; adeo natura intrepidus ac moderatus
enim erat, ut nutricem, si de eo gravaretur, stu-
piditatis accusavisset. Laconice autem respondit
quod anus restaurando fatigaretur. Hic sermo
Pythonem redolebat, sicut antiqua Thessalonica
ad idola defunctorum accedit, sicut dudum ex hi-
storia didicimus. Lapidem autem viri pondus habe-
bant, iis similes, quas Læstrygones contra Ulyssis
socios jaculati sunt.

ἐξ ἱστορίας καθήκει καὶ εἰς ἡμᾶς. Καὶ ἦσαν οἱ λί-
θοι ὁμοῦ οἱ Λαιστρυγόνες διαχειρίζοντο.

82. Dum igitur murus inferior late apertus esset
ut vorago, superior autem lapidibus projectis ad
timorem injiciendum hiaret, malum undique
grassabatur. Interdum autem ad genua procumbe-
bant dum suffodientes post exantlatos labores a
tentoriis Barbarorum recesserunt; quod autem
contra vallum projectum fuerat in fossa igni con-
sumptum est, ut muri spatium inane amplaretur.
Sic inclinato muro accidit, ut apex a summo ad
ima scinderetur, ita ut angulus factus sit nobis
magno opere damnosus. Postquam enim compages
solutæ essent scissura secuta est, quod latus alteri
lateri aptari non posset in oppositum tracto pon-
dere, sed relaxata aliqua sui parte; vicino in-
clinato adhaerere desiit, et sic os immensum

Tartari adversus nos in chaos miseræ dilatavit. Α μὲν πλειυρὰ ἐγκλιθεσῶτι ἡρμύθῃσι, τῆς ἐκ πλαγίων ὑπενδούσης κατὰ βάρος· ἀλλ' ἐκπέμψασά τι ἑαυτῆς, ἀφήκεν ἐπακολουθεῖν κατακλιθεῖσθι τῇ γείτονι· καὶ οὕτω χάσμα καθ' ἡμῶν ἔδου εὐρυθὲν κατέσπακεν εἰς χάος ἀσύγγετον.

83. Iati autem loco nomen erat Chamæiracontis, cui custodiendi illum cum militibus suis strenuis negotium datum fuerat, et qui nobis quoque postea rei militaris peritia sua utiliter operam tulit. Cum enim solus in urbe teneretur sive morbo, sive prudentia, postea autem commilito, periculorumque socius mortem oppellisset, nisi nos Dei sapientia monente, remoto periculo, tempus distulisset, quo barbarus ejus emoluitus est animus, ita ut homini nostro vitæ, qua jam nunc fruitur, sospitatores fuerimus.

84. Muro itaque diruto ubi dies illuxit et illud foramen Charoulium hostes nostrique vidissent, illi ferarum more hiabant contra nos, nobis autem oculos claudentibus omnis spes interierat. Dux autem antea plenus fiducia erat, jactitans apud haud ignaros, quod muris nihil accederet, et si ceciderint, ipse tamen optimis e copiis electis viris murum ferreum spondet se oppositurum, armis compactum, custodemque futurum civitati per quadraginta dies. Postremo autem hic homo jactabundus sermocinando in muri scissura jactantiæ finem imposuit; ipse autem non manens se inde proripuit.

85. Simul ac hastam in mœnibus dirutis vidit, quo unus e nautis ascenderat, quos ut fortes et ad ejusmodi res habiles Siphanti navis advexerat (Siphantis pirata cum Siculis fœdus inierat, qui nos quoque hospitio excepit, ut rem prout habet referamus, in nave ut hoc quoque paucis dicamus); quod ubi primum vidit David tremebundus, ecce præmissis oblivioni datis quadraginta dies ad aliquot horas reduxit et dorsum hostibus obtulit. Cum igitur milites coram omnibus vociferarentur: « Comnene, stamen et peditatus, » ille autem vocem terminalem addidisset, καταβαλίκευμα, et: Sicut me videtis, Pegasus invenire cupiit quocum in montes aut in undas maris altisoni avolare potuisset; postremo mulo suo qui cum tum portabat, contentus fuit. Aufugit igitur modo antea inusitato, delicatus visu, veste bona amictus, manu strenuus, ut gymnasiasta, sanguine non maculatus sicut arietes cæteros omnes pedissequos habebat. In hac multitudine erant viri magnanimi, qui duci ignaviam exprobraverant, e quibus alii cum beato honore ceciderunt, alii post præclare facta hastam hostilem secuti sunt. In principio autem Barbari ascendentes deturbati sunt a civibus nostris non militibus. Hi enim pro viribus restiterunt donec circumventi periculum viderent, non perterriti panico Davidis timore; sed de internecione cogitabant eorum qui excursionibus suis tantum mali ipsis intulerant. Qui

πγ'. Ἦν δὲ ὁ τόπος οὗτος πύργος Χαμαιδράκωντος ἐπικληθεὶς τῷ λαχόντι ἐπιστατεῖν σὺν γε τοῖς ἀμφ' αὐτὸν οὐκ ἀεργοῖς στρατιωτικοῖς, ἀνδρὶ τότε μὲν τακτικῷ, ὕστερον καὶ συμπόνῳ ἡμῶν· ὃς μόνος τῶν ἄλλων ἐνοσθεὶς τῇ πόλει, τὸ μὲν φαινόμενον κατὰ νόσον, ἄλλως δὲ προμηθεῖα καὶ συναεθλεύων ἡμῶν παρήγορα, θρήξ', ὃ φασιν, ἀνὰ μέσον καὶ ἔδραπε θάνατον, εἰ μὴ τὸ τῆς τριχῆς ταύτης γραμμικόν οἶα καὶ εἰς τι πλατὺ ἐπίπεδον ἡμεῖς διαστήσαντες, ὡς μεθέδουσεν ὁ τῆς σοφίας Θεός, καὶ παρατεινάντες καιρῶν, δι' οὗ ὁ βαρβαρικὸς ἐμαλάχθη θυμὸς, συνετελέταμέν τι καὶ αὐτοὶ τῷ ἀνθρώπῳ εἰς τὸ καλὸν, ἧς ἄρτι ἔχει, ζωῆς.

πδ'. Τοῦ τοίνυν τείχους ἐκείνου παθόντος, ὡς ἔπαθεν, ἐπειπερ ἡμέρα διέφαισε, καὶ εἶδον τὸ ἐκεῖσε Χαρώνειον χάσμα οἱ τε ἔχθροί, οἱ τε ἡμεδαποὶ, ἐκείνοι μὲν συνέχασκον θηριωδῶς τοῦ λοιποῦ καθ' ἡμῶν· ἡμῶν δὲ συμμύσασσι ξύμπασα ἐκλεισθῆ ἔλπις. Καὶ ἦν μὲν τὰ πρὸ τοῦτου θρασὺς ὁ στρατηγός, κομπάζων πρὸς τοὺς εὖ εἰδῶτας, τὸ τεῖχος οὐκ εὖ πείσεσθαι, ὡς, εἰ καὶ καταπεσειεται, ὁμῶς αὐτὸς ἐπιλέγδην κρίνας τοὺς ἀρίστους τῆς στρατιᾶς, τεῖχος σιδήρεον ἀντιστήσει, τὸ ἐκ τῶν ὀπλων, καὶ ἔως καὶ εἰς τεσσαράκοντα ἡμέρας φύλαξ ἔσται τῆς πόλεως. Τότε δὲ ὁ μέγρι λόγου θρασὺς βηξήνωρ τῇ τοῦ τείχους ῥήξει διεκόπη τῶν αὐχημάτων· καὶ μὴ μένων ὁ αὐτός, ἔρπαλιν ἐξένουσεν.

πε'. Ἄμα γὰρ δόρυ ἐσκέφατο πολεμικὸν ἐπὶ τοῦ ῥήγματος ἀναβρίχσασμένου τῶν τινος πλωγμων, οὗς ἀνδρικοὺς τὰ τοιαῦτα καὶ δεξιούς ἢ τοῦ Σιφάντου ναὺς ἐπλωῖζε (πειρατῆς δὲ ὁ Σιφάντος, ἐκὼν προσχωρήσας τοῖς Σικελοῖς κατὰ τινα βήτηρον τὴν συνδόξασιν· ὃς καὶ ἡμᾶς ἐλὼν ἐξένισε, ῥητίον γὰρ οὕτως, ἐπὶ νεῶς τῆς κατ' αὐτὸν, ὡς καὶ ὑποκαταεάντες λόγῳ βραχὺ παρασσησόμεθα), ἄμα γοῦν οὕτως εἶδεν ὁ τρέσας Δαυὶδ, καὶ ἄμα κατόπιν βαλὼν τὰς ἀνδρικὰς ὑποσχέσεις, καὶ τὰς τεσσαράκοντα ἡμέρας εἰς οὐδὲ λεπτὸν συστειλας ὤρας, εἶδει μετὰφρανα τοῖς ἔχθροῖς. Καὶ τῶν στρατιωτικῶν φωνούντων λεωφορουμένη βοή τὸ· « Κομνηνὲ, στάμα καὶ πέζουμα· ὁ δ' ἐπιτελεύτησον οἶον ἀντιμύξας τὸ· « Καταβαλίκευμα, » καὶ τὸ· « Καθὰ με βλάπτει, » ἐπῄθει μὲν ἴσως παρατυχεῖν πῶς τοῦ τρηναῖα Πήγασόν τινα, δι' οὗ περὶζέται εἰς ὄρος, εἴθε ἢ εἰς κύμα κλυφολοσοῖο θαλάσσης. Ἠρκέσθη δὲ ὁμῶς τῇ φιλῆ ἡμίονῳ, ἢ καὶ τότε φέρειν αὐτὸν ἔλαχε. Καὶ παραδειγματικῶς προφεύγων, τρυφερὸς ἰδεῖν, εὖσφορ τὴν ἀναβολὴν, ἀτριπτος ὀπλοῖς τὰς χεῖρας, γυμνασίῳ πρέπων, ἀμίαντος αἵματι, εἶχεν ὥστε καὶ κτίλος ἐρεπομένους τοὺς ἀπαντας παρὰ τι ὄλιγον. Ἦσαν γὰρ ἐν τοσούτῳ πλήθει καὶ μεγάλθυμοι ἄνδρες, οἳ καὶ ἀνισταθέντες ἐν τῷ ἔδῳ στρατηγὸν ἀνεταδιώκειν ἑαυτὸν εἰς φυγὴν, εἰ μὲν ἔπισσον μακαριῶς καὶ εὐγενῶς, οἳ δὲ γενναῖα δρᾶσαντες ἐνδεδιώκασιν, ὅπου γε καὶ τὸ πολεμικὸν ἐκεῖνο δόρυ. Καὶ οἱ συνα-

ναβάντες τὴν ἀρχὴν βάρβαροι κατεσιδήσαν ὑπὸ A
 τῶν ἡμετέρων πολιτῶν, οὐκ οὐν γε στρατιωτῶν.
 Οἱ δὲ πολλοὶ καὶ κατὰ κράτος ἀντίστοιχον, ἕως κυ-
 κλωθέντες εἶδον κίνδυνον ὃ πτυρέντες δέμασι
 κινωπῇ τῷ τοῦ Δαυὶδ, ἀλλὰ μεμνημένοι βλάπτειν
 ἕως μάλιστα πόλεως, οὗς καὶ ἐκτὸς ὤρμαινον σίνε-
 θαι, εἴπερ ἀφίεντο. Ὁ δὲ ἐτροχαλώθησαν οὗτοι
 κύκλωμα, οὐκ ἐκ τῶν ἄνωθεν ἦν, ἀλλὰ τῶν εἰσδρα-
 μόντων βαρβάρων ἐκ τῶν ἐφῶν πυλῶν ὃς ὁ στρατηγὸς ἀνεφγμένως ἔωθεν τοὺς ἐχθροὺς ἐχαρίσατο εἰς
 παρῆσθυσιν ἀπονον, ἐπειδὴν ἐγχειρήσας φυγεῖν
 τὴν ἀκρόπολιν, ἐάσαντα τὰς πύλας, αὐτὸν δὲ τὴν
 ἐδάσχουσιν.

πς'. Οὕτως δὲ οὖν τοῦ πολεμικοῦ ὄρατος ἀναφα-
 νέντος ἐπὶ τοῦ τείχους, ἦδη ἐπιλωμένον τῶν ἡμετέ-
 ρων (λέγω δὲ τῷ ἐφῶν· τὸ γὰρ δυσμικὸν οὐ τοιοῦ- B
 τος εἶχε προμάχους· ἀλλὰ τῶν τινες ἐκαίον ἀντίστοιχον,
 ὡς οὐκ ἂν εἴη ἀνδρικόταρον ἂν ἐν τοῖς μάλιστα
 Λέων ὁ Κουταλάς, καὶ φρεσῶν καὶ βύρας καὶ ἀν-
 θρίας πλῆρης ἀνὴρ ὃς ἕως καὶ παρὶ πλῆθους ἀγο-
 ρῶν, τῆς πόλεως ἦδη μεμνημένης, ὧν οὐκ ἠέλο-
 μεν, ἀντιστάς, εἶτα πρὸς οὐδενὸς ἔχων ἐπικουρίζν,
 καθυφῆκα, καὶ εὐτυχῶς γυμνωθεὶς ἐκέρδανεν αὐτὸν
 ἐκπλαῶς, τότε μὲν πολλὰ κεκλαυμένος ὑφ' ἡμῶν,
 ἄρτι δὲ ἐν τοῖς τῶν ἀπανουμένων πρώτους ταττόμενος
 παρὰ γε ἡμῖν, εἴπερ οὐδαμῶν) — τοῦ τοίνον ὄφου,
 ὡς ἐρρήθη, φανέντος ἰσθάρτος ἐκείνου τῆ συνήθει
 μετακλίσει καὶ κατακίψει, ὡς εἰ καὶ τινι κατανεύ-
 σαι κεφαλῆς ἢ καὶ χειρὸς νεύματι μετακαλουμένου
 τῶς ἔξω, βραχὺ τι ἔδρας μέσον ἦν, καὶ ἡ πόλις C
 κλήρης ἦν τῶν πολεμίων, περιάγοντος Λύγοστου
 τῆσπερ καὶ εἰκοστῆν ἡμέραν, ἐξότου ἐνέστη πρῶτα
 μὲν τῶν τοῦ ναυτικοῦ, εἶτα κατὰ συνάφειαν καὶ τοῦ
 ἰππικοῦ.

πς'. Καὶ ἦν ἰδεῖν τὴν ἡμέραν τότε οὐκ ἔθ' ἡμέ-
 ραν, ἀλλὰ νυκτὶ τοικουίαν, καὶ ὅσον παθαιωμένην καὶ
 σπυθροπάζουσαν, ἐφ' οἷς ἑώρα. Ὁμίχλη γὰρ αὐτῆς
 βεθεῖα ἐπέχυνεν ὥστε καὶ ἐκ κωνιορτοῦ, ὃν ἡ τυφῶς
 αἶραι ἢ κίβας ζῶων, ἀπερ ἀριθμὸς μετρεῖ ἀπειροπλη-
 θῆς· ὡς εἶναι εἰπεῖν, ὅκναιν λάμπειν τὸν ἥλιον, οἷς
 αἱ τῶν ὄπλων ὑπερηγάζον αὐτὸν λαμπρότητες πα-
 ρηθῆσαι δὲ καὶ ἐκ παλαιᾶς Μούσης ἐ ὀκτωκαίδεκα
 μὲν πλέεν ἡματα πομποροῦον ὃ τὸ τῆς πόλεως
 σκάφος, ἐ ἑνεακαίδεκάτῃ δ' ἐφάνη ὄρεα σκιάεντα, ἢ
 δὲ ὧν ἐ τῆς ζωῆς ἡμῖν ἥλιος ἀποτειχίζόμενος, ἐμέ- D
 λαινε σκιάεν ἐπικαλύψουσαν ἡμᾶς ψαλμικῶς. Οἱ δὲ
 χθὲς καὶ πρῶτην ἀλαλαγμοί, καὶ αἱ κατὰ πόλεμον
 βρα', καὶ ὃ ἐνταῦθεν θεοῦς οὐκέτ' ἦσαν· ἀλλ' ἀντι-
 στρέψαντα τὸ ψαλμικόν, οὐκ ἦν ἀλαλαγμὸς ἐν τοῖς
 ἡμῶν πλήθεσιν. Εἶδες δ' ἂν καὶ ὀρνύων πατομένων
 κενὸν τὸν ἀέρα, οὐκ οὐδ' εἶτε διὰ τὸ τοῦ ἀέρος στυ-
 γῶν, εἶτε καὶ ὅτι φρικτὸν ἦν καὶ ἐκαίονος τὸ πρῶγμα.
 Ἡμέραι γοῦν ἱκαναί, καὶ οὐδαμῶ οὔτε στρουθοί,
 οὔτε πέλειαί, οὔτε κόρακις, οἱ τῆ καθ' ἡμᾶς πρῶτην
 ἐπχωρίζον, οὔτε ἄλλος τις θρῆς τὸν ἀέρα διενή-
 χοντο, ἀλλ' ἐκτετατισμένα ἐνέμοντο καὶ ἡμῖν ἀφαντα.
 Ἄλλὰ τοῦτο μὲν καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν ἐφ' ἱκανόν, οἷα
 τοῦ δέους καὶ τοῖς ἀλόγοις παραμένοντο. Ἡμέραι
 γὰρ ὑστερον συχαί, καὶ αἱ μὲν ἀμφοδοί τῆς πόλεως

eos sic circumveniebant, non erant ex his qui partes
 superiores occupaverant, sed ex barbaris qui accur-
 rerant ex portis orientalibus, quas mane dux reli-
 querat hostibus apertas quasi ingressum faciliorem
 daturus, cum fugiendo commendasset, qui comitari
 abnuobat, ut in arcem fugeret, sinens portas, ut
 reddantur verba ipsius, inflammari, sicut tradunt
 qui audierunt.

86. Cum ita hostilia arma visa fuissent in muro,
 jam nostris nudato (orientali vero dico; murus
 enim occidentalis non hujusmodi habebat defen-
 sores; sed quidam et illis resistebant, ut fortius
 non possent; inter quos inprimis erat Leo Catalas,
 vir spiritus, fortitudinis et animi plenus; qui post-
 quam restitisset usque ad forum turba plenum, jam
 urbe redundante his quos abhorrebamus, deinde a
 nullo auxilium recipiens, ceasit felicique sui ipsius
 desertione seipsum gloriose lucrificet; tunc quidem
 multum a nobis defestus, nunc vero inter eos qui
 laude dignissimi sunt habitus a nobis, qui eum
 novimus), armis igitur, ut dictum est, visis in
 superiori parte juxta assuetam invitationem atque
 inspectionem, quasi capite vel manu eo qui exte-
 rius invitasset, vix post dimidiam horam, civi-
 tas hostibus erat repleta, die vicesima quarta
 Augusti, ex quo primum classis apparuit, deinde
 equitatus qui illi se adjunxerat.

87. Videre erat diem qui nondum erat dies, sed
 noctis similis, quasi indignanter doleret ex his
 quae videbat. Turbo enim crassus eum condensa-
 bat quasi ex pulvere quem vel typhen excitat
 vel pedes jumentorum, quae innumera erant;
 ita ut arbitreris solem lucere dubitare eo quod
 splendores armorum illum vincerent. Exemplo
 Messae veteris dicendum esset « decem et octo
 quidam dies civitatis navis mare trajecit; de-
 cimo nono vero montes umbrosi apparuerunt »
 quibus sol vitae nostrae circumvallatus obscu-
 rayit umbram quae obtexit nos, ut ait Psal-
 miata. Jam non audiebantur clamores gaudii, belli
 vacillationes, deinde multitudinis strepitus quae
 heri et nuntiustertius resonauerant; sed in alia can-
 tica mutata non erant gaudii clamores in populo
 nostro. Non videbat etiam aves in aere volantes,
 nescio, utrum ob difficultatem aeris, an res horri-
 bilis etiam illis fuerit; satis multi fuerunt dies qui-
 bus nec passeret, nec columbae, nec corvi jam
 apud nos habitabant, nec alia avis aera permea-
 bat, sed alias versabantur nobisque invisibiles. At
 terriculamentum, quod solitum est animalibus,
 satis diu post expugnationem apud nos per-
 mansit. Multi enim deinde fuerunt dies qui-

bus loca vicina civitatis omnis generis seminibus impleta erant, quibus delectantur quædam ex avibus (barbarus scilicet non sine rapina et vastatione vivit); nec unquam descendit volueris. Quod vero esse mirabilis puto, id est, quod pluvia vehementer lapsa, ex illis dissipaverunt hostes, tolentes quidem, huic vero pulchro territorio semina non committentes; ex frumentis item abundantia et magnitudine insignibus, nullum animal aliquid gustavit, sed eligendum illi erat pulvere aut aliquo germine vesci, vel variis plantis quibus vicinitatem contaminaverunt, seu quod, juxta eos qui habitabant, ut fama est, cum antiquo Diomede, Barbaros et ipsi oderant, utpote illis non assuefacti.

88. Hæc autem et alia hujusmodi non sunt rejicienda ut superflua ex historia. Civitas igitur, conculcata sic ab adversariis, passa est omne quod inhæret bello. Nostri autem, non unus, aut alter, sed omnes, non retrospectientes, fugerunt, se subducendo brevi numero, ut diximus, inter quos Boleas, unus ex ordine ecclesiastico, qui, prope triginta securi necatis, aliis vero alio modo vita orbatis, magno hostium conatu matrem suam terram osculatus est. Hoc est etiam turpitudini Davidi, qui, postquam jurasset fore nunquam ut fugeret, sed potius periret gladio suo, deinde salutis fuga consuluit, sanguine incontaminatus.

89. Fuga vero nostra modo memorata non inordinata fuit; sed fuit ex potestate politica primi ducis, sicut jam diximus; qui, si faciem suam hostibus ostendisset, prout illum hortabantur nobilissimi cum illo fugientes, cito plagam civitatis curasset. Milites quippe hostilis agminis erant fessi, fugientes apprehendendo, prædamque ferendo. In his opus erat homine quodam salvo et integro qui desuper animadvertisset ac significasset, telorum vehementiam Deo retundente. Homo enim his calamitatibus intricatus, ac de semetipso præcipue cogitans, omnia accurate conscribere non poterit, præter quæ sunt maxime opportuna ex his quæ didicit, quibusque multis modis immistus est.

90. Nos igitur cum de arce desperavissimus ob defectum aquæ cujus dux conductor factus est atque necessariam suppellectilem, eo quod de illa dividenda providissemus inter nos et eos qui circa nos sunt, ut jam dictum est, nullo modo curabamus de fuga in sanctum Myroblytæ (1) sepulcrum nec in alia loca sacra (non enim latebat nos, quomodo ex omnibus qui in illa confugerant, multis vita erepta fuisset vulneribus ac suffocatione), domique manentes, Psalmista qui cantat «videntes sancto servire,» aspectus et auditus malorum sine numero, admiratione nos vincunt, quomodo restitimus, extremam barbam, ut aiunt, velentes, procedimus inter nullo gladios districtos crepitantesque quemadmodum campus spicis frequens; propulsi, percussi pugnis, contumelias affecti quales nescit hominum mos, salutarem passionem hæc judica-

(1) Demetrii.

ἔπληθον σπορίμων παντοδαπῶν, οἷς χαίρουσιν οἱ τῶν ὀρνέθων σπερμοφάγοι (τὸ βάρβαρον γὰρ οὐκ ἀνέει ἀρπάζον καὶ κατακενούον) ὄρνις ἐέ ποθεν οὐ κατέβαινε. Τοῦτου δὲ, οἶμαι, καινότερον ἐκέينو ἦν, ὅτι περὶ δεταῦ καταβράχεντος, καὶ ἐξ ὧν οἱ ἐχθροὶ ἐσκόρπιζον, ἀροῦντες μὲν, ὄσκειν σπεῖροντες δὲ τὸ καλὸν ὄλον ἄστου, ληίων ὡσπερ ἀναφύεντων συχῶν, καὶ εἰς μῆκος ἐπιδεδωκότων, οὐδὲν ζῶον ποηφάγον ἐκεῖθεν ἐκέρδανέ τι, ἀλλ' εἶχεν αἰρεσιν, κόνεως ἐρέπτεσθαι, ἥπερ ἐκ τῶν βεβλαστηκότων φαγεῖν ὡς ἡ πεφαρμαγμένων, οἷς τὸ περιέχον μεμάντο, ἡ καὶ ὅτι κατὰ τοὺς ψικευμένους, ὡς λόγος, τῷ πάλαι Διομήδει συνεμίσειν τὸ βάρβαρον καὶ αὐτοὶ, οἷα μὴ ἐθάδες ἐκέλευον.

πη'. Καὶ τοιοῦτον μὲν καὶ τοῦτο, παραβρίφεν οὐ περιτῶς εἰς συγγραφῆν. Ἡ δὲ πόλις, εἰσπηδησάντων τῶν ἀντιμάχων, ἐπασχεν, ὅσα φιλεῖ ὄρνις ἀγριος πόλεμος. Καὶ οἱ μὲν ἡμέτεροι, οὐχ ὁ μὲν, ὁ δ' οὐ, ἀλλὰ πάντες ἐφευγον ἀμεταστρεπτι καθ' ὑπεξαιρεσιν εὐαριθμητῶν τιῶν, ὅπερ ἐφαμεν ἐν οἷς καὶ τις Βολέας τῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ξυνοικίας, ὅς ἐγγύς ἐς τριακόντα τοὺς μὲν ἀέλινη διχάσας, τοὺς δὲ καὶ ἄλλους εἰς τὸ ζῆν ἀκραιώσας πολλῇ σπουδῇ τῶν πολεμίων, τὴν μητέρα γῆν ἠσπάσατο. Δισχύνη καὶ αὐτὸ τοῦ Δαυὶδ, ὅς μὴ ἂν ποτε φυγεῖν ἀπομῶδες, ἀλλ' ἐπὶ τῷ αὐτοῦ ζῆφει πεσεῖν, εἶτα προὔτράπετο σωθῆναι, λύθρῳ ἀχραντος.

πθ'. Καὶ ἡνὴ καθιστορομένη φυγῆ οὐκ ἀσύνητατος, ἀλλ' ἐνδόντος ἀρχῆς, ὡς προεκτίθεται, τοῦ κορυφαίου στρατηγού· ὅς, εἰπερ εἰδείε πρόσωπον τοῖς ἐχθροῖς, ὡς ἐνεκελεύοντο οἱ τῶν συμφευγόντων γενναϊότεροι, συνούλωσεν ἂν ταχὺ τὸ τραῦμα τῆς πόλεως. Οἱ δὲ τοῦ πολεμίου στίφους ἔκαμνον, καὶ ῥέπτοντες τοὺς φεύγοντας, καὶ σατόμενοι λάφυρα. Καὶ ἐχρῆν μὲν ἐν τούτῳ ἀλιητόν τινα καὶ ἀνοῦτατον ἐκ μετεώρου ποθὲν τὴν μάχην σκέπτεσθαι, καὶ παρασημαίνεσθαι, τοῦ Θεοῦ βελῶν ἀπερυκτό; ἐρωτήν. Ἄνθρωπος γὰρ ἐνδεθεις τοιοῦτῳ κακῷ, πρὸς ἑαυτῷ ταλάιστα τὸν νοῦν ἔχων, οὐκ ἂν σχολῆ ἀκριβῶς τὸ πᾶν συγγράφασθαι, πλην εἰς ὅσα τὰ καίρια, ὧν τε ἔμαθε, καὶ οἷς αὐτὸς πολυτρόπως ἐπέστησεν.

ι'. Ἡμεῖς οὖν τῆς μὲν ἀκροπόλεως ἀπογόντες, διὰ τὴν τοῦ ἐκεῖσε ὕδατος ἐκδημίαν, ἧς ὁδηγὸς ὁ στρατηγὸς γέγονε, καὶ τὴν ἀναγκαίαν ἀποσκευὴν, ἣν προεμηθευσάμεθα ἡμῶν τε αὐτῶν χάριν καὶ τῶν περὶ ἡμᾶς διανεμιζόμενοι, ὡς καὶ προπέφρασαι, μερίμνης δὲ θέμενοι ἔξω καὶ τὴν εἰς τὸν ἄγιον τάφον τοῦ Μυροβλύτου καταφυγῆν, ἐτι δὲ καὶ τὴν εἰς ἐτέρους θεοῦς ναοὺς (οὐ γὰρ δῆπουθεν ἐλάμβανεν ἡμᾶς, ὡς πάντων τῶν φευγόντων ἐν τοῖς τοιοῦτοις βυτσκομένων, πολλοὶ παρασυρῆσονται τοῦ ζῆν ὠθισμοῖς, καὶ τοῖς ἐντεῦθεν πνιγμοῖς), καὶ τῷ οἴκῳ παραμείναντες, ὅς περιφέδεται ζῶντα ἐκθεραπεύειν τὸν ἄγιον, καὶ πολλὰ καὶ μυρία κακὰ καὶ τιθεαμένοι καὶ πεπονθότες, ἐφ' οἷς θαῦμα περιεῖσιν ἡμᾶς, ὅπως ἀντέταχομεν, τέλος τοῦ πώγωνος, ὃ φασιν, ἐλκυσθέντες, ἀπηγόμεθα διὰ ξιφῶν μυρίων ἀνατεινομένων καὶ φρισσόντων ὡσεὶ καὶ λήϊον, πετυκνωμένον ἀσταχῦεσι·

καὶ εὐθόμνοι μὲν καὶ κονδυλιζόμενοι, καὶ ὑβρεῖς ἄ
οὐ τὰς ἐν ἔθει μανθάνοντες, μακάριον τὸ πάθος ἐκρί-
νομεν, εὐχόμενοι ἐν τοιοῦτοις εἶναι. Ὅτε δὲ καὶ
σπάθη καθ' ἡμῶν ἔγυαυροῦτο, καὶ παραξίφης ἐπλα-
γιάζετο, ὡς εἰς σπλάγχνα βάψουσα, καὶ δοράτια τὰ
μὲν ἐνθεν, τὰ δ' ἐκείθεν τῶν πλευρῶν εὐθύνοντο
ἀπειλητικῶς, ἄλλ' ἐνταῦθα εὐχαὶ καὶ μόναι ἀντέ-
πραττον βύθιαι. Προνευχεῖν γὰρ αὐτὰς πῶς ποτε ἦν;
ἡ'. Καὶ ἕως μὲν καὶ τοῦ πολιτικοῦ καθ' ἡμᾶς
ἰκποδρόμου τοιαύτη εἰάθεσις ἡμᾶς εὐθυνεν. Ἐκεῖ δὲ
τὸν ἕδη ἀποτεθέντα εἰς μνήμην Σιφάντων εὐρόντες,
εὐειπὸν ἐστηκότα, μετὰ γε καὶ τοῦ Μαυροζώμη, καὶ
σχεπτόμενον, τί ἂν ἔλοι, μεθεικλυσθημεν ὑπ' αὐτοῦ,
λόγῳ μὲν τῷ μὴ ἐπὶ πλεόν κόπον σχεῖν τὸν ἀρχιεπι-
σκοπον, ἀληθῶς δὲ, ἵνα δευτέρων χειρόνων πειρασώ-
μεθα. Βραχὺ γὰρ ἐκείσε τὰ γόνατα κάμφσαντες ἐν Β
τινι μικροκλιθῆ καὶ ξηροῦ ἄρτου ἀποδακόντες, ἵνα
ὕδατος ἐμπιῶμεθα (ἦν γὰρ ἡ καρδιά ἡμῶν καιομένη
ἐν ἡμῖν, ὡς καὶ πάντα τὰ ἐντό), εἶτα κατὰ τιμὴν
μυαρίου κλεισθέντες ἐπιβῆναι, (μὴ γὰρ οὐ τοιοῦτον
ἐκείνο τὸ ἰκπαρίδιον;) πεισθέντες τῷ ἐπιτάξαντι,
καὶ ἀνατεθέντες εἰς ἐκείνο, ἡγόμεθα, ἔνθα τὸ νυ-
σταθμον, μετὰ καὶ γωρυτοῦ καὶ φαρέτρας, ἄπερ ἡ
σαλλὶς ἔτυχε φέρουσα.

ἡβ'. Ὡ μοι τῶν ἐντεῦθεν κακῶν! Ὡς γὰρ μὴ ἀρ-
κασάντων τῶν νεκρῶν, δι' ὧν πεζεύων ὤδευσα θερ-
μοῖς ἀτμίζόντων αἵμασι, διὰ σωρείας ἐτέρων ἰκπότης
περιητόμην, ὧν οἱ πλείους κατεσρωμένοι πρὸ τοῦ
τείχους ἔκειντο οὕτω πεπικνωμένοι, ὡς τὸ ἰκπίδιον
ἢ μὴ ἔχειν, ὅποι γῆς θήσει πόδα, ἢ ἀλλὰ μεταξὺ τῶν
τε προσθίων ποδῶν δύο ἢ τρεῖς ἔχειν ὑποκαίμενους
νεκρούς. Τῆς δὲ δυσκολίας τῆς τῶν πυλῶν ἐξόδου ἐν
οὕτω μυρίοις Ἀγριολατίνοις, καὶ ὅσα δὲ ἔξω ἕως καὶ
εἰς τοὺς λιμένας, ἐγὼ μὲν ἰδάκρυσα, καὶ οἱ βλέπον-
τες Χριστιανοί. Οὐκ ἂν δὲ αὐτὰ ἐκθῆσομαι, ἵνα μὴ,
ἐν οἷς ἐπιτέμνω ἐθέλω, περιττολογῶ.

ἡγ'. Ταῦτα καὶ μόνον κεφαλαῖοσομαι, ὅτι τέσσα-
ρας χρυσίνων χιλιάδας ἐγκρατῶς ἐζητήθημεν, οἱ μὴ δὲ
ψαμμίων ἢ χοδρᾶκα, ἢ τὸ καθομιλούμενον σέλιον
ἐπὶ στόματος ἔχοντες ἀκούσαντες καὶ ὀλίγα ταῦτα
εἶναι ἐξ ἀνθρώπου, ὃς ἀρχιεπισκοπὴν περιέκει, κεν-
τρῶνα ἐς ἑκατὸν (ὦ πλούτου!) ἔτους ἐκάστου δωρο-
φοροῦσαν αὐτῷ· καὶ ὅτι ἐν τῇ τοῦ Σιφάντου νηϊ, ὡς
ἦν ἐγγωροῦν, ἀνακασάμενοι τῇ παραδοκίᾳ τῶν χιλιά-
δων, ἃς ἡμῖν ἐπέγραψαν οἱ μεγαλοπρεπεῖς πειραταί·
αὐτῇ γὰρ ἡμῖν κατάλοιπα πρῶτον εὐτυχῆθη, αἰχμαλώ-
των γέμουσα κατὰ τὰς λοιπὰς ἀπάσας· οἱ καὶ γοῶ-
σθαι ἡμᾶς ὀργῶντες, αὐτὸ μὲν ποιεῖν οὐκ εἶχον τόλ-
μαν, ὡς οὖν δὲ τὸ πένθος προσώπου συναγωγῇ πρὸς
σκυθρωπότητα, καὶ δυσωπία ἐκθλιβούση δάκρυα,
ὅποιοις καὶ ἡμεῖς, ὁ κατ' ἐκείνους δυστυχῆς φόβος,
αὐτοὺς ἡμιδοῦμεθα. Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ προσφωηῆσαι
ἐξῆν.

ἡδ'. Ἐν τοίνυν τῇ τοιαύτῃ νηϊ τότε καταπαύσαν-
τες, τῇ ἐκαύριον μετὰ τιμῆς ὁμοίας ἀνήχθημεν εἰς
τὸν Κορινθῶν Ἀλίξιον· ἔνθα θῆρα εἰκονομάχον, Γε-
λιελμόντα, ὃς ἐκ τῆς Νικαίων διέδρα τὸν Ἀνδρό-
νικον, ὁ τόπος ἡμῖν ἐξέφηνεν, ἄγιον ἐκείνον, καὶ
ὄσον θανατοῦν, καὶ προτοῦ ἐμφραγεῖν· ὃς οἶα τις

mus, et ut in istis simus supplicantes. Cuni vero
acinaces adversum nos sæviret gladiusque tru-
cidaret, sicut in visceribus se abluentes, jacula
hinc et illinc adversus latera dirigebantur mina-
citer; tuncque preces tantum humiles avertent; at
quomodo tunc deprecari poteramus?

91. Et hæc usque ad Hippodromum procedentes
passi sumus. Tunc cum invenissemus cum Mau-
rozoma Siphantum, qui jam in memoriam re-
vocatus est, in equo stantem, atque circum-
spicientem quid facere deberet, abducti sumus
ab eo, verbo quidem dato ne archiepiscopus am-
plius pateretur, revera autem ut nova prioribus
pejora experiremur. Brevi enim gennua flecientes
in quadam parva casæ sedentes siccum panem
mordentes, ut aquam biberemus (cor enim nostrum
ardens erat in nobis sicut et alia interiora),
deinde reverentia ordinis invitati ad conscenden-
dum (nonne hic erat ille caballus?) jubenti pareun-
tes, atque illi insidentes ducebamur jam in por-
tum, inter pharetras quas forte carina ferebat.

92. Heu! quot et quanta mala deinde vidimus!
Quasi non satis fuissent mortui per quos ambulā-
veram pedes, sanguine calido fumante, equo occur-
rebam aliorum acervis, quorum plerique ante mu-
ros jacebant tam densi ut caballus non haberet
ubi poneret pedes, sed inter anteriores pedes duos
vel tres mortuos haberet. Difficilis fuga e portis
inter tot millia ferocium Latinorum, omniaque
usque ad portum tam tristitia fuerunt ut ego la-
crymarem ac spectatores Christiani. Hæc vero non
exponam ne ea quæ abbreviare volo longius pro-
traham.

93. Hæc tantum summatim dicemus, scilicet qua-
tuor millibus aureorum præbere jubebamur, nos
qui nec arenam in manu nec salivam in ore ha-
bebamus; cum audivissemus aliqua pauca esse
ex homine qui archiepiscopatum quottaunis obi-
bat, nos illis daturus centum quinquaginta aureos
(o divitiæ!) promisimus; in navi quoque Siphantii,
ut licebat, quieturi expectatione aureorum quos
nobis ascripserunt magnifici piratæ. Hæc navis
enim fuit nobis primum bonum hospitium omni
cætero spatio captivis repleto; ut nos querebamur
hi valde cupiebant, hoc facere non audentes; te-
stabantur vero luctum suum contractione vultus
inrositatem indicante, demissione oculorum la-
crymas velante, in quibus et nos, illorum infortunii
socii, illos imitabamur. Nullo modo enim licebat
palam conqueri.

94. In hac ergo navi cum quiescissemus, die
postera ad Comnenum Alexium honorifice adducti
sumus, ubi quemdam Gulielmum, iconoclasten
ferocem obvium habuimus meditantem qui Ni-
cæa Andronicum deseruerat, quomodo interfice-
ret atque ad devorandum paratum. Similis erat

Erianydi tragicæ, ut filia habens faces ad inquilendam nos (jam enim erat nox), cumque invenisset, ubi humi jaceremus, non ob somnum (qui jam pluribus abhiuc noctibus avolaverat), sed quod non haberemus ubi sederemus vel staremus, jam dudum malis defessi, barbarico clamore ex frequenti imprecabatur pœnamque paratam illi qui nos non interficeret minabatur; præsentem etiam quodam bono fratre ex quo hanc feram furere contra sacras imagines didicimus. Cum interrogarem quid causæ nobis esset mortis, primum iratus magis, judicium confirmabat, quod, si in principio nobis adfulset, caput nunc non haberemus. Deinde ut justificaret contra nos iram, suam exhauriebat sapientiam nos accusando infidelitatis erga Deum, cum erga Andronicum fideles essemus; ad hæc nos dissimulantes, variaque dicentes et clamantes huic insano (charum enim nobis caput nostrum), tamen ferocem adeo delinivimus, ut, postquam nos complexatus esset manumque esset osculator, discederet.

95. Ita ergo agitatam noctem habuimus modo facibus, modo clamoribus illius; nunc autem inter jacentes captivos Comneni, cum ibi paucos dies consumpsissemus, ex misericordia cibum recipientes, atque ex quodam illius nummos æreos, quorum donum tunc comparatum fuit thesauris Cræsi (donatoris misereatur Deus!); deinde ad contos, ut magis usuvenit, ad comites (non enim barbaras voces sustinere possum), conversi sumus.

96. Summatim adhuc referemus nos, postquam multa ibi passi fuisset, ægre post aliquos dies domo Sancti restitutos fuisse; occurrentibusque ibi tribubus Latinis locaque aliis hominibus repleta videntes, superioribus inferioribusque partibus jam occupatis, ad hortulum concessisse; primum tradentes nos delectationi brevissimi baniel humi jacuisse; puro gramine supposito; octo dies consumpsisse, in quibus panem purum non vidimus, sed panibus subcinericiis ex surfure confectis ventris aviditatem sativimus; post hos dies non vino usos fuisse, sed pœculum vini fucati et quasi guttatum bibisse, panemque fermentatum comedisse ac aliquot alia; nec hortulum fuisse nobis portum adversus tumultus Latinicos. Si quem juvarent arbores imprimisque sculnæ, quarum fructus immaturus insalubris erat his qui crudis vescuntur, si item areolæ e quibus quotquot delicæ enascuntur, alia cura est his qui maxime hujusmodi delectantur. Si tapetam pedum conculcarent, nihil erat dicendum quasi impatibit fuisset qui sustinebat. Simul enim sedebamus et pauperes commensales, panes ex surfure pro cibo sumentes. Male educati parati ad vellendum e terra quæ semper juvant eos qui horto perfruuntur, nobis idem facturi erant; accedentes, deinde revertentes, circa sedem se spoliantes, dejectionum causa se demittentes appropinquando nobis nisi nisi

A Ἐρινύς τραγῳδικὴ ἔχων κατ' ἐκείνην, καὶ ὄψας ἐρεθομένης ἡμᾶς (ἦν γὰρ ἡδὴ νύξ), καὶ εὐρών, ἔνθα γῆ; ἐκκοιτάζομεθα, οὐ πρὸς ὑπνόν (ἐπιτερούμεθα γὰρ καὶ αὐτοὺς ἐξ ἡμῶν ἐπὶ νύκτας ἡδὴ πολλὰ:), ἀλλ' ὅτι μὴ εἴχομεν ἢ καθῆσθαι ἢ ἴστασθαι, οἷα πολλοὶ μῆτρεις καταπαπονημένους καποῖς, ἀνάθεμα πρὸς βοῆν συχνὰ ἰδαρβάρως κατὰ τι κακὸν φροῖμιον τῶ μὴ φονεύσαντι ἡμᾶς· παρόντος καὶ ἀγαθοῦ τινοῦ; ἀδελφοῦ αὐτῶ, ἐξ οὗ κατὰ τῶν σεπτῶν εἰκότων τὸν ὄψρα ἐμάθομεν μαίνεσθαι. Ὡς δὲ ἡμεῖ; ἠρόμεθα, τι τὸ αἴτιον τοῦ φονευτέους ἡμᾶς εἶναι, πρῶτα μὲν θυμωθεὶς αὐτὸς εἰς πλεόν, ἐπέκρινεν, ὡς, εἰπερ αὐτὸς τὴν ἀρχὴν ἡμῖν περιέτευεν, οὐκ ἂν ἄρτι κεφαλὴν εἴχομεν· εἶτα καὶ αἰτιολογήσας τὸν καθ' ἡμῶν θυμὸν, ἐτέραινε τὴν αὐτοῦ σοφίαν εἰς τὸ ἀπίστους ἡμᾶς εἶναι θεῶ, οἷα τῶ Ἀνδρονίκῳ πιστοῦς· πρὸς ἄπερ ἡμεῖ; ὑπουλευσάμενοι, καὶ ποικίλα λαλήσαντες, ἢ λαλαγήσαντες, πρὸς ἄνδρα μαινόμενον (ἡγαπῶμεν γὰρ ἔχειν κεφαλὴν), μόλις ἐξημερώσαμεν τὸν ἀτίθασσον, ὡς καὶ ἀσπάσασθαι ἡμᾶς, καὶ εἰς χεῖρα φιλήσαντα οἴχεσθαι.

Ἡ'. Καλοῦτως ἡμεῖ; τε νύκτα καταθετικῶν εὐρομεν, τῶν ἐκείνων ὄψων καὶ ἀδῶν ἀπαλλαγέντες χεῖλέων, καὶ οἱ συγκατεστρωμένοι αἰχμάλωτοι εἰς Κομνηνοῦ, καὶ διαγαγόντες ἐκεῖ μετὰ τῶν συναγματούτων ἡμέρας ὀλίγας, καὶ τι καὶ ἐληθόντες εἰς τροφήν, καὶ δὲ ὑπὸ τινος τῶν ἐκείνων καὶ εἰς χάλκεια κέρματα, ὧν ἡ ὄψις ἡμῖν τνηκαῦτα εἰς θησαυροὺς ἐνεγράφη Κροῖσου (καὶ ἐλεῆσαι ὁ θεὸς ἐκεῖνον τὸν ἄνθρωπον) εἶτα καὶ εἰς τοὺς κόντους, εἰπεῖν δὲ συνηθέστερον, κόμητας (μισῶ γὰρ τὸ ἀκράτως βάρβαρον) ἐκοιμήθημεν

Ἡς'. Ἐπὶ κεφαλιώσομαι, καὶ οἱ ἀεθλεύσαντες μακρὰ καὶ ἐκεί, μόλις μετὰ καὶ ἑτέρως ἡμέρας μετρίας τῶ τοῦ ἀγίου οἴκου ἀποκατέστημεν· καὶ οἱ εὐρόντες ἐκεῖ φῦλα Ἀστικὰ, καὶ ἑσπεριῶν δὲ ἀ-θροῶτων γέμοντα ἰδόντες, τὰ τε ἀνω τὰ τε κάτω ἐξ ἀνάγκης ἐγενόμεθα τοῦ κατὰ τὸν οἶκον κηπίδιου· καὶ ἐπαθόντες ἑαυτοὺς πασοῦλην τοῦ ἐκείσε βραχυτάτου λοετροῦ, ἐκείμεθα, χόρτον ἀμικτον ὑποβεβλημένοι· καὶ οἱ ὀκτώ μετρήσαντες ἡμέρας, ἐν αἷς ἄρτον ἀφραφῆν οὐδὲ εἶδομεν, ἀλλὰ τοὺς ἐκ πιτύρων ἐκρυφίαις ἐχρωοκοῦμεν τὸ τῆς γαστροῦ λίχρον· καὶ οἶνου δὲ μηδὲ μόρισμα εὐτυχήσαντες μετ' αὐτὰς, καὶ οἶνου ψευδωνύμου ἡρέμα καὶ ὡς ἀληθῶς κατὰ στραγγα μετέσχομεν, καὶ ἄρτου δὲ ζυμίτου, καὶ ἀλλῶν δὲ τινῶν· καὶ οἱ οὐδὲ τὸ κηπίον εἶχε λιμὴν ἡμῖν γενέσθαι τοῦ Ἀστικῶ κλύδωνος. Καὶ εἰ μὲν βίνδρως ἠχρεοῦτο, καὶ μέλιστα συκαῖς, ὧν καὶ ἄμωρος ὁ καρπὸς παρηνομεῖτο τοῖς ὠμησταῖς εἰς ἐμβρομα, ἐτι δὲ καὶ πρασιαῖς, ἀ δὴ φίλιτατὰ ἡμῖν εἶψαν, ἄλλη τοῦτο λόπη τοῖς γὰ φιλοσοῦστοις. Ὅτε δὲ καὶ τὴν ὑποδοκίαν ἠχρεῖον ἐράπειαν, ἀλλ' ἐκεῖνο οὐκ ἔχω φράσαι, ὅπως ἂν φέροι τις ἀπαθῶς. Ἐκαθήμεθα μὲν γὰρ ὀμυλαθῶν οἱ πτωχοὶ σύσσιτοι; τοὺς πιτύριας προβεβλημένοι πρὸς τροφήν. Οἱ δὲ ἀπαθεῖτοι ἀρέντες κείρειν τὰ ἐκ τῆς γῆς, οἷς ἔχαιρον ἐμφιλοχωροῦντες· ἀεὶ τῶ κήπιον, ἐσκευάζοντο καθ' ἡμῶν· καὶ ἐγγίσαντες, εἶτα στραφέντες, καὶ τὰ περὶ τὴν ἔδραν γυμνώσαντες, καὶ

ει; Ἐκρησιν ὑφίζησαντες, κατιστοχάζοντο ἐξ ἑναντίας ἡμῶν ἀπακοντοῦν τὰ περιτὰ τῆς γαστρὸς, βωισκόμενα καθ' ὕδωρ διὰ τὰς ἐξατηγούς σταφυλάς. Καὶ ἐπίουον οὕτω. Καὶ οἱ μὲν μεθ' ἡμῶν βέλυτεμένοι, ὡς ἔδει, τὸ μυσερὸν, διαβήγγυοντο θυμῷ, καὶ κατηκωνῶντο ἀτίμως ἀπαγαγεῖν τοὺς (εἰ χρῆ Ἑλληνικῶς προσερηθῆναι) Ὀζόλας. Ἡμεῖς δὲ ἐπιχομεν τοῦ ἔργου, κρίνοντας, ὡς οἱ ἀμαρτιῶν βορβόροις ἐγκαλινδούμενοι καὶ τοιοῦτων ἀποκαίνουσι δόμων δέξιοι.

ἰζ'. Προσθήσω ταῖς κεφαλαίωσσι ταύταις καὶ, ὡς ἡ ξηρὰ κοίτη, ἐπὶ πλέον παραμαίνασα, ὥφ' ὅτε ἀπὸ θεοφιλῶν ἐξεθεραπίεθη ἀνδρῶν, ὡσπερ καὶ ἡ γυμνασία, ὣν οὐχ ἡμεῖς θαφιλῶς εἶχομεν μόνοι, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ μεθ' ἡμῶν· καὶ οὗτοι καὶ ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν παρηγάγομέν τι κέρδους, αἰμύλα κωτίλαντες καὶ βαθέα· ὧν οὐκ ἂν ὠκνησέ τις μεμνησθαι διὰ τὸ ὑπογλάφυρον, εἴπερ ἦν καιρὸς, ἐνταῦθα περηγηθῆναι καὶ αὐτά. Καὶ ἀφαίρεμα μὲν τι τῶν ἐξ ἡμῶν (ἡμίονον θεῖον εἶπεν, ἡ βίβλον μίαν γοῦν, ἢ στρώμα, ἢ ἄλλο τι τῶν ἡμετέρων) ἐκασάσαι τοῦ κατ' αὐτοὺς χάους οὐκ εἶχομεν. Χρυσίους δὲ πεντήκοντα ἐπορισάμεθα, οὐ πάντη φημίσαντες ἀδώρητα· ὅθεν ἡμῖν ἡσυχία τις ἀνάστασις τοῦ κατὰ παντελῆ πτωχείαν γέγονε πτώματος τοῦ Μυροβλύτου, καὶ ἄλλοιαν ἐπιβόρσιαν παντοίαν πλημμύροντος, καθὰ καὶ ἐξ ὠκεανοῦ τινος· ἀφ' οὗ καὶ ἡμεῖς ἐζήσμεν, καὶ τὸ τῆς πόλεως δὲ ἅπαν περιλειπούμενον. Οὐκ ἂν γάρ τις ματαιωθείη, καὶ εἰς Ἰουδαίῃν ἐκκυλισθεῖν ἀχαριστίαν, ὡς τομῆσαι προανεγκεῖν τῶν χειλέων, ἀκέρδης ἐκ τοῦ Μυροβλύτου ἀπεκβαίνειν τὰ τε εἰς τροφήν, καὶ λοιπὰ δέ τινα.

ἰη'. Καὶ ταῦτα μὲν ἡμῖν παρεκδεδάσθω συμμέτρως, καὶ οὐδὲ πᾶν ἐξω τοῦ δόοντος. Οἱ δὲ βάρβαροι κληρώσαντες τὴν πόλιν ὅλην, ἐξ αὐτῶν τῶν ἐχθρῶν πωλῶν ἀρξάμενοι, ἐθέριζον τοὺς καθ' ἡμᾶς· καὶ συχὰ ταῦτα δράγματα ῥίπτοντες, σωροὺς ἐστοβαζον, ἐξ ὧν ἔδης φιλεῖ σιτούμενος. Καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τῶν ἀμφοδῶν φεύγοντες ἐπιπτον περὶ αὐτάς, καὶ ἅμα ἐγυμνοῦντο σκυλυόμενοι· καὶ οὕτως αἱ ἀγυαὶ εἰς οἰκτρά ἐσχεδιάζοντο πολυάνδρια, ἡλίου ἐφορῶντος, ἢ μὴ ἐκρεπεν. Οἱ δὲ ἐν ταῖς οἰκίαις παρέμενον αὐταῖς εἰς ἀδιεξόδευτον· καὶ οὐκ ἦν εὐρέσθαι οἰκίαν, ἢν οἰκῶν ἀνθρώπος ἡλεήθη, πλὴν εἰ μὴ ἀρα πλῆθος εἶχεν ὁ οἶκος. Ἐκεῖνου γάρ οἱ μὲν τινες ἐπιπτον ἔσω, οἷς καὶ ἦσαν αἱ οἰκίαι αὐτῶν τάφοι αὐτῶν, παραθεῖναι τὰ ψαλλόμενον· οἱ δὲ διεκχυθέντες εἰς φυγὴν, τῇ τοῦ πολέμου τύχῃ ἐπεδίδοντο. Καὶ τῶς μὲν ἀπλοὶ ἔκειντο οἱ βιωτόμενοι· μικρὸν δὲ ὅσον τῶν πολεμίων ραισάντων τῆς ἔγαν ἐντραχείας καὶ ὑποπαιζόντων πεκρότερον, κατὰ γαίας, ὃ δὴ λέγεται, κωφῆς καὶ ἑτεροῖα νεκρῶμαλα ἐπέκειντο. Καὶ ὁ μὲν τις νεκρὸς ἀνθρώπος ἔην κειμένην συνδύαζτο· ἕτερος δὲ κύνα εἶχε συμπαρκαίμενον. Καὶ τοῦτων τὰ πλεῖα καταπαιγμένα. ἦσαν, ὡς εἰς διάθεσιν συμπλοχῆς καὶ φιλήματος ἄλλος ὁμοῦ ἦν αἰλούρω κατοικιδίω. Οὐδὲ τοιοῦτων γὰρ τὸ βάρβαρον ἐφείδοντο, καὶ μάλιστα κυναρίων ὡς καθυλακτούντων καὶ ἐπιτρεχόντων· διὸ καὶ αὐτῶν

A lavare ventrem cogitabant, aquam dimittentes ad rivulos efformandos. Sic agebant. Qui erant nobiscum execrantes, ut merito, hanc immunditiam, indignationis impotentes erant, ac se perabant ad ignominiosae ejiciendos hos (si hellenice dicendum) Ozolas (oidos). Nos vero retinebamus eos, persuasum habentes, qui se in cuncto peccatorum volutaverunt hujusmodi odoribus dignos esse.

97. His summatim dictis adhuc addam, velut alius quæ postquam diu sicca remanserat, postea aliquando a sanctis hominibus sanata est; velut etiam milites armature levis quos non nos soli plurimos habemus, sed etiam omnes nobiscum, nos ex hostibus aliquid lucri reportasse gravia leniter dicendo, quæ neminem pigebit reminisci ob luxum dicendi, et etiam, si tempus adest, illa narrare. Quod illa quæ a nobis auferri poterant (malus ponendus esset, vel usus liber, vel stratum, vel aliquid nostrorum), nihil insignis pretii habebamus. Quinquaginta nummos aureos fueramus largiti, nec omnino gratis fides moveramus; et ad paupertatis levamen contigit feliciter Myroblytæ reviviscens scaturigo, velut e quodam oceano fluens, unde nos et quod reliquum erat civitatis sustentati sumus. In vanitatem enim quis nonne recidiaset et in Judaicam duritiam, si labilis ausus esset dicere, se sine fructu a Myroblyta discedere quoad cibum, ac cætera?

98. Hoc quidem dicis causa memorentur, non omnino tamen immerito. Cum vero Barbari omnem civitatem replerent, a portis ipsis Orientalibus incipientes, measuerunt nostros, aliosque manipulos multos jacentes, acervos struxerunt quibus infernus amat vesci. Qui ergo in compita fugerant, in illis cadebant spoliisque eorum qui nudi derelicti erant auferebantur; sic viæ in tristia cœmeteria subito mutatae sunt, quod sol nunquam antea inspexerat. Qui vero in habitationibus remanebant, ex illis jam exire nequibant; nec ulla habitatio inveniebatur, cujus habitatori parcitum fuisset, nisi multi non fuissent illic. Illius enim quidam intus peribant, quibus domus suæ ipsorum sepulcra fiebant, ut in Psalmis; qui vero in fugam conversi fuerant, fortunæ belli traditi erant. Illicque jacebant simpliciter prostrati; pauci ex hostibus ardorem nimium temperantes, crudelius illudebant, et in terra, quod quidem dicitur, muta cadavera alterius generis jacebant. Quidam mortuus asino jacenti jungebatur; alter canem comitem habebat; pleraque horum ex ludo facta fuerant velut in dispositionem amplexus et osculi. Alius simul erat cum seie sua. Illis enim non parcebat Barbarus, atque imprimis catulis latrantibus et accurrentibus, unde illis civitas nostra carnis. Si quis alicubi superasset, ad hominem Romanum latrans accurrebat; coram La-

tino vero revelebat ganniendo; noverat enim ex illis qui mali essent. Erat autem fama sparsa ut de ranis tacentibus in Seripho, deque hujusmodi quibusdam cicadis Italix, ita apud nos de canibus mutis. εἶχε παροιμιάσασθαι τις τότε κατὰ τοὺς ἐν Σερίφῳ τέττιγας, οὕτω καὶ κύνες ἀφώνους τοὺς παρ' ἡμῖν.

99. Direptiones per vias et domos in novum modum prælii, non vero bonam patientiam referet quis; at templa divina violari hoc divina pugna brevi judicabitur. Alii post alios currentes barbari, omnis generis malum faciebant atque in vindictam Deum provocabant. Quam multos viros sacros, vestibus sacris quasi lorica indutos feriebant plerisque ad mortem, alios quidem in ipso pulpito sacro, alios vero extra templa, quos forte invenissent coram Deo sicarii, omnes etiam laicos quorum ora resonabant voce, « Kyrie, eleison » plectebant capitibus quærendo ironice quid esset « Kyrie eleison, » ac ridendo. Mulieres venerabiles in templis depictæ ad salacitatem, deque castitate vexatæ, Ecce eas, legantur de causis, aliæ matrimonio alligatæ, aliæ ob virginitatem Deo dicatæ, aliæ sponsæ Dei. Si una tantum ex illis depingeretur, forte minus esset malum. Quæ sunt vero communes in hujusmodi, ut quidam diceret, anus, non luctum condignum invenirent.

100. Hic aliquid boni de Barbaris mihi dicendum est, scilicet quosdam in loca sacra missos ad interficiendum, extra quidem illos extraxisse, sicque interfecisse, malum ita lenientes.

101. Sacris illudentes, et imagines augustas prætendentes dilacerantes, quæcunque in se materiam pretiosam non includentia, alia vero vi nudantes ornamentis ipsorum, nescientes autem hæc agere, nostri bene meminerant, nunc autem cum sciant, non spernunt. Quomodo enim nudatos fuisse homines in ecclesia discendo deque eo dolendo, posses non rumpere stomachum, spoliationem sacrorum thesaurorum sciens? Quanta tolerantia Dei, si Barbarum, qui sacrum formidandumque thesaurum conculcavit, membra genitalia retexit, minxitque consulto, vivere siverit incolumem? Venerandæ cruces, robur nostrum, quibus etiam illuserunt vestri violatores! At virtus divina non ea est quæ aliquando non expergefat.

102. Quomodo quis hic exponeret hanc quoque socordiam, cum effrenati in templum irruerent lampadibus crystallinis lucentibus, tanquam matulis, dicet tragœdia, cumque urinarum vasibus ut poculis ad bibendum uterentur? Cum enim in puteos urinam vesicarum suarum fluere siverent, deinde exhaurientes biberunt hanc spurcitiam; hocque iterum atque iterum, semperque circum hunc turpem volventes.

103. At illud jocosum esset aliquo modo additum sermoni velut hic; quæ vero superius scripta sunt, hæc lacrymas innumeras merentur, quale

Δ ἡ καθ' ἡμᾶς πόλις Ἰσπανίαν. Εἰ τε δὲ που καὶ περιλέλειπτο, ἀνδρὶς μὲν Ῥωμαίου κατεβάθυσεν ἂν καὶ κατέβραμε· Λατίνῳ δὲ ὑπεξεχώρει κνυζώμενον. Κατέγω γὰρ καὶ τὰ τοιαῦτα οἱ κακοῦ ἦσαν. Καὶ σιγῶντας βατράχους καὶ τινὰς τοιούτους; Ἰταλούς

ἰθ'. Καὶ ἀμφόδους μὲν κατατρέχεσθαι καὶ οἰκίας, οὐκ εὖ πάσχειν οὐκ ἂν εἰς μάχης καινοπράγγημα θεῖη τις· θείους δὲ ναοὺς τυραννιεῖσθαι, ἀλλὰ τοῦτο θεομαχίᾳ κρίνεται ἂν ἀγχιθυρον. Εἰστρέχοντες γὰρ καὶ εἰς αὐτοὺς ἐκάστους οἱ βάρβαροι, ἐποίουν πάνδεινα, καὶ ὅλα θεὸν ἐρεθίζουσιν εἰς ἄμυναν. Καὶ ὅσους μὲν ἱεροὺς ἀνδρας, τεωρακισμένους ὅσον ταῖς ἀγωνιέταις τῶν στολῶν, κατέκοπτον τοὺς πλείους εἰς θάνατον, τοὺς μὲν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἐνθέου βήματος, τοὺς δὲ καὶ ἐκτός, ὅποι τύχη εὐροίεν οἱ φονευταὶ ἐνοστάτας παρὰ Θεῶν· καὶ ὅσον δὲ λατῶν, οἱ τοῦ στόματος πλήρους ὄντος τοῦ « Κύριε, ἐλέησον » ἀπηρεάσαντο τὰς κεφαλὰς, ἐπανακρινόμενοι, τί τὸ « Κύριε, ἐλέησον, » καὶ γελῶμενοι· αἱ δὲ κατὰ λυγείαν χρανθεῖσαι σιμναὶ γυναῖκες ἐν τοῖς ἱεροῖς, καὶ εἰς ἀγείαν ἐπηρεασθεῖσαι, ἰδοὺ εἰσι, καὶ πρεσβεύεωσαν κατὰ τῶν αἰτίων, αἱ ὑπὸ γάμου ζυγῶν, αἱ δὲ παρθενίαν ἀνετοί, αἱ νύμφαι τοῦ Θεοῦ. Καὶ μὴ μὲν ἓνα τινὰ συγχρωσθῆναι, εἴη ἂν μείδῳ τι κακόν· αἱ δ' ἐν τοιούτοις κοιναί, καθά τις ἂν εἴποι, ἀμίδεις, οὐκ ἂν εὐροίεν κλαυθμὸν ἐπάξιον.

ρ'. Ἐχω καλὸν τι ἐνταῦθα τῶν βαρβάρων εἰπεῖν, ὅτι φονεύουσιν τοὺς ἐν τοῖς ἱεροῖς ἐπιβαλόμενοι τινες, ἀπέστειρον αὐτοὺς ἔξω γῶν, καὶ οὕτω καθήρουν, τῷ ζῆν μετριάζοντες τὸ κακόν.

ρα'. Οἱ δὲ τοῖς θεοῖς ἐσυβρίζοντες, καὶ τὰ μὲν τῶν σεβασμῶν τυπωμάτων κατασχίζοντες, ὅσα μὴδὲν τι γλαφυρὸν ἐκ τιμίας ὕλης εἶχον, τὰ δὲ φιλοῦντες τοῦ κατ' αὐτὰ κόσμου μετὰ πληγῶν, οὕτε ταῦτα δρᾶν διεγνωσμένοι, ἐχώρουν εἰς εὐφημον ἡμέτεραν μνήμην· καὶ νῦν δὲ εἰς νοῦν ἐλθόντες ἡμῖν ἀποπτύονται. Καὶ πῶς γὰρ ἂν τις γυμνοῦσθαι ἀνθρώπους ἐπ' ἐκκλησίας μαθῶν καὶ ἀγνόησιν, ἀνάσχοι· ἂν μὴ οὐ χόλω διαβραγῆναι, γύμνωσιν χειμηλίω θελῶν ἐγγυακῶς; Ὁ Θεοῦ ἀνεξικακίας! εἰ βάρβαρον ἀνδρα κατὰ τῆς ἱερᾶς καὶ φοικτῆς τραπέζης ἀναπηδῆσαντα, καὶ ἐκκαλύψαντα τὴν αἰδῶ, καὶ ἐνουροῦντα εἰς ἀκοντισμὸν, ἀρῆκε ζῆν, ἀνεχόμενος. Ὁ σταυροῦ τίμιος, τὸ ἡμέτερον κράτος, ὅσοις καὶ ὁμῶν οἱ μισροὶ ἐνέπαιξαν! καὶ ἡ θεῖα δύναμις ἀτρεμοῦσα οὐκ ἔσθ' ὅπως οὐκ ἐξεγερθῆσεται.

ρβ'. Τί ἂν τις ἐνταῦθα ἐκθεῖη καὶ ταύτην μαρτίαν, ὡς τοῖς μὲν ἐξ ὕλου ἐκκλησιαστικοῖς λαμπτήρῳσιν ἐνεθόρουν οἱ ἀσύντακτοι, ὅσα καὶ οὐράναις, εἰποὶ ἂν ἡ τραγῳδία· τοῖς δὲ τῶν οὐρῶν δοχεῖοις ὅσα καὶ ποτηρίοις ἐκέχρητο; Ὅ γὰρ καὶ κατὰ φρεάτων ἀφέντες προρῥέειν τὸν τοῦ αὐτοῦ ἀσχοῦ προύχοντα πόδα, εἶτα ὕδρουόμενοι, ἐπινον τοῦ μiasμοῦ, καὶ τοῦτο πάλιν καὶ πάλιν, καὶ εἰσαεὶ κύκλον τοῦτον ἐλίττοντες ἀσελγῆ.

ργ'. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν εἴη ἂν καὶ γελοῖον, παραβριφὲν εἰρημῇ τινι καὶ αὐτῷ. Ἄ δὲ ἀνόπιν συγγεγραφαται, ἀλλ' ἐκεῖνα μυστὰ προκαλοῦνται δάκρυα·

ὁποίον καὶ ἐπὶ τοῦ μυροβλύτου, οὗ τῷ τάφῳ ἔμπε-
 ταικότας μετὰ κελύκων οἱ τοιοῦτων εἰς ποινὴν
 ἔξιαι, τὸν τε πᾶριξ ἐπιπολάζοντα κόσμον ἐξ ἀργύρου
 κατέκοψαν, καὶ τὸν ἔπερ κεφαλῆς δὲ περιελόντο
 χρίσεις στέφανον, καὶ μὴν καὶ τὸν ἕτερον ἀπήγαγον
 τὸν ποδοῦν· ἵνα τάχα τὸ ποδῶδες τῆς ἐξ ἑκείνου
 δίκης ἐκκλίναςιν. Κἀν ἐξέπραξαν ἄς ἐπὶ πᾶν, εἰ μὴ
 τὸ θεῖον ἀντίδη, καὶ ταχὺ ὁδηγήσαν τοὺς κρείττο-
 νας ἐν γὰρ τοῖς βαρβάροις, εἰς κωλύμην καταπέτασε
 τοῦ κακοῦ. Εὐνοῦχος γὰρ τοῦ ῥηγός, ἀμιρὰς τὴν
 ἀξίαν, πράττειν ὄξως καὶ θερμῶς, ὅς, φόβον βαθὺν
 καταπέμπειν, ὡς ἂν ἀγχιος προσενεχθείη, ἐπιπικρὸς
 εἰσελάσας, ὡς οὐκ ἂν τις ἑλπίσει, ἕως εἰς βαθὺ τοῦ
 θεοῦ ναοῦ, ὡς μὲν οἱ πολλοὶ ἐνόμισαν, διὰ περι-
 φρόνησιν καὶ αὐτὰς κατ' ἑκείνον (ὅς ἐν τῇ τῆς μη-
 τροπόλεως καθολικῆς καθιεπεύσας, τὸν τε ἱερὸν ἀπέ-
 θλιβε συγκατενεχθείς θραυσθέντα, καὶ αὐτὸς οὐκ εὖ
 ἀπήλλαξεν, ἀληθῶς δὲ κατὰ προμήθειαν· ἵνα καὶ
 ῥῆσον οὕτω διὰ τῆς πυκνότητος τοῦ λαοῦ παρεισθῆναι
 φευγόντων ἐκείτων, συμπατηθῆναι τῷ ἱερῷ, καὶ
 ἀποπτῶς δὲ ὡν βλέπει τότε καὶ ἀνεπιλέπει τοὺς κα-
 κουργοῦντας, καὶ οὕτως αὐτοὺς ἀμύνοιτο)· εἰσδρα-
 μῶν γοῦν ὁ εὐνοῦχος οὕτω μετ' εὐγενοῦς ἱεροῦ,
 καὶ τὴν μετὰ χεῖρα σιδηρᾶν κορύνην κατάγων,
 συνεπιλαμβανομένων ἅμα καὶ τῶν ἐπεπομένων θα-
 ραπόντων, οἱ καὶ αὐτοὶ σφοδροὶ δρῶν ἦσαν, φόνους
 τε πολλοὺς ἐκώλυσε καὶ γυμνώσεις ἀνδρῶν τε καὶ
 γυναικῶν· ἃ δὲ ἐτέρωθεν κωλυθῆναι οὐκ ἔσχε· καὶ
 τοὺς ἐπιβούλους δὲ τοῦ ἁγίου τάφου ἀπήγαγεν, ὡς
 οὐκ ἂν ἑκείνοι ἤθελον, κερήσαντας μύνα (μυρία
 δὲ ἦσαν ἑκατὶ), ὅσα πρὸ αὐτοῦ κατέσπασαν φθά-
 σαντας. Καὶ φόνους μὲν τοὺς ἐκεῖ κατέχευεν ὁ ἀρ-
 χων· τοῦ δὲ πνιγμοῦ τῶν φευγόντων ἐν τῷ ναῷ οὐκ
 ἦν ἐπίσχεσις· ἀλλ' ὥσπερ ἐν ταῖς ἄλλαις καθολι-
 καῖς, οὕτω καὶ ταύτῃ οὐκ ἕλληγ μοίρα τοὺς ζῶντας
 ὁ πνιγμὸς ἐδικαίωσεν, ὅν ὁ ἀριθμὸς ἐρίζοι ἂν πρὸς
 τοὺς ἐπ' ἀκροπόλεως πεπνιγμένους, ὡς ἡ ἀρχὴ τοῦ
 λόγου συνέγραψε.

ρδ'. Τί ἂν λέγοιμι τοὺς τῶν τεγῶν οἰκῶν ἀνω-
 θεν καθαλλυμένους ἐπὶ μελέτῃ θανάτου, ὅτε τὸ μέγα
 κακὸν καὶ αὐτοὺς περιεστοίχιζεν; Οἱ πεπερῶσθαι
 εἰς αἰθέρα μὴ ἔχοντες, οὐπερ ἐφίεντο ἂν, τὸ τῶν
 βαρῶν ἵπασχον, καὶ ἐλάκουν εἰς θάνατον, ἐκ με-
 τεώρου κατασκήπτοντες. Τί δὲ τοὺς κατὰ φρεάτων
 ὡσεὶ καὶ τινος κωκυτοῦ καὶ ἀχεροντίου ὕδατος βυ-
 θιζομένους; ἀνδρας τε καὶ γυναῖκας; τοὺς μὲν φόβῳ
 τοῦ μὴ ἄνω πεσεῖν θανάτῳ; τὰς δὲ καὶ κατὰ σεμνό-
 τητα. Καινὸν δὲ οὐδὲν οὐδὲ ἡ τοιαύτη ἔμπρωσις τε
 : αἱ κατὰπτωσις παρ' ἀνθρώποις, οἱ μὴ μόνον πέτρας
 εὐχοντο ἂν ραγῆναι εἰς ὑποδοχὴν αὐτοῖς, καὶ βου-
 νοῦς εἰς κρῦψιν κατακυλισθῆναι, καὶ οὐρανὸν δὲ αὐ-
 τὸν ἐπικαταπεσεῖν· ἀλλὰ που καὶ χάος καὶ τάρταρον
 ἐφαντάζοντο εἰς κατάδυσιν καὶ βλου κατάδυσιν. Τὸ
 γὰρ καθ' ἱστορίαν βάρβαρον, καὶ οἱ κρημνοὶ μικρὰ
 καὶ αὐτὰ ἦσαν τοῖς ἀφαντωθῆναι θέλουσιν.

ρε'. Ὁ μοι καὶ τῶν λίθων, ὡσπερ ἐπαφιέμενοι τοῖς
 τοιοῦτοις πρὸς τῶν βαρβάρων, ἀναυτεῖν οὐκ ἀφίε-
 σαν, ἀλλ' ἐπιπυμάζοντες κατεχώννυσον τοὺς ἐλεει-
 νούς. Οὐαὶ τότε καὶ ὅσαι κατὰ γαστέρων εἶχον, ἄς

PATROL. GR. CXXXVI.

A hoc quod ad Myroblytam spectat, cuius cum sepu-
 crum securibus percussissent, qui ipsi istam ponam
 merabantur, ornamentum argenteum quod circum-
 dabat illud præciderunt, coronamque auream quas
 caput ejus cingebat detraxerunt, simul et alia pedes
 ejus cingentes, fortasse ut promptam sancti vindic-
 tam effugerent. Sic ubique egissent nisi Providen-
 tia obvemisset, adhibensque brevi viros meliores e
 medio Barbarorum ad impediendum malum præsto
 fuisset. Eunuchus enim regis, amere dignitate or-
 natus, ad actum promptus ac servidus, terrorem
 maximum incutere valens, agrestis aspectus causa,
 equo sedens irruerat, nemine exspectante, usque
 ad intimam partem templi divini, juxta quod multi
 crederunt, per contemptum (equitans per me-
 tropolis cathedralem equum suum emiserat quam
 velocissime, nec cohibuit, equidem prudentis
 causa, ut sic per frequentiam populi facilius
 penetraret, unoquoque fugiente, ne equo con-
 culcicaretur, illeque invisibilis videre posset spo-
 liatores sicque illos punire); currens ergo eunu-
 chus ita equo strenuo insidens, manumque ferream
 clavam tenens, simul auxiliantibus ministris qui
 illum comitabantur, quique fortissimi erant in
 agendo, cædes cohibuit multas ac spoliaciones viro-
 rum ac mulierum; quæ vero impedire alias non
 potuit. Fures sepulcri sancti fugavit, modo qui
 non eis placuit, asportantes tantum (et quidem
 multa) quæ ante adventum illius rapuerant. Cæ-
 des ibi quidem hominum hic cohibuit; et fugien-
 tium in templo suffocationem non erat qui impe-
 dire posset; sed quemadmodum in aliis coetibus,
 sic et in isto non paucos viventes ad mortem damna-
 vit turba, quorum numerus certabat cum numero
 eorum qui suffocati fuerant in arce, ut in principio
 libri hujus dictum est.

104. Quid dicam de his qui e tectis domorum
 præ mortis metu in tanto periculo prosiliebant?
 Qui in aerem volare non valentes, sicut voluissent,
 ex pondere corporis patiebantur, mortis
 sonitum dabant, ex alto decedentes. Quid de illis
 qui in puteis velut in aquis prisce illius Coeyti et
 Acherontis se immergebant viri ac mulieres;
 illi timore casus mortalis, hæc autem verocunditiæ
 causa? Nec saltus nec casus aliquid novi erant ulli
 modo hominibus, qui non solum jactabant elisuros
 petras super quas caderent, e saxis dilapsuros in
 abyssos, ac usque ad cælum casuros; sed pacem
 chaos et tartarum se offerebant ut receptaculum et
 ad solutionem vitæ. Nam juxta historiam bar-
 thrum et abissi parva erant his qui se invisibiles
 facere volebant.

105. Heu! quid de lapidibus qui missi adversus
 illos a Barbaris, non sinebant eos nutare, sed obte-
 gentes eos miserabiliter sepeliebant. Væ tunc his que
 uterum gestabant, quas in fuga detinebat charum.

juxta naturam onus, ex debilitate subito dejiciebantur in infernum, prævenientes mortem ex gladio. Non vero minus erat tristis sors matrum, quas in fuga comitabantur pueruli: sæpe enim ab invicem separabantur: periculo enim instante, matres antecedeabant, at hoc infeliciter quidem ac infortunate. Nam cum adverterent, jam non adbrerere sibi charos suos, sed æmulatores Herodis contra petras elidentes eos; vel cadebant et ipsæ in manus eorum qui eas apprehendebant, exsecrantes ne in amorem eorum inciderent, ejulabant, e contra, per omnem viam qua pueri incesserant. Patres quoque fugiebant retro relinquentes pueros matribus orbos. Hi autem clamabant salutis causa, illi vero non advertentes currebant, naturaque frustra clamabat. Si illi æquabant cursu, quod in se erat quidem faciebant, genitor vero idem erat, amore naturali timore mortis juxta pedes superato. Si autem pater de vita sua curabat, illi prostrati conculcatique, peribant in cervis cadaverum. Sic animalia domestica lupis accurrentibus cito relinquunt parvulos suos, ac fugiunt; lupus autem nulli scit parcere.

106. Hic ego gemo, in memoriam revocans, quomodo fugimus nos omnes sicut oves occisionis, nullo pastore defendente, nec mercenario. Felices ii quorum nihil morabatur fugam. Nunc vero plerique in ora luporum parumper dilapsi sumus. Cædes hæc innumeræ, quæ hanc urbem florentem et ab incolis bonæ frugis habitata depopulatæ sunt. Qui vario modo sic perierunt septem millia superarunt, adeo persecutores eorum ictus suos potenti solertia dirigebant, numeratis ex Bulgaris peditibus militibusque exercitus. Barbari vero, qui alias fuerant operati, quinque millia numeraverunt mortuorum, illis non annumeratis qui suffocati fuerant, vel in domibus suis perierant, sed iis tantam numeratis quos sol ictibus ipsorum expositos ostenderat.

107. Ecce hic quod remordebit cor hominum misericordiam, scilicet, eos qui jacebant in viis atque in acropoli animalibus brutis miscentes Barbari cremabant, inhumanitati suæ hoc ultimum addentes. Cum primum illos hortati essemus ut inhumanarent cadavera ne hoc triste spectaculum adesset vaporesque pestilentes exhalarentur, hujusmodi se esse assuetos dicebant, hisque spectaculis et odoribus gaudere.

108. Cædes quidem raptusque violenti ac pleraque mala cessare visa sunt ex jussu comitum, ad meridiem diei, qua expugnata est civitas. Erat vero Sabbatum, quo fugæ locus non erat, quam ex Evangelio deprecaturi fuissent, sed tantæ urbis exitium. Quæ deinceps acciderunt nemo accurate dixerit. Ea vero quæ eligere potuimus, quod ea scribere potuerimus, gloriabimur. Omnes

A ἐν τῷ φεύγειν βαρύνων ὁ κατὰ φύσιν φίλιος φόβος, ἐξ ὀλιγηπείλης κατέρβριπτε συμποδίζων εἰς ἄβυσσον, φθανούσας τὸν διὰ ξιφῶν βλεθρον. Οὐκ ἐπὶ τούτων οὐκ ἔλαττον καὶ μητέρες, αἷς φευγούσας καὶ ἀπαλοὶ παῖδες συνέτρινον, καὶ τέως μὲν ὁμοῦ ἦσαν· ἐπισπέρχοντος δὲ τοῦ κακοῦ, ἐνίκων τὸν δρόμον αἱ μητέρες, δυστυχῶς γὰρ τοῦτο καὶ μάλα. Ἐπιστραφεῖσαι γὰρ, ἢ οὐκέτι· ἐβλεπον τοὺς ποθομένους, ἀνθαμίλλους Ἡρώδου δὴ τινε ψήφῳ περιπεπτωκότας· ἢ ἐπιπτον καὶ αὐταὶ πρὸς τῶν ἐπικαταλαμβανόντων, μισοῦμεναι, ὅτι μὴ ἐκαίνων πρὸς ἔρωτα ἐπιστρέφοντο, ἀλλ' ἐκλαίον τὸν ὑστατον ὀλίγον, ὃν ἔσπευον. Ἐφευγον καὶ πατέρες, νεογνὰ μητέρων ὀρφανὰ ὀπίσω ἀφιέντες. Καὶ αὐτὰ μὲν ὡς ἐπὶ σωτηρίᾳ ἐγὼντων· οἱ δὲ μὴ ἐπιστρεφόμενοι ἔθεον, καὶ ἡ φύσις ἐδόξα κενά. Εἰ δὲ καὶ ἐξέδραμον ἐκαίνα συμφύγειν, αὐτὰ μὲν ἐποίουν τὸ δυνατόν· ὁ δὲ γενέτωρ ἦν ὁ αὐτὸς, τοὺς πόδας τοῦ κατὰ θάνατον φόβου τῆν φυσικὴν ἐκινῶντος στοργῆν. Καὶ εἴπερ ὁ τεκνωσάμενος περιπαίησεται ζῶν, ἀλλ' αὐτὰ συμπατοῦμενα, καὶ πρὸς βίαν σκαρίζοντα, ἐξώλλυντο εἰς ἐπιθήκην τῶν κατ' ἀνδρας νεκρῶν. Οὕτω καὶ θρέμμα τραχὺ λύκων ἐπιτρεχόντων ἀφήσει τὰ οἰκία νεογλά, καὶ φεύγει· καὶ ὁ λύκος οὐκ οἶδεν οὐδεὶς φείδεσθαι.

ρς'. Κλαίω δ' ἐνταῦθα ἐγὼ, ἀναπολήσας εἰς νοῦν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἅπαντες οὕτως ἐφεύγομεν, ὅσα σφαγῆς πρόσβατα, οὐτε ποιμένος προμαχοῦντος, οὐτε μὴν μισθωτοῦ. Καὶ μακάριον, εἴπερ ἐφεύγομεν διὰ τέλους. Νῦν δὲ ἀλλὰ μικροῦ δέον οἱ πλείους τοῖς τῶν λύκων περιεπίπτομεν στόμασι. Μυρία δὴ ταῦτα πτώματα, καὶ ὅσα πόλιν ἀποκνεοῦν εὐφοροῦσαν ἦν ὅτε οἰκητόρων ἀγαθῶν. Καὶ μετροῖντο ἂν οἱ οὕτω πολυτρόπως πεσόντες ὑπὲρ χιλιάδας ἑπτὰ, ὡς οἱ περιελθόντες ἱστοχάσαντο πρὸς δυνατὴν ἀκρίθειαν, σὺν γὰρ τοῖς ἐκ Βουλγάρων πεσούσιν, καὶ ὅσοι τοῦ στρατιωτικοῦ συνέπεσον. Οἱ δὲ βάρβαροι περιεργασάμενοι ἄλλως, εἰς πέντε χιλιάδας ἠρίθμησαν τὸ κακὸν, μῆτε τοὺς πεπνιγμένους συγκεφαλαιωσάμενοι τούτοις, μῆτε δηλαδὴ τοὺς ἐπ' οἶκων πεσόντας, ἀλλὰ μόνους ἀριθμῶν δεδωκότας, ὅσους αὐτοῖς ἐκθέτους κειμένους ἦλιος ἔφηγεν.

ρζ'. Ἐνταῦθα δάκοι ἂν καρδίαν ἀνδρὸς φιλοίκτου καὶ ὅτι τοὺς κειμένους ἐν τε ταῖς ἀμφοῖς καὶ ἐν τῇ ἀκροπόλει ἀλόγους ζῶντας ἀναμυγνύντες, κατέκαιον οἱ ἐχθροὶ τὸ μισάνθρωπον, ὅψε καὶ τοῦτο δράσαντες. Τὰ πρῶτα γὰρ ὅψ' ἡμῶν παρακαλούμενοι καταχῶσαι τοὺς νεκρούς, μὴ καὶ θεὰ δυσπρόσωπος ἐκκείνται, καὶ ἀποφοράς δὲ νοσερὰς ἀτμίωσιν, ἐθάδες τοιούτων αὐτοὶ ἔφασαν εἶναι, καὶ χαίρειν τοιαύταις θεαῖς τε καὶ ὀδμαῖς.

ρη'. Οἱ μὲν δὴ πολλοὶ φόνοι, καὶ αἱ σφοδραὶ ἀρπαγαὶ, καὶ τὰ πλείω κακὰ δοκοῖεν ἂν λῆξαι μετὰ μεσημβρίαν τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἡ ἄλωσις, ἐξ ἐπιτάγματος τῶν κομήτων. Ἦν δὲ Σάββατον, οὐ φυγὴν ἔχον, ἣν εὐαγγελικῶς ἀπέυξαιτ' ἂν τις, ἀλλὰ τριλικαύτης πόλεως βλεθρον. Τὰ δὲ ἐνταῦθεν οὐκ ἂν μὲν τις φράσαι, ὡς μηδὲν τι ἐλλείπει. Ὅσα δὲ ἔστιν ἐπιλέξασθαι, αὐχρῶμεν ἂν καὶ αὐτοὶ ἱκανοὶ

ἔσσεσθαι ἀπογράφασθαι. Πάντες οἱ ἐξω ἱππότες, καὶ αἱ ναύαρχοι δὲ, ἀκολούθως δὲ καὶ οἱ ἀμφ' αὐτούς, ἀνακαθήραντες ἤδη τὰ σφίσι φοβερά, καὶ μισήσαντες εἰς πλέον αἰθριοκοιταίν, ἐπλησαν ἀδειῶ; τῆς οἰκήσεως τῆς πόλεως· τὰς μὲν μείζους κατὰ κεφαλὰς, καὶ ὅσοι περὶ αὐτάς· τὰς δὲ ἐλάττους κατὰ τινὰς Πλας ἐτέρας, ὅσαις ἦν σύμμετρον τὸ κατάλυμα. Καὶ τὸ ἐντεῦθεν αὐτοὶ μὲν ἦσαν οἰκων εἰσω· τὸ δὲ πολιτικῶν ἄπαν σύστημα ἐπλάζετο, ἐν οἷς καὶ ἡμεῖς. Καὶ τὸ μὲν βάρβαρον ἐνέμετο τὰς ἐκ' οἰκων ἐνθέσεις· οἱ δὲ οἰκοδεσπότες ἀπαλήλναντο, καὶ περιμενόστων ὕδα κάχει, πεινῶντες, διψῶντες, ριγούντες, ὅτι καὶ γυμνοί. Καὶ εἶθε μὲν γυμνοί, ὡς ἂν που καὶ ἐλεοῖντο ἐκ τῶν γυμνωσάντων· νῦν δὲ σοφίζόμενοι τὴν ἐνδυσιν, διὰ τὸ ἄλλως κατ' ὄψιν αἰσχρὸν, οὐκ εἶχον εἶσον, οἷα τῆς ἀνάγκης ἐκάστῳ, εἰ καὶ ἐναλλόν, ἀλλ' οὖν τινὰ στολὴν ἀφοσιούσης· ὅποιαν ἰδῶν ὁ μὲν ἐξω κένθους, γελᾶσαι ἂν διὰ τὸ σκηνηκώτερον, ὁ δὲ συγγεγευμένος τοῦ πάθους οὐκ ἂν ὀκνήσει μὴ ἐκθανεῖν λυπούμενος. Ἐτρύπησέ τις ψίαθον, καὶ περιβαλόμενος, ἐκρυπτε μόγις τὴν προσθαίμων αἰσχύνην. Καὶ ἡγάπα οὕτω καλυψόμενος, εὐδαίμων αὐτὸς τῆ πρὸς ἐτέρους παραβολῇ, ὅσοι τὸ κατὰ χεῖρα θέναρ καὶ τὰ δάκτυλα καθὰ τὴ παραπέτασμα προθέμενοι, καὶ κρύπτοντες, ἄπειρ ἐχρήν, ἤρκοῦντο, μὴ ἔχοντες ὅ τι πλέον δράσους. Καὶ ἦν μὲν καὶ αὐτὸ οὐ θέας ἔξιον. Εἰ δὲ καὶ γυναῖκες τοῦ πάθους ἐκοινωνῶν τούτου, τί δὴ ἐλαμπεν ἥλιος, ὡς καὶ τοιαῦτα καθορᾶν;

ρθ'. Ἄλλ' αὐτὸς μὲν εἶχεν ἄλλως ἐνδείκνυσθαι τι καλόν, ἐκτρέπων τοὺς αὐταῖς ἐνυδρίζοντας. Ὁ δὲ ἐπιὼν ἔσπερος πάνδεινα ἐποίησε, σκότον προβαλλόμενος εἰς ἀποκρυφὴν καὶ ἀναΐδειαν. Ἡ μὲν γὰρ ἡμέρα εἶχε τι σῶφρον δέει τῶν ὑπερχόντων· ἡ δὲ νύξ ἐπαρρησιαζέε τὰ μὴ ὄσια. Ἦν τις τότε, καὶ ὁ βράχος εὐρηκῶς παρῆρμιμένον που ἀποκαθημένης τυχὴν ἢ καὶ ἄλλοιον, ὅποιοις πολλοῖς οἱ λεωφόροι κατέστρωνται, καὶ συχνὰ τοιαῦτα συγκεκρουκῶς εἰς βραφὴν, ὡς εἶχε, καὶ λεντίον τρόπον συσκευασάμενος, ἄκων ἤθελε τὴν ἀσυνήθη πιστολὴν. Ἄλλοι συνθέματα ἐρεᾶ μαδῶντα ἐξευρίσκοντες, καὶ ἐναπτόμενοι, κοιλίαν μὲν καὶ βράχιν καὶ τὰ κατωτέρω ἔσκεπον σχολῶν σαθρᾶ καὶ βυκαρᾶ, τῇ ἐκ φιλύρας, ἢ τοιοῦδὲ τινος περιζωσάμενοι, τὰ δὲ λοιπὰ ἐν χροῦ κατ' αὐτὴν σάρκα τῷ ἀέρι γινόμενοι. Ἰματισμένον δὲ τινὰ ἰδεῖν τὸ δλον ὁμοιον ἦν ὡς εἰ καὶ βῆγα εἶδεν, ἢ ἄλλον ἐνδρα λαμπρότητος. Πόρναις μόναίς ἐνέλαμπε κάλλος ἱματισμοῦ, αἱ τοῖ; λεροῖς πεπλώμασιν ἡγλαίζοντο, εὐπάρυφοι τοῖς μαροῖς ἐρασταῖς παρομαρτοῦσαι, καὶ βλεπόντων ἡμῶν παρῆρσιζόμεναι τὴν ἀμαρτίαν, καὶ συγκαταχρερύουσαι, ὡ κἀνταῦθα θείας ἀνοχῆς! Αἱ δὲ κεφαλαὶ τοῖς μὲν πλειοσιν ἦσαν ἀκατακάλυπτοι, τῶν Λατίνων οὕτω σκευωρησάντων, ὡς ἂν ἔχοιμεν τὸ ἐμόστολον.

ρδ'. Καὶ τοῦτο μὲν οἱ δυνάμενοι ἐπασχον. Ὅσοις δὲ τὰ τῆς κεφαλῆς οὐκ εἶχεν ἀπαθῶς, ἀλλ' ἔδει κατακεκαλύφθαι αὐτάς ἵα τὸ ἐβῆστον, ἀλλ' αὐτοῦ; βλάπην τις παντοῖος ἂν τὴν λύπην γένοιτο, τῇ πκ-

A equites qui erant extra muros, ducesque classis, omnesque qui eos comitabantur, jam de omni periculo securi, nolentesque diutius sub dio manere, fiducialiter domos urbis impleverunt; majores certo militum numero, minores vero reliquis aliorum agminum, modo quo hospitium hospitibus accommodaretur; deinceps habitaverunt intra domos. Omnis vero administratio civitatis dissoluta erat, cujus nos eramus. Barbari domibus tributum constituerant; domini vero earum expulsi fuerant; hic et illic errantes, fame, siti cruciati, horrentes prae nuditate. Et utinam fuissent nudi, ut forte nudantes ipsos commovere potuissent! nunc vero, indumento novi generis invento, quod alias visu turpe est, non commoti sunt quamdam tunicam relinquendo, quam necessitas unicuique donaverat, licet unicam. Qui eam videbat, medium lugeret, ridebat e contra eo quod magis scenicum esset; qui vero passionis particeps fuerat, non haesitabat timore mortis. Storem aliquis perforabat, circumdansque vix antierius pudendum circumtegebat. Postquam ita circumtegerat sibi videbatur esse beatus prae caeteris, qui, volam manus ac digitos velut quoddam velum proponentes abscondentesque quod erat abscondendum, sufficere existimabant, non habentes unde amplius facerent. Hoc quidem erat visu miserabile. Si etiam mulieres passae fuerunt, quid sol illuxit ut haec contemplaretur?

109. At illi saltem hoc referendum boni quod qui illis insultabant averteret. Vesper vero sequens gravissima attulit, tenebras projiciens ut omnia absconderentur omnisque pudor abesset. Dies enim prudentiam aliquam imponebat ob metum dominantium, dum nox sacrilega esset et sanctitatis contemptrix. Quidam ubi pannum laceratum aut simile quid, ut videre est in viis publicis, invenisset, partes laceras summa cura consutas in lintel formam mutabat et sic vestem insolitam vel contra voluntatem induerat. Alii pannos laneos humidos cum invenirent, consuebant, velabantque ventrem, renes ac partes inferiores fune villi ac debili, ex tiliae cortice facta, vel quodam alio praecingentes, alias vero partes corporis nudas, aeri expositas, habentes. Cui vestimentum integrum, is ut rex vel alius vir insignis habebatur. Meretrices solae splendore vestimentorum fulgebant, sacris velaminibus exsplendescentes; purpuratae impuris amatoribus jungebantur, ac sub oculis nostris peccatum audebant chorosque ducere. O quanta tunc patientia Dei! capita vero plerorumque equidem nudata erant, Latinis id agentibus ut eodem modo vestiti essemus.

110. Hoc vero patiebantur qui potestatem habebant. Eos autem qui capite dolebant et propter malam valetudinem illud contegere debebant, si quis conspexit, summo maerore affectus et ob va-

ria, quæ vidit, veluti stupore correptus est. Nam fortunatissimi quique, ubi pileum commodum capiti imponendi facultas dabatur, heatissimi sibi videbantur, dum plerique cæteri ejusmodi tegumenta ex junco, arundine, calamo conficere satagebant, eaque camisiarum ad instar desuper perforata portabant. Et usu quidem omnia terebantur, sive barbarorum mores redolebant, sive artis vestigia exhibebant, pili sic perforati ut infundibulum pro signo symbolico erant.

111. His erant omnes induti vestimentis, quorum in multis fulgebant, quasi lapides purpurei, plagæ purpuratæ ex sanguine eorum effuso; spectaculum visu miserabile; primum quidem cum umbræ ex inferis irruere viderentur, secundum vero, eo quod non jam characteres naturales habebant, seu quod intus undique currebant, seu quod effuissent hunc pretiosum liquorem quo florescat rubia. Labor erat ergo cognoscere in illis quem maxime diligebas, unusquisque unumquemque interrogabat quis forte esset, eo quod omnes eodem colore essent atque in nullo differentes.

112. Ite in ecclesias ibique omnes inspicite atque interrogate, quis scilicet inter eos esset dives, vel pauper et his similia. At quis sacerdos est? quis lector est? quis ex populo? Omnibus enim una imago, eademque forma, ac nisi quis ex aliis respondisset, in sanctuarium intrasset, preces effusus, et aliquis in templum intrans ascendisset psallendi causa, nulla horum et laicorum erat distinctio; hi omnes aliquid grave ostendebant, licet alias tristius. Solutis enim calcis omnes sanctæ domus crepidæ evaserant.

113. Inspiciendum cibos uniuscujusque, ut agnoscat: quod nihil a contribulibus acciperent, omnibus eadem fame cruciatis. Pauci ex Latinis obolos quosdam apud se habebant, unde parce vivebant. Plerique vero ex his diabolium appellabant mendicantem (hoc est apud illos in medio positum) convicia dabant velut panem et insuper pugnum pro condimento. Misericordia sic quidem difficillima erat excepto Myroblyta qui, ut supra scriptum est, omnes cives urbis nutrierat quantum erat necessarium. Si quis, ut mos est, pretium pro cibis offerret, heu quam barbara inhumanitas! Judæo enim ac Armenio quos finitima Crania et Zemenicus nutriunt veliebantur tantum quantum decebat, atque etiam aliquid amplius, captivo vero civi minimum, si quando ad illum reversum sit. Panis frustulum curvatum in annuli formam tantum quantum pollex indexque circumscribere possent tribus æneis stateribus miserabili civi vendebant, vix oholo uno taxatum.

114. De Armeniis loquendo, efferboerunt interiora mea in mentem revocantis quæ mala illis

κίλια τῶν βλεπομένων συμπεριαιγόμενος. Πλον μὲν γὰρ ἀσκητῶν περιτεθεισθαι, οἱ εὐτυχέστατοι καταπλούτου· τῶν δ' Ἑλλων οἱ πλείους ψιθῶν πλέγματα ἢ σχοίνων ἢ καλάμης ἐσχιδιάζον εἰς τοιαύτην σκέπην, τὰ πολλὰ καὶ διατετρημένα τὴν κορυφήν κατὰ καπνοδόκην. Τὰ μὲν ἰδρῶτο καταδοκασαμένου, τὰ δὲ καὶ κατὰ βαρβαρικὸν ἄθυρμα, οὐκ ὀλίγα δὲ καὶ πρὸς τέχνην, ἵνα διὰ τοῦ τρήματος ὁ πῖλος, οἷα καὶ τις χώνη τοῖς θυφῶσιν, ἐνερεύγηται συμβολήν.

ρια'. Καὶ ἦσαν οἱ πάντες ἐκ τῶν τοιούτων στολισμάτων, ὧν πολλοῖς ἐνέλαμπον ὡς οἷα τινες πορφύρεοι λίθοι κληγαὶ πορφύρουσαι τῷ ἐξ αἵματος λύθρῳ, θέαμα καὶ δυσπρόσοπτον καὶ δυσεἰκαττον· τὸ μὲν, οἷς ἐκ νερτέρων ἦκειν ἐδόκουν σκιαί τινες ἀίσσουσαι, τὸ δ' ὅτι τοὺς κατὰ φύσιν χαρακτηρισ οὐκέτι εἶχον, διὰ τὸ ἔνδον που ἀναχωρῆσαι ἢ καὶ τέλειον ἐκλιπεῖν τὸν φλιον χυμὸν, δι' οὐπερ ἐξαυθεὶ τὸ ἐρύθημα. Ἦν οὖν ἔργον γνωρίσαι καὶ τὸν πάνυ ἐν τούτοις φλιτῶτον· καὶ ἕκαστος ἀνηρώτα ἕκαστον, ὅστις ποτ' ἀγ καὶ εἴη, διὰ τὸ κατὰ χρόαν πάντων ὁμοειδῆς, καὶ διάφορον κατ' οὐδέν.

ριβ'. Ἰτέον ἐπὶ τὰς ἐκκλησίας, καὶ θεωρητέον τοὺς τοιούτους καὶ ἐκεῖ, καὶ ἐρωτητέον, τίς ἄρα ἐν τούτοις ὁ πλούσιος, ἢ πίνης, καὶ ὅσα τοιοῦτα. Ἄλλὰ τίς μὲν ἱεραταί; τίς δὲ ἐπὶ τοῦ ἀναγινώσκειν ἱερί; τίς δὲ τοῦ λαοῦ εἶναι εἰληγε; Πάντες γὰρ εἶδος ἓν, καὶ μορφή ἡ αὐτή, κἂν εἰ μὴ τις ἀποκριθεὶς τῶν ἄλλων, τὸ ἱερὸν εἰσελθεῖν βῆμα, στησόμενος εἰς εὐχὰς, καὶ τις ἄλλος εἰς τὸν ἱερὸν ἀνέλθει ὀκρίθαντα ψαλμοῦ χάριν, οὐκ ἦν διάκρισις τούτων τε καὶ τῶν τοῦ λαοῦ. Εἶχον δὲ τι πάντες οὗτοι σεμνόν, εἰ καὶ ἄλλως λυπηρόν. Δελυμένοι γὰρ ἐκ τῶν ποδῶν πάντες τὰ ὑποδήματα, τῶν τοῦ ἀγίου οἴκου κρηπίδων ἐγίνοντο.

ριγ'. Σκοπητέον καὶ τὰς ἐκάστων τροφὰς, καὶ γνωστέον, ὡς ἐκ τῶν συμφορῶν μὲν οὐκ ἦν ὁ τι καὶ λάθοιεν, πάντων ἐξ Ἰσου πεινῶντων. Τῶν δὲ Λατίνων ὀλίγοι μὲν τινες ἐχρηρῶν ὀβολοὺς τοὺς παρὰ σφίσι, ὅθεν ἦν γλισχρως ἀποζῆν· οἱ δὲ πλείους διάβολον ἐπικαλοῦντες τὸν ἐπαιτούντα (τοῦτο δὲ τὸ παρ' αὐτοῖς εὐχορῆγητον), ὕβρεις ἐδίδουν ὡσεὶ καὶ ψωμὸν, καὶ κόνδυλον ἕψον ἐπ' αὐταῖς. Καὶ ὁ Ἐλεος μὲν οὕτως ἦν δυσεύρετος διότι γε τῶν ἐκ τοῦ Μυροβλύτου, ὅς, καθὰ καὶ προῦργραπται, πάντα τοὺς πολίτας ἔθρεψεν, εἰς ὅσον ἐχρῆν. Εἰ δὲ τις καὶ εὐπορηκῶς ποθεν ἐθέλοι τιμήματος πορίσασθαι τὸ τρέφον, βαθαὶ τῆς βαρβαρικῆς ἀπανθρωπίας! Ἰουδαίῳ μὲν γὰρ καὶ Ἀρμενίῳ, οὐς ἡ ἀγγιτέρωμον Κρανία καὶ ὁ Ζεμενικός φέρουσιν, ἐπεμέτρει, ἐς ὅσον τε καθῆκον ἦν, καὶ τι καὶ εἰς ὑπέρμετρον· ἐαλωκότι δὲ πολίτῃ ἐλάχιστον, εἰ που καὶ ἐπιστραφεῖη αὐτοῦ. Ἀρτίδιον γοῦν περιγηγμένον ὡς εἰς κρίκον, ὅσον ἂν ἀντίχειρ καὶ λιχανὸς διαγράφαιεν, τριῶν χαλκῶν στατήρων ἀπεδίδου τῷ ἑλεεινῷ πολίτῃ, μάλιστα ὀβολοῦ ἀξιούμενον.

ριδ'. Ἄλλ' ἄμψ ὑπεκρουσάμην Ἀρμενίους, καὶ ζέειν ἐπὶ τὸν περικάρδιον, ἐνοησάμενος, ὅποια κα-

καὶ καὶ αὐτοὺς ὁ βράσκανος δαίμων ἡμῖν προσέθετο, ἄ
 ἔξω μὲν πρὸ τῆς ἀλώσεως ἐν δυνάσει τοὺς πολεμίους, καὶ θερμότερους ἐκείνων εἰς τὰ καθ' ἡμῶν ἀποδει-
 κνυμένους κακὰ, ἐν ἐφόδοις, ἐν λόχοις, ἐν προδόσις
 ταῖς εἰς λείαν, ἐν μηχαναῖς, ἐν ἐκφάνσεσι τῶν λαν-
 θανόντων· ἔσω δὲ δεσπίζοντας ἡμῶν καὶ αὐτοὺς,
 ἀπειλομένους, ἐπιτάσσοντας, ἀποστεροῦντας, τύπτον-
 τας, ἄγχοντας τοὺς ὠνίσις. Ἀρτίσκειν γὰρ παλάμη
 περιληπτὸν, ὃν ὀβολοὺ ἂν τις τιμῆσαιτο, πολλοὺ αὐ-
 τοὶ ἔσταθμῶντο, καὶ Λατινικῶς καὶ αὐτοὶ ἡμεῖς
 ἀπέπνιγον. Καὶ ἀπολώλαμεν ἂν τινικαῦτα, εἰ μὴ
 τὴν ὀπώραν κατ' ἄμμον πληθύνας ὁ θεὸς (ἐν αἷς καὶ
 τὰς σταφυλάς, ὡς ἄλλων κεκοπιακώτων ἕτεροι ἔδρε-
 πον, εἰς τοὺς κόπους ἐκείνων εἰσρχόμενοι), ἔθρε-
 ψε καὶ ἡμεῖς. Μὴ γὰρ ἐπὶ τοῦν ἀγέτω τις, ἄλλο τι
 εἰς τροφήν καὶ τρωφὴν ἐνδεδιφιλευσθαι ἡμῖν· ὦν
 ἐκθλιθμένων μὲν, οἶνον εἰχομεν, εἰ καὶ πνευματίαν
 ἐκείνων καὶ βρόμιον, καὶ οὐ προσηνὴ πρὸς ὕγεια, ἀλλ'
 οὖν παραμυθητικώτερον ὕδατος· καὶ ἄλλοιαν δὲ
 τροφήν, καὶ δὲ καὶ ἰματισμὸν τῇ ἀπεμπολήσει, καὶ
 εἴ τι δὲ ἄλλο βῆσιον καὶ πρόχειρον πορίσασθαι. Οἱ
 δὲ ἐξώλεις Ἀρμένιοι λέγονται καὶ καταμαίνειν
 ἡμῖν τοὺς ἄρτους. Ἦν δὲ αὐτὸ οὐχ ἱκανὸν, τοὺς
 πτωχοὺς ἐκτρέπειν τοῦ προσέσθαι τὰ πωλούμενα.
 Δεινὴ γὰρ ἡ ἀνάγκη, τὸ καθῆκον ἐκκρούεσθαι, καὶ
 μόνου τοῦ πρὸς βίαν ἐγκαιμένου γίνεσθαι. Τοιοῦτον
 δὲ τινα μισμὸν διαβρέει φήμη καὶ ἐκ τῶν Λατίνων
 πάσχειν ἡμεῖς. Ἐλαιον γὰρ πιμλαῖς καὶ στέασι
 ἐγκατακεραυνύντες, ἐγίνοντο τοὺς ἀγαθοὺς Χριστια-
 νοὺς αἴτιοι τοῦ παρανομεῖν τὴν υἰοθεσίαν τὴν κατὰ
 τὰς τετράδας καὶ παρασκευάς· ἵνα μὴ μόνον τὴν
 τύχην ἡμῖν ἀλλοιωσῶσιν, οἷς ἡμεῖς κατεδουλώσαντο,
 ἀλλὰ καὶ τῇ ἀγίᾳ θρησκείᾳ ἐμπαροινήσωσιν. Ὡς
 ἂν ἀνάσχοιτο ἐκείνων;

ρε'. Καὶ ὅτε ἡμεῖς μὲν ἐν τῷ τοῦ μεγάλου
 μυροβλύτου ναῦ ὕμνους ἱεροῦς ἑταλοῦμεν περιστα-
 μένοι τὸν περιώνυμον ἐλεήμονα, οἱ δ' ἐν ταῖς πλα-
 γαῖς τοῦ ἱεροῦ βήματος τὸ ἐαυτῶν ἐτέλουν, ἀντι-
 φωνοῦντες ἡμῖν, καὶ τὰς πολιτικὰς φωνὰς ὑπερ-
 φωνεῖν ἐθέλοντες βοαῖς κορυζώσας καὶ ἀπηχεῖσι,
 πολλάκις δὲ καὶ ταῖς τῶν καθ' ἡμεῖς θείων εὐαγγε-
 λίων ἐκφωνήσεις, πρὸς ἔριν οἱ ἀχαριτωτάτοι ἀντε-
 πιεργόμενοι, καὶ συγγέοντες οὕτω τὸ εὐτακτον, καὶ
 τὴν ἱερὰν ἁρμονίαν λύοντες. Καὶ ἐλάλησα μὲν εὐ-
 λαδῶς καὶ περὶ τοῦδε τῷ κόμητι Ἀλδοῦινῳ, εἰ πως
 γένηται τάξις, καὶ μὴ γαλῶντο τὰ θεῖα τῇ αὐτονομίᾳ
 τῶν παρ' αὐτοῖς ἱερῶν. Ἀνύσαι δὲ ἔσχον οὐδὲν, εἰ
 καὶ ἄλλως ἐκείνος ἐψέκει ἐν οὐκ ὀλίγοις ἐθέλειν τὰ
 Ῥωμαϊκὰ τάσσειν, ὡς μὴ καταλύεσθαι. Ὅς γε καὶ
 δικαιοπραγεῖν εἶτε προσποιούμενος, εἶτε καὶ πρὸς
 ἀλήθειαν βουλόμενος, ἐν τῷ πρὶν καὶ κολάζειν
 τοὺς ὑπαιτίους, καὶ ἰσότητά διανέμειν καὶ μὴ ὡς
 καὶ λοιπαῖς αἰκίαις, ἀλλὰ καὶ σκόλοφι τῶν τινος
 κακούργων τιμᾶσθαι, καὶ τῷ τοῦ ἀγίου τάφῳ ἀργυ-
 ρον καὶ χρυσὸν ἐχορήγησε τὸν ἀρκοῦντα εἰς ἀνα-
 ποίησιν τοῦ ἐλλείψαντος· καὶ βίβλους δὲ, εἰ καὶ μὴ
 τὰς ἀφηρημένας καὶ οὐδὲ πάνυ τι εὐχρήστους,
 ἀλλ' οὖν, ὅσας εὐηρεσθήθη, ἐφιλοτιμήσατο δοῦναι·
 καὶ πῆγματα δὲ κηρῶν ἀργύρεα μεταφορητὰ ἐν

quoque adversam nos improbus dæmon suggeste-
 rit, extra quidem civitatem, ante expugnationem,
 in mediis hostibus, illis etiam ferventiores in malis
 adversum nos ostendendis, in aggressionibus,
 in insidiis, in incursionibus ad prædam rapiendam,
 in machinis, in revelationibus absconditorum; in-
 tra vero civitatem in nos etiam tyrannice sævien-
 tes, minantes, præcipientes, rapientes, percutien-
 tes, in commercio opprimentes. Massulam enim
 palmæ mensura, quæ obolo constitisset, multi illi
 æstimabant, Latinicæque et ipsi nos jugulabant. Tunc
 perissemus, nisi autumnum nobis consummans Deus
 (quo tempore uvis abundantibus, pro quibus alii la-
 boraverant, alii vindemiarant, in labores eorum
 intrantes) nos enutrisset Deus. Ne quis enim existi-
 met aliquo alio in primam et secundam mensam
 donatos nos fuisse; ex uvis quas presseramus vi-
 num quidem habebamus, licet ventosum et fetores
 generans nec sanitati favens, sed aqua jucundius,
 alioque cibo aut vestimento ex foro, ac si quod
 aliud paratum ac facile comparatu. Scelerati etiam
 Armenii panes nobis corruptisse dicuntur. Hoc vero
 justum non erat pauperes ab emendis necessariis
 avertero. Terribilis necessitas est a justo prohiberi,
 solumque prohibitum fieri. Talia etiam fama
 fuit nos a Latinis fuisse passos. Adipem enim et
 sebum cum oleo miscentes causa fuerunt cur boni
 Christiani jejunia Quadragesimæ ac Paraceves
 non observarint, ita ut non solum non liberos
 esse sinerent in electione nostræ servitutis sed
 etiam cultui sacro insultarent. Quis hæc tandem
 sustineret?

415. Cum in templo magni Myroblytæ hymnos sa-
 eros cantarem, celebrem elemosynarium colen-
 tes, illi vero in gradibus sanctuarii sua perflicie-
 bant, nostris vocibus suas opposentes, altius can-
 tus profanos canere volentes raucis clamoribus ac
 dissonantibus, persæpe enuntiendo sacra evange-
 lia nostra, ita longe a charitate ad rixas pro-
 vocantes, rectum ordinem turbantes harmoniam-
 que sanctam dissolventes. Prudenter autem de
 istis comiti Alduino locutus sum, si quando fie-
 ret ordo, ac ne sacerdotum suorum privilegiis
 illuderent. Nihil obtinere potui, licet ille vi-
 sus fuisset alias non in paucis Romana resti-
 tuere velle, non autem dissolvere. Equidem ju-
 stus ille fuerat visus sive in his quæ ad ipsum
 spectabant, sive ad veritatem, judicando ac pun-
 niendo nocentes, atque ad æqualitatem pœnarum
 pro plagis cæterisque ictibus violentis, et etiam
 ad palum quosdam malefactorum damnando; sancti sepulcri argentum quoque et aurum præ-
 buit quantum sufficeret ad supplendum ei quod
 deerat. Libros etiam, licet non ablatos, nec omni-
 no utiles, sed qui grati esse possent, dare gloria-
 tus est; donavit quoque ceræ figuras argenteas
 symbolicas in atriis sanctis positas, memoratu di-

guas. Cibaria vero quoque nobis præbuit simul cum libris quos non valde appelebamus, divinas imagines quarum rogati exemplaria accuratissima comitibus illius partiti sumus, nec recusare quivimus, adhuc et sanctam suppellectilem (non enim celanda est veritas), ex qua aliquot ornamenta partiti sumus multis sanctarum ecclesiarum.

116. In his laudandus est comes Latinus, licet alias aliquid mali mistum habuerit, natura enim juxta bonum malum apposuerat, craterem hujusmodi in illo commiscens. Clam enim Latinice agebat cum nostratibus, ac sæpe dicebat illis inter dentes, quod abominatio eis fuisset quod die expugnationis omnem civitatem non jugulassent: Ad quid capita talibus corporibus imponuntur? sanguinem eorum cum nostro non esse commistum; regem non esse advocaturos, hosque omnes se esse submissuros, Latinos vero solos eos esse renovaturos, sicque omnia bene esse futura. Hæc autem sequebantur minæ adversum nos, ac unaquaque hora ira comiti inspirabatur a diabolo, dum voces hæc audirentur: Cras, cras, et statim omnis Dei populus nobiscum. Necessè ergo erat opus facere ac loqui, sic quoque sæpe egimus, diverso modo laborantes. Dei gratia hoc suadebamus persæpe eo quod dux illuc irreperet, ante non nos produxeramus usquedum omnino mutati (hæc non dico in homilliam, sed in concionem) causam nostram defendebamus, non adulatione abstinentes, sermonem autem jucundum efficientes, dure tamen aliquid dicentes, querendo de atrocitate occupationis Latinorum, extollendo vero opportune laudem Thessalonicensium, hos sermones multiformes omnino concinnantes accommodantesque rudibus hominibus, ita ut cum cautione scriptoris convinceremus, vituperaremus, ac exhortaremur illos, qui tempore pacis ex nostris monitis ignavi fuerant in adimplendis integre præceptis evangelicis, ne inviti pateremur, virum firmaveramus ad jurandum, equidem jam non metum cædis vel alterius mali victos sollicitaturum esse. Deinde quievimus usquedum licuerit. Non vero omnino licebat cum Latinis Romanorum osoribus.

117. Sed revertendum est ad priora postquam res comitis exposuimus, vitæ operationibus divisisti in actus diei et actus nocturnos. Dies equidem mentiti fuerant urbanitatem, attentata rusticitate Latinorum quam dissimulabant; qui ergo ipsis et nobis mundum sufficere non judicabant, nobis occurrando, nos consputabant, propellebant, supplantabant, aspergebant injuriis. Hoc sæpe in ore eorum versabatur ut versus intercalaris: « Veni, bone Joannes. » Hoc cavillum oriebatur ex eo quod tempore obsidionis gloriati eramus regem Joannem brevi nobis esse opitulaturum. Si

Α ἱεραῖς εἰσδοῖς, λόγου ἀξία, ἐχαρίσατο· καὶ ἡμῖν δὲ τινα ζωαρκῆ ἐπένειμε σὺν γε καὶ βίβλοις, ἃς οὐτε ἴλιαν ἐποθοῦμεν, καὶ εἰκονίσματα θεῖα, ὧν τὰ πεφροντισμένα τοῖς ἐκείνῳ ἡμεῖς αὖθις ἐπεμερίσαμεν, αἰτηθέντες, καὶ μὴ ἔχοντες ἀπαρνήσασθαι· ἔτι δὲ καὶ ἱερά ἐπιπλά (μὴ γὰρ κρυπτόεν τὸ ἀληθές), ἐξ ὧν ἐπικοσμημάτος τι πολλαῖς τῶν ἀγίων ἐκκλησιῶν διεμοιρασάμεθα.

ρις'. Τοῦ δὲ κόμητος τούτου ἐκεῖνο μάλιστα τὸ καλὸν, εἰ καὶ ἄλλως εἶχε τι καὶ κακὸν συμμιγές, παρὰ καὶ καλῶ κακὸν θεμένης τῆς φύσεως, κρατῆρος τοιοῦτον κερασαμένης αὐτῷ. Εἶχε μὲν γὰρ τὸ Λατινικὸν ὑποούτως περὶ τοὺς καθ' ἡμᾶς, καὶ συχρὸν αὐτοῖς ὑπ' ὀδόντας, ὡς ἀνάθεμα τοῖς μὴ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀλώσεως ἄπαν τὸ πολιτικὸν κατασφάξωσι, καὶ τό· Διατί κεφαλαί τοιοῦτοι ἐπικάθηται σώμασι; καὶ οὐ τὸ τοῦτον αἷμα οὐ ποιεῖ σύγκρασιν πρὸς τὸ ἡμέτερον· καὶ οἱ παρακλητεύσομεν τὸν ῥῆγα, καὶ πεσοῦνται μὲν πάντες οὗτοι, ἀντεισοικισθήσονται δὲ καταμόνας Λατίνοι, καὶ οὕτως ἄπαντα καλὰ ἔσονται. Οὐκοῦν ἀκόλουθοι τοῦτοις ἀπειλαὶ καθ' ἡμῶν καὶ ῥίπισμα ὅσαι ὦραι τοῦ κατὰ τὸν κόμητα θυμοῦ ἐκ διαβολῶν, καὶ ἀναφώνησις τῶν ἐνδιαβαλλόντων τό· Ἀβριον, αβριον, καὶ ὁ τοῦ Θεοῦ λαὸς ἅπας εὐθὺς περὶ ἡμᾶς. Καὶ ἦν ἀνάγκη κοπιᾶν καὶ λαλεῖν· καὶ ἐπινοοῦμεν οὕτω συχνά, πολυτρόπως πονοῦμενοι. Καὶ Θεοῦ χαριτοῦντος ἐπαίθομεν καὶ τοῦτο πλειστάκις διὰ τὸ τὸν ἄρχοντα ῥέπειν ἐκείσε· καὶ οὐ πρῶτην ἀνήκαμεν, ἕως τὸ τελευταῖον παντοιοῖ (οὐ λέγω τὰ εἰς ὀμιλίαν, ἀλλὰ δημηγορίαν) γενόμενοι, καὶ δικαιολογησάμενοι, καὶ οὐδὲ κολακείας ἀπεστηγμένοι καὶ χαριεντισάμενοι, καὶ ἐμβριθῶς δὲ τι λαλήσαντες, καὶ μεμψάμενοι μὲν τὴν τῶν συγκλύδων Λατίνων δεινότητα, ἔπαινον δὲ τῶν Θεσσαλονικέων προενεγκόντες καίριον, καὶ ὅλως τοὺς λόγους πολυειδῶς ἀρμολογούμενοι καὶ οἰκονομήσαντες πρὸς ἀνθρώπους ἀγρίους, κατὰ τι ἀμυδρὸν ἀπήχημα γραφικῆς ἐλέγξεως καὶ ἐπιτιμήσεως καὶ παρακλήσεως, οἱ καὶ κατὰ καιρὸν εἰρήνης ἐπὶ τῶν ἡμετέρων ἀτόλμοι ὄντες ποιεῖν τὰ εὐαγγελικὰ εἰς ἄκρατον, ἵνα μὴ πάσχοιμεν ἀβούλητα, ἐθεδαιώσαμεν τὸν ἄνδρα, καὶ εἰς ἔμπεδον καταστήσαντες, περιηγάγομεν διομόσασθαι ἢ μὴν μηκέτι φόβον ἐπαρτηθήσεσθαι φόβου ἢ τινος

Δ ἑτέρου κακοῦ τοῖς ἐαλωκόσι. Καὶ τὸ ἐντεῦθεν ἀνεῖς τὸ πᾶν παρὰ γε τοῖς οὕτω μισορωμαίοις Λατί

ρις'. Ἄλλ' ἐπανιτέον πάλιν ἐκ τῶν τοῦ κόμητος ἐπὶ τὰ πρότερον, διχῆ διηρημένων τῶν κατὰ βίον εἰς τε τὰ καθ' ἡμέραν καὶ τὰ νύκτερα. Αἱ μὲν ἡμέραι ἡμῖν ἐψέιδοντο τὸ ἡμερον διὰ τὴν ἐν τοῖς Λατίνοις ἀγριότητα, τὴν ἀμυδρῶς ὑπολαληθεῖσαν· οἱ μὴ χωρητὸν αὐτοῖς καὶ ἡμῖν τὸν κόσμον εἶναι κρίνονσι, συναντώντες γοῦν κατέπτουν, ὄθουν, ἐσκέλιζον, κατέδρεχον ὕβρεις. Συχνὸν ἦν αὐτοῖς ὡς εἰς ἐπιπέδον τό· Ἐλθέ, Καλοϊωάννης. Μυκτῆρ οὗτος, ὡς ἡμῶν ἐν τῇ πολιορχίᾳ γαυρουμένων, μικρὸν ὅσον τὸν βασιλέα Ἰωάννην ἐλθεῖν ἡμῖν ἐπίκουρον. Εἰ δὲ τις τῶν συναιχμαλώτων περὶ τὴν λεωφόρον τρίβει (τίς δὲ οὐ

τουούτος τότε ; ὅτε καὶ ἡμεῖς ἐπάσχομεν οὕτω, κα-
τάκοποι, καὶ τὰ σκέλη παράφοροι, καὶ τεταραγμέ-
νοι, καὶ σεσαλευμένοι κατὰ μεθύοντες, εἰ τοίνυν
οὕτω τις περὶ στενωπὸν ὀδῶσι, καὶ τύχοι Λατίνων
παρέχσθαι ἐφιππον, οὐκ ἂν ἐκείνος φέισαιτο κα-
ταπατήσαι καὶ συντρίψαι τὸν ἄνθρωπον, κεντρίζων
τὸν ἵππον εἰς κατασκήρυγμα. Οὕτως ἐφίλου ἡμεῖς
οἱ ἄνθρωποι, συχνὰ πρὸς πάντα λόγον καὶ πρὸς
πᾶν ἔργον προϊσόμενοι εἰς δικαίωσιν τοῦ κακούρ-
γεῖν τὸ ἀπὸ σπάθης ἡμεῖς ἔλθιν· οὐκ ἀνθρώπινα
λαλοῦντες, ἀλλ' ὡσεὶ καὶ λέων ἀγρῶν ἔλων ἐθέλει
διασπῆν αὐτήν, οὐχ ὅτι κεινὴ καὶ ποθοῖ σαρκας,
ἀλλὰ δικαίῳ τοῦ συχεῖν αὐτήν ὄνυσιν. Οὐκ ἦν ἐπὶ
τούτοις οὐδὲ ὑποστῆναι ἡμεῖς, οὐκ οὐκ οὐδὲ κατ'
ἔψιν σκυθρωπάξιν, ἀ δὴ τοῖς ἐν κλύδων συμφορῶν
ἀνείται πρὸς ἐκβολὴν τοῦ κατὰ ψυχὴν ἀχθους. Πολλὸν
γὰρ αὐτοῖς ἐναυθα τὸ « Διάβολε, τί στενάξεις ;
'Εβούλοντο γὰρ ἀναισθητεῖν ἡμεῖς καὶ φρενοβλαθεῖν,
ὡς καὶ χαιρεῖν, ἐφ' οἷς κακῶς ἐπάσχομεν. Εἰ δέ
πῃ συμπεσὼν ὧδε γελᾶν εἴτε μειδίῳ ἐπέλθοι τιπὶ
χολῆ καὶ τοῦτο δριμύτα τῷ κατιδόντι Λατίνῳ. Ἐνό-
μιζε γὰρ, ὡς ἔοικεν, ἢ καταγελᾶν ἡμεῖς τῶν Λατιν-
κῶν πράξεων, ἢ ἀγαθὰ κερδοσκοῦντας ὁ χαιρέκακος
εἴτε καὶ πεπονθότας ἀγαλλιάσθαι, ὃ τοῖς ἐχθροῖς
ἀπενέφαντε. Καὶ τοίνυν δακτύλους εἰς γρόνθον ἐπ-
τυσσον, καὶ τὴν χεῖρα γογγυλλίζοντες, ἐρῶθμιζον
πῦξ πλήττειν, « Τί γελᾶς, ὦ διάβολε, » βετταρίζον-
τες. Καὶ οὕτω τὴν αἰθρίαν τοῦ μειδιάματος εἰς
ζέφος δακρυδέν μετέστρεφον, ἢ καὶ ἑτέρως εἶπειν,
τὸν γελῶντα Δημόκριτον εἰς Ἡράκλειτον μετα-
ποιοῦντα.

ριγ'. Ἀνεψιλαφῶντο παρ' αὐτῶν καὶ τὰ τῶν παρ-
ροδούντων προκόπια, καὶ ἐξεκενούοντο, εἰ τί που
καὶ ἔφερον χρηματισμοῦ, εἰ καὶ βραχὺ τι ἐκείνο ἦν.
Περιεργάζοντο καὶ μηροῦς, μὴ που μαχαίρας
παρηρητηται. Καὶ εἰ που εὐρεθείη ἔγχειριδιον
ὁποιουοῦν, αἱ μὲν κόρσαι τοῦ φέροντος εἶχον πλη-
γῆς, ὃ δὲ Λατίνος τὴν μάχαιραν. Ἔδει καὶ διερῆρη-
μένα πάντα ἡμεῖς περιδιδύσθαι. Εἰ γὰρ τις ἱματί-
ζετο εἰς ἀκέραιον, ἀνεθεματίζετο παρ' αὐτοῖς ὃ μὴ
λωποδυήσας τὸν ἄνθρωπον.

ριθ'. Ὅτε δὲ τὰλλα παρήσουσιν, ἐπεβούλευον ταῖς
ἐκείστων κεφαλαῖς, ἐπίσης μισοῦντες τοὺς τε ἀκει-
ρελόμας, τοὺς τε βαθυπώγωνα. Καὶ οὐκ ἦν ἰδεῖν
ἄνδρα εἴτε καὶ παῖδα τύχης τῆς οἰασοῦν μὴ κουρίαν
κατὰ κύκλον, ὅποιά τις οἶμαι καὶ ἡ παροιμιάζομένη
Ἐκτόρειος κουρά, εἴτ' οὖν ἢ κατὰ Θησεία τὰ πρόσ-
θια· ὡς τότε ἀντίθετον βαθεῖαι ἦσαν αἱ πάλαι κό-
μαι κατὰ τοὺς Ἄδαντας, καὶ οὐ κατὰ τοὺς Λατι-
νοὺς τούτους, κύκλωδι τροχάλοι, καὶ ὡς εἶπειν
ἀκρόκομοι. Καὶ ὑπούργει πρὸς ταῦτα τοῖς τῶν τρι-
χῶν ἐπιστροφῶν Λατίνους πῆ μὲν ξυρὸς, πῆ δὲ
μάχαιρα· τοῖς δὲ θερμότεροις καὶ ξίφος. Καὶ αὐ-
τίκα καὶ ὁ πῶγων ἠλαφρύνετο τῷ οὕτω χειραμένῳ
ἀνδρὶ. Καὶ ἦν πάντῃ σπάνιον ἰδεῖν ἄνδρα Ῥωμαῖον
ἄρτιον τὴν κεφαλὴν. Εἶχον γὰρ ἀνάπαλιν τῷ· « Θρῆξ
ἐκ τῆς κεφαλῆς ἡμῶν οὐ μὴ ἀπόλλυται [ἀπολείται?]. »
Ἡ γὰρ πολλὴ ἀμαρτία, δι' ἣν καὶ πρῶτ' πεπονη-
λατήμεθα, κατὰ τὸν ἀύχσαντα, τὰ εἰς τὰς πρῶτας

quis vero concaptivorum via publica pedes am-
bularet (quis tunc non ita ambulabat? cum nos
ipsi hoc suslineremus, fessi, cruribus incertis,
turbati titubantesque sicut ebrii), si ergo sic
aliquis via arcta iter faceret occurreretque Latino
in equo sedenti, hic non dubitabat conculcare
illumque elidere, equum stimulando ut subsilliret.
Homines istiusmodi ita nos diligebant ut in ver-
bis aut factis pro excusatione delicti dicebant nos
sica feruisse, non jam more hominum loquentes,
sed sicut leo, qui, capta præda, eam dilaniare vult,
non eo quod esuriat vel appetat carnem, sed ut
eam unguibus retineat. In his nec ullum gemitum
edere poteramus, nec videri mærentes, quod utique
in torsionis eventuum ad animæ oppressæ leva-
men. Tunc enim repetebant: « Diabole, cur gem-
is? » Volebant enim nos non sentire et insanire,
ac quasi gaudere malis quæ patiebamur. Si acci-
deret cuidam, viso labente, ut rideret vel subri-
deret, Latinus irascebatur etiam vehementer illi
qui viderat. Existimabat enim, ut videtur, sive
nos actus Latinorum deridere, sive bonum ex-
spectantes ut malo gaudentes, sive tandem de eo
gaudere quod hostes latebat. Dignos igitur ste-
tebant in modum tibicinis, manumque rotundantes
in numerum agitabant ad pugnum impingendum:
« Cur rides, o diabole? » balbutiebant. Sic quo
serenitatem risus lenis in nebulam lacrymarum
convertebant, sive, ut aliter dicatur, ridentem
Democritum in Heraclitum sententia mutabant.

C

118. Vestimentorum sinus viatorum tangebant
evacuabantque, si quid utile esset licet parvi
momenti. Curiose scrutabantur crura ne quando
penderet gladius. Si quando pugio quantumvis
inveniretur, genæ quidem ferentis ictus sentiebant,
Latinus vero pugionem rapiebat. Quod vero dilac-
ceratum fuerat a nobis omnibus induendum erat.
Si autem aliquis induebat puritatis gratia, ab illis da-
mnabatur qui non hunc hominem despoliaverat.

119. At his non contenti, uniuscujusque ex nostris
capiti dicam movebant, æquali prorsus odio habent
et eos qui longis capillis et eos qui densa bar-
ba utebantur. Non videre erat virum aut puerum
quemcunque non habentem tonsuram rotundam,
qualis erat, puto, tonsura quæ in proverbio He-
ctorea, tonsura antica Thesæi: tunc quasi ex an-
tithesi densæ erant ex longo comæ Abantarum,
non vero comæ Latinorum horum quæ tonsæ in
loco circuitu quoddam genus apicis efformabant.
Ad hæc Latini de capillis suis solliciti, utuntur,
alii novacula, alii gladio, alii ferventiores aci-
nace; statimque tonso sic viro barba alleviabat.
Erat ergo rarum omnino videre Romanum virum,
capite integro. Proverbium quoddam erat eis contra-
rium: « Capillus de capite nostro non peribit. » Quia
multa erant peccata, ideo e mane pœnas dedimus per
eum qui gloriabatur e mane peccatores terræ inter-

κερα ac delere e civitate Domini operantes iniquitatem, usque ad ipsos capillos malum nobis exaltavit, ut toto frigeremus corpore, nudati capillis. Si vero alicui barba salva fuerit, decens erat velut ex natura, mali tonsores eum tangentes una manu, altera vero capitis capillos, hæc quidem bona esse dicebant, illa vero mala, barbæ scilicet, jocantes in non jocosis.

120. Volentes vero sic in istiusmodi nos ipsis similes esse, oderant tamen communem vitam cum illis; ideo nobiscum vivere non dignabantur. Sed cum quidam dominorum, huc et illuc errans, domum in memoriam revocaret, sua imaginaretur, illuc adire desideraret, accederet, respiceret intus, interrogatusque quis esset ut ita ageret, responderet ipsum esse jamdudum domus dominum, læte recipiebatur, abnuens præ reverentia, deinde intus circumspicte ambulabat, dabanturque salus et sedes, cibus et potus; hujusmodi vero observationes ut ab homine barbaro lethiferæ erant. Etenim pro bonorum ostensione ac donatione ciborum, injuriæ, e paleis fumus et alia novi generis mala; quæ semel data ordinate rursus dabantur; adhuc et anxietates miseri, intolerabiles ictuum sustentationes, usquedum carnifices vel crudelitati satisfacissent, vel fuissent miserti. Nam hoc aliquando evenit, quemadmodum leo esuriens, cum prædam dilaceraverit, deinde miseratur aut vita vexatam derelinquit. Quosdam ex his qui sic et aliter patiebantur transtulerunt e vita persecutores, timentes ne, postquam magnum thesaurum apud victimas invenissent, ipsis a comitibus extorqueretur, sicut conventum fuerat. Quidam Constantinus (nomine solo), vir bonus, divitiis cumulatus, bona propria jactans, quibus cor suum devinxerat, sicque desiderio domi captus, cum fuisset suspensus, milleque plagas accipisset, ad unamquamque suspensionem bona projecisset, sicque in tantum ut mente captus videretur; cum inquirens novas artes ab eis depulsus fuisset, ac fuisset minatus se rem comitibus denuntiaturum, non jam caput habuit; sed amputatum ac sepultum est in terra; reliquis vero Constantinus abjectus est cadaver auxilio desitutus.

121. Aliam immoderationem habebat adhuc hoc malum. Allecti enim lucro dominorum Barbari, intra portas insidias pararunt. Ac si quem transeuntem viderent, speciem certam viri divitis præbentem, apprehendebant eum intus, velut pleræque terribiles feræ ex antro irruentes; tenentesque eum torquebant usquedum scopum attigissent. Si vero quidam vivere cum captivis volebant, deinde habebat quoque hoc incommodum, scilicet hoc libentersufferre dicebantur; quod erat magis fraternum et humanius. Tunc non erat possibile in templis sacris sponte hymnos canere; sed huic bono

ἀποκτείνειν τοὺς ἀμαρτωλοὺς τῆς γῆς, καὶ ἐξολοθρεῦσιν ἐκ πόλεως Κυρίου τοὺς ἐργαζομένους ἐδνομον μέχρι καὶ εἰς αὐτὰς τρίχας τὸ κακὸν ἡμῖν ἐκαρύφωσεν, ἵνα εἰς τὸ πᾶν βιγῶμεν ἐψιλωμένοι καὶ τὰς κεφαλὰς. Κἂν εἰ που διεκπίεφυγέ τι πώγων, καὶ ἦν καθιέμενος κοσμίως, ὡς εἶχε φύσεως, ἀπτόμενοι τούτου εἰ φαῦλοι κούρεις τῆ ἑτέρα χειρὶ, θατέρᾳ δὲ τῶν κατὰ κεφαλὴν τριχῶν, ταῦτα μὲν εἶναι καλὰ ἔλεγον, ἐκεῖνα δὲ κακὰ, τὰ τοῦ πώγωνος, ἀστειζόμενοι ἐν οὐ παικτοῖς.

ρπ'. Στέργοντες δὲ οὕτω τὴν ἐπὶ τοιοῦτοις πρὸς αὐτοὺς ἡμέτεραν ἰσομοίωσιν, τὸ συζῆν αὐτοῖς ὁμῶς ἀπέστεργον· διόπερ οὐδὲ συμβιωταεῦσιν ἡμῖν ἤρουντο. Ἄλλ' ὅτε τις τῶν οἰκοδεσποτούντων, ὥδε καὶ ἐκεῖ πλαζόμενος ἀναπολήσει τὴν οἰκίαν εἰς νοῦν, καὶ φαντάσεται τὰ ἑαυτοῦ, καὶ ἐπιθυμήσει παραλθεῖν ἐκεῖ, καὶ ἔγγισσι, καὶ παρακλύσει ἐντὸς, καὶ ἐρωτηθεῖ, τίς ὦν οὕτω ποιεῖ, καὶ ἐξείπη αὐτὸς τοῦ οἴκου κύριός ποτε εἶναι, παρελαμβάνετο μὲν ἡδέως, καὶ ὑπανεχόμενος, ὡς ἐπὶ τιμῇ, ἐθαίνεν ἀθρόος ἔσω, καὶ εἶχεν ἀσπαζμὸν καὶ προσδρίαν καὶ βρῶσιν καὶ τὸ πικεῖν τὰ δ' ἐπὶ τούτοις τῷ ἀνδρὶ ἐκ τῶν βαρβάρων δεξιώματα θανατηρά. Κραμάθραι γάρ, καὶ αἰκισμοὶ, καὶ ἐξ ἀχύρων καπνοὶ, καὶ ἕτερα καινότερα κακὰ, ἐπὶ χρημάτων ἐκφάνσει καὶ δόσει· ὦν δεδομένων, πάλιν κύκλος ἐν τοῖς αὐτοῖς. Ἄναρτήσεις γάρ τοῦ ἀθλοῦ καὶ καταφοραὶ βαρεῖαι πληγῶν, ἕως ἂν ἡ ἐμπληρωθῶσι τῶν ποθουμένων οἱ δῆμιοι, ἢ ἐλεήσωσιν. Ἐγένετο γάρ ποτε καὶ τοῖσδε τι, ὥσει καὶ λέων πεινῶν καὶ ἐνδακνῶν, εἶτα ἐλεήσει, ἢ ἀφήσει τὸν αἰκισζόμενον ἢ ζωῆ. Τῶν τινὰς δὲ οὕτω πασχόντων καὶ ἄλλως τοῦ ζῆν μετέστησαν οἱ αἰκισζόμενοι, δείσαντες, μὴ πολὺν θησαυρὸν ἐκ τοῦ κολαζομένου ἐξευρηκότες, ἀφαιρεθῶσι πρὸς τῶν κομητῶν τὸ εὐρηγμένον, καθὰ συνέκετο. Κωνσταντίνος γοῦν τις (ὁ ἐπίκλην κεκαλεσμένος), ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ πλήθων τὰς χεῖρας, φαντασάμενος τὰ οἰκεῖα, οἷς τὴν καρδίαν κεκόλλητο, καὶ οὕτω πόθῳ τοῦ οἴκου ἀγρευθεὶς, καὶ ἀπαιωρηθεὶς, καὶ μυρίας πληγὰς ἐντριβεὶς, καὶ κατὰ ἐκάστην ἀπκιώρησιν ἐξεράσας χρήματα, καὶ εἰς πολλὰ κορυφώσας αὐτὰ, εἶτα καὶ ἐλαφρῶν παθῶν λογισμοῦ, καὶ ἐν τῷ ζήτησῶσι λαθεῖν τι ἐκεῖθεν παρακρουσθεὶς, καὶ ἀπειλησάμενος, καταμηνῦσαι τὸ πρᾶγμα τοῖς κόμησιν, οὐκ ἔσχεν ἐπὶ κεφαλὴν, ἀλλ' αὐτὴ μὲν κατεχύσθη που ἐκκοπεῖσα· ὁ δὲ λοιπὸς Κωνσταντίνος ἐξεβρίφη νεκρὸς ἀδοθήτορος.

ρπα'. Ἔσχε δὲ καὶ τοῦτο τὸ κακὸν ἑτεροῖαν ἐπίτασιν. Γλυκανθέντες; γὰρ οὕτω τῷ κέρδει τῶν οἰκοδεσποτούντων οἱ βάρβαροι, ἐνελόχων ἔσω πυλῶν. Καὶ εἰ τινὰ παροδεύοντα ἴδοιεν, δόκησιν ἀνδρὸς πέμποντα πλουτοῦντός ποτε, ἤρπαζον αὐτὸν ἔσω, οἷά τινες δεινοὶ θῆρες ἐκ φωλεοῦ· καὶ βιαζόμενοι ἐτυράννον, ἕως τι τῶν κατὰ σκοπὸν ἀνύσαιεν. Εἰ δὲ τινες καὶ συμβιωταεῦσιν αἰχμαλώτοις ἤθελον, εἶχε μὲν τι καὶ τοῦτο βάρος ὡς οἱ εὖ πάσχειν δοκοῦντες περιηγούντο· ἦν δὲ πως φιλάλληλον αὐτὸ καὶ ἀνθρωπικώτερον. Οὐκ ἦν οὐδὲ τοὺς θεοῦς ναοὺς ὕμνοις ἀσκύλτως περιβέσθαι τότε· ἀλλ' εἶχε καὶ τὸ καλὸν

ἔργον τοῦτο ἐπῆρειαν. Καὶ τὰς μὲν ἀρχὰς ἰκαναὶ ἡμεῖραι, καὶ οὕτε ἐκλείοντο, οὕτε συναξίς ἦν ἡ ἰθάς, ὡς ὁμνεῖσθαι θεόν, ἀλλ' εἰ που ὡς ἐπὶ σκέπη καὶ ἀναπαύσει αἰχμαλωσίας, ὅσα καὶ κατ' οἴκους. Ὅτε δὲ ποτε καὶ τις ἄδεια ἐξεφάνη, καὶ θεῖοι πυλεῶνας ἐκλείσθησαν, καὶ φῶς μυστικὸν ἀνήφθη. καὶ ἡρμόσθησαν ψαλμοί, καὶ ἱερεὺς ἐτέλει, καὶ λαὸς ἡμέτερος εἶχε σχολὴν κατὰ ἰσχύν, τότε ὁ δαίμων ἀντέπραττε, τῶν φαύλων Δατιῶν εἰσπραχόντων, καὶ ταῖς ἱεραῖς φωναῖς ἐπιβουλεύόντων, καὶ λαλαγούντων, καὶ συνήθη βαυζόντων, εἰ πως ἐγχεπτουσι τὴν συνῆθειαν τοῦ καλοῦ.

ρβ'. Οἱ δ' αὐτοὶ καὶ τὸ ξύλον, ἔπερ εὐθετὸν ἐστὶ, κήρυκος δίκην σημαίνειν τῷ λαῷ τὴν ἐπ' ἐκκλησίας εὐροισιν, κωλύειν ἤθελον. Ὅτε γοῦν τὴν ἀρχὴν ἐκρούσθη τοῦτο περὶ τὴν καθολικὴν πρὸς δεξιὴν ἐπερινήν, ξιφῆρεις αὐτίκα ἐπὶ τὸν κρούσαντα κατὰ βικὴν ὀφθαλμοῦ ἢ τάχος ἀστραπῆς οἱ βάρβαροι· καὶ τὸν διάβολον συνήθως μασώμενοι καθ' ὕβριν ἡμέτεραν, τί τοῦτο; ἔλεγον, καὶ ἐκώλυσαν τότε τὸ ἔργον. Καὶ διέβη τὸ τούτων ἄλημα κατὰ φόβον τὸν ἐξ ἡμῶν καὶ εἰς τοὺς λοιπούς, ἔσοι οὕτως ἐψαλλον. Μετὰ δὲ οὐ πολλὰς ἡμέρας, τῆς ἑορτῆς; ἡμῖν ἐταύριον ἀχθησομένης τῆς ὑψώσεως τοῦ παντίμου σταυροῦ, ἀνήλθον μὲν οἱ ἱεροκήρυκες εἰς τὴν τοῦ καθ' ἡμᾶς καθολικοῦ ἱεροῦ κορυφὴν, τὰ συνήθη τελέσοντας ἐν ἐπιτομῇ· οὐδὲ γὰρ ἐξῆν πλατῦναι διὰ τὸ τῆς εὐφημίας οὐκ ἀπόρροπον. Καὶ ὡς ἐσημάναν τῷ ξύλῳ τὴν ἑορτὴν τρανέστερον, πάλιν οἱ βάρβαροι· ξίφη γυμνά, καὶ ἀνοδοὶ αὐτῶν ἐντρεχεῖς, καὶ ἀνακρίσεις, καὶ ἔρευναι τῶν κύκλων κατὰ τινα ἰχνηλάτησιν, μὴ καὶ τις δόλος ὑποκρύπτοιο. Ὡς δὲ καὶ πολυπραγμονήσαντες, καὶ κακολογήσαντες, καὶ ἀπειλησάμενοι, σταθεροὺς ἐρμηνευτὰς τοῦ πράγματός εὐρον, τοὺς περὶ ἡμᾶς, ἐπραῦθησαν, καὶ κατήλθον ἡμεροί, καὶ οὐκ ἐτιμώρησαν οὐδαμῶς, οἷα λελυμένου τοῦ ἀπόρου σφίσι πρὸς ἀλήθειαν. Τότε δὲ καὶ ἐπῆλθεν ἡμῖν ἀπορήσαι, εἰ δὴ ποτε τοὺς μὲν ἄνω περὶ τὸν τοῦ μυροβλύτου ναὸν σημαντικούς τοῦ ψάλλειν μεγάλους κώδωνας οὐχ ὑποπεύουσι, τὸ δὲ περὶ τὴν μητρόπολιν συνθηματίζον ξύλον τὴν ἱερὰν συναξίν βαρῶς φέρουσι; Καὶ διανοησάμεθα, ὡς εἰκόσ, μὴ τοὺς τυχόντας Δατινοὺς δυσαρεστηθῆναι, ἀλλὰ τῶν τινος ἐκ τῆς Μεγαλοπόλεως οἱ τῷ ἱερῷ παρατυχόντες πολέμῳ, τῷ προεκτεθειμένῳ εἰς ἱστορίαν, καὶ μαθόντες ἐν τῷ μεγάλῳ ναῷ τότε ξύλα τοιαῦτα χρυσαλιζόμενα, καὶ τὸν Ἀνδρόνικον προκαλούμενα, ὡς εἰς ἐπικουρίαν τῶν τῆς ἐκκλησίας, ψήθησαν κἀνταῦθα ἡμᾶς τοιοῦτόν τι μηχανίσθαι.

ργ'. Καὶ τοιαῦτα μὲν ἡμῖν τὰ ἡμερινὰ κακὰ, ἐξ ἀπειρῶν μέτρια καθιστοῦνται· τὰ δὲ πῶν νυκτῶν, οὐδ' αὐτὰ ἔχουσι μὴ οὐ πρὸς ἔριν τούτοις ἀντεπεξάγεσθαι. Καὶ τέως ἡλίου κατακυλιθέντος εἰς δύσιν, ἔχρην τὸν φρονούντα ἔσω καλύθης εἶναι, μοχλοῖ; τὰς θύρας ἀσφαλισάμενον· ὡς, εἰ γὰρ μὴ οὕτω ἐποίηι, οὐδὲς ἂν ἐγγύθην εἰδίδου περιωθῆσεται τὸν ἄνθρωπον. Ἀλλ' ὅτε καὶ κατ' οἶκον κρυβεῖς, οὐχ ἔχοι σθένος, ἀλλὰ πυρὶ καταλάμποιο ὑπευργῆ, ἢ καὶ φωτὶ, ἕτερος τοῦτο κίνδυνος, περιόντων τῶν Σαρα-

A operi persecutio quoque sua erat. Ac in principio multi fuerunt dies quibus nec clandeabantur, nec assueti synaxis fiebat, ad Dei laudes canendas, nisi quis esset receptus et perfugiens captivitati, scilicet etiam domibus. Cum vero aliquando libertas apparuit, portæ sacræ clausæ fuerunt, lumen mysticum accensum est, concinnati sunt psalmi, sacerdos celebravit, populusque noster, quantum poterat, otium habebat; tunc contradixit dæmon, improbis Latinis irruentibus, sacris vocibus inmundantibus, vociferantibus, assuetaque habitudinibus, si continuitatem boni intermittant.

129. Hi vero ligni pulsationem ad indicandum populo in ecclesia cœtum, impedire voluerunt. Cum e principio pulsatum est hoc ad concionem hora vespertina, armati statim sunt adversum nuntium, ad lectum oculi aut celeritatem fulguris Barbari; diaboli juxta consuetudinem verbis utentes nobis conviciando, Quid hoc? dicentes, tumque illud opus prohibuerunt. Hæc eorum voluntas ex timore nostro ad reliquos venit qui tunc psallebant. Non multos vero post dies, postridie ad festum apud nos exaltationis reverendissimæ crucis celebrandum, præcones ascenderunt in apicem nostri Catholici sacri ut assueti officio fungerentur; non enim licebat longius differre ne bonus nuntius negligeretur. Ubi in ligno indicassent clarius festum, en iterum barbari: nudi gladii, gressus eorum prompti, quæstiones, inquisitiones circumstantium, quasi post vestigia, ne dolus aliquis latitaret. Ubi vero post multas inutiles indignationes, et injurias ac minas, aptos interpretes rei invenerunt, qui apud nos erant, placati sunt, comites devenerunt, nullo modo jam trepidantes quia dubium in veritatem abierat. Tunc scire non poteramus quid tandem non suspicentur magna tintinnabula quæ sunt supra templum Myroblytæ ad officium divinum vocantia, sed ægre ferunt lignum quod in metropoli indicat sacram synaxim? Excogitavimus autem, quod erat verisimile, non quoslibet Latinos illud improbare, sed quosdam ex Megalopolitanis: illi, qui adfuerant bello sacro de quo primo fit mentio in historia, cum didicissent in magno templo ligna tum esse resonantia, putarunt illa Andronicum appellare velut in auxilium eorum qui erant in ecclesia, ideoque nos aliquid hujusmodi machinari.

123. Hæc sunt mala diurna, ad historiam modica jam toleratis comparata, nocturna vero non comparanda. Statim ut sol occiderat homo prudens domi se includere debebat, fores pessulis occudens; nisi ita factum fuerit, nemine illum salvum fore spondere valenti. Sed cum, licet domi inclusus, in tenebris non esset, sed igne solito vel lumine illuminaretur domus, hoc erat aliud periculum, supervenientibus Saracenis, ac si qui sicut isti nefarii homines (illi vero sunt multi), interrogau-

ibusque : Quid agit dominus quod non se somno tradat ? fractisque portis, intus penetrant faciuntque quod ipsis lubuerit. Dicendum vero nobis est non istos solos esse qui male tractarentur, splendore ignis aut luminis favente; sed erant quoque sine igne et sine lumine. Nemine teste enim hi nefarii penetrantes, nocte quasi inferni favente, galeroque obvolvante protecti, mulieres abducebant a latere maritorum, ligamen matrimonii violento raptu foede profanantes; quam lucente sole consideraverant, rapiebant nocte, puellas quoque a matribus, nondum factas, ut aiunt, supplicationes matrum pro nihilo habentes. Si bona raperent, quasi eleemosynas quasdam, quasi malum divites opum censebant. Erant vero qui in domibus suis jugularentur, malum impunitum absente sole patientes. Ratio erat furor nocturnorum furtorum ac gemitus iniserorum. Qui ex Barbaris urbaniores erant ac faceti, amabant in portas irruere, virgis frangere, avellere anferreque in derisum, vel adhuc dominos loci somno privare.

κόπτοντες ράβδοις αὐτάς, καὶ ἡ ριπτοῦντες καὶ εἰς ἀποστεροῦντες τοῦ ὕπνου.

124. Hæc equidem et alia plura his ac imprimis nuditas, fames multos captivorum turbantes commoventesque animas usque ad mortem, ex necessitate eas impulerunt (quid enim aliud adhuc excogitassent?) ad sibi omnibus rationibus Latinos conciliandos, præveniando, adulando, blandiendo, obsequendo, serviendo, omnia denique agendo ut vivere possent ac absque timore essent. Sed deinde sunt qui inviti in sua recte festinatione offenderunt. Insani enim intempestive locuti sunt, abdita thesaurorum patefecerunt, rapuerunt ac despoliaverunt. Persecuti sunt fugientes, multos ejusdem sanguinis, capiendos venatoribus malis tradiderunt, in multisque aliis peccaverunt, non sponte sua in omnibus agentes, sed ut cum vulgo loquamur, velent nolent.

125. Hæc sunt gravia quidem atque ad pudorem nostrum spectantia quæ commissa sunt in propria gente (quidam enim eo descendisse convincuntur), ne per labia sua meminerit Deus. Inde matrimonia non legitima, inde mulieres recusantes quos viros lex novit, tum virginum deflorationes, de quibus duces partim non fuerunt liberi, partim illas dimiserunt; tum loca fornicationum, de quibus multa audenter locutus, nullum fructum percepit, non valens avertere quæ peccatum admiserant, eo quod dulce amarum jam gustavissent, aliquando adversum me, ut gravem ad videndum, succlamantes « canem abortivum gustasse. »

126. Denique soli motus et fissuræ quibus domus omnes effossæ fuerant, suffodientibus Barbaris quasi cuniculi vel talpæ, vel porci, vel aliud animal radices edens sub humo vivens, ut vero aliter loquamur, quasi aratores. Videtur enim velut cum

κηνῶν, καὶ εἰ τινες δὲ ἄλλοι κατ' αὐτοὺς κακοῦργοι (πολλοὶ δὲ οἱ τοιοῦτοι), καὶ ἀνακρινόντων, τί ποιῶν ὁ οἰκοδοσότης εἰς ὕπνον οὐ κατακέκλιται; καὶ κατακλώντων τὰς θύρας, καὶ εἰσπηδόντων ἔσω, καὶ δρώντων, ὅσα ἂν καὶ εἰς βουλομένοις αὐτοῖς. Ἐχομεν δ' εἰπεῖν καὶ ὡς οὐχ οὗτοι μόνου ἐκακούντο διὰ πρόφρασιν, τὸ πῦρ καὶ τὸ φῶς, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀνεμπύρευτοι καὶ ἀφώτιστοι. Ἀνεξέλεγκτα γὰρ ἐπεισφροῦντες οἱ κακοὶ, καὶ τὴν νύκτα ὥσει κα' ἕβου κυνέην εἰς ἐπικρυψὴν ἀμφιδεθλημένοι γυναικᾶς τε ἀπήγον τῶν συνεύων, ἀφιέντες ἐν τοῦ γάμου ζυγὸν ἑτεροκλινῆ τῆ ἀρπαγῆ τῆς δυνάμεως· ἦν ὑπὸ ἡλίῳ διευκρινούντι κατασκαπετόμενοι, νυκτὸς ἀφῆρασον· καὶ νεάνιδας τῶν γειναμένων, ἀτελεῖς, καθὰ τῆς ἐφη, τὰς τῶν τεκόντων ἐπ' αὐταῖς εὐχὰς τιθέμενοι.

Ei δὲ καὶ χρήματα συναπήγον, ὅσα καὶ προικᾶς τινας, ἐκ περιουσίας τοῦ κακόν. Ἦσαν δὲ οἱ καὶ ἐσφάττοντο ἐπὶ τῶν οἰκιῶν τηλικαῦτα, ἥλιφ ἀμάρτυρον κακὸν πάσχοντες. Καὶ τὸ αἴτιον ἡ νυκτελλοχος μανία, ἣ δὲ ἐξεβῶν οἱ κακουρούμενοι. Ὅσοι δὲ τῶν βαρβάρων ἐπεικίστεροι καὶ παιγνήμονες, οὗτοι δὲ ἄλλ' ἠγάπων θύραις ἐναλλόμενοι, καὶ φόρτον ἀγοντες, ἢ ἀλλὰ γοῦν τοὺς κυρίους τοῦ τόπου

ρκδ'. Ταῦτα δὴ καὶ τούτων ἕτερα πλείω, καὶ μάλιστα τὸ γυμντεῦν, καὶ ὁ λιμὸς τοὺς πολλοὺς τῶν αἰχμαλώτων, θροοῦντα καὶ διαταράττοντα ἕως καὶ εἰς θάνατον τὰς ψυχὰς ἠρέθισαν κατ' ἀνάγκην (καὶ εἰ γὰρ ἄλλο ἐμηχανήσαντο ἂν;) ὑπαικᾶλλειν τοὺς λατίνους, ὑποτρέχειν, κολακεῦν, θώπτειν, σαίνειν, δουλεῦν, πάντα ποιεῖν, ἐξ ὧν ἂν καὶ ζήσαιεν, καὶ μὴδὲ φόβον ἔχοιεν. Κάντεῦθεν εἰσὶν οἱ προσέκοφαν εἰς τὸν ὄρθον δρόμον ἄκοντες. Οἱ γὰρ μὴ ἐμφρονας καὶ καταλάλησαν, καὶ θησαυρῶν κατεμήνυσαν κρυψῆς, καὶ ἤρπασαν, καὶ ἐσθλίησαν. Ἰγνηλάτησαν δὲ καὶ φυγάδας, τοῦ αὐτοῦ αἵματος τοὺς πολλοὺς, καὶ ἀγρεῦσαι τοῖς κακοῖς θηραταῖς δεδώκασιν, καὶ πολλὰ ἕτερα ἐξήμαρτον, οὗτι ἐκόντες ἐξ γε τὸ πᾶν, ἀλλ' εἰπεῖν καθωμιλημένως, ἐκουσιαχοῦσιοι.

ρκε'. Τῶν δὲ γε καὶ μεγάλα καὶ πρὸς ἀναίδειαν κατενεχθέντων τοῦ φυλετικῆς γένους (κατηγοροῦνται γὰρ καὶ τοιοῦτοι ἐκθῆναι τινες) μήποτε μνησθεῖη διὰ χειλέων αὐτοῦ ὁ Κύριος. Ἐντεῦθεν οἱ αὐτόνομοι γάμοι· ἐντεῦθεν γυναικῶν ἀπαρνήσεις ἀπανθημένων, οὐς νόμος οἶδεν ἀνδρας. Ἐντεῦθεν παρθένων φθορα, τῶν μὲν οὗτε καθ' ἐκούσιον τῶν ἀρχηγετῶν αὐταῖς τοῦ εἶναι, τῶν δὲ καὶ ἐκεῖνων προεμένων αὐτάς. Ἐντεῦθεν σεμνεῖα πεπορευμένα· ἐφ' οἷς ἐγὼ πολλὰ καὶ παρακλητεύσας καὶ παρρησιασάμενος ἀπρακτος ἔμεινα, μὴδὲ τὰς πασχούσας τὸ ἐφάμαρτον ἐπιστρέψαι δυνάμενος, οἷα γεγευμένος ἦδη τοῦ γλυκυπικτροῦ, καὶ πῶς ὑποφωνούσας μοι, ὡς χαλεπὸν, χορίου κύνα γεῦσαι.

ρκε'. Ἐντεῦθεν δαπέδων ὄλοιοι καὶ ἀνασχίσεις, δι' ὧν οἰκοὶ πάντες ἐξωρωρύχασιν, ὑπονομευόντων τῶν βαρβάρων κατὰ λαγιδεῖς, ἢ ἀσπάλακας, ἢ καὶ χοίρους, ἢ ἄλλο τι ζῶον ριζοφάγον γεωχαρὲς, εἰπεῖν δὲ καὶ ἄλλως, κατὰ ἀροτρεῶς. Φαίνεται γὰρ, ὡς καὶ

ἀρτροί: ἀνεσχίζον ἐν τὰ τῶν οἰκιῶν, ἐπερ ἐχώρει ἅ κατ' αὐτάς ἐμβοθίν. Ἐναγχος γάρ τοι ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα δρεψάμενοι κατὰ τι πεπαροισμασμένον θέρος χρύσειον, εἶτα καὶ ἄροτον οἶον τοῦτον διεχειρίζοντο, ἐξ οὗ αὐτοφυῆ τὰ καλὰ ἐκέρθαινον ἔρματα. Καὶ τοῖς ἀμφὶ τὸν ἥλιον μὴ ἀγαπῶντες πλουτισμοῖς, ἐπεβούλευον καὶ τοῖς κατὰ γῆς. Δοτέον μοι τοὺς αὐτοὺς καλέσαι καὶ χρυσουρύχους τὴν ἐπιβολὴν, κατὰ γε τοὺς ἐνδοθεν μύρμηκας (τοιαύτης γὰρ ὕλης ἔρωτι παρηνώχλου τῆ γῆ)· τοὺς δ' αὐτοὺς καὶ τυρωδούχους μυριαχοῦ. Οὐδὲ γὰρ οὐδέ τοὺς νεκροὺς ἀνεπιβουλεύτους παρέτρεχον· ὡς δὲ θησαυροφυλακοῦντας ἐλύπουν, διασκαλεύοντες πλοῦτου χάριν, καὶ οὕτω τὸν βδην πλοῦτουνα καὶ αὐτοὶ νοεῖν ὀπεμφαίνοντες.

ρξζ'. Τί μοι πλείω γράψαι, ἐνθα οὐδὲ βίβλοι ὄλαι μακρὰι ἱκανώσαιεν ἂν με, εἰς αὐταρχεῖς διαγράφοντα τοῖς φιληκόοις, ὅποια ἡμῖν συνέπεσε; Δι' ὧν ὅφε ποτε σὺν κακῷ ἔμαθον οἱ ἐν ἡμῖν κομφοὶ τὴν νόησιν, χρῆναι τὰ θεοδὲν σημεῖα λεπτολογεῖν, καὶ πρὸς αὐτοὺς διευκρινουμένους ἔχειν τὸν νοῦν, καὶ ποιεῖν τὰ δηλούμενα. Εἰ δέ τις ἐναυθα ποθῶν φαίνεται προσιστορηθῆναι, καὶ οἷα σημάτα τῶν μελλόντων προῦφάνη, ἀκουέτω βραχυλογικῶς, καὶ ταῦθ' ἡμῶν εἰς ἱστορίαν ἐκτιθεμένων.

ρκη'. Ἐν πρώτοις μὲν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ὄνειρατα, ὅποια καὶ ἡ ἱερὰ οἶδε Γραφή μνηστικὰ μελλόντων εἶναι, προελάου, οἷα πεισόμεθα. Καὶ ἡμεῖς ἐγγεγῶμεν, ἐξουθενούντες τὰς καθ' ὑπνοῦς δηλώσεις, καὶ διαστολὴν οὐκ ἐθέλοντες ἐξευρίσκειν δράματός τε καὶ τῶν λοιπῶν, ἅπερ ὕπνος φαίνει. Καὶ ἀπεινὰ δὲ τὸν μυροβλύτην τῆς καθ' ἡμᾶς πόλεως, καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἄλωσιν εἰσελεύσεσθαι, οἱ αὐτοὶ ἐωράκασι, καὶ ἡμεῖς οὐ πεπιστεύκαμεν. Ὡς γὰρ ὄχλουντες οἱ πιστοὶ πρὸς ἐπικουρίαν ἐνέκειντο, ἀνεκάλυψεν αὐτοὺς προφατικῶς εἰς μάτην τύραννα δυσωπεισθαι. Οὐ γὰρ ἄρτι, ἀλλ' ἡ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐλεύσεσθαι. Ἦν δὲ τετάρτη μετὰ τὰς τρεῖς ἡ τῆς πορθήσεως. Καὶ συχὰ μὲν ἐποτυώμεθα· εἰ ἔλθῃ εἰς τὸ σῶσαι ἡμᾶς, μὴ ποτε εἴπωσι τὰ ἔθνη, Πού ἐστιν ὁ πολιοῦχος αὐτῶν; Ὁ δ' οὐχ ὑπακούων, ἐξετόπιζεν ἡμῶν ἑαυτὸν.

ρκθ'. Ἐδάκρυον ἄγιοι ἐν εἰκονίσμασι· καὶ ἔχαιρον οἱ κενέλιπδες, λέγοντες· δυσωπεῖν ἑαίνους ὑπὲρ ἡμῶν. Ἐλέγομεν ἡμεῖς· Ναί, ἀλλ' οὐκ εἰσακούονται, διὸ καὶ ἐπιμένουσι κλαίοντες. Καὶ ἠπίστουν ἡμῖν. Καὶ αὐτοὶ μὲν ἦσαν ἐν ἀπίσει· ἡμεῖς δὲ εὐεῖδότες τὸν βλεθρον, ἐξ ὧν καὶ ἐωρῶμεν καὶ ἐλλόγως συνήγομεν, οὐκ εἶχομεν ὃ τι καὶ δράσομεν· λέγοντες καὶ αὐτοὶ μὴ τι πρὸς ἀγαθῶν εἶναι τινα τὸ μέλλον εἶδέναι, ἐνθα τῷ φρονούντι μηδὲν ἡ γῶσις λυσίτελεῖ· καὶ κατὰ τὴν τῆς ἱστορίας Κασάνδραν (ὀκνῶ γὰρ εἰπεῖν, τὰ μείζω παρεισυκλήσα; καὶ προφητικὰ) ἀληθιζόμενοι μὲν, ἀφιέμενοι δὲ λαλεῖν εἰς ἀντήκοον.

ρκ'. Ἐδειξέ τι τέρας τότε οὐκ ἀσιον καὶ ἡ πάναγνος Θεομήτωρ, ἡ παρ' ἡμῖν τοῦ ὀδηγεῖν ἐπώνυμο;· δεικνύουσα, ὡς ἀποστέργει τὰ καθ' ἡμᾶς, καὶ οὐκ ἐθέλει μεθ' ἡμῶν εἶναι. Προοδεύουσα γὰρ ποτε τότε καθ' ἡμέραν, ἡ τὸ κύρος ἔχει τοῦ τοιούτου καλοῦ, καὶ περιεβούσα, ἐνθα τῆς πόλεως ἡ ἀδελφότης ἤθελε,

Aratris enim domorum fundamenta excidisse videntur, si nihil obstabat. Auream enim messem, ut poetæ dicunt, ex agris non consitis, non aratro subactis eosdem arando tulerunt, et pulchras fruges spontaneas, in areis deposuerunt. Sic non contenti opibus subsolanis subterraneas quoque indagaverunt. Liceat mihi eos aurifossos vocitare, ut formicas appellamus, quæ istius metalli amore ductæ solum vertunt; sed et sepulcrorum effusores sexcenties audiunt. Nam nec ipsos mortuos intactos præteribant, sed ut gazæ custodes lædebant, auri gratia spoliantes et infernum et Plutonem, id est divitiarum deum, eundem esse asserentes.

127. Cui bono plura scribam, siquidem libri integri et grandes non sufficerent ad conscribendum ea quæ nobis acciderunt? Attamen qui apud nostrates ejusmodi rebus student, simul didicerunt Dei signa observanda esse, et mandata ejus perficienda. Si quis igitur historiam ediscere et ex signis futura augurari voluerit, quæ memoriæ tradidimus attentam mente legito.

128. Jam ab initio de somniis quæ sacra Scriptura novit ut rerum futurarum indicia, quæ sentimus jam diximus. Igitur nos risimus, floccifacientes somniorum indicia quæ intersomnum et somnia, quæ per somnum videmus distinguere nolumus. Iidem enim interpretes dum viderunt Myroblytam a civitate nostra absentem obsidionis tempore reversuram esse, nos fidem nullam habuimus. Cum enim creduli impatienter auxilium expectarent, ipse propheticè declaravit de tyranno trepidandum esse, qui post tres tantum dies venturus esset. Erat autem quarta dies ab urbe excisa; et sæpe supplices precati sumus: Veni ad salvandos nos, nequando dicant gentes, Ubi est patronus eorum? Ille autem non audiens peregre abiit.

129. Sancti lacrymabantur in suis imaginibus, et gaudebant qui vana spe ducebantur, dicentes illos nostri causa affligi; nos autem dicebamus: Esto, sed non exaudiuntur, ideo lacrymari pergunt. Et nullam nobis fidem habebant, etsi ipsi sperarent. Nos autem qui ruinam probe prævidebamus ac ratiocinabamur ex iis quæ ante oculos habebamus dubii hærebamus quid faciendum esset, et futuri scientiam nihil prodesse affirmantes, ubi ipsi prudenti nihil commodi affert; et sicut Cassandra (non enim de ejus prophetiis plura afferam), verum diximus, sed ad surdas aures.

130. Tum miraculum minime faustum purissima Mater Dei, quæ apud nos Hodegetria, viæ dux, audit, exhibuit, indicans quod res nostras odisset, et nobiscum stare nollet. Die quodam festo cum, fratribus præeuntibus, per totam civitatem ambulasset S. Mater, et in eo esset ut in ædem suam

ingrederetur, per portam intrare recusans eum qui ipsam humeris portabat, pedem referre coegit, dum pondere insolito sensim ingravescente oppressus pæne humi caderet, nec ipse solus, sed quotquot manum imponere conarentur. Primo quidem qui portabat in suspicionem venit quasi domi hæc machinatus esset, ut sæpe fit. Ubi autem viri sacri, integris moribus et qui nefas committere haud possent, manum imagini promovendæ frustra appouissent, ac nihilo minus tot quot erant, movere loco valebant, metus ingens omnes invadit vel cordatissimos, donec effusis lacrymis et gemitibus vocem elevarent ad Filium sanctæ Matris, neque inde destiterunt donec comprobato prodigio unus jam expeditus sine magno labore sanctam imaginem ad sedem suam portarit. Quod viris gravibus futile est visum; nos autem miseri qui onere isto gravati fuimus, probe novimus, quid res sibi velit.

131. Sacra oracula interrogata eventus futuros, diem urbis expugnatae, exterminationem nostram prædixerunt. O certam prophetiam! O rei indubitatae et minime æquivocæ revelationem! O surditatem nostram!

132. Erat tunc tempus, expugnationis inquam, quo verba evangelica quibus calamitates Sion præfigurata fuerant, in ecclesia recitari debebant. Viri enim graves de civitate ea interpretabantur. Tunc duci qui de eventu desperabat, res nostras disponere, nosque indolentes excitare cœpit, ut eædem ei cordi esse viderentur iis qui earum rerum ignari erant. Nam quasi ludendo circa magna templa excubias agere nobis præcepit. Cur enim pro civitatis salutem preces facere? In mente autem habebat religionem colere, quod non sine aliquo simulacro faciebat, ut maximam civitatis curam gerere videretur, preces pro ea facere jubendo. Equidem puto civitatis statum eum fuisse ut certe supplicationibus ei ante omnia opus esset. Ita medicus qui imperitia sua hominis ægri vitam in discrimine posuit, sacerdotem advocat ut viatico morientis salutem firmet. Gravior enim erat quam qui jocaretur, quæ est indoles eorum qui hominum mores ex usu cognitos habent. Idcirco rem religiositatis specie probatam fecit. Utcunque fuerit, illi jubenti ecclesiastici obedierunt. Et cum necesse esset ut carmina dulcia Davidis canerentur, accidit inopportunum aliquid (erat autem diluculum, post quod sole oriente capti sumus) ut psalimum eligerent cuius initium, Deus, venerunt gentes in hæreditatem tuam; et deinde, Polluerunt templum sanctum tuum; posuerunt morticina servorum tuorum, et reliqua. Propheta enim divinus ex revelatione eorum qui precum faciendarum gratia convenerant inspiratus erat, dicens:

καὶ ἀποκαθισταμένη αὐτῆς εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς, καὶ ταῖς εἰσόδοις ἐγγίσασα, οὕτως ὤκνει τὴν εἰσοδὸν, ὡς ἀνὰ πόδα χωρεῖν κραταιῶς βιάζεσθαι τὸν αὐτὴν φέροντα, καὶ ἐνιστάμενον βαρύνεσθαι ὀτιμὰλα, καὶ πρὸς τῷ καταπίπτειν γίνεσθαι· καὶ οὐ μόνον ἐκεῖνον, ἀλλὰ καὶ ἄλλους, ὅσοι συνεπιλάβοντο. Καὶ ἦν μὲν τὴν ἀρχὴν ὁ ἐκείνην ἀνέχων ὑποπτος, ὡς οἰκοθεν τοιαῦτα τεχνώμενος, ὅποια πολλοὶ τερθρεύονται· ὡς δὲ καὶ ἱεροὶ ἄνδρες, ἀγαθοὶ τὸ ἦθος, καὶ οἶοι μὴ παλαμᾶσθαι τὰ μὴ δέοντα, συνήραντο ἰγκρατῶς, καὶ πάντες ἐλάττους ἦσαν τῆς τοῦ ἱεροῦ σίγῃσι ἰσχύος, καὶ οὐκ ἐπέθετο εἰσελθεῖν, ἀλλ' ἦν, ὡς εἶπεν, ἀφόρητον, ὑπέρχεται φόδος ἄπαντες, ὅσον ἐχρῆν παθεῖν, ἐχέφρονα· καὶ ἀναπρήσαντες δάκρυα, ὑψωσαν κλαυθμὸν, καὶ φωνὰς ἐπήραν πρὸς τὸν ὑψίστον Ἰῶν τῆς πανάγῃου Μητρός. Καὶ οὐκ ἐνέδωκαν, ἕως τοῦ σημείου ἡδὴ διαδειχθέντος, εἶτα μόνος ὁ βαστάζων ἀδάρυντος καὶ ἀπαραπόδιτος ἤγαγε τὸ ἅγιον μῶρφωμα, ἔθα ἔβρωται. Καὶ ἐδόκει μὲν καὶ τοῦτο τοῖς γενναίοις φρονεῖν ἑλαφρόν· ἡμεῖς δὲ οἱ ἀσθενεῖς ἐδαρυνόμεθα, ὑπονοοῦντες, ὅπου νεύει τὰ τοῦ πράγματος.

ρλα'. Ἀπεκρίναντο καὶ τὰ ἱερὰ λόγια ἐξ ἐρωτήσεως τὰς ἀποδόσεις τῶν ἐν τῷ μέλλοντι, τὴν ἄλωσιν, τὴν ἡμέραν αὐτῆς, τὸ κατακοπήσεσθαι ἡμᾶς. Ὁ προφητικῆς εὐκρινείας ἐκεῖνης! Ὁ ἀνεπικρύπτου ἀποφάσεως, καὶ μὴ ἐπισυρομένης λόξεσιν! Καὶ ἡμεῖς ἐκωφεύομεν.

ρλβ'. Ἦν τῆνικαῦτα καιρὸς, παρὰ τὰ τελευταῖα τῆς ἀλώσεως, καὶ περικοπᾶς εὐαγγελικῆς ἐπ' ἐκκλησίας ἐκφωνεῖσθαι, δι' ὧν τὰ τῆς Σιών στηλογραφοῦνται κακά. Καὶ οἱ ἔσω φρονῶν ἱερολογίαν κατὰ τῆς πόλεως ὑπενόουν αὐτά. Ἔδοξε τῷ ἀρχηγῷ τῆνικαῦτα, οἷα τῶν στρατηγικῶν ἀπεργωνέει, διατάττεσθαι τὰ καθ' ἡμᾶς, καὶ διεγείρειν ὡς οἶον ἀπονουστάζοντας, ἵνα φαίνοντο τοῖς μὴ συνείσει διὰ πάντων ἡμῶν καὶ προμηθέστατος. Μηνύεται γοῦν ἡμῖν παννυχίας ἀγγρυνητᾶς ἐπιτάξει περὶ τοὺς μεγάλους ναοὺς, καλῶν ἐκείνος ἀνταῦθα. Τί γὰρ καὶ εἶδε προτρέπαι εὐχεσθαι, ὅπου ἐκεῖνος ἀπηύχετο, τὴν σωτηρίαν τῆς πόλεως; Ἦν δὲ οἱ ἐπίνοια ὁμοιοῦσθαι τὸ εὐσεβεῖν, καὶ ἐπικρύπτειν τὴν θραξίν, ἵνα δοκῆ πάνυ περιποιησθαι τὴν πόλιν ἐφ' ἅπασιν, εἰ γὰρ θέλει καὶ εὐχὰς τὰς ὑπὲρ αὐτῆς· οἶμαι δὲ, καὶ ἐνδεικνύμενος, οὕτω καταστήσει τὰ τῆς πόλεως, ὡς εὐχῶν καὶ μόνων αὐτὴν δεῖσθαι· ὁμοιον ὡς εἰ καὶ ἱατρὸς κατεργασάμενος ἐκ τίνος φαυλότητος ἐπὶ θανάτῳ ἄνθρωπον, εἶτα ἐπιτάσσει προκαλεῖσθαι ἱερέα, ἐφοδιάσοντα ἡδὴ θνήσκοντι σωστικῷ ἀγιάσματι. Οὐδὲ γὰρ ἦν ἐπιπόλαιος, ἀλλὰ καὶ λίαν βαθὺς εὐτραπελευεῖσθαι, ἕσα γὰρ πειράσασθαι τοῦ ἀνδρὸς τοὺς δεινοὺς γυμνατεῦσιν ἡθῆ τῶν, οἷς ἂν περιτύχουσιν. Διὸ καὶ ταῦτην προσεποιεῖτο τὴν θεοκλύτησιν, ὡς οὐκ ἂν τὸ θεῖον θεραπεύοιτο. Ὅπως δ' ἂν εἶχε τὸ πρᾶγμα, ὁ μὲν εἶπεν, οἱ δ' ἐκκλησιαστικοὶ ἐπήκουον. Καὶ δὴ χρῆσιν προλάμπειν τοῦ ψάλλειν τὴν γλυκὴν μελωδὸν Δαυὶδ, ἐπήλθεν οὕτω κατὰ αἴσιον τοῖς δεησομένοις (ἦν δὲ βαθὺς ὁρθρὸς τότε, οὗ λαμφθέντος ἡλίῳ ἐτάλωμεν), ἐπιλέξασθαι ψαλμὸν ἐκεῖνον, οὗ κατάρχει μὲν τό· ε' Ὁ Θεὸς, ἡλ-

θεσιν ἔθνη εἰς τὴν κληρονομίαν σου · ἐφέπεται δὲ Ἄ Ad quid precibus ad Deum opus habemus, qui τὸ · Ἐμίαναν τὸν ναὸν τὸν ἀγιὸν σου ἔθεντο τὰ res nostras plane cognitias habet? θνησιμαία τῶν δούλων σου, · καὶ τὸ ἐξῆς · μονοῦ χρησιμφοῦντος τοῦ Προφήτου καὶ θεοπάτορος δι' ὀπορηταίας τῶν ἠθροισμένων εἰς δέησιν, καὶ λέγοντος · Τί ἂν ἐτι δεοίμεθα προσδαιῶν εἰς Θεόν, ἐνθα ἐκέλευε τὰ καθ' ἡμῶν ἀποπέφανται;

ρλγ'. Ἐγένετο οὕτω ταῦτα, πλείστον ἐτέροις παρασπιζόμενα συγκροτήμασι τῆς τοῦ κακοῦ δηλώσεως. Καὶ τοίνυν τῷ συγχῶ τούτων ἅπαντες ἀνεφρονοῦμεν, βψιμον συνάγοντες νοῦν, καὶ τὸ πρῶτον θράσος ἀποποιούμενοι. Οὐ γὰρ ἂν ἐκεῖνο θάρσος, εἰποιμι, ἐλλόγως εἶχομεν, καὶ ἐνοοῦμεν οὐκέθ' ἡμῖν εἶναι φυκτά. Οὐκ οὖν ἐφθησαν κατανησῆαι εἰς πέρασ αἱ τῶν ἐκκλησιῶν δεητήριοι ἀρμονίαι, καὶ ὁ πόλεμος, ἐτι τῶν ψαλμῶν εἰλουμένων ἐν τοῖς τῶν δεομένων στόμασι, θρήνουσ παρέθυσσε, καὶ εἰς γόους οἰκτροῦσ καὶ ἀλαλαγμοῦσ ἔδου ἀντιπερίεστησε, καὶ εἰς φυγὴν αὐτοῦσ ἐθροισθέντας ἔπτυρε, καὶ τοιαῦτα διέθετο, ὧν περ δὴ μνησθεσθαὶ τοὺσ ζῶντας ἐν περ ὄνειροις · εἰπερ οὐ τὰ ἡδέα μόνον προπίπτουσι τῆσ καθ' ὅσων φαντασίας, ἀλλ' οὐδὲν ἦπτον καὶ τὰ φέδον ἐνδαιζόμενα.

ρλδ'. Καὶ οὕτως ἐξ ἰδίας ἔχθρας, τῆσ τε κατὰ τὸν βροσιλέα Ἀνδρόνικον, καὶ τῆσ κατὰ τὸν δοῦκα Δαυῖδ, κοινὸν κακὸν κατέσκηψεν ἀνάπαιιν τῷ γνωματευσάμενφ πολλὰ τῶν κοινῶν κατὰ τινασ ἰδίας ἔχθρας λαγχανεῖν ἐπανώρθωσιν. Καὶ οὐκ εὐφραδῆσ ἡμέρα, ἡ τῆσ πανωλεθρίας, κατεβράβη ἡμῖν · ἦν ἡθέλον μὲν ἐκ τῶν τοῦ καλοῦ ἐνιαυτοῦ ἀναπληρωμάτων αὐτίκα ἐκκοπήναι, ὁποῖόν τι λελυπημένος καὶ ὁ καρτερικὸς Ἰωδ εὔξαστο. Ἄλλ' ὁ ἐπιτάξασ τῷ ἡλίφ ὀρίζειν τὰ τοῦ ἐνιαυτοῦ καθ' εἰρήμὸν τὸν ἀπ' αἰῶνων, ἐξουδενώσσει πάντως τὸ τῆσ εὐχῆσ ταύτης, πεκαπεδουκῶσ ἀλλως εὐχεσθεσθαι, ἀνθρωπικώτερον. Ἐδ γὰρ οὕτω γονυπετεῖν ἐν δεήσεσιν οὐκ ἂν εἴη ψυχῆσ μὴ παραφερομένησ; οἷσ παθαίνεταί · ὅθεν καὶ συγγνωσά, εἰ καὶ οὕτω λαλοῦμεν. Δίθοι γὰρ ἐνταῦθα οὐκ ἂν παθῆναιτο, καὶ ὅσους κατ' αὐτοῦσ. Πῶσ γὰρ ἀνθρωπος, ἐνθα καὶ τῶν πολεμίων οἱ φαινόμενοι θεὸν εἰδέναι, καὶ τι ἔχειν οἰκτου, καὶ ἀθηρίωτοι, ἐδάκρυον καὶ κατεστέναζον, βλέποντες πάλιν τοιαύτην οὕτω κατηχισμένην καὶ ἐξημιωμένην κακοῖσ, ἅπερ, εἰ διενεμήθη, πλείστην ἂν τῆσ οἰκουμένησ εἰς εὐδαιμονισμὸν ἐξήρτυσαν; Οὐ γὰρ πόλις ἦν ἡ ἀπλῶσ, ἀλλὰ μακάρων γῆ, ὅποταν ὁ μαθῶν οὐκ ἂν ἔχοι λαθέσθαι αὐτῆσ · ἡ θάλλουσα ἰσαεὶ τοῖσ κατὰ κόσμον καλοῖσ, ἐξήνησε τότε ἀτημελήτοισ νεκροῖσ, ὧν καὶ εἰσέτι σώματα ἀκηδέα κείταί ἐν παραδύστοισ, ἀνδρῶν, γυναικῶν, νηπιῶν, ἀκμαῖων, μεσαιπολιῶν, γερόντων · εἰπεῖν τὸ ἀνηλεέστερον, παρειμένων, ἡ καὶ ἄλλο τι σίνος παθόντων ἀποτυχῆσ φύσεωσ · καὶ αὐτῶν δὴ τῶν ὀνηθῆποτε νοσοκομυμένων, οὓσ οὔτε τελεχοσ εἶδεν, οὐθ' ὄπλον ἔτριψε. Τὸν γοῦν ἐκκλησιαστικὸν ξενῶνα εἰσδρομόντας οἱ δεινοὶ, καὶ κατὰ σκιῶν ἀνδρίζεσθαι, πρῶτον εἰς αὐτοῦσ ἀπησολῆσαν τὰ ξίφη · μετὰ δὲ κενὸν τὸ πᾶν ἀφήκαν, ὧν ἐντὸσ ἔσταγε, τῶν τε πρὸσ ἰατρείαν, καὶ οἷσ οἱ ἐληπαθεῖσ ἐσκέποντο. Καὶ νῦν τὸ τοιοῦτον καλὸν οὐκ ἔχει τινὰ ξαναγωγεῖν. Ἄλλ' οἱ πρὸσ νοσοκομίαν ἀπονεύοντες ἐρχόμενοι, καὶ τὸ κίνωμα βλέποντες, καὶ τὸ πρὸσ ὕγιειαν βοήθημα, ὡσεὶ καὶ θανάτου καταγῶ-

133. Hæc et plura alia ad ærumnas nostras conspirabant, quarum frequentia fecit ut resipisceremus, et temeritate deposita sana mente omnia examinaremus. Illa enim audacia rationem comitem non habebat, et nihil nobis fugiendum esse judicabamus. Sic igitur dum in concionibus ecclesiasticis solamen quærebant, bellum, cum psalmi a supplicantibus canerentur, lamentationes suggestit, in gemitus et infernalibus suspiria convertit, et conclone dissipata animos ita effecit ut qui vita superstites erant, lugubrem istius calamitatis memoriam servaturi sint, siquidem non jucundæ tantum res, sed formidolosæ etiam dormientium imaginationem tangunt.

134. Sic ex odio privato in Andronicum et Davidem ducem malum commune rursus ingruit in animos eorum, qui sentiunt plerique mala communia ab odio privato emendari posse. Nobis autem non pulchra dies, imo quæ nobis omnibus exitiosa fuit, illuxit, et quam ex anni spatio statim recisam vellem, sicut Job in afflictione ac mœrore suo deprecatus est. Sed qui soli ab initio sæculorum cursum præscripsit, istas preces respuit, utpote humanæ naturæ incongruas. Genibus enim flexis orare non est animæ quæ mala patienter fert; ideoque sermone nostro ignoscendum erit. Nam lapides ipsi non tacerent in isto statu positi. Quomodo enim homo non moveretur, ubi vel inter hostes ii qui Dei notionem habere, ac misericordiam moveri censentur, lacrymabundi gemebant, urbem talem, tantis ærumnis obrutam, et tot bonis orbatam videntes, quæ si repartita fuissent, magnam terræ partem beassent? Non enim urbs vulgaris erat, sed fortunatorum sedes, quam qui novorat, oblivisci non poterat; quæ bonis terrestribus semper abundans tunc cadaveribus scatobat, quæ nunc quoque in locis obscuris jacent, virorum, mulierum, puerorum, infantium, adultorum, mediæ ætatis, senum miserrime derelictorum, aut si alia a natura labor afflicti erant, quos tamen nec murus viderat nec tela tetigerant. Cum in ecclesiasticorum hospitium intrasset, manu fortes, cum umbris pugnare assueti, primogladios in ipsos verterunt; postea vero omnem locum habitandum medicis et ægrotorum custodibus reliquerunt. Attamen hæc magnifica domus neminem adhuc hospitio excepit. Qui autem ad ægrotorum curationem venerunt, loco vacuo conspecto, id genus auxilii ad mortem ducentis perhorrescentes, capita tundentes et quasi in extremis gementes domum redeunt, morti se commendaturi. Ibi nec guttam, nec ramentum saluterum aut aliud simile

ullibi in deserta urbe invenisses, quia barbari feroces et inhumani omnia abstulerant, homines inculti et ignari, sine morum nedum artium cultura, quarum ne rudimenta quidem no'erant; homines eloquentia æque at venustatis industria vulgarissimæ expertes, qui nostram urbem omnibus hisce bonis privarunt, ita ut mirum non sit quod tot cædes locum habuerint, siquidem vel animalibus non pepercerunt in furore sub et in vasa, ut Iecythos et alia viliora iusævierunt. Adde quod multi adeo vecordes fuerunt ut nec verum statum viderent.

μηκέτι θαυμάζεσθαι, τί δήποτε αὐτοὶ κατ' ἀνθρώπων καὶ ἀλόγων ἀφειδέεις ἦσαν κατὰ μανίαν τὴν καθ' ἡμῶν, καὶ ἀγγελοῖς ἐνύβριζον εἰς κατάκλασμα, μέχρι καὶ αὐτῶν λαγύων καὶ ληκύθων, καὶ εἴ τι φαυλότερον. Οἱ δὲ καὶ ἄλλως εἰς τόσον ἀγροικικῶς εἶχον, ὡς μὴδὲ ὀφθαλμοῖς ποτε διαλαβέσθαι δοκεῖν τὰ σπουδαίωτερα.

135. Igitur multas res pretiosas in saccis ac pannis lineis certatim collegerunt, alia intus comprehenderunt, vasorum ora recludendo, villia autem vasa in fenus destinaverunt, præsertim iis diebus ubi rapinæ omnium cupiditatem exercitabant. Qui autem alii post alios supervenerunt, quascunque res volebant abstulere, ac divites evaserunt. Erant autem rudissimi ingenii et maxime agrestis. Qui porro mercaturæ faciendæ gratia prodibant et pro facultatibus magnum aut parvum ubi quid acquirere poterant, parvo contenti res ad vitam necessarias emerunt. In quo sciendum est quod aurum dupli pretii erat, argentum multiplicis ponderis ac pretii æstimatum cum nummis æreis commutabatur. Nec libri, quorum jactura litteraturæ hominem penitus affligere posset, nec vestes quibus Scres præ omnibus gaudent, nec opera textilia aranearum telis comparanda, et aut quæ a verme artificie e tenui filo conficiuntur homines barbaros et omnium delicatiorum ignaros movere poterant; quæque ista omnia villi pretio vænibant.

136. Fuerunt qui vinum pervetustum eo quod minus dulce erat et odorem medicatum amarumve indicabat, respuerent non obstante salubritate quam hominibus præsertim vulneratis afferebat. Igitur hic optimus liquor contumeliose effundebatur, nec ullius usus ad morbos sanandos erat. Hanc ob causam in murorum circuitu sepultor non inveniebatur; huc adde quod vulnerati innumeri mortem promittebant et sepelientium brachia multum requirebant. Quot domos illi vulnerati evacuaverunt! Sic et vinum vetustum funeralia, ut ita dicam, subiit, utpote quod et ipsum cum iis qui ob ejus carentiam ægrotabant commortuum est. Recens vero natus subsilliebat, agitatus et bulliens, et hæc ebullitio in bibentibus quasi minæ in vitam condemnata erant. Qui enim illo vino repleti postea Lethes potionem a Morte oblatam bibebant non nostratibus tantum (quod dicere juvat), sed præcipue Latinis, quando uvas manibus premebant et mustum sorbebant, ne primitiæ in am-

γιον, ἀποτροπιαζόμενοι, τύπτοντες τὰς αὐτῶν κεφαλὰς, καὶ οἰμώζοντες ὡς ἐπιτελεύτεια, ἐπαναστρέφουσιν οἰκადε, καὶ καίνται, θανάτῳ ἐπιτρέψαντες ἑαυτοῦς. Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ἐστὶ βανίθα ἢ ψήγμα τι νοσήλειον. οὐδ' ἄλλοθι ποῦ τῆς καθ' ἡμᾶς ἐρημοπόλεως εὐρέσθαι, πάντων ὑπὸ τῶν καὶ ἀγροίκων καὶ ἀθηνεστάτων ἐξηφανισμένων· οἱ οὐδεμίαν χάριν μὴ εἶτε γε καταπλουτοῦντες, ἀλλ' οὐδὲ οἶμαι εἰδότες· ἀνθρώποι ἀχαρίστεροι πάντων, ὧν ἂν εἴποι τις, καὶ λόγον ἄλλον ἀπειρόκαλοι, καθότι τῷ χυδαίῳ τῆς πολιτεύσεως κελου παντὸς ἦσαν ἀπειράτοι, καὶ τῶν τοιούτων ἀπάντων ἀγαθῶν τὴν καθ' ἡμᾶς πόλιν ἀπωρφήσαν, ὡς θάνατοι αὐτόχρημα ἐξέβησαν, εἰ δίχα τῶν τοιούτων

ρῆσ'. Δινείους γοῦν σπειράμασι καὶ σακκίοις καὶ βάσκεσι ἀγαθὰ καὶ πολλὰ καὶ τίμια ἐγκείμενα πρὸς ἔριν ἀναλεγόμενοι, τὰ μὲν ἔνδον ἐξεβρίπτουν, ἀνοίγοντες τὰ τῶν ἀγγέλων στόματα, καὶ συνεπάτων· τὰ δὲ ἄκριτα δοχεῖα εἰς κόλπους παρέβουον, ὀβολιαῖα ὡς τὰ πολλὰ ὄντα. Καὶ τοιοῦτοι μὲν οἱ πλείους τὰ πρῶτα ἐν ἀκμῇ τῆς ἀρπαγῆς. Ἐπελθόντες δὲ οἱ μετ' αὐτοῦς, καὶ οἱ μετ' ἐκείνους εἶτε, ἐφορτίζοντο τὰ ἐγκεχυμένα καλά, καὶ πλοῦτον συνέλεγον. Ἦσαν δὲ καὶ αὐτοὶ ἀγενεῖς ἀγροικοὶ, καὶ οὐδὲν ἀστεῖον πεπαυδευμένοι. Τοῖς γοῦν κατ' ἐμπορίαν παρατετυχηκόσι, καὶ εἶτε ἰσχυρότερον, ἢ πρὸς πάχος δυναμένοις κτάσθαι τὰ ἐμπολώμενα, βραχύ τι λαμβάνοντες, κατήλλαττον τὰ τῷ βίῳ τίμια. Καὶ ἐστὶ μαθεῖν, ὡς διπλοῦς μὲν ὁ χρυσοῦς, ὁ δὲ ἀργυροῦς καὶ εἰς πολλαπλοῦν πονηροῦς εἰς ἄλλαγμα χαλκείοις προλετο. Βίβλοι δὲ, ἃς ἀπολυλεκῶς τις δάκνειτο ἂν τὴν ψυχὴν διὰ βίου, καὶ φάρμα, οἷς πρὸ τῶν ἄλλων φιληθοῦσιν οἱ Σῆρες, καὶ λοιπὰ ἔργα ἰστοῦ, οἷς ἀραχῶν μίτος ἐρίσειεν ἂν, καὶ ὅσα δὲ ῥίζαν γενέσεως φέρουσι σκώληκα, ἐργάτην τρυφεροῦ μηρύματος, οὐδ' αὐτὰ ἐφοικὰ ἦσαν τοῖς μὴδὲν εἰδῶσι καλῶν, ἀλλὰ παρεβρίπτουντο εἰκαίου τιμήματος.

ρῆσ'. Παρ' οἷς καὶ ὁ τριγέρων οἶνος διὰ τὸ ἀγλυεκέως ἐξουθενεῖτο, οἷα καὶ τι φάρμακον οὐκ ἀγαθόν· οἶου δὲ οἴνου χρεια καὶ μάλιστα ἦν τὰ τε ἄλλα, καὶ διὰ τοῦς ἐν πλῆγαις. Ἐξεχειτο γὰρ τὸ καλὸν ἐκαίνο ὑγρὸν, ὡς εἰς ποταμούς· ὅθεν οὔτε αὐτὸς ἦν, οὔτε τι ἀκόλουθον μάλαγμα, οὔτε ὁ καθ' εἰρμὸν κατάδεσμος. Διόπερ οὐ μόνον κύκλιψ τοῦ τείχους τῶν νεκρῶν κειμένων, καὶ περὶ σύμπαν δὲ τὸ τοῦ τοιοῦτου κύκλου ἐμβαδὸν, οὐκ ἦν ὁ θάπτων· ἀλλὰ καὶ οἱ πεπληγμένοι προσθήκην ἐποιοῦν τῷ ξῆθι, καὶ πράγματα προῦξένουν τοῖς θάπτουσι. Ἦ γοῦν ὅσας ἐξεκένωσαν οἰκίας καὶ οἱ τραυματαῖαι, κατὰ πολυμερῆ ποσότητα ἐκλείποντες! Καὶ οὕτω μὲν ὁ γέρων οἶνος ἐκφορὰν ἐπαθε, συντεθνηκῶς οἶον καὶ αὐτὸς τοῖς κινδυνεύουσι κατ' ἐνδοειαν αὐτοῦ. Ὁ δὲ νεογόνος ὑπεσκήρτα, ζέων καὶ βραττόμενος· καὶ τὸ βράσμα ἦν τοῖς προσιεμένοις καθὰ καὶ τὴ ἐμβόημα, καὶ ἀπειλὴ βίου ὑπεξαγωγῆς. Οἱ γὰρ τούτου ὀποπιμπλάμενοι, εἶτα τοῦ τῆς λήθης ἐπὶνον πόματος, ὃ θάνατος οἰνοχοεῖ, οὐ τοῖς ἡμετέροις μόνοις, ἀλλ' (ἢ καὶ προτέρων τῷ στόματι

χαίρας) και μάλιστα τοῖς Λατίνοις· οἷς μέγα τι καλὸν αὐτοῖς ἐκρίνατο, ἅμα ἐκπιάζουσι χεῖροι σταφυλῆς, και ῥοπούσι χανδὸν τὸ ναθλίπτον. Ἰνα μηδὲ ταῖς λαγύνοισι πρωτεύουσι ὑποδοχῆ· ἐκχωρήσωσι. Καὶ ὀφειλομέν ημεῖς τῷ τοιοῦτῳ βρασματιᾷ ὄνη χάριτας, οἷα προσεταιρισμένῳ κατὰ Λατίνων τὸν θάνατον· ὃν ἐκώτρυνεν αὐτοῖς και τὰ θεία κρέα, οἷς τὰς γαστέρας πλησμίως ἔσατον· οὕτω δὲ και τὰ ἐκ βοῶν και τὰ καλὰ σκόροδα, δι' ὧν ὁ καθ' ἡμᾶς κληρος ἐσώζετο, καταψάλλον και καρπιζόμενος τὰ ἐς ζωὴν, και οὕτω τινύμενος τοὺς φόνους, οἷς ἐκείνοι τοὺς ἡματέρους ἐνέβριψαν, και μακαρίζοντες οὐκ αὐτοῦς, ἀλλὰ τὴν νόσον, ἣδη δὲ που και τὸν θάνατον κατὰ και μηδεμίαν χάριν οἶδε θάνατος κατὰ τὸν τραγικόν.

ρλζ'. Τὸν δὲ συχρὸν τοῦτον Λατινικὸν θάνατον αὐτοῖς ὁ Ἄλδουινος ἐτράνωσε, περιλλυκος φάμενος ὑπὲρ χιλιάδας τρεῖς μεγάλων αὐτοῖς ἀνθρώπων ἐκ νόσου πασεῖν. Σωρὸς οὗτος ἡδὺς ἡμῖν, εἰ και μὴ ἀνεσῆκου πρὸς τὴν ἐξ ἡμῶν στοιβήν. Συναριθμουμένων δὲ γε και τῶν ἐν πολέμῳ πεπτωκότων, εἴχομεν παραμυθίαν πλείονα. Ὁ αὐτὸς γὰρ αἰτιώμενος ἄλογον ἀντιστάσιαν ἡμῶν, και ζημίαν ἀνεῦθεν τοῦ βηγῆος, ἐξετραγῆδησεν ὑπὲρ τρισχιλίους πασεῖν ὑπὸ τῶν ἐκ τοῦ τείχους ἔξω καταπεπομένων βελῶν δίχα γε τῶν ἐν προνομαις πιπτόντων, ἣ και ἄλλως, ὡς ὁ τοῦ πολέμου κύθος ἐβρίπτε, και ὁ τῆς δίκης τροχὸς κατακύλιεν, εὐστροφα περιφερόμενος. Πολλοὺς δὲ και λιμὸς ἀπῆγεν. Ἐστενοχωρεῖτο γὰρ και σφίσι τὰ ἀναγκαῖα.

ρλη'. Καὶ οὕτως ἡμῖν ἐπεσταλάττετο νέκταρ παραμυθίας τῇ ὑποκαταβάσει τῆς πολεμίου στρατιᾶς, ἣν οἱ δεξιῶς φιλιωθέντες ἡμῖν Λατίνοι (πολλοὺς γὰρ ὀπηγόμεθα, πραγματευόμενοι τὰ ἐκ Θεοῦ) ἐξεκάλυπτον, ὑπὲρ ὀγδοήκοντα χιλιάδας πεζῆ ἐπελθεῖν· ὧν χίλιοι μὲν παντάκκις φερίγγουσι ἔμαρτυροῦντο. Ἰσπύται εἶναι, παντήκοντα χιλιάσι Ῥωμαϊκαὶ ἐναντία κατὰ τὴν ἐκείνων δόξαν ἀντιδραμεῖν. Τῶν δὲ λοιπῶν οἱ μὲν ἰσποτοξόται ἦσαν, οἱ δὲ φιλήται, και ἄλλως δὲ μεθ' ὅπλων χρήσιμοι. Συναπλήρουν δὲ τὸν πᾶν ἐν αὐτοῖς ἀριθμὸν και ἄνδρες, φασί, τοῦ Ῥεζίκου, μήτε διάτρια λαχόντες ἐκείνοι ἐκ τοῦ βηγῆος, μήθ' ὑπέσχεσιν· ἐπακολουθήσαντες δὲ τῷ λοιπῷ στρατῷ, εἰ πως τῶν ἔργων συναιρόμενοι, τὰ ἐκ τύχης εὐροῖεν ἀγαθὰ. Καὶ τοσοῦτοι μὲν τὸ πεζόν. Τὸ δὲ ναυτικόν, ἀλλ' αὐτοὶ δῆλοι κατ' ἀριθμὸν τὸν ὑπὲρ διακοσίας νεῶν, σὺν γε τοῖς πειραταῖς· οἱ και αὐτοὶ μηδὲν βηγικὸν ἔχοντες, τύχης δώροισι ἐπέτρεψαν ἑαυτοῦς· ὅφ' ὧν, κατὰ γῆν τε και θάλασσαν πιεσάντων ἡμᾶς, ἐξεθλίβημεν τῆς ζωῆς. Καὶ οἱ μὲν θανάτῳ κατασπάσθημεν, οἱ δὲ, τοῦ ἔδου τὸ στόμα συγκλείσαντος, οἷς, οἶμαι, κενόρροστο, ἡμιθνήτες ἐμείναμεν.

ρλθ'. Ἄλλ' ἐνταῦθα παρεκβεθηκότες καθ' ἱστορίας ἀνάγκην, ἀναδραμούμεθα πρὸς μικρὸν αὐθις, ἐκφῆναι τὸ και πτωχικὸν και ὑπόπαχον τῶν κατακλυσμοῦ δίκην παρασυστάων τὰ πολιτικά· οἱ τὰ μὲν τίμια εὐθὺς και ὡς οἷα βρεφικῶς ἀπεδίδοντο, οὐδὲν αὐτοῖς χειρίσειε· τῶν δὲ λοιπῶν οὐδὲν ἢ βραχὺ τι παντελῶς ἀνθίστων τίμημα, και μάλιστα τῶν, ὅσα ἐξοπλίζει χειρομάχον πληθύν. Ἄλλ' εἴχον αὐτὰ εἰς χύμα προκείμενα αἱ λεωφόροι, τὰ ἐλαιώδη εὐώδη,

A phoris defitescerent. Nos quidem huic vino fervido gratias ob id debemus, quod Latinis mortem dedit, simul cum carne porcina, quibus venirem infererunt, ut et bubulis et allis, quibus clerus noster inter psallendum et victum quærendo sustentabatur, et sic homicidia puniens, quibus isti in nostrates sævierunt, beatos dicentes non ipsos, sed morbos, imo mortem Gadibus invecctam, apud quos infernus honorabatur, licet in tragœdia mors grates ignoret.

τοὺς ἀπὸ Γαδείρων, παρ' οἷς ὁ ἔδης ἐκτετιμήτο, εἰ

137. Numerosas Latinorum mortes Alduinus diserte narravit, mœsto animo referens plus quam tria millia virorum præcipuorum eo morbo extinctos esse; qui numerus nobis non displicet, licet de nostris non minus multi perierunt. Quod si eorum qui in prællis ceciderunt computum facimus, non parum consolationis datur. Qui enim insurrectionem nostram in absurditatis loco posuit, regis vindictam invocans tria millia et quod excedit telis e muro coniectis succubuisse more tragico refert, exceptis iis qui inter frumentandum aut aliter interierunt, prout belli alea voluit, et fortunæ rota jugiter volvens disposuit. Multos etiam fames necavit, ciborum inopia grassante.

138. Sic nobis nectar consolationis ex humilitate exercitus hostilis, quam Latini nobis associati (multos enim nostros fecimus, dum Deo grata operabamur) detexerant, plus quam octoginta millia armatorum, e quibus quinque millia equitum spectatæ virtutis in aciem processerunt contra quinquaginta millia Romanorum, prout ipsi referunt. Cæteri autem partim sagittarii, partim levis armaturæ erant, omnes utilitatis indubitatæ. Horum numerum compleverunt cœpiæ a Rhizico missæ, qui neque stipendia nec ullum donativum a rege obtinebant, exercitum autem sequebantur, ubi operam navantes fortuna juvabat. Hic igitur fuit copiarum terrestrium numerus. Vires navales plus quam ducentiarum navium erant cum piratis, qui et ipsi nihil a rege accipientes fortunæ vicissitudinibus se permittebant; a quibus terra marique pressi in vitæ discrimine fuimus; alii morte functi erepti sunt; nos ipsi quia infernus, jam repletus, os clausit, semi-mortui jacuimus.

139. Hoc in loco, rerum gestarum serie reclamante, retrospectivimus ut exilitas et parvitas eorum manifesta reddatur qui rem publicam in ultimo discrimine capessiverunt; qui res pretiosas stulte et puororum more primo occupanti tradidere, cæteras autem flocci fecerunt, præsertim quæ multitudini benetrici arma suppeditant. In viis publicis autem promiscue jacebant olea fragrantia, lixivla dulcis, materies sicca seu contra morbos, seu in

usum luxuriei, ad artem tinctoriam exieraque, A quibus vita elegans vititur. Itaque lignum suaveolens quod quis obtingere volebat, dedolandum fuit; uva passa carbonis combusti naturam indeebat; liquor ex rosis extractus aqua inutilis reputabatur; et sic in cæteris insaniebant, et qui res accuratius examinare vellet hominis naturam cum bestiarum confusam inveniret. Mirum autem fuit quod annulorum ferreorum, pugionum, thuribulorum et acuum tanquam rerum spectabilium magnam curam gerentes, majora pedibus proculcarunt. Ignorantiam autem et mollitiem circa vitam et instituta publica considerantes mirari desinemus.

140. Hinc concludimus in nostra quoque urbe B cuique libertate indecora qua vult nū licere, ut in Corcyra, siquidem quisque quo vult alvi exonerandi causa secedere potest. Non autem inepte quis dixerit Megalopolin magnam esse desertum expugnatum non a Scythis, non a Latinis, sed a nobismetipsis; gravi enim peccatorum tempestate exsiccati urbem nostram desertam fecimus, et in Scyllam Siculam incidimus, et utinam in Scyllam, paucis nos capitibus privaturam. Nunc autem Charymbdis turbine arreptos ad se traxit.

141. Jam vero opportunum erit lamentationes inchoare et de calamitatibus nostris genere. Talia autem nec seni proficua sunt nec Dei episcopo digna, C sed supplicationibus et gloriæ Altissimi congrua, ex quo et per quem nostra omnia suppetunt. Quid vero impedit quin, hoc solo verbo prolato quiescam, ne, ut dixerit aliquis merito, solem alicubi majores ærumas vidiase? Quodsi adversarium obvium habebō, nec extremam senectutem, nec episcopalem dignitatem verebor, sed resistam, et commisso prælio tela oratoria non longe a scopo jacularor.

142. Tali modo res gesta est, si tragicædorum more sermo terminandus est potius quam rationi operique insistendum. Et vere nunc cessandum erat, nisi audivissemus Dei iram nondum a nobis recessisse, sed manum ejus adhuc esse extentam paratamque ad vulnus lethale infligendum, Deumque nobiscum non mansurum nisi corrigamur. Correctio autem erit si vitam perversam emendaverimus propter quam cuncta hæc mala in nos irruerunt. Valde enim errat qui nos insontes pati crediderit.

143. Ante omnia igitur peccata mea ob oculos pono, misericordiam divinam invocans, a justitia autem charitatem appellans, qui subsistere potis non sum, si Deus peccata mea punire voluerit. Conversione igitur promptissima opus est. Nam, ut video, plerorumque conversio sincera non est. Fortasse et nos temere ausimus exclamare: Quis est domi-

τὰ στακτὰ εὐδομα, τὰ ξηρὰ, τὰ κατὰ νόσον, τὰ πρὸς τρυφήν, τὰ πρὸς βαφήν, τὰλλα, οἷς διοικονομεῖται βίος καθάριος. Ξύλον γοῦν εὐδομον εὐρεῖν. Ἐκπελέχημά τι αὐτοῖς ἦν ἰδεῖν· ἡ εὐγενὴς ἀσταφίς· ἀνθρακοῦ· ἐσθεσεμένου τμημα ἐφάνταζεν ἑκαίνοι;· τὸ ῥόδεον στάγμα εἰς ὕδωρ ἀχρεῖον ἐτάσσετο· καὶ τὰ ἄλλα εὐδὲ πη παρενοούτο, ἵνα μὴ διασκευάζων εἰς πλεόν, θηριώδη ἀγροικίαν δοκοῖν ἀπανθρώπιζεσθαι. Καὶ ἦν θαυμάζειν, ὡς κρίκων μὲν σιθρέων, καὶ ἡλαρίων, καὶ μαχαιριδίων, καὶ κυρείων, καὶ βελονίων ἐπιμελῶς εἶχον, ὡσεὶ καὶ μεγάλων τινῶν· τὰ δὲ ἄλλως ἀδρὰ ποσὶν ἐδίδοον παταίσθαι. Ἔλυε δὲ τὸ θαῦμα ἡ κατ' αὐτοὺς ἀπειρία, καὶ τὸ πρὸς βίον ἡμερον καὶ πολιτικὴν ἀνέθιστον.

ρμ'. Ἐνταῦθεν οὖν κατὰ τὴν Κερκυραΐαν παροιμίαν ἦν ἐπιλέγειν αἰσχροῦς καὶ τῆ καθ' ἡμᾶς πόλει ἐδ' ἀπευκταῖον ἐλεύθερον, ὡς ἐξὸν ἔν, καὶ ἐν ταύτῃ ἀποπατεῖν, ὅποι ἐθέλει, τὸν βουλόμενον. Οὐκ ἂν δέ τις ἐπ' αὐτῆς ἀφῶς εἶποι καὶ ἑρημίαν μεγάλην εἶναι τὴν Μεγαλόπολιν, καὶ ἑρημίαν, οὐ Σκυθῶν, οὐ μὴν οὐδὲ Λατίνων τῶν ἐλόντων, ἀλλ' ἡμῶν αὐτῶν· οἱ φυγέντες ἀμαρτιῶν βαρυτάτῃ χειμῶνι ἑρημον τηλικαύτην πόλιν ἀφέντες ἰθέμεθα, καὶ τὴν Σικελικὴν Σκύλλαν ἐπηγαγόμεθα, εἴτε μὲν οὖν Σκύλλαν, ὀλίγαις ἡμᾶς κεφαλαῖς ζημιώσουσιν. Ἄρτι δὲ Χάρυβδι; ἡ ἐκείθεν κατέσπασεν ἡμᾶς, ὀλέθριον ἀναβροιβδήσασα.

ρμα'. Καὶ ἦν μὲν ἐνταῦθ' αὐτοῖς μοι τόπος θρήνων καταρξαι, καὶ ἀποιμώξασθαι τὰ ἐφ' ἡμᾶς κακά. Οὐτε δὲ γέροντι τὰ τοιαῦτα προσευπορεῖται, καὶ οὐδὲ θεοῦ ἐπισκοποῦ τοιοῦτος λόγος πρέπων ἐστίν, ἀλλ' ἡ μόναις εὐχαρισταίαι, καὶ δόξῃ τῇ εἰς τὸν Ὑψίστον, ἐξ οὗ καὶ δι' οὗ τὰ ἡμέτερα. Τί δὲ δὴ κωλύει, ἐν γοῦν τοῦτο μόνον εἰπόντα με πεπαύσεσθαι, ὡς, εἴ τις ἐρεῖ μὴ ἂν ἰδέσθαι πῶ τὸν ἥλιον ἄλλοθι μεῖζω πάθῃ, οὐκ ἂν ἐξω λόγου ἀπισχυρίσαστο; Καὶ εἴπερ εὐρήσω τὸν ἀντιπασοῦμενον, ἀλλ' ἐνταῦθα οὐκ αἰδέσομαι εἰς λαλίαν οὔτε τὸ βαθύ γῆρας, οὔτε τὴν ἐπισκρότην, ἀλλ' ἐνστήσομαι, καὶ ἐπαγυμιάμενος, οὐκ ἂν κόρῳ σκοποῦ τὸ τῆς ῥητορείας βέλος ῥίψαιμι.

ρμβ'. « Τοιοῦθ' ἀπέβη τότε πρᾶγμα, » εἴ τι χρὴ τραγωδικῶς συντελέσαι τὸν λόγον, ἔνθα τὸ πάθος τραγωδίας ἔξιν· καὶ οὔτε λόγῳ καθ' ὅλον οἶόν τε παραστῆναι, οὔτε κατὰ ἔργον φέρεσθαι. Εἴη δὲ μέχρι τοῦδε λωφῆσαι τὸ πᾶν, μὴ καὶ ἀκούσωμεν καὶ αὐτοί, ὡς οὐκέτι ὁ τοῦ Θεοῦ καθ' ἡμῶν θυμὸς ἀπεστράφη, ἀλλ' εἴη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑψηλὴ, καὶ εἴα τε κατενεχθεῖσα πατάξει εἰς θάνατον· οὐκ ἀκουσόμεθα δὲ μένειν Θεοῦ καθ' ἡμῶν, εἴπερ διορθωσόμεθα. Διόρθωσις δὲ ἡμῶν ἐστίν, εἰ μεταβαλώμεθα τοῦ περιπενητῆρου βίου, δι' ὃν ἡμῶν ταῦτα. Μηδένα γὰρ νοῦς πλανάτω φιλαυτος, ὡς οὐκ ἐνδίκως πεποινηλατήμεθα.!

ρμγ'. Πρῶτος οὖν ἐγὼ πρὸ ὀφθαλμῶν ἱσταμένους τοὺς τῶν ἡμῶν κακίων ἐλέγχους ἀναθεωρῶ, καὶ ποτινῶμαι θεοκλυτῶν περὶ ἑλέους Θεοῦ, καὶ πῶς ἐκ τοῦ δικαίου ἔφασιν πρὸς τὸ φιλόανθρωπον τίθεσθαι, μὴ ἔχων ὑφίστασθαι, εἴπερ ἀνομίας παρατηρεῖ Κύριος. Μεταβλητέον οὖν, ὅσον τάχος. Οὐκέτι γὰρ οἱ πλείους, ὡς βλέπω, μεταβολὴν τὴν χρηστοτέραν ἠλλάγμαθα.

Μενούμε φιλοτιμούμεθα καὶ αὐτοὶ λέγειν ἰδοὺ καὶ ἄλλοι ἡμεῖς· Τίς ἡμῶν κύριός ἐστιν, ὡς μηδενὸς ἡμῖν φαῦλον ἐπιψηφισαμένου μηδέν; Ὡς τῆς ἐν ἡμῖν εὐσεβείας ἢ μὴ μοι δὲ γένοιτο, καὶ ἀνασθησίας εἴπειν, ἐν τῷ μὴ τὰ ἀτὰρ καὶ κατασκέψασθαι, καὶ ἐκποδῶν ποιήσασθαι, ἀφ' ὧν ἡμῖν κατεβρέχθη κεραυνία κακὰ· δι' ὧν ἐκτεφρωθέντες, πληγὰς ἐνετρίβημεν, ἅσπερ οὐκ ἂν οὐδεὶς μακροὺς ἐνιαυτοὺς ἀπαλοθῆσθε.

ρμδ'. Εἰς δὲ ταῦτα (οὗ γὰρ ὀκνήσω, καὶ πάλιν τὸ τοῦ λόγου χειρισάμενος ἄροτρον, ἀναπολῆσαι τὴν κατ' ἐμὲ πνευματικὴν ταυτὴν γῆν, καὶ τὸν θεῖον σπόρον, ὡς· ἴθισται, καταβαλεῖν)· οἱ φθόνοι, τὸ προσεῦτατον κακόν, τὸ τοῦ καλλίστου ζώου μέγα αἴσχος, τὸ δεῖνόν τοῦ καταπεσόντος ἐσωφόρου θέλον, ὃ συνέφηλατο τῆς ἐν ἡμῖν κακοποιῶν κεραυνώσεως· οἱ συγγέροντες τῷ φθόνῳ τύφοι, εἰς οὓς ὁ, ὡς εἶπειν, τυφοτέρων δαίμων ἀναδιδάσκει ἡμᾶς, καὶ προσκυνηθεῖς, ὡς ἐπὶ βασιλείαις τισίν, εἴτα κατέρριψε κάτω βαλὼν τοὺς πολλοὺς καὶ εἰς τάρταρον· αἱ διαβολαί, αἱ τὰς θανασίμους κατ' ἡμῶν ἀπεύθυναν βολαί· τὸ βαθὺ ψεῦδος, οὗ ἕνεκεν ὁ τῆς ἀληθείας Θεὸς ἀπῆρε τοὺς ὀφθαλμοὺς· ἐξ ἡμῶν· τὸ φιλοχρήματον, οὗ κατ' αἰτίαν εὐ δεδικαιωμένοι, πάντων χρημάτων ἀπεγυμνώθημεν, δι' ἃ γε τῶν καὶ εἰσέτι τῷ φολεῶ τούτῳ ἔπωαζόντων, κάκειθεν καταθραυνομένων, τῶν μὴ φωλεοὺς ἐχόντων, ἔνθα κλινοῦσι τὰς κεφαλὰς (οἱ βλεπέτωσαν, μή ποθεν ὄφεις, ὁποῖοις χρῆ δεδιέναι, ὑπερπύσας ἀχρεῖωση αὐτοῖς τὰ τῆς φωλείας, ὡς μὴ τελεσφορηθῆναι εἰς νεότευσιν)· αἱ ἐπὶ δίκῃ συκοφανταί, ἃς ὑπερμείσθησας ὁ δίκαιος, ἐδικαίωσεν ἡμᾶς, οἷς οὐκ ἂν συκοφαντίαν προσηγησαμένην ἐπικαλέσαιμεν· οἱ ἐπὶ δανείσμασι μετροῖς ἀσύμμετροι καὶ βαρεῖς τόκοι, οἷς οἱ ἀπέλαμνοι κατεπονούντο καὶ ἀπέριττοι καὶ ἀπεριουσίαστοι, οὓς ἐλεήσας ὁ τὰ ἐλαφρὰ φορτίζων Θεὸς, καὶ τοὺς κοπιώντας καὶ πεφορτισμένους προκαλούμενος εἰς ἀνάπαυσιν, μάχαιραν κατηκόνησεν ἐξωθέν τε καὶ ἐσωθεν, ἀτεκνούσας τοὺς τοῦ τοιοῦτου τόκου πατέρας· οἱ μὴδὲ τὴν ἀρχὴν σπαρῆναι πρὸς πατέρων ὄφειλον· εἰ δὲ καὶ ἐκ τῶν ταμιείων φόδος τοὺς τοιοῦτους ἔσχε, καὶ οἴδαμεν καὶ οἴδασι.

ρμε'. Προσλογιστέον τοῖς φαύλοις ἐν ἡμῖν αἰτίαις καὶ τὸ τῆς φιλίας εὐπεριφρόνητον, καὶ οὐ μακρόδιον, ἀλλ' ἐφήμερον· ὅθεν κεκινημένοι τὸ ἀγριον βάρβαρον διέθεντο εἰς ἡμᾶς τὰ διὰ βίου θρηνηθησόμενα. Συντακτέον τοῦτοις καὶ τὸ ἀχάριστον, καὶ ἀπάτης χάριτος εὐεπίληστον, καὶ ὄλον θησκειν ταχὺ, ὡς ἅμα ἠλεῆσθαι τινα, καὶ θεθῆναι τὴν χάριν, κατὰ τὴν παροιμίαν. Διὸ ἤρπασεν ὁ Θεὸς ἀφ' ἡμῶν τὰς χάριτάς, αἷς ἐκ μακροῦ τὸ κατ' ἡμᾶς λάχος ὠράτιστο. Προσγραπτέον καὶ τὸ ἀνηλεές· ἐπὶ τοὺς βραχὺ τι προσκρούοντας, ἐξ οὗ τὸ καταβρίψαν ἡμᾶς ἄρτι ἀνηλεές τὸ δεικαίωτατον· εἴπερ οὐ μικρὰ τινα ἡμεῖς, ἀλλὰ μύρια προσκακρούοντες, οὐ ποσάυτα τίνομεν. Προσενθυμητέον οὐχ ἠκίστα καὶ τὴν τῶν θεῶν περιφρόνησιν, τὸ χεῖριστον, καὶ τὸν ἐπ' αὐτοῖς γέλων, ἐξ ὧν περιπεφρονήμεθα, οὐ πρὸς κατάγειων, ἀλλὰ πρὸς διεθρον· Ἡ γὰρ οὐκ οἴδαμεν τοὺς ἐν ἡμῖν ὀρογλυφούντας τὰ τῶν ἀγίων, καὶ ὑποσπυμένους· αὐτὰ εἰς κληρονομίαν, καὶ καυχωμένους, ὡς, ἐφ' οἷς Θεὸς πρακτικῶς.

PATROL. GR. CXXXVI.

nus noster? idque quoniam nemo verbum in nos retorquet. O hebetudinem nostram! Absit autem ut hebetudinem accusem, nisi peccata iniquam et rejiciam, propter quæ fulmina dira in nos ceciderunt, quibus concremati sumus, a quibus plagas accepimus, quas multi anni non sanabunt.

144. Sunt autem nunc hæc (non enim me piget ut iterum ad aratrum verbi militiam manum, hanc meam renovem spiritualem terram, semenque divinum more solito spargam): invidia, malum antiquissimum, animalis venustissimi magna turpitude, Luciferi cœlitus præcipitati diram sulphur quod fulmen funestum in nobis accendit; comites invidiæ alti spiritus, in quos dæmon fastuosus nos protrusit; dein adoratus a nobis more regio plurimos in infernum præcipites egit; calumniæ, qui mortales nobis plagas inflixerunt; mendacium fallax, propter quod Deus oculos a nobis avertit; avaritia, per quam non justificati, sed merito omnibus bonis exuti sumus, exceptis iis qui in latibulis resident, et inde temere agunt in eos qui caveas non habent, ubi caput reclinent (videant hi ne serpens formidandus erumpens caveas eorum evertat ita ut nidificari ibidem non possint); falsæ accusationes, quas execratus magnus Judex nos judicavit; usuræ immodicæ pecuniarum mutuosumptarum, quibus homines simplices et rerum angustiis vexati opprimebantur, quorum Deus sospitator miseratus, laborantes et oneratos ad quietem invitat, gladium utrinque exacuens ut talis prolis patrem orbet; qui a principio a patre gigni non debebant; quod autem de re penuria metuant, inter omnes constat.

145. Inter peccata nostra recensendus venit etiam amicitie contemptus et vite brevitatis, quibus inhumanitas jugiter deploranda nobis insita est. Adde huc animi ingratitude et omnis gratiæ absentiam, ita ut citius moriatur aliquis quam ut proximi sui eum misereat, quia, ut est in proverbio, gratia emortua est. Igitur Deus gratiarum chorum nobis eripuit quæ sorti nostræ associatæ fuerant. Annuerabis porro cordis duritiem in eos qui leviter nos offenderunt, ubi immisericordia pro justitia habetur; non enim tantum plectimur qui non parum, sed graviter læsimus. Addendus præcipue rerum divinarum contemptus et risus, pessima res omnium; nos enim et ipsi contemptum patiemur, sed non risu, at exitio terminandum. Non enim novimus eos qui res sacras definiunt easque ad suam hæreditatem trahentes, et gloriantur jejunii privilegio a Deo dato.

ὁπνοῦν προσποιεῖται, αὐτοὺς νηφάλους ὄντας καὶ

146. Distuli lucusque singillatim de patrone nostro myroblyta disserere, et de audaci temeritate, idque in negotiis quæ latere debebant, quorum testes non inscripti, portæ apertæ, securibus alte infossæ, maximam audaciam indicantes; adde concurrentium et recurrentium catervam, qualem æstas proxime elapsa vidit nullo cum fructu.

147. Hinc non facile probabis virum justum inutilem morosis, adeo ut terra abscondi velit, gravissimum reis imputandum est; adde falsas incriminationes clamorum bellicorum originem; ex depositis commoda pecuniaria, unde locupletati sumus, licet omnes pecuniosi rideant; litterarum, quarum loco crux sacra ponebatur absentiam, ubi sanctæ Trinitatis mentio sit, unius et magni Dei titulo in unoquoque sœdus ferientium et jurantium indito; falsi enim juramenti reatus Deum manifeste contra nos arnavit.

νην πρὸς ἐκάστου τῶν οὕτω συναλλαττόνων, ὡσαύτως μωσεν ἡμῖν φανερώς τὸν Θεόν.

148. Tempus me desideret si omnia crimina enumerare vellem. Id unum sufficiat dixisse, Deum justum esse et justificationes amare. Ideo nihil commune ei cum iis qui tales non sunt, imo joculariter et diversimode persequetur eos qui cum injustis connumerantur.

149. Mihi videor, concives et in omnibus consortes laborum, vos quoque, o advenæ, accurate methodiceque ea descripsisse quæ ad nos pertinerent, imaginemque ad docendum aptam eorum quæ sumus passi in nobis constituisse. Nunc ergo transeundum est ad illum qui pictura sua clarius representaturus est, idque libenter facturus; quem admodum qui accuratam picturam odit, non minus, inquit, veritatem odit. Itaque puto, quod cavendum est, ne contemptu nostrarum picturarum sic deinceps deleantur imagines eorum quæ passi sumus, ac necesse sit ut in locum alterius temporalis principis pictorum, picturam alteram eorumdem quæ passi sumus in nobis substituamus. Scitis enim perfecte, quod non unam plagam Deus in perversos inemendabiles immittere solet, et quod multa tela includit tremenda pharetra ejus, quæ semper ab eo asservantur deindeque mittuntur, in isto certamine cooperantibus Myroblytæ precibus. Sed non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Redime vero nos qui oppressi sumus, sicque tibi gloria est, juxta illud: « Et in die tribulationis tuæ invocabis me, et eruam te, et glorificabis me » qui vere superexaltatus sum in omnia sæcula.

ρμς'. Ἀναβάλλομαι περιγησασθαι νῦν κατ' ἐξαιρετον καὶ τὰ κατὰ τοῦ πολιοῦχου ἡμῶν μυροβλύτου, καὶ τὰς θρασείας ἀναιδείας ἐκείνας, καὶ ταῦτα ἐπὶ πράγμασιν, ἃ προῦκαλεῖτο καὶ ἐγκαλύπτεσθαι, ὧν μάρτυρες ἀπαράγραπτοι καὶ πύλαι περικτοί, κολλαφθεῖσαι ἀξίνας; εἰς βαθύ ποτε, καὶ προσιτιλοῦσαι θράσος ὑψιστον· ἔτι δὲ καὶ τὰς περιέργους συνδρομάς καὶ καταδρομάς; ἃς τὸ ἐναγχος οἶδε θέρος, εἰς οὐδὲν δέον.

ρμς'. Ἄλλ' ὥστε οὐ τοῦτο δὴ τὸ ἐλαφρὸν δη[λῶ]-σαι δίκαιον ἄνδρα, οἷα δύσχηρτον τοῖς δυσαρέστοις, ἀλλὰ καὶ κρῦψαι εἰς γῆν· τὸ βαρύτατον προσεπιλεκτέον τοῖς αἰτιατέοις· καὶ τοὺς κατ' ἀλλήλων ψιθυρισμούς, ἐφ' οἷς οὐκ ἐχρῆν, οἱ βοᾶς μάχης ἀφύκτου ἡμῖν ἐπέβρῆξαν· τὰς ἐπὶ παραθήκαις ἀποστέρησεις, ὧν ἔνεκεν ἐπεπλουτίστημεν, εἰ καὶ γελῶσι κἀναυθὰ πάντες οἱ ἔτι ἄνδρες τοῦ πλοῦτου· τὰς τῶν γραμματιῶν ἀποπροσπονήσεις, ὧν σταυροῦ τιμίου τύπος προλάμπων, εἶτα καὶ μνημῆν τῆς ἀγίας; Τριάδος τοῦ ἐνὸς καὶ μεγάλου Θεοῦ ἐπεισόγει προγεγραμμένας καὶ ὠμυνοῦν· ὅπερ κατ' ἐπιωρκίας ἐγκλήμα ἐξεπολέ-

ρμτ'. Τί μοι ἀναμετρεῖν τὰ πλείω αἴτια, ἐνθα μὴ τάνυ καιρός; Ἀρχεῖσι μένον εἰπεῖν, ὡς δίκαιος ὁ Θεός, καὶ δικαιοσύνας ἀγαπᾷ. Διὸ οὔτε μερὶς αὐτῶν πρὸς τοὺς μὴ τοιούτους, καὶ οὐδ' ἂν ἀνήσει ποτὲ συχναῖς μεθόδοις μετερχόμενος τοῖς ὅσοι τοῖς ἀδικοῦσι συνεξετίζονται.

ρμθ'. Δοκῶ μοι, ὦ πολῖται καὶ δι' ὅλων συνηλευταί, καὶ ὑμεῖς δὲ, ὦ νεηλυδες, ἡκριθωσάμην διαγράφας τὰ καθ' ἡμᾶς τεχνικῶς, καὶ εἰκόνα ταύτην ἐν ἡμῖν ἀνεστήλωσα διδασκαλικήν, ὧν ἐπάθομεν. Καὶ ἔστιν ἀπὸ τῆς ἄρτι θφελος διαβαίνειν εἰς τὸν τῆ ζωγραφία ταύτη ἡκνερανίζοντα, καὶ μὴν καὶ ἀγαπῶντα· ὡς ὁ γε τὴν ἀκριθεῖ διαζωγράφειν μεμίστηκῶς, οὐδὲν ἦττον, φασί, καὶ τὴν ἀλήθειαν συνεμίστησεν. Οἶμαι δὲ καὶ ὡς εὐλαθητέον, μὴ τῆ περιφρονήσει τῶν ἐνταυθοῖ διεζωγραφημένων, καὶ τῆ ἐντεῦθεν ἀκαλειφῆ τοῦ τυπώματος, ὧν πεπόνθαμεν, ἀνάγκη ἔσθι καὶ ἑτέρῳ μεταχρονίῳ ἀρχιζωγράφῳ τῶν τοιούτων πινακογράφημα ἔτερον ἐφ' ὁμοίους παθήμασιν ἐν ὡμῖν στήσασθαι. Εὐ γὰρ ἴσσε πάντως, ὡς οὐ μίαν πληγὴν Θεός ἐντήκειν οἶδε τοῖς ἀνεπιστρέφως κακοτρόποις, οὐδὲ εἰσάπαξ, ἀλλὰ πολλὰ βέλη παρ' αὐτῶν ἡ μυνικῆ φαρέτρα κρύπτει, ἐξ ὧν αἰ κατασκοπεύονται αὐτῶ καὶ βάλλονται, συνεκπολεμούσης αὐτῶ καὶ τῆς ἀρᾶ; [τοῦ Μυροβλύτου], Ἄλλὰ μὴ ἡμῖν, Κύριε, μὴ ἡμῖν, ἀλλ' ἡ τῶ ὀνόματι σου δις δοξῶν. Ἐξελοῦ [δὲ] θλιβομένουσ ἡμᾶς, καὶ οὕτω δοξαζόμενος κατὰ τό· « Καὶ ἐν ἡμέρα Ολίφωσ σου ἐπικαλέσεις με, [καὶ ἐξελευμαί σε.] καὶ δοξάσεις με, » τὸν ἐν τῶσ ὑπερδοξαζόμενον εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

EJUSDEM

LAUDATIO S. PHILOTHEI OPSICIANI.

Τοῦ αὐτοῦ λόγος ἐκπελευστῆς βίου τοῦ κατὰ τὸν ἄγιον Φιλόθεον τὸν Ὀψικιανόν, ἐκ προσώπου Φιλοθέου μοναχοῦ, ἀνδρὸς ἀλείου λόγου, τοῦ καὶ προκαλεσαμένου εἰς ταύτην τὴν γραφήν.

α'. Αἱ πρὸς υἱοθήσιν μέλισσαι, ὅτε λύουσαι τὰ περὰ φοιτῶσιν εἰς λειμῶνας, οὐτε πᾶσαι τοῖς ἀνθεσιν ὅλοις ἐνασχολοῦνται, οὐδὲ μὴν εἶδος ἐν τι ἀπολεξάμεναι, τὴν σκευωρίαν ἐκείθεν τοῦ μέλιτος ἐρανίζονται, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν ἀνθεσιν ἐμμελετῶσι· καὶ αἱ μὲν ἐντεῦθεν, αἱ δ' ἐκείθεν τὸ χρῆσιμον ἐπιλέγονται, φιληθοῦσαι μὲν τῇ πάντοθεν ἀνθολογίᾳ, συνάγουσαι δὲ ἄλλη ἄλλη, καὶ οὕτω ποικίλως κολουμένοι. Τὸν αὐτὸν δὲ λόγον καὶ αἱ πρὸς νόησιν μέλισσαι, αἱ τὸν ἀληθῶς ἔλλογον ἐργάτην τοῦ Θεοῦ μὴ ψευδόμεναι, συμβολοποιῦνται τὴν κατὰ πνεῦμα γλυκύτητα ἑαυτοῖς πανταχόθεν, τοὺς ἱεροὺς λειμῶνας περιπετόμεναι, καὶ τὸ καλὸν ἀπανθίζουσιν, οὐχ ὅπη τύχη, λόγῳ ζωικῆς φαντασίας βεμδόμενοι, ἀλλὰ κατὰ σκέψιν σταθερὰν καὶ διάρθρωσιν δίδουσιν ἀκριβοῦντες τὸ ἀνθολόγημα. Καὶ οὕτω κατεργάζονται μέλιτι κηρίον, ὃ φιλεῖ μὲν καὶ ἰθεὺς αὐτὸς, ἀποστολικῶς αὐτῷ παρατιθέμενον, φιλοῦσι δὲ καὶ ἄνθρωποι θεοφιλεῖς, εἰς ὑγίειαν προσφερόμενοι, βασιλεῖς τε καὶ ἄλλως ἀρχόντες, καὶ μὴν καὶ πένητες· οὗτοι μὲν, ὅσοι ἀπεριουσιάζονται, ἔχουσι τοῦ θεῖου γλυκάζεσθαι διὰ τὸ κατὰ νοῦν ἀπέριττον, ἀρχοῦμενοι ἀκροθιγῶς αὐτοὶ μέλιτος τοιοῦτοι γεύεσθαι, ὃ πρόχειρον μὲν καὶ εὐκωνον, ἄλλως δὲ πολυτίμητον· ἀρχόντες δὲ γε καὶ βασιλεῖς, οἷς καὶ ἄλλα μὲν πρόσσεισι γλυκάσματα διὰ πολυμάθειαν καὶ περιουσίαν γνώσεως, ὅποιαν ἢ συχὴν μάθησι, αὐτοῖς; θησαυρίζει εἰς δαψιλίαν. Ποθεῖται δὲ ὅμως ὑπερμάιστα τὸ εὐαγγελικὸν μέλι, τὸ καὶ ἀξίωμαστον, καὶ βασιλείας ἀξίον τῆς ὄντως, ἐπεὶ καὶ ἡ κατ' αὐτὸ ὑγίεια καὶ εὐπάθεια εἰς βασιλείαν οὐράνιον βῶνυσι.

β'. Πρὸς ὁμοίτητα γοῦν μέλισσης ἐκείνης καὶ ἐγὼ, τῆς τοῦτο καὶ ἐκεῖνο συναγοῦσης ἄνθος, καὶ ἀπασχολούσης ἑαυτὴν εἰς ἄλλοτε ἄλλο, καὶ οὕτω συμβολοποιουμένης ἑαυτῇ τε καὶ ἑτέροις μέλι, οὐ κεφαλαιωδέστατον ἴδιον τὸ καὶ ὑγιάζειν καὶ ὡς παρίσχεσθαι ἄλυπον, καὶ τρέφειν πρὸς τε ἡδονὴν καὶ ἀβλαβῶς, ἐκρινι ἐκ τοῦ κατὰ πνεῦμα λειμῶνος καὶ τῶν ἐκεῖ μωρίων ὀνθίων, οἷς, καθὰ φῶλον Θεῷ, ἐνεαρίζομεν οἱ ἄγιοι Χριστιανοί, φυτὸν ἐπιλέξασθαι βρῶνον καλοῖς, εἰ τί που καὶ δυναίμην· καὶ μέλι σκευάσας, παραθήσειν τοῖς φιλοκάλοις πρὸς ἡδυσμα τὸ κατὰ ἰσχύν ἀζώσας ἑμαυτὸν θέσθαι εἰς τοιαύτην μέλισσαν διὰ μόνην πρόθεσιν ἐνθεον φιλεργόν, οὐ μὴν πρὸς ἀδύχημα καὶ φιλενδειξίαν, ἧς οὐκ ἔχω ἐπιπέσθαι.

γ'. Ἐστὶ δὲ μοι τὸ φυτὸν, ἐξ οὗ συμβολοποιεῖται θεῖον

Ejusdem sermo memorialis vite sancti Philothei Opsiciani, dictus in persona Philothei monachi, viri spectati, qui et huncce tractatum componendi ansam præbuit.

1. Sensibiles apes, cum, explicatis alis, in prata feruntur, non omnes omnibus occupantur floribus, neque, selecto quodam flore egregio, in hoc solo delectantur, et certatim mel hauriunt, sed et cunctis indulgent floribus, et hæc quidem hinc, illa autem illuc, quod utile est eligunt, universorum, quæ passim sunt, florum captæ voluptate, sed aliud aliæ colligentes, atque ita varie laborantes. Eadem etiam ratione, intellectuales apes, quæ vere spiritualium operarium Dei non frustrantur, spiritualis mel dulcedinis sibi undique colligunt, sacra prata circumvolantes, et quod pulchrum est decerpunt, non fortuito, vivacitate imaginationis huc vel illuc actæ, sed juxta firmam circumspectionem et explanationem commodam florilegium exquirentes. Et ita efficiunt melleum favum, quem Deus ipse amat, apostolice ei appositum, quem amant etiam homines pii, ad sanitatem recuperandam occurrentes, regesque et principes, imo et pauperes; hi quidem, quicumque ob intelligentiæ mediocritatem divinam dulcedinem parce hauriendam habent, contenti si leviter tantum mel gustent illud, quod in promptu est et vilis pretii, licet in se pretiosum: principes autem et reges, quibus et aliæ sunt dulcedines ob multarum rerum doctrinam et abundantiam sapientiæ, qualem scientia locuples eis copiose thesaurizat. Expetitur tamen valde nimium mel evangelicum et amabile et veri regni dignum, quoniam ea, quam præbet, sanitas et voluptas ad regnum cælestis obtinendum corroborat.

2. Ipse igitur, ad similitudinem apes illius, hunc et illum florem colligens, et sese hic et illic exercens, et ita sibi et aliis mel condentis, cujus præcipue proprium est sanare, lætumque lumen præbere, nutrirequæ cum voluptate et innoxie, statui ex spirituali prato et innumeris qui ibi sunt floribus, inter quos, ut Deo placeat, ver transigimus boni Christiani, plantam aliquam eligere abunde germinantem bona, si invenire possent, conditumque mel ex illa pulchritudinis amantibus apponere, ad eam, quæ robur generat, suavitatem; æquum censens, si ego ipse talis apes partes sumerem ob unicum propositum laborandi ad Dei gloriam, nequaquam vero ad propriam gloriationem quam assequi non valeo.

3. Est autem mihi planta de qua divinum mel

colligam, magnus Philotheus, cujus nomen ego gero et hoc quidem solummodo glorians (factis enim quis illi sit comparandus?) ad hancce deveni orationem: Philotheus, cognomen factis confirmans; Philotheus, qui seipsum inscripsit infidelem servum Dei et bonum ministrum, cui contigit Dei amico vocari ad consortium apostolicum, qui audivit et ipse illinc istud: Non jam servum te voco, sed amicum, utpote qui scias quodecunque ego facio, et alios ad mei promoveas imitationem, et mea magistri instar obveles mysteria; quippe nulla reprehensione digna res est, mentem meliori submittere qui interpretetur et adaperiat Scripturas: Philotheus, admiratio et cura mea, imo omnium. Nemo enim, nemo prorsus, auditis factis ejus, sanctum illum non admirari poterit, si tamen ex terrenis fas est depingere vtrum virtutibus cœlestem.

4. Tulit Asiatica regio, uti posteris eam vocare placuit, optimum Opsicianum, terra immensa, dives et beata, olim quidem fama percelebris, ferens nunc etiam pristina illius excellentiæ signa multa et generosa, præsertim belli peritiam incolarum. Itaque, ut leviter ostendam, majestatem quamdam sanctus desumit e popularium virtute, qua leonibus similes videntur, quando canes, Agaris filii, Dei greges aggredi conantur. Vicini autem, qui illum protulit, quoddam a reliquis diversum ostendere, quippe qui Formica (Μύρμηξ) vocetur, et isto nomine ad myrmecoleontes indigenas alludi fortasse quis dixerit. Mihi autem vicus Myrmex, sancti patria, symbolum exhibet omnino venerandum. Videor enim hic inelamantem audire mihi quoque sapientem Salomonem: «Vade ad talem formicam, o piger!» et Philotheo illic inquisito et formicarum antro ubi invenitur aurum, scrutare divitias Deo gratias, et esto beatus mercator, congregataque illinc quaestiosa bona divide egentibus, non, formicarum instar, colligens quæ in via sunt, sed celeriter currens ad optabilem circuitum ubi Inveniuntur qui maximo expectenda studio nundinantur, ut et ipse divitias, quas bonus paterfamilias Deus a nobis thesaurizari optat, lucrifacias, et convenientia iis qui emunt vendas.

5. Ea igitur fuit Philothei, Deo carissimi, terra patria, suo ipsius nomine memoriam revocans zeli et studii illius in spiritualia opera; patrem autem ejus nemo dicet suam dedecuisse progeniem. Licet enim etiam ex non bonis nonnunquam boni signuntur, sic tamen non perlatuisset accuratam historiæ diligentiam pater omnino dissimilis optimo filio, sed in exemplum factum esset ille, et in contumeliam insignitus esset qualis qualem genuisset, spina scilicet rosam, hyoscyamus anemoneum, bestia fera

¹ Prov. vi, 6.

Α ἀποδρέφομαι, ὁ μέγας Φιλῶθεος, οὗ τὴν κλησιν βαστάζων ἐγὼ. καὶ τοῦτό γε καὶ μόνον σεμνυμένοιο (ἐργοῖς γὰρ τίς ἂν εἴη τούτῳ ἐνάμιλλος;) εἰς τὸν λόγον τοῦτον ἐμαυτὸν καθήκα· Φιλῶθεος, ὁ τὴν ἐπωνυμίαν τῷ ὄντι ἐπαληθεύων· Φιλῶθεος, ὁ ἐγγράφας μὲν ἑαυτὸν εἰς πιστὸν δούλον Θεοῦ καὶ ἀγαθὸν θεράποντα, κληρονομήσας δὲ φίλος Θεῷ κληθῆναι πρὸς ἰσοκληρίαν ἀποστολικήν, καὶ ἀκούσας καὶ αὐτὸς ἐκεῖθεν τὸ· Οὐκέτι δούλόν σε καλῶ, ἀλλὰ φίλον, ὡς καὶ εἰδὼτα πᾶν, ὅπερ ἐγὼ ποιῶ, καὶ ἄλλους εἰς ἐμὴν καταρτίζοντα μίμησιν, καὶ τὰ ἐμὰ διδασκαλικῶς ἐγκαλύπτοντα μυστήρια· ὅτι μὴδὲ ἔστι φθόνος, τῷ κρείττονι τὸν αὐτοῦ νόον προάγειν ἐφρανωτικῶς ἐν τῷ διανοίγειν Γραφάς. Φιλῶθεος τὸ ἐμὸν θαῦμα καὶ μέλημα, μᾶλλον μὲν οὖν τὸ κοῖνον. Οὐ γὰρ ἂν τις οὐκ ἂν, πάντως; οὐδαίς, μαθὼν τὰ ἐκείνου, ἀπόσχοιτο ἂν τοῦ θαυμάζειν τὸν ἄγιον τοῦτον, εἰ τι χρῆ καὶ ἐν τῶν περὶ γῆν χαρακτηρίσαι τὸν ταῖς ἀρεταῖς οὐράνιον.

δ. Ἦνεγκε μὲν Ἀσιανὴ χώρα, ἣν ἤρρεσε τοῖς ὕστερον ὀνομάζουσι, καλὸν Ὀψικίον, γῆ πολυτενὴς εἰς μιλιασμοὺς καὶ πολυτελής καὶ εὐδαίμων, πάλαι μὲν καὶ λίαν περίπυστος, φέρουσα δὲ καὶ εἰσέτι νῦν τοῦ πρωτοθέτου ἐκείνου καλοῦ χαρακτήρα πολλοὺς, καὶ οὐδὲ ἀγενεῖς, καὶ μάλιστα τὸ τῶν ἐγγχωρίων ἐμπειροπόλεμον. Καὶ οὐτω μὲν, ὡς ἐν στενῷ δηλώσαι· σεμνότητα ὁ ἄγιος ἐπισύρειται τινα καὶ διὰ τὴν κατ' ἔθνος ἀρετὴν, δι' ἣν οἱ ἐκεῖ ἀπολοιστιοῦσθαι δίζαιεν ἂν, ὅτε οἱ τῆς Ἄγαρ κόνας ἐπιτρέχειν τοῖς τοῦ Θεοῦ ποιμνίοις προτίθενται. Ἐὰν δὲ ἡ προνεγκούσα τοῦτον κώμη ἑτεροῖον τι φανείη, Μύρμηξ ἐπικαλούμενη, καὶ διὰ τὸ τοιοῦτον ὄνομα ὑποβάλλη κατὰ τῶν πατριωτῶν μυρμηκώλεντος νόημα, ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἔρει τις ἕτερος κατὰ τὸ παρατυχόν· ἐμοὶ δὲ ὁ Μύρμηξ κώμη τὸ τοῦ ἁγίου πάτριον ἔδαφος εἰς σύμβολον τέθειται· πάνυ σεμνόν. Δοκῶ γὰρ ἐνταῦθα ὑποφωνοῦντος ἀκούειν κάμολ τοῦ πανσόφου Σολομώντος· «Ἴτε κρῆς τὸν τοιοῦτον μύρμηκα, ὧ δκνηρῆ, » καὶ τὸν ἐκεῖσε Φιλῶθεον ἰστορήσας καὶ τὴν ἐν ἐκείνῳ χρυστῆν μυρμηκίαν, μετέλλευε πλοῦτον Θεῷ φίλον, καὶ γίνου μαχαριστὸς ἐμπορος· καὶ συλλέξας ἐκεῖθεν πλοῦτοποιόν τι καλόν, διαδίδοι τοῖς χρηῖζουσιν, οὐ μυρμηκίζων τὰ εἰς ἔδην, ἀλλὰ ταχύς τρέχων εἰς τὸ εὐκταῖον κατάντημα τοῖς ἐμπορευομένοις τὰ σπουδαιότατα· ὅπως καὶ αὐτὸς πλοῦτον κερδήσας, δὲ ὁ ἀγαθὸς οἰκοδοσπότης Θεὸς θησαυρίζεσθαι φιλεῖ, καὶ τοῖς ἀγοράζουσι πωλίσας τὰ πρόσφορα.

ε'. Καὶ τοιαύτη μὲν τῷ θεοφιλάτῳ Φιλῶθῳ καὶ ἡ πατριωτικὴ γῆ, μνήμων αὐτῷ γνωμένη τοῦ φιλοπόνοιο ἐργάζεσθαι τὰ πνευματικὰ· γεννήτωρ δὲ, οὐκ ἂν εἴποι τις, ὡς οὐκ ἦν αὐτῷ κατὰ λόγον τοιοῦτου γεννηματος. Εἰ γὰρ ποτε καὶ ἐξ οὐκ ἀγαθῶν ἀγαθὸν φύονται, ἀλλ' ἐνταῦθα οὐκ ἂν διέλαθε τὴν τῆς ἰστορίας ἀκριβείαν πατὴρ ἀνόμιος προπατερός· οὐκ αὖτω καλῶ· ἀλλὰ ἐπεσον ἂν εἰς παράδειγμα καὶ ἐκεῖνος, καὶ παρεσημάθη, ὅπως αὐτὸς ὦν, ἰσπῶν ἀπέτεκεν, ἔκλυθη δὲ ἀδὴ βίβον, ἐστύχμος

ἐνεμόνων, ὅτι ἄγγιρος ἀνθρώπων ἵαρόν, νύξ ἡμέραν, Ἄ

καὶ εἰ τι τοιοῦτον σεμνὸν ἀντίθετον.
 ζ'. Νῦν δὲ ἡ τῆς παλαιᾶς ἱστορίας ἐπιδρομάδην ἐπιλευσίς ἀποσιωπήσασα τὸν πατέρα, νοεῖν ἡμῖν ὀφείκειν ἐκ τῆς γεννησαμένης μητρὸς καὶ τὸν ἄνδρα. Καλὴ γὰρ ἐν γυναιξὶν ἔκεινη, καὶ ὅποῖαν διατυποῖ Σολομῶν, ἐν οἷς τὴν ἀνδρείαν γυναῖκα διαζωγραφεῖ. Κάλως μὲν οὖν αὐτῆς ἱστορησάι καὶ δεξιότητα τὴν εἰς ἔργα, οἰκωφέλειαν, καὶ τὸ φιλάνθρωπον, καὶ τὸ ὁκόλουθον σῶφρον, καὶ ὅσα ἕτερα γυναικα κοσμίαν ἀπαρτίζει, πλατὺν ἂν διαπετάσοι λόγον, ἀποκναίοντα τὴν ἀκράσιν· ἀρκεῖ δέ μοι, τὰ πάντα κεφαλαῖωσασθαι, εἰπόντι συνεπτυγμένως, ὅτι πάντα, ὅσα Θεῷ φίλα, προεχειρίζετο· καὶ ἦν τρόπων τοιοῦτω φιλεργός, ταῖσδ' ὁ δὲ φάναι, ἀγαθοῦργός. Ἀμείλι, καὶ κατὰ τι θεῖον τοιαύτην ἔλαχε κλήσιν. Θεοφίλιαν γὰρ οἱ τεκόντες αὐτὴν ὠνόμασαν, μεταδόντες τῇ θυγατρὶ τῶν ὀσπερον δὲ καὶ πράγματι τῷ ἐξ αὐτῆς τὸ τοιοῦτον ἐπισφραγίσαντες ὄνομα, οἷς τὴν παιδα τρέφοντες θεοφιλῶς ἐξεπαίδευσον. Τοιαύτη δὲ ἐκτραφεῖσα ἡ μήτηρ, καὶ ὡς Θεῷ φίλον διεσκευασμένη ταῖς ἀρεταῖς, καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ φιλίαν ἐν γαστρὶ λαβοῦσα, πρότερον ἐκ διδασκαλικοῦ σπόρου, εἶτα καὶ ὠδινήσασα, οἷς ἐπονείτο κατὰ ἐγκράτειαν, καὶ ἐπὶ τούτοις τεκούσα πνεῦμα σωτηρίας, καὶ ἄλλως δὲ φύσει ἀκλουθία παιδα συλλαβομένη ἐν γαστρὶ ἔκεινη καθηγησμένη πνευματικῶς, προήγαγεν ἀκολούθως καὶ παῖδον, Πνεύματι ἁγίῳ πρέπον εἰς ἐνοίκησιν. Διὸ προφύως καὶ αὐτὴ Φιλόδοσος παρωνόμασεν ἐξ ἑαυτῆς, ἐντεῦθεν ἀρξάμενη τὸν καθήκοντα μητρὸθεν κλήρον ἀποδίδόναι τῷ υἱῷ, ἵνα τοῦ κατὰ γῆς ἔρπειν ἀνασφῆλις, καὶ τὴν ἀνθρωπίνην διὰλεκτον κατορθώσας, καὶ γνοῖς, οὐλο μετελήχεν ἐκποδῶν ὀνόματος, ἀποξέτη φερωνύμως τὸν φυσικὸν ἀνδριάντα πρὸς τὸ θεϊότερον, αἰδούμενος ὄνομα οὕτω καλὸν καὶ θεῖον ἐχρειοῦν φειδότητι πράξεων.

ζ'. Καὶ τοῖνον οὐκ ἐνέλεπεν ἐξομοῦν τῇ κλήσει τὴν πράξιν, καὶ σπειῶν θεϊότητος εἶναι κατ' ἄμφω, καὶ ὡσπερ ὀνόματι, οὕτω καὶ πράγματι φιλοσοφῶν τὴν θεϊότητα, καὶ ἐπιγραφόμενος οὕτως εἰς θεῖαν εἰκόνα, καὶ Θεῷ εἰς τὸ πᾶν ἀνακειμένος· οὐ πρὸς μίμησιν ἀνωφορεῖσθαι θέλων, καὶ τὸν κάτω ὑπεραυθαίνειν ἀνθρώπων, καὶ οὐράνιος εἶναι εἶχε μὲν αὐτὸ, καὶ διὰ θεωρίας ἰδίᾳ τε, πᾶσαν ἀγαθότητα τιθαῖωσων δίκην μελέσης, καὶ διὰ συνεχοῦς ἐμαθήσεως καὶ ἀναγνώσεως κειμηλιούμενος ἀρετῆν ἅπαναν. Οὐκ ἔφερε γὰρ, μὴ συχνὰ ταῖς ἱεραῖς Γραφαῖς ἐντρέψασθαι, καὶ ἀδολεσχεῖν ἐν τοῖς τοῦ Θεοῦ δικαίωμασι, τὰ πολλὰ καὶ εἰς τὸ κοινὸν θαμίζων τῆς ἀρετῆς διδασκαλεῖον, καὶ ταῖς ἰδίμοις τῶν πανηγύρεων συγγινόμενος, καὶ ταῖς ἐκαὶ πανδαισίαις ἐντροφῶν κατὰ πνεῦμα εἰς κόρον, καὶ τὰ μὲν σιτιζόμενος αὐτός, τὰ δὲ καὶ ἑτέροις ἀποπερήμενος, καθὰ καὶ ἐν εὐαγγελικῇ σπουδῇ περισσευμάτων, ἔπερ ὁ Θεὸς εὐλογεῖ. Συνεπαλαμβάνετο δὲ εἰς πλέον αὐτῷ κατὰ θεωρίαν, ὡς ἐβρέθη, φιλοσοφεῖν καὶ ἀνάγεσθαι εἰς τὸν ὕψιστον, καὶ τὸ εὐεπέχολον ἐμπρακτον, οὐ μέρος ἐεργῶν καὶ τὸ τῆς γαστρὸς ὑπόκνον. Ἐξαντλῶν γὰρ

A hominem mitem, nox dlem, et si qua res alia prava rei honestæ opponi potest.

6. Nunc vero antiquæ historiæ succincta narratio, quæ de patre obtulit, nobis ex matre virum ipsum dignoscendum reliquit. Pulchra enim illa inter mulieres, et qualem depingit Salomon, mulierem fortem describens. Pulchritudinem autem illius narranti, et solertiam in operibus, frugalitatem toti familiæ utiliom, amorem erga virum et consequentem temperantiam fusc lateque esset promenda oratio, tædioque afficiendi audientes. Satis autem mihi est si cuncta summatim repetam et breviter dicam quæcumque Deo grata sunt illam exhibuisse. Erat igitur amans operis, aut ut idem dicam, bona operans. Sane quasi divinitus tale obtinuerat nomen. Theophilam enim parentes ejus ipsam vocaverunt, filia primum nomen imponentes congruam operibus quibus ipsi dediti erant, deinde vero eodem insignientes nomine, ob propria ipsius opera, illam a se pie educatam. Porro sic instituta mater, atque, ut Deo placet, adornata virtutibus, primum concepto Dei timore ex doctrinæ semine, deinde cum continentia labore parturit et sic spiritum salutis peperit. Præterea naturæ legibus filium concepit in utero, spiritualiter purificata, ideoque peperit infantem, in quo Spiritus sanctus convenienter inhabitaret. Idcirco et ipsum suo ipsius nomine Philotheum apte vocavit, hinc incipiens decentem ex matre hæreditatem dare filio, ut cum jam humi reperiisset, et cognovisset quale sortitus esset jan nomen, exspoliaret, ut nomen decebat, naturalem imaginem divinioremque indueret, veritus ne tam pulchrum et divinum nomen corrumpere nequitia operum.

7. Non cessavit igitur nomini facta adæquare, et eniti ut per utraque Dei esset, et quomodo modum nomine, ita etiam opera Deum amaret, divinam in se efformans imaginem et omnino Deo devotus; ejus ad imitationem se erigeret, et inferiorem hominem superare, celestia fieri, cupiens hoc revera assecutus est, et contemplatione privata omniam bonitatem, tanquam mel, apis instar, conficiens, et omnes virtutes assidua lectione et studio sibi comparans. Non potuit quin assidue ad sacras incumberet Scripturas et meditaretur in justificationibus Domini. Frequenter ad communem virtutis conveniebat scholam consuetisque aderat cætibus, et in lautis illis conviviiis spiritualiter oblectabat se ad satietatem, saginataque ipse hinc ad alios deferebat, quasi in cvangelica sporta abundantiarum, quæ Deus benedicit. Contigit autem ei, ut in dies ad theoriam, uti diximus, magis philosopharetur, et sese erigeret ad Altissimum et ad illam felicem activitatem, quæ, ventre neglecto, ad virtutem tendit. Exhaustiens enim semper vas corporis omnibus superfluis humoribus, et ita terre-

num pondus alterans jejuniis, enitebatur terram a more angeli et juxta Evangelii præscripta transvolare, indignum seipso judicans inscribi quidem Deo charum, altissimq̄ Patri luminum, adhærere vero terræ matri et cœlestibus præferre terrestria et humilia.

8. Cum sic terram contemneret et ad nullam rem terrenam pronus esset, quomodo non etiam per orationes ad simile prospere progrediretur bonum? Perseverabat igitur diu stans, manibusque extensis ad illum qui sursum ipsum trahere poterat, postquam recte ambulasset, firmiter stetiasset, et ad eum manus simul et totam animam elevasset. Et ita quidem omnino in excelsis versabatur: si vero aliquando super terram, propter affinitatem, non neglexit erectam hominis staturam, sed potius conservavit et terræ genitrici sese accommodavit. Porro hoc perlicebat, genua flectens continenter, et cito erigens se, illud quidem ut terrestris et ad terram rediturus hoc vero, ut quasi planta cœlestis case videretur Accidebantque ei fere sine molestia, quamvis frequentes, casus illi et erectiones inter orandum; nam præ nimia carnis macie, quam temperantia pepererat, cito sanctus erigebat se, ita ut facilius exurgeret se quam genua flecteret, quemadmodum pulcher ramus paululum flatu incurvatus, cito erigitur.

9. Quid igitur? Numquid carnem exhauriens et evacuans, cæterum inde quæstum faciebat sicut avari, et horreum genuinum vacuum dimittens. complebat exterius et addiditium, et forsân illud evertere meditabatur, majusque suscitare? Nequaquam. At terra et divitiæ quæ ex illa sunt et reliqua vitæ compendia a Deo benedicta, plenum illum faciebant omnibus quæ terrestribus exoptanda videntur; beneficentia autem et humanitas evangelico superaddita mandato, per quod invitatur cordatus homo ad deponendum superfluum in vita pondus, et dividendum pauperibus, ut ita expeditus in viam divinam et vere rectam, licet aliquo modo asperam initio ingredientibus, serviat Deo ad meliora ducenti, sancto suaserunt ut sua bona effunderet in cæteros, et ea quæ ex Dei sortitus erat munificentiâ transferret in consimiles, et talibus horreis (ventrem dico pauperum) credere quæcunque Deus largiter suppeditabat. Et hoc erat quasi fons perennis et jugiter effluens. Scaturiebant enim sancto ex infinitis Dei thesauris utilia; ille vero paucis in terram suam, carnem, infusis, quantum satis erat ut humectaretur et herba virens repullularet, qualem quoque beatus David diligit, in tali nimirum terra florida a Deo constitutus, reliquum fontem dimisit ut pinguefaceret alia loca, et solveret siccitatem quam penuria pauperibus gignit. Et hæc dona nec simulate ab illo fiebant (nisi quis dicat etiam qui exiit seminare semen suum palam, spe majoris a Deo collectionis, simulate seminare) ne-

αὐτὸ κατὰ σῶμα κεραμείου πλῆν, ὅσον ἐνικμον καὶ ὑγρὸν, δι' οὗ πλαδαροῦται ἄνθρωπος, καὶ οὕτω κομφίζων τὸ γῆτον βρῖθος νηστείας, ἐφιλονεῖκει τῆς γῆς ἀγγελικῶς ὑπερίπτασθαι, ἀνάξιον ἑαυτοῦ κρῖνων, ἐγγράφεισθαι μὲν εἰς φῶλον Θεοῦ, τοῦ τῶν φῶτων ὑψίστου Πατρὸς, προστετηκέναι δὲ τῇ μητρὶ γῆ, καὶ τοῦ αἰθερίου ἀνθαιρεῖσθαι τὸ πεδινόν τε καὶ ταπεινόν.

ἡ'. Ὅ δὲ οὕτω τὴν γῆν περιφρονῶν, καὶ πρὸς μὴδὲν τι τῶν κατ' αὐτὴν κεκυφῶς, πῶς οὐκ ἂν καὶ δι' εὐχῶν εἰς τὸ ὅμοιον εὐδοκίτο καλόν; Ἐσχόλαζε τοῖνον καὶ πεδῶν ὀρθία στάσει ἐφ' ἱκανόν, καὶ χειρῶν ἀνατάσει πρὸς τὸν ἄνω δυνάμενον ἔλκειν τὸν καὶ ἀσφαλῶς βεβηκότα, καὶ στερεῶς ἐστῶτα, καὶ χεῖρας ἅμα καὶ ψυχὴν ὄλην πρὸς αὐτὸν ἀνατείνοντα. Καὶ οὕτω μὲν ὁλος ἦν τῆς ἀνωτάτω ὑψώσεως· εἰ δὲ που καὶ τῆς γῆς διὰ τὸ φυλετικὸν συγγενές, ἐποίει μὲν καὶ αὐτὸ, οὐχ ὥστε μὴν καὶ ἀκριῶσαι τὸ ἀνθρωπικὸν ἔρθιον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ φυλάξαι, καὶ τῇ μητρὶ γῆ χάρισασθαι. Ἦνυς δὲ αὐτὸ, γόνατα κλίνων συνεχῶς, καὶ ταχὺ ἐξανιστάμενος, ἔκειτο μὲν γῆς καὶ εἰς γῆν, τοῦτο δὲ ὅλα καὶ φυτόν περιλοσοφημένος οὐράνιον. Καὶ εἶχον αὐτὸν ἡ τοιαύτη πυκνὴ εὐκτατα πτώσις τε καὶ ἀνάστασις καὶ σχεδόν τι καὶ δίχα πόνου· τὸ γὰρ ἐξ ἐγκρατείας ὑπέρισχον τῆς σαρκὸς ταχὺ τῆς γῆς ἀπανίττα τὸν ἄγιον, ὡς εὐπεισίτερον εἶναι τοῦ κατακλιθῆναι τὸ ἀνανεῦσαι, καθά που καὶ θάλος εὐφύε βραχὺ τι κύψαν ἐκ καταπνοῆς, εἰτα θάπτον ἀνατρέχει πρὸς τὸ εὐθύ.

θ'. Τί δὲ ἀλλὰ τὴν σάρκα ὑποκενῶν, καὶ εἰς λαγάρην ἀποκαθιστῶν, ἐχρηματίζετο ἄλλως ἐντεῦθεν κατὰ τοὺς κίμβικας, καὶ τὴν σύμφυτον ἀποθήκην διάκενον ἀφιείς, ἀνεπλήρου τὴν ἐξω καὶ πρόσθετον, καὶ που καὶ καθελείν αὐτὴν ἐμελέτα καὶ ἀνεγείρει μείζονα; Οὐ μόνον. Ἄλλ' ἡ μὲν γῆ καὶ ὁ ἐξ αὐτῆς πλοῦτος καὶ ἡ λοιπὴ κατὰ βίον μέθοδος, εὐλογουμένη παρὰ Θεοῦ, μεστὴν αὐτὸν ἐποίει πάντων, ὅσα μακαριστὰ τοῖς περὶ γῆν· τὸ δὲ κοινωνικὸν καὶ φιλόλληλον καὶ φιλόανθρωπον, τῇ εὐαγγελικῇ παραγγελίᾳ προσαυξόμενον δι' ἧς προκαλεῖται ὁ ἐχέφρων ἄνθρωπος, ἀποτιθεσθαι τὸν περιττὸν ἐν βίῳ φόρτον, καὶ ἀνατιθέναι πτωχοῖς, καὶ οὕτω γινόμενον εὐζωνον εἰς ὄδον θεῖαν, καὶ ἀληθῶς εὐθείαν, εἰ καὶ ἄλλον τρόπον τριχῆσαν τὰ κατ' ἀρχὴν τοῖς ἰλομένοις ἀκολουθεῖν προηγουμένῳ τῷ Θεῷ εἰς τὰ κρείττονα, ἐπειθον τὸν ἄγιον, ἐξ αὐτοῦ κλίνειν εἰς ἐτέρους τὸ αγαθόν, καὶ τὸ ἐκ Θεοῦ φιλοτιμία μεταίγειν εἰς τὸ ὁμόφυλον, καὶ τοιαύταις ἀποθήκαις (γαστέρες δὲ αὐταὶ πανήτων) πιστεύειν, ὅσα ὁ Θεὸς ἐνεδαφιλεύετο. Καὶ ἦν τοῦτο πηγῆς ἀενάου καὶ ἀπορρύτου μίμημα. Ἀνέβλυζε μὲν γὰρ τῷ ἁγίῳ ἐκ τῶν ἀδύσων τοῦ Θεοῦ ταμείων τὰ λῶνα· ὁ δὲ ὀλίγα τῇ περὶ αὐτὸν γῆ, τῇ σαρκὶ, ἐπιχέας, εἰς ὅσον ὑγράνασθαι τὸ ἱκανόν, καὶ χλόην ἀναθῆλαι, ὅποιαν καὶ ὁ μακάριος Δαυὶδ ἀγαπᾷ, σκηνοῦντος αὐτὸν τοῦ Θεοῦ εἰς τόπον τοιοῦτον χλοερῶν, τὸ λοιπὸν τῆς πηγῆς ἐξέπεμπε, παίρνειν τὰ ἐφεξῆς, καὶ λυεῖν ἀύχλην, ὅποιον ἡ πενία τοῖς ἐνδέειν ἐπιψηφίζεται. Καὶ ἡ τοιαύτη ὄσις αὐτῷ ἐγένετο οὕτε ὑποκριτικῶς; (εἰ μὴ τι; καὶ τὸν ἐξελεθόντα σπείρει τὸν

σπόρον αὐτοῦ εἰς ἐπόψιον ἰλιπίδι συγχομιδῆς πλειό- A
 νος τῆς διὰ Θεοῦ, προφάσει λέξει σπείρειν), οὐδὲ μὴ
 πεφισμένη χειρὶ. Οὐκ ἐφίλει γὰρ οὐδὲ φλέβιον γῆς
 ἢ πέτρας ἰσχνόν, εἰς ὅσον μὴ προρρέει θερπείαν
 εἴψους. Ἀπὴν δὲ ἐκείνου καὶ τὸ ἐν τοῖς τοιοῦτοις
 ἄτριον. Μετεδίδου γὰρ μετὰ ἰλαρότητος, ὅπολιαν φιλεῖ
 Θεός, ὁ καὶ ἐλεημοσύνην ἀγαπᾶν καὶ δότην οὐ τὸν
 ἀπλῶς, ἀλλὰ τὸν ἰλαρόν. Καὶ ἦν καὶ αὐτὸς οὕτω πο-
 ταμὸς ἐλεημοσύνης, κροτῶν χειρὶ κατὰ τὸν Ψαλμω-
 δόν. Ἐχαιρε γὰρ ἐλεῶν, καὶ ὡς οἶον ἐκρόται χαρμό-
 συνον, οὐ δαπανᾷν δοκῶν, καὶ τὸ ταμίζειν ἀφίειναι
 κενὴν, ἀλλὰ πλουτίζεσθαι, καὶ μεστὸς εἶναι, οἷα
 ἀκαπληροὶ τοὺς χρῆζοντας, τὸ δὲ μεῖζον εἰπεῖν,
 Θεὸς γίνεσθαι, εἴπερ ὁ εὐεργετῶν Θεὸν μιμεῖται εἰς
 δύναμιν. Μᾶλλον μὲν οὖν αὐτὸς ἠγαλλιάτο διδοῦς, B
 ἢ περ ἄλλος τις λαμβάνων· καὶ ἦν ὁρος αὐτῷ πλούτου
 τὸ δανεῖζειν Θεῷ, οὐ μυριότοκος ἢ ἀνταπόδοσις.

Γ. Καὶ οὕτω μὲν αὐτὸς βίου πορισμὸν τὸ ἀποδιοῦν
 τοῖς ἀλλοφοῖς ἔκρινεν, εἰς Θεοῦ χρίνον ἀποκαθιστᾶν
 ἐαυτὸν γνωματεύων, εἴπερ ἐνδύει γυμνός, καὶ πό-
 δας εὐθετίζειν εἰς Εὐαγγελίου ὁδὸν μεθοδεύων, εἰ τοῦς
 ἀνυποδέτους περιστέλλει, καὶ βρώμα λογιζόμενος οἰ-
 κειῶν, εἰ χορηγεῖ τοῖς δεομένοις τὰ χρῆσιμα, καὶ
 οὕτως ἐκπληρῶν καὶ αὐτὸς ἀποστολικῶς τὸ πᾶσι τὰ
 πάντα γίνεσθαι. Ἐπει δὲ πολλαὶ ὁδοὶ πρὸς τὴν τῆς
 ἀρετῆς ἀκρότατον, εἰς ἣν ὁποῖα καὶ Θεοῦ ὁρος ὁ μέ-
 γας Φιλόθεος ἀνατείλων τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ τὴν
 ἐκείθεν βοήθειαν προκαλοῦμενος, αὐτῆς ἐγλίχεται,
 καὶ τὴν ἐκεῖ ἀνάβασιν διὰ πάντων ἐπραγματεύετο
 (δοκεῖ δὲ τοῖς πλείοσιν ὑπερέχειν τῶν ἄλλων ὁ μονή- C
 ρος; καὶ ἀπέριττος βίος, καὶ τὸ μὴδὲν ἔχειν, ἀλλ'
 ἕκαστον ἀνθρώπων μόνον ἐαυτὸν ἐπισκέπτεσθαι· καὶ
 διὰ τοῦτο οἱ ἀνακεχωρηκότες τόποι ζῆτοῦνται καὶ
 ἐρημάζονται, πολλοὶ δὲ καὶ σπηλαίους διὰ τοῦτο ἐαυ-
 τοὺς παραδύουσι, κρυπτόμενοι τὸν ἀνθρώπων, καὶ
 εἰς γῆς ὅπας παραδύονται, καὶ ἄλλα ποιοῦσι, δι' ὧν
 ἐκπερσοῦνται τὰς ἀγορὰς, καὶ τὸν ἐν βίῳ φανητα-
 σμὸν, καὶ τὴν σύγχυσιν, τὸ πολιτικὸν καὶ σύμβιον
 ἔκλυοντες φιλεῖν, ὡς μὴ δυνάμενον προσάγειν Θεῷ),
 αὐτὸς καὶ τᾶλλα μὲν πολλὰ σκεψάμενος, ἐπέκρινε
 καὶ ἀπέδειξε, καὶ ἀναβάσεις ἐν τῇ καρδίᾳ διατιθε-
 μένας εἶναι, καὶ αὐτὰ πρὸς τὴν ὑψίστον ἀρετὴν
 ἐθεώρησεν· οὐκ ἐξουδένησε δὲ οὐδὲ τὴν προγονικὴν
 ζωὴν, καθ' ἣν πατέρας ἔσχομεν τοὺς ἀρχηγόνους
 προπάτορας. Συνελογίσατο γὰρ, θέατρον εἶναι τι καὶ D
 τὸν καθ' ἡμᾶς βίον, θεαταῖς μὲν συγκροτούμενον τοῖς
 καθ' ἕκαστον τῶν βιούντων ἀνθρώπων, ἀγωνοθέτῃ δὲ
 βραβευτῇ τῶν ἀθλων πρυτανεύομενον τῷ μεγάλῳ Θεῷ,
 ἀεθλευταῖς δὲ πονοῦμενον τοῖς ὁσοὶ ζῶσι κατ' ἀρε-
 τὴν, οἷς ὁ ἀγὼν οὐ πρὸς σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰ πνευ-
 ματικὰ τῆς πονηρίας, ὧν σπουδασμα, προσβάλλειν
 ἀνθρώποις, καὶ καταβάλλειν, καὶ οὕτως αὐτοῖς αἰετὸς
 καθίστασθαι εἰς ἀντίπαλον. Διὸ καλὸν μὲν εἶναι, καὶ εἰ
 καταμόνας ἀποδυσάμενός τις πυγμαχεῖ καὶ νικᾷ
 κατὰ τοῦ δαιμονίου φύλου, μόνου τοῦ παμβασιλέως
 ἐφορῶντος Θεοῦ, εἰς ὃν ἅπας ἀθλητῆς ἀνατείνει τὸν
 νῶν, τὸ πάντιμον στέφος ἐκεῖθεν ἐκδοχόμενος, ὃ

A que parca manu. Ne venulam quidem terræ au-
 petrae ienuem amabat, nisi in sitis remedium pro-
 flucret. Neque in his asperitas ulla apparebat. Da-
 bat enim cum hilaritate, qualem Deus diligit, qui
 eleemosynam amat et datorem, non simpliciter
 quidem, sed hilarem. Itaque ipse erat flumen elee-
 mosynæ, plaudens manu, juxta Psalmistam. Gau-
 debat enim miserans, et fere cum exultatione
 plaudebat, non dilapidare divitias sibi visus et va-
 cuum dimittere thesaurum, sed dives et plenus
 esse, dum egentes impleret, et ut majus dicam,
 Deus fieri, si quidem qui beneficus est Deum imi-
 tatur quantum in se est. Magis igitur exultabat
 ipse dans, quam quivis alius accipiens; et hic finis
 divitiarum erat ei, Deo scenerare, qui millies scenera
 reddit.

10. Ita ipse vitæ lucrum judicabat emori fratri-
 bus, opinans seipsum statuere, Dei liliū, si co-
 operiret nudos, pedes ad Evangelii viam aptare
 meditans, si discalceatorum pedes ornaret, escam
 sibi ministrare se putans, si utilia præberet indi-
 gentibus, et apostolicum sic adimplens mandatū
 ut omnia omnibus sumus. Quoniam autem multæ
 sunt viæ ad virtutis arcem, quam magnus Philo-
 theus affectabat, ad illam tanquam ad Dei montem
 manus extendens et inde invocans auxilium, et ad
 eam ascendere omnimode satagens (videtur au-
 tem plerisque superare alias monastica et pau-
 per vita, qua nihil possidet homo, sed quemvis
 alium tanquam seipsum considerat; ideoque recess-
 sus et solitarii quæruntur loci, multique in spe-
 luncis nemini notis ob hanc causam seipsum abs-
 condunt, et in foramina terræ irrepunt, et alia
 agunt, ut fora devitent, nec in vita appareant, nec
 in conturbatione vivant, societatis et convictus
 amorem reformidantes, quippe qui non possit ad-
 ducere ad Deum), ipse cum alia multa examinasse,
 hanc approbavit vitam et amplexus est, videns
 ascensiones in corde suo dispositas esse et eas
 quidem ad altissimam virtutem; nec primitivam
 quidem vitam despexit juxta quam patres habui-
 mus antiquos progenitores. Cogitavit enim specta-
 culum esse quodammodo vitam nostram, huicque
 D spectaculo spectatores complodere quicumque so-
 litariam vitam agunt, illudque summo a Deo admi-
 nistrari tanquam a designatore et instructore cer-
 taminis præmiorumque arbitro, hos vero athletas
 decertare quicumque juxta normam virtutis vivunt,
 quibus certamen non adversus carnem, sed adver-
 sus spiritus nequitie, quorum studium est irruere
 in homines et evertere, et sic adversus illos sen-
 per consistere hostiliter. Idcirco pulchrum esse
 censebat, si quis privatim etiam exutusque luctatur
 adversus dæmoniorum genus, et vincit, Deo summo
 rege contemplante solo, ad quem omnis athleta
 mentem dirigit, inde excipiens honoratissimam co-

1 Psal. xcviij, 8.

ronam, quæ hujusmodi victores ornat; oportere autem præterea coram innumeris testibus omni certamine superare, cæterasque perficere pugnas spirituales. Ita enim ille qui coram innumeris oculis prosternit inimicum, non confundetur coram solitariam vitam agente, superabit autem, ut opinor, præclaro facinore. Solitarius enim quasi per planum curriculum, nullo interposito impedimento, et luctatur, et currit, et pugnat, et cætera certaminis facit; servus autem Dei qui medias per mundi vias certat, substratis tribulis, quos et semper gignit et acuit incompressa vita, subjacentibusque innumeris petris offendiculi, certat; ideoque post victoriam habet majus ornamentum, prætereaque et alios ad eundem zelum provocat, et ita multiplicat secundum Deum principes. Si vero qui solitariam athletam videt in abscondito, retribuit manifeste, nonne ei qui manifeste certat, et sic effugit: « Væ soli^a, » et lapsum irreparabilem justitiam reddet præter remunerationem? Sic sol pulcher est (sol est enim), quando sub terram iter facit, neque quisquam in eum oculos injicere potest; sed omnino pulchrior est cum post ortum pulchra facit quæcumque intuetur, quibus eum Deus lucere jus sit usque ad occasum. Sunt autem Dei quoque invisibilia; nobis vero incomprehensibilia et admiranda, visibilia ejus, seu manifesta.

11. Cum hæc et alia (sunt enim vere multa tanta) animo perpendisset Philotheus, a puero divina edoctus, desiderabat quidem secessum et asceticam vitam, plebi ignotam; attamen æqua statera simul expensis monastica et mundana vita, utraque secundum Deum, sicut ipse distinxit, et post distinctionem approbavit, elegit vitæ genus virtutibus ornatum quod beatissimus Job et ipse præoptaverat et in quo ut vix ullus qui unquam vixerunt clarus fuit. Cum autem innumeris conjugium nominibus commendari videret, et sicut parentes, Na et ipse in mundo bonum simile, successionem honestam, posteritatem beatam, benedictum semen, vellet relinquere, copiam consilii parentibus facit, et ipsi libenter sermoni illi assentiuntur, se ipsos incusantes quod non præoccupassent consilium, gaudentes autem quod et in hoc parentes imitarentur filius. Confestim de prænuntiato solliciti sunt conjugio, utrumque cum ipsi habeant qui sub benedicto futurus est jugo, requirebant juveneam (sociam), qua cito inventa consociaverunt hunc et illam, dignos invicem alterum altero, jugumque Dei eos reddiderunt aptum ad arandum et seminandum et colligendum necessaria ad salutem. Deus autem qui ipsos elegerat et qui plantas paradiso congruas posuerat in terra Opsicianorum, non passus est illos sua maturitate non ferre firmam, stirpem increscentem, germinationem abundantem, et fructus tempore suo generosos; sed voluntatem timentium se in hoc quoque fa-

τούς τοιούτους νικηφόρους κοσμεῖ· χρῆναι δὲ ἄλλως, καὶ ἐπὶ θεατῶν πάντων πολλῶν παγκρατιάσειν τε, καὶ τοὺς λοιποὺς ἐξανείν ἀγῶνας κατὰ πνεῦμα. Οὕτω γὰρ ὁ ἐπ' ὅψης· μυρίαὶ καταβρίπτων τὴν ἀντίμαχον οὐκ ἂν ἐντρέπεται τὸν μονάζοντα, ὑπερναδαίνοι δὲ ἂν οἶμαι τῷ κατορθώματι. Ὁ μὲν γὰρ μονάζων ὡς ἐπὶ σταδίου λείου καὶ μηδὲν τὸ συμποδίζον ἔχοντος, καὶ παλαίει, καὶ θέει, καὶ πύξ πολεῖται, καὶ ἄλλα τοῦ ἀγῶνος ποιεῖ· ὁ δὲ περὶ μέσας ἀγυῖας κόσμου θεῖος ἀγωνιστής, τριβόλων ὑπεστρωμένον, ἃς καὶ ἀναψύει καὶ ὀξύνει· σαρφετώδης βίος, ἔτι δὲ καὶ λίθων ὑποκειμένων μυρίων προσκόμματος, ἀεθλεύει· διὸ καὶ νικήσας ἔχει τι καὶ πλεόν ἐπικόσμημα, τὰ τε ἄλλα, καὶ ὅτι καὶ ἄλλως εἰς τὸν ἕμοιον προκαλεῖται ζῆλον, καὶ οὕτω πληθύνει τοὺς κατὰ θεὸν ἀριστείς. Εἰ δὲ ὁ τὸν μονάζοντα ἀθλητὴν βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδιδῶσιν ἐν τῷ φανερῷ, οὐκ ἂν τὸν ἐν τῷ φανερῷ ἀθλοῦντα, καὶ οὕτω διεκφυγόντα τὸ, « Ὅσαι τῷ ἐνί, » καὶ τὸ ἀνεγερτον ἐν τῷ καταπείσειν, ἀφήσει δικαίας ἔξω ἀναταπώσεως; Οὕτω καὶ ἥλιος καλὸς μὲν (ἐπεὶ καὶ ἥλιος), ὅτε ὑπὸ γῆν ὀδεύει, καὶ οὐδεὶς αὐτῷ ἐπιβάλλειν ἔχει τὴν ἕψιν· τῷ παντὶ δὲ καλλίων, ὅτε ἀνατείλας ποιεῖ τὰ κατ' αὐτὸν καλὰ, οἷς αὐτὸν ὁ θεὸς ἐνέλαμψε μέχρι καὶ δύσεως. Εἰσι δὲ καὶ θεοῦ ἀόρατα· ἡμῖν δὲ ἄλλ' ἀκατάληπτα καὶ θαυμαζόμενα τὰ ὁρατὰ τούτου, εἴτ' οὖν θεωρητὰ.

ια'. Ταῦτα καὶ ἕτερα (εἰσι δὲ ἀληθῶς πολλὰ τοιαῦτα) καθ' ἑαυτὸν διαλογιζόμενος ὁ ἐκ παιδῶν τὰ θεῖα σεσοφισμένος Φιλόθεος, ἐπόθει μὲν καὶ τὴν ἀναχώρησιν, καὶ τὴν τοὺς πηλοὺς λαμβάνουσαν ἀσκησιν· ταλαιπέσους δὲ ἡμῶς ἐν ἀκριβεῖ σταθμώματι τὸν μονίαν βίον καὶ τὸν πολιτικόν, τοὺς κατὰ θεὸν, ὡς αὐτὸς διετίλει, καὶ διελὼν ἐπέκρινεν, ἐγένετο τοῦ κατὰ βίον ἐνκρέτου πολιτεύματος· ὁ καὶ ὁ μακαριώτατος Ἰωβ προεβόλετο εὐδοκίμῃσεν, ὡς οὐκ εἶδ' εἰ τις τῶν πῶποτε. Καὶ δὴ μεθοδεύσας ἐγκώμια γάμου μυρία ὄσα, καὶ ἐθελήσας, ὡσπερ αὐτὸν οἱ γεννήσαντες, οὕτω καὶ αὐτὸς ἀφεῖναι καλὸν ὅμοιον ἐν τῷ κόσμῳ, διαδοχὴν τιμίαν, ἐπιγοῦν ἡμαρτίαν, εὐλογητὸν σπέρμα, κοινοῦται τὸ σκέμμα τοῖς γειναμένοις· καὶ αὐτοὶ ἀσμενοὶ τὸν τοῦ υἱοῦ λόγον προστίενται, μεμφόμενοι μὲν ἑαυτοὺς, ὅτι μὴ προήρπασαν τὴν βουλήν, χαίροντες δὲ, ὅτι καὶ ἐνταῦθα πατρῷζε ὁ παῖς. Καὶ αὐτίκα μελετῶσι τὴν ἐκπεφωνημένην σύζευξιν· καὶ τὸν μόσχον αὐτοῦ ἔχοντες, ἃς ὑπὸ εὐλογημένον ἔσται ζυγόν, ἐπέζητον τὴν δάμαλιν· καὶ ταχὺ ἐδρηκότες, συνήγαγον τοῦτόν τε καὶ ἐκείνην ἀλλήλων ἀξίους· καὶ ζεύγος θεοῦ δι' αὐτῶν ἀπετέλεσαν, δεξιὴν καὶ ἀριστερὴν καὶ σπείρειν καὶ φορηγεῖν τὰ σωτήρια. θεὸς δὲ ὁ τούτους ἐπιλεξάμενος, καὶ φυτὰ παραδείσῳ πρόποντα ἐνθέμενος τῇ τῶν Ὀψικιανῶν γῆ, οὐκ ἀφῆκε μὴ τελεσφορῆσαι αὐτὰ καὶ βίζωμα στερέμενιον, καὶ πρέμνον ἀναδρομῆν, καὶ βλάστην ἀδρῶν, καὶ καρποὺς ἐν καιρῷ εὐγενεῖς· ἀλλὰ θέλημα τῶν φοβουμένων αὐτὸν κέντυθα ποιῶν, ἐπλήθυνε τὸν οἶκον τῷ Φιλοθέῳ ταῖς διὰ τέκνων

^a Eccle. iv, 10.

ἐπιγοναίς, καὶ αὐτῶν ὡς ἐπισπᾶσθαι πατρός τε Ἀ
ἀγαθοῦ εὐλογίαν καὶ μητρὸς ἐπὶ τέκνοις εὐφραينو-
μένης.

ιβ'. Τὸ δὲ ἐνεῦθεν (ἵνα μὴ τῷ καλῷ τῆς πρώην
ἀρετῆς παραμιχθεῖται τι τῆς ἐν βίῳ φαυλότητος, μηδὲ
ἐκατὰ κόσμον κάματος τοῦ καλοῦ τούτου ζεύγους
τὸν πρώην στίον ἀχρεΐωση ζιζανίου παραφύσει),
ἄλλη μέθοδος ἀρετῆς τῷ ἀγίῳ ἦν περιποιούσαστος.
Ἐαυτὸν τε γὰρ ἐπὶ τοῖς προτέροις ἀγαθοῖς ἐτήρει,
ὁ αὐτὸς ὢν τὰ εἰς ἀρετὴν, καὶ μὴ ἀλλοιούμενος, καὶ
τὴν ὁμολογία εἰς ὁμοία εὐθυνη· καὶ κατώρθου ἐπί-
σης τὸ τοῦ Θεοῦ ἔργον ἀμφοτέροι. Καὶ οὐκ ἦν ζυ-
γομαχεῖν αὐτοῦς, κολλῶ δὲ πλέον αὐδὲ παροιστρεῖν.
Ἐνεθυμοῦντο γὰρ τὰς παλαιὰς συζυγίας τῶν τοῦ
Θεοῦ ἀνθρώπων, οἱ βοηθοὶ πρὸς Θεοῦ ἰδομένου ἀλ-
λήλους, ἐργάται ἦσαν ἐκείνου ἄξιοι.

ιγ'. Ὡς δὴ ταῦθ' οὕτως εἶχε, καὶ ἐχρῆν τὸν τοῦ
Θεοῦ παλάτην ἐγγυτάτω πλέον ἐκείνου γενέσθαι (ἔδει
δὲ καὶ ἄλλως τὸν ἀεὶ θεωρητικὸν ἐπιτελεῖναι τὴν διδ-
ραξιν, καὶ ἀνεὶ νεοροῦ νοῦν ὡς ἐξὸν ἀποτελεσεσθῆναι,
καὶ εἰς ἀγγελιοειδὲς ἀναχθῆναι), γίνεται πρὸς ἐπι-
θυμίας αὐτῶν, καὶ εἰς ἱερωσύνης ὕψος ἀναπτῆναι,
καὶ οὕτως ἐγκαταμῆσαι τοῖς τοῦ Θεοῦ πρᾶσταταις
ἐαυτὸν, τεχνησάμενος τὴν ἀρχὴν μὲν πρὸ πυλῶν
ῥηπεσθαι Θεοῦ, ὅτε τὰ κατ' ἀρετὴν εἰσαγωγικὰ
ἱκονεῖτο· εἶτα καὶ ζητήσας εὐαγγελικῶς εἰς εβρε-
σιν, καὶ κρούσας εἰς ἄνοιξιν· μετὰ δὲ εἰσελθῶν καὶ
ιδῶν τὸν ποθοῦμενον, καὶ ἀκολουθῶς ἐγγίσας, καὶ
ἐπὶ πᾶσιν ἐνωθεῖς, εἶτα καὶ ἀνακραθεῖς, ὡς περ τῷ
πῖθρ αὐτοῦ, οὕτω καὶ εαί; ἐκαίθεν ἐλλάμψειςιν.

ιδ'. Ὡς οὖν καὶ τοῦτο καλὸν ἦλθεν αὐτῷ ἐπὶ νοῦν,
καὶ ἐξεφάνθη, καὶ ἐκτελεσθαι ἤρξατο, καὶ ὁ ἱερὸς
κανὼν ἐξῆτει τὴν ἐκ μαρτυριῶν σύστασιν· ἦν ἰδεῖν
ἐν ταῦθα οὐ προσκαλουμένους τοὺς μαρτυρήσοντας
ἀρετὴν παντοίαν αὐτῶν, οὐδὲ πρὸς ἀξίωσιν λαλοῦν-
τας, ἢ ἄλλο τι ἐφοκῶν, ὅποια πολλὰ ἐν τοῖς τοιού-
τοις τεχνάζονται οἱ μὴ κατ' ἀρετὴν αὐτῶν προλάμ-
ποντες, ἀλλὰ νόθον φῶς ἐπικτώμενοι. Οὐ τοίνυν
κλητοὶ καὶ ὠρισμένοι παρήγοντό τινες μάρτυρες·
ἀλλὰ ἅμα περιήλθε φήμη τοῦ ἐγγυρῶντος, ὡς ὁ τοῦ
θεοφίλου βίος πολυπραγμονεῖται, εἰ ἐκλάμπει, καὶ
προφανῆσαι ζητεῖται εἰς ἱερωσύνην προκαλουμένου·
καὶ ὡς εἰς γλώσσαν μίαν συντακέντες ἅπαντες καὶ
ἐνθείζοντες ἐμεγάλυνον τὸν ἄνδρα, οὐκ ἀγνοοῦμενον
οὐδὲ τοῖς ἐρωτῶσι τὰ κατ' αὐτόν. Κανόνος γὰρ εὐ-
θυτάτου ἐκαίνοι ἐκλήρουσαν παράγγελμα· οὐ μὴν
ἄλλως ἠκρεβοῦντο πρὸς ἀγνοίαν. Ἐτελέσθη γοῦν καὶ
τὸ ἱερώτατον οὕτως ἐπ' αὐτῷ χρίσμα, καὶ εἰς ἱερέα
καταστάς, οἶα καὶ φωτὸς ἀγγελος καὶ φλόγος· λει-
τουργῆς, οὐκέτι μιμητὸς ἦν, οὐδὲ οἶος ἔχειν ἀνθά-
μιλλον· ἀλλὰ διπλασιάσας τὴν, ὡς ἂν τις εἴπη, διὰ
πᾶσιν ἀρετὴν μολπῶν, καὶ τὸ ὑπέρτονον ἀρμυσάμε-
νος, ἀγγελικὴν ἐμμέλειαν ἀνεβάλλετο, ταῖς ἱεραῖς
παρμῆνων εἰς πλέον συνάξει, θεοῖς ψαλμοῖς καὶ
ὑμνοῖς προστετηκῶς, ἀναγινώσκων τὰ μὲν ἐπ' ὠφε-
λεῖα τῶν ἀκρωμένων, τὰ δὲ καὶ καταμύνας εἰς θη-
σαυρίσμα ψυχῆς, νῦν μὲν ἑαυτῷ ἀποτιθέμενον τα-

ciens, multiplicavit domum Philothei filiorum ge-
neratione, eorumque qui possent attrahere opti-
mi patris benedictionem et matris de filiis læ-
tantis.

12. Inde (ne prioris virtutis speciei immisceretur
aliquid terrenæ nequitiae, nec mundanus labor
hujus præclari jugi prius frumentum inutile redderet
zizantiæ propagine) alia virtutis via a sancto
erat diligenter sectata. Seipsum enim in prioribus
conservabat bonis, circaque virtutem non immu-
tatus, sed semperidem erat, imo conjugem ad sim-
ilia dirigebat; et Dei opus æque perficiebant
ambo. Nec inter se dissidebant, nedum ad iracun-
diam invicem provocarent. Considerabant enim
antiqua conjugia justorum, qui a Deo sibi invicem
ad adjumentum dati, digni illius operarii fue-
runt.

13. Cum igitur hæc ita se haberent et Dei servus
magis magisque ad Deum accedere deberet (cæte-
rum par erat ut qui semper meditabatur, intelligen-
tiam promoveret, et mentem pro viribus excoleret,
ita ut ad angelorum similitudinem eveheretur),
desideravit ad sacerdotii fastigium ascendere, atque
sic Dei apparitoribus sese aggregare. Cœpit autem
se prosternere ante portas Dei, quando quæ ad
virtutem conducunt administrabantur; deinde, se-
cundum Evangelium, quæsit ut inveniret, et pul-
savit ut aperiretur; deinde intravit desideratumque
vidit et appropinquavit, et denique, uti desiderio
ejus, ita etiam illuminatione illinc proveniente,
omnibus unitus sive commistus est.

14. Cum igitur hoc laudabile propositum ex ani-
mi recessibus in lucem prodire et ad effectum per-
duci cœpisset, et sacri canones testimoniorum
commendationem requirerent: tunc videres testes
qui omnimodam illius virtutem confirmarent, non
undecunque conquisitos, aut ejus dignitatem et
quidquid ad eum promovendum conducere profes-
sos, quemadmodum sæpe accidit de iis qui non so-
lum propria virtute non lucent, sed spurio asciti-
tioque lumine splendent. Neque igitur convocati
quidam et ad hoc destinati prodibant testes, sed
totam regionem pertransiit fama de feracissima vir-
tutum vita Theophili qui ad splendidum sacerdotii
ministerium aspiraret, et cuncti quasi in unam
compacti linguam et divino numine afflati summis
laudibus extulere virum qui et ipsis percontantibus
haud ignotus erat. Hi nimirum canonis rectissimi
præcepto satisfaciebant, de iis quæ nescirentur,
haud nimium anxie disquirentes. Inunctus igitur
est hoc modo oleo sanctissimo et ad sacerdotii fas-
tigium promotus. Quo facto, velut lucis angelus et
flammæ minister, jam neminem habuit qui ipsum
imitando assequeretur, sed omnium virtutum, ut
ita dicam, concentum intendens et ad summam
harmoniam eveheus, angelica conspicuus fuit vita
Magis magisque igitur sanctis sacrificiis operam de-
dit, divinis psalmis et hymnis inhæsit, et alia legi:

in conspectum aulicorum, alia in sua animæ the-
sauro recondidit, et quæ hodie, boni œconomi in-
star, sibi reservat, postridie, si qui iis perfrui
desiderarent, larga manu exprompsit.

15. Pro habitatione plerumque habebat ædem
divinam, in qua veluti plantatus pulcherrimos fruc-
tus tulit. Rarissime igitur sol eum conspexit quibus
prius assueverat operam dantem, nisi forte de iis
quæ maxime necessaria sunt hominibus, dispicere
coactus esset, v. c. de agricultura. Neque solum
enim per mercenarios terram ad producendos varios
fructus effodiendam curavit, sed etiam propriis
manibus eam sollicitavit, laudabile hoc esse opus
judicans et homine dignum. Etenim et in terra et
in mari laborant homines: et maris quidem labor et
studium serioribus temporibus introducta sunt et
infensa iis qui diu et secure vivere cupiunt; terra
autem, utpote mater, desiderata diligit et amore
complectitur eos qui ipsi adhærent, et Neptunum
arcens eos qui opportuno tempore terram colunt,
conservat. Est porro agricultura bonum antiquis-
simum, opus ditans, res pulchra et segura, ars
hominibus cognata.

16. Hæc igitur et similia quibus agricultura com-
mendatur, Philotheum ad illam attraxerunt, præ-
terea quod sudoribus corporis sordes detergentur,
et sic homo fortis ac robustus ad agendum reddi-
tur. Quare hic quoque melius eligendum esse judi-
cavit, et cum sciret quantum sudoris agricola, ut
officio satisfaciatur, e corpore profundat, siquidem ad
comedendum panem nostrum in sudore faciei con-
demnati sumus, et cum sudorem ac bona inde pro-
fluentia compararet, atque hæc lancem deprimere
perspexisset, hanc artem amplectitur utpote quæ
vitam sustentaret et carnem extenuaret. Sic virtu-
tem simul cum victu lucratus et terræ bona quæ
etiam in animam redundarent nactus, et suis fami-
liaribus, et pauperibus e justis laboris proventu nec-
essaria distribuit. Nunquam enim destitit exhau-
rire fontem suum in gratiam eorum qui sitirent,
minus sibi et suis, quam fratribus in Christo consu-
lens.

17. Hæc autem omnia non solum effecerunt, ut
sanctus vir laudaretur, et bona fama splenderet, et
celeber esset verbis et factis quibus theoria et
praxis constituitur: sed habuit etiam summum auxi-
lium divinitus datum, quale Deus concedere solet
illis qui ipsum summopere desiderant, examinati
nimirum desiderii præmium splendidissimum repen-
dens. Præterquam enim quod alloquin indigentibus
auxilium ferret per preces et unctionem (oleo exsul-
tationis, uti Psalmorum auctor ait⁴), et manuum im-
positionem, etiam magna fecit miracula, panes
aliasque res ad victum necessarias e minimis princi-
piis ad magnum numerum adaugens, secundum
Dominum qui verissime promisit, quod ii qui ipsi
serviant eadem quæ ille fecit, ipsi quoque facturi

Α μινευτικῶς, αὐριον δὲ προβλησόμενον καὶ τοῖς ἀπο-
λαύειν ἐθέλουσιν.

15. Οἶκος δὲ αὐτῷ ἦν ὡς τὰ πολλὰ ὁ τοῦ Θεοῦ
οἶκος, ἐν ᾧ οἶον πεφυτευμένος κάρπιμον ἐθαλλεν.
Ὅλιγα οὖν ὁ ἥλιος αὐτὸν ἐώρα ἐμφιλοχωροῦντα τοῖς
πρώην συνήθεισιν, ὅποτε τυχόν ἐπισκέψασθαι τι εἶδει
τῶν ὅσα τοῖς κατὰ κόσμον ἀναγκασιότατα ὁποῖον δὴ
τι καὶ ἡ περὶ γῆν αὐτῷ ἐργασία. Ἡγάπα γὰρ οὐ
μόνον θητικαῖς χερσὶν ἀνασάλλειν τὴν γῆν εἰς παν-
τοδαπὸν φύτευμα, ἀλλὰ καὶ χερσὶ πονεῖσθαι περὶ
αὐτὴν, εὐγενὲς τοῦτο ἐπικρίνας ἔργον εἶναι καὶ ἀν-
θρώπων προσῆκον. Δυσὲν γὰρ τούτων, γῆς τε καὶ
Θαλάσσης, ταύτης μὲν ἡ ἐργασία ἐπαίτατος ὕστε-
ρον χρόνον, καὶ οὐδὲ πεφιλημένη τοῖς ἐθέλουσι μα-
κρὰ τε ζῆν καὶ ἀκίνδυνα ἡ γῆ δὲ ποθουμένη, ὅσα καὶ
μήτηρ, φιλεῖ τε καὶ ἀσπάξεται τοὺς κυπτάζοντας
περὶ αὐτὴν, καὶ τὸν Ἀσφάλιον προῖτχομένη συντη-
ρεῖ τοὺς γεηπονούντας εἰς καιρίον. Καὶ ἔστιν ἡ
γεωργία ἡ ὅπως οὖν ἀγαθὸν ἀρχέγονον, πλουτοποιὸν
ἔργον, ἀκίνδυνον καλὸν, τέχνη συγγενὴς ἀνθρώποις.

16. Ταῦτά τε οὖν, καὶ ὅσα τοιαῦτα σεμνὰ τῆς
γεωργικῆς, καθέλκε τὸν Φιλόθεον εἰς αὐτὴν, καὶ
οὗτο κατὰ σῶμα πηλοῦ ἐξικμάζει, καὶ οὕτω στα-
γανὸν ἐκείνον ποιεῖ καὶ καρτερικὸν εἰς ἔργα. Ἐφιλο-
σέφησε τοῖνον, δέον εἶναι κίνταυθα ἐπικρίναι τὴ
χρεῖττον· καὶ εἰδὼς, ἐπόσον ἰδρῶτα εἰς δέον ἐκδύσει
C τῶν σαρκῶν ὁ γεωπονῶν, καθέτι καὶ ἐν ἰδρῶτι προσ-
ώπου φαγεῖν τὸν ἄρτον ἡμῶν κατακεκρίμεθα, καὶ
ταλαντεύσας πρὸς ἐκείνον τὰ ἐξ αὐτοῦ καλά, καὶ
καθέλκειν αὐτὰ ῥοπῆς λόγῳ διαγνούς, γίνεται τῆς
τέχνης ταύτης εἰς βίον τε πορισμὸν καὶ τῆξιν σαρ-
κῶν· καὶ ἀρετὴν ἐν ταυτῷ καὶ βίον τεχνώμενος,
καὶ οὕτω πορίζόμενος τὰ ἐκ γῆς ἀγαθὰ διαβαίνοντα
καὶ ἐς ψυχὴν, τοῖς τε οικείοις ἐπεμέτρει τὸ ἀρκοῦν,
καὶ τοῖς θεομένοις ἐκ δικαίων πονημάτων ἰστομέ-
τρει τὰ δέοντα. Οὐδέποτε γὰρ ἀνείε ἐξαντλῶν τὴν
παρ' αὐτῷ περιούσιον δεξαμενὴν τοῖς διψῶσιν αὐτῆς,
οὐ τοσοῦτον. ἑαυτῷ καὶ τοῖς αὐτοῦ πονούμενος, εἰς
ὅσον τοῖς ἐν Χριστῷ ἀδελφοῖς.

17. Ἦσαν δὲ ἄρα πάντα ταῦτα τῷ ἀγίῳ οὐ μόνον
αἷτια τοῦ ἀπλῶς ἐν βίῳ σεμνόμεσθαι, καὶ εὐκλείαις
D ἐλλάμπεσθαι, καὶ ἐν λόγοις καὶ ἐν ἔργοις εἶναι περὶ-
βλεπτον, δι' ὧν θεωρία κατορθοῦται καὶ πράξις·
ἀλλὰ καὶ τις μεγίστη προσθήκη ἐκ Θεοῦ, ὅποιαν
αὐτὸς οἶδεν ἐπιμετρεῖν τοῖς ἀκρως ποθοῦσιν αὐτὸν,
ἐξαρθημύμενος τὸν πόθον, καὶ ἀντάλλαγμα διδοὺς
τὸ μεγαλύτερον τῆς δόσεως. Δίχα γὰρ τοῦ ἄλλως βοη-
θεῖν τοῖς χρήσοις διὰ τε εὐχῶν καὶ ἀλοιφῆς (ἑλαίου
ἀγαλλιόσεως, κατὰ τὸν Παλαμῶδον), καὶ χειρῶν ἐπι-
θέσεως, καὶ τεράστια κατειργάζετο θαύματα, ἄρτους
τε καὶ λοιπὰ οἷα ἐξ ἀφορμῶν ὀλιγίστων εἰς πολὺν
ἀριθμὸν πληθύνων, κατὰ τὸν ἀφευδῶ; ἐπαγγειλά-
μενον Κύριον, ὡς οἱ αὐτὴν θεραπεύσαντες, ἃ ἐκείνος
ποιεῖ, καὶ αὐτοὶ ποιήσουσι, καὶ πού καὶ μεζζονα·

⁴ Psal. XLIV, 8.

καὶ ταμιέων οὐδὲν ἔχοντων, ἀλλὰ παντελῶς διακέ-
λων, ἐκφορῶν τοῖς ἐν ἐνδοξίᾳ τὰ χρήσιμα, καὶ οὐ
μόνον αὐτὸ, ἀλλὰ καὶ οἶνον σχεδιάζων κατὰ τὸ ἐν
Κανᾷ θαῦμα τὸ εὐαγγελικόν, καὶ οὕτως ἄρτι μὲν
στηριζῶν, οἶνω δὲ εὐφραίνων τὰς τῶν δεδημημένων
καρδίας. Λέγεται γὰρ καὶ πιστεύεται, ὅτι καιρὸς
τις ἦν τότε, καὶ οἶνος οὐκ ἦν τοῖς αὐτοῦ ἐπι-
δείξ. Καὶ αὐτοὶ μὲν ἐλάλουν τὰ πρὸς ἑκείαν, ὅπερ
οὐ εἰλείποντο· ὁ δὲ Θεὸς ἐπήκουσε, καὶ τῷ αὐτοῦ θε-
ράποντι Φιλοθέῳ ἐπιτάξας, καταπράξατο δι' αὐτοῦ
τὸ καλόν. Ποτάμιον γάρ τι αὐτοῦ που παραβρέον,
ἐθα ἢ δέξει, εἰς οἶνον μετέβαλε, σταυρὸν τυπώσας
καὶ ἐπευξάμενος. Εἰ δὲ πέτρα παλαιτάτη ἐκείνη
βάθῳ πληγείσῃ ὕδωρ ἐξέβρηξε, καὶ τις γῆ μέλι
καὶ γάλα θαυμασίαν ἐφηνε σύβροϊαν, καὶ ποταμοὶ δὲ,
οἱ καὶ αὐτοὶ γραφικῶς, εἰς αἷμα μετετέπησαν· πα-
ριπληκτέον ταῖς μεταβολαῖς ἐκείναις καὶ οἶνον τοῦτον
ποταμῷ βέυσαντα, οὐ σταφυλῆς αὐτὸν αἷμα, εἰποι
ἂν ὁ μωσαϊκῶς ληνοβατῶν, δεξιᾶς δὲ Ὑψίστου βροχὴν
ἐκούσαν, ἀφωρισμένην τοῖς δεομένοις αὐτοῖς. Καὶ
δὲ θεωρητέον ἐνταῦθα, ὅτι Θεοῦ δεδικωτός, τοῦ τῶν
θαυμασίων, τοῦ τῶν τεράτων, τοῦ τῶν δυνάμεων,
τοῦ τῆς ἀληθείας, ἰδοὺ θαῦμα τοῦτο μετρίον τι τοῦ ἐν
Κανᾷ, καθάπερ αὐτὸς ἐπηγγεῖλατο. Οὐ πίθοι γάρ,
οὐδὲ πιθάκναι, οὐδὲ ἀμφορεῖς, οὐδὲ λάγυνοι, οὐδὲ
βίκοι, ποτάμιον δὲ ὅλον οἶνω βλύζον διὰ τοῦ Φιλο-
θέου, προβόει τοῖς ἡξιωμένοις τοιοῦτου τέρατος.
Καὶ τοῦτο μὲν οὕτω πρὸς χρηστότητα συμποσιακῆν.

ἠ'. Ἐπεὶ δὲ πολλὴ καὶ ἐν ταῖς θαυματουργίαις
διαφορὰ ταῖς ἐκ τῶν τοῦ Θεοῦ ἁγίων (αἱ μὲν γὰρ
αὐτῶν ὑγιάζουσιν, αἱ δὲ τρέφουσι, τινὲς δὲ καὶ τὸ
ἄλλως ἐνθέον ἀναπληροῦσιν, ὅτε τινὲς δέονται, τὰ
μὲν ἀπάγουσαι, τὰ δὲ παράγουσαι, ἔστι δ' ὅτε ἀπο-
τελούμεναι καὶ πρὸς φόβον καὶ ἐκπληξιν, ὅποια καὶ
ἡ τῆς κατηραμένης συκῆς, δι' ἧς τὸ Ἰουδαϊκὸν φῦ-
λον, καὶ ὅσον δὲ ἄλλο τοιοῦτον, τὴν τοῦ Θεοῦ ἐξεπλά-
γη δύναμιν, ὡς μὴ μόνον ζωογονοῦντος, ἀλλὰ καὶ
θανατοῦν δυναμένου, μηδὲ μόνον τὴ κατὰ ὑγίαιαν
ὑγρὸν χορηγοῦντος, ἀλλὰ καὶ ἀποξηραίνοντος), ἐνήρ-
γησε καιροῦ λαλοῦντος καὶ ὁ Φιλόθεος θαῦμα, σκοποῦ
τινος τοιοῦτου ἐχόμενον· Αἶθρον γὰρ οὐτε χερσὶ λη-
πτὸν, οὐτε ὤμοις φορητὸν, οὐτε οἶον κυλισθαι, ἀλλὰ
γῆς ἄχθος εἶναι, καὶ τι καὶ βλάπτειν, ὅποια πολλὰ
γίνεται, λόγον ἐπιπέμψας, ὅσα καὶ μοχλοῦν εὐμήχα-
νον, οὐ μόνον διώχτισεν ὑποσχεύσας, ἀλλὰ καὶ με-
τέθηκε. Καὶ ἦν ἀναλάξευμά τι καὶ τοῦτο θαῦμα ἐκεί-
νου, ὃ δὶξωσιν ὁ Θεὸς τοῖς αὐτοῦ μαθηταῖς, ἐπαγγει-
λάμενος, καὶ ὅρη μετακινεῖν αὐτοὺς ἐπιτάσσοντας,
καὶ μεταθειδάξιν ἐκ τῆσδε βίσεως εἰς ἄλλην ἐλκό-
μενα πίστει· πείσμασι. Τίς οὐκ ἂν ἐνταῦθα ἐξε-
πλάγη τὸν μέγαν Φιλόθεον, οὕτω καὶ τοῖς ἀψύχοις
ἐπιτάττειν δυνάμενον, καὶ τὴν ἐπιταγὴν βλέπων εἰς
ἔργον προβήσκει; Ἐγκοπὴ παντὸς κακοῦ τὸ
τοιοῦτον θαῦμα. Οὐκ ἂν ὠρογλύφησεν, οὐκ ἂν οἰκίαν
πρὸς οἰκίαν ἦνωσεν, οὐδὲ ἄγρον πρὸς ἄγρον, εἰ οὕτω
δύναται ὁ Φιλόθεος διασπῆν καὶ μεταθειδάξιν ἄχθη
βαρύτητα, ἐν χερσὶ γῆς κείμενα, καὶ ἀκριδῶς εἰπεῖν,
ἀμετάθετα. Τὸ δὲ ὅλον φάναί ἄλλως· οὐδέ τις τοιοῦτον

A sint, et fortasse majora. Quando enim horrea nihil
continebant, sed prorsus vacua erant, illis qui ino-
pia laborarent, non solum frumentum egressit, sed
etiam ad instar miraculi quod secundum Evangelium
Canæ eventit, vinum fecit, ita ut pauperum animos
pane corroboraret, vino autem lætificaret. Narratum
enim et fide dignum est illo tempore accidisse, ut
homines vini penuria laborarent. Quare ad Deum
conversi, ut ipsorum egestati succurreret, orarunt.
Deus autem eos exaudivit, et seruo suo Philotheo
præcepit, et per eum auxilium tulit. Rivulum enim
qui illam calamitosam regionem præterfluebat, crucis
signaculo precibusque adhibitis in vinum transmu-
tavit. Si autem rupes illa antiqua, baculo percussa
aquam profudit, et regio quædam miraculose melle
et lacte fluxit, denique fluvii, quorum Scriptura
mentionem facit, in sanguinem conversi sunt: istis
conversionibus addi debet etiam hoc vinum in ri-
vulo fluens, non quidem uvæ sanguis, uti viticola
cum Moyse dixerit, sed grata Altissimi quasi pluvia,
egentibus illis destinata. Anima (veritas jam, quæso,
concedente Deo, qui est Deus miraculorum, prodi-
giorum, potentia, veritatis, majus hic miraculum
contigisse illo in Cana facto, quemadmodum ipse
promisit. Neque enim dolia, nec doliola, nec am-
phoræ, nec lagenæ, nec uceri, sed rivus integer vino
scaturiens per Philotheum profluxit illis qui hoc
miraculo digni habiti sunt. Et hæc quidem in con-
vivii usum.

18. Quoniam autem miraculorum a Dei sanctis
editorum permagna est varietas (alia siquidem sa-
nitatem reddunt, alia victum suppeditant, alia aliis
necessitatibus medentur, nunc quidem auferendo,
nunc autem adducendo; sunt porro quæ metum terro-
remque incutiant, exempli gratia illud quo ficus diris
devota est, qua re tribus Judaica et omnes ejusmodi
gentes ad reverendam admoniti sunt potentiam Dei
qui non tantum vivificat, sed etiam mortem infli-
gere potest, non solum succum valetudini utilem
suppeditat, verum exarescere quoque facit), tem-
pore postulante, etiam Philotheus edidit miraculum
quod tali modo sese habuit: Lapidem nimirum qui
neque manibus comprehendi, neque humeris aspor-
tari neque volvi poterat, sed tanquam moles iners
D jacebat et, uti sæpe evenit, offensioni erat, solo
verbo vectis loco adhibito, non solum concussum
in altum sustulit, sed etiam transposuit. Fuit autem
ejus miraculum in lapide perpetratum ex his quæ
Deus discipulis suis concedit, ubi promittit fore ut
ipsi solo jussu montes dimoveant atque fidei vigore
ex alia in aliam sedem transmittant. Quis igitur
non admiretur hæc in re magnum Philotheum, qui
etiam rebus inanitatis imperare valuerit, et cujus
imperata in factum processerint? Hoc miraculum
omnem perversitatem intercidit. Nemo jam statuis
sculpendis incubuit, nemo domum domui, nec agrum
agro adjunxit, quandoquidem Philotheus tam facile
gravissima pondera, solo adherentia et, ut accurate
dicam, immobilia divellere et translocare poterat.

Ut autem omnino aliter dicam, nemo, conspecto tam potentis minitatore, ausus est inherescere peccatis quorum fama ad vindicis Philothei aures pervulgari possit.

19. Quæ autem, dum adhuc superstes fuit, alia patrauerit miracula, qui virtutis studio incensi auscultare et salutis animæ operam impendere studerent, ex illius regionis incolis percontari possunt, siquidem alia libris historicis tradita referuntur, alia ab iis qui horum miraculorum participes fuere, hodieque viva voce prædicantur. Iis enim diutius humorari tempus deficit, cum nonnisi e minimis quibusdam vitam Philothei summa admiratione dignam enarrare voluerimus. Quapropter uno alterove commemorato ex iis quæ non vivo sancto evenerunt, sed post ejus mortem, qua immediate ad Deum omnipotentem evolavit anima pura et quasi viens integra, concludemus nostram expositionem, symmetriæ quam intendimus ratione habita.

20. Jam Philotheus, magna aquila et dæmoniacorum alitum hostis, ad Altissimum evolaverat, multis capitibus istorum injustorum lethaliter percussis. Et ipsius quidam partem divinam thronus Dei, quod autem terrenum et humile erat, terra habebat, de qua sumptum fuit, terra, inquam, lætitudinæ ejus depositione, neque efficiens ejus interitum seu dissolutionem, sed conservans et volens totum illum recipere et in sempiternum colere: quoniam autem animum retinere ac circumcludere non potuit, contenta fuit habere corpus quod matrem non infectaret vaporibus male olentibus aut putredinis fœtore, sed quod gratos dulcesque exhalaret odores, quasi aromatum thurisque esset receptaculum, ita ut, cujus vivi preces ad Deum ascenderant thuris instar, illius et corpus tanquam altare seu thuribulum refertum esset odore quo Deus gaudet. Hoc per annum integrum perduravit, et admirationem excitavit, et dolorem injecit illis qui sanctum committebant terræ, quod thesauro condendo non haberent dignum receptaculum, neque vas unguento conveniens, neque amphoram venerando oleo congruam. Operam igitur dederunt, ut sanctum componerent in loco convenienti, et dignum eo monumentum erigerent. Quod cum fieret, et thesaurus iste ad locum splendidiorem transferretur, placuit Christianorum regi, Philothei Deo, miraculo eum honorare et velut resurrectionis typum exhibere. Jam vero, o miraculum ineffabile, quocum vix ullum comparari queat! venerabiles depositionis administri sensim manus admovebant, et sollicitè sanctum corpus apprehendentes cum magna curâ sublevabant et diligenter suscipiebant, veriti ne quid illius sanctæ compagis diffractum periret. Ille vero ut demonstraret, se non periisse, sed in Deo vivere, viventem autem diffringi non posse, ambas manus, quasi viveret, extensas et ad comprehendendum compositas humeris illorum duorum sanctorum, qui eum sepeliebant, inposuit, iisque firmiter innixus atque sic sustentatus,

Α ἰδῶν ἐνδύναμον ἀπειλητῆρα, εὐρυσύνατο ἐν ἀμαρτίαις ἐπιβαλεῖν, αἰτνες εἰς ἀόχον τῷ ἐκδικητῇ Φιλοθέῳ ἐλεύσονται.

19'. Ὅσα δὲ καὶ ἄλλα ἐτι ζῶν ἐπέτελεσε, θαῦμα προκαλούμενα, ἔστιν ἐκ τῶν ἐκαίσε κατὰ χώραν πορίζεσθαι τοὺς ἐναρέτους φιλακροάμονας, καὶ τὰ ἐς ψυχικὴν ἐμπορευομένους ὠφέλειαν, τὰ μὲν ἐξ ἱστορίας ἀναλεγόμενων, τὰ δὲ καὶ εἰσὶ πειρωμένων τῆς τούτων θαυμασιότητος. Ἡμῖν γὰρ οὐ καιρὸς ἐνδιατρίθειν αὐτοῖς ἐπὶ πλεον, προθεμένοις ἐκ βραχυτάτων τιῶν ἐμφῆσαι τὸ μεγαλεῖον τοῦ κατὰ τὸν Φιλόθεον πολιτεύματος. Διόπερ ἐνός τινος ἢ καὶ δευτέρου τῶν τούτου ποιησάμενοι μνείαν, καὶ αὐτῶν οὐχ ὦλον ἐξ ἐπι ζωῆς τοῦ μεγάλου, ἀλλὰ μετὰ ἀποθίωσιν, δι' ἧς ἀμέσως τῷ παμβασιλεῖ παρέστη Θεῷ, ψυχὴ ἀκραιφνῆς, νοῦς αὐτόχροημα, καταλύσομεν τὸν λόγον, συμμετρίας ἔστοχασμένοι, ὅποιαν προσέμεθα.

20'. Ἦδη μὲν δὲ κατὰ δαιμονίων πτηνῶν μέγας ἀετὸς ὁ Φιλόθεος ἐπεπύρετο πρὸς τὸν Ὑψιστον, εἰς πολλὰς κεφαλὰς τοιοῦτων ἀνόμενων βαλὼν θάνατον. Καὶ εἶχεν αὐτοῦ τὸ μὲν θεϊότατον ὁ τοῦ Θεοῦ θρόνος, τὸ δὲ μὴ τοιοῦτον, ἀλλ' ἐκ τῶν κάτω καὶ γῆς αὐτῆς. ἢ γὰρ, ἐξ ἧς ἐπληρο, χαίρουσα τῇ καταθέσει αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐπιχειροῦσα εἰς φθορὰν, εἰς ὅν διαφθορὰν, ἀλλὰ συντηροῦσα, καὶ θέλουσα μὲν ὅλον ἐκείνον δεξασθαι καὶ ἀμφέπειν ἀείζωνον, ὅτι δὲ μὴ εἶχε περισχεῖν τὸ ἀκατακράτητον, ἀρκουμένη τῷ καθικτῷ σώματι οὐκ ἀχρειοῦντι τὴν μητέρα δυσώδεις ἀποφραγῆς καὶ σηπεδόνας δριμύτησιν, ἀλλ' εὐωδιάζοντι καὶ μυροῦντι, ὡς εἰ καὶ ἀρωμάτων καὶ θυμιαμάτων ἦν θῆκη ἵνα, οὐ ζῶντος αἰ εὐχαί εἰς Θεὸν κατευθύνοντο ὡς θυμίαμα, ἐκείνου καὶ τὸ σῶμα καθὰ καὶ θυτήριον, ταῦτ' ἐν δ' εἰπεῖν, θυμιατήριον ὀσμῆς πεπλησμένον εἴη, ὅποι' χαίρειν ἴδω Θεός. Ἦν τοῦτο εἰς ὅλον ἐνιαυτόν· καὶ ἐθαυμάζετο καὶ μετὰ μελος ἦν τοῖς τότε τὸν ἅγιον κρύψασιν ὑπὸ γῆν, ὅτι μὴ τῷ θησαυρῷ ἀνάλογον πεφλοτιμῆται θησαυροφυλάκιον, ὅτι μὴ κατὰ τὸ μῦρον τιμία ἢ μυροθήκη, ὅτι μὴ καὶ τὸ ἀλδαστῆρον ἄξιον τοῦ πολυτιμῆτου ἐλαίου. Καὶ τοῖσιν μελέτην ἔθεντο, μεταθέσθαι τὸν ἅγιον, ὅποι' μάλλον ἐχρήν, καὶ μνημεῖον αὐτῷ πρὸς ἀξίαν τεχνήσασθαι. Καὶ ὡς ἐγένετο τοῦτο, καὶ ὁ πλοῦτος ἐκείνος μετεκομίζετο εἰς ἕτερον τιμιώτερον γασοφυλάκιον, ἤρσαε τῷ τῶν Χριστιανῶν παμβασιλεῖ, τῷ τοῦ Φιλοθέου Θεῷ, αὐτόν τε ἀποσεμνύναι θαυμασιώτερον, καὶ τύπον ἀναστάσεως καὶ αὐτῷ ἐνημηθῆσθαι. Καὶ, ὡ θαύματος ἀρρήτου, καὶ οἴου ὑπερανίστασθαι συγκρίσεως! οἱ μὲν τῆς μεταθέσεως ἱεροὶ κδεμόνες ἤρέμα τὰς χεῖρας ὑπέβαλλον, καὶ πεφροσμένως τοῦ ἱεροῦ ἐδράττοντο σώματος, καὶ ἐμφρώνως αὐτὸ ὑπολαμβάνοντες, ἐπιμελῶς ἀνεῖχον, εὐλαδοῦμενοι, μὴ ποτέ τι συντριβὴν διαιρεθῆ τῆς ἱερᾶς ἐκείνου διαρτίας. Ὅ δὲ δαικνός, ὡς οὐ διαλέλυται, ἀλλ' ἐν Θεῷ ζῆ, ζῶντα δὲ οὐκ ἔστι παθεῖν συντριβὴν, ἀμφω τῷ χεῖρε διαπετάσας, ὡς εἶπερ ἐξῆ, ἔπειτα καμπύλας αὐτὰ; σχηματίσας, ὡστε περιλαθεῖν, καὶ τῶν ὤμων καταπετάσας αὐτὰ; ἱερῶν ἐκείνων δύο

μετατιθέντων, καὶ στερεῶς δραξάμενος, καὶ οὕτως
 περιεσπόμενος, ἀνέστη τε εἰς ὄρθιον, καὶ βήματα
 εἰς διαβάς, καὶ τριοὶ ταύταις βάσει μετρήσας τὴν
 κίνησιν, εἶτα κατέπεσε, ταθεῖς, ὅποι πεσῶν κεκώ-
 ρητο. Καὶ οἷαν μὲν ἔπαθον ἐκπληξιν οἱ τηνικαῦτα
 πύρροντες, καὶ μάλιστα ἡ μακαριστὴ δούξ ἱερατικῆ
 ἐκείνη (μακάριος γὰρ πάντως καὶ ὁ τοιοῦτον ἐκάρας
 βάσταγμα, καθὰ καὶ τι φορτίον εὐαγγελικόν), οἴδασιν
 οἱ τότε περιεττυχηκότες τῷ θαύματι. Ἐμὲ δὲ ἐκ-
 πλῆττει, πῶς ποτε οὐ παρελύθησαν φόβῳ οἱ βαστά-
 σαντες, πῶς δὲ οὐκ ἐξέστησαν ἄλλως ἐπὶ οὕτω και-
 νοκαίῳ πείρᾳ πράγματος. Ἐγὼ γ' οὖν, εἰ παρῆν,
 οὐκ ἂν κατέσχον ἑμαυτὸν τοῦ ἐνεὸς μείναι, εἰ μὴ τι
 ἔρα καὶ διεφώνησα. Καὶ ἴσως μὲν ἐκαίνοι ἔπαθον
 ἐν τι τοιοῦτον. Τί γὰρ ἀπεικός, οὕτω συμβῆναι, εἰ
 μὴ ὁ φερόμενος ἄγιος ἀνεζώου ἐκαίνοσ; καὶ κατὰ
 εἴδησιν ἔχειν ἐδίδου; Ἐγὼ δὲ θαυμάζω, καὶ ὅτι με-
 ταθεῖς ἐπλημύρει τοῖς μύροις εἰς πλεόν, ἡπερ
 πρότερον, δεικνύς ἐνεῦθεν τοῖς φιλοθέοις, οἷον ἡ
 κρὸς τοὺς ἁγίους τοῦ Θεοῦ τιμῆ, καὶ ἔπως δι' αὐτῆς
 ἐπαύξεται ἡμῖν τὰ ἐκ Θεοῦ ἀγαθὰ. Τιμωμένου γὰρ
 ἁγίου καὶ χαίροντος, ὡς τετίμηται, πλεονάζει καὶ
 τὸ ἐν ἐκαίνοσ; θαῦμα, καὶ παραμένει διηγεκὲς εἰς
 λαοειάν ψυχῆς τε τῆς ποθοῦσης, καὶ σώματος τοῦ
 δεομένου. Οἶδαμεν γάρ, τὰς ἐπὶ τοῖς ἁγίοις ἐκ τοῦ
 Θεοῦ χάριτας εἰς ἡμᾶς διαβαίνειν. Οὐκ ἀγνοοῦμεν,
 ἀλλ' ἠκριθώμεθα, ὡς ἐκαίνων καταντλούμενων τοῖς
 ἐκ Θεοῦ καλοῖς, ἀπορρέει αὐτὰ καὶ εἰς ἡμᾶς, ἐπειδὴ
 καὶ ἄλλως οὐδὲν τι τῶν τοιοῦτων οἱ τοῦ Θεοῦ θερά-
 ποντες; δέονται, ὅτι μὴ δι' ἡμᾶς αὐτοῦς. Θαυματουργ-
 γὲν γὰρ συγκεχωρημένοι τιμῶνται· τιμῶμενοι δὲ
 ἀμείδονται ἡμᾶς τῶν χαρίτων. Ἀμειβόμενοι δὲ σω-
 τηρίαν ἡμῖν ἐκ Θεοῦ προσευέουσαι, καὶ ἡ προσθεῖα
 εἰσακούεται, καὶ τὰ ποθοῦμενα καταπράττεται
 ἀγαθὰ· ὧν εἴημεν μετέχοντες ἐνταυθὰ τε καὶ εἰς
 τὴν ἐκείσε ζωὴν, ἱκεσίαις μὲν τοῦ ὑμνηθέντος με-
 γίλου Φιλοθέου, Θεοῦ δὲ ἐκινεῦσαι, ᾧ ὕμνος; καὶ δόξα
 εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

A in sublime se erigens tres passus processit, quibus
 emensis collapsus est et sepultus ubi considerat.
 Quantopere autem obstupuerint qui tunc aderant,
 et præcipue beati isti duo viri sancti (beatus enim
 revera qui tale portat onus velut quoddam onus
 evangelicum), sciunt qui tunc miraculo interfue-
 runt. Ego autem miror, quomodo portantes præ
 metu non mortui sint, quomodo in re tam nova
 atque inaudita non mente exciderint. Ego quidem,
 si affuissem, ad minimum permansissem attonitus,
 nedum vocem protulissem. Et fortasse quidem illi
 simile quid passi sunt. Quomodo enim improbable
 est tale quid evenisse, nisi quem ferebant sanctus
 ipsos ad vitam revocasset et naturali existentie
 reddidisset? Porro miror quod etiam translocatus
 abundantiori quam prius unguento scaturiverit,
 ostendens inde iis qui Deum amant quanto sanctos
 honore Deus prosequitur, et quomodo hac ratione
 bona divina in nos redundant. Quando enim san-
 ctus honoratur et honore gaudet, miraculum quo-
 que incrementa capit et perpetuo perdurat ad me-
 delam animæ desiderantis atque corporis indigen-
 tis. Scimus enim gratiam Dei in sanctis conspi-
 cuam etiam ad nos redundare. Non ignoramus, sed
 persuasissimum nobis habemus, beneficia divina in
 illis accumulata ad nos transire, siquidem Dei
 servi nihil ejusmodi opus habent nisi propter nos.
 Propterea enim quod facultatem miraculorum pa-
 trandorum acceperunt, a nobis honorantur: pro
 honore autem beneficia nobis rependunt. Eadem
 de causa salutis nostræ gratia apud Deum interce-
 dunt, eorumque intercessio exauditur, et desiderata
 bona conceduntur, quorum utinam participes fla-
 mus hic et in futura vita, intercedente celebrato
 magno Philotheo atque annuente Deo, cui hymnus
 et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

S. DEMETRII MARTYRIS

INVOCATIONES.

Τοῦ αὐτοῦ κατῶν εἰς τὸν ἅγιον μεγαλομάρτυρα **A** *Ejusdem Canon ad sanctum magnum martyrem
 Δημήτριον.*

ΘΙΑΣ Α'. Ἦχος κλαγίου τετάρτου. Σταυρὸν χα-
 ρίτας ἡλώσῃς.

α'. Ὁ τῷ καλᾷγει τῶν σῶν ἐγγε:ρῶν ἄθλων, θαυ-
 ματουργὶ Δημήτριε, ὡς εὐδαρσῆ; ἐλέγχεται, καὶ
 πλεόν ὡς τολμηρὸς, ἐπεὶ τοῖς θαύμασι λιμνάσεις
 ἀκλατα, ὡς ἔχειν δυσεκπλεύστωσ, εἰ μὴ. . . νήσας
 λαχὴν αὐτῷ ἀνωθεν καταπέψιας, ἐλλιμενίσαι
 ἐπὶ σέ.

β'. Παράδεισος ὡς τρυφῆς τὸ γενναῖον σῶμα τοῦ
 ἄθλητοῦ κεφύσεται τοῖς ἀπολαύειν θέλουσι. Καὶ

*Ejusdem Canon ad sanctum magnum martyrem
 Demetrium.*

ODE I. Sævus ambigui quarti. *Crucem cum scul-
 pisset Moyses.*

1. Ille qui per mare prællorum tuorum se com-
 mittit, thaumaturge Demetri, tanquam audax, imo
 temerarius arguitur, siquidem prodigiis mare præ-
 bes refertum, e quo vix emergitur nisi... vires ipsi
 desuper mittas ut transmeet ad te.

2. Deliciarum tanquam paradisi liberale æthlicæ
 corpus consitum est, pro his qui frui volunt. Et

lanceæ quidem in eo vivaces stipite carentes tanquam arbores inventæ sunt; fructus vero animi pastus, virtutibus omnibus fertiles et flumina simul sanguiniflua et unguentoflua.

3. Tuorum præliorum augusta Deus servat, tibi, sancte, perpetuum thesaurum custodiens. Sanguinum fusio hic, sanguinis more effluentis gratiæ illic profusio; prodigiorum sicut tunc, sic nunc abundantes divitiæ. Melius dicere est, amplius prodigiis nunc admirationem meruisti.

4. Virgo mater, quæ puris e sanguinibus carnem plasmatori concepisti morti subjectam oblationem, sanguinum barbarorum lacus effundi optime regis manibus curares. Semper enim tecum habes sanguine quo martyr evasit supplicentem Demetrium.

ODE III. *Virga in signum.*

5. Quemadmodum abyssus abyssum invocat prodigiorum effusio innumerabilium multiplices unguenti fluentes profusiones, quorum mare cunctam terram odore effuso replevit.

6. Tanquam stipites Phœnicum memorati videntur lanceæ, victoris frondentes in corpore; sicut scaturigines vero sanguinis manationes, quas in deliciis Israel habet.

7. Unguenta, juxta Evangelii verbum, pro sepultura tua conservata sunt, beatissime. Non enim in te valet putredo quæ aliis hæret post mortem; quin imo suave fragras, tanquam Spiritu Dei afflatus.

8. Lancea perforatum vitæ datorem quæ vidisti, et doloris gladio quæ transiit es, cum transiit loquens Demetrio in principis gratiam, lanceam ejus hostium cordibus fige.

ODE IV. *Audivi, Domine.*

9. Ut paradisi alium templum tuum videmus, martyr Demetri, cujus fons unguentorum currens omnem terræ faciem inebriat.

10. Sanguinis vox, sancte, martyrii tui ad Dominum clamat. Non enim in æternitates exundare cessavit martyrrium tuum.

11. In Dei divinum panem te, cæci hostes Dei, lignum mittamus. Acta lanceæ vociferabant, frangere autem te, martyr, non valuerunt.

12. Quæ Deo carne purpurata est, purpura ortum principem nostrum protege martyris precibus, qui mortuus semper sanguine purpurat.

ODE V. *O ter beatum lignum.*

13. O ter beatæ lanceæ, quibus transfossus martyr diabolum transfodiit, quibus effuso abundanti sanguine, qui sanguine lætus vivebat, flebiliter consummatus est mortuus; beata vero nomine Christiano dotata vita reveruit.

14. Signo desuper divino propheta olim elevatus, allevatus est in aera. Et tu, optime, captivorum myriades a terra auferis, et salvas a gentibus recedentibus, equitantem a te salutem ostendens.

15. Tanquam abyssi radix terram retinet firma, supposita... tuam, sic retinet urbem istam unguen-

Α λόγγαι μὲν ἐν αὐτῷ ὤρητῳ ἀπέτελεχα ὡς δένδρα εὐρηγνται, καρποὶ δὲ ψυχοτρόφοι, ἀρετῶν παγκορπίαι, καὶ ποταμοὶ ἅμα τε αἱματόρρυτοι καὶ γε μυροδύλυτοι.

γ'. Τὰ τῶν ὁσῶν ἀδῶλων σεμνὰ ὁ Θεὸς φυλάττει, ταμειουχῶν σοι, ἄγιοι, ζινητικῆς θησαύρισμα. Αἱμάτων χύσις ἐκεῖ, αἱμορρῦτου χάριτος; κἀνταῦθα πρόχυσις, θαυμάτων, ὡσπερ τότε, οὕτω νῦν πολὺς πλοῦτος. Μᾶλλον δ' εἰπεῖν, πλείον ἐν τοῖς θαύμασι νῦν τεθαυμάστωσαι.

δ'. Παρθένε μήτηρ, ἀγῶν ἐξ αἱμάτων σάρκα τῷ πλαστουργῷ ἐτίσασα χρωστικὴν ἀπόδομα, αἱμάτων βαρβαρικῶν λιμνασμοὺς ἐχγέσθαι ποιήσας; κράτιστα χερσὶ τοῦ βασιλέως. Αὐσφουπύτα γὰρ ἔχεις αἶμα σὺν σοὶ αἱμασι τὸν Δημήτριον, οἷς μεμαρτύρηκεν.

ΟἶΔΗ Γ'. *Ῥάβδος εἰς τύπον.*

ε'. Οἷα τις ἄλλη ἐπικαλεῖται ἄδυστος ἄδυσσον τῶν θαυμάτων ἡ χύσις τῶν ἀναριθμῶν τῆς μυροδύλου ἀπλήτους διεκχύσεις, ὧν τὸ πέλαγος πᾶσαν τὴν γῆν λιμνῶσαν εὐώδισεν.

ς'. Ὡσπερ στείλεχῃ τὰ τῶν Φοινίκων τὰ ἱστορούμενα θεωροῦνται αἱ λόγγαι, τοῦ ἀθλοφόρου πεφυτευμένα εἰς σῶμα, ὡς πηγαὶ δὲ τὰ αἱμορρῦτα, οἷς Ἰσραὴλ οἷα ἐνετρώφισεν.

ζ'. Μύρα, ὡς ῥῆσις Εὐαγγελίου, συντηρήθησαν τῇ ταφῇ σου, παμμάκαρ. Οὐ γὰρ κρατεῖ σου ἡ σηπεδῶν, ἡ τῶν ἄλλων ἀπτομένη μετὰ θάνατον· μᾶλλον δὲ πνεῖ; εὐώδες ὡς θεόπνευστος.

η'. Λόγγῃ νυγέτα τὸν ζωοδότην ἢ θεωρήσασα, καὶ ῥομφαίᾳ τῆς λύπης διελαθεῖσα, σὺν λογχευθέντι λαλοῦσα Δημητρίῳ ὑπὲρ ἀνακτος, λόγγῃν αὐτοῦ καρδίαις ἐχθρῶν ἐμπύξον.

ΟἶΔΗ Δ'. *Εἰσακήκισα, Κύριε.*

θ'. Ὡς πρᾶδεισον βλέπομεν ἄλλον τὴν ναόν σου, μάρτυς Δημήτριε, οὐ πηγὴ μύρων ἐκτρέχουσα τὸ τῆς γῆς ποτίζει ἅπαν πρόσωπων.

ι'. Φωνὴ αἱματος, ἄγιοι, τῆς σῆς μαρτυρίας βοᾶ πρὸς Κύριον. Οὐ γὰρ πέπαυται πλημύρουσα εἰς αἰζωῖας σου μαρτύριον.

ια'. Εἰς Θεοῦ θεῖον ἄρτον σε, δεῦτε οἱ μισόθεοι, ξύλα βάλωμεν. Τὰ τῆς λόγγῆς ἀνεκράυγαζον, θρῦψαι δὲ σε, μάρτυς, οὐκ ἐξίσχυσαν.

ιβ'. Ἡ Θεῷ πορφυρώσασα σάρκα, πορφυροδύλυτον ἡμῶν ἀνακτα σκέπε μάρτυρος δεήσασιν, ὅς θανῶν πορφυρῆ αἶμα αἱμασιν.

ΟἶΔΗ Ε'. *Ἐ τρισμακάριστον ξύλον.*

ιγ'. Ἐ τρισμακάριστοι λόγγαι, ὑφ' ὧν ὁ μάρτυς τρωθεῖς, τὸν πονηρὸν κατέτρωσε, δι' ὧν αἱματος χυθέντος πολυρρῦτου, ὁ ἐν αἱμασι τρυφῶν οἰκτρὸς ἀπετέλεσθη νεκρὸς, χριστιανῶν μῶς δὲ εὐζωῖα ἀνατέθηλεν.

ιδ'. Νεύματι ἀνωθεν θεῖου προφήτης ἦρθῃ ποτὲ, ἐλαφρισθεὶς ἀέριος. Καὶ σὺ, ἀριστε, μυρίους αἰχμαλώτους ἀναρπάξεις ἀπὸ γῆς καὶ ῥύη ἀπαγόντων ἔθνων, ἱππασίαν σου σωτηρίαν ἐνδείξάμενος.

ιε'. Ὡσπερ ἄδυσσου ἡ ῥίζα τὴν γῆν ἀνέχει στεῖρος, ὑποβληθεῖς θε . . σὴν, οὕτως ὑπανέχει πόλιν

ταύτην ἢ τῶν μύρων προχοή, ἀβύσσου . . βλύζουσα. A
 δι' ἑμεῖθλον σωτηρίας ἐξευρίσκει σε.

ις'. . . δόξης, ὑψίστου σκηνῆ Θεοῦ ἀληθῆς, ἡ-
 κερ ποσμεῖ τὸ κόκκινον Θεοῦ σκῆνωμα βασιλείου
 ὑπὲρ κλάδου τῆς πορφύρας εὐθαλοῦς · ἐξήθητι σὺν
 μάρτυρι, οὗ τὸ κόκκινον τῶν αἱμάτων ναοῖς κέ-
 σμημα.

ΩΔΗ Γ'. *Νοτίου θηρός.*

ιζ'. Χύσει τῶν σῶν αἱμάτων λουτρῶ σε καθειργ-
 μένον νοσῶς· ἔλουσαν, μάρτυς. Τὰ δὲ ξύλα αἱ
 λόγχοι τὴν ἐν Θεῷ σου θερμὸν πόθον ἐξέκαυσαν σφο-
 δρῶς. Τῆς δὲ καθειρξέως ἡ ζόφωσις καὶ στενοχώ-
 ρησις· φωσφοραῖ, καὶ εἰς πλάτος ζωῆς ὁδηγεῖ τῆς ἐν
 Θεῷ ζωδότη, τῷ κόσμον φωτίζοντι.

ιη'. Σκορπίου φανεί· ἐν εἰβῆ· ὁ βρέμων φρικαλέον B
 πονηρός, χειρίστος δράκων, ταπεινότητος δειγμα
 καθυπεδείκνυε. Θῆρ γὰρ ὁ μέγιστος φυσῶν μικρο-
 φύεστερον θηρίθον ἐπανεδύσατο, ἀδρανῆ περιστῶν-
 τος αὐτὸν τοῦ Θεοῦ. Συμπατηθεὶς σὺν σοι πίπτει
 σταυροῦ τῷ τυπώματι.

ιθ'. Ὁ· ἕρος Σιών ὁ μάρτυς. Θεῷ γὰρ παρρηθῶς
 ἦν ψαλμικῶς τῷ οὐρανίῳ, ψυχοτρόφα φωτὶ μὲν, τὰς
 ἀρετὰς, ἐνεγκῶν, ὡσπερ ναμάτων δὲ πηγῆς ἐξανα-
 τέλλων τὴν τοῦ αἵματος καὶ μύρου ἐκβλυσιν, εἰς
 πηγμὴν μὲν δαιμόνων, παντός δὲ λαοῦ τοῦ χριστω-
 νίμου ὑγιαίν, ψυχῶν τε πύτητος.

κ'. Ὁφείεις, Κυρίου μῆτερ, χριτίων ἀνταπόδομα
 τῷ σὺ κήρυκι νέμειν, τοῦ Υἱοῦ καὶ Θεοῦ σὺν χάριν
 θεμένῳ ψυχῆν. Ὅθεν πρεσβεύοντι αὐτῷ ὑπὲρ
 τρισάνακτος συμπρέσβευε βρδερολέτειραν κατ' ἐχ- C
 θρῶν ἀπευθύειν αἰχμὴν τὴν αὐτοῦ, καὶ εἰρηναίας
 ἡμέρας ἡμῖν ἐναυγάζεσθαι.

ΩΔΗ Ζ'. *Ἐκτροον πρόσταγμα.*

κα'. Ἐκεῖτο γέλωτος Λυαίος ὑποσχῶν τραῦμα
 ἐπίθειον, πίπτει δὲ σφαγεί· ἐν μαρτυρίᾳ θεοφιλεῖ
 Νέστωρ, ὁ μέγας καὶ ὁ ὑμνούμενος · καὶ ἦν τῷ τυ-
 ράνῳ θυμοῦ αἰξήσις. Καὶ γὰρ ἐνενοεῖ, ὡς ὁ τού-
 των θάνατος νεκροὶ μὲν τοὺς ἀλάστορας, ζῶν δὲ
 δίδωσι τοῖς βῶσι πιστῶς· Θεὸς, εὐλογητὸς εἶ.

κβ'. Βῆτρος ὡς πέπαιρος ἀμπέλου νοητῆς ληνῷ
 καθειρξέω· βία ἐνθεθείς, καὶ λογαφόροις συμπιε-
 σθείς, γλεύκος προρβείεις τὸ θεοπρόσδεκτον, αἱ-
 μάτων ἀγίων αἰετὰς ἐξαναβλυζόντων εἰς καρ-
 δίας ἡδυσμα εὐφρόσυνον τοῖς ψάλλουσιν · Ὁ ὑπερύ- D
 μνητος.

κγ'. Σύμβολον γέγονεν εἰρκτῆς· μὲν τὸ στενὸν
 ἰδοῦ, ἦν Ἐτριψας, πόνοις σεαυτὸν ἐναποσφιγγῶν εἰς
 ἀρετήν. Αἵματος λούμα καθυπέγραφεν αὐτὸ τὸ συν-
 ἔχον λουτρὸν, μάρτυς, σέ. Πάλιν αἱ καμάραι οὐ-
 ρανῶν ἀψίδωμι, εἰς οὐδ' ἀνέθης, ψάλλων ἐκεῖ · Ὁ
 ὑπερύμνητος.

κδ'. Σώτειρα, πρέσβευε Θεῷ, τῷ διὰ σοῦ σαρκὸς
 καὶ αἵματος φύσει τῆ ἡμῶν συμμετασχόντι ἀνθρω-
 πικῶς, ὡσῶσαι κρατοῦντα Ῥωμαίων ἀνακτα, σα-
 λευόμενον ἡμῶν ἐνεκα, καὶ αἱματοχύτοις βεβρῶτα
 τραύμασι. Καὶ δὲ, μεγαλομάρτυς, πρέσβευε, ὁ ἐν
 σοῖς αἵμασι καὶ σαρκὸς τοῖς πληγαῖς· Θεὸν ἐκθερα
 πύσας.

torum vas, abyssi... fundens. Itaque salutis funda-
 mentum te invenit.

16.... gloriæ, altissimi tabernaculum Dei verum,
 quod adornat coccinum Dei tentorium regali pom-
 pa super ramum purpuræ frondescens, ligare
 cum martyre, cujus sanguinis coccineum templis
 ornamentum.

ODE VI. *Meridianæ belluæ.*

17. In effusione sanguinum tuorum balneariis te
 circumfusum spiritualiter laverunt, martyr. Ligna
 autem lanceæ tuum in Deo ardens desiderium ve-
 hementer succenderunt. Carceris vero tenebræ et
 angustię lumine illustrant, et in spatiis vitæ quæ
 Deo dante mundumque illuminante fluit, ducatum
 præbent.

18. Scorpionis visus in figura fremens horride
 malus, pessimus draco, abjectionis exemplum præ-
 buit. Bellua enim maxima aspirans minimi animalis
 figura se induit debilem 'illam reddente Deo. A te
 ergo conculcata cadit crucis signo.

19. Sicut mons Sion martyr. Nam secundum psal-
 mum in Deo cœlesti confidebat, animæ pabula qui-
 dem germina, virtutes, portans; ut aquarum vero
 scaturigines profundens sanguinis et unguenti ri-
 vum, in dæmonum suffocationem, omnis vero po-
 puli Christiani sanitatem, animarumque satietatem.

20. Debes, Domini mater, gratiarum retributio-
 nem præconi tuo largiri, qui pro Filio et Deo tuo
 animam posuit. Itaque dum legatione fungitur pro
 summo principe, assiste ei in Barbarorum
 deletrice acie sua adversus hostes dirigenda, quæ
 pacificæ dies nobis illucescant.

ODE VII. *Insipiens mandatum.*

21. Jacebat visu Lyæus sufferens vulnus dignum;
 cadit autem mactatus in martyrio Dei grato Ne-
 stor, magnus et illustris ille; et erat tyranno excan-
 descens ira. Intelligebat enim horum mortem eme-
 care destructores, vitam vero dare fideliter clamanti-
 bus: Deus, sis benedictus.

22. Ut uva matura vineæ spiritualis torculari in-
 carceratione inclusus et a lanigeris pressus, musto
 manas Deo pergrato, sanguine sancto jugiter scatu-
 rienti in cordium dulcedinem amœnam psallentibus :
 D Superexaltandus.

23. Carceris symbolum facta est via, quam trivisti,
 angustia, qui afflictationibus tibi ipsi ad virtutem
 vim fecisti. Sanguinis lavacrum subscripsit ipsum te,
 martyr, continens balneum. Insuper altissimæ cœlo-
 rum cameræ in quas ascendisti, cantans ibi : Valde
 celebrandus.

24. Salvatrix, legationem obi apud Deum, qui
 per carnem tuamque sanguinem naturæ nos-
 træ humanæ particeps fieri non dedignatus est, salva
 imperantem Romanorum principem, propter nos
 jactatum et cruentis vulneribus consauciatum. Tu
 quoque, magne martyr, legatione apud Deum
 fungere, qui sanguine atque carnis plægis Deo servi-
 visti.

ODE VIII. *Laudate, pueri.*

25. Eo usque, martyr, prodigijs celescher evasisti, ut et Barbari qui non intra ovile Dominicum sunt, miraculosam virtutem tuam proclamant et supplicent pacem per te obtineant. Sic mirabilis toto in orbe factus es.

26. Tormenta quæ passus es ulcisci omnimode potuisti. In carcere enim miseros salvas, et catenarum compages potestatem tuam mirabilem sentiunt, et pulvere misti cruoris fluentia siccas, ac tela frangis Barbarorum.

27. Apostolorum olim ipsæ umbræ sanabant. Sed et nunc eadem hic sunt. Nam innumerabilia, martyr, perficis prodigia, et in somniorum umbris visus, et a terribili necessitate solvis somnum lethiferum in periculis.

28. Boni duo una adducti, quorum in medio illum accusantium stetit rex Deus. Repetit victorias Dei Mater, et tu, Demetri, illi qui terram dominatur. Multæ enim tales ipsi desuper dabuntur.

ODE IX. *Qui per manducationem de ligno.*

29. Felix per vulnere decem millia, tibi, beate, parta mors Deo te obtulit sicut Seraphim unum pluries oculatum. Nam telorum vulnera multa tibi aperuerunt oculorum fulgidas orbitas, quibus Deus conspicietur.

30. Vita tibi omnino immortalis, opprobrio et labe omni exempta, cum Deo te junxit, et ut thymiana multis aromatibus confectum ipsi te consecravit in gratum boni odoris ornamentum. Igitur tibi datum est post mortem unguentis distillare.

31. Thesauri instar reconditus es in sepulcro, quod sanguineas unguentariasque undas emititis. Et in his cogitandum est quasi resurrectionem novo ordine et casum fieri. Mortuus quidem natura cecidisti, sanguinis vero fluentis resurrectionem ostendis.

32. Imperatorem, Virgo, ad præclare gesta undique rege, barbaras avertens cohortes, dominantium Dominum et Filium precibus tuis placatum reddens, tecum legationem oheunte martyre, qui animum in passione dominantem accepit.

TONUS ambigui quarti: *Sapientiam verbi.*

Sanguinis tui, martyr, vivi, et unguentorum effusiones terram delectant, Demetri, et animas corporaque sanctificant, beate, undique præ fide et desiderio tui accurrentium ad templum sanctum tuum, ut ex abyssu unguenta semper obtineant, sancte, in morborum sanationem. Idcirco ad te clamamus, legatus noster coram Deo adsis, et peccatorum venia detur sanctam tui memoriam festivo devotoque corde celebrantibus.

A ΩΙΔΗ Η'. *Εὐλογεῖτε, παῖδες.*

κς'. Εἰς τοσοῦτον, μάρτυς, ἐκ Ουρανῶν δεδῶξαι. ὡς καὶ βαρβάρους, ἀλλῆς οὐκ ἔσω θεωνομουμένης ἔντας, τὴν ἐν σοὶ κηρύττειν θαυματοποιήσιν, καὶ λιτάζεσθαι σε, εἰρήνην ἐν σοὶ εὐρίσκειν. Οὕτω θαυμάσασαι εἰς πάντα κόσμον.

κς'. Οἷσπερ πάσχων ἐτλης, ἐπαμύνειν δεδύνησαι ἐν πειρασμοῖς παντοίοις. Εἰρηκτῆς γὰρ ἔσω τοὺς ταλαιπωροῦντας σώσεις, καὶ δεσμῶν ἀνάσεις τερζοῦργοῦνται σοι, καὶ λυθροφορήτους αἱμάτων βόας ζηραίνεις, δόρατα δὲ θραύεις τὰ τῶν βαρβάρων.

κς'. Ἀποστόλων πάλαι καὶ σκιαὶ ἐθεράπευον. Ἄλλὰ καὶ νῦν ἐνθάδε ταῦτά τελοῦνται. Ἄπειροπληθὴ γὰρ, μάρτυς, ἐκτελεῖς σημεῖα, καὶ ὀκτανόμενος ἐν σκιάς δνεύρων, καὶ λύεις δεινῆς ἀνάγκης ὕπνον θανάξιμον τοῖς ἐν κενδύοις.

κη'. Ἄγαθὸν αἱ δύο συνηγμένοι, ὧν ἔστι, κενὸ βασιλεὺς ἐν μέσῳ Θεὸς αἰτούντων τοῦτον. Ἐξαιτεῖ τε νίκας τοῦ Θεοῦ ἡ Μήτηρ, καὶ σὺ, Δημήτριε, τῷ τῆς οἰκουμένης κριτοῦντε. Συχαλὶ γὰρ αὐταὶ οὕτω δοθήσονται αὐτῷ ὑψίθεν.

ΩΙΔΗ Θ'. *Ὁ διὰ βρώσεως τοῦ ξύλου.*

κθ'. Ὁ διὰ τρώσεων μυρίων σοι, μάκαρ, προγενόμενος θάνατος μακαριστὸς Θεῷ σε παρίστησεν, ὡς Σεραφεῖμ τινος πολυομμάτου φύσιν. Τὰ γὰρ τρώματα τῶν δοράτων πολλὰς σοι ὀπήνοισιν ὀμμάτων διαφάσεις, ἐν οἷς Θεὸς διοπτάνεται.

λ'. Ὁ πανακῆρατὸς σου βλος, κηλῶν καὶ βυπίσεων πόθρῳθεν καθεστηκώς, Θεῷ σε ὤκειωσε, καὶ ὡς θυμίαμα πολυμυγὲς αὐτῷ σε καθείρωσεν εἰς δεκτὸν εὐωδίας ἀγλάισμα. Οὐκοῦν σοι ἀντεδόθη μυροβλυτεῖν μετὰ θάνατον.

λα'. Ἐντεθησαύρισαι μὲν τάφῳ, ἀλλ' ὅμως αἱματόρροια χεῦματα μυροβλυτεῖς. Καὶ ἔστι λογίσασθαι ὡσπερ ἀνάστασιν καινοπραπῶς καὶ πῶσιν τὸ γινόμενον. Καὶ θανῶν μὲν αὐτὸς φύσει πέπτωκας, αἱμάτων δὲ τῇ χύσει παραθλοῖς τὴν ἀνάστασιν.

λβ'. Τῷ αὐτοκράτορι, Παρθένε, βραβεύοις ἀριστεύματα πάντοτε, βαρβαρικὰς ἐκτρέπουσα φάλαγγας, τὸν παντοκράτορα καὶ τὸν Υἱὸν λιτοῖς σου ἐμνίζουσα, συμπερσευδόντός σοι καὶ τοῦ μάρτυρος, δεῦν αὐτοκρατοῦντα κατὰ παθῶν ἐνεδείξατο.

Δ ΉΧΟΣ πλαγίου τετάρτου · *Τὴν σοφίαν τοῦ λόγου.*

Τῶν αἱμάτων σου, μάρτυς, αἱ προχαλὶ καὶ τῶν μύρων ἡ βλύσις τὴν γῆν εὐφραίνει, Δημήτριε, καὶ ψυχὰς καὶ τὰ σώματα ἀγιάζει, μάκαρ, τῶν πίσταε καὶ πόθῳ σοι προστερχίντων πάντοτε, τῷ θεῷ τεμένει σου, ὡσπερ ἐξ ἀδύσσου ἐξανύτειν τὰ μύρα εἰς ἱασιν, ἄγιε, νοσημάτων ἐκάστοτε. Διὰ τοῦτο βοῶμὲν σοι, πρόσθευε τῷ Θεῷ, τῶν πταισμάτων ἄφεσιν δωρήσεσθαι τοῖς ἐορτάζουσι πόθῳ τὴν ἀγίαν μνήμην σου.

EJUSDEM

LAUDATIO S. DEMETRII.

Τοῦ αὐτοῦ λόγος ἐγκωμιστικὸς εἰς τὸν ἄγιον Α *Ejusdem de magno martyre sancto Demetrio panegyricus sermo.*
μεγαλομάρτυρα Δημήτριον (1).

α. Ὁ δὴ πᾶσα ἀνάγκη κατὰ τὸν πάλαι λόγον, πάσχειν ὄκνον ἄνδρα πρᾶγμα μέγα πρᾶσσοντα (ὄκνει δὲ πάντως ἐκείνος, καὶ ὁ ὄκνος οἷος μὴ ἔχειν τινὰ φόγον), οὐκ ἀπεικός, εἰ καὶ αὐτὸς πάσχοιμι, ἑμαυτὸν ἐπιβρίψας οὕτω μὲν μεγάλῳ, οὕτω δὲ καὶ δυσεπιχειρήτῳ πρᾶγματι. Εἰ μὲν γὰρ τὴν ἀρχὴν αὐτὸς τῷ προκχειρισμένῳ ἔργῳ ἐπέβαλον, ἢ καὶ λόγους εἶχον τινὰς ῥαδίως μετρητοὺς, ἦν ἂν μοι θαρρῆναι, ἐξευρεῖν εἰπεῖν τι ἄξιον, μὴ προκαταληφθὲν τοῖς πολλοῖς, ὡς ἂν καὶ τις μεθ' ἑνα ἢ καὶ δύο τινὰς μέταλλα τίμια ἐξορυττόμενα ἰδὼν, καὶ αὐτὸς ἐξουρων βασανίσῃ τὴν γῆν· ῥᾶον γὰρ οὕτω πορίσεται τὸ ζητούμενον, ἢ μετὰ μυρίους ὄσους, οἱ τὸν πυθμένα τῶν μετᾶλλων ἐπολυπραγμόνησαν. Ἐπεὶ δὲ, μάλα πολλῶν ἀνδρῶν καὶ αὐτῶν εἰς βάθος καὶ εἰς ὕψος λόγους ἐπαναβεβηκότων καὶ διαρατικώτερον ἐγκυμάντων, αὐτὸς ὕστατος ἐπαποδύομαι πρὸς ἄλλοις λόγους δυσκαταπάλαιστον, οὐκ ἂν ἀπεικός τις ὄκνον πάσχοιμι.

β. Ἀλλὰ τί μὲν μοι τὸ μέγα ἔργον; Τίς δὲ ὁ ὄκνος, εἴτ' οὖν ἡ δειλία καὶ τὸ μὴ θαρρῆναι; Δέδοικα, ἵνα κεφαλαιωσάμενος εἶπω, ἑμαυτὸν καθυῖς εἰς ἐπαίνους τοῦ ἡμῶν πολιούχου μεγαλομάρτυρος. Καίνων μὲν γὰρ τι προσεξευρεῖν, ἐφ' οἷς τοὺς μαρτυρικούς ἀθλοὺς ὑπεξῆραν οἱ φθάσαντες, οὐκ ἂν εἴη. Οὐ γὰρ παχυλῶς αὐτοὺς ἐξεργάσαντο, ἀλλ' ἐπιμελέστατα ἐλεπτούργησαν, καὶ ἰσχνῶς ἐπεξῆλθον ἄκροι. Τὰ δὲ αὐτὰ εἰπεῖν αἰδέσθηται ἂν τις ἐχέφρων. Εἰ γὰρ καὶ κατ' ἴχνη τῶν ἀγαθῶν βαίνειν χρεῶν, ἀλλ' ἐκεῖνο λόγον ἄλλον ὁμοιότητος ἔχει. Οὐ μὴν ταυτὰ λέγειν ἑτέροις ἀντικρυς πραγματεύεσθαι τοὺς ἐπαίνοντας ἀπαιτεῖ. Εἰ τοίνυν οὕτε καινότερόν τι ἄκουσμα προσεξευρίσκειν ἐξῆν, ἀλλ' οὐδὲ τὰ τῶν ἑτέρων ὑφαιρεῖσθαι δοκεῖν ταυτολογεῖντα ἐχρῆν, εἰλείπετο σιωπᾶν. Πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις καὶ γέλων ὀφλήσει τις, εἰ τοὺς φθάσαντας ἐκμιμούμενος, ἐφ' οἷς αὐτοὶ εἶπον, οὐχ ὑπεραίρειν ἔχει, ἀλλ' ἐκπίπτει νικώμενος. Καὶ δυστυχεῖ τοῦτο κακὸν ἐπίσπαστον καὶ αὐθαίρετον. Ἦν γὰρ κάλλιον, σιγῶντα ἐπιστήμονα λόγου τοικέναι εἶναι, ἢ περ λαλεῖν καὶ ἀκελεύεσθαι ἄσοζον.

(1) Titulum initiumque hujus orationis ms. Paris. ita legit: *Τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Εὐσταθίου ἀρχιεπισκόπου λόγος ἐγκωμιστικὸς εἰς τὸν ἄγιον μεγαλομάρτυρα, μυροβλύτην Δημήτριον.* Ὁ δὴ πᾶσα ἀνάγκη, κατὰ τὸν πάλαι λόγον, πάσχειν ἄνδρα πρᾶγμα πρᾶσσοντα (ὄκνει δὲ πάντως ἐκείνος, καὶ ὁ ὄκνος, οἷος μὴ ἔχειν φέγεσθαι), οὐ κατεικός (sic), εἰ καὶ αὐτὸς πάσχοιμι, ἑμαυτὸν ἐπιβρίψας οὕτω μὲν μεγάλῳ, οὕτω δὲ καὶ δυσεπιχειρήτῳ

PATROL. GR. CXXXVI.

1. Cum omnino necesse sit, ut quondam, metu percelli virum opus magnum aggredientem (penitus antem metus praevalet, et is qui quapiam a vituperatione absit), non ab re est, si et metu percissor qui memet in tantum tantisque conatibus patens opus immitto. Si enim inter primos quidem ad propositum opus accederem, aut sermones aliquos facile compositos haberem, meum esset animum erigere dignum quid dicturus nec a pluribus antea dictum, ut si quis post unum duosve metalla pretiosa fossa videns, et ipse qui reperit terram fodiat: facilius enim sic reperietur quæsitus quam post decem millia qui metallorum ima foderint. Itaque cum post multos qui ad sermonis alta profundaque summo et perspicaci ingenio descenderint equidem ultimus hujus sermonis aggrediar certamen praeclens nullo fastidio remotus.

2. Sed quare quidem mihi magnum opus? Quo l fastidium, sive timor, et repugnantia? Timui, ut summam dicam, ne meipsum in laudando civitatis nostrae protectore martyre magno consumam. Novum enim aliquid, quo martyris victorias extollere alii praevenierunt, jam non superest. Quas enim non incondite exposuerunt, sed accuratissime compserunt et omnia minutissimo sermone panderunt. Eadem vero narrare erubescit vir sensatus. Si enim bonorum vestigiis insistere necessarium est, tamen aliam similitudinam rationem habes. Non culm eadem dicere ex adverso aliorum exigitur a laudantibus. Si igitur nec audientibus offerendum quid recentius licebat, nec aliorum opera repeteri decebat utique, tacendum erat. Nam ab aliis dividendus foret qui antecessores imitatus, nihil adjicere habens victus turpiter cadit. Molestum est id malum quod nobis volentibus accidit. Satis enim erat tacendo prudentem videri, quam garrientem insipientiae argui.

πρᾶγματι. Εἰ μὲν γὰρ τὴν ἀρχὴν αὐτὸς τῷ προκχειρισμένῳ ἔργῳ ἐπέβαλον, ἢ καὶ μετὰ τινὰς ῥαδίως μετρητοὺς, ἦν ἂν μοι θαρρῆναι, ἐξευρεῖν εἰπεῖν τι ἄξιον, μὴ προκαταληφθὲν τοῖς πολλοῖς, ὡς ἂν καὶ τις μεθ' ἑνα ἢ καὶ δύο τινὰς μέταλλα τίμια ἐξορυττόμενα ἰδὼν, ἢ καὶ αὐτὸς ἐξουρων βασανίσῃ τὴν γῆν· ῥᾶον γὰρ οὕτω πορίσεται τὸ ζητούμενον, ἢ μετὰ μυρίους, οἱ τὸν πυθμένα τῶν μετᾶλλων ἐπολυπραγμόνησαν.

6

ODE VIII. *Laudate, pueri.*

25. Eo usque, martyr, prodigijs celesiter exasisti, ut et Barbari qui non intra ovile Dominicum sunt, miraculosam virtutem tuam proclamant et supplicent pacem per te obtineant. Sic mirabilis toto in orbe factus es.

26. Tormenta quæ passus es ulcisci omnimode potuisti. In carcere enim miseros salvas, et catenarum compages potestatem tuam mirabilem sentiunt, et pulvere misti cruoris fluentis siccas, ac tela frangis Barbarorum.

27. Apostolorum olim ipsæ umbræ sanabant. Sed et nunc eadem hic fiunt. Nam innumeralilia, martyr, perficis prodigia, et in somniorum umbris visus, et a terribili necessitate solvis somnum lethiferum in periculis.

28. Boni duo una adducti, quorum in medio illum accusantium stetit rex Deus. Repetit victorias Dei Mater, et tu, Demetri, illi qui terram dominatur. Multæ enim tales ipsi desuper dabuntur.

ODE IX. *Qui per manducationem de ligno.*

29. Felix per vulnerum decem millia, tibi, beate, parta mors Deo te obtulit sicut Seraphimjunum pluries oculatum. Nam telorum vulnera multa tibi aperuerunt oculorum fulgidas orbitas, quibus Deus conspicitur.

30. Vita tibi omnino immortalis, opprobrio et labe omni exempta, cum Deo te junxit, et ut thymiana multis aromatibus confectum ipsi te consecravit in gratum boni odoris ornamentum. Igitur tibi datum est post mortem unguentis distillare.

31. Thesauri instar reconditus es in sepulcro, quod sanguineas unguentariasque undas emititis. Et in iis cogitandum est quasi resurrectionem novo ordine et casum fieri. Mortuus quidem natura cecidisti, sanguinis vero fluentis resurrectionem ostendis.

32. Imperatorem, Virgo, ad præclare gesta undique rege, barbaras avertens cohortes, dominantium Dominum et Filium precibus tuis placatum reddens, tecum legationem obeunte martyre, qui animum in passione dominantem accepit.

TONUS ambigui quarti: *Sapientiam verbi.*

Sanguinis tui, martyr, vivi, et unguentorum effusiones terram delectant, Demetri, et animas corporaque sanctificant, beate, undique præ fide et desiderio tui accurrentium ad templum sanctum tuum, ut ex abyso unguenta semper obtineant, sancte, in morborum sanationem. Idcirco ad te clamamus, legatus noster coram Deo adsis, et peccatorum venia detur sanctam tui memoriam festivo devotoque corde celebrantibus.

A ΩΙΔΗ Π'. *Εὐλογεῖτε, παῖδες.*

κε'. Εἰ: τοσοῦτον, μάρτυς, ἐκ θαυμάτων δεδξασαι. ὡς καὶ βαρβάρους, αὐλῆς οὐκ ἔσω θωνουμένης ὄντας, τὴν ἐν σοὶ κηρύττειν θαυματοποιήσιν, καὶ λιτάζεσθαι σε, εἰρήνην ἐν σοὶ εὐρίσκειν. Οὕτω τεθαύμασαι εἰς πάντα κόσμον.

κς'. Οἷσπερ πάσχων ἔτλης, ἐπαμύνειν δεδύνησαι ἐν πειρασμοῖς παντοίοις. Εἰρηκτῆς γὰρ ἔσω τοῦς τάλαιπωροῦντας σώζεις, καὶ δεσμῶν ἀνέσεις περιουργοῦνται σοι, καὶ λυθοφορήτους αἱμάτων βλάξηραίνεις, δόρατα δὲ θραύεις τὰ τῶν βαρβάρων.

κζ'. Ἀποστρέλων πάλαι καὶ σκιαὶ ἐθεράπευον. Ἄλλὰ καὶ νῦν ἐνθάδε ταῦτά τελοῦνται. Ἄπειροπληθὴ γὰρ, μάρτυς, ἐκτελεῖς σημεῖα, καὶ ὄπτανόμενος ἐν σκίαις ὄνειρων, καὶ λύεις δεινῆς ἀνάγκης ὑπνον θανάσιμον τοῖς ἐν κινδύνοις.

κη'. Ἄγαθοὶ οἱ δύο συνηγμένοι, ὧν ἔστικεν ὁ βασιλεὺς: ἐν μέσῳ Θεὸς αἰτούστων τοῦτον. Ἐξαιεῖτε νίκας τοῦ Θεοῦ ἡ Μήτηρ, καὶ σὺ, Δημήτριε, τῇ τῆς οἰκουμένης κρατοῦντε. Συχναὶ γὰρ αὐταὶ οὕτω δοθήσονται αὐτῷ ὑψίθεν.

ΩΙΔΗ Θ'. *Ὁ διὰ βρώσεως τοῦ ξύλου.*

κθ'. Ὁ διὰ τρώσεων μυριῶν σοι, μάκαρ, προγενόμενος θανάτος μακαριστὸς Θεῷ σε παρέστησεν, ὡς Σεραφεῖμ τινος πολυομμάτου φύσιν. Τὰ γὰρ τρώματα τῶν δοράτων πολλάς σοι ὀπήνοιζεν ὀμμάτων διαφασύσεις, ἐν οἷς Θεὸς διοπτάνεται.

λ'. Ὁ πανακὴρατὸς σου βίος, κηλῶν καὶ ρυτίσεων πῆρρωθεν καθεστηκώς, Θεῷ σε ὤκλωσε, καὶ ὡς θυμλαμα πολυμιγῆς αὐτῷ σε καθιέρωσεν εἰς δεκτὸν εὐωδίας ἀγλάσιμα. Οὐκοῦν σοι ἀντεδόθη μυροβλυτεῖν μετὰ θάνατον.

λα'. Ἐντεθησαύρισαι μὲν τάφῳ, ἀλλ' ὁμως ἀματόβρυτα χεύματα μυροβλυτεῖς. Καὶ ἔστι λογίσασθαι ὡσπερ ἀνάστασιν καινοπρεπῶς καὶ πῶσιν τὸ γινόμενον. Καὶ θανῶν μὲν αὐτὸς φύσει πέπτωκας, αἱμάτων δὲ τῇ χύσει παραδηλοῖς τὴν ἀνάστασιν.

λβ'. Τῷ αὐτοκράτορι, Παρθένε, βραβεύεις ἀριστεύματα πάντοτε, βαρβαρικὰς ἐκτρίπουσα φάλαγγας, τὸν παντοκράτορα καὶ τὸν Υἱὸν λιτοῖς σου εὐμενίζουσα, συμπρεσβεύοντός σοι καὶ τοῦ μάρτυρος, ὃς νοῦν αὐτοκρατοῦντα κατὰ παθῶν ἐνεδείξατο.

D ἮΧΟΣ πλαγίου τετάρτου · *Τὴν σοφίαν τοῦ λόγου.*

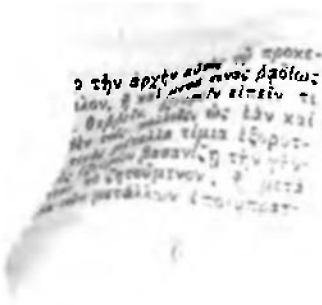
Τῶν αἱμάτων σου, μάρτυς, αἱ προχοαὶ καὶ τῶν μύρων ἡ βλύσις τὴν γῆν εὐφραίνει, Δημήτριε, καὶ ψυχὰς καὶ τὰ σώματα ἀγιάζει, μάκαρ, τῶν πίστει καὶ πόθῳ σοὶ προσστρεχόντων πάντοτε, σὺ νερὺ μὲνει σοι, ὡσπερ ἐξ ἀβύσσου ἐξανύσται τὰ ῥοαὶ εἰς ἴσιν, ἄγιο, νοσημάτων ἐκάστοτε. Διὰ τῶν βρωμένων σοι, πρέσβευε τῷ Θεῷ, ἵνα τῶν ἀφροσιν δωρησῆσθαι τοῖς ἐν κινδύνοις μνήμην σου.

EJUSDEM ATIO S. DEMETRII.

ὁρ ἄγιος A *Ejusdem de magno martyre sancto Demetrio panegyricus sermo.*

αι λόγον, 1. Cum omnino necesse sit, ut quondam, metu
ντα (ὁκ- percelli virum opus magnum aggredientem (penitus
ἢ χειν- autem metus prævalet, et is qui quapiam a vitupe-
σχοιμι, ratione absit), non ab re est, si et metu percellor qui
δὲ καὶ memet in tantum tantisque conatibus patens opus
ἀρχὴν immitto. Si enim inter primos quidem ad proposi-
καὶ tum opus accederem, aut sermones aliquos facile
θαρ- compositos haberem, meum esset animum erigere
τοῖς dignum quid diciturus nec a pluribus antea dictum,
ινὰς ut si quis post unum duosve metalla pretiosa fossa
ευ- videns, et ipse qui reperit terram fodiat: facilius
καὶ enim sic reperietur quæsitum quam post decem
θ- millia qui metallorum ima foderint. Haque cum
τ, post multos qui ad sermonis alta profundaquæ
ς summo et perspicaci ingenio descenderint equidem
ultimus hujus sermonis aggrediar certamen præcel-
lens nullo fastidio remotus.

2. Sed quare quidem mihi magnum opus? Quo l fastidium, sive timor, et repugnantia? Timui, ut summam dicam, ne meipsum in laudando civitatis nostræ protectore martyre magno consumam. Notum enim aliquid, quo martyris victorias extollere lii prævenerunt, jam non superest. Quas enim non condite exposuerunt, sed accuratissime compse- runt et omnia minutissimo sermone panderunt. Ean vero narrare erubescit vir sensatus. Si enim orum vestigiis insistere necessarium est, tamen n similitudinis rationem habes. Non enim ead- dicere ex adverso aliorum exigitur a laudan- . Si igitur nec audientibus offerendum quid- ius licebat, nec aliorum opera repetere dece- que, tacendum erat. Nam ab aliis dividendus ui antecessores imitatus, nihil adicere ha- ctus turpiter cadit. Molestum est id malum bis volentibus accidit. Satius enim erat ta- dentem videri, quam garrientem *insipiam-*

3. Hæc quidem erant de quibus mihi fastidium et a propter quæ, non solum bos linguam opprimebat, a me taciturnitate quasi pretio emptæ; metu scilicet pro ludibrio abundi ob inutilem verbositatem, dum disertus alius quispiam esset, sed etiam ut saxum lacui impendens navigationem impediabat. Alia vero volventi me non expeditiora quam sapientiora, nempe quod ante me aliquis locutus fuerit, quæ tardiora nec a sapientia omnino aliena, bos pretium taciturnitatis abiit, rupes devoluta est, silentium aufugit, et ecce dignum in martyris honorem verborum flumen.

4. Ratiocinium vero quod tædium meum sanavit, silentiumque fugavit, suggestit quomodo cælum non solum maximis astris et fulgore post hæc secundis, sed et exiguis stellulis emicat: quæ aliquando et refulgens quid signum sunt. Itaque cælum nostrum, Dei Ecclesia, fulgentissima astra habet, habet utcumque et inferiora. Pariter gloriatur qui tenenter refulget scintillæ instar ab igne rejectæ; et volans ignitus vapor sideris in modum effulsit, et astri similitudine quasi gravis præstitit. Composita natura omnis generis animalia et reliqua produxit, alia in honoris fastigium, alia infra ad ignominiam seposita; nec defecerunt vel ista inconsiderate sic abjecta in gloriatione creationis: ecce culex vilissimum animal aliquo pretio dignus habetur. Plerumque multitudinem stimulat animalculum auditum, quando bombum suum buccinat; sunt vero qui propter sonum parum vel nullo modo respectant, id vero intendunt, quod utile sit. Sint ergo hæc ista; a fortiori homo sensatus, quomodo divina recto more cantet, sit attentione dignus.

ὡς δὲ αὐτὴ ἐπιτελείονται. ὅπῃ καὶ χρησίμων. ὁ ἄνθρωπος, ὅπως ἂν καὶ ἄλλοι τὰ θεῖα πρὸς ὀρθὸν μέντοι νόμον, εἴη ἂν ἐπιστροφῆς ἔξιος.

5. Veteris legis tabernaculum materiæ componebant pretiosæ et certe plures non tales; et templum istud celebratum non pretiosissimis in totum, sed partim lapillis exilibus confabatur, et cæmento inserto et plumbo in juncturas lapidum infuso. Non e magnis tantum insulis mare mentione digna producit, sed et parvæ quædam de miro quodam ostentato gloriantur. Est forte lapis, non magni æstimatus, sed præ iis qui existimatione digni videntur, pulchrum quemdam valorem habet, ideoque non despicitur. Ferrum auro collatum honore nihil erat, nisi accurate ad opus quidpiam magna egens attentione aptaretur. Tibiæ acutæ quandoque et in minori ordine sonum habent; similiter major tibia ad graviora descendens et sic modulorum harmonicos reddit. Voces non omnibus penitus eadem, non læcet omnibus idem ingenium.

6. Sermone[m] et alia erigere audeo. Inter ordines supercælestes reperiantur superiores et inferiores. Non omnes prophætæ, non omnes apostoli. Sunt et linguarum varietates, quia et gentium. Hæc suaves cum jucunditate in grave tolluntur, guttore aspero emit-

γ. Ἄλλὰ τὰυτα μὲν, ἐξ ὧν μοι ὁ ὄκνος, καὶ δι' ὧν, οὐ μόνον εἰς βουὴν ἐπὶ γλώσσῃ, ἢ τοῦτο δὴ τὸ σκῶμμα τοῦ ἀργὸν λαλεῖν, ὡς ἐάν τις εἴη βούγλωσσοσ, ἀλλὰ καὶ λίθος ὡσαύτῃ καὶ λάκκω δυσχρηστομένου ὕδατος ἐπέκειτο. Λογισαμένη δὲ μοι ἕτερα, οὐ εἰ ταχύτερα μᾶλλον, ἢ περ σοφώτερα, ἢ ὅ δὲ τις καὶ πρὸ τῶν ἡμετέρων ἐφθέγγετο, βραδύτερα δὲ, καὶ οὐδὲ πᾶν ἐξω σοφίας, ὁ βούσ τε ἀπανέστη, καὶ ὁ λίθος ἐξεκυλίθη, καὶ ἡ σωπῆ ἀπῆλθε· καὶ ἰδοὺ λόγου ῥεῦμα σύμμετρον εἰς τὸν μάρτυρα.

δ. Ὅ δὲ μοι λογισμὸς, ὁ ἐν ὄκνῳ ἐκθεραπεύσας, καὶ τὴν σιγὴν ἀπαγαγὼν, τοιαῦτα ὑπέτεινεν, ὡς ὅτι καὶ οὐρανὸς οὐ τοῖς μεγίστοις φωσφόροις καὶ τοῖς μετ' αὐτοὺς δευτερευούσιν, ἀλλὰ καὶ σμικροτάτοις ἀστρίοις ἐναγλαζέται· καὶ πού καὶ αὐτὰ ἐν καιρῷ παρασημαίνονται τὴν ἐπιφανῆς. Οὐκοῦν καὶ ὁ καθ' ἡμᾶς οὐρανός, ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία, ἔχει μὲν καὶ ἀστέρας; τοὺς φανωτάτους ἐκείνους· ἔχει δὲ καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦς. Σεμνύνεται δὲ ὁμοίως, καὶ εἰ τις ἀμυδρόν τι λάμπει, καθὰ πού καὶ σπινθήρ πυρὸς ἀποπαλλόμενος· καὶ διφῶτων δὲ τις πυρρῆς ἀτμῆς ἀστέρα ἐφάντασε, καὶ οὕτω τὸ σεμνὸν τῶν ἀστέρων· δεῖ ἀπηνέγκαστο καὶ αὐτός. Φύσις ἐπιταχθεῖσα παντοῦτα ζῶα καὶ λοιπὰ παρήγαγε πράγματα, τὰ μὲν εἰς ὕψος ἀνωκισμένα τιμῆς, τὰ δὲ κάτω τοῦ τιμᾶσθαι μένοντα· καὶ οὐκ ἐπιλλέλοιπεν, οὐδὲ ταχύδην οὕτω συρόμενα, σεμνύοντα τὴν κοσμογένειαν. Ἦδη καὶ κῶνυψὸν ἐφ' αὐλοτάτων ἀξιοῦται λόγου ποτε. Καὶ τὰ πολλὰ μὲν ὅχλον ἐμποιεῖ τὸ ζωόφιον ἐξακουόμενον, ὅτε τὸν ἑαυτοῦ νόμον σαλπίζει· εἰσὶ δὲ, εἰ τοῦ φόβου μὲν μικρὰ ἢ οὐδὲν ἐπιστρέφονται, ἄλλοι δὲ τὸν νόμον οὕτω παντὶ πλέον ὁ κατὰ λόγον θε-

ε. Τὴν ἐν τῷ παλαιῷ νόμῳ σκητὴν ὕλαι συνεκρότου πολλοῦ τε τιμώμεναι, καὶ μὴν καὶ μὴ τοιαῦται πλείονες· καὶ ναὸν δὲ ἐκείνον τὸν ὑμνούμενον οὐ τὰ τιμαρφέστερα διόλου, ἀλλὰ πού χαλίξ λεπτὸς ἀπῆρτις, καὶ παραδομένη ἔτιναος, καὶ μόλιδος, ταῖς τῶν λίθων ἀρμονίαις παρεγγεόμενος. Θελάσασα οὐκ ἐκ μόνων μεγάλων νήσων προάγει τὰ λόγου ἄξια, ἀλλὰ καὶ μικρὰί τινες εἰς ἐκφανσιν θαυμασίου τινὸς ἀθρόνεται. Καὶ ἔστιν οὐ καὶ λίθος οὐ πολυτίμητος, ἀλλὰ τῶν δοκούντων ἡξιώσθαι ὀλίγου τινὸς, ἔσχε τι καλὸν ἐνέργημα· καὶ δι' αὐτὸ οὐ παρεώραται οὐδ' αὐτός. Σίδηρος παραβαλλόμενος; χρυσὸν ἦν ἂν οὐδὲν εἰς τιμότητα, εἰ μὴ πρὸς τι ἔργον σπουδαῖον ἐμπελιῶς εἴχε ρυθμίζεσθαι. Ἀλλοὶ προέχοντες ἔχουσι ποτε καὶ τὸν ἐν ἐλάττωι τάξει· τοιοῦτον γοῦν ἡ οὐρίγξ ὑποβαίνουσα κατὰ βαθμίδας τινὰς, καὶ οὕτω ὑποσυρίττουσα ἐναρμόνιον. Φωνὰι οὐ πάντως ἅπαναι αἰ αὐταί· νοῦς οὐκ ἐναστράπτει ἅπαναι ὁ αὐτός.

ς. Τολμῶ καὶ ἀνωτάτω ἐξῆραι τὸν λόγον. Ἐν τοῖς ὑπερουρανίοις τάγμασιν ἔστι τὰ μὲν ὑπερθεῖν, τὰ δὲ ὑποβέθηκα. Μὴ πάντες προφῆται, μὴ πάντες ἀπόστολοι. Εἰσὶ καὶ γλωσσῶν διαφοραί, ὅτι καὶ ἰθῶν. Καὶ αἱ μὲν λέλω; ἔχουσι, καὶ μεθ' ἰλασθητός

εις ὄγκον διαίρονται· αἱ δὲ τραχὺ γαργαρίζουσι καὶ ἄ
 ἐξοριούνηται διὰ τὸ βαρβαρόφωνον. Καὶ ὁμοῦς ἐκ-
 στον ἔθνος, τὸ τε εὐγενῶς λαλοῦν, καὶ τὸ βάρβαρον,
 μένουσιν οὐκ ἀκαλειφόμενα. Καὶ διαπέλει καὶ οὐ-
 τως ἢ πρόνοια τὸ τοῦ βίου πολύτροπον. Ὅσπερ πλ-
 λαὶ μὲναι σωτήριαι, οὕτως καὶ διάφοροι σπουδαίων
 λόγων καταγωγαί, καὶ θεῶν καὶ τοῖς τοῦ θεοῦ οὐκ
 ἀπέβληται. Καλὸν ποταμοὶ πληθόντες, καὶ εἰς πολ-
 λούς σχιζόμενοι κλῶνας· οὐκ ἀχαρὶ δὲ οὐδὲ πηγαὶ
 μονόζουσαι. Ἐβόα τις, ὅσον ἄλλοι πενήκοντα· καὶ
 τὸ φῶνημα Στεντόρειον ἔδεται. Καὶ οὐκ ἤδη τῶν
 ἑλλας φωνούντων ἀποτέμναι ἔδει τοὺς λάρυγγας.
 Ἐβλεπεν ἕτερος καὶ τὰ κατὰ γῆς, καὶ σταθίους, ἐπί-
 σοις· οὐδεὶς ἄλλος, παρεμέτραι τὴν δρασίην· ἀλλὰ
 κλειεῖς· εἰς ἀπειρον, οἱ ἕτεροὶ τὴν ἔψιν ἔντες, τὴν
 φύσιν τοῦ βλέπειν οὐ φέδονται. Καὶ μὴν οὐδὲ ἀσπά-
 λαξ, ὅτι τυφλὸν ἄμα γενέσκει, καὶ διὰ βίου δι τοιού-
 τον ἠράνισται· ἀλλὰ συντηρεῖται τῷ λόγῳ τῆς φύ-
 σεως, καὶ συμπληροῖ τὸ ποικίλον τῆς κτίσεως.
 Ἦκουεν ἕτερο, ὅσα μηδεὶς ἀνθρώπος. Τί τοῖνον;
 Κλειεῖτον ἄρα τὰς λοιπὰς ἀκοάς, ὅτι μὴ εὐπορώτε-
 ρον τοῦ ἐνεργεῖν ἔχουσι; Καὶ στρατὸς ἐκ τε ἀν-
 ἄρτων, ἐκ τε μὴ τοιαύτων συγκακρότητα. Ἄδων
 αὐτοῦ οὐκ ἀπηξίον τοὺς συγχορεύοντας. Καὶ μὴν οὐ
 κτ' ἐκαίνοι καὶ αὐτοὶ ἐμείπον. Ἄρμονία χοροῦ ἐκ
 διαφόρων, ἤδη δὲ καὶ ἐξ ἀντιφώνων καὶ δίχα φρονούντων ἀρμόττεται, ὡς φασιν οἱ τὰ τοιαῦτα σοφοί·
 οἱ περὶ τέχνας.

Ζ. Οὐκ ἔσθ' ὅπως ἔπαντες συνδράμοιεν ἂν εἰς
 ὁμοίαν. Περιφέρονται Ζεϊρήνης ἐν τοῖς πάλαι λόγοις,
 αἰτινὲς ποτε αὐταὶ· δοκοῦσι δὲ ἄρα μέγα τι χρῆμα
 ἐκαίναι εἶναι. Καὶ ὁ Ἰωὺς οὐκ ἀπηρεύωσεν αὐτάς,
 οὐδὲ ἐξέβαλε τοῦ φθομένου σεμνώματος, ἐτέρη Ζεϊ-
 ρῆνη, μικροφουεῖ Ζωιδίω, τοὺς αὐτοῦ ἐξομώσας
 λαυθμούς. Ἦρεσεν ἀνθρώποις, ἐγχερίνας εἰς με-
 λυθούς καὶ τὸν τέτιγα· καὶ οὐκ ἐξέπεσεν ἢ ἀγέδων
 τῆς σεμνότητος. Ἰγμεῖ θεὸν καὶ τὰ ἄλογα, οὐκ οἷς
 αὐτὰ φωνοῦσιν, ἀλλ' οἷς ἐκαίνοι γεραίρουσιν οἱ
 θεωροῦντες αὐτὰ, καὶ τὸ τῆς φύσεως φιλοσοφοῦντες
 εὐκοσμον, ὁποῖόν τι κἀναῦθα ἔσται. Εἰ γὰρ τοῦ
 μηδὲ δοκεῖν λέγειν, οἷς ἀπόμψως τοῦ λαλεῖν ἔχου-
 μεν, ἀλισκέμεθα, οἷς γοῦν ὁ ἀκροατὴς πρὸς ἡμῖν ἔχων
 τὸν νοῦν ἐκπεπληξεται, ὅτι πρὸς ζῆλον ὄλω; τοιού-
 τον δεθρημήναμεν αὐτούς, τῷ κρείττονι θαυμάσας
 ἀναθήσει τὸ αἰτιον· ὅς καὶ αὐτὸς, οὐκ ὅτι πρὸς ἀξίαν,
 ἀλλ' ὅτι μετ' εὐφυχίας ὀμνείται, τοὺς εἰς εὐχαρι-
 στίαν λαλοῦντας ἀμείβεται. Καὶ οὕτω καὶ ἡμῖν τάχα
 τινὰ ὁ λόγος ἐδρήσει ἔπεινον.

Η. Ταῦτα ἐν θυμῷ βαλόμενος, καὶ τοιαῦθ' ἔτερα,
 δι' ὧν θαρβήτερον τοῦ; ὑστερολόγους καὶ ταπεινοῦς,
 οὐ κἀνυ πόρρω τῶν ὑψηλῶς λαλῆσαι φθασάντων
 ἐπιβέσθαι, εἰ μένον πρὸς ὀρθὴν λογισμὸν φθάξον-
 ται, καὶ οὕτω συσκευάσας εἰς θάρσος· ἐμαυτὸν,
 καθήμη τὸν λόγον, οἷ προσθέμην, καὶ τοῦ σκοποῦ
 γίνομαι, οὐκ ὑπὲρ τοὺς ἄλλους διαθέσθαι τι προ-
 νοσοῦμενος (μανίας γὰρ ἐγγύς ἢ τῶν ἀδυνάτων
 κατακχερήσει), ψυχῆς δὲ ζῆσιν ἐφαίνων, καὶ τὸ
 τοῦ ζῆλου δεσκακῆ; καὶ οὕτω τολμῶν, καὶ τὴν φύσιν
 τυραννῶν, εὐλαβήτερον· οἷαῦτα δια-
 βεμένην π^α

tuntur, illæ et rusticiter per barbaros sonos procedunt.
 Similiter et unaquæque gens, alia renuste, barbæra
 alia loquens, manent nec e medio tolluntur. Sic vitæ
 mobilitatem Providentiæ intertextit. Quemadmodum
 multa in salutis ordinæ mansiones, sic varii sermo-
 num acutorum apparatus nec de Deo, nec de rebus
 divinis improbandi. Pulchra amne pleno flumina et
 in multos rivulos divisa, nec absque amœnitatē fontes
 rivulis carentes. Clamabat aliquis quantum alii quin-
 quaginta et vox stentorea celebratur. Nec idem aliter
 loquentium gula secandæ. Videbat alius quæ super
 terram et stadiorum numero quo nullus alius visum
 perpendebat; sed plures in infinito numero longe
 alii quoad visum sunt, nec videndi facultate frau-
 dantur. Nec certe talpa quia cæca nascitur et vivit
 tollitur; e contra naturæ lege servatur creationis-
 que varietatem complet. Audivit alius quæ nullus
 homo. Quid igitur? Num claudendæ reliquæ aures,
 quia non faciliorem habent energiam? Et exercitus
 tum e fortibus, tum e non talibus coaluit. Cantans
 David saltatores non dedignatus est. Nec revera se-
 cundum eum alii hymnizabant. Chori harmonia e
 diversis, quin imo e dissonis et separatis modis pro-
 cedentibus comparatur, ut aiunt qui hisce scientiis,
 hisce artibus polent.

7. Non est quod in idipsum cuncti concurrant.
 Memorantur Sirenes in prisca scriptis quæcunquæ
 essent, inde magnum quid esse videntur. Nec eas
 Job dedignatus est, nec e celebrato repulit ornamen-
 to, alii Sireni, exilli animalculo, suas exequans la-
 mæmationes. Hominibus placuit inter musicos et cl-
 cedam annumerare; nec dignitate excidit lusciniæ.
 Deo concinunt et irrationalia non eo quod ipsa vocem
 emittant, sed quod Deum honorent qui illa mirantur
 et qui excellentem naturæ ordinem quærit et ibi sit
 æstuant. Namque si nihil dicentibus similes cum in-
 completa verba habemus convincimur, cum auditor ad
 nos animo attendens stupebit quia, tanto modo ac-
 cemet ipse accederimus, meliori mirans cultum im-
 putabit, quippe qui non quod juxta dignitatem, sed
 quod bono animo Deo benedicit, in gratisrum actio-
 nem psallentibus respondet. Itæ et noster sermo
 aliquam approbationem inveniet.

8. Hæc in pectore volvens et alia hujusmodi quibus
 modestis et humilibus animus est iustificandus, non
 omnino longe a grandiloquis penendos esse, dummo-
 do recto ratiocinio loquantur, sic animo forti paratus
 sermonem emitto, prout proposui, et ad destinatum
 pervenio, non alitis altiora expositurum me confidens
 (non procul enim ab insania abest impossibilla vi-
 rilibus aggredi), animæ vero æstum zelique incendium
 depromens, sicque audacter naturam domans, reli-
 giosiori nihilominus de talibus ingenio quod in me
 est accinctam.

3. Hæc quidem erant de quibus mihi fastidium et A propter quæ, non solum bos linguam opprimebat, a me taciturnitate quasi pretio emptæ; metu scilicet pro ludibrio abundi ob inuilem verbositatem, dum disertus alius quispiam esset, sed etiam ut saxum lacui impendens navigationem impediabat. Alia vero volventi me non expeditiora quam sapientiora, nempe quod ante me aliquis locutus fuerit, quæ tardiora nec a sapientia omnino aliena, bos pretium taciturnitatis abiit, rupes devoluta est, silentium aufugit, et ecce dignum in martyris honorem verborum flumen.

4. Ratiocinium vero quod tædium meum sanavit, silentiumque fugavit, suggestit quomodo cælum non solum maximis astris et fulgore post hæc secundis, sed et exiguis stellulis emicat: quæ aliquando et refulgens quid signum sunt. Itaque cælum nostrum, Dei Ecclesia, fulgentissima astra habet, habet utcumque et inferiora. Pariter gloriatur qui tenuiter refulget scintillæ instar ab igne rejectæ; et volans ignitus vapor sideris in modum effulsit, et astri similitudine quasi gravis præstitit. Composita natura omnis generis animalia et reliqua produxit, alia in honoris fastigium, alia infra ad ignominiam seposita; nec defecerunt vel ista inconsiderate sic abjecta in gloriatione creationis: ecce culex vilissimum animal aliquo pretio dignus habetur. Plurimumque multitudinem stimulat animalculum auditum, quando bombum suum buccinat; sunt vero qui propter sonum parum vel nullo modo respectant, id vero intendunt, quod utile sit. Sint ergo hæc ita; a fortiori homo sensatus, quomodo divina recto more cantet, sit attentione dignus.

λως δὲ αὐτὸ ἐπισκέπτονται. ὅπη καὶ χρησίμων. Ὁρωπικος, ὅπως ἂν καὶ ἄλλοι τὰ θεῖα πρὸς ὀρθὸν μέντοι νόμον, εἴη ἂν ἐπιστροφῆς ἄξιος.

5. Veteris legis tabernaculum materiæ componebant pretiosæ et certe plures non tales; et templum istud celebratum non pretiosissimis in totum, sed partim lapillis exilibus conflabatur, et cæmentio inserto et plumbo in juncturas lapidam infuso. Non enim magis tantum insulis mare mentione digna producit, sed et parvæ quædam de miro quodam ostentato gloriantur. Est forte lapis, non magni æstimatus, sed præ iis qui existimatione digni videntur, pulchrum quemdam valorem habet, ideoque non despicitur. Ferrum auro collatum honore nihil erat, nisi accurate ad opus quidpiam magna egens attentione aptaretur. Tibiæ acutæ quandoque et in minori ordine sonum habent; similiter major tibiæ ad graviora descendens et sic modulorum harmonicorum reddit. Voces non omnibus penitus eadem, non luere omnibus idem ingenium.

6. Sermonem et altius erigere audeo. Inter ordines supercælestes reperiuntur superiores et inferiores. Non omnes prophetæ, non omnes apostoli. Sunt et in agrarum varietates, quia et gentium. Hæc suaves cum jucunditate in grave tolluntur, guttore aspero emit-

γ'. Ἄλλὰ τὰυτα μὲν, ἐξ ὧν μοι ὁ θεός, καὶ δι' ὧν, οὐ μόνον εἰς βουὴν ἐπὶ γλώττει, ἢ τοῦτο δὴ τὸ σκῶμμα τοῦ ἀργὰ λαλεῖν, ὡς ἐάν τις εἴη βούγλωστος, ἀλλὰ καὶ λίθος ὡσεὶ καὶ λάκκω δυσχρησιμοποιήτου ὕδατος ἐπέκειτο. Λογισαμένην δὲ μοι ἕτερα, οὐ εἰ ταχύτερα μᾶλλον, ἢ περ σοφώτερα, ἢ ὅ δὴ τις καὶ πρὸ τῶν ἡμετέρων ἐφθέγγετο, βραδύτερα δὲ, καὶ οὐδὲ πᾶν ἔξω σοφίας, ὁ βούς τε ἀπανέστη, καὶ ὁ λίθος ἐξεκυλίσθη, καὶ ἡ σωπὴ ἀπῆλθε· καὶ ἰδοὺ λόγου βέσμα σύμμετρον εἰς τὸν μάρτυρα.

δ'. Ὁ δὲ μοι λογισμὸς, ὁ τὸν θεὸν ἐκθεραπεύσας, καὶ τὴν σιγὴν ἀπαγαγὼν, τοιαῦτα ὑπέτεινε, ὡς ὅτι καὶ οὐρανὸς οὐ τοῖς μεγίστοις φωσφόροις καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ δευτερευούσιν, ἀλλὰ καὶ μικροτάτοις ἀστρίοις ἐναγλαίζεται· καὶ πού καὶ αὐτὰ ἐν καιρῷ παρασημαίνονται· τι ἐπιφανέως. Οὐκοῦν καὶ ὁ καθ' ἡμᾶς οὐρανός, ἡ τοῦ θεοῦ Ἐκκλησία, ἔχει μὲν καὶ ἀστέραι; τοῦς φανωτάτους κρείνους· ἔχει δὲ καὶ τοῦς μετ' αὐτοῦς. Σεμνύνεται δὲ ὁμοίως, καὶ εἴ τις ἀμυδρὸν τι λέμπει, καθὰ πού καὶ σπινθήρ πυρὸς ἀποπαλλόμενος· καὶ διφτῶν δὲ τις πυρῶν ἀτμὸς ἀστέραι ἐφάντασε, καὶ οὕτω τὸ σεμνὸν τῷ ἀστεροειδεῖ ἀπηνέγκαστο καὶ αὐτός. Φύσις ἐπιταχθεῖσα παντοῦτα ζῶα καὶ λοιπὰ παρήγαγε πράγματα, τὰ μὲν εἰς ὕψος ἀνωκισμένα τιμῆς, τὰ δὲ κάτω τοῦ τιμᾶσθαι μένοντα· καὶ οὐκ ἐπιλέλοιπεν, οὐδὲ ταχύδην οὕτω συρόμενα, σεμνύοντα τὴν κοσμογένειαν. Ἡδὴ καὶ κῶνυψὸν τὸ φαυλότατον ἀξιοῦται λόγου ποτε. Καὶ τὰ πολλὰ μὲν ἐχλον ἐμποιεῖ τὸ ζωόφιον ἐξουκουόμενον, ὅτε τὸν ἑαυτοῦ νόμον σαλπίζει· εἰσὶ δὲ, εἰ τοῦ φόβου μὲν μικρὰ ἢ οὐδὲν ἐπιστρέφονται, ἐλπίου τολύου τοῦτο, τῷ παντὶ πλέον ὁ κατὰ λόγον ὁρωπικος.

ε'. Τὴν ἐν τῷ παλαιῷ νόμῳ σκηπὴν ὕλαι συνεκρούτου πολλοῦ τε τιμώμεναι, καὶ μὴν καὶ μὴ τοιαῦται πλείονες· καὶ ναὶν δὲ ἐκείνου τὸν ὁμοῦμενον οὐ τὰ τιμαλφέστερα διαίου, ἀλλὰ πού χαλκίξ λεπτὸς ἀπῆρτιζε, καὶ παραθυρόμενη τίτανος, καὶ μόλιθος, ταῖς τῶν λίθων ἀρμονίαις παρεγγεόμενος. Θάλασσα οὐκ ἐκ μόνων μεγάλων νήσων προάγει τὰ λόγου ἄξια, ἀλλὰ καὶ μικρὰ τινες εἰς ἐκφανσιν θαυμασίου τινὸς ἀβρύνονται. Καὶ ἔστιν οὐ καὶ λίθος οὐ πολυτίμητος, ἀλλὰ τῶν δοκούντων ἡξιώσθαι ὀλίγου τινὸς, ἔσχε τι καλὸν ἐνέργημα· καὶ δι' αὐτὸ οὐ παρῆραται οὐδ' αὐτός. Σίδηρος παραβαλλόμενος χρυσῷ ἦν ἂν οὐδὲν εἰς τιμότητα, εἰ μὴ πρὸς τι ἔργον σπουδαῖον ἐμπελῶς εἴχε βυθιζέσθαι. Αὐλοὶ προέχοντες ἔχουσι ποτε καὶ τὸν ἐν ἰλάττοι τάξει· τοιοῦτον γοῦν ἡ σύριγξ ὑποβαίνουσα κατὰ βαθμίδας τινὰς, καὶ οὕτω ὑποσυρίττουσα ἐναρμόνιον. Φωναὶ οὐ πάντως ἅπασιν αἰ αὐταί· νοῦς οὐκ ἐναστράπτει ἅπασιν ὁ αὐτός.

ς'. Τολμῶ καὶ ἀνωτάτω ἐξῆραι τὸν λόγον. Ἐν τοῖς ὑπερουρανίοις ἀτάμασιν ἔστι τὰ μὲν ὑπερβεν, τὰ δὲ ὑποβίθηκα. Μὴ πάντες προφήται, μὴ πάντες ἀπόστολοι. Εἰσὶ καὶ γλωσσῶν διαφοραὶ, ὅτι καὶ ἰθύνων. Καὶ αἰ μὲν λείω; ἔχουσι, καὶ μεθ' ἰλαρότητος

εις ὄγκον διαίρονται· αἱ δὲ τραχὺ γαργαρίζουσι καὶ ἄετον ἔθνος, τὸ τε εὐγενὲς λαλοῦν, καὶ τὸ βάρβαρον, μένουσιν οὐκ ἀπαλειφόμενα. Καὶ διαπλέκει καὶ οὕτως ἡ πρόνοια τὸ τοῦ βίου πολύτροπον. Ὅσπερ πολλὰ μὲν αἰετῆριοι, οὕτως καὶ διάφοροι σπουδαίων λόγων καταγωγῆι, καὶ θεῶν καὶ τοῖς τοῦ θεοῦ οὐκ ἀπόδηται. Καλὸν ποταμοὶ πλήθοντες, καὶ εἰς πολλοὺς ἀγίζόμενοι κλῶνας· οὐκ ἀχαρὶ δὲ οὐδὲ πηγαὶ μονάζουσαι. Ἐδοῦα τις, ὅσον ἄλλοι πεντήκοντα· καὶ τὸ φώνημα Σταντόρειον ἔδεται. Καὶ οὐκ ἤδη τῶν ἄλλων φωνούντων ἀποτέμνειν ἔδει τοὺς λάρυγγας. Ἐβλεπεν ἕτερος καὶ τὰ κατὰ γῆς, καὶ σταβλοῖς, ἐπισησὶς εὐδαίς ἄλλοι, περιμέτρει τὴν δρασίαν· ἀλλὰ κείνου εἰς ἄπειρον, οἱ ἕτεροισι τὴν ἔψιν ὄντες, τὴν φύσιν τοῦ βλέπειν οὐ φεθόδοται. Καὶ μὴν οὐδὲ ἀσπλάξ, ὅτι τυφλὸν ἄμα γενέσει, καὶ διὰ βίου δὲ τοιοῦτον ἠράνισται· ἀλλὰ συντηρεῖται τῷ λόγῳ τῆς φύσεως, καὶ συμπληροῖ τὸ ποικίλον τῆς κτίσεως. Ἦκεν ἕτερος, ὅσα μηδαὶ ἀνθρώπος. Τί τοῖνον; Κτιστὸν ἄρα τὸς λοιπὸς ἀκούς, ὅτι μὴ εὐπορώτερον τοῦ ἐνεργεῖν ἔχουσι; Καὶ στρατὸς ἐκ τῶν ἀνδρείων, ἐκ τῆς μὴ τοιαύτων συγκαταστήται. Ἄδων Δαυὶδ οὐκ ἀπηξίου τοὺς συγχορευόντας. Καὶ μὴν οὐ κατ' ἐκείνων καὶ αὐτοὶ ἐμελπον. Ἄρμονία χοροῦ ἐκ διαφόρων, ἤδη δὲ καὶ ἐξ ἀντιφώνων καὶ δίχα φρονιόντων ἀρμόττεται, ὡς φασὶν οἱ τὰ τοιαῦτα σοφοὶ· οἱ περὶ τέχνας.

ζ'. Οὐκ ἔσθ' ὅπως ἔπαντες συνδράμοιεν ἂν εἰς ὁμοίον. Περιφέρονται Σειρήνες ἐν τοῖς πάλαι λόγοις, αἰτινὲς ποτε αὐταὶ· δοκοῦσι δὲ ἔρα μέγα τι χρῆμα ἐκείνοι εἶναι. Καὶ ὁ Ἰώδ οὐκ ἀπηχρῆωσεν αὐτάς, οὐδὲ ἐξέβαλε τοῦ φθορμένου σεμνώματος, ἐτέρῃ Σειρήνι, μικροφουεῖ ζωίδιῳ, τοὺς ἑαυτοῦ ἐξομώσας κλαυθμούς. Ἦρεσεν ἀνθρώποις, ἐγχαίρειν εἰς μελωδοῦς καὶ τὸν ἔστιγα· καὶ οὐκ ἐξέπεσεν ἡ ἀηδὸν τῆς σεμνότητος. Ὑμνεῖ θεὸν καὶ τὰ ἄλογα, οὐχ οἷς αὐτὰ φωνοῦσιν, ἀλλ' οἷς ἐκείνων γεραίρουσιν οἱ θεωροῦντες· αὐτὰ, καὶ τὸ τῆς φύσεως φιλοσοφοῦντες εὐκοσμον, ὁποῖόν τι κἀνταῦθα ἴσται. Εἰ γὰρ τοῦ μὲν δοκεῖν λέγειν, οἷς ἀκόμμως τοῦ λαλεῖν ἔχουεν, ἀδικώμεθα, οἷς γούν ὁ ἀκροατὴς πρὸς ἡμῖν ἔχων τὸν νόον ἐκπακλήξεται, ὅτι πρὸς ζῆλον ὄλω; τοιοῦτον δεθηρμήναμεν ἑαυτοὺς, τῷ κρείττονι θαυμάσας ἀναθήσει τὸ αἴτιον· ὅς καὶ αὐτὸς, οὐχ ὅτι πρὸς ἀξίαν, ἀλλ' ὅτι μετ' εὐφυχίας ὀνειδίται, τοὺς εἰς εὐχαριστίαν λαλοῦντάς ἀμείβεται. Καὶ οὕτω καὶ ἡμῖν τάχα τινὰ ὁ λόγος εὐρήσει ἔπεινον.

η'. Ταῦτα ἐν θυμῷ βαλόμενος, καὶ τοιαῦθ' ἔτερα, δι' ὧν θαρβητέον τοῦς ὑστερολόγους καὶ ταπεινοῦς, οὐ κἀν πόρρω τῶν ὑψηλῶς λαλήσαι φθασάντων ἐσθῆξασθαι, εἰ μένον πρὸς ὀρθὸν λογισμὸν φθέξονται, καὶ οὕτω συσκευάσας εἰς θάρσος· ἑμαυτὸν, καθήμι τὸν λόγον, οἷς προσθέμην, καὶ τοῦ σκοποῦ γίνουμαι, οὐχ ὑπὲρ τοὺς ἄλλους διαθέσθαι τι προνοησάμενος (μανίας γὰρ ἐγγύς ἡ τῶν ἀδυνάτων καταχειρήσει), ψυχῆς δὲ ζῆσιν ἐφαίνων, καὶ τὸ τοῦ ζήλου διακαεῖ, καὶ οὕτω τολμῶν, καὶ τὴν φύσιν τυραννῶν, εὐλαθέστερον ἄλλως τὰ γε τοιαῦτα διαθεμένην τὴ κατ' ἐμέ.

tuntur, illæ et rusticiter per barbaros sonos procedunt. Similiter et unaquæque gens, alia venuste, barbære alia loquens, manent nec e medio tolluntur. Sic vite mobilitatem Providentia intertextit. Quemadmodum multa in salutis ordine mansiones, sic varii sermonum acutorum apparatus nec de Deo, nec de rebus divinis improbandi. Pulchra amne pleno flumina et in multos rivulos divisa, nec absque amœnitatis fontes rivulis carentes. Clamabat aliquis quantum alii quinquaginta et vox stentorea celebratur. Nec idem aliter loquentium gula secanda. Videbat alius quæ super terram et stadiorum numero quo nullus alius visum perpendebat; sed plures in infinito numero longe alii quoad visum sunt, nec videndi facultate fraudantur. Nec certa talpa quia cæca nascitur et vivit tollitur; e contra nature lege servatur creationisque varietatem complet. Audivit alius quæ nullus homo. Quid igitur? Num claudendæ reliquæ aures, quia non faciliorem habent energiam? Et exercitus tam e fortibus, tum e non talibus coaluit. Cantans David saltatores non dedignatus est. Nec revera secundum eum affli hymnizabant. Chori harmonia e diversis, quin imo e dissonis et separatis modis procedentibus comparatur, ut aiunt qui hisce scientiis, hisce artibus polient.

7. Non est quod in idipsum cuncti concurrant. Memorantur Sirenes in prisicis scriptis quæcunque essent, inde magnam quid esse videntur. Nec eas Job dedignatus est, nec e celebrato repulit ornamentum, alii Sireni, exill animalculo, suas exequans lamentationes. Hominibus placuit inter musicos et cædam annumerare; nec dignitate excidit luscinia. Deo concinunt et Irrationabilia non eo quod ipsa vocem emittant, sed quod Deum honorent qui illa mirantur et qui excellentem nature ordinem qualis et ibi sit æstivant. Namque si nihil dicentibus similes cum incompta verba habemus convincimur, cum auditor ad nos animo attendens stupebit quia, tanto adeo necmet ipse accederimus, meliori mirans cultum imputabit, quippe qui non quod juxta dignitatem, sed quod bono animo Deo benedicit, in gratiarum actionem psallentibus respondet. Itæ et noster sermo aliquam approbationem inveniet.

8. Hæc in pectore volvens et alia hujusmodi quibus modestis et humilibus animus est iajciendus, non omnino longe a grandiloquis penendos esse, dummodo recto ratiocinio loquantur, sic animo forti paratus sermonem emitto, prout proposui, et ad destinatum pervenio, non aliis altiora expositurum me confidens (non procul enim ab insanis abest impossibilia viribus aggredi), animæ vero æstum zelique incendium depromens, sicque audacter naturam domans, religiosiori nihilominus de talibus ingenio quod in me est accinctam.

9. Itaque quot miracula martyr iecerit singulatim annarrare, idem esset ac si quis terram aurariam dilaudare volens, non ex eo quod auro tota tum in superficte, tum in imis abundet, extollit, sed pugillos metalli prehendens, ex his alta voce infert multis divitiis redundantem. Hic opus est non sic, sed honorifice tractare, aurifodinæ opera quibuslibet relinquentes; et inibi martyris acta non per partes mirari, sed discere quasi per figuram, quot et quanta operari valet prodigia, nolle vero de singulis insudare, præsertim de his ad quæ prioribus alii et melioribus sermonibus incubuerunt. Cavendum enim, ne aut disputatione gaudentes arguamur, si quasi adversus hostem priorem incellere aut arguamur si incertum quia non facile est, sermones ædificemus ne super fundamenta aliena sermones stabiliamus. B

10. Confestim et martyris continua unguentum effusio magnam præ aliis et in omnibus ciebat stuporem, et thesauros cogitationum inveniebant oratores, auditoribus studiosis, scite exponentes. Nec est quod quisquam e nobis fructus uberiores percipiat, licet diu in labore insudaverit. Simili modo qui divina sapiunt et de reliquis victoris prodigiis disseruerunt, arte optima laudes celebrantes; unde qui recte cogitant ignoscent benevoli, si supervenientes nova nulla reperimus, sed aliis consona loquamur et retro post alios currentes eorum ut vestigiis instamus. Non enim furtum res, nec est quod ab aliis subripiamus, sed fortuitus, ut opinor, cogitationum concursus. Philosophice enim cogitandum quod sæpe a diversis idem sensus emanat, et quis antequam diluvio inundaretur (sic enim statuendum est) artem aliquam adinvenit. Tale quod in eos qui cum Noe erant penetrabat, in eorum corda et intravit et intrabit. Igitur qui sermones in martyris unguentum sive reliquum prodigiorum mare mergunt nihil novi perfecissent, nisi sicut qui manus ad locum unum jungunt appropinquant, sic et illi manibus scribentes in unum incumbant, alii aliorum cogitationibus propiores facti.

τὰς χεῖρας εἰς τόπον ἕνα συμπύκνοντες ἐγγίζουσιν, οἷον ἀλλήλων τοῖς νώμασι πλησιάζοντες.

11. Mihi ergo, qui sermonem de martyris operibus novum et exquisitum comparare conatus eram, gloriatio erat quasi recentioris dicti inventionis, et contingebat ut gauderem quia animæ campos spicas germinabat non contemnendas. Incidentem vero me in aliqua eadem quæ præcellenter scripserunt alii, nec illud longe a gloriatione convenienti rejicit; quia et ipse sermocinandi ornatus sum honore, sicut antecessores discipuli, et orationis scapham in eosdem amnes tenens, eodem fere tramite navigavi.

12. Sic ergo ad bonum confirmato animo meo, et fortiter erecto, in primis examino (ratio enim exigit ut qui deficit prius defectum quantum potest deponat et ex ordine tractet); qua sit ut tot et tantis pro Deo

θ'. Περιηγεῖσθαι μὲν οὖν, ὅσα θαυμαστὰ πρὸς ἐκάστους ὁ μάρτυς ἐργάζεται, καὶ εἰς ἀριθμοῦ κερματίζειν λεπτότητα, ὅμοιον, ὡς εἰ καὶ γῆν χρυσῆν χρηστολογεῖν προθέμενος, οὐκ ἐξ αὐτοῦ τοῦ πᾶσαν ἐκ τῶν ἐπιπολῆς καὶ εἰς βάθος χρυσῶ εὐφορεῖν σεμνύνει τις, ἀλλὰ δράκας τινὰς τοῦ μετάλλου χειρίζόμενος, ἐξ αὐτῶν ὑψηγορεῖ τὴν πολλοῦ πλοῦτου γέμουσαν. Καὶ ἐκαὶ γὰρ χρῶν, μὴ οὕτω πικεῖν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα σεμνολογεῖν, ἀφιέντα τὴν μεταλλικὴν χειρουργίαν τοῖς θέλουσι· καὶ ἐνταῦθα δὲ τὰ τοῦ μάρτυρος μὴ τοῖς ἐκ μέρους θαυμάζειν, ἀλλὰ διδάσκειν μὲν ὡς περ κατ' εἶδος, ὅσα μεγάλα καὶ οἷα τερατουργεῖν δύναται, μὴ θέλειν δὲ πονεῖσθαι περὶ τὰ καθ' ἕκαστα, καὶ μάλιστα οἷς ἕτεροι ἐπιστατικῶς τὸν λόγον ἐναπησχόλησαν. Φυλακτέον γὰρ ταῦτά γε, μή πως ἡ τῷ φίλει ἐγκληθῶμεν, ὡς ἀπειροδοκίμοι, ὡς μὴ εὐχερῆς ἦν, λόγους οἰκοδομεῖν ἐδράζομεν.

ι'. Αὐτίκα καὶ ἡ τοῦ αἰθερῦτος μαρτυρικῶ μύρου πρόχυσις μυρίαν πρὸ τῶν ἄλλων ἐπηγάγετο καὶ πρὸς ἀπάντων τὴν ἐκπληξιν, καὶ θησαυροὺς νοημάτων ἐξεῦρον οἱ ῥητορεύσαντες, τοῖς φιλακρόμοσι τεχνιέντως αὐτὸ διασκευασάμενοι. Καὶ οὐκ ἔστι τῶν καθ' ἡμᾶς τίνα προσευπορήσαι κάλλιον, εἰ καὶ μακρὰ ἐνιδρώσει τῷ πονήματι. Τὸν ὅμοιον δὲ τρόπον οἱ τὰ θεῖα σοφοὶ καὶ τοῖς λοιποῖς ἐπεξηλάθον τοῦ ἀθοφόρου θαύμασι, εὖ μάλα τεχνολογήσαντες τὰ ἐγκώμια· ὅθεν οἱ ὀρθὰ φρονούντες συγγνώσκονται, εἴπερ ὕστεροι διεκπεσόντες ἡμεῖς, μὴ καινὰ προσεξέρωμεν, ἀλλὰ που καὶ σύμφωνα τοῖς ἄλλοις λαλήσομεν, καὶ κατόπιν θέοντες ἐτέρων ἔστιν ὅπου ἴχνησι συμπεσόμεθα. Οὐ γὰρ κλοπὴ τὸ πρᾶγμα, οὐδ' ἐστὶν ἄλλοτριῶν παρανομιῶσθαι, ἀλλ' αὐτόματοσ; οἷμαι νοημάτων συνέμπτωσις. Λογιστέον γὰρ φιλοσοφώτερον, ὡς τὸ αὐτὸ νόημα πολλάκις εἰς διαφόρους ἔστιν ἀνελεθεῖν, καὶ τις, πρὶν ἢ κατακλυσθῆναι τὴν γῆν (θετέον γὰρ οὕτω), ἐλογισάτο τι σφόν. Τὸ δὲ ἦν, ὅποιον καὶ εἰς τοὺς μετὰ τὸν Νῶε καταβαίνον εἰς τὰς κελύων καρδίας καὶ ἀνέθη καὶ ἀνοδήσεται. Καὶ τοίνυν καὶ οἱ τοὺς λόγους εἰς τὸ τοῦ μάρτυρος ἡ μύρον, ἢ τὴν λοιπὴν τῶν θαυμάτων θάλασσαν βάπτοντες, οὐκ ἂν καινοπραγοῖεν, εἴην, καθάπερ οἱ οὕτω καὶ αὐτοὶ χειρογραφοῦντες εἰς ἐν ἄπικτωνται,

ια'. Ἐμοιγ' οὖν, λόγον μὲν τίνα ἐπὶ τοῖς τοῦ μάρτυρος νεαρῶν καὶ πρόσφατον εἰς ἐξεύρημα κατεργασμένω, καύχημα τὸ πρᾶγμα ἦν ἂν, ὡς καινότερου ἀκούσματος εὐρεθῆ, καὶ ἐπῆρχετο ἂν χαίρειν, ὅτι μοι τὸ τῆς ψυχῆς λῆθον ἀστάχυνας φύει οὐκ ἀγενναῖς, οὐδὲ οἷους ἐξαθερίζεσθαι. Συνεμπεσόντι δὲ τισιν, ὧν ἐκαλλιγράφησαν ἕτεροι, οὐδὲ τοῦτο ἔξω ἂν πίπτει τοῦ δεόντως αὐχεῖν, ὅτι καὶ αὐτὸς ἤξιωμα λογισασθαι, ὅσα καὶ οἱ φθάσαντες λόγοι, καὶ τὸ τοῦ λόγου σκάφος εἰς τὸν αὐτὸν ἐκείνοις ῥῶν ἐπαφελὲς ἑτερόν που καὶ τὴν αὐτὴν κατὰ τίνα συνδρομήν.

ιβ'. Οὕτω γοῦν ἡμαυτὸν καταστήσας ἐν καλῷ κἀνταῦθα, καὶ τὸ θαρρῆν λέγειν ἀναλαθὼν, ἐν πρώτοις συννοοῦμαι (χρὴ γὰρ ἐλλόγως ἀπορήσαντα πρότερον, καὶ τὴν ἀπορίαν, ὅση δυνατόν, ἐπιλυσάμενον, χω-

ρεῖν ἐπὶ τὰ ἐξῆς), ὅπως ἄρα, πολλῶν καὶ μεγάλων ὑπὲρ Θεοῦ τεθεικότων τὰς ψυχὰς, καὶ μεγίστοις ἐνιδρωκότων ἀγῶσι, τοῖς μετὰ καὶ τραυμάτων καὶ αἱμάτων τῶν ἐξ ἀθλήσεως, τοῖς δὲ καὶ ἄλλως ἐξ ἀσκήσεως, οὐχ ἅπασιν ἡ τοῦ μύρου βλύσις πεφιλοτιμῆται, ἀλλὰ τισι μετρητοῖς, καὶ οὐς ῥῆδόν ἐστι καθυπαγαγεῖν ἀριθμῷ· ἐν οἷς καὶ τὸ τῆς ἀπάσης μὲν ἐξαιρετον ἄκουσμα τῆσδε καθ' ἡμᾶς; ταύτης οἰκουμένης καὶ ἐπὶ πλεόν ἀγλάισμα. Καὶ φέρεται μὲν λόγος πρεσβυτικῆς, καθιστῶν τὴν τοῦ ἀπορουμένου δεσμοῦ λύσιν εἰς τὸ καθαρὸν τοῦ βίου καὶ εἰς τὸν ἔλεον, οἷς ἐνευδοκιμῶν φασιν ὑπερλίαν ὁ ἀθλητῆς ἔλαχε θεοθεν εἰς γέρας τὴν τοῦ μύρου ἐκβλυσιν. Καὶ σεμνὸς μὲν ὁ λόγος οὗτος, φλέδας τινὰς ὑπαυγῶν, ἐξ ὧν καὶ αὐτῶν ἔστιν ἀναρῶντα κεσθαι τὸ τοῦ μύρου καλόν· ἔμοι δὲ τὸ ζητεῖν οὐ πᾶν τι ἔκλυσε. Μυρίαὶ γὰρ ἔδοσι τὰ ἀγαθὰ μὲν ταῦτα καὶ εἰς ὑπερβολὴν ἐνέλαμψεν, ἡ ἐν βίῳ φημι καθαρότης καὶ ὁ ἔλεος· οὐχ ἅπασιν δὲ ἡ τοῦ μύρου δόσις πεφιλοτιμῆται.

ιγ'. Ζητητέον οὖν καὶ ἐτέρων ἀνακαλύψαι τὸ κερμυμένον τῆς λύσεως. Καὶ μήποτε οὐδὲ τοῦτο ἔξω τοῦ προσφυσῶς, ὡς ἄρα τόποις τε καὶ προσώποις, κατ' οἷς οἱ τοιοῦτοι κείνται ἠσαυροί, εἰς δέον ἀνωθεν ἐπεψηφίσθη τὸ θαυματουργήμα. Ἐχρῆν γὰρ ἦτοι ἀρχῆθεν εὐθύς εἰς Θεὸν στελαιμένους τοῖς ἐκείνων θεραπευταῖς ἐπακολουθῆσαι καὶ τοιοῦτον σημεῖον εἰς ἐντάφιον πολυτιμῆτον, ἡ καὶ μετὰ καιρὸν ὕστερον· καὶ τοῦτο, ἐνθα πρὸς ἀγαθοῦ ἦν καὶ εὐσύμφορον τοῖς περιόχοις, τοιόνδε κληρώσασθαι τερατουργήμα· ὡς ἂν τῷ πρὸς ἀπίστους εὐθέτω σημεῖω στερεωθεῖεν οἱ τοιοῦτοι τὰ εἰς τὴν θείαν θρησκείαν, καὶ θεμελιωθεῖεν σαθρότητα λογισμοῦ. Καὶ τόνων ἑτεραουργήθη τότε τὸ ἐξάισιον ἀγαθόν, εἴτε τῇ μεταστάσει συγχρόνως, εἴτε καὶ μετ' αὐτὴν· καὶ δοθὲν παρέμενεν, ἵνα τῷ θείῳ τε χάρισματι τὸ ἀμεταμέλητον περισώζοιτο, καὶ οἱ πιστεύοντες οὕτω κλυτοῖντο. Ἐπαυρομένης δὲ ἐντεῦθεν τῆς πίστεως, οἷς οἱ ἄνθρωποι εἶδον θαυμάσια καὶ τῆς κατὰ ψυχὴν εἰς Θεὸν καὶ τὰ θεῖα ὑπαναπτομένης θερμότητος τῷ παραμόνῳ τοῦ θαύματος, καὶ ἐκφαινομένης εἰς τὸ λαμπρότερον, ἐστηρίχθη, καὶ εἰς αἰώνιον παρετάθη, καὶ ἀέννασον κέχεται.

ιδ'. Καὶ τοῦτο μὲν οὕτως ἂν ἔχοι τὸ εὐλογον· εἰπερὶ δὲ, καὶ τοὺς μυροβλύτους πρὸς Θεοῦ τὸ τοιοῦτον μεγαλεῖον αὐτοῦς ἐξαιτήσασθαι. Καὶ ἦν τὸ ἔργον φιλοτιμῶν ψυχῆς. Χρῆ γὰρ, ὡσπερ βασιλέα τὸν μεγαλοκρεπέστατον ἐθέλειν μεγάλα πρὸς τῶν ἀξίων αἰτεῖσθαι, καὶ χαίρειν ἀπαιτούμενον, οὕτω καὶ ὅσον ἐν ὑπῆκόις φιλότιμον, μὴ σμικρολογικῶς ἐκείνῳ προσφέρεσθαι, ἀλλ' ὑπὲρ μεγάλων ἐντυγχάνειν, καὶ ἔπειρ ἂν διὰ πολλοῦ θαύματος ἄγοιτο. Οὐκοῦν οἴδασι καὶ οἱ τῷ μύρῳ πλουτοῦντες ἄγιοι μεγαλόδωρον τὸν παμβασιλέα Θεὸν, καὶ τοῖς ἐπάθλοισ ἐμπλατυνόμενον. Ὅθεν πρὸς ταῖς ἐκείθεν δωρεαῖς καὶ τῶν ἐνταυθα τι προσεπιτεθῆναι αὐτοῖς, φιλοτιμῶς οἱ μὲν ἠτήσαντο, ὁ δὲ ὑπῆκουσε. Καὶ φθόνος τοῖς ἐτέροις οὐδεὶς, ἀλλως ἐνευσηγουμένοις τοῖς θεοῖς δωρημασιν. Οὐδὲ γὰρ ἔστιν ἐκείνῳ οὐδὲ καὶ τῶν ἀπάντων ἐκεί-

animam ponentibus et magnis in praeliis insudantibus, illis vulneribus et cruore inter praeliandum, his alias ad meditationem se exercentibus, non omnibus unguentorum effusio gloriosa habeatur, sed quibusdam, et in mensura, et qui facile essent numero aestimandi, de quibus. tum quidem sit rumor electus per universam terram, tum vero per regionem hanc nostram et amplior splendor. Et in senum concione fertur vinculorum solutionem in vitæ puritate constituentibus et in misericordia, quibus superabundanter nitescebat, atletam a Deo mercedem unguenti effusionem obtinuisse. Gravis quidem hæc narratio, venas aperiens, e quibus scaturit unguenti odor; mihi vero disquisitionis non omnino fuit cessandæ causa. Etenim in decem millibus hæc quidem bona et supra modum extiterunt, dico vitæ puritas et misericordia, non omnibus autem gloriosa unguenti effusio tributa est.

13. Quærendum ergo et ab aliis patefaciendum solutionis arcanum. Nec illud forte extra rei rationem, nempe in locis et personis, in quibus hujusmodi reconduntur thesauri opportune ab alto dectum est miraculum. Ab initio enim oportebat ad Deum missos ejus servos hujusmodi signorum comitatu stipari in sepulturam gloriosam, aut etiam per subsequens tempus, quod ibi pro bono erat vicinisque valde utile hæc prodigii venire hereditatem; ita ut hoc ad infideles apto signo confirmarentur vicini in cultu divino, et ratiocinii infirmitati fundamentum esset. Itaque prodigiose tunc factum est bonum extraordinarium sive pro coætaneis vicissitudinibus, sive pro temporibus sequentibus, et mansit donum ut divina bonitate sine pœnitentia donatum servaretur, et sic dilatarentur fideles. Crescente autem fide ex eo quod mirabilia viderent homines et animæ Deo divinisque adherente ardore ob miri perunationem et splendidius lucescente, firmatum est bonum, in sæcula conservatum et perpetuo sparsum est.

14. Sic quidem illud non sine causa esse patet; verisimile autem est unguento stillantes a Deo pretiosam virtutem poposcisse. Magnanimæ mentis opus erat illud. Oportet enim, sicut regem magnanimum decet, velle ut magna pro dignis merces poscatur, et gaudere quia poscitur, sic etiam in subditis magno animo non de minutissimis apud eum verba submittere, sed de magnis adire et de his quæ summam admirationem concitant. Igitur noverunt unguento ditescerent sancti liberalem in donis Regem regum Deum, et braviorum largitorem. Unde hujus mundi donis et aliquid e caelo eis superaddi ipsi quidem petierunt; ille vero adjudicavit. Nec invidiæ locus in abundantibus divinis donis. Non est enim quod de quolibet e cunctis sanctis dicas quare unguentis stillat, sed absque hoc quod

ODE VIII. *Laudate, pueri.*

25. Eo usque, martyr, prodigiis celeber evasisti, ut et Barbari qui non intra ovile Dominicum sunt, miraculosam virtutem tuam proclamant et supplicent parem per te obtineant. Sic mirabilis toto in orbe factus es.

26. Tormenta quæ passus es ulcisci omnimode potuisti. In carcere enim miseros salvas, et catenarum compages potestatem tuam mirabilem sentiunt, et pulvere misti cruoris fluentia siccas, ac tela frangis Barbarorum.

27. Apostolorum olim ipsæ umbræ sanabant. Sed et nunc eadem hic fiunt. Nam innumerabilia, martyr, perficis prodigia, et in somniorum umbris visus, et a terribili necessitate solvis somnum lethiferum in periculis.

28. Boni duo una adducti, quorum in medio illum accusantium stetit rex Deus. Repetit victorias Dei Mater, et tu, Demetri, illi qui terram dominatur. Multæ enim tales ipsi desuper dabuntur.

ODE IX. *Qui per manducationem de ligno.*

29. Felix per vulnere decem millia, tibi, beate, parva mors Deo te obtulit sicut Seraphim unum pluries oculatam. Nam telorum vulnera multa tibi aperuerunt oculorum fulgidas orbitas, quibus Deus conspicitur.

30. Vita tibi omnino immortalis, opprobrio et labe omni exempta, cum Deo te junxit, et ut thymiana multis aromatibus confectum ipsi te consecravit in gratum boni odoris ornamentum. Igitur tibi datum est post mortem unguentis distillare.

31. Thesauri instar reconditus es in sepulcro, quod sanguineas unguentariasque undas emittis. Et in his cogitandum est quasi resurrectionem novo ordine et casum fieri. Mortuus quidem natura cecidisti, sanguinis vero fluentis resurrectionem ostendis.

32. Imperatorem, Virgo, ad præclare gesta undique rege, barbaras avertens cohortes, dominatum Dominum et Filium precibus tuis placatum reddens, tecum legationem obeunte martyre, qui animum in passione dominantem accepit.

TONUS ambigui quarti: *Sapientiam verbi.*

Sanguinis tui, martyr, vivi, et unguentorum effusiones terram delectant, Demetri, et animas corporaque sanctificant, beate, undique præ fide et desiderio tui accurrentium ad templum sanctum tuum, ut ex abyso unguenta semper obtineant, sancte, in morborum sanationem. Idcirco ad te clamamus, legatus noster coram Deo adsis, et peccatorum venia detur sanctam tui memoriam festivo devotoque corde celebrantibus.

A ΩΙΔΗ Η'. *Εὐλογεῖτε, παῖδες.*

κε'. Εἰς τοσοῦτον, μάρτυς, ἐκ θαυμάτων δεδόξασαι, ὡς καὶ βαρβάρους, αὐλῆς οὐκ ἔσω θωνουμουμένης ὄντας, τὴν ἐν σοὶ κηρύττειν θαυματοποιήσιν, καὶ λιτάζεσθαι σε, εἰρήνην ἐν σοὶ εὐρίσκειν. Οὕτω θαυμάσασαι εἰς πάντα κόσμον.

κς'. Οἷσπερ πάσχων ἔτλης, ἐπαμύνειν δεδύνησαι ἐν πειρασμοῖς παντοίοις. Εἰρηκτῆς γὰρ ἔσω τοὺς ταλαιπωροῦντας σώσεις, καὶ δεσμῶν ἀνέσεις τερματογυῖνται σοὶ, καὶ λυθοφορήτους αἱμάτων βλάδας ξηραίνεις, δόματα δὲ θραύεις τὰ τῶν βαρβάρων.

κζ'. Ἀποστόλων πάλας καὶ σκιάς ἐθεράπευον. Ἀλλὰ καὶ νῦν ἐνθάδε ταῦτά τελοῦνται. Ἀπειροπληθῆ γὰρ, μάρτυς, ἀκτελεῖς σημεῖα, καὶ ὀκτανόμενος ἐν σκιάς ὄνειρων, καὶ λύεις δεινῆς ἀνάγκης ὕπνον θανάσιμον τοῖς ἐν κινδύνοις.

κη'. Ἀγαθοὶ αἱ δύο συνηγμένοι, ὧν ἕστηκεν ὁ βασιλεὺς, ἐν μέσῳ Θεὸς αἰτούντων τοῦτον. Ἐξαιτεῖτε νίκας τοῦ Θεοῦ ἢ Μήτηρ, καὶ σὺ, Δημήτριε, τῷ τῆς οἰκουμένης κρατοῦντι. Συχναὶ γὰρ αὗται οὕτω δοθήσονται αὐτῷ ὑψίθεν.

ΩΙΔΗ Θ'. *Ὁ διὰ βρώσεως τοῦ ξύλου.*

κθ'. Ὁ διὰ τρώσειν μυρίων σοὶ, μάκαρ, προσηγενομένου θανάτου μακαριστὸς Θεῷ σε παρέστησεν, ὡς Σεραφείμ τινος πολυομμάτου φύσιν. Τὰ γὰρ τρώματα τῶν δοράτων πολλὰς σοὶ ὀπήνοιξαν ὀμμάτων διαφάσεις, ἐν οἷς Θεὸς διοπτάνεται.

λ'. Ὁ πανακράτης σου βίος, κηλίδων καὶ ρυτίσεων πόρρωθεν καθεστηκώς, Θεῷ σε ἔκλεισε, καὶ ὡς θυμίαμα πολυμυγὲς αὐτῷ σε καθιέρωσεν εἰς δεκτὴν εὐωδίας ἀγλάισμα. Οὐκοῦν σοὶ ἀντεδόθη μυροβλυταῖν μετὰ θάνατον.

λα'. Ἐντεθησαύριται μὲν τάφῳ, ἀλλ' ὅμως ἀματόρρωτα χεύματα μυροβλυταῖς. Καὶ ἔστι λογισασθαι ὡςπερ ἀνάστασιν καινοπραπέως καὶ πτωσιν τὸ γινόμενον. Καὶ θανῶν μὲν αὐτὸς φύσει πέπτωκας, αἱμάτων δὲ τῇ χύσει παραδηλοῖς τὴν ἀνάστασιν.

λβ'. Τῷ αὐτοκράτορι, Παρθένε, βραβεύοις ἀριστεύματα πάντοτε, βαρβαρικὰς ἐκτρέπουσα φάλαγγας, τὸν παντοκράτορα καὶ τὸν Υἱὸν λιτοῖς σου ἐμνίζουσα, συμπρεσβεύοντός σοι καὶ τοῦ μάρτυρος, δεῦν αὐτοκρατοῦντα κατὰ παθῶν ἐνεδείξατο.

Δ ΗΧΟΣ πλαγίου τετάρτου. *Τὴν σοφίαν τοῦ λόγου.*

Τῶν αἱμάτων σου, μάρτυς, αἱ προχῶσι καὶ τῶν μύρων ἢ βλύσις τὴν γῆν εὐφραίνει, Δημήτριε, καὶ ψυχὰς καὶ τὰ σώματα ἀγιάζει, μάκαρ, τῶν πίστεως καὶ πόθῳ σοὶ προστερχίντων πάντοτε, τῷ θεῷ τσμένει σου, ὡςπερ ἐξ ἀβύσσου ἐξανύεται τὰ μύρα εἰς Ἰασιν, ἔγιε, νοσημάτων ἐκάστοτε. Διὰ τοῦτο βοῶμένη σοὶ, πρέσβευε τῷ Θεῷ, τῶν πταισμάτων ἄφεσιν δωρήσασθαι τοῖς ἐσπράζουσι πόθῳ τὴν ἅγιαν μνήμην σου.

EJUSDEM

LAUDATIO S. DEMETRII.

Τοῦ αὐτοῦ λόγος ἐγκωμιστικὸς εἰς τὸν ἅγιον Α *Ejusdem de magno martyre sancto Demetrio panegyricus sermo.*
μεγαλομάρτυρα Δημήτριον (1).

α'. Ὁ δὴ πᾶσα ἀνάγκη κατὰ τὸν πάλαι λόγον, πάσχειν ἔκνον ἄνδρα πρᾶγμα μέγα πρᾶσσοντα (ὄκνει δὲ πάντως ἔκνειος, καὶ ὁ ἔκνος οἷος μὴ ἔχειν τινὰ φόρον), οὐκ ἀπεικός, εἰ καὶ αὐτὸς πάσχοιμι, ἑμαυτὸν ἐπιβρίψας οὕτω μὲν μεγάλῳ, οὕτω δὲ καὶ δυσπεχειρήτῳ πράγματι. Εἰ μὲν γὰρ τὴν ἀρχὴν αὐτὸς τῷ προκχειρισμένῳ ἔργῳ ἐπέβαλον, ἢ καὶ λόγους εἶχον τινὰς ῥαδίως μετρητοῦς, ἦν ἂν μοι θαρρῆναι, ἔξευρεῖν εἰπεῖν τι ἄξιον, μὴ προκαταληφθὲν τοῖς πολλοῖς, ὡς ἔάν καί τις μεθ' ἑνα ἢ καὶ δύο τινὰς μέταλλα τίμια ἐξορυττόμενα ἰδὼν, καὶ αὐτὸς ἐξευρών βασιανίζῃ τὴν γῆν ῥᾶον γὰρ οὕτω πορίσεται τὸ ζητούμενον, ἢ μετὰ μυρίους ἄσους, οἱ τὸν πυθμένα τῶν μετᾶλλων ἐπολυπραγμόνησαν. Ἐπει δὲ, μᾶλα πολλῶν ἀνδρῶν καὶ αὐτῶν εἰς βάθος καὶ εἰς ὕψος λόγους ἐπαναβεθεκτότων καὶ διαρατικώτερον ἐγκυβάντων, αὐτὸς ὑστατος ἐπαποδύσασθαι πρὸς ἄλλον λόγους δυσκατατάλαιστον, οὐκ ἂν ἀπεικόςτως ἔκνον πάσχοιμι.

β'. Ἀλλὰ τί μὲν μοι τὸ μέγα ἔργον; Τίς δὲ ὁ ἔκνος, εἴτ' οὖν ἡ δαίλια καὶ τὸ μὴ θαρρῆναι; Δίδοικα, ἴνα κεφαλαωσόμενος εἶπω, ἑμαυτὸν καθυῖς εἰς ἐπαίνους τοῦ ἡμῶν πολιούχου μεγαλομάρτυρος. Κακὸν μὲν γὰρ τι προσεξευρεῖν, ἐφ' οἷς τοὺς μαρτυρικούς ἄθλους ὑπεξήραν οἱ φθάσαντες, οὐκ ἂν εἴη. Οὐ γὰρ παχυλῶς αὐτοὺς ἐξεργάσαντο, ἀλλ' ἐπιμελέστατα ἐλεπτούρησαν, καὶ ἰσχνῶς ἐπεξήλθον ἄπεισι. Τὰ δὲ αὐτὰ εἰπεῖν αἰδέσθηται ἂν τις ἐχέφρων. Εἰ γὰρ καὶ κατ' ἴχνη τῶν ἀγαθῶν βαίνειν χρεῖων, ἀλλ' ἔκτεινο λόγον ἄλλον ὁμοιότητος ἔχει. Οὐ μὴν ταυτὰ λέγειν ἑτέροις ἀντικρυς πραγματεύεσθαι τοὺς ἐπαίνουνας ἀπαιτεῖ. Εἰ τοίνυν οὕτε καινότερόν τι ἄκουσμα προσεξευρίσκειν ἐξῆν, ἀλλ' οὐδὲ τὰ τῶν ἑτέρων ὑφαιρέσθαι δοκεῖν ταυτολογεῖντα ἔχρη, ἐλείπετο σωπῆν. Πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις καὶ γέλων ὀφλήσει τις, εἰ τοὺς φθάσαντας ἐκμιμούμενος, ἐφ' οἷς αὐτοὶ εἶπον, οὐχ ὑπεραίρειν ἔχει, ἀλλ' ἐκπίπτει νικώμενος. Καὶ δυστυχεῖ τοῦτο κακὸν ἐπίσπαστον καὶ ἀθάλαστον. Ἦν γὰρ κάλλιον, σιγῶντα ἐπιστήματα λόγους οἰκῆναι εἶναι, ἢ περ λαλεῖν καὶ ἀπελέγχεσθαι ἄσφρον.

(1) Titulum initiumque hujus orationis ms. Paris. ita legit: Τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Εὐσταθίου ἀρχιεπισκόπου λόγος ἐγκωμιστικὸς εἰς τὸν ἅγιον μεγαλομάρτυρα, μυροβλύτην Δημήτριον. Ὁ δὴ πᾶσα ἀνάγκη, κατὰ τὸν πάλαι λόγον, πάσχειν ἄνδρα πρᾶγμα πρᾶσσοντα (ὄκνει δὲ πάντως ἔκνειος, καὶ ὁ ἔκνος, οἷος μὴ ἔχειν ψέγεσθαι), οὐ κατεικός (sic), εἰ καὶ αὐτὸς πάσχοιμι, ἑμαυτὸν ἐπιβρίψας οὕτω μὲν μεγάλῳ, οὕτω δὲ καὶ δυσπεχειρήτῳ

PATROL. GR. CXXXVI.

1. Cum omnino necesse sit, ut quondam, metu percelli virum opus magnum aggredientem (penitus autem metus prævalet, et is qui quapiam a vituperatione absit), non ab re est, si et metu percellor qui memet in tantum tantisque conatibus patens opus immitto. Si enim inter primos quidem ad propositum opus accederem, aut sermones aliquos facile compositos haberem, meum esset animum erigere dignum quid dicturus nec a pluribus antea dictum, ut si quis post unum duosve metalla pretiosa fossa videns, et ipse qui reperit terram fodiat: facilius enim sic reperietur quæsitum quam post decem millia qui metallorum ima foderint. Itaque cum post multos qui ad sermonis alta profundaque summo et perspicaci ingenio descenderint equidem ultimus hujus sermonis aggrediar certamen præcellens nullo fastidio remotus.

2. Sed quare quidem mihi magnum opus? Quo! fastidium, sive timor, et repugnantia? Timui, ut summam dicam, ne meipsum in laudando civitatis nostræ protectore martyre magno consumam. Novum enim aliquid, quo martyris victorias extollere alii prævenerunt, jam non superest. Quas enim non incondite exposuerunt, sed accuratissime compserunt et omnia minutissimo sermone panderunt. Eadem vero narrare erubescit vir sensatus. Si enim honorum vestigiis insistere necessarium est, tamen aliam similitudinis rationem habes. Non enim eadem dicere ex adverso aliorum exigitur a laudantibus. Si igitur nec audientibus offerendum quid recentius licebat, nec aliorum opera repeters decebat utique, tacendum erat. Nam ab aliis dividendus foret qui antecessores imitatus, nihil adicere habens vicus turpiter cadit. Molestum est id malum quod nobis volentibus accidit. Satis enim erat tacendo prudentem videri, quam garrigentem insipientiæ argui.

πράγματι. Εἰ μὲν γὰρ τὴν ἀρχὴν αὐτὸς τῷ προκχειρισμένῳ ἔργῳ ἐπέβαλον, ἢ καὶ μετὰ τινὰς ῥαδίως μετρητοῦς, ἦν ἂν μοι θαρρῆναι, ἔξευρεῖν εἰπεῖν τι ἄξιον, μὴ προκαταληφθὲν τοῖς πολλοῖς, ὡς ἔάν καί τις μεθ' ἑνα ἢ καὶ δύο τινὰς μέταλλα τίμια ἐξορυττόμενα ἰδὼν, ἢ καὶ αὐτὸς ἐξευρών βασιανίζῃ τὴν γῆν ῥᾶον γὰρ οὕτω πορίσεται τὸ ζητούμενον, ἢ μετὰ μυρίους, οἱ τὸν πυθμένα τῶν μετᾶλλων ἐπολυπραγμόνησαν.

6

3. Hæc quidem erant de quibus mihi fastidium et propter quæ, non solum bos linguam opprimebat, a me taciturnitate quasi pretio emptæ; metu scilicet pro ludibrio abeundi ob inutilem verborositatem, dum disertus alius quispiam esset, sed etiam ut saxum lacui impendens navigationem impediabat. Alia vero volventi me non expeditiora quam sapientiora, nempe quod ante me aliquis locutus fuerit, quæ tardiora nec a sapientia omnino aliena, bos pretium taciturnitatis abiit, rupes devoluta est, silentium aufugit, et ecce dignum in martyris honorem verborum flumen.

4. Ratiocinium vero quod tædium meum sanavit, silentiumque fugavit, suggestit quomodo cælum non solum maximis astris et fulgore post hæc secundis, sed et exiguis stellulis emicat: quæ aliquando et refulgens quid signum sunt. Itaque cælum nostrum. Dei Ecclesia, fulgentissima astra habet, utcumque et inferiora. Pariter gloriatur qui tenuiter refulget scintillæ instar ab igne rejectæ; et volens ignitus vapor sideris in modum effulsit, et astri similitudine quasi gravis præstitit. Composita natura omnis generis animalia et reliqua produxit, alia in honoris fastigium, alia infra ad ignominiam seposita; nec defecerunt vel ista inconsiderate sic abjecta in gloriatione creationis: ecce culex villissimum animal aliquo pretio dignus habetur. Plerumque multitudinem stimulat animalculum auditum, quando bombum suum buccinat; sunt vero qui propter sonum parum vel nullo modo respectant, id vero intendunt, quod utile sit. Sint ergo hæc ita; a fortiori homo sensatus, quomodo divina recto more cantet, sit attentione dignus.

5. Veteris legis tabernaculum materiæ componebant pretiosæ et certe plures non tales; et templum istud celebratum non pretiosissimis in totum, sed partim lapillis exilibus conflabatur, et cæmento inserto et plumbo in juncturas lapidum infuso. Non enim magis tantum insulis mare mentione digna producit, sed et parvæ quædam de miro quodam ostentato gloriantur. Est forte lapis, non magni æstimatus, sed præ iis qui existimatione digni videntur, pulchrum quendam valorem habet, ideoque non despicitur. Ferrum auro collatum honore nihil erat, nisi accurate ad opus quidpiam magna egens attentione aptaretur. Tibiæ acutæ quandoque et in minori ordine sonum habent; similiter major tibia ad graviores descendens et sic modulorum harmonicorum reddit. Voces non omnibus penitus eadem, non lucet omnibus idem ingenium.

6. Sermonem et altius erigere audeo. Inter ordines supercælestes reperiantur superiores et inferiores. Non omnes prophetæ, non omnes apostoli. Sunt et in agrarum varietates, quia et gentium. Hæc suaves cum jucunditate in grave tolluntur, gutture aspero emit-

γ. Ἄλλὰ τὰτα μὲν, ἐξ ὧν μοι ὁ δυνος, καὶ δι' ὧν, οὐ μόνον εἰς βουὴν ἐπὶ γλώττῃ, ἢ τοῦτο δὴ τὸ σκῆμα τοῦ ἀργὸν λαλεῖν, ὡς ἐάν τις εἴη βούγλωστος, ἀλλὰ καὶ λίθος ὡσεὶ καὶ λάκκῳ δυσχρηστούμενου ὕδατος ἐπέκειτο. Λογισαμένῳ δέ μοι ἕτερα, οὐ κατὰ ταχύτερα μᾶλλον, ἤπερ σοφώτερα, ἢ ὁ δὴ τις; καὶ πρὸ τῶν ἡμετέρων ἐφθέγγετο, βραδύτερα δὲ, καὶ οὐδὲ πᾶν ἐξω σοφίας, ὁ βουὴς τε ἀπανεστη, καὶ ὁ λίθος ἐξεκλιέθη, καὶ ἡ σωπὴ ἀπῆλθε· καὶ ἰδοὺ λόγου βεῦμα σύμμετρον εἰς τὸν μάρτυρα.

δ. Ὁ δέ μοι λογισμὸς, ὁ ἐν δυνον ἐκθεραπεύσας, καὶ τὴν σιγὴν ἀπαγαγὼν, τοιαῦτα ὑπέτεινεν, ὡς ὅτι καὶ ὁραὸς οὐ τοῖς μεγίστοις φωσφόροις καὶ τοῖς μετ' αὐτοὺς δευτερεύουσιν, ἀλλὰ καὶ σμικροτάτοις ἀστρίοις ἐναγλαζέεται· καὶ πού καὶ αὐτὰ ἐν καίρῳ παρασημαίνονται τὶ ἐπιφανέας. Οὐκοῦν καὶ ὁ καθ' ἡμᾶς ὁραὸς, ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία, ἔχει μὲν καὶ ἀστέρας; τοὺς φανοτάτους ἐκείνους· ἔχει δὲ καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦς. Σεμνύνεται δὲ ἁμῶς, καὶ εἰ τις ἀμυδρὸν τι λάμπει, καθὰ πού καὶ ἐπινοήθῃ πυρὸς ἀποπαλλόμενος· καὶ διφτῶν δὲ τις πυρρὴς ἀμῶς ἀστέρα ἐφάντασε, καὶ οὕτω τὸ σεμνὸν τῷ ἀστεροειδεῖ ἀπηνέγκετο καὶ αὐτὸς. Φύσις ἐπιταχθεῖσα παντοῖα ζῶα καὶ λοιπὰ παρήγαγε πράγματα, τὰ μὲν εἰς ὕψος ἀνωκισμένα τιμῆς, τὰ δὲ κάτω τοῦ τιμᾶσθαι μένοντα· καὶ οὐκ ἐπιλείπειν, οὐδὲ ταχύθην οὕτω συρόμενα, σεμνύονται τὴν κοσμογένειαν. Ἦδη καὶ κώνυψ τὸ φαυλότατον ἀξιοῦται λόγου ποτε. Καὶ τὰ πολλὰ μὲν ὄχλον ἐμποῖσι τὸ ζῶσιον ἐξουκουόμενον, ὅτε τὸν ἑαυτοῦ νόμον σαλπίζει· εἰσι δὲ, εἰ τοῦ φόβου μὲν μικρὰ ἢ οὐδὲν ἐπιστρέφονται, ἀλλὰ τίνυν τοῦτο, ἐπὶ παντὶ πλέον ὁ κατὰ λόγον ὁ νόμος, εἴη ἂν ἐπιστροφῆς ἄξιος.

ε. Τὴν ἐν τῷ παλαιῷ νόμῳ σκηπὴν ὕλαι συνεκράτου πολλοῦ τε τιμώμενας, καὶ μὴ καὶ μὴ τοιαῦται πλείονες· καὶ ναὶν δὲ ἐκείνον τὸν ὁμιλούμενον οὐ τὰ τιμαλφέστερα διώλου, ἀλλὰ πού χαλκὸν λεπτὸς ἀπῆρτιζε, καὶ παραθυομένη τίτανος, καὶ μόλιθος, ταῖς τῶν λίθων ἀρμονίαις παρεγγεόμενος. Θάλασσα οὐκ ἐκ μόνων μεγάλων νήσων παράγει τὰ λόγου ἄξια, ἀλλὰ καὶ μικρὰ τινες εἰς ἔκφρασιν θαυμαστῶς τινας ἀθρόνονται. Καὶ ἔστιν οὐ καὶ λίθος οὐ πολυτίμητος, ἀλλὰ τῶν δοκούντων ἡξιώσθαι ἀλίγου τινός, ἔσχε τι καλὸν ἐνέργημα· καὶ δι' αὐτὸ οὐ παρεώραται οὐδ' αὐτὸς. Σιδηρὸς παραβαλλόμενος χρυσῷ ἦν ἂν οὐδὲν εἰς τιμότητα, εἰ μὴ πρὸς τι ἔργον σπουδαῖον ἐμπελῶς εἴχε ρυθμίζεσθαι. Ἀδλοὶ προέχοντες ἔχουσι ποτε καὶ τὸν ἐν ἐλάττω τάξει· τοιοῦτον γοῦν ἡ σύριγξ ὑποβαίνουσα κατὰ βαθμίδας τινάς, καὶ οὕτω ὑπασυρίττουσα ἐναρμόνιον. Φωναὶ οὐ πάντως ἅπασιν αἱ αὐταὶ· νοῦς οὐκ ἐναστράπτει ἅπασιν ὁ αὐτός.

ς. Τολμῶ καὶ ἀνωτάτω ἐξῆρα τὸν λόγον. Ἐν τοῖς ὑπερουρανίοις τάγμασιν ἔστι τὰ μὲν ὑπερθεῖν, τὰ δὲ ὑποβέβηκα. Μὴ πάντες προφήται, μὴ πάντες ἀπόστολοι. Εἰσι καὶ γλωσσῶν διαφοραὶ, ὅτι καὶ ἐθνῶν. Καὶ αἱ μὲν λέω; ἔχουσι, καὶ μεθ' ἰλαρότητος

εἰς ὄγκον διαίρονται· αἱ δὲ τραχὺ γαργαρίζουσι καὶ ἄ
 ἐξαγριούνται διὰ τὰ βαρβαρόφωνον. Καὶ ὁμοίως ἔκ-
 στον ἔθνος, τὸ τε εὐγενῶς λαλοῦν, καὶ τὸ βάρβαρον,
 γίνουσιν οὐκ ἀπαλειφόμενα. Καὶ θαυμάζει καὶ οὐ-
 τως ἡ πρόνοια τοῦ τοῦ βίου πολύτροπον. Ὅσπερ πολ-
 λαὶ μὲν αἰσθητικοί, οὕτως καὶ διάφοροι σπουδαίων
 λόγων καταγωγαί, καὶ θεῶν καὶ τοῖς τοῦ Θεοῦ οὐκ
 ἀπέβλητοι. Καὶ δὲ ποταμοὶ πλήθοντες, καὶ εἰς πολ-
 λούς σχιζόμενοι κλῶνας· οὐκ ἄρα οὐδὲ πηγαί
 μονάζουσαι. Ἔδοξα τις, ὅσον ἄλλοι πεντήκοντα· καὶ
 τὸ φῶνημα στεντόρειον ἔδεται. Καὶ οὐκ ἦδη τῶν
 ἄλλως φωνούντων ἀποτέμνειν ἴδει τοὺς λάρυγγας.
 Ἔβλεπεν ἕτερος καὶ τὰ κατὰ γῆς, καὶ σταδίοις, ἐπί-
 σοι; οὐδεὶς ἄλλος, παρεμέτρει τὴν ὄρασιν· ἀλλὰ
 κλισίως εἰς ἄπειρον, οἱ ἕτεροὶ τὴν ὄρασιν ὄντες, τὴν
 φύσιν τοῦ βλέπειν οὐ φεθόδοται. Καὶ μὴν οὐδὲ ἀσπά-
 λαξ, ὅτι τυφλὸν ἄμα γένεσσι, καὶ διὰ βίου δὲ τοιοῦ-
 τον ἠφάνισται· ἀλλὰ συντηρεῖται τῷ λόγῳ τῆς φύ-
 σεως, καὶ συμπληροῖ τὸ ποικίλων τῆς κτίσεως.
 Ἦκουεν ἕτερος, ὅσα μὴδὲ ἀνθρώπων. Τί τοῖνον;
 Κλειστόν ἄρα τὴν λοιπὰς ἀκοῆς, ὅτι μὴ εὐκροφῶτε-
 ρον τοῦ ἰεροῦ ἔχουσι; Καὶ στρατὸς ἔκ τε ἀν-
 θρώπων. Ἐκ τε μὴ τοιοῦτων συγκροτῆται. Ἄδων
 Δαυὶδ οὐκ ἀπηξίου τοὺς συγχορεύοντας. Καὶ μὴν οὐ
 κατ' ἐκείνων καὶ αὐτοὶ ἐμελπον. Ἀρμονία χοροῦ ἔκ
 διαφόρων, ἦδη δὲ καὶ ἐξ ἀντιφώνων καὶ δίχα φρονούντων ἀρμόττεται, ὡς φασιν οἱ τὰ τοιαῦτα σοφοί·
 οἱ περὶ τέχνας.

ζ'. Οὐκ ἔσθ' ἕκαστος ἀπαντας συνδράμειεν ἂν εἰς
 ὁμοίον. Περιφέρονται Σειρήνες ἐν τοῖς κάλοις λόγοις,
 αἰτινὲς ποτε αὐτὰς· δοκοῦσι δὲ ἄρα μέγα τι χρῆμα
 ἐκείναι εἶναι. Καὶ ὁ Ἰώθ οὐκ ἀπηγείωσεν αὐτάς,
 οὐδὲ ἐξέβαλε τοῦ φλομένου σημνώματος, ἐτέρῃ Σει-
 ρῆνι, μικροφῶν ζῶντι, τοὺς αὐτοῦ ἰσομοιώσας
 κλαυθμούς. Ἦρσαν ἀνθρώποις, ἐγκρίναι εἰς με-
 λωδούς καὶ τὸν τέττιγα· καὶ οὐκ ἐξέπασεν ἡ ἀηδὸν
 τῆς σημνώσεως. Ὑμεῖς θεὸν καὶ τὰ ἄλογα, οὐχ οἷς
 αὐτὰ φωνοῦσιν, ἀλλ' οἷς ἐκείνων γεραίρουσιν οἱ
 θεωροῦντες αὐτὰ, καὶ τὸ τῆς φύσεως φιλοσοφούντες
 εὐκοσμον, ὁποῖόν τι κἀναυθὰ ἔσται. Εἰ γὰρ τοῦ
 μὴδὲ δοκεῖν λέγειν, οἷς ἀκόμῳ τοῦ λαλεῖν ἔχομεν,
 ἀπιστόματα, οἷς γοῦν ὁ ἄκροατὴς πρὸς ἡμῖν ἔχων
 τὸν νοῦν ἐκπεκλήξεσται, ὅτι πρὸς ζῆλον ὄλω; τοιοῦ-
 τον δ. εὐσημήναμεν αὐτοὺς, τῷ κρείττονι θαυμάσας
 ἀναθήσει τοῖς ἀτίων· ὅς καὶ αὐτός, οὐχ οἷς πρὸς ἀξίαν,
 ἀλλ' ὅτι μετ' εὐψυχίας ὀνειδίται, τοὺς εἰς εὐχαρι-
 στίαν λαλοῦντάς ἀμείβεται. Καὶ οὕτως καὶ ἡμῖν τάχα
 τινὰ ὁ λόγος εὐρήσει ἔπεινον.

η'. Ταῦτα ἐν θυμῷ βεβημένος, καὶ τοιαῦθ' ἕτερα,
 δι' ὧν θαρρότερον τοῦ; ὑπερολόγους καὶ ταπεινοῦς;
 οὐκ ἄνυ κόρη τῶν ὑψηλῶς λαλῆσαι φθασάντων
 ἐπατήξεσθαι, εἰ μόνον πρὸς ὀρθὸν λογισμὸν φθάξον-
 ται, καὶ οὕτω συσκευάσας εἰς θάρσος ἑμαυτὸν,
 καθήμι τὸν λόγον, οἱ προσθέμην, καὶ τοῦ σκοποῦ
 γίνομαι, οὐκ ὑπὲρ τοὺς ἄλλους διαθέσθαι τι προ-
 νοησάμενος (μανίας γὰρ ἐγγύς ἡ τῶν ἀδυνάτων
 καταπελέρησις), ψυχῆς δὲ ζῆσιν ἐκφαίνων, καὶ τὸ
 τοῦ ζήλου διακαεῖ, καὶ οὕτως τολμῶν, καὶ τὴν φύσιν
 τυραννῶν, εὐλαθέστερον ἄλλως τὰ γε τοιαῦτα δια-
 θεμένην τὰ κατ' ἐμέ.

tuntur, illæ et rusticior per barbarus sonos procedunt.
 Similiter et unaquæque gens, alia venuste, barbære
 alia loquens, manent nec e medio tolluntur. Sic vitæ
 mobilitatem Providentia intertextit. Quemadmodum
 multæ in salutis ordine mansiones, sic varii sermo-
 num acutorum apparatus nec de Deo, nec de rebus
 divinis improbandi. Pulchra amne pleno flumina et
 in multos rivulos divisa, nec absque amenitate fontes
 rivulis carentes. Clamabat aliquis quantum alii quin-
 quaginta et vox stentorea celebratur. Nec ideo aliter
 loquentium gula secanda. Videbat alius quæ super
 terram et stadiorum numero quo nullus alius visum
 perpendebat; sed plures in infinito numero longe
 alii quoad visum sunt, nec videndi facultate frau-
 dantur. Nec certe talpa quia cæca nascitur et vivit
 tollitur; e contra naturæ lege servatur creationis-
 que varietatem complet. Audivit alius quæ nullus
 homo. Quid igitur? Num claudendæ reliquæ aures,
 quia non faciliorem habent energiam? Et exercitus
 tam e fortibus, tam e non talibus coaluit. Cantans
 David saltatores non dedignatus est. Nec revera se-
 cundum eum alii hymnizabant. Chori harmonia e
 diversis, quin imo e dissonis et separatis modis pro-
 cedentibus comparatur, ut aiunt qui hisce scientiis,
 hisce artibus polent.

7. Non est quod in idipsum cuncti concurrant.
 Memorantur Sirenes in priscis scriptis quæcunque
 essent, inde magnum quid esse videntur. Nec eas
 Job delignatus est, nec e celebrato repulit ornamen-
 to, illi Sireni, exili animalculo, suas exquans la-
 mentationes. Homnibus placuit inter muscos et ci-
 cedam annumerare; nec dignitate excidit lucinia.
 Deo concinunt et Irrationabilia non eo quod ipsa vocem
 emittant, sed quod Deam honorent qui illa mirantur
 et qui excellentem naturæ ordinem quærit et ibi sit
 æstimant. Namque si nihil dicentibus similis cum in-
 completa verba habemus convincimur, cum auditor ad
 nos animo attendens stupebit quia, tanto melius nos-
 met ipsos accenderitius, meliori mirans cultum im-
 putabit, quippe qui non quod juxta dignitatem, sed
 quod homo animo Deo benedicit, in gratiarum actio-
 nem psallentibus respondet. Itæ et noster sermo
 aliquam approbationem inveniet.

8. Hæc in pectore volvens et alia hujusmodi quibus
 modestis et humilibus animus est injiciendus, non
 omnino longe a grandiloquis ponendos esse, dummo-
 do recto ratiocinio loquantur, sic animo forti paratus
 sermonem emitto, prout proposui, et ad destinatum
 pervenio, non aliis altiora exposituram me confidens
 (non procul enim ab insania abest impossibilia vi-
 ribus aggredi), animæ vero æstum relique incendium
 depromens, sicque audacter naturam domans, reli-
 giosiori nihilominus de talibus ingenio quod in me
 est accinctam.

9. Itaque quot miracula martyr iecerit singulatim A enarrare, idem esset ac si quis terram auraziam dilaudare volens, non ex eo quod auro tota tum in superficie, tum in imis abundet, extollit, sed pugilos metalli prehensens, ex his alta voce infert multas divitiis redundantem. Hic opus est non sic, sed honorifice tractare, aurifodinæ opera quibuslibet relinquentes; et inibi martyris acta non per partes mirari, sed discere quasi per figuram, quot et quanta operari valet prodigia, nolle vero de singulis inaudare, præsertim de his ad quæ prioribus alii et melioribus sermonibus incubuerunt. Cavendum enim, ne aut disputatione gaudentes arguamur, si quasi adversus hostem priorem incidere aut arguamur si incertum quia non facile est, sermones ædificemus ne super fundamenta aliena sermones stabiliamus. επεξεχασθαι τοῖς προϊστορηκόσι φιλοτιμούμενοι, ἢ τὸ ἀπορον, ὡς μὴ εὐχερὲς ἔν, λόγους οἰκοδομεῖν εἰ μὴ ἐπὶ θεμελίοις ὀρθοῖσι προϋποτιθεμένοις αὐτοὺς ἐδράζομεν.

10. Confestim et martyris continua unguenti effusio magnam præ aliis et in omnibus ciebat stuporem, et thesauros cogitationum inveniebant oratores, auditoribus studiosis, scite exponentes. Nec est quod quisquam e nobis fructus uberioris percipiat, licet diu in labore insudaverit. Simili modo qui divina sapiunt et de reliquis victoris prodigiis disseruerunt, arte optima laudes celebrantes; unde qui recte cogitant ignoscent benevoli, si supervenientes nova nulla reperimus, sed aliis consona loquamur et retro post alios currentes eorum ut vestigiis instamus. Non enim furtum res, nec est quod ab aliis subripiamus, sed fortuitus, ut opinor, cogitationum concursus. Philosophice enim cogitandum quod sæpe a diversis idem sensus emanat, et quis antequam diluvio inundaretur (sic enim statuendum est) artem aliquam adinvenit. Tale quod in eos qui cum Noe erant penetrabat, in eorum corda et intravit et intrabit. Igitur qui sermones in martyris unguentum sive reliquum prodigiorum mare mergunt nihil novi perfecissent, nisi sicut qui manus ad locum unum jungunt appropinquant, sic et illi manibus scribentes in unum incumbant, alii aliorum cogitationibus propiores facti.

τὰς χεῖρας εἰς τόπον ἓνα συμπάλλοντες ἐγγίζουσιν, οὕτω καὶ αὐτοὶ χειρογραφοῦντες εἰς ἓν ἄπτωνται, οἷον ἀλλήλων τοῖς νοήμασι πλησιάζοντες.

11. Mihi ergo, qui sermonem de martyris operibus novum et exquisitum comparare conatus eram, gloriatio erat quasi recentioris dicti inventionis, et contingebat ut gauderem quia animæ campus spicas germinabat non contemnendas. Incidentem vero me in aliqua eadem quæ præcellenter scripserunt alii, nec illud longe a gloriatione convenienti rejicit; quia et ipse sermocinandi ornatus sum honore, sicut antecessores disarū, et orationis scapham in eosdem amnes tenens, eodem fere tramite navigavi.

12. Sic ergo ad bonum confirmato animo meo, et fortiter erecto, in primis examino (ratio enim exigit ut qui desit il prius defectum quantum potest deponat et ex ordine tractet); qua fit ut tot et tantis pro Deo

θ'. Περιηγεῖσθαι μὲν οὖν, ὅσα θαυμαστὰ πρὸς ἐκάστους ὁ μάρτυς ἐργάζεται, καὶ εἰς ἀριθμοῦ κερματίζειν λεπτότητα, ὅμοιον, ὡς εἰ καὶ γῆν χρυστεῖν χρηστολογεῖν προθέμενος, οὐκ ἐξ αὐτοῦ τοῦ πᾶσαν ἐκ τῶν ἐπιπολῆς καὶ εἰς βάθος χρυσῷ εὐφορεῖν σεμνύνει τις, ἀλλὰ δράκας τινὰς τοῦ μετάλλου χειρίζομενος, ἐξ αὐτῶν ὑψηλορεῖ τὴν πολλοῦ πλοῦτου γέμουσαν. Καὶ ἐκαὶ γὰρ χρεῶν, μὴ οὕτω ποιεῖν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα σεμνολογεῖν, ἀφιέντα τὴν μεταλλικὴν χειρουργίαν τοῖς θάλοισι· καὶ ἐνταῦθα δὲ, τὰ τοῦ μάρτυρος μὴ ταῖς ἐκ μέρους θαυμάζειν, ἀλλὰ διδάσκειν μὲν ὡσπερ κατ' εἶδος, ὅσα μεγάλα καὶ οἷα τερατουργεῖν δύναται, μὴ ἐθέλειν δὲ ποιεῖσθαι· περὶ τὰ καθ' ἕκαστα, καὶ μάλιστα ὅς ἕτεροι ἐπιστατικῶς τὸν λόγον ἐναπησχόλησαν. Φυλακτέον γὰρ Β ταῦτά γε, μήπως ἢ τῷ φιλῆρι ἐγκληθῶμεν, ὡς ἀπεπεραστοὶ, ὡς μὴ εὐχερὲς ἔν, λόγους οἰκοδομεῖν.

ι'. Αὐτίκα καὶ ἡ τοῦ ἀειδύτου μαρτυρικοῦ μύρου πρόχυσις μυρίαν πρὸ τῶν ἄλλων ἐπηγάγετο καὶ πρὸς ἀπάντων τὴν ἐκπληξεν, καὶ θησαυροὺς νοημάτων ἐξεῦρον οἱ ῥητορευσάντες, τοῖς φιλακρόμοσι τεχνήντως αὐτὸ διασκευασάμενοι. Καὶ οὐκ ἔστι τῶν καθ' ἡμᾶς τινα προσευπορησάμενοι, εἰ καὶ μακρὰ ἐνιδρώσει τῷ πονήματι. Τὸν ὅμοιον δὲ τρόπον οἱ τὰ θεῖα σοφοὶ καὶ τοῖς λοιποῖς ἐπεξῆλθον τοῦ ἀθλοφόρου θαύμασιν, εὖ μάλα τεχνολογήσαντες τὰ ἐγκώμια· ὅθεν οἱ ὀρθὰ φρονούντες συγγνώσονται, εἴπερ ὕστεροι διεκπεσόντες ἡμεῖς, μὴ καινὰ προσεξεύρωμεν, ἀλλὰ πού καὶ σύμφωνα τοῖς ἄλλοις λαλήσομεν, καὶ καθότιν θέοντες ἐτέρων ἐστιν ὅπου ἴχνησι συμπασόμεθα. Οὐ γὰρ κλοπὴ τὸ πρᾶγμα, οὐδ' ἐστιν ἄλλοτρίων παρανοσφίσεσθαι, ἀλλ' αὐτόματοσ οἶμαι νοημάτων συνέμπτωσις. Αἰγιόστον γὰρ φιλοσοφώτερον, ὡς τὸ αὐτὸ νόημα πολλάκις εἰς διαφόρους ἐστιν ἀνελεῖν, καὶ τις, πρὶν ἢ κατακλυσθῆναι τὴν γῆν (θεῖον γὰρ οὕτω), ἐλογισάτο τι σοφόν. Τὸ δὲ ἦν, ὅποιον καὶ εἰς τοὺς μετὰ τὸν Νῶε καταβαίνον εἰς τὰς ἐκείνων καρδίας καὶ ἀνέβη καὶ ἀναδῆγεται. Καὶ τοίνυν καὶ οἱ τοὺς λόγους εἰς τὸ τοῦ μάρτυρος ἢ μύρον, ἢ τὴν λοιπὴν τῶν θαυμάτων θάλασσαν βάπτοντες, οὐκ ἂν καινοπραγοῖεν, ἐῖν, καθάπερ οἱ

ια'. Ἐμοιγ' οὖν, λόγον μὲν τινα ἐπὶ τοῖς τοῦ μάρτυρος νεαρὸν καὶ πρόσφατον εἰς ἐξεύρημα καταγρασμένον, καύχημα τὸ πρᾶγμα ἦν ἂν, ὡς καινοτέρου ἀκούσματος εδρεθῆ, καὶ ἐπήρχετο ἂν χαλεπὸν, ὅτι μοι τὸ τῆς ψυχῆς λήθον ἀστάχως φύει οὐκ ἀγενναῖς, οὐδὲ οἷους ἐξαθαρίζεσθαι. Συνεμπεσόντι δὲ τισιν, ὧν ἐκαλλιγράφησαν ἕτεροι, οὐδὲ τοῦτο ἔξω ἂν πίπτει τοῦ θεόντως αὐχεῖν, ὅτι καὶ αὐτὸς ἠξίωμα λογισασθαι, ὅσα καὶ οἱ φθάσαντες λόγοι, καὶ τὸ τοῦ λόγου σκάφος εἰς τὸν αὐτὸν ἐκείνοισι ροῦν ἐπαφείς ἑτερόντου καὶ τὴν αὐτὴν κατὰ τινα συνδρομὴν.

ιβ'. Οὕτω γοῦν ἑμαυτὸν καταστήσας ἐν καλῷ κἀνταῦθα, καὶ τὸ θαρβεῖν λέγειν ἀναλαθῶν, ἐν πρώτοις συνοουμαι (χρῆ γὰρ ἐλλόγως ἀπορησαντα πρότερον, καὶ τὴν ἀπορίαν, ὅπῃ δυνατόν, ἐπιλυσάμενον, χω-

ρείν ἐπὶ τὰ ἐξῆς), ὅπως ἄρα, πολλῶν καὶ μεγάλων ἂν ὑπὲρ Θεοῦ τεθεικότων τὰς ψυχὰς, καὶ μεγίστοις ἐνιδρωκίτων ἀγῶσι, τοῖς μὲν μετὰ καὶ τραυμάτων καὶ αἱμάτων τῶν ἐξ ἀθλήσεως, τοῖς δὲ καὶ ἄλλως ἐξ ἀσκήσεως, οὐχ ἄπασιν ἢ τοῦ μύρου βλύσις πεφιλοτίμηται, ἀλλὰ τισι μετρητοῖς, καὶ οὐς ῥᾶδὸν ἐστὶ καθυπαγαγεῖν ἀριθμῶ· ἐν οἷς καὶ τὸ τῆς ἀπάσης μὲν ἐξαιρετον ἄκουσμα τῆσδε καθ' ἡμᾶς ταύτης οἰκουμένης καὶ ἐπὶ πλέον ἀγλάισμα. Καὶ φέρεται μὲν λόγος πρεσβυτικῶς, καθιστῶν τὴν τοῦ ἀπορουμένου δεσμοῦ λύσιν εἰς τὸ καθαρὸν τοῦ βίου καὶ εἰς τὸν ἔλεον, οἷς ἐνευδοκιμῶν φασιν ὑπερλίαν ὁ ἀθλητῆς Ελαχε θεῶθεν εἰς γέρας τὴν τοῦ μύρου ἐκδύσειν. Καὶ σεμνὸς μὲν ὁ λόγος οὗτος, φλέδας τινὰς ὑπανοίγων, ἐξ ὧν καὶ αὐτῶν ἐστὶν ἀναρῶσθεσθαι τὸ τοῦ μύρου καλὸν· ἐμοὶ δὲ τὸ ζητεῖν οὐ πᾶν τι ἔκλυσε. Μυρίοις γὰρ ὄσοις τὰ ἀγαθὰ μὲν ταῦτα καὶ εἰς ὑπερβολὴν ἐνέλαμψεν, ἢ ἐν βίῳ φημι καθαρότης καὶ ὁ ἔλεος· οὐχ ἄπασι δὲ ἢ τοῦ μύρου δόσις πεφιλοτίμηται.

ἰγ'. Ζητητέον οὖν καὶ ἐτέρων ἀνακαλύψαι τὸ κερυμμένον τῆς λύσεως. Καὶ μήποτε οὐδὲ τοῦτο ἔξω τοῦ προσφυσῶς, ὡς ἄρα τόποις τε καὶ προσώποις, καθ' οἷς οἱ τοιοῦτοι κείνται θησαυροί, εἰς δέον ἄνωθεν ἐπιψηφίσθη τὸ θαυματουργήμα. Ἐχρῆν γὰρ ἦτοι ἀρχῆθεν εὐθύς εἰς Θεὸν στελαιμένοις τοῖς ἐκείνου θεραπευταῖς ἐπακολουθήσαι καὶ τοιοῦτον σημεῖον εἰς ἐντάφιον πολυτίμητον, ἢ καὶ μετὰ καιρὸν ἕστερον· καὶ τοῦτο, ἔνθα πρὸς ἀγαθοῦ ἦν καὶ εὐσύμφορον τοῖς περιούχοις, τοιόνδε κληρώσασθαι τερατουργήμα· ὡς ἂν τῷ πρὸς ἀπίστους εὐθέτω σημεῖω στερεωθεῖεν οἱ τοιοῦτοι τὰ εἰς τὴν θείαν θρησκείαν, καὶ θεμελιωθεῖεν σαθρότητα λογισμοῦ. Καὶ τοῖνυν ἑτερατουργήθη τότε τὸ ἐξάισιον ἀγαθόν, εἴτε τῇ μεταστάσει συγχρόνως, εἴτε καὶ μετ' αὐτῆν· καὶ δοθέν παρέμενε, ἵνα τῷ θείῳ τε χάρισματι τὸ ἀμεταμέλητον περισώζοιτο, καὶ οἱ πιστεύοντες οὕτω πλατύνοιτο. Ἐπαυρομένης δὲ ἐντεύθειν τῆς πίστεως, οἷς οἱ ἄνθρωποι εἶδον θαυμάσια καὶ τῆς κατὰ ψυχὴν εἰς Θεὸν καὶ τὰ θεῖα ὑπαναπτομένης θερμότητος τῷ παραμόνῳ τοῦ θαύματος, καὶ ἐκφαινομένης εἰς τὸ λαμπρότερον, ἐστηρίχθη, καὶ εἰς αἰώνιον παρετάθη, καὶ ἀέννασον κέχεται.

ιο'. Καὶ τοῦτο μὲν οὕτως ἂν ἔχει τὸ εὐλογον· εἰπερ δὲ, καὶ τοὺς μυροβλύτους πρὸς Θεοῦ τὸ τοιοῦτον μεγαλεῖον αὐτοὺς ἐξαιτήσασθαι. Καὶ ἦν τὸ ἔργον φιλοτίμου ψυχῆς. Χρῆ γὰρ, ὡσπερ βασιλεὺς τὸν μεγαλοπρεπέστατον ἐθέλειν μέγαρα πρὸς τῶν ἀξίων αἰεῖσθαι, καὶ χαίρειν ἀπαιτούμενον, οὕτω καὶ ὅσον ἐν ὑπῆκοῖς φιλότιμον, μὴ σμικρολογικῶς ἐκείνῳ προσφέρεσθαι, ἀλλ' ὑπὲρ μεγάλων ἐντυγχάνειν, καὶ ἄτερ ἂν διὰ πολλοῦ θαύματος ἄγοιτο. Οὐκοῦν οἶδασι καὶ οἱ τῷ μύρῳ πλουτοῦντες ἄγιοι μεγαλόδωρον τὸν παμβασιλέα Θεόν, καὶ τοῖς ἐπάθλοισ ἐμπλατυνόμενον. Ὅθεν πρὸς ταῖς ἐκείθεν δωρεαῖς καὶ τῶν ἐνταυθὰ τι προσεπιτεθῆναι αὐτοῖς, φιλοτίμως οἱ μὲν ἤτήσαντο, ὁ δὲ ὑπήκουσε. Καὶ φθόνος τοῖς ἐτέροις οὐδεὶς, ἄλλως ἐνευδοκούμενοις τοῖς θείοις δωρημασιν. Οὐδὲ γὰρ ἐστὶν εἰπεῖν οὐδέ τι τῶν ἀπάντων ἐκεί-

animam ponentibus et magnis in praeliis insudentibus, illis vulneribus et cruore inter praeliandum, his alias ad meditationem se exercentibus, non omnibus unguentorum effusio gloriosa habeatur, sed quibusdam, et in mensura, et qui facile essent numero aestimandi, de quibus tum quidem sit rumor electus per universam terram, tum vero per regionem hanc nostram et amplior splendor. Et in senum concione fertur vinculorum solutionem in vitæ puritate constituentibus et in misericordia, quibus superabundanter nitescebat, atletam a Deo mercedem unguenti effusionem obtinuisse. Gravis quidem hæc narratio, venas aperiens, e quibus scaturit unguenti odor; mihi vero disquisitionis non omnino fuit cessandæ causa. Etenim in decem millibus hæc quidem bona et supra modum enituerunt, dico vitæ puritas et misericordia, non omnibus autem gloriosa unguenti effusio tributa est.

13. Quærendum ergo, et ab aliis patefaciendum solutionis arcanum. Nec illud forte extra rei rationem, nempe in locis et personis, in quibus hujusmodi reconduntur thesauri opportune ab alto decretum est miraculum. Ab initio enim oportebat ad Deum missos ejus servos hujusmodi signorum comitatu stipari in sepulturam gloriosam, aut etiam per subsequens tempus, quod ibi pro bono erat, vicinisque valde utile hanc prodigii venire hereditatem; ita ut hoc ad infideles apto signo confirmarentur vicini in cultu divino, et ratiocinii iufirmitati fundamentum esset. Itaque prodigiose tunc factum est bonum extraordinarium sive pro coætaneis vicissitudinibus, sive pro temporibus sequentibus, et mansit donum ut divina bonitate sine pœnitentia donatum servaretur, et sic dilatarentur fideles. Crescente autem fide ex eo quod mirabilia viderent homines et animæ Deo divinisque adhærente ardore ob miri permansionem et splendidius lucescente, firmatum est bonum, in sæcula conservatum et perpetuo sparsum est.

14. Sic quidem illud non sine causa esse patet; verisimile autem est unguento stillantes a Deo pretiosam virtutem poposcisse. Magnanimæ mentis opus erat illud. Oportet enim, sicut regem magnanimum decet, velle ut magna pro dignis merceda poscat, et gaudere quia poscitur, sic etiam in subditis magno animo non de minutissimis apud eum verba submittere, sed de magnis adire et de his quæ summam admirationem concitant. Igitur noverunt unguento ditiescentes sancti liberalem in donis Regem regum Deum, et braviorum largitorem. Unde hujus mundi donis et aliquid e cælo eis superaddi ipsi quidem petierunt; ille vero adjudicavit. Nec invidiæ locus in abundantibus divinis donis. Non est enim quod de quolibet e cunctis sanctis dicas quare unguentis stillat, sed absque hoc quod

celebramus, absque aliis in mundo celebratis magna sortitus est bona, thaumaturgus ille, hic aliter, multis modis cuncti: tanquam si rex opibus præpollens aliis lapillos electos, aliis margaritas et aurum, aliis denique alia, omnibus multimoda largiatur dona. Sic quidam inter Deo servientes animalium irrationabilium sacrificia institerunt aut sponte, aut ab hominibus ad hoc invocati, qua nobis unguenti splendorem illustrare videntur. Alii in peste contactorum gratiam simili petitione collineant sagittam, alii afflis, hi majoribus, illi minoribus mederi affectant morbis; nautas fluctibus eripiunt, quibus periculosa navigatio; dentium dolores tollunt, ocalorum asperrinos sedant dolores, et quod omnium jucundissimum est, cedunt et parvulorum petitionibus, ut rationabilium nihil sit in fortuna caeca positum, sed Græcorum commentum arguatur, referens nempe Providentiæ ad majora impotentiam. Si tandem fugitivorum servorum redditum permittunt, non est servis gaudium, sed gratias et munera domini debent.

φουσι, τὸ μὲν δουλικὸν οὐκ ἂν χαίροιν· οἱ δὲ δεσπόται

15. Sic sive illi ad quos postulationes dirigantur, sive aliter qui ipsi a Deo appetiverunt, talibus prodigiis qui se Deo consecraverunt gloriam adepti sunt, timoris quem erga Deum in visceribus conceperunt, remunerationem reportantes salutis spiritum conceptum et consequentem miraculorum operationem. Namque timentium eum voluntatem facit, et exaudit eorum preces nihilque postulanti- bus non dat. Prodigio pensandus timor; quod mensuræ ponendum timoris quem in Deum habuit, aut aliter dicamus, ad divinum timorem pensandum prodigium, ad quem æquiparanda et noscenda prodigiorum efficacitas, ita ut a timore Dei cognoscatur, ut ait psalmus, hujus zelus. In tantum enim Deum timemus in quantum æquato examine ipsius zelum habemus et delictorum nostrorum quæ coram Deo non absconduntur vindictam noscimus. Nam delictorum pœnas metuentes, omnino Deum retributorem noscimus; parum vero metuentes, desidem eum putamus et dormientem nec exurgere volentem. Itaque sic in sanctis in terra de Deo ex prodigiis trutinamus, quibus quomodo cum Deo erat. Si igitur ita est, librandum cum divino timore donum unguenti martyri traditum, atque pura mente considerandum exprimentumque æquilibrium, unde si illud donum magnum est (quod revera est), ergo et ille timor.

16. Hæc hactenus, et hucusque res consideretur per se. Non enim est qua ultra progrediamur, nisi quibus datum est. Exinde vero considerandum prodigium per aliam viam qua valde venerabile præsertim per convenientiam martyria cruciatuum cum Dominica passione. Hic enim lateris scissio et vulnus post vivificam mortem sanguine manavit. Illic sinu idem in omnibus superioris prototypi ad instar servatur, sed in vulneribus omnino quolibet modo

Α των ἁγίων, ἧς, εἰ καὶ μὴ τοῖς μύροις λιμνάζει, ἀλλ' ὁμως διχα γε τῶν ἐκεῖ μὴ καὶ κατὰ κόσμον μεγάλη ἐληγεν ἀγαθὰ, ὁ μὲν οὕτω θαυματοργῶν, ὁ δὲ ἐτέρως, καὶ πάντες πολυτρόπως· καθάπερ εἰ καὶ βασιλεὺς πολυλόχος τοῖς μὲν λίθους λογάδας, τοῖς δὲ μαργάρους καὶ χρυσόν, ἐτέροις καὶ ἄλλοις ἄλλα, καὶ πᾶσιν ὁμοῦ πολυτρόπα διανεῖμῃ χάρισμα- τα. Οὕτως οἱ μὲν τῶν ἑρπευσιάντων Θεὸν ζῶων ἀλόγων ἐφίστανται θεραπείαις, αὐτοὶ αἰτήσαντες, ἢ καὶ ὑπὸ ἀνθρώπων εἰς τοῦτο προκλήθεντες, ἃ δὲ καὶ τὸ τοῦ μύρου καλὸν ἡμῖν ἐκφήνη· φαίνονται. Ἐτε- ροὶ λοιμωδῶν ἐξ ὁμοίας αἰτήσεως παθημάτων κα- τ'ετοξάζονται, ἄλλοι ἄλλων, οἱ μὲν μεγάλων, οἱ δὲ καὶ μὴ τοιούτων κατευμεγεθοῦσι παθῶν· διασώζονται πλωτῆρας, οἷς μὴ εὐθυπλοεῖν κεινδύνευτα· ὀδόν- των ἀληθῶνας ἐκρίζουσιν· ὀφθαλμῶν ὀξείας ὀδύνας ἀμύλνουνσι· τὸ δὲ ἀστείωτάτον, εἰκουσι καὶ παιδα- ρίων αἰτήμασιν, ἵνα μηδὲν τι τῶν ἀλλόγως ἐχόντων ἀπρονόητον ἦ, ἀλλ' ὁ καθ' Ἐλληνας λῆρος ἐλέγχεται, τὸ τῆς προνοίας πρὸς τοῖς μείζοσι περιγράφων ἀπει- ροδύναμον. Εἰ δὲ καὶ φυγαθείας δούλους ἐπαναστρέ- σῶσ'τρα ὀφείλουσι.

ιε'. Καὶ οὕτως ἢ αἰτηθέντες, ἢ ἄλλως αὐτοὶ θελή- σαντες ἐκ Θεοῦ, θαύμασι τοιούτοις οἱ θαυμάθεντες αὐτῷ ἐναδρύνονται, φόβου τοῦ πρὸς αὐτὸν, ὃν ἐν γαστρὶ λαβόν, ἀντάλλαγμα σχόντες τὸ ἐκεῖθεν κυ- σκόμενον σωτήριον πνεῦμα, καὶ τὸ ἐπεσόμενον θαυ- ματούργημα. Θέλημα γὰρ τῶν φοβουμένων αὐτὸν ποιεῖ· καὶ ἐπακούει τῆς αὐτῶν δεήσεως, καὶ οὐκ ἐσθ' ὅπως αἰτουμένοις οὐ δίδωσι. Τὸν δὲ φόβον σταθμητέον τῷ θαύματι, καὶ μέτρον αὐτὸ θετέον φόβου τοῦ εἰς Θεὸν, ἢ καὶ ἄλλως εἰπεῖν, πρὸς τὸν θεῖον φόβον σταθμητέον τὸ θαῦμα, καὶ πρὸς ἐκείνον παραμετρητέον καὶ γνωστέον τὸ τερατούργημα, ὡς· που καὶ ἐκ τοῦ κατὰ Θεὸν φόβου γινώσκεται, ψαλμι- κῶς εἰπεῖν, ὁ ἐκείνου θυμῶς. Εἰς ὅσον γὰρ Θεὸν φο- βοῦμεθα, εἰς τόσον καὶ, τὸν ἐκείνου ζυγοστατοῦντες θυμὸν, γινώσκωμεν τὴν τῶν καθ' ἡμᾶς ἐηλαθῆ πλημμελειῶν ἐπεξέλευσιν, αἷ οὐκ ἀποκρύπτονται ἀπὸ Θεοῦ. Πάνυ μὲν γὰρ φοβούμενοι τὰς τῶν ἁμαρ- τημάτων ποινὰς, πάνυ τὸν Θεὸν ἐπεξελουτικὸν γι- νώσκομεν· ὀλίγα δὲ ὑποδεδιότες, καταρῆσθουμεῖν ἐκείνου οἰόμεθα καὶ ὑπνοῦν, καὶ μὴ θέλειν ἐξεγεῖ- ρεσθαι. Οὕτω δὲ καὶ ἐν τοῖς ἁγίοις τοῖς ἐν τῇ γῆ τοῦ Θεοῦ ἐκ τῶν θαυμάτων σταθμώμεθα, ὅπως τοῦ Θεοῦ ἐπιστρέφοντο. Εἰ τοίνυν τοῦτο, ταλαντευτέον κἀνταῦθα πρὸς τὸν φόβον τὸν θεῖον τὸ θελητὸν μῦρον τῷ μάρτυρι, καὶ θεωρητέον εὐλογοφανῶς τὴν ἰσό- τητα, καὶ ῥητέον, ὡς, εἰ τοῦτο πολὺ (πολὺ δὲ ὄντως), καὶ ἐκείνος ἄρα.

ις'. Καὶ ταῦτα μὲν ἐν τούτοις· καὶ μέχρι τοσοῦ- του ἐπισκῆψον τὸ ἄκρον, καὶ τὰ εἰς αὐτό. Οὐ γὰρ ἔστιν ἡμῖν εἰς πλέον χωρεῖν, ἀλλ' οἷς δίδεται. Τὸ δὲ ἐντεῦθεν θεωρητέον τὸ θαῦμα καθ' ἑτέραν ἐφοδον, οὐ πολὺ τὸ πρεσβεῖον, καὶ μάλιστα διὰ τὸ τοῦ μαρ- τυρικοῦ πάθους συγγενὲς πρὸς γε τὸ δεσποτικόν. Ἐκεῖ τε γὰρ, πλευρᾶς νύξιος καὶ ὠτειλῆς ἀνοξίς· μετὰ τὴν ζωογόνον θάνατον αἶμα ἐβλυσεν. Κἀνταῦθα δὲ, εἰ καὶ μὴ ταυτὸν ἐφ' ἅπασιν πρὸς τὴν ὑπερφυῆ

πρωτοτυπίαν σώζεται, ἀλλ' ἢ ἐν ὠτειλαῖς δλωσ-
 ὀπωσούν συμπάθεια, ἢ χάραις πάντως θεός ὁ ζηλού-
 μενος, ὁμοιότητα τεραστίου ἐξέφημεν· ὁ δὲ πρὸ πάν-
 των τῶν ὁμοίων καὶ πρὸς ἀπάντων ἀμύθητον ἐπά-
 γεται ἐκπληξιν. Καλὸν μὲν γὰρ καὶ ὕδωρ ἄγιον
 λευφάνων ἱερῶν ὅσα καὶ πηγῶν ἐξαπορρέον ἰδεῖν,
 καὶ διψῶντας ἐκθεραπεῦον λαούς, ὡς τὸ μὲν πηγά-
 ζον πῆχει περιγεγράφθαι, εἴτε βραχίονι, ἢ ἀλλ'
 ἐτέρῳ τινὶ στερεμνίῳ τοῦ σώματος· τὸ δὲ ἐκείθεν
 ἐκδύζον κατὰ τινα κρήνην ἀπόρρυτον ἐκτρέχειν
 ἀένανον, καὶ ἐμπικλεῖν πάντα τὸν προσιόμενον, ὡς
 εἶν καὶ φωνὴ τις ἐκείθεν ἐξηγεῖτο, προκαλουμένη
 τοὺς διψῶντας ἔρχεσθαι. Τεράστιον δὲ, καὶ εἰκότων
 ἀπολείθεσθαι μύρον εὐώδες, ὡσεὶ καὶ ἐκ στερεᾶ·
 πέτρας ἔλαιον. Ἄλλ' ἐπὶ πλέον ἐστὶ θαυμάσιον, τὸ
 μὲν θεῖον σῶμα κρυπτόμενον στέγασθαι, τὸν δὲ τά-
 φον ποταμὸν θεωρισθαι μύρου τοῖς ἀρῦεσθαι θέ-
 λουσιν εὐθύμιον. Ταῦτα τερατουργεῖ καὶ ὁ ταῖς ἐν
 Λυκίᾳ πελαγίζων μύρου προχύσει, καὶ ἡ σοφὴ παρ-
 θενόμαρτυς, ἣν τῷ Σιναιῷ ἐνεφύτευσεν ὅρει ζωογό-
 νων φυτὸν ὁ θεός, καὶ ἕτεροι κλειούς, ἐν τε ἀνδράσι
 ἡλιώδεις τὰ εἰς ἀρετὴν προλάμπαντες, ἐν τε γυναιξίν.
 Ὁ δὲ ἡμέτερος πολιοῦχος τοὺς μὲν μὴ κλυτοῦντας
 τῷ μύρῳ τῇ δαψιλάᾳ τούτου ὑπεραναβέβηκεν· οἷς
 δὲ ὁ τοῦ μύρου κλυτός· πληθύνεται, ἀλλὰ τούτοις
 περιβαλλόμενος, αὐχεῖ τὸ ἐπιπλέον ἐξάσειον τὰ τε
 ἄλλα, καὶ οἷς τὸ ἀθλητικὸν αἷμα κῆψμον ἀναδρῦει, καὶ
 τῷ μύρῳ συμμίσγεται, καλὸν ἐπὶ καλῷ καὶ
 πλοῦτον ψυχῶν ἐπὶ πλοῦτῳ τιθέμενος.

17. Καὶ οἶδα μὲν καὶ ἑτέροις τῶν καθωσιωμένων
 θεῷ τοιαύτην χάριν βραβευθεῖσαν μετὰ τὴν ἐκ βίου
 ἐπανάστασιν, ἐν οἷς καὶ ἡ τοῦ εὐφημισθαι ἐπώνυ-
 μος, ἢ τοῖς ἀληθέσιν ὄροις μετὰ θάνατον (τὸ παρα-
 δοξότατον) καὶ μαρτυρήσασα καὶ δικάσασα. Ἐγὼ
 δὲ ἀλλὰ καιρῷ ἐκείνῳ βραχεῖ ἀντιπαραβαίνειν τὸ
 αἰώμιον, ἢ καὶ παραμετρήσαι πρὸς λιβάδα τὸ πελα-
 γίζον ὀκνήσαιμι ἂν οὕτω κατὰ πάντων τῶν τοιού-
 των.

18. Ἰλῆχοιοι δὲ οἱ θαυματουργοί, ἐφ' οἷς ἀκριδῆς
 ἢ παρὰ ὑχίσις. Ὁ ἡμέτερος ἀθλητῆς πλουτεῖ, λα-
 χῶν ἐκ θεοῦ τὸ ἀπαρεξέταστον, τῷ τῆς μυροχυσίας
 τε πολλῷ, τῷ ἀπαίρῳ, τῷ πλήθοντι, τῷ πελαγίζοντι,
 καὶ τῷ συναναδύζοντι αἵματι, καὶ τοῖς μύροις συν-
 διαωνίζοντι, καὶ παραδηλοῦντι τὸ τῆς ζωῆς μόνι-
 μόν τε καὶ συνεχές. Εἰ δὲ ποτε καὶ ὑπερκεχίται
 τὸ ἀγαθόν, καὶ ὁ τάφος μὲν περιγράφειν ἐθέλει τὸ
 τίμιον, τὸ δὲ τὰς κρηπίδας ὑπονομεῖον μύρον ἐκ-
 κενωθέν, ἄσματικῶς εἰπεῖν, γίνεται καὶ εἰς ζωὴν
 ἀλλομένη πηγῇ, καὶ διεκτρέχει, ὡς οἶον ἐκχυμαινό-
 μενον, καὶ πράγματα τοῖς ἀντλεῖν ἐθέλουσι δίδωσιν,
 ἄλλο τοῦτο τέρας καὶ ἀδύσσου ἔκφανσις, κάτῳθεν
 ἐκπηδῶν ἀνείσις τὸ μύρον, καὶ διχῇ μεριζούσης
 αὐτὸ εἰς τε τὸν τάφον, καὶ τὰ τοῦτου προτεμα-
 νίσματα· ἢ δὴ ἀδυσσοῦ καὶ ἑτέρῳ ἐπικαλεῖται ἀδυσ-
 σον τὴν τῶν ἀπλήτων θαυματουργιῶν, συναναφα-
 νομένην καὶ οἶα συνουσιωμένην τῇ τοῦ μύρου θαυ-
 μασιότητι· ἣν δὲ καὶ ἄλλως ἐστὶν ἡμῖν ἐπιθεωρῆσαι
 ἀδυσσον. Γῆν τε γὰρ ὑδάτων ἀδυσσοῦ ὄχει, ὅσα καὶ
 οἰκοδομίαν θεμέλιος· καὶ τὴν πόλιν δὲ ταύτην ἢ καὶ
 ἡμᾶς ὑπανέχει ἀδυσσοῦ· αὕτη ἰδράζουσα. Καὶ τὸν
 τρόπον τοῦ ἰδράσματος παχὺς ἂν τις εἴη ὁ πυθνα-
 μενος.

A sympathia qua gaudet Deus zelosus miraculi simi-
 litudinem revelavit; quod proinde prae omnibus
 similititer effectis et pro omnibus ineffabilem
 inducit stuporem. Est enim dulce est aquam sanctam
 e reliquiis aeris tanquam e fontibus scaturientem
 videre et sitientes sanantem populos, sicut e cubi-
 te manans scripta est, tum e brachio, tum e qua-
 libet alia corporis solida parte; quod vero exinde
 scaturivit fontis fluentis instar ad semper curren-
 dum et implendum omnem accipientem, tanquam
 vox exinde personabat, convocans sitientes ut ad
 ipsum venirent. Prodigiosum vero et ex imaginibus
 stillare suavi odore unguentum tanquam e saxo
 durissimo oleum. Sed mirius divinum corpus re-
 coulitum legi, et sepulcrum Somen videri un-
 guenti haurire cupientibus. Haec prodigia operatur
 et qui in Lycia unguenti mare profudit, et sapiens
 virgo martyr quam in Sina montem vividum ger-
 men plantavit Deus, et alii plures tum viri virtute
 sicut sol fulgentes tum mulieres. Civitatis nostrae
 protector eos qui unguenti divitiis carent abun-
 dantia illa praestat: si qui vero unguenti divitiis gau-
 dent ipsi noster equiparatus, de multo magis es-
 traordinario quoad alia gloriatur; et si qui victorias
 sanguine nimis manant, unguento immixto, pulchrum
 pulchro et divitiis animarum divitiis ponderantur.

17. Novi quidem inter eos qui Deo se consecra-
 runt, aliis talem a summo iudice collatam gratiam
 e vita migrantibus, scilicet gratiam tum nominis
 cultu religioso recepti, tum veritati post mortem
 testimonium et iudicium (o mirum!) reddendi.
 Ego vero, tempore illi brevi equiparare aeternita-
 tem, aut gutta mare metiri eodem modo de his
 erubescerem omnibus.

18. Propitii sint thaumaturgi, si vera gloriatio.
 Athleta noster dives est, a Deo incomparabile usque
 eum unguenti abundantia effusione, infinite, plena
 ut mare tam manante simul sanguine et una cum
 unguento perpetuo perseverante et vitae stabilita-
 tem ostendente. Si autem superfluat bonum, et se-
 pulcrum circuminscribere honorem velit, unguen-
 tum vero labra rumpendo evacuatam reddens, ut
 poetice dicam, fiat et saliens in vitam fons, currat
 quasi exundans, et labores compescentibus imponat
 aliud hoc prodigium et abissi divulgatio, ab infra sa-
 liens unguentum emittentis et in duas partes divi-
 dentis, in sepulcrum et in ejus atria, quae abyssus
 invocata abyssum, nempe prodigiorum virtutum in-
 finitarum una effluentem existentemque cum un-
 guenti prodigio, quam sane et alio modo abyssum
 pensare nos oportet. Namque terram fulcit aqua-
 rum abyssus sicut et aedificium fundamentum; et
 urbem hanc sustentat abyssus nobis fundamentum
 stabilitum. Et fundamenti naturam explorans, lu-
 zanus es et.

19. Sed sic novum sacri unguentorum thesauri A
supereffluens bonum, ne omnis martyris gloria in-
clusa sit, sed ut foras producatur nuntia pulchri
ab intimo prævia. Haustum vero illud et in alaba-
strum infusum, intra manere non vult, sed effusum
exundat ita ut et alia repleat vasa, e quibus et
exundet pariter bonum ex istis effusum in alia
fontes et ipsos pulchros vicissim multiplicatos; quod
sane fieri oportebat. Nam quæ crescere et multipli-
cari primum illud unguentum iussit gratia, et vivis
inde manantibus eandem inserebat copiam, unde
non solum sepulcri non defecit tale pulchrum,
sed nec si vas quoddam aliud est, inclusam tenere
hunc fluendi impetum statutum est. Quid non fecit
sanctorum Dominus qui in prophetæ favorem
olei lecytam effundentem quod ab intus servavit
plenuissimum fontis instar semperfluum stabilivit.

20. Qui prisearum historiarum studio incumbit,
apud veteres alicubi reperit reiectum labrum quod
liquore quidem plenum erat et ex illo haurientes
sedulo efferebant nec ullam patiebatur imminutio-
nem. Nobis autem prodigium illud viget. Quia ve-
re oculorum contuitus posterius in prodigium non
cessabat, sed tum apparebat, tum occultum des-
inebat, dubitare licet si sic se res haberet et ab
utroque casu confirmationem pendere. Mani-
festum autem en exstat prodigium nostrum: orbis
universus anteipsam, oculi omnes, et singulare
per universam terram divulgatur quod cuncti ante
manus et ante oculos habent. Et iusti cujuslibet
unguento isto impingunt spiritualia capita, qui-
cumque eximii inter virtutum opera sic inveniunt
qua lætentur, et sanguine spirituales postes divina
imitatione obsignant, e quibus istæ ad meditationem
sunt introitus, illæ ad operationem sedulam exitus.
Sic exterminatorem vitant aut portam prætermi-
tentem, ut dicitur, illum progredi sinentes, aut in
vanum pulsantem.

21. Sanguis ille, unguentum illud vitæ æternæ
sunt signa, quibus patet odoratum esse Deum marty-
rem suavitatis odorem. Renueratio fit multi-
plex de quibus pro Christo sudore et sanguine
manavit. Reddens dona præsentia in decem millia,
vitam æternam adjicit. Ipsius quidem spiritus, cor-
ruptione expertis voluptatis paradisi adeptus,
nobis similem parat gratiam, qua obvius custodi
et agricolæ huius incorrupti vireti fit, et primo-
rum parentum nobis restituit hæreditatem a qua
diaboli invidia excideramus; ipsius autem corpus
paradisi instar nobis delectamentum sit, non so-
lum pulchris quæ ut semper colligimus, sed et eo
quod in ipso magnifica ejus mirabilia conspiciamus
et unguenti stillationes et sanguinis fere usque
ad abundantiam ebullientia flumina quæ perpetuo
æstant, et lanceas quas arboribus a Deo plantatis
æquiparamus pulchro illo corpori martyrii tem-

10'. 'Ἄλλ' οὕτω μὲν καινὸν τῆς ἱερᾶς μυροθήκης
ὑπερεκχεόμενον τὸ ἀγαθὸν, ἵνα μὴ πάντα ἡ μαρτυ-
ρικῆ αὐτῆς δόξα ἐσω συγκλείηται, ἀλλὰ καὶ ἐκτίς
προφαίνεται· πρόσδρομος τοῦ ἐντὸς διαδεικνυμένη κα-
λοῦ. Εἰ δὲ καὶ ἀντηθῶν αὐτὸ, καὶ εἰς θλάδαστρον
ἐντεθῆν, οὐ θέλει καθ' ἑαυτὸ μένειν, ἀλλ' ἐκδιύζον
προβῶρει, ὡς ἐμπορεῖσθαι καὶ ἕτερα σκευῆ, ἐξ ὧν
καὶ αὐτῶν ἀναδρῦει τὸ ὅμοιον ἀγαθὸν, ἐκ τούτων
κλίνον εἰς ἕτερα, πηγαῖα καὶ ταῦτα καλὰ, ἐκ δια-
δοχῆς πληθυνόμενα. Καὶ ἐχρῆν πάντως οὕτω γίνεσθαι.
Ἡ γὰρ αὐξάνεσθαι καὶ πληθύνειν τὸ πρῶτον ἐκεῖ· ο
μύρον κελεύσασα χάρις καὶ ταῖς ἐκεῖθεν ἀποβροῖαις
τὴν αὐτὴν ἐνέθετο δύναμιν· ὅθεν οὐ μόνον τῷ τάφῳ
οὐκ ἔστιν ἐπιλιπεῖν τὸ τοιοῦτον καλὸν, ἀλλ' οὐδὲ εἰ
τι σκευὸς ἕτερον στέγειν ἐκεῖθεν ἀπόβροιάν τινα
τέτακται. Τί δὲ οὐκ ἐμελλεν ὁ τῶν ἁγίων Κύριος, ὁ
προφήτης χάριν καμψάκην ἐλαίου ἐξερρυγόμενον τὸ
ἐντὸς ὄγγρον φυλάττων ἀεὶ πληρέστατον, καὶ εἰς
πηγὴν αὐτὴν τάξας ἀείδουτον;

κ'. Καὶ ὁ μὲν ταῖς παλαιαῖς ἱστορίαις καιρὸν τινα
σχολῆς ἐνδιδούς, εὐρίσκει πάλαι που πύλον ἀνακα-
λυφθεῖσαν, ἥτις ὄγγρον μὲν τινος πλήρη; ἦν, καὶ
ἐξηγλεῖτο αὐτὸ, καὶ ἐξεφορεῖτο ἐπιμελῶς· οὐκ ἦν
δὲ παθεῖν ἐκείνην κένωμα. Ἡμῖν δὲ καὶ αὐτοῖς τέ-
ρας μὲν τι ἐκεῖνο καταφαίνεται. Ὅτι δὲ ὀφθαλμοὶ
μεταχρόνιοι τῷ θεάματι· οὐ προσέβαλον, ἀλλὰ τότε
ποτὲ φάνεν, εἴτα χρυθὴν ἀπέσθη, ἐνδοιάζειν ἔπεισιν,
ἐὰν τοιοῦτον ἦν, καὶ ταλαντεύειν ἐπ' ἄμφω τὴν
συγκατάθεσιν. Τὸ δὲ ἡμέτερον πάρεστι θαῦμα πρό-
σποτον· ἰδοὺ ἐκκεῖται· κόσμος ἅπας ἐπ' αὐτὸ, ὀφθαλ-
μοὶ πάντες· καὶ τὸ ἐξαίσιον εἰς πᾶσαν γῆν διακη-
ρυκεῖται, καὶ πάντες πρό τε χειρῶν, πρό τε ὀφθαλ-
μῶν αὐτὸ ἔχουσι. Καὶ τῷ μὲν τοῦ δικαίου μύρω
τούτῳ τὰς νοητὰς λιπαίνουσι κεφαλὰς, ταῖς κορυ-
φαῖαις τῶν κατ' ἀρετὴν πράξεων ἐξευρίσκοντες οὕτω
τὸ ἰλαρύνεσθαι· τῷ δὲ αἵματι τὰς ψυχικὰς φλιάς
καθ' ὁμοιότητα θέλαν σφραγίζουσι, δι' ὧν αἰ τε εἰς
θεωρίαν εἰσοδοὶ γίνονται, καὶ αἰ πρὸς πρᾶξιν σπου-
δαίαν πρόοδοι. Καὶ οὕτω τὸν ὀλοθρευόμενον ἀφεύ-
γουσιν, ἢ παρὰ θύρας, ὃ φασιν, ἀφιέντες ἤκειν
ἐκείνον, εἴτε καὶ θυροκρουστῆν εἰς κενόν.

κα'. Τοῦτο τὸ αἶμα, τοῦτο τὸ μύρον ἀειζωίας
τεκμήρια, καὶ τοῦ εὐώδους Θεοῦ τὸν μάρτυρα προσ-
ενηνέχθαι θυμίαμα. Ἀντιμετρεῖται ταῦτα εἰς πολ-
λαπλοῦν, οἷς ὑπὲρ Χριστοῦ ἔχουν ἰδρωσὶ καὶ αἵμα-
σιν· ὃς ἀποδιδούς τὰ ἐνταῦθα εἰς μυριοπλάσιον
προσεπιτίθει καὶ ζῶν αἰώνιον. Τοῦτου τὸ μὲν
πνεῦμα, παραδείσῳ τῷ τῆς ἀκηράτου τρυφῆς ἐν-
δαιτώμενον, πραγματεύεται καὶ ἡμῖν τὴν ὁμοίαν
χάριν, οἷς ἐντυγχάνει τῷ μελεθῶν καὶ φυτηκόμῳ
τῆς ἀφθίτου ἐκείνης φυταλιᾶς, καὶ τὴν προγονικὴν
ἡμῖν ἐπανάγει κληρονομίαν, ἥς φθόνος σατανικὸς
ἡμᾶς ἀπήγαγε· τὸ δὲ σῶμα παραδείσου ὄϊον ἡμῖν
ἐντρύφημα γίνεται, οὐ μόνον οἷς ἐκεῖθεν δρεπόμεθα
καλοὶ· ὡς ἐκάστοτε, ἀλλὰ καὶ οἷς ἐν τούτῳ τὰ ἐκεῖ-
νον μεγαλοπρεπῶς θαυμάσια διοπτανόμεθα, τοῖς τε
μυροβόταις, καὶ τοῖς τοῦ αἵματος μικροῦ καὶ κυ-
ματῆαις διὰ τὸ πλησμιον ποταμοῖς, οἳ αὐτὸθεν ἐκ-
κύπτουσιν εἰς ἀένναον, καὶ ταῖς λόγχοις, ὃς εἰς

θεορύετα δένδρα παρομοιοῦμεν, τῷ καλῷ τούτῳ ἄ
ἐμρυτευθέντα ἦν ὅτε σώματι, καὶ εἰς παράδεισον
τροφῆς αὐτὸ τῆς κατὰ πνεῦμα διασκευάσαντα.

κβ'. Ἐντεῦθεν ἡμεῖς καὶ εἰς ἄλλην διαβαίνομεν
ἐνθύμησιν ὁμοότροπον, εἰ καὶ μὴ οὕτω πᾶνυ μεγα-
λομπεδέστατα ἔχουσιν καὶ τὸ ἐν Ἐδεμ ἄλλος ἀνα-
ποιοῦμεν εἰς νοῦν, καὶ τὰς ἐκεῖ πηγὰς καὶ τὰς
φοινίκας, καὶ παραβάλλομεν εἰς ὁμοιότητα τὴν κατὰ
τὸν μάρτυρα καὶ τὸν Ἰσραήλ. Τοὺς καθ' ἡμᾶς λαοὺς
τοῦ θεοῦ θεωροῦμεν παρεβάλλοντας ἔνταυθα, ὡς
εἰς χωρίον ἱερῶς τροφερὸν, καὶ ἐπαναπαυομένους
τῷ τιμῆναι τούτου, ὃ καὶ φυτὰ ὡσπερ αἱ ἐμπατη-
γῆται λόγχοι ἐκόσμησαν, καὶ πηγὰ δὲ ποταμῶδον
ἐκρέουσιν, καὶ μύρα καὶ αἵματα, ὧν ἡ πηγὰλα χύσις
ὡς ἐξ ἀβύσσου τῆς μυροθήκης ἀναβαίνουσα, τὸ
πρῶτον ἅπαν ποτίζει τῆς γῆς. Οὐκ ἔστι γὰρ ὅπου
μὴ διαδόσιμον γίνεται τὸ καλὸν, συνδιατρέχον τῷ
ἡλίῳ, καὶ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἱκνούμενον.
Τούτων τὸν τόπον καὶ ποταμὸν ἔστι θεοῦ Δαυτικῶς
προσκεῖν, οὐχ ὑδάτων πεληρωμένον, ἀ μάρτην
κλιπῶνται, ἀλλὰ προχοῶν σωτηρίων, δι' ὧν ἀναψύ-
χονται νοερώς οἱ ἐκλείποντες.

κγ'. Ἔστιν ἡμῖν, ὃ μάρτυς, λέγειν ἄλλον τρόπον,
ἡμεῖς οὐκ ἀγαθοὶ, « Τὸ αἷμα τὸ σὸν ἐφ' ἡμᾶς
καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν. » Τῶν ἐν βίῳ τὰ ἐν σαρκί,
τῶν ἐξω βίου τὰ πνευματικά. Τούτῳ γὰρ καὶ ὡς
ὦν σημεῖον τῶν τὸ θεῖον ἡμῶν. παραβηλούμεθα
καίμενοι, καὶ τὸ ζωογόνον ἀναβρῶννύμεθα πολυ-
πλασιάζοντες. ὃ δὴ καὶ ὡσαύτως κόκκινον ἐπανθεῖ τῷ
σὸν τούτῳ ναφ, οὐχ ἦτον, ἦ τὸ παλαιὸν τῆ
νῆσαν σκηπῆ. Οὐκ ἔστι σοι τὸ Δαυτικὸν λέγειν.
« Τίς ὠφέλεια ἐν τῷ αἵματι μου, » ὅτι μὴδὲ κατά-
βασις γέγονεν εἰς διαφθοράν; Πᾶς γὰρ ὅστις οὐκ
αὐτοῦ ἐρύμενος, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ὅσον ὠφελοῦμενος
βελτίων ἔπεισιν, ἀγιαζόμενος εἰς τὴν σάρκα καὶ αἷμα,
ἀνεκωόμενος ζωῆν, προσεπιλαμβάνων πᾶν, ὃ τι
ἔδει κατεῖν ἀγαθόν, ἐξουρίσκιον αὐτό. Ἡ πῶς ἂν τις
ἀνακαμία εἰς ἔργον κατακαυθήσεται τούτου, ὡς
εἰπεῖν, ἀλλόθεν, τὸ τοῦ μάρτυρος γῆινον, οὐκ εἰς
λύδδας μόνον τεραστίας, ἀλλὰ καὶ εἰς ἐκρύσεις
θαυματοδρότους ἀνοίξαντες;

κδ'. Μυστήρια καὶ ταῦτα οὐκ ἐκ τῶν πόρρω, ἀλλὰ
τῶν ἐπι μάλιστα ἐγγυτάτω προκαταβέβληται τῆς
ἐκεῖσε καὶ τελευταίας καὶ αἰωνίου ζωῆς. Πόθεν ἐκεῖ,
φασι, τοῖς ἐγγεγεμένους σώμασι τὸ συνίστασθαι,
ὅπου τροφῆς μὴ ἔστιν ἐπιβροῖα; Λυεῖ ὁ μάρτυς τὸ
ἄπορον. Ὅθεν ἔμοι, φησὶν, ἔνταυθα ἡ ζωογόνος τῶν
αἱμάτων ἀπόβροια. Θεόθεν τοῦτο. Ἐκεῖθεν ἄρα καὶ
ἐκεῖνο ὃ ἐχέφρων λογίσσεται. « Ἄνδρας αἱμάτων βδε-
λύσεται Κύριος. » Τοιούτου δὲ καὶ τὸ τύραννον φῦ-
λον, ἀδικῶς ἐκχέον αἵματα, καὶ μάλιστα, ὅταν ὑπὲρ
Χριστοῦ ἐκεῖνα χέωνται. Οὐκοῦν καὶ ἐκεῖνους βδε-
λύεται Κύριος. Εἰ δὲ τούτο, καὶ ἐπαμύνει τοῖς
ἐκχομένους αἵμασι, καὶ ποτε οὕτω κρίνας, ὡς εἶδεν
ἐκεῖνος διακόνων εὐθετεῖν καὶ οἰκονομεῖν ἀποκαθιστᾶ
τοῖς μαρτυρικοῖς σώμασι τὸ ἐκχεόμενον, καὶ ἡ πρὸς
κατὸν (τὸ καινόν), ἡ καὶ εἰς αἰώνιον (τὸ καινότε-
ρον) ὃ δὴ τῷ ἡμετέρῳ μάλιστα ἐπιπρέπει μάρτυρι
πεπραγματευμένῳ πρὸς θεοῦ τοῦ μαρτυρηθέντος;

pore plantatis et quasi in paradiso voluptatis eo
secundu n spiritum ordinatis.

22. Inde in altam progredimur similem cogita-
tionem, licet non tam magnificam, et hortum nemo-
ratum in Edenanimo reputamus et tibi existentes
fontes et palmas, ac in similitudinem adducimus
narratum de martyre et de Israel. Populos Dei no-
stros hic turbatim coactos videmus anquam in deli-
citiis sacris exuberanti loco et in illius sacro recep-
taculo consistentes, quod plantariorum instar in-
fluxe lanceæ ornaverunt et fontes in amnem scaturien-
tes, et unguenta et sanguis quorum fluvialis effusio
tanquam ex unguentario thesauro ascendens, omnem
terre faciem irrigat. Non est enim cur non trans-
mittatur pulchrum donum, cum sole currens et in
omnem terram exiens. Locus et fluvius Dei Davidico
more honorandus, non aquis plenus quæ in vanum
errant, sed salutares aquas effundens quibus spi-
ritualiter sedatur deficientium sitis.

23. Nostrum est, o martyr, alio modo quam ve-
teres sanctorum occisores dicere : « Sanguis tuus su-
per nos et super filios nostros. » Qui sæculi sunt, quæ
carnis sunt sapiunt, qui extra sæculum sunt quæ
spiritualia. Namque hoc quasi symbolo, divinum
ostendimus ovile nos esse et fecunditate conforta-
mur multiplicati; sanguis tuus tanquam coccinea
C cortina istud tuum purpurat templum non minus
quam de veteri juxta legem tabernaculo continge-
bat. Tuum non est cum Davide effari : « Quæ uti-
litas in sanguine meo, quia non descendi in corruptio-
nem? » Unusquisque enim ex eo hauriat; dicen-
dum non est : in quo utilitatem percipiens melior
evadit, carne et sanguine sanctificatus, vita melio-
ratus, accipiens omne quod sentire oportet bonum
hoc invento. Aut quæ ad opus impotentia gloriaretur,
illo ut ita dicam defuncto quod terrestre est in
martyre, cum martyr non solum ad guttas minimas
sed et ad omnes miraculorum vectores pateat?

24. Mystera non leviter, sed explicite exponun-
tar de hac et de æterna vita. Unde, sicut, resurgen-
tibus corporibus coalescendi facultas quo non ablit
D alimenti derivatio? Solvit martyr difficultatem. Un-
de mihi, inquit, hic vivifica sanguinis effusio? A Deo.
Exinde ergo et illud sensatus reputabit : « Viros san-
guinum abominatur Dominus. » Talem tyrannorum
gentem, injuste sanguinem effundentem et præsertim
cum pro Christo funditur. Ergo et istos abominatur
Dominus. Si vero ita est, sanguinem quoque effu-
sum vindicat, et judicans more quo decernens ita
ut recte disponatur et providetur reducem marty-
ris corpori sanguinem facit, sive temporibus nostris
(quod mirum), sive æternis (maxime mirum); quod
nostrum præsertim decet martyrem qui bene pro
Deo operatus est et testimonium dedit de vita æter-
na. Etenim morte immunem non licebat esse eum
qui sub naturæ lege manebat, qua et colligari et

solvi et iterum insolubilem colligationem expectare oportebat. Mortuum vero iterum ad vitam redire, idque ante resurrectionis tempus, præ cæteris donatum est. Ordinatur ergo hoc modo intermedia sors : jacet corpus in sepulcro, en mortis : scaturit vero sanguis, ecce vitæ symbolum. Est casus, est resurrectio : casus per mortem secundum naturam, resurrectio per sanguinis superabundantiam supra naturam.

25. Sanguis ille, unguentum illud contra omni-
moda mala maximopere pollent. Mordent dolores ;
et hæc afferuntur et ærumnæ discedunt et metuit
doloris aculeus acutæ lanceas quæ heroici martyris
corpori infixæ pulchrum animum aperuerunt. Hiant
vulnera quibus proxima accedit mors, aperto ore.
Sed si in guento illita sint, mors fugit, sicut et de
animalibus, quotquot unguenti odore infecta fugiunt,
vulnus autem in cicatricem abit et integrum corpus
viget. Et sic martyris vulnera humor offendicula
humana abripit, non solum incommodum allevans,
sed etiam quod molestum est, in perfectum immu-
tans.

26. Cuduntur hæc in arma adversus Dei hostes.
Itaque multi pectoralia martyris gerentes exeun-
tium inde ad opera in belli die experti sunt virtutem.
Directa in eos est trux sagitta et immissa, et tendebat
intus infligi et transdigere ; erravit vero et in
vanum rediit. Non enim fas erat victoris donum vi-
cto cessasse. Clypeus quidem multoties replicatus
et materiarum adunatione validus, quasi e septem
bom coriis, sub jaculis defecit, simplex vero ves-
tis in sinu martyris thesaurum includens telis non
succubuit.

Θέματι τῶν ὑλῶν στερήμεριος, ὡς εἴ που καὶ ἐπιταθείτος, ἐπαθεῖ τι ταῖς βολαῖς· ἱματισμὸς δὲ ἀπαλδός·
στέγων ὑπὸ κλίπῃ τὴν τοῦ μάρτυρος θησαυρὸν, ἀνεπιδοῦλευτος τοῖς βάλλουσιν ἐμεινε.

27. Sic multis vulneribus propter Christum sal-
vatorem confossus martyr viris vulneratis non au-
xiliatur solum, sed et decem malorum millibus eos
premit qui tales infligunt plagas, et sicut partus do-
lores, sic concilia et opera in irritum adducit, ac
eos qui pro præda jam in manibus erant evadere
sinit. Hæc noverunt barbari bellatores et aliæ tribus
sicut tribus Agar : corpore jam privatum protecto-
reum reverentur ; propitium reddunt, sæpe suppli-
cant et placamina adveniunt, vota faciunt, depre-
cantur, gratiarum actiones offerunt suo more ima-
gineam plingentes, omnia in propitiationem adhiben-
tes. Et quibus quidem martyr tormentis morte abla-
tus est attendere dubitant, passum vero reverentur.
A Deo factum est istud, ut gratias referret martyri.
Nam non confunditur de his qui prodigia qui-
dem exhibet, majora vero facere dat iis qui ipsi
serviunt. Et hæc barbari quotquot prudentius mar-
tyrem observant. Qui autem audentiores fortiores-
que sunt, martyris virtutem agnoscere haud recu-

τὸ καὶ ἐνταῦθα ὄλον ἀεζῶων. Μὴ θανεῖν μὲν γὰρ
οὐκ ἔζην τὸν ὑπὸ νόμῳ φύσει, ἥς τὸ καὶ συνδεῖσθαι
καὶ λύεσθαι καὶ ἀναμένειν τὴν εἰσαυθίς ἄλυτον σύν-
θεσιν. Θανόντα δὲ εἰς τὸ ζῆν αὐθίς ἐπανακάμψαι,
ἀλλὰ τοῦτ' ἔτι πρὸ τοῦ τῆς ἀναστάσεως ὄρου καὶ
ὀπερτέθειται. Οἰκονομαῖται οὖν πως τὸ μέσον. Καὶ
κεῖται μὲν τὸ σῶμα ἐν τάφῳ· τοῦτο τοῦ θανεῖν.
Βλύζει δὲ αἷμα· τοῦτο ζωῆς σύμβολον. Καὶ πως ἐστι
καὶ τοῦτο πτωσίς τις καὶ ἀνάστασις· πτωσίς· διὰ
τὸν κατὰ φύσιν θάνατον, ἀνάστασις· διὰ τὴν ὑπερ-
φύσιν περιουσίαν τοῦ αἵματος.

κε'. Τοῦτο τὸ αἷμα, τοῦτο τὸ μύρον κατὰ παθῶν
παντοίων ἀνδρικῶς κρατύνονται. Ὅδυναί κεντοῦσι·
καὶ αὐτὰ προσφέρρονται, καὶ τὸ λυποῦν οἴχεται, καὶ
πως ἡ τῆς ὀδύνης ὀξύτης δυσωπεῖται τὰς λόγχας, αἶ-
τῃ τοῦ ἀθλονίκου μάρτυρος σώματι ἐμπαιγεῖσαι
ὀξεῖαι, τὸ καλὸν ρεῦμα προέφηναν. Ἀναρρήγγονται
τραύματα, οἷς ἔγγιστα πελάζει θάνατος, κύνειον
ἐπεγαλίων. Ἄλλ' ἐὰν ἐπιχρισθεῖ τοῦ μύρου, θάνα-
τος μὲν θραπτεῦται, καθὰ που καὶ τῶν ζῶων, ὅσα
πρὸς μύρου ἔσφορη ἐκμαινόμενα φύγουσι· τὸ δὲ
τραῦμα οὐλοῦται, καὶ εἰς ὀλότητα τὸ σῶμα καθίστα-
ται. Καὶ οὕτω τραυμάτων μαρτυρικῶν ὑγρότης ἐκ-
θρώσκουσα, προσοχθίσματα παρασύρει ἀνθρώπινα,
οὐ μόνον ἐλαφρύνουσα τὸ δυσαχθὲς, ἀλλὰ καὶ τέλειον
ἐξαλλάττουσα τὸ δυσπαθέε.

κζ'. Καλιχύνονται ταῦτα καὶ ὡς εἰς ὄπλα τοῖς
ἐχθροῖς τοῦ Θεοῦ ἀντίμαχα. Πολλοὶ γούν ἐπιπέδπλα
φέροντες τοιαῦτα ἐκ τῶν τοῦ μάρτυρος, τὴν ἐκείθεν
ἐξερχομένην ἐργαίς αὐτοῖς ἐν ἡμέρᾳ πολέμου ἐπι-
σχιάζουσαν ἔμαθον δύναμιν. Ἐπετάθη μὲν γὰρ ἐπ'
αὐτοῦς βλαῖον βέλος, καὶ ἐπέλασε, καὶ ἤθελε ψαῦσαν
παρακῦψαι καὶ ἐνδον, καὶ που καὶ δι' ἐτέρας ἐκδύ-
ναι, ὅποια τὰ διαμπερῆ βαλλόμενα· ἀπεπλάγχθη
δὲ, καὶ κενὸν ἀνέκαμψεν. Οὐδὲ γὰρ ἐχρῆν τὸ τοῦ νι-
κητοῦ δῶρον τὴν ἡττονα ἀπενέγκασθαι. Καὶ θυροῦς
μὲν, καὶ αὐτὸς αὐτὰ πολλὴ πολύπτυχος, καὶ τῷ συν-

κζ'. Καὶ οὕτως ὁ διὰ τὸν σωτήρα Χριστὸν πολύ-
τρωτος μάρτυς, οἷς πέπονθε, τοῖς κινδυνεύουσιν ἐν
τραύμασι βοηθεῖ, καὶ οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ μυριοῖς
ἐπιτρέθει κακοῖς τοῖς τὰς τοιαύτας πληγὰς ἐντήκον-
τας· καὶ ὡς περ τῆς βολᾶς, οὕτω καὶ τῆς βουλᾶς καὶ
τὰ ἔργα δὲ εἰς ἀπρακτὸν ἀποκαθιστᾷ, καὶ τοῖς ἐν
D χερσὶν ἄγρας ἐξολισθαίνουσιν ποιεῖ. Οἴβασι ταῦτα καὶ
οἱ πολέμοι βάρβαροι, τὰ τε ἄλλα φύλα, καὶ τὸ τῆς
Ἄγαρ, καὶ τὸν ἀσώματον ἀρωγὸν τοῦτον δευμαίνουσι,
καὶ ἰλοῦνται, καὶ ποτνῶνται συχνά, καὶ μειλίγματα
ἐξευρίσκουσιν, ἀνακαλοῦμενοι λόγοις εὐκτηρίοις,
λιταζόμενοι, χάριτας ἀνατιθέντες, ὅποιας οἱ τοιοῦτοι
ἐπινοήσαιεν ἂν, τὴν χαρακτῆρα εἰκονικῶς ἐκτυπού-
μενοι, πάντα ποιῶντες εἰς πραγματεῖαν ἐξίλασμού.
Καὶ ὑπερὸ μὲν τὸ παθεῖν ὁ μάρτυς ἀνεῖλετο, ἀλλ'
ἐκείνῃ προσέχεν ὀκνοῦσαι, τὸν δὲ παθόντα σεβάζον-
ται. Θεοῦ καὶ τοῦτο, χαρισσαμένου τῷ μάρτυρι. Οὐδὲ
γὰρ ὀκνεῖ οὐδὲ τὰ τοιαῦτα ἐκείνος, ὁ τεράστια μὲν
ἀνδεικνύμενος, μεῖζω δὲ διδοῦς· ποιεῖν τοῖς αὐτὸν
θεραπεύουσι. Καὶ τοιαῦτα μὲν τῶν βραβάρων, ὅσα

ιωύτερον τοῖς τοῦ μάρτυρος ἐπιβάλλουσιν. Οἱ δὲ Ἀ θρασῆς καὶ θερμότερη ἀγνοοῦσι μὴ οὐδ' αὐτὴ τὴν μαρτυρικὴν ἰσχύν· ἀφέντες δὲ τὸ εὐλογεῖν, ὅμως οὐκ οὕτως εἰς ὄβριον ἐκβαίνονται, οὐδὲ εἰς κακολογίαν σκληρὰν καὶ ἀπαρακάλυπτον διεκπίπτουσιν, εἰδὲ σῶμα παρὰ μούσον ἐξερεύονται, οὐδ' ἐκτρέπονται πρὸς τὸ αὐστηρότερον· ἀλλὰ τῷ λυποῦντι κρησφύρονται ἀστειότερον.

κ'. Βραχὺς γοῦν οὗτος χρόνος, καὶ τὸν καιρὸν τοῦ μάρτυρος εἴδομεν αἰχμαλώτοις πυκνούμενον — φῶλον Ἀγαρηῶν οἱ αἰχμαλωτῖσάντες· ἐξ ἑώρας τῆς ὑπερθεῖν Παφλαγῶνων, ἣν ὁ Εὐξείνους ζώνουσιν, οἱ τὴν αἰχμαλωσίαν παθόντες· οἱ καὶ σωθέντες ὡσιούνητο εὐχὰς, ἐ; θεῆ καὶ μόνως εἶχον εἰς χάριν ἀντιμένειν τῷ λυσαμένῳ μάρτυρι. Τῶν γὰρ κατὰ βίον πάντων ἐξέπεσον, μόνως ἑαυτοὺς ἔχοντες. Καὶ περιηγούντο οἱ ἑσθρὲς τὰ εἰς αὐτοὺς· τὴν τοῦ πολέμου ῥοπήν, ὡς ὄχι ὑπὲρ αὐτῶν, ἀλλ' εἰς τούναντιον ἔκλινα τὰ τῆς μάχης τάλαντα· τοὺς δεσμούς· τὴν ἀπαγωγὴν, καὶ αὐτὴν ὑπερῶριον (Βαβυλῶν γὰρ ἦ ἐν Πέρσας εἶχεν αὐτοὺς)· τὴν ἐν τῇ καθείρξει σφιγμὸν· τὰς θεοκλυτήσεις, ἀ; ἀνέφερον εἰς τὸν μάρτυρα· τὸν λιμὸν, ὅν ἔκασον· τὴν νηστείαν, ἣν ἐποιούνητο· ἐκείνην μὲν ὄχι ἐκόντες, ταύτην δὲ ἀλλὰ συμπελθόντες ἑαυτοὺς. Οἱ μὲν γὰρ τῆς Ἀγαρ καταδαιτυῶνες ἦσαν αὐτῶν ὁ τοῦ λιμοῦ πᾶθος, καὶ μέτρον τι βεῦμα παραφυγῆς αὐτοὺς ὀφεινοῖγον. Αὐτοὶ δὲ, ἵνα καιρὸν τούτῳ χάρις π; εἴη αὐτοῖς, ὑπεραναβαίνουσι τῷ ἐκρούτῳ τὴν ἐκ τῶν βαρβάρων κάκωσιν, καὶ βραχὺ λαμβάνοντες εἰς ἐπιστροφήν ἐπιμετρούμενον, ὀπίσπων τι καὶ αὐτοῦ· καὶ οὕτω λεπτύνοντες ἑαυτοὺς, καὶ ὡσπερ ἄνω περυσσομένοι εὐχαῖς, εἰς θεῖον ἔκουφίζοντο, ὧν τὸ στόμα ἔγεμε, τῇ τῶν βρωμάτων μὲν εἰσοδογῇ ἐγκλειόμενον, τοῦ δὲ ἐκείθεν πεπλησμένον μέλιτος. Ταῦτά π ὧν ἐξετίθεσαν εἰς διήγησιν οἱ δορυάλωτοι. Καὶ ὡς νῆς ποτε ἦν, καὶ αὐτοὶ οὐ μόνον ἐξω τοῦ καθείρξει ἦσαν, ἀλλὰ καὶ σταθλοῖς μακροῖς πόρρω τῆς πλώσεως εἶχεν αὐτοὺς τόπος, βραχύτῃ πετρῶν κατὰ τῆρας, δάσους ἐπιλωμένους παντός· αὐτοὶ δὲ οὐκ ἤβησαν, ἀλλ' ἐπὶ χώρας μένειν ἐνόμιζον. Ὡς δὲ ἡμέρα διεκυψε, καὶ ἡλίου λαμπρὸς τὰ πάντα διεδείκνυτο κρυφαίνουσα, τῆνικαῦτα λελύσθαι μὲν ἐγίνωσκον τῆς εἰρηκτῆς, οὐκέτι δὲ μανθάνειν εἶχον, καὶ οὐ κατὰ γωγὴ τόπον εἶχεν αὐτοὺς. Καὶ τοῖνον πάλιν φθῖς καὶ δέος, μὴ καὶ εἰς δουλείαν ἀλύστες ἀνακλμαζαίεν· καὶ κατηύχοντο τῆς λύσεως, εἰ πάλιν ἀνάγκη δεδῖσθαι αὐτοὺς, καὶ βραχέας γεγευμένους γλυκύτητος κικρίαν σπᾶσασθαι πλείονα. Ἄμα ταῦτα, καὶ ἀλλόθρου; ἐκ τῶν κατόπιον ἦχος ἤκούετο, καὶ βοὴ βάρβιρος, καὶ λαλιαὶ οὐκ εὐσημοὶ· καὶ αὐτοῖς εἶχε τὰς μὲν ψυχὰς τὸ δέος, ἡ γῆ δὲ τὰ σώματα. Καὶ κερῖθον ἔκαστοι ἑαυτοὺς ῥωχμαῖς λίθων, ὅση δόξαιεν εἶναι σύμφορον, οὐ καταμόνας, ἀλλ' οἱ πλείονες κατὰ δεκάδας, καὶ ἔτι κατώτερον· οὐχ ὅτι βουλομένοις ἦν αὐτοῖς καὶ τοῦτο, ἀλλ' ὅτι μὴ ἐξῆν μήτε ἄλλως εἰς ἀποκρυβὴν συνάγεσθαι (εἰς βραχέας γὰρ τινὰς διαστάσεις αἱ πέτραι ὀπίεχσκον), μήτε εἰς φυγὴν μερῖζεσθαι (ἡ βοὴ γὰρ ἐγγύζειν ἦδη καὶ ἐπικεῖσθαι τοὺς πολέμιους ἐσήμαινεν)· οὐδ' ὅτι τοῦ σώζεσθαι ἦν ἐλπῖς (οὔτε γὰρ τι σπηλαιώδες ὑπενο-

sant; benedictore vero remittentes, non tamen in contumelias efferuntur, nec in maledicta aspera et manifesta erumpunt, nec acerbis injuriis eructant, nec in graviora declinant, sed urbanus obvios se mœrenti præbent.

28. Non ita pridem, et martyris templum captivis refertum vidimus — Agarenorum tribus captivos duxerant; ab orientali superioris Paphlagoniæ plaga quam Euxinus circuit, captivi; qui salvati preces fundebant quas solas in gratiam martyri qui eos solverat referendas habebant. Namque omnibus ad vitam necessariis nudati, salva tantum vita remanserant. Et narrabant viri quæ ipsis acciderant, belli impetum quomodo non pro illis sed in adversum cessit prælii alea; vincula, abductionem eamque longinquam valde (Babylon enim apud Persas illis mansio fuit); in carcere angustias; pias preces quibus martyrem sollicitabant; famem qua eruciabantur; jejunia; de illa quidem inviti, de isis vero invicem cohortantes. Nam gens Agar eos ad famis supplicium adigebat, et ipsis solatii ostium jejunium aperiebat. Ut vero in hoc et bene ipsis esset, non repugnantis animo barbarorum improbitatem vincunt, et parum recipientes in cibum arcte ponderatum, ex hoc aliquid detrahebant, et sic ad maciem se ipsos adigentes et tanquam alis precum sublevati, ad Deum volabant quæ os abundabat, alimentorum quidem adinissioni clausum, melle vero desuper repletum. Hæc igitur narrations exponebant captivi. Et cum nox esset, et non modo extra carcerem starent, sed et longis spatiis ab urbe abesset eorum statio lapidibus circumsepta, ab omni arbore virgultoque aperta et patens; hi vero nesciebant, sed in terra firma se esse arbitrabantur. Ubi primum diluxit, et solis lampas omnia collustravit, tunc solutos a custodia se noverunt, nec vero discere poterant quo loci abducti essent. Metus itaque rursus et trepidatio ne servituti iterum subjicerentur, et de liberatione precabantur ne forte adhuc necessitas esset ligari ipsos et paululum suavitate gustata amaritudine majori corripi. Interea advenarum retro vox personabat, barbarorum clamor et voces non gratæ: ipsorum animas timor, terra corpora tenuit. Recondebat se quisque in petrarum fissuras obvias, non singulatim, sed plures, plus minusve decem; non prout consilium ipsis inerat, sed quoniam aliter in abdito adunari non licebat (parvis enim fissuris patebant petrae), nec in fugam dividi (clamor enim jam irruentes hostes significabat), non quod salvandi spes esset (nihil enim antro simile excavabatur, nec utrinque nemus umbram spargebat et lucem scrutantium oculis abigebat), qui nec toto corpore tegi valebant; sed quod fieri poterat fecerunt, animalium more quibus, fortiori persequente bellua, abscondere solum caput licet, quasi sic membra omnia in tuto sint. Hæc desperantium auxilia. Jacobant ergo prout singulos

casus constituit, et prout timor fugiendi vires ademerat; tum quasi in tumultum festinanter effossum seipso abstrudentes et patere ipsis etiam tartarum cupientes. Interim adsunt alieni. O mirum prodigium! tenebræ ipsis præ oculis perquirentibus in martyrem invocantium latebras; imo non tenebræ, sed aberrans oculorum obtutus; nec etiam illud, sed ut puto nobis columna fissurarum adimplens aperturas, latere stratos fecit, et tanquam lepores fuga in petras se coram eis qui prædam vestigiis preinunt abscondentes. Transierunt horæ multæ nec canes prædam assecuti sunt. Itaque in vanum equorum fatigatis pedibus laboraverunt et stupuerunt huc illuc prospicientes: et amplius curaturi videbantur de re illa scrutantes scrutinio, donec ipsorum inutilis curas cessare fecit vir, in veritatis rei abyssum descendens et divinum esse suspicatus quod acciderat; qui in vanum dixit defatigari persequentes eos quos consequi non licebat, et incomprehensibilia attingere instantes. Et dicere addidit, miscens philosophiæ....

κύνες οὐκ εἶχον τὸ ζητούμενον θήραμα. Καὶ τοίνυν ἰκανῶς ἐν κενοῖς τοὺς τῶν ἵππων κατατρέψαντες πόδας ἀπέκλιμον, καὶ τεθηπότας ἴσταντο, διεκπετανύντες πανταχοῦ τῆς ἐκεῖ γῆς τὰς ὕψεις. Καὶ ἐφκεισαν μελετᾶν ἐπιπλέον πράγματα σχεῖν, ἐξερευνῶντες ἐξερευνήσεις, ἕως αὐτοῖς τοὺς ἀνηνύτους μύθους ἔπαυσεν ἀνήρ, εἰς βάθος τοῦ τῆς ἀληθείας προκύψας πράγματος, καὶ θεῖον εἶναι συνησάμενος τὸ ἐπιπροσθεῖν ὅς καὶ εἰ; μάτην ἐξεῖπεν αὐτοὺς πονεῖσθαι, ἀκίχτητα διώκοντας, καὶ ἀκαταλήπτοις ἐπιβάλλοντας. Καὶ προσέθετο εἰπεῖν, παραμικρῶς τῆ φιλοσοφίᾳ τῆς

Desunt multa....

29.... in existentiam materiæ expertem attenuentur ita ut non tantum ipsi apud omnium altissimum Deum sint, sed et alios supra terram tollant; et hucusque quidem exaltari faciunt, dein vero et in terra iterum absque defectu perstare. Et sic quidem qui tenebras fert (σκοτοφόρος) et circa ipsum prophetæ et apostoli et quibuscumque aliis Deum omnipotentem cognoscentibus exaltari leviores contigit et ad superiora promoveri, in quantum ipsos sustulit qui in sublime elevat, gaudent multiplicatam videntes pulchritudinem et cælum hominibus repletum ita ut jam non desertus æther dicatur; quo volatu elati tanquam cœlicolæ sunt per aera procedentes. Si vero tanquam equis salutaribus sublime tolluntur qui solvuntur, simul exaltari visi cum salvante martyre, et hoc mirabile aliud est in cogitationum quasi deliramenta inducens, sicut multa et profunda beatis antiquitus inclaruerunt.

30. Horum omnium quæ narrationem jucundam effecerunt, si auditorum quis exempla prisca in nobis quaesierit, equidem non repugnabo. Longi autem libri, quales de istis a sapientibus exstant, opus non amarent. Non enim oportet pulchre elaboratum revolvi. De jam dictis autem si mentis nostræ liber repletur et enarrationibus angustiatur, longitudinem tamen remittimus cantum novissimum ad jucunditatem auditui elaborantes. Cur cuim aliorum vestigiis ingrederemur, quando sermonis semita non arcta angustiatur, sed in maris latitudinem extenditur?

Α μεύετο, οὔτε ἀμφιλαφῆς ὕλη σκιάζειν εἶχε, καὶ τοῦ τῶν ψηλαφόντων φωτὸς ἀπάγειν τὸ παρεισοδούμενον)· καὶ οὐδὲ τῷ παντὶ τοῦ σώματος εἶχον κρύπτεσθαι. Ἄλλ' ὅπερ εἶχον, ἐποίουν, καθά που καὶ τῶν ζώων τινὰ, οἷς, ὅτε θῆρ βριαρώτερος ἐπιτρέχει, κρύπτεσθαι τὴν κεφαλὴν καὶ μόνην ἔπεισιν, ὡς ἤδη καὶ τὸ πᾶν τῶν μελῶν ἀφανίζουσι. Τοιαῦτα γὰρ τὰ τῆς ἀμηχανίας βουλευματα. Ἐκείντο μὲν οὖν αὐτοὶ, καθάπερ ἕκαστον ἢ πτωσίς ἐσχημάτισε, καὶ ὡς ὁ φόβος παραποδίσας ἐρρίψε, τάχα καὶ ὡς εἰς αὐτοσχέδιον τάφον καταχώσαντες ἑαυτοὺς, καὶ χανεῖν αὐτοὺς εὐχόμενοι καὶ τὸν τάρταρον. Ἐπὶ ταῦτοις ἐφρίστανται τὸ ἀλλόφυλον. Καὶ ὦ τοῦ τεραστίου θαύματος! σκότος αὐτοῖς πρὸ ὀφθαλμῶν κατὰ τὸ ψηλαφητὸν εἰ; ἀποκρυβὴν τῶν δεδεημένων τοῦ μάρτυρος·

Β μᾶλλον μὲν οὖν οὐ σκότος, ἀλλὰ παρόρασις· ἤδη δὲ οὐδὲ αὐτῆ, ἀλλὰ στελλός τις, οἶμαι, νεφέλης τὲ τῆς φάραγγος ἀναπληρῶν κενώματα, λαμβάνειν τοὺς κοιταζομένους ἐποίησε, καὶ οἷα λαγωὺς καταφυγόντας εἰς πέτρας ἀποκρύπτεσθαι τοὺς ἰχθυητικῶς ἐμψυμένους αὐτοῖς. Ἐξμετρήθησαν ὥραι συχναί, καὶ οἱ

κθ'. . . . εἰς ἀύλλαν λεπτύνονται, ὡς μὴ μόνον αὐτοὶ πρὸς τῷ ἀνωτάτω πίντων θεῷ εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις ὑπὲρ γῆς κουφίζειν· καὶ τέως μὲν οὕτως ἀνωφορεῖσθαι ποιεῖν, εἶτα δὲ καὶ τῆς γῆς αὐθις ἀθλαδῶς γίνεσθαι. Καὶ οὕτω μὲν ἐσκοτοφόρος καὶ οἱ ἀμφ' αὐτὸν προφήται καὶ ἀπόστολοι, καὶ ὅσοις ἄλλοις τῶν εἰδῶτων τὸν ἐπὶ πάντων Θεὸν ἀρβῆναι κούφοις ἐξεγένετο, καὶ μετεωρισθῆναι, εἰς ὅσον αὐτοὺς ἀνέλαβεν ὁ ὕψων, χαίρουσι, πληθυνόμενον βλέποντες τὸ καλὸν, καὶ τὸν οὐρανὸν ἀνθρώπων γέμοντα, ὡς μηκέτι ἐρήμην αἰθέρα λέγεσθαι· ὅπου ἀνιπτάμενοι ὡσεὶ καὶ οὐρανοπολιταὶ τινες γίνονται αἰθεροβατοῦντες ἄνθρωποι. Εἰ δὲ καὶ ὡς ἐπὶ σωτηρίου ἱππασίας μεταρσιούνται οἱ λυόμενοι, συνέποχοι δοκούντες εἶναι τῷ ἠυομένῳ μάρτυρι, ἄλλο καὶ τοῦτο θαυμάσιον, εἰς φαντασιώσεις ἀναγόμενον νοερός, ὅποια καὶ πολλὰ καὶ βαθεῖαι τοῖς πάλαι μακαρίοις ἀνδράσιν ἐνέλαμψαν.

Γ. Τούτων ἀπάντων, ἃ δὴ καὶ φύσει ταῖς ἀφηγήσεις παρυφαίνεται, εἰ ζητοῖη τις τῶν ἀκρωμένων καὶ ὑποδείγματα τὰ παλαιὰ ἐν ἡμῖν, ἐγὼ μὲν οὐκ ἂν τάχα ὀκνοίην· αἱ δὲ μακρὰ βιβλία, ὅσα περὶ τὰ τοιαῦτα τοῖς σοφοῖς ἐκπεφώνηται, οὐκ ἂν φιλοῦσεν τὸ ἔργον. Οὐ γὰρ χρὴ τὸ καλῶς ἐκπεπονημένον ἀναπολεῖν. Τῶν δὲ γε προσφάτων εἰ καὶ τὸ τῆς ψυχῆς βιβλίον ἡμῖν πέπληθε, καὶ τοῖς διηγήμασις ἐστενωχῶρηται, ἀλλὰ τὸ μῆκος ὑποστελλόμεθα, ἀοιδῶν κλινοτάτην εἰς τέρψιν ἀκοαί; πραγματευόμενοι. Τί γὰρ τῆς ἐτέρων ἀκλουθητέον ἴχνησιν, ἐνθα ἡ τοῦ λόγου τριβὴ οὐκ ἐστενωχῶρηται ὡς εἰς ἀτραπιτὸν τρίβου, ἀλλ' ὡς εἰς πλάγα; πεδιδῶν εὐρύνεται.

λα. Χθὲς γοῦν παρ' ἡμῖν καὶ πρὸ τρίτης, ἵνα τῆς εὐρυστέρου κοιλίας τοῦ ἐν ἡμῖν συγγραφικοῦ βέουματος βραχεῖαν τινα παραβρῦῃναι ἀφήσομεν λιβάδα πρὸς ἐνδοξίαν, ἀνήρ στρατιωτικὸς, τοῦ φυσικοῦ ὀρθίου πάλαι κατακλασθεὶς, καὶ τοῦ ἀνοφορεῖσθαι παραλυθεὶς, ὡς καὶ συγκαχυφέναι, καὶ ἐπὶ τεσσάρων βάλειν ἐφ' ἱκανὸν κατὰ τὰ βροσκόμενα, ἀφήκε μὲν περὶ γῆν ἰλυσπᾶσθαι, ἀρθεὶς δὲ εἰς ὑγίειαν, ὅτε πίντω; θελητὸν ἦν τῷ μάρτυρι, οὐπερ ἐνδελεγῶς ὁ ἐσθενης προκυλινδούμενος ἦν, καὶ τέλειον ἀρτιωθεὶς ἀπέπη, παροράσεως ἀλισκόμενος, καὶ μέμνην ἔχων, ὅτι μακρὸν χρόνον ἡμῖν εἰς ὅσιν ἦκων, καὶ ὑποκινῶν ἔλεον, εἴτα δὴ μετὰ τὴν ἀνάβρῃσιν οὐδὲν οἷς ἔδει ὀμιλήσας, ἀπέδραμεν, ὅσα τοῦ τῆς ὑγείας πετροῦ καὶ τοῦ πόθου τῆς πατρίδος ἀφαρπασάντων τὸν ἄνθρωπον, ἐν δευτέρῳ τὰ πάντα θέμενον.

λβ. Τοιοῦτον γὰρ ἡ, καθά τις εἶπεν, ἐκτὸς καὶ παρ' ἐλπίδας χαρὰ, ἥτις ἀφνης ἐπιπνεύσασα μετωριστὸν τὸν χαιρόντα· καὶ πάντων μὲν ἐκλανθάνει τὼν πέριξ, εἰς ἐν δὲ καὶ μόνον ἀπευθύνει, τὸ πρὸ ὀφθαλμῶν, καὶ οὐπερ ἔτυχεν ἀγαθῶ. Ὅτι δὲ καὶ τὸ ἀντιστοιχοῦν τῷ τοιοῦτῳ καλῶ, ἡ αὐτόματος λύπη, οὐδ' αὐτὴ ἀπασολαὶ τὸ λυποῦμενον εἰς πολλὰ, εἰς ἐν δὲ ἐκείνο μεθέλκει τὸ ὕλατον κακὸν τῆς παρὰ πόδα θλίψεως, νοεῖν δὲ ἀναλόγου ἐστιν.

λγ. Ἄλλὰ τοῦτο μὲν οὕτω παρεμπίσθον εἰρήσθω μοι. Ἐγὼ δὲ καὶ ἐκεῖνο τοῦ μάρτυρος ἐν λόγῳ πάνυ πολλῶ τίθεμαι, ὅπως ἡ τοῦ θεοῦ Πνεύματος ἑλλαμψίς αὐτῷ ἀναυγάσασα, καὶ τὸ ἐκ φύσεως ἐπιπροσθῶν, σχεδάσασα, προηγώσεως ἐνήστραψε φῶς. Ἄγνεια γὰρ, καὶ ὅσοις ἄλλοις ἀγαθοῖς αἱ ἱστορίαι παραδεδώκασι, γαθηραμένος τὴν ψυχὴν, καὶ εἰς προόρσιον διέβλεψε, καὶ ταύτην προφήου, δε, παραξέσας τὸ τῆς Γραφῆς, μυρίαν ἐν τῇ οικείᾳ πατρίδι τιμὴν εὐρατο, καὶ οὕτε ἐν αὐτῇ ἀτιμὸς ἐστι, καὶ παταχοῦ δὲ γῆς ὑπέριτος.

λδ. Καὶ πίναξ τοῦ λόγου τούτου ὁ λαμπρὸς Νέστωρ, ἐν ᾧ τοῦ ἡμετέρου διορατικοῦ μάρτυρος ὁ προαγορευτικὸς λόγος κείται ὅσα καὶ στήλη τινὶ ἐγγλυφεί; δ; καὶ τελεσορηθεὶς, εἰς πέρας ἐκδέθηκε. Αὐτῷς τε γὰρ, ὡς προηγόρευται, ὑπ' αὐτῷ νικητῆ περὶν ἐπιπτε, καὶ αὐτὸς ὑπὲρ Χριστοῦ νικητῆς ἀθλητῆς ἔκειτο, ἐνθα καὶ καλὸς ὁ τῆς προφητείας τῷ Δημητρίῳ μισθός. Μερισμὸς γὰρ τῶν βραδείων καὶ κοινῶν ὡσπερ αἱμάτων χύσει; ὑπὲρ Θεοῦ, οὕτω καὶ στεφάνων ἀθλητικῶν καὶ τῆς ἀνω μακαροσύνης. Ἦν μὲν γὰρ τῷ γενναίῳ Νέστορι ἐπικρύψαι τὸν εἰς μαρτυρίαν ἀλείπτῃν τε καὶ διδάσκαλον. Ἄλλ' οὐτε τῷ διδάξαντι θελητὸν εἶναι τοῦτο ἐμεμαθήκει, καὶ ἄλλω; δὲ φθόνος; ἔδοξεν ἂν ὑποσμούχεσθαι, εἰ τὴν ἐς οὐρανὸν αὐτὸς ἀνατρέχων, μὴ προσλάβοιτο συνοδοιπόρον καὶ τὸν ἀλείψαντα. Ἀμίλει οὐδὲ μακρὸς ἐμεσολάδασι χρόνος. Ἄλλ' ὁ μὲν μαθητῆς ἀνω προήλας, τὸ γῆϊνον βρέθος; κάτω ἀφεί; ἐπικολούθει δὲ, θεῶν ὅσον κατ' ἔχνη, καὶ ὁ διδάσκαλος, ἐξείρετον ἔχων τὸ μυρίοις καταπεποικίλθαι αὐτὸς τραύμασι, καὶ ὡσπερ χύσει; λόγου καὶ σοφίας; οὕτω προέχων καὶ ταῖς ἀπειροῖς τρώσει; καὶ ταῖς εἰς πυκνὸν τοῦ

31. Hæri ergo et nudius tertius, ut elatis pectoribus guttulam fluenti in nobis oratorii operis stillare sinamus quod manifestetur, bellator jampriorem corporis rectitudinē orbatus et fractus, ita ut curvatus et quadrupes intercedat ubi opus erat gregis instar, tellurem quidem ægre membris perrepere cessavit, plena vero sanitate redonatus, ubi omne a volenti martyre acceperat quod antea continuo se volutans, sanus et perfecte allevatus exsilliebat, contemptus culpa concisus et objurigatione dignus, quia diu nobis videntibus incedens et miserationem post sanitatem recuperatam, non iis quæ oportebat incumbere, sed currebat qua sanitatis agilitas et patriæ longinquæ charitas hominem raperet, postpositis omnibus.

32. Nam id est, prout dixit quidam, extra spem et seposita spe gaudium quodcumque subito afflans quod gaudentem efferat; et omnia cætera ex animo ejicit, in unum vero mentem figit, quod præ oculis est et in quo bonum istud evenit. Quod vero tali pulchro ex opposito est, ægritudo improvisa non ab illo quod multis abundat ægritudinibus animum distinet, in unum vero illud retrahit materiale malum præsentis angustię, illud per analogiam cogitandum est.

33. Sed istud eventum mihi dictum sit: Sed illud martyris magis utique facio, quomodo divini Spiritus illustratio ipsum illuminans et quod in natura obstruebat dissipans, præscientię lumen effulgere fecit. Casitate enim et quotquot aliis bonis tradiderunt historiæ animam mundam fecit et in futura prævisa oculos defixit idque prophete qui radit Scripturæ sententiam, immensum in patria propria honorem invenit, nec sine honore in ipsa est, sed ubique terrarum honore nimio nuacupatur.

34. Sermonis illius exemplum celeberrimus Nestor, in quo nostri illustris martyr propheticus sermo est, tanquam calumnia insculptus; qui et maturo ad metam devenit. Lyæus enim, ut prædictum est, ante ipsam victorem cecidit victus, qui ipse propter Christum victor athleta jacebat, pulchra prophete Demetrio merces. Braviorum enim divisio et sanguinis effusionis communitas propter Deum sicut et coronarum athletic beatitudinisque cælestis. Nobis Nestor statuera institutorem in martyrio magistrumque celasse. Sed nec doctoris illud desiderium esse didicerat, et alias invidia quodam modo tabescere videbatur, si ad cælum tendens non viæ socium institutorem assumeret. Nec longum sane effluxit tempus. Discipulus in excelsum abiit, terrestre pondus deorsum deserens; sequebatur autem vestigiis insistens et magister, electam habens sortem ipse mille vulnerum varietate distingui, et quemadmodum sermonis et sapientiæ effusione, sic et innumeris vulneribus et quam plurimis corporis foraminibus præstare. Nam tyranni isti et martyris ipsi carnibus, ut puto, saturari cupientes,

dentibus proximum laniare dubitaverunt; lanceis autem scutis mucronem dubitationem istam sanaverunt. Et martyris corpus sic morsum ab integritate formationis solvebatur, et lancearum multitudini expositum jacebat. Unusquisque lanceam illi infligere cupiebat pergratam prædam tyranno. Non solum omnia in lateribus perquisiverunt martyris ossa, sed et frugerunt, sanguinis venas inciderunt, nec foderunt in modum putei sed fluminis in more aperuerunt. Si aliter thesaurum foilerunt, quem ipsi juxta proverbium carbonem repererunt, fideles vero salutis divitias, sed hoc quidem sub factum reuit, illud vero perverse agentes foderunt. Quid ipsi vitæ præsentis dolores ad sequentia prodigia? Vulneribus caro, canibus ad Deum os abundabat. Fluebat sanguis, ille vero in basilicæ tincturam purpuram illam æstimabat, effuso tingentis liquoris flore tanquam ei purpura pisce e martyris corpore et ut purpurei vestimenti permaneret pulchritudo orabat, nec deficeret unquam. Et ascendit oratio et annuit Deus et pulchrum illud fieri decrevit. Ecce permanet constantior. Immersus est in martyrii sudoribus et sanguine, quibus lavatus cadens somno beato consopitatus est, cujus expergefatio in perpetuæ vitæ voluptatem est evigilatio. Et quantum fluebat sanguis, tantam ipse preces ad Deum fundebat, ne hunc parvi penderet. Verecundia suffusus postulatam porrigebat et a primo audito petitum habuit, quia non est quod vacua cadat justii oratio. Tyrannice agentes, a corpore citius martyris animam expellere conabuntur; ille autem ut permaneret rogabat, nec solveretur ut ferocius in Deum insurgentes hostes se ipsos læderent.

35. Deinde machinator dæmon non eo usque arguebatur, qui nesciebat si tam nobili, intrepido et fortissimo tremores quosdam machinaretur a pugnando deterrentes et trepidationis telum scorpionem prætenderet, frangere volens a cursu secundum Deum illum qui tam fortiter et alacriter in pugna currebat et hostis laqueos capreæ agilitate cludebat. Cur hæc meditaris, mallitiæ inventor? Cur fortissimo inter optimos puerilia moliris terri-eula? Cur fortitudinis vastum ignem timoris gutta refrig. rantis exstinguere contendis? Non sic venen- sium fide infuscet zeli erga Deum ignes. Lanceæ valde multæ cuspidibus in martyrem infixæ non illum a forti animo solverent, et scorpionis stimulus indigna cogitare coget magnanimum? Mihi videtur, o divinum et sapiens auditorium, majori stimulus tormentorum excogitatione tyrannice agentem excogitatum fuisse, quam pravitate magistrum dæmonem, a quo animum assumpserat, dominator ille. Qui quidem tyrannice agendo discipulus nobilior in vitæ solutionem martyri lanceas infixit; qui vero scorpionis aculeum acuit in illum, nec per-

σώματος; τρήσασιν. Οἱ γὰρ τυραννικοὶ ἄνδρες ἐκεῖ-
νοι, καὶ σαρκῶν αὐτῶν οἶμαι τοῦ μάρτυρος ἐπιέμε-
νοι κορίσασθαι, δδόντας μὲν ἐμπείραι εἰς ἀνθρωπο-
φαγίαν ὤκησαν· ἄλλως δὲ λόγχαις εἰς ὄξειαν ἐσφυ-
ρηλατημέναις στήμωσιν, τὴν δυνον ἐκείνον ἐξεθερά-
πευσαν. Καὶ τὸ σῶμα τοῦ μάρτυρος οὕτω δεικνόμενον,
τῆς ὀλομελοῦς παρελύετο πλάτεις, καὶ οἷά τις δου-
ροδόκη ταῖς μυρίαις λόγχαις ἐξέικετο. Πᾶς τις ἐπι-
λοτιμεῖτο βάπτειν τὴν λόγχην εἰς αὐτόν, γλυκεῖαν
ταύτην ἄγραν τῷ τυράννῳ περιώμενος. Οὐ μόνον
ἐξηρεῦνησαν πάντα τὰ κατὰ πειρῶν ὅσα τῷ μάρ-
τυρος, ἀλλὰ καὶ συνέτριψαν. Ὀρυξαν αἵματος φλέ-
δας· καὶ οὐχ ὑπενόμισαν, ὡς εἰς φρέαρ, ἀλλ' ὡς
εἰς ποταμὸν ἀνεστόμισαν. Εἰ δὲ τρόπον ἕτερον θη-
σαυρὸν ὠρυξαν, ὃν αὐτοὶ μὲν παροιμιωδῶς ἀνορθ-
κας εὔρον, οἱ δὲ πιστοὶ πλοῦτον σιωτήριον, ἀλλὰ
τοῦτο μὲν παρηκολούθηεν· ἐκεῖνοι δὲ ἀλλὰ κακο-
ποιούντες ἐξέφρυτον. Τί δὲ αὐτῷ τὰ ἐκεῖθεν ἀλγή-
ματα πρὸς τὰ ὑστερον θαύματα; Ἐγεμεν ἡ μὲν σὴρξ
τραυμάτων, τὸ στόμα δὲ ἀστράτων τῶν εἰς Θεόν.
Κατέβρεον αἵματα· ὁ δὲ ὡς εἰς βάμμα πορφύρας
ταύτας βασιλικῆς ἐλογίζετο, χρομένου τοῦ τῆς βροφῆς
ἄνθους ὡς ἀπὸ κογγύλης τινὸς τοῦ μαρτυρικοῦ σώ-
ματος, καὶ ἤχητο παραμέναι τὸ κάλλος τῆς ἀλουρ-
γίδος ταύτης, καὶ μηδέποτε διεκπεσὲν τοῦ καλοῦ.
Καὶ ἡ εὐχὴ ἀνέβαινε, καὶ ὁ Θεὸς κατένευε, καὶ ἐπε-
φηφίσθη τὸ καλόν. Καὶ ἰδοὺ παραμένει μόνιμον.
Ἐνεκὸ μὲν τοῖς μαρτυρικοῖς ἰδρωσὶ καὶ αἵμασιν,
οἷς λουσάμενος ἀναπεσὼν ὑπνωσεν ὑπνον μακάριον,
ὅπερ ἡ ἐξίγερσις εἰς ἀπολαυστικὴν ἀειζωίαν ἐστὶν
ἐγγήγορις. Καὶ ὅσον αὐτὰ ἐξέβρεε, τοσοῦτον αὐτὸς
ἐξέχεε τὴν δέξιν εἰς Θεόν, καὶ μὴ περιδεῖν ταῦτα.
Δυσωπίαν προσέφερε· καὶ εἰς ἀκοὴν ὠτίου ὑπακου-
σθεὶς ἔχει τὸ αἰτηθῆν, ὅτι μὴδὲ ἔστι διεκπεσὲν ἀπρακτον δικαίω εὐχῇ. Οἱ τυραννοῦντες ἀπανιστῶν
τοῦ σκήφους· τάχιον τὴν τοῦ μάρτυρος ψυχὴν ἐβιάζοντο· ὁ δὲ παραμένει αὐτὴν ἤχητο, καὶ μὴ ἀπο-
λυθῆναι, ὡς ἂν θυμομαχοῦντες οἱ τοῦ Θεοῦ ἐχθροὶ αὐτοὺς βλάπτουσιν.

λέ. Εἶτα δὴ ὁ κακομήχανος δαίμων οὐκ ἂν καὶ
ἐντεῦθεν ἐλέγχοιτο, μηδὲν εἰδῶς, εἰ τῷ οὕτω γεν-
ναίῳ καὶ ἀδειμάντῳ καὶ καρτερόφρονι δειματὰ τινα
ἐσοφίζετο, τοῦ ἀθλείν ἀπείρξοντι, καὶ φόβου πρό-
δλημα τὸν σκορπίον προσχετο, ἐγκόψαι θέλων τοῦ
κατὰ Θεὸν δρόμου τὸν οὕτως ἐντραχῆ καὶ κούφον
δραμῆν εἰς ἀθλήσιν, καὶ τὰς τοῦ ἐχθροῦ παγίδας
δορκάδο; δεικνὴν ὑπεραλλόμενον. Τί τοῦτο νοεῖς, ὦ
σοφιστὰ τῆς κακίας; Τί τῷ ἐπὶ μεγίστοις ἀνδρίζο-
μένῳ φαῦλα τεχνάζῃ φόδητρα; Τί πυρκαῖαν ἄρ-
σους σταγόνι φόβου ψύχοντος κατασβῆσαι φιλονει-
καῖς; Οὐχ οὕτω ψυχρὸν ὑγρὸν σκορπίος κεντρῖζων
ἐναφίησιν, ὡς καὶ μαρῶναι ἂν τῷ θερμότητι τῆν
πίστιν, τοὺς τῆς κατὰ Θεὸν ζήσεως ἀνθρώπων. Λόγγαι
μάλα πολλὰ τὰς ἀνωκῆς τῷ μάρτυρι ἐνερείασσαι,
οὐκ ἂν αὐτόν τοῦ εὐθαρῶς ἔχειν παραλύσωσι· καὶ
σκορπίου κέντρον ἄρθρον ἀγεννὲς τι φρονεῖν ἀναγκά-
σει τὸν γενναίῳφρονα; Ἔμοι δοκεῖ, ὦ θεῖον καὶ σο-
φὸν ἀπροσθήριον, μεγαλορῶστερον, τῆ τῶν βασάνων
ἐπινοῖξ τὸν τυραννοῦντα ἐπιβαλεῖν, ἥπερ τὸν τῆς
κακίας διδάσκαλον δαίμονα, ᾧπερ αὐτὸς ὑπεφῆτευσεν.
Ὁ μὲν γὰρ τυραννεῖν μεμαθηκῶς γενναίστερον εἰς
ἀπαλλαγὴν ζωῆς τῷ μάρτυρι τὰς λόγγας ἀντέστη-

αἰν· ὁ δὲ σκορπίου κέντρον ἐπεξαγαγὼν αὐτῷ εἰη
 ἂν οὔτε βλαπτικὸς πᾶν, καὶ οὐδὲ κατὰ τέχνην ἀντί-
 κλος, μάτην αὐτὸς καὶ νῦν βουλευσάμενος, εἴτε
 πρὸς φόβον τὸ τοιοῦτον ἐμηχανᾶτο κακόν, εἴτε πρὸς
 θάνατον. Οὕτε γὰρ ἐξεφώθησε τὴν ἀθλητὴν ὁ σκορ-
 πῖος, τὸ τοῦ διαβόλου εἴτε κέντρον, εἴτε βέλος. ἀλλὰ
 καὶ νεκρὸς ἔκαιτο. Ἔνθα καὶ γελᾶν τοῖς θερμοτέ-
 ροις ἔπεισιν, ἐφ' οἷς ὁ πανοῦργος καὶ τὴν κακίαν
 σφώτατος ἀνηπάξει. Πάντως γὰρ ἀγνοῶν ἐτεχνά-
 ζετο, καὶ τὸ ἀγνοεῖν ἐπ' ἀμφοτέρα, εἴτε κακόν τι
 διάθηται ὁ σκορπίος τὴν ἄγιον, καὶ εἰ φόβον ὁ μάρ-
 τυρ πάθει τινὰ πρὸς τὸ τέχνασμα. Καὶ αὐτὸς μὲν
 δύναμιν ἂν ἑαυτοῦ μεγάλην τὸν σκορπίον ὠνόμασε,
 τὸ θεῖον βῆτην ἱεροσυλῶν, τάχα που καὶ εἰς μέγεθος
 καὶ ὄγκου μὲνον· ὅπαιον καὶ οἱ παλαιοὶ λογογρα-
 φῶσι τὸν τοῦ Ὀρίωνος, ἢ καὶ ἄλλον τινὰ, ἂν καὶ εἰς
 οὐρανὸν οἱ πάντα τολμῶντες ἀνήγαγον· ὅθεν καὶ
 κλήσα· ἑαυτοῦ τὸν ἄγρον, τὸ κέντρον τε ἤγριανε,
 καὶ δραστηριώτερον τὸν ἰδὼν ἐνεργάσατο, καὶ εἰς κί-
 νησιν διεθέρμανεν ἔντονον, θαλπόμενος ἐλπίσιν, ὡς
 ἄρα ἢ ἐκφοβήσεται τὴν ἀθλητὴν, καὶ ἀγεννὲς τι πεῖσει
 φρονῆσαι, ὃ πάντως οὐκ ἦν ἔξιον τοῦ πεποιθότος
 ἐπὶ θεόν· ἢ ἀλλὰ κεντρῖσας, ἀγεννέστατα βίβει, καὶ
 ἀποστερήσει τῆς ἀθλήσεως, καὶ ἐλαττωθήσεται τοῦ
 Νέστορος· εἴπερ αὐτὸς μὲν Ἀναῖον τὸν οὕτω μέγαν
 κατήνεγκε, Δημήτριος δὲ ζῶον τοῦτου ἔργον γένη-
 ται. Περιέπεισε δὲ ἄρα τοῖς ἑαυτοῦ διαβουλοῖς ὁ καὶ
 τὴν ἀρχὴν ἀφρονευσάμενος, καὶ μέχρι δὲ πέρματος
 τοῦτου ὦν τοῖς ὀρθά φρονοῦσι καὶ κατὰ θεόν. Οὐ
 γὰρ ἔσχε λογίσασθαι λέοντας ἐπαφαιμένους μὲν μυ-
 ριαχοῦ τοῖς τοῦ Θεοῦ ἄγροις, ἀργούς δὲ εἰς τὸ βλά-
 πταινόμενους· οὐδὲ ἄρκτους φρίκην ἐνδεδυμένας,
 χανθὸν μὲν ἐπιφουμένους, χαινούσας δὲ ὡς εἰς ἀνε-
 μόν· καὶ ἑτέροις· δὲ θηρίοις ἐμβλέψαι, τοὺς μὲν
 ἀκραιτοῦσιν εἰς τὸ καὶ βλάβος ἐπάγειν τοῖς θερα-
 πευταῖς τοῦ Θεοῦ, τοῖς δὲ καὶ κειμένοις νεκροῖς·
 ἑτέροις δὲ καὶ εἰς δουλείαν ὑπαγομένους ἀχθοφορι-
 κῆν, ἢ καὶ ἄλλως ἀμδλυνομένοις τὴν τῆς θηρια-
 δίας ἀκμήν, καὶ μαλθακίζομένοις εἰς τὸ χειρῶσθαι.
 Ἔπαθε καὶ Παῦλος ἐξ ἰχθύος σαγγυῖν· ἀλλ' ἐκτινα-
 ξάμενος ταύτην, ἐκίχλησιν θείαν ἐπείθει ἀλεξιφάρ-
 μακον, καὶ τὸ τραῦμα ἰερακεύετο. Οὐκοῦν καὶ τῷ
 Δημητρίῳ ἦν μὲν ἀμφοτέρωθεν οὐ φόδος κινδύνου·
 κεντριθεὶς τε γὰρ εἶχε διεκπεσεῖν ἀλλαθῆς· εἶχε δὲ
 καὶ τὸν κεντρισμὸν πάντῃ διεκφυγεῖν. Ἐλετο δὲ
 τὸ θαυμασιώτερον. Πληγῆται μὲν γὰρ αὐτὸν ἐνε-
 ποιεῖ τι χάσμα τῷ τε δαίμονι καὶ τῷ δαιμονῶντι
 τυράνῳ· μὴ ἐαθῆναι δὲ ψαῦσαι—ἀλλ' ἦν τοῦτο τε-
 ρατιώτερον· τοῦτου δὲ πλέον τὸ καὶ νεκρωθῆναι
 τὸν τοῦ δαίμονος τρόφιμον. Ζῆν μὲν γὰρ τὸ θηρίον
 μὴ καλῶσαν τῷ μάρτυρι οὐκ εἶχε θαῦμα πολὺ· καί-
 σθαι δὲ νεκρὸν τὸ γέμον δαίμονος—ἀλλὰ τοῦτο πλῆ-
 ρες ἦν τέρατος, καὶ δὲ πλέον καὶ ὁ τρόπος τοῦ
 θάματος. Οὐ γὰρ ἐνι τῶν σωματικῶν, ἀσωμάτω
 δὲ ὄργανῳ, τῷ διὰ δακτύλων τύπῳ τοῦ σταυροῦ, ὅσα
 καὶ βέλος ἐκλεπτόν ἐπαφαιμένῳ, τὸ τοῦ δαίμονος
 ἄργον ἀφῆκε κελύσαι ὄργανον· καὶ μικρὸν τοῦτον
 βίβας ὑπεδρηστέηρα τοῦ θαινοῦ παλαίστου, καὶ τὸν
 μέγαν ἐκείνον ἀλείπτειν ἐν ταυτῷ καταπάλασε. Καὶ

A niciosus omnino fuit, nec perite adversarius fru-
 stra consilia sive ad timorem, sive ad mortem
 mala hæc excogitaverit. Nec enim perterritus athle-
 tam scorpio, sive diaboli aculeus, sive jaculum,
 sed mortuus jacebat. Inde ardentioribus videre li-
 cet quibus machinator et malitia sapientissimus
 pneriliter uti præsumpsit. Omnino enim ignorans
 machinabatur, ignorantia duplici tum si ad mala in
 aliquo disposuerit scorpio sanctum, tum si martyr
 de machinatione quidquam metus passus fuerit.
 Vires suas magnas scorpionem nominavit, divina
 voce profane utens, forsam timore magno inflatum;
 sicut et veteres scripserunt de Orione, aut de quo-
 piam alio, quem qui omnia audent in cælum in-
 duxerunt, unde et suam percutiens belluam, acu-
 leum stimulat, efficacius venenum effecit, et in
 contorquendo magis inflammavit, spe fervens, quasi
 qui athletam perterriturus esset, atque ignavum
 quid cogitare saaderet; quod nequaquam de eo qui
 in Deum confidebat sperandum; aut aliter aculeo
 stimulans, ignaviter prostraturus esset et victoria
 privaturus, et inferiorem præstiturus Nestori: qui
 quidem Lyæum adeo magnum devicit, Demetrius vero
 animalis istius opus factus fuisset. Perit ergo
 in insanis consiliis suis qui ab initio stulte ferit
 usque ad finem talis in recte et secunlum Deum
 sentientes perseverat. Non enim cognoscere debebat
 ut leones in Dei sanctos sexcentos immitteret.
 segnes ad nocendum nec ursos horrore indatos qui
 ferociter quidem irruentes, quasi in ventum iahiant
 et ut tum alias belluas conspiceret e quibus alia in
 nocuumtum Dei servis afferendo inertes essent,
 alia mortuæ jacerent; tam alias conspiceret ad
 onera portanda natas, vel quæ aliter fera indole
 exortæ curarentur. Morsum viperæ passus est Pau-
 lus, qua rejecta, invocationem Dei medicamentum
 adhibuit et vulnus sanavit. Igitur Demetrio non erat
 periculi timor: aculeo enim vulnerato contigit in-
 columem evadere; contigit et vulnus omnino effu-
 gere. Majori itaque miraculo usus erat. Nam quod
 sauciatus esset, dæmoni diaboliceque se gerenti
 tyranno gaudium afferbat, quod vero tangi non sine-
 retur—quod majus prodigium erat—maximum vero
 quod necaretur dæmonis alumnus. Etenim quod vive-
 ret quidem ad martyrem non appropinquas bestia,
 magnum non erat prodigium; quod vero mortua
 jaceret dæmonis plena, hoc sane res erat portentosa
 multoque amplius. Non enim aliquo e corporeis,
 incorporeo procurante organo, crucis per digitos
 signo teli electi instar immisso effecit ut segnes dæ-
 monis jaceret organum; et parvum terribilis adver-
 sarii servum prostravit et magnum in eodem devit-
 cit institutorem. Qui quidem insidiabatur reptantis
 animalis Impetu, adeo ecclestem animum subactur-
 us; insidias vero irridebat ille, quippe qui cum
 tantus æstimetur sub animalculi forma apparet et
 ostendat se reptilem ex alto decidiasse, et potentia
 vilitatem sic demonstrat, et quod unde servis Dei
 noccat aperte et, ut aiunt, in faciem non habet quos

tantum aversos viriliter aggreditur. Quemadmodum enim quisque non alienum a natura illud observat, sic parvitate sua cum ipso consocium animal bellua magna sibi devinxit. Nullum enim scorpio ex facie et ore nocumentum mittit, sed extrema in cauda sepositum gestat venenum. Et dæmon aperta quidem consiliorum et ut ita dicam ante oculos et propalam ejaculatur malum nullo modo præ se ferentia, hæc voluptatis qua permulcentur plerique unguento liniens; retro vero et ab ultimo perniciem fert in inferni decipulo involventem, simpliciore quemque a principio inducens, timoremque celaus, in fine vero dolo bellico victor ad mactationem, non luctationibus obversa fronte, sed ut dixerit aliquis caudæ opera.

πρόσθια προβέβληται, κακὸν οὐδὲν τι προβαίνοντα, χρίων αὐτὰ τῷ φαρμάκῳ τῆς ἡδονῆς, ὕψ' ἧς κολακευόμεθα οἱ πολλοί· τὰ δὲ κατόπιν καὶ ἐσχατὰ ὀλέθρια φέρει, καὶ εἰς πέταυρον ἕδου κατατόντα, ὑπαγόμενος μὲν ἐν καταρχῇ τὸν ἀπλούστερον, καὶ ἐπικρύπτων τὴν φόβον, τῷ δὲ τελευταίῳ καὶ καταστρατηγῶν εἰς φόβον, οὐ ταῖς προμάχοις βραδουργίαις, ἀλλ', ὡς ἂν τις εἴπῃ, τῷ οὐραγῆματι.

36. Hæc sufficiat dixisse. Dolosi vero erroris artificis est illud sophisma vanis imaginibus dissimulare, insidiarum vero actionem persuasive struere, et veritatis speciem ostentare. Nam vano errore metum ciere, non autem infirmum animam stupefacere valet. Judicat enim mens non inani ludibrio veritatem convenire. Quod vero juxta veritatem terribile, licet in parva re offeratur, majorem timorem provocat apud veraces. Ideo draconem apparere non fecit illusionum auctor, qualia multa in alios incitarit. Non enim malam vernaculum, eoque ipso oculis phantasma videretur. Nec leonem aut simile animal in prælium misit (ubi enim sylvæ quæ bestias legat ac delegat ?); scorpionem vero animal talibus locis ut plurimum sopitum et nutritum, unde non falli se credidit, sed juxta veritatem malum inducere. At si animal non est magnam, nec pro sua natura terrefact, sed nobis persuasum esset contra naturam illud in tumorem degenerare, tanquam immundo plenum spiritu, et manuum instar longarum intorquere forcipes, quod aliquis de alius similitudinis animalii excogitaret, pedibus vero utrinque supra mensuram arrectum et sæpe ambulans et pugnans, aculeum vero vibrans ultra modum longum jaculum ad tremefaciendum contorquens. Et illud promptuarium erat veneni quod thesaurizavit in lethi divitiis bellua, et quantum dæmon propalavit, malum malo cumulans. Confestim et color horrendum quoddam immiscuit cinerens nigerque color, quibus talia animalia distinguuntur, et in alios variegabatur; ut et chameleonis instar ignavi præceps rueret, cum astantium stupore. Ita se res habebat, cum athletæ manus venerandum contorsit telum et amplius non erant; nam qui afflaverat aufugit, quod vero afflatum fuerat exanime jacebat. Et communis quidem inimicus coram se teli loco bestiam inventam insipienter sumpsit, fortitudinemque, ut aiunt, suam vibrabit deficientem in adversarium martyrem. Qui autem hinc et inde iterum atque iterum organo

A ὁ μὲν ἐμμηχανάτω, ἐν χαμερπεῖ ζῷῳ καταρρίψαι τὸν οὐτως οὐράνιον· ὁ δὲ κατεγέλα τῆς μηχανῆς, εἰ ὁ τοσοῦτος εἶναι δοκῶν οὕτω μικροφυεῖ ζῷῳ ἐμφαντάζεται, καὶ τὸ ἐξ ὕψους καταπεσεῖν ἐν τῷ ἔρποντι διαδείκνυσαι, καὶ τὸ μικροφυεῖ δὲ οὕτω παρεμφαίνει τῆς δυνάμειος, καὶ τὸ μὴ ἔχειν βλάπτειν τοὺς τοῦ θεοῦ εἰς ἐμφανῆς καὶ ὁ φασὶ κατὰ στόμα, ἀλλὰ τοῖς δπισθεῖν ἀνδριζόμενον. Ὡς γὰρ ἂν τις οὐκ ἐξω τοῦ προσφυοῦς καὶ τοῦτο κατασκέψεται, καὶ ὡς ὁμοιότητά τινα σῶζον πρὸς αὐτὸν ὁ μέγας θῆρ τὸ συγγενὲς τοῦτο θηρίον ἀκείνωσάτω. Σκορπίος τε γὰρ ἐκ τῶν κατ' ὕψιν καὶ κατὰ στόμα βλάθο; οὐδὲν προσίχεται, ἀλλ' ἄκριπ τῷ οὐραίῳ ἐγκαθημένον φέρει τὸ θανάσιμον. Καὶ ὁ δαίμων τὰ μὲν προάγοντα τῶν αὐτοῦ βουλευμάτων καὶ ὡς εἶπειν πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ

B λς'. Καὶ τοῦτο μὲν οὕτω πεπορίσθω ἡμῖν. Τοῦ δὲ τῆς πλάνης δολίου εἰρητοῦ κάκεινο σοφιστικόν, ἐπικρύπτει μὲν τὸ δοκεῖν φαντασιοκοπεῖν, ἐθέλειν δὲ πιθανῶς ἔχειν τὴν σκηὴν τῆς ἐπιβουλῆς, καὶ παραυγάζειν τὴν ἀληθῆ. Φαντάσαι μὲν γὰρ τὸν φόβον, εἰ καὶ μέγας ἐκείνος, οὐ πάντῃ τι ἔχει ἐκπληξιν παρά γε τῷ φρονοῦντι στερεά. Κρίνει γὰρ ἡ ψυχὴ, μὴ συμβαίνειν τὴν ἀλήθειαν τῷ φαντάσματι. Τὸ δὲ πρὸς ἀλήθειαν φοβερόν, εἰ καὶ εἰς μικρόν τι ἐξαιρείται, ἀλλὰ μείζον τὸ θεῖμα προβάλλεται, οἷς τὸ εἶναι μὴ πάντῃ ψεύδεται. Διὸ δράκοντα μὲν οὐ παρέφηεν ὁ τῶν φαντασιῶν ταχύντης, ὅποια καὶ τοιαῦτα πολλὰ ἐν ἄλλοις ἐχορήγησεν. Οὐ γὰρ ἂν ἔδοξε τὸ κακὸν ἐντοπον, ἀλλ' αὐτόθην φαντασιῶδες ἠλέγγετο τὸ τῆς δψεως. Οὐδὲ μὴν λέοντα, ἢ τι τοιοῦτον, ἐπαφήκεν εἰς πόλεμον (ποῦ γὰρ ἐκεῖ λόχημη, τὰ τοιαῦτα καὶ κρύπτουσα καὶ ἐκφαίνουσα;) σκορπίον δὲ, κακὸν αὐθιγενὲς, καὶ τοιοῦτοις ὡς τὰ πολλὰ τόποις ἐγκαταδαρθάνον καὶ ἐκτρεφόμενον, ὅθεν οὐδὲ φαντάζειν δοκεῖν ἐνόμισεν, ἀλλ' ἐξεπεξάγειν τὸ κακὸν πρὸς ἀλήθειαν. Εἰ δὲ φύσει τὸ ζῶον οὐ μεγαλοφυεῖς, οὐδὲ οἷον ἔχειν ἐκφοβεῖν τὸν ἐν καθεστῶτι μένοντα, ἀλλ' ἔστιν ἡμῖν φαντάσασθαι παρὰ φύσιν ἐκείνον διεστηκότα εἰς δγκωμα, οἷα καὶ ἀκαθάρατῳ φυσώμενον πνεύματι, καὶ χεῖρας μὲν ὡσπερ μακρὰς προβεβλημένον τὰς χηλὰς, ὁ δὲ τις καὶ ἐπὶ ἐτέρας ὁμοιότητος ζῶον εἶπειν ἔσορῖσάτω, τοῖς δὲ ἐκατέρωθεν ποσὶν ἐξηρμένον πέρα τοῦ μετρίου, καὶ πυκνὰ βαίνοντα, καὶ ἐναγώνιον θέοντα, ἡρόκτα δὲ καὶ τὸ κέντρον ὑπὲρ ὁ φύσις οἶδε, καὶ ὡς οἷα τινα αἰγανέαν πρὸς ἐκρόβησιν ἀνασειόντα. Καὶ ἦν ἐκεῖνο ταμείον φαρμάκου, ὅσον τε ὁ θῆρ ἐθησαύριζεν εἰς ὀλέθρου ἔλθον ἐκ φύσεως, καὶ ὅσον ὁ δαίμων ἐπωχέταυε, κακὸν κακῷ προσπιπιθεῖς. Τάχα δὲ καὶ τῷ χρώματι φοβερόν τι ἐπέφριττε καὶ ἡ τοῦ ταφροῦ καὶ μέλανος χροῖα, δι' ὧν τὰ τοιαῦτα ζῶα χρώζεται· καὶ εἰς ἐτέρας φαντασιῶδες ἐξηλάττετο, ἵνα καὶ ὡς εἰς χαμαιλέοντιον ἀγεννὲς βλέπτοιο, οἷς ἔδδοκει μέγα τι ποιεῖν. Ἦσαν ταῦτα, ἕως ἡ ἀθλητικῆ χειρὶ ἐπαφήκε τὸ τιμώτατον βέλος· καὶ τὸ λοιπὸν οὐκέτ' ἦσαν. Ἄλλ' ὁ μὲν φυσῶν ἐφευγε,

τὸ δὲ ἐμπνεόμενον ἔπνονον ἔχειτο. Καὶ ὁ μὲν κοινὸς καὶ μαίως παρὰ πόδας ὡσπερ ὄπλον τὸ θηρίον εὐρών, πειθοκλίας οὕτω μανιωδῶς, τὸν ἑαυτοῦ ὄφρα θυρὴν ἀπορήγγητον ἐπαρῆκε τῷ ἀντιμάχῳ μάρτυρι. Ἢ ὁ αὖθις ἐτέρωθεν ὀργάνῳ προχείρῳ χρησάμενος, τῷ σταυρικῷ τυπώματι, τὸ τε θηρίον ἀφῆκεν ἐβρίφθαι κερὸν καὶ τὴν εἰς ἐκφόδῃσιν αὐτὸ ἐνδυσάμενον, ὃς τοῦτο ἐμχανήσατο περιθέμενος, ὡς εἰ καὶ λυκὴν ἢ ακατάπλητον.

λζ'. Ἄλλ' ὁ μὲν σκορπίος ἤδη κείσθω, καὶ παρ' ἡμῶν οὕτω κατεργασθεῖς. Ἡμεῖς δὲ τῶν ἐπαίνων οὕθις ἐπὶ βραχὺ τῆς μαρτυρικῆς εὐφυχίας γενώμεθα. Αἰθεῖς τις ὅσον προβλής ταῖς τῶν θοράτων ἐμβολαῖς ἀνιχνύσας ὁ σταρέμενος μάρτυς ἐξέκειτο, καὶ τῆς κλῆς θεὸν ἀπαρασάλευτος πίστεις, κλυζόμενος οὐ κίμασιν, ἀλλ' αἵμασι. Καὶ αὐτὰ μὲν πυκνὰ προσβάλλοντα ἀπηθλόωντο. Ὁ δὲ ἀκμαῖος ἦν, καὶ οὐκ εἰδῶς ἀμθλύτητα, ἐφ' οἷς ἑαυτὸν τομώτατον ἐξύνας κατὰ τῆς κλάνης ἐτόμωσεν. Ἐμέτρεῖ ὁ ἐχθρὸς ταῖς εἰς τὸν μάρτυρα πληγαῖς τὰς εἰς ἑαυτὸν, καὶ ἦν ὄλος ὡτω τραυματίας. Καὶ οἷς ἔδρα, πάσῃων οὐκ ἔφερε. Τεξεύειν ταῦτ' ὡν κατὰ σφραγῶν, καὶ ἀκοντίζειν κατὰ τοῦ μαρτυρικοῦ σώματος, ὡς ὑπανθοῦναι τι παθεῖν πρὸς ἀσέβειαν. Ὁ αἵμασι χείρων θῆρα, ὁ πικρῶτος, οὐκ εἶχε κατ' τοῖς μαρτυρικοῖς ἐπευφραίνεσθαι. Ἐκείνα μὲν γὰρ εὐφροσύνην ἀποτὸ δαιτυρέειν εἶχον τινά, τοῦτοισι δὲ ἀλλ' ἀναποπέπνικται. Καὶ φλέθα μὲν τις ἐμθελίς καταφορικώτερον, ἢ καὶ ἄλλως ὃ γενναῖον τραῦμα παθῶν, καὶ ἰδῶν αὐτὸν αἵματος ἰκπιθόοντα, εἰς ὥχρον μεταβάλλεται, καὶ δειλίαν πάχει, τὸ φυσικὸν ἀπολείπει βρεθεῖ. Ὁ δὲ ὄλον ἐκπενοῦμενος τὸ ζωτικὸν, οὐ μόνον οὐδὲν ἐπασχεν ἀγενεῖς, ἀλλὰ καὶ ὡς εἰς κἀλλος ἀρεθόμενος πρὸς ἀνδρῶν ἐδάπττο.

λη'. Ἐθόκει καὶ ὡς ὄρος εἶναι Σιών, καὶ ὡς πῶν ἔρος θεοῦ, ὑπερηρμένον μὲν τῶν κάτω τῷ ἀνατεταμένῳ καὶ ὀρθίῳ καὶ ὕψηλῳ τοῦ φρονήματος, φυτοῖς ἢ ὡσπερ κορμῶν παντοδαποῖς ἀγαθοῖς, ὧν ὁ καρπὸς ἀποδίδεται ἐν καιρῷ, ἤδη δὲ καὶ ταῖς ἐμφυεῖσαις λέγγυις, ὕδατα δὲ ζῶντα ἐξαναθλόζων τὰ τῶν αἱμάτων βέματα, οἷς καὶ τὰ μύρα εἰς τὸ ἐπιδὸν συνεπέβρεσαν. Ἐθώρει ἑαυτὸν καὶ εἰς ἄρτον, εἰς δὲ ζύμα μὲν οἱ μισῶθαι ἐνέβαλον, οἷς αἱ λέγγυαι συγκεκρότητο· οὐκ ἐκρυψαν δὲ, ὡς καὶ τῆς τοῦ θεοῦ τραπέζης ἀπαγαγεῖν. Ἐβρέε ποτε ποταμοῦ; διδασκαλῶν, καὶ παρέσυρε τοὺς τῶν αἰρέσεων· ἔβρευσε καὶ ποταμοὺς ἐκείνους αἱμάτων, καὶ τοὺς δαιμονοφορήτους κατέκλυσεν. Οὐχ οὕτω πέτρα πολύστομος ἐξερευγεται ὕδωρ θαλαμειόμενον, οὐδ' οὕτως ὕδροβρέας ἐκ μηχανῆς πολυτέρας ἐξακοντίζει τὸ ἀναθλιόμενον, ὡς αἶμα δαψιλὲς καὶ πολύκρουνον τῶν μαρτυρικῶν λαγόνων ἐξαπέβρεε, συχναῖς οὕτω λέγγυις πρὸς βίαν ἀναστομούμενον.

λθ'. Ἐλόπει τὸν τύραννον τὸ τοῦ Ἀυαίου αἶμα χυθὲν καὶ ἐξεβίχαι μὲν ὅτις ἐπὶ τὸ αὐτὸ, καὶ που καὶ ἀγαπητὸν ἔλεγε καὶ αὐτὸς, δύο ἐνδὸς ἀντιπεφάσθαι. Τὸ δὲ ἄλλως ἐξέπιπτε. Δύο γὰρ τούτων κειμένων, Δημητρίου καὶ Νέστορος, λεγῶν τε δαιμόνων καταβέβητο, καὶ ὁ τύραννος καιρίαν βέβητο, ταῦτα δὲ καὶ οἱ περὶ αὐτοῦ ἐπασχον. Πλέον ἂν βδέλλαι τινὰ λυπῆσαιεν, ἐκμυζώσαι τὸ ζωτικὸν, ἤπερ αὐταὶ λόγ-

PATROL. GR. CXXXVI.

utens accommodato, signo crucis, tum bestiam mortuam stravit, tum cum qui ad terram ip-sius speciem induerat: quippe qui iconicum spec-tram contra intrepidum trepitationis monstrum induerat, quasi lupinam quis vel vulpinam spe-ciem usurpans terrore impavidam vellet.

μορμολυκίου δίχην κατὰ τοῦ ἀτρέστου φόδῃτρον καὶ ἀλωπεκτῆν ἐκαλῶν τις ἐκφοδῆν ἐθέλει τὸν

37. Sed scorpio quidem nunc jaceat a nobis sic sermone tractatus. Jam vero ad martyris inagnalimi laudes redeamus. Saxi instar signum telis in-concussus jacebat martyr, et in fide erga Deum immobilis ablutus non fluctibus, sed sanguine. Qui abundanter quidem quatientes hebetabantur. Ille vero integer stahat et incoluntis, unde acerrimus pugnator contra errorem evasit. Supputabat hostis plagas suas plagis martyris, et sic erat per totum vulneratus. Et in quo egerat, patiens non tolerabat. Tela in coelum jacnari et in martyris corpus trans-figere, quasi pati aliquantum intermitteret propior impietatem. Sanguine gaudens bellua vorax, de martyris sorte non delectabatur. Namque illa gau-dium ipsi immolare habebant, ab his vero suffoca-tus est. Venarum quidem sectionem patitur aut aliud ignobile vulnus, viso saliente cruce, in pallorem et timiditatem conjicitur, naturali amisso rubore. Qui vero penitus spiritu vitali est privatus, non solum nihil ignobile perpeusus est, sed quasi pul-chritudine crubescens, virilitate honestatus est.

38. Videbatur sicut mons Sion, isque Dei mons pinguis, super inferiora elevatus propter cogitationes rectas et altas, plantationibus vero fronde-scens omnimode bonis, quorum fructus in tempore ipsorum datus est, jam tunc transiis lanceis, aquis vero viventibus scaturiens per cruoris rivos, et unguenta quæ undequaque effluerunt. Se ipsum aestimabat panem in quem mittebant Dei hostes ligna quibus conficiebantur lanceæ; non vero ab-condiderunt, quo a Dei mensa amoveretur. Disci-plina primo emittebat amnes, ac eos qui in erro-ribus degebant, extraxit; emisit et sanguinis amnes, et a dæmone correptos lavit. Non sic petra multis fissa aperturis inclusam evomit aquam, nec sic aquagium ex industria multis foraminibus univium coaretatam conjicit aquam, sicut copiosus sanguis e martyris lateribus fluxit, multis lanceis prorum-pens.

39. Dolebat tyrannus de Lyæi sanguine effuso; et cum bis vindicabat et quodammodo gratum dicebat, si duo pro uno damnarentur, seil aliud accidit. Jacentibus enim duobus, Demetrio et Nestore, et dæmonum legio disturbabatur, et lethaliter vulne-rabatur tyrannus eademque comites patiebantur. Magis alicui nocerent sanguisugæ, quam athletæ lanceæ, martyris sanguini insultantes. Doloribus

enim qualis futuram juxta firmitatem spei remunerationem metiebantur. Qui contra incorporeos spiritus fortem se gessit et pro immaterialibus se exercuerat, carni et sanguini parcere nescivit. Voluit martyr totum adeo lanceis firmari corpus, ut per totum Christi signata portaret; quia vero non accidit, propter Dominicam imitationem de laterum punctationibus gaudebat, gratumque ducebat si discipulus secundum magistrum, et secundum Dominum servus fieret. Gratiam se debere fatebatur monenti Nestori et tyrannicam iram magis incendenti et reditum ad Deum acceleranti. A quo magisterii pretium grato animo lanceis metiebatur gratias: disciplinæ remunerationem plagarum numero acceptam retulit. Si vero moriebatur, firmiter perseverans, erat ei honorum caput. Omnino optabat servum Lupum, non de servitio in vita erubescere, sed animæ salutaria conservare consilia. Et desiderium adeptus est, et secutus est sicut et ille initiatorum Nestorem, ut dominum servus, ita ut non morientis, sed potius in novam et sempiternam vitam vitam ordinati, invicem relinquerent, sed in paradiso una habitantes pulchram conditionem non respicerent inter discipulum et magistrum, inter servitium et dominantem non erubescerent; imo ut disceperent qui mentem ad divina applicant, sapientem virum pro socio sibi adjungere dissimiles aut aliter illos ad amicitiam allicere. Demetrio ergo in Deo amici erant et Nestor et servus Lupus, itaque idem ad Deum curriculum percurrentes stadium victores absolvunt, cujus finis vita in paradiso consociata.

γουν θεοφιλείς ησαν και ο εταϊρος Νέστορ και ο δουλος Λεῦπος, διὰ και ταυτων πέρας αυτοίς εξέβη του κατὰ Θεόν δρόμου, τὸ στάδιον νικητικῶς ἐξανύσασιν, οὐ κατάντημα ἢ ἐν παραδείσῳ συμβιω-

40. Si vero prodigiis discipulum et servum præstabat athleta, abundantia in vita omnium bonorum, sic et post martyrrium miraculorum caro honorata est et sanguis cui incrementum post exteriora nutrimenta abunde datum est, regnum Dei non hæreditabunt. Caro autem martyrio laniata propter Deum, et sanguis aquæ iustæ ipsis ex ossibus effusus; ut cum Psalmista dicam, ipsa et beata hæreditate potiebantur, et nobis, juxta fidem dico, quotquot in acta martyris animo incumbimus, simile procurent bonorum. Quomodo autem non tardavit martyris caro ut terra fertilis et electa quæ boni germinis semen accepit, sulcante apostolicorum documentorum aratro, abundantet vero manante ex ipsa sudore et sanguine irrigata, et his ambobus propter Deum, et frequentium lancearum infixionibus culta, tanquam vegetus et luxuriantibus undique segetibus ager, quomodo non tardavit, inquam, fructum nobis salutem metere volentibus afferre, siquidem et chlamys super sanctum corpus illud expansa, et gratiæ quæ ab eo defluit particeps, possidentibus sanctificatio sit?

41. Annulus athletæ manum ornans, ejusdem

Α και τον ἀθλητήν, τοῦ μαρτυρικοῦ καταναθευόμεναι αἵματος. Ἀντιμέτρει γάρ ταις ὀδύνας, τὴν ἐν σταθεραῖς ἐπίσειν ἀπόλαυσιν. Ὁ κατὰ πνευμάτων ἀσάρκων ἀνδρισάμενος, καὶ ὡς εἰς ἀύλιαν ἐκπονησάμενος ἑαυτὸν, οὐκ εἶχε σαρκὸς καὶ αἵματος φείδασθαι. Ἦθελεν ὁ μάρτυς καὶ τὸ πᾶν σῶμα πυκασθῆναι λόγχαις τοιαύταις, ὡς ἂν διόλου φέροι τὰ τοῦ Χριστοῦ στίγματα· ὅτι δὲ οὐκ ἐγένετο, ἔχαιρε τῷ δεσποτικῷ μιμηματι τοῖς; κατὰ πλευρᾶς νύγμασι, καὶ ἀγαπητὸν ἔλεγεν, εἰ ὁ μαθητὴς κατὰ τὸν διδάσκαλον, καὶ ὁ οἰκέτης κατὰ τὸν δεσπότην γένηται. Χάριν ὠμολόγει τῷ καταμαμνησκόντι Νέστορι, καὶ τὸν τυραννικὸν εἰς πλεον θυμὸν ὑπανάψαντι, καὶ ταχύναντι τὴν εἰς Θεὸν ἀνάλυσιν. Καὶ δίδακτρα ταῦτα πρὸς ἐκείνου λαθεῖν ἀνωμολογεῖτο πολλοῦ ἀξία. Ἐμέτρει ταις λόγχαις τὰς χάριτας· ἠρίθμει τὰς τῆς μαθήσεως ἀμοιβὰς ταις πληγαῖς. Εἰ δὲ καὶ θάνοι, καρτερώτατα ἐπιμένει, ἀλλὰ τοῦτ' ἦν αὐτῷ τῶν ἀγαθῶν τὸ κεφάλαιον. Ἡξέτω πάντως, καὶ τὸν δοῦλον Λοῦπον μὴ καταισχῦναι τὰ ἐν βίῳ δουλεύματα, ἀλλὰ σωστικά ψυχῆς ἀναλαθεῖσθαι βουλευματα. Καὶ συνεπεράνθη καὶ ἐνταῦθα τὰ τῆς εὐχῆς, καὶ ἠκολούθηκεν, ὡσπερ αὐτὸς τῷ μύστη Νέστορι, οὕτως καὶ ἐκαίνοσ τῷ δεσπόζοντι· ὡς ἂν μηδὲ θανόντες, μᾶλλον μὲν οὖν εἰς καινοτέραν μεταπαξάμενοι ζωὴν καὶ ἀπέραντον, ἀλλήλων λείποντο, ἀλλ' ἐν παραδείσῳ συσκηνωσάμενοι τόπω τὴν καλὴν σχέσιν μὴ καταισχύναιεν, τὴν τῆς μαθητείας ὁ διδασκόμενος, τὴν τῆς δουλείας ὁ δεσποζόμενος· καὶ μάθοιεν καὶ ἐντεῦθεν ὁ τὸν νοῦν πρὸς τοὺς θελοὺς ἔχοντες, ὅτι σπουδαίος ἐστὶν οὐκ ἂν τοὺς ἀνομοίους προσεταιρίζοιτο, ἢ ἄλλως ἔγοι ἂν πρὸς οἰκείωσιν.

μ'. Εἰ δὲ πλεονεκτεῖ τὸν τε μαθητὴν τὸν τε οἰκέτην τοὺς τεραστίας ὁ ἀθλητὴς, φθάνοσ ἐν ζωῇ τῶν ἑλῶν ἀγαθῶν, οὕτως καὶ τῶν μετὰ μαρτυρίαν θαυμάτων ἔχοντος. Σάρξ τμηλουμένη καὶ αἷμα πληθυνόμενον ταις ἐξωθεν διατροφῶν ἐπιβροαῖς οὐκ ἀνκληρονομήωσι βασιλείαν Θεοῦ. Σάρξ δὲ αὕτη μαρτυρικὴ σπαραχθεῖσα διὰ Θεόν, καὶ αἷμα τοῦτο ὡσεὶ ὕδωρ αὐτοῖς ὄστοις διεκχυθὲν, ψαλμικῶς εἰπεῖν, αὐτὰ τε τῆς μακαριστῆς κληρονομίας ἔτυχον, καὶ ἡμῖν, πεποικιστὸς λέγω, τοὺς ὄστοι τὰ τοῦ μάρτυρος ἀμφιπονοῦμεθα, τὸ δμοιον καταπράττονται ἀγαθόν. Πῶσ δὲ οὐκ ἐμείλιν ἡ μαρτυρικὴ σὰρξ οἷά τις γῆ πίων καὶ ἐκλεκτῆ, τὴν μὲν τοῦ ἀγαθοῦ σπέρματος ἕδη καταβολὴν δεδεγμένη, ἀρότρου ἀνασχίσαντος τοῦ τῶν ἀποστολικῶν διδασκαλιῶν, ἀρδευθεῖσα ἐκ πλησμῶ τῷ ἐξ αὐτῆς ἰδρωτί, καὶ αἵματι, καὶ ἀμφοῖν ὑπὲρ Θεοῦ, τῇ δὲ τῶν συχνῶν δοράτων ἐμπήξει σχηματισθεῖσα ὡς εἰς δασὺ καὶ φρίσσον ἀδροῖς ἀναδρομαῖς ἀσταχύων λήϊον, καρποφορεῖν ἡμῖν σωτήριον συγχομισμὸν τοὺς δρέπεσθαι θέλοισιν, ἔπου καὶ χλαμῶσ τοῦ ἀγίου ἐκείνου καταπετασθεῖσα σῶματος, καὶ τῆς ἐκείθεν μετασχοῦσα χάριτος, τοὺς προσερχομένοις ἀγίτωμα γίνεταί;

μα'. Καὶ δακτύλος δὲ, ὁ τὴν ἀθλητικὴν κοσμήσασ

χειρα, τῆς αὐτῆς ἠμύοιρηκε χάριτος, ὃς ἔχει καὶ ἅμα αὐτὸς εἰς θάσμα τὸν ἀκροατὴν ἐπιστᾶν, πολλὰ ταρασματούμενον ἐν αὐτῷ· ἐν μὲν, ὅτι σύμβολον ἦν τοῦ χαίρειν τὸν ἀθλητὴν, ἐφ' οἷς πάσχωι συνεμαρτύροι τῷ καὶ μεγίστῳ καὶ πρωτίστῳ τῆς ἀληθείας μάρτυρι. Ἀμέλει οὐδὲ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἄλλοις τὴν τῆς χειρὸς κόσμον βίβας ἀπέθετο, ἀλλὰ τῇ ἐκτὸς χιρῶν τὴν ἐντὸς προέφαινε. Καὶ ἐχρῆν οὕτως ἐκτελεσθῆναι τὸν ἐφ' οἷς οἱ πολλοὶ μεταπίπτουσι αὐτὸν ἀκατάσειστον μένοντα. Εἰ γὰρ πολλοὶ τῶν ἀνάκαθεν, γενναιοφύγων μὲν, ἐξω δὲ θυραυλοῦντων τῆς καθ' ἡμᾶς ἱερᾶς αὐλῆς, ἤρεσκε γινόμενοις πρὸς αὐτοῖς τοῖς δεινοτάτοις, ὅσα ποτὲ καὶ συνέπεσον, μὴ οἷ γε δάκρυον κατενεγκεῖν, ἢ παρειὰν ἀμύξαι, ἢ στόμα πρὸς γοερὴν λόγον ἀνοῖξαι, ἢ τὸ ἰλαρὸν ἀμειψαί τῆς βίβας, ἀλλὰ κοσμηθῆναι, καθάπερ ἐπὶ νυμφῶν, καὶ καταστῆσαι τὴν ψυχὴν μὲν εἰς καρτερίαν, τὸ σῶμα δὲ εἰς εὐπρέπειαν, καὶ οὕτως παραδεδωκῆναι τοῖς φοβεροῖς· τῷ παντὶ πλέον ἔδει χαίρειντα καθυποδοῦναι τὰ παρ' ἀνθρώποις δεινὰ ὑπὲρ θεοῦ τὸν εἰς τὸ τῆς τρυφῆς χωρίον ἀπαίρειν μέλλοντα. Ἐν μὲν δὴ τοῦτο τοῦ δακτύλου σημνόν, οὐ κατὰ τὸ καίγιον τοῦ τὸν Γύγην κρύπτοντος ὡς ἐν σκιᾷ, καὶ ἐξφανίζοντος, καὶ αὐθις ἐκφαίνοντος, ἀλλ' ὡσπερ ἂν ἐκτύλιος τοιοῦτος αὐτὸς τε ἐκλάμπῃ, καὶ μάλιστα οἷς θεοθεν τερατουργεῖν δεδυνάμωται, καὶ τὸν φορῶντα δὲ προεκφαίνοι τῇ αὐτῇ χάριτι.

ββ'. Συνανεφάνη δ' ἐντεῦθεν καὶ ἕτερον ὄμοιον τέκνωμα. Ψυχὴ γὰρ νυμφευμένη θεῷ, καὶ ἤδη ἀρμοστομένη αὐτῷ, καὶ τῆς ἐκείσε γινόμενῃ παστάδος τῆς ἀκαταλύτου, ἦν ὁ καθαρῶτατος μὲν τῶν ψυχῶν νυμφίος ἐπέταξεν, ἀγγελιοὶ δὲ καταπετάσαντες κοσμώματα συνεκρότησαν, καλῶς ἂν εἰς σύμβολον ἀβραάμω τοῦ κατὰ πνεῦμα τὸ τοιοῦτον φέροι ἂν περιτεθειμένον δακτύλιον. Εἰ δὲ τῷ περιφερῆ καὶ περιηγμένῳ τοῦ σχήματος, καὶ τύπος τις ἦν στεφάνου μαρτυρικοῦ, οὐκ ἂν εἴη οὐδὲ τοῦτο εἰς λόγου χάριν ἀσύμβολον, ὡς ἄξιον ὅν τῷ παντὶ ἐστεφανῶσθαι τὸν μάρτυρα, οὐ τύπος τὸ τοῦ δακτύλου στεφανοειδές. Εἴποι δ' ἂν τις, ὅτι καὶ σημεῖον αὐτὸς ἀπέγραψε τῆς ἐν φρουρᾷ περιστολῆς τε τοῦ ἀθλοφῆρου καὶ κατασφίγγεως. Τίμιον δὲ τοῦ τοιοῦτου δακτύλου καὶ ἡ ὡς εἶδος ἐγγεγλυμμένη σφραγὶς καὶ τὸ ἄλλω ἀξίωματικόν τὸ φορήματος. Ὑπεδήλου γὰρ καὶ αὐτὰ τὸ μαρτυρικόν τε ἀξίωμα καὶ τὸ τῆς θείας ἐντεῦθεν χάριτος ἀνεπιβούλευτον ἐπισφράγισμα, ἧς οὐκ ἔστι κατακαυχῆσθαι τὸν συλαγοιζοῦντα θεοῦ δακτύλῳ, οὕτω δὲ καὶ τῷ δακτύλῳ τούτῳ εὐλα αὐτὰ, δυνάμει δηλονότι θείου Πνεύματος.

γγ'. Ὡς δὲ οὐκ οὐκ οὐκ, οὐπερ ἐντὸς ἀγαθόν τι στέγεται, οὐκ ἂν εἴη μὴ μέτοχον εἶναι τῆς εἴτε εὐωδίας ἐξείνου, εἴτε καὶ ἄλλης ἡστυνοσοῦν ἀρετῆς, οὕτως οὐδὲ περιβήματα θεῖον, ὅποι ποτὲ μέρους τῆς αὐτῆς σωματός, εἰς δὲ θεὸς ἐνέφλησεν, ἔχει ἂν μὴ τῆς τοῦ στεγομένου μετέχειν χάριτος. Οὕτω τὰ ἱερὰ σιμικίνθια χάριτος θεωτέρας πέπληται· οὕτως ἁγίων πέδιλα τοῦς ἐξω ὑγιείας πλανωμένους, καὶ τριβομένου, περὶ τραχυτέραν βίου ὁδόν, εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἴδιον καὶ εὐθὺ ἐπανέχουσι· καὶ βακτηριαὶ ἀνδρῶν

particeps fuit gratiae, et ipse auditorem in sui admirationem trahit, multis in ipso signatis: primum, symbolum erat, indicans, quod gauderet athleta, in quibus perpressus, martyrii eum maximo primoque veritatis teste particeps erat. Sane in praelio manus ornamentum reficiebat, seil exteriori laetitia intimam ostendebat. Sic ipsum disponi oportebat, in quibus plerique succumbunt, inconcussum. Si enim multis inter illos qui desuper egregium animi sortiti sunt, licet extra sanctam Ecclesiam nostram vivant, multis placuit in terribilissima quando forte delapsi sunt, ne lacrymam unam fundere, aut genam alierare, aut os gementi verbo aperire, aut faciei laetitiam immutare, sed exornari tanquam ad thalamum, et animam in patientia obfirmari, corpus vero in habitus vultusque decore, et sic formidolosis comparari, a fortiori oportebat gaudentem pro Deo in terribilia ab hominibus immitti tormenta eum qui in deliciarum locum jam se extolli sperabat. Aliud quidem annuli venerandum signum, non juxta deliramentum annuli Gygem tanquam in umbra occultantis et ex oculis subducentis, et iterum ad lucem reddentis, sed annulus talis illustrat, praesertim eos quibus a Deo prodigia faciendi data est potestas et gestantem eadem gratia ditat.

42. Exinde memorabile aliud apparuit. Sponsata enim Deo anima, jam cum ipso uncta et indissolubilis hic thalami consors effecta quem purissimum animam sponsus ordinavit, angeli vero ornatissime disposerunt, optime in arrbarum symbolum secundum spiritum tali digitum indutum annulo habet. Quod orbiculata forma et coronae martyris figuram exhibebat, non forsitan absque dignitate in sermone erit, per coronae speciem annuli hinc causam quam dignum sit omnimode coronari martyrum. Dixerit aliquis et illo signum angustiarum in carcere et strangulationis inscribi. Egregium vero annuli talis et ut verosimile est insculptum sigillum et alias gestatione dignum. Aperte significabant ista martyris dignitatem et divinae gratiae genuinum sigillum, de quo nunquam gloriatur qui animarum thesaurum rapit. Inde tanquam Dei digito, sic annulo isto daemonicæ catervae ejiciantur, digito sane hoc divino, nempe in Spiritus divini virtute.

43. Ut vas in quo bonum quid reconditur, non potest quin tum suavis ejus odoris, tum alius cujuslibet virtutis particeps sit, sic nec potest indumentum divinum, super quaecumque corporis in quo Deus inhabitavit partem appositum fuerit, quin gratiae particeps sit corporis quod tegebat. Sic sacra semicinctia diviniore gratia repleta sunt; sic sanctorum calceamenta, eos qui longe a sanitate errant et per asperiores vitae viam tribulantur, in planam secundum naturam et recta reducant; et virorum

Deo sanctificationum virgæ, virtutis virgæ sunt. Capiti sancto fuit opertorium: quod quidem quæ secundum homines sunt perdidit; quod vero mansit prodigia faciendi abundantiam protegit et servat. Sanctum corpus induit melota; et dum ad Deum ascendit iste, ipsa renovatur, plura quam viventem miracula edens, eo quod pulchrum nequaquam dediscit quod semel didicit. Martyris annulum tollens talis sermo ex athletæ corpore, miraculis abundare facit; ut sicut digitus circumdatus, sic et annulus circumdans communicatione prodigia operetur. Et chlamyda per eadem pulchra ducit, Deo per omnia talia mira facere dante, utpote qui in sanctis suis mirabilis prodigia facit et virtutes multiplicat. Aut quomodo aliter chlamys anima carens energiam contra morbos possideret aut alia operaretur mira; inter alia annem quem furentem reddidit temperas, et fluctus ulzæ exundantes sedatos placaret, et divisione scinderet ita ut facilem inveniret viam qui hanc in viæ tætam fluxit, siccis calceamentis ultra trajectus? *ῥάβδιαν εἶποι διάβαιναι ὁ ταύτην εἰς φυλακτήριον ἐφθόδιον φέρων, στεγανούς πεδίλους τῆς ἀντιπέραν γινόμενος;*

44. Annulus iste, pretiosæ certe materiz, per quam lex figuris abundans Deum et divina significanter exprimit, ea et orbiculari forma divinissimarum virtutum indicat coronam quæ athletam reddimit quasi coronans, et contractionem angustiasque manifestat quas in vita sustinuit, non extrarationem errans nec dissolutus et intemperate volutus et mollis, sed secum cogitans, astrictus et seipsum compræhens continensque a dilatatione in deliciis propter voluptatis torrentem, in quo stare nefas aliquem, qui non per arctam Dei viam inessit; quemadmodum nec in Fortunatorum Insulis historiz commentum constituit illum qui ex Hesperizæ mari non Gadium arcta transmeavit, si per minima maxima obiter elucidare oportet.

45. Nova quidem ista et quæ audiosorum mirationem cieant. Cum vero et in somniis efficere martyrem quæcumque vivens fecerat contigerit, ampliosem exigit stuporem. Jani non corporis prodigium, aut corporis membri cujusdam a quo virtus exiens mira operatur; sed aliud quid super omnia stupendum. Nec tamen novum, volente Deo, illud. Si enim apostolorum umbræ miracula operabantur, neque hæc per somnia extra tantum prodigiorum modum cadunt (visionum enim diarnarum umbræ sunt quæ per somnia sunt); si dicere ausim umbras tam divina et adeo firma. Quid enim adeo firmum et constans et probatum et nervosum, qua in quod e terra erigere se possit totus homo et multo ferro oneratus, sicut de martyris visionibus fit, prout prius disseminatus sermo docuit, in quibus ille a terra tali visitatione dignos sustollit, aut nubium instar levium volare hi dicentur? Et si non secundum Paulum ad tertium cælum, sed ad primi

ἰσωμένον θεῶ οὕτω δυνάμει; ῥάβδοι γίνονται. Κεφαλὴν ὅσταν ἐκάλυψε σκέπασμα· καὶ αὐτὴ μὲν ἀφῆκε τὰ κατ' ἀνθρώπους, τὸ δὲ παρ' αὐτοῖ; μείναν τὴν τῆς θαυματουργίας ἀπορροήν στέγει καὶ συντηρεῖ. Ἀμπέχει σῶμα ἰσίων μηλωτῆ· καὶ ἐπειθὲ εἰς θεὸν ἐκείνος ἀνέλθοι, αὐτὴ νεανιεύεται, πλεῖω τοῦ ζῶντος ποιεῖν θαυμάσια, ὥσπερ τὸ καλὸν οὐκέτι ἀπέμαθεν, ἐπεὶ ἔμαθεν. Ὁ τοιοῦτος λόγος καὶ τὸν τοῦ μάρτυρος δακτύλιον ἀπαγαγῶν τοῦ ἀθλητικοῦ σώματος, πλεονάζειν ποιεῖ ἐν τοῖ; θαύμασιν· ἴνα, ὥσπερ δάκτυλος ὁ περικείμενος, οὕτω καὶ δακτύλιος; ὁ περὶ αὐτὸν ὡς ἐν μεταδόσει ἐνεργοῖται τεράστια. Καὶ τὴν χλαμύδα δὲ διὰ τοῦ αὐτοῦ ἄγει καλοῦ, θεοῦ πάντως καὶ τὰ τριαῦτα τερατουργεῖσθαι δίδόντος, τοῦ ἐνδοξαζομένου τοῖ; ἀγίοι; αὐτοῦ, καὶ ποιούντος τέρατα, καὶ δυνάμει; πληθύνοντος. Ἡ πῶ; ἄλλως χλαμὺς ἀψυχος τὸ ἐνεργεῖν κατὰ παθῶν φέροισι ἀν ἧ καὶ ἐτέρως ἐργάζοισι τέρατα, τὰ τε ἄλλα, καὶ ποταμὸν δὲ ὕβριστήν, οἷ; ὁ χειμῶν αὐτὸν ἐξέμεινε, καὶ πελάγια δὲ πλατυνόμενα πολλῶ τῷ ρεύματι σωφρονίζουσα, καὶ διχοτομοῦσα εἰς δικάστασι; ὡ; ἀν ἐφθόδιον φέρων, στεγανοῖ; πεδίλοι; τῆς ἀντιπέραν γι-

μῆ. Ὁ δακτύλιος οὗτος, τιμίας δῆπουθεν τυγχάνων ἄλλης, δι' ἧ; ὁ ἐν τύπῳ νόμος θεῶν τε καὶ τὰ θεῶ; συμβολογραφεῖ, ταύτην τε καὶ τῷ κυκλοτερώ; ἐσηματισθαι τὸν κύκλον καθυπέγραφε τῶν θειστάτων ἀρετῶν, ὅ; τὸν ἀθλητὴν ἐναπέλαθεν, οἷον στεφανωσάμενος, καὶ τὴν συνοχὴν δὲ παρεδίλου καὶ τὸν σφιγγόν, ὃν διὰ βίου ὑπέμενον· οὐκ ἔξω λογισμοῦ πλανώμενος; οὐδὲ διακεχυμένος καὶ βεμβόμενος ἀνετα καὶ πλαδῶν, ἀλλὰ νοερώ; εἰς ἑαυτὸν στρεφόμενος καὶ ἐστυμμένος καὶ συνθλίβων ἑαυτὸν καὶ στενωχωρῶν τῷ ἐν θρόνῳ πλατύνεσθαι διὰ τὸν ἐκεῖ πλατυσμὸν τῆς τρυφῆ; ἧ; οὐκ ἔστιν ἐντό; γενέσθαι τινα, μὴ διὰ τῆ; ἐν θεῶ; στενῆ; δδούσαντα· ὡ; οὐδὲ Μικάρων Νῆσι; ὁ τῆ; ἱστορίας λόγος ἐγκαθιστᾷ τὸν ἐκ τῆ; ἐσπερίας θαλάσσης μὴ διὰ τῆ; Γαδείρων στενωπάτης ἐκπλεύσαντα, εἰ τι χρῆ σμικροτάτῳ; παραφῆναι τὰ μέγιστα.

μῆ. Καὶνὰ μὲν οὖν καὶ ταῦτα καὶ οἷα ἐκπλήττειν τὸν ὀρθῶ; ἐπιβάλλοντα. Τὸ δὲ καὶ ἐν ὄνειροι; τὴν μάρτυρα ἐπιστάμενον καταπράττεσθαι, ὅ; καὶ ζῶν ἐπόλησεν ἀν, ἐτι πλέον ἐθέλει θαυμάζεσθαι. Οὐκέτι γάρ σώματος τὸ θαῦμα, ἧ τινος τῶν περὶ σῶμα; παρ' ὃ; δυνάμει; ἐξερχομένη τερατουργεῖ· ἀλλ' ἔστιν ἄλλο τι τοῦτο παρὰ δόξαν θαυμάσιον. Ἡδῆ δὲ οὐδὲ τοῦτο καινὸν διὰ τὸ θεῶν βούλημα. Εἰ γάρ ἀποστόλων καὶ σκιαῖ ἐπόλουν ἐξάστια, πίπτοι ἀν οὐδὲ τὰ κατ' ἕναρ ταῦτα ἔξω τοῦ τοιοῦτου τόπου τῶν θαυματουργιῶν (σκιαῖ γάρ τινε; τῶν ὕπαρ τὰ ἐν ὄνειρασιν), εἰ δὲ καὶ τολμητέον, σκιά; ἐνταῦθα λέγειν τὰ οὕτω θεῶ; καὶ στερεμνιώτατα. Ποῖον γάρ τι οὕτως ὑφεστηκὸ; καὶ στερεβόν καὶ πάγιον καὶ σθεναρὸν, ὡ; τὸ καὶ κουφίζειν ἐκ γῆ; δυνάμενον ὄλον ἀνθρώπον, καὶ τοῦτον ὡ; τὰ πολλὰ σιδήροι; ἀνδραχθεῖσι βαρυνόμενον, ὅ; αἱ ὀπτασίαι τοῦ μάρτυρος, ὡ; καὶ ἀνὸπιν ὁ λόγος ἐπιτρέχων ἐδίδασκεν, ἐν αἷ; ἐκείνο; γῆθεν ἀναλαμβάνει τοῦ; ἡξιωμένους τοιαῦ-

της ἐπισκοπῆς, ἣ καὶ ὡσεὶ νεφέλαι πέτασθαι λε-
χθήσονται ἂν καὶ αὐτοί; Καὶ εἰ μὴ κατὰ Παῦλον εἰς
τρίτον οὐρανὸν, ἀλλ' εἰς τὸ τοῦ πρώτου μετέωρον
ἀρπάξεσθαι θαρρόντως ἂν αὐχθῆσαιεν, οὐ; καὶ συν-
νοῦμαι, ὅπως τὴν χαρὰν φόδῳ σύγκρατον ἔχουσι.
Χαίρουσι μὲν γὰρ, οἷς ἀπανίστανται τῆς τῶν πολε-
μίων γῆς, καὶ τοῖς οικείοις ἐπαναθῶζονται· ταρατ-
νται δὲ, ἰλιγγιῶντες πρὸς τὴν ἀνωθεν τοῖς κάτω
ἐκάρσει τῆς ὕψους. Καὶ ἡ μὲν χαρὰ θάλλουσα· κου-
φίζειν ἐλαφρίζουσα τοὺς τοιοῦτους δοκεῖ, φόδος δὲ
συστάλλων βαρύνειν, καὶ ὡς εἰς νέκρωσιν καταβρι-
πτεῖν αὐτοὺς βούλεται, ἀεροβατοῦντας μὲν καὶ περι-
γῆτικῶς τοῖς κατὰ γῆν ἐπιβάλλοντας, οὐκ ἔχοντας
δὲ πιστεῦν τῷ τερατουργήματι, ἀλλὰ περιεργαζο-
μένους, εἰ καὶ πτερὰ τοῦτοις ἐπανεφύθησαν. Ὅτι δὲ
μὴ ταῦτα περικρίνεται ὑποδεδίδτας καὶ ὑφορωμένους
ἐν ἐβδίαπτων, καὶ ἔχει πολὺ τὸ εὐλογον ἢ τοιαύτη
ψυχικὴ συστολή. Εἰ γὰρ τὸ ὕδατι ἑαυτὸν ἐπαρτεῖναι
δύον ἐμποιεῖν οἶδε μαθητῆ ἑκείνων μεγάλῳ, κραδαινομένη τοῖς κύμασι, τίς ἂν εἴη ἀδείης κυβιστῶν ἀέριος,
στερεμνιώτερον ὕδωρ ἀέρος εἶναι εἰδώς;

μς'. Εἰσι δ' ἐν τοῖς τοιοῦτοις καὶ διαφοραὶ τῷ
μάρτυρι, ὡς ἂν τῷ ὅτῳ ποικίλῳ συναμεμιγμένον
εἴη τοῖς θαύμασι καὶ τὸ ἐπίχαρον. Τοῦς μὲν γὰρ
μετέωρος τῆς ἀλώσεως ὑπεξαγαγόν, εἶτα περὶ γῆν
τίθησι, καὶ ἀφίησι ποιεῖσθαι περὶ τὴν βάδισιν. Ὁ-
τω γὰρ συμφέρειν διέκρινε, μὴ ἀπονητὶ ἀποκατα-
στῆναι τοῖς ἰδίοις, ἀλλὰ μόχθῳ τὴν λοιπὴν σωτηρίαν
κωρῖσθαι, καὶ ἐπιγῶναι, ἐξ οἶων εἰς οἷα μετέπε-
σον. Τοῦς δὲ διὰ πάσης ἡμέρας ἀγει τῆς μεταξὺ,
καὶ τῆς τῶν βαρβάρων ἀναρπάσας, οὐκ ἄλλην
ἀφίησι πατήσαι, ὅτι μὴ τὴν ἑαυτῶν, ὡς ἂν μηδενὸς
πένου γεύσωνται, ἀλλ' ἐνὶ σταθμῷ τὴν οὕτω μακρὰν
πυρρίαν μετρήσωσιν ἀέριοι, ὡς εἰ καὶ ἐν θαλάσῃ
ἀπρόσκοπα ναυτιλλόμενοι. Πολλοὺς δὲ καὶ τῷ ἑαυ-
τοῦ τεμένει τοῦτω ἐγκρατιστῶ, ἵνα κἀναῦθα πρὸ τῶν
ἄλλων οἱ πατριῶται τοῦ θαύματος εἶεν μάρτυρες.

μς'. Ὁ δὲ τοιοῦτος, καὶ οὕτω κατεξουσιάζων
τῆς ἀερίας· χύσεως, εἶνας οὐκ ἂν βεβίως, ὅθεν ἂν
ἐπιναύσειε, βύσαστο; Πῶς δὲ οὐκ ἂν καὶ ἀνέμοις
ἐπιτάξῃ, καὶ σκηπτοῖς ἐπιτεμήσῃ, καὶ ὅτε οὗς δὲ,
τοῖς μὲν ἀναστειλεῖ καταγομένους, ὅποι τε καὶ ὅτε
μὴ τοῦτων χρεῖα, τοῖς δὲ καταβρῆξει αἰτούμε-
νος; ὣν δὲ πάντων εὐκταλὸν καθηγεῖσθαι ἡμῖν
προϊστάμενον τὸν εὐεργετοῦντα ἐφ' ἅπασιν, ὃς
πυρρίων ὡς περὶ μύρις, ὅτῳ καὶ θαύμασι, D
καὶ πᾶσαν μὲν οἰκουμένην ἐπισκεπτόμενος, καὶ ἐν
παντὶ τόπῳ τῆς τοῦ Θεοῦ δεσποτείας ὁμοῦμε-
νος, ἵνα ὁ τοῖς θεοῖς ἐπηκολουθηκῶς προστάγμασι
περιέγῃται πανταχοῦ γῆς, καὶ συνεπακολουθοῦντα
ἔχη τοῖς τοῦ Δεσπότητος καὶ τὰ κατ' αὐτὸν ἐγκώμια.

μη'. Τὴν ἑαυτοῦ ταύτην φιλεῖ μάλιστα, καὶ ἀν-
επίστροφος αὐτῆς οὐδὲ ἐν τοῖς βραχυτάτοις κατα-
λεμβάνεται. Εἰ δὲ Κύριος ἀγαπᾷ τὰς πόλεις Σιών
ὑπὲρ πάντα τὰ σκηνώματα Ἰακώβ, καὶ εἰς οἶκτον
σκηνώματα τὸ ἐκεῖ ἐγγράφεται, ἔχομεν καὶ ἡμεῖς ἐκεῖ-
θεν παραποιήσαντες προσαρμόσαι τῷ μάρτυρι τὴν
ὁμοίαν ἐπὶ τῷ κατ' αὐτὸν τοῦτω σκηνώματι φι-
λητικὴν σεμνότητα, καὶ ὁ λόγος· μέγα καταπλουτεῖ
τὸ εὐλογον. Ὅρᾷ τὸν τόπον, ἐν ᾧ ἄλλον τρίπον ἢ

excelsa rapti confidenter gloriarentur, ego Intel-
ligo quare gaudium timore mistum habeat. Nam
gaudet quidem, quod ab inimicorum terra abdu-
cuntur et ad suos revertuntur; turbantur vero,
propter magnam a rebus infra visis altitudinem
vertigine laborantes. Et gaudium quidem afficiens
hos agiles viros elevare videtur; timor vero pre-
mens gravare et tanquam in mortem præcipitare
eos conatur, per aera quidem discorrentes et deam-
bulando quæ sunt super terram inspicientes, con-
fidentiam vero de prodigio non habentes, sed in-
quirentes num ipsis succrescant alæ. Quoniam vero
non hæc metuendæ et de prospero eventu trepidandæ
est locus, valde consentaneus est animæ angor.
Si enim in aquam immittere se discipulo magno
B displicuit, fluctibus perterrito, quis temere in
ærea se tollet, qui aere solidiorem aquam esse
novit?

46. Sunt autem in talibus et diversitates in martyre,
quasi hæc varietate mistum fuerit prodigiis jucun-
ditatis commodum. Etenim alios e captivitate ex-
tractos super terra deponit et molesto itinere fatigat.
Sic enim opportuum judicavit non absque labore
redintegrari, sed cum gravamine eos salvatum iri
atque cognoscere quantopere lapsi sunt. Alios
per quam elevatos ab omni intermedio et periculo
barbarorum abducens haud alibi incidere sinit, ita
ut nec proprium, nec quemlibet laborem gustent,
sed uno saltu adeo longam viam in aere conficiant,
ut in mari absque impedimento navigantes. Multos
vero et in isto tempore suo statuit, ut ibi ante alios
prodigii testes sint.

47. Hic vix summus et super aeræas regiones po-
testatem habens, quosnam non facilliter quando volue-
rit, eripiet? Quomodo non et ventis imperaret, fulgu-
ribus comminaretur et imbres jam imminentes fuga-
ret ubi et quando non sunt utiles, alias vero sollicitas
effunderet? His de causis optandum est ut nos
gubernet qui omnibus beneficit, qui fertur quasi
nando, super unguenta, nec non super miracula,
et totum orbem considerat et in omni dominationis
Dei loco celebratur, ut qui divinis obsecutus est
mandatis ubique terrarum celebretur, et cum Do-
mini laudibus laudes suas habeat conjuncias.

48. Istam suam præsertim amat, cujus negligens
nec in minimis deprehenditur. Si vero diligit Domi-
nus portas Sion super omnia tabernacula Jacob,
et in proprio tabernaculo ibi habitat, nos quoque
inde martyri similem transferamus erga istum ejus
tabernaculum majestatem, et sermo rationi valde
conformiter dicescit. Videt locum in quo aliud
quam evangelicum præceptum proponit.

τὸ εὐαγγελικὸν ὑποτίθησι· παράγγελμα.

49. Immisericordes in custodia illum asservaverunt, nec panem esurienti dederunt, in Dei vero panem ipsum ligna mutarunt, sicut antea sermone vilimus; nec sitiienti potum dedere, imo omnem vitalem illius destruxerunt humorem. Et venerabilis evadit hæc cernens, quibus illustris fit. Propter amorem tolerat incarcerationem per quam sicut lucerna sub modio positus, aliquantum absconsus fuit, deinde apparuit orbemque totum illuminavit. Effundit illum balneum, ablutionis per sanguinem symbolum, effundunt et mansiones, cœlestem indicantes came-ranam ad quam per martyrium pervenit. Ibi vero tanquam uvam seipsum veræ Salvatoris nostri Dei vitis considerans, et jam maturam, jam vindemias jam quasi in torculari æstimat carceris clausuram, et ex ipso fluentem sanguinem mustum a tyrannice irruentibus haustum, quod et usque adhuc scaturire non cessat, corda hominum, ut cum Davide loquamur, lætificans, et ad fruendum invitans. Interfectores accusat sanguis ille, fideles vero delectat. Non enim sola sanguinis Abel vox de terra clamorem ad Altissimum effert, sed et martyr's sanguis accusatrice voce adversus tyrannum clamabat, nunc vero provocatrici voce clamat ad fideles populi stuporem et venerationem et possessionem utpote mentis et corporis salutem producentem.

50. Hæc et reliqua venerabilia, quorum si quis indicem inire vellet, libros componere cogeret, in patriæ protectorem martyrem constitutum; quam minime reliquit, nec de minimis corporis reliquiis. Hoc nobis revelaverunt mysterium qui martyris capulum foderunt ad reliquias intus recipiendas, aut, ad pretiosum thesaurum inveniendum; qui vero verecundiori timore repressi sunt, audientes quod non nimis oportet sapere, et sic cessantes, illum Dei arcanium nec violabilem esse thesaurum didicerunt. Inde placet mihi magnanimum et veneratione dignum celebrare martyrem. Nam pulchrum quidem de manu ad manum multis transmitti et reliquiarum divisione locis pluribus adesse et multis in locis disseminatos et abundanter effusos salutis fructus producere, nec angustiari in uno circumscriptum; qui vero divino unguento consecratus est ubique distribuendus, et mandatum accepit ut quotquot reciperent ipsum salvaret, in integritate manere voluit, totum intactumque continua integritate manere in medio omnium apud quos martyrium profecit profuturum; nec solum qui in nullis deficeret propriorum quæ martyrii sigillum stabilivit, sed et superabundaret. Nihil ergo athletæ corporis eum defecit, et sanguis in æternum permansit, et unguentum insuper additum est, usura eorum quæ Deo sceneravit martyr rite retributa. Si autem athletarum decem millia qui sive Domini prælia, sive exercitia pia sustinuerunt, sua permisissent membratim a reverenter reseccantibus dividi et in salutem multimode thesaurizari,

μὲν. Οἱ ἀνηλεεῖς ἐν φυλακῇ αὐτὸν ἐπισκέψαντο· καὶ ἄρτον μὲν πεινώντι οὐκ ἔδωκαν, εἰς ἄρτον δὲ Θεοῦ αὐτὸν ζύλα ἐνέβαλον, ὡς καὶ ἀνόπιν τῷ λόγῳ τεθεωρήκαμεν· καὶ οὐδὲ διψῶντα ἐπίτισαν, ἄριστον δὲ τὴν ζωτικὴν ἀπήγαγον τοῦτου ὑγρότητα. Καὶ σεμνύεται, ταῦτα βλέπων, ἐφ' οἷς ἠλλάμπεται. Φέρει δὲ ἀγάπης καὶ τὴν κάθειρξιν, καθ' ἣν ὅποια λύχνος ὑπὸ μόδιον τεθείς, τὴν εἰρκτὴν μικρὸν μὲν ἐκρύβη, εἶτα ἐξεφάνη, καὶ τὴν οἰκουμένην περιέλαμψε. Διαχέει αὐτὸν καὶ τὸ καθείρξαν λουτρὸν, ὅσα σύμβολον τοῦ δι' αἵματος λούματος, καὶ αἱ καμάραι, ὡς ὑπογράφασαι τὴν οὐρανίαν ἀψίδωσιν, εἰς ἣν διὰ τοῦ μαρτυρίου ἀνέδραμεν· ἐνταῦθα δὲ ὡς εἰς βότρυον ἐκυτὸν τῆς ἀληθινῆς ἀμπέλου τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ θεωρῶν, καὶ αὐτὸν ἤδη πίπειρον, τότε εἰς τρυγητὴν ὡς εἰς ληνὸν ἀνάγει τὸ στεγανὸν τῆς καθείρξεως, τὸ δὲ ἐξ αὐτοῦ αἷμα εἰς γλεύκος τοῖς τυραννικῶς ἐπίσιπτεσοῦσιν ἐκπιεσθὲν, ὃ καὶ εἰσέτι βλύζειν οὐκ ἀνίησι, καρδίας ἀνθρώπων, Δαυϊτικῶς εἰπεῖν, εὐφραίνον, καὶ εἰς ἀπόκλαυσιν προκαλούμενον. Αἷμα τοῦτο κατῆγορον μὲν τῶν φονευτῶν, ἰατρὸν δὲ τοῖς πιστοῖς. Οὐ γὰρ μόνον φωνὴ τοῦ "Ἄβελ αἵματος γῆθεν ἤφει βοῆν πρὸς τὸν Ὑψίστον· ἀλλὰ καὶ αἷμα τοῦτο μαρτυρικὸν τότε μὲν ἐβόα κατὰ τοῦ τυράννου ἐγκλητικῶς, νῦν δὲ ἀλλὰ προκλητικῶς τοῦ πιστοῦ λαοῦ καὶ εἰς ἐκπλήξιν, καὶ εἰς προσκύνησιν, καὶ εἰς τὸ ἀπολαύειν δὲ πρὸς σωτηρίαν ψυχῆς τε καὶ σώματος.

ν'. Ταῦτα δὲ καὶ τὰ λοιπὰ σεμνά, ὧν εἴ τις ἐθέλοι ποιησθαι κατάλογον, ἀναγκάζοιτο ἂν βιβλιογραφεῖν, εἰ; ἐπισκοπῆν τῆς πατρίδος ἐφέλικται τὸν μάρτυρα· καὶ οὐκ ἂν ἔχοι αὐτὴν μὴ ὅτι γε κατὰ τὸ ὄλον προλιπεῖν, ἀλλ' οὐδὲ βραχυτάτω λειψάνῳ τοῦ σώματος. Καὶ τοῦθ' ἡμῖν ἀπεκάλυψαν τὸ μυστήριον οἱ ἀνορύττοντες μὲν τὴν ἱερὰν μαρτυρικὴν λάρανα ἐπὶ ἀναλήφει λειψάνου τινός, ταῦτ' ἂν εἰπεῖν, ἐπὶ εὐρέσει πολυτιμῆτου θησαυροῦ, κωλυθέντες δὲ φρικωδεστέροις δειμασι, καὶ ἀκουσάντες μὴ σοφίζεσθαι περιττά, καὶ οὕτω παυσάμενοι, καὶ μαθόντες, εἶναι τοῦτον θησαυρὸν Θεοῦ ἀσυλον καὶ ἀπόκρυφον. Ἐνθα καὶ ἐπέρχεται μοι τὸ τοῦ μάρτυρος μεγαλοπρεπὲς καὶ φιλότιμον συλλογισασθαι. Καλὸν μὲν γὰρ γενέσθαι αὐτὸν πολλοῖς διαδοσίμον, καὶ μερισθῆναι τῆ τῶν λειψάνων κατατομῇ τόποις πλείοσι, καὶ σπαρμένα πολλαχοῦ καρποφορῆσαι πολύχοι τὰ σωτήρια, καὶ μὴ ἐστενωχωρῆσθαι περιγεγραμμένον εἰς ἓν· ὃ δ' ἀλλὰ τῷ θεῷ μύρω ἀναθέμενος τὸν πανταχοῦ μερισμὸν, καὶ σώζειν τοῦς ὑποδεχομένους ἐντειλάμενος, αὐτὸς ἐν ἀκεραιότητι μένειν εἴλωτο, καὶ ὁμοειῶς ἔχειν τῆς συνεχού; διαρτίας, καὶ μένειν ἐντελῶς ἐπὶ πᾶσιν, οἷς τὴν μαρτυρίαν ἤνυσεν· ἵνα μὴ μόνον μηδενὸς τῶν οικειῶν λείποιτο, ἀπερ ἡ τῆς μαρτυρίας σφραγὶς ἐθεβαίωσεν, ἀλλὰ καὶ προσεπιμετροῦτό τι ἐκ περισσοῦ. Οὕτε γοῦν τινα τοῦ ἀθλητικῶ ἐλλείλειται σώματος, καὶ τὸ αἷμα παρέμεινεν εἰς ἀνάσταν, καὶ τὸ μύρον δὲ καὶ αὐτὸ προσεπιθέβληται, τόκος οὗτος προσεποδοθεῖς, ὧν ὁ μάρτυς τῷ θεῷ ἀδάνεικεν. Εἰ δὲ μυρία ἕτεροι τῶν τε ἠθληκῶτων, τῶν τε ἡσυχκῶτων ἠνέσχοντο μελετῆται

παρὰ τῶν εὐσεβῶς κατατεμνόντων μερίζμενοι, καὶ εἰς σωτηρίαν πολυειδῆ θησαυρίζμενοι, καὶ κατὰ μόρια ἐκ βραχυτάτα εἰς εὐλογίαν τοῖς καρπούμενοις κερματίζμενοι, θέλησις ἐκείνων μὲν αὐτῆ· τοῦ δὲ ἡμετέρου μάρτυρος, μὴ συντριβῆναι τι τῶν αὐτοῦ ἢ διασπασθῆναι, ἀλλὰ φυλάσσειν τὸν ἐκ φύσεως σύνεσμον. Καὶ ἦν ἄρα σεμνότερον, διαπέμπασθαι τὰ καλὰ ὑπὸ τούτου, ὡς διὰ τινῶν ἀποστόλων, τοῦ μύρου τε καὶ τοῦ αἵματος, ἥπερ αὐτὸν παρόντα σώματι διδόναι τὰ ζητούμενα. Τοῦτο μὲν γὰρ ὀμιλητικώτερον, τὸ δὲ στέλλειν καὶ τὸ ἀξίωματικὸν πλείον ἔχει, καὶ πρὸς μεγαλοπρέπειαν ἀπονέμει καὶ τὸ τοῦ πόθου δὲ πῦρ ἐπὶ πλέον ἐκκαίει τοῖς φιλομάρτυρον, ὡς καὶ θέλειν ἀγαπᾶν αὐτοὺς τὸ μαρτυρικὸν καί. Καὶ ἰδοὺ καὶ τοῦτο συλλαμβάνεται ἡμῖν τοῦ λόγου, ὃν ἐν καταρχῇ ἐθεωροῦμεν, ἐπιλέγοντες τῇ μαρτυρικῇ ψυχῇ τὸ φιλότιμον, ἐξ οὗ καὶ ἡ μυροχέυμων χάρις πεπόθηται, καὶ ζητηθεῖσα πρὸς Θεοῦ δίδεται, καὶ ἡ τῆς φύσεως ἀρμογή πεφίληται καὶ περιεστμηται, ᾧ δὲ συναναφαιίνεται καὶ τὸ φιλόπερι, καὶ τὸ μὴ θέλειν τὸν μάρτυρα, ὥσπερ μὴ κατὰ τὸ πᾶν, οὕτως οὐδὲ κατὰ τι τῶν μερῶν γενέσθαι λειπόπατριν, ἀλλ' ἐπὶ χίρας μένειν διόλου, καθάπερ καὶ ἐπὶ σχήματος, καὶ συντηρεῖν τὸ ἐν ἔκαστῳ τέλειον.

ἦ. Οὐ μὴν ἀλλ' εἰ καὶ οὕτω τὴν πατρίδα περιποιεῖται, καὶ ἔστιν ὄλος αὐτῆς, ἀλλὰ φυλακτέον, μήποτε καὶ πρὸς ἀνανάκτησιν ἡμεῖς αὐτὸν ἐρεθίσωμεν, μὴ τῆς κρατήτος παράγωμεν, μὴ τοῦ ὑπερμαχεῖν παραλύσωμεν. Ἐνεστὶν οἶκτος, εἴστι δὲ καὶ θυμὸς μέγας, ὃ δὲ εἴ τις εἶπεν ἐτέρωθι. Καὶ δεῖγμα τοῦ λόγου πάλμου ἐκείνου οὐδὲ μὴ πλάττει ἐπεγγανὸν τῇ πόλει ταύτῃ ποτὲ, καὶ εἰς μάτην ἐξανοιχθῆναι· καὶ αὐτὸν πάλιν ἕτερος πόλεμος ἄρδην ἐκθερίσει· γλαφυρὸν οὕτω καὶ βαθὺ τῆς πόλεως· λήθον, ὡς μηδὲ βραχίαιαν ἀσταχυολογίαν ἐγκαταλείψοι αὐτῇ. Ἐκείνου οἶκτος, τοῦτο μαρτυρικῶς προσώπου ἀποστροφῆ· συμμαχίας ἐκείνου, τοῦτο ἐγκαταλείψους. Ἄρα ἐκ μάτην ἢ ἀθλονικίῃ ἢ τοῦτο ἢ ἐκείνου καταπέπρακτο; Παρραφρονῶν ἂν τις αὐτὸ καὶ λογιέται. Θεράποντας μὲν γὰρ Θεοῦ τε καὶ ἑαυτοῦ ἐξευρίσκων ἡμᾶς κήδετον· καὶ καθάπου καὶ μήτηρ ἀμφιπонуμένη ποθητὸν βρεφύλλιον, τὰς ἀναθεῖς μυρία· ἀποσοθεῖ, ὡς ἂν γλυκύς ἔπνοος αὐτὸ ἀμφιγέιτο, οὕτως αὐτὸς ἀπεργεῖ πάντα δεινὰ, καὶ αὐτὰ τὰ σμικρότατα, ὡς ἂν ἡδέως αὐτοὶ καθευδόμεν. Καὶ πάντα πορίζει, τὰ τε ἐξ ἀέρος, τὰ τε ἐκ γῆς, τὰ τε ἐκ θαλάττης καλὰ· περιποιεῖται δὲ καὶ σώμασι καὶ ψυχαῖς τὸ ὑγιές. Ἐτέρως δὲ βλέπων ἐκπίπτοντας, ἢ παραρρίπτει πρὸς κάρκωσιν, ἢ ἀλλ', ἐπερχομένης αὐτῆς, οὐκ ἀμύνει, ἀλλ' ἐπινοσάζειν δοκεῖ· καὶ ὡς ὑπὸ κουλεῶ τὴν ἀμυντικὴν κρύπτων σπάθην, ὅσα τε βρδιουργεῖ πόλεμος, ἀφίσει γίνεσθαι, καὶ τὰ ἐξ ἀέρος ἡμῖν ἐπαυγίζοντα δεῖματα περιρρᾶ, καὶ συγχωρεῖ καταράσσεσθαι. Καὶ οὕτω τὴν γῆν εὐλογεῖ, ὡς· διδόναι τὰ ἑαυτῆς ἀγαθὰ· καὶ τὴν θάλασσαν ἢ ἐξαγριαίνει τραχυνομένην, ὡς· καὶ κατασπᾶν τοῦ· ἐξ ἡμῶν πλωτήρας βαθὺ χαινουσαν, ἢ καὶ ὡς εἶπειν ἀρύγετον. Εἰ δὲ καὶ πειραταὶ ταύτην ἀροῦντε· χερπίζονται τὰ ἡμέτερα, οὐκ ἂν θελήσει, μὴ καὶ τοῦτο ἀποστροφῆς τῆς καθ' ἡμῶν εἶναι τοῦ μάρτυρος. Ἢ Ἐλισσαῖο· μὲν βροχία· τινὸς λῦπης ἐκείνου· ἐξεργεῖται.

particulisque minimis ad benedictionem iis qui fructum inde consequentur distribui, ista quidem eorum voluntas; martyris vero nostri nec quidquam comminui, nec membratim dividi, sed naturalem servare compagem. Et honestius sane erat bona de ipso ut de apostolis nonnullis exire tum unguento, tum sanguine, quam ipsam præsentem corpori edidisse quæsitâ. Nam hoc quidem jucundius, unguentum vero sanguinemque emittere majorem dignitatem habet, atque magnificum est, et desiderii ignis magis martyris amicos inflammât; quippe qui martyris tabernaculum diligere voluit et ejus atria introire.

51. Et ecce a nobis concipiuntur sermo ille quem ab initio consideravimus, e martyris anima desiderium hoc seligentes, quo unguenti effusi gratia quæsitâ et a Deo donata est, et naturæ integritas dilecta est. Hinc refulget patriæ amor et in martyre voluntas, ut non de toto sic nec de partium aliqua patriæ desertorem fieri, sed in regione jugiter manere ut extrinsecus, sic in omnibus integritatem servare.

52. Attamen, si sic patriam servat pro qua totus est, cavendum ne ad indignationem eum provocemus, a benignitate retrahamus, a pugnando pro nobis abducamus. Est misratio, est et ira magna, prout alibi dictum est. Exemplum est belli istius os late quondam urbem sui inhians et in vanum apertum; et iterum bellum alterum penitus vastam sic et pulchrum metens urbis agrum, ut nec minimum ei remaneret spicillegium. Illud misratio, hoc martyris aversio faciei; illud belli societas, hoc desertio. Num inconsulto a victore martyre sive hoc sive illud factum est? Insiptens illud opinaretur. Nos quidem Deo sibi que servos esse curat, et sicut mater dilectissimum infantulum sollicito tractans, molestas unsecas abigit, ut eum dulcis consopiat somnus, sic ille omnia funesta vel minima amovet ut jucunde requiescamus. Omnia largitur, tum ex aere, tum e terra, tum e mari bona; nobis autem et corporis et animæ sanitatem operatur. Aliter vero degeneres videns, vel in mala proficisci, vel malo superveniente auxilium non fert, sed dormire videtur et quasi in vagina vindicem recondens gladium, quando furit bellum sævire sinit aereos jugiter timores, quos in nos irruere permittit. Neque terræ benedicit ut bona sua donet, et mare aut procellosum inhorrescere jubet ut gurgite vasto navigantes absorbeat, aut facit inivium nobis reddi et infructuosum et, dicere ausim, sterile. Si vero et piratæ mare transfretantes nostra prædantur, nemo affirmabit non martyris a nobis aversi opus esse. Aut Elisæus brevis mæroris vindices expergescit...

ἢ ἀλλὰ ποιεῖ ἄλλως ἀπλοῦσθαι εἰς ἀκερὸς ἡμῖν. τοῦ μάρτυρος. Ἢ Ἐλισσαῖο· μὲν βροχία· τινὸς

Desunt multa.

53... ne plura dicamus de quibus alii philosopha- A
buntur, nec secundum nos, quos nullo pretio quis
emeret, sed secundum sapientiæ culmen, precibus
idoneis et quidem iis qui nuper de martyre locuti
sunt paratis, sermone sineum faciamus otiumque
nobis demas.

54. O magne victor, Christi martyr, o nulli impar
bono quod facere valeat homo veritati testimonium
dans; nobili enim genere adeo extolleris ut ad ho-
norem satis sit, tametsi nullo felicitatis genere
multum splendesca; pulchritudine vero eximius
qua esfulgeret quivis tametsi non egregio gloria-
retur genere; gravis appares sermionibus qui
nobilitatis et corporeæ dignitatis gloriam extollunt,
dum nihil sunt quæ his in terris exstant præ: heredis
sapientiæ bonis; internis et externis sic divitiis B
abundas, ut nolis nullos intus positos ad gloriam
internam caput inclinare, sed adorantium numero
esse. Omnia martyrii tui pulchritudine obscuras
et obsigillas; nunc coram Rege regum Deo stas su-
premum in optimis donis nactus, et iusta poscentibus
satisfaciens, regi nostro omne bonum perlice; fac ut
barbari sicut scorpiones ipsius manu enecati, ad pe-
des ejus jaceant; licet lethifera tela jaculentur innume-
ra, lethiferos eorum aculeos frange; si quid forte
instillatum est venenatum per ipsorum mortuos per
medicamentum vulnera sana, quemadmodum de
scorpione sit qui cum mortem pungendo adduxit, si
obritus vulnere imponatur, morbo liberat. Lanceas
quas in Romanas sortes immittunt detorqueus regis
hostium in corda conjice. Sub eorum ruinis, terram C
quam pedibus calcant oeculia, quasi sanguinibus
ebriorum iraderet. Pacificam vitam populo tuo
largire. Potentiam tuam exsuscita neque differas nos
salvare. Integra enim in te sunt Dei dona, nec ullo
tempore cessaverunt. Igitur nec ipse benefaciens
cesses. Deus triump, cui adstans cum caelestibus
choris dignum cultum perficis, donec in omnibus
salutem operatus sit; hunc imitans, sis et ipse
nobis semper consuetorum bonorum dator be-
neficus, nunquam immutatus; ut et sic Deus,
quem glorificasti, per ea, quæ pro ipse passus es,
magis glorificetur, Deus, cui soli convenit glorificari
in sæculorum sæcula. Amen.

ἐργάζεται ἄπνοι τὰ σωτήρια· ὃν μιμούμενος, εἴης καὶ αὐτὸς ἡμῖν ἀεὶ τὰ συνήθη διαπραττόμενος ἀγαθὰ.
ὁ αὐτὸς ὢν ἐν τῷ εὐεργετεῖν, καὶ οὐκ ἀλλοιούμενος· ἵνα καὶ οὕτως ὁ Θεὸς, ὃν ἐδόξασας, οἷς ὑπὲρ αὐτῶν
ἐπαθεῖς, ἐπὶ πλέον δοξάζοιτο, κρείττων ὢν μόνος δοξάζεσθαι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

νγ'. . . τες, ἵνα μὴ πλείω λέγωμεν, ἐφ' οἷς ἔτα-
ροι φιλοσοφήσουσι, καὶ οὐδὲ καθ' ἡμᾶς, οὗς τοῦ
μηδενὸς ἂν τις κρίναιτο, ἀλλὰ κατὰ σοφίας ὑπερβο-
λήν, εὐχὴν προσφυῆ καὶ αὐτὴν τοῖς ἄρτι περὶ τὸν
μάρτυρα λεγομένοις πορ:άμενοι, τὸν τε λόγον παύ-
σωμεν. καὶ ὑμᾶς ἀναπαύσωμεν.

νδ'. Ὁ μεγαλόνηκε μάρτυς Χριστοῦ, ὃ μηδενὶ τινι
σχάζων τῶν ἀγαθῶν, οἷς ἐνευθηνεῖται ὁ πρὸς ἀλή-
θειαν ἄνθρωπος· ἀλλὰ γένους μὲν εὐκλείῃ τοσοῦτον
ὑπερθεν ἀναβεθεκῶς, ὡς ἀρκεῖν εἰς τιμὴν, κἄν εἰ
μηδὲν ἄλλο τῶν ἐν βίῳ ἀγαθῶν εἴχας ἐλλάμπον σοι.
κάλλει δὲ ἐπιπρέπων, ὅποιον ἔχων τις διαφαίνεται
ἂν, κἄν μὴ γένους αὐχολίη κοσμιότητα· λόγους ἐκ
σεμνυνομένου, οἱ καὶ εὐγενείας κατακαυχῶνται καὶ
εὐπρεπείας σωματικῆς, ὡς μὴ ἐν αὐτῶν εἶναι τὰ κάτω
πρὸς τὸ ἐν σοφίᾳ αἰθέριον· τοῖς δὲ περιθέτοις κα:
ἐκτὸς οὕτω καὶ αὐτοῖς περιουσιαζόμενος, ὡς μὴ ἐθέ-
λειν τοὺς πολλοὺς ἔσω παρῖεναι, καὶ εἰς τὴν ἔνδον
προχύπτειν δόξαν, ἀλλὰ τῶν προσκυνίων γίνεσθαι·
πάντα δὲ τῷ μαρτυρικῷ καλῷ ἀποκρύψας καὶ ἐπι-
σπραγισάμενος· καὶ νῦν, τῷ πικρασιελὶ Θεῷ πα-
ρεστῶς, καὶ τὸ ἐν καλοῖς ὑπατον τοῦτο λαχῶν, καὶ
τοῖς δίκαια αἰτουμένοις ἐξάγων τὰς δεήσεις εἰς ἐν-
τελεῖς, καταπραΰσαι ἅπαν ἀγαθῶν τῷ ἡμετέρῳ βασι-
λεῖ· ποιήσον τοὺς βαρβάρους, ὡς σκορπίους τῇ αὐτοῦ
νεκρωθέντας χειρὶ, ὑπὸ πῶδα τεθῆναι αὐτῷ· κἴν-
ην θανάσιμον ὑπερδύζωσι, βέλη, ὅσα καὶ κέντρα
θανάσιμα, ἀφροντες, σὺ αὐτοὺς συντριψας, εἰ τί που
καὶ ἐνετάκη φαρμακῶδες, τοῖς αὐτῶν νεκροῖς, καθὼς
καὶ τισιν ἀνειδῶτοις τὸ τραυματισθὲν θεράπευσον,
ὅποιον δὴ τι καὶ σκορπίος πάσχει, κεντρίσας μὲν
ποτε εἰς θανάσιμον, οἷς δὲ ἐπιτριβείς ἐνεκλάσθη τῷ
τραύματι, ἀπαλλάξας τοῦ νοσήματος. Τὰς λόγχας
δὲ ἀπευθύνουσι κατὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ λόχου, ἀντι-
στρέψας ταῖς καρδίαις τῶν ἐχθρῶν τοῦ βασιλέως
ἐμπηξον. Κρύψον, ἦν κατοῦσαι, γῆν τοῖς αὐτῶν ἐρει-
πίαις, ὡς ἂν μεθυσθεῖη τοῖς ὕδων παροινούντων αἰ-
μασιν. Εἰρηναίαν ζωὴν τῷ λαῷ σου πρυτάνευε. Ἐξέ-
γειρον τὴν δυναστείαν σου· καὶ μήποτε διαλείποις
ἐρχόμενος εἰς τὸ σῶζειν ἡμᾶς. Ἀμεταμέλητα ἐν σοι
τὰ τοῦ Θεοῦ χάρισμα, καὶ οὐκ ἐλλείπειται χρόνον
ποτέ. Οὐκοῦν μὴδὲ αὐτὸς ἐγκόποις εὐεργετῶν. Θεὸς
ὁ ἐν Τρ:άδι, ὃ παρεστῶς μετὰ τῶν ἀνωτάτω ταγμα-
των πληροῖς τὸ κρέπον λειτουργημα, ἕως ἄρτι

EJUSDEM

AD STYLITAM QUEMDAM THESSALONICENSEM.

Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν ὑπερλίαν σπουδάζοντα διὰ ἄ
 στόλου ἐν Θεσσαλονικῇ ἀναφανήσαντι περὶ πον
 τὸ ἕως παραθαλάσσιον. Εἶθε δὲ ἦν ἐκείνῳ
 καὶ αἰσθῆσθαι σαφῶς τῶν λεγομένων. Οὐ γὰρ
 ἦν ἀνέθε ἐκεῖ ὁ ἄνθρωπος, οὐκ ἄν καὶ ἄλλως,
 ὡς ἐφαίη, τὴν ἀνάστασιν.

α'. Τὸ ὄνομα δ' ἐ στύλος ἔ δηλοῦν μὲν βούλεται
 σημασίαν, ὅποιαν τινὰ καὶ ἢ ἐ στήλῃ, ἔ ὅτι καὶ ἀπὸ
 τοῦ ἐ ἐστηκέναι ἢ κλήσις ἀμφοῖν. Ἰσταται δὲ χω
 ρὶς αὐτῆς, εἰ καὶ ἄλλον τρόπον ἐγγύς. ἐ Στήλῃ ἔ μὲν
 γὰρ ἔχει ἐν ποτε καὶ γραμμάτων χαράγματα, ὅθεν
 τὸ ἐ στηλιτεύειν ἔ κεινῆται. ἐ στόλος ἔ δὲ οὐκ εἰς
 τοῦτο ἐξευρήται, ἀλλ' ἐπὶ πλείον εἰς ὑπέρισμα. Καὶ
 αὐτῇ μὲν καὶ ἐ ἀνδριάντι ἔ ἀρμόττει πρὸς κλήσιν.
 ἐ Στήλας ἔ γούν βασιλέων καὶ ἐ ἀνδριάντας; φαμὲν,
 ὡς ταύτων ἐν, οὕτως ἢ οὕτως εἰπέτω. Οὐκ ἄν δὲ
 ἐ ἀνδρίας στόλος ἔ λέγοιτο ἐν. Καὶ ἔχει μὲν οὕτω
 ἀφορρὰς ἀμφοῖν τῶ βήματι, καὶ οὐ μόνον ταύτας,
 ἀλλ' καὶ εἰ τις ἐτέρως ἐπιβάλλειν κατὰ τι ἔργον
 βούλοτο ἔ ἡμῖν γὰρ τὸ σκέμμα τοῦτο πάρεργον.
 Ἐστὶ μέντοι εὐρέσθαι αὐτὰ καὶ εἰς ταύτων συμβα
 λειν δοκοῦντα. Ὁ γούν ἐκ τῆς ἄμασέων γεωγρά
 φος; ἐ στήλας; ἔ τινὰς καὶ ἐ στυλίδας ἔ λέγων, ἔοικ
 εν εἰς ἐν τι τιθέναι αὐτάς. Εἰ δὲ μὴ κατὰ πᾶσαν
 ἀνάγκην ὑπερβαίνει ὁ ἐ στύλος ἔ ἴσταται, ὡς δ' ἐ τοῦ
 πυρὸς στόλος ἔ παραφαίνεται δοκεῖ, ἔπειρ οὐδὲν ἐπέ
 κειτο βασταζόμενον, ἀλλὰ τοῦτο μὲν τέτραπται,
 καὶ οὐκ ἔστιν ὁ ἐ πύρινος στόλος ἔ βήμα πρῶτοθε
 των. φαίνεται δὲ μάλιστα κατὰ κυρίαν λέξιν ἐ στύ
 λος ἔ ἀνεστηκέναι εἰς ἐδραϊσμά, καὶ ὑπερκειμένου
 μὲν οὐκ ἄν εἴη τέλος αὐτόχρημα ἔ μᾶλλον γὰρ ἢ ἐ στήλῃ ἔ τοιαύτη. Αὐτὸ δὲ μάλιστα τὸ ἐπὶ τῷ
 ἐ στύλῳ ἔ κείμενον σκακιώτερον ἔστι, εἴτε οἰκημα

β'. ἐ Στύλου ἔ τοῖνον καὶ τοῦ πρὸ ὀφθαλμῶν τοῦ
 του κατονομαζομένου, θεωρητέον, ὅτου τε χάριν
 αὐτὸς περίσποτος ὄρθωται, καὶ τί δὲ καὶ ὅποιόν τι
 τὸ ἀνεχόμενον, εἴτ' οὖν ἐδραϊσμένον τε καὶ στε
 ρεούμενον. Ὡς μὲν οὖν ἄνθρωπος ὁ βασταζόμενος,
 καὶ ὅτι Ναζιραῖον ὁ ἐ στύλος ἔ οὗτος ἀνάγειν τέ
 ταχται, ὀρώμεν δὴ πουθεν ἀπαντες, καὶ ὠμολόγηται
 ἔδηλον δὲ καὶ, τίνος ἀνδρὸς ἔνεκα εἰς ὄρθιον ὕψωται.
 Ἄλλ' ἐγὼ οὐκ ἐνταῦθα θέας περατωθῆναι τὴν δρα
 σιν βούλομαι, ἀλλ' ὑπερεκταθῆναι καὶ εἰς διόρασιν.
 Αὕτη δὲ ἡμῖν ἔσται, εἰ τὸ ὀρώμενον ἐρισθμεθα θεω
 ρητικώτερον. Οὕτω γὰρ κατὰ ὑψηλοτέραν ἐπιβολὴν
 καταληφθήσεται τὰ ζητούμενα.

γ'. Ἐστὶν οὖν ὁ κατὰ θεωρίαν ἐ στύλος κλίμαξ, ἔ
 εἰς οὐρανὸν ἀνάγειν ἔχουσα τὸν Θεοῦ ἐπιέμενον ἔ καὶ
 ἐ μὲν ἐπ' αὐτὴν συντεταγμένως ἀνατρέχοντες, καὶ
 ἀπαρκοβίστω; καὶ ἀμειταστρεπεῖ ἀναβαίνοντες,
 εὐστόχως ἄν Θεοῦ ἀγγελιοὶ ἐπιλέγοιντο. Οἱ δὲ γε
 καταβαίνοντες ἀπ' αὐτῆς ἐφαμάρτωσ, ὡν πρόβω

*Ejusdem in quemdam supra modum id agentem ut
 per columnam Thessalonica illustris appareret
 circa orientalem maris plagam. Et utinam ipsi
 dicta clare intelligere datum fuisset. Non enim
 eo homo cum fastidio, ut manifestum est, ascensiu
 nem fecisset.*

1. Vox στόλος signum denotat, sicut et στήλη, quia
 ab ἐστηκέναι utrumque. Absque illa vero stat, licet
 alio modo proximus. Nam στήλη ad litterarum scul
 pturam parata est, unde vox στηλιτεύειν de
 rivata est; στόλος autem non in eum fluens inventa
 est, sed potius pro fulcimento; et στήλη cum ἀν
 δριάντος nomine convenit. Regum ergo columnas
 et statuas pariter dicemus. Nunquam vero ἀνδρίας
 dicitur στόλος. Sic differunt duo nomina, nec tan
 tum sic, sed et si quis aliter rem comprehendere
 voluerit; nobis enim ea res secundario loco est.
 Ista in idem concordare visa sunt. Geographus
 Amasenus στήλας et στυλίδας nuncupans idem de
 utrisque intelligere videtur. Si vero non necessario
 sustentat, στόλος fere ignis columnam manifestare
 videtur, cui nihil sustentandum est, sed tropus
 est, nec primum verbum est ignea columnas.
 Apparet praesertim sensu proprio columna in altum
 erecta in sedem et substrata ad aliquid fulciendum.
 Si eo sensu accipiendum, non esset ad finem aliquem
 tendens, sed potius esset στήλη. Quod autem praes
 ertim στόλῳ impositum est, magis ad nos spectat,
 sive habitaculum, sive aliud quid sit.

τινὸς ὑποβεβληθῆσαι στήριγμα. Εἰ δὲ τοῦτο, αὐτὸς
 ἐκεῖνο εἴη, εἴτε καὶ τι ἔτερον.

2. Columna igitur pra oculis eo nomine designata
 considerandum, quamobrem ista edito loco eri
 gatur, deinde, cui substrata sit fulciendo at
 que honorando. Quod quidem homo supra po
 situs et quod Naziræo columna fulcimento con
 stituta est, certe videmus omnes et consentimus;
 evidens vero et cujus viri gratia erecta stet.
 Sed ego non spectaculo simplici contentus, ultra
 in considerationem procedere volo. Quod fiet si
 quod videmus cum definitione exposuerimus. Sic
 enim in editiori loco quaestionem comprehensam
 exponemus.

3. Est ergo in theoria columna scala advehens
 in caelum eum qui Deum amplectitur, et qui super
 ipsam jugiter ascendunt atque irretorto oculo,
 nec unquam retrospectantes optime Dei angelis
 vocantur. Qui vero deorsum peccaminose de
 scendunt aliter quam qui secundum Deum vivunt,

nequaquam tales, sed ut Simon in caput prolata- A
juntur, sicut Lucifer præcipites cadunt. Talis ergo
scata ista columna est arduum boni fastigium, et qui
per ipsam sursum progrediuntur multis nisibus ad
virtutis fastigium veniunt, quasi abrupto vitæ duræ iti-
uere et difficilibus aditibus dirempto; deorsum vero
ex ipsa in præceps volutati, inter quos eorum qui
altissimo Deo adhærent nullus projicitur, lapsu
gravi in tartari abyssum ruunt.

4. Mons quoque columna ista, unde venit auxi-
lium a Deo illi qui eo oculos erigit, in qua ut super
monte aliquo cum patriarcha filium immolat suum
purus, qui sic suavia Deo afferre dignus est habi-
tus.

5. Conspicitur et isto in monte malus, qui in anima
plantatus nunquam hominis navem extra spirituale
jurriculum circumferri et jactari sinet, quandiu
aut faventibus, aut adversis ventis per vitæ mare
navigat.

6. Tumulus ista virtutis signum habet, cujus ex
adverso qui stant nunquam a pietate declinabunt;
qui, si errans a recta secundum rationem via
declinaverit, aut descens alto depressus fuerit, non
erit sicut montes et colles quæ secundum Scriptu-
ram humiliantur.

7. Gazophylacium columna illa in supernis tuto
ædificatum et ab infimis segregatum, nec insidiis C
et loco accessum, in quo spiritualis thesaurus re-
conditur, virtus, cujus pretium omnia superat; qui
apud Deum coæservatur, secundum Scripturam, et
in illius thesauris obsigillatur.

8. Nidum videmus, in quo cibus pascuntur aposto-
licis viri aerii, desuper volantes, et multis passe-
ribus cantu salutari meliores.

9. Turris fortitudinis ista coram inimico fortis-
simo, qui bellicas machinas contra tales ad-
ducit ad ruinam. Sit hæc turris ex veritatis angu-
laribus composita et in virtutem stabilita fiat ele-
phantina turris, qua delectatur qui divina amat, non
sane ut in turri Chalane moriatur frustra contra
cælum ædificata, nec ut fiat in elevationem illius
qui neglecta mortis meditatione superbus, deinde
in mortem transit.

γενέσθαι κατὰ τὸ ὕψωμα τοῦ φαύλου ἢ τὴν φιλοσοφίαν θανάτου μελέτην ἢ παρακκηρότος, ὅς ἐαυτὸν
ὠψώσας, εἶτα εἰς θάνατον κατεπέδησεν.

10. Non solum turris fortitudinis et locus refugii
salutaris columna illa, sed et urbs munita, nec so-
lum super montem sita, quæ omnium patens oculis
abscondi non potest, sed et ad cælum pertingens
pro altitudine quæ eminet, ita ut vocare liceat cæli-
colam eum qui super ea habitat.

11. Si ob verborum significationis affinitatem, in
idem adducimus στήλη et στῦλος, fortitudinis sta-
tua recte dicitur qui super columna ista stat.

εἶεν οἱ κατὰ Θεὸν, οὐκέτι τοιοῦτοι, ἀλλ' οἷον καὶ
κατὰ Σίμωνα κατακάρρα στρέφονται, καὶ τὸ χεῖρον
ὡς εἰς ἑωσφόρον καταβρίπτουµενον τάττονται. Τοι-
αύτη τε οὖν κλίμαξ ὁ τοιοῦτος ἢ στῦλος, ἢ καὶ ἄκρα
δὲ κορυφῆ ἀγαθοῦ. Καὶ οἱ ἐπ' αὐτὴν ἀνίστανται µελε-
τήσαντες ἀναβρίχωνται εἰς τὸ τῆς ἀρετῆς ἄκρον, ὡς
διὰ τραχείας ὁδοῦ τῆς ἐν βίῳ σκληρῆς, καὶ ἧς πολὺ
τὸ ἀναντες· οἱ δ' αὖ κατακυλιόμενοι ἐξ αὐτῆς, οἷς
μηδεὶς συγκαταβαλεῖ τῶν ὄσσοι τῷ ὑψίστῳ Θεῷ ἐπι-
γράφονται, εὐπετῶς εἰς ταρτάρου χάσµα κατολισθαί-
νουσιν.

δ'. ἢ Ὅρος ἢ καὶ ὁ ἢ στῦλος ἢ οὗτος, ὅθεν ἡ θεο-
θεν ἦκει βοήθεια τῷ ἐκείῳ τοὺς ὀφθαλμοὺς αἴροντι,
ἐν ᾧ καὶ ὡς ἐν ἐλ τῶν ὀρέων θυσιάζει πατριαρχι-
κῶς τὸν ἐν ἐαυτῷ πίδα ὁ καθαρὸς, καὶ ἡξιωµένος
B οὕτω καλλιερεῖν τῷ Θεῷ.

ε'. Θεωρεῖται καὶ τις ἢ Ἰσθός ἢ ἐπὶ τοῦ τοιοῦτου
ὄρους, ὅς ἐναποληθῆεις ποτε εἰς ψυχὴν, οὐκ ἂν τὸ
κατ' ἀνθρώπον σκάφος ὡφελείας ἐξω ἀφήσει φέρε-
σθαι, καὶ ὅποι τύχῃ πλάξῃσθαι, ὅτε τὸν ἐαυτοῦ
τρόπον ἐξ οὐρίων ἢ καὶ ἄλλως τὴν τοῦ βίου διαθέει
θάλασσαν.

ς'. ἢ Βουνός ἢ οὗτος, τὴν τῆς ἀρετῆς ἔχων ση-
μασίαν, ἣν οὐκ ἐσθ' ὅπως οὐκ εὐλαθηθήσονται αἱ
ἀντικείμενοι· ὅς, εἰ πλαγιάσας παρεγκλιθεῖ τῷ
κατὰ λόγον ὀρθίῳ, ἢ καὶ συνιζήσας ὑποκαταβαλεῖ
τοῦ ὕψους, οὐκ ἂν διαφέρει ὀρέων τε καὶ βουνῶν, ἢ
ταπεινοῦνται καὶ κατὰ τὴν Γραφήν.

ζ'. ἢ Γαζοφυλάκιον ὁ στῦλος ἢ οὗτος, ὑπερανω-
κισµένον ἀσφαλῶς καὶ ἀνακχωρητὸς τῶν κάτω, καὶ
οὐκ εὐεπιθύλευτον, ἔθνα ὁ κατὰ πνεῦμα θησαυρὸς
ταµιουχεῖται, ἡ ἀρετὴ, ἧς οὐκ ἀξίον ἅπαν τίμιον·
ὅς δὴ καὶ συνῆται παρὰ τῷ Θεῷ κατὰ τὸν εἰπόντα,
καὶ ἐσφραγίσται ἐν τοῖς αὐτοῦ θησαυροῖς.

η'. ἢ Νοσσιὰ ἢ τὸ βλεπόμενον τοῦτο, ἐν ᾗ ἐκτρέ-
φονται ἀποστολικῶς οἱ ἀθεροβάμονες, καὶ εἰς τὰ
ἀνω πτητικοί, καὶ πολλῶν στρουθίων κατὰ τὴν σω-
τηριώδη φωνὴν διαφέροντες.

θ'. ἢ Πύργος οὗτος ἰσχύος ἢ ἀπὸ προσώπου ἐχθροῦ,
τοῦ δεινοῦ πολεμιστοῦ, ὅς μηχανώμενος ἐλεπόλεις
τοῖς τοιοῦτοις ἐπάγει πρὸς θάλαθρον πυρρηρούμενος.
Γένοιτο δὲ πύργον ἰσχύος εἶναι τοῦτον, ἐξ ἀκρογώ-
νων ἀληθείας συγκροτηθέντα εἰς τὸ στερῆδόν, καὶ
D συντελεσµένον εἰς ἀρετὴν· εἶτε καὶ ἢ βάρην ἐλε-
φαντίνην, ἢ ἐξ ὧν εὐφραίνεται ὁ τὰ θεῖα φιλόκα-
λος· οὐ μὴν εἰς πύργον ἀποτελεσθηναί· χαλάνης, ἢ
μάτην τεθεµελιωµένον κατὰ τοῦ οὐρανοῦ, μηδὲ

ι'. Οὐ μόνον δὲ ἢ πύργος ἰσχύος ἢ καὶ ἢ κρησφύ-
γετόν ἢ τι σωτήριον ὁ ἢ στῦλος ἢ οὗτος, ἀλλὰ καὶ
ἢ πόλις ὄχυρά, ἢ καὶ αὕτη οὐ μόνον ἐπάνω ὄρους
κειµένη, καὶ ὅσα μὴ ἔχειν κρύπτεσθαι διὰ τὸ
ἄποπτον, ἀλλὰ καὶ οὐρανομήκης διὰ τὸ κατ' αὐτὴν
θεωρούμενον ὕψος, ὡς εἶναι προσφυεὶς εἰπεῖν καὶ οὐ-
ρανοπολίτην τὸν περὶ αὐτὴν εἰλούμενον.

ια'. Εἰ καὶ διὰ τὸ ἐν σηµασίᾳ συγγενὲς τῶν ῥη-
μάτων εἰς ταυτὸν τῆ ἢ στήλῃ ἢ τὸν (στῦλον) τοῦτον
ἀγάγωµεν, ῥηθεῖν ἂν καὶ ἢ καρτερίας ἀνδρείας ἢ ὁ
ἐπὶ ἢ στήλης ἢ ταύτης φερόµενος

19. « Τόπος » τις « ὁ στύλος » οὗτος « πυρσού » Α
 τοῖς ἐν ζάλῃ πλέουσι τελεφανῆς, φῶς ἔσω φέρων τὴν
 μετὰ τοῦ Δαυὶδ ψάλλοντα, λύχνον τοῖς ποσὶν αὐτοῦ
 τὴν θεῖον εἶναι νόμον, καὶ φῶς ταῖς τρίβοις αὐτοῦ,
 καὶ τῷ Πατρὶ τῶν φώτων ἐγγιζόντα, καὶ φωτὶ τῷ
 ἐκ φύσεως τὸ ἔκασθιν προσλαμβάνοντα φῶς.

19'. Ἀναρβήκων δὲ τις ἐνταῦθα τὸ τοῦ νοήματος
 ζώπυρον, καὶ προσανάπτων τὴν φωτοφάνειαν, καὶ
 « στύλον πυρδὲς » τοῦτον τηλαυγῆ προτερεῖ « στύλον »
 διὰ τὸ ὑψηλόν· « πυρσὸν » διὰ τὸ εἰς θεὸν λειτουργ-
 γικὸν τοῦ ἐν αὐτῷ στεγαμένου πνευματικοῦ ἀνδρός·
 καὶ χορηγεῖ τὴν ὕλην τοῦ νοήματος ὁ Δαυὶδ.

20. Εἰ δὲ προσεπαυξάνων τὸ « στυλιτικὸν » φῶς καὶ
 εἰς ἥλιον ἀναγάγῃ τις, ἐν ᾧ τίθῃσι τὸ ἑαυτοῦ σκῆ-
 νωμα ὁ Ὑψίστος ἐνοικῶν αὐτῷ καὶ ἐμπεριπατῶν, B
 τότε δὴ καὶ εἰς « ἡλίου οἶκον » θῆσει τὸν « στύλον »
 τοῦτον σεμνότερον, ἥπερ ὁ τὰ τῆς μαθήσεως; φιλο-
 σοφῶν ὑποτίθῃσι τὸν αἰσθητὸν θεωρῶν ἥλιον ὅς δὴ
 ὁ καθ' ἡμᾶς οὗτος; ἥλιος ἄδύτος μὲν ὀδ' αὐτὸς ἔσται,
 ἀλλὰ γινώσεται ποτε τὴν θύαν αὐτοῦ. Φωσφορήσει
 ἢ ἄλλως οὐ κατὰ τὸν πρὸς αἰσθησιν ἥλιον, ἀλλὰ καὶ
 ἀνω φερόμενος ὑπὲρ γῆς λάμψει τῷ τῶν ἔργων φωτὶ
 ὑπαγγελικῶς ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων φανότατα·
 καὶ ὑπὸ γῆν δὲ τῷ φαινομένῳ δίσκῳ δύσας, καὶ τῷ
 ἄφῳ κατασκιασθεῖς, τὰς τῶν ἀγαθοῦργιῶν ἀκτίνας
 ἐφῆσει περιλάμπειν οὐδὲν ἦττον τὴν γῆν, ἵνα τούτῳ
 τῷ τρώπῳ ἀπελάσας τὴν τῆς λήθης νύκτα, φῶς
 ἀγαθῆς μνημοσύνης αἰθριάζῃ αἰώνιον, ὃ τι καὶ φῶς
 δικαίως διαπαντός, καὶ ἀδιάδοχον ταύτην ἡμέραν
 οὕτως; ἡμέρας εἶναι υἷδς καὶ φωτός.

21. Οὐ μόνον δὲ τοιοῦτος οἶκος; « ὁ στύλος » οὗτος, C
 ἀλλὰ τὸ σεμνότερον καὶ οἶκος « τοῦ τῆς δικαιοσύ-
 νης ἡλίου, » Θεοῦ, ὅτι καὶ « προσευχῆς οἶκος » ὡς,
 εἴη μὴ τοῦτο, σπήλαιον ἂν τινος εἴη ψυχοληστοῦ,
 ἢ τρώγλη ἀσπίδος, ἢ δράκοντος; φωλεός· ὡσπερ καὶ
 φερέοικον μὲν εἰς τὸ πᾶν περιέχοι ἂν ἔνδον, ἐὰν
 ὑγρότερον διαβίῃ ἐκεῖνος, μάργαρον δὲ, ἐὰν στεγα-
 νώτερον διατεθειμένος, καὶ εἰς φωτοφανῆς διασκευα-
 σμένος, καθάπερ ἐν ἐλύτρω τούτῳ περιέχοιτο.

22. Εἰ δὲ εἰς τοιοῦτους τιμίους οἴκους τακτέον
 τὸν « στύλον, » οὐκ ἂν φανεῖν ἀπᾶδον, ἀλλὰ καὶ
 μᾶλα σύμφωνον, καὶ « ἀπασῶν ἀρετῶν τῶν θειοτέ-
 ρων » προσειπεῖν αὐτὸν « οἰκήτορα »· ἔνθα εὐθετον
 φάναι, καὶ ὡς οὗτος; ὅλα καὶ εἰς τὴν μονώροπον λο-
 γισθῆσεται σκῆνωμα, ὃ δὲ ἐπ' αὐτῷ δευτέρος ὄροφος
 λεχθεῖν ἂν ὁ ὑπὲρ πάντα ὄροπον οὐρανός, εἰς ὃν ἐν-
 τεῦθεν ὁ ἀσκητῆς ἀναβαίνει, ἀπὸ ἐδῆς μεταβαίνων
 εἰς ἐδῆν, ἐφ' ὃν καὶ ὁ Κύριος ὑψοῦσθαι ψάλλεται,
 ὃ δὲ ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν. Καὶ μακάριος ὁ τοιού-
 τος οἶκος ἐπιζητῶν, καὶ μὴ τοὺς κάτω καὶ πεδι-
 νοὺς, οἵπερ, ὅσῳ ἂν ἐπαρθῶσιν ὑψοῦμενοι, ἐς τόσον
 τὸ ἐν ἡμῖν ἐλέγχουσι ταπεινόν. Ἄει γὰρ ὑπερχορυ-
 φούνται ἡμῶν· καὶ ἔστιν εἰπεῖν, ὡς ἀνάθασις πᾶσα
 οἰκοδομῆς ὑπερήφανος, καὶ ὀρθόφωαις ἢ ἐκ τῶν τῆς
 γῆς, οὐδὲν ἀλλ' ἢ καθιέρξει τεχνώνεται τινας καὶ
 οἶον ἐνταφιασμούς, ἄλλως ἐπονομαζομένους εὐφη-
 μότερον εἰς οἴκους καὶ προδόμους καὶ δέμους· καὶ
 μέγαλα καὶ τοιαύτην πολυωνυμίαν περιεργον· ἃ δὴ
 τις πάντα συνελών, εὐστοχώτερον ζώντων τάφους

12. Columna ista flammam longe navigantibus in
 mari præbet, lumen intus ferens, eum qui cum Da-
 vid psallit : Lucernam pedibus ejus, legem divinam
 et lumen semitis ejus ; et Patri luminum appropin-
 quantem et lumini quod e natura habet lumen a
 Deo sibi adjungentem.

13. Inde excitans aliquis cogitationis ignes cinere
 obrutos et illuminans columnam ignis de longinquo
 resurgentem dicet stylum ob elevationem ; ignem
 vero ad signum ob publicam ad Deum orationem
 ejus qui ibi includitur spiritalis viri ; et meditatio-
 nis materiam præbet David.

14. Si vero auctum quis columnæ lumen in so-
 lem adducat eo ubi tabernaculum suum posuit At-
 tissimus, inhabitans, tunc et solis domum reputabit
 columnam illam venerabiliorē quam sensibilem
 solem quem discipulus philosophiæ studens inferiorē
 æstimat : siquidem sol noster inaccessibleis
 non erit, sed occasum cognoscet. Non vero lucem
 spargit secundum sensibilem solem , sed sursum e
 terra exaltatus operum splendore per evangelicam
 lumen coram hominibus lucente, et sub terra solis
 radiantis more occidit, in tumulo sepultus bonorum
 operum radios non minus quam vivens rutilantes
 emittet, ut hoc modo oblivionis nocte fugata bonæ
 recordationis lucem spargat æternam, quæ lux iis
 qui vere sunt justi, diem illam faciat in æterni diei
 imitationem, seque et diei et lucis filium ostendens.
 ποιῆ τῆς ἐκεῖ ἀλωνιζούσης ἀνεμίμων, δεικνύων καὶ

15. Non solum vero talis domus columna illa,
 sed quod majus, justitiæ solis, Dei, quia et oratio-
 nis domus ; sin minus, diaboli ipsius esset antrum
 aut aspidis spelunea, aut draconis latibulum : ita
 ut limacis domum bajulantis more intus ad omne
 adhæreat, si humorem vitæ ille hauserit ; marga-
 ritæ vero more, si arctius et ad fulgorem late spar-
 gendum dispositus ibi includatur.

16. Si vero in venerabilium domorum atris sta-
 tuenda sit columna, non apparebit dissona, sed ma-
 xime consona, et omnium virtutum divinarum dice-
 mus sociam ; et bene illa tabernaculum unico tecto
 consistens reputabitur, secundum super ipsam vero
 tectum cælum dicetur excelsum, ad quod asceta
 ascensionem facit de gloria in gloriam transiens, in
 quo exaltari Deus psallitur, cujus gloria super-om-
 nem terram. Et beatus qui tales domos quærit, nec
 inferiores et terrestres, quæ quanto altius elevan-
 tur tanto humilitatem nostram magis exprobrant.
 Semper enim supra nos ascendunt, et dicere licet
 quod in altum constructio omnis ædificationis ma-
 gnifica fastigiumque ubique terrarum nihil aliud
 sunt quam carceres et sepulchra, lenioribus appel-
 late nominibus ut porticuun, palatiorum et fastuo-
 sis vocabulis ; quæ omnia complectens melius vivo-
 rum tumulos vocarit aliquis secundam Scripturam
 dicentem : Domus eorum sepulchra eorum ; nec in
 perpetuum, sed pro tempore ut plurimum brevi

αυροκταυ φασι. Hæc licet decem millium labare constructa sint, non tamen magnitudine Mausolei molem, nec Cyri apud Persas regnum æquant.

ὡς τὰ πολλὰ, καὶ ἀριθμῷ εὐπερίληπτον· οἷ, κἄν τάφον ἑπερέλασαι, οὐδὲ μὴν τὸν παρὰ Πέρσαις

17. Sed ne circa columnam divagantes, sicut in labyrintho artificis includamur in laqueo inextricabili, accuratius iterum consideranda columna idque ratiocinando. Specula ille sursum incedens, in bonum erectus et iis quibus hostes insidiantur salutaria, et iis qui desides sunt spiritualis adstat gladius. Mercurii quidem tumulos historia nobis in memoriam revocat : sunt autem lapidum moles mensurate, recordationem moventes Mercurialis alicujus casus antiquitus traditæ. Lapidem supra interfectorem cumulari dicuntur, quasi super lapidandum; coacerantur autem non ira, sed tranquillitate acceleris alicujus pœnam expiantes.

γονται κατὰ τοῦ φονεύσαντος, ὡς εἰ καὶ ἐδλήθησαν κατ' αὐτοῦ· καὶ συνάγονται μὲν οὐ κατὰ ὄργην, ἀλλ' ἠρέμα, καὶ ἐπιστοιβάζονται καθ' ἡσυχίαν πολλήν. Ὅσοῦνται δὲ ὁμοῦ φόνου ποινήν, καὶ δίκην ἕλον τινὰ δι' αὐτῶν ὁ κακοποιήσας δίδωσιν.

18. Sermo ille studio delectamentum quid immisceet et speciem non incongruam sed obscuram et umbratilem emittit. Hæc autem pro posse nostro veritatis lumen bene pingunt. Lapidum enim ipsa moles contra animicidam coagmentatur, in ejus probrum erecta. Inde nobis dicere licet, sacras Litteras allegando : Qui vestrum sine peccato est (scilicet a Dei statera deficiente vel fide non cecidit), lapidem in illum mittat. Latronem prosternat qui peccatum animæ perniciosum produxit; tales autem ad Deum ascensiones operetur, divinamque ædificationem ordinet.

19. Sed colles istos humiles prætermittamus. Ad columnam cælum inter terramque proposito tramite redeamus. Mirabilis hæc elevatio, non maris, quod spirantes tumefaciunt venti, et ab humili substrataque planitie in elatos montes erigunt, sed ascetarum elevatio, qui nihil maris infra agitati habent, quia non salsum sudorum æstum propter virtutem habent; imo bonorum a Deo copiæ adnavigant. Et divino spiritu moti non possunt cum infinis divinitati appropinquaturi; effundi, sed in alta tendunt.

20. Tali vero mirabili altitudine si eminent regio, opportunum est et ex adverso illud comparare : « Mirabilis in excelsis Dominus, » nempe in sic elatis, in aere progredientibus, terram contemnentibus, nec celsitudinem mentientibus. Etenim admiratione digni qui sic egregie se ipsos constituunt operibus admirabiles. In iis tanquam in sanctis suis mirabilis Dominus quem propriis membris et tormentis glorificant mirabiles ipsorum reddentem voluntates; qui ut sancti ad Deum ascendentes et sic excelsis-

(1) Num πολυτέλειαν?

τὰ τοιαῦτα ἐρεῖ, ὡς εἶναι ἀντιστρέφαντα τὴ γραφικὸν εἰπεῖν· « εἰ οἰκίαι αὐτῶν τάφοι αὐτῶν· » καὶ οὐδὲ εἰς τὸν αἰῶνα, καιρὸν δὲ τινα, καὶ αὐτὸν βραχὺν μυσία ἐκπονοῖντο, οὔτε ἂν ἐν μεγέθει τὸν Μαυσόλιον τοῦ Κύρου εἰς πολιτεῖαν (1).

ιζ'. Ἄλλ' ἵνα μὴ τοῦ ἐ στόλου ἡ ἀποκλινηθέντες, ὡς ἐν τινι λαβυρίνθῳ ταῖς τῶν ἐπιβούλων οἰκῶν ἐναποληφθῶμεν σήραγγιν εἰς ἀδιεξίτητον, ἀναθεωρητέον αὐθις ὑψοῦ, καὶ θεωρητέον εἰς ἐπὶ τὸν ἐ στόλον· καὶ ἄλλως κατὰ λόγον ὀριστικόν. « Σκοπευτήριον » ὁ ὑψιβάμων οὗτος, εἰς ἀγαθὸν ἀνεγνηγμένος, καὶ τοῖς ὑπὸ πολεμίων ἐφοδουομένοις σωτήριος, οἷς ἀνεπιστρέφως, ἔχουσιν ἡ νοουμένη σπιδούται μάχαιρα. Καὶ λόφους μὲν τινεὶ ἐρμαίους ἢ τῆς ιστορίας ἐν ἡμῖν ἐγέρει· μνήμη· αὐτοὶ δὲ εἰσι λίθων κολωνοὶ, ἐπισεσωρευμένοι· πρὸς μέτριον ἔξαγμα, ἐρμαϊκοῦ τινος φόνου ὑποκινούντες ἐνθύμιον, ὃν παλαιῶς λόγος θρολύει. Καὶ οἱ λίθοι τεθεῖσθαι λέ-

τη'. Ἄλλ' οὗτος μὲν ὁ λόγος παραμιγνύει τῇ σπουδῇ καὶ τῇ ἀθύρματι, καὶ εἰκόνα παραυγίζει, οὐ δυσπρεπῆ μὲν, ἀμυδρὰν δὲ, καὶ ὡς ἐν τινι σκιᾷ. Ταῦτα δὲ τὰ καθ' ἡμᾶς ἀλήθειαν φωσφορεῖ εὐζωγράφητον. Λίθων γὰρ αὕτη στοιδὴ κατὰ τοῦ τῶν ψυχῶν φονευτοῦ συναγῆγεται, εἰς κακὸν ἐκείνου λυφουμένη. Καὶ τοῖον ἐστὶν ἡμῖν ἐνταῦθα λέγειν, παρωδοῦσι τὸ ἱερῶτατον λόγιον· « Ὅστις οὐχ ἤμαρτε (δηλαδὴ μὴ τῆς εἰς Θεὸν σταθερᾶς ἐκπέπτωκεν ἐλπιδος· καὶ πίστεως), βαλλέτω λίθον ἐπ' αὐτόν. » Καὶ τὸν ληστὴν μὲν καταβαλλέτω, τὸν τὴν φονεύσειαν ἁμαρτίαν δημιουργήσαντα· κορυφούτω δὲ τοιοῦτους οἰκδομήν.

ιβ'. Ἀλλὰ τοῦτους μὲν τοὺς οὕτω χθαμαλοῦς γεωλόφους ἐπέειπεν. Ἐκτέον δὲ αὐθις· τοῦ μεταρσίτου ἐ στόλου· κατὰ τὴν ὑποτεθειμένην ἐφοδον. Θαυμαστός τις καὶ οὗτος ἐ μετεωρισμῶ, ὁ οὐ θαλάσσης, ἢν φυσῶντες ἐξογκοῦσιν ἀνεμοὶ, καὶ ἐκ παιδείδος καταβαινούσης καὶ ὀποκαθημένης εἰς ἀναβαίνον ὄρο; ἀνιστάσει, κορυφούντες μετέωρον· ἀλλὰ ἀνδρῶν ἀσκητῶν, οἱ θαλάσσης μὲν τῆς κάτω οὐδὲν τι ἔχουσιν, ὅτι μὴ τὴν ὑφ' ἄλμυρον πλῆμην τῶν ὑπὲρ ἀρετῆς ἰδρώτων· πελγχιζοῦσι δὲ ἄλλως ταῖς θεσίθαι ἐπεβροαῖς τῶν ἀγαθῶν· καὶ θεῖμ κινούμενοι Πνεύματι, οὐκ εἰσὶ τοῦ κάτω κεχύσθαι, ἀλλ' εἰς ὅσον οἶόν τε θειότερον μετεωρίζονται.

κ'. Τῷ δὲ τοιοῦτο θαυμασίῳ μετεωρισμῷ συναναφαινομένου πάντως καὶ ὑψους, καιρῖον ἐστὶ συνεπιπλέξαι καὶ τὸ· « θαυμαστός ἐν ὑψηλοῖς ὁ Κύριος » τοῖς οὕτω δηλαδὴ μετέωροις, καὶ ἀερόδατοῦσι, καὶ περιφρονούσι τὴν γῆν, καὶ μὴ ψευδομένοις τὸ ὑψηλόν. Αὐτοὶ τε γὰρ θαυμαστοί, οὕτω μετεωρίζοντες ἑαυτοὺς, καὶ θαυμαστοὶ ἐργοὶ ἐμπρέποντες. Καὶ ὁ Κύριος ἐν αὐτοῖς ὡς ἀγίοις αὐτοῦ θαυμαστός, ὃν αὐτοὶ δοξάζουσι τοῖς οἰκείοις μέλεσι καὶ παθήμασι, θαυμαστῶσαντα ἐν αὐτοῖς τὰ οἰκία θελήματα· ὃ

ταίς ἐκείνων ἀναβεθηκότες, καὶ οὕτως ὑπερῷοι γινόμενοι (ὡς ἔχουσι καὶ αὐτοὶ ἄνωθεν τὴ καθ' ἑμᾶς ἐφορᾶν), ὡς εἶναι διὰ ταῦτα τὸν « στυλὸν » τοῦτον καὶ « οὐρανὸν » τινὰ τῶν κατὰ παθῶν κυριεύοντι, καθ' οὗ τοξεύειν τοίκασι, οὐκ ἀδυνάτως μὲν τοι, ἀλλ' εὐεπηθῶς καὶ εὐστοχῶτα οἱ εὐθυβλοῦντες εἰ: νόησιν, καὶ οἷ: σκοπὸς τὰ οὐράνια πρόκειται, καὶ οὕτω πρὸς τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κατευθύνονται κλήσεως. Ἐκ τοῦ τοιοῦτου οὐρανοῦ ὁ τῶν χαμαιβριθῶν κυριαρχήσας, καὶ τούτῳ τῶν λόγων κίριος ἄνθρωπος, ἐπιβλέπει ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων ἐρᾶ, οὐκ ἔθ' ἀπλῶς αὐτὸς ὡν ἐκεῖνος ὁ ἐκ γενέσεως ἄνθρωπος, ταῦτόν δὲ εἰπεῖν, ἐκ τῆς εἰς γῆν νεύσεως, καθά τις πάλαι περιλοσόφησεν, ἀλλ' αὐτὸς μὲν τῶν ὑψίστων Θεῶν κατὰ μέθεξιν υἱωθείς, τοὺς δὲ μὴ τοιούτους ὡς υἱοὺς ἀνθρώπων περὶ τὰ ὕλατα μένοντας.

κβ. Ἐνταῦθα δὲ καλὸν οἶμαι εἰπεῖν, καὶ ὡς ἀνακινίζει καθάπερ « ἀετοῦ » τὴν τοῦ ἀσκητοῦ νεότητα ἢ τοιαύτη ἀνίκησις. Κουφίζουσα γὰρ εἰς ὑψίστην τὴν πνευματικὴν γέροντα, δίδωσιν ἄκαταστάτα καταράσσιν ἐκείθεν κατὰ τῶν ἀσάρκων μὲν, ἄλλως δὲ σαρκωδῶρων, εἰπεῖν δὲ καὶ ψυχοφάγων ὄντων, ἐξυθερῶς ἐπιβάλλοντα, ὡς μηδὲν ὁ τι μήτε κρύπτεσθαι, μήτε διαφεύγειν αὐτὰν, ἀλλὰ πᾶσι τοῖ: τοιοῦτοις νεανικώτατα ἐπιτίθεσθαι, καὶ εἰς ὄρθον κινεῖν. Ἄλλ' οὕτω μὲν ὁ « στυλὸς » μετewριπρὸς τις θαυμαστὸς τεθεώρηται.

κβ. Ἦνα δὲ τῶν ὑψηλοτέρων καταβάντες ὁποῦπώσων, καὶ ἐτέρωθεν τοῦτον ὁπογραφώμεθα (ποικίλον γὰρ τι χρῆμα καθυποφαίνεται), « εἰρκτῆ » τῆς ἐστὶ καὶ αὐτὸς, ἐν ἧ περιγράφει στενοχωριῶν ἑαυτὸν ἐκ τοῦ ἐξω βεμβαροῦ ὁ ἀσκούμενος, δικάσας μὲν μεταξὺ σώματος καὶ ψυχῆς, καὶ ἀμφοῖν καταψηρισάμενος οἰκτερὸν δὲ τινὶ νόμῳ (δικαίῳ γὰρ ὁ καθ' ἑμᾶς οὗ κείναι νόμος, ἀλλ' αὐτὸς ὁρθὸς ἐστὶ λόγος, καὶ πλείων τοῦ νόμου γίνεται), δικαιοῦσας δὲ τὰ κατακρηθέντα τῶν διὰ βίου συγκλεισμῶν, ἐν ὁμοιότητι κολάσεως τῆς ἐσχάτης ἐκείνης, ἣν οὐκ ἂν ἐκφύγη τις ἀκόλαστα διαβίου.

κγ. Νοηθεῖ δ' ἂν ὁ « στυλὸς » οὗτος καὶ ὡς « ἀθλητικὸν βῆμα, εἰτ' οὖν ἀναθάρα μαρτυρικῆ, » ἐφ' ἣν ἀναβεθηκὸς ὁ ἀβίαστος ἀθλητῆς, μᾶλλον μὲν οὖν κατὰ τῆς ἑαυτοῦ σαρκὸς αὐθαίρετο: βίαιο: καταβαίνει πρὸς μέγα σκάμμα, καὶ παγκρατιάζει γενναίως, καὶ τὸν ἀντίπαλον δαίμονα κάτω βαλεῖν ἐργάζεται.

κδ. Εἶποι δ' ἂν τις τὸν « στυλὸν » τοῦτον εὐαγγελικῶς καὶ « ἀνώγειον ἐστρωμένον, » ἐν ᾧ Θεὸς, ὁ κατὰ μέθεξιν ἀναπεσῶν, ἀναπαύεται, ταῦτόν δ' εἰπεῖν, παντὸς ἔργου παύεται τοῦ τῆ γῆ πάντως πρίποντος. Ἄλλως γὰρ θεοπροπέστερον ἀεὶ καὶ αὐτὸς ἐργάζεται, τὰ τῶν Θεῶν ἀρέσκοντα ἐνεργῶν.

κε. Εἰ δὲ τὸ « ἀνώγειον » τοῦτο καὶ λίθοις ἐστρωται, οἷς ὡς εἰκὸς ἐγκαθεύδει ὁ ἐγκρατῆς, ὁ δὲ ὁ τῆς τοιαύτης οἰκοδομῆς εἰρμὸς: ὑποβάλλει νοεῖν, εἴη ἂν « λιθόστρωτόν » τι καὶ αὐτὸ οὐκ ἐξω ἰεμνώματος, κίλλιον ἢ περὶ τὰ τῶν ἱστοροῦμένων γυμνοσφιστῶν,

A simi facti (ita ut e sanimo nostra respiciant), ut per hanc celsitudinem columna ista sit cœlum quoddam illi qui cupiditates regit, prout collineare videatur: qui non ad impossibilia, sed ad ea quæ omnino obtineri possunt, et ad quæ merito spectandum est cogitationum jaculis aspirant; quibus metas cœli adsunt, et qui ad supernas vocacionis horarum tendunt. Qui ex alto cœlo super reptabundos dominatur hoc verbo dominus hominis, ille terram respicit, hominem filius videt, non amplius simpliciter ex genere suo homo vel, quoniam idem est ex inflexione ad terram, prout olim philosophatus quidam; sed participatione altissimi Dei filius factus, non tales vero tanquam hominum filios crassiores infra gradientes et materialibus assuetos respicit.

21. Bene porro dicere puto: renovat aquilæ instar, ascetæ juventutem talis elevatio. Ad volatûm enim sublimem attollens spiritualem senem, inde mittit contra incarnatas, imo carnivoras, aut mentivoras aves, et visu acerrimo aggreditur, cui nihil absconditur, quem nihil fugit, sed in omnes tales juventutis vigore irruit, metum incutiens. Sic quidem columna excelsitas quædam admirabilis apparuit.

22. Ut autem ab excelsioribus terminis descendentes ex altera parte demonstramus (varium enim id negotium est), carcer quidam est in quem secedens ab extraneis avocamentis includit se asceta, inter corpus et animam distinguens, et domestica quasi lege utrumque condemnans (justo enim non convenit lex nostra, sed ipse ratio est et lege major), sententias vero pronuntiat in similitudinem pœnæ ultimæ quam nemo vitaverit, si absque virtute vixerit.

23. Columna ista ut athleticus suggestus sive martyrum amphitheatrum est in quem sponte ascendens athleta, quin imo contra carnem suam sponte violentiam exercens in magnam descendit arenam, fortiter pugnat et malum dæmonem conterere conatur.

24. Dici potest columna illa evangelico stylo et cœnaculum stratum, in quo Deus ad convivium assidens recumbit et, ut ita dicam, ab omni opere cessat pro salute terræ. Alias enim Deo dignioræ semper ipse faciet, quæ Deo placent peragende.

25. Si vero cœnaculum illud et lapidibus sternitur quibus informit qui fortis est, quod illarum ædium compago persuadet, solemnè erit illud litobrotorum pulchrius quam Gymnosophistarum in historia celeberrimum theatrum, qui virtutis umbram persequen-

tes, eadē membris super lapidibus sterni non du-
litabant.

26. Apparet lithostroto non dissimilis columna illa, aut lecto Dei imitativo quod secundum Deum membra sua crucifigentes et mortificantes sibi parant, ad ea quæ sursum sunt tendentes rerum terrestrium contemptu, extraneum in seipsis enecantes hominem, qui malis cupiditatibus renuntiantes, aliter vitæ consortes sunt.

27. Quid porro impedit quin in columna illa sepulcrum videam ob consummata in ipsa mysteria, funereis ascetæ pannos, funebre operimentum: inhumationem mortuis concessam, cantatos pro mortuis sacros hymnos; quæ omnia eum qui in columna reponitur mortuum et sepultum esse indicant.

28. Columna uti adumbratione et opere cælo delineata est et subobscurè depicta: sic sapiens specimine assumpto clarius procedet, et fundamentum semel nactus plane perficiet opus. Nos quidem facile intelligimus quis ille sit stylita et quare hoc nomine decoretur. Nam si ea est columna quam sermo lucusque descripsit, et qui super ipsa stat, secundum primordiale finem magna quadam hominis figura erit, nec secundum multos vilis et abjecta. Membratim enim dispersita ac definita columna abundans et pulchra videbitur, tum quidem in quantum columna est, tum vero logice et effectum

multiplex. Συνεπιμεριζόμενος γὰρ οὐσιωδῶς, οἷς ὁ θεὸς καλῶν, εἰς μὲν ὡν τῷ λόγῳ κατὰ τὸν ἐ στύλον,

29. Angeli sane sub figura apparebit per scalam quam videmus, in cogitationibus ad Deum ascendens, nullamque terrestrium rerum servans, sed sursum volatum tenens et apprimè secundum spiritum efficax, cui nihil de inferioribus adhaeret; tum descendens ut in abyssum operibus, quibus cum inferioribus conspirat, et commodis quæ in animam infert sodalibus ita ut columna signum altum et profundum a Deo constitutum credatur, et deur inde ascetæ qui scetæ symbolum servat. Etenim ipsa quæ in altum effertur, terram nequaquam relinquit, et qui supra columna stat, non omnino se a terrestribus separat ad Deum ascendens, donec a carne solutus spiritus ad Deum avolet.

τῆς γῆς λείπεται. Καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ ἐ στύλου, δὲ οὐκ ἔστιν ἀναβαίνων εἰς θεόν, ἕως ἀπολυθεὶς τῆς σαρκὸς οὐδ' ὄλωσ' ἔπι τοῦ ἐ στύλου,

30. Sicut angelus stylita considerabitur. Consequenter ergo ad virtutis fastigium ascendit, sed confestim ascendere cernitur, nec per aspera contendit ambulans, calles devias (atheletæ enim et scurræ proprium illud est) sed vitæ obviam se fert facilliori quam calcant, qui aspera transgressi sunt, et ad altissimas regiones accesserunt quiete et timore ejiciunt quo debiles terrentur, amoris in via tria et plana progressi sunt, et quod idem est Deo appropinquaverunt. Ibi

οἷπερ σκιάν ἀρετῆς διώκοντες, οὐκ εἶχον ἔκνον, γυμνοὶ κατὰ λίθων ὑπεστρωμένων κείσθαι ἀνακλινόμενοι.

κς'. Ἀναφαίνεται δ' ἐκ ἐ τοῦ λιθοστρώου, ἢ μὴ ἀπεικίνας τὸν ἐ στύλον, τοῦτον μὴδὲ θεομιμήτου ἐ στρώσεως, ἢ ἤνπερ οἱ κατὰ θεὸν σταυροῦντες καὶ νεκροῦντες τὰ ἑαυτῶν μέλη τεχνῶνται, ἄνω μὲν διεγρημένοι τῇ τῶν κάτω περιοράσει, τὸν ἔξω δὲ θανατοῦντες: ἀνθρωπον, οἷς τῶν φαύλων ἐπιθυμιῶν αὐτὸν ἀπάγοντες, ἐτέρας ζωῆς γίνονται.

κζ'. Τί δὲ δὴ κωλύει τὸ ἀποτοῦδε, καὶ εἰς ἐτάφον ταμάλιστα τὸν ἐ στύλον, τοῦτον θεωρῆσαι, διὰ τὴ ἐν αὐτῷ μυστηριωδῶς τελούμενα, τὰ ἐπιτέμνια σπείρα τοῦ ἀσκητοῦ, τὸ νεκρικὸν εἶλημα, τὴν κατάθεσιν, ὅποια τις καὶ τεθνεῶσιν ὄσεται, τὴς ἀρμωστούσεως τοῖς ἐξάγομένοις ἱερῶς ὡδῆς, δι' ὧν ἀπάντων ὁ τῷ ἐ στύλῳ, ἢ ἐναποτεθεὶς τεθάφθαι διδύσκειται.

κη'. Ἄλλ' ὅπως μὲν ὁ ἐ στύλος, οὗτος ὑπογράφεται ὡς ἐν προχαράγματι καὶ τινι προκεντρώματι, διατυπωθῆν ἔσκιαγράφεται ἀμυδρῶς, καὶ σοφῶς λαβὼν δεδομένην ἀφορμὴν, ἀναθήσεται εἰς τὸ ἔτι σοφώτερον, καὶ θεμέλιον ὄλον τοῦτον ἐξευρηκῶς, ἐκκορυφώσει τὸ τέλειον. Τὸ δ' ἐνεαῦθεν ἑμῖν ἀπονητὴ προσευκέρηται, καὶ οἷς τὴς ὀνεταυθὸς ἀνεφορούμενος, καὶ εἰς τὸ τοῦ ἐ στυλίτου, ἢ ἀναβάς ὄνομα. Εἰ γὰρ ὁ ἐ στύλος, ἢ τοιοῦτος, ὅπολον αὐτὸν ὁ υπογραφικὸς λόγος προῦπεστήσατο, καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ ἐ στύλου, ἢ δῆπουθεν κατὰ τὸν ἀπ' ἀρχῆς ἄκρι τέλους τῆς θεωρίας σκοπὸν μέγα τὴν ἀνθρώπου χρῆμα ἔσται καὶ ὕψηλόν, καὶ οὐ κατὰ τοὺς πολλοὺς φαῦλον καὶ ταπεινόν. Συνεπιμεριζόμενος γὰρ οὐσιωδῶς, οἷς ὁ θεὸς καλῶν, εἰς μὲν ὡν τῷ λόγῳ κατὰ τὸν ἐ στύλον, ἢ ἄλλως δὲ πληθυνόμενος ἐλλόγως τοῖς ἐνεργήμασιν.

κθ'. Ἐγγελοειδῆς ἢ τε γὰρ φαίνοιο ἂν διὰ τὴν θεωρουμένην ἐ κλίμακα, ἢ ταῖς μὲν ὕψηλαῖς ἐνομοῖαις καὶ ταῖς εἰς θεὸν ἀνατάσεις ἀναβαίνων εἰς ὕψος, καὶ μηδεμίαν τηνικᾶδε σχέσιν πρὸς τὰ κάτω τηρῶν, ἀλλὰ ἐπίπαν ἀνιπατάμενος εἰς τὸν ὕψιστον, καὶ ὑπερφύως ἐνεργῶν κατὰ νοῦν, ὧ μὴδὲν τι τῶν κάτω φύσει μέτεστι, κατὰβαίνων δὲ αὐτὸς ὡς εἰς βάθος ταῖς πρᾶξεσιν, ἐν αἷς τοῖς κάτω σύνεστιν ὁμιλητικῶς, καὶ ταῖς ὡφέλειαις, ἃς εἰς ψυχὴν διαδιδάσκει τοῖς μιμητικῶς ἐντυγχάνουσιν. Ἰνα τῷ λόγῳ τούτῳ καὶ ὁ ἐ στύλος, οὗτος ὁποῖά τι ἐ σημεῖον, εἰς βάθος τε καὶ ὕψος θεόθεν ζητηθεῖη, καὶ δοθεῖη ἐκεῖθεν τῷ ἀσκητῇ, ἀποσώζοντι καὶ ἐτέροις τὸ τῆς ἐ κλίμακος, ἢ σύμβολον. Αὐτὴ τε γὰρ τὸ ἀνθρώπου ἔχουσα, οὐδὲ

ἔστιν ὅπως ἀπόσχοντο ἂν πάντη πάντως τῶν περιεσθ' ὄλωσ' ἔπι τοῦ ἐ στύλου, δὲ οὐκ ἔστιν ἀναβαίνων εἰς θεόν, ἕως ἀπολυθεὶς τῆς σαρκὸς οὐδ' ὄλωσ' ἔπι τοῦ ἐ στύλου,

λ'. Κατὰ τε ἐ ἄγγελον, οὗτω θεωρηθήσεται ὁ ἐπὶ τῷ ἐ στύλου, ἢ καὶ ἰκολούθως εἰς ἀρετῶν κορυφῆν οὐκ οὐκ ἀναβαίνει, ἀλλ' ἀναθῆναι αὐτίκα ἤδη παραδείκνυσαι, καὶ οὐ διὰ τραχείας βιάζεται τὴν ἀνοδὸν (μελετώντος γὰρ τοῦτο γε, καὶ ἐντριβομένου ταπεινότεροις ἔτι γυμνάσμασιν), ἀλλ' εἰς αὐτὴν κατηντηκέναι τὴν ῥαδίαν, καὶ ἦν πατοῦσιν οἱ τὸ κατὰ μὲν τραχὺ περὶλάσαντες, τῇ δὲ ἀνωτάτω πεδιᾶδι πελάσαντες, καὶ τῆς ἐμφρονος ῥαπτύνης γενόμενοι, καὶ τὴν μὲν φόβον ἔξω βαλόντες, ἃς τοῖς ἀκροσφαλέσι

ἀφώρισται, τῷ δὲ ἀγχομάλῳ καὶ λείρῳ τῆς ἀγάπης ἄ
 προδάντες. ταῦτὸν δὲ φάναι, Θεῷ πλησιάσαντες·
 ἔθα οἱ τῆς ὄντως τρυφῆς λειμῶνες τεθήλασι, καὶ
 ἀρεταὶ χοροδοτοῦσιν, οὐκέτι κακίαις βίου παρασι-
 ζόμεναι. οὐδὲ παραμειγμέναι τοῖς ἀκανθώδεσιν
 ἁμαρτήμασιν, ἀλλὰ καθαρῶς ἔγκαρποι, καὶ πάσαις
 καὶ ἀκάρτατοι.

λα'. Βούλομαι καὶ εἰς τὸ θεωρηθῆναι εἰς ὄψω-
 θῆναι, καὶ εἰς τὴν ἐχόμενα τούτου εἰς βουνὸν ἢ ἀναβῆ-
 ναι, καὶ τοῦ εἰς γαζοφυλακίου ἢ γενέσθαι, ὡς καὶ
 προσέφασθαι τοῦ ἐντοῦ· εἰς θεσαυροῦ ἢ εἰς πλουτισμὸν,
 καὶ προσπειρασθῆναι τῇ εἰς νοσησίν, καὶ ἐπὶ τοῦ
 εἰς πύργου ἢ στῆναι, καὶ τὴν θεωρηθῆναι ἐπὶ πόνον
 εἰς παραφῆσαι, καὶ τὸ τοῦ εἰς στύλου φῶτι καὶ πυρὶ
 τὴν θέαν ἐκφαίνειν εἰς ἔλλαμψιν, καὶ τὸν εἰς ἥλιον
 περιθρῆσαι, καὶ τοῖς ἄλλοις δὲ ἄπαισι τὴν θεωρίαν
 ἐνασχολῆσαι πλατύτερον, ὅσα τὸν τοῦ εἰς στύλου ἢ
 λίγον παρ' ἡμῖν ἀπεκλήρωσε. Σχάζω δὲ τὸ γὰρ πολὺ
 τῆς ὁρμῆς, ὁρῶν τοὺς ἀκροατὰς ὑφαρπάζοντας, καὶ
 μνημονοῦντι πρὸ χειλέων φέροντας τὰ νοούμενα. διὸ
 ἡσυχάζεσθαι λεπτολογίαν πολλήν, ἀλλὰ τῆς θεωρίας

λαβ'. Ἀκούεις, ὦ εἰς στυλίτα, εἰ μὲν ὁ εἰς στύλος,
 εἰ δὲ ὁ ἐπ' αὐτοῦ. Ἐχεις τοίνυν αὐτόθεν καταλαβί-
 σθαι, καὶ διατρεῖ ταῦτα· καὶ οὐ γὰρ πνεύμονος ἡμῖν
 πάλιν ὁ φῶτι πόνον γίνεσθαι. Βλέπε, δοκῶν ἀνεστη-
 νῆναι, μὴ πέσει· ἴδε, μὴ καταπίσης τῆς ὑψηλῆς
 κροθέσεως. Ἐγγελοπρεπῆ ἢ πολιτείαν ἐπηγγελῶ.
 Χρῆσθαι οὖν, ἐναρέτως βιάζεσθαι τὸ εἰς ἰσάγγελον,
 καὶ πραγματεύεσθαι μὲν τὸ στασίμων καὶ τὴν θείαν
 παράστασιν, φυλάττεσθαι δὲ τὴν ὑπένοσιν, τῷ
 παντὶ δὲ πλόν τὴν κατὰ πτωσιν. Ἐπὶ μακαριστῆς
 εἰς βέβηκας. Χρῆ τοίνυν ἐκαληθεύεσθαι σοὶ
 τὸ εἰς κροθαλίον ἢ ἐν ἀρεταῖς. Ἐ Ὅρος· ἔχει σε
 τῷτο τὸ ὄψωποιὸν εἰς Θεόν, καὶ ὁ παντὸς ὄρους κα-
 τακαυχᾶται καὶ βουνοῦ· τῶν τῆς ἀποκλιανήσεως· μὴ
 ἀνίσχη στραφῆναι κάτω, ἀλλ' ἐπὶ τοσοῦτον φέρε τὰ
 τῆς ὑπερείας εἰς νοῦν, ἐφ' ὅσον καὶ ἄλλους ἐκείθεν
 ἀναγαγεῖν· ἵνα κατὰ θεῖον ζῆλον, ἐπὶ ὄψωθης,
 ἀεκλήσης πρὸς σεαυτὸν, εἰ καὶ μὴ πάντας (τάχα
 γὰρ οὐκ ἂν δύναται), ἀλλὰ γὰρ πολλοὺς, οἱ τοὺς ἐν σοὶ
 καιοῖς ἔργοις ἐμβλέποντες, βουλήσονται εἰς τὰ ἔνω
 ἐξείρεσθαι. Σοφιστικῶς τῷ Θεῷ, καθὰ καὶ τὶς πο-
 λιτιμῆτος εἰς θεσαυρὸς. Κατάκρυπτε γοῦν σεαυτὸν,
 μήποτε ὁ ψυχοκλέπτης παρασυλῆσῃ σε καὶ κατορύξῃ,
 ἔθα τὸ θεῖον οὐκ ἔστι ἐπαύξασθαι τέλαντον, εἰ νοση-
 αῖαν ἢ θεωρήσῃ μὲν τὸν ἀκατηκὸν εἰς στύλον ἢ ὁ
 λόγος, ὅκνει δὲ διδίου ἐμμεῖναι τῷ βήματι τούτῳ διὰ
 τὸν ἐν αὐτῇ τέλειτον ἄνθρωπον, ὃν οὐ κατὰ τοὺς ἀτελεῖς
 καὶ ἀπτήνας νεοσοῦς ἔχομεν διασκέπτεσθαι, ἀλλὰ
 κατὰ τοὺς ὑψηλότες ὄρους, ὅποιοις ἐπὶ νεφελῶν πέτεσθαι
 γραφικῶς θεωρῆται τις, ἢ καὶ κατὰ τοὺς βασι-
 λικούς εἰς αὐτοῦ, ἢ ὁ δὴ καὶ ἀνόβην τῷ λόγῳ προσηγορήσασιν.
 Ὁ τοίνυν ἡμέτερος σὺ εἰς ἀετὲ, ἢ βασιλικῶς
 προσφῆρου σεαυτὸν, καὶ τὸ εὐγενὲς τῆς ἀρετῆς μὴ κατασχῶν,
 εἰκὴ τὸ πτερὸν διαπεταννύς, καὶ εἰς
 ἀνέμους πλάζομενος· ἀλλ' εἰς Θεὸν ἀνιπτάμενος πρὸς
 τὴν ὀφειλομένην ἄγρην τὴν πετῆαν εὐθέτιζε.

λγ'. Στρατιώτου ἢ τάξιν ἀπέχεις, ἐπὶ εἰς πύργου
 ἰσχύος ἢ τοῦ θεωρηθῆναι τεταγμένους, καὶ ὀφειλέ-
 τῆς ὄν κακοπαθεῖν, ἵνα οὐ καλὸς ἀρετῆς τῷ ἐστρα-
 τολογηκῶτι σε, εἰκὴ ἀποστατικῶς. Περιβόλησθε
 γοῦν δυνάμιν, καὶ ὀπλιζοῦ κατὰ πάσης ἐπιβουλῆς τε
 καὶ ἐκπόλεως. Καὶ οἶδα μὲν, ὡς προβαλέσθαι πίν-

verarum deliciarum prata vident, et virtutes ebo-
 ros institunt, non amplius vitæ malis luctantes,
 nec spinosis peccatis mistæ, sed fructibus abun-
 dantes, ac rerum scelestarum immunes absque
 fuce.

31. Volo equidem super visum montem extollī
 et ad collem vicinum ascendere, et gazophylacii,
 sicut et thesauri intus reconditi particeps fieri, ad
 nidum volare, super turrim stare, urbem describere,
 columnæ lumini ignique profectum dare, solem con-
 templari, atque aliis omnibus majorem operam
 dare, in quantum apud nos de columna sermo factus
 est. Ardorem vero nimium remitto, avide haurientes
 vilens auditores et mentis cogitata in labiis goren-
 tes. Ideo non dici oportebit istis instare, et ser-
 monem amplificare, sed pro tempore theoriam in
 medium ferre.

καὶ οὐ μακρὰ με δεήσει προσενεχθῆναι. τούτοις, καὶ
 γενέσθαι, εἰς ὅσον καιρίον.

32. Audis, o stylita, quid columna, quid super et
 stans. Habes ergo unde intelligas ad quid ista, nec
 oportet nobis multo pulmonis, ut aiunt, labore uti.
 Vide qui stare videris, ne cadas : vide me a condi-
 tione ista sublimi decidas. Vitam habitantis inter
 angelos annuntiansi. Necesse est ergo congruenter
 virtuti angelicam vitam et constantiam divinamque
 intrepiditatem monstrare, animi vero debilitatem,
 et a fortiori casum cavere. Super beatum verticem
 ascendisti. Necesse est ergo in virtutibus verticem
 a te teneri. Te habet mons iste ad Deum elevans et
 qui omnes montes et colles superat; neli vitæ
 erroribus adhærere, sed generosum animum induet
 alios sursum ducas; ut zelo divino, tu qui excelsus es
 ad teipsum attrahas sinon omnes (forte enim non pro-
 sis), saltem multos qui opera tua inspicientes ad alta
 tolli cupient. Ad Deum colligaris ut pretiosus thesau-
 rus. Teipsum ergo absconde, ne forte animarum rap-
 tor te suretur et infodiat ubi non crescit divinum talen-
 tum. Nidum vidit ascende columnam sermo, immorari
 novit verbo isti ob perfectam qui in eo conspici-
 tur virum qui non ut imperfectus et alis carens est con-
 siderandus, comparandus alitibus, qui per nubes vol-
 lant, ut Scriptura dicit, aut aquilis regiis, ut supra
 diximus. Ergo tu aquila nostra, regie te gere et vir-
 tutem ne erubescas, quocunq; sors tulerit alas
 pandens et te ventis permittens, sed ad Deum vol-
 tans, fructuosam venationem prosequere.

33. Militis ordinem tenes super fortitudinis turri
 visibili collocatus, et ad mala perpetienda destinatus
 ut tanquam bonus ei qui te militem conduxit pla-
 ceas, ut cum Apostolo loquar. Potentiam indue et
 contra omnes insidias et belli tormenta accingere.
 Et novi quidem quod te penitus protegere vales

33. Militis ordinem tenes super fortitudinis turri
 visibili collocatus, et ad mala perpetienda destinatus
 ut tanquam bonus ei qui te militem conduxit pla-
 ceas, ut cum Apostolo loquar. Potentiam indue et
 contra omnes insidias et belli tormenta accingere.
 Et novi quidem quod te penitus protegere vales

lorica tua et ferro quod te cingit. Sed magni Pauli A
loricam et reliquam ejus armaturam in te videre
cupio. Hanc præsertim accinge, hanc indue, et ani-
marum hostis aufugiet harpyis se tradens. Nam
pulchrum est quidem ferrum istud, ex quo adversus
pesimum hostem tela eunduntur. Nihil vero sic
potest invulnerabilem militem perficere si aposto-
licam armaturam ille projecerit. Et quid dico nihil
potest? dicendum erat quod deficiente illa sit asce-
te operum factura et summum ad terram trahit-
ur et quod leve est, aggravatur et a superno volatu
cessans in terram dejicitur.

καὶ ἀμβλύνει ταῦτα τὸ ἐν ἔργοις ἀσκητικοῖς θεῶ,
κοῦρον, καὶ τὴν ἄνω πτῆσιν παύει, καὶ καταφέρει

34. Multos ferrum in bella contra spiritualem B
hostem excitavit; multos hebetavit et impedivit,
illis arma circumdedit, horum in manicas, compedes
jnciens: quorum merito miserabimur si vltæ mare
pernavigant procellosum et fluctibus diris exundans
et periculosum, super quod simplicibus membris
surgi deberent, qui adhuc ferri pondus gravans
habent. Ferrum istud iis quidem qui secundum
veritatem strenui sunt, non præcipites agit pon-
dus, sed anchora salutaris et sacra ordinatur; iis
vero qui aliter se habent, plumbum sit in aquis
vehementibus submersos deprimens. Non ergo sal-
tare nec sic aut aliter cecidit, pro consilio electo
hæsitante libra.

σωτηριώδης ὁ τοιοῦτος σιδηρός, ἀλλ' οὐδὲ βλαπτικὸς,
σοφοῖς δύναμιν τάχα μὲν οὕτως, τάχα δὲ ἄλλως ἐξέπεσε,

35. Ecce præsentibus adventitium quid de recens C
factis assero aliis in memoriam (multi enim nov-
runt), aliis quibus ignotum est ut rem novam. Cel-
lam divinam non ad splendorem paratam quia non
venerabilis usque ad nomen, lavit sinus iste noster
qui ante oculos est prope civitatis muros quibus
mane sol illucescit. Cella virum quemdam nutritiv
qui ascetam simulabat, non tam nigro vestium or-
natus quam sub ipsis hypocrisim retegens. Hunc
stringebat ferrum, tum renes cingens, tum hume-
ris impositum, tum ambidextrum. Talis erat et
circumcursitabat multos seducens ferro criminis
alicujus, ut opinor, divinam hanc pœnam solvens,
et debitor apparens talis vestimenti. Occasio que-
dam aderat et negotia circa ipsum aliena, et hæc
peragi oportebat; et ecce mirum. Solvitur sponte D
a ferreis catenis quibus dignissimus erat, ferrum
humili jacebat, jacebant et aliena grave pondus as-
cetæ humeris impositum, ut opinor, in cauponis
cujusdam taberna, qui lassos ad se invitat ut
restaurentur. Commutationem hanc retinens asce-
tæ exercitii et virtutis remunerationem, maxime
hypocrisis hoc pretium accipiens abibat gaudens
ipse, lacrymas vero depositi domino relinquens.
Quanto igitur melius magnifice vestiri illum, pallio
splendido et sanum esse, quam sic ferro occin-
ctum mala infinita operari! Et nunc apud nos as-

τω; ἂν ἔχοις, ὃν ἐγκρατικῶς περιβέβλησαι, ἢ θώρακα. »
καὶ τὸν λοιπὸν ἢ σιδηρὸν, ἢ δὲ περιέκείται σε. Ἄλλ'
ἐγὼ καὶ τὸν τοῦ μεγάλου Παύλου θώρακα καὶ τὴν
λοιπὴν ἅπασαν ἐκείνου πανοπλίαν ζητῶ κατεῖναι ἐν
σοί. Ταύτην περιβῶ μάλιστα, ταύτην ὑπόδουθι· καὶ
ὁ τῶν ψυχῶν πολέμιος οὐχί γέσται, Ἄρπυλαις ἐαυτὸν
ἐκδοῦς. Καλὸν μὲν γὰρ καὶ ὁ φορούμενος ἢ σιδηρὸς ἢ
οὗτος, καὶ βίβη κατὰ τοῦ πονηροτάτου πολεμιστοῦ
ἐξ αὐτοῦ χαλκεύονται. Ἄρχει δὲ ἡμῶ; οὐδὲν, ὡς καὶ
ἀκατάβλητον τὸν ἐν αὐτῷ στρατιώτην ἀποτελεῖν, εἰ
τὴν ἀποστολικὴν ἐκείνος ἀποθήσει σκευήν. Τί δὲ
λέγω ἢ οὐκ ἄρχει; ἢ δέον εἶπεῖν, ὡς ἐκείνης δόξα
καὶ καθέλει τὸ ἀνωφορούμενον, καὶ βαρύνει τὸ
πρὸς γῆν.

λδ'. Πολλοὺς δὲ ἢ σιδηρὸς ἢ εἰς τὸν κατὰ τοῦ νοητοῦ
ἀντιμάχου ἐστόμενος πόλεμος, πολλοὺς καὶ ἀμβλύνας
συνεπέδισεν, ἐκείνοις μὲν ὁποῖα τι ὅπλον ἀμφοτεθείς,
τούτοις δὲ ὡς εἰς χειροπέδην διακτεσθὼν καὶ ποδοκά-
κην καὶ τύφωνα· οὐδὲ καὶ οἰκτεῖται ἂν τις δικαίως,
εἰ τὴν τοῦ βίου διαπλέοντες θάλασσαν οὕτω θεινὰ
βραττομένην, καὶ κυμαινομένην ἀκάθεκτα, καὶ
ἀπειλοῦσαν κίνδυνον, οἱ δὲ δέον ἀπερίττοις μέλεσι
φέρεισθαι δι' αὐτῆς, εἶτα καὶ σιδηροῦ βάρους περι-
κενται· ὃς δὲ σιδηρὸς τοῖς μὲν ἐπ' ἀληθεία ἐγκρα-
τευταῖς οὐκ εἰς βυθίζον βάρος, ἀλλ' ὡς εἰς ἔγκυραν
ἴσωτηριώδη καὶ ἰσρὰν ἀποτετάκται, τοῖς δὲ ἄλλως
ἐχουσιν ὡς μόλυβδος ἐν ὕδατι σφοδρῶ γίνεσται, ὅπο-
δρυλοὺς ἐκείνους τιθεῖς. Οὐκὼν ἐξ ἀνάγκης οὕτε

ἐπαμφοτερίζει δὲ πῶς· καὶ κατὰ τὴν παρὰ τοῖς
ἐπιπέδους τῆς προαιρέσεως ταλάντῳ ζυγοστατούμενος.
λς'. Φέρε προενέγκω τοῖς παροῦσι συγκυρίαν πρὸς γ
ματος παραπεσόντος ἑναγχοῦ, τοῖς μὲν εἰς μνήμη
(πολλοὶ γὰρ οἴδασιν), τοῖς δὲ εἰς διδασκαλίαν, ὅσοις
οὐκ ἔγνωσται. Φροντιστήριον θεῖον, οὐκ εἰς λαμπρό-
τητα ἰσχυρασμένον, δεῖ μὴ σεμνὸν μέχρις ὀνόματος,
ὁ καθ' ἡμᾶς κλύζει κολπος οὗτος, ὁ πρὸ ὀφθαλμῶν,
βριχὺ τι πρὸ τῶν τοιχείων τῆς πόλεως, οἷς προσβλέ-
πει ἀναβαίνων ἔπος ἡλίου. Τοῦτο τὸ σεμνεῖον ἄνθρω-
πινὰ ἔβρασκεν, ὃς τὸν ἀσκητὴν ἐμορφάζετο, οὐκ οὕτως
κοσμούμενος τῶ τῶν ἀμψίων μέλανι, ὅσον ἐπικαλύ-
πτων ἐν αὐτοῖς κρυπτικῶς τὴν ὑπόκρισιν. Καὶ σιδη-
ρὸς αὐτὴν ἐσφιγγεν, ὁ μὲν τὴν ὁσφὴν ζωννύων, ὁ δὲ
ἐπωμιζόμενος, ὁ δὲ ἀμφιμάσχαλος. Ἦν ἐκείνος
τοιοῦτος, καὶ περιενόσται φρεναπατῶν τοὺς πολλοὺς
σιδηροδέτος, κακούργιας τινὸς οἶμαι κατὰ τι θεῖον
δίκην ταύτην διδοῦς, καὶ παραφαίνων ὀφειλέτης
εἶναι τοιαύτης περιβολῆς. Καίριος δὲ τις, καὶ πράγ-
ματα περὶ αὐτὸν ξενικὰ, καὶ εἶδει αὐτὰ τηρεῖσθαι·
καὶ εὐθύς θαῦμα. Λύεται μὲν γὰρ αὐτόματος τοῦ
σιδηροῦ δεσμοῦ ὁ πολλῶν τοιοῦτων ἐπάξιος· καὶ ὁ
μὲν σιδηρὸς κατὰ γῆς ἔκειτο, τὰ δὲ ἀλλότρια φόρτος
τοῖς ἀσκητικοῖς ὡμοῖς ἐπέκειτο, ἐς καπήλου (1) τι-
νὸς οἶμαι τὸ ἀγθὸς ἀποφορτισσομένους, ὅπως οὐκ
τοῖς οὕτω κοπιῶσι, καὶ πεφορτισμένοις ἐρχεσθαι,
καὶ ἀναπαύεσθαι παρ' αὐτῶ. Καὶ ἀντάλλαγμα τοῦτο
σχῶν ἐκεῖνος ἀσκήσεως καὶ μισθὸν ἀρετῆς, μάλιστα
μὲν οὖν ὧνια ταῦτα βαθείας δαξὼν ὑποκρίσεως,

(1) Sic aperte ms. : præstat καμήλου.

φρητο αὐτὸς μὲν χείρων, κλαύματα δὲ τῷ τῆς πα-
 ραθήκης δεσπότη καταλιπών. Πόσον δὲ κάλλιον,
 λαμπρομυθεῖν ἐκείνον, καὶ ἱματισμὸν εὐαφῆ περι-
 κείσθαι, καὶ σωφρονεῖν, ἢ περ οὕτω σιδήρῳ βαρυνό-
 μενον μυρία κακὰ ἐπαχθίζεσθαι. Καὶ νῦν κειμηλιού-
 ται παρ' ἡμῖν ἐκείνος ὁ σιδηρός, θέαμα σεμνὸν ἐσό-
 μενος, μενοῦν γε χορηγία γέλωτος μὲν τοῖς πολλοῖς,
 ἐπιστροφῆς δὲ τοῖς ἀγαθοῖς. Κεῖσεται γὰρ ὑποκρι-
 σεως θράμβος, ἐλέγχων ἀρετὴν ψευδεπίπλαστον,
 καὶ παραδειγματίζων τὸν οὐκ ἀγαθὸν, τάχα οὐδ'
 ἀπορήφεις ὑπὸ τοῦ φαύλου ζωγράφου τῆς ἀρετῆς,
 ἀλλ' αὐτὸς διεκφυγὼν ἄνδρα ἐπίβουλον, ἵνα μὴ καὶ
 ἀχραιώτῃ σήμερον μὲν ὦν ἐναρτέου ζωῆς, καὶ
 τραχύτερου βίου σύμβολον, καπηλείων δὲ τῆς ἀρετῆς
 τὸ μακάριον ἐν ἀνδρὶ κιβδήλι, καὶ μαστροπεύων
 οἷον τῆ κακίᾳ, καὶ πολλοὺς εἰς αὐτὴν ἐπαγόμενος
 φαύλους ἐραστὰς, μάλλον μὲν οὖν ἀγαθοῦς ζηλωτὰς,
 δουλουμένους τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ φανακίζομένους
 τῷ προφαινομένῳ τῆς φαυλότητος.

λζ'. Μηδεὶς εἴη τοιοῦτος, μηδεὶς οὕτω βαρυνέσθω.
 ἀλλὰ τὸ τῆς ἀνυποκρισίας φέρων περὶν, κοῦφος
 αἰρέσθαι, καὶ πρὸς θεὸν ἀναβαινέτω, εἰδώς, ὡς κα-
 λὸς μὲν καὶ ὁ ἀσιδηρός καὶ ψιλὸς βίος, καλὸς δὲ καὶ
 ὁ καταφράσσειν σιδηρός, εἰ καλῶς φοροῖτο, καὶ γε-
 γανωμένος τῆ ἀπλότητι σταθβεῖ, καὶ μὴ τὸν τοῦ εὐ-
 φου ἴην προδέδηται.

λζ'. Τί γάρ μοι καὶ ἱστορίαις ἐνδιατρίψαι, ὡς ἂν
 ἐντρέψω τὸν ἐκ τοῦ σιδηροφαιεῖν τύπον; Τί δὲ καὶ
 ἰδὼν ἀναμνηστῆρον παλαιῶν καὶ ἰθῶν, ἐν οἷς εὐρη-
 ται τὸ στρατιωτικὸν ὄπλιος ἐπηχτισμένον διὰ βίου,
 ἐν τε τῷ ἐκκλησιάζειν, ἐν τε τῷ συμπόσει, ἐν τε
 ἰδέσθαι, καὶ ἄλλως πανταχοῦ· ὡς ἂν οὕτως εὐφορον
 τὸ τῆς πανοπλίας βάρος αὐτοῖς; εἴη καὶ περιθλήμα σύν-
 ηδες, καθὰ καὶ τις ἱματισμὸς, ἐγγυμασασμένους
 τῷ συνεχεῖ τοῦ συνεθισμοῦ; Τί δὲ προαιστορητέον,
 καὶ ὅσα πρὸς τοῖς ὄπλοις καὶ λίθον ἄξιον λόγου εἰς
 φόρον ἔφερον, ὅν ἐχρῆν ἐν καιρῷ ἀπερρίφθαις ἔργου
 ἄπτεσθαι γενναϊότερον τε καὶ ἐλαφρύτερον, ὡς ἂν
 μὴ κατὰφρακτός τις ἦν, ἀλλὰ ψιλός, ἢ καὶ ἡμίγυμ-
 νος; Τί γοῦν μοι καὶ τοιοῦτοις ἐνδιατρίψαι λόγοις,
 ἵνα εἰπεῖν ἀπόχηρ, τὰ μακρὰ ἐπιτεμνόμενα ὡς φιλῶ
 μὲν ἐγὼ τὸν τοιοῦτον σιδηρὸν καὶ ὑπερφιλῶ, ἐκείνο
 συνεννοούμενος, ὡς οὔτε πόλεμος ὁ πρὸς αἰσθησιν
 ῥῆθον καταπρασθεῖη, μὴ καὶ σιδήρῳ βαρυσόμενος,
 καὶ νοητός δὲ θέοιο ἂν ποτε τοῦ σιδήρου τοῦτου κα-
 λῶς; Καὶ ὁ τοῦτον φορῶν μετὰ λόγου ὀρθοῦ ὄσει καὶ
 βέλος ἐκλεπτόν λογίζεται τῷ θεῷ τῷ περὶ μὲν τῆς
 κερδῆς ἀνωφορήστω; κευφιζόμενος, προεδιλημένος
 ἐκ τὸν οἷον ἀξυδελεῆ τοῦτον καὶ τμητικὸν τῶν ὀπλι-
 νείας δυνάμεων σιδηρῶν· καὶ ὀστὸς οὕτω πε-
 ρείεις, καίρια βάλλων, καὶ κατὰ τοῦ διαβόλου πεμ-
 πόμενος, καὶ τῷ πετομένῳ ἡμέρας βέλει ἀντιπετό-
 μενος. Καὶ οὕτω μὲν τὴν τοιαύτην σιδηροφορίαν
 ὑπερφιλῶ· λέγω δὲ, μὴ χρῆναι ἀπεγνωσμέναι, εἶναι
 καὶ πολεμίων καταβολαὶ ἀνυοῖντο ἂν, σιδήρῳ ἀμεταχειρίστοι.
 Καὶ μυρία ὄρθωσαν τρόπαια, καὶ ταῦτα κοινῇ
 τε καὶ ἰδίᾳ.

λη'. Εἰ γοῦν καὶ ὁ ἱκανὸς τῆ χειρὶ Δαυὶδ ὄπλι
 τοιοῦτον κατὰ μέγαλον ἐχθροῦ ἀνελάμψατο, εἰ δὴ
 τοῦτο, γινώσκέτω ὁ σιδηροφόρος ἀσκητῆς, καλὸν
 πρῆγμα ποιεῖν· ἀπεχέσθω δὲ τῆς τῶν λοιπῶν κα-
 τακρίσεως, καὶ τοῦ λαλεῖν ὑψηλὰ καὶ φρονεῖν, ἵνα
 μὴ μόνον ἔξω φοροῖ τὸν σιδηρὸν, καὶ προφαίνει
 ἐπιπολῆς, ἀλλὰ καὶ εἰς βάθος φέροι ἐν τῇ ψυχῇ,

PATROL. GR. CXXXVI.

A servatur ferrum istud, risus quidem materiali
 multis suppedilans, conversurum vero bonos. Jac-
 bit enim hypocrisis triumphus, virtutem simulatam
 arguens, eumque qui non est bonus detegens, non
 spoliatus a vili virtutis fictione, sed virum insidia-
 torem evitans ne inutilis fiat. Sigillum est probæ
 asperioris vitæ symbolum mercedem adulterans vir-
 tutis beatam sortem in homine doloso et malitiæ
 prestituens; multos in ipsam lenones adducit præ-
 sertim desiderii bonos desideriiis subjugatos et vi-
 litatis apparentia delusos.

B 36. Nemo talis esto; ne sic gravetur; sed alas
 ab hypocrisis alienas gerens, sublimis tollatur et ad
 Deum ascendat, sciens quod si pulchra quidem
 absque ferro et humilis vita, pulchrum etiam est
 armorum ferrum si bene gestatum erit et simpli-
 citate politum splendat, nec unquam præ se ulli
 superbiæ venenum.

37. Cur autem narrationibus tempus tero, ut ferri
 superbo portati arrogantiam incutiam? Cur in
 memoriam antiquos mores populosque revocem, in
 quibus iaveniuntur per vitam armati bellatores, in
 costibus, in conviviis, in vili, ubique; quasi leve
 esset armorum totius onus et solum indumentum,
 sicut consuetudine indesinenti circumdatis? Cur
 vero insuper dicam quotquot præter arma et pre-
 ciosos lapides portabant, quem tempore opportuno
 projicere oportebat nobiliori et leviori assumpto
 opere, ut si quis non totus loricatedus esset aut levis
 osset armorum? Cur autem talibus sermonibus
 tempus æro, ubi dicere sufficit breviter, quantum
 tale ferrum amo et diligo, illud mecum reputans
 quod nullum facilius consuminatur bellum quam
 ferro ad iudicium assumpto; et spirituale bellum
 optime ferro hoc eget? Qui istud recta ratione fert
 teli electi instar Deo destinat spiritualis exaltationis
 ala sublatus, teli vero instar acutum istud et
 hostes enecans inter pericula secum gerens fer-
 rum, et sic alata sagitta opportune vibrata et con-
 tra diabolum intorta in sagittam volantem in die
 fertur. Sic quidem ferri gestationem maxime amo;
 dico vero desperandum non esse quod aliter salus ten-
 tenda sit. Nam pugnae multæ et hostium clades con-
 sicerentur sine ferro. Multos ergo et lapides adjuverunt
 et trophæa innumera erexerunt et publice et privatim.
 καὶ ἄλλως ὥζεσθαι. Καὶ γάρ τοι καὶ μάχαι πολλαὶ
 πολλοὺς γοῦν καὶ λίθοι καταμόνας ὤνη-
 τε καὶ ἰδίᾳ.

38. Si ergo et manu fortis David isto telo contra
 magnum hostem effulsit, si illud reputamus, noscitur
 ferri gestator asceta, pulchrum se opus facere; se
 vero a reliquis iudicandis absterneat, a sublimibus
 verbis et cogitationibus, ne solum extrinsecus fer-
 rum gerat et foris fulgeat, sed et intima anima
 ferat et sic incurvetur humilis, imo undequaque lori-

catus hostium victor evadat. Sed sic quidem militis A iurris custodis locum tenes, o excelsus homo, cujus te oportet imaginem referre; nec illud tantum, sed coelestem urbem et arcem habitare sortitus es. Ne ergo civis obres quales damnavit sanctissimum Evangelium, neque deserta pererres, in quibus jus civile secundum Deum mentitur aliquis et mansuetudinem et charitatem. Civitatem serva perpetuo propugnaculo indomitam, a casu omni tutam, firmam, ne limites angustiaveris in te solo, bonum sperans, et morte tua in terram optimum projiciens. Sed a Deo inspiratus zelus per omnem terram extendet illam usque ad posteros. Quorsus enim civitati supervivere te, nec vero beatam illis qui succedent memoriam relinquere, dum memoria juste in benedictione est, sed e contra contemptu dignam, tanquam sepulchrum, mixtæ vanum pulvere operam, et quæ digna erat cuius non remaneret lapis? Servabitur vero arx, et semper stabilis, si Dominus invocatus eam custodierit, ne in vanum tu custos vigilaveris. Sic enim ascendens eam non perdet.

σταῖ δὲ ὄχυρά, καὶ εἰσαεὶ ἐσθίξεται, εἴπερ ὁ Κύριος σὺ ὁ φυλάκων ἀγρυπνῆς. Οὕτω γὰρ οὐκ ἂν ὁ ἀναβαλὼν ἐπιλεῖψῃ αὐτήν.

39. Hæc ergo sic age. Et quoniam pharus salutaris iuces, ne lumen extinguas, nec permittes nocte igni errant qui ad te tendunt, ne per tectas eminentes rupes incidentes, quando navigandi tempus est, in abissi profundum cadant nec amplius phari accensi signum, sed ignis homines decorantis cilibanus eernatur. Sed nec contemplationis igneam columnam contemplabilem reddas sicut sub obrueate sabulo, neque resistentibus ventis dispergi sinas non servatam, et extinguui, et viatores per tenebras iacidentes relinquere, ne forte persequentibus præda facilis fiant et salutaris ignis loco ignis gehennæ castigans inflammetur. In habitatione illa sol apparet: desuper ergo emica et adure quantum opus est, vitam vero sparge iis quid secundum Deum vivere debebunt. Visus est locus iste tuus domus Dei: quia in ea Deus quidam, scilicet in se Deum habens, Deique participes ob figuræ similitudinem. Qui Deum dicit, melius aliquid aliudve cogitare non sinit, et in se Deum habentem nominans, Deo propiore vitam collocavit. Omnino decet, si ita se res habet, et templum sanctum habitacionem istam vocare et mirabilem ædem merito propter inhabitantem justam et sanctum hominem, quia justus et sanctus Deus, cujus similitudinem in templo isto in se ascota refert. στὸν δὲ ἐν δικαιοσύνῃ διὰ τὸν ἐν αὐτῷ δίκαιον ἄνθρωπον καὶ δεικνύοντι ὅτι καὶ δίκαιος καὶ ὁσιος ὁ Κύριος, οὐπερ τὴν ἀφομοίωσιν ὁ ἐπὶ ναοῦ τούτου ἀσκητῆς ἐκμάττεται

40. Si sic ad Deum contemplacione elevatus es non circuitu opus est, ut in virtute tanquam in speculo te contempleris, cujus virtutis habitatio columna cernitur. Namque divinorum charismatum plenus homo, et sic Deo cujus virtus cælos tegit plenus totus sane virtus est, pauca carni relinquens. Qui ergo te vident, virtutem videre se arbitrentur; unde ad imaginem istam efformati ad ultimum archetypum adducantur. Speculator positus in specula ista

καὶ οὕτω κατὰ κάμπτοιτο ταπεινούμενος, μάλλον δὲ πανταχόθεν κατάφρακτος ὢν, τῶν πολεμουμένων περιγίνοιτο. Ἄλλ' οὕτω μὲν στρατιώτου τόπον ἐπέχεις πυργουφύλακος, ὃ ὑψηλὸν ἄνθρωπε, καὶ δεῖ σε τυποῦσθαι πρὸς αὐτόν· καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ οὐρανόπολιν καὶ ταύτην ὄχυρὰν κατοικεῖν ἐλαχες. Μήτε τοίνυν πολιτῆς ἀποθαίης, ὁποῖους ἐστραχίζει τὸ ἀγιώτατον Εὐεγγέλιον, μήτε μὴν εἰς ἐρημίας ἀποπλανηθείης, ἐν αἷς ψεύδεται τις τὸ κατὰ τὸν Θεὸν πολιτικὸν καὶ ἡμερον καὶ φιλόλληλον· συντήρει δὲ ταύτην ἐν ὄχυροτῇ διηρηκεὶ ἀκατάβλητον, ἀκατάπτωτον, μόνιμον, ὡς ἂν μὴ περιγράφης ἐν σοὶ καὶ μόνῳ τὸ ἀγαθὸν ἐξερημώσας, καὶ τῷ σὺ θανάτῳ συγκατενεγκῶν τὸ καλόν. Ἄλλ' ὁ ἔνθεος ζῆλος εἰς εἰκουμένην παρεκτενεῖ ταύτην καὶ τοῖς ἐξῆς. Τί γὰρ χρεῶν, ἐπ' αὐτῆς μὲν διαδιῶναι σε, μὴ ἔγκυραλιπτεν δὲ μήμηρον μακαρίαν καὶ τοὺς εἰσέπειτα, ὅποια ἢ τοῦ δικαίου ἢ μετ' ἔγκωμιον· ἀλλὰ ἀφεῖναι ἄξιον καταβολῆς, καθὰ καὶ τινα τάφον, εἴτ' εὖν κενήριον εἰς μάτην κεκοιταμένον, καὶ οἷου ἀξιον εἶναι μὴ μείναι λίθον ἐπ' αὐτοῦ; Συντηρηθῆτι

προκληθεὶς φυλάξει αὐτήν, ἵνα μὴ εἰς μάτην λθ'. Ταῦτά τε οὖν οὕτω ποιεῖ. Καὶ ὅτι δὲ εἰ πυρός ἐ ἀνήφθῃς ἐνταῦθα σωτήριος, μὴ τὸ φῶς ἀποσέσσης, καὶ ὡς ἐν σκοτεινῇ κλανῆσθαι δώσεις τοὺς ἀφορῶντας εἰς σέ, μήποτε καὶ ταῖς ὑφάλοις καὶ ταῖς βραχίαις ἐγκύρσαντες, ὅτε τοῦ πλέειν καιρὸς, γένωνται κατὰ βυθοῦ, καὶ οὐκέτι φρυκτωρῶν πυρός τὰ ἐνταῦθα λογισθεῖη, φρύγοντος δὲ πυρὸς ἀνθρωποπλότου κλῖθονος. Ἄλλὰ μὴδὲ τὸν τῆς θεωρίας ἐ πύρινον στόλον ἐ ταπεινώσσης, ὡς εἰς ἐπύλωσιν, ἢ καὶ καταπνοαῖς ἐναντίας ἐλάσης διαβριπισηθῆναι ἀφύλακτον, καὶ ἀσεσθῆναι, καὶ ἀφεῖναι τοὺς ὀδηγουμένους κατὰ σκότον ἐλάσκεισθαι, μήποτε τοῖς ἐπιπύλωσις εὐχάριστοι γένωνται, καὶ ἀντὶ σωτηρίου πυρός πῦρ Γεδώνης ἐξαναφθῆ κλασθήριον. Τεθεώρησαι καὶ ὡς εἰ ἥλιος ἐ ἐν οἴκῳ τούτῳ· λάμπα τοίνυν ὑφύθεν, καὶ κατάφρυγε μὲν, ὅσα χρεῶν ζωογόνοι δὲ, ὅσα τε κατὰ Θεὸν ζῆν ἐπιδόνται. Ἐθεωρήθη καὶ εἰ Θεοῦ εἰκος ἐ ὁ σὸς τόπος ὁστος· Θεὸς τις ἔρα καὶ ὁ ἐν αὐτῷ, ὅσα ἔνθεος, καὶ Θεοῦ μετέχων διὰ τὴν μιμητικὴν πρὸς ἐκεῖνον ἐκτύπωσιν. εἰ Θεὸν ἐ δὲ τις εἰκῶν, οὐκ ἀφίησιν ἐπινοεῖσθαι κρεῖττόν τι καὶ ἀψηλότερον· καὶ εἰ ἔνθεον· δὲ τις ἐνομάσας τινα, Θεῷ τὸν ἄνδρα παρέστησιν. Οἰκεῖον δὲ πάντως, εἰ ταῦθ' οὕτως ἔχει, καὶ εἰ ναὶν ἅγιον ἐ τὸν οἶκον τούτων προσεπιτεῖν, καὶ θαυμαστικῶς ἐκμάττεται

μ'. Εἰ δ' οὕτω πρὸς Θεὸν ἀνήφθῃς τῇ θεωρίᾳ, οὐ χρεῖα περιόδου τινός, καὶ εἰς αὐτὴν ἀντικρυς ἀρετὴν θεωρησῆσαι σε ἀκολούθως, οἷς καὶ εἰ ἀρετῆς οἰκητήριον ὁ στίλος ἐ τεθέσται. Ὁ γὰρ θεῶν χαρισμάτων ἐμπλεως ἄνθρωπος, καὶ οὕτω Θεοῦ γέμων, οὐπερ ἢ ἀρετῇ καλύπτει τοὺς οὐρανούς, ὅλας δὴκονθέν ἐστιν ἀρετῇ, ὀλίγα προλογίζομενος, εἰς σαρκί. Ἢ τοίνυν βλέποντες σε νομιζέτωσαν, ἀρετὴν αὐτὸ τοῦτο βλέπειν· ὡς ἂν τυπούμενοι πρὸς εἰκόνημα τοιοῦτον.

ἀνάγιντο πρὸς τὸ μῆστον ἀρχέτυπον. Ἐ σκοπὸς ἔστι
 εἶθεσαι ἐν ἑσκοπευτηρίῳ τοιοῦτω, καὶ χρῆ πάν-
 τως μὴ πρὸς θάνατόν σε ἀφυπνώσαι, ἀναπεσόντα
 ἐπ' αὐτοῦ, καὶ κατενεχθέντα εἰς κῶμα βαθύτατον,
 ἀλλὰ σεαυτὸν τε φυλάττεσαι, μὴ ὑπὸ χεῖρα τοῖς πολεμ-

penitus non debes dormire ad mortem nec cadere
 in profundum soporem, sed teipsum custodire, ne
 in hostium manus cadas et tecum quotquot tuis
 condunt excubiis.

μοῖ. Ἐξεγένετό σοι ἑ μεταωρισθῆναι, καὶ οὐχ
 ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ ὡς εἰς οὐρανοῦ ὕψωμα, καὶ εἰς
 κυριότητος ἀξίαν κατανοηθῆναι ἀνθρώπῳ τελείῳ
 πρίπουσαν, ὅποιος ὁ πρὸ βραχέος θεωρηθεὶς ἐνθεός.
 Μὴ τοίνυν ἐπιλήθης χθαμαλὸς γενέσθαι, καὶ ἀκού-
 σαι πθεῖν, ἄνω καταβῆναι, εἶτε καὶ ἄλλως ἀναβῆναι
 κάτω, οἷς τῷ μὲν ἑ στήλας ἑ ἄνω, τῇ δὲ περὶ γῆν
 προσκαθεῖται κάτω βέβηκας. Ἐ περιφρονεῖν ἑ ἐτάχθης
 ἑ τὴν γῆν ἑ ὑψώθης, ἑ εἰποι ἄν Δαυὶδ, ὡς ἑ ἐκλε-
 κτός ἑ ἐκ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἐ Αἰθεροβατεῖς ἑ ἤδη,
 τῶν γῆινων ὑπεραιρόμενος. Μὴ δὴ τὸ πτερὸν ἀχρυσί-
 ουσ, δι' οὐπερ ἔστι σοι πέτεσθαι. Οὐράνιος εἶ, οὐ
 μόνον, ὅτι ἑ φυτὸν οὐράνιον ἑ (τοῦτο γὰρ καὶ ἄπας
 ἀνθρώπος, καθὰ τὴς πεφίλοσφηνεν), ἀλλὰ καὶ ἐστὶ
 τῆς γῆς ἀπορβιζομένης παραδείσου φυτὸν γενέσθαι
 φιλονεικεῖς. Κάτεχε οὖν τὸ οὐράνιον, ὑποβλεπόμε-
 νος τὸν ἀπ' ἐναντίας τάρταρον. Ταῦτα πάντα συντη-
 ρῶν, περιποιεῖ τὸ ἐν θαυμαστότητι ἑ μετέωρον, τὸ
 οὐράνιον, ἑ ἀρχικόν ἑ καὶ μηδὲν τι τῶν τοιούτων
 παραδειγμάτων βίψης ἑξω μιμήσεως, ἵνα πρὸς ἄκραν
 τελειότητα ἐξαρθῆς.

ος πέσης, καὶ τοὺς θεοὶ τῷ σῷ σκοπέματι πεποιθασιν.
 . 41. Tibi evenit ut exaltatus sis, nec modice, sed
 usque ad caelum et ad Dominicam dignitatem quæ
 hominem perfectum docet, ut qui est a Deo inspi-
 rat. Noli ergo humi repere, et audire ut descen-
 deres, sive aliter ascenderes, quia columna in altum
 eorum quæ sunt super terram miseratione de-
 scendisti. Terrestria contemnere appellatus et ele-
 vatus es, ut ait David, quasi e populo Dei electus.
 Per aera jam gradieris terrestribus supereminens.
 Ne aliam inutilem reddas, qua tibi volare datum est.
 Cælestis es, non solum quia cælestis planta es (illud
 enim quivis homo est, prout philosophice exposuit
 quidam), sed et quia a terra revulsus, paradisi planta
 fieri contendis. Cælestia ergo retine, tartarum re-
 spiciens. Hæc cuncta observans, acquire quod in
 admirabili negotio est elevatum, quod cæleste,
 quod summum est, neque quid de his documentis
 temere proicias, ut ad summam perfectionem
 tollaris.

μβ'. Εἰ δὲ διὰ πολλῶν συμβόλων ὁ λόγος ἐρχό-
 μενος ὁ ὀριστικὸς καὶ εἰς ἑ θεῖον ἑ ἀνήγαγε σε
 ἑ ἀξίωμα, ἑ καὶ τοῦτο σε τυχὸν ἀρπάξει πρὸς ἑπαρ-
 σιν διὰ τὸ ὑπεροχικόν, ἀλλ' ἐπὶ λογισμοῦ ἑχε μὴ
 μόνον τὸν εἰς τρίτον μὲν οὐρανὸν ἀρπαγέντα, μέ-
 νοντα δὲ τῇ ταπεινώσει κάτω, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑ εἰρ-
 κτὴν, ἑ εἰς τὴν ἑ ἐν λόγῳ θεωρία περιαγαγούσά σε
 ἑγκατέκλεισε. Καὶ τῷ λόγῳ τοῦτω κάτω βάλλε, εἰ
 που καὶ ἀνασπᾶται τὸ τῆς ὀφρύος πολὺ καὶ ἀνα-
 δίνων ἕως καὶ εἰς οὐρανὸν τῇ πρὸς Θεὸν δι' ἀρετῆς
 ἐγγύτητι, κατὰβαινε καὶ ἕως τῶν ἀβύσσων τῷ ἀνυ-
 ποκρίτῳ ταπεινώματι. Λέγε καὶ αὐτός ἑ ἑ γὰρ δὲ
 εἰμι σκώληξ, καὶ οὐκ ἀνθρώπος ἑ ἵνα τις ἀντι-
 φθέγγεται, μὴ τοῦτο εἶναι σε, ἀλλ' οὐράνιον ἀνθρω-
 πον ἑ ὡς, ἐάν γε τὸ σεμνὸν τοῦτο αὐτὸς ἐπιλέγειν
 σεαυτῷ δικαιοῖς, οὐκ ἄν φθάνοις εἰς τε φαυλότατον
 καταγόμενος. Διὰ τοίνυν τὸ ἀρχικὸν καὶ ὑψηλὸν
 ἐξαιρόμενος, αὐθις διὰ τὸ κατακριτικὸν κατὰβαινε
 εἰς ταπεινώσειν. Ἀγχιθυροῦσι γὰρ πως κατάκρσις
 καὶ ἑγκαθεῖρξις, καὶ οὐδεμία εἰρκτὴ μὴ οὐχὶ ἐπὶ
 δικαιώσει πταίσματος ἐπιεννήται.

42. Si vero multis figuris definiens sermo te ad
 divinam dignitatem adduxit, et illud te forte ad subli-
 mitatem exivit propter conditionis supereminentiam,
 mente cogita non solum eum qui ad tertium
 raptus est caelum, in humilitate infra permanens,
 sed et carcerem, in quo meditatio juxta rationem
 te adduxit et inclusit. Et ratione ista infra te
 projice, quamvis alicujus supercilium tollitur, et
 ascendens donec in caelo virtute Deo propior adsis,
 usque ad abyssos descende cum sincera humilitate.
 Dic tu ipse : Verinis sum, et non homo, ut
 respondeatur non talem te, sed cælestem esse, qui
 certe, si magnum istud de te ipso dicens te ju-
 stificares, mox ad vilissimum perveires. Ergo
 ad summa et excelsa elevatus, per severum judi-
 cium in humilitatem descende. Domorum enim quo-
 dammodo januas continent jamuatio et incarceratio,
 nec ullus carcer nisi cum criminis sententia
 cogitatur.

μγ'. Ἐνταῦθα δὲ ἀξιώσασαι ἄν, καὶ ἐξ ἀκραίου
 καὶ πλήρου εἶναι τὴν κάθειρξιν, ὡς μὴ μέρει μὲν
 τινι κατακλειεσθαι, αὐθις δὲ μέρει ἑτέρῳ, καὶ ταῦτα
 τῷ κυριωτέρῳ ἄνετον εἶναι τὸν καθειργμένον, καὶ
 κλανᾶσθαι, ὅποι καὶ βούλεται. Ἦν γὰρ οὐ τοιοῦτος
 ὁ τῷ σώματι μὲν ἑγκατεμκοδομημένος, οἷον τῷ ἑ στή-
 λα, ἑ ταῖς δὲ ὀρέξει βόσκων ἑαυτὸν ἄνετον; ὅς,
 ἑπερ εἶχε τῷ τῶν ἐπιθυμιῶν κούφῳ συνεπερωσθαι,
 συνεπέτετο ἄν ἐκείναις, καὶ ὀλίγα τὸν οἰκίσκον τοῦ-
 τον ὥκησαν. Ἐγκλειεστὸν οὖν, ὡ οὗτος, ὅλον σεαυ-
 τὸν σώματι δηλαδὴ καὶ ψυχῇ, καὶ μάλιστα τῇ ψυχῇ,
 ὥστε σε μὲν ὅλον ὡς εἰς ψυχὴν μονάζεσθαι, ἀπλο-

43. Hic vero opportunum arbitrator et de sincero
 et de completo esse incarcerationem, scilicet non
 quidem includi, e contra vero e custodia emitti
 captivum et vagari quo liberetur. Non enim is esset
 qui corpore quidem habitationem haberet, sicut in
 columna, appetitibus vero remissius satisfaceret?
 qui, licet ad volandum cupidinis levitate aptus
 esset, his indulgens volaret, et raro cellam istam
 habitaret. Includendus ergo, o tu, totus a te ipso
 es, corpore scilicet et anima, et praesertim anima,
 ita ut te totum includas in animam tanquam mo-
 nachii cellam, te simplicem integritate completa

totò corde ad virtutis bravium paratum, columnam vero sicut corporis analogiam habet pro homine qui intus est, pariter includentem pro tota anima teneas. ;

44. Si vero necesse est cupiditates quasdam extra columnam mittere, saltem compositas volo, penitus rationabiles et ascetæ reclusioni et coarctationi consentaneas, ut, quemadmodum bona domina prudentes ancillas mittit quocumque opus est, sic et anima tua utilioribus cupiditatum ministeriis utatur. Num nihil appetet stylita? Sane, qui non anima caret, escam, potum appetet, et utrumque pro necessitate hominum occursum cupiet, quibuscum loqui possit; erit ipsi aliorum desiderium quæ hominem bonum constituent; non enim propter hæc vituperandus homo est.

45. Et sic quidem cœlestis per illud prævalere videtur. Custodiam meditare, et humilitate submissus fias, reputans te totum reconditum esse, secundum talem hominem cogita. Ne vero omnino in otiositatem incidas, reputans te in spectaculo ad exiguum tempus athletam esse, et athletarum tibi esse arenam, in qua te oportet fortem esse et scenicum videri. Hujus certaminis athleta propter sperata præmia esto. Hic opus est et omnes metas transilire, quia apostolicum est inveniri in laboribus supra modum. Sic enim adversarium prosternes, qui virtutum ordini infestus et vili immoderationi assuetus temperantiam detestatur. Et quamvis vincere tibi contingat et martyrum præmium adipisci, non licet erigi, aut elatione spornenda et arrogantia exaltari. Licet enim ditissimi domini conviva secundum philosophiam in cœnaculo summo sis; sed convivium istud protrahitur, quando paratæ justis deliciæ et voluptas revelabuntur.

κλήτορι κατὰ τὴν ἐν τῷ ἐ ἀνωγάφ, φιλοσοφίαν, μισυμένη τοῖς δικαίοις ἐκφανθήσεται τρυφή καὶ ἀπόλαυσις.

46. Nunc secundum Deum stigmata cupito crucifixionis signa mortem et super omnia sepulchrum cogita in quo columnæ illius contemplatio quoad vitæ imitationem terminum habuit, enjus vitæ tumulus finis est. Illum corde cupito, in quo te reposuit et, ut ita dicam, condidit ratio. Si enim infra manentes tanquam sursum ablatum et jam cœlestem hominem te contemplamur, licet in cœlo caput firmaveris, super terram tamen incedere cœlicolam te meminimus. Et quemadmodum alio modo in cœlo isto conditus es, ascende et decede, tibi clamamus: non ut inhabites et mortuum te geras, licet alio sensu cupiditatibus mortuus sis, sed ut divinius et ad bona opera vigilans expergefactus appareas.

47. Ut vero etiam, quando in sepulcro morientis similitudinem præbet columnæ pulchra imago, iterum et aliter illum venerationi denuntiemus, accurate consideremus secundum Deum viventium

κευσάμενον τὸ τῆς διατριπῆς σύνθετον εἰς δόξυφον τῷ τῆς ἀρετῆς ἐκνικήματι, τὸν δὲ ἐ στύλον ὡσα καὶ ἀνάλογόν τι σῶμα εἶναι τῷ ἔσω ἀνθρώπῳ, τῷ ὅλῳ ψυχῆ.

μδ'. Εἰ δὲ ἀνάγκη πᾶσα, ἐπιθυμίας τινὲς ἔξω τοῦ ἐ στύλου ὀπέμπεσθαι, ἀλλὰ ταύτας ἀξίῳ ἐμμελῶς ἔχειν, καὶ πάνυ ἐλλόγως, καὶ ἀξίως τῆς ἔσω στενωχωρίας τοῦ ἀσκητοῦ καὶ κατασφιγξέως· ἵνα, καθάπερ ἀγαθὴ δέσποινα θεραπανίδας ἐκπέμπει σῶφρονας, ὅποι δέον. ἐστὶ, οὕτω καὶ ἡ σὴ ψυχὴ τοῖς χρηστοτέροις τῶν ἐπιθυμιῶν ὑπουργοῖς χρῆτο. Μὴ γάρ οὐκ ἐπιθυμήσει καὶ ὁ ἐ στυλίτης· ὡ καὶ πάντως, ὅτι μὴδὲ ἀψυχοῦ, ὀρέζεται βρώσεως, ὀρέζεται πόσεως, καὶ ἀμφοῖν ἐν δέοντι· ἐπιθυμήσει ἐντυχίας προσώπων, οἷς χρεῶν αὐτὸν ἐμμελεῖν· ἔσται αὐτῷ ἔφεσις καὶ ἔτέρων, ὅσα τὸν ἀγαθὸν συνιστῶσαν ἀνθρώπων· ἀλλ' οὐ μεμπτέος διὰ ταῦτα ὁ ἀνθρώπος.

με'. Καὶ οὕτω μὲν ὁ οὐράνιος, καὶ διὰ τοῦτο ὑπερέχειν δοκῶν. Ἐνθυμοῦ καὶ τὴν ἐ εἰρηκτὴν, ὡ καὶ γίνου τῆ ταπεινώσει κάτω· καὶ τοῦν, ὄλος ἐγκλεισμένος εἶναι, φρόνει κατὰ τοιοῦτον ἀνθρώπων. Μὴ πάντως δὲ καὶ εἰς ἀργίαν ἐντεῦθεν κατὰπιπτε, συννοοῦμενος; καὶ, ὅτι κατὰ τὴν πρὸ μικροῦ θεωρίαν ἐ ἀθλητῆς ὡ εἰ, καὶ ἐ σκάμμα ὡ σοι πρόκειται ἐ ἀθλητικόν, ὡ ἔνθα χρῆ ἐνεργόν εἶναι σε, καὶ ὡς ἐντρεχῆ θεατριζέσθαι. Τοῦτου γενοῦ τοῦ ἀγῶνος διὰ τὰ ἐν ἐλπίσιν ἐπαθλα. Ἐνταῦθα χρεῶν, καὶ ὑπὲρ τὰ ἔσκαμμένα πηδᾶν σε καὶ ὑπερβάλλειν, ὅτι καὶ ἀποστολικόν ἐ τὸ ἐν κόποις ὑπερβαλλόντως. ὡ Οὕτω γάρ τὸν ἀντικείμενον καταβαλεῖς, ὅς ταῖς τῶν ἀρετῶν συμμετρίαις ἀντιπαρακάθηται, καὶ τῆς φαύλης ὑπερβολῆς ὡν, ἀπεχθάνεται ταῖς ἰσότησι. Καὶ γένοιτο μὲν σοι νικᾶν, καὶ τῶν βραβεῶν τυγχάνειν τῶν μαρτυρικῶν, μὴ ἐπαρῆναι δὲ μὴδὲ οὕτω, μὴδὲ παρψωθῆναι τὴν οὐκ ἐπαίνουμένην ἐπαρσίν τε καὶ ὑψώσιν. Εἰ γάρ καὶ σύνδεικνος ἔση τῷ πλουσιωτάτῳ δειπνοῦ, ἀλλ' ὁ μὲν δεῖπνος οὗτος; ὕστερον, ὅτε καὶ ἡ τετα-

μς'. Ἄρτι δὲ καὶ τὰ κατὰ Θεὸν στίγματα ἐνθυμοῦ, τὰ τοῦ σταυρωθῆναι δείγματα, καὶ τὴν νέκρωσιν, καὶ ἐπὶ πᾶσι τὸν ἐ τάφον, ὡ εἰς ὃν ἡ τοῦ ἐ στύλου ὡ ἐκείνη θεωρία κατέληξε κατὰ βίου μίμησιν, οὐ καὶ αὐτοῦ τάφος τὸ συμπέρασμα. Τοῦτον ἐνθύμιον ἔχε, ἐν ᾧ τίθεικέ σε ὁ λόγος, καὶ ὡς ὄλον εἰπεῖν ἐγκατέχωσεν. Εἰ γάρ καὶ ἡμεῖς κάτω μένοντες, ὡς ἀναλαμβανόμενον θεωροῦμέν σε, καὶ ἡδὴ οὐράνιον ἀνθρώπων, ἀλλ' ἀναμνησσομεν, ὅτι τε, εἰ καὶ οὐρανῷ ἐσθρίβας κάρη, ἀλλ' ἐπὶ χθονὶ βαίνεις ὁ οὐρανοδόμων. Καὶ ὡς ἄλλον τρόπον τῷ οὐρανῷ τούτῳ ἐντέθαψαι, καὶ πως ἐ ἀνάβαινε καὶ τελευτά ὡ ἐπιφανοῦμέν σοι· οὐχ ὥστε μὴ καὶ ἐναπομεῖναι καὶ νεκρῶμαῖον εἶναι, εἰ καὶ ἄλλον τρόπον νεκρὸν τοῖς πάθεσιν, ἀλλὰ ἀνεγηγεμένον φανῆναι κατὰ θεϊότερον τύπον, καὶ εἰς ἀγαθὰ ἔργα νηφάλιον.

μζ'. Ἴνα δὲ, εἰ καὶ ἐ τάφῳ ὡ τελευταῖων παρεκασται τὸ τοῦ ἐ στύλου ὡ καλόν, σεμνολογῆσωμεν εἰσαῦθις καὶ ἄλλως αὐτόν, σχεψώμεθα καὶ μάλα ὀρθῶς, ὡς ὅτι τῶν κατὰ Θεὸν ζώντων καὶ τὴν εἰς ἀρετὴν

ὁδουόντων πολλοὶ μὲν οἱ τρόποι τοῦ βίου καὶ αἱ τῆς ἀρείας τριβοὶ πολυσχιδαί, ὁ δὲ κατὰ ἐστύλον βίος ἀπάντων πέφηνεν ἐκφανεστάτος. Διχῆ γὰρ ὀηρημένης τῆς κατὰ Θεὸν ζωῆς, εἰς τε τὴν ἀπλουστέραν καὶ τοῖς πλείοσιν ἐθάδα, πολιτικωτέραν τε καὶ κοινήν, εἰς τε τὴν ἑτέραν, τὴν εἰτε καινοτόμον, εἰτε ξενίζουσαν, εἰτε ἀπεξενωμένην εἶπεῖν χρᾶων, ἢ μὲν πρώτη οὐ πολὺ πλουτεῖ τὸ ποικίλον τε καὶ ξενίζον, ἢ δὲ δευτέρα εἰς πολλὰ καινότερα ἔσχηται.

μγ'. Ταύτης μέρος τῆς ζωῆς οἱ διὰ Χριστὸν τὴν αὐτοσφίαν, καὶ οὐ τῆς συνείσεως οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς, ἀπαρησάμενοι τὴν κατὰ βίον δεχοῦσαν σοφίαν καὶ φρόνησιν· ταύτης ἔοι γυμνίται, ἢ οἱ τῷ ἱματισμῷ καὶ περιεργίᾳ πᾶσαν συναπεκδυσάμενοι· ταύτης ἔοι τῶν τριχῶν ἀνεπίτροφοι, ἢ ὅτι καὶ τῆς κατὰ κόσμον ἀπάσης περιττότητος καὶ ἀθρότητος· ταύτης ἔοι ἡ χαμαιεῦναι ἢ καὶ ἡ ἀνιπτόποδες, ἢ οὗς εὐφρῶς ἀνέπτυσέ τις τῶν σοφωτέρων, χαμαὶ μὲν εὐναζομένους εἰπῶν, ἀνεπαμένους δὲ εἰς τὰ ὕψιστα· ταύτης ἔοι ἡ ῥυπῶντες ἢ καὶ ἰνθαλαμμένοι τῆς πηλοπλῆ ταύτη, ἵνα τὸν πῆλινον ἀποκλύναντες ἀνδριάντα, καθαροὶ τὴν καρδίαν γένωνται· ταύτης ἔοι ἡ σιγῶντες ἢ ἡ διὰ βίου, ἢ ἐφ' ὅσον ἂν ἄλλως δοκοῖη αἰτοῖς, κἀντεῦθεν ἀοιδμοὶ ὄντες, καὶ σιγῆς ταύτης τὸ μὴ σιγᾶσθαι, ἀλλὰ δι' ἐγκωμίων φέρεσθαι ἀλλοξίμενοι· ταύτης ἔοι ἡ σπληαῖται, ἢ οἱ τὸ βαθὺ τῆς κατὰ πνεῦμα θεωρίας τῷ βίῳ τούτῳ καθυποφαινοῦσι· ταύτης ἔοι οἱ αἰδηροῦμενοι τοῦ Θεοῦ οἱ ὀπλιταί· ἢ ταύτης ἔοι οἱ δεινῶνται, ἢ οἱ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς ἀκρέμονες, οἱ ἀνθούντες ἐν ἀρεταῖς, οἱ καλοὶ καρποὶ τοῦ πνεύματος· ταύτης ἔοι ἡ κιονίται, ἢ οἱ τὸν καθ' ἡμᾶς βίον ἀνέχοντες, καὶ λῆρον ἀφιέντες εἶναι τὸν εἰς οὐρανὸν ἀνιόντα χάλασον κίονα καὶ τοῦς ἀτλαντικοῦς· ταύτης (ἵνα τοῦς λοιποῦς ἀφῶμεν τὰ ἑαυτῶν διακπρᾶττεσθαι κατὰ τὴν θεοῦ ἐπίνοιαν) καὶ οἱ ἔοι ἐν ἀσκήσει ταθαμμένοι.

μδ'. Τούτων δὲ αὐθις τριπλοῦς ὁ τρόπος· ὁ μὲν γὰρ ἐγκαταχωννύουσι εἰς γῆν ἡλους ἑαυτοῦς, ἐγγιζοντες οὕτω τῷ τῆς ταφῆς ὄνοματι (μὴ γὰρ ὁ ὑπὸ γῆς οὐ μικροῦ τέθαπται;)· ὁ δὲ γῆν μὲν πατοῦντες, βραχυτάτῳ δὲ καταλύματι ἐνεβρῶντες ἑαυτοῦς, ὑπεμφαίνουσι τῷ ἀπρότῳ τεθάφθαι καὶ αὐτοί. Τρίτος δὲ τᾶρος ὁ μετέωρος οὗτος· καὶ ὁ ἐν αὐτῷ ταθειμένος, εἰτε καὶ ταθαμμένος, τῶν λοιπῶν τῆς ἀρετῆς ἀνδρῶν ὑπερφαινεταί, ἀναστηλώσας ἑαυτὸν εἰς πρόοπτον, καὶ δούς οὕτως ἅπασιν εἰς αὐτὸν ἀναβλέπειν, ὡς τοῖς ἀπάντων ὀφθαλμοῖς ἐμπέπειν, καὶ μηδένα κρύπτεσθαι, κἀντεῦθεν ἐμφαίνων φανότατος εἶναι καὶ θεῶς ἀξιος, οὐ μὴν ἐγκυλίεσθαι καὶ ἀφανῶς ἔχειν, μηδὲ λύχνος εἶναι ὑπὸ μούδι κερυμμένους, κἀν τρέπον ἄλλον ὄποια καὶ τις μούδιος ὁ ἐστύλος· οὗτος κρύπτειν ἐθέλη τὸν ἀσκητήν, εἰ καὶ μὴ δύναται, διακπιπτούσης τῆς φανέτητος καὶ καταμηνυούσης τὸ καλυπτόμενον.

ν'. Ὁ τοῖνον τοιοῦτος ἀνθρώπος εἰκότως ἂν φιλονεκίῃ, τῶν ἄλλων μελῶν ὡσπερ φαίνεσθαι, οὕτω καὶ εἶναι, καὶ οὐ τῶν ἐθάδων καὶ κοινοτέρων καὶ πλείων, οἱ τὴν τῆς ἀρετῆς λεωφόρον τριβουσί, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν πάντων, ὅσοι τοῖς ἐπιτυχᾶν οὐσι σπανία προσβάλλουσι θεῶν, καὶ παράδοξος,

et virtutis semitas ambulandum multos quidem vitæ modos esse et tramites multifariam dividi, dum secundum columnam vita omnium eminet illustrissima. In duas enim partes divisa secundum Deum vita, in eam quæ simplicior plerisque est consueta, magis civilibus accommodata et communis et in alteram quæ sive innovans est sive præ insolito stupefaciens et quam plane singularem dixeris, prior quidem non varietate et singularitate abundat, posterior vero multifariam dividitur.

48. Hujus vitæ pars qui propter Christum qui sapientia ipsa est et cujus prudentiæ non est numerus, sapientiam rejiciunt quæ secundum sæculum esse videtur et intelligentiam, hujus, qui nudi, cum vestimento omnem sollicitudinem abjecerunt; hujus, qui crinium curam non habent, quia abundantiam et mollitiei secundum mundum illud est; hujus vitæ, qui solo recubant, qui balneo non utuntur, quorum optime animum revelavit e sapientibus quidam dicens quod lumi quidem cubent, ad altissima vero volent. Hujus vitæ qui sordidi sunt, luto hoc aspersi ut luteam figuram mundantes, mundi corde fiant. Hujus, qui silent aut per vitam, aut per quantum illis visum est, et exinde insignes non silentio sese prætereundos, sed laudibus offerendos autumant; porro qui in cavernis habitant, qui contemplationis secundum spiritum viscera in vita ista ostendunt; ferrati Dei milites; hujus, qui arborum more vivunt, qui vitæ ligni summitates sunt; qui virtutibus efflorescunt, pulchri spiritus fructus; deinde columnæ qui vitam secundum nos sustinent et commentitia prætermittunt æneam ad cælum tendentem columnam et atlanticas statuas; hujus vitæ (ut reliquos prætermittamus propria exsequi secundum inspirationem a Deo), et qui in pia exercitatione sepulti sunt.

49. Horum porro triplex genus: alii se totos terra obruunt, propius sic ad sepulturæ denominationem accedentes (nonne subterraneus fere sepultus est); isti qui in terra ambulant, arctissima vero in cella se includunt, sepelitos et seipsos inclusos esse indicant. Tertium vero sepulcrum excelsa illa columna: et qui in ea collocatus et sepultus, virtute reliquos viros vincit, alte se insuper illa collocans, sicque omnibus seipsum conspicuum præbens, ita ut neminem lateat et exinde apparet illustrissimus et visu dignus, non sane qui abscondatur et in tenebris sit, nec qui lucerna sit sub modio abscondita, licet alio modo modii instar columna illa ascetam abscondere vellet, quod non potest, claritate translucente et inclusum revelante.

50. Itaque talis homo verisimiliter ostendetur, sicut cæteris melior esse apparet, ita esse et non consuetorum et plerorumque qui virtutis viam terunt, sed et omnium qui obvili rarum offerunt spectaculum tum insolitum, tum, ut supra dictum est, singulare. Nam non omnine negabit esse

se sapientem secundum Deum et optime curdatum qui sic operatus est, et qui optimam partem elegit; nec qui sese humiliat offendes, ut stultus esse, et nudum in zelo superare velle videatur stadium provocans, ut ipse quidem ne glorificetur se ad spiritualem luctam et vinci difficilem ab adversario, pulchri Joseph qui pallio exutus sapientiam induit, vestigiis insistendo; ille vero qui columnam vestimenti loco habet et vestibus induitur, nuditatis privilegium habere nequit. Ideo contendet stylites nuditatem clare præ se ferre paupertate, quia nec domus in columna possessor est, sed damnati instar carcere tenetur et denique necamlorum sorte fruitur. Idem et abunde et incompte capillatos arguet, quasi nihil magnum sit, si quis capillorum densitatem contemnit et nullo labore abundantem sinit humanum corpus spisse germinare, nec opponitur quin sponte crescant. Melior est enim vere hujus secundum vitam depilatio et rerum terrestrium contemptus, per quam cœlestium possessio multo conatu quæsitâ optatâ fine succedit, cujus exemplum est super columnam elata constitutio; quam et ipsam victoriæ bravium movimus illius qui descendit ab alto, ut omnes ad seipsum traheret; quod super columnam exaltatus facilius assequetur, non anima tantum tractus, sed et corpore trahi contendens.

Ἐπὶ ὁ ἐπὶ τῷ ἐστύλῳ ὁ ὑψούμενος φιλοτιμότερον κατορθοῖ, οὐ ψυχῇ μόνον ἀνεγκόμενος, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα φιλονεικῶν ἀνεγκόμενος.

51. Pulchra humi cubatio et pedes illoti et totius corporis sordes quibus conspicui quidam feruntur, tali vita nominative designati et proclamati. Sed sepultus iste dicere potest se non per, bivis ambulare qui illavium exinde trahat, et quasi humi cubationem præstantiorem habere, perpetuo sepultus rennans. Silere vero eum qui super columnam stat non dignum arbitror, sed talis electionis viros domusio regere, quia doctorem esse oportet eum qui super columnam stat. In quo enim a divitum prodesset, si ex infimis sursum evectus non desuper vivere se ostenderet? Alias inducenda est columna in magistri scalæ figuram, sive suggesti, in quo erectus stylites sermones bonos profert. Itaque ex alto divina tonabit et documenta infra audientibus ermittet, ut quasi in nubis columna, conspecti illius excelsi recessus ad eos loqui manifestetur. Alias ad id se ordinasse visus est stylita, in similitudinem primi et maximi magistri Salvatoris Christi. Hic enim a terra reductus est quondam super altum mare, præcepta turbis daturus, ne premeretur: et isto a turba super terram sese abducens recernit ad indefesse docendum et auditu facili patendum. Et sic silentibus benefaciens stylita spernetur; cavebit autem a turgidis Pharisæorum sermonibus, ab arrogantia in sublimibus tractandis ne audiat: Tace, obmutesce.

ἑαυτὸν ἀπαγαγὼν ἰδιάζει διὰ τὸ τῆς διδασκαλίας τοὺς σιγῶντας ὁ ἐστύλιτης ἑὺ ποίων ὑπερόψεται, φιλάξεται μὲν τοὶ τὴν Φαρισαϊκὴν εὐρυστομίαν καὶ τὸ λαλεῖν ὑψηλὰ εἰς ὑπεροχὴν, μὴ καὶ ἐπιτιθεῖς ἀκούσῃ ποθέν· ἑ Σιώπα, πεφίμωτο.

52. In caverna inclusio communis quid cum sty-

καὶ, ὡς ἐβρίθη, ξενίζουσα. Οὐτε γὰρ παντάπασιν ἀπαρνήσεται σοφὸς εἶναι κατὰ Θεὸν καὶ συνετὸς ὁ οὕτω μελετητικὸς, καὶ τὸ κρεῖττον ἐπιλέγῃ ἐλόμενος· οὐδ' ἂν προαιραθεῖ ὁ ὑπερφαινόμενος οὕτως ἑαυτὸν ταπεινῶσαι, ὡς καὶ μωρὸς εἶναι δοκεῖν, καὶ τὸν γυμνίτην δὲ ὑπερελάσαι σπουδάσει, ὡς ἂν μὴ ἐκεῖνος μὲν αὐχῆσειεν ἀποδύσασθαι εἰς τὴν νοουμένην πάλην, καὶ δύσληπτος εἶναι τῷ ἀντικάλῳ, καὶ κατ' ἔγνη βαίνειν τῷ καλῷ Ἰωσήφ, δὲ ἱματισμοῦ ψιλῶθεις τὴν σωφροσύνην περιεδέδυτο· οὗτος δὲ τὸν ἐστύλον ὁ τὸ ἀμφιβεβλημένος, καὶ ἀμφίους σκεπόμενος, οὐκ ἔχει τὰ τοῦ γυμνουμένου σέμνά. Οὐκοῦν φιλοτιμήσεται ὁ ἐστύλιτης, ὁ τὴν γυμνίτην καὶ αὐτὸς ἐμφανεστάτα ἐπιδείξασθαι διὰ τοῦ ἀκτημονεῖν, καὶ μὴ οἰκοδοπετοεῖν ἐν τῷ ἐστύλῳ, ἀλλὰ

δικτὴν ἐγκεκλεισθαι καταδίκου, καὶ κατὰ τοὺς ἀποκαρτεροῦντας διαβιοῦν. Ὁ δ' αὐτὸς καὶ τοὺς δασεῖς καὶ ἀμελεῖς τῶν τριχῶν ἀπελέγει, ὡς μὴ πάνυ μέγα ὄν, εἰ τις περιφρονεῖ τὴν ἔκφυσιν τῶν τριχῶν, καὶ ἀπραγματεῖως εἰς τὸ ἀμφιλαφὲς πυκνούμενος ἀφήσῃ τὸν ἀνθρωπίνον χρόνυ βλαστάνειν ἀκωλύτως, καὶ αὐξεῖν ἀσχύλτως τὰ ἑαυτοῦ. Μεῖζων γὰρ ἀληθῶς τοῦτου ἢ κατὰ βίον ψιλῶσαι, καὶ τῶν κατὰ γῆν περιφρονησῆς, δι' ἧς ἡ τῶν οὐρανίων πραγματοειῶδης κατορθοῦται κτήσις, ἧς ὑπόδειγμα τὸ τοῦ ἐστύλου ἀνύψωμα, ἣν δὴ καὶ αὐτὴν ἐκίνημα οἰδαμεν τοῦ κατελθόντος ἄνωθεν, ἐφ' ᾧ ἀνεγκόμενος πάντας εἰς ἑαυτὸν,

καὶ τὸ χαμαὶ τῆς εὐνῆς, καὶ οἱ ἀνιπτοι πόδες, καὶ ὁ κατὰ παντὸς τοῦ σώματος ῥύπος; ἃ δὴ ἐπιγράφονται τινες εἰς γνώρισμα, ἐκ τῶν τοιούτων βίων ἐξονομακλήθησαν χαρακτηρίζόμενοι καὶ λεγόμενοι. Ἄλλ' ὁ τεθαυμένος οὗτος ἔχοι ἂν εἰπεῖν, ὡς οὐτε τὰς ἀμφοτέρους περιεσιν, οὐτε τὸν ἐκείθεν ῥύπον ἐφέλκεται, καὶ ὡς τὸ χαμαὶ τῆς εὐνῆς ὑπεραναιεῖται τῷ διόλου ἐνταφιασμῷ. Σιγῶν δὲ τὸν ἐπὶ τοῦ ἐστύλου ὁ οὐκ ἂν ἀξιώσοιμι, ἀλλ' ὑπερκεῖσθαι καὶ τοὺς τῆς τοιαύτης ἐπιθυμίας ἀνδρας, ἔτι καὶ διδασκαλικὸν εἶναι χρὴ τὸν ἐπὶ τοῦ ἐστύλου. Τί γὰρ καὶ χρήσιμος ἔσται τῷ βίῳ, κάτωθεν τε ἀπαγαγὼν ἑαυτὸν, καὶ μηδὲ ἄνωθεν ὑπερφαινων τὸ ζῆν; Καὶ ἄλλως δὲ ἀνακτεῖν τὸν ἐστύλον εἰς τύπον διδασκαλοῦ τινὸς ὀκρίθαντος, εἴτ' οὖν ἀναβάθμου, ἐφ' οὗ ἀνεστηκὸς ὁ ἐστύλιτης ὁ λόγους ἀγαθοὺς ἐρεῦξεται. Βροντήσῃ μὲν οὖν ὑψόθεν τὰ θεῖα, καὶ καταπέμψῃ τὴν διδασκαλίαν τοῖς κάτωθεν ἀκούουσι, ἴνα καὶ αὐτὸς ὡς ἐν ἐστύλῳ νεφέλης, ὁ τῆς ὀρωμένης ταύτης μετώρου ἀποκρύψῃς, λέγηται λαλεῖν πρὸς αὐτοὺς. Καὶ ἄλλως γὰρ εἰσικεν εἰς τοῦτο ἑαυτὸν τάξει ὁ ἐστύλιτης ὁ καθ' ὁμοίωτα τοῦ καὶ πρώτου καὶ μεγίστου διδασκαλοῦ, σωτήρος Χριστοῦ.

Ἐκεῖνός τε γὰρ ἐπανήγεν, ὅτε καιρὸς, εἰς θάλασσαν, ὡς ἂν κατὰ σχολὴν διδάσκει τοὺς ἡλίους ἐξω τοῦ συνθλίβεσθαι· καὶ οὗτος δὲ τῆς περὶ γῆν τύρβης ἀσχυλτον, ἦδη δὲ καὶ ἐξάκουστον. Καὶ οὕτω μὲν ὁ ἐστύλιτης ὁ καθ' ὁμοίωτα τοῦ καὶ πρώτου καὶ μεγίστου διδασκαλοῦ, σωτήρος Χριστοῦ. Ἐκεῖνός τε γὰρ ἐπανήγεν, ὅτε καιρὸς, εἰς θάλασσαν, ὡς ἂν κατὰ σχολὴν διδάσκει τοὺς ἡλίους ἐξω τοῦ συνθλίβεσθαι· καὶ οὗτος δὲ τῆς περὶ γῆν τύρβης ἀσχυλτον, ἦδη δὲ καὶ ἐξάκουστον. Καὶ οὕτω μὲν ὁ ἐστύλιτης ὁ καθ' ὁμοίωτα τοῦ καὶ πρώτου καὶ μεγίστου διδασκαλοῦ, σωτήρος Χριστοῦ. Ἐκεῖνός τε γὰρ ἐπανήγεν, ὅτε καιρὸς, εἰς θάλασσαν, ὡς ἂν κατὰ σχολὴν διδάσκει τοὺς ἡλίους ἐξω τοῦ συνθλίβεσθαι· καὶ οὗτος δὲ τῆς περὶ γῆν τύρβης ἀσχυλτον, ἦδη δὲ καὶ ἐξάκουστον. Καὶ οὕτω μὲν ὁ ἐστύλιτης ὁ καθ' ὁμοίωτα τοῦ καὶ πρώτου καὶ μεγίστου διδασκαλοῦ, σωτήρος Χριστοῦ. Ἐκεῖνός τε γὰρ ἐπανήγεν, ὅτε καιρὸς, εἰς θάλασσαν, ὡς ἂν κατὰ σχολὴν διδάσκει τοὺς ἡλίους ἐξω τοῦ συνθλίβεσθαι· καὶ οὗτος δὲ τῆς περὶ γῆν τύρβης ἀσχυλτον, ἦδη δὲ καὶ ἐξάκουστον. Καὶ οὕτω μὲν ὁ ἐστύλιτης ὁ καθ' ὁμοίωτα τοῦ καὶ πρώτου καὶ μεγίστου διδασκαλοῦ, σωτήρος Χριστοῦ.

γε τὸν « στυλίτην » ὅτι δὲ κρύπτει μὲν τὸν ἐντὸς ἄσκητὴν τὸ σπήλαιον, καὶ ἀμάρτυρον ἐκεῖνος ἔχει τὴν ἀρετὴν, καὶ ἐπικρίνει μὲν ὁ τοιοῦτος τὸ « λάθε βίους, » τὸ δὲ λαυθάνειν ἐπιστάζει τὸ φῶς τοῦ ἐκεῖθεν βίου· εἴη ἂν « ὁ στυλίτης » τοῦ τοιοῦτου βέλτερος, οἷς καὶ εἰς κλειούς διαβιβάζει τὸ πολυωφελές. Καὶ μάρτυρας δὲ τοῦ βίου ἔχων πολλούς, οὐκ ἂν ὑποσταλείη τὸ τῆς ἀνεξιλέγητου παιδείας πλάνημα. Ἀυτὰ δὲ ταῦτα καὶ τοὺς « χωσοὺς » ἐγγίξει μὲν τοῖς « σπηλαιώταις » ποιεῖ, χθαμαλωτέρου; δὲ τῶν « στυλιτῶν » καθιστᾷ. Οἱ δὲ σιδήρω μὲν ἐμπειριολημένοι, τῷ κόσμῳ δὲ ἐμφανίζουσι ἑαυτοὺς ἐθέλοντες, καὶ τόπον τόπων ἀμειβόμενοι, καὶ τὴν σιδήρῳ δημοσιεύοντες ἔνδασιν, ἔχουσι ἂν οὐδὲ αὐτοὶ οὐδὲν τι μείζον « στυλίτου » διὰ τὸ θεατρικὸν καὶ οὐ πᾶν τι ἐπιλέγουσιν. Αὐτοὺς γὰρ ἑαυτῶν ἀφανίσας μελλοσὺς δίκην, ἐν κρυπτῷ συμλοποιοῦσθαι τὸ μέλι τῆς ἀρετῆς, οὗ μεταλαμβάνοντες οἱ τοιοῦτοι, βλίττειν ἐθέλοντες, γλυκάζονται τὸν ἄρρητον γλυκασμόν.

γγ'. Διὰ δὲ τὴν αὐτὴν ἐπιβολὴν καὶ οἱ « ἐπὶ τῶν ἔνδρων » καὶ « οἱ ἐπὶ τῶν κίωνων ἀθροιοί, » εἰ καὶ εἰς ταυτὸν ἤκουσι τῷ τῆς ὑψώσεως ὁμοιότητι, ἀλλ' ὑποθετέωσι πως τοῖς ἀναβεβηκόσι τοὺς « στυλοῦς. » Οἱ μὲν γὰρ ἐξ ἀνάγκης οὐκ ἂν λαυθάνουσι, οἷα τοῖς ἀναβλέπουσιν ἀφύλακτοι πρὸς θεὸν ἐκκεῖμενοι· ὅθεν καὶ μακρὸς αὐτοῖς μακαρισμός, καὶ τῷ πᾶν τῆς θέας συμμετρεῖται καὶ τὸ πᾶν θαυμάσιον. Τῷ δὲ τοιοῦτῳ σὺντροχος καὶ ὁ πολὺς ἔπαινος. Τὸν δὲ ὀρθὸν « στυλίτην » οὐκ ἂν καταμέθοι τις, οὐδὲ ἐὰν ζῆ· ὅθεν ὡς τὰ πολλὰ καὶ τοῦ ἐπιειθεῖσαι πένεται, ὅτι καὶ τοῦ συχὰ περιθλιπέσθαι τὸ γε ἐνταῦθα. Ἐκείσε γὰρ κλειῶνων ὀφειλέτην ἑαυτῷ τὸν Θεὸν καθιστᾷ, τὸν βλέποντα μὲν ἐν κρυπτῷ, ἀποδιδόντα δὲ ἐν τῷ φανερῷ.

γγ'. Τάχα δὲ που τοῖς « δεινδροκομουμένοις; » καὶ « κιονοφορουμένοις » οὐδ' ἔκουστον τὸ εἶλον καλὸν τοῦ θύου ἀγῶνος ὑποληφθήσεται, οὐδ' ἐξ ὀλοφύχου τὸ πᾶν προθέστω, οἷα καὶ αἰδοῦμενοι, ἐὰν ὑπὸ πάντων ὀρώμενοι, οὐκ ἐργάζονται τὸ ἀγαθόν, ἀλλ' ἀπειναντίας τῷ ἐπαγγέλματι ἐρχονται· ὅτε καὶ φόβος ἔσται τοῖς πολλοῖς, μὴ ποτε οἱ τοιοῦτοι τὸν μισθὸν αὐτῶν ἐνταῦθα ἀπέχουσιν· ἢ τοῦτο μὲν οὐκ ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ἐχόντων δὲ ὑποκριτικῶς τῆς ἀσκήσεως. Ἡμεῖς δὲ οὐ τοὺς τοιοῦτους ἀρετὴ « δεινδρίτας » καὶ « κιονίτας » σκεπτόμεθα, ἐπεὶ τοὶ καὶ ὁ « στυλίτης, » εἰ καὶ μὴ αἰδοῖ τινι πράττειν καὶ πρὸς ἐφθαλμῶν θαῦμα ὑπόπτεισθαι τὸ ἀγαθόν (ὅς γε οὐδὲ ἀνακρίνεται, ὅτι μὴδ' ἀπραγμόνως βλέπεται), ἀλλὰ τρόπον ἔλλον καὶ αὐτὸς; καχυπόπτους ἀνδράσι βραστώην ὑποβαλεῖται νοῆσαι τίνα καὶ ἐντὸς τοῦ « στυλοῦ » ἀνάπτωσιν.

γγ'. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν, οἷς προσκόπτουσιν οἱ πολλοὶ, οὕτω σκορακιστῶν ἐκ τῶν πνευματικῶν τούτων ἀνδρῶν· διαφέρον δὲ αὐτοῖς ἐτι κάκεινο ἔσται, ὡς οἱ μὲν ἄερος γούνη ἐπακολούειν εἰς πλησμίον ἀμείωσ; ἔχουσι, καὶ ὀμιλεῖν ἤλιψ, εἰ καὶ ἐν θαλάσῳ ὁ δὲ καὶ αὐτὸν μετρεῖται τὸν ἥλιον, ὡς διὰ κά-

lita habet, quia ascetam qui intus est tegit caverna; et iste absque teste virtutem habet et confirmat quidem qui talis est hanc sententiam: Vivens, late. Latere autem lumen obnubilat vitæ in hoc loco transeuntis; stylita vero mellior quam in cavernis habitans, in plures valde utilia traducit. Et multos vitæ testes habens, nequit irreprehensi documenti errore prævaricare. Nis sicut ut qui in luteis cellis vivunt propius ad cavernarum incolas accedant, humi vero propiores quam stylita constituantur. Ferro autem vestiti quidem, mundo vero manifesti fieri volentes, locum pro loco mutant et ferrea vincula publice circumducentes, nihil habent melius quam stylita, utpote qui theatrici nec sane alieni a curiositate ciendi cupiditate. Stylita enim apud more seipsum condens in abscondito virtutis mel parat, cujus participes effecti quoquoque mel exprimere volunt, dulcedinem ineffabilem acquirunt.

53. Propter eandem causam et qui super arboribus et super columnis clati stant, si ad eundem gradum accedunt elevationis similitudine, inferiores tamen in aliquo remanent iis qui columnam summam incolunt. Nam hi ex necessitate non latent, quasi ineluctabili modo insipientibus spectaculo expositi. Unde et longa ipsis beatitudo, et completa ante oculos expositione comparatur admiratio omnis. Tali homini laudes multæ tribuuntur. Erectum vero stylitam nemo curaret nec si vivat. Unde plerumque laudibus caret, quia a paucis suspicitur. Ibi enim plurimum debiliorem in sui gratiam Deum firmat qui in abscondito videt et aperte reddit.

54. Confestim vero de iis qui arborum curam gerunt et iis qui columnas fulcrum habent, suspicio erit quod non voluntaria sit agoni excelat rea, et quod non ex toto corde sit propositi adversa actio; quippe qui erubescunt si omnium oculis inspectati bonum non faciunt, sed vitæ generi in oppositum iter incedunt; quando et multis metus erit, ne huiusmodi homines suam retributionem percipiant; aut ne retributionem non quidem honorum virorum, sed plis exercitationibus per speciem incumbentium percipiant. Nos vero non tales arboribus vel columnis insistentes nunc consideramus; siquidem stylita, licet non respectu et propter oculos miram bonum agere suspicionem commoveat (qui non iudicatur, quia non absque labore conspicitur), imò alia ratione a mala suspicantibus viris otiositatem quamdam et intra columnam relaxationem intendere reputatur.

55. Sed hæc quidem ad quæ scandalizati pedem offendant multi, expellenda sunt spiritualibus his viris; sed in eo differunt, quod hi quidem aere absque mensura fruuntur et sole sub die utantur; ille autem solem arcta mensura habet, tanquam per camini spiraculum radiantem, aut aliter quasi a specula

ista, divinis radiis subtilius et exactius illustratur, aut quasi spirituale petræ foramen nactus, non solum Dei posteriora, sed et facie ad faciem cum intuetur. Et hi quidem opportunum ducunt viventes videri; ille vero se abscondit, quasi testes erubescens; totus mansionis in abscondito compos factus, dispositionem columnæ partem visibilem obnubilat, humilis effectus, quod hic conspexitur.

56. Si vero mihi noctis frigida in istis et diei objicit ardorem, consideret mansiunculæ angustias, contractum et angustum os; et facta comparatione, ne stylitæ justo inferiore nimisque humilem attribuat conditionem reputans. Reliquo terrestrium incluso comparatus columnæ vir large semet exaltavit, quemadmodum diversorii, sic et vitæ elevatione. Nam qui infra, cum terram inhabitantibus et præ manibus, ut ita dicam, consolationes habet quando in cujusquam indigentiam incidit, et humanior est; stylita vero procul ab hominibus fit, et tarde quod quæsit ad eum ascendit.

57. Sed hæc hactenus. Ultra vero progredietur aliquis, et amplius ad singula se dabit. Si vero et voluerit de accidentalibus et certis rebus vitam styliticam extollere, et supra alias omnes necessario exaltatam ostendere, dicit quod cuivis secundum virtutem viventis præsertim stylitæ certamen cum prævis cupiditatibus durum est. Nam qui procul a terra in altis habitant, accedere nequeunt ad ea quibus defectentur quando maxime volunt. Magnam vero tollit illud villitatis partem, nec cupiditatum janua, sensibus, licentia remanet nimis temerariis desideriis facilius expandi. Nec enervans eos qui in carnalibus deliciis vivunt luxuries, ad eum qui in altis habitat pervenit; nec aliud velle juveniles auditui procreat affectus, quod absque conatu in ipsum irrumpere valeat. Nec odoratus illecebræ trahere eum facilliter valet fortuito incidentes et per naves, ut aiunt, strata, in quem nec reliqua sensuum illectamenta insidiant prævalent, qui altiore constituit domum seque ab inferiori perturbatione removet, et oblectamenti removet, nec amplius de terra est (nam supra stat) nec de aere (nam densus est), parum vero naturæ est particeps et in quantum vita secundum carnem fiat sancta placio. Sed verus quidem stylita venerabile quid utique oculis nostris præbet. Sit etiam alii vitæ a vulgaribus moribus elongatæ communicans, sive uni cuidam, ita ut dupliciter pulchrum sit, sive pluribus vitæ rationibus, pulchrum sic erit e multis compositum, tunc virtutum series et bonorum operum, et repositarum rerum coacervatio, et inquam in inaccessa thesauro, in columna inquam statio.

58. Ecce ergo ipse, o sublimis homo, habes novæ vitæ speciem, et ferrum circa te idoneam venerabile, propriam semper oneris naturam fert. Penitus enim ascetam gravat et a patientia in laboribus ferendis

Α νης τινος αὐτῷ προσβάλλοντα, εἰ καὶ ἄλλον τρόπον, ὡς ἀπὸ διόπτρας ταύτης, ταῖς θείαις ἐντρανίζει ἀκτίσι λεπτότερον τε καὶ ἀκριβέστερον, ἢ καὶ ὡς νοητὴν ταύτην ὄψην πέτρας ἐξευρηκώς, οὐ μόνον φαντάζεται Θεοῦ τὰ ὀπίσθια, ἀλλὰ καὶ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον αὐτὸν καθορᾷ. Καὶ οἱ μὲν ἀξιοῦσι φαίνεσθαι ζῆν· ὁ δ' ἐγκαλύπτεται, ὡς οἶον αἰσχυνόμενος καὶ τὴν θέαν αὐτῆν· καὶ τῆς ἐν κρυπτῷ μονῆς ὄλος γινόμενος, καὶ τὸν ἐκ τοῦ ἐ στύλου ὁ φανησιασμὸν ἀμαυροῖ, ταπεινούμενος, οἷς αὐτῷ ἐνέθθαπται.

νς'. Εἰ δέ μοι νεκτὸς παγετὸν ἐν ἐκείνοις καὶ ἡμέρας προσβάλλεται τις καύσιμα, ἐννοεῖσθω τὸ πνιγρὸν τῆς ἐνταῦθα στέγης, καὶ τὸ συνεσταλμένον καὶ σύστομον· καὶ παρεξέτας, μὴ παλὺς οὕτω γίνεσθαι σοφίζόμενος τῷ ἐ στυλίτῃ ὁ τὴν ὑποβίβασιν. Λοιπῶν δὲ τῶν περὶ γῆν ἐγκαλίστω παρατιθέμενος ὁ τοῦ ἐ στύλου ὁ μακρῶ καὶ αὐτὸν ὑπεραναδέσθην, ὡς περ τῷ τοῦ καταλύματος ὕψει, οὕτω καὶ τῷ τῆς βιώσεως. Ὁ μὲν γὰρ κάτω καὶ αὐτὸς κατὰ τοὺς ἐν γῆ, καὶ πρὸ χειρῶν ὡς εἰπεῖν ἔχει τὸ παρηγόρημα, ὅτε τινὸς παραπέσοι χρεῖα, καὶ ἀνθρωπικώτερός ἐστιν· ὁ δὲ ἐ στυλίτης ὁ ἐξ ἀνθρώπων γίνεται, καὶ ὁπὲρ τὸ ζητηθὲν ἀνέρχεται εἰς αὐτόν.

νς'. Ἄλλὰ τοιαῦτα μὲν καὶ ταῦτα καὶ ἐπὶ τοσοῦτον. Προσευπορήσει δέ τις, καὶ πλείω τοῖς κατὰ μέρος ἐπιδιούδους ἑαυτόν. Εἰ δὲ καὶ βουληθεῖ ἐπελευστικώτερον καὶ ἀπεριλαλήτως κατὰ παντὸς βίου ἐξῆραται τὸν ἐ στυλιτικόν, ὁ ἐκεῖνο φαίη ἀν, ὡς παντὶ μὲν τῷ κατ' ἀρετὴν βιοῦντι ὀσεργα τὰ τῶν σφοδρότερον ἐπιθυμιῶν, τοῖς δὲ τοιοῦτοις καὶ μάλιστα. Τῆς γῆς τε γὰρ ἀνψικισμένοι, οὐκ ἔχουσι πελάζειν τοῖς θέλγουσιν, ὅτε καὶ θέλουσι. Τοῦτο δὲ πολὺ τι μέρος περιαιρεῖ τῆς φαιδότητος, καὶ οὐδὲ ταῖς τῶν παθῶν θύραις, ταῖς αἰσθήσεσιν, ἀδεια περιγίνεται, ταῖς θρασυτέραις ἐπιθυμίαις βῆον ἀναπετάνυσθαι. Οὕτω γὰρ ἡ κατακλύσα τοὺς τὰ κάτω τρυφῶντας ἐμμέλαια καθικνεῖται τοῦ οὕτως ὕψηλου, ὅτι μηδὲ ῥάδιον εἰς αὐτὸν ἀφικνεῖται· οὕτω τι φαῦλον ἕτερον ἀκουσμα νεανιεύεται, ἀπὸ νῶς ἀναδραμεῖν κατ' αὐτοῦ. Καὶ οὐδὲ τὰ τῆς ὀσφρησεως ἐπαγωγὰ περιάγειν αὐτὸν εὐμαρῶς ἐξισχύει, ἐμπέπτοντα κατὰ τὸ αὐτόματον, καὶ ἀπὸ βινῶν, ὁ φασιν, ἔλκοντα· οὐδὲ μὴν τὰ λοιπὰ αἰσθητὰ ἐπιβούλως οὕτω κκευμεγεθοῦσι τοῦ ἀνοικίσαντος ἑαυτὸν, καὶ τῆς κάτω συγχύσεως ἀφορρίσαντος, καὶ τῶν ἀπολαυστῶν ἀποστήσαντος, καὶ οὐκέτι οὕτω τῆς γῆς ὄντος (ὑπέρκειται γὰρ), οὕτω τοῦ ἀέρος (ἔστεγάνωται γὰρ), μικρὸν δὲ τι μετέχοντος τῆς φύσεως, καὶ εἰς ὅσον τὸ κατὰ σάρκα ζῆν ἀφοσιώσασθαι. Ἄλλ' οὕτω μὲν ὁ ἀληθῆς ἐ στυλίτης, ὁ σεμνόν τι πρᾶγμα καταμόνας θεωρούμενος. Εἰ δὲ καὶ ἑτέρου ἐπιπλεκήν σχοίη βίου ξενίζοντος, ἔρτε καὶ ἐνός τινος, ὡς εἶναι διπλοῦν τὸ καλὸν, ἔρτε καὶ πλείονων, καλὸν ἦδη τοῦτο πολυσύνθετον, καὶ ἀρετῶν ὄρμαθος καὶ ἀγαθῶν πρᾶξεων, καὶ οἷα καὶ θεμωνίας τινὸς ἐπισώρευσης, καὶ ὡς ἐν ἀποθήκῃ ἀσύλω, τῷ ἐ στύλῳ, ὁ ἀπόθεσις.

νη'. Ἰδοὺ τοίνυν καὶ αὐτὸς, ὡ μεταρσις ἀνθρωπε, τοῦτό τε ἔχεις τὸ τῆς καινοτέρας ζωῆς εἶδος, καὶ σιδηρὸς περὶ σε ἱκανός, ὃς ἔχει μὲν πολὺ τὸ σεμνόν, παρυσιστάμενον δὲ τι καὶ φόρτου φέρει. Βα-

ρύνει γὰρ πάντως τὸν ἀσκητὴν, καὶ τῆς εἰς τὸ μολύβδινον συντονίας ἀπάγει. Γόνυ γοῦν κλίνειν συχνὰ οὐκ ἂν ἐγγένηται τῷ τοιοῦτῳ βραδίως κατὰ τὸν ἀπίθρον. Τοῦτο τοίνυν δέον σε ἄλλως ἀναπληροῦν, κατακλιόμενα τὸ ὑπερήφανον, καὶ κάτω βάλλοντα τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς, καὶ τὴν τῶν γονάτων διχλασίαν ἀνασώζοντα τῇ κατακλίψει καὶ συντριβῇ τῆς ψυχῆς. Εἰ γὰρ καὶ ἀνατάσεως καὶ ὑψώσεως καὶ ἀναβάσεως ὁ ἐστύλος οὗτος σύμβολον, ἀλλὰ τῆς εἰς θεὸν πάντως, οὐ τῆς λοιπῆς, ὅποیان ἂν ἐκείνην εἰποι τις.

Ἦ. Ἄλλ' ἅμα ὁ σύμβολον εἶπον, ὃ παρόντες, καὶ τις λόγος θεωρητικὸς ἀναπέφηνεν, ὡς οἶόν τι κέρσιμα οὐ πᾶν κέρδιον μακρὰν γλαφυρότητα. Τριχῇ γὰρ ἡ τῶν συμβόλων θεωρία διανεμένηται. Καὶ οἱ μὲν αὐτοὶ ἐκεῖνοι ἐμμένονσι, μηδὲν τι περὶ αὐτῶν προβαίνοντες, μηδ' ἐκ τῆς αἰσθητῆς εἰκόνας εἰς τὸ νοητὸν ἀρχέτυπον ἀνατρέχοντες, ὅποیان τὸ Ἰουδαϊκὸν φῶλον, οἱ τῇ σικιᾷ προσκλῆνται, οὐκ ἀναδέχονται εἰς τὸν τῆς ἀληθείας ἥλιον θέλοντες. Δασύποδος γὰρ φέρε εἰπεῖν ἀπέχσθαι κελουθεὶς Ἰουδαῖος, οὐκ ἂν ἀναπτύξη τὸ τοῦ συμβόλου ἔκτρον, καὶ τὸν ἐν αὐτῷ θεωρησῆν φωσφοροῦντα μάργαρον· ἀλλὰ διώξας μακρὰν, καὶ φεύγειν ἀφ' ἑαυτοῦ τὸν ἐσύποιον, οὐκ ἂν εἰς πλεόν τοῦ γράμματος ἀνιχνεύσῃ οὕτιν, οὐδ' ἂν ἐπιγνοίῃ, συμβολικῶς ἐκεῖθεν διδάσκειν, τὴν τε ἀδιάφορον λαγνείαν φεύγειν, ἢ τις τῷ τοιοῦτῳ ζῶν βαθεῖα ἔγκειται, καὶ τὸ πολυσχηθεῖς, ὃ μακρὰν ἔστι τῆς ἀπλότητος, καὶ τὸ ἐφ' οἷς οὐ γρῶν εὐλαθεῖς καὶ δειλόν. Καὶ οὕτω μὲν εἰσιν οἱ ἐπιτηχόμενοι τῷ ἐν συμβόλοις ἐπιπολάζοντι· οὐδὲν τι πλεόν περιεργάζονται καὶ βαθύτερον. Οἱ δὲ τινες συμβόλων μὲν μικρὸν ἢ οὐδὲν τι προσδόνται τῶν ἐν γράμμασιν, ἀλλ' ἀφιέντες τὸν περὶ αὐτὰ προφορικὴν κώδωνα τοὺς βουλομένους περιχεῖν, αὐτοὶ τῆς αἰνηματιζομένης ἀληθείας μόνης γίνονται, σφροσύνην γοῦν (τὸ Χριστιανικὸν φῶλον) ἀσκούμενοι· καὶ εἰς ἀγαθὸν δὲ ἀνδριζόμενοι, καὶ οὐ κατασχίζοντες εἰς πανουργίας τὸ κατὰ βίον πορευτικόν, τοὺς ἐν νόμῳ κωλυομένους δασύποδος ἐῶσιν ἐρχεσθαι εἰς αὐτούς, καὶ οὕτω τὸν τοῦ συμβολικοῦ γράμματος ἀναλεγόμενοι μυελὸν οὐκ ἐν λόγῳ τίθενται, ὅσον ὁστώδεσι καὶ ἄμβροτον. Καὶ οὕτω μὲν καὶ οὗτοι οἱ τοῦ πάχους μὲν τῶν συμβόλων ὀλίγα ἐπιστρέφόμενοι, λεπτοτομοῦντες· δὲ τὸ ἐκεῖσε γράμμα καὶ ἀνατέμνοντες, καὶ τῆς ἔσω θεωρίας γινόμενοι. Ἔτεροι δὲ ἄμφω διὰ φυλακῆς ἀγροῦσι, τὸ τε σύμβολον συντηροῦντες, καὶ ὑπερ αὐτὸ ἔστι σύμβολον.

ξ. Παραδέδοται οὖν ἡμῖν πρὸς δρόμους ἐσθίωνος ἐξῶσιν ἡλίου ὁσιούσθαι τῷ παμβασιλεῖ Θεῷ τὴν προσκύνησιν. Τοῦτο συμβολικὸν περικάρπιον. Πιστεύομεν δὲ τὸ αὐτὸν βσιλεῖα τὸν τῆς δικαιοσύνης ἥλιον πρὸς ἡμῶν εἶναι, εἰπερ ἀφορώμεν τε πρὸς αὐτὸν, καὶ αὐτὸν Θεὸν εἰδότες, λατρευτικῶς αὐτῷ ἐντυγχάνομεν, κεφαλὴν καὶ γόνυ κἀμπτοντες. Τοῦτό ἐστιν ὁ τοῦ συμβόλου καρπός· καὶ φυλάττομεν ἄμφω, προσκυνοῦντές τε, ὅποιον παρηγγυήμεθα, καὶ τὸν τοῦ γινόμενου σκοπὸν κατέχοντες. Οὕτω καὶ ἐλούσασθε, καθαροὶ γένησθε ἀκηκόες, καὶ καθαρὰν δὲ ποτε σολὴν ἐόρτιον διατεταγμένοι μεταλαβεῖν, τὸ τε λουτρὸν ποιούμεθα τὸ πρὸς αἰσθησιν, καὶ τὴν τῆς ὀρωμένης ἐσθητὸς ἐξάλλαξιν, καὶ τὰ πρὸς νοῦν δὲ φυλαττόμεθα, φαιδρύνοντες ἑαυτοὺς τὰ ἐκτὸν, τὰ τε θύραζε.

A abluicit. Genu ergo sæpe flectere facile illi non esset inermi. Hoc ergo oportet te adimplere, superbiam frangere, et carnis prudentiam humi projicere, et genuum prostrationem animæ flexione et contritione sancire. Si enim exaltationis et ascensionis columna ista symbolum est, certe conditionis ad Deum, non ad aliud, quæcumque dixerit illum aliquis.

59. Sed simul symbolum dixi, auditores, et ratio quædam logica in mentem venit, tanquam conclusio de novo deducta, non sine elegantia. Tripliciter enim symbolorum scientia dividitur. Sic alii quidem in ipsis remanent, ultra non progredientes, nec o sensibili imagine in cogitalum archetypum redeunt, sicut Judæorum natio, qui in umbra sedent, veritatis solem inspicere nolentes. A lepore edendo, exempli gratia, abstinere jussit Judæus non symboli velum detrahit et relucens margaritam in symbolo contempletur, sed longe persequens cuniculum non amplius lueræ sensum indagat, nec quo symbolicum documentum accipiat, inde recognoscit, et indifferentem lubricitatem fugere quæ in animali isto dominatur, et fissi pedis distinctionem quæ a simplicitate longe abest et qua non opus habet prudentia sœucta et timor. Sic quidem supernatant in symbolorum superficie, nec amplius quid et penitus perspectum parant. Parum aliqui vel minime symboli litteræ student, sed eos sinentes qui sensum absconditum clamatoria tuba mulcent, ipsi in ænigmate propositam veritatem tantum retinent, sapientiam (Christiana tribus) exercentes; et ad bonæ strenue exercitati, nec in dolos ac fraudes vitæ itinerarium sciendentes, prohibitos in lege lepores ad se venire sinunt, et sic symbolicæ litteræ medullam seligentes, non litteræ immo-rantes rei viscera et perpetuitatem arripiont. Sic quidem illi de symboli corpore pauca assumentes, litteram attenuantes et resecantes, internum sensum obtinent. Alii autem utraque per observantiam agunt, et symbolum servant, et rem cujus symbolum est.

D 60. Nobis mandatum est insipientibus ad solis orientales cursus Regi regum Deo adoratione sanctificari; symbolicus hic cortex. Regem vero credimus justitiæ solem nobis esse, qui in ipsam aspiciamus, et Deum ipsum cognoscentes, cum adoratione ante eum, caput et genu inclinantes adstamus. Hic est symboli fructus; et utraque servamus et adorantes qua nobis mandatum est et facti rationem retinentes. Sic et illud: *Lavamini, mundi estote* audientes, mundam tui stolam festivam assumere jussi, lavationem facimus sensibilem quidem et visibilis vestis mutationem, spiritualia vero servamus nitida reddentes de nobis et quæ intus et quæ deforis sunt.

61. Ut vero et de recens visis quoddam in contemplationem istam introducamus, qualem loriam magnus Paulus induere iubet, novius omnes: Stylita vero ille sensibilem induit penitus utraque servans, non alterum tantum. Sunt vero hæc tum symbolice prolata, tum opere et spiritu exegitata.

62. Si vero rebus suavis nostris miscere oportet minus suaves, nec tamen convivis discendi cupidis non injucundas, multa et alienorum symbolorum hic locum tenent. Itaque cor non manducare symbolicum erat: quod tunc qui audiebat perficiebat (a cordis manducatione abstinencebat); manifestum vero observabat præceptum: videlicet non angoribus seipsum delectare et sic absumptum intus tubescere. Iterum audivit quendam, gladio ignem ne excusculata, aut, album ne domi natrias gallum: id est excandescentem iram provocatoriis sermonibus et exacerbantibus, ut ita dicam, serantibus non accendere; nec in domo clamoris uti ministris atque istas nigrum et mysterio redundans album proferentibus consilium. Et utraque faciebant isti, nec symbolum tergiversabantur, imò fiebant in primis symboli litteræ additi.

63. Et ne multa adhuc dicenda habens suspensos teneam et pertæsos auditores, hic tres sunt symboli sectiones, seorsum symboli, aut ut aliter eadem dicam, ænigmatis identitēs; sola in seipsa litteræ symbolicæ assumptio, et amborum simul usus. Tertie divisionis est columnæ propositum. Nam symbolum quidem elevationis et celsitudinis invenitur. Stylita vero mutuavit figuratæ contemplationis fidem, et loco semper sursum erit, et divinius conabitur tendere quasi in cælum et in altissima ascendere. Non sane nimis se extendet in altitudinem qui non longis unguiculis (parvi pretii illud) sed qui ad cælum ambitione progreditur, exinde nihil æstimans eos qui circa ipsum sunt. Si enim circa te conspicendum est, non homines, o dilecte, nec similiter vita utentes, nec reliquos consideres; bene vero ea quæ sunt super terram, quæ deseruisti, quibus valedixisti, a quibus recessisti.

ὁμοιοῦς, οὐτε τοὺς λοιποὺς· περιφρονητέον δὲ τὰ περὶ γῆν. ἄπερ ἀφῆκας, οἷς ἔχεις ἀποταξάμενος, ὧν ἀπέσκηκας.

64. Columnam in alta ducentem cogita, cogita et ferrum ponderosum. Symbolum sit illud de cælestibus meditationis, et sic tu meditare; humilitatis vero ferrum: sic te ipsum deorsum mitte, non ut vermium more super terram secundum carnem reptes, ne forte quis merito irrideat quod magnetis iustar vitæ opera ascetæ ferrum attrahant ad seipsa. Illustris columna ista, non quia excelsa est (quid enim magnum est quod natura sua eminet?), sed quia secundum meditationes de excelsis sursum tollit et ducit ad Deum. Et Ægypti pyramides in historia famosæ magnis impensis et longis umbris ob altitudinem; et apud Cnidum Eudoxi specula, unde astra observabat; et Babylonis pensiles horti, et

ἔξ'. Ἴνα δέ τι καὶ τῶν ἄρτι βλεπομένων εἰς τὴν θεωρίαν ταύτην παρελκύσωμεν, ὅποσον μὲν θύρακα ὁ μέγας Παῦλος νομοθετεῖ φορεῖν, οὐδαμὲν ἄπαντες· ὁ δὲ ἐστὺλιτης· οὗτος φέρει καὶ τὸν κατ' ἀσθησιν, τῆρῶν πάντως ἀμφοτέρα· οὐ γὰρ δὴπου τὴ ἕτερον. Εἰσι δὲ αὐτὰ τότε προφερόμενον συμβολικῶς, τὸ τε νοούμενον πραγματικῶς καὶ πνευματικῶς.

ἔξ'. Εἰ δὲ τι χρὴ τῷ γλυκεῖ καὶ ἡμετέρῳ περριμῆσαι καὶ μὴ τοιοῦτον μὲν, οὐ πάνυ δὲ δυσόφνευκτον θαυτομοσὶ φιλακροάμοσι, πολλὰ καὶ τῶν ἐξωτερικῶν συμβόλων τοιοῦτου τόπου ἔχονται. «Καρδίαν οὖν ἐ μὴ ἐσθίειν,» συμβολικῶς ἦν ποτε λόγος· ὁ δὲ τότε ἀκούων αὐτὸ τε οὕτως ἐποίησεν (ἀπέχετο γὰρ τοῦ καρδιοφαγεῖν), συνετήρει δὲ καὶ τὸ ἐμφαινόμενον διδασκαλίον. Τὸ δὲ ἦν μὴ λύπαις ἐαυτὸν τινα ἐκδιδόντι, καὶ οὕτω δαπανώμενον τῆρεσθαι τὰ ἐντό. «Ἦκουσέ τις αὐθι; ἐ μαχαίρα πῦρ μὴ σκαλεύειν, ἢ μὴ λευκὴν οἰκοτραφεῖν ἀλέκτορα.» Τὸ δὲ ἦν μήτε θυμὸν ζέοντα ὑπανάπτειν λόγοις ἐρεθιστικοῖς καὶ περὶ οὐνοῦσι, καὶ ὡς εἰπεῖν τμητικοῖς, μήτε μὴν χρᾶσθαι κατ' οἶκον ὑπουργοῖς κεκράχταις, καὶ τὸ ἐν βῆθι: μελάν καὶ μυστηριῶδες διαλευκαίνουσι βούλευμα. Καὶ ἐποίησαν ἐκεῖνοι ἄμφω, καὶ οὐτε τὰ σύμβολα παρρωρῶντο, ἐγγίνοντο δὲ καὶ τοῦ συμβολογραφηματος μάλιστα.

ἔγ'. Καὶ ἵνα μὴ πολλὰ εἰπεῖν εἴτι ἔχων παρατείνω καὶ ἀποκναίω τοὺς ἀκρατάς, οὕτω μὲν τρία τὰ συμβολικὰ τμήματα, ἢ καταμόνας ἀνοχῆ τοῦ συμβόλου, εἰπεῖν δὲ ταυτὸν αἰνίγματος, ἢ καὶ ἐαυτὴν ἐκλογὴ τὸ συμβολογραφουμένου, καὶ ἢ ἐκατέρων σύλληψις. Τοῦτου τοῦ τρίτου διαιρέματος καὶ ἢ τοῦ ἐστύλου· ἐστὶν ἐπίνοια. Σύμβολον μὲν γὰρ αὐτὸ ἀνατάσεως εὐρηται καὶ ὑψους τινός. Ὁ δὲ ἐστὺλιτης, ἐ ἀπομαξάμενος τὴν τῆς εἰκονικῆς θεωρίας ἀκρίθειαν, καὶ τῷ τόπῳ ὄνω ἀεὶ ἔσται, καὶ τῷ τρόπῳ δὲ πραγματευέσθαι θεϊότερον ἀνατείνεσθαι ὡς εἰς οὐρανὸν, καὶ ὑψοῦσθαι ἀνωτάτω, καὶ ἀναβαίνειν εἰς τὸν ἀπάντων ὑπερέκεινα. Οὐ μὴν ἄλλως ἐαυτὸν ὑπερνατενεῖ, καὶ ὑψίλοφος εἶναι, καὶ μὴ ἐπὶ οὐράων ἄκρων (μικρὸν γάρ τι τοῦτο), ἀλλ' ὡς ἐπὶ οὐρανοῦ βαίνειν τῷ τόπῳ, κἀνταῦθεν μηδὲν ἠγεσθαι τοὺς κατ' αὐτόν. Εἰ γὰρ καὶ περιφρονητέον, ἀλλ' οὐκ ἀνθρώπους, ὧ ἀδελφε, οὐτε τοὺς

ἔδ'. Καὶ ἐνθυμοῦ μὲν καὶ τὸν ἐστύλον, ὡς ὑψοῦ ἀνάγοντα· ἐνθυμοῦ δὲ καὶ τὸν ἐσίδηρον· κάτω βαρύνοντα. Ἐκεῖνο σύμβολον ἔστω τοῦ τὰ ὄνω φρονεῖν· καὶ φρόναι οὕτω. Ὁ δὲ σίδηρος ταπεινώσεως· καὶ βάλλα σεαυτὸν οὕτω κάτω, οὐχ ὥστε μὴ περὶ γῆν ἱλυσπᾶσθαι τοῖς κατὰ σάρκα νοήμοσι, μὴ ποτὲ τις οὐκ ἀφυῶς ἐπισκώψῃ, ὡς ἄρα μαγνήτιδος· δίκην τὰ κατὰ βίον πράγματα τὸν ἀσκητικὸν σίδηρον ἐπισπᾶται πρὸς ἐαυτὰ. Λαμπρόν τι πρᾶγμα δὲ ἐστύλος· οὗτος, οὐχ ὅτιπερ ὑψηλός (εἰ γὰρ μέγα, δὲ καὶ προβλήτης; εὐτυχοῦσιν αὐτοφυῶς); ἀλλ' ὅτι κατὰ τὰς ἀνωτέρω θεωρίας ὑποποιῶς καὶ ἀναγωγὸς εἰς Θεόν. Καὶ πυραμίδες μὲν αἱ περὶ Αἴγυπτον, αἱ κατὰ τὴν ἱστορίαν, καὶ πολυδάπανοι

καὶ μακρόσχοιοι, οὗτοι καὶ περιμήκετοι, καὶ ἡ κατὰ Κνίδιον Εὐδίου σκοπιὰ, ὅθεν ἑκεῖνος ἐσκέπτετο τὰ οὐράνια, καὶ κρεμαστὸς κήπος ὁ Βαβυλώνιος, καὶ ἡ ἐν Ῥόδῳ ὑψιθάμων τοῦ πολλοῦ χαλκοῦ φλαυρία, καὶ εἰ τι τοιοῦτο θέας ἔξινον, λόγον ποῦν εἶχον πάλαι ποτὲ ἦσαν δὲ, ὃ φασί, θαῦμα μωροῖς. Ἡμῖν δὲ τοῖς κατὰ Θεὸν φρονούσι, καὶ ὀλίγα τῶν τοιούτων ἐπιστεροφόμενοι, θαῦμα τοῦτο μάγα ὁ τοῦ ἐστύλου ἡ ὑψίκρανος λόφος, οὐχ ὅτι μακρὸς ἐξανίστηται, ἀλλ' ὅτι τὸν κάτω βιβριθότα καὶ γήϊνον πομφίξει, καὶ ἀνάγει πρὸς αὐτὸν Θεόν, ὡς οἳ τὸν οὐράνιον ἔξαγμα.

ξς'. Χρῆ τοίνυν τὴν ἀσκητὴν ἀντιδιδόναί τι καὶ αὐτὸν τῷ τοιοῦτῳ ἐ στύλῳ, ἡ ἵνα κἀναυθα χάρις χάριν ἀπογενῆ, καὶ ὡσπερ ὁ ἐ στύλος ἡ ἀναφέρει τοῦτον ὕψου καὶ ἐξίρει πρὸς τιμιότητα, οὕτως ἀθυβοῦσθαι αἰθίς τὸν ἐ στύλον ἡ ὅπ' αὐτοῦ, ὡς εἶν ἀντιδοτικῶς. Τὸ δὲ ἔσται, ἐν ἐπ' ἀγαθοῖς ἀόλιμον τὸν τόπον ὁ ἀσκητῆς ποιῆται ταῖς διαδοχαῖς, ἡ τῷ Ἰσῶ ζήλῳ καὶ μετ' αὐτὸν ἕτερος ὁμοιος, καὶ αἰθίς μετ' ἐκεῖνον τοιοῦτος, καὶ τοῦτο εἰσαεῖ τὸν ἐ στύλον ἡ τοῦτον ἐπαναβαθίωσι. Τί τοίνυν καὶ ἐναυθα φημί; Γενοῦ Ἡλιοῦ τρόπον τινὰ, ὡ ἐ στυλίτα, ἡ καὶ ἀναλαμβάνόμενός ποτε ἀφες μαθητὴν οὐδὲν ἀποκίτα εἰς τὸ θαυμασίον, ἵνα καὶ ἐκεῖνος τὸν αὐτὸν εἰσας δρόμον, καὶ τοῦ οὐρανοῦ γενόμενος, τὰ ὁμοια θαυμαστῶσθαι, καὶ οὕτως ἐσέιται ἐδ καλὴν τουτὶ παραμύνημον, ὃ δὴ καὶ ἀνόπιν τῷ λόγῳ εἰπεῖν εἰρηρῆσθαι. Οὐδὲ γὰρ ὀκνοῦμεν ἐν πολλοῖς τὰ τῶν ἐννοκῶν ἀναπολόντες λήϊα, ἐνθα καρπὸν βλαστήσειν φιλονεικοῦμεν εὐσταχυν καὶ ψυχαις εὐχαριν.

ξς'. Ἄλλ' οὕτω μὲν ἐσεμολογήθη ὁ ἀπλῶς καὶ ἐν τῷ καθόλου νοούμενος ἐ στύλῳ, ἡ τὸ γε εἰς ἡμετέραν ἦσαν δύναμιν ἡ δὲ βλεπόμενος οὗτος, ὁ καθ' ἡμᾶς, ἔχει τι καὶ πλέον σεμνύνασθαι, κἀναυθεν παρακαλεῖ καὶ ἄλλως εἰς ἀγῶνα μεζῶ τὸν ἐπ' αἰετοῦ ἀσκητῆν. Οὐ γὰρ εἴθεταί που παραδύστος, καὶ οἷος ἡ ἀγνοεῖσθαι, ἡ ἀλλὰ ὀλίγοις ἦκειν εἰς γνῶσιν. Πόλει δὲ τοιαύτῃ ἀμφαθὸν παραπέπηγεν, εἰς ἣν δὴα γε τῶν γνησίῳν, καὶ οἷος τὸ αὐθιγενὲς ἀγαθὸν ἄλλάμκει, καὶ οἷος πανταχῶθεν παραβάλλουσιν ἀνθρώποι. Καὶ χρῆ τὸν ἀσκητῆν τὸν ἐναυθα (ὀλίγου ὅω εἰπεῖν) παγκόσμιον ἀναπεφηνέαι κελόν. Συρρέουσιν ἄνδρες ἐναυθα γῆς, οὐ μόνον γένους εὐχοντες, ἀλλὰ καὶ θεστέρου μέρους, καὶ οὐ μόνον λόγιοι, ἀλλὰ καὶ τοῦ λοιποῦ βίου, καὶ οὐ μόνον συνετοὶ, ἀλλὰ καὶ ἀνάπαλιν πῖπτοντες. Καὶ τὸ ὄλον εἰπεῖν, γένος ἄπαν καὶ πανταχῶθεν ἀνθρώποι. Τοῦτοι προσεγεχθήσεται ὁ ἐ στυλίτης ἡ οὗτος, καθὲ καὶ χρεῶν, καὶ τὸ πᾶν φάναι, ἀποστολικῶς. Ἄπαντα γὰρ τὰ πάντα γενήσεται, ἵνα κερθῆσθ τοῦ; ἀπαντας εἰς ὄξαν Θεοῦ· αὐ κολακεύσει ἐν μὴ δέονται, ὡς ἀνμῆ καὶ καπηλεύση τὴν ἀλήθειαν· οὐδ' αὐ πρὸς πάντας ἀγριανεῖται, μὴ καὶ κατεγκληθείη τὸ τῆς κερθῆσθαις ἀκαίρον· καὶ οὕτε πάντας ἐπαίνοισι καταδρέξει (ἀρεσκος γὰρ οὕτως ἔσται)· οὐδ' αὐ χαλαροβλήσει ὡς ἀφ' ὕψους τοῦτου ταῖς ὑβρεσι (θηριῶδες γὰρ τὸ πάθος). Τίχα δὲ που καὶ οἷον ἐπος εἶπη, τοῖον ἐπακηκῶς αἰσχυρεῖ τὸν ἐνδοξὸν ἀνθρώπων· ἦδη δὲ καὶ κατὰκριμα ἔξει, ὡς βλασφη-

A in Rhode multo aere stans vanus colossus, et si quid spectaculo dignum habebant antiqui; ut aiunt autem, stultis prodigia. Nobis vero secundum Deum cogitantibus et talium pauca animo revolventibus, prodigium magnum praeruptus columnae aper, non quia longus fastigiatur, sed quia gravem et terrestrem allevat et ad Deum ipsum adducit tanquam caelestis elevatio.

85. Itaque ascetam oportet aliquid tali columnae retribuere, ut gratis gratiam pariat et sicut columna illum in altum erexit et ad venerationem elevat, sic vicissim praecellens ab ipso columna reddatur remunerationis loco. Quod erit, si bonis celebrem locum asceta facit continua serie, ut pari zelo et post ipsum alter similis, et iterum post hunc tertius alius, et sic perpetuo ad columnam istam ascendant. Quid ergo loquor? Fias alter Elias, o stylita, et aliquando discipulum assumens, non dissimilem in mirabilibus dimitte, ut eadem via ad finem decurrat et caeli particeps simili modo mirabiliter transeat, et sic emissum sit pulchrum illud perseverans, quod aucta sermone egregie proclamatum est. Non enim dubitamus in multis cogitationum messes iterum peragrare, in quibus germinaturos esse fructus spicis abundantes et animabus jucundos certo contendimus.

B 86. Sed sic quidem venerationem commendavit qui simpliciter et summatum in columna exegitatus est sermo, ut pro viribus nostris fecimus: quam vero apud nos vidimus illa amplius quid habet venerabile, et exinde ad majorem agonem supra stantem ascetam invitat. Non enim alicubi reconditur ut aut ignoretur aut paucis innotescat. Ante urbem hanc propisiam locata est ad quam separatim a vulgaribus, et quibus pecuniare bonum effulget, et undequaque adventant homines. Et hic Ascetam oportet (parvum abest quin dicam) universaliter pulchrum apparere. Ad hanc regionem affluunt viri non solum nobilis generis, sed et alterius conditionis, nec solum egregie docti, sed et reliquae vitae; nec solum prudentes, sed et lapsi; ut omnia dicam ex omni genere et loco homines. Quibus ostenditur stylita ille prout opus erit, uno verbo, pro more apostolico. Nam omnibus omnia fiet ut omnes ad Dei gloriam lucretur; non sine necessitate blandietur, nec veritatem pretio vendet; non cum omnibus acerbis erit, ne arguatur liberioris loquelae, nec omnes laudibus asperget (captator enim sic esset); nec ab alto illo injurias grandinabit (ferox enim hic affectus est). Forsan vero tale verbum dicat quo prolato virum illustrem confundat, jam et damnationem habebit tanquam blasphemiae magister. Ego vero novi illum non ad munera aurum fore pro ferventioribus circa illud viris, qui in elemosyna exercitati manus porrigunt iis quos bonos

C 86. Sed sic quidem venerationem commendavit qui simpliciter et summatum in columna exegitatus est sermo, ut pro viribus nostris fecimus: quam vero apud nos vidimus illa amplius quid habet venerabile, et exinde ad majorem agonem supra stantem ascetam invitat. Non enim alicubi reconditur ut aut ignoretur aut paucis innotescat. Ante urbem hanc propisiam locata est ad quam separatim a vulgaribus, et quibus pecuniare bonum effulget, et undequaque adventant homines. Et hic Ascetam oportet (parvum abest quin dicam) universaliter pulchrum apparere. Ad hanc regionem affluunt viri non solum nobilis generis, sed et alterius conditionis, nec solum egregie docti, sed et reliquae vitae; nec solum prudentes, sed et lapsi; ut omnia dicam ex omni genere et loco homines. Quibus ostenditur stylita ille prout opus erit, uno verbo, pro more apostolico. Nam omnibus omnia fiet ut omnes ad Dei gloriam lucretur; non sine necessitate blandietur, nec veritatem pretio vendet; non cum omnibus acerbis erit, ne arguatur liberioris loquelae, nec omnes laudibus asperget (captator enim sic esset); nec ab alto illo injurias grandinabit (ferox enim hic affectus est). Forsan vero tale verbum dicat quo prolato virum illustrem confundat, jam et damnationem habebit tanquam blasphemiae magister. Ego vero novi illum non ad munera aurum fore pro ferventioribus circa illud viris, qui in elemosyna exercitati manus porrigunt iis quos bonos

credunt, primitiis vitæ illis afferentes, unde Deo **Α** μία; διδάσκαλος. Ἐγὼ δὲ οἶδα, καὶ ὡς οὐκ ἔστι σωλὴν decimas eorum quæ possidebant. οὐδὲ ἀδύρητος; πρὸς γε τῶν τὰ τοιαῦτα θερμότερων ἀνδρῶν, οἱ πρὸς ἐλεημοσύνην γεγενησάμενοι βασιλεύοντες, οἳ ἔχουσι τοὺς ἀγαθοὺς, ἀπαρχόμενοι τοῦ βίου αὐτοῖς, ὥσαι καὶ ἰδεκάτου θε.φ. & ἐκτιῶντο.

67. Talium itaque primitiarum et donorum non cellarium columna erit, ne et destruere sorte cellararia sibi proponat stylita ut majora reedificet, sed acervationem plenam in alterum (videlicet in pauperum sinum) eructabit. Et canalis more eo penetrabit a Deo veniens beneficentiae pluvia abundans, exiunde defluet et irrigabit quotquot non in abundantia pinguescunt, sed egestatis ærumnis conficiuntur. Nolebam vero in cavernosam descendere columnam istam speluncæ similem, cavam, nec volebam arcem esse quæ diceretur ambitu turris attingens urbs, quam spiritaliter jam consideravimus, nec fistulæ iustar perforari, si alias in animum sermo eum induxit; sed penitus pro uno incola locum habere, plenam esse, nec reliquum intra habere vacuum, latebram occultans, ut similia imitari attingerit, columnas et arbores a quibus nomen sumpserunt inhabitantes ascetæ; nec in receptacula et ventrem quemdam, aperta sit dilatata columna nostra; ne forte concavitas ista redundantius jentaculum habeat et apostolicam sterilitatem.

μενος; μήποτε τὸ κοιλιῶδες τοῦτο ἔχη τι καὶ λίαν.

68. Quo enim opus habet stylita noster præsertim fere jam mortuus, qui sic seipsum damnat et castigat? Si enim turris columna illa æstimatur, in qua tanquam e custodia speculans stetit, adhuc etiam ut civitas aut sicut arx, quæ omnia receptacula sunt; idque non sine analogia. Nam quod turris est militibus in ea stantibus, quod civitas illam indefesso custodientibus, et refugium iis qui ad id tuendum adhibentur, illud sunt superstantibus ascetis columnæ. Vere quidem juxta dicta ab initio columna eum qui insistit suffulcit, continet eique sedes est. Perforari vero et profundam cavernam habere sepimentis clausam, non sine malitia dicent qui objurgare volunt.

Διατετηρηθῆαι δὲ αὐτὸν, καὶ βαθὺ κένωμα ἔχειν, ἄν' οἱ μωμοσκοπεῖν βουλόμενοι.

69. Sed argutiores apum alveos talia vocabunt, in quibus dulce alimentum ascetici florilegii reconditur. Alii fornicetum bonorum nuncupantes columnam, sicut fornicam hominem contemptui magnum qui in eo est hominem habebunt; nobilior esset si formicaleonem dicerent, quia melius est perire inaniitione quod de formicaleone narratur, quam sic vivere, scilicet et fornicæ more in horreum congregare. Quidam vero cavam columnam cum osse medulla vacuofacto æquivalentes, eam quæ non sic vacua est dulci quadam medulla refertam excogitant; multi calamo melliflavo comparant quæ articulis interrupta, sicut et geniculis culmarum, plena est securum eos dulcedine. Paucissimi vero bonum aliquid excogitabunt: et sic plenus erit maledictorum cavus columnæ locus.

ἔξ'. Τῶν τοίνυν τοιούτων ἀπαργμάτων, εἴτε καὶ δωρημάτων, οὐκ ἀποθήκη ὁ «στύλος» ἔσται, ἵνα μὴ καὶ καθελεῖν ποτε ἀποθήκας βουλευθεῖη ὁ «στύλιτης» εἰς μειζόνων ἀνοικοδόμησιν, ἀλλὰ ἐξερευξεται ὡς οἷα τι ταμίειον πλήρες εἰς ἕτερον (τὴν πτωχικήν· λέγω γαστέρα). Καὶ σωλήνος δίκην ἐντεῦθεν μὲν εἰσρευσάται ἡ θεόθεν ἐπιμβροτα τῆς δεξιῶσως, ἐκείθεν δὲ ἐκρυφήσεται καὶ ἀρδεύσει τοὺς ὅσοι οὐ πρὸς εὐτηρίαν παῖνονται, ἀλλ' αὐχμῶ ἐνδείας πείζονται. Ἐγὼ δὲ ἤθελον μὴδὲ στραγγῶδῃ τὸν «στύλον» ἀποθῆναι τοῦτον καὶ στραλαιώδη καὶ γλαφυρὸν, μὴδὲ χωρὶον εἶναι, καὶ ὡς ἂν τις εἴκη, πόλιν περικοχῆς ἀντιπύργου, ἢ πνευματικῶς ἡδὲ θεωρησάμεν, μὴδὲ σωληνοειδῶς τεθηῆσθαι, εἰ καὶ ἄλλως εἰς θεωρίαν τοιαύτην ὁ λόγος αὐτὸν περιήγαγεν· ἀλλὰ διόλου γέμειν ἐαυτοῦ, καὶ ναστὸν εἶναι καὶ πλήρη, καὶ μὴδὲ τι ἔχειν ὑπόκενον καὶ κοιλιῶδες καὶ ὑπουλον, ἵνα εἴη μιμεισθῆαι τὰ ἕμοιοιδη, τοὺς κίονας καὶ τὰ δένδρα, ἐφ' ὧν οἱ παρωννυόμενοι αὐτοῖς ἀσκηταί, καὶ μὴ εἰς δεξιᾶς καὶ κοιτίας τινὰς ἠνοίγετο εὐρυνώ- πλησσιώτερον ἐμβρομα καὶ κατάργειν ἀπιστο-

ἔη'. Τίς γὰρ καὶ χρεῖα τοῦτῃ τῷ ἐγκατασκευασμένῳ, μάλιστα μὲν ὅν μικροῦ καὶ τεθνεώτῃ, καὶ οὕτως ἐαυτὸν καταδικάζαντι καὶ κολάσαντι; Εἰ γὰρ καὶ πύργος ὁ «στύλος»; θεθεωρηται οὗτος, ἐν ᾧ καθάπερ ἐπὶ τινος φυλακῆς ἀποσκοπεύωμ. Ἐστηκας, ἔτι δὲ καὶ ὡς «πόλις», ἀλλὰ δὴ καὶ ὡς «φρούριον», δεκτικὰ δὲ ταῦτα πάντα, καὶ στέγειν ἐντός τι ἐτάχθησαν. Ἄλλ' ἐκεῖνα μὲν πρὸς ἀναλογίαν τινά. Ὁ γὰρ ὁ πύργος τοῖς ἐπ' αὐτοῦ στρατιώταις, καὶ ἡ πόλις τοῖς αὐτῆν ἀσπινωσ φυλάσσοισι, καὶ τὸ κρησφύργου τοῖς τεταγμένοις φρουρεῖν, τοῦτο καὶ οἱ «στύλοι» τοῖς ἐπ' αὐτῶν ἀσκηταῖς. Ἀληθῶς μὲν τοι ὁ «στύλος» κατὰ τὸν ἐν προομίοις λόγον ὑπερεῖδει καὶ ἀνέχει καὶ ἔδραιοι τὸ ἄνω φερόμενον, διειργόμενον περιφράγμασιν, οὐκ ἀπόνθηρον εἴποιεν

ἔθ'. Ἄλλ' οἱ περιεργότεροι «στραγγα»; μελίση; εἶποιεν ἂν τὰ τοιαῦτα, ἐν οἷς γλυκὺ τι καὶ τρόφιμον ἀσκητικῆς ἀνθολογίας ἔγκειται. Ἔτεροι «μυρμηκίαν» ἀγαθῶν προσειπόντες τὸν «στύλον» τοῦτον, ὡς εἰς «μυρμηκάνθρωπον» ταπεινώσουσι τὸν ἐν αὐτῷ μέγαν ἀνθρώπον· ἦν δὲ ἄρα σεμνότερον, ὡς εἰς «μυρμηκόλοντα», ὅτι καὶ κρείττον, ἀπολέσθαι παρὰ τὸ μὴ ἔχειν τροφήν, ἢ δὴ τῷ μυρμηκόλοντι ἐπιλαλεῖται, ἥπερ οὕτω ζῆν, ἔχοντα καὶ συνάγοντα μυρμηκοειδῶς εἰς ἀπόθητον. Οἱ δὲ τινες τὸν ἀκοιλίον «στύλον» εἰς «ὄστουν ἀμύλλον» παρεικάζοντες, τὸν μὴ τοιοῦτον μυελῶ τινος γέμειν ἐντὸς νοστήμου φαντάσανται· πολλοὶ δὲ καὶ «μελιτοτρόφον» καλᾶμψ» τὸν τοιοῦτον «στύλον» παρεξετάσσοισιν, ὃς διειργόμενος μεσολαθῆμασιν, ὅσα καὶ συνδετικοῖς ὁ κάλαμος γόνασι, μεμί-

σωται, ὡς ἂν εἴποιεν αὐτοί, τοῦ γλυκάζοντος. Ὅλγοι δὲ τινες « ἀγαθόν τι » λογίζονται· καὶ οὕτω πλήρες ἔσται κακολοσιῶν τὸ τοῦ « στύλου » κένωμα.

ο'. Καθεστειμένων δὲ οὕτω καὶ τούτων, ὁ « στύ- A
λος » οὗτος ἔχει καὶ ἑτερόν τι σεμνόν, τὴν θέσιν τὴν τοπικὴν. Ὅρθος γάρ, ὧ ἀσκητᾶ, ὅπως καὶ θάλασσα περὶ σε αὐτῆ, τὴν θεωρίαν ἐπαύξουσα. Οὐ γὰρ μένον εἰς τρυφήν καὶ θαῦμα ἔκκειται ἕως, ἀλλὰ καὶ εἰς ἀρετῆς διδασκάλειν, ὡς δύνασθαι κέρδος ἐμπορεύεσθαι σε ψυχικὸν ἐξ αὐτῆς, καὶ μὴ λογίζεσθαι ταύτην εἰς παντελῶς ἀτρέγεται, εἴτε καρπὸν ἔστι τρυφᾶν ἐξ αὐτῆς αὐτῆριον. Ἐχει γὰρ καταθεωρεῖν σεμνότερον, καὶ φιλοσόφως αὐτὴν ἐπισκέπτεσθαι, οὐ λέγω, εἴπερ τῷ ἀέρι κέχυται ἰσομορῶς, οὐδὲ εἴπερ τῇ γῆ συνεσφαίρωται, οὐδὲ διατὶ ἀλμυρὰ καὶ παχρὰ, καὶ εἴτε διηγουμένου τοῦ ποταμοῦ καὶ γλυκῆς παντός, εἴτε καὶ ὅτι διὰ τοιαύτης φέρεται γῆς, ἀφ' ἧς τὸν ὄμοιον ἐκματ-
μένη χυμὸν ἐναποκλυδόμενον στέγει ἐν ἑαυτῇ, οὐδὲ B
εἰ τὸ τοιοῦτον περιέρχον· ἀλλ' ἴσα πρὸς ἦθος διαβαίνει, καὶ ἀφ' ὧν ψυχῆ καταρτίζεται, φιλοσοφοῦσα τὴν ἀρετῆν.

οδ'. Ἔστι σοι γὰρ εἰς τύπον βίου τοῦ καθ' ἡμέας
θεσθαι ταύτην, καὶ ἐξ αὐτῆς ρυθμίζειν τοὺς ἐντυ-
χίνοντας. Ζάλη περὶ αὐτὴν, κύματα περὶ αὐτὴν,
καυσιαι περὶ αὐτὴν. Καὶ νῦν μὲν προσηγῆς ἠκλω-
ται, καὶ ἀκαλὸν ὑποσκιρτᾷ, καὶ οὐκ ἂν πολυανθεῖ
λαμῶνι παραχωρήσῃ τοῦ εἰς χαρμονὴν καλλι-
στείου· αὐθις δὲ εἰς θυμὸν ἐκμαίνεται, καὶ τραχύ-
τερον ἐκτραπύεται, καὶ ὡς εἰς ἕβου βροθεύεται
φάραγγας. Πάσχει δὲ τοιαῦτ' αἶμα καὶ ὁ καθ' ἡμέας
βίος, καὶ κτελείονται οἱ κατ' αὐτὸν θαλαττεύοντες.
Δίδασκει τοίνυν ἐντεῦθεν τὸς ὁμιλητὰς, μὴ πι-
στεύειν ἑαυτοὺς ἀσάτεψ καὶ πολυτραπᾶψ καὶ κινδυ-
νώδει· πράγματα, τῷ βίῳ, ἀλλὰ προσέχειν σφίσι
αὐτοῖς, καὶ πλείων ἐμφόβους, καὶ τοὺς σωτηριώ-
δεις λιμένας· ἀεὶ περιθλίπεσθαι. Προσαθύρει τοῖς
αἰγιαλοῖς ἢ θάλασσα ἐν καιρῷ· οὕτω δὲ Ἰλαρόν
ποτε προσμειδίῃ καὶ ὁ βίος, βυσσοδομῶν ἄλλως,
καὶ ἐκκρύπτων τὰ δυσχερῆ. Ἄλλ' ἐν τῷ σκιρτᾶν
ὄν χρευστικῶς ἡρέμα κλύζουσα τὰς ἀκτὰς, καὶ
κατὰ μικρὸν ὑποσπῶσα ὅσον χοῦδες, κάτω βάλλει
ὡ μόνον οἰκίας ἢ θάλασσα, εἰ τινὲς που καὶ πα-
ραγυγαί, ἀλλὰ καὶ προβλήτας αὐτοῦς, καὶ τὴν
βλάβην ὑποῦλος ἐπάγει, καὶ ἐν τῷ λεληθῆσι χερσαίον
τοῦτον τεχνᾶται κίνδυνον. Κατὰ ταῦτον δὲ
καὶ ὁ βίος, ὅς δοκεῖ ἔχειν Ἰλαρῶς· ἀλλὰ καθ' ἡσυχίαν ἔστιν εὖ,
καὶ ὡς οὐκ ἂν τις ἀσθοῖτο, προσπαίζειν μὲν ἀφίησι, κλαίειν δὲ δίδωσι. Δίδασκει
τοίνυν τοὺς ὁμιλοῦντας καὶ ταῦτα, ἵνα πρὸς τὰ πε-
ριπίπτοντα μένοιεν ἀκατάσειστοι.

οδ'. Περιέχει καὶ στερεοὺς τόπους τὸ πολὺ τοῦτο D
ῥήμα τοῦ ὕγρου τοὺς μὲν ἀοικητοὺς (καὶ ἔστωσαν
αὐτοὶ σύμβολον ἀνδρῶν ἀκτημόνων, οἱ κλύζονται μὲν
τοῖς τοῦ βίου κύμασιν ἀκάθεκτα βρασσομένοις καὶ
προσπράσσοις, οὐκ ἂν δὲ ὑπενδύσοις, οὐδὲ τοῦ
ἐμπέδως ἐστάναι μεταλλαγῆσονται), τοὺς δὲ καὶ οἰ-
κουμένους. Καὶ συμβολογραφοῦσιν οὗτοι τὸς ἐν
βίῳ μὲν πολυκτῆμονι, μηδὲν δὲ πάσχοντας ἀγεννῆς,
εἴπερ αὐτὸν μὲν περιορῶσι βυσσοθεν ταρταττόμενον,
καὶ ἀγριαίνοντα, καὶ μακρὰ βῶντα· αὐτοὶ δὲ εἰσι
τοῦ κατ' ἀνθρώπων ζῆν ἀρχικῶς, οὐ παρασαλευόμε-
νοι τῆς ἁρθῆς βάσεως. Ἵπὲρ τῶν τοιοῦτων σετῆρῶν
τίπων εὐγὰς μακρὰς ἀνάτεινε πρὸς θεῶν, βεβαίους

70. Sic vero ordinatis istis, venerabile aliud habebit
columna, situm inquam. Vides enim, o asceta, quo-
modo circum te mare istud contemp'tationem auget.
Non enim solum ad visus jucunditatem et miratio-
nem adjacet, sed etiam ad virtutis magisterium: unde
potes ex ipso spirituale lucrum obtinere, nec re-
putare debes penitus sterile, a quo fructus salutaris
metendus. Considerare debes grave et philoso-
phice recensere, non jam dico si aeri extendatur
consors, nec si super terram rotundetur, nec cur
saluum et amarum sive amne et dulcedine omni
permanente, sive per talem feratur terram, a qua
similem eliciens humorem mundantem in se ipsam
includit, nec si quid simili curiositate dignum, sed
quantum ad mores transeat et in quo anima recte
B componatur virtutem ponderando.

71. Tuum enim est in vitæ nostræ formam illam
componere, et per ipsam cæteres regere. Circa ipsam
procellæ, fluctus, naufragia. Nunc quidem serena
explicatur, et molle sedatum manet, nec florido
prato amenitate cederet: iterum vero ecce inho-
rescit et asperius turbatur et quasi ad inferni
abyssos deprimitur. Talia patitur vita nostra et
experti sunt qui vitæ fluctibus jactantur. Itaque
inde discipulos mone ne in caduca, multifariam
turbata et periculosa re, vita confidant, sed animo
suo fidere, metuentes permeare et salutare por-
tus semper spectare. Littoribus alludit mare, sic
jucunde aliquando subridet vita, multa machinans et
molesta celans. Sed in saltando quasi per choreas
suaviter ripas abluens et sensim satis fundans so-
lum surripiens, non solum domos evertit mare, si
quæ ad ripam stant, sed et adjacentes scopulos
subedit et furtive terrestre periculum molitur. Pari
ratione et vita qua videtur jucunda; sed ubi se-
cundum suavitatem apparet et nemo suspicatur,
oblectari sinit. dat vero flere. Hæc ergo discipulos
doce, ut ingruente malo maneant inconcussi.

72. Circumdai undæ copiosus fluctus firmas re-
glones tum desertas (sint istæ symbolum virorum
qui nihil possident, qui a vitæ fluctibus quos inhi-
bere nefas est, æsuantibus et concutientibus al-
luuntur; nec vero cedent, nec a constantia reced-
ent), tum habitatas. Significant istæ homines lo-
cupletes, nihil diram patientes, qui funditus agi-
tatam, astuantem et tumultuantem circa se vident;
ipsorum vero est, principum more inter homines
vivere, et a recta via non deturbari. Pro his firmis
locis preces ad Deum funde ut constantes maneant,
super petram fundati sint, nec unquam a bono
s'tatu moveantur. Cæteris vero documentum prome,

persuasivum, esse in vita quosdam a mari circa ipsos æstuante ablutos, titos vero et constantes. Ecco enim terram quatens mare multas inclusit regiones, non eradicatas.

ζεσθαι, ἀσφαλῶς δὲ ἔχειν καὶ φυλάττειν τὸ σῆματιμον. Ἰσοῦ γὰρ καὶ ἡ ἐνοσίχθων αὕτη θάλασσα πολλοὺς ἐναπειλήθηε τόπους, οὓς οὐκ ἂν διατινάξῃ ἀναμοχλεύουσα.

73. Hic patientem Job exhibe, et quotquot ipsius instar (sexcenti sunt) in istarum testimonium rerum. Coram oculis tuis jacent et diverse piscantes, et tibi inde similitudo assumenda, inde ab alto documenti vim emittere et apostolice homines piscari et e vitæ sanguine optimos extrahere pisces eosque qui evangelicum staterem gerunt ad solvendum didrachma, et quos dixerim pinguiores, qui vitæ pinguedine fruuntur et aptos qui sale asserventur et qui carnes calefaciant utpote qui carnis humorum temperantiam et exsiccationem provocant.

74. Fremit mare, super vicina saltat, in terminum vult incurrere; a furore si reprimatur iterum in seipsum retrogreditur et ultra statutos terminos transgrediendum non esse discit. Hoc documenti punctum pande contra eos qui vicinorum bona surripere volunt, et terminos inscribere et ulceris more famisve insatiabilis aliena affectare. Salugo quidem mare, unde ascendit potus abundans. Multos doce quomodo possunt omnes homines boni esse et amœni fieri potabilesque in usibus vitæ, et iterum subamari et inaccessible. Tunc vero memineras quomodo rapax leo et rugiens dicatur: sed novimus etiam quomodo olim ex devoratore mel exiit. Et Græcæ sapientiæ sermones hi quidem in ruinam, in alteram partem illi multos ducebant: et universe dicendum, sic et sic secundum oppositam ordinationem quivis homo potest.

75. Considera mihi maris spumas: nihil sunt, nisi forsitan subtilis cujusdam spiritus repercussio, quæ perlucidum quod apparet ad album adducit; hoc accommoda ad minas in vita eorum qui ad bonum nihil contribuant; et doce nihil esse illas, sed forsitan spiritum in excelsum ex sufflatione prodeuntem, non habentem unde moveantur constantes et a firmitate vel a proposito decident.

76. Habet etiam piratas sensibile mare, multo plura et vitæ piratarum pericula. Itaque filiolos secundum spiritum tuos rege, aut fugæ viam monstra, aut aliter jam lapsos solvere novissimum quadrantem, et sic extra piratarum molitiones manere vitamque degere placidam.

77. Alit animalia mare quod videmus muta quidem, esculentia vero: quorum alia viriliora creata sunt et audaciora, quorum insidiis alia subjacent. Habet et vita me raptores et voracem, sed et mutum, nihil justum dicere habentem, impossibilia molientem, et qui in ruinæ ventrem cadentem trahit

μένειν, καὶ καθεστηκότως ἠδραῖσθαι, καὶ τῆς καλῆς μὴ παρακινῆσθαι στάσεως. Κατάπεμπε δὲ καὶ τοῖς ἐντυγχάνουσι διδασκαλίαν, ὡς οὐ πάνυ δύσκολον, ἐν βίῳ μὲν εἶναι τινὰς καὶ τῇ κατ' αὐτὸν θαλάσῃ κλύ-

ογ'. Πρόφερε καὶ τὸν καρτερικὸν Ἰὼβ ἐνταῦθα, καὶ τοὺς ὅσοι κατ' αὐτὸν (μυριοὶ δὲ ἐκείνοι) πρὸς λόγου μαρτύριον. Πρόκεινται σοι τῆς ὕψους καὶ οἱ πολυτρόπως ἀλιεύοντες, ἔστιν οὖ καὶ σοὶ καθ' ὁμοιότητα, ἐνταῦθεν ἀφ' ὕψους καθίεναι τὴν τῆς διδασκαλίας ὁρμὴν, καὶ ἀλιεῦν ἀνθρώπους ἀποστολικῶς, καὶ ἀνασπᾶν ἐκ τῆς κατὰ βίον ἀλυκότητος ἰχθύς νοστήτους, καὶ τοὺς τὸν εὐαγγελικὸν μὲν σταθῆρα φέροντας εἰς διάδοσιν, καὶ ὡς εἰπεῖν εὐλιπεστέρους, οὓς πύθητα βίῳ περικίενται, καὶ τοὺς εἰς ταριχεῖαν δὲ μάλιστα εὐθέτους καὶ σαρκῶν στάθουσι, διὰ τὸ ἐγκρατευτικὸν καὶ ξηραντικὸν τῆς κατὰ σάρκα ὑγρότητος.

οδ'. Ὡρύεται ἡ θάλασσα, καὶ ἐμπηδᾷ τῇ γείτονι· καὶ κατατρέχειν μὲν αὐτὴν εἰς τέλος βούλεται, ἐργεται δὲ τῆς μανίας, καὶ στρέφεται καθ' ἑαυτῆς καλίντροπος, καὶ μανθάνει μὴ τὰ θεθεμμένα ὑπερβαίνειν ὄρια. Τόπον τοῦτον διδασκαλίας ἔχει κατὰ τῶν θελώντων ὑποσπᾶσθαι τὰ τῶν πέλας, καὶ ἰρογλυφεῖν, καὶ κατὰ τινα ἔρηπτα ἢ καὶ φαγέδαιαν ἐπινέμεσθαι τὸ ἀλλότριον. Ἄλμυρά μὲν ἡ θάλασσα, ἐξ αὐτῆς δὲ ἀνάγεται τὸ πότιμον ἄπλετον. Παῖδες τοὺς πολλοὺς, ὡς δύνανται καὶ πάντες ἀνθρωποὶ ἀγαθοὶ τε εἶναι, καὶ γλυκεῖς ἐντυχεῖν, καὶ πότιμοι τὰ εἰς διάδοσιν, καὶ αὐτῆς ὑπίπιμοι καὶ ἀπρόστοι. Ἐνταῦθα δὲ ἀναμύνησθε, καὶ ὡς ἀρπάζων μὲν ὁ λέων καὶ ὠρυόμενος ἐρηται· ἀλλ' οἴδαμεν καὶ, ὅπως ἐξηγήθῃ ποτε μάλι ἐξ ἐσθοντος. Καὶ λόγοι δὲ σοφίας Ἑλληνικῆς, οἱ μὲν τὴν εἰς ἔλεθρον, οἱ δὲ τὴν ἐπὶ θάτερα πολλοὺς ἤγαγον· καὶ ὄλω; εἰπεῖν, ὡς οὕτω καὶ οὕτω κατὰ ἐναντίαν διάθεσιν ἅπα; ἀνθρώπος δύνатаι.

οε'. Διασκέπτου καὶ τοὺς θαλαττίους ἀφροῦς, μηδὲν ὄντας, ἀλλ' ἡ λεπτοῦ τινος πνεύματος ἐναπλήψιν, ἀγρῶσαν τὸ ἐπιφανιόμενον διαφανὲς εἰς τὸ ἐνεργεῖα λευκόν· καὶ συμβίβαζε ταῦτα πρὸς τὰς ἐν βίῳ ἀπειλὰς τῶν οὐκ εἰς ἀγαθὸν δυναμένων· καὶ διδάσκει, μηδὲν αὐτὰς ἀλλ' ἡ πνεῦμα ἐπιπολάζον εἶναι φυσίγναθον, ὡς μὴ ἔχειν παρακινεῖν τοὺς στερεμνίους, καὶ τῆς βεβαίας ἀπάγειν στάσεως ἢ καὶ ἐνοστάσεως,

ος'. Ἐχει καὶ πειρατὰς ἡ κατ' αἰσθησιν θάλασσα, πολλῶν δὲ πλείψ τὰ βιωτικά πειρατήρια. Ρύθμιζε τοίνυν τοὺς κατὰ πνεῦμά σοι παῖδας, ἢ διαδιδράσκειν αὐτὰ διδούς καὶ μεθόδους, ἢ ἀλλ' ἐμπιστόντας ἀποτιννύειν, καὶ τὸν ἔσχατον κοδράντην, καὶ οὕτω μείνειν ἔξω τοῦ πειραῖσθαι, καὶ βίον ἔλκειν ἡσύχιον.

οζ'. Τρέφει καὶ ζῶα ἡ βλεπομένη θάλασσα, φωνὴν μὲν μὴ προϊόντα, ἐδώδιμα δὲ· καὶ τούτων τὰ μὲν ἀνδρικόωτερα πέπλασται καὶ ἐπιθετικά, τὰ δὲ εἰς ἐπιβουλήν τοῖς τοιοῦτοις ἔκκεται. Ἐχει καὶ ὁ βίος ἐμὲ ἄρπαγα καὶ βορρὴν, ἀλλὰ καὶ ἄφρονον, οὐδὲν μὲν εἰδὸτα λαλεῖν δίκαιον, ἐπεγαίνοντα δὲ τῷ ἀδυνάτῳ,

καὶ κατασκῶντα εἰς γαστέρα ὀλέθρου τὸν παραπί-
πτοντα. Ἐκεῖνο ποτὲ καὶ μόνον ὑποφωνοῦντα δαιμό-
νιον τι λέληκας, ἐχόμενος ὑπὸ τοῦ πολὺ κρείττονος.
Γάλλει καὶ πρὸς ἐμὲ τὰ βελτιοῦντα, ὅτε οὕτω διά-
κειμαι. Εἰ γὰρ καὶ διδασκάλου τόπον ἐπέχειν ἔλα-
χον, ἀλλ' οὐκ ἂν ὄκνην καὶ διδασκόμενος ὑπὸ σοί,
ὅτε λέγειν ἔχεις ὡς ὑπὲρ πάντας τοῦ; διδάσκοντάς
με. Συνῆκα καὶ μαθητὴς γέρων εἶναι, σκωπτόμενος;
καὶ μηδὲν εἰδώς, ἀλλὰ τὰ εἰς δικαιοσύνην ἀγροικοί,
καὶ ὡς εἰπεῖν ἀναγράφητος.

ση'. Τυραννοῦσι τὴν ὀρατὴν θάλασσαν καὶ θῆρες
ἄριστοι, τὰ πελώρια κήτη· καὶ ἐκδραμοῦνται που
ἐρμήσαντα, ἐξερημοῦσι τὴν κατατεροχόμενην θάλασ-
σαν. Ἐχει καὶ ὁ κατὰ βίον ὠκεανὸς τοὺς αὐτοῦ θῆ-
ρας, τὰ βάρβαρα ἔθνη, τὰ πολέμια, τοὺς τῶν αἰ-
μάτων ἀνδρας, τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Θεοῦ. Πολλῶς δὴ
πίστον ἐνταῦθα πλῆθους τὰς εὐχὰς, ἵνα ὁ μέγας
ἀλλεῦς, ὁ τῆς οἰκουμένης ἔνθεος βασιλεὺς, ὁ τὴν
πνευματικὴν ἀρβραγῆ σαγήνην χαλῶν δεξιώτατα,
καὶ θεῶν ἀγρευτὴν καὶ προσάγων, ὅσον κατὰ πίστιν
ἐδώκεμον, εὐθυβολῆ κατὰ τῶν τοιοῦτων, καὶ τῆ νο-
σομένην τριαλῆν, τῆ ἐκ τῆς τριαδικῆς Ὑψίστου δυνά-
μει; κραταιότητι, πλήττων καίρια, τὰ μὲν ἀφῆσαι
καίθηαι δίχα ζωῆς, τὰ δὲ ἀπαλάσῃ εἰς τόπους, οὓς
οὐκ ἐπισκοπεῖ Κύριος. Εἰθίσται γὰρ αὐτὸς καὶ τὰ
τοιαῦτα, καὶ μυρίαὶ τοιαύταις ἀγραις ἡ χεὶρ αὐτοῦ
ἐνέτριπται, ὅποια καὶ ἡ πρόσφατος, ἐν ἧ ἄμα τε
συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ οἱ τῆς Ἄγαρ θῆρας, ὠρυό-
μενοι: ἄγριον, καὶ ἀρπάσαι ζητοῦντες, μάλλον μὲν
ὦν ἦδη καὶ χανόντες, καὶ φονίους ὀδόντας; ἐμπῆξαι
τῷ τοῦ Θεοῦ ποιμένι θελόντες; καὶ αὐτὸς ἐπιδρα-
μὸν ταχὺ, ὡσεὶ καὶ βαρὺ ἐνύπνιον εἰς ἀπονυστά-
ζοντα, κακὸν αὐτοῖς θναρ ἐπέστη, καὶ κατέκλινεν
εἰς ὕπνον ἀνέγερτον. Τὰ ἐναγχοῦς λέγω τρόπαια, τὰ
περὶ τὴν πάλαι ποτὲ ὑμνομένην πόλιν, ἣν ὁ τῆς
ἱστορίας Κλαύδιος ἐαυτῷ ἐπωνόμασεν. Ἄλλ' αὕτη
μὲν ἐκατέρω συνέθνηκεν, οὐκ αὐτόματον παθοῦσα
πίσμα, χεὶρ δὲ κατασπασθεῖσα βαρβαρικῆς χρόνος
ἐξέτου μακρός. Τὸ δὲ νῦν βασιλικὸν ἀρίστευμα και-
νίαι; μὲν καὶ τὸ πάλαι κτητορικὸν ὄνομα, καὶ πως
συναναστήσει τὸ ἐκατέρω ἐνδοξον, ἵνα καὶ νεκροῖς
ἐνάστασι; αὕτη καινουργοῖτο παρὰ τοῦ θαυμάσια
ποιούντος ἡμετέρου ἀδιοκράτορος; ἐπονομάσει; δὲ
τὸ μέγα τρόπαιον.

ση'. Ἄλλὰ τοῦτο μὲν οὕτω παραπεσὼν μέχρι το-
σοῦτου εἰρήσῃ μοι, ὅτι μηδὲ λόγον ἔχει, ἐν παρέργῳ
τίθεισθαι τὰ μεγάλου ἔργου ἐπάξια. Σὺ δὲ, ὡ ἐπὶ
τοῦ « σῦλου, » ἐπιβλέπων θεωρητικῶς εἰς τὴν πρὸ
ὀφθαλμῶν θάλασσαν, συμβάλλου κατὰ νοῦν, καὶ ὅτι
καθὰ καὶ σκοπελός; τι; ὁ πύργος οὗτος ἐνταῦθα κατὰ
κυμάτων βίον ἐξανέχειν ἔλαχεν, οὐχ ὡς καὶ προσα-
ράσσεισθαι τοὺς πλέοντας, καὶ οὐκιστα καταθραύε-
σθαι, ἀλλ' ὡς ἐξανάπτειν αὐτόθεν τὰ τῆς ἐλπίδος
πεισματα, καὶ οὕτω σῶσθαι. Φύλαττε τῶν αὐ-
τῶν σωτήριον μνημονεύον καὶ, ὅτι ἐπὶ τοιαύταις ἐλ-
πίσιν ὄρθωται. Οἶδας τὸ ἔργον, ὅπως ἐσπουδάσται;
οἶδας τὸν τοῦ ἔργου ἐπιστάτην, ὡς μὲν βασιλέως
θεράποντα, ὡς δὲ διαίτησιν ἰσοτήτος, τὰ τῆς δικαιο-
σύνης ὡς οὐκ ἂν ἔχοις ψέγειν ζυγὰ φέροντα. Οἶδας

A Illud solum dæmonium quoddam indicantem cla-
masti, sub manu constitutus multo fortioris. Lo-
quere ad me quæ meliorem cedant quando sic ani-
mus est. Si enim magistri vices gerere sortitus
suis, nibilo minus abs te discere cupio si quid nosti?
supra omnes qui me docent. Novi et discipulus se-
nex esse qui irrisorem mereri nihil sciens, in ju-
stitiæ rebus plane ineruditus.

78. Tyrannice in mari dominantur bellæ præ-
valiæ, immania cete. Si forte impetu huc illic
currunt, peragratum devastant mare. Habet et vitæ
oceanus bestias suas, barbaras gentes, hostiles,
sanguinum viros, Dei hostes. A fortiori huc proli-
vius orationes offer, ut magnus piscator, orbis d-
vinus rex, qui spiritalem rumpi nesciam sagenam
appreme tendit, et pro Deo piscatur, et ad litus du-
cit quotquot secundum silem esculenta, certo ictu
contra tales, spiritali tridente, tripliciter judicantis
Altissimi potentie fortitudine, in tempore oppor-
tuno percutiat, et hos quidem vita carentes projiciat,
illos vero ad loca quibus non invigilat Dominus
ejiciat. Quæ enim perpetrare consuevit ipse, et ad
talium capturarum infinitum numerum manus ejus
se confert, qualis recens illa, in qua simul abdu-
ctæ sunt Agar bellæ sæve rugientes, quas voran-
ter quærentes, imo jam hiantes et homicidis den-
tibus gregem Dei discernere volentes. Confestium
ipse accurrit, tanquam gravis visio in obdormiscen-
tes, malum somnium eis apparuit, quos in somnum
prostravit unde non evigilantur. Recentia tropæa
refero circa celebratam ab antiquis olim civita-
tem, quam historie heros Claudius nomine suo
vocavit. Sed pro illo quidem mortuus est non ultro
ruinam perpessa, Barbarorum vero manibus jam
pridem dirupta. Regia nunc virtus renovat quidem
domini prisæ nomen et illius exsuscitat gloriam ut
a mortuis resurrectio illa innovet apud nostrum
mirabilia facientem dominatorem; locis vero ma-
xime cognomen ab eo qui nunc de novo assurgere
facit, dabit magnum tropæum.

μάλιστ' τοὺς τόπους τῶν νῦν ἐκ καινῆς ἐγεύραντι

D 79. Quod quidem evenit hucusque a me dictum
sit, quia non decet magni momenti res parvipende-
re. Tu vero, o super columnam mentis oculis obje-
ctum mare inspiciens, animo infige turrim istam
rupis instar vitæ fluctibus imminentem, non quæ
navigantes offendat et miserabiliter comminuat, sed
cui spei anchoram figant salutis. Raquo salutarem
inam serva, inemor eam ad tales spes esse erectam.
Opus novisti et operam; nosti operis moderatorem,
regi quidem servientem, parvis vero sortis arbitrum,
justitiæ jugum adeo ut non habeas unde arguas fe-
rentem. Nosti quo te amore ille complectitur, per-
suasum habens, ad ipsius id utilitatem abiturum
esse. Noli ergo tantas rejicere spes, neve infra pro-
jicias propositam gloriam. Noli ascendens *Pater,*

Pater, audire, et Ascende, ascende cantatam, ascensione vero facta in patibulo affixorum numero quasi ob flagitium inspicere, et quadam die a ferventioribus audire: Amice, descende, jam non terræ homo es, sed es æthereus et celestis; verius autem dicere, Dei, si vis, homo. Nihil ad te reliqui sunt, si ascensione digne visis: sed hi quidem infra, tu vero supra sortem bene habes, quia et Dei mandatis una obtemperans accedere ad Deum statuisti.

καὶ οὐράνιος, » εἰπεῖν δὲ ἀληθέστερον, « Θεοῦ, εἴπερ ἐθέλεις, ἄνθρωπος. Οὐδὲν τι πρὸς σὲ οἱ λοιποὶ ἐὰν ἀξίως πολιτεύῃ τῆς ἀναβάσεως· ἀλλ' αὐτοὶ μὲν κάτω, σὺ δὲ τῆς ἕνω μοίρας ἐπάξιος, ὅτι καὶ τοῖ, περὶ Θεῶν συναντιῶν τάγμασιν ἐγγίζεις προσθεῖς Θεῶν. »

80. Sed de his satis: quid enim opus est meditationem prolongare? Turbam dimitte in pace, antea quidem singulos domi dispersos, nec est cur non iterum turbati concurrant ad lumen tuum, si virtutes illæ in te effulgeant. Succus enim ascetarum vita neminem avulsam volens et a seipso separatam esse, sed bonos in unum adducens et in se unitos, tanquam serum coagulatum in massam cogens, quotquot lactis more bona vita insignes sunt et munditia albedinem omni umbra puram habent; si quid vero serescens nec albisse, abire sinat quocumque natura jubet.

ἀνεπισχίαστον ἔχουσιν· εἰ τι δὲ που ὀβριώδεις καὶ μὴ τρίφιμον, ἔρβειν ἀφίεις καὶ βίειν, ὅπη πέφυκεν.

Α καὶ, ὅπως περὶ σὲ θερμότητος ἔχει, πεποιθῶς πάντως, εἰς ἀγαθὸν αὐτῷ ἐσεσθαι. Μὴ τοίνυν τὰς τοιαύτας ἐλέγξης ἐλπιδας, μηδὲ κάτω βάλῃς τὴν ἀποβλεπομένην εὐκλειαν. Μὴ θελήσῃς ἀνερχόμενος μὲν « Πάτερ, πάτερ » ἀκούειν, καὶ « Ἀνάθα, ἀνάθα » τὸ ὑμνοῦμενον, ἀνελθὼν δὲ θεωρηθῆναι κατὰ τοὺς οἶον ἀνεσκολοπισμένους ὡς ἐπὶ πανουργίᾳ τινι, καὶ πού καὶ πρὸς τῶν ἐν ἡμῖν θερμότερων ἀκούειν· « Ἐταίρε, προσκατάβηθι· οὐκέτι γῆς ἄνθρωπος εἶ, αἰθέριος δὲ π'.

π'. Ἀλλὰ τούτων μὲν ἄλλ'· τί γὰρ δεῖ ἐπὶ πλεόν μὴκύνειν τὴν θεωρίαν; Τὸν δὲ ἔχλον ἀπόλυσον, καὶ δὴ ἐν εἰρήνῃ. Τέως μὲν σκεδασθησομένους ἕκαστον οἰκάδε, οὐκ ἔστι δὲ ὅπως μὴ καὶ εἰσαυθίς ἀθροισθῶσόντες εἰς τὸ περὶ σὲ φῶς, εἰ τὰ προτεθεωρημένα καλὰ ἐν σοὶ ἀναλαμβάνουσιν. Ὅπως γὰρ τις καὶ ὁ ἀσκητικῆς βίος, οὐδένα διεβρύηκεναι θέλων καὶ ἀποδίστασθαι αὐτοῦ, ἀλλὰ τοὺς ἀγαθοὺς ἐπισυνάγων ἐνωτικῶς, καὶ εἰς ἐαυτὸν ἐπισωρεύων, καὶ ὅρος οἶον τούτο τετυρωμένον συνιστῶν, κορυφοῦμενον ἐκ τῶν ὅσοι γέλακτος δίκην ἀγαθῶ βήμ' ἐλλάμπονται, καὶ τὴν ἐν καθαρότητι λευκότητα εἰς τὸ πᾶν

ORATIO DE S. ALPHEO ET SOCIIS MARTYRIBUS

Ejusdem enarratio martyrii sanctorum trium victorum fratrum, Alpei, Zosimi, Alexandri, Calytenorum, sociique eorum Marci.

1. Qui iter suscipiant, ubi in via homines contempnati memoratque dignos offenderint, quorum antea aut nullam, aut imperfectam habebant notitiam, ex obviis percontari prudenter solent, num illi cum laude momorari mereantur, atque ita certiores fiunt, illosque memoriæ tabulis inscribunt; et si quando occasio sese obtulerit, eis qui illos adhuc ignorant cognoscendos proponunt. Est autem hoc animi scientiæ virtutisque studiosi indicium, siquidem hoc modo non solum admiranda indagantur, sed etiam strenua et accurata illorum expositione eis qui ad talia auscultanda propendent, communicantur.

2. Itaque et nos, vitæ emetentes viam multitudine et obliquam, in multos incidimus, qui partim digni essent admiratione partim haud digni; quare illos quidem pro viribus laudibus extulimus, hos autem silentio prætermisimus, neque tamen conviciis impetivimus (gloriamur enim in Deo neque serpentibus neque scorpionibus quoad linguam

С Τοῦ αὐτοῦ λόγος ἐκθετικὸς τοῦ μαρτυρίου τῶν ἁγίων τριαθλοφόρων ἀδελφῶν, Ἀλφειοῦ, Ζωσίμου καὶ Ἀλεξάνδρου, τῶν Καλυτηῶν καὶ τοῦ συμμάρτυρος αὐτῶν Μάρκου.

α'. Ἔθος ἔλλογον τοῖς ὁδοιποροῦσι πάρακλουθεῖ, ἐπειδὴν ἐξανύοντες τὴν ὁδὸν συναντήσωσιν ἄνθρωποις ἀξίοις θέας καὶ λόγου, εὖς ἢ μηδὲως ἢ μὴ πρὸς ἀκρίβειαν οἰδασιν, ἐκπυθάνεσθαι τιμῶν, εἰ πως εὐρήσωσιν, οἱ νινὲς ποτε οἱ ἀγαθῆς ἱστορίας ἀξιοὶ ἐκεῖνοι, καὶ οὕτω μανθάνειν, καὶ ἐγγράφασθαι τοὺς τοιοῦτους δέλτω ψυχῆς μνήμονος, καὶ παρξιδόναί τοις ἀγνοοῦσιν εἰς εἰδησιν, εἰ που παραπέσει καιρός. Καὶ ἔστι καὶ τοῦτο φιλομαθοῦς ἦθος καὶ ἀγαπῶντος τὸ καλὸν, τὸ μὲν, ὅς ἀνερευνᾶται τὰ θαυμαστὰ, τὸ δὲ, ὅτι παραδίδεται διὰ τῶν τοιούτων σπουδαία διήγησις τοῖς προαιρουμένοις ἀκρῶσθαι.

β'. Οὐκοῦν καὶ ἡμεῖς, βίου ὁδὸν ἐξανύοντες, τὴν καὶ πολυσχιδῆ καὶ πολυέλικτον, καὶ οὐκ ὀλίγοις περιτετυχηκότες, ὧν τοὺς μὲν ἐθαυμάσαμεν, τοὺς δὲ οὐ διὰ θαύματος ἔσχομεν, καὶ ἐκείνους μὲν ἀξιώσαντες λόγου τοῦ δέοντος, ὡς ἐξιχύσαμεν, τοὺς δὲ δευτέρους ἀφέμενοι σιγᾶσθαι, οὐ μὴν καὶ κακολογῆσαντες (αὐχοῦμεν γὰρ ἐν Θεῷ, μὴ κεντρίναι

εἶναι καὶ σπορπιώδεις τὴν γλῶσσαν. ἀλλ' ὡς τὰ πολλὰ εὐλογητικοί), παρετύχομεν καὶ ἐνταῦθα, ἔκου τὸ καὶ μέγα καὶ κάλλιστον ἡμῶν κατάλυμα τῆς βωτικῆς ἰδοῦ ἀπεκληρώθη, Θεοῦ ἀνθρώποις, οἷς ἐν χρεῖ μὲν ζωτικῆς θέας καὶ τῆς ἐντεῦθεν ἐγγύτητος οὐ δέδωκεν ἡμῖν ὁ χρόνος γενέσθαι (ἀφ' ἱκανοῦ γὰρ ἦδη προχρόνιος τῷ Θεῷ παρίστανται), ἣ δὲ ἱστορία διεβίβασε μὲν εἰς ἀκοήν, πλὴν οὐκ εὐσύντακτον.

γ'. Καὶ ἐπειδὴ ἀναγκαῖον ἦν τεταγμένως ἐμαθεῖν τοὺς τοιοῦτους, ὅθεν τε γέγοναι καὶ ἐκ τίνων, καὶ ὅθεν τὸ κατ' αὐτοὺς ὑπὲρ Θεοῦ ἀγώνισμα (εἰσὶ δὲ αὐτοὶ Ἀλέξανδρος, Ἀλφειὸς καὶ Ζώσιμος ἀδελφοί, μάρτυρες, οἱ ἐπιλεγόμενοι Καλυτηνοί), ἐμαρτυρήσαμεν ἐπιγινώσκειν τὰ κατ' αὐτοὺς ἐκ τῶν περὶ αὐτοὺς, οὐκ ἀνθρώπων λέγω· πῶς γὰρ ἂν; ἐκ βιβλικῆς δὲ συγγραφῆς. Καὶ τῶς πρῶτα ζητήσας ἐγὼ, καὶ μηδέποτε μαθὼν, ὅποιον τρόπον ἄγιοι οὗτοι οὐκ Εὐρωπαιοὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ διὰ σπουδῆς πολλῆς ἐγένοντο (ναὸς τε γὰρ αὐτοῖς ἐγγήρεται ἀστέρας καὶ οὐκ ἀνάξιος λόγος, καὶ ὁ τῆς μητροπόλεως οἶκος αὐτῶν ἀμφέπει), ἱστοχασάμεν, μετοίκους; τινὰς ἐκ τῆς Ἀσίας, οἷς οἱ τοιοῦτοι ἄγιοι Ἐγγυροὶ ἦσαν, καταρτίσαι ποτὲ εἰς τὴν λαμπρὰν ταύτην πόλιν, καὶ ἐνδρῶσαι ταύτῃ τὸ τῶν ἀθλητῶν ἐκείνων εἰμίον ἄνθος εἰς ἐξοικόνισμα παρακλήσεως, ὡς ἂν οὕτω δοκῶν μὴ μετανάσσειν τῆς ἀνατολικῆς εἶναι πατρίδος καὶ ἐπιγλυφῆς, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν καὶ πόλιν οἰκεῖν, καὶ τοὺς αὐτοὺς θεομάρτυρας ὁσπότης αὐχοῖν.

δ'. Καὶ τοῦτο μὲν οὕτως ἐκ τῶν εἰκότων κατέστησα ἐν ἐμοί, καὶ ἐμακάριστα τοὺς ἀνδρας ἐκείνους, δι' ὧν μετακομιδῆς τις καὶ αὐτῆ ἐσμενύνατο ἀγαστική τῶν καθ' ἡμᾶς· εἶτα καὶ τῶν ἱερῶν πτυχιῶν γενόμενος, οἷς ἀνάγραπτα ἐντετύπεται τὰ τῶν τοῦ Θεοῦ ἁγίων τούτων καὶ ὀνόματα καὶ πολιτεύματα, καθ' ἐν μὲν αὐτῶν σκιαγραφίαν εἶδρον οὐκ εἰδιόκτων, ἀλλὰ ἰσχυρὴν πάντῃ καὶ ἀμυδρὰν· ἐτέρῃ δὲ δευτέρῃ τὴν θέαν ἐπιβαλὼν ἑμαθὼν τι εὐδιακρίτωτερον. Ὡς δὲ καὶ τρίτον τι θεθεώρηκα, ἐπλάτυνατό μοι: τὰ τῆς διακρίσεως, καὶ τοῦ λοιποῦ σπέρου τοῦτον πνευματικὸν ἐκείθεν ἐρανισάμενος, καὶ τὴν ψυχικὴν ἀβλακα νεώσας ὡς εἰς τρίπολον ἔρουσαν, ἔρχομαι ἰδοῦ σπείρων, εὐαγγελικῶς εἰπεῖν, τοῦ σπείρειν τὸν σπέρου ἐμοῦ, ὡς ὁ ἐπουράνιος γεωργὸς εἰς τέχνην ταύτην συναβίβασε λόγους ἐνθεῖς μοι σπερματικούς.

ε'. Τοῖς εἰρημένους τρισὶ μεγαλομάρτυσι πατρὸς Κάλυτος, ἣ κατὰ ἑτέρους Καλύτην καὶ Καλυτῶ δὲ ἄλλοι τῶν τοιαύτην καλεῖσθαι θέλουσι, κώμην εὐσαν Ἀντιοχείας, αὐτῆς δὲ οὐτε τῆς Συριακῆς, οὐδὲ μὴν ἄλλης τινός, αἱ δὲ πολλὰ κοινοῦνται τὴν τοιαύτην κλήσιν, ἀλλὰ τῆς περὶ Πισιδίαν, εἴτε μὴν Φρυγογαλατίαν. Ἔθνος δὲ οἱ Πισίδοι βάρβαρον μὲν, περιφθονοῦν δὲ, οὐδὲ λόγος καὶ Σολύμου καλεῖσθαι ποτε. Ἡ τοιαύτη Καλύτη ἀγαθοῦς τούτους κωμῆτας ἤνεγκεν, ἀστέρας; πεπολιτογραφημένους εἰς τὴν αὐτὴν μητρόπολιν. Καὶ τὸ πολιτογράφημα ἦν τοιοῦτον.

similes esse, sed fere semper benedicere). Jam vero hic, ubi magnum pulcherrimumque diversorium in hujus vitæ itinere nobis contigit, devenimus ad Dei homines, quos quidem neque vivos neque continus aspicere potuimus (Jam satis enim diu Deo adstant), historia autem, licet minus concinne, illorum memoriam ad nostra tempora conservavit.

3. Cum igitur illos accurate cognoscere opus esset, unde nimirum et a quibus prognati sint, et quale pro Deo sustinuerint certamen (sunt autem fratres Alexander, Alpheus et Zosimus, martyres cognominati Calyteni), operam dedimus ut eorum res gestas non tam ex hominibus, quam potius e libris de illis conscriptis pernosceremus. Ante omnia autem quæsi vi, neque comperire potui, unde factum sit ut sancti, licet non Europæi, magnè colerentur honore Thessaloniciæ (templum enim egregium memoratuque dignum eis dedicatum est, atque metropoleus domus illud veneratur): conjecti igitur, viros quosdam, sanctorum illorum populares, olim ex Asia in celebrem hanc urbem transmigrasse, et venerandum istorum pugilum memorem consolationis causa huc pertulisse, ut hoc modo viderentur non alieni ex orientali patria advenisse, sed hanc urbem antiquitus incolere illisque Dei martyribus tanquam dominis suis gloriari.

4. Hæc igitur hoc modo secundum verisimilitudinem apud me constitui et beatos prædicavi viros illos qui nobis hanc rem venerandam apportarunt. Ubi autem sacra evolvi volumina, quibus sanctorum et nomina et res gestæ enarrantur, in uno illorum inveni descripiunculam veram quidem, sed obscuram simul et nimis succinctam: postquam alterum inspexi, planiora et prolixiora deprehendi. Cum autem ad tertiam accessissem, omnia ad rem dignoscendam necessaria reperi. Quare nunc, semine illo spiritali illinc petito, et animæ saleis veluti ad messem triplicem præparatis, adsum, ut evangelice loquar, ad seminandam sementem meam, quemadmodum agricola cœlestis ad munus hoc subeundum doctrina ad fructus proferendos idonea me instruxit.

5. Fuit autem tribus illis martyribus præclaris patria Calytus, vel secundum alios Calyta, vel etiam Calyto (ut quidam volunt), suburbium Antiochiæ, non quidem Syriacæ aut alius urbis cujusdam, sed quidem multæ hoc insignitiæ reperiuntur nomine, sed Antiochiæ in Pisidia sive Phrygogalatiæ sitæ. Gens porro Pisidarum barbara quidem, sed præcelebris, olim Solymorum vocabulo appellata esse dicitur. Hos Calyta tulit heroes præclaros, in censum civium cœlestis metropoleos ascriptos. Et hic fuit census.

6. Vivebat in illa regione Marcus quidam, qui licet haud sacerdotaliter unctus, tamen inter laicos Deo consecratus et gratiam divinitus nactus erat apostolicam, qua permotus ab omni pravitate quæ eivem Deo perosum reddit, recedere desideravit eoque in loca contulit deserta, ubi Dei plantæ haud raro incrementa capiunt. Montibus enim gaudebat in quibus etiam greges divini nutriri haud dedignantur, siquidem in iisdem etiam Veteris Testamenti atavi, Abel, prophetæ, David, et Novi Fœderis corbes sancti eorumque socii rationabili pascendi modo doctrinam spiritualem tradiderunt atque explicuerunt, carnalibus spiritualia exponentes et præter corporis labores divinam animarum perfectionem edocentes. Sic pascebat Dei oves agnosque, cupiditates irrationabiles stolidæ, uti fors tulerit, circumerrantes pabulumque quærentes, saltusque delicatos persequens (neque enim qui saliant ad bonum fluxum pertingunt), præterea homines simplices et qui per vitam Dei gratia pasci desiderant.

7. Sed hæc tropice dicta sunt et metaphorice de pastore ovium Deo charo. Marcus autem, cujus vita paucis verbis nequit describi, et ipse rationabilis pastor fuit, montium amicus et gregis sui studiosus, ita ut semetipsum penitus negligeret, munereque pastoralis haud in suum ipsius commodum fungeretur, sed omnia pro Dei fratribus faceret cosque sic Deo lucraretur. Neque igitur veste indutus erat pulchra, neque carnis voluptatem curabat, quare, capite prorsus neglecto, capillos libere crescere atque luxuriare sinchat. Ita cæsariem videres crinium subalborum ad latus usque defluentem. In tali autem capillorum densitudine haud paucas animalculas vixisse perquam verisimile est.

8. Tali igitur inter æquales insignis fuit Marcus cæsariæ, quæ non solum, dum ille viveret, admiranda erat atque spectatoribus stuporem injiciebat, sed etiam post ejus mortem evertendis destruendisque dæmonibus pollebat. Nimirum Magni jussu dissecta primitivumque instar in Veneris templum deportata, vix intus erat, cum etiam miraculum ederet. Simulacra enim quæ illic erant, quasi vita essent prædita, delapsa corruerunt, confractaque homines probos ex infima infidelitatis voragine erexerunt et ad Deum adduxerunt, quo facto diabolus mali princeps pudore suffusus, Deus autem, qui boni est principium, laudibus celebratus est.

9. Nicon enim quidam et Neon et Heliodorus, contritione pravarum imaginum istarum conspecta, intelligentes potentiam divinam esse quæ illas concussas dejectasque confregerit, dæmoni principali valedicentes defecerunt, et ad Deum accedentes sanctificati sunt, deserueruntque terram truncati capite, quod homini, cœlesti plantæ, radix est, in paraliso autem in sempiternum radices egerunt.

ζ'. Μαρκος ἦν τις ἐν τοῖς ἐκεῖ ἀνὴρ, εἰ καὶ μὴ χειρισμένος ἱερατικῶς, ἀλλῶς δ' οὖν ἐν λαϊκῶς τεταλεσμένος τῷ Θεῷ, καὶ χάριν ἐξ ἐκεῖνου σχὼν ἀποστολικήν δι' ἧς ἐπιθυμήσας ἀνακεχωρηκέναι ποτὲ ἀπάσης, ἧς ἡ φαυλότης πολίτην παράγει μισούμενον Θεῷ, ἐρήμοις τόποις ἐκδέδωκεν αὐτὸν, ἐν οἷς καὶ Θεοῦ φυτὰ πολλάκις κηπεύεται. Ὅρεσι γὰρ ἔχαιρεν, οὗς καὶ θεία ἐντρέφονται ποίμνια οὐκ ἀπαξιούσιν, ἐν οἷσι καὶ οἱ τῆς πάλαι πρωτόγονοι, Ἄβελ καὶ οἱ προφῆται, Δαυὶδ καὶ οἱ τῆς Νείας ἱεροὶ σκυρίδωνες, καὶ ὅσοι κατ' αὐτούς τῆ κατ' αἰσθησιν ποιμαντικῆ τὴν κατὰ Πνεῦμα ἐνέφανον καὶ παρεδειγμάτιζον, διδασκαλικῶς αἰνιττόμενοι τοῖς κατὰ σάρκα τὰ πνευματικὰ, καὶ τῷ τοῦ ἔργου σώματι συμπαραδεικνύοντες καὶ τὴν θεῖαν ἐν ψυχῇ τελειότητα. Καὶ οὕτως ἐποιμαίνε προβάτα Θεοῦ καὶ ἄρνια, ἠρέξεις ἀλογίστους εὐθηλικῶς, ὅσοι τύχοι, ρεμβομένως, ὡς βόσκουσαι, καὶ σκιρτήματα δὲ ἀπαλὰ δώκων (οὐκ ἐν καλῷ ἀρνευτήρες, ὡς εἰπεῖν, πολλοὶ ἀπεκβαίνουσιν), ἔτι γε μὴν καὶ ἀνθρώπους ἀπλοκούς, ὡς εἰκός, καὶ οἴους ἐθέλειν διὰ βίου ποιμαίνεσθαι χάριν Θεοῦ.

ζ'. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν τροπολογικῶς, ὡς ἂν τις ἀναγάγῃ θεοφιλῆ ποιμένα προβάτων. Ὁ δὲ Μαρκος, ὃν οὐκ ἔστι διὰ βραχείας ἀγαγεῖν λόγου, καὶ πρὸς αἰσθησιν καὶ αὐτὸς ποιμαίνων ἦν, καὶ οὕτω φιληθῶν ὄρεσι, καὶ θρεμμάτων τῶν αὐτοῦ μελόμενος, αὐτῷ δὲ οὐκ οὐκ ἐπιστροφῶς ἔχων, ὅτι μὴδὲ πρὸς κέρδος εἰσεῖν ἐποιμαίνε, ἀλλὰ τοῖς τοῦ Θεοῦ ἀδελφοῖς ἐπονείτο, καὶ δι' αὐτῶν ἐδάδειξε τῷ Θεῷ. Ὅτε τοίνυν εὐστολος ἦν τὴν περιβολὴν, καὶ οὐδὲ τὴν σάρκα θεραπεύειν ἤθελε τρυφερῶς· διὸ καὶ τὴν κεφαλὴν ἀφήκεν αὐτῆς εἶναι, καὶ περιουσιάζεσθαι κατὰ μύνας, ὅσα ἐθέλω αὐτῆ. Ἀόχημ γόν ἐσχεδιάζετο κατ' αὐτὴν τριχῶν διαλύκων, χαλωμένη ἔως καὶ εἰς πτέρνας αὐτάς. Εἰ δὲ καὶ ζῶα συχνὰ κεφαλῆς ἡ τοιαύτη λασιδότης ἔτραφεν, οὐκ ἂν ἀπεικὸς εἶη στοχάσασθαι.

η'. Καὶ ἦν τῷ Μάρκῳ παράσημον ἐν τοῖς τότε σωματικῶν ἡ τοιαύτη τῆς κεφαλῆς τρίχωσις τῆς καὶ ἐν ζωῆ θυμασίας, καὶ οἷας ἐκπλήττειν τοῖς θεατάς, καὶ μετὰ θάνατον τεραστίας ἄλλως διὰ τὸ καταπονεῖν δαίμονας. Τμηθεῖσα γὰρ κελεύσει τοῦ Μάρκου, καὶ ὡς εἰς πρωτόλειον πεμφθεῖσα τῷ ναῶ τῆς Ἀρτέμιδος, ἅμα γέγονεν ἐντὸς, καὶ αὐτίκα ἐτραπούργησε. Τὰ γὰρ εἰδῶλα τὰ ἐκεῖ, ὡσεὶ καὶ ἐμψυχα ἦσαν, ἐκυψαν καὶ ἐταπεινώθησαν· καὶ αὐτὰ μὲν συνετρίβησαν, ἐξῆγειραν δὲ ἀπὸ κατωτάτων ἀπιστίας ἀνθρώπους ἀγαθούς, καὶ παρέστησαν τῷ Θεῷ εἰς αἰσχύνην μὲν τοῦ ἀρχεκάκου διαδόλου, δόξαν δὲ τοῦ καλῶν αἰτίου Θεοῦ.

θ'. Νίκων γὰρ τις καὶ Νέων καὶ Ἡλιόδωρος ἰδόντες τὴν συντριβὴν τῶν φαύλων ἐκτυπωμάτων ἐκεῖνων, καὶ ἐν αὐτῇ καταλαβόντες τὴν αὐτὰ ὠθησασαν καὶ καταβρίψασαν καὶ συνθρύψασαν θεῖαν δύναμιν, κατεῖπον μὲν τοῦ πρωτοτύπου δαίμονος καὶ ἀπεστάτησαν· προσεχώρησαν δὲ τῷ Θεῷ καὶ ἡγιασθησαν, γῆς μὲν ἀπαναστάντες τῆ τῆς κεφαλῆς ἀποτομῆ, τῆς ἐν ἀνθρώπῳ, τῷ οὐρανίῳ φυτῷ, ῥι-

ζης, ἐν παραδείσῳ δὲ ῥιζωθίντες· εἰς αἰζῶνων. Ἀλλά ταῦτα μὲν ὕστερον· ἡμῖν δὲ ἀφαιμένοις τοῦ κατὰ κεφαλὴν παρασῆμου, θεωρητέον τὸ κατὰ ψυχὴν ὡς τῷ πανεὶ μείζον καὶ θαυμασιώτερον. Ἀρετῶν γὰρ ταμείον ἐτύγχανεν ὁ ἀνὴρ, καὶ ἐξ αὐτῶν διεδείκνυτο, προκείμενος· εἰς διδασκάλιον θεῖον τοῖς μανθάνειν ἐθέλουσιν.

ι'. Ὡς γὰρ οὐκ ἐν δυναστείᾳ ἵππου ἐθέλει ὁ θεός, οὐδὲ ἐν κνήμας ἀνδρός εὐδοκεῖ, οὐδὲ ἐν ἄλλοις τοιούτοις· οὕτως οὐδὲ ἐν πλούτῳ καὶ περιουσιασμῷ καὶ λοιπῇ βίῳ λαμπρότητι, ἀλλὰ καρδίαν ἐπιζητῶν καθαρὰν ἀεὶ, καὶ πνεῦμα συνετριμμένον, καὶ οἰκίαν τοιαύτην σεσαριωμένην κηλίδος ἀπάσης. Καὶ εὐρὴν τὸ ζητούμενον ἐνοικεῖ· ἐκεῖ καὶ ἐμπεριπατεῖ, καὶ πληρώσας τὴν τοιοῦτον αὐτοῦ οἶκον καὶ πλούτου παντὸς οἰκείου καὶ εὐωδίας φιλῆς αὐτῷ, τῇ μὲν δόμῃ καταμνησθεῖ, ὅπου μένει, καὶ ἐφέλλεται τοὺς τὴν νοητὴν ὁσφρησιν ὀγαίνοντας, τῷ δὲ πλούτῳ κατασκελεῖ τοὺς προσέιντας, καὶ ἀνθρώπους τοῦ οἴκου λόγου εἰσποιεῖται αὐτοῦ.

ια'. Οὐκοῦν καὶ τὴν Μάρκον τοιοῦτον εὐρηκῶς οἰκήτορα εἰρησεσθήθη, καὶ ἀραντα τοὺς ὀφθαλμοὺς ἰδὼν εἰς ὄρηn ἐκείνῳ ἀρέσκοντα, ἤλθεν αὐτῷ εἰς βοήθειαν, καὶ ἐνοικήσας αὐτῷ ἐπλούτισεν ἀγαθοῖς, καὶ εὐωδίασε θεῖα χάριτι, καὶ οὕτως ἐπαγωγὴν εἰργάζατο τοῖς ἐγνωκόσι τὰς ἐν αὐτῷ ἀρετὰς· οἱ καὶ τρέχοντες εἰς αὐτὸν καὶ ἀτριώμενοι τοῦ Θεοῦ λαλοῦντος δι' αὐτοῦ, καὶ βελτιούμενοι, οὐκ ἀνίστανθαμιζόντες καὶ τὸ τοῦ Μάρκου τοῖματιον πληθύνοντες, ἵνα μὴ μόνον ζῶα γῆς ποιμαίνῃ, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον τὰ τοῦ Θεοῦ.

ιβ'. Πολλοὶ οὖν ἐφοίτων παρ' αὐτῷ διδασκαλίας καὶ συμβουλίας· χάριν, ἐν οἷς καὶ παρθένους, γυναῖκας καὶ νήπια· οἷς καὶ αὐτοῖς ὁ ἅγιος τὰ τῶν θείων διδασκαλιῶν ἐνθεῖς ἀγώγυμα, ὡς ἴδύοντο χωρεῖν, εἰς τὴν ἐκεῖ σωτήριον ἰκαστόλησε λιμένα, καὶ οὕτω περιστάσατο εἰς Θεόν. Καὶ εἶθε ἦν καὶ αὐτὰ ἐκεῖνα ἐξονομάζεσθαι, ὡς ἂν ἐγχομεν καὶ δι' ὀνομάτων ἐκείνων ἀγιάζειν καὶ ψυχῆν καὶ γλώσσαν καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα, τὸ μὲν τῇ μνήμῃ, τὸ δὲ τῇ γλώττῃ, τὸ δὲ τρίτον τῇ διαδόσει! Ἐπεὶ δὲ ἡ συγγραφή ἀνωρύμους ἀφῆκε, καθὰ καὶ τοὺς ἀνδρας μαθητὰς, οὕτω καὶ τὰς παρθένους καὶ τὰ νήπια, θαυμαστόν τὴν μέγαν Μάρκον ἐν τῷ διορθῶσθαι, ὅπως Θεοῦ σεπτῶς τοῦτους ἀμνοὺς καὶ ἀγίας ἀμνάδας· καὶ καθαρὰ ἀρνία ποιμένας καλῶς, καὶ εἰς νηπιότητα πνευματικῆν ἐκθρέψας, εἶτα καὶ τεθυμένοις τῷ Θεῷ συγκατεσφάγη καὶ αὐτὸς, ἱερεῖον ἀνωρορῶν εἰς εὐπρόσδεκτον τῇ Ὑψίστου τραπέζῃ. Ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ τοῦτο ὕστερόν ἐστιν, ἐκθετέον τὰ πρὸ τῆς τοιαύτης θεωρησιεστάτης θουσίας· ὧν τοιαύτη τις ἡ διάθεσις.

ιγ'. Διοκλητιανῷ, πολυκεφάλῳ ἐκείνῳ θηρίῳ, τῷ βραχὺ τι παρὰ δαίμονα ἠλατωμένῳ τὰ γε εἰς μῖσος χριστιανικόν, κεφαλὴ μιὰρὰ παρ' ἑαυτῷ· οἱ ἡγεμῶν Μάγνο, εἰ μὲν οὐ μηχανώμενος, εἰ δὲ οὐ λέγων, εἰ δὲ μὴ πράττων κατὰ Θεοῦ καὶ τῶν τοῦ Θεοῦ· περιπυστος καὶ αὐτὸς τὴν κακίαν, δαίμονος μεγάλου ἐκείνου δαίμων αὐτὸς οὐκ ἐλάττων ὑπαπειστής,

Attamen de his infra dicitur. Nunc, missa caesarie illa celebri, nobis videndum quibus excelluerit animi dotibus, utpote quæ majores et admirabiliores fuere. Virtutum enim egregiarum veluti pennæ erat ille vir, et discendi cupidus disciplinam divinam communicabat.

10. Sicut enim Deus neque vilibus equis, neque cruribus viri, neque aliis hujusmodi rebus delectatur, ita nec divitiis nec opibus, nec reliquis vitæ splendore gaudet, sed potius cor semper purum, animum contritum et sic domam omni immunditiæ depurgatam quaerit. Atque ubi quaesitum invenit, inhabitat ibi et inambulat, domoque ista omnibus suis divitiis et odoribus pretiosis repleta, fragrantia suavitate ubi habitat indicat, eosque qui suavi animi odore gaudent, ad se pertrahit, accedentes cumulat divitiis, sibi que similes admittit adoptatque.

11. Marcum igitur hujusmodi habitantem repertum dilexit Deus, eumque videns levantem oculos ad montes sibi placitos, suo adjuvit auxilio, et inhabitans ita bonis ditavit ac suavi gratiæ perfudit odore, ut qui eum cognoscebant ad ipsius virtutes allicerentur: qui quidem ad eum currentes, Deumque audientes ex ejus ore loquentem, et meliores facti, inlesinenter Marcum invisabant et ipsius replebant ovile, ut non solum terræ pecudes, sed et ipsius Dei oves pasceret.

12. Ergo multi eum frequentabant ad discendum et conversandum, in quibus et virgines mulieresque et pueri: quos et ipse sanctus, imposita divinarum disciplinarum sarcina, quantam gestare poterant, ad caelestem salutis portum appulit, sicque incolomes ad Deum traduxit. Atque utinam illos nominare queamus, ut possimus per eorum nomina sanctificare animam, et linguam, et reliquum corpus, primam scilicet memoria, secundam locutione, tertium transmissione! Quoniam vero historia discipulorum nomina prætermisit, ut virorum, sic mulierum et puerorum, cum admiratione considerandum est quomodo magnus Marcus, postquam venerandos Dei greges sanctasque oves et innocentes agnos optime paverat et in infantia spirituali aluerat, deinde immolatos Deo victimam et ipse comitatus est, in sacrificium acceptabile ad mensam Altissimi ascendens. Sed cum hoc fuerit utinam, exponenda sunt quæ illam Deo gratissimam præcesserunt inactionem: quorum hic est ordo.

13. Diocletiano, multicipiti isti bellæ, cui dæmon ipse parum præstabat Christianorum odio, triste caput succrevit dux Magnus, nihil non machinans, nihil non dicens, nihil non faciens contra Deum et divina, insignis et ipse nequitia, magni illius dæmonis dæmon ipse haud inferior satelles, contendens non solum æquo gradu cum pessimo

domino concurrere, sed eum prætergredi continuo in nefas cursu.

14. Iste, se exercens quasi ad capturam Christianorum, quia venationem amabat (sicut econtia Marcus ejusque discipuli sese exercebant ad mansuetudinem, utpote vitæ pastoralis amantes), præfecit hujusmodi venaturæ quemdam Diomedem, peritum gregis canum ducendi et Christianis infensissimum, ut improbo domino similis esset minister. Et quidem quantum in venatione Marco inserviret illi sciebant; quam vero contra Deum prædandi callidus esset, hinc manifestum est.

15. Procebat quondam, venatus omnis generis feram, et multos secum habebat ad hujusmodi idoneos, huc illuc palantes ad investigandum quæ appetebant. Illi, quæ ibi erant indagantes, occurrunt Marco docenti, et simul ac vident, obstupent. Cernere enim erat vere visu mirabile et posteris auditu incredibile. Virum quidem exhaustum jejuniis, fame attenuatum, umbram tantum hominis exhibentem, canis villosus pilis a vertice ad pedes, haud adeo admirati sunt; sed jacentem ad ejus pedes ursam, eosque leviter lambentem, et, cum loqui non posset, ita vocis obsequium supplere gestientem, stupuerunt, et præ formidine volebant a Marco et ab ura discedere. Sed morabatur admiratio et oculos detinebat, vel potius, ut ita dicam, stabant muti, astrieti pavore ac stupore, donec sancti viri accitu animum recipientes ad eum accesserunt.

16. Tunc sciscitanti ac diligenter de illo percontati et comperto eum esse Christi famulum, converterunt admirationem timoremque in rabidum ipsius odium; et imprimis fera bestia Diomedes, qui statim Magno, gratissimus index, bonum defert Marcum, discipulam haud veritus ursam: qua visa mansuetudinem a sancto edocta, cum debuisset ab ea tanquam magistra idem ipse doceri, immitis fera tamen sæviit in senem Deo charissimum. Nam credi nequit ursam pedibus Marci adjacentem ita mansuetam fuisse factam absque Dei opera, ut nempe visam Diomedis pueri imitarentur et hominem Dei verebantur.

τείας οσίας, ἵνα δηλαδὴ θεασάμενοι αὐτὴν οἱ ἄμφω σωνται ἄνθρωπον.

17. Sic delatus est Marcus ad Magnum. Iste, arrepto hoc nuntio, mittit triginta milites: qui dulci captura illa potiti simul cum discipulis, Magno astiterunt. Is, percontatus et comperto venaturæ præfectum non fuisse mentitum (fatebatur enim tyranno Marcus pro tribunali, se esse Christianum, et a tali confessione nec adulationibus nec minis avertetur) statim elatus est superbia. Et ille aliis laceratus est rasuris, et reliquorum tormentorum experientiam subiit, angelo astante invisibilibusque confirmante viribus et ad particu-

φιλονεικῶν μὴ μόνον πρὸς ἰσότητα τῷ φαυλεπιφάυ-
λῳ δεσπότη συντρέχειν, ἀλλὰ υπερβάλλειν ἐκείνον
τῷ εἰς κακίαν συντόνῳ δρόμῳ.

ιδ'. Οὗτος γυμναζόμενος οἶον εἰς τὸ ἀγρεύειν Χρι-
στιανούς διὰ τὸ φιλεῖν τὰ θηρατικά (καθὰ Ἐμπαλιν ὁ
Μάρκος καὶ οἱ κατ' αὐτὸν εἰς ἡμερότητα διὰ τοῦ
φιλοποίμενες εἶναι), προὔδραλετο ἐξηγητὴν θήρ-
τοιαύτης Διομήδην τινά, κυνηγετεῖν δὲ δεξιὸν καὶ
μισόχριστον, ἵνα κακῷ ἀρχοντι συνεξομοιοῖτο καὶ ὁ
ἀρχόμενος. Ὁ δὲ τὰ μὲν κυνηγετικά ὅπως τὸν Μάγ-
νον ἐθεράπευεν, ἤδεσαν ἐκείνοι· ὡς δὲ καὶ κατὰ
Θεοῦ δεινὸς ἦν ἀγρεύειν, ἐντεῦθεν δῆλον.

ιε'. Προσῆλθέ ποτε θηρασάμενος παντοίαν ἀγρὰν,
καὶ εἶχε περὶ αὐτὸν πολλοὺς ἱκανοὺς τὰ τοιαῦτα,
B διεσπαρμένους ἄλλους ἀλλαχοῦ κατὰ ζήτησιν ὧν
ἤθελον· οἱ καὶ διερευνοῦμενοι τὰ ἐκεῖ παρατυγχά-
νουσι τῷ Μάρκῳ διδάσκοντι, καὶ ἅμα βλέπουσι καὶ
ἐκπλήττονται. Ἦν γὰρ ἀληθῶς θαυθεὶς τότε μὲν
τεράστιον θέαμα, τοῖς ὕστερον δὲ παράδοξον ἀκοι-
σμο. Ἄνθρωπον μὲν γὰρ ἰδεῖν νηστευτικὸν, καὶ
κατεσκληρότα λιμῷ, καὶ σκιάν ἀνδρὸς ἐμφαίνοντα,
καὶ βεβριθότα μαλλοῖς λευκοῖς ἐκ κεφαλῆς ἕως πο-
δῶν, οὐκ ἐς τοσοῦτον θαύμασαν· τὴν δὲ πρὸ πο-
δῶν ἐκείνῳ κειμένην ἀρκτον, καὶ πρῶως λιγμωμέ-
νην αὐτοῦς, καὶ, ἐπεὶ μὴ λαλεῖν εἶχεν, ἀφοσιου-
μένην οὕτως τὸ λαλητικὸν λειτουργήμα, ὑπερεξε-
πλάγησαν, καὶ ὁ φόβος μὲν ἤθελεν ἀπιστεῖν ἐκείνους
τοῦ τε Μάρκου καὶ τῆς ἀρκτου, τὸ δὲ θαῦμα κατεῖ-
C χεν, ὥστε παραμένειν καὶ βλέπειν· μᾶλλον δὲ,
εἰπεῖν, ἴσταντο ἔννεοι, πεπηγότες τῷ δέει καὶ τῷ
θαύματι, ἕως τεθαβῆκότες προσκαλουμένῳ τῷ
ἀγίῳ ἤγγισαν πρὸς αὐτόν.

ισ'. Καὶ τότε πυθόμενοι, καὶ τὰ κατ' αὐτὸν
ἀκριβολογησάμενοι, καὶ μαθόντες, Χριστοῦ λατρευ-
τὴν αὐτὸν εἶναι, μετέβαλον καὶ τὸ θάμβος καὶ τὸ
δέος εἰς μανίαν τὴν κατ' αὐτοῦ, καὶ μάλιστα τὸ
κακὸν θηρίον, ὁ Διομήδης, ὃς καὶ αὐτίκα καταμη-
νύει τῷ Μάγνῳ τὸ φίλον ἔρμαιον, τὸν καλὸν Μάρ-
κον, οὐκ αἰδέσθεις τὴν μαθητρίαν ἀρκτον· ἦν δι-
δαχθεῖσαν οἶον πρὸς τοῦ ἀγίου ἡμέρωσ ἔχειν ἰδῶν
αὐτὸς, καὶ ὀφείλων μαθεῖν ἐξ ἐκείνης; ὅσα καὶ
διδασκάλου, τὸ ὅμοιον, ὅμως ἀθίτασσο; ἀπέβη θῆρ
κατὰ τοῦ θεοφιλεστάτου γέροντος. Οὐ γὰρ ἔστιν
D ὑπολαθεῖν, ὡς ἡ ἀρκτος πρὸ ποδῶν τῷ Μάρκῳ ἔκει-
το, τιθασὸς ἐς τοσοῦτον γενομένη διχα γε πραγμα-
τὸν Διομήδην μιμήσωνται, καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ αἰτή-

ισ'. Ἄλλ' οὕτω μὲν καταμηνυθὴ ὁ Μάρκος τῷ Μάγ-
νῳ· καὶ αὐτὸς ἀρπάσας τὴν εἰδησιν στέλλει στρα-
τιώτας τριάκοντα, οἱ καὶ συλλαβόντες αὐτὸν γλυκὺ
θήραμα, τῷ Μάγνῳ παρέστησαν, παρασπιζόμενον
καὶ μαθηταῖς· ὃς ἀνακρίνας καὶ εὐρηκῶς τὸν ἀρ-
χηγέτην τῆς θήρως μὴ ψευδόμενον (ὡμολόγει γὰρ
καὶ τῷ τυράννῳ εἰς κοινὴν ἀκράσιν ὁ Μάρκος,
Χριστιανὸς εἶναι, καὶ οὐ διεστρέφετο τῆς τοιαύτης
ὁμολογίας οὔτε θωπείαις, οὔτε ἀπειλαῖς), παραχρή-
μα μὲν ἤρτο μετεωρισθεῖς. Καὶ ἄμυσσόμενος ἐφ'
ἱκανὸν ἐξέστω, καὶ λοιπὸν δὲ βασιάνων δεινὸν εἶς;

πέραν ἦλθεν, ἀγγέλου παρισταμένου, καὶ ἀοράτῳ A dum roborante. Postea in carcerem detrusus, neo
δυνάμει ἐπιβρώννυντος, καὶ εἰς καρτερίαν στε-
ραυέντος. Ἔτα καὶ ἐν φυλακῇ τεθεῖς, καὶ μηδὲ
κίματον.

ιγ'. Ὡς γὰρ μὴ ἀρκούντων ὦν ἔπαθεν, ἠκολού-
θησε τῷ Μάγνῳ ἕως καὶ εἰς τὴν περιαρδομένην
Κλαυδιούπολιν, ἵνα μεταφυτευθεὶς ἐκ τῆς τῶν
Πισιδῶν εἰς τὰ ἐκεῖ, φυτὸν Θεοῦ εὐγενές, κάρπι-
μος καὶ τῇ τοιαύτῃ χώρᾳ ἐπὶ σωτηρίᾳ γένηται·
ὅπου καταντήσας, καὶ τοῖς φθάσαις ἐμπονήμασι
προσπεθεὶς καὶ τὴν ἐκ τῆς ὁδοπορίας δυσκολίαν,
καὶ μὴ πιθόμενος μεταβαλεῖσθαι κακὴν ἀλλοίωσιν,
κερδαίνει καὶ ἐκεῖθεν ζῆλωτὰ θρέμματα τοὺς ἐν
γνώσῃ κειμένους ἡμῖν ἀρετῆ μεγαλομάρτυρας Κα-
λυτηνοῦς, ἐκ τῆς Πισιδικῆς, οἷα εἰκόσ, χώρας ἐκεῖ-
σε κατηντηκότας ἢ μετοικεσίας λόγῳ, ἢ ἐμπορίας,
ἢ ἄλλῳ ἔπωσοῦν.

ιβ'. Ἐτυχον δὲ εἶναι αὐτοὶ χαλκίεις μὲν τὴν τέχ-
νην, δὲ αὐτῆς ἀποζώντες εἰς αὐτάρκαιαν, ψυχῆς δὲ
χρηστότητα, ὡς ἐκ τῶν ὑστερον ἔστι τεκμηριώσα-
σθαι, θερμοὶ τὸν εἰς ἀγαθὰ ζῆλον, καὶ οἷοι ἄμα
λαβεῖν ἀρχὴν καλοῦ, καὶ αὐτίκα γενέσθαι τοῦ τέ-
λους. Τοιοῦτοι δὲ πάντως οἱ εὐφυεῖς τὰ ἐς χρη-
στομάθειαν, ὃ δὴ ἀρχῶν ἢ καλλίστη τοῖς φιλοκάλους
πρῶτοδίδληται· χρῆ γὰρ ζώπυρον ἀγαθοῦ θελή-
ματος ἐγκλιθεῖσθαι τινὶ ἐς ψυχὴν, καὶ εἰ καὶ πονηροῖς
ἐντρέβοιο ἦθεσὶ τε καὶ πράγμασιν, ἵνα, ὅπνῃκα
ἐπίπνῳα θεῖα ζήτηση αὐτὸ, καὶ τὴν ἐπιπροσθοῦσαν
ἀπαγάγοι βιωτικὴν τέφραν, εὐθύς ἀναλάμψοι φῶς
ἀληθείας, καὶ ἀνθρακες ἐξαναφθεῖεν ἀφανίζοντας
τὴν φθάσαν μοχθηρὰν ὕλην, ἥς ὃ φορτύος ἀχρεῖοί
τὸ ἐν ἀνθρώπῳ ἔνεον καὶ ἔβλον. Ταύτης τῆς εὐ-
φυεῖς ὄντες καὶ οἱ Καλυτηνοὶ ἐξ αὐτῆς πρώτης
πλάσεως, τέως μὲν ἐπλάζοντο περὶ τὰ τοῦ βίου,
καὶ τοιοῦτῳ πελάγει ἐμπλέοντες ἐφέροντο εἰκῆ
καὶ μάτην, ἔνθα παρέσυραν αὐτοὺς πνεῦμα, οὐ τὸ
θεῖον, ἀλλὰ τὸ πονηρὸν· εἰ δὲ που καὶ κατῆραν εἰς
γῆν, ἀλλὰ καὶ αὐτῇ οὐ σταθερὰ ἐν αὐτοῖς, ἀλλὰ κατέ-
σειε τὰς αὐτῶν βάσεις, καὶ οὕτω τῆς εἰς ὀρθὸν ἀπε-
σείρει στάσεως.

κ'. Οὐκ ἦν γὰρ ἐν τοῖς τότε καιροῖς οὔτε ἀσάλευτα
πλείν, οὔτε στερῆρὰ βαδίσειν, οἷα τῆς δαιμονικῆς
ἐκπορᾶς πᾶσαν καὶ θάλασσαν καὶ γῆν, τὴν μὲν
κυραιοσύνης, τὴν δὲ κατασειούσης, καὶ μὴ ἀφίσεως
τὸ τοῦ Θεοῦ πλάσμα πρὸς αὐτῷ εἶναι, ἀλλ' ἐξαρ-
παζούσης οὐκ εἰς ὄρος ἢ κῆμα θαλάσσης, κατα-
βιάζειν δὲ καὶ εἰς αὐτὸν βιαζομένης τάρταρον. Καὶ
οὕτω μὲν ἄχρι καὶ τοῦ κατὰ τὸν Μάρκον
μαρτυρίου ἐδίον οἱ Καλυτηνοὶ, πλουτοῦντες μὲν
ἀγαθῇ μόνῃ διαθέσει, καὶ εὐμαθεῖ φύσει, καὶ
ἐξυτάτῃ εἰς τὸ καλὸν ἀναβλέψει, καὶ ἐπαίνε-
τη προθείσει, ἄλλῳ δὲ πονόμενοι τοῦ τελείου, ἐπει-
ρὴ εὐρεσκον τὸν κατάρξαντα καὶ οὕτω καθη-
γησόμενον εἰς αὐτό. Ἴη τί ἂν ἐποιοῦν ἐν σκότῳ
μὲν οἷον βαθυτάτῳ ὄντες, ὕπερ ἐκδύντες γένοιοντο
ἐν τοῦ φωτός, μὴ ἔχοντες δὲ τὸν προκορευόμενον,
μάλιστα δὲ μηδὲ εἰδότες, ὃ τί ποτέ ἐστι φῶς; Ὡς
ἂν τὸ σκότος αὐτοῖς, οὕτω καὶ τὸ φῶς.

κα'. Ἐχουσι δὴ οὕτω τοῖς Καλυτηνοῖς, καὶ δεο-

A dum roborante. Postea in carcerem detrusus, neo
fractus animo, novis servatus est laboribus.

οὕτω; ὑπενδούς, παρεπέμφθη καὶ εἰς ἑτεροῦν

18. Etenim quasi ista non sufficerent quæ pa-
tiebatur, comitatus est Magnum usque ad perce-
lebrem Claudiopolim, ut a Pisidarum urbe huc
translata nobilis Dei planta huic etiam regioni
fructus salutis proferret. Cum eo pervenit, priori-
bus laboribus addita viæ vexatione, ad malum per-
verti nequit, sed ibidem invidendos lucratur alu-
mos, quos scilicet nuper in ore habebamus insigne
martyres Calytenos, qui e Pisidia, ut videtur, illic
transierant, sive transmirationis causa, sive
propter negotia, sive ob aliam quamvis ratio-
nem

B

19. Hi ferrariam profitebantur artem, per hanc
degentes sua sorte contenti et animo simplices, ut
ex consequentibus conjici potest; fervidi virtutis
studio, et idonei qui vix capessito boni initio sta-
tim ad perfectionem pervenirent. Tales sunt qui-
cunque ad bonum sunt natura proclives, quod est
primum et optimum virtutis fundamentum: oportet
enim in anima subesse bonæ voluntatis incitil-
lan, licet malis operibus et operibus, ut
cum divinus Spiritus hanc afflaverit et superfusum
expulerit cinerem mundanum, statim emicet lux
veritatis, et carbonem accendantur pristinae edacca-
iniquitatum materiae, cujus sordem obruit quod
inest homini divinum et immateriale. Bonam hujus-
modi indolem sortiti ab ipsa natura Calyteni, pri-
mum vivebant in errore, talique inanes mari fere-
bantur passim et in incertum, quocumque traheret
eos spiritus, non quidem divinus, sed immundus;
et si quam appellerent ad terram, hæc non erat illius
solida, sed commovebat eorum pedes, et sic impe-
diebat ne in recto starent.

C

20. Impossibile enim erat in hisce temporibus
navigare sine procella aut firmiter deambulare,
quia demonis impetus omnes permiscebat maris
fluctus, et omnem terram concutiebatur, nec crea-
turas Dei penes ipsum esse sinebat, sed raptas hand
quidem in maris scopulum aut gurgitem, imo in
ipsum detrudere tartarum. Ita usque ad Marci
martyrium debebant Calyteni, divites bona tantum
indole, docilique natura, et acerrimo boni intellec-
tu, ac laudabili propensione, sed inopes perfec-
tionis, utpote neminem nacti qui eos ad hanc suo
induceret exemplo. Quid fecissent, tam densa ob-
lecti caligine ut omni lumine essent exuti, nec
habentes qui faciem præferret, vel potius nescientes
quid sit lux? Et propterea de ipsis dici non poterat:
Quales eis tenebrae, tale lumen.

εἶναι διὰ τοῦτο περὶ αὐτῶν οὐκ ἀφωῶς εἰπεῖν τὸ·

21. Ita se habentibus Calytenis, ac bono egen-

tibus impetu, quo et ipsi fierent boni, et quæ in potentia naturaliter inerat sapientia in actualem converteretur sapientiam, ecce apparet divinitus dux, qui e tenebris ad lucem adducat, venerabilis Marcus, magni summique pastoris egregius opilio, in cordis simplicitate callidus rerum celestium, et cum ignorantia naturalem jungens in divinis sapientiam. Itam Deus illustrans arte docendi et in pastoralis officio usque ad finem vite conservans, ne unquam pro Deo pascere desineret, per eum dilectos lurratus est agnos: quos hic ipsi spiritaliter pastos obtulit in sanctum sacrificium, in odorem suavitatis, in oblationem acceptabilem, in hostiam placitam et salutarem nobis qui sumus filii Dei.

22. Cum igitur Marcus in ætate senili virilem gereret animum, nec eum Deus deficere sineret, ut ejus zelo adolescentes et viri accendi possent ad virtutem, ipsum Magnus novis reservabat supplicis. Antea vero sancti senis pedes torquere decrevit intolerabili compedum mole, ut priores itineris labores recentioribus augeret pedum doloribus, ac dira pateretur, ut paulo ante incedendo, ita et nunc in carcere immobiliter stando. Et quidem multo levius erat illud gressus tormentum: ferrei enim caleæ clavis intus acutissimis horrentes optabilem, ut arbitror, sancto viro faciebant descensum ad inferos, præ impatiibili doloris acerbitate.

23. Sic igitur vinculis intolerabilibus sanctum destinans Marcus immunus Magnus, quæsiit fabros qui optatam cuderent machinam: et cito reperti sunt Calyteni a viris ad pravum ferventibus. Prompti enim sunt ad inveniendam malum mali servi, nec sic bonus volita prosperat, in vir nequam: difficile enim inventu est omne bonum et laboriose acquiritur; malum vero facile reperitur, ideoque cito comparatur.

24. Ubi ergo reperti sunt ferrarii adductique et mercede statuta conducti ad compedum fabricam et appropereati, ipsi quidem, suadente naturali bonitate, arte sua fungebantur, ne fidem datam fallerent, neve fraudando contrairent præsidii. Neque enim cogitare, ne suspicari quidem poterat pravum istius consilium; nec sciebant quis esset Marcus vel Marci Deus: quæ si cognovissent, forsitan haud coepissent talia præcludere vincula, sed maturius præripuissent martyrrium. Et jam omnino exarserat fornax, jam ferrum igno incandescibat. Ubi vero incudi impostum fuit, et mox fabricandum erat in compedes, si eorum manus torporem passi essent (et re ipsa patiebantur), id quidem visum fuisset hand multa notatione dignum, Hoc vero maxime attendendum est: fæsum nempe metallum jam non poterat ferrum fieri, sed coagulari recusabat, et quasi currere volens velut aqua liquifacuum diffuebat ac dispergebatur, atque

Α μένοις ἀφορμῆς ἀγαθῆς, ἵνα καὶ αὐτοὶ γίνωνται ἀγαθοί, καὶ τὸ κατὰ δύναμιν φύσει σοφὸν μεταβάλλωσιν εἰς τὸ ἐνεργεῖα σοφώτατον, ἐπιτρέφεται θεοθεν ποδηγός, ἀπὸ σκότους εἰς φῶς ἐξάγων, ὁ εὐγῆρωτος Μάρκος, ὁ τοῦ μεγίστου ἀρχιποιμένος καλῆς ποιμῆν, ὁ ἐν ἤθους ἀπλότῃτι ἀγγέλιος τὰ θεῖα, ὁ ἐν ἰδιωτείᾳ θυμόσοφος καὶ θεόσοφος· ὃ γινώσκειν ἑλλάμψας ὁ θεὸς διδασκαλικὴν, καὶ τὴν ζωτικὴν ποιμαντικὴν αὐτῷ τρέψας· μέχρι καὶ εἰς αὐτὸ τέλος ζωῆς, ἵνα μηδέποτε τοῦ φιλοθέως ποιμαίνειν ἀποστῆρηθῆι, ἀπορίσασθαι δι' αὐτοῦ ἀμνοὺς φίλους, οὗς ἐκεῖνος πνευματικῶς θραψάμενος προσήγαγεν αὐτὸ εἰς ἅγιον σφάγιον, εἰς εὐὸδῃ δόμην, εἰς προσφορὰν δεκτὴν, εἰς θῦμα φιλητῶν καὶ σωτήριον ἡμῶν, τῶν τοῦ θεοῦ.

Β κβ'. Ἐπει γὰρ ὁ Μάρκος ὑπὲρ ἡλικίαν γεροντικὴν ἠνδρίζετο, καὶ ὁ θεὸς οὐκ ἐνεδίδου αὐτῷ ἀποκάμνειν, ὡς ἂν τῷ κατ' ἐκείνον ζῆλῳ καὶ οἱ νεώτεροι καὶ οἱ ἀκμαζόντες ἔχωσιν ἐκτυροῦσθαι εἰς τὰ βελτίονα, ἵταμειόσασθαι μὲν ὁ Μάγνος αὐτὸν ποιναῖς εἰς τὸ μέλλον τῷ τέως δὲ κακῶσαι τοὺς πόδας· διέκρινε τῷ ἁγίῳ γέροντι ἀφορῆτιν βαρῦτητι κλοιῶν, ἵνα ταῖς ἡδῆ ἐκ τῆς ὀδοπορίας κακώσασι προσεπιλάβῃ καὶ τὰ ἐκ τῆς προσφάτου ποδοκῆρας, καὶ δευτὴν πάσχοι, ὡσπερ πρὸ βραχείων ὀδοπορῶν, οὕτω καὶ νῦν ἀκινητιζῶν ἐν φυλακῇ. Καὶ μὴν φορτικώταρον εἰς πλῆθον ἦν τὸ τῆς ὀδοπορίας ἐκεῖνης ἐπιθεύλευμα· κροσσίδας γὰρ σιδηραὶ ἦλθοις ἐντὸς ἐς ὀξύτατα φρίσσοσασι, καὶ οὕτω τοὺς πόδας κακοποιῶσασι, εὐχταίαν, οἴμαι, τῷ ἁγίῳ τὴν εἰς ἔθου ἐπιποῦντο πορείαν, διὰ τὸ τῆς ὀδύνης ἀφόρητον.

Γ κγ'. Κατακρίνας οὖν οὕτω δεσμῶς οὐ φορητοῖς τῶν ἁγίων Μάρκον ἀναγῆς Μάγνος, ἀνεζήτησε ταχίτας χαλκασομένους τὸ ποθεύμενον καὶ ταχὺ εὐρέθησαν οἱ Καλυτηνοὶ πρὸς γε τῶν θερμῶν εἰς κακίαν. Ὅξεῖς γὰρ εἰς ἀνεύρεσιν κακοῦ οἱ πονηροὶ θεράπωντες, καὶ οὐχ οὕτως ὁ ἀγαθὸς εὐπορεῖ τοῦ πρὸς ἐκθυμίαν, ὡς ὁ τῆς πονηρίας ἀνθρωπος. Δυσπείριστον μὲν γὰρ ἄπαν ἀγαθὸν, διὰ καὶ πόνοις κτάται· εὐπείριστον δὲ τὸ φαῦλον, ὅθεν καὶ εὐληπτον.

κδ'. Ὡς οὖν εὐρέθησαν οἱ χαλκασόντες, καὶ ἤχθησαν, καὶ μισθοῦ ὀρισθέντος ἐτάχθησαν πρὸς τὴν κατεργασίαν τῶν δεσμῶν, καὶ ἱσπεύδοντο, αὐτοὶ μὲν, τῆς κατὰ φύσιν ἀγαθότητος ἐπιπαροῦσης, ἐποῖον τὰ τῆς τέχνης, ἵνα μὴ ψεύδοντο τὸ ἐπάγγελμα, καὶ ψευδόμενος ἀπεσταντίας ἐρχαντο τῷ ἄρχοντι. Οὐδὲ γὰρ εἶχον ἢ νεαίν, ἢ ὑπονοεῖν τὸ κατ' ἐκείνον κακόδουλον· αὐτὸ μὴ ἐπίστασασα, ὅστι; ποτέ ἐστιν ὁ Μάρκος, ἢ ὁ τοῦ Μάρκου θεός· ὡς, εἴπερ ἐγίνωσκον, τάχα ἂν αὐτὸ τὴν ἀρχὴν ἐπεθάλλοντο κατεργάζεσθαι κλοικὸ τοιαῦτα, ἤρπασαν δὲ ἂν τὸ μαρτύριον πρωταίτερον. Καὶ ταῦν τὰ μὲν πῦρ αὐτοῖς ἐντελῶς εἶχε, καὶ ὁ σιδηρὸς ἡδῆ πῦρ ἦν ἐκφύροῦμένος. Ὡς δὲ καὶ ὁ ἄκμων εἶχεν αὐτὸν, καὶ ἐχρῆν σφυρηλατῆσθαι αὐτὸν εἰς δεσμῶν, εἰ μὲν αἱ χεῖρες αὐτοῖς νάρκην ἔπασχον (ἔπασχον δὲ ἀληθῶς), δόξοι ἂν αὐτὸ οὐ πάνυ πολλῆς ἐπιστημασίας ἄξιον. Ἐκεῖνῳ δὲ ἐπιστήσασι μάλιστα χρῆ, ὅτι τὸ χώνευμα οὐκ ἐστὶν ἐστῆρον εἶναι σιδηρῶς, ἀλλὰ τὴν συνίξασιν

ἀπρηκίτο, καὶ τρέχειν οἶον ἐθέλων, ὡσεὶ καὶ ὕδωρ ἄ
 ἔγειτο, καταβρῦσάκομος, καὶ διασκορπίζετο, καὶ
 συναγόμενος πάλιν ὡς ἐξ ὑπαρχῆς, καὶ ἀποκαθι-
 στίμενος πρῶτα μὲν εἰς μέλανα σίδηρον, εἶτα καὶ
 εἰς ἀνθρακῶδη τῇ ἐκφλογώσει· καὶ μετὰ πάλιν
 φέρων σφύρα τύπτεσθαι, ἀλλ' οἶον ὑποστελλόμενος
 τὰς τοιαύτας πληγὰς, καὶ ἑαυτὸν συστέλλων ὡς εἰς
 ἄγην. Καὶ οὕτω τὴν ἐκ φύσεως λύων συνέχειαν,
 οὐκ ἤθελε τοὺς τοῦ Μάρκου περιυδρίσαι πόδας,
 πρὸ ἐκείνου θνήσκων οἶον αὐτὸς, οἷς εὐλαβήτο συμποδίσαι τὸν εἰς ἀγαθὸν τρέχοντα. Καὶ τὸ πάθος
 ἐγίνετο πολλάκις κατὰ τὸ πάλιν καὶ πάλιν.

πε'. Ὑπαισιν οὖν ἐπὶ τούτοις λογισμὸς ἔμφρων
 τοῖς χαλκευτῶν, θεῖον εἶναι τι πρᾶγμα τὸ γινόμε-
 νον, καὶ ἀληθῶς τεράστιον, καὶ οὐκ ἂν μὴ σημα-
 τικὸν μεγάλου ἀποτελέσματος· καὶ ὁ λογισμὸς οὗ-
 τως ἐμβαθύνει καὶ ἐγκαθίσταται εἰς ψυχὴν, καὶ εἰς
 θεολογίαν ἀπολεπτύνει αὐτοῦ· ἐποίησε φιλοσοφῆ-
 σαι, ὡς οὐκ ἄνευ ταύτης θείας δυνάμεως οὐδὲ Θεοῦ
 ἔβη. Πῶς γὰρ ὁ σίδηρος, ὁ εἰς ἐν συρρέων τῇ ἐκ-
 πρῶσει, καὶ τῇ ἀναγωνεύσει τὴν σκωρικὴν ἐκτι-
 νάσων, καὶ οὕτως εἰς καθαρὸν ἀποκαθιστάμενος
 καὶ ῥῆον τὸ ἐντεῦθεν συμπτισόμενος καὶ πυκνού-
 μενος, εἰ τύπτεται πρὸς ἔλασμα, νῦν πλαδαροῦται,
 ὡς καὶ διαβρῦσκεσθαι τρόπον ὕδατος, εἰ μὴ κατὰ
 τι θεῖον συγκύρημα ξένον εἰ ἐπισκωραζέτο συνάν-
 τημα; Καὶ ἀτίμα συνεισέρχεται νοῦς αὐτοῖς, Θεοῦ
 ἐνθρονον εἶναι τὸν θεσησόμενον, καὶ διὰ τοῦτο
 τοῦ ἔργου αὐτῶν.

κς'. Πάντως γὰρ φήμης ἀναθωμένης, οὐκ εἶχε
 λαθάνειν οὐδ' αὐτοὺς ὁ Μάρκος, οἷς θεοὺς μὲν
 ἀποθούμενος καὶ ψέγων ὡς μὴ ἀληθεῖς, ἐνὶ δὲ Θεῷ
 προσανέγων, καὶ Θεὸν ὄντως αὐτὸν ἐπαγωνιζόμε-
 νος εἶναι, τετίμηται δεσμοῖς. Ὅθεν τοιαῦτα σοφι-
 σθέντες ὑπὸ τοῦ ἐντὸς αὐτῶν διδασκάλου, ὑποφη-
 τῆντος δηλαδὴ Θεοῦ ταῖς τοῦ ἁγίου Μάρκου εὐ-
 χαίς, τὸν τε ἐκθωόμενον πιστότατον Μάρκον ἀπο-
 δέχονται τῆς ὑπὲρ τοῦ φιλητοῦ Δεσπότης ἐνστά-
 σεως, ὃν αὐτὸς κηρύττειν ἐθέλει· καὶ τῷ Θεῷ διὰ
 τῆς τοιαύτης ἀποδοχῆς ὁσιούνηται, καὶ τὸν τύραν-
 νον ἀποστυγοῦσι, καὶ γραφέντες εἰς τὸ καλῶς νοεῖν,
 πρὸς τῷ ἁγίῳ Μάρκῳ τὸν νοῦν ἔχουσι.

κς'. Τί δὲ οὐκ ἐμελλον ποιῆσαι οἱ πρὸς τῷ ἔσω
 μυσταγωγῷ, τῷ ἐξ ἐλλόγου φύσεως, καὶ τὴν ἐξ
 αὐτοῦ Θεοῦ διδασκαλίαν τρανῶς ἐνωτισάμενοι;
 Φωνὴ γὰρ οὐρανῶθεν ἀπηχῆθη καὶ αὐτοῖς, ὅποια
 καὶ ἄλλαι μυρία ἐβρόντησαν θεοπαράδοτα νοήματα,
 θαρβύνοσα τοὺς Καλυτηνοὺς εἰς τὸ ἀόλησαι. Ἡ
 κατακαλοῦσθαι, τοὺς τε πυραγρικὸς καρκίνοους
 ῥίπτωσι, καὶ συναποβάλλουσι δὲ καὶ τὰς σφύρας·
 καὶ τὴν ἀσφάλην μὲν ἀπειπάμενοι, τὴν ἐκ τῆς τέχ-
 νης, καὶ τὸν ἐκαίθην ῥύπον, τὸ δὲ φῶς ἐγκρίναντες,
 τὸ καὶ ὄντως καὶ ἀβήρον, ὃ καὶ ἐκλήρωσατο αὐτοὺς
 ὑπὲρ Θεοῦ ἀθλήσαντας, καὶ οὕτω διαφυγόντας,
 ὡς περ τὸ κατὰ τέχνην πῦρ, οὕτω καὶ τὸ αἰώνιον,
 τρέφουσιν ἐπὶ τὸν Μάρκον. Καὶ τίως μὲν καὶ ἀπο-
 στήφουσιν, ὃν ἔλαθον μισθὸν τῆς κατὰ τοῦ Μάρ-
 κου σιδηροποιίας, ἵνα καὶ τὸ ἀργύριον αὐτοῦ οὖν
 αὐτῷ εἰς ἀπόλειαν· εἶτα καὶ πηροφοροῦσι· λόγοις

iterum ut ab initio concretum, restituebatur pri-
 mo in nigrum ferrum, deinde in carbonis ardentis
 speciem; nec amplius poterat malleis excudi, sed
 horum ictibus quasi se subripiens, in favillam
 dilabebatur. Et sic naturalem suam obliviscens
 continuitatem, nolebat Marci nocere pedibus, pro
 eo quodammodo ipsum emoriens, et verebatur
 compedes impingere homini ad bonum currenti.
 Et illud sæpe iterum iterumque contigit.

25. Ex his sapienter dijudicant fabri divinum
 quid esse quod accidit, et vere portentosum, et non
 nisi magni indicium operis. Quæ cogitatio menti
 eorum insidens et inhærens, ipsosque res erudiens
 divinas, hoc illis suggessit argumentum, nempe ista
 haud sine Dei nomine ac motu evenisse. Quomodo
 enim ferrum, quod in unum confluit excandescendo,
 et fusura scoriam excutit, sicque suam recuperans
 sinceritatem, facile exinde condensatur et compri-
 mitur percussione in laminam, quomodo nunc re-
 laxatur et aquæ instar fluit, nisi divinus quidam nu-
 tus in hoc singulari inspiciatur eventu? Statim
 igitur mens illis succurrit Dei hominem esse quem
 compedire parabant, et propterea Marci Deum ob-
 stare quominus in opere succederent.

ἐμποδῶν εἶναι τὸν τοῦ Μάρκου Θεὸν τῇ εὐδωσῆ

26. Fama enim omnia divulgante, ipsos etiam
 latere haud poterat Marcus tanquam deos contem-
 nens ac vituperans ut non veros, unum autem Deo
 credens, eumque asserens verum esse Deum, atque
 ideo vinculis mulctatus. Unde talia edocti ab intri-
 ore magistro; a Deo videlicet sancti Marci preci-
 bus annuente, percelebris Marci firmissimam appro-
 bant fidelitatem in dilectum Dominum, quem Ipse
 predicare volebat, et Deum ob hanc approbationem
 honorant, tyrannum vero detestantur, et sanæ doc-
 trinæ destinati, mentem sancto Marco applicant.

27. Quid autem non facturæ erant qui, præter-
 quam a magistro intus per rationalem naturam lo-
 quente, ab ipso Deo disciplinam clare audierant? Vox enim tunc etiam cœlitus exaudita est, quales
 et aliæ millies intonuerunt transmissas a Deo loque-
 las, excitans Calytenos ad pugnandum. Cui obe-
 dientes, similes cancris forcipes projiciunt; conji-
 ciunt simul et malleos, et extergunt fuliginem ac
 sordem ex arte sua inherentem; lucem vero am-
 plectentes quæ est vera et ineffabilis, sese conscri-
 bunt ad militandum pro Deo; et sic fugientes, tum
 ignem suæ artis, tum æternum ignem, currunt ad
 Magnam. Ac primum repellunt mercedem, quam ab
 eo acceperant ad Marcum ferro calcandum, ut pec-
 unia illius eum eo esset in perditionem; deinde
 affirmant sermone brevi se esse paratos ad morien-
 dum pro Deo quem Marcus prædicat, nec velle dein-

ceps vivere, si periclitantur ne cum impiis versentur vel potius viliantur.

28. Statim proinde comprehensi, varia alternaverunt tormentis tormenta; nec solum quibus assuetus erat Magnus, hæc adhibuit in illos athletas, nequaquam mitius quam quæ antea exercuerat, sed et alia nova quæ malesuadus isti dæmon suggererat. Solent enim plerumque in hujusmodi re ambitiose agere tyranni, et excogitare semper quibus terreant miseris in manus suas delapsos, et sic horrorem in eis augeant, negotiosam reddentes ferocitatem, et insitam homini mansuetudinem in bestię feritate immutantes. Cum vero supplicia in illos nihil valeret, nec ullus sermo in eos esset efficax sive minarum, sive suasionis, excogitat nequissimus cruciatum haud omnino martyribus incongruentem.

29. Statuit enim tres Calytenos, qui per ignem in arto fabrili vivebant, etiam per ignem tollere, et ex hac ferri fabricatione, quam ignis haud peremerat, eos detrudere quadam simili fusura, ut per quod vivebant, per hoc, vita migrarent. Itaque fusa plumbi massa insertoque infundibulo in ore martyrum, velut in vasis alicujus liquoris capacibus, illud vivum in ibus infudit, ut sic intus innsti vitam illico exha-

30. At ista Marci machinatio perfectum haud sortita est exitum, sed in vanum pueri jocum desiit. Erat enim plumbum illud eis innoxium, sicut allegorica Psalmistæ cera liqnescens in medio ventris eius. Erat martyribus quasi unda mitigativa illabens usque ad animam eorum. Si quis autem recte diceret illud velut aquam subisse in eorum viscera, nonne etiam certo asserat hoc plumbo illis ductum fuisse cordis fervorem, et accensum domus Dei zelum qui antiqui Prophetæ cor comedebat? Imo vero refrigeratum a Deo plumbum illud visum est non igne fusum, sed quale in sacro Cantico submergitur in aquis vehementibus: siquidem minime urebat, sed frigidum illabebatur in corpus pariter frigidum. ελογίσθη οὐ πυρὶ ὀμιλήσας, ἀλλ' ὀπιος ἐν ἱερᾷ κατακάλων πάντως ἐκείνος, ἀλλὰ παρακύπτων

31. Quinam erant fratres illi tam fortiter athletæ, qui, fervido spiritu Deum sitientes, tale liquidum pro eo combiberunt plumbum? nonne superbundaverunt fervore animæ in Deum? nonne combusti sunt pro fide? nonne sexcentis tyrannum verbis increpauerunt et irriserunt? Quare perseverans iste in eadem pervicacia, et in martyres rabidus Deumque impugnans, ad aliam convertitur viam qua celerius sese expediat martyrum conversatione. Etenim jam non poterat resistere, ne par quidem viribus cum eis esse valens. Ideo ferrariam artem aliunde assumens in auxilium, ut in eos exsequeretur quod ipsi in Marcum sacre non potuerant,

Α οὐ μακροῖς, ἐτοιμῶς ἔχειν θνήσκειν ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ, ἐν ᾧ Μάρκος κηρύσσει, καὶ μὴ ἂν ἐθέλειν τοῦ λοιποῦ μηδὲ ζῆν, εἰ συγχρᾶσθαι κινδυνεύουσιν ἀθέοις, μᾶλλον δὲ συγγραίνεσθαι.

κη'. Καὶ τοῖνον κρατηθέντες αὐτίκα ἡμεῖς κολάσεις ἐκ κολάσεων κολουίσεις, οὐ μόνον ὁποῖα; ὁ Μάργνος ἐνεθισθεὶς προχειρίζετο αὐτάς, καὶ ἐπὶ τοῦτοις τοῖς ἀθληταῖς οὐδὲν τῶν ἄλλοτε φθασάντων Ἐλαττον, ἀλλὰ καὶ ἐτέρας καινοτέρας, ὁπίστας ὁ φαυλοδιδάσκαλος θαίμων ὀπηγῶρευσεν. Εἰώθασι γὰρ ὡς τὰ πολλὰ ἐν τοῖς τοιοῦτοις φιλοτιμιεῖσθαι οἱ τυράννοι, καὶ προσεξουρῖσκειν ἀεὶ τὰ ἐκπλήττοντα τοὺς παραπίπτοντας, καὶ οὕτω προσαύξιν τὸ ἐν αὐτοῖς φρικαλέον, πραγματεῖωδῃ ποιούμενοι τὴν ἀγριότητα, καὶ τοῦ κατ' ἀνθρώπων ἡμέρου τὸ θηριῶδες ἀλλαττόμενοι. Ἐπεὶ δὲ τὰ μὲν κολαστήρια παρ' οὐδὲν ἦσαν τοῖς ἀθληταῖς, λόγος δὲ ἅπας ἀπρακτὸς ἦν ἐν αὐτοῖς, ὅτε πρὸς ἀπειλήν καὶ ὁ ἐπὶ παραινέσει, εὐτραπελεύεται ὁ χαϊρέκακος οὐ πάντη ἀπροσφυῇ τοῖς μάρτυσι κόλασιν.

κθ'. Βουλεύεται γὰρ, τοὺς διὰ ἐργασίας βασιλοῦ ζῶντας, τῆς ἐν πυρὶ, τρεῖς Καλυτηνοῦς, διὰ πυρὸς ἀγαγεῖν, καὶ τῆς τοῦ σιδήρου ἐργασίας ἐκείνης, ἣν πῦρ οὐ κατεργάσατο, κατακαίξαι διὰ τινος ὁμοίας διαχωνούσεως. Ἰνα ὑπὲρ ἕξιων, τοῦτ' ἀπαλλαγείν τοῦ ζῆν. Καὶ τῆρας μόλιθον ἀρκουῦντα, καὶ χώνην ἐνθεὶς ἐκάστῳ τῶν μαρτύρων ἐπὶ τὸ στόμα, καθὰ καὶ ἀγγελοῖς ὑγροῦ τινος δεκτικοῖς, ζέοντα ἐκείνον ἐνέχεε κατὰ τῶν τριῶν, εἰ πως ἐμπρησθέντας οὕτω τὰ ἐντὸς αὐθωρὸν ἀπορρήξωσι τὴν ζωήν.

λ'. Εὐτυχῆθη δὲ ἀρα οὐδὲ ἡ τοιαυτὴ τῷ Μάρκῳ ἐπίνοια πρὸς ἐντελεῆ ἐνέργειαν, ἀλλ' ἐξέβαινεν ὡσεὶ ἀπρακτος παιδί. Ἦν γὰρ ὁ τοιοῦτος μόλιθος ἀδαθῆς ἐκείνοισ, καθὰ καὶ τῷ ψαλμῶδῳ Προφήτῃ ὁ παραβολικὸς κηρὸς, ὁ τηκόμενος ἐν μέσῳ τῆς κοιλίας αὐτοῦ. Εἶχον δὲ ἂν αὐτὸν οἱ μάρτυρες καὶ οἶον τινὰ ὕδατα παρήγορα, εἰσαλθόντα ἕως ψυχῆς αὐτῶν. Ψάλλοι δὲ ἂν τις, καὶ ὅτι ὡσεὶ ὕδωρ εἰσηλθὲν εἰς τὰ ἔγκατα αὐτῶν μὴ που δὲ ἀσφαλῶς ἂν εἶποι, καὶ ὅτι προσεκηύξησεν ὁ πυρὸς ἐκείνος μόλιθος τὴν ἐν αὐτοῖς καρδιακὴν ζέσιν, καὶ ζῆλον αὐτοῖς ἐνέκαυσε κατὰ τὸν τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ, δὲ ἀγίου παλαιτάτου καρδίαν κατέφαγε. Προσθετόν δὲ καὶ, ὡς ἀναφυῆ τῇ ἐκ Θεοῦ μόλιθος ἐκείνος; παραβολῇ καταδύεται ἐν ὕδατι σφοδρῷ, οὐκ ἂν ψυχρὸς αὐτὸς εἰς σῶμα ὁμοιον.

λα'. Τίνες ἂν ἦσαν ἐν τοῖς τοιοῦτοις οἱ ἀδελφοὶ οὗτοι ἀθληταί, οἱ τὸν Θεὸν διψῶντας, τὸν τοιοῦτον ὕγρον ὑπὲρ ἐκείνου μόλιθον ἐξέπιον, ζέοντες πνεύματι; Ἄρα οὐκ ἂν ἐπολυπλασίασαν τὸ τῆς ψυχῆς θερμὸν ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ; οὐκ ἂν ἐξεπυρῶθησαν ὑπὲρ τῆς πίστεως; οὐκ ἂν εἶπον τῷ τυράννῳ μυρία ὄσα εἰς ἐλεγχὸν καὶ κατάγγελον, Οὐκοῦν ἐπιμένων ἐκείνος τῇ αὐτῇ ἐνστάσει, καὶ κατὰ τῶν μαρτύρων λυσῶν καὶ θεομαχῶν, ἐτέραν τρέπτει, δι' ἧς τάχιον ἑαυτὸν ἀπαλλάξει τῆς τῶν μαρτύρων ὀμιλίας. Οὐ γὰρ ἔφερον ἐτι ἀντιπράττειν, οἷα μηδὲ ἰσοκαλῆς αὐτοῖς εἶναι ἰσχύων. Καὶ δὴ τὴν χαλκευτικὴν τέχνην ἐτέρωθεν προσλαβόμενος, εἰς ἐκκο-

ριαν, ὡς ἂν ἐξανύσῃ, κατ' αὐτῶν, ὅπερ αὐτοὶ κατὰ τοῦ Μάρκου δράσαι οὐκ ἔσχον, ἤλους τε ἀδρούς ἐπιτάττει, δι' ὧν καθυλοῦνται ἀνασκαλοπιζόμενοι τινες, καὶ πέτραν παρατηρεῖται οἶαν στέζει προσταγασμένους ἀνθρώπους.

ββ. Καὶ ἦν μὲν τῷ Θεῷ δυνατὸν, μήτε τοὺς ἤλους παγιωθῆναι εἰς στερίμιον, ἀλλὰ παθεῖν ἀνάσσειν, ὅποιαν ὁ σιδηρός, ὁ κατὰ τῶν δεσμῶν τοῦ Μάρκου μαλαττόμενος, καὶ τὴν πέτραν δὲ στερεωθῆναι εἰς ἀνύπεικτον, καὶ λαξευτικαῖς κληγαῖς ἀνένδοτον καὶ διατρήσει, καθ' ὧν οἱ ἤλοι παρεισδύονται. Οἰκτερίζεις δὲ τοὺς πολυπαθεῖς μάρτυρας, καὶ μεταναστεῦσαι τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς ἀποφηνάμενος (ἀρκούντως γὰρ ἐγυμνάσθησαν, ὡς ἐκαίνοσ ἔκρινεν, ὃν οὐκ ἔστιν ἐκλογίσασθαι), τῷ σιδηρῷ τε ἐβήκεν ἤλους καταρτιῶν, καὶ τὴν πέτραν ἀφήκε παθεῖν συνήθη διατόρησιν. Καὶ ὡς αὐτὸ ἐγένετο, ἀπαγορεύονται ἔξῃ ἐν γῆ πρὸς τοῦ Μάρκου οἱ μάρτυρες· καὶ ταχὺ ἀρθέντες προσπηγνυνται τῇ πέτρῃ, ὅσα καὶ ξύλω σταυρώσεως· καὶ οὕτω τῇ μὲν προσηλώσει μιμούνται πως τὸν δι' ἡμᾶς ἐθελοσυκῶς προσηλωθέντα σωτήρα Χριστὸν, τῇ δὲ πέτρῃ τῆς μελιώσεως τῇ πίστει τῇ εἰς τὸν Κύριον.

γγ. Ὁ δὲ ἀλείφας Μάρκος περιῆν μὲν καὶ εἰσεῖ· οὐ γὰρ ἦγε σχολῆν ὁ Μάρκος ἐπισκέψασθαι καὶ αὐτὸν, ἀλλὰ τὸν νοῦν ὅλον εἶχε πρὸς ταῖς αὐτοῦ προστοραῖς, τοῖς Καλυτηνοῖς, οὓς αὐτὸς προσήγαγε τῷ Θεῷ, οἷς δι' αὐτοῦ ἐκαίνοσ ἐγνώρισαν, ἀναδάντας εἰς τὸς γνῶσεως ὅσα καὶ διὰ τινος κλίμακος, τῆς ἐκ' αὐτῷ ἐννοίας, ὅτε σιδηρός αὐτοῦσ ἐμυσταγωγῆσαι, καινότερον μαλαττόμενος. Καὶ ἐχρῆν οὕτω γενέσθαι δυοῖν ἕνεκεν· ἵνα καὶ ὁ ἄγιος γέρονσ ἀπέβη θαρβῶν εἰς Θεὸν, ἐπεὶ καὶ τοιοῦτοσ τελευτῶν αὐτῷ κατήρτισε μάρτυρας, καὶ αὐτοὶ δὲ μὴ ἐπακνοῖεν ἐκνου λόγῳ, τὴν τοῦ Μάρκου μαμαθητικῆσ μετάνάστασιν καὶ πρὸς Θεὸν ἀνάδασιν.

δδ. Ὁ δὲ Μάρκος, ὡς οἶα μὴ ἀρκέσαν εἰς κάκωσιν τοῖς Καλυτηνοῖς τὸ, ὡς ἐβρέθη, προσηλωθῆναι (ἴσασ γὰρ καὶ μετὰ μελοσ εἶχεν αὐτὸν, εἰ μὴ κατέχωσαν αὐτοῦσ, ἀλλ' οὕτωσ εἰς πρόσποτον ἐξῆρεν, ὡσ καὶ περιβλέπεσθαι τοῖς θεοσεβέειν· ἐξ οὗ συνδέσταιν, ἐκαίνοσ μὲν θαυμάζεσθαι, τὸν δὲ τύραννον καταπραυγάζεσθαι), ἤθελε μὲν τάχα κατὰ τινα λυσοσητήρα κύνα τῶν σαρκῶν αὐτοῖς ἐμφαγεῖν. Ὅτι δὲ οὐκ ἦν αὐτῷ γενέσθαι, τὸ παμφάγον προκαλεῖται κύρ κατὰ τῶν μαρτύρων, φθόνῳ τοῦ λαίφανα περιλειφθαι αὐτῶν, ἐξ ὧν ἀγιάζοντο ἂν οἱ θεοφιλεῖσ· καὶ οὕτω τελειοῖ, ἔργον αὐτοῦσ πυρὸσ θίμενοσ, ἐφ' οἷσ ἐργαζόμενοι διὰ πυρὸσ τὰ τοῦ Μάρκου ἴσομα, μάγλαν τοσαύτην ὕπανθησαν αὐτῷ. Καὶ οὕτω μὲν τοῖς Καλυτηνοῖς ἀδελφοῖς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνηγμένους, ὡσπερ φύσει, οὕτω καὶ πίστει τῇ ὄντωσ, Σεπτεβρίου μηνόσ.

δε. Ἀποκλήσασ δὲ τὸν ἐκ' αὐτοῖς θυμὸν ὁ Μάρκος, εἶτα κατὰ σπουδῆν προμηθείασ, τοῦ μὴ καὶ ἑτέρουσ ὁμοίωσ ἀνδρῖσασθαι ὅπερ τοῦ Θεοῦ, ἀπέλυσε φρονεῖδων καὶ τὸν Μάρκον, οἷς μὲν ἄλλωσ ἐκόλαζεν ἐκαίνοσ καὶ δριμύτωσ καὶ ἐνδελγῶσ, οὐκ ἀναπαύσασ. Καὶ γὰρ καὶ κληγαῖς ἀμυθήτοισ αὐτῶν

A clavos grandes imperat qualibus palo affiguntur aliqui, et petram speculatur capacem confingendorum hominum.

32. Facile quidem Deus efficere poterat ut clavi non solide pangerentur, sed avellerentur sicut solutum erat ferrum compedibus Marci destinatum, vel ut petra indurescens non cederet lapicidæ ictibus, sed foramina retunderet per quæ clavis penetrandum erat. Verum, misertus jam multa perpeccos martyres, eisque concedens ut ex humana vita migrarent (nam satis pugnaverant, ut ipse judicabat, a quo ratio exigi non potest), permisit clavos ferro fabricari, et petram posse juxta morem perforari. Quod ut factum est, Magnus martyribus renuit amplius in terra vivere; et illicco elevati affiguntur petræ, tanquam ligno crucis; et ita clavis perfossi aliquatenus imitantur crucifixum sponte pro nobis Salvatorem Christum, petræ vero affixi, ostendunt se firmiter esse in fide Domini stabilitos.

αὐτῶν προστραίσεωσ παραδηλοῦσι, στεβρῶσ τεθα-

33. Interea hortator eorum Marcus adhuc supererat; non enim moram habuerat Magnus eum visitandi, sed totam mentem adverterat ad ejus holocaustomata Calytenos: qui nempe ab illo oblati sunt Deo, et hunc per ipsum cognoverunt, ascendentes quasi per scalam ad fastigium scientiæ et cognitionis ejus, quando eos edocuit ferrum extraordinarie solutum. Et oportebat sic fieri propter duo: scilicet ut sanctus senex abiret confidenter ad Deum, postquam tales moriens ei præmiserat martyres, utque ipsi non torpore defleerent, audita Marci migratione et ad Deum ascensione.

34. Porro Magnus, perinde ac si non satis esset ad Calytenorum supplicium eos, ut dictum est, conflixisse (forsan enim eum pœnitabat quod non abscondisset illos, sed in spectaculum ostendisset, ita ut a piis cernerentur, unde sequebatur in eos quidem admiratio, in tyrannum autem vociferatio), volebat rabidi instar canis cito carnes eorum vorare. Quod cum ipse non posset, edacem omnium ignem advocat contra martyres, ægre serens quod supercessent illorum reliquias quibus sanctificarentur Dei amantes. Et sic eos conficit in prædam igni traditos, quia, dum igne caderent Marci compedes, tantum ipsi succenderant prodigium. Ita igitur Calytenos fratres in unum ut natura, sic et vera fide conjunctos assumpsit Deus, vigesima octava die mensis Septembris. προσελάβετο ὁ Θεός, ὀγδόγη ἐπὶ ταῖς εἰκοσι ἄγοντοσ

35. Expleta in eos ira, Magnus, deinde sedulo præcavens ne alli pariter pro Deo viriliter decertarent, solvit a curis Marcum, haud tamen a tormentis cessans quibus eum antea jugiter crudeliterque cruciaverat. Nam ipsum innumeris contudit plagis, transfodit verubus, doctricem linguam jussit

absceidi, ad petram cum etiam defixit, continua Δ ἔστιγε, καὶ ὀβελίσκοις διάπειρε, καὶ τὴν διβάσκαλον
sævissimarum pœnarum serie prosequens scientem
fortiter pati tormenta cæteris intolerabilia. Cum
tandem gladio caput ejus sustulit, tunc liberato
finem patlendi attulit.

36. Sic illi, Marcus videlicet ac Calyteni, verenda sanctaque fraternitate conjuncti, a terra ad Deum transmigraverunt Claudiopoli. Ruliqua autem Marci familia, charissimus ei grex Nicœ, Neon et Heliodorus, quorum carnes timore Dei secum confixit Marcus clavis fixus, necnon virgines et pueri, de quibus retro sermonem fecimus, haud ita multo post impugnaverunt Phrygium Philomelæ cultum, et omnes incolas obstupescerunt, et pro Christo passi, a Deo ibidem collecti sunt ubi Marcus et Calyteni. Item et discipuli, quos Magni venatores simul cum Marco ab initio ceperunt, ut supra memoravimus, et lictores hac vita solverunt varia, ut historia fert, dispersos in loca ubi vltam amiserunt, nunc sunt coadunati in æterna et sempiterna Trinitate, in uno et solo Deo et sic conviventes et congaudentes et confabulantes de nostra salute: quam utinam consequamur, miserante Deo, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen. συγαλροντας καὶ ὑπὲρ ἡμῶν ἐντυγχάνοντας· τὰ τοῦ Θεοῦ, ᾧ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων.

Ejusdem Eustathii Thessalonicensis de iisdem sanctis Sequentia, quæ vespere ac mane canitur, ex quo ea quam beatissimus Chumms composuerat, post urbis expugnationem jam non reperta est.

Strophe super hoc: Spes mundi.

1. Divæ Trinitatis famuli, ter beatum genus, in unum arce conjuncti fertitudine, fide ac fortissimo naturæ vinculo, coadunemini etiam ad nostram subsidium, nos generosè liberantes ab omnimodis tentationibus quotquot fert vita.

Responsorium super hoc: Completa erga nos œconomia.

2. Qui res nostras quam optime gubernat creatrice et omnipotente sapientia, terrenis purgatos maculis, cœlesti nos induit lumine, solis instar radiantes. Et ecce diem nobis largitur serenam, qua fugatur obscuritas.

Carmen tertium, super hoc: Spiritalem adamantam.

3. Venerandos veritatis martyres cantibus fidelibus celebremus, Alexandrum, Alpheum et Zosiam, quos pro Christo dimicantes mirati sunt angeli, prædicaverunt homines, et Deus in altissimis coronavit, omnia terrena aspernatos. Nam exlestia tantum persequabantur, ideoque toto animæ appetitu ac desiderio aspirabant ad Christum Deum, salvatorem animarum nostrarum.

4. Fortitudinem, Domine, honoramus trium ju-

γλώτταν ἐκτομῇ ἰδικαίωσσε, καὶ κατὰ τινος πέτρας καὶ αὐτὸν ἤλοις ἐστερέωσσε, κατὰ συνεχῆ διαδοχὴν δριμυτάτας παραπέμπων κολάσσει τὸν εἰδὸτα φέρειν ἐγκρατώσ· τὰ τοῖς ἄλλοις ἀφόρητα. Ὅτε μέντοι ξίφει τὴν αὐτοῦ κεφαλὴν ἀπήραξε, τότε καὶ τοῦ πάσχειν ἀπήλλαξεν ἀναπαυσάμενον.

λς'. Καὶ οὗτοι μὲν, ὁ Μάρκος δηλαδὴ καὶ οἱ Καλυτηνοὶ, τιμῆ καὶ ἀγίᾳ φατρίᾳ γῆθεν εἰς Θεὸν ἐν Κλαυδιουπόλει μετετάχθησαν. Τὸ δὲ λοιπὸν τῆς κατὰ τὸν Μάρκον φυλῆς, ἡ ἐκεῖνον φιλετάτη ἀγάλη, ὁ Νίκων, ὁ Νέων καὶ ὁ Ἡλιόδωρος, ὡν τὰς σάρκας ἐκ τοῦ κατὰ Θεὸν φόβου προσήλωσεν ὁ Μάρκος καθηλωθεὶς, εἰ γε μὴν καὶ αἱ παρθέναι, καὶ τὰ νῆπια, ὡν ἀνόπιν ὁ λόγος μνεῖαν ἔθετο, τῶν μετ' οὐ παλὺ χρόνου παρὰ τοῦ τῷ Φρύγιον Φιλομήλιον ἠθληκτῶν καὶ ἐκπληξάντων τοὺς ἐκεῖ, ἐφ' οἷς ὑπὲρ Χριστοῦ ἔπαθον, συναλεχθῆσαν ὑπὸ Θεοῦ, ἐνθα καὶ ὁ Μάρκος καὶ οἱ Καλυτηνοὶ· πρὸς δὲ τούτοις καὶ οἱ μαθηταί, οὗς οἱ μὲν τοῦ Μάρκου τῷ Μάρκῳ τὴν ἀρχὴν συνεθηράσαντο, καθὰ ἐν ταῖς ἀνιότερον διὰ μνήμης ἦλθον, δῆμιαι δὲ τοῦ καθ' ἡμᾶς βίου παρέλυσαν, τόποις μὲν διεστηκῶτας, ὡς ἡ συγγραφή λέγει, διαφόροις, ἐν οἷς τὸν βίον κατέλυσαν, παρστώτας δὲ εἰς ἓν τῇ προαιωνίῳ καὶ ἀειζώῳ Τριάδι, τῷ ἐνὶ καὶ μόνῳ Θεῷ, καὶ οὕτω συνόντας καὶ εἰς σωτηρίαν· ἧς καὶ τύχοιμεν, ἐλεηθέντες ὑπὸ Ἀμήν.

Τοῦ αὐτοῦ Εὐσταθίου Θεσσαλονίκης εἰς τοὺς αὐτοὺς Καλυτηνοὺς ἀγίους ἀκολουθία ἐσπερινῆ καὶ ὄρθρινῆ, δὲ ἡ τοῦ μακαριωτάτου Χούμνου παραπείσοσα μετὰ τῆς ἄλωσιν οὗχ εὐρίσκειτο.

Κα ἦχος π λ Ϛ Ϛ Ϛ · Ἐλπίς τοῦ κόσμου.

α'. Τριάδος θείας λακρυαταί, τρισμακάριον γένος, εἰς ἓν κραθέντες ἀκριβῶς εὐψυχία καὶ πίστει καὶ φύσει· γνησιωτάτω δεσμῷ, ἐνώθητε καὶ εἰς βοήθειαν ἡμῶν, ρυόμενοι θερμῶς ἡμᾶς παντοίων πειρασμῶν, ὅσους ὁ βίος φέρει.

Κοντάκιον Ϛ Ϛ Ϛ · Τὴν ὑπὲρ ἡμῶν πληρώσας οἰκονομίαν.

β'. Ὅ τὰ καθ' ἡμᾶς ὡς ἀριστα διεξάγων δημιουργική σοφία παντοδυνάμῳ, ἐκ τῶν κάτω κηλίδων ἐξάρας ἡμᾶς, φωσφοραῖς ἐγκατέστησεν οὐρυνλαῖς παμμακάριστος, ἠλιῶδες ἀπαστρέπτοντας. Καὶ τοῦ, ἀποδισκεύεται λαμπρὰν αἰθρίαν ἡμῶν, λυτικῆ/σσοτασμοῦ.

Στιχηρὸς ἦχος γ Ϛ Ϛ Ϛ · Τὸν νοσρὸν ἀδάμαντα.

γ'. Τοὺς σεβασμίους μάρτυρας τῆς ἀληθείας οἱ πιστοὶ μελωδικῶς ἀνυμνήσωμεν, Ἀλέξανδρον, Ἀλφειδὸν καὶ τὸν Ζώσιμον, οὗς ὑπὲρ Χριστοῦ ἀθλήσαντας· ἐθαύμασαν ἄγγελοι, καὶ εὐφῆμησαν ἄνθρωποι, καὶ Θεὸς ἐν ὑψίτοις κατέτεψε, πᾶσι τοῖς κάτω προσπτύσσοντας. Ἐστοίχουν γὰρ τοῖς ἄνω καὶ μόνοις· δὸδ καὶ πᾶσαν ἔφεσιν τῆς ψυχῆς ἀπησχόλιον πρὸς τὸν ποθεύμενον Χριστὸν τὸν Θεὸν, τὸν σωτήρα τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

δ'. Τὴν καρτερίαν, Δέσποτα, τῶν ἀθλησάντων

ἵπρ σου τριῶν δικαίων γεραίρομεν, μνημόνευμα Ἀ
 ἰγκυμίοις ἐνώσαντες, ὧν τὴν ἀνδρικὴν στερόβητα
 οὐ φόβος ἐμάλαξεν, οὐδὲ πείρα κολάσεως, οὐδὲ
 πείρα τοῦ Μάγνου κακόνοια, θνήσκειν αὐτοὺς ἀνα-
 γκάουσα. Δυνάμει γάρ ἠδριζόντο θεῖα, διὰ θανά-
 του τρέχοντες εἰς ζωὴν, προκειμένην τοῖς ἀγαπῶσι
 σι, τὴν μόνον Θεὸν καὶ σωτῆρα τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

ε'. Καθηλωθέντες μάρτυρες οἱ τρεῖς ἐν λίθοις,
 φαλμικὸν μέλι ἐκ πέτρας θηλάζετε, γλυκύτητα
 τὴν θεοῦ καρπούμενοι. Πῦρ δὲ τὸ συμφλέξαν
 σείζαντες, οὐράνιοι ἤρθητε ὡς πυρίνου ἐφ' ἄρμα-
 τας, Ἥλιου τὴν πορείαν μαρούμενοι· πᾶσα δὲ βλάβη
 κτώσεως τρυφᾶς ὑμῖν τὰς θαλάσας ἐδέδωκε. Τοιοῦτοις
 γὰρ ἀμείβεται ὁ σωτὴρ τοὺς ἀσπυχάριν πάσχοντας,
 τοῦ μόνου Θεοῦ καὶ σωτῆρος· τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

λ

Ἔτερος στιχηρὸς ἦχος π β Π Π Ϛ Π · Τριήμερος
 ἀπέστειλε, Χριστέ.

ς'. Ἀνήμαρος ὑμᾶς δικαστὴς πιστεύσαντας εἰς
 Κύριον ὑποβάλλει βαρυτάτοις αἰκιμοῖς, χαλάσαι δὲ
 τὸν τόνον ὑμῖν ἔδωκε ὡς ἔσχε, συνειραγμένοις πρὸς
 τὰ κρείττονα. Τὸ στόμα γέμειν ὕμνων Θεοῦ αἰσθό-
 μως ὁ τύραννος, τοῖς χαλμαῦσι χώνην θεῖα περὶ
 ἀσθ, μάλισθον μὲν ἐγγίει περὶ σφοδρῶ τακίνα,
 τοὺς ἕμους παῦσαι δὲ οὐκ ἔσχευεν.

ζ. Ὀφείλει μὲν εἰς βίον τὸ πρὸς τοὺς μάρτυρας
 Χριστοῦ ἀδελφοὺς, χρησιμεῖον εἰς ζωὴν καὶ τὴν
 φθαρτὴν· ἐν δὲ τῷ μαρτυρίῳ χρηστότατον εὐρίθη,
 μεταβιάσαν εἰς τὰ ἀφάρτα. Εὐήμερος αἰθρία
 ὑμᾶ· ἐκείσε περιέλαμψεν, ὡς φυγόντας σκότος
 πλάνης ἀπεγγέ· Φωτίσατε γοῦν πάντες ἡμᾶς, ὧ
 ἀλλοφροῖ, καὶ ζέφρον λύπησ ἀπείλασατε.

λ

Κύ ἦχος π δ ὦδη α Ϛ Π · Ὑγρὰν διοδεύσας
 ὡσεὶ ξηρὰν.

η'. Ἰσοῦ δὴ, τί κάλλιον ἢ τερπνόν, ἀλλ' ἢ κατοικί-
 κειν ἀδελφοὺς ἐπιτοαυτό· ὡς τοὺς μεγαλάθλους ὁ
 παντάκξ καὶ ἀδελφοὺς ἐν Ἐδέμ συγκατάψκισεν.
 Γεννήσεως μὲν ἐστὶ φυσικῆς τὸ κατ' ἀδελφότητα
 γνήσιον καὶ συμφυεῖ· οἱ δὲ καὶ ἀθλήσει ἠνωμένοι
 ὑπερφυεῖς τὸ καλὸν ἐκλήρωσαντο. Ὁ εἰς τῆς Τριά-
 δος παμβασιλεὺς εὐρῶν τὴν τριάδα τὴν γενναίαν
 πῶν ἀθλητῶν, Ἀλφειοῦ, Ζωσίμου, Ἀλεξάνδρου,
 στρατολογήσας αὐτοὺς ὕκειώσατο. Ὑγρὰν διοδεύων
 βιωτικῶς τῆς πολυκυμάντου πολιτείας διαγωγὴν,
 μὴ ταῖς τρικυμιαῖς βυθισθεῖν, θεοκυῆτερ καὶ σω-
 τηρία δέσποινα.

Ἰὸδη γ Ὀυρανίους ἀψίδος.

θ'. Ἐπὶ πέτρας ἀρόρητου οἱ στερροὶ μάρτυρες
 θεμελωθέντες, τῇ πίστει τῇ εἰς τὸν Κύριον πόνων
 ὑπάγον ποινήν, καθηλωθέντες ἐν πέτρα, καὶ ἡμᾶς
 νῦν παύουσι τῶν ἀλγημάτων ἡμῶν. Ὀφείλεται
 χαρίτων οἱ τοῦ Θεοῦ μάρτυρες, Μάρκη τῷ ἁγίῳ
 πόνιμα ἀπετελέσθησαν, οὐπερ εἰς βλάβην δεινήν
 δεσμὰ συγκόπτειν ταχθέντες, εἰς Θεοῦ ἀγάπην
 αὐτοὶ ἐδέθησαν.

ι'. Ἡ μὲν βία τοῦ Μάγνου φρενοβλαβῶς ἤθελε
 Μάρκον τὸν θαυμάσιον κλεῖσαι σιδήρῳ δέσαντες,
 ὡ φλογουμένου σφοδρῶ· τῶν ἀδελφῶν τῇ τριάδι, ὁ

storum qui pro te pugnauerunt, in præcipiis nostris
 memoriam eorum conjungentes quorum virilem
 constantiam nec timor emollit, nec tormentorum
 probatio, nec omnis Magni malitia, eos mori co-
 gens. Divina enim vigeant virtute, per mortem
 currentes ad vitam, quæ manet timentes te, solum
 Deum et salvatorem animarum nostrarum.

5. Qui tres clavis ad saxum affixi estis, marty-
 res, Davidicum mel de petra vulgetis, divinam
 gustantes dulcedinem. Ignem perpassi ardentem,
 in eorum sublati estis quasi eorum igneo, Elix
 transitum imitantes, et omnis tormentorum pres-
 sura divinas vobis delicias dedit. Sic enim remu-
 nerat Servator patientes pro se, solo Deo et
 salvatore animarum nostrarum.

B

Alterum carmen super hoc: Tertia die surrexisti,
 Christe.

6. Immitis vos judex erodentes in Christum gra-
 vissimis subleat cruciatibus, constantiam vero
 mollire vestram nequit, virtutis athletam. Os
 fabrorum hymnis Dei plenum videns tyrannus, fu-
 suram in illud injicit plumbumque infundit igne
 ardenti liquefactum, hymnos vero finire non potest.

7. Proderat quidem ignis ad victam fratibus
 Christi martyribus, adjuvans vitam hanc corrupti-
 bitem; in martyrio autem multo utilior repertas
 est, traducens ad vitam incorruptibilem. Dulcis
 illis splendor vobis affulsit, ut elapsis ex atra
 erroris caligine. Illuminata igitur nos, o triumphato-
 res, et morositas tenebras fugate.

.. Cantus primus, super hoc: Mare trans-
 gressus sicut aridam.

8. Ecce, quid pulchrius et jucundius quam habi-
 tare fratres in unum? Insignes enim athletas et
 fratres rex maximus in Edem collocavit. Naturalis
 quidem cooritur ex fraternitate germanitas et con-
 cordia; qui vero etiam agone sunt conjuncti, su-
 pernaturale bonum sortiti sunt. Unus in Triade
 Altissimus, generosam nactus athletarum triadem,
 Alpheum, Zosimum et Alexandrum, eos sibi milites
 conscripsit. Mare hujus vitæ procellosum percur-
 rens, fac ne tempestatibus mergar, Deipara et
 salvatrix Domina!

D

Cantus tertius: Cælestis arcis.

9. In petra irrupta firmiter stabiliti martyres fide
 in Deum, laborum penam subierunt, clavis ad sa-
 xum defixi; nunc autem eximant nos a doloribus
 nostris. Gratias debent hi Dei martyres sancto
 Marco, cujus grex effecti sunt, quando, ad dirum
 ejus supplicium vincula excudero jussi, Dei amore
 ipsi devincti sunt.

10. Violenta Magni insaniam volebat mirabilem
 Marcum compodire ferro catenas: quo vehementer
 incandescente, fraternam triadem Deus ad pugnam

inflamavit. Cœleste divæ arcis limen haud relinquens, repertam te Dominus inhabitavit, et caro ipse factus e terra vos sustulit. Gloria tibi, Virgo immaculata, per quam relevati sumus.

Cantus quartus : *Audivi, Domine.*

11. Clavis perforati, martyres tyranno clavos cuditis tribulationum; petrae affixi, in saxum stupore induratis cor ferreum et impenetrabile. Æreas conjicitis sagittas, quibus sodiuntur inimici Dei, et prosternuntur ruina irreparabili. Si ferrum velut aqua malleis subterfluxit, vos saltem fide in Deum solide compacti estis. Audii, vir sanctissime, vel potius expertus sum tua miracula; novi tuam potentiam, et præcor ut virtute tua protegar.

Cantus quintus : *Nos illumina.*

12. Multum gregem custodiebas, Marce sancte; quæ autem Deo, quasi tua manu, mactata est triplex hostia, totum gregem supergressa est. Hoc tuis effectum est precibus, beatissime Marce, ut fratres catenarum tuarum fabri in vasa Dei sanctissima fabricarent. Manus vestrae torpuerunt, o beati, malleis percutiendo Marci vincula; vox autem divins cœlitus animum vobis erexit. Illumina nos noctu, solis mater purissima, et dissipata omni dirarum calligine tribulationum, nobis serenum retribue.

Cantus sextus : *Et Ecclesiam.*

13. Qui olim piscatores piscium fecit piscatores hominum, hic vos, athleteæ Domini, a fabricando catenas diligentibus se, traduxit ad cudendum tela adversus inimicos suos. Heu! fabrum expertus est Paulus nequissimum et anathemate dignum; bonus vero monticola Marcus tres fabros fratres subegit, quos contra se procudentes ad Deum adduxit. Reddidit tyranno beatissima trias datam mercedem compedum Marci; sed Deus meliorem tibi reservavit, deditque in præmium regni cœlestis possessionem. Preces fundimus, o sanctissime, et oramus te salutem; cum foveis circumclaudamur ab auctore mali nostram in perniciem suffossis, nobis succurre, qui cuncta vales ad perfectam istius ruinam. γηρούμεθα λάκκοις, οὗς καθ' ἡμῶν ὁ ἀρχιεπίσκοπος τείλει ἀπώλειαν.

Cantus septimus : *Tres ex Judæa.*

14. Fervore spiritus accensi, o Salvator, tui athleteæ de fabrilis vita et flammarum camino ad te accesserunt, et receperunt refrigerium divitiasque et gloriam æternam. Tyranni quidem est tradere tormentis diligentes Deum; sed miraculum Deo dignum, sibi perfecte unire pro se patientes, e quorum sorte sunt tres nostri patroni. Ignea Belial contra nos tela nunc exstinguite, o trias par numero maximæ Trinitatis, et refrigerium irrorate nobis, qui fervidis Deum hymnis celebramus. Tres ex Judæa felices pueri in flammis immissi partum tuum,

Ἄθεός ἐπέρωσεν αὐτοὺς εἰς ἀθλήσιν. Οὐρανίας ἀψίδος οὐκ ἐκλιπῶν Κύριος θεῖον οὐρανὸν, εὐρηκῶς σε ἐν σοὶ ἐσκήνωσε, καὶ σὰρξ αὐτὸς γεγονῶς γῆθεν ἡμᾶς ὑπέστηρε. Δόξα σοι, πανάμωμε, τῇ ἀνυψώσει ἡμῶν.

ᾠδὴ δ · *Εἰσακήκωσα, Κύριε.*

α'. Προσηλούμενοι μάρτυρες, ἦλους τῷ τυράννῳ πῆγγυτε θλίψεων · τῇ δὲ πέτρᾳ τῆς ἠλώσεως ἐκλιθοῦτε θάμβει τὸν ἀτέραμον χαλκοτύπον ἐν πνεύματι. Βέλη χαλκευσάμενοι ἐπαφίεστε, δι' ὧν βάλλονται ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ καὶ ρίπτονται πτώσιν τὴν ἀνέγερτον. Εἰ καὶ σίδηρος ἐβρέεν ὕδωρ τι καθάπερ σφυρηλατούμενος, ἀλλ' ὑμεῖς ἐστερεώθητε εὐπαγῶς τῇ πίστει τῇ εἰς Κύριον. Εἰσακήκωσα, πάναγνε, μᾶλλον δὲ πεπειράμαι τῶν θαυμάτων σου. Κατένοησα τὸ κράτος σου, καὶ ζητῶ φρουρεῖσθαι τῇ δυνάμει σου.

ᾠδὴ ε · *Φώτισον ἡμᾶς.*

ιβ'. Ποίμνης μὲν πολλῆς προεστάτης, Μάρκε ἀγία · ἡ δὲ Θεῷ τυθείσα, ὡς διὰ σὲ, τρίτη θυσία ὑπερῆρεν ἅπαν ποίμνιον. Ἔργον τοῦτο σῆς εὐχῆς, Μάρκε παμμακάριστε, τοὺς τῶν δεσμῶν σου χαλκευτάς· ἀδελφούς χαλκοουργηθῆναι εἰς σκευὴ Θεοῦ πανίσρα. Χεῖρες μὲν ὤμην, ὦ μακάριοι, ἐνήρκεσαν σφυρηλατοῦσαι τὰ τοῦ Μάρκου δεσμά · φωνὴ δὲ θεῖα ὕφθεεν αὐχεῖν ἐπέβρωσεν. Φώτιζε ἡμᾶς νυκτὸς, ἡλίου μήτερ ἀγῆ, καὶ πᾶσαν σκότῳσιν δεινῶν πειρασμῶν ἀπαγαγοῦσα, τὴν αἰθρίαν ἡμῖν βράβευε.

γ · *ᾠδὴ ς · Καὶ τὴν Ἐκκλησίαν.*

ιγ'. Ὁ πάλαι τοὺς ἀλίες τῶν ἐχθρῶν ἀλίες ἀποτέλεσας ἀνθρώπων, οὗτος ὑμᾶς, ἀθλοφόροι Κυρίου, ἐκ τοῦ χαλκεύειν δεσμά τοῖς ποθοῦσιν αὐτὸν μετήγαγε βελοποιεῖν κατὰ τῶν παλαμναίων ἐχθρῶν τοῦ Θεοῦ. Ἡ χαλκείως μὲν ἐπειράθη ὁ Παῦλος παγκρατίστου καὶ ἀξίου κατάρας · ὁ δὲ καλὸς ὁρεσίτροφος Μάρκος τρεῖς ἀδελφούς χαλκευτάς ὑπηγάγετο, χαλκεύοντας μὲν κατ' αὐτοῦ, δι' αὐτοῦ δὲ Θεῷ προσχωρήσαντας. Ἀντίστραφον τῷ τυράννῳ τὴν δόσιν ἡ πανόλιθος τριάς, τὴν θεθεῖσαν ὑπὲρ μισθοῦ τῶν δεσμῶν τῶν τοῦ Μάρκου · ὁ δὲ Θεός ἐταμίευε κρείττονα, καὶ δέδωκεν εἰς δωρεάν οὐρανῶν βασιλείας ἀπόλαυσιν. Τὴν δέησιν ἐκχέομεν, πάναγνε, καὶ αἰτούμεθα ἐκ σοῦ σωτηρίαν, ὅτι πολλοὶς πυρῶρυξεν · οὗς βοήθησον ὡς παναθενής εἰς ἐκείνου

δ · *ᾠδὴ ζ · Οἱ ἐκ τῆς Ἰουδαίας.*

ιδ'. Τῇ τοῦ πνεύματος ζέσει πυρακτούμενοι, Σῶτερ, οἱ ἀθλοφόροι σου ἐκ χειρώννακτος βίου καὶ καύσεως καμίνων σοὶ προσέσχον, καὶ ἔλαβον ἀναψυχὴν καὶ πλοῦτον καὶ δόξαν αἰωνίαν. Τυραννίδος μὲν ἔργον, ἐκδιδόναι κολάσει τοὺς ἀγαπῶντας Θεόν· Θεοῦ δὲ αἰθίς θαῦμα, οἰκειοῦσθαι παντοίως τοὺς αὐτοῦ χάριν πάσχοντας, ὧν τῆς μερίδος εἰσὶν οἱ τρεῖς ἡμῶν προστάται. Πυρακτούμενα βέλη καθ' ἡμῶν τοῦ Βελίαρ σβέσατε νῦν κραταιῶς οἱ τρεῖς, οἱ τῆς· μεγίστης ἰσάριθμοι Τριάδος, καὶ ἀνάψυξιν ἐνδρῶσιν δότε ἡμῖν, τοῖς θερμῶς Θεὸν ὑμνολογοῦσιν.

ὡς ἐκ τῆς Ἰουδαίας τρεῖς μακάριοι παῖδες ἐμπε-
 διημένοι πυρὶ, τὸν τόκον σου παρθένον εἰκονίζοντες
 ἦσαν· πῦρ γὰρ ἄβλον ἔσταξας, οὐπερ καὶ βάτος
 ποτὲ τύπος ἦν τοῦ Μωσέως.

ᾠδὴ η̄ · Τὸν βασιλέα τῶν οὐρανῶν.

α'. Σεμνοποιούνται οἱ Πισιδεῖ· ὡς πολῖτας τοὺς
 ἁγίους τούτους εὐτυχοῦντες·, Κλαυδίου τε πόλις,
 ἴπου αὐτοῖς τὸ τέλος. Ὑψιμαθεῖς μὲν τοῦ ἀγαθοῦ
 γεγονότες, στερεῶς δὲ πίστει ἐνταχέντες, νῦν δοξο-
 λογούνται καλῶς οἱ ἀθλοφόροι. Ἐν τῇ χωνεῖξ τῶν
 πειρασμῶν πυρωθέντες, ὡς χρυσὸς εὐροϊζόμενος
 ἔστι, στίλβεται, μαρτύρων καλλονὴ καὶ λαμπρότης.
 Τὸν βασιλέα τῶν οὐρανῶν, παλατιῶ, σῆ γαστρι,
 παρθένε, χωρηθέντα, εὐρομεν ἀπίσης αἰχμαλωσίας
 λύστην.

ᾠδὴ θ̄ · Κυρίως Θεοτόκον σέ.

ις'. Οὐκ ἔστιν ἐν Κυρίῳ γένους λαμπρὸ τόπος.
 Ἐν εὐγενεῖα ψυχῆς οὖν φανέντες φαῖδροι οἱ ἀθλη-
 ται, ἀσωμάτων χοροῖς συνάττονται. Ὡς Μάρκε
 φρενόμε, μέμνησο θεσπεμάτων τῶν λογικῶν, οἱ τι-
 μῶμεν τὴν μνήμην τὴν σὴν· καὶ νῦν ποιμένας
 ἐνταῦθα, ἐκεῖ συνδόξασον. Ὡς τρεῖς Θεοῦ ὀπλίται,
 οὓς νῦν εὐφημοῦμεν, κατὰ δεινῶν καὶ ἀγρίων βαρ-
 βάρων ἔθνῶν ἀνθοπλασθέντες, ἐκ τούτων ἡμᾶς λυτρώ-
 σαθε. Κυρίως Θεοτόκος, μήτηρ ἀπειράνθρωπος, ἡ τῶν
 παρθένων σεμνότης, ἡ φύλαξ ἡμῶν, ἀγγελόμνητον
 κίλος, σὲ μεγαλύνομεν.

A Virgo, præfigurabant: gestasti enim ignem immato-
 riale, cujus typus erat rubus Moysis.

Cantus octavus: Regem caelorum.

15. Gloriantur Pisidæ, eo quod sanctos illos sor-
 titi sint concives, et Claudiopolis, ubi vitam finie-
 runt. Sero bonum edocti, vehementi autem fide cor-
 roborati, nunc pulchris viciorum laudibus extolluntur.
 In liquatorio tentationum combusti, ut aurum recent-
 tius susum fulgetis, martyrum decus et splendor.
 Regem caelorum palatio ventris tui, Virgo, contem-
 tum, invenimus omnis captivitatis liberatorem.

Cantus nonus: Vere Deiparam te.

B 16. Non est in Domino clari ortus acceptio. Nobi-
 litate igitur animæ inclyti athletæ spirituum choris
 annumerantur. O Marce, montium pastor, memento
 spirituales alumnos, qui tuam colimus memoriam;
 et quos hic pavisti, illic conglorifica. O tres Dei
 milites quos nunc celebramus, qui contra terribilem
 feramque gentium barbariem pugnavisti, ab istis
 nos liberate. O vere Deipara, Mater viri nescia, puri-
 tas virginum, nostra custos, ab angelo glorificata,
 te magnificamus.

ORATIO

DE SS. MARTYRIBUS ANANIA. AZARIA ET MISAELE IN FURNACEM CONJECTIS.

α'. . . . πῆ δὲ καίων, ὅτε δηλαδὴ φλογοῦ- C
 ται, διεμέρισε τοῖς μὲν κακοῖς ἐκχυμαθεις εἰς
 διαβρον, οἷς ἐκείνος δι' αὐτῆς ἐνήργησεν, ἐπιδρα-
 μῶν τοῖς κύκλω Χαλδαίοις· ψύξασα δὲ δροσερῶς τοὺς
 ἁγίους, οἷς πρὸς Θεοῦ ἀνεθείσα ἐφῆκε τῷ ἄερι ποιῆ-
 σαι τὸ ἑαυτοῦ, τὸ δὲ ἔστι ψυχρότητα ἐνεργῆσαι εἰς
 ἀνψυχὴν τῶν τοῦ Θεοῦ παιδῶν, οὐκέτι καιομένων,
 ἀλλὰ μόνον φωτιζομένων καὶ καταλαμπομένων τῇ
 φλογί, ὡς περ ἡσχολημένη κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῶν
 τοῦ Θεοῦ, ἐξελάθετο φλόξ εἶναι τοῖς τοῦ Θεοῦ ἀνθρώ-
 ποις, ἡ καὶ ὡς ἐν αὐτῇ μὲν ὅλη γέγονε τοῦ τοῖς
 Χαλδαίοις ἐπεισπεσεῖν τῷ δὲ ἄερι ἐφῆκεν ἀναψύχειν
 τοὺς τοῦ Θεοῦ γεροντόπαιδας. Μὴ γὰρ κατακρατη-
 τῶν, διόλου θερμῶν εἶναι τὸν καθ' ἡμᾶς ἄερα, μηδὲ
 στοιχητέον τῇ θόξῃ ταύτῃ ἀστεμφῶς, εἰ τι προσε-
 κτεῖν καὶ τῷ γεγραφέτι τοῦς περὶ Προνοίας λόγους D
 ἀνθρὶ σοφῷ τε καὶ ἱερῷ.

β'. Εἰ δὲ δοκεῖ, ἀσυνάρτητον εἶναι τὸ τὴν αὐτὴν
 κάμνον φλέξει τε καὶ δροσίσαι, διὰ τὸ μὴ ὡσαύτως
 ἀμφὲ ἐνηργηθῆναι, ἀλλὰ τὸ μὲν φλέγμα τῇ τοῦ πυ-
 ρόντος ἐπιτάσει, τὸ δὲ δροσίμον οὐ τῇ αὐτῇ, ἀλλὰ
 ἐκθεθεῖ ἐτεροίξ, τῇ κατὰ ἀνεσιν, ἐκτ' οὖν ὕφαι-
 τῃν θεῶθεν, καθ' ἣν ὡσεὶ καὶ μὴ παρὸν τὸ πῦρ ἔλο-

1. Fornacis Babylonis ignis erat aliquatenus
 urens, quando scilicet flammam dispersit exundans
 in malorum perniciem, earumque vim exercuit,
 invadens circumstantes Chaldaeos. Aliunde vero
 sanctos roris instar refrigerabat, et a Deo enervata
 sinebat eis vim aeris illabi, hoc est, refrigerium
 afflare Dei pueris, quos minime urebat flamma, sed
 illuminabat tantum et illustrabat: perinde ac si ad-
 versus Dei inimicos occupata, obliteraretur eo
 flammam esse erga homines Dei, vel tanquam si to-
 tam se dans irruendis Chaldaeis, aeri permitteret
 refrigerare seniles Dei pueros. Non enim tenendum
 est ambientem nos aera esse omnino calidam, nec
 immote standum huic opinioni, si qua attendatur
 ad auctorem librorum De Providentia, virum sapien-
 tem et sanctum.

2. Quod si absurdum videtur eidem camino sub-
 fuisse calorem simul et frigus, quia non itidem ambo
 agunt, sed calor ignitum dilatat, frigus vero effectum
 producit haud parem, sed absimilem remissioni seu
 relaxationi, per quam divinitus ignis ut absens
 habebatur; advertendum in sexcentis casibus item

reperiri contrarios effectus ab una causa modo valde diverso procedentes. Et multas quidem in exemplum adducere similitudines facile posset impiger; unam nunc memorabo doctis clarissimam, quæ sic se habet. Peritus gubernator scit navem salvare, pariter et perdere: salvare quidem cum adest, perdere vero si absit. Evidenter autem et ignis, cum vim naturalem exercere non valeret, tunc non adesse videbatur. Et ita sine vi, ut puto, conciliarentur in illo camino duæ vires diversæ naturæ, nempe vis juxta naturam urendi, et supra naturam refrigerandi, cum præsit amibæus una causa, scilicet divina voluntas, seu, ut aliter dicam, ipse Deus, qui simul ut ignis immaterialis utque imber cœlestis habetur. Et sic exponitur secunda solutio.

ἔνδς ἐπιστατούντος αἰζίου, τοῦ θεοῦ προστάγματος, ἀλλὰ καὶ ὑετὸς οὐράνιος τεθεώρηται. Καὶ ὥδε μὲν

3. Erat etiam tertia hæc, supponens et ipsa necessario providentiæ Dei ordinationem. Hoc ideo prænotandum est: omnis videlicet actus determinatus per ordinationem, sicut et per rationem imperii, non tribuendus est agenti, sed ordinanti, si-ve rex iste sit, sive dominus, sive alio quovis modo præses. Hoc præposito, attendendum etiam est a Deo ordinante, seu ordinatione divina magnos produci effectus. Addendum quoque ab eo fieri mirabilia et supernaturalia, et quæ nullus homo valet attingere, uno verbo, quorum causas humana mens ne strictim quidem delibare potest. Quanquam igitur igni naturales quædam insunt vires a prima origine mundi constantes, hæc tamen haud ita pollent ut non possit creator Deus alterare ac permutare omnimodam ignis proprietatem et virtutem, ne glori-entur Persæ ignis cultores quod sit omnipotens nec Deo subditus. Itaque Dei ordinatio convertit et exstinguit vires ab ipsa natura excitatas, addit vero, quando vult, alias supernaturales et prodigiosas. Unde aliquando alit ignis ita corrosor et omnium edas, et vividat, Deo imperante: ut animalcula testantur nutrita in aqua fervente, quam manus tangere nequit. Idem vim urendi penitus evacuat, Deo stante, ut invictum præbent argumentum illa per-multa martyrum millia, qui ignem superabant non materiali corporum tegmine, sed conversatione prunæ ardentis in rorem refrigerantem, atque cum hujus miraculi præcentoribus sanctis pueris concinebant victoriam de igne, triumphumque de eo jubila-bant.

δρόσον ἀναψύχουσαν, καὶ τοῖς τοῦ θαύματος τοῦδε κατὰ τοῦ πυρὸς νύκην, καὶ χαρμόσυνα κατ' αὐτοῦ

4. Fatebitur ergo quilibet vir sapiens ignem ro-risilium fieri eis quæ involvit, cum divina vult ordi-natio: siquidem rebus puris omnisque sordis ex-pertibus vincere ignem convenientius competit quam amianto, quem, juxta historiam naturalem, ignis superare non valet, ut docet experientia. Minime vero singulare de flamma, juxta sacrum Psalter, rorem scalere sanctis, cum aliunde justis holocaustum, aqua succendatur. Nonne omnino congruit qui

γίζετο· ἐνθυμητόν, ὡς ἐν μυρίοις τοιαῦταί τινες εὐρηναί ἀντίθετοί ἐνέργειαι, προϊούσαι: κατὰ ἑτεροιοτάτου αἰτίου ἐνός. Καὶ καθελκύσαι μὲν παραδειγμάτων πολλὰς ὁμοιότητας, οὐκ ἔστιν ἀπορηῆσαι τὸν μὴ ὀκνοῦντα· μνηστέον δὲ πρὸς τὸ παρὸν ἐνός; ἀριθλήλου, τοῖς γε μεμαθηκόσι διακειμένου οὕτως. Ὁ τὴν κυβερνητικὴν ἀριστος οἶδε σώζειν τὴν ναῦν, ὃ δ' αὐτὸς καὶ ἀπόλλυσιν· ἐκεῖνο μὲν κατὰ πρῶτον λόγον ἐν τῷ παρῆναι, τοῦτο δὲ ἄλλως, ὅτε μὴ πάρεστι. Δῆλον δὲ, ὅτι καὶ τὸ πῦρ, μὴ τὰ κατὰ φύσιν δουηθὲν ἐνεργῆσαι, τότε μὴδὲ παρῆναι ἐδόκει. Καὶ οὕτως ἂν συμβιδάξοιτο ἀδιάστως οἶμαι τὸ τὴν κάμινον ἐκεῖνην ἐνεργείαις ἀξυμβάτοις τὰ γε εἰς φύσιν μερισθῆναι δυοῖ, τῇ τε τοῦ καῦσαι κατὰ φύσιν, καὶ τῇ τοῦ ὑπὲρ φύσιν δροῖσαι, ἀμφοτέρως, εἰπεῖν δὲ καὶ ἐτέρως, Θεοῦ, ὅς, εἰ καὶ πῦρ αἴλον, καθέσταται καὶ τὰ τῆς δευτέρας λύσεως.

B γ'. Ἦν καὶ τρίτη αὕτη, ἔχουσα καὶ αὕτη προσυπακούομενον ἀναγκαιώς τὸ τοῦ βασιλέως; Θεοῦ ἐπιταγμα· διὸ καὶ προληπτόν, ὅτι πᾶσα ἐνέργεια περατουμένη διὰ προστάξεως, ὅσα καὶ τινος ἐπιστημοναρχικῆ ὁ λόγος, ὅ τῷ δρῶντι, ἀλλὰ τῷ ἐπιτάξῃ βασιλεῖ τυχόν, ἢ οἰκοδοσοπέτῃ, ἢ ἄλλως ὅπως ὄν προδόντι. Τοῦτο προσηλημένου ἡμῖν, ἐνθυμητόν καὶ, ὅτι Θεὸς ἐπιτάττει, καὶ θεῖον πρόσταγμα, τὸ ἐξ αὐτοῦ, μεγαλοποιεῖ. Τοῦτοις ἐπακτέον, ὅτι: καὶ τεράστια ἐκεῖνος ποιεῖ, καὶ πέρα φύσεως, καὶ οὐ κατ' ἀνθρωπὸν οὐδένα, καὶ ὅπως φάναί, ὧν οὐκ ἔστιν οὐδὲ ἀκροθιγῶς ψαῦσαι ἀνθρωπικὴν διάνοιαν τὰ γε εἰ; αἰτιολογίαν. Οὐκ οὖν εἰ καὶ τῷ πυρὶ ἐνέργειαι τινες δίδονται φυσικαὶ ἀνέκαθεν, ἐκ καταβολῆς κόσμου συμπαραμένουσαι, ἀλλ' οὐκ ἔστιν αὐταῖς αὐχῆσαι, ὅτι οὐκ ἔστι τῷ ποιήσαντι Θεῷ δύναμις ἀλλοιωῖσαι καὶ μετασκευάσαι τὴν ἐν τῷ πυρὶ παντοῖαν δύναμιν καὶ ἐνέργειαν· ἵνα μὴ ἀλαζονεύοιτο Πέρσαι πυρὶ λατρεύοντες ὡς πολυδυνάμω, καὶ μὴ ἂν καταδυναστευομένου ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ. Διὸ ἐπιτάσων ὁ Θεὸς μεταβάλλει καὶ σθένυσσι μὲν τὰς φύσει ἐμπνευσόμενας αὐτῇ δυνάμεις, ἐντίθησι δὲ, ὅτε ἂν ἐπιλήσῃ, καὶ ἀλλοίως τεραστίως ὑπερφυῶς. Τρέψει γοῦν ποτε τὸ οὕτω φθοροποιὸν πῦρ καὶ παμφόρον, καὶ ζωογονεῖ, Θεοῦ κελεύοντος· καὶ μαρτυροῦσι σκυλάκια ὕδατι θερμῷ ἐντερφόμενα, οὐπερ οὐκ ἔστι ψαῖειν χειρὶ. Τὸ δ' αὐτὸ καὶ τὴν καύσιν καταργεῖ, ἐς τὸ πᾶν Θεοῦ κελεύοντος· καὶ χορηγοῦσι μαρτυρίας ἀπαγραπτοῦς οἱ τοῦ Θεοῦ μάρτυρες μυρίοι· ὅσοι ἐκεῖνοι, καταπατοῦντες τὸ πῦρ οὐχ ὑλικῇ στεγνώσει σώματων, ἀλλὰ μεταβολῇ πυρὸς καλοῦτος εἰς προκατάρξασιν ἱεροῦ νέου; συναναμέλλοντες τῇ παιανίζοντες.

δ'. Δώσει τοίνυν ἅπας ἑλλόγιμος ἄνθρωπος, δροσῶδες ἀπεκβαίνειν πῦρ ἐπὶ γε τοῖς ἐμπειριηθημένοις αὐτῷ, ἤνικα θεῖον βούλεται πρόσταγμα· ἐπειδὴ καὶ πρέπει τοῖς καθαροῖς; καὶ ἔξω παντὸς μίσματος, κατευμεγεθῆναι τοῦ πυρὸς εὐλογώτερον, ἢ περ τὸ κατ' ἱστορίαν ἀμείαντον, οὐ πῦρ οὐκ ἔχει περιγενέσθαι, ὡς ἡ πείρα μαθάνειν δίδωσι. Καὶνὸν ἔς οὐδὲν πάντως, ἐκ φλογὸς κατὰ τὸν ἱερώς ψάλλοντι δρόσον τοῖς ὁσίοις πηγάζεσθαι, εἰ γε καὶ δικαίου συ-

είς ὕδατι ἄλλως φλέγεται. Ἡ γὰρ οὐχὶ ἀκριδῶς ἄπλοουθεν, τὸν ἐν πυρὶ θροαίοντα, τὸν αὐτὸν καὶ δι' ὕδατος φλέγειν, καὶ παραχωρεῖν τοῖς ἐναντιοῖς μίγνυσθαι καὶ συνέρχεσθαι καὶ τὰ ἀλλήλων ἐνεργεῖν ἐντιμεταδόσεως λόγῳ, ὡς διδάσκεισθαι καὶ οὕτως ἡμᾶς, αγαθὸν εἶναι τὴν ὁμόνοιαν καὶ τὸ σύμφυλον αὐτῆ φιλόλληλον;

ε'. Περιίνεται οὖν ἡ τρίτη λύσις εἰς τὸ μὴ ἐνεργεῖν ἀποτεταγμένως, τὴνδε ἢ ἐκείνην, ἀλλὰ τὰς ἀπῶς ἐνεργείας, ἃς ὁ Θεὸς ἀπονέμει, ὡσπερ τοῖς ἑταίροις, στοιχείοις, οὕτω καὶ τῷ πυρὶ μετασκευάσει· λόγῳ, ἐφ' οἷς ἂν εὐδοχῆσειεν, ἀπομερίζεσθαι, ἴση χρεῶν, ὡς αὐτὸς ἐπιτάξει· καθὰ καὶ νῦν τῶν ἐπαισιῶν αὐτῷ δύο ἐνεργειῶν, τῆς τε κατὰ φύσιν κρύσεως, καὶ τοῦ κατὰ θεῖον κέλευσμα ὑπερφουῶν ἐφορισμοῦ, τὴν μὲν κατὰ τῶν Χαλδαίων ἐπαφήκε, τῆ δὲ τοῖς πιστοῖς ἐδεξιώσατο.

ς'. Καὶ ἔστι μὲν καὶ ἄλλοια καινὴ πυρὸς ἐνεργεία, θεῖον ἐπιταχθέντος, καίειν μὲν δηλαδὴ σφοδρῶς, οὐ κατακαίειν δὲ, ὃ καὶ εἰς χωνεῖαν θεωροῦσιν οἱ τῶν θεῶν ἐξετασταί, καλλύνουσαν ὡς εἰς χρυσεῖαν λάμπην τοὺς ἔνδον τοῦ τοιοῦτου πυρὸς. Ἄλλ' ἐγὼ τὴν χρυσοῦν ταύτην καῦσιν οὐ καταφάσκειν ἔχω τοῦ Χαλδαϊκοῦ· οἶδα γὰρ παραδεδομένον τὸ πάντη καινότητος, τὴν ἀπραξίαν αὐτοῦ καὶ ἀργίαν, δι' ἧς μὴ οἶ γε χωνεῦειν τοὺς ἐν αὐτῷ θεοφιλεῖς παῖδας, ἀλλ' οἶδ' ὑποθερμαίνειν ἡπίστατο, διαταθειμένον, ὡς εἰ καὶ ὀρώσας αὐτοῦ περιέχουσα. Ἦν δὲ ἐκείνοις τὸ μέγα πῦρ ἐκεῖνο καὶ καθάπερ εἰ φῶς ἀμυδρὸν, μεγάλη φλογὶ παλάσαν, ἀποσβέννεται. Καὶ γὰρ ἔστιν ἀπολεσθεὺς ἔχον τὸ πρᾶγμα. Πίστεως γὰρ πῦρ καὶ ἡ ἐκείθεν φλόξ, ἅπερ οἱ παῖδες ἐπὶ τῷ θεῷ ἐπύρσαιον, ἀξυμμετρα ἦσαν πρὸς τὸ Χαλδαϊκὸν καὶ ἀσύμμετρα· καὶ τοίνυν κατεμάραναν πῦρ ἐκεῖνο καὶ ἀνδρακίαν, τὴν κατ' αὐτὸ, ἐτέρῳ μάλιστον, καὶ θειοτάτῳ, καὶ διὰ τοῦτο ἀστέκτῳ.

ζ'. Ἐχρῆν ἄρα τοὺς ἐκκαυμένους τῷ κατὰ θεῖον ζῆλῳ μὴ εἶναι καταπόνους αἰσθητῶ ἐκείνῳ πυρὶ, ἀλλὰ καταχωρεῦειν αὐτοῦ, ὡς εἰ καὶ ψύχοντι· ἐμδεδήκασιν ὕδατι. Ἐφριξε γὰρ, κατὰ τὸν οὕτως εἰπόντα, καὶ εἴξε σώμασιν ἁγίοις, οἷς Θεὸς ἐνψύχει, ἐδ συνβολον πῦρ, καὶ οὐκ εἶχε τοῖς γνησίοις ἐκείνου θεραπευταῖς τὸ ταπεινὸν ἀνθίστασθαι· ἀλλ' ὡς οἶα κρυσταλωθὲν τῷ φόβῳ καταργεῖτο, καὶ τὸ τῆς καύσεως οὐκ εἶχεν αὐχημα.

η'. Ταύτης δὴ καὶ τρίτης ἐπεννηγεμένης λύσεως, παρετίθη αὐτῇ καὶ ἑτεροία τετάρτη αὕτη. Ἐνεργείας ἔστιν ἐψαλμένης ἐνταῦθα νοῆσαι καὶ τὰς ἦν οὕτε πάσαι ποτὲ τῷ πυρὶ ἐνθεωρουμένης· οὐκ ἀπεικὸς δὲ, εἰπεῖν καὶ ἐνοπεριζομένης μεγάλας καὶ θειοτάτας ἀπειθάσεις ἐσύστερον τῶν γραφικῶν τῆς ἀληθείας τυπώσεων, ἃς ὑπογραφικῶς ἐσκιαγράφησεν ἐκεῖνο τὸ πῦρ, ἐν αἷς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπεικονίζετο γέννησις, καθ' ἣν τούτο δὴ τὸ πάριμεγα ἐπεστίον, τὸ τῆς θεότητος πῦρ, ὡς ἐν ἄλλοις ψάλλεται, τὴν παρθένον οὐκ ἐφλεξεν, οἷα ἑμβροῦ δίκην, ὅν προφητικῆ ὄρασις ἐθεώρησε πορφωρήσασα τὸν τῆς Τριάδος ἕνα Χριστόν. Ἐνεργειῶν λόγῳ ταῦτα πυρῶν ἀρβήτων γεννήσεως ὑπερφουῶς, δι' ἧς,

igne refrigerat, eundem aqua comburere, et concedere ut contraria commisceantur convenientique et suas vicissim commutent proprietates, atque ita doceant optimam esse concordiam germanamque hujus mutuam amicitiam?

5. Ad hoc igitur tertia reducitur solutio, ut non virtutem determinate hanc vel illam, sed cunctas absolute vires, quas tum cæteris elementis tum igni largitur, transmittat Deus ac dispertiat quibuscunque voluerit, ubi opus est, utque ipse ordinat: sicut nunc e duabus igni insitis viribus, nempe naturaliter comburendi, et supernaturaliter divinitusque refrigerandi, unam quidem in Chaldaeos convertit, altera vero fidelibus favit.

6. Aliam adhuc proprietatem habet ignis a Deo ordinatus, vim nempe urendi, et non comburendi: quod divina meditantibus spectant in tribulationum igne, quo virtus ut aurum eliquatur et splendidius collustratur. Sed ego dicere nequeo Chaldaicum ignem ussisse ut iste quo purgatur aurum; scio enim traditionem quæ perhibet illum insigni miraculo ita inefficacem irritumque fuisse factum, ut nedum dissolveret amicos Dei juvenes, ne calefacere quidem valerit, sed fieret quasi ros eis circumfusus. Erat etiam illis ingens ille focus tanquam si subobscura lux luci vividæ admota extinguatur. Et est quidem res valde congruens. Nam ignis fidei ejusque flamma, quibus pueri in Deum flagrabant, nullam habebant proportionem comparisonemque cum igne Chaldaico: unde infuscabant ignem hunc ejusque ardorem altero majore, ac divinissimo, ideoque intolerabili.

7. Oportebat igitur zelo Dei accensus igni huic sensibili haud esse impares, sed superiores, quasi frigidam ingressos aquam. Infremuit enim, ut ita dicam, et cessit corporibus sanctis quæ Deus inhabitabat, famulatus ignis, nec potuit inclytis Dei pueris suam opponere vilitatem, sed velut horrore gelidus et hebes, urere non præsumpsit.

8. Allatæ illi tertix solutioni addita est hæc alia quarta. Recogitari enim possunt, tum quæ hic prælatæ sunt virtutes, tum quæ aliquando pridem in igne conspiciuntur; nec immerito dixerim velut in speculo prospici magnos divinissimosque eventus consecutos scripturales veritatis figuras, quas adumbratim delineabat ille ignis, et quibus Salvatoris nostri portendebatur natiuitas. In hac enim, per insigne miraculum, divinitatis ignis, ut alibi canitur, virginem haud ussit, quæ imbris instar prophetica visione prospecti, ignem gestavit, nempe unum de Trinitate Christum. Ineffabiles insunt ignis proprietates supernaturali huic natiuitati; per quam, velut per ignem ardentem simul et vivifice

irrorantem, omnis impura naturæ nostræ materies, quæ Chaldæorum more concremanda erat, tosta et usta fuit, et sicut in cinerem extenuata abiit peritque, igne consumpta, qui, ut ait Propheta, omnem peccati malitiam interficit. Quod autem debuit superesse ac conservari ad Deum vita angelica glorificandum, remansit; et hæc residua nobis pars est quasi plebs Dei, quæ et ipsa illi igni consimilis, nec ab eo consumpta, sed divino baptismo illuminata simul et refrigerata, sic diviniore fulget splendore. προσφύης ἐκείνῳ, καὶ δι' αὐτὸ μὴ καταναλισκόμενος, ἀλλὰ θεῖῳ βαπτίσματι φωτιζόμενος ἕμα καὶ δροσιζόμενος, καὶ οὕτω πυριλαμπῆς θεϊότερον ἐκφαινόμενος.

9. Has nobis clare postea in novissimis temporibus manifestatas operationes præmonstrans ob inclytorum trium juvenum chaldaicus caminus et figurate adumbrans, unam quidem exercebat adversus Chaldæos, quos comburebat, alteram vero in sanctos juvenes, quos refrigerabat. Quodam majori claritate elucidanda sit præsens explanatio energię Babylonici ignis, cauticum divinas dicit, non tam vires quæ tunc in illo erant et ab eo exercebantur, quam in posterum futuras, ut tunc quidem tales ignis proprietates prophetica tantum visione prospicerentur, postea vero ipsis oculis clare apparerent, et sic veteribus figuris responderent, juxta sacrum cantorem, eventus Illi posteriores nunc adimpleti, quando videlicet concepto in Virgine incombusta igne divinitatis, unde ortus est fons vitæ, et flammis scatens ad exurendos omnes diaboli tribulos, et rore dives ad irrigandas Dei plantas. Hujusmodi operationes futuras fidelibus quidem lætas, secus vero infidelibus, et ita singulis proportionate dividendas eosque divisuras ille ignis præfigurabat, maxima virtute prodigia efficiens inconciliabilia. ἀπίστοις, καὶ οὕτω μεριζομέναις ἑκατέρωθεν ἀνάλογον καὶ δυνάμει χριστιανοὶ ἐνεργοῦν ἀξίωμα τέρατα.

10. Illa quarta tribus addita solutio est ultima: nihil enim amplius superest ad solutionem prioris difficultatis. Alteram vero inferius in sermone expositam, ac deductam ex his verbis: *Utraque instaura, Christe Deus*, sequens elucidabit explanatio, dualibus solutionibus tanquam facibus illustrans obscuræ sententiæ caliginem: quarum quidem solutionum una clara est, altera quid profundi habet.

11. Quæ autem est clarior, hæc est. Sæpius, o Deus, hymnos canens tibi, misceo etiam peccatum, illud quidem pulchre faciens, hoc vero perperam. Oportet igitur, sicut prius rectum est, ita corrigi et posterius, ut non alterum sit sine tortu, alterum vero male claudicet, sed ambo tua gratia dirigantur, quod alterorsim vergit exæquante optima tua libella. Talis est illius difficultatis priora solutio liquidior, haud vero dicenda, ut puto, illepidior. Altera autem hæc est: Quandoque contingit nos loqui, et nescire quid loquamur, sicut etiam legere, et nescire quid legamus. Et hoc evenit non præ ignorantia, sed quia mens non advertit ad ea quæ dicuntur aut leguntur. Tunc vilemur ut psittacus, aut pica, aut illa Scripturæ a-

ἴσα καὶ πυρὸς φλογίζοντος ἕμα καὶ ζωογόνον δροσιζόντος, πᾶσα μὲν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς μοχθηρὰ ὕλη, ὀπόσην Χαλδαϊκῶς ἐχρῆν κατακαίεσθαι, κατεφρῦγη καὶ ἐξέωλετο, καὶ ὡς εἰς χυτὸν λεπτυνθεῖσα ἔχρητο καὶ ἐξώλετο, πυρὶ ἀφανισθεῖσα τῷ προφητικῷ εἰπεῖν, καταναλισκόντι πᾶσαν ἀμαρτητικὴν φανύεσθαι. Ὅπόσον δὲ ἔδει περιεῖναι τῷ βίῳ καὶ σώζεσθαι εἰς δόξαν Θεοῦ, τὴν διὰ πολιτείαν ἰσαγγελοῦ, περιποιήθη· καὶ ἐστὶ τοῦ λάχνου τούτου ὁ περιούσιος; ἐν ἡμῖν λαὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ καὶ αὐτὸς τῷ πυρὶ ἀλλὰ θεῖῳ βαπτίσματι φωτιζόμενος ἕμα καὶ δροσι-

θ'. Ταύτας δὲ τὰς ἐναργῶς ἐν τοῖς ὑστερον ἐπισημάτους τῶν αἰώνων ἐμφανισθείσας ἡμῖν ἐνεργείας ἐκτυπούσας διὰ τῆς τῶν μεγάλων τριῶν παιδῶν καθαρότητος ἢ Χαλδαϊκῆς πυρκαϊᾶς, καὶ εἰκοντικῶς διαζωγραφοῦσα, ἐμερίζε τὴν μὲν κατὰ τῶν Χαλδαίων, οὗς καὶ διέφθειρε, τὴν δὲ ὑπὲρ τῶν ὁσίων παιδῶν, οὗς ἐδρόσιζεν. Εἰ δὲ τι χρῆ τὴν ὑπόγειον λύσιν κεφαλαιωσάμενον διαφωτίσαι σαφηνεῖα πλείονι ἐνεργείας Βαβυλωνίου πυρὸς, ἢ φῶς λέγει μερισθῆναι οὐ τὰς ἐν αὐτῷ ἐνοῦσας καὶ δι' αὐτοῦ ἐκείνου ἐνηργημένας, ἀλλὰ τοῖς ἐν ὑστέρῳ χρόνοις, ἵνα τότε μὲν ἐμφαίνοντο αἱ τοιαῦται τῷ πυρὶ ἐνεργείαι θεοπτικῶς, ἐς δὲ τὸ μέλλον ὀφθαλμοφανῶς ἐκφαινόντο, καὶ οὕτω προσαρμόζοι ταῖς χρόνῳ ὑστερον θειοτάταις ταύταις ἐμπράκτοις ἐκδόσεσι τὸ πάλαι μὲν τυπούσθαι, νῦν δὲ ἐνεργεῖσθαι κατὰ τὸν καὶ οὕτω φάλαντα, ὅτε δηλαδὴ τὸ συλλληφθὲν ἀφλέκτως ἐν τῇ παρθένῳ πῦρ τῆς θεότητος, ἀπετεχθεῖν ἐκείθεν πηγῆ ζωῆς, αὐχοῦσα μὲν καὶ τὸν φλογερὸν κατὰ πάσης ἀκάνθης διαβολικῆς, πλουτοῦσα δὲ καὶ τὸ δροσερὸν ἐπὶ τοῖς φυτοῖς τοῦ Θεοῦ. Τοιαύτας ἐνεργείας μετὰ χρόνους ἰλαρὰς μὲν τοῖς πιστοῖς, οὐ τοιαύτας δὲ τοῖς μεριζοῦσας αὐτοῦς, τὸ πῦρ ἐκεῖνο προσηκουόντις,

ι'. Αὕτη καὶ ἡ ἐπὶ ταῖς τρισὶ λύσεις ἢ καὶ τετάρτη καὶ τελευταία· οὐ γάρ τι πλεον ἡμῖν προσευπόρηται εἰς λύσιν τῆς πρώτης ἀπορίας, τῆς δὲ γε μετ' αὐτὴν ἀνόπιν τοῦ λόγου ἐκτεθειμένης, ἥτις ὑπεκινήθη ἐκ τοῦ· *Ἐκότερα διδρῶσαι, Χριστὸς ὁ Θεός*. Τοιοῦτος ὁ διαφωτισμὸς, δυσὶ λύσεσιν ὡς οἶα καὶ λυχνίαις καταλάμπων τὴν τοῦ ἀπορούτου λογισμοῦ σκοτῶσιν, ὧν λύσεων ἡ μὲν ἐπιφαίνεται, ἡ δὲ καὶ τι βάθους ἔχει. ια'. Καὶ ἡ μὲν ἀθαθῆς εἴη ἀν τοιαύτη· πολλὰκις, ὦ Θεέ, ὕμνους ᾄδων σοὶ παραμιγνύω καὶ ἀμαρτίαν, ἐκεῖνο μὲν ὀρθῶς ποιῶν, τοῦτο δὲ πλημμελῶς. Χρῆ γοῦν, ὡσπερ τὸ πρῶτον διώρθωται, οὕτω κατορθωθῆναι καὶ τὸ δεῦτερον, ἵνα μὴ θάτερον μὲν ἀσκαμβεύτω; ἔχη, τὸ δὲ λοιπὸν ὑποσχάξῃ φαύλως· ἀλλ' ἐκότερα εἰεν διωρθωμένα τῇ σῆ χάριτι, ἀνισασθέντα τὸ ἐπορρῆπὲς ὑπὸ τοῦ σοῦ καλοῦ ζυγοστάτου. Τοιοῦτον τὸ ἐν θεράπευμα τῆς ἀπορίας τὸ ἀθαθέστερον, οὐκ ἂν δὲ τις, οἶμαι, εἴποι, ὡς ἀμαθέστερον· τὸ δὲ ἕτερον ἔχει οὕτως. Ἔστιν ἐνίοτε λαλεῖν ἡμᾶς, καὶ μὴ εἰδέναι, τί λαλοῦμεν, ὡσπερ καὶ ἀναγινώσκειν μὲν, μὴ εἰδέναι δὲ, ὡσπερ ἀναγινώσκωμεν. Καὶ οὐ λέγω, κατὰ ἀγνοίαν, ἀλλὰ παρὰ τὸ μὴ ἔχειν τὸν νοῦν πρὸς τοῖς ἢ λαλουμένοις ἢ ἀναγινωσκόμενοις·

ὅτε καὶ ψιττακίζειν δοκούμεν, ἢ κατὰ κίσσας φθέγγεσθαι, ἢ καὶ κατὰ ὄνον ἐκείνην τὴν Γραφικὴν, τάχα δὲ καὶ ὡς ἐν ὄνειροις λαλῶν, μενούνγε παραλαλεῖν, μήποτε δὲ ξένη γλώσση βαταρρίζειν κατὰ τοὺς μῆθη κατόχους, οἳ πολλὰ νοῦς διχα λαλοῦσι, βραχὺ τι μαινομένων αὐτοὶ ἐλατούμενοι. Οὐκοῦν καὶ ὁ ὕμνωδῶν μὲν βεμβόρμενος πρὸς ἄλλα, καὶ ταῦτα οὐ βιωτικά, οἷς διὰ τὸ ἐν αὐτοῖς ἄστοπον οὐ χαίρει Θεός, ἀμαρτάνει, ψευδόμενος τὸ τοῦ Θεοῦ-σέβας, καὶ τὴν εἰς ἐκείνον κατὰ νοῦν ἀνάστασιν χοριζόμενος· καὶ τοῖνον οὐ κατορθοῖ ἐκείνους τὸ ἔσμα, καὶ δι' αὐτὸ δέεται διορθώσεως καὶ αὐτῆς, καθὰ καὶ ὁ ἀπλῶς ἐφ' ἀμαρτίας ἐνεργῶν. Ἄ; γὰρ ὁ τοιοῦτος οὐκ ἔστι πρὸς τῷ ἀγαθῷ, ἡνίκα ἐνεργεῖ τὴν ἀμαρτίαν, καὶ ταῦτα Θεὸν ἴσως καὶ εἰδῶς καὶ ὀρθῶς εἰδῶς· οὕτως οἷδὲ ὁ ὕμνωδῶν μὲν, μὴ ἀνατείνων δὲ ἐκ τῶν εἰς τὸν ὕμνομένον Κύριον· ὃς δὴ ἄνθρωπος διὰ τοῦτο καὶ εἰς κενὴν κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν γνώμην κρᾶζων τὸ Κύριε, Κῆριε, εἰκότως λογιζεται οὐδὲ ὡς θηρίου σκύμνος ὠρούμενος καὶ ζητῶν τροφὴν ἐαυτοῦ, ἀλλὰ μῆλον ὡς εἰς χαλκῶν ἵχθουσα, ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον, ἢ κρόταλον εἰκὴ φοροῦν.

Ἦ'. Διὸ καὶ ἐκἀκτερον εὐκαταῖον τῷ τοιοῦτι διορθωθῆναι ἀνδρὶ, τὴν τε ἀστολίαν τῶν πονηρῶν λογισμῶν, καὶ τὴν ἀναμεμιγμένην αὐτοῖς ὕμνωθίαν, καὶ οὕτως ἀχρεωμένην. Ἐξωθῶν γὰρ οὐχ ὡς περ ἦλος ἦλον, τοῦτο δὴ τὸ παρομιώδες, ἀλλ' ὡς περ ἄγιωσύνην ἀμαρτία, οὕτω καὶ πονηροὶ διαλογισμοὶ ἐντελεῖς ὕμνωθίας, τὰ ἐξ ὅλης διανοίας, καὶ ἐξ ὅλης καρδίας, καὶ ἐξ ὅλης ψυχῆς. Καὶ δὴλον αὐτὸ, οἷς πολλὰκις οὕτως ὀμνοῦντες, οὐδὲ μεμνήμεθα, εἴτε ψάλλομεν. Ἐνθα πῶς ἂν ψάλλοι τις ἐξ ὅλης ψυχῆς, ὅπου πᾶσαν αὐτὴν ἀπήγαγεν ἐκ Θεοῦ, οὐδ' ἀκρι γούν, δ λέγεται, σημείου ἐκείνῳ κολλώμενος; Τοιαύτη τις ἐνοια ἐπιμαρτύρεται, οἶμαι, ἀκριβείαν καὶ τραγωδικῶν ἐκείνῳ ῥητῶν, τῶν· Ἡ γλώσσα· ἐμώμωκεν, ἢ δὲ φῆρ ἄνώμοτος. Εἴσι γὰρ οἱ προαλεῖς ἐν λόγοις ὄντες καὶ προπετεῖς τὴν γλώσσαν, πρὶν ἢ βᾶσαι εἰς νοῦν καὶ ἐμβαθῆναι πράγμασιν· ἐξήμουνται, ὡς οὕτω λαλεῖν, τὴν γλώσσαν ἰδίᾳ τῆς φρενός. Εἴεν δ' ἂν τοιοῦτοι ὡς μάλιστα ὄρκοι, ὅσοι κατὰ ἔρωτα· δ. δ. οἷδὲ ἐβρωσθαι παρομιάζονται. Καὶ οἷδα μὲν, ὅτι κατεγέλασθη πρὸς τῆς κωμῆδίας; ἢ τραγωδικῆ ἐκείνη γνώμη· φεῖδοι δὲ τῆς σοφίας τοῦ κερτομηστικῶς ὀκνῶ τὴν ἀντιρρόσην, λέγω δὲ, μυρίους ἔσους εἶναι λόγους, οἳ διχα φρενῶν ἐκπέτονται, οὓς ἀφροσύνης ἂν λέγοιμεν ἔκγονα. Τοιοῦτον καὶ ἡ ὕμνωθία, ἢ παραμεμίσχεται πονηροὶ διαλογισμοὶ, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ πράξεις ἀλόγιστοι. Πρὸς τίνοι γὰρ νομιζέτον τῆνικαῦτα εἶναι τὸν Θεόν; Πρὸς τῷ λόγῳ τῆς ὕμνωθίας, ψιλῶ κατ' αὐτὰς λέξεις; ἢ πρὸς τῷ πονηρῷ διαλογισμῷ; Ἀποδέχεται τὸ πρῶτον, ἀλλὰ τὸ δευτέρον ὕπερμισεῖ. Κατὰ τὰ τῆς γλώσσης, ἀλλ' ὁ νοῦς ἀντιφωνεῖ. Οὕτω φθάσει προσδέξασθαι τὸν ὕμνοῦντα μὴ γλώσση Θεός, καὶ ἀπωθεῖται τὸν αὐτόν, διότι τῷ κρείτερι, τῇ ψυχῇ, πονηρεύεται. Φιλεῖ τὸν μεμνημένον αὐτοῦ· ἀλλ' ὅτι οὐκ ἐκ ψυχῆς, μὴ ὅτι γε ὄλης, ἀλλ' οὐδὲ γούν ὄλης μέμνηται, οὐ πᾶν φιλεῖ, μήποτε δεκαὶ βύη τὰ ὄτα πρὸς τὴν τοῦ ὕμνου κραυγὴν, ἀφίει τὸν ὕμνοῦντα τῷ θεραπευομένῳ δαίμονι.

Ἦ'. Ἐφίλη τὸν Θεόν, ὡ ἄνθρωπος, οἷς ὕμνεῖς ἐκείνον· ἀλλ' οἷς διαλογίζῃ τὰ τοῦ πονηροῦ, ἀπάγει

na loqui, et forsā velut in somnio effari, vel potius effutire, et aliquando barbara balbutire lingua, ebriorum instar qui multa inattente garrunt, paulo ab insanis discrepantes. Ergo psallit, vagans ad aliena, etiam non mundana, quæ utpote intempestiva Deo displicent, delinquit, frustrans Dei, et attentionem mentis ad Deum effeminans: non igitur dirigit ille spiritum, ac proinde caret ipse rectitudine, sicut et qui simpliciter peccat. Quemadmodum enim hic non stat in bono, cum facit peccatum, quamvis forsā Deum cognoscat recteque noverit, ita et qui psallit, haud vero animum intendit ad Dominum quem canit: qui quidem homo propterea inaniter, juxta evangelicum effatum, clamans: *Domine, Domine*, merito reputatur non ut bestie catus rugiens et querens escam sibi, sed potius velut as sonans, aut cymbalum tinniens, aut atabalus temere strepens.

12. Optandum proinde hujusmodi viro utrumque corrigi, malam scilicet cogitationum aberrationem, et permistam his orationem sicque inutilem factam. Namque non sicut clavus clavum, juxta proverbium, rep lit, sed sicut sanctitatem iniquitas, ita vanæ cogitationes perfectam removeant orationem, quæ est ex tota mente, et ex toto corde, et ex tota anima. Et hoc manifestum nobis, qui sæpe sic psallentes ne meminimus quidem an cremus. Porro quomodo psallat ex tota anima, qui totam illam a Deo avocavit, ne usque ad litteram quidem verborum ei adhærens? Illic animi status accurate, ut arbitror, exprimitur his tragædi verbis: *Juravit lingua, mens vero non juravit*. Sunt enim sermone præcipientes et ore prompti, qui verba nec animo designant nec actibus imprimunt; horum, ut ita dixerim, linguam mens intima ejurat. Sunt autem plerumque hujusmodi sacramenta velut quæ præstantur de amore, et ideo etiam non valere dicuntur. Scio quidem Irrisam fuisse a comædo illam tragædi sententiam, et sapientiam venerans ejus qui illusit, contradicere vereor, sed assero innumeros esse sermones qui sine attentione avolant, et qui dici possunt inconsiderantiæ filii. Talis est et oratio cui admisceantur malæ cogitationes, et aliquando pravæ actiones. In quo enim tunc adesset Deus? Utrum in nuda verborum orationis littera, an in mala cogitatione? Priorem accipit, sed posteriorem odit. Pulehra quæ lingua sonat, sed dissonat animus. Minime potest acceptum Deus habere illum qui labiis tantum orat, sed cum repellit, quippe cujus potior pars, anima scilicet, perversa est. Diligit memorem sui: qui vero, nedum tota anima, ne ullatenus quidem meminit, eum haud valde amat, et aliquando claudit aures ad ejus vocem, permittens psallentem dæmoni cui famulatur.

13. Allicis Deum, o homo, quatenus eum celebras; sed quatenus mala cogitas, removes optimum tuum benefactorem. Ore sapienter loqueris, corde vero insipienter, quidquid in os venit

dicens, et sic miscet quæ ratio tibi suggerit, cum
his quæ caro facit, exultante mentis præsentia. Deo
famularis, paulisper duntaxat psallens; et plerum-
que adversarium lactificas, qui gaudet tibi insultans
dum ita psallis, et quidem merito. Cum enim oportet
hinc orare et inclamare illi terrificæ, tu
contra eas ei libertatem ad te accedendi, Deo qui-
dem absona psallens, isti vero pergrata. Et videris
idem agere ac si una manu chordas titillans melos
elicias canorum, altera vero testas collidens aures
obtundas. Sic enim Deum paulisper iucundans,
qua eum celebrare inchoas, deinde ira incendis,
qua absonis perturbas cogitationibus.

14. Detur ergo tibi, o frater, et nobis omnibus,
illa ambo reformari, et sic nos canere inornibida,
et Deo placita et pravis haud immista cogitationibus,
ut lingua et animus consonent in divino psalterio,
concentum modulante rerum nostrarum moderato-
re Deo. Nam, si non ipse assistat, et attentionis
januam omnimodamque custodiam apponere dig-
netur, primum interioris hominis ori et labiis,
deinde apparentis involucri, id est, exterioribus ori
ac labiis, quæ et ipsa haud pauca indigent custo-
dia et attentione: non perfecte nobis in vita dirigi-
tur oratio, et quæ ad ea existit ad Deum elevatio.
Nobis eum semper est timendum ne, interioribus
ore labisque imprudentur apertis, cum bonis affecti-
bus mali quidam subintroeant, quales sæpius
experimus, cum orationibus recta non præest
cogitatio. Sicut, cum ovilia incustodita patent,
nihil obstat quin lupus aliquando in ovium gregem
irruat, et omnia intus prædetur, sicut etiam
portis urbium non diligenter asservatis, subire pos-
sunt simul cum civibus ii quos odit sapiens regimen.
καὶ λυμάνεσθαι τὰ ἐντός· οὕτω δὲ καὶ πόλεις· πλέων,
τοῖς πολιταῖς καὶ οὗς ἡ ὀρθὴ πολιτεία μισεῖ.

15. Optemus igitur ut psallamus simul ore et
anima, et sic tibiæ simus divino inflatæ Spiritu
et ita Deo repleti, quatenus perfecta eum canimus
melodia, erubescamus labiis quidem vigilare, ani-
mo autem dormire, et esse ore quidem vivos, reli-
qua vero hominis parte mortuos. Benedicit linguam
Deus psallentem; sed quid hoc nobis prodest, si
non animam quoque benedicat? Ne permittamus
nos ludibrium adversariis, qui et ipsi, Christum
Salvatorem Filium Dei proclamantes, non tamen
pro eo erant. Ne, credita labiis loquela, ipsi alio
divagemur; tanquam si quis, suffossa canali qua flu-
at via, deinde discedat, aquam sineus alia huc il-
luc dilabi. Non laudatur dominus qui dormit ipse,
dum famulum frustra vigilare jubet. Nonne domi-
na est quæ dormit in nobis mens, famulatur vero
in psallendo lingua? Melius est, credite mihi, si
sic lingua sola psallamus, præside animo exultante,
sambucis seorsim psallere, et tympanis tibiisque ac
lyris, et quibuscunque musicis instrumentis lude-
bant veteres. Quare igitur melius? Quia meus illis

τὸν πανάγαθον σεαυτοῦ. Εὐλογεῖς τῷ στόματι, ἀλο-
γίῃ δὲ τῇ καρδίᾳ, ἐλευθεροστομῶν οἶον, καὶ οὕτως
ἡμισεύον τὸ ἐν σοὶ λογικόν, οἷς ἡ μὲν σὰρξ ἐνεργεῖ,
ὁ νοῦς δὲ σου παρῶν ἀποδημεῖ. Θεραπεύεις τὸν θεόν,
ἐπιτι βραχὺ ψάλλων καὶ μόνον· τῷ πλεονί δὲ ῥό-
νεις τὸν ἀντικείμενον, δὲ χαιρεῖ καταχορευῶν σου,
ὅτε οὕτω ψάλλεις· καὶ γε καλῶς. Δέον γὰρ ὄν διώ-
κειν αὐτὸν ἐν τῷ ὀρθῷ ψάλλειν, καὶ ἐγκράζειν οὕτως·
αὐτῷ τὰ εἰς φόβον, σὺ δὲ ἀλλὰ παρρησίαν αὐτῷ
δίδω; ἐγγίσεις πρὸς σέ, Θεῷ μὲν ἀπωθὰ ψάλλων,
ἐκείνῳ δὲ φιλητά. Καὶ σοικας ὁμοίον τι ποιεῖν,
ὡς περ θατέρῳ μὲν χειρὶ χορδὰς ἐπέρχῃ, ψηλαφῶν
Β αὐτὸς εἰς κροῦμα ἐμμουσόν, τῇ δὲ λοιπῇ κατακρο-
ῦτω γὰρ τοι καὶ τὸν θεὸν βραχὺ τι εὐφραίνων, οἷς
ἐπιβάλλεις αὐτὸν ὑμνεῖν, εἶτα παροργίζεις, οἷς ὀρυθεῖς, ἀτοπα διαλογοῦμαι.

18. Γένοιτο οὖν καὶ σοὶ, καὶ ἡμῖν δὲ ἀπισιν, ὡ
ἀδελφὲ, διορθωθῆναι τὰ τοιαῦτα ἐκότερα, καὶ οὕτως·
ἀθροῦσθαι μέλειν, καὶ Θεῷ φίλα καὶ πονηροῦς δια-
λογισμοῖς ἀνεπίμικτα, ἵνα καὶ ἡ γλῶσσα καὶ ὁ νοῦς
συμφωνοῦν ἐς θεῖον ψαλτήριον, ζυθαμιζόμενα ὑπ'
αὐτοῦ τοῦ διορθωτοῦ τῶν ἡμετέρων Θεοῦ· ὡς, εἴ
γε μὴ αὐτὸς ἐκείνος ἐπίσταται, καὶ θύραν περιοχῆς
καὶ φυλακῆν παντοῖαν εὐδοκεῖ τελεῖσθαι, πρῶτα μὲν
τῷ τοῦ ἐντός ἀνθρώπου στόματι· καὶ τοῖς αὐτοῦ χε-
λεσιν, εἶτα καὶ τοῖς τοῦ προφαينوμένου θυλάκου, τῷ
ἐκτός δηλαδὴ στόματι καὶ τοῖς χελεσιν, ἃ δὴ καὶ
αὐτὰ οὐκ ὀλίγῃς δέονται καὶ φυλακῆς καὶ περιοχῆς,
οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἐντελής οὐδὲ ἡ κατὰ βίον ὑμνοδοκῆ
διόρθωσις, καὶ ἡ δι' αὐτῆς πρὸς θεὸν ἄρσις. Ἄρῃ
γὰρ ἡμᾶς καὶ δεδιέναι, μὴ τοῦ ἐνθον στόματος καὶ
τῶν κατ' αὐτὸν χηλέων ἀφυλάκτους ἀνοιγομένων, συν-
εισέρχωνται τοῖς ἀγαθοῖς ἕσματος καὶ τινὰ φαῦλα,
ὅποια πολλὰ ἐμάθομεν, ὅτε μὴ ταῖς ψαλμωδίαις ὀρ-
θῶς ἐπιστατεῖ λογισμὸς· καθά ποῦ καὶ ἐν ἀσυντη-
ρήτοις μάνδραις ἀνεψυγαῖς οὐδὲν κωλύει καὶ λύκῳ
ἔστιν οὗ τῇ τῶν θρεμμάτων ἀγέλη συνεισηπῆξιν,
ὅσοι μὴ φυλάττονται πρὸς ἀκριβείαν συνεισέρχουσα

18. Εὐχοίμεθα οὖν ψάλλειν καὶ στόματι καὶ ψυχῇ,
καὶ αὐλοῖ οὕτως εἶναι θεῖου πληρούμενοι Πνεύματος·
καὶ γέμοντες οὕτω Θεοῦ, οἷς αὐτῷ μέλιτομεν ὁμο-
λῶς τε καὶ ἐντελῶς, ἔχομεν ἐντροπήν, τῇ γλώσσῃ
μὲν ἐρηγορεῖν, ὑπνοῦν δὲ τῷ λογισμῷ· καὶ ζῆν
μὲν τῷ στόματι, τῷ δὲ λοιπῷ τοῦ κατ' ἄνθρωπον
θνήσκειν. Εὐλογεῖ τὴν γλῶσσαν ὁ θεὸς ὑμνοδοῦσαν·
εἰ δὲ ἡμῖν ἐντεῦθεν ὄφελος, εἰ μὴ καὶ τὴν ψυχὴν;
Μὴ παρέχομεν τοῖς ἀντικείμενοις γὰρ καθ' ἡμῶν,
οἱ καὶ αὐτοὶ Θεοῦ Ἰδῶν, τὸν Σωτῆρα Χριστὸν, κε-
κραγότες, ὁμως οὐ πρὸς αὐτοῦ ἦσαν. Μὴ ἐφιέντες
τῇ γλώσσῃ λαλεῖν, αὐτοὶ ἀλλαχοῦ ρεμβοίμεθα, κα-
θὼς εἰ καὶ ὕδατος ὄχετόν τις κινήσας, εἰς ὄδον
ρέειν, εἶτα ἐκείνος ἀποσταθῆ, ἐτέρωθεν πλανᾶσθαι
τὸ ὕδωρ ἀφελῆς, ὅποι τύχοι. Οὐδὲ δεσπότης ἐπαινεί-
ται, αὐτὸς μὲν κατακοιμηθεῖς, ἀγρυπνεῖν δὲ μάτην
οὕτως τὸν δούλον ἀφελῆς. Ἢ γὰρ οὐ δεσπότης μὲν ὁ
ἐν ἡμῖν κοιμώμενος νοῦς, δουλεύει δὲ εἰς οὐδὲν δέον
ἢ ἐν ψαλμοῖς ἀλῶς γλῶσσα; Καλλίον ἔστιν, ὡ οὐ-
τοι, εἰδὼ οὕτω τῇ γλώσσῃ μόνῃ ψάλλωμεν, ἀποδη-
μοῦντος τοῦ καρφαίου λογισμοῦ, σαμβύκαις ψάλλειν

καταρνας, και θαμβουροις, και αυλοις, και λυ-
 ραις, και οσοις μουσικοις οργανοις υμνουν οι παλαιοι.
 Διὰ τι δὴ κάλλιον; Ὅτι δὴ νοῦς ἐκείνοις ἐπιστατῆ
 ἐντεχνος, ὁ κατ' ἐπιστῆμην, και ρυθμίζει πρὸς τὸν
 σκοπὸν γλώσσα δὲ ψαλμωδὸς, ἥς ἀπάγει τὸν λογισμὸν ἢ τῶν ἐνθυμησῶν ἀτοπία, νοῦν οὐκ ἔχει οὔτε
 συνάδοντα, οὔτε μὴν ἐμμελῶς ρυθμίζοντα.

ις'. Ἐπὶ πᾶσι τούτοις εἶναι διὰ ζήλου ἡμῶν και μι-
 μῆσεως τῶν ἐχειρρῶνων παιδῶν οἱ τὰ σπουδαιότερα
 τῶν μαθημάτων ἀποστηθίζοντες, οἷς πᾶν τι με-
 μνησθε τὰ ἐξαγγελλόμενα. Ἔχουσι γὰρ τὸν νοῦν ὅλον
 πρὸς τὴν διδασκαλίαν και πρὸς οἷς ἐξαγγέλλουσιν.
 Ὅ πάντως ποιητέον και ἡμᾶς ἐν τῷ προσπηγνύειν
 τὸν νοῦν και τοῖς ψαλλομένοις και τῷ καμμεγίστω
 διδασκαλίᾳ ἡμῶν, ᾧ ψάλλομεν, ἵνα οὕτω μακαρίστῃ
 ψάλλοντας ἡμᾶς ὁμοίως τοῖς ἀναγεγραμμένοις παι-
 δίοις, και στραφῆναι ἡμᾶς εἰς ἐκεῖνα τοῦτο γε, εἴπη,
 και εἰς κληρονόμους τῆς κατ' αὐτὸν βασιλείας ἐγγράφηται, και οἷα και υἱοὺς αὐτοῦ.

ιζ'. Εἰ δὲ και θεὸν ὑμνοῦντες, ἢ τῶν τινος θερα-
 πόντων θεοῦ αὐτοῖς, ἐκείνοις παρεστάναι δοξαζό-
 μεθα, και κατ' ὅψιν λαλεῖν, τί μὴ τὸν νοῦν ὅλον ἐκ
 τῆς ἑξω τύρβης τηνηκαῦτα μετακαλοῦμενοι, και εἰς
 ἐν συνειρήροντες, νόας αὐτόχρημα γινόμεθα, συνόν-
 τεσ τοῖς ὑμνουμένοις, και κολλῶντες; αὐτοῖς τὰς
 ψυχὰς, και οὕτω μηδενὸς τῶν βιωτικῶν ἐμπαζόμε-
 νοι, μὴ ὅτι γε τῶν ἀτόπων, ἀλλ' οὐδὲ τῶν διὰ σπου-
 δῆς ἀπάτης; Κακομήχανος γὰρ ἡμῶν ἐχθρὸς ἐγκά-
 θηται, σοφίζόμενος, μὴ μόνον λογισμοῖς ἀτόποις
 ἀποβουκολεῖν ἡμᾶς τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ που και ταῖς χρη-
 στοτέραις τῶν ἐνονοιῶν, ἵνα μόνον ὀπωσοῦν τὴν ἰκεσίαν
 ἡμῶν ἐγκόψῃ. και μεθοδεύσῃ, ἀλλὰ μὲν ἡμᾶς λαλεῖν,
 ἑτεροῖσι δὲ τὸ νοερόν τῆς ψυχῆς εὐκαίρως ἀκαίρως
 ἐνασχολεῖν. Ἡμεῖς δὲ ἀλλὰ και ἕμνοους ἄδοντες, και
 ἄλλως δὲ τῷ θεῷ και τοῖς αὐτοῦ ἐντυγχάνοντες, το-
 ξεύομεν κατὰ σκοποῦ ἐνός, τοῦ εἰδέναι, ἃ τε λαλοῦ-
 μεν, και οἷς λαλοῦμεν, ἵνα τὸν δεινὸν ἀντίπαλον οὕτω
 κατατοξεύομεν, εὐστοχοῦντες τῆς ἀνω κλήσεως.

ιη'. Ἐνθυμώμεθα δὲ και, ὡς, εἰ βασιλεῖ ὁμιλοῦν-
 τεσ οὐκ ἐστ' ᾧ τινι τῶν ἑξω περιελομέθα, οὐδὲ ἀλλὰ
 μὲν λαλοῦμεν, εἰ; ἀλλὰ δὲ τὸν νοῦν παραπέμπομεν,
 τῷ παντὶ πλέον ἐν ταῖς θειοτάταις ὁμιλίαις τοιαῦτα
 στοχαστέον προσοχῆς και συμφωλίας και εἰς ἐν συν-
 νεύσεως τῆς τε γλώσσης και τῆς ψυχῆς. Ταῦτα, ὧ
 φίλοι ἀκροαταί, ἀρέσκοντα μὲν ὑμῶν συναρέσκουσι
 και ἐμοί· εἰ δὲ ἀντιφωνεῖτε, ζητητέον ἄλλοθεν λύσεις
 κρείττονας. Εὐρήσετε δὲ πάντως, θεοῦ διδόντος, τοῦ
 ὑπεσχημένου εὐρίσκεισθαι τοῖς ζητοῦσι, και ἀνοίγε-
 σθαι ταῖς κροῦσιν.

A præsides juxta artis regnibus, et sonos moderatur ad
 finem sibi intentum; lingua vero psallens, a qua re-
 movet attentionem aberratio cogitationum, mentem
 non habet concinentem, nec numeros modulantem.

16. In his omnibus æmulandi et imitandi nobis
 sunt perspicaces pueri qui ediscendorum potissima
 memoriter pronuntiant, et quibus maximæ est curæ
 quod recitant. Totam enim mentem advertunt et ad
 magistrum et ad ea quæ narrant. Id oportet nos
 quoque facere, et animum defigere, tum in iis quæ
 psallimus, tum in maximo nostro Magistro cui psal-
 limus, ut orantes nos faciat beatos præfatorum in-
 star puerorum, et jubeat nos horum similes fieri,
 B et in regni sui hæredes et filios suos adscribat.

17. Si autem Deum orantes aut aliquos famulo-
 rum ejus, arbitramur nos coram ipsis astare et fa-
 cie ad faciem loqui, cur non omnibus tunc cogi-
 tationibus a rerum exteriorum tumultu avocatis et
 in unum collectis, spiritus efficitur toti, præsentis
 iis quæ dicimus, hisque animas agglutinantes, ut
 cuncta despicientes terrena, non solum quæ mala
 sunt, sed et quæ omni cura sunt digna? Callidus
 enim pravi inimicus observat, molians nos a Deo
 avertere, non perversis tantum, sed et optimis cogi-
 tationibus, ut quocumque modo saltem preces no-
 stras interrumpat, et machinetur nos alia dicere, ad
 alia vero animæ intellectum opportune importune
 applicare. Sed nos, tum hymnos cauentes, tum
 aliter cum Deo et sanctis ejus conversantes, ad
 unum finem intendamus, scilicet ad sciendum quid
 loquamur et quibus loquamur, ut terribilem adver-
 sarium telis confodiamus, feliciter cælestem attingentes hæreditatem.

18. Recogitemus etiam nos, si cum rege collo-
 quentes, ad nihil alienum distrahimur, nec alia
 quidem dicimus, ad alia vero mentem avoca-
 mus, multo magis in divinis conversationibus ten-
 dere debere ad talem attentionem, concordiamque
 et conspirationem linguæ et animæ. Hæc, charissimi
 auditores, si vobis placuerint, et mihi compla-
 cent; si vero contradicatis, meliores alibi qua-
 rendæ sunt solutiones. Reperitis profecto, con-
 cedente Deo, qui pollicetur inveniendum quaerenti-
 bus, et aperiendum pulsantibus.

EJUSDEM DE OBEDIENTIA MAGISTRATUI CHRISTIANO DEBITA.

Τοῦ αὐτοῦ περὶ ὀπακοῆς και εὐπειθείας πρὸς D
 πούσης πολιτεύματι Χριστιανικῷ.

Ejusdem de obedientia magistratui Christiano
 debita.

α'. Ὑπομνήσκων εἶτι και εἶτι, val δὲ και διδά-
 σκων τοὺς ἑκατέρου τοιοῦτου δεδετημένους ἀγαθοῦ
 ἐν ἡμῶν (τάχα γὰρ τινες οὐδέτερου ἐσθῆσονται, εἰ
 μὲν, ὡς μὴ ἐπιδείξεισ ὄντες διδασκαλίαις, οἱ δὲ ὡς
 ἑὸλου ἐμμελετῶντες ἀπασι τοῖς τοῦ θεοῦ δικαίω-
 μασι, και δι' αὐτὸ πεπικνωμένοι ἐς ἀπην ἀπ. . . .),

1. Admonens subiade, imo etiam docens eos
 inter vos qui vel admonitione vel doctrina opus ha-
 bent (fortasse enim erunt qui neutro indigeant, sive
 nullius doctrinæ indigi sint, sive omnibus Dei jus-
 tificationibus intento animo studeant ideoque
 corroborati sint ad omne.....), ad hanc honi-

liam quæ ad spiritualem obedientiam promouiturque ad auscultandum animum exhortaturæ est, nunc accingor, recurrens ad prima exordia quibus libenter inhæreo. — Fuit tempus, o fratres, quo neque lex, aut regula, aut ulla rationalis hominibusque digna administratio civitatisque bene ordinatæ constitutio inter homines existeret, imo ne vitæ quidem securitas esset, quia neque societas coibat, neque concio habebatur, neque cœtus congregabatur, neque (cur enim id quod omnium tristissimum est tacebo?) humanitas ac mansuetudo apparebat, quæ sola hominem efficit; cujus rei demonstratio partim procul repelenda, partim ex argumentis propinquis deducenda, facilis erit et expedita.

2. Atavi nostri generis ac speciei, homines primi, simulatque numerum primarium supergressi liberos procreaverunt, mutilationem subierunt, siquidem pius Abel cito decessit, haud morte naturali defunctus, sed nece per diaboli invidiam illa abreptus. Ex illo autem tempore dæmon improbisissimus haud desiit omnimodis dolis similia nequitiae lilia et contemporareis et posteris inserere, atque post fraudem qua parædiso majores nostros privavit, alia expromit horrenda facinora Cainiticæ malitiæ similia, quæ etiamsi alius generis sint et minoris quam cædes illa momenti esse videantur, tamen satis prope ad illam accedunt et clanculum calamitates mortales produciunt, quales potissimum exurgere vidimus ex injustitiis et rapinis quas nuper perpetravit (diabolus), ut perverteret animans rationale, pulchrum, regium, sapiens, divinum, ab angelis proximum, a Deo conditum, atque deflecteret illud ad amentiam et faceret, ut illius ætatis homines vita haud sapienter uterentur, sed potius ad mores belluarum declinarent. Unde exorta est calamitas tanta, ut mundus non amplius existere videretur. Quomodo enim mundus, ubi non est homo? Quomodo autem homo, ubi mundus non administratur?

3. Quia autem e naturæ legibus fieri non poterat, quin illis liliis commissa essent bona quedam grana, e quibus temporis successu messis divina, spicis fragibusque abundans, prodiret (gubernabat enim sapiens agricola et administrator mundi, quemadmodum etiamnum gubernat), et quin malis illis facultatibus bonæ quoque essent adjunctæ quibus vita Deo accepta formaretur: hominibus illis corruptis interfuerunt hic illic nonnulli probi qui de cæterorum malitia dolebant, reputantes quomodo Adam et prima generis humani mater a Deo fuissent creati, simplices nimirum, tranquilli, mutationis expertes, mansueti, injuste agere necii, et quomodo secure agentes ad hoc fuissent constituti, ut angerentur, ac multiplicatio facta sit, divino præcepto ad exitum perducto.

4. Sed quamvis bonis moribus studere jubeantur, tamen a vita majorum recedant, utpote qui

Α τὴν παρούσαν ὁμίλιαν ἐπὶ παρακλήσει, τῆ εἰς εὐφροσύνην πνευματικὴν καὶ πειθῶ καὶ ὑπακοῇ, ἐνίστημι, [ἀνα]δραμῶν εἰς ἀρχὴν σκοπιμωτάτην, ἐμοὶ καλῶς ἀρέσκουσιν. — Ἦν πάντως χρόνος, ὃ ἀδελφοί, καθ' ὃν οὐπω μὴ μόνον οὐ νόμος, ἢ κανὼν, ἢ ποίμανσις ἔλλογος καὶ ἀνθρώποις πρέπουσα, ἢ κατάστασις ἔθους ἀπλῶς ἐν ἀνθρώποις ἐκράτει, ἀλλ' οὐδὲ βίος φικονομεῖτο, καθότι οὐδὲ ὁμήγουρις ἡθροίζετο, οὐδὲ πανήγουρις ἤγετο, οὐδὲ σύλλογος ἐγνωρίζετο, τί μὴ λέγω τὸ οἰκτιστον; οὐδὲ ἡμερότης ἐξεφαίνετο, καθ' ἣν χαρακτηρίζεται ἄνθρωπος; καὶ ἡ τοῦ λόγου τῆ τῶς ἀπόδειξις, εἰ καὶ ἐκ τῶν πορρωτάτων, ἀλλὰ τρόπον ἄλλον ἐγγυτάτω, λέγοιτο ἂν διὰ τὸ αὐτόθεν ἐπύρριστον καὶ οὐτὴν πρήχειρον.

Β. Οἱ γενάρχαι τοῦ καθ' ἡμᾶς καὶ γένους καὶ εἰδους, οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι, ἅμα πυθμενικῶν ἀριθμῶν ἐθεάσαντο τέκνα προβαλόμενοι, καὶ ἐκολοθώθησαν, ἐκείνου ταχὺ ἀπεληλυθότος τοῦ καλοῦ Ἄβελ, οὐ θανάτῳ ἀπλῶς, ἀλλὰ τῷ διὰ φόνου ἐκ διαβολικοῦ φόνου. Ἐκεῖθεν δὲ χρόνον κατασπείρων οὐ διέλειπεν ὁ ἀρχέκακος ὁμοία ζιζάνια κακοποιίας τοῖς ἐπιγόνοις καὶ ὀφειγόνοις, ὧν δὴ ζιζανίων φύμα καὶ ἐπὶ τὴν Λάμεχ ἐξέπεσε, μεθοδεῶν· καὶ μετὰ τὸν δόλον, ὃς τοῦ παραδείσου τοὺς ἡμῶν προπάτορας ἀφώρισε, ἕτεροῖα ἐκφαίνει δεινὰ, τὰ μὲν τῆς τοῦ Καὶν μιμήσεως ἔργα, ἕτερα δὲ ἄλλοια, δοκοῦντα μὲν ἐλάττω εἶναι τῶν φονευτικῶν, ἀπονεύοντα δὲ πλεονεξία, καὶ ὑπόουλος κοριζόμενα δυσπραγίας θνητῆρας, ὅποιας οἴδαμεν ὡς μάλιστα καὶ τὰς ἐξ ἀδικιῶν καὶ ἀρπαγῶν, ἃς ἤνευ παρασχεδῶν, διαστρέψαι τὸ λογικῶν ζῶων τὸ καλὸν, τὸ βασιλικὸν, τὸ ἔνθεον, τὸ δευτερεῖον μετὰ ἀγγέλου, τὸ θεόπλαστον, φιλονητικῶν μεταστῆσαι αὐτὸ εἰς ἀλογίαν, οἷς οὐκ ἐλλόγιμος οἱ τότε τὰ εἰς βίον διέκειντο, θηριώδη ζωὴν ἐπαναιρούμενοι. Ἦν δὲ ἄρα ὁμοῖον τὸ δυσπράγματον, ὡς εἰ μὴτὲ κόσμος ἦν ἔτι. Ποῦ γὰρ κόσμος, ἐνθα μὴ ἄνθρωπος; ποῦ δὲ ἄνθρωπος, ἐνθα μὴ τὸ κόσμιον πολιτεύεται;

Γ. Ὅτι δὲ οὐκ εἶχεν ὁρθῶς φύσεως, μὴ ἐν τοῖς τοιοῦτοις ζιζανίοις παραμεμῆχθαι καὶ τινὰ κόκκους χρηστοῦς, ἐξ ὧν ἐδύνατο χρόνῳ ποτὲ λήθιον ἀποτελεσθῆναι θεοῦ εὐσταχῶ καὶ πολυκαρπον (φικονομέσε γὰρ ὁ καὶ τεχνίτης γεωργὸς καὶ προνοητῆς τοῦ κόσμου, καθὼς οἰκονομεῖ καὶ εἰσέτι), ἐγκεχυμίσθαι φαύλαις ἐκείναις ποιότησι καὶ χρησίμοις, καὶ οὕτως διαρτίαν θεοφιλεστάτην ἀποτελεῖν, παρέκειντο τοῖς τότε παρεξηγημένοις ἀνθρώποις ἀναμῆξ καὶ τινες ἐμμελεῖς, καὶ ἐθλίβεν αὐτοὺς τὰ κακὰ τῶν ἄλλων ἐκείνα, λογιζομένους, οἷος ὁ Ἀδάμ καὶ ἡ κατ' αὐτὸν προμήτωρ ἄνθρωπος ἐπλάσθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἀπλοῖ πάντως ἐκείνοι, καὶ ἀπράγμονες, καὶ ἀποκίλοι, καὶ πρᾶεῖς, καὶ οὐδὲν ἀδικεῖν εἰδότες, καὶ ὡς ἐτάχθησαν τοιοῦτοι φυλαττόμενοι, αὐξάνεσθαι καὶ πληθύνεσθαι καὶ πληροῦν τὴν οἰκουμένην, καὶ πληθυντικῆ πλῆρουσις, οὐ διαπεσόντος τοῦ θεῶν

Δ. Ψεύδονται δὲ τὴν προπατορικὴν βίωσιν εἰ τὸ καλὸν κελυευθέντες πάττειν, οἷα μὴ περὶ γῆν, ὡς

εργῆν, μοχθοῦντες καὶ τὰ κατ' αὐτὴν ἔργα, οὐδὲ ἐν ἑσπέρῳ προσώπου ποριζόμενοι ἄρτον, οὐδὲ πρὸς λόγον ζῶντες καὶ βιοῦντες, ὡς ὁ Θεὸς ὤρισεν, ἀλλὰ κατὰ σφῶν αὐτῶν ἀπανθρώπως ἐρεθιζόμενοι, καὶ ἀλλήλους παράσσοντες καὶ ἀράσσοντες καὶ σπαράττοντες, καὶ πάντα δρῶντες κακὰ εἰς τοὺς ὁμοίως αὐτοῖ; ἀνθρώπους, δι' ὧν ἂν ἐκείνοι τὴν τότε μακροζωίαν ἀπεύξωνται, ἦν αὐτοῖ; παρέτεινεν ὁ Θεός.

ε'. Τί οὖν οὐκ ἂν ἐποίουν εἰς διόρθωσιν οἱ καὶ τὴν ἐκρίσιν καὶ τὸν ἀριθμὸν μέτριοι ἄνθρωποι τότε, εἰ πρὸς τῷ Θεῷ, οἱ κατὰ φύσιν, οἱ εὐγενῶς Ἄδαμιοι, οὓς ἡ ἀγαθότης ἐδιδάξατο τὴν ἰλαρὰν ἀνθρωπότητα; τί δὲ οὐκ ἂν μεθόδεον θυμόσοφοι τὰ εἰς φιλαδελφίαν, μενούνη θεόσοφοι ὄντες; πῶς δὲ οὐ μὴ ἐνεπυρίζετο τὰ σπλάγγνα ἐκείνοις, καὶ ἡ καρδιά ἐκαίετο, οὕτω τοῦ κατὰ ἄνθρωπον θελοῦ πλάσματος βραχὺ τι παντελῶς ἠλαττωμένου θηριώδους κακεντρεχίας, μόνης τῆς ἐπὶ τεσσάρων βάσεως ἐπιλειπούσης αὐτοῖς εἰς γῆν πρὸς θηρία δεινὰ καὶ ἀνθρωποδόρα ἐξίσωιν καὶ ὁμοίωσιν;

ς'. Ἡ πάντως ἔχομεν ἐκ τῶν εἰκότων συνεννοεῖσθαι, ὡς πρῶτα μὲν ἀπωδύρατο ἂν ἐγκάρδια κατὰ σπῆς αὐτοῦ; οἱ ἀγαθοὶ ἐκείνοι ἄνθρωποι, κορασθέντες καταμήνας ἡακρῶν· εἶτα μέτριοι τινες, οὓς τὸ κατὰ φύσιν θελὸν ζῶπυρον ἀνεθέρμανε φιλανθρωπεύσασθαι, εἰς ἐν συνελθόντες βουλή;ς, ἐσκέψατο ἂν, εἰ τεχνησάμενοι ἀνακαλέσονται τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον. Τὸ δὲ ἐντεθεῖεν ἐντεθυμημένοι πρῶτα τὸν πλάστην Κύριον, καὶ θεοκλυτήσαντες, ἐπιθλίψειν ἐπὶ τὸν κόσμον αὐτοῦ περιτρεπόμενον εἰς ἀκοσμίαν καὶ ἀνασκευασζόμενον, καὶ μὴ ἀνασχέσθαι, πρόβδτα μὲν καὶ βδσας καὶ ἄπαν θηριον διεξάγεσθαι κατὰ φύσιν, ὡς ἐτάχθησαν, τὸ δὲ θεοσεύχων αὐτοῦ πλάσμα παραποιεῖσθαι ἀλογίστως εἰς ἄλλοφυῆς, παρεκλήτευσαν ἂν, μὴ παριδεῖν τὸν ἄνθρωπον, καὶ αὐτῶν ἀψύχων εἰς ἔλαττον διεκπίπτοντα, εἰπερ αὐτὰ μὲν ἡραμεῖ, καὶ τῆ κτίσει λυμαινεται· εἰς οὐδὲν, ὁ δὲ τεταγμένος ἐπὶ πάντων, καὶ οὐ χάριν τὰ πάντα γέρονε, παράγει τὴν εὐκοσμίαν, οἷς ἑαυτὸν ἀπάγει ἐξαιλίσκων, καὶ φιλονεικεῖ, ἀπάνθρωπον καταστήσαι τὸν κόσμον καὶ (τόγε εἰς αὐτὸν ἦκον) ἀδέσποτον. Ἐδυσώπησαν δὲ ἂν τὸν ὑπεράγαθον Δεσπότην, καὶ μηδὲ πρὸς ἀκρίθειαν δίκης ἐπεξελθεῖν τοῖς ὑπὸ τῶν πλείονων πλημμελουμένοις, μηδὲ ἀντιταλαντεῦσαι πληγὰ; τὰς ἐξ αὐτοῦ ταῖς ἐκείνων, δι' ὧν καταβάλλουσι τοῖς ὁμοφυῆς, μηδὲ ἐκδικῆσαι τοῖς φόνους, προβόλην ἐπὶ καταδίκης ποιούμενον, ὡς αὐτοῖς μὲν κάρια καὶ ἰλαρὰ καταδρέχων λιπαίνει τὴν γῆν εἰς ἀγαθὸν ἐκείνοις, οἱ δὲ χραίνουσι τὴν αὐτὴν ἐμφυλλοῖς αἵμασι, καὶ ἦν αἱ καθ' ἑκούσιον βροχαὶ πιαίνουσιν, αὐτοὶ λυθροῖς ὁμογνιοῖς μαινοῦσι, καὶ ὡς ἐς λάχανα βρώσεως τάσσοντες ἑαυτοῖς, ἄλλος ἄλλον ἀλληλοφαγίας νόμῳ καταβροχθίζουσι.

ζ'. Ταῦτα δὲ ἐκείνοι εὐξάμενοι (οὐ γάρ ἂν διέλιπεν ἡ τὴ νῆπια καθὰ φυλάσσω, οὕτω καὶ σοφίζων Κύριος, καὶ χραῖρων, εἰ καὶ ἐξ ἐκείνων ἐπαῖνον καταρτίζεται, μὴ καὶ ἀνδράσιν ἐκείνοις χρηστοῖ; καὶ ἐνσπερισμένους τὸ φιλόλληλον ἐπιπνεῖν ἐν-

neque terræ, ut decebat, exercendæ operam navant, neque in sulcore faciei panem acquirere contendunt, neque secundum rationem, uti Deus præcepit, vitam ac mores dirigiunt, sed contra se ipsos invicem crudeliter insurgunt, perturbantes sese ac offendentes et lacerantes, et omnis generis mala inferunt iis qui æque ac ipsi homines sunt, adeo ut illi vitæ longevitatem, a Deo ipsis concessam, misère detestentur.

5. Quid igitur non fecerunt ad meliorem conditionem reducendam pauci homines illi prudentes. Deo accepti, naturæ convenienter viventes, veri Adami posterî, quos bona ipsorum iadoles placidam docebat humanitatem? Quid non excogitarunt illi qui a ratione sua, vel potius a Deo, ad fratrum charitatem stimulabantur? Quomodo viscera illis non inflammata sunt, quomodo cor non exarduit, cum viderent divinam creaturam, hominem dico, bestiiis propemodum esse inferiorem, ita ut ad similitudinem bestiarum ferarum atque crudelium nihil fere deficeret nisi ut quatuor pedibus incederent?

6. Sane a vero haud aherrabimus, si concludimus illos homines probos primum summo animi mœrore affectos lacrymarum copiam profudisse, deinde paucos quosdam, fervore divino ad fratrum amorem excitatos, consilii causa convenisse et de optima deliberavisse ratione qua veterem hominem revocarent. Tum primo Deum creatorem animo sibi repræsentantes invocaverunt, ut mundum suum respiciat conversum ad improbitatem et perturbatum, neque, dum oves et boves et omnia animalia naturæ leges, ad quas conditæ fuerat, sequerentur, creaturam ipsi similem a natura declinare sineret. Oraverunt Deum, ut ne despiceret hominem, infra bestiarum ordinem descendentem, siquidem illæ tranquille viverent nec ullo modo naturam violarent, hic autem qui omnibus præstat et cuius causa omnia facta sunt, mundum bene ordinatum perturbat, et seipsum in perniciem præcipitat, denique, quantum penes ipsum est, hominibus et imperio privare mundum nititur. Præterea Dominum omnis bonitatis fontem supplicarunt, ne peccatis a multitudine perpetratis poenam accurate compensaret, neque suppliciiis quibus illi in contribules sævierunt, sua commensuraret, neque cædes ulcisceretur, sed potius pinguem differret, quippe qui opportuno et secundo imbre pinguem redderet terram in utilitatem eorum qui fratrum sanguine illam humectarent, et quam pluvia divinitus benigne concessa impingat, consanguineorum cruoribus polluerent, et quasi obsoniis nihilo præstarent, semetipsos invicem devorarent.

7. Postquam sic oraverant illi (Deus enim qui vel ipsos infantes non solum custodit, sed etiam sapientes reddit ab iisque laudem sibi offerri gaudet, viris illis bonis atque cordatis fraternam indidit charitatem, ita ut partim supra hunc mundum elati

cum Deo cohærent, partim huic mundo, uti Deo placet, addicti essent), et consilium quod et Deo gratum et fratrum saluti utile esset, ceperant, in animum induxerunt, similem, si possent, cœtum congregare et concionem convocare in qua de publico bono ac salute deliberaretur.

8. Cum autem brevi tempore eam coegisset Deus qui charitatis pacisque est, quare etiam Adamum ad ipsius imaginem effluxit, volens ut per totum terrarum orbem ejus posterum multiplicarentur: illi, tanquam doctores divinitus inspirati et cœlesti sapientia instructi, quæ necessaria aptaque videbantur, exposuerunt. Revocantes enim in memoriam primos parentes quorum exemplo auditores ad vitæ honestatem excitare studebant, ad fortius eis persuadendum dixerunt, illos ab initio non nisi unum a Deo accepisse præceptum, idque facile observandum, et cui obedientes ipsi dii essent evasuri. Illi autem transgressi præceptum, fecerunt ut venerabilis paradus relinqueretur desertus, et omnes qui ab initio ibi congregati fuerant, jam illo excluderentur, hoc solum Deo iis injungente ut per propagationem multiplicati terram completerent. Jam vero, pergentes dixerunt, posterum eorum tantæ pravitati se dederunt, ut non solum digni sint qui e terra prorsus deleantur, sed qui vivi in tartarum detrudantur. Ut autem acriorem stimulum adderent et accusationem graviorem redderent, imitabundi auditoribus dixerunt: Si Deus paradusum solummodo inhabitatum relinqui voluit, quomodo terræ parciturus est quam nos infandis criminibus commaculamus? quomodo haud faciet alterutrum, aut ut terram contractam capitibus incolarum impingat, aut cœlo dejecto universum deleat, aut diluvio submergens, quod etiam accidit, genus humanum quod, cum pulcherrimum esse deberet, nunc omnium pessimum est, prorsus excindat?

9. Porro magistri illi sapientes in medium prodixerunt homines ulceribus omnique vulnerum genere laborantes, eosque palam ostendentes, ut vel sic resipiscentibus misericordiam injungerent, cum vituperio eis objectantes, quales ex quibus redderent contribules, alios mutilando, alios excæcando, multos interficiendo, plerosque omni modo male tractando, ut etiam talis vita Abelis cæde miserabilior censenda sit. Insuper commemorarunt metum qui Cainum invaserit, et a facie Dei rejectionem, et vultus sudorem ad quem Adamus, ubi leve quid peccaverat, condemnatus fuit. Denique tribulorum ac spinarum iniecerunt mentionem, quibus homo, Deo irascente, in agro laborando pungitur.

10. Multa igitur ejusmodi pronuntiarunt, et primum illum morbum, quo isti ferarum instar in se invicem sæviebant, excidere studuerunt, Deo omnino eorum verba confirmante doctrinamque adjuvante, atque demum tranquillam expectarunt, ut auditoribus persuasum esset. Ab hoc inde tem-

νοίας, ὧν ταῖς μὲν ἀπεινοῦτο ἂν αὐτοῦ Θεοῦ ὑπεροσμῶς, ταῖς δὲ περὶ τὰ κάτω στρέφοιντο ἔγκοσμῶς ἅμα καὶ θεοφιλῶς, καὶ τὸ ἐντεῦθεν κυρώσαντες βούλευμα φιλόθεον καὶ φιλάδελφον, ἀπετόλμησαν ἀθροῖσαι, εἴ που εὕρισκον, ὁμοίαν λογάδα καὶ ὁμάδα συστήσασθαι, καὶ κηρύξαι σύνοδον πολυάνθρωπον ἐπὶ ἀγαθῷ κοινῷ τε καὶ βέλῳ.

ἦ. Ὡς δὲ ταχὺ συνῆξεν ὁ Θεὸς ἐκείνην καθοδηγήσας, ὃ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν εἰρήνην φιλῶν, καὶ δι' αὐτὸ κατ' εἰκόνα ἑαυτοῦ πλάσας τὸν Ἀδάμ, καὶ πρὸς ὅμοιον τέλος ἐνδοῦς τὸν ἐν τῷ κόσμῳ δι' ἐκείνου πληθυσμὸν, πάντως ἂν ἐλάλησαν ἐκεῖνοι, ὅσα καὶ διδάσκαλοι ἔνθεοι, τὰ δέοντα, καὶ τῇ θεῷ ἐπιπνοίᾳ σεσοφισμένοι· καὶ ἀναβάντες τῇ μνήμῃ ἐς τοὺς προπάτορας, καὶ δι' ἐκείνων προθέμενοι ἐναγαγεῖν τοὺς ἀκρωμένους εἰς βίου ὀρθότητα, προήγαγον ἂν εἰς χάριν πειθοῦς, ὅταν μὲν μίαν ἐντολήν ἐκεῖνοι πρὸς Θεοῦ πρῶτοι ἐπιταγέντες, βῆδαν ἐκείνην ἐξανυσθῆναι, ὡς καὶ θεοὺς εἶναι τοὺς ὑπακούσαντας, καὶ παραθεθηκότες αὐτὴν, μονάδα τὸν σεπτὸν παράδεισον ἀφήκαν εἶναι, ὡς ἔγωγε ἐκείνου μένειν τοὺς καὶ ἐν αὐτῷ ἡνωμένους, τὴν ἀρχὴν, καὶ εἰς πληθυσμῷ σπέρμα καὶ αὐξήσεως ἀφαιρέμενους, κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ κλῆσιν, ὅσα δὲ οἱ ἐξ ἐκείνων καὶ ὅσα ποιούσιν ἀποτρόπαια, δι' ὧν καταξιούντο μὴ μόνον ἀπάσης γῆς ἐκβαλεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ ζῶντας εἰς αὐτὸν καταδύναι τάρταρον. Δριμυττόμενοι δὲ τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην, καὶ τὴν κατηγορίαν ἐπαύξοντες, ἠπειλήσαντο ἂν τοῖς διδασκομένοις, καὶ, ὡς εἰ τὸν ἅγιον παράδεισον ἀόικητον ὁ Θεὸς ἀφῆκε μένειν, πῶς ἂν τῆς λοιπῆς φείσειτο γῆς, ἣν ἔργοις ἀχρειοῦμεν αἰσχροῖς; πῶς δὲ οὐκ ἂν δυοῖν θῆτερον, ἢ τὸν οὐρανὸν καταβρῆξας ἐπιτρέψῃ τὸ πᾶν ἢ ἀνατρέψῃ αὐτὴν, ἐπικαταστρέψας τοῖς οἰκητορσιν, ἢ δμορῶ κατακλύσας, ὃ δῆποτε καὶ ἀπέβη, ἀφανιστὶ καὶ ἐκ καλλίστου ἐποφειλομένου κάκιστον ἔργον γένος ἀνθρώπων;

θ. Παρήγαγον δὲ ἂν οἱ αὐτομαθεῖς ἐκεῖνοι σοφοὶ διδάσκαλοι ἐς μέσον καὶ ἀνθρώπους βεβλαμμένους ἔλκεσι καὶ λοιπαῖς πληγαῖς καὶ ὑπό [εἰγματίζοντες], ὡς δυνηθῆναι καὶ ἔλεον τοῖς ἐγγυερμένοις εἰσβαλεῖν, τοὺς μὲν τραυματίζοντας, τοὺς δὲ συγκόπτοντας, πολλοῦ; δὲ καὶ κατακόπτοντας, τοὺς πλείους δὲ κακοποιούντες εἰς πικύτροπον, ὡς ἐντεῦθεν τὴν ζωὴν ἡγεῖσθαι χεῖρονα τοῦ κατὰ τὸν Ἄθελ θανάτου, ἀνεμίμνησκον δὲ ἂν ἐκείνους καὶ τρόμου, τοῦ κατὰ τὸν Κἄν, καὶ ἐλβολῆς ἀπὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ, καὶ ἰδρώτων προσώπου, καταψηφισθέντων τοῦ προπάτορος, ἐφ' οἷς βραχὺ τι παρέβη· καὶ τριβόλους παρήγαγον εἰς ἐνθῦμιον καὶ ἀκάνθας, αἱ Θεοῦ παροξύναντος κεντοῦσι τὸν ἐργάτην ἀνθρώπων.

ι. Καὶ τοιαῦτα πολλὰ ἐκεῖνοι ποριζόμενοι, καὶ τῆς φάλλης νόσου κατεπάδοντες, ἦν ἑπασχον οἱ κατ' ἀλλήλων ἐκθηριούμενοι, πάντως ἂν συλλαλοῦντος τοῦ Θεοῦ, καὶ συνεπιλαμβανομένου τῆς διδασκαλίας αὐτοῖς, εἶχον ἂν ἡρέμα ἐφ' ὑποσπονδῶν πειθεῖν τοὺς ἀκούοντας· καὶ τὸ ἐκείθεν ἡμερῶν ἡλαττοῦντο ἢ

κακια τῶ συχνοῦ τῆς διδασκαλικῆς ἐντυχίας, καὶ εἰς ἄλλον καὶ ὅσον ἡ φανούλης ἐβλάψῃ, καὶ ἡ ἀδικία συνέλπεν ἑαυτὴν· καὶ δὴ συννεύων ἕκαστος εἰς ψυχὴν καὶ προβαλλόμενος αἰδῶ καὶ νέμεισιν, ἐσωφρονίζοντο, καὶ οὐκ ἐπιζόμενοι ἐμάνθανον Θεοῦ εἶναι ἀνθρώπου, καὶ ὡς πρὸς κεῖνον ὀφείλουσι γράφεσθαι, οὗ τὴν εἰκόνα φοροῦσιν, καὶ οὕτως βαλὴν τῶν ἐπὶ γῆς ἐτάχθη ὁ ἄνθρωπος εἶναι, καὶ ἐνετρέποντο, καθὼς ἐχρῆν, ἐν πεπλασμένοι τοιοῦτοι· αὐτοὶ διαφέρωσι κατ' οὐδὲν μάργων τὴν γαστέρα θηρίων, ψευδόμενοι τὴν σκωπὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ οὕτω προκλιόμενοι τὴν στανεῖν, κτήσασθαι αὐτοὺς εἰς οἰκεῖον λαόν. Καὶ τοίνυν ὡς ἐν ὑπαγωγῇ τινι ἀνάβαινον τῷ λογισμῷ ὕψου, καὶ ἐφρόνουν οὐκ εἶτι γῆτινα εἰς τὸ πᾶν, οὐδὲ περὶ τὰ κάτω ἐκύπτειον· εἰς οὐρανὸν δὲ ἀναελέποντες ἐκ διαλειμμάτων οὐ μακρῶν, καὶ τὸν τοῦ κόσμου ποιητὴν ἐννοοῦμενοι, καὶ οὕτως ὑψηλὰ φρονεῖν ἀπαρξίμενοι, καὶ τῶν περιπεζίων ὑπεριπτάμενοι, τοῦ Θεοῦ ἐνήρξαντο γίνεσθαι· καὶ ἀρχὴν σοφίας τὸν κεῖνον φρόνον προκεντήσαντες, ἐγράοντο εἰκονίζόμενοι πρὸς αὐτὴν, καὶ ἐπειγόντο εἰς ὅσον ἐξῆν πρὸς μεσότητα. Καὶ αἱ χεῖρες τοῖς πολλοῖς ἐγίνοντο ἔργου, καταβριπτοῦσαι τὰ εἰς κακίαν ἔργα, εἴτε λίθοι ἐκείνοι, εἴτε ξύλα, εἴτε καὶ ξιφῶν προβολαί· καὶ ἤρσαντο τοῖς πλείοσιν ἡ τοιαύτη διαγωγὴ, τοῖς μὲν ὀδύουμένοις, οὗτοι οὐκ ἐπασχον εἰ τι ὁμοία, τοῖς δὲ ἔρχομένοις διὰ πάσης ἀδικίας, οὗτοι οὐκ εἶτι πράγματα οὗτοι ἔχουσιν οὐτε παρέχουσιν, οὐδὲ μονίαν βίαν ἀκούονται τὸν ἄγιον, ἀλλ' εἰς ἀγέλας Θεοῦ ξυναγεῖρονται, καὶ ζῶσι πρὸς χάριτας, οὐκ οὐκ ἐχθροὶ μένειν ἐχθαζόμενοι, ἀλλ' εἰς ἀδελφούς ταττόμενοι. Καὶ τοῦν ἀλύετο ἡ ἄκρα σκυθρωπότης, καὶ ἐγαληνίων οἱ ὀφρωμένοι, καὶ ἐθάβρουν συναγελάζεσθαι οἱ μονάδες, καὶ οἱ σποράδες εἰς ἐγγύτητα καὶ φιλίας ἔνωσιν ἤρχοντο, καὶ οἱ διεβρωγότες ἀκέστριαν ἐξεύρισκον τὴν ὁμόνοιαν συβραπτόμενοι.

α'. Καὶ ἔχαιρον μὲν πάντως καὶ οἱ λαοσυνάκται, ὡς πρώτους ὁ κατὰ Θεὸν ζῆλος εἰς τὸ τοιοῦτον καλὸν ἠρέθισε· καθ' ὑπερβολὴν δὲ μάλλον ἐξεγίνετο χεῖρην τοῖς τοῦ ἀγαθοῦ ἀπολαύουσιν, εἰπεῖν δὲ ἀκριδῶς, ἀμφοτέροις ἐπληθύνετο ἡ κατὰ Θεὸν ἡδονή, τοῖς τε ποιοῦσι τὸ ἀγαθόν, καὶ οὕτω οὐλοῖσι· ἀποφαινομένοις, καὶ τοῖς εὐπαθοῦσι κατ' αὐτό, καὶ ἀνθρωπισζόμενοις πρὸς ἀλήθειαν. Καὶ τοίνυν συνερχόμενοι πανδασίας ἐκάθιζον, καὶ ὁμιλίας ἐπαρρησίαζον, καὶ πανηγύρεις ἤγον, ἃς ἐσχεδίαζον οἱ καιροὶ, καὶ ἑώραζον ὄρια. Εἰ δὲ μήπω τὰ τρυφερά· δέσματα, οὐδὲ μὴν οἶνος ἐπεχωρίαζεν, ὡς καὶ τραπεζοκομεῖν, καὶ εὐλαπινάζειν, καὶ ἡδέως οἶνοπυτάζειν, ἀλλὰ ἐπινοίας ἐτέραις, ὡς ὁ χρόνος ἐδίδου, ἐξωσίον τὰ φιλοτήσια· καὶ ἦσαν χοροὶ καὶ τινες ψαλαί, καὶ στίφος ἡθροῖζον οἱ τὸ πρὶν μονήρεις, καὶ ἡ ἐκ κοινῆς χάρις ἐκείνη πλείστη ἐξεφαίνετο, καὶ ἡ ἀγάπη κατεσπείρετο, ἀπαγγελλομένη μικρὸν ὅσον καὶ βλάστην καὶ αὔξην τὴν δέουσαν.

β'. Ὡς οὖν ἡ διδασκαλικὴ ἐπιρρῆ ἐπανῆγεν ἡρέμα κατὰ βραχὺ τοὺς κακέκτας ἐς ὑγαίαν ἀληθῆ, εὐ μᾶλα παφινότας ἀποκαθίστασθαι εἰς τὸ τοιοῦτον καλόν, καὶ τὸ ἀγαθὸν ἐπιρρῆζάνετο, καὶ ἀρετὴ ἐπλη-

A pore imminuta est improbitas, cum doctrina perpetuo inculcicaretur, et iniustitia recessit. Omnes enim unanimi studio ad pudorem ac poenitentiam conversi vitæ rationem emendarunt, et increpati intellexerunt se esse Dei homines qui ei cujus imaginem ferrent, scæse addicere deberent, præsertim cum homo totius terrarum orbis rex constitutus esset. Imo pudore quo decebat, correpti sunt quod, utpote tales creati, in nulla re a feris voracitati inservientibus differrent, sinem a Deo propositum haud attingerent, atque sic satanam provocarent, ut ipsos tanquam suum populum possideret. Itaque animum ad superiora extulerunt. neque amplius terrenis inhiaverant, neque inferioribus studuerunt, sed sæpe ad cælum aspicientes et mundi creatoris recordati, cælestia sapere et, relictis terrestribus, Deo se consecrare cœperunt. Quo factum est ut, timore Dei tanquam initio sapientiæ commoti, ad ejus similitudinem se componerent et moderatiori temperantiæque pro viribus studerent. Multi igitur, abjectis iniustitiæ instrumentis, lapidibus nimirum, lignis atque gladiis, ad opera utilia sese accinxerunt, fuitque talis vivendi ratio plerisque accepta, injuria nempe affectis, quoniam haud amplius talia patiebantur, et illis qui iniusti fuerant, quoniam neque negotiis habebant neque facescebant, neque amplius ferarum more vivebant, sed divino cœtui accensiti concordiæ operam navabant, ex hostium numero ad fratrum consortium transgressi. Cessavit igitur morositas, tranquillill fuerat superbie, in societatem coiverunt solitarii, ad solalitalis amicitiaque vincula accesserunt dispersi, et qui antea disjuncti fuerant in morum atque animorum consensu solatium dulcissimum iuvenereunt.

11. Quare gavisii sunt gentium consociatores quos primos fervor divinus ad hanc rem bonam perficiendam excitaverat; multo magis autem gavisii sunt qui hoc beneficio fruebantur, vel potius, ut accurate loquamur, utriusque gaudii divino repleti sunt, nimirum et hi qui hujus beneficii auctores facti et sic tanquam divi redditii fuerunt, et illi qui hoc beneficio impertiti revera homines facti sunt.

D Congressi igitur convivia instituerunt, et festivitates annuas egerunt. Jam vero si carebant adhuc cibis delicatioribus atque vino, ita ut neque exquisitiori mensarum apparatu, neque dulci vini potu delectarentur, tamen aliis rebus, prout temporis opportunitas concedebat, festivitates suas condiverunt: fuere nimirum tripudia et carmina, et qui prius solitarii fuerant, in cœtum coivere, et in propatulo fuerunt beneficia unionis atque consortii maxima, et charitas non solum radices egit, verum etiam sensum sensimque incrementa cepit.

12. Postquam igitur brevi tempore doctrina suavis ad bonam valetudinem reducerat eos qui antea male valebant, siquidem a natura ad talis boni perceptionem apti erant, et honestas creverat, et

virtus involuerat : tunc consilarii illi prudentes ac graves sententiam in medium protulerunt, ut status ille naturalis, quem veluti divinum institutum diceret, siceretur ac conservaretur. Quam sententiam ubi audire, qui jam illius beneficii participes erant, lubenter acieverunt, et charitas mutua mirum in modum promotam est, ita ut cuncti ad huiusmodi felicitatem retinendam consentirent. Universis igitur hoc placuit vel post primam auditionem, et decretum est, ut bonum nuperrime repperit in tempus futurum propagaretur, neque ullo modo inde declinaretur. Jam vero quod sic placuerat de die in diem magis confirmatum est, salus communis stabilitatem accepit, et decretum usu diurno in consuetudinem abiit quæ, ubi in lucem prodit et inter homines apparuit, abundantiam quamdam et ut ita dicam, vitæ splendorem et magnificentiam produxit.

13. Ab illo inde tempore homines secure ac tranquille conversabantur, amicitia sinceræ vigeabant, fœdera sanciebantur; porro cultus verus ac rationalis invaluit, siquidem Deum creatorem universi, uti prius, cognoscere cœperunt eique, sicut homines decet, gratias agere. Præterea summam suavissimamque vitæ bonum, iustitiam dico, coluerunt, neque amplius suffocationes, ut in proverbio est, sed partitiones fuere. Mansuetudo, primaria hominis nota, tranquillum reddidit fratrum contubernium, terra autem alma mater, plurimum laborata est arando, fodiendo, sulcando, et omnis generis nutrimenta ac delicias protulit, illa quidem ad necessitatem, has autem ad abundantiam.

14. Nec minus Venus vulgivaga veluti in oblivione oceanum submersa est, ejusque loco matrimonium introductum sanctificavit hominum conjugium. Amor communis discessit, singulæ nuptiæ institutæ sunt, et unusquisque unam ac propriam uxorem cognoscens in liberos haud spurios paternam exercuit potestatem, denique ad Adami Evæque exemplum, ipsa ante oculos positum, una caro fuerunt, et ad tale exemplar conspicuum conformati illis similes fieri studuerunt, ut ii qui in posterum amori plurimum feminarum indulgerent, pudore suffunderentur. Unde factum est, ut quodvis tabernaculum, quodvis diversorium suam veluti haberet gentem ac familiam, maritum uxorem, liberos, et quicumque cum eis debebant hoc vinculo novo conjuncti. Et diabolus? Diceret hunc inter illos tunc haud vixisse; detinebatur enim in locis quos Dominus non visitabat; homo autem revera erat homo.

15. Porro homines illi Deo accepti qui huius boni auctores suasoresque fuerant, nimium quantum ore omnium celebrati, admiratione, laudibus, felicitationibus elati, ad principum dignitatem erecti sunt, atque ita celebres facti dignique habitus qui rei publicæ curam gererent et deinceps vitæ prosperæ incrementis prospicerent. Nonnulli autem,

θύνατο, εισηγήθη τὸ ἐντεῦθεν γνώμη πρὸς τῶν ἐντέχνων καὶ σπουδαίων βουλευτῶν ἐκείνων, μεθοδεύθητι παραμονὴν τινα, καὶ φυσικὴν καὶ ὡς οἶον ταμειευτικὴν συντήρησιν τοῦ θεοπέμπτου εὐρήματος· καὶ οἱ τὴν γνώμην εἰσδεδαγμένοι δι' ἀκοῆς, ὡς ἦδη τοῦ καλοῦ γεγευμένοι, ἐγλυκάνθησαν, καὶ πόθος ἀλλήλων εἰς πλεον εἶλαν αὐτούς, καὶ ἡ ψυχὴ ἐκάστων ἐφίλει τὸ παράμονον τοῦ γλυκασματος. Εὐηρεστήθη τοίνυν ἅπασι τὸ πρᾶγμα· καὶ ὑπακούσαντες εἰς ὑπακοὴν ὧτιον κατένευσαν κυρωθῆναι, γίνεσθαι ἐὺρημένον ἀγαθὸν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς, ὡς οὕτως αὐτὸ καταπράττεσθαι, καὶ μὴ ἄλλως. Καὶ γὰρ ἐκραταιοῦτο ἐπὶ πλεον καθ' ἐκάστην ἡμέραν τὸ οὕτως ἀρίσταν, καὶ κοινὸν καθιεστῆκει τὸ ἔρμαιον, καὶ τὸ δόγμα τῆ συχῆ τριβῆ ἐστήρικτο εἰς αὐτὸ δὴ τοῦτο ἔθος, ὅπερ ἐκφανθὲν εἰς πρόοπτον, καὶ τεθεαμένον ἤλιψ, καὶ ἀναλάμψαν ἐποίησέ τινα περιορισμῶν κτήσεως, καὶ, ὡς οὕτως εἰπεῖν, βίωσιον, καὶ αὐτὸ κόσμιον.

γ'. Καὶ ἐπαρρησιάσατο ἐκαίθεν χρόνον τεθαβῆμένη συμπίπτουσι, καὶ παρήχθησαν ἀφελεῖς κοινωνίαι, καὶ ὑπηύραζον συναλλάγματα· ἐμελετᾶτο δὲ καὶ τις θρησκεία ἀρθῆ μετὰ λογιότητος, ἐπεγνώσμιον τοῦ πάντων ποιητοῦ Θεοῦ, ὡς ἐξῆν, ἀρχαῖκώ τερον, καὶ ἐπωφειλοῦτο χάριτες θεῖαι τέτινες, καὶ ὅσαι δὲ κατ' ἀνθρώπων· καὶ ἐφιλοσοφεῖτο δικαιοσύνη, τὸ πάμμεγα τοῖς ἐν βίῳ καὶ χαριέστατον ἀγαθόν· καὶ οὐκέτι πνίγες ἦσαν, ἀλλὰ μερίδες, τὸ παροισιζόμενον· καὶ οἱ μὲν ἀδελφοὶ ἀνενόητοι ἔμενον ἡμερότητος λόγῳ, χαρακτηριζούσης ἀνθρώπων, ψήλειτο δὲ ἡ μήτηρ γῆ, βοθρευομένη καὶ λαχαινομένη καὶ σκαπτομένη τὰ πλείω, καὶ ἀνεβλάστανε παντοίαν τροφήν, ἅμα καὶ τρυφήν, τὴν μὲν κατὰ τὸ αὐταρκες, τὴν δὲ καὶ εἰς ὑπέρπλεον.

ιδ'. Ἐπαύσατο δὲ καταδύσα ὡς εἰς πόντον λήθης καὶ ἡ ἀδιάφορος Κύπρις, καὶ τις γάμου τύπος ἐπισιελθῶν ἐσέμνυνε τὴν κατ' ἀνθρώπων συζύγιαν· καὶ ὁ μὲν ἀγελαῖος Ἔρως ἐπετερεύετο, ἰδίαζον δὲ τινας θῆλαμοι, καὶ γνωρίζων ἕκαστος μίαν ἰδίαν, ἰδέσποζε καὶ τέκνον οὐκ ἀμφιδόλων, καὶ ἡ κατὰ τὸν Ἀδᾶμ καὶ τὴν Εὐάν σάρξ μία ἦν αὐτέτις, ὡς οἶα πρὸ ὀφθαλμῶν· καὶ τυπούμενοι πρὸς παράδειγμα τοιοῦτον ἐπύθιον, προσκέντουν αὐτοὺς εἰς ἰσότητον ἐπὶ αἰοχύνῃ τῶν ἐσύστερον κοιναποισθημένων τὰ γυναῖκα· καὶ εἶχεν ἐκάστη σκηπὴ καὶ ἅπαν κατάλυμα, καθάτι εἶθνος· ἢ καὶ φυλὴν, τὸν ἄνδρα, τὴν γυναῖκα, τοὺς παῖδας, καὶ ὅποσοι ἄλλοι ξυνηθῆγον αὐτοῖς θεσμῶ, τῶ ἐξ ἔθους καινοφανοῦς. Καὶ ὁ δαίμων; Ἄλλ' οὐκ ἂν εἶπες αὐτὸν ἐνταυθα γὰρ ζῆν· εἶχον γὰρ αὐτὸν τόποι, οὐς οὐκ ἐπεσκόπει ὁ Κύριος· καὶ ἦν ὁ ἀνθρώπος ἀνθρώπος τῶ ἄντι.

ιε'. Καὶ οἱ τὸ καλὸν τοῦτο ἐξανύσαντες θεοεπίστατοι πρωτοσύμβουλοι καὶ ἀρχιδιδάσκαλοι διὰ πᾶν ἴαν πολλοῦ λόγου ἐφέροντο, θυμαζόμενοι, εὐφημούμενοι, εὐλογοῦμενοι, καθιστάμενοι ἐς ἔρχοντας, τιθέμενοι ὡς εἰς κεφαλὰς, καὶ οὕτω περιδλεπόμενοι, καὶ ἀξιούμενοι ἐπισκοπεῖν τὰ κατ' αὐτοὺς, καὶ προσεπιλαλεῖν τὰ ἐς πλείω βίωσιμον ἐξόρθωσιν

ἴσθη δὲ πρὸς βαθεῖαν τὸλμαν ἐπιβάλλοντες ἔτυχον ἅθ' θαύματι, καὶ Θεοὺς ἐποιούνοτο τοὺς τοιοῦτους, καὶ εἰς τινα κρείττω φύσιν αὐτοὺς ἐνέγραφον, ἐκπλητόμενοι τῆς ἐνθέου τέχνης, εἴπερ οὕτω πεύθοντες ἐδασκαλικῶς ἐκ μικροῦ δεῖν ἀλόγων εἰς λογικοῦς καὶ λογίους τοὺς μὴ τοιοῦτους διεβίβαζον, καὶ τοὺς μὲν αὐτὸ τοῦτο εἰδότες, ὅ τι ποτὲ ἔστιν ὁ πρὸς ἀλήθειαν ἄνθρωπος, εἰς ἐνθύμιον καὶ αὐτοῦ Θεοῦ μετεβίβισαν.

15. Ἐπεγνωκότες οὖν οἱ πρῶτοι αὐτοδιάκονοι τοῦ κλοῦ ἐκείνοι, ὡς καὶ βελτιοῦσι τοὺς ἀνθρώπους, καὶ θυμάζονται, καὶ οὕτως ἐς πλείω ζῆλον διαθερμυνόμενοι, καὶ οἷς ἐμακαρίζοντο, εἰς ἐπίδοσιν παροψόμενοι, καὶ οὕτω πληθυνόμενοι προσθήκαις καὶ ἐθαλαίς, καὶ δραστηριώτεροι ἀποτελούμενοι, ἀγέλονται πλείονας πάλιν ὄχλους, καὶ καθίζουσιν αὐθις βουλῆς, καὶ ὑπομνησκουσι τοὺς ἤδη εὐμαθέστερον ἱκταῖν διδυνημένους, ἐξ ὁποίων τῶν πάλαι ὁποῖοι αὐτοὶ ἀπετελέσθησαν διὰ μέσων τούτων ποδηγούντων αὐτοὺς ἐμβιβάζεσθαι εἰς ἀληθῆ ἀνθρωπότητα καὶ καταγινοῦνται: μὲν τῆς προτέρας ἐν τοῖς τοιοῦτοῖς μαθηταῖς ἀγριότητος τε καὶ πλάνης, ὑπεξαίρουσι δὲ τὴν καινὴν καὶ πρόσφατον φιλαδελφίαν καὶ ψιλλήλιαν, καὶ ἐγγύς παρὰ βραχὺ ἀσελιφότητα, τὴν καὶ πεκαγιωμένην εἰς ἔθιμον παράδοσιν, καὶ βίου τριβὴν, καὶ πείραν καὶ ἐμπειρίαν δεδοξιασμένην καὶ ἐπεγνωσμένην ὠφέλιμον.

16. Ἀντίκα δὲ οἱ τοιοῦτοι καινισταὶ τῆς πράξεως καὶ τοῦ ἡμέρου βίου διδάσκαλοι ἐξετίθοντο ἄν, ἐναργῶς ὑπὸ ὄψιν ἄγοντες, ὅποσα μὲν τῶν ἀγαθῶν πρῶτην μὴ κερύοντα νῦν ἐνδημοῦσι τοῖς ἀνθρώποις, ὅποια δὲ τῶν κακῶν καὶ πηλίκων τοῦ ἀνθρωπείου φύλου καταναιδεῦόμενα ἐπαύσαντο καὶ ὄχοντο, καὶ αὐτοὶ μὲν οὕτως ἐπιχειρηματικώτερον τὴν δημιουργίαν διεχειρίζοντο. Ἄ δὲ πρῶτην μὲν ἀγελαίον ὄχλον, νῦν δὲ εὐλογιστοὶ δῆμοι, χάριτάς τε ὠμολόγουν, καὶ εἰς ἀγαθότητα συνεσκευάζοντο, ἐπιτείνοντες τὴν σπουδὴν.

17. Ἐπεὶ δὲ ἐν τοσούτῳ καὶ γράμματα ἐξεύρητο, τὰ κατὰ τῆς μνημοσύνης κειμήλια, τὸ πρωτοφυές μουσεῖον, τὸ τῆς σοφίας ταμείον, τὸ τῆς λήθης ἀντίπαλον φάρμακον, οἱ σκιαγράφοι τῆς γνώσεως, ὁ τοῦ λέγειν ὀπογραμμὸς, οἱ τῶν ψυχικῶν βουλευμάτων μηνυταί, οἱ τῶν ἐγκαρδίων διανοημάτων ἐξάγελοι, οἱ τῶν κρυφίων ἐκφάντορες, οἱ τὸ ἐν πράξει βευστὸν πηγνύντες καὶ στερεοῦντες τύποι, καὶ τοῖς ἐπιγινομένοις ὀψὲ χρόνου ἀναστηλοῦντες: εἰς γνώρισμα, οἱ ζωγράφοι τῶν παλῶν καὶ πραγμάτων καὶ προσώπων, εἰδησιῶς τε χάριν καὶ μνημῆς παντοδαπῆς, οἱ καλοὶ χαρακτῆρες ἀπάσης ἐμμοῦσου παιδείσεως, οἱ μηδὲν ἔλαττον ἀκοῆς τὸν ἀνθρωπινον σοφίζοντες διὰ τῆς ὀψέως, — ὅτε τοῖνον καὶ τὸ τοιοῦτον καλὸν ἔβλασταν ἤδη ἐν κόσμῳ, δι' οὗ ἅπαν ἔθος ἀγράφως ἠκρωμένον ἐπ' ἀγαθῶν εἶχε μεταποιεῖσθαι: εἰς χρηστότητα ἔγγραφον, ἣν δὴ νόμον καλοῦμεν οἱ ὑπερον, καθὰ κεκύρωται, προσθέντο ἄξιωσιν οἱ τὴν ἀβίον ἐκείνοι παύσαντες βίαν, καὶ τὸ ἔθος προεισηγησάμενοι καὶ εἰσαγαγόντες: διδάσκαλοι κατεσφαλίσασθαι στερεωθῆναι τὸ νεοπαγὲς ἔθιμον εἰς

A hoc veluti miraculo percussī, eo usque progressi sunt, ut illos inter deos referrent et superiori naturæ ordini accenserent, obstupefacti nimirum virtute divina, quæ, nonnisi institutione ac persuasione, ex iis qui propemodum bruti fuerant, rationales ac prudentes fecerunt, eosque qui ne nosset quidem quid vera homo esset, ad Dei voluntatem transformarunt.

16. Cum igitur primarii hujus boni auctores animadvertissent, homines hoc modo meliores fieri, seipsos autem in admiratione esse majori, incensi sunt studio ac fervore, et laudibus quibus ob novam prosperitatem tam felici successu auge-scentem afficiebantur stimulatī, majori in dies sapientia et activitate præditi, denuo majores colligunt cœtus iterumque bona consilia expromunt, et eos qui jam faciles aures præbere didicerant, commo-nefaciunt quales ex quilibet facti sint, atque hæc ratione ad veram humanitatem promovere student: denique de vita olim fera atque errabunda sermo-nem injiciunt, et laudibus effertunt recentem charitatem mutuam qua propemodum uti fratres conversentur ac degant, quæ jam in vitæ consuetudinem transierit, firmoque fundamento innitatur, quæ denique usu experientiaque comprobata et omnibus utilis inventa sit.

17. Deinde illi mansuetudinis inventores vitæque tranquillæ præceptores exposuerunt et quasi ante oculos collocarunt, quam multis bonis quæ olim deerant, homines nunc gauderent, et quam multa et magna mala quibus genus humanum vexabatur, jam penitus extirpata essent; atque sic majorem cum vi ac successu coram populo perorarunt. Qui autem gregariæ olim turbæ fuerant, nunc in rationalem collecti societatem, concordiam colere atque virtuti operam navare summo nisu studuerunt.

18. Cum autem illo tempore etiam invenirentur litteræ, egregia memoriæ dos, primum museum, sapientiæ receptaculum, oblivionis remedium, eruditionis delineatores, eloquentiæ exemplum, consiliorum animi indices, cogitationum intimarum nuntii, occultorum detectores, typi celeriter prætereuntia figentes et retinentes et ad posterorum notitiam post multa sæcula propagantes, pictores certaminum, rerum gestarum, personarum, ad omnium cognitionem ac memoriam, egregii cunctarum scientiarum characteres, qui non minus quam per auditum, per visum homines edocent erudiuntque — cum, inquam, tale ac tantum mundo illuceret bonum, quo omnis consuetudo bona, hætenus conservata sine litteris, scriptura confirmata sanciretur, quam legem hodie vocamus, tunc illi qui vim ac violentiam olim intolerabilem perdomuerant, summo studio eo annisi sunt, ut recentī consuetudini legis characterem imprimerent, ut sanctio scripta veluti sigillo apposito confirmaretur, ut errabundum incertumque ad firmitatem redige-

retur neque amplius mutabilitati obnoxium esset.

19. Et homines in societatem coadunati lubenter amplexi illud consilium, ut ita fieret consenserunt, cum bene viderent, et, ut equidem opinor, etiam pronuntiarent, melius omnino esse, ut bonum quasi corpore circumdatum in librorum fundamento collocaretur, eodem modo quo verbum Dei aut viva voce prædicaretur, aut e sacris paginis prælegeretur. Itaque syndrii principes ad leges redigendas et certa stabilique forma figendas sese accingunt, et disquisitione de eo quid sit lex habita decernitur, eam esse bonum divinum. Porro accepta insculpitur tabulis, aut pyxidibus et codicibus, seu, ut accuratius dicam, voluminibus, quibus veluti in quadam domo aut custodia conservetur, et sic universo cœtui perpetuo adsit.

20. Eodem tempore electi constitutique sunt arbitri justitiæ, inquisitores injustitiæ, probitatis censores, conversationis honestæ custodes, legum provisores, institutionum hand amplius instabilem, sed scriptionis tenore definitarum inspectores. Legibus igitur sic constitutis et, ne quis ignoraret eas, promulgatis, alii ad illarum normam vitam moresque composuere, et sic veluti recto cursu navigantes, cœlestium bonorum fruii sunt tranquillitate, nulla vitæ procella aut tempestate perturbati; alii autem, aliam ingressi viam, saxis illisi miserè perierunt lueruntque poenas, quas non jam fera illa ac bruta iis qui aliter sese gessissent, fixerat consuetudo, sed quasi lex divina constituerat, gladio suavi ut recte quis dixerit, scindens ac percutiens.

21. Talis autem poenarum inflictio effectit ut mali ab improbitate ad honestatem reverterentur, cum talis medicinæ dulcis simul et amaræ impatientes essent; et natura humana rediit ad statum primitivum, simplicitate, pace perpetua, tranquillitate ac lætitia insignem.

22. Hoc ita sese habuerat temporibus antiquis, quorum memo facile recordaretur; jam vero vita quæ olim invaluerat leonina, vel, ut mitiori verbo uar, impura et vana, corrigi et ad mansuetudinem revocari cœpta est, primum quidem per talem qualem convictum, deinde per certas consuetudines communes, denique per leges, quæ a singulis propositæ, universorum suffragiis sancitæ sunt. Conjuncta enim virorum sapientum meditatione atque consultatione leges promulgatæ sunt, et jus naturæ ac gentium apparuit, et sapienti Dei dispensatione, Spiritusque sancti auxilio incrementa cepit. — Quoniam autem pulchrum debebat fieri pulchrius, et divinum divinius, et mundanum exuere crassitiem suam, quo apparet ipsius virtus, et e terreno transformaretur in cœleste, et e mundano in supermundanum, ita ut, quantum augentur homines ac multiplican-

νόμιμον, ἵνα ὡς οἶον σφραγίδος τύπωμα τὸ ἐν γράμμασι κῦρος προσεπιτεθῆ, καὶ τὸ πλανητεῖον κατασταθῆ ἐφ' ἐνός, καὶ συντηρηθῆται εἰς ἀμετάβητον.

19'. Καὶ οἱ τοῦ ἀθροίσματος ἀνθρώποι καταδέχονται ἀσπάσιοι, καὶ τὴν τῆς βουλῆς ταύτης ἐξαγωγὴν καλῶς ἄρα προνοησάμενοι, καὶ εὐετηδῶς διεγνωκότες, οἶμαι δὲ καὶ ἐκλαλήσαντες, μὴδὲν διαφέρον εἶναι, ἀσώματον περιφέρεισθαι τὸ καλὸν, καὶ βιβλιακῶ ἐδάφει ἐπαναπαύεσθαι, ὁμοίον, φασίν, ὡς εἰ καὶ Θεοῦ λόγον ἢ διὰ στόματος προφέρει τις, ἢ ἐκ διφθέρως ἱερᾶς ἀναλέγοιτο. Αἰρούνται γοῦν οὕτως οἱ τοῦ συνεδρίου καὶ τὸ εἰσηνεγμένον ἐπὶ παραδοχῇ τῆς τῶν νόμων θέσεως βούλευμα· καὶ εὐθὺς ἐρμηνεύεται, ὅποσον τι ὁ νόμος ἐστὶ, καὶ καταλαμβάνεται, θεόδοτον καὶ αὐτὸς χρῆμα εἶναι· καὶ στέργεται, καὶ ἐντίθεται δέλτοις, εἴτ' οὖν πύξιοι καὶ κῶδιξιν, ἡμαξευμένως δὲ φάναι, βιβλιοί, ὅσα καὶ τισιν οἴκοις ἢ φυλακῆς ἢ μάνδραις, μὴ καὶ διαδιδράσκει τοὺς πολλοὺς βεβήλομενος.

20'. Ἐξ αὐτίκα δὲ ὥρας ἐκαθίσθησαν ἐπιλεγέντες ἄνδρες βραβεύται δίκης, ἀδικίας διώκται, ὀρθότητος ταμίαι, πολιτείας ἀγαθῆς φύλακες, θεσμῶν τηρηταί, ἐθῶν ἐκείνων οὐκ εἰ ἀγράφων, ἀλλὰ γραπτῶν ἐπισκοποί. Καὶ οὕτω εὐρημένης τῆς νομικῆς διαβίωσης, καὶ εἰς γνώσιν ἐκτεθειμένης ἅπαντι. οἱ μὲν πρὸς νόμους ἀπευθύνοντες ἑαυτοὺς, καὶ διακωβρυνόμενοι τὸν βίον, καὶ οὕτω κατ' εὐθὺ πλείοντες, τῶν τῆς θεοῦ γαλήνης καλῶν μετείχον· καὶ οὐδέμια βίου κύμανσις αὐτοὺς διεσάλευσεν. Οἱ δὲ ἀνάπαντι διακείμενοι βραχίαις προσηράσσοντο καὶ ἀπώλλυντο, ποινὰς ὀφιστάμενοι, ἃς οὐ τρίπος ἐκείνος παλαιῆς θρησκείας ὑπέβαλλε τοῖς ἀποτόμως διχάζουσιν, ἀλλὰ νόμος θεοῦ ὑπηγόρευε, γλυκεῖα μαχαίρα, καθὰ τις ἂν οὐκ ἀπροσφυῶς εἴποι, διχοτομῶν.

21'. Καὶ ἡ τοιαύτη ἐκδίκησις ἀνακάμπτει ἐποίει τοὺς κακοὺς ἀπὸ στρεβλώσεως εἰς ὀρθότητα, οὐκ ἔχοντας γλυκυπικρον τοῦτο στέγειν θανάτευμα· καὶ ἡ κατ' ἀνθρώπον φύσις εἰς τὴν ἀρχέγονον ἀνεποιεῖτο πλάσιν, τὴν ἐν ἀπλότῃ καὶ ἀστασιάστῳ εἰρήνῃ καὶ γαληναίᾳ καταστάσει καὶ ἰλαρότῃ.

22'. Ἦν οὕτω πάλαι ποτὲ ταῦτα, ἐξότου ἑβδῶν: οὐκ ἂν ὑπομημονεύσει τις· καὶ ὁ βλος ἐκεῖνος ὁ πικρὸν, ὁ λεοντώδης, εἰ δὲ τις μετριώτερον ἐθέλει φράσαι, ἀκρότης καὶ εἰκὴ καίμενος, ἐπιμεμέλητο, καὶ εἰς ἡμερότητα μετεβίβλητο, πρῶτα μὲν διὰ μετρίου συνουρισμοῦ, εἶτα βεβαιότερου συνεθισμοῦ, μετὰ δὲ νόμον εἰσφορᾶς, καλῶς δὲ ἂν ἔχοι φάναι, καὶ συνεισφορᾶς· κοινὴ γὰρ ἀνδρῶν σοφῶν βουλὴ καὶ σκέψις καὶ τότε τοὺς νόμους εἰσήγαγε, καὶ ὁ φυσικὸς ἐκείθεν καὶ ἐθνικὸς νόμος ἐξέλαμψε, εἰς ἔγγυον προδραμῶν αὐτῆς εἰκονομίᾳ πανσόφου καὶ θεϊότητι, τῇ κατὰ τὸν ἐν ἀγίῳ Πνεύματι. — Ὅτι δὲ τὸ κλλὸν ἐχρῆν γενέσθαι κάλλιον, καὶ τὸ θεῖον θεϊότερον, καὶ τὸ κατὰ κόσμον ἀπολεπτονόμενον βέλτο· ὡς ἐκφανθῆται τὸ ἐν αὐτῷ ἀγαθόν, καὶ ἐκ βιωτικοῦ εἰς ἐθεον κατασταθῆναι, καὶ ἐξ ἔγχοσμίου εἰς ὑπερκόσμιον, ἵνα, εἰς ὅσον πληθύνονται καὶ αὐξάνονται οἱ ἄνθρωποι, ἐς τόσον καὶ ἡ ἐξ ἐπιστροφῆς καλλὸν

αὐτῶν καὶ ἡ ἐνάρετος· ἀγωγή προσεπύξεται, καὶ ἄ
 ἐκ τοῦ Θεοῦ καλὸν εἰς μάλιστα κέρπον αὐτῷ
 ἰκείνη ἀποκατασταίη (αὐτὸς γὰρ δοτῆρ καὶ τοῦ
 πρωτοφανοῦς νεογράφου ἀγαθοῦ νόμου κατελιηπται)·
 προσεξευρίσκαται νόμος, μετ' ἑκείνων ἄλλο· δευτε-
 ρος ὑπέρτερος καὶ μεγαλοδόναμος, καὶ τοῦ προτε-
 ρῶς τεθεωρημένου εἰς τοσοῦτον ὑπερηρμένως, εἰς
 ὅσον καὶ σῶμα καλὸν καὶ σφριγῶν ὑπερθεν τοῦ μὴ
 τοιαύτου φέροιο ἔν.

γ'. Καὶ ἦν ἑκαίνοσ ὁ Μωσαικὸς, οὐ μόνον ὁ Σι-
 ναϊτῆρ, ἀλλὰ καὶ ὅσοι πολλοὶ καὶ αὐτοὶ ἀκόλοσοι
 ἰκείνη καὶ σύντροχοι καὶ σύμφωνοι, οὐ περὶ γῆν
 ἱερῶν αὐτοῦ, καὶ τὰ κατ' αὐτὴν μόνᾳ συντηρῶν, καὶ
 ἔξορθῶν καὶ ἐπανορθούμενοσ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς Θεοῦ
 ἄ· ἐπὶ μᾶλλον ἐξαρτώμενοσ. Καὶ θεογνωσίαν γὰρ
 ἰκείνοσ ἐπραγματεύσατο καὶ φιλοσοφίαν θεϊάν, εἴτ'
 ὦν θεολογίαν, καὶ κόσμου ἐπίγνωσιν μὲν διὰ τῆσ
 ἐξοκαλίεασ, ἦν ἡ κοσμοποιία παραδίδωσι, διάγνω-
 σιν δὲ, ὅσ ὑποβάλλει φυσιολογεῖν, καταγνώσιν δὲ
 τὴν ἐφ' οἷσ χρη. δι' ὧν ρυθμίζει πρὸσ ἡθού, ὡσ
 ἐπιμελεῖσθαι μὲν κόσμου, καθ' ὃν ὑπερλάμπει τὸ
 κόσμιον, περτρωρεῖν δὲ πᾶσιν, ἐξ ὧν ὁ κατ' ἀνθρω-
 πων βίος ἀπεκβαίνει ἄκοσμοσ.

κδ. Καὶ ἀπετέλεσεν ὁ τοιοῦτοσ νόμοσ οὐ μόνον
 ἀγαθοῦσ ἀνδρασ ἀπῶσ, ὅποιοι δὴ τινεσ καὶ ἐν τεισ
 πρὸ αὐτῶν ἐξεφάνησαν μέτριοι ἰκείνοι καὶ ῥῶν
 ἀριθμητοὶ, καὶ μάλιστα ὅτε ἡ ἀγριονομία τὴν γῆν
 ἀπεσοκτόου, ἀλλὰ καὶ ἀγίουσ, καὶ τὸ καινότερον,
 θεοκτόρασ. Ἐπεφάνη δὲ ἄρα ὁ τοιοῦτοσ νόμοσ τε-
 λεώτεροσ μὲν καὶ εἰσ πλέον ἐτιμάλα σέβασμοσ,
 καθότι καὶ θεόγραφοσ, μελετῶν δὲ ὅμοσ καὶ ὑπο-
 κρουόμενοσ· τὰ τελευτάτα. Ἐθεωρεῖτο γὰρ ὡσ ἐν
 ὑπογραμμῶ σκιαγραφῶν καὶ ὑποχαρδύσων θεῖα
 τυπώματα, προφήταισ μὲν ὡσ διορατικοῖσ ἐποπτευ-
 μένοσ, καὶ λεπτότερον κατανοούμενοσ, τοῖσ δὲ λοι-
 ποῖσ παχύτερον προσφερόμενοσ, καὶ οὐδὲ ὡσ ἐν
 ὑπονοίᾳ γούν ἐφικτοῦ ὦν. Μεγάλα γὰρ καὶ θεῖοτάτα
 καὶ τοῖσ τηνικάδε χρόνου ἀνθρώποισ ἀκατάληπτα
 λαλῶν, ἐπέκρουσεν αἰνιττόμενοσ, τὸ φῶσ οὕτω σκιά-
 ζων τῆσ γνώσεωσ, καὶ κατακαλύπτων τὴν ἀλήθειαν
 ὡσ ἐν παραπετάσματι, τῷ προφαινομένῳ τῆσ φρά-
 σεωσ· καὶ εἶχον ὀλίγοι ἐμβαθύνειν τοῖσ αἰνιγμοῖσ,
 οἱ τελεῖουσ δὲ ἦσαν τῆσ ἐπιπολήσ.

κε'. Οὐκ ἠνέσχετο δὲ ἄρα ὁ καὶ ἐπιπέμψασ τὸν
 νόμον τοῦτον Θεόσ, καὶ βαθέωσ τυπώσασ, καὶ ἐν
 συμβόλοισ παραδοῦσ, μὴ οὐχὶ καὶ διασαφῆσαι αὐ-
 τοῖσ ἰκείνοισ ἐναργέστατα, καὶ τελεσφορῆσαι εἰσ
 πληρεστάτην χρώσιν, καὶ οὕτω γνώσιν, τὸ σκιαγρά-
 φημα. Εἰ γὰρ διδάσκαλοσ ἀποπειρώμενοσ μαθητῶν,
 πρὸσ οἷσ τὴν νοῦν ἔχει, καὶ γλαφυρὰ λαλήσασ αὐ-
 τοῖσ, καὶ εὐρηκῶσ οὐκ ἐμβαθύνοντασ εἰσ νόησιν, καὶ
 δι' αὐτὸ κατοκνοῦντασ τὴν μάθησιν, καὶ τῇ ἀθυμίᾳ
 ἐκλείποντασ, ἢ τῇ ῥαθυμίᾳ καταπίπτοντασ, καὶ
 ἀποτελουμένοσ, ὡσ οὕτωσ εἰπεῖν, λειπογνώμονασ,
 οὐκ ἀνέχεται μὴ εἰσ φῶσ ἀγαγεῖν διευκρινέσασ τὸ
 συσκατάληπτον, ἀλλὰ διερμηνεύει σαφῶσ, καὶ οὕτω
 τοῖσ ἰκείνων κτῆται ψυχάσ. Τῷ παντὶ ἐπὶ πλέον ὁ
 καὶ προάρχων ἐνδιδασκάλωσ, καὶ ἄλλωσ δὲ παμμέ-

tur, tantum etiam pulchritudo e conversione orinuda
 et vitæ honestas promoveretur, et bonum divinitus
 acceptum magis magisque in Dei laudem gloriam-
 que cederet (ipse enim benignus nova legis auctor
 atque dator facile agnoscebatur) : inventa est in-
 super præter illam lex altera superior et potens,
 esque quæ jam sub manibus erat tanto præstantior,
 quanto corpus speciosum ac vigorosum turpi atque
 infirmo præstare creditur.

23. Fuit autem illa lex Mosaica, non solum Si-
 naitica, sed et aliæ multæ ei similes et ejusdem
 argumenti ; illa, inquam, non ad terram repens,
 neque terrestria tantum respiciens, corrigens, di-
 rigens, sed potius a Deo ipso suspensa. Suppedita-
 vit enim cognitionem Dei et philosophiam divinam,
 id est theologiam, et mundi cognitionem per do-
 ctrinam quam creatio mundi exhibet, necnon judi-
 cium de rerum natura, et contemptum rerum con-
 temptæ dignarum ; quibus omnibus mores perfici-
 untur, ita ut mundo, quatenus veram nobis
 munditiam ostendit, studeamus, cætera autem,
 quibus vita humana ad immunditiam deprimitur,
 contemnamus.

24. Porro lex illa non solum reddidit homines
 simpliciter probos, quales etiam ante illos pauci
 quidam existerant, et imprimis cum feri illi mores
 terram obscurarent, sed etiam sanctos et, quod
 maxime admirandum est, Dei patres. Apparuit igitur
 lex illa perfectior et multo magis venerabilis,
 quoniam a Deo erat conscripta et ad summam
 perfectionem homines præparabat. Conspiciebatur
 enim quasi adumbrans et delineans præcepta di-
 vina, et a prophetis perspicacibus intellecta facilius
 comprehendebatur, a cæteris autem crassiori modo
 concipiebatur, ita ut vix conjectura ejus sensum
 assequerentur. Cum enim magnalia atque divina
 eloqueretur quæ ab illius temporis hominibus capi
 nequibant, lumen intelligentiæ nonnisi adumbrabat
 et veritatem velut ænigmatum velamine celabat,
 dictione nimirum res futuras præfigurans, quare
 paucissimi ænigmatum sensum perpertrabant, mult-
 tudo autem in superficie hærebat.

25. Deus igitur, qui hanc legem hominibus benigne-
 concessam et symbolis involutam tulerat, ipse quoque
 providit, ut ea optime intelligeretur, et quæ obscure
 dicta essent, ad claritatem ac perspicuitatem perdu-
 cerentur. Si enim præceptor, discipulos quibus bene-
 cupit experturus, altum verborum suorum sensum ab
 his haud perspicere animadvertens, ita quidem ut ad
 doctrinam pigrescant atque aut animi vigore de-
 situti, aut levitate correpti, omni prorsus, ut verò
 dicam, scientia excidant, ea quæ difficilia cognita
 sunt non vult non in lucem producere, sed bene
 explicat et ita eorum animos lucratur : nullo po-
 tius is qui ab æterno summus fuit præceptor, legem
 suam a Moyse ejusque coævis conscriptam bene-
 vole revelare statuit hominibus qui divini gratia

veritatisque student et per ultimam perfectissimamque legem ad ipsum recurrerent, accurate ac sine vituperio ejus justificationes exsequendo.

νομομαθέσι, καὶ διὰ τοῦ ὑστέρου καὶ πληρεστάτου νόμου ἀναδραμουμένοις ἐς αὐτὸν ἐν τῷ καλῶς καὶ ὀρθῶς μῶμου ἐκτελέσαι τὰ ἐκείνου δικαιώματα.

26. Descendit igitur per incarnationis dispensationem in mundum suum ac hominem, atque ab initio paucos tantum e multitudine elegit discipulos, in eo quoque admirandum et prodigiosum quid ostendens, quod non exspectans conspicietur doctrinae cupidus docere, sed potius semetipsum exinaniebat, ut etiam ab ipso edocendos colligeret et ad eorum infirmitatem sese accommodaret.

27. Descendit igitur e caelo illuminatio perfectissima, luminis principium luminum pater, atque umbras luce penetrat. Inprimis autem Moysis legislatoris sapientis adumbrationes ad perfectionem provexit, aenigmata symbolica interpretatus est, characteres umbratiles ad veram vitam deduxit, et praeclaram illam legem ad infandam pulchritudinem, aut si accuratius dicendum est, ad spiritualem veritatem sermone claro promovit. Haud amplius enim figura post condensationem, haud symbolum, haud umbra, sed omnia lucida, perspicua omnia. Characteres explicati sunt, veritas serena luce apparuit, justitiae sol exortus est, et qui antea, umbrarum caligine involuti, neque sciebamus quod eundum esset, neque apprehendere necessarium volebamus, e tenebris perpetuis ad lucem inguitam traducti sumus. Ambiguitas legalis evanuit, ejusque loco advenit mens profunda sane, sed simul simplex, quandoquidem sapienter ac strenue veritatem interpretatur; non amplius objicitur velamen legale, intra quod salutis doctrina occultatur.

28. Neque jam dixerit quisquam e coevis, se secundum crassam litteram conversari, dum haec vel illa ad litteram agit. Si autem spirituale quid in eis reconditum sit, quis scire poterit? Sed omnia sunt perspicua, et Verbi divini incarnati effata intellectu facilia; margarita inde proveniens, omnis velamenti obscuri expers, per se ipsam comprehenditur. Aurum et argentum purum projacet, non adulteratum, nullo lapide Lydio indigenus; lapides pretiosi ut investigentur, neque sudorem neque laborem fodientibus imponunt. Qui donat illos,

non solum magnificentissimus apparet, sed pro immensa ipsius misericordia permittit ut qui volunt munus percipiant; non quaerit mercatores qui magno cum lucro istos revendant eoque amatoribus negotium facessant, sed pauperes spiritu iustitiae amicitiae vinculo sibi adjungere studet, quos ditare queat, ipsis dona sua impertiens atque ad beatitudinis fastigium evehens.

βαθυκόλπους ζητεῖ εὐρέσθαι, οὐδὲ πλουτίζει, παραβύσσας αὐτοῖς τὰ οἰκεία δῶρα, καὶ ὀλίγας ἐπιμακαρισμῶ.

29. Doleat enim, ut ita dicam, immensis divitiis suis, atque honorum ipsius participes invenire student, improbos et qui thesaurum ab ipso collectum tollere ac supportare possint; imo et latrones ad-

γιστος, τὸν αὐτοῦ νόμον τὸν δεύτερον, τὸν γραπτὸν ὃν Μωϋσῆς καὶ οἱ Μωσαϊκοὶ ἐξεγράψαντο, ἐμελλεν εὐσχλῶς ἀνακαλύψαι τοῖς ἐν χάριτι θεῷ καὶ ἀληθείᾳ νόμου ἀναδραμουμένοις ἐς αὐτὸν ἐν τῷ καλῶς

κς'. Οὐκοῦν καταβαίνει διὰ τῆς ἐνσάρκου οικονομίας ἐπὶ τὸν αὐτοῦ καὶ κόσμον καὶ ἄνθρωπον, καὶ ἐκλέγεται μαθητὰς ὀλίγους πάντως τὴν ἀρχὴν ἐκ τηλικῆσδε τῆς τότε ὀλότητος, τεράστιόν τι καὶ τοῦτο ἐκφῆνας ἐκεῖνος, εἰ μὴ ἀναμείνας ἐψηλαφήθη διδάξαι τοὺς ἐπιθυμοῦντας, ἀλλὰ κατεδέξατο κενωθῆναι, ὡς καὶ ἐπιζητήσῃ τοὺς μαθησομένους ἐξ αὐτοῦ, καὶ τῇ ἐκείνων ἀσθενείᾳ συνεκδραμεῖν.

κς'. Κάτεισι τοίνυν οὐρανόθεν ἡ ὑπέρφωτος λάμψις, ὁ ἀρχίφωτος, ὁ τῶν φῶτων πατήρ, καὶ καταυγάζει τὴν σκιάν. Μάλιστα μὲν οὖν τὰ τοῦ σοφοῦ σκιαγράφου Μωσέως τυπώματα χρώζει πρὸς ἐντέλειαν, καὶ τὰ συμβολικὰ διερμηνεύσας αἰνίγματα, καὶ τοὺς τυπικοὺς χαρακτῆρας εἰς πραγματικὴν ἐκδιβάσας ἀλήθειαν, τὸν καλὸν ἐκεῖνον νόμον ἐξωράτισεν εἰς κάλλος ἀνεκλάλητον, μενοῦν γε ἀκριβέστερον φάναι, λαλητῶν πρὸς πνευματικὴν ἀλήθειαν ἔθετο. Τύπος γὰρ οὐκίτι οὐδεὶς μετὰ τὴν συγκατάθεσιν, σύμβολον οὐδὲν, σκιά οὐδέμια, πάντα ἐμφανῆ, προφανῆ πάντα· οἱ χαρακτῆρες διασεσάφηγται, ἡ ἀλήθεια ἐκπέφηνεν αἰθριάζουσα, ὁ τῆς δικαιοσύνης ἀνέτειλεν ἥλιος, καὶ συνήχθημεν ἀπὸ σκοτοῦς διηνεκοῦς εἰς ἄδυτον φωσφορίαν οἱ πρῶν ἐσκιασμένοι παρὰ τὸ μήτε εἰδέναί, ποῖ πορευσόμεθα, μηδὲ μὴν ἐθέλειν τὸ δέον ψηλαφῆν. Ἡ νομικὴ διπίδη παρῆλθεν, ἀντείσθη δὲ ὁ βαθὺς μὲν τῷ ὄντι νοῦς, ἀπλοῦς δὲ ἄλλως, καθότι ἐρμηνεύει καὶ σαφῶς καὶ τρανῶς αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν· οὐ προδέληται κατὰ τίτασμα νομικὸν, οὐπερ ἐντὸς κέρυπται τὰ σωτήρια.

κγ'. Οὐκ ἔχει τις λέγειν καὶ ἐν τοῖς ἄρτι, ὡς Ἐγὼ μὲν κατὰ τὸ σωματικὸν γράμμα πολιτεύομαι, τάδε καὶ τάδε ποιῶν γραμματικώτερον. Εἰ δὲ τι πνευματικὸν ἐν αὐτοῖς κέρυπται, τίς ἂν εἶδῃ; Ἄλλὰ τὰ πάντα σαφῆ, καὶ τὰ τοῦ θεανθρώπου Λόγου παραγγέλματα εὐληπτα· καὶ αὐτόθεν νοούμενος γυμνὸς ἄπαντος προκαλύμματος ἐλυτρῶδους, ὁ ἐκεῖθεν ἔκκειται μάργαρος. Τὸ χρυσεῖον καὶ τὸ ἀργύριον καθαρὸν προδέληται καὶ ἀκίβδηλον, οὐδὲν τι φασάνου δεόμενον· οἱ τίμιοι λίθοι οὐκ ἐθέλουσιν ἰδρωτάς, ὡς ἀνιχνεύσθαι, καὶ πόνους παρέχειν τοῖς μεταλλεύουσιν. Ὁ τούτων χορηγητῆς οὐχ ἄπλως μεγαλοπρεπέστατος ἔγνωσται, ἀλλὰ πλήσμιον τὸν αὐτοῦ προχέων ἔλεον ἐνδίδωσι δωρεὰν ἀρῦεσθαι τοῖς ἐθέλουσι· καὶ οὐδὲ ζητεῖ μεγαλεμπόρους, οἷς ἀποδύσεται βαρεῖα τιμῆ τὰ ὑπέριμα, ὡς ἐκεῖνος αὐθις ἀντιεμάσθαι αὐτὰ ἐπὶ ἐμπολῇ κερδαλέα, καὶ πράγματα παρίσχειν τοῖς αὐτῶν ἐφιμένοις ἐμπορικώτερον· ἀλλὰ πτωχοῦς τῷ πνεύματι φίλους

κδ'. Ἄχθεται γὰρ αὐτὸς ὅσον τῷ κατ' αὐτὸν μυρίω πλούτῳ, καὶ ἐπιποθεῖ μερίτας εὐρέσθαι τοῦ αγαθοῦ, παλαμναίους δὲ τινὰς καὶ οἷους ἀχθοφορεῖν ἀταντικώτερον τὰ παρ' ἐκείνῳ τεθησαυρισμένα κατὰ

ἀνέγεται δὲ καὶ ἔρπαγας εὐσυνέτους ἐπερχομένους, A
βλέπων καὶ τὰ ἐκείνου φορτιζομένους, καὶ οὕτω
βιαζομένους τὴν βσιλευίαν τῶν οὐρανῶν. Φέροι δὲ
του καὶ ἐλλόγω· κλεπτόμενο· οὐ γὰρ δέδιεν, ἐπι-
λειπὲν αὐτὸν τὰ κειμήλια, ὅτι μὴδὲ πηγαία τις χύσις
αὐτῶν ἐν ἐκείνῳ ἐστίν, ἢ πλῆθιν ποταμῶς, ἢ κόλ-
πος θαλάσσης· ἄβυσσος· μὲν οὖν πολλὴ πλοῦτος, ἣς
οὔτε βίβλη τις νενοθήται ὑποστάθμη, ἐπέχουσα πυθ-
μῆνος τόπον, οὐδὲ μὴν μέτρον ῥητόν· ἀλλ' οὐδὲ
γνώσις· τῆς αὐτοῦ ἀπειρία, μὴ ὅτι γε καταληπτικὴ
ἐπιπέδος, ἀλλ' οὐδὲ ἀκροβιγῶς ἐν ἐπιβολῇ κατα-
νοήσεως ψαύουσα.

Κ. Τοιοῦτος, ὡς ἐν ὀλιγίστῳ καθυπεγράψαι, ὁ καὶ
τοῦ τρίτου καὶ νέου νόμου δοτὴρ θεός, οὕτω παμπλοῦ-
σος, οὕτω μεγαλόδωρος, καὶ μὴν καὶ γνώσεων κύριος
καὶ αὐτοσοφία. Διδὲ καὶ ὁ νόμος αὐτοῦ ἐπάξιος τοιοῦ-
του μεγάλου λογοθέτου καὶ νομοδότηου καὶ νομοθέτου B
πρὸς τῷ βῆθει τῶν ἐνοουῶν, καὶ φῶς ἀποπάλλων ἀβ-
βητον σαφηνείας τοῖς ἐπαξιῶς, καὶ ἀκροᾶσθαι αὐτοῦ,
καὶ λύχων τοῦτον τοῖς ποσὶ καὶ ὡς ταῖς οὐκ εἰσὶν
τρίβοις ἔχειν προπορευόμενον.

λα'. Εἰ δὲ τινες καὶ τῶν αὐτοῦ παραδόσεων μυστη-
ριώδεις, ὅσα τελεστικά, καὶ ἄλλως δὲ ἀπόκρυφοι,
καὶ δι' αὐτὸ βαθεῖαι, καὶ, ὡς οὕτως φάναι, νύκτεροι
τοῖς μὴ ὀφῶ βλέπουσι (πολλὰ δὲ καὶ τοιαῦτα εἰσιν),
ἀλλ' αὐτὸς βῆθον ἀποκαλύπτει τοὺς ἡμῶν ὀρθολογί-
ας, ἐπιρὲ ἐθέλωμεν· καὶ ὡς ἐκ νυκτὸς ὀρθοῖζοντες φω-
τιζόμεθα, καὶ κατανοοῦμεν οὕτω τὰ θαυμάσια πάντα
ἐκ τοῦ νόμου αὐτοῦ, τὰ πλεῖω μὲν ἐξ ἀφορμῶν δι-
δασκαλικῶν, οὐκ ὀλίγα δὲ καὶ κατὰ ἔνθεον ἄλλως C
ἐπίγνωσαν. Ὅτι καὶ ἔστι τοῖς καθ' ἡμᾶς λέγειν, οὐχ
ὅτι ἐς ὅσον τὸ σκότος ἡμῶν, ἐς τοσοῦτον καὶ τὸ ἐξ
ἀποκαλύψεως ἀνεσχὴν φῶς, ἀλλ' ὅτι πολλαπλάσιον,
ὡς μὴδὲ καθυποβάλλεσθαι ἀριθμῶν, καὶ ὅτι, ἀπελα-
θέντος τοῦ κατὰ ἀγνωσίαν νεφώματος, ἢ καὶ ἐτέρως
φάναι, ἀλλοιωθέντος· καὶ διατεθέντος εἰς χρηστότητα
γνώσεως, ἔφρασαν ἐκεῖθεν αἱ ἀστραπαὶ τῆς θεογνω-
σεως τοῖς ἐν τῇ οἰκουμένῃ, ἐάν τις κοιμῶνται ἀπο-
νοπάζοντες, ἢ τυφλωτῶσι. Τέως γε μὴν, εἰ καὶ
μυστήρια ὁ ἄλλως μὲν τελευταῖος, ἀληθῶς δὲ πρῶ-
τιστος κόσμος καὶ νόμος δυσανακάλυπτα ἔχει, καὶ
οἷα θεῶν μόνον καταληπτὰ εἶναι δοκεῖν, μὴ ἂν δὲ τι-
νὸν ἀνθρώπων, ἔως ἂν ἐκεῖνος τοῖς ἀξίῶς ἐκφῆρη
αὐτὰ ὅμως ἐν πολλοῖς τόποις, καὶ οὐχ ἀπλῶς πολ-
λίς, ἀλλὰ καὶ μάλα τοσοῦτοις πάνυ ἐξαστρέπται
αὐτὰ πρὸς σαφηνείαν· καὶ οὐδὲν τι ἐν αὐτοῖς δει-
νῶς περινοημένον, καὶ, ὡς εἰπεῖν, ἐλικτόν, οὐδὲ
βαθὺ καὶ κρύφιον, οὐδὲ ἀνακαλύψεως εἰς μακρὸν
ἐρμηνευτικῆς ἐπὶ καταλήψει δέομενον.

λβ'. Αὐτίκα γοῦν χυδὴν προδεδημένον ἔκκεται
αὐτῶν εὐμαθῶς ὑπὸ τῶν φιλοκάλων εἰσοικιζόμενον
16. « Ἀγχαπᾶτε ἀλλήλους, καὶ μὴ ψεύδεσθε, καὶ μὴ
συκοφαντεῖτε, ἀλλὰ πραγματεύεσθε εἶναι ἄνθρωποι·
ἄλλο μὲν οὖν μὴδὲ πραγματεύεσθε τοῦτο. » Τί γὰρ
πραγματεῖσθε, ποιεῖν εὐθέτως καὶ μετὰ βριστώνης
ἀπράγμονος τὸ στεγνον ἀγαθόν, τὸ πρέπον, φημί,
τοῖς ἀνθρώποις, ἀγελαῖον, φιλόλληλον, καὶ τὸ ἀλη-
θεῖαν κοινότερον, περινοίας ἀπάσης ὄλγα, ἐν τῷ

mittit solerter advenientes qui illius bona auferant
et sic regno cœlorum vim inferant. Lubenter pati-
tur furtum cum prudentia perpetratum; non enim
metuit, ne ipsius divitiarum unquam deficiant, siqui-
dem neque cum aquis scaturientibus, neque cum
fluvio pleno, neque cum maris sinu comparari
queunt, sed potius fons divitiarum est immensus,
eius neque ambitus neque profunditas mente com-
prehendi, neque ulla mensura definiri potest, cuius
denique immensitas tantum abest ut ullo modo
perspici queat, ut ne conjectura quidem eam quis
assequi valeat.

30. Talis ac tantus, ut breves simus, tertiarum
quoque ac novæ legis auctor est Deus, non solum
ditissimus, sed etiam munerum largitate præcellen-
tissimus, omnis scientiæ Dominus atque sapientiæ
ipsa. Quare etiam lex ejus digna est tanto legisla-
tore quoad effatorum profunditatem, atque luce
cognitionis indicibili collustrat eos qui ejus vocem
audiverunt et istam lucernam ipsorum gressus comi-
tantem et lucem ipsorum semitas conducentem ha-
bere dignantur.

31. Jam vero licet quædam ejus dicta sint obscu-
ra, quatenus mysteria continent, et intellectu diffi-
cilia ob sensum profundum, et iis qui visum hebeti
laborant, noctis, ut ita dicam, umbris involuta
(sunt autem plurima), tamen ipse lubenter oculos
nostros aperit, si modo velimus, quo sit ut veluti e
nocte emergentes illustremur ac mirabilia quæ ejus
lege continentur, intelligamus, edocti sæpissime a
doctoribus, illuminati autem nonnunquam Spiritus
divini afflatu. Tunc vero recte dicere possumus:
Non solum quanta nox et caligo nos tenebat, tanta
e revelatione nobis lux affulsit, sed sexcenties, imo
infinities plus: dispersis enim ignorantie nubibus,
aut, ut aliter dicam, cognitione mutata et ad melius
evecta, illinc fulgura doctrinæ divinæ per universum
resplendere terrarum orbem, si modo homines
non dormirent aut exorbitare constringerentur.
Cæterum, etiamsi ultima, vel potius prima illa lex
præclara continet mysteria inexplicabilia, et soli
Deo, ut videtur, comprehensibilia, non autem ulli
homini, priusquam ille ista revelaverit iis qui digni
sunt: tamen in multis locis, neque solum multis,
ita ut fere nihil admodum obscurum et veluti tor-
tuosum, nihil profundum et absconditum, nihil quod
longa interpretatione ad intellectum indigeat, in
illis reperitur.

32. Statim igitur inter plurima illud a virtutis
studiosis lubenter adoptatum nobis occurrit:
« Diligite vos invicem, neque mentimini, neque
calumniamini, sed solliciti estote de eo ut homines
sitis, vel potius, ne de hoc quidem estote solliciti. »
Qui enim difficile erit, sincere et prompto animo
operari id quod simpliciter est bonum, nimirum
illum qui homines decet mutuum amorem, et dicere
veritatem sine ulla fraude vel artificio, ita ut, quod

in vita communi fieri solet, navis revera nominetur navis, et simul neque calumniari, neque accusare, aut quæ huiusmodi vitii similia habentur, committere?

33. Non igitur laborandum est de communi charitate et de veritate comprehensu facili, et quæ præterea ad simplicitatem laboris expertem spectant; sed illud potius pro viribus amittendum ac meditandum est, ut charitatis non faciamus jacturam, neque in eo solummodo aut ante omnia studium operamque collocemus, ut fratres injuria afficiamus iisque metum incutiamus et terribilem in eos dominationem exerceamus. Hoc enim non amplius convenit homini probò, sed potius latroni atque piratæ, si quis talem adhuc inter homines recensere voluerit, aut bestię feræ et violentæ, et homini qui dimidia sui parte brutis accenseri debet, siquidem propter inhumanam vivendi rationem seipsam indignum reddidit, qui deinceps hominibus annumeretur. Cum autem lex quæ post sanctissimam incarnationis dispensationem data est, laud sit ejusmodi, omnes homines ei subjecti necessario præstant illis qui sanctæ veteri legi, de qua supra diximus, et imprimis principali parebant. Primitivam enim legem illam dicere nequeo, quæ, licet jam tunc in consuetudinem transgressa, tamen nulla constitutione aut vinculo sancita erat, sed, si ita dicere fas est, volabat et errabat ubicunque admittere homines vellent.

34. Et sic quidem accidere debebat, ut et legislator honoratus gauderet, quatenus bonum ab ipso concessum servaretur, et ipsi meliores fieremus, ut Deo a que hominibus gratum est acceptumque. Attamen non ita evenit, sed res nostræ male cedunt, siquidem cogitantes fatigamur, videntes pudore confundimur, et loquentes cito ad silentium redigimur.

35. Age enim, consideremus rem totam breviter ac summam repetentes. Ferocitatem et inhumanitatem, quæ post primos parentes sensim posteros invasit, probi quidam et facile numerandi viri ad mansuetudinem deduxerunt: perfecerunt autem hoc, dum summo fratres amplecterentur amore, benevole loquentes, præceptorum instar exhortantes, bonum sermonem cum prudentia proferentes atque sic persuadentes, et continua institutione utili pravitatem in virtutis decus permutantes, siquidem et ipsi a carne humana abstinentes, et illi qui non nisi carnibus humanis vesci atque furto rapinaque vivere consueverant, ad artes pro viribus exercendas animum appulerunt. Et ab initio Abelis Deo accepti memoriam repetentes cæperunt arma pascere atque nutrire, e quibus multa bona eaque sine magno labore percipientes, a furtis mutuis et cædibus inopportunitas manus cohibuerunt.

36. Quibus bonis degustatis etiam ad alias res utiles inveniendis animum applicuerunt, et specibus cæterisque ejusmodi deversoriis fortuitis egressi,

Α αγροικικῶς τὴν σκάφην σκάφην λαλεῖν, καὶ ἄμα μὴδὲ συκοφαντεῖν, καὶ ἐνδιαβάλλειν, καὶ τὰλλα ἐξαρμαρτένειν, ἕποσα σύστοιχα κακίαις τοιαύταις;

λγ'. Οὐκ οὖν πραγματευτέον, ἐξανύσειν τὴν πρόχειρον ἀγάπην, καὶ τὴν εὐληπτον ἀλήθειαν, καὶ ὅποσα λοιπὰ ἔργα τῆς ἀπραγματεύτου ἀπλότητος· ἀλλ' ἐκεῖνο σπουδαστέον καὶ μεθοδευτέον, ὡς δυνάμεις, τὸ μὴ προῖσθαι τὴν ἀγάπην, μὴδὲ προτιθεσθαι εἰς πραγματεῖαν καὶ σπουδαίαν τέχνην, αὐτὸ δὴ τοῦτο καὶ μόνον, τὸ ἐπιτηδεύεσθαι κακοποιεῖν τὴν ἐδελγότητα, καὶ οὕτως ἐκφοβεῖν, καὶ τεχνᾶσθαι κυριότητα δυσάντητον. Τοῦτο γὰρ οὐκ ἐστὶ ἀνθρώπου ἀγαθοῦ, ἀλλὰ ἡ ληττοῦ καὶ πειρατοῦ, εἰ τις καὶ τὸν τοιοῦτον ἐθέλει τύπτειν εἰς ἀνθρώπον, ἢ ἀλλὰ θηρίου ἀγρίου τε καὶ σθεναροῦ, ὃ συνθήσει τις ἂν εἰς θηριανθρώπου ἐπινοίαν· ὅτε καὶ ὡς ἐξ ἀνθρώπων γίνεταὶ ὁ τοιοῦτος, ἅτε καὶ ἀπανθρωπιζόμενος τὰ πολλὰ. Ὅντος δὲ τοῦ μετὰ τὴν Ἰνσαρκον ἀγιοτάτην οἰκονομίαν δεδομένου νόμου τοιοῦδὲ τινος, ἀναγκαῖον πάντως, τοὺς ὑπ' αὐτῷ τατομένους πάντας ἀνθρώπους ὑπερτερεῖν τῶν τε κατὰ τὴν προσηρημένην τοῦ παλαίου ἀγίου νόμου τύπων, καὶ μάλιστα τοῦ πρωτοφυοῦς. Πρωτόθετον γὰρ νόμον ἐκεῖνον εἶπεν οὐκ ἔχων, τὸν ἤδη μὲν ἐθάδα τότε, μηδ' αὖθις δὲ τεθειμένον θεσμοῦ τρόπον καὶ θέμιδος, ἀλλὰ, ὡς εἶπεν, πετόμενον, ὅποι ἂν αὐτὸν παραδέχοιντο τινες.

λδ'. Καὶ οὕτω μὲν ἀναγκαίως ἐχρῆν γίνεσθαι, ἵνα καὶ ὁ νομοθέτης ἔχαιρε τιμώμενος, οἷς τὸ ὑπ' αὐτοῦ δεδομένον ἀγαθὸν συντηρεῖτο, καὶ αὐτοὶ ἐβελτιουμέθα, ὡς καὶ ὁ θεὸς ἂν ἐφίλει, καὶ ἡμεῖς ἀπεδεδυμέθα. Γίνεται δὲ ὁμοῦ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ διεκρίπτεται τὰ καθ' ἡμᾶς, ὅπου καὶ νοοῦντες βαρυνόμεθα, καὶ βλέποντες αἰδοῦμεθα, καὶ λαλοῦντες ταχὺ ἀναστελλόμεθα.

λε'. Φέρε γὰρ ἀνασκευτώμεθα διὰ βραχέων ἐπιτεμόντες τὰ ὅλα πράγματα κεφαλαιωδῶς. Ἐξημέρωσαν τὴν μετὰ τοὺς πρόπάτορας ἐν τοῖς ἐπιγόνοις ἀπανθρωπίαν καὶ ἀγριότητα χρηστοὶ τινες καὶ βῆρον μετρητοὶ ἄνδρες· ἤγουν δὲ αὐτὸ, ζηλώσαντες φιλαδελφικῶς, καλήσαντες εὐνοικῶς, παραινέσαντες διδασκαλικῶς, καὶ νοηθέντες εὐσυνέτως ἀγαθὰ λέγειν, καὶ οὕτω πείσαντες, καὶ τῷ ἐνδειλεῖ τῆς ἀγαθῆς διδασκαλίας ἀλλοιώσαντες ἐκ φαυλότητος εἰς καλλογὴν ἀγαθότητος, ὅτε καὶ ἀφόμενοι τοῦ ἀνθρωποσφαγεῖν, μήπου δὲ καὶ ἀνθρωποφαγεῖν οἱ μαθητευσάμενοι, καὶ τοῦ ἀρπάζειν τὰ τῶν ἄλλων, ἐπέβαλλον τέχναις, ὡς εἶχον εὐρέσεως. Καὶ πρῶτα μὲν ἐξ ἀναμνήσεως καὶ ἐνθυμήσεως τοῦ θεοφιλοῦς Ἀβελ ἐνεχείρησαν ποιμαίνειν ἐκεῖνοι καὶ βόσκειν ζῶα, ἐξ ὧν χρήσιμα πορίζόμενοι πολλὰ δαψιλῶς ἄμα, καὶ οὐδὲ σὺν πολλῷ πόνῳ, ἀπήλλαξαν τὰς χεῖρας τοῦ ληστεύειν ἀλλήλους καὶ πρὸ ὥρας ἐξάγειν τοῦ ζῆν.

λζ'. Γευσάμενοι δὲ τοιοῦτου καλοῦ βῆρονος, ἐξερέψαν τὸν νοῦν εἰς τὸ καὶ ἄλλως τεχνᾶσθαι τὰ καίρια· καὶ σπληαίων ἀφόμενοι· καὶ λοιπῶν αὐτοσχεδίων

καταδύστων, ἐν αἷσι οὐ κατοικεῖν λέγοντο ἄν, ἀλλὰ
 φλυαρεῖν θηριωδῶς, ἀνέστησαν οἰκους καὶ δώματα,
 ὡς καὶ καταμένειν ἀσφαλεῖς, καὶ τὰ εἰς χρεῖαν ἐν-
 αποσθεσθαι ἀνεπιβούλευτοι. Αὐτίκα δὲ καὶ γυναικι-
 κιν ζεύγμα συνεπήξαντο, μονάσαντες τοῦ κήλωνας,
 ἀλόγοι ἐντρέχειν θηλείαις ἀφίντας, ὅτε οὐδ' ἂν ἐπι-
 δαίεσθαι ταῖς κατ' οἴκους γυναίξιν ἐπειθον σφᾶ;
 αὐτοῖς οἱ ἐξώθεν, αὐτόθεν, δίμαι, μαθόντες, καὶ, ὅ
 φρον, ἀφ' ἐστίας, ὅποι κακῶ ὁ τοιοῦτος ἔρωσ ἀπο-
 κλειεῖται, δαιμονίου ζήλου ἐρεθίζοντος καὶ ὑποκι-
 νῶντος, ἀποσοθεῖν τῆς ἐμοζύγου, ὄποια καὶ λύκον,
 τὸν ἄρπαγα.

λη'. Ἀκολουθῶς δὲ καὶ γεωργία; τὸ ἐνεῦθεν τῶ-
 γρασθεῖσης, ἡ μήτηρ γῆ ὄχλουμένη γάλα μελιτόεν
 ἰσχυρῆι τοῖς τέκνοις ἀνθρώποις, τὰ ἐξ αὐτῆς ἀγαθά.
 Ὡ δὲ εἰρηναία ἦν ἡρέμα τοῖς ἀνθρώποις ἐκ τοῦ
 ποσούτου καλοῦ, ἀπαλέγοντο καὶ τὰ στασιωτικὰ ὡς
 ἐπιπολὴ καὶ τὴν εἰσαεὶ ἔριδα καὶ τὴν ἐπίμονον
 μάχην, καὶ μόνον ἐφιλοῦν τὸ σωτήριον εὐταρχεῖ·
 ὡ; μέντοι ὁ κερδῶς ἐνεκῶν ὑπήγχετο φιλοτιμότε-
 ρον. Ἄλλ' ἐκεῖνοι τόλμαν καὶ θρασυ μένος καὶ ἀλκήν
 ἐνδυσάμενοι, θαλαττίους τοῦ λοιποῦ παρέβαλλον σφᾶς
 αὐτοῖς κινδύνους· καὶ τὸ γλυκὺ τῆς τραφερῆς ἀπει-
 κίμενοι, τῆς ἀλμυρᾶς ἐγίνοντο μέτοιχοι, αὐτοὶ τῶν
 βίων ἀπεκβαίνοντες τρέπον τινα, ἡ Ἄρπυιαις ἐκδό-
 μενοι ἐκυτοῦς, ἡ ἄλλα γοῦν ὡ; εἰς ἀμφιβίου; ἀποκα-
 θιστάμενοι.

λη'. Οἴκους τε οὖν ἐφ' ὑδάτων τὰς νῆας ἐτακῆ-
 ναντο παρακινδυνεύσαντες, καὶ φόρτους ἐν αὐταῖς
 ἐταμεύσαντο, καὶ περιφρονήσαντες τὴν τροφήν γῆν,
 ἐτέραν εἰσποικίσαντο τρίφουσαν, ἦν οὐκ ἂν ὀκνήσῃ
 τις μητρικὴν εἰπεῖν, ὑπεραυξήσαντες ἐκεῖνοι τὴν
 πρῶτην ἀγνορίαν ἐν τῷ ναυτίλλεσθαι καὶ ὑπερόρια.
 θρασυ μὲν γάρ καὶ θερμὸν, ἀπειπασθαι μὲν γαστρὸς
 χάριν τὸν ἄερα, δύεσθαι δὲ κυβιστώτα κατὰ βυθοῦ,
 καὶ ἐμβραδύνειν αὐτόθι τὸν τῆς χέρσου τρέφισμον
 ἄνθρωπον, καὶ ἄλλως δὲ ἀνέμοις ἐν θαλάττῃ δου-
 λίσοντα κινεῖσθαι καὶ κατασαλεύεσθαι τροφῆς ἕνεκα,
 καὶ αὐτῆς ὡς τὰ πολλὰ δυσπορίστου.

λη'. Ὅτι δὲ καὶ ἡ χέρσος πράγματα δίδωσι τοῖς
 τε ἄλλως περιεργαζομένοις αὐτήν, καὶ τοῖς θηρο-
 λήταις κυνηγέταις, καὶ ἄλλω; δὲ ἀγρευταῖς, καὶ
 ἀνάγεται αὐτὰ εἰς τέχνην τῷ βίῳ σύμφορον, ἐτέθη
 καὶ ἡ ἀλευτικὴ ἐς τὸν τρόπον τοιοῦδε, καὶ ὠρίσθη τέχνη
 καὶ αὐτῇ, καὶ ἡγαπήθη, ὡς ἐκ τοῦ ἀνθρωπομαχεῖν
 συμμεταγαγούσα τὸ τοῦ Θεοῦ πλάσμα εἰς ἐπιτήδευ-
 σιν θηρολέτειραν καὶ αὐτῇν, δι' ἧς οὐκέτι φονεῦς,
 ἀλλὰ παλαμναῖος τεχνίτης καὶ βωμάλδος καὶ ἄλκι-
 μος ἐθέλει στηλιτεῖεσθαι καὶ ὁ κατὰ θάλασσαν θη-
 ρατής.

μ'. Καὶ οὕτω μὲν θαρραλέος καὶ τολμητής; ὁ καὶ
 ἄλλως περὶ θάλασσαν ἄγων σχολῆν· τὸ δὲ θρασυνα-
 σθαι, τῆς εὐσταθοῦς καὶ εὐ μάλα ἡδρασμένης καὶ
 πεπηγυίας γῆς ὑπερόριον ἀπαναστῆναι, καὶ τοῦ
 ἀσφαλοῦς μὲν μεθέσθαι, σάλος δὲ τοῖς; ἐξ ἀνέμων
 ἐπείτων ἑαυτὸν ἐπιδοῦναι, καὶ ἄπειρον πεφυκότα
 μελετῆσαι πέτεσθαι, εἰ καὶ μὴ κηρίνος πτελοῖ; κατὰ
 τὸν λογοποιούμενον Ἰκαρον, ἀλλὰ γοῦν λινόει; ἀ
 ὄπτιον ἂν κατασεῖσας καὶ βήξας ἀνεμος κάτω κάρα

A in quibus non inhabitare, sed bestiarum instar
 latere eos jure quis dixerit. domos et aedificia con-
 struxerunt, ita ut abhinc securi degerent et ad vitam
 necessaria contra rapinas in tuto haberent. Simul
 autem gynæcea aedificaverunt, separantes lascivos,
 irrationalibus accurrere feminis sinentes, siquidem
 cum mulleribus intra domos constitutis nullam
 habere rem his persuaserunt, a semetipsis et quod
 aiunt, a foco electi quoniam talis amor tenderet,
 diabolico zelo ad conjugis raptorem stupi instar
 abigendum incitante ac insubstante.

37. Ubi autem agricultura exerceri est coepita,
 hominibus illis alma mater terra dulces fac suavit,
 id est fruges, abundanter impertivit. Et cum ut
 tale bonum pace et tranquillitate gauderent mor-
 tales, procul allegaverunt rebelliones, contentiones,
 pugnas, atque aerea mediocritate fueri contenti,
 exceptis illis quos lucri deus (Mercurius) sub suam
 B animum rededit dominationem. Hi enim, audacia et
 animi vigore ac generositate insignes, maris peri-
 culis sese objicere haud timerunt, et dulci almaque
 patria relicta salo sese committere, ipsi ex semet-
 ipsis velut egressi, aut Harpyiis sese trahentes,
 aut saltem amphibiorum quasi naturam induti.

38. Aedificiis igitur quæ undis innatarent, id est
 navibus constructis posthabitisque periculis, onera
 C in illis imposuerunt, et contempta alma terra aliam
 substituerunt nutricem, quam jure meritoque
 nocentem dixeris; quin imo majorem animum
 quam prius sumentes, peregrinas remotasque oras
 appulser. Audax enim alacæque plenum facinus, ut
 homo, terræ alumnus, ventris causa aerem deserat
 atque in abyssum sese præcipitet ibique commoretur,
 præterea ventorum maritimorum imperio
 subditus laboret et periclitetur ob victum, eumque
 difficulter acquiri solitum.

39. Quoniam autem et terra continens negotia
 facessit iis qui eam colunt, et venatoribus qui feras
 occidunt et quovis modo capiunt, et quoniam hæc
 considerantur tanquam ars vitæ utilis: etiam pisca-
 tura eodem loco habita reliquisque artibus accen-
 D sita et studiose tractata est, utpote quæ Dei figmen-
 tum (hominem) a cæle humana deflecteret ad bellum
 feris inferendum, unde sit, ut et ille qui in mari
 venatur, non amplius interfector, sed artifex
 ingenuus, fortis et vigorosus prædicari velit.

40. Et sic quidem et generosus est et pericula
 non metuit qui alioquin nullam maris curam agit.
 At vero audacis est animi, a terra firma beneque
 stabilita longe discedere, et quod instabile est petere,
 et oceani fluctibus ventorum impetu exagitatis sese
 committere, et alarum expertem volatum meditari,
 haud quidem cereis, ut in fabula est de Icaro, at
 certe limæis alis, quibus a vento facile agitat et
 undique ruptis navigatoris demittere ancoras

cogentur, navigatores, inquam, qui lignem terro-
stem deserentes et vas securum vino recipiendo
aptum contemnetes, in lignem sese coniecerunt,
in quo ad cœlum usque rapti et ad abyssum usque
depressi mortis aleam subeunt, hoc sane audax est
facinus viri imperterriti ac generosi, et vix, ac ne
vix quidem audacia similis reperietur.

41. Et tamen (siquidem pejus est, ferarum instar
sine ratione vivere, et semet invicem devorare, et
fratres a Deo creatos variis modis ac crudelissime
interficere, et sic contra Deum luctari) homines ad
mansuetudinem reducti etiam hanc alienam artem
adoptarunt, quamvis manifestum sit, eos qui terram
continentem deserunt, etiam vitæ quodammodo
valericere.

42. Artes autem cæteras omnis periculi exper-
tes, imo et jucundas, et suavitate plenas, et ma-
gnam voluptatem secum attrahentes, quibus homi-
nes olim feri postea mansueti facti sunt, vix quis-
quam enumerare potuerit. Sed sic quidem ad-
monitio illa proba, et sermo prudens, et rationa-
bilis virtutis doctrina, et obedientia prompta
illos olim tortuosos in rectitudinem restituit atque
expolivit, morum autem perversitatem in probita-
tem immutavit. Multæ autem celebrantur ac seriæ
artes, quæ tunc inventæ, homines antea inertes
atque magistrata destitutos ad constitutionem civi-
lem traduxerunt.

43. Præter alia enim illi viri sapientes etiam
urbes describere ac condere cœperunt, etiam
hujus boni salutaria exempla posteris relinquentes;
qui autem eos sequebantur, homines nimirum legi
a majoribus traditæ addicti, ansam illinc capientes,
rem istam præclaram pro viribus confirmarunt, et
pulchro fundamento incrementa addere studuerunt
venerabilia ædibusque Dei congrua. Cæterum arti-
fices harum rerum peritissimi, inter quos et anti-
quissimi recensentur patriarchæ, summis laudibus
prædicantur et admirationi sunt, et principibus
sanctis adnumerantur, imo et cœlicolæ esse cre-
duntur, nimirum et in divinos apostolos talem
virtutem derivantes; qui fastigium imposuere pul-
chro illi ædificio antiquo, et habitatoribus imple-
verunt, et sanctis ecclesiis ditarunt, beatisque præ-
conibus ac sanctis præsulibus constitutis cœtus
divinos spiritualiter pascendos tradiderunt, et leges
tulerunt et regulas sanxerunt, ad quas Dei omnes
Christiano more pascerentur, et pasqua ostende-
runt in quibus alimenta caperent.

44. Hoc modo magni illi viri, a lege non scripta
in sancto veteri Testamento contenta, legem litte-
ris traditam perfecerunt et ad tantum rectitudinis
culmen evexerunt, ut ne iota quidem unum aut
minima litteræ apex divelli inde queat. Nos autem
qui nunc vivimus homunciones, et præ omnibus
ego, virorum illorum præcellentium non solum

Α σαλεύειν τοὺς αὐτῶ πεπιστευμένους βιάσεται, σκα-
φείου μὲν τοῦ κατὰ γῆν ἀφαιμένους, καὶ σκάφος
ἀκίνδυνον τὸ ἐν ἀμπέλοις περιφρονήσαντας, ξυλίνῳ
δὲ ἐμβεβλημένους, δι' οὐ ἀναβαίνοντες ἕως τῶν οὐ-
ρανῶν καὶ καταβαίνοντες ἕως τῶν ἀβύσσων, ἀλέθρις
ἐκκενται ἀλλὰ τοῦτο ἀνδρὸς ἀργαλέου τόλμα καὶ
ἰητικῶς, καὶ παντὸς θάρρους τε καὶ θράσους ὑπέρ-
κειται.

μα'. Καὶ ὁμως (κακοῦ μείζονος τοῦ ζῆν ἀλόγως
καθὰ καὶ θῆρες, καὶ ἀλλήλοφαγεῖν, καὶ πολλοῖς τρύ-
ποις καὶ ἀκασιν ἀλγεινοῖς ἀπάγειν τοῦ βίου τοὺς
θεοπλάστους ἀδελφοὺς, καὶ εὐτῶ θεομαχεῖν) εἰλοντο
καὶ τοιαύτην ἀλλόκοτον τέχνην οἱ ἐξημερωθέντες
ἄνθρωποι, καθ' ἣν δῆλον, ὡς οἱ τὴν γῆν ἀπολεξάμε-
νοι καὶ τὴν ζωὴν ἀπειπίπντο.

μβ'. Τέχνας δὲ γε λοιπὰ; ἐτέρας οὐτε κινδυνώδεις,
ἀλλὰ καὶ ἰλαρὰς, καὶ πρὸς ὅριον ἐσκευασμένας, καὶ
ἡδονὴν πολλὴν ἐπισυρομένας. οὐκ ἂν οὐδὲ διαμετρή-
σασθαι δύναίτο τις, αἷς οἱ πρὶν θῆρε; ἄνθρωποι τι-
θατοὶ γεγόνασιν ὑστερον. 'Ἄλλ' οὕτω μὲν ὑποθήκη
ἀγαθὴ ἐκείνη, καὶ ἔνους χρηστολογία, καὶ διδακτα-
λία εὐσύνετος τοῦ καλοῦ, καὶ ὑπακοῆ καὶ πιθῶ
τοὺς πάλοι ποτὲ σκαμβοὺς ἐξώρθωσε κανονίσασα,
καὶ εἰς εὐθὺ ἀποξέσασα, καὶ τῆς ἐν ἡθῆι στρεβλό-
τητος εἰς ἰθυτενὲς μετεσκεύασε. Καὶ περιφρόνται
τέχναι πολλαὶ καὶ σπουδαῖαι, τμηκαῦτα εὐθὺς ἐπι-
νενοημένοι; καὶ εἰς πολιτικὸν σχῆμα τοὺς πρώην
καὶ ἀτέχνους καὶ ἀπολιτεύτους ἀποκαταστήσασα.

μγ'. Πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις καὶ πόλεις ἐκείνοι πε-
ριγράσειν ἀπήρξαντο μηχανησάμενοι, ἀρχὰς ἀγαθὰς
καὶ τοῦδε τοῦ καλοῦ παρεσχήμενοι τοῖς ὑστερον
οἱ δὲ μετ' αὐτοῦς, οἱ τοῦ παλαιοῦ δηλαδὴ νόμου,
λαβῆς ἐκείνην ἐνδεδομένης, τὸ καλὸν ἐκείνο ἐπιμά-
λιστα ἑστερέωσαν, καὶ καλῶς θεμελίω ἐκείνω παρῶ-
ψωσιν καὶ αὐξήσιν μεθώδευσαν ἄλλως τε σμυρῆν,
καὶ θεοῦ οἴκος πρόπουσαν. Καὶ οἱ τῶν τοιούτων
ἐπιστημονάρχαι καὶ ἀρχιτέκτοντες, ἐν οἷς καὶ οἱ
πρέσβιστοι πατριάρχαι, δι' ἔγκωμιῶν ἄγονται καὶ
θαύματος, καὶ εἰς μεγάλους ἀγίους ἐγγεγράφεται,
καὶ οὐρανοπολιταί εἶναι πιστεύονται, δῆλον ὡς καὶ
εἰς τοὺς οὐρανοφοίτας ἀποστόλους τὴν τοιαύτην
ἀρετὴν κατὰγοντες· οἱ καὶ ὄροπον τῇ καλῇ ἐκείνῃ
ἐπέθεντο παλαιᾷ οἰκοδομῇ, καὶ οἰκητόρων αὐτὴν
ἐπέλησαν, καὶ ἐκκλησίαις ἀγιωτάταις ἐμέστωσαν,
καὶ κήρυκας μακαριστοὺς ἐνέταξαν, καὶ κορυφαί-
ους ἱερῶς ἐπέστησαν, καὶ πολυμνία θεῖα καταρτί-
σαντες ἐπέτρεψαν πνευματικῶς ποιμαίνεσθαι, καὶ
νόμους ἔθεντο ποιμενικῶς, καὶ τρόπους μεθώδευ-
σαν, καθ' οὓς ποιμανεῖται χριστιανικῶς τὰ τοῦ
θεοῦ πρόβατα· καὶ νομὰς περιηγῆσαντο, ἐν αἷ;
βοσκήσονται.

μδ'. Καὶ ὧδε μὲν οἱ μεγάλοι ἐκείνοι καὶ τὸν ἐκ
τοῦ ἀφελοῦς ἀγράφου ἐν τῇ ἀγίᾳ Παλαιᾷ Ἐγγραφῶν
νόμον ἐτελείωσαν, ἀρτιώσαντες καὶ ἀποκαταστήσαν-
τες, ἐνθα οὐτε προσθεῖναι ἦν ἐτι οὐδὲ ἰῶτα ἐν, οὐδὲ
κεραταῖ γοῦν μίαν, οὐτε ἀφελεῖν. Οἱ δὲ νῦν ἡμεῖς
μικροὶ ἄνθρωποι, καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἐγὼ,
τὴν μὲν χρηστομαθῆ, καὶ τὴν τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν,

μη ὅτι διδασκαλίαν, ἀλλὰ καὶ ἀπλῶς λαλίαν ἀπο-
 στυγοῦμεν, καὶ μᾶλλον ἂν ὠρυσόμενον θηρίων ἡδέω;
 ἀκροασώμεθα. ἤπερ ἀνδρὸς ἀπευθύνοντος πρὸς εὐαγ-
 γελικὴν ὁρθότητα τὴν ἐν ἡμῖν στρεβλότητα.

μ'. Νομίζομεν γὰρ, ὡς περ τὸν τεχνικὸν κανόνα,
 τὴν κατὰ τοὺς τέκτονας, οὐκ ἂν ἄλλως δύνασθαι
 λαίνειν σανίδα; ἢ εὖλλον ἑτεροῖον, εἰ μὴ ἀπαγάγοι
 ξύλας τὴν ἐπιπροσθούην, οὕτω καὶ τὸ θεῖον διὰ τῶν
 θεοκηρῶν ἀποστῶλον κανόνισμα τῶν ἡμετέρων
 σαρκῶν ἀποτεμένει τι καὶ ἀπάγειν ἐπαυδῶνα; ὅτε
 ἡμῖν ἐπὶ διορθώσει ψυχικῇ προσφέρεται. Οὕτως
 ἡμεῖς καθρεσόμεθα τὴν ψυχικὴν διόρθωσιν, οὕτω
 τὴν καθαρότητα παρορώμεθα. Καὶ πέδιλα μὲν, ἃ
 φοροῦμεν, ὑποπλησθέντα πηλοῦ χαίρομεν εἰ τις
 φθίσας ἰδεῖν ἢ ἐκκαθαρίει πρὸ ἡμῶν, ἢ ἐνδειξάμε-
 νος ἡμῖν προκαλεῖται ἀπορρῦψασθαι: (τὸ δὲ ὅμοιον
 πίτχομεν καὶ ἐπὶ παντὶ ῥύπῳ, εἴτε σώματος εἴτε ἱμα-
 τισμοῦ), ψυχῆς δὲ ἀχρειομένης, ὡς οἶα διὰ σπιλώ-
 ματος δευσοποιῶ τινος, οὐδὲ ἀκούσαι ἐννεχόμεθα, ὡς
 οὕτως ἐκείνη πιάσκει, μὴ ὅτι γε ἀπαλεῖψαι αὐτῆς, εἰ
 τί που εἰς αἴσχος ἀνάξιον κατακέρχρωσται.

μς'. Τάχα γὰρ λογισόμεθα οὐδὲν ἂν δοῦλον δια-
 φέρειν ἡμεῖς, οὐδὲ μὴν παιδαρίων, ἂν ἐπιτασσώ-
 μεθα, καὶ ὑπελείπειν ἐναγώμεθα. Τάχα δὲ που ὑπὲρ
 τὸ δέον μεγαλοτοιοῦντες ἡμᾶς αὐτοὺς, λέγομεν καὶ
 οὕτω, ὡς οἱ τηλικόιδε, καὶ διδαξόμεθα δὴ. Παρα-
 ραίνεται δὲ τοῖς οὐ φρονουσίν ὁρθῶ, καὶ ὡς ἀφρο-
 σύνης ἔγκλημα ἐπικλᾶσθαι ἡμῖν, ὅτε δρώντες, ἃ μὴ
 χρῶν, μανθάνομεν οὐ καλὰ ποιεῖν, καὶ οὕτω δια-
 κείμενοι καὶ κωφεύοντες, ἐφ' οἷς δεδόντω, παραινού-
 μεθα, καὶ ὑπεραχθόμενοι, εὐόκαμεν οὐκ ἔχειν συνι-
 δεῖν, ὅτι ἕκαστος ἀνθρώπος εἰς οὐδὲν ἀρετῆς ἔρχεται
 μόνος αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐν πολλῷ
 μεγέθει: λελόγισται στιγματῶν ἀμέλειαν. Καὶ δῆλον
 αὐτὸ τοῖς ἐπάγουσιν ἐν τῷ διὰ μερικῶν ἀρετῶν ἰναί
 φιλοσοφώτερον, καὶ παρομιῶν μὲν προαγαγεῖν,
 ἢ ἀπέρχασθαι τὸ. Εἰς ἀντὶ οὐδὲν τι φόβου ἔχει, ὡς
 μορμολύττεσθαι, ἀλλ' ἢ μόνον λαλεῖ τὸ ἀληθές.
 Ἐκεῖνο δὲ ὡς μάλιστα ἐκρῶσει τοὺς φρονούντας τὸ,
 Οὐαὶ τῷ ἐντὶ ὅν τις ἐγγυήσεται, ὡς οὐ συντριβήσε-
 ται, εἴποτε καταπέσοι;

μς'. Ἔστι δὲ ἡμᾶς ἀκούσεσθαι παρὰ τῶν εἰδῶτων
 συντίξειν τοὺς εὐπειθεῖς, καὶ ὡς ἢ φύσις αὐτῆ
 ἐκείνη διδάσκει καὶ παιδεύει τὸν ἀνθρώπον, τὸν
 ἡμερον, τὸν συναγελαστικὸν, τὸν βιωτικὸν, τὸν
 πολιτικὸν, τὸν σπουδαῖον, τὸν θεοφιλῆ, πολλῶν, ὡς
 περ πραγμάτων, οὕτω καὶ ἀνθρώπων θέσθαι: εἰς
 συγκρότησιν καὶ σύστασιν καὶ βίου ἐντέλειαν. Ἡ
 γὰρ οὐδὲν μόνον δίχα γὰρ τῶν ἄλλων, ὑφαντοῦ μὲν,
 ὡς ἐνδύσασθαι, σκυτορράφου δὲ, ὡς ὑποδήσασθαι,
 καὶ ἄλλων δὲ, πολλῶν δὲ ἐκείνων εἰς ἑτεροῖα τῷ
 σώματι: χρήσιμα: εἰ δὲ σώματι, ὡς πλέον ψυχῆ,
 τῆ τὸ πᾶν ἐν ἡμῖν, καὶ οὐ ἄνευ οὐδεὶς ἀνθρώπου.

μη'. Εἰ δὲ τοῦτο καὶ ἔγνωσται καὶ πρὸς δόξαν
 εὐηρέστηται πᾶσιν ἀνθρώποις, τί δὴποτε, ἀνθρώπου
 μὲν περιτόντος τὴν ἀγορὰν καὶ διεγνωσμένου, ὡς
 ἀγαθός ἐστι περὶ τέχνην ὀρειανοῦ, καὶ ἐπιστρων-
 νόμεθα καὶ προκαλούμεθα οἱ χρῆζοντες, πορίσασθαι:

PATROL. GR. CXXXVI

A doctrinam egregiam, sed vel merum sermonem
 detestamur, et multo lubentius ferarum rugitui
 aures præbimus, quam viro qui perversitatem
 nostram ad evangelicam probitatem dirigere sat-
 gat.

45. Quemadmodum enim regula fabrorum ligna-
 riorum non aliter tabulas aut lignum quocunque
 polire potest, nisi superfluum radendo removeat:
 ita etiam Deum putamus per divinam apostolorum
 prædicationem aliquid de nostris caruibus ascinde-
 re et cum dolore auferre, quando de animæ per-
 fectione agitur. Ita autem ad eam languescimus,
 ita puritatem negligimus. Calceamenta quæ gesta-
 mus, ubi tuto contaminata sunt, gaudemus si quis
 prius animadvertens vel ante nos absterserit, vel
 nobis indicans ad illa purganda provocaverit (et
 sic quidem sentimus de omni immunditie, sive
 corporis, sive vestium): cum vero anima debone-
 statur per maculam turpissimam, ne audire qui-
 dem sustineamus illam sic affici, nequam abstergere,
 si dedecore quodam inhonesto commaculata sit.

46. Fortasse enim nihil a servis aut pueris differre
 nobis videtur, si præcepta nobis imponantur et
 ad morem gerendum obstringamur. Fortasse
 alius quam decet de nobis sentientes dicimus:
 En nos, qui ab illis instruemur! Et quoniam haud
 recte sentimus, ignorantis crimen nobis objici
 opinamur, quando ea quæ non oportet facientes
 haud bene agere nos audimus, et quando, sic affecti
 et velut cæcutientes in iis ad quæ rectissime insti-
 mulamur, et molesta ferentes non intelligere posse
 videmur, hominem per semetipsum solum nequa-
 quam virtutem attingere, sed veluti punctum indivi-
 sibile in universo considerari. Manifestum hoc
 est iis qui singulis virtutibus solertem navant ope-
 ram, secundum proverbium quod ita habet: Non
 est cur vir singulis metuat aut expavescat, nisi
 quod solus veritatem dicat. Neque porro præden-
 tius injicit dictum illud: Væ viro soli! quis enim
 sponsorem sese dabit pro eo, quin conteratur, ubi
 semel collapsus fuerit?

47. Jam vero ab iis qui dociles instruere cœlent,
 dicitur nobis, satyram ipsam docere et erudire
 hominem mansuetum, sociabilem vitæ amore præ-
 ditum, civilem, strenuum ac pium, ut sicut multas
 res ac negotia in unum conjungit, ita etiam homi-
 nes ad cœtum ac societatem convocet atque vitæ
 perfectæ participes reddat. Sane enim nihil aliquid
 valet, nisi alia accedant, verbi causa textor quoad
 vestes, sutor quoad calceamenta, et multi alii qui
 varias res in corporis usum destinatas suppeditant.
 Jam vero de corpore res si ita se habet, multo
 magis de anima, quæ hominis pars præstantissima
 est, imo sine qua ne ullus quidem homo existat.

48. Si vero hoc et notum et, uti videtur, gratum
 acceptumque est omnibus hominibus, quid tandem,
 ubi quis forum frequentat et in sua arte excellere
 prehenditur, ad eum assidentes et ea quibus opus

habemus emere satagimus, et si quæ non statim apparent, summo cum studio inquirimus usque dum demum reperiamus, neque solum gaudemus quod rem desideratam jam possideamus, sed interdum etiam justo majus pretium insumimus, ut carnem servitio addictam aliquo ornamento pulchriorem redditam spectatoribus exhibeamus, ornamento, inquam, quod a nobis plerumque ne conspicitur quidem? Animam autem dominam sordibus pollui et tenebris ita, uti dæmoni atro gratum est, involvi sinentes non solum nullam operam impendimus, ut vel ipsam tanquam Dei sponsam condecoremus, vel per alium hujus rei periculum hoc fieri sustineamus, sed etiam, si quis ad divinam formationem seu transformationem nos invitaverit atque provocaverit, conviciis prosciudimus et procul abire jubemus, imo gladio aggressi interimere studemus? Omnis porro ars a nobis diligitur et approbatur, nullo inter eas discrimine admissa: illa autem quæ ad animæ pulchritudinem spectat, procul a nobis rejecta negligitur, neque ad avem infaustam aut ad rupium præcipitiæ, unde tandem aliquando reduci possit, amandatur, sed in oblivionis voragine immergitur, unde ad lucem nunquam redeat.

49. Econtra omne prudens consilium, omnia doctorum præcepta, ad vitam corrigendam spectantia, et leges adjuvantia et canones roborantia, suppressa jacent, omnique modo societas meditata non de eo, ut respublica salva sit, sed ut justus, utpote importunus, in vinculis doleat, et præceptor quibus bene institutus est, et ad quæ profutenda alios instituere satagit, in perpetuum valedicat, et pater Spiritu divino instructus non a filio distrahatur (hoc enim minus foret malum), sed per malum dæmonem servis inutilibus accenseatur, et episcopus denique indignum quid infaustumque patiat.

50. Non igitur morem gerimus, neque obedientiam spirituales servamus, neque patribus parentibus, quos sanctus Spiritus dat, neque præceptoris arte indigemus. Quapropter etiam præsentem respicimus, et eam quam non habemus, non desideramus; quod omni arti accidit in hominibus, qui ea non opus habent. Rebus autem tam misere sese habentibus necessario consequitur ut ad antiquam illam vitam serinam adspicimus, licet clanculum hoc fiat et ab iis qui perspicacitate carent, vix sentiat.

51. Mali autem hæc est causa: artes post hominum civilisationem inventas necessario diligimus, quoniam sine illis de vita periclitaremur; probis autem consiliis ac bonis legibus morem gerere volumus, imo tanquam inutilia, vel etiam superflua dedignamur. Quin eo audaciæ procedimus, ut ea nil ad victum valere nagemur; proverbiam autem quod potius portionem quam suspendium commendat, intervertentes, aliena pro bono habemus, panem peregrinum tanquam expetibile quid æstimamus, vinum raptum dulcissimum, aquam e furto proveniente suavissimam, vestes rapina acquisitas veluti lucis ortum, proximi domum quasi paradisum

A ἀπ' αὐτοῦ τὸ ἐνδέον ἡμῖν, καὶ μὴ φαίνετα ὡς ἀναζητοῦντες κατὰ σπουδὴν πολλὴν ἐξευρίσκομεν, καὶ προσρουσκόμενοι ἔχουμεν φιλητῶς ἐκεῖθεν τὸ πεποθημένον, καταβαλλόμενοι ἔστιν οὐ καὶ τι ὑπέριμον, ἵνα τὴν δούλην σάρκα εἰς ὠραῖσμάν τοις βλέπουσι παραστησώμεθα διὰ καλλωπισμοῦ τινος, οὐ τὰ πλείω οὐδὲ εἰς ὄψιν ἡμῖν ἔρχεσθαι δύναται; Τὴν δὲ ἐσποιναν ψυχὴν ἀφιέντες βυπούσθαι καὶ σκότον οὕτω περιδιδύσκεσθαι, ὡς ἂν ὁ ζοφερός δαίμων φιλοῖ, οὕτε ζητοῦμεν, πῶς ἂν ἡ ἡμεῖς αὐτοὶ ἐξωραίσωμεν ὡς εἰς νόμφην Θεοῦ, ἢ δι' ἑτέρου νομοπροσολήσωμεν ἐπιστήμονος, ἀλλὰ καὶ εἰ τις ἐπιφανέη ἐπαγγελόμενος καὶ προκαλούμενος εἰς θεοειδῆ καὶ θεοφωγῆ μόρφωσιν, εἴτ' οὖν μεταμόρφωσιν, οὐ προσηλαίζομεν, ἢ ὀστρακίζομεν, ἀλλὰ καὶ ξιφήρεις ἐπιτρέχοντες, ἀχρειοῦν, εἴπερ οἶόν τε ἦν, γλιχόμεθα; Καὶ ἅπαντα μὲν τέχνη στέργεται παρ' ἡμῖν καὶ ἐγκρίνεται, καὶ οὐ διακρίνομεν οὐδεμίαν ἢ δὲ κατὰ διδασκαλίαν ψυχῆ πρέπουσαν ἀποκρίνεται βαλλομένη μακρὰν ἐξ ἡμῶν, εἰς οὐχὶ κόρακας ἢ πέτρας ἀποκρήμους, ὅθεν ἐπανασθεῖη ἂν ἴσως χρόνω ποτὲ, ἀλλὰ ἐς βυθὸν λήθης ἀφιεμένη βαπτίζεσθαι, ὡς μὴ ἔχειν ἔκφρασιν.

μθ'. Βουλὴ δὲ ἅπαντα καὶ συμβουλή καὶ διδασκαλικὴ ἄρμονια, συνιστώσα βίον ὀρθόν, καὶ νόμους ἐπικουρούσα καὶ συλλαμβανομένη, κανόνι καθήρηται· ἀνεπιπράττεται δὲ πᾶν ἐπίβουλον καὶ ἡ σίναξις, οὐχὶ πῶς ἂν τὸ κοινὸν σωθεῖη, ἀλλὰ πῶς ἂν ὁ δίκαιος μὲν, δύσχητος δὲ, καταπονηθεῖ δεσμῶ, καὶ ὁ διδάσκαλος μεταμάθοι, ἃ καὶ αὐτὸς καλῶς δεδίδακται, καὶ ἑτέρους ὁμοίως διδάσκειν προδέβηται, καὶ ὁ κατὰ θεὸν πνεῦμα πατὴρ οὐ πρὸς υἱὸν ἐκστραφεῖ (οὕτω γὰρ τοῦτο μέγα κακόν), ἀλλ' εἰς δούλον ἀχρεῖον ἐγγραφεῖ διὰ πονηροῦ πνεύματος, καὶ ὁ ἐπίσκοπος ἀσκοπὸν τι πάθη καὶ ἀπαίσιον.

ν'. Οὐκ ἄρα ὑπακούομεν, οὐδὲ ὑποταγὴν τηρούμεν πνευματικῆν, οὐδὲ ὑπὸ πατράσιν ἐσμέν, εὐς τὸ ἅγιον Πνεῦμα δίδωσιν, οὐδὲ χρῆζομεν τέχνης διδασκαλικῆς. Διὸ καὶ παρούσαν μὲν ἐξωθοῦμεν, μὴ οὐσαν δὲ οὐ ποθοῦμεν· ὁ δὲ πᾶσχει ἅπαντα τέχνη παρὶ ἀνθρώποις, ὁ μὴ δὲν αὐτῆς προσδέονται. Διὰ ταῦτα γοῦν ὁ τῆς φαύλης ταύτης ἀκολουθίας εἰρμὸς παρήσεται καὶ νῦν τὸν παλαιγενῆ θηριῶδη βίον ἐκείνον ὑπόυλω; καὶ ὡς οὐκ ἂν αἰσθητοί τις μὴ κατακύπτων εἰς βάθος τοῦ νοεῖν.

να'. Καὶ ὁ λόγος τοῦ πάθους τοιοῦτός τις· τὰς μὲν τέχνας τὰς ὑστερον εὐρημένας μετὰ τὴν κατ' ἀνθρώπους ἐξημέρωσιν, στέργομεν ἀναγκαιῶς, οἷα μὴ ἐξὸν ὄν, ζῆν ἐκείνων δὶχα· χρῆσταις δὲ συμβουλαῖς καὶ εὐνόμως ἐννόμοις ὀνοῦμεν πεθεσθαι, περιέργους αὐτάς, εἴτε καὶ παρήργους γνωματευόμενοι. Καὶ ποτὲ ἐθέλομεν ὑπολαλεῖν καὶ αὐτοὶ, ὡς οὐδὲν τι αὐτὰ τᾶλφριτα· καὶ πνίξ οὐ μερὶς ἀναστρόφως παρορμιαζόμενοι, καλὸν εἶναι τὰ ἀλλότρια γνωμολογοῦμεν, καὶ τὸν ξένον ἄρτον ἀποφαινόμεθα νόστιμον, καὶ τὸν ἀρπαγμαῖον οἶνον γλυκύτατον, καὶ τὸ τῆς κλοπῆς ὕδωρ ἡδύτατον, καὶ τὴν ἐξ ἀρπαγῆς ἐνδύσιν φωτὸς ἀναβολὴν, καὶ παράδει-

σιν τὸν ἀλλότριον οἶκον. Καὶ οὕτως ἀνατρέχοντες εἰς τὸ ἀρχαῖον κακὸν, ἀδικούντες, ἀρπάζοντες, λοιδοροῦντες, βλασφημοῦντες, συκοφαντοῦντες, καὶ ἐπὶ πᾶσι τοῦτοις καὶ διὰ ταῦτα πάντα ψυχῆς κερδαίνοντες ἀπίστευαν, ὡς οὕτε αὐτοὶ ξυνιέντες εἰς ἐπιστροφὴν, μηδὲ τοῖς ἀδελφικῶς ἐν θεοφιλείᾳ ἐπιστρέφουσιν ἡμᾶς ἐπόμενοι, ὡς ἐντεῦθεν λείπεσθαι ἡμῶν ἐκείτω, ἀφίεναι καὶ τὰ τέκνα καὶ ἅπαν τὸ φίλτατον βόσκεισθαι ἀποίμαντον καὶ ἀνεξέταστον. Καὶ οὐκ ἀνακρίνομεν λογοπραγούντες ἡμᾶς αὐτούς, διατὶ κατὰ οἴκους μὲν ποιμαίνειν δῆθεν ἐθέλομεν ἀνθρωπικῶς τὸ συγγενές, τὸ δοῦλον, τὸ θεόν, καὶ πᾶς, ἕστις οὖν, διδάσκαλος καὶ νομοθέτης τῶν ἑαυτοῦ αὐτοχειροτόνητος, καθὰ ἐχρῆν, καθέστηκεν εἰς καὶ ὠφέλειαν σώματος καὶ ψυχῆς ἀνάπαυσιν· ὁ δὲ ἐκ θεοῦ, καὶ κατὰ θεόν, καὶ θεοπαράδοτος καθηγγητής, ὡς οὐκ ἂν τις ἔχοι ἀνταιπεῖν, ἀποχειροτονεῖται, ὡς εἶον κατααιρεθεὶς, καὶ οὕτως ἀφαιρεθεὶς τὴν θεοπρόβητον ἐνέργειαν; ἰνατὶ δὲ πᾶς μὲν οἶκος φυλάττει τὴν ἐνδεχομένην διαδοχὴν, ἀλλοῦσι δουμένην θεσμῶ φύσεως; εἰς ἀδιάβηκτον, ὁ δὲ ἀποστολικῶς καὶ θεϊκῶς ἐξαργύσει, οὐ μᾶλλον ἔδει τὴν σειρὰν, ὡρανόθεν καθήκουσαν εἰς τὸν καθ' ἡμᾶς κόσμον, μείνει ἀδιάσπαστον, καὶ συντηρεῖν τὸ θεόθεν καλὸν συνεχές καὶ ἄλυτον;

νθ'. Οὐ καλὰ δὴ ταῦτα, οὐδ' ὅσα τοιαῦτα, ὧ ἀδελφοί, οὐδὲ θεάρεστα, διαβολικῆς δὲ μεθόδου τύρβαι προφανῶς. Τί γὰρ ἔδει αὐτὰ γίνεσθαι, εἰ μὴ πρόθεσις ἦν φιλόκεινος τῷ ἀρχεκάκῳ δαίμονι, ἀλλὰ εἰς τὸν ἀγαθὸν σαθρατισμὸν τὴν ψυχικὴν, τὸν ἐκ θεοῦ, τὸν ἐπὶ ἀργίᾳ πάσης κακώσεως, καὶ μεταποῆσαι κακῶς τὸ τὰ ἀρχαῖα μὲν παρελήθη, καινὰ δὲ πάντα γενέσθαι; κατὰ θεόν, εἰ: τὸ λέγειν ἀνάπαλιν, ὡς παρήλαθον μὲν τὰ καινὰ καὶ θεῖα, τὰ δὲ ἀρχαῖα φαῦλα λεληθότως ἀντιπαρελήθοντα εἰς μέσον καταγορεύει τῆς ἐν ἡμῖν ὀμηγύρεως;

νθ'. Καὶ οἶδα μὲν (μὴ γὰρ οὕτως ἦ μανείην, ἢ λαθομένην τοῦ δέοντος), ὅτι οὐ κοιμήσεται ὁ θεὸς εἰς τέλος, ἀλλὰ δυνατὸς καὶ κραιπαλικῶς ὡς ἐξ οἴνου ὄνασσεισεται, καὶ ἐγκαταστήσει τὰ ἑαυτοῦ τοῖς αὐτοῦ, τῷ ζῆλακάλῳ τὸ διδάσκειν, τῷ πατρὶ τὸ ὑπάρχον εἶναι τοὺς υἱοὺς, τῷ ποιμαίνειν τὸ ἀγνὸν καὶ ἐπαναγνὸν τὰ ποιμνία, ὡς χρεῶν· καὶ παντὶ, ὡς ἀπλῶς; εἰπεῖν, ὑπερέχοντι καὶ ὑπερεχομένῳ ἐπανασώσεται τὸ πνευματικῶς καθήκον, καὶ τὸ οἰκεῖον καὶ προσήκον κινονικῶς.

νθ'. Καὶ οἶδα μὲν τοῦθ' οὕτως ἐσόμενον· ἤθελον δὲ ἄλλως αὐτίκα τοῦτο βλέπειν καὶ χαίρειν, καὶ μὴ δυσεπιτελεῖν καὶ ἀγωνιῆν καὶ εὐλαθεῖσθαι πρὸς τοῖς εἰσέπειτα, καὶ συνοχεῖν τὸν Κύριον, ἀναστῆναι καὶ ὑψῶσαι χεῖρα ὑψηλὴν εἰς ἐμβριθεὶ ἐκδικησιν, μηδὲ ἀποκεῖσθαι συγγράφειν, ὡς ἄρα καιρὸς ἦλθε, καὶ εὐφόρησε ζιζανίων καὶ ἀκανθῶν τὸ τοῦ Θεοῦ παρ' ἡμῖν καὶ πληρωμα καὶ κλήρωμα; καὶ ὡς ἐθλιθῆσαν ἐντεῦθεν ἰκανοί, καθὰ οὐκ ἐχρῆν, καὶ ὅσους οὐκ ἔδει, καὶ ὡς οὐκ ἔτραπε, καὶ νυγέντες οἱ παθόντες ἐκεντρίσθησαν εἰς δόδυνην. Ὅψα δὲ ποτε μετὰ τοσαύτηγον, εἶθε δὲ μὴ δεκάτηγον! εἰς εὐχρηστον

A consideramus. Sic autem: ad antiquam revertimur malitiam, injuria afficientes, rapientes, convician-tes, maledicentes, accusantes, et præter hæc et propter hæc omnia animæ perniciem lucrantes, neque iis qui tanquam fratres per amorem Dei reducere nos velint, obsequentes; quare in fine vix fieri poterit quin eo redocamur, ut liberos nostros ac quidquid amore complectimur, sine pastore ac duce per pas-
cua vagari sinamus. Neque nos ipsos examinando interrogamus, quare nos quidem qua homines in domibus nostris pascere velimus liberos consanguineos et adoptivos et servos, et quare quisque, præceptor ac legislator suorum sponte factus, et corporis valetudini et animæ tranquillitati prospiciat: præceptor autem a Deo datus et secundum Deum constitutus, et quod omnibus manifestum est, a Deo concessus, deponitur, tanquam vita privatus, et sic ab opere divino perficiendo arcetur? Et cur quælibet familia gaudet consequentia non interrupta, et lege naturæ quasi catena indissolubili continetur, familia autem apostolicæ atque divinæ, cujus vincula, utpote e cælo ad terram descendentiā, nunquam disrumpi, sed potius nativam divinitus insitam pulchritudinem conservare deberent, abolitur?

52. Omnia ista, o fratres, neque pulchra sunt neque Deo accepta, sed manifesto fraudis diabolicæ machinationes. Quomodo enim accidere potuisset nisi dæmon invidiosus omnique mali auctor sibi proposuisset Sabbatum bonum, spiritualem, divinitus datum, omnis malitiæ suppressione insignem perturbare, et illud quod dicitur: Vetera disparuerunt, omnia secundum Deum innovata sunt, male pervertere in hoc: Nova ac divinæ di-paruerunt, vetus autem malignitas sensim sensimque in cætuum nostrum irrepsit?

53. Equidem novi (neque enim adco mente sum captus, neque officii immemor) quod Deus non dormiet in finem, sed potens ac velut e vino excitatus exurgat, et sua cuique attribuet, præceptori ut doceat, patri ut habeat filios morigeros, pastori ut gregem ducat ac reducat, uti addebet, et ut brevis, omni et præposito et subdito dabit quod et spiritualiter ei conveniat, et secundum legem ad ipsum spectet.

54. Novi, inquam, hæc ita fore: vellem tam protinus ista videre et lætari, neque desperare nec dolere nec timere de posteris, imo Dominum rogare ut exurgat et manum ad vindictam severam extollat, nec rationis reidendæ tempus distrahatur, siquidem momentum advenit, et divinus tum cælus tum clerus lolis ac spinas affatim protulerunt, et haud pauci contumelia affecti sunt quot et quomodo non decebat et ob causas indignas cæsi que verberibus miserè dolorum aculeis traditi sunt. Sero autem aliquando post tot plagas, quæ utinam haud decuplentur! terra illa ad prosperam fertilitatem

relibit. Tantopere autem desiderium istud cordi meo inhaeret tantusque zelus divinus me urit, ut in votis ardentissimis habeam, ut ab hoc statim die zizania permutata in purum frumentum excrescant, ne unquam a dæmone cribrentur, et ut spinæ, uti Deo gratum est, extollantur partim in cedros, cyparissos, pinus, quas Dei domus expetit, partim erigantur in alias arbores edentes fruges quas Deus diligit.

Θεοῦ ὄψος ἐφίεται, τὰς δὲ ἀναδραμούσας εἰς ἕτεροῖα δένδρα

55. Si autem hæc dicens, o fratres, et amicorum vulnera ostendens, gravis ac severus videor illis qui forte pudore suffunduntur, quemadmodum quis, qui cum speciosus non sit, tamen videri talis velit, invehitur in eum qui ipsi dixerit, formam speciosam quam sibi attribuit, esse ementiam, at ego auditoribus persuasum esse cupio, me adulari nescire aut omnia indiscriminatum laudibus efferre atque sic palam mentiri. Unus enim Deus omnino ac semper et ubique laudibus celebrandus, justissimus, optimus, sanctissimus, in quo nulla inest injustitia, a quo fraus et malitia quæcunque exsulat: homo autem, quicumque demum sit et quantamcunque attigerit ætatem, frustra studet et opinatur et laborat ut in omnibus laude sit dignus. Quamvis enim plurima fecerit in mundo, non tamen eo perveniet, ut omnis culpæ ac vituperii expertus sit in via, sed solum ob ea, quæ bene peragit et qualenus scopum propositum attingit, jure meritoque laudatur.

56. Atque hæc est arenæ lex, qua athletæ ac pugiles ad fortitudinem exstimulantur, ut modo laudibus, acclamationibus, felicitationibus, modo præmiis adornentur. Sed ab iis qui animarum curam gerunt, interdum ne ille quidem qui bene luctatus est, laudatur. Metuunt nimirum, ne discipuli sectatoresque virtutis per assensum ac gratulationem ad fastum vanamque superbiam proripiantur, ideoque vituperant pugnales strenuos, quos tamen ejusmodi præceptorum vituperia ad melius incitant et velut stimuli virtutis fiunt.

57. Sic autem qui in tempore virtutem æmulantur, laude dignus erit. Ubi vero, præ nimio ardore, ultra scopum proreptus, aut nimia pigritia retentus peccaverit, tunc revera nulla dignus censebitur laude, sed potius verba audiet quæ, ut non sint nimis acria et amarulenta, tamen judicii melle, uti decet, attemperata sunt, si nimirum peccatum tale sit ut non, supplantatione diaboli, lapsio interitum ac mortem comminetur. Quando autem non medlocriter, ut ita dicam, sed capitaliter peccaverit et transgressio vix remitti posse videatur, tunc peccator vituperiis et increpationibus castigabitur, et, si modo mentem sanam habeat, vulneris curationem per correctionem velut per amaram radicem lubenter admittet. Si enim non ita senserit, sed potius spiritualem medicinam ægre ferre atque aversari videatur, male audiet, nil commune habens cum hominibus laude dignis, et post multa

ἢ ἡ γῆ ἐκείνη εὐφορίαν ἀποκατέστη. Ἐς τοσοῦτον δὲ μοι τὰ τῆς τοιαύτης ἐπίσεως ἐντέτηκε, καὶ ὁ τοῦ Θεοῦ ζῆλος ὑπεκκαίει με, ὥστε δι' εὐχῆς εἶναι μοι, αὐτομάτως ἀπλὴ τῆς σήμερον καὶ τὰ ζιζάνια εἰς καθαρὸν σίτον ἀναθλήῃται μεταμειφθέντα, ὡς μὴ ἂν τῷ δαίμονι σνιαθῆναι ποτε τοῦ λοιποῦ, καὶ τὰς ἀκάνθους δὲ ἀναθῆναι θεοφιλῶς, τὰς μὲν παρυψιθεύσας εἰς κέδρους καὶ κυπαρίσσους καὶ πεύκας, τὴν ὁ τοῦ εὐαυξῆ, καρποφοροῦντα τροφήν, ἣν ἀγαπᾷ ὁ Θεός.

55'. Εἰ δὲ ταῦτα λέγων, καὶ γοῦν, ὡ ἀδελφοὶ καὶ παραδεικνύς φιλικὰ τραύματα, βαρὺς δοκῶ τοῖς ἰσως αἰσχυνομένοις, καθὰ καὶ εἰ τις μὴ ἦν ἑρατὸς. ἐθέλων δὲ τοιοῦτος δοκεῖν, κατατείνεται τοῦ ἀναδιδάσκοντος ἐκείνου, ὡς ψεύδεται τὴν εὐμορφίαν, ἣν ἑαυτῷ ἐπιγράφει — ἀλλ' ἐγὼ πληροφωρῶ καὶ ἄρτι τοὺς ἀκούοντας, ὅτι κολακεύειν ὀκνῶ, καὶ οὐκ ἔχω εὐλέγειν ἅπαντα εἰς ἀδιάκριτον, καὶ οὕτω φανερῶς ψεύδεσθαι. Εἰς γὰρ καὶ μόνος εὐλογητὸς πάντη καὶ πάντως καὶ πάντοτε ὁ Θεός, ὃς οὐκ οἶδε ἀμαρτίαν ποιεῖν, ὁ δικαιοτάτος, ὁ πανάγαθος, ὁ ἀγώτατος, ἐν ᾧ οὐκ ἔστιν ἀδικία, οὐ πᾶς ὄδλος καὶ κακὸν ἅπαν ἐξώρισται. Ἄνθρωπος δὲ, ὅποιος ἂν ἐκείνος καὶ εἴη καὶ ὁπόσος τὸν τῆς ζωῆς χρόνον, μάτην καὶ ἐθέλει καὶ οἴεται καὶ πραγματεῖται, ἀπλῶς οὕτως εὐλογητὸς εἶναι διόλου. Πολλὰ γὰρ ἐνεργῶν κατὰ κόσμον, οὐκ ἂν ἐξανύσῃ, διὰ πάντων ἔρχεσθαι ἀλογοπράγητος καὶ ἀμώμητος ἐν ὀδῷ· διότι, ἐφ' οἷς μὲν εὐσταχεῖ καὶ ὀρθῶς βάλλει κατὰ σκοποῦ, εὐλογεῖται πάντως.

56'. Καὶ ἔστι τοῦτο ἀλειπτικὸς νόμος, δι' οὗ καὶ οἱ ἀεθλεύοντες καὶ οἱ ἀριστεύοντες προσαύξονται εἰς κραταίωσιν, οἱ μὲν ἐπαίνους καὶ εὐλογίας καὶ ἔγκωμιούς, οἱ δὲ καὶ δώρους ὑπελαίφόμενοι. Καὶ μὴ ἔστιν ὅτε οὐδὲ ὁ ἀγαθουργῶν εὐλογεῖται παρὰ γε τοῖς οἰκονομοῦσι τὰ ψυχικά. Οἱ δὲ δεδιότες, μὴ τοῖς μαθητευομένοις καὶ ἀλειφομένοις εἰς ἀρετὴν ἢ εὐλογία καὶ χρηστολογία εἰς τύφον ἀποτελευτήσῃ καὶ δόξαν κενήν, δυσφημοῦσι τοὺς ἀγαθοὺς μύστας, οἷς καὶ γίνονται οἱ τοιοῦτοι διδασκαλικοὶ ὄνειδισμοὶ ἐρεθισμοὶ πρὸς τὰ κρείττονα, καὶ ὡς οἶα μάλιστα εἰς ἐργασίαν ἀγαθὴν ἐπισπέρχουσαι.

57'. Ἄλλ' οὕτω μὲν εὐλογεῖται τις ἐν καιρῷ ἀγαθοπραγῶν. Ὅτε δὲ πού ηἰ ὑπερβαλὼν, ὡς διεκδραμεῖν τὸν σκοπὸν, ἢ ἐλλείψας ἀμάρτοι, τότε δὲ εὐλογητὸς μὲν οὐκ ἂν ἔσται πρὸς αὐτὴν ἀλήθειαν, ἀκούσει δὲ ποθὲν λαλιὰς, εἰ καὶ μὴ πάνυ τι πικρὰς καὶ ὡς οἶον ἀψινθιώδεις, ἀλλὰ γοῦν ἐπιεικῶς κεκραμένας μέλιτι διακρίσεως, ὅτε δηλαδὴ τὸ πρόσκομμα οὐ συντριβὴν ἀπειλεῖ τῷ καταπεσόντι, ὡς εἰς θάνατον, σκελισμῷ δαίμονος· ὡς, εἰ γε οὐ μέτρια, ὡς οὕτως εἰπεῖν, κακοπραγήσει, ἀλλὰ κατάκρας, καὶ φανεῖται ἀπαρμιθῆτος ἢ ὑπερβασία, τηνικαῦτα καὶ σκώψεται ὁ ἐπιτικῶς, καὶ ἐπιτιμήσεται, καὶ θεραπείαν τραύματος διὰ παραίνεσεως ὅποια καὶ πικρὰς τινος ῥίλης δεξάμενος ἰλαρῶς προσήσεται, εἴπερ φρονεῖ ἐντελῶς. Μὴ φρονεῖ γὰρ οὕτως, ἀλλὰ ἐκφύνας δυσανασχέτην καὶ ἀποδυσπτεῖν πρὸς τὴν κατὰ πνεῦμα ἰατροίαν, κακῶς τε ἀκούσεται ἀπεναντίας τοῖς εὐλογητοῖς ἀνθρώποις, καὶ μετὰ πολλὰ τὰ ἐν μέσῳ, καὶ οὐδὲ αὐτῷ φίλα,

αοραχισθήσεται, ὡς ὁ τοῦ Θεοῦ νόμος· καὶ ὁ ἐκείθεν ἄβριπευτικὸς κανὼν παραδίδωσι.

γῆ. Καὶ ὁ μὲν θλίψας τὸν οὖτως ἀθεράπευτον οὐκ ἂν ἴσως ἀποδεχτέος ἴσται οὐδενὶ τῶν τὰ ἐκείνου ζηλούντων. Ὁ δὲ Θεὸς καὶ οἱ τοῦ Θεοῦ ἀποδέξονται τὸν ἀκριβῶς ἰατρεύοντα, κἂν οἱ τῶν ἀνθρώπων υἱοί, βαρυκάρδιοι ὦντε· καὶ ἀγαπῶντες ματαιώτητας καὶ ψεύδος, εὐλογεῖσθαι τὸν ὁμοίον βούλονται, καὶ οὐκ ἀνχωται ψόγον πάσχειν. Ἄλλ' ὁ ἀρχιεπὶς Θεὸς ἀνθέξεται τοῦ ποιούντος τὸ ἀγαθόν, καὶ ἐκδικήσῃ ἐκείνον βλαπτόμενον. Μηδεὶς γὰρ οἰέσθω, ἀπορρήθυμῆν ἐν τοῖς τοιοῦτοις τὸν ὑψιστον Κύριον· ἀλλὰ πεληροφρήσθω, παντὸς κακοῦ καὶ ἀνδρὸς καὶ πράγματος· αὐτὸν κατεξανίστασθαι, ὅψῃ μὲν διὰ τὸ μακρόθυμον αὐτοῦ καὶ φιλάνθρωπον, αὐστηρῶς δέ γε, καὶ κατὰ τὸν μέγαν Δαυτὶ εἰπεῖν, ἕως σφόδρα, ὀπηνίκα καὶ τοῦτο διακρινεῖ.

δ. Καὶ ἐνθυμητέον ἐνταῦθα, ὧ ἀδελφοί, ὅτι καθὰ διδάσκαλος μέγας, προσφύστερον δὲ γάναι, διδασκάλων διδάσκαλος, καὶ φιλοσοφίας δὲ ἀπάσης, καὶ αὐτῆς τῆς ἀνυποθέτου προϊστάμενος (καλῶς δὲ εἰπεῖν ἔχει τις, καὶ προκαθήμενος), οὐκ ἂν ἐθέλοι αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ καὶ μόνου μυσταγωγεῖν. Ἀλλὰ σοφίας πολυειδῶς ἐτέρους, εἰ ὅσον ἐγγχωρεῖ, προβάλλεται διδάσκειν τοὺς ὑποδεεστέρους ἐν φοιτηταῖς. Αὐτὸς μέντοι παρῶν ἐφ' ἅπασι δόγμασι, καὶ διαθρῶν, εἰ τί που δυσπραδῶς ἔχει, ναὶ δὲ καὶ ἐπιδιωροθούμενος, ὅποι θεήσειε, τὰ διδασκαλεῖα, ἐπικοσμεῖ τὰ σμνά, καὶ τὸ καλὸν ποιεῖ καὶ πλείον καὶ κάλλιον. Οὕτω καὶ ὁ τῆς σοφίας χορηγὸς Θεὸς, πληθύνων καὶ ἐπὶ γῆς πολυτρόπως διὰ ἐνσωμάτων θεραπόντων αὐτοῦ τὸ οἰκτεῖον ἀγαθόν, ἕνα ἔπλασεν ἄνθρωπον, καὶ σοφίαν ἐκείνῳ ἐνέθετο, πηγὴν τινα ταύτην γλυκεῖαν ὡς ἐκ πελάγου· τοῦ κατ' ἐκείνον, λιθάδιον γλυκὺ ἐξ ἀδύσσου γλυκύτητος, ἀπόρροϊαν ἐπιστήμης ἁγίας τε καὶ ἀρρήτου τῆς ἐν ἐκείνῳ, ἥς μέρος καὶ τὸ προγνωστικόν.

ζ. Προφήηταισα γούν, καθὰ μαθόντες ἐσχέκαμεν, ὁπῶτος ἄνθρωπος, αὐτίκα θεόθεν ἐμπνεόμενος. Καὶ τὸ ἐκείθεν ἀρξάμενος, οὐκ ἀνήκεν ὁ πάνσοφος Κύριος, τοὺς ἐπιγόνους ὡς καὶ νῦν σοφίζων, ἀλλ' ἐπιπέμπειν ἐφ' κόσμῳ φιλοτιμεῖται θεόσσηι παρωνυμουμένους ἄνδρας. Θεοὶ γὰρ καὶ ἔνθεοι· ἐκείνοι παντως καὶ πάντας, ἐπόσοι ἐκ Θεοῦ αὐτοὶ ζωόμενοι καὶ ἐλλαμπόμενοι, καὶ οὕτω φωτὸς καὶ ζωῆς λόγον ἐν κόσμῳ ἐπέχοντες, ζωογονοῦσι τοὺς ἐν Θεῷ φιλοζώους, καὶ περιλάμπουσι τοὺς μήτε ἀμύλωποῦντας τὰ ἐς ἀρετὴν, καὶ μηδὲ ὀκνοῦντας ἐγγρηγορεῖν εἰς ἐργασίαν θεάρεστον. Καὶ ἐμπνέων τοῖς τοιοῦτοις ἀνθρώποις ἐκείνοις τὰ διδασκαλεῖα, καὶ μεθοδεύων τὴν πνευματικὴν σοφιστεῖαν, συνεπιτρέχει καὶ ἐφορᾷ τοὺς δι' αὐτὸν σχολαστάς· καὶ προσεπιβάλλων τοῖς μυσταγωγούσιν ἀναλόγως χάριν ἐπιστημονικὴν, συνεπιλαμβάνεται αὐτοῖς τοῦ ἔργου, καὶ συγγράφει, καὶ συνεπιμερίζει τὰ εἰς καταρτισμὸν, καὶ συλλαλεῖ διεργμηγείων ἐξ ἀπάσης Γραφῆς, καθὰ τὰ ὑπὲρ αὐτοῦ, ὁμῶς καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ, ἀκολούθως δὲ καὶ συνεπο-

incommoda, ipsi gravia, excommunicabitur, uti divina et canones ejusmodi sanationem concernerentes tradunt.

58. Quamvis autem is qui talem hominem inenarrabilem affligit, illius amicis vix futurus sit acceptus, tamen Deus ejusque semuli solertem medicum comprobabunt, licet hominum filii, utpote corde praefracto praediti et vanitatum mendacisque studiosi, ejusmodi hominem laudibus efforri empian ac omnino vituperationis sicut impatentissimi. At vero Deus, summus medicus, eum qui probitatem sectatur, adjurabit, et qui injuria afficitur illum ulciscetur. Ne quis enim opinetur, Dominum supremum talia non curare, sed potius persuasissimum sibi habeat, eum omnibus vasis et hominibus et factis poenam inflictarum, sero quidem ob longanimitatem ac hominum amorem, severo autem et, ut cum magno Davide loquar, validissime, quando hoc opportunum judicaverit.

59. Jam vero, o fratres, hoc quoque attendamus. Quomodo magnum praceptor, vel ut accuratius loquar, praceptor praceptorum, omnisque philosophiae, etiam non suppositae praefectus (et uti bene quis dixerit, praesidens) non ipse per semetipsum ac solum vult initiare, sed multimodis aliis erudiens, quantum fieri potest, ad inferiores discipulos edocendos delegat, dum ipse, cunctis disciplinis praepositus, explicat si quid expositu difficiliter reperitur, et, ubi opus fuerit, dirigit aetholas, et augusta adornat, et pulchrum adaugot et promovet: ita etiam omnis sapientiae princeps Deus, multiplicans in terra variis modis per sumulos corpore indutos benignitatem suam, simul atque creavit hominem, indidit illi sapientiam, fontem quemdam dulcem ex ipsius mari derivatum rivulum suavem ex abyso suavitatis, traheam scientiae sanctae et ineffabilis, cujus pars est facultas praesciendi futura.

60. Prophetavit igitur, quemadmodum compertimus, primus homo, ex templo divinitus inspiratus. Atque hinc exorsus, non cessavit Dominus omnium sapientissimus, posteros illuminare, uti et nunc fit, sed mittere in mundum salagit viros divinitati similes. Divini enim et Deo repleti omnes sane illi sunt, qui a Deo ipsi vivificati et illuminati, atque sic lucis et vitae scientiam in mundo gestantes, eos qui in Deo vivere student, vivificant et illustrent eos qui ad virtutem non caecutiant et ad opera Deo grata sese accingere nituntur. Inspirans autem talibus hominibus docendi facultatem, et indens sapientiam spiritualem, adjuvat et inspicit eos qui ad ipsum animum advertunt, et condonans praepceptoribus, quoad opus est, gratiam intelligentiae, adjuvat eos in opere exsequendo, et promittit distribuitque quae ad perfectionem conducunt, et conversatur cum eis, explicans e tota Scriptura quae ab ipso oriuntur et ad ipsum redeunt, nec minus incitare salagit, et in docendo adjuvat atque

promovet. Ita per viros ab ipso ad docendum destinatos, dum ipse in excelsis versatur invisibilis (totus namque mundus Deo plenus est), meliores fiunt qui ad virtutem sectandam apti sunt.

61. Quid autem dico *ap̄ti*? Etenim e lapidibus quoque quos colligunt qui sancta metalla fodiunt, exsurgunt divina semina, id est divini homines. Res autem illa præclara etiam in nos redundat qui nunc vivimus. Nam divini verbi torrens, doctrinam dico, divinitus scaturiens, veluti in quosdam sinus, nimirum in animas proborum præceptorum immititur, indeque profluens etiam ad nos pertingit et tanquam paradisos divinos irrigat ad omnimodam fertilitatem qua animæ nutriuntur, et veluti sulcos inundat ad incrementum animarum, et tanquam homines vitæ sordibus commaculatos ad puritatem lavando perducit. Neque vero aliter salus nostra obtingere potest, nisi hoc solo modo, quantumvis in aliis methodis inveniendis homines allaborent.

62. Quicumque igitur hoc bonum quod unum ac solum in toto mundo reperitur, contemnunt, persuasum sibi habeant, se in tenebris densissimis cæcutientes oberrare, quia neque doctrinæ lumen præ se ferunt quo in hujus vitæ caligine ducantur, neque alia ratione diriguntur; imo pro lumine isto hilariter incendium irruet in caput eorum, et pro latice refrigerante, desuper irrigante et in vitam æternam saliente, fluctibus malis opprimuntur, non solum amaris, sed etiam, quæ gravior pœna est, omni vigore ac fertilitate, ut ita dicam, destitutis. Sic autem communis omnium Pater magna orbabitur liberorum copia quam impetus dæmoniacus absorbuerit.

63. Cum enim inter omnes constet, calamitatem esse exitiosam, si homines pro lubitu arbitrioque suo, nulli subjecto domino, viverent (quod idem est atque propriæ voluntati addictum esse et nimia cum fiducia genio indulgere): tali calamitate, utpote nemini subjecti, laborant populi illi qui non habent duces Deo supremo duci submissos. Tales enim populos mundus circumagat ceu animalia quædam capitibus carentia. Quare eos per jocum, uti in veteri proverbio est, ἀκεφάλους καὶ ἀναύχενας (qui nec caput nec collum habent) jure nominaveris, seu potius verbis inarticulatis accensueris, existentes quidem, quod ad vitæ rationem attinet, sed putantes sese præstare omni homini qui Deo appropinquat, et ad ita sentiendum sibi invicem persuadentes, fiduciam in rebus quibus non oportebat, collocantes. De hac fiducia quantumvis sæpius verba feci, nunc quoque, quantum satis est, recordationis gratia proferre libet.

64. Fiducia et confidentia, res in tempore desiderabilis, nonnunquam autem fugienda, uti scimus, plerumque ex una radice ac fonte, seu ut simplicius loquar, ex uno principio procedunt, e subjectione nimirum. Cum autem bipartitæ sint (altera bona cuius apparet, secundum quam quoad res

πρὸναι ἐπιμελῶς, καὶ συνδιδίδασκει καὶ συνωφελεῖ. Καὶ οὕτω διὰ τῶν ὑπ' αὐτοῦ προβαλλομένων εἰς διδασκαλίαν, ἐν τῷ καὶ αὐτὸν ἄνωθεν ὁρατῶ παραίνα (τοῦ Θεοῦ γὰρ ἅπας ὁ κόσμος γέμει), βελτίονες οἱ εὐφραεῖς τὰ εἰς ἀρετὴν γίνονται.

Ἐξ'. Τί δὲ λέγω οἱ εὐφραεῖς; Ἰπου γε καὶ ἐκ λίθων, οὐδ' ἀναλέγονται οἱ ἀγίως μεταλλεύοντες, ἀνίστανται σπέρματα θεῖα, εἰτ' οὖν Θεοῦ ἀνθρώποι. Τὸ δὲ καλὸν ἐκείνο καθήκει καὶ εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς, τοὺς τῆς νῦν ἡμέρας. Τὸ γὰρ τοῦ ἐνθίου λόγου βεῦμα, τὸ διδασκαλικὸν, πλημμυρῶν θεόθεν ὡς εἰς κόλπους τινὰς, τὰς τῶν ὀρθῶν διδασκαλῶν ψυχὰς, καὶ αὐθις ἐκείθεν προρρέον καὶ εἰς ἡμᾶς, καὶ ὡς παραδείσους Θεοῦ ἀρδεύει ἐπὶ παντοίᾳ καρποροσίᾳ, δι' ἧς ψυχὰς τρέφονται, καὶ ὡς αὐλακὰς μεθύσκει ἐπὶ βλάστη ψυχῶν, καὶ ὡς ἀνθρώπους δὲ βυπουμένους ἰατρικῆ ἀπολοῦει ἐς καθαρότητα. Καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλως τὰ ἐν ἡμῖν σωτήρια καταπράττεσθαι, ἢ τοῦτον καὶ μόνον τὸν τρόπον, καὶ ἐν εἰ καὶ πολλὰ κάμοι τις διαρηνώμενος, μυρίαν ἑτερρίαν μέθοδον.

Ἐξ'. Οἱ τοίνυν καλὸν τοῦτο ἐν καὶ μόνον αὐτὸ ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ ἀποπροσποιοῦμενοι πληροφοροῦσθωσαν, ὅτι τε ἐν σκότῳ ψηλαφητῶ τυφλοὶ πλανῶνται, τὸ διδασκαλικὸν φῶς οὐτε φέροντες πρὸ χειρῶν, ὡς ἐν τῇ κατὰ βίον ὁδηγεῖσθαι νυκτὶ, οὐτε ἄλλοθεν χρηγυόμενοι, καὶ ἐντὶ φωτὸς τοιοῦτου ἰλαροῦ φιλῆ τῆς αὐτῶν καταβράχθησεται κεφαλῆς, καὶ ἐντὶ ἀναψύχοντος ὕδατος, ἄνωθεν μὲν ἐπομβρουμένου, κάτωθεν δὲ ἀλλομένου εἰς αἰώνιον ζωὴν, ὕδασι κατακλυσθήσονται πονηροί, οἱ μόνον ἄλλως πικροί, ἀλλὰ καὶ ἀτενομένοις, εἰτ' οὖν ἀτεκνοῦσιν ἐπὶ ζημίαν, εἰ τι χρῆ οὕτω φράσαι, τοῦ κοινοῦ πάντων Πατρὸς ἀειρουμένου πολλὴν πληθὺν τέκνων, ἣν παρέσυρε κατὰ ῥῆος δαιμόνιος.

Ἐγ'. Ὁμολογοῦμενοὺ γὰρ τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ ἅπασιν ἀνθρώποις, κακὸν εἶναι ὀλεθρευτικὸν τὸ αὐτεξουσίως καὶ ἀδεσπότης ἀναρχον (τοιούτων δὲ τὸ αὐτόνομον καὶ ἰδιοῤῥυθμον καὶ πεισματικὸν, εἰτε πεισματικὸν), ὑπὸ τοιαύτην κείνται φαυλότητα καὶ κικίαν ἀναρχίας καὶ λαοί, ὅσοι μὴ ἔχουσι καθηγῆτάς, ὧν ὑπερανέχει ὁ μέγιστος ἡγούμενος, ὁ Θεός· καὶ περιτάγει τοὺς τοιοῦτους λαοὺς ὁ κόσμος οἷα καὶ τινα ζῶα, οἷς οὐκ ἐπίκεινται κεφαλαί. Διὸ καλὸν μὲν, καὶ ἀκεφάλους καὶ ἀναύχενας τοὺς τοιοῦτους, κατὰ τινα παλαιὰν λογοποιίαν, ἀποσκῶψαι, κάλλιον δὲ καὶ, ὡς εἰς φύσιν ἀδιαρθῶτων σκωληκῶν ἀποτάξει αὐτοὺς, ὄντας μὲν, ὅποιοι τὰ ἐς βίον ἐκφαίνονται, δοκοῦντας δὲ ὑπερανέχειν ἀνθρώπου παντός, ἐγγίζοντας τῷ Θεῷ, καὶ συμπείθοντας ἀλλήλους εἰς τὸ οὕτω φρονεῖν, καὶ πείσμα φυλάττοντας, ἐφ' οἷς οὐκ ἔχρῃ. Περὶ οὗ πεισματος πολλὰ καὶ πολλάκις εἰπὼν ἐθέλω κἀν· ἅθε μετρίως ἐπισημηνασθαι τι πρὸς ἀνάμνησιν.

Ἐδ'. Τὸ πείσμα καὶ ἡ πεισμονή, τὸ καὶ εὐκταῖον ἐν καιρῷ χρῆμα, καὶ ἄλλως δὲ φευκτικόν, ὡς οἶδαμεν, ἐξυμνηται ὡς ἐπιπολὺ ὅσα καὶ βίβλης τινὸς ἢ πηγῆς, ἀπλῶς δὲ εἰπεῖν, ἀρχῆς ἀμφοτέρω τῆς ὑποταγῆς. Διττῆς δὲ οὕσης αὐτῆς (ἡ μὲν γὰρ ἀγαθὴ διακρίνεται, καὶ ἡν διπλαθὴ θεοφιλέαν ἀνθρώποις ἐπὶ

πόλιμασι πάντως ὠφελίμοις ὑποτασόμεθα· ἡ δὲ οὐ τοιαύτη, θεωρουμένη αὐτή, ὅτε φορτικὸς ἀνθρώποις ὑπέκομεν, οὐκ εὐπαιδεύτως τυπούμενοι πρὸς τοιοῦτον φαῦλον παραδειγμα), διπλὴν εἶναι ἀνάγκη καὶ τῆν ἐξ ἀμφοῖν πειθῶ.

Ἐς'. Πεισιμένοι μὲν γὰρ ἀγαθοί· διδασκάλοις, ἀγαθὸν πείσμα πάσχομεν· μὴ τοιούτοις δὲ ὑπέκοντε·, πείσματι ἀζήλην τῷ ἐκείθεν, ὅποι μὴ πρέπει ἀνθρώποις, ἐκνεύομεν. Οὐκοῦν ὑποταγῆς προηγουμένης ἐπὶ ὑστεροῦντι πείσματι, καὶ δευτερεύοντος πάντως· εἰ γὰρ εἰς ὑποταγὴν τοῦ ὑπακούοντος, ὅς μὲν Θεῷ προσανέχων πείθεται διδασκάλῳ ἐνθέῳ, καὶ τὰς ἐκεῖθεν εἰσδεχόμενος ὑποθήκας ποιεῖ τὰ καθήκοντα, Θεοῦ ἀνθρώπος ἐκείνος, καὶ σταθερὸς αὐτὸς ἐν ἀρετῇ, καὶ βέβαιος ἐν καλοῖς, καὶ ἀσφαλῆς τὴν ἀγαθότητα, καὶ ἀστεμφής, ὡς καὶ ἐπαινεῖσθαι, καὶ στυλὸς ὀρθότητος· ἀστραθῆς, καὶ θεμέλιος ἀρραγῆς, εἰ καὶ ποτε κατασειεται, καὶ παραδείτου δένδρον εὐρίζον, καὶ οἶον μὴ διατινάζεσθαι ὡς εἰς πτώσιν δαιμονίοις πνεύμασι, καὶ Θεοῦ οἴκος ἀκατάλυτος. Καὶ τὸ πείσμα τὸ κατὰ τοιοῦτον ἀνθρώπων οὐκ ἀπλῶς ἐν ἐπαινῷ κείμενον θαυμάζεται, ἀλλὰ καὶ Θεῷ φίλον καὶ ἄγιον γνωματεύεται.

Ἐς''. Εἰ δὲ τις ὑπὸ διδασκάλῳ μὴ οὕτω προηγουμένην εἰς εὐθὺ τάσσεται, ἀλλὰ κύκλῳ περιπατοῦντι, καὶ τὴν εὐθύτητα στρεβλοῦντι, ὅς οὐκ ἂν εἴη ἄμωμος ἐν ὄψι Κυριακῇ, κἀντεῦθεν ἀπ' ἐναντίας τῷ πρωτίσῳ καὶ ἐπὶ θρόνου δόξης ὑπεράτου καθημένῳ φερόμενος, τῆς διεστραμμένης πειθοῦς γίνεται· καὶ λαχὼν ἐκείθεν ἀρχῆς οὐ θεοφιλείας, οὐδὲ φρονήσεως, τὸ πᾶν δὲ συννηρημένως φάναι, οὐκ ἐναρέτως πρὸς ἀλήθειαν, καὶ πείσας ἑαυτὸν, εἰς τέλος οὐκ ἀγαθὸν ἐνίσταται, καὶ ἀγωνιῶν ἀντιβαίνει, κοινώτερον δὲ φράζει, πρὸς ἰδιωτείαν δι' εὐμάθειαν, τὴν ἐν τοῖς πολλοῖς, πεισματίζει, ὡς καὶ κατὰ κράτος νικᾷ, καὶ συνιστᾷ ὃ βούλεται· οὐκ ἔστιν, οὐδ' ἂν εἰπεῖν τοιμήση τις ὀρθὰ φρονῶν καὶ λόγου μέτοχος, ἐναρέτως διακεῖσθαι τὸν οὕτω πεισιμονικόν. Οὐ γὰρ δέδοται, φαύλης ἀρχῆς ἀγαθὸν εἶναι συμπέρασμα.

Ἐς'''. Εἰ δὲ καὶ τις ἐν διαλόγῳ τὰ ψευδῆ προτείνων παρουσάγειν ἀλήθειαν φαίνεται, ἀλλὰ τὸ ἐφ' ἑμαρτων προσηγούμενον οὐκ οἶδα πῶς ἂν ἔχοι ἀποβαίνειν σωτήριον. Ἀήλον δὲ, ὡς εἰς ταυτὸν ἔχει κακοῦ, φαύλης ἀρχῆς πεισθῆναι, καὶ κατ' ἐκείνην στρεβλωθῆναι εἰς τὰ ἐξῆς λόγῳ ὑποταγῆς, καὶ ἰσχυρῶς παρεκνεύσαι τῆς ὀρθῆς, ὅπου οἱ ἀλιτήριοι καὶ κατὰ τῆς ἀρετῆς αἰρετίζοντες, οἱ καὶ αὐτοὶ δαιμονίαις προθέσεσι καθυπεκόντες πείθονται εἰς κακόν. Ὅτι δὲ εἰς γαλήνην σωτήριον καθορμίζει τοῦ· ἐν βίῳ σαλεύοντος τὸ θεοφιλὲς πείσμα τοῦς αὐτὸ ἔχοντα·, καὶ ἡ πρώτη λεκτικὴ θέσις αὐτοῦ δείκνυσσι· πείσματα γὰρ εἰθιόμεθα λέγειν σπάρτα ναυτικά, οἷς δηλαδὴ ναῦς ἐλλιμνισθεῖσα πείθεται, μὴ ἀφιερμένη διασαλεύεσθαι, καὶ εἰς κίνδυνον κλύεσθαι· ὅτε καὶ μένει ἐκεῖνο τὸ σκάφος ἡρεμον ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ ἑαυτοῦ τε καὶ τῶν ἐμπλέειν λαχόντων. Ἐνταῦθα δὲ πεποιοῦτως πυνθάνομαι, πότε φιλοκινδύνως ἀναδιείχεται ναῦς τοιαύτη, καὶ ἀποβρέξεται τοῦ λιμένος ἑαυτὴν φιλονεικεῖ,

A omnine utiles viris Deo acceptis nos subijcimus; altera autem non talis est, sed in eo conspicitur quod vixibus hominibus obedimus, et ad tale malum exemplum male effingere nos studemus), ad bipartita necessario etiam persuasio erit ex ambabus profluens.

65. Si enim bonis præceptoribus pareamus, bonam fiduciam nanciscimur; si vero non talibus obedimus, confidentia mala illuc quo non decet homines, declinamus. Cum igitur obedientia præcedat, fiducia autem subsequatur, et cum omnino secundum locum obtineat qui morem gerit: profecto si Deo obediens, fiducia in præceptore divinitus inspirato collocata ejusque doctrina in se recepta id quod decet facit, Dei homo erit, firmus in virtute, constans in bonis, inconcussus in probitate et inflexibilis, ut laudem mereatur columna rectitudinis non incurvata, fundamentum non evertendum, quamvis nonnunquam concutiat, arbor paradisi radices in profundum agens, ita ut nequeat a malis dæmonibus in rutnam defici, et domus Dei inconvertibilis. Porro fiducia ejusmodi viri non solum laude et admiratione est digna, sed etiam Deo accepta et sancta existimatur.

66. Si quis autem non a tali præceptore in recto collocatur, sed in orbe instabili atque rectitudinem pervertente, ita ut non sit irreprehensibilis in vis Domini, seu potius ab eo qui in summo gloriæ throno sedet, avortatur et perversa fiducia immitatur: is, quoniam aequo Dei amore neque prudentia imbuatur, et, ut breviter dicam, fiducia quæ virtutis ac veritatis fructus est, destitutus ad finem non bonum tendit et magno cum impetu per doctrinam multitudini propriam ad ignorantiam progreditur et omnem funem movet, ut ipsius voluptati satisfaciat, is, inquam, tali fiducia fretus a nemine recte sentiente aut bene instructo virtuti convenienter dispositus esse dicitur. E malo enim principio bonus finis exsurgere nequit.

67. Etiam si vero quis in conversatione mendacium proferens veritatem subintroducere videtur, illud tamen quod perverse disseritur, nescio quomodo in salutem cedere possit. Manifesto autem ad idem malum redit, aut principio perverso inniti eique morem gerendo huc atque illuc agitari, aut ab initio de recto tramite deflectere, ubi homines nequam virtutisque oblucentes ingrediuntur, qui et ipsi, inspirationibus obedientes dæmoniis ad pravitatem declinant. Quod autem fiducia (πείσμα) in Deo collocata illos qui ea gaudent, quando vitæ tempestatibus turbantur, in portum tranquillum et salutarem introducit, primaria vocabuli significatio ostendit; fiduciam (πείσμα) enim appellare solemus rudentes nauticos quibus navis in portu constituta retinetur quominus fluctibus agitetur aut ullo modo periclitetur, ita ut navigium illud tranquillitate fruatur non minus ad suam ipsius salutem quam eorum qui forte deo

vehuntur. Jam vero, cum magna fiducia interrogo, A num ejusmodi navis sibi metipai relicta, e portu sua sponte exire possit, an rudens ille terræ affixus navem sibi commissam, quominus abrepta discrimen ullum subire aut violentis ventis tradi possit, non prohibeat, nisi aut putredine corruptus sit funis ille, aut male confectus, ita ut facile disrumpatur.

68. Quapropter in hominibus fiducia revera est res bona, ideoque sanctis martyribus appetita, viris venerabilibus dilecta, omnibusque omnino Deo obedientibus affectata, utpote ex qua omnis virtus et ars et scientia et reipublicæ constitutio exoritur; quam utinam Deus omnibus Christianis concedat in eisque conservet, ita ut semper adsit eis ac remaneat et tempore opportuno efficacem se præstet, ut tanquam sanctas columnas et augustas statuas navesque Dei erigat ejus servitores ad salutem communem. Talis est illa fiducia in Deo reposita, sine qua nulla est salus; qua si homines carent, cur tandem paradisi plantatus est, cum nullos habiturus sit incolas? Est autem porro alia fiducia, imprudens, irrationabilis, lignea, saxea, bruta, impetuosa, inexcusabilis, informis, obdurans, inhumana, provocans, rapax, læmoniaca, insana, quam pacis Dominus a nobis et ab omnibus hominibus, imprimis autem Christianis procul avertat!

69. Exaudias nos, o Deus Salvator, princeps præceptorum, summe inter œconomos, totius terrarum orbis magister, dux sacrorum ordinum, princeps principum, Domine dominorum, caput gubernantium, qui propter nos e cœlo ad nos descendisti, ut etiam corporaliter principatum tuum ostenderes ignorantibus, qui præcepisti ac subjecisti, et doctrina tua salutis fundamenta posuisti: fac ut nos obedientes, morigeri et de officiis nostris bene instituti, quamvis sero, discipuli virtutis flamus, et ii imprimis qui cultui tuo proxime sese addixerunt; fac ut nos, secundum sanctum Psalmistam, irreprehensi in via tua ambulemus. Ambulans enim, inquit, in via irreprehensibili, hic mihi serviebat, non sane furore percitus aut impetu irresistibili in perniciæ gurgitem sese præcipitans. Precor autem hoc modo, o Domine hominum amantissime, ob id solum, quia omne bonum desuper nobis per te accidit, non autem quis difficile prorsus fere impossibile sit, ut malam istam fiduciam abjiciamus, deicamus et ad nihilum redigamus. Simulatque enim volumus, qui tibi obedimus, etiam perfecimus; et simulatque in animam induximus, ad finem pertigimus, vel, ut prægnantius idem dicamus, simulatque, curas nostras in te rejicientes, adversus hoc malum nosmet accinximus, victoriam reportavimus.

70. Victoriâ autem reportabimus hoc modo: Si quis sibi facile persuaserit et nimia fiducia ductus ad manus cum feroci pugili conserendas et pugnam cum adversario incedendam processerit, ut brevi post,

πότε δὲ τὸ ἀπόγειον ἐκεῖνο πείσμα μεταπειθεῖται ἀπλῶς οὕτω βραγῆναι, καὶ τὸ πεπιστευμένον αὐτῷ πλοῖον ἀφείναι βάψαι εἰς κίνδυνον, ἢ ἀνέμοις ἐξώσταις ἐκδοῦναι παράφορον, εἰ μὴ ἄρα ἡ κατασέσηπε τὸ σχοινίον ἐκεῖνο, ἢ ἄλλως εὐανάλυτον κέκλωσται.

ξη'. Οὐκοῦν ἐν ἀνθρώποις πείσμα τὸ μὲν τι ἀγαθὸν ἀληθῶς, καὶ δι' αὐτὸ ζηλωτῶν ἀγίοις μάρτυσι, καὶ ἀνδράσιν ὁσίοις ἀγαπητῶν, καὶ ὅλως ἅπασιν τοῖς ὑποτεταγμένοις τῷ Θεῷ φιλητῶν, δι' οὗ ἀρετὴ πρόπασα καὶ τέχνη καὶ ἐπιστήμη καὶ σύστασις πολιτείας ὀρθῆς· καὶ διδοίη ὁ Θεὸς αὐτὸ Χριστιανῶν; ἀπει, καὶ παραφυλάττοιο τὸ τοιοῦτον καλὸν ἐν αὐτοῖς, ὥστε παραμένειν καὶ παρακατέχεσθαι καὶ ἐνεργεῖσθαι εἰς κáιριον, ὡς ἐντεῦθεν ἀνδρίαντας ἐπὶ τοῖς καὶ στήλας ἀγίας; καὶ ναοὺς οἷον Θεοῦ ἀντιτεῖν τοῖς αὐτοῦ θεράποντας ἐπὶ κοινῷ συμφέροντι. Καὶ τοιοῦτον μὲν ἐκεῖνο πείσμα, τὸ κατὰ Θεὸν, οὐ χωρὶς οὐκ ἔστι σῶζεσθαι, οὐ μὴ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις δυτοῖς, τί δήποτε πεφύτευται παράδεισος, ἀόικητος ἐσόμενος; λοιπὸν δὲ ἕτερον πείσμα, τὸ ἀδιάκριτον, τὸ ἀλόγιστον, τὸ ξύλινον, τὸ ἐκ πετρῶν, τὸ θηριῶδες, τὸ θυμῶδες, τὸ ἀναπολόγητον, τὸ ἀνειδοποίητον, τὸ ἄγριοποιὸν, τὸ ἀπάνθρωπον, τὸ μάχιμον, τὸ ληστρικόν, τὸ δαιμόνιον, τὸ μηδὲν ὄγις, ὅπερ ἀπαγάγοι ὁ τῆς εἰρήνης Κύριος καὶ ἡμῶν καὶ παντὸς ἀνθρώπου ἕτεροῦ τοι καὶ μάλιστα Χριστιανοῦ!

ξθ'. Εἰς ἐπακοῦν ἡμῶν, Σῶτερ Θεὸς, ὁ πρῶτος ἐν γένεσιν ἐν γένεσιν, ὁ μέγιστος ἐν οἰκονομίαις, ὁ οἰκουμένικος διδάσκαλος, ὁ ἐπὶ τῶν ἱερῶν καταστάσεων, ὁ τῶν ἀρχόντων ἄρχων, ὁ τῶν κυρίων Κύριος, ὁ ὑπατος ἐν τοῖς ὑποτάσσουσιν, ὁ κατελθὼν οὐρανὸν δι' ἡμᾶς ἐφ' ἡμᾶς, ἵνα καὶ σωματικῶς ὑποδείξῃς τὴν ἡγεμονίαν σου τοῖς ἀγνοοῦσι, καὶ ἐπιτάξας, καὶ ὑποτάξας, καὶ δοὺς ἀρχάς ἐπὶ σωτηρίᾳ διδασκαλικῶς, καὶ ὑπακουσθεῖς, καὶ πείσας, καὶ τὰ ποιητέα ἐγκελευτάμενος, ἀποτελέσῃς μαθητὰς ὀψιμαθεῖς τοῦ καλοῦ, καὶ ἐπὶ μᾶλλον τοὺς ἐγγυτάτω λειτουργούντας σοι, οἱ κατὰ τὸν ἀγιῶς ψάλοντα πορεύεσθαι ἄμωμοι ἐν ὁδῷ τῇ κατὰ σὲ ἀπαιτούμεθα. Πορευόμενος γὰρ, φησὶν, ἐν ὁδῷ ἀμώμω, οὗτός μοι ἐλειτούργει, οὐ μὴν παροιστρῶν καὶ κατὰ φάραγγος ἀπωλείας τρέχων ἀκάθεκτος. Εὐξάμην δὲ οὕτως, ὦ φιλόνηθρωπε Κύριε, δι' αὐτὸ δὴ τοῦτο καὶ μόνον, ὅτι πᾶν ἀγαθὸν ἄνωθεν ἡμῖν διὰ σοῦ ἐπιγίνεται, οὐ μὴν ὁμοίαν πάνυ δυσχερὲς καὶ ἀδύνατον ἐγγύς, ἀπὸ βῆξι τὸ φαῦλον πείσμα καὶ διαλύσαι καὶ ἀναλύσαι ὡς εἰς τὸ μηδέν. Ἄμα γὰρ ἐβουλήθημεν οἱ τῆς σῆς ὑποταγῆς, καὶ ἠνύσαμεν, ἄμα ἐνενοησάμεθα, καὶ ἀπετελέσαμεν ἵνα δὲ μεγαλείως φράσωμεν, ἄμα ὀπλισθῆμεν κατὰ κακοῦ τοιοῦτοῦ οἱ τὴν ἐν ἡμῖν μέριμναν ἐπὶ σὲ μόνον ἐπιβρίπτοντες, καὶ νενικήκαμεν.

ς'. Καὶ ἡ μέθοδος τῆς νίκης τοιαύτη τις· Ὑποτεθεῖσθαι τις πείσας ἑαυτὸν εὐχερῶς, καὶ κρατῶν πείσμα συμπλέξας, ἐπανατεῖναι χεῖρας παῦμαιναι πυγμαχῶ καὶ οἷω καταπολεμησαὶ τὸν ἀντιτάμενον, ἀλλὰ μὴ

χρὸν καὶ ἕτερος αὐτὸν ἀνήκε θυμῶς, ἀφένθαι ταχὺ ἅς τὸλμης ἐκείνης, μὴ καὶ ἀποθραυσθῆ τῆς κεφαλῆς, καὶ πού καὶ σποθηθῆ κατὰ τὸν οὕτως εἰπόντα, καὶ ἐπιτριβῆ φλώμενος καὶ πιγόμενος· καὶ λογισμοῦν τοῦτον δεῦτερον συνετὸν μωρῶ ἐκείνῳ πρώτῳ ἀντιστήσας, καὶ ἄμφω ταλαντεύσας ἐκ παραθέσεως, καὶ ῥοπήν ἐθρηκῶς ἐν τῷ δευτερεύσαντι, ἔχει λέγειν ἀστεῖως πρὸς τὸν κατάρξαντα νοῦν ἐκείνο τὸ παιδιῶν ὡς οὐ πείσεις, οὐδ' ἦν πείσης· ἔπεισας μὲν γὰρ, ὃ θυμῶ, χεῖρας ἀντήρεις ἀνασχεῖν κατὰ ἰσχυροτέρου ἢ περ ἐγὼ· οὐ πείσης δὲ ὁμῶς εἰς τέλος, εἰ καὶ παρέπεισας. Εὐλαβοῦμαι γὰρ ἰλυσπᾶσθαι, ῥιφεῖς εἰς γῆν, καὶ οὕτω τὴν ἔρβην ἀλλάξασθαι τῆς βαδίσσεως.

οἶ'. Πάλιν λογισμὸς παρέπλαγγεῖ τινα, ὅποια πολλὰ φιλεῖ καὶ τοιαῦτα γίνεσθαι, γενναῖον εἶναι, παλαμᾶσθαι συμποδισμὸν, εἰ τις εἰς παλαιστραν ἀντικατασταῖα αὐτῶ. Καὶ ἐπανηγυρίσθη ἀγὼν, καὶ ἐκηρύχθη παλαιμοσύνη, καὶ αὐτὸς παρεῖθε εἰς μέσους, ἰθῶν συμπλοκήν, καὶ θαρρῶν καταπαλαίειν, καὶ ῥῆσιν εὐ μάλα συμπεῖσας ἑαυτὸν εἰς τοιαύτην ἀθλήσιν. Ἄλλ' ἐπειδὴν ἀνταγωνιστὴν θεάσεται φανέντα, ὃν μὴ ἐνθυμούμενος, ἀλλὰ τότε κατῆδοι ἐξανακύψαντα καὶ εἰς ἀντίπαλον προχωρήσαντα, οὐ πείσεις τῷ πρώτῳ λογισμῶ, ἔφη, κἂν φθάσας ἔπεισας· οὐ γὰρ ἀέξομαι πεσῶν συντριβέσθαι, καὶ καθόλου ἐν τοῖς φρονούσι καὶ μαθοῦσι βουλεύεσθαι, καὶ αὖθις εἰς ἕϊον μεταβουλεύεσθαι. Πείθει μὲν τις ἑαυτὸν ἐν πολλοῖς, καὶ εἰς τι φεκτὸν καὶ κατατίθεται, καὶ πού ἐρεθίζεται, καὶ εἰς ἔργον ἐξορμᾷ. Μεταγνοῦς δὲ ἀφίησιν ἐκείνο, εἰς ὅπερ κατένευσε, καὶ χαίρει παυεῖς, καὶ λόγῳ τοιοῦτῳ, εἰ καὶ πέπεισται, ὁμῶς εὐκτεῖ πείθεται, ὁμοιον ὡσεὶ καὶ ὄρηθεις κατὰ κρημνοῦ, εἶτα μετὰ μέλος ἐπαναστρέφεται, καὶ ἔννοους ἐκ δυσλογιστοῦ γένηται.

οἶβ'. Χρῆ τοίνυν οὕτως ἐπὶ πάντων τῶν ὁμοίων γίνεσθαι, ὡς ἀκολουθῶς καὶ ἡμᾶς, ἀναλαθομένους πείσμα ὁπωσοῦν, εἴτε ἐξ ἡμῶν αὐτῶν ἀδούλως, εἴτε κατὰ διδασκαλίαν κακὸβουλον, πάντως δὲ ἀπὸ ἀρχεκάπου διαίμονος, καὶ ὠρηθμένους ἐς πρᾶξιν ἀποτελευτῶσαν εἰς φαυλότητα, ἐνθυμείσθαι, εἶναι τινα ἡμῶν κρεῖττοντα, καὶ εἰ μὴ ἀνθρώπων, ἀλλὰ γε τὸν θεόν, ὃς διδοῦς τὰ ἀγαθὰ καταγίνεται τῆς κακότητος, ἑαυτὸν πάντως ἐκδικῶν διὰ τῆς τοιαύτης ἐπεξελεύσεως. Ἐκεῖνος γὰρ καὶ νομοθέτης ἀγαθότητος ἀπάσας· καὶ αὐτοῦ ἔστιν, ὡσπερ ὁ κόσμος, οὕτω καὶ ἅπας κόσμος ἡγούμενος, καὶ αὐτοῦ ἔστι πρᾶγμα, πείθεσθαι καὶ ὑπαίκειν τοῖς ἡγουμένοις, οἳ ἐκείνου εἰσὶν εἰκονίσματα καὶ ἰνδάματα. Διδὸν καὶ ἡ αὐτῶν ἕβρις καὶ βλάβη καὶ ἡ κατ' αὐτῶν ἀδικία καὶ περιεργία καὶ περιφρόνησις εἰς ἐκείνον ἀναδαινεῖν διαγινώσκαται, τὸν μισοῦντα μὲν καὶ ἅπαν κακὸν, οὐχ ἥμισυ δὲ τὴν κατ' αὐτὸν ἐπιμονήν.

οἶγ'. Οὐ γὰρ ἔστιν ἀντειπεῖν, μὴ ἐπιμονήν τινα χειρίστην καὶ τὸ πείσμα εἶναι τὸ φαῦλον, καὶ ἰδιότητα ζωϊκὴν δυσσπάλειπτον, πολλαχοῦ δὲ καὶ ἀνεξάλειπτον. Πλὴν ἀλλὰ ἐν ἀνθρώποις λογίμοις καὶ ἐπισταμένοις ὑποκλίνεσθαι λόγῳ καὶ ἐπιπείθεσθαι ὡς ἔστι μὴ ἐξαλείφεσθαι καὶ τὴν τοιαύτην οὐκ

A sententia iminutata, ab illo certamine recesserit, ineluens ne capite percusso ad nihilum, uti aiunt, redactus, contritus, suffocatus pereat; et si deinde priori illo insipienti consilio abjecto aliud ceperit sapientius, et utroque deliberato et comparato, momentum inclinare ad secundum intellexerit, tunc ad mentem qua priori suggererat sententiam recte poterit dicere: Suasisti quidem, at non persuadebis; voluisti enim, ut contra fortiorem pugnae discrimen subirem, neque tamen, quamvis me seducere studueris, mihi unquam persuadebis. Vereor enim ne, ad terram allisus, rependo potius sim obnoxius, quam recte incedendo idoneus.

71. Rursum ratio, uti haud raro accidere solet, B aliquem induxit, ut generosum sese exhibeat et impedimenta si quae in arena occurrant, fortiter disjiciat. Certamine igitur indicto, et pugna praeconis voce annuntiata, ille in medium progreditur, certandi avidus, de victoria certus, suis viribus in ejusmodi congressu nimium quantum confusus. At ubi adversarium quem non putaverat, apparentem et arrectum et hosti obviam euntem conspicit, tunc rationi, dicit quamvis antea persuaseris, non amplius persuadebis; nolo enim turpi casu conteri, sed potius cum prudentibus sapientibusque viris consilium inire et ad officium reverti. Sic multis in rebus homo sibi confusus vel ad malum propendet et stimulat ut adeo ut ad opus aggrediendum paratus sit; sed poenitentia correptus desistit ab illo in quod antea proclivis exstitit, et quod non perrexerit gaudet, et quamvis antea cesserit ejusmodi consilio, tamen non amplius cedit, veluti si quis de praecipitio sese dejecturus, postea mutata mente revertitur et insipientiam in sapientiam permutat.

72. Ita igitur in omni re simili fieri decet. Nimirum si consilium cepimus, vel ex nobis ipsis imprudentibus, vel praecceptum malignum sequentes, vel denique daemone malorum principi obtemperantes, et ad opus improbitatis macula aspersum accingimur, tum reputare debemus, esse aliquam superiorem, etsi non hominem at saltem Deum, qui, uti honorum fons, improbitati adversatur, et si quid ejusmodi admiserimus, ulturus est. Ipse enim leges optimas tulit; ipsius est mundus universus, ipsius omnes mundi principes; ipse praecipit, ut obediamus et morem geramus superioribus qui effigies ejus sunt ac simulacra. Hinc apparet, eorum contumeliam, offensionem, injuriam, contemptum redire ad illum, qui et omnem malitiam, et in primis perseverantiam in ea odio habet.

73. Inter omnes enim constat, fiduciam perver- sam esse pessimis quibusque accensendam, siquidem affectio est animi, quae non nisi difficulter, interdum autem nullo modo suppressi potest. Caeterum homines solertes rationique obedire et obsequi scientes illam malam affectionem sine dubio exuere

possunt : neque enim a natura eis indita est, sed per malam doctrinam et consuetudinem incrementa capit et stabilitur, vel potius, ut manifestius loquar, per confidentiam perversam quæ et ipsa duplex est. Etenim aut a semetipso quis talem nanciscitur confidentiam, dum scilicet magno cum labore sese erudit instruitque et sic male fiducia impletur, aut aliunde principia sumit, malaque persuasione seductus consuetudini quam semel amplexus est, pertinaciter inhærescit. Nisi enim quis nimio rei alicujus amore teneatur, vix ei inhærebit, sed potius facile, ea relicta ad aliam transibit. Illa igitur animi affectio non ad hominem vulgarem pertinet, sed ascititium manifesto quid est et per doctrinam superinductum, siquidem vel ab alio quopiam in illa mala affectione confirmatus est, vel eam sua sponte admisit, eique contumaciter addictus in dies ardentiori studio incubuit, non sine mali genii auxilio, et sic, improba consuetudine male inflatus est.

74. Est autem fiducia omnino animi perseverantia a mala confidentia originem nacta, et perduratio firma et constans, id est immutabilis. Propterea homo sic affectus jure meritoque appellabitur tenax propositi et perseverans et inexorabilis, non tam secundum naturam simpliciter, quam secundum propriam voluntatem animique propensionem, cujus potestatem ipse habet. Etsi enim naturæ indoles mutari nequit, attamen quæ post naturam sunt, immutantur, et imprimis dotes humanæ proprie dictæ facilius mutari queunt, præsertim ubi ad virtutem vergunt, quam Deus ipse adjuvat, ab improbitate nos abducent, uti etiam in fiducia apparet.

75. Si enim hoc quod videtur et quod hominem ad agendum impellit ac persuadet, naturæ humanæ contrarium est flectique nescium, imo nimium quantum indurat. Talis affectus non est nisi merum arbitrium et habitus singularis eum qui, veluti sapiens, tanta cum pertinacia in malo persistit, ostentationis macula aspergens. Porro ejusmodi affectus in singularitatis studium, vanam, ostentationem superbiamque degenerat. Jam vero reputare debemus, Dominum qui superbis resistit, nequaquam favere tali velle confidentiæ a qua Lucifer exorsus est, utpote qui, superbia ac vanitate seductus, cum alia magna efficere, tum thronum suum in nubibus collocare et sic Deo similis fieri jactavit.

76. Qui cum tali fiducia inniteretur, veteres ejus assectæ, exemplum illius secuti, vix dici potest, quanto studio eum imitari contenderint: divinam enim essentiam postponentes, imbecillis atque obscuris male sese tradiderunt dominis, eoque furoris usque processere, ut pessima confidentia duce quam nullus præceptor corrigere poterat, adinstar diaboli illudere Deo viderentur. Cum enim Deum, qui est principium summum simulque principii expers et omni principio excel-

Α αγαθὴν ἰδιότητα, διὲ μὴδὲ ἐκ φύσεως αὐτοῖς αὐξάνεται τὸ τοιοῦτον, ἀλλὰ διὰ οὐκ εὐπαιδευτοῦ συνεισμοῦ καὶ φύεται καὶ ἀδρύνεται, σαφέστερον δὲ εἰπεῖν, διὰ φαύλης πειθοῦς, διπλῆς καὶ ταύτης. Ἡ γὰρ οἰκοθεν πείθεται τις, μοχθηρὸν αὐτὸς ἑαυτὸν διδάξει· καὶ παιδεύσας καὶ στήσας· πεισματικὸν κακῶς εἶναι, ἢ ἐτέρωθεν παραλαχὼν ἀρχάς, καὶ πειθανάγκῃ τῇ ἐκείθεν παρελκυσθεὶς, καὶ οὕτω διαμεινῆς κακῶς ἐπιμονῆς· λῶγῳ, φιλατίας αὐτῷ. Οὐ γὰρ ἂν τις, μὴ ὑπερφιλῶν πρᾶγμα, παραμενεῖ ἐς αὐτό· ἀλλὰ ταχὺ ἐκπηδήσας ἀπαλλαγῆσεται. Οὐ τοίνυν ἰδιότης [αἱ ἰδιότης] ἀνθρώπου τὸ τοιοῦτον πάθος ἐστίν, ἀλλὰ ἐπικτητὸν εἶναι καὶ διδασκτὸν ἐγνωσται, ἦτοι πεισθέντος τινὸς· ποθεν ἐξωθεν, ἢ αὐτοματῶς παθόντος τὴν κακίαν, καὶ μένοντος τοιοῦτου, καὶ ἐπαυξομένου καὶ στερεομένου εἰς διηγεκῆς δαιμονίῃ συναντιλήψει, καὶ κατὰ ἔθος εἰς δευτέραν οἶον φύσιν ἀποδοθηκὸς γεγενῆμένου πεισματικῷ.

in alteram veluti naturam transeunte, confidentia
B οδ'. Καὶ ἐστὶ τὸ πείσμα ἐν τῇ καθόλου ἡθους ἐπιμονῇ διὰ προὑπαρξέτης φαύλης πειθοῦς, καὶ ἐνστασις ἀτενῆς καὶ ἀμετάβατος, ταυτὸν δ' εἰπεῖν, ἀμετάβατος· διὸ καὶ ἰσχυρογνώμων λέγοιτο· ἂν ἀκριβῶς ὁ τοῦτο πάσχων ἀνθρώπος, καὶ ἐνστάτης ἀπαραίτητος, οὐ μέντοι κατὰ φύσιν ἀκράτως· καὶ καταμόνας, ὡς οὕτως εἰπεῖν, ἀλλὰ κατὰ οἰκοθεν θέλημα καὶ ψυχικὴν ὁρμὴν, ἧς αὐτὸς ἐστὶ κύριος. Εἰ γὰρ καὶ τὸ κατὰ φύσιν μεταθεσθαι οὐκ ἐστίν, ἀλλὰ τὰ μετὰ φύσιν, καὶ μάλιστα τε τὰ κατ' ἀνθρώπου βῆσον δύναται μεταθεσθαι, καὶ ἐπιμᾶλλον τὰ εἰς ἀρετὴν ῥέποντα, ἧς πρὸς ἐξόρθωσιν αὐτὸς ὁ Θεὸς ἀντιλαμβάνεται, ἀπάγων ἡμᾶς τῆς εἰς τὸ ἐναντίον σπουδῆς, ὅποια τις καὶ ἐπὶ τοῦ πεισματος φαίνεται.

C οε'. Εἰ μὲν γὰρ τὸ δόξαν καὶ ὑποκινήσασιν καὶ παραπίσαν εἰς πρᾶξιν τὸν ἀνθρώπου ἀπάνθρωπὸν ἐστὶ, καὶ εἰς οὐδὲν μαλθακὸν ἐνδίδωσιν, ἀλλὰ σκληρύνεται εἰς ὄσον καὶ ὄσον· ἰδιονομία πάντως· ἢ τοιαύτη ἐστὶν βρεξις καὶ αὐτονομία καὶ θέσις παράδοξος ἐπὶ φανητικαμῖ τοῦ τηρούντος ταύτην ἀμεταπίστου τὴν κακίαν σοφοῦ. Τάσσεται δὲ τὸ τοιοῦτον πάθος καὶ εἰς ἰδιοτροπίαν καὶ δόξαν κενὴν, οἷς καὶ τὸ ὑπερήφανον συναναφαίνεται. Καὶ αὐτίκα χρῆνοσιν ἡμᾶς, ὅτι ἐναντίος ὁ τοῖς ὑπερηφάνοις ἀντιτασσόμενος κύριος· ἔρχεται τῷ τοιοῦτῳ πείσματι, οὐ κατῆρξεν ὁ Ἐωσφόρος, ὃς ὑπερφαινεσθαι φιλονεικήσας, ἀλλὰ τε δευνὰ ἐθρόντης ποιῆσαι, καὶ τὴν αὐτοῦ θρόνον ἐφρυδάξασθαι ἐν νεφέλαις καταστῆσαι, καὶ οὕτως ὁμοιος ἐσεσθαι τῷ Θεῷ.

οε'. Ἐκείνου δὲ οὕτω πείσαντος· ἑαυτὸν, λαβόντες ἐκείθεν ἀρχάς· οἱ ἔκπαιαι δαιμονιώδεις, οὐκ ἐστὶν εἰπεῖν, ὅποσα πρὸς μίμησιν ἐτεχνάσαντο, τὴν μὲν ἐνθεον ὑπεροχὴν παρωσάμενοι, βεβήλοισ δὲ καὶ ἀδοκίμοις δεσπότας ἀγεννώς πιστεύσαντες ἑαυτοῦς, καὶ εἰς τὸσον ἐκστάντες ἑαυτῶν διὰ φαυλοτάτης πεισμονῆς, ἧς οὐκ εἰχέ τις διδάσκαλος παραγίνεσθαι, ὡς καὶ μυσκηρίζεσθαι τῆς μιμήσεως. Θεὸν γὰρ ἀπειπάμενοι, τὴν ἀναρχον καὶ ὑπεράρχιον ἀρχὴν καὶ παντοδύναμον, αἰλούροισ ἐπέδωκαν ἑαυτοῦς, καὶ βοί-

δοις ἀπένειμαν σέβας, καὶ τοιαῦτα τινὰ ἐμωρά-
ναντο, ἀποσεμνύναντες διδασκαλίας δίχα πεισματι-
κῶς καὶ κυάμους καὶ κρόμυα.

αζ. Καὶ οὕτω μὲν τοῖς πείθουσιν ἑαυτοὺς εἰς
φυλιότητα ὑπερηφάνως ἐξ ἀποτελέσματος, καὶ τοι-
ούτον πείσμα κατακλωσαμένους ἀντιφέρεται ὁ Θεός,
ὡς ἐν τούτῳ καὶ μόνον διὰ σκοποῦ, καταβρίψαι ἀδι-
κῶς ἄνθρωπον, καὶ ἐμπηδῆσαι πεπιτωκῶτι, καὶ εἰ-
πεῖν· « Κατάκεισο οὕτως ἀνέγερτος » Ἄλλ' ὅτε
τινὰ εὐρήσει κυρώσαντα ἐν ἑαυτῷ, οὐ πείσμα λέγειν
ἐββλω, ἢ πεισμονικὴν, τὰ ξενόφωνα, πειθοῦς δὲ τύ-
πωμα καλὴν ἐκεῖνο καὶ μακαριστὸν καὶ θεοφιδῶς
ἀσφαλές καὶ βέβαιον, αὐτίκα πρὸς ἐκεῖνου γίνεται,
καὶ πρὸς ἀρετὴν εὐδοκί, καὶ ἀσφαλίζεται τὰ διαβή-
ματα τοῦ τοιούτου ἀνθρώπου, καὶ τὴν ἐν σχοινοῖς
βατειομένην παγίδα τοῖς ἐκεῖνου ποσὶ σχάσας εἰς
ἀνέριγγτον, κἄν βηματίζῃ, ὀρθὰ ποιεῖ προπορευέ-
σθαι, κἄν ἐββλοὶ τρέχειν, ἐκπέτεσθαι ποιεῖ, ὡς ταχὺ
ἰμβάνεσθαι τοῦ ἐν ἐφέσει καλοῦ. Κἄν ἐσάναϊ δε-
ῖται, οὐκ ἂν οὐδ' αὐτὸς δαίμων ὑποσκελίσει τὸν τοι-
ούτον, ὡς Θεοῦ ἄνθρωπον καὶ πεποιθότα εἰς ἐκεῖ-
νον, καὶ οὕτως ἀνεστηκότα ὡς εἰς ὕρον Σιών, καὶ
ὡς οἶκον δὲ Θεοῦ θεμελιωμένον, καθὰ τὸ ἅγιον
Εὐαγγέλιον βούλεται, καὶ οὐκ εἰδότα κατασεῖσθαι,
ἢ ἀνέμοις, ὡς οἶα καλάμινον, ἢ καταράσσοσι ποτα-
μαῖς, ὡς οἶα ἐπὶ ψάμμου ἢ πέτρας ἀστηρίκτου τε-
θεμελιωμένον, μετριώτερον δὲ φάναι, καὶ στύλου
ἄκην ἀνεσταμένον, οὔτε πλαγιάζειν οἴου τε ὄντος,
πολλῷ δὲ μᾶλλον οὐδὲ καταπίπτειν, ἀλλὰ καὶ δυνα-
μένου ἰσχυρῶς ὑπανέχειν τὸ ἐπιχειμένον.

ση. Προκείμενος δὴ ὁ Θεός ἅπασιν τοῖς ἀνθρώποις
εἰς αἰτίαν καὶ ἀρχὴν καὶ παράδειγμα (προσκυνητὰ
δὲ ταῦτα ἐν αὐτῷ πάντα), καὶ ἔπεισε, καὶ πείθων
οὐ διαλείπει τοὺς εἰς αὐτὸν ἀποδιέποντας, στερεοῦς
εἶναι καὶ βεβαίους κατὰ τῆς κακίας, καὶ ἀμεταδά-
τους τοῦ ἀγαθοπραγεῖν, καὶ οἷους ἄλλα τε ποιεῖν
εὐαγγελικῶς, καὶ μιμῆσθαι αὐτὸν εἰς ὅσον δύναμις,
καὶ ὁμολογεῖν ἐκεῖνον ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων. Ὁ
δέ γε Σατανᾶς, καθότι ἀντικείμενος, τῆς ἀνάπαλιν
διαθέσεως καὶ αἰτίας καὶ ἐνστάτης ἐστὶ, κακοπρα-
γεῖν τε πείθων τοὺς αὐτῷ προσανέχοντας, καὶ ἐς
τὸ πᾶν γίνεσθαι κατὰ τοῦ Θεοῦ.

σθ. Καὶ ἰδοὺ, δύο τούτων ἰδιοτροπιῶν καὶ ἐνστά-
σεων ἢ μὲν φαύλη τοὺς ποικιλοτρόπως δαιμονιώδεις
τῷ βίῳ παρεστήγαγεν, ἢ δὲ δευτέρα τοὺς ἡγιασμέ-
νους τῷ Θεῷ παρεστήσατο ἀσκητάς, τοὺς τῆς ἐρή-
μου, τοὺς στυλῆτας, τοὺς χωστοὺς, τοὺς ἐγκλειστοὺς,
τοὺς πολιτικούς παιδευτάς, τοὺς τῶν ψυχῶν ἀνευεῖς
θεραπευτάς, τοὺς τῶν ἐξαγορευομένων ψυχικῶν
εργυμάτων λατῆρας, οὓς ἀνάγκη καὶ ξυρῷ καὶ καυ-
τῆρι χρῆσθαι, ὅτε παραπέσοι καιρὸς, τοὺς τῶν ἐπι-
κρυπτομένων ἐρευνητάς, τοὺς εἰς ἀτέγτους, εἰτε
δικαστικούς τῶν ἀναιδευομένων κλοαστάς, τοὺς
ἐπανασώσαντας τοῖς ἠδικημένοις ἅπαν ἄρπαγμα,
τοὺς καὶ φιλανθρώπως καὶ ἄλλως δὲ δικαίως ἐλέγ-
χοντας, ἐφ' οἷς ἐνόχεται, τοὺς ὀνειδίζοντας, ἐφ' οἷς

lentius, negarent, se libus sese tradidere, et tan-
ros coluerunt, aliaque similia desipuerunt, ita ut,
hominum rusticorum more, vel fabis atque cepis
litare haud erubescerent.

77. His autem qui tali confidentia inflati ad
pravitatem abripiuntur, ea tanquam anchora freti,
adversatur Deus, siquidem nihil aliud illis cordi
est nisi ut hominem male præcipitent ejusque
ruinæ insultantes dicere possint: En misere jaces,
nunquam resurges! Ubi vero invenit (Deus) ali-
quem qui neque confidentia neque arrogantia
tumescit, sed fiducia honesta, laudabili, firma,
inconcussa secundum Dei voluntatem plenus est,
eum protinus adjuvat, in virtutis tramitem dedu-
cit, gressus ejusmodi hominis confirmat, laqueos
ac retia ejus pedibus imminetia ad nihilum redi-
git, et euntem in recta via conservat, currentem
autem tanquam alis donat, ut quam celerrime ad
finem bonum pertingat. Si autem standum fuerit,
ne ipse quidem diabolus eum supplantabit; est enim
homo Dei in eoque fiduciam collocat, ita quasi in
monte Sion constitutus sit, et tanquam domus
Dei, uti sanctius Evangelium ait, firmis innixa
fundamentis, nunquam concutitur, neque pro-
cellis, ut arundo, neque torrentium impetu, uti
domus super arena aut in rupe haud solida
fundata, sed quæ potius persistat columnæ instar
quæ neque inclinari, nedum dejici potest, imo
quemvis impetum fortiter arcere ac repellere va-
let.

78. Deus igitur qui omnibus hominibus et causa ex-
sistit et principium et exemplar (hæc omnia autem
in eo sunt adoranda), et hortatus est, et per-
petuo hortatur eos qui ad ipsam respiciunt,
ut firmi constantesque sint in pugna adversus
improbritatem, et perseverantes in virtute, vita-
que ad Evangelii normam composita ipsum pro
viribus imitentur atque coram hominibus constean-
tur. Contra Satanas, utpote adversarius, oppositæ
affectionis auctor est instigatorque, eos qui ab
ipsius partibus stant impellens, ut malitiam se-
quantur et in omnibus rebus Deo adversentur.

79. En duo vitæ institucundæ dirigendæque modi.
Prior itemque malus eos qui a malo genio inspi-
rantur ad vitæ turbines deducit. Alter eos qui Deo
sese consecrarunt, reddit ascetas, eremitas, styli-
tas, subterraneos, inclusos, doctores publicos, stre-
nuos animarum curatores, vulnerum animæ enun-
tiatorum medicos, qui quando opportunum videtur
cullio et cauterio uti debent; porro eorum quæ
adhuc occulta sunt indagatores, improbitatis aut
severos aut clementes vindices, eorum qui injusto
spoliati sunt defensores, humanos justosque pro
tempore coargutores, nec non ubi opus est, repre-
hensores, ad virtutis studium promovendum mo-
nitores, ad probritatem excitandam vituperatores,

ad peccata delenda speculatores, ad vitæ spiritualis incrementa instigatores, et ut uno verbo dicam, animarum quoad vitam et spiritum curatores, et quod summum est, beatos Dei confessores, quos, quia sanctis apostolis, et antiquæ legi, ante omnia autem Deo qui princeps est veritatis testis, et Christo Salvatore fidem habuere atque in sanctissima fide perstiterunt, servos Dei reddidit ipsorum de illo confessio et testimonium, et mors pro illo tolerata quæ omnium rerum maxime horrenda atque dirissima est.

Ἡ ἀγιωτάτη πειθὸς ἠκρωσάτο εἰς θεράποντας τῷ Θεῷ ἢ ὑπὲρ ἐκείνου ἑμολογία, καὶ μαρτυρία, καὶ ὁ δὲ ἐκείνον θάνατος, τὸ φορικτότατον ἐν ἀνθρώποις δεῖνόν, καὶ τῷ ὄντι βέλτιστον.

80. Tales si quis imitatur eorumque rectis opinionibus sese addicit et illis pertinaciter adherens quæ decent facit, principio bono bonum finem adjungens, is primo haud dicatur improbam confidentiam sequi, sed potius rectæ fidei atque tenacitati circa res divinas operam dare: confidentia enim illa plerisque virorum piorum non approbanda, sed infestum quid esse videbatur. Jam vero etiamsi ponamus, talem affectum iis qui recta fiducia innisi tenaces sunt propositi, convenire, tamen distinguendum erit dicendumque, ne spiritualem quidem qui fiduciam habet, ubique et in omnibus rebus ideo laudari; sed interdum, imo sæpius de sua tenacitate remittit et de jure suo, quantum fieri potest, cedit, neque solum ad litigandum contendendumque haud erit propensus, sed ne de justis quidem ad extremum usque cedere velit.

81. Hinc enim, tali bona agendi ratione inita, bellorum induciæ ac fœdera et similes res laudandæ originem traxere. Ille igitur qui sic agit, non amplius dicitur omnino tenax, sed veluti immutatus honestioribus ornabitur nominibus: appellabitur nimirum humanus, pacificus, iræ inimicus, concordiæ amicus, et ut accuratius loquar, moderationis amans. Qui enim de jure quod prius tenaciter defenderat, paululum remittit, ad aliam fiduciam pœnitentiæ commotus, deduci solet, quando virtutem sequens a proposito desistit et a pertinaciâ contentiosa ad moderationem transit; siquidem, quemadmodum ille qui, pœnitentiâ ductus, ab improba et impia confidentia, per aliam fiduciam honestam compulsus, ad meliorem sensum se confert immutatione sive conversione facta, ita etiam qui moderationis studiosus est, ubi ab initio juri suo firmiter inhærere decrevit, deinde tempore opportuno laudabiliter immutatus et ad pacem propensus et uti veteribus sapientibus placitum est, de jure suo aliquantulum relaxat, atque virtutem ostendit; id est moderationem, uti sapientes eam nuncupaverunt, et ita concedit adversariis atque iis se subjicit.

82. His igitur hoc modo et hactenus consideratis (si enim longius protrahere hanc disputationem vellemus, ostentationis inopportunæ crimen incurreremus), quid tandem non subjicimus nos, o Do-

A χρεῶν, τοὺς εὐλογοῦντας, ὡς θαρσοποιεῖν τὰ εἰς ἀρετὴν, τοὺς ἐπιπλήττοντας εἰς διόρθωσιν, τοὺς ἐπιτηροῦντας, ὡς ἀνακόπτεσθαι τὰ ἀμαρτητικὰ, τοὺς λογιστεύοντας πνευματικῶς τὰ πρακτέα, τὸ πᾶν ἐπιτόμως εἰπεῖν, τοὺς τῶν ψυχῶν ἐπιμελητὰς, τοὺς τε κατὰ βίον, καὶ ὅσοι τε ἄλλως τοῦ πνεύματος, τὸ πάντων μείζον εἰπεῖν, τοὺς μακαρίως τῷ Θεῷ μαρτυρήσαντας, οὓς πεισθέντας τοῖς ἀγίοις ἀποστόλοις, καὶ πρό γε αὐτῶν τῇ ἀγίᾳ παλαιᾷ νομοδοσίᾳ. εἰπεῖν δὲ τὸ σεμνότερον, τῷ πρωτομάρτυρι τῆς ἀληθείας τῷ Θεῷ, τῷ σωτῆρι Χριστῷ, καὶ ἐμμελῶντο; ἢ ὑπὲρ ἐκείνου ἑμολογία, καὶ μαρτυρία, καὶ ὁ δὲ ἐκείνον θάνατος, τὸ φορικτότατον ἐν ἀνθρώποις δεῖνόν, καὶ τῷ ὄντι βέλτιστον.

π'. Τοὺς τοιοῦτους εἰ τις μιμούμενος καὶ πειθῶν ἑαυτὸν ἐνίσταται ταῖς ὀρθαῖς δόξαις καὶ ὑπολήψεσι, καὶ παραμένων αὐταῖς πράττει τὰ δεόντως καθήκοντα, χρηστὸν τέλος ἐπιτιθεῖς ἀρχαῖς ἀγαθαῖς, πρῶτα μὲν οὐκ ἂν λέγοιτο πείσμα φυλάττειν ἢ πεισμονὴν, ὀρθοδοξίαν δὲ καὶ ἐκστατικὴν προσοχὴν ἐπὶ τοῖς τοῦ Θεοῦ· αἱ γὰρ πεισμοναὶ καὶ τὰ πείσματα ἔδοξαν μὴ ἐπ' ἀγαθῷ ταθεῖσθαι τοῖς ἐν ἀγαθῇ μοίρᾳ πλείοσιν, ἀλλὰ δυσώνυμόν τι χρῆμα εἶναι. Εἰ δὲ καὶ ἴσως θῶμεν, προσαρμόττειν αὐτὰ καὶ τοῖς δεόντως πεπεισμένοις καὶ οὕτως ἐκστατικοῖς, ἔχω διελὼν ἐνταῦθα εἰπεῖν, ὡς οὐδὲ ὁ πνευματικὸς πεισματικὸς ἐπαινεῖται πάντοτε καὶ ἐπὶ πᾶσι, τοιοῦτος ὢν· ἀλλ' ἔστιν ὅπου καὶ ἐν πολλοῖς μετακινήσεται τῆς οικείας ἐκστάσεως, καὶ ὑπενώσει καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ κατ' αὐτὸν δικαίου ὡς οἶόν τε, καὶ χαυνωθήσεται οὐ μόνον τοῦ ἄλλως φιλονεικεῖν, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπὶ δικαιοῖς εἰς ἄκρον καὶ ὑπερλίαν μάχεσθαι.

πα'. Ἐνευθεν γὰρ καλῶ τοιοῦτω μεθοδεύματι αἱ ἀνογαὶ τῶν πολέμων ἐπινενόηται, καὶ αἱ σπονδαὶ, καὶ ἕσα καλὰ τοιαῦτα. Καὶ τοίνυν οὕτω ποιῶν ἐκείνος οὐκέτι πεισματικὸς ὀνομασθήσεται τὸ σύνολον, ἀλλὰ ὡς οἶον μεταβαφεὶς χρωσθήσεται χρηστοτέραις κλήσεσι, φιλόνητος ἐπινομαζόμενος καὶ ἀφιλονεικος, καὶ μισῶν μὲν τὸ ἀκράχολον, εὐκολος δὲ πολλὸν εἶναι προσιθέμενος, εἰπεῖν δὲ ἀκριθῶς, ἐπιστάτης. Ὁ γὰρ ἐκ πείσματος ἀτενωσὶ δικαίου ὑποκαταβῶς, εἰς ἑτεροίαν πειθῶ ἐπὶ μετανοίᾳ μετέπεσεν ἐπιμηθευσάμενος ἐναρέτως, καὶ ἐκ φιλονεικίου ἐκστάσεως μετεληλυθὼς εἰς ἐπιεικειαν· ἐπεὶ τοι, καθὰ ὁ κατὰ μετάνοιαν ἐκ πειθοῦς φουλῆς καὶ ἀμαρτηκῆς διὰ δευτέρας ἐναρέτου πειθοῦς μεταβαλλόμενος εἰς καλλίονα μετέρχεται νοῦν, μετατιθέμενος, εἴτ' οὖν μεταπειθόμενος, οὕτω πως καὶ ὁ ἐπιεικῆς ἑαυτὸν πείσας τὰ πρῶτα τῷ οικείῳ δικαίῳ καλῶς ἐνίστασθαι, εἴτα δεόντως μεταβαλὼν ἐν καιρῷ, καὶ, ὡς εἰπεῖν, ἐπιείκας, καὶ καθὰ δοκεῖ τοῖς πάλαι σοφοῖς, καὶ παραβραύσεως τῶν τινα δικαιούντων αὐτὸν, ἀρετὴν ἐκφαίνει, τὴν, ὡς οἱ σοφοὶ ὀνομάζειν βούλονται, ἐπιεικειαν· καὶ οὕτως ὑπέκεινται τασσόμενος ὑπὸ τοῖς ἐκστάταις, καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο ὑποτασσόμενος.

πβ'. Οὕτω δὴ τούτων ἡμῖν θεωρημένων καὶ ἐπὶ τοσοῦτον (εἰς πλεόν γὰρ ἐπιτελεῖται τὸ τοιοῦτον σχέμμα, φιλοτιμίαν οἴησεται τις ἄκαιρον), τί δήποτε οὐχ ὑποτασσόμεθα, ὡς ὁ σωτὴρ κύριος, ὃ καὶ φθάσας εὐξί-

μην, πειθόμενοι τοῖς διὰ σοῦ διδασκάλους ἡμῶν, καὶ τὴν τοιαύτην πειθὴν στερεοῦμεν ἐν ἡμῖν αὐτοῖς, καὶ τὰς ἐξ ἐκείνων συμπεραίνομεν ἀρχὰς ἐναρμονίως ἐ[ρ]μῆ ἀληθείας, ἀλλὰ τῷ ἀντικειμένῳ ὑποστρωμάτῳ, πείθοντες ἡμᾶς αὐτοὺς, ἀλλήλοις ἀντιμ. φράσσειν ὅσα καὶ ὅπλοις ἀγγεμάχοις μὲν, ταῖς κακομηχάνοις ἐπιθέσει καὶ τ[α]ς ἐπιβ[ρ]ού[λ]οις ἐπιμ[ο]νοῖαι; καὶ περινοῖαι; καὶ πεισμοναῖς, τηλεβόλοις δὲ, ταῖς συκοφαντίαις καὶ ταῖς ἀποσταθῶν διαβολαῖς, ἐξ ὧν οὐδὲν τι καλὸν ἐν ἡμῖν ἐκφανεῖται ποτὲ, ἀλλὰ καὶ ὁ πολιτικὸς καὶ ὁ πνευματικὸς παράδεισος; οὐ μόνον ἀπαυθῆσουσι καὶ ἀκαρποὶ μενοῦσιν, ἀλλὰ καὶ ἀποφύγοντες εἰς ἐρημίαν ἀποκαταστήσονται, καὶ ὁ κατ' ἡμᾶς δὲ κόσμος καὶ βίος ἀκαρπύς ἐσται, καὶ οὐ κατὰ τοὺς ἱστορουμένους δικαίους, τρόπον δὲ ἄλλων ἄβιος;

πγ'. Ἐγὼ δὲ ἐν τούτοις δοκῶ μοι πολλῶν τιμῶν ὄνομα ἰστοροῦντων ἐυλογοφανῶς δῆθεν τὰ κατ' αὐτοὺς, καὶ ὑπολαλοῦντων, μὴ ἂν ἀγαθὸν εἶναι, μὴ δὲ πολιτικῶς ἐλευθέριον, τοὺς μὲν μσιζοντας ἐν ἀθρώποις εἶναι, τοὺς δὲ ὑπάγεσθαι εἰς ἐλάττωσιν καὶ ὑπόταξιν, καὶ ταῦτα, ἔνθα ἡ φιλία ἰσοτήτος εἶναι νομίζεται, καὶ ἰσοπολιτεία νενομίσταται, καὶ κοινωνία πραγματοποιεῖται. Νοοῦντες, οἶμαι, οἱ τοιοῦτοι, ἀνίστηται φαῦλην ἐμφανίζεσθαι τοῖς διδασκασμένοις πρὸς τοὺς διδάσκοντας, καὶ τοῖς ποιμαινομένοις πρὸς τοὺς ποιμαίνοντας, καὶ τοῖς ὑπάρχουσιν πρὸς τοὺς ἐξάρχοντας, καὶ δι' αὐτὸ φαυλίσαν εἶναι τὴν ὑποταξὴν ταῖς ἐπαυθινομένοις ἐλευθέρων ζωῶν — λαυθάρονται δὲ ἄρα οἱ οὕτω γνωματεύοντες, ὅτι καθυπάγουσιν ἑαυτοὺς, πατέρες μὲν ὄντες, τοῖς τέκνοις, δεσπόται δὲ τοῖς δούλοις, νηπιῶν δὲ, εἰ τῷ μακρῷ χρόνῳ εἰς γῆρας ἐλάττωσιν. Ἐὼ τὴς γυναίκας, αἷς αὐτῶν, τεταγμένοι κεφαλαί εἶναι, εἰς πόδας ὑποκείμενοι κατὰ τὴν σφῶν αὐτῶν γνώμην, δι' ἧς τὸ ἐν ἀθρώποις ὑπερέχον κολούεται.

πδ'. Εἰ γὰρ καὶ ἐν τοῖς εἰρημένοις ἀνισότης ἐκπέφτανται ἀναμφίλεκτος, τί μὴ, τοῦ αὐτοῦ τόπου, καὶ ἔργου καὶ ἀξιώματος πάντες γινόμενοι, διδάσκοντες μὲν πατρικῶς οἱ γεννησάμενοι, καὶ ρυθμιζοντες τὰ τέκνα εἰς ἦθος, ἐν καιρῷ δὲ καὶ ἐπιπλήττοντες; καὶ πλήτεοντες, ἀντιδιδάσκονται καὶ ἀντιελήττονται καὶ ἀντιγεννῶνται, καὶ εἰς ἀγωγήν ἐκπέφτανται νηπιῶδῃ; Οἷς δὲ οἰκοδεσποταῖν δίδονται, εἰδὲ τί μὴ καὶ αὐτοὶ τοῖς δούλοις ὑποθιβάζουσιν ἑαυτοὺς ἐν μέρει, καὶ οὕτως ἀνισάζουσι τὴν τῆς τύχης ἐπερὸ βρέπε; Τί μὴ καὶ οἱ τῷ γῆρα πρέσβιστοι ἐπαυθινοῦσιν εἰς παιδία, οὐχ ὡς κληρονομησάται βασιλείαν οὐρανῶν, ἀλλὰ ἐκκαίεσθαι ἀθύρμασι, καὶ παιζέσθαι καὶ παιζέσθαι; Οὕτω δὲ ἂν καὶ γυναῖκες διὰ τὴν τοιαύτην ἐξίσωσιν ἀντιτεθῆσονται τοῖς ὁμοζύγοις καὶ δεσποζουσιν αὐτῶν, καὶ τὸν ἀποστολικὸν ἄγιον κανὼνα λύσουσι, καὶ ἀναλλατρώπων τοῖς πάντα γενήσονται. Μῶς γὰρ καὶ ἀποκληρώσομεν, ἄλλως μὲν τὰς καὶ φυσικὰς καὶ πνευματικὰς ἀρχὰς καταλύεσθαι, τὰς ἐπιουδῆποτε ἀλλοθεῖν, τὰ δὲ οἰκειακὰ μὲν εὐκαταστάται, τὰ εἰς προταξὴν καὶ ὑποταξὴν;

A mine Salvator, quod jam prius desideravi, doctoribus a te constitutis, et ejusmodi salutem in nobis constabilimus, et fundamentis ab illis factis insistentissimus secundum veritatis impetum, sed potius adversario succumbimus, nobis ipsis silentes, nos invicem debellantes. . . horrere quantum et armis ad cominus pugnandam aspis, insidiis malignis, consiliis perniciosis, suspicionibus et confidentiis, et armis ad eminentum certandum idoneis, conviciis et calumniis, ex quibus nunquam boni quid in nos redundabit, sed et mundanus et spiritualis paradisos non solum floribus et fructibus carebunt, sed etiam emarcescent et in desertum commutabuntur, nec non terra nostra et vita omnino decore erit destituta, nullo modo similis vitæ justorum qui scriptis feruntur, sed vitæ ne nomine quidem digna?

53. Jam vero hic eorum qui penitus res indagant haud paucos speciose, ut ipsi autumant, mihi obloquentes audio atque dicentes, neque bonum neque civitate libera dignum esse, ut nonnulli inter homines sint superiores, alii autem minores et subditi, Idque eo minus, siquidem charitas existimatur æqualitas esse, et paritas civium legibus promulgata est, et omnes unam communionem constituent. III, opinor, existimant inæqualitatem quæ inter doctores et discipulos, inter greges et pastores, inter subditos et regnantes intercedit, malum quid esse et propterea ab omnibus qui ad liberam vitam aspirant, subjectionem respici debere: at qui ita statuunt, non animadvertunt, se submittere semet ipsos, cum parentes sunt, filiis, cum domini, servis, cum ad grandævam senectutem pervenerint, infantibus. Mitto feminas quibus ipsi, licet domini earum constituti, ad pedes provolvuntur quando illis libuerit, ita ut illud quo viri antecellere debent, penitus intervertatur.

81. Et si in dictis inæqualitas manifesto apparet cur non, cum omnes eodem in loco et opere et honore existant, patres qui filios instituunt et ad mores honestos componunt, nec non in tempore vituperis et verberibus castigant, et ipsi vicissim edocentur et castigantur et generantur, et ad vitam puerilem redeunt? Qui autem patres familias constituti sunt, cur non et ipsi servis sese subdunt interdum, et sic fortunæ imparitatem exæquant? Quid denique illi qui ad decrepitanam devenere senectutem, ejusdem æqualitatis causa, non revertantur ad infantiam, haud sane ut regni cælorum heredes fiant, sed ut ludicris delectentur, et ludant et ludibrio habeantur? Ita etiam mulieres, ejusdem paritatis gratia, conjugibus qui earum domini sunt adæquabuntur, et sanctum Apostoli canonem irritum reddent, atque hoc modo omnia intervertentur. Quomodo enim fieri poterit, ut principibus naturalibus et spiritualibus, quæcumque demum sint, dissolutis atque contemptis, ea quæ ad regnantes et subditos spectant, bene apud nos habeant?

85. Væ regionibus et oppidis et vicis et agris, jam vero etiam desertis, quæ multi qui vitam secundum Deum vivunt, et dilexerunt et diligunt, et in habitationem Naziræis dignam transformarunt, ubi neque venitur, neque cooptatur aut diligitur, imo ne quæratur quidem firmiterque constituitur superior secundum Spiritum sanctum, legem rectam usumque laudabilem et naturæ convenientem, et inferior qui ei subsit, ex quibus ambobus pulchra, rationabilis laudandaque conficitur paritas, secundum quam, ubi res administrantur juxta divinam voluntatem, multi discipuli doctoribus perfectiores, servi probi dominis excellentiores, infantes, secundum divinam revelationem et benignitatem, senibus prudentiores sunt, et mulieres Dei gratia ac sapientia illustratæ animum virilem exhibent.

86. O artes litterarumque, quidni et vos invicem invidetis, et de præ eminentia factatis, atque æmulatione improba dissidetis? O missum corpus magnum, secundum veterem opinionem, descende aliquando, et quæ tibi subdita sunt, in cœlitum numero recenseri permitte. O membra particularumque hominibus propriæ, quidni insurgitis contra pulchrum caput, vestrum veluti cœlum? Cur vobis tolerabile videtur, ut membrorum compagi superimpositus sit globulus foraminosus, maximam partem ex ossibus compositus et carne propemodum destitutus? Cur vestrum unumquodque laborat ac luctatur, præsertim vero pectus, dum caput in alto positum omnis laboris expertus eminet, et tyranni instar superciliose luxuriatur et cætera membra veluti humilia despicit? O vos qui nobis dogmata recta præceptaque divina tradidistis, apostoli et cæteri verbi cœlestis præcones, cur tandem animum ad vos advertere jubetis, nec legibus vestris ac doctrinis adversari sinitis? Nonne universi nos quemadmodum vos quoque homines e luto confecti sumus?

87. Hæc omnia, quæ talibus dictis factisque comprehenduntur, quoniam tendant, non nisi qui crasso ingenio laborat et res penitus perspicere nequit, facile ignoraverit. Apparet enim, eum qui non intimo corde apostolorum Patrumque doctrinæ addictus, sed ab ea alienus est, haud multum abesse a contemnendis rebus divinis, cum tamen inter omnes constet, a Deo sicut omne bonum ita etiam sanctissima Evangelia tradita esse, et doctrinam apostolorum cæterorumque divinorum præconum et interpretum ad nos pervenire. Quapropter etiam, qui illis adhæret atque per eos in altum ascendit aliosque secum extollit, Dei est homo, morigeros sibi reddens similes, et ita Deum ipsum colens, ad quem omnia ab hominibus bene gesta redeunt quoniam et gratia bonum faciendi illinc descedit. Qui autem reluctatur, et auribus obturatis omne studium in eo collocat, ut resistat atque refractetur, is magistrum a quo ad virtutem sequendam incitatur, coronat quidem, ipse vero

περ'. Οὐαί χώραις καὶ πόλεσι καὶ κώμαις καὶ ἀγροῖς, ἤδη δὲ καὶ ἐρήμοις, ἃς πολλοὶ τῶν κατὰ θεὸν ζώντων ἠγάπησαν καὶ ἀγαπῶσι, καὶ εἰς οἰκισμὸν μετεβάλλοντο Ναζιραίοις πρέποντα, ἐνθα μὴ εὐρίσκειται καὶ ἐπιλέγεται καὶ στέργεται, ναὶ δὲ καὶ ζητεῖται καὶ τάσσειται στερεῶς ὁ μὲν τις μεζίων κατὰ Πνεῦμα ἄγιον καὶ νόμον ὀρθὸν καὶ θεοῦ εὐθὺς καὶ φύσει παραδεδομένον, ὃ δὲ ὑπ' ἐκείνων, οἳ ἐλάττων' ἐξ ὧν ἀμφοτέρων ἡ καλὴ καὶ ἐν ἰσότητι σοφὴ καὶ ἐπαινετὴ γεωμετρεῖται ἰσότης, καθ' ἣν ἐναλλάξ τῶν πραγμάτων διοικονομουμένων ἐλλόγως θεῖθεν καὶ μαθηταὶ πολλοὶ κρεῖττονες διδασκάλων ἐν ἀποτελέσματι γίνονται, καὶ δοῦλοι δὲ ἀγαθοὶ ὑπέρτεροι δεσποτῶν μὴ τοιούτων, καὶ νήπια ὑπερφερῆ γερόντων ἐκ θαλάσσης ἀποκαλύψεως καὶ δυναμώσεως, καὶ γυναῖκες ἀνδρίζονται σοφίᾳ θεῶν καὶ χάριτι.

περ'. Ὡς τέχνη καὶ ἐπιστήμη, τί μὴ διὰ φθόρου καὶ ὑμεῖς ἀλλήλους ἔρχεσθε, οἳς θεωροῦνται ὑπερηγὰ, καὶ ἐν ὕμιν τὸ ἐπιφθονὸν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς; Ὡς πεμπτὸν μέγα σῶμα, τὸ κατὰ παλαιὴν δόξαν, ὑποκατάβηθι χρόνῳ ποτὲ, καὶ παραχώρησον οὐρανῶν τὰ ἐν ὑπὸ σέ. Ὡς μέλη καὶ μέρη τὰ ἐν ὀνόματι, τί μὴ κατεξινιστασθε τῆς καλῆς κεφαλῆς, τοῦ ἐν ἡμῖν οὐρανοῦ, ἀλλὰ ἀνεκτὴν ὑμῖν δοκεῖ, ὀλομελείας τοιαύτης ὑπερχεισθαι σφαιρίον πολύτρητον, οὗ τὸ πλεῖον ὀστώδες καὶ οὐδὲ πλουτοῦν σαρκὸς περιουσιασμόν; Διὸ τί δὲ ὁμῶν μὲν ἕκαστον μοχθεῖ καὶ μάλλον τὰ μετὰ τὸν θώρακα, τὸ δὲ τῆς κεφαλῆς ἔξαρμα μόχθου παντὸς ἀπειράτον ὑπερκάθηται, καὶ ὡς οἳ τινες τύραννος ἐξαπόπτου τρυφᾶ, καὶ ὅσα καὶ πεδινήσῃ τῆς λοιπῆς διαρτίας ἐθέλει κατατρυφᾶν; Ὡς παραδίδται τῶν ἐν ἡμῖν καὶ δογμάτων ὀρθῶν καὶ πραγμάτων θεῶν, ἀπόστολοι καὶ λοιποὶ θεοκήρυκες, τί δήποτε κελεύετε ἡμᾶς ἔχειν τοὺς λογισμοὺς πρὸς ὑμῖν, καὶ μὴ ἀφιέτε ἀντινομία θείαν καὶ ἀντιγνωματεύειν; Ἡ γὰρ οὐχὶ καὶ ἡμεῖς πάντες ἐπίσημοί ἐσμ' ὑμῖν καὶ ὁμοίως ἀπὸ γῆς ἄνθρωποι πεπλάσμεθα;

περ'. Ταῦτα δὲ πάντα, καὶ ὅσοι τοιοῦτοι λόγοι καὶ ἠθικοὶ τρόποι, ποῦ ποτὲ ἀνατείνονται, παχὺς ἀνεῖη καὶ μὴ βάπτων εἰς νοῦν βαθὺν καὶ ὀρθὸν ὁ ἀγνοῶν. Αἴθλων γάρ, ὡς ὁ μὴ ἐνδιαθέτως προσποιούμενος, καὶ οὕτω φιληθῶν τοῖς ἀποστολικῶν καὶ πατερικῶν, ἀλλ' ἀποπροσποιούμενος, ἔγγυς ἦκει περιφρονεῖν καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ θεοῦ, ἐξ οὗ ὁμολόγηται, ὡς περ πάντων ἀγαθῶν, οὕτω καὶ τὰ τῶν ἀγαθῶν εὐαγγελίων παραδεδοσθαι, καὶ τὰ τῶν θεῶν δὲ ἀποστόλων καὶ λοιπῶν θεοκηρῶν καὶ διερμηνευτῶν καθήκειν εἰς ἡμᾶς. Διὸ καὶ ὁ μὲν αὐτὸς οἰκειούμενος, καὶ δι' αὐτῶν εἰς βίον εὐθυσόμενος, καὶ ἐτέρους δὲ ἀπειθύνων, τοῦ θεοῦ ἐστὶν ἄνθρωπος, ὁμοίους αὐτῷ ποιῶν τοὺς ὑπακούοντας, καὶ οὕτω θεραπεύων τὸν θεὸν αὐτὸν, εἰς τὸ ἀναβαλεῖν ἀγαθοῦργια πάντα ἢ ἐν ἀνθρώποις, καθότι καὶ ἡ χάρις τοῦ πράττειν τὸ ἀγαθὸν ἐκείθεν καταβέβηκεν. Ὅτι γε ἀποδυσπετῶν, καὶ τὰς μὲν ἀκοῆς ἀποκλείων, τοῖς δὲ πόδας καὶ τὰς χεῖρας εὐθετίζων εἰς τὸ ἀντιβαίνειν καὶ ἀντιπράττειν, τὸν μὲν διδάσκοντα καὶ κη-

ρύττοντα τὸ καλὸν καὶ εἰς αὐτὸ προκλιούμενον στεφανοῖ· αὐτὸς δὲ τοῦ οὐρανοῦ πατρὸς ἀποστάς τῇ ἀπωλείᾳ ἐτίθεται εἰς υἱόν.

πη. Καὶ, κύριε, βοήθει, μήποτε, ὅτε μετέρχη τὸν ἐν πολιτείᾳ τοιοῦτον ἄνθρωπον, συναπολεσθεῖεν καὶ ἕτεροι, οὐδὲν ἴσως αἰτίοι· ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐκ ἂν ποτε ποιήσης ὁ ἀγαθός, οὐ τῆς δικαιοσύνης· καὶ ἅμα ἐλεημοσύνης· οὐκ ἔστιν ἀπρὸς ἰθιμίας, ὅτι μηδὲ μάρπτειν ἐξείης ἐθέλεις, ὅς τε αἰτίος, ὅς τε καὶ οὐχί, κατὰ τὸν οὕτω φάμενον· ἀλλὰ πάντα μὲν ἀγαθὸν ἄνθρωπον φυλάττων, τοὺς δὲ μὴ τοιοῦτους φιλιανθρώπως καὶ ἐπεικῶς διοικονομούμενος καὶ κηδόμενος καὶ ἀνεχόμενος, κατακεράσεις· διακρίσει τὴν χρίσιν, καὶ καταμελιτώσεις οὕτω τὴν πικρίαν τῆς καταδίκης, ὃ δὴ πάντοτε ποιεῖς, μερίζων τοῖς μὲν εὐεργεσίας, τοῖς δὲ εὐπλάγχθιας, καὶ ἰλαρότητας, καὶ συμμετρίας ἐπιεξελεύσεων πραγματούμενος, καὶ οὐδέποτε θέλων ἀνθρώπου κάκωσιν, μόνων δὲ μισῶν τὸ κατὰ δαίμονα, τὸν ἀρχέκακον ἀνεπίτροπον.

πθ'. Κεφαλαιωτέον μοι τὸν λόγον, ὃ ἀδελφοί, καὶ συσταλέον εὐροοῦντα εἰς πλείω διατριβὴν, καὶ δηλωτέον οὐ πρὸς ἀναφώνησιν ψιλῆν, ἀλλ' αὐτὴν ἀληθεῖαν, ὡς, εἰ μὴ καὶ τοῦ πάλαι ποτὲ ἀνέκαθεν ἀπολύτου κατὰ ἄνεσιν βίου ἀπανθίστομεν τὰ κάλλιστα ἐπὶ συστάσει βίου τοῦ κατ' ἡμᾶς, καὶ τοῦ δευτέρου τοῦ κατὰ τὴν ἀγίαν παλαιὰν ἐπιλεξόμεθα, ὅσα τε ὅμοια, καὶ ὅποσα πρὸς ἰσότητά συντρέχει, μάλιστα δὲ τοῦ ἀγιωτάτου τρίτου τῆν καὶ τελειοτάτην καὶ τελειοτικὴν ἐπισοικισόμεθα χάριν, οὐ συλλεξόμενοι, ὡς ἐν ἐπελεύσει, δίκην ἐράνου, ἀλλὰ εἰσδεξόμενοι, ὡς ὁ τῶν πατέρων πατήρ καὶ πρωτοδιδάσκαλος παραγγέλλει, μετὰ διακρίσεως αὐτῷ τε πρεπούσης καὶ ἡμᾶς βελτιούσης, καὶ οὕτω σκευασόμεθα πάντοθεν, καὶ συνεπιλαμβανόμενης τῆς ἀγιωτάτης Τριάδος ἀποθώμεθα ἐν τῇ καρδίᾳ τὰ σωτήρια, τὰ μὲν αὐτοὶ φιλοπόνως ἀναλεγόμενοι, τὰ δὲ καὶ ὑπαγορευόντων ἀγαθῶν διδασκάλων ἐκδεχόμενοι, δακτύλιφ θεοῦ γεγραμμένα, καὶ οὕτως ἀπονηγί παραδεδομένα ἡμῖν, οἰησόμεθα, ὡς οὐ θέλομεν. Ἰδοῦ, ἐίπομεν ὑμῖν, ἀκούοντες καὶ τοῦ ἐπὶ πάντων καὶ πάντα εἰδότες καὶ ἄμην.

A quia a Patre caelesti desciscit, inter filios perditionis collocatur.

88. Fac, Domine, ne quando talem hominem castigas, alii simul pereant, qui fortasse insontes sunt: at vero tu nunquam hoc facies qui bonus es, cujus justitia atque misericordia infinita est, quare non eodem modo sontem percuties et insontem, si quis insons dici potest, sed omnem hominem bonum servabis, qui vero malitiae sunt adiecti, humane mansuetoque tractabis, curabis, tolerabis, in iudicio faciendo dijudicabis, atque ita damnationis amaritudinem temperabis, quod semper facis, his quidem beneficia, illis misericordiam condonans atque benevolentiam et hilaritatem, in pœnis autem infligendis mansuetum te præbens neque unquam hominis perditionem cupiens, sed solummodo dæmonem pravitalis auctorem tenacissimum odio habens.

89. Jam vero, o fratres, orationis cursus ne ultra modum discurrat, restringendus est cohibendusque. Quod autem jam dicam, non mera verba sunt, sed veritas absoluta. Nisi, ad modum priscae vitæ omnibus numeris absolutæ, pulcherrimos edimus fructus in hac vita, neque secundam quæ in sacro veteri Testamento describitur et quæ similia sunt, sequimur, neque sanctissimæ tertiae gratiam perfectam et perficientem adipiscimur, non colligentes, ut in transitu, stipis instar, sed recipientes, quem-

C admodum Pater patrum et summus præceptor jubet, cum iudicio ipsi conveniente, atque nos meliores reddente, et Trinitate sanctissima adjuvante in corde reponimus salutaria, quæ partim ipsi studiose conquirimus, partim a bonis magistris edocemur, digito Dei conscripta et ita sine labore nobis tradita, decedemus quomodo noluerimus. Ecce, diximus vobis, et audivit omniscius et omnipotens Deus, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.

δυναμένου Θεοῦ, ἢ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΤΙ ΕΝ ΔΙΑΚΟΝΟΙΣ ΟΝΤΟΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΤΩΝ ΠΙΝΔΑΡΙΚΩΝ ΠΑΡΕΚΒΟΛΩΝ.

α'. Ἄπαντι μὲν ποιητῇ μέμηλε τοῦ ᾄδειν, ὡς οἱ ἄγε τὰς παλαιάς, οὐ ποικίλως ἐγκροκίζουσα, καθὼς τε πρὸ Ὀμηροῦ ἱστοροῦνται ποιεῖν διὰ μουσῶν μέσων, καὶ εἴ τι κατ' ἐκείνας ἄλλο δαιμόνιον φύλον πρὸς μέλος ἀρμόττεται. Καὶ αὐτῆς δὲ ὁ κορυφαῖος ἐν ἐκείνοις Ὀμηρος, καὶ τὸ τοιοῦτον ᾄδειν, εἴτ' οὖν ὁ μεμελισμένος λόγος, ὃ δὴ καὶ ψῆς ἐστὶν ὄρος, παρήγαγεν, ὡς οἶα καὶ τις πρωτοτυπία, τοὺς βαρφηδοὺς, τοὺς στιχηδοὺς, τοὺς ἀρνωδοὺς, τοὺς κιθαρηδοὺς, καὶ ὅσοι ἕτεροι τοιαύταις ἐναγλαίζονται κλήσεσιν. Ὅπως δὲ ᾄδοντες ἦσαν ὡς ἕκαστοι, καὶ καθ' ὅσας ἀρμονίας, ὧν προεῖχον τέσσαρες αὐταὶ μάλιστα, ἢ κατὰ Ἰωνας, ἢ τῶν Δωριέων, ἢ Αἰολικῆ καὶ ἢ Λυδιστῆ (τὰς γὰρ ἀπ' αὐτῶν μίξεις, καὶ τῆς ἀρχαίας ἐν ἀρμονίαις ὁδοῦ ἀποπλανήσεις, καὶ ὅσαι δὲ ἀπὸ Βαρθέρων ὡς εἰς κληρονομίαν παρενεγράφησαν τοῖς Ἑλλήσιν, οὐ πάνυ τι ἐφίλιον οἱ εὐγενεῖς ᾄδειν), θεωροῦσιν ἐν τοῖς παλαιοῖς ἄνδρες πολλοὶ τε καὶ σοφοί, οὓς εἴ τις αἰροῖτο, ἐπερχέσθω τοῦ ψιλῶς εἰδέναι χάριν ἐπιστήμην γὰρ ἐκείθεν ἀναλαβέσθαι πρὸς ἀκριβείαν, οὐκ ἂν, οἶμαι, ῥᾶδιον εἴη (ὄκνῳ γὰρ εἰπεῖν, ὡς καὶ ἀδυνάτου ἐγγύς) τοῖς καὶ αὐτὰ τὰ δάκτυλα πρὸς ἐμμελῆ κίνησιν ἀρρήθμοις, καὶ οὐδὲ οἷος τε οὖσι μουσικῆς κρατῆσαι τέχνης ὡς ἐξ ὑπαρχῆς, εἴ καὶ αὐτοὶ ἀνατεταμένοι, πρὸς ὅκνον ἢ κόμπον, μὴ μόνον κατὰ περιγέλους μουσικῆς νόμους, ἀλλὰ καὶ κατὰ οὐρανίαν ἐμμέλειαν ᾄδειν ἂν τερθρεύοντο, ὅποιαν τινὰ ὁ τὴν σοφίαν αἰθέριος Πυθαγόρας εἰς γῆν ἐκείθεν καταγαγεῖν ἐσεμνύνατο, καὶ πρὸς αὐτὴν τὰ πλήκτρα χειρίζεσθαι. Οὐκ οὖν ἐν τοῖς νῦν ἐπιστήμην ἔστιν ἀναλαβέσθαι παλαιατῆτην ψιδικῆν ταύτην γὰρ ἄρει ἐνευστοχῆσαι τοῖς παλαιοῖς μεθοδεύταις τῆς ψῆς, ἐν γὰρ τοῖς κρυφιδεστέροις, καὶ αὐτὸν τινὰ μελικὴν ἐκ καινῆς γλαφυρὰν ἐπιστήμην ἐξευρεῖν. Τὸ γὰρ ἀκριβὲς καὶ ἐκ μακροῦ ἀδιασάφητον καὶ σεσηγημένον τῶν μεθόδων, ὅθεν ἡ τέχνη κατέδυ ὡς οἶα καὶ τεθνηκυῖα, εἰς ταύτην ἦγαγεν ἐν τοῖς κατ' ἡμᾶς τό τε ἐξευρεῖν ἀρχαιοπραεῖς ψῆς, καὶ τὸ συνιέναι, ὧν ἐπ' αὐταῖς βαθεῖα τεχνολογοῦσιν οἱ παλαιοί. Ἄλλ' οὕτω μὲν ποιητῆς ἅπας ψιδικός κατὰ μέθοδον, ἦν εἴτε αὐτὸς ἐξευρίων διωργάνωσεν, εἴτε καὶ ἐτέρωθεν παρεληφῶς ἵκρινδύσατο.

β'. Ἢ δὲ λυρική διαχείρισις, ἐν ἣ προλάμπει ὁ κατὰ τοὺς σεμνολογούντας μεγαλοφρονότατος Πίνδαρος, ἐξαιρετόν τινα ἑτεροειδέτητα ψιδικὴν ἔχει παρὰ

γὰρ τὰς παλαιάς, οὐ ποικίλως ἐγκροκίζουσα, καθὼς τε πρὸ Ὀμηροῦ καὶ οἱ κατ' αὐτὸν, ἀλλ' ἰδὼν ἀπλουστέραν ἐλομένη τινὰ καὶ ὀλιγοσχιδῆ, καὶ οὐδὲ ὠραίζομένη πανηγυρικῶς, οἷς ποικιλιέμων πρῆσι καὶ ταυτύπελος, ἀλλως δὲ πως καινοφανέστερον σφιγκτὸν ἑαυτῇ πέπλον σεμνὸν καὶ οὐδὲ εὐπάρυρον ἐκφανῶς ἐξυφαίνουσα τε καὶ βράπτουσα, καὶ οὕτε τὸν αὐτῆς ἀνδρῶνα εἰς πολυκλίλους τόπους εὐρύνουσα, οὐδὲ μὴν, εἴ τις παρ' αὐτῆς σεμνῆ γυναικωνίτις, εἰς θαλάμους οὐδ' αὐτὴν διιστώσα, οἱ λίαν προσήκειν ἂν προσώποις γυναικίκοις εἰς κόσμον διαπρεπῶς. Μισθοῦ γὰρ τινος οἱ λυρῆδοι χοραυλοῦντες, καὶ ἀπολαμβάνοντες πρόσωπα, ἐν οἷς δῶρων ἀλλίσκονται, λαλοῦσι γλίσχρως μέντοι πρὸς λῆψιν, καὶ τὰς γλώσσας ὡς οἶον ἐκδῆσαντες τῶν τοιούτων, πονοῦνται πρὸς αὐτοῖς καὶ μόνις. Ὄθεν οὐκ ἔχουσι πολυειδῆ θαμὰ τραπέων ῥητορείαν κατὰ τὸν πολύφωνον Ὀμηρον· ἀλλὰ κατὰ μισθωτοῦς τινὰς ἐνί τιμῃ προσανέχουσιν ὡς τὰ πολλὰ προσώπων, καὶ ὡς πρὸς ὕδωρ αὐτὸ ᾄδοντες ταχὺ ἀπορρέουσι τοῖς μελισμασι, καὶ τοῦ Ὀμηρικοῦ ὠκεανοῦ μακρὰν μένοντες, ἀγαπητὸν, εἴ καὶ εἰς ἀξίολογα λιθάδια καταστάζουσιν.

γ'. Ἀδύκοι δὲ ὁμοῦ καὶ ἐν τοῖς τοιοῦτοις πολλὸ τὸ σεμνὸν, ὅσοι τοῦ κατὰ τὴν τοιαύτην ποιήσιν σκοποῦ πρὸς εὐστοχίαν κατατοξάζονται, ὧν ὑπέρχεται Πίνδαρος, πολλὰ μὲν, ὡς γὰρ αὐτὸς ἂν εἴποι, *βέλεα φωνεῦντα ὑπ' ἀγκῶνος φέρων*, οὐδὲν δὲ τῶν τῶσαν βελῶν εἰς μάτην ἐπαφίεις, βαθεῖα τὰς μεθόδους τῶν ῥητορειῶν, πόριμος ἐμπλατύνεσθαι τε καιρίως οἷς φράζει, καὶ αὐθις ἀποστενεῖν, τὸ σῶμα τοῦ λόγου ἰσχαίνων, ὅποι δέον ἐστὶ, καὶ τοῦτο πολυειδῶς, οἶον ποτὲ μὲν παρεκβαίνων, ἐνθα προγόνων ἄλση χώραν αὐτῷ ὑφαπλοῖ, περιέειναι τὰ ἐκείσε κατ' ἀρετὴν κάρπιμα, ποτὲ δὲ στενωλεσχῶν, ἐνθα ψιλῶσιν εὐρίσκοι ἐν τοῖς ἐκαινομένοις τοῦ ἀνθολογεῖν τὰ χρηστότερα· ποιῶν δὲ φασὶ ταῦτα καὶ ἀλλως, τὸ μὲν μήκος τοῦ λόγου διὰ βαρείαν ὀλίγην δωρεᾶς (οὐδὲ γὰρ ἐλύριζεν οὐδ' αὐτὸς ἀδώρητα), τὸ δὲ ὀλιγόμηκες διὰ βραχύτητα δόσεως, οἶα συμμετρῶν τοὺς λόγους οἷς ἐλάμβανε, καὶ, ὡς εἴπαίν, πρὸς χεῖρας δωροφόρους λαλῶν, καὶ αὐταῖς τὸ σῶμα περιεστῶν.

δ'. Ἔστι δὲ αὐτοῦ θαυμάζειν ὡς περ τὰ βραχυλογικά, οὕτω καὶ τὰ τοῦ πλατυσμοῦ, κατ' ὅν εὐρύων

* Translationis Latinæ curam Pindari studiosis relinquimus. E. D. I.

εργεται ἢ παρὰ τὸ *λύειν ἀράς*, αἷς πρὸς ἡδονὴν ἀ γλυκέως ἀρμόττεται, ἢ παρὰ τὸ μυθικῶς εἰς *λύτρον καταλλακτήριον* εὐρεθῆναι ὑπὸ Ἑρμοῦ ὃς *χέλυν*, ὃ ἐστὶ *λύραν*, ἐξ ὀστράκου συντεθείσαν χελώνης, οὗτος τῷ Φοῖβῳ ἀντὶ βοῶν κλοπῆς, οὕτως ἐλύσατο ἑαυτῷ τὸν ὑπὲρ τοῦ κλέμματος χόλον, λέγουσι καὶ αὐτὰ οἱ παλαιοί.

λε'. Ἰστέον δὲ καὶ, ὅτι, τεσσαράων θντων περιωνύμαζον ἀγώνων Ἑλληνικῶν, οἱ καὶ ἱεροὶ ἱκαλοῦντο, αἷς οἱ νικῶντες ἤξιοῦντο λόγου τοῖς λυρικοῖς, πρῶτους ἐξέθεντο οἱ τῷ Πινδαρῳ φίλοι πρὸς ἀνάγκωσιν τοῖς Ὀλυμπιονίκαις, διὰ τὸ τοῦ Ὀλυμπικοῦ ἀγῶνος πᾶν ἐνδοξον, οὗ τὴν θέσιν σεμνολογοῦντες τῶν εἰνες καλαιῶν. εἰς τὰ κατὰ Πέλοπον καὶ Οἰνόμαον αὐτὴν ἀναφέρουσιν, ὡς ἐκείθεν χρόνου ἀρξαμένου τοῦ τῶν Ὀλυμπίων ἀγῶνος· πρὸς δ' εἰδωσαρστούμενοί φασιν, ὡς εἰσχαρὰν οὕτως εἴσαν τῇ αἰτίῃ τὴν θέσιν οὐκ ἂν διεφύλαξεν οἱ ἀρχαῖοι, οὐδ' ἂν παρέμεινεν εἰς οὕτω μακρὸν ἱερὸς λεγόμενος ὁ ἀγὼν, ἐφ' οὗς οὐ τοιοῦτός ἐστι διὰ τὸ κατ' αἰτίαν αἰσχος, ἐφ' ἣ τέθεται, ἡπερ ἐστὶν ἔρωσ *Ἰπποδαμείας* καὶ φόνος *Οἰνομάρου* περιεργος. Ἐτεροι δὲ εἰς *Ἡρακλῆν ἀνάγουσι* τὴν τοῦ Ὀλυμπικοῦ ἀγῶνος καταβολὴν, καθὰ καὶ ὁ Πίνδαρος ἐνδοξότερον αὐτὸν κοσμεῖ. Ἐπεὶ γὰρ τὴν *Διόγειον* κβπρον καθήρας οὐκ ἔτυχε τῶν ἐπιγγελεμένων, συναγαγῶν φασὶ στρατόπεδον, τὸν τε *Διόγειαν ἀπάγει* τοῦ ζῆν, καὶ τὴν *Ἥλιον παρίσταται*, ἡγουν *κορθεῖ*. Καὶ πολλὰ λάφυρα περιποιησάμενος, ἀγῶνα τίθησι τοῖς μετ' αὐτοῦ πολεμήσασιν. Καὶ τὸ ἔθος ἐκείθεν διέμεινεν. Οἱ δὲ μηδὲ πρὸς τοῦτο εὐαρεστούμενοί φασιν, ὡς οὐδὲ αὐτὴ ἔμεινεν ἂν ἡ διδασίς, ἐπεὶ *ἄσχερας* πραγματικῆς ἦν ὑπόμνησις· ἀλλὰ μᾶλλον Ἰφίτος φασὶ καὶ *Εὐρύλοχος* τοῖς *Κιρράλους* καταπολεμήσαντες ληστὰς, τὴν παράλιον τῆς *Φωκίδος* κατέχοντες, καὶ πολλὰ ἐξ αὐτῶν λάφυρα συναγαγόντες, ὁ μὲν Ἰφίτος τὰ Ὀλύμπια κατεδάλασε, τὰ Πύθια δὲ ὁ *Εὐρύλοχος*. Καὶ παρέμεινεν ἡ θέσις αὕτη, ὡς ἀπὸ ἐνδόξου αἰτίας ἔχουσα τὴν ἀρχήν.

λς'. Ὅτι δὲ κατὰ πενταετηρίδας ἐτελεῖτο τὰ Ὀλύμπια, διὰ τὸ πᾶν πόρρωθεν συλλέγεσθαι τῶν ἀθλούντων πολλούς· καὶ ὡς αἱ τοιαῦται πενταετηρίδες καὶ Ὀλυμπιάδες ἐλέγοντο ἐκ τῆς Ὀλυμπίων πανηγύρεως, ἣν ἐπὶ Ὀλυμπίῳ ἦγον *Δι*, τῷ τοῦ *Ἡρακλέους* παταί· καὶ ὅτι, ὅπερ τοῖς ὑστερον πέντα

ὀμοῦ ἱνδικται, τοῦτο ἐκάστη των Ὀλυμπιάδων τοῖς πάλαι· καὶ ὅσοι δὲ ἄθλοι τὸν Ὀλυμπιακὸν συνετέλου ἀγῶνα, δηλοῦσι μὲν καὶ οἱ παλαιοὶ σαφῶς, καὶ ἡ προκειμένη δὲ παρεχολικὴ πραγματεία ἐκφανεῖ ἔπαν τοιοῦτον ἄξιον γνώσεως.

λζ'. Νῦν δὲ βητέον ὅτι τὸ λεγόμενον πένταθλον οὕτω περιγράφεται μέτρον ἱαμδικῶ·

Ἄλμα, πύλη, δίσκουμα, κοντὸς καὶ δρόμος.

Καὶ ἐτέρως δὲ ἡρώφ μετρω·

Ἄλμα ποδὸς, δίσκου τε βολῆ καὶ ἀκοντος ἔρωη, καὶ δρόμος, ἡβὲ πύλη· μία δ' ἔπλετο πᾶσι τελευτή.

λη'. Ἐτι ἰστέον καὶ ὅτι τὸ ἐν τοῖς ἐπινίκιοις Πινδαρικῶν μέτρον τριάς ἱκαλεῖτο. Ἦν δὲ ἐν τῷ καθόλου τοιαύτῃ τριάς ποίημα, ἐν ᾧ, καθὰ καὶ ἐν τοῖς τοῦ Κωμικοῦ δηλοῦται, ἐστὶ στροφή καὶ ἀντιστροφος καὶ ἔπηδος· περὶ ὧν καὶ οἱ τῆς ρητορικῆς τέχνης ὑπομνηματισταὶ διαλομβάνουσι σαφέστατα. Δῆλον δὲ ἔνθα εἰσὶ τὰ τρία ταῦτα, ἡ στροφή δηλαδὴ, ἡ ἀντίστροφος καὶ ὁ ἐπηδός, ἐκεῖ καὶ χοροὶ εἰσι, στραφόμενοι, καὶ ἀντιστρεφόμενοι, καὶ διὰ μέσων ἐπόμενοι, καὶ τὸ στάσιμον· εἴτε κύκλιοι οὗτοι εἰσιν, οὗς οἱ ἄθοντες ἀματοκάμπται σκύπτονται τῷ Κωμικῷ, εἴτε καὶ ἑτεροῖοι· ὧν καὶ αὐτῶν ἴσμων πάντων ὁ Πίνδαρος, οὐδὲν δὲ ἤττον αὐτοῦ καὶ ὁ κοσμῶν αὐτὸν χοροποιὸς *Αἰνέας*, περὶ οὗ πρὸ βραχέων εἰρηται. Ὅτι δὲ οἱ Πινδαρικοί ἐπινίκιοι τῇ προσεχῶς δεδηλωμένῃ τριάδι ἐναλλάγηθην συνταλοῦνται κατ' ἀκολουθίαν εὐσύντακτον ἑναρμόδιον, ἦν οὐκ ἐστὶ παραδῆναι· καὶ οἷος ποσὶ καὶ μέτροις ἡ τοιάδε τριάς ἐκασταχοῦ ἀπαρτίζεται, σαφέστατα ἐκτίθενται οἱ ὑπομνηματισάμενοι, οἷς καὶ ἐστὶν εὐμαθῶς ἀκολουθεῖν τοῖς περιελθόντας ἐπισμαπτικῶς τὸ τοῦ Ἡφαιστῆνος μετρικὸν ἐγχειρίδιον. Ἄλλ' ἐκεῖνα μὲν ἐτέρου ἔργου· ἐναυθα δὲ τὸ προκειμένον ἐπέλευσις οὐκ ἀσυνήθης, τὰ ἐκ τῶν Πινδαρικῶν ἐπινικίων συλλέγουσα χρῆσιμα εἰς εἰδήσιν εὐχρηστον τοῖς καὶ γράφειν καὶ ἄλλως δὲ πω· νοεῖν ἐθέλουσι, καὶ τοῦτο οὐ κατὰ ὑπομνηματικὴν ἐξήγησιν, ἀλλ' εἰς ὅσον ἐκ πλατυτάτου λειμῶνος ἀνθολογήσαι, ὅσα οὐκ ἂν κατοῖτο ἢ ἄλλως ἐξαθερίζοιτο τοῖς φιλοκάλοις καὶ εἰδόσι τὰ τῶν Μουσῶν στεφανώματα.

DE SIMULATIONE.

Τοῦ αὐτοῦ περὶ ὑποκρίσεως.

α'. Ὁ προθέμενος, χαρακτῆρα τῆς οὐτὲ εὐτέχνου, ἀλλὰ καὶ φαυλοτάτης διατυπώσεσθαι ὑποκρίσεως, αὐτίκα πάντως καὶ κατὰ ψεύδους αὐτοῦ χυραί, τοῦ καὶ ποσειδοῦς καὶ δι' αὐτὸ πολυσχυδοῦς, ὅπερ εἰς ἱέας πολλὰς διαβαίνειν καὶ κατ' αὐτὰς διαιρούμενον, ἔχει τι στραβλὸν σκίλος καὶ τὸ ὑποκριτικόν· ὥστε κατὰ δύο κακίων ὁ τοιοῦτος ἀεθλοῦσι, ὃ καὶ ἡμεῖς ἄρτι ποιῶμεν, τοῦ τε ψεύδους καὶ τῆς ὑποκρίσεως· ἢ ἡ μὲν παλαιὰ εὐρεσις ἐπ' ἀγαθῷ μεθώδευσε τεχνικῶς καὶ οὕτως ἐπαγγελῶς τῷ βίῳ, οἱ δὲ τῆς ἀρετῆς ἐπιβουλαὶ δαίμονες ἐν ὑστέροις χρόνοις κακῶς τεχνισάμενοι, ἐς ψυχοβλαβὴς καὶ αὐτὴν ἐνέργημα μεταποίησαν. Ἦν μὲν γάρ, ὅτε θεάτροις ἐνευδοκίμουν πρὸς ἑκαίνον οἰκίον οἱ ὑποκριταί, σοφίαν αὐτοὶ ἐπικκοσμοῦντες, ἢ ἐτέχνουν οἱ τῆς τραγῳδίας διδάσκαλοι, ἀνατρέχοντας εἰς παλαιγενεῖς ἱστορίας ἐκίνοι, δεξιὰς παιδεύειν σερμῶς, καὶ τὰ κατ' ἐκείνας πρόσωπα ὡς οἶον ἐξανιστῶντες, καὶ εἰς θέαν προάγοντες δι' ἀνδρῶν, ὡς οὕτως εἰπεῖν, ἐκπροσωποποιούτων ὑποκριτικῶς ἐκείνους ἐν τε κλιθανότησι κλέουσιν βηταρικῆς καὶ ἐκπρογραφίᾳ προσώπων, καὶ ἐν τοῖς ἐκείνων πᾶσι τε καὶ λόγοις, ὅσα καὶ κατόπτεροις, εὐθετιζόντες πρὸς ἀρετῆς καλλομένη τοὺς καὶ θεωμένους καὶ ἀκροουμένους, καὶ τῇ τοιαύτῃ ἀνιδωλοποιήσει (ὄρτυον δὲ καὶ προσωποποιεῖ εἰπεῖν, ἢ δὲ καὶ ὑποκρίσει) διδασκάλια ἐν βιβλιογραφίᾳ ἐκκαλοῦντες, δι' ὧν καὶ αὐτῶν εἰσὶ καταρτίζεσθαι βίαις ὁ καθ' ἡμέας.

β'. Ἦν γοῦν ἐκ τῆς τοιαύτης τέχνης μανθάνειν τοὺς τότε ἀνθρώπους, ἔσι δὲ καὶ τοὺς νῦν, τύχης μεταβολὰς παντοίας καὶ ἡθῶν ποικιλίας καὶ βίων ἀμυθῆτους διαφορὰς. Ἐδίδαξαν, καὶ μὴν ἐτι διδάσκουσιν αἱ βσιλικαὶ δυσπραγίαι, ὅς ἡ ὑποκριτικὴ τέχνη λογογραφεῖ, μὴ χρῆναι πιστάειν τῷ περιόπτῳ βίῳ, ἐσθῆξασθαι δίδου ἐν περιωπῇ, ἀλλὰ πού εὐλαβεῖσθαι καὶ κατακλίσιμα. Ἐμπάλιν δὲ τούτων ἐγνώρισαν ἡμῖν αἱ τῶν χαμαιριφῶν προσώπων παρ' ἡμέσους, ὅς καὶ αὐτὰς ἡ ὑποκρίσις ἐκείνη διεχειρίσατο εἰς ἐπιδειξίν, οὐ φρενήρη ἀνθρωπον εἶναι, ὅς κείνῳ ὡς ἀπογινώσκει τὴν σὺν θεῷ οὐράνωσιν. Ἔγνωμεν ἐκείθεν καὶ, ὅποσα φαῦλα τοὺς ἡρώας ὁ φύβος δίδετο, εἰκότα ὅντα διαβαίνειν τῷ χρόνῳ καὶ εἰς τοὺς ὑστέρον. Καὶ ἡ τοιαύτη γνῶσις βελτιοῖ τοὺς εἰσῆτες. Ὅσα ἐφῆκαν αἱ παλαιαὶ ὑποκρίσεις; ἐκείναι εὐδὲ τὴν φιλίαν ἀπαρσημάντον, ἀλλὰ δίδασκίαν καὶ αὐτὴν ὀρθῶς, μὴ ἔχουσαν ἐν καλῷ καθίστην λιμῆνος τοὺς περὶ βίον θαλαττεύοντας, εἰ δὲ καὶ στραβλωθῇ, θανατοῦν πρὸς ὤραν τοὺς ἀθλοῦς περιλημένους.

Ejusdem de simulatione.

1. Qui sibi proponit non artificiosam tantum, sed nequissimam simulationis characterem exprimere, statim omnino contra falsitatem ejus involvitur, quæ multiformis, et ideo multiplex, in multas species transiens, et secundum illas divisa, membra articulatum torquet et loco movet, ita ut qui sic vexatur contra duo mala certet, ut nos in presentiarum facimus, falsitatem et simulationem; quem quidem vetus inventio ad bonum artificialiter et utiliter pro vita instruxit, insidiosos autem virtutis demones in ultimis temporibus prava machinatione in operationem animis perniciosam transformarunt. Tempus enim fuit quo propria laude celebres erant actores, ingenio quo ipsi adornantes quam artificialiter creabant tragedias magistri, ad antiquas recurrentes historias, aptas ad honestam doctrinam, et illarum personarum quasi suscitantes et ob oculos ponentes per homines, ut ita dicam, per simulationem cum istis personificatione et in persuasionem formatio nis rhetorice et representatione personarum, in istarum passionibus ac sermonibus, velut in spectaculis, disponentes juxta virtutis pulchritudinem videntes et audientes, et tali representatione (diceretur autem propositum aut etiam simulationis nomine) provocantes in librorum descriptione documenta, quibus ipsis adhuc vita nostra informatur.

2. Ex hac igitur arte discere poterant tunc temporis homines, possunt autem etiam hodierni, omnimodas fortunæ mutationes, mortem varietates, et innumeras vitæ vicissitudines. Docebant, et etiamnum docent regum infortunia, quæ actorum ars scenica describit, non esse credendum conspiciendæ vitæ, in circumspectione omnino standum, sed etiam a lapsu cavendum. Verum e contrario prostratorum hominum elevationes, quas etiam actores dabant passim spectandas, motum nobis fecerunt, non esse sanæ mentis hominem, qui super terra gradens mansionem cum Deo in celo non speret. Exinde quoque cognovimus quot malis, quæ verisimiliter ad posterum erant transitura, heroes invidia affecerit. Et talis notitia meliores reddit scientes. Non reliquerunt illæ simulationes antiquæ amicitiam irreprehensam, sed et istam recte distinxerunt, quæ non valet in portu tuto sistere per vitam navigantes, imo si pervertitur, infortunatos directos ad horam morti tradit.

3. Quid mihi vero discurrendum per singula A
tatum magna ex parte bonorum, cum bene scientibus indicare sufficiat, quod hujusmodi simulationis species omnimodam ex historia virtutem et malitiam visendas ac audiendas antiquis proponebat, ut illam quidem probarent, hanc vero rejicerent? Bonum hoc exinde transit ad posteros, ut non solum a viventibus mutuemur boni scientiam; sed et cum mortuis per hanc transactionem conversantes, vitam virtuti congruam adipiscamur. Et talis quidem erat tunc scenica demonstratio, cum rationalis esset personarum et actionum imitatio, et in istis qualitatibus florilegium ad studiosorum disciplinam. Et erat hujus temporis actor scenicus omnis virtutis præceptor, introducens quidem in theatrum etiam malitiarum typos, non ut quis earum indueret formam, sed ut ipsam avertaretur. Ut aliter dicam, quoad vultum mendax, in magisterio verax erat; et poterant spectatores tunc sibi lucrosam reddere mendaciam et illud laudabile, ubi quod spissum et sensibile erat, veritati non erat congruum; quod autem ad sententiam enuntiatam spectabat, animæ quædam erat figura.

4. Dici vero quoque potest ejusmodi actor quasi subalternus sermo. Corpore namque personato præterus factus, disciplinis substantialiter constabat, et aliquo modo videbatur ille inherens animis heroicis, a quibus fortiter inspiratus edocebat auditores. Rectissime etiam dixeris illum ut monitorem, alienos sermones bene transmittentem audientibus; sive quasi bifrontem, e vultibus uno, et non quomodo celebrer Janus, utentem; sive quemdam duplicem, etsi aliter quam Mollonidæ. Imaginaretur aliquis in illo, metempsychosicos nomine, portationem, transfusionem. Qui vero mente simplex est, velut mandatarium talam nuncupaverit, personis heroicis subservientem, quasi sermones ipsarum et actiones imitando exprimeret, non judicans quidem secundum illas, vel, ut idem dicam, discernens vel decernens, et ita iudex res ipsarum determinans, ut agat et dicat quæ quidem illæ reipsa fecissent ac dixissent.

5. Aliter enim iudex simpliciter diceretur. Sed nunc, ut comparatus ad duces et ad prætores et ad imperio maximo præpositum, est subprætor, et subdux et hyparchus, sic et ad iudicem illum præcipuum, cui quasi thema subest primitivum, est actor scenicus; colligens quidem et ipse critico modo, opera et verba, ambo heroica, non tamen indubitabiliter illa ipsa quæ secundum accuratam sunt veritatem, sed verisimilia et forsitan ita se habentia, et moribus illorum submissa, et ita fere sub iudicio illorum posita; ad suadendum auditoribus ut credant, si non ipsissima, ut qui dixerit, saltem talia debuisse prototypa esse heroica, quibus disciplina theatralis refulget, et adeo ut hujusmodi orator dicere auderet animas heroicis evocatas loqui et facere, per illos actores ea quæ

γ. Τι δὲ μοι ἐπιξελαθεῖν κατὰ μέρος τοῖς τοιούτοις εἰς πλεον ἄγαθοῖς, δέον ἂν ὑποκρίσασθαι τοῖς αὐτοῖς εἰδόντι, ὡς τῆς τοιαύτης ὑποκρίσεως εἶδος παντοίαν ἱστορικῶς ἀρετὴν τε καὶ κακίαν τοῖς ἀρχαίοις ἐξέθετο εἰς τε πρόοπτον καὶ εἰς ἐπήκοον, ὡς τὴν μὲν ἐκείνους αἰρεῖσθαι, τὴν δὲ ἀποπροσποιεῖσθαι; Ὅ δὲ καλὴν ἐκείθεν κατέβη καὶ εἰς τοὺς μετέπειτα, ἵνα μὴ μόνον ἐκ τῶν ζώντων ἐραυζώμεθα τὴν τοῦ ἀγαθοῦ μάθησιν, ἀλλὰ καὶ νεκροὶ ὁμιλοῦντες δι' ὑποκρίσεως ἐκείνης, τὴν κατ' ἀρετὴν ζωὴν προσεπικτώμεθα. Καὶ τοιαύτη μὲν ἦν ὅτε ἡ ὑποκριτικὴ ἐπίδειξις, μίμησις οὕσα προσώπων τε καὶ πραγμάτων Ἐλλογας, καὶ ἀνθολόγημα τῆς ἐν ἐκείνοις ποιότητος ἐπὶ παιδεύσει τῶν ἐντυγχανόντων. Καὶ ἦν ὁ ὅρατος ὑποκριτὴς ἀρετῆς ἀπάσης διδάσκαλος; παρεισάγων μὲν εἰς τὸ θέατρον καὶ τύπους κακῶν, οὐχ ὥστε μὴ μορφωθῆναι τινα πρὸς αὐτάς, ἀλλ' ὡς ἐκτρέψασθαι· εἰπεῖν δὲ καὶ ἄλλως, ψευδόμενος ἐκεῖνος τὸ πρόσωπον, ἀληθεύσας ἦν τὸν διδάσκαλον· καὶ εἶχον οἱ θεαταὶ πορίζεσθαι τῆνικαῦτα ψεῦδος καὶ ἐκεῖνο ἐπαινετόν, οὐ τὸ μὲν παχὺ καὶ πρὸς αἴσθησιν οὐδὲν οὐδόλως ἦν πρὸς ἀλήθειαν, τὸ δὲ πρὸς ἔννοιαν τὴν ἐκκλουμένην ψυχῆς ἦν τι μέρωμα.

δ. Ἔστι δὲ τὸν ὑποκριτὴν ἐκεῖνον εἰπεῖν καὶ ὡς ὅλον λόγον αὐτόχρονον. Τὸ γὰρ καθ' ὑπόκρισιν ὁμοίως ψευδόμενος εἰς τὸ πᾶν, ταῖς γούν διδασκαλαῖς οὐσίωτο, καὶ πως ἐψέκει κάτοχος ἐκεῖνος εἶναι ψυχῆς ἠρωϊκῆς, ὅφ' ἂν ψυχαγωγικῶς ἐμπνεόμενος ἐδίδασκε τοὺς ἀκροατάς. Τάτοι δὲ ἂν τις αὐτὸν καὶ ὡς εἰς ὑποβολέα, λόγους ἀλλοτρίους εὐθυβόλως πορθεύοντα τοῖς ἀκρωμένοις· ἢ καὶ ὡς ὅλον διπρόσωπον θατέρω τοῖν προσώποιον ἐνεργούντα, εἰ καὶ μὴ κατὰ τὸν περιεχόμενον Ἰαννόν· ἢ καὶ διπλοῦν τινα, εἰ καὶ ἄλλως, ἥπερ οἱ Μολιονίδαι. Φαντάσεται δ' ἂν τις ἐν τῷ τοιούτῳ καὶ τὸν τερατευόμενον μεταγίγμενον μεταμψυχώσεως λόγῳ· Ὅ δὲ τὸν νοῦν ἀπέριτος καὶ ὡς εἰς ἐντολέα τὸν τοιοῦτον ἐγγράφεται, καθυπουργούντα προσώποις ἠρωϊκοῖς, ὡσεὶ καὶ λόγους ἐκείνων καὶ ἔργα πρὸς μίμησιν ἐξεμάτατο· οὐ κρίνων μὲν κατ' ἐκείνους, ταῦτ' εἰπεῖν, διακρίνων ἢ ἐπικρίνων, καὶ οὕτω κριτικῶς ἐρίζων, αὐτὰ δὲ τὰ ἐκείνων, ἵνα καὶ ποιῆ καὶ λέγῃ, ἔπερ ἂν ἐκεῖνος αὐτόχρονα.

ε. Ἡ γὰρ ἂν κριτὴς ἀσυνθέτως ἐλέγετο. Νῦν δὲ, ὡς περ ἐστὶ πρὸς τὸν δοῦκα καὶ πρὸς τὸν πρακτῆρα καὶ πρὸς τὸν ἐν μεγίστῃ ἀρχῇ ὁ ὑποπράκτωρ καὶ ὁ ὑποδοῦξ καὶ ὁ ὑπαρχος, τοῦτο καὶ πρὸς κριτὴν ἐκείνον κορυφαῖον ὅλον ὄντα διὰ τὸ πρωτόθετον ὁ ὑποκριτὴς· ἀναλεγόμενος μὲν καὶ αὐτὸς κριτικῶς τρόπον ἔργα καὶ λόγους, ἠρωϊκὰ καὶ ἄμω, οὐ μὴν ἀνεμψυλίτως αὐτὰ ἐκείνα τὰ πρὸς ἀπηχεῖσθαι ἀλήθειαν, ἀλλ' εὐκόστα, καὶ τάχα ἂν οὕτως ἔχοντα, καὶ ὑπαγόμενα τοῖς ἐκείνων ἡθεσι, καὶ ὡς ὑπὸ γε κρίσει ὄντα τῇ κατ' ἐκείνους· ὡς ἔχειν πείθειν τοὺς ἀκροατάς οἴεσθαι, εἰ καὶ μὴ αὐτότατα, καθὰ τις ἔφη, ἀλλὰ γούν τοιαῦτα εἶναι ἂν καὶ τὰ πρωτότυπα ἠρωϊκὰ, οἷς ἡ ὑποκριτικὴ ἐλλάμπεται μέθοδος, καὶ εἰς τοσοῦτον, ὡς καὶ τολμησαί ἂν τὸν οὕτω ῥητορεύοντα φάναι, ψυχᾶς ἠρωϊκῆς ἀναγομένης λαλεῖν καὶ ποιεῖν

διὰ μέσων τῶν ὑποκριτῶν τὰ εἰς κληθμὴν, ὡς οὐ-
τως εἰπεῖν, τῶν θεατῶν. Οὐ κοινητικὸν ἴδιον παρ'
ἄλλοις μὲν αἱ δοῦσαι Μῶσαι, παρὰ δὲ τῷ κορυφαίῳ
ἐν μελικαῖς αἱ Κηληθόνες, ἄλλο τέρας αὐταὶ παρὰ
γὰρ τὸ τῶν Σειρήνων. Ὁ δὲ οὕτως τολμηρὸς ῥήτωρ
καὶ τῆν ἐντεχνον παλαιὰν ὑπόκρισιν ὀρίσθηται ἂν
ἀγορευτοῦτον ψυχαγωγίαν, βελτιούσαν τὸν βίον, καὶ
τὸν αὐτὴν μετιόντα ὑποφύτην ψυχῶν ἡρωικῶν πρὸς
βίον λυσικτασίαν, ἢ βιβλικὴν ἱστορίας ζῶν καὶ λαλοῦν,
ἢ καὶ ἡρώων ὑποδραστήρα, οἷς καὶ τεθνεώσιν ὁ νοῦς
ἐκ αὐτοῦ περὶ γῆν σῶζεται.

ζ'. Καὶ οὕτως μὲν ἀγαθὸν παλαιὸν καὶ ἡ ὑπόκρι-
σις, καὶ ὁ κατ' αὐτὴν τεχνίτης. Ἐπαι δὲ οὐκ ἦν μὴ
καὶ τὸ καλὸν ἐκείνο καταπλευθῆναι, καὶ πρῶτα μὲν
ἀχρησθῆναι κατὰ παράμειξιν φαυλότητος, εἶτα καὶ
παντελῶς ἀμαυρωθῆναι, ὡς ἀντὶ τέχνης εὐχρήστου
εἰς μεταπεισίαν, εἶτε κακοτεχνίαν διακπεσεῖν,
ἀνίει ταῦτα ὁ καλύτερος βίος· καὶ κατὰ τι φθόνου
τήχασμα τῇ ἀγαθοῦργῳ ἐπιβουλεύσάμενος ὑποκρι-
σις, πρῶτα μὲν ἐπινοεῖται τὰ Σατυρικά, μίγματα
ἐκεῖνα πρόξενον καὶ λόγων τῶν ἐν προσώποις ἡρωι-
κοῖς, ὧν τὸ κρᾶμα γέλωτι καὶ σπουδῇ παραμειμικτο.
Καὶ ἴσασιν αὐτὰ εἰ ἐντετυχηκότας· παλαιαῖς κινή-
μασι, ὧν ὀλίγα τινὰ περιφέρεται.

ζ'. Μετὰ δὲ τὰ Σατυρικά σπουδαιογελοῖα εὐδοκί-
μησι τὸ Κωμωδικὸν ὑποκριτικόν, οὐκέτι προσώπων
ἡρωικῶν ἀντεχόμενον, εἰ μὴ που ἐν παρέργῳ· τὰ
πολλὰ δὲ συρρατοῖς ἐγκαλινδούμενον, καὶ οὕτως κα-
τεπατούμενον, καὶ ἂν κεισόμενον εἰς παρόραμα, εἰ
μὴ καλλιῤῥημονοῦντες οἱ κωμωδοὶ ἐπήγοντο τὰς τῶν
θεατῶν ἀκοάς, καὶ οὕτως πλατυνόμενοι περιεσώθη-
σαν εἰς ἀνάγκωσιν τοῖς ἄλλοις βιοῦσιν· οἱ τοῦ
ἐκείθεν μυελοῦ καρδαίνοντες ἀπόρρηκτοῦσι τὰ ὄσα,
καὶ ἄλλο δὲ πᾶν, ὅσον μὴ νόστιμον, εἰς ἐξουθένωσιν.

η'. Καὶ οὕτως μὲν τρεῖς αὐταὶ παλαιαὶ ὑποκρίσεις,
τῇ μὲν μεταχειρίσει διάφοροι, ἐλλόγιμοι δὲ ἄλλως
καὶ ἐκπεργαστοὶ, ἀνθήσασαι ἀνεκαθεν χρόνου, καὶ
καρπὸν δὲ ἐνεγκουῖσαι πᾶσαι, ἡ μὲν παλαιὰ θαυμά-
σιον, ἡ δευτέρα δὲ καὶ τρίτη οὐδ' αὐταὶ πάντῃ ἀπό-
βλητον, ἐξώλοντο. Ἀνεφάνη δὲ τετάρτη μετ' ἐκεῖ-
νας, οὕτε ἄλλοτος, οὐδέ μὴν ἀγαθὴ ὄλωσι εἰς ψυχῆν,
καὶ διὰ τοῦτο ἐρεθίζουσα τοῦς φιλοῦντας τὸ ἀληθές,
ὁμοσε χωρεῖν τῷ κατ' αὐτῆς ψόγῳ, καθὰ πρῶτην
ἀράξαντες λόγου βασιδεῖα ὑπεκρουόμεθα. Καὶ οἷα
μὲν τὴν ἀρχὴν ἐν ἀνθρώποις ἐπολιτεύσατο, οὐκ ἂν
εἰπεῖν ἔχοι μικρὸς ἀκρίθειαν. Ἐπολιτεύσατο δὲ ἂν
πάντως, καθὰ οὐκ ἀγαπᾷ ὁ θεός.

θ'. Ἐτι θετόν εἰς ὑποκρίσεως τόπον καὶ τὴν κατὰ
τὸν ἀρχέικακον ὄφιν ἐκείνον ψευδαπάτην, τὴν ψίθυ-
ρον. Νῦν δὲ ἀκμάζειν ἔοικεν, εἶτε σφιγρᾶν καὶ ὀρ-
μῆν καὶ τεθηλέναι εἰς καρπὸν σαπρῶν. Ἐμὲ τοίνυν
αὐτὸν, τὸν ἄρτι τοῦδε τοῦ κακοῦ ξυγγραφέα, ἐξέλι-
ψιν ἢ μιαιρά. Καὶ γὰρ τοὶ καταχώριμος ὧν μυ-
ριαὶς κακλαῖς, μήπου δὲ καὶ ἀπάσαις, διαλειώδημαι
καὶ ὑπὸ ταύτης, ὡς οὐκ οἶμαι, εἰ τις ἄλλος τῶν κατ'
ἐμέ. Δέον γοῦν ποτε χολᾶν, ἐφ' οἷς πραγματικῶς
διάκειμαι, ἀνακαγγάζω, ἐπικρούπων ἑμαυτὸν, ὡς

sunt spectatoribus, ut ita dicam, incantamentum.
Sic poeticum privilegium quidem apud ceteros sunt
cantatrices musæ, apud vero coryphæum in melicis
sunt Celedones, aliud ipsæ monstrum præter Sire-
num prodigium. Ille vero audacis-imus rhetor indu-
striam veterem artem scenicam defluirat anima-
rumsine magia evocationem, quæ vitam meliorem
facit, et eum qui prosequitur illam, vatem animarum
heroicarum ad vitæ utilitatem, vel historię librum
viventem et loquentem, vel heroum famulum, per
quem illorum etiam mortuorum mens in terra ser-
vatur.

6. Et sic quidem bonum erat antiquum et ars sco-
nica et hujus artis artifex. Cum autem fieri non pos-
set ut hoc bonum non corrumpetur, et primo qui-
dem ob vilium rerum admisionem inutilis fieret,
deinde prorsus etiam sic obfuscaretur, ut, artis bonæ
loco, in vanum sive malum desineret artificium, hæc
perficit multifurmis vita; et, secundum aliquam in-
vidiæ machinationem, utili insidiata theatro, ex-
cogitat satyram, mixturam illam actionum et ser-
monum in personis heroicis positorum, quorum com-
positio risu gravitateque commista est. Hæc sciunt
qui veteribus studerunt operibus, quorum aliqua
pauca circumferuntur.

7. Post satyram autem jocosæ serioque tempera-
tam, in honore fuit repræsentatio comica, non jam
personas heroicæ tractans, nisi forte per accessio-
nem, sed plerumque sordibus involuta, sicque con-
culcata, atque in despectum casura, nisi eleganter
loquentes comædi spectatorem captivassent auditum
et ita diffusi servati fuissent ad instruendos rationa-
biliter viventes: qui medullam excipientes, ossa
rejiciunt, et aliud omne, quodcumque non est utile,
aversantur.

8. Et ita quidem tres illæ veteres comædiæ,
tractatu quidem diversæ, aliunde vero insignes et
ad suadendum aptæ, quæ a longo tempore florue-
runt et fructum tulerunt omnes, illa quidem anti-
qua mirabilem, secunda vero ac tertia nec ipsæ
prorsus abjiciendum, perierunt. Apparuit autem
post illas quarta, nec rationalis, nec prorsus ad
animam utilis, et ideo veri amatores excitans quoad
consentiendum in ejus vituperationem, tanquam
prima sermonis repagula abscondentes insinuavi-
mus. Quæ qualem in hominibus se gesserit ab
origine dicere non posset nisi auctor gravis; sed
omnino vitam degit qualem non amat Deus.

9. Ponendum est adhuc in arte scenica illam
quæ secundum auctorem totius mali serpens sedu-
ctrix est, susurrantem dico. Nunc autem flo-
rescere videtur, sive germinare, prorumpere ac
abire in fructum putridum. Memet scilicet ip-
sum, præsentem hujus mali descriptorem, perdit
bestia illa scelerata. Etenim traditus mille iniquita-
tibus, sinon omnibus, ab ea diffamatus sum, ut
nullus, puto, mihi æqualium. Oportet enim aliquando
de negotiis quibus insum, vexari bilem; sed abscon-

dens me sicut possum, rideo. Essent quidam a me A
segregandi: sed magis illos ad negotia reservo. Cum-
sam oporteret defendere: taceo in iudicium mihi.
Ut omnia brevissime dicam, plerumque sincierem
vtrum mentior. Utinam tandem non prorsus fal-
lar, te precor, Deus Salvator, qui super me pe-
suisti manum tuam. Hoc igitur unum non simulo,
sanctitatem, a qua remotus sum, non solummodo,
« quantum a terra distat cœlum, » sed, si sic lo-
qui licet, quantum ex superterrenis ad fictos anti-
podes spatium currit. Ecce pessimum memetip-
sum manifesto. Non enim sinceritati memetipsum
fallaciter inscribo, secundum plerosque eorum qui
sunt circa nos, ego qui etiam frivolos homi-
nes inter aniles et vetulos et stupidos numero; nec
neque coactis in amicitiam imprudentem, blandito-
rem me præbeo. Verum, stricte semper quæ secun-
dum Deum est, charitatem amplectens, nihilomi-
nus iuvante tempore, contra malitiam latro, dixe-
rit ille malignus qui laudabilem reprehensionem
in latratu ponit; et neque paciscerer, neque
coopercenti coadunarer, etsi simulatam mihi ex-
probrans rumperetur. Cum flere oportet, non risu
sardonico utar. Est quoque mihi rationalis læti-
tiæ occasio, cum non, contractis superciliis nec
labiis constrictis, suffoco gaudium, illud intus per
hypocrisin componens. Non simulanter laudarem
quem non diligo, linguæ gratiam fingens adulatori-
am, cum etiam adulationem scio propaginem
pravæ stiptis, simulationis. Non item sobrietatem
fingam, satius ducens captum ebrietate me videri
quam fallaciter pro homine sobrio haberi. Manum
habens messe quæ venit a Deo plenam, fructum non
abscondam.

10. Ut totum declarem, simulationem ego, ut qui
maxime ex omnibus, in odio habeo. Hoc autem
dico non glorians, Astydantis instar, ut dicitur,
sed secundum accurationem studio proprio immu-
nem. Prorsus enim malum istud detestor, et ab
illo, quantum possum declino. Si vero in his
forte diversæ locutionis convincor, hinc quidem
memetipsum accusans de more simulatorio, sicut
jam antea confessus sum, illinc autem idem ne-
gans, ecce mihi factus advocatus in veritate dico
quod de cætero prosequens sinceritatis solem, si-
mulationis effugio tenebras; sed quæcunque simu-
latorie facere confessus sum, hæc sunt a me rationes
œconomix, qualem regulam præscribit discretos
sermones dispensare statuens, labiaque secundum
opportunitatem aperire, nec non apertæ locutionis
intempestivitatē vitare, atque omnino rerum
conditionibus ad opus accommodari. Quod quidem
si quis tribuit simulatorio discrimini, non posset
omnem honestatem et moderationem et disciplinam,
quibus in vitiorum fugam inducuntur homines,
hypocrisi non subjicere. Manifestum est enim,
quod hominum natura, quæ lubrica est et erra-
lunda facile potest præcipitari in ruinam; ille vero
qui rectitudinis Dominus est, desuper respiciens

ἐγὼ οἶδα. Δέον ἔν ἀφορίζεν τινὰς ἀπ' ἐμοῦ, ἀγα-
λίζομαι τοὺς τοιοῦτους πραγματευτικώτερον· θεὸν
δικαιολογησασθαι, ἀλλὰ ἐγεμυθὼ εἰς κρίμα ἔμολ. Τὸ
πᾶν ἐν βραχυτάτῳ εἶπεν· ψεύδομαι τὸν ὄρθον ἐν-
θροῶν τὰ πολλὰ. Μὴ γάρ μοι γένοιτο ἐς τὸ παντε-
λὲς, μή, ὡ θεὸς Σῶτερ, ὁ καὶ εἰς ἐμὰ θεὸς τὴν χεῖρά
σου. Ἐν γούν ἐκεῖνο οὐχ ὑποκρίνομαι, τὴν ἀγώ-
γησα, ἧς ἀπιστάμενος οὐ μόνον, εἰ δὲ οὐδὲν ὄρα; ἐστ'
ἀπὸ γαίης, ὁ ἀλλ' ἐπερ ἦν εἶπεν, καὶ ὅσον ἐκ τῶν
ὑπεργέτων εἰς τοὺς ἔννοουμένους ἀντίποδας. Ἐκφαίνω
ἐμαυτὸν ἰδοὺ περιπόνηρον. Ὅτε γὰρ εἰς ἀπλαστίαν
ἐμαυτὸν ψευδογραφῶ κατὰ τοὺς πλείους τῶν περι-
ήμῳ, ὁ καὶ τοὺς ἀθαθεὶς ἀνθρώπους εἰς μαμμα-
κούθους καὶ πολυώρους καὶ μελετέδας ἐγγράφων·
οὐδὲ μὴν ἐπίσης ἔπασιν ὡς ἐς φιλίαν ἀδιακρίτως
προσφέρομαι ἀρέσκου δίκην. Ἄλλὰ στέργων ὀρθῶς
δαὶ τὴν κατὰ θεὸν ἀγάπην, ὅμως καιροῦ καλίστατος
καθυλακτῶ τοῦ κακοῦ, εἴποι ἂν ἐκεῖνος ὁ κακός, ὅς
τὸν ἐκαινετὸν ἐλεγχον εἰς βαθυτὸν τίθησι· καὶ οὐκ
ἂν οὕτε συναλλάξαιμι, οὕτε ἀσπαζομένην προσνω-
θειην, κἂν διαβράγαι ἔκακλῶν μοι τὸ μνησίκασον.
Κλαύσαι δεήσαν, οὐκ ἂν ἐκγέλασω σαρδόνιον. Ἐστ'
μοι καὶ χαρμονῆς ἐλλόγου καιρὸς, ὅτε οὐκ ἂν συ-
αγαγῶν τὰς ὀρθῶς, καὶ τὰ χεῖλη συσφιγέας, πῖψω
συστελλας; τὴν χαρὰν ἐντὸς ὑποκριτικῶς. Οὐκ ἂν
ὑποκρινάμενος ἐκαινεσάμαι, ἔν οὐ φιλῶ, ψευδόμενος
γλώσσης χάριν κολακικώτερον, ἐπεὶ τοι καὶ τὴν κολα-
κικίαν παραφράδα οἶδα φαύλου στελέχους, τῆς ὑπο-
κρίσεως. Οὐ προσποιήσομαι οὐδὲ τὸ ἐγκρατευτικόν.
Βέλτιον ἠγήσομαι κατέσχετος μέθη ἐκφανθῆναι,
ἢ περ ψευδογραφηθῆναι πρὸς νηστευτήν. Πεκλήρο-
φορημένος τὴν χεῖρα θέρους τοῦ ἐκ Θεοῦ, οὐκ ἐπι-
κρύψομαι τὸν καρπόν.

ε'. Συνόλου δὲ ἀποφίνασθαι· ἀπεχθῶς ἐγὼ διά-
κειμαι περὶ τὴν ὑπόκρισιν, ὡς οὐκ οἶδ', εἰ τις ἀν-
θρώπων. Λέγω δὲ αὐτὸ, οὐκ ἀποσεμνύων ἐμαυτὸν
Ἄστυδάμαντος δίκην, ὃ λέγεται, ἀλλὰ πρὸς ἀφλαυ-
τον ἀκρίθειαν. Πανυ γὰρ μισῶ τοῦτ' τὸ κακὸν, καὶ
εἰς ὅσον δύναμις, παρεκκλίνω ἀπ' αὐτοῦ. Εἰ δὲ τυ-
χὸν ἐναντιοφωνίας ἐν τούτοις ἀλίσκομαι, πῆ μὲν
κατηγορῶν ἐμαυτοῦ τὸ ὑποκριτικὸν ἦθος, ὡς φθάσας
ἀνωμολογησάμην, πῆ δὲ ἀπαρνούμενος τὸ αὐτὸ,
ἀλλ' ἰδοὺ δικηγορῶν ἐμαυτῷ λέγω πρὸς ἀλήθειαν,
ὅτι ἄλλως μὲν μεταδιώκων τὸν τῆς ἀνυποκριτικῆς
ἡλιον, ἐκφεύγω τὸ τῆς ὑποκρίσεως σκοτεινόν· ὅσα
δὲ διωμολογησάμην δρᾶν ὑποκριτικῶς, ἀλλ' ἐκεῖνα
οἰκονομίας εἰσὶ καὶ παρ' ἐμοὶ μέθοδοι, ὅποιαν ὁ
ὀρθὸς παραγγέλλει· κανὼν, λόγους τε κριτικῶς οἰκί-
νομεῖν ἐκεῖνος διατατέμενος, καὶ χεῖλη ἐν καιρῷ
ἀνοίγειν, καὶ τὸ τῆς βαρβήσιας ἀκαιρον ἀπολέγε-
σθαι, καὶ ὅλους ταῖς περιπετελαῖς τῶν πραγμάτων
εἰς θεὸν ἀρμόττεσθαι. Ὅπερ εἰ τις ὑποβαλεῖ διαρέ-
ματι ὑποκριτικῷ, οὐκ ἂν φθάνοι καὶ πᾶσιν σεμνότητα
καὶ κοσμιότητα καὶ παιδευσιν, δι' ὧν τῆ τῶν κακῶν
ἀποχῆ ἐνάγονται ἀνθρώποι, καθυπάγων εἰς ὑπόκρισιν.
Ἄθλον γὰρ, ὡς ἡ μὲν κατ' ἀνθρώπων φύσις εὐδελισθοῦς
οὔσα, καὶ τὸ ἀμαρτητικὸν εὐπετῶς ἔχει καταβρι-
πτεῖσθαι, ὅπη μὴ χρεῖ· ὁ δὲ τῆς ὀρθότητος Κύριος

ἰκρίδων αὐτήν, δύο ταῦτα ἐξανύει ἀγαθὰ, κατα- A
κρίπτει τε καλύπτει ἐν τῷ ὑπερκεῖσθαι καὶ συγκρο-
τεῖν, καὶ πεσοῦσαν ἐξανιστῶν. Καὶ οὐ δῆπουθεν ὁ
ἄλλος μὲν ἱστομὸς εἰς κακίαν, τῆ δὲ κατὰ νοῦν διοι-
κῆται ἐξορθούμενος, λέγοιτο ἂν ὑποκριτής.

κ'. Ὑποκριτὴν γὰρ οἶδαμεν εἶναι τὸν ἐν ἀγαθῇ
προσοχῇ καὶ φαντασίᾳ τῇ ἐξωθεν εὐχρησταίεσθαι
ἐκπύνα, καὶ ὡς εἰς μύρον θεῖον καθεστάναι· τὰ δὲ
ἐπὶ ἀρετῆς καὶ δωδότη· καὶ θεῖον μὲν δολίως
προφανόμενον, δαιμόνιον δὲ τὰ ἐς κρύψιν. Εἰ δὲ
καὶ οὗτος ὁ ὑποκριτής, πῶς ἂν εἴη ὁμοίος ὁ τῆ κακίᾳ
παλαίων; καὶ καλεούμενος μὲν ὑπ' αὐτῆς, νεκρῶν
δὲ αὐτῆν ἐγκρατῶς· καὶ κολακευόμενος μὲν, ἀνα-
νείων δὲ καὶ καταπτύων αὐτῆς, ὅτε φιλεῖν αὐτὸν
ἴθιαι. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν οὕτω καθιστάσθω μοι, τάχα B
μὲν ἀρεμῶς ἔχοντα, ἴσω; δὲ καὶ ἄλλως.

ιβ'. Οἱ δὲ ὑποκριταί, ὧν καὶ φθάσας πεπειράμαι
καὶ εἰσὶ περὶ ὧμαι, τοιαύτην ἔχουσι καταγραφὴν.
Ἵποποῦνται πρὸ τῶν ἄλλων τὸ φίλιον, πομπύζον-
τες τὴν παρατυγχάνοντα, θώπτοντες, αἰκιάλλοντες
ὡς οἶα καὶ τινὰ κυνάρια σαίνουρα, κνυζόμενοι, προ-
κλιπόμενοι ποδῶν, λείγοντες μικροῦ καὶ ἰχνη, πρὸ
τῶν φιλούμενων βαδίζοντες εὐνοϊκῶς δῆθεν, πάντα
κοιῶντες, πάντα λέγοντες, δι' ὧν ἂν ἐφαλκύνωνται
ἐνδρακτον, προσανέχειν αὐτοῖς ὡς ἐταίρους φίλους·
κλαίοντες, οὐ μόνον, ὅτε δάκρυον ὁ φιλούμενος ἐκρή-
ξει θλιβερόν, ἀλλὰ καὶ, ὅτε πού χαίρων αὐτὸς πάθῃ,
καὶ ὅταντα δὲ οὕτω συμβῶν ὀφθαλμῶ ἐπιγενομένη
λαλήσει τὴν ὕψιν ὡς εἰς δάκρυον, ὃ πηγνυται καὶ
εἰς λίμνην. Πάντη γὰρ πάντως μεθοδεύουσι, τῷ γε C
λαλήσει συσχηματίζεσθαι, ἀκριβοῦμενοι τὴν πρὸς
ἐκείνον εὐφρῶς τύπωσιν· καὶ οὕτω μὲν κλαίοντες,
χαίροντες δὲ ἀστεῖως μὲν ἴσως, ὅτε χαρὰν ὁ θωπευ-
όμενος ἔχει· τὸ δὲ καὶ ἄλλως, ἢ κέρχινει ἢ βήχινει
τῆμα ἐπέλθοι ἐκεῖνον. Ὑποποιήσασθαι γὰρ, δοκεῖν
ἔγχεσθαι γελῶντα ἐκεῖνον, συνδιατίθενται τῷ καγ-
χωμῷ εἰς ὁμοιότητα· ψύλλει δὲ ἐνδρακτοῦς, ὡς
ἐπισημῆσθαι, ἢ μύλιας ἐπιπετασθῆσαι, ἱστομὸς
καὶ ἄλογοι κατὰ τῶν ἐνδρακτόνων ὁ θῶπες. Εἰ
δὲ πῶς ὁκόπιον ἢ πρὸς κοίμα πάθοι βληχρόν τι καὶ
ἐμπερόν, σπένδουσιν Ἄσκληπιῷ καὶ Πανακειᾷ, συν-
επαλούμενοι καὶ τὴν Ἰασὴ πρὸς θεράπειαν. Ὅτε
δὲ καὶ εἰς παρμὸν ἐξανεμῶθῃ, βαβαὶ τῶν προσκυ-
νημάτων καὶ τῶν εὐφημιῶν! Ἀγωνιῶσι, καὶ κρο-
κίδα ἢ ἔχνην τινὰ ἐπιζάνουσιν ἰδόντες τῆ τοῦ φίλου D
ἐνεβολῇ. Καθημένῳ παρίστανται ἀνεπίεις, τὰς χει-
ρας ἐκκλῆξαντες πρὸ τοῦ κόλπου, ὥσει καὶ βασι-
λέως ἐμπροσθεν, ἐθέλοντες οἶμαι καὶ ὑπίσω συνδη-
σαι περικώτερον αὐτὰς, ἵνα τὸ δουλοπρεπὲς εἰς
ἐλπίον ἐμφήσωσιν. Ἐξαναστάντος αὐτοῦ σκύλλονται,
ἱπποῦμενοι, ὅτε δρᾶσαιεν ἢ ἐξ ἐπιταγῆς, ἢ ἄλλως.
Ὁδεῖοντι παρομαρτοῦσιν, ὅσα καὶ ἄτερηοι θεράπων-
τες, φιλονεϊκούντες τὴν πρόδοον. Μακαρίζουσι τοῦς
γενναίους τὸν ἀνθρώπον. Εἰ τι λαλήσει, φαντά-
ζουσιν αὐτὸν, ὀλίγον μὲν τί ἐστίν, ἐὰν εἰς Δημοσθέ-
νην, οἱ δὲ καὶ εἰς αὐτὸν Ἐρμῆν. Τοξεύων, εἰς Ἄδα-
ρον εἰκάζεται τὸν περικλυτὸν· τρέχων, εἰς Βορέα-
δα; ἀνάγεται· μικρὸν γὰρ, εἴπερ εἰς Περσεά, τὸν
καθὰ τις ἐφη ἀρδύλοπτερον. Ἄδων, Ὀρφέως; ἐμ-

illam, hæc duo bona perficit, a cadendo preser-
vans, sustentando fortificans, et lapsam erigens. Et
sane qui cæteroquin quidem pronus est ad malitiam,
sed spiritali moderatione erigitur, non appellabitur
simulator.

11. Simulatorem quidem esse scimus eum qui bona
specie et apparentia videtur utilis et divinum cre-
deretur unguentum; interius autem inutilis est ac
folet; fraudulentèque divinus apparet, dum se-
creto dæmoniacus est. Si vero talis est hypocrita,
quomodo ei similis esset qui cum malitia luctatur?
qui quidem ab illa bello oppressus illam tamen
firmiter vincit; et adulatus ab eadem, respuit et
conspuit illam, quando vult osculari eum. Atta-
men hæc quidem mihi sic statuta sint, forte qui-
dem irreprehensa, aliquando vero reprehendenda.

12. Hypocritæ vero, quos jam expertus sum et
adhuc experior, talem subeant delineationem. Fin-
gunt ante omnia amicitiam, subeant provocantes
occurrentem, adulantes, mulcentes, ut faciant
catuli caudam moventes, gannientes, ad pedes pro-
voluti, vestigia fere lambentes, eorum dilectis, beni-
gne sane, latrantes, omnia facientes, omnia dicen-
tes, quibus alliciat hominem ad assuescendum ipsis
ut charis sociis; plorantes, non solum, quando
amicus in tribulationis lacrymas erumpit, sed etiam,
cum forte gaudens ipse sic afficitur, et cum super-
veniens oculorum morbus visum dolore premit
tanquam ad stetum, qui coaguletur in lippitudinem.
Ubique enim omni modo student irriso conformari,
naturalem ipsius typum exprimere conantes; et
ita quidem stentes; lætantes vero interdum quidem
urbane, quando lætitiâ adulatus habet; hoc
autem alias, si forsâ raucitas vel parva tussis illi
superveniat. Conspicati enim illum ridentem suffo-
catoque fere similem, ad imitationem ejus cachinni
componuntur. Quod si pulex momorderit, ut signo
manifestetur, vel insederit musca, parati sunt ad-
versus mordentes arma capere, adulatores. Si vero
forte quamdam levem angillationem vel subob-
scurum patiat offendentem, Æsculapio Pana-
cæque libant, insuper et Jasonem ad curationem
invocantes. Cum autem in sternutamentum exagi-
tetur, papæ! quæ salutationes et qualia vota! In
angoribus sunt tramam vel glumam in anict vestim-
entis supersedentem videntes. Apud sedentem
astant attentis, manibus ante sinum consertis
tanquam in regis conspectu volentes etiam, pæto,
pernico more, retro ligatas illas habere, ut ad ser-
viendum devoti magis appareant, assurgente,
laborant illi, observantes quid faciant vel ex jussu,
vel aliter, iter facientem comitantur, veluti celeres
servi, progressum æmulantes. Beatos prædicant
qui genuerunt hominem. Si quid loquatur, illum
parum abest quin vel in Demosthenem, plures
etiam in ipsum Mercurium transfigurent. Sagittans
Abaris famam adæquat; currens, aquilonibus as-
similatur; parum enim, si Persæo, qui, velut
aliquis dixit, pennipes erat. Cantans, Orpheo-

musicior esse prædicatur. Virum sic celebratum Niren præponit, et super omnia felicem esse mundum aiunt, quod talem exornationis gratia obtinuerit hominem. Unum quid ad elevationem amici relinquunt intentatum, hominem facere Deum, et in sacram extollere columnam. Attamen divinum ac divinissimum atque divum, atque Deo similem et Deo parem et Dei æmulum, et si quod est hujusmodi venerabile cognomentum frequenter appellant hominem. Mane se lavanti assistunt: a dormiente sedulo muscas abigunt; spuæntis non simant calcari salivam, non fastidiosam illam esse putantes, sed amorem visu. Ascendentem in subjugale humeris extollunt, et adherentes illi, veluti muscæ cupediis, de reditu persuasum habere nolunt. Enarrant quoque calumnias, contra quas, amico intentas, ipsi sane decertarunt, quasque confutaverunt, et ipsas non veras, sed fictas, scelerati. Adulatum sic ironice ipsi contumelia afficientes, argute comminiscuntur vitæ communitatem et substantiæ distributionem, vini amphoras, et alios autumnî fructus, et catinos placentis refertos, illi proferentes. Et comedentem quidem et bibentem ad intemperantiam incitant, ut ipsi prætexunt, ad vitæ sustentationem, sed alias puto, ut ipsius gulam ebrietationemque visui habeant: verum si non satiatum illum ægre ferunt in apparentia, magis tamen gauderent, quod ipsi laute replerentur. En autem aliquid novi magis: mysteriis initiantur, et propria secreta, quæ vel fecerunt, vel excogitaverunt, revelant, et ipsa pessima; et tanquam amico loqui credereque cuncta in animo reposita, ausi, miserum et tunc provocant ad consortium, ut et ille quædam suorum secretorum manifestet. Et hæc quidem ipsi faciunt, et his alia plura pejoraque, usque dum præstigils deceperint inescatum, illique persuaserint ut ipsis confidat et quasi rectis amicis inhæreat. Cum autem intra retia miserandum hunc passerculum captum retinuerint, tunc simulationis nebulam abjicientes, apparent, amicitia vera sic quo malitia splendidiissimi.

13. Et quomodo tractent hunc hominem, ego scio, fratres, et vos scitis, et ante vos sciunt scriptores, imo omnis mundus: unde superfluum esset exponere quæ de cætero auditu non sunt digna. Araneus qui ita culicem, captum retibus teneat, animalculum offenderet. Sed istud per attenuationem dicitur. Leo vero sic irrueret ovi, animalque dente discerperet, sicut illi miserandum amicum discernunt lætantes, imo vero hilaria canentes, ut etiam cum ipsis veluti canibus ludibria conspiciantur. Non enim erubescunt, sed ostentationem amant, quasi per chorum et cantilenam, talia complentes hi audaces et miserabiles: unum quidem, quod audacter adversus amicitiam agunt; aliud vero, quod nihil laudabile faciunt.

14. Itaque non jam amicitiam blandimentis alli-

Α μελέστρος είναι άκούσι. Καλόν είναι μανθάνει και υπέρ Νιρέα τόν περιαδόμενον. Καί επί πᾶσιν εὐδαιμονεῖν τόν κόσμον φαίν, ὅτι τοιοῦτον εἰληχεν ἄδρα εἰς ἐπικόσμημα. Ἐν τι ἀφίσειν εἶναι ἀσάλευτον εἰς ὑπερύψωσιν φιλικήν, τὸ θεοποιῆσαι, καί εἰς ἱερὰν στήλην ἀναστήσαι τόν ἄνθρωπον. Τὸ μέντοι θεῖον καί θεοειτάτον καί θέσκαλον καί θεοεικαλον καί τὸ θεοειδές καί τὸ θεομίμητον, καί εἰ τι τοιοῦτον σεμνὸν ἄνομα, συχνά κατεπέφθουσι τοῦ ἀνδρός. Ἐπιλουμένῳ παραστατοῦσιν ὕπνουντος ἀποσοδοῦσι τὰς μυίας προμηθικῶς πύσαντος οὐκ ἀφίσει πατηθῆναι τόν σῖελον, μὴ σιχθόν αὐτόν εἶναι φιλοσοφούντες, ἀλλ' ἡδὺν βλέπεσθαι. Ἀναθαίνοντα εἰς ὑποζύγιον ἀναβάλλουσι κουρίζοντες, καί παρακλουθοῦντες ὅσα καί μυίας γλυκάσματι, οὐκ ἐθέλουσι πείθεσθαι εἰς ἀνάκαμψιν. Ἀφηγούνται καί διαβολά, ὧν ἤθθεν ἐπιφερομένων τῷ φίλῳ αὐτοὶ πρόεστησαν ἀντίμαχοι καί ἀνέτρεψαν, καί αὐτὰς οὐκ ἀληθεύσας, ἀλλὰ πλαττομένας, οἱ ἐπίτριπτοι. Ὑβρίζοντες αὐτοὶ οὕτω πλαγίως τόν κολακευόμενον, σοφίζονται καί βίου κοινωνίαν καί περιουσίας ἀπομεριστήν, βίκουσι οἴνου περιφοροῦντες ἐκείνῳ, καί ὄπωραν ἄλλοτε ἄλλην, καί τρυβλία πεμμάτων μεστά. Καί ἐσθίοντα μὲν καί πίνοντα συνεπωθεοῦσιν εἰς πηγεμονήν, τὸ μὲν φαινόμενον ἐπὶ συστάσει ζωῆς, ἀλλως δὲ οἶμαι, ἵνα καταγελῶν αὐτοῦ εἰς βορότητα καί οἰνοφυλίαν. Μὴ ἐμπορομένου δὲ δοκοῦσι μὲν ἄχθεσθαι, χαίρουσιν δὲ ἂν μᾶλλον, ὅτι αὐτοὶ πληθύνονται θαφιλῶς. Τὸ δὲ καινότερον καί μυστηράζοντα, καί κρύφια οἰκεία ἢ δρᾶσαντες ἢ κλέσαντες, ἐκκαλύπτουσι, καί αὐτὰ χείριστα, καί ὡς οἷα τιθερρηκότες φίλῳ λαλεῖν καί παρατιθέναί τὰ ἐν ψυχῇ ἔπαντα, προκαλοῦμενοι τόν ἐλευθέρῳ κἀνταῦθα εἰς θμοῖσθητα, ἵνα καί ἐκεῖνος τῶν τινα παρ' αὐτῷ ἀπορήτων ἐκφήνη. Καί ταῦτα μὲν ποιοῦσιν αὐτοὶ, καί τούτων ἕτερα πλείω καί χείρω, ἕως ἂν καταγοητεύσωσι τόν δελεαζόμενον, πείσαντες θαρβείν ἐκείνους, καί προσανέχειν ὅσα καί φίλοις ὀρθοῖς. Ὅτε δὲ θηρασάμενοι ἔσω παγίδος τὸ οἰκτρὸν ἐκεῖνο στρωθῆναι κατάσχωσι, τότε δὴ τὸ τῆς ὑποκρίσεως ἀπαγαγόντες νέφος, ἐκλάμπουσι, τῇ πρὸς ἀλήθειαν φίλῳ καί οὕτω κακίᾳ περιφανέστατοι.

Γ'. Καί οἷα διατίθενται τόν ἄνδρα, ἐγὼ τε οἶδα, ὦ ἀδελφοί, καί ὑμεῖς οἴδατε, καί πρὸ ὑμῶν οἴδασιν οἱ βιβλιογραφῆσαντες, καί ὁ κόσμος δὲ ἅπας ὁδὸ καί περιττόν ἂν εἴη, ἐκθέσθαι τὰ καί ἄλλως μὴδὲ ἀκοῆς ἄξια. Ἀράχνης ἂν τις οὕτω κώωπη περιεθῶν, οἷς δικτυοῦται, κακουργοίη περι τὸ ζωθῆναι. Ἄλλὰ τοῦτο μὲν εἰς εὐτέλειαν πέφρασαι. Δέων δὲ οὕτως ἂν ἐπιβρίση προβάτιῳ, καί συσχῶν διασπάσθηται τὸ ζῶον, ὡς ἐκείνοι τόν οἰκτρὸν φίλον διασπαράττουσι χαίροντες, μενούργε μέλποντες εὐφρόσυνα, ἵνα καί ἐπ' αὐτῶν ὅσα καί κυναρίων μέληθηρά τινα θεωροῖντο. Οὐδὲ γὰρ ἐπιασχύνονται, ἀλλὰ καί φιλενδεικτοῦσιν ὡς ἐπὶ χορῷ καί μολπῇ, τοιαῦτα πηγεμελοῦντες οἱ καί θρασεῖ; καί τάλανας ὅτι μὲν, εἰ τολμῶσι κατὰ φιλικίας, τὸ δὲ, ὅτι οὐδέν τι ἐρύσει μακαριστόν.

Δ'. Οὐκοῦν οὕτε σαίνουσι τοῦ λοιποῦ τὸ φίλον,

ὅτε κλαυθμοῦ καὶ χαρᾶς μερίζται φαίνονται, οὐδὲ ἀμύνει ἢ θεραπεύειν προσποιούνται, καὶ τοῦ τιμᾶν καὶ εὐλογεῖν τὸν πρῶτον φίλον καὶ εὐδαιμονίζεσθαι ἀπέρχονται. Αἴρειν δὲ αὐτὸν ἐπὶ χειρῶν ἀναβολέων δίκτυν τοσοῦτον ἀπέχουσιν, ὥστε καὶ βοθρεύοντες καταέλλουσι, καὶ ἐπέχουσι δὲ· καὶ εἰ τι ἐχορήγουν τῷ φίλῳ πρὸς δεξιῶσιν, εἰ δὲ καὶ μυστήρια ἐκτειμηλιώσαντο πρὸς φιλικὰ οἱ πρὸς τούτων ἐξερευγόμενοι μυστηριακὰ, καὶ αὐτὸν πάλιν ἀντεισεδέχοντο, οὐδ' ἂν πηγάδα χύσει· ἡτισοῦν ἐκδράσει· ῥῆθον ἀναβάλλουσα τὸ κατ' αὐτὴν ἀρχικὸν ὕδωρ, ὡς ἐκσίνου ἐξεμοῦσι εἰς παρατεταμένα κρύφια. Ταῦτα δὲ πάντα διατί καὶ τίνας ἔνεκα; Ὅτι φαυλότατον τι πρᾶξιον ἀπὸ τοῦ ἀποδοῦναι ἀξιοῦμενον, ἐλύπησε τὸν ὑποκρίτην παρεωραμένον, ὡς ἂν αὐτὸς εἰποι, ἀξίων ἕσπετι· καὶ τὸ πᾶν τῷ κολακισμῷ προσφέρει· οὐκ εἰς τὸ μὴ δυνάμενος ἀποτυγχάνειν ἐξ ἐκείνου, ὡν ἰστίαι· ὁ πάντως οὐκ ἔστιν ἐν τῷ βίῳ πρὸς οὐδενὸς γινώσκειν, ὅπου γε πᾶς ἀνθρώπος οὐδὲ τοῦ οικείου κρατεῖ διόλου βουλευματος, ἀλλὰ τι κυρώσας ἐν σταθερῷ, τὴν σήμερον αὐριον μεταβαλὼν, ἀπεχειρῶν τὴν οἰκίαν πρόθεσιν. Τί δὲ φημι αὐριον; ἕνωσιν, ὅτι αὐθιγόν, τὰ τε ἄλλα, καὶ διότι οὐκ ἐπὶ τὸν ἀπῶνον πρὸς ἀλήθειαν, τὸ τὰς φρένας πρὸς νῆρας κειτῆσθαι ἡμέδ.

14. Καὶ οὕτω μὲν τὰ ἐς φίλαν κακουργοῦσιν οἱ τῆς ὑποκριτικῆς αἰρέσεως, ὅτε μεταχειρίσασθαι τὸ κατ' αὐτὴν πρόθεσιν. Καὶ ἡρκεῖ μὲν ἐνταῦθα φάσμα· ἐληλεγμένους αὐτοὺς ἀφείναι βάλλειν ἐς κόρακας. Ὁ γὰρ τῆλε· καὶ οὗτος καταπαυοργευσάμενος ἐπὶ τῷ ἀποδοῦναι, κατὰ πολὺν ἑτέρου εὐλαβηθήσεται μὴ ἀνέχεσθαι; Ἐπισκεψόμεθα δὲ ὅμως καὶ ἐπ' ἄλλους τῶν αὐτῶν μοχθηρίων, ὅτι ἐπιτιμίας ἀφώρισται ἐπιτιμίας· οὐδαμῶς γὰρ τὴν τοιαύτην ἀγνοεῖ μοχθηρίαν, ὅτι ἐπιτιμίας ἀφώρισται· ἀλλ' ὥστε συνεισφέρειν τι καὶ αὐτοὶ πρὸς κατακρίσειν, καὶ προσεπίβληται τῷ κατ' αὐτῆς μεγίστῳ κἀδὸν ψῆφον μίαν τῶν τῶν μελλάνων, τὴν διὰ γραφῆς ταύτης, ὅμοιον ὡς εἰ καὶ πινος ἀλιτηρίου λάϊνον ἀμφισσαμένον γίνωσκον, ὃν αὐτῷ ἢ κακία ἐξύφανε, εἰς ἐπίσημον ἵστατον περιβλήμα προσεπιβρίβει καὶ αὐτὸς ἐκ παρῶν λιθάριον εἰς ἀφοσίωσιν ἔθιμον.

15. Θεωρητέον οὖν τὴν ὑποκριτήν, ὅποιάς ἐστι καὶ ἐν τῇ πολιτικῇ κοινωνίᾳ, ὅτε τὰς ἐξουσίας περιφανῶς ἐπιτεύξεταί. Ἄμα εἶδεν αὐτὸν ἢ ἀγορᾶ ἢ τὸ βουλευτήριον, καὶ εὐθύς περιθέμενος τὸ τῆς εὐτυχίας προσώπων, βουλεύει μὲν βουλὰς ἀγασθὰς, ἀγορεύει δὲ τὰ συνοίσοντα· καὶ ὁμιλῶν μὲν ἐπιλέγεται νοῦν, ὃς προφερόμενος ὡς εἰς Θεοῦ φωνὴν ἀπηχέεται· πράττων δὲ ἀφορίζει τὸν μῶμον ἐξ ἑαυτοῦ, ὡς καὶ φθονεῖσθαι τοῖς γε βασιλάνοις. Καὶ ἑαυτῶν μὲν οὐκ ἂν ἐς πρόσωπον ἀποβλέψῃ, οὐδ' ἂν κατακαυχῆσθαι αὐτοῦ δῶρον· μέσος δὲ ἄλλως γινόμενος πράγμασι, τὴν ἐνάρετον συντηρεῖ σύμμοισιν λόγῳ τῷ κατ' ἀρετήν. Κρίνων δὲ ἀπορροὶ τὴν γνώμην εἰς εὐθύτητα θεοφιλή. Ἐπαναστατικὰ ἀπαν ἀφαιρέσει, καθάρσιάζει τὸ δίκαιον, περιγράφει τὸ ἀδικον, κατέχει δὲ δούτως, ἐπιτεύξεταί κρηπόντως, καθαιρ-

ciunt, nec felix et gaudii participes apparent, nec tueri vel servire fingunt, et ab honorando benedicendoque ac prædicando heatum hunc hesternum amicum, abstinent. Tantum autem abest ut, equisonum instar, illum in manibus tollant, ut cum in caveas præcipitent et obruant; et si quid amico suppeditabant ad amicitiae signum, et si aliunde mysteria amici quopiam servanda reponebant, illi qui antea divulgabant mysteriosa, ut vicissim obtinerent, non facilius fons ebullientis aquæ suam fontanalem aquam emitteret, quam isti reposita secreta eructant. Hæc autem omnia quare et propter quid? Quia res aliqua vilissima superveniens, nec oboli æstimanda, contristavit simulatorem, despectum, sicut ipse diceret, dominationem in omnibus super adulatam habere volens et ab illo nihil eorum quæ desiderat, non obtinere: quod in vita prorsus a nemine potest obtineri, ubi quidem omnis homo propriæ voluntatis non est omnino dominus, sed, postquam aliquid firmiter statuit, hodierna die in crastinam commutata, proprium abjudicavit propositum. Cur autem dico crastinam? diu oportebat dicere illico; istudque, inter cætera, quia non est omnino a veritate alienum, quod sensus juxta fortunam habemus.

15. Et ita quidem bonum amicitiae pervertunt, quæ pertinent ad sectam hypocritarum, cum id, quod ipsas est, administrare luculentius aggressi sunt. Et quidem ibi sufficiebat istos de pravitate convictos de gradu dejicere. Qui enim adversus tantum bonum perverse egit, contra quod aliud verbitur audacter ferri? Examinemus tamen, et in aliis, ipsorum pravitatem, ubi censura signata est occurrentibus. Nemo enim talem ignorat pravitatem, ubi censura notata est; sed nos etiam aliquid colligimus ad condemnationem, et, maximo contra illum suffragio, suffragium unum inquam saltem nigram, quod est illius accusationis, superadjiciamus, quemadmodum si, homine scelesto lapideam tunicam induto, quam ipsi malitia texuit, in signatum sepulcrum et ipse transitor ex via pallium lapideum ad expiationem ex more conjiciat.

16. Consideremus igitur simulatorem, qualis sit in civili communitate, si quando ad insignem pervenerit ordinem. Statim ut conspexit eum forum vel senatus, extemplo majestatis, sive circumspeditionis et prudentiæ necnon obsequii personam indutus, consiliatur quidem consilia bona, et loquitur verba magnæ utilitati futura. Conversando sententiam quidem concludit, quæ prolata tanquam ad Dei vocem sonat; operando vero sic a se removel reprehensionem, ut invidia saltem fiat obiectum invidiæ. Arbitrarius factus, non ad vultum unquam attendet, nec se donum in vivo ipsum gloriari audebit. Mistus aliunde negotiis, laudabilem conciliationem, sermone secundum virtutem facto, conservat. Judicans, sententiam juxta rectitudinem Deo placitam, dirigit. Omne restaurat abreptum, aperte justum declarat, repri-

mit injustum, punit opportune, clementer convenienter uisur, firmiter coercet, clementer dimittit. Eum virtutis imaginem dixeris. Præter enim cætera noster homo primum fingit et humilitatem et veritatem: humilitatem, eo quod omnium est servus; veritatem, quia non diceret aliquid bonum, quod tale non esset. Operatur maxime pulchram hanc dyadem; eos qui sunt in maximo gradu exultus, postquam in eis illam demonstravit et curavit. Elevatus quasi duabus aureis alis, veritatis scilicet et humilitatis, a senatu populoque amatur. Exinde quodcumque civile negotium in manus ejus venit, sed præsertim negotia privata. Solet enim, etsi non semper, frequenter saltem, illi de re publica curanti superaddi rerum privatarum cura. Adeunt igitur illum, quibuslibet horis, innumeri, communicantur de rebus omnimodis, puta de nuptiis, de mercationibus, denique de omnis generis conventionibus. Et est ipsis ille bonus annus, quem non æquaret annus superveniens felicissimus; facilis ad omnes et de nulla pravitate convictus. Itaque sensim sensimque ascendit ad gloriam, et alis famæ sublevatus, non operose pedibus ac manibus sursum tendit, sed commode per aera, tanquam alatus, exurgit. Postquam autem omnes perversis viis ad se traxerit, et sic ad ipsum devenerint, et verbum « Bonus ille, » passim hic fuerit divulgatum, tunc veterem illum Deocen in mentem cito rememorabit, qui suos concives justitia rerumque communium cura demulserat, et sic in archontem assumptus, postea fortiter illis inhæsit, quæ non conveniebant, ipse quoque ad similia mutatur. Et qualiter tractet vel hanc urbem, quam obtinere potuit officiose regendam, vel hanc pagum, apud quem habitat, vel hoc oppidulum, in quo educatus est, deducendum quidem est ex historiis et monumentis, colligendum autem etiam ex his quæ velut ubique sunt; mille namque talia prius conspecta, hucusque etiam videntur. Nobis autem dicere sufficet, oculis acutis opus esse alioquin homini sic elevato, ut in se post assumptionem clare perspiciat, necessarias autem esse preces, ut exinde possit sublimis humilia spectare.

17. Porro transeundum est ex hoc primario conspectu ad ea quæ inferiora humilioraque sunt, in gratiam texturæ sermonis variegatæ, hisque qualibuscunque per unius collectivi modum immorandum, ne longius in injucunda materia immoremur, siquidem, velut portenta, sic et de istis sermones onerosi sunt. Sunt etiam in illis passim locis tales artifices. Non enim vult malum a minimis absistere, sed per omnia sine retinentia progreditur. Simulans quippe malitiæ sophista, vel potius verba Dei usurpans, ex verbis illius ad famulos demoniacos illud profert adulteratum: « Videte, ne contemptis vel unum ex pusillis istis, »

¹ Matth. xviii, 10.

Α γνῶσι κραταιῶς, ἀφ' ἧτιν ἐπεικῶς. Ἐἴποι: ἂν ἐκεῖνον ἀρετῆς ἀφ' ἰδρύμα. Πρὸς γὰρ αὐ τοῖς ἄλλοις προσποιεῖται ὁ ἀνθρώπος τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ ταπεινὸν καὶ ἀληθευτικόν· τὸ ταπεινὸν, ὡς θεραπευεῖ πάντας τὸ ἀληθευτικόν, οἷς οὐκ ἂν φαίη τι ἀγαθόν, μὴ οὕτως ἔχον. Πραγματεύεται δὲ ἐπιμέλιστα τὴν καινὴν ταύτην διδασκαλίαν, ἀποδύμενος τοὺς ἐν μεγίστῳ βαθμῷ, καὶ ἐπιδειξάμενος αὐτὴν ἐν ἐκείνοις, καὶ θεραπευκῶς. Καὶ ἀνοψυθεὶς χρυσαῖν οἷα περὶ γοῖν ἐπὶ κατὰ τὴν ἀληθειαν καὶ ταπεινωσιν, φιλεῖται πρὸς τε τῆς βουλῆς, πρὸς τε τοῦ δήμου. Κάντε ὕθεν ἅπαν πρῶτον πολιτικὴν ἔχει εἰς χεῖρας αὐτῶν, οὐχ ἥμισυ δὲ καὶ τὰ ἰδιωτικὰ. Φιλεῖ γὰρ, εἰ καὶ μὴ ἔσσει, ἐς γοῖν τὸ πολὺ, τῷ ἐπιμελομένῳ τοῦ κοινοῦ προσεπιθέλλεσθαι καὶ ἡ τῶν ἰδίων καὶ καθέκαστα ἐπιστροφή. Φοιτῶσι γοῖν παρ' αὐτὸν μυρῖοι ὄσοι, καὶ ὄσοι ὄσοι, κοινωσόμενοι περὶ πραγμάτων παντοίων, τῶν κατὰ γέμους, τῶν κατὰ ἐμπορίας, τῶν κατὰ συναλλάγματα παντοειδῆ. Καὶ ἔστιν αὐτοῖς ὁ ἐπέτιος ἀγαθὸς οὗτος, ὃν οὐκ ἂν τὸ ἐπὶ τὸν καταλάθοι ἔτος ἀγαθόν· μενον· εὐχρηστος ἐφ' ἅπασιν, μὴδὲ μίαις φαυλότητος ἀλισηκόμενος. Καὶ τοίνυν ἀναβαίνει ἐς ὄσον καὶ ὄσον ἐπὶ εὐκλεία, καὶ φήμης περὶ τοῦ κορυφίζομενος οὐκ ἀναβήσεται πονήρως, ἀλλ' εὐμαρῶς αἰθέριος ἀνεισιν, ὡς οἶον πετόμενος. Ἐπὶ δὲ πάντας ἐφευκόμενος τῷ κατὰ πονηρίαν μεθοδεύματι καὶ πρὸς αὐτῶν ἐκεῖνοι γένωνται, καὶ τὸ Ἄγαθὸς ὁ δεῖνα πανταχοῦ τῶν ἐκείσε διαφημισθεῖ· τότε δὲ τὸν παλαιὸν ἀρχὴν ἐκεῖνον ἀναπολήσας τάχα εἰς νοῦν, ὅτι τοῖς ἐγγύροισι θάλας τῆ δικαιοπραγία καὶ τῆ τῶν κοινῶν ἐπιμελεία, καὶ ἀποκαταστάς οὕτως εἰς ἄρχοντα, εἴτα ἐπιβάλα κρατερῶς, οἷς οὐκ ἔδει, μεταβάλλεται καὶ αὐτὸς ἐφ' ὁμοίους. Καὶ οἷα διατίθεται ἡ τὴν πόλιν, ἣν ἂν λάγοι περιπέσειν, ἡ τὴν κώμην, καθ' ἣν ἀλλήζεται, ἡ τὴν κωμόπολιν, ἣς ἀπότροφος ἡδύται, ἀναλεκτέον μὲν ἐκ τῶν ἱστοριῶν καὶ τῶν συγγραφοῶν, προσεπιλεκτέον δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ὡς ἐκείσε· μυρῖα γὰρ καὶ τοιαῦτα προσεθεωρημένα, καὶ εἰσὶ νῦν βλέπεται. Ἡμῖν δὲ εἰπεῖν ἀρκέσει, ὡς ἐφ' ὁμοίων ὁξέων δίδεται τοῦ λοιποῦ ὁ οὕτως ἀνελημμένως, ἀναδλεπόντων τρανῆς ἐπ' αὐτὸν μετὰ τὴν ἀνέληψιν, χρεια δὲ καὶ εὐχῶν, εἰ πως ἐκεῖθεν ἐφορεῖται βλέπων τὰ ταπεινά.

18. Μεταβατέον δὲ ἐκ τῆς κορυφαίας ταύτης περὶ τῆς πόλιν ἐπὶ τὰ κατωτέρω καὶ ταπεινότερα, διαπλοκῆς χάριν ποιικιλτικῆς τῆς ἐν λόγῳ, καὶ ἐνδιατριπτεῖον αὐτοῖς ἐφ' ὅποσον οὖν ἐν τῷ καθίῳ συλληπτικῶς, ἵνα μὴ ἐς μακρὸν ἀγλευκεῖ πραγματεία ἐνδιατριβωμεν, ἐπειπερ καὶ φορτικοί, ὡς περ τὰ μισθὰ, οὕτως καὶ οἱ περὶ αὐτῶν λόγοι. Εἰσὶν ἐν τοῖς ἐκασταχοῦ τόποις καὶ χειροτέχνηται τοιοῦτοι. Οὐκ ἐθέλει γὰρ τὸ κακὸν οὐδὲ τῶν σμικροτάτων ἀπιχέσθαι, ἀλλὰ διὰ πάντων ἀνοποστολῶς χωρεῖ. Ἰποκρινόμενος γὰρ ὁ σοφιστῆς τῆς κακίας, μᾶλλον μὲν οὖν ὑποσουλῶν τὰ τοῦ Θεοῦ βήματα, παραποιεῖ ἐκ τῶν ἐκείνου τοῖς δαιμονοφορήτοις θεραπευταῖς τὸ

ὄρατε, μὴ καταφρονήσητε μηδὲ γοῦν ἐνὸς τῶν μακρῶν τούτων,) εἴτε ἀνθρώπων, εἴτε καὶ τεχνυδρίων. Διὸ καὶ οἱ ταῖς τέχναις παρυφασσώτες ὑποκρίται, ἀγαθοπραξιῶν κατάρχοντες, ὅσα καὶ δελεασμάτων, καὶ τινὰς ἀγαθοῦς ἢ καὶ ἄλλως περιφανεῖς ἐἰ αὐτῶν θηρασάμενοι, καὶ ἐπαγωγοὶ φανέντες, αὐτίκα συνεπάγονται καὶ τοὺς ἑτεροίους. Εἰώθαμεν γάρ οἱ ἄνθρωποι ταῖς τῶν χρηστῶν ἀνδρῶν χαίρειν μιμήσει, πολλοὶ δὲ καὶ ταῖς τῶν ἀπλῶς μισθίων. Ἐπειδὴν δὲ πλείους ἐπαγάγονται, καὶ εὐδαμῶς φαῖλη περὶ αὐτοῦς ὑπόληψις προφαίνεται, μεταβάλλονται καὶ αὐτοί. Καὶ οἱ πρῶην ἀληθευτικοὶ καὶ ἐπαγγωνες, καὶ ὅλων ἢ βαρύνοντες τὸ φιλοτικόν, μηδὲ τοὺς μισθοὺς παρατείνοντες, καὶ τὰ τεχνικά δὲ ἀκριβοῦντες, καὶ οὕτως χρηστοὶ πιστευθέντες εἶναι, μισοῦσι μὲν δνομα κεκτῆσθαι καλὸν ὑπὲρ πλοῦτον, γίνονται δὲ βδελυρίας ἀπάσης καὶ κέρδους αἰσχροῦ ἕττους· καὶ μᾶλλον, εἰπερ ἀρχιτεκτονεῖν λάχωσι καὶ δημοσίων προϊστασθαι, ἄλλα τε κλημμελοῦντες ἐπίσια, καὶ τοὺς ὑπουργοὺς κολοῦντες, ὧν μισθοῦνται· οἱ γέρονται μὲν βαρέως κολοῦμενοι τοῦ μισθοῦ, ὑπερμένοντες δὲ τοὺς τοιοῦτους ἐργολάβους, δεδιότες ὡς βαρεῖς ἐργασείσθαι, εἰ μὴ τοῦ κέρδους ἐκχωροῦσιν αὐτοῖς. Καὶ μὴν καὶ οἱ ἐν τοῖς τοιοῦτοις εἰστέτι πλέον μικροῦποκρίται, οἱ τοὺς χάλικας ἐλαθῆ παραφοροῦντες, καὶ τὸν πηλὸν ἢ τὴν τίτανον ἀγαζόμενοι, τὰς ἀρχὰς μὲν, ὅτε γνωρισθῶσι τοῖς ἑσθ, μικρὸν δὲ ὅσον ἐξαλλάσσουσιν ἑαυτοὺς εἰς τὰ ἡ'. Οὕτως κἀνταῦθα σμικροπραγίας ἢ τοιαύτη κακία, ἴνα, ὥσπερ ὑπὸ παντὶ λίθῳ σκορπίους κατακτείναντες φαμέν, οὕτως καὶ ὑπὸ παντὶ σκεδόν τι ἀνθρώπῳ ὑπόκρισιν ἐνομομυχεῖν λέγωμεν· ἦν εἰ τις ἰλλόγως ἐνοσημαίνῃ προσθήσεται, εἴποι ἂν, ὡς ἀρετὴ καίμωνός ἐστι, κακίας κέλλος ὑποῦλον, πραγματεία αἰσχροπραγίας, ἔσθ' ἔπου δὲ καὶ ἀκερδῆς Θεοῦ προνομία· βδελυρία παρακακαλυμμένη, σκιαγραφία χρηστικῆς, ἀγαθότης ψευδεπίγραφος, ἀπωλείας λάχως ἠθισμένους, ὡς καὶ λανθάνειν· γελῶν θάνατος, παρὰ μελιτέσσα, σκότος ψηλαφητῶν μὲν ἄλλως πῶς μὴ ἐχέφροσι, φευκτὸν δὲ τοῖς βαθυγνώμοσι· ἦν σαρκολόγος προβάτου, περιτεθειμένους κώϊον· Διῆς, οὐ προλάμπει ζωῆ· φῶς ἐπιπολάζον βαθεῖ σκότι, ἀλώπηξ λόγῳ τὸ δύνουεν ἐπικρομοῦσα· ἡ· γλυκῶν μὲν τῇ προφορᾷ, πικρῶν δὲ τῇ φθορᾷ· γλυκεῖα σφαγῆ, ἀλυτος βλεθρος, λόγος θεωπηρῆς, δοκλος, νύξ οὐκ ἀναπαύσιμος, σκετὰ θανάσιμος, ἐχιδνα ὑφειμένη αἰμοχαρῆς· δράκων τᾶλλα μὲν βροτολογίος, καὶ οὕτως σκληρὸς, μαλθακὸς δὲ τὰ εἰς χρυσοῦν κατὰ τὸν θρυλλοῦμενον χρυσοφύλακα. Δίχα γὰρ ἄλλης φαυλότητος καὶ χρυσομανῆς τὸ ὑποκρινῶν φύλον, καὶ λίαν πάνυ κερδαλέον· καὶ οὐκ ἀνυδένος ἐτέρου πρίατό τις τὴν αὐτοῦ εὐνοϊαν, ὅτι μὴ χρυσοῦ, καὶ αὐτοῦ συνεχῶς ἐπαντλουμένου· ὡς, εἰπερ λείψοι ποτὲ, συνεπιέλοιτε καὶ ἡ εὐνοία· καθὰ καὶ τῇ λυχνίᾳ ἐπιλείπουσης τῆς ἐξαπτούσης ὕλης, συναπηλθε καὶ τὸ δι' ἐκείνης λαμπρόν.

A sive hominibus, sive artificiosis. Idcirco qui subant artibus simulators, bonos actus fingentes, quasi illectamenta, quosdamque bonos vel aliter insignes inter ipsos venati, blandique duces visi, continuo sibi sociant et alios. Solemus enim homines bonorum imitatione virorum, pluresque simpliciter majorum imitatione gaudere. Postquam autem plurimos sibi junxerunt, et minime prava videtur apud illos congregatio, mutantur et isti. Qui prius veraces et sinceri, non omnino contribules gravabant, nec detinebant mercedes, sed arte facta curabant, et sic prohi esse credebantur, bonum quidem super divitiis habuisse nomen minime amant, cuiuslibet autem improbitati et inhonesto questui cedunt; praesertimque, si sorte contingit ipsis ut architecti sint et publicis praesint operibus, inter alia quae committunt facinora, submissorum operariorum mercedes mutilant. Isti quidem aegre ferunt mercede frustrari, sed huiusmodi conductores operum sustinent, graves eos timentes laborum exactores habere, nisi quod sibi lucrum retineant. Et vero sunt in talibus non admodum simulators; qui lapillos scilicet asserunt, mortariumque ac calcem molliunt, initio quidem, partientibus opera videntur prohi sincerique praese ferunt speciem, brevissime vero postea in contrarium commutantur.

ἐργοδοτοῦσιν, εὐχθῆεις καὶ ἀπλοῖοι τυποῦνται τῇ ἐμπαλίῳ.

18. Sic et ibi parca reperitur huiusmodi malitia, ut, quemadmodum sub omni lapide scorpiones dormitare dicimus, sic etiam sub omni fere homine simulationem latitare pronuntiemus. Quam si quis ex proposito vellet diffamare, diceret quod est diaboli virtus, simulata malitiae pulchritudo, probrosi negotiatio lucrosa, sed respectu Dei sine lucro; nequitia velata, adumbrata utilitatis descriptio, bonitatis simulacrum, perditionis lacus floribus, ne earnatur, conspersus, mors ridens, amaritudo mellita, tenebrae palpabiles vel hominibus non sagacibus, sed fugiendae prudentibus: fera cornis ovillis vorax, circumdata velle, infernus, ante quem praelucet vita; lumen super profundas tenebras volitans; vulpes sermone malam intentionem exornans; sagitta lenis quidem pronuntiatione, sed amara corruptione; dulcis trucidatio, hilare lethum, acies lethifera sine armis, nox non ad quiescendum, mortalis umbra, vipera sanguine gaudens, submissa; draco, quoad caetera quidem mortifer atque durus, sed juxta celebratum chrysophylacem mollis ad aurum. Praeter enim aliam pravitatem, simulatorum genus insanit auro valdeque lucrosus est; et non alio quocunque benevolentiam ejus aliquis emeret, nisi auro, eoque continue profuso; adeo ut, si quando deficeret, deficeret etiam benevolentia, quemadmodum lucernae, deficiente quae ignem dat materia, simul aufertur lumen.

19. Istud malum etiam nuptiarum bonis insidatur : mulier enim conjugii simulans continentiam, ad mœchiam inardescit.

20. Istud proditioes invenit, et cum aliis, patriarum proditioes. Etenim sincero amantes, amicus, socius, affinis, civis, amicos, consortes, contribules, concives tuentur ; qui vero casponantes charitatem adulteraverunt, plerumque quidem ad lucrum, raro vero gloriæ causa, amicitia, totiusque communitatis, et generis, et ejusdem regionis civium adversarii sunt.

21. Alii simulationis effectus sunt absconsa latrocinia. Non audent enim homicidæ pugnam ad faciem inire, aliter insidiantur ; et in simulatione consilii non mali, subito quidem hypocriseos personam exuunt, arma palam stringunt, et ita sibi placita complent.

22. Hypocriseos nebula speculatorum insidias obumbrans, grandia mala et exercitiibus et urbibus infert.

23. Simulatio amicitia celebrem quoque excitavit Semiramidem adversus Persarum regem, non solum innocuum, sed et amicissimum. Perfidia Sinonis magnum Trojanorum urbi malum intulit. Verum ibi de ligneo equo aliquis justo plus extollens artificium, dicat non dissimulationem perfidiam istud opus perfecisse, vel ut distinctius loquamur, non sapientiam, hypocriseos loco, hujus facinoris assignet causam. Bene scit enim vere interpellaturus, quod cuilibet operi arte facto sive secundum iniquitatem, sive secundum prudentiam, quorum mater industria præsumpta est, comitatur aliquis dolus, pariterque artificium. Artificio autem doloque nemo affirmaverit non etiam perfidiam plerumque saltem subesse. Et si quidem bonus est dolus, bonus etiam est hypocriseos comitatus ; quod de sophismate quoque valet. Si vero mala sunt etiam ambo, sicuti argumentor de facto Sinonis, talis esse debet illius hypocrisis, non aliter ac simulatio percelebris in magnanimitate Megabyzi. Si quis autem hæc honoris cupiditati virilique audaciæ ascribat, ut etiam comes simulatio laudanda, infestas non ierim. Ego vero non secundum illos mihi nocerem, plane defatigatus, et ex opportunissimis rejectus, vanæ gloriæ causa.

24. Sed quid mihi exponendum hypocriseos exempla, quæ frequentia habentur in antiquis scriptoribus qui historiam tractant ? Concise nec procul a veritate dicendum est mundum præsentem esse crassa simulatione plenum. Qui vel in hoc ipso, quod « mundus » est, apud nos per homines hujusmodi fallitur ; ita ut, quemadmodum magni Dei nomen per eos qui divinam non sequuntur inspirationem, blasphematur, sic etiam blasphematur mundi nomen per eos qui mundi non sunt ; quales sunt, qui gentem hypocritarum componentes, destructionem super omnem aliam tri-

19'. Τοῦτο τὸ κακὸν ἐνεδρεῖται καὶ τοῖς τοῦ γάμου καλοῖς. Γυνὴ γὰρ ὑποκρινομένη τὸ τῆς συζυγίας εὐάρμοστον, οἰτρηλατεῖται εἰς μοιχικὴν.

20'. Τοῦτο τῆς προδοσίας ἐξεῦρε, τὰς τε ἄλλας, καὶ τὰς τῶν πατριῶν. Ὁρθῶς μὲν γὰρ ἀγαπῶντες, ὁ φίλος, ὁ κοινωὸς, ὁ ἑμογενής, ὁ πολίτης, σώζουσι τοὺς φίλους, τοὺς συναλλάκτας, τοὺς τοῦ αὐτοῦ γένους, τοὺς πατριώτας ἠνοθεύσαντες δὲ τὴν ἀγάπην καπηλικῶς, τὰ πολλὰ μὲν ἐπὶ κέρδει, κατὰ τε δὲ που σπάνιον καὶ δόξης χάριν, καταγίνονται τῆς φιλίας, καὶ κοινωνίας ἀπάσης, καὶ γένους, καὶ τῶν τῆς αὐτῆς γῆς.

21'. Ὑποκρισεως ἀποτέλεσμα καὶ τὰ ἐγκρυφῆ ληστοτευτικά. Μὴ θαρρόντες γὰρ οἱ φονικὸν τὴν ἀντιμέτωπον μάχην, ὑποκῆθηνται ἄλλως· καὶ ἐν προσποιήσει τοῦ μὴ φαύλου αἰφνης γυμνοῦσιν ἑαυτοὺς μὲν τοῦ ὑποκριτικοῦ προσώπου, τὰ ὄπλα δὲ τῶν θηκῶν, καὶ δρῶσιν οὕτω τὲ σοφίαι θελητά.

22'. Ὑποκρισεως νέφος καὶ τοὺς ἐπιβούλους πειθῆνας ἐπηλυγάζον, μέγα κακὸν ἐπιπέμπει καὶ τοῖς στρατεύμασι καὶ ταῖς πόλεσιν.

23'. Ὑπόκρισις φιλίας καὶ τὴν περίκλυτον Σεμίραμιν κατεπήρε τοῦ μηδὲν ἡδικηκότος Περσικοῦ βασιλέως, ἀλλὰ καὶ ὑπερφίλησαντος. Ὑπόκρισις ἢ τοῦ Σίνωνος τὴ μέγα κατὰ τῶν Τρώων κακὸν ἐκορύφωσεν. Ἀλλὰ μὴ τις ἐνταῦθα σεμνύων τὰ κατὰ τὸν δούρειον Ἴππον, σοφίσμα, λεγέτω, οὐ μὴν κρυψίνοιαν ὑποκριτικὴν ἐξάνυσαι τὸ ἔργον ἐκεῖνο· εὐκρινέστερον δὲ εἰπεῖν, μὴ σοφίαν αἰτιάσθω ἐκεῖνου τοῦ ἀρισταύματος, οὐ μὴν ὑπόκρισιν. Ἐγὼ γὰρ οἶδεν ὁ ὄντως ὑποκρουσόμενος, ὅτι παντὶ ἔργῳ δευτέρῳ ἐξανουμένῳ, εἴτ' ὄν κατὰ πονηρίαν, εἴτε φρόνησιν, ὧν μήτηρ ἢ δεινότης πεφλοσώφηται. παρέπεται καὶ τις δόλος, ὁμοίως δὲ καὶ σοφίσμα. Σοφίσματι δὲ καὶ δόλῳ οὐκ ἂν τις ἀπισχυρήσεται μὴ οὐχὶ καὶ ὑπόκρισιν τὰ γε πλείω παρακολουθεῖν. Καὶ εἰ μὲν ἀγαθὸς ὁ δόλος, ἀγαθὸν καὶ τὸ καθ' ὑπόκρισιν παρακολούθημα· οὕτω δὲ καὶ ἐπὶ σοφίσματος. Εἰ δὲ φαῦλα καὶ ἄμφοι, καθὰ που οἶμαι καὶ τὸ κατὰ Σίνωνα, εἴη ἂν τοιαύτη καὶ ἢ κατ' αὐτὸν ὑπόκρισις, καθὰ καὶ ἢ κατὰ τὸν περίπλοστον ἐν μεγαλοφυλίᾳ Μεγάθυζον. Εἰ δὲ τις αὐτὰ εἰς φιλοτιμίαν καὶ ἀνδρικὴν τόλμαν ἐγγράφεται, ἵνα καὶ ἢ ἀπόδοθοι ὑπόκρισις ἐνάρετος εἴη, ἔστω μὲν αὐτὸ οὕτω· ἔχον. Ἐγὼ δὲ οὐκ ἂν κατ' ἐκεῖνους ἐσινάμην ἐμαυτὸν, κατακόψας μικροῦ δεῖν, καὶ τῶν καιριωτάτων ἐκκρουσθεῖς, δόξης χάριν κενῆς.

24'. Ἀλλὰ τί μοι πλείω ἐπίρχεσθαι παραδείγματα ὑποκριτικὰ, ἐπιβρόντα συχνὰ ἐκ παλαιότων ἀκουσμάτων τοῖς ἱστορεῖν προτεθειμένοις ; Δείον εἰπεῖν συνεπτωγμένως καὶ οὐδὲ μακρὰν ἀληθείας, πλήρη νῦν τὸν κόσμον εἶναι ὑποκρισεως· ὅς γε καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ « κόσμος » εἶναι ψεύδεται παρ' ἡμῖν διὰ τοὺς τοιούτους, ὡς βλασφημῆσθαι, καθὰ τὸ τοῦ μεγάλου Θεοῦ ὄνομα διὰ τοὺς μὴ ἐνθέου, οὕτω καὶ τὸ τοῦ κόσμου διὰ τοὺς ἀκόσμου ; ὅποιοι καὶ τὸ ἔθνος τῆς ὑποκρισεως, οἱ τὴν ἀκόσμιαν ὑπὲρ πάντων ἄλλο φύλον τεχνῶντες, παραποιῶντες τὸ τῆς φύσεως κόσμιον. Ἐπ' ἄλλοις γὰρ πεπλασμένοι κοσμῶς, ὡς ὁ κοσ-

μοικός Θεός ἀπεφάνητο, ἄλλως αὐτοὶ μεταπλάτ-
τουσιν ἑαυτούς, δῆλον, ὡς εἰς τὸ ἔμπαλιν. Ἄκοσμοι
αὐτοὶ ἄρα πρὸς ἀλήθειαν, καὶ δι' αὐτὸ ἔξω κόσμου
ἔλλον τρόπον, ἥπερ οἱ πνευματικῶς ἀναχωρηταί.
Αὐτοὶ μὲν γὰρ τῷ κατ' αὐτούς ἐξωτερικῶ εἰς ὑπερ-
κοσμίου ὑπερανοκίχονται· οἱ δὲ ὑποκριτικῶς ἔξω
τοῦ κόσμου Ἄρπυιαὶ ἑαυτούς παρατιθέασιν, ὡς
ἐξοικεανίζεσθαι.

κς. Ἄλλ' ἐνταῦθα μνησθεὶς τῶν ἁγίως καὶ θεο-
φιλῶς ἔξω τοῦ κόσμου ἀνδρῶν, τῶν ὑπέρθεν γῆς καὶ
πάντων τῶν κατ' αὐτὴν, τῶν ὑπερνεφέλων, τῶν αἰθε-
ρίων τὸν νοῦν, τῶν ἀειλαμπῶν τὴν νόησιν, τῶν φλο-
γῶν ἀγγελικῶν, τῶν ἐκ Θεοῦ καὶ κατὰ Θεὸν φώτων,
ὧν καὶ αἱ γλῶσσαι πύριναι ἀποστολικῶς καὶ ἡ λοιπὴ B
ἔσ' ἅπαντα διαρτεία, οἷς τὴν κακίαν καταναλίσκουσιν,
ἐμπιπρῶντες ὡσεὶ καὶ ἀχυρὰ· οἱ κόσμον ἀφέντες
καὶ τὰ ἐν κόσμῳ, πρὸς αὐτῷ Θεῷ ἐγένοντο· διορῶ-
μαι στόλους μὲν ἄλλοιους πυρὸς ἀσκητικῶν ἐν ἡμῖν
προβαίνοντα, γνῶφου; δὲ μυρίους ὄσους ὑποκριτι-
κῶς, ἀποφραγνύοντα καὶ διατειχίζοντα· τους νεφ-
λουμένους, ὡς μὴ ἔχγειν ποθὲν καταλάμπεσθαι.
Προσεπιδλεπέτω δὲ καὶ καταγιδας ἀποβήγγυμμένας
ἐκείθεν, ἵνα καὶ τὸ φῶς ἐκείνων σβέσωσι, καὶ τὸ
πᾶν τοῦ ἐν ἡμῖν βίου ἐν ἀλαμπεί κατασφῆσων-
ται.

κς. Ὁ κακίστος θηρίον, ὑπέκρισις! τί δὴ ποτε
πρὸς τῇ λαϊκῇ τοῦ Θεοῦ ἀγέλῃ ἐνάλλῃ καὶ τῇ ἐερῃ,
ἐξ αὐτοῦ Θεοῦ ἀφαρπαζέειν πειρωμένη αὐτὴν, μάλ-
λον μὲν οὐδ' ἄλλως ἐπαπορῆσαι, οὐκ ἂν οἶμαι, μὴ C
δέοντως; Τί δὴ ποτε τὴν οἰκτὴν φαρέτραν ἐκκενῶς,
τοὺς ὡσιωμένους τῷ Θεῷ βάλλον; ὧν οἱ μὲν ἐν βίῳ
δι' αὐτὸ δὴ τὸ βιωτικὸν οὐχ οὕτως ἐπιβουλεύονται
οὐδὲ βάλλονται, οἱ δὲ τὸν βίον ἀπειπάμενοι φυλα-
κῶν, καὶ πάντων ὑπερπετασθῆναι τῶν κάτω προθέ-
μενοι, ὧν μέρος καὶ ὁ πρὸς αἰσθησιν γάμος καὶ τὰ
κατ' αὐτὸν σαρκικὰ (ὁ γὰρ τοὶ λοιπὸς γάμος, ὁ κατὰ
πνεῦμα, οὐκ ἔστιν ἀνδρὶ Χριστιανῷ οὐδενὶ ἀπόρρη-
τος, οὐπερ ἐπίενται νοεῶς οἱ φιλόκαλοι, τῷ τῶν
ψυχῶν καθαρῶν νυμφῶν ἑαυτούς παρθενικῶς ἀφο-
σιῶντες) οἱ τοίνυν πρὸς ἀλήθειαν τοιοῦτοι ὄσοι
τοῦ Θεοῦ ἀσποῦδον ἔχθραν ἐξανάπτουσι τῷ κοινῷ
πολεμῷ, γνωσμένῳ πρὸς αὐτοὺς ὡς μάλιστα, καὶ D
φιλοτιμουμένῳ τὸ ἀντίπαλον, καὶ οὕτως ἀνθίμιλλον.
Καὶ τὸ αἴτιον, ὅτι γυμνωθέντες οἱ τοιοῦτοι τῶν τῆς
πυρρῆρας ζωῆς βλακῶν, ὅ δὴ λέγεται, ἀπαρακα-
λύπτως εἴλοντο κατὰ τοῦ ἀντικειμένου τοξάζεσθαι
ὑπὲρ πάντα τὸν λοιπὸν ἀνθρώπων· καὶ τὴν τοῦ βίου
καρκεῦντες τύρῃην, καὶ ὡς ἐκ πόλεως ταύτης,
καθ' ἣν ἔστι πολεμικῶς πυρρηροῦσθαι, προποδί-
σαντες οἶα καὶ εἰς πεδιάδα, ἐν ἧ οὐκ ἂν ὑπὸ οἰκί-
τις λόγον αὐτόχρημα, στρατιῶται Θεοῦ εἶναι τάσ-
σονται, φύλακες τῶν ἄλλων πίντων ἀνθρώπων,
ἐρεμῶντων μὲν καὶ ἐκείνων μὴ ἀπονοσταζέειν, οὐ
κατ' αὐτούς δὲ, τοὺς ἡδὴ ταξασμένους τὰ ὑπὲρ τοὺς
λοιπούς. Αὐτοὶ μὲν γὰρ τοῦ Θεοῦ κραταιοί, σφόδρα
ἐξηρμένοι τῆς γῆς, καὶ διὰ τοῦτο φερέγγυοι, κατὰ
τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας ἀνθίστασθαι, τῶν καὶ

bum, naturæ ordinem adulterantes, artificiose
agunt. Præter enim alia, feliciter formati, sicut
creator Deus declaravit, aliter ipsi sese immutant :
evidens est quod in contrarium. Parum idonei
sunt ad investigandam veritatem, et ideo extra
mundum alio modo, quam spirituales anachoretæ :
hi enim, suo exitu, ad supermundiales ascendunt ;
qui vero per mendacium extra mundum sunt, har-
pyis, ut Oceanum transeant, se jungunt.

25. Jau vero mentione facta virorum illorum
qui sancte juxtaque Dei placitum extra mundum
sunt, qui super terram et omnia terrena sunt
elevati, qui nubes transcendunt, ætherij spiritus,
semper cogitatione lucidi, ardentis angelice, ex
Deo secundumque Deum lumina, quorum lingue,
sicut apostolorum, ignitæ sunt sicut et reliqua tota
facies, ad consumendam malitiam, quam veluti
paleas comburunt, qui mundum et ea quæ sunt
in mundo relinquentes, ad ipsum Deum pervenerunt ;
prospicio quidem in nobis aliquot columnas igne
fulgentes ascetico, sed innumeras nubes veluti
simulatorias, includentes et circumdant quæ nebu-
losos, ne lumen exinde fulgore possit. Insuper
autem aspicio procellas hinc erumpentes, ut etiam
eorum lumen extinguant, et quodquod ad vitam
nostram pertinet, in obscuro constituent.

26. O pessima fera, simulatio, cur in Dei gre-
gem lalenum et sacrum irruis, ipsi Deo illum eri-
pere tentans, ubi potius dubitandum, laud cre-
diderim, an non opportune? Quid totam exhauris
pharetram, consecratos Deo percitens? e quibus
qui quidem in vitæ conversatione sunt, propter
ipsam vitam non sic patiuntur insidias et feriuntur ;
qui vero sæculum tributim abnegaverunt,
sibi que proposuerunt inferiora quæque volatu
transcendere, quorum pars nuptiæ sensibiles sunt
et secundum eas carnalia ; (cæteræ namque nup-
tiæ, quæ secundum spiritum sunt, nulli viro
Christiano sunt interdictæ, quas spiritaliter ample-
tuntur ardentem amantes, puro animarum sponso
sese virginali modo consecrantes), hi proinde
secundum veritatem hujusmodi sancti Dei impla-
cabilem inimicitiam accendunt communi hosti, qui
præsertim illis adhæret, in honore tenens quod sibi
adæquatam est et sic æmulum aggredi. Et causa
est, quoniam hujusmodi homines crassioris vitæ
panniculis, ut vulgo dicitur, exuti, palam cœ-
perunt contra hunc adversarium super omnem
reliquum hominem sagittari ; et vitæ turbam
fugientes, et postmodum ex hac urbe, qua turres
ab hoste circumveniri queunt, progredientes velut
in planitiem, ubi quis non omnino timet insidias,
milites Dei esse censentur, aliorum omnium cu-
stodes hominum, qui quidem ipsi non dormire
dehent, sed non juxta illos, qui jam dignitatem su-
pra ceteros obtinuerunt. Ipsi quidem etenim
sunt Dei fortes, multum et terra elevati, ideoque
magis valentes ad resistendum contra nequitiam

spiritus, qui multi sunt, et juxta Psalmistam ¹, A ex alto dimicant. Alii vero deorsum adhuc graviter incumbunt, et non tam ad pugnam idonei sunt, sicut alioquin zelo secundum Deum, et sic intus igne succens non in carbunculos, nec in qualemcunque flammam, sed velut in fulgura, quæ multiplicata conturbant inimicos Dei, non pauci superent eos qui prorsus tenebrosi sunt, adimplentes et ordine perficientes, quæ non erant ordinata. Quos, puto, pertimescentes illi monachi, qui sese in lignea simulacra secundum virtutem suam erexerunt, neque ferentes, quod quidem ipsi certaverint, alii autem auferant præmia (et hoc prorsus summo jure), sive quod ab ipsis armatura spiritus paululum rejecta, illi eam in ornamentum et propugnaculum vice sua induerint, labuntur in hypocrisim; et illa, tanquam levi quadam armatura sanctificante ad latendum circumdati simpliciores decipiunt, eo quod in armis adversus dæmones inimicos stantes ad fugandum illos, fugant virtutem, et illam totam e sede movent, quasi reversi sint in hanc veterem primitivamque formam, per quam velut in paradiso conversantes, intentati ab insidiatore hominum dæmone evaserint.

27. Videres igitur illos non quales sunt, decipere quemlibet hominem, totos a pedibus ad caput usque fictos. Non solum enim nudis neque lavatis pedibus, sordibusque desuper usque deorsum repleti circumambulant, sed etiam reliquam circa pedes arte consciunt sædationem, qualem nemo mirabitur est ipsos no invenire, qui divinæ formationis immutationem semel statuerunt. Gesticulantem usurpant incessum, qualem formicarum more incurvus præsert senex, sic fidem facientes, se naturali vigore solvi per abstinentiam, et propemodum attingere mortem. Attamen hic manus alia testantur. Nutrimtis enim ultra satietatem tumentes, contra sic se jactantem loquuntur. Illa vero quæ facie parent, ipsa differenti turba mendacii mutata videntur. Et enim barba vel inculta manans horret propter abstinentiæ sordes et deformem exinde concretionem, vel ad ornatum compta, pendentem illinc fert virtutis comprehensionem, tegente eam superioris labri lanuginoso flore, veluti tecto piloso. Si vero forte superiora quomodo manus ad ornamentum enutrivit, at etiam habet ad illa asceta artificiosum fucum, qua diversis modis immutans se coloratur. Oculi vero pulchrum animæ speculum, corporis lucerna, sol in humano cælo lucens, sensibilis luminis in nobis portæ, vultus ornamentum etiam ipsi redduntur inutilis hypocritiæ, vultum importuno præmonstrantes iratum et tetricum, reprimentes hilaritatem, et sic nebulosi, non visionis radios disseminantes ad ubique videndum et brevissimo tempore quæ sunt sursum et deorsum et circum, divinius conspiciendum, et ita visionem

Psal. LIII, 5.

πολλῶν, ψαλμικῶς καὶ τοῦτο εἰπεῖν, καὶ ἐξ ὕψους πολεμουμένων· οἱ δὲ ἄλλοι κάτω ἔτι βαρουνται, καὶ οὐκ ἐς τοσοῦτον εἰσιν ἀξιόμαχοι, κἂν ἄλλως τῷ κατὰ θεὸν ζήλῳ καὶ τῷ σῶτῳ· ἐνδομύχῳ πυρὶ ἀναπόμενοι, οὐκ εἰς ἀνθρακας, οὐδὲ εἰς φλόγα τὴν τυχοῦσαν, ἀλλ' ὡς εἰς ἀστραπᾶς, αἱ πληθυνόμεναι ταρασσουσι τοὺς ἐχθροὺς τοῦ θεοῦ, ὑπερανταβαίνουσιν οὐκ ὀλίγοι τῶν διόλου μελαμφοῦς, ἐξανούστες καὶ κατορθοῦντες, ἃ μὴ ἐτάξαντο. Οὐδ' οἶμαι καὶ δεδιότες, ὅσοι τῶν μοναζόντων εἰς ὑπέξυλα ἑαυτοῦς ἀγάματα κατ' ἀρετὴν ἀνεστήλωσαν, καὶ μὴ φέροντες, εἴπερ αὐτοὶ μὲν ἐστρατεύσαντο, ἄλλοι δὲ ἀποφέρωνται τὰ ἐπαθλα (καὶ αὐτὸ πάντως ὀρθότατα), εἴτε, αὐτῶν ἀποβρίψάντων μικροῦ τὴν πανοπλίαν τοῦ πνεύματος, ἐκείνοι αὐτὴν ἀντενεύσαντο εἰς τε εὐπρέπειαν καὶ εἰς ἀχώρωμα, ἐκτρέπονται εἰς ὑπόκρισιν· καὶ περιβαλλόμενοι ταύτην εἰς ἐπίκρυψιν ὡς οἷα τι ἐλαφρὸν ἀγιοποιῶν ὄπλον, φρινακίζουσι τοὺς ἀπλουστέρους, ὅτι ἔνοπιοι τοῖς ἐχθροῖς· δαίμοσιν ἀντικαθιστάμενοι, καὶ οὕτως ἀποσοδοῦντες ἐκείνους, ἀποσοδοῦσι τὴν ἀρετὴν, καὶ πᾶσαν ἐκείνην εἰσοικίζονται, ὡς εἰ καὶ ἀνέκαμψαν εἰς πρεσβυγενῆ ἀρχέγονον πλάσιν, δι' ἧς οἷα καὶ ἐν παραδείσῳ διαιτώμενοι, ἀνευλόγητοι τῷ ἐπιβούλῳ τῶν ἀνθρώπων δαίμονι ἐκδεθῆκασιν.

κζ'. Καὶ ἴδοις ἂν αὐτοὺς οὐκ ἂν μὴ οἶος τε ὕψους, ἀπατήσαι πάντα ἄνθρωπον, πεπλασμίονος ὄλου ἐκ ποδῶν ἕως κεφαλῆς. Οὐ μόνον γὰρ ἐπίτιγδες νήλιποι καὶ ἀνιπτόποδες περιέρχονται, καὶ ῥύπου γέμοντες ἀπὸ ἀνωθεν ἕως κάτωθεν, ἀλλὰ καὶ λοιπὴν κάκωσιν τεχνῶνται περὶ τοὺς πόδας, ὅποιαν εἰκὸς περινοεῖσθαι αὐτοὺς, κυρώσαντας καθάπερ παραλλαγὴν τοῦ θεοῦ πλάσματος. Βάδισμα δὲ περιποιοῦνται μορφαστικῶς, ὅποιον μυρμηκίζων τροχάλδος πάσχοι ἂν γέρων, ἐμφασιν οὕτω πέμποντες, παραλελύσθαι τῆς κατὰ φύσιν τονώσεως τῇ ἐγκρατεῖα, καὶ παρασχεδὸν ἦκειν τοῦ νενεκρῶσθαι. Καὶ μὴ αἱ χεῖρες ἐνταυθα γὰρ ἄλλα μαρτυροῦσι. Περυσμημένα γὰρ ταῖς εἰς κρόνον τροφαῖς, ἀντιφουνοῦσι τῷ οὕτως ἀρετῶντι. Τὰ μὲν τοι περὶ τὸ πρόσωπον, ἀλλ' αὐτὰ ἕτεροῖς τύρβῃ ψεύδους ἐμφαίνεται. Ὁ μὲν γὰρ πῶγων ἢ ἀμελούμενος δυσπράσπεός ἐστι διὰ τὴν ἐγκρατευτικὴν ῥύπουσιν καὶ τὴν ἐκείθεν εἰδεχθῆ κίλησιν, ἢ κενεζόμενος εἰς εὐπρέπειαν, ἐκείθεν ἐκκρεμάμενος φέρει τὸ πᾶν τῆς ἀρετῆς, στεγάζοντος αὐτὴν σμυνῶς τοῦ κατὰ τὸν μύστακα κάππου, οἷα καὶ ὀρόφου λαχνηέντος. Τὰ δὲ ἤπερθεν εἰπου καὶ αὐτὰ κατὰ τὰς χεῖρας τέτροφεν εἰς ὠραϊσμόν, ἀλλ' ἔχει καὶ κατὰ ταύτων ὁ ἀσκητῆς τεχνιτὸν ὠχρον, δι' οὗ πολυειδῶς ἑαυτὸν ἀφανίζων βέβηπται. Οἱ δὲ ὀφθαλμοί, τὸ καλὸν τῆς ψυχῆς ἔνοπτρον, ὁ λύχνος τοῦ σώματος, ὁ ἐν τῷ κατ' ἀνθρώπων οὐρανῷ ἥλιος, αἱ τοῦ κατ' ἀσθησιν ἐν ἡμῖν φωτὸς πύλαι, ὁ τοῦ προσώπου κόσμος, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἀχρειοῦνται τῷ ἀπροκρίτῳ, κνυζόμενοι ἀκαίρῳ σκυθρωπότητι, συστέλλοντες τὸ ἰλαρὸν καὶ οὕτω νεφούμενοι, οὐ σκεδανγύντες τὰς ὀπτικὰς ἀκτῖνας, ὡς πανταχοῦ θεῖν,

καὶ ἀκάρει χρόνῳ τῶν ἄνω καὶ κάτω καὶ περὶ ἄ
δράττεσθαι θεϊότερον, καὶ οὕτω τὴν θέαν μὴ ψεύδε-
σθαι· ἀλλὰ κατὰ γῆς μόνης αὐτὰς βάλλοντες εἰς
ἐνδειξιν ἀκουσίαν τοῦ μόνην γῆν εἶναι τὸ οὕτω κα-
τὼ βλέπον. Καὶ μὴν ἔχρη, οὐρανοδάμονα ταξάμενον
εἶναι ἄνω βλέπειν συμβολικῶς, καὶ οὕτως ἀφρὶν
ὀφθαλμούς εἰς ὄρη, ὅθεν καταπέμπεται τοῖς ὀρθῶς
ἀναβλέπουσιν ἡ βοήθεια.

κγ. Οὐκ ἀφίησι δὲ ὁ τοιοῦτος οὐδὲ τὸ στόμα εὖ
ἔχειν τοῦ κατὰ φύσιν ἐνεργεῖν, ἀλλὰ παραποιεῖ αὐτό,
τὰ πολλὰ μὲν σιωπῶν κατὰ τὴν, ὡς ἂν τις πυθαγο-
ρίων εἴποι, ἐκολίγησι· ὅτε δὲ καὶ φθέγγασθαι αὐ-
τῷ εὐαρεστηθεῖη, νυκτερίζων δίκην ὑποτριζών, ὡς
μὴ ἀισθησὶν ἱμοποιεῖν τι τοῦ λαλοῦν· εἰ δὲ
καὶ διαρθροῦν θέει τὸ προφανόμενον ἡρέμα, καὶ
τότε ὑποφορῶν, ὡς εἰ καὶ εὐλαβεῖτο, μὴ συνεκπνεύσει
καὶ τὴν ψυχὴν. Ἐνδειξίς ταῦτα τῷ τοιοῦτῳ ἐναρέτῳ
τοῦ πεπνύχθαι τὰ ἐντὸς αὐτοῦ ἐν ἀσιτίᾳ καὶ λοιπῇ
καχεξίᾳ, ὡς μὴ τόνον ἐντεῦθεν ἔχειν αὐτῷ μηδὲ τὴν
ἐκποσὴν. Ἀλλὰ δὲ τοιαύτης ὁμοίως τις ἂν εἴη νοῦς;
Παύτος μὲν γὰρ πῶς ἂν γένηται τῷ οὕτω δυσλόγῳ
καὶ δι' αὐτὸ στενολεσχούνη, γλυκύς δὲ οὐκ ἂν οὐδό-
λως ὁ καὶ δυσαισθητός. Ἐφέλειαν δὲ ἡλίχην ἔχει ἂν,
εἴσεται ὁ ἀκούσας, ὃς μὴ εἴη. ἐγώ. Πραγματεύεται
δὲ ἔρα ἐν τούτοις ὁ ψευδάνθρωπος τὴν τῆς ἰδιωτείας
ἐπίκριψιν. Ἄγριοι γὰρ πάντῃ πάντως οἱ τοιοῦτοι,
πραγματευόμενοι τὸ στήλην καὶ τὸ ἐλιγοβήμονε,ν,
διὰ τὸ ἐκεῖθεν ἀνεξέλεγκτον· ὡς οἱ γε σοφοὶ μοναχοί,
καὶ γραμμάτων ἄνθρωποι, καὶ ἀρετῆς ἄνδρες, καὶ
μύσται χρηστῆς παιδείσεως, τὴν τε φωνὴν τοροῦσι,
τρηνότερον λαλοῦντες, καὶ τὸ φθέγμα καλλύνουσιν,
ἐνοίας ἐμμούσους ποταμῶν δίκην ἐξερευγόμενοι,
ἂν τὰ ὀρμήματα εὐφραίνουσι πόλεις Θεοῦ· καὶ τοῖς
ὀφθαλμοῖς λάμπουσι, καὶ τοῖς προσώποις; εἰς ὠρα-
σμὴν θεῶν ἐρεῦθονται· καὶ τῷ ὄλῳ κατὰ φύσιν ἀνα-
στήματι τὸ βεῖρον κλάσμα ἐπαληθεύονται, καὶ ταῖς
πράξεσιν εἰς Θεοῦ μέμνησιν εἰκονίζονται. Οὐ μὴν
κατὰ τοὺς παρ' ἡμῖν ὑποκριτικῶς τυποῦνται, οἱ τὸ
ἀκατάληπτον μεθοδεύοντες κομμωτικῶς, ὑπογρά-
φουσι τὴν ἐμπρακτον ἀρετὴν, εἰ καὶ μὴ ἔχουσι δι-
ῶλον αὐτὸ ἐξανέσειν, ἔαι μὴδὲ δυνατόν.

κδ. Ἰδεοτάτοσα μὲν γὰρ ἡ ἀρετὴ, καὶ πραγμα-
τεῖως ἀληθῶς οὕσα, καὶ σπουδαζομένη κατὰ πάν-
τα τρόπον, ὡς ἀγγεσθαι δι' αὐτῆς ἀνδρικῶς ὅποια
καὶ λέντα τὴ κατὰ ψυχὴν ἄλογον, πύργοι ἂν ἐντὸς
μοχηρίας, μὴ ἔχουσαν ἐκφανθῆναι, εἰ τίς που ἐν-
δόμυχος κρύπτεται· καθὰ καὶ ὁδμὴ δυσασφόρος
ἀρωμάτων παρασθελημένων εἰς κλήθος οὐκ ἂν ἔχει
φλενέοικτεῖν τὴν φαύλην ὄσφραν. Ὅτε δὲ τι τὴ
μὲν ἐντὸς φάσσης ἀκαθαρείας γέμει τῆς διὰ κα-
σιαν, ἐξῶθεν δὲ ἀρετῆς προφαίνετο χάσμα ἐπίπλα-
στον, πῶς ἂν ἐκεῖ νικῆθῃ τὸ ἀληθῶς ἐνάρετον, οὐ
μηθόλως μέτεσι τῷ ἀνδρὶ; Ἄμφει καλῶς ὁ τὴν
ἐνάρετον πρᾶξιν ψευδόμενος, καὶ ὡς ὄσον ἐφιμυθω-
μένος κατ' αὐτὴν, καὶ προσθέτω ἐρυθμάτῃ καλλυ-
νόμενος, οὐ κρύψεται τὴν ἀσχηρίαν διὰ παντός, ἀλ-
λὰ ταῦ ἐπιγνωσθεὶς ἐκφανεῖται, καὶ διαδείξει ἑαυ-

A non fallendum; sed ad solam terram eam deji-
cientes, ad invite monstrandum solummodo terram
esse quam illa deorsum respicit visio. Attamen
coelicolam prorsus perfectum, oportebat symbo-
lice sursum iuari, sicque levare oculos ad mon-
tes, unde venit rite suspicientibus auxilium.

28. Talis autem nec os sinit juxta naturalem vim
agere, sed illud adulterat, plerumque quidem silens
secundum hanc, quam pythagorio more dixeris,
taciturnitatem; sed et cum sonum edere bonum
ipsi visum est, vespertilionum more stridulam
vocem emittens, ita ut sensum sermonis alicui non
imprimat; si vero prolatum aliquantum articu-
lare tentat, tunc etiam sabuuraurat, quasi time-
ret, ne simul exspiret mentem. Hæc ita jure hujusmodi
prædito virtute testimonio claro sunt quod ea quæ
sunt iactus ipsi vexantur inedia reliquaque mala
corporis valetudine, tanquam exhinc non haberet
tonum nec respirationem, sermonis autem ejus-
modi qualis mens esse posset? Largo quidem sano
esse potest huic difficile loquenti et ideo anguste
fanti, jucunda vero sano non posset haberi quæ
tam difficile percipitur. Quantam autem utilitatem
proferat, auditor sciet, qui ego non esse vellem.
Tentat autem in his homo falsus suæ rusticita-
tis dissimulationem, Rudes enim omnimodo sunt
hujusmodi, qui silentium verborumque parcitatem
observant, quoniam exinde confutari nequeunt.
Certe enim monachi sapientes, literarumque pe-
riti, necnon viri virtutibus pleni bonæque disciplinæ
initiatores, vocem expoliant clare loquentes et
sermonem adornant cogitationes harmonicas sumi-
num iastar emittentes, quorum impetus lætificant
civitates Dei; oculis lucent, ac in divinum decus
vultu tubescunt, tota naturali celsitudine opus Dei
veraciter annuntiant, et acibus ad Dei imitationem
effinguntur. Attamen non simulate finguntur
secundum illos qui sunt apud nos, quique quod
incomprehensibile est de industria prosequentes,
efficacem promittunt virtutem, etsi non omnino
possint istud perficere, quod haud possibile est.

29. Virtus enim quæ præstat, et vere opera-
ria est, ac omnimode studiosa, ita ut per illam quasi
leo stranguletur quod non est in anima rationale,
sic internam malitiam suffocaret, ut, si quæ forte
lateret interior, manifestari nequiret: quemadmo-
dum tenacissimus aromatum inclusorum odor ad
multitudinem non valeret pravaque olentiam expan-
dere. Cum autem alicujus interiora qualibet im-
puritate malitiæ plena sunt, et exteriora fictum
virtutis bialum ostendunt, quomodo vinoceret ibi
quod vere virtutem sapit, cum huic huic minime
participat? Profecto qui pulchram actionem fingit,
ei per eam quasi cerussatus est, adjectioque co-
lore venustatur, non semper seditatem abscondet,
sed brevi cognitus apparebit, et seipsum fallacem
mendacemque signatorem ostendet. Vel enim

postquam malis artibus jam mendacium complevit, invaluitque decipiens occurrentes, ac in sanctis est reputatus, tandem abluitur hypocrisi, sicque prorsus factus dæmonium in se latens ostendit, et, convictis mirantibus, quid ab ipso scenico sanctitatem æstimaverint, quod erat pravæ naturæ perversæque vitæ manifestatur. Vel cito boni simulationem omnem veritus, uti gravem ipsumque fatigantem, ad similitudinem ejus qui, debile corpus habens ad scenam graviter armatorum, in loricatorum militum armis impeditus apparet (non enim omnino potest concinne moveri, plurimorum talentorum armaturæ pondere circumdatus), ipsam quidem virtutis apparentiam quasi gravem et intolerabilem abjicit, exinde vero fugitivus factus in evidentia peccandi brevi restituitur.

ἀριτῆς ὡς βαρὺ καὶ ἀβάστακτον, ἀποκαθίσταται δὲ μαρτον.

30. Et sic uterque simulationi servit; qui perseverat et qui fugitivus est puram retinent similitudinem cum eo qui principio paruit hypocrita, scilicet antiquissimum. Hic enim qualiscunque, si forte contigi-set ut homo personas heroicas imitaretur, deinde post scenam in humilem ut prius hominem redibat: hypocrita vero monachus, postquam virtutem quomodolibet illudit, ille rursus manet qui ante repræsentationem erat peccator. Ascribantur ergo tales homines comico theatro, et subordinati quidem ordinentur in simpliciter scenicos eosque non concinnos; superiores autem reputentur in theatri duces, istique imperfectas simulationes rideant, cogitationem expertis suggerentes, quales cum consura quidem apparuerint, quales autem post breve tempus manifestati sint. Simularunt enim totum fugere mundum et consequenter ea quæ comitantur, inter quæ sunt parentes aliique familiares. Constituerunt autem quoque sibi modestiam et successum et omnino paupertatem, ideoque nihil prorsus partiri possunt. Quidnam enim partirentur, qui nihil habere staxerunt; nec ulum alium hominem præter semetipsos videre assueti sunt? Postquam autem huic scenæ sese paululum dedissent repræsentavissentque drama quasi ipsi choragi forent, sibi met ac levioribus placentes spectatoribus, unum solum ex actione dramatica plerique usque ad finem retinuerunt, præfiguratam lamentabilem nigritiam; cæteris autem abstinerunt, non quod ludebant remanentibus, nec etiam ad priora revertentes, sed in pejores transformati, mundum adeo sibi proprium operati, ut illius magis quam sancti monasterii esse viderentur.

31. Antea quidem etenim vel quædam victus quæstio, vel publicitatis pudor ipsos arcuit a foro. Fastidiebant enim inter multos videri, plurimi quidem quia mundana conversatione non erant digni qui conspicerentur; plures autem etiam ob aliquod facinus probrosum, e quibus aliquot carcer celavit malefacientes, et sic abscondi non libenter obti-

τὸν ἀπατεῶνα καὶ ψευδεπίγραφον. Ἔχει δὲ διπλὴν ὁ τοιοῦτος ἐκφάνσεως. Ἡ γὰρ ἀνύσας ἤδη τεχνικῶς τὴν ὑπόκρισιν, καὶ ἰσχύσας ἐξαπατῆσαι τοὺς τετυχηκότας, καὶ λογισθεὶς ἐν ἀγίοις, ἀπολούεται τὴν ὑπόκρισιν τοῦ λοιποῦ καὶ καθάρως οὕτω γενόμενος ἐκφαίνει τὸ ἐν αὐτῷ δαιμόνιον, καὶ πληροφθόρῃς τοὺς θεαθέντας, ὅτι κατατάχθησαν ὑπ' αὐτοῦ σκηνοθετήσαντος, τὴν ἀγνωσύνην διαδεικνύται, ὅπερ ἦν ἐκφύσεως καὶ φαύλης βιώσεως. Ἡ ἀλλὰ εὐλαβηθεὶς τάχιον τὴν ὄλω; ὑπόκρισιν τοῦ καλοῦ, ὡς καὶ αὐτὴν βαρεῖαν καὶ καταπονοῦσαν αὐτὸν πρὸς ὁμοίωτα τοῦ ἐν ἀγενεῖ τῷ σώματι πρὸς ὀπλιτικὴν σκητὴν ἐνδεικνυμένου τὰ τῶν καταφράκτων στρατιωτῶν (οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ἐκεῖνος εὐρύθμως διόλου ἔχει κινεῖσθαι, περιβεβλημένος βάρους ὀπίσσεως πολυτάβλαντον), ἀπορρίπτει μὲν καὶ αὐτὸ τὸ πρόσχημα τῆς δραματείας ἐκείθεν ταχὺς εἰς τὸ προφανῶς ἐφά-

λ'. Καὶ οὕτως ἐκότεροι δοῦλοι τῆς ὑποκρίσεως, ὃ τε παράνομος καὶ ὃ φυγὰς, ἀποσώζουσι καθαρὰν εἰκασίαν πρὸς τὸν πρωτοφανῶς ὑποκριτὴν, τὸν παλαιάτατον δηλαδὴ. Ἐκεῖνός τε γὰρ ὃ τυχῶν, εἰ τοῦ καὶ λάχῃ ἀνθρώπος ὢν καὶ μιμησάμενος ἠρωϊκὰ πρόσωπα, εἶτα μετὰ τὴν σκητὴν εἰς τὸν πρῶτον ταπεινὸν ἀνθρώπων ἀνέκαμπτε· καὶ ὁ καθ' ὑπόκρισιν δὲ μοναχὸς τὴν ἀρετὴν παίξας ἐφ' ἔσποσον, ἐκεῖνος αὖθις μένει ὁ καὶ πρὸ τῆς σκηνοθετήσεως ἀμαρτωλός. Ἀποκληρούσθωσαν δὴ καὶ οἱ τοιοῦτοι ἀνθρώποι τῇ παιγνήμονι θυμῷ, καὶ ὑποτακτικοὶ μὲν ὄντες τετάχθωσαν εἰς ἀπλῶς θυμεικοὺς, καὶ αὐτοὺς οὐκ ἐμμελεῖς· ὑπερκαθήμενοι δὲ λογισθῶσαν ὡς εἰς θυμῆλης προάρχοντες, οἳ καὶ γελάσθωσαν τῶν οὐ σπουδαίων ὑποκρίσεων, ἔνοιαν τοῖς πεπειραμένοις; ὑποβάλλοντας, οἷοι μὲν ἅμα τῇ κορυφῇ ἐξεφάνησαν, οἷοι δὲ μετὰ χρόνον αὐτῶν πολλὴν ἀπεδείχθησαν. Ὑπεκρίναντο μὲν γὰρ, τὸν βίον πρόπαντα φυγεῖν, ἀκολούθως δὲ καὶ τὰ παρεπόμενα, ἐν οἷς καὶ οἱ πρὸς γένους καὶ οἱ ἄλλοις γνωστοί. Ἐτάξαντο δὲ καὶ ἀτυφίαν καὶ ἐκτοπισμὸν καὶ τὸ ὄλω; εἶον, διὸ οὐκ ἂν καὶ μετέδωσαν. Τίνος γὰρ ἂν μεταδοίεν οἱ μηδὲν ἔχοντες προσποιησάμενοι, καὶ μηδὲ ἀνθρώπων βλέπειν ἄλλον κυρώσαντες, ὅτι μὴ μόνους ἑαυτοῦ; Μικρὸν δὲ τῇ σκητῇ ταύτῃ ἐμμελετήσαντες, καὶ τὸ δρῆμα ἐπιδειξάμενοι, ὡς αὐτοὶ ἐχορήγησαν, ἑαυτοῖς καὶ τοῖς ἀδαθεστέροις θεαταῖς εὐηρεστικότες ἐν μόνον τῆς δραματουργίας παρακατέσχον εἰς τέλος οἱ πλείους, τὴν προφανομένην πένθημον μελανίαν· τῶν δὲ λοιπῶν ἀπέσχοντο, μὴ, ὅπερ ἔπαιζον, μείναντες, καὶ μηδὲ εἰς τὰ πρότερα γοῦν ἀποκαταστάντες, ἀλλὰ μεταποιηθέντες εἰς χεῖρονας, τὸν κόσμον ἐς τοσοῦτον οἰκειωσάμενοι, ὡς ἐκεῖνου μᾶλλον εἶναι δοκεῖν, ἢ τοῦ ἀγίου φρονετιστηρίου.

λα. Τοπρὶν μὲν γὰρ ἡ βίου ζήτησις ἡτισοῦν ἀπῆγεν αὐτοῦ; τῆς ἀγορᾶς, ἢ ἐντροπῆ προφάνσεως. Ὄκνον γὰρ τὴν ἐν τοῖς πολλοῖς θέαν· οἱ πλείους μὲν διὰ τὸ τῆς κατὰ κόσμον ἀναβολῆς; οὐκ ἀξιοθέατον, πολλοὶ δὲ καὶ διὰ κακουργίαν αἰσχύνουσαν, ὡς δὴ τινὰς καὶ κάθειρξίς ἐπέκρυπτε κακουργούντας, καὶ οὕτω λαγχάνοντας τὸ οὕτω κρύπτεσθαι οὐ καθ'

ἐκασίον, οὐτε οὐτε τῆς συγγενείας ἦσαν πάντως ἐπί-
στροφοί, οὐτε τῆς συνηθείας; ἐπεὶ μήτε ὁ τέχνη σχολά-
ζων ζωῆς χάριν ἄδειαν ἔχει τὰ τοιαῦτα ἐπιτεκτε-
σθαι, οὐδὲ μὴν ὁ κρυπτόμενος ὁπωσοῦν. Ἄλλ' ἐπει-
δὴν ἕκαστος αὐτῶν ὑποκρινόμενος, εἰς τὸ πρότερον
ἦθος ἀποκατασταίη, ἐπιτείνει αὐτὸ εἰς ἐμμέλειαν
οὐκ εὐάρμοστον. Ἐπανελθὼν γὰρ τῆς κατὰ πνεῦμα
φυγῆς, φανησιῖ, καὶ ταῖς προδοίς ἐλλάμπεται· καὶ
τὸ μονότροπον ὡσεὶ οὐδὲν λογισάμενος, πολιτεύεται
πρὸς βίον ἀπόβλεπτον, φιλοτιμούμενος, καὶ τὴν συγ-
γένειαν πληθύνει καὶ τὴν γυναικίτητα. Καὶ γε
πληθύνει αὐτὰ, ρυθμίζων ἑαυτὸν οὐ καθ' ἑτέραν
ἀναλογίαν, ἀλλὰ τὴν εἰς πολλαπλάσιον.

β. Καὶ τοὺς τρόπους τοῦ πληθυσμοῦ τοῦδε προ-
φέρειν μυσάττομαι, ὧν εἰς πρὸ παντὸς ἔργου ἢ τῶν
τέκνων ἐπίκτιται, ὧν τὰ μὲν σαρκικὰ ἐβρόντων· ἐγὼ
δὲ λέγω τὰ κατὰ πνεῦμα, ὁποῖοις ὁ μέγας μὲν
Ἄβραμ ἄλλως χαίρει, ἑτεροίως δὲ ὁ Ἄβραμιαῖος
οὗτος γέρων, ὃς χάριν αὐτῶν δυσκόλῃν ὑποκρινά-
μενος βιοτῆς, καὶ τὸν ἀρχιερεῖα ὑποποιήσάμενος, καὶ
τελάσας μὲν οὖν, καὶ εἰς ψυχῶν ἀνάδοχον ἐπικριθεὶς,
καὶ οὕτω διαβάς ἀδεῶς εἰς τὰ κατὰ βίον σωματικά, καὶ
τῆ τῶν τέκνων εἰσποιήσει πλατυνάμενος, ἅπερ ὅσα
καὶ μήτηρ ἢ γράς ὑπόκρισις ὑπὲρ τῷ καλῷ γέροντι
ἔτεκεν, εἴτα καὶ τὸν ἐνδόντα τεκνοποιεῖν ἀποπρο-
ποιεῖται, ὡσεὶ οὐδὲν ἐνώπιον αὐτοῦ ἐκείνον λογισά-
μενος. Οὕτω δὲ μετὰ τὴν ἐκ φυγῆς ἐπανέλευσιν ἐκ-
κοσμοῦ λογικὴν ἀποκαταστάς ἀκριβοῦται, καὶ τὸ
μὴ ἀτυφον μένειν. Καὶ ποῦ γὰρ ἂν εἴη ἀτυφία πα-
ρὰ τοῖς ἀπολεξήμενοις μὲν τὴν ταπεινότητα, καὶ
ὅη τὴν αὐτῆ ὀπαθὴν ὑπακοήν, ἐλομένοις δὲ τὸ αὐ-
τήνημον καὶ προτακτικόν;

γ. Οὕκοῦν συγνὸν τοῖς ὁμοίοις μετὰ τὴν ἐκ φυγῆς
κάθοδον εἰς τὰ κοσμικὰ πάτρια οὐ τὸ «Εὐλόγησον,»
οὐ τὸ «Με κλεῦεις,» οὐδὲ τὸ «Ναί, τίμιε Πάτερ,» ἀλ-
λὰ τὰ τούτων ἀνάπαλιν. Τῆς γὰρ ὑποταγῆς ἀλαξά-
μενος τὴν ἐπιταγήν, εὐλογεῖ μὲν, ἀλλὰ κατὰ πρόσω-
πον τὰ πολλὰ διαβόλως· κλεῦει δὲ τοῖς ὀπακούουσιν
ὅσα καὶ ὑπάρωνος· ἀπαναίνεται δὲ προκαλούμενος
εἰς τι ἐνάρετον, αὐτὸς ἑαυτὸν καυνοῦν, αὐτὸς ἑαυ-
τῷ ἀρέσκων, ἑαυτοῦ καὶ μόνου τὸν κόσμον τιθέμε-
νος, φάναι δὲ καὶ ἄλλως, ἑαυτὸν μόνον τῷ κόσμῳ
προσλογιζόμενος· ὅπερ ἐκτοπισθεὶς εἰς βραχὺ ἐπαν-
έβραμε ταχὺ πρὸς αὐτὴν, ὅσα καὶ παῖς παρὰ φίλην
τιθηνόν· ἄλλως, ἦπερ ἔχει, ἀναχωρήσας ὁ κοσμι-
κὸς ἀσκητῆς, καὶ ἀντὶ τοῦ ἄνω χωρῆσαι ὡς εἰς αὐ-
τὸν Θεὸν, ἀνόντιν χωρήσας, οἷα οὕτως ἐρμηνεύόμε-
νος τὴν ἀναχώρησιν πρὸς τοῦ φαύλου διδασκάλου
δαίμονος, καὶ πῶς οὕτω φιλοσοφῆσας κυνικὸς γενέ-
σθαι, οἷς κύνεον τρόπον ἀναλαθῶν εἰς τὸν οἶκελον
ἔμενον ἐκπανεστρεψε. Μὴ ποῦ δὲ καὶ ἄλλοι τοῖς ἐμέ-
τοις ὁ τοιοῦτος προσαναγνώσθη μετὰ τὴν ἐπάνοδον,
τὴν τε πρῶτην φαυλότητα ἐξευρών, καὶ ἄλλην προσ-
επιτησίμενος.

δ. Πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις οὐκ ὀλίγοι καὶ τέχνας καὶ
ἐμπολὰς μετὰ τὴν κούραν προσεπιλαθόντες, ἐπανε-
ρχονται εἰς τὸν βίον, καὶ ἐκείθεν ἔμφορτοι, καὶ ἄλλα
δὲ προσεπιφορτίζεσθαι δεξιῶν διὰ τὸ ἐκ τέχνης πορι-
στεινόν. Οἱ δὲ τοιοῦτοι πῶς ἂν εἴεν ἄβιοι, ὅπερ ἐξ

acentes : et tunc nec prorsus inter propinquos, nec
inter notos versabantur : nam neque qui vivendi
causa vacat arti, neque qui quomodocumque celatur,
otium habet talia invisendi. Sed postquam
eorum unusquisque, simulatione facta, ad priorem
morem regressus est, extendit illum in proportio-
nem non congruam. Nam e fuga spiritali reversus,
conspici amat, et in publico fulget; solitariamque
vitam pro nihilo reputans, juxta conspicuam vitam
vivit, propinquos et familiares augere cupiens.
Et certe auget illa, non sese componens ad aliam
proportionem, sed istam multo transgrediens.

32. Modos vero hujus auctioris horreo proferre,
quorum unus ante quolibet opus est liberorum au-
gmentatio. Horum quidem abeant res caruales; ego
vero dico spirituales, qualibus quidem gaudet
magnus Abraham, alias autem Abramizus ille su-
nex, qui in illorum gratiam, fastidio sæculi simu-
lato, postquam archisacerdotem seduxisset et ita
quidem lusisset, in patronum electus animarum,
et sic ad victus materialia secure delapsus et filio-
rum adoptione dilatatus, quotquot vetula mater
hypocrisis sub hoc bono sene peperit, postea il-
lum qui procreare filios dederat, renuit, quasi pro
nihilo coram oculis suis illum reputans. Sic au-
tem post logicam et laudabili fuga reversionem re-
sistutus conatur et quod modestum est non servare.
Quomodo enim modestia maneat apud eos qui
humilitatem ejusque comitem, obedientiam, ab-
jecerunt, proprii vero juris esse omnereque ma-
luerunt?

33. Itaque religiosus post reditum ex fuga in sæcu-
larem patriam frequens est, non : «Benedic;» non :
«Ut jubes;» neque magis : «Etiam, venerande
Pater,» sed prorsus contrarium. Hic enim qui pro
obsequio imperium commutavit, benedicit quidem,
et sæpe in faciem diabolico modo; sed subditis ve-
luti tyrannus imperat. Invitatus autem ad aliquid
laudabile renuit, seipsum regulam faciens, ipse
sibi sufficiens, sui solius mundum esse supponens,
lumen aliunde mundo se solum reputans; e quo di-
gressus aliquantulum, ad illum cito revertitur,
sicut puer ad suam nutricem; aliter ac oportet
separatus asceta mundanus, pro superbo successu
velut ad ipsum Deum, retrorsum digressus, tan-
quam sic recessum ex nequam magistro dæ-
mone interpretatus, et aliquo modo sic philosophus
fieri cynicus, quibus cynicum morem assu-
mens, ad proprium vomitum revertitur. Aliter
alienis vomitibus post reditum talis applicatur, et
priorem nequitiam resumens, aliam insuper ad-
jiciat.

34. Nam præter hæc, artes et negotiationem
post tonsuram non pauci rursus amplectentes,
redeunt ad sæcularem viam, exinde res impor-
tantes, et ad ditandum sese per negotium ex arte
questuosum habiles. Tales autem immunes a victu,

quod primo sibi proposuerant quomodo essent? A victus enim omnis est qui secundum mundum est negotiosus, ut fieri potest, unus quidem sic, alius autem aliter, et sic quæsitiosus. Qui vero juxta veritatem egenus esse statuit, et procul a negotiis, quæ ei prorsus mundo statimque victa opus est, cum occurrentibus firmaverit esse contentus? Paupertatis cupiditas desolat monasterium.

35. Sed his quidem superfluum est amplius immorari: sufficienter enim ea hucusque secundum veritatem descripta perscrutati sumus. Ego vero quædam non simulatæ virtutis idolum, sive simulacrum, sive spectrum (non enim imaginem de re execrabili dicere audeo) odiosum Deo venio expositum. Manus injiciunt in carnes suas alicubi virtutis simulatores et quodammodo sic symbolica scribunt perditæ, amputatione dignæ, primitias velut odiosas illa suæ consecrantes deæ, cupiditati, quæ Deus illorum dici posset, sicut et venter. Alii quidem gladio superficiei carnis paululum strimgentes, ubi videtur ipsis; alii vero ungulum summitatem radentes, vel etiam lima corrodentes, fulgent videntibus, sive privatim pueris, sive publice populis, plagas istas a dæmonibus sibi per noctem orantibus fuisse impositas. Hæc portentosa simulant, ut visa mirationem moveant in sanctitatis ostentationem, vinum autem ac oleum, puto, trahunt ad se in remedii adhibitionem externam et internam. Affectant autem etiam iidem pediculorum multitudinem, ita ut extra laceras vestes serpentina videantur tenuia animalia. Vel etiam aliunde forte colliguntur, sive pretio data, sive gratuita. Sed ad quid? Ut per illius gregis animantia concitata miratione substantiam abundantem accipiant et inde magnum lucrum obveniat ipsis juxta scopum hypocritis. Omitto gladiatores, qui per diem loricati quidem intus, etiam exterius lorice utilitatem ostentant, eo quod pruritu moventur et pediculos studiosè excruciantur, aliunde vero exagitantur, et variis modis attentionem movent; sed nocte tale projiciunt pondus, ut leves sint ad dormitandum. Eos autem qui cavum ferrei circuli prospectum sanguine liniunt, ut videatur ascetæ rodere carnes, et hæc cruorem ejusmodi evomere, disperdat Deus, ut sanguine lætantes, quales erant viri sanguinum a quibus psallens David liberari precatur.

36. Mihi autem memori fusius referendum est ridiculum quoddam factum, quod in amplum experimentum Megalopolitanis venit et nobis etiam novitate percussis in constanti memoria remansit. Fuit quondam solitaria virtutis vir astutus amator, dirigente Romanum imperium felicissimis auspiciis Joanne Comneno, ferro constringente interceptus, macula totus, odiosum strimentum, sordes indelebiles; grave olens alienabat cæteros, quod immunditie circumcingebatur, sed et verba conligebant ipsi in vulgare cognomen, nugatorque vocabatur. Hic porro virtutis habitu primo quidem an-

αρχῆς προέθεντο; Βίος μὲν γὰρ ἅπας ὁ κατὰ κόσμον χρηματιστικός, ὡς ἐγχεῖται, ὁ μὲν οὖτως, ὁ δ' ἄλλως, καὶ οὕτω κτητικός. Ὁ δὲ ἀκτιμονεῖν ἐπ' ἀληθείᾳ κυρώσας, καὶ ἀπραγμάτευτος εἶναι, καὶ ἀρκεῖσθαι τοῖς παραλίπτουσι, τί ἂν ὄλω; δόξαι κόσμου καὶ αὐτίκα βίου; Ἀκτιμοσύνης ἕρεξις ἐρημῶν φροντιστήριον.

λε'. Ἀλλὰ τοῦτοις μὲν περιττὸν ἐμπλατύνεσθαι. Ἰκανῶς γὰρ αὐτὰ ἐν ἄλλοις περιεργασάμεθα πρὸς ἀλήθειαν συγγραφικῆν. Ἐγὼ δὲ καὶ τι ἀρετῆς ἀνομοκρίτου ἰδωλόν, εἴτε βρέτας, εἴτε κερδάμελλον (εἰκόνα γὰρ ἐπὶ τῆς ἐπικράτου εἰπεῖν κατοκῶ) ἐκθήσων ἤκα θεομισίας. Κατεπιχειροῦσι καὶ τῶν οὐκείων σαρκῶν ἐστὶν οὐ οὐκ ἐπὶ τὴν ἀρετὴν προσποίητοί, καὶ πως οὕτω συμβολογραφοῦσιν οἱ ἐξώλει, ἄξιοι κατακοπῆς εἶναι, ἀπάργματα ὅσον μυστρά ταῦτα τῆ κατὰ σφᾶς οὐσιῶντες θεᾶ, τῇ ὀρέξει, ὧν θεός, καὶ αὐτὴ λέγοιτο' εἶν, καθά καὶ ἡ κοιλία. Καὶ οἱ μὲν μαχαιριδίῳ ἄνους ἤρμα τῆ ἐπιπολῆν τῆς σαρκός, ὅποι διακρίνουσιν αὐτοί. οἱ δὲ ἐνύχων ἄξιοι ἀποτύροντες, ἄλλοι δὲ καὶ βίην κατακονῶντες, πλάττονται τοῖς θεωμένοις, εἴτε ἰδίᾳ τέχναις, εἴτε κοινῇ λαοῖς, πληγὰς ταῦτας ἐκ δαιμόνων αὐτοῖς ἐπιτεθεῖσθαι νύκτωρ εὐχομένοις. Τερατεύονται δὲ ταῦτα, ἵνα καὶ ἐκπλήξωσι τῇ θῆᾳ εἰς ἀγνοσύνης ἐνδείξειν, καὶ οἶνον δὲ οἶμαι καὶ ἔλαιον οὕτως ἐφελκύνονται εἰς ἰατρεικῆν ἐπιθεῖσθαι τε καὶ ἐνδύσειν. Φιλτικμοῦνται δὲ οἱ αὐτοὶ καὶ φθειρῶν πληθυσμούς, ὡς καὶ ἐξ τῶν βράκων ἔρποντα προφαίνεσθαι τὰ ζωῶφια. Καὶ που καὶ ἐτέρωθεν ἐραυρίζονται, τυχὼν μὲν καὶ δι' ἐμπολῆς, ἴσως δὲ καὶ δωρεάν. Διὰ τί καὶ τοῦτο; ἵνα τῆς ἀγέλης ταύτης τεθαυμαστομῆνοι ζωῶς περιουσιασθήσονται, δι' ὧν ἔσται κέρδος οὐκ οὐκ τὸ μάλιστα κατὰ σκοπὸν τοῖς ὑποκριταῖς. Ἐν τοῖς σιδηροφόροις, οἱ δι' ἡμέρας τεθωρακισμένοι μὲν ἐνδον, προφαίνοντες δὲ ὁμοῦ τὸν θωρακισμὸν εἰς ἐπιδείξειν, ἐν τῷ κηθῆσθαι καὶ τοῖς φθειραῖς πολυπραγμονεῖν, καὶ ἄλλως δὲ διασείεσθαι, καὶ πολυτρόπως μηχανᾶσθαι τὴν θέαν· ἀλλὰ νύκτωρ ἀβύλλονται τὸ τοιοῦτον βᾶρος, ὡς ἂν ἐλαφροὶ ὡς κατακοιμάσθαι. Τοῖς δὲ καὶ αἵματι χρίοντες τὴν κοιλίην τοῦ σιδηροῦ κυκλώματος περιφάνειαν, ὡς δοκεῖν αὐτὸ παρατρέγειν τῶν τοῦ ἀσκητοῦ σαρκῶν, καὶ οὕτως αἶμα ὄλον ἐξαποπέψουσιν, ἐξολέσσοι δὲ θεός, οὐκ αἵματι χαίροντας· ὡσαὶ καὶ αἵματων ἦσαν ἕνθερι, ὧν ψάλλων ὁ Δαυὶδ βυσθήνα εὐχεται.

λς'. Ἐμοὶ δὲ ἐπεισε μνησθέντι καὶ τι γελοῖον εἰς πλέον ἐκθέσθαι φάκτον τοιοῦτος, εἰς πείραν ἐληλυθὸς πλατεῖαν ἦν ὅτε τοῖς Μεγαλοπολίταις, ὁ καὶ ἡμᾶς ἐκπλήξαν παρμεινεν εἰς μὴμην διηνεκῆ. Ἐγένετό τι; ἡσυχαστικῆς ἀρετῆς ἀνήρ ἐπίκριτος ἐραστή, ἰθύνοντος τὴν Ῥωμαϊκῆν λῆξιν τοῦ παμμάκαρος Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ, σιδηρῶ μεσολαβούμενος ἐπίγγοντι, σπῆλος ὅλος ἐκείνος, γλοῦς μυστρά, ῥύπος ἀνεκπλυτός· διὸ καὶ ὀρθῶς ἐκεῖνος εἰς δυσπρόσιτον, ὅς ἀκαθαρσίᾳ ἵστεγαυότα, ἀλλὰ τε ῥήματα εἰς ἐπανομίαν ἐκλήρωσατο κωμυδοῦμενος, καὶ θεροῦμενος; δι' ἐπεκαλεῖτο· καὶ ἐξενίκα τοῦτο

εις κλήσιν. Ἐκεῖνος δὲ ὁ τῶν κατ' ἄρετην σχηματισμῶν τὴν ἄρχην μὲν ἄγγελος εἶναι πεφαντασμένος, τῇ δὲ ὑστερον πρὸς ἀλήθειαν ἀποδείξει δαίμων εἶναι διεγνωσμένος, ἥδη δὲ καὶ ὑπερθεν ἐκείνου ἐνηγεμένος, οἷς παχύτερον ἐπλημμύει πρὸς ἀρκυς, καὶ κρεάτων οἰκείων ἀπέλευσιν ἐσοφίζετο, τῇ τοῦ σιδήρου δὴθεν παρατριφεὶ διαβιθρωσκομένων εἰς βάθος, ὅσα καὶ τι ξύλον ὑπὸ πρίονος. Καὶ τὸ σόφισμα μύθρον τῶν ὄντων, καὶ οὐ μόνον πραγματικῶς, ἀλλὰ καὶ τῶν τρώπων τοιῶδες ὄντι. Πνεύμονα ζωϊκὸν ἢ καὶ ἕπαρ ἀπολαμβάνων, καὶ εἰς λεπτότητα κατακνίζων χλωρόν, ὅποια τὰ μεμασθημένα, καὶ προσπλάττων, ὅποι παραίτου τοῦ σιδήρου, εἰσεδέχετο τοὺς ὀμιλητῆς· καὶ μετὰ βραχείαν λαλίαν διασείετο ἡρέμα, ὡς εἰπερ ὠδυνᾶτο θανόντων. Ἐἶτα τὴν χεῖρα καθιεὶς ἐίδον, ὅποι τὸν πνεύμονα ἐκείνον κατέχρισε, καὶ κησάμενος ἐξῆγε τὴν ἐξάγιστον ὑπουργὸν εἰς φῶς, καὶ ἐπιφωνήσας ὀδυνηρῶς τὸ «Τὰ κρέατά μου,» διετίνασεν αὐτὴν πρὸς τέχνην· ὡς τὸ μὲν τοῦ μύσους καταπεσεῖν εἰς γῆν, ὅσον ἥδη καὶ σήφωος, τὸ δὲ ἐναπομείναι τῇ περὶ τοὺς θυσίας σήραγγι· ἣν ἀποπλυνάμενος ὡσεὶ καὶ βορβορώδη χεῖμαρβρον, ἐπερπε πολὺ θαῦμα τοῖς μήπω εἰδῶσιν ὁ μὴ μόνον τὸν ἐκεῖ ἐπάξιος.

λζ. Τίνος ἂν οἱ τοιοῦτοι φελοῖντο, εἰς τὸ οἰκεῖον σῶμα κακουργοῦντες; Ποῖα ἀποπροσποίησονται μολυμῶν οἱ οὕτως αἰμοχαρεῖς; Ποῖος ἂν ἐφαρμόσοι φόγος ἀνδράσιν, οἷς ἀγαθὸν αἱματηρὰ βαφὴ αὐτῆ, ὅσα καὶ γυναίξει φύκος; Τίς τὸ σιδήρεον τοῦτο γένος ἀξίως ἀποτρέψεται, οὐπερ ἢ πραγματεία χρυσοθηναί δι' ὑποκρίσεως, καὶ οὕτως ἀποτελευτησάι εἰς χρῦσον λόγῳ ἀποπτύσεως καὶ γαῶν εἰς ἀργύρεον;

λη'. Ἐτε σεσημειώνεται παρὰ τοῖς ἀνέκαθεν ἀγίοις ἄλλοι μεγάλοι στυλιταί, οἱ οὐρανοδόμονες, οἱ ὅσα καὶ διὰ κλιμάκων, τῶν στυλῶν, προσέσχον τῶν οὐρανῶν. Ἡ δὲ νῦν γενεὰ οἷα καὶ δένδρα συχνὰ ἐν ξυλόφῳ πολλαχοῦ γῆς τὸ στυλιτικὸν φύλον ἀναδέξωσιν, οὐ ζωῆς ὄν αὐτὸ ξύλον, οὐδὲ γνώσεως ξύλον, ἀλλὰ παρὰ τι βραχὺ ξύλον αὐτόχημα, καὶ οὐδὲ κατὰ Δωδωναίον ἐκεῖνο, οὐπερ ἦν τις λόγος, ἀλλὰ ἕτερον καινόφωνον, ἐξ οὗ μόνον ἔστι τρυφῆν τὸ «Εὐλόγησον.» Εἰδὲ καὶ διδασκαλίαν ἐν τοῖς ἄρτι στυλιταῖς ἐπιζητοῦντες, πρόφασιν τῶν ἰδιωτῶν στυλιτῆ γίνεται τοῦ μὴ ἔχειν λαλεῖν, ἢ καταπνέων ἀνεμος λιγυρὸς καὶ σκεδάζων τὸ τῆς φωνῆς ἔναρθρον, ἢ ἀσκητικὴ τις ἰσχνότης, δι' ἣν στενωχερεῖται ἢ λαλία. Τίς δὲ κατὰ θεωρίαν ἀρετῆς οὕτω διεκπίπτων, ὅμως τὴν κατὰ χεῖρα κερδῶσαν πρᾶξιν εὐ μάλα ὁ τοιοῦτος κατορθοῖ, δι' ἣς ἀνιμάται τὴν κάλαθον, ὅτε κατ' αὐτῆς κέρμα κτυπήσει. Καὶ τοιαῦτα μὲν αὐτῶν τὰ ἐν τῶ φανερῶ· τὰ δὲ ἐντὸς οἶδεν ὁ τὰ ἐν κρυπτῶ βλέπων Πατήρ. Οὕτω δὲ ἔχοντες οἱ ἀνατεταγμένοι, τὰ τέκνα τῆς ὑποκρίσεως, οἱ μιμηταὶ τοῦ δαίμονος (τὰ γὰρ λοιπὰ τῶν κατ' αὐτοὺς ὑποκρίσεων εἶδη οὐκ ἂν, οὐδὲ εἰ μυρία κάμοι τις γράφων, δύνατο περιγησασθαι), παράγουσι τοὺς ἀπλουστέρους εἰς πλατεῖαν κατάγνωνσιν τῆς μοναχικῆς βιοτῆς, καὶ γίνονται ὑπόδικοι τῶ θεῶ βαρείας κολάσεως,

A gelus esse creditus est, deinde vero juxta veritatem demonstratione daemon esse fuit agnitus atque etiam super hunc elevatus, quod crassius in carnes peccaret, suarumque carnium continentiam fingeret quasi ferri contritione profunde corrosarum, ut roditur sub serra lignum. Argumentatio vero odiosa, non solum in effectu, sed etiam in modo. Pulmonem vel hepar animale sumens et in minuta concidens virescentia, qualia masticata, coaptansque ubi ferrum sinneret, suscipiebat familiares; et post breve colloquium paulatim exagitabatur, quasi cruciaretur compunctus. Postea manuum intus demittens, ubi pulmonem istum inuaxerat, postquam raserat, sceleratam auxiliatricem educit ad lumen, et voce lamentabili emissa: «Carnes meæ,» illam eum arte discussit ita ut pars quidem horrida, putredine jam olens, in terram decideret, pars autem cavis sub unguibus inhaereret; qua veluti torrente cœnoso abluta, multum excitavit stuporem rem nondum scientibus, ille, qui non solum hujus erosionis veræ hic, sed etiam horum vermium illic erat dignus vexatione. καταβρώσεως ἀληθοῦς τῆς ὄψε, ἀλλὰ καὶ σκυλήκων.

37. Cui parent ii, qui proprium corpus crudeliter tractant? A quibus maculis abhorrebunt qui sic sanguine latantur? Qualis reprehensio conveniret hominibus, quibus bonum est sic immergi errore, ut mulieribus placet fucus? Quis hujusmodi ferreum genus digne detestetur, cujus negotiatio est per hypocrisim auro supervestiri, sicque loco ruinæ in aurum, aut saltem in argentum desinere?

38. Noti sunt adhuc inter veteres sanctos aliquot magni stylitæ, cælo gradientes, qui per columnas, veluti per scælas, cælo propinquabant. Præsens autem generatio tanquam arbores ligno densæ, multis in terræ locis, styliticam tribum producit, quæ non est vitæ neque scientiæ lignum, sed fero lignum purum, neque secundum illud Dodonæum, cujus magna erat fama, sed aliud quid novi sanans, ex quo solum excipi potest hoc: «Benedic.» Si quis autem in hodiernis stylitis doctrinam quaeratur, ignaro stylitæ, quod non valeat loqui, prætextus est vel ventus, stridale spirans et vocis articulationem impediens vel quædam ascetica gracilitas, per quam angustiatur elocutio. Sic autem contemplativa virtute lapsus, manibus tamen lucrosam præclare dirigit operationem, qua sursum elevat calathum, cum in illum nummas somans intravit. Talia sunt ipsi, quæ sunt manifesta: iusterna vero novit ille quæ sunt in abscondito videns Pater. Taliter autem se habentes qui supra ordinati sunt hypocrisicos filii, daemone imitatores (cætera namque simulationum illorum genera nemo nequese nulle libros componendo impletet, describere valeret), simplices decipiunt ad magnam monasticæ vitæ damnationem, et a Deo gravi punitioni obnoxii, quod per ipsos blasphemetur, non solum in

gentibus, sed etiam in Christiana religione, sanctissima ad imitationem illius conversatio.

39. Jam subobscurè indicavimus et ostendimus, fratres, quantum malum sit hypocrisis, dira perversi mendacii species, a rectitudine deflexio, quæ verum hominem reddit inutilem, ignobilis virtutis extenuatio. Fugiamus igitur illam, nos veritatis famuli, scientes nihil esse commune veritati cum mendacio, cui copulatur prava consors simulatio, malis secundissima, quam nec in inimicis bonis saltem Christianis exercere licet. Enimvero, si quis non aperte loquitur, uti rerum status requirit, contra inimicum, nec justificationem allegat, uno verbo, non totam aperit veritatem, in omnibus se prodens; hoc tamen non est hypocritarum ratio, sed solertiâ generans prudentiam, juxta quam laudabiliter aliquis opportune considerans tempus, et personam, atque reliquas circumstantias, dissimulabit et abscondet quod in buccam venit, sed utilia loquetur, sermonem ipsi metiente, recteque dirigente ac ordinante, et secundum œconomiam reddente sapientem magno magistro Deo; cui gloria in sæcula. Amen.

Α ὅτι δι' αὐτοὺς βλασφημεῖται ἡ πρὸς μίμησιν αὐτοῦ ἀγνωστὴ πολιτεία, οὐ μόνον ἐν ἔθνεσιν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Χριστιανικῇ ὀρθότητι.

λθ'. Ἐχομεν ἤδη ἀμυδρῶς ὑποκρουσάμενοι καὶ ἐμφάναντες, ὡς ἀδελφοί, ὁποῖόν τι κακὸν ἢ ὑπόκρισις, τὸ τοῦ κικουῦ ψεύδους ἀδρὸν τμημα, ἢ ἐκτροπὴ τῆς ὀρθότητος, ἢ ἀχρειοῦσα τὸν ἀληθῆ ἄνθρωπον, τὸ ἀγεννὲς τῆς ἀρετῆς ὑποκρίσιμα. Φεύγομεν οὖν αὐτὴν οἱ τῆς ἀληθείας θεραπευταί, εἰδότες, μηδὲν κοινὸν ἀληθείᾳ καὶ ψεύδει, ὧ συνδυάζεται φαῦλη σύνδικος ἢ ὑπόκρισις, πολυτεκνοῦσα ἐν κακοῖς· ἦν οὐδὲ ἐπ' ἐχθροῖς ἐνδεικνύσθαι ὄσιον τοὺς γε ἀγαθοὺς Χριστιανούς. Εἰ γὰρ καὶ οὐ παρήρσιδάσεται τις, ἐφ' οἷς ἐχρῆν, πρὸς τὸν ἐχθραίνοντᾶ, οὐδὲ δικαιολογησεται, εἰπεῖν δὲ τὸ ὄλον, οὐκ ἐπαληθεύσει, παραδεικνύς ἑαυτὸν ἐφ' ἅπασιν, ἀλλ' αὐτὸ οὐχ ὑποκριτικὴ ἐστὶ μέθοδος, δεινότης δὲ γεννῶσα φρόνησιν, καθ' ἣν στοχαζόμενός τις ἐναρέτως ἐν δέοντι καιροῦ καὶ προσώπου καὶ λογτῆς περιστάσεως, κατακόλυπει μὲν καὶ κρύπεται τὸ ἐπιρχόμενον τῷ στόματι, λαλήσει δὲ τὰ πρόσφορα, μετροῦντος τὸν λόγον αὐτῷ καὶ ἀκριβοῦντος καὶ τάττοντος καὶ πρὸς οἰκονομίαν σοφίζοντος τοῦ μεγάλου διδασκάλου Θεοῦ, ὧ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

EJUSDEM

ADVERSUS IMPLACABILITATIS ACCUSATIONEM.

Eustathii Thessalonicensis metropolitæ adversus exprobrantes ei injuriarum memoriam, si quando meminisset vexationis ipsi undecunquē illatæ.

1. « Sapiens creatura homo : » hæc est antiquæ sententiæ Musæ, quæ textilem varietatem erat mirata; exinde vero per levem transformationem dictum fuit: « sapientissimam rem esse pictoris manum. » Pulchra quidem illa duo sunt et talia quæ aureo nitore fulgeant ubi præscribuntur, et eminens splendentem hujus operis frontem faciant. Oportet autem pro simplicioribus auditoribus insuper addi vel animadverti quod in ambobus est artificiosum. Sapiens enim est homo variegans artis ratione, qua textit manibus opera: quod extraneus dicere voluerit; pictoris autem manus est sapiens instrumentum, nisi forte pingens dolose mentiatur.

2. Quod igitur urbs hæc nostra, omnimode fecunda, pictoribus abundat, non omnibus secundum artem, imo forte lineamenta hominum male pingentibus, et alias quidem imagines, et inter eas nostram deoripantibus, meam idcirco secundum archetypum accurate expressam transcriptu-

С Ἐὐσταθίου μητροπολίτου Θεσσαλονικῆς πρὸς τοὺς ἐπιρχαλοῦντας αὐτῷ μνησικακίαν, εἰποτε ἀναμνησθεῖν κακώσεως γενομένης ποτὲν αὐτῷ.

α'. « Σοφὸν τι χρῆμα ἄνθρωπος. » Παλαιᾶς τοῦτ' ἐμύσης γνομάτευμα, ἐφ' οἷς ὑφαντικὴν ἐκεῖνη ποικιλίαν ἐθαύμασαν· ἐπέθαν δὲ λόγῳ παραποιήσεως ἀναπέφηνε τὸ ἐ σοφὸν τι χρῆμα ζωγράφου χεῖρά εἶναι. « Καὶ καλὰ μὲν καὶ ἀμφοὶ τὰῦτα καὶ οἷα προστίθειν χρύσεόν τι, ἐνθα προγράφονται, καὶ τηλαυγὲς γίνονται τὸ τοῦ ἔργου τοῦδε πρόσωπον. Χρῆ δὲ πρὸς γε τοὺς ἀπλοικωτέρους ἀκρῶνόμενους προστεθεῖσθαι, ἢ γοῦν ἀλλὰ προσεπινοεῖσθαι τὸ τεχνικὸν ἐν ἀμφοῖν. Σοφὸν τε γὰρ χρῆμα ποικιλτῆς ἀνθρώπος, πρὸς τέχνην ὑφαίνων τὰ πρὸ χειρῶν, ὅπερ ὁ ἐξωτερικὸς εἰπεῖν βούλεται· καὶ ζωγράφου δὲ χεῖρ σοφὸν τι χρῆμα, εἰ μὴ ἄρα τῇ τῆς τέχνης ἀρετῇ ψεύδοιτο παραγράφουσα.

β'. « Ὅτι γοῦν καὶ ἡ καθ' ἡμᾶς πάμπορος πόλις αὐτῇ γραφῆν εὐπορεῖ, οὐ πάντων πρὸς τέχνην, ἀλλὰ που καὶ φαῦλως γραφόντων ἀνθρωπικῶς χαρᾶκτῆρας καὶ ἀχρειούντων, καὶ ἄλλας μὲν εἰκόνας, ἐν δὲ καὶ ταῖς τὴν ἡμετέραν, ἤκω μεταγράφων τὴν γοῦν αὐτὸς ἑμαυτοῦ, πρὸς ἀρχετυπίαν ἀκριβῶς

ἔχουσιν. Καὶ τοῦτο οὐ πρὸς φιλαυτίαν (τί γάρ μοι ἄλλο τι σκιαγραφίας, εἰ ψεύδοιτο μὲν τὸ στερέμιον, βλέπτειν δὲ λέγει οὐδέν;), ἀλλ' ἵνα μὴ παραδίδουσι οἱ τὰ ἡμέτερα ζωγραφούντες, καὶ εἰς λοιπὴν ἀτεχνίαν ἐκπίπτουσι· ὅπερ εἰσμάλιστα δάκνει με, εἰ περ ἄλλως παπαιδευμένοι τὰ εἰς τὴν γραφικὴν, καὶ τρανῆς δὲ ὡς ἐκαστοτε βλέποντες οὐ βλέπουσι, καὶ τοιαῦτα πρὸς ἀκρίβειαν, καὶ νοούσας ἐκβαίνουσιν εἰς ἀλλόκοτον.

γ. Ἐξενίκησε δὲ με, καὶ εἰς τὸδε ἀντιγραφῆς πηρήγαγεν, ὅτι μὴ μόνον ἐν τῆδε τῇ πόλει τὴν εἰκόνα ἡμῶν, τὸ Δαυϊτικὸν εἰπεῖν, ἐξουδένωσαν οἱ εἴτε γράφοντες, εἴτε διαγράφοντες ἡμᾶς, ἀλλὰ τὴν φαυλεπίφραυλον αὐτῶν εἰκόνα, καθ' ἣν ἡμᾶς οὐκ ἀνεστήλωσαν, λέγω, ἀλλ' ἐστήλιντες, ἕως καὶ εἰς τὴν μεγίστην τῶν πόλεων πηρήγαγον. Ἔστι δὲ τὸ τοῦτων δεικτελον· « Μνησίκαχος ἀνὴρ, ἐπιγεγραμμένος εἰς ἀρχιεραεὶ Θεσσαλονικῆς τῶν ἄρτι. » Πρὸς δὲ ἡ βρέτα; (παικτεῖον γάρ τι κατὰ τῆς φαύλης τέχνης;) τὰ πρῶτα μὲν ἐντρανίσας ἐγέλασα· εἰς ἀνεργαίων ἐμυτῶν εἰς νοῦν, καὶ ἐθαύμασα, ὅπως ὁ παναίολος χρόνος παράγει μὲν καὶ τὰ καινοφανῆ, γενεῆ δὲ ὁμοῦς οὐκ ὀλίγα ὡς ὅσον ἐν ἀνακάμψει καὶ πρὸς παλαιὰς ὁμοιότητας, καὶ αὐτῶν τὰς μὲν οἷα ἐπαινεῖσθαι, τὰς δὲ λήθης ἐσχάτης ἀξίας. Καὶ ἄμα ἐνηνοσάμην τὰς τῶν ἀποκαταστάσεων θρυλλομένας πεντακοσιοστίας, ὧν ἔργον φασι, ἐπεὶ παράδραμοιεν, ἐπανατρέχειν εἰς τὰ φθάσαντα ὡς οἷα καὶ παραδείγματα, καὶ ποιεῖν αὖθις ἀγαθὰ τε καὶ κακὰ ἐκεῖνα, ὅσοις ὁ προλαθῶν τῶν πεντακοσίων ἐτῶν ἔλλουσι ἐνδιέτριψε.

δ. Χρόνος οὖν πάλαι ποτὲ διέβη, καθ' ἣν ἄλλα τε τινα φαύλως ἐθεωρήθησαν, καὶ τὸ σύννον δὲ καὶ φυλακτικὸν ἑαυτοῦ, καὶ μὴ ῥαδίως τοῖς βλέπεσθαι ἐθέλουσιν ἀναχροννύμενον, εἰς οὐκ ἀγαθὸν ἐνεγράφη τὸς γε παραθεωροῦσι. Καὶ δὴ καὶ νῦν χρόνος οὗτος ἐξέφην, γράφων εἰς χαρακτῆρα ὁμοιον καὶ ἡμᾶς, ὅτι προσέχομεν ἡμῖν οὗτος καὶ σκεπτόμεθα, μὴ βαλλόμεθα, καὶ φυλαττόμεθα τὰ τῆς διαβολῆς ἀμφίβληστρα, καὶ ἀνακαθαίρομεν, εὐθετιζόντες τὰ περὶ, εἰ πως, ὧν πεπειράμεθα, παγίδων ὑπερπατόμενοι σωζοίμεθα.

ε. Φέρε δὴ, χρώματα τρίψις δε' ὧν ἔχοιμι ἀνεμυτῶν μεταγράψαι εἰς ὅπερ εἰμι (οὐ γάρ λανθάνωμαι κατέπτρω κεχημένος ἐν ᾧ χαρακτῆρ ἑμῶ; ἐμφαίνεται, ὅν ἡ ψυχὴ ἐκάστων γράφουσα ἐν τῷ βλέπειν εἰς συνείδησιν προσιτῆ, ὥστε καὶ ἄλλοις βλέπεσθαι, καὶ διακρίνεσθαι τὰ κατ' ἦθος, καὶ οὕτω περιποιεῖσθαι μὲν τὰ ὀρθῶς ἔχοντα, διορθοῦσθαι δὲ τὰ ὡς ἐτέρως ἐκπίπτοντα), διακριθῶσμαι τὸ ἐμὸν παρὰ τοῖς ἐναυθα εἰκόνημα, τὰ μὲν ἄλλα πᾶν ἀπηκριθωμένον κατὰ τοὺς ἐμῆ πρὸς ἀμαρτίαν γράφοντας (φαίνω γάρ ἰδοῦ ἐμαυτὸν ἄλλως μὲν ὅτι μάλᾳ διεστραμμένον, καὶ ἀγαθῶ μηδενὶ ἔλλαμπόμενον εἰς εὐπρόσωπον)· τὸ μόντοι μνησίκαχον ἐ; τὸ πᾶν διαγράψω, καὶ ἐξαλείψω τῆς εἰκόνης, ἣν ἀνέστησάν μοι τὰ καλὰ τέχνα τῆσδε τῆς πόλεως.

Rus sum. Et hoc non amore mei (quid enim mihi curæ foret pictura, si mentiretur quidem solidum, nihil autem nocivi iudicaret?), sed ne qui nostra pingunt, per ignaviam denuo in artis imperitiam decidunt: quod in primis me vexat; si quidem res graphicæ satis docti clareque fere semper videntes, nunc quidem cæcuntium et præ nimia cautela descendunt in absurdum.

3. Devicit autem me prorsus et in hanc accusationem induxit, quod non solum in hac urbe nostram imaginem, juxta Davidicum dictum, ad nihilum redegerunt qui nos sive pingunt, sive describunt, sed vilissimam ipsorum imaginem, per quam nos haud in cippum elevarunt, dico, sed in cippo male notaverunt, postremo in urbium maximam circumdixerunt. Est autem illorum imago: « Memor injuriarum vir, proventus in præsentem Thessalonica archiepiscopum. » Ad quod simulacrum (aliqualiter enim ludendum est adversus malam artem), primo quidem, oculis in id conjectis, risi; deinde recolligens mentem, valde etiam miratus sum quomodo temporum varietas nova quædam ad lucem producat, non pauca tamen generet tanquam in renovatione secundumque veteres similitudines, quarum aliæ quidem laude dignæ sunt, aliæ vero omnium oblivione. Et simul in mentem revocavi celeberrimos restitutionum quingentos annos, quorum officium est, aiunt, cum transferunt, ad ea quæ præcesserunt recurrere tanquam exemplaria, denuoque producere bona vel mala illa, quibus elapsum quingentorum annorum spatium immoratum est.

4. Tempus igitur olim aliquando transit, quo, cum aliqua cætera, tum prudentia sique conservatio prave considerata sunt, et non facili a nocere volentibus decolorationis officio in non bonum saltem a male judicantibus imputatum est. Et profecto nunc istud tempus reluxit, simili characteri nos etiam pingens, eo quod providemus nobis et ne dejiciamur cavemus, et calumnie retia fugimus, et alas aptantes repurgamus, si forte super retia, quibus tentati sumus, volantes, salvandi simus.

5. Age porro, tritis coloribus, quibus me possim talem qualis sum pingere (non enim obliviscor uti speculo, unde mea forma relucet, quod anima ejusque pingens colorando conscientiam, ante se povit ut a cæteris cernatur, inque moralibus dimidicetur, et sic retineantur ea quidem quæ recta sunt, corrigantur errores commissi); perferam meam coram hic præsentibus imaginem; de cætero quidem prorsus accuratam secundum eos qui me peccaminosum pingunt (ecce enim metipsum aliunde quidem deformatum, et ad pulchram formam nullo bono relucemem ostendo); hanc autem mali memoriam omnino deleo et aufero ab hac imagine, quam mihi hujus urbis boni cives erexerunt.

6. Mihi autem sic habenti scopum aliter hanc colorandi partem calcis, quam docti pictores meæ applicuerunt figuræ, considerandum erit ante alia, quibus illud imaginis vitium commode patefieri possit, quia non plane necessarium idem esse, juxta cogitationem, quædam nomina per compositionem proferre, rursumque per appositionem exponere. Sicut autem non semper in eundem conceptum veniunt expressiones privatim abstractæ, rursumque simul appositæ (non enim aliquis singillatim grammaticus dictus, et rursus privatim celer, jam etiam grammaticus celer necessario evadet, nec eques simpliciter, et privatim bonus, jam in bonum equitem necessario concurrunt); ita nec in idem vergit dicere sciomachiam, in unum redactis « umbræ » pugnaeque nominibus, et rursum « sub umbra pugnare: » hoc quidem prospere sit et desideratur, dum sciomachia vituperationem habet et juxta proverbium ad idem redit ac aeris verberatio. Sic etiam « chirodium, » manus jurisque conjunctio vituperabiliter ostendit; illum autem « qui jus in manibus habet, » laudabiliter designat. Pariter « sceptrifera » quidem est verborum compositio rex; « sceptrum » autem disjuncte fert curvus et sordidus Itacæ mendicis Ulysses. « Andrapoda » novimus quidem « serviles personas; » si quis autem expressione soluta dicit « hominum pedes, » exinde « drapetas » invenit servos. « Bubulcitas » aliquis velut agricola: « boves autem prædo abducit. » « Amicus » quidem « bonus » virtutem habet: « philocalus » autem aliter intelligitur, et malitiam indicat, qualem etiam dicere sapientes hesitant « Boni » quidem « pedes » conveniunt etiam viris, heroice agentibus, cum hæc verba separantur: in unum autem conjuncta, callisphyro (pulchris pedibus) mulierem exornant. « Sacro ministerio » si quis operatur, sacris sit aptus: hierodulus autem (quoad nomen) minime convenit. « Forvidum opus » facit arrogans: « θερμουργει » (fervide operatur) homo fortis; videtur idem aliquid quod habeatur sermo per « artieperum » (callide dicentem) et artia (seu perfecta) loquentem: sed qui posteriorem soluto modo sumit, ut perfecta loquentem laudabilem novit, artieperum autem ut impostorem vituperat. Hæjus autem auctores methodi, quibus diversitas in solutione verborum, et iterum in eorum compositione, ordinata est, nec « patris percussorem » ducunt eundem ac eum « qui percussit patrem, » si quidem patris percussor in habitudine malitiæ est, sicut et « verberipater; » dum aliquis patrem forte percussit ignorans. Nec « himatiopolam » ei eum qui vestimentum vendit, ad parem sententiam adducunt, tanquam ad artem reducentes « himatiopolam esse, » vestimentum autem vendere judicantes eum qui hoc vel semel fecit. « τιωπώλην » καὶ τὸν « πωλοῦντα » δὲ « ἱμάτιον » ζυγάγουσιν εἰς ἐννοίαν ἰσοδύναμον, οἷα τὸ μὲν « ἱματιωπώλην » εἰς τέχνην ἀφορίζοντες, « πωλεῖν » δὲ « ἱμάτιον » εἰδότες καὶ τὸν εἰσάπαζ τὸ τοιόνδε χειρι-

7. Dico ergo sic aliquomodo sese ad invicem habere « mali memoriam » in una voce, et in locutionis divisione, « meminisse mali. » Et enim mali memoria quidem, non honeste, diceretur aliquis afflicti, nec ab

ζ'. Οὕτω δὲ μοι προθεμένη σκοπὸν, μεταχρῶσαι τοῦτό γε τὸ μέρος τῆς κονίας, ἣν οἱ ἱεροὶ ζωγράφοι τῷ ἐμῷ χαρακτῆρι προσέπλασαν, θεωρητέον ἂν εἴη πρὸ τῶν ἄλλων, δι' ὧν ἐκεῖνο τὸ τῆς εἰκόνος ἁμαρτωλῶν ἐπιτυχίαν εὐρήσει, ὅτι οὐ πάντως, οὐδὲ ἐξ ἀνάγκης ταῦτόν, πρὸς ἐννοίαν συνθέτως τε προνεγκεῖν ὀνόματά τινα, καὶ αὐτὸ πάλιν ἐξαγγεῖλαι κατὰ παράθεσιν. Ἄλλ' ὡς περ οὐκ εἰς ταῦτόν ἀεὶ νοήματος ἔρχονται λέξεις ἀφωρισμέναι ἰδίᾳ καὶ αὐτίς παρατιθέμεναι (οὐ γὰρ δῆπουθεν καταμόνας γραμματεὺς τις λεγόμενος, καὶ αὐτὸ πάλιν ἰδίᾳ ταχὺς ἦδη καὶ γραμματεὺς ταχὺς ἀναγκαστικῶς ἐκβαίνει· οἷδ' ἂν ὁ καὶ ἱππεὺς ἀπλῶς, καὶ κατ' ἰδίαν ἀγαθός, ἦδη καὶ εἰς ἀγαθὸν ἱππείᾳ κατ' ἀνάγκην συνδραμοῦνται), οὕτως οἷδ' εἰς ταῦτόν ἀγεται « σκισμαχεῖν » εἰπεῖν, ὅφ' ἐν ἀγαθόντα βῆμα τὸ τῆς « σκισῆς » καὶ τῆς « μάχης » ὄνομα, καὶ αὐτίς τὸ « ὑπὸ σκισῆ μάχεσθαι » ἀλλὰ τοῦτο μὲν καὶ εὐτυχεῖται καὶ ποθεῖται, ὁ δὲ « σκισμαχῶν » εἰς ψόγον ἀποτάσσεται, ἐν οἷδεν ἡ παροιμία εἰς ταῦτόν ἤκοντα τῷ « ἀέρα δαιροντι. » Οὕτω δὲ καὶ τὸν μὲν « χειροδέκην » ἡ συνθετικὴ κἀλλησις τῆς τε « χειρὸς, » τῆς τε « δίκης, » ψεκτικῶς παραδειγματίζει· τὴν δὲ « ἐν χερσὶν τὴν δίκην ἔχοντα » ἐπαίνοις ἀποκληροῖ. Τὸν ὁμοίον τρόπον « σκηπτουχος » μὲν κατὰ συναίρεσιν λέξεων ὀβριστεύς· « σκηπτρον » μὲν τοι διαλελυμένως ἔχει καὶ ὁ ἐν Ἰθάκῃ ῥικνός καὶ ῥυπαλός ἐπαίτης Ὀδυσσεύς. Οἰδομεν « ἀνδράποδα » μὲν τὰ « δοῦλα πρόσωπα » διαλύσας δὲ τις τὴν λέξιν, καὶ « ἀνδρῶν πόδας » εἰπὼν, « δραπέτας » ἐντεῦθεν εὖρε τοὺς δούλους. Καὶ μὴν « βοηλατεῖ » μὲν τις γεωργοῦ δίκην· « βοῦς » δὲ ἐλαύνει· ὁ ληϊζόμενος. Καὶ « φίλος » μὲν « καλός » ἀρετὴν ἔχει· ὁ « φιλόκαλος » δὲ ἀλλοῖός· ἐξέστι κατὰ νοῦν, καὶ ποτε καὶ κακίαν παραφαίνει, ὅποταν καὶ λέγειν ὀκνοῦσιν οἱ σῶφρονες. Καὶ « καλὰ » μὲν « σφυρὰ » ἐπιπρέπει καὶ ἀνδράσιν, ἡρωικῶς ἀνδριζόμενοις, ὅτε διστανται· ἠρωμένια δὲ εἰς ἐν γυναικῶν κοσμοῦσι τῷ καλλισφύρῳ. Ἐρεψ δουλείᾳ βαρύνεται τις, καὶ ἔστιν ἱεροκρεπής· ὁ δὲ συνθετιμένος εἰς « ἱερόδουλον » οὐ πᾶν ἐκπρέπει. « θερμὸν ἔργον » εἰδὲ ὁ ἀσθαλιζόμενος· « θερμουργεῖ » δὲ κατὰ θέσιν ὁ ἀνδριζόμενος. Δοκεῖ ταῦτόν τι λαλεῖσθαι διὰ τοῦ « ἀρτιεπούς » καὶ τοῦ « ἔρτια βάζοντος »· ἀλλ' ὁ χρησάμενος τὸν μὲν διαλελυμένον εἰς τὸ « βάζειν ἔρτια » ἐπαινετὴν οἶδε, φέγει δὲ τὸν « ἀρτιεπῆ » ὡς ἐπίκλοπον. Οἱ δὲ τῆς τοιαύτης μεθόδου πατέρες, οἷς ἑτεροίτης ἐν διαλύσει λέξεων, καὶ αὐτὸ πάλιν ἐν συνθέσει τῶν αὐτῶν πεφυλοκρινῆται, οὕτε τὸν « πατροσῦπτην » εἰς ταῦτόν ἀγούσι τῷ « τύπτοντι πατέρα, » εἴγε « πατροσῦπτης » μὲν ἐν εἰδῶ κακίας, « καὶ « πατραλοίας »· « πατέρα » δὲ τις « ἐτυψέ που » καὶ ἀγνοῦν. Οὐδὲ μὴν τὸν « ἱματιωπώλην » εἰδότες καὶ τὸν εἰσάπαζ τὸ τοιόνδε χειρι-

ζ'. Φημι δὲ οὖν, οὕτω πως διαφέρεισθαι πρὸς ἄλλα τὴν τε καθ' ἐν ὄνομα « μνησικακίαν, » καὶ τὸ ἐν διασπῶ φράσεως « μεμνησθαι κακοῦ. Μνησικακεῖν » μὲν γὰρ οὐκ ἂν ποτε λέξη τις χρηστολογι-

κῶς, οὐδ' εὐλογοῖτο ἂν ὑπ' οὐδενός ὁ μνησικαχός· Α κακοῦ δὲ μεμνησθῆναι τινὰ, οὐκ ἀνάγκην πᾶσαν φέρεται. Καὶ δῆλον ἐκ τῶνδε τιῶν ἐγγειρήσεων. Κακία; ἀπίσης σκοπὸς τῆς κατ' ἦθος, κατακαυχῆσθαι μὲν ἀνθρωπίνης ψυχῆς, καὶ ἐθέλειν ἐπεμνησθῆναι αὐτῇ πρὸς κακίωσιν, ἐξ ἧς καὶ φερωνυμεῖται· οὐ μὴν καὶ δύναμις αὐτῇ ἐξανύειν, ὅπερ προτίθεται, εἶταί. Τῶν γὰρ τοι σπουδαιότερων καὶ πεπαιδευμένων ἀνθρώπων τοῖς μὲν οὐδὲ τὴν ἀρχὴν προσθάλλειν θάρσει, τὰ τοῦ πνεύματος; ὑποστολλομένη ὄπλα, οἷς ποκάσσεται ὁ κατ' αὐτῆς στρατιώτης. Τοῖς δὲ ἐντρέχει μὲν πρὸς ἀναλίδειαν, καὶ πού καὶ ἐν χρωμῆς γίνεται· ἀποκρούεται δὲ ὀπλοῖς ἀγίωτος, καὶ μὲν εἰς λίσαν ταχῶς, ποτὲ δὲ καὶ μετὰ πλῆγην, εἰτε πληγὰς, ἅς ὁ ἄρθος λόγος ἐν γε τοῖς πεποιημένοις τείλει λατρεῖαν ἤπια φάρμακα ἐπιπέσας ἐθεράπευσε.

γ'. Τοιοῦτον δὲ καὶ ἡ μνησικακία. Οὐσα κακία γὰρ, καὶ κακιῶν ἡ χειρίστη, πολλοὺς μὲν, ὅσους πάλαι κατέστρωνται εἰς πλάτος ἱστορικῶν (τοῦς γὰρ ἔξου βίβλων καιμένους, καὶ ὡς εἰς πλῆθος ἔμμου κεχυμένους, οὐκ ἂν μετρεῖν ἔχη τις), ἐλόχησε, καὶ ὑπερπύσσασε ἐς ψυχὴν, καὶ λαθοῦσα τὴν ὑφείκειν, ἐξέπειν αὐτῆς ἔπαινον τὸ ζωτικόν· καὶ εἰς θάνατον ἐκτίσασα, τοῦ τε σώματος παρελίπετο, καὶ τὴν ὑπὲρ τοῦ σώματος χάος ἐβόησεν. Οὐ γὰρ ἂν εἴπη τις ὡς τὸ «μνησικακεῖν» ψυχὴν μὲν ἔχει βλάπτειν, σωμασκεῖ δὲ ἄλλως τὰ ἔξω· ἀλλὰ μετὰ τὸν φόβον, ἢ καὶ κατ' ἐκείνον, καὶ τοῦ σώματος ἀφαιρεῖται· καθὰ καὶ τις κλέπτειν προθέμενος· οὐτε τὸν οἰκοδομητὴν ἀφίησι χεῖρειν, καὶ τὸν οἶκον δὲ ἀφάφας ἀπήγαγε.

θ. Καὶ τοιοῦτον μὲν ἡ μνησικακία, καθὰ καὶ πᾶσα κακία, δάκνουσα μὲν ὡσεὶ καὶ κίων τινὰς, εἰ μὴ αὐτὴν ἐκφοβοῦσιν· οὐδουμένη δὲ εἰς τὸ παντελές, εἰ τις ἀπεναντίας ἴσταται πρὸς αὐτήν. Ἀνθίσταται δὲ πάντως ὁ περιωρῶν τὰ κατὰ βίον ἅπαντα, καὶ μήτε ἐκ τῶν κατὰ βίον φέρεσθαι μαλακῶς ἔχων, καὶ εἰκὴ τοῦς οὐλακας, ὅπως ἂν καὶ τύχοι, διασαλεύων, μήθ', ὅτε ἀνάρθρον αὐτῷ χωρεῖ τὰ πράγματα, τὴν εὐρῆαν ἀποβιάζομενος, καὶ ἀπομαχόμενος εὐπλοῖσιν· ἀλλὰ πάντα κάλων καὶ πᾶσαν τέχνην ζωῆς ἀνάπτων εἰς τὸν μέγαν κυβερνήτην Θεόν, οἷα καὶ ὄρων ἐξ ἐκείνου λαχῶν τὸ ἐπαμφοτερίζον τῆς προαιρέσεως. Καὶ εἰ μὲν βούλοιο Θεός, καὶ αὐτὸς μεθέξει γινόμενος, οἷς ἀνατρέχει πρὸς ἐκείνον, ἀποματόμενος τὰ ἐκείνου καλά· εἰ δὲ μὴ ἐθέλει, διεκρίπτων ἄλλοις, ὡς ἡ προαίρεσις ἐτεροουμένη διεκρίνει.

ι'. Καὶ οὕτω μὲν δύναται τις ἡ μνησικακία, εἴπερ εἰρεῖται, ἢ ἀμνησικακῶς ἔχειν, εἰ πρόβλεπται. Κακοῦ δὲ μεμνησθῆναι τῇ μελέτῃ μὲν καὶ τῇ προδίσει καὶ προαιρέσει καὶ ἐφέσει καὶ σπουδῇ, καὶ εἰ τι τοιοῦτον ἔστιν εἰπεῖν, ἰσχυρὸν ἔχει ὁ μὴ πάντοτε κακὸς ἀνθρώπος. Φύσει μὲντοι οὐκ ἂν δύναται τις, τέλειος ὢν τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ μνημὴν πλεονῶν καὶ ἀνάμνησιν. Μυρλοῖς γὰρ συμπτώμασι καὶ τῶν κακῶν μνημαὶ εἰς ψυχὴν παρεισδύονται, ἀπευχομένου μὲν, ὡς εἶδος, τοῦ καλοῦ ἀνθρώπου, κακοῦ μνημὴν ἀναδῆναι εἰς τὴν καρδίαν

aliqui laudaretur mali memor; quod autem aliquis meminisset mali, non necessario reprehensioni subicitur; quod ex quibusdam explicationibus manifestum fiet. Omnis malitiae finis circa moralia est quidem humanae animae male facere velletque illi insultare maleficio, ex quo nomen habet, non tamen illi perficiendi, quod sibi proponit, semper inest facultas. Hominum enim diligentiorum ac disciplinatorum aliis quidem nec imperium in ceteros audet deferre, verita spiritualem armaturam, qua protegatur adversarius ipsi miles; in alios autem impudenter irrumpit, et ad certamen singulare saepe descendit, sed sanctitatis armis repellitur, aliquando quidem citissime, aliquando vero post vulnus, sive vulnera, quae recta ratio, saltem in fidem habentibus, ad curacionem dulcia fundens medicamina sanavit.

8. Taliter igitur se habet mali memoria. Cum enim malitia sit, et malitiarum pessima, multos quidem, qui jampridem in aperto campo prostrati sunt (jacentes enim extra libros et velut in arenae acervum accumulatos, nemo unquam metiri poterit); insidiis circumdedit, et in animam subrepsit, introductione celata, totam ipsius vim vitalem exhausit; atque cum ad mortem usque consumpsisset, et corpus abstulit, et eam praeter corpus in chaos projecit. Non enim aliquis dixerit a mali memoria laedi posse animam aut alio modo membra exteriora exerceri; imo post invidiam vel secundum istam, etiam corpore privatur; ut aliquis qui furtum facere voleat, non sinit possessorem domus in pace vivere, sed etiam incensa domo abducti.

9. Sic igitur agit mali memoria, ut omnis malitia, mordens uti canis obvios, nisi terrefactant ipsam; in fugam autem versa plane, si quis e contra stat adversus eam. Contra vero stat omnino, qui vitam omnem despicit, neque juxta fluentem ferri molliter sustinens et gubernacula, quocumque velint, exagitans, neque, cum adverso cursu fluant ipsi negotia, successum violenter abripiens et reluctans ad bonam navigationem, sed omnes funes omnemque vitae artem ad magnum gubernatorem Deum referens, tanquam donum ab illo sortitus electionis duplicitem si quidem voluerit Deus et ipse partem habeat, attingens ad ea quibus secundum illum ascendit, ipsius bonis utens; si vero non vult, declinans ut voluntas mutata judicavit.

10. Et ita quidem potest quis vel mali memoriam exercere, quando sic maluit, vel illa non affici, si hoc praetulerit. Mali vero memuisse cura, propositione, voluntate, desiderio, studio, alioque quolibet modo homo non omnino malus potest. Natura tamen non posset aliquis humanitate imbutus, memoria dives ac recordatione. Mille namque casibus malorum recordatio penetrat in animam, obstantem quidem, ut justum est, bono homine, ut mali recordatio in ipsius cor non ascendat, non valente autem remedium efficax aliquod opponere, quo tale visitationem repellat.

αὐτοῦ, μὴ ἔχοντος δὲ βοθητῆρά τινα ὀχυρὰν προβαλέσθαι, δι' ἧς τὴν τοιαύτην ἀνάβασιν ἀποκρούσεται.

11. Itaque, cum mali memoriae quidem tentatio potest repelli, si quis ad hoc diligenter se accingat, mali vero non recordari sive cuiusdam causa vexationis, aliquis volens omnino non posset, quid tandem illum qui ex aliqua causa urgente se malum ab aliquo fuisse passum, in mentem revocat, injuriarum memoriae vituperationi subjicimus? siquidem jam agnovimus magnum intervallum jacere, in quo mali memoria, malique vel vexationis alicujus recordatio, distant. Cur etiam malum quidem, quod nondum aliquis passus est, sed in futuro jacet, suspiciens et timens et cavens, in hominem peccatorem non reputatur; vexationem vero mente revolvens, quam expertus est, et hoc juxta quamdam fortunam, sub peccatoris colore pingitur? Attamen hæc ambo, tanquam matre, spiritali generantur imaginatione. Ad hæc enim pertinent et de futuris providentia, et de præteritis recordatio. Quæ autem causa quis beneficiorum meminit, eadem maleficiorum etiam memoriam habet. Auferendum est igitur animam illi qui talium oblivisci debet, et ipse morti spiritali tradendus.

12. Si quis autem in contradictione sibi complacens dicat, quemadmodum recepti beneficii memoriam comitatur beneficii redditio, sic mali tolerati memoriam subsequi ea quæ retributionis sunt, et inde mutuo concurrere sibi mali recordationem et mali memoriam, is proculdubio absurda dicit, nec certe novit accurate discretionem aut regulam observare, unde probantur quidem quæ virtutis sunt, condemnantur autem quæ pravitatis: rem non profunde penetrat. Verum, sicuti matres gravidæ, sunt quædam qualitates. Itaque beneficiorum memoria, quæ bona qualitas est, alia quidem similia generat, sicuti gratia gratiam gignit; alia vero sola voluntate consistit, quando beneficium donatus in eis quæ sunt ipsius, vacuis manibus commoratur. Est autem etiam aliquando quædam sterilis beneficentia, qualis est ingratorum, execrabilium, judaizantium. Et quidem in talibus primum est beneficium retribuere; secundum autem in voluntate sistit, cum ad effectum transire nequit. Denique tertium est neque facere, neque velle, benefactori injuriam inferre, et fecit Iscarioia.

13. Talia quidem sunt spectantia ad beneficentiam, quæ aut parturit ad lucem, aut in semine solo consideratur, sive quæ prorsus sterilis est, aut si quando parturit, edit molam, sive quæ veram gravitatem alio quodam modo mentitur. Maleficentia vero, juxta rationem, cui subest beneficentia; alia per mali recordationem stimulat eum qui passus est ad efficacem vindictam; et hæc ipsa, veluti gravis, parit cum violentia ab eo qui passus est mali retributionem; alia recordatur quidem et desiderat vindictam: cum autem nocere nequit, desi-

α'. Εἰ τοίνυν μνησικακίας μὲν πόλεμον ἐστὶ διακρούεσθαι, εἴ τις ἐς τοῦτο κατὰ σπουδὴν ὀπιζοίτο, κακοῦ δὲ μὴ μεμνησθαι, εἴτε' οὖν ἐκ ποθεν κακώσεως, οὐδ' ἂν ἐθέλων τις εἰς τέλος δύναίτο· τί δὴποτε τὸν ἐνθυμούμενον ἐκ τίνος περιπετείας, ὅτι κακὸν ποθεν πάθοι, ἐς μέψιν μνησικακοῦ συντιθέαμεν; καὶ ταῦτα, γνόντες ἤδη παχὺ μεσότοιχον κείσθαι, ᾧ διίστασθον τὸ μνησικακεῖν καὶ τὸ μεμνησθαι κακοῦ ἢ κακώσεως. Ἔτι διατὶ κακὸν μὲν, δὲ μήπω πάθοι τις, ἀλλ' ἐν τῷ μέλλοντι κείται, ὑφορώμενος καὶ πεσοῦμενος καὶ φυλαττόμενος, οὐ λογίζεται εἰς ἀμαρτωλῶν ἀνθρωπον· κάκωσιν δὲ ἀναπολῶν, ἧς πεπειράται, καὶ οὐτὸ κατὸ τινα τύχην χριζόμενος εἰς ἀμαρτητικόν; Καὶ μὴν ἀμφω ψυχικῆς φαντασίας, ὅσα καὶ μητρὸς ἀποτικτόνται. Ταύτης γὰρ καὶ ἡ ἐπὶ τῷ μέλλοντι προμήθεια, καὶ ἡ τοῦ παρωχηκότος ἀναπόλησις. Ἔτι, ᾧ μεμνηταὶ τις εὐεργεσιῶν, ἐκεῖνον μνήμην ἔχει καὶ κακώσεων. Μέμνηται δὲ ἀμφοῖν τῆ ψυχῆ. Ἀφαιρετέον ἄρα ψυχῆς τὸν τοῦτοιν ἐπιλησόμενον, καὶ μεταπλαστέον οὕτως εἰς ἀψυχον.

ββ'. Εἰ δὲ τις φιλοκαλῶν ἑαυτὸν εἰς ἀντιλογίαν ἔρει, ὥσπερ δὴ τῆ τοῦ εὐεργετησῆαι μνήμη συνεκτρέχει τὸ ἀντευεργετεῖν, οὕτω δὴ καὶ τῆ μνημοσύνη τοῦ κακοῦσθαι συμπαρομαρτεῖν καὶ τὰ τῆς ἀντικακώσεως, κἀντεῦθεν συντρέχειν ἀλλήλοισι· τὸ « μεμνησθαι κακοῦ » καὶ τὸ « μνησικακεῖν, » λαλεῖ μὲν τι παχυλῶς ὁ τοιοῦτος, οὐ μὴν λεπτότερον ἀκριβοῦς οἶδε, καὶ διάκρισιν ἢ κανόνα διαρθροῦν, ὅθεν ἐκκρίνονται μὲν τὰ εἰς ἀρετὴν, ἀποκρίνονται δὲ τὰ εἰς φλυσιότητα· οὐδὲ ἐμβαθύνει. Ὅμως ἐγκυμονοῦσαν οἶα καὶ μητέρας τινὲς αἰ ποιότητες. Εὐεργεσίας γούν μνήμη, ἀγαθὴ ποσότης οὕσα, ἡ μὲν τις καὶ γεννᾷ ὁμοία, καθότι καὶ χάρις χάριν ἐστὶ τίκτουσα· ἡ δὲ ἐν μόνῃ τῷ θέλειν ἐστίν, ὅτε ὁ εὐεργετηθεὶς κενὰς χεραὶ διοικεῖ τὰ καθ' ἑαυτόν. Ἔστι δὲ ποτε καὶ στειρεύουσα τις εὐεργεσία, ἥ ποία ἡ τῶν ἀχαριστούντων, τῶν ἐπαράτων, τῶν Ἰουδαϊζάντων. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐν τοῦτοις ἐστὶ τὸ ἀντευεργετεῖν· δευτέρου δὲ τὸ ἐν τῷ θέλειν, ὅτε μὴ ἔχει ἀποβαίνειν καὶ πρὸς ἐνέργειαν. Τὸ δὲ λοιπὸν καὶ τρίτον, τὸ μήτε ποιεῖν, μήτε θέλειν, καὶ ποῦ καὶ αἰρεῖσθαι τι πρὸς βλάβην τοῦ εὐεργετηκότος, ὁ Ἰσκαριώτης ἀπεκλήρωσατο.

γγ'. Εἰ τοιαῦτα μὲν τὰ τῆς εὐεργεσίας, τῆς ἡ τικτοσύνης ἐς φῶς, ἡ ἐν σπέρματι καὶ μόνῃ θεωρουμένης, ἡ καὶ παντελῶς στειρώσης, εἰ δ' ἄρα ποτε καὶ τέκη, μύλην ἀποτικτοσύνης, ἡ εἰ εἰ ποῦ ἄλλο τὴν ἀληθῆ ἐγκυμόνησιν ψεύδεται. Ἡ κακοποίησις δὲ ἀλλὰ καὶ αὕτη κατὰ λόγον, ὅν ἔχει καὶ ἡ εὐεργεσίας ἡ διὰ κακοῦ ἀναμνήσεως ἐρεθίζει τὸν πεπονθότα πρὸς ἄμυσαν ἐνεργίην· καὶ ἰδοὺ καὶ αὕτη, ὡς οἶα κωσαμένη, ἔτακε μετ' ἰσχύος τὴν ἐκ τοῦ παθόντος ἀντικακώσιν. Ἡ μνησικακεῖται μὲν καὶ ἐφέρεται ἀμύνης· μὴ δυναμένη δὲ δρᾶσαι κάκωσιν, ἴσσησι τὴν ἐπιθυμίαν ἐν τῷ

βούλεισθαι, καὶ πέττει τὸν χόλον· καὶ τὰ κύματα ἄ
 θραύουσα, οὐκ ἐξαφρίζει εἰς θυμὸν ἀκρατῆ. Καὶ οὐ-
 τως ἐξ ἀναλόγου δευτερεύει, καθάπερ εὐεργετοῦντος
 ἀνὴρὸς κατ' ἐνέργειαν ὁ ἐστάμενος ἐν μόνῃ τῇ ἐθέ-
 λειν εὐεργετῆν οὕτω καὶ τοῦ μνησικακοῦ ἐνεργ-
 γόντος· τὴν κάκωσιν ὁ ἐθέλων μὲν, ἐπέχων δὲ εἰσέτι.
 λοιπὸς δὲ καὶ τρίτος κἀνταῦθα, ὡσπερ ἐν τοῖς κατὰ
 εὐεργεσίαν ὁ ἐπιβήτης καὶ ἀπάρατος (ὁ μῆτε ἐνεργ-
 γὼν τὰ εὐεργετικά, μῆτε μὴν αἰρούμενος, ἀλλὰ καὶ
 προσπιβλάπτων), οὕτω καὶ ἐν τοῖς εἰς κάκωσιν ὁ
 εὐλῶς ἐξ ἐναντίου καὶ ἐπαύλων δίκιος καὶ εὐχῶν, ὁ
 μετὰ κάκωσιν δηλαδὴ ἐφρακτυῖαν μῆτε ἐνεργήσας τὰ
 εἰς ἄμνησιν, μῆτε μὴν ἐθέλων, ἀλλ', εἰ ποτε καὶ
 μεμνησθεὶς, χροὺν τῷ κακῷ ἐπιφορῶν καὶ εἰ τί που
 ἐξέσσει κακίας, χωνυῶν αὐτὸ εἰς λήθην, καὶ
 μωσατόμενος καὶ τὴν μνήμην αὐτῆν.

Ἔ. Εἰ τοίνυν ταῦθ' οὕτως ἔχει (ἔχει δὲ πάντως οὐκ
 εὐλῶς), ἐφαλταὶ ἄρα τοῦ εἰς ὀρθὸν βαίνειν ἀληθείας
 ὁ τὸ μεμνησθαι κακοῦ εἰς ταῦτ' ἄγων τῇ
 ἀμνησίᾳ τῆς ἀντικακώσεως. Διὸν γάρ, ὡς οὐτε ὁ
 μνήμην εὐεργεσίας ἀναλαβὼν πάντῃ πάντως εὐεργε-
 τῆι, οὐδὲ μὴν ὁ κακώσεως μνησάμενος, ἤδη καὶ εἰς
 βῆθρον τοῦ ἀντικακώσαι ὤλισθε.

Ἰ. Κεφαλαιώσασθαι δὲ τὸ χῦμα τοῦ τόπου τοῦδε·
 μεμνησθαι μὲν τινος ἀγαθύνοντος καὶ αὐ πάλιν
 κκοποῦντος ἀντικειμένως ἔχουσι, οὕτω δὲ καὶ τὸ
 εὐεργετῆν· ὁ δὲ τινες οἶονται μνήμης ἀγαθῆς ἀπο-
 εἶσμα, καὶ τὸ κακοποιεῖν δὲ, ὅπερ οἱ νοεῖν δεῖνοι
 εἶναι οἴονται τοῦ μνήμην ἀπόθετον ἔχειν κακώσεως,
 εἰς ἀντίθεσιν ἀσύμβατον ἀφορίζοντα· πρὸς δὲ τού-
 τος καὶ τὸ ἐθέλειν μὲν εὐεργεσίαν ποιεῖν, μὴ
 ἐξοργεῖν δὲ, καὶ πάλιν ἐτέρωθεν τὸ βούλεισθαι μὲν
 ἀντικακώσαι, μὴ ἔχειν δὲ, καὶ αὐτὰ εἰς μοῖραν ἀν-
 εἰπαλον ἰδιόζουσι. Καὶ εἰσὶν ἀγαθῆς μὲν συστοιχίας
 τὸ μεμνησθαι ἀγαθοποιίας, καὶ τὸ δι' αὐτὴν εὐεργε-
 τῆν· καὶ τρίτον τὸ ἐθέλειν, εἰ καὶ μὴ αἱ γειρερ
 δύναται συνεπιλαμβάνεσθαι. Τῆς ἐτέρας δὲ φατρίας,
 δεῖ λογίζεσθαι εἰς ἐναντίωσιν, τὸ βαρέως μεμνησθαι
 κακώσεως· καὶ δευτέρου εὐθὺς, τὸ δι' αὐτὴν ἀντίκα
 εἶναι τινὰ κακοτικόν· καὶ ἐπὶ τοῦτοις τὸ προαι-
 ρεῖσθαι μὲν, ἀτυχεῖν δὲ ὅπως αὐτὴν τὴν προαίρεσιν.
 Καὶ οὕτω μὲν τῶν ἐκατέρωθεν βαθμίδων αἱ ὑψηλό-
 τεραι, ἢ μὲν εὐκαταῖα κατ' ἀρετὴν τοῖς προσβαίνουσιν,
 ἢ δὲ, ὅποταν ἀπεύχεται ὁ φρονῶν, ἔσχατον αὐτὸς
 βαθμὴν αἰρούμενος, ἤπερ ἀναβαίνειν, ὅθεν ἐστὶ κα-
 τακημηνοσθῆναι εἰς ἐλευθρον· οἱ μὲντοι τούτων πυθμέ-
 νες ἀνάκαλιν ἔχουσι. Καὶ τὸ μὲν ἔξω μνήμης βάλ-
 λειν τὸ εὐεργέτημα, καὶ ἀχάριστον εἶναι, καὶ που
 καὶ βακνηρῶς ἐμφύσεσθαι τῷ εὐεργετηκότι, ὡς καὶ
 ἀποτρόγιον ἐθέλειν τῶν αὐτοῦ σαρκῶν, ὁ δὲ καὶ κάτω
 ἔσχατον ὑποστᾶθιμης λόγῳ ἐν τῇ ἐπαινουμένῃ συστοι-
 χίᾳ ἐκεῖτο, φαυλεπιφραυλὸν ἐστὶν ὄντως καὶ μεμνησθ-
 μένῃ τῷ καὶ πρώτῳ καὶ μεγίστῳ διδασκάλῳ, οὗ τῆς
 μαθητείας ὁ νενοσθηκὼς αὐτὸ Ἰσκαριώτης ἐξέπεισεν.
 Ἐτέρωθεν δὲ γε τὸ μνήμην μὲν π[άσχε]ιν κακώ-
 σεως, ἀμελεῖν δὲ ἀντικακώσεως, εἰς ὃ δὲ περιέστη
 ὡς ἴα καὶ εἰς τρυγίαν τινὰ ἢ κακίστην συστοιχία
 τὸ μεμνησθαι κακῶθῆναι, καὶ τῇ μνήμῃ ταύτῃ κα-

derium in voluntate reponit bilemque coquit et
 fluctus reprimens, non in iram impotentem efferve-
 scit. Et sic ex analogia quemadmodum secundus
 est ab homine qui secundum efficaciam bene-
 fecit, ille qui sistit in voluntate benefaciendi,
 ita quoque secundus est ab eo qui mali memo-
 riam ad effectum ducit, ille qui nocere quidem vult,
 adhuc autem abstinet. Restat autem hic etiam ter-
 tius, sicut in iis quæ sunt beneficentiæ, vitupe-
 randus, et execrabilis ille (qui nec beneficia re-
 ipsa confert nec reddere gaudet, sed etiam injuriam
 adjicit), ita quoque in his quæ ad vexationem spe-
 ctant, ille qui ceterum e contrario laudibus et be-
 nedictionibus dignus est, qui post vexationem sana
 præhabitam neque quæ vindictæ sunt operatur ne-
 que quærit, sed, si forte meminit, aggerem opponit
 in malo, et si quid olet mulliam, illud in oblivionem
 et recordationem ipsam e mente rejicit.

14. Hæc igitur si ita sint (proculdubio autem om-
 nino sunt), conviciatur in recto veritatis tramite
 non ambulare qui recordationem mali ad malum
 malo retribuendum reducit. Manifestum est enim
 quod neque beneficii recordatus ubique benefacit,
 neque qui vexationis illatæ meminit, jam eo ipso
 in abyssum malæ vindictæ delapsus est.

15. Age, jam resumamus hujus argumenti sum-
 mam: meminisse quidem alicujus bene facientis,
 et rursus male agentis recordari, oppositionem
 habent; ut contra etiam benefacere, quod quidam
 bonæ memoriæ effectum esse putant, et male facere,
 quod sapientes conservatæ mali memoriæ fruc-
 tum censent, insociabili intervallo separantur. Insuper
 autem velle quidem exercere beneficentiam,
 sed non posse; iterumque alias cupere quidem
 malum pro malo reddere, neque vero posse, in
 partem contrariam ipsa distinguuntur. Est bo-
 ni quidem ordinis simul beneficentiæ meminisse,
 et ob illam benefacere, et tertium mens benevola,
 etsi manus perficere non valeant. Alterius autem
 classis, quæ reputatur in oppositionem, est vexa-
 tionis dolenter meminisse; secundum cito propter
 illam malefacere; et super his duobus, sibi propo-
 nere quidem, sed propositum quocumque modo non
 attingere. Et ita quidem, ex utrisque gradibus su-
 periores sunt, unus quidem secundum virtutem
 ambulans desiderabilis, alius autem talis ut
 eum deprecatur prudens, ultimum ipse gradum po-
 tius eligens, quam ascendere rursus, unde deci-
 dere debet in ruinam: fundi tamen illorum et
 contrario veniunt. Et quidem extra memoriæ
 proficere beneficium, et ingratum esse, forteque
 mordicus sic inhære benefactori, ut taliter af-
 fectus etiam illius carnes comedere velit, quod
 deorsum in ordine laudabili, læcis loco jacebat,
 re ipsa pravissimum est odiosumque primo magno-
 que Magistro, e cujus discipulatu qui senserat hoc
 Iscariota excidit. Aliunde vero memoriæ quidem
 sustinere vexationis, abstinere vero a mali retri-
 butione, ad quod vergit, tanquam ad aliquam læ-

com pessima classis quæ mali facti tenetur memoria, hæcque memoria malum agitur, vel malefaciendi voluntas habetur, hæc facta bona est et Deo grata, et peccatorum deletrix, eo quod ipsa delet ex anima non convenientem vindictam. Hujus autem accidentis causa est, quod quidem beneficentiam prorsus oblivisci, ordinatur inter composita superius bona, in quantum nefandam, et ob id in odio est, et in malitiam imputatur; procul autem jacere vindictam, et velle non meminisse, si quod illatum fuerit malum, vel si forte memoria servetur, in animam introitum vindicæ malevolentiam intercludere, hoc duobus de quo superius peccatis, obnititur, et illorum declinat ordinem; et relinquens ista dæmoni malo, ipsa Deo appropriatur, et in virtutem purificata, sublimis ad Altissimum volitat.

16. Et sic habet se naturaliter res, sicut et doctorum regula novit. Ex his enim duobus contrariis, oblivione benefaciendi, et iterum malefaciendi oblivione, quoniam unum pravum cum sit, sub bona felici sorte cecidit, alterum ergo divinum cum sit, et ipsum sub aliam seriem malam intravit. Et aliquo modo, qui non voluit intelligere ut bene ageret, juxta Psalmistam, abundantis medio messis enata spina reputatur, scilicet, in serie beneficiorum. Qui vero non pro malo malum reddidit, rosa judicatur, quæ, spinas mali memoriam devitans, bonum innocuum proponit. Itaque jure dici potest, quod ambulans, bonum quidem illud corpus, beneficiorum ordo, veluti malo pede, scilicet, ingrati-

17. Et ita quidem exerevit ex illarum virtutum primum una pravitas, et ex alia parte, gravis memoria injuriarum, et ab illa prava retributio per malefaciendum. Sed hæc tria mala simul ordinata ad portam, ut aiunt, assimilantur uni virtuti, scilicet, non omnino velle vexationis meminisse: cui uno memetipsum ipse ascribo; et sic neque malum pro malo cuiquam invenire reddidisse; neque volens quidem, sed non valens, vindictam suspendisse: quorum prius quidem pessimum, posterius autem virtutis simulationem ingenis non profundis subjicere vult.

18. Si quis autem dixerit vulgare hoc, et istud igitur unde manifestum est? primo quidem discutiat vitam nostram, ubi non poterit invenire quemquam a nobis aliquid ulciscendi causa passum, Deinde recentioribus nostris infortuniis adhibeat curam, in quibus nemo nos audivit dicentes aliquid ad damnum hujus lingue nos calumniantis

κοποιεῖν, ἢ ἐθέλειν κακοποιεῖν, ἀρίστη τέ ἐστι, καὶ Θεῷ φίλη, καὶ ἀμαρτιῶν ἐξαλειπτική, ὅτι καὶ αὐτὴ ἀπαλείφει τῆς ψυχῆς τὸ ἐν μὴ δέοντι ἀμυντικόν. Αἴτιον δὲ τοῦδε τοῦ συμπτώματος, ὅτι τὸ μὲν πάντη ἐπιλελησθαι ἀγαθοποιίας ἐνηλλακταί πρὸς τὰ ἀνωτέρω συστοιχοῦντα χρηστὰ, εἰς ὅσον ἀρρήτον, καὶ διὰ τοῦτο μισεῖται, καὶ εἰς κακίαν ἀπογράφεται· τὸ δὲ γὰρ πόρρω βάλλειν τὸ ἀμυντικόν, καὶ ἐθέλειν μὴ μνηστῆσαι, εἴ τί που πάθοι κακόν, εἰ δὲ που καὶ μνηστῆθαι, ἀποκλείειν τὴν ἐς ψυχὴν εἰσοδὸν τῆ ἀμυντικῆ κακοποιῆ, τοῦτο τοῖς ἀνωτέρω δυσὶν ἀμαρτήμασι ἐς τὸ παντελὲς ἀντιπίπτει, καὶ τὴν πρὸς αὐτὰ πατριὰν ἐκκλίνας· καὶ ἀποκληροῦσα ἐκεῖνα τῷ δαίμονι, οἰκεῖται αὐτῇ τῷ Θεῷ, καὶ εἰς ἀρετὴν ἀπολεπτυνθεῖσα κούφη πτερούσεται πρὸς τὸν ὕψιστον.

15. Καὶ ἔχει οὕτω φύσεως τὸ πρῶγμα, καθὰ καὶ φιλόσοφος οἶδε κανῶν. Δυσὶν γὰρ τούτοις ἐναντίον, λήθης τε τοῦ ἀγαθοῦναι, καὶ αὐτὸ πάλιν ἐπιλησμοσύνης τοῦ κακοποιεῖν, ἐπεὶ τὸ ἐν, φαῦλον ὄν, ἔλαχεν ὑπὸ τὰ χρηστὰ πεσεῖν σύστοιχα, τὸ ἔρα λοιπὸν, θεῖον ὄν, αὐτὸ τὴν ἑτέραν συστοιχίαν ὑπέδω τὴν φαύλην. Καὶ πως ὁ μὲν μὴ βουληθεὶς συνίνααι τοῦ ἀγαθοῦναι, κατὰ τὸν ψαλμῶδον εἰς ἀκανθαν λογίζεται λήθη παραπεφυκυῖαν εὐφρόνῃ, τῷ κατὰ τὴν εὐεργετικὴν συστοιχίαν· ὁ δὲ μὴ ἀνταποδοῦς τοῖς κακώσεσιν, εἰς ἴδω ἐγκρίνεται, ὃ τὰς ἀκάνθας ἐκφυγὼν τοῦ μνηστικῆν ἀγαθὸν ἄλλωθεν προέκτειται. Οὐκ οὖν καὶ ἐστὶ πρὸς ἀστείωτητα φαναι, ὡς βαίνουσι, καλὸν μὲν ἐκεῖνο σῶμα, τὰ εὐεργετικὰ σύστοιχα, ὡς οἷα φαύλην ποτὶ τῷ ἀχαριστεῖν, κακὸν δ' αὖθις ἐκεῖνο, τὸ μνηστικόν, ἀγαθῷ ποτὶ, ἐπεμβαίνειν ὀκνοῦντι πρὸς κέκωσιν. Φράσαι δὲ ἄλλως· παραπέπηγε ἀνταῦθα, ὡσπερ ἀρεταῖς κακία, οὕτω καὶ ἀρετῇ φαυλότητες. Μνηστῆσαι μὲν γὰρ τοῦ εὐεργετήσαντος, καὶ μὴ ἀντεεργετῆν κατὰ ἔργον, ἔτι δὲ καὶ ἐθέλειν εὐεργεσίαν ἀντιδοῦναι, συστοιχοῦσι κατ' ἀρετὴν. Φαίλη δὲ προαίρεσις ἀνθρωπίνῃ παρέπηξε τοῦτοις δένδροις καλοῖς, φυτὸν φαυλότατον, τὸ ἀχάριστον, ὅπερ ἀποτίπειν οἶδεν ἢ λήθη τῶν εὐεργεσιῶν.

16. Καὶ οὕτω μὲν συστοιχοῖς ταῦταῖς ἀρεταῖς κακία μία παραπέφυκε, βαρῆσα δ' ἑτέρωθεν μὴ μὴ κακώσεως, καὶ ἢ ἐπ' αὐτῇ ἀντικακώσις κακοποιήσασαι. Ἄλλὰ ταῦτα τρία κακὰ σύστοιχα παρὰ θύραν, ὁ φασιν, ἤκουσιν ἀρετῇ μὴ, τῇ τοῦ μὴ ἐθέλειν ὅπως μνηστῆσθαι κακώσεως· ὅ δὲ ἀγαθῷ ἑμαυτὸν ἐγὼ ἀποκληρῶ· καὶ οὕτε ἀν εὐρεθείην κακοῦ κακόν τι ἀνταποδοῦς (τοῦτο δὲ τὸ χεῖριστον), οὐδὲ μὴ ἐθέλω μὲν, ἀδυναμία δὲ ἀπαυρῶν τὴν ἄμυναν· ὅπερ ἀρετῆς ὑπόκρισιν ὑποβάλλειν βούλεται τὸ μὴ ἐμβαδύνουσιν.

17. Εἰ δὲ τις ἔχει λέγειν τοῦτο δὲ τὸ δημοτικόν, τὸ Πόθεν ἴσα τοῦτο γὰρ δῆλον; πρῶτα μὲν ἐπεξελεύτω, οἷς βεβωῶκαμεν, ἐν οἷς οὐκ ἀν εὐρεῖσθαι δύναται τὸν ἐξ ἡμῶν πεπονθότα τι πρὸς ἄμυναν. Ἔπειτα καὶ τοῖς ἐναγχοῖς ἡμετέροις ἐνδιατριψάτω παθήμασιν, ἐν οἷς οὐδεὶς ἤκουσεν ἡμᾶς ἀποπτύσαντάς τι πρὸς βλάβην τῆς καθ' ἡμῶν διαβάλου γλώττης;

ειρήνης, οὐδὲ ἐς τὸ τυχόν. Εἰ δ' ἀμφιβάλλει αὐτὸς, καὶ τί ἂν εἴχομεν ἀντιδράσαι τὸν τῆς πνευματικῆς ἀγέλης ἀποσκιρτήσαντα ἐφ' ἡμετέρας κακώσεις; Ὅσα μὲν, ὅτι κερτομοῦσι πυνθανόμενοι, ἄπερ οἶδα πρὸς ἀκρίθειαν. Εἰ δὲ καὶ ἐταδὸν ἀπὸ σπουδῆς, ὃ λέγεται, ταῦτ' ἀγορεύουσι, παραβαλλόντων ἐφ' ἡμᾶς ἰσχυαίτερον ἐπι μαθήσει· καὶ ἡμεῖς ἐξηγησόμεθα, ὁποῖοις ἐνισχημένοι κακοὶ οὐκ ἐξέλαλθαμεν εἰς γὰρ τὸν βλάπτειν ἐπὶ δικαίοις δυνάμενον.

β. Οὕτω δὴ καταστήσας τὰ εἰρημένα, ὡς οὐκ ἂν, οἶμαι, βδολῶς ἀντιλογηθῆναι, λαλήσω καὶ ἄλλω; περὶ ταύτων ἐπιτομώτερόν τε καὶ σαφέστερον, δεικνύς, ὡς οὐ ταῦτα, μιμησασθαι τε κακοῦ καὶ μνησικακεῖν ἀγαθοποιίας. Ὁ δὲ ἰνα μὲνηται· ἀγαθὸς ἄρα ἐστὶ. Κακώσεως ἤλθε τιμὴ μνήμη· ἄρα μνησικακὸς ὁ ἀνὴρ. Τίς δὲ τὸ πρῶτον εἰπὼν; τίς δὲ τὸ δεύτερον; Προβαλλέτωσαν ἑαυτοὺς εἰς μέσον, ἵνα καὶ γελῶντο εἰς ἐμφανές. Μὲνηται τις οἴκου λαμπροῦ· οἰκοδόμο; ἄρα ἐστὶν, οἷς μὲνηται. Πλοίου μνήμην ἔχει, πρὸς τέχνην οἰακίζομένου, καὶ οὕτω παρακρουσμένου τὴν περίεξ κύματα· οἰακοστροφὸς ἄριστος; ἄρα τῆ μνήμη ὁ ἀνὴρ. Μὲνηται τοῦ φορτικοῦ Φαλάριδος· οὐκοῦν εἰ μὲνηται, τυραννεῖ. Μὲνηται, κατὰ κρημονοῦ πεσόν τας καὶ ἐτραχηλισθείς· πταίει ἄρα εἰς ἑαυτὸν ὁ ἀνθρωπος. Ἄνασκαλλει τῆ διανοίᾳ, κακὸς αὐτὸς ποτε γεγονώς, οἷς ἡμαρτε, καὶ τῆ μνήμη ἄχθεται· μνησικακεῖ γὰρ ἑαυτῷ. Ὅθεν ἐκεῖνα σοφὰ, καὶ ταῦτα δὲ κωμωδίας ἔστι· οἷς οἶμαι συντακτέον καὶ τὸ· Μὲνηται τις κακώσεως ὁπωσοῦν· ἐστὶν ἄρα μνησικακός.

γ. Ἐτι δὲ τὴν μνησικακίαν ἀτέχνως μνήμην κακοῦ ἢ κακώσεως ἀπλῶς ὀριζόμενος, οὐ μόνον τὰ ἐς ῥητορείαν πλημμελεῖ, καίριόν τι μέρος τοῦ πανηγυρίζειν ἀπάγων αὐτῆς, τὸ ψακτικόν (ὅπερ οὐκ ἂν γινίσταται, ἀπαγομένης ἐκ βίου τῆς τῶν κακῶν μνήμης)· ἀλλὰ γὰρ καὶ τὸ δικανίζειν παραγράφει, καὶ τοὺς τε ἄξονας ἀπῶζει, καὶ τὰς κύρσεις ἀπκλείει, καὶ τὴν ἀδικίαν παρήσιάζει. Αὐτὸς μὲν γὰρ οὐκ ἠθέλει, μνήμην εἶναι κακοῦ εἰς τὸ πᾶν. Τὸ δὲ γὰρ δικανικόν εἰσιν ὅπερ ὤρισαντο, μηδὲν ἕτερον εἶναι, ἢ τὸ· ἀνδρ' ἀπαμύνασθαι, ὅτε τις πρότερον χαλεπήῃ, διὰ μνήμην πάντως κακοῦ ὑπέβησαντος· ἀτελῶς μὲν ἐκεῖνοι φάμενοι, οὐ μακρὰν δὲ σκοποῦ πάντη πόντους.

δ. Κρῆ τοίνυν, ὡς εἶπε, τοὺς δικάζοντας ἅμα ἐντρανίσαι κατηγόρω, καὶ ἐξαναστήναι τοῦ θρόνου, καὶ ἢ ἀφείναι τὸ βῆμα καὶ ἀναχωρῆσαι, ἢ ἄλλὰ γράψασθαι μνησικακίας τὸν ἀνθρώπον, ὅτι μνησικακὸς κακώσεως ἢ χει λῦσαν κατὰ νόμου διαίταν τὴν ἀδικίαν τοῦ κακοῦ, καὶ διαστησόμενος εἰρηνηκῶς. Εἰ δὲ καὶ παράγγελμα θεῖον ὑπόκειται, τυφθέντα εἰς παρεῖαν στρέφει καὶ τὴν ἑτέραν, γέννηται δὲ ἢ πρώτη πληγὴ οὕτω βαρεῖα, ὡς μὴδὲ πλαγιάζειν ἔχειν τὴν λοιπὴν, καὶ ὃ πληγὴς εἰδῶς καὶ μνήμην ἔχων, ὃ πάθοι, οὐ στρέφει ἑαυτὸν καὶ εἰς ἕτερον πλῆγμα, ἢ ὅτι καὶ ὑποβρύχοιτο στενάζων τῷ βαρυσλήματι· εἰπομεν ἂν ἐκεῖνον ἀμαρτωλὸν, ὡς εἶδα, ὃ πάσχει, καὶ οὕτω μνησικακόν; Γελοῖον τὸ πρᾶγμα καὶ ὀρισμὸς.

A nec sine consilio. Si vero ambigit ipse, erquid habemus vicissim laedere quemquam e spirituali grege de nostris maleficiis exultantem? Scio quidem quod vexatorie percontantur quæ perfecte norunt. Si vero certe propter studium, ut dicitur, hæc loquuntur, nos etiam explicabimus, quibus irretiti malis non locuti fuimus etiam contra illum qui juste nocere potest.

19. Dictis ita constitutis, ut non facile, puto, contradici possim, alia dicam brevius et evidentius super istis, ostendens non eadem esse recordari mali, et male meminisse beneficiorum. Aliquis meminit: ergo bonus est. Injuriarum alicui memoria venit: ergo mali memor est homo. Quis illud primum dicit? quis hoc secundum? In medium se producant, ut palam irrideantur. Illustis domus alicuius meminit; ergo, quibus meminit, his est architectus. Navis memoriam habet scite gubernatæ sicque fluctibus feliciter ereptæ: optimus ergo gubernator ille vir memorabilis est. Insolentia meminit Phalaridis: itaque, quia meminit, tyrannidem exerceat. Meminit aliquis viri in præcipitium lapsum et conquassatum: ergo talis homo semetipsum offendit. Cogitatione reputat ipse qui fuit iniquus malaque gessit et memoriæ succenset: ergo mali memor in seipsum est. Illa sapientia non sunt, sed comædia digna; quibus istud adjungendum puto: alicuius injuriarum qualitercunque meminit: ergo simultatis tenax est.

20. Insuper qui mali memoriam sine artificio memoriam mali sive vexationis simpliciter definit, is non solum rhetoris artem offendit, ab illa gravem panegyrici partem auferendo, reprehensionem (quæ non subsisteret, sublata de vita malorum memoria), sed etiam jurisdictionem abrogat, et axones abradit, et tabulas delet, et iniquitatem excusat. Ipse namque non vult omnino memoriam esse mali. Jurisdictionem autem aliqui definiunt nihil aliud esse quam istud: Hominem repellere cum aliquis prius iratus est, ob memoriam sane mali quod illatum est: parum sufficienter illi quidem locuti, sed non omnino procul a vero aberrantes.

21. Oportet igitur, ut apparet, iudices, ubi cognoverunt accusatorem, e sella surgere, vel tribunal deserere et recedere, vel ob vindictæ animique condemnare hominem, quod vexationis recordatus venit per arbitrium legis mali nodum soluturus et pacifice discussurus. Sed et si divinum subjiciatur mandatum, quod aliquis in maxillam percussus debeat et aliam præbere, fiat autem prima percussio tam gravis, ut impossibile sit alteram vertere maxillam, et percussus videns et memoriam habens, quod passus sit, non se convertat ad aliam percussuram, jam vero submurmurat gravi dolore gemens, dicendum nobis erit, illum peccatorem, quasi quod patitur scientem, et sic simultatis memorem? Ridenda et res et definitio.

22. Præterea vir, in legitimum conjugium sciens A esse peccatum, non obliviscetur, puto, passione furentem sociam, et modum quo ipsum tractavit, et ideo cavebit, per totam vitam memor, ne revertens iniquit salutarem disrumpat discordiam. Nec magister, nec paterfamilias, malos habentes comper- tos, unus quidem discipulum, alter autem alum- num peccantibus per oblivionem veniam darent, et certe nec ipsi trito memoriæ colore, sub mali me- morum imaginibus pingerentur; verum unus qui- dem vocabitur conjugii zelator, alius autem bonus magister, et alter prudens eorum, quorum admi- nistrationem habet, œconomus. Eadem vero plane ratione viator qui pravum itineris comitem invenit eumque ob illud suspicatur, prudens dicendus erit, B non mali memor. Mercator autem qui consortem assumptum comperit bonum commune furtim exsu- gentem, arguit ac exprobrat, sibi que cavet; sed non de ultione notandus est. Novimus tumulorum violatores, et semper odimus, et tanquam malos vitamus, et non desinemus esse tales, donec isti tales manserint. Si quis igitur mali memores nos dicere vult, audeat et dicat et irrideatur. Hæc au- tem est etiam cæteris iniquitatibus explicatio. Fura- tur vicinus: suspectus est; mali memor ergo qui furem suspicatus est. Alius homicidium, sacrilegium alter, tertius autem impietatem perpetravit: si inde odium, mali memoriam experiuntur. Errat ita sentiens et semetipsum decipit.

23. Adhuc, si quidem contrariorum eadem est C scientia cognitioque (est autem omnino), eadem erit accepti beneficii mali que illati. Qui ergo judicat ab humana anima recordationem prorsus eradicandam, cum aliquid mali passus est, opti- mam quoque plantam, beneficiorum memoriam, simul extirpabit, et paradysum qui nobis inest de- vastabit; et jam non aliquis animadvertere pote- rit, ut de malo tolerato, sic de beneficio recepto. Eadem enim scientia novit utrumque per recorda- tionem. Si quis autem unius memoriam non habet suscipiendam, certe nec alterius. Et sic humana perfectio defecti.

24. Porro, meminisse mali simpliciter ad multa potest referri: non enim indivisum est. Aliquis me- moria tenet, quod ægrotaverit (si sane quid D mali sit ægritudo), quod ceciderit in mare furens et ad infernum atrahere tentans; quod gravis plaga fuerit incussa ense, non alieno, sed pro- prio per aliquem fati casum, quod in profun- dam foveam ex offendiculo lapsus, quod rivi fluento pertractus fuerit. Hæc igitur perpessi, sive unus, sive plures, non omnino, si meminerint quibus occurrerint malis, mali memoriæ reatu subjecterentur, nisi, qui male loquuntur, sic improp- rie dicere velint. Itaque per analogiam ex eodem loco nec recordans aliquid se mali passum a quo- dam fuisse, perverse dicendus est mali memor, sed aliquis recordans, sicut, quæ passus est, malorum, sic etiam eorum quæ sunt e contrario. Si vero

κβ'. Ἐτι οὕτε ἀνὴρ, ἐς τὴν ἔνομον συζυγίαν ἡδι- κῆσθαι εἰδὼς, λάθοιτο ἂν τῆς οἰστροπλήγος οἶμαι συννόμου, οἷα ἐκεῖνον διέθετο· ἐφ' οἷς καὶ φυλάττειτο ἂν, μεμνημένος διὰ βίου παντὸς, μὴ καὶ ἀνακυκλή- σασα ἡ κακία διαζεύξη τὴν καλὴν ἁρμονίαν. Οὕτ' ἂν διδάσκαλος, οὐδὲ μὴν οἰκοδεσπότης, κακοὺς ἐξευ- ρηκότες, ὁ μὲν τὸν μουόμενον, ὁ δὲ τὸν τρεφόμενον, ἀμελοῦεν ἂν λήθης λόγῳ τῶν πλημμελούντων· καὶ οὐκ ἤδη οὐδ' αὐτοί, παρατριβομένου τοῦ κατὰ μνή- μην χρώματος, γράφοιτο ἂν εἰς μνησικακῶν εἰκόνας. Ἄλλ' ὁ μὲν ἔσται καλούμενος φιλοσύζυγος, ὁ δ' ἀγαθὸς διδάσκαλος, ὁ δὲ συνετὸς οἰκονόμος, ὧν οἰκοδεσποτεῖ. Τὸν δὲ ὁμοῖον λόγον καὶ ὁδοιπόρος φαύ- λον ὁδοῦ κοινῶν ἐξευρῶν, καὶ συχνὰ ὑφορώμενος τὸν ἄνδρα κατὰ μνήμην, ἐχέφρων ἂν καλοῖτο, καὶ οὐ μνησικακῶν. Ἐμπορος δὲ συλλαβόμενος μέτοχον, καὶ φωρᾶσας ὑπούλους τὸ κοινὸν ἐκμυζῶντα, ἐλέγξει μὲν καὶ μέμψεται καὶ φυλάσσεται· οὐκ ἂν δὲ εἰς μνησικακίαν ἀπάγοιτο. Οἴδαμεν τυμωρούς, καὶ μισοῦμεν ἀεὶ, καὶ ἐκκλίνομεν ὡς κακοὺς, καὶ οὐδ' ἂν παυσαιμέθα τοιοῦτε ὄντες. Ἔως ἂν ἐκεῖνοι τοιοῦτοι μένοιεν. Εἰ γοῦν τις ἐθέλει μνησικακοὺς λέγειν ἡμᾶς, τοιμάτω καὶ λεγέτω καὶ γελάσθω. Ἡ δ' αὐτὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κακιῶν ἐφοδος. Κλέπτει γαίτων· ὑποπτεῖται. Μνησικακός; Ἄρα ὁ τὸν κλέπτοντα ὑπειδόμενος. Ἐφόνευσεν ἕτερος, ἱεροσύ- λησεν ἄλλος, ὁ δὲ τις ἐθεομάχησεν. Εἰ δὲ μισοῦνται, μνησικακοῦνται. Παραλογίζεται ὁ φρονῶν οὕτω, καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν ἀπατᾷ.

κγ'. Ἐτι εἴτερον τῶν ἐναντίων ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη καὶ γνώσις ἐστὶν (ἔστι δὲ πάντως), εἴη ἂν ἡ αὐτὴ καὶ τοῦ εὐεργετῆσθαι καὶ τοῦ κακοῦσθαι. Ὁ τοίνυν ἀξίων ἐκρίζουσθαι παντάπασιν τῆς κατ' ἀνθρωπὸν ψυχῆς τὸ μεμνησθαι, ὡς κακῶς ποθεν ἔπαθε, συν- εκσπάσει ἂν καὶ τὸ κάλλιστον φυτὸν, τὴν τῶν εὐερ- γεσιῶν μνήμην, καὶ τὸν ἐν ἡμῖν ἐρημώσει παρά- δεισον· καὶ οὐκέτι ἂν τις εἰδείη αἰσθήσεσθαι, ὥσπερ τοῦ κακωθῆναι, οὕτως οὐδὲ τοῦ εὐεργετη- θῆναι. Ἡ γὰρ αὐτὴ ἀμφω οἶδεν ἐξ ἀναμνήσεως. Εἰ δὲ τις θατέρου μνήμην οὐκ ἔχει ἀναλαμβάνειν, οὐκ ἂν οὐδὲ τοῦ ἑτέρου. Καὶ οὕτως ἡ κατ' ἀνθρω- πὸν τελειότης ἐκλείπειν.

κδ'. Ἐτι τὸ μεμνησθαι κακοῦ εἰς πολλὰ ἐθέλει ἀπλοῦσθαι· οὐ γὰρ ἐστὶν ἀσχιδές. Ἐχει τις μνή- μην, ὡς νοσήσει ποτὲ (εἰ δὲ τι κακὸν ἡ νόσος) ὡς περιπέσοι μαινομένη θαλάσση καὶ πειρωμένη κα- τασπάσειν πρὸς ῥῆθην· ὡς πληγείη εἴφει πρὸς βαρβαίαν κάκωσιν, οὐκ ἄλλοτριῶν, ἀλλὰ τῷ ἀνὰ χεῖρας ἐκ ποθὶ τύχης τινός· ὡς βαθεῖ βόθρῳ ρι- φεῖς ἐκ προσκόμματος· ὡς παρασυρεῖη ποταμῶν βεῦματι. Ὁ τοίνυν τοιαῦτα παθὼν, εἴτε εἷς ἐκεῖνος, εἴτε πολλοί, οὐκ ἂν πάντως, εἰ μέμνηται κακοῖς ἐγκύρσαντες, τῇ τοῦ μνησικακεῖν κακηγορίᾳ ὑποπεσοῦνται, εἰ μὴ τι ἀκύρως οἱ κακῶς ἀγο- ρεύοντες ὀνομάζωσιν βούλοιντο. Οὐκοῦν ἀναλόγως ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου οὐδ' ὁ μνημονεύων, παθεῖν τι πρὸς τὸν κακὸν, κακολογοῖτ' ἂν μνησικακός, ἀλλὰ τις μνήμων, ὥσπερ, ὧν πεπόνθοι, κακῶν, οὕτω καὶ τῶν ἀνάπαλιν. Εἰ δὲ γε καὶ ἄμυναν ἐκεί-

νος μελετᾷ, καὶ τίσασθαι τυρεύει, καὶ κακὸν ἀνταποδοῦναι κακοῦ, ἐκείνὸς ἐστίν, ὧ οὗτοι, μνησικακίῃν.

κβ'. Ἐτι ἐνθεσθαυρισμένου τῷ κατὰ ψυχὴν ταμείῳ θεῶθεν καὶ τοῦ τῆς μνήμης καλοῦ εἰς μυρίαν εὐεργεσίαν, ἣν ἐκθέσθαι βιβλιογραφίας εἴη ἀν' ἔργον μακρᾶς, τίς ἀν' οὕτω κατεπιχειρήσοι στεγανῆς ταύτης ταμειουχίας, ὡς ὀργάνῳ λήθης ἐξορύξει τὸ φύλαγμα, καὶ ἀπόσασθαι μὲν τὸ καλὸν τῆς μνήμης περυσταμένης ἀνω πού πρὸς Ὀλυμπον, ἀντεισαγαγεῖν δὲ τὴν κίβδηλον λήθην, τὴν τὸ καλὸν πλάσμα τοῦ Θεοῦ ἀπανθρωπίζουσαν;

κγ'. Ἐγὼ οὖν μεμνήμη, θεὲ οὔτερ, δεῖ· κεκλήμην οὕτω εἰδῶς τε καὶ ἐπιστήμων, καὶ διακρίνειν μαθῶν, καὶ τὸ ὅλον εἶπεῖν, ἀνθρωπος· καὶ μὴ ἐκτραφεῖν εἰς λήθαργον, μηδὲ μεταπλασθεῖν εἰς Μαμάκουθὸν τινα, ἢ Μελιτιζην, ἢ τὸν ἕτερον Κόροιβον, ἢ εἰς Πολύωρον· μηδὲ κορυζήν, ὡς μὴδὲν εἰδέναι κρίνειν, ἀλλ' εἰς ἀνδραίκελον μεταπλασθαι, καὶ τὸν λογικὸν ψεῦθεσθαι. Δείξῃς δὲ μοι πρὸς τῇ μνήμῃ τῶν ἐκ φύσεως καὶ τὸ μὴ κατεργάζεσθαι, μηδὲ εἰς κακοποιῶν ἄμυναν τριβεσθαι, καὶ οἶον ἀπολεοντοῦσθαι κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ἐρεθιζόμενον ἵπαια καὶ ἀλκαία τινα ταῖς τοῦ θυμομένου τῆς ψυχῆς; ὀποκινήσεις, δεῖ· ὧν θυμὸς ῥιπυζόμενος εἰς μέγα κακὸν ἀνάπτεται, καὶ αὐτὸ ἢ μονήρες κατὰ τι ὑπουλον, ἢ καὶ ἐπαρφοτερίζον διὰ τὸ ἀντερεῖδεν φιλονεικότερον· καὶ με συντηροῖς ἐν τῇ μὴ ἐθέλειν ἀνταποδιδόναι, καὶ συνετίξοις φυλάττεσθαι τοὺς κακοῦς καὶ ἐκκλίνας, ὡς φάγεις τις ἀπὸ ὄψεως, μὴ καὶ ὡς ἐχιδναὶ ὑφειμέναι· παρέρπωσι καὶ λήθωσι πίνοντές με καὶ κτείνοντες.

κδ'. Ἐτι ὁ ἀξιῶν μηδαμῇ μηδαμῶς μεμνησθαι, εἰ τις ὅλως πάθει κακὸν, κάκεῖνα δοκεῖ προσαξιῶν. Ἐπικράνθης ἀψιθιζόμενος· οὐκοῦν περιτυχί' ἢ μέλιτι ἐκλαθοῦ, εἰ πικρὸν ἐπὶ σοὶ τὸ ἀψιθιον. Νενόσηκας, ἀβρώστως παθὼν περὶ τι μέλος, καὶ ἤλγηκας· ἀλλ' εἰς ὑγίειαν ἐπαναχθεῖς, μηκέτ' ἐν θυμῷ ἔχει, εἰ κακὸν ἢ νόσος. Ἐγὼ δὲ τῷ τοιοῦτῳ μὲν λόγῳ, καὶ ὅσοι τοιοῦτοι (πολλοὶ δὲ εἰσι) προσχοίην οὐκ ἀν' τεχνώσαιμι δὲ, τὸν νοῦν ἀπερείσας εἰς τὰ τοῦ μέλιτος, καὶ τὸ κατὰ μνήμην πικρὸν ἐκχυμίσα; ἀντιθέτω γλυκασματι. Οὕτω δὲ καὶ τῇ νόσῳ προσενεχθεῖς, οὔτε κατ' αὐτῆς λυττήσῃ σκιαμαχῶν, οὔτε τὸ κατὰ νόσον ἤλγηκός μέρος, ἐξ οὗ κακῶς εἶχεν ἢ ψυχῇ, ἐκτέμιοι, χορδεύσας, ὅ φασιν, ἱμαντίν· ἀνάμνησιν δὲ ποτε σχῶν ἐκείνου τοῦ ἀλγους, ἀντιπαρῆσθαι τὸ τοῦ ὑγιάσκειν ἡδύ, καὶ τῷ χροτῷ πάθει ἐξωθήσῃ τὸ ἀηδές. Ὅμοιως δὲ πάντως, τῶν κακοποιούντων εἰ πού συμβαίη ἐπιμνησθῆναι με, τοῦ καρδιακοῦ θησαυροῦ ἀναλεξάμενος τὰ ἐκ τῆς νίκης καὶ τοῦ περιγενέσθαι καλά, τὴν μνήμην μὲν ἐκείνων ἀφορίσω, φιλήσω δὲ τὰ ὑστερον ἀγαθὰ· ὧν ἀντιστηκόντων καὶ βόπην καθελόντων ἀγαθὴν, εἰς Ἀρπυίας ἀνερέττεται τὸ οὐκ ἀγαθὸν ἐκεῖνο μνημόσυνον. Πρὸς τοῦτοις ἐπανακρίνω τοὺς ἐμοὶ σοφιστικώτερον ἐπιχειμένους, καὶ οὐκοῦν ἀξιῶματι περὶ μνησικακίας προτεινόμενους, ἀλλὰ τυφλὸν οἶον αἰτημα προϊσομένους,

PATROL. GR. CXXXVI.

A quoque vindictam illa meditatatur, machinaturque modum ulciscendi, necnon malum pro malo reddendi, hoc est vere mali meminisse.

25. Item, thesaurizato in animæ promptuario divinitus memoriæ bono in mille benefacta, quorum expositio longum opus esset, quis manus in hanc absconditam provisionem sic injiceret, ut oblivionis instrumento reconditum effoderet thesaurum, ut arceret quidem bonum memoriæ sursum volitantis ad Olympum, introduceret autem ejus loco scoriam oblivionis, quæ pulchrum Dei plasma deformat?

26. Ego vero, Deus salvator, utinam meminerim semper! Vocer ita sciens et noscens, et discernere doctus, et uno verbo, homo! Non convertar in lethargicum, nec transmuter in stultum, aut Melitidem, aut alterum Corcebum, aut Polyorum! nec ita gravedine laborem, ut nihil judicare sciam, sed in hominis figuram transformer, et rationem mentiar! Da vero mihi cum memoria rerum ex natura fluentium, non confici, nec ad malignam conteri vindictam, et quasi leonem fieri contra inimicos, stimulum velut sævissimis animæ motibus, quibus ira succensa magnum in malum accenditur, et hoc, vel solitarium, per modum alicujus dissimulationis vel inter duos libratum, per æmulum resistendi animum. Conserva me in voluntate non retribuendi malum, et doce me cavere declinareque a malis, ut a facie colubri fugimus, ne sicuti viperæ subsidentes irrepant et latenter nos exsugant et occidant.

27. Deinceps, qui nullatenus nec unquam oportere meminisse statuit, si quis omnino passus sit malum, ista quoque probare videtur: amaricatus es absinthio potatus: ergo recurrens ad mel obliviscere, quod amarum tibi sit absinthium. Ægrotavisti, aliquo membro dolorem passus, et doluisti: ad sanitatem reversus, non jam habeas in animo, quod malum sit morbus. Ego vere hujusmodi rationi et omnes similes (multi autem sunt) non adhærerem; arte vero conarer mentem ad dulcedinem mellis applicare, necnon amaritudinem e memoria, opposita dulcedine, exprimere. Sic autem in morbum lapsus, nec adversus illum cum umbra pugnavi furerem, nec membrum morbidum, ex quo patitur anima, amputarem, minuat, ut dicitur, ex me faciens: sed memoriæ hujus doloris aliquando retinens, ipsi sanitatis jucunditatem opponam, et amœna sensatione repellam molestam. Prorsus autem similiter, malignantium si forte me meminisse contingit, et e cordis thesauro sumens bona quæ de victoria triumphoque sunt, memoriæ quidem illorum arcebo, diligam autem posteriora bona, quibus compensantibus et bonam subducentibus lancem, ad Harpyias sustolletur hæc non bona recordatio. Super his interrogabo mihi sophisticæ instantes, et non placito de mali memoria propositionem ponentes, sed cæcurn videlicet

quæsitum pro lucentes, quod a docto vixdum proponeretur.

28. Qui me instituit et docuit sacer et magnus ille vir, hinc quidem ictus inferebat rationales et sine quibus recta via non incederet qui in institutionis semitas introducitur; illinc autem forte (verum dicendum est) ira suggerente, extra regulam (licebat enim) castigationes modulabatur. Quid igitur non meminero maxime illius disciplinæ, beatumque prædicabo virum, meminero vero forte quæque huius severioris, et, ut mihi tum videbatur, inveteratæ parumque convenientis, et hanc ipsam ingratiâ habeo memoriam? Nondum hoc mali memoria est. Esset autem mali memoria, si non cum urbanitate modulata meminissent, exasperatus autem et ultor, illi insultarem.

29. Meminimus etiam (non ego solus, sed totam auditorium) quanta mala nobis omnium supremus et primus magister Deus ex Latina terra recenter in vexationem inferri permisit, et non obliviscimur. Quid igitur, vexationis memores, succubebimus Deo? dicat aliquis, si ipsi placet. Et mihi sunt inter manus sermonis arma, gladiusque biceps ipsi addetur usque ad insiguem victoriam. Vertendum est autem aliter idem cogitatum: certe Deus malos non obliviscetur esse malos, et tantum non a boni iuvenicis mali mentor diffamatur. Talibus ora claudantur. Si vero quoque sciens, memoriæ loco, quæ isti peccant in ipsum, afflictionem addidit, quis adeo plenus auxilia esset, ut exinde mali memoria ipsi tribueretur? Obseraretur quoque tale os, sicut os quod vituperat iudicantes, cum ipsi quidem civita discernentes eos qui semper mali sunt et suamæmoriâ fori iudicialis animabus perpetuo insinuant, æqui memoria persequantur; qui vero amentes sunt mali memores esse juris interpretes consentur: divinam vere rem et nomen adulterantes, vel falso mutantes, vel subripietes: quod non diligerunt, neque divini viri, neque Deus ipsa qui, sæpe fraudatus, non avariæ rectissime censetur.

30. Agedum, etiam iusta quid fictum oratoris lege argumentatus, pudore sic afflictiâ eos qui mihi quidem voluit esse sapientes ad malitiam, me vero putant in tantam nominum permutationem insanire stupidumque esse, ac etiam forte gratiâ ipsis habere, quasi me sapientem ita reddant, quod sane non acute videntibus inscis facio. Mihi enim a Deo multa venit gratia, verissimeque gaudeo, quod pugnis lacessitus non minus integer sum, et lucra exerecitus, non opprimor; et recta via pergens et leviatulus, sive scandalorum depositione, sive cum aliquis, iuxta proverbium, cornu petiit, non laedat, et lapidibus in scandalum præjectis, non deturhet; et fovearum occurrens aperturæ, sive late profundæque hiancium, sive absconditarum, ut lata patere videatur quæ lubrica est via, in manibus ejus supervolitem. Ipse namque tot-

δ δυσχερὲς ἂν εἴη δεδῶσθαι πρὸς γε τοῦ ἐπιστή-
μονος.

κη'. Ὁ παιδεύσας με καὶ διδάξας ἱερὸς καὶ μέγας
ἐκείνος ἀνὴρ, τὰ μὲν ἐπιτίθει πληγὰς ἑλλόγουσ,
καὶ ὡν ἀνευ οὐκ ἂν εἴη τῆς ὀρθῆς; γενέσθαι τὸν εἰς
ἀτραπὴν παιδεύσεως ἐναγόμενον· τὰ δὲ που (εἰρή-
σῳ γὰρ τάληθές) καὶ θυμοῦ ὑποβάλλοντος, ἔξω
κανόνος (ἐξῆν γὰρ) θλίβων ἐβρύθμιζε. Τί οὖν μνή-
σομαι μάλιστα μὲν τῆς ἀλλῆς ἀγωγῆς, καὶ μα-
καριῶ τὸν ἄνδρα, μνήσομαι δὲ που καὶ τῆς δριμυ-
τέρας, καὶ, ὡς ἐμοὶ ἐδόκει τότε, παρεξηγημένης
καὶ οὐκ ἐμμούσου, καὶ μεθοδεύσω καὶ αὐτὴν εἰς
μνήμην εὐχάριστον; Καὶ οὐκ ὡς μνησικα-
κον. Ἦν δ' ἂν μνησικακίας τῆς ὄντως, εἰ μὴ
οὖν ἀστείωσθαι ἐμμελῶς ἐμνημήμην, ἀλλὰ δριμυττό-
B μενος ἐνηλόγην ἐκείνῳ, φανταστικῶς ἀμυρόμενος.

κη'. Μενήμμεθα (καὶ οὐ μόνος ἐγὼ, ἀλλὰ τὸ
σῶμπαν ἀκροατήριον), οὐκ ἀκαθὰ ἡμῖν ὁ πάντων
ὑπάτο; καὶ πρῶτος διδάσκαλος Θεὸς ἀφῆκεν ἐναγ-
χός που ἐκ τῆς Λατίνης γῆς ἐπισοφρῆσαι εἰς κά-
κωσιν, καὶ οὐδ' ἂν ἐλαθοίμεθα. Τί δὲ οὖν μεμνη-
μένοι κακακῶσθαι, μνησικακοῦμεν Θεῶ; λεγέτω
τις, εἰ βουλομένην εἴη αὐτῷ. Κάμοι μετὰ χειρὰς τὰ
τοῦ λόγου ὄπλα, καὶ ὄπισθος ἂν ἐπιτεθειὴ αὐτῷ
ἔως καὶ εἰς νίκην λαμπρῶν. Στρέψαι δὲ καὶ ἄλλως
τὸ αὐτὸ νόημα· οὐκ ἂν ἐπιλήσειται ὁ Θεὸς τοῦ κα-
κῶς εἶναι τοὺς κακοῦς, καὶ ὁμοῦς οὐκ ἂν πρὸς τῶν
μισοκάλων κακηγορηθεῖ μνησικακός. Ἐγκλει-
σθεὶν τοῖς τοιοῦτοις τὰ στόματα. Εἰ δὲ καὶ εἰδῶς,
λόγῳ δὴθιν μνήμης, ἄπερ ἐκείνοι ἐξαμαρτάνουσιν
εἰς αὐτὸν, ἐκάξεται κάκωσιν, τίς οὕτως ἀνάπλω;
C τόλμης, ὡς ἐνεῦθεν τὸ μνησικακον αὐτῷ ἐπι-
λέξαι; Φραγεῖη καὶ τὸ τοιοῦτον στόμα, καθὰ καὶ
τὸ μεμφομένον τοὺς δικάζοντας, εἴπερ αὐτοὶ μὲν
τὰ πολιτικὰ γυμναστύοντες, τοὺς αἰεὶ κακοῦς καὶ
μνήμην ταυτῶν ἐνδελεχῆ ἐνοικίζοντας ταῖς τοῦ
δικαστηρίου ψυχαῖς μετέρχονται μνήμῃ τοῦ δέον-
τος, οἱ δὲ παρανοοῦντες μνησικακούς εἶναι
τοὺς τῆς δίχης ὑποφῆτας ὀρίζονται· θεῖον ὄντως
χρῆμα καὶ ὄνομα παραχαράττοντες, ἢ παραποιούν-
τε; οὔτε θεοὶ ἄνδρας, οὔτε Θεὸς αὐτὸς, ὃς μὴ φιλεῖν πολ-

λ'. Φέρε δὲ καὶ κατὰ τι πλαστὸν ἐπιχειρήσας
νόμῳ ῥητορείας, ἐντρέψω καὶ οὕτω τοὺς ἐμοὶ μὲν
D ἐθέλοντας εἶναι σοφοὺς τὰ ἐς κακίαν, ἐμὲ δὲ κω-
ραίνειν ἀξιοῦντας εἰς τοσαύτην ὀνομάτων ἐπάλ-
λαξιν, καὶ ἀναισθητεῖν, καὶ που καὶ εὐχαριστεῖν
αὐτοῖς, οὐκ οὕτω σοφίζουσι με, ὃ δὲ καὶ λανθάνων
τοὺς μὴ ὀξὺ βλέποντας ποῶ. Χάρις γὰρ μοι ἐκ Θεοῦ
πολλῆ, καὶ χαίρω πρὸς ἀλήθειαν, ὅτι κατακωτευό-
μενος οὐκ ἀποθραύμαι τῆς ἀρτιότητος· καὶ πα-
λαιόμενος οὐ καταβάλλομαι· καὶ ὀρθῶν ἐλαύνων καὶ
σκελιζόμενος, ἢ καταθέσει σκυνδάλων, ἢ καὶ ὅτε
τις κυρηθῆσει, κατὰ τὴν οὕτως εἰπόντα, οὐ κατα-
κάμπτομαι· καὶ λίθων δὲ παραβρίπτομένων εἰς
πρόσκομμα, οὐ καταβρίπτοῦμαι· καὶ ἀνορύξει ἐκ
βῆθρων περιτυγχάνων, τῶν μὲν ὑποχασκόντων καὶ
πλατῷ καὶ βαθύ, τῶν δὲ καὶ ἐπικαλυπτομένων.
ὡς δοκεῖν εὐθεῖαν εἶναι τὴν σφαλεράν, ὑπερέτω-

μαι ἐπὶ χειρῶν αὐτοῦ. Ἐκεῖνος γὰρ αἴρων, καὶ τῷ αὐτοῦ ἀγγέλῳ, τῷ μεγάλῳ καὶ κρατίστῳ ἡμῶν βασιλεῖ, περὶ ἐμοῦ ἐνελλόμενος, διαφυλάσσει με ἐν ἀπάταις ἑδοῖς αὐτοῦ. Εἰ δὲ τοῖς ἀνευγούσι, ὡς πέφρασαι, λάκκοις ἢ λέοντες ὑφεδρεύουσιν, ἢ σκόλοπες ὄξεις ἐμπεπήγασιν, ἢ εἰ τι τοιοῦτον ὀλέθριον ἄλλο — ἀλλ' ἐκεῖνος κἀνταῦθα τοῖς ἐχθροῖς τὸ ὑποῦλον κακὸν περιτρέπει, κηδόμενος πάντως, εἴτ' οὖν φειδόμενος τῆς ἡμῶν ἀσθενείας, μὴ καὶ προσκόψαντες ἢ ἀπολώμεθα, ἢ παρενεχθῶμεν εἰς τὸ βλάσφημον, καὶ μὴδὲ εἰ ἐπιχαίροντες ἡμῖν, γέλωτι κατὰ τὸν εἰπόντα ἐκθάνουσι, τέλειον ἐγκαυχησάμενοι. Καὶ οὕτω μὲν ἐγὼ χάριτας ὁμολογῶ, τὰς μὲν ἅλας τῷ βοηθῷ Θεῷ. Εἰ δὲ τι χάριτος διαβαίνει ἔθει καὶ εἰς τοὺς ἐμοὶ ἐπέχοντας, οὐκ ἂν οἶμαι βλάβῃς πιστεύειν ἔχη τις, εἰδῶς διακρίνειν, ὅτι ποτέ ἐστι τὸ εὐχάριστον, καὶ ὡς οὐκ ἂν δύναίτο εὐχαριστεῖν ὁ βλαπτόμενος. Ἀγαπητὸν γὰρ καὶ τὸ στέγειν ἀνοιμικτὶ καὶ σιγῇ τὸ δὲ καὶ ὑπερέχεισθαι, θεῖον μὲν καὶ ἀνυστὸν ἐτιμᾶλα Χριστιανούς ἀγαθοὺς, οὐπω δὲ καὶ πάντως εὐχάριστον. Καὶ τοῦτο μὲν τοιοῦτον.

λα'. Ἡ δὲ μοι ἐπηγγελμένη τοῦ κατὰ ῥητορείαν πλαστοῦ ἔφοδος τοιαύτη τίς ἐστίν. Ὑποθεθείσθω ἰσθός κρύπτουσα δεινούς ὁδοιδίκους, ληστὰς ἀνθρωπίνου φύλου, καὶ τις ἐκεῖθεν ὁδοιπορῶν ἀπέριττος ἀνθρώπος, περιπεσέτω τοῖς λοχίταις, καὶ παθῆτω θεινὰ ἔσα, ἐν οἷς καὶ τὸ ἀποβραυσθῆναι τῶν καιριωτέρων ἐν μέλεισιν. Εἰ δὲ τῶν τις ἐκείνων οὐκ ἀγαθοεργῶν ἀνακτισάμενος εἰκτω τὸν κατεαγῶτα, παρβρύμμενον ἀναλίσθηται, καὶ δεξιῶνεται ἄλλοις τέ τι καὶ οἷς βελτιούμενον τὸ κατακλασθὲν εἰς ἀριότητά τὸν βεβλαμμένον ἐπανάγει (κωλύει γὰρ οὐδὲν, καὶ εἰδέναι τὸν ληστὴν ἐκεῖνον φάρμακα, οἷς ἔστιν ἀκεῖσθαι τὰ τοιαῦτα), καὶ ὁ θεραπευόμενος λόγους εὐχαρίστους προάγει, καὶ τοῦτοις τέως ἀμείβεται τὸν πατάξαντα, τέλος δὲ καὶ ἐπανακληθῆς, εἰς ἔπερ ἦν, θεοκλυτεῖ ἐπευχόμενος, καὶ ὑπεσχεῖται τὰ λῶνα, καὶ πρὸ ποδῶν βίπτων αὐτὸν τοῦ ἀκεσαμένου ἐς γνήσιον, ἀμφιπέλεκται τοὺς πόδας, καὶ γε καταφιλεῖ ὁ αἰώνιον τοιοῦτος ἀμνηστῆσαι ἂν ἔχοι καὶ ὧν πάθοι ποτὲ κακῶν, καὶ ἀπαλεῖψαι μὲν αὐτὰ τῆς κατὰ ψυχὴν δέλτου, ἀνάγραφτον δὲ φέρειν μόνον τὸ ἀκεσῶδον, οὐκ οἶμαι γε, καὶ οὐκ αὐτῆς ἐγὼ, ἀλλ' οὐδὲ ἄλλος, ὅστις ποτ' οὖν. Λέγω δὲ, ὡς πρῶτα μὲν καθ' ἐκάστην θεραπείαν τοῦ σώματος, εἴτα καὶ ὅτε που ἐντύχοι τῷ θεραπεύσαντι, καὶ κατὰ λοιπὴν δὲ ἀνάμνησιν προτρέχει ἂν αὐτοῦ ἢ μνήμη τῆς κακοποιίας ἐκείνης, ἥς ἀνακεκοῦμιστα. Μάλιστα μὲν οὖν κατὰ τὰ συνανεξυμωμένα ἢ συντετηκότα τῶν σωμάτων, καὶ οὕτω δι' ἀλλήλων ἦροντα, συμφύροισι ἂν καὶ τῇ τῆς θεραπείας μνήμῃ ἢ τῆς κακοποιίας. Καὶ ἀποκαταστάς ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ τῆς φύσεως εὐ, οὐδ' οὕτως ἂν ἔχοι λαθῆσθαι, ὧν πάθοι. Καὶ που τῷ ληστῇ Ἀσκληπιάδῃ χρόνῳ ποτὲ περιτυχῶν ἀσπάζεται μὲν ἡδέως, περιπτύσσεται, κατακλύσει βέμμασιν ἐπαίνων, ποτινιάσεται δὲ καὶ εἰς ξενίαν αὐτῷ ἀφικέσθαι. Καὶ ἐκεῖνος ἀφίξεται, καὶ χαρίτων συναπολαύσει καὶ φιλοση-

lens, et angelo suo, magno potentissimoque nostro regi de me mandans, custodit me in omnibus viis suis. Si vero patentibus, ut dictum est, lacubus vel leones insidiantur, vel præacuti pali defigantur, vel aliud quid hujusmodi lethiferum sit, tum ille quoque hoc inimicis dissimulatum in alium invertit, omnino curans, sive parcendo nostram debilitatem servans, ne scandalum passi vel dispereamus, vel in blasphemiam inducamur, neque nobis irridentes, risu juxta proverbium, moriantur, in suam gloriantes. Et ita quidem ego gratias profiteor, et has quidem totas auxiliatori Deo. Si vero quid gratiæ transire velit etiam ad eos qui me persequuntur, nemo, puto, facilius credere poterit, discernere sciens, quid sit gratitudo, quomodoque non possit gratias agere læsus. Juxta charitatem enim est, in secreto gemere silereque, pro lædentibus autem orare, divinum quidem est et possibile, præsertim bonis Christianis, nondum vero quoque omnino gratias agere. Et hoc quidem est tale.

31. Nāa vero quam promisi secundum rhetoricam fictionis via talis est. Supponatur diros humani generis prædators celans, et aliquis iter illæ faciens incautus homo incidat in insidiatores, crudeliaque patiatur, quibus membra lethaliter sauciantur. Si quis porro istorum non beneficorum, misericordia vulneratum suscipiens, relevat defectum, et quibusdam aliis humaniter excipit, quibus, reparato quod ruptum erat, ad integritatem læsam reducat (nihil enim obstat, quin prædator Mieremedia noscat, quibus talia vulnera curentur); et curatus gratias agit, quibus etiam percussorem vicissitudine donet, finaliterque restitutes in id quod prius erat, supplex Deum precatur; optima pollicetur, et ante pedes medici sincere se projiciens, ejus amplectitur pedes et osculatur: talis igitur oblivisci debet eorum quæ passus est malorum, et illa quidem ex animæ tabula deleere, scriptum autem solum gerere lenimentum, non puto, et non ego solus, sed et; alius quicumque sit. Dico vero quod primum quidem ad unamquamque corporis curationem, deinde quoque cum forte illi qui sanavit obvius fiet, juxta vero cæleram recordationem præoccupabit eum illius memoria morbi, e quo revocatus est. Præsertim autem quidem si membra simul firmescerent et liqueverent, et ita febri penetrarentur, curationis memoriæ memoria malefici misceretur. Sed in bonum naturæ statum homo restitutus, ne sic quidem poterit eorum quæ passus est oblivisci. Et forte prædatori tandem occurrens Æsculapio, eum libenter quidem amico salutabit, amplecteturque, laudem fluentis exundans, sed et rogabit, ut in hospitium ad se veniat. Et ille veniet, et cum gratiis etiam prospera salute fruetur. Jam vero hospitium vicissim dabit et accipiet. Si vero quis interea benevolum hospitem, qui ægrotus fuerat et

rursum ad sanitatem revocatus, interrogaret, quis et unde venit ipsi talis hospes, non ita dirus evaderet ipse sophista, quia illius mali memoriam iis quæ diceret, internisceret. Diceret autem sanc: « Alienus quidem odiosus mihi erat hospes iste, cum descendit, et inferni portitorem, ut deorsum me transduceret, invitavit. Jamque pedum altero procedens ego morbo gravis in scapham ascenderam. Ultimo tamen mitis erga me factus, onere sublevato, portitoremque Charonem deprecatus patrocínio terræ solisque, quibus ante tempus me subducere parabat, in id quod nunc sum me reduxit, et ideo bonum hunc hominem benevole habeo. » Numquid hæc dicens hospes ille sicque dispositus (supponitur autem ita esse), simultatam mentor erit?

καλὸν τοῦτον ἄνθρωπον. Ταῦτ' εἰπὼν ὁ ξενόδοχος, διατεθεῖσθαι, ἄρα μνησικαχολῆ ἄν;

32. Ecce luctamen in ratiociniis: qui volet, adversum me procedat. Habebit autem palæstra lenem substratum pulverem, ut, si forte dejiciatur, resulet sanus, et surgens abstergat eum, et siet, non casu læsus. Dico enim (quis contradicet?), gratias sincere agentem injuriarum memorem dici non posse. Nun igitur mali memoria simpliciter est mali recordatio, sed recordatio vindictæ studiosa, sive præsentis, sive promptæ, quas etiam ambas a nobis Deus avertat, non autem solum, sed et ab omni bono Christiano! Si quis autem opponit, quod: Hic etiam qui videbantur maligni fuisse prædones, bona faciunt, tibi nunc Salve, rabbi, clamantes, adorantes vel, sicut aliquis diceret, cancri humiliter prostrati, poscentes misericordiam, veniam supplicantes; in primis quidem a nobis discat, quod hoc sæpe cum juramento profesi ejusmodi sapientes, nos faciles repertos et flexu dociles, paulo post pejoribus nos circumvenerunt sophismatibus, et dixerunt quidem: Ecce, postquam læsimus, sanavinus et multa contra calumniam dixerunt; non multo post autem incautis irruentes plura gravioraque infixerunt vulnera, nec sanabilia; depulsumque latronem ac prædatorem maledicum per modicam quidem aperturam vix exire permiserunt, ad novum autem ræditum per magnam januam aperte rursum introduxerunt.

33. Deinde mente reputent qui contra nos quidem memores sunt mendaces, a nobis autem memoriæ bonum, pulchrum naturæ donum, segregant, quod ego sæpe adversus callidas adorationes, veluti quasdam corruptelarum aggressiones, incautorum ventres effringentes, non omnino stolidè declamavi, falsasque genuflexiones demonstravi tanquam luctatorum hominum artes, conantium utriusque curis amplexu inhærere, et illum cui parantur insidiæ prosternere. Illis autem qui semper hujusmodi sunt, compati et ignoscere suspicor quid apud ipsos significare velit. Etenim compati et veniam dare non esse posset ad id aliquid cum aliquo

σίας λαμπρᾶς. Ἦδη δὲ καὶ ξένια τὰ μὲν δώσει, τὰ δ' ἀντιλήψεται. Εἰ δὲ καὶ τις ἐν τούτοις τὸν φιλόφρονα ξενόδοκον, τὸν ἦν ὅτε παραλυθέντα καὶ αὐθις συνδεθέντα εἰς ὕγιες, ἔροιτο, εἰς αὐτῷ καὶ πόθεν ἦκει ὁ τοιοῦτος ξένος, οὐκ ἂν οὕτω δεῖνός αὐτῷ ἀποβαῖν σοφιστῆς, ὡς μὴ παραπλήξαι καὶ μνήμη ἐκείνου τοῦ κακοῦ, οἷς ἐρεῖ. Ἐρεῖ δὲ πάντως, ὅτι « Ἄλλος μὲν ἐχθιστος ἐμοὶ ὁ ξένος οὗτος ἦν ὅτε ἀπεξέβη, καὶ τὸν ἐν ἔθου πορθμῆα ναυστολήσαι με κάτω προέκαλέσατο· καὶ ἤδη καὶ θατέρῳ τοῖν σκελοῖν ἐπιβάς ἐγὼ βαρὺς νόσῳ, τὸ πορθμῆον ἐσκάμβευσα. Ὑστερον μὲν τοι γαληνιάσας ἐπ' ἐμοί, καὶ τοῦ βάρους ἀνακουφίσας, καὶ τὸν πορθμῆα Χάρωνα παραιτησάμενος αἰδοῖ τῆς τε γῆς τοῦ τε ἡλίου, ὡς ἐμελλεν ἀπαγαγεῖν με πρὸ ὥρας, περιήγαγεν, εἰς ὅπερ εἰμι ἄρτι, καὶ τοῦδε χάριν φιλοφρονοῦμαι τὸν καὶ οὕτω διακείμενος ὑπόκειται δὲ ἀληθῶς οὕτω

λβ'. Ἰδοὺ, πάλῃ ἐν λόγοις· καὶ ὁ βουλόμενος ἀντεπιζίτω μοι. Ἐχοι δὲ ἡ παλαίστρα κόνιν ἀπαλήν ὑπεστρωμένην, εἰ πως καταπεσὼν ἀναπαθήσει σῶος, καὶ ἀναστάς αὐτὴν ἀποθήσεται, καὶ ἐσθήσεται, μὴ καταθροφθεῖς τῷ πτώματι. Φημί γάρ (οὐκ ἂν ἀντιλεγόμην), ὡς ὁ εὐχαριστῶν πρὸς ἀλήθειαν οὐκ ἂν μνησικαχεῖν λέγοιτο. Οὐ τοίνυν ἀπλῶς μνησικαχία οὐ κακοῦ τινος μνήμη, ἀλλὰ ἡ πρὸς ἐντρέχειαν ἀμυντικὴν, ἢ τὴν αὐτίκα, ἢ τὴν εἰσέπειτα, ἅσπερ καὶ ἄμφω ἡμῶν ἀπαγάγοι Θεός, καὶ οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ παντὸς ὀρθοῦ Χριστιανοῦ. Εἰ δὲ τις ἀντιθῆσει, ὡς Ἰδοὺ κἀναυθὰ οἱ δοκοῦντες ληστρεῦσαι πρὸς κάκωσιν ἀγαθὰ ποιοῦσιν, ἐπὶ σοὶ ἄρτι τὸ Χαῖρε, Ῥαββί, προσηφονούντες, ὑποκυρτοῦντες, ἢ, καθά τις ἔφη, καριδουόντες ἑαυτοὺς προσκυνητικῶς, αἰτούμενοι τὸ συμπαθεῖς, προκαλούμενοι συγχώρησιν ἐν πρώτοις μὲν ἴστω μαθὼν ἐξ ἡμῶν, ὡς τοῦτο πολλὰκις ἔνορχοι μεθοδεύσαντες εἰ τὰ τοιαῦτα σοφοί, καὶ ἡμᾶς εὐκλόους ἐξευρηκότες καὶ εὐστρίπτους εἰς κάμψιν, μετ' οὐ πολὺ δεινότεροις ἡμᾶς περιήλθον σοφίσμασι· καὶ εἶπον, μετ' οὐ ἰδοὺ οἱ τρώσαντες ἐξιώμεθα, καὶ μακρὰ τοῦ διαδόλου καταλέγομεν· μετ' ὀλίγου δὲ ἀφυλάκτοις οὖσιν ἐπεισπασόντες, πλεῖω καὶ βαρύτερα ἐνέτηξαν τραύματα, καὶ οὐδὲ θεραπεύσιμα· καὶ τὸν ἐξωθούμενον κλέπτειν καὶ ληστὴν διάδολον διὰ μικρὰς μὲν τινος ὁπῆς ἀφῆκαν μόγις ἐξελεῖν, τῇ δὲ ἀνακάμψει διὰ μεγάλης θύρας παρῆριστικῶς ἀντεσιγήγαγον.

λγ'. Ἐπειτα ἐνθυμισθῶσαν οἱ καθ' ἡμῶν μὲν ψεύσται μνήμονες, ἡμῶν δὲ ἀφορίζοντες τὸ ἀγαθὸν μνημονικόν, τὸ καλὸν δῶρον τῆς φύσεως, ὅτι πολλὰκις ἐγὼ κατεβῆτέρευσα οὐ πᾶν τι ἀφῶς τῶν στρεβλῶν προσκυνημάτων, ὡς οἷα καὶ τινων κυριγμάτων ἀναβῆγγύνων τὰς τῶν ἀφελῶν γαστέρας, καὶ τὰς ψευδεῖς γονυπετήσεις ἐθεώρησα ὡσεὶ καὶ τέχνας παλαιστρικῶν ἀνδρῶν, τεχνωμένον κνήμειν ἀμφοῖν περιπλέγῃν ἐμφύεσθαι, καὶ καταβρίπτειν τὸν ἐπιβουλεύόμενον. Τὸ δὲ γε συμπαθεῖν τοῖς εἰσαεῖ τοιούτοις καὶ συγχωρεῖν δι' ὑποψία; ἄγω, τί δήποτε παρ' αὐτοῖς νοεῖν βούλεται. Συμπαθεῖν μὲν γάρ καὶ συγχωρεῖν οὐκ ἂν τὸ σὺν τινι παθεῖν καὶ σὺν τινι

χωρεῖν εἰς τόδε τι. Ἐγὼ δὲ οὐκ ἂν οὕτω παθεῖν, **A** οὐδ' ἂν οὕτω χωρεῖν ἐθέλοιμι, ὅτι μὴδ' ἄλλος τῶν φρονούντων εἰς ἀγαθόν. Τίς γὰρ ἂν ἐχέρφων ἔλοιτο παθεῖν σὺν τινὶ τῷ τῆς γνώμης ἀστατον, ἢ χωρεῖν, ταῦτόν δ' εἰπεῖν ὁρμηῖν σὺν τινι, πρὸς ἅπερ ὁ συνετὸς ἀπέυχεται; Οὕτω γοῦν ὑπόπτως ἔχων πρὸς τὸ ἀπλῶς καὶ συμπαθεῖν καὶ συγχωρεῖν, διαιρῶν τὴν κατ' ὁμωνυμίαν σύγχυσιν, καὶ διευκρινῶν ἐν ὁρθότητι, γνωματεύω κατ' ἐμὴν ἐπίκρισιν, ὡς θελήματι μὲν ἀγαθῷ συγχωρεῖν, καὶ κατὰ πάθος εἰδὼν συμπαθεῖν καὶ στέργω καὶ εὐχομαι· καὶ προκαλούμενος χωρῆσαι καὶ παθεῖν ἐποίμην ἂν, καὶ πάσχοιμι, ἐξ ὅσων ἐξαρκῶ, καὶ οὐκ ἂν ἐλεγχεῖσθην, μὴ οὕτω καὶ συγχωρῶν καὶ συμπαθῶν. Καὶ μοι μάρτυρες τούτων οἱ τῆς πόλεως ταύτης ἀγαθοὶ ἄνδρες, οἷς πλειστάκις προκαλούμενοι εἰς ἀγαθὰς ὁδοὺς καὶ εἰς χρηστὰ **B** πάθη καὶ συνεχώρησα καὶ συνέπαθον· τὰ πολλὰ δὲ καὶ οὐ πρὸς δύναμιν, ἀλλ', ἀποστολικῶς εἰπεῖν, εἰς ὑπερβολὴν. Καὶ οὕτω μὲν συγχωρῶ καὶ συμπαθῶ· διαφωτισαὶ δὲ τὰς λέξεις ταύτας εἰς τὸ καιρῖον, συνεφορμῶ καὶ συμπάσχω τοῖς χωροῦσι δηλαδὴ καὶ πάσχοσιν, ὅσα χρεῶν· ἑτέρως δὲ συγχωρεῖν καὶ συμπαθεῖν, εἰς ἅπερ ἐθέλουσιν οἱ πολλοὶ, ἀπέυχομαι. Μὴ γὰρ μοι δυσπραγηθεῖη, παθεῖν σὺν ἐκείνως καὶ σὺν ἐκείνοις χωρεῖν, εἰς ὅσα μὴ πρέπειούσιν· ἀλλὰ τάναντι γένοιτό μοι, πάσχειν τε καλῶς, καὶ χωρεῖν τὴν κατὰ Θεὸν ὁδὸν, καὶ μὴ συμφέρεσθαι φαύλοις, καὶ συμπάσχειν, ἅπερ αὐτοὶ· ἐν οἷς καὶ τὸ ἀνακτιῶς ἐπικεῖσθαι, οἷος οὐ θέμις, καὶ μελετᾶν δεσμεῖν, εἰ τίς που δίκαιος, διὰ τὸ δύσχηρστο; εἶναι τοῖς μὴ καλῶς διαχειριζομένοις τὰ πρακτεῖα. **C**

λδ'. Φέρε εἴπατε πρὸς αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, εἰ μὴ ὁ φλόγαθος ὁ αὐτόχρημα Θεὸς νόμος ὁ αὐτοκράτωρ ἐκεκμήθη φιλανθρώπως ἡμῖν, καὶ ταῦτα μὴδὲν τι ἀπολογησάμενοις, μὴ καὶ τὴν θεόθεν ὀφείλαν ἐπικουρίαν ἀμβλυνοῦμεν, οἷς ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν λαλεῖν ἴσομεν (γογγύσαι γὰρ τι παρ' αὐτῷ κατὰ τῶν ὑπεναντιῶν, καὶ εἰς μισασμὸν ἡμῖν ἐλογίσθη στόματός), οὐ ποτ' ἂν ἤμεν ἄρτι; Ποῖ δὲ τύχης ἐστηκότας ἡμᾶς ἔδλεπον ἂν οἱ ἄνθρωποι; Οὐ τοίνυν, οἷς ὁ ἐνθεός· βασίλειός, Θεοῦ λαλήσαντος, εἰς τὴν αὐτοῦ καρδίαν ἡμῖν ἐπένευσε, ταῦθ' ἡμᾶς ἀθωοῦσιν. Ἄλλ' ἐκεῖνος μὲν καὶ δι' ἡμᾶς ὕμνητός, καὶ εὐλογητὸν καὶ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις τὸ αὐτοῦ ὄνομα. Ἐγὼ δὲ ἀγαπῶν ἀγάπην, τὴν ἀναγκαίαν, τὴν πάνδημον, οὕτω **D** κατὰ καρδίαν ὑμῖν ὄλω; προσενέξομαι, οὐδὲ μὴν ἀφέλω; πάντη κατὰ πίστιν ἀφύλακτον, οὐδὲν τι λόγου ὑφορωμένην, ἀλλὰ μετὰ συνέσεως ἐμβριθεστέρας ὡς εἶδόν τε, καὶ οἷα τοῖς πολυπαθεῖσιν ἡμῖν ἐπιπρέπει πρὸς τοὺς ἄγαν ἐστυμμένους καὶ ἀσστηροὺς καὶ ἐντροπτικούς τῆς ἡμῶν, ὅτε καλέσει καιρὸς, ἀφελεία; τε καὶ ἀκλόητος; ἦν τοῖς ἀληθέσι φίλοις (οὐ γὰρ δῆπου καὶ τοῖς τυχοῦσιν) ἐμφανίζομεν προάγοντες εὐθεότερον, ἀνακαλυμμένῳ προσώπῳ αὐτοῖς; ἐμβλέποντες, οὐ νεφελοῦντες φῶς βΐβως, οὐ τοξοποιοῦντες; ὄφρυς, οὐ σεμνοπροσωποῦντες, ἢ δὴ τοῖς περιέργως πολιταῖς φαντάζομεν. Εἰ δὲ καὶ δεῖ φίλοις λαλήσαι, οὐκ ἀποτορεῦντες λέξεις, οὐδὲ συμπεύοντες ἐνοίας οὐδὲ βυσσοδομεῦντες τὰ εἰς φράσιν, ἀλλ'

pati et ei in aliquo cedere. Ego vero non ita pati nec ita cedere vellem, sed nec alius bene cordatus qualiscunque. Quis enim prudens inconstantiam sententiæ cum aliquo pati consentiret, vel cedere, seu quod idem est, ferri cum aliquo ad ea quæ expers detestatur? Sicigitur suspicax ad istud simpliciter compatiendum et concedendum, vocum similitudin discernens confusionem et recte dijudicans, statuo juxta meum judicium quod voluntati quidem bonæ concedere, juxtaque bonam passionem compati naturali propensione complector et desidero, rogatusque cedere ac pati sequeretur et paterer quantum possem, nec reprehenderer veluti sic non concedens et compatiens. Hujus autem rei mihi testes sunt hujus urbis boni viri, quibus sæpe ad bonas vias et honestas actiones exhortantibus et concessi et compassus sum, ac plerumque non secundum facultatem, sed, juxta dictum apostolicum, in excessum. Et ita quidem concedo compatiorque: ut autem has voces opportunius dilucidem, concurreo compatiorque currentibus ubique patientibusque sicut oportet; aliter vero concedere ac compati, ad ea quæ plerique volunt, abnuo. Non enim mihi accidat, ut patiar cum istis, et cum istis cedam, ad multa quæ non conveniunt! Mihi autem e contra eveniat et bene pati; et cedere juxta Dei viam, et non consentire malis, nec compati cum illis iniquis; inter quæ numeratur absque causa incumbere quibus non licet, meditarique vinculis nectere, si quis forte sit justus, quia male dirigentibus actus importunus est.

34. Agite, in ipsius Dei nomine dicite, nisi virtutis amans, ipsaque divina lex, Dominator, ad nos humaniter descendisset, et hoc, quin ullo modo fuisset justificati, ne promptum a Deo minueremus auxilium, per ea quæ pro nobis ipsis loqui poteramus (murmurare namque quidquam apud ipsum in adversarios, in oris inquinamentum nobis reputatum est), ubinam essemus hodie? In quo fortunæ statu nunc nos viderent homines? Non enim quod numine afflatus imperator, Deo ad cor ipsius locuto nos benigne respexit, hoc nos justificat. Attamen ille quidem propter nos exaltandus est, et ipsius nomen Deo hominibusque benedicendum. Ego vero diligens charitatem, necessariam, communem, nec per malitiam vobis prorsus inhærebo, nec simpliciter ubique per fidem incautam nullasque suspitionem insidias, sed cum graviore quadam prudentia, qualis multa passo mihi convenit erga nimis acerbos et austeros avocatoresque nostræ simplicitatis ingenuitatisque, secundum opportunitatem habitæ quam cum veris amicis (μου cum quibuscunque) manifestamus simpliciter procedentes, eos revelata facie contentes, non vultus lumen obnubilantes, non supercilium arcuantes, ut in negotiosis civibus videmus. Si vero quoquoque cum amicis sit loquendum, non polientes locutionem, non exultantes cogitationem, non phrasim exultantes, sed rusticus apparentes, et scapham, ut dicitur, scapham di-

centes, indocte loquentes secundum evidentiam, non secundum artificiosam obscuritatem, quam affectat aliter iudicantium irriser.

35. Si quis autem nobis talem criminatur asperitatem, ex homine queram, quem modo subridere quandoque audebimus ad serenam occursum consulationem, cum certius homines qui in indecentem cachinnum et in tripudium corybantium, nostrum accusabunt lenem risum, ipsi vere ridiculi et differentiam nescientes inter subridere, vel irridere, vel cachinnare, vel ridere, quorum longissime distant cogitata definitiones? Quomodo vero juxta gratiam hilarem et sapientem urbanus sine futurus, juxta speciem sermonis, ponendum est acrem, qualem tradit, non solum qui vinum una sanguinem⁵ scripsit, sed dives et dulcis orator David, qui psallit buccellis similes mitti crystallos⁶, et nivem expandi sicut lanam, nebulam autem sicut cinerem spargi⁷; fingit autem frigori vultum, eo quod vultus iter facientium conturbat. Omitto enim multas alias dulcedines, quibus sacra divinaque Scriptura per ænigmata loquitur, veluti cum mel e comedente dicit exire⁸, et quoddam pilum bellicosum crassum esse sicut textentium liciatorium⁹; et astra in domo ambulare¹⁰, ubi tam rara sunt teguminis superindumenta, ut intus inspicientibus appareat in altissimis astrorum motus. Quibus adjungendum spiras in ebrii manu crescere¹¹, et patres quidem manducasse cardos, filiis autem obstupescere dentes¹². Ubi ergo quædam similia prodere ausus sum licet cum moderamine valuissem loqui, quo metropolitæ urbanitas deceptis auribus videtur esse locutio quædam non dithyrambica damnosaque (utinam enim hoc esset!), sed vino gravis, ut inter bacchanalia carmina.

36. Confiteor vobis, fratres, quod sic meos sermones concinnare volo, viris negligenter audientibus, ut etiamsi coram divino rege mihi loquendum esset, non esset mihi opus præcavere ne fortuita loquerer. Et vero scio sub antiquo necnon sub presentis sacro regno me sic in gravi cœtu fuisse locutum, ut audientes commoverem, et nihil conciliarem. Sed cum his nostris subsurdis (non enim volo dicere subdolis) nihil tale contingit; sed circumstant dolose meditantés, si forte nos decipere possint, ignobilis, sicut dicitur, phalangia miseræ insidiantia mæculæ, si forte appropinquantem corripiant. Quid tandem, o sapientes auditores et spectatores, reprehenditis, quando vir senex et non omnino procul a ratione factus, heroicæ personæ in theatro prodeuntes cernens, Priamum pota senem, et Atridas, adversarius isti reges, et famosum Ulyssem, et alterum Ajacem nomine,

ἀγροικιώτερον διακείμενοι, καὶ τὴν σκῆψην σκῆψην, ὄψασιν, λέγοντες, καὶ ἀμαθέστερον φθειρόμενοι πρὸς ἀσφήνεια, οὐ μὴν τεχνήτην ἐπιβρυψίν, ἣν ἐπισκευάσεται ὁ κατὰ τὸν ἄλλον ἀκουόντων εἰρωνευόμενος.

λε'. Εἰ δὲ τῶν ἡμῶν αἰτιάται τῆς ταύτης στρυφύτης, ἐρήσομαι τὸν ἄνδρα, πῶς ποτε μειδιάσαι θαρρήσομεν εἰς γαλήνιον διάχυσιν ἐντυχίας, ὅτε βλέπομεν ἀνθρώπους, οἳ καὶ εἰς παγχασμὸν ἀπρεπῆ καὶ εἰς ὄργην Κορυβάντιον τὸ ἡμῶν ἐγγράφονται μειδίᾳ, γέλοιο αὐτοὶ ὄντες, καὶ μὴ διαφορὰν εἰδότες τοῦ μειδίᾳ, ἢ σαρκάζειν, ἢ καρχάζειν, ἢ γέλωτος, ὧν κερβρωτάτω πάνυ τὰ κατ' ἐννοίαν ἐρίσματα; Πῶς δὲ καὶ πρὸς χάριν ἰσάρην ἀστειύσασθαι καὶ σῶφρονα, κατὰ ἰδέαν λόγου θετέον ὀριμεῖαν, ὅποιαν παραδίδωσιν οὐ μόνον ὁ γράψας τὸν οἶνον αἷμα σταφυλῆς, ἀλλὰ καὶ ὁ πλοῦτος καὶ γλυκὺς ῥήτωρ Δαυὶδ, ψωμοὶς τοικίας βάλλασθαι τοὺς χρυστάλλους ψάλλον ἑκάστος, καὶ τὴν χιόνα διαπεπτάσθαι ὡσεὶ καὶ ἔριον, τὴν δὲ ὀμίχλην ὡσεὶ σπῆνδον ἀσσεῖσθαι· πλάττοντος δὲ καὶ τῷ ψύχει πρόσσπον, οἷς παρενυχεῖ τοῖς τῶν ἰδαυόντων προσώποις. Ἐγὼ γὰρ πρὸς γε τὸ παρὲν τὰς λοιπὰς γλυκύτητας, ἐν αἷς ἡ ἱερὰ καὶ θεία Γραφή καὶ αἰνίσσεται, ὡς καὶ ὅτε μέλι ἐξ ἐσθοντος φησὶν ἐξελαθεῖν, καὶ τι ἄρου στρατηγικὸν παχὺ εἶναι ὡσεὶ καὶ ἀντίον ὑφαιόντων· καὶ ἀστρα δὲ οἰκία ἐμπροπατεῖν, ἔνθα ἐς τοσοῦτον ἀραιὰ ἡ τοῦ στεγάματος ἐπισύσθησις, ὡς φαίνεσθαι τοῖς ἔνδον διαοῦσι τὴν ἀνωτάτω κατ' ἀστρα κίνησιν. Οἷς ἐνταχτέον καὶ τὸ ἀκάνθα; ἐν χειρὶ φέσθαι τῆ τοῦ μεθύσου, καὶ τὸ γοεῖν μὲν ἀκανθοφαγεῖν, αἰμωδιαν δὲ τοῖς τέχνοις ἐμφέσθαι. Ποῦ δὲ ἄλλα τοιαῦτα γούνην τινα τολμήσασθαι ἂν, εἰ γέ που καὶ εὐπορήσασθαι πρὸς γλύκασμα φθειγέσθαι, ὅπου τὸ τοῦ μητροπολίτου ἀστεύημα δοκεῖ ταῖς ἐσφαλμέναις ἀκοαῖς λαλιά τις εἶναι οὐ διθυραμβώδης καὶ ἀτηρὰ (εἴθε γὰρ ἦν τοῦτο!), ἀλλὰ παροίνιος κατὰ γε τὰ περιφρόμενα σκόλια.

λς'. Ἐξομολογοῦμαι ὑμῖν, ἀδελφοί, ὡς οὕτω τοὺς ἐμοὺς λόγους ἐθέλω στρυγγέσθαι, παρηκόων ἀνδρῶν ἀκρωμένων, ὡς οὐδ' ἂν εἴπερ ἐμπροσθεν βασιλέως ἐνθέου λαλῶν πρὸς χρεῖας εἶχον ἀκίπτεσθαι, καὶ μὴ λαλεῖν ἀτημέλητα. Καὶ μὴ οἶδα ἐγὼ καὶ ἐπὶ τῆς πάλαι καὶ τῆς νῦν ἀγίας βασιλείας οὕτως ἐν βαρεῖ συλλόγῳ λαλήσας, ὡς διαχέαι τοὺς ἀκρωμένους, καὶ εἰς ἐμαυτὸν ἐπισπάσασθαι. Ἄλλ' ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς τοῖτοις ὑποκίφοις (ὀκνῶ γὰρ εἰπεῖν ὑποξύλοις) οὐκ ἔστι τοιοῦτον οὐδὲν· ἀλλὰ περιστάται μελετώντες ἔρέμα, τί ποτ' ἂν ἡμῶν λάβοιτο, ἀγεννῆ, ὄψασιν, φαλάγγια, δυστυχῆ μιῖαν λοχῶντες, εἰ πως ἐγγιζούσης δράζονται. Τί δὲ ποτε, ὡ σοφοὶ καὶ ἀκροαταὶ καὶ θεῶν, μέμφεσθε, εἴπερ ἄνθρωπος γέρων καὶ οὐδὲ πάνυ μακρὰν ἐσπορακισμένους λόγου, ἡρωικῶς σκηνοδοτούμενα πρόσωπα βλέπων, Πρίαμόν τινα γέροντα καὶ Ἀτρείωνα, τοὺς ἀντιπάλους ἐκείνῳ βασιλεῖ, καὶ τινα Ἐδυσσεῖα, καὶ

⁵ Eccl. I, 16. ⁶ Psal. CXLVII, 17. ⁷ ibid. 16. ⁸ Psal. CXVIII, 103. ⁹ I Reg. XVII, 7; II Reg. XXI, 19
¹⁰ Dan. XII, 3. ¹¹ Isa. XLVIII, 1 seq. ¹² Eccl. XXX, 10.

ἄλλον, Ἀλάντα, διερμηθεύει πρὸς τοὺς παρεστῶτας ἡμᾶς δηλαδὴ, μὴ ἀληθῆ ταῦτ' εἶναι, ἀλλὰ σκηνῆς ποιητικῆς παίγνια, ἢ σκιάς ἀληθείας, εἰπεῖν ἀμνότερον· καὶ τὸν μὲν προφαίνοντα Πρίαμον ἀνθρώπου ἀποδεικνύει δυσγενῆ ποθεν, καὶ πού καὶ δούλον, τοὺς δὲ Ἀτρείδας δὲ ταριχευμένους μὲν, δεξιοὺς δὲ λογολεσχεῖν ἐπὶ θεάτρου μεγαλοβήμωνος καὶ εὐσταλῶς οὕτως, ὡς παρεμφαίνειν βασιλικὰ πρόσωπα· τὸν δὲ τίνα ἐκ πού ματρυλλείου ἐξωρμυμένον, καὶ εὖ εἶδῶτα κατ' ἀγορὰν στωμύλλεσθαι, καὶ εἰς βωποπερπερήθραν σκύπτεσθαι παραφαίνων ὑποκριτικῶς τὸν λόγιον Ὀδυσσεύς· Ἀλάντα δὲ, τὸν προφαίνοντα μέγαν, καὶ καθὰ τις ἐφη πελώριον, εἶναι μὲν ἄλλως ὀλίγον καὶ οὐτιδανόν, ἐμδαθηκότα δὲ ὑψηλαῖς ἐμβάσειν, ἢ καὶ ἄλλως ξυλοδάμονα, τῷ τῷ; ὅντα ὑπεξήθει τοῦ δαπέδου μετέωρον, καὶ οὕτω σκιάζειν τὴν βρομίον· τί γοῦν ἡμᾶς παραλυπαί τὰ τοιαῦτα δέκοντά; ἢ γὰρ οὐ τοιούτος ἐγώ, διελέγχων ἐρμηνευτικῶς λόγῳ διὰ γνώσεως ἀκριβοῦς τὰ ἐν ἡμῖν μικροπρεπῆ σκηνηκά, καὶ διαφωτίζων τὰ μεγαλοφανῆ μὲν κατ' ὄψιν, πάνυ δὲ μικροπρεπῶς ἄλλως ἔχοντα, καὶ διεκφαίνων τὴν ὑπόκρισιν, καὶ τὰς φαντασίας διαρθρῶν, ὡς ἂν ἕκαστος πρὸς ἀλήθειαν διεκφαίνοιο, καὶ γινώσκοιο πρὸς ἀκριβείαν, καὶ μὴ γελῶν τοὺς βλέποντας, ὡς ἄλλος μὲν ὢν, ἕτεροί; δὲ τοῖς πολλοῖς φανταζόμενος;

ἰγ'. Ἡ γὰρ δίχα τῶν ἄλλων σκηνοβατήσεων οὐχ οἱ πλείους προσωποποιήσας ἀχθονται μὲν ἐξω, εἰ τινα λυπούμενον ἴδοιεν, τὰ δ' ἐντὸς κροτοῦσι, σκισπύοντες, ὀργίζονται καὶ προσπορήτον ἔλεον παραυγάζοντες βαρύνονται ἐπὶ τοῖς ἐν λύπαις, οὐχ ὅτι τσιούτα, ἀλλ' ὅτι ζῶσιν ἐκεῖ, καὶ οὐκ ἀπάγχονται; Οὐκ ἐδανείζουσι μὲν ἐπὶ ἀνεγέρσει πτώματος τοῦ κατὰ πτωχείαν, τόκου δὲ τοῦ ἐντεῦθεν βαρῦ τι καταρριπτοῦσι, μικροῦ δέον καὶ εἰς τὸ λιμῶ θανεῖν οἰκτεῖται. Καὶ οὕτω σήματι ἔλεου εἰς ἑαυτοὺς τὸ πτωχικὸν ἐπαγόμενοι, καὶ περιπτυσσόμενοι ὡς εἰς ἀγάπην, εἶτα κατὰ ἀπάτην σφάττουσι ἀνηλεῶς, οὐ προσκυνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες τοὺς ἐτυγχάνοντας· εἶτα μικρὸν τι προσελθόντες καὶ ἐκ προσώπου γινόμενοι, τὰ χεῖριστα κακαλογοῦσι, μορφάζοντες μὲν φίλον ἀνθρώπου, τοῖς δὲ ἔργοις λυσσητήρας κύνας ὑπογράφοντες. Τί μὴ λέγω τὸ βαρύτερον; Οὐ τίθεσσι τὰς γλώσσας εἰς οὐρανὸν, θεὸν τὸν οὐράνιον ἐπομνύμενοι, καὶ αὐτὸ οὐκ ἐπὶ ἀληθείας ἐνδείξει, ἀλλ' ἐπὶ κρύψει, ὃν πονηρῶς βουλευόνται; Τοιούτους ἐγὼ κακὸς ὑποκριτὰς ἐξευρίσκων, καὶ ἐπ' αὐτοφύρω κλέπτας τοῦ ἀληθοῦς ἐξείλεγγων, καὶ ἄλλο μέντοι φαινομένους ἀποδεικνύς, ἄλλοιους δὲ τὰ ἔσω διακειμένους, καὶ τοῦτο οὐκ εἰσάπαξ, ἀλλὰ καὶ σήμερον καὶ αὔριον καὶ ἐς τὴν ἄλλην καὶ ἐπὶ ταῖς ἐφεξῆς, μικροῦ δὲ λείπομαι εἰπεῖν, ἔσται, καὶ οὕτως αἰεὶ καὶ αὐτὸς μεμνημένος τοῦ κακοῦ εἶναι τινος, συντίθεμαι ἀφιλοσόφως εἰς τύπον μνησικακόν. Καὶ οὐκ εἶπον τὰ σφώτερα, ἐφ' οἷς οἱ πολλοὶ ἄστρον μὲν ἀγαθῆς ἐργασίας χειρίζονται, στρεβλοῦντες δὲ αὐτῇ, φαύλας τε ἀνασχίζουσιν αὐλακας, καὶ σπόρον οὐκ εὐλογοῦμενον καταβάλλοντες, τὰ πλείω μὲν παραθεωροῦνται ὑπ' ἐμοῦ, ἔστι δ' ὅτε καὶ ἀναδιδάσκων

vobis astantibus interpretatur non hæc res vera, sed poeticæ scenæ ludiera, vel, ut honestus dicitur, veritatis umbras; et illum quidem illustrissimum Priamum hominem ostendit ignobilem et forte servum; filios autem Atrei, salsamentarios, sed habiles in scena sic cum jaetantia facilitateque loquitare, ut regias figerent personas; hunc autem quemdam e lupanari fortassis exortum, bene scientem in foro garrere joculariterque nugari, disertum personam Ulyssis representare; Ajacem vero, præminentem, magnum, et sicut aliquis dixerit, ingentem, esse quidem aliunde parvum et debilem, sed, altissimis ingressum cathurnis, vel alias ligno gradientem, sic exaltari super solam sublimem, et adeo jactatorem obumbrare; quid ergo talia mordentia vos contristant? Porro nemne talia ego sum, interpretatione per accuratam notitiam dijudicans ea quæ nobiscum sunt pusilla seculica, revelansque illa quæ magna quidem sunt visu, sed aliunde parvula valde, manifestans hypocrisim, et species explicans, ut unusquisque secundum veritatem appareat perfecteque noscatur, et non aspicientes irrideat, quasi, cum alius sit, alius multitudinali representetur.

37. Nannquid enim præter alius scenas non perique sub amicitias personæ moleste ferunt extrorsum quidem, si quemdam videant afflictum, introrsum autem plaudunt, exultant, tripudiant, et fictam miserationem præmonstrantes gravantur super ois qui moerent, non quia tales sunt, sed quia vivunt adhuc et non strangulantur? Non commendant quidem ad relevandam in paupertatem lapsam, sed lenoris inde nati pondus in eum projiciunt, ut fame misere moriatur. Et ita sub miserationis specie ad se trahentes quod egenum est et quasi charitate complectentes, deinde per deceptionem crudeliter jugulant, non adorantes nec benedictes occurrentibus; postea paululum progressi et ex visu elapsi, pessime maledicunt, simulantes quidem amicam hominem, sed operibus suis rabulos canes depingentes. Quid non gravius dico? Nonne tollunt linguas in cælum, Deum cælestem contestantes, idque non ad veritatis demonstrationem, sed ad abscondenda ea quæ perverse meditantur? Tales ego malus hypocritas adinventiens, et in flagranti de veritatis furto convincens, et ostendens aliter quidem parere, aliter autem intus exsistere, idque non semel, sed hodie et cras et postera die, diebusque sequentibus, fere dicerem, perpetuo, et sic semper ipse memoriter tenens aliquos esse malos, irrationaliter ascribor in injuriæ memoris typum. Neque dixi sapientiora, quibus plerique bonæ quidem operationis aratro manum admoventes, sed istud detorquentes, pravos insudunt sulcos, et semen non benedictum spargentes, plerumque quidem a me despiciuntur, aliquando vero gracili voce admoventur, quid agant. Et statim ego docens non so-

Imo ad nihil utilis sum, sed etiam ex bono colloquio percipio fructum quod mali memor vocer. Hujusmodi multa nunc ego silentio prætermitto, tanquam iterum locum ad charitatem convenientem servans. Amicitiam enim veram pigeret aliquem hominibus promittendi, quibus semel execrandum amari factum est: quod si hoc non esset, sed exspectaretur illud donec sacramentum ipsis evanescat, non esset hæsitatio sapienti eam talibus se præbere conculcandam.

38. Ut autem, hoc omisso, stringamus sermonem ad id quod jam honeste dictum est, et a prioribus absolvamur, desidero a scientibus edoceri discereque, quomodo, miserationis regis recordatus, non possim resumere simul memoriam eorum, pro quibus ex Deo, et ex divino rege misericordis ambrosia pluerit super me. Quomodo vero non hæc ambo revolverem in mente, quod sæpe quidem illi qui sane mecum sunt, adversum nos inermes sagittaverunt, et ut Deus nos protegens illæsos eripuit, et linguas jaculari lætantes, retrorsum convertens, obtudit? Ego vero dico, fieri non posse ut sensatus et memor boni regalis in me facti, non meminerim simul ex alia parte nequitiarum, pro quibus descendit super me bonum. Si quis autem ad hoc repugnare vult, vellem eum in Thracia septentrionali exsulare, ad audiendam echo, quæ inter alias ibi circulerit loca, quod adversum nos est reboans, ex qua veluti tonitru fuimus attoniti: et cognosceret ille, qualium nos nude memores, quale nomen non bene obtinuerimus. Memores enim quod vexati sumus, hoc ipso memores injuriæ dicimur. Imo sic quidem ego discutens umbras, et falsorum virtutis signatorum phantasmata dissipans, et eos qui fratrum amatores videntur ut simulent bonum, manifestans et execrandos mutui partus ad abortum adducere conans, mendaciumque dæmonibus sortem relegans, tanquam mentem habens ad Deum veritatis, et cætera juxta similem ordinem administrans, et nunquam obliviscens, sed recordans malos reddendi meliores, præcipitor, quo demittendus est execrabilis mali memor.

39. Habeo tamen magnum Eliam, cælestem et juxta Paulum totum ignem, eo quod indignationis igne secundum spiritum æstuebat, ignemque de cælo evocavit, atque igneus sursum ferebatur, pro me loquentem, et aliunde quæ mea sunt præfigurantem, in eo quod malorum operum recordatus, non solum hoc consilii prorsus verbo ac lege admoneo, sed et aperte reprehendo, suspiciens quidem me odio habendum, juxta dictum sapientis paræmiastæ, quia non sapientes arguo, nec tamen sic loqui prætermittens. Trucidavit enim ille sacerdotes qui se voverant opprobrio; nec tamen

¹¹ Hebr. x, 25.

ἄται λεπταλέη φωνῆ, ἃ ποιῶσι. Καὶ αὐτίκα ὁ διδάσκων ἐγὼ οὐ μόνον οὐ λυσिताῶ εἰς οὐδὲν, ἀλλὰ καὶ ἀποκερδαίνω τῆς ἀγαθῆς ὀμιλίας τὸ καλεῖσθαι μνησεύκακος. Τούτων δὴ τῶν πολλῶν σιγηλὸς ἔρτι ἐγὼ, οἷα καὶ εἰσαυθίς τόπον εἰς ἀγάπην συντηρῶν τὴν καθήκουσαν. Φιλίαν γὰρ τὴν ὄντως ὀκνήσοι τις ἂν ὑποσχέσθαι ἀνθρώποις, εἰς ἀπίστοτον καθάπεξ γέγονε φιλιῶσθαι ὡς, εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἦν, ἀλλ' ἐκαρτοδοκεῖτο διαπεσεῖν καὶ τούτων αὐτοῖς τὸν ὄρκον, οὐκ ἂν ἕκνος ἦν τῷ φρονουῦντι παρέχειν ἑαυτὴν πατεῖν καὶ τοῖς τοιοῦτοις.

λη'. Ἴνα δὲ τούτου ἀφόμενοι ἀναθλίψωμεν τὸν λόγον εἰς τὸ σεμνῶς ἤδη λαχθὲν, καὶ τῶν προτέρων ἐξώμεθα, ἐθέλω σοφισθῆναι πρὸς τῶν εἰδῶτων καὶ μαθεῖν, ὅπως ἂν τῆς βασιλικῆς ἐλεημοσύνης ἀναμνησθεῖς, οὐκ ἂν ἔχοιμι ἀναλαμβάνειν εὐθὺς μνημὴν καὶ τῶν πραγμάτων, ἐπ' οἷς ἐκ τε Θεοῦ ἐκ τε βασιλείως ἐνθέου τὸ τοῦ ἰλείου ἀμβρόσιον ἐπαβρέχθη μοι. Πῶς δὲ οὐκ ἂν ἄμφω ταῦτα εἴην ἀναπολῶν εἰς νοῦν, ὅτι τε πολλὰ μὲν οἱ δῆθεν ἐμοὶ ὄντες, καθ' ἡμῶν ἀπόλων ὄντως ὑπεξάσιντο, καὶ ὡς ὁ Θεὸς σκεπασσας ἡμᾶς ἀτρέψουτος ὑπεξέστηγε, καὶ τὸς λοχαίρας γλώσσας ἀπήμδλυσε, στρίψας ἔμπαινον; Ἐγὼ γὰρ οὐν φημι, ὡς οὐκ ἔστι φρονουῦντά με καὶ μεμνημένον τοῦ ἐπ' ἐμοὶ βασιλικῷ ἀγαθοῦ μὴ συνεπιμνησθῆναι ἔμα καὶ τῶν ἐτέρωθεν κακιῶν, ἐφ' αἷς μετάδρομεν ἐμοὶ τὸ καλόν. Εἰ δὲ τις καὶ πρὸς τοῦτο ζυγομαχεῖν βούλεται, ἤθελον αὐτὸν τῆς βορειοτέρας Θράκης γενόμενον, τὴν ἡχῶ μαθεῖν, ὅση τις τῶν ἐκεῖ περιτῆλε βομβοῦσα τὰ καθ' ἡμῶν, ἐξ ἧς ἐμβαδροντέμεθα καὶ ἐγὼ ἂν ὁ τοιοῦτος, οἷων ἡμεῖς μεμνημένοι ψιλῶς, ὅποσον λαγχάνομεν ὄνομα οὐ καλῶς. Μεμνημένοι γὰρ κακωθῆναι, παραγραφόμεθα διὰ μόνον αὐτὸ εἰς μνησεύκακος. Ἄλλ' οὕτω μὲν ἐγὼ διαφωτίζωντας σικιάς, καὶ τὰς φαντασίας τῶν ψευδεπιγράφων τὰ εἰς ἀρετὴν διευκρινῶν, καὶ τοὺς δοκοῦντας φιλαδέλφους ἀνακαλύπτων, ὡς ὑποκρίνονται τὸ καλόν, καὶ τοὺς ἐπαράτους τόκους ἐξαμβλίσκεῖν ἐπιχειρῶν, καὶ τὴν διαβολὴν καταβάλλων, καὶ τὸ ψεῦδος δαίμονσιν ἀποκληρῶν, οἷα τὸν νοῦν ἔχων πρὸς τῷ τῆς ἀληθείας Θεῷ, καὶ τὰλλα δὲ κατὰ συστοιχίαν τοιαύτην διοικονομοῦμενος, καὶ μηδέποτε λανθανόμενος, ἀλλὰ μεμνημένος τοῦ βελτιοῦν τοὺς κακοὺς, κρημνίζομαι, ὅποι χρὴ βοθρεύεσθαι τὸν ἐπάρατον μνησεύκακος.

λη'. Ἐγὼ δὲ ὅμως τὸν μέγαν Ἠλίαν τὸν οὐρανοτάμονα, καὶ πρὸς Παύλου τὸν ὄλον πῦρ, οἷς τε πυρὶ θυμοῦ κατὰ πνεῦμα ἔζεε, καὶ πῦρ δὲ κατήγεν ἄνωθεν, καὶ ἐμπύριος ἀνεφέρετο, ὑπὲρ ἐμοῦ λαλοῦντα, καὶ ἄλλως τὰ κατ' ἐμὲ διατυπῶντα, ἐπ' οἷς μεμνημένος πρακτέων φαύλων, οὐ μόνον παραινῶ συμβουλής τοῦτο γὰρ πάντως λόγῳ καὶ νόμῳ, ἀλλὰ πῶν καὶ ἐξελέγγω, ὑπονοῶν μὲν, ὡς μισηθῆσομαι κατὰ τὸν σοφὸν εἰπεῖν παροιμιᾶσθην, ἐφ' οἷς οἱ σοφοὺς ἐξελέγγω, οὐκ ἀνείεις δὲ ὅμως οὕτω ποιεῖν. Ἐσφαττε μὲν γὰρ ἐκεῖνος ἱερεῖς, οὗς ἐκληροῦτο ἡ αἰσχρὴν οὐκ ἐνεγράφη δὲ βίβλῳ μνησεύκακῶντων, ἀλλὰ

ζηλωτής ἦν ὁ θερμότατος. Ἐξικύννται καὶ ὁ Φινεὴς, αἱ εἰς τοὺς κακοὺς ἦν· καὶ ὁ ἔκκυντων (1) σειρομά-
στης ὀνειδέσθαι, καὶ οὐκ ἦν οὐδ' ἐκεῖνος μνησικακός·
ζήλω δὲ θεῶν καὶ αὐτὸ ἐπεγράφεται. Ἐχασκε γῆ καὶ
κατέπινε κακούς, ἐκδικούσα τοὺς μεμνημένους, ὅτι
κακοὶ ἐκεῖνοι· καὶ οἱ τῆν μνήμην ἔχοντες· οὐκ ἐψέ-
γοντο. Ἡμεῖς δὲ φεύγοντες μόνον τοὺς καθ' ἡμῶν
Ἰεζάβελ, καὶ μόγις οὕτω περισωζόμενοι, καὶ με-
μνημένοι φυλάττεσθαι τοῦ κακοῦ, παρνοοῦμεθα
εἰς μνησικακόν.

μ'. Καὶ μὴν μνήμη κακοῦ ἢ μὴν τίς ἐστὶν ἐφ'
ἡμῶν, ἢν δεῖα καὶ μηχαναῖς ταῖς ἰδίαις ὀρέξεισι κει-
μένην σαλεύομεν ἀνασκάλλοντες· ἢ δὲ τίς κακοῦ
μνήμη οὐκ αὐτόχρομα καὶ αἰεὶ ἐφ' ἡμῶν ἐστὶν, ἀλλὰ
φύσις αὐτὴν ἀπέθετον ἐν τοῖς κατ' αὐτὴν ταμείοις
τηρήσασα τυγχάνει, ἀνακινούσα ὅτε τι λάθοι παρα-
πισίν. Οὕτω κακοῦ τίς πεπειραμένος, καὶ ἐκλαθί-
μνος μὲν, περιτετυχηγώς δὲ ποτε τῷ λυπήσαντι,
καὶ λόγῳ δὲ τιμῆς ὡς εἰκὸς ὑπομνησθεὶς πρὸς ἐνθύ-
μιον, ἀνακαινίζει τὸ ἦδη γεγηρακὸς τῆς μνήμης, ἢ
καὶ ὡς οἶα τεθνηκὸς ἀναζωοῖ. Καὶ τοῦτο μὲν οὐκ
ἐστὶ μνησικακεῖν εἰπεῖν. Πῶς γὰρ ἂν εἴη μνη-
σικακός ὁ μνήμην μὲν ἀναλαβὼν κακοῦ, ἡρεμῶν
δὲ εἰς ἀντίπεινον; Εἰ δ' ἄλλως ἐπὶ φθάσαντι δεινῶ
ἐρεθίζοιτο πρὸς ἀμυναν, κακὰ μελετών, ἀλλὰ τοῦτο
μνησικακεῖν ἐστὶ κατὰ τὸ πάντη ἀναμφίλεκτον.
Ὀλοῦν δὲ μὲν ἢ φύσις κἀνταῦθα ποιεῖ, ἀφογόν ἐστὶ,
καὶ οὐδὲ εἰς κακίαν πίπτει, ἀλλ' εἰς ἀναμνηστικὴν
ἐπίσταται κίνησιν. Ὁ δὲ ἡμεῖς περιεργασόμεθα,
μνησικακόν ἐκεῖνο, καὶ ζωϊκῆς μὲν ἄλλω; ἀκο-
λουθίας, οὐ μὴν τῆς κατ' ἀνθρώπων ἀρετῶντα καὶ
τῷ χρεῖστον ὀνομάζομεν. Λέγω δὲ ζωϊκὸν ἐν τούτοις
τὸ ἐπὶ κακώσεσι ἀμυντικόν, ὃ καὶ οἱ παλαιοὶ ἐκτίθεσ-
ται, τὸν βοῦν εἰπόντες κέρατα παίειν, εἰ τις αὐτὸν
ἐρεθίζει, τὸν ἵππον ὀπλῆ, τὸν ἀετὸν γαμποῖς ὄνυξι
βιάπτειν, κέντρων τὸν σκορπίον, τὸν ἐλέφαντα προ-
νομαίει, ὀδόντων ἀκωκίαις τὸν λέοντα. Καὶ οὕτω μὲν
ζωϊκὰ καὶ τὰ τοιαῦτα καὶ τὸ ἐπὶ φθάσαντι κακῶ
ἀμύνασθαι. Ἐγὼ δὲ οὐ ζηλώ ἐπὶ τούτοις· ἀλλὰ διὰ
τὸ μέγα παράδειγμα τοῦ ὑβριζομένου μὲν, εὐλο-
γούτος δὲ, καὶ πάσχοντας μὲν, οὐκ ἀπειλοῦντος δὲ,
καὶ δεῖα ἄλλα τοῦ στοιχοῦ τούτου εἶσιν, ἐκτρέπομαι
τὸ ἀντικακοῦν. Καὶ μὴν οἱ σπουδαιότεροι δι' ἐπιει-
κείας καὶ καθυφέσεως καὶ ἀοργησίας καὶ πραυθυ-
μίας, βαρυτέραν ἐπινοοῦνται ἀμυναν. Τίς γὰρ με-
ζῶν ἀμυνα τῆς διὰ Θεοῦ, ἢν δηλοῖ καὶ ὁ τῷ ὀνόματι
Κύριος τοὺς δουρεῖν κυκλῶντας αὐτὸν ἀμυνόμενος;

μα'. Ἄλλ' ἰδοὺ, φασὶ, καὶ σὺ ἐμβλέπων ἡμῶν ἀπαν-
τώσιν εἰς ὀμλίαν ἐκτρέπη τοῦ καθεστῶτος, καὶ εἰ
μὲν λαλιῶν ἦσθα, σιγῆς, διακεχυμένος δὲ τὸ πρὶν
πρὸς ἡλιότητα, συννεύεις εἰς ἑαυτὸν, καὶ στύφεις
τὸ πρόσωπον. Μνησικακεῖς ἄρα. Οὐκ, ὦ γὰθο!,
ἀλλ' ἀσφαλίζομαι, ἀλλὰ φυλάττομαι, ἀλλὰ τεχνῶμαι,
μὴ καὶ λόγος τις προδραμῶν, ἢ σχῆμα παρατυπω-

(1) ἔκκυντων,

mali memorum ascriptus est numero, sed zelator
fuit ardentissimus. Transfigebat quoque Phineas, et
quis forte malus esset; et transfigens hasta lauda-
tur, nec fuit ille mali memor, sed zelo divino fuit
hoc attributum: biavit terra malosque absorbit,
vindicans eos qui meminerant ob istorum mali-
tiam et hi qui memoriam tenerant, non reprehensi
sunt. Nos autem eos qui contra nos sunt Jezabel
solummodo fugientes, et ita vix salutem obtinen-
tes, et malum vitandi recordantes, mali memores
reputamur!

40. Attamen est quaedam in nobis quidem mali
memoria, quam, veluti machinationibus propriis
desideriis jacentem excitando movemus: est autem
aliqua mali memoria, quæ non prorsus nec semper
in nobis est, sed quam natura suis in repositoriis
depositam, resuscitans cum accidit quid-
quam occurrere. Sic malum aliquis expertus, oblitus
quidem est; sed illi qui contristavit obviam factus,
et quodam modo, sicut naturale est, ad memoriam
cogitationis revocatus, quod jam in memoria sen-
suerat renovat, vel quod aliquo modo mortuum erat resu-
scitat. Et hoc quidem non est mali meminisse di-
cendum. Quomodo enim mali memor esset qui
memoriam quidem mali recipiens, ad retributionem
tamen quiescit? Si vero secus super præcedente
damno irritaretur ad vindictam, mala medians,
hoc prorsus sine dubio esset mali meminisse. Quod
igitur hic agit natura, irreprehensibile est, nec in
militiam cadit, sed in memorem ordinatur motum.
Quod autem nos operamur, mali memoria est, et
quidem alias ex naturali consequentia, non tamen
ex ea quæ respicit hominem in virtute viventem et
meliori dicatum. In his autem naturale dico, quod
super malitia repulsorium est; quod etiam veteres
explicant, bovem dicentes, si quis eum irriteret,
cornu ferire, equum ungula, uucis unguibus aquilam
lædere, aculeo scorpionem, elephantum ore,
dentibus acutis leonem. Et ita quidem naturalia
sunt hæc, necnon super præcedenti malo se de-
fondere. Ego vero non super his æmulor; sed juxta
magnum exemplar illius qui passus injuriam, non
maledicit, et affectus malo, non animatur, juxtaque
cætera similis ordinis quæcunque sunt, malum pro
malo reddere abstineo. Attamen qui honestiores sunt
modestia, indulgentia, mansuetudine et patientia
graviores excogitant defensionem. Quænam enim
major esset quam divina vindicta, quam ostendit
qui vocatur Dominus, circumvenientes se gratis,
vindicans?

41. Sed ecce, aiunt, et tu nos in concionem con-
venientes intuens, e consueto discodis, et si qui-
dem loquebaris, siles, si vero prius ad hilaritatem
inclinabaris, in teipsum redis et constringis vul-
tum. Ergo mali memores. Non, optimi, sed tueor,
sed caveo, sed operam do, ne quod verbum præ-
currens, aut gestus simpliciter distortus, aut intui-

tus supervacaneus ex quodam in me mala molienti negotia mihi rursum facessat. De his autem non ego sum accusandus, sed vos, per quos ego sum ita circumspectus, et timidus, et suspicax, vel mali suspiciosus, tanquam ab ardentibus setis irruptionibus a mitorum fulguribus oculos deflectens.

42. Porro dico esse mali memoriam impassibilem, vel, quod idem est dicendum, mœroris expertem: si vero hoc est, illa quoque mali memoriæ rationi extranea est, si quidem mali memor non est extra luctum, cum iniquitatis ex aliquo meminit. Porro si quis impassibilis meminit injuriæ, quomodo talis esset mali memor? Multas ego scio mali memorias, quas etiam comitator risus: et tales quoque non repudiarentur in mali memoriam, veluti qui passus est hilarem facientes et alacrem, ibique tantum stantes neque, in ultionem desinentes.

43. Adducor etiam in propositis fabula uti. Cæcer oblique semper versans, modo dextrorsum, modo sinistrorsum, progeniem ex se natam videns sic obliquam tenere viam, terribiliter agebat indignans enisque natis exprobrans, quod sic oblique ferretur ac nunquam scirent obvium iter. Quæ quidem fabula ridet, si quis alios hortatur ad corrigenda ea, in quibus ipse semper peccator est. Et iste risus ad nostra pertinet. Quarumdam enim injuriarum memoriam causantes hi qui nos vituperant, et hoc semper disserentes, et in ipsam mali memoriam manifeste protapsi, postea nobis hoc audent scribere. Quid blateras, homo? Vulneras, et cruor e vulnere profluit, profundaque plaga subest vulnerato; et ille tantummodo clamat, et non miraris illum qua posset ad vindictam non inflammari; sed conquereris, et mali memorem vocas, quasi velis arguere naturam, si juxta suam legem movet dolentem ad plangendum; si vero talis vulnere percussus exinde se declinet ac fugiat, quid in hoc novum? Nec asinus bis in idem offenderet. Multis autem brutorum aliis istud proverbium competit, suspicantibus, ac deinde devitantibus precedens malum. Quomodo igitur homo, rationem habens, extra illud versaretur, aliquomodo vexatus, et non semel, sed multoties. Puto ego quod non recte rationis esset, abundans in eadem passione, insensibilisque ad omne permanens ac semper offendere paratus. Si tamen mali causa offendiculi, puteus aut lapis, recederet, hic quidem in semitæ latus segregatur aut alias sublatus, iste vero repletus et cumulatus et ita complanatus, tum sane nec jam homo, nec aliud animal prolapsionis locum pertimesceret, sed itineri seipsum cum securitate committeret.

44. Date mihi ergo et vos facilem ad ambulandum iocum; removeate laqueos, extollite offendicula, foveas expletas reddite solidas; et sic vos ex Deo judicium deseret, et me timor ac metus de statu itineris. Novit Deus, qui cuncta perioscit,

ὅταν ἀρελῶς, ἢ βλέμμα περιεργασθὲν, πρὸς τινος τῶν ἐπ' ἐμοὶ βραδουργῶν πράγματα μοι πάλιν παρεξεί. Ἐπὶ δὲ τούτοις οὐκ αὐτὸς αἰτιατὸς, ἀλλ' ὑμεῖς. δι' οὗς ἐγὼ εὐλαβῆς οὕτω καὶ δειλὸς καὶ ὑποπτος, ἢ καχυπίκτης, δυσωπούμενος ὡσαύτῃ καὶ ἡλίου καυστηρᾶς ἐμβολᾶς τὰς ἐκ τῶν πολλῶν ἀετραπᾶς.

μβ'. Ἐτι φημι, ὡς ἐστι μνήμη κακοῦ ἀπαθή; ταῦτόν δ' εἰπεῖν, ἄλυκος· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ ἀνοικεῖος τῆς τῆς μνησικαχίας λόγῳ, εἰπερὶ μνησικαχῶν οὐκ ἔστιν ἐξω λύτης, ὅτε κακίας τις ἐκ τινος μένηται. Εἰ δὲ τις οὐκ ἐμπαθῶς μνημονεύει κακώσεως, πῶς ἂν εἴη ὁ τοιοῦτος μνησικαχός; οὐδα πολλά; ἐγὼ μνήμας κακοῦ, αἷς καὶ γέλως ἐφέπεται· καὶ οὐκ ἂν οὐδὲ αἱ τοιαῦται ἀνάγοντο εἰς μνησικαχόν, οἷα τὸν πάσχοντα ἱλαρυνουσαι καὶ διαχέουσαι, κἀταῦθα μόνον ἔσθηκυλαι, καὶ οὐκ ἀπατελευτώσαι εἰς ἄμυραν.

μγ'. Προδόχομαι καὶ μύθῳ κατὰ τῶν προκειμένων χρήσασθαι. Καρκίνος πλαγίαν ἀεὶ τρεπόμενος, τὴν τε ἐς δεξιὰ καὶ τὴν εἰς τὸ ἐμπάλιν, καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ γονὴν οὕτω βραδουμένην βλέπων τὰ εἰς κορείαν, δευρὰ ἐποίησε ἀγανακτῶν, καὶ τοὺς ἐκγόνοις ἐπιτιμῶν ἐνέκειτο, εἰ οὕτω δόχμοιο φέρονται, καὶ οὐ ποτε τὴν εἰς τὸ πρόσθεν οὐδασι τρίβον. Ὅς δὲ μῦθος οὗτος γέλωδ', εἰ παραινεί τις ἐτέροις, κατορθοῦν ἐκεῖνα, ἐπ' οὗς αὐτὸς ἀλιτρός ἐκβαίνει ἀεὶ. Καὶ ὁ γέλως οὗτος διαβαίνει ἐς τὰ καθ' ἡμᾶς. Κακώσεων γὰρ τινῶν προϊχόμενοι μνήμην οἱ τῆς καθ' ἡμῶν ὄντες μέμψως, καὶ ἀεὶ τοῦτο λαλοῦντες, καὶ κατακεχωσμένοι ἐς αὐτὸν αὐτὸ ἐμνησικαχὸν προφανῶς, εἴτα δὲ τολμῶναι ἐπὶ ἐπιγράφειν ἡμῖν. Τί λαλεῖς, ἄνθρωπε; Τραυματίζεις, καὶ καταβρέβει αἷμα τοῦ τραύματος, καὶ ἡ πληγὴ βαθεῖα τῶν νεκροθῶν, καὶ κέρραγε μόνον ἐκεῖνος, καὶ οὐ θαυμάζεις, διὰ μὴ ἀντιπέπληξαι πρὸς ἄμυραν, ὅπως ἂν καὶ δύναται ἐκεῖνος; ἀλλὰ καταμέμψη, καὶ μνησικαχὸν ἐπακαλεῖς, οἷα τὴν φύσιν ἐλέγχειν ἐθέλων, εἰ κατὰ τὸν αὐτῆς νόμον ὑποκινεῖ τὸν ἀλοῦντα παθαίνεσθαι. Εἰ δὲ καὶ πληγῆς εἰς τραῦμα ὁ τοιοῦτος ὑποκλίπεται σε εἰς τὸ ἐφεξῆς, καὶ ἐκτρέπεται, τί τοῦτο κινῶν; Οὐκ ἂν οὐδὲ θνός εἰς τὸ αὐτὸ δις προσκίβη. Πολλοὺς δὲ καὶ ἐτέροις τῶν ἀλόγων ἢ τοιαύτη περιουσία ἐπιμερίζεται φανταζομένοις, καὶ οὕτω φυλαττομένοις ἐξώσαν κακόν. Πῶς ἂν οὖν ἄνθρωπος, ὁ ἔσω λόγου, ἐξω ταύτης πεσεῖται, κακοποιηθεὶς ὅπως οὖν, καὶ οὐδὲ εἰσάπαξ, ἀλλ' ἐπὶ πλεῖστον; Οἷμαί γε, ὡς οὐκ ἂν ἐκεῖνος ὀρθοῦ ἔχοιτο λόγου, πλεονάζων ἐν τῷ ὁμοίως πάσχειν, καὶ μένων ἐς τὸ πᾶν ἀνάληγτος, καὶ προσκόπτειν ἐσαεὶ ἀνεχόμενος. Εἰ μένοι τὸ τοῦ κακοῦ προσκόμματος αἷσιον ὁ βόθρος τυχὸν ἢ ὁ λίθος ἀπέλθοι, ὁ μὲν εἰς πλάγιον τῆς τρίβου ἀφορισθεὶς, ἢ καὶ ἄλλως που ἄρβεις, ὁ δ' ἀνάπλευρος γεγονὸς καὶ ἄνθρωπος, οὕτως μὴν ζῶν ἄλλοθεν ὑποκλίπεται τὸν ὀδῶν εἰς διατριβὴν οὐ καχύποπτον.

μδ'. Δότε δὲ οὖν μοι καὶ ὑμεῖς περιπατοῦν εὐδοκίαν, ὑπεξέλτε τὰ παγιδώματα, σχάσατε τὰ σκάνδαλα, στερεώσατε ἀναπληροῦντες τὰ ὑποβοθρευόμενα· καὶ οὕτως ὑμᾶς τε τὸ ἐκ Θεοῦ κρίμα ἐπιλείψει, καὶ ἐμὲ τὸ δεδιέναι καὶ ὑφορᾶσθαι τὰ τῆς ὁδοῦ. Οἶδεν

θείς, ὁ τὰ πάντα ἐξακριβοῦμενος, οἴδασι δὲ καὶ οἱ ἄνθρωποι καθ' ἡμᾶς ἐπιστήμονες, ὡς οὐδὲν ἐξ ἡμῶν εἰσπαίει κακὸν εἰς οὐδένα. Οὐκ ἂν δὲ εἶμαι οὐδὲ εἰ καταλόγοντες ἡμῶν ἔχοιεν ἂν προενεγκεῖν τι πρῶγμα εἰς ἐλεγχόν. Εἰ δὲ καὶ θετίον ἐπὶ προὔπερξασι θεμillois τοῖς ἐξ ἡμῶν, ὄροσον αὐτοὶ κακώσεως; ἔθεντο μνησικακίας εἰσελάς λόγῳ. Τί δὴ ἀφιλοσόφως εἰσιώνται νῦν, μνησικακεῖν ἡμᾶς, μνησικακεῖν, ὅτι μνησικακοὶ ἀνθρώποις περιπεπτώκα μὲν, τὸ εἰσεῖον κακῶν αὐτοὶ ἐπικλύοντες ἡμῖν;

μ'. Ἐτι ἀποραίνομαι πάλιν θαρρόν, οὐ ταῦτά σοῖν μνήμην κακοῦ καὶ μνησικακεῖν, ἀλλ' ἐκεῖνο μὲν φύσεως θρετὴν εἶναι καὶ τελειότητα, περιωζούσης τῆ ψυχῇ τὸ τῶν παθημάτων, εἴτ' οὖν νοημάτων μόνιμον, ὅθεν καὶ τῆ μνήμῃ τῆς λέξεως ἐτυμον. Τὸ δὲ γε μνησικακεῖν ψυχῆς φαυλότητα τίθεται μαχίμου καὶ ὀλοθραυτικῆς. Καὶ τοῦτον μέμνηται κακωθεῖς, ὃ τί περ οἶδα, καὶ εὐεργετηθεῖς ποτε. Μνησικακεῖν δὲ οὐτε οἶδα ὅν ἔργον ἐμὸν, οὐδὲ μὴν ἐθέλω, καθάπερ οὐδὲ φιλονικεῖν μάχιμον, οἶα καὶ συναιδῶς, κοίῳ διδασκάλῳ μαθητῆς, εἰ καὶ ἀψυῆς, ἐπιγέγραμμαι, ὅτι δηλαδὴ τῷ εἰρηνικῷ καὶ πρῶμ καὶ καθηγουμένῳ τῶν βουλομένων εἰς τὸ φιλόανθρωπον. Εἰ δὲ τις ἑτεροίτης ἐν ἐμοὶ ἀγάπης πρὸς τόνδε τοῦδε τινος, καὶ ἑτέρου πρὸς ἄλλον, καὶ πολλῶν πρὸς πολλοὺς, οὐκ οὐκ ἔστιν, οὐκ ἔστιν ἄλλως εὐρέσθαι παρ' αὐτῷ ψιτικῶν ἔχον τὸ πρῶγμα.

μ'. Κοινωνοῦμεν ἀλλήλοις ἄνθρωποι πάντων τῶν εἰ; ἡρῶσιν βίου, καὶ ὅμως οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐφ' ἑπασιν· ἀλλὰ ξένη μὲν ἀρεταίαι ὁδοῦ ὀρθότητα πυθομένη καθοποδεῖξαι δακτύλῳ, γνωστῶ δὲ τινι προσεπιθήσειν χρῆ καὶ λαλιάν ἱερῶν, καὶ τι καὶ πρὸς φιλοτιμῆσθαι, καὶ τρύφας δὲ ἄρτου ἀποταμῆσθαι καὶ δοῦναι, εἴγε πάρεστιν. Εἰ δὲ τις ἐπὶ πᾶσιον γνωρίζοιτο, ἐπιταθήσεται ὁ φίλιος καὶ εἰς κοινωνικὴν τράπεζαν. Ἢ μένοι λόγῳ φιλίας ἐγγυτάτω κολλώμενος, ὑπερβῆν τῶν τοιούτων ἀπάντων ἐπιτίθεται, οὐ μόνον τὰλλα τῷ φιλομένῳ κοινούμενος, ἀλλὰ καὶ μυστηρίων ἐπιστήμην ἔχων τῶν τοῦ φίλου. Καὶ βίου μερισμὸν μὲν εἰπεῖν, ὀπωμέγα, ὄλου δὲ αὐτοῦ μετουστᾶν καὶ εἰσποίησιν. Καὶ κατῶν οὐδὲν ταῦτα, εἰ καὶ πατὴρ ἀγάθῃ παιδῶν περιεστοιχισμένος, οὐ τὰς αὐτὰς ἀπασιν ἀνακύσσει πλάστεγγας, βέπει δὲ οὕτως ἢ οὕτως, ὡς τὸ τῆς ψυχῆς ποθοῦν καθέλκει, καὶ τῷ δοκοῦντι τῆς ἀλακῆς, ἢ [ἀγάπης μέτρῳ] (1), μετρεῖ τὸ φυσικὸν ἰσόρροπον.

μ'. Τί δὴ οὖν τὸν μὲν ἐκπυρῶντα φλόγα ἐπὶ ἐμπρησῶ [αἰκου], εἰς ἐραστήριον ἀνδρᾶ καλλιγραφεῖτε, τὸν δὲ ὑπανάπτοντα λύχνον, φυλακῆς χάριν, εἰς κακοῦργον ἐγγράφετε; Τί τὸν ὄρθον διδάσκον ἄλλως; ἀντιδιδάσκετε; Τί τὴν σταθμὴν παράγετε; Τί τὴν σταφυλὴν ἀχρειοῦτε; Τί τὸν κανόνα στραβούτε; Τί κατὰ τῆς καθέτου χωρεῖτε; Τί τὸν δικαιοῦντα ζυγὸν μέμψεσθε; Τί δὲ ἐμὲ καὶ μόνον ἐν ἀνθρώποις; ἕκαστος ἐθέλει μετρεῖν, πρὸ;

noveruntque de rebus nostris imbuti, quod nullum ex nobis malum in quemquam redundavit. Nec autem, puto, contra nos maledicentes aliquod factum in argumentum allegare possent; si vero quocumque super fundamenta a nobis præposita ædificandum, culmen ipsi malitiæ posuerunt propriæ mali memorie ratione. Quid ergo non philosophice nunc causantur nos esse mali memores, cum recordamur, quod hominibus mali memores includerimus, proprium malum ipsi nobis imputantes.

45. Ad hæc rursum explico considerans non eadem significare malis recordationem, et mali memoriam; sed illam quidem esse naturæ virtutem et perfectionem, conservantis in anima quod de passionibus vel cogitationibus moratur, unde venit memoriæ vocis etymos; mali meminisse vero pravitatem animæ pugnantis et mortiferæ arbitror. Meminit igitur qui malum passus est, quod equidem novi, et qui aliquando beneficiam recepit. Mali meminisse vero tanquam opus meum nec agnoscio, nec volo, sicut nec amulari pugnantem, nupte qui mihi conscius sum, quali magistro discipulus, licet ineptus, ascriptus sim, pacifico scilicet et miti, præmonstratorique desideriorum ad humanitatem respicientium. Si quod autem in me discrimen dilectionis inter hunc et istum, inter alium et alium, inter multos et malos, non est aliter certe, non fieri potest ut apud quemquam res inveniat.

46. Communicamus invicem homines quæcumque sunt ad usum vitæ, nec tamen ad omnes eodem modo. Extraneo quidem rectum iter interroganti, sufficet id indicare digito; homini autem noto jucundam oportet addere locutionem, aliquantulum blande commitari, fructum etiam panis, si licet, abscindere ac præbere. Si quis autem magis etiam esset notus, usque ad mensam communem extenderetur commercium. Qui tamen amicitie ratione proxime conjunctus est, super hæc omnia eminebit, non solum cætera propria dilecto amico participans, sed etiam mysteriorum amici cognitionem habens. Et quidem victus partitionem dicere parum est; prorsus autem est ipsius consortio et adaptio. Nec quid novi sunt hæc, si quoque pater, filiorum grege circumdatus, non easdem omnibus suspendit lances, sed inclinat sic vel sic, ut amicitie desiderium impellit, et, ut sibi videtur, ponderantis mensura claritatis, naturale mensurat æquilibrium.

47. Quid igitur illum qui flammam ad iacendum domus accendit, velut hominem streuuum pulchra pingitis et illum qui succendit lucernam custodie gratia tanquam maleficum describitis? Quid rectum adversus magistrum aliter docetis? Quid amissum pervertitis? Quid perpendiculum disturbatis? Quid regulam depravatis? Quid contra viam exitis? Quid justum vituperatis jugum? Quid autem me, solumque inter bonos, unusquisque

(1) « Huic meæ loci inutili emendationi jam minus confido, » ait editor in Mantissa Observationum.

vestrum metiri vult juxta pondus quod ipse profert, A
 et quæ sunt in me amicitiaæ juga, sic examini sub-
 jicitis? Ipsi quidem librare vos sursum deorsum,
 ut accidit; me vero statuite comparandum ad mo-
 menti æqualitatem, ubi non est invenire quidquam
 apud vos positum in æquatione. Si enim aliquan-
 tulum lances vobis custodiunt æquilibrium, non
 potius aliquis solo visus contactu hoc vidit, sta-
 tumque antithetum amicitiaæ vestrae nostram in lan-
 cem dominatur, et deorsum aggravatam reddit
 inutilem ac quærentem, ubi consistat. Et magnum
 quidem nobis impendit crimen, quod non recte con-
 versamur cum illustrioribus hujus civitatis et egen-
 tioribus, sed confusim et indiscrete commisce-
 mur illis. Nihil autem hic in nostra discretionem
 corrigendum habemus. Ratio autem est Euripus B
 qui nos circumdat et versoria semper gyrans. Vix
 enim aliquis e nostris civibus quemdam hodie
 prædicavit honorabilem, cum ille cras ignominiosus
 scribitur simulque confestim deseritur. Dives nunc
 superbe loquitur et paulo post egentissimus ad mi-
 sericordiam januam pulsat. Nobilis in præsentem
 temporis puncto post breve maledicuntur ignobili genere
 sic ortus, ut contemnendus sit, et servus, ut dicitur,
 pro libero compareat. Quemdam aliquandiu virtute
 præditum testabantur, et brevi tempore postea sce-
 lestus denuntiatur, velut si somnium umbra lege-
 retur. In quas igitur opiniones voluntatesque men-
 tem vertemus, cum sic in diversum scinduntur? Volo
 diligere laudatos: priusquam in mente reponantur, C
 expelluntur.

48. Sic in aliis effecta mutatione gyroque, hoc
 ego experiri arguor, et de malo gravatus, mali me-
 minisse maledicor; et aliquo modo sicuti luna vi-
 deor, quam, ex fabula, mater increpabat, quod,
 stolam eleganter textam quærens, sub una magni-
 tudine non maneret ad id quod volebat obtine-
 dum, sed paulisper plena, reliquo tempore in inde-
 finitam claritatis magnitudinem commutaretur.
 Dico vero forsitan quoque meis: in unum aliquid
 definitum consistite; vos ipsos in unum indiviso
 atque immutabiliter terminate; et sic aliquid a
 nobis quærite definitum. Donec autem vos mutabi-
 les contorquetis, et ad omnem ventum vertimini et
 convertimini, sinite nos quiescere, gravari, memo-
 riamque mali quod videmus, habere, contristari,
 retinereque affabilitatem: nam ipsa fiducia, quod
 amemur, quamdam habet reservationem.

49. Confiteor, fratres (et utinam veri, quod
 difficile est), ad simplicem occursum tetrico vultu
 me confiteor intueri, cum forte belluis occurrerem,
 veritus ne me aggrediantur. Cunctos etiam loqui,
 ne dormientes inimicos expergeficiam. Ut totum
 eloquar, non sum idem ac heri mala machinan-
 tibus, sive loquimur, sive silemus. Mutatus sum,
 non quidem omnibus, quibusdam saltem, sive

δὲν ὑμεῖς προβάλλετε σταθμὸν, καὶ λογοπραγεῖτε
 τὰ ἐν ἐμοὶ τῆς φιλλίας ζυγὰ; Καὶ αὐτοὶ μὲν ἄνω
 κάτω τρυτανίζεσθε, ὅπη τύχη· ἐμὲ δὲ συναλλά-
 σαι ἐπιτάσσετε πρὸς ἰσότητά βροπῆς, ἔνθα μὴ ἔ-
 σται εὐρεῖν, τί παρ' ὑμῖν καθεστὼς ἐν ταυτῷ.
 Εἰ γὰρ που καὶ πρὸς βραχὺ αἱ πλάστιγγες ὑμῖν
 φυλάξουσι τὸ ἀρρέπεξ, ἀλλ' οὐκ ἔφθη τις οὐδὲ
 κατὰ μόνην ἐπαφῆν ὄψεως αὐτὸ ἰδεῖν, καὶ εὐδὲ; τὸ
 ἀντίθετον τῇ καθ' ὑμᾶς φιλλὰ τυραννεῖ τὴν ἡμετέ-
 ραν πλάστιγγα, καὶ βαρυνομένην κάτω ἀχρεῖοι,
 ζητοῦσαν, ποῦ ποτε καθεστήξεται. Καὶ μέγα μὲν
 ἡμῖν ἐπικλάται κατηγόρημα, ὅτι μὴ πρὸς ὀρθότητα
 ἐπιβάλλοντες τοῖς τε περιδόξοις τῆς πόλεως ταύτης,
 τοῖς τε ὑποδεστέροις, ἀλλὰ φύρδην καὶ ἀκρίτως
 αὐτοῖς προσφερόμεθα. Ἐχομεν δὲ ἡμεῖς οὐδ' ἐν-
 ταῦθα ἐπιδιορθοῦν τὸ ἐν ἡμῖν κριτικόν. Τὸ δὲ αἴτιον
 ὁ περιβρῆων ἡμᾶς Εὐριπὸς καὶ τὸ ἀείστροφον ἀνε-
 μούριον. Οὐ φθάνει γάρ τι; τῶν ἡμετέρων πολιτῶν
 ἔντιμον ἀποφῆνασθαί τινα σήμερον, καὶ ἀβριον
 ἐκείνος αἰτιμὸς ἅμα γραφεῖς, καὶ ἀχρόνω; ἀπαλει-
 φεῖς. Πλούσιος ἀρτι σεμνολογεῖται· καὶ μετὰ μι-
 κρὸν πενέστατος, τὴν φιλανθρώπου θύραν κοπτόμε-
 νο;· Εὐγενὴς ἐν τῇ καθεστῶσῃ τοῦ χρόνου σιγῆ·
 καὶ μετὰ λεπτὸν κατηγορεῖται γένους κατὰγειν
 οἴου, καὶ ἀποτροπιάζεσθαι, καὶ ποτε καὶ δοῦλος,
 ὃ δὴ λέγεται, ἀνε' ἐλευθέρου φανεῖς. Ἀρεταίνει τις
 καιρῷ ποτε μαρτυρεῖται· βραχὺς δὴ χρόνος, καὶ
 καταλέγεται εἰς ἐξάγιστον, ὡς εἴπερ ὄναρ ἐστιά-
 ζετο. Πρὸς ποιοὺς γοῦν τὸν νοῦν ἔχομεν δόγμασι
 καὶ θελήμασι, εἰ οὕτω πρὸς ἐναντιότητα σχι-
 ζονται; Ἐθέλω στέργειν τοὺς ἐπαινουμένους·
 καὶ πρὶν ἔγκραθῆν αὐτοὺς εἰς ψυχὴν, ἀπανίσταν-
 ται.

μη'. Καὶ τροπῆς οὕτω καὶ στροπῆς πλημμελο-
 μένης ἐν ἄλλοις, ἐγὼ τοῦτο πάσχειν διαβάλλομαι,
 καὶ βαρυνόμενος ἐπὶ τῷ κακῷ, μνησικακεῖν κακο-
 λογοῦμαι, καὶ που καὶ τὸ τῆς σελήνης φαντάζομαι,
 ἣν ἡ μυθικὴ μῆτηρ μέμφεται, ὅτι εὐπάρωφον ζη-
 τοῦσα σολῆν, οὐκ ἔχει ἐφ' ἑνὸς μεγέθους μένειν,
 ἴσα καὶ τύχη, οὐ θέλει, ἀλλὰ βραχὺ τι πληθουσα,
 τὸ λοιπὸν τοῦ κατ' αὐτὴν χρόνου ἐξαλλάσσεται εἰς
 ἀπερίληπτα μεγέθη φωτισμοῦ. Καὶ πού φημι καὶ
 αὐτὸς τοῖ; ἐμοῖς, ὡς ἀποκατάστητε εἰς ἓν τι τέ-
 λειον· ὀρίσατε ὑμᾶς αὐτοὺς εἰς ἓν ἀσχιδῶς καὶ
 D ἀμετακινήτως· καὶ οὕτω καὶ ἡμᾶς ἀπαιτεῖτε πρὸς
 τι ὄρισμένον. Ἔως δὲ ὑμεῖς εὐρίπους ἐλίσετε,
 καὶ πρὸς ἕκαστον ἀνεμον στρέφεσθε καὶ ἀντιστρέ-
 φεσθε, ἀφίετε ἡσυχάζειν ἡμᾶς, καὶ βαρύνεσθαι, καὶ
 μνήμην ἔχειν, οὐ βλέπομεν κακοῦ, καὶ λυπεῖσθαι,
 καὶ ἐπέχειν τῷ εὐπροσῆγορον· ἐπεὶ καὶ τὸ θαρρῆν,
 ὡς ἀγαπήνομεθα, ἐποχὴν τινα ἔχει.

μβ'. Ὁμοιωθῶ, ἀδελφοί (εἴθε δὲ καὶ γνήσιοι, δυσ-
 κλῶς ἔχει), εἰς ἐντυχίαν τὴν ἀπλῶς ἐξομολογοῦμαι
 σκυθρωπὰ βλέπειν, ὅτι που θηρίοις ἐντύχω, δεδοί-
 κῶς, μὴ ποτε κατ' ἐμοῦ τηθήσωσιν. Ὅκνῶ καὶ
 αὐτὴν λαλιάν, μὴ καὶ ἀφυπνίσω ἐχθροὺς εὐδοτας.
 Ὅπως δὲ εἰπεῖν, οὐκ εἶμι ἐκείνος ὁ πρῶν τοῖς κακῶ
 μηχανωμένοις, εἴτε λαλοῦμεν, εἴτε σιγῶμεν. Ἐξήλ-
 λαμαι, πᾶσι μὲν οὐκουν, τοῖς δὲ γε, εἴτε φιλοφρο-

νώμεθα, εἴτε χρηστολογούμεν, εἴτε συμπράττομεν, ἅ
 εἴτε συνεφερόμεθα, εἴτε τι ἄλλο ποιούμεν ἀγαπητικὸν
 καὶ ἐμμελές, διατιθεμένοις ἑμπάλιν, ὡσπερ ἐξ ἐπιτεχ-
 νήσεως. Ὅκνῶ τὰς καρδιακὰς πύλας ὄλας ἐξανολγίην,
 εὐλαβοῦμενος λόχον. Φεβόδομαι τῆς ἀπλότητος διὰ τοὺς
 ἐλιπτοὺς. Οὐ θαρβῶ γυμνοῦν τὸ πρόσωπον διὰ τινα
 ἢ σφήκα ἢ θρήνην, (1) εἴτε καὶ αὐτὴν μέλισσαν,
 τὴν ἄλλως μὲν γλυκαίαν, τῷ δὲ κέντρῳ πικραίνου-
 σαν. Συστέλλω τὰς χεῖρας, εἰ δεξιούμεναι δρῦπτου-
 σαν. Παρέλκω καὶ τὸ μέλι διὰ τὰς ἐπιδόλους μυίας.
 Οὐ προφαίνω γλύκασμα, οἷς ἡ ἀντίδοσις πικρά. Καὶ
 ἔχει καὶ τοῦτο, οἶμαι, λόγον τινά· ἀντὶ τοῦ μάννα
 γολῆ τῷ μεγίστῳ ἡμῶν δεσπότη ἄλλαγμα ποτε ἦν.
 Εἰπατε γοῦν, εἰ μετὰ τὴν τοιαυτὴν γολῆν εἰσαυθὺς ἐβ-
 ρέχθη (2) μάννα τοῖς, ὡς ἂν εἴποι τις, ἐγκρασιχό-
 λοι· ἐκίνοις; Ἄλλ' οὐκ ἂν οὕτε αὐτὸ εἶπαι ἔχοιτε,
 οὐδ' ἂν μνησικακεῖν βλασφημοῖητε τὸν Θεόν, ἐπει-
 δὴ εἰς διαρκὲς οὐ μανοδοτεῖ. Ἄπαγε τῆς ἁμαρτίας! Ἄλλοτα
 μὲν οὖν ἐνοήσαθε, ὡς αὐτοὶ μὲν οἶδεν
 ἐκίνοιο κακοὺς μένοντας· οἱ δὲ οὐκ ἀλλοιοῦνται
 εἰς τὸ δεξιώτερον. Κάντεῦθεν ἐν μεταώροις, μὲν δ'
 τῶν ἀγγέλων ἄρτος κειμηλιοῦται, οἷς δ' κοινῶς τῶν
 ἀγαθῶν ταμίας ἐπιμετρεῖ αὐτόν· οἱ δὲ πρὶν δι' αὐ-
 τοῦ τρωφῆσαντες κεινώσιν ἐπιεικῶς.

v. Ἐπάγομαι πυθέσθαι περὶ τοῦ Ἰσκαριώτου
 μαθητοῦ, εἴτε σέσωσται, εἴτε καὶ μῆ; Καὶ ἦδη
 ἔκω ἀκούειν ὑπηγουμένην ἀπόφασιν, ὡς οὐ σέσω-
 σται ὁ ἄνθρωπος. Καὶ ἐπάγω, πῶς δὴ ποτε τοῦτο;
 Καὶ μὴ μεταμέλου κέντρον ὑπέδω ἐκείνον, καὶ κατ-
 ἔνυξ, καὶ δὴ καὶ ἐποίησεν, ὅσα διέκρινε, τυφλὰ
 μὲν καὶ ὠδινήσας καὶ ἀποτεκῶν ἐκείνος, οὐ τέλειον
 δὲ, ὅμως ἄγονος ἀπεκθῆς, ὡς μὴ οὐκ ἐνδείξασθαι
 κατάγωσιν ἁμαρτάνοντος αὐτοῦ ἐαυτοῦ. Τί δὴ οὖν
 ὁ τὸ γλωσσόκομον, ὁ καὶ αὐτὸς λογὰς ἐν μαθηταῖς,
 παρακέρουσαι εἰς ἀπώλειαν, καὶ θέλει ἐλέγχειν
 τὸν Θεόν ὡς ἐπὶ ἀμύνη; Ἄλλ' ἰδοῦ με καὶ τὸν τῆς
 ἰσορίας ταύτης δεσμὸν αὐτοὶ ἐπιλύσαθε. Φατέ γάρ,
 ὡς δέντως ἐκείνος ὁ ἐρωτήσας, εἴπερ αὐτὸς ἐστὶν
 ὁ παραδίδους τὸν διδάσκαλον, καὶ ἀκούσας τὸ, Σὺ
 εἶπας, καὶ οὕτω καταμηνύσας ἑαυτοῦ τὸ δεινόν, καὶ
 ὅμως μὴ μεταγνοὺς, ἀλλὰ καὶ φιλήσας τὸ μισητὸν,
 ἔγονος ἔμεινε ἀρετῆς καὶ δένδρον ἀπεφάνθη εὐερ-
 ῶς μὲν ἄλλως, καὶ οἷον ἐπαγγέλλεσθαι καρποὺς
 εὐγενεῖς, ἀτελεσφόρητον δὲ ἀληθῶς εἰς εὐφορίαν
 καὶ ἄξινης ἐπάξιον καὶ καταβολῆς εἰς πῦρ καὶ καῦ-
 σιν.

v'. Εἰ δὲ τις πρὸς ταῦτα εὐφωῶς ἀνθυποφέρει τό·
 Ἄλλ' ἡμεῖς, εἰ καὶ τι τυχὸν φορτικὸν προέδη, ὡς αὐ-
 τὸς οἶει, ἐκθεραπεύομεν ἐκείνο τιμαῖς, προπομπαῖς,
 κεφαλῶν κλίσεις, χρηστοῖς προσήμασι, δι' ὧν πάν-
 των φίλια χαρακτηρίζεται, οὐκοῦν μνησικάκου
 ἀποτίεσμα μὴ πρὸς ἡμῖν ὡς καὶ πάλαι εἰκαλῶ σοὶ
 τὸν νοῦν· ἡμεῖς πρὸς μὲν τὸ δῆθεν παραγραφικὸν
 τό· εἰ τί που καὶ τετέλεσται φορτικὸν καθ' ἡμετέ-
 ραν δόκησιν, ἢ οὕτε αὐτοὶ ἐς πάλαιος ἀποδείξεως

(1) Ἀνθρήνην.

(2) Ἐβρέχθη.

comiter agimus, sive bona loquimur, sive opitala-
 mur, sive aliud quid ex charitate vel conclementia
 facimus, e contrario disponatur, tanquam ex in-
 dustria. Hæreo cunctas aperire cordis januas, in-
 sidias timens. Ab ingenuitate caveo propter tor-
 tuosos. Non audeo vultum nudare propter aliquam
 vespam aut crabronem, vel ipsam apem, de cæ-
 tero quidem dulcem, sed aculeo pungentem. Sub-
 traho manus, cum strictæ lacerantur. Mel quoque
 abscondo ob anusas insidiosas. Non præmonstro
 dulcedinem, eo quod est amara retributio. Et ha-
 bet hoc puto quamdam rationem: pro manna
 bilis maximo nostro Domino fuit olim oblata.
 Dicite ergo an post hujusmodi bilem adhuc istis,
 ut ita dicam, biliosis, pluerit manna. Sed hoc
 dicere non possētis, nec asserere blasphemando
 mali meminisse Deum, eo quod manna dare non
 perseveraverit. Absit hoc peccatum! Maxime qui-
 dem igitur cogitate, quod ipse noverit illos ma-
 nere malos; isti vero non mutabantur in melius.
 Hinc in æthere quidem panis angelorum reconditur,
 quibus eum communis bonorum distributor addit in
 mensura: qui prius autem ex eo carpebant deli-
 cias, convenienter egent.

50. Adducor ad interrogandum de Iscariota di-
 scipulo, an salvus sit, annon. Et jam audire puto
 submurmurari declarationem quod non salvus sit
 hic homo. Et addo: quomodo tandem factum est
 istud? Attamen pœnitentiæ stimulus subiit illum
 et pupugit, et certe ille fecit quæ dijudicavit, cæca
 quidem parturiens et pœriens, non autem perfecte,
 manens tamen sterilis, ita ut ipse non ostenderet
 sui ipsius peccatoris condemnationem. Quid igitur?
 thesaurarius, qui et ipse electus erat inter disci-
 pulos, projectus est in perditionem, et Deum ar-
 guere de vindicatione præsumit? At ecce nodum
 hujus difficultatis ipsi mihi solvitis. Dicitis enim
 merito, quod ille qui interrogavit, si quidem ipse
 esset qui traderet magistrum, et audivit illud: Tu
 dixisti; et sic manifestavit suam perfidiam, et
 tamen non mutavit sententiam, sed etiam quod erat
 detestandum amavit, virtutis sterilis mansit, fuit-
 que manifestatus ut arbor aliunde quidem bene
 creta, ac talis quæ bonos pollicetur fructus, sed
 non maturans ad fructificationem, et digna quæ
 securi percussa projiciatur in ignem in combu-
 stionem.

51. Si quis autem postea naturaliter objicit:
 Sed nos, si quid molesti, sicut ipse putas, illa-
 tum est, illud honoribus, comitatibus, capitis in-
 clinationibus, probis salutationibus, quibus cunctis
 amicitia signatur, curavimus: ergo mali memoriæ
 consequentia est, quod erga nos sicut olim tibi
 non sit animus; nos quidem juxta præscriptum
 hoc: Si quid molesti juxta nostram opinionem
 perpetratum est, nec ipsi in profundum demon-

trationis suavis demersi, nec vos ad talem difficultatem tradi concedimus; jaceat autem res, ut ambo novimus, ego, inquam, et vos, vel ut arbitramur Ego vero comparans cum vestris eas quæ sunt usque nunc ex me retributiones, interrogo: quid ego vobis æqualibus cedo? Nonne circueiens amplexa velit in servile vinculum manns super vos conjungo? Nonne caput et cervicem submitto? Nonne dulciter alloquor? Nonne rectis precibus meos obsequio sermones? Quid igitur oportet amplius ex me ad retributionem? Si vero, quoniam non triumphaticis gaudeamus comitatibus, triumphales gravamus, mihi opportune dicendum, quod a tanto tempore sum apud vos, et nondum me cognoscitis. Non recordamini quomodo centies adversus istos honoribus insanientes declamaverim. Non cogitatis quæcumque sæpe collocutus sim ad auditorium; in quibus etiam, quod frustra gaudet pompatibus progressibus ille qui reputat ultimam propositionem, in qua, si forte contigerit eam, super lethali feretro sublimis elevatus, non semel quibus exaltatur, et forte immergitur sub plurimorum injuriis, quibus licet, ad mortualem lectam appropinquantibus, in maxillam cædere jacentem, nasumque digitis injuriose turbare ac forsitan malitiose proculcare: qualia multa novimus de sceleratis, qui, vel post mortem, gravem nutrients inveteratamque iram, non erubescunt vanum lacessere pulverem.

52. Qui tales igitur cogitationes in mente revolvit (revolvit autem sane qui seipsum mortalem agnoscit, neque ultra hominem sentire præsumit), quanto cum gaudio acciperet honorificos triumphos gloriæque larvas, ad modicum tempus in idolum erectas, et rursus solutas, ut ne umbra quidem sine substantia remaneat? Ego vero prorsus hujusmodi turbulenta detestor ostentationes, acris quidem serenitate regnante, propter multum pulverem, quem terra mînuens, cum a multis agitur pedibus, excitat in ipsum vultum et in ipsius insignia, quæ ego pura manere et absque odio esse præfero. Quando autem pulveris nubes in cœnum, et ipsum aquosum, miscetur, ita ut non solum caput, sed etiam totum corpus circumveniat insidiis, tunc nec ab amicissimis in incommodum volo cogi comitatum. Sufficiunt enim quos Deus necessario disposuit ad præcedendum vel ad consequendum. Quid igitur grave multum, si meam hanc voluntatem obfirmo, reluctans huic quæ non est mea? Quod autem profundissimas adorationes sic humidorum absque ulla fieri ratione judico, confiteor hoc et probor. Ratio vero non solum, quod divina sic hominibus nulli consecrant, ubi non oportet, sed et quoniam hujusmodi multa in hominibus lusorie fallaciterque facta sum expertus. Ante vero experientiam edoctus eram erga Christum Salvatorem genuum illam flexionem ad ludicrum, propter quod perversi illi adoratores damnantur.

ἄγκυδιστώμεν, οὕτως ὁμᾶς ἐς τοιαύτην ἐργωδιαν ἀφίμεν ἀποδύεσθαι· κείσθω δὲ τὸ πρῶτον, ἢ ὡς οὐδαμὲν ἀμφω, ἐγὼ τε δηλοῦν καὶ ὑμεῖς, εἴτε ὡς νομιζόμεν. Ἐγὼ δὲ ἀντισταθμῶν ταῖς ὑμετέροις τὰς ἐξ ἐμοῦ πρὸς γε τὸ παρὸν ἀντιγράμματα, πυνθάνομαι· τί δὲ ἐγὼ μειονεκτῶ τῶν καθ' ἡμᾶς; Οὐκ ἐπαλλάττω περιάγων τὰς χεῖρας πλέγδην ὡς εἰς δεσμὸν δουλόσων ἐφ' ὑμῖν; οὐ κατακλίνω κεφαλὴν καὶ τράχηλον, οὐ προσλατῶ γλαφυρώτερον; οὐκ ἐπισφραγίζω τοὺς λόγους ὀρθαῖς εὐχαῖς; τί δὲ οὖν χρῆστος ὑπέρπεσον ἐμοὶ πρὸς ἀπότισιν; εἰ δ', εἴτι προπομπαῖς οὐ χαίρομεν, βαρύνομεν τοὺς θριαμβικούς, ἔστι μοι καίριον εἰπεῖν, ὡς τοσοῦτον χρόνον εἰμι μεθ' ὑμῶν, καὶ οὐπω με οὐδαμῶς. Οὐ μέμνησθε, ὅπως ἐγὼ κατεβήτρευσα μυριάκις τῶν οὕτω δοξομανούντων. Οὐκ ἀναπολεῖτε εἰς νοῦν, οἷα πολλάκις ὠμίλησα εἰς ἐπήκοον ἐν οἷς καὶ, ὅτι μάτην χαίρει πολυλόχοις προόδους ὁ τὴν τελευταίαν πρόθεσιν ἐνθυμούμενος, καθ' ἣν, εἴ που καὶ τύχοι αὐτῆς, ἐν φέρτρῃ νεκρικῇ μετέωρος αἰσθόμενος, οὕτως αἰσθάνεται, ὧν ἐπιτιμᾶται, καὶ που καὶ ὑπὸ πλειόνων ὕβρισ καταλούεται, οἷς ἔξεστι, καὶ τῷ νεκροφόρῳ σκίμφοδι πελάζουσι κατὰ κόβρης τε τύπτειν τὸν προκείμενον, καὶ τὴν βίβλα ὀχλεῖν δακτύλοις ἐς ἔθριν, καὶ που καὶ ἐνάλλεσθαι κακοπραγμόνως· ὅποια πολλά οὐδαμὲν ἐπὶ ἀλιτηρίῳ, αἷ καὶ μετὰ θάνατον βαρὺν λόγον τρέφοντες οὐκ ἴκνοῦσι, κωφὴν γαίαν αἰκίζεσθαι.

νβ'. Ὁ τοίνυν τοιαῦτα νοήματα εἰς τὴν καρδίαν ἀνάγων (ἀνάγει δὲ πάντως ὁ θνητὸν ἑαυτὸν γυμνατεύων, καὶ μὴ τυραννῶν, φρονεῖν τὰ ὑπὲρ ἀνθρώπων) πῶς ἂν ἀποδέχοιτο θριάμβους τιμητικούς καὶ σκευδαλμούς δόξης, εἰς βραχὺ τι ὥρας εἰδωλοποιουμένων, καὶ αὐθις λυσιμένους, ὡς οὐδ' ἂν σκιά τις εἰς ἀνυπόστατον; Ἐγὼ δὲ καὶ ἄλλως μουσάετομαι τὰς τοιαύτας ὀχλοκόπους προόδους, εὐδίας μὲν αἰθριαζούσης, διὰ τὸ πολὺ τῆς κόνεως, ἣν ἢ γῆ λεπτομοῦσα, ὅτε πολλοὺς ὀχλεῖται ποσίν, ἀναπέμπει καὶ κατ' αὐτοὺ προσώπου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ τιμῶν, ἅπερ ἐγὼ καθαρεῖς διακείσθαι καὶ ἀνεπιδουλεύτως ἔχειν φιλοτιμούμαι. Ὅτε δὲ ποτε ὁ κόνιστος μὲν εἰς πηλὸν φυρᾶται καὶ αὐτὸν κάθυρον, καὶ οἷον κεφαλῆς μὲν οὐκ οὖν μόνης, τοῦ παντὸς δὲ κατεπιδουλεύειν σώματος, οὐδὲ τότε οὐδ' ὑπὸ τῶν φιλτάτων ἐθέλω τυραννεῖσθαι εἰς προπομπὴν ὀλιτηρίαν. Ἀρχοῦσι γὰρ καὶ οὐς ὁ θεὸς ἀναγκαιῶς ἐπέταξεν ἢ προηγεῖσθαι, ἢ συνεφέπεσθαι. τί δὲ γούν βαρὺ ἐς πολλὸν, ἐάν τούμῳ τοῦτο θέλημα συνιστῶ, ἀποδυσπετῶν εἰς τὸ μὴ ἐμὸν; Ὅτι δὲ καὶ τὰς βεβητάτας προσκυνήσεις τῶν οὕτως ὑγρῶν κατακλύπτειν ἐν οὐδὲν λόγῳ τίθεμαι, ἀλλὰ καὶ ἀπολογίζομαι, ἀνθομολογοῦμαι καὶ αὐτῷ. Τὸ δὲ αἴτιον οὐ μόνον, ὅτι τὰ τοῦ θεοῦ ἀνθρώποις οἱ πολλοὶ ὁμοῦνται οὕτως, ἐφ' οἷς οὐ χρεῶν, ἀλλὰ καὶ ὅτι πεπεισμένοι πολλὰ τοιαῦτα καὶ παικτικῶς ἐν ἀνθρώποις βηδουργούμενα. Πρὸ δὲ γε τῆς πείρας ἔχω διδασχθεῖς καὶ τὴν ἐπὶ τῷ σωτηρίῳ Χριστῷ κλίσει γονάτων ἐκείνην τὴν ἐν μνηστειῶν, οὐ ἔνεκεν οἱ φαῦλοι ἐκείνοι προσκυνῆται καταλέγονται.

νγ'. Ἴσως δὲ οὐκ ἀπαθόν, καὶ λόγον ὕμνῳ ἔρειν, Α
 ἐξ οὗ πρώτου τῶν τοιούτων νοῦν ἐκέρθαν, πείρα
 διαλαθόν, ἦν συγγραφῆς ἀπάσης πρόδρομον οἰδαμεν.
 Διδασκάλω ἤτην σοφῶ, καὶ ἄμφω ἄνδρε, ὁ μὲν ἐμοὶ
 παραμένους εἰς ἀγωγῆν, ὁ δὲ ἕτερος; χρηστὸς αὐτῷ
 κατὰ συνήθειαν. Καὶ ἦν ἀμφοῖν ἅπαν πράγμα φι-
 λων, τὰ οἴκοι, τὰ θύραζε, καὶ ὅλων εἰπεῖν, τοῦ βίου
 τὸ πᾶν. Ἦκε δὴ καιρὸς τρυγητοῦ, καὶ ὡς ἐκάτερος
 κἀναῦθα εἴθιστο, συμπροῆλθον τῆς μεγίστης τῶν
 πλεων εἰς τινα χωρία, οὐ πᾶν μὲν, ἀναχωρηκῶτα
 δὲ μετρίως τῆς Μεγαλοπλευς προαστείων δίκην·
 ὧν τὸ μὲν τῷ γεραιότερῳ πατρῷον ἀφώριστο, τὸ δ'
 ἕτερον ἀντεπαρεκάλθητο, συγγενεῖας λόγῳ προσῆκον
 τῷ μῦ καθηγητῆ. Καὶ ἡ θέσις ἐκατέρων ἀντιπρόσω-
 πος, τοῦ μὲν ἐκεῖθεν, τοῦ δ' ἐνθεν κειμένου τῆς Β
 ἐκ Ἰθωῶν μαρμάρων ἀτρωτῆς ὁδοῦ, ἧς ἐπιπολῆς
 ἐρῶ; νεῶς τῷ μεγάλων μῦ μάρτυρι Γεωργίῳ μέχρη
 καὶ νῦν ἴδρται. Οὗ προσετώς ἐξ ἀνατολῶν κίων
 μάρμαρος ἐκ λευκοῦ ἀνεστῆλον κατὰ κεφαλῆς ὡς
 οἶα καὶ κιονόκρανον μάρμαρον πίνακα, στήδοντα
 ἠλιόδου, ᾧ σταυροῦ τύπος τίμιος ἐγκυράρακτο. Καὶ
 ἦν ἐκ τοῦδε τοῖς ἐκεῖ κλήσις παρώνυμος πίνακι. Καὶ
 ὁ κίων μὲν ἐκεῖνος χρόνῳ μακρῷ πεισθεὶς κελεύοντι
 τρομαλέος ἔθενον γίνεταί, καὶ πίπτει (χρόνος οὗτος
 οὐ μακρὸς), καὶ θραυσθεὶς οὐκέτι ἀνίσταται. Συν-
 ἀπῆλθε δὲ αὐτῷ καὶ ὁ κιονόκτης σταυρὸς· καὶ ὁμοίως
 τούνομα τῷ τόπῳ ἐκεῖθεν ὠρίζεται καὶ καλεῖται Πι-
 νாகίδιον. Ὅνομα τοῦτο κενὸν πράγματος, ἐγκατα-
 χωσθέντος τοῦ ἔργου διέθρη, οἶα καὶ τινα τάφῳ,
 καὶ τύπον οἶον κενηρίου περισώζοντος. Εἰς δὴ τό- C
 πον τοῦτον παρεγενέσθη ἄμφω οἱ σοφοί, καὶ καθι-
 ζήσαντες ἐπὶ τὴν λιθόστρωτον ἐπὶ χαλκήκων, οἱ
 σωρηθῶν ἐκεῖ ἐσσιδᾶνται· καὶ ὑπὸ συκῆ γεγονότες,
 ἦ; ἀπετελεῖτο σκιά τις ἀμφιλαφῆς καὶ οἶα σκέπειν
 αὐτοῦς τοῦς ἐπ' αὐτῇ ἐνδοιάζοντας, ὡμίλιον ἀλλήλοις
 τὰ πλείω μὲν καταμύνας, ὡς ἡ φιλοσοφεῖν αὐτοσχέ-
 δια, ἢ βίου τριβίου; περὶ γίνεσθαι. Ἦθελε δὲ αὐτοῖς
 ἡ φιλόσοφος ἀστείότης καὶ τι πρὸς χάριν ἕδειν, κα-
 ταμωκωμένους τῶν ὄσοι κατὰ τὰς ὁδοῦς προφοροῦν-
 ται ὧδε καὶ ὧδε, πλανύττοντες ἐν πράγμασι, καὶ
 βίου τοῦτο διάσμα περιστρέφοντες, ὥστε τρέφεσθαι.
 Τῶν δὲ ἀγελαίων ἐκείνων ὀδιτῶν ἀστείους μυκτῆρας
 ἀρωμμένων οἱ μὲν σεμνότεροι καὶ εἰδότες τῷ λα-
 λούντε ἄνδρε, ἐσιώπων καὶ προσεκύνουν, καὶ οὕτως D
 τιμῶντες ἀπὸ πλάττοντο· οἱ δὲ κατὰ νεότητα θερμοὶ
 ἐπιφωνοῦν ἠρέμα, καὶ ἡ τοῦ λόγου χάρις ἀπεγένηνα
 τινὰς ἐν ἐκείνοις χάριτας, ἰαράς μὲν, οὐκ ἐξω δὲ
 τινὰς ἀρροικίας, ὅπσταν ὁ γεωργικὸς ἀκρότητος βίος
 οἷδε τιμμελεῖν. Πολλοὶ δὲ καὶ εἰς τὸ συνάμωρον ἐκ-
 κίνοντες ἐδλασφήμουν καὶ αὐτοὶ ἀδιάρθρως, ὡς ἡ
 τριεὶ ὑπελάλει ἐνδον ζέουσα· καὶ ἦν τοῖς σοφοῖς ἐκεῖ-
 θεν γέλως μειδιάματος μὲν σφοδρότερος, μῶμον δὲ
 οὐκ ἐπισυρόμενος. Παρίστατο ἐπὶ τούτοις καὶ νεα-
 νίας οὐκ ἀγεννῆς, γραμμᾶτων τῶν μὲν ἤδη γεγευ-
 μένος, τῶν δὲ μέλλων, καὶ ὀλιγὸν εὐτυχητῶν
 ἕως κατὰδοκίμοις. Ἐθάβρρησε δὴ καὶ ἐκεῖ-
 νος, ἐκεῖ, καθ' Ὁμηρον εἰπεῖν, νεοῖη καὶ ἐκείνου

55. Forte etiam non erit absonum rationem vobis
 exponere, ex quo primo talem concepi mentem, ex-
 perientia colligens, quam omnis scripti præambulum
 novimus. Erant magistri duosapientes, et ambo
 viri, unus quidem mihi præpositus ad disciplinam,
 et alter utilis propter consuetudinem. Et amborum
 erat quodcumque dilectum, sive quod domi, sive
 quod extra domum, uno verbo, totum vitæ com-
 mercium. Venit porro vindemix tempus, et secun-
 dum utriusque morem, e maxima civitatum con-
 venerunt in prædia, non multum quidem, sed mo-
 dicum, suburbiorum instar, a Megalopoli distantia.
 Quorum unum erat seniori sors devoluta paterna;
 alterum autem ratione propinquitatis obtigerat
 meo præceptoris. Utriusque situs ex adverso
 erat, hinc et inde juxta viam lapidibus marmoreis
 stratam, super quam ædes sacra fortissimum mar-
 tyri Georgio usque nunc assurgit. Ante, ab oriente,
 marmorea columna coloris albi, capite cippi, tan-
 quam marmoreum capitulum pinacem offerebat,
 solis fulgore radiantem, cui venerabilis typus cru-
 cis erat insculptus. Et erat exinde loci cognomen
 Pinaci mutuum. Et columna quidem longo cedens
 tempori undique tremula facta est, et cecidit (non
 procul abest tempus); et fracta nonnullum erecta stat:
 lapsus est autem cum illa crucis capitularis typus,
 et tamen loco nomen exhinc servatum est et vo-
 catur Pinacidium. Nomen est re vacuum, quæ
 operi in ruinam aggerato, sicuti cuidam tumulo,
 quasi typum cenotaphii conservat. In hunc locum
 devenerunt ambo sapientes, et in lithostroto sede-
 runt super lapillos, qui aggeratim ibi congesti
 sunt; et sub sicu strati cujus umbra producit
 ampla talisque, ut commode tegat eos qui sub ipsa
 disserunt, mutuo confabulabantur, pferumque soli,
 ut vel libere philosopharentur, vel vitæ semitas
 explicarent. Volebat autem ipsos philosophica ur-
 banitas aliquid canere gratiosum, ridentes illos,
 quicumque per vias illuc fernatur, negotiis vacan-
 tes, et hoc vitæ licium, ut educentur, circumdu-
 cunt. Turba viatorum illorum urbanas facetias
 audientium honestiores quidem dnos videntes viros
 colloquentes, silebant et salutabant, et sic honoran-
 tes præteribant; qui vero juventute servebant, levè
 susurro respondebant, et sermonis gratia quasdam
 in ipsis gratias producebat, jocosæ quidem, sed
 non extra quamdam rusticitatem, qualem agrestis
 et non expolita vita producere solet. Multi vero de-
 clinantes ad prædatorem, blasphemabant ipsi, non
 secus ac sæx murmurat iutus æstuans; et exinde
 sapientibus erat risus, medio quidem risu fortior,
 sed non post se vituperationem trahens. Supervenit
 autem et juvenis non ignobilis, lictis pau-
 culis quidem jam delibutus, aliis autem studere
 paratus, et hoc felix curriculum perficere fortiter
 annitens. Ausus autem est ille, siquidem, ut ait
 flomerus, illum javenta devicit advenius senio-

(1) Αὐτοῦ

rem mordax emittere verbum. Qui jucundæ hilaritati amarum jungens animum, elevari paululum in ulnis hominis fortis grammaticum excogitat, et statim ac cum nutu sublimis extollitur, in clunes ejus virga ter immittitur. Ad id tantum magnus ille dux ultionem mensus est. Illius autem vultum circumdedit pudor, naturali pulchritudini roseoque colori ruborem substituens. Cum vero, postquam urbanum impudentem sic pudeferit, surrexerit bonus senex, transferitque lithostrotum, et ad locum suum appropinquaverit, comitante nico magistro miserantesque oculos in juvenem conjiciente, ille minime labia aperiens, homini similis non intelligenti quod factum est, incepit stationem ad portam ligneam agrestem, qualis sapientem Odysseum excepit domum reversum. Exinde puer seipsum ligatione manuum ante pectus vincit. Et primo quidem vultu demisso asiat etiam lacrymas funderere paratus; posteaque caput solo suppliciter appropinquat, non metu ad commotionem movente, sed mentis urbanitate. Loquitur etiam miseranda sicut mos est, (hæc erant scena), simulque loquitur et meus magister, sed ipse sincero corde; et inducunt ambo sapientem ad bona cogitantem, sacer quidem vir in simplicitate, juvenis autem in jucunditate intus dissimulata. Cum autem utrinque placatus esset ille, misericordiamque annuit, ac signum dedit ut juvenis super terram jucens exsurgat, ut in urbanitate puer activæ solertiæ: caput in terram verticale firmans, tergumque magis incurvans, et seipsum gyrans ut incurvum arcum, deinde pedes in sublime tollens ad instar illius qui relatus est gesticulari manuum loco cruribus, et sic capite deorsum posito de jacenti surgens, et in rectum se sustinens, posteriora projicit in mirandum senem, et violenter incidens, illumque propripieus in agrestem domunculam, resupinat, et in ipsam eodem habitu cadit, suisque pronis ipsius supina percutit; caput quidem ex illius pedibus educens, ipse vero caput ejus forcipis instar tenens. Interea quidem risus utrobique nullus erat, sed omnes anxie stupebant, quod sic puer iste talem illisisset virum, ultricemque sperabant correctionem. Cum autem heros ille super juvenilem solertiam leniter effusus est, et nubilum quod, ut naturale est, in vultum ejus præcurrerat, hilaritate dulci fractum evanuit, exsultantes de circumstanti turba, ipsi gavisii sunt, et juvenem solutum dimiserunt.

54. Quis ergo spondebit nos quoque non irrideri talibus adorationibus? Insuper si quis dubitat, quid tandem de cætero, si nobis omnia sunt æspecta, faciendum sit, hæc dubitatio sic solvetur, fratres: quod ego facio, facite, nec magis quam ego nobis, vos ambite. Cum autem Deum et sanctos ejus deprecamini, tunc vobis licet, si pos-

Α ε ἐξενίκησεν, ἐκβαλεῖν ἔπος τι κέρτομον κατὰ τοῦ γεραιτέρου. Καὶ δὲ ἰλαρότητι γλυκερᾷ θυμὸν ἀφινθώδη συγκερασάμενος, ἀρθῆναι τὸν γραμματικὸν ἔννοεῖται μετέωρον ἡρέμα ἐπὶ ἀγκάλων γενναίου ἀνδρός· καὶ αὐτίκα ὁ μὲν ἄμα νεύματι ἀφρταί, καὶ βράδος τῶν ἐκείνου γλουτῶν κατηνέχθη ἰσπίρις. Ἐπὶ τοσοῦτον ὁ μέγας ἀρχων τὴν ἐπεξέλευσιν ἐμετρέϊασε. Τοῦ δὲ ὄμω; αἰδῶς περιτῆθε τὸ πρόσωπον, ἀντιλάμψασα τῷ ἐκ φύσεως κάλλει τῷ ἐρυθροδάνῳ τοῦ ἐρυθρήματος. Ὡς δὲ τὸν ἀστεῖον ἀναδῆ ἐς τοσοῦτον αἰσχύνας ἐξανάστη ὁ καλὸς γέμων, καὶ τὸ λιόστρωτον δίδεθη, καὶ τοῖς αὐτοῦ ἡγγίξε, συνομαροῦντος καὶ τοῦμοῦ διδασκάλου, καὶ δυσωποῦντος ἐπὶ τῷ νεανίᾳ εἰς ἔλεον, ἐκαίνο; εἰς οὐδὲν οὐδὲ παρανοίῳν τὰ χεῖλη, ὡς οὐκ αἰνοῖ; εἰκῶς, ὁ δὲ πεποῖηται, κατέκλινε τὴν στάσιν εἰς οὐδὸν ξύλινον ἀγροικὸν, ὀποιο; καὶ τὸν σοφὸν Ὀδυσσεῖα ἰδεξιοῦτο οἶκοι ἐπαναζεύξαντα. Ἐντεῦθεν ὁ παῖς ἑαυτὸν δεσμεῖ τῷ πρὸ τοῦ στηθῶς πλέγματι τῶν χειρῶν. Καὶ πρῶτα μὲν παρίσταται κατηφῆς, ἐθέλων καὶ ἔνδακρυς εἶναι· εἶτα καὶ τῷ ἐδάφει πιστεύει τὴν κεφαλὴν ἐκτευτικῶς, οὐ φόβου ὑποκινουῦντος εἰς πῆθος, ἀλλὰ τῆς κατὰ ψυχὴν ἀσεισότητος. Ἄλλει δὲ καὶ οἰκτρῶς; ἐψῆκε (τάδ' ἦσαν σκηνή), συνεκλαλεῖ δὲ καὶ ὁ ἐμὸς διδάσκαλος, ἀλλ' αὐτὸς ἑνδιακειμένω;· καὶ πεθουπι ἄμφω τὸν σοφὸν εἰς ἀγαθὰ νοοῦντα, ὁ μὲν ἱερὸς ἀνὴρ ἐν ἀπλότητι, ὁ δὲ νέος ἐνδομύχῳ στυφοῦση γλυκύτητι. Ὡς δὲ ἐμαλάχθη ἐκατέρωθεν ἐκεῖνο; καὶ κατένευσεν ἔλεον, καὶ δὲ καὶ ἐξέγερσιν τοῦ νέου ἐκ τοῦ C κατὰ γῆς κείσθαι, γίνεται τῆς ἐνεργου; ἐν ἀσεισότητι μηχανῆς ὁ παῖς· καὶ τὴν κεφαλὴν εἰς γῆν εὐ μῖλα κορυφαίον ἐρείσας, καὶ τὰ ἐξῆς ἠωτιαία εἰς πῆθος ἐπικυρτώσας, καὶ γυρῶσας ἑαυτὸν ὡσεὶ καὶ τόξον ραίδῳ, εἶτα τῷ πόδε εἰς μετέωρον ἐπάρας κατὰ τὸν ἱστορηθέντα χειρονομίῳ σκέλεσι, καὶ οὕτως ἀναστῆς ἐκ τοῦ κείσθαι κύμβαχος, καὶ συστήσας ἑαυτὸν εἰς ὄρθιον, καταράσσει τὰ ὀπίσω κατὰ τοῦ θαυμασιωτάτου γέροντος, καὶ βίαιος; ἐπιστεπασῶν, ἐκείνῳ τὴν καταβρίψας ἔσω τοῦ ἀγροικικοῦ οἰκίσκου, ὑπτιέζει, καὶ αὐτὸν ἐπιπίπτει κατὰ σχῆμα ὁμοίον. καὶ πλήττει τοῖς καθ' ἑαυτὸν πρᾶνεσι τὰ καθ' ἐκείνον ὑπτια, κεφαλὴν μὲν τοῖς ἐκείνου ποσὶν ἐκκλίνας, αὐτὸς δ' αὐτῆς ἐκείνου πυράγρας τρῖπον λαβόμενος. Ἐπὶ τούτοις γέλω; μὲν ἦν οὐδαμῶθεν, ἀλλὰ πάντες ἐτεθήπεισαν, εἰ οὕτω παῖς ἐκεῖνο; ἀνδρα τοιοῦτον κατεσοφίσαστο· καὶ ἡλιπίζον κολαστικὴν παιδευσιν. Ὡς δὲ ὁ ἥρω; ἐκεῖνο; διεκέθη ἐπὶ τῇ νεωτερικῇ δεξιότητι, καὶ τὸ οἶα εἰκὸς προδραμὸν τοῦ κατὰ πρόσωπον ἐκείνου νέφους ἰλαρότητι γλυκερᾷ περιβράγην ἀπῆλθεν, ὑπερησθέντες τὸ περιεστηκὸς στίφος αὐτοῖ; τε ἐχάρησαν, καὶ τὸν παῖδα συνέλυσαν.

νδ'. Τίς δὲ οὖν ἐγγυῆσται, μὴ καὶ ἡμᾶς καταχλευδῆσθαι τοιοῦτοις προσκυνήμασι; Ἐπὶ τούτοις εἰ τις ἐπαποροῖ, ὁ τί ποτε τοῦ λοιποῦ ποιητέον, εἰ πάντα ἡμῖν ὑποπτα, λελύσεται τὸ ἄπορον οὕτως, ἀδελφοί· ὁ ἐγὼ πῶϊω, ποιεῖτε, καὶ μὴ φιλοτιμῆσθε πλείον, ὑπὲρ ἡμῖν ἐγώ. Ὅτε δὲ Θεῶ; καὶ τοῖς ἀγίοις αὐτοῦ εὐχόισθε, τότε δὲ ἔξῃν ὑμῖν, εἴγε καὶ δύνα-

σε, ὄλους εἰς γῆν καταβρέσειν, καὶ οὕτω κατὰ γινῶσθαι τὸν θεῖον Ἐλεον· ἡμᾶς δὲ ἀφετε ἀνθρώπους εἶναι, καὶ τιμᾶσθαι ἀνθρωπικῶς, εἴ που καὶ χρεῖων. Εἰ δὲ καὶ ταῦτα εἰπὼν περὶ τῆς ἀναμαρτήτου τῶν κακῶν μνήμης, ὑποκτο; ἔτι ἐς μνησικακίαν εἰμι, ἵπε δὴ μεμνημένος, μὴ πᾶν, ὃ τι βούλεσθε, ὑμῖν ἐρήμι, ἀλλ' ἐγὼ τοῦ ταῦτα δοξάζειν οὐκ ἀποστήσομαι.

νε'. Λέγω δὲ πάλιν ἀναλαβῶν, ὡς οὐκ ἄν, οὐδὲ εἰ μὲν δεινὰ ποθεν ἀκούσομαι, ἀνασχοίμην καταθέσθαι, ταῦτόν εἶναι (συνηρημένως λέγειν) μνησικακίαν, καὶ αὐ πάλιν ἐν διαλύσει μεμνησθαι κακοῦ. Ἄλλ' ἐκεῖνο μὲν καμῆλου τίθειται καὶ τῶν ἐτα τοιαῦτα, καὶ ἀνθρώπου δὲ ψευδομένου τὴν θεῖαν πίσιν, καθ' ἣν εἰς ἀγαθοποιῶν εἰργασταί· αὐτὸς δὲ μέμνηται ἀπονήρω;· εἴ τί που κακὸν ἢ σύμβαμα ἢ παρασύμβαμα προέβη ἐπ' ἐμοί. Καὶ πως εἰς φαντασίαν ζωϊκὴν ἐμοὶ τὰ τῆς τοιαύτης μνήμης ἀποπειροῦν, συναποληγούσης εὐθὺς τῷ φαντάσματι. Ὅσα γὰρ εἰ μάλα, ὡς δαιμονοῦ ἐκεῖνος ἄνθρωπος, καὶ ἐν ταῦτῳ φέρει τὸν αἰώνιον κακόν, τὸν οὐδέποτε ἀγαθοποιῶν, τὸν ἀεὶ πολέμιον· ὅς, εἴ τί που ἐσάπαξ κίθαι ἀβούλητον, λαθὼν ταύτην ἔχων κακύνει διὰ βίον τὸν βραχὺ βλάψαι φθάσαντα.

νε'. Οὐκοῦν μνησικακίαν εἶναι οἶδα τὸ ἀποδιδόναι μετὰ κάκωσιν ἀνταπόδομα, ἢ δὴ τῶν ἀμυνομένων ἐστὶ, καὶ ἄλλως δὲ, ὡς ὁ μελικὸς ἄγιος βασιλεὺς ὑποβάλλει λέγειν τὸ ἀνταποδιδόναι τοῖς ἀνταποδιδόναι κακά· τὸ δὲ γε ἀπλῶς μεμνησθαι κακώσεως τὴν τε φύσιν ἔχει συνήγορον, εἴτε συνείριθον, καὶ φρενήρη χαρακτηρίζει ψυχὴν. Ἐβλάδην· μνησικακίαν ποτε. Τοῦτο φιλοτιμία φύσεως. Μνησάμενος οὐ βιάψω· τοῦτο ἐπικεικὸς καὶ θεοφιλές. Εἰ δὲ καὶ τὸ βλάψαν ὑποβλάψομαι, ὅτε προπέσοι τῆς ὀφείας, ἀλλ' αὐτὸ εὐλαθεῖς καὶ φυλακτικόν, καὶ οὐδὲ πόβρω συνίσταται. Εἰ γὰρ ὑπὸ παντὶ λίθῳ κατακοιμᾶσθαι ἔχει σκορπίος παρὰ γε τοῖς ἑαυτοῦς φυλασσομένοις (οὐ δὴ πουθεν γὰρ ἀπλῶς φληθὺς τὸ πᾶντα λίθον σκορπιόφορον εἶναι), τῷ παντὶ μᾶλλον ὑποβλάσσει· ἂν τις λίθον, ὅθεν σκορπίοι κινεῖς ἢ προέβησαν, ἢ προέκυψαν· πρὸς οἷς δὴ λίθοις οὕτε ποταμοῖς ἐγγίσει τις, οὕτε κατακοιμήσεται, κἂν οὐ μάλιστα οἱ τὴν σοφίαν ἀπλοῖ μνησικακεῖσθαι· καὶ τοῖς τοιούτοις λίθους φιλοσοφοῦν. Οὐ τοίνυν οὐ μόνον οὐκ αἰδοῦμαι λέγων, μεμνησθαι κακόν, εἴ τί που πάθω· ἀλλ' ἐν πολλοῖς καὶ εὐχομαι τοιούτους εἶναι, ἵνα μὴ κατὰ τὸ πάλιν καὶ πάλιν ἀφύλακτα κακούμενος, οὐκέτι οὐ μὴ ὑπάρξω, ἀλλ' οἰχήσομαι καὶ καταγαλώμενος, οἷα ἐς τὸ πᾶν ἀπροόρατος.

νε'. Τί με διδάσκεις, ὦ γὰθὲ, ἢ μὴ μανθάνειν λέγουκα; Τί δὲ ἄγεις ἐθέλεις, ὅποι μὴ ἐστὶ προβῆναι; Τί με τὸν ὀρθὸν κατακάμπτεις; Τί τὸν ἀνακεταυμμένως βιοῦντα διαστρέφεις εἰς ὑποουλον; Οὐκ ἔχω καταθέσθαι, ὡς ἀμνήμων ἔσομαι εἰς τὸ πᾶν· ἀλλὰ καὶ μέμφομαι τὸν αὐτὸ ἀξιοῦντα. Καὶ ἔστι κατὰ γε τὸν ἐμὸν λόγον δεινὸς πολέμιος, ὅς καὶ λογιστὴς πολλάκις μνημονικῶς, καὶ εἰς φανεράν δὲ

PATROL. GR. CXXXVI.

At itis, totos in terram vos prosternere, sicque divinam misericordiam caelitus invocare; nos vero simite homines esse humaneque, si oportet, honorari. Quod si talia dieens super inculpabili malorum memoria sum adhuc de mali memoria suspectus, eo quod memor, non omne quod vultis, vobis permitto, ego tamen a tali opinione non recedam.

55. Dico vero iterum resumens, quod nunquam, etiamsi millia mala exinde audirem, veluti rem acquisitam admittam, idem esse conjunctim dicere mali meminisse, separatimque rursus meminisse mali. Illud quidem esse cameli cunctorumque similitiam, hominisque mendacis, qui divinam mentitur creationem, juxta quam ad benefaciendum formatus est, pono; equidem vero simpliciter memini, si quoddam malum, vel accidens, vel consequens, irruerit in me. Et aliquo modo ad imaginationem animalem terminantur mihi quæ sunt hujusmodi memoriarum, continuo cum visione una sententis. Bene namque scio quod dæmonem agit, et in semetipso fert illum qui semper est malus, qui nunquam beneficus, qui semper inimicus; homo ille qui, si semel aliquid molestam fuerit passus, occasione data, per vitam eum, qui modicum nocere potuerit, lædit.

56. Itaque mali meminisse esse scio, post injuriam reddere retributionem, quod ulciscendum est, et alias, ut dulcis sanctusque rex dicere suggerit, retribuere retribuentibus mala; simpliciter autem mali recordari naturam habet patronam, sive consociam, et sensatam signat animam. Læus sum: recordabor olim. Hoc naturæ studium. Recordatus non lædam: hoc conveniens et Deo placens. Si vero nocivum, cum ante oculos cadit, suspicor, hoc ad prudentiam custodiamque pertinet, et extra sensum non est. Si enim sub omni lapide scorpio dormire videtur trepidantibus, (non enim utique verum est omnem lapidem celare scorpionem) maxime suspicaretur aliquis lapidem, unde quidam scorpiones exierunt vel extulerunt caput; ad quas certe lapides non nudis pedibus appropinquaret nec dormiret aliquis, etsi sapientia carentes mali memoriam istos attingere lapides opinarentur. Non solum igitur non me pudet dicere quod recordor maliam, si quoddam pertuli, sed in multis taliter esse desidero, ne forsan iterum incaute vexatus, jam non prævaleam, sed tanquam ad omne improvidus, dispeream Itriusus.

57. Quid me docēs, optime, quid ediscere nateo? Quid me ducere vis, quo non est possibile progredi? Quid me rectum inflectis? Quid aperte degenere ad dissimulationem distorques? Non admittam prosum ad omne obliviosum esse; imo vero qui taliter opinatur eum vitupero; et juxta meum iudicium, terribilis et astutus est inimicus, qui sæpe positus memor insidis, in apertam autem

15

pugnā audax prouens, et aliquid, si non magnū, aduersus lacossitum operatus, deinde laesum vellet oblivisci, quod ab ipso passus est; vorans quasi charitatem, et nolens esse sibi sufficiens, scelus tamen invenire, et in pace vivere, et non pati vindictam. Evidens enim est quod homo ille tenet opinionem, quam non acceptabilem esse nemo non videt.

58. Homo inimice (loquor autem, bene novi, juxta solam rei memoriam, non tamen mali memor dilacero cogitationem); itaque secundum prædicta inimice, non recuso fœdus, sed me custodire satago, nec jam, ut tu dicis, mali memini. Si me juxta quamdam artis regulam oportet nomen ponere, mali custos sum, vel intellectū facillius loquendo, timidus, circumspectus, firmiter habens iustus mentem ad securitatem. Ego vero quodam modo honore illum qui mihi sese inimicum ac terrificum præstare conatus est: jam enim pertimeseo hominem, sicut prædictum est, et pro magno illum pono, et sic mihi imprimis caveo, et observo, ne quando quis insidiis iterum positis, tanquam inimicitia gaudens, dicat, quod aduersum me prævaluit. Non sum, o frater, homo prorsus de turba, nec de vulgo, sed quoddam inter homines habeo decus, ut reputaret illud aliquis e bene cognoscentibus quæ nostra sunt. Ad totum autem uno verbo dicendum, ego sum ipse possidens. Porro, si vult in villa ad possidentem irrepere, quis mihi suadebit ne suspicientem irruptionem, idque in his, ad quæ jam contra me dolose irrepit, nec semel, nec bis? Non certe, licet centies aliquis mihi mali memoriam exprobraret, ab invidia vitanda desisterem, ab illa quidem, quæ nondum sese manifestavit, sed præsertim ab ea quæ apertissime se protulit.

59. Ego vero quoque scio mali memoriam esse quidem prorsus malitiam, et iniquitatem pessimam, et huic non posse contradici; quod autem aliquis pacifice patienterque meminerit, si forte prius vexatus est, exopto scire quo pravitatis loco talis sapiens, ut vocari potest, reponatur, qualisve nominis malitiæ subiaceat; ut sic et ipse, si valeam, vim afferam naturæ, eamque privam memoria, quæ mali sicut boni, rursusque boni sicut mali recordatur. Hic quoque distinguendum, quod ille quidem boni, quod allecubi reperit, recordatus, bonam præstabit retributionem, gratiam pro gratia reddens; quod est hominis virtute præditi: qui vero mali recordatur, sive vexationis ab aliquo acceptæ, si quidem honeste vivat, huc usque sistet, et ad nihil procedet amplius, nisi ad se custodiendum, donec benevolentiam harmoniam per longam experientiam probaverit, vel abjudicaverit inimici fuga. Quod sane beatum David e misero Saul fecit salvum, non omnino mali memorem (mitissimus enim erat Propheta,) sed e malo sese circumspicientem custodientem.

Α μάχην θρασύς προπηδήσας, πεπραχώς δέ τι καὶ κατὰ τοῦ πολεμηθέντος, εἰ καὶ μὴ μέγα, εἴτα τὸν ἐπηρεασθέντα ἐθέλοι ἐκλαθέσθαι, ὃ τι πρὸς ἐκείνου πάθοι, ἀδηφάγῳ ὄντι τὴν ἀγάπην, καὶ μὴ ἐθέλων ἄρκιον αὐτῷ εἶναι, σπονδὰς τῶς εὐρέσθαι, καὶ εἰρηνεύειν, καὶ μὴ πάσχειν ἄμυναν. Ἀἴτιον γὰρ ὡς ἀξίωμα ὁ ἀνθρωπος προβάλλεται, ὅπερ οὐκ ἂν ἐμολογοῖτο δεκτὸν εἶναι.

νθ'. Πολέμει ἀνθρώπει (λαλῶ δὲ, εὐ οἶδα, πρὸς μὴν πρῆγματος μνήμην, οὐ μὴν σπαράττω μνησι- κάκως, τὸ νόημα), ὡς τοῖνον τὰ πρὸς τούτων πολέμει· οὐκ ἀποτρέγω σπεισάμενος, ἀλλὰ φυλάττεσθαι μελετῶ, καὶ οὐκ ἤδη, ὡς σὺ ἂν εἶπης, μνησικακῶ· ἀλλ', εἰ με χρὴ κατὰ τινα τέχνης κανόνα βρομαθέσθαι, φυλαξικακῶ; εἰμι, εὐμαθέστερον δὲ εἰπεῖν, βειλῶς, εὐλαθῆς, τὸν νοῦν ἔχων πρὸς ἐμαυτῷ ἐστουμένως εἰς ἀσφάλειαν. Ἐγὼ δὲ πως καὶ τιμῶ τὸν καὶ ἐχθράναντα, καὶ φοβερὸν μοι ἐσπευκότα γενέσθαι. Πτοῦμαι γὰρ ἤδη τὸν ἄνδρα, καθὰ προύθετο, καὶ ἐν μεγαλειῷ ἐκείνον εἶθεμαι, καὶ οὕτω προσέχω ἐμαυτῷ γραφικῶς, καὶ συντηροῦμαι, μήποτε τις λόγον καὶ πάλιν καθίσας, ὅσα φιλεχθρός, ἐρεῖ, ὅτι ἴσχυσε κατ' ἐμοῦ. Οὐκ εἰμι, ὡς ἀδελφε, παντελῶς ἀνθρώπος τύρδης, οὐδὲ τῶν πάντων τυχαίω, ἀλλ' ἔχω τι καὶ ἐπικόσμημα τῶν κατ' ἀνθρώπων, ὃ τί ποτὲ τις ἐκείνω λογισταὶ τῶν εὐ εἰδῶτων τὰ καθ' ἡμᾶς. Ὡς ἔν δὲ τὸ πᾶν εἰπεῖν, ἔχω καὶ αὐτά. Εἰ δὲ πρὸς τὸν ἔχοντα ἔρπειν ὁ φόβος; ἐθέλει, τίς ἂν με πείσῃ μὴ οὐχ ὑπορᾶσθαι τὴν τοιαύτην ὑπουλον ἔρπιν, καὶ ταῦτα ἐφ' ὧς ἤδη καθέρπυσέ μου πρὸς δόλον, καὶ οὐχ ἄπαξ, οὐδὲ δις; Οὐκ ἂν, οὐδ' εἰ μυριάκις καταλέγῃ τι; ἐμοῦ τὸ μνησικακόν, μεταστῆσμαι τοῦ τὸν φόβον φυλάττεσθαι, καὶ τὸν ἕτερον μὲν, ὅς οὕτω προύφηνεν ἐαυτὸν, μάλιστ' αὖ δέ γε τὸν παρῆριστάμενον.

νθ'. Ἐγὼ δὲ καὶ ἐκεῖνο οἶδα, ὡς ἡ ἐ μνησικακία ἢ μὲν κακία πάντως, καὶ κακίων ἢ χειρίστη, καὶ οὐκ ἔστιν ἀντιπεσεῖν τὸ δὲ εἰρηναίως; καὶ ἀπαθῶς μνησθῆναι τινα, εἰ τι ποὺ φθᾶσας κεκάκωται, γλίγομαι ἰδέσθαι τὸν οὕτω σοφῶν, ὡς ἐξονομάσαι, ποῖ φαυλότητος τέτακται, κακίᾳ δὲ ποία παρωνυμείται· ἴσ' οὕτω καὶ αὐτῶ καὶ αὐτῆς, εἰ γέ ποὺ καὶ δυσήσονται, κατεπιχειρήσω τῆς φύσεως, καὶ ἐξωθήσω τὸ μνημονικὸν αὐτῆς, ὃ κακοῦ μὲν μέμνηται, ὅτι καὶ καλοῦ, καλοῦ δὲ αὖ πάλιν, ὅτι καὶ κακοῦ. Ἐνθα καὶ διοριστέον, ὡς ὁ μὲν καλοῦ μεμνημένος, ὅπερ εὐρηκὲ ποθεν, ἀντυποιήσει, χάριτος ἀντιστροφή χάριν ἀντιτικτούσης· καὶ ἔστι τοῦτο ἀνθρώπου ἀρεταίνοντος. Ὁ δὲ κακοῦ μεμνημένος, εἴτ' ὅν κακίωσσεως τῆς ἐκ τινος, εἰ μὲν σπουδαιότερον βίωσ', μέχρι τοῦδε ἐστήκοι ἂν, καὶ εἰς οὐδὲν προχωροῖ πλεον, ἢ τὸ φυλάττεσθαι, μέχρις ἂν ὃ ἐν τοῖς πρακτέοις γνώμων ἢ ἐγκρίτη φιλικὴν ἀρμονίαν τῆ μακρῆ ἐκίμασις, ἢ ἀποκρίνη ἐς τὸ ἐκδιδράσκαι τὸν ἐχθραίνοντα. Ὁ δὲ καὶ τὸν μακάριον Δαυὶδ ἐσωζεν ἐκ τοῦ ἀόλου Σαούλ, οὐ μνησικακούντα πάντως (πράστατος γὰρ ὁ Προφήτης), φυλαττόμενον δὲ ἐκ τοῦ κακοῦ προμηθέστερον.

ξ. Καὶ τοιοῦτος μὲν ὁ ὧς ἐρρέθη μνησθέντος ἄκακοῦ, ἀνθρώπος ὧν ἐκεῖνος ἐμμέριμον; καὶ ἀσφαλῆς καὶ πλουτῶν ἐν συνέσει, καὶ γε καὶ αὐτὸς ἐμπροσθεν καὶ ἑπισθεν βλέπων, εἰς' οὐν τοῖς φθάσει τὰ εἰσέπειτα ἢ τεκμαιρόμενος, ἢ καθ' ὑπόνοιαν φαντασιούμενος · ὁ δ' ἄλλως μνησθέντος κακοῦ πρὸς ἄμυναν, εἴτε μίαν τινά, εἴτε καὶ διαφόρους, τοῦτο δὴ τὸ δαιμονιώδες, «μνηστικακός» ἀκραϊφνῆς ἐκεῖνος, καὶ πολὺ διάφορος τῷ ἄλλως μνησθέντι κακοῦ κατὰ γε τὴ φύσει τέλειον τῆς ψυχῆς. Ἔστι δὲ ἄρα ὁ ἀληθῶς μνηστικακός οὐκ ἀπεχθονισμένος; οὐδὲ τοῦ χαιρικότου. Ἐκεῖνός τε γὰρ ἰδύναται κακοποιῶν, καὶ ὁ μνηστικακῶν δὲ οὐκ ἂν εἴη μὴ χαιρῶν ἐν τῷ μνηστικακείνῳ. Τί δὴ ποτε οὐν, ὧ εἰ τινὲς που λοχᾶτε ἀμφίβολοι · ἄρα οἱ κατῆροντες κακῶν ἐπὶ ἀνθρώπων οὐδὲν αἰτίω δύνανται ἂν ἐκφυγεῖν τὸ καλεῖσθαι χαιρέκακοι; Οὐκ ἔγωγε οἶμαι. Εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἂν οὐδὲ τοῦ μνηστικακείνῳ οἱ τοιοῦτοι ἀπέχοντο ἂν. Τί δὴ οὐν ἑτέροις τὰ σφῶν αὐτῶν ἐπεκλῶσι; Καὶ που καὶ αὐτοὶ δημοκοπικῶς φασὶ πρὸς τὸν οὕτω ψευδωνυμούμενον, ὧς τὰ ἡμέτερα σά, καὶ ἡμεῖς γελῶντες ἐπεγχανόμεθα.

ζα'. Ἐπειτὶ μοι, ὧ φίλον ἀκροατήριον, καὶ εἰσέτι λαλῆσαι πρὸς μνηστικακίας διάθροισιν. Μνηστικακίως καὶ βρέφος κακώσεως, τιθηνούσης αὐτὸ καὶ οὕτω τῆς φύσεως, καὶ πληγῆν ἄπαξ χειρὶ, καὶ ἰὼν αὐτὴν εἰσαυθίς ὅπως οὐκ ἐπαρθεῖσαν, συστῆλται λόγῳ μνήμης τινός, καὶ ἡ φαντασία σφίγγει αὐτὸ δειλαινόμενον. Καὶ, οἶμαι, οὐκ ἦδη «μνηστικακί» ἐκεῖνο, εἴπερ ἡ μὲν μνηστικακία κακία πάντως βρέφος δὲ ἅπαν κακίας ἀνεπίδεκτον. Οὐκ οὐκ μνηστικακείν ἐξ ἀνάγκης ἐστὶ τὸ μνησθῆναι κακώσεως. Μνήμην ἔχουσι τοῦ κακοῦσθαι καὶ οἱ παιδωγούμενοι, καὶ βελτιοῦνται τῇ μνήμῃ, ἐναγόμενοι τῇ εἰσαπάξ κακώσει πρὸς τὸ μὴ καὶ ἐφεξῆς ἐπάμαρτον. Καὶ ἐστὶ καὶ ἡ τοιαύτη τοῦ κακωθῆναι μνήμη οὐδ' αὐτὴ μνηστικακία, φύσεως δὲ συντήρησις εἰς παιδείας ἀσφάλειαν. Οὐκ οὐκ καὶ ἡλικία πᾶσα ἡ κατ' ἀνθρώπου τῆς αὐτῆς ἀκολουθίας ἔξεσται, καὶ ἐν οὐδεμιᾷ μνηστικακίας ἐστὶ ἀπέδειξις ἢ τῆς κακώσεως ἀνάμνησις. Ἐπαθὲ τις ἐξ ἀπροόπτου πληγῆν ὅποιαν αὐτῶν παροδεύων, καὶ ἀναλαμβάνει τάχα μνήμην, οὐ πάθοι · καὶ οὐδ' αὐτὴ μνηστικακί, ὅτι μὴδὲ εἰς ἀναπόδομα καταστρέφεται, καὶ οὐδὲ πολυπραγμονεῖ τὸν πληξάντα. Εἰ δὲ καὶ φυλάσσεται τὸ τῆς πληγῆς δίσσευμα, οὐκ ἔχει τὸν μεμφόμενον

ξβ'. Ἦδη που καὶ φίλας ἢ ἀληθῆς οἰδέ ποτε δαιμονος φθόνῳ καὶ κάκωσιν τινα, καὶ τὸ ἐπταυθεν ἀκολούθως καὶ μνήμην αὐτῆς, καὶ ὅμως οὐδαμοῦ παρῆσθαι ἐκαὶ ἔσχε τὸ μνηστικακόν · ἀλλὰ τὸ μὲν πταιστὸν τῆς ἐν ἀνθρώπῳ φύσεως κατέσεισε τὴν φιλικὴν οἰκοδομήν καὶ ἐκάκυνε, κανῶν δὲ φιλικῶς τὸ κατασεισθῆν ὑπῆρξεν αὐθίς, καὶ εἰς ἑδρατὸν ἠτραλλισατο. Ἄμα γὰρ ὁ φίλος ὑπεμνήσθη πρὸς τὴν κακίαν ἐξοκειλαί, καὶ εὐθύς ἐπανελθὼν εἰς τὸν τῆς ἐπαρίας λιμένα κατήρε. Καὶ ἰδοὺ μνήμη κακοῦ αὐτὴ ἀναπέφηνεν ἐπανάκλησις ἀγαθοῦ.

ξγ'. Ἔστι καὶ νεμεσητικῶς μνησθῆναι κακοῦ

60. Talis quidem est ille qui, sicut dictum est, recordatur mali, cum sit homo sedulus et tutus et prudentiæ bonis dives, ante retroque videns, siye præteritis futura præaglens, vel per suspicionem imaginans; ille vero qui secus mali meminit ad vindictam, siye unam solam, siye diversas, quod est diabolicum, pure mali memor est et valde discrepans ab illo qui secundum naturalem animæ perfectionem aliter mali recordatur. Non est ergo vere mali memor a male gaudenti diversus. Isto namque male faciens delectatur, ille vero mali memor esse nequiret, quin de mali memoria lætetur. Quid ergo tandem, o auditores, si quidam ambigui ponitis insidias? Nunquid isti qui primi mala inducant in hominem innocuum, vitare possent vocari male gaudentes? Non ego puto. Si vero res ita est, nec a mali memoria tales abesse valerent. Quid igitur aliis sua propria tribuendo? Ipsi forte populariter aiunt ut ille sic mentiendo: Nostra tua sunt; et nos ridentes mirabimur.

61. Superest adhuc mihi dicendum, o charum auditorium, de mali memoria compage. Mali quodammodo meminit infans, ipsa sic docente natura, semelque manu percussus, si denique videt illam quomodocumque sublatam, cujusdam memoriæ ratione constringitur, et imaginatio tremulum illum premit. Et puto, non jam ille mali meminit, siquidem mali memoria prorsus malitia est, infans autem omnino malitiæ est incapax. Non igitur ex necessitate mali meminisse est vexationis recordari. Memoriam habent mali quod pertulerunt qui sub pædagogis sunt, et ista memoria sunt meliores, vexatione semel accepta inducti ad non peccandum in posteram. Et hujusmodi memoria mali quod illatum est, nec ipsa est mali memoria, sed naturæ custodia ad disciplinæ tutamen. Itaque etiam omnis ætas hominis hujusmodi comitatum retinebit, et in nulla mali memoriæ erit demonstratio, hæc vexationis recordatio. Passus est aliquis ab invisibili quâdam plagam, statimque memoriam ejus quod pertulit habet; et iste quoque non mali meminit, eo quod nihil ad retributionem parat, neque vulneris datorem inquirat. Si vero se custodit a vulneris iteratione, nemo vituperabit eum.

62. Jam etiam amicitia vera, dæmonis invidia, cognovit aliquando certam injuriam, et inde consequenter ejus memoriam, et minime tamen huc introitum habuit mali memoria; sed quidem humanæ naturæ vacillatio quassavit amicitia edificium et læsit, charitatis autem regula quod quassatum erat iterum suffulsit et in firmum consolidavit. Simul enim ac amicus recordatus est ad aliquid malum impetisse, statim ad sodalicii portum rediens applicuit. Et ecce hæc memoria mali apparuit boni reductio.

63. Fieri quoque potest ut indignanter aliquis

recordetur mali quod in alium fit, et plerique prudentium fere semper ita sentiunt: Qui, si bonum aliquid iniqui discunt esse passum, malum hoc detestantes, adversus et iniquum gravantur, neque cum tali faciunt iter, sed si forte divisio viæ conducit ipsos in unum, occursum devitant et usque adeo malum, indignationis ratione, nihil nocentes vindicant. An porro tales sint mali memores, declarent qui sunt in nobis sapientes, quibus idem est mali recordatio, et mali memoria. Meminit etiam mali qui deponit exomologesim. Audeant igitur illum in mali memoria ordinem relegare: vituperent autem de simili malitia susceptores animarum, et sic adversus ipsam exomologesim arma moveant. Qui certe resarcit animas, malitiarum veterum recordatus, salutaria operatur, non mali memor. Nunquid alios juvans ipse læderetur, acquireretque perditionem, salutem aliis quidem impertiendo, malitiæ vero recordatus, ut pœnitentiæ remedio peccatorum venenum evacuet? Nec igitur talis est mali memor, o vos, qui in omnibus estis boni memores.

64. Invenire etiam licet mali memoriam historicam, ex qua veluti matre procedunt notitiæ quædam ac scripta, memoriam excitantia malorum peractorum ab his vel illis, qui libris conscripti sunt. Si malorum igitur meminerint quidem historici, non autem maledicantur ut mali memores, nec scriptor, si tales excitet memorias, de mali memoria probrose notetur, quid tandem oportet eos jocari, qui simplicem mali memoriam in mali memoriam inducunt? Si me persecuti sunt, et vos persequuntur⁴². Si me persecuti sunt, inquis, Domine Salvator: ergo mali meministi, siquidem omnis persecutio reputatur in vexationem, ille vero qui meminit hujusmodi mali, mali memor est. Verum hoc quidem forte per oppositionem Deus intelligit, et explicari potest. Si vero quoque David, peallens de quibusdam, quod maledixerint ipsi, veluti sermonibus odii circumvenerint ipsum, et gratis ipsi bellam intulerint, vituperaretur forte quasi mali memor, siquidem, quod fuerit læsus, meminit; ipse etiam cum spiritu justificabitur et ab illis de quibus reprehenditur, se purgabit.

65. Nos autem dicimus, quod neque pater, neque magister, neque pastor valebit, ille quidem natus, iste discipulos, hic autem pecudes, secundum bonum suam unicuique competentem, convertere, nisi meminerit etiam malorum quæ filii, vel discipuli vel oves committunt, et quæ præsidentes, patrem, magistrum, pastorem affligunt. Si igitur ego ipse partim quidem secundum spiritum pater, partim autem sine tropo magister, jam vero quoque pastor, quales Deus suis mandat præsidet futuros gregibus sacris, mihi rationale est iuxta memoriam habere quorumdam malorum, quæ juxta verisimilitudinem admittunt illi qui sub divinam paternitatem, qui sub Dominicam disciplinam, qui sub

τινα τοῦ γὰρ ἐπ' ἄλλω, μενοῦνγε καὶ πολλοὺς τῶν σωφρόνων ὡς ἐκάστοτε· οἱ ἀγαθὸν τι παρηνομημένον μαθόντες, καὶ τὸ κακὸν μισαχθέντες, βαρύνονται κατὰ τοῦ παρινομοῦ, καὶ οὕτε συνοθεύουσι τοιοῦτω, ἀλλὰ κινεῖ που σχίσμα ὁδοῦ ξυναγάγη αὐτοὺς εἰς ἐν, ἐκτρέπονται τὸ συνάντημα, καὶ εἰς τοσοῦτον ἀμύνονται νεμέσεως λόγῳ τὸ κακὸν, οὐδέν τι προσπιδλάπτουτες. Εἰ δὴ μνησικακίαι οὗτοι, γνωματεύωσαν οἱ ἐν ἡμῖν σοφοί, παρ' οἷς ταῦτόν κακοῦ μνήμη καὶ μνησικακίημα. Μένηται κακοῦ καὶ ὁ τιθέμενος ἐξομολόγησιν. Τολμάτωσαν οὖν ἀπορρίπτειν καὶ τὸν τοιοῦτον εἰς μνησικακίαν· ψεγάτωσαν δὲ ἐφ' ὁμοίᾳ κακίᾳ καὶ τοὺς τῶν ψυχῶν ἀναδόχους, καὶ ἐπιλιξίσθωσαν οὕτω κατ' αὐτῆς ἐξομολογήσεως. Ὁ γὰρ τοι καταρτίζων ψυχὰς, κακίων μεμνημένος παλαιῶν, ἐνεργεῖ τὰ σωτηρία, οὐ μνησικακῶν. Ἡ γὰρ ἂν ἐτέρους ὠφελῶν αὐτὸς ἐβλάπτετο, καὶ σωτηρίαν ἄλλοις πραγματευόμενος ἀπώλειαν ἀπεκέρδαινε, μεμνημένος δὲ κακίας, ἵνα φαρμάκῳ μετανοίας ἐκκενώσῃ τὸ ἐκ κακίων δηλητήριον. Οὐκ οὖν οὐδ' ὁ τοιοῦτος μνησικακός, ὡς τὰ πάντα ὑμεῖς μνησικακοί.

Ἔδ'. Ἔστιν εὐρεῖν κακοῦ μνήμην καὶ ἱστορικὴν, ἐξ ἧς ὅσα καὶ μητρὸς προΐενται γνώσεις τινὲς καὶ συγγραφαί, ἀπομνημονεύουσαι κατὰ πεπραγμένα πρὸς τοῦτων ἢ ἐκείνων, οἱ ταῖς βίβλοις ἐμπεριελήφθαι. Εἰ τοίνυν κακῶν μέμνηται μὲν καὶ οἱ ἱστοροῦντες, οὐ καταλαλούνται δὲ μνησικακοί, καὶ οὐδὲ συγγραφεὺς, εἰ που μνήμας τοιαύτας ὑποκινεῖ, καταφάσκειται εἰς μνησικακίαν, τί δὴ παίζειν χρὴ, τὴν ἀπλῶς τοῦ κακοῦ μνήμην εἰς μνησικακίαν ἀνάγοντας; Εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώξουσιν. Εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, φησὶ, ὡς Σῶτερ Δέσποτα· οὐκ οὖν μνησικακός; εἶγε διωγμὸς μὲν ἄρα εἰς κάκωσιν προσλογίζεται, ὁ δὲ μνησθεὶς κακοῦ τοιοῦτου μνησικακός ἐστιν. Ἄλλὰ τοῦτο μὲν θεὸς ποθεν ἴσως ἀκούει πρὸς ἀντίθεσιν, καὶ δύναται αὐτὸ ἐπιλύσασθαι. Εἰ δὲ καὶ ὁ Δαυτὸ ψάλλων περὶ τινων, ὡς κακὰ εἶπον αὐτῷ, καὶ ὡς λόγοις μίσους ἐκύκλωσαν αὐτόν, καὶ ἐπαλέμησάν αὐτῷ δωρεάν, ψεχθεὶ ποθεν οἷα « μνησικακός, » εἰ γε μέμνηται κακωθεὶς· ἀπολογησεται καὶ αὐτὸς μετὰ τοῦ πνεύματος, καὶ ἀθωώσει ἑαυτὸν, ἐφ' οἷς ἐξελέγχεται.

Ἔε'. Ἡμεῖς δὲ φάμεν, καὶ ὡς οὕτε πατήρ, οὕτε διδάσκαλος, οὐδὲ μὴ ποιμὴν δυνήσεται, ὁ μὲν ἐγὼ, ὁ δὲ φοιτητὰς, ὁ δὲ τρίτος θρέμματα ἐπιστρέψαι, πρὸς ὅπερ ἐκάστοις πρόκειται ἕνα ἄλλο τέλος, εἰ μὴ μέμνηται καὶ κακῶν, ἃ παῖδες ἢ μύσται ἢ ποίμνια κακοῦσι, θλίβοντα τοὺς ἐπιστατούντας, τὸν πατέρα, τὸν διδάσκαλον, τὸν ποιμαίνοντα. Εἰ δὴ οὖν καὶ αὐτὸς ἐγὼ πῆ μὲν πατήρ κατὰ πνεῦμα, πῆ δὲ καὶ τροπῆς ἕξω διδάσκαλος, ἦδη δὲ καὶ ποιμὴν, ὅποιοις ὁ θεὸς ταῖς ἑαυτοῦ ἱεραῖς, μάνθραις ἀποστέλλει ἐπισταθῆσοντας· εὐλογῶν μοι, καὶ μνήμην ἔχειν κακῶν τινων, ἄπειρ ὡς εἰκὸς ἐξαμαρτάνουσιν εἰ ὑπὸ πατρὸς ἡγετα θείαν, οἱ ὑπὸ παιδευσιν Κυριακῆν, οἱ ὑπὸ ποι-

⁴² Joan. xv, 20.

μανοιν ἀποστολικήν. Τί δὴ παραιροῦμαι τῆς ὕλης, ἅ ἐξ ἧς ἀνακύπτει τὰ διδασκαλικὰ; Ἀῆλον γάρ, ὡς διδασκάλους τοιοῦτους οὐ πανηγυρίζειν ἐπαινετικῶς ἐδόξατο ἀεὶ τοῦς παιδευμένους ὑπερεξαίρουσιν εὐλογητικῶς· ἀλλ' ἔστιν οὖ καὶ ἐξουσιάζειν προφέρειν τὰ φαῦλα, ἐξ ὧν αὐτοὶ δακνόμενοι τὴν ψυχὴν, εἰς τὸ διδασκαλικὸν αὐτοῦς καθιδῆσι θέατρον. Οὕτως ὁ ἐκ Καππαδοκίας ἀνασχῶν φανότατος ἤλιος Βασίλειος, οὕτως ὁ συνανασχῶν αὐτῷ λαμπρὸς φωσφόρος Γρηγόριος· οὐκ ἄλλως δὲ οὐδὲ ὁ χρυσόβουρος· Ἰωάννης, καὶ μὴν οὐδ' ἕτερος, ὅστις οὖν τὰ θεῖα λαλῶν, οὐδὲ μὲν κατευθύνοντας εἰς ὄψιν Κυρίου κώρων, εὐλόγουν, κἀντεῦθεν θάρρος ἐνεπλοῦν καὶ ἐπὶ τὰ ἐξῆς τοῦ ἀγῶνος κατὰ τοὺς ἀλείπας, οἱ τοὺς ἀγωνιζομένους ἀμφοτέρως τὰ τῆς νίκης μεθώδευον. Καὶ κατορθοῦντας μὲν εὐλόγουν· εἰ δὲ ποὺ φαύλως ἐκείνους; ἔβλεπον διατιθεμένους, καὶ ἀχρειοῦντας τὴν ἀλειπτικὴν ἀρετὴν, καὶ οὕτω τοὺς διδασκάλους κακύνοντας τὴν ψυχὴν, οὐκ εἶχον εὐλογητικῶς τοὺς τοιοῦτους προσφέρειν, ἀλλ' ἐκακολόγουν, ἀλλ' ὀνειδίσαι ἐπύον, ἀλλὰ προσέφερον τὰ ἡμαρτημένα εἰς πλατυσμὸν ἐλέγχου, ἀλλ' ἐθριμάδευον, καὶ ταῦτα οὐ μνησιχάκως, ἀλλ' ἐπιστρεπτικῶς, εἰ πως αἰσχυντηλοὶ ἀποφανθέντες ἰσθὰ βαίνουσιν. Εἰ δὲ καὶ ἔδακνον, οἷς ἔλεγον (ἔδακνον δὲ ἂν πάντως καὶ πλέον, εἴπερ ἐὰν πληγαὶς ἐπέστρεφον), διδασκαλικὸν ἔρα καὶ τοῦτ' ἦν, οὐ μόνον κακωτικὸν ὡς εἰς ἄμυραν, ἴνα καὶ πληθυνόμενον εἰς « μνησιχάκων » ἐγγράφηται.

ξς'. Θεωρητέον οὖν, εἰ καὶ ἐγὼ ἐν τῷδε τόπῳ τελέσομαι, δὲ καὶ καλοῦ μεμνημένος, οὗ τέλος ἡ εὐλογία, καὶ κκοῦ δὲ, οὗ τὸ ἐμπάλιν, ἔχω μὲν καὶ τοὺς εὐλογημένους, διὰ τὸ καλοκάγαθον· ἔχω δὲ καὶ τοὺς ἀνάπαλιν ἐκπίπτοντας, διὰ τὸ οὐ μισόκακον. Καὶ τοὺς μὲν ἡδὺς κρίνομαι διὰ τὴν εὐλογίαν, τοὺς δὲ δακνηρὸς διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἐπαινεῖν, πλὴν εἰ καὶ φόρτον ἐπάγω, καὶ κακοποιεῖν δοκῶ. Ἄλλ' οὐκ ἀποστήσομαι διακείμενος· οὕτως, πρὶν ἂν ἀπογῶ τῆς ἐκείνων διορθώσεως. Τότε δὲ καθεδοῦμαι ἄφωνος καὶ ἐνεὸς, οὐκ ἐμπαζόμενος, ὅπως ἂν με χαρακτηρίσῃ τις, εἰ τις πρὸς ἐμπάθειαν, εἰ βούλεται, μνησιχάκωντος, εἴτε πρὸς ἡθος βαρύνῃ καὶ σκληρὸν καὶ ἀτέραμον. Εἰ γάρ τοὺς ἀκρωμένους παιδευτικῶς οὐκ ἐπικεῖσεται ἀνάγκη, πρὸς τῷ διδασκάλῳ ἔχειν τὸν νοῦν, ὀρθοτομοῦντα τὸν ἀληθῆ λόγον, εἰ καὶ τοὺς ἔργοις φαύλως ἔχει, ὁ καλῶς οὐδὲν εἰς παιδευσιν ἀρεταὶ κατὰ τὸ· ὁ λέγουσιν ὁμῖν οἱ ἱερεῖς ποιεῖν, ποιεῖτε, καὶ τὸ ἐχόμενον· σχολῆ γ' ἂν ἐμῶν διδάσκαλος ἐψεται τοῖς τοιοῦτοις, καὶ ἀντικαθεστηκότες προσβύτου φιλέψιος γένηται.

ξδ'. Εἴην λέων, τὸ ἐπισκύνιον ἡ ἐξαιρών ἡ καθεμμένος, καὶ μὴ κατὰ τὴν λυρικὴν Σειρήνα πῖθων ὁ καλός. Καλομένη αὐστηρὸς καὶ στυφρὸς, καὶ μὴ πλαδῶν καὶ ἐκλυτος. Φανομένη ὄφρυόεις ἐπὶ σμ-

apostolica custodia vitam degunt. Quid mihi materia subtrahitur, e qua fluunt doctrinales sermones? Manifestum est enim quod talibus magistris non semper datur edere panegyricus laudibusque discipulos superexaltare; tempus est autem quo reprehendere cogunt iniquitates, quibus animam ipsi sentientes punctam, in didascalium sese demittunt theatrum. Sic ortus e Cappadocia splendidissimus sol Basilius; sic ex eodem ortus loco fulgens lucifer Gregorius, sic autem pariter aurifluus Joannes, sic alius quicumque divina pradicat, quos quidem recte procedentes in viam Domini videbant, benedicebant, et exinde fiduciam inspirabant ad futura certamina, sicut aliptæ qui luctantibus astantes victoriae laudes celebrabant. Et recte quidem ambulantes, benedicebant illis; si vero forte viderent eos prave dispositos, inutilemque reddentes aliptarum efficaciam, et ita magistris affligentes animam, non poterant illis adhærere laudantes, sed increpabant, sed reprehensionem infundebant, sed in campum exprobrationis peccata producebant, sed de eis triumphabant, et hoc quidem non mali memoria, sed animadversione, si forte verecundi manifestati recte ambulent. Quod si vero quoque pungerent his quæ dicebant, (pungerent autem omnino magis, siquidem lectibus corrigerent), hoc etiam erat ad instructionem, non vero malitiosum tanquam ad vindictam, ut ad mali memoriam ascribatur.

66. Videndum est igitur an in hoc loci sumpserim ordinem et ego, qui boni memor, ejus suis est laudatio, maliqve vero, ejus est reprehensio, habeo quidem laudatos propter operationem bonam, habeo vero quoque secus tractatos, propter malum odio non habitum. Et illis quidem jucundus scilicet propter laudationem, his autem mordax, quia laudare non habeo, nisi simul onus inducam et malefacere videar. Verumtamen non cessabo sic esse dispositus, priusquam de illorum correctione desperem. Tunc autem sedeo silens et mutus, non curans quomodo me notent, si quis ad libitum, me passione mali memorie positum, aut indole iracundum, et durum, et insuperabilem ostendat. Ubi enim audientibus ad disciplinam non incumberet necessitas, in magistro mentem habendi rectam, ad verum sermonem distribuendum, etsi in pravis operibus sit, quod non impedit educationem ad virtutes, secundum istud: Quæ dicunt vobis sacerdotes facere, facite¹², et consequens; multo minus sapiens magister talibus inhæreret, et, contradicente sene, voluptuosus fieret.

67. Essem leo, supercilium sive tollens, sive demittens, et non juxta lyricam Sirenem seductor jucundus. Vocarer austerus et rigidus, non flaccidus et enervatus; apparerem gravitate superciliosus,

¹² Matth. xiii, 3.

non mucosus est inuoco perfusus ob agrestem puerilitatem et simplicitatem. Odi Proteum multiformem: Amo secundum Deum uniformitatem. Aversor quod secundum Empusam multas induit phantasias. Zelor in homine simplicitatem et immutabilitatem. Non juxta pronos sphaera reputarer, cujus est semper esse mobile, sed cubus, cujus est stabilitas extra reprehensionem tetragonum. Non novit natura tricriptia-monstra: quomodo noverit centicipitia? Nec Janus absque reprehensione biformis est. Unus mihi prorsus esset vultus, qui cunctis est aliis, Deum spirantibus. Non saltarem, neque secundum pyrriacham, neque corybantum more: sed radicarer, stabilis permanens, ubi convenit, planta coelestis, ex aliqua parte maximae sapientiae paradisi. Ibi plantavit me Deus, sive fructiferum, sive nudatum alentibus, nescio. Sisterem igitur, sicut ordibatus sum, ne quoque, sursum deorsum factus, quibus agitor, inutilia reddam quae mihi communicantur in assimilationem. Aliud populus simplex; et aliud populus sacer. Hic quidem sursum, ille vero deorsum fixus.

68. Quid igitur me subducere vultis, indocilem deflecti, quo non sinit regula, quae me scripsit in rectum? Irrisus est et maximus noster Dominus, et qui luserunt justificantur adhuc in suis saltem opinionibus: sed nihil proficiunt, sed cum effectis ordinantur. Attamen cum aliquis ex illis adeo maleficis ad eum pure venit et abnuat priora, tunc hujusmodi recipit iste, nihil priora malefacta faciens in illum, etsi malum ipsum esse noverit. Quando enim qui vivificat ab ortu, sero infunderet bona, non qualia dives ille evangelicus amat suam implere animam, sed multo majora quae suis aequae partitur discipulis? Sic autem illum qui prorsus ab ipso deflexerat, dummodo in tota redeat anima, non quasi malorum artificem propellit, sed tanquam proprium bonum accipit. Et tamen hujusmodi Salvator alio modo exterminat ab ipso quicumque fornicatur.

69. Talium exemplarium ego studiosus sum; etsi minus sapiens dico. Cum rectis quidem erigo meipsum; si quis autem tortus est, non facile et ego sic torqueor; sed precor, ne injuriam reddat. « Non autem scire, quod injuriam sim passus, illa, quae semel talia conscripsit, memoria non sinit. Morsum mordere proverbium concedit: pius autem sermo non absolvit, sed dissolvens conjunctionem hanc mordere morsum claudit os morsu, ne quando remordens, denuo detestandum morsum inferat. Si vero morsu laesus aliquid rabidi senserit inutilitatem et exinde maneat insignitus, hoc manens signum non generat quidem memoriam ad idem retribuendum, sed

νάτητι, και μη κορυζῶν, και μύξη κατάρρόυτο: διδὸ τὸ κατ' ἀγροικίαν παιδῶν τε και ἀφελές. Μισῶ Πρωτέα τὸν πολὺμορφον. Φιλῶ τὸ κατὰ Θεὸν μονόμορφον. Ἀποτροπιάζομαι τὸ κατὰ τὴν Ἐμπουσαν πολυφάνταστον. Ζηλῶ τὸ κατ' ἀνθρώπων ἀπλοῦν και ἀπλοικῶν. Μὴ σφαίρα λογιζομένη κατὰ πρανοῦς, ἥς ἀεὶ τὸ οὕτως ἀστατον, ἀλλὰ κύβος, οὗ τὸ στάσιμον και ἐξω ψόγου τετράγωνον. Οὐκ οἶδεν ἡ φύσις τρικέφαλα τέρατα: πῶς οὖν εἶδειν ἂν εκατοκέφαλα; Οὐδὲ τὸ τοῦ Ἰάννου διπρόσωπον ἀκαταίτια τον. Ἐν μοι πρόσωπον εἶη διὰ παντός, ὃ και τοῖς ἄλλοις ἀπασιν, οἱ Θεὸν πνεύουσι. Μὴ ὀρχοίμην μήτε πρὸς πυρβόλην, μήτε κορυβαντιῶν· ἀλλὰ βιζοίμην, μόνιμος βεδικῶς, ἐφ' οὗ χρεῶν, φυτὸν οὐράνιον ἐκ ποθεν παραδείσου τοῦ κατὰ τὴν μεγίστην σοφίαν. Ἐκῆπευσέ με ὁ Θεὸς ἐνταῦθα, οὐκ οἶδ' εἴτε ἔγκαρπον, εἴτε και ἄλλως ἐψιλωμένον τῶν τρεφόντων. Ἐστήκοιμι οὖν, ὡς ἐτάχθην, και μὴ ἀνω κάτω γεγονῶς, ὡς ἀνασκαλεῦομαι, συναχρειώσω και τὰ κοινωνούντά μοι ἐς ὁμοιότης. Ἄλλο λαὸς ὁ ἀπλῶς, και ἄλλο λαὸς ὁ ἱερός. Οὗτος μὲν ἄνω, ἐκείνῳ; δὲ ἄλλα ὁποθεδικῶς.

Ἐγὼ. Τί δὴ οὖν με καθέλκειν βούλεσθε, τὸν μὴ πεφυκότα κατακάμπτεσθαι, εἰς ὃ μὴ θίδωσιν ὁ κανῶν, ὃ εἰς ὄρθον ἀποξέτων με; Ἐπαίχθη και ὁ μέγιστος Δισπότης ἡμῶν, και οἱ ἐμπειχοίτες δικαιολογῶνται και εἰστέτι τὰ γε σφίσι δοκοῦντα· ὄνιανται δὲ οὐδὲν, ὡς και συντετάχθαι τοῖς ἐκλεκτοῖς. Ἄλλ' ὅτε δὴ τις και τῶν οὕτω κακοεργῶν πρὸς ἐκείνου γένηται καθαρῶς, και ἀποείπη τὰ πρότερον, τότε δὴ και προσίεται τὸν τοιοῦτον ἐκείνο, και μὴδὲ πρῶτερον κακὰ ποιοῦν ἐπ' αὐτῷ; εἰ και κακὸν αὐτὸν εἶναι οἶδε. Πῶς γάρ ὁ ζωόγονῶν ἐκ γενετῆς, ὑστερον ἀγαθὰ ἐπιβρέει, οὐχ ὅποια ὁ εὐαγγελικὸς φιλεῖ πλοῦσιος ἀποπληροῦν τῇ ψυχῇ, ἀλλὰ και τὰ πολλῶν μεζῶ ἐν ἰσοκλήρῳ τοῖς αὐτοῦ μαθηταῖς; Οὕτω δὲ και πάντα τὸν ἐξ αὐτοῦ ἀποσκιρτῶνται, εἴπερ ἐν ὅλῃ ψυχῇ ἐπανεῖλη, οὐχ ὡς ἀρχέκακον ἀμύνεται, ἀλλ' ὡς ἰδιόκτητον ἀγαθὸν παραδέχεται. Καὶ μὲν ὁ οὕτω Σωτὴρ ἄλλον τρόπον ἐξολοθρεῖει πάντα τὸν πορνεύοντα ἀπ' αὐτοῦ.

Ἐγὼ. Τοιοῦτων ἐγὼ παραδειγμάτων ζηλωτῆς, εἰ και ἀφραίνων λέγω. Καὶ τοῖς μὲν ὄρθοις συνεφορῶ ἐμαυτόν· εἰ δὲ τις εἶη στρεβλός, οὐ διαστρέφω μὲν εὐκόλως οὕτω;· εἴχομαι δὲ, μὴ ἀπεκλειετῆσαι εἰς ὁμοίον. Οὐδα χρεώστης εἶναι τοῦ ἡδικομένουτος μὴ ἀνταδικεῖν. « Μὴ εἰδέναι δὲ, ὡς τῆδικημαι, οὐκ ἀφίησιν ἡ καθάπαξ ἀπογραφόμενη και τὰ τοιαῦτα μνήμη. Δακνόμενον δάκνειν, ἡ παροικία ἐφίτησιν. Ὅ δὲ εὐλαθῆς λόγος οὐκ οὐκ ἀφίτησι· παραλύων δὲ τὴν συνάφειαν τὴν δάκνειν δάκνεσθαι, κλείει τὸ στόμα τῷ δακνόμενῳ, μήποτε ἀντιδικῶν βλάβῃ ὅποιά τι δίκαιος ἀποτρόπαιον. Εἰ δὲ γέ ὁ τῷ δήγματι πισθεὶς πάθοι λυσοσῶδῆς; τι ἐντακεῖν, και παρᾶτῃμα; ἐκείθεν μένει, τοῦτο δὴ τὸ μένειν μνήμην

ἀντικινουὺν ἀντίθειξιν μὲν οὐκ ἐνεργεῖ, ἀνᾶμνη-
σιν δὲ μόνην συγγραφικὴν, οὐ παρόνθου ὁ ἀνθρω-
ποῦ.

6. Οὐκ οὖν πάντῃ πάντως κακιστέα ἡ τοῦ κακοῦ
μνήμη· ἀλλ' ὅσον μὲν αὐτῆς ἀνὴρ ἀμυντῆς ἀπομε-
ρίζεται, σκληρακιστέον, εἰς ὅσον ἐξεστίν· ὅπόσον δὲ
ἢ κατ' ἀνθρώπου ἀπλῶς ἀπομνημόνευσις ἐκκληρώ-
σται, ἔγωγ' οὖν οὐκ οἶδ' εἰ τις ἀπαλείψαι δύναίτο
τῆς ψυχῆς. Εἰ δὲ τίς που καὶ τοιοῦτον ἄνδρα ἴσως
ἰστέρησεν, ἴτω πρὸς παραδοξίαν, καὶ θαυμάζεται,
καὶ ζηλοῦτω αὐτὸς, εἰ δύναται· ἐγὼ γὰρ οὔτε βῆρον
καταθείμην ἂν, καὶ ὀκλοῦσθωσ οὐδὲ θαυμάσομαι,
οἷ μὴδὲ ζηλοῦν θυνήσομαι, οἷα λογιζόμενος, μνή-
μην ἐμπαυτευμένην ἀνθρώπων εἶναι παντὶ καλοῦ
μὲν, ἴνα πρὸς αὐτὸ βυθμίζηται τὸ κατὰ βίον ἦθος,
κακοῦ δὲ, ἴνα τὸ φαῦλον ἐκκλίνηται. Καὶ οὕτως ἔχοι·
ὁ ἀνθρώπος ἐκλογὴν μὲν τοῦ κρείττονος, ἐκκλείσιν
δὲ τοῦ εἰς ἀβελτηρίαν ἀπάγοντος, ἢ τις δὴ μνήμη
ὡς τὰ πολλὰ καὶ ἄκοντι τῷ ἐπιτετάννυται, καὶ ὡς
οὐκ ἂν προέλοιτο, καὶ που καὶ οὐδὲ πρὸς ἡδονήν.
Ὅς γὰρ τῇ βίβει ὄρασις οὐχὶ αἰρετὴ ἐστίν, οὐ πε-
ριπέπειν εἴωθε, καὶ τῷ τῆς ἀκοῆς αἰσθητηρίῳ
ἀποτρόπαιον ἄκουσμα, καὶ τῇ γεύσει δὲ παρεγγυ-
μίζεται ποτε τὸ μὴ φιλητὸν, παρειακρίνεται δὲ καὶ
τῇ ὀσφρῆσει τῶν τι μὴ βράδιως προσιτῶν· οὕτω
καὶ μνήμη φιλεῖ μὲν τῶν καλῶν εἶναι, παρειαδύε-
ται δὲ που καὶ τὰ μὴ καλὰ οὐκ οὖν αἰρουμένοις
τισί. Τίς γὰρ ἂν προέλοιτο τοῦ καλοῦ καὶ ἡδέος
τὸ πάντῃ ἐμπαλιν; Οὐκ οὖν καλῶς οὔτε κατα-
θήσομαι, οὔτε θαυμάσομαι, οὐκ ἀνόπιν ἐλά-
σησα.

7. Καὶ μὴν, εἰ γε θησαυροφυλάκιον οἷον ἔστι
φύσεως ἡ μνήμη, ἐν ᾧ ταμειουεῖται πολλὰ μὲν
κακά, πολλὰ δὲ καὶ ἰσθλά, καὶ ἐξ οὗ καὶ αὐτοῦ προ-
έγονται καινὰ τε καὶ παλαιὰ, τὰ μὲν τινα ἐπὶ
ὀφειλῆ τῇ αὐτόθεν διὰ τὸ καλόν, τὰ δὲ (1) καλὰ
μὲν, λυσιτελῆ δὲ ἢ πρὸς παράδειγμα τοῦ φυγεῖν,
ἢ πρὸς παραμυθίαν τὴν διὰ συγκρίσεως, ἢ πρὸς
φουλακὴν καὶ συντήρησιν· πῶς ἂν τις ἱεροσυλήσας
τὸν πολυτέμνητον τοῦτον φυσικὴν θησαυρὸν, μόνην
τὴν τῶν κακῶν αὐτὴν καὶ αὐτὴν ἀπαγάγοι μνή-
μην, εἰ μὴ ἄρα τόπος τίς ἐστι καὶ ἐν αὐτῇ καὶ
μεσότηχον, δίχα μερίζον τὰ τε καλὰ μνημόσυνα
καὶ τὰ ἐναντία, ὡς ἔχειν τινὰς τὰ μὲν φαῦλα ὀφε-
λέσθαι καὶ ἐξελεῖν, καὶ οὕτω κενεαγγίαν ποιῆσαι
τινα, τὰ δὲ ἀγαθὰ μένειν ἐπὶ χώρας ἀφείναι, ὡς
κλυτεῖν οὕτω τὴν φύσιν, ἐφ' ἧμισυ κλοδοθεῖσαν
τοῦ λοιποῦ ἀγαθοῦ, καὶ διεκπεσοῦσαν τοῦ μεστοῦ
καὶ ναστοῦ ἢ πλήρους; Ὁ δὴποτε λόγος πάσχειν
τὰ βερακα. Μὴ γὰρ ἐστὶ δευχθῆναι, ὡς οὐκ ἀγαθὸν
καὶ ἡ τῶν κακώσεων μνήμη, ὅτε μὴ τις τὸ θεῖον
παραχαράττει νόμισμα.

8. Ἐγὼ μὲν οὖν ἦθελον καὶ κατὰ τοὺς ἱστορη-
μένους μνήμονας, οἷ περ ἀπεκληροῦντό τισιν ὀπαλοὶ
ἐν πολέμοις, εἰ πῶς ὑπομιμνήσκοιεν ἐκκλίνας τὰ
κινδυνώδη, εἶναι καὶ ἐμοὶ τοιοῦτόν τινα, ὅς ἐν καιρῷ
λαθόμενός με κακοῦ τινος ἀφύκτου παρένυττον ἂν,

70. Non igitur pessima semper et ubique mali
memoria: verum quidquid ex ea quidem vir par-
titur ultor, hoc, quantum fieri potest, rejiciendum
est; quidquid autem humana simpliciter contingit
recordatio, an aliquis ex anima delere possit, nescio.
Si quis vero talem forte memorat hominem, eat ad
novitatem, et miretur atque zelet ipse, si valet:
ego enim non faciliter admitterem, nec consequen-
ter mirarer, minusque possem æmulari, tanquam
reputans memoriam boni cuilibet esse homini in-
natam, ut secundum illud vivendi ratio concie-
tur, mali vero, ut pravum declinetur; et sic habeat
B homo melioris quidem delectum, illius autem quod
ad stultitiam ducit declinatum: quæ porro memo-
ria sæpius homini invito, contra placitum, et præ-
ter jucunditatem, infunditur. Sicut enim est visui,
quo solet circumferri, visio non desiderabilis, et
auditus sensui detestabilis auditio, gustuique mi-
scetur aliquando quod non est amabile, atque
olfactui infunditur etiam aliquid valde amari:
sic quoque memoria bonorum esse quidem amat,
sed etiam aliquando quædam non bona viris
delicatis insinuat. Quis enim bono jucundoquo
quod plane contrarium est præferret? Rite igitur
nec admitterem, nec mirarer, quod superius
dixi.

71. Revera, si quasi gazophyacium naturæ me-
moria est, in quo reconduntur multa quidem mala,
sed multa quoque honesta, et ex quo producuntur
nova et vetera, illa quidem aliquot ad utilitatem
exhinc propter bonum, alia vero, mala quidem,
utilia autem, ad exemplum sustentandum fu-
giendi, vel ad exhortationem ex comparatione, vel
ad tutelam ac custodiam; quomodo quis, hunc
naturæ varium thesaurum diripiens, solam malorum
ipsam separatim abduceret memoriam, nisi
quis in ista locus esset et intergeries, bona memo-
rabilia contrariaque bifariam dividens, ut possint
aliqui prava quidem subducere et auferre, sicque
D quædam facere vacuitatem, bona vero sinere loco
manere, ita ut sic ditesceret natura, de cætero di-
midia bona, complementoque ac plenitudine pri-
vata? In quo tandem ratio est patiendi ostracisum.
Non enim demonstrari potest, non esse bonum
etiam malorum memoriam, nisi quis divinum adul-
terat numisma.

72. Ego quidem utique vellem secundum histori-
cos memores, qui contigerant quibusdam comites
in bellis, ut quodammodo periculosa vitare mone-
rent, esse quoque mihi talem quemdam, qui, in
tempore, cujusdam imminentis mali obliviscentem

(1) Κακά.

inè stimulet, in mente ponens mihi custodiendum, nè rursum in idem malum incidam; et ita quidem ego in lucro ponerem opportunam memoriam mali. Mali memori tamen aliter est memoria desiderium, qualiter est pinnæ testæ. Hæc enim amat pinnophylacem, eo quod ipsam apertam forcipibus præmens, quando pisciculus per eam transit; irritat, et vi contrahit quasi testæ palmas, et sic includere pisciculum in escam sibi simul ac cancro, per quem præbentur quæ sunt ad esum. Mali memor autem sic amat memorem, qui obliuio memoriam aduersus aliquem submovet, et quasi sopitam expergeficit ad hominis captiõnem et interitum. Hinc talis memor deleatur, non solum è mentis nostræ tabula, sed etiam uentium. Est memoria iusti et memoriale perpetuum, ad quod erit iustus¹⁵. Quid ergo? Non est etiam haud iustum memoria? Est aliter, sane prorsus necessarib. Et non jam qui meminit iniquorum hominum, mali memor reputabitur, siquidem, juxta naturæ institutionem, eorum etiam qui tales non sunt, tanquam ad lectionem, memini.

73. Verum ut accuratus sermo non in multum suspendatur, ea postquam memetipsum delineationis modo subobscurè descripserim, postea mali memoriam uobis definiam, extrinsecus, per leuem mutationem, subducens. Vivit aliquis eorum qui quocunque modo nos aliquando contristauerunt; non exacerbor. Exornat sui ipsius vitam et hoc bene; non inuideo, sed iucundum habeo, sperans et ipse a Deo hujusmodi bonum. Sanus est, non affligor. Privatür, suppleo, si possum. Eget, supposito pro posse. Quærit possibile, non abnuo. Alloquitur, benevole respondeo. Percutit, meliorem fieri deprecor. Conviciatur, non audire simulo. Silet, taceo. Obuiam sit torvus, et quomodo non talis essem? Sympathiam poscit, do cum votis ex animo. Caput inclinat, vicissim incurvor. Dominus ego sum apud illum, et ipse dominus apud me. Affabilis in me ipse est, nihil minus ego in illum. Insuper autem si quærit et intimam amicitiam et convictum et contubernium, hæsit.

74. Supposita igitur tali descriptione de dispositionibus meis in lædentes, propositam ad definitionem venio, dicoque mali memoriam esse veteris iræ coctionem, dextere subsequentem, ut tandem coctum lædat. Vetus igitur ira subest mali memori, nocivum exitum quærens. Ubi autem non est omnino memoria infensa, sed aliunde memoria suscitans alicujus mali simplicem imaginationem, non ad cujusdam vexationem, verebitur, puto, sapiens hoc in ordinem malitiæ inscribere; si vero non hoc facit, nec in ipsam mali memoriæ tabulam inscribet.

75. Aliunde vero pulchrius est extrahere nihil

Α εν θυμῷ τιθεῖς μοι φυλάττεσθαι, μὴ καὶ πάλιν ταύτο-
κακῶς πείσομαι· καὶ οὕτω μὲν ἐγὼ ἐπραγματευ-
σάμην ἂν τὴν ἐν καιρίῳ μνήμην τοῦ κακοῦ. Μνη-
σικακῶ μὲντοι ἀνθρώπῳ ἄλλως ἐπιθυμία μνήμης,
ἕποια καὶ ἡ κατὰ τὴν πίνναν τὸ δσπρακον. Ἐκεῖνη
τὲ γὰρ φιλεῖ τὸν πιννώφυλακα, ὅτι περ ἀνευγυῖαν
αὐτὴν πείσας ταῖς χηλαῖς, ὀπηνικα δι' αὐτῆς ἰχθύ-
διον παροδεύει, ἐρεθίζει, καὶ συστέλλειν ποιεῖ τὰς
οἶον τοῦ δσπρακῶ παλάμας, καὶ οὕτω χειροῦσθαι
τὸ δφάριον εἰς βρῶμα αὐτῆς τε καὶ τῷ καρκίνιδι, δι'
οὗ πορίζεται τὰ εἰς τροφήν. Καὶ ὁ μνησικα-
κῶν δὲ οὕτω φιλεῖ μνήμονα, ὃς ἐκλαβομένη ὑπο-
κινεῖ μνήμην κατὰ τινος, καὶ ὡς οἶον εὐδουσαν
ἀφουπνίζει πρὸς ἀνθρώπου ἐνοχέσιν καὶ δλεθρον·
ὃς δὴ τοιοῦτος μνήμων ἀπαλειφείη, μὴ ὅτι γὰρ τῆς
κατὰ φύχην ἡμῖν δέλοτο, ἀλλὰ γὰρ καὶ τῆς τῶν ζώ-
των. Ἐστὶ μνήμη δικαιοῦ καὶ μνημόσυνον αἰώ-
νιον, εἰς ὃ ἔσται ὁ δίκαιος. Τί γούν; Οὐκ ἔστι
καὶ τῶν μὴ δικαίων μνήμη; Ἐστὶν ἄλλοιον, καὶ
πάντως ἀναγκαῖως. Καὶ οὐκ ἤδη που ὁ τῶν ἐκδι-
κῶν μεμνήμενος ἀνδρῶν ἐγγράφεται εἰς μνησικα-
κον, ἐπεὶ κατὰ φύσεως ἀπογραφὴν καὶ τῶν μὴ
τοιοῦτων ὡς εἰς ἀνάγνωσιν μέμνηται.

ογ'. Ἴνα δὲ μὴ τὸν ἀκριθεῖ λόγον ἐπὶ πολὺ ἀν-
ἀρτῶ, φέρε διαγραφάμενος ἑμαυτὸν σκιαγραφία;
λόγῳ ἀμυδρῶς, εἶτα καὶ ὀρίσομαι τὴν μνησικα-
κίαν ὅμιν, ἐκ τῶν ἐξωθεν ὀφελυσάμενος λόγῳ
παρὰποιήσεω. Ζῆ τῶν τίς ἐπιώσῶν ἦν ὅτε λυπη-
σάντων ἡμῶς οὐ πικραίνομαι. Προσεπικοσμεῖ τὴν
αὐτοῦ ζῶην καὶ τὸ εὖ· οὐ φθονῶ, ἀλλὰ γλυκαίνο-
μαι, θάρρῶν καὶ αὐτὸς τὸ τοιοῦτον θεῶν ἀγαθόν.
Υγαίνει· οὐ θλιβομαι. Στέρεται· ἀναπληρῶ, εἰ
τί που ἔχω. Πένεται· ἐπιδιδῶμι τὸ πρὸς ἰσχύο.
Ζητεῖ τὸ δυνατόν· οὐκ ἀνανεύω. Προσλαλεῖ· ἀμει-
δομαι φιλοφρόνως. Παίει· ἐπέυχομαι βελτιοῦσθαι.
Υθρίζει· προσποιῶμαι κωφεύειν. Σιγᾶ· σιωπῶ.
Ἀντιπαρέρχεται παρὰδῶψ· καὶ πῶς ἂν ἐγὼ οὐ
τοιοῦτος ἔσομαι; Αἰτεῖται συμπάθειαν· δίδωμι
μετὰ τῆς εὐχῆς ὀλοφύχου. Κλίνει κεφαλὴν· ἀντι-
προσκυνῶ. Δεσπότης ἐγὼ παρ' ἑκαίνῳ· αὐθέντης
ἐκαῖνος παρ' ἐμοί. Εὐπροσσηγορος αὐτὸς εἰς ἐμὲ· οὐ-
δὲν ἤττον ἐγὼ ἐπ' αὐτῷ. Ἐπὶ δὲ τούτοις, εἰ καὶ
φιλικῶν ζητεῖ τὴν ἐν χρῶ καὶ τὸ συστειτον καὶ ἑμωρό-
φιον, ὀκνῶ.

δδ'. Ὑποτιθεμένης γούν τοιαύτης διαγραφῆς, ἐφ'
οἷς ἐγὼ διατίθεμαι πρὸς τοὺς βλάπτοντας, γίνομαι
τοῦ προτεθειμένου δρου, καὶ λέγω, μνησικακίαν
εἶναι κότου πέψιν, ὀποσμύχοντος δεξιῶς, πότε ἂν
βλάψαι τὸν ἐγχοτούμενον. Κότος δὲ ἀρα σύνεστι τῷ
μνησικακῳ, ζητῶν βλαπτικὸν ἀποτέλεσμα. Ἐνθα
δὲ οὐκ ἔστιν ὀλος μνήμη κοτήσση, μνημοσύνη δὲ
ἄλλως ἀνακινούσα φαύλου τινὸς φαντασίαν ἀπλήν,
οὐ μὴ ἐπὶ κακῶσει τινὸς, αἰδέσεται, οἶμαι, ὁ φρο-
νῶν καὶ ἐγγράφαι τοῦτο εἰς συστοιχίαν κακίας· εἰ
δὲ μὴ τοῦτο, οὐδὲ εἰς μνησικακίας αὐτὸ θήσει
παράπηγμα.

οε'. Καὶ ἄλλω; δὲ κάλλιον, ἀλλοφύλῳ σφύρα κα-

¹⁵ Psa. cxi, 7.

ταρροτῆσαι τὸ ἐμὸν τοῦτο κατὰ κακίαν, ζήφον. Ὁ A resonare mecum hunc contra malitiam ensē. Bilis sive animus (aut, si quis ita dicere velit, ira) qui non in motu consistit adhuc et in fervore, vel qui motu non composito quidem, non tamen laqueos ponit et ad insidias sedet, in purum inscribetur peccatum. Verum cum adeo mutatus fuerit decoctus, ut nequaquam possit vexare eum qui jam iratus est, nec agitare turbareque illum, ita ut etiam vellet evomi; tunc neque bilis amplius diceretur, nec a fortiori nomen iracundiæ vel veteris iræ sortiretur. Ubi enim iracundia, ubi vetus ira, quod neque manet, neque subjacet? Alias autem magis stupendum hoc idem malleatum: mali meminisse diceretur coquere quidem subito bilem, retrorsum autem illam veluti veterem iram abscondere, usque dum ebulliens in effectum erumpat.

ος. Καὶ οὕτω μὲν ἐφαντάσαντο καὶ οἱ τὰ ἐς πίσιν τυφλοὶ, δ, τι δῆποτε ἢ τῆς ἐ μνησικακίας φηλότης βούλεται. Οἱ δὲ τρανέστερον εἰς τὸ τῆς ἀληθείας φῶς ἀναβλέψαντες, καὶ ἡμᾶς ποιεῖν οὕτω δειξάντες, οἷς ἐλάττει· Εἰ ἀνταπέδοκα τοῖς ἀνταποδοῦσίν μοι κακὰ ὀρίζονται πρόβρων, ἡμνησικακῶν εἶναι, δ; ἀνταπόδοι κακώσεως κάκωσιν. Καὶ τοῦτο μὲν τοιοῦτον. Ἄλλὰ προσεπιδοτικοὶ μοι καὶ ὑμεῖς, ὦ πατριαρχικὸν παῖδες, οἱ τοῦ μεγάλου πατρὸς Ἰσαάκ, εἰπεῖν τι καὶ ὑμέτερον, ἐξ οὐπὲρ ἀνακύπτει φιλόσοφος λόγος, ὀρίζων τὸ μνησικακῆμα. Φατὲ γὰρ οὕτω· Μῆποτε μνησικακῆσει ἡρὶν Ἰωσήφ, καὶ ἀνταποδῶν ἡμῖν ἀνταπόδομα πᾶσα τὰ κακὰ, δ ἐνεδειξάμεθα αὐτῷ. Ταῦτά τε οὖν ἀριδιῶως C τὴν τῆς μνησικακίας ὄρον διακρίνει τοιοῦτον εἶναι, ὅποιον μικρὸν τι ἀνομίῃν ὑπακούμεθα. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ἐμὴ μνησῆς ἀνομιῶν ἡμῶν ἀρχαίων, τοιοῦτόν τι παρεμφαίνει τοῖς ἐμβαθύνουσι κατὰ νοῦν. Ἔστι γὰρ ἐκεῖθεν ἐρανισάμενον φάναι, ὡς ἅπας ὁ ζῆτῶν μὴ μνησικακῆσῃναι, οὕτως ἀν ποτινάσῃται τὸν συνάνθρωπον· μὴ μνησῆσθαι, ὦ ἑταῖρε, ἀμαρτημάτων παλαιτέρων εἰς ἀνταπόδοσιν θηλαδῆ, ὡς οἱ αἰ μνησικακός. Καὶ εἴη ἂν καὶ οὕτω μνησικακία μνήμη καλαῶν ἀμαρτημάτων ἐπὶ ἀνταποδοσί ὀμοίᾳ.

ος. Ἀνολεκτέον δὲ εἰσέτι ἐκ τῶν ἔξω καὶ μὴ καθ' ἡμᾶς ἀκανθῶν εἰς ῥοδέοντα, ὡς ἂν εἴποι τις, λόγον καὶ τό· Μὴ μνησικακῆσῃς, εἰ σὺ φυλάκην κτελέβεις. Ἄξιός γάρ καὶ οὗτος λόγος, τὸν κακοῖς D περιτυχόντα μὴ μεμνησθαι, δ πάθει, πρὸς ἄμυναν. Καὶ οὕτω μὲν καὶ τοῦτο. Ἄλλος δὲ γε θυραῖος νοῦς, δὲ ὅ παραγγέλλεται τις, μὴ μνησικακῆν τὴν ἡλικίαν, ὅφ' ἥς ἐνεοτοτροφηθῆ ἐμφαίνει καὶ αὐτὸς μνησικακίας ὑπογραφῆν. Τὸ δὲ ἐνεῦθεν ἐγὼ θερμώτερόν τι λαλῶν, φαίην ἂν, ὡς οὐδὲ τὸ μεμνησθαι τινος κακοῦ, μὴ ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ πικρότερον, προσκρούειν ἂν ἐξ ἀνάγκης ἔχοι τῆ ῥόθῳτι· εἰ γε καὶ Δαυὶδ οὕτω μνησῆεις πολυπραγμονεῖ, λογιστεύων τὴν Κύριον, τί ἐπληθύνθησαν οἱ αὐτὸν θλίβοντες· καλεῖσθαι δὲ, τῶν τοιοῦτων ἐξάντης γενέσθαι· πολλοὶ δὲ καὶ ἕτεροι σὺν αὐτῷ, ψυχὰς ἀλοθητικὰς εὐ-

76. Et ita quidem imaginaverunt qui in rebus fidei cæli erant quid tandem mali memoriæ pravitas velit. Qui vero manifestius in lumen veritatis inspexerunt et nos ita facere docuerunt, ut in psalmo habetur: Si reddidi retribuētibus mihi mala¹⁶; evidenter definiunt mali memorem esse, qui malum pro malo reddi. Et hoc quidem est ita; sed addidisti mihi et vos, patriarchici pueri, magni patris Isaac filii, dicitis aliquid et vestrum, ex quo surgit philosophicus sermo mali memoriæ definiens. Dicitis enim sic: « Nequando mali meminerit in nos Joseph, et retributione retribuāt nobis omnia mala, quæ fecimus illi¹⁷. Hæc igitur manifeste demonstrant mali memoriæ definitionem esse qualem paulo superius indicavimus. Ipsam autem hoc: Ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum¹⁸, aliquid simile perhibet illis qui profunda sunt mente. Dici namque potest exinde collectum, quod omnis qui mali memoriæ non sentire possit, sic in humanitate solum suppliciter deprecetur. Ne memineris, sodes, veterum peccatorum, ad retributionem scilicet, quasi mali memor. Et esset etiam sic mali memoria, veterum memoria peccatorum ad similem retributionem.

77. Colligendum autem est adhuc ex cæteris et non juxta nos spinis in roseum, ut aliquis dixerit, sermonem, etiam hoc: Ne mali memineris, si tu custodiam apprehendisti. Indicat enim iste sermo malis obviam factum non debere quod passus sit ad vindictam meminisse. Et ita quidem est istud. Alia vero de janua sententia, qua prohibetur ne quis in hanc ætatem, a qua educatus est, mali meminerit, manifestat et ipsa mali memoriæ delinentionem. Ego vero quod exinde est vividius exprimeans, dicerem, quod neque cuiusdam mali, non simpliciter, sed etiam amare meminisse necessario rectitudinem offendit; si quidem ipse David sic recordans sollicitatur, a Domino rationem petens¹⁹, quid multiplicati sint qui tribulant ipsum; et precatur ut ab illis immunis et sanus fiat (sicut et alii

¹⁶ Psal. vii, 5 ¹⁷ Gen. i. 15. ¹⁸ Psal. lxxviii, 8. ¹⁹ Psal. lvi, 2.

multi, qui sensibiles obtinuerunt animas, nec ossium
lineas, ob inquietudinem et difficultatem injurias
obliscendi, sentiat.

78. Si vero (quod majus est) nobis concessum est
deprecari ut conculcemus inimicos, non solum spi-
ritales, sed etiam carnales, vel ut idem dica-
mus, invisibiles ac visibiles; quænam est indefinita
et non bene circumscripta præceptio, quod non
oportet omnino mali recordari? Satis enim mani-
festum est, quod ille qui precatur ut a visibilibus
liberetur inimicis, in quibus sunt qui irremediabi-
lia mala fecerunt, prorsus maleficii meminit. Simul
enim ac precem eructavit cor ut a talibus inimiciis
liberatio fiat, statim in mentem ascenderunt isti. Et
ecce quoque hæc est memoria mali irreprehensibilis,
non tacita, nec sub dentibus, ad instar murmuranti-
um, versata, sed ad auditionem acutius expressa.

79. Quod autem istis fortius est, fieri potest ut
servetur memoria mali cujusdam ad vindictam, et,
ut evidentius loquar, ad mali redditionem; et non-
dum hoc omnino mali memoriæ termino subjaceat.
Tales autem plane sunt qui lege belli, necessario
ac inevitabiliter, in invicem, ex urbibus et genti-
bus, provocati, postquam aliqui non juste turbas
seditionesque ac læsiones agitare cœperunt, fortiter
meminerunt mali, nec prius talem memoriam dimi-
tunt, quam ultionem exercuerint. Et hoc rursum
ac rursum frequenter excitatum, incendium belli
succendit, non extinguendum, usquedum benefi-
cium pacis, curas oblivione legens, cœlitus demis-
sum, hujusmodi cuucta vorans incendium tempora-
verit.

80. Porro si talis memoria consequensque defen-
sio non est, absque contradictione, mali memi-
nisse, sed similis videtur ac si feram sæpe furem
ac in interitum ruentem aliqua propulsaret, et
hoc toties quoties fera perniciose fureret; quid
miserum hominem dissimulatis feris undique cir-
cumdantium, volumus hebetem sese negligere, donec
incustoditus suis carnibus impleat ora vorare satu-
ratique volentium, cum oporteat adeo miserandum
permittere recordari seque custodire, et id solum
operari, devitare laqueos, quibus centies irretitus,
semper malitiam horrescit?

81. In argumentum hujus loci rursum et hic ne-
cessario, præter alios plures, stet qui legitimo in
nuptiarum sedere a pravo socio patitur injuriam.
Non est enim quod non recordetur et ipse mali
sibi adversantis; sed curam adhibebit insidiasque
ponet, usquedum hunc malum corripuerit, vel,
antequam capiatur, alias e vita sustulerit: et
non sane reputabitur ipse mali memor (quomodo
enim?) qui, sic operatus, tamen absolvitur.

82. Evidenter igitur ex his apparet non ad pro-
pulsionem simpliciter ac indefinite reduci mali
memoriam, sed ad quamdam ferocem ac morda-
cem in æquilibrium, quæ plane non necessaria nec
fœta viventibus in Christo est, sed quæ laudatur

Α τυχηκίτης, ἐστῶν σῆτας, διὰ τὸ ἐμμέριμον, καὶ
μὴ ῥιθιδῶς ἐπιλαοτικῶν τῶν κακώσεων.

ση'. Εἰ δὲ (τὸ πλέον εἰπεῖν) καὶ παραδέδοται ἡμῖν
εὐχεσθαι, καταπατεῖν ἐχθρούς, οὐ μόνον ἀσάρκους,
ἀλλὰ δὴ καὶ ἐνσάρκους, ταῦτὸν δὲ φάναι, ἀοράτους
καὶ ἔρατους· τίς ἡ ἀδιόριστος καὶ οὐκ εὐδιάρθρωτος
παραγγελία τοῦ μὴ χεῖναι μεμνησθαι πῆ κακοῦ τὸ
σύνολον; Οὐκ ἀδύλον γάρ, ὡς ὁ ποτινῶμενος λυτροῦ-
σθαι ὄρατων ἐχθρῶν, ἐν οἷς καὶ οἱ κακώσαντες
ἀκατάλακτα, μέμνηται πάντως κακοποιίας. Ἄμα
γὰρ εὐχὴν ἡ καρδία ἐξηρεῦσετο λυτρίσεως τοιούτων
ἐχθρῶν, καὶ αὐτίκα εἰς νοῦν ἐκείνους ἀνέθησαν. Καὶ
ἰδοὺ καὶ τοῦτο μνήμη κακοῦ ἀνεπιτίμητος, οὐ σω-
πωμένη, οὐδ' ὑπ' ὀδόντα στραφομένη κατὰ τοὺς τον-
Β θορούζοντας, ἀλλ' ἐκλαλουμένη τορῶτερον εἰς ἀπράσιαν.

ση'. Τὸ δὲ δὴ καὶ τῶν τοιούτων δριμύτερον ἔστι
ποτὲ μεμνησθαι κακοῦ τινος πρὸς ἄμυναν, καὶ ἀνα-
κεκαλυμμένως εἰπεῖν, πρὸς ἀντικακωσιν· καὶ οὕτω
οὐδὲ τοῦτο εἰς τὸ πᾶν ἐμνησικακίας ὄρω ὑπάγεται.
Τοιοῦτοι δὲ πάντως οἱ πολέμου νόμῳ ἀναγκάως,
καὶ ὡς οὐκ ἂν ἐπ' ἄλλως, ἠρετισμένοι ἐπ' ἀλλήλους
κατὰ τε πόλεις, κατὰ τε ἔθνη, ὅσοι, προὑπαρξάντων
τινῶν οὐκ ἐνδίκως τοῦ νεωτερίσαι καὶ στασιάζει
καὶ βιάσθαι, μέμνηται στερεῶς τοῦ κακοῦ, καὶ οὐ
πρότερον ἀνιδεῖ τῆς τοιαύτης μνήμης, πρὶν ἡ με-
λετῆσαι τὰ εἰς ἄμυναν. Καὶ τοῦτο κατὰ τὸ πάλιν
καὶ πάλιν συχνὰ ζωπουρούμενον, πυρὰν ἀνήψε πολέ-
μου, οὐκ ἂν σθενυμένην, ἕως ἂν τὸ τῆς εἰρήνης
λαβικηδῆς ἀνωθεν ἐπομβροθῆεν μαράνη τὴν τοιαύτην
C πεμφάγον πυρκαϊάν.

π'. Εἰ δὲ τὸ τοιοῦτον μνημόνευμα καὶ ἡ κατ' αὐ-
τὸ ἄμυνα οὐκ ἔστιν ἀναντιρρόπως ἐμνησικακείν,
ἀλλ' ὅμοιον φαίνεται, ὡς εἰ καὶ θῆρα συνεχῶς ἀγριού-
μενον καὶ ἐμπηδῶντα εἰς ὄλεθρον ἀπαμύναίτο τις,
καὶ τοσαυτάκις, ὅσας εἰς ὁ θῆρ ἀγρωθεῖ πρὸς κάκω-
σιν· τί δὴ τὸν πολυτέλαν ἄνθρωπον καὶ θηρίους ὑπό-
λοις κύκλῳ στοιχιζόμενον ἐθέλομεν ἠλιθιοῦσθαι, καὶ
ἡοῦ καὶ παραδέεπειν, ἕως ἂν τὸ ἀφύλακτον πᾶσι
τῶν τούτου σαρκῶν τὰ στόματα τῶν ἐθελόντων λα-
φύσειν καὶ κατεμπέπλασθαι, δέον ἀφεῖναι τὸν οὕτως
ἐλεεινὸν μιμησασθαι, καὶ φυλάττεσθαι, καὶ ἀνείν
αὐτὸ δὴ τοῦτο καὶ μόνον, τὸ διαδιδράσκειν τὰς παγί-
δας, αἷς μυριάκις ἐνσχεθεῖς ἀεὶ ποιεῖται κάκωσιν;

πα'. Τοιοῦδε τόπου ἐγχείρημα κἀνταῦθα πάλιν
ἀναγκάως, δίχα γε ἄλλων πλειόνων, κείσθω καὶ ὁ
ἐξ ἐννομον γαιμικὴν συνάλλαξιν πρὸς φαύλου κοινω-
νοῦ παροινούμενος. Οὐκ ἔστι γὰρ ὅτε οὐ μεμνησεται
τοῦ ἀντιζυγούντος κακοῦ καὶ αὐτὸς, καὶ μελετῆσει
καὶ ἐνεδρεῦσει, ἕως τὸν κακὸν ἢ συλλήψεται, ἢ καὶ,
πρὶν ἡ λαβέσθαι, ἄλλως ἀπαγάγη τοῦ ζῆν. Καὶ οὐδὲ
ποῦ ἀναμφιλέκτως εἰς μνησικακὸν οὐδ' αὐτὸς ἐγγρα-
φήσεται, (πῶς γάρ;) ὅς καὶ δικαιοῦται, δράσας οὕτω.

πβ'. Οὐκοῦν ἀναπέστην ἐκ τούτων φανερώς, μῆ-
δὲ εἰ; ἄμυναν ἀπλῶς οὕτω ἀδιάρθρωτον ἐνάγεσθαι
τὸ μνησικακείν, ἀλλ' εἰς τινα θηριωδῶς δακνηρὰν
πρὸς ἀντιστήκωσιν, οὐ πάνυ οὔτε ἀνγχαίαν, οὔτε
δικαίαν τοῖς γε ζῶσιν ἐν Χριστῷ, ἀλλ' ἦν ἐπαινωτὴ

ἢ τις ἰσθλων ὀφθαλμὸν ἐκκόπτει ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, ἢ ὀδόντα καταγύθει ἀντὶ ὀδόντος, καὶ ἀντὶ χειρὸς ἐπιτίθει χεῖρα, καὶ ὅσα τοιαῦτα· οἷς οὐκ ἂν εὐαρεσέτο ἀνὴρ ἐπεικῆς, ὅς καὶ ἐγγιρήσας ἀμύνεσθαι, εἴτα τὸν ἐχθρὸν ὕψι ξίφει θέμενος, εἴτε χειρὶ σφετέρῃ, εἴτε τῇ κατὰ νόμον, παρίεται τὴν ψυχὴν, καὶ χτυκῶνται τὰ νεύρα, καὶ ἀφίησι τὴν ἀμαρτίαν τῷ κατακώπτοντι ἢ σφάγγῃ.

πῆ. Εἰ δὲ καὶ κανὼν ἐξωτερικὸς γινώμην ἀπειθῶναι, ὅτε τις πάθοι, ἢ κακῶς δέδρακε, τότε δὴ εὐδείαν εἶπν γενέσθαι — ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἂν ζηλώσωμαι οὐδὲ ἐν τοιοῦτον, ἐκ δὲ τοῦ τῆς ἐμνησικακίας· ὁ δροῦκρίσομαι τοπικῶς καὶ τὸν τῆς ἐμνησικακίας· διορισμὸν. Εἰ γὰρ ἐμνησικακεῖν ἐστὶ τὸ ἐ ἀδικούμενον μὴδὲ ἀνταδικεῖν, μὴδὲ ἀντιδιδίχτειν βλαπτόμενον,· εἴη ἂν ἐξ ἐναντιοῦ ἐμνησικακεῖν τὸ ἠδικημένον τινὰ ἢ βεδλαμμένον ἐθέλειν, ἥδη δὲ καὶ ἐνεργεῖν ἐν τῷ ποιῆσαντι τὸ ταυτοπαθές. ἢ Λεγέτω γούν ἡς, καὶ ἀπαριθμείσθω ἀδικίας καὶ βλάβας, ἃς ἐγὼ κτημελῶ ἐπὶ τέκνοις, ἄπερ εἰς πατραλοίας ἐπ' ἐμοὶ κατέγραψαν ἑαυτοῦς,· νὰ πρὸς τῶν αὐτοῖς φιλιέτων, νὰ πρὸς τῆς ὑπερουσίου Τριάδος, νὰ πρὸς τῆς ὀρθῆς ἡμῶν πίστεως. Καὶ οὐ μόνον διορθώσομαι, τινούτος ἀπελεγχθεὶς, ἀλλὰ καὶ προδοῦς ἐμαυτὸν ἴσομαι παθεῖν ἅπαν χεῖριστον.

πδ. Εἰ δὲ κατακώπτω βλέπων εἰς γῆν, μὴ καὶ σκιδάλοισ περιπέσω, εἰ δὲ κατακλείω τὸ στόμα, μηκέτις ἔρις ἀκοντίας ἐνερευξήτα! μοι τὸ θανάτιμον· εἰ δὲ τὰ βλέφαρα συνάγω, καὶ πως μουπάξω, ἔσω- C ποῦμενος ἀστραπῆς ἐκ τῶν πολλῶν κατασπιθηριζόμενας ἐπ' ἐμοὶ (οὐ δῆπου γὰρ καὶ ἐξαλλόμενας κατὰ σκηπτοῦς, ὅτι μὴδὲ ἐστὶν αὐταῖς ὕλη πρὸς ἔξιμμα, εἰ μὴ ἔρα πρὸς μόνον ἀμυδρόν τι ἐκκαυμα)· εἰ δὲ τοξοποιῶ τὰς ὀφρῦς, οὔτε γελοῖα φρονῶν, καὶ ἐμαυτὸν δὲ σκεπτόμενος κατὰ τὸ Γνωθὶ σευτὸν, καὶ σύνοφρος· ἐντεῦθεν γινόμενος καὶ κατ' ἐμαυτοῦ δεινός,· ἐπίπερ ἀπλοκινούμενος περιπίπτω κακοῖς· εἰ δὲ διακριτικὸν τέλαντον διατείνω· τὸ κατὰ συνειδήσιν, ἐντίθημι θατέρῃ μὲν πλάστειγγι τὰ ἐμὰ φιλικῆ, τῇ ἑτέρῃ δὲ, ὅσα τούτοις ἀνάπαλιν καὶ ἢ ῥοπή γίνεται πρὸς τὰ κατ' ἀδελφότητα μάλ- λον, ἥπερ τὰ μὴ τοιαῦτα· εἰ δὲ μεμνημένος παθημά- των, ἐπὶ μὲν τοῖς χρηστοτέροις ἱλαρόνομαι, τὰ δὲ D λοιπὰ χρωῶσσι με σκυθρωπότερον, καὶ πρὸς ὠχρῶν βάπτουσιν· εἰ δὲ, οὐς μὲν θαρρῶ, ἀσπάζομαι, καὶ ἐξίαν ἐμβάλω δεξιάς, καὶ προσφέλλομαι, ἐφ' οἷς δὲ οὐ μοι θάρρος, ἐτέρως· ἴσιουμαι τὴν συνάντησιν ἀνθρωπικώτερον, κοινωνίας λόγῳ τῆς· ἀπλῶς· εἰ δ' αὐπάλιν, οὐ μὲν ἄρτον ἐφαγον ἐν ἐνδείᾳ, ἐκεῖνος εὐεργέτης ἐμοὶ· κρίνεται, καὶ σεμνολογικῶς προσφέρεται μοι δὲ τὸ στόματος, ὅς δὲ μυστῶν σχῶν ἐνθεσιν ἐξ ἐμοῦ, πείρναν ἐστρέβλωσεν εἰς πτώμα ἐμὸν, ἀλλ' αὐτὸν οὐκ ἔχω προτιθέναί, καὶ ἐπιπροσθεν ἄγειν τοῦ θρέψαντος· εἰ δὲ τῷ μὲν κατ' ἐμοῦ ὀπλιτεύσαντι συστῆλ- λων τὰς χεῖρας εἰρηναίως προσφέρομαι, τῷ δὲ ἐπι- [θε] ρήσαντι καὶ τι φιλοφροσύνης προβάλλομαι· εἰ δὲ τῷ μὲν εὐλογοῦντι γαληνῶ μοι τὸ βλέμμα, τὸν δὲ σκώπτοντα ὅσα καὶ βάρυν διδάσκαλον ὑποροίτω·

A ab illo qui vult oculum effodere pro oculo, dentem extrahere pro dente, manum auferre pro manu, cæteraque similia, quibus non sibi complaceret homo clemens; sed, postquam ulcisci crepisset, deinde inimicum sive propria, sive legali manu sub ense posuisset, flecteretur animo, nervisque molliretur, ac culpam incurvato sub gladium dimitteret.

83. Verumetsi canōn exotericus dirigat sententiam, cum quis passus est, quæ malitiose fecerat, tum rectam fieri justitiam, ego tamen ejusmodi morem imitari nollem, sed ab illius definitione quod non est mali memoria juxta topicam, ad mali memoriæ distinctionem perveniam. Si enim non mali meminisse est, injuriam passum non injuriam reddere, nec læsum vicissim lædere, esset e contrario mali meminisse, quod aliquis injuriam passus aut læsus voluntatem ipsamque daret operam ad hujus simile reddendum, quod passus est. Dicit igitur quis et adnumeret injurias ac læsiones quas ego committo in filius qui semetipsos in me parricidas monstrarunt, sane in nomine ipsis clarissimorum, sane in nomine sanctissimæ Trinitatis, sane in nomine rectæ nostræ fidei. Et non solum emendabor, talis facti convictus, sed etiam me ipsum, tradam ad quodcumque patiendum.

84. Si vero incurvor ad terram intuens, ne in offendicula incidam, si os occludo, ne serpens acontius adhuc mihi lethiferum infundat venenum; si contraho palpebras et quasi cæcutio, ægre ferens fulgura a multis in me scintillantia (non enim utique erumpentia sicut fulmina, eo quod ipsis non est materia ad combustionem, nisi tantum ad obscurum aliquod incendium); si in arcum supercilia curvo, non per jocum, sed meipsum considerans juxta illud: Nosce teipsum, et exinde juncta tenens supercilia, atque in meipsum gravis, quandoquidem cum simplicitate in mala incidam, si didjudicatricem conscientie stateram expandens, in una quidem lance pono meam benevolentiam, et in alia, quod est contrarium, statuo, et momentum magis ad ea quæ fraternitatis sunt quam ad opposita inclinat; si passionum recordatus, de melioribus quidem hilaresco, cætera autem metetricumpingunt ac pallidum; si quibus confido familiariter eos excipio, dexteramque jungo dexteris; de quibus autem mihi fiducia non est, aliter occursum honoro per simplicem communionem; si rursus ille cujus manducavi panem in inopia beneficium mihi judicatur, et honorifice per os meum profertur, istum vero qui, multis a me victibus acceptis, calcem in casum meum intorsit, non possum præferre ducereque ante eum qui nutrit; si arma contra me ferenti manus pacifice tollens accedo, irruentique aliquid benevolentie præfero; si benedicienti serenum ostendo vultum, irruentem vero tanquam gravem magistrum horresco; si graviter conversantibus assimilor, ne jocosis videar istis sic veutabilibus, his autem qui rident non possum

hæere tanquam veraciter hilaribus, t'imescens, ne irrideant, aut sardonico risu excipiant (multa siquidem per tales passus sum); si talia vel agens vel patiens videor, commutet aliquis in me naturam, et commutabor; aliis enim deponere non possem quod est in me sive rigidum, sive benevolum, sive timidum.

85. In medio multorum laqueorum perambulando. Quid igitur me prohibetis istos suspicari, quos sæpius circa maleficia vidi? Non illos contribulo, recordans quomodo sæpe perperam egerint contra me; sed transilio vel prætercurro, ut adversus alium quemdam efficaciter hient, inaniter autem adversum me; tanquam si lupus, juxta proverbium, sic in vanum os aperiat. Oluerunt mihi vibiæ, quas ex multis vulneribus fovi, percussus et vulneratus instrumentis belli multis, aliis quidem communis, aliis autem plurimis eminens ferientibus. Quid porro repugnatis me circumire vibiæ, et ad unamquamque, dolorem placans, apponere lenimen? Si vero cum curationibus astant recordationes (protinus enim omnino necesse est meminisse, hic quidem esse jaculum ex arcu; quem iste quidam in me tetendit; huc autem inclinavisse lanceam, qua talis percussit; huc vero lapidem improbe gyratam attigisse, quem jecit fundibularius notus, ad vulnerandum me; alias autem ensis ictum, abscondere carnes conatum); et ita renovantur memoriæ vexationum; quid ibi facerem homo qui non mentior plasmationem, qua mihi quoque memoriæ bonum ad benefaciendum inditum est?

86. Strictus est pugio contra me, penetravitque carnes, et sic exacerbavit: quid igitur reprehendor, in hunc gladiolum conjiciens oculos? Non frango quidem, nec aliter quocunque modo manum in illum mitto: recordor autem illum esse malum per quem mihi largum vulnus apertum latam cicatricem in signum impressit. Percussit me lancea: hæc quidem ab inimico forte benedicitur, tanquam in profundam penetrans plagam: sed percussus quomodo posset oblivisci, qualiter ista fuerit in ipsum? Telum volitans inhæsit mihi; quid extractum et non confractum, æstimaret quis non agnoscendum mihi telum ipsum esse quo percussus fuerim, et ita cogeret virum, bonæ memoriæ ex anima delere intelligentem potentiam?

87. Non vis, sodes, meminisse me mali: bene scio, quoniam nec vivere. Attamen ego vitam consequentemque memoriam servare cupio. Ut evidentius autem loquar, vitæ quidem exitus his duobus miseri sunt, quod oblivio sit chari, nec ille qui vexavit noscitur. Aliquis autem in sanitate vivens, neutrum abjiceret. Percussit te, inquit; hoc humanum est; ser generositer, si divinis sermonibus mentem applicas; ne me reverberis, ne quoque mali memineras. Pulchra tibi sunt hæc, frater, usque modo; loquaturque tecum ipse Deus.

Α. εἰ δὲ τοῖς μὲν ἐμβριθῶς δμιλοῦσιν ἰσομοῦμαι, μὴ καὶ παιγνήμων δοκῶ τοῖς οὕτως σεμνοπροσώποις, τοῖς δ' αὖ γελῶσιν οὐκ ἔχω προσέχειν ὡς αὐτόχρημα ἰλαροῦς, δεδιώς, μὴ καὶ σαρκάζουσιν, ἢ καὶ Σαρδόνιον ὑποσεστίρσαι (πολλὰ γὰρ ἐγὼ καὶ διὰ τοὺς τοιοῦτους ἔπαθον) — εἰ δὴ τοιαῦτα ἡ δρῶν ἢ πάσων ἐκφαίνομαι, ἀλλὰ ξάτω τις ἐν ἐμοὶ τὰ τῆς φύσεως, καὶ ἀλλοιωθῆσομαι· ἄλλως γὰρ οὐκ ἂν ἔχοιμι ἀποθεῖσθαι τὸ κατ' ἐμὲ εἶτε ἀκριθῆς, εἶτ' οὖν εὐλαβῆς καὶ δειλόν.

πε'. Μέσον διαβαίνω παγίδων πολλῶν. Τί οὖν με κωλύετε, ὑποδέεσθαι ταύτας, ὧν εἰς κακὸν πολέμικος πεπείραμαι; Οὐ συνριθῶ ταύτας ἐν τῷ μεμνηθῆναι, ὅπως κακῶς ἔσχασαν κατ' ἐμοῦ· ἀλλ' ὑπερηγῶ, ἢ παρακτρέχω, ἵνα κατ' ἄλλου μὲν τινος χάσκωσιν ἐμπρακτα, κατ' ἐμοῦ δὲ εἰς κενόν, ὡς εἰ καὶ λύκος, κατὰ τὴν παροιμίαν, οὕτω διττῶ τὸ στόμα εἰς ἄπρακτον. Προσώζεσαν οἱ μάλωπέδες μοι, οὓς ἐκ πολλῶν τραυμάτων ἀνεμαξάμην, βεβλημένους τε καὶ τετρωμένους ὄργανοις πολέμου πολλοῖς, τοῖς μὲν ὄγχεμάχοις, τοῖς δὲ πλεῖστοις τηλεβόλοις. Τί δὲ ὀκνεῖτε, περιῖναι με τοὺς μάλωπας, καὶ καθέκαστον ἐπιτιθέναι ἀκυσάδουον παραμύθιον; Εἰ δὲ ταῖς ὁραπαίαις συνεκτρέχουσι μνήμαι (αὐτίκα γὰρ πάντως ἀνάγκη μεμνηθῆναι, ὡς ἐνταῦθα μὲν βολὴ ἐκ ἐόξου, ὅπερ ἐνέτεινεν ὁ δὲ τις ἐπ' ἐμοῦ· ἐνταῦθα δὲ δόρυ προδουκῶ, δι' οὐπερ ὁ δεινὰ προδουκῶσιν· ἐκείσε δὲ λίθου κακουργία ἐνεωτέρισεν, ὃν ἐξεσφενδύθησεν ὀνομάκλυτός τις, ὡς καὶ συνθραῦσαι με· ἄλλοθι δὲ καταφορὰ ξίφους, πελεκίζειν σάρκα φιλονεικούσας, καὶ οὕτως ἀνακαινίζεται μνήμη κακώσεων· τί ἂν ἐνταῦθα ποιήσω, ἀνθρώπος μὴ ψευδόμενος τὰ τῆς πλάσεως, δι' ἧς μοι καὶ τὸ τῆς μνήμης καλὸν εὐποιῶν συμπέφυκεν;

πς'. Ἐθρυσάνατο ἐγχειρίδιον κατ' ἐμοῦ, καὶ εἰρπυζεν ἔσω σαρκός, καὶ οὕτως ἠγγράνατο. Τί οὖν φέγομαι, εἰς τὸ μαχαίριον ἐκεῖνο βλέπων; Οὐ θραύω μὲν, οὐδ' ἄλλως ὀπωσοῦν αὐτοῦ κατεπιχειρῶ· μεμνηθῆναι δὲ, αὐτὸ εἶναι τὸ κακόν, δι' οὗ μοι τραῦμα βαθὺ ἐντακὲν ἐνέμαξε πλατεῖαν οὐλήν εἰς παράσημον. Ἐπλήξε με δόρυ· καὶ αὐτὸ πρὸς μὲν τοῦ ἐχθροῦ εὐλογεῖται ἰσως, οἷα ἐμβαθύναν εἰς πληγὴν. Ὁ δὲ πεπληγμένος πως ἂν ἔχοι λαθεῖσθαι, οἷον ἐκεῖνο γίνοιτο κατ' αὐτοῦ; Βέλος ἐπιπετασθὲν ἐνεπάγη μοι· τί δὴ οὐν ἐξελευσθὲν, καὶ μηδὲ θραυσθὲν, ἀξιοῖ τις, μηδὲ γινώσκεισθαι μοι, βέλος αὐτὸ εἶναι, εἰ οὐ πέπληγμαι, καὶ οὕτω βιάζεται μνήμης ἐπαινετῆς; Ἄνδρα τῆς [ψυχῆς] ἀπαλεῖναι νοεράν δύναμιν;

πς'. Οὐ θέλεις, ὦ οὗτος, μεμνηθῆναι με κακοῦ. Οἶδα κ[ἀ]γῶ, ἐπεὶ μὴδὲ ζῆν. Ἄλλ' ἐγὼ καὶ ζῆν, καὶ τὴν παρεπομένην μνήμην σώζομι. Σαφέστερον δὲ εἰπεῖν· βίου μὲν ἕξοδος δυστυχούσιν ἀμφοτέρω ταῦτα, φίλον τε ἐκλανθάνεσθαι, καὶ μηδὲ τὴν κακώσαντα εἰδέναι. Ζῶν δὲ τις ἐς ὑγίαιαν, οὐκ ἂν οὐδέτερον ἀποβάλοιτο. Ἐτυψά σε, φησίν. Ἀνθρώπινον τοῦτο καὶ φέρε γενναίως, εἰ πρὸς τοῖς θεοῖς λόγους ἔχεις τὸν νοῦν, καὶ μὴ ἀντιτύψης, μὴ καὶ μνησικαχήσῃ. Καλὰ σοι, ὦ ἀδελφε, ταῦτα ἕως ὅδε· καὶ συλλαλήσει καὶ ὁ θεός. Λέγειν δὲ, ὡς μὴδὲ λά-

δης ἐς τὸν τὸ πλημμεληθὲν, ἀλλὰ τοῦτο μεταστά-
σις ἀνθρώπου ἐκ τοῦ κατὰ φύσιν, καὶ ὡς ὅλον με-
τέπλασις, καὶ ἀτεχνῶς ὀργή Θεοῦ. Ἐκακώθη, καὶ
ἐσίγησα. Οὐ μὴν καὶ τὴν μνήμην ἐξήλειψα, ὅτι μὴδέ
ἔστι τοῦτό γε ἐνεργηθῆναι, εἰ καὶ πάνυ τις βούλοιστο.
Ἦ γὰρ ἔχοι ἂν τις ἐγγυήσασθαι καὶ τὰ ἐν ὕπνοις,
ἐν οἷς ἔστι σκιασθεῖσαν μνήμην κακώσεως. ἔωθεν
διεωγραφήσθαι εἰς ψυχὴν ἀκριβῶς τὴν τοῦ ἀνανή-
φαντος; Καὶ οὐδεὶς ἀνθρώπος δυνατὸς οὕτω τὰ ἐς
σοφίαν, ὃς ἐνυπνίου φανέντος, καὶ κάκωσιν ἤδη
λαθεῖσαν φαντάσαντο; εἶτα καὶ ἐκλαλουμένου πρὸς
ἑαυτὸν λάμψαντα, ὃ δὴ παλαιὸν ἔθος ἦν, μνησικα-
κίας ἢ τὸν ὄνειρον ἢ τὸν ὄνειροπολήσαντα γράψε-
ται. εἰ καὶ τις ἐντεῦθεν μνήμη καὶ εἰδησις συνεξέ-
δραμεν. Οὐ γὰρ ταυτὸν ἔστι, κακῶς διακεῖσθαι
πρὸς τινα, καὶ μνησθῆναι κακὸν εἶναι τινά. Τὸ μὲν
γὰρ ἀμύνης ἔργον, τὸ δὲ φιλης γνώσεως. Ἦν ἄρα
ταυτὸν, ἀργυραμοιβοῦ ἀφελείσθαι τὴν βράσανον λίθον,
καὶ ἀνθρώπου διάκρισιν τὴν ἐν τε καλοῖς ἐν τε κα-
κοῖς. Οὐκ οὖν διακρίσεως ἔργον τῆς κατὰ πνεῦμα,
μνησθῆναι, ὡς περ εὐεργεσίας ἐπὶ ἀναπαύσει,
οὕτω δὲ καὶ κακώσεως οὐκ ἐπὶ ἀμύνη, ἀλλ' ὥστε
ἐκκλίνειν τοὺς κακοῦς..

π'. Κακῶς ποιεῖν, Θεὲ Σῶτερ, μὴ ἂν ἐθέλωμε, τὸν
κακὸν δὲ εἰδῆναι, ὥστε καὶ ἐκφεύγειν, εὐτυχοῦν δὲ
σοῦ, ὄψα κακὸν τὸν ὄφιν, καὶ οὐδ' ἂν λαθοῦμην, οὐχ
ὥστε μὴν καὶ ἀντεκαθίστασθαι, ἀλλ' ὡς μακρὰν αὐτοῦ
γίνεσθαι. Εἰ δέ ποτε καὶ ἀντιδότου τῆς ἐξ αὐτοῦ δέομαι,
ὅψι μοι τοῦτο γίνοιτο, καὶ μὴδὲ προσφερομένην αὐτό-
χρημα ἔχιδναν, ἀλλὰ κατὰ εἰδοποίησιν μεταποιητήχην.

πθ'. Ὁ νόμος, ἀμνησικακος μὲν δι' αἰῶνος,
ὡς εἰδότες δὲ φελεῖν τοὺς κακοῦς διὰ τὸ καθ' ὁμᾶς
φιλόφρων ὡς κολάσεις ἐκείναι πρὸς δικὴν αἰώ-
νικη, ὡν μνησικακίαν οὐκ ἂν κατεπιεῖν τολμήσῃ
τις συνάρσασθε ἡμῖν καὶ τοῦ λόγου, συλλάβεσθε, ὅτε ἂν
λέγομεν, ἀμνησικακῶς μὲν ἔχειν, μνησθῆναι δὲ
κακώσεως. Ἦμεῖς μὲν γὰρ ἄλλως τε τοὺς κακοῦς
ἡμεῖς δὲ μόνον μεμνήμεθα, εἰ τί που πάθοιμεν ἐξ οὐκ
ἐγὼ καὶ ἀνθρώπου, οὐ καὶ ἐξαιρεθείμεν. Βαρὺ δὲ
κίρκω; οὐχ ἢ μνήμη τοῦ κακοῦ, ἀλλ' ἢ ἐπεξέλευσις.

ι'. Εἶτα, ὡ λογισταὶ τῶν ἐμῶν, ἐγὼ μὲν μεμνη-
μένος, ὡς κακὸν πάθοιμι, κληροῦμαι δνομα φορτι-
κῶν ὁμεῖς δὲ οἱ ἀνατίως ἀλογιζόμενοι καθ' ἡμῶν,
τῶν καὶ ὠφελούντων τὰ πλεῖω, ποίας ἑαυτοῦς ἐξιοῦτε
κλήσεως; Ἀκούσομαι πρῶτον, εἰ γε καὶ λαλήσει τις
εὐθεράρῃκῶς, καὶ τότε ἀντιλαλήσω, ἕπερ ὑποβαλεῖ-
ται τὸ λογιζόμενον τῆς ψυχῆς. Ὅφιν ὄρω τηρητικὸν
πείρηγ; τῆς κατ' ἐμέ. Ποῖος οὖν οὕτω γεννάδας
κατὰ τῆς ἐν ἐμοὶ φοβεράς εὐλαβείας, ὃς ἐκτεμεῖ
τῆς ψυχῆς τὸ καὶ ὑφορᾶσθαι καὶ φεύγειν, ἐνθα χρεία
καὶ τοῦ ἄλλως ἐμοὶ αὐτῷ βοηθεῖν, εἴτε αὐτεχειρίζ,
εἴτε καὶ κατὰ πρόσκλησιν ἐπικουρικῆν; Λέων ἐπ'
ἐμοὶ ἐναδρεύει, καὶ ἀνάγκη πᾶσα, ἐτέραν τραπέθει.
Μεγαλόψυχος οὖν καὶ εὐκάρδιος ὁ ἀξιῶν, μὴ δεδιέ-
ναι, ἀλλὰ πελάζειν θηρίῳ ὑποκαθημένῳ πρὸς θάνα-
τον. Τί δὲ οὐ λέγεις, ὡ ἀδελφε, μνησικακον καὶ
τὸν μετὰ βλάβην διδάσκοντα καὶ παιδεύοντα τοὺς κα-
κώσαντας, καὶ οὕτω μεμνημένον, ὅτι κεκάκωται; Ἦ
πάντως ὄκνεῖ; εἰπεῖν τοῦτο, εὐλαβοῦμενος ψεύσα-
σθαι,

A Dicere vero : neque recipere debeas in mentem
quod commissum est, hoc est hominis a sua na-
tura alienatio, velutque transformatio, vereque Dei
ira. Injuriam passus sum et silui. Non tamen memo-
riam abolevi, quia hoc non est possibile, etiamsi
quis vellet. Numquid posset aliquis cautionem of-
ferre de somniis, in quibus adumbrata vexationis
memoria potest mane accurate depingi in mente
vigilantis? Nullus est homo satis in rebus sapientiae
potens, qui, somnio facto, per quod vexationis jam
in oblivione positae representatur imago, deindeque
post solis ortum relato, de mali memoria vel som-
nium, vel somniatorem, licet exinde memoria scien-
tiaeque suscitetur, arguat. Non enim idem est ma-
lum in quemdam habere dispositionem, et memini-
nisse quemdam esse malum. Unum scilicet ultionis
est opus, aliud autem purae notationis. Quod idem
esset, trapezitae lapidem Lydium auferre, homi-
nisque in bonis et malis discretionem tollere. Dis-
cretionis igitur spiritualis est opus meminisse, si-
cuti beneficentiae, ad retributionem, sic etiam vexa-
tionis, non ad vindictam, sed ad malorum fugam.

88. Male facere, Deus Salvator, non velim; ma-
lum autem noseere, ut illum effugiam, per te ob-
tingam. Malum novi serpentem et non obliviscar,
non ut obsistam, sed ut procul ab illo fiam. Si
vero quandoque mihi antidoto ex illo opus est, hoc
mihi sero fiat, nec repisa ad viperam accedam, nisi
secundum specialem transmutandi proprietatem.

89. O leges, quae nunquam mali memores qui-
dem fuistis, sed propter humanitatem vestram, ma-
los amare nescistis! O justitiae punctiones aeternae, qua-
rum mali memoriam exprobrare nullus auderet! Suc-
currite nobis et cum ratione juvate, cum dicimus
nos esse quidem sine mali memoria, vexationis au-
tem meminisse. Vos quidem enim malos affligitis,
uos autem solum meminimus, si quid passi fuerimus
ex homine non bono, quomodo liberemur. Onerosum
autem est omnino, non memoria mali, sed vindicta.

90. Deinde, meorum inspectores, ego quidem
recordans, quod malum sim passus, grave nomen
sortior : vos autem qui sine causa contra nos irra-
tionabiliter ferimini, contra nos qui plurimum utiles
fuimus, quali vos ipsos appellatione dignos judicatis?
Brimm audiam, si quis fiducialiter audeat loqui, postea-
que contra loquar, quae suggerit mentis cogitatio. Ser-
pentem video calcaneum meum observantem. Num-
quid ergo sic generosus erit contra timidam meam
circumspectionem, qui animae suspicionem ac fu-
gam subtrahet, ubi de caetero mihi ipsi succurren-
dum esset, sive propria manu, sive exhortatione
juvante? Leo mihi insidiatur et omnino necesse est
ut iter alio vertatur : magnanimus igitur et gene-
rosus est qui judicat non esse timendum, sed acce-
dendum feræ ad mortem accubanti. Quid vero non
dicis, frater, mali memorem etiam illum qui post
injuriam docet et erudit malefactoris, et ita memi-
nit sese fuisse vexatum? Numquid hoc prorsus
dicere tardas, mendacium veritus?

91. Telephus e Mysia vulneratus est : Achilles, A qui vulneraverat, sanavit. Meminit Mysii mali. Hic memorizæ concurrit sanationis cogitatum, et ad grates inducit. Nec intermissiones inimicorum sunt mali memores. Etenim in illis hodie amicitia, et paulo post pugnz malitia. Et ecce, intermissionis amicitia memoriam quidem habebat mali, non sane mali meminerat, nec veterem iram habere videbatur ; at tamen interea memoriam habent et speculatores, et, omnes insidiarum viæ custodes, in spe mali.

92. Proindeque ego, si me noverim implacabiles inimicos habere, solerter eos ut malos devitabo, in memoria semper recens. Non jam inde mali memini, sed ubique memoriam mali tutoriam habeo, quoniam isti ubique sunt mali, non ut memores mali, sed ut vere hoc ipsum mali memores ; quod si non ita foret, quis assumeret sibi seipsum consumere in continua recordatione pravitatis, et exhauriri sollicitudinibus, et fremitui dentium subjici, et excogitare tartarea, et vitam humanam mentiri, et dilabi, et absumi curarum incendio tabefactioneque machinationum, quibus aliquis feroc fieri et in Timonem transformari posset ?

93. At tamen ego, si quoddam apud me judicem proponeretur genus hilaris vitæ, aliudque rursus in cogitationibus superfluis et mœroribus, condemnationem pronuntiarem adversus acerbiteriam convictus tristitiæque morositatem et contractionem. Ex duobus enim illis, Heraclito Democritoque, quorum unus lacrymabundus erat super humanis miseris ad ipsius experientiam undique venientibus, alter autem risu rumpebatur de rebus humanis, in Democriti partem magis essem, quia secundum humanam naturam est, qua proprium hominis est risus. Fletus enim non in strictam proprietatem cadit, sed res naturæ adulterat, ideoque non ipsi naturaliter amatur, sed in passione et injuria fieri assolet.

94. Non est mali meminisse, o homines, omnino recordari mali, dicereque : Ille quidam me vexavit, et tamen misereatur Deus et illius corrigentis, et mei correcti ; quod ego faciens Deum propter me habeo, sed prorsus ille mali meminit, qui memorizæ conjunctum habet insidiosum consilium. Quid cogitis simplicem et bonum Jacob in mali memoribus inscribere, cum fratrem Esaii recordans suspicatur, et periculum ex illo suspiciens timet, et subterfugit, et nequit oblivisci qualis in ipsum frater sit, iracundus scilicet malitiamque depositam in corde servans ? Quod si oblivisceretur, non, quemadmodum non vult casum præverteret.

95. Est etiam non defectu sed casu memoria malitia, veluti si milvus advolans in memoriam revocatur se aviculorum esse rapacem, etsic admonet quemdam

Λα'. Τηλεφος ὁ ἐκ Μυσίας ἐπλήγη· Ἀχιλλεύς δὲ καὶ τρώσας ἴασατο. Μέννηται ὁ Μυσὸς τοῦ κακοῦ, Ἐνταῦθα μνήμη συνεκτρέχει τὸ τῆς ὀφείας ἐνθῆμιον, καὶ συνεισάγει τὸ εὐχάριστον. Οὐδὲ αἱ ἀνακωχαὶ τῶν πολέμων μνησικακία. Καὶ μὴν ἐν αὐταῖς φιλία σήμερον, καὶ μετ' ὀλίγον μάχης κακία. Καὶ ἰδοὺ ἡ κατὰ ἀνακωχῆν φιλία μνήμην μὲν κακοῦ εἶχεν, οὐ μὴν καὶ ἐμνησικακεί, οὐδὲ λόγον εἶχειν ἐδόκει· ἀλλ' ἐν τῷ μνήμην εἶχουσι καὶ αἱ ἀποσκοπεύσεις καὶ πᾶσα φρουρὰ προδοτικῆς ἰδέου, αἱ κατ' ἐπιβία κακοῦ.

Λβ'. Οὐκοῦν καὶ ἐγὼ, εἰ που γνοίην εἶχειν ἀσπίδους ἐχθρῶν, φυλάξηναι κατ' ἀρχίνοιαν αὐτοῦς ὡς κακοῦς, καὶ νεάζων ἀεὶ τῇ μνήμῃ. Οὐκ ἤδη μνησικακῶ, ἀλλ' ἔχω πάντοτε μνήμην φυλακτικῆν κακοῦ, ὅτι κάκεινοι πάντοτε κακοὶ, οὐχ ὡς μεμνημένοι κακοῦ, ἀλλ' ὡς ἀληθῶς αὐτὸ τοῦτο μνησικακοὶ ὡς, εἴγε μὴ τοῦτο, τίς ἂν ἔλοιτο ἐαυτὸν ἀπεσθίειν ἐν τῷ μεμνησθαι κάκης ἐς τὸ διηγεῖσθαι, καὶ τῆκεσθαι μερῖναις, καὶ εἰς βρυγμῶν ὀδόντων τάττεσθαι, καὶ βυσσοδομεῖν ὕποταρτάρια, καὶ ψεύδεσθαι ἐν ζῆν ἀνθρωπικῶς, καὶ ὑπορρέειν, καὶ ἀμαλδύνεσθαι τυφεδόνι φροντιδῶν καὶ μαθῶν τηκεδόνι, δι' ὧν ἂν τις ἀποθηριοῖτο, ἢ καὶ εἰς Τίμωνα μεταθροπίζοιτο ;

Λγ'. Καὶ μὴν ἐγὼ, εἰ τις παρ' ἐμοὶ χρητὴ διαταετραπέλου βίου προέκειτο, καὶ αὖ πάλιν τοῦ κατὰ περινοιαν οὐκ ἀναγκαίαν καὶ σύννοιαν, προὔθεμν ἂν καταδικαιτῆσαι τοῦ ἐστυμμένου κατὰ τὸ σύμβιον καὶ περινενοημένου καὶ συνηγμένου εἰς τὸ ἀμείδι· ἐπι καὶ δυοῖν ἐκείνοι, Ἡρακλείτου τε καὶ Δημοκρίτου, ὧν ὁ μὲν ἀρίδακρος ἐξέβαινε ἐπὶ τοῖς ὡς ἐκάστοτε ἤκουσιν αὐτῷ πρὸς πείραν ἀνθρωπίνων συμβάμασιν, ὁ δὲ γέλωτα κατεβῆγγυε τῶν παρ' ἀνθρώποις πραγμάτων, πρὸς τῷ Δημοκρίτῳ μᾶλλον εἶμι, ὅτι καὶ πρὸς αὐτῇ τῇ φύσει τῇ κατ' ἀνθρώπων, καθ' ἣν ἰδιότης ἀνθρώπου τὸ γελαστικόν. Τὸ δακρύειν γὰρ οὐτε εἰς ἰδίον τι ἀποκλήρουται, καὶ τὰ τῆς φύσεως δὲ που παραποιεῖ· διόπερ οὐδὲ φιλεῖται αὐτῇ ἐς γνήσιον, ἀλλ' εἰ που, κατὰ πάθος, καὶ οὐ μάλα καθ' ἐκούσιον.

Λδ'. Οὐκ ἔστιν, ὦ ἄνθρωποι, ἐ μνησικακείνω τὸ μνήσασθαι ὅλων κακοῦ, καὶ εἰπεῖν, ὡς ὁ δὲ τις ἐκίκωσέ με, καὶ ὁμοῦς ἐλεῆσαι ὁ Θεὸς καὶ αὐτὸν παιδεύοντα, καὶ ἐμὲ παιδευόμενον, ὅπερ ἐγὼ ποιῶν εἶπω τὸν Θεὸν ὑπὲρ ἐμοῦ· ἀλλὰ μνησικακεί· πᾶντως ὁ τῇ μνήμῃ σύντροχον εἶχων τὴν ἐπιβουλήν. Τί βιάζεσθε τὸν καὶ ἀπλοῦν καὶ καλὸν Ἰακώβ ἐγγράφειν εἰς μνησικακῶν, εἰ τὸν ἀδελφὸν Ἡσαῦ μεμνημένος ὑφορᾶται, καὶ τὸν ἐξ ἐκείνου κίνδυνον ὑφορῶμενος εὐλαθεῖται, καὶ ὑποστέλλεται, καὶ οὐκ εἴε λαθέσθαι, ὅποιος εἰς αὐτὸν ὁ ἀδελφός, βαρύνων δηλαδὴ, καὶ κακίαν ταμειουχῶν ἀπόθετον ; ὡς, εἰ γε λάθουτο, οὐκ ἂν φθάνοι πίπτων, καθάπερ οὐ βούλεται.

Λε'. Ἔστι καὶ οὐκ αἰρετὴ μνήμη κάκης, ἀλλὰ τυχαία, ὡς εἰ καὶ ἱκνίνος παραπετασθεὶς ἀναμνήσει, ἄρπαξ εἶναι ὀρνυθῶν, καὶ οὕτω προκαλέσεται τῷ

ουριζει και επισυναγαγειν παραφαινόμενά που νεότερα. Ούτω και βίβλος πολλάκις και συριγμῶς ἀνέμνησέ τινα βίβει κακωθέντα ἢ ὄφει. ὡς ἐπαθέ εἰ ποτε κακὴν, ἢ ἐξ ὄφους ἢ πληγῆς, καὶ ἐπέστωσε ἐν ἀθροῦσιν εἰς ἐμμέριμον.

15. Εἰ γοῦν δίδοτε ταῦτα, τί δὴ μόνον ἐμὲ νοσφί-
ζεσθε τοῦ καὶ νοεῖν καὶ ἐμμερίμωνος; ἔχειν καὶ δε-
λῆναι περὶ ἐμαυτῶν, ὅς· εἰ μὲν ἀμύνεσθαι μελετῶ
τοὺς ἐχθροὺς, εἴην ἐχθρὸς τῷ θεῷ· εἰ δὲ ἐκκλίνω
τῆν ἐξ ἐκείνων βλάβην, ὑμεῖς μὲν γράφετέ με, ὅπως
ἂν αἱ μηλίδες ὑμῖν ὑπουργοῖεν; Ὁ δὲ διακρίνων —
ἀλλ' ἐκεῖνος ἠγήσεται με καὶ ἀποφανεῖται βεβηχότα
καὶ ἀσφαλῆ, καὶ νοῦν ἔχοντα καὶ ὀφθαλμοὺς ἐν τῇ
κεφαλῇ (τοῦτο δὴ τὸ τοῦ γραμμικοῦ σοφοῦ ἴδιον)· ὅς
δὴ παρεξέταξεν μὲν ἐμαυτὸν οὐκ ἔχω, ἵνα καὶ πρὸς
ἐκεῖνον γραφοίμην ἀκριδῶς· ἐς ὅσον μέντοι ἰσχνὸν
σκιαγραφούμενος, οὐκ ἐν ψυχῇ τίθεμαι τὴν ἐπ' οἷς
κικουμαι ἄμυναν, οὐδέ μοι πρῶξις διὰ βίου τοιαύτη
κεφαλιούται· ὅς γε καὶ τὸν ἐπὶ τούτοις ἀμυνόμενον
μάταιον καὶ ἠγοῦμαι καὶ ἀποφαινομαι, οὐ μόνον ὡς
ἀλαζόνα κατακρίνων, ἀξιοῦντα παντὸς ὑπερθεῖν εἶναι
τοῦ θλιβόντος, ἀλλὰ καὶ ὡς οὐδὲ πάνυ φρονήρη.
Ἔοικε γὰρ ὁ τοιοῦτος οὐκ εἰδέναι, ὡς ἄμυνα πᾶσα
οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἔχει τὸ δρᾶν μόνον, ἀλλὰ που καὶ
ἀντιζυγοῦν εὐρίσκει τὸ πάσχειν, καὶ αὐτὸ πολλάκις
μονάζον. Εἰκόσ γὰρ, καθὰ τις εἶπεν, ἐγγχειροῦντα
καὶ πράττειν κακῶς. Καὶ μυροὺς οἴδαμεν, οἱ
ἐκδραμόντες ἀμυνεῖσθαι, φθάσαντες ἔπεσον, μηδὲν
τι μέγα δράσαντες· καὶ τὸ πρῶμα ἦν ὡς δεινόν.
Διόπερ ὁ φρονῶν οὔτε ἐπ' ὀδῆλιν πράγματι· πολλὰ
τυράσσει, καὶ οὐδὲ τὸ θεῖον ἑαυτοῦ ἀπαγάγη. ὁ τοὺς
πάσχοντας καὶ μὴ ἀμυνομένους ἐκδικεῖν φιλεῖ.

16. Οὐκοῦν, καὶ ὅτε ἐν χρόνῳ γέγονα χρόνου, καθ'
ἐν ἐγκώσθῃ μοι τὰ κατ' ἐμοῦ φαυλισθέντα, ἐξην ὄν
καὶ λαλῆσαι, καὶ ὡς εἰκόσ ἀντιβλέψαι, ὅμως εἰσέγησα
επιπεινωθεῖς, ὡς εἰ καὶ ἐκωφώθη σφόδρα· καὶ πάν-
τως ἔδει οὕτω με διατεθῆναι, εἰδόντα, ποίου δεσπότη
δοῦλός εἰμι, οὐκ ἐθέλοντος, ἡμᾶς τοὺς αὐτῶν δεδουλω-
μένους ἀντεπεξάγεισθαι τοῖς ἐκφυλαρίζουσι τὰ ἡμέ-
τερα, μενοῦνγε τὰ τῶν ἐλπίδων πείσματα εἰς τὴν
κατ' αὐτὸν πέτραν ἀνάπτειν, καθ' ἣς οὐδεὶς ἐνεργῆ-
σει σάλοσ τὰ ἑαυτοῦ. Εἰς γὰρ τὸ πᾶν εἰπεῖν, ὄψέ ποτ'
ἂν ὁ κοινὸς ἀγαπήσῃ δεσπότης δοῦλον ἀμυνόμενον,
καὶ μὴ ἐξηρητημένον τῆς αὐτοῦ δυνάμεως, καθὰ δη-
λοῖ καὶ ὁ Ψάλλον, ἐπὶ τῷ ἰδνόμεναι Κυρίου ἀμύνασθαι
τοὺς ὅσοι κυκλοῦντες ἐκύκλουν αὐτόν. Ἄλλωσ δὲ καὶ
πῶς ἂν ἀμυνεῖται ὁ στρέφων εἰς νοῦν, οἷου μακαρι-
σμοῦ ὁ τοιοῦτος ἔξω πίπτει, μὴ τῷ χέρε συνδέων,
καὶ προτιθεῖς ἑαυτὸν τοῖς ἢ παῖσιν ἢ πατεῖν ἐθέ-
λουσι; Κακορῆμονεῖται ὁ κατὰ θεὸν ἀνθρώπος· καὶ
εἰ τοῦτο πρὸς αὐτόν, εἰ φρονεῖ τὰ τῆς γραφῆς; Ὁνει-
ρίζεται· καὶ τί ἂν αὐτὸν βλάβοι ὁ τοιοῦτος ψόγος,
οὐκ ἔχων διαβαίνειν εἰς ψυχὴν, εἰ τις ἀκούει στεγα-
νώτερον; Διῶκεται· καὶ μέχρι τίνος; Οὐ γὰρ δήπου
καὶ ὑπὲρ τὰ Γάδειρα. Εἰ δὲ καὶ τοῦτο, ἐγγὺς αἱ τῶν
μακάρων ἱστορούμενα· νῆσοι, καὶ καταπαύσει εἰς
αὐτάσ.

edere sibilum, ut congregentur alicubi apparentes
pulli. Sic etiam strpe stridor aut sibilus recorda-
tionem attulit alicui, qui telo vel serpente jam
vexatus est, quod olim aliquid mali vel ex serpente
vel ex telo, passus sit, et hominem ad cautelam
convertit.

96. Si ergo conceditis ista, quid me solum absti-
tere cogitis a consilio et sollicitudine et metu super
me, qui, siquidem vindicare me cogitem ab ini-
micis, ero inimicus Deo; si vero declinem illorum
vexationem, vos quidem pingitis in quomodo meli-
des vobis adjuvant? Qui vero dijudicat, at ille
diriget me, rediletque firmum ac tutum, et mentem
et oculos in capite habentem (hoc porro depicti
sapientis est proprium). Non habeo quidem com-
parare memetipsam, ut secundum ipsum accurate
depingar: sed quantum possibile est adumbratus,
non in anima pono de quibus vexor vindictam, nec
mibi talis actio per vitam computatur. Insuper au-
tem illum qui se vindicat vanum aestimo declaro-
que, non solum ut jactatorem condemnans, opi-
nantem esse super omnia tribulare, sed etiam ut
non omnino sensatum. Videtur enim talis nescire
quod omnis vindicta non habet ex necessitate
solum actionem, sed etiam contrariam invenit pas-
sionem, et hanc plerumque solam. Æquum est, ut
aliquis dixit, aggressorem male prosperare. Innu-
meros quoque novimus qui currentes ad vindictam,
nihil operati magni, prius corruerunt: et ruina
magna nimis erat. Ideo prudens nec in obscuro ne-
gotio multa ciebit, nec divinum auxilium abs se
rejiciet, quod patientes et non se vindicantes ulci-
sci amat.

97. Itaque eum in ipsum tempus pervenissem,
quo nota sunt mihi prava contra me facta, liceret-
que loqui et naturaliter contra nocere, tamen hu-
millatus sicut, tanquam hebetem valde, et omnino
deccebat me taliter [disponi, scientem, qualis Do-
mini sim servus, nolentis nos qui ipsi servimus pro-
gredi contra eos qui contra derident, rationes au-
tem spei vult super ipsius petram volentis inniti,
contra quam nullus ex se prævalebit fluctus. Et-
enim, ad totum loquendum, sero communis Domi-
nus diligere servum se vindicantem et ex ipsius
potentia non pendentem, sicut explicat ille qui
psallit, se in nomine Domini propulsare eos qui
circumdantes circumdabant enim. Alias autem quo-
modo se vindicaret ille qui revolvit in mente de
quali beatitudine talis excidat, qui non, duabus li-
gatis manibus, se submitit illis qui ludere vel con-
culcare volunt? Maledicatur homo qui secundum
Deum est; quid hoc ad illum, si modo Scripturam
cogitet? Convictis petitur: quid laderet eum hu-
jusmodi vituperatio, quæ non potest ad animam
transire, dummodo quis tectus audiat? Persecu-
tionem patitur: usquequo? Non certe ultra Gades,
Si vero ita est, prope sunt celebratæ beatorum in-
sulæ, in eisque requiescet.

98. Audire debemus dicentem : « Beati estis, A cum exprobraverint vos ac persecuti fuerint²⁰, » et reliquum ; in quo ponitur etiam omne verbum calumniosum ac falsum propter Deum illatum. Annon porro hæc omnia pluerunt contra nos, nebula super nos impendente, quam vapores humili patriotici victus et odii extranei, elevarunt et in densum contraxerunt ? Convicia passi sumus, quotquot opprobrium inferre possunt. Persecutionem sustinimus, quæ pendet ab osoribus, quibus præsentia loca non esse capacia reperuntur, quasi sane nobis totum replentibus, et hunc universum cæteris non habitabilem facientibus. Et tamen nihil magis quam nos circumscriptum. Quantulum enim occupabit locum, pulex unus, et cui magnus David semetipsum assimilavit ? Pronuntiatum est etiam contra nos verbum, non hoc aliquid simpliciter, sed omne. Nam elieu ! qualia audivimus ! pleraque placere nequeunt linguæ quæ didicit honesta loqui. An vero non fallaciter hæc dicta sint, sed ex veritate, nondum quidem criminosam percepimus demonstrationem : ecce vero certaminis statio, et si coronam meruerit adversum nos qui procedere contra fuerit ausus, cornam et a divina beatitudine et etiam a vita. Sed et si verbum « propter me » hic convenit (propter Deum enim mihi sunt hujusmodi passionis, et propter justitiam et veritatem ejus) ; non amplius decertare volo, ne revelans molesta, propter quæ stetit adversarius et hic contra me succendi incendium, forte audiam « ecce qui mali meminisse negat coactus passione convincitur, » hunc sermonem extraneum, nec nobilem nec strenuum, resonantiam linguæ inhonesta canentis, et talis quæ balbutire nugas et nihil opportunum loqui sciat.

99. Sic ego non ulcisci machinor, sed et cuiuslibet hujusmodi personæ negotique importunitatem et imperitiam et mane studium observo, judicans et hoc ex me, quod illi qui maledicunt quemdam non prorsus ab usu dicendi alienum, in reprehendentem aciem inire videntur. Omnis autem talis dilectus esset rationem habenti, secundum istud : « Reprehende sapientem, et diliget te²¹. » Addo tamen hoc pro veritate, quod, ubi quidem amicus reprehendit, ibi prorsus est jucunda reprehensio, et erudiens et sic corrigens ; ubi vero inimicus est qui reprehensionis acerbæ verba profert, ibi jucunditatem reprehensio secum non affert, eo quod ex ore non amico, nec mellifluente, sed eructante quæcumque loquens audienti putat esse mala, exit. Non vero tamen hujusmodi reprehensio cessat, quin utilis sit. Quemadmodum enim qui corpus sanum vult, etiam, plusquam ipsum mel, amarum absinthium æstimabit ; sic et qui vult anima sanus esse, quod utile est emendabit, sicut ab amica locutione ; sic etiam ab illo qui ut inimicus loquitur. Itaque, sicut invenit quod ad

λη'. Ἀκουστέον τοῦ εἰπόντος : « Μακάριοι ἐστε, όταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι, » καὶ τὸ ἔξης ὅλον, ἐν ᾧ κεῖται καὶ πᾶν ῥῆμα κατηγοροῦν ψευδές τε καὶ ἐπαγόμενον ἐνεκεν τοῦ Θεοῦ. Ἡ γὰρ οὐ ταῦτά πάντα καθ' ἡμῶν βέβραται, νέφους ὑπερκερμασθέντος ἡμῶν, ὅπερ ἀτμίδες καὶ ὑγροῦ μὲν ἡμεδαποῦ βίου, καὶ μίσους δὲ ἀλλοτρίου, ὕψωσαν καὶ συνέστησαν εἰς πύκνωμα ; Ὀνειδίσθημεν, ὅσα καὶ πρὸς ἐνεγκεῖν αἰσχύνην ἔχει. Ἐδιώχθημεν τὸ γὰρ ἦγον εἰς τοὺς μισήσαντας : οἷς οὐκ εἶναι τὰ ἐνταῦθα χωρητὰ ἐνεσταται, ὡς ἡμῶν δῆθεν τὸ πᾶν πληρῶντων, καὶ τὴν ἐνταῦθα οἰκουμένην ποιουμένων ἀόικητον τοῖς λοιποῖς. Καὶ μὴ οὐδὲν ἡμῶν εὐπεριγραπτότερον. Πηλικὸν γὰρ καθέξει τόπον ψῆλλος εἷς, ὁποῖα καὶ ὁ μέγας Δαυὶδ ἐκασεν αὐτόν ; Ἐρρέθη καὶ καθ' ἡμῶν ῥῆμα, οὐ τότε τι ἀπλῶς, ἀλλὰ πᾶν. Οἱμοὶ γὰρ, ὡν ἠκοῦσαμεν, ὡν τὰ πολλὰ οὐδὲ ὀχεῖσθαι δύναται εἰς γλῶσσαν σεμνὰ φράζειν μεμαθηκυῖαν. Εἰ δὲ μὴ ψευδῶς ἐκεῖνα λελάθηται, ἀλλὰ πρὸς ἀλήθειαν, οὐκ ἔχω μὲν κατηγορικὴν ἀποδείξειν ἐτι μεμαθηκῶς : Ἰδοὺ δὲ ῥῆμα πάλης : καὶ εἰ στεφανουθεῖη κατ' ἐμοῦ ὁ προβῆναι τεθαρήκως εἰς ἀντίπαλον, ἐκπέσοιμι καὶ τοῦ θεοῦ μακαρισμοῦ, καὶ τοῦ ἔχειν ζωὴν. Εἰ δὲ καὶ τὸ « ἐνεκεν ἐμοῦ » ἀρμόττει ἐνταῦθα (θεοῦ γὰρ μοι ἐνεκεν αἱ τοιαῦται πάθει καὶ τῆς κατ' ἐκείνον καὶ δίκης καὶ ἀληθείας), οὐκ ἐθέλω τῶς ἐπιγνωσασθαι, μὴ καὶ ἀποδοικῶς τὰ φορτικὰ, ὅπερ ὡν ἐνστάτης προσεστὴν ἐξέκαυσα ἐγγχώριον κατ' ἐμοῦ πυρκαῖαν, ἀκούσω ποθὲν, ὡς ἰδοὺ ὁ ἔξαρτος : τὸ « μνησιπακεῖν » ἐνισχόμενος τῷ πάθει ἀλίσκεται, παράμυσον τοῦτον λόγον, καὶ οὐκ εὐγενῆ οὐδὲ δραστηκόν, ἀπήχημα γλώσσης φθοῦσης ἀνάρμοστα καὶ οἶα βατταρίζειν εἰδέναι, καὶ μηδὲν λαλεῖν καιρίον.

100. Οὕτως ἐγὼ οὐτε ἀμύνασθαι τεχνῶμαι, καὶ παντὸς δὲ τοιοῦδε προσώπου καὶ πράγματος ἀκαιρίαν καταφράζω καὶ σκαιότητα καὶ σπουδὴν ὑποκινῶν, κρίνας καὶ ἐκείνο πρὸς ἑαυτοῦ, ὡς οἱ κακολογούντες τινα μὴ πᾶν ἑταρημένον τῆς ἐν λόγῳ διαγωγῆς, εἰς ἐλέγχοντα δοκοῦσι τετάχθαι. Πᾶς δὲ τοιοῦτος ἀγαπητὸς ἂν εἴη τῷ λόγον ἔχοντι κατὰ τὸ « Ἐλεγε σοφόν, καὶ ἀγαπήσει σε. » Προστίθῃμι μέντοι κἀκεῖνο πρὸς ἀκριβείαν, ὡς. Ἐνθα μὲν φίλος ἐλέγχει, ἐκεῖ πάντως καὶ ἦψος ὁ ἔλεγχος, καὶ διδασκαλικός, καὶ οὕτως ἐπισταρπητικός : ὅπου δὲ ἐχθρὸς ὁ ἀναταράττων τὰ εἰς δριμύν ἔλεγχον, ἀλλ' ἐκείσε ἔδονην μὲν ὁ ἔλεγχος οὐκ ἐπισύρεται, ἐπεὶ δὴ μὴδὲ φιλικῶς πρὸς αὐτόν, μέλι ἀπορρέοντος, ἀλλὰ ἐξερευγομένου, ἅπερ ὁ λαλῶν οἰεται πρὸς κακοῦ εἶναι τῷ ἀκούοντι. Οὐκ ἐστέρηται δὲ ὁμοῦ οὐδ' ὁ τοιοῦτος ἔλεγχος τοῦ προσιτῶς εἶναι. Ὡς γὰρ ὁ μελετῶν ὀργαίνειν ἐς σῶμα, τιμῆσται ποτε καὶ πρὸς αὐτοῦ μέλιτος τὸ πικρὸν ἀψίνθιον, οὕτω καὶ εἰς ψυχὴν εὐεκτηῖν ἐθέλων, ἐρανίσεται τὸ ὠφελῶν, ὡς περ ἀπὸ φιλικῆς λαλιᾶς, οὕτω δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ πρὸς ἐχθρίαν λαλοῦντος. Οὐκοῦν καὶ ὡς περ ἐκ φίλου εὐρίσκει τὸ κατορθοῦσθαι

²⁰ Matth. v, 11. ²¹ Prov. xix, 25.

εις εὐθὺ ἀρετῆς, οὕτω καὶ ἀπὸ δυσμενοῦς· εἰ καὶ ἄκαιο μὲν γλυκέως, ὑποπικρῶς δὲ τοῦτο. Λογίζεται γὰρ εὖ μάλα ὀρθῶς ὁ ἀκούων κακῶς, ὅτι ἀληθεύοντος μὲν τοῦ ἐχθροῦ κερδαίνει σωτήριόν τι ὁ κακοποιούμενος, διότι φέροι θριαμβουόμενος, καὶ κατανίσσεται εἰς ψυχὴν, καὶ φεύγει τὴν εἰς τὸ κακὸν ἐπιμονὴν, λέγων καὶ αὐτὸ τὸ «Εἰ οὕτω γνωστὸν γέγονε, καὶ θεραπεῖαν τινὰ ἔχων τὴν ἐν κόσμῳ κατάκρισιν. Καὶ οὕτω μὲν, εἴπερ ἀληθεύει ἐκτιθεὶς ὁ ἐχθρὸς τὴν τοῦ μισουμένου κακὰ· εἰ δὲ καὶ ψεύδοιτο, ἀλλὰ καὶ τότε κέρδος μέγα τῷ κακολογουμένῳ, καὶ οὐ μόνον ὅτι, ὡς οὐδαμὴν μακαρίως πάσχει καταμαρτυρούμενος οὕτω ψευδῶς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ μέλλον βουμίζεται, διανοούμενος, ὡς εἰ καὶ μὴ ποιήσας χρωματίζεται οὕτως, ὅσος ἂν εἰκονισθεῖ παραπτωκῶς εἰς ἀμαρτήματα. Οὕτως ἐγὼ φρονῶν περὶ ἀμύνης, οὐκ ἂν γανοίμην τοῦ ἀμύνεσθαι, μὴ καὶ ἀπράγγοιμι ἐμοῦ αὐτοῦ τὸ σώζεσθαι.

ρ'. Ἀλλὰ μὴ μοι τις ἐνταῦθα σοφιστικὰ καίρειν ἐθέλων ὑποπερέτω, καὶ χάριτας ἐποφελῆναι χρῆναι ἀναφανδὸν τοῖς κακοποιούσιν, εἴπερ τὸ τοιοῦτον κακὸν καὶ εἰς λατρίαν τοῖς εἰδοῖσι φέρειν ἔγγράφεται, καὶ εἰς διδασκαλίαν, καὶ εἰς εὐεργέτημα, καὶ εἰς ὅσα τοιαῦτα· μηδὲ ἀξιοῦτω ἡμᾶς τὸ κακὸν, ὃ τὴν «μητσοικαλίαν» παρανομάζει, μεταγράφειν εἰς ἀγαθὸν, καὶ ἀντονομάζειν, ὡς ἔβηεν καλόν· ἔνα οὕτω χρεῶν εἶναι, καὶ διδασκαλοῖς ἔγγράφεσθαι τοῖς κακοποιούσιν, ὡς οἷα πρὸς ἀρετὴν ἐπιστρέφοντας τὸν κακούμενον, εἴπερ εὖ ἐκεῖνος φρονοίη, καὶ τὴν κάκωσιν ἀνάγει πρὸς παιδευσιν, ἀναλογιζόμενος, ὡς οὐκ ἀγαθὸν πράξας εὐρίσκει τοὺς κολάζοντας, λέγων που καὶ αὐτὸς κατὰ τὴν ἀρετήν, ὅτι τὰ ἔργα τοῦς λόγους εὐρίσκειται, καὶ ὡς νοσημάτων ψυχῆς τοιοῦτον φέρεται νοσηλίων φάρμακον.

ρα'. Μὴ δὴ τοιαῦτά τινα ὑποκρούεσθω τις καίρειν ἐθέλων καὶ γελοῖα σοφίζεσθαι. Πρῶτα μὲν γὰρ ὁ τοιοῦτος ἀκούσεται, ὡς, εἴπερ ἀγαθὸν αὐτόχρημα τὸ κακοποιεῖν, εἰ δὴ ποτε ὁ κακὸν ποιῶν αὐτὸ τοῦτο ποθὲν ἐλεγχτικῶς ὀνειδιζόμενος ἀνεὶ ἀκούσειν, καὶ δυσχεραίνει τὸν λόγον, καὶ οὐ χαίρει μανθάνων οὐκ οὐκ ἔπαινον; Ἀλλὰ ἢ βύει τὰ ὅσα πρὸς τὸν ὀνειδόν, ἢ ἀκούει μὲν, ἀντερούεται δὲ γογγυσμούς, καὶ ἔβριζόμενος, ὅτι κακοποιεῖ; Ἐπειτα δὲ προσακούσεται καὶ, ὅτι λαλεῖ μὲν ὁ οὕτως ἀξιώσας πρᾶγμα τολμηθῆναι δυνάμενον, καὶ παραλαλεῖ ἐπισκίαν. Δυνάμεθα γὰρ οὕτω ποιεῖν, καὶ ὀνομάζειν τὸν ἐχθρὸν μὲν ἄλλα τι σεμνόν, καὶ ἐνστάειν αὐτὸν μὲν εἰς εὐεργέτου ἔπαινον, τὸ δὲ τῶν μωλῶπων ἐξοιδῶν καὶ ὑπαίμων εἰς πάχος εὐτροφον τιθέναι, φίλιον χυμῶν χροῖζόμενον τὸ κατὰ ἐρύθημα, τὰ δὲ βακίματα εἰς φιλήματα, τὰς βλασφημίας εἰς εὐλογίας, τὰ καταπτύσματα εἰς μύρων χεύματα, τοῦ; ἐκ τριχῶν ἔλκυσσους εἰς κτενίσματα, ἐφ' οἷς πλόκαμοι πρὸς κάλλος χέχυνται. Καὶ δυνατὰ μὲν αἰ τοιαῦτα μετωνυμίας· οὐκ οἶδα δὲ, εἰ ἐκφεύξεται· ὁ οὕτως ἀντονομάζων εὐτραπέλας ἔγκλημα, καὶ τὸ εἶρων εἶναι, καὶ κλέπτειν εἴτε ἑαυτὸν εἰς νοήματα, καὶ τὸ ἐν ἀνθρώποις κοινωνικῶν ἐξαλλάττων οὕτω, καὶ ἀλλοφρονῶν, ὡς εἴπειν, καὶ ἀντιφράζων ἀλλόκοτα. Μήποτε δὲ ἐπ'

ΠΑΤΡΩΛ. GR. CXXXVI.

A virtutis rectitudinem ducit ex amico, sic et ab hoste infenso, licet quidem dulciter illud, hoc autem amare. Rectissimo namque reputat qui male audit, quoniam, inimico vere quidem loquente, lucratur aliquid salutare maledictus, eo quod fert triumphatiter, et anima compungitur, et in malo perseverantiam fugit, dicens et hoc ipsum: «Si notum factum est;» et quendam curationem ex mundana condemnatione trahens. Et ita quidem est, si verax est inimicus odiosi mala explicans; si vero mentitur, hoc etiam niagnum lucrum est maledictionem patienti, non solum, quia veluti scimus, qui sic fallaciter malo testimonio lacescitur, beate patitur, sed etiam quia in postera recte dirigitur, considerans, quod si quidem non operatus valiter depingitur, qualis representaretur in peccatum prolapsus. Sic ego de vindicta sentens, ad vindicandum haud venirem, ne procul a me salutem efficiam.

100. Attamen ne quis mihi volens hic jocose opponere sophistica, dicat gratias etiam aperte malefactoribus esse reddendas, siquidem iniustmodi malum in curationem ferre scientibus censetur, et in disciplinam, et in beneficium, et in alia similia; neque existimet malum, quod mali memoriam cognominat nos, inter bona referre, aliterque nominare, quasi scilicet bonum; ita ut opus esset, inter magistros inscribi malefactorum, tanquam ad virtutem convertentes vexatum, demmodo quidem ille recte sentiat, et vexationem pro vehat in disciplinam, reputans quod non operatus bona, adulatores invenit, dicens autem etiam ipse non importune, quod opera rationes inventant, et tanquam animae morborum tale proficitur salutare remedium.

101. Non sane talia quaedam aliquis, tudere volens et jocose sophisticisque cavillari, proferat. Primo quidem enim audiet, quod, si bonum reipsa est malefacere, quid tandem malum facientem de hoc ipso vituperationem ac reprehensionem audire piget, hiequo egre fert sermonem, nec discere suam laudem gaudet? Sed vel obturat aures ad exprobrationem, vel audit quidem, ac murmur eructat, etiam injuriæ habens, quod malefacit? Deinde vero quoque audiet, quod loquitur quidem, qui iudicavit ita rem ausu possibilem, sed extra sensum loquitur. Possumus enim sic facere nominareque inimicum aliud quid honestum; et ipsum quidem in benefici locum provehere, plagarum autem tumorem et ruborem in nutritoriam pinguedinem, amico succo rubescentem, inscribere; alapas in oscula, blasphemias in benedictiones, sputamenta in unguentorum fusiones, capillorum circinos in comptum, quo pulchre comæ fiunt: Possibiles quidem sunt hujusmodi metonymiæ: non autem scio, an qui sic antonomastice loquitur, scurrilitatis vocamen effugiet, nec joculator dicatur, aut non in cogitationibus se seducens habeatur, sic, quod commune est in hominibus, humantans extraneamque fere linguam loquens, et per

antiphrasin absurda dicere. Nisi vero forte hic A ludatur istud: Lingua dixit, mens vero non erat consors nec concinens. Forsan autem ipse sumet ordinem eum ita indente: Quis scit an vivere sit idem ac mori? et cætera. Nonne enim idem iustus est dicere: Quis scit an conspuere sit amplecti, virgæque ferire amice salutare, et reliqua, quibus se iactabit illa qui maleficia reputari vera beneficia iudicat?

102. Non igitur possem, quemadmodum per antonomasiam vocare, sic nec in idipsum ponere magistrum eum qui me male tractat. Nulla enim magistræ vexatio malitia reputatur: quod autem per maleficiam sit, malitiæ nomine taxatur, et Deo non placet. Bona quidem sunt omnia disciplinaarum acerba, injuria, vexationis minæ, minarum in opus productio, torverum oculorum coniectus, et reliqua. Non enim ad malitiam, sed ad virtutis informationem adinventæ sunt. Ideo concurrimus ad ita docentes, et mercede punktiones illorum computamus, et libenter gravissima subisemus. Et si non ita pati velimus, excurrimus quidem ab his magistris, qui pure dulces sunt, et asperari nesciunt; amus autem sub illis, qui miscent eum dulci amarum, et ita maerorem seminantes, pulchram in posterum educunt messem. Talia quidem sunt quæ pertinent ad amarus magistros, quorum finis est dulcedo. Qui vero malefaciunt, præstant quidem amaritudinem, non tamen ut dulcem inducant disciplinam, sed ut perdant. Si quis autem probe et absque mali memoria vivit, dulcedinem secundum virtutem sentit, at hic quidem est secundum Deum et per Deum, et ex Deo, ac virtutis, quæ in patientia est, finis; sed qui proculit amaritudinem, non erudit, imo, quod ad ipsum attinet, perdidit.

103. Non igitur in magistrum mihi sophisticè quia ponat adversarium, cuius interest, non iuxta disciplinam sive verbis, sive operibus, ad virtutem convertere, sed, veluti si quæ carnivora fera vel fulmen quendam consumeret, a vita abducere. His opportune, pulis, superaddo, quod, si vel ab inimicis utilitatem percipere diligentiores recte agnatum et solerter excogitatum est, in sententiam dicta redigentes eruimus esse quandoque vel inimicitiam magnam aliquid commodum. Si enim inimicum in beneficium ordinemus et magistri loco inseribamus, non jam declarandum erit quod possibile sit ex inimicis utilitatem percipere, sed potius quod naturale sit ex beneficiis et magistris quosdam excipere commoda. Et sic quidem e vita tolletur quidem utilissima sententia, substituetur autem quod vix auditum aliquis ridebit.

104. Scio quidem quod aliquis respondebit, et insuper gratias esse reddendas hostiliter agentibus, siquidem prorsus aliquando sunt utiles. Talis autem audiret a me, quod si gratias istis novi, cum peccator ab illis per conversionem in meliorem sum mutatus, attamen non sone hac ista ratione simul

αὐτοῦ καταπακθῆσεται τὸ ἦ γινώττα εἶπαι, ἢ δὲ φρὴν ἀσύνθετος καὶ ἀσύντροχος. Τυχὸν δὲ ταχθῆσεται καὶ αὐτὸς μετὰ τοῦ παλιαντος τὸ ἦ Τίς οὐδὲν, εἰ τὸ ζῆν μὲν ἐστὶ καταθνεῖν; καὶ τὰ ἐφεξῆς. ἦ γὰρ οὐ τοιοῦτον παλινον καὶ τὸ φάναι. Τίς οὐδὲν, εἰ τὸ καταπτύειν ἀσπάξασθαι ἐστὶ, καὶ τὸ βαπτίζειν δεξιῶσι, καὶ σοσι τοιοῦτοις ἐναγλασττα ὁ ἀξίῶν, τῆς κακοπορίας εἰς αὐτόχροημα εὐεργεσίας λογίζεσθαι;

ββ'. Οὐκ ἂν οὖν δυναίμην, ὡσπερ ἀντονομάζειν, οὕτως οὐδὲ εἰς αὐτὸ τοῦτο διδάσκαλον τιθεῖν τὸν ἐμοὶ κακῶς προσφερόμενον. Οὐδεμία γὰρ τῶν διδασκαλικῶν κακώσεων εἰς κακίαν ἐγγράφεται· αὐτὸ δὲ διὰ τὸ κακοποιεῖν κακίας τε ὀνόματι ἐπιγράφεται, καὶ οὐδὲ θεῶφι φιλεῖται. Καὶ ἀγαθὰ μὲν πάντα τὰ ἐκ διδασκάλων θριμύττονα, ἢ κακολογία, ἢ τῆς; κακώσεως ἀπαλή, τὸ τῆς ἀπειλῆς προαγόμενον εἰς ἔργον, οἱ παραθλώπις ἐντρανιόμενοι, τἄλλα. Οὐ γὰρ κατὰ κακίαν, ἀλλ' ἀρετῆς παιδεύειν ἐπιτεθήδευται. Αἰδὸ καὶ προστρέχονε τοῖς οὕτω διδάσκουσι, καὶ μισοῦ τὰς ἐξ ἐκείνων κακώσεις ἀλλαττόματα, καὶ ἐκόντες ἐπαχθίζόμεθα τὰ βαρύτερα· κἂν εἰ μὴ οὕτω πάσχοιμεν, ἐκτρέχονε ἐκείνων τῶν διδασκάλων, τῶν ἀκράτως μὲν γλυκαίνόντων, πικρῖνειν δὲ οὐκ εἰδόντων· γινόμεθα δὲ ὅπερ ἄλλοι, οἱ τῷ ἡπίῳ συγκρινωσὶ τὸ δάκνον, καὶ οὕτω λύπην ἐνοσπείροντες, εὐκαρπίαν προκαλοῦνται τὴν ἐσῦστερον. Καὶ τοιαῦτα μὲν τὰ τῶν πικρῶν διδασκάλων, ὧν τέλος ὁ αὐτόθεν γλυκασμός. Οἱ δὲ γε κακύνοντες πικραίνουσι μὲν, οὐχ ὡστε μὴν διδασκαλικῶς γλυκαίνει, ἀλλ' ἐξολέσει. Εἰ δὲ τις γενναίως φέρων καὶ ἀμνησικῶς γλυκύτητα πάσχει κατ' ἀρετῆν, ἀλλὰ τούτο μὲν κατὰ θεόν, καὶ διὰ θεόν, καὶ θεοῦ, καὶ τέλος ἐστὶν ἀρετῆς τῆς ἐν ὑπομονῇ· ὁ δὲ πικραίνων οὐκ ἐπαίδευσεν, ἀλλὰ τὸ γε εἰς αὐτὸν ἤκον ἀνάλωσε.

βγ'. Μὴ μοι γοῦν σοφιστικῶς εἰς διδάσκαλον ἐγγράφεται τις τὸν ἀντικείμενον, καὶ οὐπερ σκοπὸς, οὐκ ἐπιστρέφαι παιδευτικῶς τὰ μὲν λόγους, τὰ δ' ἔργους; εἰς ἀρετῆν, ἀλλὰ δεξαγαγῆν βλου, ὃ· εἰ καὶ θῆρ ὠμότης ἢ καὶ ἀσκητὸς ἀναλώσει τινα. Τούτοις προσεπάγω κατῆως, οἶμαι, ὡς, ἐάν καὶ παρ' ἐχθρῶν ὠφελισθαι τοῖς σπουδαιότεροις ὀρθῶς τε γινωμάτευται, καὶ δεξιῶς μεμαλέτηται, ἀναίρουμεν οἱ τὰ εἰρημένα γινωματεύομενοι τὸ εἶναι ποτε καὶ τῆς ἐχθρας μέγα τε προσωφέλημα. Εἰ γὰρ τὸν ἐχθρὸν εἰς εὐεργετοῦντα τάξομεν, καὶ εἰς διδάσκαλον μεταγράφομεν, οὐκέτι ἀποφαντέον, ὡς ἐστὶ καὶ ἐξ ἐχθρῶν ὠφελισθαι σχεῖν, ἀλλὰ μᾶλλον, ὡς ἄρα πέφυκε καὶ ἐξ εὐεργετοῦντων καὶ διδασκόντων ὠφελισθαι τινάς. Καὶ οὕτως ἐκ τοῦ βλου οἰχῆσεται μὲν γινωμάτευμα χρησιμώτατον, ἀντικαπακθῆσεται δὲ, ὃ μὴ καὶ ἀκούσας τις ἐπεγλάσθηται.

βδ'. Καὶ οἶδα μὲν, ὡς ὑποκρούσεται τις, καὶ εἰσὶν χαριστέον εἶναι τοῖς ἐχθραίνουσι, εἴπερ ὅπως ὅπως οὖν ὠφελουσιν. Ἀκούσει δ' ἂν ὁ τοιοῦτος. Ἐκ γε ἐμοῦ, ὡς, εἰ καὶ οἶδα τούτους χάριτας, ἐφάμαρτος ὧν καὶ βελτιούμενος ὑπ' αὐτῶν εἰς ἐπιστροφῆν, ἀλλ' οὐ δῆπου τῷ λόγῳ τούτῳ σύνοιδα, καὶ ἀγαθοὺς αὐτοὺς εἶ-

νοι εἰς ἐπὶ δεῖ μὴδὲ προκείμεναι τὴν ὠφέλειαν. Ἄλλ' ἂν αὐτοὶ μὲν εἰς κάκωσιν βᾶπτουσιν, ἢ δὲ κάκωσις, θεοῦ μεταποιούντος, ἀλλοιοῦται εἰς τὸ λυσιτελέει· ὅθεν οὐδ' ἂν εὐχόμενοι κατὰ τοὺς διδασκάλους, ὡς ἄρα τόδε τινὰ κακώσαντες ἰδίδεξαν εἰς ἀγαθόν. Ἄλλ' ὁ μὲν διδασκαλὸς θαρρόντως· ἂν ἐναγλασηται τῷ θεῷ δ. δαγμένην, καὶ προβαλεται, ὅσα δριμυξάμενος οἷα ἰδίδεξαν ἀγαθὰ· ὁ δὲ μαμαθητευμένος· προσκυνήσει, καὶ οἱ ἀκούοντες μακαρίσουσιν. Ὁ δὲ κακοποιήσας οὐκ ἂν ἐναθροῦνται· ὁμοίως οἷς δέδρακεν, ὡς οὐδ' ἂν αἱ ἄλλοι ἀγαθολογήσασιν αὐτάς, εἰ γὰρ πολλοὺς κακύνουσαι, πρὸς ἀρετὴν ἐπιστρέφουσιν. Οὐκουν ταυτὸν ἴσται· τὸ διδάσκειν καὶ οὕτως· εὐεργεταί, καὶ τὸ κακοποιεῖν καὶ οὕτω δοκεῖν εὖ ποιεῖν. Ἄλλ' ἐκεῖνο μὲν ἀγαθὸν τῷ ὄντι, εἰ καὶ ὁ διδάχθαι· ἀπειθαλίᾳ ἐπιβήτορ· τοῦτο δὲ φαῦλον, εἰ καὶ ὁ κακωθεὶς γένοιτο β. ἕγιος διὰ τὸ φερέπονον. Καὶ ἐκεῖνο μὲν αὐτοάγαθόν τι, τοῦτο δὲ αὐτοκακίας ἔργον. Εἰ δὲ καὶ ἀγαθόν τι δοκεῖ, ἀλλὰ φαντάζει τὴν ἀγαθότητα, ὡσεὶ καὶ πύθης ἀνθρώπων, ἢ καὶ τὸ ἐν χειρὶ τῶν τέχνης οἰκοδομικήν. Τάχα ἐξ ὁσίων τὸν, ἐν οἷς βλάπτειν ἐθέλει, ἐπωφελοῦντα εἰς τὸν πληγέντα μὲν ἐπὶ φόνῳ, ἰασόμενον δὲ ἢ ἀπελεύσοι αἵματος, ἢ ἐληγῆ τομῶντος τραύματος· ὃν ἐκινῶσι μὲν ἂν τις εἰς εὐεργετήν σκιαγράφου δικην, οὐκ ἂν δὲ διαζωγραφήσῃ καὶ εἰς ἐντελέει. Μενούνη γὰρ καὶ περιτυχῶν ποτε, ἀποτρέφεται ὡς ἐχθρὸν, καὶ πού καὶ ἀμυνεῖται, ὡς δύναμις. Ἄλλ' ἐγὼ τοῦτο μὲν οὐκ ἂν οὐδὲ ἐνθυμοίμην, εἰ μὴ θεὸς αὐτὸς ἐξέληται μου τὸ φρονεῖν. ε. Ἀμνησι-κακῶν δὲ, ὡς ἐκεῖνος ἐντέλλεται, ἀλλο μὲν εἶναι φημι δ. διδάσκαλον καὶ εὐεργετήν, ἀλλο δὲ τὸν ὡσαύτως διδάσκαλον καὶ ὡς οἶον εὐεργετήν, καὶ εἶναι τιμωροῦς μὲν τοὺς πρώτους, ὡσαύτως δὲ εἰς· προσεῖτον τοὺς λοιποῦς.

ρ'. Μὴ οὖν αἰρετιζέτω τις, καὶ ἐκεῖνα καὶ ταῦτα συνάγειν εἰς ἓν, ἀλλ' ἴστω μὲν φεύγειν, ὅστις ποτ' ἂν καὶ εἴην ἐγὼ, τὸ φευκτὸν, εἴτε κατὰ τὸν τῆς ἐρήμου, ἢ γὰρ καὶ ἐφίλει ἐκεῖνος, εἴτε κατὰ τοὺς δευτέρους. Ἐάνω μα φρονεῖν καὶ νοεῖν καὶ εἰδέναι διαφορὰς ἰθῶν, καὶ τί μὲν ἐστὶν ἀδελφός· ὁ ἀπλῶς, τί δὲ φίλος, τὸ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς μὲν εἰκαῖον καὶ βῆρον καὶ πολύχροον, τοῖς δὲ σπουδαιότεροις μάλιστ' ἐπινοημένον καὶ μονάζον, καθ' ὃ καὶ κοινὰ τοῖς φίλοις τὰ πάντα γίνονται. Οὐ γὰρ ἐστὶ κατὰ τὸ τοχὸν φίλον ἀνθρώπων εἶναι πάντα, οὐ μὴν οὐδὲ ἀδελφόν. Ἄλλὰ χρὴ μὲν οὕτως· εἶναι ἡμεῖς δὲ οὐ ποιοῦμεν οὕτως, ἀλλ' ὄνομασι D καὶ μόνους ὀνομάμεθα, ὡσαύτως τὸν ὁμόγιον, οὕτω καὶ τὸν φίλον. Ἔστιν οὖν μοι τὸ ἀξίωμα, τὸν μὲν εὐεργετοῦντα ὑπεραγαπᾶν, τὸν δὲ κακοποιούντα φέρειν, ὡς δυνατὸν, καὶ πῶς ἀγαπᾶν, καὶ ὑπερῦχεσθαι· τὰ κλειῶ μὲν στήσαι τὴν κάκωσιν, καὶ βαλσαι τῆς ἀνακτήσεως, παρενοπίρειν δὲ πῶς καὶ εὐχὰς τὰς ὑπερ αὐτοῦ, καὶ λέγειν τὸ· Μὴ στήσης αὐτῷ, Κύριε, τὴν ἀμαρτίαν ταύτην. Καὶ μὴν τοῦτο φίλον μὲν τῆ κακοποιούντι ἀπλῶς ἀκούομενον. Φιλοῖ γὰρ ἂν, εἴπερ, ἐν οἷς κακόν τι ποιῆ, ἀγαθὸν εὐρίσκει τὸ ἐκ τῆς εὐχῆς· Πλὴν ἀλλὰ ἐμβαθύνων τῷ λόγῳ, βλεπέτω τὴν τοκίτην εὐχὴν, μὴ τι καὶ βαρύτερος ἔχη. Στῆ-

novi ipse erga me bonus esse, nisi quod proferant utilitatem. Ipse quidem in injuriam mergunt; injuria vero, Deo mutante, convertitur in commensuratum. Unde gloriari non possent, secundum magistrum, quod aliquem male tractantes in bonum converterint. Magister quidem confidenter sibi complacet in edocto, allegaretque, quantum fuit severus, tantum edocuisse boni; eruditus autem adorat et audientes dicerent beatum. Qui vero male fecit, non similiter in his quae patravit glorioreretur, sicut nec morbi se ipsos laudarent, eo quod multos vexantes ad virtutem converterant. Non igitur idem est docere, sicutque benefacere, ac malefacere, sicutque ad bene agendum erudire. Illud quidem verum bonum est, etiam qui doctus est evadat perversus; hoc autem parvum, etiam qui vexatus est, fiat per patientiam sanctus. Si vero quamdam boni speciem gerit, bonitatem solum fingit, quemadmodum hemionem almia, vel hirundinis species indestrionis constructionis artem. Fortis vero ponendum est illum qui, in his quibus nocere intendit, utilis est, in perouasentem ad occidendam, sanantem autem cruoris effusione, vel vulneris abscindendi plaga: quem representaret quidem aliquis in beneficium per modum adumbrationis, non autem omnino despiceret. Et vero forsitan occurrens, velut hostem evitabit, et forte, juxta potentiam, propulset. Hoc tamen ego quidem non mente conceperem, nisi Deus ipse mihi sensum auferat; verum haud mali memor, sicut ille jubet aliud quidem esse dico magistrum et benefacere, aliud vero illum qui quasi magister et quasi benefactor est; esseque priorum in honore multam, posteriorum autem orbari laudem.

105. Non igitur aliquis contendat in unum haec et illa congregare; sed quod quidem fugiendum est, quisquis tandem ego sim, fagere simat, sive sicut ille qui fugit in eremum quem amabat, sive sicut ignavi. Simat me sperare, impediri, seireque merum differentias, quid sit quidem frater simpliciter, quid vero amicus; quod quidem in nostris est fortitudo et facile variumque; diligentioribus autem valde laboriosum et unicum, juxta quod etiam omnia dilectis communia sunt. Non enim fieri potest ut casu sit amicus omnis homo, ne frater quidem. Hoc quidem oporteret esse: nos autem non sic agimus, sed solis nominibus veluti propinquum, ita amicum, habemus sanctum. Igitur nihil pro lege est beneficium quidem magis diligere, malefacientem vero ferre, quantum possibile, et aliquatenus amare, et pro illo orare: praesertim quidem sistere malitiam et ab indignatione abstinere, fundere vero quoque propter illum procer ac dicere: Ne statuas illi, Domine, hoc peccatum. Porro istud quidem amicitia malefacienti simpliciter intelligitur. Diligeretur enim, siquidem in his quibus malum inferi, bonum orationis invenit. Altimum in altum rationis descendens talem inuoc-

¹⁰ Act. vii, 59.

var orationem, ut quid etiam gravitatis habeat. Hic enim Statuere videtur intelligi : ponderare, sive librare, vel, uti ita dicam, statera sistere. Et significaret : Domine, ne juxta meritum statera ponderes; nec secundum proportionem examines hoc peccatum; at si reprimi malos oporteat, eradi quidem et converte, terreque velut ad reprimendum, atque illis ostende potentiam tuam; non autem juxta æqualitatem, vel, ut clarissime loquar, ad æquipondium.

106. Sed, ut dicebam, non aliquis velit contra statutam ire consuetudinem in rebus per antonomasiam vocandis. Etenim si maleficum in beneficium, eo quod per patientiam utilitatem percipimus, inscribamus, ex consequenti amicum, si consultus non de regulis amicitie bene decernat, in inimicum; eo quod aliquid detrimenti fuerimus experti, per metonymiam transferemus. Hoc autem dici non poterit. Non enim ex effectibus opera solent, ut didicimus, characteres accipere. Possibile namque est boni finis pravissimum esse principium, etsi finis ille prospere terminetur, finis autem actionis non bonæ probissimum initium esse, etsi male successerit operatus. Itaque probissimus amicus semper probus est, etsi per eum aliquod dilecto subeat detrimentum; maleficus autem semper pravam sortitur appellationem, donec malus perseveret, etsi per accidens in beneficium ejus malitia terminetur. Hic autem dico confidentes, quod non dicit amicus: Nocui; memoriam non habes. Verum haud ex proposito noxam amici novit, licet quam maxima mala ex illo patiat. Nunquam amicus maleficis similem, nunquam blasphemam, non edit, non fixatur, non diffudit amico, non flagit calumniis, non accusat. Anima vero non amica nec solertiam istorum habet. Si vero quandoque male ratiocinata velit dicere lacescit: Noli meminisse, sed semper amicus esto; jocatur in his quæ reposcit, nihilque tutum loquitur. Audiet talis a læso: Licet notus quidem sis et familiaris, non autem amicus. Nam omnis amicus in dilectum a recto verbo reguataque non deflectit. Si vero offendat, offensa non in istum haud excitatum ruet. Insuper autem talis audiet, quod juxta conscriptos in cives et ipse reputabitur. Et quemadmodum in civitatem aliquis ordinatus aliquandiu quidem non reipsa civilis est, sed extraneus; inscriptus autem in societatem, appositione filius fit civitatis, et secundus est ab iudicibus tanquam hospes non pares ac cæteri participans honores, nisi deveniat, forsitan illustratus, sive per dignitatis ornamentam, sive per augmentum: sic et tibi aliquandiu quidem amicum erit contubernium: si vero favorabile tempus ad regularem amicitiam illuxerit, tunc in verum amicum, qui diligit unanimitate, ordinaberis. Alias autem recte vereretur quis in te quod inexpertum est, interque cæteras rationes etiam quid forsitan, his cognitis, hesternus socius, antiquus, semper amicus, sincerus, commodus, ab amico, in unum et ipsum

σαι γὰρ ἐνταῦθα δοκεῖ λέγεσθαι τὴν σταθμώσασθαι, εἰς τὸν οὖν ταλαντεύσασθαι, καὶ, ὡς εἰπεῖν, ζυγοσταθῆσαι. Καὶ λέγει ἄν· Κύριε, μὴ πρὸς ἀξίαν σταθμώσῃ, μὴ δ' ἀνάλογον τρυταλεύσῃ τοῦ τὸ ἀμάρτημα· ἀλλ' εἰ καὶ δεήσει ἀνασταλῆναι τοὺς φρονητικοὺς. παιδεύσον μὲν καὶ ἐπίστρεψον καὶ ἐκφύθησον ὡς ἐπὶ ἀναστολῆ, καὶ γνῶρισον αὐτοὺς τὴν δὲ ναιμὴν σου, μὴ πρὸς ἀντάξιον δὲ, καὶ σαφέστατα εἰπεῖν, ἰσοστάσιον.

ρς'. Ἄλλ' ὅπερ ἔλεγον, μὴ τις ἐθελέτω περινομεῖν εἰς τὸ καθεστῆκος κοινωνικὸν διὰ τοῦ ἀντονομάζειν τὰ πράγματα. Εἰ γὰρ τὸν κακύνοντα εἰς εὐεργετήν ἐπιγράφωμεν, οἷς ἀνεξικακοῦντες ὠφελούμεθα, εἰς ἀκολουθοῦ καὶ τὸν φίλον, εἰ ποτε συμβουλευσάμενος οὐκ εὐστοχήσει τὰ ἐς φιλικὴν ὑποθήκην, μετονομάσομεν εἰς ἐχθρὸν, εἰ τί που βλαθησόμεθα. Τοῦτο δὲ μὴδὲ λαλοῦτο. Οὐ γὰρ ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων οἶδα τὰ ἔργα χαρακτηρίζεσθαι, ὡς ἐμάθομεν. Εἰκόξ γὰρ καὶ ἀγαθὸν τέλου; φαυλοτάτην εἶναι τὴν καταρχὴν, εἰ καὶ αὐτὸ εὐτυχὸς τετέλεσται, καὶ πέρατος δὲ πράξεως οὐκ ἀγαθῆς χρηστότατον εἶναι τὸ κατάρξαν, εἰ καὶ ὁ πράξας δειδυστήχηκεν. Οὐκοῦν καὶ ὁ χρηστότατος φίλος ἀεὶ χρηστός, κἂν εἰ καὶ συνῆθη τῷ φιλομένῳ βλάβη τις δι' αὐτόν· καὶ ὁ κακύνων δὲ κληρονομεῖ διόλου φαύλης κλήσεως, ἔω; ἂν μένοι κακός, εἰ καὶ εἰς εὐεργεσίαν οὕτω συμβῆν ἀποτελεύτησεν ἢ ἐξ αὐτοῦ κάκωσις. Λέγω δ' ἐνταῦθα θαρβρόντως, καὶ ὡς οὐ λέγει φίλος· Ἐκάκωσα, καὶ μὴ ἔχε μνήμην. Ἄλλὰ κάκωσιν οὐκ οἶδε φίλου τὴν ἐκ προθέσεως, κἂν ὅτι μάλιστα δεῖνὰ ἐξ ἐκείνου πάσχη. Οὐδέποτε φίλος κακολογεῖ τὸν ὁμοῖον, οὐδέποτε βλασφημεῖ, οὐκ ἐχθαίρει, οὐκ ἐρίζει, οὐ διαίξει ἐαυτὸν τοῦ φίλου, οὐ συμπλάττει διαβολὰς, οὐ κατηγορεῖ· ψυχὴ δὲ ἀφίλος καὶ οὐδὲ εὐμήχανος τῶν τοιούτων γίνεται. Εἰ δὲ ποτε Μ; εὐστοχήσασα ἐθέλει λέγειν τῷ πολεμηθέντι· μὴ μέμνησο, ἀλλὰ διόλου φίλος ἔσο· παίζει, ἐφ' οἷς ἀξίον, ἀσφαλὲς δὲ λέγει οὐδὲν. Ἀκούσεται γ' ὁ τοιοῦτος πρὸς γε τοῦ βλαθηθέντος· Ὡ; γνῶριμος μὲν ἔση καὶ συνῆθης, φίλος δὲ οὐκ ἔν. Φίλος γὰρ ἅπας ἀναμάρτητος ὁρθῶς λόγῳ καὶ κανόνι πρὸς τὸν φιλούμενον. Εἰ δὲ που καὶ προσκόποι, ἀλλὰ τὸ σφάλμα οὐκ εἰς ἀνέτηρον ἐκείνον καταβήσκει. Προσακούσεται δὲ ὁ τοιοῦτος, καὶ ὅτι κατὰ τοὺς πολιτογραφουμένους λογιζήσεται καὶ αὐτός· καὶ καθὲν τακτός τις ἐς πόλιν· ἔως μὲν οὐκ αὐτόχρημα πολιότης ἐστίν, ἀλλὰ δὴ που ἔξενος· ἐγγραφεὶς δὲ εἰς φρήτην, θέσει τέκνον γέγονε πάλευς, καὶ δευτερεύει τῶν ἰθαγενῶν, ὡς ἐπηλύς, οὐ μεταλαγγάνων τῶν ἰσῶν τοῖς ἄλλοις πρεσβείων, εἰ μὴ ἄρα συντελέσει, ἀριστεύσας τυχόν, ἢ πρεσβείαν τιμήσας, ἢ ἐπιδοῦς οὕτω καὶ σοὶ τῶς μὲν ἀγαπητὸν ἔσται τὸ ὁμορφίον. Εἰ δὲ χρόνος εὐμαρῆς ἐκφήνη τὰ τῆς φιλίας κανονικῶς, τότε δὴ καὶ εἰς αὐτόχρημα φίλον τετάξῃ, δὲ ὁμοφυλίαν φιλεῖ· ἄλλως δὲ καὶ ὡς ἂν εὐλαβοῦτό τις τὸ ἐν σοὶ ἀδοκίμαστον, τὰ τε ἄλλα, καὶ ὅτι ταῦτ' ἴσως μαθὼν ὁ πρώην ἐταῖρος ὁ χρόνιος, ὁ ἀεὶ φίλος, ὁ καθαρὸς, ὁ ἐπωφελής, ἀποπηθήσει ἂν φίλου τάσσοντος εἰς ἐν αὐτόν τε καὶ τὸν νέηλον· καὶ ὅτι οὐδὲ

σοφῶν, τὸ ἐξ ἄκρας ἔχθρας πιστεύειν εἰς φίλαν ἄκραν ἄγρῶς ἀποκαθίστασθαι τινας. Ἀποφαίνομαι γὰρ ὡς ἐνδοιᾶζων, ὡς οὐδενὶ τῶν τῆς θείας τραπέζης ἡδυσμάτων ἐπιχρῶναι ὁ λίχνος δαίμων φιλεῖ, καθὰ τῇ ἀγάπῃ καὶ τῇ συστοίχῳ ταύτης φιλαί· καὶ χασμῶνται αἶε κατὰ τοῦ τοιοῦτου καλοῦ. Καὶ ἐνθα μὲν ὁ θεὸς ἐπικουρεῖ, ἀπωθούμενος τὸ θηρίον, λύκος ἀποβαίνει, μάτην χανών. Ἄλλως δὲ γὰρ ἀνύει, τὰ μὲν ὀφέποτε, ὅπου καθὰ πόλις ὄχυρά ἢ φίλλα πέπηγε· τὰ δὲ καὶ βράδιως, ἐνθα κατὰ φάμμου τὰ φιλικὰ τεθεμελιώται.

ρζ'. Χρῆ τοίνυν δοκιμάζειν, ὡς περ τἄλλα πνεύματα, οὕτω καὶ τὸ τῆς φιλαίας, καὶ μὴ προσφέρεσθαι τῷ τυχόντι πείρας ἄτερ, ἀλλ' ἐξετάζειν, καὶ συχνὰ περιδλέπεσθαι, καὶ πάντα ποιεῖν, δι' ὧν ἂν ὁ φίλος διακριθῆσεται, εἰ στερεῖμιος, εἰ ἀληθῆς, εἰ μὴ χορβατεῖ σκη:κῶς· εἰ στεγανοὶ τὰ χεῖλη, ὡς μήτε κακολογίας ἐκείθεν ἐκπέτεσθαι, μήτε αὐ μυστήρια προσηδῆν· εἰ δύναται φέρειν ἐλαφρῶς φίλον βαρυνόμενον κατ' αὐτοῦ· εἰ μὴ πρὸς κέρδος φιλεῖ, τοῦτο δὴ τὸ τοῖς πλείοσι ἐπιπολάζον· εἰ μὴ θερμὸς, εἰς ἐργωδῖαν ἐκτρέχει, ὡς πράγματα παρέχειν τῷ φίλῳ· εἰ μὴ πρόβεισι καχύποπτος·· εἰ πρὸς ἄλλους φίλαν συνηλαχῆς, ἔμεινε καὶ κτεῖρωθῆσεν· εἰ καὶ κινδύνους ὑπομένειν ἠτοίμασται· εἰ τῷ φίλῳ ἐπαρκεῖται, καιροῦ καλοῦντος, ἐν οἷς ἔρα καὶ δέοιτο εἰ τυραιομένην ἐπιβολὴν καταμηνύσει μαθῶν· εἰ τοῖς τοῦ φίλου καταπίπτουσι παρέξει ἀντιλήψιν· τὸ πᾶν εἰπεῖν, εἰ τοιοῦτος ἔσται τῷ φίλῳ, οἷος ἂν αὐτὸς ἑαυτῷ, φάναι δὲ κατὰ τὸν εἰπόντα σοφῶν, « ἄλλος αὐτός. » Οὕτως ἐγὼ δοκιμάζειν αἰρούμαι τοὺς ἦν ὅτε βλάψαντας, καὶ δοκιμάσας, ἐξευρών εἰς ἐν αὐτοῖς ἦκω, καὶ συνανακίρναμαι τὰ ψυχικά, καὶ εἰμι ἐγὼ ἐν αὐτοῖς, καθὰ παραγγέλλομαι· εἰς ἐν καὶ αὐτοὶ ἐν ἐμοί. Ἄλλως δὲ εὐλαβοῦμαι, ὑποστέλλομαι, ἦδη δὲ που καὶ διαστέλλομαι, καὶ ἐγγίζω αὐθις ἀνά πίδα χωρεῖν ἐθέλω· καθὰ που καὶ στρουθίον δεῖδν, ὅτε κόκκον σίτου ἴδν, καὶ ἐπ' ἐκείνου δραμὴν μικρὴν, καὶ κατόπιν χωρεῖ, μὴ καὶ εἰς παγίδα πέσοι.

ρη'. Ἐπαθὸν ἐγὼ πολλὰ τοιαῦτα· ἐδελεάσθην, ἠπατήθην, παρεκρούσθην, ἀπεπλανήθην, δοκῶν φίλιαν κερδήσαι. Οἱ μοι τῆς ἔχθρας, ἦν εὖρον. Φαντασάμενος, ῥόδοις ἀγάπης περιτυχεῖν, φεῦ ὅποιαις ἀκάνθαις περιεπάρην, οὐ τριβόλοις, οὐ παλιούροις, οὐ βᾶτοις, ἀλλὰ κυνοσβάτοις, αἱ κέντροις ὀξύτατοις φρίσσοσι. Πλεονάκις ὑπουλος φίλλα κατεκαυχῆσατό μου, καὶ οὕτως ἐπαιδεύθην τὸ ἀκριβές. Ἠλίπισα μυριάκις τὰ εἰς φίλιαν· καὶ ἢ ἐλίπισ, ὅδη καὶ λέγεται τοῖς σοφοῖς, ἐλλίπηθ' ἀπέθι μοι· κἀντεῦθεν δέδοικα τὸ τῶν ἐλπίδων ἀτελεσφόρητον, ὡς ἔαν καὶ τις εὐλαδοῖτο σικιάς. Καὶ ὁ μὲν τὰς ἐλπίδας φάμενος ἐρηγορότων ἐνύπνιαι, οὐκ ἔσθ' ὅπως εὐρήσει τὸν ἢ ἀνυξέζοντα, ἢ κάλλιον φράσσοντα. Ἐγὼ δὲ ἀλλ' ἐκείθεν ἐρανισάμενος, καὶ τοῦ γνωματεύσαντος ἀπονάμενος, λέγω καὶ αὐτὸς, ὅτι, καθὰ βλεφάρων ἐξ ὑπνου ἀνάπτυξις ὀνείρων ἐστὶν ἐκπέτασις, οὕτω ψυχῆς ἀνάπτυξις κενῶν ἐλπίδων ἀπέλευσις καὶ ἀπάληψις. Διὸ πολλάκις μὲν ὀνειροπολήσας ἀγάπην,

et novellum ordinant, prosiliret; et que non est sapiens ex inimicitia cacumine confidere quosdam ad amicitia cacumen subite transferri. Declaro namque non dubitans quod nullam divinae mensae suavitatibus inhare solet invidiosus daemon, sicut charitatem et ipsius consortem amicitiam. Ubi quidem vigilat Deus, feram arcens, lupus frustrato hiato recedit. Alias autem cogitatum perficit, quandoque quidem sero, cum veluti firma civitas amicitia constat; quandoque vero facilius, cum super arenam amicitiae fundamenta nituntur.

107. Oportet igitur, sicut ceteros spiritus, sic et amicitiae spiritum experiri, nec occurrenti sine probatione inherere, sed examinare, crebro circumspicere cunctaque facere quibus amicus dijudicetur, an firmus, an verus, annon scenice saltans; an labia stringat, ut exinde maledictiones non exeant, nec secreta prosiliant; an leviter ferre possit amicum in ipsam gravatum, annon ob lucrum amet, quod multis porro frequens est; annon fervens ad excurrendum in difficultates, ut negotia suscitaret amico; annon ab anteriori suspiciosus; an cum aliis amicitia contracta, perseveraverit et bene processerit; an etiam pericula sustinere paratus; an amico suppeditatus sit, poscente circumstantia, illa quibus egeret; an cognita insidiarum machinatione revelaturus; an rebus amici coincidentibus auxilium praestaturus; an, uno verbo, talis amico futurus sit qualis ipse sibi metipsi iuxtaque sapientis dictum, altus ipse. Sic ego probare intendo illos qui aliquando nocuerunt, et probatione facta, si tates inventi fuerint, in unum ipsis convenio, spiritualiaque communico, et ego sum in ipsis, sicut jubeor; utinam autem et ipsi forent in me. Aliter autem vereor, recedo, jam vero forte sejungor, et denuo propinquans retroferre pedes volo, sicut timidus passer, qui granum framenti videns, paululum ad illud currit, et retrorsum recedit, ne forte in laqueam cadat.

108. Ego multa similia passus sum: seductus sum, deceptus, lusus, in errorem conjectus, amicitiam me putans fuisse lucratum. Eheu! quamquam inimicitiam inveni! Imaginabar in amicitia rosas incidisse; qualibus, Eheu! perfossum sum spinis, non tribulis, non paliuris, non batis, sed cynoblatiis qui spiculis acutissimis horrent! Saepe dissimulata amicitia insolenter in me se tulit, et ita exquisitè eruditus sum. Centies amicitiae bona speravi et spes quod sapientibus etiam dicitur, imperfecta mihi abiit; quam ob causam etiam operum immaturitatem timeo: veluti si quis timeret umbras. Et ille quidem qui dixit spes vigilantium somnia, sane nunquam inveniret vel contradicentem, vel melius loquentem. Ego vero exinde tamen mutuatus et sententia fruius, et ipse dico, quod, quemadmodum e somno palpebrarum apertura somniorum est evolandi ratio, sic ebrietatis animae cessatio, vanarum sperum profectus est et abolitio. Ideo saepe

quidem charitate somniata vel sperata, totiesque sanata ebrietate, cum speratum non invenirem ut elapsum, illud ex animæ tabula deleri, nec jam speravi. Et exhinc usque nunc spes timeo proboque, donec istarum, ut dicere fas est, umbra in aliquid solidum desiderit: cujus præmonstrati statim existit.

Ante transformationem istius generis, necesse est ut homo statui politico totus inhaereat. Hic autem, paucis definitis verbis, in eo consistit status ut omnes charitate se complectantur invicem et exteros; ut inter se communicent in quantum quisque desideret, se mutuo defendant et adjuvent; nullæ adsint rixæ, nec linguæ maledicentes, nec ulla denuntiatio perfida, seu verius diabolica. Ast fallor ipse qui rem unicam latius extendi: prædicta enim bona et cætera prætermissa in mutuum consensu amoris, quo mali illati oblivio accedit. Quæ si mens non esset, (est autem, Juvante Deo,) excidam de umbra divinarum alarum. Si vindictæ gladium exacui, profecto non ascendi gradus divini sacerdotii, verum montes abruptos et voraginitus hiantes! Ast si verberibus afflicus et dolore compunctus quando ingemui, sive Heu mihi, vœ mihi! effatus sum; si Domine, adjuva me, exclamavi, imo et vehementiora adjeci: Demoni, quid aggredimini hominem innocuum? istius modi autem verba non in mali recordationem abeant nec mihi vertantur crimini: qui talia suis inscripta vellet tabellis, calamum currentem intinxisset in aquam et nullam litteram formasset. Laudo enim, quoad mali recordationem, me talem esse per totam vitam, qualis sum, et poëtæ sententiam afferam. Qui his non est contentus, qui mihi est molestus et (si permitteret Deus) ad pejora procederet, coufcit forte vota et molimina ipsius ad Altissimum deferenda; ast nullus me tenet tremor: apprime scio justam ad cælum ascendere orationem et pervenire ad aures Dei, ast in vanam movet istius generis invocatio scalas; nunquam enim eo usque ascendet.

Α εἰς οὖν ἐλπίδας, τοσαυτάκις δὲ ἀνανήψας, καὶ ἐν ἐλπίσθην μὴ εὐρών ὡς ἀπεληλυθός, ἀπήλειψα τῆς κατὰ ψυχὴν δόλου αὐτό, καὶ οὐκέτι ἤλπισα· καὶ ἐκείθεν ἔως καὶ εἰς δεῦρο θελιῶν τὰς ἐλπίδας, καὶ θεμιμῶζ, ἔως ἂν ἡ κατ' αὐτάς, προσφωῶς εἰπεῖν, σκαδ εἰς τι στερέμιον ἀπαλεισθῆσεται· οὐ προφανέντος ἀνέκυψεν αὐτίκα τελεῖα φιλία, καὶ περιλάμψασα πᾶσαν ἀπήγαγε νεφέλην ὀπφίας, καὶ ὁ φάλιος παρήρησεται.

Πρὸ δὲ γε τοῦ τοιοῦτου μεταστήματος ἐμμένειν χρὴ πάντα ἄνθρωπον τῇ πολιτικῇ καταστάσει. Ἔστι δὲ αὕτη, ὡς ἐν βραχεῖ περιγράφασθαι, τὸ πάντας ἀγαπητικῶς ἔχειν ἀλλήλοις τε καὶ τοῖς ἔξωθεν, τὸ κενωνεῖν, ἐφ' οἷς ἕκαστοι χρῆζουσι, τὸ συνεπιλαμβάνεσθαι, τὸ ἐπαρκεῖν, τὸ μὴ ἐριθεύεσθαι, τὸ μὴ ἐπιτιβεῖν συκοφαντικῶς, ταῦτόν δ' εἰπεῖν, διαβολικῶς. Ἐλαθον δὲ ἐμαυτὸν ἐξαπλώσας τὸ ἐν· εἰ; γὰρ τὸ ἀγαπητικῶς ἔχειν τῆλλα πάντα ὡς οἷα σφαιροῦνται ἀγαθὰ, τὰ τε εἰρημένα, καὶ ὧν γέγονε λόγος, οἷς καὶ τὸ ἀμνησικακεῖν συντίτακται. Εἰ δὴ ταῦτα φρονῶ (φρονῶ δὲ οὕτω, Θεοῦ διδόντος), πέσοιμι: ἔξω τῆς τῶν πεπεργῶν τοῦ Θεοῦ σκέπης, εἴπερ ἕξω ἀμύνης ἠκρόνησά ποτε, μὴ ὅτι γε εἰς ἀρχιερωσύνην ἐπανεβάς ἀλλὰ, καὶ ὅτε τοὺς κρημνοὺς καὶ τὰς ὕψους τοῦ τοιοῦτου ὕψους διέβαινον. Εἰ δὲ τυπώμενος καὶ ἀλγῶν ἐτόγγυσα, καὶ ἡ τὸ Φῦ μοι, ἡ τὸ Οὐαὶ ἡ ὅσα τοιαῦτα, ὑπέμυξα, καὶ ὦ Κύριε, βοήθει ἐλάλησα, ἐξεδόθηα δὲ που καὶ τραχύτερον· Δαιμόνιοι, τί μοι ἐπέχετε μὴδὲν πταίνοντι; Ἄλλὰ ταῦτα, οἶμαι, οὐκ ἂν με χρωματίζοιεν εἰς μνησικακόν, οὐδὲ γράμμα τοιοῦτον χρώσαιεν ἐπ' ἐμοί, ὡς οὐδέ τις δευγράφων κάλαμον βάψας ἐς ὕδωρ, ἔχοι ἂν ἐντυπώσασθαι γράμματα. Καὶ ἐγὼ μὲν εὐχομαι, τὰ ἐς μνήμην κακοῦ τοιοῦτος εἶναι διὰ βίου, ὅλος εἶμι, παραξίσαι ἐδ τοῦ Δαιμονίου. Ὅς δὲ μὴ ἀρκέσεται, ἡ βλαπτέτω με, εἰ χῶραν αὐτῷ διδοίη ὁ Θεός, ἡ ἐπαράσθω τὰ χεῖριστα, εἴγε θαρρόλη ἐξικνεῖσθαι τὴν τοιαύτην αὐτοῦ εὐχὴν εἰς τὸν Ὑψιστόν· ὅπερ ἐγὼ οὐκ ἂν ποθθεῖην, εἰδὼς εὐ μάλα, ὡς εὐχὴ μὲν δικαία θαρρεῖ τὴν ὕψου ἀνάσσειν, καὶ ἀναλαμβάνεται εἰς ἀποδοῦ Θεοῦ, ἡ δὲ μὴ τοιαύτη μάτην ἀναρρήχεται, ὅποι μὴ ἐστὶν ἀναθῆναι αὐτήν.

EUSTATHII

THESSALONICENSIS METROPOLITÆ

INTERPRETATIO

HYMNI PENTECOSTALIS DAMASCENI.

MONITUM.

(Ang. Msl, *Spicileg. Rom.*, tom. V, p. 122v.)

Hactenus Eustathii archiepiscopi Thessalouicensis nomen claruerat propter eximios ad utrumque Homeri poema commentarios ; nunc demum sacri quoque poematis interpret procedit, et quidem in alma Urbe primum impressus, ubi Homericæ quoque ejusdem lucubrationes natalem lucem anno 1550 hauserunt. Inter hymnos qui sancti Joannis Damasceni nomen gerunt nobilis est tum ob theologicæ altitudinem, tum ob metri etiam suavitatem, is qui divinum Spiritum celebrat, et a Græcis pentecostali tempore canitur. Mitte nunc controversiam utrum hic hymnus reapse parentem habeat S. Joannem Damascenum ἔδν πᾶν, an homonymum alium, qua super re Eustathius ipse in Proœmio verba facit, tum etiam in auptera Pentecostarii Græci editione Veneta anni 1837 docte disseritur. Neque enim nos de hymni auctore nunc quaerimus, sed ejus interpretem doctissimum et copiosissimum in litterarum rom publicam lati deducimus. Scripti hujus duo saltem exemplaria innotuerunt, alterum Vindobonense, quod accurate describit Lambecius in B. Vindob. ed. nov. t. V. p. 556, a quo tamen dilaudatus quidem est, non tamen typis commendatus ; alterum Vaticanum 1409, bombycinum, litteris minusculis innumerisq; siglis conscriptum ; quod cum jamdiu deprehendissem, et claustris tamdiu obueratum dolorem, constitui denique in hujus voluminis postrema parte collocare. De quo sane scripto Lambocium, et præsertim Allatum in Prolegomenis Damascenicis, cap. 68-70, apud Lequiniump, copiose disputare decuit, ut incognitum scriptum lectoribus revelarent ; mihi vero qui totum, qualis quantusque est, legendum orbi terrarum jam exhibeo, diu loqui non est necesse : sui enim cuique oculi, si modo Græcis litteris sit imbutus, Eustathium hunc pro dignitate ac merito commendabunt. Græca certe Ecclesia post illos primorum sæculorum Patres, parem Eustathio, interpretem vix ullum habet, qui tantam sermonis Græci copiam et theologicæ facultatis rerumque variarum peritiam oræ se ferat.

ΤΟΥ ΑΓΙΩΤΑΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΚΥΡΟΥ ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΞΗΓΗΘΗΣΟΜΕΝΟΝ ΙΑΜΒΙΚΟΝ ΚΑΝΟΝΑ

Ὁὗ Προοιμίου πρὸς τὸ τέλος κείται καὶ ἡ κατ' ἐκείνον ἀκροστιχίς.

SANCTISSIMI METROPOLITÆ THESSALONICENSIS

D. EUSTATHII

PROŒMIUM IN INTERPRETATIONEM IAMBICI CARMINIS

Cujus proœmii in fine legitur acrostichis huc spectans.

Videris, frater, spiritualem illam postulationem quam jamdiu suspensam tenebas, tempus terens et cautius loquens, remisse autem propter reverentiam, distulisse tandem quantum licebat, ut prodiret et in aperto poneretur, et studium impendisse ut ad finem duceretur. Quare hæc tecum volvens, ut quidam dixit, et paululum debilaterans demissa voce, hodie in lucem emisisti, et voluisti me ad opus difficile provocare, quod est interpretatio et commentatio hymni hodie Spiritui sancto cantati, neglecti quidem ab iis qui talia diligentius sectantur, nullo modo autem digni qui sic contemnatur: ex inspiratione enim cœlesti prodit hic hymnus per supercœlestem Paracletum, quem veneratur poeta celebrando; et auctor illa inspiratione in sublime extollitur, alia quidem pedestri sermone proferens et verecunde incedens, in aliis autem metrica visus sublimitate vehi; cui ros divinas conformans et psallens verbis poeticis; nec re ipsa ita est inferior his qui talibus non assueverunt, quibus simplicitas cordi est, videtur ideo prodiisse imaginis instar divinæ in adorationis actu prostratus, indignæ quidem fucati decoris interpretativi; sic enim, Inquirenti mihi ostenditur commentatorum de tanta pulchritudine æqualitas; nisi forsitan iis placuerit cœlatum hoc sanctum sigillum reservare inconsulto cuilibet; vel aliter, omnem gloriam divini hujus cantici intus relinquere jacentem, non ut tutus sit ab insidiis, sed ob ineffabilem admirationem, ut mysterio stuporem pariat magis quam explicatione tali, quæ festi esset impar solemnitati.

ἀλλὰ πρὸς ἀμύθητον θαυμασιότητα, ἵνα τῷ μυστηριώδει θαυμάζοιτο μᾶλλον ἢ τῇ ἐκφάνσει, οὐχ ὡς τε ὄψη, τῷ μεγαλείῳ τῆ; ἑορτῆς συνεπαίρεσθαι.

At sic quidem, o amice, tanti operis gravamine

Ἔοικας, ὦ ἀδελφε, ἦν πρὸ μακροῦ διέτριβες πνευματικὴν ἀξίωσιν τριημερῶν καὶ λαλῶν προμηθέστερον μὲν, ἥρμα δὲ κατ' εὐλάβειαν, ἐπιτείνει ἀπτόως ὄσων ἐξῆν, ὡς προθέσθαι καὶ εἰς ἐμφανὲς ἀναγκεῖν καὶ σπουδῆν ποιήσασθαι ἀγαγεῖν αὐτὴν εἰς ἐντέλειαν. Διὸ τὴν τοιαύτην γνώμην ὑπὸ σεαυτῷ ἴλλων καθὰ τις ἔφη καὶ ὡς οἶον παραλαλῶν λεπταλέῃ φωνῇ, σήμερον ἐξετράνωσας, καὶ ἠθέλησας εἰς πρᾶγμα δύσεργον ἐμὲ προκαλέσασθαι, ὅπερ ἐστὶν ἐξήγησις ἐστ' οὖν διευκρίνησις ὕμνου μελωδικοῦ τοῦ σήμερον ἀδομένου τῷ ἀγιωτάτῳ Πνεύματι, παρεωραμένου μὲν τοῖς τὰ τοιαῦτα μετελθοῦσιν ἐπιμειλίστερον, οὐ μὴν καὶ εἰς τόδε βαθμοῦ καθεστάσθαι ἀξίῳ πεφυκότος· ὁποθεσέως τε γὰρ οὐρανίας ἔχεται ὁ τοιοῦτος ὕμνος διὰ τὴν ὑπερουράνιον Παράκλητον, ὃν ἀποσεμνύει περιφθῶν· καὶ αὐτῷ ἐκείνῃ συναξίρεται εἰς ὅσον οἶόν τε, τὰ μὲν περὶ πρῶτων τῆ φράσει, ὡς εἰ καὶ σεμνὰ ἐδάδιζε· τὰ δὲ καὶ ἔποχος μετρικῶ ὕψει διεκφανόμενος· ὃ συσχηματιζόμενος τὰ περὶ τὴν θειοτάτην ἔνοιαν καὶ λέξεις ἐγκροαίνων ποιητικώτερον· ἔστι δὲ οὐ καὶ οὐ πάνυ συνηθέστερον, τοῖς ἀτριβέσι τὰ τοιαῦτα οἷς τὸ ἀφελὲς πεφίληται· δοκεῖ δὲ αὐτῷ εἰς εἰκόνα οἶον θειοτάτην προστάσθαι προθεβριζμένην μὲν προσκυνητῶς, οὐ μὴν κατηξωμένην καὶ τινο; περιάπτου κάλλους τοῦ ἀπὸ ἐξηγήσεως;· οὕτω γὰρ αἰτιολογῶν παρίσταται μοι τὸ τῶν ἐξηγησαμένων ἀπερίστροφον ἐπὶ τοιφθε καλῶ· εἰ μὴ τε ἀρα ἐκείνοις εὐηρέστητο, τὴν γλαφυρὰν ἀγίαν σφραγίδα ταύτην ἀπαρικήντον ἀφείναι τῷ κατ' αὐτοὺς ἀνεπισκέπτῳ· ἢ καὶ ἄλλω; πᾶσαν τὴν δόξαν τοῦ τοιοῦτου θείου ἔγματος ἔσω παρεῖσαι κατακεῖσθαι. οὐχ εἰς ἀνεπιβούλευτον,

Ἄλλ' οὕτω μὲν, ὦ φιλότης, ἐπὶ οὕτω μεγάλῃ

πράγματι σήμερον τελεσοφρήσας πρὸς ἔνστασιν ἅπαντων ἐπ' ἡμῖν ἀξίωσιν, φόρτον ἡμῖν ἐπέθου, εἴθε μὴ ἐ; τίλος, βαρύν. Ἐγὼ δὲ χρωσθεὶς οὐκ οἶδα εἴτε ὄρω, εἴτε ἐρυθίματι ἐπ' οἷς ἠξίωμαι· καὶ γὰρ ἅμα αἰδῶς τε καὶ φόβος ὑπέπληθε με· ἢ μὲν, μὴ ἀπανηρέμενος, σκωροθήσομαι πολυειδῶς· ὁ δὲ μὴ ποτε κτανεύσας εἰς ἔργον, καὶ οὕτω τοῦ σταδίου γενόμενος, ἀπασυριχθήσομαι κλωζόμενος τοῖς καὶ τοῦτο τὸ καλὸν ἐν τοῖς ἄρτι φιλοτιμουμένοις, εἴπερ τι ἄλλο τῶν διὰ σπουδῆς πολλῆς· ὁμῶς ἐμαυτὸν συμπεύσας, ἐν μὴ ἐπὶ πλείον εἰλήται περὶ οὐ λογισμὸς ὀρέξεως, θείας μὲν τῷ ὄντι, ὀχληρᾶς δὲ εἰ μηδέποτε ἀποτελεσθεῖη, γίνομαι ἰδοῦ τοῦ σοῦ βελήματος· καὶ ἐπιεικῆ πάσαι ἀγίαν ἐπιθυμίαν ἐν ψυχῇ συλλαβόμενος καὶ ὠδινῆσας, ἐξέτεκες τὴν σήμερον, ὡς οἶον κειροφυλακῆσας ἐπέτηδες, μαυροσέσθαι ἤκω τὸ ἀποταχθῆναι, καὶ ἐκθρέψασθαι ὡς περιεστὶ μοι τοῦτο εἶναι, καὶ ἀποδοῦναι σοί, εὐκ οἶδα μὲν, εἴπερ ἡρωίδια τινὰ γένναν, πιθήκιστα δὲ τινα πάντως ἂν ὄσαν ταῖς ἀπλουστέρους καὶ αὐτὴν περιβλέπεσθαι· κατέγνωμεν γάρ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, οὐδὲν τι τῶν ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς βίω πονημάτων πάντη πάντως ἐξουθενούσαν ἐπ' ἅπασιν, οὐδὲ τὸ φαυλότατον, καὶ, ὡς εἰπεῖν, οὐδενόσωρον· καὶ ἔστι τὸ πρῶγμα ὁμοίον ὡς εἰ καὶ τῶν ἐκ γῆς ἀναδιδομένων ἄλλοις ἄλλα πρὸς ἀρέσκειαν εὐπρόσιτα ἐκκείνται. Ἀγαπήσω γοῦν καὶ αὐτὸς, εἰ καὶ τισι μετρίοις ἀξιωθήσεται εἰς ἐντυχίαν ἔλθειν, ὅπερ ἄρτι ἀγαθόν, κατ' ἐμὲ κρῖνοντα, ἐργάσομαι· καὶ ἔσται λέγειν καὶ ἐμοὶ δι' ἐκείνους; πρὸς ἐμοῦ ὄντας, τὸ τοῦ Γλυκίως εἰπόντος ὡς ἄρα καὶ ἐγὼ ἐν τῇ γῇ τις φαίνομαι εἶναι. Εἰ καὶ τούτου διακπεσοῦμαι τοῦ σεμνώματος, ἀρκεῖσθαι τῇ σῆ καὶ μόνῃ εὐαρεστήσει· καὶ τὸ λαωφορούμενον θαῦμα μὴ ἔχων, φιλήσω τὸ μνηρῆς, καὶ τῷ τοῦ φίλου καὶ τῆς ὄντως φιλίας ἔρω παραπήξας τὴν ἐνιαίαν ταύτην ἀγάπην, διὰ τὴν ἐντεῦθεν πεπορισμένην μοι εὐχὴν, οὐκ εὐξομαι πλεονεκτηῖσαι ὡς ἐθέλησαι πληθυνθῆναι μοι λόγου; εὐφῆμους· οἷα καλλάκις ὑπολαβεῖν κατ' ἐμαυτὸν ἐλωθῶς, ὡς καθὰ σοφὸν βούλευμα ἐν ἐὰς πολλὰς χεῖρας νικᾷ, οὕτω καὶ μία εὐχὴ ἀγαθὴ τὸν μυρίων ἐπαινον. Γιγνώμενο; οὖν τοῦ λοιποῦ τῆς σῆς ἀγγαρείας ἐπὶ μιλιαισμοῖς ὅποσοις εὐδοῶσαι τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐκ τῶν ἀδελφῶν σοφῶν ἀφελόμενον χάριν, οἷς ἡ ἀγιωτάτη τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία πέπληθεν, ἐνάρξομαι οὐπερ ἐζήτησας.

A grave mihi, utinam non usque in finem, onus imposuisti; ego autem nescio an pallore an rubore, conspicuus sum de iis quæ facere dignus haboor, (pudor enim simul et timor me replent; ille quidem, ne recusans irridear multiformiter; hic autem, ne, annuens operi, et sic stadium ingressus, exsibiliter ab his qui et hoc pulchrum de presentia sectantur, si quidem aliud magni studii materia sit eis): mihi ipsi tamen persuadens, ut non amplius deprehendatur in te ratio petitionis in se quidem diviniæ, molestæ tamen si non periciatur, toam sequor voluntatem; et quoniam quam jamdiu concepisti in mente sanctam cogitationem, et parturisti, hodie peperisti, quasi consulto captans oportunitatem, factum venio obstetricaturus, et quantum in me est educaturus, et redditurus tibi nescio an heroicam prolem, an sinium aliquem qui rudioribus admirationi sit: humanam enim novimus naturam, quæ nullam ægummarum terrestrium parvipendit, et, ut ita dicam, nullius momenti: simile quid est ac si inter fructus terræ alii aliis ad delectationem accessu faciles prostarent. Gratum igitur habeo et ipse si dignum inventum sit in popularium congressum venire quod modo bonum, me iudice, sum facturus; licebit et mihi usurpare inter meos æquales, verbum Glycis dicentis: *Et ego aliquis in terra videor esse.* Si autem ab hoc honore exciderim, contentus ero tua solius satisfactione; et vulgi non habens admirationem, diligam solitudinem; et amici atque amicitie proposito conterminans unicum hanc ambitionem, propter præstitum deinceps mihi votum, non gloriabor quod prævaluerim quasi voluntas adfuerit ut multiplicentur mihi verba laudis; sicut sæpius dicere soleo intra me, quod quemadmodum multas manus vincit unum sapiens consilium, sic et una bona oratio multorum laudes. Angaria: us igitur a te quotquot passuum millibus prosperum iter præbebit Spiritus sanctus, qui a sapientibus fratribus laudem accipit, quibus plena est sanctissima Dei Ecclesia, inde incipiam unde jussisti.

D Et hoc in primis annoto quod multi presentem hymnum referant ad auctorem Dominicorum carminum, unius quidem de nativitate Salvatoris Christi, alterius de baptismo, alios rursus magno Joanni Damasceno ascribunt. Ego autem hanc sententiam haud possum sequi, ideo quod non diligenter absolutus est hic canon; et ex stylo conjectans, semoveo duo hæc carmina, et alium auctorem iis tribuens, proprium alium quemdam huic assigno, quisquis ille; nec magno Damasceno tribuere possum, ob eam causam quod lux in Scripturas divinas a Deo venit, et in illustrem hunc Damascenum; et elegantiam ejus quis imitando referet, quam in omnibus scriptis suis profert? A tali autem idea longe abeunt prædicti canones. Si quis

vero dixerit illum in his quos concinnavit iambis proprium immutasse characterem, audiet primo eundem in omnibus incedere doctum rhetorem, et forsitan invitum, dominante in illo propria in scribendo natura : illumque maxime in versibus talem existere eo quod majorem voluptatem venatur poesis, et sic illecebras maxime præterdat ; jucundum enim quod perspicuum est, non autem quod obscurum. Plato quidem cum poetice scribit, dilucidior est et suavior. Audiet postea quod manifestaverit magnus ille vir quid in poesi valeret ; non enim paucas tantum versuum paginas reliquit, sed et opus dramaticum scripsit, ut nobis experientia probavit qui drama legitimus compositum in beatæ et castæ Suzannæ historiam, perperam adnotatum ut poema Joannis Mansur ; erat autem Mansur cognomen quo maledictus Copronymus maligne loquebatur Irridens eum quasi Syrio ortum genere ; et adornabat compositionem hujusce dramatis stylus plane Euripidicus ; propriam enim genesologiam texebat Suzanna, et dolebat si tanto malo succumberet in horto, et vim pateretur ; tunc paradiso locum assimilans, referebat quomodo malus dæmon rursus decipere tentaret Evam me ; sic poesis absque grandiloquentia, et luce perspicuitatis pollens, nec rudī phrasī obscura in illustri Damasceno.

ἀρχέλαχος ; δράκων κάλιν πλανῶν Ἰσπευῖς τὴν Ἐβαν ἐμέ · οὕτως ἀστέμφραστο ; καὶ ἡ ἔποποιε καὶ φωτὶ σαφηνεῖα ; διὰλευχο ; καὶ ἀνεπισκόπητος ; φράσει σκληρῶ τῷ λαμπρῷ Δαμασκηνῶ.

Hujus ad imitationem in magna Theasalonicæ, iambos olim texuerunt diaconi, unus quidem indigena, nomine Sumanes, scriinorum præfectus ex ecclesiastica dignitate ; alter sapiens Megalopolites, levita sacrarum artium magister, Michael protedicos, qui tandem vexatione diaboli laboravit ; et ambo propter hymnum pro sanctissimo urbis præfecto, de suavolenti magno martyre gloriam adepti sunt, cum non vilia dixissent, et luciditate fulgerent. Ante eos autem, eodem suscepto opere de augustissimo Nativitatis Christi festo Joannes Geometres gloriari potuit et ipse quod simili luce gravitatis, et claritatis et suavitatis præfulgeret, nil et ipse asperum habens. Si quis autem contendens dicere malit spiritualem modulatorem alta sapientem, vel aliter dithyrambico igne succensum scripsisse, quod urbanus et doctus Theocritus in methodum redigere statuit, vel ut laudem caperet, vel ut æquaret alios tali poesi nobilitates, etsi quædam non probata dicat, et probabilia tantum edat. Esto tamen, veritatem dixerit ; ut enim non arguamur quod ita affirmative locuti simus de his quæ non oportebat, demus ut mutaverit musicus sanctus Damascenus propriam loquelam, quasi vocis dissimulatur, per imitationem non quæ simpliciter a multis exercetur quando opportunitas voluerit, non quæ insigni modo narratur de heroica quadam personâ, sed secundum apostolicam illam

νοῦ, τὴν ἐν ἅπασιν οἷς γράφει ; τοιαύτης δὲ ἰδέας οἱ εἰρημῆμοι κινῶντες πάνυ μακρὰν εἰσιν. Εἰ δέ τις εἴποι ἔκείνον ἐπίτηδες ἀλλάξαι τὸν οἰκεῖον χαρακτῆρα ἐν οἷς λαμβάνει, πρῶτα μὲν ἀκούσεται ὅτι σαφῆς ῥήτωρ πανταχοῦ τοιοῦτος ἐκβαίνει, σχεδὸν τι καὶ ἄκων, τυραννοῦσης αὐτὸν τῆς εἰς τὸ γράφειν φύσεως, καὶ μᾶλλον ἐν τοῖς ἔπεισι τοιοῦτός ἐστιν ἔκείνος, διὰ τὸ τὴν ποιητικὴν ἡθονῆς πλέον στογάζεσθαι, καὶ οὕτως αὐχεῖν μάλιστα τὸ ἐφοκλῶν · ἴδῃ δὲ τὸ σαφές, οὐ τὸ μὴ σαφές. Ὁ γοῦν Πλάτων ὅτε πρὸς μέτρον γράφει, σαφέστερός ἐστιν ἑαυτοῦ καὶ γλυκύτερος · εἶτα προσεπακούσεται, ὅτι ὁ μέγας ἔκείνος οὐ λήθηθεν οὐδὲ ὁποῖος ἦν τὴν ἔποποιαν · οὐ γὰρ ἀπλῶς μετρητὰ ; ἀφῆκε σαλίδας ἐκῶν, ἀλλὰ καὶ ἰδραματοῦργησεν · ὧς καὶ ἡμᾶς ἡ πεῖρα εἰς δαξί περιτετυχούσας δράματι ἐκείνου, πεποιημένῳ μὲν εἰς τὰ κατὰ τὴν μακαρίαν σῶφρονα Σωσάνναν, παρασημασμένῳ δὲ ἐκ πλαγίων ποίημα εἶναι Ἰωάννου Μανσοῦρ (1) · ἦν δὲ ὁ Μανσοῦρ ἐπίνομον, ὃ δὴ ὁ ἐπάρατος Κοκρῶνυμος ἐκακολογεῖ σκώπτων ἔκείνον οἷα γένους ὠρημένον συριακοῦ, καὶ ἰσπευῶρει τὴν διδασίαν ἐκείνου τοῦ δράματος εὐριπίδειος αὐτόχρονημα μέθοδος · ἔγενεαλόγει τε γὰρ ἑαυτὴν ἡ Σωσάννα καὶ ἀπακλαίετο εἰ περιπέσοι κακῶ τηλικούτῳ ἐνδὸς κήπου καὶ βιασθείῃ · ἔνθα καὶ παραδείσῳ τὸν τόπον εἰκάσασα, ἐν ᾧ ἡ προμήτωρ ὑπὸ τοῦ δαίμονος ἀπατηθείῃ, φράζει γλυκίως ὧς ἐμέ · οὕτως ἀστέμφραστο ; καὶ ἡ ἔποποιε καὶ φωτὶ σαφηνεῖα.

Οὐ πρὸς τὴν ὁμοιότητα ἐν τῇ μεγάλῃ Θεσσαλονικῇ εὐθάρσενός ποτε ἐκμύσει διακονοί, ὁ μὲν τις ἐγγώριος, ἐπίκλην Σουμάνης, χαρτοφύλαξ τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἀξίωμα, ἕτερος δὲ σοφὸς μεγαλοκλήτης, λευίτης ἀγιοσοφίτης, Μιχαὴλ πρωτεύδικος, ὁ ἐν ὑστέρῳ δυσκληρήσας ἑτηρεῖα δαίμονος, καὶ ἀρφότεροι πρὸς ὕμνον τοῦ ἁγιωτάτου πολιοῦχου κατὰ τὸν μυροδύτην μεγαλομάρτυρα εὐδοκίμησαν, οὗτοι ταπεινὰ φράσαντες καὶ σαφηνεῖα ἠλαμφάμενοι · πρὸ δὲ αὐτῶν εἰ ; ὅμοιον ἔργον ποιησάμενος ὁ σοφώτατος Ἰωάννης ὁ Γεωμέτρης ἐπὶ τῇ πανσέτῳ τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως ἑορτῇ, ἔσχεν αὐχῆσαι καὶ αὐτὸς ὁμοίῳ φωτὶ καὶ σεμνότητι ; καὶ σαφηνεῖας καὶ γλυκίους λαμπρύνασθαι, οὐδὲν τι σκληρυνάμενος οὐδ' αὐτὸς · εἰ δέ τις ἐρίζων ἐλθεῖται εἰπὴν τὸν πνευματικὸν μελωδὸν λυκοφρόνας ἢ ἄλλως διθυραμβικῶς ποιῆσαι, ὁ καὶ ὁ ἀστέμος ἄμα καὶ σοφὸς Θεόκρτος ἐπέκρινε πῶς μεθοδεῦσαι χάρην ἢ φιλοτιμίας ἢ ἀπλῶς ἐξισώσεως τῆς πρὸς ἕτερον ἀγλαίζομένους ἔποποιε τοιαύτη, ἁμάρτυρα μὲν λαλεῖ καὶ, ὧς εἰπὴν, εἰκοτολογεῖ. Ἔστω δὲ ὁμοῦ ἀληθεῖων. Ἴνα γὰρ μὴ πεισομένην περιπέσειν ἐκλήθῳμεν ἐφ' οἷς οὐκ ἐγρήν, διδάσμεν ἀλλάξαι καὶ τὸν ἅγιον Δαμασκηνὸν μελωδὸν, τὸν οἰκεῖον φθόγγον οἷα καὶ τινὰ φωνομίμον πρὸς μέμησιν οὐ τὴν ἀπλῶς κατὰ τοὺς πολλοὺς μελετωμένην, ὅτε κερδῶ, οὐδὲ κατὰ τὸ ἐξαιρέτως ἰστορημένην περὶ τινος ἡρωικοῦ προσώπου, ἀλλὰ κατὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ μεμελισμένην

(1) De agnomine Mansur, itemque de alio infra legendo, Arcis, Allatus loco prædictæ.

ἀπστολικὴν παλύφθαγγον ἁρμονίαν γλωσσῶν · ἵνα ἄ
 πρὸς τέχνην εἴη καὶ αὐτὸς ποικιλόφρωνος, καὶ ἐκ
 θείας ἐπινοίας πολὺγλωσσος.

Τοῖνον, ὦ ἀγιώτατε Δαμασκήν, χρεώσῃ χάρι-
 τας τοῖς παραβρίψασιν ἐπὶ σὲ τοῦ; τοιοῦτους; κα-
 νόνας, καὶ εἰσπαιθεσάμενος τοῦ; λόγους; τούτους ὡς
 οἶα καὶ γεννησάμενος αὐτούς, καὶ οὕτω πληθύνας
 τέκνα σου, δέξαι καὶ τρίτον κανόνα τὸν εἰ; τὸ ἀγιώ-
 τιστον Πνεῦμα. Τί; γὰρ κωλύει ἐπιγράφεσθαι σοὶ
 καὶ αὐτὸν κατ' ἐκείνους, ἵνα πανάριον ἔσῃ; θεῖον,
 ἢ ἀρχαῖον, εἴσῃ;ον κιθώτιον, χαρισώμεθά; σου τῷ με-
 γάλῳ Ἰωάννῃ τὸ πόνημα τοῦτο, ὡς; φασιν οἱ Ἰζμο-
 κες, Ἰωάννου Ἀρχιδᾶ; οὐδὲ; σαμὸν γοῦν τι αὐτοῖ
 ὄνομα χαριζόμενοι τῷ καὶ φιλοπόνοῳ ἐκείνῳ καὶ με-
 γαλοφύνοῳ φιλοσόφῳ ἀνδρὶ · οὐδὲ; ἐγὼ; μισῶ, καθὲ;
 καὶ ἄλλους οἱ καὶ τινα σοφῶν διδασκαλῶν παλαιῶν
 πολλοῦς καὶ κολλαῶν; ἐν λόγοι;ς ὁμιματώσαντα, φε-
 ρόμενοι φθόνῳ Χαιροδοσκῶν ἐκωνόμεσαν · οὐκ ἂν
 ἐπιθῶν οὕτως ἐαυτὸν δηλοῦντα, ὅτε γράφον ἐχαρη-
 τήριζα τὰ οἰκεία · κακόννομοι ἀνδρες ἐκείνοι οὐδὲν
 ἤτιον ἤπερ οἱ κατὰ τὴν μασσαλιωτικὴν πίσσαν Λατί-
 νοι, παρ' οἷ;ς τεθλίθηται ἀναιτίως οὕτω καὶ εἰς οὐδὲν
 ἄν; δυσφημεῖν τοὺς ἐγγχωρίους ἐπιθέτοι; ὀνόμασι,
 τὸν μὲν γὰρ ἐκύλιον, τὸν δὲ; σκλάβον, τὸν δὲ; παγά-
 νον, ἢ ἐκονομάζουσιν ἢ καλοῦσιν · ὡς; αἰρετὸν εἶ-
 ναι, ἀνώνυμον παρ' ἐκείνοι; εἶναι τινα, ὃ τοῖ; φυλ-
 λοῖ; τῷ ἔθνει ἐπισυμῆθῃκεν, ἢ οὕτως ἀτίμως ὀνο-
 μαστὸν, χρόνῳ δὲ; ποτε μακρῷ καὶ περιώνυμον ·
 ἀλλὰ; τοῦτο μὲν τοιοῦτον ὡς; ἐν παρεκδόσει. Ὅσοι
 ἐ; Χαιροδοσκῶν τὴν τὴν λογίστετα τοσοῦτον σιλλαι-
 νουσιν, εἰεν ὑπὸ; συδῶτῃ ἀγάμενοι · καὶ οἱ τὸν Ἀρ-
 κιδᾶν δὲ; λαλοῦντας, ἀποθήκης τοιαύτης εἰεν ἐπάξιοι,
 ἐν πλατῶμενοι τοιαῦτα ἐπιγράψασιν ἀνδρά;σι περι-
 φημίμοι; · καὶ οὐκ ἀπαγορεύοι; τὸ πᾶν ἄνδρα θετόν
 ἐκείνοι, τὰ τε ἄλλα σοφῶν καὶ μουσικῶν ἐπιστήματα,
 προθέσθαι, καὶ οὕτως ἁρμόσασθαι τοὺς θεῖους ὕμ-
 νους πρὸς μέτρον ζήλω; ἀλλόγῳ · ἐπεὶ; τοὶ πολλοὺς
 οἴαμεν καὶ τοιοῦτους ἐν τε τοῖ; παλαιτάτοι; καὶ ἐν
 ἑρλλάττοντα.

Ὁ γοῦν ἐν ἀγίοι; πατριάρχῃ; ἀοιδίμο; Λουκᾶ;,
 ἔ; νεφέλῃν χρυσοῦν εὐεργεσίας ἡμῶν Ἰβρεξάν, ὅτε
 ἤμεν ἐν διακόνιοι; τελούμεντες, ἐνταυτηχῶ; ποιήματι
 Ἀρχηγῆ; θαυμαστώ; κατὰ ἐποποιίαν, ἔπερ ἐν ἀσ-
 σιδί; πὲν ἐτέγραπτο, ἀνέκειτο δὲ; εἰς θαῦμα περὶ; σου
 τὰ ἐντό; τοῦ μεγάλου φροντιστηρίου, ἔπερ ἐδείματο
 Στουδίου ὁ Ῥωμαῖο;ς, ἐποίησέ; τι καὶ αὐτό; ὁμοιον,
 εἰ καὶ; μὴ πᾶν ἐν χρῶ; πρὸς ἐγγύτητα · ἦν γὰρ ἀλη-
 θῶ; ἐκείνο τὸ παλαιὸν ἀμίμητον · οὐ; τι σου παίζων
 οὐδέμῳ; οὐδὲ; ὁ ἔγιος γέρον; ἐκείνο;ς, ἀλλὰ; ἐν τῷ
 χάσει τὸ σύντανον τοῦ πνευματικῶ; ἀθλεῖν, ποιού-
 μενο; καὶ τὴν ἄδειαν ἔργον, καὶ τὴν ἀνάπαυλαν
 σπουδῆν τινα, καὶ τὴν ἀνεσιν ἐντασιν εἰς γλυκὺ
 ἄγαθόν · ἢ; τις προσανασχῶν ἔχοι ἂν λέγειν, ὡ;ς οὐδ'
 οὕτω κακῶ;ς. Πρὸ; δὲ; ἐκείνου οἴαμεν ἔργον λογικῶν
 ποιηθῆν ὅτε τὸ Ῥωμαῖκῶν στήπτρον ὄρθου ὁ Κο-
 μνηνῶ; Ἀλέξιο;ς, οὐ; τοῦ ἔργου σκοπῶ; ἅμα καὶ ἀπο-
 τίλεσμα, στίχους ἡρωικῶ;ς ἐκθέσθαι, κορυφουμένους
 μὲν εἰ; ποσὸν τὸ δοκοῦν τῇ κατ' ἐκείνους μούσῃ ·
 ἐπιβούμενον δὲ; ἕκαστον γράμμασιν ἰσοῖ;ς, ὡ;ς μὴδὲ

linguarum harmoniam ab eo diligenter quaesitam ;
 ut per artem esset et ipse variarum vocum et ex
 divina inspiratione multarum linguarum peritus.

Nunc ergo, o sanctissime Damascene, gratias
 age his qui in te hos canones iniecerunt, et cum
 feceris sermones illos, ut videtur, et generis eoa,
 et sic multiplicaveris foetus tuos, accipe et ter-
 tium canonem in Spiritum sanctum. Quid enim
 vetat quin ascribatur tibi et iste cum aliis, ut
 canistrum hoc, id est calathum, vel cophinum vel
 sportam tribuamus tibi, opus, ut aiunt, docti
 Iuaniis Arcla? Nec honestum illi nomen impo-
 nentes impigio huic et grandiloquo philosopho;
 quos ego odi, sicut et alios qui antiquum et doctum
 magistrum, cuius doctrinis multi et multoties
 oculati facti sunt, invidia tumentes Chaeoboscum
 cognominaverunt; non quod ille sic seipsum ma-
 nifestaverit, quando scribens propria ad vivum
 exprimebat; famosi hi viri nil minus egerunt
 quam, iuxta Massiliensium fidem, Latini apud
 quos usque ulla causa et necessitate, indigenas
 appositis nominibus sic odiose vocare mos est
 alium panicum, alium sclavonem, alium paganum
 cognominant; quasi optandum sit inter eos ignoti
 nominis esse aliquem, quod plebi cum pulcibus
 contingit; vel sic foede nominari hominem etiam a
 multo tempore nobilem. Sed hoc quidem in di-
 gressione; qui autem Chaeoboscum hominem talis
 doctrinae irridens, sub suario degant; et qui Arclam
 loquuntur, tali domicilio digni essent, si fingentes
 talia nobilibus ascribant viris. Nec dico hominem
 omni laude dignum, et de caetero sapientem, et
 peritum musicum, in publicum edidisse, et sic
 prudenti zelo versibus conclusisse divinos hymnos;
 multos enim novimus tales et in antiquis et in
 recentioribus, qui falso sibi attributa respuebant
 scripta.

ἐν τοῖ; καθ' ἡμῶ;ς, οἱ τὰ γραφικὰ μετατιθέμενοι

Sanctus igitur et nobilis patriarcha Lucas qui
 aurum nobis beneficentium rorem infudit dum inter
 diaconos versaremur, occurrens poemati Arcaean
 quoad poesim admirabili, quoad super clypeum in-
 scriptum erat, iacebat autem in interiori parte
 magni monasterii quod exstruxerat Studiosus Bema-
 nus, fecit et ipse simile aliquid, etsi specie impar,
 vere enim inimitabile erat vetus illud; nec aliquo
 modo irridens sanctus senex, sed ut spiritualis
 emmulationem laboris relaxaret, quietem fecit labo-
 rem, et otium suavia negotium boni; cui adherens
 quisque possit dicere non ita malum. Antea autem
 vidimus methodicum opus exaratum quando Ro-
 manum acceptum portabat Alexius Comnenus, cu-
 jus operis scopus et finis erat heroicis deducere
 versus, terminatos in quantitate poesi illorum con-
 gruenti, numeratum autem unumquemque litteris
 paribus, ita ut neque unus vicinum excederet, vel
 una littera, et erant litterae omnes concatenatae ita
 ut manifesta esset earum aequalitas; et latitudo

quidem poematis istius sententias referebat laudis A
 plenas imperatoriae. Qui vero legendo percurrerant
 duos versus terminos, litteram litteræ addendo,
 inveniebant a dextris completum heroicum versum,
 et a sinistris similiter alterum; et erant sacrati
 acrostichides, et unusquisque seorsim ab alio, nihil
 fundo poematis adhaerentes; et scriptum erat in
 tetragono diligenter hoc poema lateribus circum-
 ductum non linearibus sed grammaticis; et diametri
 ipsæ insignitæ erant præclare litteris rubris: nomina
 enim venerabilia quatuor paribus litteris ita dedu-
 cta ut composite ponerentur ostendebant singula
 diametri principia; et aspicienti hæc in mentem
 venit nil impedivisse artificem tetragoni hujus poe-
 matis, et potuisse summis diametris materiam
 cancellare si voluisset; noluit autem; sed cum
 mensurasset primo, et initia reliquisset sibi invi-
 cem adversantia, ita ut menti occurrerent diame-
 tri illæ ad perfectionem, laboravit in medio epopœæ
 suæ, et figuram rhomboidalem ex quatuor litteris
 descripsit; et elegans erat hoc opus, et aliter qui-
 dem, sed et scribendi peritia; et latera universi
 tetragoni et diametrorum initia in nominibus et
 rhombus rubris fulgebat ornata littera; et resi-
 duum operis consuetis scriptum erat characteribus,
 et erat vere oculorum oblectamentum et scitum
 mentis ornamentum.

αὐτὸ διαγραφῆναι· τὰ μὲν πλευρὰ τοῦ ὄλου τετραγώνου καὶ αἱ τῶν διαμέτρων ἐν ὀνόματι καταρχαί· καὶ ὁ ῥόμβος ἐρυθροῖς ἐγανούοντο παραγράφοντα συνήθως εἶχε τῆς γραφῆς· καὶ ἦν αὐτὸ πανήγυρις

Et solers nobis visus est vir ille; nec solertiam
 mentitis erat, in veritate dico; visus est autem
 non ex seipso tam pulchrum inchoasse opus, sed
 accepisse illud ex antiqua inventione. Antea enim
 exstabat simile Græcum poema, quoad sententias qui-
 dem omnino diversum; secundum enim ad imi-
 tationem, regias laudes habebat; archetypum autem
 peregrinis constabat substantiis; quædam autem
 fugerunt me; abiit enim volumen aliquo inter La-
 tinos; heu mihi quod meminere quanta perpes-
 sus fuerim captus et in servitum redactus! Felici-
 tatem autem me quod a Deo vere Salvatore liberatus
 fuerim! Modicum autem recordatus, referre pos-
 sum quomodo exordium unum male deducebat
 Sarapis, dæmonis hoc nomen; reliqua autem tria
 similia, et ipsa litteris paria; rhombum in quadra-
 tum redigebat Ζεὺς in tali figura: Ζ quidem stante
 in medio versus seorsim, σ autem subjectum post
 versus unum, quasi sub vertice positum; in medio
 autem ambarum litterarum istarum erant ε et υ,
 in medio apte verbi vel litterarum, ita ut fierent
 subjecta conjunctio duorum triangulorum rhombi
 congrue descripti; quoniam versus illi non ad den-
 sitatem per litteras coacervabantur, sed concinne
 ad perspicuitatem resolvebantur. Et hæc quidem
 duo in poesim versa a viris quibus otium studium
 erat.

καὶ τοιαῦτα μὲν εἶναι τὰ δύο κατὰ ἐπιποσίαν πλατέα σπουδή.

ἐν ἔπος ὑπερπαλεῖν τὸ προσεχὲς, οὐδὲ γοῦν ἐν στοι-
 χεῖω· καὶ ἐκείντο τὰ στοιχεῖα πάντα καθ' εἰρημὸν,
 ὡς εἶναι δὴλην τὴν ἐν αὐτοῖς ἐξίσωσιν· καὶ τὸ μὲν
 πλάτος· τῆς ἐπιποσίας· ἐκείνης περιεῖχεν ἐνωχίας
 ἀποσεμνουούσας τὴν αὐτοκράτορα. Οἱ δὲ τὰ τῶν στοι-
 χῶν δύο ἄκρα περιερχόμενοι ἀναγνώσκει, καὶ στοι-
 χεῖον στοιχεῖω ἐπιποσίωζοντες, εὐρισκον ἐκ δεξιῶν
 ἔπος ἀποτελούμενον ἠρωϊκὸν κατ' ἐξ ἀριστερῶν ὁμοιον
 ἔτερον· καὶ ἦσαν ἰδιάζουσαι ἀκροστιχίδες, κυρίως
 ταῦτα καθ' ἑαυτὰ ἐκάτερα, οὐδὲν τι τοῦ ἑδαφίου
 προσαπτόμεναι· καὶ κατεγράφετο εἰς τετράγωνον
 ἀκριβὲς ἐκεῖνο τὸ ποίημα πλευρὰς περιεχόμενον οὐ
 γραμμικαῖς ἀλλὰ γραμματικαῖς· καὶ αἱ διαμέτροι
 ἀλλὰ καὶ αὐτὰ θαυμαστῶς ἐσημιοῦντο γράμμασιν
 ἐρυθροῖς. Ὄνόματα γὰρ σεμνὰ τέσσαρα ἰσογράμ-
 ματα κατασυσφόμενα ἐν τῷ εὐτάκτως τεθεῖσθαι,
 παρέφαινον ἀρχὰς διαμέτρου ἐκατέρως· καὶ εἶχεν
 ἐνθύμιον ὁ βλεῖται μὴδὲν τι καλῶσεσθαι τὸν τεχνίτην
 τοῦ ποιητικοῦ τετραγώνου ἐκείνου, καὶ ἄκρατοις
 διαμέτροις χιάσαι τὸ ἐμβαδὸν εἰπερ ἤθελεν· οὐκ
 ἤθελεν δὲ ἄρα ἐκεῖνος, ἀλλὰ διαμετρήσας ἀρχικῶς,
 καὶ ἀφ' αὐτῶν τὰς ἀρχὰς ἀντιμετώπου· κείσθαι ἀλλή-
 λους, ὡς ἐνοεῖσθαι διαμέτρους ἐκείνους πρὸς ἐντέ-
 λειαν, ἐξεχάσασθαι ἐν τῷ μεσαίτατῳ τῆς ἐπιποσίας
 αὐτοῦ, καὶ σχῆμά τι ῥομβοειδὲς, ἐκ τεσσάρων
 γραμμάτων αὐτὴ διαγράφας. Καὶ ἦν ἀστεῖον ἐκεῖνο
 τὸ πόνημα, καὶ ἄλλως μὲν, καὶ διὰ τοῦ δεξιῶ· ἐκ

B
 τε ὄψεως καὶ εὐφρον ἀγαλμα ψυχῆς.

C
 Καὶ ἐβάνη ὁ ἀνθρωπος ἐκείνος ἡμῖν δεξιῶς· ναὶ
 δὲ, οὐδὲ ἐψεύδετο τὴν δεξιότητα πρὸς ἀλήθειαν·
 ἐπιφράθη δὲ οὐ κατὰρξας αὐτὴς τοῦ καλοῦ τοῦδε
 πονήματος, ἀλλὰ παραλαβὼν αὐτὸ ἐξ εὐρέσεως πα-
 λαιᾶ· προέκειτο γὰρ ἐκείνου ἐλληνικὸν τοιοῦτο
 ποίημα, ἐς τὸ πᾶν ἀπαράλλακτον δίχα γε τῶν ἐνο-
 νοιῶν· τὸ μὲν γὰρ πρὸς μίμησιν δευτερεύσαν βα-
 σιλῶς εὐσεβοῦς εἶχετο· τὸ δὲ ἀρχέτυπον ἐξωτερι-
 κῶν ἐνονοῶν ἤρτετο· καὶ τὰ μὲν ἄλλα ἐκείνου παρ-
 ἤλαθέ με· ἔρχετο γὰρ μοι τὸ βιβλίον ἐς που τὴν Λα-
 τίνην. Οἱμοὶ δὲ ὅτι ἀνεμνήσθην οἷα ἐπαθὸν αἰχμα-
 λωτισθεῖς, καὶ οὕτω δουλωθεῖς· εὐ μοι δὲ, ὅτι πρὸς
 τοῦ ἐλευθερωτοῦ τῷ ὄντι Θεοῦ λέλυμαι. Βραχὺ δὲ τί
 μεμνημένος ἔχω ἀναφέρειν ὡς μίαν μὲν ἀρχὴν δια-
 μέτρου παρέσθην ὁ Σάραπις· δαιμόνιον αὐτὸ ὀνο-
 μα. Τὰς δὲ λοιπὰς τρεῖς ἕτερα ὁμοία ἰσογράμματα

D
 καὶ αὐτὰ· τὸν δὲ ῥόμβον ἐτετραγώνισεν ὁ Ζεὺς ἐν
 τῷδε κατάγραφῃ ζ οἷα τοῦ μὲν ζ κειμένου
 μέσον στίχου ἰδίω καθ' ἑαυτό· τοῦ δὲ σ ὑπο-
 θεβλημένου μετὰ ε υ ἐπος ἐν, ὡς οἶον κατὰ τι-
 να κάθετον· ἐν δὲ σ τῷ μέσῳ τούτων ἀμφοῖν
 στίχων παρακειμένων τοῦ ε καὶ υ, συμμέτρῳ μεσο-
 λαβήσει στοιχείου ἢ στοιχείων, ὡς ἂν γίνωνται αὐτὰ
 ὀποτεινούσα κοινὴ τοῖς δυοῖς τριγώνοις τοῦ ῥόμβου
 διαγραφέντος μάλιστ' εὐκρινῶς· ἐπισηθὲ τὰ ἔπη ἐκεί-
 να οὐ πρὸς πύκνωσιν τοῖς γράμμασιν ἐπιποσίωζον-
 το, ἀλλὰ εὐρύθμως· ἠραίουοντο πρὸς εὐδιάρθρωσον·
 τετραμμένα παρὰ ἀνδράσιν οἷς ἦν καὶ ἡ σχολή

Ὁ δὲ μετρήσας ἡμᾶς χρόνος, ἔφηνε καὶ αὐτὸς ἅδρα λευτεῖν δεξιὸν ἐξανύειν λογικὰς ἐγγεῖρησαι, αἷς ἂν ἐπιβᾶλοι, Ὀλυνηθὸν τὸ ἐπίκλιν· καὶ εἰδομένον Ἰσὶν ὃν ἐκείνος ἐξύφανε μετρικῶς, καὶ ἔδωμάσαμεν ἀκούοντες μὲν τὸ τέχνημα καὶ ἐκ παλαιοῦ, οὐκ ὡς περὶ τετυχηκότας τοιοῦτω μέχρι καὶ ἐς αὐτὸν ἦν δὲ τὸ ἰστούργημα ἐκείνο τοιοῦτον· στιχιδίῳ πρώτῳ ὑπέκειτο ἕτερον ἁμοιον, στοιχειοῖς γραφικῶς ἐς ἀπαράλειπτον κατ' ἐκεῖνο ποσοῦμενον· καὶ τῷ δευτέρῳ τρίτον ὑπέστρωτο ἑμπερὶς τὰ γε εἰς ἀριθμὸν γραμμῶν καὶ τῷ τρίτῳ τέταρτον, καὶ τοῦτο ἔχομένως, ἕως οὗ ἐκείνος εἶπε ἦθειεν εἶπε ἠδύνατο· καὶ τὰ γράμματα κιονηθὲν ὡς διατεταγμένα κατ' εὐκρίνειαν ἐν τῷ ἕκαστον στίχῳ ἐκάστῳ ἐπικεῖσθαι ἀνακαίμενον, ὡς εἰ καὶ ἀλλήλων τὰ στοιχεῖα ἐξήρτητο· ἐφάνταζον στυλίσκους τοὺς μὲν κατὰ πλάτος, τοὺς δὲ κατὰ βάθος ὀρθοῦς ἄπαντας, καὶ συμβιβαζομένων τῶν ἐν ἑκατέρῳ ἔνοιοι ἀναγνωστικῶς ἀκροστιχίδων δίκην· ἐκληροῦντο ἰδίας μὲν ἔνοιας οἱ κατὰ πλάτος ὀρθοῖοι (1) ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τοῦ τελευταίου· ἰδίας δὲ ὡσαύτως οἱ κατὰ βάθος· καὶ ἦν οὐ Πηνελόπης ἰσὺς ἐκεῖνος καὶ ἰστορούμενος καὶ ἀναγόμενος, ἢ Ἑλένης πέπλος Ἑλληνικοῦ ἀεθλεύμασι καταπάστος, ἀλλὰ ἐμπλοκὴ σοφίας, ἧς ἔργον καλὸν καὶ τὸ πάραργον· ἰσὺς δὲ τοῦτου στήμονες μὲν, ὡς κατὰ βάθος ἔπη· κρήνη δὲ, τὰ τοῦ πλάτους· καὶ λογίζεται ἡ μὲν τοῦτου ποιήσις ὑφανσις, ὡς ὡς δὲ ἀνάλυσις, ἢ ἀνάγνωσις, καὶ ὁ στήσας ἐκεῖνον προσφυῶς ἂν ῥηθεῖν λόγον ἐξυφάναι σοφόν· ὡς δὲ δὴ σερῶν τὸ τοιοῦτον ἐξύφασμα, γινώσκειται ὁ πειρασόμενος αὐτὸ διαχειρισθῆαι· σοφὸς μὲν ἐσόμενος εἴπερ αὐτὸ ἀκριβέσταται· οὐ δυνησόμενος δὲ διὰ τέλους οὐδ' αὐτὸς ἐν πολλοῖς εἶναι κατὰ τὸν ὁτως εἰπόντα σοφόν. Πτέρυγας δὲ γε καὶ ἀξίνας καὶ ὠὰ καὶ βωμοὺς, ἐθύρματα καὶ αὐτὰ μουσῶν σεμνότερον δὲ φάναι ἀγάλματα, θεόκριτος παραδεικνύτω καὶ εἰ τι· ἄλλος τοιοῦτο ἐκφαίνεται· οὐ σπουδαίους ἐκεῖνος λόγοις ἐκδοῦς ἑαυτὸν κατὰ τοὺς ἀδιακρίτους ἐξεταστὰς, ἀλλὰ πρὸς οὐ φαύλην σπουδὴν ἀστειζόμενος· Ἐν οἷς ἔστιν εἰπεῖν ὡς ἦν αὐτοῖς ἡ τοιαύτη ἐργασίαι, κόπος ἄπρονος, μόχθος γλυκὺς, πόνος ἀνάληγτος, ἐμμουσος ἀσχολία, αὐλὸς ἡδονῆς, ἀργία ἐλλόγιος ἐργασίαι, θῆξις ψυχῆς εἰς ὀξύτητα, ἐθισμὸς καινοτέρων ἔνοιῶν, καινοτομία λόγου ἐκαινετή, μέθοδος τοῦ μὴ βαίνειν κατ' ἔχνη πολλῶν, ὃ δὴ Καλλιμάχος ὁ σοφὸς ἐπετήδευσεν, ἐφοδος ἐφευρετικῆς καινοτέρας ποιήσεως, ἐνδοξος ἀποφυγὴ ταυτογραφίας, εὐφυίας ἐνδείξις, ἐπίδειξις εὐπορίας νοερᾶς, φιλόκανος· καὶ φιλότιμος μεταχειρισίς λόγου, ἐξηλλαγμένη στολὴ σοφίας, ἀγαθὸν ἀλλόκοτον, πλοῦτου νοεροῦ προχειρισίς, ἐμφασίς δυνάμεως ψυχικῆς, ἐκφανσις ἰσχύος γραφικῆς.

Ἄλλ' ὅπερ ἀνόπιν λόγου φθάσαντες ἐσκαπτόμεθα, εἴπερ πολλοὶ τινες καὶ τῶν ἐν ἡμῖν παλαιτέρων καὶ τῶν προσφάτων καὶ περὶ μέτρα ἐπονήσαντο, ἢ διὰ ῥησιμῶν ἐμφορῶν, ἢ πρὸς χάριν ὀποιανῶν, καὶ γέ-

(1) Ita cod.

Sed quod mensurat nos tempus, manifestavit et ipsum levitam hominem peritum perficendi rationalia incepta quibus animum intendebat, Olyntion nomine: et vidimus telam quam metrica texuit, et mirati sumus audientes artem hanc antiquam esse, et nondum hucusque tale quid videramus. Erat autem textura talis: Versui primo subjacebat alter similis, elementis graphicis sine intermissione secundum illum conformatus: et secundo tertius substratus erat quod litterarum numerum compar et tertio quartus, et sic deinceps quoadusque textus voluit aut potuit: et littere columnæ iustar ordinatæ ad perspicuam distinctionem, dum singulis versibus singuli subjacentes versarentur, ita ut invicem cohererent elementa; ostendebant columnas et in latitudine et in profunditate, rectas omnes, cum cogmentarentur in singulis sententiæ congrue ad legendum, acrostichidum instar; proprias sortiebantur sententias versus in latitudine ordinati, ab initio usque ad finem; proprias similiter qui in altitudine et erat non Penelopis tela hæc, ab historiis cognita et celebrata; nec Helenæ velum Argivorum camporum certaminibus, sed sapientiæ complexus, cujus pulchrum opus primarium et secundarium, telæ autem hujus stamina sicut et versus, in profundo posita; trama autem in latitudine, et æstimatur textura pœsis illa, sed, ut æquum est, explicatio vel positio; et qui constituit eam, congruenter diceretur doctæ textuissæ verba quam difficilis sit talis textura, sciet qui talem instituire tentabit, solers futurum si eam apte perfecit; non poterit autem usque in finem et ipse in multis esse sicut prædictus ingeniosus vir. Alas autem, et secures et ova, et altaria, signa et musarum ornamenta ut decentius appareant, Theocritus canat, vel si quis alius reperitur incomptis dans seipsum auctor sententiis, juxta indoctos inquisitores; sed potius urbanitatem diligentissime sectatur. De quibus dicendum est tale arduum opus ipsi fuisse laborem facilem, molestiam dulcem, fatigationem dolore carentem, concinna cura, immaterialis voluptas, otium sapienter laborans, ingenii acuminis cultus, novarum cogitationum consuetudo, laudabilis verbi innovatio, modus non sequendi viam multorum; Caillimachus philosophus instituit, via inventrix recentioris poeseos, laudabilis fuga tautographias, ingenii ostensio, manifestatis uberis animi, nova et generosa verbi tractatio, divitiarum spiritualium acquisitio, vigoris ingenii argumentum, vis graphicæ exhibitio.

Sed quod antea considerabamus utrum multi ex antiquioribus et ex recentibus pœsi operam dedissent, vel propter inditam facilitatem, vel propter causam qualemcunque, et hoc accidit volenti Da-

masceno, illuminatori Ecclesie Dei, qui doctos cœpit A
 iambus concinnare; et hoc non secundum propriam
 naturam quæ, ut ita dicam, homines per Spiritum
 sanctum lumine replet, sed ad imitationem poetici
 ingenii, modo quidem sublimis et dulcis, modo
 autem rigidi et infelicis his quibus loquitur, ut di-
 xerit quidam; secundum quæm characterem et ipse
 alius videtur ac antea, quasi accessu difficilis: et
 unde hoc oriatur, affirmatur certissimo modo. Pro-
 funde igitur inclinatus, libenter accipio quod affir-
 matur, reprehensionem accepturus, si senior factus
 nondum noverim rem tam pulchram; ferens autem,
 eo quod non ignorem non omnibus omnia
 dare Deum; et longum tempus per quod statuitur
 experientia, non omnium peritiam omnibus tri-
 buere; si autem qui affirmaturi sunt et probaturi
 quæsitum non invenient, nihilominus annuo, et
 multorum sequer opinionem, et de cætero amici
 injuncta subeo: hoc bene perpendens, illud quod
 in Ecclesia sancta introductum fuerit, quasi inle-
 jam et manifestatum et probatum et judicatum, et
 in psalmodia prædicatum, certe in contemptum
 venire, si non admittatur et beati Patris mente
 satum; et propterea non despiciendum quasi spu-
 rium et interpolatum et ideo rejectitium vel alij-
 ciendum; sed potius adoptandum, et in multa ha-
 bendum æstimatione. Quomodo enim reprehen-
 sione dignum non esset, margaritam in fundamento
 ecclesiastico, vel lapillo, vel illitam calcem non
 parvi facere, sed revereri ubi occurrerit; et dog-
 ma de Trinitate et sermones divina mysteria inter-
 pretantes, quibus beati Deum servi collaudant, non
 cum veneratione dicere et præcinere et rite cum-
 ponere, et nil remittendo et cum luciditate expo-
 nere, ita ut sic sanctificentur et oculi et os, et ma-
 nus et habitus corporis, et anima ipsa?

λως ἐπὶ σαφηνείᾳ ἐρμηνεύεσθαι, ὡς οὕτως ἀγιάζεσθαι καὶ σφραγισμοὺς καὶ στόμα, καὶ χεῖρας, καὶ
 περιοχὴν ὅλην τοῦ σώματος καὶ ψυχὴν αὐτήν;

Inle ergo incipiendum unde proposueram, et ex-
 ponendum primo quomodo commentandi operis
 auctor, quoad styli dispositionem se habeat sive na-
 tralis fuerit, qualem reapse cognitum habemus,
 sive per imitationem optimis et variis linguis loqui
 contenderit. Puritatis igitur est luminis quod ad
 perspicuitatem attinet, tantum scripturæ hujus cano-
 nis inest, quantum hiemali nocti sidereæ lucis; tene-
 brescit enim sic in multis philosophus, tum ob cogi-
 tationum profunditatem doctrinæ theologicæ, cum
 ob miram styli concinnitatem; quandoque autem
 propter verba haud communia, sed, sicut ipsi ar-
 ridet, inusitata prorsus aut difficile imitabilia; va-
 rios quoque ipse verbis sensus accommodat, quos
 puristæ non dubitant reprehendere velut quædam
 sermonis vitia, qui non obtemperant legibus materis
 sublimis ac proinde difficilis, per quam irriti sunt
 plerisque artis rhetoricæ effectus, quanquam non
 existiment ipsi ut peregrinum, inconsueta agendi
 ratione sublime loqui, vel solemnia dictitare verba,
 vel voces inflare et dicta, et natalitias divinationes

γονεν ἰδεῖσθαι καὶ τῷ ἐκ Δαμασκοῦ φωστῆρι τῆς
 τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας, ἀλλαξαμένη τὴν φιλόσοφον
 διέθεσιν ἰαμβίαι· καὶ τοῦτο οὐ κατὰ τὴν αὐτοῦ
 φύσιν τὴν, ὡς οὕτως εἶπεν, ἐν ἁγίῳ Πνεύματι φα-
 σιμῶροτον, ἀλλὰ πρὸς ἐπιμῆσιν χαρακτήρος ποιη-
 κοῦ, ἄλλως μὲν κατ' ἐνομοίαν σεμνοτάτου καὶ γλυκυ-
 τάτου, οἷς δὲ φράζει αὐστηροῦ εἴτε καὶ ἀτηροῦ,
 κατὰ τὸν οὕτως ἐροῦντα· καθ' ὃν χαρακτήρα καὶ
 αὐτὸς ἀλλοίως φαίνεται ἢ πάροθεν ὡς δυσπρόσιτος,
 καὶ μαρτυρεῖται ποθεν τοῦτο εἰς ἀναμφύμοτον· εἰ-
 θημι βαθεῖαν προσκύνησιν, καὶ δέχομαι πρὸς ὁμο-
 λογίαν τὸ μαρτυρηθέν· πισθόμενος μὲν εὐ οἶδα
 μέμψιν εἰ γέρον ἀνθρώπος εἰς βαθύ, οὕτω ἔμαθον
 ἱστορήσας πρᾶγμα οὕτω καλόν. Ἀνεξόμοτος δὲ διὰ
 τὸ μὴ ἀμφιγνοεῖν ὡς οὔτε πᾶσι πάντα δῶσιν ὁ
 Θεός· οὐδὲ μὴ ὁ μακρὸς χρόνος δι' οὗ ἀθροίζεται
 πολυπειρία, πάντων ἅπασιν πεῖραν ἐνέθησιν. Ἐάν
 δὲ οἱ μαρτυρησόντες καὶ πιστωσόμενοι τὸ ζητούμε-
 νον οὐχ εὐρίσκοντο, προσκυνῶ καὶ οὕτως, καὶ τί-
 θεσθαι τῇ φήμῃ τῶν πολλῶν, καὶ τοῦ λοιποῦ γίνο-
 μαι τοῦ φιλικοῦ ἐπιτάγματος· ἐκεῖνο καλῶς ἐπι-
 λογισάμενος, ὅτι τὸ ἐκκλησιαζόμενον ἱερῶς, ὡς ἴδῃ
 καὶ ἐμφανισθὲν καὶ δοκιμασθὲν καὶ ἐγχειθὲν καὶ
 εἰς ψαλμῶδιν παρῆσιαζόμενον, οὐκ ἔστιν ὡσερ
 οὐκ ἐξαθερίσαι, οὕτως οὐδὲ ἀμυβιβαλεῖν μὴ οὐχὶ
 ἀγαθοῦ πατρὸς νόος δηλαδὴ ἐκγονον εἶναι· διὸ οὐδὲ
 χρῆναι παραβλέπεσθαι ὡς νόθον καὶ ὑποβολιμαῖον
 καὶ δι' αὐτὸ ἐκβληθὲν ἢ ἀπέβλητον, ἀλλὰ εἰσποιεῖ-
 σθαι, καὶ ἐν λόγῳ τίθεσθαι πολλῶν. Ἡ πᾶς οὐκ ἔν
 εἴη μεμπτόν, μάργαρον μὲν λίθον κρηπίδος ἐκκλη-
 σιαστικῆς, ἢ ψηφίδος ἢ ἐμπλασμα νιάνου μὴ πε-
 ριορῆν, ὡς παραπεσὶν ὅποι τύχοι, θεολογίας δὲ τρια-
 δικῆς τοιαύτας, καὶ λόγους μυστηρίων θεοτάτων ἐκ-
 φάντορας, οἷς καὶ ἁγίῳ Θεοῦ θεράποντες ὑμνοῦνται
 παραπλεκόμενοι μὴ προσκυνησῶ; καὶ λαλεῖσθαι καὶ
 ψάλλεσθαι, καὶ γράφεσθαι εἰς ὄρθον, καὶ ἀνυποσῶ-

Ἄρκτιον δὲ τὸ ἐντεῦθεν, οὐ προεθέμην, καὶ πρὸ
 τῶν ἄλλων ἐκθετέον οἶον ὁ τοῦ ἐγχειρηθησομένου
 ἔργου ποιητῆς τὰ ἐς διέθεσιν γραφικὴν, εἴτε φύσει
 τοιοῦτός ἐστιν ὁμοῦ εὐρίσκόμενος ἀναγινώσκεται,
 εἴτε καὶ κατὰ ἐπιμῆσιν, ὡς ἂν τεχνήσαιο καὶ αὐ-
 τὸς χρησταὶς διαφόροις γλώσσαις λαλεῖν. Καθ' ὅ-
 τητος μὲν οὖν καὶ φωτὸς τοῦ κατὰ σαφηνείαν εἰς
 τοσοῦτον μέτεσι τῇ γραφῇ τοῦ κατ' αὐτὸν κανόνος,
 εἰς ἔσον καὶ νυκτὶ χειμερίῳ ἀστρέφας ἐλλάμψεως.
 Ἀπεσκόπεται γὰρ οἶον ἐπὶ πολλὰ ὁ σοφός· τὰ μὲν διὰ
 τὸ τῶν νοημάτων βάθος, θεολογικῶν τῶν πλειόνων
 ὑπαρχόντων· τὰ δὲ οἷς σχηματίζει σεμνῶς· ἴσται
 δὲ ὅπου καὶ διὰ τὸ τῶν λέξεων οὐ κατημαξευμένον,
 ἀλλὰ που καθὰ φιλεῖ διατρέβειν αὐτὸς καὶ παντε-
 λῶς ἀτριπτον, ἢ γοῦν ἀλλὰ δυστίθον· ἔχει δὲ τι-
 να; καὶ ἑτεροίας ἐπιτηδύσεις; ὁ λόγος αὐτῶν, ἢ; οἱ
 περιεργοὶ ὀκνοῦσι μὴ ψέγειν ὅσα καὶ τίνας κίβρις
 γραφῆς· οὐ περιπεσόντες αὐτοὶ ἐξ ἀνάγκη ὑποβί-
 σεως ὑψηλῆς καὶ οὕτως ἐργώδους δι' ἧς ἀκινεῖ-
 ζουσι τὰ κατὰ ῥητορίας σκιρτήματα τοῖς πολλοῖς·
 οὐδὲ ἐνθυμούμενοι ἐκείνοι ὡς ἑτεροῖον μὲν τὸ ἐν πο-

λίττα κομπάζειν, ἢ στωμύλλασθαι πανηγυρικῶς, ἢ στροφῶν ὄλιγον προφωνήσεις καὶ λαλιὰς, καὶ γενεθλιαλογεῖν, καὶ τοιαῦτά τινα μετέρχεσθαι. Ἄλλο δὲ τὸ θεολογεῖν καταμύνας ἐμμελῶς καὶ μέτρῳ ἔπεσθαι καὶ τοῖς τοῦ μέτρου ὄσα καὶ τινα νομοθέτη. Ἡ γὰρ ἂν εἰ οὕτω οἰκνεῖτο καταθέμενοι τὰς ψήφους, καὶ συναγαγόντες ὅλους ἑαυτοὺς, ἐπλοῦν τὴν εὐθέτως γράφοντα κατὰ τὸ ὑποκείμενον χορηγεῖ· καὶ ὑστερον εἶπου καὶ παραφθίγγεσσι τι κατὰ ἀνάγκην ὁ ἀγωνιῶν. Εἰ δὲ καὶ συνθέτοις φανεῖται λίξεσι χίρων ὁ νῦν εἰς τὴν προκειμένην ἑορτὴν μελοποιῶν, συγχωρεῖσθω ποιεῖν ἀφειδέστερον ὅπερ ἐκέρκων· ὡς οἶα τρόπον τινὰ εἰς τοῦτο πεφυκὸς, αἰμύνηται.

Ἄρκουτων δὴ καὶ τούτων εἰς ἐνδεχομένην σχέψιν θεωρίας, ἐπελευστέον καὶ τὴν παρὰ τοῖς νεωτέροις μελωδικῶς ἐβρημένην ἡμισυμένην ἀκροστιχίδα· ἡμισυμένην δὲ αὐτὴν εἶπον, ὡς μὴ κατὰ τοὺς ἀρχαίους ἰδίᾳ ἐξ ἀριστερῶν καὶ ἰδίᾳ δεξιῶν συνελθούσαν μέτρον ἐκ τῆς τῶν ἐπῶν ὄλων ἐκατέρωθεν ἀκρότητος, τῶν ἀκρων στοιχείων ἐπιστοιχιζομένων ἀλλήλοις ἀρχήθεν μέχρι τέλους· ἀλλὰ τὸ ἡμισυ τῆς σπουδῆς ἐκείνης ἀνύουσαν, ὅπερ ἴσθι τὴν ἐν μόναις καὶ ἐκάστου τῶν στίχων ἐξ ἀριστερῶν κταραχὰς· ὅδ' πρὸς ἔμφασιν ἀμυδρὰν καὶ ἥμιστα δυσχερῆ ἐπινενόηται τοῖς πλείοσι μελωδοῖς ἢ μέχρι καὶ νῦν συντηρουμένη ἐνίοις παρασημεσίαις, μόνης τῆς τῶν τροπαρίων ἐνάρεως· ὧν ἐκάστῳ προσούσα ἡ πρώτη τῆ δευτέρα, καὶ αὕτη τῆ μετ' αὐτῆν, καὶ αἰ λοιπαὶ τὰς ἐφεξῆς, ἀποτελοῦσιν ἕνα ἱερὸν τὸν ἐκ τοῦ προκαθημένου γράμματος ἐν τῷ πρώτῳ τροπαρίῳ μέχρι καὶ τοῦ τελευταίου ἀπαρτιζόμενον· εἰ καὶ νῦν παρεώραται καὶ αὐτὴ τοῖς μελωδοῖς ἡμῶν καὶ ἀπῶναι· οἱ καὶ τὴν ψαλμωδίαν τῆς ἐν τοῖς ἱεροῖς κανόσι δευτέρας ψῆδος, τὸ γὰρ εἰς ἡμᾶς ἦκον τέλειον παρασταλαμεν, καὶ οὕτω τοὺς κανόνας ἐνεκαίριμους θύτας, ἐξημῶσαμεν εἰρημῶ ἐν ἑκάστῳ, εἰς ὁκτάδα τὴν ἐννεάδα κολοῶσαντες· καὶ κλέμμα τοῦτο ἐξευρηκότες οὐκ ἂν οἶμαι λογισόμενον εἰς ἐκαινετῶς ἱερὸν· εἰ καὶ ὁ αἰδιδιμος ἐν σοφίαις θεοδωρος ὁ Πρόδρομος αἰτιολογεῖ σιμνῶς αὐτὸ, κανόνας ἱεροῦς ἐξηγησάμενος. Ἐχόντων δὴ καὶ τούτων οὕτως, ἔπει ὁ ἐξηγηθῆσάμενος μελωδικῶς κωνὸν ἔχει συνήθη τοῖς ὑστερον ἀκροστιχίδα, ἐπισκαπτέον πρὸ τοῦ κανόνας αὐτὴν διακειμένην οὕτως.

Ἡ ἀκροστιχίς.

Θεογενὲς Λόγε, Πνεῦμα παράκλητον πάλιν ἄλλον

Ἐκ γενέτου κόλπων ἦκας ἐπιχθονίοις, Ὅσα πρὸς γλώσσησι, φέρον θεότητος ἄλλου

Σῆμα τῆς φύτης καὶ χάριν ὕμνοπλοῖς.

Τούτων δὲ τῶν τεσσάρων ἐπῶν τὸ μὲν πρῶτον καὶ τρίτον ἡρώδᾳ εἰσιν· ἐλεγεία δὲ τὸ δεύτερον καὶ τὸ τέταρτον· ποταπὸν δὲ τὸ ἡρώδων, καὶ οἶον τὸ ἐλεγείον, ἀνακτεῖον ἐκ τῶν ἐξηγητῶν. Ὁ δὲ νοῦς αὐτῶν τοιοῦτος· Ὡς ἐκ Θεοῦ Πατρὸς γεννηθεὶς Λόγε, ἐκμύχας ἡμῶν τοῖς ἐπιχθονίοις, καὶ διὰ τοῦτο ταπεινοῖς, ὡς ἐν γλώσσησι πυρὸς, καθῶς καὶ ὁ κανὼν

A proferre, et alia similia effutire; aliud autem re divina loqui duntaxat accurate, et mensurae subesse et metri regulis velut magistro; in tali enim casu si, sententias deposuissent, conversi ipsi eam diligenter qui recte scripsisset juxta propositum argumentum: licet quandoque aliquid neglexerit scriptor ex necessitate; si autem rectis videatur gaudere verbis qui propositam canit solemnitate, liceat illi facere negligentius quod judicavit, quasi quodam modo in hoc nato, nec per contemptum agentis, sed ob placitam ei reverentiam.

οὔτε πρὸς φύγον, καὶ πρὸς ἀρέσκουσαν δὲ αὐτῷ

B Sed haec sufficient ad susceptam dissertationem; veniendum nunc ad inventam a recentioribus poesis dimidiatam acrostichidem: dimidiatam dixi eo quod, contra praeceptorum usum, non eorsim a sinistris et eorsim a dextris compleatur metrum ex initis versuum omnium, summis elementis invicem coherentibus ab initio usque ad finem, sed perficiatur dimidium operis hujus, sumptis scilicet initis solummodo singulorum versuum a sinistris positum; unde per imitationem resorata et minime difficilem excogitata est a plerisque poetis: ea quae hucusque a pluribus observatur annotatio initii solum stropharum, quarum singulis adjunctum primum secundo, et illud sequenti, et sic reliqua deinceps, unum efformant iambum, a prima littera in prima strophe usque ad ultimam absolutum: licet nunc negligatur et hoc a nobis venordibus et ignavis, qui psalmodiam secundi inter sacros canones hymni, quem usque ad nos intactum servavit et similiter canones ex novem seriebus constantes, serie una singulos privavimus, in octavum nonarium decurrantes; et furtum illud quod invenimus non arbitror inter res vere sacras deputandum esse: licet illustris inter doctos Theodorus Prodromus hujus causam reddat qui canones sacros interpretatus est. Rebus igitur ita se habentibus quoniam interpretando melodico canonis praestitit respondens sequentibus acrostichis, ante canonem considerandus ipse venit.

D Acrostichis.

O Deigenum Verbum, Spiritum advocatum rursus [alium

Ex genitoris sinibus misisti terrestribus In igneae linguae specie ferentem Deitatis materiae [expertis

Signum tuae generationis, et gratiam centoribus. Horum quatuor versuum primus et tertius heroicis sunt, elegiaci vero secundus et quartus. Qualis autem heroicus, et qualis elegiacus, discendum a commentatoribus; eorum autem sensus hic est: O Verbum ex Deo Patre genitum, misisti nobis in terra degentibus et propter hoc miseris, quasi in igneis linguis, sicut ducebit canon, Spiritum com-

solatio em rursus alterum, secundum videlicet illum postquam tu in cœlum ascendisti; ut postquam consolator venit super nos Filius tuus, consolator iterum veniret e sinu Patris, missus Spiritus sanctus, afferens laudatoribus sanctæ Trinitatis signum immaterialis tuæ divinitatis, id est naturæ ac nativitatæ tuæ, et psallentibus gratiam pro hymnis. Interim verbum *Deigenum* quod ab initio dicitur, ostendit violentum mensuræ in carminibus impedimentum; unde *θειογενῆ* dicit Verbum, cum impossibile sit, ut non proferatur cum diphthongo, sed cum sola littera e, *θειογενῆ*. Manifestum enim quod aliud est *θεός*, aliud *θεῖον*: anima scilicet quæ Deus non est, divina est; unde et aliud sit *θειογενής* et aliud *θειογενής*: forsitan autem, non per generationem inter duas immutabiles personas Verbum inventum est *θειογενής*, sed quia communiter dicitur genitum, quoniam per ipsum, scilicet divinum Verbum, divini et nos et Deo similes efficiuntur. Si quis autem *θεῖον* non derivative naturæ particeps accipiat, sed Deum ipsum sic cogitans, divinum dicat Verbum ex divino, Deo scilicet, Patre ortum, nescio an inveniat qui faciliter hoc admittat: mihi quidem ita sentire non placet; de Paraclete autem dicenda infra dicentur.

"*Ἄλλον* autem vel simpliciter dicitur pro *ἕτερον*, vel ad dogmaticam exactitudinem quam novit qui distinguit *ἄλλας* et *ἄλλοις*; cui obsequens, et quasi in luce ambulans, non dixisset diversum missum fuisse Paracletum, sed alterum, juxta præsentem scripturam; genitum autem de quo hic dicitur et genitorem et satorem et Patrem, divina synonyma simul venerabunda colligit; *φυτοσπόρος* enim communior est: quod autem ex sinu Patris missus fuerit Spiritus sanctus, manifestus docet canon, in quo invenietur rursus vox γλώσσησι, poetica Ionum dialecto; ut poeta enim, molestiam patitur eo quod utatur verbis quibus gaudet poesis; indicium autem naturæ Filii fert Spiritus sanctus non unum, secundum unicam acrostichidis dictionem, sed varia, sicut veritatem docet; veritatem enim dixit magister veritatis Verbum, promittens se missurum Spiritum sanctum veritatis, amorem quem primus habuit in discipulos suos, quos dilexit et Spiritus sanctus, qui et docuit eos ut Spiritus sapientiæ, cujus etiam indicium fuit consubstantialitas Patris et Spiritus, et luminis participatio et sanctitatis, et charitatis, quam inde veniens attulit Spiritus sanctus, sicut tunc et discipulis, et mox initiatoribus populorum, ita et nunc nobis spiritualibus laudatoribus, id est circa hymnos occupatis; quod bonum et in omnes effunditur Dei laudatores, quibus poeta commode se immiscuit pro participatione charitatis. Videndum autem utrum hoc qui fert formam incorruptibilis deitatis possit et verbo accommodari per rectitudinem masculinæ communicationis, ut dicatur Filius dare nobis per Spiritum sanctum formam naturæ suæ.

διδάξει, Πνεῦμα παράκλητον πάλιν ἄλλον, ἕτερον δεύτερον τοῦτον νῦν μετὰ σέ ἀντληθέντα εἰς οὐρανὸν· ἵνα Παρακλήτου ἦδη σοῦ τοῦ Υἱοῦ καταβάτος εἰς ἡμᾶς, παράκλητος πάλιν εἴθι δευτερώματος Λόγῳ ἐκ τῶν κόλπων τοῦ Πατρὸς, τὸ ἀπεσταλμένον ἅγιον Πνεῦμα· φέρον αὐτὴ τοῖς ὁμνηταῖς τῆς ἁγίας Τριάδος, καὶ σημεῖον ἁλλοῦ θεότητος εἰς φύτλης, ἕχουν τῆς σῆς φύσεως ἢ γενήσεως, καὶ τοῖς ὁμνηταῖς χάριν τὴν ἐπὶ τοῖς ὕμνοις· ἐν τούτοις δὲ τὸ μὲν *θειογενής*, ἐκ προθύρων, ὁ φασί, διεκρίνεται τὴν μετρικὴν ἐν ἐποποιίαις βίβλια περιολκῆ, δι' ἣν *θειογενῆ* λέγει τὸν Λόγον, δέον ἀδυνάτως εἶπαι μὴ ἐν διφθόγγῳ, ἀλλ' ἐν μόνῳ τῷ ε· στοιχείῳ *θειογενῆ*. Πρόδηλον γὰρ ὡς ἄλλο μὲν *θεός*, ἄλλο δὲ *θεῖον*. Ἡ γοῦν ψυχὴ *θεός* μὴ οὔσα, *θεῖον* ἐστίν· ὥστε καὶ ἄλλο μὲν ὁ *θειογενής* Λόγος, ἄλλο δὲ ὁ *θειογενής*· ἴσως δὲ οὐ παρὰ γέννησιν τὴν ἐν [δυ]σιν ἀμεταβόλοις, Λόγος νῦν εὐρέθη *θειογενής*, ἀλλὰ παρὰ τὸ κοινῶς λεγόμενον γενέσθαι, ἔπει δι' αὐτοῦ ἕχουν τοῦ *θεοῦ* Λόγου ἡμεῖς; *θεοῖ* καὶ *θεοειδεῖς* γινόμεθα. Εἰ δέ τις τὸ *θεῖον* οὐ παραγώγως μετουσιαστικῶν λαμβάνων, ἀλλὰ τὸν *θεόν* αὐτὸν οὕτω νοῶν, *θειογενῆ* λέγει τὸν ἐκ *θεοῦ* ἕχουν ἐκ *θεοῦ* Πατρὸς Λόγον, οὐκ οὐδα εἴπερ εὐρήσεται τὸν ἀπραγμῶνος ἀποδεχόμενον τοῦτο. Ἐπεὶ γοῦν οὐκ οὐκ ἀρέσκει οὕτω νοεῖν· περὶ δὲ Παρακλήτου εἰρήσεται τὸ δέον ἐν τοῖς ἐξῆς.

Τὸ δὲ ἄλλον ἢ ἀπολιτικῶς ἴσως εἶρηται ἀντὶ τοῦ ἕτερον, ἢ πρὸς ἀκριβείαν δογματικὴν, ἣν ὁδὸν ὁ ἀκριβωσάμενος; τὸ ἄλλας, ἀλλ' οὐκ ἄλλοις· ἕπερ ὁ ἀκολουθῶν καὶ ὡς ἐν φωτὶ οὕτω περιπατῶν, οὐκ ἂν εἴποι πεμψθῆναι ἄλλοῖον παράκλητον, ἀλλὰ ἄλλον κατὰ τὴν ἐνταῦθα γραφὴν· γενέτην δὲ τὸν ἐνταῦθα βηθέντα καὶ γενέτορα καὶ φύσαντα καὶ πατέρα ἢ θεῖα συνωνυμία εἰς ἐν ἄγει σεμνῶς. Ὁ μὲν τοι φυτοσπόρος κοινώτερος, τὸ δὲ ἐκ κόλπων Πατρὸς πεμψθῆναι τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ὁ κανὼν διδάξει ἐμφανεστερον, ἐν ᾧ εὐρέθησεται πάλιν κείμενον καὶ τὸ γλώσσησι ποιητικῶς Ἰωνῶν διαλέκτου. Οἷα γὰρ ἐποποιῶς, ὀχλεῖται καὶ λέξεται χρῆσθαι ἑποίας οἷα φιλεῖν ἢ ποιῆσαι· σημεῖον δὲ φέρει τῆς τοῦ Υἱοῦ φύτλης τὸ ἅγιον Πνεῦμα, οὐκ ἐν κατὰ τὴν ἐνικήν προφορὰν τῆς ἀκροστιχίδος, ἀλλὰ διάφορα, εἶον τὴν ἀλήθειαν. Ἠλήθευσε γὰρ ὁ τῆς ἀληθείας χορηγός Λόγος ὑποσχόμενος πέμψαι τὸ τῆς ἀληθείας ἅγιον Πνεῦμα, τὴν φιλίαν ἣν ἐφθασε σχεῖν ἐπὶ τοῖς μαθηταῖς, οὐ; καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα συνεφίλησε, τὸ καὶ σοφίαν ἐκείνου; ὡς Πνεῦμα σοφίας. Ἐπεὶ σημεῖον οὐ ἔφανε καὶ τὸ συμφύει; Πατρὶ καὶ Πνεύματι; τὸ συμφωτιστικῶν, τὸ συναγιαστικῶν, τὸ τῆς χάριτος συμμεταδοτικῶν, ἣν ἐκείθεν ἔχει φέρον τὸ ἅγιον Πνεῦμα ὥσπερ τότε τοῖς καὶ μύστασι, καὶ αὐτίκα μυστηπλόις τῶν ἐθνῶν, οὕτω καὶ νῦν ἡμῖν τοῖς πνευματικῶς ὁμνοπόλοις, ὁ ἐστίν ἀναστρεφόμενος περὶ ὕμνους· τοῦτο δὲ τὸ ἀγαθὸν καὶ εἰς πάντας διαβαίνει τοῦ *θεοῦ* ὁμνητάς· οἷς ὁ μελωδὸς δεξιῶς ἑαυτὸν ἰδοῦ συμπαρέμειξεν ἐπὶ συμμεθέξει τῆς χάριτος· σκοπητέον δὲ εἴπερ τὸ φέρον θεότητος ἁλλοῦ σῆμα, δυνήσεται καὶ τῷ λόγῳ προσαρμόσαι κατὰ ἐπιθεῖαν ἀρσενος μετοχῆς, ἵνα λέγηται ὁ Υἱὸς ἔχειν οὐκ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἡμῖν σῆμα τῆς ἑαυτοῦ φύσεως.

Ὅτι ἐὶ φύτλη οὐ μόνον ἡ φύσις, ὡς εἴρηται κατὰ Α τὸν ἐξηγητὴν, ἀλλὰ καὶ ἡ γέννησις, φανερόν ἐστι κοινῶς· καὶ ἐστὶ προσφύης ἡ τοιαύτη σημασία ἐπὶ τοῦ Υἱοῦ ὡς γωνητοῦ, δι' οὗ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἡμῖν ἐπιφοιτᾷ. Δῆλον δὲ ὡς ἐκ τῆς τοιαύτης φύτλης, καὶ ὁ διὰ τοῦ υ διχρόνου προφερόμενος, ἐξωτερικῶς παρῆται φυτάλιμος· γινόμενος μὲν καὶ παρὰ τὸ φυτὰ ἄλλεσθαι ποιεῖν, μάλιστα δὲ παρὰ τὴν φύτλην, ἵνα ἢ ἐξ αὐτῆς φυτάλιμος, καὶ μεταθέσει φυτάλιμος· ὡς οἷά τις πατὴρ καὶ οὕτως αἷτιος τοῦ φύεσθαι, ἢ τις ἔννοια καὶ τὸν φυτοσπόρον ὠνόμασεν. Οὕτως δὲ καὶ τῆς ἀκροστιχίδος διεσκευασμένης, ὡρα μέγρις ὧδε καταστήται τὰ πρὸ τοῦ κανόνος, ἵνα ἐντεῦθεν εἰς ἐκείνον μεταβαίη ὁ λόγος ἡμῖν παρασημασμένοις ὡς πλημμελῶς ἐνιαχοῦ ὁ τοιοῦτος εἶρη κανῶν, διὰ τὸ τῶν ἀντιγράφων ἐκ μακροῦ ἐφάρματον, ὡς ἐν τοῖς ἐξῆς φανεῖται.

Εἰρμὸς τῆς ψῆδης πρώτης.

Ἀρχὴ τῆς τοῦ εἰρημένου κανόνος· ἐξηγήσεως, ἤγου μὲν δυτος τετάρτου τοῦ κατὰ τοὺς ψήδικους μουσικιστάτου καὶ χοροποιου, μεμελισμένου δὲ πρὸς εἰρμῶς τοὺς ὑποτεταγμένους· οἷς δηλαδὴ ἀκολουθῶς· καὶ τὰ ὑφ' ἐκάστῃ συνείρονται τροπάρια.

1. Θεῶ καλυφθεῖς ὁ βραδύγλωστος γνόφῃ
Ἐβρόητόρσεε τὸν θεόγραφον νόμον.
Πλὴν γὰρ ἐκτινάξας·θμματος νόου,
Ὅραβ τὸν ὄντα, καὶ μωεῖται Πνεύματος
Γνώσιν γεραιρων ἐνθέοις τοῖς ἄσμασιν.

Ἐρμηνεία.

α'. Κανονικῶς, ὡς εἰπεῖν μεθοδεύσας τὸν παρόντα εἰρμὸν τῆς πρώτης ψῆδης ὁ σοφὸς ποιητὴς Ἰωάννης, ἐς τις ποτ' ἂν καὶ εἴη οὗτος, οὐ μόνον ἐκ τῆς τοῦ ἔσθαι λέξεως χαρακτηρίζει αὐτὸν, ἧς χάριν φικωμένης τῇ πρώτῃ ψῆδῃ, παρεῖσθεται τὸ ἄσμα καίμενον ἐν τῷ, *Γεραιρων ἐνθέοις τοῖς ἄσμασιν*, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν νομοθέτην μόνον, ὕλην ποιεῖται τοῦ εἰρημοιστικῶ μέλους, ἄλλως μὲν τοὶ παρὰ τὸ σύνθηες. Οὐ γὰρ τι ἐρυθραῖον ὄλω ἐνταῦθα ἢ Αἰγυπτιακὸν παραπέχει θαῦμα· τὰ τῆς ἀορτῆς δὲ παρεμβάλων τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀσυμφωνῶς, ἤγουν τὸν θεόγραφον νόμον, ἦ σύστοιχος· καὶ σύμφωνος ὁ ἐκ Σιών ζελευσόμενος νόμος, ὡς ἐν τοῖς ἐξῆς εἰρήσεται· καὶ τὴν τοῦ ὄντως ὄρασιν διὰ πνευματικῆς ἀποκαλύψεως· ὅποια καὶ τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις σήμερον ἐπαγένοτο, καὶ τὴν τοῦ Πνεύματος γνώσιν προθεωρηθεῖσαν ἔκτοτε, ὡς μετ' ὀλίγα λέξεται, φιλοσοφεῖ ἐπὶ τῷ προφήτῃ οἷα πνευμαφορήσῃ τὰ καθήκοντα· ἐπὶ δὲ ὁ μέλπει τοιοῦτον· Μωϋσῆς, ὁ μικροῦ λέγειν εἶω, νοῦς θεῖος καὶ τὴν σοφίαν περιττός, ἄλλως μὲν τοῖς βραδύγλωστος, οὐ νεφέλη σιναιτικῆ σκεπασθεῖς ἐπὶ, ἀλλὰ γνόφῃ πυκάζοντι θεῖοι, ἐβρόητόρσεε νόμον ἐκεῖνον τὸν περικλυτον διὰ τὸ θεόγραφον, ἀτραπηβολήσας οἷον ἐκεῖθεν τὸν μέχρι καὶ τότε κρυπτόμενον· ἢ καὶ ἄλλως, ἐκφῆνας ὡς· εἰ καὶ ἐκ λίθου κυρίτιδος φῶς αὐτὸς πρώτος· ἐφῆνεν, ὁ δὲ λέγεται, ἔφαντον τοῖς μήτε ἰδοῦσι, μήτε εἰδοῦσι αὐτό.

β'. Εἰ δὲ ξενίζον δοκεῖ ἄνθρωπον ὑπογραμματαῦσαι, ἢ ὡς· ὁμιλῆσαι τῷ ἀοράτῃ, καὶ ἀναιδεῖν καὶ ἀπροσίτῃ

ΠΑΤΡΟΛ. ΓΑ. CXXXVI.

Quod autem φύτλη non solum natura, ut dictum est secundum interpretem, sed et origo sit, evidens est; et naturalis est hæc significatio de Filio quasi genito, per quem nobis Spiritus sanctus venit. Evidens est autem (quod ex ista voce φύτλη deductum est verbum φυτάλιμος prolatum vulgari modo per anceps; derivatum ex radice quæ significat, facere ut crescant plantæ, maxime a φύτλη, ita ut inde fiat φυτάλιμος et eum transpositione φυτάλιμος; quasi .quis pater sit, et sic causa crescendi, unde venit nomen φυτοσπόρος. Verum sic adornata acrostichide, tempus est ut hic sistant quæ præeunt hymno, ut exinde in eum veniat nobis sermo, qui notavimus mendosumquodque esse hymnum hunc, ex antiquorum culpa librariorum, ut ex sequentibus patebit.

Hirmus primæ oðæ.

Initium interpretationis prædicti hymni, e quarto tono, omnium elegantissimo et choris congruente, modulato pro subordinatis hirmis, quos deinde sequuntur subnexæ singulis strophæ.

Divina tectus tardilinguis nebula,
Elocutus est a Deo scriptam legem:
Materia enim abjecta, oculis mentis
Videre eum qui est discit, Spiritus
Cognitionem laudans divinis cantibus.

Interpretatio.

1. Regulariter, ut ita dicam, tractatam presentem primi hymni strophen doctus poeta Joannes, quisquis sit, non solum ex verbo ἄδειν insignit, cujus gratia primam strophem formavit, introductus est cantus his verbis: *laudans divinis cantibus*; sed et ipsum legislatorem solum materiam facit poetici operis, aliter autem quam fert consuetudo. Non enim omnino maris Rubri vel Ægypti miracula hic intexat, sed fortim introducens quæ scato Spiritus sancti congruunt, divinam nempe legem, cui compar et consona est lex ex Sion oriura, sicut postea dicitur, simul et Dei visionem pro revelationem Spiritus, qualis et sanctis apostolis hodie facta est, et Spiritus cognitionem ex tunc præbitam, ut mox dicitur, disserit de propheta quasi a Spiritu edocte quæ docent. Hoc est autem quod præcinit: *Moses* (quod vix dicere necesse est), mens divina, et in sapientia excellens, cæterum lingua tardus, non nebula Sinaitica cooperatus simpliciter, sed circumfusa nube divina, illam promulgavit legem ornatum præclarissimam, quæ a Deo scripta est, fulguribus ignatians eam usque ad id temporis incognitam; vel aliter, manifestans quasi ex igneo lapide, lucem quam ipse primus ostendit, quæ dicitur, his qui nec viderunt nec noverunt eam, invisibilis.

2. Si autem inauditum videatur hominem Deum scribam existitisse vel omnino conversatum esse cum

invisibili, formam non habente et inaccessibili A Deo, quando spiritualibus hominis oculis non lignum, vel trabs, vel tale aliud vile corpusculum obiacet ad eripiendam divinam visionem; sed mundanum lutum vitæ humori immistum innngit limi instar animæ intellectum, ita ut omnino non possit per se ipsam pervenire ad visionem Dei. Si igitur non mirum videatur quibusdam, scient non vulgarem hominem fuisse Moysen quando, ut quidam ait, cum Deo loquebatur amici instar familiarissimi, nec humanis utebatur oculis, sed fere angelicis; imo omnino angelicis. Non enim depravabat visionem ejus materia aliena, nec limus qualem diximus, qui oblinere gaudet et obtenebrare animæ lumen, et sic inutilem facere hominum prudentiam; sed cum exprinxisset eum et removisset, ut aptius loquar, cum excussisset de oculo mentis impedimenta, vidit Dominum, et statim initiatus est, sive accepit notitiam ejus qui hodie celebratur Spiritus, qui cum Deo semper est et cognoscitur et cernitur; quem statim et veneratus est, ut videtur, cantibus non vulgaribus, sed vere divinis; superne afflatus sicut et in celebrato exitu. Non enim accidit ei sicut Manoe dicere: Perii-mus, Deum vidimus: sed, Viximus, et vitam produximus, et confirmati sumus; Deo appropinquavimus, Deo collocuti sumus ut discipuli; unde lætari oportet et laudare Deum, et lieta canere, non simpliciter sicut quæ vulgo laudabilia sunt, sed certe divina, per quæ et animæ bonitas demonstratur, et gaudium de bono; Deum enim vel divina laudare, animæ virtus est; cantando autem ea proferre, lætitiæ indicium. cum nullum sit animal triste, cantare volumus.

3. Vide in supracitato hymno, hoc: *divina tectus nebula*, dictum ad distinctionem naturalis nubeculæ densatæ in tempestatem aeriam rutilantem, per quam læduntur aliquando quæ in mundo sunt; adhuc et aliarum nubium quales violenter aspirare lætatur possimus dæmon ad perniciem Ecclesiæ, et dicere possem Christianitatis. Ex multis hisce nubibus repletur historia sacra, quam princeps tenebrarum condensat, nebulas in eos congregans qui contempnunt, insidians quandoque et machinans ut in lucem tonet et fulguret, non valens autem hoc facere usque in finem, et tenebrosus brevi evadens, sicut lumen fulguris simul ac emicat evanescit. Non talis ergo nebula beatum operuit Moysen, sed re ipsa divina; a Deo enim congregata in atrum condensata est, et virum Dei circumfudit, et modo quasi in templo divino ipso vel schola Deus loquebatur ut magister, et scribebat; Moyses autem hæc exinde hauriens promulgavit.

4. Vide *tectus* opportunissimum verbum, et adjacentibus congruens; non enim *coopertus* vel aliud simile fuisset aptius hic Moysi quam *tectus*; et videtur prodire verbum hoc ex aulicis, et iis

Θεῷ, οὗ δὴ ἀπλῶς ἀνθρώπου τοῖς κατὰ νοῦν ὁμμασιν οὐ ξυληφίον, ἢ δοκάριον, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον φαῦλον σωμάτων ἐπικείται εἰς θέαν ὄψιν ἐπιπρῶσθουν· ἀλλὰ χοῦς κοσμικῆ βίου ὑγρότητι ἀνακραμμένη ἐμπλάττει δίχην ἰλύος τὸ νοερὸν τῆς ψυχῆς, ὡς μὴ ἐξικνεῖσθαι ὅλως τὸ κατ' αὐτὴν ἐπικὸν εἰς θέαν Θεοῦ. Εἰ τοίνυν τοῦτο ξενίζον ἐχει πινὰς, ἀλλ' ἴστωσαν ἐκεῖνοι, ὅτι οὐκουν ὁ τυχὼν ἀνθρώπος ἦν ὁ Μωϋσῆς, ὅτε κατὰ τὸν οὕτως εἰπόντα ὠράριζε τῷ Θεῷ δίχην οικειοτάτου ἐμίλητοῦ, οὐδὲ ὀφθαλμοῖς διωκεῖτο ἀνθρωπικῶς, ἀλλὰ ἀγγελικῶσιν, εἰπεὶν δὲ ὀρθῶς καὶ ἀγγελικῶς. Οὐ γὰρ ἐκακούργει τὴν ὄψιν αὐτῶ οὔτε ὕλη τις ἀλλοία, οὐδὲ μὴν ἰλύς, ἐπολεῖν εἰπομεν, φιληθοῦσα καταπλάττειν καὶ ἀμαυροῦν τὸ κατὰ ψυχὴν φῶς, καὶ οὕτως ἀχρειοῦν τὸ ἐν ἀνθρώποις νηφάλιον· ἀλλὰ ἐξαλειψας αὐτῆν καὶ ἀπαγαγὼν, καιριώτερον δὲ φάναι, ἐκτινάξας τοῦ κατὰ νοῦν ὀφθαλμοῦ, ὅρῃ τε τὸν κυριότητα ὄντα, καὶ αὐτίκα μυσταῖται εἴτουν μυσταγωγεῖται τὴν γνώσιν τοῦ σήμερον ἐρταζομένου Πνεύματος, τοῦ ἐκείνῳ καὶ ὄντος καὶ γινωσκόμενου καὶ ὁρῶμενου· ὅπερ εὐθὺς καὶ ἐγέγραπεν, ὡς εἰκόσ, ἄσματος οὐ τοῖς τυχοῦσιν, ἀλλὰ δηλαδὴ ἐνθέοις, ἐνθεῶν δὴ που κατὰ τὰ ἐν τῇ περιουμνήτῳ ἐξῆδῳ. Οὐ γὰρ ἐπῆλθε καὶ αὐτῷ κατὰ τὸν Μανωὲ λέγων, ὡς Ἀπολώλαμεν, Θεὸν ἐώρακαμεν· ἀλλὰ Ἐζήσαμεν, διεγνώμεθα, συνέστημεν, Θεῷ ἠγγίσαμεν, ὁμίληται Θεῷ χρηματίζομεν. Διὸ καὶ ἀγάλλεσθαι χρῆ, καὶ γερῶρειν τὸν Θεὸν, καὶ ἄδειν χαρμόσυνα, οὐχ ἀπλῶς ὅποια τὰ πολιτικῶς ἐπαινετὰ, ἐνθα μὲν τοι, δι' ὧν καὶ χρηστότης ψυχῆς ἐκφαίνεται καὶ χαρμονὴ ἐπὶ τῷ ἀγαθῷ· τὸ μὲν γὰρ ὕμνειν τὸν Θεὸν ἢ τὰ θεῖα, ψυχῆς ἀρετὴ· τὸ δὲ καὶ ἀσματικῶς αὐτὰ προάγειν, σύμβολον ἡδονῆς· ἐπεὶ μηδὲν ζῶον λυπούμενον, ἄδειν παρελάβομεν.

γ'. Ὅρα δὲ ἐν τῇ ῥηθείῳ ἐπὶ τὸ *θεῖον καλυφθεὶς γνῶσφι*, ῥῆθην καὶ ἐπὶ διαστολῇ φυσικοῦ τινος γνόφου πυκνωθέντος εἰς ἐκρηξὴν ἀερῖαν πυρῶσαν, δ' ἢς βλάπτονται ποτε τὰ κατὰ κόσμον. Ἐπὶ δὲ καὶ πρὸς ἑτεροίους γνόφους, ὁποίους ἐπαιγίζειν φιλεῖ ὁ ἀρχέκακος δαίμων ἐπὶ βλάβῃ ἐκκλησιαστικῇ, ἐγόμενα δὲ εἰπεῖν, χριστιανικῇ. Καὶ γέμει πολλῶν τοιοῦτων γνόφων ἡ ἀγία Ἱστορία, οὗς ὁ τοῦ σκοτεινοῦ ἀρχων πυκνοί, νεφέλας ἀγέλιων κατὰ τῶν μεσούντων αὐτῶ, συσκευαζόμενος· μὲν ποτε καὶ τεχνώμενος, καὶ εἰς φῶς ἐξαστράπτειν, καὶ οὕτως ἐκλάπτειν· οὐκ ἔχων δὲ κατορθοῦν αὐτὸ καὶ εἰς τέλος, ἀλλὰ σκοτιαῖος ταχὺ ἀποβαίνων, ὡς καὶ σῖλας ἀτραπατῶν ἐκλάμψαν ἀπέσθη· οὐ τοίνυν τοιοῦτος τὸ μακάριον Μωϋσῆν ἀμφεκάλυψε γνόφος, ἀλλὰ τῷ ὄντι θεός· ὑπὸ Θεοῦ τε γὰρ συνηγμένος εἰς μέλαν ἐστεγάνωτο, καὶ Θεοῦ περιελάμβανεν ἀνθρώπων· καὶ ὅσα καὶ περὶ μουσεῖον θεῖον αὐτὸν ἢ διδασκαλείου Θεοῦ μὲν ἐλάλει ἐξάρχων καὶ ἔγραψε, Μωϋσῆς δὲ τὰ ἐκεῖθεν μεταλαμβάνων ἐρῆτόρευεν.

δ'. Ὅρα δὲ τὸ *καλυφθεὶς*, καιριωτάτην ταύτην λέξιν καὶ τοῖς προκειμένοις εὐάρμοστον. Ὅστις γὰρ τὸ σκεπασθεὶς, οὔτε ἄλλο τι τοιοῦτον προφύοιτο ἂν τῷ Μωϋσῆ ἔνταῦθα μᾶλλον, ἢ περὶ τὸ *καλυφθεὶς*. Καὶ

ὡς ἐὶ ὠρμηθῆσαι ἢ λέξις ἐκ τῶν θυρατικῶν καλυμ-
μάτων, καὶ μάλλον τῶν κατὰ τὰς οὐτῶ καλουμένας
νεφέλας, ὅπως πλεπέμεναι δικτυωδῶς καταπε-
τάνονται πετεινῶν, καὶ περιεληφθεὶς κύκλῳ αὐτὰ
κατέχουσιν ἔσω, καὶ οὐκ ἀφίεται ἐκδιδύσκεσθαι τὸ
ἠμφίλητρον. Οὕτω γὰρ πως, κυριολεκτικῶς εἰ-
πεῖν, κάτοχος τῷ Θεῷ γενόμενος ὁ καλυφθεὶς Μωϋ-
σῆς, ὅλος ἦν ἐκείνου, καὶ πρὸς ἐκεῖνον καὶ δι' ἐκεῖ-
νον ἐνήργει τὰ κελευόμενα· τοιοῦτου δὲ νοήματος
ἡρηται καὶ τὸ κεκαλύφθαι μὲν τὴν Ἐρυθρὰν ὕδατι,
ἀνακαλυφθῆναι δὲ τὰ ἐκεῖνης θεμέλια ἐν τῇ διαβά-
σει τοῦ Ἰσραήλ. Οὕτω καὶ πόντος ἐκεῖνος τὴν Φα-
ραῶ σὺν τοῖς ἀμπ' αὐτὸν ἐκάλυψε· καὶ τὸ ἀνακαλυμμένον δὲ πρόσωπον, τοιαύτης θεωρίας ἐκκύπτει·
καὶ οἱ ἀποκαλυμμένοι δαιτυτικῶς ὀφθαλμοί, τοιαύτην κατακάλυψιν ἐκδύντες, ἀνεώγασιν βλέπειν
πλατῦ.

ε'. Ὅρα δὲ ὡς γνόφῳ καλυφθεὶς ὁ Μωϋσῆς, ὅμως
οὐκ ἐσκότῳται ζοφωθεὶς ὁμοίως τῷ καταπεπλασ-
μένῳ ἰλύϊ τὸ ὀπτικὸν τῆς ψυχῆς, ὡς ὁ μελωδὸς φη-
σιν, ἀλλ' εἰς τοῦτο καὶ μόνον περιεχύθη ἔνδον, ὡς
κρυθῆναι τὸν κόσμον καὶ θεωρῆσαι καθ' ἡσυχίαν
τὸν Θεόν, καὶ ἐξαστράψει λόγῳ τε καὶ πράξει, ἐκδύς
τὴν γνόφον ἀστραπηθόλος καὶ ἀπληγαμένος αὐτοῦ,
καθὰ καὶ οὐρανὸς καλύψουσ τῆς ἐκ νεφῶν. Ὅπως
γὰρ ἀνίγμα ἦν ὁ γνόφος τοῦ καὶ σχολῆς δεῖσθαι τὸν
προφήτην, ἵνα οὕτω γινῶ δαιτυτικῶς, καὶ τοῦ ἀστρά-
ψειν ἐκεῖθεν πνευματικῶς· ἃ δὴ σύστοιχα τῇ νῦν
ἀγομένη ἐρωτῆ, ἐν ἣ φωτίσμα ἀγίου Πνεύματος,
καὶ φωτοχυσίας φλῆξ καὶ ὑγρότητος ἀγιαστικῆς τῆς
κατὰ τὸν ἅγιον Ἰωὴλ χορηγεῖται· ἦν ὑγρότητα σκο-
τεινὴ μὲν ὕδωρ ἄλλως ἐν νεφέλαις πνευματικαῖς
κατενόησε διὰ τὸ βάθος τοῦ μυστηρίου ὁ Δαβὶδ· οὐκ
ἂν δὲ μὴ καταλάβετο καὶ πάμφωτον εἶναι τὸ αὐτὸ,
διὰ τὸ ἅγιον βάπτισμα καὶ τὴν οὕτως ἔνδυσιν τοῦ
ἀληθινοῦ φωτὸς Ἰησοῦ Χριστοῦ.

ς'. Ὁ δὲ βραδύγλωστος ἀντίκειται μὲν τῷ ταχυ-
γλώσσῳ, οὐ πάνυ δὲ πλεῖον ψόγον οὕτως ἐκείνου ἔχει.
Ὁ μὲν γὰρ βραδύγλωστος ἔχει ἂν ἀγαθὸν τι ποτὲ, οἷς
διατρίβων τὴν φράσιν καὶ οὕτως ἔστιν ὁ τε ἀναδι-
πλῶν αὐτὴν καὶ οἷον ἐπαναφέρων, ἐγκαθίζει ταῖς
τῶν ἀκροατῶν ψυχαῖς εἰς ἀκριβεστέραν μνήμην καὶ
γνώσιν τῶ λεγόμενον, βάδην τῷ λόγῳ προῶν καὶ
παρακολουθοῦμενος. Ὁ δὲ ταχυλάλος καὶ φύρων
οὕτω τοὺς λόγους εἰς ἀδιάθρονον, ὅλα ἐπίτροχον
γλώσσαν τοῖς λόγοις ἐφίει, καὶ δυσπαρακολούθη-
τος ἐντρέχων οἷς λέγει γοργότερον ὡς εἰ καὶ βέυματι
κατὰ πρᾶνοῦς ἔχετο, τάχα ἂν παραδράμοι τοὺς
ἀκρωμένους, κενὰ ψοφήσας, καὶ πνευμόνων, ὃ δὲ
λέγεται πόνον παθῶν· ὅποιοις πολλοὺς οἶδαμεν πε-
πειραμένους ὠκυγλώσσους, χυδὴν τοὺς λόγους ἐκφέ-
ροντας· ἐμὲ γοῦν διδάκκαλος λόχοι πλήρης τὴν
γλώσσαν κατὰ τὴν Μωϋσῆν, καὶ μὴ πτερόντας προ-
φέρων λόγους, καὶ οὕτω κενόγλωστος· εἰ μὲν τοι
γλώσσαν ὁ τοιοῦτος πλουτεῖ ἐντρέχουσαν, ὡς οἶα, καὶ
αὐτὸν.

ζ'. Ἐνταῦθα δὲ σημειώτεον, ὡς εἰ καὶ, καθὰ
ἱστορήθη, ἐξ ἐπικαύσεως ἐπῆλθε τῷ μεγάλῳ Μωϋσῆ
τὸ βραδύγλωσσον, ἀλλ' οὐχ οὕτω καὶ τὸ δύσχηρον,
ὅπερ ὁ ἀγνώτατος ποιητῆς Κοσμάς ἐπιλέγει αὐτῷ
ἐν τῷ, τῷ βραδύγλώσσῳ καὶ δυσήχῳ Μωσεί. Τῷ

maxime quæ similla sic vocatis nebulis, retium
instar implicata, nubibus expanduntur, et in gyrum
circumacta eas intus detinent, nec elabi sibiunt o
reticulo. Sic ergo, ut proprie dicam, a Deo occu-
patus tectus Moyses, totus erat ejus, et pro eo et
per eum jussa perficiebat (tali menti affine est quod
mare Rubrum unda coopertum est, et profunda
ejus detecta sunt in transitu filiorum Israel; sic
et mare illud Pharaonem cum comitibus suis coo-
peruit), et revelata facie tali contemplatione pro-
spicit; et detecti plane oculi, tali velamine exuti,
aperti sunt ut late viderent.

5. Vide porro quomodo nube tectus Moyses non
tamen tenebrescit, caligine circumfusus quasi illi-
tis limo oculis mentis, ut ait poeta; sed in tantum
et solummodo in interiori effusus est, ut abscon-
deretur mundus, et in pace videret Deum, et verbo
fulgeret et actu, nube exutus fulgura coruscans,
et expeditus, sicut cœlum absque velamine nebu-
larum; omnino enim mysterium erat nebula et si-
gnificabat otio indigere prophetam, ut sic aperte
cognosceret, et inde spiritualiter illuminaturum
esse; quæ præsentī congruunt festo in quo il-
luminatio Spiritus sancti et flamma cum diffuso
lumine et pluvia sanctificante ministratur, juxta
sanctum Joel; quam pluviam aliter ad un-
dam tenebrosam in nubibus spiritualibus intellexit
David; non autem intellexisset lucidissimum esse
hoc per sanctum baptismum, in quo sic veram in-
duimus lucem, Jesum Christum.

6. *Tardilinguis* opponitur celeriter loquenti, nec
plus quam iste vituperandus est. Tardiloquus enim
hoc boni habet quod phrasim protrahens et sic
locupletans, et quasi repetens, audientium animis
in diligentissima memoria et cognitione inserit
dicta, dum sermone vir pedetentim graditur et
comitatur; qui autem celeriter loquitur et dicta
sic inarticulatum miscet, citatam linguam verbis
impellens, capti difficilis est, et acrius in dicendo
currens ut torrens in præceptis raptus, cito au-
dientes præveniet, inutili facto strepitu, et pectore,
ut aiunt, dolens; ut plures novimus breviloquentes
qui confuse verba proferunt; mihi autem magister
obveniat lingua perfectus sicut Moyses, non qui
alatas proferat voces, et sic inania loquatur; si
autem perniciosam talis locupletetur linguam, beatum
illum dico, sicut et calamum scribæ divina velo-
citer scribentis.

κάλαμον γραμματικῶς ὀξυγράφου· τὰ θεῖα μὴ χαρίζω

7. Notandum hic quod si, ut narratum est, ex
adustione acciderit Moysi tardiloquentia, non æque
ingratus vocis sonus quem ipsi attribuit sanctis-
simus Cosmas poeta dicens; *Tardiloquo et dissono
Moysi*; in ore enim restricta lingua, eorum tan-

tum qui in ipso efformantur sonorum domina est, nec raucitatis, nec gravedinis, nec cæterorum morborum qui male sonantem reddunt vocem causa est, quia non omnibus participat ipsa, sed multi soni non articulosi et qui lingua non indigent, per seipsos in nobis efformantur et somno deditis, vel aliter silentibus, nec plane loquentibus. Physicum ergo vitium in Moyse gracilis vocis sonus, nec ex adustione provenit; quoad tardiloquentiam autem, notandum quod hic non derisorie adjectivum hoc nomen prophete qui Deum vidit inferatur, sed per singularitatem quamdam dictum sit, cum mirum sit eum qui sic lingua vitiosus erat, non fuisse errabundum in verbis interpretem Dei. Unde illustrissimum non dixit Moysen, sed ex tardiloquentia eum notavit, quasi per excellentem cum articulo demonstrativo conjunctionem, expresse omnino vocari potuerit *qui divina loquitur*, si ita libuisset. Si enim vulgaris homuncio, et ut ita dicam ultimus, in cantus poetici initio commemorandum habuisset Moysis ipsum nomen dicendo: *Divinitus olim tectus nube Moyses*; vel aliter: *Divina Moyses aliquando tectus nebula*; vel *Divinam Moyses ingressus olim nubem*, quomodo, sublimis poeta videri volens, sic demens fuisset ut tardiloquum proferret, sileret autem inelytum Moysis nomen? Et tale quid hic habemus.

8. Nubes (γνόφος) autem, si oporteat et philologis aliquid præbere quod ipsis gratum sit, non longe distat a νέφος, et νόφος et ζόφος; sic autem construitur. Est verbum absconditum, nec usu clarum νεφώ non fulgeo, unde simplicius deducitur νέφος: solita autem commutatione litteræ s in o, efficitur νόφος; unde consequenter, et medius inter verbum præhabitum νέφω, deducitur νένοφεν, sicut dicitur κέκλοφεν; inusitatum autem verbum νόφος unam ex tribus mediis litteris, hinc γ, inde δ sumens, (quarum communio in πηδῶ et πηγῆ, et in γήπεδον et δάπεδον demonstratur) At γνόφος et δνόφος; γνόφος autem, rejecto hoc et servato quod immutabile est, et assumpto ζ, ζόφος tandem fit; quod et locum habet in μαδός et μαζός, ut aiunt veteres; μαδᾶ enim necessario μαζός. In nube autem, et non aperte luce fulgente, peracta sunt prodigia quæ ad divinam legis scripturam spectant, sicut decet omnium regem Dominum terribilem et hominum amatorem, ut millies docent sacre Scripturæ suaviter agenti in his quæ ad nos sunt, sicut et graviter, et ut ita dicam, regie; ut et superbos homines doceret, et eos præsertim qui in magnis dignitatibus sunt, interesse plerumque et assimilari iis qui sub manu eorum sunt per consensum et concursum in demissione; non obli-viaci autem gravitatis quando necessaria est, ne impune se extollentes subditi, conversi voltantur in insubordinatione, et sic in anarchia, quod ipsis minime commo-dum esset, nec magistratibus. Et

στόματι γὰρ ἐγκολυμῶσα ἡ γλῶσσα, καὶ μόνον τῶν κατ' ἐκεῖνο ποιῶν ἤχων αὐτῆ κυριεύουσα, οὐκ ἦδη καὶ βραγχώματος, καὶ κορυζῆς, καὶ ἄλλων παθῶν ποιούντων δυσήχους τοὺς ἐκφωνοῦντας, αἰτία ἐστίν, ὅτι μὴδὲ συνεπιλαμβάνεται πάντων ἐκεῖνη, ἀλλὰ πολλοὶ ἤχοι ἀναρθροὶ καὶ οὐδὲν τι γλώσσης δεόμενοι, ἐνεργοῦνται ἡμῖν αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς, καὶ ἀνακειμένοις εἰς ὕπνον, καὶ ἄλλως δὲ σιωπῶσι καὶ μὴ φθεγγομένοις τὸ σύνολον· φωνητικὸν ἄρα πάθημα τὸ δύσῆχον τῷ Μωϋσῆ καὶ οὐκ ἐξ ἐπικαύσεως καὶ αὐτοῦ. Εἰς δὲ τὸ βραδυγλωσσος, παρασημαντέον καὶ ὅτι οὐ σκωπτικῶς ἐνταῦθα τὸ τοιοῦτον ἐπίθετον τῷ θεόπτη προφήτῃ ἐπέβριβται, ἀλλὰ πρὸς τινὰ παραδοξίαν ἐπιλέλεκται, ὡς καινὸν ὄν, εἴπερ ὁ οὕτω τὴν γλῶσσαν ἡμαρτημένης, οὐκ ἀφαμαρτοποιῆς ἦν θεοβόητων· διὰ καὶ σιγήσας τὸ ἐπιστημότατον κύριον τὸν Μωϋσέα, ἐκ βραδυγλωσσίας αὐτὸν ἐχαρακτήρισεν, ὡς οἶα ἐξ ἄρματος ὑπεροχικοῦ μετὰ καὶ ἀρθρου γνωριστικοῦ, δυνάμενος πάντως ἐξονομάσαι βῆτῶν τὸν θεοβόημον, εἴπερ ἦθελεν. Εἰ γὰρ ἀνθρώπος εἰκαστός, καὶ ὡς οὕτως εἰπεῖν ἤκιστος, ἔχοι ἂν ἐν καταρχῇ τοῦ εἰρμού μνησθῆναι τοῦ προφήτου πρὸς ὄνομα, εἰπὼν θεῶς ὁ Μωϋσῆς πρὶν καλυφθεὶς τῷ γνόφῳ ἢ καὶ ἄλλως· θεῖον καλυφθεὶς Μωϋσῆς ποτε γνόφῳ, ἢ καὶ θεῖον περιεσδύ; Μωϋσῆς πάλα γνόφον· πῶς ἂν ὁ μεγαλεπήβολος μελωδός βουληθείς, ἐξηγορήθη ὡς τὸ βραδυγλωσσον μὲν προσενεγκεῖν, σιγήσαι δὲ Μωϋσέα τὸ περίκλυτον ὄνομα; καὶ τοιοῦτον μὲν καὶ τοῦτο.

Π. Ὁ δὲ γνόφος, εἴ τι χρὴ καὶ τοῖς ἐγκυκλίῳ παιδεύσεως ὁμιλοῦσι παραθεῖναι τι σφίσι φίλον, οὐ μακρὰν μὲν ἀπαιροῦνται νέφους καὶ δνόφου καὶ ζόφου. Ἐχει δὲ σκευωρίαν τοιαύτην· ἐστὶ λέξις κρυφαία καὶ οὐ παραυγάζουσα χρῆσιν, νέφω τὸ οὐ λάμπω, ἐξ οὗ ἀπλούστερον μὲν τὸ νέφος; τροπή δὲ συνήθει τοῦ ῥηματικοῦ ε εἰς ὀ.ματικόν ο, νόφος· τῷ ἀκολουθῶς καὶ μέσος παρακείμενος τοῦ αὐτοῦ ἐνεστυγῶς τοῦ νέφω, παραδίδοται νένοφεν ὡς κέκλοφεν· ὁ δὲ ἀχρηστος νόφος οὗτος; ἐκ τῶν τριῶν μέσων στοιχείων πῆ μὲν τὸ γάρμα, πῆ δὲ τὸ δίλτα προσλαβὼν, ὡν κοινωμία καὶ ἐν τῷ πηδῶ καὶ πηγῆ, καὶ ἐν τῷ γῆ πεδον καὶ δάπεδον, ποιεῖ τὸν γνόφον καὶ ἐν δνόφον. Ὁ μὲν τρι γνόφος ἐκπυρηνόσας, οἷον τὸ ἀμετάβολον, καὶ μεταλαβὼν τὸ φίλον ζῆτα, ζόφος ἀποτελεῖται· ὁ δὲ γίνεται καὶ ἐν τῷ μαδός; καὶ μαζός, ὡς φασὶν οἱ παλαιοὶ· μαδῆ γὰρ ἀναγκαιῶς ὁ μαζός. Ἐν γνόφῳ δὲ καὶ οὐκ ἀπαρακαλύπτω; ὅπερ φωτὶ λάμποντι τὰ κατὰ τὴν θεῖαν νομογραφίαν τερατουργεῖται, καθέτι τὸν παμβασιλέα Κύριον τὸν καὶ φρικτὸν καὶ φιλόανθρωπον, μυριαχοῦ τῆς ἱερῆς Γραφῆς μανθάνομεν, ἰλαρῶς τε προσπερόμενον τοῖς καθ' ἡμᾶς, οὐκ ἤκιστα δὲ καὶ σεμνῶς, καὶ ὡς εἰπεῖν βασιλικῶς, ἵνα καὶ τοὺς ὑπεροχικοῦς ἀνθρώπου; δεδῶξη, καὶ μάλιστα τοὺς ἐν μεγάλας ἀρχαῖς πραθένεσθαι μὲν τὰ πλείω καὶ ὡς οἷον ἀφομοιοῦσθαι τοῖς ὅπερ χεῖρα διὰ συγχωρήσεως καὶ συνδρομῆς τῆς διὰ συγκιτῶσας· μὴ λανθάνεσθαι δὲ μὴδὲ τοῦ ἐμδριθοῦς ὅτε χρεῶν· ἵνα μὴ ἐξυπτιάσαντες ἀδεῶς οἱ ὑποταταγμένοι, κατακυλισθῶσιν ἐκτραπέντες εἰς τὸ ἀνυπέκτιν

καὶ οὕτως ἀναρχόν· ὡς μὴδὲν ὄν διάφορον αὐτοῖς· καὶ τῷ ἔρχοντι· καὶ μὴν καὶ ἄλλως, ἡσυχίας φιλοσόφου καὶ ἀτρεμείας καὶ ἡρεμίας, καὶ ἐπικρύφειας ἐναρέτου σύμβολον καὶ ὁ ῥηθεὶς μωσαϊκὸς γνόφος· ὡς δέον τοὺς ὀμιλητάς τοῦ Θεοῦ μὴ κατὰ σκότον μὲν ἡλάσκεισθαι (μὴ γίνονται!) πλὴν μὴδὲ ἐν φωτὶ ἀγοραῖῳ καὶ τυρβαστικῷ, σεμνότερον δὲ εἶπαίν, πνευγυρικῷ, μετιέναι τὰ θεῖα, ἐν ἀνελαίᾳ δὲ σχολαστικῇ, καθ' ἣν οἱ σχολάζοντες γινώσκουσι δαυτικῶς τὸν Θεόν. Καὶ ταῦτα μὲν ταῦτα.

8. Τὸ δὲ, ὁ βραδύγλωσσος ἐρήτηόρευσεν, ἀντιθέτω ἰοικε βητορικῷ· ἀντίκεινται γάρ πως ἡ βητορεία καὶ ὁ βραδύγλωσσος. Εἰ γάρ τις βραδύγλωσσος, πῶς ἀν ῥητορεύει; καὶ αὐτὸ πάλιν εἰ βητορεύει, καὶ ταῦτα νόμον θεόγραφον, πῶς ἀν εἴη βραδὺς τὴν γλῶσσαν; Καὶ ὁμοῦς ἔχει τὸ ἀσφαλὲς ἡ ἔννοια κατὰ ἰδέαν ὕψους, ὅπερ ἐστὶ σεμνότητος. Τρόπον γάρ τινα φράζει οὕτως· Ὁ τὴν γλῶσσαν παράκοπος οὐ διὰ μογγίαν, ἀλλ' ὡς οἶον βούγλωσσος καὶ βατταρίζειν σκωπτόμενος; ἐρήτηόρευσεν, οὐχ ὑπουργῶν τῇ ἐπιτυχούσῃ φράσει, ἀλλὰ φθόγγῳ Θεοῦ. Εἰ δὲ σκηνοδατῶν τις; ἐν θεάτρῳ καλῶς ὑπὸ χορηγῶν λαμπρῷ, ἔπεινον πολλὸν ἐπισύρεται, πηλίκος ἀν εἴη ἐς θαῦμα ὁ τῷ χορηγῶ τῆς σοφίας Θεῷ ὑποφητεῦσεν τὰ ἐκείνου βητορικῶς καὶ τορῶς; Διὸ τῷ τοιοῦτῳ ἀντιθετικῷ σχήματι καὶ νοήματι συνεξαιρούμενος ὁ μελωδὸς καὶ τὰ ἐξ φράσιν, οὐκ εἶπεν ὡς ὁ βραδύγλωσσος ἐξηκριβῶσεν ἡ ἐξετράνωσε τὸν θεόγραφον νόμον, ἀλλὰ τοῦ τροπαριακοῦ γνόφου ὅσα καὶ βροντὴν ἐξέβρηξε τὸν τοῦ ἀμεταδόλου συχρὸν βολίζον, τριπλῶσας αὐτὸν ἐν μιᾷ λέξει πρὸς εὐλογίαν τριαδικὴν, καὶ τὸ σεμνὸν σεμνῶς φράσας ὡς ἔπρεπε· τί δ' ἀλλὰ καὶ χρῆζομεν ἐν τοιοῦτοις Μωυσεῶς τοῦτου στεφανοροφώνου βήτορος, οὗ καὶ τὸ ἰσχυρὸν τῆς λαλιᾶς εἰς οὐρανὸν αὐτὸν ἀναβαίνει ἀκουομένου ὑπὸ Θεοῦ; καὶ στοιχείοις ὑπακοῆν ἐμποιεῖ ἐπὶ ἀλλοιώσει ξένη, καὶ θάλασσαν σχίζει καὶ ἀποκαθιστᾷ, καὶ γῆν δὲ αὐτὴν βήγγυσιν ὡς χαίρειν κατὰ κακότητος, εἰ τις ἐννοήσεται τὰ κατὰ τὸν Δαθὸν καὶ τὸν Ἀβειρῶν.

9. Εἰ δὲ καὶ μὴ δυσπραγία φύσεως, ἀλλὰ ἐξ ἐπικαύματος ἀνθρακος, ὃν μετέλαβεν αὐτὸς ἀντὶ στατήρος καὶ αὐτοῦ χρυσέου, τὸ βραδύγλωσσον ὁ γλυκὺς Μωυσεὶς ἐκλήρωσαστο, σεμνότητος καὶ αὐτῆ τῷ θεράποντι τοῦ Θεοῦ μεγίστη, ἐφ' ᾧ καὶ χρυσέου τὴν γλῶσσαν λέγεσθαι, καὶ πυρίνην γλῶσσαν καὶ αὐτὸν λαχεῖν ἀποστολικῶς, καὶ κατὰ τὸν μέγαν Ἠσαῖαν ἀνθρακα φωμισθῆναι προφητικῶς. Εἰ δὲ καὶ κωφοὶ ἐκ γενετῆς τρανοῦνται γλώσσας ὑπὸ Θεοῦ καὶ θαυμάζονται, καὶ μογιάλοιο διατρανοῦσι τὸ λάλημα καὶ ὑποκινουσι καὶ αὐτοὶ θαῦμα, πηλίκος ἀν εἴη βραδύγλωσσος οὕτος βήτωρ, ὃς Θεοῦ φωνῆν ὑποκρινόμενος, ὁστῶς ὑπερβλάν εὐδοκιμεῖν ἔλαχε; Φράσαι δὲ καὶ ἄλλως τὸ αὐτό· Ἐὰν ἀνθρωπίνῃ συνάσκησις ἐπιμελής θεραπεύσοι γλῶσσαν δυσπραγοῦσαν εἰς τὸ λαλεῖν, ὃ δὴ ὁ Παιανιεὺς βήτωρ ὡς καλλίστευμα δυσπραγούσης φύσεως ἐταχνήσαστο, πῶς οὐκ ἀνδυνήσεται ὁ παντοδύναμος Κύριος, ὃ τῆς φύσεως δημιουργὸς τὸν ἀδοῦ βήτορα θεραπεύσαι, εἰ τὴν γλῶσσαν καχεκτεῖ; Σημεῖωσαι δὲ ὅτι ἄλλως τὸ ἐβ-

aliter quidem, quietis philosophicæ et securitatis, et tranquillitatis, et occultationis virtute præditæ symbolum est dicta Mosaica nubes; quare oportet Dei colloentes non in tenebris vagari, ne fiat ut aliter ad divina accedamus quam in luce non forensi et tumultuaria, et melius dicam vulgari, sed in obscuritate quiete plena, in qua qui otio vacant, Deum intime norunt. Et hæc talia sunt.

9. Quod autem tardiloquus locutus sit, antithesi simillimum est oratoris; opponuntur enim quodam modo eloquentia et tardiloquentia. Si enim quis sit lingua tardus, quomodo eloquatur? Et rursum, si loquatur, et legem proferat a Deo scriptam, quomodo lingua tardus sit? Et tamen certa manet, secundum ideam altitudinis, id est majestatis; quodam enim modo sic loquitur: Qui lingua impeditus erat non quia clara orbatus voce, sed quasi bubulam linguam gerens, et balbutit non euvilibet phrasi obsequens, sed voci Dei. Si autem scenam adiens quis in teatro a nobili magistro edoctus, gloriam multam lucratur: qua in admiratione foret qui sub magistro sapientis Deo interpretaretur verba ejus clare et eleganter? Unde tali antithetica figura et cogitatione sublatus poeta etiam quoad phrasin, non dixit tardiloquum plane calluisse vel explicasse divina legem, sed sicut figurativæ nubis tonitrua, crebrum emisit immutabilis Dei sibilum, triplicans eum in uno verbo ad Trinitatis gloriam, et grandia graviter elocutus, ut decebat; quid autem nobis opus est in his Moysæ illo stentoreæ vocis rhetore, cujus gracillitas vocis in cælum ipsum ascendit sub audiente Deo? Et elementis auditum fecit pro aliena transmutatione, et mare divisit et dimovit, et terram rupit, ita ut adversus pravitatem palosceret, si recogitaveris quæ circa Dathan et Abiron facta sunt.

10. Si autem non ex vitio naturæ, sed ex carbonis adustione, quem sumpsit ipse pro statere auri, tardiloquium miti accidit Moysi, maxima est vero Dei dignitas, post ipsum aureum os dici, et igneam linguam sicut apostoli sortitum esse, et magni instar Isaïæ, carbone propheticæ fuisse tactum. Si autem loquelam et muti a natiuitate clarā a Deo obtinent et admirationi sunt, et balli perspicuam reddunt vocem et ipsi prodigium sentiunt, qualis fuit tardiloquus ille arator qui Dei vocem interpretatus, sic abundantius meruit honorari? sed idem aliter dicendum: Si diligens hominum studium linguam curet in loquendo mali prohibitam, quod et fecit ex Pæana trihin oriundus orator ad vitiosæ emendationem naturæ, quomodo non possit omnipotens Dominus, naturæ creator, proprium interpretem curare, si lingua laboret? Notandum autem quod illud pronuntiarit non necessario sumatur pro perfecte et eleganter protulit, sed significare auctor voluit *sincera et ma-*

nifesta locutus est, prout faciunt diligenter et generosi oratores, qualis exstitit Moyses non a seipso loquens, nec propria proferens, sed divinitus quæ Dei erant; unde invincibiles sunt et ipsi a Spiritu sancto afflati oratores qui, ut postea canet poeta, illiterati cum essent, Græcorum philosophorum ora clauserunt, non aliter quam verbo; et tales esse Dei prædicatores omnino oportebat.

τοὺς τῶν Ἑλλήνων σοφιστὰς ἐπεστόμιζον, οὐκ ἄλλως θεορῆτορας.

11. *Divina autem lex quam Deus ipse digito scripsit, per quam dæmones pellit, et onera volvit quæ nemo feret unquam, et innumera alia peragit miracula; excogitaret autem hic forsitan aliquis quod, inter cætera, alius sit legis dator, et alius legislator; sed ambo in Deum recidunt; ipse enim legem dat præcipiendo, et fert scribens in corporibus; idem legem et dedit, et tulit; manifeste autem a Deo scripta inventa est lex per Moysen divinitus Israelitis missa, ad supereminentem distinctionem cæterarum legum physicae, gentium, et si quæ alia justa distinguitur omnino ab illa lege; incompositæ enim et incongruæ leges, et crudeles, quales erant Cycloporum et Læsirygonum leges, non sunt hic omnino commemorandæ, quando sermo est de lege a Deo rite scripta; sicut nec leges eorum qui statutis reguntur propriis, vel mulierum, vel tabularum, vel puerorum, et si qui alii tales sunt; nec ipsi enim ob vilitatem memoria digni sunt. Si autem omnis lex politica Dei donum, et sapientium hominum inventio esse dignoscitur, talis certe bona est, et vere accioitur ut a Deo data et lata.*

12. *Limus autem quod sit cœnosa humiditas et per hoc ad illinendum apta, et aliud quam materia simpliciter, jam declaratum est pulchre representans ex conjectura naturalis inter legem collationis et carnem in nobis ex limo conditis, ideam et notionem; unde obtenebrata nostra mentali lucerna quasi ab eo liniretur velut ex limosis tabellis, ut aperte dicam, susceptio deletur et manifestatio luminis in mentibus nostris; nec prius permittitur illuminans esse et lucifera lucerna hæc a Patre luminum accensa, quam primo cœnosam absteresimus interiorem mansiuunculam; quando et videre vel cogitare poterimus illuminatorem Deum, cadente madido cœno, et munita contra impedimenta immissa luce; ut exinde locus qui est in anima nostra illuminans, et excipiat hilarem lucem a Deo, et emittat, adeo ut quomodo quidam ait, eum certissime cernat qui est ultra omnem visionem.*

13. *Verbum excutiens fortitudinem demonstrat, et nobilem facilitatem ob liberationem a malo; sic salvi Israelitæ facti sunt projectis Ægyptiis in mare; sic Paulus mordentem viperam excussit a manu. Usitatum autem hoc verbum, et in psalmis*

ῥητόρευσεν οὐκ ἐξ ἀνάγκης λαμβάνεται ἀντὶ τοῦ διάτορον ἐκαλλιβήμονησεν, ἀλλὰ δηλοῦν ἐθέλει καὶ τὸ, σπουδαία καὶ ἀναντιρρήτα ἐλάλησε κατὰ τοὺς καὶ ἐναγωνίους καὶ γενναίους ῥήτορας, ὅποιος πέφηνε καὶ ὁ Μωϋσῆς, οὐκ ἀπ' ἑαυτοῦ λαλῶν, οὐδὲ τὸ ἐξυτοῦ, θεῖθεν δὲ τὰ τοῦ Θεοῦ· δι' οὗ ἀκαταμάχητοι καὶ οἱ κατὰ τὸ ἅγιον Πνεῦμα ῥήτορες, οἱ ὡς ἐν τοῖς ἐξῆ; μέλπει ὁ μελωδὸς, ἀγράμματοι! ὄντες, ἀλλὰ λόγι· καὶ ἐχρῆν πάντως τοιοῦτους; εἶναι τοὺς

ια'. Θεόγραφος δὲ νόμος, ὃν Θεὸς αὐτὸς ἔγραψε δικτύλῳ, δι' οὗ καὶ δαιμόνια ἐχβάλλει καὶ φορεῖα μετακινεῖ, ἅπερ οὐκ ἂν φέροι τις, καὶ λοιπὰ δὲ μυρία ἐκτελεῖ τεράστια. Πορίσθηται δ' ἂν τις ἐντεῦθεν, εἰ καὶ ἐπ' ἄλλων διαφόρους εἶναι δοκεῖ κατὰ τὴν τε νομοδότην τὸν τε νομοθέτην, ἀλλ' ἐπὶ Θεοῦ συμβαίνειν ἀμφοτέρω. Ὁ γὰρ αὐτὸς καὶ νόμον δίδωσιν ἐπιτελλόμενος, καὶ τήσῃ γραφῶν ἐν σώμασιν· ὁ αὐτὸς ἄρα καὶ νομοδοτεῖ. Ἀπλῶν δὲ ὅτι θεόγραφος εὐρέθη νόμος ὁ διὰ Μωϋσέως θεῖθεν τοῖς Ἰσραηλιταῖς πεμφθεῖς πρὸς ὑπέρσεμον διαστολήν ἑτέρων νόμων, τοῦ φυσικοῦ, τοῦ ἐθνικοῦ, καὶ εἰ τις ἕξις ἀντιδιαστέλλεται ὅλων νόμων τοιοῦτω. Οἱ γὰρ ἀλόγιστοι καὶ ἀπερπεῖς νόμοι, εἴτι δὲ καὶ οἱ θηριώδεις, ὅποιοι καὶ οἱ κυκλώπεω, καὶ οἱ κατὰ Λαιστρυγόνας, οὐδὲ μνημονευτέοι ὅλων ἐνταῦθα, ἐνθα ὁ λόγος περὶ νόμου εὐθέτως γραπτῷ τῷ Θεῷ· καθὰ οὐδὲ οἱ τῶν αὐτονόμων, ἄλλως δὲ οὐδὲ οἱ τῶν γυναικονόμων, καὶ τῶν τραπεζονόμων, καὶ τῶν παιδονόμων, καὶ οἱ τινες ἄλλοι τοιοῦτοι. Οὐδ' αὐτοὶ γὰρ ἐν τοῖς ἄρτι μνήμης ἐπάξι, διὰ τὸ εὐτελές. Εἰ δὲ καὶ πᾶς νόμος πολιτικὸς δῶρημα μὲν Θεοῦ, εὐρημα δὲ σοφῶν ἀνδρῶν ἐγνωμάτευται, ἀλλὰ τοιοῦτον ἀγαθὸν ἀλίιστα καὶ κυρίως ἢ διειλημμένη ἐκ Θεοῦ νομοδοσία καὶ νομοθεσία.

ιβ'. Ἡ δὲ ἰλὺς ὅτι πηλώδης ὑγρότης ἐστὶ, καὶ δι' αὐτὴν ἐμπλαστική, καὶ ἄλλο τὴν παρὰ τὴν ἀπλῶς ὕλην, δεδῆλωται ἡδὴ· σαφῶς ἐρμηνεύουσα ἐξ εἰκασίας προσφουστὸς παραβολῆς νόμου τὸ ἐν ἡμῖν τοῖς ἐκ πηλοῦ σαρκικῶν φρόνημα καὶ νόημα· δι' οὗ ἐπιπροσθούμενον τὸ νοερὸν ἡμῖν φανίον ὡς εἰ καὶ ἐνεπατάτετο ὑπ' αὐτοῦ οἶα καὶ πηλοῦ πλατειῶν δαιτυτικῶς εἰπεῖν, ἀφαντοὶ τὴν τοῦ κατὰ Πνεῦμα φωτὸς καὶ εἰσδοχὴν καὶ ἔκφανσιν· καὶ οὐ πρότερον ἀφίεται φεραυγὲς εἶναι καὶ φωτφόρον ἐμπυρευόμενον ἐκ τοῦ τῶν φῶτων Πατρὸς, εἰ πῆ πρότερον τὴν λιυῶδη ἀπαλείψομεν μεσολάθεισιν· ὅτε καὶ ὄρξιν ἤγουν νοεῖν δυνασόμεθα τὸν φωτοδότην Θεὸν, τῆς πλαδῶσης ἰλῦος καὶ ἐπιπιπτουσης καὶ στεγανουσης πρὸς κωλύμην φωτὸς ἀπεννηγεμένης· ὡς ἐντεῦθεν τὸ ἐν ἡμῖν φωταγωγῆς χωρίον τὸ κατὰ ψυχὴν, καὶ εἰσδέχεσθαι φῶς ἰλαρὸν θεῖθεν, καὶ προπέμπειν, ὡς ὄξυατα, κατὰ τὸν οὗτω φάμενον, ἐκδέρεσθαι τὸν ἀπίστη; θέας ἐπέκεινα.

ιγ'. Τὸ δὲ ἐκτινάξας γενναίότητα ἐμφανίζει καὶ εὐγενῆ ῥαστώνην ἐξ ἀπαλλαγῆς κακοῦ· οὕτως ἐξάντεις Ἰσραηλιταῖ τῶν Αἰγυπτίων ἐγένοντο ἐκτινάχθέντων εἰς θάλασσαν· οὕτω Παῦλος τὴν ἐνθακούσαν ἐχιδναν ἐκτινάξας ἀπάγει τῆς χειρὸς· χρεῖσιμον

ὅτι ἐν ταῦθα καὶ ψαλμικὸν τὸ Ἐξετινάθη ὡσεὶ ἄκριδες ὄμμα δὲ νοῦ, ὡς ἐκ μέρους τούτου τὸν τὸ πάντα διπλοῦν αἰνιτταται ἀνθρώπων. Ὡς γὰρ μὴ θυρίδι τοῦ κατ' ἀνθρώπων οἴκου, τῆ κατ' ἀκοὴν αἰσθητικὴν ἀντανέψεν ἢ κατὰ νοῦν, οὕτως καὶ ταῖς λοιπὰς τέτρασιν αἱ ἀνάλογοι. Εἰ δὲ καὶ χερσὶ χεῖρες, καὶ πόδες ποῖ, καὶ μέσα μέσοις παράκεινται; συνδυασμοῦ λόγῳ, τοῦ κατ' αἴσθησιν καὶ τοῦ κατὰ νοῦν, οὐκ ἂν εἴη ἀναγκαῖον εἰς πλεόν ἐπισημαίνεσθαι παρά γὰ ἀνθρώποις οὐ παραβλέπουσιν, ἀλλὰ ὁρθῶς μεμαθηκόσι θεωρεῖν διπλόην ταύτην ἐπαινετὴν τὴν κατὰ ἀνθρώπων.

13. Τὸ γὰρ, *ὄρα τὸν ὄντα*, δίδωσιν ἡμῖν θαυμάζειν, ὅτι ἐν γνώφῳ καθορᾷ ὁ θεοπικώτατος Μωϋσῆς κάλλιον ἢ περὶ οἱ ἀνθρώποι τὰ αἰσθητὰ ἐν φωτὶ καθάρῳ. Αὐτοὶ γὰρ παραβλέποντες, καὶ τὰ μὴ ὄντα ἔστιν οὖ ὡς ὄντα φαντάζονται· θεορῶμων δὲ κυρίως ὁ Μωϋσῆς ὡς Θεὸν τὸν ὄντως ὄντα ὄρων καὶ ἀληθῶς θεωρικώτατος. Ἰστέον δὲ ὅτι τὸ, *ὄρα τὸν ὄντα*, δηλοῖ μὴ ἰνδαλθῆναι ἢ ἄλλως ἀπλῶς οὕτω φαντασιωθῆναι τὸν Μωϋσῆν τηνικαῦτα· αὐτὴν δὲ πάντων τὸν Θεὸν ἰδεῖν ὡς ἀνθρώπων ἐφικτόν· ποῖον θεός; οὐ κύριον ὡς περ ὄνομα Ὁ ὄν· κατὰ τὸ Ἐγὼ εἰμι ὁ ὄν· ὁ κατ' ἐξοχὴν δηλαδῆ. Εἰ δὲ καὶ τὰ ὄντα εἶδεν ἄλλοτε διὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ οὕτως εἶδεν τὰ κατὰ τὴν κοσμογένειαν ὁ Μωϋσῆς, οὐκ ἀπλῶς, λόγῳ δὲ φιλοσοφίας καθὼ δηλαδῆ ὄντα· ἀλλὰ νῦν αὐτὸν τὸν ὄντα βλέπει, τὸν δι' οὗ τὰ ὄντα πάντα, καὶ οὗ τῆ δεσποτεῖα τὰ ὄντα πάντα ὑπόκειται. Ἐν δὲ τῷ *μουστῆται* σημαίνει ὅτι ἔμα εἶδε Μωϋσῆς τὸν ὄντα, καὶ αὐτίκα μουστῆται τὰ τοῦ Πνεύματος, ἐν οἷς ὁ θεόγραφος νόμος, ἵνα ὡς ὁ ἔωρακὼς τὸν Ἰὺδιν ἔωρακε καὶ τὸν Πατέρα, οὕτως ὁ ἔωρακὼς ὁ ἐστὶ νοήσας, καὶ οὕτω γνοῦς τὸν ὄντα, ἔχοι γινώσιν αὐτίκα καὶ τοῦ Πνεύματος. Ἀγαθὸν τοῦτο μέγα, τὸ καὶ τοῖς ἀποστόλοις κεχαρισμένον ἀπὸ τῆς σήμερον ἑορτῆς.

14. Τοῦ δὲ μουστῆται λέξιν καιριωτέραν τοῖς τὰ θεῖα τελοῦμένοις οὐκ ἔστιν εὐρέσθαι. Ἐξ αὐτῆς γοῦν παρ' Ἑλλήσι μύσται τὸ πρῶτον οἱ τὰ σφίσι δοκοῦντα θεῖατα κρυφιομυστικῶς παραλαμβάνοντες πρὸς τῶν ἱερᾶσθαι λαχόντων, καὶ οὕτω τελοῦμενοι, καὶ τελεταρχικῶς παιδευόμενοι· ὅποια καὶ τὰ Ἀττικὰ μεγάλα καὶ μικρὰ μυστήρια καὶ τὰ ἐν Τροφονίου καὶ Ἀμμωνο; καὶ λοιπά. Παρῆκται δὲ ἡ λέξις ἢ ἀπὸ τοῦ μύειν, ὃ ἐστὶ συγκλῦσειν τὰ χεῖλη· ἀνάγκη γὰρ ἦν σιγᾶν πάντη καὶ πάντως τοὺς μουστούμενους ἄπερ ἐτέλεσθησαν, ὡς καὶ οἱ Πυθαγορικοὶ μάλιστα δηλοῦσι, καὶ θανάτῳ ἐτιμῶντο οἱ τὰ μυστήρια ποιούμενοι ἔκφορα· ἢ ἀπὸ τοῦ μύειν, ὃ δὴ καὶ καμμύειν φασὲν, διὰ τὸ δεῖν εἶναι τὸν οὕτω μυστηριαζόμενον, εἰς ἑαυτὸν συνῆχθαι καὶ μόνον, κατὰ τὸν ὄλον ἀνθρώπων, καὶ μηδὲν τι τῶν ἑαυτοῦ ἀπολύειν ἔξω βέβησθαι, μηδ' αὐτὸ τὸ τῆς βῆσως ἐξαλλόμενον ὀπτικῶν, μήποτε τι τῶν ἐξωτερικῶν εἰδῶλων, ὃ μύσταις ἐπεισπασάμενοις, ἀποκαταστήσῃ τὴν μύσιν ὡς εἰς ὄνειροπόλησιν· οὐ μὴν οὐδὲ οὕτω καμμύειν τοῖς ὀφθαλμοῖς τὸν μουστῆται ὡς ἀφυπνοῦν καὶ οὕτω νεκρίζειν· ἀλλ' ὡς πᾶς πύλας τὰ βλέφαρα συγκλῦσειν

notum: «Excussus sum sicut locustæ.» Oculum mentis ex hac parte duplicem totum hominem innuit; ut enim uni portæ domus alicujus quoad intelligentiam sensuum, opposita patet alia in mente, sic in aliis quatuor sensibus. Si autem manibus manus, et pedes pedibus, ex media mediis adjacent, in modum dualismi inter sensus et mentem, nil necesse foret illud demonstrare hominibus non negligentibus, probe autem scientibus videre duplicem gloriam hanc in homine.

14. Verba, *videt eum qui est*, admirandi locum præbent quod Moyses vir maxime perspicuus, melius Deum viderit in nube, quam homines in pura luce sensibilia. Ipsi enim torva tentes, quæ non sunt sibi efferant quasi sint; Moyses autem a Deo affatus, quasi Deum, eum qui vere est vidit, vero oculo. Sciendum autem quod *vidit eum qui est*, ostendat non visum esse, vel aliter, non simpliciter effugit respexisse Moysen; ipsum autem omnino Deum vidisse sicut homini fas est; qualem Deum? Sum Dominum, ejus nomen: Qui est; juxta hæc: Ego sum qui sum, vilicet excellenti modo. Si autem ea quæ sunt intuitus est olim per Deum, et sic vidit ea quæ ad cosmogoniam spectant Moyses, non simpliciter, sed per modum philosophicum ratione nempe eorum existentia: nunc autem et ipsum entem videt, per quem sunt omnia, ejus potestati omnia subsunt. In verbo autem *initiatum*, notandum quod simul entem vidit Moyses, et statim novit quæ de Spiritu sunt, in quibus divina lex; unde, sicut qui vidit Filium, vidit et Patrem: ita qui vidit, id est, qui cogitavit et sic novit entem, Spiritus statim cognitionem habet; et magnum illud bonum quod et apostolis concessum est in hodierno festo.

15. Opportunius autem quam μουστῆται verbum istud qui divina peragunt invenire impossibile est: ex hoc enim apud Græcos mystæ primo, qui ea quæ sibi diviniissima videbantur, accipiebant ab his qui sacerdotium sortiti erant, sic initiati et sacra edocti; qualia inter Atticos parva et magna (mysteria, et Trophonii, et Ammonis, et alia; deducitur autem verbum a μύειν, id est labia claudere: necesse enim erat ut omnia omnino quæ perfecta erant silerent initiati, sicut maxime ostendunt Pythagorici; et morte multabantur qui mysteria evulgabant; vel a verbo μύειν quod καμμύειν; quia initiatum, in seipso recollectum esse secandum totum hominem, nec sinere aliquid in se exterius evulgari debet, ne ipsum quidem oculi lotum, ne aliqua exteriori imagine abstractus qui initiatum, initiationem faciat quasi somnium; nec sic oculos claudere debet dum initiatum ita ut obdormiat, et sic moriatur; sed quasi portas palpebras claudere si oportuerit, et lucem omnem in mysterium reservare; hujus symbolum, initiationis tempus apud Atticos, et ejus ordinatio; nox enim, erat

tempus illud; cæterum illustrata quoque erat lumine fulgore ex mysticis lampadibus diffuso, quarum usus nocturnus oculos claudi volebat; lampadum autem accensio vigilantiam et doctrinam mysticam initiatis commendabat.

τῶν μουσικῶν δαίδων, ὧν τὸ μὲν νύκτερον τοῦ χρῆναι κάμυτον, ὡς εἴρηται, αἰνίγμα ἦν· τὸ δὲ φωσφῆρον λαμπαδούχημα τοῦ ἀνυστάζοντος ἐν ἐγρηγόρει ἐμβλέπειν καὶ ἀναθεωρεῖν τὰ τῆς μουσικῆς τελετῆς.

16. Mibi quidem videtur metaphorica docti Joannis dulcedo non inconsulto hic subjunxisse divinam nubem spiritualis initiationis, sed ad genuinam metaphoram seu translationem, ut divina nubes illa sit congrua applicationi animæ non in vanis occupatæ caligo divina; initiatio autem consentanea, ea quæ in ipso sit illuminans et sub sole Spiritus sancti initiatio, et vere docta cognitio; quam cognitionem Spiritus dicit per oppositionem cæterarum notionum, sicut tertia strophe docet varias esse, moralem, et physicam, et mathematicam, et excellentiorem theologiam Patris et Filii et Spiritus sancti: hujus meminit divinus poeta, et duas illas significavit; Dei enim lex triplex est; similiter et initiatio cognitionis Spiritus vel Filii vel Patris, communis est sanctæ Trinitati; quod item ex phrasi poetæ intelligi potest. Dicendo enim: *vides eum qui est*, sanctam Trinitatem indigitavit, et initiationem appellans Spiritus, illam nobis supponendam reliquit, sicut colligi potest ex alio poeta qui in nona strophe prosæici hymni dicens apostolos superno afflatu illuminatos, Trinitatem omnem cognovisse, inducit in sequenti strophe illius ævi populos qui cognitioni Trinitatis initiandi erant.

17. Forsitan quis dicat Moysen primum, non solum prophetici, sed Dei gratia et apostolice initiationis fuisse cognitioni celebrati Spiritus, et hoc ex strophes verbis erui. Sic enim per nubem significatur domus in qua inventi sunt discipuli hodie sedentes; divina enim nubes illa nuncupabatur prophetæ, et domus nebule quodammodo adumbrans interiora ejus, nec sinens illum radiis solaribus attingi. Per eloquentiam autem illi inditam, notatur sapientia apostolorum antea rudium; ejus autem tardiloquium quod ignitæ ejus eloquentiæ non nocuit, lingua significavit discipulorum igneas ex inductis a Deo magistro factas; divisionem autem linguarum et eos qui tunc adfuerunt populos lex divina manifestavit; ipsa enim duro populo Israelitico partita est ad directionem, et Christus Spiritum divisit, sicut infra canetur, populo gentili qui erat ipse dura cervice, sicut ostendunt qui ex ipsis aderant festo, et ebrietatem sanctis apostolis exprobraverunt; mox dicendum autem quod spiritus vehementem et in ipso ignem, nubes illa significat; nebulas enim pervadunt tales aeris passiones modo ex casu, modo ex Dei jussu; et tale quid fuit circa cognitionem Spiritus sancti. Posset autem aliter per circumlocutionem idem Spi-

Α εἶγε δεήσει, καὶ τὸ φῶς ἕκαστος οὕτως ἀπασχολεῖν εἰς τὸ μυστήριον. Τοῦτου δὲ σύμβολον καὶ ὁ τοῦ μυστηριασμοῦ καιρὸς παρὰ Ἀττιβοῖς, καὶ ἡ κατ' αὐτὸν διάθεσις· νύξ μὲν γὰρ ὁ χρόνος ἐκεῖνος. Δείκεται δὲ ἄλλω; ἡμεροφῶς; τῆ τῶν φῶτων ἀναλάμψει τῆ ἐκ

Ις'. Ἐμοίγ' οὖν ἡ μεταφορικὴ τοῦ σοφοῦ Ἰωάννου γλυκύτης, οὐ παρέργως ἐνταῦθα δοκεῖ προσθεῖναι τὸν θεῖον γνῶσον, τῆς πνευματικῆς μύησης, ἀλλὰ πρὸς εὐφυῆ μεταφορὰν ἤτοι τροπήν, ἵνα σκότος μὲν εἴη θεῖον πρέπον συστολῆ ψυχῆς ὀρθρεμβάστου ὁ θεὸς ἐκεῖνος γνῶσον· μύησις δὲ ἀνάλογος ἢ ἐν αὐτῷ φωταυγῆς καὶ ὑπὸ ἥλιον τοῦ ἀγιωτάτου Πνεύματος μύησης· καὶ ἀληθῶς γνῶσις ἐπιστημονικὴ· ἦν γνῶσιν Πνεύματος λέγει πρὸς διαστολὴν ἐτέρων γνώσεων, ὅπολιαν καὶ ἡ τρίτη λαλήσει ψῆθι διαφόρους οὐσας, ὧν καὶ ἡ κατ' ἤθος, καὶ ἡ φυσικὴ, καὶ ἡ πρὸς μάθησιν, καὶ τὸ κορυφαῖον ἢ θεολογικὴ, ἢ τοῦ Πατρὸς, ἢ τοῦ Υἱοῦ, ἢ τοῦ ἀγίου Πνεύματος· ἢς ἐνταῦθα μνησθεὶς ὁ θεὸς ποιητῆς καὶ τὰς δύο συνεδήλωσε. Θεοῦ γὰρ νόμος τριαδικὸς ἐστιν· ὁμοίως δὲ καὶ μύησις γνώσεως Πνεύματος ἢ Υἱοῦ, ἢ Πατρὸς κοινὴ τῆς ἁγίας Τριάδος· ἐστὶ δὲ κατανοήσασθαι αὐτὸ καὶ ἀπὸ τῆς φράσεως τοῦ μελωδοῦ. Εἰπὼν τε γὰρ ὀρᾶ τὸν ὄντα, τὴν ἁγίαν Τριάδα παρεστήσατο· καὶ μύησιν δὲ φάμενος Πνεύματος, τὴν αὐτὴν ἀφήκεν ἡμῖν συνεννοεῖν, ὡς ἐστὶ καταλαβέσθαι καὶ ἀπὸ ἐτέρου μελωδοῦ, ὃς ἐν τῇ ἐννάτῃ ψῆθι τοῦ πεζολογικοῦ κανόνος εἶπεν, ὡς οἱ ἀπόστολοι ἐπιπνοία τῇ ἀνωθεν καταλαμφθέντες, τὴν Τριάδα πᾶσαν ἐγνώρισαν, ἐπάγει ἐν τῷ ἑξῆς τροπαρίῳ τοὺς ἐκεῖ τότε λαοὺς τὴν τῆς Τριάδος μυσθῆναι γνῶσιν.

Ις'. Ἐχοι δ' ἂν τις εἰπεῖν ὡς ἐφθῆ οὐ μόνον προφητικῶς, ἀλλὰ Θεοῦ χάριτι καὶ ἀποστολικῶς μυσθῆναι τὴν τοῦ ἑορταζομένου Πνεύματος γνῶσιν ὁ Μωϋσῆς, καὶ διὰ τῶν κειμένων ἐν τῷ εἰρημῷ· οἶον διὰ τοῦ γνόφου τὸν οἶκον ἐν ᾧ εὐρέθησαν οἱ μαθηταὶ καθήμενοι σήμερον· ὁ θεὸς τε γὰρ ἐκεῖνος γνῶσον οἶκος οἶον ἐχρημάτιζε τῷ προφήτῃ· καὶ οἶκος δὲ γνοφαὶ τρόπον τινὰ σκιάζων τοὺς ἐντὸς αὐτοῦ καὶ μὴ ἀφίεις ἀκτίσιν ἡλίου ψάυσθαι· διὰ δὲ τῆς κατ' αὐτὸν ῥητορίας τὴν τῶν ἀποστόλων ἐξ ἰδιωτῶν σοφίαν· τὸ δὲ κατ' ἐκεῖνον βραδύγλωσσον, ὃ τὴν ἐν αὐτῷ περιπνοῦν ῥητορικὴν οὐδὲν ἐβλαψεν, τὰς τῶν μαθητῶν ἐμύησεν αὐτὸν γλώσσας πυρπνοῦς; ἐξ ἀγραμμάτων διδασκαλικῶς γενομένης· τὴν δὲ διανέμωσιν τῶν γλωσσῶν καὶ τοὺς τηνικαῦτα παρατρυχόντας λαοὺς ὁ θεὸς γράφος νόμος παρεδήλωσεν· αὐτὸς τε γὰρ σκληρῶ λαῷ τῷ Ἰσραηλιτικῷ διενεμήθη πρὸς διόρθωσιν· καὶ ὁ Χριστὸς ἐνεῖμαν τὸ Πνεῦμα, ὡς ἐν τοῖς ἑξῆς μελωδηθήσεται, ὑπὲρ τοῦ ἑθνικοῦ λαοῦ τοῦ καὶ αὐτοῦ σκληροτραχήλου, ὡς ἐμφαίνουσιν οἱ ἐξ αὐτῶν παρόντες τῇ ἑορτῇ, καὶ μέθην τῶν ἁγίων ἀποστόλων καταλέγοντες· τὴν δὲ γε ῥηθησάμεντην βίασαν πνοὴν καὶ τὸ κατ' αὐτὴν πυρῶδες, ὁ γνῶσον ἐκεῖνος συνεδήλου. Γνώφων γὰρ τὰ τοιαῦτα ἐκτρέχουσιν ἀέρια ὄντα παθήματα· ποτὲ μὲν ἐκ

πνεύματος, ποτε δὲ ἐκ θεοῦ καλεῖσθαι καὶ αἰσθάνων μὲν τοῦτο περὶ τοῦ μυεῖται Πνεύματος ῥῶσιν. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλως περιφράσεως λόγῳ πᾶσιν Πνεῦμα εἶπεῖν καὶ γινώσιν Πνεύματος τὴν κατὰ νόον ἀνθρώπου· εἰ γὰρ καὶ παρ' ἡμῖν κατὰ τὴν τοῦ ἀκριβοῦς, εἰ μὴ πῶς ἐξομοιωθῆ πρὸς αὐτό.

ritus dici et cognitio Spiritus in mento hominis, quoniam in nobis quo ad exteriorem sapientiam, mens non potest doctrinam perfecte capere, nisi aliquo modo assimiletur ei.

ἔξω σοφίαν, ὁ νοῦς οὐκ ἔχει δρᾶσθαι τοῦ γνω-

17. Ἰστέον δὲ ὅτι καὶ ἄλλως ἔστιν εἶπεῖν ὡς ἐμνήθη ὁ Μωϋσῆς τὴν γνώσιν τοῦ Πνεύματος διὰ τοῦ νόμου, ὃν ἐκείθεν δεδίδαχται θεόγραφον εἶναι· ὁσώτως μεμύηται καὶ διὰ τῆς ὁράσεως καὶ ἦν εἰς τὸν νοῦν τοῦ ἀγίου μεσολαβοῦντος Πνεύματος· εἰ δὲ καὶ διὰ τοῦ γνόφου, ᾧ περιελάμβεθθ θεωρητικῶς, ἰναστροφάσεως ἐκείθεν αὐτῷ καταληπτικῆς ἑκείως νοήσεως, ἵνα ὡσπερ νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίασεν ὑστερον τοὺς μετὰ τοῦ Σατῆρος, οὕτως ἀνέπαυον γνόφου σκία φασφορήθη θειοτάτην Ἰλαμψιν Πνεύματος· ἦν ἐκ τότε, ὡς εἶκός, μνηθεὶς κρυφωδέτερον ὁ προφήτης, ἐθεώρησεν ὑστερον ἐκφαντορικῶς ἐν Θεῷ· φωτὶ ἐκείνῳ καὶ τὰς πυρίνας ἄμα γλώσσας ἐνοπτησάμενος θεοπτικώτερον, καὶ οὕτως μέλλας ἁσματικῶς τῷ Θεῷ· δηλώσει δὲ καὶ τὸ τέλος τοῦ ἐφεξῆς τροπαρίου ἐν τῷ, *νοήμας τὸ Πνεῦμα Χριστός*, ὡς ταῦτόν ἐστι γινώσιν Πνεύματος εἶπεῖν καὶ νόον Θεοῦ.

18. Sciendum autem quod dici possit initiatum fuisse Moysen cognitioni Spiritus per legem, quam inde didicit esse divinam; similiter initiatus est per visionem qua illuminatus est spiritualiter, fulgente hinc ei comprehensibili divina mente, ut sicut nubes lucida obumbravit postea eos qui cum Salvatore erant, sic rursus nebulae umbra transmitteret divinissimam Spiritus illuminationem; cui exinde, ut videtur, initiatus obscurus propheta, postea manifestus vidit in Thabor; in luce hac speculatus igneas linguas evidentius et sic Dei laudes cantibus prosecutus; ostendet autem finis sequentis antistrophe, in his: *dans Spiritum Christus*; nam idem est cognitionem Spiritus dicere, et legem Dei.

18. Τοῦ δὲ *γεραίωσιν*, ὅπερ ἐστὶ γέρας καὶ τιμῆς ἀξίῳ, πρωτόθετόν ἐστι τὸ γέρας· οὕτω δὲ καὶ τοῦ *κεραλεῖν*, ὃ κεραλεῖν ἄλλοι γράφουσι, τὴ *κέρας* προῦπόκειται, εἰς ὃ ἐγγέροντες τὸ ποτόν οἱ παλαιοὶ ἐξέσιον τὰ φίλα συμπόσια· ἐνθα δὲ ἄσματα κυρίως ἄπερ ἄδομεν ἐντέος ἡμῶν τὸ θεῖον ἔχοντες, καὶ δεκασθηθήσεται ἡ λέξις κάλλιον ἐν τοῖς ἐφεξῆς. Ἰστέον δὲ καὶ ὅτι ἐν τῷ *γεραίωσιν ἐνθέοις τοῖς ἁσμασιν*, ἐκ περισσοῦ κείται τὸ ἄρθρον πρὸς ἀναπόθησιν μέτρον ἀναγκαίαν τῷ μέλει· ἄλλως γὰρ οὐδὲν τι παρασημειοῦται ἡ Ἑλλην φράσις, εἰ τις εἰποι *γεραίωσιν ἐνθέοις ἁσμασιν*· οὕτω δὲ καὶ τὸ ἐν *πυρίνω τῷ εἶδει* παρὰ τοῖς ἱεροφάταις οὐ πρὸς ἀνάγκην ἔχει τὸ ἄρθρον τῆς δουτικῆς· ἐντελεὶς γὰρ ἦν καὶ τὸ ἐν *πυρίνω εἶδει*.

19. Verbi porro *γεραίωσιν*, id est, honore et veneratione dignum reputans, radix est *γέρας*; sic ut *κεραλεῖν*, quod alii *κεραλεῖν* scribunt, a voce *κέρας* derivatur, in quo potum effundentes antiqui, sua celebrabant convivia. *Divina* autem *cantica* ea sunt proprie quæ canimus Deum in nobis habentes; et melius explicabitur verbum hoc in sequentibus. Sciendum autem quod in *γεραίωσιν ἐνθέοις τοῖς ἁσμασιν*, ex abundantia ponitur articulus, ad complementum mensuræ versus necessarius; nam nil amplius significat græca phrasis, si quis dicat: *γεραίωσιν ἐνθέοις ἁσμασιν*. Sic et illud: ἐν *πυρίνω τῷ εἶδει*. In sacris scriptoribus, non habet necessario articulum dativo præmissum; sufficiens enim erat: ἐν *πυρίνω εἶδει*.

Τροπάριον.

Antistrophe.

II. Ἐφη τὸ σεπτὸν καὶ σεβάσιμον στόμα·
 Νοσησιμὸς ὑμῖν οὐ γενήσεται φίλοις·
 Ἐγὼ γὰρ εἰς πατρῶον ὕψιστον θρόνον
 Συνεδριάζων, ἐκχεῶ τοῦ Πνεύματος
 Λάμψαι ποθοῦσι τὴν χάριν τὴν ἀφθονον.

Dixit severum et venerandum os,
 Divisio vobis non fiet, o amici:
 Ego enim ad paternum excelsum thronum
 Considerens effundam Spiritus
 Splendere desiderantibus gratiam infinitam.

20. Μετὰ τὸν εἰρημὸν, πρὸς ὃν εἰδῶμεν ἄδειν τὰ μετ' ἐκείνον τροπάρια, γινόμενος τῶν ἐφεξῆς ἐχόμενα τῆς ἐορτῆς ὁ μελωδός, παραφράζει Δεσποτικῆν ὑπόθεσιν ἐπηγγελμένην τοῖς ἀγιωτάτοις αὐτοῦ μαθηταῖς, οὐ μόνον ἐν τῷ, *Οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ἔρφατος*, καὶ ἐν ἄλλοις δὲ πολλοῖς τόποις εὐαγγελικοῖς, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ, *Κοιτῆσατε ἐν Ἱερουσαλὴμ ἕως ὃς ἐνδύσησθε δύναμιν ἐξ ὕψους*· καὶ ἐν πρώτοις τῶν τὸ ἀγιώτατον γασφυλάκιον, ἐξ οὗ προήχθη ὁ ἅγιος θῆσαυρός, ἡ εἰρημένη ἐπαγγελία, τὸ στόμα δηλαδὴ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· σεπτὸν αὐτὸ καὶ σεβάσιμον λέγει, παραλήλῳ θεὸς τῷ ὀνόματι τοῦτοι κατὰ μιᾶς ἀμφωσηματία, διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἄλλο τι φράσαι προσρῦεστερον καὶ σεμνότερον. Τὸ γὰρ εἶδειν τῷ Θεῷ μόνῳ ἀφώρισται εἰς οἰκείωσιν

20. Post strophem (εἰρημὸν), post quam soliti suinus canere antistrophas sequentes, aggressi sunt statim poeta ea quæ ad festum spectant, explicat promissionem a Deo factam sanctissimis discipulis suis, non solum his verbis: *Non relinquam vos orphanos*, et in aliis multis locis evangelicis; sed et in hoc: *Sedete in Jerusalem, donec induamini virtute ex alto*; et venerans primo sanctissimum gazophylacium unde prodit sanctus thesaurus dicte promissionis, os scilicet Salvatoris nostri Jesu Christi, *severum illud et venerandum* dicit, simul addens nomini huic duo in unum recidentia verba, eo quod aliud dicendum non habuerit prius et augustius: verbum enim *εἶδειν* reservatum est Deo soli ob congruentiam, apud antiquos, a *εἶδειν*

autem oritur $\sigma\text{-}\pi\tau\acute{\omicron}\nu$ et $\sigma\epsilon\delta\acute{\alpha}\sigma\mu\omicron\nu$, sicut et $\sigma\epsilon\mu\nu\acute{\omicron}\nu$. **A** $\mu\alpha\rho\acute{\alpha}$ γὰρ τοῖς καλαιτάτοις· οὐ δὴ $\sigma\epsilon\theta\epsilon\iota\nu$ ἐξώρμηται καὶ τὸ $\sigma\epsilon\pi\tau\acute{\eta}\nu$ καὶ τὸ $\sigma\epsilon\delta\acute{\alpha}\sigma\mu\omicron\nu$, καθὼ καὶ τὸ $\sigma\epsilon\mu\nu\acute{\omicron}\nu$ · διὸ καὶ τὸν ἐν Ῥωμαίοις ἐπικληθέντα Θεὸν ὁ διαδεξάμενος Ἰῆς ὀκνήσας ἀποστερηῆσαι τοῦ κατὰ τὴν τοιαύτην λέξιν ἐπιθέτου, ἀλλως αὐτὸν κολακεύσας ὀπηγάγετο, $\sigma\epsilon\beta\alpha\sigma\tau\acute{\omicron}\nu$ ἑαυτὸν ἐπονομάσα·, ἵνα μὴ $\sigma\epsilon\mu\nu\acute{\omicron}\nu$ ἔννοια θειοτάτη ἑκατέρω, ὡς οἱ καὶ διπλὴ στολὴ ἐφαρμόττουσα ἢ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἢ τοῦ $\sigma\epsilon\beta\alpha\sigma\tau\acute{\omicron}\nu$. συνδιάγοι καὶ τῷ Πατρὶ ζῶντι, καὶ τῷ Ἰῆϊ δὲ συμβιοτεύοι παρ' ὅλην ζωὴν διὰ τὴν ἐπινοίας ὀξέωμα. Εἰ γὰρ τις πρὸς ἀλήθειαν $\sigma\epsilon\beta\alpha\sigma\tau\acute{\omicron}\nu$, καὶ Θεὸς ἐστίν, ἐπεὶ καὶ ὁ Θεὸς $\sigma\epsilon\beta\alpha\sigma\tau\acute{\omicron}\nu$ τῷ ὄντι· ἐκείνῳ δὲ τῷ $\sigma\epsilon\pi\tau\acute{\omicron}\nu$ $\sigma\epsilon\mu\nu\acute{\omicron}\nu$ ματα χαρεὶς ἀξιώτατα καὶ ὁ ἐν βασιλευσὶν ἄγιοις Ἰσπαπόστολος ὁ φερωνύμων εὐσταθὴς Κωνσταντῖνος, $\sigma\chi\omicron\iota\nu\omicron\tau\epsilon\nu\acute{\omicron}\nu$ μὲν τοι $\sigma\epsilon\mu\nu\acute{\omicron}\nu$ οὐλόγημα ἑαυτῷ ἐπιγράφειν ὠκνήσας κατὰ τοὺς μετ' αὐτὸν περιττοὺς. $\sigma\epsilon\beta\alpha\sigma\tau\acute{\omicron}\nu$ δὲ τοῦτο καὶ μόνον ἤξιον προσονομάζειν ἑαυτὸν, προγράφων τῶν οἰκείων ἐπιστολῶν ἐκεῖνο δὴ καὶ μόνον — Κωνσταντῖνος $\sigma\epsilon\beta\alpha\sigma\tau\acute{\omicron}\nu$ τῷ δεῖνι χαίρειν. — Εἰ δὲ νῦν πεπλήθυνται τὸ πλεονασ, καὶ υἱοῦς Ἰησοῦ πάντας, καὶ αὐτίκα $\sigma\epsilon\beta\alpha\sigma\tau\acute{\omicron}\nu$;

21. Dixit ergo, inquit, venerandum os Domini ac V. rbi incarnati, quando inter nos versaretur; dicens enim propheta os Domini hæc locutum esse, semper innuit os Dei. Ait ergo: O dilecti discipuli, divisio vestri non fiet, id est non relinquam vos, non elongabo, non procul et separatus a vobis ero; quomodo autem hæc perficiam, qui mox tollendus sum a vobis? Secundum speciem quidem corpoream non amplius conversabor vobiscum; brevi in altum conscendens, et æterno Patri assidens, non cessabo esse ubique vobiscum; sed Spiritus mei gratiam vobis immarcescibilem effundam, quam cupitis omnes lucere vobis; non quod ego qui lux v. ni in mundum extinguendus sum, quando tollar a vobis, nec amplius luceam vobis; sed cum sancto Spiritu et ego illuminabo generans vos, sicut et Pater; et promissa fulgida illuminatio non in mente solum, et secundum operationem secururam ex vobis in ultimis temporibus concipietur, sed statim opportuno tempore, clare, evidenter, communiter, et ut ita dicam universaliter cognoscetur, non coram duobus testibus vel tribus, vel quibusdam aliis quos facile numerabit quis, sed coram multitudine magna oculis spectante, et sic admirante, et ore acclamante quæ divina docet Scriptura.

22. Notandum deinde quod in his: *divisio non fiet vobis amicis*, amicos postea solos dicit sanctissimos apostolos; cæterum eorum opera, salutare nuntium in eos venit, nec venire cessabit, qui nimirum apostolice vident, ut idem dicam, et digni Deo. Hoc autem verbum *νοσφισμὸς* stricte hic sumptum, id est simpliciter et leniter, licet aliter contra communis locutionis consuetudinem: multi enim nunc inter nos *νοσφίζεσθαι* intelligunt usurpare, et propria sibi facere aliena; et *νοσφισμὸν*

21. Ἐφη τοίνυν, φησί, τὸ πάνσεπτον κυριακὸν στόμα τοῦ θεανθρώπου Λόγου, ὅταν περὶ ἡμᾶς ἐπιεσφάρετο· ὁ γὰρ εἰπὼν προφήτης, ὅτι τὸ στόμα Κυρίου ἐλάλησε ταῦτα, μυστηριάζει ἄλλως τὸ στόμα τοῦ Θεοῦ. Ἐφη οὖν ἐτι, Ὁ φίλοι μαθηταί, *νοσφισμὸν ὑμῖν οὐ γενήσεται*· τούτέστι, οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς, οὐκ ἀποστήσομαι, οὐ *νοσφί* καὶ χωρὶς ἡμᾶς γενήσομαι· πῶς δὲ τοῦτο ἐξανύσω ὁ μικρὸν ὅσον ἀναληφθησόμενος ἀφ' ὑμῶν; κατὰ τὴν μὲν τὴν ἐν σώματι οὐκ ἐτι συναναστραφήσομαι ὑμῖν· μικρὸν δὲ ὅσον ὄψου ἐναβάς, καὶ τῷ συνανάρχῳ Πατρὶ συνεδριάσας, οὐ *πύσσομαι* ἰὼν πάντοτε μετ' ὑμῶν· ἀλλὰ καὶ τοῦ Πνεύματος μου ἐκχωρῶ ὑμῖν χάριν ἀφρονον, ἣν ποθεῖτε πάντως ἐπιλάμψαι ὑμῖν· οὐκ ὅτι ἐγὼ φῶς ἐληλυθὸς εἰς τὸν κόσμον ἀπεσθηκῶς ἔσομαι, ὅτε ἀναληφθῶ, καὶ οὐκ ἐτι καταλάμψω ὑμᾶς, ἀλλ' ὅτι σὺν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι καὶ ἐγὼ καταστράψω ζωογονῶν ὑμᾶς, καθὼ καὶ ὁ Πατήρ· καὶ ἡ ὑπεσχημένη ἀσπρακίη λάμψις αὐτῆ οὐ κατὰ νοῦν μόνον, καὶ τὴν ἐπομένην ἐξ ὑμῶν ἐν ὑστέροις χρόνοις ἐνεργεῖαν καταληφθήσεται, ἀλλὰ καὶ αὐτίκα ὥρας ἐναργῶς, καὶ ἐμφανῶς, καὶ κοινῶς, καὶ ὡς εἰπεῖν, πανδημῶς, γνωσθήσεται· οὐκ ἐπὶ μαρτύρων δύο ἢ τριῶν ἢ τινῶν ἄλλων, οὐς ῥῶον μετρήσει τις, ἀλλὰ ἔχλου κυρίου ἐφθαιμοῖς τε βλέποντας, καὶ οὕτως θαυμάζοντας, καὶ *νοσφισμῶν* ἀνακράζοντας· ἀπερ ἡ θεία διδάσκει συγγραφῆ.

22. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἐν τῷ, *νοσφισμὸν ὑμῖν οὐ γενήσεται φίλοις*, φίλους προσεχῶς μὲν ἐν τῷ παρασχεδὸν μόνους ἐφη τοὺς ἀγιωτάτους ἀποστόλους· ἄλλως δὲ διὰ μέσων ἐκεῖνων ἢ σωτήριος ἐπαγγελία καὶ εἰς τοὺς μετ' αὐτοῦ διαβαίνει, καὶ οὐδὲ *πύσσει* καταβαίνουσα, ζῶντας δηλαδὴ ἀποστολικῶς, εἰπεῖν δὲ ταυτὸν, καὶ θεοπροπῶς. Ὅρα δὲ τὸ, *νοσφισμὸς*, δριμύτως ἐνταῦθα· δεχθὲν, ὅ ἐστιν ἀφελὸς καὶ γλυκῆς, εἰ καὶ ἄλλον τρόπον ἀσυνήθως τῇ κοινῇ ἐμίλησ· οἱ γὰρ πολλοὶ ἐν τοῖς νῦν καθ' ἡμᾶς *νοσφί-*

ζῆσαι τε φασι τὸ σφετερίζεσθαι καὶ ἰδιοποιεῖσθαι· καὶ ἄλλότρια· καὶ νοσφισμὸν τὴν τοιζύτην ἰδιοποίησιν· οὕτω γὰρ καὶ νοσφίζεσθαι τις τὰ τῶν πέλας λέγεται, καὶ νοσφισμὸν ποιεῖσθαι τῶν παρ' ἐτέροις ἔντων· καὶ ἔστι τοιοῦτον νοσφίζεσθαι, τὸ νόσφι καὶ χωρὶς τοῦ ἔχοντος· πρᾶγμα τι ποιεῖν διὰ ἐπικτήσεως οὐκ ἐπαινετῆς. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐν τοῖς ὕστερον.

κγ'. Ὁ δὲ τῶν παρ' Ἑλλήσι ποιητῶν πρῶτιστος, τὸ νοσφίζεσθαι τίθησιν ἐπὶ ἔννοιαν ὅποιαν· αἶθε καὶ ὁ ἱερὸς οὗτος μελωδός. Νοσφίζεσθαι γὰρ, φησὶν ἐκεῖνος, ἀνδρὸς γυναῖκα καὶ θυγατέρα, ὃ ἔστιν ἰδίᾳ κτεθεθῆναι· καὶ γυναῖκα φονεύσασαν ἀνδρα τὸν ἑαυτῆς νοσφίσασθαι ἐκεῖνου κειμένου καὶ ἐτι ἀσφαλτοῦ· ἐκεῖναις δὲ ταῖς χρήσεσιν ἀκολουθήσας ἀκριβῶς ὁ ἱερῆδος οὗτος, νοσφισμὸν ἔφη τὴν ἀναχώρησιν, ὃ ἔστι τὸν χωρισμὸν, τὸ νόσφι δηλαδὴ γενέσθαι τῶν ὀμιλητῶν· τὸ δὲ ὑμῖν ἀσφαλῶς ἔχει ἂν καὶ διὰ τοῦ ἡ γραφόμενον, ἵνα συνεισάγων καὶ ἑαυτὸν ὁ Σωτῆρ, λέγῃ ὡς· Οὐτε ἐγὼ ὑμῶν ἑμαυτὸν χωρίσω, ὡτε ὑμεῖς ἐμοῦ χωρίσεσθε. Εἰ γὰρ κατὰ τὸν εἰπόντα τὸ διαζευγνὺν τοῦ διεζευγμένου διεζευκται, οὐκ ἂν εἰκόσ εἴη οὐδὲ δυνατὸν, ἐμοῦ μεθ' ὑμῶν ἕντος, μὴ καὶ ὑμᾶς μετ' ἐμοῦ εἶναι, καὶ τὸ ἀνάπαλιν. Αἴτιον δὲ τοῦ τοιοῦτου μὴ νοσφισμοῦ ἡ φιλία· ἐπεὶ γὰρ δι' αὐτὴν ὑμῶν τε ἕκαστος ἄλλος ἔστιν ἐγὼ, καὶ ἐγὼ δὲ ὅπερ ἄλλος ὁ κατ' ἕνα ὑμῶν· οὐδεὶς νοσφισμὸς δι' αἰῶνος.

κδ'. Ὁ δὲ ὕψιστος θρόνος πολλὴν μὲν ἔχει γραφικὴν συγκρότησιν, ὡς οἶα καὶ τινα λαμπρὰν ἀρχιτεκτόνησιν· ἀρκέσει δὲ μόνον παραβέβηαι τὸ αὐτοῦ ὕψος ἐκ τοῦ, ὃ ἐν ὕψηλοῖς κατοικῶν καὶ τὰ ταπεινὰ ἐροῶν. Τῷ γὰρ οὕτω παντεπόπτῃ, καὶ ὕψιστος πάντως ὁ ἀποπεικὸς θρόνος· εἰ δὲ καὶ τὸ αὐτὸ εἶναι τὰ ὕψηλὰ τῶν ὀρέων σεμνόν· ἔστι, ἀλλ' ἐπέρσεμνα τὰ κατὰ τὸν οὐρανὸν, οὐ αἰ πύλαι κατὰ τὴν ψάλλοντα αἰροῦνται ἀναλαμβανομένου τοῦ Σωτῆρος· Χριστοῦ. Ὅρα δὲ ἐνταῦθα τὸ, πατρῶον θρόνον· οὐ γὰρ εἶπεν εἰς οἰκεῖον ὕψιστον θρόνον, τοὔτεστι τὸν ἑμὸν, ἵνα μὴ τις διαίρεσις ἐμφανεῖη αὐτοῦ πρὸς τὸν Πατέρα ὑποσκιασθεῖσα τῷ τοῦ θρόνου δασμῷ. Ἐπέκρινε δὲ πατρῶον θρόνον εἶπαι, ἵνα ὡσπερ μία προσκύνησις τῆς ἁγίας Τριάδος συμπροσκυνουμένη; ἐν μιᾷ προσκυνήσει, οὕτω καὶ θῶκος εἰς καὶ συνεδριατμός· ὣν ὁ μὲν θρόνος τὸ ἐν ἀγαθότητι βασιλικῶς ἐδραῖον τῆς ἁγίας Τριάδος· δηλοῖ· ὃ δὲ συνεδριατμός τοῦ κατ' αὐτὴν ἀχωρίστου σύμβολον ἔστι· τὸ δὲ συνεδριάζων ἐκ τοῦ κοινώτερον λεγομένου συνεδρίου παρελκυσται. Ἡ γὰρ ἔδρα ὅπερ ἔστι καθέδρα τρισύλλαβον ῥῆμα παράγει τὸ ἐδράζειν, οὐ μὴν ἐδριάζειν· δικαστικὴ δὲ λέξις τὸ συνεδριάζειν· πρέπουσα Ἰησῷ τῷ καὶ κρίνοντι καὶ συγκρίνοντι τοῖς ἱσίοις τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Πνεύματι, καὶ ἐλευσομένῳ κρίναι ζῶντας καὶ νεκρούς.

κε'. Τὸ δὲ ἐκχεῶ, προφητικὴ λέξις ἔστι, τοῦ Ἰωὴλ δηλονότι, καὶ ἔχεται ἱερωτάτων ἔννοιῶν, ὣν μία καὶ ἡ κατὰ τὸ ἅγιον βάπτισμα, εἰς ὃ καταδύντες, οὕτω καὶ συναναστάντες σωτηρίου ἱμάτιον ἡμφίσεμθα, χιτῶνα τοῦτον φωτεινὸν περιέχουμενον ἡμᾶς, καὶ διεμ-

A talem alieni usurpationem boni; sic enim quis dicitur nosφίζεσθαι subtrahere vicinorum bona, et furtum facere eorum quæ cæterorum sunt; et sic nosφίζεσθαι significat aliquid separare, et procul a possessore removere per acquisitionem non laudabilem. Sed hoc in sequentibus.

23. Princeps Græcorum poetarum idem verbum hæc mente accipit, sicut novit sanctus noster auctor; nosφίζεσθαι, ait ille, a viro uxorem et filiam, id est seorsum ponere: et mulierem quæ virum suum interfecerat nosφίζεσθαι, procul removere ab illo jacente et adhuc spirante. Quem sensum apte sequens auctor noster, nosφισμὸν αἰ' secessum, id est separationem, procul a contubernaliibus abesse. Verbum autem ὁμῶν recte diceretur per litteram (ἡμῶν), ut inducens seipsam Saluator dicat: Non meipsum a vobis secerno, nec vos a me separabimini. Si enim, ut quidam ait, dividens a diviso dividitur, non verisimile esset nec possibile, me manente vobiscum, vos mecum non esse et vice versa. Causa autem hujus indivisionis amicitia; quoniam enim per eam unusquisque vestrum, et nemo a seipso dividitur vivens, non proinde separatio vobis erit in æternum.

δὲ ἑαυτοῦ νοσφίζεσθαι ζῶν· οὐδ' ἄρα ὁμῶν ἔστα:

24. *Excelsus vero thronus* magnum habet apparatus descriptionis, quasi sit formosa quædam ædificatio; sufficet autem ejus altitudinem ostendere ex hoc textu: *Qui in altis habitat, et humilia respicit*. Ejus qui sic omnia videt, excelsus omnino visibilis thronus. Si autem quæ hic sunt excelsa montium augustum quid sunt, multo augustiora quæ sunt in cælo, cuius portæ, juxta Psalmistam, elevantur ascendente Salvatore Christo. Vide nunc *paternum thronum*; non enim dixit: in proprium excelsum thronum, id est meum, ne aliqua divisio appareret inter illum et Patrem, duplici adumbrata throno. Maluit enim paternum thronum dicere, ut sicut una est adoratio sanctæ Trinitatis veneratæ simul in una adoratione, sic et unus sit thronus, una sedes; manifeste autem thronus est sedes sanctæ Trinitatis in bonitate: consessio autem symbolum est indivisionis ejus. Verbum autem *conεδριάζων* ex voce communiter *conεδριον* trahitur; ἔδρα enim, id est cathedra, verbum trisyllabum producit ἐδράζειν ut et ἐδριάζειν; judiciale autem verbum *conεδριάζειν* convenit Filio qui et judicat, et conjudicat cum æqualibus personis Patre et Spiritu sancto, qui venturus est judicare vivos et mortuos.

25. Verbum deinde *effundam* propheticum est, ex Joel videlicet sumptum, et abundat sanctissimis cogitationibus; quarum una ad sanctum lavaerum refertur, in quod descendentes et mox assurgentes, salutis vestem induti sumus, splendidam hanc tuni-

cam circumfusam et ostendentem Spiritum sanctum descendisse sicut in sanctos illius ætatis, ita et in eos qui postea fuerunt, et usque ad nos. Si autem et fluminis undam libet dicere argenteam, simul et pulchram, et candidam, quando leniter fluit quod adjectivum apte apponemus propheticæ huic effusioni a sanctis apostolis desideratæ, juxta sacrum hymnum, huic igni efflammæ, et lumini illuminaturo eos in commune bonum?

26. Notandum porro quod, sicut in sequentibus patet, amat inspiratus noster Joannes liquidus, ut quidam ait, arte facere suos versus, ex sacris talibus textibus; gaudet aspergere hoc scribendi genus ex sacris Scripturis, ex quibus habemus, si nobis opus sit, salientes undas, quales Samaritanam genuerunt; et puteorum aquam quibus antiqua sacra Scriptura referuntur; et flumina evangelica ex abysso sapientiæ divinitus defluentia; et rores et pluvias voluntarias; qualis et mannae pluvia, et procellæ quasi sæpè pacificæ, quas ad salutem vulgo stillat, et pluit, et effundit; et quasi imber descendens in vellus, et quasi stillans super terram, cujus nomen unguentum effusum, sicut accepimus per laudabilem suam evacuationem; superfertur autem nobis nebula salutaris, lucida ipsa, utpote quæ solem intra se inclusit, et pluvia nutrice mundi foeta, quæ exinde subito inclinata, nullo modo cessat mundum verum spiritualem hominem opimare et vivificare.

27. Talibus verbis densatæ sacræ Scripturæ fulcitur quodam modo prædictum verbum *effundo*. Hic in mente habendum quod verbum hoc pro cœlesti rore scriptum est, ut non solum Filius credatur pluvia effusa super vellus hoc purissimum, sed pluvia voluntaria et optata sit et Spiritus sanctus ut olium et postea in sanctos apostolos, ita et nunc in omnem Christianam creaturam effusus. Ex verbo autem *effundo*, ut dictum est, et effusio sapientiæ in dignos missa est, et omnis spiritualis lætitia et gratia inde in labiis sanctis effusæ sunt. Si autem intermiscendum sit aliquid aliud, inde oritur Israeliticus vulgus quando multiplicati in Ægypto sicut arena maris terram totam repleverunt. Talem autem cœlestem effusionem dulcem et lætam et consolatricem habentes et nos, et lætabundi de superna boni concessionem, simul contrario animo versemur, et caveamus, et humiliemur, maxime quando audierimus: Effunde super eos iram tuam, quam hi soli fugient qui effundunt coram Deo deprecationem suam.

28. In hisce notandum est verbum *effundam*, nequum esse et vinculum Salvatoris Christi, per quod non separatur ab amicis suis: dum enim effundit Spiritus gratiam in eos, sic semper inest eis: quod Spiritum autem attinet, continebitur in voce *effundam*, ut dicatur: *De Spiritu meo effundam*. Facile autem intelligitur hoc: Effundam gratiam Spiritus in

A φαίνοντα ὅτι θεῖον Πνεῦμα ἐκκέχυται ὡς περ εἰς τοὺς τότε ἀγίους, οὕτως καὶ εἰς τοὺς μετ' ἐκείνων καὶ ἕως καὶ εἰς ἡμᾶς· εἰ δὲ ποτάμιον χύμα γιλοῦμεν ἀργύρεον λέγειν, ἐτι δὲ καὶ καλὸν καὶ λευκὸν ὅτε ἡδὺ προῤῥέει, ποῖον ἂν ἐπιθετοῦν προσαρμώσωμεν εἰκαλῶς; τῷ εἰρημένῳ προφητικῷ χεῦματι τῷ τοῖς ἀγίοις ἀποστόλοις ποθητῷ κατὰ τὴν ἱερὰν μελοδίαν, τῷ καὶ πυρὶ, καὶ φλογὶ, καὶ φωτὶ περιλάμψοντι αὐτοὺς εἰς κοινὸν ἀγαθόν;

κς'. Τοῦτόν δὲ οἶτι καθὰ καὶ ἐν τοῖς ἔξης φαίνεται, χαίρει ὁ πνευματωδὸς οὗτος Ἰωάννης ὄγρὰ κατὰ τὴν οὕτως εἰπόντα ποιῶν ἐπίτηδες τὰ κατὰ αὐτὸν ἐπι, ἐκ τοιούτων ἱερῶν λέξεων· χαρὰς ὑδραύουσαι τὸν τοιούτου γραφικὸν τρόπον ἐκ τῶν θειοτάτων Γραφῶν, ἐξ ὧν ἔχομεν οἱ χρῆζοντες πηγυμαλὰ τε ὄδρα, ὅποια καὶ τὴν Σαμαρείτην ἐξωογόνησε, καὶ φρεστυαία, ὧν ἡ παλαιὰ θειοτάτη Γραφή γέμει· καὶ ποτάμια εὐαγγελικὰ τῆς θεοῦ ἀδύσου σοφίας ἀναπιδύοντα, καὶ δρόσους καὶ βροχὰς ἐκουσίους· ὅποια καὶ ἡ τοῦ μάννα, καὶ οἱ ὡς ἐκάστοτε εἰρηγικὸὶ δμῆροι, οὗς ἐπὶ σωτηρίαν κοινῇ καὶ ψεκάζει, καὶ οἱ, καὶ καταδράσαι· ὁ καὶ ὡς ὁσὸς ἐπὶ πόσῳ καταδράς, καὶ ὡς οἶα σταγῶν στάζουσα ἐπὶ τὴν γῆν, οὗ ὄνομα μύρον, ἐκκενωθὲν καθὰ παραδόχῳ διὰ τὴν αὐτοῦ ἐνδοξὸν κένωσιν· ὑπερφέρεται δὲ ἡμῶν καὶ νεφέλη σωτήριος, φωτεινὴ τε ἐκεῖνη ὡς ἥλιον στέφασα ἐνδον, καὶ δμῆρου δὲ κοσμοτρόφου ἐγκύμων, ὃς ἐκεῖθεν καθάπαξ ἐκκύψας οὐδέ ποτε ἀνήγει τὸν κυρίως κόσμον τὸν πνευματικὸν ἀνθρώπων πλαι-
C νων καὶ ζωογονῶν.

κς'. Τοιαύταις οὖν λέξεσι τῆς ἀγιωτάτης πεπικνωμένης γραφῆς, συστοιχεῖ πῶς ἐκεῖνας, καὶ τὸ ὡς εἰρηγὰ ἐκχεῖ· ἐνθα ληπτέον εἰς νοῦν, ὅτι ἡ λέξις αὕτη ὡς ἐπὶ οὐρανίῳ δμῆρου ἐγράφη, ἵνα μὴ μόνον ὁ Ἰλὶς ὁσὸς νοοῦτο βρεχθεὶς ἐπὶ πόσον ἐκείνον καταρῶσατο, ἀλλὰ βροχὴ τις εἴη ἐκουσία καὶ εὐκαία, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα ὡς περ πάλαι ποτὲ, ὕστερον δὲ καὶ ἐπὶ τοὺς ἀγίους ἀποστόλους, οὕτω καὶ νῦν ἐπὶ πᾶσαν σάρκα χριστιανικὴν· τοῦ δὲ ὡς ἐβρέθη ἐκχεῖ, καὶ χύμα σοφίας ἐπὶ τοὺς ἀγίους ἀπεστόλας, καὶ πᾶσα δὲ πνευματικὴ χαρὰ καὶ χάρις ἐκεῖθεν ἐν χειλέσιν ἀγίοις ἐξεχύθησαν. Εἰ δὲ τι παρεμφεῖται χρῆ καὶ ξενίζον ἡρέμα, ἐκεῖθεν καὶ τὸ Ἰσραηλιτικὸν ὄρμηται χυδαίον, ὅτε δηλαδὴ πληθύνονται ἐν Αἰγύπτῳ ἐκεῖνοι καθὰ καὶ ἄμμου χύμα ἢ θαλάσσης χυδαῖοι ἐγίνοντο ἐπὶ τῆς γῆς· τοιούτου δὲ οὐρανίου χεῦμα γλυκὺ καὶ ἱλαρῖνον, καὶ παρηγορῶν ἔχοντες καὶ ἡμεῖς, καὶ χαίροντες τῇ ἀνωθεν ἀγαθογυσίᾳ, ὁμοῦς ἐνθυμομέμεθα καὶ ἕτερολα, καὶ αὐτίκα εὐλαβοῦμεθα, καὶ συστολοῦμεθα, καὶ μᾶλλον ὅτε ἀκούομεν τὸ, Ἐκχεῖ ἐπ' αὐτοὺς τὴν ὄργην σου, ἣν μόνον φευσθῶνται οἱ ἐκχέοντες ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τὴν δέξιν αὐτῶν.

κγ'. Νοητέον δ' ἐν τούτοις τὸ ἐκχεῖ, ἅψιν οἷον τινα καὶ ἀψην τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ, δι' ἧς οὐ νοσίζεται τῶν αὐτοῦ φίλων. Ἐκχέας γὰρ τὴν τοῦ Πνεύματος χάριν ἐπ' αὐτῶν, καὶ σύνεστιν οὕτως αὐτοῖς εἰσαεῖ· τὸ δὲ τοῦ Πνεύματος, κολληθήσεται μὴ ἀσφαλῶς καὶ εἰς τὸ ἐκχεῖ, ἵνα λέγῃ ὅτι Ἐκ τῷ Πνεύματός μου ἐκχεῖ· εὐδοῦται δὲ καὶ τὸ ἐκχεῖ,

τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος· τοῖς, ὡς εἴρηται, ποδοῦσι ἅπαντες τὴν αὐτοῦ λάμπιν· ἡ δὲ τοῦ Πνεύματος χάρις, οὐκ ἐν ἰδιόζουσα εἶη, ἀλλὰ πάντως Τριαδικῆ. Ἡ γὰρ ἐξουσία δηλοῖ μὲν καὶ τὴν θαυμασίαν καὶ πολλήν· καὶ πολλοὶ καὶ πολλοὶ οἱ εὐκταίμοι τοῦ Θεοῦ, καὶ πολλὸν τὸ εὐχέσθαι· τῆς αὐτοῦ χρηστότητος· οὐ πίπτει δὲ μακρὰν ἐπιπέδον τοιαύτης οὐδὲ ἡ ἀφθόνητος.

Troparion secundum primum hymni.

III. Ὅρος βεθικῶς ἀτρεκέστατος λόγος
Γαληνόμορφον ἐκτελεῖ τὴν καρδίαν,
Ἔργον γὰρ ἐκπεράνας, εὐφρανεν φίλους,
Πνοῆ βλαστὰ καὶ πυρὸς γλωττήμασι.

Νεῖμας τὸ Πνεῦμα, Χριστὸς ὡς ὑπέσχετο.

χθ'. Ἔοικε γνωμικῶς τινεὶ λόγῳ ἢ καταρχῇ τοῦ
πρόντος τροπαρίου, ἵνα οἱ μὲν πρώτοι κείμενοι δύο
στίχοι λέγουσιν ἐν τῷ καθόλου, ὅτι ὁ ὅρος ὁ βεθικῶς
ἐξουσία ὁ στερέθῳ· καὶ ἀληθὲστατος· λόγος, γαληνὸν
καὶ τὰς καρδίας· ἔχει δὲ οὐχὶ οὕτως ἀπλῶς, ἀλλὰ
χρῆ τὸ Χριστὸς ὄνομα κείμενον πρὸς τῷ τέλει τοῦ
ἐπιπέδου λαμβάνουσα προσαρμόσαι τοῖς κατέρχεται·
δοσε στίχοις, καὶ εἰπεῖν οὕτω θεολογικῶς· Ὁ Χριστὸς,
ὁ βεθικῶς ὅρος ὁ ἀτρεκέστατος Λόγος, γαληνῆς
αἰτίας ἐστὶ τῆ τῶν αὐτοῦ φίλων καρδία. Πόθεν τοῦτο
δὴλον; ἐὰν τὴν παροῦσαν γνώμην καταγαγόντες
ῥητορικῶς εἰς τι μερικὸν πιστωσώμεθα ἐκείνην δι'
αἰσίου· ἴδοι γὰρ ὡς βεθικῶς φησι καὶ στάσιμος
ὅρος, καὶ ὡς Λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ἀψευδὲς,
ὑποσώμενος· ἦδη τοῖς φίλοις μαθηταῖς ἀκύμαντον
καρδιακῆν γαλήνην, καὶ εἰς ἔργον προαγαγὼν τὴν
ὑπόσχεσιν, εὐφρανεν αὐτούς. Τί δὲ ἦν τὸ ἔργον ὅπερ
ἐπαγγελάμενος ἐξεπέληρωσε; τὸ διαμερίσαι αὐτοῖς
τὸ ἅγιον Πνεῦμα οὐκ ἡρέμα καὶ ἡσυχῇ κατὰ τι πα-
ράδοστον καὶ οὕτω τοῖς ἐν κόσμῳ ἀνεπίγνωστον,
ἀλλὰ πρὸς ἐνάργειαν ἐν πνοῇ ἀνέμου βλαστούσης, ἣν οὐκ
ἦν λαθεῖν, καὶ γλώτταις πυρὸς, ὅσα γλωσσῶν πυρι-
μύρων, ὡς ὅσον ἐξ οὐρίας πνοῆς τινος, ἐκνοθεν
ἐμφανῶς ἐρχομένων ἐπὶ τοὺς μαθητάς, καὶ ἐμπυ-
ρευουσῶν ἐκείνοις ἀοράτως ἀγνώστα νοήματα, καὶ
λαλιὰς ὁμοίας· ὡς ἂν καὶ γλώσσαις ἀγγέλων λαλῶσι,
καὶ εἰς λειτουργικὰ φλογεῖθι ἐγγράφονται πνεύ-
ματα.

λ'. Καὶ τοιοῦτο μὲν ὁ τοῦ τροπαρίου νοῦς, ὡς ἐν
συναίρεσει ἐκθέσθαι κατὰ πρώτην ἀλλοτρίαν
ἐπιβολήν. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλως αὐτὴν διαθήσασθαι
χαριέστερον· Ὁ ῥηθεὶς ὅρος καὶ Λόγος· Χριστὸς εἰδῶς
τετραγαμένους εἶναι τοὺς ἁγίους αὐτοῦ μαθητάς
ὑπὸ δυσελπιστία, ὡς εἰκός, καὶ συννοίας μετὰ τὴν
ἐκείνου ἀνάληψιν, ἐκπυσε τὸν τοιοῦτον τάρραχον αὐ-
τοῖς ὡς γαληνὸν. Πῶς δὲ κατέστησε τὸν τάρραχον;
Βλαστὰν πέμψας πνοήν, ἣ καὶ γλώσσαις πυρὸς ἀναμε-
μυγμένα, θαύματα εἶχον· καὶ τοῦτο ποιήσας, εὐφρανε
τοὺς ἁγίους ἀποστόλους κατὰ τὴν αὐτοῦ πρὸς ἐκεί-
νους ὑπόσχεσιν· καὶ ἔστι γλυκύτερον οὕτω διατεθὲν
καὶ ἀστειὸν τὸ νόημα, εἰ διὰ πνοῆς βλαστὰς γαλήνην
ἐκπύρρυσον μεθώδευσεν ὁ Θεὸς τοῖς· αὐτοῦ μαθηταῖς.
Οὕτω δὲ καὶ τῆς δευτέρας ἐννοίας τοῦ τροπαρίου
ἐν ἐπιτομῇ καθεσταμένης, πρῶτα μὲν ἐπιστημαντέον
ὡς εἰ καὶ ἀνεπίσφαλῶς τὸν ὅρον ἔστιν εἰπεῖν ἀτρεκῆ·

eos, ut dictum est, qui cupiant ejus illuminationem ;
Spiritus autem gratia non individua, sed omnino
triplex ; infinita autem, illam ostendit magnificam
et multam ; sicut et multae miserationes Dei, ma-
gnam multitudinem bonitatis ejus, non procul abest
ab hoc sensu invidiae carentia.

Troparium secundum primum hymni.

Terminus perfectus verissimum verbum
Tranquillae formae implet cor :
Opere enim expleto laetificavit amicos,
Flatu violento, et ignis glossematis
Dato Spiritu, Christus ut pollicitus est.

20. Sermoni sententioso simile videtur initium
praesentis strophae, ita ut duo primi versus omnino
enuntient terminum perfectum, stabile scilicet
et verissimum verbum, quieta facere corda. Non
sic autem simpliciter se habet, sed oportet nomen
Christi in fine quinti versus adaptari initialibus
his duobus versibus, et dici sic theologice : Christus
terminus perfectus, verissimum Verbum, tranquil-
litalis causa est suorum corde dilectorum ; unde hoc
patet ? Si praesentem sententiam reducentes rheto-
ricae ad aliquid particulare, hinc illam faciamus fide
dignam. Dicit etenim : Perfectus et stabilis termi-
nus, et Verbum Dei et Patris non mentitur, sed
promissa jam dilectis discipulis quieta cordis
tranquillitate, promissa perficiens laetificavit eos.
Quid autem erat quod nuntiatum complevit ? Parti-
turi eis Spiritum sanctum, non sensim et paulatim
quasi intrusum aliquid et sic his qui in mundo
erant incognitum, sed cum evidentia in flatu venti
vehementis qui latere non poterat, et linguis igneis,
ut linguis igni similibus, velut secundo aliquo flatu
ex alto manifeste delapsis in discipulos, et inflam-
mantibus in eis invisibiliter sanctissimas cogita-
tiones et locutiones : quasi linguis angelorum loque-
rentur, et inter ministrantes spiritus igniformes
ascriberentur.

30. Et haec quidem strophae mens, sic compen-
dioso exposita, ex prima et simpliciori conjectura.
Potest autem exponi elegantius : Christus dictus
terminus et Verbum, sciens turbatos esse sanctos
discipulos praedespersione, et tristitia post disces-
sum suum, tali finem imposuit eorum turbationi ;
ita ut quieti fierent. Quomodo autem turbationem
compressit ? Violenti omnino flatu, cui et linguae ignis
admixtae erant mirum in modum ; quo facto laetifica-
vit sanctos discipulos secundum ipsis datam promi-
sionem. Et est jucundior sic positus, et proprius sen-
sus, si per ventum vehementem tranquillitatem lae-
tam insinuavit Deus apostolis suis. Sic secundae stro-
phes sententia compendioso exposita, ostendendum
primo quomodo certissime terminus dici possit
verus, et Verbum firmum ; simul et pro accurata
diligentia, termini denuntiatur firmitas, et Verbi

veracitas ; deinde discutiendæ veniunt pro luciditate singulæ strophæ partes.

31. Duplicem præbet sensum verbum ὄρος ; enuntiatur enim ὄρος masculino genere, vulgo et usitatissimè terrena circumscriptio, id est (ὄρισμός) quod ab ὄρῳ deducitur ; talis enim terminus visibile et oculis spectabile facit uniuscujusque prædium, vel vitem, vel hortum, vel quemcunque locum ; locale enim verbum est hic ὄρος, et apte dicitur firmum ; unde proverbialis sententia, oportere ut maneat quisque intra terminum suum, id est non transgrediatur quod justum et sanctum est ; idem autem dicitur ὄριον neutro genere ; unde proverbium exiit, Ne tollas terminos æternos. Ex his autem eruitur ὀρίζω, circumscribo mensurans terram, et inde verbum ἀφορίζω, cujus duplex significatio, sacra una, ut quando dicimus pluviam voluntariam segregare Deum servis suis ; et segregari aliquem ex servis Dei, et Separavit Deus aliquem ad serviendum sibi ; vel quando Separavit per electionem ; idem autem est dicere ὠρίσε, hic enim inutilis est præpositio ἀπό, sicut et in ἀπεμνημόνευσεν pro ἐμνήσθη. Alia autem significatio verbi ἀφορίζω exclusionem ostendit et ejectionem procul a consuetis finibus, juxta quam mentem et ab Ecclesia excluditur quis et a patria, procul scilicet a finibus ejus mittitur, et ostendit hic præpositio semotionem privativam, sicut in verbo ἀπεμήνησεν, id est, iram deposuit pace inita.

32. Dicitur etiam philosophis ὄρος, ratio existentiae cujuslibet personæ et actus ; non proinde latiori sensu hoc sumitur ; sicut qui ait animal esse ens animatum sensibile, terminum aut rationem terminativam ait animalis, et manifestationem essentiae ejus ; plane enim et clare et perspicue et vere indicat quid sit animal. Sic qui dicit hominem esse animal rationale, mortale, mentis et intelligentiae capax, essentiam hominis dicit esse in hoc verbo ; hoc est enim homo quod ait dicta definitio ; et ideam similiter de cæteris cunctis, de quibus sermo. Dicitur adhuc philosophice ὄρος, pars propositionis, vel quasi simplex vox ; et ut apertius dicam, verbum unum delineans et circumscribens et sic clare ac perfecte manifestans cogitatum quoddam, id est unam simplicem cogitationem ; sic propositio est simplex apprimè et integra, non exquisita et captu facilis ; Socrates philosophatur ; terminus autem ex quibus constat sunt Socrates et philosophatur, quorum uniuscujusque φάσις dicitur apud doctos ; exponit enim cogitationem, qua terminatur perfecta et veritas, simplicem, τὸ Socrates, et τὸ philosophatur ; hinc quidem essentiam hominis, inde autem actionem.

33. Talibus autem terminis superior est apprimè syllogismi medius terminus, qui inter duos extremos medius existens cum cadit in medio eorum, sicut tradunt philosophi, facile colligat eos ;

καὶ τὸν λόγον βεδικότα· ἔμω; πρὸς ἀκριβείαν ὄρου μὲν κατηγορεῖται τὸ βεδικός, λόγου δὲ τὸ ἀτρεκέως· εἶτα δὲ διαληπτέον ἐπὶ σαφηνείᾳ καὶ τὰ κατὰ μέρος τοῦ τροπαρίου.

κα'. Ὁ μῶνυμος λέξι; ὁ ὄρος· ὄρος γὰρ λέγεται ἀββεικῶς, κοινῶς μὲν καὶ συνηθέστατα ἢ κατὰ γῆν περιγραφῆ, ὅπερ ἐστὶν ὄρισμός, παρὰ ὄρῳ αὐτῆ; γενόμενος· εὐόρατον γὰρ ὁ τοιοῦτος ὄρος καὶ εὐλόποτον ποιεῖ τὸ ἐκάστου, ἢ χωράφιον, ἢ ἀμπέλου, ἢ γῆπεδον, ἢ ὄλω; εἰπεῖν τόπιον· τοπικῆ γὰρ τις λέξι; ὁ τοιοῦτος ὄρος, καὶ κυρίως· λεγόμενος βεδικός· ἐξ οὗ παροιμιώδης παραγγελία τὸ χρῆναι μένειν ἕκαστον ἐν τοῦ τοῦ οἰκείου ὄρου, ἦγουν μὴ παρεμβαίνειν τὸ ἦ ὕσιον ἢ δίκαιον. Ὁ δ' αὐτὸς καὶ ὄρος λέγεται οὐδετέρῳ γένει· ἀφ' οὗ παροιμιώσταται· τὸ Μὴ μέταίρα ὄρια αἰώνια· ἐκ δὲ τῶν τοιούτων καὶ ὀρίζω, περιγράφω ἀναμετρῶν γῆν· καὶ ἀπ' αὐτῶν σύνθετον τὸ ἀφορίζω. Διπλῆ δὲ αὐτοῦ σημασία· ἢ ἡ μία, ὡς ὅτε λέγομεν βροχὴν ἐκαύσιον ἀφορίζω τὸν θεὸν τοῖς αὐτοῦ· καὶ ἀφωρίσθη τινὰ ἐκ παιδῶν τῷ θεῷ· καὶ, Ἀζώρισεν ὁ θεὸς τὸν δεῖτα ὑπηρετεῖν αὐτῷ· ἢ ὡς περιώρισεν κατ' ἐπιλογῆν ταυτὸν δ' εἰπαῖν ὠρίσε, περιτετευσῆς ἐνταῦθα τῆς ἀπὸ προθέσεως, ὡς καὶ ἐν τῷ ἀπεμνημόνευσεν ἀπὸ τοῦ ἐμνήσθη· ἢ δὲ ἐτέρα ἐρμηνεία τοῦ ἀφορίζω, ἐξορισμὸν δηλοῖ καὶ ἀποδιώξιν ἐκ τῶν συνήθων ὄριων· καθ' ἣν ἐνοίαν καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἀφορίζεται τις καὶ τῆς πατρίδος, ἦγουν ἀπὸ τῶν ὄριων γίνεται· καὶ δηλοῖ ἐνταῦθα ἢ πρόθεσις ἀπέλασιν τινὰ στερητικῆν· ὡς καὶ ἐν τῷ ἀπεμήνησεν, ἦγον ἀπέθετο τὴν μῆνην σπειράμενος.

λβ'. Ἐτι ὄρος λέγεται καὶ ὁ λόγος τῆς οὐσίας ἐκάστου προσώπου καὶ πράγματος φιλοσόφως· οὐ μὲν τοι κοινότερον καὶ αὐτὸς, οἶον ὁ εἰπὼν ὅτι ζῶον ἐστὶν οὐσία ἐμφυχος αἰσθητικῆ, ὄρον ἦγον λόγον ὄριστικὸν εἶπε τοῦ ζώου, καὶ δήλωσεν τῆς οὐσίας αὐτοῦ· ἐδήλωσε γὰρ σαφῶς, καὶ ἀκριβῶς, καὶ βεβαίως, καὶ ὡς εἶπειν εὐδοριῶτως πρὸς ἀλήθειαν, τί ἐστι τὸ ζῶον· οὕτω δὲ καὶ ὁ εἰπὼν ὅτι ἀνθρώπος ἐστὶ ζῶον λογικόν, θνητόν, νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν, οὐσίαν ἐφη τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ τοιοῦτῳ λόγῳ. τοῦτο γὰρ ἐστὶν ἀνθρώπος, ὅπερ εἶπεν ὁ ῥηθεὶς ὄρισμός· τὸ δὲ αὐτὸ ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων, ὧν ἂν εἴποι τις· Ἐτι ὄρος λέγεται φιλοσόφως, καὶ μέρος προτάσεως, ἢ ὡς ἀπλή τις φωνή· καὶ σαφέστερον εἰπεῖν, λέξις μία ὀρίζουσα καὶ περιγραφουσα καὶ οὕτω σαφῶς καὶ βεδικότως δηλοῦσα νόημα τι ἐν, ἦτοι μίαν ἀπλήν τινὰ ἐνοίαν· οἶον πρότασις μὲν ἐστὶ ἀπλουστάτη καὶ ἀφελῆ, καὶ ἀπερίεργος, καὶ εὐληπτος, τὸ Σωκράτης φιλοσοφεῖ· ὄροι δὲ αὐτῆς ἐξ ὧν σύγκριται, τὸ Σωκράτης, καὶ τὸ φιλοσοφεῖ· ὧν ἑκατέρω καὶ φάσις λέγεται παρὰ τοῖς σοφάσι· φάσις γὰρ τι νόημα προβεδικῶς ἀληθειαν ὠρισμένον καὶ ἀπλοῦν τὸ Σωκράτης, καὶ τὸ φιλοσοφεῖ· τὸ μὲν οὐσίαν ἀνθρώπου, τὸ δὲ ἐνέργειαν.

λγ'. Τῶν δὲ τοιούτων ὄρων ὑπερτερει μάλιστα ὁ συλλογιστικὸς μέσος ὄρος, ὃς μεσάζων τοὺς δύο ἄκρους, ἐν τῷ πίπτειν μέσος αὐτῶν, καθὰ οἱ φιλοσοφούντες παραδιδάσκει, συναγάγει αὐτοὺς εὐμεθῶς·

ὡς ἐξ ἐκείνων καὶ τῶν κατ' αὐτοὺς δύο τὸ ἐλάχιστον ἄ
 προτάσεων, ἃς ὁ μέσος ἀπαρτίζει διπλοῦμενος, ἀπο-
 τελεῖσθαι συμπέρασμα βεβηχὸς ὄν καὶ στάσιμον διὰ τὸ ἀληθεύειν, καὶ οὕτως οὐ μὴν ἄλλως περι-
 νεσθαι τὸ διὰ σπουδῆς τῷ κλέκοντι τὸν συλλογισμὸν καὶ
 ἐστὶν ὁ τοιοῦτος ὄρος προσφυσίστατος τὰ γε κατὰ
 τὴν εἰκόσ, τῷ μελεθσομένῳ ἐνταῦθα βεβηχὸς ὄν, τῷ
 Μεσσίᾳ Ἰησοῦ Χριστῷ, τῷ ἀκρογωνίᾳ παντίμῳ
 λίθῳ, τῷ τῶν διεστώτων οὐκ εὐλογίστως λογικῶν ἐκ
 τοῦ Θεοῦ συνδετικῷ. Πίπτων γὰρ αὐτὸς μέσος ἡμῶν
 τε τῶν ἐπαμάρτων καὶ τοῦ ὑπεραγίου Πατρὸς αὐτοῦ,
 συναποτελεῖ ὅπερ ἐστὶν αὐτῷ διὰ πολλοῦ σπουδᾶ-
 σματος, τὸ ἐνοποιεῖν ἡμᾶς, καὶ κολλήσας ὀπισφ
 ἐκείνου κατὰ τὸν ἄγιον Δαβὶδ ἀκολουθητικῶς, καὶ
 περιστάειν εἰς πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὄπτανεσθαι καὶ
 οὕτω τὴν σωτηρίαν ἡμῶν οὐχὶ ἀπλῶς περαινεν ἄ
 μα τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Πνεύματι, ἀλλ' ἀναγκαιῶς
 συμπραινεν ἄ συνθελόντων γὰρ καὶ ἡμῶν, περαιοί
 συνάγων τοιοῦτον τέλος· ἄλλους δὲ ὄκει, ὡς τὰ
 πολλὰ σώζειν ἔκοντας, καὶ ἐν κημῷ καὶ χαλινῷ τὰς
 σαγῆνας ἄγειν τῶν μὴ ἐθελόντων ἐγγίειν αὐτῷ.
 Οὐ γὰρ οὕτω βιασθὲ ἐστὶν ἡ βασιλεῖα τῶν οὐρανῶν,
 ὡς ἐλκομένους καὶ τυραννομένους πρὸς βίαν τὴν
 ἄλοθην σώζεσθαι ἡμᾶς· ἡ γὰρ ἂν πρὸ ἡμῶν οἱ δαί-
 μονες τοῦτο ἐπαθον ἂν· οὐκοῦν δικαίως ἐξ ἀνάγκης
 τοῦς, ὡς οὕτως εἰπεῖν, ἑτερογενήτους, καὶ ἀστόμους
 καὶ δυστηνίους ἐν τῷ πάντῃ πάντως ἀποπτύειν τὸν
 ἄπειθοντα χαλινόν, ἀφίησι κατὰ κρημονοῦ φέρε-
 σθαι.

Ἰδ'. Ἐστὶ ὄρος λέγεται θεῖον τρόπον καὶ λόγῳ καὶ
 ἐπὶ ἱερῶν ἀποφάνσεων, καὶ θεῖων κελευσμάτων. Ὅρον
 γοῦν τῆς ἀγίας συνόδου φαμέν τινα, καὶ βασι-
 λικῶς ἐρισμοῦς· ὁ δὲ αὐτὸ, ἄγχιστα κείται τοῦ καὶ
 ὄρος εἰπεῖν· κἀνεῦθεν ὄρισε, φαμέν, ἡ ἀγία σύν-
 ὄδος, καὶ ὄρισεν ὁ αὐτοκράτωρ. Λαμβάνουσι δὲ
 ἄφορμὴν αὐτὰ εἰς τὸ οὕτως· ὠνομάσθαι ἡ ἀπὸ τοῦ
 κατὰ τὰς γαίαις εἰρημένου ὄρου. Ὁ· γὰρ ἐκείνος
 περιγράφει τὸ ἔνω αὐτοῦ εἰς ἀμετάβατον, οὕτω καὶ
 οἱ ῥηθέντες σεβάσμιοι ὄροι τὸ ὑπ' αὐτῶν κελευσθέν,
 καὶ ποιούσιν ἐκεῖνο βεβηχὸς καὶ ἀπαράβατον, καὶ
 ἀναντίρρητον, καὶ ἀμαχον τοῦ λοιποῦ, καὶ, ὡς εἰπεῖν,
 ἀθήρητον· ὁ δὲ καὶ τοῦ κατὰ τὴν γῆν ὄρου ἀρετὴ
 φαίνεται εἶναι. Ὁ γὰρ ἀκριδῶς περιωρισμένος καθ'
 ὁμολογίαν τόπος οὐκέτι ἀμφιβάλλεται ὑπ' ὄτου
 δεσπόμεται· διὸ οὐδὲ φιλονεικίαν ὑποκινεῖ μάχιμον,
 ὁποῖαν πάσχουσιν οἱ, κατὰ τὴν ποιήσιν, ἀμφ' οὐρασι
 θηριώωντες, ἡγοῦν μαχόμενοι περὶ γῆς ὄρων· ἡ
 τοῖνον ἐκ τοῦ τὰ γῆδαι περιγράφοντος ὄρου λαβόντες·
 ὄρος λέγομεν τοῦς, ὡς ἐβέβηθη, ἀγίους καὶ θελοῦς,
 ἡ ἀπὸ τοῦ φιλοσόφως διασαφούντος τὴν οὐσίαν τοῦ
 ὑποκειμένου, καὶ διδάσκοντος αὐτὴν ἐναργέστατα.
 Ὁς γὰρ ὁ ὄρος ἐκείνος καθιστᾷ τὸν νοῦν βεβηχῶς
 ἡγοῦν βεβαίως εἰς τὸ καταλαβέσθαι ὁ τί ποτὲ ἐστὶν
 ἐκεῖνο, οὐ τὴν οὐσίαν ζητοῦμεν, οὕτω καὶ οἱ σεβά-
 σμιοι ὄροι τυποῦσιν ἀποφαντικῶς εἰς εὐγνωστον καὶ
 πρὸς βεβαίωσιν ἔμπρακτον ἀναμφίλεκτον, ὅπερ
 ὄρισουσι.

Ἰε'. Τετραχῶς οὖν ἡμῖν ἐνταῦθα, κατὰ τὸ ἐν τοῖς
 παροῦσι χρήσιμον, θεωρουμένου τοῦ ὄρου κατ'
 ἐπιπόρμην· τὸ ὄρος γὰρ οὐδετέρῳ γένει ἐνταῦθα

ita ut ex his propositionibus quæ inter se ad minus
 duo sunt, quas medius duplicans adaptat, perfici-
 ciatur conclusio firma et stabilis quia vera est, et
 sic finem accipiat diligentia textentis syllogismum ;
 et est talis terminus maximæ congruus, ut videtur
 quidem ei qui canitur hic termino perfecto, Messiam
 Jesu Christo, singulari venerando lapidi qui concilia-
 viit rationabiles homines a Deo male divisos ;
 cadens enim medius inter nos peccatores et sanctis-
 simum Patrem suum, perficit quod ipsi maxime
 coræ est, redigens nos in unum, et adjuncios
 post se, juxta sanctum David, constituens in con-
 spectu ejus ut videamur ; et sic salvationem nostram
 non simpliciter perficiens cum Patre et Spiritu,
 imo necessario nobiscum procedens ; volentibus enim
 nobis optatus hic habetur exitus ; alios autem
 plerumque tardat salvare invito, et camo et freno
 eorum maxillas constringere, nolentium accedere ad eum.
 Non enim ita violentum est regnum cælorum, ut tractos et per vim
 aliunde coactos salvet nos ; nec enim pro nobis id
 demones patèrentur ; juste igitur ex necessitate
 eos qui, ut ita dicam, indociles sunt et dura cer-
 vice, et freni impatientes ita, ut omnino dirigens
 eos frenum penitus abjiciant, in abyssum præcipites
 dari sinit.

ἀπειθόντα χαλινόν, ἀφίησι κατὰ κρημονοῦ φέρε-

34. Dicitur quoque ὄρος modo divino et verbo,
 de sacris effatis et divinis unionibus. Dicimus
 item ὄρον sacræ synodi, et βασιλικῶς ἐρισμοῦς
 istud enim idem prope est ac dicere ὄρους ; inde
 definitivisse dicimus sacram synodum, et decrevisse
 imperatorem : ortum autem ducunt hæc, vel a
 termino in terra prænotato. Sicut enim hic cir-
 cumscribit quæ intra se sunt ita ut transgredi non
 possint, sic et prædicta veneranda decreta quod
 ab ipsis imperatur, et faciunt ut illud firmum sit,
 nec possit violari aut contradici aut impugneri,
 aut citra controversiam fiat ; quod videtur esse
 virtus decreti in terra. Qui enim perfecte delimitatur
 per conventionem locus, cujus domini sit non
 ambigitur : unde nullam contentionem susci-
 tat adversam, qualem patiantur qui, juxta poetam,
 circa limites concertant, id est de terræ limitibus
 pugnant, vel limitem prædia dividentem invadunt.
 Definitiones vocamus, ut dictum est, sanctas
 et divinas, vel ab eo qui philosophica constructione
 notam fecit substantiæ essentialiam, et illam optime
 didicit. Sicut enim delimito hæc mentem
 firmiter insituit in intelligendo quid sit hoc
 cujus essentialiam quaerimus ; sic veneranda decreta
 aperte manifestant quod interminant, ita ut bene
 cognitum sit, et cum explorata fide minime dubium.

35. Quadrupliciter igitur nobis secundum præ-
 sentem usum considerato termino, ὄρος enim neutro
 genere hic intrusum fuisse nemo cogitabit, ut

arbitror ; videndum est, utrum apte et congrue Salvatori nostro Jesu Christo accommodentur hi quatuor sensus. Et quidem primum examinemus et dicamus terminum, sicut et Verbum ingeniti Patris Filium dici theologice, ut terminantem eum, et ostendentem, et notum per se facientem. Sicut enim constans in terra terminus, si vocem haberet, diceret quidem ad auditorem quæritantem: Qui me videt scit quid a me limitetur ; sic et Filius ait : Qui videt me, videt et Patrem ; et, Ego in Patre, et Pater in me est. Sic igitur terminus existens maximus et Filius et Deus, habet necessario ex transpositione rerum bene fundatarum vel firmarum firmum esse, id est stabilem, immobilem, inconcussum, inaccessibleem, uni soli pervium, constantem, solidum, immutabilem. Si enim terminus utilis sit quem nemo prætergreditur evelvens et immutans, quales novimus eos qui antiquas metas transiliunt, quomodo non esset terminus perfectus qui secundum Patrem immutabilis, et secundum naturam firmissimus summe et immobilis est? Et hæc prima termini commentatio rapida, ex terra sumpti, et notissimi, et apertissimi.

36. Adjungenda venit Salvatori nostro mens definitiva, juxta philosophicum terminum, idque pari celeritate et rectitudine. Si enim terminus est verbum notam faciens, aut ostendens essentiam vel personam, vel qualemvis, esset et Filius, Patris Verbum, terminus ejus quatenus manifestavit his qui erant in mundo et etiam nunc manifestat nomen ejus, substantialiter nimirum, quatenus divinitatem habet Pater. Omnino enim inter philosophos perfectus terminus, firma et stabilis, et essentialiter vera definitio, est nominis subjacentis ad notitiam præbendam substantialis cognitio ; et certo videtur auctor huic sententiæ maxime hæsisse ; unde quasi hinc comminiscens, inducit interpretative vel commutative *verissimum Verbum*, in unum redigens Patris et Verbum et terminum ; quorum unum quidem adjungitur *perfectus*, alteri autem *verissimum*. Existimatur certe terminus, Dei Patris Filius, secundum tertiam termini significationem in propositione, si quis sic sedulo mentem ejus exquirat : Ego, ait, in Patre et Pater in me est ; terminus igitur oblatus quasi dualismi hujus sanctissimi et semper commansuri in unitate, est Filius simpliciter existens et cogitatus, mentem habens completam et in seipso perfectam ; sed etsi excogitetur cum Patre coexistens, cum eo unitus, simul agens, et certissime et in absoluta veritate ; quod aliter determinatur, ei qui scit inquirere per hoc quod mediator sit ut in unitate redigat de qua paulo ante, ut licuit disserimus. Sic et hoc breviter et quasi summæ rei et sententiæ signum attigerim.

37. Non multum autem laborabit quis, ut quar-

α παραβουθῆναι οὐδὲ ἐνθυμηθῆσεται τι·, οἶμαι, θεωρητέον ἐν ἐπιπεύσει, ὡς οἶόν τε, εἰ καλῶς καὶ οὐκ ἀπροσφρῶς ἀρμόσουσι τῷ ἡμῶν Σωτῆρι Ἰησοῦ Χριστῷ καὶ οἱ τέσσαρες. Καὶ πρῶτον ἐπιδητήσον τῷ πρῶτῳ· καὶ ῥητέον δτι ὁρος καθὰ καὶ Λόγος τοῦ ἀγεννητοῦ Πατρὸς, ὁ Υἱὸς λέγεται θεολογικῶς, οἷα ὀρίζων ἐκείνον καὶ δεικνύς, καὶ γνωρίζων δι' ἐαυτοῦ. Ὡς γὰρ ὁ περὶ γῆν βεθηκῶς ὄρος εἰπερ ἀνελάβετο φωνήν, εἶπεν ἂν ποτε πρὸς ἀκροατὴν ζητητικὸν, δτι Ὅ ἐμὲ βλέπων οἶδες καὶ τὸ περιωρισμένον δι' ἐμοῦ, οὕτω καὶ ὁ Υἱὸς λέγει ὡς Ὁ ἐωρακῶς ἐμὲ, ἐώρακε τὸν Πατέρα· καὶ, Ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί. Τοιοῦτο δὲ ὢν ὄρος ὁ πάμμεγας καὶ Υἱὸς καὶ Θεὸς, ἔχει ἀναγκαίως ὡς ἐκ μεταφορᾶς τῶν εὐ διαβεθηκῶτων, ἢ βεθηκῶτων, καὶ τὸ βέβαιος εἶναι, ἢ ἡγουν σταθερὸς, ἀμετακίνητος, ἀπαρασάλευτος, ἀνεπιχειρήτος, ἐφ' ἐνὸς βάσιμος, ἐστῶς, ἀσφαλῆς, ἀμετάθετος. Εἰ γὰρ ὄριον εὐχρηστὸν ἐστὶ ὃ οὐδεὶς παρελεύσεται παρασπῶν, καὶ ὀρογλυφῶν, ὀποῖους οἶδαμεν τοὺς ἀρχαῖα ὄρια ὑπερπηδῶντας καὶ ὑπερβαίνοντας, πῶς οὐκ ἂν εἴη ὄρος βεθηκῶς, ὁ κατὰ τὸν Πατέρα ἀναλλοίωτος, καὶ τὴν οὐσίαν εὐπταθέστατος ἐς ἄκρον καὶ ἀμεταποίητος ; καὶ αὕτη μὲν ἐπιβολὴ πρώτη ὄρου ἐπίτροχος, τοῦ γῆθεν δηλονότι καὶ γνωριμωτάτου κοινῶς καὶ σαφεστάτου.

λς'. Ἐστὶ δὲ προσδιδάσκει τῷ ἡμῶν Σωτῆρι νοῦν ὀρικὸν καὶ κατὰ φιλοσοφούμενον ὀρισμὸν ὁμοίᾳ γοργόητι καὶ ὀρθότητι. Εἰ γὰρ ὄρος ἡγουν ὀρισμὸς ἐστὶ λόγος γνωρίζων, ἡτοι δηλῶν οὐσίαν ἢ προσώπου ἢ ἀπλῶς οἰανούν, εἴη ἂν καὶ ὁ Υἱὸς, ὁ τοῦ Πατρὸς Λόγος, ὄρος ἐκείνου, καθότι καὶ ἐγνώρισε τοῖς ἐν κόσμῳ καὶ εἰσέει δὲ γνωρίζει τὸ ἐκείνου ὄνομα· οὐσιωδῶς δηλαδή καὶ ὡς ἔχει θεότητος, ὁ Πατὴρ. Πάντως γὰρ καὶ ὁ παρὰ τοῖς φιλοσόφοις βεθηκῶς ὄρος, ἀσφαλῆς καὶ βέβαιος ὀρισμὸς καὶ ὄνομα ἀληθῆς, ὄνοματὸς ἐστὶν ὑποκειμένου εἰς διδασκαλίαν, οὐσιωδῆς γνωριμῶς καὶ δόξου ἂν ὁ μελιχδὸς ἐπαναπαύσασθαι μᾶλλον τῇ τοιαύτῃ ἐννοίᾳ. Διὸ καὶ ὡς οἶον πορισάμενος ἐντεῦθεν, ἐπάγει παραφραστικῶς ἢ μεταποιητικῶς τὸ ἀτρεκέτευτος Λόγος· ἄγων οἶον εἰς ἐν τὸν τοῦ Πατρὸς ὄρον τε καὶ Λόγον· ὢν τῷ μὲν ἐπιτίθειται ὁ βεθηκῶς, τῷ δὲ ὁ ἀτρεχῆς· νοῖστο δὲ ἂν ἀσφάλτως, ὄρος ὁ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς Υἱὸς, καὶ κατὰ τὸ τρίτον σημαίνόμενον τοῦ κατὰ πρότασιν ὄρου, εἰ τις οὕτω μετέλθοι τὸν νοῦν ἐκείνου ἰσχνῶς. Ἐγὼ, φησὶν, ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί. Ὅρος οὖν, οἶον προτεταμένου δυασμοῦ τούτου τοῦ ἀγιωτάτου καὶ ἀεὶ ξυμβιβαζόμενου εἰς ἐνότητα, ὁ Υἱὸς ἀπλῶς καὶ ὢν καὶ νοούμενος, νοῦν ἔχων ὀλοτελεῖ καὶ παντέλειον καθ' ἐαυτόν· ἀλλὰ καὶ συννοούμενος τῷ Πατρὶ καὶ συνὼν καὶ συμπροβαλλόμενος, καὶ συμπροτείνων τὰ ἐνεργήματα, βεθηκῶτως καὶ πρὸς ἀλήθειαν ἀσφαλῆ, ἄλλως τε περατουμένην, ὡς ἐκεῖνος οἶδε μεθοδεύειν, καὶ διὰ τοῦ μεσιτεῦειν δὲ ὡς ὑπὸ ἐνότητα συνάγειν ἡμᾶς, ὅποῖαν ὀρικῶς πρὸ βραχέων, ὡς ἐξῆν δεδηλώκαμεν· καὶ οὕτω μὲν καὶ τοῦτο βραχυλογικῶς, καὶ ὡς οἶον ἐφάσασθαι κατὰ τι σημεῖον μεγίστου πράγματος καὶ νοήματος.

λς'. Τὸν δὲ τέταρτον ὄρον τῷ Παμβασιλεῖ προσφ-

μίσει Υἱῷ, οὐ μακρὰν πονήσεται τις, τὸν καὶ ἱερῶ-
 τaton καὶ θεϊότατον καὶ βασιλείῳ ἐπιπρέποντα ἱερα-
 ταύματι· ὁρος γὰρ ἐστὶ τοῦ Πατρὸς ὁ Υἱός, καὶ ὡς τὸ
 πρὸ αἰώνων βεβουλευμένον καὶ τετυπωμένον καὶ
 ὠρισμένον, αὐτοκρατορικώτατον καὶ ἀγιώτατον θέ-
 λημα αὐτῆς πληρώσας· καὶ πρωταπόστολος τῆς ἡμῶν
 σωτηρίας· γινόμενος, καὶ δακτύλῳ Πατρὸς, ὄρου
 δίκην καὶ λόγου, τόμπῳ ἐγγραφῆς ἀγιῶς καθαρῶ-
 τάτῳ παρθενικῷ, καὶ οὕτως εἰς ὄρον θεῖον ἀποτελε-
 σθεὶς, καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἀποδοθεὶς, ἐπὶ ἀγαθῷ
 μεγίστῳ καὶ βεβηκότι, καὶ ἀτρεκέστατῳ πρὸς αὐτὴν
 ἀκριβείαν· καὶ οὕτω μὲν ἡμῖν ὁ βεβηκὼς ὁρος, ὡς
 εἶη, ἐπελευσιτικῶς τεθειώρηται· συνεπιδραμοῦσιν
 ἅμα καὶ τὸν μελωδικὸν ἀτρεκέστατον λόγον· περὶ
 οὗ σαφέστερον ἐστὶν εἰπεῖν, καὶ ὅτι σημασίας οὐσης
 καὶ τῷ λόγῳ οὐχ ἀπλής, ἀλλὰ ὑπὸ δεκάδα, καθά
 ἐπιθένται οἱ παλαιοὶ, τὸ ὕψιστον ἐν τῇ τοιαύτῃ
 λέξει σημαίνον· ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος ἐστὶν ὁ ἐνοῦ-
 σιος, ὁ πρὸ πάσης οὐσίας κτίστης, ὁ αἰτιος καὶ
 αὐτοῦ τοῦ κατὰ ἄνθρωπον λόγου καθ' ὃν ἐκεῖνος
 λογικὸς ὀνομάζεται· οὐ μόνον δηλαδὴ τοῦ προ-
 φορικου τῆς ἰδαιότητος τοῦ ἀνθρώπου φωνῆς, ἀλλὰ
 καὶ τοῦ ἐνδοιασθέντος, τοῦ αἰδοποιούντος τὸν ἐν τοῖς
 καθ' ἡμῶς ἀνθρώπων· οὐ δὴ λόγῳ ποτὲ μὲν ψευ-
 δος ὑπαγορευόμενος ἢ ἐφαμάρτως ἢ κατὰ τι ἕλως
 παράτυχόν, ποτὲ δὲ πρὸς τῇ ἀληθείᾳ ὄντος, διέ-
 σταλαται ὁ ἐν ἀρχῇ Λόγος διὰ τοῦ μὴ ἀπλῶς ἀτρε-
 κῆς εἶναι, ἀλλὰ ἀτρεκέστατος, ὅ ἐστιν ἀληθέστατος,
 ὅπερ οἱ μὲν παρὰ τὸ στερητικὸν α καὶ τὸ τορὸν, καὶ
 τὸ ἐκάς εἶπον εἶναι· ἵνα εἴη ἀτρεκὲς τὸ μὴ τοῦ τορὸ
 ἐκάς, ἵγουν τὸ μὴ πόρρω τοῦ σαφοῦς καὶ θεθα-
 ρημένου διὰ τὴν ἀλήθειαν· οἱ δὲ παρὰ τὸ α στερητικὸν
 θεῖα χαίρων οὐ μόνον οὐκ αἰσχύνεται λαλῶν ἐναντίον
 ὧν ἂν λέγοι, ἀλλ' οὐδὲ φοβείται.

λγ'. Ἐνθυμητέον ὅ ἐνταῦθα ὅτι καθά ὑπὲρ ἅπα-
 σαν οὐσίαν ἢ οὐσίαν ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ πάντα δὲ τὰ
 κατ' αὐτὸν ὑπὲρ ἅπασαν τὰ ἐγκόσμια, οὕτω καὶ ἢ
 αὐτοῦ ἀλήθεια ὑπὲρ ἅπασαν ἀλήθειαν. Ὁ μὲν γὰρ
 ἐν ἡμῖν λόγος ἐκάτερος ὅτε καὶ ἀληθεύσει, οὐκ αὐ-
 τὸς ἐποίησεν ἢ ποιῆσεν τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο περὶ οὗ ἀλη-
 θεύει, ἀλλὰ καταλαβόμενος ἐκφαίνει τὴν ἐπ' ἐκείνῳ
 ἀλήθειαν· ὁ δὲ πανάγιος Λόγος καὶ ὁρος τοῦ Πατρὸς,
 ἢ αὐτοαλήθεια, καὶ τοῖς ἔργοις ἐπαληθεύει, ὡς ἐστὶ
 ποιητῆς καὶ προβολεῦς· οὐ ψευδόμενος τὴν αὐτῶν
 παραγωγὴν ὡς οἱ παραποιῶν ἀτέχνως, ἀλλ' ἐν σο-
 φίᾳ κατασκευάσας ἀβρήτῳ. Διὸ καὶ καλῶς ψάλλομεν
 ἀληθινὰ εἶναι πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ, καὶ πάντα ἐν
 ἀληθείᾳ ποιῆσαι αὐτόν· οὐ κατ' ἄλλην ἐφοδὸν καὶ ὁ
 Λόγος ἀλήθειά ἐστιν. Ἀσφαλέστατα γοῦν καὶ ὑψη-
 λότατα τὸν τοῦ Πατρὸς Λόγον ἀτρεκέστατον ὁ σοφὸς
 Ἰωάννης ἐμελώδησεν.

λδ'. Ἐνταῦθα δὲ λόγου ἐλθῶν καὶ διαγνοῦς οὐ κατ'
 ἐνθυμον, ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ ἔργου, ὅτι τῶν τινες ἢ ἀπλου-
 στέρων καὶ οὕτως ἀβαθεστέρων ἢ καὶ ἄλλως πειρα-
 τικῶν ἀνδρῶν ἐπιφύονται τῷ περὶ γῆν ὄρω, καὶ ὡς
 οἱ γῆς ἀναδασμὲν ἀκριβοῦμενοι, ἀπάγουσι τὸ κατ'
 αὐτὴν ὄριον, τοῦ βεβηκότος ὄρου, καὶ λόγου τοῦ ὑπερ-
 ουσίου Θεοῦ, ὡς μὴ ἐπάξιον ὃν τῷ ὑπερουσίῳ γῆιν ὄν
 τῆ κατὰ προσαρμύττειν ὄνομα· σφαδάζω μὲν ἐνθου-
 σίων πολλὰ λαλῆσαι αὐτοῖς, γινώσκων δὲ τὸ πρᾶγμα

tum terminum regio adoptet Filio sacratissimum
 et divinissimum, et regio congruentem sacerdotio.
 Terminus est enim Patris Filius, et quatenus ante
 sæcula volitam et expressam et determinatam, om-
 nipotentem et sanctissimam perfectit ejus volunta-
 tem; et primus præco nostræ salutis factus, et
 digito Patris, termini instar et verbi, volumini
 inscriptus purissimo Virginis, et sic in terminum
 divinum consummatus, et hominibus datus pro
 bono maximo et perfecto et verissimo; et sic
 perfectus terminus transeundo, ut decebat, visus
 est nobis qui simul conversati sumus cum sacra-
 tissimo verissimo Verbo; de quo apertius dicen-
 dum est quod significatione τοῦ verbo non simplici
 existente, sed decuplici, sicut doceat antiqui,
 altissima hujus significatio est Dei Verbum substan-
 tiale, ante omnem substantiam creator, auctor
 hujus qui in homine est verbi secundum quod et
 rationabilis vocatur; non solum prolationis pro-
 priæ homini vocis, sed intimi sensus, unde in se
 constituitur homo; non verbi quod errorem pro-
 fert vel culpabiliter, vel ob aliquam circumstan-
 tiam, aliquando autem præter veritatem est; non
 ad hoc assignatum est in principio Verbum, eo
 quod sit non simpliciter verum, sed ἀτρεκέστατον,
 quod alii ab α privativo, et τορὸν, et ἐκάς derivant,
 ita ut sit ἀτρεκὲς τὸ μὴ τοῦ τορὸ ἐκάς, id est,
 non procul a recto et securo per veritatem; alii ab
 α privativa particula, et τρέω; qui enim veritate
 gaudet, non solum non erubescit loquendo coram

quibuslibet, sed nec metuit.

38. In mente porro recondeudum quod sicut
 super omnem essentiam est essentia Dei, et cuncta
 quæ ad eum pertinent super omnia mundana, sic
 et veritas ejus super omnem veritatem. Quod enim
 est in nobis verbum, quando verax est, non ipsum
 fecit vel facit rem illam de qua vera dicit, sed ac-
 ceptam manifestat de ea re veritatem: sanctissi-
 mum autem Verbum et terminus Patris, ipsa veri-
 tas, etiam in operibus verax est quorum est auctor
 et productor; non mentitur eorum creationem.
 quasi imperite assimilans, sed in sapientia dispo-
 nens ineffabili; unde recte psallimus vera esse
 omnia opera ejus, et eum cuncta in veritate fecis-
 se; unde et per aliam expositionem, Verbum est
 veritas: certissime proinde et altissime Verbum
 Patris verissimum cecinit Joannes.

39. Atque in hoc loco constendum nobis est non
 per cogitatum, sed ex ipsis operibus, quosdam vel
 simpliciores et sic rudiores, ac prædatorios homines
 existere in finibus terræ, et velut partitionem terræ
 probe cognitam habentes, qui terminum ejus pro-
 cul agunt a perfecto termino et Verbo supersubstan-
 tialia Dei, quasi indignum sit supersubstantiali
 terrestre quoddam et crassum adjungere nomen.
 Tripudio quidem ardore flagrans multa eis loquen-

di; sciens autem non opportunam rem esse, verba ita ponderabo ut neque his reprehendendum me præbeam, neque aliis penes quos est iudicium. Et ante omnia, ad iræ nostræ levamen, mensam ipsis instructam, qualem hospitibus præbent, proponam, per quam oblectati, ut arbitror, milites efficiuntur; apponetur autem his quidem ovis, his autem, probabile enim est quosdam Deo sacros præsto futuros, piscis λάβραξ; et si quidem in mensam hæc afferri eligant, ita ut ovem dum viveret devorent cum vellere, cum pelle, carnibus et unguibus et visceribus, et piscem cum squamis et reliquo corporis habitu: cavebo statim ne respondeam eis, non mente considens, sed admiratus, me vidisse homines voraces. Si autem confecerint rite et non ferarum more, et eligentes exquisita et communia comederint, sicut oportet, reliqua autem sicut et cætera inutilia, et quasi superflua abjecerint, tunc considens, conversabor cum eis, et postquam ipsos superaverim, gloriabor dicens me victoriam retulisse.

40. Et exprobrans primo defraudatores esse supra quam oportet erga Deum, homines de quibus præsens mihi sermo, suppliciter efflagitabo ut dentur mihi qui colligant nomina per quæ designatur Deus, ob aliquam ejus actionem, ad æmulam diligentiam, et propriam ipsi veritatem; et si bene cesserit oratio mea, gratias agam eis multas, nec ego solus, sed et omnes quicunque tractatuli illi interfuerint. Sed, antequam omiserim eos ut colligant quæ ego discere cupio, aio dici Filium Dei terminum perfectum, ex terrestri limite, non quod circuitum patiat, et circumagatur qui includit gyrum terræ, qui omnipotens est, et incomprehensibilis, et infinitus; nec quod manibus tangatur qui intratus est; nec quod Patrem circumscribat et coarctet quasi in circuitu, nec aliud quid faciat quasi in patientem Patrem; sed inter tales omnes actiones et voces electo terrestri termino, terminus perfectus omnium Patris Verbum ejus est, secundum prædictam congruam rationem; et hoc pro nobis et per nos qui discere opus habemus, nec aliter discere possumus, quam per solas vires inditas nobis, in quibus Deus inhabitare diceretur, nec per hoc solum quod Dei qualitates in nobis et in circumstantibus rebus sitæ sunt et per medium earum sit in nobis Deus. Si autem recte sapiamus, per hæc sumus et nos in eo, ipsi attributi; et velut sinceri unguentarii, odorifera hæc aromata præparata velut ex odorante materia venerandorum a nobis nominum offerimus, ita ut odoretur Dominus odorem suavitatis, et ipsum acceptabilem, sive e terra ascendat, sive aliunde oriatur.

41. Si autem commentatam terminum, o negotiose et industriæ tenacissime, abicias eo quod verbum

οὐκ εὐκαιρον, μετρήσω τὴν λαλιὰν εἰς ὅσον μὴ πάνυ φόβῳ ἐμαυτὸν ὑποσχεῖν μῆτε παρ' ἐκείνοις μῆτε παρ' ἄλλοις, οἷς ἔστι διάκρισις· καὶ πρό γε τῶν ἄλλων μείλιγμα χόλου τοῦ καθ' ἡμῶν τράπεζαν αὐτοῖς ὅσα καὶ παραβαλοῦσι ξένοις ἐξαρτίσας, ὑποθήσομαι, δι' ἧς, οἶμαι, θελεῖσθε πρᾶσθαι· ἔσται δὲ τὸ πρόθεμα, τοῖς μὲν πρόδατον, ἑτέροις δὲ, εἰκὸς γὰρ καὶ Ναζιραϊκοὺς τινὰς παρατυχεῖν, ἰχθὺς λάβραξ ἄδρῆς· καὶ εἰ μὲν ἐκεῖνοι ἔλονται προσενέγκασθαι εἰς τριπέζωμα τὰ τοιαῦτα, ὡς τὸ μὲν βόσκημα κατασθῆναι οὕτως ὡς ἔχει ζωῆς, αὐτῷ μάλῃ, αὐτῷ δέρματι, κέρασιν αὐτοῖς καὶ δυνεῖ, καὶ τῇ τῶν ἐγκάτων διαθέσει, τὸ δὲ ὄψαρion αὐταῖς λεπτοῖς καὶ τῇ λοιπῇ κατὰ σῶμα διατίσας, στήσομαι τάχα τοῦ ἀντιπεῖν αὐτοῖς, οὐκ ἐξαπορηθεὶς πάντως, ἀλλὰ τεθαμνημένος οἷς ἀνθρώπους εἶδον ὠμηστάς. Εἰ δὲ καταργάσονται φρονιμῶς, οὐ μὴν θηρωδῶς αὐτά· καὶ ἀπολεξάμενοι τὰ μὲν πολιτικά καὶ κοινὰ προσοίονται, καθὰ χρῆ, τὰ δὲ λοιπὰ ὡς καὶ ἄλλως περιττὰ καὶ ὡς περιττώματα δὲ ἀποπροσποίησονται· τότε ἂν τεθαρρήκως ἐμπλέξομαι αὐτοῖς, καὶ κατανεγκῶν αὐχῆσω εἰπεῖν ὡς νενίκηκα.

μ'. Καὶ πρῶτα τέως ἀποστρατητικοὺς ἐξονείδισαι εἶναι παρὰ τὸ θέον ἐπὶ τῷ θεῷ τοὺς ἀνθρώπους, περὶ ὧν ὁ παρῶν ἐμοὶ λόγος, ποτινῶμαι προσκυνητικῶς παραδοῦναι μοι ἀπανθίσοντας ὄνοματα δι' ὧν χαρακτηρίζεται ὁ θεός· ἐφ' ὁποιαοῦν ἐνέργειαν αὐτοῦ πρὸς ἐμπερῆ ἀκριβείαν, καὶ οὐκ ἐπιπέτην αὐτῷ ἀλήθειαν, καὶ πάντως εἴπερ εὐστοχῆσω τῆς αἰτήσεως, ὀφλήσω χάριν αὐτοῖς πολλήν, καὶ οὐκ ἐγὼ μόνος, ἀλλὰ καὶ πάντες ὅποιοι τῇ τοιαύτῃ παραδόσει μεθ' ἡμᾶς ἐπιτύχωσι. Καὶ τίνων πρὶν ἢ ἐπιβαλεῖν αὐτοῖς ἀπανθίσασθαι ἄπερ ἐγὼ μαθεῖν ἐπιποθῶ, λέγω βῆθῆναι τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ βεβηκότα ὄρον ὡς ἐκ τοῦ κατὰ γῆν ὄρου, οὐχ ὅτι περιέλευσιν πάσχει καὶ περιλαμβάνεται ὁ κατέχων τὸν γύρον τῆς γῆς καὶ ἀπειροδύναμος καὶ ἀπεριληπτός καὶ ἀπεριγραπτός· οὐδ' ὅτι χερσὶ ψάυεται ὁ ἀναψῆς, οὐδ' ὅτι περιορίζει τὸν Πατέρα καὶ στενοχωρεῖ ὡς ἐν περιγραφῇ, οὐδ' ἄλλο τι ποιεῖ ὡς ἐπὶ πάσχοντι τῷ Πατρὶ, ἀλλὰ τῶν τοιούτων πάντων ἐνεργημάτων καὶ ἰδιωμάτων τοῦ γηίνου ὄρου ὑπεξαιρουμένου, ὅρος βεβηκῶς τοῦ πάντων Πατρὸς ὁ πρὸς ἐκεῖνον λόγος ἔστι, κατὰ μόνον τὸ ὡς ἐβρέθη πρέπον γνώρισμα· καὶ αὐτὸ πρὸς ἡμᾶς, καὶ δι' ἡμᾶς τοὺς δεομένους μαθεῖναι, οὐκ ἔχοντας δὲ ἄλλως μαθεῖν ὅτι μὴ διὰ μόνων τῶν καθ' ἡμᾶς οἷς ἐνοικεῖν ὁ θεός λέγοιτο ἂν καὶ κατ' αὐτὸ τοῦτο, διὸ δηλαδὴ τὰ τοῦ Θεοῦ χαρακτηρηστικά ἡμῖν καὶ τοῖς περὶ ἡμᾶς ἔγκειται, καὶ διὰ μέσων αὐτῶν ἔστι ἐν ἡμῖν ὁ θεός. Εἰ δὲ φρονούμεν ὀρθά, ἐσμὲν διὰ τῶν τοιούτων καὶ ἡμεῖς ἐν αὐτῷ, λογιζόμενοι ἐκεῖνον, καὶ ὡς εἰς καθαρέλους μυρεψοὺς εὐώδη θυμιάματα ταῦτα σκαυαστά ὡς ἐξ εὐδόμου ὕλης τῶν ἐν ἡμῖν τιμίων ὀνομάτων ἀναπέμποντας· ὡς ὀφθαλμῶσιν τὸν Κύριον ὀσμὴν εὐωδίας, καὶ ταύτην εὐπρόσδεκτον, εἴτε γῆθεν ἀναδιδόμενην εὐκρίσματος, εἴτε ἄλλοθεν ὀθενοῦν.

μα'. Εἰ δὲ τὴν διειλημμένον ὄρον, ὧ πολυπράγμον καὶ γλισχρότατε τὴν ἀκριβείαν, ἀποστρέψῃ,

διὰ τὸ τῆς λέξεως χθαμαλὸν καὶ παχὺ καὶ βαρὺ, καὶ τὸ κατ' αὐτὴν νήμα δογματίζεις μὴ ἂν δύνασθαι ὑφοῦ ἑλαφρῖσθῆναι ὡς ἀρμόττειν τῷ ἀπαχεῖ καὶ ἀβαρεῖ καὶ ὑπερουρανίῳ Θεῷ, ἔξεστὶ σοι τοῦ λοιποῦ ἀποστρεῖν μὴ μόνον τὸν Υἱὸν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ λέξεως ἀπάσης ἐγκοσμίου, ἀλλὰ καὶ τὸν προαιώνιον Πατέρα, καὶ τὸ συνάναρχον Πνεῦμα· οὐκ οὖν ἀπορβῆσαι τὰ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς πάντα ὀνόματα, ὡς μὴδὲ ἐν αὐτῶν οικειοῦν τῷ ἀκατονομάστῳ Θεῷ, καὶ μᾶλλον τὰ ἐν ἡμῖν ταπεινότητά, οἷον τὸν δημιουργὸν ὃν χειροτέχνην οἰδαμεν ἐρμηνεύεσθαι, περὶ οὗ καὶ ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα εἰρήσεται· τὸν τεχνίτην δὲ οὐδ' αὐτὸς ὑπεροχὴν ἔχει πολλήν· τὸν παντοουργόν, ὃν οὐδὲ ἐν εὐφρόνῳ σημασιῶ τάττουσιν οἱ τὴν ἀρχὴν αὐτὸν ὀνομάσαντες· ἐτι δὲ καὶ τὸν ποιητὴν τὸν εἰς ταυτὸν ἤκοντα τῷ δημιουργῷ, καὶ τὸν κυβερνήτην, ἐμπορικὸν γε αὐτὸν ὄντα καὶ οὕτω κερδαλέον, ὡς τὰ πολλὰ καὶ ἐφ' οἷς οὐ χρὴ τὸν ἀκρογωνιαῖον λίθον τὸν τάχα οὐδὲ μαιναῖον τὸ εἶμα. Τί δέ μοι τῶν τοιούτων λέξεων καὶ ὄσαι δὲ ἄλλαι κατ' αὐτὰς ἀπαξιούμεναι οικειοῦσθαι τῷ Θεῷ, κατεπιχειροῦνται ὑπὸ τῆς ἐν σοὶ λεκτικῆς δυνάμεως; Δέδοικα μὴ δὲφ' προῦν οὐκ εὐδόξῳ, μελετήσης ἀφελέσθαι τῆς ἁγίας Τριάδος, καὶ αὐτὰ τὰ ἰδιαίτα χροακτηριστικά. Οὐτε γὰρ Πατὴρ κληθήσεται κατὰ γε κριτὴν τὸν κατὰ σέ. Πατὴρ μὲν γὰρ ἅπας ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς ἐμπαθῆς, εἰτε παρὰ τὸ σπεῖρειν κατὰ σάρκα οὕτω καλεῖται, εἰτε ἄλλοθεν ὄθεν οὖν· καὶ υἱὸς δὲ ἐκ τοῦ κατὰ φυσικὴν οὐ μὴν ὑπερφυῖ ἀκόλουθα φύεσθαι, εἴτουν ὑεσθαι, κατὰ τοὺς σοφοὺς· καὶ πνεῦμα δὲ ἐκ τοῦ ἐπιπνεῖν καὶ ἐμπνεῖν ἡμῖν· τὸ δὲ πνεῖν, ἀστασίαν τινὰ ἔχει. Οὕτως δὲ καὶ ἄλλως, καὶ τὸ πᾶν εἰπεῖν, πολυειδῶς καὶ οὐ κατὰ τινὰ μονομέρειαν, κινούμενον ἢ καὶ ἀντικεινόμενον.

μβ'. Εἰ δὲ οὕτω ἐπιχειρήσεις πρὸς διάλεξιν σοφιστικὴν, ἐψλωσας τὸν Θεὸν ἅπαντος τοῦ ἐξ ἀνθρώπων σεμνώματος, καὶ ἀφῆκας μὲν ἐκεῖνον ἀνώνυμον, ἰοτέρησας δὲ καὶ ἡμᾶς τῆς πρὸς ἐκεῖνον κοινωνίας καὶ ἐγγύτητος, καὶ οὐδὲ τὸ, Κύριε, ἐλέησον, καταλειπὸς ἡμῖν εἰς ἀνεπιχειρήτην, διὰ τὸ κατὰ τὸν εἶσον περιπαθῆς, καὶ οὕτως ἐμπαθῆς, μόνην ἡμῖν ἀφῆκας τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάτασιν τῶν χειρῶν, καὶ τὴν τῶν ὀφθαλμῶν ἄρσιν εἰς τὰ ὄρη, ὅθεν ἡμῖν ἤξει ἡ βοήθεια· ἤδη δέ που καὶ τοὺς στεναγμοὺς καὶ οἶον ὠρυθμοὺς πρὸς ὁμοίωσιν σκύμων τῶν ὠρυομένων καὶ ζιτούντων παρὰ τῷ Θεῷ βρῶσιν ἑαυτοῖς· καὶ μὴ, ἄνθρωπε, καθὰ σὺ αὐτὸς οὐδὲν βοτῶν χερσαῖον, οὐδὲ ἀέριον ζῶον, οὐδὲ θαλάττιον ἀπλῶς οὕτω προσφέρῃ ἐς ἀποδοχὴν καθὰ διὰ τοῦ προδάτου, καὶ τοῦ λάβρακος προῦπηγιζάμεθα, μὴ ἀφορίζων μὲν, ἔσον αὐτοῦ καλὸν εἰς προσφορὰν, ἀπεκλεγόμενος δὲ τὸ μὴ πρόσφορον· οὕτω κατὰ τὴν τῶν ἁγίων Πατέρων τύπωσιν καὶ ἡμεῖς ἐφ' ἐκάστου τῶν ὀνομάτων, ἅπερ ἐξ ἡμῶν λαβόντες τῶν ταπεινοτάτων ἀνατιθέμεν τῷ Θεῷ, μᾶλλον δὲ ὀσιούμεν αὐτῷ τὰ ἐκεῖνον, ἐξαφαιρούμενοι καὶ μὴδὲ εἰς νοῦν λαμβάνοντες; τὸ ἀνοίκειον τῷ Θεῷ, ὀρθῶς αὐτῷ προσφέρομεν· ὁμοίον ὡς εἰ καὶ ἱερεῖον ἀποδείραντες καὶ εἰς καθάριον ἀποπλύναντες, θύομεν κατὰ τὸ δσιον.

μγ'. Δημιουργὸν γοῦν ἐκεῖνον καλοῦμεν καὶ τεχνίτην καὶ παντοουργόν καὶ ποιητὴν κατ' οὐδὲν ἄλλο ἢ μόνον ὅτι παράγει ὡσπερ ἐκεῖνος ἐπιμελῶς τὰ κατὰ σφᾶς αὐτοῦς ἔργα, οὕτω καὶ αὐτὸς, οὐ δη-

Asit vile, crassum, pingue, et sensu ejus contendas non posse in altumlevari; ita ut Deo non crasso, nec gravi et supercoelesti aptetur, licet tibi cæterotquin non solum Filium et Verbum Dei verbo omni mundano dirimere, sed et æternum Patrem et correignantem Spiritum. Tolle igitur omnia inter nos usitata nomina, quasi neque unum ex istis proprium sit ineffabilis Dei, sed potius omnia nostra humilia, sicut et mundi creatorem quem fabricatorem novimus exponi, de quo in sequentibus sermo erit; fabricatorem, quod neque ipse magnam excellentiam habeat; omnium factorem, quem neque congrua significatione designant qui principium ipsum vocant; adhuc et creatorem quod est mundi creator; et gubernatorem, mercatorum ac proinde quæstuosum, ut plerumque circa res incongruas versetur; lapidem angularem, quæ æstimatio non satisponderosa est; et quid talia commemorem quæ omnia non judicantur Deo congruere, et tua convelluntur eloquenti potentia? Vereor, ne via incedens invia, illas a sancta Trinitate auferre cogites quæ ipsi propriæ sunt notas; non enim Pater vocabitur, juxta judicem tui similem; Pater enim m omnium communium affectuum particeps, sive a pariendum secundum carnem sic vocatur, sive aliunde; υἱὸς autem, ex verbo in se non supernaturali deducitur φύεσθαι (gigni), vel a verbo ὑεσθαι juxta doctos; πνεῦμα autem ex verbo ἐπιπνεῖν (exsufflare), et ἐμπνεῖν; flare autem quamdam habet inconstantiam. Sic et omne verbum multiformiter nec sub uno tantum respectu movetur, vel ex adversa parte removetur.

42. Si autem dialecticam sophistarum in auxilium vocas, Deum omni qua apud homines fruitur auctoritate privas; quem ubi nomine spoliasti, nos ipsos a communitate ac familiaritate, quæ nos inter et Deum intercedit, ejicis. Quia enim ne illud quidem, Miserere, Deus, nobis reliquisti, non nisi manuum et oculorum ad montes elevationem permittis, unde nobis auxilium veniet; jam vero etiam leonum more, qui circumeuntes rugiunt et alimenta a Deo efflagitant, gemere nobis ac rugire licebit. Sicut autem tu, homo, nullum animal terrestre, aut aerium, aut marinum, ovis aut lupi marini instar, offers, inter id quod offerendum est, et id quod non est, distinguendo et rejiciendo; sic et nos, secundum Patrum sanctorum exemplum, unumquodque nomen, quæ pro humilitate nostra Deo offerimus aut potius sanctificamus, et rejectis iis quæ Deo indigna sunt, ei sacrificamus.

43. Opificem igitur eum et artificem et fabrum et conditorem appellamus ob id tantum quod, sicut illi, opera sua rite exsequitur. Re vera enim non solum creat et summa arte omnia facit, sed quæ

facit cognovit et in honore habet, imo diligit, amore complectitur et iis providet. Gubernatorem autem Deum nominamus, navigii nempe mundani, sed qui nostram quoque naviculam pro scientia ac voluntate sua per undas dirigit, quanquam aliqui nostrum, spreta illius arte gubernatoria, vitæ undis decumanis agitari malunt, et cum scopulis ac saxis luctantes aquis obruuntur. Dum enim a lapide angulari quidquid superfluum est, rescindimus, id tantum conservamus quod animum versus cœlestia ac divina tollit. Christus enim Salvator, naturarum distantium quasi mœnium mediator factus, illas in unum quasi corpus adunat; quæ cum secundum gentium ac populorum ingenia diversæ apparent, non eodem diriguntur; per Salvatoris autem mediationem, contactum ac adunationem unum quid factæ, communionis spiritualis compotes fiunt, ita ut quæ modo errabant et discordabant, unam fiant.

μεσολαθήσεως και της εκατέρων ἀφ᾽εως και συναγωγῆς ἐνοποιουμένηας, ὡς εὐθυδῶλως πρὸς ὀρθότητα συνίστασθαι: ξυνοικίας πνευματικῆς, τὰ τέως μὲν ἀσύμμετρον.

44. Eadem ratione etiam Pater qui communis omnium Pater, non per instinctum agit, sed qui post mundum creatum nostrum omnium curam agit et gaudet si multiplicamur et crescimus, sicut ipse vult. Eos enim qui ipsius more digni sunt, alit et ditat, et alios patres facit secundum carnem, alios secundum spiritum, et hæreditatem, imo regnum cœlorum, ut pater benevolus, tribuit, atque ita quidem Deus verus Pater est; vult enim patrem quoque carnalem honorari qui, secundum antiquos per alium generat, illumque nostri similem neque inferiorem fieri sustinet.

45. Talis autem Patris cœternus Filius ex eo genitus, ex ipso non humano more, sed divino processit. Pater autem hunc ut sibi consubstantialem amat et duplici glorificatione honorat, una quidem ante mundi creationem, altera post incarnationem quæ mundo salutis fuit et adventum; et cohæredem habet omnium quæ vitam æternam et regnum cœlestis participant, addita Filii hæreditate, quæ non cum morte extincta, sed communionis beneficio immortalis erit, ita ut quæ Pater penes nos habet, ad Filium quoque spectent, et ut quæ Filii sunt, Patris quoque sint, et ut ambo immortales ac cœterni existant. Hic enim Filius filius Patris; sicut Pater nos filios genuit: nos adoptavit, sic ille, concesso nobis hoc privilegio, fratres suos fecit. Quia enim amorem paternum in filios et fratrum in fratres contulit, Filium illum principio carentem Patris, qui sine

υἱός, και ἀδελφικὴν ταύτην πρὸς ἀδελφούς, και ὄρχου συνάναρχοι.

46. Spiritus porro sanctus ob nullam materialem causam ita appellatus apud sanctos Christianos hoc nomine dignus est habitus, quia omnis vitæ

μιουργῶν μόνον και σοφωτάτη τέχνη πάντα ἐργαζόμενος και ποιών, ἀλλὰ και διὰ τιμῆς ἄγνων και συνιστῶν τὰ ἐργασμένα, και φιλῶν, και περιπλουόμενος, και προνοίας παντοίας ἀξίῳν. Κυβερνήτην δὲ φαρμεν τὸν αὐτὸν Θεόν, ὡς τοῦ κατὰ κόσμον σκάφους γε, και τῶν καθ' ἡμᾶς δι' ἀλιόδων ἰθυτήρη κατὰ τὴν αὐτοῦ και ἐπιστήμην και θέλησιν· εἰ και τινες ἡμῶν παρανομοῦντες τὴν ἐκεῖθεν οἰκιστικὴν, και βλου κύμασι προαιρούμενοι πλάζεσθαι, χοιράσι και βραχίαι: ἡμᾶς αὐτοὺς προσαράσσομεν εἰς ἀπώλειαν· και λίθου δὲ ὁμοίως ἀκρογώνου τὴν οὐκ εὐχρηστον σκύρον εἴτουν λατύπην ἀποξέοντες; ἀπασαν λιθοβολῶν, ἐκεῖνο και μόνον αὐτοῦ ἀπολαμβάνομεν εἰς ἔνθεον ἀναφοράν· ὅτι μεσίτης ὁ Σωτὴρ Χριστὸς τῶν διεστῶτων φύσεων ὄσα και τινων τοίχων γενόμενος, συνδέει αὐτάς, και εἰς μίαν συνάγει συνέχίαν· γεγωνωμένας μὲν ἄλλως ἰδιότροπα οἰκοδομῆς τῆς κατὰ ἔθνη και λαούς και οὕτω μὴ ἔχουσας τὸ ἰθυτενές· διὰ δὲ τῆς αὐτοῦ πλεγμαζόντα, μικρὸν δὲ ὄσον και διαστησόμενα εἰς

μδ'. Τὸν αὐτὸν δὲ λόγον και Πατὴρ ὁ κοινῶς πάντων Πατὴρ, οὐκ ἐμπαθῶς, ἀλλ' ὅτι κτίζεται πάντων ἡμῶν μετὰ τὴν ἐν κόσμῳ γένεσιν και γέννησιν, και εὐφραίνεται εἰπερ ἀξαναόμεθα και πληθυνόμεθα ὡς αὐτὸς ἐθέλει, και τρέφει και πλουτίζει τοὺς ἀξίους, και πατέρας ποιεῖ τοὺς μὲν κατὰ σάρκα, τοὺς δὲ πνευματικούς· και κληρονομία πατρικῶς, και δὴ και βασιλείαν τὴν ἐν οὐρανοῖ: ἀποτίθεται· και οὕτω μὲν Πατὴρ ὁ Θεός· ἐθέλων μὲν τιμᾶσθαι και τὸν σαρκικὸν πατέρα τὸν ἐν ἄλλῳ γεννῶντα κατὰ τοὺς παλαιούς, και θεοσεκελον ἐκεῖνον ἡμῖν λογιζέσθαι, οὐκ ἀνεχόμενος δὲ εἰ τὸ ἐλαττον ἐκεῖνου παρ' ἡμῖν φέρεται.

με'. Υἱὸς δὲ Πατρὸς τοιοῦτου συμπροαιώνιος ὁ ἐκεῖνου ἐκφύς, καθότι ἐξ ἐκεῖνου ἐξεληλυθεν ἀπαθῶς ὅτι και θετικῶς· και φιλεῖ ἐκεῖνος τοῦτον συνοισωμένον αὐτῷ, και δοξάζει ὁδῆν διπλῆν· μὴ μὲν τῇ πρὸ τοῦ εἶναι τὸν κόσμον, ἐτέρῳ δὲ τῇ μετὰ τὴν κοσμοσῶτηριον σάρκωσιν και ἐμφάνειαν· και κληρονόμον δὲ πάντων ἔχει τῶν αὐτοῦ τῇ αἰωνίῳ αὐτοῦ ζωῇ και βασιλείῳ, και τὴν τοῦ Υἱοῦ κληρονομίαν συμπαραμετρῶν· οὐ θανάτῳ ἀπελευσομένην, ἀλλὰ κοινῶν: συμπαρακταθησομένην τῇ ἐς ἀθάνατον· ἵνα τοῦτο δὴ τὸ ἐν ἡμῖν μὴ κρατοῦν πάντα και πάντοτε ὄσα ἔχει ὁ Πατὴρ, ἔχη διηγετικῶς ὁ Υἱός, και πάντα τὰ τοῦ Υἱοῦ ἔχη και ὁ Πατὴρ, κοινῶν: οὕτοι ἀθάνατοι και ἀδιόδοχοι· ἐτι Υἱὸς ὁστος Πατὴρ ἐκεῖνου ὅτι καθὰ ὁ Πατὴρ εἰς υἱοὺς ἡμᾶς ἐξιδιώσατο γνησιότητος λόγῳ θεοπροπεπούς, οὕτως αὐτὸς ἐκχωρήσας ἐκεῖνῳ τῆς προληπτικῆς τοιαύτης μερίδος, εἰς ἀδελφούς ἡμᾶς ἔκλειψατο· εἰς ταῦτον συναγαγὼν ἀγάπης πατρικὴν ἐκεῖνην σχέσιν πρὸς οὕτω μὲν ἐπιτόμως εἰπεῖν και Υἱὸς Πατρὸς προαν-

μς'. Τὸ δὲ ἅγιον Πνεῦμα, κατὰ οἰδεμίαν ὑλαίαν αἰτίαν οὕτως ἐπικληθὲν παρὰ τοῖς ἁγίοις Χριστιανῶν, δεδῶξασθαι ὀνομάζεσθαι οὕτως διὰ τὸ συστατι-

κὴν τῆς καθ' ἡμᾶς εἶναι ζωῆς, καὶ πνοῆς ἀπάσης A αἰτίον, καὶ Θεὸν τῶν πνευμάτων ἀναψύχοντα τοὺς ἐν ἡμῖν ἐκλείποντας ὑπὸ κακότητος, ἐπανάγοντα ἐξ ὀλιγοψυχίας, καὶ τὸ πᾶν εἰπεῖν, ζωογόνον καὶ ζωοποιὸν καὶ ζωοδότην ἀληθέστατον· οὐ μόνων γὰρ φυτὰ παντοία προάγον συντηρεῖ ὡς τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ συνδημιουργὸν καὶ συμπρονοούμενον καὶ συμπεριέπον καὶ συνιστῶν, ἀλλὰ καὶ ζῶων ἅπαν τῷ θεῶν συνουσιωθέντι κατὰ φύσιν πνεύματι θάλαπαι, καὶ εἰς αἴθρην προάγει, καὶ εἰς τὸ ζῆν συγκρατεῖ· ἴδεν καὶ ἡ φύσις παρωνόμασται, κατὰ τινα σοφὴν καλαῖον, ὡς οἶον φύσεως κατὰ τὸ ἀρχέγονον τῆς παραγωγῆς· φυσῶ γὰρ ὡσπερ αὐτῆ καὶ οὕτω δι-ιστῶ, καὶ ἐξογκεῖ τρόπῳ οἰδήσεως, καὶ αἰεῖ τὸ ζωικὸν σῶμα, ὡσεὶ ἀσκόν τινα ἐμφυσώμενον· κἀν-τεῦθεν τὰς προσφύσεις διαστάσεις ἔχει τὰ ἐκ γῆς B γενώμενα καὶ τρεφόμενα, καὶ αἰζόμενα· συνεπι-λαβανομένου τοῖς ἐν κόσμῳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος παντὸς ἀγαθοῦ, καὶ οὐ μόνον τοῦ κατὰ φύσιν, ἀλλὰ καὶ τοῦ ὑπερφύσι· καὶ ζωογεῖ δὲ ψυχὴν ἀκιοῦσαν τὸ ἅγιον Πνεῦμα, οὐ κατὰ τὸ ἀέριον, ἀλλ' ὑπὲρ λόγον· καὶ οὕτως ἀναψύχει ἐκείνην εἰς σωτηρίαν, καὶ πυρὶ δὲ ψυχικῷ συντελεῖ ἐνεργεῦντι τὰ καθήκοντα ἐξανάπτει αὐτὸ εἰς φλόγῳσιν ἀγγελικῆν, καὶ τοῖς πνευματικῶς κλέουσι τὸν πρῶτον πλησιείοις χαρίζεται κλοῦν.

μζ'. Οὐκοῦν οὐδεμία τῶν κάτω καὶ περὶ ἡμᾶς; λέγων ὅψου πρὸς Θεὸν ἔχει ἀφραθῆαι, μὴ ἐπεικτικῶς αὐτῷ προσδεχθεῖσα, ἐν τῷ συγκαταβατικῶς καὶ ἀναγκαίως εἰς ὅσον ἐξὸν προσιτῆ διακριτικῶς ἐκεί-νων γενέσθαι καὶ συγγνωμονικῶς παρὰ τὸ μὴ ἔχειν ἄλλως αὐτὸ γενέσθαι· καὶ ὁμοῦται τὸδε τὸ πρῶτ-μα ὡς εἰ καὶ βασιλεῖς ὑπερίτω πλοῦτῳ κλήθων, C καὶ κολυταλάνας καλλωπισμῶ ἔλλαμπόμενος, ἀνέ-χεται ποτε ἄριστον περιχεῖσθαι τῶν εὐτελεστέρων κατὰ τινα χρεῖαν, οὔτε ἀποπροσποιούμενος, καὶ ἐπισκομῶν δὲ τὸ οὐ κολυταλὲς περιδύλαμα, οἷς ἐπει-κουσάμενος αὐτὸ περιέθετο. Τί δὲ οὐ ταχύτῳ λέγειν ὡς χεῖραι καὶ ποιμῆν λέγόμενος ὁ Θεός; καὶ αὐτὸς ὄχι ὀκνῶν πᾶν μικρολόγος εἶναι, ὅποτος ὁ κατὰ τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον τὰ ἐνενηήκοντα ἐννέα πρό-βαρα βόσκεισθαι ἀφεις ὡς εἰ καὶ τρεῖς ψυχῆ αὐτὰ ἐνέμετα, καὶ πονηθεὶς περὶ τὴν τοῦ ἐνδὸς τῶν ἑκατὸν ἀποπλανηθέντος ἀναψήλαφθῆσιν· ἔτι δὲ καὶ οἰκοδό-μος, κατὰ τὸ, 'Ἐὰν μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον· ὁ καὶ παιθεύσας ἐπὶ ἀσφαλοῦς καὶ μὴ ἐπὶ ψάμμου οἰκοδομεῖν· καὶ φύλαξ δὲ πόλεως, ἦν αὐτοῦ μὲ φου-λάσσοντος, εἰς μάτην ἀγρυπνοῦσιν οἱ αὐτῆς φύλα- D κες· καὶ ἀμπελοφυτῶν δὲ, κατὰ τὴν ἐπ' ὄψεσιν ἁγίαν θεωρίαν· εὐαγγελικῶς δὲ καὶ οἰκοδοσιότης. Εἰ δὲ μὴ καὶ ἀλιεὺς αὐτόχρημα, ἀλλ' οὖν φιλοαλιεὺς διὰ τοὺς μαθητὰς οἱ τὴν τοιαύτην ἐσχίον ἐν μάλα ἡσχίσαντο· καινὸν δὲ οὐδὲν φιλιώσασθαι αὐτὸν τοῖς κατ' ἀνθρω-πον τὸ φιλοτιμημα τῶν αὐτοῦ χειρῶν, εἰ καὶ λέων καὶ ἀετὸς ἐκλήθη, τὸ μὲν ἐκ τῶν κατὰ γῆν οὐ λο-γικῶν, τὸ δὲ ἐκ τῶν ἀερίων δεξιωσάμενος. Τί δὲ μοι καὶ ταῦτα, εἰ καὶ σκόληξ αὐτῷ εἰς κλησίν οὐκ ἀπῆξιπαι; γινώσκαι δὲ ὁ αὐτὸς, καὶ νηδῶν Παρθέ-νου Μητρὸς ὀποδῶς, καὶ βρέφος ἐκείθεν ἐκδῶς, καὶ ἐν φάτην ἀνατεθεῖς, καὶ ἀκόλουθα τῇ κατὰ σάρκα φύσει, τὰ μὲν ποιῆσας; θεοκρατῶς, τὰ δὲ καὶ πα- θῶν, καὶ διὰ πάντων τὴν ἀνθρωπειαν φύσιν κοσμήσας, ὡσπερ ἐν τῷ προσλαβεῖν αὐτὸν τὸν ἐνσάρ-

et spirationis secundum modum humanum origo est, et quod Deus est spirituum, qui eos qui animi perversitate in peccata lapsi sunt redintegrat et qui pusillanimos consolatur; ut uno verbo dicam, qui reipsa vitæ genitor, conditor datorque existit. Non solum enim plantas varias producens cum Pa- tre ac Filio conservat, amplectitur, curat; sed omne animans habitu qui divinitus datur, fovet, auget, vivificat; unde etiam natura apud antiquum ali- quem philosophum sufflatio audit secundum origi- nem productionis. Sufflat enim ac separat et suf- flando distendit et corpus vividum sicut utrem ia- sufflatum amplificat, et inde, quæ a terra genita aluntur et augetur, cohesionem ac connexionum loco habet, ea lego ut Spiritus sanctus rebus mun- danis adjiciatur non tantum secundum naturam, sed supernaturaliter, et Spiritus quidem sanctus animam abentem captivam facit suprarationaliter, et sic illam ad salutem animat, et igni spirituali ei qui debita præstat officia, angelico more incendit et iis qui cum Spiritu navigant, navigationem secundam largitur.

47. Igitur nulla vocem pedestriam atque huma- naram ad Deum tolli poterit, nisi, quantum fieri potest, inter eum et nos congruenter astruatur. Hæc verò res comparatur regi qui, divitiis abundans et luxu resplendens, vestem induit exiguam ad certum finem. Sed cur non dicam Deum etiam pastorem dici? et quod parvis rebus animam applicuerit, sicut is qui in Evangelio, nonaginta novem ovibus relictis, quasi spiritualiter eas pasceret, ad eam reperendam quæ amissa erat, se accinxit; aut sicut architectus, secundum illud: Nisi Dominus ædificaverit domum; ut doceret in solo firmo, neque vero in arena, ædificandum esse; aut custos urbis quæ sine ipso male custo- diretur; aut vinitor ut in Scriptura sacra legimus; aut sicut paterfamilias, ut ibidem. Si autem non reapse piscator, sed qui pisces capiende de- lectatur propter discipulos qui istam artem strenue exercebant; nec mirum si alios manus ejus hono- rare decuit, sive leo, sive aquila appelletur, e qui- bus ille quidem animal terreste rationis expert, hæc e volatilibus sumpta erat. Quid autem, si vermem elegisset? Hoc autem ipse novit; cum enim in Matris Virginis uterum intraret, cui parti inde oderetur et in præsepri reponeretur, hæc omnia secundum carnem quidem, sed more divino et fecit et tulit. Et sicut naturam humanam pro viribus ac dignitate ornavit, eo nempe temporis momento quo incarnatus est, sic humanis quo- que nominibus ac vocibus appellatus est. Adeo enim pro nobis humiliatus est ad salutem nos- tram, ut post incarnationem peccatum et male- dictio audiret.

τητον ἄνθρωπον, οὕτω καὶ ἐν τῷ καταδέξασθαι λέξεις ὁποῖαι κατ' ἄνθρωπον· καὶ ἐς τοσοῦτον ἐπι σωτηρίᾳ ἡμῶν τεταπεινωμένος, δι' ἣν καὶ ἔσαρκώθη, ὡς καὶ ἁμαρτίαν καὶ κατάραν ἐπικληθῆναι ὄνομα.

48. Qui porro ex istis rebus nomina adeptus est, et qui postremo humanam naturam suscepit, terminam terrestrem nunquam abolebit, ut nec cogitandi facultatem, aut activitatem quæ felici aliqua inventione vitæ tradita est; quæ æqualitatis distributivæ vi mortales justificat, et quæ cuivis homini benigno pacificoque amanter optulatur. Valeat autem iste terminus, quo Spiritus sanctus non per ostentationem nomen suum gerit, sed vaporis et fumi symbolo prophetico nuncupatur; ut brevi dicam, mi frater, cogitationes nostras irreprehensibiles pio animo ad Deum referamus, qui hæc omnia nobis donavit, et cui hoc modo munus datum reddimus.

ἡμῖν οὐκ ἂν ποθεν ἐχόντων μέψιν, αἰχμαλωτίζομεν αὐτό, καὶ οὕτως ἄξιον αὐτῷ ἀντιδίδωσθαι.

49. Quo alio igitur illum nomine appellemus, aut excipiamus cognoscamus, aut qua ratione aliis docendo tradamus? Num secundum ea quæ Paulus in cælum sublatus mysteria didicit? Humano utique more quæ discere licebat didicit. Homo autem humanum tantum sermonem capiet; igitur res terrestres celestibus hand indignæ videbuntur. Insuper secundum ea quæ Paulo cælitus revelata sunt, Joannem psalten inspiratum Filium Dei, non terminam aut Verbum appellare oportuit, sed melius aliquid; forte enim verbum non conferetur Christo supersubstantiali ab iis qui omnia ausi sunt; vox enim subito in nihilum abit; sed nec ipse, nec nos de sermonibus celestibus aliquid didicimus. Non enim Paulo sanctissimo ista dicere licuit; quare non prolocutus est.

τάτω ῥημάτων ἐμάθομεν· οὕτε γὰρ ἦν θέμις τῷ ἀγνωστῷ Παύλῳ εἰπεῖν ἑαῖνα, καὶ ὀκαλοῦσθαι οὕτε εἶπεν.

50. Age, sodes, et nos quoque sicut omnes cæteræ gentes lingua humana loquamur, postea spirituali idioma res divinas dicturi; virtutem enim et bonum spirituale more divino enantiamus. Age, Deum, ut ipsi comprehendimus, manifestemus, nempe ex nobis superiorem, ex comprehensibilibus incomprehensum, e terrestribus celestem; qui inter res sensibiles immaterialis ac incomprehensibilis est; qui in rerum circumscriptarum numero ubique adest, omnia replet; qui inter res visibiles et limitatas invisibilis et indefinitus est. Quod si nobis hæc tribuis, illius terræ terminus ipse ad præsentem doctrinam non inutilis erit, sensu proprio, ut diximus, adhibitus. Si autem secundum homonymiam tribus aliis terminis logicis circumscribis, hinc fiet ut ipsis quoque tutum aliquid et firmum iniat, non secundum crassam et materialem naturam. Terminus enim super terra fixus aliter sub terra apparet et collibus, arboribus, fructibus, spinis, et interdum multiformis surgit et opportuno loco constitutus. Multi enim termini et lapides millares columnis politis et abacis marmoreis et diversimode inscriptis insistant. Sed, mi frater

μη'. Οὐ τοίνυν ὁ τοιοῦτος ἐπικύψας εἰς ἀναδοχὴν ὀνόμασι καὶ καταδεξάμενος ἐξ ἐκείνων καλεῖσθαι, τέλος δὲ καὶ αὐτὸν ἀναλαβόμενος τὸν ἄνθρωπον, ἐξουθενώσει τὸν γῆινον ὄρον· ταυτὸν δ' εἰπεῖν τὴν κατ' αὐτὸν ἔννοϊαν ἤδη δὲ πως καὶ ἐνέργειαν, τὴν καὶ δι' εὐρέσεως ἀγαθῆς παραδοθεῖσαν τῷ βίῳ, καὶ διανεμητικὴν ἰσότητος, καὶ δικαιοῦσαν τοὺς βιωτικῶς, καὶ τῷ δημοτικῷ φιλανθρώπῳ καὶ εἰρηναίῳ, καὶ ἀστασιάζῳ συμπράττουσαν. Χαίροι δὲ ἂν ὄροι τοιοῦτος ἐπινομαζόμενος οὐ πρὸς μεγαλοπρέπειαν, καθὰ καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, συμβολογραφούμενος οὐ πάνυ μεγαλειῶς ἀτμίει καὶ καπνῷ προφητικῶς, κεφαλαίωσασθαι δέ μοι τὸν λόγον καὶ ἀπαρτίσαι ταχὺ, εἰ μὴ πᾶν, ὡ ἀδελφε, νόημα τῶν ἐν εὐσεβῶς εἰς τὸν Θεόν, οὗ δῶρον ἐν ἡμῖν καὶ

μη'. Πῶς ἂν ἐκεῖνον καὶ ποθεν ἄλλοθεν ἢ ὀνομάσωμεν, ἢ δεξιωσώμεθα, ἢ γνωσώμεθα, ἢ ἄλλοις ἐς διδασκαλίαν παραδωσώμεθα; ἄρα γε ἀφ' ὧν ὁ Παῦλος ἄρθεις ἄνω καὶ μυθεῖς ἔμαθε; καὶ μὴν ἐκεῖνον μαθῶν ὡς ἐξὸν ἦν ἀνθρώπῳ μαθεῖν ἐμαθεῖς; ἐξῆν δὲ πάντως κατ' ἄνθρωπον· ἄνθρωπος δὲ οὐκ ἂν μάθοι μὴ οὐχὶ κατ' ἀνθρωπίνην διάλεκτον· ἄρα τοίνυν οὐκ ἀπηξίεται ὁδὲ τοῖς οὐράνιοις τὰ γῆινα καὶ καθ' ἡμᾶς ῥήματα· πρὸς τοῦτοις δὲ, εἰ καὶ ἐκ τῶν ἄνω μεμυσταγωγημένων τῷ Παύλῳ, ἐχρῆν ἐμπνευσθέντα τὸν ἱερῶδον Ἰωάννην ὀνομάσαι τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ μὴ ὄρον ἢ λόγον, ἀλλὰ τι κρείττον ἄλλο· τάχα γὰρ καὶ ὁ λόγος οὐ παραδεχθήσεται ψκειῶσθαι τῷ ὑπερουσίῳ Χριστῷ παρὰ τῶν τὰ πάντα τολμώντων, διὰ τὸ τοῦ προφορικῶς ῥευστῶν καὶ οὕτως ἀνούσιον· ἀλλ' οὕτε αὐτὸς οὐθ' ἡμεῖς οὐδὲν ἐκεῖνον τῶν ἄνω

ν. Ἄφες οὖν, ὡ οὗτος, καὶ ἡμεῖς καθὰ καὶ πᾶν ἄλλο ἔθνος λαλεῖν ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν ἀνθρωπίνῃ ὀρθῇ γλώττῃ, αὐτίκα καὶ ἀνευματικῇ τὰ τοῦ Θεοῦ ὡς ἐξισχύομεν· ἐπιλεγόμενοι τὴν ἐν λέξεσιν ἀρετὴν καὶ τὸ κατ' αὐτὰς ἀγαθὸν ψυχικόν, καὶ πνευματικόν, καὶ οὕτω θεοκρετῆς· ἄφες διασαφεῖσθαι τὸν Θεὸν ὑφ' ἡμῶν ὡς παρελάβομεν, τὸν ὑπὲρ ἡμᾶς ἐκ τῶν ἐν ἡμῖν καθ' ἡμᾶς, ἐκ τῶν εὐλήπτων τὸν ἀκατάληπτον, ἐκ τῶν περὶ γῆν τὸν ἐπουράνιον, ἐκ τῶν αἰσθητῶν καὶ παχέων τὸν ὑπὲρ πάσαν αἰσθησιν καὶ αἴθλον, ἐκ τῶν περιγραπτῶν τόπων τὸν πανταχοῦ παρόντα καὶ τὰ πάντα πληροῦντα καὶ ἀπερίγραπτον, καὶ ἐκ τῶν ὄρατῶν καὶ ὄρισμένων τὸν ἀόρατον καὶ ἀπερίοριστον· καὶ εἰπερ οὕτω δώσεις καὶ ἀρῆσεις ἡμῖν, αὐτίκα καὶ ὁ τῆς γῆς ὄρος οὐκ ἔσται ἡμῖν οὐδ' αὐτὸς ἐς τὴν προκατεμένην θεωρίαν ἀσυντελής, κυριακτοῦμενος μὲν αὐτὸς κοινότερος, ὡς προσῆβέθη, ἐπιμεριζόμενος δὲ λογιωτέρος καὶ τοῖς καθ' ὁμωνυμίαν τρισὶν ἄλλοις ὄροις ὡς ἐγχεῖται διὰ τὸ καὶ ἐν αὐτοῖς ἀσφαλῆς καὶ σταθερόν· οὐ μὴν κατὰ τὸ παχυλῶς καὶ σωματωδῶς ἐστῆκός καὶ οὕτω βεβηχός· ὁ γὰρ τοι περὶ γῆν βεβηχῶς ὄρος ἄλλως ἐν ὀρύγματι θεωρεῖται, καὶ

ἐκναστήμασι γηλόφων, καὶ δένδρων, ἢ θάμνους, ἢ ἀκάνθους, καὶ ἐτέρως δὲ πολυειδῶς ἀνέσταται, καὶ οὕτως ἐπιτηδεῖως βέβηκε. Πολλοὶ γὰρ ὄροι καθὰ καὶ μιλίσματα καὶ λίθοι παρασημειοῦνται εἰκαίως ἀνοστήσοι, καὶ κρίσιν εὐ ἀπεξαρμένους καὶ βεθηκόσιν ἐπ' ἀσφαλοῦς, καὶ πλατύτητι ἀβακίων ἐκ μαρμάρων, οἷς καὶ γράμματα ἐντετύπωται. Ἄλλ', ὦ ἀδελφεὲ ὀχληρῆ, ἄφες με ἡσυχάσαι τοῦ λοιποῦ, μὴ καὶ ἀνακαμάψας εἰς πλεόν ἐντρέψω σε, φαινόμενον ἀπαξιῶν μὴ ὅτι γε τὸν βεθηκότα ὄρον προσαρμόσκειν τῷ Σωτῆρι Χριστῷ, ἀλλὰ μὴ καὶ ἄλλην ἐξ ἀνθρώπου λέξιν ὑφός ἔχουσαν καὶ σεμνότητα. Ὡς ἓν μὴν ὁ λόγος, ὃν ὑπὲρ τοῦς ἄλλους· αὐτὸς φαινώσαστο, ἐτέρα ὁ Υἱὸς· ἃ δὴ ὀνόματα ἐξ ἀνθρώπων ἐπὶ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ ὠρμημένα εἴπερ ἐθέλεις μίμψασθαι, εὐ μόνον ἐξώλεσέ σοι φρένας αὐτὸς ὁ Θεός, ἀλλὰ καταγενήσονται σου καὶ οἱ δαίμονες τοιοῦτοις ὀνόμασι σεμνύνοντες δουλικῶς τὸν Θεόν· καὶ οὕτω μὲν ὄρος βεθηκῶς τοῦ Πατρὸς ὁ Υἱὸς· ἐξ ὄρου τοῦ περὶ γῆν βεθηκότος λέγοιτο ἄν· ἐξ ἧς γῆς καὶ ἄλλα οὐκ ὀλίγα τῷ Θεῷ ἀνατίθενται ὡς περ πράγματα, οὕτω καὶ ὀνόματα.

να'. Ἡ δὲ γαληνόμορφος καρδία, ἣν ὁ Σωτὴρ ἐφφραίνει τεταγμένην εἰτε πεφυκυῖαν ἄλλως ἐν τοῖς κεινοῖς ταράσσεσθαι, κέντε ὕθεν μὴ γαληνῶν, οὐκ ἔστιν ἄλλου τινὸς ἢ τοῦ θεοφιλοῦς ἀνθρώπου· ὅς ἐφφραϊνόμενος τὴν καρδίαν, γλυκὺ θάλλος προσώπου κατὰ τὸν παροϊμασθὴν προβέβηται· πάντως δὲ γαλήνην καρδίας ἀπαλλαγὴ πασῶν φροντίδων καὶ μεριμνῶν ἄλλοίων τε καὶ ὀπόσας ἐξ ἐπιηριῶν τῶν ἰσθητότε παύχομεν ἀνθρώποι· ἐξ ὧν κορυφώμενα κύματα ἐν ἡμῖν καὶ ταράσσοντα κατὰ τὸ, Τί τεταραγμένοι ἐστὲ διαλογισμῶν ἀναβάσει, ὅσα καὶ κυμάτων ἀνατάσει, καταστορέννυται εἰς πρᾶξιαν γαλήνην, Θεοῦ κελεύοντες καὶ οὕτως ἐφφραϊνοντος ἐν τῷ ὑπὲρ ἡμῶν μεριμνῶν. Ἀθλον δὲ ὡς οὐ ψευδογαλήνην ἐνταῦθα δηλοῖ ἡ γαληνόμορφος, καθὸ δηλαδὴ μορφαζοῦσα ἡρεμίαν οὐκ ἔστι γαλήνιος, ἀλλ' ὡς οὕτω φάναι γαληνοειδῆς· ἀλλ' ἐπειδὴ μάλιστα τῶν ἄλλων μερῶν τοῦ σώματος ἡ καρδία ἔστιν ὡς μορφή θάλλουσα καταμηνύει χαίρειν τὸν ἀνθρώπον, καὶ ψυχῆς χαιρούσης ἔνοπτρον τὸ γαληνῶν πρόσωπον, διὰ τοῦτο γαληνόμορφον ἔφη τὴν καρδίαν, ἣς ἡ χερὰ τοῦ προσώπου ἐξανίσσει λάμπουσα, χυμὸν προβαλλομένης φιλίον καὶ παραφαινούσης ἑαυτὴν ὡς εἰς κάλλος πρωϊνὸν ῥοδοδάκτυλον· καὶ ἄλλως δὲ τῆς μορφῆς εἰς φύσιν μεταλαμβανομένης τοῖς ἀγνωστοῖς Πατρᾶσιν· εἰπεῖν δὲ κατ' αὐτοῦ, εἰς τὴν ἀλήθειαν εἴη ἂν καρδία γαληνόμορφος ἡ φύσις καὶ ἀληθῶς γαληνωῖσα διὰ τὸ εἰς αὐτὸν τὸν Θεὸν εὐπροσῶως ἐλλοιμενίσασθαι· οὐ ἢ κατ' εὐπροσῶν γαληνότης ἀκατάκλυστος καὶ ἀδιεχθῆς ὡς ὑπὲρ πᾶσαν συνέχαιαν διὰ τε καὶ αἰώνιον αὐτῆς καὶ οὐτως ἀκατάπαυστον· ὡς εἶναι γαληνόμορφον καρδίαν οὐ τὴν μορφαζομένην ὡς εἰς γαλήνην, κατὰ τὸ ἐν τοῖς ἐξῆς πυρσομορφῶν, ἀλλὰ τὴν ἀληθῶς εὐγάληνον διὰ τὸ κατ' αὐτὴν βίβαιον, ἔπερ ἔσχε διὰ τοῦ βεθηκότος ὄρου Χριστοῦ τοῦ καὶ ἀτρεκεστάτου λόγου, τοῦ καὶ ἐπιτάσσοντος τῇ καταγιγίδει στήνῃ, εἰς αὔραν, καὶ ταπεινοῦντος τὰ κύματα· ὡστα συνοχὴ τῆς κατὰ γαληνόμορφον καρδίαν ἐνοίας, ὁ εἰρημένος βεθηκῶς ὄρος, ὁ ἀτρεκῆς λόγος, ὁ καὶ ἐπιτάξας πρὸς ἀλήθειαν καὶ αὐτίκα ποιήσας βεθηκυῖαν γαλήνην εἴτουν σταθεράν, δι' οὗ ἀτρεμίζονται παντοῖα κύματα, ὡς καὶ τῶν ἀνέμων καὶ τῆς θαλάσσης ὑποίους ἂν καὶ αὐτοῦ καὶ ἐκείνην ἐκλάβοιτό τις, ὕπακούοντων αὐτῶν.

ναβ'. Τὸ δὲ ἐκτελεῖ οὐκ ἀπλῶς κέεται ἀντὶ τοῦ ποιεῖ, ὅθεν λαβῶν τις ποιητικώτερον εἶπεν ἂν εὐ ποιεῖ, ἢ καὶ ἄλλως οὐσίαι ἢ ἄρτοι· ἀλλὰ δηλον ὅτι ποιεῖ μὲν καρδίαν γαληνόμορφον, πλὴν οὐκ ἄλλως ἀλλὰ τελεταρχικῶς καὶ κατὰ τινα τελετὴν ἀγίαν

importune, requiescere me sine, ne denuo te exitem, qui terminum Christo Salvatori injungere non vis et sermonem sublimem et severum pronuntiare; e quibus unus est verbum quod ipse suum fecit, alter Filius. Quæ nomina ab hominibus in Dei Filium collata si tu exprobras, non solum Deus te dementavit, sed daemones quoque, qui sub illis denominationibus Deo serviliter subjecti sunt, contra te insurgent; et sic terminus fixus Patris Filius a termino terræ infixo dicendus erit. E terra enim res et nomina plurima offeruntur.

Ὡς ἓν μὴν ὁ λόγος, ὃν ὑπὲρ τοῦς ἄλλους· αὐτὸς φαινώσαστο, ἐτέρα ὁ Υἱὸς· ἃ δὴ ὀνόματα ἐξ ἀνθρώπων ἐπὶ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ ὠρμημένα εἴπερ ἐθέλεις μίμψασθαι, εὐ μόνον ἐξώλεσέ σοι φρένας αὐτὸς ὁ Θεός, ἀλλὰ καταγενήσονται σου καὶ οἱ δαίμονες τοιοῦτοις ὀνόμασι σεμνύνοντες δουλικῶς τὸν Θεόν· καὶ οὕτω μὲν ὄρος βεθηκῶς τοῦ Πατρὸς ὁ Υἱὸς· ἐξ ὄρου τοῦ περὶ γῆν βεθηκότος λέγοιτο ἄν· ἐξ ἧς γῆς καὶ ἄλλα οὐκ ὀλίγα τῷ Θεῷ ἀνατίθενται ὡς περ πράγματα, οὕτω καὶ ὀνόματα.

B 51. Cor serenum quod Salvator tentat et ærumnis objicit ita ut in trepidationem abeat, penes pium tantum invenitur; hic enim lætificans animum, secundum Ecclesiasten, vultum serenum monstrat. Certe serenitas cordis curarum et sollicitudinum absentiam quibus mortales vexantur monstrat. Undæ enim quæ corda vestra perturbant et mentem trepidam faciunt, post tempestatem ad tranquillitatem redeunt; Deus enim jubet et curas vestras ex animis vestris eripit. Manifestum est autem quod tranquillitas non tranquillitatis simulacrum exhibet; differt enim inter speciem et realitatem. Quemadmodum enim inter cætera corporis membra vultus serenus hominis lætitiâ ostendit, et quemadmodum facies serenitatis speculum est, sic cor dixit serenum cujus gaudium in vultu resplendet; roseus enim ei color insidet; quæ quidem sanctorum quoque Patrum opinio fuit, quorum veracitati non resistet qui cor serenum habet, et quod in Deo ut tuto portu refugium quaerit. Ea enim vera serenitas non interrupta æterna erit. Cor enim lætum non opus habet ut lætum sistatur et inflammetur. Vera enim tranquillitas e termino Christo et genuino Verbo prodit quod vel tempestatî imperat et undas subigit. Terminus igitur fixus, verbum tutum cordi tranquillitatem largitur. Illud enim serenitatem stabilis, et sic omnes undæ, immobiles redduntur; venti enim ac mare Dei jubentis dicto obediunt.

B 52. Illud explet pro poiesi legitur; poetarum enim more sensa exprimere volens melius oüsiai aut ἄρτοι dixisset. Sed sine dubio cor serenum reddit, seu cum sanctione quæ homines perfectiores reddit. Ubi enim quis serenitatem

secundum Deum, postea secundum hominem, fieri A dicet, ut hinc perfectum dicit eum qui sancto latatur? Si autem cor non indefinite dicit, sed cum articulo et definitione generali, brevi cor Dei amans revelabitur. Talibus enim hominibus cordis serenitatem imperitur, efficiens quæ promisit. Sed non pro corde ipso misericordia hæc quidem loco accipienda est, sed ad animam ipsam recurrendum est, quod etiam facere vult is qui dicit quod cor et caro ipsius in Deo exsultant; non enim cor ad aliquid quod carnis particeps non est relegat. Patet autem quod per cor variationis ergo spiritus intelligi debet. Quare etiam David postquam dixit spiritum contritum, cor contritum addit. Per hanc enim præcipuam partem, quæ principii loco in nobis est, vita humana et omnis virtus spiritalis et cogitationes spiritalis indignantur.

χικοῦ, καὶ ἡ ἀνθρωπίνη δηλοῦται ζεῆ ποτε, καὶ ματα.

53. Opus dein perfecturus et nos exhortans ne sermonum sectatores simus, quod quidem homini prudenti minus expedit, ut jam veterum aliquis docuit, id præcipit ut perfectæ amicitiæ adhaereamus; ne sermonibus et vanis spebus illecti ut somniiatores et mendaces vivamus. Tu igitur quod scriptum exstat nota, et quod ad omnipotentem Deum spectat ob oculos pone. Eὐφρανεν autem Attici dicunt, augmentum naturale adhibere satagentes, sicut in εὐλόγησε, εὐδοκίμησε, εὐμολίρησε, εὐμάρισε, εὐρε, εὐτύχησε, εὐκρίνησε, et in aliis. Si quis autem η his vocibus præsignare voluerit, communi dialecto se conformans faciat. Nota autem quod dictio superius prolata, ἔργον γὰρ περάνας εὐφρανε φίλους, duobus in locis falsa est; participium enim æque ac verbum ipsum male se habet. Quando enim quartus pes spondeus est cum finali, et ἔκπεράνας ut τύψας aut λέξας, etc., profertur, quintum quoque pedem brachycatalectum habet contra normam, quasi iambus aut trocheus esset. Itaque non facile est versum secundum commune nostrum iambeium scandere ac metiri. Si quis autem ante critica usus et more ionico scripserit ἔργον γὰρ ἔκπεράνε, aut εἰς πέρας ἤγαγεν εὐφραίνων, aut εὐφράνας φίλους, pes quartus neque nimis longus, neque quintus nimis brevis erit, et sic voci iusti iambi formam dabit. Si autem sic scribendum esse alicui probabimus, jam non errabimus. Quod autem περαίνεν sæpe cum περατοῦν congruit, τὸ τελειοῦν quoque indicat. Quod autem περαίνεν aliud quid valet, id aliunde cognosci potest.

ὕγις λαμβεῖον ἔπος αὐτὸ μεταγάγη. Εἰ δὲ τι ἀπόδομεν οὕτω γρηῖαν γράφειν λέγοντες, ἀλλ' ὅτι περατοῦν δηλοῖ καὶ τελειοῦν· τὸ δὲ περαίνεν εἰς ἀμεμπτον· εἰ δὲ τὸ περαίνεν μὲν, ὡς ἐπὶ πολλοῖς ἀλλοῖον τι σημαίνει, ἐτέρωθεν ἐστὶ γινώσκειν.

54. Amicos Christi sanctos apostolos secundum sanctum Evangelium appellat poeta. Quod porro Dei præsentiae et operationum signa et indicia sunt tempestates et ventorum impetus, maris turbines et fervor, aer obscurus, æther violentus, cœli

δι' ἧς ἀνθρωποι τελειούμεθα· τοῦ γὰρ ἂν εἶπον τις τὴν κατὰ θεὸν εὐφρόσυνον γαλήνην κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην ποιῆσθαι, ὡς ἐντεῦθεν καὶ τετελειωμένον ἀγίως λέγεσθαι τὴν κατ' αὐτὴν εὐφραίνόμενον; Τὴν καρδίαν δὲ εἰπὼν οὐχὶ ἀορίστως, ἀλλ' οἷον μετὰ προσδιορισμοῦ καθολικοῦ διὰ τὸ ἀσθρον, τόξα ἂν πᾶσιν καρδίαν δηλοῖ· θεοφιλεῖ δὲ πάντως ἐκείνην· τὰς τοιαύτας γὰρ ὁ Χριστὸς γαληνομόρους ποιεῖ, ἐργαζόμενος ἄπερ ὑπέσχετο. Οὐ τὸ σπλάγχνον δὲ αὐτὸ καρδίαν νοητέον ἐνταῦθα, ἀλλ' ἀναβατόν ἐξ αὐτῆς συνήθησιν εἰς τὴν ψυχὴν· ὁ δὲ βούλεται ποιεῖν καὶ ὅτι τὴν καρδίαν αὐτοῦ καὶ τὴν σάρκα ἐνθῆως ἀγαλλιάσθαι φέμενος· οὐ δὲ τὴν γὰρ τὴν καρδίαν εἰς τι ἄσαρκον ἐκείνο ἀπέταξε· ὅλον δ' ὅτι καὶ ταυτέον ἐστὶ καρδίαν πνεῦμα εἰπεῖν πλουτυμίας λόγῳ· διὸ καὶ ὁ Δαβὶδ εἰπὼν πνεῦμα συντριμμένον, ἐπισυνάπτει καρδίαν συντριμμένην· δι' ἧς καιριωτάτου μορίου ἐν ἡμῖν οὐσης καὶ ἐρπῆσα δύναμις ψυχικῆ, καὶ τὰ ψυχικὰ δὲ φρονή-

γ'. Τὸ δὲ ἔργον γὰρ ἔκπεράνας, καὶ ἐξῆς παιδεύειν ἀριδῆλως ἡμᾶς βούλεται μὴ λόγους φιλεῖν, ἄπερ οὐ στέργει ἀνθρωπος φρονῶν, καθά τις φέσας ἐγνωμάτευσεν, ἀλλὰ σπαύδειν ἐργάζεσθαι τὰ πρὸς ἐντελεῖ φιλιαν· ἴνα μὴ λόγων μόνων καὶ τῶν ἐντεῦθεν ἐλπιδῶν ἀπαιωρούμενοι, ὡς ἐν ἡμῖνοις ζῶμεν, γλυκῆς ἐλπίδοκοπούμενοι καὶ τὸ δαιμονικὸν ψεῦδος οὕτω παρῆρησιάζοντες· σημαίωσαι δὲ τὸ ἐνταῦθα γραφὴν ἔργον, καὶ τὰ κατ' αὐτὸ θεῶν ἔνεκεν πανταυργὸς ὁ θεὸς, ὡς ἐν ταῖς ἐξῆς φανέται. Τὸ δὲ εὐφρανε Ἄττικοι λέγουσιν, ἀρκούμενοι τῇ κατὰ φύσιν ἀύξησει τῇ τοῦ ἐνεστώτος, καὶ καὶ τὸ εὐλόγησε, καὶ εὐδοκίμησε, καὶ εὐμολίρησε, καὶ εὐμάρισε, καὶ εὐρε, καὶ εὐτύχησε, καὶ εὐκρίνησε, καὶ ὅσα τοιαῦτα. Εἰ δὲ τις τὸ η προκαθίξει τῶν τοιούτων λέξεων, χαιροτοναίτω ἐκείνο ὡς βούλεται χαρίζόμενος τῇ κοινότητι· σημαίωσαι δὲ ὅτι τὸ προσεχῶς ἐξηγηθῆναι ἔπος, τὸ, ἔργον γὰρ ἔκπεράνας εὐφρανε φίλους, ἐν δυσὶ τόποις ἐσφαλται, δυσπασθῶν κατὰ τὴν μετοχὴν καὶ τὸ ῥῆμα. Ὅταν γὰρ ὁ τέταρτος; ποὺς σπονδαίος ἐστὶν ἐκτείνων τὴν λήγουσαν τοῦ ἔκπεράνας κατὰ τὸ τύψας, καὶ λέξας, καὶ τὰ ὅμοια, καὶ τὸν πέμπτον δὲ πίδα βραχυκατάληκτον ἀσυνήθως ἔχει ὡς ἔπερ ἦν λαμβος; ἢ τροχαλος, καὶ ἐστὶ διὰ τοῦτο ὑποδύσκολον ἐκθαραπεύσαι τὸν στίχον ὡς μετρηθῆναι κατὰ τὸ παρ' ἡμῖν ἔστι κοινὴν λαμβεῖον. Εἰ δὲ τις κριτικῶ λόγῳ μεταγράψει αὐτὸ οὕτως, ἔργον γὰρ ἔκπεράνε, ἰωνικῶς; ἔχουν εἰς πέρας ἤγαγεν, εὐφραίνων, ἢ εὐφράνας; φίλους, τὸ τε προκολλίον τοῦ τέταρτου ποδὸς; θεραπεύσαι, καὶ τὸ τοῦ πέμπτου λαγαρόν· καὶ οὕτως εἰς ὕγις λαμβεῖον ἔπος αὐτὸ μεταγάγη. Εἰ δὲ τι ἀπόδομεν οὕτω γρηῖαν γράφειν λέγοντες, ἀλλ' ὅτι περατοῦν δηλοῖ καὶ τελειοῦν· τὸ δὲ περαίνεν εἰς ἀμεμπτον· εἰ δὲ τὸ περαίνεν μὲν, ὡς ἐπὶ πολλοῖς ἀλλοῖον τι σημαίνει, ἐτέρωθεν ἐστὶ γινώσκειν.

νδ'. φίλους δὲ τῷ Χριστῷ τοὺς ἀγίους ἀποστόλους ἀκολούθως τῷ ἀγίῳ Εὐαγγελίῳ εἶπεν ὁ μελωδός· ὡς δὲ θεῶν παρουσιῶν καὶ ἐνεργειῶν διὰ δῆτα τὰ καὶ ἐνεργειῶν ἐπίσημά εἰσι καὶ παράστημα, αἰγίδας καὶ καταφοραὶ ἀνέμων, ὧν ἀποτέλεσμα καὶ

ἀγρώτης θαλάσσης, καὶ ἀήρ σκοτεινός, καὶ σκυθρω-
πότης αἰθέρος, καὶ ἀχος οὐρανοῦ, καὶ τῶν περὶ
γῆν ἀτακίτησις, οὐδεὶς ἀγνοεῖ. Ἐγνωσταὶ δὲ ὁμοίως
καὶ αὐτὴν τὴν κρίσιν συνεκπολεμαῖν τῷ Θεῷ καθ'
ἡμᾶς, ὅτε αὐτὸν εἰς ἀνανάκτησιν ἐραθίσωμεν ἐν-
ταῦθα μέντοι εἰς τοιοῦτον οὐδὲν ὑπουργοῦσι τῷ
Σωτῆρι Χριστῷ ἡ μελωδημένη βιαία πνοή καὶ τὰ
κατ' αὐτὴν· ἀλλὰ συμπαραμαρτοῦσι τῇ διανομῇ
τοῦ ἁγίου Πνεύματος· ὅσα καὶ βασιλεῖ μεγίστῳ δοῦλα
σώματα, ἤτοι καλεούμενα, ὡς οὐκ ἐξέφηνεν ἐμφα-
νῶς ὡδε ἡ ἁγία Γραφή· ἢ καὶ ἄλλως ἀκλείεστα ὡς
δοῦλα ὑποκινούμενα ὀρεσιετικῶς εὐδοκίᾳ Θεοῦ, καὶ
αὐτὸ ἐπὶ αἰσχύνῃ τῶν λογικῶν ἡμῶν ἀχρηστοδού-
λων, οἱ τῷ κενῷ Δεσποτῇ πρὸς οὐδὲν εὐχρηστού-
μαθα· καὶ ἔστι μυρία ὅσα ἐνταῦθα Γραφικὰ συναγα-
γίσθαι χρῆστὰ πρὸς λόγου πίστωσιν, καὶ πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ μὴ εἶναι ἐκφωνεῖσθαι, ὡς ὅτι καλεῖται θεῖα
τὰ κατὰ κόσμον φθορὰ ἡμῶν ἐμβριμῶνται, ἢ ἐπιτίθενται, ὡς δοκεῖν καὶ αὐτὰ καθ' αὐτὰ ὅσον ὀφ-
θῶν ζηλοῦντα βιάπειν, θεῶθεν παραχωρούμενα.

vs. Ἐδραξε μὲν οὖν πῦρ ὁ Κύριος, καὶ ἀπέστει-
λε καταγίβδα· ἐγένοντο δὲ ταῦτα καὶ ἄλλως εἰς
κάκωσιν διχα ἱστορικῆς ἐπιστημάνουσις, εὐδοκί-
μενα σιωπηλῶς· οὕτω καὶ ἐπιθλίβων ἐπὶ τὴν γῆν
καὶ τρέμειν αὐτὴν, ὡς ἐκαίνο· οἶδα καὶ οὗτο
ποιεῖν. Οὐκοῦν καὶ ἐνταῦθα εἴη τοῦ θεοῦ Πνεύμα-
τος τοῦ ἀνωθεν παρακλήτου ἀποστολῇ καὶ ἐναργεῖ
ἐπιροήσῃ· καὶ ἐναργεῖα, παρακαλουθούσιν ἀναγα-
καίως καὶ φρικτὰ τινὰ Θεῷ ἐπιτρέποντι· πνοὴ τε,
φῶς, βιαία καὶ πυρὸς γλωττήματα καὶ πνεύματι
ἀγαθῷ καὶ κραυγῆ ψυχῆς ἀνακτωμένων καὶ οὕτως
εὐκαταρ, παρομαρτεῖ πνεῦμα βιαίον, ὡς οἶα φιλο-
τιμώμενον καταπνέειν καὶ ἠχητικῶς ὑποσαλπίζειν
καὶ παρασημαίνειν ἐνδημίαν ταύτην βασιλικὴν, καὶ
πυρὶ θεοειτέῳ θάλλοντι μὲν καὶ φωτίζοντι καὶ
ζωογονοῦντι, ἀλλὰ δὴ καὶ ὡς ὅσον ἐργατικῶς τὰ
θεῶθεν ἐκφυλοῦνται, καὶ παράγοντι, καὶ δὴ καὶ ἀφέ-
φονοι τοὺς τῷ πνεύματι ζῶντας καὶ τῇ ἐκείνου
τραπέζῃ προσήκοντας ὅσα καὶ βρῶμα θεῶν καὶ
θυσίαν φιλῆν τῷ Θεῷ· ἄλλως δὲ καὶ καταναλίσκοντι
αὐτὰς ἐπεξελεύσεως ἄξια· συντρέχει καὶ πῦρ ἀέριον
το ἄλλῳ πυρὶ ἐκαίνο καὶ ζωηφόρῳ συνεξαστράπτου
ταῦτο Πνεύματος, φῶς τε καὶ ἐκ τοῦ αἰσθητοῦ οἱ
ὀφθαλμοὶ πορίζονται ἀγαθόν.

vs. Εἰ δὲ καὶ εἰς γλώσσας πυρίνας τὸ ἀέριον
ἐκίνο πῦρ ἐσχημάτιστο, ἀναμῆξ τῇ βιαίᾳ πνοῇ συμ-
φερόμενον, ἄλλο καὶ τοῦτο θάμβος τοῖς θεαταῖς·
τὸ μὲν οἷς ἐξέπληττε γλωσσοποιούμενον τὸ μὴ πε-
φυκός· οὕτω μεταπλάττεσθαι· τὸ δ' ὅτι ἐπληροφόρει
εἰς ἐπὶ τοὺς Θεοῦ φίλους· ἀποστόλους γλώσσαις χρη-
σασθαι ταῖς περὶ γῆν, ἅς καὶ γλωττοπέδη φυσικῆ
καταργεῖ, καὶ σιδηρὸς ἀπάγει, καὶ φόδος ἐγκλείεται,
καὶ ἀπορῆα κατασιγάσει, ἀλλὰ οὐρανοῖς καὶ οὕτως
ἐνθῆσι καὶ γε ἀπαθέσιν· ἀλλὰ καὶ οἷαις ἐμπιπρῶν
πᾶσαν ὑλὴν ἀθείας ὅσα καὶ εὐδέξατον ἀχυρον εἴτε
φρύγανον, καὶ φωτεινοῖς δὲ καὶ λαμπραῖς διὰ τὴν
θεολογικὴν ἐκφάνειν· ἀλλὰ καὶ πανσόφοις ὡς· πυρὸς
μέγας· πνέειν, οὐκ οὖν τοῦ κατὰ ῥητορείαν ἢ λογικὴν
σοφιστείας, τοῦ δὲ κατὰ τὸν ὑπέροσμον Κύριον,
ὡς καὶ τοιοῦτον πῦρ ἦλθε βαλεῖν εἰς τὸν κόσμον·
φῶς αὐτὸς εἰς ἐκαίνο ἄλλως ἐληλυθὼς, καὶ τοὺς

A ira, terræ motus, nemo ignorat. Notum vero
est quod ipsa creatio secundum nos Deo adver-
satur, quando ipsum ad iram lacessimus. Hoc
autem loco Christo Salvatore spiritus violentus, de
quo poeta loquitur, nullatenus inservit, sed Spiritui
sancto, ut regi maximo corpora servilia imperanti
obtemperant, ut Scriptura sacra hoc quidem loco
minus clare indicat, aut alio modo, sicut corpora
serva Dei gloriæ more debito inserviunt, idque
ad confundendos nos servos inutiles, qui communi
Domino nulla in re prosumus; ad quod proban-
dum sexcentos Scripturæ sacræ locos congerere
liceret quibus probaretur, notu divino visionibus
terrificis nobis interminari, ut eas vere a Numine
ipso ad nos castigandos missas credamus.

B 55. Igitur Dominus ignem cœlitus demisit et
tempestat; quæ omnia tacite et quin historia
enarrat, in perniciem induxerunt. In terram enim
respicens, eam tremefacit. Igitur hic quoque Spi-
ritus divini missione ac visitatione necesse est ut
terriculamenta, Deo permittente, subsequantur.
Ventus enim violentus ac linguæ ignitæ Spiritum
optimum et dulcissimum qui animas captivat post
flamina violenta adducit, qui Regis adventum tuba
indicat et igne divino illuminat et vivificat et quæ
necessaria sunt illustrat et spiritu calefactos ad
cibi divini participationem et Deo gratam cœnam
invitat; qui quidem spiritus cœtera consumit et
dissolvit et in nihil reducit quæcumque illo adventu
indigna sunt. Sed ignis quoque acereus et flammis
celens simul descendit ut cum terrore consolatio
quoque appareat, et igne invisibili sancti Spiritus
spectatores ex visibili aliquid assumant et loco
simplicis boni duplex bonum recipiant.

καὶ ἀφανίζονται, καὶ ἀναλύονται ἐς τὸ μηδὲν τὰ τοι-
φλογεροπνύον, ἵνα πρὸς τῷ ἐκφοδεῖν καὶ αεμῶνται
αὐτὸ δουλικῶς· καὶ φωτὶ ἀράται τῷ ἐκ τοῦ ἀγνώ-
θεῶμενοι προσλαμβάνοντο, καὶ πως ἀνεὶ ἀπλοῦ

56. Si autem ignis ille æthereus in linguas igneas
flamine violento divisus est, novum id spectantibus
terriculamentum existit. Linguarum enim ignea-
rum species contra naturam transfuravit et Dei
amicis apostolis facultatem impertivit omnibus
per orbem linguis loquendi, quas ordo naturalis
constringit et ferrum abigit, et metus concludit, et
dubium silere facit. Istæ enim linguæ eæ sunt quæ
D omnem impietatem sicut paleam comburunt, et vi
theologica lucem et claritatem extendunt, imo et
omniscientiæ ignem efflant et doctrinæ fontes re-
cludunt, ipsumque Dominum maximo venerandum
qui venit talem ignem super mundum projecturus.
Ipse lux apparuit et philosophos mundanos, quo-
rum lingua resonuit, in terram vocavit; initiatores
autem cœlestes et divinos ibidem recondidit, nu-
bem igniferam monstrando, et linguas spirituales

ignitas in angelicas transformando quæ humanis linguis superiores essent, quippe quæ Spiritus dactylo tactæ essent, et quæ mundo salutaria essent psallendo resonarent, ut etiam ii qui a sanctis discipulis initiati essent novis linguis loquerentur mirum in modum secundum David, linguis dico quas nunquam didicerunt. His enim linguis opus erat loqui contra vanos, et sic Dei Spiritum testari et cœlestia annuntiare. Si enim atheis a linguis labor et difficultas nascitur, piis e contra dulcedo ut mel accedit, ut linguæ antiquorum populorum, quibus lux immensa accensa est et quæ in aerem ascendit, pessimi regis in auxilium, sunt humiliatæ in miserias vitæ humanæ. Præsentis autem festi linguæ et qui iis illuminati sunt Deo regum Regi se addixerunt. Trinitatis enim ignem continent, qui res exteras non comburit. Quia enim cum vento violento desuper venit, non sicut tonitru et contra legem naturalem in linguas flammeas incidit; sed illuminat et perficit mirum in modum eos qui sic illa luce præditi fuerunt, et tanquam vento violento qui Spiritus sancti virtuti inest, ad Patrem luminum perducit.

καὶ χοῦν συρφετοῦ βιωτικῆς κατέχουσαι· τῆς δὲ νῦν ἑορτῆς αἱ γλώσσαι καὶ ὅσοι δὲ σφίζονται δι' αὐτῶν τῷ πάντῳ ἀγαθοῦ παμβασιλείῳ Θεοῦ πεφύκασιν· οἱ καὶ περὶ πῦρ ἔχουσι τοῦτο στρεφόμενοι Τριτάδων, οὕτε τοὺς ἐντό; αὐτοῦ φλέγον οὕτε πλαγιάζον καὶ ἐκτρέχον εἰς ἐμπρησμόν τῶν πέριξ, οὐ τὸ καινότερον καὶ ὅτι ἀνωθεν κατασκηπτὸν μετὰ βιαίας πνοῆς, οὐ κεραυνοῖν ἐπιπίπτει ἀποπάλλον μερισμῶ παραδόξῃ γλώσσαις φλογέας, ἀλλὰ φωτίζει καὶ ἀποτελεῖ θαυμάσιον τὸ τοὺς οὕτω φωτισθέντας δι' αὐτοῦ ἀναρπάξασθαι, ὡς διὰ πνεύματος βιαίου τῆς κατὰ τὸ ἅγιον Πνεῦμα δυνάμεως, εἰς αὐτὸν δὴ τὸν Πατέρα τῶν φώτων.

57. Restat illis nobisque dicere quomodo dictio symbolica, Deum esse ignem, non a mala phœnice desumptum, non eo usque Dominum omniscium perduxisse, ut missis linguis igneis super discipulos suos vivificam Spiritus sancti virtutem opere visibili et quod mentem supernaturalem denotet, indicaret. Unde cognoscimus sermonem quoque apostolicum igneum evasisse, et quod fulgura ratione spirituali apostolis cœlitus immissa sunt, quæ impie audientes non ad cantum excitarunt. Per fulgura autem non simpliciter tonitrua voces subaudiendæ erunt, quales aliunde cognovimus, sed tonitru filii. Tonitru enim impellente et ipsi et post ipsos magistri locuti sunt; quo quidem sensu et Joannēs tonitru filius, sicut et fulgur divinum istius tonitru effectus est, quia non modo vita Deo digna per virginitatem effulsit, sed etiam theologico sensu. Si autem linguæ secundum gentes linguis opponantur, apostolicæ quoque non, sicut dictum est, ebrietatis effectus fuerit, quippe quo spiritualiter et harmonice inter se conspirant. Quare quæ desuper sunt linguæ, igneæ habendæ sunt.

συμφωνοῦσιν ἐκεῖνα πνευματικῶς, καὶ εἰς ἓν ἁρμονίας ἔρχονται· ὅτε καὶ ἦν τινὰς λέγειν, ὡς αἱ μὲν ἀνωθεν γλώσσαι, γλώσσαι πυρρός.

58. Quod vero ipsæ operantur, non ignis, non fulgoris aut verum in mundo ignearum opus sunt, sed lucis spiritualis more angelos symbolice figurat; quam qui habet, non lumen est singulari-

Α μὲν σοφιστὰς τῶν γρῖνων, ὧν ἡ γλῶσσα διήλθε, προσφωρῶς εἰπεῖν, ἐπὶ τῆς γῆς ἀτήγαγε· τοὺς οὐρανομύστας δὲ καὶ θεορρήτορας ἀντεισαγαγὼν ἐπαρρησίασε γλωσσόκομον, ὅλον αὐτοῖς παραφῆνας τὸ πυρρίμορφον ἐκείνον ἴεφος, καὶ πνευματοζῶσαις γλώσσαις ὡς ὅλον ἐν πυρὶ τὰς ἐκείνων στομάσας καὶ ἐμπυρεύσας ἀγνώως εἰς ἀγγελικὰς, ὡς ὑπερβάντας γλῶσσαν ἄπασαν τὴν κατ' ἀνθρώπων, ἀγγέλων γλώσσαις λαλεῖν, ψηλαφωμέναις δακτύλῳ Πνεύματος, καὶ ψαλλούσαις καὶ ἀπυχοῦσαις τὰ τῷ κόσμῳ σωτήρια· ἓνα καὶ οἱ διὰ τῶν ἁγίων μαθητῶν μεταγωγούμενοι λαλούντων γλώσσαις καιναῖς, λέγοιεν μετὰ θαύματος ἐκ τῶν τοῦ Δαβὶδ γλώσσαις ἀκούσαι ἅς ἔγνων οὐδέποτε· καὶ ὡς ἐχρῆν κατὰ τῶν λήρων γλωσσαλιῶν γλώσσαις ταύτας ἐνθέους πεμφθῆναι οὐ δυσπραγούσας ἀλαεῖν, ἀλλὰ ταθεραπευμέναις λαχούσας λαλεῖν· καὶ ὡς τοῖς μὲν ἀθέοις κόπος καὶ πόνος ὑπὸ ταῖς γλώσσαις, τοῖς δὲ ἐνθέοις ἡδύσμα ὑπὲρ μέλι, καὶ ὡς αἱ μὲν σύμφυλοι τοῖς πάλαι λαοῖς, καὶ ταῖς τότε φυλαῖς γλώσσαι, ὅτε καὶ ἡ μικροῦ δέουσα πεντηκοντάπηχυς ἐξανῆπτο φιλῆ, καὶ εἰς αἰθέρα ἐπιφλονεῖται ἀναδῆναι, βασιλείας τε ἦσαν κακίστου, καὶ κάτω συρόμεναι καὶ ταπειναί,

καὶ ὅσοι δὲ σφίζονται δι' αὐτῶν τῷ πάντῳ ἀγαθοῦ παμβασιλείῳ Θεοῦ πεφύκασιν· οἱ καὶ περὶ πῦρ ἔχουσι τοῦτο στρεφόμενοι Τριτάδων, οὕτε τοὺς ἐντό; αὐτοῦ φλέγον οὕτε πλαγιάζον καὶ ἐκτρέχον εἰς ἐμπρησμόν τῶν πέριξ, οὐ τὸ καινότερον καὶ ὅτι ἀνωθεν κατασκηπτὸν μετὰ βιαίας πνοῆς, οὐ κεραυνοῖν ἐπιπίπτει ἀποπάλλον μερισμῶ παραδόξῃ γλώσσαις φλογέας, ἀλλὰ φωτίζει καὶ ἀποτελεῖ θαυμάσιον τὸ τοὺς οὕτω φωτισθέντας δι' αὐτοῦ ἀναρπάξασθαι, ὡς διὰ πνεύματος βιαίου τῆς κατὰ τὸ ἅγιον Πνεῦμα δυνάμεως, εἰς αὐτὸν δὴ τὸν Πατέρα τῶν φώτων.

Γ ν', Ἔστι δὲ καὶ ἐκεῖνοις καὶ ἡμῖν λέγειν, καὶ ὡς τὸ συμβολικῶς μὲν γεγραμμένον πῦρ εἶναι τὸν Θεόν, οὐ καλῶς δὲ ἐληφθῆν τῷ κακοσώφῳ φοῖνικι, ἐς τοσοῦτον οὐκ ἐνέτρεψε τ' ἐν πάνσοφον Κύριον, ὡς ἰδοὺ καὶ γλώσσαις πυρίναις ταύταις ἐπιπεμπομίναις τοῖς αὐτοῦ μαθηταῖς, τὴν ζωοποιὸν τοῦ ἁγίου Πνεύματος παραδηλοῦν δύναμιν καὶ ἐνέργειαν αἰσθητῶ σεμνῇ πράγματι παραδηλοῦντι νόημα ὑπερφυές· δι' οὐ καταλαμβάνομεν, καὶ ὡς οἶα πυρίνην λαλιὰν γενήσεσθαι τὴν ἀποστολικήν· καὶ ὡς ἀστραπαὶ νοητῶς πληθυνθήσονται· θεόθεν τοῖς ἱεροῖς ἀποστόλοις, τὰράσσουσαι ψαμικῶς τοὺς μὴ ἐνθέως ἀκρωμένους· αἱ δὲ ἀστραπαὶ λέγοντο ἂν οὐ φωναὶ ἀπλῶς βροντῆς, ὅποιαν ἄλλοι ἐγνωμεν, ἀλλὰ βροντῆς ἔκγονοι· βροντολάοι γὰρ καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ διδάσκαλοι· ὅποιῳ λόγῳ καὶ ὁ θεολογικώτατος Ἰωάννης βροντῆς υἱός, καθότι καὶ ἐνθεὸς ἀστραπὴ τοιαύτης βροντῆς ἔκγονος, διὰ τὸ ἐξαστράψαι οὐ μόνον θεοπροπέει φανέτηται βλου διὰ παρθενίας, ἀλλὰ καὶ θεολογικῶς· εἰ δὲ γλώσσαι γλώσσαις αἱ κατὰ ἔθνη ἀντίκεινται, ἀλλὰ αἱ ἀποστολικαί, εἰ καὶ κατὰ τὸν οὕτως εἰπόντα δίχα φρονέουσι τῷ κατὰ δόκησιν μέθης παρακούσματα, ἄλλοις γοῦν

Δ αὐτοῦ διδάσκαλοι· ὅποιῳ λόγῳ καὶ ὁ θεολογικώτατος Ἰωάννης βροντῆς υἱός, καθότι καὶ ἐνθεὸς ἀστραπὴ τοιαύτης βροντῆς ἔκγονος, διὰ τὸ ἐξαστράψαι οὐ μόνον θεοπροπέει φανέτηται βλου διὰ παρθενίας, ἀλλὰ καὶ θεολογικῶς· εἰ δὲ γλώσσαι γλώσσαις αἱ κατὰ ἔθνη ἀντίκεινται, ἀλλὰ αἱ ἀποστολικαί, εἰ καὶ κατὰ τὸν οὕτως εἰπόντα δίχα φρονέουσι τῷ κατὰ δόκησιν μέθης παρακούσματα, ἄλλοις γοῦν

νη'. Ὁ δὲ αὐταὶ ποιοῦσιν, οὐ πυρρός ἔργον, οὐδὲ ἀστραπῆς, οὐδ' ἄλλων ὁπόσα πυρὰ εἰσιν ἐν τῷ κόσμῳ, φλογός δὲ νοερά; ὅποια καὶ τοὺς ἀγγέλους οὐκ οὐκ εἰδοποιεῖ, ἀλλὰ συμβολογραφεῖ, ἦν ὁ ἔργον

ὅτι εἴς ἐστι καταμόνας, οὐτε νοῦς ὁ τυχῶν, ἀλλὰ φωσφόρος νοῦς τοῦ τῶν φώτων Πατρὸς ἀποκαλλόμενος, καὶ τῆ κατ' ἀνθρώπων φωτοφανείᾳ ἐνούμενος, καὶ προσεπαύξων τὴν κατ' αὐτὸν ἐνέργειαν, καὶ ἐξ ἀνθρώπινης μεταποιῶν εἰς θεῖαν καὶ ἀποστολικήν, καὶ εἴαν μὴ φαντάζωιν, ἢ τοὺς ἁγίους ἀποστόλους, ἢ τοὺς ἀποστολικούς εἰς ἐρμάς, ἀλλὰ καὶ εἰς φύσιν Θεοῦ θερμότερον, ἵνα Θεὸς θεῶν οὕτω τῶν ἀποστόλων ὁ Κύριος λέγοιτο, ὁ σὺν τῷ πληθύνειν ὁράσεις ποτὲ σεμνῶς πυροέσσας, ἐμφανίσας νῦν καὶ γλώσσας πυρίνας εἰς μυστήριον, ἐκπλήττειν ἅμα καὶ σοφίζωιν τοὺς ζητητικὸς δυνάμενος· οὐδὲ ἀξιάγαστον ἐπιθεῖν βραχυλογικῶς, οὕτω συμβολογραφεῖται, καθὰ ψάλλει ὁ μελωδός· Πνεύματος μὲν τοῦ ἀγιοτάτου σύμβολον ἡ πνοή· τὸ δὲ κατ' αὐτὴν βίαιον, τὴν ἐκείνου δύναμιν ὑπογράφει ὡς Θεοῦ τῶν δυνάμεων· τὸ δὲ πῦρ τὸ καὶ φλογερὸν ἅμα καὶ φωτιστικὸν τῆς θεότητος· ὧν ἡ προχείρισις πρὸς τὰ ὑποκείμενα, αἱ δὲ γλώσσαι σοφίας ἐδείχθησαν τῆς ἀδύσσου παρὰ τῷ Θεῷ ὑπερκεχυμένης ἄλλως δὲ ἐξαντελεῖν εἰς κοινήν ὠφέλειαν. Ἄλλα ταῦτα

58. Ἡ δὲ βία πνοῆς πρὸς διαστολὴν μὲν εἰρηται μὴ τοιαύτης πνοῆς, ὅποια τις καὶ ἡ καθωμιλημένη αὔρα πραΐα, καὶ τὸ διασυρίζον πνεῦμα τῆς ὁρῶσιν. Ἔστι δὲ οὐχ οὕτω βία, ὡς ἡ τοῦ νότου ἢ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν κατατεμουσα εἰς διαίρεσις, καὶ ἡ τοὺς τέκνοις τοῦ μακαριωτάτου Ἰωὴ οἶκον ἐκκατασείσασα εἰς ἀπώλειαν. Διὸ οὐδὲ καταφορικῶς νῦν τὸ πνοῆς βία εἰρηται, ἀλλ' ἐπὶ σεμνότητι μῆλλον· βία γὰρ ἡ ἰσχυρὰ καὶ ἐνδύναμος, καὶ λέγεται οὕτω παρὰ τὴν βίαν, ἥτις ἦν δύναμις ἐν τοῖς πλάσι, καὶ ἐπαινον εἶχε πολὺν· διὸ καὶ τὸν βίον αὐτῆς παράγει. Ὁ γὰρ ἄλλος ἔχων τοῦ κατὰ κόσμον βίου, ἐκεῖνος καὶ δύναμιν πλουτεῖ πολυειδίῃ· τὴν μὲντοι πρὸς τοὺς ἄρτι λεγομένην βίαν τὴν ἀπάνθρωπον καὶ τυραννικὴν, καὶ δι' αὐτὴν κολαζομένην κατ' ἐκλήκωσιν, ὑπέρβιον ὕβριν οἱ σοφοὶ ἔλεγον· οἶδασι δὲ καὶ οἱ πεζολόγοι ῥήτορες ἐπὶ ἐναρτέου σημασίας τὸ βίαιον ἐπιχειρήσιν τινα γενναίαν λυστικὴν ἀντιθέσεως τῷ τοῦ βίαιου καλοῦντες ὀνόματι· τὴν δὲ λέξιν τοῦ γλωσσῆματος ὅθεν εἰληφεν ὁ μελωδὸς οὐκ οἶδα. Εἰκὸς δὲ ἐν τῷ μυρίῳ καὶ ἀπεριελεύστω λεκτικῷ χύμῳ, ψιδα παρειαχυθῆσαι που ἡμῖν ἀθεώρητον τὸ γλωττῶ γλωττῆσῶ· ἐξ οὗ καὶ ἡ γραμματικὴ λέξις τὸ γλωσσῆματικόν. Καταγλωττίσμα μὲνοι οἰδωμεν ἐκ τοῦ καταγλωττίζω ῥήματος, καὶ ἄλλα δὲ τοιαῦτά τινα, ἐν οἷς καὶ ὁ καταγλωττισμένος. Εἰ δὲ λάλον ὕδωρ ἐβρέθη που δεξιῶς, εἴποι ἂν τις καὶ λάλον ταῦ τὴν τὴν πνοὴν ἐνθίως τε καὶ οὐδὲ ἀπροσφυῶς, διὰ τὰ εἰρημένα καταγλωττίσματα μετὰ τῆς διελημμένης πνοῆς.

59. Τὸ δὲ νεῖμας τὸ Πνεῦμα, ταῦτόν ἐστι τῷ διαμερίσας· μερίζεται δὲ αὐτὸ οὐκ ἄλλως ἀλλ' ἢ κατὰ τὴν ἐκάστην καὶ τότε δεδομένην καὶ μέχρι νῦν δεδομένην χάριν ἐκ τοῦ Θεοῦ, ὅς ἄλλοις ἄλλα δίδωσιν ὡς ἐκεῖνος ἐπιπέρινει, καὶ οὐδ' ἂν παύσεται ποιῶν τοῦτο διαπαντός. Εἰ δὲ τις ἄλλον τινὰ βλέπων πλεονεκτοῦντα χάρισμασι βιάζεται τὸ ἐκ περισσοῦ, οὐκ ἂν ὀνήσῃ ὁ χαριτοδοτῆς Θεὸς εἰπεῖν καὶ πρὸς ἐκεῖνον, ὡς Ἀρχαὶ σοὶ ἡ χάρις μου· προθέμενος ἴσως καὶ τὸ, Ἡ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται. Εἰ γὰρ

ter, neque intellectus, sed mens lucifera e Patre luminum progrediens et illuminationi secundum hominem addita et facultates adaugens, quas ex humanis in divinas et apostolicas, imo in naturam Dei calidiorum transformat, ut Deus eorum sic apostolorum Dominus vocaretur, qui visiones igneas multiplicare, et nunc linguas ignitas in mysteriis manifestare, eos autem qui circa quaestiones versantur permovere et ad mentem reducere valet; cujus miracula, ut breviter dicam, symbolice representantur, ut poeta cantat: Spiritus sancti symbolum ventus; cujus porro vim sicut Dei virtutum exprimit, ignem autem fulminantem et illustrantem divinitatis opus exhibet, cujus praesentia ad res praesentes spectat, et qua in re linguae sapientiam indicant; cujus etiam abyssus apud Deum flumina iis fluunt qui inde bibere et ista ad communem utilitatem exantillare digni sunt. Sed haec haec tenus.

ποταμοὶ ἐξερεῦγονται τοῖς καὶ πίνειν ἀξίοις, καὶ μὲν εἰς τοσούτον καὶ ὕψ' ἡμῶν περιεργασθῶ.

59. Violentus porro ventus ab eo distinguitur qui dulci aura adest et qui vocem agitat. Non est tamen violentia venti qui mare Rubrum in partes divisit, et qui beatissimi Job filios aedificii sub ruina consepellit. Quare etiam nunc quidem non ob violentiam, sed propter solemnitatem ventus praedicatur. Violentia enim fortis est et a vi derivatur, quae apud antiquos virtus sonat et de quo multus sermo est. Hinc enim vita quoque originem ducit. Qui enim multum vitae humanae habet, is quoque virtute magna pollet. Quae autem apud nostrates vis tyrannica et inhumana audit, quaeque a legislatoribus poenam dat, eam philosophi nimiam insolentiam vocitarunt. Sed pedestres quoque scriptores cum voce βίαιον antithesin conjungunt et hoc sensu adhibent. Unde vero γλωττήματος vocem poeta sumpserit ignoro. Forte autem in vocabulorum turba guttula per γλωττῶ γλωττήσῶ distillavit, unde etiam apud grammaticos γλωσσηματικόν. Καταγλωττίσμα quidem a verbo καταγλωττίζω derivatum novimus, ut et alia similia, ut καταγλωττισμένος. Quod si alicubi aqua loquens legitur, ventum quoque loquentem divinitus et mediate dixerit, ob καταγλωττίσματα vocem cum vento diviso.

60. Quod deinde νεῖμας Spiritum dicitur, idem est ac διαμερίσας. Distribuitur autem non aliter ac secundum gratiam quae cuique data est a Deo, qui aliis alia distribuit, sicut ille quidem judicat, et quod facere nunquam cessabit. Si quis autem alium gratia superabundantem videns vim inde patitur, Deus charismatum dator dicere poterit ad eum: « Sufficit tibi gratia mea; » addens illud quoque: « Virtus mea in debilitate perficitur. » — « Si tu enim debilis es, nulla ex me sumpta gratia, ego, inquit,

in virtute mea debilitatem implebo. Sciendum autem quod illud νείμας, quod derivatur a νέμω, unde et νόμος, indicat, quod hodierna Spiritus distributio apostolis et discipulis Christi in legem abierit, ut, distributione rite facta, secundum præceptum nostrum, nobis Israelitis' legislatores facti sunt, qui per ipsos mentes Deum videntes facti sumus.

μενοι καθά ὑπὲρ ἡμῶν ἐνετάλθησαν, καὶ νομοθέται γέγονασιν ἡμῖν τοῖς κυρίως Ἰσραηλίταις, οἱ δηλοῦντι διὰ μέσων αὐτῶν καὶ δι' αὐτοὺς νόες τὸν Θεὸν ὁρῶντες γεγονάμεν.

61. Ὑπέσχετο deinde, quod dicit, syntaxeos normam transgreditur. Illud quoque ἔργον γὰρ ἐκπεράνας omnes operis divini partes superat. Salutanda vero vox ὑπέσχετο ab ὑπέσχεν derivata, qua utimur, humilitatis sub specie, in ὑπέσχεν αὐχένα, τὴν χεῖρα, id est, salutandi formula subiecti se manus distribuenti. Sic enim quodammodo etiam Christus Salvator discipulis suis promisit, per condescendentiam sese communicando, et beneficium pollicendo amicis, qui ipsi ad bonum oblatum se accommodare et gratias referre debebant. Quod si aliter ista verba interpreteris, conjunctivum ὑπέσχετο sensum habet. Patet enim quod is qui aliquid promittit, præcipue autem veris amicis, ab his tenetur et quasi debite obligatur. Cum his autem vocibus ὑπισχνέσθαι quoque ejusdem naturæ est, sicut et ὑπέσχετο, et alia similia.

δὲ τοῖς τοιοῦταις ῥήμασι καὶ τὸ ὑπισχνέσθαι· ἀκολουθῶς δὲ καὶ τὸ ὑπέσχετο, καὶ ὁποῖα δὲ ἄλλα τοιοῦτα.

Hirmus tertie odae.

Effregit ventris sterilis vincula,
Injuriamque intolerabilem fecundæ
Sola oratio prophetissæ olim
Annæ, ferentis spiritum contritum
Ad potentem et Deum scientiarum.

62. Hujus tertii carminis nexus juxta quamdam tenuissimam mentem a festivo subjecto dependens, in cetera ipsius textura rebus sanctæ Annæ prophetissæ componitur: hoc sit ex lege psallendi per nexum quem illius oratio parat tertia carmina dirigentibus. Dicit ergo sacer ille poeta, simul pulchrum christianæ consequentiæ precumque systema, necnon sanctam Annam exornans, rem adeo esse pulchram orare, et a Deo mellora precari, ut insolubiles compedes et vincula non parientis ob sterilitatem ventris Annæ, quam Scriptura declarat prophetissam non quoddam donum, qualia magna fiunt apud homines, sed solo Deo chara, precatio mulieris calamitatem patientis, disrupta, illamque tandem liberam in pace per vitam ob fecunditatem ambulare permiserit. Statim autem eadem oratio simul sustulit et injurias aut exprobrationes quas ex invidiis patiebatur Anna, ac præsertim ex secunda beataque ob prolem Phenenna. Qui nihil aliud valentes maledicere contra castam et Deum timentem prophetissam Annam, ex inepta sterilitatis ratione, quasi ratio criminandi iude penderet, calumniabantur eam ut ma-

καὶ οὐ ἀπονεῖν φησὶ, μὴ λαβὼν ἐξ ἐμοῦ χάριτος ἐπιβολήν, ἀλλ' ἐγὼ, φησί, τῇ ἐν ἐμοὶ δυνάμει ἀναπληρώσω τὴν κατὰ ἀσθένειαν. Ἰστέον δὲ καὶ οἱ τὸ νείμας, οὐ προκατάρχει τὸ νέμω, ἐξ οὗ ὁ νόμος, ἐμφαίνει καὶ εἰς νόμον γενέσθαι τοῖς ἀγίοις ἀποστόλοις καὶ μαθηταῖς τοῦ Χριστοῦ τὴν σήμερον διανομήν πρὸς αὐτοὺς τοῦ ἀγιωτάτου Πνεύματος, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς φανήσεται· ὥστε ταύτην εὐ διαθέ-

μενοι καθά ὑπὲρ ἡμῶν ἐνετάλθησαν, καὶ νομοθέται γέγονασιν ἡμῖν τοῖς κυρίως Ἰσραηλίταις, οἱ δηλοῦντι διὰ μέσων αὐτῶν καὶ δι' αὐτοὺς νόες τὸν Θεὸν ὁρῶντες γεγονάμεν.

61. Ὑπέσχετο deinde, quod dicit, syntaxeos normam transgreditur. Illud quoque ἔργον γὰρ ἐκπεράνας omnes operis divini partes superat. Salutanda vero vox ὑπέσχετο ab ὑπέσχεν derivata, qua utimur, humilitatis sub specie, in ὑπέσχεν αὐχένα, τὴν χεῖρα, id est, salutandi formula subiecti se manus distribuenti. Sic enim quodammodo etiam Christus Salvator discipulis suis promisit, per condescendentiam sese communicando, et beneficium pollicendo amicis, qui ipsi ad bonum oblatum se accommodare et gratias referre debebant. Quod si aliter ista verba interpreteris, conjunctivum ὑπέσχετο sensum habet. Patet enim quod is qui aliquid promittit, præcipue autem veris amicis, ab his tenetur et quasi debite obligatur. Cum his autem vocibus ὑπισχνέσθαι quoque ejusdem naturæ est, sicut et ὑπέσχετο, et alia similia.

Ῥόδης τρίτης εἰρμῶς.

IV. Ἐρῥῆξε γαστρός ἠτεκνωμένης πέδας,
Ἵδριν τε δυσκάθεκτον εὐτεκνουμένης
Μόνῃ προσευχῇ τῆς προφήτιδος πάλαι
Ἄννης, φερούσης πνεῦμα συντετριμμένον
Πρὸς τὸν δυνάστην καὶ Θεὸν τῶν γνώσεων.

63. Ὁ εἰρμὸς τῆς ἐνταῦθα τρίτης ῥόδης κατὰ πᾶν βραχὺν τινα νῦν παραπτόμενος τῆς ἑορταστικῆς ὑποθέσεως τῷ λοιπῷ αὐτοῦ ὑφεί τῶν κατὰ τὴν προφήτιν ἁγίαν Ἄννην ἔχεται, νόμῳ εἰρηολογίας ψαλμωδικῆς, ἣν καὶ ἡ προσευχὴ ἐκείνης ἀρτῦει τοῖς μεταχειριζομένοις τὰς τρίτας ῥόδας. Λέγει οὖν ὁ ἑρμὸς οὗτος ποιητῆς, ἀποσεμνύων ἕμα καὶ τὸ καλὸν χρῆμα τῆς Χριστιανικῆς ἀκολουθίας καὶ εὐχῆς, καὶ τὴν ἁγίαν δὲ Ἄννην, ὅτι τοσοῦτον καὶ τοιοῦτόν ἐστι καλὸν τὸ προσεύχεσθαι, καὶ αἰτεῖσθαι παρὰ Θεοῦ τὰ κρείττονα, ὥστε τὰς ἀλύτους πέδας καὶ τὰ δεσμὰ τῆς διὰ στεῖρωσιν ἀτεκνούσης γαστρὸς τῆς κατὰ τὴν Ἄννην τὴν, ὡς ἡ Γραφὴ ἀποδείκνυσι, προφήτιν, οὐ ὀρωσά τις, ὅποσαι παρ' ἀνθρώποις μεγάλαι, ἀλλὰ μόνῃ φιλῆ Θεῷ προσευχῇ τῆς πασχούσης τὸ κακὸν γυναικὸς διέρρηξε, καὶ ἀπέλυσε λοιπὸν ἐκείνην ἐλευθέραν ἐν εἰρήνῃ κατὰ βίον πορεύεσθαι διὰ τοῦ τεκνοποιήσασθαι. Αὐτίκα δὲ συναπεφόρτισεν ἡ αὐτὴ προσευχὴ καὶ τὰς ὑδρεῖς εἴπου ὄνειδισμοῖς, οὗς ἡ Ἄννη ἐκ τῶν ἐπιθεούτων κακοσῆλως ἔπαυσε, καὶ μάλιστα ἐκ τῆς εὐτέκνου Φενάννης, τῆς καὶ πελυτέκνου· οἱ ἄλλοι καταταῖν μὴδὲν ἔχοντες τῆς καθαρῆς καὶ Θεὸν διοπτευούσης Ἄννης, καὶ διὰ

τοῦτο προφήτιδος, ἐκ τῆς κατὰ τὴν ἀτεκνίαν οὐκ ἀπέχου αἰτιολογίας, ὡς εἰ καὶ ἑγκλημα ἦν ἐξ αὐτῆς ἐπαγόμενον, ἐκείνην ἐκακολόγουν, οἷα δηλαδὴ ἀμαρτωλὸν οὖσαν, καὶ δι' αὐτὸ καρπὸν κοιλίας ἐκ Θεοῦ μὴ λαμβάνουσαν· λυπησομένην μὲν πάντως καὶ αὐτὴν ἐν τῷ πικτεῖν, χαρηόσουσαν δὲ μετὰ τόκον, ὅτι ἐγενήθη δι' αὐτῆς ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον, καὶ διὰ τοῦτο μὴ παραχωρουμένην θεοθέν συλλαβέσθαι καὶ τεκεῖν, ἵνα μὴ χαίρειν αὐτῇ γένετοί ποτε· ἐρράγη δὲ, φησὶν, ὁ τῆς ἀτεκνίας δεσμὸς τῇ ἀγίᾳ ἐκείνῃ Ἄννῃ, τεκούση οὐ πολλοὺς, ἀλλὰ ἵνα μέγαν, τὸν φερωνύμως θεαίτητου Σαμουὴλ διὰ προσευχῆς, οὐ τῆς ἀπλῆς καὶ ὡς ἔτυχε, ἦν οἱ πολλοὶ ἄρτοις μόνους ἐκπνέομεν χεῖλασιν, ἐξοσιούμενοι ἀναπνεῖν ἅμα καὶ εὐχεσθαι, ἀλλὰ ἦν εὐξάτο, προσάγουσα δέησιν μετὰ συντριβῆς ψυχῆς τῷ Θεῷ τῷ πάντα καὶ δυναμῆν καὶ γινώσκοντι. Καὶ τοιαύτη μὲν ἡ ἔννοια τοῦ ὅλου εἰρημοῦ.

ζ'. Ὁ δὲ εἰς τοὺς ὁ ἐπὶ βραχὺ τῆς πανηγυρισμῆτος, ὡς ἔφαμεν, ἐρωτῆς ἐχόμενος, τὸ συντετριμμένον ἐστὶ πνεῦμα τῆς Ἄννης, ὃ καὶ αὐτὸ χάρισμά ἐστι· ἔχον τοὺς ἀγαθὰς ἀνθρώπων θεοθέν, ἔχον ὥσπερ ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, οὕτω καὶ τοῦ ἐρταζομένου ἀγιωτάτου Πνεύματος. Οὕθεν γὰρ ἴσταν ἐν ἡμῖν ἀγαθὸν, ὃ μὴ κατῆλθεν ἀνωθεν· τῶν δὲ ἐν τῷ εἰρημῷ λέξεων τὸ μιν ἐρρήξε ἦν γραφῆναι καὶ ἔλυσε· λύονται γὰρ ὡσπερ δεσμά, οὕτω καὶ πέδαι· κατὰ τὸ, *Λύσον τὸ ὑπόδημα ἐκ τῶν ποδῶν σου*· ὑποδησαί τε γὰρ καὶ δεσμησάι σύστοιχὰ εἰσι, καὶ ἡ πέδη δεσμὸς τις οὖσα, ποδὶ παραυνόμασται· ἀδ ταυτὸν τι πέδας λύσαι, καὶ ἐκ ποδῶν ὑπόδημα λύσαι. Ἐκδηλον δὲ μάλιστα τὸ βῆθαι ἐξ ἑτέρας μελεδίας, ἐν ἧ λέγεται ὁ Θεὸς λύσαι, ταυτὸν δ' ἐπειὶν ῥῆξαι τὰ ἅλута τῆς ἀτεκνίας δεσμὰ τῇ μητρὶ τῆς Θεομήτορος. Τοιοῦτον δὲ λόγῳ ἐκ' αὐτῆς ἐλύθη, ὃ ἴσταν ἐρράγη, ὅσα καὶ στερβὸς τις δεσμὸς καὶ ἐρρήκτος ἢ ἀρά τοῦ ἐν λύπαις πικτεῖν τὰς μετὰ τὴν ἔβαν· ἐκφαίνεται δὲ ἡ βῆθαισα ἰσοδυναμία τοῦ βῆξαι καὶ λύσαι ἐν τῷ. Τὰ δεσμὰ διαρρήξας τοῦ ἔβου, ἔλυσε τοῦ θανάτου τὸ κατάκριμα· καὶ οὕτω μὲν εἶχε γράψαι ὁ μελεδὸς, ἀντὶ τοῦ ἐρρήξε, ἐδ ἔλυσε· προσχρήθη δὲ ἐνταῦθα τὸ βῆξαι τοῦ λύσαι, καὶ διὰ τὸ σεμνὸν μὲν ἴσως τῆς φράσεως, καὶ οὕτω φάναι, βουζητικόν· μάλιστα δὲ πρὸς ἔμφασιν καὶ τῆς τοῦ δεσμοῦ στερβότητος, καὶ τῆς ταχυτάτης ἐκλύσεως· ἀκολούθως γὰρ τῷ εἰπόντι δεσμοὺς ἐρρήκτους, ἀλύτους· βῆγγυνται μὲν οἱ σιδηροὶ καὶ ὅσοι οὕτω σκληροὶ ὁμοίως αὐτοῖς· ὅποιος καὶ ὁ ἐν Ἐφέσῳ ἀργύρος, ὃν ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ἐρρήξε κρούσας ξίφει· λύονται δὲ ὅσοι ἀναγνάμπεσθαι δύνανται· δηλοὶ δὲ τὸ σεμνὸν τῆς λέξεως καὶ ἡ παραγωγή αὐτῆς· ἐκ τοῦ βῶ γὰρ τὸ δύναμαι καθὰ ἡ βῶσις, οὕτω καὶ τὸ βῆσσειν παράγεται.

ξ'. Τὸ δὲ γαστρὸς πέδας, διαστολὴ ἐστὶν ἑτεροίων πολυειδῶν δεσμῶν. Οὐκ ἀδηλον δὲ ὡς ἐπὶ ποδῶν κυρίως ἡ πέδη, ὅθεν καὶ παρῆχθαι φαίνεται· δεσμοὶ δὲ πάντως γαστρὸς πολλοί, ὅθεν διαστολῆς χάριν κεῖται τὸ ἠτεκνωμένης· δοκεῖ γὰρ πεπεδηθῆναι καὶ νηδὺς ἀτεκνος παρὰ τὸ μὴ εὐδρομεῖν δύνασθαι εἰς τὸ εὐ αὐτῆς ἐνεργεῖν. Εἰ δὲ ζητεῖν ἐθέλει τις τί τὸ

manifestam peccatricem et ideo fructum ventris a Deo non suspicientem : tristitiam enim prorsus etiam in pariendo habuisset ; sed post partum, lætitiā, quod ex ipsa homo genitus esset in mundum ; et idcirco non obtinuerat a Deo concipere et parere, nequando gaudere ipsi daretur. Ruptum est autem, inquit, sterilitatis vinculum illi sanctæ Annæ, quæ peperit non multos, sed unum magnū, cognomine petiitum a Deo, vel Samuel, per orationem, non simplicem, quam plerique summis tantum labiis efflamus, respirare simul et orare sancte studentes, sed quam efflagitabat, supplicans cum contritione cordis Deum, qui cuncta potest et scit. Talis igitur totius nexus sententia.

B 63. Unus autem ille sensus, ut diximus, a diei solemnitate pendens, contritus est Annæ spiritus, qui et ipse sanctum est charisma bonis hominibus veniens a Deo, seu, quemadmodum a Patre Filioque, sic et a sanctissimo Spiritu cujus factam agimus. Nihil enim in nobis est boni, quod non descendat ab alto. Ex vocibus autem sequentiæ, verbum *rupit* poterat etiam scribi *solvit*. Sicut enim solvantur vincula, sic et compedes, juxta illud : *Solve calcamentum ex pedibus tuis*. Subligere enim vincireque ejusdem sunt ordinis, et cum vinculum quoddam est compes, a pede cognominatur. Ideo idem est solvere compedes, et ex pedibus calcamentum solvere. Maxime vero quod dicimus manifestum est ex alia melodia, qua legitur Deus solvisse, vel, quod idem est, rupisse insolubilia sterilitatis vincula matris Deiparæ. Simili ratione propter ipsam soluta vel rupta est, quasi solidam quoddam et firmissimum vinculum, maledictio qua in mœrore pariunt post Evam mulieres. Manifestatur autem dicta potestas æqualis verborum *rupisse* et *solvisse*, in hoc : Ruptis inferni vinculis, mortis solvit sententiam. Et ita quidem scribere poterat cantor pro verbo *rupit* verbum *solvit*. Hic autem verbum ῥῆξαι verbo λύσαι fuit antepositum, quia dictio æque honesta est, et, ut ita dicam, sonora ; sed præsertim ad ostendendam vinculi duritiam et solutionis celeritatem. Congruenter enim dixi : vineula infragilia et insolubilia ; rumpuntur quidem ferrea et quæ alia sunt similiter illis tūra, quale erat argenteum Ephesi, quod Alexander Magnus ense dirupit ; solvantur autem quæcumque possunt enodari. Ostendit autem etiam dictionis magnificentiam ejus derivatio : ex βῶ namque potens sum, sicut βῶσις, sic etiam βῆσσειν derivatur.

64. Compes autem ventris est distinctio cæterorum vinculorum quæ multiformia sunt. Non obscuro est pro pedibus esse proprie compedem, unde quoque derivari videtur. Ventris autem vineula cum omnino multa sunt, distinctionis gratia ponitur hoc : infecundi. Videtur enim compedibus ligari sterilis uterus, eo quod non excurrere

valet ad eorum quæ sibi propria sunt efficaciam. Si quis autem querere vult quid prophetissam orbarer prole; sicut enim omnino sterilitas feminam sterilem reddit, ut scimus, ex humoribus sterilitatem generantibus, sic etiam quod est sterile a quodam sterilitatis auctore sterile factum est; discet naturæ quidem paralyti, qua multæ afficiuntur matricæ, eam fuisse sterilem factam, sed a Deo sanata per sobolem convaluit.

65. Intolerandam autem Injuriam, violentas, ut dictum est, de carentia prolis exprobrationes, intelligendum est: injuriæ siquidem illæ sunt species, maxime cum in cute mordent audientes, in profundum animæ penetrant; et tunc intolerabiles sunt; nam difficile est et exprobrationem passo, dolorem continentis quasique decoquenti non aliquo modo vicissim contristari. Alias autem talis injuria dici potest infrenata, non audienti, sed loquenti: quia cuncti quidem sermones alati sunt, et citi velocesque ex hominum ore volant, et hic etiam manum admovet et convolat diabolus, gaudenti congaudens contumelioso. Sicut enim ei qui irascitur et verbera impingit, ira melle dulcior distillat in pectore, ita etiam ei qui cum ira insultat; ita ut cum Herodoto dicere possimus quod, sicut ubi vinum bibitur verba proferuntur, ita, quando ira melle dulcior in ejus corde liquefit, insultationes prorumpunt. Nota autem quod poeta calumniam infrenatam rhythmo subjicit, quod quidem e secundo versu patet. Postquam eum in primo dixisset, ventris vinculum ruptum, tum opprobrium intolerabile subjicit, et insultationi vocem *rupit* addit, et nos subaudire vult quod sicut quod prius ruptum est, catena fuit, ita etiam quod postea ruptum fuit, eundem sensum habet, et quod sine dubio mæror sæpe hominem pungit, idque sæpe magis quam ferrum.

ἑβήγημένον ἄμοιον ἔχει λόγον· καὶ οὐκ ἔστιν ἀντιπαῖν ὡς οὐ θλίβει πολλάκις τὰ λυπηρὰ τὸν ἄνθρωπον, καὶ χειρὸν δεσμοῦ.

66. Vox autem *prole felicitis* convenienter specie distinguit injuriam, ut non putemus Annam simpliciter alicunde contumeliam pati, sed præsertim a mulieribus prole felicibus. Attamen ipsis fuerat cogitandum secundam fortunam non esse necessario honorum tantum hominum, sed aliquando et improborum, ut ostendit illud: « Acceptisti, dives, bona tua dum viveres, et Lazarus similiter mala. » Vos igitur, muliere partu felices, vosque, patres prole gaudentes, ne sic incaute invehamini contra eos qui quidem boni sunt, sed orbitate affliguntur, ne, postquam Spiritum sanctum contristaveritis, mutationem in his quæ sunt ad vos sentiat, prout judicabit Deus, qui prolem dat et aufert. Memento autem quod non omnino unius bonæ mulieris injuria contristabat Annam: etenim illine demonstrantur aliarum, nec per istam solum molestari dicitur prophetissa, siquidem multæ ei exprobrabant, Phenennæ fecunditatem, dicentes matrem et ipsam futuram fuisse, si Dei serva, ut ista, fuisset.

ἄτεκνοῦν τὴν προφήτιν· πάντως γὰρ καθὰ τὸ ἀτεκνοῦν ἀτεκνοὶ τινα, ὡς οὐδαμὲν, ἐκ τῶν ἀτεκνοῦντων ὑδάτων, οὕτω καὶ τὸ ἀτεκνούμενον ὑπὸ τινος ἀτεκνοῦντος ἀτεκνοῦται· μαθήσεται ὡς πῆρωσι μὲν φύσεως ἠτέκνωσεν ἐκείνην, ὅποιας πολλὰς αἱ μήτραι πάσχουσιν· ὁ δὲ Θεὸς ὑγιώσας εἰς εὐτεκνίαν ἐπέβρωσεν.

ἔξ'. Ὅσον δὲ δυσκἀθεκτον τοὺς ἐπὶ τῇ ἀτεκνίᾳ, ὡς ἐβήθη, καταφορικὸς ὄνειδισμοὺς νοητέον· ὕβρεως γὰρ τι καὶ αὐτοὶ εἶδος, καὶ μάλιστα ὅταν ἐν χρεῖ δάκνουσι τοῦ· ἀκούοντας, ἐς βάθους παραδόμενοι ψυχῆς· ὅτε καὶ ἀκἀθεκτοὶ εἰσιν· ὡς δυσχερὲς ἔν τῷ ὄνειδιζομένῳ κατασχόντι τὴν λύπην, καὶ ὡς οἷον καταπέψαντι, μὴ ἀντιλυπησάι ὁπωσοῦν.

Ἔστι δὲ καὶ ἄλλωσιν δυσκἀθεκτον ὕβριν τὴν τοιαύτην εἶπειν, οὐ τῷ ἀκούοντι, ἀλλὰ τῷ λαλοῦντι· διὸ καὶ πάντας μὲν λόγους πτερόντας εἶναι, καὶ ὄξει καὶ ταχεῖς ἐκπέτεσθαι τοῦ κατ' ἀνθρώπων τῶν ὀδόντων ἔρκους· ἐπιλαμβάνομένου τι κἀνταῦθα καὶ συμπετομένου τοῦ δαίμονος, καὶ χαίροντι τῷ ὕβριστῇ συγχαίροντος· ἵνα, ὡσπερ τῷ ὀργιζομένῳ καὶ κλητόντι γλυκίων μέλιτος ὁ θυμὸς ἐν στήθεσι καταλείβεται, οὕτω καὶ τῷ μετὰ θυμοῦ ὕβριζοντι· καὶ γένηται λέγειν, ὡσπερ καθ' Ἡρόδοτον, οἴνου κατιόντος ἀναπλέειν ἔπεα, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ ἐνδιαθέτως ὕβριζοντος, ὅτι γλυκίον ἦπερ μέλι καταλειδομένου αὐτῷ θυμοῦ ἐν καρδίᾳ, ὕβρεις ἀναπλέουσι. Σημειώσαι δὲ ὅτι δεσμῶ τινι ὁ μελωδὸς ὑπάγει καὶ τὴν

ἀκἀθεκτον ὕβριν· καὶ δῆλον αὐτὸ ἐκ τῆς συντέξεως τοῦ δευτέρου στίχου. Εἰπὼν γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ, Ἐβήθη γαστρός πέδας, εἶτα ἐπαγαγὼν ὕβριν ἐκ δυσκἀθεκτον, καὶ προσαρμόσας κοινῶ καὶ τῇ τοιαύτῃ ὕβρει τὸ ἐβήθη, ἀφήκεν ἡμᾶς νοεῖν ὅτι ὡσπερ τὸ βᾶθρον ἀνωτέρω δεσμὸς ἦν, οὕτω καὶ τὸ κατωτέρω

ἔξ'. Τὸ δὲ εὐτεκνουμένης ἰδικαίει τὴν ὕβριν ἐπιτηθεῖς. ἵνα μὴ ἀπλῶς ὕβριζεσθαι νοῶμεν τὴν Ἄνναν ἀπὸ τῶν τυχόντων, ἀλλὰ καὶ μάλιστα ὑπὸ τῶν εὐτεκνουμένων γυναικῶν· καὶ μὴ ἐχρῆν ἐκείνας ἐνθυμεῖσθαι ὡς οὐκ ἐξ ἀνάγκης αἱ εὐπραγία τῶν ἐναρέτων μόνον προσώπων εἰσιν, ἀλλὰ ποτε καὶ τῶν μὴ τοιούτων, ὡς δηλοῖ καὶ τὸ, Ἐπέλαθε, ὦ πλοῦσι, τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος ὁμοίως κακά. Ὁ γοῦν γυναῖκες εὐτεκνούμεναι, καὶ ὡ πειτέρεις εὐτεκνοὶ, μὴ καταπαίρεσθε ἀπραγμόνως οὕτω τῶν φανερώσ μὲν ἀγαθῶν, δυσπραγούντων δὲ ἀτεκνίαν, ἵνα μὴ, τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον λυπησάντες, μεταστρέψητε τὰ καθ' ὑμᾶς, ὡς ὁ Θεὸς διακρινεῖ, ὁ καὶ διδοὺς παιδας καὶ ἀφαιρούμενος. Ἰστέον δὲ καὶ ὡς οὐκ ἐξάπαντος μίᾳς ἀγαθῆς γυναικὸς ὕβρις ἐλύπει τὴν Ἄνναν, ἀλλὰ ἢ ἐκ μέρους ἐκείνης καὶ ἄλλα διλοῦνται πρόσωπα, ἢ δι' ἐκείνην τὴν μίαν λέγεται ἢ προσηγῆτις βαρύνεσθαι, ὡς πολλῶν προφερόντων εἰς ὄνειδισμόν αὐτῇ τὸ τῆς Φενάννης εὐτεκνον, καὶ λεγόντων μητέρα καὶ αὐτὴν γενέσθαι ἂν, εἴπερ ἦν ὁσράπεινα Θεοῦ κατ' ἐκείνην.

57. Τὸ δὲ μόνη προσευχὴ τῆς προφητείδος ὑπεξαι-
 ρεῖ τῶν ἄλλων θεῖων προσφορῶν τὴν καθαρὰν προσ-
 ευχὴν, ἣν καὶ αὐτὸ σημύνει· τὸ κατ' αὐτὴν ὄνομα·
 εὐχὴ γὰρ ὠνόμασται παρὰ τὸ τοῦ εὐ, ἦγουν τοῦ ἀρί-
 στοῦ, ἐχέσθαι. Εὖ δὲ καὶ ἄριστον καὶ τὸ τελικώτα-
 τον ἐν ταῖς ἀρεταῖς, μάλιστα δὲ ὁ Θεός· πρὸς ᾧ γενό-
 μενος ὁ θεοφιλῆς ἄνθρωπος τοῦ κυριωτάτου εὖ ἔχα-
 ται, ἦτοι τοῦ Θεοῦ προσειμένου τὴν τοιαύτην
 προσευχὴν. Ἰστέον δὲ ὅτι οὐ πάντοτε εἰς ταυτὸν
 σημασίας ἤκουσιν εὐχὴ καὶ προσευχή· ἀλλὰ ὅτε μὲν
 δεῖται τις τοῦ Θεοῦ, ἀνατείνων τὴν ψυχὴν εἰς ἐκεί-
 νον καὶ τρόπον τινὰ περιστάμενος, ἦγουν ἐγγὺς
 ἰστάμενος, προσευχὴ ἐστὶ τὸ τοιοῦτον, αὐτίκα δὲ
 καὶ εὐχὴ· ὅτε δὲ ἀναπολήσας ἀγαθὰ τὰ ἐκ Θεοῦ
 ὑποσχεῖται ἄπερ ἐναρετῶς ἐθέλει ὡς εἰς ἀντίδοσιν,
 τότε εὐχεται μὲν καὶ εὐχὴν ποιεῖται, οὐ μὴν ἀπλῶς
 προσευχὴν, ἀλλὰ τὴν οὕτω κοινῶς λεγομένην ὑπό-
 σχεσιν, ἐγγίζουσαν πρὸς καὶ αὐτὴν τῇ προσευχῇ,
 καὶ διὰ τοῦτο λεγομένην εὐχὴν. Καὶ ἄλλως δὲ εἰ-
 πείν, ἢ προσευχὴ πλεονεκτεῖν δοκεῖ τὴν εὐχὴν.
 Ἐγεῖ μὲν γὰρ καὶ τὸ ἐκείνης τὸ ἕπαν· ἐπέκεινα
 δὲ εὐχῆς καὶ τὸ δηλοῦν ἐγγύτητα διὰ προθέσεως,
 δι' ἧς ἐμφαίνει ὡς πρὸς τῷ Θεῷ ἰστάμενος ὁ εὐχό-
 μενος καὶ θαρρῶν, ὡς οἶα καὶ ἐπὶ φίλῳ, ἀναφέρει
 ἐκείνῳ τὰ βουλητὰ· ἐν οἷς πολλάκις καὶ δωρεατικὴ
 τις βούλησις· διὸ ἀυχῆσαι ἂν ὁ τοιοῦτος εἰσαλεῖν
 τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐγγίσει
 τὴν αὐτοῦ θέσιν ἐνώπιον ἐκείνου. Τὸ δὲ μόνη οὐχ
 ἀπλῶς ἐνταῦθα τέθεικεν ὁ μελωδὸς λόγῳ κοινῷ καὶ
 ἀφελεί, ἀλλὰ φιλοσοφώτατῳ. Πρὸς νόησιν γὰρ αὐτὸ
 ἔφη τῶν, ὡς φαῖν οἱ σοφοί, συζυγούντων τῇ προσ-
 ευχῇ· συζυγοῦσι δὲ αὐτῇ θυμιάματα, σπονδαί, θυ-
 σίαι, ἀναθήματα πολυειδῆ. Λέγει οὖν ὅτι ἑτεροτύρ-
 ρησε διὰ τοῦ Θεοῦ ἢ τῆς προφητείδος προσευχῆ, οὐ
 μετὰ τινος συζύγου καὶ συστοίου αὐτῇ, ἀλλὰ μόνη
 αὐτὴ κατ' αὐτὴν, δι' ἧς δικαίως πάντως ἀναφερομένης,
 οὐζεται ἄνθρωπος, μηδεμίαν ἔχων ἐν κόσμῳ
 περιβολὴν, εἴτουν περιττότητα βιωτικὴν.

58. Τὸ δὲ τῆς προφητείδος Ἄγγελος τὴν ἐκ τοῦ
 Θεοῦ τῶν γνώσεων, ἐν τῇ ψυχῇ τῆς ἀγίας γνώσειν
 ἦτοι πρόγνωσιν δηλοῖ, καὶ τὸ ἐκείθεν εὐελπι. Εὖ γὰρ
 εἰδῆται ὅτι πᾶν ἄλλοι ὡσιν ἄλλως οἱ δεσμοὶ τῆς σται-
 ρώσεως, ὅμως λελύονται αὐτῇ, οὐδὲν ἦτοιν ἡπερ
 τῇ μακαρίᾳ Σάρρα, εἰ μετὰ συντετριμμένου πνεύ-
 ματος εὐξεται τῷ Θεῷ, παποίηκεν οὕτω· καὶ εὐρε τὸ
 ἐξελθὲν ἐκβαθὴς αὐτῇ κατ' ἐλπίδα. Τὸ δὲ φερούσης
 πνεῦμα συντετριμμένον πρὸς τὸν Θεόν, διάλυσιν πέ-
 πονθεν τῆς προσφορᾶς κωνικώτερως. Ὡς γὰρ τὸ
 ζῶα γράφειν διαλελυμένως ῥηθὲν, ταυτὸν ἐστὶ συν-
 θέτω τῷ ζωγραφεῖν, οὕτω καὶ τὸ φέρειν πρὸς τὸν
 δεῖνα, εἰς Ἰσον ἔρχεται τῷ προσφέρειν τῷ δεῖναι.
 Πνεῦμα δὲ συντετριμμένον εἶπαι οὐ κατὰ τὸ σημα-
 νόμενον τοῦ συντετριμμένου γραφικῶς καλάμου, ἢ
 τῶν ψυχικῶν ὀστέων, ἀ συντριβῆναι ψάλλοντα· ὑπὸ
 βάρους ἡδονῶν, ἀλλὰ τὴν τεταπεινωμένην ψυχὴν
 κατὰ ἀρετᾶς· ὅτε δηλαδὴ ἀγαθὴ πράττων ἄνθρωπος,
 τὸ μηδὲν ἑαυτὸν εἶναι λογίζεται· ὀπηνίκα καὶ κάτω
 νεύειν καὶ κατακάμπτεσθαι κλοιοῦ δίκην λέγεται ἢ
 ψυχῇ, καὶ συγκεχυμέναι, ὡς καὶ ἄλλους ἐξανορθοῦν
 αὐτηρωδῶς, οὐ μὴν πάσχειν κατ' ἐκείνην τὴν

67. Hoc autem sola prophetissæ precatio, se-
 gregat ab aliis divinis oblationibus puram precca-
 tionem, quam ipsum ejus nomen exornat. Eὐχὴ
 namque est vocata ab εὖ ἔχουσαι. Hoc autem
 est bene et optimum in virtutibus, et maxime
 Deus : apud quem factus homo pius, bene adhæret
 præstantissimo, sive Deo, qui talem admittit pre-
 cationem. Sciendum est autem non prorsus idem
 significare εὐχὴ et προσευχή. Cum aliquis Deum
 suppliciter rogat, animam ad illum tollens et aliquo
 modo ante faciem ipsius stans, hoc est προσευχή,
 sed simul etiam εὐχὴ. Cum autem divina recogiti-
 tans bona pollicetur ea quæ sibi proponit in retri-
 butionem, tunc votum (εὐχὴν) facit ; jamque non est
 simplex προσευχή, sed illa quæ communiter dici-
 tur promissio, sese quodammodo jungens precca-
 tioni, et ideo dicta εὐχὴ. Aliis autem verbis, precca-
 tio videtur præstare voto : habet enim quiddam
 ad hoc pertinet ; sed insuper gloriam indicandi
 propinquitatem per præpositionem qua declarat
 apud Deum adstare illum qui precatur, et confi-
 dentem tanquam amico, ipsi desideria communi-
 care. In his etiam sæpe quædam est munerabunda
 voluntas ; ideoque talis gloriari posset quod suum
 votum coram Deo venit, sua deprecatio in conspe-
 ctum ejus propinquat. Vocem autem sola non hic
 simpliciter communi tenuique, sed sapientissima
 ratione artifex posuit : ob intellectum enim hoc
 dixit eorum quæ, sicut aiunt philosophi, subjungun-
 tur preccationi. Subjunguntur autem ipsi suffitus, li-
 bamina, victimæ, donaria diversa. Dicit igitur quod
 per Deum prodigia fecit prophetissæ precatio, non
 cum aliquo subjuncto vel affini, sed ipsa sola per
 ipsam ; qua dignè prorsus oblata, salvator homo, nul-
 lam habens in mundo eminentiam aut præstantiam.

68. Vox prophetissæ Anna, illam scientiarum Dei
 scientiam sive præscientiam et exinde bonam spem
 in anima sanctæ ostendit : bene namque sciens
 sterilitatis vincula, licet insolubilia, tamen fore sol-
 venda sibi, non minus quam beatæ Saræ, si cum
 spiritu contrito precaretur Deum, ita fecit, et
 quod desiderabat citra spem experta est. Illud :
 ferentis ad Deum spiritum contritum, ionico more
 sejunctionem oblationis rubiit. Sicut enim, dictam
 sejunctim, ζῶα γράφειν idem est ac compositum
 ζωγραφεῖν, sic etiam ferre adaliquem idem est ac ei
 offerre. Spiritum autem contritum dixit non juxta
 sensum calami Scripturæ contracti, vel spiritualium
 ossium, quæ conteri voluptatum pondere psallun-
 tur, sed humiliatam secundum virtutem animam
 significavit ; quod fit, cum bene agens homo, nihil
 semetipsum esse putat, necnon quotiescunque deor-
 sum incurvari tanquam collare et inclinari anima
 dicitur, ut alios salutariter erigat, non tamen ut
 afficiatur sicut illa quæ misere corruiit ; atque hu-
 jus rei manifestatio sunt prostrationes et genufle-
 xiones, humiliante se cum anima corpore. Trans-

latae sunt autem ipsa contritio ac humiliatio ab arboribus, quarum multae quidem flectuntur, non paucae vero cremationis causa comminuantur, seu teruntur siccata; quod etiam patiuntur eorum ossa qui Davidico more per Deum humiliati sunt; quasi oporteat in his quae juxta vim errantia sunt, fortia esse conterenda, quoniam facile humiliantur et mollia. Rursum igitur spiritualem sanitatem affectantibus interiora necesse est conteri per humiliationem et ab intensa labilique altitudine demitti, ut, interioribus sanatis, ac restitutis in rectum hominem interiorem, firmus etiam consistat exterior, carnalis et materialis. Sic enim cum arbor curva dextere erigitur, ipse cortex in similes habitus rectitudinem extenditur. Cor igitur contritum, id est, ut interpretatur David, spiritum contritum ac humiliatum qui gerit, his quae sunt a Deo, non frustrabitur.

τετριμμένην, ταυτὸν δ' εἰπεῖν, ὡς ἐρμηνεύει Δαδὶδ, σάμενός· τις οὐκ ἐξουθενωθήσεται τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ.

69. Hic autem etiam alia recogitanda sunt ossa Davidica, quorum nec unum conteretur. Quenam vero sunt? Ea quibus prope est Deus, eo quos humiliata sunt spiritu, sicque digna salute. Qui namque quasi leones sunt, et adeo spiritualibus ossibus fortiter compaginati, ut tanquam ignivomum instrumentum sint istorum contritione contra persequentibus ipsos, non egeant contritione ossium juxta eos qui sic pati sunt digni. Si quis autem reputans animo contrito et humiliato opponi quod rectum est, et in mentem revocans spiritum rectum, praeferre se potius dicat habere rectum spiritum quam spiritum contritum et humiliatum, audiet ipsi dimidiatum esse tale bonum desiderium: oportere enim ipsum dicere se non magis quam spiritum contritum amare rectum, sed aequaliter utrumque. Maxime igitur praestat ipsum scire quod primo conterendum est cor sicut petram montosam et asperam, in praecipitium minantem, respuentemque quod est campestre proindeque humile ac planum vel aequum; deinde studium de recto instruendum procedendumque juxta viam illis charam qui secundum Deum ambulant in vita. Alias enim anima non contrita non recte dirigetur ad bonum, sicut nec saxa scandali, quae non remota ad iter aequandum, viam sequi rectam sinent.

70. Ut autem et aliter nunc sermonem resumam, contere, dilecte, dictam hanc arduam, collis instar, petram et in minuta disseccatam exporta diligenter, et observata operatione opportuna, recogitaturque in temetipso aedificatione sancta, sicut divinissima Scriptura praecipit, et materia convenienti aggregata, structuram Domino auspice incipias in nomine Dei, illamque in rectitudinem partim perpendiculari, partim amussi spiritualis artis dirigens, accommoda domum in templum Deo dignum, ut inhabitet ibi spiritus rectus: sic enim et non aliter

αὐτὰ ἐκτὸς συγκόπτουσιν· καὶ τοῦτο παράδειξις καὶ αἱ προσοκνήσεις καὶ αἱ γονυπετήσεις συνταπεινωμένων τῆ ψυχῇ καὶ τοῦ σώματος· καὶ μετῆκται ἡ συντριβὴ αὐτῆ καὶ ἡ κατάκαμψις, ἀπὸ φυτῶν ὧν πολλὰ μὲν κάμπτονται, οὐκ ὅλγιστα δὲ καὶ ἀποφυγῆναι γράσαντα συντριβόνται, ἤγουν ὁμοῦ τρίβονται τετριμμένα, ὃ πάσχουσι καὶ τὰ ὀστέα τῶν σαυτικῶς τεταπεινωμένων διὰ τὸν Θεόν· ὡς δέον ἔν τὰ κατὰ βίαν ἀμαρτηρικὰ στερέμνια θρύπτεσθαι· οἱς βῆρον συνταπεινοῦνται καὶ τὰ μαλακά. Οὐκοῦν ἀνάπαυιν τοῖς ἐκθεραπεύουσιν ἑαυτοὺς εἰς ὑγιαίναν πνευματικῆς, τὰ ἐντὸς χρῆ συντριβεῖν διὰ ταπεινώσεως, καὶ ὑποκαταβιδάζειν τοῦ ἀπεινοῦς καὶ ἐφαμάρτους ὀρθίου, ἵνα τῶν ἐντὸς ὑγιασθέντων καὶ ἀποκαταστάτων εἰς τὸν ὀρθῶς ἀνθρώπων τὸν ἐντὸς, ἀπεινὴς ἐστῆσεται καὶ ὁ ἐκτὸς, ὃ σαρκικὸς καὶ δερμάτινος. Οὕτω γὰρ καὶ στραβλῶ φυτῷ ἐξορθωθέντι δεξιῶς, καὶ ὁ φλοῦς εἰς ὁμοῖον εὐφυλάν παρακαταθήσεται· καρδίαν οὖν συνταπεινωμένην καὶ τεταπεινωμένην κτ.

69. Ἐνθυμητέον δ' ἐνταῦθα καὶ ἕτερα ὅσπερ ἀπειτικὰ, ὧν οὐδὲ ἓν συντριβήσεται. Ποία δὲ ἐκεῖνα; Οἱς ἐγγύς ἐστιν ὁ Θεὸς ταπεινοί; οἱσι τῷ πνεύματι, καὶ οὕτω σωτηρίας ἀξίους. Οἱ γὰρ τοιοῦτοι λίοντες οἶον ὄντες, καὶ εἰς τοσοῦτον ἐστεγανωμένοι στερέβωσι τὰ κατὰ ψυχὴν ὀστέα, ὡς καὶ πυρεκβολῆν τῆ καρτὰ συντριψέει κατὰ τῶν αὐτοῖς ἐγκειμένων, οὐκ ἂν δέοιντο συντριβῆς ὀστέων κατὰ τοὺς οὕτω πάσχειν ἀξίους. Εἰ δὲ τις ἐνταυθιμῆμένος ἀντικεῖσθαι τῷ συνταπεινωμένῳ καὶ κατακακαμμένῳ τῆν ψυχὴν τὸ εὐθὺς, καὶ προσειληφῶς εἰς νοῦν τὸ εὐθὺς πνεῦμα, αἰρεῖσθαι μᾶλλον εἰποι πνεῦμα εὐθὺς ἔχειν ἢ περ συνταπεινωμένην καὶ κατακακαμμένην, ἀκούσοι ἂν ἡμισεύσασθαι ἀπὸ τῆν τοιαύτην ἀγαθὴν ἐπιθυμίαν ἐνταῦθα· χρῆναί γὰρ αὐτὸν εἰπεῖν μὴ μᾶλλον τοῦ συνταπεινωμένου πνεύματος ἀγαπῆν τὸ εὐθὺς, ἀλλ' ἐπίσης καὶ ἀμφοτέρω, ἐπειθεὶ καὶ εἰς ἴσον τέλος; ἀγαθοῦ ἀποτελευτώσιν ἐκάτερα. Μάλιστα μὲν οὖν κάλλιον ἐστιν εἰδέναι αὐτὸν ὅτι πρῶτον συντριπτὸν τῆν καρδίαν, ὡσεὶ καὶ πέτραν ὀρεινὴν ἀπόκροτον ὄχθοις ἐτραχυνομένην καὶ ἀπαρνούμενην τὸ πειδὸν καὶ οὕτω ταπεινὸν καὶ ὁμαλὸν ἢ ἀγγώμελον. Εἰτα πραγματευτέον τὸ εὐθὺς καὶ ἀνεκπιρόθητον εἰς ἴδην φιλην τοῖς θεοφιλῶς ὁδοποροῦσιν ἐν βίῳ. Ἄλλως γὰρ ἀσυντριπτὸς ψυχῆ οὐ κατευθυνθήσεται εἰς ἀγαθότητα, ὡς οὐδὲ πέτραι σκανδαλοποιοὶ μὴ ἐξαιρεθῆσθαι πρὸς λεωφόρον κατευθύνεσθαι τῆν πορείαν ἀφῆσουσιν.

ο'. Ἴνα δὲ καὶ ἄλλως κορυφώσω τὸν λόγον τοῦτον, συντριψόν, ὧ φιλότης, τῆν εἰρημένην ὀρθῶς κτ' ἐπαιρῖν πέτραν, καὶ διατμηθεὶς εἰς λεπτά παρακλίμισον ἐπιμελῶς, καὶ φυλαξάμενος ἐργασίαν εὐκαιρον, καὶ λογισάμενος καθ' ἑαυτὸν οἰκοδομῆν ἄγιαν, ὡς ἡ θειοτάτη Γραφή ἐγκλεῖσεται, καὶ ὕλην ἐπισωρεύσας ἱκανῆν, ἀρξάι θεοφυλάκτου οἰκοδομῆς ἐν ὀνόματι Θεοῦ, καὶ ἀπευθύνων αὐτῆν εἰς ὀρθότητα πῆ μὲν καθέτω τέχνης πνευματικῆς, πῆ δὲ σάββη ἀπάρτισον τὸν οἶκον εἰς Θεοῦ ναδὸν ἐπαρθέσιον, ὡς ἐνοικῆσαι αὐτῷ πνεῦμα εὐθὺς· οὕτω γὰρ καὶ οὐκ

ἄλλως τὸ πανάγιον Πνεῦμα εἰς τὸν οὐν οἶκον τῆν
 καρδίαν εἰσελεύσεται. Τοῦτό σοι κερδήσαντες ἐξ ἐπι-
 στημονάρχου τοῦ μεγάλου Δαυὶδ ἰδοὺ παραδεδώκα-
 μεν εἰς σφέλειαν, ὡς εἰπὼν, *Καρδίαν καθαρὰν κτί-
 σορ ἐν ἐμοί, ὁ Θεός, ὡς ἐξ ὑπαρχῆς βίου δηλαδὴ
 ἐπάγει, καὶ, Πνεῦμα εὐθὲς ἐγκυλιτισσορ ἐν τοῖς
 ἐγκάτοις μου.* Ἴνα τί ποιῶ; Ἴνα οὕτως ἐστηριγμέ-
 νου μοι τοῦ ἱεροῦ οἴκου καὶ ἀδολαθοῦς μένοντος ἀνέ-
 μων τε καταπνοαῖς καὶ ποταμῶν ἐπιβροαῖς καὶ σει-
 σμῶν τινεαγμοῖς, ἡγεμονεύω κατὰ παθῶν, καὶ μὴ
 δουλικῶς ὑπ' αὐτοῖς γίνωμαι, ἡγεμονικῶ πνεύματι
 σφαιζόμενος διὰ σοῦ. Καφαλαίωσασθαί οὖν τὸ πᾶν
 ἐν βραχεί, συντριβῆς πρὸ πάντων χρεῖα, ὡς εἰρηται·
 εἶτα οἰκοδομησ, μεθ' ἣν πνεῦμα εὐθὲς τοῖς ἡμῶν
 ἔχεται; ἔγκαινοσθήσεται. Αἰρετὸν οὖν ἐπίσης ὡσπερ
 τὸ συντετριμμένον πνεῦμα, οὕτω καὶ τὸ εὐθὲς.

α'. Συντριβὴν δὲ καὶ πάλιν φημι τὴν ἐνάρετον
 καθ' ἑκούσιον, ὅποίαν μακαρικῶς πάσχουσι καὶ οἱ
 λέγοντες πρώτοι τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν καὶ σφᾶς
 αὐτοῦς κατακρίνοντες. Οἱ γὰρ ἄλλως ἐτέρωθεν συν-
 τριβόμενοι καὶ κατακαμπτόμενοι, οὐ μακαρικῶς
 ἔχουσι. Τί γὰρ καλὸν ἔσται πονηρῶ ἀνθρώπων καὶ
 ἀμαρτωλῶ συντριβέντι τὸν βριχίονα φαιλικῶς, ἢ
 τῷ ἰσχυθέντι ἐς παγίδα, καὶ κατακαμφθέντι τὴν ψυ-
 χὴν; Ἐπιστῆσαι δὲ χρὴ ὡς καὶ ἡ τοιαύτη εὐαγε-
 σάτη συντριβὴ διὰ τοῦ Θεοῦ γίνεται τοῦ προσιεμέ-
 νου, καὶ μὴ ἐξουθενούτου; τὸ συντετριμμένον πνεῦ-
 μα, ὡς ἔξιον οἰκαιοῦσθαι αὐτῷ. Καὶ εἴη ἂν συντριβὴ
 αὐτῆ λεγομένη διὰ τὸ οὖν ἐτέρω τὴν ψυχὴν κατα-
 τριβεῖν ἐαυτὴν καὶ συνθλά, καὶ ἐπισχοῦν τὸ κατ'
 αὐτὴν σκληρὸν καὶ ἀπολεπτύνειν εἰς πνεῦμα σώματι
 ἀνωδίαστον. Ἐξὸς δὲ ἐκείνος ἕτερος; Ὁ Θεός, οὐ
 συνεπιλαμβανόμενου τῷ ἰδίῳ πλάσματι, ὡ; ψυχὴν
 μόνη δι' αὐτοῦ ἀνωταλίσθαι τὸν σύνθετος ἀνθρωπον
 ἐς ἐθεία συντριβεσθαι εἰς εὐαφὴ ταπεινώσειν τὴν ἐν
 θεῷ, ἐξανύεται βῆεν τὸ τῆς συντριβῆς ἀγαθόν. Ἄλλὰ
 ταῦτα μὲν πεπόρισται μεταφορικῶς ἀπὸ συντριβῆς
 ἡμᾶ καὶ κατακαμψέως φυσιτικῆς· ἄλλως δὲ καὶ ἡ
 κατεμάχος τροπικὴ συντριβὴ, ὅσπερ ἐστὶ συντριψίς,
 χρησίμη φαίνεται εἶναι εἰς τὸ τῆς συντετριμμένην
 κατὰ θεὸν ψυχὴν, καὶ οὕτως ἀτράχυντον καὶ ἀσκλη-
 ρυτον, καὶ οὐδὲ ἐπηρμένην, κατανοεσθαι φιλῆν
 εἶναι τῷ Θεῷ. Βούλεται δὲ καὶ ἄλλως ἢ κατὰ τὴν
 συντριβὴν τροπὴ, ὅ ἐστὶ μεταφορὰ, δηλοῦν ἐνταῦθα
 τὸ καθ' ὁλόγητα συλληπτικῶς, ὡς εἰπεῖν, τριβέν ἴνα
 τὸ συνθλαθὲν πνεῦμα ἐκείνο καὶ συντριβῆται, ὡς οἶον
 θραυσθὲν διὰ ταπεινώσεως εἰς πανταλὲς· καὶ ἄλλως
 πολλοῖς ἢ καὶ τίνι; Ἐξωλόγη ἐνί.

β'. Δυνάστην δὲ γραφικῶς λέγει τὸν παντοδύνα-
 μον θεὸν ὁ μελαρθεῖς, ἢ ὡς ἀπλῶ; ὄρχοντα, ἢ ἀντι τοῦ
 ἐκόνουμένου καὶ ἰσχυρὸν, ὅκα τῆς λέξεως τοῦ δυνατοῦ
 μήτε κατὰ μέτρον, μήτε κατὰ μέλος, εὐχρηστοῦ
 ἰναῦθα τῷ ποιητῇ ἔντος. Οὐκ ἀεὶ δὲ ἡ τοιαύτη λέξις
 ἔπαιον ἔχει παρὰ τοῖς παλαιότεροις, ἀλλ' εἰσὶ τινες
 ὁ βλαίων τινεα τὸν δυνάστην φασίν, οὐ κυριολεκτοῦν-
 τες αὐτοῖ, ἀλλὰ μέσση λέξιν, καὶ τὸν δυνάστην,
 καὶ καὶ τὸν δυνατὸν, τιθέμενοι. Εὔρηται γὰρ καὶ
 ὁ δυνατός ἐν τῇ θειοτάτῃ Γραφῇ οὐ μόνον ἐκαινοῦ-
 μένος κατὰ τὸ, *Κόριος κραταῖος καὶ δυνατός ἐν*

A sanctissimus Spiritus in domum tuam, id est cor,
 intrabit. Hoc tibi lucrati ex magistro scientiarum
 magno David, tradidimus ad utilitatem; qui dicens:
Cor mundum crea in me, Deus, tanquam ex vitæ ini-
 tio repetit; et, *Spiritum rectum innova in visceribus*
meis: ut quid faciam? Ut sic mihi stabilita sacra
 domo, immunique manente a ventorum flatibus et a
 fluminum fluentis, et a terræ motuum procellis, ego
 dux sim adversus passiones, et non illis serviliter sub-
 jiciar, spiritu principali per te roboratus. Ut igitur
 breviter totum summatim repetam, contritione ante
 omnia opus est, ut diximus; deinde apta con-
 structione, postquam spiritus rectus in visceribus
 nostris inhabitabit. Est igitur desiderabilis
 sicut spiritus contritus, sic et rectus.

71. Contritionem rursum dico laudabilem ac vo-
 luntariam, quam feliciter experiuntur qui primi
 suas culpas dicunt et semetipsos judicant. Qui enim
 alias et aliunde conteruntur et humiliantur, non
 feliciter afficiuntur. Quid enim erit boni homini
 nequam et peccatori juxta psalmos brachio con-
 teri, vel illi qui inductus est in laqueum, et anima
 humiliatus est? Meminisse vero oportet illam san-
 ctissimam contritionem per Deum fieri qui probat
 neque rejicit spiritum contritum, ut dignum qui
 sibi conjungatur; et ista contritio sic dicitur quia
 cum altero anima semetipsam atterit et frangit,
 et quod in se durum est, attenuat, et minuit in
 spiritum corpori dissociatum. Quinam autem est
 ille alter? Deus, quo propriam creaturam adju-
 vante, ita ut anima sola per ipsum perficiatur com-
 positus homo qui vult in docilem humiliationem,
 illam quæ in Deo est, conteri, completur facile con-
 tritionis bonum. Hæc autem metaphorice quidem
 deducta sunt a contritione et incurvatione planta-
 rum: sed aliter seorsim tropica συντριβή, quod
 est σύντριψις contribuere videtur, ut anima secun-
 dum Deum contrita, et ita nec aspera nec dura,
 nec superba, censetur esse Deo chara. Aliter autem
 contritionis]tropus, id est metaphora, hic ostendere
 vult quod in totum est tritum; ita ut spiritus con-
 tribulatus etiam conteratur, quasi per humiliatio-
 nem plane fractus; aliis autem verbis, conteritur
 quod multis modis, vel uno aliquo majiori ab omni
 parte teritur.

72. *Dynastam* autem graphice Deum omnipoten-
 tem dicit scriptor, vel ut simpliciter dominantem, vel
 potentem ac fortem, quatenus vox *potens*, nec juxta
 metrum, nec secundum melodium hic expedit poetæ.
 Non autem semper hujusmodi dictione laudem invenit
 apud antiquos, sed aliqui sunt qui virum violentum
dynastam vocant, non sensu proprio loquentes, sed
 mediam dictionem et *dynastam* potentem ponen-
 tes. Invenitur enim et *potens* in divina Scriptura non
 tantum cum laude dictus, ut: *Dominus fortis et potens*
in prælio; et, *Accingere gladium tuum super femur*

inum, o Potens; sed et cum vituperatione; quatenus qui in malitia gloriatur, sic etiam dynasta, ut passim videmus. Hic ergo dynasta Deus est, cujus brachium est potentia munitum: quem autem evertit Altissimus disperit jacens. Sic etiam equi potentia, quod est vigor, laudem habet suam. Ita quoque in homine octoginta annorum vivendi facultates. Non tamen hujusmodi est potentia tyrannica. Quærendum est porro utrum, ut a πειράζω πειραστής, a δοκιμάζω δοκιμαστής, sic etiam ex δυνάζω δυνάστης secundum aliquos derivet qua ex causa non ipso accentu notetur. Forsitan autem confudit poeta, sicut πυραύστης, parvum animal; de quo proverbium est: Sors pyraustæ, de eis qui brevi pereunt ex propria incuria.

73. Deum porro scientiarum ac sapientiæ dicere idem est. Qualium tandem scientiarum? Certe primo earum quæ in ipso Deo sunt, incogitabilem et ineffabilem etiam angelis juxta quas ipse semetipsum cognoscit; deinde quoque earum quæ apud homines sunt, quæque et ipsæ ad Deum pertinent, quatenus exinde ad illos devenerunt. Sermonem vero nobis etiam confirmat magnus Petrus cum dixit: *Domine, tu omnia nosti, tu scis quia amo te*. Si vero quis inter omnes jactator gloriatur quod ipse quamdam artem aut methodum invenerit, frequens autem sapientium hominum turba tradita sit, attamen non est iste Deus hujus scientiæ; sed tantum per inventionem artis procreator ex scientiarum Deo, cuius et solius est proprium ipsum esse Deum et dominum scientiarum, cum aliarum, tum earum quæ pertinent ad diversa specialiter dicta studia, quique studia parat, illi sane solique convenientia. Non enim aliis ista parare dicitur, sed sibi metipsi juxta concinnam sanctæ Annæ theoriam. Hic autem sciendum est quod si secundum sanctissimum Petrum dicentem: Tu omnia nosti, tu scis quia amo te, ejusdem sensus est scire et cognoscere, aliquis tamen forte timuerit dicere Deum idearum, sicut scientiarum, veritus ne videretur delirare juxta Platonicas idearum species; et tamen ille veritus quod si juxta rectam sententiam ac opinionem in idem reduceret scientias et cognitiones, non absolum aliquid diceret, ut in sequentibus ex auctore nostro patebit.

74. Quod autem aliis scientiis illa Dei cognitio clare præponitur, quæ proprie vera est et certissima, ex eo quoque manifestum est quod nemo potest mentem Domini novisse, secundi cum sint ab illo qui recte de Deo ratiocinantur, quales erant qui tunc Judæam habitabant, juxta illud: Notus in Judæa Deus; ubi prorsus sanctus Israel erant quæ Deum videbant mentes. Ideo egregie David adjecit: In Israel magnium nomen ejus, ubi quoque psallens ita, *Magnificamus et exaltamus nomen Domini*, recte dicebat. Hic enim maxime magnificabatur. Hæc autem hujusmodi cognitio vel scientia

πολέμω· καὶ, *Περιζῶσαι τὴν βομφαλαρ σου ἐπὶ τὸν μηρόν σου, Δυνατὲ*· ἀλλὰ καὶ μωμητός· ὡς καὶ ὁ ἐν κακίᾳ ἔγκραυόμενος, οὕτω δὲ καὶ ὁ δυναστής, ὡς πολλαχόθεν δηλοῦται. Ὁ μὲν οὖν ἐν ταῦθα δυνάστης· ὁ Θεὸς ἐστίν, οὗ καὶ ὁ βραχίων μετὰ δυναστείας· ὃν δὲ καθαιρεῖ ὁ Ὑψίστος, ἐξολοίτῃ κείνου· οὕτω καὶ δυναστεία μὲν ἵππου, ὅ ἐστι βώμη, ἐπαινον ἔχει· ὡς καὶ αἱ κατὰ ὀρθοκροντούτην Ἀθροῶπων δυναστεία τοῦ ζῆν. Οὐ μὴν τοιαύτη καὶ ἡ τυραννική. Ζητητέον δὲ, εἴπερ ὡς πειράζω πειραστής, δοκιμάζω δοκιμαστής, οὕτω καὶ δυνάστης ἐκ τοῦ δυνάζω κατὰ τινὰ γίνεται, πῶς οὐκ ὀξύνεται αὐτός; Ἰσως δὲ ἐξηκολούθησε τῷ ποιητῇ, καὶ τῷ πυραύστης, ζωφίον δὲ οὗτος, περὶ οὗ παροιμία ἐστὶ, *Πυραύστου μόρος, ἐπὶ τῶν ταχὺ ἀπολλυμένων ἐξ οὐκείας ἀδουλείας*.

οἱ. Θεὸν δὲ γνώσων καὶ σοφίς· εἰπεῖν, εἴη ἂν ταυτόν. Πόλων δὲ γνώσεων; Ἡ πάντως πρῶτον μὲν τῶν παρ' αὐτῷ τῷ Θεῷ, τῶν καὶ ἀκατανόητων καὶ ἀρρήτων καὶ ἀγγέλοις αὐτοῖς, καθ' ἃς καὶ ἐαυτὸν ἐκείνος γινώσκει· εἶτα καὶ τῶν παρ' ἀνθρώποις, αἱ καὶ αὐταὶ τοῦ Θεοῦ εἰσιν, ὡς ἐκεῖθεν πάντως καθήκουσαι εἰς αὐτούς. Πιστοῦται δὲ τὸν λόγον ἡμῖν καὶ ὁ μέγας Πέτρος ἐν οἷς λέγει· *Κύριε, σὺ πάντα οἶδας, σὺ γινώσκεις διὰ φιλῶ σε*. Εἰ δὲ τυχὸν ἀλαζονευόμενός τις τῶν ἀπάντων, αὐτὸς ἐξευραῖν αἰεὶ τέχνην οἰανοῦν ἢ μέθοδον, συγχῶς δὲ σοφῶν ἀνθρώπων τοιοῦτος ὄμιλος παραδέδοται, ἀλλ' οὐκ ἐστὶ θεὸς ἐκείνος τῆς τοιαύτης γνώσεως· προβολαῖς δὲ μόνον κατὰ εὐρεσιν τέχνης ἐκ τοῦ Θεοῦ γνώσεως, οὗ καὶ μόνου ἴδιον τὸ εἶναι αὐτὸν Θεὸν καὶ Κύριον γνώσεων τῶν τε ἄλλων, καὶ τῶν κατὰ τὰ ἴδιως οὐκ ἐπιγόμενα παντοῖα ἐπιτηδεύματα, ὅς καὶ ἐτοιμάζει ἐπιτηδεύματα, ἐκείνῳ δηλαδὴ καὶ μόνῳ πρόποντα. Οὐ γὰρ ἄλλοις αὐτὰ ἐτοιμάζειν εἴρηται, ἀλλὰ ἐπιτῶν κατὰ τὴν τῆς ἀγίας· Ἄννης ἐμμελῆ θεωρίαν. Ἐν ταῦθα δὲ ἰστέον ὡς εἰ καὶ κατὰ τὸν ἀγιώτατον Πέτρον εἰπόντα, *Σὺ πάντα οἶδας, σὺ γινώσκεις διὰ φιλῶ σε*, τῆς αὐτῆς ἐννοίας ἐστὶ τὸ εἶδέναι καὶ τὸ γινώσκειν, ἕμῳς εὐλαθεθῆσεται τις ἴσως Θεὸν εἰπεῖν εἰδήσεων, ὥσπερ καὶ γνώσεων, δεδιώς μὴ καὶ σκαρβήσεται παραλαβεῖν τὸ Πλατωνικὸν εἰρητικὸν αἴτιον· καὶ μὴ ἐκεῖνος; ὁ οὕτως εὐλαθεθῆς εἰ πρὸς ἔννοιαν καὶ δόξαν ὀρθὴν εἰς ταυτὸν ἄγει τὰς γνώσεις καὶ τὰς εἰδήσεις, οὐκ ἂν ἀπεβδόν τι λαλήσειεν, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς φανήσεται ἀπ' αὐτοῦ τοῦ μιλῶ δού.

οἱ. Ὅτι δὲ τῶν ἄλλων γνώσεων ἢ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐξαιρετὸν ὑπέρχεται γνώσις, ἢ κυρίως ἀληθὴς καὶ ἐπιστημονική, δηλὸν καὶ ἐκ τοῦ μηδένα δυνάσκει νοῦν γινῶναι Κυρίου, δευτεροῦντων αὐτοῦ τῶν πρὸς ὀρθότητα θεολογούντων, ὅποιοι καὶ οἱ τῆς Ἰουδαίας ἦσαν τότε οἰκήτορες, κατὰ τὸ, *Γνωστὸς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ὁ Θεός, ἐνθα πάντως ὁ ἅγιος Ἰσραὴλ ἦσαν αἱ Θεὸν ὀρῶντες νόες*. Διὸ καλῶς ἐπήγαγεν ὁ Δαβὶδ, ὡς ἐν τῷ Ἰσραὴλ μέγα τὸ ὄνομα αὐτοῦ· ἔπειτα καὶ ὁ φάλλων, ὡς *Μεγαλόνομον καὶ ὀψοῦμεν τὸ τῷ Κυρίου ὄνομα*, καλῶς ἔλεγεν· ἐκεῖ γὰρ ὑπερίαν ἐμεγαλύνετο. Ἡ δὲ τοιαύτη γνώσις εἴτε εἰδήσις καὶ

ἐκ πάντων ἀπαιτεῖται ἀνθρώπων· Ἴδετε, γάρ, φη- A
 σιν, ὅτι ἐγώ εἰμι Θεός· ὅπερ ἐστὶ, Γνωστε, νοήσατε.
 Ἀλλὰ πρῶται μὲν αὐται, καὶ δευτέραι γνώσεις· αἱ
 μὲν αὐτοῦ φανερώς οὔσαι Θεοῦ, αἱ δὲ ἡμῖν ἐξ ἐκεί-
 νου ἐλλάμπουσαι. Εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλαι παρὰ ταύτας
 γνώσεις Θεοῦ, αἱ τῶν καρδιῶν ἡμῶν καὶ τῶν τριβῶν
 ἡμῶν, εἰς ἃς καὶ αὐτὰς ἡ προφήτις ἀπονεύουσα, ὑπε-
 μνήσκειν δοκεῖ τὸν Θεόν, ὡς καὶ καρδίαν καθαρὰν
 εἶναι αὐτὴν οἶδε, καὶ εὐθυποροῦσαν ἀναρέτως γινώ-
 σκει. Δὴ καὶ ζητεῖ ἐξ ἐκείνου ἀντίχαριν, ὡς ἐτοιμά-
 σει, ἦγουν ἐπιμάωσ καὶ ἀπαντεῦθεν αὐτὸν ἐπιτη-
 δεύσασθαι· καὶ τὸ δι' εὐχῆς αὐτῆ· καὶ τοίνυν πείθει
 προσεξαρμένη, καὶ ἐπιτυγχάνει τοῦ ἀφροῦ αἰτήμα-
 το;

ος· Εἰ δὲ καὶ ἑτεροὶαι γνώσεις εἰσὶ παρὰ τῶ B
 Ὑψίστῳ μὴ ἂν συνηριθμημέναί ταις ἐκείνῳ φιλαίς,
 καὶ ἐκείνων πάντως αὐτὸς κύριος· μετασκευάζων αὐ-
 τὰς ὅπως ἂν ἐθέλοι, καὶ κατακυριεύειν οὐκ ἀφείς καὶ
 λυμαινέσθαι τοῖς αὐτὸν θεραπεύουσιν· ἀλλὰ καὶ
 ἐκείνας ἀπάγων ἢ ἀλλοιοῦν, καὶ τὰς οἰκείας παρεισ-
 ἄγων ἀκαταλήπτῳ χάριτι, ἣν ὁ ἔχων θεολογεῖ κατὰ
 τοὺς προφήτας· καὶ τοῖς μαθητάς τοῦ Χριστοῦ, οὐ
 καταπνέομενος· ποιητοῖς πνεύμασι παρενοχλοῦσι τοῖς
 θεωρητικαῖς, ἀλλὰ σκεπαζόμενος, ὡς ἔσω μόνων
 ἐκπῆς θείας ἡ ἀγίου ναοῦ, τῶν κρείττωνων τοῦ Μω-
 σαϊκοῦ γνόφου, καὶ ὡς, οὕτως εἰπεῖν, θείων ἡσυχασ-
 τριῶν· Σκεπάσω γάρ, φησὶν, αὐτὸν ὅτι ἔγνω τὸ
 βιομά μου. Τοιαύτη δὲ ἡ προφήτις Ἄννα, γινώσκου-
 σα τὸν Θεὸν ἐν τῷ σκεπάσσει ὑπ' αὐτοῦ, καὶ οὕ- C
 τως· ἐν ἡσυχίᾳ καρδιακῶς αὐτῷ ἐπιτυγχάνουσα, καὶ
 κρητὸν μὲν οὐ κρᾶζουσα καὶ τρανὴς καὶ ἄρβον, ἄλ-
 λως δὲ, καθὰ τὸ ἥγιος Ἰωάννης ἐκ τοῦ κήτους, βεῶσα
 ἐκ συνοχῆς κάρδιας ἐνδόμυχος. Δὴ πανσφῶς καὶ ὁ
 Δαβὶδ μετὰ τὸ σκάπασμα τὸ διὰ τὴν γνῶσιν τοῦ
 Θεοῦ, ἐπήγαγε τὸ, *Κεκράξεται πρὸς με, καὶ ἐπα-
 κούσομαι αὐτοῦ*· ὅς γε καὶ ἐτι λαλοῦντος τοῦ ἀγα-
 θοῦ ἀνθρώπου, καὶ πρηνὴ δὲ λαλεῖν, κλίνει τὸ οὖς
 καὶ ὑπακούει αὐτοῦ.

ος· Τοῦτων δὲ οὕτως ἐχόντων, καλῶς ἂν ἔχοι εἰ-
 πεῖν ἡμᾶς καὶ ὅτι φθάσασα ἡ θαυμασία προφήτις
 ἐν τῇ κατ' αὐτὴν ὁδῇ ἀποκωλύσαι τοῦς· ὑπ' αὐτῆς
 ἰδασκομένους τὴν ὑψηλὰ εἰς ὑπεροχὴν λαλεῖν, καὶ
 τῆς μεγαλορρημοσύνης ἣν τῇ καυχῆσει ὀπαδὸν οὐ-
 λαμεν, ὡς ἀνοήτων ὄντων τῶν τοιαῦτα ποιούντων D
 καὶ νῦν μὴ ἐχόντων καὶ γνῶσιν, καὶ διὰ τοῦτο ἀπε-
 στραμμένων τῷ Θεῷ· αὐτίκα φιλοσοφεῖ ὡς αὐτόχρη-
 μα γνῶσις ἐστὶν ὁ Θεός, καὶ Θεὸς γνῶσιων, καὶ φι-
 λῶν τοὺς ὄντας αὐτῷ γνωστοῦς. Δὴ τοιαύτη φιλοσό-
 φη προσεσηκῶς ὁ Θεός· καὶ ὡς εἰς κήρυγμα λογι-
 σάμενος καὶ αὐτὴν καὶ διδάσκαλον, ἀποδίδωσιν αὐ-
 τῇ τὸ δι' εὐχῆς, τὸν ἀγαπητὸν δηλαδὴ τόκον, ὃν
 ἤθελετο. Ἐπὶ τοῦτοις ἐστι γυργὸς φράσαι ὡς· Θεὸν
 γνῶσιων ἡ μακαριωτάτη Ἄννα εἰποῦσα τὸν Κύριον,
 φιλοσόφως ἀντικίπτει τοῖς βλασφημῶ; φαμένοις εἰ
 ἐστι γνῶσις ἐν τῷ Ὑψίστῳ· μονονοῦχι λέγουσα ὡς
 ἡμῖς οἱ ἄνθρωποι οὐκ ἐπιστάματα, καὶ δι' αὐτὸ ὅλα
 γνῶσιν μὴ ἔχοντες ὀφειλομεν καὶ αὐτοὶ λέγειν τὸ,
Τίς ἔγνω τοῦ Κυρίου ὅς πάντα οἶδε καὶ πρὸ γε-

ab omnibus requiritur hominibus : Scitote enim, inquit, quod ego sum Deus : id est, cognoscite, intelligite. Sed aliæ quidem primæ, aliæ vero secundæ sunt cognitiones, siquidem aliæ quidem ipsius Dei manifeste sunt; aliæ vero nobis ex illo illuxerunt. Sunt autem etiam præter illas aliæ Dei cognitiones, cordium inquam nostrorum ac viarum, ad quas ipsas alludens prophetissa, in mentem Dei revocare videtur, quod ipsam esse puro corde novit, et secundum virtutem ambulare cognoscit : ideoque remunerationem ab illo quaerit, ita ut disponat, seu prompte et exinde adducat illum, et hoc per precam, ad curam de ipsa habendam. Et certe precando persuadet et desideratam rem obtinet.

75. Si vero quoque sunt aliæ cognitiones apud Altissimum, quæ connumerari non possent cum illis ipsi charis, istarum etiam ipse prorsus Dominus est, disponens illas sicut vult, nec sinens dominari aut nocere fidelibus servis, sed et illas abducens vel immutans, et proprias introducens ineffabili gratia, qua præditus homo, secundum prophetas et discipulos Christi, de Deo loquitur, non a malignis spiritibus qui speculantes conturbant inspiratas, sed in tuto positus, quasi manens intra divinum tabernaculum seu sanctum templum, quæ Mosaica nube meliora sunt, et, ut ita dicam, divini recessus : Protegam enim, inquit eum, quoniam cognovit nomen meum. Talis autem erat prophetissa Anna, quæ cognoscebat Deum, quod ab ipso protegeretur, et sic in securitate ipsi ex animo inhærebat, non quidem acuto manifestoque clamore clamans, alias autem, sicut sanctus Jonas ex ventre ceti, ex anxietate cordis intrinsecus clamans. Ideo sapientissime David, post « protectionem in cognitione Dei » adjecit : *Clamabit ad me, et exaudiam eum*. Hic enim adhuc loquente bono homine, sed et priusquam loquatur, aurem inclinât et exaudit eum.

76. Hæc autem cum ita sint, consonum nobis esset dicendum quod, postquam hæc admirabilis prophetissa prævenisset in suo carmine prohibere doctos ab ipsa ne sublimia superbe loquerentur et caverent a jactantia quam gloriationis comitem esse scimus, quantum qui talia agunt insolvi sunt nec mentem nec cognitionem habent, et ideo a Deo avertuntur, statim philosophice docet quod re ipsa scientia Deus est et Deus scientiarum et diligit eos qui ipsi vere noti sunt. Idcirco talem philosophiæ magistram advertens Deus et tanquam præconem ac discipulam reputans, ipsi tradidit quod erat in voto, dilectam nempe Filium, quem poposcerat. Acute præterea dicendum est quod Deum scientiarum sanctissima Anna proclamans Dominum, philosophice obnititur iis qui blasphemando pronuntiant an sit scientia in Excelso : quasi diceret nos homines non esse scientia præditos, et ideo veluti cognitionem non habentes debere et ipsos hoc dicere, Quis novit sensum Domini, qui cuncta scit etiam

antequam eveniant ? Ipse namque reipsa sapientissimus est, et summe sapiens, cuncta sciens, et non scientiæ vel scientiarum, sed scientiarum omnium Dominus. Unde colligitur quod nullius iniquitatis ille noxius est : peccatum enim non est cognitio, sed prorsus ignorantia. Porro si peccatum est ignorantia, non ergo sapientiam habet peccator in quantum peccat. Sapientissimus igitur et sanctissimus est scientiarum Dominus. Si vero de numero cognitionum est ea quæ ad laudabile Adami respicit matrimonium quo cognovit Adam uxorem suam quæ et ipsa cognovit illum, et huius cognitionis Deus est Deus. Faciet ergo quoque super istam dignissimum effectum et institutum, assentiens in adimplentionem ejus quod ipsa postulaverat.

77. Hic autem addi potest quod accurate de Deo disserit prophetissa, cum omnium bonorum causam esse prædicat Deum. Est enim, inquit, Deus scientiarum, nulla vero artificiosa cognitio otiosa est apud ipsum, sed omnes in bonum opus abeunt, et hoc omnino compatit huic optimo artifici. Non autem absurdum esset dicere quod copulantur bonæ cognitioni quæ secundum Deum est laudabilis præcognitio, dignoscencia, recognitio, de peccatis antea commissis condemnatio nobilis ignoscencia, circumspicientia, cum spiritualiter inter se circumspicientes disserunt. Talia uamque cognitiones quædam sunt Deo probate. In his autem est notandum quod hic scite et sapienter modulatur appositum dy-nastæ Deum cognitionum, ostendens quod, sicut hominem perfectum scimus esse verbo et opere conspicuum, sic et Deum nosse convenit dynamiam et cognitorem; maxime vero super omnes huiusmodi, qui talis cum sit et cognoscens et potens quod in Anna faciendum erat hoc, nullo cooperatore fecit.

ὕπερ τοιούτους ἅπαντας, ὃς τοιοῦτος ὢν καὶ γινώσκων τὸ ἐπὶ τῇ Ἄννῃ κοιητέον, ἅμα δὲ καὶ δυνατὸς ὢν, ἐποίησεν αὐτὸ οὐδενὸς ἄλλου συμπράτοντος προσδεηθείς.

Troparium primum tertiæ oðæ.

Incomprehensibilis est divinissimus principatus. Rhetores enim demonstravit illiteratos, Satis sophistas mutire faciendo sermone, Et a profunda nocte extrahendo Populos infinitos fulgur Spiritus.

78. Ausit aliquis fortasse hic pulchri operis in proposito tropario, non longe fulgens dicere exordium, quod requirit poeta Thebanus antiquissimus. Si enim in quinto versu positum : ἀστραπή τοῦ Πνεύματος non est in dativo, sed nominativo desinit ἀστραπή ordinatque sic aliquis syntaxim : Incomprehensibilis est Spiritus fulgur, non valde laudari posset ob extremam inversionem, et hæc uti quis audaci loqueretur, toto cælo procul distantiam sive juxta altitudinem cæli supra terram, aut saltem quantum de supra cerni possunt quæ sub terra sunt, aut in profundum demergi potest : namque transiens homo simplex et iwers, audite : Incomprehensibilis est divinissima, statim perspicere conatur quænam sit ista, et eum lædet per longum

Α νόσεως ; Αὐτὸς γὰρ μόνος τῷ ὄντι σοφώτατος, καὶ καθὰ πάνσοφος, οὐ-τω καὶ παγγνώστης, καὶ οὐ γνώσεως ἢ γνώσεων, ἀλλὰ τῶν γνώσεων πασῶν Κύριος· ἐξ ὧν συνίγεται καὶ ὡς κακίας καὶ οὐδεμιᾶς ἐπιλη-νος ἀτίος. Ἡ γὰρ ἀμαρτία οὐ γνώσις, ἀλλ' ἀπο-χρημα ἄγνοια. Ἐάν δὲ αὐτὴ ἄγνοια, οὐδὲ σοφίαν ἔρα ὁ ἀμαρτάνων ἔχει καθὼ ἀμαρτάνει· πάνσοφος; ἔρα καὶ ἀγιώτατος ὁ τῶν γνώσεων Κύριος. Εἰ δὲ μὴ τῶν γνώσεων καὶ ἡ κατὰ τὴν Ἀδαμίαν εὐλογητὴν συζυγίαν, καθ' ἣν ἔγνω Ἀδάμ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, γινώσκουσαν δὴπου καὶ αὐτὴν ἐκείνον, καὶ ταύτης ἔρα γνώσεως Θεός, ὁ Θεός. Ποιήσει ἔρα καὶ ἐπ' αὐτῇ ἀξιολογώτατον συμπέρασμα, καὶ ἐπιτήθευμα ἐπινοή-σας εἰς συμπλήρωσιν οὐ αὐτὴ ἤβητο.

Β ος. Οὐκ ἀνέδεκτον δὲ εἰπεῖν ἐνταῦθα καὶ ὡς θεο-λογεῖ συνεκτυγμένως ἢ προφητικῶς, πάντων τῶν ἀγαθῶν αἰτιον εἶναι δοξάζουσα τὸν Θεόν. Θεός; γὰρ φησι γνώσεων, οὐδέμια δὲ γνώσις δημιουργικὴ ἀργούσα παρ' ἐκείνῃ ἀπόκειται, ἀλλὰ πᾶσαι εἰς ἔργον ἀπο-τελοῦνται ἀγαθόν, καὶ αὐτὸ πάντως καὶ πρόπον τοιούτου παναγάθῃ δημιουργῶ. Οὐκ ἂν δὲ εἴη κἀ-εργον εἰπεῖν καὶ ὅτι συμπαρακτείνονται τῇ γνώσει τῇ ἀγαθῇ τῇ κατὰ Θεόν, καὶ ἡ ἐπαινετὴ πρόγνωσις, καὶ ἡ θεάγνωσις, καὶ ἡ ἐπίγνωσις, καὶ ἡ ἐπι φθί-σσει πατασμασι δικαία κατὰ γνώσις, καὶ ἡ ἐλλόγιμος ζύγγνοια ἤρουν συγγνώμη, καὶ ἡ πολυουόμε; κα-λουμένη μετάνοια, καὶ μετάνοια, καὶ μετάνοια; ἤδη δὲ ποτε καὶ ἡ ἀμφίγνωια, ὅτε συζητοῦσι πνευ-ματικῶς οἱ ἀμφίγνωσοῦντες. Ἔνωσις γὰρ τις καὶ τὸ τοιαῦτα θεωρεῖται· ἐν τούτοις δὲ σημειωτέον καὶ δι-δεξιῶς καὶ σοφῶς ὁ μελωδὸς ἐνταῦθα παρῆστο τῷ δυνατῇ τὸν Θεόν τῶν γνώσεων δεικνύς ὡς, καθὼ τὸν τέλειον ἄνθρωπον, δοκίμον οἴδαμεν εἶναι καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ, οὗτω καὶ τὸν Θεόν εἰδέναι πρέπει καὶ δυνατῆν καὶ γνώστην· μέγιστα δὲ ἐπιρυκίως

καὶ δυνατῆν καὶ γνώστην· μέγιστα δὲ ἐπιρυκίως

Tropáριον πρῶτον τῆς τρίτης ᾠδῆς.

V. Ἄλητός ἐστιν ἡ θεαρχικωτάτη. Ῥῆτρας γὰρ ἐξέφηνε τοὺς ἀγραμμάτους, Ἄλις σοφιστὰς συστομίζοντας λόγῳ· Καὶ τῆς βαθείας νυχτὸς ἐξαιρουμένους λαοὺς ἀπίρους ἀστραπῇ τοῦ Πνεύματος.

Δ ος. Ἔστιν, οἶμαι, τολμησαί τινα εἰπεῖν ἐνταῦθα ἔργου καλοῦ τοῦ κατὰ τὸ ἐκτεθὲν τροπάριον μὴ πάνυ τηλαυγῆς πρόσωπον, ὃ δὴ ἀπαιτεῖ ὁ Θθηθὲν παλα-τατος λυρωδός. Εἰ μὲν γὰρ ἐν τῷ πέμπτῳ στίχῳ κεῖμενον τὸ ἀστραπῆ τοῦ Πνεύματος οὐκ ἐστὶ δοτικὴ, ἀλλὰ κατ' εὐθὴ πέπτωκεν ἡ ἀστραπῆ, καὶ συνάξει τις ὅτι ἀληθὴς ἐστιν ἡ θεαρχικωτάτη ἀστραπῆ τοῦ Πνεύματος, οὐκ ἂν μάλα ἐπαινοῖτο τις ἀκρας ὑπερ-θάσεως, καὶ τῆς ὡς ἂν τις τολμηρότερον ὑπερέβαλε, ὅσον οὐρανός ἐστ' ἀπὸ γαίας, διασεάσεως, ἢ κατὰ ὕψος οὐρανοῦ ἀπὸ γῆς, ἢ γοῦν ἀλλὰ ἐς ἔσον ἐξ ὑπερέφου τὸ ὑπὸ γῆν ἰδεῖν, ἢ κατακολυμῆσαι βύ-θιον. Ὁ γὰρ τῆς παρόδου ἄνθρωπος ὁ ἀπάργμων καὶ ἀφελής, ἀκούσας ὡς ἀληθὴς ἐστιν ἡ θεαρχικω-τάτη αὐτίκα ἰδεῖν ἐντρανίζει, καὶ τίς ἐκείνη ἐστ';

καὶ οὐκ ἐναμένει ἐπὶ μακρὸν τὴν ἀπόδοσιν, καὶ οὕτω μὲν οὐκ ἀναπαύει ἀκοῆν τὸ μακρὸν ὑπερβα-
 τῶν. Εἰ δὲ εἰ ἄλλο νοῆσαι εἰς ἀπὸ κοινοῦ λαβῶν
 ὄνομα κατὰ συνήθειαν παλαιῶν, ἀλλὰ τοῦτο ξενίσει
 εἰς μὴ ἐνεριθίως ἀπροσέμενον· εἴχα γὰρ ἔσται εἰπεῖν
 οὐ καθάπερ ἐκ τοῦ βασιλεύειν ῥήματος ὄντος· εὐ-
 ρηταί που ἐλαίμενον κατὰ κοινοῦ ὄνομα τὸ ὀ βασι-
 λεύς, ἢ ὀ βασιλεύων ἐν τῷ, οὐ μὲν γὰρ τι κακὸν
 βασιλευμένον ἀψά τε οἱ, ἤθουν ἐν τῷ βασιλεῖ δῶμ'·
 ἀφενδὸν πάλαι· ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν τῷ δικάσω.
 Ἰθαὶ δὲ ἔσται ἢ ἐκ τοῦ δικάσω δηλαδὴ ὀπακου-
 σθεῖσα δεικν, οὕτω κἀναπαύει ἐκ τοῦ ἐξέφηνε ῥήμα-
 τος παρεισθῆναι τῇ ἐννοίᾳ, ὅτι ἀληθῆς ἔστι

ὀφ. Εἴποι δ' ἂν τις ὁμοίως βιασάμενος καὶ ὡς ἐκ
 τοῦ ἀληθῆος ὀπονηθῆναι δύναται ἀσφαλῶς ἀπὸ
 κοινοῦ ἢ λήψης ἢ θεαρχικωτάτη, ἣν δηλαδὴ λαμβά-
 νμεν καὶ ὡς λήμμα ἐνοχόησαν οἱ Χριστιανοί, καὶ
 ἀγκυρῶν δόγμα ἔχομεν· θεαρχικωτάτην καὶ
 παρεπιφθόρας καὶ φυλάσσοντας τὴν τριαδικὴν ἐν ἐνί
 θεῷ ὑπερούσιον ἐξουσίαν τὴν τρισυπόστατον· ἥτις
 λήψης εἴσται καθὲ καὶ κατελήψης ἐτέρῳ λόγῳ ἀλη-
 θῆς· ἔστιν, ἔπει καὶ τοῦτο μόνον αὐτῆς ληπτὸν, ἢ
 ἀκατάληπτα κατὰ τὸν οὕτω φιλοσοφήσαντα. Δύναται
 δὲ καὶ ἐκ τοῦ θεαρχικωτάτη παρεκυσθηναί ἢ κατ-
 ἄρρηστα τοῦ τοιοῦτου ὀνόματος θεαρχία, καὶ ἀπο-
 κάλσαι ἀσφαλῶς καὶ ὀρθῶς ὁμοίαν εὐναξίν. Ἐπε
 τοῖνυν κατὰ τὸν πρῶτον λόγον τὸν κατὰ μακρὸν
 ὀπακῶν σχῆμα τῆς φραστικῆς τάξιν τοῦ τροπα-
 ρίου μεθοδεύσει τις, εἴτε κατὰ τοὺς τρεῖς τοὺς ἀπὸ
 κοινοῦ ἐρανισαμένους θηλυκὸν εὐθὺ ὄνομα, οὐ ὀπο-
 νηθέντος δευτικῆ μένει τὸ ἀστραπῆ τοῦ Πνεύματος,
 οὐνοῖαν τὸ πρῶτον τοῦ προκαίμενον μελωδικοῦ
 ἔργου ἐμποῖαι τῷ περιτυγχάνοντι, καὶ τὴν ὄψιν ἐς
 ἀπὸ ἐπιβρίπτουσι· ἐκκρινέσθαι οὐ τῷ φιλοθεάμονι
 ἴπλον βούλεται· οἶμαι δὲ ὡς ὀ πρῶτος ἀρέσκει ἂν
 λόγος διὰ τὸ προφανῶς ἀόχλητον.

κ'. Ἐφ' οὐ καὶ θεωρητέον τὴν κατὰ τὸ τροπαρίου
 ἔνοῖαν βουλομένην λέγειν ὅτι ἢ θεαρχικωτάτη
 ἀστραπῆ τοῦ Πνεύματος ἀληθῆς ἔστιν, ὅπερ ἔστιν
 ἀκατάληπτος, ἀκατανόητος, μὴ ὀκκαίμενη λαβαῖς,
 ὅ ἔστιν ἀφαῖς, ὡσπερ οὐ ταῖς κατὰ ὄμμα, οὕτως
 οὐδὲ κατὰ νοῦν. Εἰ μὴ ἄρα ἐκεῖνος ἄλλῃ μοιτο
 φλογὶ ἀγγελικῆ, ὡς ἔχειν οὕτω λαβῆσθαι πυρός, καὶ
 φωτὶ φῶς προλαμβάνειν, καὶ τῷ τῶν φῶτων οὕτω
 προσπελάζειν Πατρὶ τῷ μεγάλῳ θεῷ· πόθεν τοῦτο
 ὄφλον; Ἐξ αὐτοῦ δὲ τοῦ σήμερον θαύματος· βητο-
 ρικῶς γὰρ αὐτίκα δὲ καὶ φιλοσόφως τοὺς ἀγραμ-
 μάτους ἐστόμωσε μαθητῆς, καὶ ἀχρόνως· καὶ ὡς ἐν
 ἀτόμῳ σοφούς ἐξέφηνεν ἄλλοις, ὅπερ ἔστιν αὐτάρκως,
 τοὺς ἰδιώτας συστομίζοντας τῷ οικίῳ λόγῳ, τού-
 ἔστιν ἐν τῷ ἐμφράττειν τὰ χεῖλη, ἐπιστομίζοντας
 τὸ παρ' Ἐλλῆσι σοφιστικὸν ὄφλον, καὶ τῷ τῆς θείας
 διδασκαλίας ἐξαστρέπτουσι φωτὶ, ἐξίγοντας τοῦ
 κατὰ τὴν ἀγνωσίαν ζῶφου νυκτέρου· ὅπερ ἐν ἔργῳ
 πάντως ἀκατάληπτον ὀμολογησάμενος ἔσται.

κα'. Καθεσταμένης δὲ ὡς τῆς ἐννοίας, τὰ κατὰ

(1) Et ita non moratur auditorem longo hyper-
 bato.

(2) Divinissimam traditione acceptam custodien-

A explicacionem expectare (1). Si vero quis aliud quid
 cogitet, communi juxta morem antiquam sumptio
 nomine, at istud auditorem non asuetum confundit.
 Forte namque dici poterit quod, quemadmodum ex
 regnare, quod est verbum, inventum est derivatum
 commune nomen rex, vel qui regnat, in hoc : « Non
 enim aliquid malum est regnare, et sive in hoc :
 Regi nobil- palatium est ; ita etiam in verbo : Judi-
 cabo. Rectum vero erit ex judicabo, subauditum sane
 judicium, sic et ibi ex verbo ἐξέφηνε occurrit
 menti, quod incomprehensibilis est ἔκφανσις quæ
 illiteratos reddidit oratores.

B 79. Similiter autem aliquis dicere posset, quod
 ex voce *incomprehensibilis* tuto subintelligi potest
 nomine communi apprehensio ἢ θεαρχικωτάτη quam
 certe tanquam lemma celeberrimum nos apprehendimus
 Christiani, et communissimum habemus dogma (2); quæ
 apprehensio, sive acceptio, vel, aliis
 verbis comprehensio, incomprehensibilis est, siquid-
 dem, secundum eum qui sic philosophatur, hoc
 solum istius est comprehensibile, quod incompre-
 hensibilis est. Potest autem etiam ex θεαρχικωτάτη
 derivari vox quæ præest huic nomini θεαρχία, et
 complereque tuto recteque similem syntaxim. Sive
 ergo juxta primum modum, de longa scilicet inver-
 sione, orinat quis elocutoriam syntaxim *tropari-
 rii* sive juxta tres alios, derivantes in nominativo
 dative manet ἀστραπῆ Spiritus, frons propositi
 operis melodici sensum præstat occurrenti et oculos
 in ipsum injicienti. Discrimen igitur sit curioso quod-
 libet. Equidem puto quod primus sufficeret modus,
 quia manifeste non avertit difficultatem.

80. Super hoc etiam considerandum est *tropari-
 sententiam* quæ dicere vult quod divinissima ful-
 guratio Spiritus incomprehensibilis est, nempe inap-
 prehensibilis, imperecepta, non subjecta conceptui,
 id est, tactui ut incorporeis sic neque spiritualibus.
 Nisi igitur spiritus iste flamma luceret angelica,
 ita ut posset ignem apprehendere, lumineque
 lumen assumere, et sic Patri luminum, ma-
 gno Deo, propinquare, unde hoc foret manifestum?
 D Ex ipso hujus diei prodigio. Protinus enim orato-
 res et philosophos disertos fecit illiteratos discipu-
 los, et extemplo quasique in instanti sapientes red-
 didit satis, hoc est sufficienter, hos idiotas, obmu-
 tescere proprio sermone facientes, id est, in occlu-
 dendu labia, silere cogentes sophisticam Græco-
 rum tribum; istamque divinæ doctrinæ fulguranti
 lumine educantes ex ignorantæ tenebrosa nocte :
 quæ efficacia prorsus incomprehensibilis censenda
 est.

81. Statuta vero taliter sententia, quæ ad dictio-
 nes trinam in uno Deo supersubstantialem sub-
 stantiam tribus personis constantem.

nes troparū pertinent, sic explicantur : Imprensibilis, ut inventum est, idem significat quod incomprehensibilis, quam capere non est possibile. Ostendit autem ista dictio, quæ homonyma est, etiam irreprehensibilem sive hominem, sive victum, cuius et ipsius, tanquam commendabilis virtute, nihil aliquis incriminandum reperire potest. Videtur autem dictio metaphorice deduci a luctatoribus, qui oleo peruncti et aliunde solertes inclinari, curant ne captum adversariis præbeant. Unde optime *imprensibilis* diceretur castus Joseph, qui dominam Ægyptiam nudus fugit ut comprehendi non posset. Huic autem *imprensibilis*, juxta modum luctatoris, opponitur εὐλαβής, quem scilicet facile prehenderes. Vox autem ἐστὶν per consequentiam nexus acuto accensu notatur, ut hoc ἀληπτος ἐστὶ, concinat τῷ ἐρρήξε γαστρὸς, secundum vim accentus acuti. Aliunde vero, sicut viri docti volunt, enclitica esse debet. Qui vero hoc audire fastidit, nobis prorsus illasis prætereat.

82. Quæ vero θεαρχικωτάτη dicitur, omnem splendoris intentionem excedit. Superior enim est una altera fulguratio, magis una divina; atque altera quædam principalis, et principalior, et principalissima: sed divina principalissimaque fulguratione Spiritus, et Patris et Filii, non recte dicemus aliquid esse præstantius. Hæc enim summam significat Dei virtutem, sapientiam mundum diversimode docentem et ita salvantem: quo quid præstantius opus Dei esset præter incarnationis œconomiam, ubi cuncta sunt ad nostram salutem et ad impletionem superioris mundi spectant? Est autem theologica vox θεαρχία et quæcumque inde veniunt. Vox autem ῥήτρας per circumflexum pro ῥήτορας, non est valde usitata, sicut neque πάτρας pro πατέρα, μήτρας, pro μητέρα, vel aliud quid simile. Θυγατέρας tamen invenitur cum synoope. Igitur noscit aliquis undecunque dictionis hujus usum, vel remittendum est ad licentiam poeticam vel aliam propter metrum necessitatem. Attamen ῥήτρας cum accentu super penultimam dicimus genere feminino, cum quibusdam conditionibus conventiones; quarum singulare est hoc: Euge, ῥήτρην faciamus, et est istud sicut φρήτην, et similia. Ἐξέφηθεν autem spectat ad fulgurationem, qua manifestantur quæ hucusque in obscuritate erant, quemadmodum et discipuli, qui erant obscuri, manifestati sunt, cum a Spiritu sancto illuminati fuerunt. Et non solum ipsi luxerunt, sed et aliis bonam hanc affectionem dederunt. Illiteratos autem dicit, vel qui prorsus litteras nesciebant, quosque dixerit analphabatos, vel qui paucas sciebant litteras: qua significatione usus est etiam qui scripsit episcopum esse posse illitteratum, sive qui paucis sacrarum litterarum libris operam dat: nam illum qui nihil omnino novit pigeret, puto, sacram lucernam accendere.

83. Vox ἄλις quæ significat sufficienter, tanquam adverbium, venit ex ἀλίω ἀλίω, id est cogo, po-

A. λέξιν τοῦ τροπαρίου ἔχουσιν οὕτως· ἀληπτος μὲν νῦν ὧ· εὐρέθη ἡ ἀκατάσχετος, ἧς οὐκ ἐστὶ λαβέσθαι δηλοῖ δὲ ποτε ἡ λέξις ὁμώνυμος οὕσα καὶ τὸν ἀμεμπτον, ἢ ἀνθρωπον ἢ βιον, οὐ καὶ αὐτοῦ ὡς ἐναρέτου δρᾶσθαι τις οὐ δύναται λόγῳ αἰτιάσεως· δοκεῖ δὲ μετεναχθῆναι ἡ λέξις ἐκ παλαιστων τεχνικων, οὐ καὶ ἀλειφόμενοι ἔλαιον, καὶ ἄλλως δὲ ὑποκλίνοντες δεξιῶς ἐπιτηδεύονται μὴ ἐνδιδόναι τοῖς ἀντιπάλοις λαβῆς· ὅθεν πάνυ γλυκέως ἀληπτος λέγοιτ' ἂν ὁ σώφρων Ἰωσήφ, ὁ τὴν Αἴγυπτίαν δέσποιναν γυνικὸς φυγῆν, ὡς μὴ ληφθῆναι καταδεξάμενος· τῷ δὲ οὕτως ἀληπτω κατὰ λόγον πάλη· ἀντίκειται ὁ εὐλαβής, οὐ δηλαδὴ ῥῥον ὁ βουλόμενος λάβοιτο. Τὸ δὲ ἐστὶν διὰ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ εἰρμού ὁξύνεται, ἵνα τὸ ἀληπτός ἐστὶ, συνάξαι τῷ ἐρρήξε γαστρὸς, κατὰ τὴν ὁξυτόνησιν· ἄλλως δὲ, ὡς οἱ τεχνικοὶ βούλονται, ἐγλίψεσθαι ὀφείλει· ὁ δὲ ὀκνῶν ἀκοῦειν τοῦτο, παρακούετω θλίβων ἡμᾶς οὐδέν.

πβ'. Ἡ δὲ θεαρχικωτάτη πᾶσαν ἐπίτασιν ὑπερβαίνει λάμψεως· ὑπερτέρα μὲν γὰρ ἄλλη ἄλλης ἀστραπῆς, καὶ θειοτέρα, καὶ ἀρχικὴ τις ἐτέρα, καὶ ἀρχικωτέρα, καὶ ἀρχικωτάτη· τῆς δὲ θεαρχικωτέρας ἀστραπῆς τοῦ Πνεύματος, αὐτίκα δὲ καὶ τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, οὐκ ἂν ὀρθῶς εἰποιμεν εἶναι τι ὑπέρτερον. Θεοῦ γὰρ αὕτη ἐνέργειαν τελειωτάτην σημαίνει σοφίζουσαν ψῆμον πολυειδῶς· καὶ οὕτω σώζουσαν· οὐ τί ἂν ὑπερφέρει ἔργον Θεοῦ μετὰ τὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν, ἐνθα τὰ πάντα εἰς σωτηρίαν ἡμῶν, καὶ οὕτως ἀναπλήρωσιν τοῦ ἀνω κόσμου ἀφορᾷ· Θεολογικὴ δὲ λέξις καὶ ἡ θεαρχία καὶ τὰ ἐντεῦθεν παραγόμενα. Τὸ δὲ ῥήτρας προπερισπούμενον, ὁ ἐστὶ ῥήτορας, οὐ τέτριπται εἰς πλατεῖαν χρῆσιν, ὡς οὐδὲ τὸ πατέρα πάτρας, μητέρα μήτρας, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον· θυγατέρας μέντοι εὐρηται συγκακομμένον ἐκ τοῦ ἀπλοῦ· ἤγουν οἰδὲ τις χρῆσιν τῆς λέξεως ἔθενον, ἢ ἄλλὰ ἀναπεμπτόν εἰς ἄδειαν ποιητικὴν καὶ τὴν διὰ μέτρον ταύτην ἀνάγκην. Ἄλλως μέντοι ῥήτρας φαιμέν παροξυτόνως γένει θηλυκῷ, τὰς ἐπὶ τισι ῥητοῖς συνθήκας· ὧν ἐνικόν τὸ, ἀλλ' ἄγε ῥήτρην ποιήσωμεν· καὶ ἐστὶν ἐκεῖνο κατὰ τὴν φρήτην καὶ τὰ τοιαῦτα. Τὸ δὲ ἐξέφηθεν οἰκίον πρὸς τὴν ἀστραπὴν, ἧς ἐλλαμψέσης ἐκφαίνεται τὴ τῶς ὄντα ἐν σκότῳ, καθὰ καὶ οἱ μαθηταὶ ἀφανεῖς ὄντες, ἐξεφάνθησαν, οἷς ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐνελάμφθησαν· καὶ οὐ μόνον αὐτοὶ ἐξέλαμψαν, ἀλλὰ καὶ ἄλλοις ἔδωκαν τὸ ἀγαθὸν τοῦτο πάθος. Ἄγραμμάτους δὲ ἢ τοὺς μὴ εἰδῶτας ὄλως γράμματα λέγει, οὐ· ἀναλαφθήτους ἔφη τις, ἢ τοὺς ὀλιγογραμμάτους· δι' οὐ σημαינוμένον συνηγορεῖται καὶ ὁ γράψας μὴ κωλύεσθαι εἶναι· καὶ ἀγράμματον ἐπίσκοπον, εἶγουν ὀλίγοις ἐντριβάντα βιβλίου ἱερῶν γραμμάτων. Ὁ γὰρ καὶ μηδὲν ὄλως εἰδῶς, ὀκνήσοι ἂν, οἶμαι, καὶ ἱερὰ λύχνα ἀνάπτειν.

πγ'. Τὸ δὲ ἄλις, ὃ σημαίνει μὲν τὸ αὐτόρκοις, ὡς ἐπιρρήμα· γίνεται δὲ ἐκ τοῦ ἀλίω, ἀλίω, τὸ ἀθροῖω,

Επει συμφ.δύσασθαι ἀφ'άστως καὶ πρὸς τὸ βῆτρας A καὶ πρὸς τὸ ἀγραμμάτους, καὶ πρὸς τὸ συστομίζοντας. Σοφισταὶ δὲ παρ' Ἑλλήσι διχῶς, καὶ μάλιστα μὲν οἱ πλασματογράφοι βῆτορες· σοφίζοντες ἐκείνοι ἐν τῷ μελετᾶν πλαστάς ὑποθέσεις, τοὺς ἐπ' ἀληθείᾳ διηγήθους. Οὕτω γοῦν σοφιστῆς Λιδανίδης τις καὶ Ἀφθόνιος καὶ λοιποί. Ἦσαν δὲ καὶ φιλόσοφοι σοφισταὶ διαλεκτικοὶ σοφισζόμενοι τεχνικῶς τοὺς αὐτοὺς κοινωνοῦντας, καὶ παραλογίζόμενοι, καὶ ἐν τῷ οὕτω ποιεῖν ἐλεγχόμενοι καὶ ἐλέγχοντες· οὐ ζητῶσι μὲν ἐκείνοι ὡς καὶ προκαθίζεσθαι διδασκαλείων, ποιοῦμενοι δὲ ὁμῶς περὶ τέχνην ταύτην ὀχληράν. Ὅθεν λαθόντες ἡμεῖς, σοφιστὴν κακίας φαρμὴν καὶ πάντα μὲν κακὸν, μάλιστα δὲ τὸν ἀρχέτακον δαίμονα· συστομίζοντας δὲ ἀντὶ τοῦ τὸ στόμα ἐμφράττωτας, καὶ ὡς ἐν ἀνθ' ἐνὸς εἰπεῖν ἐπιστομίζοντας. B Ἐληπτὰ δὲ ἡ λέξις ἀπὸ ἀγγείων βραχυστόμων, καὶ ὡς οἱ παλαιοὶ φασὶ συστόμων· τοιαῦτα δὲ εἰσὶν ὧν τὰ στόματα συνῆκται εἰς κομιδῆν στενὴν, ὡς πωμαζέσθαι· ὀλιγίστην δερματίω, ἢ στυπτείω, ἢ ζυλησίω· ἔστι οὖν συστομίζειν τὸ ἀχανῆ ποιεῖν τὸν ἐλεγχόμενον, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι προάγειν ὅλως λόγον τοῦ στόματος· ὡς εἰ καὶ μὴ πλατὺ χαίρειν εἶχεν, ἀλλὰ συνῆκτο τὰ χεῖλη κατὰ βαλάντιον ἢ τινα βίκιον· ὅπερ ἐμάνθανον οἱ τοῖς ἀγιωτάτοις τοῦ Θεοῦ μαθηταί· ἀντικαθεστάμενοι σοφισταί, οὐ φόβω ἢ βίᾳ, λόγῳ δὲ συστομίζόμενοι ἀποστολικῷ τῷ ἐκ τοῦ πανσόφου Θεοῦ.

πῶ. Ἐνταῦθα δὲ οὐ πάντῃ ἀκαιρον καὶ ἀπερίεργον ἱστορεῖται ὅτι σοφὸς τις δύο φοιτηταὶς παρασκίζόμενος πᾶν αὐτῷ μελομένοισι, ὧν ὁ μὲν εὐχερῶς C καὶ μικροῦ δεῖν ἀχρόνω· ἀναλαμβάνων τὰ διδασκάλια, εἶτα ἐξελανθάνετο τυχῶ, ὁ δὲ μόχθω πολλῶ εἰσδεχόμενος τὸ ἐρμήνευμα παρακατεῖχεν εἰς μνήμην διηνεκῆ στεγόμενον· τὸν μὲν πρῶτον ἐκείνον λαγύμφω εἰκάζεν εὐρυστόμω, ῥῥον μὲν πληρουμένη, ῥῥον δὲ ἀποκενουμένη· τὸν δὲ δευτέρον ἀγγειδίω συστόμω, βρᾶδιον καὶ εἰσδεχομένω, καὶ ἀποπτύοντι τὸ ὑγρὸν, καὶ τοιοῦτον μὲν τὸ σύστομον. Βαθεῖαν δὲ τὴν νύκτα λέγει τὴν παλαιτάτην ἐν τοῖς ἔθνεσιν πλάνην, δι' ἣν ὡς ἐν σκοτίᾳ περιπατοῦντες, οὐκ εἶχον τὸ τῆς διηθείας βλέπειν φῶς, οὐδ' αὐτοὶ Ἑλληνας, οἷς ἡ κατὰ κόσμον σοφία ἐνέλαμπε· καὶ ἦν ἐκείνοισι ἡ εὐξ αὐτῆ καινότροπος· οὐ γὰρ ἥλιος, γῆν ὑποδύς, τῆ ἐκαίθεν σκιᾶ ἀλύπει τὴν κτίσιν· ἀλλ' ὁ μὲν ἥλιος D τῆς ἀληθείας ὁ ὑπερουράνιος ἐπλήρου τὸν κόσμον· ἐκείνοισι δὲ βλέποντες οὐκ ἔβλεπον· ἐμελλε δὲ ἄρα ἐν τῷ ὑστερον ἀνάπαλιν θαύματι τὸ ἐμπάλιν τοῦ πρώτου πάθος ἐγγενέσθαι τοῖς ἔθνεσιν. Ὅτι γὰρ ὁ ἄδυστος ἥλιος οὐρανίθεν κατελθὼν ἐπ' ἡμᾶς ὑπὸ γῆν γένοικτο, τῆνικαῦτα ἐκείνοισι ἡ πρώτη μὲν ἀπηλάθη νύξ, ἐπέλαμψε δὲ φῶς τὸ ἀνέσπερον. Ἰστέον δὲ ὡς βαθεῖα νύξ δηλοῖ μὲν τὴν ἀκρωσ μέλαιναν, καὶ καθά τις ἐση σκοτομήνιον· τὴν μεταφορὰν δὲ εἰληχεν ἐκ τῶν βαθίων, καὶ φρεάτων, καὶ φαράγγων, καὶ βόθρων, καὶ παλισγῶν καθ' ὧν οὐ δεικνύεται φῶς καθαρόν, ἔπερ ἄνω φορούμενον φύσει, ὀλίγα πέφυκεν ἀσφαιεῖσθαι περὶ τὰ ἡ βαθία ἢ ἄλλως γωνιούμενα καὶ παράθυστα· ἐνταῦθεν δὲ νοητέον καὶ βαθύ

test referri ad oratores, et illiteratos, et os obturantes. Sophistarum vero apud Græcos duo genera habebantur: præsertim plasmatographi oratores: hi ficta subjecta declamantes, veros efformabant ad sapientiam advocatos. Talis fuit sophistes Libanius, et Aphthonius, et cæteri. Erant porro philosophi sophistæ dialectici, qui secum conversantes argutiis ludebant et sic erant convicti et convincentes; non zelantes ut disciplinis præsesent, laborantes tamen circa istam molestam artem. Unde morem assumpsimus nos, sophistam malitiæ vocandi omnem improbum, præsertim malorum principem dæmonem. Συστομίζοντας autem sumitur pro, obturantes ora; et, ut unum pro altero dicam, ἐπιστομίζοντας. Dicitio vero desumpta est a vasibus tenuis colli, quæ dicuntur ab antiquis σύστομα. Talia sunt ea quorum os in arctam introductionem tenuatur, ut obtrudi possit tenuissima pellicula, vel stuppa, vel lignea particula. Συστομίζω est igitur mutum facere convictum, eo quod omnino nequit ex ore proferre sermonem, et tanquam ad modum erumenæ vel urceoli non potest late hiare, sed contrahuntur labia. Quod didicerunt sanctissimis Dei discipulis adversarii sophistæ, non metu aut violentia, sed apostolico sermone a Deo sapientissimo proveniente, ora obturati.

84. Hic autem non prorsus intempestivum aut superfluum est enarrare quod quidam philosophus duobus auditoribus, quos magna prosequeretur cura, deditus, quorum unus facile ac subito suscipiebat documenta, sed brevi postea obliviscebatur, alter magno labore susceptam explicationem in memoria perpetuo custodiebat, primum quidem assimilabat ore largo lagenæ quæ facile impletur, sed facile et vacuatur; secundum autem angusti oris urcei, tardius recipienti et rejicienti aquam. Tale quidem est verbum, σύστομον. Profundam autem noctem dicit antiquissimum ethnicorum errorem, per quem velut in tenebris ambulantes, non valebant veritatis aspicere lumen, nec ipsimet Græci quibus sapientia secundum mundum illuxerat. Erat autem illis ista vox novi generis. Non enim sol sub terram subiens creaturam exinde contristabat umbra: verum hic quidem celestis mundum replebat sol veritatis; sed illi aspicientes non videbant. Debebat proinde fieri gentibus in ultimo prodigio quiddam huic primæ affectioni contrarium; etenim cum ille sol indeficiens, ad nos ex alto dimissus, sub terram intravisset, statim hæc prima nox evanuit, eisque lumen absque vespere illuxit. Notandum est autem quod dicitio *profunda nox* ostendit illam fuisse summe nigram, illonem ac tenebricosam. Metaphora vero sumpta est de profundis, puteis, barathris, foveis, pelagis, in quæ non penetrat purum lumen; quod natura sursum elevatum, circa profunda vel alias angulata seu furtiva parum est versari natum. Exinde quoque concipien-

dum est illam ad solum usque profundam adoratio- nem et profundam serenitatem, quam qui non habet, ex aquis profundis eripi se precatur.

85. Vox εξαρουμένους est pro εκλαμβάνοντας, et sic educentes. Dicit solet de his quæ ex profun- do eriguntur, Extrahit igitur aliquis eum qui de- mergendo suffocatur, aut in profundum cœnnum lapsus est; vel magis tropice, qui cecidit in capti- vitatem. Huic autem εξαρισίν affinia sunt εξέλσθαι et εξελείν. Talia vero non sunt ἀναιρεῖσθαι et ἀνελέσθαι: non enim ex profundo suscipientes, sed lapsum erigentes, aliquem elevamus; et sic indica- bit istud: ἀνελετο εκείνον. Quod autem τὸ εξα- ρεῖσθαι et ὁ εξαρουόμενος, ex quibus sunt ὑπεξαίρε- σθαι et ὁ ὑπεξαιρούμενος, passivam aliquando significationem habeant, non est ambigendi locus. Populos autem immensus solummodo dicit eos qui fulgore Spiritus illuminati sunt. Licet enim alias maxime gentilium immensitas pateat, si quis eos qui etiam nunc in tenebris errorum ambulat, et nocturno tempore contra nos insidiantur, consi- deret; at tamen immensi quoque sunt secundum Deum illuminati: et nobis ante oculos ducantur omnes sancti, prorsusque mirabimur eorum infi- nitatem, etsi non proprie sumamus istam. Si enim nec omnes homines qui ab Adam ad consum- mationem usque sæculi sunt, coram Deo proprie dicentur innumeri vel infiniti, quomodo sanctis ejus et cæteris simul Christianis infinitas compe- teret? Sunt ergo populi infiniti, quorum multitudo, licet habeat finem, nobis tamen non est magis nota, quam quod est proprie infinitum. Si vero quo- que terra tum esse dicitur immensa, tum habere ter- minos, observandum est hoc etiam utile præsentibus futurum. Eidem etiam usui inservit dictum: « Populis infinitis consentientibus », quod apud aliam poetam invenitur.

86. Fulguratio vero sancti Spiritus, et præsertim illa quæ spectat ad hodiernam festivitatem, in qua sunt spiritus vehemens et ignita lingua, aliquid supernæ additæ majestati habet ex naturali cogitatione per quam ad divinissimam speculationem anagogice ducimur. Scimus enim quod sensibilis fulguratio sensibilem spiritum, ante propriam generationem jam existentem, hancque producentem, arguit: quo intra nebulam incluso, motuque inflama- to, atque exitum quærente, tenebrarum violenta scissura tonitruum efficit, fulgurationem vero quæ diurnis coloribus aera pingit, spiritus generat. Quæ porro physica cum sint, in præsentī festivitate sciunt eum docere qui cupit undique quod pium est lucro- se querere. Quod autem, sicut noctem ignis illu- minat, et non dico ignem hunc antiquum Judæis auxilium præstantem, sed simplicem ignem, sic etiam fulguratio; quodque sæpe multum juvat et viatores et navigatores, et ipsis est salutē, morunt qui sunt experti, apud quos etiam gratiarum debita, puto, talibus fulgetris reservantur. Multo vero magis et omni modo maximas debemus gratias sancti Spi-

A προσκύνημα τὸ ἕως ἐδάφους, καὶ βαθεῖαν γαλήνην, ἣν ὁ μὴ ἔχων, εὐξεται βυθῆναι ἐκ τῶν βαθύων ὕδα- των.

πς'. Τὸ δὲ εξαρουμένους εἴρηται μὲν ἔπει ἀντὶ τοῦ εκλαμβάνοντας καὶ οὕτως; ἐξάγοντας· λέγεσθαι δὲ εἰωθεν ἐπὶ τῶν ἐκ βάθους ἀναλκόντων οὐτιθέσκει. Ἐξαίρεται γοῦν τις τὸν ἐν τῷ κατακολυμῶνι πνιγμῶν, καὶ τὸν ἐμπροσθέντα λιύτ βαθεῖν· ἐνταῦθεν δὲ τροπικώτερον καὶ τὸν ἀιχμαλωσίῃ περ:πεσόντα· τῷ δὲ τοιοῦτω εξαίρειν σὺστοιχῶν ἐστὶ καὶ τὸ ἐξελε- σθαι καὶ ἐξελεῖν· οὐ τοιαῦτα δὲ καὶ ἀναιρεῖσθαι καὶ ἀνελέσθαι. Οὐ γὰρ ἐκ βάθους ἀναλαμβάνοντές τινα, πεσόντα δὲ ὀρθοῦντες ἀναιρούμεθα, καὶ ὡς τοῦτο ποιήσει ἀνελετο εκείνον. Ὅτι δὲ τὸ εξαίρεισθαι καὶ ὁ εξαρουόμενος καὶ παθητικὴν ποτε σημασίαν ἔχου- σιν, ἐξ ὧν καὶ τὸ ὑπεξαίρεσθαι καὶ ὁ ὑπεξαιρούμε- νος, οὐκ ἐστὶν ἀμυθολογεῖν. Ασαὺς δὲ ἀπειρους τοὺς τῆ ἀστραπῆ καταλαμφθέντας τοῦ Πνεύματος μόνους φησὶν. Εἰ γὰρ ἄλλως· μάλιστα τῶν ἐθνῶν ἀπειρία κατακίχεται, εἰ τις τοὺς ἐτι καὶ νυκτεπόρους ἐν τῇ πλάνῃ, καὶ νυκτελόχους δὲ καθ' ἡμῶν σκέπτεται· ἀλλ' οὖν ἀπειροὶ καὶ οἱ κατὰ θεὸν παφωτισμένοι, καὶ προαχθῆτωσαν ἡμῖν εἰς ἔννοιαν οἱ ἄγιοι πάντες, καὶ πάντως θαυμασόμεθα τὸ ἐν αὐτοῖς ἀπειρον, οὐ κυριολεκτούμενον οὐδὲ αὐτό. Εἰ γὰρ μηδὲ πάντες ἄνθρωποι οἱ ἐξ Ἀδάμ καὶ μέχρι συντελείας τοῦ κόσμου ἀπειροὶ παρὰ τῷ θεῷ κυρίως λεχθήσονται, πῶς ἂν τοὺς ἄγίους ἐκείνους, καὶ τοὺς ἄλλοις ἐκ ὁμοῦ Χριστιανοῖς ἀπειρία ἐπαληθεύοιτο; Εἰσὶν οὖν λαοὶ ἀπειροὶ, ὧν τὸ πλῆθος εἰ καὶ πεπέρασται, ἀλλ' ἡμῖν οὐκ ἐγνωσται ὡς οὐδὲ τὸ κυρίως ἀπειρον. Εἰ δὲ καὶ γῆ ποτὲ μὲν ἀπειρων εἶναι λέγεται, ποτὲ δὲ πέριτα ἔχειν, ἐπισκεπτόν καὶ ἐκεῖνο χρήσιμον τοῖς ἐνταῦθα ἐσόμενον· ἐνθυμητέον δὲ πρὸς ὁμοίαν χρείαν καὶ τὸ λαῶν ἀπειρων συμφωνούντων, ὃ δὴ παρὰ ἐτέρω κέεται μελεθῶν.

πς'. Ἡ δὲ ἀστραπὴ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ μά- λιστα ἢ κατὰ τὴν σήμερον ἑσπρτὴν, ἐν ἣ πνοῇ βιαία καὶ γλώσσαί πυρρός, ἔχει γλυκύτητος; εἰ πρὸς τῷ σεμνῷ καὶ ἐκ τῆς κατὰ φύσιν ἐννοίας, δι' ἣς εἰς θεωρίαν θειοτάτην ἀναγόμεθα. Οἴδαμεν γὰρ ὡς καὶ ἢ κατ' ἀλοθῆσιν ἀστραπὴ πνεῦμα ἀλοθῆτην προῦ- πάρξαν αἰτιᾶται τῆς οἰκείας γενέσεως· οὐ ἐγκλει- σθέντος ἔσω νεφέλης καὶ τῇ κινήσει ἐκπυρωθέντος καὶ ζητουόντος ἐκπύρουσιν, ἢ μὲν τοῦ γνόφου πρὸς βίαν ῥῆξις βροντὴν ἀποτελεῖ, ἀστραπὴν δὲ τὸ Πνεῦμα ποιεῖ, τὸν ἀέρα χρώζουσαν ἡμεροφαῖδ;· ἢ δὴ φυσικὰ ὄντα ζορταστικῶς οἶδα νῦν σοφίζεῖν τὴν ἐθέλοντα κερδαίνειν πάντοθεν τὸ θεοσεβές· ὅτι ἐκ καὶ καθά- περ νύκτα τὸ πῦρ φωτίζει, καὶ οὐ λέγειν τὸ πάλαι ποτὲ τοῖς Ἰουδαίοις ἐπικουροῦν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀπλῶς, οὕτω καὶ ἢ ἀστραπὴ, καὶ ὅτι ὠφέλει πολλάκις μυρία καὶ ὀδοιπόρου;· καὶ ὅσοι δὲ νουτίλλονται, καὶ σωτη- ρία αὐτοῖς γίνεται, ἴσασιν οἱ πεπειραμένοι, παρ' οἷς καὶ ὀφειλά χαρίτων, εἶμαι, ταῖς τοιαύται; ἀστρα- παῖς ταμειούνται· μυρίως δὴ μάλιστα δὲ τῷ παντὶ ἠρλημεν ἀπειρους χάριτας τῇ ἀστραπῇ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, δι' ἣ; νυκτὸς πολυεῖδῶ; βαθεῖς ἐξαι-

ρούμεθα. Θύ μόνον γάρ τῆς κατὰ ψυχὴν, ἀλλὰ καὶ τῆς περὶ βίον, δε μικροῦ καὶ ἀκατάληπτός ἐστιν ἴσα καὶ ὅμοιαις νυκτέροις πλάνοις μετράται.

Τροπάριον δεύτερον τῆς τρίτης ᾠδῆς.

VI. Ἦν ἔκκορευτὸν ἐξ ἀγεννήτου φάους
τὸ πανσθενουργόρωτον ἀφθιτον εἶλας,
οὐ τὴν, δι' Υἱοῦ πατρικῆς ἐξουσίας,
νῦν ἐμφανίζει συμφοῦν φρουκτωρίαν
Πυρώδης ἤχος ἐν Σιών τοῖς ἔθνεσιν.

πγ. Θεολογία ἔλον τὸ παρὸν τροπάριον κοινήν ὡς ἔνομα οὐκ ἐπισυρόμενον· ἑρπαστικῶς δὲ ἀρχεται ὁ μελωδὸς ἀπὸ τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκπαρέσεως ἐκ τοῦ Πατρὸς· γοργῶς ἔδων καὶ αἰκνῶς ὡς προσῆκε τῷ μέτρῳ· ἡ δὲ ἀρχὴ αὐτῷ κατὰ τὴν τοῦ πρώτου Θεολόγου εὐαγγελιστοῦ ἐσχημάτισται εἰκότως, Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος· φησι γάρ, ἦν ἔκκορευτὸν, καὶ ἐξῆς· ἐνταῦθα δὲ ἐπισημαντέον ἀνεγκλίως περὶ τῆς ἑρμηνείας, ὅτι μετὰ τοὺς ἐν ἀρχῇ δύο διεστίχους, οἱ ἐπιφερόμενοι γράφονται καὶ οὕτως· — οὐ τὴν δι' Υἱοῦ πατρικῆν ἐξουσίαν — νῦν ἐμφανίζει συμφοῦν φρουκτωρίαν — πυρώδης ἤχος ἐν Σιών — Καὶ περὶ μὲν τῆς γραφῆς ταύτης ὡς καὶ περὶ πρὸ αὐτῆς, εἰρήσεται τὸ ὅλον· τῷ τῶς δὲ ἐπιλητέον τῇ ἐννοίᾳ τοῦ τροπαρίου τοιαύτη οὖση· Ἦν, ὡς ἐβρόθη, ἔκκορευτὸν ἐκ φωτὸς ἀγεννήτου, ἦγον ἐκ τοῦ τῶν φάτων Πατρὸς, τὸ καὶ ἀφθαρτον εἶλας, ἦγον ἅγιον Πνεῦμα, φῶς ἐκ φωτὸς προσληθὸν καὶ παντοδύναμον ἄλλω· τε πολυτρόπως, καὶ ἐν τῷ φωτὸς εἶναι παρεκτικὸν καὶ αὐτὸ· οὐ ἦγον τοῦ εἰρημέτου ἁγίου Πνεύματος τὴν φρουκτωρίαν εἶπον φανότητα, τὴν αὐτῷ συμφοῦν ὡς μεγάλῳ φωτὶ, τὴν γενομένην διὰ τῆς πατρόθεν τοῦ Υἱοῦ ἐξουσίας τῆς κοινῆς τῇ ἁγίᾳ Τριάδι, τοῖς παρατυχοῦσιν ἔθνεσιν ἐμφανίζει νῦν σήμερον αἰσθητῶς καὶ οὕτως ἐμφανῶς· κατὰ τὴν Σιών ἐν τῇ τῆς Πεντηκοστῆς ἑρπῆ τὸ πυρώδες ἀπήχημα· ἦγον ἢ ἐν πυρλίαις, ὡς προσβρόθη γλώσσαις, βία πνοῆ φερομένη ἐκωθεν ἠχητικῶς καὶ ζωοῦσα τοὺς τότε πιστούς· δι' αὐτῶν δὲ καὶ τοὺς ἀκουσομένους ἐξ αὐτῶν τὸ κύρυγμα καὶ τὴν ἀληθεστάτην ἱστορίαν τοῦ θαύματος.

πγ. Σημειώσαι δὲ ὡς ἐν τῷ πρώτῳ ἐπι μυστικῶς, καὶ δι' αὐτὸ οὐ πᾶν σαφῶς, ἀγέννητον φῶς ὁ ὑψίνους μελωδὸς τὸν Πατέρα εἰπὼν πρὸς διαστολήν τοῦ γεννητοῦ φωτὸς τοῦ Υἱοῦ· ἐν δὲ τῷ τρίτῳ σίχῳ τὴν ἁγίαν Τριάδα θεῖς, τὸ μὲν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὄνομα, δι' ἀντωνυμίαν μονοσυλλάβου ἐδήλωσεν· τὸν δὲ Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν ἀριθμῶς ἐξωνόμασεν· οἷς αὐτίκα σημειοῦται καὶ τὸ μυστικὸν εἶλας, τὸ καὶ δι' ἀντωνυμίαν δεδηλωμένον ἁγιον Πνεῦμα. Θαυμαστόν δὲ τοῦ θεωρουμένου τροπαρίου καὶ ὅτι ὁλόφωτον αὐτὸ ἐξέφανεν ὁ μελωδός· καὶ οὕτως εἰπεῖν, λυχνίαν αὐτὸ ἀνήψε μυστικῆν ἐπτάρωτον· τὸ μὲν ἀγέννητον φῶς τὸν Πατέρα ἐκφωνήσας, τὸ δὲ γεννητὸν τὸν Υἱὸν συνεπινοήσασθαι ἄφελος· οὐ διασέλλων πάντως ἀγέννητον φῶς εἶπε τὸν Πατέρα· τῷ δευτέρῳ σίχῳ φῶς ἐνοθεῖ καὶ σέ-

ritus fulgurationi, per quam e nocte multifarie profanda extrahimur: non solum ex animæ nocte, sed etiam ex nocte victus, qui fere quoque incomprehensibilis est, quot et qualibus nocturnis erroribus mensuram habeat refertam.

Troparium secundum tertiam odam.

Erat procedens ex ingenta loco
Omnipotenter lucificus incorruptusque splendor,
Cujus per Filii paternam substantiam
Nunc manifestat cognatam faciem
Ignita vox in Sion gentibus.

87. Theologia totum est præsens troparium, non omnino vulgarem aliquam post se trahens sententiam. Incipit vero festivaliter poeta a sancti Spiritus ex Patre processione, vivide magnificæque canens ut metro convenit. Initium autem apud ipsum configurationem habet eum initio primi Theologi evangelistæ dicentis: In principio erat Verbum. Dicit enim: Erat procedens, et sequentia. Hic autem ante interpretationem necessario notandum est quod, post duo prima disticha, subsequentia sic etiam scribantur: οὐ τὴν δι' Υἱοῦ Πατρικῆν ἐξουσίαν, νῦν ἐμφανίζει συμφοῦν φρουκτωρίαν πυρώδης ἤχος ἐν Σιών. De Scriptura quidem ita sicut de ea quæ præcedit, dicitur quod necessarium est. Nunc autem in hærendum est troparii sententiæ, quæ sic se habet: Erat, ut dictum est, procedens ex ingento lumine, sive ex Patre lumen, incorruptibile lumen, sive sanctus Spiritus, lumen e lumine proveniens, omnia multifarie facere valens, sed præsertim in eo quod ipsum lumen emissionem habet propriam. Cujus ergo dicti Spiritus sancti pharum seu fulgorem, ipsi tanquam magno lumine proprium, enatum per Filii a Patre potestatem quæ sanctæ Trinitati communis est, occurrentibus gentibus manifestat hodie sensibiliter et ita patenter in Sion in festo Pentecostes ignita resonantia, sive ille in igneis, ut dictum est, linguis spiritus vehemens desuper cum sonitu veniens, et tunc temporis fideles vivificans; per ipsos autem vivificans et illos qui ex ipsis præconium historiamque prodigii verissimam audituri sunt.

88. Notandum est autem quod, cum in primo versu mystice proindeque non omnino clare ingentium lumen excelsæ præditus mente poeta dixit Patrem, ad distinguendum eum a Filio, genito lumine, in tertio autem versu sanctissimam Trinitatem posuit; sancti quidem Spiritus nomen per pronomen monosyllabum ostendit; Patrem vero Filiumque manifesto nominavit; quibuscum protinus et intelligitur mysticus fulgor; qui quoque per pronomen declaratur Spiritus sanctus. Mirandum autem est illud spectati troparii, quod illud omnifulgens exposuit poeta, et ut ita dicam, illud mysticam septem luminibus lucernam accendit: quandoquidem ingentium lumen pronuntiavit Patrem; genitum vero dedit simul intelligi Filium, a quo prorsus secernens, ingentium lumen dixit Pa-

trem ; in secundo autem versu, lumen ac fulgorem posuit ; in tertio vero quamdam exposuit facem et ejusdem ordinis pharum accendit ; in quinto vero et ultimo ignitam resonantiam stridere fecit.

89. De processione vero, quod ipsi et soli decernatur Spiritui sancto sicut Filio generatio passiva, activaque Patri (generat nempe Pater, Filius autem inde generationem habet, et procedit ex eodem Patre Spiritus sanctus), hoc quidem est divinis Scripturis constanter usitatum, probatum et professum ; et sicut ille qui in Creta de animæ immortalitate colloquebatur, magnus sapiens egregie dixit quod immortalis est anima, sic etiam nunc dicere possumus quod dogmatizare, quia sola tria hæc et Patrem generare et Filium a Patre generari, et a Patre procedere Spiritum, characteres sunt illis speciales, cætera vero cuncta divinitatis pariter applicantur tribus sive sanctissimæ Trinitati, verius est quem quod hora quum ista sane proferimus in Scripturam, æstiva serenaque nostra est. Est igitur mihi desiderium ab hac dictione minime desistere, sed solam hanc sinceram semper habere super linguam. Non quod bonum non est etiam productio, juxta quam ratione divinx polyonymiæ, sanctissimi Patres Spiritum sanctum esse productum dicunt nec non alii quos indicant characteres, sed quod ex Evangelio prototypum est hujus specialitatis hoc nomen et quasi radicem gerit ; et ex ipso, tanquam ex principio quodam theologicæ præstituto, omnis dictio procedendi, juxta sensum evangelicum, erumpit.

90. Coactus igitur Spiritus sancti processionem in exitum accipere, licet hæc ambo ad unum reducantur sensum propter Filium dicentem : Exivi a Patre ; scio quidem a Deo prolata[m] hanc vocem, et ad rectissimam sententiam adaptans amo ; sed tamen ab ipsa processione non desisto. Et ita quidem a Patre procedens est Spiritus sanctus. Lumen autem ad quid Patrem dicit ? Nemo tam mentis visione obtusus est, ut ignoret se non intueri lumen illius tanquam aliquid quod-attingere possumus, nec illius claritatem intelligere. Ingenitum autem hoc lumen ait propter Filium, qui lumen ipse quidem est, sed genitum, ut dictum est ; at quadam ad idem hic polyonymiæ ratione Patri lumen est attributum : aliter enim non apte τὸ ἀγέννητον lumini, nisi tanquam Deo Patri, tribueretur. Dictio vero πανθενουργόφωτον a dicendi tarditate per celeritatem synthesis poetam liberat : quatuor enim voces πᾶν, σθένος, ἔργον, φῶς, tanquam glomeratas in plurium una congregatorum globum, velociter dixit, huic necessario applicatus, metro cogente. Si vero comicis poetis hæc convenire veteres statuunt, rarissimam apud antiquos esse talem synthesim adnotantes, legem sibi met ipsis statuunt, sinentes divinos viros spiritualia spiritualiter loqui, qualitercunque excedant. Significat autem vox prædicta quod πανθενής, id est

λας· τῷ δὲ τριτῷ καὶ φανόν τινα παραυγᾶσας πνευματικὴν διὰ τοῦ ἐμφανίζει βήματος, καὶ φρουκταρίαν σύστοιχον ἐξανάφας· ἐν δὲ τῷ πέμπτῳ καὶ τελευταίῳ ροιζήσας ἤχον πυρόεντα.

πθ'. Παρὶ δὲ τοῦ ἐκπορεύεσθαι ὅτι αὐτῷ καὶ μόνῳ ἰδίως ἀφώρισται τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, καθὰ καὶ τῷ Υἱῷ τὸ γενᾶσθαι, καὶ τῷ Πατρὶ τὸ γενᾶν· γενᾶ μὲν γὰρ ὁ Πατὴρ, γενᾶται δὲ ἐκείθεν ὁ Υἱός· ἐκπορεύεται δὲ τοῦ αὐτοῦ Πατρὸς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τέτριπται εἰς ἀπλαγίαστον ταῖς θείαις Γραφαῖς, καὶ ἀποδίδεικται, καὶ οὕτω· ὠμολόγηται, καὶ ὡσπερ ὁ ἐν Κρήτῃ διαλεγόμενος μέγας σοφὸς περὶ ἀθανασίας ψυχῆς, ἔφη γλυκῶς ὡς τὸ τὴν ψυχὴν ἀθάνατον εἶναι, οὕτω· ἔστι φάναι καὶ νῦν ἡμᾶς ὅτι τὸ δογματίζειν ὡς μᾶνα δὴ ταῦτα τρία καὶ τὸν Πατέρα γενᾶν, τὸ τὸν Υἱὸν γενᾶσθαι ἐκ τοῦ Πατρὸς, καὶ τὸ πατρόθεν ἐκπορεύεσθαι τὸ Πνεῦμα, ἰδιάζουσιν ἐκείνοις χαρακτηριστικῶς· τὰ δ' ἄλλα πάντα τῆς θεότητος ἐπίσης· προσαρμόζει τοῖς τρισίν, ἡγουν τῇ ἀγιωτάτῃ Τριάδι, ἀληθέστερόν ἐστι τοῦ νῦν ὅτι δηλαδὴ ταῦτε προφέρομεν εἰς Γραφῆν θερινὴν αἰθριάζουσαν ἡμετέραν εἶναι· καὶ τοίνυν ἐμοὶ θρεξίς μὴ δλωσ ἀφίστασθαι λέξεως, ἀλλὰ μόνην ἀπαραποίητον αὐτῆν δεῖ ἔχειν ἐπὶ γλιότης· οὐχ ὅτι μὴ καλὸν καὶ ἡ προβολὴ καθ' ἣν καὶ προβλητὸν τὸ ἅγιον Πνεῦμα, καὶ ὅσα δὲ ἄλλα χαρακτηριστικὰ πολυωνυμίας θείας λόγῳ, οἱ ἀγιώτατοι Πατέρες αὐτὴ ἐπέλεγουσιν, ἀλλ' ὅτι εὐαγγελικῶς πρωτόθετον ἰδιότητος ταύτης ὄνομα τοῦτο, καὶ ὡς εἰπεῖν ῥιζικόν· καὶ ἐξ αὐτοῦ ὅσα καὶ ἐξ ἀρχῆς τίνος προκαταθεσθλημένης θεολογικῶς, ὁρμάται λέξις ἅπαντα ἐκπορευτικῆ κατὰ εὐαγγελικὴν ἔνοιαν.

λ'. Συτταλλόμενος γοῦν ἐκλαθέσθαι τὴν ἐκπορευτικὴν ἐπὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἰς ἐξέλευσιν, εἰ καὶ ἀμφω ταῦτα εἰς νοῦν ἓνα συνέρχονται διὰ τὴν ἐπίπνυτα Υἱόν, Ἐξήλθον ἐκ τοῦ Πατρὸς· καὶ οἶδα μὲν θεόφθογγον ἐκεῖνο τὸ ῥῆμα, καὶ φιλῶ αὐτὸ ἀρμύτιον εἰς ὀρθοτάτην ἔνοιαν· οὐκ ἀφίσταμαι δὲ ὅμως αὐτῆς δὴ τῆς ἐκπορεύσεως· καὶ οὕτω μὲν ἐκπορευτὸν Πατρὸς τὸ ἅγιον Πνεῦμα· φῶς δὲ διὰ τὸν Πατέρα λέγει ; Οὐδαίς οὕτω εἰδυσώπητος τὴν κατὰ νοῦν ἔψιν, ὡς ἀγνεῖν μὴ ἐμβλέπων τῷ κατ' ἐκείνον φωτὶ καθὰ ἐφικτὸν, καὶ κατνοοούμενος τὴν φωσφορίαν αὐτοῦ· ἀγέννητον δὲ φῶς ἐκείνόν φησι διὰ τὸν Υἱόν· φῶς μὲν καὶ ἐκείνον ὄντα, γεννητὸν δὲ, ὡς εἴρηται, λόγῳ δὲ τινι πολυωνυμίας εἰς ταυτὸν ἐνταῦθα ἤχται τῷ Πατρὶ τὸ φῶς. Ἄλλως γὰρ οὐκ ἂν εὐζήλωσ τὸ ἀγέννητον φωτὶ προσαρμόττοιο, εἰ μὴ ὡ ; Θεῷ Πατρὶ· τὸ δὲ πανθενουργόφωτον βραδύγλωσσίας ἀπαλλάττει τὸν μελουργὸν τῇ κατὰ σύνθεσιν γοργότητι. Λέξεις γὰρ τέσσαρας, τὸ πᾶν, τὸ σθένος, τὸ ἔργον, καὶ τὸ φῶς, γογγυλίας οἶον εἰς μίαν συνημμένων ὕψην, γοργῶς ἔφρασεν, ἐπιτηδυσάμενος αὐτὸ ἀναγκαίως, μέτρον κατεπείγοντος. Εἰ δὲ οἱ παλαιοὶ κωμικοὶ ποιηταὶ ἀρμόττειν τὰ τοιαῦτα νομίζουσι, παρασημειούμενοι σπανίζειν ὅτι μᾶλα παρὰ τοὺς πάλαι τὴν τοιαύτην σύνθεσιν, νομοθετείωσαν ἑαυτοὺς, ἀφίενται ; τοὺς θελοῦς ἄνδρας φράζειν πνευματικῶς τὰ πνευματικὰ, ὅπως ἂν καὶ

εχωροῦντο. Ἀηλοὶ δὲ ἡ βηθεΐσα λέξις, ὅτι πανσθενὲς, ἢ ἔστι παντοδύναμον ὃν τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐργάζεσθαι τὰ θεοπρεπή. καὶ φωτὸς εἶναι δύναται ἀποτελεστικὸν ἀφθίτου ὃ σήμερον ἑορτάζομεν· καὶ ἄλλως δὲ σέλας ὁποῖον εἴρηται τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐφη ὁ μελιθὸς κατὰ ἐξαίρετον παράδοξον· οὐδὲ γὰρ ἄλλο σέλας πρὸς τὸ φωτίζειν καὶ πανσθενὲς ἔστι καὶ πανουργόν.

ιβ'. Τὸ δὲ ἀφθίτον εἶποι μὲν ἂν τις ἀσφαλῶς ἴσον δύνασθαι τῷ ἄδύτῳ, ὡς ἐπὶ φωτὸς ἡλιακῷ· ἐπεὶ καὶ ἡ κατὰ τὴν ἡλιακὴν δύσιν ὥρα φθινὰς ἔστιν. Ἄπὸ τοῦ φθίω δὲ ἡ λέξις γίνεται, ὅθεν καὶ ὁ φθιμενος καὶ ὁ φθιτός· κωλύει δὲ οὐδὲν καὶ ἀπὸ τοῦ φθίω παρῆχθαι. Εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεῖται τὸ θεματικὸν ἀμετάβολον τῆ τοιαύτῃ λέξει ἵνα ἡ ἀφθίτον, ὡς ἀνάκλιτρον, καινὸν οὐδὲν, ἐπεὶ τοι οὐδὲ ὁ κατάκριτος, οὐδὲ ὁ κριτός, ὡς ἐκ τοῦ κρινω ἐπάγονται τὸ τῷ ἵνεστώτος ὑγρόν. Τοῦ μέντοι πίνω οὕτε τοιοῦτόν τι ἐξεγένετο οὕτε ἄλλοτον· ἀλλ' ἐκεῖνο μὲν ἀπόκειται μονῆρες, ἡ δὲ σύστοιχος αὐτῷ λέξις; τὸ ποτὴν ἄλλοθεν ἀπολείβεται, οὕτω δὲ καὶ τὸ πῖσος ἦτοι ὁ ὑγρὸς τόπος, ἐξ οὗ δηλαδὴ ἔστι πιεῖν, ὡς τὸ πῖσσα κωσῆντα. Τοῦ πῖω γὰρ καὶ αὐτὸ ἐξώρμηται, οὗ ῥῆσις μέλλοντος παρὰ τῷ λυρικῷ, ὅθεν καὶ ἡ Ὀλυμπιακὴ Πῖσα, ὡς εἰ τις ἐρεῖ ποτίστρα· ἐκεῖθεν δὲ καὶ φάρμακον πιστόν τὸ πινόμενον, ὡσπερ χρυστόν τὸ χρισόμενον. Ἰστέον δὲ ὅτι πανσθενουργόφωτον σέλας τὸ ἅγιον Πνεῦμα εἰρηθῆσαι φαίνεται ὡς ἀπὸ ἡλίου, τοῦ καὶ πολυσθενούς· καὶ φωσφόρου ἐν τῷ κόσμῳ στοιχείου· διὸ χωρίζων πάντῃ τὸν ὑπὲρ νοῦν C ἡλίου τοῦ αἰσθητοῦ ὁ μελιθὸς, ἀφθίτον ἐκεῖνον λέγει ὃ ἔστιν ἄδύτον, ὡς τοῦ φθίνειν καὶ ἐπὶ δύσεως ἡλίου λεγομένου, καθὲ εἴρηται.

ιβ'. Τὸ δὲ σέλας ἔχει μὲν διαφορὰν τινα λεπτήν πρὸς τὸ ἀπλῶς· φῶς παρὰ τοὺς ἀρχαίους, νῦν δὲ πολυωνυμίας λόγῳ ἀντὶ φωτὸς εἰληπται. Ἡ δὲ διὰ τῆς πατριχῆς τοῦ Υἱοῦ ἐξουσίας συμφυῆς, ὡς εἴρηται, φρυκτωρία τοῦ ἁγίου Πνεύματος, οὗ περιορίζεται τὴν θεϊκὴν ἐξουσίαν εἰς μόνον τὸν Πατέρα οἷα εἰς πεγήν τινα ἡ δεξαμενὴν, ὡς ἐκεῖθεν μὲν αὐτὴν τὸν Υἱὸν, ἀπ' αὐτοῦ δὲ μεταγετεύσθαι καὶ διαβαίνειν εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα· τρισενέργητος δὲ, ὡς οὕτως εἰπεῖν, D ἐξουσιαστικὴ κἀνταῦθα φρυκτωρία δηλοῦται Πατρὸς, Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος, ὁμοῦ καὶ ὡσαύτως προβαλλομένη ὑπὸ τῶν τριῶν· μία γὰρ ἐξουσία ἐν τῇ ἁγίᾳ Τριάδι καὶ παντελῶς ἡ αὐτὴ οὐκ ἐπεισερχομένη, οὐ διαπεμπομένη πρὸς ἐνδεῖας ἀναπλήρωσιν, οὐ κατὰ χίρην διαδιδομένη, ἀλλ' αὐτοφῶς αὐτῇ ἀεὶ προσοῦσα, καὶ προῦσα, καὶ ὁμοτιμῶς ἐνεργοῦσα· εἰ καὶ ἡ καθ' ἡμῶν γλώσσα καὶ φράσις ἀνθρωπίνως ἐρμηνεύουσα τὰ θεϊότατα, καὶ ὑγρῷ πηλῷ τῷ κατὰ στόμα καὶ γλώσσῃ ἐντυπούσα χαρακτῆρας θεϊκοῦς, ἐξακριβοῦν οὐ δύναται τὸ ἀόρατον ἐξεκόνισμα. Ἡ γοῦν Πατρικὴ ἐξουσία ἡ αὐτὴ καὶ τοῦ Υἱοῦ ἔστι καὶ ἐν τῷ Υἱῷ ἔστι· καὶ ἡ τοῦ Υἱοῦ δὲ ὡσαύτως ἐν τῷ Πνεύματι. Ἐμφανίζεται δὲ διὰ τῆς πατρῶθεν ἐξουσίας τοῦ Υἱοῦ ἡ συμφυῆς τῷ Πνεύματι φρυκτωρία,

A potentissimus est Spiritus sanctus ad operandum ea quæ Deo competunt, et purissimi luminis quod hodie celebramus, effector est. Aliunde vero fulgorem, qualis Spiritus sanctus dictus est, juxta specialissimam acceptionem declaravit poeta: nullus enim alius fulgor ad illuminandum est omniparens et omnipotens.

91. Vocem vero ἀφθίτον tuto posset aliquis æquipare dicere voci ἄδύτον, tanquam de lumine solis; siquidem solis occumbentis hora desinens (φθινάς) est. A verbo autem φθίω venit, unde quoque sunt φθιμενος et φθιτός. Nihil autem impedit quin ex φθίω derivetur. Si vero non integra radix huic voci inhæreat, ut sit ἀφθίτον, sicut ἀνάκλιτρον, non est mirum; siquidem nec ὁ κατάκριτος nec ὁ κριτός, tanquam ex κρινω, præsentis liquidam assumunt. Ex verbo tamen πίνω nec aliquid tale nec diversum provenit, sed illud quidem reponitur solitarium. Vox autem ejusdem ordinis ποτίων aliunde desumitur, necnon etiam τὸ πῖσος, sive humida loca, unde sane venit πιεῖν, sicut πῖσσα ποτίοντα (loca humida ac florida): ipsum enim eruitur ex πῖω, cujus futurum in usu venit apud lyricum, tanquam aliquis diceret ποτίστρα. Inde pariter venit remedium πιστόν quod potum est, sicuti christum, vel unctum (χριστόν) quod unctum est. Notandum est autem quod πανσθενουργόφωτον lumen Spiritus sanctus dici videtur ex sole qui validissimum et lucidissimum est in mundo principium: id est solem qui supra mentem est a sensibili sole discernens poeta illum dicit incorruptibilem, id est innociduum, quia φθίνειν etiam de solis occasu dicitur, ut notatum est.

92. Σέλας parvam quidem differentiam a simplici lumine (φῶς) apud antiquos habet, nunc autem ratione polyonymiæ pro lumine dicitur. Ille vero per paternam Filii potestatem congeneratus Spiritus sancti fulgor, non circumscribit divinam potestatem ad solum Patrem tanquam ad aliquem fontem aut receptaculum, et exinde quidem eam accipere Filium et ab ipso derivari transireque ad Spiritum sanctum; terefficax autem, ut ita dicam, imperatorius hic fulgor ostenditur Patris, Filii et Spiritus sancti, simul et simili modo a tribus productus. Una nempe potestas est in sancta Trinitate, omninoque eadem, non superveniens, non ad egestatis impletionem transmissa, non secundum gratiam tradita, sed essentialiter ipsi semper astans et inhærens, et æqualiter operans; licet nostra lingua locutioque, diviniſſima humanitus interpretans, et humido oris et linguæ luto divinos typos exprimens, invisibilem effigiem adamussim adumbrare nequeat. Paterna scilicet potestas eadem Filii est et in Filio est; et hæc Filii potestas pariter est in Spiritu. Manifestatur autem per Filii a Patre potestatem congeneratus Spiritui fulgor, quia secundum illius promissionem, ut dictum est,

talisis manifestatio facta est, non ut a Patre dependentis, sed secundum ejus potentiam operantis illuminationem, non igitur absque consortio tum cooperantis Spiritus tum Patris, cujus nuntium ad discipulos demisit. Verbum autem ἐμφανίζει festivitati, sicut dictum est, convenit, in qua clare manifesteque coram multorum oculis et, ut ait, visibile sancti Spiritus prodigium factum est. Congenitum autem fulgorem juxta sententiam apud antiquum lyricum jacentem simillimam, ingenitum etiam dici potuisset: prorsus autem sacri poetæ verbum pulchrius; quod enim consortii præfert præpositio, trinam evidenter hic positam manifestat illuminationem. Talia porro sunt juxta sensum expositæ prioris scripturæ troparii, in qua congenitum fulgorem in singulari accusativo novimus.

93. Nam est et alia scriptura jam enuntiata quæ dicit quod igneus sonus hodie miraculose proditus manifestat per Filium paternam potestatem sancti Spiritus, hancque claram facit per congenitum ipsi sive genito sono fulgorem; vel ut idem aliter dicam, expandit suo congenito fulgore, qui non est huicque explicatæ faci similis. Videitur enim dicere carmen quod hodiernus sonus ignitus, symbolicus, qui per sanctum Spiritum producit, consecratum sibi talem habet fulgorem. Ignitus enim cum sit, fulgidus etiam est: quod certe sæpius aeri similiter juxta naturam accidit, non tamen juxta quoddam mysterium prodigiumque Deo conveniens, quale nunc istud celebratum. Notandum autem est etiam aliud quid esse præter jubar increatum et omnimode fulgens lumen, hanc igniti sonitus dictam illuminationem: illa namque supernaturalia sunt ac per orbem diffusa: hæc autem in sola Sion nunc circumscribitur ad instar cujusdam lampadis permanentis et semper lucentis. De lampade vero lucernaque necnon similibus in sequentibus dicetur, ubi de πυρσομορφούν erit sermo. Nota vero vocem πυρῶδες indicare non ignem esse reipsa linguas, quas celeberrimas gestat festivitas; sed ignitas: aliud enim prorsus est ignis, et aliud quod derivative dicitur ignitum. Sic autem diverse dicuntur lignum et ligneum, vinum et vineum. Pinguis igitur D herba siccata diceretur lignosa, non autem lignum, et pira quidem vinea, non autem simpliciter vinum. Taliter etiam lingua scorpionis, et fuliginosus, et alia non pauca.

94. Notandum est autem quod πυρῶδες egregie quidem sumitur pro adverbio tanquam æquivalens τῷ πυρῶδως. Cum vero hominibus ante nos ausum est pro neutro sumi ἦχος, ita ut libere melodus dicat τὸ πυρῶδες ἦχος, pro τὸ βρέμον κατὰ πῦρ ἤχημα, quod est, sicut fuit dictum, violentum flammæ, bonum sit est istud, sicuti quibusdam placuit, ὁ θρῆνος myrrhigerorum τὸ θρῆνος dici: nunquam vero poeta hoc συνέμιττε, bene sciens quod aer

A δίδωσι κατὰ τὴν ἐκείνου ὑπάκουσιν, ὡς προείρηται, ἡ τοιαύτη ἐμφάνεια γέγονεν, οὐχ ὑπεξουσίῳ ὄντος τῷ Πατρὶ, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐκείνου ἐξουσίαν ἐναργήσαντος τὸ φρυκτώρημα· εὐκαιρὸν ἀνεπικουωνήτως τῆ συνεργουόντος Ἡνεύματος, οὗ δὲ τῆ τοῦ Πατρὸς, οὗ τὴν ἐταγγελλαν ἀπέστειλε τοὺς μαθηταίς. Τὸ δὲ ἐμφανίζει πρόκειται τῇ ἑορτῇ, ὡς καὶ προείρηται, καθ' ἣν ἐναργῶς καὶ ἐμπανῶς καὶ ἐνώπιον πολλῶν ὄψεων, καὶ, ὡς εἶπεν, ἐπάξιον τὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος θαῦμα γέγονεν. Τὴν δὲ συμφυῆ δύνασιν μὲν καὶ ἐμφυῆ λεχθῆναι κατὰ τὴν παρὰ τῷ ἀρχαίῳ λυρικῷ κειμένην ὁμοιοσήμεντον ἔνοιαν· τῷ παντὶ δὲ κάλλιον τὸ τοῦ ἱεροῦ μελωδοῦ· τὸ γὰρ κοινοποιῶν τῆς συμπροθέσεως τριαδικῆν ἀποφαίνει σαφέστατα καὶ τὴν ἐν ταῦθα κειμένην φρυκτωρίαν· ἀλλὰ τοιαῦτα μὲν κατὰ B τὴν ἔνοιαν τῆς ἐκτεθειμένης πρώτης τοῦ τροπαρίου γραφῆς, ἐν ᾗ συμφυῆ φρυκτωρίαν κατὰ μένικην αἰτιατικὴν ἔγνωμεν.

Ἡ γ'. Ἐπει δὲ ἡ ἑτέρα γραφὴ προδηλωμένη καὶ αὐτὴ λέγει ὅτι ὁ πυρῶδης ἦχος ὁ σήμερον θαυματουργηθεὶς, ἐμφανίζει τὴν διὰ τοῦ Υἱοῦ Πατρικῆν ἐξουσίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ φανερὰν ποιεὶ διὰ τῆς συμφυῆς αὐτῶν ἡγῶν τῷ πυρῶδῃ ἡφ φρυκτωρίας, ταυτὸν δ' εἰπεῖν ἐκφαίνει τῇ κατ' αὐτὸν συμφυῆ φρυκτωρίᾳ ἑτεραλῆ οὐσῆ παρὰ τὴν προσεχῶς ἐρμηνευομένην· δοκεῖ γὰρ λέγειν ἡ μελωδία, ὅτι ὁ σήμερον πυρῶδης ἦχος, ὁ συμβολικὸς, ὁ διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, συνουσιωμένην ἑαυτῷ τῆς τοιαύτης ἔχει φρυκτωρίαν· πυρῶδης γὰρ ὢν ἡμα καὶ φρυκτοειδὴς ἐστίν· ὁ δὲ πολλάκις καὶ τῷ ἀέρι ἐπισυμβαίνει κατὰ φύσιν μὲν τοι αὐτὸ, οὐ μὴν κατὰ τι μυστηριώδες τῷ Θεῷ πρόπον τεράστιον ὄπον τὸ νῦν ἑορταζόμενον· σημειῶσαι δὲ καὶ ὡς ἑτεροῖον τι παρὰ τὸ ἀγέννητον φῶς καὶ τὸ πανσθενουργόφωνον σέλας, τὸ εἰρημένον φρυκτώρημα τοῦ πυρῶδους ἡχου· ἐκεῖνα μὲν γὰρ καὶ ὑπερκόσμησιν καὶ παγκόσμησιν· τοῦτο δὲ τῇ Σιών μόνῃ ἐμπεριώρισται νῦν φρυκτοῦ τινος δίκην παραμονίμου καὶ ἀειλαμπούς. Περὶ δὲ φρυκτοῦ καὶ φανοῦ καὶ τῶν κατ' αὐτὰ ἐν τοῖς ἐξῆς ῥηθήσεται, ὅπου λόγος ἐστὶ περὶ τοῦ πυρσομορφούν. Τὸ δὲ πυρῶδες σημειῶσαι, δηλοῦν καὶ αὐτὸ οὐ πῦρ αὐτόχημα τὰς γλώσσας εἶναι δὲ περιλαλήτους ἡ ἑορτὴ φέρει, ἀλλὰ πυροειδῆς· ἄλλο γὰρ πάντως τὸ πῦρ, καὶ ἄλλο μετουσιαστικῶς λεγόμενον πυρῶδες. Οὕτω δὲ ἑτεροιοῦνται καὶ τὸ ξύλον καὶ τὸ ξυλώδες, καὶ ὁ οἶνος καὶ τὸ οἰνώδες· βοτάνη γὰν παχέια, κατάξηρος, ξυλώδης μὲν λεχθεῖσιν ἄν, οὐ μὴν καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτα ξύλον, καὶ ἄπικα οἰνώδεις μὲν, οὐ μὴν ἀκραίφωτος οἶνος· τοιοῦτον καὶ ὁ σκορπιώδης τὴν γλώσσαν, καὶ ὁ καπνώδης, καὶ ἄλλα οὐκ ὀλίγα.

Ἡ δ'. Ἰστέον δὲ ὡς τὸ πυρῶδες καλὸν μὲν ἀντὶ ἐπιβρέματος λαθεῖν, οἷα ἐξισάζον τῷ πυρῶδως· ἐπει δὲ ἐτοληθῆται τοῖς πρὸ ἡμῶν ληφθῆναι ὁ ἦχος ἀντὶ οὐδέτερου, ἵνα λέγη αὐτόνομως ὁ μελωδὸς τὸ πυρῶδες ἦχος, ἀντὶ τοῦ τὸ βρέμον κατὰ πῦρ ἤχημα, ἡ, ὡς ἐβρέθη, βίαται πνοή· ἔστω καλὸν καὶ αὐτὸ καθά τισιν ἤρσσε, καὶ ὁ θρῆνος τῶν μυροφόρων, τὸ θρῆνος λέγεσθαι· μήποτε δὲ οἷα ἄν ὁ μελωδὸς αὐτὸ καταδέχοιτο, εἰ εἰδὼς ἐκεῖνο ὅτι ἀπὸ μὲν ἡχῶν καὶ

πνεῦμα βίαιον ἤχηταιν, πυρῶδες καὶ ἐστὶ ποτὲ καιροῦ καὶ λέγεται· ἤχος δὲ πυρῶδης· οὐκ εἰθισται λέγεσθαι. Οὐ γάρ τις θόσται δὲ ἀπήχημα ὡς ἐκπυρωθῆται, ἀλλὰ σύμβημα οὐσίας· πεφυκυίας δὲ ἐκπυρωθῆσαι ποτε καὶ παγοζύσης ἐκπύρωσιν· εἰπαὶν δὲ σαφέστερον καὶ γοργότερον, ποιὰ τις φωνὴ πεπληγῶτος ἀέρος, ὡσπερ ὁ βόμβος, καὶ ὁ θοῦπος, καὶ ὁ κτύπος, οὕτω καὶ ὁ ἤχος· ὡς δὴ ἐκεῖνα οὐκ ἐκπυρῶνται, οὕτως οὐδὲ αὐτός. Καλλίον οὖν ἐπιβήματικῶς πυρῶδες εἰπαὶν ἀντὶ τοῦ πυροειδῶς, καθὰ καὶ ἐν τῇ ἐξῆς τετάρτῃ φῶθι καίται ἀτρεκὲς καὶ νημερτὲς ἀντὶ τοῦ ἀληθῶς, ὡς ἐκεῖ φαίνεται. Ἰσως δὲ οὐκ ἀπεικῶς νοῆσαι, καὶ ὅτι γοργῶς ἐν δυοῖ κομματίοις παραφράσαι βουληθεὶς ὁ ἀγγέλιος μελωδῶς τὴν προμεμειωμένην πνοὴν βιαίων καὶ τὰ τοῦ πυρὸς γλωσσῆματα, καὶ θέλων εἰπαὶν ὡς ἐμφανισθὲν ἀέριον πυρῶδες καὶ ὁ καιρὸς αὐτὸ ἤχος, ἐκολούθη τῷ σφιγκτῷ τοῦ μέτρου, καὶ οὕτως ἐφη ἀσυνδέτως ἐν γοργότητι, κατ' ἰδίαν μὲν τὸ πυρῶδες πρῶγμα, ἰδίᾳ δὲ τὸν καιρὸν ἰκαίνα ἤχον εἶπουν βρόμον· ἤχος δὲ ἐναυθα ἡ βοὴ καθολικῆς φοριστίας λόγῳ, οὐ μὴν καθ' ἣν ἤχεται τίτιξ εἰρηται· τὸ δὲ τοῖς ἔθνεσιν εἰς τοὺς προφῆθῆντας ἀνακτίον ἀπείρους λαοὺς τοὺς ἐν τῇ Σιών σήμερον.

Ἐξῆς τετάρτης εἰρμῶς.

VII. Ἄναξ ἀνάκτων, οἷος ἐξ οὐλοῦ μόνος,
 Λόγος προελθὼν Πατρός ἐξ ἀνακτίου,
 Ἰσοσθενὲς σου Πνεῦμα τοῖς ἀποστόλοις
 Νημερτὲς ἐξέπεμψας, ὡς εὐεργέτης,
 Ἄδουσι, Δόξα τῷ κράτει σου, Κύριε.

ἰς. Θεολογεῖ ὁ τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπορτῆς ἐποποιὸς καὶ ἐν τῇ παρούσῃ φῶθι, καὶ ἀποτεινάμενος τὸν λόγον πρὸς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, εἶτα μεταβαίνων εἰς τοὺς ἁγίους ἀποστόλους καὶ εἰς τὸ καταπεμψθὲν αὐτοῖς ἅγιον Πνεῦμα, τελειοὶ δεξιῶς τὸν εἰρμὸν εἰς ἐννοίαν χαρακτηριστικὴν τῆς τετάρτης φῶθς τοῦ ἁγίου Ἀδελφοῦ· ἧς προανάκρουμα τὰ, Δόξα τῇ δυναμεί σου, Κύριε. Ἐν δὲ τοῖς καιάροις δυοῖ στίχοις στρωφῶν τὴν φράσιν, ὡς τοῦ μέτρου μὴ ἀφίμετος αὐτὸν ἐκκατενεύσθαι πρὸς σαφήναι· καὶ βούλεται μὲν εἰπαὶν ὅτι, Ὁ καμβασιλεὺς Δόξα τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, ὅς μονογενὴς Υἱὸς Πατρός ἐξ ἀγεννήτου γέγονας δίχα μητρὸς, ὅπερ οὐκ εἰς ἄλλος οὐδὲ ἴσους, ἀλλὰ οὐ μόνος, καὶ τὰ ἐξῆς. Ἐπὶ δὲ ἡ τοῦ μέτρου ἐκλογὴ οὕτω τὴν κλητικὴν πῶσιν ὑποβαλ, καὶ τὸ οἷος δὲ ἰσοδυναμοῦν τῷ μόνος, οἷα ταυτέσημον, ἐκικρήνασα ἰδευτέρωσα, καὶ τρίτον συγκατελεξεν αὐτοῖς τὸ μόνον ἐν στίχῳ ἐνι, ἐνευθεν ἐνεπέθησε τῷ εἰρμῷ φράσιν ὁποδύσκαλον.

ἰς. Ἐξ ἀρχῆς γούν αὐτῆς τὸ ἀναξ ἀνάκτων καὶ τὰ ἐξῆς, οὐκλητικῶς, ὡς ἐχρήν, ἀλλὰ γραφικῆ ἀνάγκῃ κατ' εὐθείαν φράσας, προάγει ἐννοίαν τοιάνδε· Σὺ ὁ Παμβασιλεὺς (τοιούτος γάρ ὁ τῶν ἀνάκτων ἀναξ), οὐ τοῖνον, ἀττιπῶς εἰπαῖς, ὦ καὶ Παντάναξ κατ' Δόξα καὶ Ἰπὲ τοῦ Πατρός, ὁ ἐν τοῖς ἐπ' αἰῶνος γεννητοῖς μεμονωμένος τῷ τεραστίῳ τῆς γεννήσεως, ὁ προελθὼν ἐξ ἀνακτίου ἦτοι ἀνάρχου καὶ ἀγεννήτου Πατρός, ἵνα μὴ γεννηθεῖς Πατὴρ, μηδὲ ἀνάγκην ἔχει γεννησῆαι ἀκολουθεῖ φύσας· προελθὼν δὲ ἐκεῖθεν

A quidem resonans et flamen violentum reboans, aliquid quando ignitum est et dicitur, sensus autem ignitum dici non solet. Non est enim sonus aliqua substantia quæ accendatur, sed accidens substantiæ ad inflammationem aptæ et combustionem patientis; vel ut brevius et clarius dicam, est aliqua vox aeris percussi, sicut bombus et murmur et crepitus, ita et echo: porro sicut illa non accendantur, sic nec ista. Melius est ergo πυρῶδες adverbialiter, dicere pro πυροειδῶς, sicut in sequentibus, in carmine quarto, ponitur ἀτρεκὲς et νημερτὲς pro ἀληθῶς, ut ibi monstratur. Forte vero non absurde crederes, quod in duabus partialis volens subtilis poeta citius explicare prælibatum Sacramentum violentum et ignitas linguas, et dicere quod apparuit ignitus aer et illius sonus, angustia metri fuit impeditus, et sic absque conjunctione cito dixit, speciatim quidem rem ignitam, speciatim vero illius sonitum. Echo autem hic indefinite pro sono dicitur, non pro illo qui dictus est ἤχεται τέτιξ. Quoad vero τοῖς ἔθνεσιν, ad predictos innumeratos populos in Sion hodie referendum est.

Ἐξῆς quartæ odæ.

Rex regum, solus ex solo, solam
 Verbum procedens a Patre causæ experte,
 Equipotentem tuum Spiritum apostolis
 Vere illustrando misisti, ut benefactor,
 Cantantibus potentie tuæ gloriam, o Domine.

95. Theologice agit et in presentem carmine epicus festivitatis sancti Spiritus vates, et sermone ad Filium Dei producto, deinde ad sanctos apostolos et ad inmissum ipsis Spiritum sanctum traducto, scilicet nexum perficit ad characteristicam quartæ carminis sancti Abhacum sententiam, cujus exordium est: Gloria potestati tuæ, Domine. In duobus autem primis versibus locutionem arduam facit, quasi metro non ipsi permittente clarius eam explanare. Vult enim dicere: O potentissimum Dei et Patris Verbum, tu qui unigenitus Filius es Patris, ex ingenito genitus absque matre, sicut nullus unquam fuit alter filius, sed tu solus, et reliqua. Cum autem metri delectus non casum vocativum admittit, vocem autem οἷος equipollentem voci μόνος, et idem sonantem duplicavit, et tertiam ipsis connexuit vocem μόνον in uno versu: exinde nexui dictionem subasperam adscripsit.

96. Cum igitur ex ipso principio dictionem: Vox regum, et sequentia, non vocative, ut oportebat, sed mensuræ necessitate nominative adhibuit, profert sententiam hanc: Tu rex potentissimus; talis enim est Rex regum; tu ergo, ut Attice dicam, ὦ παντάναξ, rex omnipotens et Verbum et Filius Patris, qui in genitis a sæculo, solus et miraculo generationis, procedens ex Patre causam seu principium nesciente et ingenito, ut non genitus Pater nec necessitatem generandi consequentia nature

habeat; procedens autem ex indesolatis sive unigenitus, et unus ex uno solo Patre sine matre; o rex omnipotens, tu solus, et, ut ita dicam, solissimus procedens unus ex uno, sicut diximus, Patre; misisti, mentiri nescius, uti promiseras, tuis apostolis, æquiparem tibi et veracem Spiritum: per ipsum enim sicut per te ac Patrem spiramus utraque vita viventes; quatenus etiam communiter benefacit. Quibus autem? Tuis apostolis, istud canentibus propheticum: Gloria potestati tuæ, Domine; sic enim præstat scribere, δόξαν cum littera v. Rex regum verò Salvator est, quo, juxta sapientem paroemiastam, « per ipsum cuncti reges regnant, » pascentes eos qui circa ipsos sunt cum adjutorio baculi et virgæ; « quam dabit illis Deus. » Non vero secundum accuratam locutionem prædicatur rex regum, tanquam obsistente metro: non enim simpliciter rex regum, ille Rex est summus. Mille namque reges in mundo fuerunt et sunt, qui tamen non dicuntur summi reges aut summi duces. Tutius ergo pedestris sacer Psalmista de Deo dixit: « Qui Rex regum est ac Deus. »

97. In hoc autem ολος et in hoc μόνος, differentiam existentem examinemus quod μόνος quidem, cum, ut aiunt sapientes, ad aliquid conjunctum dicitur, sic ad sibi conjunctos omnes alios filios pronuntiatur. Ολος autem ad aliquid unum in se dicitur, quod non habet fratrem juxta similitudinem adjunctum. Si ergo synonymiæ causa idem est dicere, ολος et μόνος, clara tamen interpretatio confusionem inde amovet: dicit enim sacer poeta Dei Verbum solum ipsum ex omnibus filiis generari ολον, sive unum, ex ολω Patre, sive non conjuncto, ideoque solo. Similis est loquendi modus ac si quis speciatim quemdam in laude segregans, ac nolens alium præter ipsum reputari, diceret quod ολος sive unus ille possidet istud laudis genus, solus et non cum alio quocumque. Simili modo melodus voces ολος et μόνος ad Filium Dei consociavit: ολον dicens, quia solus iste Filius, nec alius, unus Filius generatus est solus in genito patrum Patri; significans his quæ præclare dicit, quod mille quidem sunt mille patribus unigeniti; ολος autem vel unus Filius, quod est solus, seu, quod idem est dicere, unigenitus, ex ολω sive uno solo Patre, nullus est alius, nisi tu omnino solus.

98. Memento porro quod si ter vox ολος vel μόνος in nexu esset, eadem sententia pie conservari posset. Solus enim Salvator soli Patri solus Filius generatus est. Sic autem etiam ολος ille ex Patre ολω ολος exivit. Melodus vero locutionem disposuit, alternans, ut metrum dabit. Sciendum etiam quod istud: unum ex uno Patre solum Verbum exiens, non absurde quis diceret antistrophum seu æquipollens huic: Solus unigenitor unigeniti filii Pater. Circa eadem enim ex æquo convertuntur

ολος ητοι μονογενης και εις εξ ουου μονου Πατρος διχα μητρος. Ω γουν τοιουτου Παμβασιλευ, ο μόνος και, ως ούτως ειπειν, μονώτατος προσληθών ολος εξ ουου, ως εφασκεν, Πατρος· εξεπεμφθη ως αφευδης, καθά υπέσχετο τοις σοις αποστόλοις, Ισοθενής σου Πνεύμα και αληθής· δι' αυτού γάρ ως και δια σου και Πατρος πνέομεν ζώντας εκατέραν ζωήν· καθότι και κοινή ευεργετείτε· ποιοις δέ; Αποστόλοις σου, τοις φθουσειν εκείνο προφητικόν τδ, Δόξα τῷ κράτει σου, Κύριε· ούτω γάρ εμεινον γράφειν ηπερ δόξαν μετα του ν. Αναξ δε άνάκτων ο Σωτήρ, διότι κατά τον σοφόν παροιμιαστήν δι' αυτού βασιλείς άπαντες βασιλεύουσι, ποιμαίνοντας τους περι αυτούς παρικήσει ράβδου και βακτηρίας όποίαν δώσει εκείνοις ο Θεός. Ου πρός άκριθείαν δε πέφρασαι τδ άναξ άνάκτων, οια προσισταμένου του μέτρου· ου γάρ ο άπλώς άνάκτων άναξ, εκείνος και παμβασιλεύς έστι· μυριοι γουν εν τῷ κόσμῳ άνάκτων και γεγονάσι και εισιν άνακτες, και όπως ου λέγονται παμβασιλείς η παντάνακτες. Ό γουν πεζολογικός Ιεροφάλης ασφαλέστερον ειπεν επί Θεου τδ, Ό των άνάκτων άναξ και Θεός.

ιζ'. Έν δε τῷ ολος και εν τῷ μόνος χρη̄ επισημασαι τη̄ κατ' αυτά διαφορῃ, και νοησαι ότι τδ μόνος πρός τι συζυγούν, ως φασιν οι σοφοι, λεγόμενον, ως πρός συζυγούντας αὐτῷ φράζεται τοις άλλουσι άπαντας υιούς· τδ δε ολος πρός τι θν και αὐτῷ, ουκ έχει σύζυγον άδελφόν κατά τδ εικόσ· ὥστε ει και ταυτὸν έστι συνωνυμίας λόγῳ ολος ειπειν και μόνος, αλλά η σαφής ερμηνεία διευκρινήσει τῶν εν αὐτοῖς σύγγυσιν· λέγει γάρ ο Ιερὸς οὐτος ποιητής τον του Θεου Λόγον μόνον αὐτὸν εκ πάντων γεννηθῆναι υιὸν ολον, η̄γουν ένα εξ ουου πατρος ητοι άσυνδυάστου και δι' αὐτὸ μόνου· και έστιν όμοιος ο λόγος, ως ει και τις ιδίῃ μονάξων τινά κατ' εξαίρετον και θνών συνεπινοηθῆναι αὐτῷ και έτερον, ειποι ότι ολος η̄γουν εις οὐτος τότε τι έσχε σμῶν μόνος και ου σὺν τινι έτέρῳ· ὥστε και ο μελωδός τοιούτῳ λόγῳ συνεδάσε τδ ολος και τδ μόνος επί του Υιου του Θεου· ως ολον ειπών ότι μόνος οστος Υιός και ουδεις ποτε οὐδαμου άλλος, εις Υιός γέγονε μόνος, άνενητήσθε πατέρων Πατρι· ων εν ος γοργῶς φράζει, ότι μονογενής μὲν μυριοι τοις αὐτων τοκαῦσιν· ολος δε ητοι εις υιός, ο έστι μόνος, ταυτὸν δ' ειπειν μονογενής, εξ ουου ητοι άναξ μόνου του Πατρος, ουδεις άλλος ότι μη σὺ μονώτατος.

ιη'. Ιστέον δε ως ει και τρις τδ ολος, η τδ μόνος εν τῷ ειρμῷ εκειτο, η αὐτή έννοια εὐσεβῶς ειχε σῶζεσθαι· μόνος γάρ ο Σωτήρ τῷ Πατρι μόνῳ μόνος Υιός γέγονεν· ούτω δε και ολος αὐτός εκ Πατρος ουου ολος προήλθεν. Ό δε μελωδός διέφρασε τῶν φράσιν, άλλάξας ως τδ μέτρον ειδίδου. Έτι ιστέον και ότι τδ ολος εξ ουου μόνος, Λόγος προσληθών Πατρος, άντίστοροφον ειποι τις αν ουκ άπροσφυῶς, ε̄τρουν Ισ̄στοροφον τῷ, Μόνος μονογενήτορ μονογενοῦ; Υιου Πατήρ. Περι τὰ αὐτὰ γάρ εξ Ισου στρέφονται έμφο

ωήματα· εἰ καὶ ἐκεῖνο μὲν ἐκ τοῦ Πατρὸς ἀρχάμε-
νον ὡς μόνου μονογεννήτορος εἰς τὸν μονογενῆ κα-
τέληξεν Υἱόν. Τοῦτο δὲ ἀνάκαλιν· διάφορον δὲ
ἄφορον, ὅτι ἐκεῖ μὲν ἐξήρχεσεν ἀσφαλῶς τριπλωθὲν
τὸ μόνος, ἐνταῦθα δὲ ἅπαξ αὐτὸ ἐρρήθη ὡς τοῦ
οἷος τῆ διπλώσει τὸν ἐκείνου τόπον ἀναπληρώσαν-
τος· ὅτι δὲ ψιλοῦται καλῶς τὸ οἷος ὁ μόνος, παρα-
δόξουσιν οἱ παλαιοὶ λέγοντες ὡς ἐκ τοῦ ἰος ἀρσενι-
κὸν μὲν γένος οὐ παρελάβομεν· θηλυκὸν δὲ εὐρηται
ἢ ἡ μία· φαίνεται δὲ καὶ οὐδέτερον αὐτοῦ εἶναι
ἰον τὸ ἐν, κατὰ τὸν εἰκόνα θανεῖν τινὰς ἰψῆματα
ἢ ὡς ἐνί· ὃ περιττώμενον καταφευξέεται εἰς τὴν
ἀναλογίαν τοῦ θηλυκοῦ. Ὡσπερ γὰρ ἰα μὲν βαρυ-
τόνωσ, ἢ δὲ γενικῆ ἰδῆς περισπωμένως ὡς μία μιᾶς,
οὕτω καὶ ἰον μὲν τὸ ἐν κατὰ βαρυτόνησιν, ἰού δὲ
καὶ ἰψῆ μετὰ περισπωμένης, αἰ πλάγιον.

19. Ἄναίτιον δὲ Πατέρα τὸν ἀγέννητον λέγει, ὡς
μὴ γενόμενον καὶ αὐτὸν αἰτιατὸν ἐν τῷ σχεῖν πα-
τέρα αἰτιον τῆς αὐτοῦ γενέσεως κατὰ τοὺς ἐν τῷ
κόσμῳ. Διὸ αὐτὸς μὲν αἰτιός ἐστιν ὡς Πατὴρ Υἱοῦ
αἰτιατοῦ κατὰ μόνον τὸ γεννηθῆναι. Ἄλλοι δὲ τινε
οὐκ ἐστὶν αὐτοῦ δὴ τοῦ Πατρὸς αἰτιός· οὐκοῦν ἀναί-
τιος ὁ Πατὴρ λέγεται παρὰ τὸ μὴ ἔχειν Πατέρα
αἰτιον τοῦ εἶναι τοῦτον. Ὅτι δὲ τὸ μὲν αἰτιον τῷ
Πατρὶ προσαρμόττει, τὸ δὲ αἰτιατὸν τῷ Υἱῷ, πα-
ραδέδοται καὶ θεολογικῶς· σημείωσαι δὲ ὅτι ὁ μῶ-
νμος λέξις ὁ ἀναίτιος, ὁ μὴ ἔχων αἰτίαν, ἢ ὡς μὴ
ὑποκείμενος αἰτιάματι, ὃ ἐστὶ μομφῆ τινι, ὅς καὶ
ὡς οὐκ ἔπαρχεῖ μοι μεμπτία, οὐδὲ ἔχω αἰτιά-
σασθαι σε· καὶ τοῦτο μὲν ἐν σημαίνωμενον τοῦ
ἀναίτιος· ἄλλως δὲ φιλοσόφως ἀναίτιος ἐνταῦθα
Πατὴρ, ὁ μὴ ἔχων αἰτιον γεννήσεως τῆς ἑαυτοῦ,
ἀλλ' αὐτὸς θελαδῆ αἰτιός γεννήσεως τοῦ Υἱοῦ, αἰτια-
τοῦ θελαδῆ αὐτοῦ ὄντος· τὸ γὰρ αἰτιον αἰεὶ πρὸς
αἰτιατὸν λέγεται, ὡς καὶ αἰτιατὸν πρὸς αἰτιον· καὶ
αἰεὶ αἰτιος μὲν ὁ Πατὴρ πρὸς Υἱὸν, αἰτιατὸς δὲ αὐ-
τὸς πρὸς Πατέρα· καὶ οὕτω μὲν σεμνότερα ὁ Πα-
τὴρ θεός ἀναίτιος λέγεται· ἄλλως δὲ κατὰ τὴν κοι-
νήν σημασίαν εἰπεῖν αὐτὸν ἀναίτιον ἰδιωτικῶς,
ἀληθὲς μὲν ἐστὶν, οὐ πάνυ δὲ σεμνόν. Τί γὰρ ὕψη-
λὸν ἀναίτιον ἤγουν ἐψογον καὶ ἀμαμπτον εἰπεῖν τὸν
θεόν, καὶ ἐπεὶ ποῖα αἰτιάσει; ὅπερ οὐδὲ ἐνδοξὸς ἄν-
θρώπος ἀκούσας ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ἀποδέξαιτο ἄν ἐς λίαν. D

ρ. Ἰστέον δὲ ὅτι τε οὐ ταυτὸν αἰτιατὸς καὶ αἰ-
τιατός, ἀλλὰ ὁ μὲν αἰτιατὸς ἀγαθὴ λέξις, ὁ δὲ αἰ-
τιατός ἐπιψογός· καὶ ὅτι εἰ ἀναίτιος ἐνταῦθα ὁ
Πατὴρ, καθὰ εἴρηται, ἀλλὰ τρόπον ἄλλον αἰτιός ἐστι
πάντων τῶν ὄντων, καὶ οὕτων αἰτιώμεθα πάντος
καλοῦ, ἦτοι αἰτιον κρίνομεν πάντων τῶν ἀγαθῶν.
Μηδεὶς δὲ παίζων λεγέτω καὶ τὸ μὴ ὄν καὶ τὸ μη-
δὲν ἀνάττια εἶναι, ὡς μὴ ὄντος τινὸς αἰτιοῦ αὐτῶν.
Τὸ μὲν γὰρ αἰτιον ὄντος τινὸς αἰτιον, εἶτε οὐσία
ἐκεῖνο τὸ ὄν εἶτε συμβεθετικός· τὸ δὲ μὴ ὄν, καὶ τὸ
μηδὲν, οὐσίᾳ μὴ ὄντα, ὥσπερ οὐ τὸ αἰτιον, οὕτως
οὐδὲ τὸ ἀναίτιον ἐξουσι κατηγορούμενον αὐτῶν· εἰ

A tur ambæ sententiæ, licet hæc a Patre incipiens
tanquam solo unigenitor ad Filium unigenitum
desinat, illa vero e contrario. Ambobus autem dis-
crepancia, quod hic sufficit triplicata vox μόνος,
illie vero semel dicta fuit, tanquam voce οἷος
duplicata locum hujus implente. Quod autem re-
cte spiritu tenui notetur οἷος; (solus) tradunt anti-
qui, dicentes nos ex ἰος genus quidem masculi-
num non accepisse, sed femininum inveniri ἰα
(sola). Videtur autem etiam ipsius neutrum esse
ἰον (unum), secundum dicentem quosdam esse
mortuos ἰψῆ telo seu tanquam uno; quod circum-
flexum aufugiet ad analogiam feminini: sicut
enim ἰα quidem gravi tono est, genitivus autem
circumflexo, tanquam μιᾶ μιᾶς; sic etiam ἰον qui-
dem (unum), erit cum gravi tono, casus autem
obliqui ἰού et ἰψῆ cum circumflexo.

99. Ἄναίτιον vero Patrem ingentum dicit, non
causam ipsum agnoscentem in habendo patre suæ
generationis causa, secundum eos qui sunt in mun-
do. Ideo ipse quidem est causa ut Pater Filii cau-
sam habentis in solo generationis puncto; alius
autem quis non est Patris principium. Itaque Pa-
ter ideo dicitur ἀναίτιος, quatenus ipse non habet
patrem suæ existentie causam. Quod autem causa
Patri conveniat, causatum vero Filio, theologicè
traditum est. Notandum est autem dictionem ἀναί-
τιος (qui non habet causam), esse homonymam,
sive quod iste non subiaceat causæ, id est, culdam
criminationi, et dicitur οὐκ αἰτιός, ut istud: *nihil
mihi causa est*, sive quod dicatur: Tu mihi crimi-
nanda non es, nec ego te accusare habeo: et
hoc quidem est unum vocis ἀναίτιος significatum;
aliter autem hic philosophice dicitur ἀναίτιος; Pater,
qui non habet suæ generationis causam, sed ipse
sane causa est generationis Filii, causam seipsa
habentis. Αἰτιος enim semper ad αἰτιατὸν refer-
tur, velut affectus ad causam; et semper causa
Pater est quoad Filium, causatus autem hic quoad
Patrem. Et ita quidem honorifice Deus Pater ἀναί-
τιος dicitur. Alias autem, juxta communem signi-
ficationem, ipsam privatim ἀναίτιος dicere, verum
quidem est, non autem multum honorabile. Quid
enim sublime ἀναίτιον, sive insonem, sive irrepre-
hensum, dicere Deum, et super quam criminationem
? Quod nec illustris homo de se taliter audiciens
in magnum acciperet.

100. Nota autem idem non esse αἰτιατὸς et αἰ-
τιατός, sed αἰτιατὸς donam esse locutionem, αἰ-
τιατός vituperabilem. Insuper si Pater hic est
ἀναίτιος, ut fuit dictum, at alio modo honorum om-
nium est αἰτιος seu causa, ipsumque eujuslibet
boni facimus auctorem, sive causam omnium bo-
norum judicamus. Nemo vero ludens dicat id quod
non est et id quod est nihil, ἀνάττια esse, qua-
tenus ipsorum non est aliquis auctor; quod enim est
αἰτιον, cum sit alicujus entis causa, id sive sub-
stantia sive accidens est; quod autem non est et
quod est nihil, cum substantiæ non sint, sicut non

αἴτιον sic neque ἀναίτιον de semetipsis habebunt pronuntiatum. Si vero forte quis dicat substantiam illius quod non est vel est nihil, ipsum nihil esse, Iudit ille substantiam et ens affirmans, id quod reipsa non est et est nihil; et verba per quæ contradicit in absurdum abducens sermonem. Adde illum etiam esse αἴτιον seu principium, cum medio dicitur, qui dat impulsus actionis vel passionis, sive irreprehensæ sive reprehensæ. Invenitur autem locutio privatim accepta ad aliquid solitarium et in vituperationem; qualiter αἴτιος; qui scripsit Callimachi causas sive culpandus vel reprehendendus est qui talia scripsit. Nomen proprium Παύλιος, venerabilem videtur habere laudem, philosopho congruentem, causam cuiuslibet rei tradenti debitam: quod positivæ philosophiæ proprium est, vereque divinum et Deo conveniens, apud quem, ut omnium causam, cunctorum sunt principia bonorum, quique cuncta sciens, immittit scientiam illis qui secundum hominem philosophiæ student, aliis quidem cum abundantia, aliis autem aliter, prout vult.

401. Aequali potentiam vel ejusdem potentiam dicere Spiritum, eandem vim habet. Idem est dicere de ὁμοθενές, non autem de ὁμοιοθενές: sicut enim dogmatice prohibemur dicere ὁμοιοθενέσιον, sic etiam ὁμοιοθενές necnon ὁμοιοδύναμον, in his quæ spectant ad sanctam Trinitatem. Sciendum autem etiam quod si quidem scriberetur: Par tibi potentia, verbum eandem vim haberet nec aliqua explanatione egeret. Si vero alias scribitur: Πνεῦμά σου par potentia, ut legas: spiritus tuus par tibi potentia, sententia remittenda est ad psallentem: Spiritum qui meus est et Patris, mittam, jam alias sufficienter explicatum. Νημερτές autem venit a νη privativo et a verbo ἀμαρτάνειν, et significat verax et infallibilis, quomodoocunque veracitas inter homines exerceri possit et secundum id quod non diceretur homo mendax. Non autem a recto devlaret, qui tanquam adverbium hanc expressionem acciperet, ut prius hoc monstratum est, ita ut poeta dicat: Vere misisti. Non enim erat possibile te mentium fuisse discentem: promissionem Patris te discipulis fore misurum. Tuus enim sermo veritas est, et te scimus esse veritatem ipsam, non minus ac tuos in sanctitate compares Patrem et Spiritum. Locutio: Misisti apostolis, aliquid habere nunc etiam sanctum Spiritum demonstrat; nec mirum est ita sentire: Paracletus enim sanctus Spiritus apostolis missus est; Salvator autem Christus nunquam nobis a Patre salutaris venit; sicut angelus, qui super omnes angelos est, utpote supersubstantialis. Vox autem beneficus ostendit manifestissime beneficentiam esse quæ a Deo venit charismata, nec omnino tantum in particulari, sed communiter: bonum igitur tunc apostolis missum, ad eos hucusque pervenit et in æternum perveniet. Hoc autem, Gloria potestati tuæ, insinuatio est quod potentes ad imitationem Dei beneficos esse oportet.

δὲ τυχὸν οὐσίαν τοῦ ὄντος καὶ τοῦ μηδενός ἐκεῖ τ.ε εἶναι αὐτὸ τὸ μηδὲν, παίζει καὶ οὗτος, οὐσίαν λέγων καὶ ὄν, τὸ αὐτόχρημα μὴ θν καὶ μηδὲν· καὶ οὕτως εἰς ἀτόπων ἀπάγων τὸν λόγον οἷς ἀντιφάσαι· ἐπιστόν καὶ ὅτι αἰτίος· ἐστὶ μὲν, ὅτε λέγεται μέσως, ὁ ἀφορμὴν δούς πράξεως ἢ πάθους τινός; ἢ ἀφόγου ἢ ἐπιφόγου· εὐρηγται δὲ ἡ λέξις ἰδίως ληφθεῖσα κατὰ τι μὴ ἕρες καὶ ἐπιφόγου· οἷον αἰτιος ὁ γράφας αἰτια Καλλιμάχου, ἤτοι αἰτιατός; καὶ κελαστός ὁ γράφας ἐκεῖνα. Ὁ μέντοι Παναίτιος τὸ κύριον, εὐφημίαν ἔχειν δοκεῖ σεμνήν, φιλοσόφῳ κέρονται, παντός; πράγματος αἰτια ἀποδιδόντι δέουσαν· ὁ τῆς ἀνυποθέτου φιλοσοφίας ἰδίον ἐστὶ, καὶ θεῶν αὐτόχρημα, καὶ θεῶν κέρονται, παρ' ἣ πάντων αἰ αἰτια τῶν ἀγαθῶν ὡς πανταίτιος, καὶ ὅς πάντα εἰδώς; διαπέμπει γνώσιν καὶ τοῖς κατ' ἀνθρώπων φιλοσοφοῦσι, τοῖς μὲν ἐξ ἐπιμέτρου, τοῖς δ' ἄλλως, ὡς βούλεται.

ρα'. Ἰσοθενές δὲ Πνεῦμα εἰπεῖν καὶ ταυτοθενές, τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν· ἤδη δὲ καὶ ὁμοθενές, οὐ μὴν καὶ ὁμοιοθενές. Ὡς γὰρ κεκώλυται δογματικῶς τὸ ὁμοιοθενέσιον, οὕτω καὶ τὸ ὁμοιοθενές ἐπὶ τῆς ἁγίας Τριάδος, καθά τε τὸ ὁμοιοδύναμον. Ἰστέον δὲ καὶ ὡς εἰ μὲν γράφεται ἰσοθενές σοι, τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν, οὐ δέεται τινος ἐπιστοσίας τὸ βήτιον· εἰ δ' ἄλλως γράφεται ἰσοθενές σου Πνεῦμα, ἢ λέγει τὸ Πνεῦμά σου τὸ ἰσοθενές σοι, ἀνακαμπτόν τὴν ἔνοιαν εἰς τὸν φάλλοντα, τὸ Πνεῦμα τὸ ἐμὸν καὶ Πνεῦμα ἀποσταλῶ, ἐξηγημένον ἐτέροις ἐκείν. Τὸ δὲ νημερτές γίνεται μὲν ἐκ τοῦ νη σταρητικῶ καὶ τοῦ ἀμαρτάνειν, καὶ δηλοῖ ἀληθῆ καὶ ἀπαιστον ἐν τῷ ὄψει ἀνθρώπινης ἀληθείας· καθ' ὃ καὶ ἀνθρώπος οὐκ ἀμαρταστικῆς ῥηθείη ἐν. Οὐκ ἐν δὲ σφαλεῖ τῷ δέοντος, εἰ τις καὶ ὡς ἐπιβήματα ἐταῦθα λέγει τὴν λέξιν ταύτην, καθά καὶ αὐτὸ προδεθήλωται, ἵνα λέγει ὁ Ποιητῆς ὅτι, Ἀψευδῶς ἐξέταρφας. Οὐ γὰρ ἦν ψεύσασθαι αὐ εἰπόντα ὡς τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Πατρὸς ἐξαποσταλεῖς τοῖς μαθηταῖς. Ὁ γὰρ λόγος ὁ σὸς ἀλήθειά ἐστι, καθότι καὶ ἀπολήθειά ἐστι οὕτως κατ' ἴσον τοῖς συναγωγαῖς τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Πνεύματι· τὸ δὲ, Ἐξέταρφας ἀποστολοῖς, ἔχειν εἰ ἄρει καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐκείν· καὶ καινὸν οὐδὲν ἐστὶν οὕτω νοῆσαι· Παράκλητον γὰρ τὸ ἅγιον Πνεῦμα τοῖς μαθηταῖς ἀπέσταλται, καὶ ὁ Σωτὴρ δὲ Χριστὸς ἀπόστολος ἡμῶν πατρῶν ἐπιτήριος ἦλθεν· καθά καὶ ἄγγελος ὁ ὑπὲρ πάντας ἀγγέλους, ὅτι καὶ ὑπερούσιος· τὸ δὲ ὡς εὐρηγται, δηλοῖ σαφέστατα εὐεργεσίαν εἶναι τὰ θεῶν χάρισμα, καὶ πάντως οὐκ ἀπλῶς ἐν μέρει, ἀλλὰ κοινῶς. Τὸ γοῦν τοῖς ἀποστολοῖς παρεθέν ποτε ἀγαθόν, καὶ εἰς ἡμᾶς διαβαίνει μέχρι καὶ νῦν, καὶ εἰς αἰῶνας διαθήσεται· τὸ δὲ, Ἀδέξαι ἐπὶ κρείται σου, ἀληγμά ἐστὶ τοῦ χρῆναι τοὺς ἀραταῶς; εὐεργετικῶς εἶναι πρὸς θεῶν μέμψιν.

Τροπάριον πρῶτον τῆς τετάρτης ᾠδῆς. A

VIII. Δουτρὸν τὸ θεῖον τῆς παλιγγενεσίας:
 Λόγῳ κεραυνῶς συνθεθειμένη φύσει,
 Ὁμβροβλυτεῖς μοι βεῖθρον ἐξ ἀκηράτου
 Νενυγμένης σου πλευρᾶς, ὦ Θεοῦ Λόγε,
 Ἐπισφραγίζων τῇ ζέσει τοῦ Πνεύματος.

ρβ'. Κορεύων ἐκκλησιαστικῶς ὁ ἱερός οὗτος πνευματιπῶδς, καὶ δαιταλεύων φιλοτήσια καὶ πνευματικῶς τρυφερά, καὶ ἀγλαίζων τὴν ἑορτὴν ἔννοιῶν ποικιλίαις, ὡς ἔξαστιν, ὀχτεῦσαι ἐ; τὴν ἀρτι πνευματικὴν πανήγυριν, καὶ θειοτάτου λουτροῦ κέρασμα, οὐ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι μέτεσσι, τὸ δὲ ἔστι τὸ κατὰ τὸ ἅγιον βάπτισμα, καὶ διατίθεται τὴν ἔννοιαν τοῦ τροπαρίου γλυκέως ὡς πρὸς ἀκολουθίαν λουτρῶνος ὁποῦς οἱ καθαριότεροι σκευάζουσι· κεράννυται γὰρ παρ' ἐκείνοις τὸ λούμα, θυμηρὸς αὐτὸ κατὰ κράτος τε καὶ ὤμων κερασσιζμένοις, καὶ βεῖθρον ἑκείνοι χορηγᾶται ἱερὸν ὁποῖόν τι καὶ τὸ δρυμριον· φιλοτιμούνται δ' ἕξαστιν ἐκείνοι ἀγαθύνουσαν. Πρὸς γοῦν τοιαύτην ἰδέαν ἔλκων ὁ μελωδὸς τὴν διάθεσιν τοῦ ἑορταστικοῦ τοῦδε τροπαρίου, ἔννοιαν γράφει τοιαύτην· Ὁ Θεοῦ Λόγε, τὸ θεῖον λουτρὸν τῆς Χριστιανικῆς παλιγγενεσίας κεραυνῶς τῆ κατ' ἀνθρωπίνου οὐκ ἀπλή, ἀλλὰ συνθεθειμένη φύσει, τῇ ἐκ ψυχῆς ἠλιθὴ ἀθανάτου καὶ φθαρτοῦ σώματος· πῶς δὲ αὐτὸ συκραννῶς; λόγῳ δηλαδὴ σφ', τουτέστιν ἰλιθῶν καλεῖσαι καὶ ἀναλογίᾳ περιποίησιν τῆ κατ' ἀνθρώπων θεοπλαστία· ἢ καὶ ἄλλως, Λόγῳ τῷ διὰ τῶν ἀγνωτῶν ἐκκλησιαστικῶν εὐχῶν, ὀμβροβλυτεῖς μοι ἐπέκεινα τῆς λοιπῆς ἱεροτελεστίας τῆς καὶ σωματικῆς φαινομένης, καὶ ἄλλως δὲ θεωρητικώτερον νοουμένης, καὶ τὸ ἐκ τῆς ἀκηράτου σου πλευρᾶς βεῖθρον τῆς, γραφικῶς εἰπεῖν, νενυγμένης λόγγῃ στρατιωτικῇ, καὶ τῷ τοιοῦτῳ θαίῳ λουτρῷ προσεπιβάλλεις φιλοτιμότερον τὴν ἔνθεον ζέσειν τοῦ Πνεύματος, τὴν διαθερμαίνουσαν τοὺς τῷ Πνεύματι ζέοντας, ἧς προφανῆ σύμβολα καὶ τὰ ἐκ Πατέρων ἁγίων τύπου θιρμῆ ὕδατα· ὅτι δὲ ἡ τοιαύτη τοῦ ἁγίου Πνεύματος ζέσει, ἡ ζωτικὴ, ἡ ζωογόνος, ἡ θεῖον ζῆλον ἐντήκουσα τῇ ψυχῇ, τὸ τελικώτατον ἔστιν ἁγίων καὶ σκοπιμώτατον τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, διγλοῖ ὁ μελωδὸς εἰπῶν ἐπισφραγίζεσθαι τὴν τοιαύτην ὄλην ἱεροτελεσίαν τῇ ζέσει τοῦ Πνεύματος. Ὡς γὰρ ἐπιβουλεύει; θησαυρὸς ὁ ἀσφράγιςτος, οὕτως ἀκάθαρτον βάπτισμα, καὶ τοῖς ἐπιβουλοῖς δαίμοσιν εὐπεριφρόνητον τὸ μὴ δι' αὐτοῦ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· ὅποια τὰ τε ἄλλων αἰρετικίζόντων καὶ τὰ τῶν ἀναβαπτίζόντων ἡμεροβαπτιστῶν, ὧν ἄπεισι τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ὡς μὴ εἶδος ἐκείνους εἰ καὶ ἐπικαλοῦντας αὐτὸ. Ἐνθυμητέον δ' ἐνταῦθα λουτρὸν εἶναι θεῖον καὶ τὸ διὰ τῶν δακρύων καὶ τὸ μοναχικόν· οἷς καὶ αὐτοῖς Πνεύματος ἀνθρακεύεται καὶ ἀναλάμπει ζέσει παρὰ τοῖς θερμῶς προσιεμένους αὐτά. Προσενθυμητέον δὲ καὶ ὅτι καθὰ τὴν εἰρημένην ζέσειν ἐπιχοσμεῖ τὸ Πνεῦμα συνεκφωνηθέν, οὕτω καὶ τὸ θεῖον προστεθειμένον, σίμωνμά ἐστι τοῦ λουτροῦ· καὶ ὁ λόγος δὲ ὁ τοῦ δευτέρου πύχου προκειμένος κόσμημά ἐστι τῆς ἔννοιας, ὡς καὶ εἴρηται καὶ αὐθεῖ, εἰρήσεται.

PATROL. GR. CXXXVI.

Troparium 1 quartæ ode.

Balneum divinum regenerationis
 Verbo miscens compositæ naturæ,
 Suppeditas mihi aquam ex incorrupto
 Vulnerato tuo latere, o Dei Verbum,
 Sigillans fervore Spiritus.

102. Choros duceus ecclesiasticos sacer ille Spiritu plenus, et invitans ad spirituales amabilesque delicias, atque sententiarum varietatibus, ut sit, festivitatem exornans, diducit in præsentem spirituales cœtam etiam divinisimi balnei mystionem, quod cum sancto Spiritu partem habet (hoc est, sancti baptismatis lavacrum), et eximie sententiam strophæ disponit, tanquam ad balnei consecraria, qualia balneatores parant. Miscetur enim ab istis lavacrum, in caput et humeros illud gratum infundentibus, huicque velut imber dulcis diducitur fluentium. Curant autem isti fervorem bonum. Juxta talem igitur hujus strophæ disponens ordinem melodus, hancce scribit sententiam: O Deus. Verbum qui Christianam regenerationis divinum lavacrum miscuisti naturæ humanæ, non simpliciter, sed compositæ, ex anima scilicet immortalis et corruptibilis corpore. Quomodo autem illud commiscuisti? Verbo tuo, id est, rationali ordinatione et analogia ad divinam hominis conformacionem convenienti. Aliis verbis, verbo tuo per sanctissimas Ecclesiæ preces, mihi, ultra cæteram imitationem quæ corporaliter apparet, et aliunde theoretice reputatur, tanquam imbrem infundis fluentem ex purissimo tuo latere, quod, ut expresse loquar, lancea militis est percussum; talique divino lavacro pretiosum Spiritus fervorem divinitus superaddis, qui spiritu viventes calefacit, cujusque manifesta sunt symbola ex sanctorum Patrum typo, fervida aquæ. Quod autem talis Spiritus sancti fervor, vitalis, vivificans, divinum zelum animæ communicans, ultima sis ratio scopusque præcipuus sacri baptismatis, ostendit poeta dicens totam hanc sacram initiationem Spiritus fervore obsignari. Sicut enim non signatus thesaurus insidibus obicitur, sic impurum baptismi, quod non est per ipsum Spiritum sanctum, dæmonibus insidiantibus facile lacesitur: qualia sunt cæterorum hæreticorum baptismata necnon anabaptistarum quotidie baptizantium, a quibus abest Spiritus sanctus, ut nesciens illos, tametsi ipsum invocent. Hic autem recogitandum est lavacrum esse quoque divinum, illud quod sit per lacrymas, et illud quod monachicum est: his et ipsis Spiritus fervor accenditur et ardet in illis qui fervide suscipiunt ea. In mente vero simul habendum est, quod sicut dictum fervorem exornat Spiritus simul emanatus, sic etiam divinum superadditum est lavacri decoramentum. Verbum autem λόγος, qui secundum versum antegreditur, ornamentum est sententiæ, sicut dictum est et iterum dicitur.

103. Regeneratio autem, apud Græcos initium A sortita, venit ad nos; lapis tunc forte projectus, ultimo vero divinis ædificationi cooperatus, sive ex calculo in lychnitam cum splendore mutatus, vel etiam arbuscula non nobilis ex monte Libani, sic in cedri altitudinem aucta, ut culmini sacre conveniat; præter illas autem locationes, ex indigno in dignum commutata, et ex profano in sanctissimum. Antiquus quidem et varius sapientia poeta non expressit talem adhibuit locutionem, sed illam tantum indicavit, dicens: Nunc quidem jactator nec sis, nec fias; hoc enim: nec sis nunc vivens, nec fias, in futurum scilicet, regenerationis æquivalenti voci. Post istum autem, discipuli Pythagoræ ei dederunt nomen, καλιγγνεσιαν dicentes iterum atque iterum flori per metempsychosin post mortem, ut isti aiebant, in eo quod a corporibus in corpora transfunderentur sive transmigrarent hominum animæ, sicque periodos percurrerent, quas illi strabis intuentes oculis spectaverant. Et certe taliter hujusmodi transmissionem firmavit, ut non solum greges exteriores talem mortiferam manducarent herbam, sed et quidam ex evili et ante Christiana, inter quos præcipue mirabitur aliquis sapientem Origenem in irrationalium hæresim ita fuisse illapsam, postquam retrorsum a sana mentis cecidit.

104. Sanctissima tamen Ecclesia pulcherrimum renovationis nomen sciens pessimæ sententiæ impositum, et inanitatis causa quod in desuetudinem veniret periclitari, illud celebravit, statum post migrationem ex præsentibus in meliora, regenerationem dici statuens, eo quod pro mundi generatione corruptibili sit illic incorruptibilis, et transformationem hujus vitæ in bonum, præsertim cum sacra tonsura pure sanctificamur, eadem honorans appellatione, quasi nunc iterum facti fuerimus in vitam editi. Gratias tibi, o pulchra dictio Christiana, quod ita locutionem hanc, augustam quidem, sed dishonestam sententia, cui servierat, nobiliter liberatam in honestum attulisti donum Deo, qui sanctificatos sibi per poenitentiam purificat, tanquam per desideratum lavacrum, et statim hoc honoris nomen ferre permittit. Notandum est autem quod communem usum et scripturam sequentes καλιγγνεσιαν hic dicimus, in hoc recte agentes. Si vero iambico iuhærodum est metro, et omnino ab illo in præsentibus non est recedendum, καλιγγνεσιαν hic oportet scriptum fuisse, ut antepenultimum ita rectam perficiat mensuram; alias enim claudicat. Et est ille quoque sensus accuratus: Sicut enim hoc sacro lavacro renovamur, sic etiam magis proprie rursus generamur tanquam filii Dei: ita ut bonum sit, quod communius, καλιγγνεσια, necnon καλιγγνεσια, quod ibi metricum requiritur.

105. Hoc autem λόγῳ, de quo jam scriptum est, conjungi potest etiam cum composita natura. Verbo

ργ'. Ἡ καλιγγνεσια δὲ ἀπὸ Ἑλληνῶν ἀρχὴν λαβούσα, ἐφ' ἡμᾶς ἔκει, λθὼς παρεβριμένος μὲν εἰπὴ τότε, ὑστερον δὲ οἰκοδομῇ θεῖα παρεντεθεῖς εἰς εὐάρεστον, ἢ καὶ ἀπὸ κάχληκος εἰς λυχνίτην ἐκφανείς, ἢ καὶ ἀπὸ δρου; Λιθάνου φυτᾶριον οὐκ εὐγενές, κεδρωθὲν σεμνότετα ὡς ἐμπρέπειν ὁρόφῳ ἱερῷ· ἔλα δὲ τοιοῦτων φράσεων ἀπὸ ἀναξίου μεταποιηθεῖσα εἰς ἄξιον, καὶ ἀπὸ ἀνίερου εἰς ἀγιώτατον καὶ ὁ μὲν καλαῖδς καὶ ποικίλος τὴν σοφίαν ποιητής οὐκ ἀξεφώνησε ῥητῶς τὴν τοιαύτην λέξιν, ἀλλ' ἐπέφηνε μόνον αὐτὴν εἰπὼν, Νῦν μὲν δὴ μήτε εἰς βογγάτε, μήτε γένοιο· - τὸ γὰρ μήτε νῦν εἰς ζῶν, μήτε γένοιο, εἰς τὸ μέλλον δηλαδὴ, καλιγγνεσιαν φασὶν ἀνίσταται· μετ' ἐκείνων δὲ οἱ ἀμφὶ τὸν Πυθαγόραν καὶ ὠνόμασαν αὐτὴν, καλιγγνεσιαν εἰπόντες τὸ πάλιν καὶ πάλιν γίνεσθαι μετεμψυχωμένους μετὰ θάνατον, ὡς εἶπον ἐκεῖνοι, ἐν τῷ μεταγγίζεσθαι εἶτον μετεμβιδάζεσθαι ἀπὸ σωμάτων εἰς σώματα τὰς τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς, καὶ περιόδους οὕτως ἐκίττειν ὡς ἐκεῖνοι παραβλίποντες ἐθεώρησαν· καὶ δὴ ἰστερέωσε τὴν τοιαύτην ὑπόληψιν εἰς τοσοῦτον, ὡς μὴ μόνον τὰ ἐξω βοσκήματα ἐμφατεῖν τῆς τοιαύτης θλαθρίου βοτάνης, ἀλλὰ καὶ τινὰς τῆς Χριστιανικῆς μάνδρας τε καὶ αὐλῆς, ὧν ἐν τοῖς μᾶλλον τὸν σοφὸν Ὀριγένην θαυμάσει τις οὕτω συναπαχθέντα εἰς ἀλόγιστον αἵρεσιν ἐν τῷ ἀνάπαλιν πεσεῖν τοῦ φρονεῖν ὀρθά.

ρδ'. Ἡ μέντοι ἀγιωτάτη Ἐκκλησία γνοῦσα κάλλιστον ὄνομα τὸ τῆς καλιγγνεσιας χειρίστη ἐνοία ἐπιταθειμένον καὶ κινδυνεύον ἀχρεωθῆναι ἀχρηστίας λόγῳ, ἐκλίθειν αὐτὸ τὴν τε μετὰ τὴν ἐκ τῶν ὧδε μετὰστασιν εἰς τὰ κρεῖττονα καλιγγνεσιαν κυρώσασα λέγεσθαι, διὰ τὸ ἀνάπαλιν τῇ κατὰ κόσμον ἐν τοῖς φθαρτοῖς γενέσει ἀφθαρτα εἶναι τὰ ἐκεῖ, καὶ τὴν ἐν ὅσῳ δὲ ζῶμεν μεταποιήσιν εἰς τὴ καλὴν, πρῶτα μὲν διὰ κουργῆς ἁγίας οὐαιθῶμεν ἐκείνῳ καθάρῳ, τῇ αὐτῇ σεμνύνουσα κλήσει, ὡς εἰ καὶ ἔρει πάλιν γηγόντες εἰς βίον προήλθομεν. Χάρις σοι, ὦ καλὴ Χριστιανικὴ λεκτικὴ, ὅτι οὕτω λέξιν ταύτην σεβασμίαν μὲν, ἀτιμούμενην δὲ ὑπὸ ἐνοίας, ἢ κατεδουλώθη, εὐγενέως λυσασμένην προσεκόμισας εἰς δῶρον τιμιον τῷ Θεῷ ἐκκαθαίροντι τοὺς αὐτῷ διὰ μετανοίας οἰκειουμένους, ὅσα καὶ λουτροῦ ἐφετοῦ καὶ αὐτίκα φορεῖν διδόντι τοιοῦτον σεμνότητες ὄνομα· σημεῖωσαι δὲ ὡς τῇ κοινῇ παρακολουθοῦντες χρῆσαι τε καὶ γραφῇ καλιγγνεσιαν ἐνταυθά φαμεν· καλῶς τοῦτό γε ποιούντες. Εἰ δὲ γε τῷ ἱαμβικῷ προσεκτίον μέτρῳ, πάντως δὲ χρῆ μὴ ἀποστῆναι αὐτοῦ ἐν τοῖς παροῦσι, καλιγγνεσιαν ἐνταυθα χρῆ γράφαι, ἵνα προπαραλήγῃ ἐν τῇ τοιαύτῃ λέξει τὸ ἦτα ἐθμετριαν ἀποτελή· ἄλλως γὰρ ἔσφαλται· καὶ ἔστιν ὁ τοιοῦτος νοῦς ἀκριθῆς καὶ αὐτός. Ὡς γὰρ πάλιν γινόμεθα τῷ ἁγίῳ λουτρῷ, οὕτω καὶ ἐτι προσφεύστερον πάλιν γεννώμεθα ὡς υἱοὶ Θεοῦ· ὥστε καλὴν καὶ ἡ καλιγγνεσια κοινώτερον, καὶ ἡ καλιγγνεσια, ἣν ἐνταυθα τὸ μέτρον ἀπαιτεῖ.

ρε'. Τὸ δὲ λόγῳ, περὶ οὗ καὶ προεγράφη, δύναται κολᾶσθαι καὶ τῇ συνταθειμένῃ φύσει· λόγῳ

γὰρ Θεοῦ συνθεῖσθαι: ὁ ἄνθρωπος διεξοδικωτέρω, καὶ οὕτως κλεινοὶ καὶ ἐνοξοτέρω τῶν πρὸ αὐτοῦ παραχθέντων, ὡς ἐστὶν ἐκ τῆς θειοτάτης Γραφῆς ἀναλέσθαι. Καὶ τοίνυν κατὰ τοιαύτην ἰσως ἔννοϊαν συνθεῖσθαι: φῶς ἥθικῶς ὁ ἄνθρωπος λέγεται ἄν· ἄλλως γὰρ καὶ τὰ ἄλλα σώματα κλεινοὶ τοῦ Θεοῦ γενοῦντα σύνθετὰ εἰσιν, οὐ δὴπου γὰρ ἀπλᾶ. Τὸ δὲ κεραυνός, καλὸν δὲν εἰς τὴν κατὰ τὸ λουτρὸν τροπήν, οὐδὲ εἰς τὴν τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἔννοϊαν ἀκαλλῆς ἴσται· καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖνον μυστηριωδῶς κεράννεται, ὡς οὐδὲν οἱ μεμυημένοι κερ' εἰς καὶ τὸ ἁγιώτατον μύρον καὶ τὸ τίμιον ἔλαιον θειότατα μεμυστηρίσται· συμποτικῆ δὲ λέξις οὕσα τὸ κεραυνῶναι, καὶ παρὰ τὸ κέραν γενομένη, δι' οὗ τὴν πόσιν οἱ παλαιοὶ προσεφῆροντο, μετνήνεκται ἄρτι ἐκεῖθεν θειότερον θελοῦν μίγμα τὸ κατὰ τὸ ὄχιον θερμὸν αἷμα καὶ ὕδωρ τὸ ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Ἔστι δὲ λογισασθαι ὅτι πρὸς τὸ κεραυνῶναι ἴσως ἐπῆκται καὶ ἡ συνθεῖσθαι φῶς ἡ κατ' ἄνθρωπον, ἵνα ἢ ἀρμόσκειν τὸ πνευματικὸν τοῦτο κέρασμα ἦγον κέραμα πρὸς τὸ θεόπλαστον σύνθεμα, καὶ ἀναμειχθῆ συ.θίτω τούτῳ σύνθετον θειότατον καὶ ἐκείνο τὸ ἐκ Θεοῦ. Μάλιστα δὲ λογιστέον ὅτι καὶ ἀνιγμα τῆς φρικτῆς τῶν ἁγιωτάτων μυστηρίων τοῦ Θεοῦ μεταλήψως, ἡ παρούσα φράσις ἐστὶ· κέραμα γὰρ ἁγιαστικὸν ἐκαὶ αἵματος κυριακοῦ μυστηριάζεται καὶ ὕδατος καὶ ζέσεως πνευματικῆς τῶν ἐκ πλευρᾶς ἀκρήστου δι' ἧς ἀνεκλάσθημεν. Εἰ δὲ τὸ ἐξ ἀκρήστου πρὸς τὸ κεραυνῶναι ἐπῆχθη κατὰ τινα, τυχαίαν μὲν, γλυκίαν δὲ εὐκαρίαν ρητορικῆς κερηχίσεως ὅποια καὶ τοιαῦτα πολλὰ τοῖς γράφουσι παραπίπτουσιν, οὐκ ἀναγκαῖον ἐξακριβῶσθαι· μόνον δὲ παρασημαντέον ὡς τοιοῦτον καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς τῷ, κάμπτει γόνυ γόνυ Πατρός· καὶ ἀλλιχοῦ τὸ, ἐξ ἀλοχεύτου προσλθόν, καὶ λογχθεῖς τὴν πλευράν.

ρς'. Τὸ δὲ ὀμβροβλυτεῖς, θαυμασῶς ἔχει πρὸς δὴλωσιν τοῦ κατὰ τὸ ὄχιον αἷμα καὶ ὕδωρ, ὅτι Δεσποτικῆς νυγείσης πλευρᾶς ἐξῆλθεν. Ἄλλως μὲν γὰρ ἀσύμμετα εἰς ἓν, ἡ πάντως ἀνωθεν ὀμβροσῆς καὶ ἡ κάτωθεν βλύσις· ἐπὶ δὲ τοῦ ἐν τῷ παντίμω σταυρῷ Θεανθρώπου λόγου ἀξιολογώτατον τὸ ῥῆμα. Ὅ μὲν γὰρ ὀμβρος, τὸ καὶ ὑψέθεν καὶ ἐκ θείας πλευρᾶς τὸ ἁγιαστικὸν αἷμα καὶ ὕδωρ καταλθεῖν σημαίνει· τὸ δὲ βλύειν, τὸ ἀπὸ τῆς γῆθεν προσλήψεως ἐκεῖνα προβρέυσαι θελοῖ. Ἀκρήστος δὲ πλευρᾶ ἡ τοῦ Δεσπότη Θεοῦ, διὰ τὸ μὴ παθεῖν κῆρα τὴν κατὰ ἀπλῶς ἄνθρωπον. Εἰ γὰρ καὶ μὴ ἀφθόρτος οὕσα πρὸ θανάτου ἡ Δεσποτικῆ σὰρξ ἐνεκρώθη, ἧς καὶ ἡ πλευρᾶ μέρος, ἀλλ' οὐκ εἶδε διαφθοράν, οὐ μὴν οὐδὲ φθοράν μετὰ τὸ πάθος καὶ τὴν ἔγερσιν, ὡς διαφωτίζει καὶ ὁ ἐκ Δαμασκοῦ λαμπρὸς δοδούχος τῶν ἁγίων Γραφῶν. Τὸ δὲ νευυγμένης πλευρᾶς κυριολεπιτεῖται, ὡς παλαιοὶ θελοῦσι χρῆσεις, ἐν αἷς νόσσειν λέγεται τὸ κεντεῖν· ἄλλως δὲ τροπικῶς νόσσειν λέγεται καὶ τὸ λόγους ἢ ἔργους ἐραθίζεσθαι τινὰ εἰς πρῆξιν οὐανοῦν.

ρς'. Ἡ δὲ ζέσις τοῦ Πνεύματος πεπόρισται μὲν

namque Dei compositus est homo largiore, sicque majore et illustriore quam ea quae ante ipsam producta sunt, ut ex divinissima Scriptura potest intelligi. Itaque juxta talem sententiam composita natura moraliter homo diceretur: aliter enim caetera quoque corpora Dei jussione producta, composita sunt, non sane simplicia. Vox autem κεραυνός ad tropum de balneo bona, nec ad sancti baptismatis sententiam est invenusta. Hic enim etiam mystica sit mistio, sicut noverunt initiati, pro quibus sanctissime sanguentum et pretiosum oleum divinissime consecrata sunt. Convivalis autem cum sit dictio τὸ κεραυνῶναι, et juxta τὸ κέραν facta, quo potum veteres proferebant, nunc calidè derivata est diviniore sane mistura, quae sacro ferventique sanguine necnon aqua constans, ex latere Salvatoris Christi profluxit. Potest vero putari quod ad τὸ κεραυνῶναι est relata etiam hominis natura composita, ut illa spiritalis mistura sive commistio cum divina compositione sit adoptata; et huic composito divinissimum istud compositum, quod ex Deo est, commistum sit. Maxime vero cogitandum est praesentem dictionem esse tremendam sanctissimorum Dei mysteriorum participationis aenigma: est enim ibi mystice sanctissima commistio Domini sanguinis et aquae, necnon fervoris spiritualis, e purissimo latere, quo plasmati sumus, profluentium. Autem hoc, ἐξ ἀκρήστου, juxta quamdam, fortuitam quidem, sed juncundam rhetoricæ figuræ de sono imitatione speciem, qualis sunt scribentibus elapsa multa, ad τὸ κεραυνός relatum sit, non necesse est accurate defini: solum vero notandum tale quoque esse in sequentibus, βελτεῖ γόνυ γόνυ Πατρός; et alibi: ἐξ ἀλοχεύτου procedens, et latere λογχθεῖς.

106. Vox ὀμβροβλυτεῖς, mirabilis est ad significandum sacri sanguinis et aquae fluentum, cum e percusso Domini latere exivit. Non enim alias una congruunt pluvia, quae desursum omnino venit, et effusio, quae ab imo est (ὀμβροσῆς et βλύσις); sed de Verbo Theanthropo, venerandissimæ cruci affixo, convenientissimum est dictum: pluvia namque (ὀμβρος) desuper et ex divino latere sacratissimum sanguinem et aquam exivisse significat; erumpere (βλύειν) vero ex assumptione terrena ista profluxisse ostendit. Incorruptum est Domini Dei latus, eo quod meri hominis non subierit fatum. Etsi enim, non incorrupta ante mortem, caro Domini mortua est, cujus quoque latus pars erat, non tamen vidit corruptionem, nec ullam alterationem post passionem ac resurrectionem, ut explicat illustris ex Damasco sacrarum Scripturarum lucernarius. Dictio vero νευυγμένης πλευρᾶς, proprie sumitur, ut antiqui ostendunt usum, quibus νόσσειν dicitur τὸ κεντεῖν: alias autem νόσσειν, verbis et operibus aliquem ad quoscunque actum excitare, tropice dicitur.

107. Fervor autem Spiritus postea quidem præ-

statum ex ea de linguis igneis, inflammatione celebrata; spiritualibus autem bellatoribus hujusmodi dictio tanquam arma conspicua utilis est adversus hæresim Hydroparastatarum, quam alius erit temporis circumire, si quædam occurrerit utilitas. Est autem iste fervor vivificans quidem eos qui fervide lavati sunt in Spiritu sancto commiscente, comburens vero sicut ignis prædictos hæreticos aliosque quicumque similes sunt, per calorem sanguinis et aquæ, quæ de sacratissimo latere fluxerunt; quorum meminisse sacratissimus interpres in sua enarratione tonitruum Filium ac Theologum ostendit, ubi scribens in epistola ait: Tres sunt qui testimonium dant, spiritus et aqua et sanguis, et hi tres in unum sunt. Quale hoc unum? secundum unam deitatem, ad quam est satagendum restitui nos per sancti Spiritus fervorem ac perfectionem.

Troparium 2 quartæ odæ.

Flectunt omnia Consolatori genu,
Filioque Patris, Patri cognatissimo.
In personis enim novit tribus substantiam
Vere inaccessibilem, temporis exsortem, unam.
Illuxit enim lumen gratia Spiritus.

108. Cum dixerit sanctissimus Apostolus in nomine Jesu Christi, Salvatoris nostri, omne genu flectendum, cælestium, terrestrium et infernorum, ibi canit poeta hoc jam advenisse, licet alii quidam aliud hujus miraculi tempus interpretentur. Omnia genu flectunt Paraclito, sive, ait, Patris nato Patrique consubstantiale: hæc autem mirabilis et divinissima genuflexio facta est eo quod non simpliciter, sed omnibus illuxit gratia Spiritus, per quam lucem omnia illuminata subjecta sunt, tanquam protinus perfecta scientia a Deo et Domino scientiarum clarificata, cognoscentiaque Dominum omnipotentem, et ipsi prompte submissa. Qualis autem est hujusmodi spiritualis gratia? Sanctæ Trinitatis agnitio. In tribus enim personis, inquit, scienter noverunt omnia, seu mundus, νημερτές, id est vere, ut paulo ante dictum est, unam substantiam sicut et naturam, quæ sanctissimæ Trinitatis est, Patris ingenti, geniti Filii, et procedentis Spiritus; quas non prius aliquis trinas dixit, quam in unum conglutinavit et adoravit; nondum autem, ut ita dicam, ad unitatem illis reductis, melodus iterum sanctissimis illis tribus personis, omnia, quotquot habet proferre augusta epitheta, siquidem dives erat graphicum solum, tripliciter prostravit; ob loci tamen angustias, istam unicam substantiam inaccessam et æternam dicere satis habet.

109. Hoc quidem, quod Deus invisibilis est: Deum enim nemo vidit unquam; sed etiam tremendus, non quantum ignis consumens, multo vero magis, et ideo inadibilis. Cui enim accessibilis esset, nisi cum reverentia appropinquanti ad ipsam illuminationem? Accedite enim, inquit, et

τῷ μελωδῷ ἐκ τοῦ ἑορταζομένου κατὰ τὰς πυρίνας γλώσσας φλογώδους· χρησιμαίει δὲ πνευματικοὶς πολεμισταῖς οἷα καὶ ὄπλον ἀξιόλογον ἢ τοιαύτη λέξις, κατὰ τῆς αἰρέσεως τῶν ὑδροπαραστατῶν, ἢ ἄλλου καιροῦ περιελθεῖν εἰ τις παρεμπέσοι χρεῖσι. Ἔστι δὲ ζῆσις αὕτη ζωοποιούσα μὲν τοὺς ἐνθέρμως ἐν ἀγίῳ Πνεύματι κεραυνῶντι λελουμένους, καί οὖσα δὲ ὡς οἷα καὶ πῦρ τοὺς εἰρημένους αἰρετικῶς καὶ ὅσοι δὲ ἄλλοι κατ' αὐτοὺς ἢ νοουμένη ἐν τῷ βούσαντι ἐκ τῆς ἀγωνιάτης πλευρᾶς αἵματι καὶ ὕδατι· ὧν μεμνήσθαι παραπήγησιν δὲ ἰερώτατος ἐξηγητῆς τῆ κατ' αὐτὸν ἐξηγήσει, καὶ τότε βροντῆς υἱὸν θεολόγον ἐνθα ἐπιστάλας λέγει, ὅτι Τρεῖς εἰσιν οἱ μαρτυροῦντες, τὸ πνεῦμα καὶ τὸ ὕδωρ καὶ τὸ αἷμα, καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸ ἓν. Ποῖον ἐκεῖνο τὸ ἓν; τὸ κατὰ τὴν μίαν θεότητα, εἰς ἣν παραρατευτέον ἀποκαταστήναι ἡμᾶς διὰ τῆς κατὰ τὸ ἅγιον Πνεῦμα ζῆσεως; καὶ οὕτω τελειώσεως.

Τροπάριον δευτέρον τῆς δ' ᾠδῆς.

IX. Κάμπει τὰ Πάντα τῷ Παρακλήτῳ γόνυ,
Γόνυ τε Πατρὸς Πατρὶ συμφυστάτῳ.
Ἐν γὰρ προσώποις οἶδε τριτοῖς οὐσίαν
Νημερτῆς ἀπρόσιτον, ἀχρονον, μίαν·
Ἐλαμψε φῶς γὰρ ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος.

ρη'. Εἰπόντος τοῦ ἀγιοτάτου Ἀποστόλου ὡς ἐν τῷ ὄνόματι τοῦ Σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πᾶν γόνυ κάμψει ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, ψάλλει ἐνταῦθα ὁ μελωδὸς ὅτι ἄρτι ἀπέβη τοῦτο, εἰ καὶ τισὶν ἕτερος καιρὸς ἡρμήνευται τοῦ τοιοῦτου θαύματος· καὶ τὰ πάντα κάμπει γόνυ τῷ Παρακλήτῳ, ἡγουν τῷ καὶ Γόνυ, φησὶ, τοῦ Πατρὸς καὶ συμφυστάτῳ τῷ Πατρὶ. Γέγονε δὲ ἡ τοιαύτη εὐκαταία καὶ θειοτάτη κατάκαμψις, διότι οὐχ ἀπλῶς, ἀλλὰ πᾶσιν ἐλαμψε φῶς; ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος, δι' οὗ τὰ πάντα φωτισθέντα ὑποτέτακται, ὡς αὐτίκα καὶ ἐλλαμφθέντα τελείῃ γνώσει ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ Κυρίου τῶν γνώσεων, καὶ ἐπιγόνοντα τὸν παντοδύναμον Δεσπότην, καὶ ὑποταγέντα ἐτοίμω; αὐτῷ· εἰς δὲ ἡ τοιαύτη πνευματικὴ χάρις; Ἡ τῆς ἁγίας ὁμοῦ τριᾶδος ἐπίγνωσις. Ἐν γὰρ προσώποις, φησὶ, τρισὶν οἶδε γνωστικῶς τὰ πάντα, ἡγουν ὁ κόσμος, νημερτῆς ἦτοι ἀληθῶς, ὡς καὶ πρὸ ὀλίγων ἐβρέθη, οὐσίαν μίαν ὡσπερ καὶ φύσιν τὴν ἐν τῇ ἀγιοτάτῃ Τριάδι, τῇ κατὰ τὸν ἀγέννητον Πατέρα, καὶ τὸν γεννητὸν Υἱὸν, καὶ τὸ ἐκπορευτὸν Πνεῦμα· ἅπερ οὐκ ἐβῆ τις τριαδικῶς εἰπεῖν, καὶ ἅμα εἰς ἓν συνῆψε καὶ συμπροσεκύνησεν· οὕτω δὲ αὐτὰ ἐνίσας, ὡς οὕτως εἰπεῖν, αὐθὺς ἐτρίαξε τούτοις τοῖς τρισὶ προσώποις τοῖς ὑπεραγιοτάτοις μυρία ὅσα προσενεγκεῖν σεμνὰ ἔχων ἐπίθετα ὁ μελωδὸς, εἴπερ ἐπιούρει γραφικὸν πλατὺ ἕδαφος, ὅμοιο; διὰ τὸ στενόμενον ἀρκεῖται τὴν μοναδικὴν ταύτην οὐσίαν ἀπρόσιτον εἰπῶν καὶ ἀχρονον.

ρθ'. Τὸ μὲν, ὅτι καὶ ἀόρατος ὁ Θεός· Θεὸν γὰρ οὐδαὶς ἑώρακε πρόποτε· ἀλλὰ καὶ φρικτὸς οὐχ ὅσα καὶ πῦρ καταναλισκόν, ἀλλ' εἰς ὑπέρπλεον, καὶ δ' αὐτὸ ἀκατατόμητος. Τίνι γὰρ γένοιτο προσιτῆς, εἰ μὴ ἅρα τῷ μετ' εὐλαβείας προσιόντι αὐτῷ ἐπιφωτισμῷ; Προσέλθετε γὰρ, φησὶ, πρὸς αὐτὸν, καὶ φω-

είσθητε, ἵνα θεηλονότι καλοὶ γένησθε· καὶ ἀνακακα-
 λυμένῳ προσώπῳ βλέποντες, Θεοῦ ἀγγελουσιδῶς,
 μηδὲν σκοτίου αἰσγους προκάλυμμα προσώπου φέ-
 ροντες. Διὸ καὶ ἐπάγει ὁ Δαβὶδ μετὰ τὸ, Φωτισθήτε,
 τῷ. Καὶ τὰ πρόσωπα ὑμῶν οὐ μὴ κατασχυνοθῆ. Ἄλλ'
 οὐπω μὲν ἀπρόσιτος ἡ ἀγία Τριάς, ὁ εἰς Θεός·
 ἔχρονος δὲ, ὅτι αὐτὸς μὴ ὅτι γε χρόνους καὶ και-
 ρούς, ἀλλὰ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησε. Διὸ οὐδὲ τῆν
 χρόνῳ ὑπέχεσθαι τὸν παντὸς χρόνου ποιητὴν καὶ κύ-
 ριον. Τὸ δὲ, κάμπται γόνυ, ὃ ἐστὶ προσκυνεῖ ἐν τῷ
 γονυπετεῖν, ἤγουν ἐπὶ γόνυ πίπτειν καὶ γονυκλι-
 τεῖν, μετῆχται ἀπὸ τεταυῶν σωματίων, ἃ ταπεινού-
 μενα κάμπτονται· ὁποῖόν τι καὶ τεταναὶ λεγόμεναί
 τρίχες· ἔστι δὲ ἡ ἐπίτασις τετανοῦ τὸ ἀτενὲς ὡς
 λῖαν τεταμένον εἰς ὄρθιον, ἡ στέρῃσις ὡς μὴ δεόμε-
 νον τάσεως πλεῖστος, ἢ ὁ ἀπολλέας κέκαμπται. Β
 Ταιῦτα δὲ τὰ μὴ ὄρθια πάντα σώματα, ἐν οἷς αἱ
 οὔλαι τρίχες, καὶ τὰ γναμπτὰ ἀγκίστρα καὶ τὰ
 ἀγκιστροειδῶς περιηγμένα, οὐχ ἤκιστα δὲ καὶ τὰ
 κυρτὰ, ὧν παρωνυμία οἱ ἀλιευτικοὶ κύρτοι. Ὑπο-
 ταγῆς δὲ σύμβολον ἄκρας τὸ κάμπτειν γόνυ· διὸ
 καὶ τοῖς κραταῖοι· βασιλεῦσιν ὅτε που ἔθνος ὑπο-
 ταγῆ, κάμπτειν αὐτῷ γόνυ λέγεται· τὸ δὲ μαλφδι-
 κῶς τὰ πάντα εἰπεῖν, ἡ τὸ πᾶν ἀποστολικῶς, τῆς
 αὐτῆς ἔννοιαις εἰσὶ ἐπὶ τοῖς σοφοῖς· κοσμικὴ γὰρ
 ὁλότης δι' ἑκατέρων σημαίνεται.

ρ'. Παράκλητον δὲ τὸν Υἱὸν πρὸς τὸν Πατέρα λέ-
 γομεν, καθὰ καὶ τὸ Πνεῦμα· οὐκ ἂν οὐδὲ τοῦ Πα-
 τρὸς ἀπαξιούντος τὴν πράγμα, ἢ ἄλλως ἀποστερου-
 μένου τοῦ καλεῖσθαι οὕτω· οὐ μόνον ὅτι παρακα-
 λείται καὶ αὐτὸς ὑπὸ τῆς οἰκίας· φιλανθρωπικῶς εἰς
 τὰ ὑπὲρ ἡμῶν, ἔτι δὲ καὶ ὅτ' ἡμῶν προκαλουμένων
 τὴν ἐκείθεν βοήθειαν, ἀλλὰ καὶ ὅτι παρακαλεῖ ἡμᾶς
 ὡς εἰ καὶ κατέψα, καὶ πομπύζων ἐκολάκευε, καὶ
 πάντα τρέπον ἐπήγετο εἰς τὸ καὶ υἱοὺς καὶ κληρο-
 νήμους ἀποτελέσαι αὐτοῦ. Εἰ γὰρ μὴ ὁ Πατὴρ ἐθέλει
 καὶ δύναται παρακαλεῖν ἡμᾶς εἰς τὰ κρείττω, τάχα
 ἂν οὐδὲ ὁ Υἱὸς, οὐδὲ τὸ Πνεῦμα ἔξουσι τὸ τοιοῦτον
 σέμνωμα· καὶ ἄλλως δὲ τοῦ ἁγίου Πνεύματος σὺν
 τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ συμπροσκυνουμένου, καὶ δὲ
 καὶ συνδοξαζομένου ἐφ' οἷς τετρατουργεῖ, ἀποκόν
 ἔστιν ἀποστρεφῆν αὐτοῦ τὴν ἡμῶν παράκλησιν.

ρμ'. Κρῆ γὰρ εἰδέναι ὡς πρὸ πάντων τῶν κατ'
 ἀνθρώπους θεομιμήτως καὶ διδισκαλικῶς οἶονε πα-
 ρακλήτιον, ὁ κυρίως Παράκλητος Πατὴρ καὶ Λόγος·
 καὶ Πνεῦμα ἐπὶ τοῖς μακαριωτάτους ἦλθε μαθητὰς,
 καὶ μετ' ἐκείνους ἐπὶ τοῖς δι' ἐκείνων ἐπεγνωκότας
 τὸν Θεόν· ὅς οὐ μόνον λαλούντων τῶν αὐτοῦ δεομέ-
 νων, ἀλλὰ καὶ μήπω μηδὲ λαλησάντων, πάρεστιν·
 ὃ δὴ παρακαλεῖν ὁμολογουμένως ἐστὶ. Παρακαλεῖ
 δὲ, τουτέστιν ἐγγύς· αὐτοῦ καλεῖ, πρὸς σωτηρίαν
 τοῖς τὸν λογισμὸν ἔχοντας πρὸς αὐτῷ μυριαχῶς,
 οἷον διὰ τῶν κτισμάτων καλλονῆς, ἃ δι' ἡμᾶς ἐποίησε,
 καὶ τῆς ἐκείθεν παντοδαπῆς ἀμόχθου ἡμῖν ὠφελείας,
 καὶ διὰ τοῦ ἀγ· θὰ μὲν τοῖς ἀγαθοῖς ἐπιμετρεῖν,
 τοῖς δὲ κηκοῖς ἄλλως προσφέρεισθαι· καὶ διὰ τοῦ
 ἐπιφλοσιμῆσασθαι νοῦν καὶ διάνοιαν ἐπιγνώμονας
 ἀγαθοῦ τε καὶ κακοῦ· ὡς τὸ μὲν ἔγκρινεῖν καὶ ἐπι-
 λέγεσθαι. τὸ δὲ ἀποκρίνεῖν καὶ ἐξωθεῖν οἷα τοῦ κατὰ

A illuminamini, ut nempe boni sitis, et revelata
 facie Deum angelice tuentes, nihilque opprobrii
 tenebrosi velamen faciei ferentes. Itaque post :
 Illuminamini, David adjicit : et facies vestrae non
 confundantur. Non solum autem inadibilis est
 sancta Trinitas, unus Deus : est etiam aeternus,
 quod ipse non tantum tempus et saecula, sed et
 aeternitates fecit. Ideo tempori non erat subji-
 cendus, qui cujuslibet temporis est auctor et Dominus.
 Hoc autem : κάμπται γόνυ, quod est adorat in
 τῷ γονυπετεῖν, sive in prosternendo se et genu
 flectendo, translatum est ab extentis corporibus,
 quae demissa flectuntur, qualiter etiam extenti
 dicti crines. Est autem tensionis excessus, inflexi-
 bile, ut nimis tensum in rectum, vel priyatio, sicut
 non egens majore tensione; quam qui perdidit
 incurvatur. Talia sunt autem omnia non recta cor-
 pora, in quibus crispae sunt crines, et curvi hami,
 et in hami forma tortae res, sed et maxime curvae
 (κυρτὰ) quorum est derivatio placatoria nassa.
 Summae vero subjectionis symbolum est curvare
 genu : ideoque cum potentibus regibus gens sub-
 jicitur, ipsi curvare genu dicitur. Dicere vero
 cum poeta omnia, vel cum apostolo omnia, pro
 sapientibus ejusdem est sententiae : ab utroque
 enim universitas mundi significatur.

110. Paracletum autem apud Patrem Filium
 dicimus, sicut et Spiritum ; cum re non indignus
 esset ipse Pater, nec aliunde frustrari potest hu-
 jusmodi nomine. Ipse quippe ad res nostras advo-
 catur, non solum a sua benignitate propter nos,
 sed etiam a nobis ipsius auxilium ad nos advocan-
 tibus. Insuper advocat nos, quasi nos attreret,
 sibilandoque leniret, et omni modo nos allicit, ut
 filios et haereditarios suos nos efficiat. Imo nisi Pater
 velit et possit nos ad meliora vocare, contumoso
 neque Filius neque Spiritus hoc decus haberet.
 Aliunde vero ubi sanctus Spiritus cum Patre et
 Filio simul adoratur et conglorificatur pro mira-
 culis quae jatat, absurdum esset advocandi nos
 illum honore privare.

111. Scire enim oportet quod, praeter omnibus qui
 inter homines ad Dei magistrorumque instar sunt
 quasi paracleti, ille qui proprie Paracletus est
 Pater, Verbum et Spiritus ad beatissimos venit
 discipulos, et post illos ad eos qui per ipsos Deum
 cognoverunt ; atque non solum loquentibus, ipsos
 egentibus, sed etiam nondum locutis, adest ; hoc
 est autem, uti constat, παρακαλεῖν : advocat au-
 tem, id est, ad se propius vocat ad salutem eos
 qui secum utuntur ratione multis modis, qualiter
 per creaturarum pulchritudinem, quas propter nos
 fecit, et multiforem exinde nobis absque labore
 utilitatem, et per bonitatem qua bona quidem
 abunde largitur bonis, malis autem alias succurrit,
 necnon per dilectionem qua prosequitur mentem
 et cor quae bonum et malum discernunt ; ut unum
 quidem admittant et eligant, alterum autem re-

probenz et ejiciant, tanquam homine secundum Deum aliquid indignum, Quod si nos affligens, et in memoriam anhibiciens nos ipsius esse servos, ad bene agendum nos inducit, omnino sic etiam ad salutaria nos advocat, tanquam mortificando, et vivificando, pauperem faciendo divitemque reddendo, humiliando et elevando, cæteriisque hujusmodi modis.

112. Quod autem ex omnibus in promptu maxime est ac facillimum, et, uti quis recte diceret, magis obvium ac populare, vereque cunctis commune, advocat etiam per os discipulos et documenta quibuscunque temporibus opportuna; quorum alia quidem circumscribuntur sanctissimo concolusa Evangelio, alia vero prope in infinitum antiquis circumferuntur traditionibus. Paracleti namque, confidenter dico, post Deum, primo quidem in antiqua lege prophetæ salutisque magistri, deinde quotquot, ante celebratam hodie sancti Spiritus in nobis inhalationem, fuerunt apostoli, per argumenta, ut plerumque, perque objuratorem advocantes reformabant populos, juxta illud: Argue, increpa, exhortare. Illorum vero successores apostolici viri, quorum gratia quæ secundum Spiritum sanctum est, ad præsentem usque generationem pervenit, similiter exhortantur et ipsi ad virtutem auditores, maximeque illi qui sunt sacerdotes, quibus expresse populos exhortari præscriptum est.

113. In his autem observandum quod, si paracleti eadem serie respondere scimus Παράκλητον, atque dicitur consolationem a nobis remitti consolatori, nemo tamen ex nobis paracletus vocari posset, sed soli Deo tale nomen attributum est, qui quidem venit ad nos recte advocantes, propinquat egentibus, et nobis inhabitat cum decenter advocatur; aliunde vero dignum censet honorabiliter in throno gloriæ regni sui manere, ne pertingat ipsum aliquid non conveniens. Rationem autem habet advocatorem ex nobis ad altissimum, et iterum advocatorem exhibet erga nos ex nostris duplicatio: supponamus enim aliquem in difficultis exitus locum fuisse lapsam scireque stantem super hunc puteum hominem generosum et amicum quem advocari supplicat ad susceptionem. Si porro capat inclinans isto, amicoque per nomen immittemus appellationem, exhortansque ab imo extendere manum, et auditus corripit manum amicam et ad se trahens terræ matri restituat hominem, ut reponatur ubi stabat ante casum, en advocatus ille ad salvandum hominem, illum vicissim advocavit et salvavit: sic etiam paracletus Dominus, hominem diligens salvari advocantem, illum advocat taliter affici, et ecce ibi quoque duplex advocatio, una quidem Salvatoris paracleti, provocantis egentem, alia vero illius, qui dici posset παρακλητωρ. Ideo pulchre canit qui sic aliquem e Dei sanetis supplicat: Advoco te advocare me.

Θεὸν ἀνθρώπου ἀνάξιον. Εἰ δὲ καὶ θλίβω ἡμᾶς καὶ ἐνθύμιον ὑποβάλλων τοῦ εἶναι δούλους αὐτοῦ, εἰς ἀγαθοπραξίαν ἡμᾶς ἀνάγει, παρακαλεῖ πάντως καὶ οὕτως εἰς τὰ σωτήρια ὥσπερ καὶ διὰ τοῦ θανάτου, καὶ ζωογονεῖν, καὶ πτωχίζειν, καὶ πλουτίζειν, καὶ ταπεινοῦν, καὶ ἀνοψοῦν, καὶ πάντων τῶν ἄλλων ἕσα τοιαῦτα.

ριβ'. Τὸ δὲ πάντων προχειρότατον καὶ εὐπρόριστον, καὶ ὡς ἂν τις ὀρθῶς εἴποι λεωφορούμενον καὶ θημεκοπούμενον, καὶ ἀληθῶς πάγκοινων, παρακαλεῖ καὶ διὰ τῶν αὐτοῦ μαθητῶν τε καὶ μαθητιῶν τῶν ὡς ἐκείνους καιροῦ ὧν αἱ μὲν μεμύτηνται τῷ εὐαγγελίῳ περιειλημμένοι, αἱ δὲ μικροῦ καὶ εἰς ἀπειρίαν κέχονται ταῖς ἀνάγκαις διδοχαῖς. Παράκλητοι γὰρ, θαρρόθως φημι, μετὰ τὸν Θεὸν πρῶτα μὲν οἱ ἐν τῷ παλαιτάτῳ νόμῳ προφήται καὶ διδάσκαλοι τοῦ σώζεσθαι, εἶτα ὀπίσω, πρὸ τῆς εὐταξαζομένης ἄρτι ἐν ἡμῖν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐνθρημας, ἀπόστολοι μετὰ Ἐλεγγον, ὡς τὰ πολλὰ, καὶ ἐπιτιμητικοὶ παρακαλοῦντες διωρθοῦντο τοὺς λαοὺς, κατὰ τὸ, "Ἐλεγγον, ἐπιτιμησον, παρακάλεσον ὅς οἱ μετ' ἐκείνους ἀποστολικοὶ ἄνδρες διαδεξάμενοι, ὧν ἡ κατὰ τὸ ἅγιον Πνεῦμα χάρις μέχρι καὶ εἰς τὴν νῦν γενεάν καθήκει, παρακαλοῦσιν ὁμοίως καὶ αὐτοὶ πρὸς ἀρετὴν τοὺς ἐπακούοντας, καὶ μάλιστα οἱ ἱερεῖς ὅς γραφικῶς ἐντέλλεται παρακαλεῖν τὸν λαόν.

ριγ'. Ἐν τούτοις δὲ σημειῶσαι ὡς εἰ καὶ τῇ παρακλήσει συστοιχοῦντα οἶδαμεν τὸν Παράκλητον, λέγομεν δὲ καὶ παράκλησιν δι' ἡμῶν ἀναπέμπεσθαι τῷ Παράκλητῳ, ἀλλ' οὐκ οὐδὲς ἡμῶν Παράκλητος ἐπιλέγοιτο ἂν ἄλλὰ μόνον τῷ Θεῷ νεμέμηται τὸ εὐοῦσεν νομα εἰς ἐξαιρετόν, ἐρομένῳ μὲν ἐφ' ἡμᾶς παρακαλοῦντας ὀρθῶς, καὶ ἐγγίζοντι θεομένοις, καὶ ἡμῖν ἐσκηνοῦντι ἐν τῷ πρεπόντως πικρακλήσεσθαι ἄλλως δὲ ἀξιοῦντι σεμνῶς ἐπὶ θρόνου θύξης τῆς βασιλείας αὐτοῦ μένειν ὡς μὴ παρφαύειν αὐτοῦ τὰ μὴ πρέποντα. Ἐχει δὲ τὸ εὐλογον ἢ διπλῆ τῆς ἐξ ἡμῶν παρακλήσεως εἰς τὸν ὕψιστον καὶ τῆς ἐκείθεν αὐθις ἐφ' ἡμῖν ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς. Ὑποθετόν γὰρ καταπεσόντα τινα εἰς δυσεπίτητον λάκκον καὶ εἰδὶτα ἐπίστασθαι τῷ βοθύνῳ ἐκείνῳ γενναῖον ἄνδρα φίλον κατακαλεῖσθαι ποτιώμενον εἰς ἀνάληψιν. Εἰ δὲ ἐκεῖνος ἐπιπέμψας καὶ τῷ φίλῳ κλήσιν ἐπιπέμψας πρὸς νομα αἱ παρακαλέσας ἀνατείνει χεῖρα κάτωθεν καὶ ἀκουσθεῖς ἐράξεται τῆς φίλης χεῖρος, καὶ ἀνεκλύσας ἀποδώσει τῇ μητρὶ γῆ τὸν ἄνθρωπον, ὡς καθεστάναι ὅποι καὶ πρὸ τοῦ πτώματος, ἰδοὺ παρακαλεσθεῖς ἐκεῖνος ἐφ' ᾧ περιώσασθαι ἄνθρωπον, ἀντιπαρακάλεισεν ἐκεῖνον καὶ σέσωκεν ὅτιω δὲ καὶ ὁ Παράκλητος κύριος ἄνθρωπον φίλῳν παρκαλοῦντα σωθῆναι, παρακαλεῖ παθεῖν ἐκεῖνον οὕτω, καὶ ἰδοὺ διπλῆ κἀνταῦθα παρακλήσις, ἡ μὲν τοῦ Σωτήρος παρακλήτου πρὸ κάλουμένου τὸν δέομενον, ἡ δὲ τοῦ, ὡς οὕτως ὀνομάσται, παρακλητόρος. Αἰδὲ καλῶς φέλλει ὁ δυσωπήσας τῶν τινα Θεοῦ ἁγίων ὡς Πιρακαλῶ σε πικραλέσται με.

ρθ'. Περὶ δὲ συμφυίας Τριαδικῆς καθ' ἣν ὁ Χρισ-
 τὸς γόνος ἐβρέθη Πατρὶ συμφύστατος, προεγράφη
 τι ἐν τῷ συμφυῇ φρυκτωρίῳ. Νῦν δὲ ρητέον ὡς ἡ
 λέξις ἐληφται προσφυῶς ἀπὸ κλάδων συμφυῶν καὶ
 ὁμοουσιῶν φυτῶν τινι, καὶ ἀπὸ βλαστημάτων προβ-
 ρίζων μιᾶς ἀρχῆς ἐξορμημένων· ὁμοίως γάρ τινε
 ἐρόψω συμφύστατος καὶ ὁμοφυῆς τῷ Πατρὶ ὁ Υἱὸς
 καθὰ καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα κατὰ τὴν θεότητα καὶ
 τὰλλα ὁπόσα δογματίζομεν οἱ Χριστιανοί. Περὶ δὲ
 προσώπου οὐσίας τῶν οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ὡς ἠγνοημέ-
 νων ἐκκλησιαστικῶν· ἀνδράσιν, ὃ ἐναυθα γράψαι
 τι μέλλον ὡς ἐπὶ φιλοτιμίᾳ θεούσης, κρατεῖτω καὶ
 κύαθον ὡς μετρήτων δι' αὐτῆς θάλασσαν· ὅμοιον
 γὰρ τοσαύτῃ ἀρετῇ φιλοσοφίᾳ ἐπιβαλεῖν τινα καὶ
 θαλάσσης μετρητῆν γενέσθαι· τοσοῦτον δὲ ρητέον
 ἐν στενῷ πρὸς ὑπέμνησιν τοῖς ἀπὸ εἰσαγωγῆς, ὅτι
 οὐσία μὲν μία τῆς ἁγίας Τριάδος· μονάζει γὰρ
 ἰδιᾶν αὐτῇ τὸ εἶναι, καὶ οὐ σχίζεται εἰς διαφορὰς
 ἀλλοιούσας ἢ ἑτεροιοῦσας αὐτήν. Ἄλλὰ εἰς ἑκάστην
 θεῶν ἀπλοῦς ἀναλλοίωτος. Εἰ γὰρ ἡμῶν ἑκάστου
 αὐτοῦ καθ' αὐτὸν ἀποφάσκειται τὸ πρὸς τοὺς καθ'
 ἡμᾶς ἑτεροοῦστον τοιούτων ὄντων τὰ ἐς ποικιλίαν
 τοιαύτης καὶ συνουσιώσεως καὶ ταυτότητος τὴν
 ἁγίαν ἀποστερησάμεν Τριάδα καὶ τὸ ἀποστατικῶς ἐν
 αὐτῇ θεωρησάμεν ἀγγέλιον διὰ τῆς ἀσυμφουῆς καὶ
 ἐμφύτου ἑτεροότητος; Καὶ οὕτω μὲν οὐσία μία τὴν
 ἁγίαν Τριάδα συνάπτει ἐποίαν εἰκὸς ἐνθεωρεῖσθαι
 τῷ ὑπερουσίῳ θεῷ; τῷ καὶ ἐπέκεινα πάσης οὐσίας
 ὑπερκοσμοῦ τε καὶ ἐγκοσμοῦ καὶ αἰτίῳ.

ρι'. Καὶ τοῦτο περινοησάμενοι καὶ τῶν ἔξω οἱ
 σοφώτεροι ἐν εἶναι τὸ κυρίως ὃν ἐπιλοσόφησαν· ἐμ-
 μέναντες δὲ τῷ τοιοῦτῳ ἐκείνοι νοήματι ἐφ' ὅσον
 ἐμέτρησεν ἢ ἐν αὐτοῖς γνώσει, εἶτα κατέσχεσαν αὐτὸ
 εἰς ὁπόσα οὐκ ἂν ἔχοι τις βλάβειν οὐδὲ ἀριθμῆσασθαι
 πολυθεῖαν ἐκείνοι δοξάσαντες. Οἱ δὲ τῆς καθ' ἡμᾶς
 πίστεως ἁγίατατοι παραδόται τὴν εἰρημένην θεῖαν
 οὐσίαν εἰς τρία διελόντες, Πατέρα λέγω καὶ Υἱὸν
 καὶ ἅγιον Πνεῦμα, τὰ καὶ πᾶσι μὲν Χριστιανοῖς
 προσκυνητὰ, οὐκ ἂν δὲ μὴ καὶ τοῖς ἄλλοις ἄπιστοι
 αἰδέσθαι ὁπόσοι δι' αὐτῶν ὁπωσοῦν ἤκουσας ἀκρο-
 θιγῶς παραψάβουσι θεῖας γνώσεως, εἰς Τριάδα
 διήγαγον τὴν ἕνα ἐκείνον Θεοῦ, καὶ πρόσωπα τὰ
 τοιαῦτα τρία ὠνόμασαν, οὐδὲν τι σεμνότερον ἄλλο
 ἔχοντες ἐπιθέσθαι αὐτοῖς εἰς γνώρισμα τιμίον·
 ἀλλ' ἐκ τοῦ κατ' ἀνθρώπον τιμιωτάτου μέρους ἂν
 κατ' εἰκόνα Θεοῦ ποιήσας ὃ ἐν Τριάδι Θεὸς ἐξ ἐκεί-
 νοι προσωπικῶς ἐαυτὸν εἰκόνησαν, ἐκείνον χαρακτη-
 ρίσαντες. Οἱ δὲ αὐτοὶ ἅγιοι καὶ τὴν εἰς τρία ταύτην
 διαίρεσιν φιλοτιμούμενοι συναγαγεῖν πρὸς ὀρθότητα,
 οὐκ ἀποδιωκτῶσιν εἰς ἀσύμματα, καὶ ἀλλότρια, καὶ
 ἀσύτροχα· διαφορᾶν δὲ ὁμοῦ ἐν τοῖς τοιοῦτοις
 παραλιδόντες τὴν κατὰ ἰδιότητα εἶσιν χαρακτη-
 ρας· καθότι ὁ μὲν Πατὴρ ἀγέννητος, καθὰ προδε-
 δηλώται, ὁ δὲ Υἱὸς γεννητός, τὸ δὲ Πνεῦμα τὰλλα
 μὲν ταυτιζόμενόν ἐστι τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ, ἰδιᾶ
 δὲ νοσιζόμενον τῇ πατρὶθεν ἐκπόρευσιν, ἀφίπαι:

114. Quoad Trinitatis connexionem juxta quae
 Christus Filius dictus est, Patri natura conjunctis-
 simus, aliquid praescriptum est in locutionem :
 φρυκτωρίαν συμφυῆ. Nunc dicendum quod dictio
 convenienter sumpta est a ramis coherentibus et
 consubstantialibus arbori, et caeculis radicibus ex
 uno principio derivatis. Similiter enim quodam-
 modo conjunctissimus et consubstantialis Patri Fi-
 lius est, quemadmodum Spiritus sanctus, secundum
 divinitatem et caetera quaecunque dogmata tenentur
 Christiani. De persona vero substantiaque, de qui-
 bus non est dicendum utpote virtis ecclesiasticis
 non notis, qui super haec aliquid scribere debet
 tanquam ex zelo necessario, vas corripit quassi
 eo mare mensuras. Tali namque se dare philosophiae
 non secus est ac mare metiri velle. Breviter hoc
 tantum dicendum est tanquam memoriale nuper
 initiatis, quod una quidem est substantia sanctae
 Trinitatis. Unicum enim esse proprium est ipsi,
 nec dividitur in differentias, illam variantes vel
 alienantes : verum una est, Deus simplex, incom-
 mutabilis. Si enim unoquoque nostrum ipso ma-
 nente, negatur erga similes nobis substantiae diver-
 sitas, cum, quicumque sumus, tales sumus ad
 varietatem, quis auderet tall, ut ita dicam, naturae
 cognatione, consubstantialitate et identitate sanctam
 privare Trinitatem et in ipsa videre repugnantiam
 ex insociabili ingenitaque diversitate? Et ita qui-
 dem una substantia sanctam coaptat Trinitatem
 C qualem aequum est in superconsubstantiali con-
 tueri Deo, qui super omnem substantiam manda-
 nam et caelestem est ac principium.

115. Et hoc considerantes inter externos sapientio-
 res, unum esse quod ens propria est, philoso-
 phati sunt. Cum autem in hac sententia perman-
 serunt illi quantum permisit quae in ipsis erat co-
 gnitio, postea diviserunt istud in tot entia quot ali-
 quis nec facile numerare possit, polytheismum
 opinati. Sanctissimi vero fidei nostrae traditores
 divinam hanc dictam substantiam ut tria distri-
 buentes, Patrem inquam et Filium et Spiritum san-
 ctum, quae quidem omnibus Christianis sunt ado-
 randa, sed non ita cunctis aliis veneranda, qui
 quomodoocunque leviter inter eos venientes, divi-
 nam notitiam leviter attigerunt, in Trinitatem hunc
 unum Deum traduxerunt, et personas illa tria no-
 minaverunt, nihil aliud habentes honorabilibus, quod
 illis ad distinctionem auguste imposerent; sed ex
 augustissima parte hominis, quem ad imaginem
 Dei factum hic in Trinitate Deus personaliter sui
 ipsius imaginem dedit, illum charactera distinguen-
 tes. Iidem vero sancti talem in tria distributionem
 juxta rectitudinem in unum contrahere studentes
 non in disparata, nec aliena, nec discordia, separant,
 distinctionem tamen eam quae est juxta proprie-
 tates seu characteres, in illis assignantes; quate-
 nus quidem Pater est ingenitus, uti praemonstra-
 tum est, Filius autem genitus, Spiritus vero de cae-
 tero idem cum Patre et Filio, proprie tamen per

processionem a Patre distinctus, concedunt alia, quæcumque dicere quis posset, esse communia; ita ut proinde, salutaris nobis omnibus, Trinitas ista, propriis quidem characteribus circumscripta, sed in immensum diffusa supersubstantiali natura potentiarum sanarum in operando atque providendo, nos quoque doceat homines in quamdam multipartitam divinamque communionem informari.

116. Et sic illi quod unum est tria cogitantes, non omitunt quin statim continuoque ac subito ea quæ, sicut dictum est, sunt divisa, ad unum reducant; et hoc citius quam diceret aliquis id unum Trinitatem vel hanc Trinitatem esse monadem. Ideoque distinctionem facientes, sicut mutuo rami consubstantiales et veluti congeneres, simul separantur quantum satis est ut videantur, et statim ad primam cohesionem recurrant, hilem ad mentem humanam ac rationem et spiritum in eodem ordine conflantem et concurrentem, sanctæ Trinitatis conceptum producunt; et, adumbrata per huiusmodi pulchram in nobis Trinitatem illa veneranda atque colendissima, nos inducunt ad cogitandum, ut possibile, per istam, quomodo sit hæc tria simul et unum. Cum enim in nobis pater animus, et in ipso ratio, et ex ipso et per ipsum spiritus, quæ tria sunt et mensurata, in aliquid unum inseparabiliter conspirant, maximus etiam Pater et sanctissimum ejus Verbum, et sacratissimus Spiritus, aliquo simili modo sane concipiuntur. Unum autem prorsus est ista Trinitas, et tria hæc monas, non juxta quæ sunt in nobis habentia causam producta, facta; omnium vero nostrum et rerum quæ sunt sursum et infra, ipsa certe et sola proprie causa.

117. Et postquam ita propemodum, non secundum homines, sed angelorum linguis, locuti erant sancti, vel potius, auctore Deo, talia constituerant, sicut nobis ex divinis sacrisque Scripturis colligere datur, aliter etiam nobis in mentem eandem philosophiam recte simul ac sapienter inducere studebant. Ponebant quidem, ut aliquam domum, maximum mundum, et tres ibi suspendebant hypothese lampades, sanctam trifulgentem Trinitatem. Has autem lampades contuebantur privatim nitentes et domum illuminantes; exinde vero claritates et radiationes excogitabant mutuo, per se venientes et cooperantes, unum efficere bonum supremum et finale, hospitii administrationem per illuminationem et pragmaticam ostensionem, in cuius gratiam tales accensæ fuerant lampades; et huiusmodi exemplo docebant, unam compositamque sanctæ Trinitatis operationem, ut neque trium per confusionem in ea velaretur, sed manifeste pateret; et operatio, quin esset communis et inconsusa, non impediretur. Sunt quidem sapientissima sublimiaque, præter alia multa, talia documenta, necnon reclarum cogitationum inventa, sed ipsa tamen breviora sunt ac corporalia taliaque quæ

τὰ ἄλλα πάντα κοινὰ εἶναι ὅποια εἴποι τις ἄν· ὡς οὕτω τὴν πάντων ἡμῶν σωστικὴν Τριάδα μεμετρημένην μὲν τοῖς χαρακτηριστικοῖς ἰδιώμασι, κεχρυσμένην δὲ εἰς ἄπειρον τῷ ὑπερουσιασμῷ τῶν κατ' αὐτὴν ἐνεργειῶν, τῶν τε δημιουργικῶν, καὶ προνοητικῶν, καὶ τῶν λοιπῶν παιδεύειν καὶ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους· εἰς τινὰ τοιαύτην πολυμερῆ κοινωνίαν ἐνθεόν.

ρίζ'. Καὶ οὕτως ἐκεῖνοι· τρία νοοῦντες· τὸ ἐν, οὐκ ἀφίεται μὴ οὐχὶ συντόμως καὶ ἀχρόνος καὶ ἀκαρὲ τὰ, ὡς· εἴρηται, διηρημένα συναρτεῖν· καὶ τοῦτο θάττον ἢ περὶ φράσαι· τις ἄν, ἐνταῦθα τὸ ἐν Τριάδι, ἢ τὴν Τριάδα μονάδα εἶναι. Καὶ τοίνυν διελόντες ὡς εἰ καὶ συμφυεῖς κλάδοι· ἀλλήλων ἐχόμενοι· καὶ ὅλον συμπεφυκότες, ἅμα διασπῶσιν εἰς ὅσον ἰδέσθαι, καὶ αὐτίκα εἰς συμφύαν δραπεῦνται τὴν πρότερον, οἱ αὐτοὶ καὶ εἰς νοῦν τὸν κατ' ἀνθρώπον καὶ εἰς λόγον τοιοῦτον, καὶ εἰς πνεῦμα στοιχῶ ποιοῦτω σύμπουν καὶ σύνδρομον, προδιβάξουσι τὴν τῆς ἀγίας· Τριάδος· νόησιν· καὶ ἐξεικάσαντες τῇ κατ' ἡμᾶς καλῇ Τριάδι ταύτῃ τὴν πάντιμον ἐκείνην καὶ ὑπέριτιμον, ἐνάγουσι κατανοεῖν ἡμᾶς ὡς δυνατὸν ἐκ ταύτης, πῶς· καὶ ἐκείνη καὶ τρία ἐστὶ καὶ ἐν. Ὅτε γάρ ἐν ἡμῖν πατὴρ νοῦς, καὶ ὁ ἐν αὐτῷ λόγος, καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ πνεῦμα, τρία καὶ ἓνα καὶ μετρούμενα εἰς ἐν τι συννεύουσιν ἀχωρίστως, καὶ ὁ μέγιστος Πατὴρ, καὶ ὁ ἀγιώτατος αὐτοῦ Λόγος, καὶ τὸ πανάγιον Πνεῦμα, ὁμοίῳ δὲ τινι τρόπῳ καταλαμβάνονται· ἐν δὲ πάντως· ἢ Τριάς αὕτη, καὶ τρία ἢ μονάς, οὐ κατὰ τὰ ἐν ἡμῖν τὰ αἰτιατὰ, τὰ παρηγγμένα, τὰ ποιητὰ· πάντων δὲ καὶ ἡμῶν καὶ τῶν τε ἄνω καὶ τῶν κάτω, αὐτὰ ἢ καὶ μόνα κυρίως αἴτια.

ρίζ'. Καὶ οὕτω πως οἱ ἄγιοι οὐ κατ' ἀνθρώπους λαλήσαντες, ἀλλὰ γλώσσαις ἀγγέλων, μᾶλλον δὲ θεοπαροῦτος τὰ τοιαῦτα καταστήσαντες, ὡς ἔστιν ἡμῖν ἀναλέγεσθαι ἐκ τῶν θείων καὶ ἱερῶν Γραφῶν, ἐφιλοτιμήσαντο ἐμυθῆσαι ἡμῖν εἰς νοῦν καὶ ἄλλως τὴν τοιαύτην φιλοσοφίαν εὐθυδῶως ἅμα καὶ σοφῶς· ὡς οἶκον μὲν τινὰ ὑπερθέμενοι· τὸν μέγιστον κόσμον, λύχνα δὲ ὅλον ὑπανάψαντες ὑποθετικῶς τρία, τὴν τρίφωτον ἁγίαν Τριάδα· καὶ τοὺς μὲν λύχνους ἰδίᾳ θεωροῦντες ἐκλάμποντας καὶ τὸν οἶκον φωτίζοντας· τὰς δὲ ἐκεῖθεν λάμψεις καὶ ἀκτινοβολίας φιλοσοφούντες δι' ἀλλήλων ἠκούσας καὶ συνεργούσας· ἐν ποιεῖν ἀγαθῶν καιριώτατον, καὶ σκοπιμώτατον τελικῶς, τὴν τοῦ ὀσπητίου διοίκησιν διὰ φωτισμοῦ καὶ καθυποδείξεως πραγματικῆς, ἧς χάριν τὰ τοιαῦτα λύχνα ἐξανήθησαν, καὶ διδάσκουσι καὶ ἐκ τῆς τοιαύτης παραδείξεως, τὸ τῆς ἀγίας Τριάδος μονεργητον συνίργασμα, ὡς· μήτε τὸ τριαδικὸν αὐτῆς ἐστιάσθαι διὰ συγχύσεως, ἀλλὰ φανερώς ἐκφαίνεσθαι· καὶ τὸ ἐνέργημα δὲ κοινωνικῶς καὶ ἀσυγχύτως ἀνεπικώλυτον εἶναι αὐτῇ· καὶ εἰσι μὲν πάνσοφα καὶ τὰ τοιαῦτα πρὸς μυρίους ἄλλοις διδασκάλως καὶ ὑψηλὰ, καὶ διανοιῶν εὐθέων εὐρήματα, ταχύτερα δὲ καὶ αὐτὰ ὁμοῦ, καὶ σωματικὰ καὶ ὅλα μὴ

ἔχειν κληροφορεῖν ἄνθρωπον πολυπράγμονα πρὸς ἄ
 ἐπιζητησὸν κατάληψιν, εἰ μὴ αὐτὸς ὁ θεὸς ἀποκα
 λύσας τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἢ ἀμβλυποῦντων ἢ
 ἄλλως δυσωποῦμένων τὴν πρὸς τὸν ἥλιον τῆς ἀλη
 θείας ἀνάβλεψιν, αὐτοὺς ἐμφανίσει καὶ διδάξει τὰ
 ὑπὲρ ἀνθρωπικῆν κατανοήσιν. Οὐκοῦν ἵνα μὴ ἀναγ
 καθῶμεν ἀτόχημα μεταλαμβάνειν τὰ τῶν ἁγίων
 Πατέρων ἐξ ἀντιγράφων ἐραυζόμενοι τὰ καὶ ἡμῶν
 διχα ἐκθλα εἰς ἐνδειξίν φανεράν τοῦ μίαν ἐν τρισὶ
 προσώποις εἶναι τὴν ἀγιοτάτην θεότητα, καὶ εἰκῆ
 φανίσθαι περὶ τὰ πᾶσιν εὐπόριστα, περιωρισθῶ
 ἡμῖν ἕως ὧδε καὶ ὁ τοιοῦτος νοῦς· τὸ δὲ, ἔλαμψε φῶς
 ἢ χάρις τοῦ Πνεύματος, διχῶς νοητέον· ἢ γὰρ ὅτι
 ἀπετέλεσε λάμψιν φωτίζουσαν ψυχὰς ἢ χάρις τοῦ
 ἱεραζομένου Πνεύματος, ἢ ὅτι σήμερον ἐξέλαμψεν
 ἀνατείλαν φῶς οὐ τὸ σὺνηθεῖς, καὶ πρὸς ἕσθησιν,
 ἀλλὰ ἢ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἵνα αὐτοὺς εἴη
 φῶς ἐνταῦθα εἰπεῖν, καὶ χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύ
 ματος.

Τροπάριον τρίτον τῆς 8 φθῆς.

Χ. Τελεσθε πάντες τῇ θεαρχικωτάτῃ
 Ὅσοι λατρευταὶ τῆς τριφυγοῦς οὐσίας·
 Ὑπερφυῶς τελεῖ γὰρ ὡς εὐεργετῆς,
 Καὶ πυρσομοφοὶ Χριστὸς εἰς σωτηρίαν
 Ὅλην πορίζων τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος.

ρη'. Ἡθικαῖεται ὁ μελωδὸς ἅμα παρόντι τρο
 παρίῳ, καὶ τὰ τῆς ἱερατικῆς φιλοσοφεί. Καὶ ἢ μὲν
 πρὸς ἡθος παιδείας λέγει, ὅτι Πάντες ὅσοι ἐστὲ
 λατρευταὶ τῆς τριφυγοῦς οὐσίας τελεσθε, τουτέστι
 μύσται γίνεσθε, τελετὴν ἱερατίζοντες, καὶ οὕτω
 τελειῶσθε τῇ τοιαύτῃ θεαρχικωτάτῃ οὐσίᾳ· ἢ δὲ
 φιλόσοφος θεωρία κληροφορεῖ ὅτι ἢ τοιαύτη οὐσία
 διὰ τοῦ Χριστοῦ, ὃς εὐεργετὴς ὄντως ἐστίν, ὑπερ
 φυῶς τε τελεῖ ἡγούν μουεῖ, τουτέστι μυσταγωγεῖ δι
 δάσκων, καὶ παιδεύων καὶ πυρσομοφοὶ οὐ πρὸς
 ἐρύθημα αἰδοῦς εἶτε ἄλλους, ἀλλὰ εἰς σωτηρίαν,
 πορίζων τοῖς μύσταις αὐτοῦ ἕλην τὴν χάριν τοῦ
 Πνεύματος. Οὐ γὰρ ἀτελής ὁ θεὸς, ὥσπερ οὐ τὴν
 κληροστάτην φύσιν αὐτοῦ ἢ ἄλλο τι τῶν κατ' αὐ
 τὸν, καὶ περὶ αὐτὸν, οὕτως οὐδὲ τὴν εὐεργεσίαν καὶ
 τὴν χάριν τὴν ἐξ αὐτοῦ πρὸς τοῦ αὐτοῦ. Εἰ γὰρ
 καὶ πάντα μικρὰ λαμβάνων προσίσταται ὃς γε καὶ
 προσκυνῆσαι χάραι τῇ κατ' ὀρθότητα καὶ εὐλογίᾳ
 εὐγνώμονι ὧς καὶ ὄντως εὐλογητός, ἀλλ' αὐτὸς
 μεγαλόδωρός ἐστιν, ὅτι καὶ ἀλευθεριότητος ἀπάσης,
 καὶ μεγαλοπρεπειᾶς δεσπότης ἅμα καὶ παραδότης·
 καὶ ὁ τὸν ἀναμάρτητον ἄνθρωπον ἕλον αὐτοὺς ἐκείνῳ
 ἀντιδίδωσιν εἰπερ ἄξιος τούτου γένηται.

ρη'. Ἰστέον δὲ ὅτι προστακτικῆς τε ἐγκλίσεως
 τὸ τελειοθεῖ, καὶ ὅτι μυστικῶς ἄγλα ἢ τοιαύτη λέξις
 σύστοιχος τῇ τελετῇ, καὶ τῇ τελεταρχίᾳ, καὶ τοῖς
 τελεσταῖς τῶν μυστηρίων ἐκφάντορι· τοιοῦτον δὲ
 καὶ τὸ τελεῖ, ὅπερ ἀνωτέρω κεῖται. Ἀποκαρνοῦται
 δὲ, ὃ δὴ τις ἐφη, ταῦτα καὶ ὅσα τοιαῦτα, ὧν καὶ
 προεμνήσθημεν· σαφῶς δὲ εἰπεῖν κεφαλαιοῦται
 καὶ ἀφορᾷ εἰς τὴν κατ' ἄνθρωπον τελειώσιν, ἣν
 εὐπραγοῦσιν οἱ πρὸς ὀρθὴν ἀλήθειαν καὶ ὀρθότητα,
 οὐ μὴν εἰς κρῖμα ἢ εἰς κατάκρῖμα, τὰ θεῖα μιμού
 μενοι· τάχα δὲ τοιαύτη τις ἔνοια καὶ τοῖς ἐν

convincere nequeant hominem de inscrutabili com
 prehensione curiosum, nisi Deus ipse revelans ocu
 los debilliam et eorum qui alias difficile sustinent
 solis veritatis intuitionem, semetipsum manifestet
 et ea quæ humanam superant intelligentiam doceat.
 Itaque ne reipsa cogamur ex rescriptis eruentes
 explicare dicta sanctorum Patrum, quæ sine nobis
 ad clare demonstrandum in tribus personis unam
 esse sanctissimam Deitatem manifesta sunt, vani
 que videamur circa res omnibus obvias, hucusque
 circumscibatur nobis hæc talis sententia. Hoc
 autem : ἔλαμψε φῶς ἢ χάρις τοῦ Πνεύματος, dupli
 citer intelligendum : aut enim, quod claritatem
 animas illuminantem perfecit celebrati Spiritus gra
 tia, vel quod hodie luxit exoriens lumen non as
 suetum, et sensibile, quod tamen est gratia sancti
 Spiritus, ut idem sit lumen hic dicere Spiritusque
 sancti gratiam.

Troparium 3 odæ quartæ.

Servitis omnes divinissimo principatui,
 Quot servi estis triluminis substantiæ.
 Supernaturaliter enim perficit ut benefactor,
 Et igneam formam Christus dat in salutem,
 Totam porrigens gratiam Spiritus.

118. In præsentī quidem strophā poeta moraliter
 ac philosophice quæ sunt festivitatis tractat. Et qui
 dem moralis instructio dicit : Quicumque substan
 tiæ ter lucentis estis adoratores, initiāmini, id est,
 mysticæ sicut mysteria celebrantes, et ita tali omni
 potenti substantiæ consecramini. Philosophica vero
 theoria plenam facit fidem quod talis substantia
 per Christum, qui vere beneficus est, superius
 perficit, id est, initiat et sacris consecrat, docens
 et erudens, et ignis formam ingerit, non juxta
 ruborem pudoris vel pulchritudinis, sed ad salu
 tem, suis mystis omnem Spiritus gratiam præbens.
 Non est enim imperfectus Deus, sicut nec circa
 perfectissimam ejus naturam, vel aliud quid eorum
 ad ipsum respicientium, sic neque circa beneficen
 tiam et gratiam quæ ex ipso et per ipsum est.
 Et si enim valde parva suscipiens concipiatur, qui
 facta secundum rectitudinem adoratione gaudet
 necnon benevola laude, quasi revera laudatus, ipse
 tamen in donis magnificus est, utpote qui cunctæ
 liberalitatis et magnitudinis est dominus et dator,
 qui que innocentem hominem totum seipsum illi
 vice sua tradit dum ille dignus hoc fiat.

119. Sciendum est autem imperativi modi esse
 vocem τελειοθεῖ; mysticeque sanctam esse hanc
 locutionem quæ ejusdem est generis ac ἢ τελετῇ et
 ἢ τελεταρχία, et οἱ τελεταῖ, qui sunt mysteriorum
 interpretes. Tale est quoque verbum τελεῖ, quod
 superius habemus Ἀποκαρνοῦται autem, ut aliquis
 dixit, hæc aliaque similia, quorum memoriam fe
 cimus : vel, ut clarius loquar, summative dicuntur
 et spectant ad hominis τελειώσιν quam recte faciunt
 qui juxta rectam veritatem et orthodoxam fidem,
 non in judicium et condemnationem, divina imitan

tur. Forte vero talis quædam sententia eos exornat A qui in τέλει, id est in dignitate sunt secundum istud: Illis qui sunt in dignitate (τέλει) constituti, parebo, necnon forsitan bellici ordines hinc (τέλη) dicuntur propter illorum velut initiationem ad bonam compositionem, ob quam etiam de talibus quætionibus liber honorabiliter τακτικὸν dicitur. De voce autem, ἀρχικωτάτη jam scriptum est. Οὐσία vero prorsus juxta communem formam hic sumitur, non ex quadam prævia, sed ex illa quæ in secundo versu posita est.

120. Λατρεύειν olim quidem pro servire sumebatur, et ideo λάτρης servus dicebatur, secundum λα particulam augmentariam, ei τρεῖν quod est vereri: taliter enim ad dominos servile genus affici oportet; siquidem δούλος (servus), secundum τὸ δέους ἔλος appellatur. Qui tamen aliter afficitur servus haud λάτρης, sed ἀτρεύς vocari nobilius vellet, scilicet veritas ne quoque tremens diceretur, secundum illum qui sic ob timorem luditur. Cum autem, o sodes, inveneris quemdam fornicationi vel avaritiæ λατρεύειν scriptum, hominem commiseresce risu dignum ac commiseratione tanquam idololatram sciens, eo quod talibus Iniquitatibus servivit. Sciendum autem expressionem: ὅσοι λατρευταί, evidenter explicare hoc: « In his sanctæ Trinitati initiabuntur, » at segregatim soli omnes ipsius adoratores. Hoc vero: τριφεγγὺς οὐσίας, ex nominativo accentu acuto notato consuetoque dictum est. Sicut πολυφωγγής, sic etiam est τριφωγγής substantia. Invenitur autem etiam alia dictione talis dictio in hoc: τριφωγγον οὐσίαν glorificamus. Hoc autem fecit hiatus evitatio vitandaque asperitas, quæ, nisi sic modularetur, esset futura: τριφωγγος autem ac τριφωγγής congruenter est ἡ τριφωτός: lumen enim ac illuminatio simul est sancta Trinitas, juxta quam lumine videbimus lumen, non autem in tenebris mundano modo. Prorsus inauditum vero est ac supernaturale unam substantiam esse τριφωγγή, trilucentem; eo quod soli Deo, in Trinitate uni, specialiter hoc adjectivum competit.

121. Sciendum est vero quod τριφωγγος et τριφωγγής similitudinem habent ut ἀτερπος et ἀτερπής: quorum unum quidem ponitur apud dicentem: Injucundæ miseræ memoriam non habuisse, alterum autem in, injucundam aulam, seu triste tabernaculum (ἀτέρπου δίκυος ἀτερπέα αὐλήν. Hoc autem: ὑπερφωῶς τελεῖν, tuto dicitur. Quod enim aliquis ad summam artem initiatur, nihil hoc habet supernaturale; quod autem aliquis mystice initiatur, ut non solum ad Deum appropinquet vel accedat, sed et raptus ad Apostoli instar coram Deo sistat in altissimo, hoc supernaturale simul est, ac ineffabile continet beneficium. Ideoque huic: ὑπερφωῶς τελεῖ (supernaturaliter initiat) recte subjectum est: εὐεργέτης, Christus scilicet. Verbum autem πυρομορφοῖ simplicius ponitur pro: similes facit, sicut jam scriptum est, vel lu-

τέλει αεμύνει. ἔστι τοὺς δεξιωματικούς, κατὰ τὸ τοὺς ἐν τέλει βεδῶπι πείσομαι· καὶ τὰ πολεμικὰ δὲ τέγματα ἰσως ἐνεσῶθεν τέλη λέγονται διὰ τὴν κατ' αὐτὰ ὡσεὶ μύησιν τὴν ἐπὶ εὐταξίᾳ, δι' ἣν καὶ τὸ περὶ τοιοῦτων ὑποθέσεων βιβλίον σεμνῶς τακτικὸν λέγεται. Περὶ δὲ τοῦ ἀρχικωτάτη προέγγραται· οὐσία δὲ πάντως αὕτη ληφθεῖσα κατὰ τὸ ἀπὸ κοινῆς σχῆμα ἐνταῦθα, οὐκ ἔκ τινος προηγησαμένου, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐν τῷ δευτέρῳ εὐτιχῶς κατεμένης οὐσίας.

ρξ'. Τὸ δὲ λατρεύειν πάσαι μὲν ποτε ἀντὶ τοῦ δουλεύειν εἰληπεο, διὰ καὶ λάτρης ὁ δούλος; ἐλέγετο, παρὰ τὸ λα ἐπιτακτικὸν μόριον καὶ τοῦ τρεῖν ἔστι τὸ φοβεῖσθαι. Οὕτω γὰρ πρὸς τοὺς δεσπότας τὸ δούλον γίνεσθαι διακαλεῖσθαι χρεώσθαι· ἐπεὶ τοὶ δὲ δούλος παρὰ τὸ δέους ἔλος εἶναι ὠνόμασται. Ὁ μὲν τι ἄλλως διακαλιμμένος δούλος, οὐ λάτρης ἀλλὰ ἀτρεύς καλεῖσθαι ἂν εὐγενέστερον ἐθίλοι, ὡς οἷα δεδιώ: μὴ καὶ τρέσας κληθεῖη κατὰ τὸν εὐτως ἐπὶ δειλίᾳ κομωδούμενον. Ὅτε δὲ, ὡ εὐτος, εὐροις τιμὰ γραφόμενον τῇ πορνείᾳ λατρεύειν, ἢ τῇ φιλαργυρίᾳ, οἴκτερε τὴν ἀνθρώπου τοῦ μυκτηρισμοῦ, καὶ τῆς ἐλευσινότητος ὡς εἰ καὶ εἰδωλολάτρην ἦκουσας, οὐ δεδουλωμένῃ κακίαις τοιαύταις. Ἰστέον δὲ καὶ ὅτι τὸ ὅσοι λατρευταί διασαφητικὸν ἔστιν εὐκρινῶς τοῦ, τελεσθήσονται τὴ τῆς ἁγίας Τριάδος, ἀλλὰ ἐπιλέγδην μόνου πάντες; οἱ αὐτῆς λατρευταί. Τὸ δὲ τριφωγγὺς οὐσία, ἀπὸ εὐθείας ἐξυτένου ἀνηθούς ἐκλήθη· καὶ ἔστιν ὡς ἡ πολυφωγγής, οὕτω καὶ ἡ τριφωγγής· εὐρίσκεται δὲ καὶ ἐτεροίας λέξεως ἢ τοιούτῃ λέξει ἐν τῷ, τριφωγγον οὐσίαν δοξάζομεν. Ἐποίησα δὲ ἐκεῖνο ἢ τῆς χασμωδίας ἀποφυγῆ, καὶ τὸ δυσμελὲ; εἰ μὴ οὕτω μεμλειστο· τριφωγγος δὲ καὶ τριφωγγής ὁμολογουμένως ἢ τριφωτός; φῶς γὰρ ἄμα καὶ φῶτα ἢ ἁγία Τριάς, καθ' ἣν φωτὶ φῶς θεώμεθα, οὐ μὴν ἐν σκότῳ κοσμηκώτερον. Παρόμοιον δὲ πάντως καὶ ὑπερφωῶς μίαν οὐσίαν τριφωγγή εἶναι· διὸ καὶ μόνῳ τῷ ἐν Τριάδι ἐνὶ Θεῷ τὸ τοιοῦτον ἰδιαζόντως ὡκεῖσθαι.

ρκα'. Ἰστέον δὲ ὅτι τὸ τριφωγγος καὶ τριφωγγής ὁμοίωσθαι ἔχει πρὸς τὸ ἀτερπος καὶ ἀτερπής· ὡν τὸ μὲν κεῖται παρὰ τῷ εἰπόντι - ἀτέρπου δίκυος ἐκτελεσθῆσαι - τὸ δὲ παρὰ τῷ φράσαντι - ἀτερπέα αὐλήν - ἦγουν λυπηρὰν κατασκήνωσιν. Τὸ δὲ ὑπερφωῶς; τελεῖν, ἀσφαλῶς εἶρηται· μνησθῆναι μὲν γὰρ τινα πρὸς τέχην ἄκραν οὐκ ἔχει τι ὑπερφωῶς; τελεσθῆναι δὲ τινα μουσικῶς, ὡς; οὐ μόνον ἐγγίσει ἢ εἰσαλεῖν εἰς τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ παρῶσθαι αὐτῷ ὑφ' ὁποστωλικῶς; ἀρθέντα, ὑπερφωῶς; τε εἰμὶ ἔστι καὶ εὐεργεσίαν πλουτεῖ ἀνυπερέβλητον διὰ τῷ ὑπερφωῶς; τελεῖ, καλῶς ἐπίπτεται τὸ εὐεργέτης, ὁ Χριστὸς δηλαδὴ· τὸ δὲ πυρομορφοῖ ἀπιστώτερον μὲν ἀντὶ τοῦ, ἔξομοιοῖ πυροῦ, καθὰ καὶ προεγγράπται, ἢ λαμπρύνει τὴν τοῦ μύστου φύσιν. Μορφή γὰρ, ὡς; προφῆμεν, καὶ ἡ φύσις, ἢ καὶ τὸ πρόσωπον, καθὰ ποτε δεδιόξαστο καὶ Μωϋσῆς τῇ κατὰ πρόσωπον

φανότητι, πιστὴν ἐπέλα τότε προδείξα· καὶ τὸ τῆς Α μεταμερφώσῃ; θαύμα, ἐν ᾧ ὑπὲρ ἥλιον ἔλαμψαν ὁ Χριστός· ἐνθα τηρικαῦτα παρῶν καὶ ἐκεῖνος, ἔμαθεν εἰς πλεον ὅπως ὁ Θεὸς πάντα ὅσα ἔχει διανέμει καὶ τοῖς αὐτὸν θεραπεύουσι. Καὶ ταῦτα μὲν ἀπλούστερον περὶ τοῦ ὠ; ἐρρήθη πυρσομορφοῦν. modo cuncta, quæcumque Deus habet, ipsi servientibus distribuat. Et hæc quidem simplicius de verbo, ut dicitur est, πυρσομορφοῦν.

οχβ'. Ἄλλως δὲ εἰς σωτηρίαν πυρσομορφοὶ ὁ θεός· τοὺς ἀληθεῖς αὐτοῦ λατρευτάς, ὡς μορφῶν καὶ εἰδ. ποιῶν αὐτοὺς εἰς πυρσόν, ὅ ἐστι φανὸν καὶ φρυκτὸν τῷ ὄντι σωτήριον· ὃς προκαίμενός σου ἢ νῆσος ἢ γῆς παραιγμάλου πατήριος· προλάμπει τοῖς ἢ ἀμφ. γνοῦσιν ὅπου προέρχονται γῆς ἢ θαλάσσης, ἢ πτωμῆν· εἰς κίνδυνον προφανῆ. Τοιοῦτοι δὲ πρὸς τοῦ θεοῦ καὶ διὰ τὸν θεόν, καὶ ἄλλοι μὲν μυρρίοι ἔσονται ἐλεήμονες ἐκεῖνοι τὴν ψυχὴν, καὶ οὐκ ἐπιρμονες, καὶ φιλάδελφοι, καὶ φιλόφθωροι, καὶ πρὸ πάντων φιλόθεοι· μέγιστα δὲ οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ προσεχῶς βασιλικοὶ, καὶ οἱ τῶν ἐπιτοκίων δὲ εἰς ὑπέροπλον· αἳ καὶ ἡ κλήσις ἐκ τοῦ περιτοκοῦν, καὶ οὕτω φυλάσσειν καυχάρηται· εἰ μήπου, ὅπου μὴ ἰάσῃ, ὦ Κύριε, γίνεσθαι, ἢ σφοδρὰ καταιγὶς τὸν λαμπήρα νοῦν αὐτοῖς ἀποσβέσει καὶ λόγον, ἢ κόνις ἐπαγλύσασα συγγείη τὸ ὄπτικόν ὃ συγκροτεῖ τὸν ἐπίσκοπον. Ὁρθῶ; ὄν οἶμαι καὶ οὕτω πυρσομορφοῦν λέγεται ὁ ἐν Τριάδι Θεὸς εἰς τοὺς ὀρθῶς αὐτῶ λατρεύοντας.

οχγ'. Ἰστὶον δὲ ὁ· ταντὸν φανὸν, καὶ πυρσόν, καὶ φρυκτόν· καὶ ὁ φανὸς μὲν, ὃν καὶ φανὸν ὁ δὲ τοῦ τ γράφεται τῶν τινος παλαιῶν, ἀπὸ τοῦ φαίνω φαῖν, τὸ λάμπω, γίνεται· ἐξ ἐκεῖνου δὲ φανίον ὑποπροστικῶς τὸ παρ' ἡμῶν φανέριον. Ὁμιωνύμιον δὲ ὄντος τοῦ φαίνω, ἐλέγετο γὰρ φαίνω Ἀττικῶς, καὶ τὸ ἐνδείκνυσθαι, ὅπου ἦν εἶδος κατηγορίας πειτάκωμα φαίνω λέγεσθαι δημοτικῆ λαλιᾷ, φανὸς ἐσκώπετο τις Ἀθήνησι δικῶν ὑπογραφεὺς, ὡς οἶα φαίνω καὶ οὕτω βλάπτων τινάς· καὶ πῶς ἔφκει ὁ τοιοῦτος τῷ συκοφάντη, ὃ καὶ αὐτὸς ἐκ τοῦ ἐπι συκῶν οὕτω φαίνω ὀνόμασται· καὶ τοιοῦτον μὲν τὸ φανὸς σωτήριος ὢν ὡς τὰ πάλαι· ὁ δὲ φρυκτὸς φαίνει μὲν καὶ αὐτὸς, ὀνόμασται δὲ οὐκ ἀπὸ τοῦ ἔργου οὐ ἐπὶ σωτηρίᾳ ποιᾷ, ἀλλ' ἐκ τῆς ὀπανάπτουσης αὐτὸν ὕλης, ἢ περ ἔσται πεφρυγμένω ξύλα εἶτα καὶ φρύγανα, καὶ παράγεται ἀπὸ θέματος τοῦ φρύγω φρύξω, ἐξ οὗ ῥῆμα πέφρυκται, ὅθεν καὶ φρυκτὸς ὁ βηθία, καὶ φρύκτωρον, καὶ φρυκτωρία ἢ κατὰ τὸν φρυκτὸν φυλακῆ, ὡ; ἀπὸ τοῦ ὄρω τὸ φυλάσσω. Τοιοῦτου δὲ ὄντος καὶ τοῦ φρυκτοῦ, καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ, ὁ πυρσὸς γνωριμώτερον μὲν ἐξωνόμισται, οὐ μὴν κάλλιον ἢ περ ὁ φανός· καὶ ἔστιν εἰπεῖν ὡς κορβώτερον μὲν τοῦ κατὰ τὴν εὐρεσίαν τῶν τριῶν σκοποῦ ὁ φρυκτὸς, ἀπὸ ὕλης ὀνομασθεῖς ὡς προσεχῶς ἐρρήθη· ἐγγύτερον δὲ ὁ πυρσός, ὅσα πῦρ αὐτῶ ὢν ἀποτελεσθῆν ἐκ τῆς τοιαύτης ὕλης· ἔτι δὲ ἐγγιον ὁ φανός, οἶα παρὰ τὸ φαίνω γανόμενος, οὗ ἕνεκεν καὶ τὰ φρύγανα συνήκται καὶ ὁ πυρσὸς ἀνήκται ὡς φαίνεσθαι τοῖς ἀναγκαίως χρῆζουσιν.

contem' inibiā· naturam reddi: forma namque est, ut ante fuit dietam, vel natura vel facies, si emi olim clarificatus est Moyses, factus illuminatio, credibile jam antea faciens illud et transfigurationis miraculum, in quo plusquam sol illuxit Christus; ibique simul astans ille magis didicit quomodo

122. Aliter autem in salutem πυρσομορφοὶ Deus veros suos adoratores, ut configurans et specie similians illos ad πυρσόν, quod est, lucernam ac pharum revera salutarem; quæ sita ante insulam vel mariitimam terram salutaris prælucei iis qui quo maris vel terræ progrediantur hæsitant vel imminens periculum reformidant. Tales autem sunt a Deo et per Deum, tum quidem mille alii animo misericordes et benigni, et fratrum amatores, et humani, et ante omnia erga Deum pii, sed præsertim reges et propinqui principes et maxime qui de episcopis sunt; quibus nomen ex περισκοπεῖν et sic custodire gratiose donatum est; si non, quod ne ainas, Domine, fieri, vel violenta tempestas facem fulg. niem ipsis mentem et rationem exstinguet, vel pulvis obscurnans infundetur in oculum qui constituit episcopum. Recte igitur, puto, sic etiam ignis formam dare dicitur Deus, in Trinitate unus, illis qui ipsum recte adorant.

123. Sciendum est porro idem esse φανὸν et πυρσόν et φρυκτόν· ὁ φανός quidem, quem etiam φανὸν perscribunt veterum alii, a φαίνω φανῶ, id est luceo, venit. Ex hoc autem deminutive est φαντόν quod apud nos est φανέριον. Homonymum autem cum sit verbum φαίνω (dicebatur enim Attice φαίνω convincere, quod unum erat accusationis genus, in populari lingua πειτάκωμα dici assuetum), φανός Athenis lusorie dicebatur quidam causarum notarius, veluti clarificans et ita quosdam lædens. Et aliquo modo talis assimilatur sycophante, qui et ipse ex locutione ἐπὶ συκῶν ὄντω φαίνω, appellatus est. Et ita quidem est plerumque φανός σωτήριος· φρυκτὸς etiam ipso φαίνει, sed vocatur non ab opere, ubi salutariter agit, sed ex materia ipsum accedente, quæ est torrefacta ligna (πεφρυγμένα ξύλα) sive cremia (φρύγανα) et deducitur a themate φρύγω φρύξω, ex quo dicitur φρυκτός, et φρύκτωρον, et φρυκτωρία, quæ est secundum observationis faciem custodia, velut ab ὄρω quod est φυλάσσω. Talia cum sint et verbum φρυκτός, et verba quæ ab isto veniunt, ὁ πυρσός sæpius nominatur, non autem pulchrius est quam ὁ φανός. Dicendum autem quod ab inventionis trium scopō, ὁ φρυκτός, a materia nominatus ut proxima vidimas, longius ahest: propius autem est ὁ πυρσός, utriusque qui ignis ipse est, ex huiusmodi materia effectus; proxime vero est ὁ φανός, ut a verbo φαίνω veniens, cuius causa cremia succenduntur et ὁ πυρσός accenditur, ut quibus est opus luceat.

124. Et exinde perficitur quartum et ultimum et maxime necessarium his quibus opus est sive φανῶ sive φρυκτῶ, salus scilicet intentium ad hoc luminare. Quod autem et alias φανός seu fax efficitur absque sicca materia ignisque carbonarii expositione, manifestum est ex constructis tubis et vasculis, in quibus modicæ quædam faces per noctem sive cera sive oleo accenduntur, vitris, tanquam minutis linteaminibus, orbiculatim sanctorum flaminibus, quibus talia lumina extinguuntur. Cum vero fumus per diem sæpe procul idem præstat indicium ac pharus, et ipse saliviscat, φανός aut lucerna dici potest et ille per catachresim, vel homonymiam, non juxta φαίνεω, quod est lucere, sed juxta aliud commune φαίνεω seu iudicare, et ad lucem conducere, quod proprie dictus φανός aut pharus.

125. Considerandum autem est aliunde an istos fumos, salutis per diem locos, vel alio modo signiferos in insulis aut in aliis locis, recte φανούς vel φρυκτούς vel πυρσοῦς; aliquis dicere possit. Forte enim, non invento meliore nomine, nigrum hunc fumum appellare φανόν ausit aliquis ob lucentem ignem, cujus signum fumus cum sit, rem colorat in nigrum elevatus: propter eandem vero causam πυρσόν eundem fumum vocabit, φρυκτόν tamen vel φρυκτῶρον hunc appellare quis verelitur: non enim ex fricta materia necessarie producitur iste fumus, ut apud poetam sunt φρύγανα; sed potius viridi ligno sub ignem aggeratim immisso solet surgere ille fumus. Ast quidem nos velut e fumo, quod dicitur, exeamus ex hoc sermone; sufficienter explicato verbo πυρσομορφοῦ, quod est, informat tanquam in πυρσόν.

126. Sciendum est etiam quod ex voce πῦρ πυρός venit πυρρός duplicata sine mutatione littera ρ, qua in semisonum σίγμα fit πυρός, ex quo verbum πυρσομορφοῦ: non autem obscurum est quod vir πυρρός et mulier πυρρὰ dicuntur, qui sunt etiam a ῥόδῳ ῥόδεα; invenitur et πυρσὴ coma quæ est πυρρὰ. Sic autem etiam proprium nomen Πύρρος cum accento penultimo ad distinctionem adjectivi cum accento ultimo historia monstrat. Πορίζεω autem idem est ac præstare, factum vel a voce πόρος, ex qua venit ἔμπορος et consortia verba; vel a πόρος, ex quibus, ut plerumque obscuris, nobis utilia proveniunt; vel a verbo πέρρω, unde quoque est Ἄολιζε πόρσω εἰ πορσύνω. Verbum tamen ἐκπορίζεω quamdam expulsionem ac expensam ostendit. Sic enim ignis in hiemis tempore accedens ad vulvum, tristitiam ἐκπορίζεω, id est, eximit, abigit, evacuat. Est ibi metaphora a sudantibus, quorum corporales pori superfluum humorem colant. Sic autem etiam fures arte dicerentur ἐκπορίζεω aliena. Alias autem, ut rem accurate exponamus, quemadmodum apud antiquos ἐξαίτιον εἰ ἐκδύον,

ρῶδ'. Κίντεῦθεν ἀποτελεῖσθαι τὸ τέταρτον, καὶ τελευτάτον, καὶ ἀναγκαιότατον τοῖς δεομένοις τοῦ εἶτε φανοῦ, εἶτε πυρσοῦ, τὴν σωτηρίαν δηλαδὴ τῶν ἀναβλεπόντων εἰς τὸ τοιοῦτον λαμπρόν. Ὅτι δὲ καὶ ἄλλως φανός ἀποτελεῖται διχρὶ φρυγανίδου; ὕλης καὶ πυρὸς ἠυθρακωμένου ἐκφάνσεως, δῆλον δὲ ἐκ τῶν οἰκδομητῶν χωρημάτων τε καὶ ἀγγείων, ἐν οἷς μέτρων φανοὶ τινες νύκτωρ ἀνάπτονται: εἶτε ἀπὸ κηροῦ φανία, εἶτε καὶ ἐλαδίου, ὕλων ὅσα καὶ τινος λεπτῆς ὀδόνης ἀντικειμένων κύκλω ταῖς τῶν ἀνέμων καταπνοαῖς. δι' ὧν τὰ τοιαῦτα φῶτα σβέννυνται. Εἰ δὲ καὶ καπνός ἡμερινός πέρρωθεν δηλοῖ πολλὰς ὁπίσα καὶ ὁ πυρσός, καὶ σώζει καὶ αὐτὸς. δύναται φανός καὶ ἐκείνος; ὀνομασθῆναι καταχρήσεως λόγῳ, ἢ ὁμοιουσιμίας, οὐ παρὰ τὸ φαίνεω ὃ ἐστὶ λάμπειν, ἀλλὰ παρὰ τὸ κοινῶς ἕτεροῖν φαίνεω, ἡγῶν δεικνύειν καὶ εἰς φῶς προάγειν ἐκεῖνα ὁπίσα καὶ ὁ κατὰ κυριολεξίαν φανός.

ρκε'. Σκοπητέον δὲ καὶ ἄλλως εἰ καὶ τοῦ μὲθ' ἡμέρας σωτηρίου τόπυος καπνοῦς, ἢ ἄλλον τρόπον σημεῖωδες; νησιωτικούς τυχόν ἢ καὶ ἐν ἄλλοις; ὡς ἐκδύ; τόποις, συνήσταί τις φανούς ὀρθῶς ἢ φρυκτούς ἢ πυρσοῦς εἶπαι. Ἰσως γὰρ ὁ μὴ ἐκ τοῦ προχείρου εὐπορηκῶς κρείττονος ὀνόματος τομῆσει ἀν καὶ τὸν μέλανα καπνὸν ἐκείνον φανόν ὀνομάσει; διὰ τὸ φανόν πῦρ, οὗ σημεῖον ὁ καπνός ὧν, χρώζει τὴν ἀέρα εἰς μελάντερον ἐξαίρμενο;. Διὰ τὴν αὐτὴν δὲ αἰτίαν καὶ πυρσὸν τὴν αὐτὴν καπνὸν καλέσει φρυκτόν μέντοι ἢ φρυκτῶρον εὐλαθηθήσεται τις ὀνομάσει αὐτόν. Οὐ γὰρ φρυκτῆς ἐξ ἀνάγκης ὕλης ἐξαναβῆσθαι καπνός τοιοῦτος ἔποια παρὰ τῷ ποιητῆ- κάκων ξύλα - καὶ τὰ ἐπ' ἀληθεία φρύγανα, γλωσσῶ δὲ μᾶλλον ὕλαιου ὑποκειμένου πυρὶ ὀχλουμένου, ἀναθρώσκειν φιλεῖ ὁ χρῆσιμος; ἐκείνος; καπνός. Ἄλλ' ἡμέλις μὲν ὡς ἐκ καπνοῦ, ὃ δὴ λέγεται, ἀπέλωμεν τοῦδε τοῦ λόγου, ἀρκοῦνται; διασκευάσαντες τὸ πυρσομορφοῦ, ὅπερ ἐστὶ, μορφάζει ὡς εἰς πυρσόν.

ρκε'. Ἰστέον δὲ καὶ ὅτι ἐκ τοῦ πῦρ πυρός γίνεται πυρρός, διπλασιασθέντος τοῦ ἀμεταβόλου ρ, ὅς εἰς ἡμίφωνον τὸ σίγμα γίνεται πυρός, ἐξ οὗ τὸ πυρσομορφοῦ οὐκ ἄδελον δὲ ὅτι καὶ πυρρός ἀνὴρ καὶ γυνὴ πυρρὰ λέγονται οἱ καὶ ἀπὸ τοῦ ῥόδου ῥόδεα. Εὐρηται δὲ καὶ πυρσὴ θριξ ἢ πυρρὰ. Ὡς δὲ καὶ Πύρρος κύριον ὄνομα βαρυτόνωος πρὸς διαστολήν τοῦ ἐπιθέτου ὀφύτοκου ἢ ἱστορία δηλοῖ. Τὸ δὲ πορίζεω ταυτὸν ἐστὶ τῷ παρέχειν, γενόμενον ἢ ἀπὸ τοῦ πύρου ἐξ οὗ ὁ ἔμπορος καὶ τὰ κατ' αὐτόν, ἢ ἀπὸ τῶν πόρων, ὧν ἀθήλων ὡς τὰ πολλὰ ὄντων ἐξίενται τὰ χρηστά ἡμῖν, ἢ καὶ ἀπὸ τοῦ πέρρω βήματος; ἐξ οὗ καὶ τὸ πέρω Διολικόν, καὶ τὸ πορσύνω. Τὸ μὲν τοι ἐκπορίζεω ἐξαγωγήν τινα δηλοῖ καὶ δαπάνην. Οὕτω γὰρ πῦρ τῷ γυμνητέοντι προσόν ἐν κειρῷ χειμῶνος, ἐκπορίζεω τὰ λυκοῦντα, τουτέστιν ἐξάγει, ἀπάγει, ἐκκενοῖ - καὶ ἐστὶν ἐνταῦθα ἢ μεταφορῶ ἐκ τῶν ἰδρύντων, ὧν οἱ κατὰ σῶμα πόροι διηθοῦσι τὸ περιτόν ὑγρόν - οὕτω δὲ καὶ φῶμας λέγοντο ἀν ἄστειως ἐκπορίζεω τὰ ἀλλότρια - ἄλλως δὲ πρὸς ἀκρίβειαν παραδοῦναι, ὥπερ παρὰ τοῖς παλαιῶς μὲν ἐξαίσιον, καὶ ἐκδύον τὸ ἐξω τοῦ αἰσίου καὶ τοῦ

δικαίου, ὡς ὅσον στέρησιν δηλούσης· τῆ· ἐκ προθέσεως· παρὰ δὲ τοῖς ὑστερον ἐξαίσιον κατ' ἐπίτασιν καὶ ἐκδικον τὸ λίαν, πάνυ αἰσιον καὶ δικαιον· οὕτω καὶ ἐκπορίζειν ἦν μὲν δεε τὸ μὴ πορίζειν, ἀλλ' ἀπέχειν· οἱ δὲ ὑστερογενεῖς ῥήτορες εἰς ταυτὸν τὸ πορίζειν ἄγουσι καὶ τὸ ἐκπορίζειν, ὡς δηλοῖ καὶ τὸ, παρασκευὴν τροφῆς ἐκπορίζει, ὃ ἐστὶ βασιλικῶς χορηγεῖ.

Ῥόδῃς δ' εἰρμός.

ΧΙ. Λουτήριον κάθαρσιν ἀμπλακημάτων
 Πυρίπνοον δέξασθε Πνεύματος ῥόδσον,
 Ὡ τέκνα φωτόμορφα τῆς Ἐκκλησίας·
 Νῦν ἐκ Σιών γὰρ ἐξελήλυθε νόμος.
 Ἡ γλωσσοπυρόμορφος Πνεύματος χάρις.

ρζ'. Πρὸ βραχέων λουτροῦ θείου μνησθεῖς ὁ Β καλῶς· οὗτος· μελωδός, καὶ ἄλιγον ἀποστάς ἐκείνου, ἐκνέταμψεν ὡς οἷά τις φιλόλοφος πάλιν ἐπ' αὐτό· καὶ οὐ διαπετέανυσσι μὲν ὅλην τροπικῶς τὴν εἰσοδόν, ὡς ἐκεῖ ἐνεθάβουνεν, εἰπὼν τὸ, Ὀμβροδλυτεῖς μοῖ βεῖθρον, καὶ ἐξῆς. Προκύψας δὲ ἄλλως εἰς ὅσον ἡρέμα κἀνεαῦθα προσάψασθαι τοῦ ἀγαθοῦ, ἐπιστρέφεται εἰς τὰ ἐκκλησιαστικά τέκνα, καὶ προκαλεῖται αὐτὰ καθήρασθαι, λελουμένα μὲν ἤδη οὕτω καὶ οὕτω φωτόμορφα, δαίμονα δὲ ὄμως καὶ εἰσαὶ τῆς αὐτῆς χάριτος, ἣν οὐδέποτε ὀκνήσει ὁ φιλότιμος Χριστιανός· ἐπιτείνεσθαι ζητεῖν ἐκ Θεοῦ. Φησὶν οὖν τοιαῦτα· Ὡ τέκνα φωτόμορφα ἐκκλησιαστικά, δέξασθε κάθαρσιν ἀμπλακημάτων λουτήριον, ἣ γουον ἀπολούουσαν ὡς ὅσον ῥύπον πολλὴν καὶ οὕτω βαρὴν, τὰ C ἐν ἡμῶν ἀμαρτήματα· ἣ δὲ καθάρασι πλυνάμενοι, καὶ ὡσαὶ ἔριον λευκανθήσεσθε, τῆ τοῦ Θεοῦ σκηπῆ χρησιμεύοντες, καὶ ὑπὲρ χιόνα ἧς πολὺ τι καλὸν ταῖς ἐπὶ γῆς τὸ ἀποτέλεσμα ἐν καιρῷ. Ποίαν δὲ λέγω κάθαρσιν; Τὴν τοῦ ἀγίου Πνεύματος πυρίπνοον ῥόσον· ἣν αὐτίκα Σιωνίτην νόμον ἐρμηνεύσει, εἰπὼν· Νῦν γὰρ ἐκ τῆς περικλύτου Σιών, ἧς πλείστος λόγος πανταχοῦ τῆς γῆς, ἐξελήλυθε νόμος. Ποῖος ἐκείνος νόμος; Ἡ χάρις τοῦ ἀγίου Πνεύματος, ἣ, ὡς ἐρηται, γλωσσοπυρόμορφος.

ρη'. Ἰστέον δὲ καὶ δεῖ τοῦ ἐνεαῦθα λουτηρίου παράφρασις εἶναι δοκεῖ τοῦ ἐν τῇ τετάρτῃ φῶδῃ θείου λουτροῦ. Καὶ τοίνυν τὸ μὲν θεῖον ἢ τῶν ἀμπλακημάτων κάθαρσις περιφραστικῶς ἐρμηνεύει· θεῖον δὲ αὐτῇ πάντως· οὕτω λουτρον· τὴν δὲ D ἐκεῖ ζῆσιν τοῦ Πνεύματος, ἣ ἐν τῷ εἰρμῷ τούτῳ λέξις ἐμφανίζει τοῦ πυρίπνοον· ἣ δὲ ῥόσος· τὸν ἐκεῖ ἄμρον καὶ τὸ βεῖθρον· οὐ γὰρ ἑτερογενῆ ὁ ὄμβρος καὶ ἡ ῥόσος, καθὰ οὐδὲ τὸ βεῖθρον. Τὸ δὲ ἐφεξῆς φῶς καὶ ὁ πυρός· τὰ ἐν τῷ τρίτῳ καὶ πέμπτῳ σίγῃ λάμποντα, σεμνύνουσιν ὑπὲρ τὴν φῶδῃ ἐκείνην, τὴν φωτεινὴν κατὰ Πνεῦμα κάθαρσιν, εἰδὼν ἀπόλουςιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν τέκνων· ἅμα δὲ τὴν εἰρημένην ῥόσον τοῦ Πνεύματος λαμα οὕσαν τοῖς τέκνοις τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ χαρακτήρος· τῆς πέμπτης κατὰ τὸν Ἡσαϊαν φῶδῃ ἐνθυμητέον εἶναι· καθὰ καὶ τὸ φῶς ὁ προλάμπει τῶν εἰδῶτων ὅσα προστάσει ὁ Θεός· οὐ φῶς· τὰ προστάγματα ἐπὶ τῆς γῆς. Ὁ δὲ πυρός· ὁ εἰρημένος ἐν τῷ πυρόμορ-

A quod extra conveniens ac justitiam est, significat, privationem ostendente propositione *ex*; apud recentiores autem *ἐξαίσιον* est cum Intensione et *ἐκδικον* cum amplitudine, quod omnino conveniens et justum est: ita etiam *ἐκπορίζειν* erat olim non præstare, sed abducere; sed posteriores rhetores in unum redigunt *πορίζειν* et *ἐκπορίζειν*, ut illud ostendit: præparationem cibi *ἐκπορίζει*, quod est laute proponit.

Hirmus oda 5.

Solubilem purgationem criminum,
 Ignitum accipite Spiritus rorem,
 O filii luciformes Ecclesiae:
 Nunc enim ex Sion exivit lex,
 Ignæ linguæ forma, Spiritus gratia.

127. Paulo ante divini lavacri mentione facta paululumque præterita bonus poeta noster ut homo balnei cupidus, ad illud iterum redit. Non explicat quidem tropologice totum aditum, sicut illic profunde penetravit dicens: Tanquam imbrem mihi fluentem immittis, et reliqua; sed alias inclinatione facta tanquam ad paululum hujus boni hic etiam delibandum revertitur ad Ecclesiae filios, et illos hortatur ut se purificent, jam lavati et illuminati, sed tamen adhuc in perpetuum eadem egentes gratia, quam fervens Christianus a Deo postulare nunquam pigre curabit. Hæc igitur dicit: O illuminati Ecclesiae filii, purificationem peccatorum accipite, abluentem veluti sordem multam et profundam, quæ sunt in nobis peccata: hac purificatione lavati, sicut lana dealbaminii, Dei tabernaculo servientes, et super nivem, ejus in tempore opportuno effectum est aliquid valde bonum his quæ sunt super terram. Qualem autem dico purificationem? Igniferum sancti Spiritus rorem; quem continuo Sioniticam legem interpretabitur, dicens: Nunc enim ex inclitya Sion, cujus plurimum est ubique terrarum sermo, venit lex. Quænam ista lex? Gratia sancti Spiritus, quæ, sicut dictum est, ignis et linguæ figuram gerit.

128. Sciendum autem etiam est quod ibi λουτηριου paraphrasis esse videtur divini lavacri in quarto carmine commemorati. Itaque verbum *divinum* peccatorum purificatio circumlocutione interpretatur, cum ipsa sit omnino divinum lavacrum. Fervorem autem illic Spiritus, dictio *πυρίπνοον* in hoc nexu demonstrat. Hic ros imbrem illic et fluentum denotat: non enim alieni generis sunt imber et ros, sicut et fluentum. Lumen et fax quæ postea tertio quintoque versus lucent, in illo carmine purificationem secundum Spiritum lucidam, sive hitorum ecclesiasticorum purgationem exornat. Simul autem oportet ut meditemur prædicium Spiritus rorem, qui filiis Ecclesiae remedium est, caractere quinti secundum Isaiam carminis esse; sicut et lumen, quod præluet videntibus quantum præcipit Deus, cujus lumen sunt præcepta super terram. Dicta vero fax πυρός, in voce *πυρόμορφος* contenta, non absque verisimilitudine dici

potest et ipsa ex eodem carmine eluxisse, faciente memorem ignis, qui consumit adversantes nobis. Et quidem tale est istud.

129. Dicta vero balnearia purificatio dicitur ad distinctionem ab aliis sanctis purificationibus, quales sunt hæc quæ sit per exomologesim, hæc per pœnitentiam de malefactis, hæc per morales virtutes. Novimus autem et illum qui carbone circa labia spiritualiter purificatus est. Purificabatur etiam aliquis qui zelum habuerat erga Deum, et qui de illo testimonium reddiderat, vel aliud quid simile bonum fecerat. Horum autem omnium principium est balnearius et igne afflatus traditus ros Spiritus sancti. Ros quidem cognominatus, et quod desursum tanquam irrigat ac pinguefacit pulchras paradisi plantas (bonos homines), easque vocat ad fructuum abundantiam; ignellatus autem dictus, ob renovationem spiritualis potentie per illum et secundum illum factam; quatenus hac potentia aqua consumit ea quæ a Deo præscribuntur, et flamma irrigat quæ salute digna sunt; ita ut sit ideo, juxta poetam, ros ignellatus sancti ros Spiritus, idemque sit roriger ignis cum spiritali fervore, sicque balnearius ad decoram animæ purificationem.

130. Vox ἀμπλάκημα etiam feminine ἀμπλακία, venit a locutione ἀνάπαιιν η̄κειν, eo quod non rectam vivendi sequitur viam peccator, sed tanquam retrorsum a rectitudine peccans recedit. Πυρίπνοος synthesis est locutionis πῦρ πνέειν, non flammeeum, quod ex aere inflammato est, ita ut aliq̄is eo plenus, ignem sicut chimæra vel catoblepas spiroet, sed quale viros apostolicos angelice inflammavit ad divina mysteria; cuiusque linguæ ignitæ (γλωσσοπυρρόμορφοι) erant symbolum. Nota deinceps quod τὸ περίπνοος et ejus masculinum genus accentu notentur in antepenultima; vox autem per syncopen trisyllaba πυρπνός in penultima habet accentum; sicut et ex illis paulo post ὁ πυρίπνοος et adverbium πυρπνός. Hic autem etiam exoticum vide cogitatum sacro hymnographo traditum ad hymnum spiritualem: dictum enim πῦρ πνέειν (ignem spirare) quod initio fuit adinventum de tauris Colchicis et de chimæra Lyciaca, ut ignem spirantibus traditis, sibi nunc solerter proprium fecit, ignis illius, ut ita dicam, ficti et extranei lampade mystice accensa dicataque sancto Spiritui; per quem balneariam purificationem fidelibus perfecit. Quod si vero posterius aliquis dictus est ob eloquentiam vim ignis spirasse, vel aliquo modo simile est febrî fervens, pro: pathetice locutus est, tropi a sunt ista, quod nec anagogice expressa et excelsa. Hic quoque notandum est quod πυρπνός taurus et πυρπνός; chimæra recte acuto iuno signantur ob actionem quam ostendunt, quemadmodum in hac dictione: mulier πρωτοτόκος; hæc enim primum parit, et illi spirant ignem. Porro πυρίπνοος ros ad passionem resolvitur, sicut et

μορφος οὐκ ἀπεικίτως; καὶ αὐτὸς ῥηθεὶς ἀν τῆς αὐτῆς φῶδης ἐκλάμψαι, πυρὸς μεμνημένης ὁ κατεσθίει τοὺς ὑπεναντίους; ἡμῖν. Καὶ τοῖόνδε μὲν καὶ τόδε.

ρχθ'. Ἡ δὲ εἰρημένη λουτήριος κάθαρος πρὸς διαστολήν ἄλλων εἰρηται ἄγιων καθάρσεων· ἐποία καὶ ἡ δι' ἐξομολογήσεως, καὶ ἡ διὰ μετανοίας τῆς ἐπὶ κακοῖς, καὶ ἡ δι' ἀρετῶν ἠθικῶν. Οἴθαμεν δὲ καὶ τὸν καθηράμενον ἀνθρακι νοητῶς τὰ χεῖλη· ἐκαθήρατο δὲ τις καὶ ζηλώσας ἐπὶ τῷ θεῷ, καὶ ὁ μαρτυρήσας ὑπὲρ ἐκείνου, ἢ ἄλλο τι ποιήσας ἀγαθὸν ὁμοιον. Τούτων δὲ πάντων αἰτία ἡ νῦν παραδεδομένη λουτήριος πυρίπνοος δρόσος τοῦ Πνεύματος· δρόσος μὲν ὀνομασθεῖσα διὰ τὸ ἀνωθεν οἶον ἐπομβρεῖσθαι καὶ πάλιν τὰ κατὰ τοῦ παραδείσου φυτὰ, τοὺς ἀγαθοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἐκκαλεῖσθαι αὐτὰ εἰς πολυκαρπίαν· πυρίπνοος δὲ διὰ τὸ κατ' αὐτὴν καὶ δι' αὐτῆς καινότερον τῆς πνευματικῆς δυνάμεως· καθ' ἣν ὕδωρ τε φλέγει ἀπὲρ ἐπιτάσσεται θεῖον, καὶ φλόξ δροσίζει τὰ σώζεσθαι ἔξια· ὡς εἶναι διὰ τοῦτο καὶ δρόσον πυρίπνοον τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος· κατὰ τὸν μελωδῶν, καὶ πῦρ τὴν αὐτὴν δροσερὴν ἔμαρξαι πνευματικῆ, καὶ οὕτω λουτήριον ἐπὶ καλοποιῶ καθάρσει ψυχῆς.

ρλ'. Τὸ δὲ ἀμπλάκημα καὶ ἀμπλακία λέγεται θηλυκῶς· γίνεται δὲ παρὰ τὸ ἀνάπαιιν η̄κειν, ἐκεῖ μὴ εὐθυτορεῖ κατὰ βίον ὁ ἀμαρτωλὸς, ἀλλὰ τῆς ἰσθῆς ἀμαρτάνων ἀναχωρεῖ ὡς οἶον ἐμπαιιν. Τὸ δὲ πυρίπνοον σύνθεσις ἐστὶ τοῦ πυρπνέειν, οὐ φλόγειν τὴ ἐξ ἀέρος ἐμπύρου ἵνα τις ἐμπορηθεῖς αὐτοῦ, πῦρ πνέει δίκην χιμαίρας ἢ κατώδλεπος, ἀλλὰ ὅποιον τοῦ; ἀποστόλους ἀγγελικῶς ἐξεφλόγωσαν εἰς λειτουργίας θείας, οὐπερ αἱ γλωσσοπυρρόμορφοι γλώσσαι σύμβολον. Ἰστέον δὲ ὅτι τὸ μὲν πυρίπνοον καὶ τὸ ἀρσενικὸν αὐτοῦ προπαροξύνεται· τὴ δὲ κατὰ συγκοπήν τρισύλλαβον ὁ πυρπνός παροξύνεται, ἐκ τούτων δὲ μετ' ὀλίγα ὁ πυρίπνοος, καὶ ἐπίρρημα τὸ πυρπνός. Ὅρα δὲ κἀναυθα νόημα ἐξωτερικὸν παραδεχθὲν τῷ ἁγίῳ μελωδῶ εἰς ὕμνον πνευματικόν. Τὸ γὰρ πῦρ πνέειν τὴν ἀρχὴν ἐπὶ ταύρων Κόλικῶν, καὶ ἐπὶ χιμαίρας τῆς Λυκτικῆς λογοποιήθη, ἡ δὲ ζωὰ πυρπνὸα παραδέδονται, φρενίστω νῦν δεξιῶ; πυρὸς, ὡς οὕτως εἰπεῖν, ἐκείνου πλαστοῦ ἀλοφύλου ἐναύσας μυρτικῶ; λαμπάδα καὶ ἀναβεί; τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, δι' οὐ λουτήριον κάθαριν ἐξήρτισε τοῖς πιστοῖς. Εἰ δὲ ἐν τοῖς ὑστερον μένος πυρὸς πνέειν τοῦ κατὰ ῥητορείαν ἐβρόβη τις, ἢ πυρὸς ζέων ὁμοίον τι ἐπὶ τῷ πάθει ἐλάλησε τροπικὰ ταῦτα, οὐ μὴ ἀναγαγικῶς γραφικὰ καὶ ὑψηλά. Ἐπισημαντέον δὲ ἀναγκαῖως; ἐναυθα ὅτι πυρπνός μὲν ταῦρος, καὶ πυρπνός χιμαίρα, ὀρθῶ; ὁζυτονοῦνται δι' ἣν δηλοῦσιν ἐνέργειαν, ἀναλόγω; τῷ, γυνὴ πρωτοτόκος· ἐκείνη τε γὰρ πρώτως; τίκτει, καὶ αὐτὰ πυρπνεύσεν. Ἡ μέντοι πυρίπνοος δρόσος; εἰ πάθος ἀναλύεται, ὡς καὶ ὁ πρὸ δ'ιο συλλαβῶν ὀξυνόμενος παῖς ἐκ πυρὸς; γὰρ αὐτὴ ἀναπνέεται ἀτμιδομένη, καὶ σχεδόν τι δρότος οὔσα· οὐ γὰρ

παρενοχλεῖ ὡς αὐτοχρημα κύρ, ἀλλὰ θερμαίνει ἅ
παρήγορα ὡς οἶα λουτήριος.

ρλ'. Φωτόμορφα δὲ τέκνα, ἢ τὰ μορφή, ὅ ἐστι
φύσει, ὡς προσβρέθη, καὶ ἀληθῶς φωτεινά, ἢ τὰ
φωτεινὰ· τὸ δὲ τῆς Ἐκκλησίας γλυκέως καίεται ὡς
μητρὸς τῶν εἰρημένων τέκνων, ἵνα λέγῃ αὐτὰ ὁ
μελωδὸς παιδας ἐκκλησιαστικούς, λελουμένους ὑπ'
αὐτῆς· ἐπὶ καθάρσει φωτεινῇ, ἀρτισκουσῆ τῷ Θεῷ.
Ὁ δὲ νῦν ἐξεληλυθὸς νόμος οὐκ ἄλλοθεν ποθεῖν,
ἀλλὰ ἐκ τῆς Σιών ἢ τοῦ Πνεύματος· ἐστὶ κατὰ τὸν
μελωδὸν χάρις. Καὶ ἐνθυμητέον ἐνταῦθα ὅτι καλῶς
καὶ πρὸ ὁλίγων τὸ νείμας τὸ, Πνεῦμα ὡς ὑπέσχετο,
τοιαύτη· ἐννοίας ἐφαμεν εἶναι ἐμφαντικόν. Εἰ γὰρ
μὴ τὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· εἰς νόμος θήσομεν
κυρτεύοντες γλώσσαι· γραφικὰς τὰ σωτήριαι,
σολῆ γ' ἂν νομοθέτας ἐξωτερικούς ἀξιώσομεν
λόγου. Τὸ δὲ, ἐξεληλυθε νόμος, ἄλλως μὲν οὐκ ὀρθῶς
ποδίζεται, διὰ τὸ βραχυκατάληκτον τοῦ ἐξεληλυθε·
πυρρήχιος γὰρ βαίνει ὁ πέμπτος πούς. Ἐχει δὲ
θεραπεῖαν λόγῳ κρινῆς συλλαβῆς, ὅποιαν καὶ ἀορι-
στοῦ λήγουσα ὁμοία ἐν τῷ - Νέστορα δ' οὐκ ἔλαθεν
λαχί - τινὲς δὲ ἔγραψαν, ἐξεληλυθε, κατὰ ὑπερσυν-
τελικὸν χρόνον. Ἔστι δὲ ἴσως οὐκ ἀκριβῆς ἢ τοιαύτη
γραφῆ, διὰ τὸ νῦν ἐπιρῆμα τὸ κατάρχον τοῦ στί-
χου ἐπὶ ἐνδείξει Κατιῆς Διαθήκης. Αὐτὸ μὲν γὰρ
ὁμολογουμένως ἐνεστῶτα δηλοῖ, καὶ φικαίεται πα-
ρακαίμεναι καὶ ἐνεστῶται. Ὁ δὲ ὑπερσυντελικὸς ἦδη
φθάσα· χρονικῶς ὑπερσυντετέλεστο· ὅτι δὲ καὶ
ὁ οὗτω γράφας δύναται εἶπαι χρόνον ἀντὶ χρόνου
συνήθως ληφθῆναι· ἢ ὡς ὑπερσυντελικὸν ἀντὶ πα-
ρακαίμενου, καὶ ὅτι ὁ αὐτὸς τὸν νῦν ἐξεληλυθὸς
νῦμον ὡς ἀρχῆθεν βεβουλευμένον τῷ Θεῷ ὑπερσυν-
τελικῶς ἐξελεθεῖν φράσαι ἠθέλησεν, ἐς τοσοῦτον
διληπτικόν.

ρλβ'. Τὸ δὲ ἐκ Σιών ἐξεληλυθέναι τὸν εἰρημένον
τῷ μελωδῷ νόμον, συμφωνεῖ τῷ ἁγιωτάτῳ Ἐθαγγε-
λίῳ· ἐχρῆν γὰρ καὶ αὐτὸν ἐκ τῆς Ἱερουσαλὴμ ἀρ-
ξῆσθαι, μετανοίας αἰτίων ἡμῶν ἔντα καὶ ἀφίσεως
ἀμαρτιῶν. Ὅρα δὲ τὸ γλωσσοπυρσόμορφος, ἐθαθε-
ρίζομενον μὲν καὶ αὐτὸ τοῖς εἰς· οὐδὲν δὲιον περιέρ-
γος τὰ γραμματικά, φιλούμενον δὲ τῷ ἱερῷ ποιη-
τῇ, καὶ δι' ἐκεῖνον τοῖς φιλοκάλοις στεργόμενον.
Ἐξῆστι γὰρ παντὶ βήτορι, καθὰ καὶ τῷ ἐξωτερικῷ
καλῷ Ἐνοφῶντι, κατὰ ποσὰ διαστήματα γράφειν
παράσημόν τι φίλον αὐτῷ κατὰ χαρακτηριστῆρα ἴδιον.
Μὴ γοῦν κατακλιζώμεν ἀφρόνως, ἀνδρὸς οὐκ
ἀγνοήσαντος, ἀλλ' ὡς αὐτῷ ἰδοίκε, ἐπικρίναντος τὸ
παρ' ἄλλοις οὐχ ἠδῶ. Θαρρύντω· οὐν, ὡ μελωδῶ,
ἀναφώνησον καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς, καθὰ σὺ φιλεῖς, τὸ
ἀκτιστοσυμπλαστοουργοσύνθρονον, ὅπερ ἡμεῖς μὲν
ἠέως ἀκουσόμεθα ἐπικλείοντες ὅλα, κλειζόντες ὡς
οἶα καὶ νεωτάτην ἀοιδίαν, ὅ δὴ λέγεται. Οἱ δὲ μὴ
ἀρτισκόμενοι βυέτωσαν τὰς ἀκοὰς, ἀλειψάμενοι κη-
ρῶ αὐτὰς, εἴτε πηλῶ, οὐ καὶ εἰσι καταξέιοι.

ρλγ'. Ἰστέον δὲ ὡς δοκεῖ χαίρειν ὁ ἐποποιὸς οὐ-
τε· καὶ τῇ λέξει τῆς μορφῆς, τῆς προσωπικῆς δη-
λοῦν, ὡς οἶα κρῖστικον αὐτὸ τοῦτο λαμβάνων ἐκ-

παῖς acuto notatur accentu pro duabus syllabis : ex
igne scilicet iste spiratur vaporatus, cum adhuc
fere sit ros : non enim obturbat ut ipsomet ignis,
sed calefacit quasi balnearis.

131. Φωτόμορφα dein τέκνα sunt vel forma, id
est, natura, sicut ante dictum est, et vere lucidi
filii, vel lumini similes. Vox autem τῆς Ἐκκλησίας,
commode ponitur quasi de matre dictorum filio-
rum, ut illos dicat poeta filios ecclesiasticos ab illa
lavatos ad purificationem lucidam et Deo gratam.
Lex autem quæ non aliunde venit nisi de Sion,
Spiritus est secundum hymnographum gratia ; et
ibi recogitandum quod pulchre, paulo antea dictio-
nem, « distribuens Spiritum ut promiserat », ta-
lis cogitati diximus esse demonstrativam : nisi
enim quæ sunt Spiritus sancti ponamus in leges
igneis linguæ solutaria demonstrantes, vix legisla-
tores extraneos dignos verbo judicabimus. Hoc ve-
ro : ἐξεληλυθε νόμος, non recto graditur metro pro-
pter syllabam brevem vocis ἐξεληλυθε : pyrrhichius
enim graditur pes quintus : habet autem remedium,
syllabæ communis ratione, quæle similis aoristum
terminans in hoc : Νέστορα δ' οὐκ ἔλαθεν λαχί. Qui-
dam scripserunt ἐξεληλυθεῖ plusquamperfecto :
quæ scriptura non videtur accurata propter adver-
bium νῦν incipiens versum de manifestatione Novi
Testamenti. Ipsum enim ex confesso præsens indi-
cat et appropriatur præterito et præsentī : plusquam-
perfectum autem, quod jam tempore præcessit,
ante fuerat elapsum. Quoniam autem illa qui taliter
scripsit dicere potest tempus pro tempore de more
fuisse sumptum, velut plusquamperfectum pro præ-
terito, idemque legem, quæ nunc advenit, tanquam
ab initio Deo beneplacitam, in tempore plusquam-
perfecto venisse voluit indicare, hic discernendi finem
facimus.

132. Ex Sion venisse legem a poeta prædictam
sanctissimo consonat Evangelio : oportebat enim
etiam illam a Jerusalem incipere, tanquam peni-
tentiae peccatorumque remissionis nobis causam.
Vide vero vocem γλωσσοπυρσόμορφος, despectam
illis qui de grammaticis nimis et inutiliter delica-
tiores sunt, sacro autem poetæ charam, et per illum
pulchri amantibus dilectam. Cuilibet enim rhetori,
sicut honesto exotico Xenophonti, licet aliquoties
aliquid non probatum scribere sibi placens juxta
specialem characterem. Non igitur insulse clami-
temus adversus hominem non ignorantem, sed, ut
ipsi videtur, quod apud alios non est acceptum,
eligentem. Confidenter igitur, o poeta, personas etiam
in sequentibus, ut tibi placet, dictum ἀκτιστοσυμ-
πλαστοουργοσύνθρονον, quod nos quidem libenter
audiemus, omnino probantes, celebrantesque re-
centissimum carmen. Qui vero contenti non sunt,
obtorent aures, nunquent eas cera, vel luto, quo
etiam bene sunt digni.

133. Notandum autem quod etiam gaudere vide-
tur poeta noster dictione τῆς μορφῆς, personalis
sue, tanquam personam hanc sibi prælectam su-

mens. Ideo sæpe linguam admovet. Ad illam, indicantem hic etiam in fine *nexus*, vel quod natura vorum est, vel quod est juxta speciem, ut sit γλωσσοπυρσόμορφος gratia, quæ per rubras linguas configurata est secundum exemplar, et ita *lumen facta similis*, ad divini luminis ostensionem, πυρσῶ simpliciter accepto pro lumine; aliis autem verbis, πυρσόμορφος est ista gratia, quæ πυρῶν sicque faciem tum imitata, linguas ignitas configurabat; quibus linguis, ignari quidem facti sapientes, sermones bonos et vere sapientes et divinissimos adinvenerunt; philosophi vero, adhærente gutturi cujusque lingua, inania balbutiverunt.

Troparium 1 octæ quintæ.

Sicut dignum voluit sponte sua liberaliter,
Domino carens descendit Spiritus a Patre,
Sapientes faciens in linguis apostolos,
Sigillans in illis vitæferum verbum,
A Patre pariformi, quod Salvator dixit.

134. In hac strophæ sancti Spiritus descensum philosophice tractat poeta, docens quod non serviliter desuper missus est ad apostolos in ethnicorum congregatorum utilitatem, sed, inquit, sicut bene placuit, proprio sane placito communique sanctæ Trinitati, verum etiam sponte sua plenaque voluntate a Patre descendit, siquidem, ut ideum placitum, sic quoque potestas eadem ac idem dominatus est et Patri talem descensum comprobanti, Filioque, ac pariter sancto Spiritui. Descendit autem, inquit, erudiens in linguis, sive per linguas ignitas, quibus significabatur Spiritus sanctus, apostolos, atque docens, seu confirmans salutiferum sermonem, quem Salvator dixit, sive sermonem Salvatoris Christi, veraciter affirmantem venturum esse Paracletum, Spiritum veritatis, in apostolos, et inducitur eos in omnem veritatem. Talem autem Filii sermonem etiam πατροσθενῆ vocat, tanquam exinde vim efficaciam tenentem; et ζύμορφον veritate, sive isti Verbo et Filio, qui est ipsa veritas, sive æquali Patri, loco dictionis συμφυῆ, juxta significatum μορφή, quod naturam indicat; nam omnia quæcumque potest Deus et quæcumque naturalia sunt ei, Filii quoque sunt. Videtur enim sapiens poeta noster vi cogere voluisse quæ sunt Filii, sive virtutem a Patre, id est, potestatem Patri concordem, et quod est cum ipso connaturale, ferventiusque sermoni ab isto sive Filio firmiter promisso ac verissimo condunare. Talis est, quantum nobis intelligere datur, strophæ sensus, juxta traditum ipsius textum.

135. Si quis autem vivificum sermonem ipsam Dei Patris Filium esse putans ad illum referre velit dictionem: πατροσθενῆ et ζύμορφον, non facile poterit, puto, juxta talem sensum illis conjungere dictionem: ὃν Σωτῆρ ἔφη. Melius esset ad facilis sententiæ dispositionem si quis scriberet recto nominativoque casu: πατροσθενῆς ζύμορφος, ut confirmet sanctus Spiritus vivificum verissimum-

λεκεὶν αὐτῶ· διὰ καὶ συχνὰ πρὸς αὐτῆ ἔχει τὴν γλῶσσαν, δηλοῦση καὶ ἐνταῦθα ἐν τῷ τέλει τοῦ εἰρημοῦ, ἢ τὸ φύσει ἀληθές, ἢ τὸ κατὰ εἶδος, ἢ αἰ γλωσσοπυρσόμορφος, ἢ διὰ πυρῶν γλωσσῶν μορφασθεῖσα πρὸς ἰσὺαλμα, ὡς ἔξην, καὶ οὕτω φωτειδῆς πρὸς ἐνδειξίν θειοτάτου φωτός, λαμβανόμενου τοῦ πυρσοῦ ἀπλῶς ἀντι φωτός· καὶ ἄλλως δὲ φράσαι πυρσόμορφος Πνεύματος χάρις, ἢ πυρῶν καὶ οὕτω πυρσὸν τότε ἰσὺάλλουσα, ἢ τις καὶ γλῶσσα; πυρῖνας ἐμόρφαζε· δι' ὧν γλωσσῶν ἀγράμματα μὲν σοφισθέντες, λόγους ἀγαθοὺς καὶ τῶ ὄντι σοφοὺς καὶ θειοτάτους ἐξηρεύξαντο· φιλόσοφοι δὲ κολληθεῖσες τῶ λάρυγγι τῆς γλώσσης ἐκάστω, κενὰ ἔβαττάρισαν.

Troparium πρῶτον τῆς πέμπτης ὥδης.

B XII. Καθὼς περ εὐδόκησεν αὐτεξουσίως
Ἄδίσποτον κάτεισι Πνεῦμα πατρῶθεν,
Σοφίζον ἐν γλώσσησι τοὺς ἀποστόλους,
Ἐπισφραγίζον τὸν φερέσιον λόγον
Πατροσθενῆ ζύμορφον ὃν Σωτῆρ ἔφη.

ρλδ'. Τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὁ μελιχρὸς φιλόσοφαι κάθοδον ἐν τῷ ἀνακειμένῳ τροπαρίῳ, διδάσκων ὅτι οὐ δουλικῶς ἐπέμψθη ἔνοθεν εἰς τοὺς μαθητάς· ἐ' ὠφέλειαν τῶν συνελεγεμένων ἐθνικῶν, ἀλλὰ καθάπερ, φησὶν, εὐδόκησεν, ἰδίᾳ τε δηλαδὴ εὐδοκίᾳ καὶ κοινῇ δὲ κατὰ τὴν ἁγίαν Τριάδα, ἀλλὰ καὶ αὐτεξουσίως καὶ ἀδίσποτον κατέρχεται πατρῶθεν· ὡς τῆς αὐτῆς καθὰ εὐδοκίᾳς οὕτω καὶ ἔξουσίας καὶ ἐσοπτείας οὐσης, καὶ τῶ τὴν τοιαύτην κάθοδον συναποδεχομένῳ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ δὲ ὡσπερ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι· κατέρχεται δὲ, φησὶ, σοφίζον ἐν γλώσσησι, ἦγουν διὰ γλωσσῶν πυρῖνων, αἷς τὸ ἄγιον ἐσημαίνετο Πνεῦμα, τοὺς ἀποστόλους καὶ ἐπισφραγίζον ἦτοι βεβαιοῦν τὸν φερέσιον λόγον, ὃν ὁ Σωτῆρ ἔφη, ἦγουν τὸν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, τὸν ἀληθῶς εἰπόντα ἐλευθεῖσθαι τὸν Παράκλητον, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας ἐπὶ τοὺς μαθητάς, καὶ ἀδηγήσειν αὐτοὺς εἰς πᾶσαν ἀλήθειαν. Τὸν δὲ τοιοῦτον τοῦ Υἱοῦ λόγον καὶ πατροσθενῆ ὀνομάζει, ὡς ἐκείθεν ἔχοντα τὸ κατ' ἐνέργειαν ὄντος, καὶ ζύμορφον διὰ τὴν ἀλήθειαν, ἢ ἐκείνῳ τῷ λόγῳ καὶ Υἱῷ τῆ ἀποσπασθείσῃ, ἢ τῷ ἱσῷ Πατρὶ· ἀντὶ τοῦ συμφυῆ, κατὰ τὸ σημαίνόμενον τῆς μορφή, ὃ τὴν φύσιν δηλοῖ· πάντα γὰρ ὅσα τε σθένει ὁ Πατὴρ καὶ ὅσα συμπέφυκεν αὐτῷ ὡς πανσθενεῖ Θεῶ, καὶ τοῦ Υἱοῦ εἰσι· δοκεῖ γὰρ ἐθελῆσαι βιάσασθαι ὁ σοφὸς μελιχρὸς οὗτος τὰ τοῦ Υἱοῦ, ἦγουν τὸ πατροσθενῆ, τουτέστιν ἴσοσθενῆ; τῷ Πατρὶ, καὶ τὸ πρὸς ἐκείνον συμφυῆ, καὶ τῷ ὡς ἐκείνου ἦγουν τοῦ Υἱοῦ βεβηκῶτως ὑπασημένῳ καὶ ἀληθεστάτῳ λόγῳ θερμότερον παρασαρμάσαι· καὶ τοιαύτη, ὅσα γε ἡμᾶς ἐπιβαλεῖν, ἢ ἔνοια τῷ τροπαρίῳ, κατὰ τὴν προσηνεγμένην γραφὴν αὐτοῦ.

ρλε'. Εἰ δὲ τῆς φερέσιον λόγον αὐτὸν τὸν τοῦ Θεοῦ Πατρὸς νοήσας Υἱὸν, ἐθελῆσαι πρὸς αὐτὸν ἐκείνον συμβεβῆσαι τὸ πατροσθενῆ καὶ ζύμορφον, οὐκ ἂν, οἶμαι, δυνήσεται ῥῆσον κολληθεῖσαι αὐτοῖς πρὸς τὸν τοιοῦτον καὶ τὸν, ὃν Σωτῆρ ἔφη. Ἐξὶ δὲ ἂν κάλλιον εἰς ἀπαρτισμὸν εὐδοουμένης ἔνοιας, εἰ τις γράφει κατὰ ὀρθὴν καὶ εὐσίαν πτωσίαν, πατροσθενῆς ζύμορφος, ἢ αἰσφραγίζῃ τὸ ἄγιον Πνεῦμα, τὸν ζω-

φῶρον καὶ ἀληθέστατον προφορικὸν λόγον, ὃν ὁ Σω-
τήρ Χριστὸς ἔφη, ὁ καὶ πατροσθενῆς ζυμμορφος τῷ
Πατρὶ θελοῦσθ. Τοῦτων δὲ οὐταὶ προσεπιθεσθλημένων,
καὶ καλὸν ἔστι καὶ τὰ κατὰ μέρους ἐπισκεψασθαι τοῦ
τροπῶριου σημήσιως, ἰστέον ὅτι τὸ καθὼς περ, εἰ
καὶ μὴ πάνυ τέτριπται τοῖς πάλαι βήτορσιν, ἀλλὰ
προτιμᾶται αὐτοῦ τὸ καθάπερ, ὡσπερ καὶ τοῦ καθὼς
τὸ καθά, ὅμως ὁ μελωδὸς διὰ τὸ μέτρον καὶ τῆν
πάγκοινον χρῆσιν καὶ ἀγίαν, ἥς τὸ καθὼς ἀπέσταλκέ
με ὁ Πατήρ, προέκρινε τὸ καθὼς περ.

ρλζ'. Τὸ δὲ εὐδόκησεν λίαν σεμνὸς εἶπεν ὁ ὑψηλῆ
γὰρ λέξις τὸ εὐδοκεῖν, καὶ Θεῶ καὶ θελοῖς ἀνδράσιν
ἀποκακληρωμένη, ὅποιοι μάλιστα οἱ βασιλεῖς. Ἐχει
δὲ τὸ σεμνὸν διὰ τὸ κατ' ἐπίκρισιν ἀποφαντικῶς ὅτι
οὐ γὰρ εὐδόκησεν φαμέν, οὐδὲ δοκεῖ ἐπὶ τῶν τοιού-
των, ἀλλὰ εὐδόκησε καὶ εὐδοκεῖ ἄνθρωποις δὲ κυ-
ριώσ ὅτι αὐτῶν κρατοῦντι ἑαυτοῦ, διὰ ἐπιτάγ-
ματος ἕξαστι ποιεῖν ὅπερ ἐθέλει ὁ καὶ λέγεται ὁ
τοιούτος ἀντεξουσίως ποιεῖν ὅπερ ἂν ποιῆ, ὡς ἐξὸν
δὲ αὐτῶ. Ἀδέσποτον δὲ νῦν μὲν τὸ μὴ τεταγμένον
ὅτι τινι δεσπότη. Οἱ δὲ παλαιοὶ βήτορες καὶ βιβλίον
ἀδέσποτον φασὶ τὸ ἀνώνυμον, οὐ μὴ φανερός ὁ ποιη-
τῆς ἢ ὁ δεσπότης ὅτι οὕτως δὲ καὶ ζήτησιν ἀδέσποτον,
τὴν ἀνεπίγραφτον καὶ οὕτως ἀδελφὸν καὶ φήμην δὲ
ἀδέσποτον τὴν ἀμάρτυρον, ἥς οὐκ οἴσμεν τὸν κατάρ-
ξαντα. Εἰ δὲ πατρόςθεν τὸ Πνεῦμα κάτεισιν, ἀλλὰ
καὶ ὁ Υἱὸς ἐπεμφεν αὐτὸ καὶ αὐτὸ δὲ ἀντεξουσίως
κατήλθεν ἀδέσποτον. Πάντως δὲ οὐ περιγράφεται
τόση καταφειτῆσαν τῷ ἁγίον Πνεῦμα, καθὰ οὐδὲ ὁ
Υἱὸς οὐτε συγκαταθεσθῆκός, οὐτε ἀνεληλυθὸς ἄντα-
χῶ γὰρ ἀεὶ παρῆσιν ἢ ἁγία Τριάς.

ρλζ'. Σοφίζεσθαι δὲ καὶ ἐνταῦθα τὸ σοφὸς ποιεῖν,
ὡς ἔφησεν γὰρ τὸ ἑξαπατῆν τὸ δὲ ἐν γλώσσαις,
γλώσσησιν εἶπεν ἀναγκασίως ποιητικῶς ὀνομασθῆναι καὶ
ἔστιν ἢ λέξις ἰσῶνων, οἱ καὶ τὸ μούσαις καὶ σφαιραῖς,
μούσῃσι φασὶ καὶ σφαιρῆσιν ὅτι ἂν δὲ γλώσσαις
ἐνταῦθα μόνως νοεῖσθαι ἂν τὰς ἐν εἴδει πυρὸς ἐμ-
φανθεῖσας ποτὲ, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον τὰς τῶν ἀλλογε-
νῶν, εἰς ὡς μελωδῆσται καινουργηθέντες ἐσφαιρέθη-
σαν οἱ μεθητά. Εἰ δὲ ὁ Υἱὸς σφραγίς ἰσότητος
λέγεται τοῦ Πατρὸς, οὐ μεμπτέον τὸν μελωδὸν εἶ-
πόντα καὶ ὅτι σφραγίζει τὸ ἁγίον Πνεῦμα, τὸν τοῦ
Υἱοῦ λόγον ὅτι οὐδὲν γὰρ τι κωλύει προσαρμόζειν τῇ
ἁγίᾳ Τριάδι καὶ τὸ κατὰ τὴν σφραγίδα σεμνόν. Φε-
ρέσιος δὲ λόγος κυριώσ καὶ πρώτως, ὁ μὴ κατ' ἀν-
θρώπων τὸν ἀπλῶσ, ἀλλὰ ὁ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ
καὶ ἄλλως μὲν σεμνωμένου τῇ τοιαύτῃ λέξει πολ-
λαχῶσ, μάλιστα δὲ ὅτι αὐτὸς λόγος ἦτοι αἰτία ἔστι
πάντων τῶν ὄντων, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ζωογόνος καὶ
φερῆσιος, ἦτοι φέρων ἡμῖν βίαν, ἔπερ ἐστὶ ζωὴν
διπλῆν, τῆσ κατὰ ψυχὴν ὁμοῦ καὶ σάρκα, καὶ τὴν
κατὰ βίαν, ὃν καὶ αὐτὸν ζωὴν καλεῖ ὁ σεμνῶνων τὸν
Ἰθακήσιον ἦρμα ὅτι ζωὴ αὐτῶ ἦν πολλῆ ὁ ζωὴν
ἐκείνως λέγων τὴν τε ἄλλην ἐν βίῳ πτῆσιν καὶ τὴν
ζώσιος παντοδαπῶσ. Ἐκ τοῦ φέρω δὲ φερῆσιος, ὡς
ἔρχω ἀρχέπλουτος, καὶ ὡς φέρω φερῆσιος. Διὰ δὲ
εἰ συχὰ βραχέα φωνήεντα καὶ τὴν ἐνταῦθα κακο-

PATROL. GR. CXXXVI.

que verbalem sermonem, quem dixit Salvator
Christus, qui sane cum Patre virtute formaque
consimilis est. His itaque sic adjectis, quoniam bo-
nium est per partes, ex more, strophæ perspicere
membra, sciendum est quod vox καθὼς περ, eisi
non multum fuerit apud antiquos rhetores usitata,
ipsique præfertur τὸ καθάπερ, ut verbo καθὼς ver-
bum καθά, poeta tamen ob metrum et similem
sanctiumque usum, qui dicitur : καθὼς ἀπέσταλκέ
με ὁ Πατήρ, prætulit καθὼς περ.

156. Verbum autem εὐδόκησεν valde convenien-
ter adhibuit. Excelsa namque est dictio εὐδοκεῖν,
et Deo divinisque viris sorte tributa, quales sunt
præsertim reges. Habet autem majestatem ob elec-
tionis liberam manifestationem : non enim dici-
mus εὐδόκησεν, nec δοκεῖ, erga eos tales, sed εὐδό-
κησεν et εὐδοκεῖ, ἀντεξουσίως autem proprie est
illius cui, sui domino, absque jussione licet facere
quod vult. Et dicitur talis ἀντεξουσίως facere quod
facit tanquam ipsi licitum. Ἀδέσποτον vero est quod
sub aliquo domino non est constitutum. Veteres
autem rhetores ἀδέσποτον quoque vocant librum
anonymum, cujus auctor aut dominus non apparet
sic etiam disquisitionem ἀδέσποτον, illam quæ
titulo caret et non est manifesta ; ἀδέσποτον quo-
que dicimus hanc quæ non habet testem cujusque
nescimus auctorem. Si vero Spiritus a Patre descen-
dit, at Filius Illum etiam misit. Ipse vero quoque
sponte sua libereque descendit. Non autem omnino
circumscribitur loco descendens Spiritus sanctus,
sicut neque Filius, cum ipse descendit aut ascen-
dit : ubique enim semper adest sanctissima Trini-
tas.

157. Σοφίζεσθαι hic etiam sapientes facere, non
sane decipere significat. Hoc vero : ἐν γλώσσαις,
magis poetice necessario dixit γλώσσησιν. Dictio
est Ionica qua pro μούσαις et σφαιραῖς, dicunt
μούσῃσι et σφαιρῆσιν. Hic autem de linguis cogita-
re debemus, non istis solis, quæ sub ignis specis
apparuerunt, sed præsertim de alienigenarum
linguis, quibus, ut poetæ carmine celebratur,
renovati sapientes facti sunt discipuli. Si vero Fi-
lius æquum Patris dicitur sigillum, non arguendus
est poeta dicens Spiritum sanctum signare Filii
verbum. Nihil enim impedit quin tribuatur sanctæ
Trinitati quod in sigillo venerandum est. Vivificum
autem verbum proprie primumque non est homi-
nis vulgaris verbum, sed Verbum Filii Dei, qui
sæpè tali dictione celebratur, sed ideo præsertim
quod ipse ratio sit (λόγος) sive causa cunctorum
entium ; et idcirco dicitur vivificus et vitalis, seu
nobis ferens vitam, id est, duplicem vitam, eam
quæ simul ad animum et carnem respicit, et illam
quæ juxta victum consideratur, quem etiam vitam
appellat iste celebrans Ithacensem herdem, quod
ipsi multa vita (ζωὴ) erat, vitam vocans reliquarum
victus possessionem et præsertim eam in variis
animalibus stantem. E verbo autem φέρω venit φερῆ-
σιος, sicut ἔρχω ἀρχέπλουτος et φέρω φερῆσιος.

21

Propter multas vero breves vocales et falsam exinde mensuram, additione litteræ σ factum est verbum φερέσιος. Sic quoque θεόδοτος in metro θεόδοτος diceretur. Similis vero ratio littera σ donavit etiam θεσπέσιον, et ex θεοικέλω θέκελον, postea θέσκελον.

Troparium secundum odæ quintæ.

Curabat mentes quidem a peccato
Et sibi apparabat apostolorum,
Deus Verbum, omnium princeps, immaculata domo;
Æquabilis roboris autem et consubstantialis,
Nunc informatur Spiritus lumen.

138. Gratias debere magno doctori Christo sanctos apostolos philosophice docet poeta, non minores deinde Spiritui sancto; necnon Ipsi Patri. Supremus enim Dominator Filius, quatenus ratio omnique persecutor amentię, ihto vel ihto peccato ante ascensionem, et curabat animos apostolorum; recte vero sub imperfecti forma verbi ihto, subintelligeres; ihsato autas sive jam tunc curavit. Et hoc agens et perficiens parabat sive paravit autw, sive iautw, cum aspero spiritu, puram domum, seu sanctam habitationem, unumquemque apostolum. Et hoc quidem sapientissimus œconomus Filius Dei jam ante diem hodiernam in sanctos apostolos perfecerat, eos sibi domos affabre divina cura construens: quædam enim artificiosa dictio est κατασκευάζειν; aut, ut idem dicam, architectonica: unde nominatur apud sapientes άνασκευή et κατασκευή. Nunc autem Spiritus-sanctus, ut semper dignam quærens inhabitationem ac permanionem sibi, inventis sanctorum apostolorum animis, id est, intellectualibus domibus, scopolis mundatis et pulchritudine splendentibus, aromatum plenis, et ad illum alliciendum valde idoneis, inhabitavit hujusmodi domibus, utpote qui cum illo ejusdem est virtutis et consubstantialis. Hic etiam Ipsi libertas plena nec ulla senatusconsulti necessitas, ubi nec invidia nec contentio reperitur. Hanc igitur Verbi domum, quæ simul est Patris, hodie Spiritus sanctus ingredietur, vel, ut simplicius dicam, habitat.

139. Verbum ihto poterat etiam dicere ihto, communius per litteram α. Sequens autem, tanquam extraneus, istud, ihtpds et ihtpds, ionice dictum; et hoc; non oculum ihsεται, nequidem Neptunus; scribit et ipse ihto pro iatpds. Pectora vero Christum sanare dicit, non viscera, vel corporalia pectora, quorum derivatio est φρενίτις, sed spiritualia, secundum quæ sensati (φρενήρεις) parentes esse, et non seductionem neque dementiam subire, putamus illa quidquam etiam fuisse cooperata. Istud enim aliquando faciet medicus, timens ne hypochondria curatus morbi perversitate patiatur. Medicus autem animarum, Dei Filius, in apostolicis habitaculum sibi, mentem curat, quæ sapere in hominibus est, seu φρονούν, quod φρένας dicit

μετρίαν, επενθέσει του α γέγονε φερέσιος. ουτο και ο θεόδοτος θεόδοτος εν μέτρω λεγθειη εν· ομοιος δε λόγος εισιγμάτισε και το θεσπέσιον, και το εν θεοικέλου θέκελον, εϊτα θέσκελον,

Τροπάριον δεύτερον τῆς πέμπτης φθῆς.

XIII. Ihto τὰς φρένας μὲν ἐξ ἁμαρτίας,
X' αὐτῷ κατεσκευάζει τῶν ἀποστόλων,
Θεὸς Λόγος πάνταρχος ἄχραντον δόμον·
Ὅμοσθενοῦς δὲ, καὶ συνουσιωμένου
Νῦν ἐγκατοικίζοιτο Πνεύματος φάος.

ρλη'. Χάριτας ἐποφείλει τῷ μεγάλῳ διδασκάλῳ Χριστῷ τοὺς ἁγίους ἀποστόλους φιλοσοφεῖ ὁ μιλῶδός· ναὶ δὴ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι ἐξέπαντος· δηλον δὲ πάντως ὡς αὐτίκα καὶ τῷ Πατρὶ· ὁ γὰρ πάνταρχος Υἱὸς καθὼ Λόγος καὶ πάσης ἀλογίας διώκτης, ihto, ἤγον ihto ἐξ ἁμαρτίας καὶ θεράπεια πρὸ τῆς ἀναλήψεως τὰς φρένας τῶν ἀποστόλων· ὁρθῶς δὲ ἐν τῷ κατὰ παρατακτὴν σχηματισμῷ τοῦ ihto, συνεπινοήσοιτό τις καὶ τὸ ihsato αὐτάς, ἤγον ἐθεράπευσεν ἕκαστε. Καὶ τοῦτο ἐξανύων καὶ ἐξανύσας, κατεσκευάζειν ἤτοι κατεσκεύασεν αὐτῷ, ἤγον iautw, κατὰ πνεῦμα δασύ, δόμον ἄχραντον, ἤγον ἄγιον οἶκον ἕκαστον ἀπόστολον· καὶ τοῦτο μὲν ὁ σοφώτατος οἰκοδόμος ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἤγασεν ἕξει φθάσαι; πρὸ τῆς σήμερον ἐπὶ τοῖς ἁγίοις μαθηταῖς, οἶκους ἐκείνους αὐτῷ συστησάμενος ἐπιστημοναρχικῶς ἐνθά σκευωρία· τεκτονικὴ γὰρ τις λέξις τὸ κατασκευάζειν· ταυτὸν δ' εἰπεῖν καὶ οἰκοδομικῆ· C ὅθεν ὠνόμασται καὶ ἡ παρὰ τοῖς σοφοῖς ἀνασκευή καὶ κατασκευή. Νῦν δὲ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ὡς εἰς ζῆτοῦν ἔξεν ἐνοίκησιν καὶ παραμονὴν αὐτοῦ, εἰρὸν τὰς τῶν ἁγίων ἀποστόλων ψυχὰς, ὅ ἐστι τοὺς τοιοῦτους νοητοὺς οἶκους αὐτῶν, σεσαρωμένας καὶ εἰς κάλλος λαμπομένας, καὶ ἀποφορὰς εὐόδους τεπλησμένας, καὶ παλὺ τὸ ἐφοκλὸν αὐτοῦ εὐπραγίας, ἐνέφησε τοῖς τοιοῦτοις οἶκοις τοῦ ὁμοσθενοῦς αὐτῷ καὶ συνουσιωμένου ἁγίου Πνεύματος· αὐτέουσιν κἀναῦθα καὶ προβουλεύματος; οὐ δόμον, ἐνθα οὔτε φθόνος, οὔτε στάσις ἤτισσῶν παρεκρίνεται. Τῷ γοῦν οἶκῳ τοῦ Λόγου, αὐτίκα δὲ καὶ τοῦ Πατρὸς, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα σήμερον ἐγκατοικίζοιτο, ἤγον ἀπλοικῶς εἰπεῖν, ἐνοικεῖ.

ρλθ'. Τὸ δὲ ihto εἶχε μὲν καὶ ihto εἰπεῖν κοινότερον διὰ τοῦ α· ἀκολουθῶν δὲ ὡς οἱ ἐξωτερικῶς τῷ ihtpds καὶ ihtpds ἰωνικῶς, καὶ τῷ· οὐκ ὀρθαλμὸν ihsεται, οὐδ' Ἐνοσίχθων· γράφει καὶ αὐτὸς ἐναῦθα ihto ἀντὶ τοῦ iatpds· φρένας δὲ τὸν Χριστὸν ihsσαι φησιν, οὐ τὸ σκλάγγον, τὰς σωματικὰς δηλαδὴ, ὧν παρώνυμος ἡ φρενίτις; ἀλλὰ τὰς ψυχικὰς, καθ' ἃς φρενήρεις φαινόμενοι εἶναι, καὶ οὔτε φρεναπάτην πάσχειν, οὔτε φρενοδιάθειαν, φρονούμεν συντελούσας τι καὶ αὐτάς. Ἐκεῖνο μὲν γὰρ iatpds ποτε ποιήσει, δεδιῶς μὴ καὶ τὸ ὑπόγονδριον ὁ iatpds μνο; δυσπαθήσῃ κακοτροπιᾷ νόσου· ὁ δὲ τῶν ψυχῶν iatpds, ὁ τοῦ Θεοῦ Υἱός, ἐν τοῖς ἀποστόλοις τὸ αὐτῷ οἰκεῖν, τὸν νοῦν θεραπεύει, ὁ; ἐστὶ τὸ ἐν ἀνθρώποις φρονούν, ὃ φρένας εἶπεν ὁ με-

λῡδός· τὸ δὲ ἐξ ἁμαρτίας πρὸς ἀκριβειαν ἔνοιας A
κεῖται· φρενῶν γὰρ ψυχικῶν ἰατρειά ὡς καὶ κερ-
δίαι, ἢ τῆς ἁμαρτίας ἐξάλειψις·.

ρμ'. Καὶ σημαίωσαι τὸ ἴητο, ἦγουν ἰάτρειε φρέ-
να· ἐξ ἁμαρτίας· δι' οὗ δηλοῦται ὅτι καθὰ νόσοι
σωμάτων αἰ κατ' ἐκείνο καχεξίαι, οὕτω καὶ φρε-
νῶν αἰ ἁμαρτίαι· καὶ ὅτι ἅμα ἐκείνων ἴασι· ἀποτε-
λεῖται, καὶ αὐτίκα δόμος Θεοῦ γίνεται ὁ θεραπευ-
μένος· ὡς δὲ σώματος καθικνούνται νόσοι καὶ δι'
ἁμαρτίας, ἐμαθε καὶ ὁ ἀκούσας τὸ, "Ἴδε ὑγιῆς γέγο-
νας· μηκέτι ἁμάρτανε· καὶ ἔχει εὐλόγως καὶ τοῦτ'
τὸ πρῶγμα. Εἰ γὰρ τὸ κατ' ἄνθρωπον ὀργανικὸν σῶ-
μα βιάσκει ψυχὴν καθὰ καὶ τεχνίτην ἄνθρωπον
καὶ ἐπιστήμονα πολλακίς τραυματίζει καὶ ἄλλως
ὡς λυπεῖ τὸ κατ' αὐτὸν ὄργανον, οὐδ' ἐκείνο ἀπαθὲς B
ἀείδν, καλῶς ποτε καὶ αὐτὸ πάσχει ἐν καιρῷ κατὰ
ἐπιπάθειαν. Ἰστέον δὲ ὅτι τὸ μὲν σὺνδεσμος
ἐπιπαθεῖ ὅρα ἀποδέδοται συνήθης, ἀλλὰ δοκεῖ ἀνα-
πότος εἶναι μερισμὸς ὁποῖός καὶ ἐν τῇ καταρχῇ
κεῖται τοῦ σεβασμίου βιβλίου τῶν Πράξεων τῶν
ἀποστόλων. Εἰ μὴ τις ἄρα δεξιῶς αὐτὸν συνῴησει
ἐν τῷ ὁμοθενοῦς δὲ καὶ συνοουσιωμένου· ἵνα λέγη
ὡς τὰ μὲν πρὸ τούτου δόμον ἄχραντον ὁ Θεὸς Λόγος
κατεσκεύαζε· νῦν δὲ τῷ τοιοῦτῳ οἴκῳ ἅγιον Πνεῦ-
μα ἐγκατοικίζεσκει. Μίετρον δὲ πεισματῖ σφιγγόμενος
ὁ μελωδὸς τὸ καὶ ἐπιπέφ κατεσκεύαζε δόμον, χ' ἀ-
πὸ λέγει, ἀφελόμενος μὲν τὸ κατ' ἀρχὴν εἰς τῆς ἀντω-
νομίας τῆς καὶ οὕτως πάλιν δασυνομένης· τρέψας δὲ
τὸ χ τοῦ καὶ σὺνδέσμου εἰς ἀνέλιθοιχον δασὺ τὸ χ,
μετὰ τὴν λόγῳ συναλοιφῆς ἐκδιψῖν τῆς αἰ διφθόγ-
γου· ἦεις διφθογγος οὕτως ὕπληθε κοιριθεῖσα C
καὶ ἐν τῷ - "Ἐρχομ' ἔχων ἐπὶ νῆας· - ἔχει δὲ καὶ
ἀρχαίαν χρῆσιως παλαιότητος ὁ μελωδὸς ἐκ τοῦ
τυράνου Οὐδίσποδο· τὸ - χ' αὐτοῦ - ἦτοι καὶ ἑαυτοῦ.

ρμ'. Τὸ δὲ πάνταρχος ἴσον ἐστὶ τῷ παμβασιλεὺς,
καὶ παντάναξ, καὶ ἀναξ ἀνάκτων, καὶ βασιλεὺς
βασιλέων, καὶ κύριος κυριεύοντων, τὸ δὲ μεῖζον
καὶ Θεὸς Θεῶν. Σεμνότερον δὲ πάνταρχος· λέγειν διὰ
τοῦ τ, ὡσπερ καὶ παντάναξ, ἦπερ διὰ μόνου τοῦ ν,
καὶ ἡ αἰτία δῆλη· διὸ καὶ ὁ παντουργὸς προεκριβη
ἐπιλέγεσθαι τῷ Θεῷ, τοῦ πανουργοῦ ἀφορισθέντος
ὡς ἐπιβήτου τὰ πλείω· εἰ καὶ ὁ παροικιστῆς
ἀγαθὴν ἔνοϊαν παρεισπρίνει αὐτῷ, ἔνθα ἐπαινῶν
ἐκφαίνεται τὸν πανουργον. Λόγῳ δὲ ὁμοίῳ καὶ παν-
εἰτία σοφία λέγεται ἢ τοῦ Θεοῦ παρὰ ἐταίρῳ ἁγίῳ D
μελωδῷ, οὗ πρὸς ἀκλουθίαν τοῦ Ἐναντίας κυρίου
ὀνόματος· ὅτι δὲ καὶ διχα τοῦ τ ἐν τοῖς τοιοῦτοις ἢ
αὐτῆ ἔνοια σώζεται ὅποια ἦν ἂν καὶ μετὰ τοῦ τ,
ὄπλον διχα πολλῶν ἄλλων καὶ ἐκ τοῦ πανωλεθρίῳ,
καὶ τοῦ πανόπτῃν κύκλον ἡλίου καλῶ· ταυτὸν δ'
εἰπεῖν τὸν πάντ' ἐφωρῶντα, καὶ ὡς ἂν φαίη τις παν-
επόπτῃν ἄχραντος δὲ δόμος ὁ ἔπερ πᾶν ἀρχικὴν
ὀπερῶν, ὁ πέρπων πάντως Θεῷ. Τοιοῦτος δὲ ὁ
ναὸς Θεοῦ ὢν, ἐκεῖνος οἶκος· ὥστε κατὰ τὴν δαυιτι-
κὴν ἱερεῖαν, ἧς προεμνήσθημεν, τὰ ἐνταῦθα γίνε-
ται· κατασκευάζει μὲν γὰρ ὁ Ἰῶδς καὶ Θεὸς δόμου
ἄχραντου τοῦς ἀποστόλους, καρδίαν καθαρὰν κτίζων
ἐν αὐτοῖς· ἐγκατοικίζεται δὲ κατὰ τὸν μελωδῶν αὐ-
τόθι πνεῦμα εὐθὲς, ἐγκαταγισμοῦ λόγῳ,

poeta. Hoc autem : ἐξ ἁμαρτίας, ad sententiæ ac-
curationem ponitur : pectorum enim spiritalium
sicut et cordis curatio, est culpæ avulsio.

140. Notandum est hoc loco : ἴητο, sive libera-
bat peccatis pectora : hinc demonstratur quod sicut
morbi corporales sunt malæ corporis habitudines,
sic et pectorum culpæ ; quodque, statim ut illo-
rum sanatio completur, continuo domus Dei fit
sanata. Quod autem ad corpus attingant morbi vel
per culpas, ille didicit qui sic audivit : Vide, sanus
factus es ; jam noli peccare. Et hoc quoque ratio-
nabile est. Si enim organicum hominis corpus ani-
mæ lædit quemadmodum artificiosum et perlitum
hominem sæpe sauciat aliasque contristatur ip-
sius instrumentum, quod non est semper impassibi-
le, bene aliquando etiam ipsum cum opportuni-
tate quodammodo patitur antipathiam. Scito autem
quod conjunctio μὲν hic non ex more producitur,
sed videtur esse sine respondente particula, qualis
in initio venerandi Actuum apostolorum libri legi-
tur ; nisi quis eam jungat cum isto : ὁμοθενοῦς
δὲ καὶ συνοουσιωμένου ; ut dicat : quod antea quidem
puram domum Deus Verbum parabat ; nunc autem
in ista domo Spiritus sanctus inhabitat. Metri
vero constrictione pressus poeta, hoc ἐπιπέφ κατε-
σκεύαζε δόμον, - χ' αὐτῷ dicit, dimissa quidem
initiali littera e pronominiis, quod sic etiam aspe-
ro spiritu notatur ; conversa autem conjunctionis
littera x in asperam ejusdem ordinis χ, post elisionem,
per synalæpham, diphthongiαι ; quæ diphthongi-
us sic insinuat elisa in hoc : ἔρχομ' ἔχων ἐπὶ
νῆας. Habet autem exemplum antiquissimum poetæ
ex Œdipo rege locutionem χ' αὐτοῦ, sive καὶ ἑαυ-
τοῦ.

141. Vox πάνταρχος æquivalere voci παμβασιλεὺς,
necnon vocibus παντάναξ, ἀναξ ἀνάκτων, βασιλεὺς
βασιλέων, κύριος κυριεύοντων ; et, quod pius est,
Θεὸς Θεῶν. Satius autem dicere πάνταρχος per τ
sicut παντάναξ, quam per solum ν. Ratio manifesta
est, ideoque ὁ παντουργὸς dicere de Deo præstat,
quam ὁ πανουργος, qui plerumque malo sumitur
sensu. Si Proverbiorum auctor bonam ei tribuit
significationem, hic manifeste videtur laudare τὸν
πανουργον. Simili ratione πανεἰτία dicitur sapien-
tia Dei apud socium sanctum melodium, non con-
gruenter ad nomen proprium Παναγίος. Quod autem
etiam in similibus absque τ servetur eadem senten-
tia qualis esset cum hac littera, patet, præter cæte-
ra, ex πανωλεθρίῳ ; et πανόπτῃν orbem solis voco ;
Id est, cuncta speculantem ; et, quasi dicas, παντε-
κόπτῃν Ἄχραντος deinde est δόμος surgens super
omnem primarium ordinem, et Deo prorsus compe-
teus. Talis vero, quæ templum Dei est, illa domus ;
ut juxta Davidicam supplicationem, de qua men-
tionem fecimus, res ibi sint ; parat enim quidem
Filius ac Deus, in domum immaculatam, apostolos,
cor mundum creans in eis ; inhabitat autem juxta
poetam ibidem spiritus rectus, dedicationis,

142. Vel ut idem dicam, ἐνιδρύσας; ratione. A Sacra vero lectio est ἰδρύσις ex extraneis introrsum in vecta Deoque sacrata. Dicebatur autem apud Græcos ἰδρύειν, primum instituire in templum cum honorifico comitatu a lege statuto, quod apud ipsos undecunque venerandum erat divinum simulacrum aut statua. Notandum vero quod de immaculata seu pura domo sententia ad prædictum lavacrum aliquo modo pertinens converti potest. Valde namque solerter artificioseque sacer melodus, servato lavacri tropo, sicut in locutione: divinum regenerationis lavacrum, sic etiam paulo ante: Lavacrum peccatorum purificationem; purificationis namque convenienter lavacro iubarret; similiter autem ignis, quo eget balneum, præposito vero sensu huic amico sententiæ, isto: τέκνα φωτόμορφα, quod est, filii nivei ac puri; juxta illud: Lavamini, puri estote, purificantes scilicet vestimenta vestra, quod est, exteriorem ac circumpositum vestimentum animæ purgantes et tali lavacro dealbantes. Sic igitur hac metaphora sapiens poeta reete producta, dictam immaculatam domum illi accommodavit; siquidem, ut vestimentum est animæ corpus, ita quoque domus illius est idem corpus. Itaque, sicut oportet tale vestimentum purgare, sic etiam eandem spiritualem domum mundare, quatenus semper in ea maneat inaugurationis gratia vel dedicationis, Spiritus sanctus; ut illa domus et quæ sunt ei similes domus prædictæ Sion legis, gratiæ Spiritus sancti, destructive sicut domorum iniquarum, de quibus igitur apud David, sicut illa spelunca sancta nativitatis Christi speluncarum latronum scholam reprobavit, quæ probum et objurgationem habent in sancto Evangelio.

143. Paris sicut æquæ virtutis est Spiritus cum sanctissimo Filio, necnon, ut dictum est, cum Patre; sed non similis: hoc enim est hæresis. Sic neque similis substantiæ, sed ejusdem substantiæ (οὐδὲ ὁμοιοσύσιον, ἀλλὰ ὁμοούσιον) vel, aliis verbis, consubstantialis. Unde quoque consubstantivum Filio Spiritum ibi dicit. Non autem respuendum dicere συσθενές, vel ταυτοσθενές, vel ταυτούσιον, et recta sunt ista aliaque similia. Evidens autem est impossibile esse Spiritum sanctum, Verbo consubstantivum, non eandem cum illo domum inhabitare. Hoc autem Πνεύματος φάος, ob festivitatis habetur lumen. Per periphrasim vero dictum est: pro Spiritu namque sumptum. Et ibi poetice loquitur poeta: signa namque poetica est periphrasis. Sive autem quis dicat: inhabitat Spiritus, juxta illud: Spiritum rectum innova in visceribus meis; sive Spiritus gratia, sive Spiritus lumen, hæc uni sententiæ consecrantur. Si vero Spiritus lumen dicte domui divine præparatæ insidet, a Deo profunde juxta David ista domus est constructa, in quam non frustra laboraverunt edificantes, ejusque lucidæ portæ Deo paratæ sunt ad liberam

ρμβ'. Ταυτὸν δ' εἶπεν ἐνιδρύσας · ἱερὰ δὲ λέξις καὶ ἡ ἰδρύσις ἐκ τῶν ἔξω παρεκλυσεθεῖσα ἔσω, καὶ ἀφιερωθεῖσα τῷ Θεῷ · ἐλέγεται δὲ ἰδρύειν παρ' Ἑλλησι τὸ τὴν ἀρχὴν καθιστῆν εἰς ναὸν μετὰ τιμίας ἀκολουθίας νενομισμένης, τὸ παρ' αὐτοῖς τιμώμενον ἐξ οἰασοῦν ὅλων θεοσιθῆς ὁμοίωμα εἶπουν ἀφιδρύειν. Ἔτι ἰστέον καὶ ὡς κατὰ τὸν ἔχραντον ἢ ὡς καθαρὸν δόμον ἔννοια δόξοι ἀν τρόπον τινα τοῦ προειρημένου λουτροῦ ἔχρεσθαι · πάνυ γὰρ δεξιῶς φυλάξας ὁ ἱερὸς ἐποποιῆς τὴν κατ' ἐκεῖνο τροπήν, καὶ τεχνικῶς καθάτι τῷ - λουτροῦ τὸ θεῖον τῆς παλιγγενεσίας · οὕτω καὶ παρὸ ὀλίγου ἐν τῷ - λουτρῶνι κάθαρσιν ἀμπλακημάτων · ἡ κάθαρσις τε γὰρ τῷ λουτρῶνι εὐπρεπῶς παρακολουθεῖ · ὁμοίως δὲ καὶ τὸ πῦρ οὐ δέεται τὸ λουτρῶνι. Προθέμενος δὲ νοῦν φιλον τοιαύτη ἔννοια καὶ τὸ τέκνα φωτόμορφα, ὃ ἐστὶ λευκὰ καὶ καθαρὰ, κατὰ τὸ - λούσασθε, καθαρὸν γένεσθε - πλύναντες θηλαθῆ γραρικῶς καὶ τὰ ἱμάτια ὑμῶν, ὃ ἐστὶ τὸν ἔξω καθήραντες καὶ περιβέτον ὅλον ἱματισμὸν τῆς ψυχῆς, καὶ λευκάναντες τῷ τοιοῦτῳ λουτρῶνι. Οὕτω γοῦν τὴν μεταφορὰν ἐκείνην ἀπευθύνας ὁ σοφὸς μείψος, ὑπέκλειψεν ἐκείνην καὶ τὸν εἰρημένον ἔχραντον δόμον · εἴπερ ὡσπερ ἱματισμὸν ψυχῆς τὸ σῶμα οὕτω καὶ οἶκος ἐκείνης τὸ αὐτὸ σῶμα. Διδὸ καθὰ πλύνειν χρὴ τὸ τοιοῦτον ἱμάτιον, οὕτω καὶ τὸν αὐτὸν πνευματικὸν οἶκον σαῖρειν, ὡς δέοι μένειν ἐνοικισμοῦ χάριν ἐν αὐτῷ, εἶπουν ἔγκλαισμοῦ, τὸ ἅγιον Πνεῦμα · ἵνα οἶκος οὕτος καὶ οἱ κατ' αὐτὸν οἶκοι τοῦ προειρημένου Σιωνίτου νόμου τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καθαιρετικοὶ γένωνται οἶκων ἀνομιῶν τῶν παρὰ τῷ Δαβὶδ, καθὰ καὶ σπηλαῖον ἁγίων ἐκείνων τὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ σχολῆν κατεβλήφισατο σπηλαίων ληστρικῶν, ἃ ἐν τῷ ἁγίῳ Εὐαγγελίῳ ἔχει μομφὴν καὶ ἐλεγχον.

ρμγ'. Ὅμοσθενές δὲ ὡς καὶ ἰσοσθενές τῷ ἀγατάτῳ Υἱῷ τὸ Πνεῦμα, οὕτω δὲ καὶ τῷ Πατρὶ καθὰ προεγράφη · οὐ μὴν ὁμοιοσθενές · αἴρεσις γὰρ τοιόγε · οὕτω δὲ οὐδὲ ὁμοιοσύσιον, ἀλλὰ ὁμοούσιον, εἰπεῖν δὲ ἄλλως, συνούσιον · ὅθεν καὶ συνουσιώμενον ἐνταῦθα τῷ Υἱῷ τὸ Πνεῦμα φησὶν · οὐκ ἀπόκλητον δὲ καὶ συσθενές εἰπεῖται, καὶ ταυτοσθενές καὶ ταυτούσιον, ἀλλὰ ὀρθὰ πάντα ταῦτα καὶ ὅσα τοιαῦτα. Δῆλον δὲ ὡς ἀδύνατον εἶναι συνουσιώμενον τῷ ἁγίῳ Πνεύματι μὴ τὸν αὐτὸν ἐκείνου δόμον οἰκεῖν · τὸ δὲ Πνεύματος φάος, διὰ μὲν τοῦ φάους ἔχεται τῆς ἑορτῆς · περιπέφραστα δὲ. Ἄντι γὰρ τοῦ Πνεύματος εἰληπταί · καὶ ποιητικεύεται κἀνταῦθα ὁ μολυβδός · σχῆμα γὰρ τι ποιητικὸν καὶ ἡ περιφρασις. Ἐπεὶ δὲ ἔγκαιοικίζεται Πνεῦμα εἴποι τις κατὰ τὸ, Πνεύμα ἐθέσ ἔγκαινοισιν ἐν τοῖς ἔγκαινοῖς μου · εἴτε Πνεύματος χάρις, εἴτε Πνεύματος φάος, μὴ ἔννοια ταῦτα καθὰ γινάσκονται. Εἰ δὲ Πνεύματος φάος τῷ ῥηθέντι θεοσκεύαστῳ δόμῳ ἔγκαιοικίζεται, θεόδομητός τε ἄρα ὁ ταῦτος οἶκος κατὰ τὸν Δαβὶδ, εἰς ἃν οὐ μάλιστα οἰκοδομοῦντες τινες ἐκοπίασαν, καὶ αἱ κατ' αὐτὸν φωταγωγοὶ ὕδραι, θεῶ ἡσκηγνται εἰς ἀνώλυτον φωτὸς · εἰσοχῆν, ὅπερ ἐκεῖνος ἀκτινοβολεῖ · καὶ φάους πνευματικῶ

ε τοιούτους λόμους πέπλησται, οὐδὲν οὐκ εἶδε κατα-
καυθῆσθαι.

ρμδ. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐπεισιν ἡμῖν ἀνα-
δρομοῦσιν, εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐξηγημένου τροπαρίου
θεωρεῖται μήποτε οὐκ ἐξ ἀνάγκης; ὁ θεὸς ἰάτω κατὰ
τὴν μελωδίαν φρένας τὰς τῶν ἀποστόλων· οἱ καθά-
παξ ὁλοφύως αὐτῶ ἐνωθέντες καθαροὶ πάντες ἦσαν
κατὰ τὴν ἐκεῖνου λόγον, ὅτι ἐνὸς τοῦ ἐπαράτου
Ἰωάν· ἀλλὰ φρένας; ἐτέρας θυσιαίου ἐν τῷ ἀμαρ-
τάνην, καὶ οὕτως ἐκείνας ἰώμενος ἐαυτῶ κατεσκευά-
ζε δόμον ἀποστόλων, ἦγον ἀποστολικῶν, οὐ οἰκονό-
μοι; δηλαδὴ κατέστησαν οἱ ἀπόστολοι, ὡς καὶ ἐργάται
δοῦλοι πιστοὶ καὶ φίλοι κοινωνοὶ ὑπὸ οἰκοδομητικῆς
τεταγμένοι τῷ Θεῷ. Εἰ δὲ δόμον εἶπεν ἐνικῶς καὶ
οὐ δόμους πληθυντικῶς, οὐ θαυμαστόν ἡμῶς ἐνθυ-
μομένους τὴν μίαν ἀγίαν καθολικὴν καὶ ἀποστολι-
κὴν Ἐκκλησίαν, τὸν τοῦ Θεοῦ δόμον, τὸν διὰ μέσης
τῆς ἐκκλησιαστικῆς λέξεως ἐμπεριεχόμενον τῷ
ἀγιωτάτῳ συμβόλῳ τῆς κοσμοσωτηρίου χριστιανικῆς
ἐπίστεως.

Ἐπιτομὴ ἐκτετακτοῦ.

XIV. Ἰλασμός ἡμῖν, Χριστέ, καὶ σωτηρία
Ὁ Δεσπότης Ἐλαμψας ἐκ τῆς Παρθένου,
Ἴνα ὡς προφήτην θηρός ἐκ θαλαττίου
Στέρνων Ἰωνᾶν τῆς φθορᾶς διαρπάξης
Ὅλον τὸν Ἀδάμ παγγενῆ πεπτωκότα.

ρμδ. Ἀσυνάρτητος ἡ ἐννοία τοῦδε τοῦ εἰρμού
πρὸς τὴν καμψύτου ἐορτῆς, βραχὺ τι παντελῶς
ἐκείνης θιγγάνουσα κατὰ τὸ, "Ἐλαμψας ἐκ τῆς Παρ-
θένου, δηλαδὴ ἡ προλογιστικὴ τὸν ὑπερφύη τοκετὸν,
εἰδὸς ὡς ἐχρὴν ἀσχολεῖται εἰς τὴν κατὰ τὸν Ἰωνᾶν
ἐπὶ τὸν συστάτην τῆς ἐκτετακτοῦ φθορᾶς, πρὸς δὲ παρὰ
θολικῶς εἰκάζει τὰ τοῦ Ἀδάμ, λέγων οὕτω· Χριστέ
ὁ Δεσπότης, Ἰλασμός ἡμῖν καὶ σωτηρία Ἐλαμψας
ἐκ τῆς ἀειπαρθένου θεοτόκου. Διὰ τί; Συγκαταβάς
καὶ ταπεινωθεὶς ἐς τοσοῦτον, ὡς δι' ἡμῶς γενέσθαι
καὶ ἀνθρώπος ὁ ἡμῶν πλάστης, ἵνα δηλονότι καθὰ
τὸν προφήτην Ἰωνᾶν, ὁσ προετύπωσε τὴν ἐκ ταφῆς
τριήμερον ἀνάστασίν σου, τεραστίως περιεσώσω ἐκ
τῶν στέρνων τοῦ θαλαττίου θηρός· θῆρας γὰρ καὶ τὰ
κίτη· οὕτω καὶ τὸν Ἀδάμ ὅλον διαρπάξης ἐκ τῆς
φθορᾶς, παγγενῆ πεπτωκότα. Ὅλη γὰρ τῷ Ἀδάμ,
ἦγον πάσῃ τῇ ἐξ Ἀδάμ ἀνθρωπίνῃ φύσει, καὶ
ἐπὶ τὴν ψυχὴν, δηλαδὴ ἄλλως καὶ σῶμα, ἐδόθη
τὸ διὰ τὴν ἀδαμιαίαν ἀμαρτίαν ἐπιτίμιον, καὶ πάν-
τες ἐκεῖθεν φθορᾶ ὑποκείμενοι ἐπανασώθημεν εἰς τὸ
ἀρχαῖον διὰ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ.

ρμδ. Καὶ τοιαύτη μὲν ἡ τοῦ εἰρμού ἐννοία· τινὰ
δὲ ἀντίγραφα ἀντὶ τοῦ Ἰλασμός καὶ σωτηρία, ἰλα-
σμός καὶ σωτηρίαν ἔχουσι κατὰ πτωσὶν αἰτιατικῆν,
ἵνα λέγῃ ὁ μελωδὸς ὅτι ἰλασμόν καὶ σωτηρίαν ἡμῖν
ἰλάσθαι πεποίηκε. Σεμνοτέρα δὲ ἡ πρώτη γραφὴ·
αὐτοφύως γὰρ Ἰλασμός καὶ σωτηρία εἰσι τὸν ὁ Χρι-
στός. Ἰλάω δὲ ἐστὶ τὸ θέμα τοῦ Ἰλασμοῦ, ἔθεν καὶ
τὸ ἰλάσθαι· ῥῆμα δὲ οὐκ εὐχρηστον πραχθὲν ἐξ
αὐτοῦ τὸ ἰλάω ὡς ἴστημι, παράγει τὸ ἰλάω, καὶ ἰλα-
θῆ, καὶ τὸ ἰλάω, ἀντὶ τοῦ ἰλάω εἰς. Ἡ δὲ παρ-
αγωγὴ τοῦ ἰλάω καὶ τῶν συστολῶν αὐτῶ περιττῆ

A luminis acceptionem, quod ille irradiat; et spiritali
lumine talis repleta est domus, contra quam vox
gloriarum nescit.

144. His igitur ita sese habentibus, nobis oc-
currit redeuntibus ad initium enarratæ strophæ
speculari ne forte non necessario Deus, juxta præ-
tam, apostolorum pectora sanaret; qui semel om-
nino ipsi uniti, puri omnes erant juxta ipsius
verbum, excepto uno traditore Juda, sed alia pec-
tora, a peccato curata difficilia, hæcque sic sanans
sibi præpararet domum apostolorum sive apostoli-
cam, cujus œconomi sane constituti sunt apo-
stoli, tanquam operarii, servi fideles et amici so-
ciati, sub Domino domus ordinati Deo. Si vero
domum singulariter dixit et non domos in plurali
numero, nobis non est mirandum, recogitantibus
unam esse sanctam catholicam et apostolicam
Ecclesiam, Dei domum, quæ mediâ Ecclesiæ dic-
tione, sanctissimo symbolo fidei christianæ, mundi
servatricis, comprehenditur.

Hirmus odæ sextæ.

Propitiatio nobis, Christe, et salus
Præsens illuxisti ex Virgine,
Ut, tanquam prophetam ex feræ marinæ
Pectoribus Jonam, a corruptione eriperes
Totum Adam cum omni genere cadentem.

145. Non cohærens hujus nexus sententiæ cum
reliquis lucidissimæ festivitatis, cum ad hanc om-
nino paululum attigit secundum istud: Luxisti de
virgine; de cujus sane præclara supernaturalique
progenie prolocutus est, statim, ut oportebat, ap-
plicat auctorem sexti carminis ad zonæ prodigium;
juxta quod paraboliçe depingit res Adam, sic di-
cens: Christe dominator, propitiatio salusque nobis
e Deipara semper Virgine luxisti. Quomodo? Des-
cendisti nobiscum et humiliatus es, ut propter nos
et homo fieres, qui noster es creator; ut sane sicut
prophetam Jonam, qui præfiguravit tuam e tumulo
post tres dies resurrectionem, miraculose eri-
puisti de ventre maritimæ feræ; feræ namque sunt
cete; sic etiam totum Adam, universe lapsum, e
perditione subluceres. Toti enim Adam, sive
cunctæ quæ venit ex Adam humanæ naturæ, toti
vero secundum animam et alio sane modo secun-
dum corpus, ultio data est; et omnes exinde cor-
ruptioni subjecti in pristinum statum per Christi
nativitatem redintegrati sumus.

146. Talis est nexus sententiæ; quædam autem
exemplaria pro Ἰλασμός et σωτηρία, ἰλασμόν et
σωτηρίαν per casum accusativum habent; ut dicat
poeta: propitiationem et salutem nobis lucere fe-
cisti. Augustior autem prima sententiæ est: propi-
tatio namque reipsa ac salus est Christus. Ἰλάω
vero, unde quoque venit ἰλάσθαι, radix est τοῦ
ἰλασμοῦ. Verbum autem non commisso factum ex
ipsa ἰλάω tanquam ἴστημι, derivatione dat ἰλάω,
ei ἰλαθῆ, et ἰλάω, pro, ἰλαω; εἰς, propitius esto.
Derivatio autem τοῦ ἰλάω ipsiusque consortium hic

superflue nunc exponeretur: ex verbo ἰλάω, ἰλάσω, ἅ ενταῦθα νῦν ἐκτεθῆναι · ἐκ τοῦ ἰλάω, ἰλάσω, κοινότερον ῥῆμα τὸ ἰλάσω γίνεται. Ἐν δὲ τῷ σωτηρία ἰστέον ὅτι καὶ ὁ Σωτήρ, οὗ παρώνυμον ἡ σωτηρία, ἐκ τῶν ἔξω παρεπιπυται εἰς τὰ καθ' ἡμᾶς θεύματα, καθὰ καὶ ὁ βασιλεὺς. Ἀττικοὶ γὰρ δημοκρατεῖσθαι μὲν προσηρημένοις, οὐκ ἠγνωσμένοι δὲ κρείττω εἶναι τῶν ἄλλων ἀρχῶν τὴν βασιλικὴν, ὁ Ζεὺς ἐπακαλεῖτο βασιλεὺς, ὡς μὴ ἄξιον ὄν ἀνθρώπων ἐν αὐτοῖς βασιλέα εἶναι · καὶ σωτήρα αὐτὸν ἐνόμιζον · ἢ καὶ κρατῆρα ἰστων ἐν συμποσίοις ἐπαύνομον · Τὸ δὲ Ἐλαμφεν ὡς ἐπὶ ἡλίου εἶπε · καθ' ὃν οὐρανὸς ἠύπεραγνος θεοτόκος, ἐξ οὗ ὁ τῆς δικαιοσύνης Ἐλαμφεν Ἥλιος. Φράσαι δὲ καὶ ἄλλως, ἐξ ἧς οἷα νεφέλης φωτεινῆς καὶ τοιαύτη σωτήριος; λάμψις γίνεται, καὶ ὁ σωστὸς ἡμῶν δεῖος ἐβράγη ἐπὶ γῆς · Δὲ καὶ πρὸς κρινε τὴν τοιαύτην λέξιν τοῦ ἔφρανας, ἡ πέφρανας, ἡ ἡσπραφας, αἱ φασιν αὐτὰ εἰσι λέξεις.

Β

147. Hic insuper advertendum nubem modo memoratam non simpliciter etymon habere juxta qualescunque nebula, veluti nigram ac tenebrosam, sed, ut ita dicam, juxta nebula solare, tanquam obumbrantem intra seipsam veritatis ac justitiæ solem. Vox autem ὁ Δεσπότης admirative dicta est, siquidem hic dominator ita illuxit servis, nihil durum ostendens. Dicitio: ex Virgine, cogitare suggerit verbum Ἐλαμφας, non secus ac Incarnatus es e Virgine puritate splendens; sicque lumine salutis nos in peccatorum tenebris jacentes circumfulsisti. Per expressionem vero τῶν στέρνων τοῦ κήτους, ipsius ventrem, ut materno more licebat, significat. Prorsus autem hujusmodi pectoribus ac ventre, quæ sunt inferni figurate cogitanda sunt; unde fuga liberati resurrectionem obtinimus; et aliquo modo dicit: Quoniam e ventre virginali sicut sol illuxisti, dominator ac Salvator Christe, de ventre inferni mortifero eruisti nos, juxta veterem typum prophetæ Jonæ. Scientium autem quod pro στέρνων dicere potuisset σπλάγγων, nisi jam ab alio meliōs præventus esset. Vide vero dictionem: φθορὰς ἀρπάσας, de Salvatore Christo prorsus festivo fiducia literque adhibitam: qui enim prævalentis olli contra nos spolia diripuit, non prætermisit quin etiam Adam e corruptione subriperet: optimus raptor et ipse vocari contentus, qui nos docuit, præter alia salutaria, rapere tempus, quod, sicut aliquis sapiens dixit, pretiosissimus est sumptus. Notum est autem linguæ peritis quod τὸ ἀρπάζειν leonum, leopardorum, aliorumque simillium proprium positum est. Hoc autem: Totum Adam, referri potest ad id: lapsus; ut intelligatur lapsus Adam totus, anima quidem ob peccatum, corpore vero propter condemnationem ad mortem; cujus liberatio non erat nisi per Salvatoris nostri Jesu Christi resurrectionem.

148. Notandum autem quod sanctissimus Damascenus lapsam nostram naturam redintegratam

ρμζ'. Παρασημαντέον δ' ἐνταῦθα τὴν προσεχῶς μνημονευθεῖσαν νεφέλην οὐχ ἀπλῶς ἐτυμολογεῖσθαι κατὰ τὴν νέφος τὸ προστυχόν, οἷα δυοφερὰν τινα καὶ σκοτίεσσαν, ἀλλ' ὡς οὕτως εἰπεῖν φερωνύμως νέφος ἡλίου, οἷα σκιάσαν ἐνδὸν αὐτοῦ τὸν τῆς ἀληθείας καὶ δικαιοσύνης ἡλίου · τὸ δὲ ὁ δεσπότης θαυμαστικῶς εἰρηται, εἰ ὁ δεσπότης οὕτω λάμπει τοῖς ὀφθαλμοῖς μηδὲν τι παραδεικνύς ἀγριώτατον. Τὸ δὲ ἐκ τῆς Παρθένου νοεῖν ὑποβάλλει τὸ Ἐλαμφας, ὅμοιον τῷ ἐσαρκώθῃς ἐξ ἀειπαρθένου φωσφορούσης τῆς ἀγγελίας · καὶ οὕτω φωτὶ σωτηρίας ἡμᾶς τοῦ ἐν σκότει ἀμαρτιῶν περιηύγασαι · διὰ τῶν στέρνων δὲ τοῦ κήτους τὴν ἐκείνου κοιλίαν ὡς μητρικῶς ἐνεχόμεν ἡλίου. Πάντως δὲ στέρνοις καὶ κοιλίᾳ τοιαύτη τὰ κατὰ τὴν βῆθιν εἰκαστέον · ὅθεν φυγόντες ἐτύχομεν ἀναστάσεως · καὶ πως λέγει ὅτι ἐκ παρθενικῆς κοιλίας λάμψις ὡς Δέσποτα Σῦντερ Χριστὸς ἡλιοειδῶς, ἐκ κοιλίας ἡδου θανάτηρᾶς ἐξέσπασα; ἡμᾶς, κατὰ τὸν πάλαι ποτὲ τύπον τοῦ προφήτου Ἰωνᾶ. Ἰστέον δὲ ὅτι τὸ στέρνων εἶχε σπλάγγων εἰπεῖν, εἰ μὴ προκατελήφθη ἐτέρω μελωδῶ. Ὅρα δὲ τὸ φθορὰς διαρπάσας πᾶν ἀστείως λεχθὲν καὶ θεαβῆρημένως ἐπὶ Σωτήρος Χριστοῦ. Ὁ γὰρ τὰ σῦλα τοῦ καθ' ἡμῶν ποτε δυνατοῦ ἀρπάσας, οὐκ ἐμέλησε καὶ τὸν Ἀδὰμ τῆς φθορᾶς ἀρπάσας · ἀρπαξ ἀριστος εὐδόκησας; κληθῆναι καὶ αὐτός · ὅς καὶ ἡμᾶς ἐδίδαξεν ἄλλα τε ἀρπάζειν σωτήρια καὶ αὐτὸν τὸν καιρὸν, τὸν καθὶ τις ἐφη σοφός, πολυτελέστατον διαπάνημα. Γνωστὸν δὲ τοῖς περὶ λόγους ὅτι τὸ ἀρπάζειν λεόντων, καὶ παρδάλων, καὶ ἄλλων τῶν κατ' αὐτὰ ἴδιον τέθειται · τὸ δὲ ὄλον τὸν Ἀδὰμ δύναται διαθεσασθῆναι καὶ εἰς τὸ, πεπτωκότα · ἵνα νοηταί πεπτωκὸς ὁ Ἀδὰμ ὅλος, ψυχῇ μὲν διὰ τὸ ἡμαρτηκέναι, σώματι δὲ διὰ τὸ κατακριθῆναι θάνατον · οὗ λύτρωσις; οὐκ ἦν εἰ μὴ διὰ τῆς τοῦ Σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐξαναστάσεως.

ρμη'. Σημειώσαι δὲ ὅτι ὁ μὲν ἀγιώτατος Δαμασκηνός τὴν πεπτωκυῖαν ἡμῶν φύσιν ἀνοικοδομηθῆναι

ναί εἶπεν ἀναστάντος τοῦ, ὡς ὁ Ἰωνᾶς προδιετύπω-
σε, παθόντος καὶ ταφῆ θοθέντος καὶ ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς
γῆς γενομένου Χριστοῦ· ἡ δὲ παρούσα ᾠδὴ σωθῆναι
φησὶν ἀφαρπαγέντα φθορᾶς τὸν Ἀδάμ πεπτωκότα,
Χριστοῦ λάμπαντος ἐκ τῆς Ἀειπαρθένου· δεξιῶτα-
τα τῆς μελωδίας ἀνατιθείσης τὸ αὐτὸ καλὸν ἐκεῖ μὲν
τῆ θεοζώμφ ταφῆ τοῦ Χριστοῦ τῆ ἐπισφραγιστικῆ
τῆς ἡμῶν σωτηρίας· ἐνταῦθα δὲ τῆ καταρκτηκῆ
τοῦ σωθῆναι τὸ ἀδαμιαῖον φύραμα γεννήσει ἐκείνου·
ἐν οἷς ταυτὸν ἔστιν ἐκ χόρῳ· εἰπεῖν ἀνοικοδομηθῆναι
τὴν κατ' ἀνθρώπων οὐσίαν, ὅ ἐστι φύσιν κατὰ τὸν
Δαμασκηνόν, καὶ ἐκ φθορᾶς ἀρπαγῆναι τὸν ἔλον
Ἀδάμ· συμβιδάζοντος τοῦ εἰρμού καὶ τὸ κατὰ τὸν
Ἰωνᾶν, εἰς τινα ὁμοίαν ἐκείνῳ ἔνοιαν, ὡς δύναται
διασκευάσαι ὁ τὰ θεῖα σοφός. Δοκεῖ δὲ ἡ μὲν ἐκεῖ
μετὰ πτώσιν ἀνοικοδομηθεῖσα θεῖα οὐσία, πτώμα
χοικὸν δηλοῦν τὸ εἰς αὐτὸν τὸν ἕδον· ὁ δὲ ὡς εἰρη-
ται πεπτωκώς Ἀδάμ, ἐμπτωσιν ὡς εἰς ἕδον τὴν
κοιλίαν τοῦ κήτους· εἰς δὲ τὸ παγγενῆ χρησιμεύει
κατὰ τὴν γραφὴν καὶ κατ' ἔνοιαν ἡ ψαλλομένη παγ-
γενῆς κατὰ τὴν προμήτορος.

Τροπάριον πρῶτον τῆς ἕκτης ᾠδῆς.

XV. Ἰμερτὸν ἡμῖν εὐθὺς ἐν τοῖς ἐγκάτοις

Αἰωνίως ἔξουσι πνεῦμα καινίσους,

Πατροπροβλήτως πάντοτε ζυνημμένον,

Ἵλης ἀπεχθοῦς καυστικὸς μολυσμάτων,

Ῥύπου τε παντὸς ρυπτικὸν παντοκράτορ.

ρμθ'. Καθαρῶς τὸ παρὲν τροπάριον τὴν τῆς ἐν-
νοίας ἀφορμὴν ἐκ τοῦ πανσόφου ἔχει Δαβὶδ, οὗ θεο-
κλυτήσαντος καρδίαν αὐτῷ καθαρὰν κτιζῆναι, καὶ
πνεῦμα εὐθὺς ἐγκαινισθῆναι τοῖς ἐγκάτοις αὐτοῦ·
καθὰ καὶ προεγράψαμεν, παραφράσας ὁ μελωδὸς
ὑπερέχεται εἰς κοινόν, οὕτω πρὸς ἀκολουθίαν ἑορ-
ταστικῆν παραμηνύς καὶ θεολογίαν· Ὁ παντοκρά-
τορ λόγε, καινίσους εἶθε τοῖς ἐγκάτοις ἡμῶν τῶν
χριστιανῶν πνεῦμα ἱμερτὸν καὶ εὐθὺς, ὃ καὶ αἰω-
νίως ἔξοιμεν· ἵνα ὡς τὸ ἅγιον Πνεῦμα συνῆπται σοι
ἀεὶ, οὕτω· ἡ χάρις σου μένη διαπαντός μεθ' ἡμῶν
ἕως συντελείας αἰῶνος, οὐ μεταμολομένου εἰ μὴ
φθάναντες ἡμεῖς πταίσωμεν, οὐδὲ διδόντος πνευμα-
τικῶς πρόσκαιρα. Εἶτα φιλοσοφῶν θεολογικῶς, λέ-
γει πάντοτε τὸ ἅγιον Πνεῦμα ζυνηθῆναι τῷ Υἱῷ
καὶ λόγῳ τοῦ Θεοῦ πατροπροβλήτως, ἐν τῷ ἐκ τοῦ
Πατρὸς δηλαδὴ προβεβλήσθαι καὶ ἐκπορεύεσθαι·
ὡς λόγῳ συνωνυμία· μυστικῆς ἀμφοτέρων τούτων
ταυτοζομένων τῶν λέξεων.

ρν'. Πρόδηλον δὲ ὅτι συνῆπται ἀεὶ τὸ Πνεῦμα
καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ ὡς πάντοτε ὁ Πατὴρ ἐν αὐτῷ, οὕ-
τω καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα· εἶτα καὶ τὴν ἡμῖν ἐνέρ-
γειν τοῦ ἁγίου Πνεύματος· ἐν ὀλιγίστῳ διασαφῶν
ὁ μελωδὸς, καὶ παραδεικνύς πῦρ καταναλισκόν εἶ-
ναι αὐτὸ, καυστικὸν εἶναι φησὶ μολυσμάτων ὕλης
ἀπεχθοῦς, καὶ ρυπτικὸν ὅ ἐστι καοαρτικὸν ῥύπου
παντὸς, τοῦ κατὰ νοῦν δηλαδὴ, ὃ δηλοῦται ἐν τῷ·
Καθάρισον ἡμᾶς ἀπὸ πάσης κηλίδος· ἦν κηλίδα
καὶ ὃν ῥύπον οἱ ἀπλουσάμενοι, καθαροὶ τῆ καρδίᾳ
καὶ οὕτω θεόπται γίνονται, καὶ φῶς Θεῶ φίλον ὡς
ἱμάτιον ἀναβάλλονται. Ἰστέον δὲ ὅτι τε ἐν παλαιοῖς
ἀντιγράφοις· εὐρηται ῥύπου φρενῶν τε ρυπτικόν

A fuisse dixit, resurgente, qui, sicut Jonas prædi-
guravit, passus est et tumulo creditus et in ventre
terræ positus, Christo : præsens autem carmen
lapsum Adam, e corruptione raptum, ait fuisse
salvatum, cum Christus e semper Virgine luxit,
melodia idem bonum commode tribuente illie qui-
dem venerando Christi sepulcro salutis nostræ
sigillo; hic autem læipienti massam Adamiticam
salvare, nativitati ejna : in quibus idem est ex
humo restauratam fuisse substantiam hominis, hoc
est, natram, juxta Damascenum, et ex corru-
ptione fuisse raptum totum Adam juxta nexum,
qui quod ad Jonam attinet, concinit cuidam illi
simili sententiæ, ut concipere potest in divinis
sapient. Videtur autem illic post casum resta-
rata divina substantia, terrestrem casum in ipsum
infernum indicare lapsum : lapsus autem, ut dictum
est, Adam, lapsum, tanquam in infernum, in ceti
ventrem. Huic autem : παγγενῆ, servire potest
quoad scriptum et quoad sensum, psalmis celebrata
παγγενῆς avia maledictio.

Troparium primum odæ sextæ.

Desideratum nobis rectum in interioribus

Æternæ habituris Spiritum innoves,

A Patre procedentem undique copulatum,

Materiæ inimicæ combustilem iniquationem,

Sordisque omnis purgativum, o omnipotens.

149. Puram hujus sententiæ originem præsens
strophe tenet e sapientissimo David, quem, cum
petivisset a Deo sibi cor mundum creari, spiri-
tumque rectum in visceribus suis innovari, quem-
admodum antea scripsimus, commentatus poeta,
ad festivalem continuationem admiscens quoque
theologiam, sic communiter depræcatur : O omni-
potens Verbum, utinam innoves in visceribus nos-
trum Christianorum spiritum desiderabilem ac
rectum, quem in sempiternam habeamus ! ut, sicut
Spiritus sanctus tecum est semper unitus, sic tua
gratia semper nobiscum maneat ad sæculi consu-
mmationem, te non variante nisi prius nos pec-
cemus, nec spiritaliter momentanea dante. Deinde
theologicè philosophans, ait Spiritum sanctum sem-
per conjungi cum Filio Verboque Dei πατροπρο-
βλήτως, in eo quod sane ex Patre producit (προ-
βεβλήσθαι), et procedit, tanquam, mystica syno-
nymia, utraq; dictione idem significante.

150. Manifestum est autem quod etiam cum
Filio semper conjungitur Spiritus; et quemadmo-
dum Pater semper est in ipso, sic etiam Spiritus
sanctus. Deinde nobis etiam sancti Spiritus effica-
ciam brevissimè manifestans hymnographus, ipsum-
que consumentem ignem esse demonstrans, aculem
esse dicit macularum odiosam materiam, eluen-
temque seu purgantem omnes sordes, illas scilicet
quæ spectant ad mentem, quod in hoc demonstra-
tur : Munda nos ab omni macula : qua macula
quaque sorde lavati puri sunt corde sicque Deum
videntes fiunt, lumenque Deo clarum tanquam ve-
stimentum induunt. Sciendum est autem quod in

antiquis exemplaribus, invenitur : *ῥύπου φρεσῶν τὸ ῥυπτικὸν παντοκράτωρ*, quodque strophæ sententia prorumpit eadem ac strophæ paulo superioris in quinto carmine, ubi Dei Verbum sibi præparabat domum, in qua Spiritus lumen inhabitavit. Ut autem accuratius dicam, asseverationem illic positam, in precem hic mutavit poeta, oratione facta ut nos bonum habeamus, quod antea philosophice in secunda illa strophe et in illius continuatione exposuit.

151. Supponendum est autem quod *ἐγκατοικίζοιτο*, optative dictum illic propter metrum, loco hujus : *ἐγκατοικίζεται καὶ ἐνοικεῖ*, sacrum poetam ut enthymema duplicantem, induxit ad directe nunc aliquo modo precandum ibique sic dicendum : **O** summe Potens, postquam immaculatam apostolicamque domum tibi metipsi præparasti nos, innova nobis Spiritum sanctum. Non autem incommodè quis dixerit quod ex præcedenti divino lavacro et ex hujus lavacri purificatione deducitur hic *οἰοσάρα* macularum exustionis sententia spiritualisque purgatio. Cæterum, omissa suppositione quod dictum verbum *καυστικὸν* fuerit translatum tropice ex Spiritu fervente, ex igneis etiam pendet linguis; et ex hoc : *Ignem consumentem esse Spiritum sanctum*. Evidens est autem quod magis assatum prorsus *τὸ καίεσθαι* quam *τὸ ῥύπτεσθαι*; nec obliviscendum illam exustionem odiosæ macularum materiæ, tanquam de materiis adulterinis in vase fusorio per ignem vehementem liquefactis : omnis enim hujusmodi materia, puris odiosa, post fusionem et exustionem ejus quod illam fœdat, amatur et requiritur : quod etiam egregie patitur ille qui Spiritus igne probatur, et hac maculæ deterzione purificatus exit, ut sit de his quæ sullanica certe vel aliter sordibus absterguntur. Istorum enim non est quamlibet exustionem subire; istis autem similes sunt Davidici, qui lavari bene volunt, non tamen gustare quemlibet ignem.

152. Attendendum autem ibi ne quando quidam ex nobis, sola tantum deterzione sordem deponere valentes, poetam cogamus ad nos in ignis carbonem volvendos, ut sic concremata sorde dealbemur et ad Eucharistiam redeamus. Vidimus enim manutergia ex filis amianti contexta, quem olim dicitur produxisse montana Carystes petra, in quibus, cum profunda insedisset macula, facile evanescebat per ignis combustionem aut alias per deterzionem : ordinandi sunt in hanc purificationem illi qui celeriter ex pura vita, non advertentes, aliquandiu mutati, postea prompte convertuntur si quis in camino fundit ipsis spiritualem constantiam. Et ita sensus hujus strophæ constitutus sit. De recto autem Spiritu parum quidem, sed tamen jam scriptum est. Nunc dicere satis erit omnino quidem recto curvum opponi, alias autem etiam tortuosum. Talia vero nec in spiritualibus ad vitam civilem attinentibus probantur, si bonis utamur moribus. Hinc autem desiderabile festivitatis

παντοκράτωρ, καὶ οὗ τραπεζίου ἐξώρμηται ἡ εἰρημένη ἔννοια τοῦ πρὸ βραχέων ἐν τῇ πέμπτῃ ὡδῇ ἐνθα ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος δόμον ἑαυτοῦ κατασκευάζειν, ἢ ἐγκατοικίσθη Πνεύματος φάρος· καὶ ἀκριθέστερον δὲ εἰπεῖν, τὴν ἐκεῖ ἀπόφασιν εἰς εὐχὴν ἐνταῦθα ἤκει· φεν ὁ μελεψδὸς, εὐξέμενος ἔχειν ἡμᾶς ὅπερ ἀγαθὸν φθάσας ἐφιλοσόφησεν ἐν τε τῷ δευτέρῳ ἐκείνου τροπαρίου, καὶ ἐν τῷ ἐκείνου εἰρημῷ.

ρνα. Ἔστι δ' ὑπονοῆσαι καὶ οὗ τὸ ἐγκατοικίζοιτο εὐκτικῶς ἐκεῖ λεχθὲν διὰ τὸ μέτρον, ἀντὶ τοῦ ἐγκατοικίζεται καὶ ἐνοικεῖ, ἐνήγαγε τὴν ἰερὴν μελεψδὴν ὡς οὖν ἐπενοθυμηθέντα εἰς τὸ εἶ ὀρθοῦ νῦν εὐξασθαι πως, καὶ ἐνταῦθα τὴν, Ἦ παντοκράτωρ, κατασκευάσας δόμον ἄχραντον ἀποστολικὴν σοὶ αὐτῇ ἡμᾶς, ἐγκαίνισσον ἡμῖν τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Οὐκ ἂν δὲ δυστραπέλωσ; εἰποι τις ὅτι καὶ ἐκ τοῦ φθάσαντος θεοῦ λουτροῦ, καὶ τῆς τοῦ λουτηρίου καθάρσεως, παρελκυσται ὡδε ἡ τῆς καύσεως ἔννοια τῶν ἀπεχθῶν μολυσμῶν, καὶ ἡ πνευματικὴ ῥύψις· ἄλλως δὲ τὸ εἰρημένον καυστικὸν, διὰ γε τοῦ ὑπονοῆσαι μετρητέον τροπικῶς ἐκ Πνεύματος ἐμπύρου, καὶ τῶν πύριων ἔχεται γλωσσῶν· καὶ τοῦ, πῦρ καταναίσκον εἶναι καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Ἀἴτιον δὲ οὗ φρυκτότερον πάντως τὸ καίεσθαι τοῦ ῥύπτεσθαι· καὶ νοητέον τὴν μὲν καύσιν τῆς τῶν μολυσμῶν ἀπεχθοῦς ὕλης, ὡς ἐπὶ τῶν ἐν χωνεῖα τῇ διὰ πυρὸς σφοδρῶς τηρομένων κ:θόλων ὕλων. Πᾶσα γὰρ ὕλη τοιαύτη ἀπεχθὴς οὖσα τοῖς καθαρῶσι μετὰ τὸ χωνευθῆναι καὶ καυθῆναι τὸ μολύνον αὐτὴν, στέργεται καὶ ἀμφέπεται· ὁ δὲ πάσχει ἐπαινετικῶς καὶ πῶς ἐπὶ Πνεύματος δοκιμαζόμενος καὶ καθαιρόμενος τῆδε τοῦ ῥύπου ἐκπλυνσιν, ὡς ἐπὶ τῶν σμηγομένων ἢ κναφευτικῶς ἢ ἄλλως ὀπωσοῦν. Τούτων γὰρ ἀπιστι παντοία καύσις· τούτοις δὲ εὐκαταῖν οἱ δαυτικὸι, πλυνεῖσθαι ἀξιούντες, οὐ μὴν πυρὸς τινος γεύσασθαι

ρνη. Προσεκτέον δὲ ἐνταῦθα μήποτε τινες οἴοι τε δυτες μόνῃ σμῆγματι ἀποθέσθαι τὴν τροπαρίαν ἀναγκάσωμεν τὴν ποιητὴν ἐπ' ἀνθρώπων πυρὸς κατατροῦσαι ἡμᾶς· ὡς ἂν οὕτω κατακαυθέντος τοῦ ῥύπου, λευκανθῶσόμεθα καὶ εἰς εὐχαριστίαν ἐπανεέλθωμεν. Ἐθεασάμεθα γὰρ χειρὶ μακτρα μέτρα ἐκ μίτων ἀμιάντου ὕλης ἐξυφανθέντα, ἣν πάλαι ποτὲ λέγεται χορηγεῖν καὶ ἡ κατὰ Κάρυστον ὀρεινὴ πέτρα, οἷς βαθὺς ἐγκαθίσας ῥύπος, ῥῥον ἀπήρχετο διὰ πυρὸς καύσεως ἥπερ ἄλλως διὰ τοῦ ῥύψασθαι. Ταχέον δὲ εἰς τοιαύτην καθαρίσιν τοῦς ἐκ καθαροῦ βίου ταχὺ ἀλλαττομένους ἀνεπαίσθητου κατὰ μικρὸν, εἴτα θᾶττον μεταβαλλομένους εἰ τις κερμινεῖ αὐτοῖς πνευματικὴν ἐμβροθειαν· καὶ οὕτω μὲν ὁ νοῦς καθεστᾶτω τοῦδε τοῦ τροπαρίου. Περὶ δὲ εὐθείας Πνεύματος ὀλίγον μέντοι, προγγέγραπται δὲ ἑμῶς· νῦν δὲ εἰπὶν ἀρξάσει, ὅτι καθόλου μὲν τῷ εὐθεῖ τὸ κερπύλον ἀντίκειται, καὶ τὸ ἄλλως δὲ στρεβλόν· τὸ δὲ τοιαῦτα οὐδὲ ἐν τοῖς κατὰ πολιτείας πνευματικῶς παρρησιαζόμενοι εἰπερ εὐνομούμεθα· τῷ δὲ τῆς εὐφ-

τῆς εὐχαρίᾳ Πνεύματι τῷ εὐθυτάτῳ, ἀντιθετεῖ τὸ ἄκριτον· ὁ καὶ τοὺς κύκλω, ψαλμικῶς εἶπειν, περιπατοῦντας περιάγει, καὶ οὐδὲν ἀγαθὸν πρὸς ἀλήθειαν εὐθύτητα ποιεῖ, ἀλλὰ στρεβλοῖ τὰ πάντα εἰς τὸ ἡμῖν ἀσύμφορον, εἰ μὴ τὸ εὐθὲς ἀντιπράττει Πνεῦμα βοηθοῦν ἡμῖν· διὰ τῶν ἐγκάτων δὲ τῆς ψυχῆς καὶ τῶν κατ' αὐτὴν ποικίλων θεόθεν ἰννοῶν αἰνίττεται βάθος, καθ' ὃ σημαίνόμενον καὶ ὁ Δαβὶδ τοῖς αὐτοῦ ἐντός· εὐλογεῖν τὸ ὄνομα Κυρίου ἐπιτέλλεται· ὅς καὶ ἐκ τοιούτων βαθέων κεκραγῶς τῷ Κυρίῳ εἰσακούεται. Χρῆ γὰρ πᾶν ἀγαθὸν ψυχικόν, μὴ ἐπιπλοῖον προφέρεσθαι, ἀλλ' οἰκουρεῖν ἐν βάθει τιμιευτικῶς, θησαυροῦ δίκην, ἧ καὶ ἡ τοῦ καθέκαστον καρδία σύνεστι κατὰ τὴν ἁγίαν Γραφήν. Ὅτι δὲ τὸ ἐγκάτοις, ἔγκασιν ἔφη ὁ ἐν τοῖς ἔξω σοφὸς ποιητῆς, δῆλον τοῖς εἰδόσιν· ὅς καὶ τὸ προσώποις προσώπασιν ἔγραψεν· ὁμοίως τὸ ἄστροις ἄστρασι, καὶ ὄνειροις ὄνειρασι. Τὸ δὲ μόλυσμα ἐκ τοῦ μολύνω παρηγμένον ἀναλογεῖ πρὸς τὸ μιαινω μίασμα, καὶ ἡδύνω ἡδυσμα· τὸ δὲ αἰωνίως πρὸς τὸ πάντοτε ἀρροστέον, ἢ δι' εὐχῆς ἡμῖν εἴη, αἰωνίως ἐν ἡμῖν τὸ ἅγιον Πνεῦμα εἶναι τὸ πάντοτε συνημμένον τῷ Παντοκράτορι. Τὸ δὲ ῥύπου ῥυπτικόν, ἔστι μὲν ἐτυμολογικοῦ τρόπου, Ἀττικῆς δὲ κοινῆς γλώττης ὠρμηται· τοιοῦτον δὲ καὶ τὸ λέγω λόγον, καὶ ὑπῶ ὑπνον, καὶ τὰ ὅμοια.

Τροπάριον δευτερον τῆς ἐκτῆς φθῆς.

XVI. Ὅρεκτὸν ἀξίωμα τοῖς ἀποστόλοις·

Σιωνίταις μένουσι σὴν παρουσίαν,
Γνώρισμα Πνεῦμα πατρογεννητοῦ Λόγου
Λέσχην ἀπηνῆ τῶν ἐθνῶν ποπυσματῶν
Ἄκιστα δεικνύς πυρπνῶς καθιδρούεις.

ργγ. Εὐξώμεθα ἐν τῷ παρόντι τροπαρίῳ περιτυχεῖν ἀντιγράφῳ ἀσφάλτῳ. Οἱς γὰρ ἐνεκύρσαμεν οὐκ ἔστι μέμψιν ἀξίαν ἐπανεγκεῖν· τῷ τέως δὲ γράψαντες πρὸς τὰ παρευρημένα ὅπως ἰσχύσομεν, ὅστερον ὅτε ὀρθῆ ἐκδόσει περιτευξόμεθα, τότε ἀνακάμφομεν τὸ οὐκ εὐθὺ. Λέγομεν οὖν ἀφορμὰς εἰληφότες ἐκ τινος προὔπαρξως, ὅτι δοκεῖ πρὸς τὸ ἅγιον ἀπεινώμενος Πνεῦμα ὁ μελωδὸς, λέγειν οὕτω πως· Ὁ Πνεῦμα ἅγιον, γνῶρισμα τοῦ ἐξ ἀνάρχου Πατρὸς γεννηθέντος Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Ὁ; γὰρ ὁ Υἱὸς ἡμῖν τὴν Πατέρα γνωρίζει, οὕτω σὺ τὴν Υἱόν· Ὁ πᾶν ὄρεκτὸν ἀξίωμα τοῖς ἀποστόλοις τοῖς ἐν Σιών καθημένοις καὶ ἀναμένουσι τὴν παρουσίαν σου καθὰ παρηγγέλησαν, σὺ ὡς Θεὸς πυρπνός, καὶ δι' αὐτὸ φοβερός, δεικνύς τὴν λέσχην καὶ τὴν ὁμιλίαν τῶν κατὰ τὰ ἔθνη τὰ μὴ πιστὰ ποπυσματῶν· ὅτι οὐκ ἔστιν ἐκείνη πνευματικῆ, ἀλλὰ ἀπηνῆς ὄκιστα καὶ σὺν οὐδενὶ πόνῳ καθιδρούεις τοὺς ἐθνικούς· ἡγοῦν ἀπλῶς καθίζεις καὶ οὕτω κατασιγάεις καὶ ἀκινήτιζεις ποιεῖς, ὡς μηκέτι μέθην εἶναι νομίζειν τὴν ἀποστολικὴν βήτορειαν· καὶ τοιοῦτον μὲν ὡς ἐκ τῶν παραπεσόντων ἀντιγράφων ἠραυσιάμεθα νοῦν δηλοῦντα, ὡς ἐν ὀλίγῳ φράσαι, ὅτι Ὁ ἅγιον Πνεῦμα τὴν ἐθνικὴν φλυαρίαν ταχὺ ὡς Θεὸς παραδειγματίζεις, κατέπαυσας. Εἰ δὲ τὸ πυρπνός ἐπιβρῆμα

spiritui rectissimo, opponitur dæmonium; quod hac et illac ambulantes, ut cum Psalmis loquar, circumducit, nec ullum bonum juxta veritatem rectitudine facit, sed omnia detorquet ad nostrum incommodum, nisi spiritus rectus, nobis auxilium præstans, obsistat. Per animæ viscera variarum ipsius a Deo cogitationum profunditas insinuatur, juxta quod significatum David his quæ intra ipsum sunt, ut nomen Domini benedicant, præcipit. Et etiam, enim ex talibus profundis clamavit ad Dominum, exauditor. Oportet enim omnia bonum animæ non ad superficiem proferri, sed pretiose domus in profundo custodiri, sicut thesaurum, cui juxta sacram Scripturam, uniuscujusque cor apponitur. Quod autem vocem ἐγκάτοις, ἔγκασιν dixit sapiens apud æteros poeta, viris docis notum est: similiter scripsit προσώπασιν pro προσώποις; ἄστρασι pro ἄστροις, et ὄνειρασι pro ὄνειροις. Vox autem μόλυσμα e verbo μολύνω derivatur analogice cum: μιαινω μίασμα, et ἡδύνω ἡδυσμα. Adverbium αἰωνίως juxta πάντοτε accommodandum est, ut nobis sit in voto semper (αἰωνίως) in nobis esse Spiritum sanctum, qui summo dominatori semper (πάντοτε) conjungitur. Hoc autem ῥύπου ῥυπτικόν, est quidem etymologicus tropus, Attica vero communi lingua formatur. Talia sunt: λέγω λόγον, ὑπῶ ὑπνον, et similia.

Troparium secundum odæ sextæ.

C Appetibilis dignitas apostolis:
Sionensibus, exspectantibus tuam præsentiam,
Nota, Spiritus geniti a Patre Verbi,
Nugas inficetas blanditiarum gentium
Celeriter monstrans, in illis instar ignis insides.

153. Gloriarī possumus in hac strophe nos occurrisse tuto exemplari: his enim quibus obviifimus nihil exprobatōne dignum inferri potest. Hucusque vero cum secundum inventa, quomodo valeremus, scripsimus, postea eum editioni rectæ occurremus, tunc quod non est rectum corrigemus. Dicimus ergo, exordium ex quibusdam præeuntibus mutuati, quod videtur ad sanctum Intentus Spiritum poeta ita quodammodo dicere: O sancte Spiritus, Filii Dei, ex Patre principium nesciente geniti, revelatio, sicut enim Filius nobis revelat Patrem, sic et tu Filium; — O dignatio valde desiderabilis apostolis in Sion sedentibus exspectantibusque tuam, ut ipsis est promissa, præsentiam; tu tanquam Deus igniflans (πυρπνός) et ideo tremendus, ostendens relate ad ethnicos non fideles seductionem, sermocinationem ac conversationem, quod non est spiritualis, sed crudelis, protinus et absque ullo labore illos ad terram prosternis, sive simpliciter sedere, sicque silere ac sine motu esse cogis, ut jam non putent ebrietatem esse apostolorum eloquentiam. Talem equidem ut ex præterlapsis exemplaribus eruius sensum significantem, ut breviter loquar, istud: O sancte Spiritus, ethnicam garrulitatem cito tanquam Deus stigmate no-

tam, continenti. Si vero πυρπινώς adverbium A est, vel δεικνύς aliter scribitur, vel καθιδρύεις secunda persona non est, nec simpliciter sessionem ac quietem significat, sed, ut paulo ante demonstratum est, sacra est dictio, ut in dedicationem vel in solii inaugurationem delerit Deus nos illuminari.

154. Donum autem videri posset sic etiam notavi præsentem strophem : O sancte Spiritus, ut dictum est in tribus ex ordine versibus significatum, tu demonstrans ut Deus sanctis apostolis, sive tanquam doctor manifestans qualia sibilent ethnici, qualia vero theologica doceant discipuli Dei, hoc autem ostendens per linguas igneas et per vehementem flatum, sanctos apostolos constituis, sive consecras, et ita venerandos instituis, tanquam divinas statuas, quæ Dei templis illuceant, et ita venerantur, dignas : ut secundum hanc sententiam, sacra dictio sit verbum ενιδρύειν, quatenus ante scriptum est : Et tale quidem est istud. Verbum autem ἀξίωμα de advocatione quidem intelligere proprium est : sed potius ἀξίωμα dicitur, vel quia apostoli, corde mundo in eis creato, digni erant qui Spiritum sanctum reciperent, vel propter hoc : ex πρώην ἀναξίως ἀξιοί γεγόνασι, (ex hesternâ indignitate digni sunt facti) et revera conspicui magnificique propter sancti Spiritus in eos inspirationem. Insuper autem in sermone philosophico cum auctoritate (ἀξιωματικώς) loquebantur velut exinde repleti sapientia. Si enim Pythagora loquente vana, ille qui dubitabat, cum a quodam ex discipulis ejus audierat : Ipse dixit, a quærendo cessabat, quomodo ille qui discipulos spiritu plenos audiebat docentes tam angusta, tam excelsa, tam auctoritate plena, tam Spiritu sancto digna, rebellionem ac contradictionem doctrinæ ostendisset ?

155. Ὁρεκτὸν autem apostolis erat hujusmodi dignatio, sive valde desiderata, et, sicut prædictum est, ἰμερτὸν ; ἰμεῖρειν enim et ἰμεῖρεσθαι est ἐπιθυμαίν, et (ὀρέγεσθαι), cuius est derivatio appetitus et appetentia (ὀρεκτὸν et ὄρεξις) ; sive præcellenter a Deo data : verbum enim ὀρέγειν hujusmodi quoque significationi subiacet, ut sic : ὀρεξὸν μοι et manum auxiliatricem, sive porrige, da ; ex quo venit cum accentu penultimo ὄργυια, seu juxta veteres, cum accentu antepenultimo, ὄργυια (πλη) : unde : ὄργυιασθαι extendere nautica vela. Ex hoc autem, ut dictum est, verbo ὀρέγειν, derivatur etiam ἔγχος (lancea) non cominus feriens, sed projecta per manus tensionem. Hoc autem Σιωνίταις est pro Ἱεροσολυμίταις, seu juxta Sion. Vox vero μένουσιν tuto dici potuisset μένουσιν, illius loco : In Sion ἀναμένουσιν (expectantibus) tuam sive tui præsentiam : elegit autem poeta quod magis poeticum erat ; communiter enim μένω dicimus : poetice vero derivatum μένω. Talia sunt τέκω τέκτω, ἔχω ἔχω, et similia. Vox autem πατρογεννήτου compositio est auctori sacro chara.

A est, ἢ τὸ δεικνύς ἄλλως γράφεται, ἢ τὸ καθιδρύεις οὐχὶ δευτέρου ἐστὶ προσώπου, οὐδὲ ἀπλῶς κάθισμα καὶ ἀργίαν δηλοῖ, ἀλλὰ ὡς καὶ πρὸς ὀλίγων δεδηλωται, ἰερὰ λέξις ἐστίν, ὡς ἐπὶ ἔγκαινίου ἢ ἐνθρονισμοῦ δολεῖ ὁ θεὸς διαφωτισθῆναι ποθεῖν ἡμᾶς.

ρνδ'. Δόξοι δὲ ἂν καλὸν εἶναι νοηθῆναι καὶ οὕτω τὸ παρὸν τροπάριον · Ὁ ἅγιον Πνεῦμα, ὡς ἐββίθη ἐν τοῖς τρισὶ καθεξῆς δηλούμενον στίχοις, οὐ δεικνύς ὡς θεὸς τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις, ἤγουν διασκαλικῶς παραδελῶν ὅποια μὲν κοπιῶσιν οἱ ἔθνη, ὅποια δὲ θεολογοῦσιν οἱ τοῦ θεοῦ μαθηταί, δεικνύς δὲ αὐτὸ διὰ τῶν πυρίνων γλωσσῶν καὶ τῆς βιαίας πνοῆς καθιδρύεις τοὺς ἁγίους ἀποστόλους, ἤγουν ἀγιάζεις, καὶ οὕτω καθιστᾷ ἐν- B λειμούς, ὡσεὶ καὶ ἀγάλματα θεῖα νοσὶ θεοῦ ἐμπρέπειν ἄξια, καὶ οὕτω σεβάσασθαι · ἵνα κατὰ τὴν ἔννοιαν ταύτην, ἰερὰ λέξις εἴη τὸ ἐνιδρύειν, καθὼ καὶ πρὸς τοῦτων γέγραπται · Καὶ τοιόνδε μὲν καὶ τοῦτο. Τὸ δὲ ῥῆμα ἀξίωμα ἐπὶ παρακλήσεως μὲν νοῆσαι ἰδιωτικὸν ἐστὶ · μᾶλλον δὲ ἀξίωμα λέγεται, ἢ διότι ἀξιοί τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὑποδοχῆς οἱ ἀπόστολοι ἦσαν διὰ τὸ καρδίαν αὐτοῖς καθαρὰν κτισθῆναι, ἢ διὰ τὸ ἐκ πρώην ἀναξίως ἀξιοί γεγόνασι, καὶ ὅντως ἀξιωματικοὶ καὶ μεγαλοὶ διὰ τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἰς αὐτοὺς ἐπίπνοιαν · καὶ ἀξιωματικῶς δὲ φιλοσόφῳ λόγῳ ἐλάτουν ὡς ἐκείθεν σοφισμένοι πληρέστατοι. Εἰ γὰρ Πυθαγόρου κενολογούντος, ὁ ἀπόρων καὶ ἀκούσας πρὸς τινος τῶν C ἐκείνων φοιτῶντων οὕτως εἶπε, ἐπαύετο τοῦ ζητεῖν, πῶς ἂν ὁ τοῦ πνευματοφόρου μαθητῆς ἀκούων διδάσκοντας οὕτω σεμνὰ, καὶ ὑψηλὰ, καὶ ἀξιωματικὰ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἄξια, ἐνέκοψεν ἂν τὴν διδασκαλίαν ἐνοστατικῶς καὶ ἀντιλογικῶς ;

ρνε'. Ὁρεκτὸν δὲ ἀποστόλοις τὸ τοιοῦτον ἀξίωμα, ἢ ὡς ἐφετῶς ἐπιθυμητὸν, καὶ ὁ δὴ προεῖρηται, ἰμερτὸν. Ἰμεῖρειν γὰρ καὶ ἰμεῖρεσθαι τὸ ἐπιθυμεῖν, καὶ ὀρέγεσθαι, οὐ ἐκφοίτησις τὸ ὀρεκτὸν καὶ ἢ ὄρεξις · ἢ τὸ ἐξαιρέτως ἡθεῖν δοτὸν · κείται γὰρ τὸ ὀρέγειν καὶ ἐπὶ τοιοῦτου σημαινομένου, ὡς τὸ, Ὁρεξὸν μοι χεῖρα βοηθείας, ἤγουν ἔκτεινον, δός · ἐξ οὗ καὶ ἢ D παροξυτῶνως ὄργυια, ἢ κατὰ τοὺς παλαιούς παροξυτῶνως ὄργυια · ὅθεν τὸ ὄργυιασθαι τοὺς ναυτικούς φώσωνας · τοῦ δὲ, ὡς ἐββίθη, ὀρέγειν παρῆκται καὶ ἔγχος ὀρεκτὸν, οὐ τὸ ἀγγέμαχον, ἀλλὰ τὸ ἐπαφιμένον διὰ ἐκτάσεως χειρὸς. Τὸ δὲ Σιωνίταις ἀντὶ τοῦ Ἱεροσολυμίταις ἤγουν κατὰ τὴν Σιών · τὸ δὲ μένουσιν εἶχεν εἰπεῖν ἀσφάλτως μένουσιν, ἀντὶ τοῦ ἐν τῇ Σιών ἀναμένουσι τὴν παρουσίαν, ἢ σοῦ παρουσίαν · εἴλετο δὲ ὁ μελωδὸς τὸ ποιητικώτερον, Κοινῶς μὲν γὰρ μένω φημέν · ποιητικῶς δὲ μένω κατὰ παραγωγὴν · ὁμοίως τῷ τέκω τέκτω, ἔχω ἔχω, καὶ ὅσα τοιαῦτα. Ἡ δὲ τοῦ πατρογεννήτου σύνθεσις φίλη καὶ αὐτῇ τῷ ἱερῷ.

ρως. Λέσχη δὲ νῦν μὲν κοινότερον ἢ μὴ ἀναγκαῖα κίβητος, τάχα δὲ καὶ ἀκαίριος πολυλογία καθημένων τινῶν ἀργῶν ἔθνηκων. Πάλαι δὲ ποτε οἱ ἀργοὶ διὰ πείνας, καὶ μὴ ἔχοντες ἔργου σπουδαίου ἔχεισθαι, ἀθροίζόμενοι περὶ καμίνους βαλανειακὰς χειμῶνος καὶ περὶ χαλκῶνας χάριν ἀλάς, ὃ ἐστὶν ἀλειωρῆς καὶ θερμότητος, καὶ ἀνακείμενοι καὶ λαλοῦντες τὰ ἐκείνους φιλία, καὶ μάτην οὕτω τὴν γλῶσσαν πονοῦμενοι, καὶ κατατρίβοντες ὡς οἶα καὶ γλώσσαλοι, τὴν τῆς λέσχης ὀνομασίαν ἐξέφηναν. Λέσχαι γὰρ ἐκαλοῦντο οἱ τοιοῦτοι τόποι, τάχα μὲν ἀπὸ τοῦ λέγειν ἦτοι λαλεῖν, μάλιστα δὲ ὡς ἀπὸ τοῦ λέγω τὸ κάθημαι, καὶ ἀνάκειμαι, καὶ κοιτάζομαι· ὄθεν λέξω, λέξομαι, τὸ κοιμηθῆσθαι παρακείμενος δὲ τοῦ τοιοῦτου θέματος λέλεχα, ὄθεν οὐ μόνον λέχος καὶ λέκτρον ἢ κοίτη, καὶ γυνὴ λεχώ, ἀλλὰ καὶ ἡ βηθεῖσα λέχη, καὶ πλεονασμῶ τοῦ σ λέσχη· ὄθεν καὶ τὸ ἀδολεσχεῖν, ἦγγουον βασιλῶς λαλεῖν.

156. Λέσχη nunc quidem communiter est non multum utilis, sed etiam forte non opportuna confabulatio hominum otiosorum ethnicorum. Olim autem oī argoī propter paupertatem, et qui non poterant operi strenuo vacare, congregati, circa balnearios hiemis caminos et circa fornaces aerariorum ob calorem (ἀλάς), id est tutelarem et solum, jacentes et confabulantes, sicut frustra linguam exercentes et consumentes veluti loquaces λέσχης nomen propalaverunt: λέσχαι enim vocantur huiusmodi loca, forte a verbo λέγειν seu loqui, sive potius a λέγω recubo, jaceo, dormio; unde λέξω, λέξομαι, requiescam. Assinitatem autem habet cum huiusmodi radice λέλεχα, unde non solum venit λέχος et λέκτρον cubile, et mulier λεχώ (puerpera), sed et dicta vox λέχη, quæ cum expletivo σ λέσχη. Hinc etiam venit ἀδολεσχεῖν, sive copiose loqui.

ρως. Ἡ ἀπηνής δὲ, καὶ ὁ ἀπηνής, καὶ τὸ ἀπηνές, οὐ μόνον τὸ ἀντικείμενον τῇ πρᾶξί τῃ δηλοῦ, καθ' ἃ σημαίνόμενον τοὺς τυραννικοὺς ἀπηνεῖς λέγομεν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἄσεμνον παρ' Ἀστικοῖς, ὡς ἀπο αἴνου ἔγγουον μακρὰν ἐπαίνου· τὸ γὰρ μὴ ἄσεμνον οὐκ ἔχομεν ἐπαινεῖν· ἀπηνής οὖν λέσχη ἔθνων κατ' ἀμφω ταῦτα σημαίνόμενα. Τὸ δὲ κόππυσμα ποῖα λέξις ἐστίν; ὀνομαστοποιημένη δηλαδὴ· ἐτυμολογίαν μὲν οὐκ ἔχουσα, πραγματικῶς δὲ γνωρίζομένη τοῖς ἀκούουσιν ὅτι τὰ χεῖλη σφιγμῶ συνάγοντες, ἢ βρέφη προσπνοῦμεν φιλιῶς κολακικώτερον φωνῇ ἀνάδραφ, ἢ κωλάρια, ἢ ἄλλο τι μὴ ἔχον ἐπαιεῖν ἐνάρθρου λαλιᾶς· καὶ ἐστὶ τοῦθ' ὁμοιον ὡς εἰ καὶ καθὰ κόκκυ κοκκίζω, οὕτως ἦν καὶ κόππυ, ἐξ οὗ τὸ κοκκίζω, ἢ γρῶ γρούζω, καὶ μὴ μύζω· κοκκίσμασι δὲ εἰκάζεις θεξίως ἅμα καὶ ἀστέως τὰς τῶν ἔθνων λέσχας, δὲ τὸ ἐν λόγῳ μόνως ἦδὺ καὶ οἷον φιληματικῶς ἐπαγωγὴν τῶν ἐξωτερικῶν φράσεων. Καρπὸν γὰρ ἐκεῖνα ψυχροτρόφον μὴ φέρουσαι, τὸ ἐφοικὸν εἶχον ἄλλως· μυθικολογίας πλάσμασι καὶ τισι τοιοῦτοις λήροις, οἷς οἱ χυδαῖοι χαίρουσιν ὡσεὶ καὶ ζῶα κοκκίζόμενα.

157. Voces autem ἡ ἀπηνής, et ὁ ἀπηνής, et τὸ ἀπηνές, non solum quod opponitur mansuetudini significant, quatenus hac significatione tyrannos dicimus ἀπηνεῖς, sed etiam apud antiquos expriment quod indignum est tanquam a laude sive gloria (αἴνου et ἐπαινοῦ) longinquum. Quod enim honorabile non est, laudare non possumus: ἀπηνής igitur erat ethnicorum λέσχη sive confabulatio, secundum utramque significationem. Jam κόππυσμα qualis est vox? Onomatopœia sane. Etymologiam enim non habet, sed effectu noscitur audientibus cum labia stringentes, amice blanduleque inarticulata voce compellamus infantes aut pullos, aut aliud quid locutionem articulatam attendere non valens. Hoc vero non secus est ac si juxta κόκκυ κοκκίζω, sic haberetur κόππυ, unde κοκκίζω, vel γρῶ γρούζω et μὴ μύζω. Sibilationibus autem blandulis vere, et urbane confabulationes ethnicorum assimilant, eo quod in solis verbis constat quod exterarum locutionum dulce quodammodo amanter attractivum est. Fractum enim animæ nutritium istæ non ferentes,

Illecebras aliter habebant ex fabulosis adinventionibus quibusdamque talibus nugis, quibus vulgus, tanquam animalia sibilis illecta, gaudet.

158. Hoc autem: ὤκιστα, maxime proprium

ρως. Τὸ δὲ ὤκιστα, οἰκειότατον ἐνεργεῖα Πνεύματος, ἀχρόνω; τὰ οἰκεία ἐνεργούντος, ἐπίστασις δὲ τάχους, ὡσπερ ὠκὺ ὤκιστα. Τὸ δὲ δεικνύς ὡς μὲν πρὸς τὴν φορὰν τοῦ Πνεύματος, δεικνὺν ὠφέλει εἶναι· προενεχθὲν δὲ σὺν τῷ πυρπνώως ἀρσενικῶς ἀτικίζεται πρὸς ὕψισταν ἐννοίαν· Θεὸς γὰρ ἀληθῶς καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα· διὸ καὶ τὸ δεικνύς ἀρμύεται αὐτῷ· τὸ δὲ πυρπνώως; παράφρασις γοργωτάτη ἐστὶ τοῦ πνοῦ βιαία καὶ πυρρὸς γλωττήμασιν· ὁμοίον τι καὶ ἡ πυρίπνοος· πνευματικῆ δρῖσος, καὶ ὅσα τοιαῦτα. Ἰστέον δὲ ὅτι τὸ πυρπνώως εἰ μεγεθύνει τὴν ἰήγουσαν ἐπιρροήματι· συντακτέον ἐστὶ τῷ δεικνύς· οὕτω γὰρ ἦγγουον πυρπνώως, καθὰ ἐρρήθη, διδρακται· τὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐν τῇ νῦν ἑορτῇ αὐτοῦ.

efficaciæ Spiritus, qui sua sine tempore operatur, superlativum est τοῦ τάχους, quemadmodum ὠκὺ, ὤκιστα. Δεικνύς; vero, tanquam ἀ Πνεῦμα relatio, debebat esse δεικνύς; sed verbum hoc prolatum cum πυρπνώως, genus masculinum atticæ juxta cogitationis valetudinem sequitur. Deus enim vere quoque Spiritus sanctus est, ideoque cum ipso consentit δεικνύς. Vox autem πυρπνώως vivida paraphrasis est illius: πνοῆ βιαία καὶ πυρρὸς γλωττήμασιν; qualiter ἡ πυρίπνοος πνευματικῆ δρῖσος, et his similia. Sciendum autem quod si τὸ πυρπνώως adverbialiter finalem auget, construendum erit cum τῷ δεικνύς. Sic enim, sive πυρπνώως, ut dictum est, ea quæ sunt sancti Spiritus in hac ipsius presentii festivitate manifestata sunt.

Hirmus octavæ septimæ.

A

Ῥόδης ἐβδόμης εἰρμῶς.

Concors clamavit instrumentorum cantus,
Adorare auream inaninam imaginem.
Paracleti autem lucifera gratia
Magnos facit ut clament, O Trinitas sola,
Æquipotens, sine principio, Benedicta es.

159. Historiæ veteris appositione populum hunc vetustissimum non sapientem melodus opponit festiviter agentibus nunc in Sion, qui sancti Spiritus hodiernum descensum in apostolos celebrant: abjudicat quidem a parte laudatoria turbas illas; ibi vero sistit eos qui, opportuna dictione, spirituales sunt. Habet autem sacer vates historiam ex adulatrice statuæ Nabuchodonosor elevatione impiorumque ipsius adoratorum agendi ratione. Dicit quod symphoniaca de Nabuchodonosor melodia sonitusque multiformium illorum instrumentorum, quorum pleraque nota non erant Hellenorum genti, signum dabant, ut adoraretur aurea status, sive inanimum idolum: sed hoc quidem tum erat, cum idololatriæ publice colebatur. Num autem cum ille qui vere Dominus est et Deus deorum agnoscitur, paracleti sancti Spiritus gratia non aperte noscitur in sonitu clangoris, fistulæ, citharæ, sambucæ, psalterii, aliorumque similium; sed sonus extraordinarius vehemens flatus et resonantis ignis, quo percussi sunt hic occurrentes congregati, neminem quidem turbavit, sed σεβασιάζει εἰς σεβασμίως. (veneranter et pie) movet, augustamque venerationem spiritualem inspirat, et anguste resonat ob concordiam personantis flatus deorsum cum cœlestibus melodiis, docens, non ad istam veterem similitudinem, inanimo sicque insensibili sono respondere, sed fiducialiter voce clara dicere ad illum qui prodigia profert, Deum, qui in Trinitate subsistit: O Trinitas, æqua potestate sineque principio constans; sola sane iuxta veritatem es benedicenda; ideoque te solam nos qui tui sumus, benedicimus, tanquam nullum alium Deum præter te solum agnoscentes. Ita verbum σεβασιάζει antihetum est ad verbum ἐβρόση, præsertim autem ad dictum εἶθεῖν τὸ βρέτας; cumque fortassis est licitum ad occasionem necessariam rhetoribus novas invenire dictiones, hoc etiam ibi fecit melodus, ex verbo εἶθεῖν derivans σεβασιάζειν.

160. Vide autem ut solerter sacer ille poeta, dictam Chaldaicam historiam septimi carminis nexui adaptatam, velut aliquid addititium adducens, parallelamque ponens cum his quæ ad celebratum Spiritum sanctum attinent, dexteritatem suam multam manifestavit. Symphoniacæ quippe melodiæ eorum quæ sensus afficiunt instrumentorum, presentem spiritualem symphoniam opposuit: non enim habetur ibi linguarum confusio, sed unio, et ut ita dicam, consensus. Illorum autem inspirationi ac motui, (quædam enim in eis erant inspirata), spiritualem inspirationem in apostolos ex

XVII. Σύμφωνόν ἐβρόσηεν ὄργάνων μέλος
Σεθεῖν τὸ χρυσότευκτον ἀψυχὸν βρέτας,
Ἡ τοῦ Παρακλήτου δι' φωσφόρος χάρις
Σεβασιάζει τοῦ βοῶν· Τριάς μόνη,
Ἰσοσθενής, ἀναρχε, εὐλόγητος εἶ.

ρνθ'. Ἱστορίαν παλαιὰν παραθέσει λαῖν ἐκείνων οὐκ ἔμφορα παλαιάτων· ὁ μείψιδος τοῖς νῦν ἐν τῇ Σιών ἑορτασταῖς ἀντιθεῖς, οἱ καὶ τὴν σήμερον τοῦ ἁγίου Πνεύματος· ἐκχυσιν ἐπὶ τοῦ ἀποστόλου· πανηγυρίζουσιν· ἀποκρίνει μὲν τῆς ἐπαινετῆς μοίρας τοῦς δαίμονας ἐκείνους, ἐγκαθίστη δὲ αὐτῆ τοῦς, καιρῶς εἰπεῖν, πνευματικούς· Ἔστι δὲ ἡ ἱστορία τῷ ἱερῶν ἐκ τῆς κατὰ τὸν Ναβουχοδονόσορ ἀλαζονικῆς εἰκονοστασίας, καὶ τῶν ἐπιτρέπτων τότε προσκυνητῶν ἐκείνης· καὶ λέγει οὗτι τὸ σύμφωνον ἐπὶ Ναβουχοδονόσορ μέλος· καὶ ὁ κατ' ἐκεῖνο θροῦς τῶν πολυειδῶν ἐκείνων ὄργάνων, ὧν τὰ πολλὰ οὐδὲ γνωστὰ τῇ καθ' Ἑλλάδας γενεᾷ, συνθηματίζων ἦν, σέθειν τὸ χρυσότευκτον βρέτας, ἤγουν εἰδωλὸν τὸ ἀψυχόν. Ἄλλὰ τοῦτο μὲν τότε ὅτε τὰ τῆς εἰδωλολατρίας ἐπαρρησιάζετο· νῦν δὲ τοῦ ἁγίου Κυρίου τοῦ τῶν θεῶν Θεοῦ ἐπεγνωσμένου, ἡ χάρις τοῦ παρακλήτου ἁγίου Πνεύματος ἐμφανῶς ἐγνωσμένη οὐκ ἐν τῷ θαυθεῖν σάλπιγγας, καὶ τύμπανα, καὶ ψαλτήρια, καὶ θαμβούρια, καὶ σαμβύκας, καὶ εἰ τι τοιούτων· ἀλλὰ κατηχηθεὶς παραδόξως πνοῇ βιαίᾳ καὶ βρέμοντι περὶ τοῦς παρευρημένους καὶ συλλετῆναι λαχόντας, ἐβρόση μὲν εὐδένα, σεβασιάζει δὲ ἦτοι σεβασμίως καὶ σεπτῶς ἵπκοινεῖ καὶ εἶθεῖν ἀνεθεῖς σεμνῶς πνευματικῶν καὶ κατηχεῖ σεπτῶς ἕνεκα τοῦ ἀντιδοῦν κάτωθεν ταῖς ἀνωθεν κατηχουμένη πνοῇ, οὐ πρὸς ὁμοιότητα ἐκείνην παλαιὰν ἀψύχῳ καὶ οὕτως ἀναισθητῶ βοῇ ἀντιφθέγγεσθαι, ἀλλὰ θαρσαλέως λέγειν διατόρῳ βοῇ πρὸς τὸν ἄρτι σημειοφοροῦντα θεόν, τὸν ἐν Τριάδι τὸ Ὁ Τριάς Ἰσοσθενής ἀναρχος· μόνη σὺ εὐλόγητος εἶ πρὸς ἀλήθειαν. Διὸ καὶ μόνη σὲ ἡμεῖς οἱ σοὶ εὐλογοῦμεν, ὡς μὴ εἰδότες θεὸν ἄλλον ὅτι μὴ σὲ καὶ μόνον· ὥστε τὸ σεβασιάζει ἀντιθετόν ἐστι πρὸς τὸ ἐβρόση, μάλιστα δὲ πρὸς τὸ σέθειν τὸ βρέτας· καὶ ἴσως ἐξὴν διὰ τοῖς ῥήτορσιν ἔστιν οὗ κατ' ἀνάγκην τινὰ καινουργεῖν λέξεις· ἐποίησε τοῦτο καὶ ὁ μείψιδος νῦν, παραποιήσας ἐκ τοῦ εἶθεῖν τὸ σεβασιάζειν.

ρθ'. Ὅρα δὲ ὡς δεξιῶ· ὁ ἱερὸς οὗτος ποιητῆς τὴν εἰρημένην Χαλδαϊκὴν ἱστορίαν παρεισοδιάσας ἀρμύτουσαν εἰρμῶν ἐβδόμης ῥόδης, καὶ παράλληλον αὐτῇ θεῖς τοῖς κατὰ τὸ ἑορταζόμενον ἁγιον Πνεῦμα, δεξιάτῃ πολλὴν οἰκειαν ἐξέφηνας· τῷ μὲν γὰρ συμφώνῳ μέλει τῶν πρὸς ἀσθεῖν ὄργάνων ἐκείνων, τὴν ἄρτι πνευματικὴν συμφωνίαν ἀντιπαρέθετο. Οὐ γὰρ γλωσσῶν ἀνατοῦθα σύγχευσις, ἀλλὰ ἔνωσις, καὶ ὡς οὕτως εἰπεῖν συμφρόνησις· τῇ δὲ κατ' ἐκεῖνα ἐμπνοῇ καὶ κινήσει, ἐμπνευστὰ γὰρ τινὰ πάντως ἦσαν ἐν αὐτοῖς, τὴν πνευματικὴν ἐπίνοιαν εἰς τοῖς ἀποστόλους ἀντιθέθεικεν· ὄργανα Θεοῦ αὐτοῖς

δυνας τὰ ἐκεῖνον μέλιποντα· τοῖς δὲ τότε λαοῖς, καὶ φουλαῖς, καὶ γλώσσαις, τὰ ἐν τῇ νῦν ἐορτῇ ὁμοία· τῇ δὲ βοῇ ἐκείνῃ πρὸς βίαν πληττούση τὸν ἀέρα, τὴν ἐνταῦθα βιβαίαν πνοήν· τῷ δὲ ἐκεῖ σεβασμῷ τοῦ ἄξιου κακολογεῖσθαι ἀψύχου εἰδώλου, καὶ τῇ προσκυνήσει, τὴν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ τοῦ ἀεὶ ζῶντος ζωοποιχοῦ ἐπίγνωσιν καὶ προσκύνησιν· συννοητέον ἔτι καὶ ὡς κυρὶ ἐκεῖνῃ Χαλδαικῷ ψυλάσσονται μὲν τοὺς τὴν ἀγίαν Τριάδα τυπούοντας· μακαρίους τρεῖς· κίθως τὴν ἐν μῆ θεότῃ πάντας, ἣν συμβολικῶς ἰδίου ὁ εἰς εὐ σὺγκταβὰ; ἐπὶ σωτηρία ἐκείνους, πῦρ τὸ ἐνταῦθα παρέθετο, σῶζων μὲν σὺν τῷ καὶ κυρίων εἶδει γλωσσῶν σοφίζειν τοὺς τῆς ἀγίας Τριάδος ἐπιγνώμονας· οὐκ ἂν δὲ μὴ καταναλίσκων ἀβήρητων συνειδήσεως τρέψῃ καὶ λόγῳ τοὺς μὴ τοιούτους, καθὰ καὶ προσεῖρηται· καὶ τοιαύτη μὲν ἡ τοῦ σοφοῦ ἐροφάτου ἐνταῦθα δεξιότης ἐς ὅσον ἡμᾶς ἐνοπρίσασθαι. Ἐν δὲ τῷ εἰρημῷ τὸ μὲν σύμφωνον μέλος, καιρῶς λέλεκται, καὶ οὐκ ἔστι φράσαι κάλλιον· ἐνθα ὄρα λέξιν ἀγαθὴν καὶ σύμφωνον, καὶ οὕτως ἐναρμόνιον, φαυλοπραξία προσαρμόσασαν τῇ ἐκ θελήματος τυραννικῷ· καὶ εἰσὶν ἀληθῶς καθὰ συνειδήσεις ἀπυκταίαι καὶ φευκταίαι, ὅποια καὶ ἡ τῶν πονηρευομένων συναγωγῇ, ὡς φάλλει Δαβὶδ, καὶ καθ' ἣν συνελθεῖν Ἀτταγᾶς Νουμηνίῳ πεπαρομιάσεται, οὕτω καὶ σύμφωνοι δαιμονιώδεις· ὧν χερῖστη μὲν ἡ συγκράσσα τὸ, Ἄρον, ἄρον, σταύρωσον αὐτόν· ὕφειμένη δὲ ὡς πρὸς ἐκείνην, ἡ βασιλεύσα μὲν ἔχειν ἀπαρνησαμένη, ἐγκρίνασα δὲ Καλαρα.

ρῆα· Τὸ δὲ ἐθρόνησε τραχεία λέξις πρέπουσα ἐνοῖς ἐκφοθητικῇ· ἄλλως δὲ γε ἀστεία, διότι οὐδὲν εἶχεν ἥδη τὸ μέλος ἐκεῖνο, ἀλλ' ἡ μόνον ἐθρόνη καταρτοῦσιν· ἐπιστήσται δὲ χρῆ ἐνταῦθα μήποτε οὐ τὸ σύμφωνον τῶν ὀργάνων μέλος τὸ μάλιστα θέλω, ἐθρόνησε τοὺς παρατετυχηκότας, ἀλλὰ τὸ κήρυγμα τοῦ βασιλικῷ βουλήματος· ὃ κήρυγμα συνεπιλαθόμενον καὶ θροῆσαν, ὃ ἔστιν κλονῆσαν καθ' ἑτερον μελωδῶν, πεποίηκε συνεξακούεσθαι τοῖς ὀργάνοις τὴν θροῆσιν· Ἀληθῶς γὰρ οὐ τὸ μέλος ἐθρόνει, ἀλλὰ τὸ κήρυγμα· Ἰσως δὲ καὶ διὰ τὸ ὑπερπαλεῖν τὰ τύμπα καὶ τὰ βάρβιτα καὶ τὰ κύμβαλα τῷ τραχυφώνῳ τὴν λεπτήν ἐμμέλειαν, καὶ θορυθητικὰ μᾶλλον εἶναι ἤπερ θελκτήρια, ὡς ἐκ μέρους αὐτῶν καὶ τῶν κατ' αὐτὰ κατηγόρησε τὸ θροεῖν τῶν ὀλοργάνων· γίνεται δὲ τὸ θροεῖν ἐκ τοῦ θρόος θροῦς, ὃ ἐπὶ τὸν θρόον· δύναται δὲ θροεῖν εἶναι καὶ τὸ ἠγεῖν ἀπλῶς, καὶ τὸ λαλεῖν δὲ θροεῖν φασὶ τινες, οὐ μὲν κολογικῶς, ἀλλὰ ποιητικῶς τραγικώτερον. Ὅργανα δὲ ἰδίως νῦν τὰ μουσικὰ, οὐ κυριολεκτικῶς, ἀλλὰ κοινώτερον δι' αὐτὴν ἐπ' αὐτοὺς ὀρεξίν τῶν ὡς ἐπὶ τοῦ ἀργότερον, μάλιστα δὲ τῶν ἐν πανηγύρεσιν· ἄλλως μέντοι ὄργανα, καὶ ἐργαλεῖα εἰς ἐν σηματοῖαν ἀποτελειῶσι· τὰ μὲν παρὰ τὸ ἔργον ὠνομασμένα ὡς ἐργατικῶς ἀφωρισμένα προσώποις· τὰ δὲ παρὰ τὸ ὄργεω τὸ κτείνω, εἰς ἀ χεῖρες ἐργατικὰ ὀρέγονται ἥγουν ἐκτείνονται.

adverso statuit, qui sunt ipsi Dei instrumenta, ipsius laudes melode canentia. Isis autem olim populis et tribubus et linguis, quæ sunt in hac festiuitate similia comparat; i'li vero clamori violenter aera percipienti v' bementem ibi flatum; illi venerationi digni cui maledicatur inanimi idoli atque adorationi, veri Dei semper viventis et vivificantis agnitionem et adorationem. Una vero coguandum quod i' Chaldaico igui, heos illos seruantii tres pueros, figurantes sanctam Trinitatem in una prorsus divinitate, quom symbolice figurabat hic unus qui descendit ad salvandos illos, ignis ibi contra positus est, servans quidem, sub ignearum forma linguarum reddendo sapientes sanctæ Trinitatis cognitores; nonne autem forte consumens in-fabii conscientie modo rationesque eos qui tales non sunt, ut jam dictum est? Talis quidem est ibi sapientis auctoris sacri solertia, quantum nos inspicere potuimus. In hoc autem nexu: σύμφωνον μέλος, opportune dictum est, nec erat locutio pulchrior: ubi vide dictionem bonam et symphoniacam, et ideo harmonicam pravo adpartalam operi quod e voluntate tyranni pendebat. Sunt etenim vere, sicut abominabilia detestandaque concilia, qualis erat, juxta psalleutem David, iniquorum synagoga, illaque qua Attagus cum Numeio congregi proverbium est, sic etiam damoniacæ symphonice, quarum pessima fuit quidem ea quæ conclamavit: Tolle, tolle, crucifige enim; et ea quæ, tanquam illi subjecta, non habere regem nisi Cæsarem, affirmabat.

161. Verbum autem ἐθρόνησε dictio est aspera, terrificæ sententiæ convenientis; alias autem urliana, eo quod nihil habebat dulce talis melodia sed tantum personabat ad terrendum. Hic autem advertendum minime symphoniacam instrumentorum melodiam, valde mulcentem, obvios conturbavisse, sed regie voluntatis præconium: quod præconium, simul acceptum et θροῆσαν, id est, juxta melodiam alteram, turbans (κλονῆσαν), exaudiri fecit cum instrumentis terroris sonum: vere namque non melodia, sed præconium conturbabat. Forsitan autem etiam, eo quod tympana, barbutus, et cymbala rauco sono lenem melodiam superabant, ideo magis turbare quam mulcere poterant, ita ut ex parte illorum et ipsis similitum adversus omnia dixerit instrumenta verbum θροεῖν. Venit autem θροεῖν ex voce θρόος θροῦς, quod significat tumultum. Potest autem esse θροεῖν simpliciter ἠχεῖν, resonare, et etiam loqui dicunt aliqui θροεῖν, non quidem in prosa, sed in stylo poetico tragico. Ὅργανα vero speciatim hodie dicuntur instrumenta musica, non propria dictione, sed communī, ob appositum ὀρεξίν in ea plerumque pigritiorum maximeque coelibus panegyricis assuetorum. Alias tamen organa et ἐργαλεῖα in unum quoad significationem designant: una quidem ob ἔργον dicta tanquam ἐργατικῶς sejuncta a speciebus; alia vero propter ὀρέγονται.

ὀρέγω tendo, in quæ manus operariæ tenduntur vel ὀρέγονται.

162. Quoad *σέβας* autem, cujus est derivatio **A** *σεβάζειν*, unde venit *ὁ σεβασμός* et *σεβασμιάζειν*, in prima stropha primi carminis scriptum est. Auream vero statuam illam dicit ex illius parte, quod pretiosius est, ut ibi quoque quodammodo lo tyrannikēn exerceat aurum, alias quidem materias statue abscondens, et illa vocatum. Alias enim diversis materiis erat idoli compositio, licet etiam *ἀργύρεα* gentium idola sint tantum argentum et aurum. Adjectivum autem *ἀψυχον* ad confusionem dicium adorantium hujusmodi simulacrum, cujus honor species augusta; non solum non habens spiritum in ore ejus, ut juxta David loquar, sed nec aliquid prius in animam suggerens.

163. Vox *βρέτας* venit quidem a voce; **B** *βροτό*; homo, significatque mortale sive humanum simulacrum *ἀνδριάντα* scilicet; *ἰδύας* autem habet terminationes, unam in *ας* ut *γῆρας*, et *ὑδας*, aqua, et *οὔδα*; pavementum; et aliam in *ος*, secundum prædicta: Sicut enim dicimus *γῆρος*, ex quo venit *γηροτροφεῖν*, et apud Sophoclem *γηροβοσκός*, atque etiam *ὑδος*, cujus dativus est *ὑδαί* et *ὑδει* tanquam *τείχει* *τείχει*; similiter quoque *ἔδος*, *ἔδος* *ἔδου*, *ἔδει* *ἔδει*; sic etiam *βρέτος*, ex quo pluraliter *δεωτων βρέτη* idola dicuntur. Poetica vox est *βρέτας*; etiam pedestribus rhetoribus, Ideo dulcis comicus disyllabam hanc dictionem alicubi deridens, *βρετέτας* in tribus syllabis dixit. Si vero *βρέτας*; comice ridetur, quid ergo patietur *κεράμβηλον*? Similis quidem significationis et ipsum, **C** ausum autem sic dici juxta *κέρας* et præpositionem *ἀνά*, et *τὸν βῆλον*, quod est cæli limen, ut sit *κεράμβηλον*, cujus *κέρας* sive potentia, pervenit ad ipsum cælum. Ut breviter autem hæc resumam, veteribus polyonomiæ sunt ista *ἡ εἰκὼν*, et *τὸ εἶδωλον*, et *τὸ δεῖκηλον*, et *τὸ βρέτας*, et *τὸ κέραμβηλον*. Ex his autem *κεράμβηλον* quidem expulsum est et jacet abjectum; *βρέτας* autem et *δείκηλον* aliquando circumferuntur juxta metri necessitate, Cæterorum vero duorum *ἡ* quidem *εἰκὼν* in honorem speciatim venit in hoc: «Ad imaginem Dei,» et similibus; idolum vero gentibus a *δæmonibus* ductis ablegatum est: «Idola namque gentium, ait, argentum et aurum.»

164. Gratiam paraclitii sancti Spiritus dicit hodiernam gratiosam: dispensationem ac viam, juxta quam in hymnis benedicuntur sancta Trinitas. Vide vero quod prorsus verbis fulgidus cum sit melodius, *φωσφόρον* (fulgidum) hic etiam ait prædictam Spiritus gratiam, propter ignem festivum. **Βοῶν** autem a recitandæ metri non excessisset melodius siens λέγειν vel λαλεῖν, sed prætulit augustius. Hæc enim ob sonum τοῦ λάμβδα leniora dulcioraque sunt: sed verbi *βοῶν* emphasis dignitatem subiecto convenientem infert. Cæterum autem, sicut verbo τῷ σέβειν de Nabuchodonosor statua dicto, inseruit spiritualiter τὸ σεβασμιάζειν; sic illa melodia, æonitu turbante, convenientius erga nos dictum

ρῆσ'. Περὶ δὲ τοῦ σέβας οὐ παράγωγο, τὸ σεβάζειν, **ὄθεν** ὁ σεβάσμιος, καὶ τὸ σεβαστίζειν, ἐν τῷ πρώτῳ γέγραπται τροπαρίῳ τῆς πρώτης ψῆδης. Χρυσότευκτον δὲ εἰκόνα ἐκαίην λέγει ὡς ἀπὸ μέρους τοῦ τιμιωτέρου, ἵνα πως κἀνταῦθα τυραννὴ ὁ χρυσεὺς, τὰ; μὲν ἄλλας ὕλας τοῦ ἀνδριάντος ἀποκρύψας ἐκφανηθεὶς δὲ αὐτὸ ἄλλως γὰρ διαφοροῦλος ἦν ἡ τοῦ εἶδωλου σύνθεσις· εἰ καὶ ἄλλω; τὰ εἶδωλα τῶν ἰθύνων ἀργύρεον εἶσι μόνον καὶ χρυσεῖον μόνον· τὸ δὲ ἀψυχον πρὸς ἐντροπήν εἴρηται τῶν προσκυνοῦντων τοιοῦτον βρέτας; οὗ τὸ τίμιον φαντασία σεμνή, οὐ μόνον οὐκ ἔχον πνεῦμα ἐν τῷ σῶματι αὐτοῦ, λαίτικῶς εἰπεῖν, ἀλλ' οὐδὲ συμβαλλόμενόν τι ἐς φυγὴν θεοφιλῶς.

ρῆσ'. Τὸ δὲ βρέτας γίνεται μὲν ἀπὸ τοῦ βροτός ὁ ἀνθρώπος, καὶ δηλοῖ βρότειον εἶδωλον ἦγον ἀνθρώπινον, ἀνδριάντα δηλαδὴ. Ἔχει δὲ καταλήξεις καὶ αὐτὸ δύο, τὴν εἰς *ας*; ὡς γῆρας, καὶ ὑδας τὸ ὕδωρ, καὶ οὔδας τὸ ἕδαφος· καὶ τὴν εἰς *ος*; καθὰ καὶ τὰ ῥηθέντα, Ὡς γὰρ γῆρος λέγομεν ἐξ οὗ τὸ γηροτροφεῖν, καὶ παρὰ Σοφοκλεῖ ὁ γηροβοσκός, ἔτι δὲ καὶ ὑδας, οὗ δοτικὴ τῷ ὑδαί καὶ ὑδει, ὡς τείχει τείχει· ὁμοίως καὶ ἔδος, ἔδος; ἔδου; ἔδει ἔδει, οὕτως καὶ βρέτος, ἐξ οὗ πληθυντικῶς θεῶν βρέτη τὰ εἶδωλα, Ποιητικὴ δὲ λέξι; τὸ βρέτας, καὶ πεζολόγοις ῥήτοροι· διὸ καὶ ὁ γλυκεὺς κωμικὸς καταμωκώμενός σου τῆς διασουλάθου ταύτης λέξιος, βρετέτας ἐφη ἐν τρισὶν λέξεσιν. Εἰ δὲ τὸ βρέτας κωμωπόηται, τί ἄρα πείσεται τὸ κέραμβηλον; ὁμοίως μὲν ὅν καὶ αὐτὸ σημασίας, **C** τολμηθὲν δὲ οὕτω λεχθῆνα; παρὰ τὸ κέρας καὶ τὴν ἀνά πρόθεσιν καὶ τὸν βῆλον, ὃ ἔστι τὴν βάσιν τοῦ οὐρανοῦ, ἵνα ἡ κέραμβηλον, οὗ τὸ κέρας ἦγον ἡ δύναμι; ἀνήκει ἐς αὐτὸν οὐρανόν. Συναιετέψαι δὲ τὰ τοιαῦτα ἐν στενώ, ταυτὰ πολυωνυμίας, λόγῳ ἐπι τοῖς παλαιοῖς, ἡ εἰκὼν, καὶ τὸ εἶδωλον, καὶ τὸ δείκηλον, καὶ τὸ βρέτας, καὶ τὸ κέραμβηλον· τούτων δὲ τὸ μὲν κέραμβηλον ἐκκέκρουσται καὶ κείτῃ ἀπορρίφιν· τὸ δὲ βρέτας, καὶ τὸ δείκηλον περιφέρονται ποσε διὰ χρείας μέτρον· τῶν δ' ἐπιλοπιων δύο ἡ μὲν εἰκὼν ὑπερετεμνεται ἐν τῷ κατ' εἰκόνας θεοῦ καὶ τῶς ὁμοίως. Τὸ δὲ εἶδωλον τοῦς δαιμονοφορήτοις ἔθνεσιν ἀπονενέμηται· τὰ γὰρ εἶδωλά φησι τῶν ἰθύνων ἀργύρεον καὶ χρυσεῖον.

ρῆσ'. Χάριν δὲ τοῦ παρακλήτου ἁγίου Πνεύματος λέγει τὴν σήμερον χαροποιῶν οἰκονομίαν καὶ μέθοδον, καθ' ἣν ὁμολογικῶς εὐλογεῖται ἡ ἁγία Τριάς. Ὅρα δὲ ὅτι πάνυ φωσφόρος ὢν ὁ μελωδός, φωσφόρον κινταῦθα τὴν εἰρημένην τοῦ Πνεύματος χάριν φησι, διὰ τὸ εὐφραστικὸν πῦρ, τὸ δὲ βοῶν οὐκ ἂν ἐσφάλη τῆς κατὰ μέτρον ὀρθότητος ὁ μελωδός, λέγειν εἰκόνα, ἡ λαλεῖν, προέχρινε δὲ τὸ σεμνότερον· λειότερα μὲν γὰρ ἔκεινα διὰ τὸν τοῦ λάμβδα ἦχον, καὶ γλυκυτέρα. Ὅ δὲ τοῦ βοῶν στομασμός σεμνότερα ποιεῖ τῆ νῦν προθέσει πρόκεισαν· ἄλλως δὲ ὡσπερ τῷ σέβειν ῥηθέντι ἐπὶ τῆς τοῦ Ναβουχοδονόσορ εἰκόνας, ἐντέθεικε τὸ σεβασμιάζειν πνευματικῶς, οὕτω τοῦ μέλου; ἐκείνου ὑροῦντος, ἐφ' ἡμῶν εἴρηται σεμνότη-

ρον τὸ βοᾶν ὡς χρῆν ὄν οὕτως ἕδειν χρ̄. Θεῷ, A
κατὰ τὸ, ἀνεφώνησε φωνῆ μεγάλη καὶ εἶπε.

ρζε'. Τὸ δὲ ἰσοσθενῆς καὶ ἀναρχος κλητικῶς νο-
ούμενον, Ἀττικῶς δὲ εἶποι ἀνὴρ ἀντὶ τοῦ Ὡ ἰσο-
σθενῆς καὶ ἀναρχε Ἀθηναῖοι γὰρ ταυτίζουσι τὴν
ἑρῆν καὶ τὴν κλητικὴν, τὰ εἰ; ἐκφώνησιν ἡ καὶ ἡ
εὐλογητὸς δὲ Τριάς, τῆς αὐτῆς διαλέκτου ἐστὶ, καθά
καὶ τὸ ἡ γενναῖος, καὶ τὰ τοιαῦτα ἡ γὰρ κοινὸν
ἡ εὐλογητῆ. Οὕτω δὲ καὶ τὸ κατάρχων ἐν ἰεραῖς
ἀκολουθίαις τρισάγιον κατὰ κλητικὴν ἔνοιαν ἐκφω-
νεῖται καὶ ἀληθῶς παρακλητικὴν, εἰ καὶ ἄλλως κατ'
εἰδέαν πτωσὶν ἐκπαφώνηται. Δηλοῖ δὲ ὅτι ὡσερ
ἡ δυνάμις καὶ τὰ κατ' αὐτὴν, ἐτι δὲ καὶ ἰσχύς καὶ
τὸ κράτος, οὐτως καὶ τὸ σθένος ψικίωται τῷ Θεῷ.
δὸ καὶ ἰσοσθενῆ τὴν ἄγλιαν Ἐφη Τριάδα ἡ δυνατὸς
γὰρ ὁ Θεός, καὶ δυνάστης, καὶ ἰσχυρὸς, καὶ κρα-
ταιὸς, καὶ σθεναρὸς, καὶ πάντα τοιαῦτα, καθ' ὄπερ
θεσιν ἀνυκέρβλητον ἡ κατὰ τὴν ἐδόμην δὲ φῆν
χοροποιῶς ἴδιον τὸ εὐλογητὸς εἶ. Διὸ τετράκις αὐτῷ
ἰσπράξιεν ὁ μελωδὸς ἐνταῦθα τὰ τέσσαρα μέλη
αὐτοῦ, τὸν εἰρμὸν καὶ τὰ τρία τροπάρια, ἐπιφθοῦ
δίκην ἐπαγαγὼν αὐτὸ δις μὲν Ἀττικῶς, δις δὲ κοι-
νότερον.

Τροπάριον πρῶτον τῆς ἐδόμης φῆς.

XVIII. Φωνὴν προφητέφθερχτον ἡγνοηκότας,
Ἐφρασκον οἶνότευκτον ἀφρονες μίθην,
Ῥῆσεις ξηνηκούσθησαν ὡς ἀποστόλων.
Οἱ εὐσεβεῖς δὲ σοὶ βοῶμεν ἐνθέως,
Νεοῦργε τοῦ σύμπαντος, εὐλογητὸς εἶ.

ρζε'. Τοὺς περιτετυχηκότας τῆ τοῦ ἁγιοτάτου
Πνεύματος ἐνδημῆζ τότε λαοὺς, καὶ μὴ ἐπιπνοῖα
τοῦ Θεοῦ τῶν γνώσεων, ἐπιγόντας τὴν ἐκείνου θεο-
τάτην δύναμιν, μηδὲ ἐμβαθύναντας διορατικῶς ὅπως
χρηστῶντος τοῦ Θεοῦ διάφοροις γλώσσαις τὰ ἐκείνου
βιάλων οἱ ἀπόστολοι ἐναρμονίως ἐν διαφορᾷ κρου-
μάτων, ἄπερ ἐνήργει ἐν ταῖς ἐκείνων γλώσσαις τὸ
ἅγιον Πνεῦμα ὡς οἶα καὶ πλῆκτρον δεξιόν. Τοὺς
τοῖσιν τοιούτους λαοὺς παραδειγματίζων ὁ μελωδὸς
ὡς μὴ ἀποδεχόμενος ἐκείνου, ἀφρονὰς τε ἀποκαλεῖ
ὡς ἀλογίᾳ κατόχου, καὶ συνθέναι μὴ ἔχοντας οἶα
καὶ ὅσα δύναται ὁ Θεός, καὶ ὅποια λαλεῖ ἐκείνος καὶ
ποιεῖ διὰ τῶν θεραπόντων αὐτοῦ ἡ καὶ μέμφεται ὅτι
Ἐλεγεν οἶνω μεθύειν τοὺς ἀποστόλους, ἐπὶ ῥῆσεις
ἐκείνων ξέναι, ὅ ἐστι ξενίζουσαι, καὶ ξένως ἤτοι
παραδόξως ἀπηχοῦμεναι διὰ τὸ ἑτερόγλωσσον καὶ
οὕτως ἀλλόγλωττον, ἡκούσθησαν Ἐποίουν δὲ ἡ μάλ-
λον ἐπασχον τὴν ἀφροσύνην ταύτην οἱ εἰρημένοι,
ὡς ἡγνοηκότας τὴν προδηλωθείσαν τοῦ προφήτου
Ἰωὴλ φωνὴν ἡ καὶ ὡς ἡ ξενίζουσα τῶν γλωσσῶν
ἐκείνη ἐναλλαγὴ τὴν τῆς Ἑλληνικῆς θρησκείας ὄπερ
δῆλον ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἀλλοίωσιν, οὐκ ἐτι ἀπὸ θρα-
κῶν εἶναι βῆθησομένην, ἀλλ' ἐκ τοῦ Σωτήρος Χρι-
στοῦ, ὄν σεβόμεθα οἱ χριστιανοί ὅς καὶ πρὸ τῶν
ἁγίων παθῶν αὐτοῦ ὄπερ ἤγειρε τῆ ξένη μεταμορφώσει
τὸ αὐτὸ μυστήριον ἡ ἀλλοίωσιν θελῶν τὴν ἐν τῷ
παντὶ καὶ σκότους μὲν παγκοσμίου, τοῦ κατὰ τὴν
κλήνην, ἀπέλασιν ἡ φωτὸς δὲ ὀρθοδοξίας ἐκλαμψιν.
ἀλλ' οὕτω μὲν φησιν ἀφρονες ἐκεῖνοι, μὴ που δὲ καὶ
εἰς τὸ πᾶν ἀσεβεῖς. Ἡμεῖς δὲ οἱ ἀντιδιηρημένοι

est τὸ βοᾶν; quasi necesse sit ita canere Deo, jux-
ta istud; Clamavit voce magna, et dixit.

165. Voces autem ἰσοσθενῆς et ἀναρχος vocative
sumptas, atticus homo sic diceret pro: Ὡ ἰσοσθενῆς
et ἀναρχε: Athenienses enim nominativum et voca-
tivum in pronuntiatu similiter habent. Εὐλογητὸς
autem Trinitas ejusdem est dialecti; sicut et
ἡ γενναῖος et similia: communiter enim dicitur
ἡ εὐλογητῆ. Sic autem etiam in capite sacram
litaniarum τρισάγιον juxta vocativum sensum et
vere deprecativum pronuntiatum; licet alias pro-
auntari consuevit juxta rectum casum. Patet au-
tem quod quemadmodum potentia ipsiusque con-
sectaria, necnon virtus et imperium, sic etiam
σθένος robur appropriatur Deo; ideoque sanctam
Trinitatem ait ἰσοσθενῆ. Patens enim est Deus, et
dynastes, et fortis et robustus, et validus, cætera-
que similia, in supremo gradu. Chorici vero cau-
tus proprium est in septimo carmine istud: εὐλο-
γητὸς εἶ: ideo quater obsignavit ipso melodus hic
quatuor melodias suas, nexum et tres strophas.
epodi more producens illud, bis quidem attice, bis
autem communiter.

Troparium primum dicitur septimæ.

Vocem a propheta dictam qui ignoravit,
Dicebant stulti, factam a vino ebrietatem.
Loquelæ peregrinæ auditæ sunt, ut apostolorum.
Pii autem tibi clamamus divinitus
Novisse universi, benedictus es.

166. Populos tunc forte præsentibus ad sanctissi-
mi Spiritus incolatum, nec, Dei scientiarum inspi-
ratione, divinissimam ejus potentiam agnoscentes,
neque perspicaciter intuentes quomodo Deo duce,
variis linguis ipsius verba loquerentur apostoli cæn-
cinne in diversitate sonorum, quos in ipsorum lin-
guis Spiritus sanctus velut dexterum plectrum
producebat; hos igitur ejusmodi populos stigmati-
notans melodus tanquam non approbans illos,
insipientes vocat tanquam amentia correptos nec
intelligere valentes quæ qualiaque possit Deus, et
vituperat quod dicerent ebrios esse vino apostolos,
postquam ipsorum verba extranea, id est, mire
prolata, ξένως aut extraordinarie sonantia, pro-
pter loquendi facultatem alienis et sic incognitis
linguis, audita sunt. Agebant seu potius patiebantur
hujusmodi stultitiam prædicti, nescientes ante
manifestatam Joelis prophetæ vocem; nec advertentes
quod novitate percellens ista linguarum com-
mutatio græcæ religionis (θρησκείας) mutationem in
melius indicaret, non jam a Thracis venire dicen-
dam, sed a Salvatore Christo, quem veneramus
Christiani, quique ante sacram ipsius passionem
extranea transformatione ideam mysterium subin-
dicavit: mutationem significans in omnibus, et qui-
dem temporum mundi, quæ spectant ad errores,
expulsionem, luminis autem orthodoxæ fidei reful-
gentiam. Attamen, ei veluti melodus ait, taliter erant
imprudens isti, non erant in omnibus impii. Nos

autem qui cum illis ex adverso positi sumus ut prudentes et pii, tibi non simpliciter, sed divino motu clamamus: Benedictus es, o restaurator universorum, sive mundi renovator. Conventientissime enim illum qui spiritum rectum ad utilitatem mundi in visceribus apostolorum innovavit, vel, ut aliter dicam, mundum iniquitatibus antiquatum, renovavit, universi dicit renovatorem: cum enim æquum est καινὸν et νέον dicere, esset ὁ ἐγκαίνιστής, et ὁ ἀνακαινίσας, quidam καινουργός; et ideo νεουργός.

167. Et ista quidem non superflue ponantur pro simplicioribus. Hujus autem prædictæ melodix artifex forsitan urbane etiam hic, quodam modo, posset hoc audire de se. At est antiquus melodus, qui, velut aliquis diceret, sibi complacet in pulchris, dictiones quidem simplices et ita neglectas, ad terram deponit et ad se non omnino sumit; compositas autem alias eligens, et ornans et multum amans. Etenim in præcedentibus cum dixerit χρυσότευκτον simulacrum, auditoremque sermo non intellexerit gravatum, triplicat quod sibi charum est, hic φωνὴν προφητόφθεγγτον αἰεὶς vocem Joelis, et ebrietatem οἰνώτευκτον, et sermones ξηνηκούσθησαν, quod quidem superius interpretatum est. Et aliquis urbane diceret quemdam avarum in cogitationibus esse melodum illum, magisque gaudere compositis tanquam de negotiis multum afferentibus lucrum. Istis enim majus est lucrum quam expeditis, et dicitio per compositionem aggregata, tanquam pinguior non composita divitiorque, amanti talia, judicatur. Verbum autem ignorantia, indicat quidem populos istos fuisse propheticorum verborum ignaros; significat autem alias forsitan et alteram ignorantiam, illam quæ venerat ex oblivione, vel ex attentionis defectu ad Joelis verba: præteriti namque temporis usus subindicat jampridem illos ignaros fuisse: ideoque vere imprudentes erant illi qui tunc animum dissipabant, ubi dissipatum colligere decebat.

168. Ebrietatem ex vino proveniente ad distinctionem alterius dixit; siquidem animo quidam ebrius est tunc cum etiam insanire dicitur, et qui patitur amoris furorem, sic ebrius est. Evidens autem est quod qui magna perpetravit, ebrius est gaudio, secundum istud: Talis factorum magnitudine est ebrius. Si quis autem fervens autumius gravem somnum dormienti suggererit, ipso tanquam ebrium illum facit; experientia multi noverunt. Quod autem hordeacea præparatio vinum simulans, quosdam ex vulgo afficit ebrietate, nullus ignorat; et hoc etiam usu receperunt illi, saltem in hoc semibarbari vocare οἰνοβίνας: οὐλά; quidem intelligere postico dantes herdea; βίνουμ vero, latine rimum. Unde quoque διδινον Latini dicunt aliquem lapillum, tanquam xino coloratum. Scribit etiam Parabates heroicos quosdam versus ad hujus vini laudem. Vide autem ut proverbialeni sapientix calicem, quem ipsa miscebat vere præ-

καίνιστος ὡς Ἐμφρονες καὶ εὐσεβεῖς, βοῶμέν σοι οὐκ ἀπιῶς, ἀλλὰ ἐνθέρως τὸ εὐλόγητός εἰ, ὡ νεουργὶ τοῦ σύμπαντος, ἤγουν τοῦ κόσμου. Πάνυ γὰρ προσφῶς τὸν ἐγκαίνισαντα τοῖς ἀποστολικῶς ἐγκάτοις εὐθὺς πνεῦμα ἐπ' ὤφειλα τοῦ κόσμου, καὶ ἄλλως δὲ φάναί πεπλαιωμένον ἀνομίαι; τὸν κόσμον ἀνακαινίσαντα νεουργὸν ἔφη τοῦ σύμπαντος. Ἐπεὶ γὰρ ἴσον καινὸν καὶ νέον εἰπεῖν, εἴη ἂν ὁ ἐγκαίνιστής, καὶ ὁ ἀνακαινίσας καινουργός τις καὶ δι' αὐτὸν νεουργός.

ρξζ', Καὶ ταῦτα μὲν οὐκ ἐν παρέργῳ οὕτω τεθεισθῶ τοῖς ἀπλουστέροις: ὁ δὲ τοῦ προειρημένου μέλους τέχνητης, ἔχει ἂν ἀκούσαι ποθεν ἀπειλῆς κἀναῦθα παραποιοτικῶς τὸ ἔστι: δ' ὁ πάλαι μελωδός, ὁ καθὰ τις ἂν εἴποι, φιλοταὶ ἐν καλοῖς, καὶ τὰς μὲν ἀπλάξ, καὶ οὕτως ἀπερίττους λέξεις, παθὶ καθίζων καὶ οὐ πάνυ πρὸς ἑαυτῷ ποιούμενος: τὰς δὲ συνθέτους, ἄλλως ἐξαιρῶν καὶ τημελῶν οὐκ ἂν ὑπερφιλῶν' χρυσότευκτον γὰρ βρέτας ἐν τοῖς πρὸ τούτων εἰπῶν καὶ τὸν ἀκροατὴν τάχῃ που συνιδῶν οὐ βαρυνόμενος, τριπλαζεῖ τὸ αὐτῷ φιλητὸν, ἐναῦθα φωνὴν προφητόφθεγγτον εἰπῶν τὴν τοῦ Ἰωήλ, καὶ μέθην οἰνώτευκτον καὶ βήσεις ξηνηκούσθησαν, ὅπερ ἐξηγηται ἀνωτέρω: καὶ τίς ἀστελεσται φιλοκερῆ τινα ταῖς ἐνομοῖς ὄντα τὸν μελωδὸν τοῦτον, χαίρει ταῖς συνθέτοις ἐπὶ μᾶλλον ὅσα καὶ ἐμπόροις πολυφόροις; ἐκεῖνοις τε γὰρ πλεον τὸ κέρδος ἤπερ τοῖς εὐζώνοις; καὶ λέξεις ἐστοιχασμένη κατὰ σύνθεσιν, παχύτερα τις οἶον καὶ ὀλιωτέρα τῆς ἀσυνθέτου τῷ φιλοποιούτῃ λελογισται: καὶ τὸ δὲ ἠγνοηκότες, ἐμφανίει μὲν καὶ ἀμαθεῖς προφητικῶν βήσεων εἶναι τοῦ; λαοῦ; ἐκεῖνους. Ἀγλοὶ δὲ ἄλλως καὶ ἑτεροῖαν ἀγνοίαν ἴσως, τὴν ἐκ τοῦ ἡ λαθέσθαι ἢ μὴ ἐπιστήσαι τὴν καὶ τῇ βήσει τοῦ Ἰωήλ. Χρόνου δὲ ὅν παρακειμένου ὀποδηλοῖ τότε ὥρας αὐτίκα ἠγνοηκέναι αὐτοῦ; διδ καὶ ἀφρονες ἀλτῶως οἱ τὸν κῶν σκεδάσαντες τὴν καὶ ὅτε καὶ ἐσκορπισμένον ἔκινον ὄντα, ἔδει συναγαγεῖν.

ρξη'. Οἰνώτευκτον δὲ μέθην ἔφη πρὸς διστολήν ἐτέρως: εἰ γε καὶ θυμῷ μεθύει τις ὅτε καὶ μεθύσθαι λέγεται: καὶ πάσχων δὲ τις ἐρωμανίαν μεθύει οὕτω. Ἀγλον δ' ἔτι καὶ μεγαλουργῶν τις, μεθύει τῇ χαρῇ, κατὰ τὸ μεθύει τῷ μεγέθει τῶν πεπραγμένων ὁ δεινα: εἰ δὲ καὶ τις ὀπώρα κάρων ἐμπούσα τῷ κορευσαμένῳ αὐτῆς μεθύσσεσθαι οἶον ἐκείνου τοιεῖ, πείρα οἰδασιν οἱ πολλοί. Ὡς δὲ καὶ σκεύασμα κριθιον οἰνώδες, μεθυστικῶς διατίθεται τινε; ἔθνικοῦς, οὐδέτις ἀγνοεῖ. Ὁ καὶ παρελαθὸν οἱ τοῦτο γε ἡμιθέροισι οὐλοβίνας λέγειν: οὐλά; μὲν διδόντες τὰς κρεθὰ; νοεῖν ποιητικῶς: βίνουμ δὲ λατινῶν τε λέγουσιν, ὡς οἰνώχροον. Καὶ γράφει ὁ Παραβάτης ἐπικινετὰ ἠρῶα ὀλίγα εἰς τοιοῦτον οἶνον. Ὅρα δὲ ὡς τὸν παρεμιακὸν κρατῆρα τῆς σερίας: ὅν αὐτὴ ἐκίονα τοῖς ἔμφροσιν ὄντως ἀποστῆλοισ μεθ' ὀφῆλου κέρυγματος τοῦ ἀνωθεν, ὃς σύμβολον καὶ ἡ βία ἐκίονα καὶ τὴν ἐμφόρησιν τοῦ οἴνου ὅν ἐκείνη τοῖς ἀποστῆ-

τοῖς κεκέρακε, μέθην ἱκανοὶ ἐνόμιζον· καὶ ἀφρονες μενοῦντες παρόνομοι, ἐξολοθρευθῆναι αὐτοὶ ἀξιοὶ κατὰ τὴν Δαυϊτικὴν ἀπόφασιν· ἢ γὰρ οὐ τοιοῦτοι ὄσοι μὴ τῶν ἐκ Σιών, ὡς ἐβρέθη, ἐξεληθόντι νόμῳ προσερχέσασιν· ἐν ὃ γυνὸς διάνοιαν ἔχει ὀρθὴν κατὰ τὴν παροιμιαιτὴν, καὶ τούτῳ τῶ τρόπῳ ζῆ πολλὴν χρίνον προστιθεμένης αὐτῷ ζωῆς πολυτετοῦς διὰ τοῦ κυρίου τῶν γυνώσεων, τοῦ ἀποδεχομένου τὴν περιουσίαν ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ.

cogitationem; istoque modo vivit tempore multo, proposita ipsi longorum annorum vita per Dominum scientiarum, qui recipit in ipsius lege ambulantiem.

ρξβ'. Ἰστέον δὲ καὶ εἶτι ἀφρονες οὐ τοὺς ἀπίῳ; ἔφη ὁ μελωδὸς, ἀλλὰ τοὺς ἀπίστους· καθὰ δοκεῖ ἐρμηνεύειν ὃ τὴν τότε τοῦ Πνεύματος ἐνέργειαν εἰπόντων μέθην τοῖς ἀπίστοις λογιζέσθαι· καὶ αὐτὸ δὲ οὗτος ὁ μελωδὸς ἐπαγαγὼν ἀντιθετικῶν σχήματι τὸ - Οἱ εὐσεβεῖς δὲ σοὶ βοῶμεν· - ἀσεβεῖς νοεῖν ἀφῆσι τοὺς ἀνομοίους ἡμῖν καὶ διὰ ἀπιστίαν ἀφρονες· καὶ εἶχε μὲν ἂν καὶ αὐτὸς εἰπεῖν, "Ἐφασκον οἰνότευκτον ἀπιστοὶ μέθην. Προέκρινε δὲ οὕτω φράσαι εἰς πικρότερον ὀνειδισμὸν, χειρόνως ἐκείνους μεθύειν ἐμφαίνων ἤπερ τοὺς ἀπίστους· ἐκ μέθης μὲν γὰρ ταχὺ ἀνανύφει τι· Οὐχ οὕτω δὲ καὶ ἐξ ἀπιστίας, εἴ ἢν εἰ καὶ ἄλλως παρηγγέλωμεθα μὴ μωρὸν ἀποκαλεῖν τὸν ἀδελφόν, ἀλλ' ἔπει τὸ ἀπίστος οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἀδελφός, ὀρθῶς ἂν καλοῖμεν αὐτὸν καὶ βραχῆ, καὶ μωρὸν, καὶ ἀφρονα, καὶ ὅσα τοιαῦτα. "Ἐτι ἰστέον καὶ ὅτι τὸ οἰνότευκτον φυλάσσει τὴν εὐ δίφθογγον ἀπὸ τοῦ τεύχῳ ἐνεσώτωτος, καθὰ καὶ τὸ τεύχος· ἀλλὰ ἐξ ἀλλοίως τοῦ τοιοῦτου ἐξωρμημέναι θέματος ἢ τὸ ἢ μόνον τὸ ἐξ ἐκείνου φυλάσσουν, ὡς τὸ τυκτὴν κακόν, καὶ τὸ εὐτυκτον, καὶ τὸ τυκτίζειν παρὰ τῷ κωμικῷ ἐν Ὅρνισι, καὶ ἡ τύχη, καὶ τὸ τυκάνιον· ἢ μόνον τὸ ε, ὡς ἡ τέχνη καὶ τέκτων, ἦδη δὲ καὶ τὸ τίμη καὶ τὸ τέκνον.

ρδ'. Τοῦ δὲ ξενηκούσθησαν ὁμοιότης ἐν τοῖς ἐξῆς ἐρρηθῆσθαι τις εἰς τὸ πατρακουσθέν. Τὸ δὲ ὡς ἀποστόλων ἀναστρεπτόν, ἵνα ἢ τρέπος ἀναστροφῆς· λέγει γὰρ ὁ μελωδὸς ὅτι ἔλεγον οἱ ἀφρονες ὅπερ ἔλεγον, ὡς ἠκούσθησαν αἱ ξενίζουσαι βήσεις τῶν ἀποστόλων, ἠγγυον ἐπειδὴ ἠκούσθησαν. Τὸ δὲ ἐνθέως βοᾶν διαστολήν ἔχει παντοίας ἀλλῆς βοῆς· ἔστι δὲ βοῆ ἐνθεός; ἢ κατὰ τὸ ἁγιον Εὐαγγέλιον ἀναφωνοῦσα φωνὴ μεγάλη καὶ λαλοῦσα τὰ τῷ Θεῷ ἀρέσκοντα, ὡς καὶ περιεβήλωται. Ἡν δὲ γνωστὸν τι καὶ τοῖς Ἕλλησι τὸ ἐνθέως· βοᾶν, ὃ καὶ ἐνθεάζειν ἐκείνοι καὶ βαχχεύειν ἔλεγον. Εὐλόγητός δὲ κυριώτατα μόνος; ὁ ἐν Τριᾷδι Θεός, ἐν εὐλογοῦσι καὶ ὕμνοῦσι πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ· τῶν ἄλλων δὲ ἀπάντων οὕτινι προταρμόνται οὕτως ἢ τοιαύτη λέξις, ὅτι μὴδὲ κοσμοκτοῦς ἄλλος ἢ μόνος Θεός.

Τροπάριον δευτερον τῆς ἐβδομῆς ψῆδης.

ΧΙΧ. Θεῶν κατεβρόντησεν ὁ βλέπων ὄψα
Ἐνθους Ἰωήλ τοῦ θεαρχικωτάτου,
Οἱ ἐκχῶ, φήσαντος, οἴλαπερ Λόγῳ
PATROL. GR. CXXXVI.

A dentibus apostolis, cum excelso præconio, desuper veniente, cuius quoque symbolum erat vehemens status, infusionemque vini, quod illa miscuerat apostolis, ebrietatem idonei putabant iudices, qui manebant insipientes et iniqui, digni qui juxta Davidicam sententiam ipsi funditus perderentur. Nonne enim tales erant, qui legem ex Sion, ut dictum est, venientem, in votis non habuerunt? Quam qui novit, juxta Paræmistasen, reclam habet

169. Sciendum autem quod insipientes ait melodus non eos qui tales sunt simpliciter, sed infideles; sicut videtur interpretari qui dicit tunc Spiritus efficaciam infidelibus ebrietatem fuisse reputatam. Idem quoque suggerit ille melodus sub antitheti forma, subjungens: Nos autem pii tibi clamamus: impios intelligere nobis relinquit dispare, et propter incredulitatem insipientes. Poterat quidem etiam ipse dicere: Aiebant vino factam ebrietatem infideles: prætulit autem sic loqui in amarulus convicium, illos deterius inebriari significans quam infideles. Etenim ex ebrietate quidem aliquid mentis sanitatem recepit; non autem sic ex infidelitate, propter quam, licet aliunde jussi sumus non fatuum appellare fratrem, quoniam tamen infidelis, non est nobis frater, recte vocamus eum et raca, et fatuum, et insipientem, et quæcumque similia. Adhuc autem sciendum quod vox οἰνότευκτον servat diphthongum su ex verbis præsentem tempore τεύχῳ, sicut et τὸ τεύχος: aliæ vero dictiones ex eadem exortæ radice, vel τὸ ἢ tantum servant, veluti τυκτὸν malum, et τὸ εὐτυκτον, et, apud comicum in Avibus, τὸ τυκτίζειν, et ἡ τύχη, et τὸ τυκάνιον vel solum τὸ ε, sicut ἡ τέχνη, et τέκτων, necnon τὸ τέκω et τὸ τέκνον.

170. Hujus autem verbi ξενηκούσθησαν aliqua reperietur in sequentibus similitudo circa τὸ πατρακουσθέν. Hoc vero ὡς ἀποστόλων invertendum est, ut sit inversionis tropus. Dicit enim melodus quod dicerent insipientes quod dicebant, cum audite sunt extraneæ voces apostolorum, sive postquam audite fuerunt. Hoc autem ἐνθέως βοᾶν differentiam habet ab alio quocumque clamore. Est autem divinus clamor ille qui juxta sanctum Evangelium magna voce profertur et quæ Deo placent loquitur, sicuti monstratum est. Erat autem quodammodo Græci notum ἐνθέως βοᾶν, quod etiam illi ἐνθεάζειν et βαχχεύειν dicebant. Benedicendum autem proprie solus in Trinitate Deus, quem benedicunt hymnisque celebrant omnia opera ejus. Aliorum autem quorumcunque nemini sic competit hujusmodi dictio, quoniam non est alius auctor mundi nisi solus Deus.

Troparium secundum odæ septimæ.

Vaticinantem pertouit videns vocem
Deo plenus Joel divinissimi principatus:
Quibus effundam, aiebat, tanquam Verbum,

De Spiritu meo, una clamabunt : O natura Triplici splendore luocens, benedicta es.

171. Non præluet quidem hujus strophæ perspicuitas : est autem alias accessibilis ob sententiæ uniformitatem et velocitatem. Exponit enim breviter unam sententiam a Deo prophetæ suggestam circa Spiritus sancti descensum, et ait quod Joel, intuens ut propheta, motus inspiratione, fulminavit, id est, clare elocutus est prophetica vocem, sive divinam vocem ejus qui, sicut dictum est, excellenter est θαρραλότητα, Deus ac pater; ejus qui dixit et prænuntiavit istud : Homines, quibus de Spiritu meo dederim, conclamabunt, sive voce con corde clamabunt juxta divinam cognitionem, hoc ipsum sane : Tu, o Deus, ter lucidissima essentia, benedictus es, ut antea scriptum est. Et quidem est hoc simplicius. Si vero juxta exemplaria quædam scribitur : Tibi clamabunt; adaptabitur etiam a præferentibus eam æqualiter hujusmodi scriptura; sed, puto, non facile. Si quis autem, prædictam immutare volens sententiam, ita construxerit : Fulminavit propheta vocem diviniissime potentis Verbi, sive Filii, qui dixit, οὐρανὸν ἡσπασὲν articulado verbo, hoc et hoc, hominum more, attentionem fortassis et ipse inveniet.

172. Interea tamen juxta præordinatam strophæ scripturam hic etiam vide congeriem verbi, τρισσοφεγγόφωνος, non volente melodo discedere quodammodo de longis dictionibus, quas amat sicut Libanus longas cedros, et aliquis alter quercuum congregationes excelsas, aut cupressos magnas. Eviscerari mallet quam hujusmodi solvere congestas dictiones, et simplicius eas dispergere; sic igitur, optime, scribe, quæque vis dicens fac etiam quæ nobis salutaria sunt; divitem, inquam, doxologiam sanctæ Trinitatis, quam ille qui revera benedictus est Deus accipit. Vox autem φέγγος, etsi solari lumini ponatur æquivalens, multis tamen φάους ἔγγυς; esse videtur. Dicius ergo fulguris φέγγος; ex hoc autem etiam φθόγγος; de sermone qui sententias velut in tenebris absconditas illuminat, ut sit quoque φθέγγεσθαι hoc φάει ἔγγιζειν. Dicta vero θέσις, divina vox interpretata, semisono redundat sicut φερέσιον et θεσπέσιον, et similia. Reipsa namque θέσις est pro ὑπὸ Θεοῦ ἔπεσθαι a Deo venire seu theologice dici. Tale quoque est ὁ θεσπέσιος λόγος. Res tamen aliter est θεσπέσιος, tanquam in nos a Deo lapsa. Ex hac autem etymologia venit etiam apud antiquos trisyllaba vox θέσιος; (puer) in oraculo, sive divinus juvenis. Est autem etiam proprium nomen ὁ Θεσις, tragicus poeta. Simili redundautia gaudet et ὁ θασμὸς, qui deberet esse θαμὸς; juxta θέμιν, a qua venit etiam ἐθέμωσε.

173. Verbum autem κατεβρόντησε magnifice dictum est. Non enim solum significat quod clare, sicut dictum est, et perspicue locutus est propheta, sed etiam quod desuper ipsi demon-

Τοῦ Πνεύματος μου, συμβοήσουσι· Φύσι; Ἡ τρισσοφεγγόφωνος, εὐλόγητός εἰ.

ροα'. Οὐ προλάμπει μὲν οὐδὲ τοῦ παρόντος τροπαρίου σαφηνεῖα· ἔστι δὲ ἄλλως εὐπρόσιτον διότι αὐτὸ διὰ τὸ κατ' ἔνοιαν μονοειδὲς καὶ γοργόν. Ἐκτίθεται γὰρ ἐν βραχεὶ ἔνοιαν μίαν προφητικὴν θεόθεν περὶ τῆς καθόδου τοῦ ἁγίου Πνεύματος, λέγων ὅτι ὁ Ἰωὴλ ὁ βλέπων οἶα προφήτης, ἔνθους γενόμενος, κατεβρόντησεν, ἤγουν τρανώως ἐξείπεν, ἔπαθέσπιν, ἤγουν θεῖαν φωνὴν τοῦ ὡς καὶ προσρόθη θαρραλικωτάτου κατ' ἐξαιρετικὸν Θεοῦ καὶ Πατρὸς; φήσαντος καὶ προειπόντος, εἰ Οἱ ἄνθρωποι οἷς ἐκτιῶ τοῦ Πνεύματος μου, ἐκείνοι συμβοήσουσιν, ἤγουν βοῆ συμφώνῳ κεκράζοντα κατὰ θεῖαν ἐπίγνωσιν, αὐτὸ δὴ τοῦτο τὸ· Σὺ, ὦ Θεός, ἡ τρισσοφεγγόφωνος φύσις, εὐλόγητό; εἰς ὡς προέγγραπται. Καὶ τοῦτο μὲν οὕτως ἀπλοῦστερον. Εἰ δὲ γράφεται κατὰ τὰ τῶν ἀντιγράφων, σοὶ βοήσουσι, συμβιβασθήσεται μὲν ἰσως καὶ ἡ τοιαύτη γραφὴ πρὸς τῶν αἰρουμένων αὐτὴν· οὐκ ἂν δὲ εὐκόλως; εἴμαι. Εἰ δὲ τις τὴν βηθείσαν ἔνοιαν ἐθαλάσσει ἀλλοιωσάτω, συντάξει ὅτι κατεβρόντησεν ὁ προφήτης ἔπα τοῦ θαρραλικωτάτου Δόγου, ἤγουν τοῦ Ἰησοῦ φήσαντος, οὐρανὸν ἡσπασὲν ἢ ἐνάβρωφ λόγῳ εἰπόντος τὸ καὶ τὸ ἀνθρωπικώτερον, εὐρήσει προσοχὴν ποθεν καὶ αὐτός.

ροβ'. Τῷ τῶος μέντοι κατὰ τὴν ἀνασταταμένην τοῦ τροπαρίου γραφὴν δὲ κατεβρόντησεν τὴν στοιδίῳ τοῦ τρισσοφεγγόφωνος, οὐκ ἔθελοντος τοῦ μελωδίου ἀπαλλάττεσθαι ὡς περ οὐδὲ τῆς μακρολεξίας, ἢ φιλεῖ καθὰ καὶ ὁ Αἰθίανος τὰς μακρὰς κέδρους; καὶ τις ἄλλος δρυμῶν αἰγείρους μακροδύς, ἢ κυπαρίσσους μηκεδανάς; καὶ ἂν εἰλοῖτο καταχρονεῦσθαι αὐτός, ἢ τοιαύτας διαλύσαι σεσωρευμένα; λέγει, καὶ διασκεδάσαι αὐτὰς εἰς ἀπλότητα, καὶ γράσει οὕτως; ὦ ἄριστε, καὶ λέγων ἄπερ ἐθέλεις ποιεῖ καὶ τὰ ἡμῖν σωτήρια· τὴν σαφιλῆ φημι δοξολογίαν τῆς ἁγίας Τριάδος, ἣν ὁ οὕτως εὐλόγητός Θεός; ἀποδέχεται· τὸ δὲ φέγγος; εἰ καὶ εἰς Ἰσον ἐθέττει ἡλικῶ φωτῇ, ἀλλὰ πολλοὶς φάους ἔγγυς εἶναι δοκεῖ, φέγγος οὖν φημι ἀστραπῆς, ἐξ αὐτοῦ δὲ καὶ φθόγγος, εἰ λόγος φωτίζοντος; τὰ ὡς ἐν σκότῳ κρυφαῖα νοήματα, ἵνα ἡ καὶ φθέγγεσθαι τὸ φάει ἔγγιζειν· ἢ δὲ βηθείσα θέσις, φωνὴ θεῖα ἐρμηνευομένη, κατὰ τὸ φερέσιον πλεονάζει τῷ ἡμιφώνῳ, καθὰ καὶ τὸ θεσπέσιον, καὶ τὰ τοιαῦτα. Τὸ γὰρ ἐντελὲς θέσις ἐστὶ, διὰ τὸ ὑπὸ Θεοῦ πεσθαι, ἤγουν λέγεσθαι θεολογικώτερον. Ὅμοιον δὲ καὶ ὁ θεσπέσιος λόγος· πρᾶγμα μέντοι ἄλλως θεσπέσιον, ὡς ἀπὸ Θεοῦ πεσον εἰς ἡμᾶς· ἐκ δὲ τοιαύτης παραγωγῆς καὶ ὁ παρὰ τοῖς παλαιοῖς τρισυλλάβῳ; θέσιος; κούρος ἐν χρησμῷ, ἦτοι θεός; νέος; ἐστὶ δὲ καὶ κύριον ὄνομα ὁ Θεσις τραγυρίδας ποιητής; ἐκείνος; ὁμοίου δὲ πλεονασμοῦ καὶ ὁ θασμὸς, θεμὸς ὀφειλῶν εἶναι κατὰ τὴν θέμιν, ἀφ' ἧς καὶ τὸ ἐθέμωσε.

ρογ'. Τὸ δὲ κατεβρόντησε σιμνῶς εἰρηται· ὡ μόνον γὰρ δηλοῖ τὸ τρανώως, ὡς ἐρρόθη, καὶ τὸρὶς ἐλάλησεν ὁ προφήτης; ἀλλὰ καὶ ὅτι ἄνωθεν ἐκφαθέν αὐτῷ Θεοῦ ἔλεγμα ἐξέφωνησεν· ὁ δὲ νόημα βροντῆν

είπεν ἐξηγήθαισιν ὡς οὐρανὸν καὶ ἀκουσθίσαν ἄ
 μόνη τῷ προφήτῃ κάτω. Ἄλλὰ τοῦτο μὲν σεμνότητός
 ἐστι τροπικῆς. Ὁ δὲ προφητικὸς νοῦς οὐκ ἂν ἀνε-
 μινεν λιυσιώμενος κάτω, δέξασθαι τὴν ἐκ τῶν ἀνω
 θεῖαν βροντὴν, ἀλλὰ τῷ θεῷ καὶ αὐτὸς ἐγγύσας,
 ἤκουσεν ὅπερ ἐπεὶ ἐνετάλθῃ μὴ ἐπικρύψαι, ἐξή-
 γειλέ τε ἄλλως καὶ ἰγγραμμῶς παρόδοτο. Ἔστι δὲ
 νοῆσαι, καὶ ὅτι ὡς τὸ προηγησάμενον τροπάριον
 ἐξφωνήθη τοῦτο δεξιῶς, ὑψηλότερον μένοι· τὴν
 μὲν γὰρ ἔχει συμφωνίαν συμβόησιν ἐνταῦθα εἶπε-
 τὸ δὲ, καὶ ἐθρόησεν, ἐθρόνησεν ἔφη· τὸ δὲ ὄργάνων
 μέλος ὅσα τοῦ θεαρχικωτάτου· τὸ δὲ σέβειν καὶ τὴ
 σεβασμιάζειν διὰ τοῦ θέσπιν ἐνέφηνε· ταυτὴν γὰρ
 ὅσα σεπτὴν εἶπεν καὶ θέσπιν. Ὁ βλέπων δὲ προ-
 φητικὸν ἐπίθετον, οὐ μόνον τῷ Ἰωὴλ καὶ τῷ Σαμουὴλ
 ἐπιπέπον, ἀλλὰ καὶ τοῖς κατ' αὐτοὺς ὄλοις, ὡς
 θεοπτικωτάτοις, καὶ ὅπως τὸν ὄντα καὶ τὰ ὄντα
 βλέπουσι, καὶ οὕτω πρὸς ἀλήθειαν θεωρητικοίς.
 τίτους, et recipia illum qui est et ea quae sunt
 libus.

ροῦ. Ἐνθους δὲ ἀντὶ ὠσανεῖ ἐνθεος· εἴπομεν δὲ
 τὴ ὠσανεῖ πρὸς ἀκριβείαν· σεμνότερον γὰρ τὸ ἐνθεος
 τοῦ ἐνθους· ἐνθεος μὲν γὰρ ὁ ἐνθον ἑαυτοῦ θεόν
 ἔχων, καὶ δι' ἑκείνου ἢ ἄλλως ἐνεργῶν ἢ λαλῶν-
 τούτων τι πάλαι τὸ κατὰ τὰς βίβλους, ἃς ἔφη τις
 ἐνθους γυναῖκα. Ὅμοιον καὶ τὸ κατὰ τὰς ἀποφο-
 ραζούσας πνεύματι Πόθωνο· ἐνθεος δὲ καὶ ὁ κατὰ
 τὰς μαντικὰς· Σιδύλλας ἐνεὰς ἐλέγγο· καὶ ῥήμα
 ἐκ τῆς παλαιῆς λέξεως ὑψηλὸν τὸ ἐνθεάζειν. Ὅτε
 δὲ ὁ ἐνθεος κατὰ συναίρεσιν ἐνθους· λαχθεῖη, οὐκ ἐπι-
 σημασίαν ὁμοίαν ἔχει, ἀλλ' ὅλον μετουσιαστικῶς
 καὶ μετοχικῶς τῷ ἐνθουσιῶντι μέτεστι τοῦ ἐνθέου.
 ἱερματικὸς τις γὰρ μετὰ καὶ χαρᾶς ὁ ἐνθους ἐστὶ
 καὶ δοκεῖ, διὰ τὸ χαίρειν τοῖς ὑποκειμένοις, ἀκά-
 θετος εἶναι εἶ· τὸ ἢ πανηγυρίζειν ἢ ἄλλο τι πρᾶ-
 τιν ἡδύ· καὶ θελοῦ τὸ λαχόμενον ὑφ' ἡθονῆς ἐνθους·
 καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ ῥήμα τὸ ἐνθουσιῶν οὐ ταυτὸν δι-
 τῷ ἐνθεάζειν. Ὁ δὲ μετρικὸς οὕτως μελωδός, ἀνα-
 γαλιῶς διὰ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ἐνθεος· Ἑλλήνων δὲ
 λέξις ὁ ἐνθεος. ὣν οἱ θεοὶ, Δαιμονικῶς εἶπεν, τὰ
 δαιμόνια· διὰ καὶ τοὺς δαιμονοφορήτους ἑκεῖνοι
 ἐνθους ἔλεγον. Οἱ μένοι ἀγαθοὶ Χριστιανοὶ μετέ-
 λαβον αὐτὴν εἰς θεοῦ ἀρέσκαιαν.

ροῦ. Τὸ δὲ ἐκχεῶ λέξω ταύτην ἐξ ὕγρου ληφθεῖ
 σαν ἀνιττομένην τὸ ἅγιον βάπτισμα, δι' οὗ ἐξαλεί-
 φεται καὶ ἀπάγεται ὡς ρυπτικῶ ἄγιωτάτου ὕδατος,
 καὶ παρασύρεται πᾶν ἀνόμημα, οὐ καὶ ὁ δαδὶδ κα-
 τήγεται, διεσάφηνον ἢ ὁ μελωδός διὰ ὀνόματι καὶ
 λουτροῦ, καὶ λουτηρίου, καὶ ὀμβροβλυτήσεως, καὶ
 ἐτέρων λέξεων· τὸ δὲ οἷαπερ λόγον πρὸς τε ἀνα-
 πλήρωσιν καὶ τοῦ στίχου, καὶ πρὸς σαφήνειαν
 τῆς προηγησαμένης λέξεως, ἦτις ἦν τὸ φήσαντος·
 ἦν ἐρμηνεύων ἐπάγει τὸ οἷαπερ λόγον. Ὡς γὰρ ὁ
 Μωϋσῆς ἐν τῷ, Εἶπεν ὁ Θεός, Γενηθήτω λόγος,
 ἐρμηνευτικῶς εἶπεν, ἄπερ ἤθελεν, δι' εἶπεν ὁ Θεός
 ὡς οἷα διὰ λόγου ἀνθρωπικοῦ, Γενηθήτω τάδε, οὕτω
 καὶ ὁ μελωδός εἶπε τὸ φήσαντος, οἷαπερ λόγον ἐγ-
 γραμματος, φάμενος ὡσανεῖ λόγον τὴν θεοῦ ἐν τῷ

stratam Dei voluntatem enuntiavit. Cogitatum hoc
 porro tonitru dixit, utpote quod e coslo resonuerat
 et soli prophetæ deorsum erat auditum. Hoc ta-
 men est figuratæ magnificentiæ. Mens enim pro-
 phetæ non poterat permanere super terram repens,
 ad accipiendum ex altissimis divinum tonitru : sed
 ipsa Deo facta propior, audivit quod postquam
 jussa est non abscondere, nuntiavit et etiam scripto
 tradidit. Est autem observandum, quod, sicut
 præcedens strophe, hæc solerter, excelsius tamen,
 declarata est. Illic enim symphoniam, hic concla-
 mationem dixit. Hoc autem ἐθρόησεν, ait ἐθρόν-
 τησον ; organorum melodium, vocem divine poten-
 tissimæ ; σέβειν et σεβασμιάζειν per vocem θέσπιν
 expressit ; idem enim est dicere ὅσα σεπτὴν et
 θέσπιν. Videntis autem propheticum est epithet-
 um, non solum Joeli et Samueli competens, sed
 et cæteris illorum similibus, tanquam θεοπτικω-
 τήτοις, et ita secundum veritatem speculan-

174. Ἐνθους autem est quasi pro ἐνθεος. Dici-
 mus vero quasi ad accuratorem : augustius enim
 est verbum ἐνθεος quam ἐνθους. Ἐνθεος enim qui-
 dem est ille qui intra se Deum habet, et per ipsum
 vel agit vel loquitur. Tale quid fuit olim relative
 ad Bacchas quas aliquis dixit ἐνθέους mulieres. Si-
 mile quoque fuit erga repleta spiritu Pithonis,
 oracula dantes. Verbum etiam ex hac dictione
 venit excelsum τὸ ἐνθεάζειν. Cum autem ὁ ἐνθεος
 per contractionem ἐνθους dictus est, non jam si-
 milem habet significationem, sed tanquam parti-
 cipationem ac derivationem ὁ ἐνθουσιῶν cum τῷ ἐν-
 θέω partem habet. Aliquis enim irruens cum
 gaudio ὁ ἐνθους est ; et, cum subjectis gaudet, vi-
 detur contineri non posse, sive laudandum sive
 quid aliud jucundi faciendum habeat. Et dictum
 significat ὅφ' ἡθονῆς ἐνθους ; necnon ex ipso verbum
 ἐνθουσιῶν, quod non idem est ac ἐνθεάζειν. Me-
 tricis autem ille melodus necessario dixit conse-
 quenter τῷ ἐνθεος. Græcorum est ista vox ὁ ἐν-
 θεος, quorum dii, juxta Davidica verba, sunt dæ-
 monia. Ideoque illi a dæmonibus inspiratos ἐνθέους
 αἰεβαν. Boni tamen Christiani hanc dictionem ad
 Dei placitum receperunt.

175. Illam autem dictionem ἐκχεῶ, ex liquido
 sumptam, sacrum baptismum subindicantem, per quod
 abluitur, et abducitur, et extergitur, tanquam aqua
 sanctissima purificante, omnis iniquitas, contra
 quam David deprecatur, jam elucidavit melodus per
 rorem et lavacrum, et lavationem, et Imbris fluen-
 tum, cæterasque dictiones. Hoc autem οἷαπερ
 λόγον ponitur et ad versus impletionem, et ad
 præcedentis elucidationem dictionis, quæ est φήσαν-
 τος, et quam interpretans adjicit τὸ οἷαπερ λόγον.
 Sicut enim Moyses in hoc : Dixit Deus : Fiat istud,
 poterat, si voluisset, tanquam interpretando dicere :
 Dixit Deus, quasi per humanum sermonem : Hæc
 sicut ; sic et melodus dixit τὸ φήσαντος, οἷαπερ
 λόγον ἐγγράμματος, aliens quasi sermonem hanc

a Deo prophetæ factam inspirationem et revelationem. Si vero scribitur ad dativum casum, servatur sic etiam eadem sententia, ut dicat: Elocuto Deo tanquam λόγῳ sermone enuntiativo. Superiori autem significatum est quod etiam λόγου scribitur ad genitivum casum.

Troparium tertium odæ septimæ.

Tertia quidem nacta est horarum gratiam,
 Ut demonstraret, tres substantias
 Adorare in simplicitate potestatis:
 Sed in una nunc dierum domina,
 Filius, Pater, et Spiritus, benedictus es.

176. Cum Spiritus sanctissimus, ut accipimus, hora tertia super apostolos descendit, idcirco tempore isto, divinissimam cæremoniam adimplemus in spem firmam desiderabilis Spiritus adventus. Ex illa sententia, mysterioque secundum illam symbolice expresso strophæ præsens exposita est. Et quidem illius sententia clare breviterque est directa. Dicit enim quod hora tertia Spiritus prodigium habuit; ut symbolice tres sanctæ Trinitatis personas subindicet, quas tertia hora adumbravit. Hodie vero non celebramus in ænigmate, nec subindicantes, sed aperte benedicentes Filium, Patrem et Spiritum, sanctam Trinitatem, unum Deum. Talis quidem est proposita sententia, quam progrediens sermo magis planam necessario faciet. Scriptura vero strophes, etsi non habet ex initio τρίτη per unum τ, cum accentu penultimo, sed τρίτη per duplicem τ, cum accentu ultimo, nec tonum habet, neque juxta τδ σύμφωνον μέλος nexus, neque juxta τδ θέσπιν κατεδρόντησεν δπα, sed juxta τδ φωνῆν προφητόφθεγκτον, ideo melius scribitur τρίτη cum accentu penultimo per unum τ. Qui vero contradicere voluerit, scribat et dicat quoque τρίτη, sicut ἡ φωνή.

177. Hoc autem εὐμοίρησεν, ejus Atticum est, ut prædictum fuit, augmentum, ex omnium confesso præter communem syntaxim hic assumptum est. Nemo enim Γραῖε loquerdo scriberet εὐμοίρησε τὴν χάριν, sed τῆς χάριτος. Attamen melodus metro angustatus, pro trisyllaba voce χάριτος adhibuit χάριν, excipiens verbum εὐμοίρησε pro simplici ἔλαχεν et ἔσχεν. Hujusmodi vero dicitio non hanc sortem (μοῖραν) quæ fato juxta Græcos assignatur, sed illam quæ dicitur μερίς, amplectitur. Ideo recte τδ εὐμοίρησεν in τδ ἔλαχεν interpretatur: nam εὐμοίρειν est bene habere de μοῖρα, sive de μερίς, id est, λάχης: licet enim synonyma sunt. Hoc autem τρίτη ὥρων diurnarum sane, melodi placito sic pluraliter positum est: poterat enim dicere juxta nominativum casum ὥρα, ut esset: τρίτη ὥρα vel τρίτη invenit et obtinuit sanctissimam hanc Spiritus gratiam, ut, inquit, theologice speculantibus subindicaret, sive repræsentationem quasi specularum cogitationemque juxta consilium introductorium daret, quod adorentur ures personæ unius Dei in simplicitate substantiæ, id est, unitate essentiæ, sicut demonstrabitur. At il-

προφήτῃ δοθεισαν ἐπίπνοιαν καὶ ἀποκάλυψιν. Εἰ δὲ γράφεται λόγῳ κατὰ πτώσιν δοτικὴν, σώζεται καὶ οὕτως ἢ αὐτῇ ἔννοια, ἵνα λέγῃ, φήσαντος τοῦ θεοῦ ὡς οἶα καὶ λόγῳ προφορικῶ· ἀνωτέρω δὲ παρετημάνθη ὅτι καὶ λόγου γράφεται κατὰ πτώσιν γενικὴν.

Τροπᾶριον τρίτον τῆς ἑβδόμης ὠδῆς.

XX. Τρίτη μὲν εὐμοίρησεν ὥρων τὴν χάριν,
 Ὅπως ὑπεμφήνειε τρεῖς ὑποστάσεις
 Σίβειν ἐν ἀπλότῃ τῆς ἔξουσίας·
 Ἄλλ' ἐν μιᾷ ὤν ἡμερῶν τῇ κυρίᾳ
 Υἱὸς, Πατήρ, καὶ Πνεῦμα, εὐλογητὸς εἰ.

ρος'. Τοῦ ἀγιωτάτου Πνεύματος περὶ τὴν τρίτην ὥραν καταπεμφθέντος τοῖς ἀγίοις μαθηταῖς, ὡς παρελάβομεν, διδ' αὐτῶν τοιοῦτον καὶ ἡμεῖς τὴν θεοτάτην ἀγίτητα ἐπιτελοῦμεν ἐπὶ σταθερᾷ ἐπιδοσιαύτῃ ἀξιεράστου πνευματικῆς ἐπελευσεως· ἐκ τῆς τοιαύτης ἔννοιας, καὶ τοῦ κατ' αὐτὴν συμβολογραφουμένου μυστηρίου τδ παρὸν τροπᾶριον ἐκτίθεται· καὶ ἡ μὲν ἔννοια τοῦτου ἐστὶ καὶ σαφῆς εὐθυσυνομένη καὶ βραχυλογικῶς. Λέγει γὰρ ὅτι τρίτη ὥρα τδ πνευματικὸν θαυμάσιον ἔσχεν· ἵνα συμβολικῶς ὑποφῆνῃ τρεῖς ὑποστάσεις τῆς ἁγίας Τριάδος, ἃς ἡ τρίτη ὥρα ἠνίκατο. Σήμερον δὲ οὐκ ἐν ἀνιγμᾷ πανηγυρίζομεν, οὐδὲ ὑπεμφαινόντες, ἀλλ' ἐμφανῶς εὐλογούντες Υἱὸν, Πατέρα, καὶ Πνεῦμα, τὴν ἁγίαν Τριάδα, τὸν ἕνα Θεόν. Καὶ τοιαύτη μὲν ἡ προκειμένη ἔννοια, ἣν προῖων ὁ λόγος διασαφῆσαι ἀναγκαίως πλατύτερον· ἡ δὲ γραφὴ τοῦ τροπᾶριου, εἴπερ οὐκ ἔχει ἐξ ἀρχῆς τρίτη βαρυτόνωσ δι' ἐνός ταῦ, ἀλλὰ τρίτη δεϋτόνωσ ἐν διπλότῃ τοῦ ταῦ, οὕτε πρὸς τδ σύμφωνον μέλος τοῦ εἰρημοῦ τονούται, οὕτε πρὸς τδ θέσπιν κατεδρόντησεν δπα, ἀλλὰ πρὸς τδ φωνῆν προφητόφθεγκτον· διδ' νικᾷ γράφεσθαι τρίτη βαρυτόνωσ δι' ἐνός ταῦ· ὁ δὲ θέλων ἐπίστασθαι γραφέτω καὶ λέγέτω καὶ τρίτη, ὡς ἡ φωνή.

ρος'. Τδ δὲ εὐμοίρησεν, οὐ Ἀττικόν, ὡς προεῖρηται, τδ ἀναούρητον, ὁμολογουμένως παρὰ τὴν κοινὴν σύνταξιν ἐναύθηα εἰληται· οὐδεὶς γὰρ Ἑλληνικῶν γράφοι ἀν εὐμοίρησε τὴν χάριν, ἀλλὰ τῆς χάριτος· καὶ ὁμοῦ ὁ μελωδὸς ὑπὸ τοῦ μέτρου στενοῦμενος, ἀντὶ τρισυλλάβου χάριτος χάριν παρέλαθεν, ἐκλαθόμενος· τδ εὐμοίρησεν ἀντὶ τοῦ ἔλαχεν ἀπλῶς καὶ ἔσχεν. Οὐ μοῖραν δὲ ἡ τοιαύτη λέξις περιέχει τὴν καθ' Ἑλληνας εἰμαρμένην, ἀλλὰ τὴν λεγομένην μερίδα· διδ' καλῶς τδ εὐμοίρησεν εἰς τδ ἔλαχεν μεταλαμβάνεται. Εὐμοίρειν γὰρ τδ εὐ ἔχειν μοῖρα, ἣθουν μερίδος, τοῦτῆστι λάχους· συνώνυμα γὰρ καὶ ταῦτα. Τδ δὲ τρίτη ὥρων ἡμερινῶν δηλαδὴ, θελήσει καὶ αὐτὸ τοῦ μελωδοῦ οὕτως ἐτέθη πληθυντικῶς· ἡδύνατο γὰρ ὥρα κατ' εὐθείαν πτώσιν εἶπεν, ἵνα ἦν ὅτι τρίτη ὥρα ἡ τρίτη εὔρη καὶ ἔλαχε τὴν ἀγιωτάτην ἐκείνην χάριν τοῦ Πνεύματος, ὅπως, φησί, ὑπεμφήνη τοῖς θεολογικῶς ἐπιβάλλουσιν, ἣθουν ἔμφασιν δώσει ὡς οἶον ἑνοπηρικὴν καὶ ὑπόνοιαν κατὰ ἐναγωγὴν εἰσαγωγικὴν, σίβειν τρεῖς ὑποστάσεις τοῦ ἐνός θεοῦ ἐν ἀπλότῃ ἐξουσίας, ὅ ἐστι μονάδι οὐσίας, ὡς δηλωθήσεται. Ἄλλὰ τοῦτο μὲν τότε πρῶτον ἐν τῇ Σιών· ἐν δὲ τῇ καθ' ἡμᾶς σήμερον ἑορταστικῇ

τοῦ θαύματος ἐκείνου ἀθροίσει ἐν μιᾷ ἡμερῶν κυρία A
οὐκ ἐμφανικῶς καὶ ἐνοπερικῶς νοούμεν τὴν τρισυπόστατον θεότητα. Ἄλλὰ καταλαβόμενοι ἐκεῖνο τὸ τρίωρον κατ' ἐμφασιν αἰνίγμα πρὸς ἀκριβεστάτην καὶ ἀφαιρενεστάτην καὶ οὕτως ἐμφανεστάτην ἀληθειαν καὶ ὁρᾶν ὀφθαλμοφανῶς δοκοῦντες ἐπὶ τὸν ἐν τρισὶ προσώποις ἓνα Θεόν, τὸν Υἱόν, καὶ Πατέρα, καὶ Πνεῦμα, λέγομεν καὶ βοῶμεν καὶ ψάλλομεν σοι τὸ, Εὐλογητὸς εἶ.

ροη'. Καὶ ὅρα τὸ ἐν μιᾷ ἡμερῶν συνηγοροῦν τῷ τρίτῳ ὥρων, ὡς ἀναγεγραπται· εἰ μὴ τις τὸ ἡμερῶν τῇ κυρίᾳ συνάξει κολλήσας, καθότι ἡ παρ' ἡμῶν τοιαύτη ἐορταστικὴ κυρία ἐστὶ καὶ αὐτῆ τῶν ἐφεξῆς ἡμερῶν δι' ὧν ἀπαρτίζεται ἡ ἐβδομάς. Τὴν δὲ χάριν εἰπὼν μετὰ ἄρθρου, κατ' ἐξαιρετον ἐδήλωσε τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐν σχήματι ἐξοχῆς· ἦν χάριν ὃ ἔχων πέπλησται τῶν κρειτόνων, καὶ οὕτως αὐτάρκως ἔχει, κἂν μυρία θλίβηται, ὡς τοῦ Θεοῦ παντοῦς ἐπισκαπτομένου αὐτόν· καὶ τοῦτο δηλοῖ ὃ ἐκείθεν ἐφ' οἷς εἶδετο μαθῶν τὸ, Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ δὲ ἀπλότης ἐνταῦθα οὐ τὴν συνήθη δηλοῖ, καὶ ἦν ἀπλοῦς τις πεπλάσθαι φησιν, ἀλλὰ τὸ μονήρης καὶ ἀσύνθετον καὶ ἀποίκιον τῆς ἁγίας Τριαδικῆς ἐξουσίας. Ἡ δὲ ἐξουσία ἐν τούτοις οὐκ ἐπὶ δυνάμει ἀπλῶς κυριολεκτεῖται, ὡς εἰθισμαθα, ἀλλὰ μάλιστα οὐσίαν δηλοῖ ἐξοχωτάτην ὑπερούσιον, ἥπερ ἐστὶν ὁ Θεός, τῆς δὲ προθέσεως καὶ νῦν ἐπιτετικὴν δηλώσεως ὑπεροχῆν, ὡς καὶ ἐν τῷ, ἐξώγκωται, καὶ ἐν τῷ Ἐκδικος ὁ ἄγαν δίκαιος, καὶ ἐν τοῖς ὁμοίοις, περὶ ὧν προγέγραπται. Τὸ δὲ ἐν μιᾷ πρὸς τὸ τρίτῳ ἀφορᾷ, ἵνα νοώμεν ὡς τότε μὲν αἱ τρεῖς ὥραι τὸ τρισυπόστατον ὑπεσημαίνον τῆς θεότητος, νῦν δὲ παρ' ἡμῶν ἐν μιᾷ Κυριακῇ τὸ ἀπλοῦν καὶ ἐνιαῖον τῆς εἰρημένης ἐξουσίας δηλοῦται.

Trinitatem, nunc vero apud nos ἐν μιᾷ Κυριακῇ (una dierum Dominica) simplicitatem et unitatem dicte præcellentis substantiæ demonstrari.

ροθ'. Ἐγὼ δὲ τῷ, Υἱός, Πατήρ, καὶ Πνεῦμα εὐλογητὸς εἶ, νοητέον μὲν Ἀττικῶς, Ὡ Υἱέ, ὦ Πάτερ, ὦ Πνεῦμα· συνηθητέον δὲ καὶ ὅτι τὸ, Εὐλογητὸς εἶ, ἐπινηχθῆ ἐνικῶς τοῖς τρισὶν, ὡς εἶπερ εἶπεν, Εὐλογητοὶ ἐστε, πρὸς δὴλωσιν τοῦ κατ' οὐσίαν ἐνιαῖου αὐτῶν. Μίαν γὰρ τριπρόσωπον φύσιν καὶ ἡ τοιοῦτος δηλοῖ σχηματισμός. Μὴ θαυμαστόν δὲ εἰ προτέταται· Υἱός ἐνταῦθα τοῦ Πατρὸς διὰ τὴν ἀκολουθίαν τῆς ἀκροστιχίδος. Εἰ γὰρ καὶ εἰώθαμεν εὐαγγελικῶς Πατέρα λέγειν, εἶτα Υἱόν, καὶ τρίτον τὸ Πνεῦμα, κατὰ τὸ, Βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὅμως κωλύει οὐδὲν κατὰ τὰς τῶν Πατέρων παραδόσεις καὶ τὸν Υἱόν προτάσσειν καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα ὀρθότῃ ἐννοιακῇ, διὰ τὸ τῆς ἁγίας Τριάδος ἐφ' ἑπάσιν ὁμοίμον, καὶ οὐδέ τι φθόνου ἐπισυρόμενον οὐδέ ἐν ταῖς ταισὺται· κατ' ὄνομα προταγῆς· ὃ μῆτε ὑπονοεῖν, μῆτε λέγειν ἀνδρὶ χριστιανῷ γένοιτο, εὖ εἶδῃτε μὴ ὅτι γε τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ παντὸς ἀγαθοῦ ἀνδρὸς ἐξόριστον εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ φθόνου.

lud quidem tum primum in Sion factum est. In hac autem nostra congregatione, quæ fit in una dierum Dominica, ad celebrandum hoc prodigium non tanquam in representatione et in speculo divinitatem in tribus personis, cogitamus; sed hoc trium horarum representativum ænigma juxta purissimam, accuratissimam et ita manifestissimam veritatem intelleximus; et existimantes visibilliter intueri te in tribus personis unum Deum Filium, et Patrem, et Spiritum; dicimus et clamamus et psallimus tibi: Benedictus es.

178. Et vide locutionem, in una dierum congregari, dictione τρίτη ὥρων fuisse delineatam; nisi quis τὸ ἡμερῶν τῇ κυρίᾳ syntaxi conjungat, quatenus apud nos dies hujusmodi festiva κυρία ἐστὶ (domina est) ipsa subsequentiū dioram, quibus hebdomada componitur. Cum autem τὴν χάριν cum articulo dixerit, eximie gratiam Spiritus in supremo gradu significavit; quam gratiam habens melioribus repletur, et sic, licet mille tribulationes sustineat, tanquam Deo omnimodo eum visitante satis habet. Et hoc demonstrat ille qui exinde, ubi deerant multa, didicit: Sufficit tibi gratia mea. Hic autem simplicitas non hanc significat communem, juxta quam aliquis simplex dicitur esse fectus, sed sanctæ Trinitatis substantiæ unitatem, absque compositione et varietate. In his autem ἡ ἐξουσία non simpliciter juxta morem de potentia proprie dicitur, sed potius substantiam indicat præstantissimam et supersubstantialiam, quæ Deus est, proposita particula ἐξ etiam nunc ordinativam significante superiorem dignitatem, sicut in hoc: ἐξώγκωται, et in hoc: Ἐκδικος (qui nimis justus) et in similibus, de quibus ante scriptum est. Hoc autem, ἐν μιᾷ, ad hoc τρίτη, respicit, ut intelligamus tunc quidem tribus horis innuī Divinitatis (una dierum Dominica) simplicitatem et unitatem

179. In hoc autem: Filius, Pater, et Spiritus, Υἱός, Πατήρ, καὶ Πνεῦμα, εὐλογητὸς εἶ, Attice quidem cogitandum est Ὡ Υἱέ, ὦ Πάτερ, ὦ Πνεῦμα: simul autem est intelligendum quod id: εὐλογητὸς εἶ, ad tres singulariter prolatum est, quasi dixerit: εὐλογητοὶ ἐστε, benedicti estis, ad ostendendam eorum substantiæ unitatem: unam enim in tribus personis naturam talis forma demonstrat. Non vero mirandum si Filius hic prior Patre ponatur, ob acrostichidis sequelam: si enim secundum evangelium consuevimus dicere Patrem, deinde Filium et tertio Spiritum, juxta istud: Baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, nihil tamen obstat juxta Patrum traditiones, quin, salva recta fide, prius ordine ponatur Filius et Spiritus sanctus, quia quod ad sanctam Trinitatem attinet ejusdem est dignitatis in omnibus, et ex his nominum præpositionibus nihil invidiosè consequitur quod neque suspicari, neque dicere contingat homini christiano, bene scienti quod non solum a Deo, sed ab omni homine probo procul abest invidia passio.

Hirmus. oðæ octava.

Solvit vincula, et rorat flammam
Terno lumine principatus forma.
Laudant pueri, laudate vero solum
Salvatorem, et conditorem omnium, et benefa-
Creata universa creatura. [ctorem.

180. Iste nexus e prodigio puerorum regalissimæ sanctæ Trinitati numero parium per sequelam octavi carminis clarissime continuatus, separatim quidem non meminit celebrati sancti Spiritus; sed in divina Trinitatis potestate sub memoriam et ipsum comprehendit, dicens: quod typus ille antiquus, qui secundum alium quidem melodum olim pingebat et præfigurabat Domini matrem; secundum autem hodiernæ festivitatis epicam poetam tñν θαρχίαν, a qua voce derivatum est præscriptum θαρχικώτατον, subindicat etiam terlucidus, ὁ τρισσοφεγγής; ita ut iterum melodus charo lumine splendens hic etiam divina celebret; ille protade typus supremæ divinæque potestatis quæ mundo salutaria postremum administravit, puerorum vincula solvit (non enim soluti, sed compediti missi sunt in fornacem); et circumdantem ipsos flammam irroravit. Hæc enim: λύσις et θροσίζει, pro: ἔλυσε et ἐθρόσισε, consueta rhetorum regula, posita sunt. Postquam autem sic prorsus vivide prodigium illud melodus expressit, absque conjunctione per modum admirationis, adjicit quod hymnum canunt pueri illi primum; non enim adhuc tunc et alii; benedicit autem communiter Deum facta creatura, sive omnia opera ejus; hunc enim ut talem ipsi consistuntur animæ perditores demones, veluti sanctum tradit Evangelium; ita ut cum pueris illis concinant omnes in mundo, sicut moverunt, et hymni consortium habeant. Et sic quidem nihil aperte videtur continere de festo præsens ille nexus octavi carminis; alias tamen innuit ænigmatè sicut festivitas amat, et per verbum θροσίζει et per τὸ φέγγος, quod continetur in τρισσοφεγγεὶ θαρχίᾳ; et per trium sanctorum puerorum prodigium, et per hoc, quod in igne, posteriores igneas linguas symbolice figurante, desuper et isti facti sunt sapientes, et philosophiam velut ignitam emisserunt, novis linguis et ipsi πυρπνῶς ἀφίπτερως cantantes, quæ sapientes musici non in carminibus imitarentur, necnon per trinam hanc prædictam lucem, eo quod præsens festivitas etiam habuit luciferum ignem, qui tales linguas manifestavit; perque humidum sieque liquidum et fluidum rorem, quo sibilantem concipimus septimi carminis Spiritum, id est: *Effundam de Spiritu meo super omnem carnem.* Si vero quomque verbum διασυρρίζειν, ut dictum est, proloquamur, ad boiliernum vehementem flatum facile referemus, tale verbum διασυρρίζειν exornantes, ex eo quod hodiernam apostolorum continentiam subindicat, et tamen ad illa præterita spiritaliter extendatur, quando regales fistulæ psalteriaque inflabantur. Et ita quidem ista constituta sunt.

A

Εἰρμὸς φῶδης ὁ; δῶδης.

XXI. Λύσις τὰ δεσμὰ καὶ θροσίζει τὴν φλόγα
'Ο τρισσοφεγγής τῆς θαρχίας τύπος.
'Υμνοῦσι παῖδας, εὐλογοῖ δέ τε τὸν μόνον
Σωτήρα καὶ παντοῦργον, ὡς εὐεργέτην,
'Η δημιουργηθεῖσα σύμπασα κτίσις.

ρπ'. 'Ο εἰρμὸς οὗτος ἐκ τῆς κατὰ τοὺς ἰσαριθμοὺς τῆ βασιλικωτάτῃ ἀγίᾳ Τριάδι παιδῶν θαυματουργίας γοργότατα συνειρμῶνος διὰ τὴν τῆς ὁδῆς φῶδης ἀκολουθίαν καταμόνος μὴν οὐ μέμνηται τοῦ ἰορταζομένου ἀγίου Πνεύματος· τῆ δὲ Τριαδικῇ θαρχίᾳ συμπεριλαμβάνει εἰς μνήμην καὶ αὐτὸν, λέγων ὅτι 'Ο τύπος ὁ πάλαι ποτὲ κατὰ μὲν ἴτερον μελωδῶν τυπῶν καὶ προεικονίζων τὴν τοῦ Κυρίου μητέρα, κατὰ δὲ τὸν ἰποκοιδῶν τῆς σήμερον ἐποτρῆς, καὶ τὴν θαρχίαν ὑποδηλῶν ἀφ' ἧς παρῆκται τὸ προγραφὲν θαρχικώτατον ὁ τρισσοφεγγής, ὁ ἐστὶ κἀναπαῦθα τρίφωτος, ἵνα καὶ πάλιν ὁ μελωδὸς φωτὶ λαμπρόμενος φῶσιν μέλητα τὰ θεῖα. Ἐκεῖνος τοίνυν ὁ τύπος τῆς ὑστερον διοικονομησαμένης θαρχίας· τὰ τῷ κόσμῳ σωτήρια ἔλυσε τὰ τῶν παιδῶν δεσμὰ οὐ γὰρ ἀνετοί, ἀλλὰ πεθῆται εἰς τὴν πυρὰν ἐνεθλήθησαν, καὶ τὴν περισσοῦσαν αὐτοῦ φλόγα ἐθρόσισε. Τὸ γὰρ λύει καὶ θροσίζει ἀνεὶ τοῦ ἔλυσε καὶ ἐθρόσισε τέθειται συνῆθει νόμῳ ρητορικῷ. Οὕτω δὲ πᾶν γοργῶς ὁ μελωδὸς τὸ θαῦμα ἐκεῖνο φρίσας ἐπάγει ἀσυνδέτως θαυμαστικῶν σχήματι, ὅτι ὀνομοῖ παῖδας ἐκεῖνοι πρώτως. Οὐ δὲπου γὰρ τότε καὶ ἄλλοι· εὐλογοῖ δὲ κοινῶς τὸν Θεὸν καὶ ἡ δημιουργηθεῖσα κτίσις, ἤγουν πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ· ὃν καὶ αὐτοὶ ὁμολογοῦσι τοιοῦτον οἱ ψυχλοθεροὶ δαιμονες, καθὰ τὸ ἄγον παραδίδωσιν Ἐδαγγέλιον· ὡς τοὺς παῖσιν ἐκεῖνοις καὶ τοὺς τοῦ κόσμου συμμέληται ἔλους, ὡς οἰδαμεν, καὶ τοῦ ἔμνου συνεπιλαβάνεσθαι· καὶ οὕτω μὲν οὐδὲν τι πέφηνε περιέχων ἐνεργῶς ἰορταστικῶν ὁ προκειμένου εἰρμὸς τῆς ὁδῆς φῶδης· ἄλλως μέντοι ἀντίτεται ὡς ἡ ἐορτὴ φιλεῖ διὰ τε τοῦ θροσίζει, καὶ διὰ τοῦ φέγγους, ἔπερ ἔγκαιται τῇ τρισσοφεγγεὶ θαρχίᾳ, καὶ διὰ τοῦ κατὰ τοὺς ἀγίους τρεῖς παῖδας θεύματος· καὶ διὰ τοῦτο μὲν ὅτι ἐν πυρὶ συμβολογραφοῦνται τὰς ὑστερον πυρίνας γλώσσας, καὶ ἐκεῖνοι ἐσοφίσθησαν ἀνωθεν, καὶ ἀνιβάλλοντο φιλοσοφίαν ὡς ἐμπύριον, καιναῖς γλώσσαις μέλλοντες· καὶ αὐτοὶ πυρπνῶς, ἔπερ οὐδ' ἂν σοφοὶ μουσικοὶ ἐνευκαιροῦντες ἄτμασι· διὰ δὲ τοῦ εἰρημένου Τριαδικοῦ φέγγους, ὅτι καὶ ἡ νῦν ἐορτὴ πῦρ φεγγοδδον ἔσχει, ὁ τοιαύτας γλώσσας ἐνέφηνε· διὰ δὲ τῆς ὑγρᾶς καὶ οὕτω χυτῆς καὶ ρυτῆς ὀρσοῦ, ἧ καὶ τὸ διασυρρίζον Πνεῦμα συνενθυμοῦμεθα τῆς ἐδδῆμης φῶδης τῆ, Ἐχρῶ τοῦ Πνεύματος μου καὶ ἐπὶ πᾶσαν σάρκα. Εἰ δὲ καὶ τὸ ὡς ἐθρόσθη διασυρρίζειν προλογοῦμεθα, πρὸς τὸ σήμερον βίαιον Πνεῦμα ἡρέμα συμβιάσομεν ἐκεῖνο, σεμνύνοντες τὸ τοιοῦτον διασυρρίζειν, καὶ ἐκ τοῦ τὴν σήμερον ἀποσταλικὴν ἐμμέλειαν ἀνιτίτεσθαι, καὶ πρὸς τὰ τότε ἀποτείνεσθαι πνευματικῶς μέντοι, ὅτι καὶ σύριγγες ἐνηγοῦντο βασιλικαὶ καὶ ψαλτήρια. Καὶ οὕτω μὲν καὶ ταῦτα καθίσταται.

ρα'. Τὸν δὲ Θεὸν Σωτήρᾳ τε λέγει ὁ εἰρημὸς οὐκ ἄνθρωπος κοινῶς, ἀλλὰ καὶ ἰδιῶς ἔχομένως· τοῦ κατὰ τοὺς ἁγίους παιδα· θαύματος· καὶ παντοῦργον δὲ, ὡς ἐνταῦθεν ὀφειλέτας εἶναι τοὺς περὶ σύμπασαν κτίσιν τοῦ αὐτῶν ἕμειν ὡς καὶ εὐεργετηνέστατον· τοιοῦτο γὰρ ὑπερβαλλόντως· ὁ καὶ κοινὸς Σωτήρ καὶ Δημιουργός. Τὸ δὲ λύειν δεσμῶν, ὃ καὶ διαλύειν λέγεται, ὅτι διάφορόν ἐστι πρὸς τὸ ῥήσσειν ἐφάνη ἐν τῷ ἔρρηξε πέδας γαστρὸς. Βίαιον μὲν γὰρ τὸ ῥήσσειν, γαλήνην δὲ τὸ λύειν, καὶ μᾶλλον ἐνταῦθα λόγου· τίγα γὰρ τὰ δεσμὰ τῶν ἁγίων παιδῶν οὐδὲ ἀπλῶς εἴπεν ἢ καμιναιὰ φλόξ ἔκαϊνη σιδηρᾶ ὄντα· μενούγγε τήξασα εἰς· τὸ πρῶην ἀνέλυσσε μέταλλον, εὐφρογόμενον τῶν παιδῶν, ἀλλὰ θροισζομένον παραβέξως τῇ φλογί· καὶ ἔστιν εἰκάσαι προσφῶς δεῖ καθὰ τήκεται κηρὸς ἀπὸ προσώπου πυρὸς, τοιοῦτω ἄρπυ καὶ τὰ δεσμὰ τῶν ἁγίων ἔκαϊνον παιδῶν ἀπέρρύθη ἐν τῷ πυρί· ἀπονηεὶ διακτεσόντα ὡς οὐδὲ εἰπερ ὁ ποδῆματα ἐλύθη αὐτοῖς ἐκ ποδῶν. Ὅτι δὲ τὸ διαλύειν διαφέρει τοῦ λύειν, δῆλον ἐκ τοῦ συναλλατικῶς διαλύεσθαι, καὶ ἐκ τοῦ ἄλλως δὲ φυσικῶς κατὰ τὸ, Διαλύεσθαι πᾶς ἄνθρωπος. Φανερόν δὲ ἐστὶ γένος λύσεως τε καὶ ῥήξεως τῶν ἀντιδρηρημένων ἢ ἀπλῶς λύσις. Διὸ ἢ μὲν ῥήξει· καὶ λύσις τις λέγοι ἂν ἀναγκαίως, ἢ δὲ λύσις τὸ γένος, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ῥήξει, οὐδὲ ἢ λύσις τὸ εἶδος· τοῦ δὲ εἶναι γενικὴν λέξιν τὴν λύειν, δεῖγμα ἢ τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν ἀντιθεσίς. Οὗ γὰρ παρελθόντων δεσμεῖν καὶ ῥήσσειν, ἀλλὰ Πάντα ὅσα ἂν λύσῃτε κάτω ἢ δῆσῃτε, λελυμένα ἢ δεδεμένα ἔσται ἄνω. Πολλάκις μέντοι ὡς πολυώνυμα τὸ λύειν καὶ τὸ ῥήσσειν ταυτίζονται. Ῥήγνυται γοῦν καταπέτασμα, καὶ λύεται κρήδεμνα πόλεως· ἔτι δὲ ῥήγνυται ἔθνος δεσμῶν, καὶ καταλύεται σταυρῶ θάνατος. Εἰσὶ δὲ τινες λύσεις ὧν προὔπαρχει δεσμὸς, αἷς οὐκ ἔστι προσαρμόσαι ῥήξιν, ὡς τῇ τοῦ, Ἐξ ὀδοῦ καταλύοντο εἰς ἀνάπτυλαν καὶ τοῦ, Ἀλύοντο χρέος ἢ πλόκαμον, ἢ λυομένου αἰχμαλώτου, ἢ ἐκλύοντο χρησμόν· καὶ ὁ εἰπὼν δὲ ἐστὶ οὐδέν τι τέλη λύσει ἀντὶ τοῦ λυσιτελεῖ, οὐκ ἔχει ἀντιθεῖναι τῇ λύσει ταύτῃ ῥήξιν τινα. Ἀλύονται δὲ οὕτω καὶ αἰνίγματα καὶ ζητήματα· ὁμοίῳ δὲ λόγῳ καὶ πηδῶν δεσμῶν· εἰπεῖν γὰρ αὐτὰ βραχύναι, ἀκνήσει τις. Φαίνεται δὲ διαφορὰ ἐνσωμάτων λύσεως καὶ ῥήξεως, καθότι τὰ μὴ δυνάμενα λύεσθαι ῥήσσονται· τὰ δεσμὰ δὲ μεταπέπλαστα ἀπὸ γένους ἄρρέονος εἰς οὐδέτερον κατὰ τοὺς παλαιούς. Ὡς γὰρ ὁ ζυγὸς τὸ ζυγὸν ὀξυτόνως, καὶ ὁ σταθμὸς τὸ σταθμὸν, οὕτω καὶ ὁ δεσμὸς τὸ δεσμὸν, ὅθεν τὰ δεσμῶν, τὸ ζυγὸν cum acuto tonio· εἰ ὁ σταθμὸς τὸ σταθμὸν, sic etiam ὁ δεσμὸς τὸ δεσμὸν, unde τὰ δεσμῶν.

ρπβ'. Τὸ δὲ προσζῆσι τὴν φλόγα ἰκανῶς ἔρρητόρευται τοῖς πάλαι ἁγίοις· ἀκόλουθον δὲ τῇ συμβολογραφίᾳ τῆς κατὰ τοὺς ἁγίους τρεῖς παιδῶν ιστορίας, οὗς ἠκάμενος ὅσα καὶ ζωογόνος ἄηρ οὐ κατέκαυσεν· ἀλλὰ ζωογόνον θάλψασα περιεαῶσατο μόνον τὸ φωσφόρον αὐτῆς καὶ φαιενδὸν ἀποσυλῆσαι κατὰ νοῦν ἡμᾶς καὶ ἐκμάξασθαι· οὐ μὲν τὸ καυστικὸν συνεπινοῆσαι καὶ καταναλίσκον καὶ παμφάγον, ἀλλὰ τῷ αἰσθητῷ πυρὶ ἀφείναι αὐτά. Δὲ οὐδὲ εἶπεν ὡς

181. Deum autem Salvatorem ait nexus non solum communiter, sed speciatim propter sanctorum puerorum miraculum; et omnium factorem, ut exinde debeant omnes qui totam componunt creationem, illum tanquam beneficentissimum hymnis celebrare. Taliter enim est superabundanter communis Salvator et Creator. Hoc autem: λύειν δεσμῶν, quod etiam dicitur διαλύειν, a verbo ῥήσσειν differre monstratum est in hoc: ἔρρηξε πέδας γαστρὸς: violentam enim quidem est τὸ ῥήσσειν, tranquillam autem τὸ λύειν, et praesertim ibi sermonis: forte enim sanctorum puerorum vincula, cum essent ferrea, nec simpliciter solvit fornacis flamma; imo vero liquefactum in primum statum resolvit metallum, non adustus pueris, sed flamma mirabiliter irrigatis. Et est apte conjiendum quod sicut fluit cera a facie ignis, ita sanctorum quoque puerorum vincula proflexerunt in igne. Quod autem διαλύειν et λύειν inter se differant, patet ex hoc: συναλλατικῶς διαλύεσθαι, et ex ejusdem verbi physiologico usu in hoc: διαλύεται ὁμοίως homo. Manifestum est autem quod genus λύσεως et ῥήξεως oppositorum, est simplex solutio λύσις. Ideo ῥήξει: etiam quaedam λύσις solutio necessario sonat; λύσις autem, genus, non est necessario ῥήξει: neque λύσις species. Quod vero vox generis sit λύσις, argumentum est τοῦ δεσμεῖν et λύειν antithetum: non enim traditione recipimus δεσμεῖν et ῥήσσειν, sed: quaecumque solveritis (λύσῃτε) infra, vel ligaveritis (δῆσῃτε), soluta vel ligata sursum erunt: saepe tamen ut polyonyma verba λύειν et ῥήσσειν assimilantur: ῥήγνυται proinde auleum, et λύεται urbis pinnarum decus. Adhuc autem ῥήγνυται inferni vincula, et καταλύεται cruce mors. Sunt autem quaedam λύσεις, quas praecesserunt vincula et quibus non est adaptare ῥήξιν, qualis haec: Ex itinere solvebantur in requiem; et illae: λύοντο debitum vel cincinnus; vel λυομένου αἰχμαλώτου (solutio captivo), vel ἐκλύοντο χρησμόν (solvebant oraculum) et qui dixit quod οὐδέν τι τέλη λύσει pro: λυσιτελεῖ, non habet huius solutionis tινὰ ῥήξιν supponere. Sic autem etiam solvantur aenigmata et quaesita, similiter vero quoque pedum vincula: haec namque dicere rumpi (ραγῆναι) aliquis non auderet. Videtur autem differre corporalis λύσις ac ῥήξει, quatenus ea quae solvi nequeunt rumpuntur. Vincula vero commutata sunt Graece ex masculino genere in neutrum juxta veteres. Sicut enim ὁ ζυγός, sic etiam ὁ δεσμὸς τὸ δεσμὸν, unde τὰ δεσμῶν.

182. Hoc autem: προσζῆσι τὴν φλόγα, valde rhoticati sunt veteres sancti, sed consequenter ad symbolicum sensum historiae trium sanctorum puerorum quos missus quasi vividus aer non combussit, dum ipsa calefaciens vivificat tantum remansit ut quod in ipsa luciferum et lucidum erat, nos juxta mentem auferremus et exprimeremus; nec quidem adhuc cogitaremus aliquid causticum, consumens et devorans, sed ista: sensibili igni relinqueremus. Ideo

non dixit: Solvit vincula irroratque flammam ὁ πυρσοειδής τῆς θεαρχίας τύπος, vel aliud quid simile, sed ὁ τρισσοφεγγής, pulchre componens et ibi dictionem istam, ut est sibi charum: φέγγος enim non urit, sed illuminat. Observandum est autem in talibus, quod si typus ille ter lucidæ potestatis divinæ hæc portentose fecit, quanta miraculose possit operari typo figurata θεαρχία, cujus typus talia valet. Quoniam autem ipse typus mysterio pariter incarnationis apertur relate ad augustissimam Virginem Matrem, quæ quidem recepti divinitatis ignem, nec tamen fuit consumpta, cogitandum est etiam de præfigurata sancta Deipara, qualis est nobis et qualis erit perpetuum in salutem, passionum flammam exstinguens, et omne vinculum compedemque ac cæteram constrictionem lethiferam animæ solvens.

185. Hoc vero: Omnis creatura a Deo condita benedicit illum qui solus est Salvator, et reliquis, interpretatio est locutionis: Benedictus Deus, non a talibus scilicet et talibus, sed ab omni creatura, sive ab omnibus operibus Domini, sicut nona psallit ode, multum vivide disponens eorum partes, ubi sunt ipsius sacerdotes et servi, familiares amici sancti apostoli sacerdotales ipsi ministrantes, et ita facti liturgici spiritus, prævia visione noti magno David, qui spiritus speculatur angelos Dei et flammam ignis ipsi ministrantes: quæ certe conveniunt intelligentibus recta. Prævia autem eorum indicia erant, ex melodo sanctorum puerorum, secundum nonam odeam, chore, fulgura et nubes, quæ canebant illi camino clusi, prævidentes symbolicum hodie celebratum statum et ignicoloram visionem linguarum, quarum symbolum erant nubes, opportune spirituum matres, et flammifera fulgura.

184. Hæc sunt odes nonæ; quibus conjungendæ sunt ibi celebratæ lux et tenebræ; per quas significatur quod apostolici viri aliquando quoque Mosaisico more obscurantur, ut prima ode canonis docuit, et iterum resplendent, ut ipse copiose tradidit. Opportunum autem est nobis hic dicere id quod in apostolis æthereum est ac spirituale, aeris elevatione subindicari: juxta quam sublimi volatu tanquam aquilæ surgentes illi, in prædictum augustissimæ Deiparæ tabernaculum requieverunt. Dictum vero τὸν μόνον Σωτῆρα, multum accurate scriptum est: sicut enim unus est Deus qui Deus deorum est, unusque Dominus qui dominorum est Dominus, sic etiam unus est Salvator, qui salvatorum Salvator est. Reliqui vero ex ipse per communicationem sunt salvatores, si tantum est quod salvent. Dat autem mihi sic dicendi rationem, qui tradidit non esse confidendum in principibus, in filiis hominum in quibus non est salus. Quod autem ex Græcorum spinis hanc salutarem rosam collegerimus, ante scriptum est. Attici namque primi Jovem excellenter salvatorem inscripserunt.

185. Ὁ παντουργός, apud recentes quidem, ex

Δ λύσει δεσμά καὶ θροσειζει φλόγα ὁ πυρσοειδής τῆς θεαρχίας τύπος, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον, ἀλλὰ ὁ τρισσοφεγγής· συνθεὶς καλῶς κἀναυθα τὴν λέξιν, ὡς φλὸν αὐτῶν· φέγγος γὰρ οὐ καίει, ἀλλὰ φωτίζει· ἐπιστῆσαι δὲ χρῆ ἐν τούτοις ὡς κἀν τύπος· ἐκεῖνος τῆς τρισσοφεγγούς θεαρχίας τοιαῦτα ἐθαυματούργησεν, ἥλιχα ἔχει· τερατοῦργεῖν ἢ τυκομένην θεαρχία, ἥς ὁ τύπος τοιαῦτα ἰσχύει. Ἐπεὶ δὲ αὐτὸ τύπωμα καὶ τῶ μυστηρίῳ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας ἀρμόττεται τῶ κατὰ τὴν πάναγον Μητροπάρθενον, δεξαμένην μὲν τὸ τῆς θεότητος πῦρ, οὐ μὴν καταφλεχθεῖσαν, συννοητέον καὶ τὴν προτετυπωμένην ἁγίαν Θεοτόκον, ὅποια καὶ ἔστιν ἡμῖν καὶ ἔσται δι' αἰῶνος εἰς σωτηρίαν, φλόγας τε παθημάτων ἀποσθενῦσα, καὶ κλοιδν πάντα, καὶ ποδοκάρην, καὶ λοιπὸν σφιγμὸν ψυχλῆθρον λύουσα.

ρπγ'. Τὸ δὲ· Ἡ δὴμπασα κτίσις ἡ δημιουργηθεῖσα εὐλογεῖ τὸν μόνον Σωτῆρα καὶ ἐξῆς, ἐρμηνεῖα ἐστὶ τοῦ, Εὐλογητὸς ὁ Θεός, οὐχ ὑπὸ τῶνδε ἢ τῶνδε δηλαδὴ, ἀλλ' ὑπὸ πάσης κτίσεως, ἡγουν ὑπὸ πάντων τῶν τοῦ Κυρίου ἔργων, ὡς ἡ ὀγδὴν ψάλλει ᾠδὴ· ὦν τὰ κατὰ μέρος αὐτῆ διασκευάζει πᾶνυ γοργῶς· ἐν οἷς οἱ αὐτοῦ ἱερεῖς καὶ δοῦλοι, καὶ οἰκειακοὶ φίλοι ἄγιοι ἀπόστολοι, λειτουργοῦντες αὐτῶ ἱερατικῶς, καὶ οὕτω λειτουργικὰ ὄντες πνεύματα, γινωσκόμενα προορατικῶς καὶ τῶ μεγάλῳ Δαβιδ, ὃς πνεύματα θεωρεῖ τοὺς τοῦ Θεοῦ ἀγγέλους, καὶ φλόγα πυρὸς τοὺς λειτουργοῦντας αὐτῶ. Ἄ δὴ ἐπιπρέπει τοῖς νοοῦσιν ὀρθά· προμήνυμα δὲ τούτων ἐκ τῆς κατὰ τὴν ὀγδὴν ᾠδὴν ἐμμελοῦς τῶν ἁγίων παιδων χορείας, καὶ ἀστρακαὶ καὶ νεφέλαι, ἃς ἐκεῖνοι καμινεῦόμενοι ἐψάλλον, προορώμενοι τὴν ἄρτι πανηγυριζομένην συμβολικὴν πνοὴν καὶ τὴν πυρσοειδῆ θείαν τῶν γλωσσῶν, ὧν σύμβολον νεφέλαι μητέρες πνευμάτων ἐν καιρῶ, καὶ φλογωποὶ ἀστρακαὶ.

ρπδ'. Ταῦτα δὴ τῆς ὀγδὴς ᾠδῆς· οἷς κολλεῖσθαι καὶ τὸ μελεθούμενον ἐκεῖ φῶς καὶ ἀκόςτος· ἐπὶ τῷ καὶ γνόφῳ μὲν σύστοιχον τὸ σκοτῶδες, ἀστρατῆς δὲ ἀρετῆ τὸ φῶς· δι' ὧν δηλοῦται ὡς οἱ ἀποστολικοὶ ἄδρες καὶ γνοφῶνται ποτε Μωσαικῶς, ὡς ἡ πρώτη ᾠδὴ τοῦ κανόνος εἰδίδαξε, καὶ φωσφοροῦσιν αὐτῶς ὡς αὐτὸς πλατικῶς παρέδοτο. Εὐχαιρον δὲ ἡμῖν εἰπεῖν ἐναυθα καὶ δεῖ τὸ συμβολικῶς πνευματικόν, καὶ αἰθέριον τῶν ἀποστόλων, καὶ ἡ ἀερία συγκροτῆ ἐπαρσι· ἢ ἐκεῖνοι μετάρσιοι πετόμενοι ὡσεὶ καὶ ἀστοί, ἐπὶ τὸ τῆς πανάγου σκῆνωμα προκείμενον Θεομήτορος ἀνεπαυσαν. Τὸ δὲ, Τὸν μόνον Σωτῆρα, πᾶνυ συντετηρημένως γέγραπται. Ὡς γὰρ μόνος Θεὸς ὁ τῶν θεῶν Θεός, καὶ Κύριος ὁ τῶν κυρίων Κύριος, οὐὐν καὶ Σωτῆρ μόνος ὁ τῶν σωτήρων Σωτῆρ· οἱ γὰρ λοιποὶ ἐξ αὐτοῦ σωτήρες κατὰ μέταδοσιν, εἰ τῶς καὶ σώζουσι. Δίδωσι δὲ μοι τοῦτο λέγειν ὁ παραδοὺς μὴ πεποιθῆναι ἐπ' ἀρχοντας ἐπιυιοὺς ἀνθρώπων, οἷς οὐκ ἔστι σωτηρία· ὡς δὲ ἐξ Ἑλληνικῶν ἀκανθῶν καὶ τὸ σωτήριον τοῦτο ῥέδον ἀπολέλεκται, προγέγραπται· Ἄττικοι γὰρ πρώτοι κατ' ἐξαιρετον Δία σωτῆρα ἐπεγράφοντο.

ρπε'. Ὁ δὲ παντουργός παρὰ μὲν τοῖς ὑστερον

ἀγία λέξις ἐστὶν ὁμολογουμένη· μόνος γὰρ παν- A
 τουργός ὁ θεὸς παρ' ἡμῖν εὐσεβῶς. Οἱ δὲ καθ'
 Ἑλληνας τῆς αὐτῆς εἰχον σημασίας τὸν παντουργόν,
 ὡς καὶ προειδήλωται, τὸν καὶ ἐφ' οἷς οὐ χρῆ πε-
 ρεργότατον καὶ οὕτω καχοεργόν· οὐ παντὶ ἔργῳ τῷ
 κατ' ἀνθρώπων ἐναρέτως ἐπιβάλλοντα, ἐγχειροῦντα
 δὲ καὶ οἷς οὐκ ἐχρῆν· ὃ δὴ καὶ τῶν τριῶν παλαιότατων
 σοφῶν κατηγορηθεὶς ἐβλάθη ὡς διαστρέφων τοὺς
 μαθητευομένους ἐν τῷ ἀναγινώσκειν αὐτοῖς τὸ
 ἔργον· οὐδὲν ὄνειδος, οὐ πρὸς ὀρθόν, λόγον ὡς ὁ
 κατηγορὸς ἔφη· ἀλλ' ὅτι ἔργον οὐδὲν ὄνειδός ἐστιν,
 ἦγον οὐδὲ μία ἐργασία πρὸς ὄνειδισμῶν γένοιτ' ἂν
 τῷ ἀποκληροῦντι αὐτήν· ὃς δὴ λόγος ἀτοπος ἐξεφαί-
 νωτο, εἰ παιδεύοι μὴ ὄνειδισμὸν τινα ἔχειν τὰ ἐφά-
 μαρτα ἔργα, ἐπαινετὸν δὲ εἶναι καὶ τὸν ἅπαντα ἐρ-
 γάζόμενον καὶ οὕτω παντουργόν· διὸ εἰς ἀπόβλητον
 ἀπερρίπτεται τοῖς τότε ὁ παντουργός· ὕστερον μέν-
 ται τοῦ ἔργου ἀποκριθέντος εἰς ἐρμηγίαν πράξεως
 ἀγαθῆς, καὶ ἰδιάσαντος εἰς ἐπαινετὸν καὶ κρέπον
 βίῃ πολιτικῇ, καὶ ἐργάτου λεγομένου τοῦ εὐεργοῦ
 καὶ ἐνεργοῦς· ἐπὶ καλῷ, πολιτικῶν ἡμᾶς ὁ παντουρ-
 γός ἀπὸ χθονὸς εὐρουοείης εἰς Ὀλυμπον ἀναβέβηκε,
 τῷ θεῷ εἰς ἐπινυμίαν οἰκωσόμενος, καὶ τὸν παν-
 οὔργον καταλέλοιπεν εἰλεῖσθαι περὶ ἡμᾶς· οὕτω
 καὶ θαυματουργός πάλαι μὲν ποτε ὁ παιγνίαν τὴν
 ἦν ἀποπλαδῶμεν ὅποια τὰ περιβόδιμα Σωκράτους
 εἶναι, καὶ ἄλλα δὲ τινα ὧν κατέπαιξεν Ὀριγῆνης
 ἀπελέγξας αὐτά, θαύματα μωροῖς ἐκαίνα κατὰ τὸν
 οὕτω φάμενον· ὕστερον μέντοι ὁ θαυματουργός
 θεοτάτη λέξις ἐστὶ, Θεοῦ θαυμαστοῦντος· τὴν ἐκαί-
 νει· τοιαύτην χάριν ἔχοντα.

ρπς'. Ὁ δὲ εὐεργέτης καὶ βασιλεὺς ἀγαθοῦ,
 Πτολεμαῖος δὲ ἦν ἐκαίνος, ἐπώνυμον ἐπεκρίθη
 γενέσθαι, διὰ τὸ ἐνθιῶς ἀγαθὸν τοῦ εὐεργετῆν, εἰ
 τι μεμνημέθα, βασιλεὺς παλαιῷ φαιμένου ὅτι Σή-
 μερον οὐκ ἐβασίλευσα, οὐ γὰρ εὐεργέτησα· καὶ αὐ-
 τὸν πάλιν ἐτέρου μὴ τοιοῦτου, περὶ οὗ σοφός τις ἐρω-
 τηθεὶς ἐν τῷ τοῦ ἀρχαίου ἐξείναι, τί ὁ βασιλεὺς
 ποιῆ, Πτωχούς, ἔφη· σκώπων ἐκαίνος τὸν ἄρχοντα
 ὡς μὴ εὐεργετῆσαν. Καὶ τῷ ὅντι βασιλεὺς φειδόμενος
 θησαυρῶν καὶ δι' αὐτὸν χρυσοφυλακῶν μύμηξ ἂν
 εἴη χρυσοφυλῶν, ὃς ἐνθυμείσθαι καὶ τοὺς ἱστορου-
 μένους μύσας εἰς οὐδὲν δέον φιλεῖν τὸν χρυσόν. Οὕτω
 δὲ καὶ πᾶς πλούσιος τῇ γῆ πιστευῶν τὰ χρήματα ἢ
 τοῖς τοῖς παραβῶν εἰς νοῦν λαμβανέτω μὴ ἂν προ-
 πάντως ταφῆσθαι, εἴπερ αὐτὸς θάπτει τὰ μὴ ἄξια
 κατακρύψαι, ἀλλὰ διαδόσει· τῆς πρὸς τοὺς ἀδελ-
 φούς. Ὁ δ' αὐτὸς ἐνοείσθαι καὶ ὅτι ἅμα χρήματα
 ἐκρύβησεν, καὶ ὁ θεὸς τοὺς οἰκτιρμούς αὐτοῦ συνέ-
 στείλα, λέγων οἴοντι ὅτι, Δὲς, ὦ πλούσιε, καὶ δώσω,
 εὐεργέτησον, καὶ εὐεργετήσῃ, καὶ οὕτως ἔσομαι σοι
 οἰκ' ἀποδότης καὶ βραβεύτης χάριτος· ἀλλὰ δώσω
 σοι ὀφειλετικῶς ὄξιον ἀνταπέδομα. Ὅρα δὲ ὅτι τὸ
 εὐεργετῆν, ὃ ἐστὶν εὐποιεῖν, εἴτουν εὐ ποιεῖν, ἢ
 μετάδοσις ἐξιδιώτατο ἀποκληρωτικῶς κατ' ἐξαιρετον
 διὰ τὸ θεομίμητον· εἰς ὃ μαρτυρεῖ ὁ γνωματευόμε-
 νος τὸν εὐεργετοῦντα μιμητὴν εἶναι τοῦ θεοῦ.

ρπς'. Τὸ δὲ δημιουργεῖν, εἴπερ ὁ πάντων ποιητῆς
 καὶ θεὸς ἀνίχεται ἀντιθέσθαι εἰς ἐπινυμίαν αὐτῷ

A omnium confesso, sacra dictio est : solus enim
 Deus apud nos pie dicitur παντουργός. Auctores
 autem Græci, sicut præmonstratum est, ejusdem
 significationis habebant τὸν παντουργόν, illum qui
 valde operarius est in quibus non oportet, et sic
 malefactor est ; qui non omni se dat operi humano
 laudabiliter, sed manum ingerit ubi non oportet ;
 de quo unus ex antiquissimis sapientibus accusatus
 punitus fuit ut pervertens discipulos ipsis persuaden-
 do quod nullum opus probrum est. Non ad rectam
 rationem, ut accusator dixit, sed quod nullum opus
 probrum est, seu nulla actio probro esse potest,
 adimplenti illam : qui sane sermo videbatur absur-
 dus, si doceret nullum probrum habere peccatoria
 opera, laudabilem vero esse cuncta operantem et
 ita παντουργόν. Ideo contemptui tradatur homini-
 bus hujus ævi ὁ παντουργός. Posterius tamen, opere
 in interpretationem actionis bonæ æstimato, prop-
 rietate pertinente ad id quod laudatur et competis
 homini politico, et operario dicto illo qui bene vi-
 riliterque agit in bono, derelinquens nos ὁ παντουρ-
 γός ἀπὸ χθονὸς εὐρουοείης in Olympum ascendit,
 in cognomen Deo propriatus, et τὸν παντουργόν circa
 nos versari relinquit. Sic etiam olim θαυματουργός ille
 quidem erat qui jocosa specie seductorie fingebat, qua-
 lia sunt quæ celebrantur esse Socratis et alia quedam
 de quibus confutatis risit Origenes : hæc autem juxta
 nomen erant miranda stultis. Posterius tamen ὁ θαυ-
 ματουργός divinissima vox facta est, Deo mirum
 C faciente illum qui talem exinde gratiam habet.

186. Vox autem ὁ εὐεργέτης boni regis, et hic
 quidem erat Ptolemæus, cognomen veri judicata
 est, eo quod divinitus bonum est benefacere, si
 meminerimus veteris illius regis, aientis : Hodie
 non regnavi ; non enim benefeci ; et alterius hanc
 similis, de quo sapiens quidam in palatii exitu in-
 terrogatus quid rex faceret, Pauperes, inquit, con-
 siderans iste principem ut non beneficium. Et revera
 princeps thesauris parcens, et ideo auricustos, for-
 mica quedam esset infodiens aurum ; hic in men-
 tem revocet traditos memoriæ mures in nullam
 utilitatem aurum diligentes. Sic autem etiam om-
 nis dives terræ fidens divitias aut muris inserens,
 mente concipiat se non forte decenter esse tumu-
 landum, etsi tumulet ipse res absconsione non dignas,
 sed potius erga fratres largitione. Ipse vero quoque
 recogitet quod, ubi thesaurus abscondit, simul et
 Deus misericordiam conclusit in eum, quodammodo
 dicens : Da, dives, et dabo, benefac et benefaciam ;
 et sic ero tibi non gratiæ largitor et redditor, sed
 tibi debitam dignamque retributionem dabo. Vide
 ergo quod τὸ εὐεργετῆν, id est benefacere, sibi tan-
 quam hæreditatem excellenter appropriat ob imita-
 tionem Dei bonorum communicatio : quod testatur
 sententia illius qui dixit, beneficium imitatoreum
 esse Dei.

187. Hoc autem δημιουργεῖν, si quidem omnium
 factor et Deus consentis accipere sibi cognomen

a nobis, maxima est gratia. Quid enim est ad illum hujusmodi dictio: Quomodo δημιουργός est hic universi mundi creator? δημιουργόν norunt antiqui illum qui publica agit, qui civilia operatur, qui, ut ita dicam, laboriosæ multitudinis est homo. Et tamen ille qui propter nos peccatum et maledictio vocatus est et sustinuit, sustinet, sicut viduam ipsi tanquam pauperi quosdam obolos porrigentem, sic et nos ipsum cognominantes juxta quamdam omnino bonitatem, ex qua partiaria licet et particulari, transit ad aliquid excelsius is qui mente transcendit. Sic etiam gubernator, qui mundum dirigit, et plastes, qui summe sapiens est et artifex, vocari gaudet. Vox σύμπασα nihil eorum quæ sunt in mundo, neque mortale, neque immortale sine Deo esse demonstrat; κτίσις autem a Dei opificio subtrahit malitiam: peccatum enim ipse secundum nullam hujus sententiæ significationem creavit aut fecit. Simul autem seipsum increatum esse solum ostendit.

Troparium primum odæ octavæ.

Memoriam Christus verborum quibus mortales Quæ a Patre audivit, apostolis dixit, Spiritus præparat linguarum ignearum spectaculo Insidens, benedictum, assimilata: Alienata vero laudat te creatio.

188. Scimus Salvatorem Christum præveniendo promississe discipulis: Cum Paraclitus venerit, docebit vos omnem veritatem et suggeret vobis quæcunque dixi. Novimus etiam quod nihil est apud Patrem, quod non sit etiam apud Filium; et quæ audivit a Patre, discipulis nota fecit. Tales igitur sententias componens melodus ait quod Christus ταύχει, id est, parat et facit sibi consubstantialem et supremum dominium; Spiritum sanctum, μνήμην, id est, memoriale recordationemque τῶν βροτοσώων ἐπιῶν, salutarium, sermonum, quos πατρακουσθεῖς, sive a Patre audiens, tanquam ex hinc illos accipiens, sicut et ex ipso et Spiritu sancto, apostolis dixit, sicut doctor illos tradens. In memoriam igitur revocavit ipsis Spiritus sanctus juxta dictam promissionem, et apud eos mansit sedens benedictus, id est, insidens et, sicut post Davidicam dedicationem, modo stabili et immutabili in loco constitutus. Quomodo vero discipulis venit Spiritus sanctus in recordationem, ad instar, ut aliquis diceret, memorantis et recordationem suggerentis? In visione γλωσσοपुरसेύτῃ, sive in specie flammearum ignearumve linguarum. Hoc autem facto, hisque ab ista die exorsis omnes docero et baptizare idololatras gentes, vindicata tibi, Christe, tandem creatura tibi per idololatriam errorem quondam aliena, μέλπει, id est, cum melodia te celebrat: μέλπειν enim non est simpliciter laudare, sed, uti demonstratum est, cum cantu, secundum etymologiam ἐπεσθαι μέλει.

189. Quod memoriam ibi recordationem dicat, evidens est: doctrina namque prævia, oblivione postea ut par est insculta, supervenit recordatio,

παρ' ἡμῶν, μεγίστη χάρις. Τί γάρ πρὸς αὐτὸν ἡ τοιαύτη λέξις; πῶς δὲ δημιουργός ὁ τοῦ κόσμου σύμπαντος ποιητής; δημιουργὸν οἶδασιν οἱ παλαιοὶ τὸν τὰ δῆμια ἐργαζόμενον τὸν πολιτικὸν, χειρῶνακτα, τὸν, ὡς εὐτως εἶπειν, τῆς χειρομάχου πληθῆος ἀνθρώπου. Καὶ ὁμοίως ὁ δι' ἡμᾶς ἁμαρτία καὶ κατὰρ ὀνομασθεῖς καὶ ἀνασχόμενος, ἀνέχεται καθὰ χίρα; οἷα καὶ πάντα αὐτῷ πορίζουσις ὀβολοῦς τινας, οὕτω καὶ ἡμῶν ἐκονομαζόντων αὐτὸν κατὰ τινα ὁμοίωσιν, ἐξ ἧς μερικῆς εὐσης καὶ ἰδιωτικῶσιν, μεταχωρεῖ πρὸς τὸ ὑψηλότερον ὁ τὸν νοῦν διαβατικός· οὕτω καὶ κυβερνήτης ὁ τὸν κόσμον παραγωγῶν χαίρει ἀκούων, καὶ πλάστης ὁ καὶ παντεχνημῶν καὶ πάνσοφος. Τὸ δὲ σύμπασα οὐδὲν τι τῶν ἐν τῷ κόσμῳ δίχα Θεοῦ γενέσθαι παραδηλοῖ, οὕτε θνητῶν, οὕτε ἀθάνατων· τὸ δὲ κτίσις ὑπεξάγει τῆς κατὰ Θεὸν δημιουργίας τὴν κακίαν· ἁμαρτίαν γὰρ αὐτὸς κατ' οὐδὲν σημαινόμενος ἐννοίας τοιαύτης ἔκτισεν, εἴτουν ἐποίησεν· ἅμα δὲ καὶ ἄκτιστον αὐτὸν εἶναι μόνον παραδηλοῖ.

Troparium primum τῆς ὄρθου φθῆς.

XXII. Μνήμην ὁ Χριστὸς τῶν βροτοσώων ἐπιῶν, Ἄ πατρακουσθεῖς τοῖς ἀποστόλοις ἔφη, Τὸ Πνεῦμα ταύχει γλωσσοपुरसेύτῃ θεῷ, Ἐφίζον, εὐλογητὸν οικειουμένη, Ἠλλοτριωμένη δὲ μέλει σε κτίσις.

ρη'. Οἶδαμεν φθάσαι τοῖς μαθηταῖς ὑποσχετικῶ; τὸν Σωτῆρα Χριστὸν δεῖ, Ὁ Παράκλητος; ἐλθὼν διδάξει ἡμᾶς πάντα, καὶ ὑπομνήσει· ἃ εἶπον ὁμῖν· ὡσὺτω; οἶδαμεν καὶ ὅτι οὐδὲν τι παρὰ τῷ Πατρὶ ἐστὶν ὁ μὴ καὶ παρὰ Υἱῷ· καὶ ὅτι ἃ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἤκουσεν, ἐγνώρισε τοῖς μαθηταῖς. Τὰς τοιαύτας οὖν ἐννοίας ἐνταῦθα συνάφας ὁ μελωδὸς, φησὶν, δεῖ ὁ Χριστὸς ταύχει, ὁ ἐστὶ κατασκευάζει καὶ ποιεῖ τὸ ὁμοούσιον, καὶ συναδέσποτον ἄγιον Πνεῦμα, μνήμην ὁ ἐστὶ μνημόσυνον, καὶ ἀνάμνησιν τῶν βροτοσώων ἐπιῶν, ἤγουν τῶν σωτηριῶν λογίων, ἃ πατρακουσθεῖς, ἤγουν πατρῶθεν ἀκούσας, ὡς ἐκείθεν αὐτὰ λαβὼν, καθὰ καὶ ἐξ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τῶ; ἀποστόλοις ἔφη, παραδοῦς ἐκεῖνα διδασκαλικῶς· καὶ τοῖνυν ἀνάμνησεν αὐτοῦ; τὸ ἄγιον Πνεῦμα κατὰ τὴν εἰρημένην ἐπαγγελίαν, καὶ παρέμεινεν αὐτοῖς; ἐφίζον εὐλογητὸν, ὁ ἐστὶν ἐπικαθήμενον καὶ ὡ; οἷον μετὰ ἐγκαινισμῶν Δαυιτικῶν ἐνιδρυθὲν εἰς ἀμετάβητον καὶ ἀμετάστατον. Πῶ; δὲ ἐπῆθε τοῖς μαθηταῖς; τὸ ἄγιον Πνεῦμα εἰς ἀνάμνησιν, δίκην ὡσανεὶ, εἴποι τις μνήμονος, ἤγουν ὑπομνησκοντος; Ἐν θεῷ γλωσσοपुरसेύτῃ, ἤγουν ἐν εἶδει πυρῶν γλωσσῶν ἤτοι πυρίνων. Τοῦτου δὲ οὕτω γενομένου, καὶ τῶν ἀπὸ τῆς ἀρετῆ ἀρξαμένων καὶ μαθητευσάντων πάντα τὰ εἰδωλοτροπῶντα ἔθνη καὶ βαπτισάντων, οικειουμένη σοι, ὦ Χριστέ, τοῦ λοιποῦ ἡ κτίσις; ἡ ἠλλοτριωμένη πρῶν ἀπὸ σοῦ διὰ τὴν εἰδωλικὴν πλάνην, μέλπει σε, ὁ ἐστὶν ὕμνει σε μετὰ μέλου;· μέλπειν γὰρ οὐχ ἀπλῶ; τὸ ἐπαινεῖν, ἀλλ' ὡς καὶ προδεδήλωται, τὸ μετὰ ξοματος, παρὰ τὸ ἐπεσθαι μέλει.

ρη'. Ὅτι δὲ μνήμην ἐνταῦθα τὴν ἀνάμνησιν λέγει, δῆλον· διδασκαλίας γὰρ προὑπαρξάσης, εἴτα λήθης ὡς εἰκὸς ἐγγυνομένης, ἐπιστρέφεται ἀνάμνη-

αι, ἀναπόλησι; οὐσα μνήμης ἐκείνης, καὶ μνήμη A
 μὲν καὶ αὐτὴ λεγομένη, κυριώτερον δὲ ἀνάμνησις.
 Τῷ δὲ βροτοσώων ἐπῶν, δηλοῖ μὲν τοὺς τῶν βροτῶν
 σωστικούς λόγους τοῦ Θεοῦ· παραλήγεται δὲ τῷ με-
 γάλῳ ω, ὡς ἀπὸ τοῦ σώω τὸ σώζω. οὐ παράγωγον
 τὴ σῶεσκω καὶ σῶεσκον, ὡς τὸ ζῶω, ζῶεσκω καὶ
 ζῶεσκον. Εἰ δὲ καὶ διὰ τοῦ ο μικροῦ γράφει τις αὐ-
 τὴν παραλήγουσαν, οὐ σφαλῆσεται. Εἰ γὰρ σός; ὁ
 ὕγις παρ' Ὀμήρῳ ἀπὸ τοῦ σέω τὸ ὄρμῳ, καὶ ἐκεῖ-
 θεν λαοσσός θηλυκῶς ἢ σωστικὴ τοῦ λαοῦ, δύναται
 εἶναι καὶ λαοσσά ἐπη τὰ θεῖα, δι' ὧν ὕγις ἔχει
 ἀρεταίων ὁ ἄνθρωπος. Εἰ δὲ τις ἐρεῖ λαοσσόν εἶναι
 Ὑμηρικῶς τὴν σόουσαν, ἤγουν κινουσαν τὸν λαὸν εἰς
 πόλεμον, ᾧ δὴ ὁμοιον καὶ τὸ δορυσσός, καλῶς μὲν
 λέγει καὶ ἐκεῖνος, οὐκ ἀνατρέπει δὲ τὸ παρ' ἡμῶν B
 βῆθην, ἀσφάλτως γὰρ εἴρηται. Τάχα δὲ καὶ κατὰ
 τοιοῦτον σημαίνον βροτοσῶα ἐπη τὰ τοῦ Θεοῦ
 λέγονται, οἷα σέοντα ἦτοι σέβοντα, καὶ παρακινουῦντα
 τὸν ἄνθρωπον εἰς ἀγαθοπραξίαν· ἀληθῶς; γὰρ διχα
 διδοσκαλίαι; θείας καὶ ἐπιπνοίας τῆς ἐκ Θεοῦ καὶ
 συνάρσεως ἀκινήτιζαι; τὰ εἰς ἀγαθοουργίαν ὁ ἄνθρω-
 πος· ποιητικῶς δὲ τὸ βροτοσῶων διπλάζει τὸ σ·
 καθά καὶ τὸ δορυσσός, καὶ λαοσσός.

ρβ'. Τὸ δὲ ἐπῶν εὔτονον μὲν ἦν ἐὰν εἴπε λόγων
 κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ εἰρμού· οἱ δὲ ἢ προδεδη-
 λωμένη τοῦ κανόνος ἀκροστιχίς ἀπαίτει τὸν ἐνταῦθα
 δεύτερον στίχον τοῦ τροπαρίου μὴ ἄλλοθεν ἀρξα-
 σθαι, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἄλφα, μεταλαθῶν ὁ μελωδὸς τὸ
 ἐπῶν οὐδέτερον πληθυντικῶν, ἐπάγει, "Α παρακουσθεῖς C
 ἐπη, τουτέστι τὰ ἐπη. Τὸ δὲ παρακουσθεῖς ὁμοιάζον
 τῇ προφορᾷ πρὸς τὸ ξενηκούσθησαν, προπαρεση-
 μάνθη· καὶ ἐστὶ καὶ αὐτὸ χαρτὸν τῷ μελωδῷ· προ-
 παραλήγεται δὲ τὸ ἄλφα ὡς ἀναύξητον· ὁ δὲ πείσ-
 ται καὶ τὸ ξενηκούσθησαν ἐν τῷ ξενακουσθεῖς, εἴ
 ποτε τις αὐτὸ εἴπη. Τὸ δὲ τεύχει ὡς ποιητικώτερον
 ἐπιλέγεται· ἄλλως γὰρ καὶ τὸ πέμπαι οὐκ ἀπροσφύε-
 ῖν ἐνταῦθα, ὡς καὶ προδεδήλωται. Ἡ δὲ γλωσσο-
 πύραυτος θεὰ οὐκ ἀφίησι τὸν συνετὸν ἀκρατὴν
 οὐδὲ ὑπολαβεῖν μὴ οἱ γε νοῆσαι, οἱ τὸ ἅγιον Πνεῦ-
 μα εἰς πνεῦμα βλαίων καὶ γλώσσας πυρσά; ἤγουν
 πυρίνας μεταδεδημένον, ἐπῆλθε τοῖς μαθηταῖς·
 ἀλλὰ τοῖς ὡς ἐξῆν βλέπουσιν ἐθεάθη οὕτως. Πῶς
 οὕτως; Ἰωματοειδῶς, ὡς φασιν οἱ ἅγιοι, ὅπερ ἐστὶν D
 ἐν εἶδει πυρὸς, καὶ ὡς ἐν εἶδει γλωσσῶν· δι' ὧν ἢ
 αὐτοσοφία τὴν δοθησομένην τοῖς ἀποστόλοις σοφωτά-
 τιν λεπτικὴν ἐδήλωσε, διὰ τὸ μὴ δυνατόν εἶναι ἄλ-
 λως τοὺς θεατὰς κατ' ὄψιν σαρκίνην ἀντιλαβέ-
 σθαι τοῦ ἀοράτου φωτὸς καὶ πυρὸς τοῦ ἁγίου Πνεύ-
 ματος.

ρβ'. Δύναται δὲ ἢ θεὰ ἐνταῦθα πρὸς; τῇ καὶ κατ'
 αἰσθησιν ὄψι καὶ θεωρίαν δηλοῦν φιλόσοφον· ἢ ἐνε-
 χάθονον, ὡς εἰκός, οἱ σοφοὶ τὰ πνευματικὰ· θεωρία
 γὰρ τις πάντως καὶ τὸ νοῆσαι ὡς αἱ πυρσὰ γλώσσαί
 τὰς ἀποστολικὰς αἰνέσσονται, λαλοῦσαι; καὶνὰ φωναῖ;
 ἀλλογενεῖσι, καὶ δηλοῦσαι; οὕτως; ἐγκαινισμῶν οὐ νῆ-
 συν, οὐδὲ χώρας τῆσδε ἢ ἐκείνης, ἀλλὰ πάσης οἰκου-
 μένης; καὶ οἱ οὐκ ἐκ τῆς χαμαιγαλοῦ σοφίας, ἀλλ'

quæ quodammodo memoriam illam remendit, di-
 cta quidem et ipsa memoria, proprius tamen re-
 cordatio. Hoc autem βροτοσῶων ἐπῶν significat
 quidem Dei sermones mortalium servatores. Pen-
 ultimum autem habet longum ω, tanquam a ver-
 bo σώω pro σώζω, cujus derivatio est τὸ σῶεσκω et
 σῶεσκον, sicut τὸ ζῶω ζῶεσκω et ζῶεσκον. Si quis
 vero per brevem ο scribat istam penultimam, nul-
 lum incurret periculum: si enim σός; apud Ho-
 merum a σέω irruo pro ὁ ὕγις habetur, et exinde
 λαοσσά feminine dicitur populi servatrix, possunt
 etiam esse λαοσσά verba divina, per quæ senns
 efficitur virtute præditus homo. Si quis autem di-
 cat apud Homerum esse λαοσσόν eam quæ est
 σόουσα, sive populum movens ad bellum, non secus
 ac verbum δορυσσός; pulchre quidem et ille dicit,
 sed a nobis dictum non evertit: tuto namque di-
 ctum est; sed forte juxta talem significationem Dei
 verba βροτοσῶα dicuntur, tanquam σέοντα sive
 σέβοντα moventiaque hominem ad bene agendum:
 semotis enim divina doctrina et inspiratione qua
 ex Deo est et unione non ad bonum agendum mo-
 vetur homo. Poetico more autem τὸ βροτοσῶων
 σ duplicat, sicut et δορυσσός; et λαοσσός;.

190. Hoc autem ἐπῶν bene quidem esset ten-
 sum, si dixisset λόγων juxta nexus sequelam· quon-
 iam autem præmonstrata canonis acrostichis hic
 repositi secundum strophæ versum non aliter inci-
 pi, quam per α, sumpto verbo ἐπῶν ad plurale
 neutrum adjicit melodus: "Α πατρακουσθεῖς ἐφη,
 id est τὰ ἐπη (verba). Hoc vero πατρακουσθεῖς
 ad τὸ ξενηκούσθησαν enuntiatione simile prius ex-
 positum est: et est hoc ipsum melodo jucundum.
 Alpha vero propter augmenti remotionem habetur
 antepenultima: quod sane pateretur etiam τὸ
 ξενηκούσθησαν in τῷ ξενακουσθεῖς, si quando quis
 hoc diceret. Hoc autem τεύχει; ut magis poeticum
 eligitur: aliter enim verbum πέμπαι; non esset hic
 incommodum, uti prius demonstratum est. Ἡ γλωσ-
 σοπύραυτος; autem visio; non sinit intelligentem
 auditorem nec suspicari, nec a fortiori cogitare
 quod Spiritus sanctus in spiritum vehementem et
 linguas rufas sive igneas transmutatus super discipu-
 los venit: attamen videntibus, ut licebat, sic visus
 est. Quomodo sic? Corporali specie, ut aiunt sancti, id
 est sub ignis imagine, et sub linguarum specie; per
 quas ipsamet sapientia dandam apostolis sapientissi-
 mam eloquentiam manifestavit, eo quod possibi-
 le non est aliter spectatores in carnalibus oculis
 invisibile lumen et ignem Spiritus sancti appre-
 hendere,

191. Potest autem hic ἢ θεὰ præter sensibilem visum
 etiam speculationem philosophicam significare, in
 quam penetrarunt, ut par est, spiritualibus sapientes.
 Quædam enim prorsus est theoria cogitare quod
 igneæ linguæ linguas apostolicas ænigmatically pro-
 dant, nova linguis alienis loquentes, et sic ostenden-
 tes renovationem non insularum neque regionis hu-
 jus aut illius, sed orbis universi, et quod non ex

sapientia terrestri, sed desuper, ea quæ nunc dicuntur et quæ spiritualiter in posterum sunt dicenda, Dei homines linguis exprimunt. Diceret etiam sapiens iste melodus quod sicut visæ sub ignis specie linguæ, non absque acria spiratione apparuerunt, sic neque apostolorum linguæ sine divina motione per Spiritum sanctum activæ fuerunt.

192. Hoc autem ἐφίζον velut thronos Spiritus sancti subindicat apostolos; quibus tanquam spiritiferis insidens ille similes istos facit divinisimis circa Deum thronis uni supercoelestium sacerdotum ordinum, ut didicimus. Et hic etiam dicitio τοῦ ἐφίζειν emphatice significat ingredi Spiritum sanctum in apostolos tanquam in propriam domum nuper dedicatam, ut antea dictum est; et tanquam rectum et firmum permanere, sive juxta locutionem magis evangelicam, mansionem apud illos facere, et tanquam supersedere, in unumquemque eorum firmiter requiescentem et in finem sæculorum super sedem istam gloriæ regni ejus. Si autem hic dici potest quod etiam velut in curros in apostolos ἐφίζειν pronuntiatus est Spiritus sanctus, recogitandum quod non τὸ ἐφίζειν, sed τὸ ἐπιθαίνειν hujusmodi sententiæ convenit tanquam: Conscendisti, Domine, equites apostolos tuos, etc., ut connectit alter melodus.

193. Hoc autem εὐλογητόν hic commode positum est ad mentem hujus octavi carminis; ejus præloquium: Benedicite Dominum, hæc et ista, pervenit ad illud: Benedicite, spiritus justorum, quibus sanæ gaudet Spiritus sanctus: suaviter autem post: insidentem, ponitur hoc: benedictum. Non enim sicut mundanum pondus gravat Spiritus sanctus insidens, ubi sibi placuerit, sed de consensu benedicatur; quoniam bonum est sanctæ Trinitatis jugum et onus ejus leve. Ideo bonus Christianus precatur ut ad se veniat et insideat Spiritus sanctus, et acquiescentem benedicit, et superlaudat et superexaltat, cognoscens taliter posse se propinquitatem ad Deum habere; sancti namque pueri benedictum et superlaudabilem et superexaltatum psallentes Dominum, quod est, quod fuit, et quod in æternum erit, exprimebant. Οἰκειουμένη vero creatura juxta communem dialectum dicta est: quos enim diligimus, propinquos facimus, et isti nobis propinqui et familiares dicuntur. In hoc sensu reperiebantur apud Persas intimi sermonis principes, ut Amaseus geographus refert, et istud seu sermonis intimi (οἰκείου λόγου) denominatio usque nunc in lingua ecclesiastica servatur.

194. Vox autem ἡλλοτριωμένη expresse dicta est. Alienos enim sacra Scriptura dicit impios, et illos qui recta fide non sunt ad Deum. Tales sunt alieni filii, quos audimus a semitis suis claudicasse, peccatoresque qui ab utero alienati sunt. Cæterum autem alienos dicere extraneos commune est: ad sensum vero sententiæ proprium, alienatam dixit creaturam in tempore plusquam perfecto; propin-

Α ἄνωθεν τὰ τε νῦν λαλούμενα, καὶ τὰ ὑστερον πνευματικῶς λαληθησόμενα οἱ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωποι γλωττηματίζονται. Ἐφοί ἂν ὁ σοφὸς οὗτος μελωδὸς, καὶ ὅτι ὡς περ αἱ δραβείσαι πυροειδεῖς γλωσσαι οὐ δίχα πνοῆς ἀερίαι; ἐφάνησαν, οὕτως οὐδὲ αἱ γλωσσαι τῶν ἀποστόλων ἐνήργησαν μὴ θεοκινήτως διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

ρβ'. Τὸ δὲ ἐφίζον καὶ ὡς θρόνους ὑπεμφαίνει τοῦ ἁγίου Πνεύματος τοὺς μαθητὰς· οἷς οἷα πνευματοφόροις ἐκεῖνο ἐπικαθήμενον, ἀντιμίμους αὐτοὺς ποιεῖ τοῖς θεοσιτάτοις περὶ Θεοῦ θρόνοις τῶ ἐν τῶν ὑπερουρανίων ἁγίων ταγματῶν, ὡς ἐμάθομεν· καὶ ἔστιν ἐνταῦθα ἡ λέξις τοῦ ἐφίζειν ἐμφατικῆ τοῦ εἰσελθεῖν τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ὡς εἰς οἶκον ἴδιον τοὺς ἀποστόλους προσφάτως ἐγκαταστήθοντα, καθὰ προγράφεται· καὶ ὡς εὐθὺς καὶ εὐσταθῆς παραμεῖναι, εἰπεῖν δὲ μάλιστα εὐαγγελικῶς, μόνην παρ' αὐτοῖς ποιῆσθαι, καὶ οἶον ἐπικαθεσθῆναι, εἰς ἕνα ἕκαστον ἐκεῖνων ἐπαπαυσάμενον ἐδραῖως, καὶ μέλλον εἰς τέλος καθῆσθαι ὡς ἐπὶ θρόνον τοῦτου δόξης τῆς βασιλείας αὐτοῦ. Εἰ δὲ ἔστιν εἰπεῖν ἐνταῦθα ὅτι καὶ ὡς ἐπὶ ἀρμάτων τῶν ἁγίων ἀποστόλων ἐφίζειν ἐρρέθη τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἐνθυμητέον ὅτι οὐ τὸ ἐφίζειν ἀλλὰ τὸ ἐπιθαίνειν τῇ τοιαύτῃ ἀρμότητι ἐννοεῖται, ὡς τὸ, 'Ἐπίδης ἐφίππους τοὺς ἀποστόλους σου, Κύριε, καὶ ἐξῆς, ὡς εἰρμποιεῖ ἕτερος μελωδός.

ργ'. Τὸ δὲ εὐλογητόν ἐπίτηδες ἐνταῦθα τεθῆναι πρὸς ἐνθύμιον ὁδόξως ταύτης ψόδης· ἥς προκατάχρον τὸ, εὐλογεῖτε τὸν Κύριον τάδε καὶ τάδε, καθήκει καὶ εἰς τὸ, εὐλογεῖτε πνεύματα δικαίων, δηλαδὴ ὅποῖος χαίρει τὸ ἅγιον Πνεῦμα· γλυκῶς δὲ μετὰ τὸ ἐφίζον κεῖται τὸ εὐλογητόν. Οὐ γὰρ κατὰ βριθοσύνην κοσμηκὴν βεβρῦνει τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐφίζον, ὅπου ἂν εὐδοκῆσθῃ, ἀλλὰ εὐλογεῖται τῆς ἰδρύσεως· ἐπεὶ καὶ χρηστός ὁ τῆς ἁγίας Τριάδος ζυγός, καὶ ἐλαφρόν τὴ φορτίον αὐτῆς· διδ καὶ εὐχεται ὁ καλὸς Χριστιανὸς εἰσελθεῖν ἐπ' αὐτόν καὶ ἐφίξειν τὸ ἅγιον Πνεῦμα, καὶ ὑπακοῦσαν ὑπερευλογεῖ, καὶ ὑπερυμνεῖ αὐτὸ καὶ ὑπερψοῖ, γινώσκων δύνασθαι οὕτως οἰκειοῦσθαι πρὸς τὸν Θεόν. Οἱ γὰρ ψάλαντες ἅγιοι παῖδες εὐλογημένοι καὶ ὑπερύμνητον καὶ ὑπερυψούμενον εἶναι τὸν Κύριον τὸ ὃν αὐτὸ εἶπον, τὸ καὶ γινόμενον, καὶ εἰς αἰῶνας γενησόμενον· οἰκειουμένη δὲ κτίσις κατὰ κοινήν διάλεκτον πέφρασται· οὐς γὰρ φιλοῦμεν, οἰκειούμεθα, καὶ οἰκεῖοι λέγονται ἡμῖν ἐκεῖνοι καὶ οἰκειακοί. Τοιαύτης δὲ ἐννοίας καὶ οἱ παρὰ Πέρσας τοῦ οἰκείου λόγου βασιλικοί, ὡς ὁ Ἀμασεύς γεωγράφος ἰστορεῖ, καὶ φυλάσσεται τοῦτο, ἦγγον ἡ τοῦ οἰκείου λόγου κλήσις μέχρι καὶ νῦν ἐκκλησιαστικῶς.

ρδ'. Ἡ δὲ ἡλλοτριωμένη γραφικῶς ἐρρέθη· ἀλλοτριούς γὰρ ἡ ἁγία Γραφή τοὺς ἄθεούς λέγει, καὶ μὴ ἄρθους τὴν εἰς Θεὸν πίστιν· τοιοῦτοι γὰρ οἱ ἀλλότριοι υἱοί, οὐς χωλᾶναι ἀκούομεν ἀπὸ τῶν τριῶν αὐτῶν, καὶ οἱ ἀπαλλοτριωθέντες ἐκ μητρὸς ἁμαρτωλοῖ· ἀλλοτρίους δὲ ἄλλως τοὺς ξένους λέγειν κοινῶς ἔστι· πρὸς ἀκριβείαν δὲ ἐννοίας ἡλλοτριωμένην ἔφη κτίσιν κατὰ χρόνον ὑπερσυντελικόν· οἰκειουμένην

ἐε κατὰ ἐνεστῶτα · ἡλυτρίωθη μὲν γὰρ ἀφ' ἰκανοῦ ἀρεσσηκῆται τοῦ Θεοῦ ἢ κτίσις · οἰκειούται δὲ μετὰ τὴν κοσμοσωτήριον ἐνανθρώπησιν. Ἔστι δὲ καιρὸς ὅτε παντελῶς ψκκειωμένη τῷ Θεῷ κληθήσεται · καὶ ἔτι Θεοῦ χάριτι καὶ ἔστιν ὁ τοιοῦτος καιρὸς κατὰ τὴν μελωδίαν τοῦ, Κάμπει τὰ πάντα τῷ Παρακλητῶ γόνῳ· τῆ δὲ, Μέλπει σε εἶχεν ἄλλως εἰπεῖν καὶ Μέλπει σοὶ ὁ μελωδὸς · ἀρέσαν δὲ αὐτῷ ἀφύγωγος εἰλετο συντάξει οὕτως. Τὸ δὲ κτίσις γοργότητος λόγῳ δείκνυσι καὶ τὸν ἥλιον, καὶ τὴν σελήνην, καὶ τὰ στοιχεῖα καὶ τὰλλα πάντα μέλπειν τὸν Κύριον κατὰ τὴν ἀναφώνησιν τοῦ παγκοίνου μέλους τῆς ὀδοῦς ὄδοῦς· μέρη γὰρ καὶ ἐκεῖνα τῆς κτίσεως· ὡς εἶναι λοιπὸν ἀνοήτους καὶ ἀθέους τοὺς ἐκεῖνοις ὡς θεοὶ προσανέχονται.

Τροπάριον δευτερον τῆς ὀδοῦς ὄδοῦς.

XXIII. Σωτηριωδῶς αὐτοδεσπότης ἰδὼν

Φῶς αὐτολαμπές, καὶ παρεκτικὸν φάους

Ἐπάρχον ἤκας ἐμφοροῦν ἀποστόλους;

Τιμῆν ὡς ἄγμα τοῖς σοῖς οἰκέταις

Λελιπαρημένον τε Πνεῦμα προσνέμεις.

ρλε. Ἀπλοικώτερον καὶ σαφέστερον πρὸς τὴν Σωτήρα Χριστὸν ὁ μελωδὸς διηγηματικὸν λόγον ποιούμενος, αὐτὸ τοῦτο καὶ μόνον φράζει ἐν τῷ κερνῶτι τροπαρίῳ, ὅτι πῖ Ἐσωτηρία κοινῇ τὸ ἅγιον Πνεῦμα τοῖς σοῖς ἀποστόλοις ἐστεῖλας· λέγει οὖν ἐπισωτηριωδῶς, Ὡ δηλαδὴ Σῶτερ, ἤκας, ἤγουν ἀφήκας καὶ ἐπεμφας φῶς αὐτολαμπές ὑπάρχον, καὶ παρεκτικὸν φάους, οὐ κελυσθὲν δουλικῶς, ἀλλὰ αὐτοδεσπότης ἑλθὼν· φῶς ἐκ φωτὸς προῦν, καὶ αὐτὸ ἐκ ἀμυδρῶν λόγῳ φειδοῦς ἢ τινος ἄλλου πάθους ἐπὶ ἅπαντα τῆς θεϊκῆς ἀπύκτισται φύσεως, ἀλλὰ ἐμφοροῦν τοὺς ἀποστόλους. Ἐπεμφας δὲ, φησὶν, οὐτὸ, οὐχ ὡς μηδένα τῶν ἀπάντων αἰσθέσθαι, ὁ δὴ ἐπὶ τοῖς σοῖς ἁγίοις ποιεῖς ὡς ἐκάστοτε, ἀλλ' ἵνα γνωστὴν λαοῖς γενόμενον μαρτυρηθῆται καὶ πρὸ τῶν ἐπακολουθοῦντων σημειῶν πιστεῦνται. Καθὰ γὰρ τιμῆν ἄγμα, ἤγουν πνεῦμα, τοῖς αὐτοῖς σοῖς οἰκέταις ἀποστόλοις αὐτὸ ἐξάκουστον μετὰ βιαίας πνοῆς ἀφήκας, καὶ τοῦτο ποιήσας λελιπαρημένον Πνεῦμα προσνέμεις καὶ τοῖς ἀποστόλοις μὲν καὶ τῷ κόσμῳ δὲ θηλονότι παντὶ ὁπόσοι τοῦ τοιοῦτου καλοῦ ὀλοψύχως ἐφίενται οἰκέται σου ὄντες· ὡστε τὸ, τοῖς σοῖς οἰκέταις, τρισὶν ἀρμόττει προσεῖναι τόποις· τιμῆν τε γὰρ τοῖς σοῖς οἰκέταις ὀρθῶς λέγεται, καὶ λελιπαρημένον τοῖς αὐτοῖς, καὶ προσνέμεται δὲ αὐτοῖς.

ρλς. Ἔστι δὲ Πνεῦμα λελιπαρημένον ἢ τὸ παρακλητευθὲν ὡστε δοθῆναι καὶ αὐτὸ παράκλητον ἡμῖν· λιπαρεῖν γὰρ τὸ δυσωπεῖν· ἢ τὸ παραμόνον, καὶ ὡς πρὸ ἄλλων ἐρρέθη, ἐφίξον· λιπαρεῖν γὰρ καὶ τὸ προσμένειν, καὶ ἀγκαρτερεῖν, παρὰ τὸ λίαν παρεῖναι· ὁδον καὶ λιπαρῆς ἐκεία ἢ πολὺωρος, ἢ πολυχρόνιος, ἢ διηνεχῆς· κλινομένη λιπαροῦς, καὶ ἔχουσα οὐδέτερον τὸ λιπαρῆς. Καὶ οὕτω μὲν διατίθεται τὸ ῥῆθην τροπάριον κατὰ προτιτωθείσαν ἔνοιαν. Εἰ δὲ τὸ ἤκας ἢ γράφεται ἤκας διὰ τοῦ ε κατὰ τινὰ τῶν ἀντιγράφων ἀνεὶ τοῦ ἡλθεῖς, οὐκ ἔστιν ὄλιγος νοηταὶ τὸ ῥῆθην τροπάριον πρὸς τὸν Ἰδὼν λεχθὲν περὶ

A quam autem factam in praesenti. A longo namque tempore fuerat alienata procul a Deo creatura; propinqua vero facta est post salutarem mundo incarnationem. Tempus autem erit cum omnino Deo proxima propriaque vocalitur; et tamen Dei gratia est etiam tale tempus juxta melodiam dicti: Paracleto curvant omnia genu. Hoc vero μέλπει σε poterat aliter dicere μέλπει σοὶ melodus; sed illi sibi placentem syntaxim irreprehensibiliter elegit. Vox autem κτίσις citissime significat et solem et lunam et elementa, aliaque cuncta, melode celebrare Dominum juxta conclamationem melodiam communis octavi carminis: partes enim sunt ista creationis; ita ut de caetero stulti sint et impii qui talibus ut diis addicuntur.

B *Troparium secundum odam octavam.*

Salutari ratione sua potestate iens

Lux a te splendida, et datrix luminis

Existens, venisti ut impleres apostolos,

Honoratum tanquam habitum tuis servis,

Illustremque Spiritum distribuis.

195. Simpliciter ac evidenter ad Salvatorem Christum enarrativum texens sermonem melodus, hoc ipsum et solum in praesenti stropha dicit, quod ad communem salutem Spiritum sanctum suis apostolis misit. At ergo: Salutariter, o manifeste Salvator, ἤκας sive ἀφήκας misisti lumen quod proprio nitore luces, suppedit atque jubat, jussu non serviliter accepto, sed motu proprio veniens: lumen procedens, et haec non subobscurum propter parvimoniam aut quamdam aliam passionem, cuncta quae divinae naturae sunt aliena, sed inebrians apostolos. Misisti autem illud, inquit, non taliter ut omnium nemo sentiat quod certe pro sanctis tuis continuo facis, sed ut notum populis factum testes habeat et sequentibus signis fide teneatur: sicut enim pretiosum flatum seu spiritum, eisdem apostolis familiaribus tuis, illud cum vehementi flatu sensibile misisti, et hoc facto, advocatum Spiritum tribuis et apostolis quidem, et universo mundo, quotquot hujusmodi bonum ex toto corde desiderant utpote familiares tui: ita ut dictis: τοῖς σοῖς οἰκέταις, tribus concipiendi modis conveniat: τιμῆν enim τοῖς σοῖς οἰκέταις recte dicitur, et λελιπαρημένον αὐτοῖς, et προσνέμεται αὐτοῖς.

196. Est autem Spiritus λελιπαρημένος, sive advocatus, ut ipse nobis Paraclitus donetur; λιπαρεῖν enim est supplicare; sive permanens incola atque ut paulo ante dictum est, insidens: λιπαρεῖν enim est etiam permanere et persistere, ex τῷ λίαν παρεῖναι. Unde ἐκεία λιπαρῆς est oratio longa, diuturna, permanens. Et sic quidem exponitur dicta strophe juxta praescriptam sententiam. Si vero ἤκας scribatur ἤκας per e juxta quaedam exemplaria pro ἡλθεῖς, non potest omnino praesens intelligi strophe tanquam ad Filium de Spiritu sancto juxta expositionem dicta, sed ad ipsum Spiritum sanctum

directa : ubi de cætero non est expressa Salvatoris Christi mentio in strophæ, deprecatoria illum in communi introducimus in eam. Dicit igitur melodus ex hac secunda scriptura τοῦ ἤκας : Salutariter tu, o sancte Spiritus, ex temetipso libere lens, etc., venisti tanquam quoddam flamen implens apostolos; et distribuis, pro distribuisti, eis Spiritum non alium ac te, sed a te, et Filio, et Patre; gratiam istam spiritualem infusam in eos, ut ante scriptum est. Si vero optative scribatur νέμοις, hoc etiam utriusque sententiæ convenit.

197. Quod autem αὐτοδίσκοτος sit Spiritus sanctus, præcedenter dixit melodus. Simili vero prorsus modo αὐτολαμπής est: non enim ex alio incensus lucet: non solum non accipit aliunde lucere, sed etiam mirifice volentes ex corde illuminat. Pulchre vero τὸ αὐτοδεδότωις hic cum τῷ σωτηριωδῶι conjungit, significans ex psalmistæ paraphrasi quosdam esse dominatores seu principes in quibus non est salus, et ideo non in eis esse confidendum. Dominus igitur est omnipotens, ex seipso potentiam habens, omnium dominator; verus imperator salutariter simul et ex ipso potenter faciens quod solus agit, Deus Spiritus sanctus, Filius et Patris cui, juxta sacrum poetam, τὸ ὑπάρχον convenit; quod non solum significat quod est, sed etiam quod fuit ab initio, quodque futurum est in sæcula: tale quippe est juxta veterum accuratiores τὸ ὑπάρχον. Aiunt igitur: talis ὑπῆρξεν ειρήνης; vel ὑπάρχει μάχης; (initium pacis sumpsit, vel suscepit certamen), quod etiam ἀρχαίην et κατάρχειν dicitur, ita ut dicere: Hoc aliquid tale ὑπάρχει, idem sic ac: Tale est; sed aliquid majus tamen significat, et isto sensus hic prorsus obvius est: dicit enim τὸ ὑπάρχον, ut dictum est, Pneuma, nunc hodie venire discipulos implens.

198. Verbum autem ἤκας per ε, a radice venit ἤκω, cujus tertia persona est ἤκων πρὸς ἤλθε. Verbi vero ἤκας quod etiam in primo ἀπροστυχίδος distichō facere visum est; præsens quidem est ἔφημι ex quo ἀφίημι et ἐφίημι; ipsam vero non præteritum sed aoristus esse judicatur, et ex ipso provenisse ἡκάμην: unde juxta, προσηκάμην pro verbis: προέπεμψα, προέδωκα, sic etiam προσηκάμην pro: προσεδεξάμην, cujus radix est προσίημι. Verbum autem ἐμφοροῦν, ex quo, paulo post, os propheticum πνευματέμφορον, divina quædam hic videtur esse dictio secundum τὸ ἐνθεον: qui enim Spiritu sancto repletur (ἐμφορούμενος) simul etiam est divine inspiratus (ἐνθεος), tanquam intra se φορῶν sive φέρων (portans) Deum qui cuncta replet, et reipso divinitatem secum gerens (θεοφόρον). Scio vero quod verbum φορεῖν quod non est multum in usu, cum aliis et aliis præpositionibus, diversam præstat significationem: hoc patet ex verbo εἰσφορεῖν, quod significat introducere et importare; et ex verbo ἐκφορεῖν sive ejicere: unde quoque

τοῦ ἁγίου Πνεύματος κατὰ τὴν ἐξήγησιν. ἀλλὰ πρὸς αὐτὸ δὴ τὸ ἅγιον Πνεῦμα · ὅπου γε καὶ ἄλλως μὴ ἐκπεφωνημένου τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἐν τῷ τροπαρίῳ, αἰτηματικῶς ἀπὸ κοινοῦ ἐκαίνον εἰσάγομεν ἐπ' αὐτό. Φησὶ γοῦν ὁ μελωδὸς τὴν δευτέραν γραφὴν τὴν τοῦ ἤκας. Σωτηριωδῶς σὺ, ὦ ἅγιον Πνεῦμα, αὐτοδεδότωις ἰδὼν καὶ ἐξῆς, ἦλθες ὡς οἶα πνοή τις ἐμφοροῦσα τοὺς ἀποστόλους · καὶ νέμοις, ἀντὶ τοῦ ἐνεϊμας αὐτοῖς, Πνεῦμα οὐχ ἕτερον παρὰ σέ, ἀλλὰ ἐδ' ἀπὸ σοῦ καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Πατρὸς · χάριν ταύτην πνευματικὴν ἐκχυθεῖσαν ἐπ' αὐτοῦ, ὡς προγέγραπται. Εἰ δὲ καὶ εὐκτικῶς γράφει νέμοις, ἀρμόττει ἀμφοτέραις ταῖς ἐννοίαις καὶ αὐτά.

ρλζ'. Ὡς δὲ αὐτοδεδόκτον ἐστὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, καὶ φθάσας εἰπὼν ὁ μελωδὸς · πάντως δὲ ὁμοίῳ λόγῳ καὶ αὐτολαμπής ἐστίν. Οὐ γὰρ ἄλλοθεν ἐμπνευσόμενον λάμπει · οὐ μόνον οὐ προσλαμβάνον τὸ φαίνειν ἄλλοθεν, ἀλλὰ καὶ φωτίζειν ὑπερφωῖς τοὺς ἀλύφουχος βουλομένους · καλῶς δὲ ἐνταῦθα τὸ αὐτοδεδότωις συνεδέσασε τῷ σωτηριωδῶι · δηλῶν ἐκ παραφράσεως ψαλμικῆς, ὡς εἰσὶ τινες δεσπόται, εἰσὼν ἀρχοντες, οἳς οὐκ ἐστὶ σωτηρία. Διὸ οὐδὲ πεποιθῆναι αὐτοῖς χρῆ. Δεσπότης οὖν παγκρατῆς καὶ αὐτοκρατῆς, καὶ κράτωρ πάντων, καὶ ἀληθῶς αὐτοκράτωρ σωτηριωδῶς ἕμα καὶ αὐτοδεδότωις ποιῶν ὅσα ποιῆθεὶς μόνος, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὁ Υἱὸς, καὶ ὁ Πατήρ · ὃ προσαρμόζει τὸ ὑπάρχον κατὰ τὴν ἱερὴν ἐπιποίησιν · ὅπερ οὐχ ἀπῶς οὕτω δηλοῖ τὸ δν, ἀλλὰ τὸ ἐξ ἀρχῆς καὶ πρὸ αἰώνων · τοιοῦτον γὰρ τὰς τῶν παλαιῶν ἀκριβεστέρας τὸ ὑπάρχον. Φησὶ γοῦν ὡς ὁ δεινα ὑπῆρξεν ειρήνης, ἡ ὑπάρχει μάχης, ὃ καὶ ἀρχαίην καὶ κατάρχειν λέγεται · ὥστε καὶ τὸ εἶπαι ὡς τότε τι τοῖονδε ὑπάρχει, λαμβάνεται μὲν ἀντὶ τοῦ ἐστὶ · δηλοῖ δὲ τι καὶ κλεινὸν αὐτοῦ, καὶ εὐδοῦται πάνυ ὁ νοῦς οὗτος ἐνταῦθα · λέγει γὰρ τὸ ὑπάρχον, ὡς ἐβρέθη, Πνεῦμα ἐλθεῖν ἔρτι σήμερον ἐμφορεῖν τοὺς μαθητάς

ρλη'. Τὸ δὲ ἤκας δὲ καὶ τὸ ε ἀπὸ τοῦ θέματος ὀρμίζεται τοῦ ἤκω, οὐ τρίτον τὸ ἤκων ἀντὶ τοῦ ἤλθε · τὸ δὲ γε ἤκας, ὃ καὶ ἐν τῷ πρώτῳ ἐλεγείῳ τῆς ἀπροστυχίδος πέφηνε κελθεῖν, ὃ μὲν ἐνεστώδης ἔφημι, ἐξ οὗ τὸ ἀφίημι, καὶ ἐφίημι · αὐτὸ δὲ οὐ παρακείμενος ἀλλὰ ἀόριστος εὐδραστεῖται εἶναι, καὶ ἀπ' αὐτοῦ κεινῆσθαι τὸ ἡκάμην · ὅθεν κατὰ τὸ προσηκάμην ἀντὶ τοῦ προέπεμψα προέδωκα · οὕτω καὶ προσηκάμην ἀντὶ τοῦ προσεδεξάμην, οὗ τὸ θέμα προσίημι · τὸ δὲ ἐμφοροῦν ἐξ οὗ μετ' ὀλίγα στόμα πνευματέμφορον τὸ προφητικόν, θεία τις ἐνταῦθα φαίνεται εἶναι λέξις κατὰ τὸ ἐνθεον. Ὁ γὰρ ἐμφορούμενος ἁγίου Πνεύματος ἕμα καὶ ἐνθεός ἐστίν ὡς ἐνθεὸν ἑαυτοῦ φορῶν ἦτοι φέρων τὸν τὰ πάντα πληροῦντα Θεόν, καὶ αὐτίχρονημα θεοφόρον. Ἰσθὶ δὲ ὅτι τὸ φορεῖν οὐ χρῆσις πολλῆ παρὰ πολλοῖς, μετὰ προθέσεων ἄλλων καὶ ἄλλων, ἀλλοίως ἀποτελεῖ σημασίαν · ὡς δῆλον ἐκ τοῦ εἰσφορεῖν, ὃ δηλοῖ τὸ εἰσάγειν καὶ εἰσκαμίζειν, καὶ τοῦ ἐκφορεῖν ἦτοι ἐκβάλλειν · ὅθεν καὶ ἐκφορον μυστήριον, καὶ τοῦ συμφορεῖν · συναφόρησι γὰρ φασμαὶ κατηγορίας καὶ φλυαρίας πολλὰς · καὶ τοῦ ἐπι-

φορεῖν ἦτοι ἐπιβάλλειν, καὶ τοῦ προφορεῖσθαι ὃ ἐστὶ δάξασθαι· καὶ τοῦ διεφόρησε, διαφορεῖται γοῦν ἔγκρα ζώου ἐκχεόμενα τῆς κοιλίας. Εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ἐν οἷς καὶ τὸ ἀνωφορεῖσθαι, καὶ τὸ περιφορεῖν, ὅθεν καὶ ὁ περιφόρητος. Πρωτόθενον δὲ πάλαι ποτὲ τὸ ἐκφορεῖν ἐπὶ νηὸς πληρουμένης, ᾧ ἀντίκειται τὸ ἐμφορεῖν. Εἰ δὲ ταυτὸν ἐμφορεῖν εἰπεῖν καὶ ἐμπικλῆν κατὰ τὸ, Ἐπλήσθη Πνεύματος ἁγίου, εἴτουν ἐνεφορήθη, καὶ ἦν καὶ τὸ μέτρον δεκτικὸν τούτου· ἄλλὰ προετιμήσατο καλῶς ὁ μελωδὸς τὸ ἐμφοροῦν ἤπερ τὸ ἐμπικλῶν.

tu sancto, sive ἐνεφορήθη; et versus alterutrum recipere poterat, autamen pulchre melodus τὸ ἐμφοροῦν τῷ ἐμπικλῶν πρᾶξιλλι.

ρ.θ'. Σκοπητέον δὲ μήποτε τὸ· Ἐμφοροῦν τοὺς ἀποστόλους· ἄγμα τιμῆν, παρελλοχεται ἀπὸ ἐξωτερικοῦ ἔπους τοῦ, Ἐκρησε δ' ἄνεμος ἱστίων μέσον, ἑταῖρος ἐκαίνας ὀνομασθεῖς καὶ δι' αὐτὸ τίμιος· καὶ εἴη ἄν οὕτως ὁ μελωδὸς λέγων ὅτι ἐνεφόρησεν, ἤγουν ἐκρησε, τοῦτέστιν ἐκλήρωσεν οἶα φίλον τίμιον πνεῦμα ὅσα καὶ τινα ἱστία πλευστικά τοὺς ἀποστόλους, ἵνα οὕτως πλησίστιοι ἐξωρίας ταύτης πνοῆς φερόμενοι, τὰς ἐθνικὰς θαλάσσας περιέρχοντο· νήσους τε προφητικῶς ἐγκαινίζοντας τῷ Θεῷ, καὶ τοῖς ἐν ταῖς χέρσιν παρακομίζοντας ἐμπορίας τρόπων τὰ εἰς σωτηρίαν ἐνδέοντα. Ἄγμα δὲ τὸ πνεῦμα, ὡς ἀπὸ τοῦ ἄγμι ἀήσω, ἐξ οὗ καὶ παρατατικός· Μῆνα δ' ἄληκτον ἄει νότος· οὗ σημασία μὲν τὸ ἔπνεε· κινήσις δὲ κατὰ τὸ ἐτίθειν, ἐτίθεις, ἐτίθει· ἱστίαι δὲ καὶ μετοχὴ τοῦ ἄγμι, ἄεις ἀέντος, ὡς τιθεῖς τιθέντας· οὐ γανική πληθυντική ἀέντων, ὡς τὸ· Ἀνέμων μένος ὑγρὸν ἀέντων· ἐκείθεν δὲ ἀήτης ὁ ἄνεμος· ὡς δὲ ἐκ τοῦ ἄγμι τὸ ἄγμα, οὕτως ἐκ τοῦ τίθημι ἐπίθημα, τὸ πῶμα τῆς χηλοῦ· καὶ ἀνάθημα καὶ σύνθημα.

σ'. Τιμῆν δὲ τὸ εἰρημένον ἄγμα, ἤγουν ἡ βίατα πνοῆ, διὰ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ᾧ ἐκαίθη ὡς οἶον παρηκολούθησεν· οὐκ ἀπεικὸς δὲ τὸν ἀκούσαντά που νέφος θυόεν τὸ οἶονε τεθυμαμένον τοιοῦτον ὑπονοῆσαι τε καὶ οὕτω τίμιον καὶ τὸ νῦν ῥηθὲν ἀέριον· καὶ ἄλλως δὲ τὸ τιμῆν συντεχθὲν τοῖς οἰκέταις ἄλλως ἂν ἔχοι· τίμιον γὰρ ἦν τοῖς ἀποστόλοις, ὡς αὐτίκα εἰρήσεται, τοῖς καὶ μόνοις ἐπεγνώκασιν τὴν ἐν τῷ συμβόλῳ θειοτάτην σοφίαν, καὶ διακρίνασιν τὴν ἤχον τῆς βιαίας, πνοῆς· ταυτὸν δ' εἰπεῖν τοῦ βιαίου ἀήματος, μῆνυμα εἶναι τῆς τοῦ ἁγιοτάτου Πνεύματος ἐπελεύσεως. Εἰ δὲ τὸ τοιοῦτον πνεῦμα οὐκ ἐφριξαν, ἀλλὰ ἐτίμησαν χαρίεντες, ὡς εἰκὸς, οἷους νομίσωμεν τοὺς πιστοὺς οἰκέτας τούτους εἶναι τὰ εἰς χαρὰν ἐφ' οἷς ἐνήργουν ὑπερὸν ἐμφορηθέντες τοῦ ἁγίου Πνεύματος; Εἰ δὲ κατετάχθησαν ἡδὴ εἰς φίλους τῷ δεσπότη Χριστῷ, καθὰ ἐκαίνας εὐαγγελικῶς διέθετο, ἀλλ' οὐκ ἂν ἐκφεύζονται τὸ μὴ θῦλοι εἶναι φύσει, καὶ δὲ καὶ δουλείκδοιοι.

σα'. Ἰστίον δὲ ὅτι τε ὅθεν τὸ ἄγμα, ἐκείθεν καὶ ὁ ἄνεμος· ἄεμος τις ὢν καὶ πλεονασμῷ τοῦ νῦ, ἄνεμος· καὶ ὅτι χρῆσις ἀήματος καὶ ἐπὶ τῷ εἰπόντι

A venit ἐκφορον mysterium; et ex συμφορῶν: dici-mus enim: συνεφόρησε con-gessit accusationes et nugas multas; et ex ἐπιφορεῖ, quod est injicere et ex προφορεῖσθαι, sive ordiri: et ex διεφόρησε, διαφορεῖται enim (dispurguntur) animalis viscera ex ventre effusa. Sunt etiam hujusmodi alta, in quibus τὸ ἀνωφορεῖσθαι et τὸ περιφορεῖν unde ὁ περιφόρητος huc illuc versatus. Primitiva autem erat olim forma ἐκφορεῖν de navi impleta, cui opponitur ἐμφορεῖν. Si vero idem est dicere: ἐμφορεῖν et ἐμπικλῆν, juxta istud: ἐπλήσθη repletus est Spiritu sancto, sive ἐνεφορήθη; et versus alterutrum recipere poterat, autamen pulchre melodus τὸ ἐμφοροῦν τῷ ἐμπικλῶν πρᾶξιλλι.

199. Videndum autem ne forte dictio: Repletus apostolos venerandum flamen, eruta sit ex hoc externo dicto: Ἐκρησε δ' ἄνεμος ἱστίων μέσον, inflavit ventus medium velum, amicus iste dictus et ideo pretiosus seu venerandus. Et sic melodus diceret: ἐνεφόρησε sive ἐκρησε, id est, replevit, uti venerandum amicumque flamen, tanquam quaedam navalia vela, apostolos, ut ita repleti per faustam hanc spirationem lati, ethnica maria circumirent; insulas prophetico modo dedicantes Deo, et ad illos qui terram solidam habitant, veluti negotiando, ea quæ ad salutem necessaria sunt, importantes. Spiritus autem est ἄγμα, velut ab ἄγμι: ἀήσω, ex quo imperfectum: Μῆνα δ' ἄληκτον ἄει νότος, interminato mense spirabat notus; cujus significatio quidem est ut ἔπνεε: motio vero sit juxta τὸ ἐτίθειν, ἐτίθεις, ἐτίθει. Est autem etiam participium τοῦ ἄγμι, ἄεις ἀέντος, sicut τιθεῖς τιθέντας; cujus pluralis genitivus est ἀέντων, ut in hoc: Ἀνέμων μένος ὑγρὸν ἀέντων, ventorum motus variabilis spirantium. Exinde quoque venit ἀήτης ὁ ἄνεμος. Sicut autem ex τῷ ἄγμι τὸ ἄγμα, sic ex τῷ τίθημι ἐπίθημα, opereculum capsulae; et ἀνάθημα et σύνθημα.

200. Venerandum autem est prædictum flamen sive spiratio fortis, ob Spiritum sanctum, cui quodammodo comiti prævia fuit. Non autem contra verisimilitudinem est eum qui quopiam audivit nubem odoriferam sive suffitam, tale suspicari aliqui et ita pretiosum, præsentem dictum aerium. Alias autem τὸ τιμῆν conjunctum cum τοῖς οἰκέταις, aliter haberetur: pretiosum enim erat apostolis, ut continuo diceretur, qui soli divitissimam sapientiam agnovissent in symbolo sonumque vehementis flatus vel quod idem est, fortis ἀήματος: ~~dijudicaverunt~~ indictum esse sanctissimi Spiritus adventantis. Si vero talem spiritum non reformidaverunt, sed honoraverunt lætantes, ut est verisimile, quales putabimus fideles istos familiares esse in gaudio, super his, quæ postea fortiter operabantur Spiritu sancto repleti? Si autem jam ordinati sunt amici Christo Domino, sicut iste disposuit in Evangelio, non tamen cessaverunt esse natura servi, quin imo servorum filii.

201. Sciendum autem quod unde venit ἄγμα, unde quoque ἄνεμος qui velut ἄεμος quidam, additione ν, sit ἄνεμος et quod ἀήματος usus etiam est

in locutione : ἄημα πνευμάτων et quod ἄημα dicere prætulit melodus τὴν πνοὴν, quam πνεῦμα, veritus ne concursus ex homonymia feret, eoquod continuo dicere deberet λελιπαρημένον πνεῦμα spiritualement Dei gratiam, sanctis apostolis dispertitam et quod prædictam vehementem spirationem hic evidenter honestavit τιμήσσαν dicens ad ostendum ibi τὸ βλαίον non esse vituperationis dictum ; et quod τιμῆν ἄημα spiritualibus domesticis dixit ad locutionis accuratationem : fidelibus enim Spiritus sancti domesticis venerandum ex confesso istud flamen erat, sed non omnibus quotquot aderant : qui enim spiritualem energiam apostolorum divinitus inspiratorum ebrietatem judicabant, non ut fideles servi istud honorabant flamen, cui quoque linguarum ignis mixtus erat, ut venerando quidem Spiritus sancti flamine, id quod exinde refrigerans ac vivificans est, pateret ; ignis autem specie, id quod aptum est omnem peccandi materiam ac dispositionem consumere ; linguarum vero forma, docendi peritia divinitus inspiratorum, quando Spiritus insidet et requiescens super apostolos, illos eiocet.

202. Vide vero quoque quod τὸ σοὶ οἰκέταις potens melodus prius ponere in hoc : ἐμποροῦν ἀποστόλους ; valebat enim dicere ἐμποροῦν σοὺς οἰκέτας meliorem hic adoptavit ordinem, apostolos quidem splendoris ac luminis proximitate honoris causa, dignitus, domesticos autem flaminis reverentia : quiddam enim servile est quod agitur reverentia, non apostolicum. Manifestum est autem quod ad αὐτοδύσποτον spectat hoc : τοὺς σοὺς οἰκέτας : domesticorum enim dominus est ὁ δεσπότης dominus, qualescunque dicat quis illos, sive servos, sive liberos ; οἰκέτης enim et οἰκέυς apud antiquos unus de alio mutuo dicebantur. Videtur autem liberior οἰκέτης (familiaris) ad idem significationis venire cum οικιακῷ domestico. De verbo λελιπαρημένῳ, sicut dictum est, intellectu velut stabiliter manente, testimonium est illud : Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi. Sciendum est autem quod hujus strophæ juxta possibile, a nobis sedulo expositæ quintus versus in quo jacet τὸ λελιπαρημένον Πνεῦμα, velut summarius aliquis epilógus, complectitur longe prolatam in quatuor versibus sententiam, sive quoad hoc : ἦκας φῶς pro ἦλθες ; sive quoad istud : ἦκας φῶς pro ἔπεμφας. Hanc quidem scripturam, ubi verbum ἦκας scribitur per α, sic resumit : dicebat illa diffusius, quod, Misisti, Salvator, hujusmodi Spiritum apostolis.

203. Finalis autem versus, eadem cogitatione resumpta, repetitione dicit quod etiam una cum dicto lumine tribuis ac dispertiris, Salvator, Spiritum sanctum, ut dictum est, λελιπαρημένον : tanquam idem sit illud dicere lumen, et istum Spiritum. Et sic quidem hanc primam scripturam, in qua jacet ἦκας, quintus versiculus in repetitionem brevem recollectit. Secundam vero scripturam sic

ἄημα πνευμάτων· καὶ ὅτι προέκρινεν ἡ μελωδὸς ἄημα εἰπεῖν τὴν πνοὴν ἥπερ πνεῦμα, εὐλαβοῦμενος τὴν ἐξ ὁμωνυμίας συνέμπτωσιν διὰ τὸ προσεχῶς μέλλειν εἰπεῖν λελιπαρημένον πνεῦμα τὴν πνευματικὴν θεῖαν χάριν τὴν διανεμηθεῖσαν τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις· καὶ ὅτι τὴν προειρημένην βλαίαν πνοὴν σαφῶς ἐνταῦθα ἐπέμνυε τιμήσσαν εἰπὼν πρὸς ἐνδειξιν τοῦ μηδὲ ἐκεῖ τὸ βλαίον ἐπὶ φόγῳ βριθῆναι· καὶ ὅτι τιμῆν ἄημα τοῖς πνευματικαῖς οἰκέταις ἐξη πρὸς ἀκριθεῖαν φράσειως· τοὺς γὰρ τοῦ ἁγίου Πνεύματος πιστοὺς οἰκέταις τιμῆν αὐτὸ ἦν ὁμολογουμένως, οὐ μὴν καὶ τοῖς ὄλοις ὅσοι περιῆσαν· οἱ γὰρ τὴν πνευματικὴν ἐνέργειαν τῶν θεοπνευστῶν ἀποστόλων μέθην κρίναντες οὐκ ἂν ἐτίμων δουλικῶς ἐκεῖνο τὸ ἄημα, ᾧ καὶ πῦρ τὸ κατὰ τὰς γλώσσας συναναμείμιτο, ἵνα τῷ μὲν τιμῆντι ἀήματι τοῦ ἁγίου Πνεύματος τὸ ἐκείθεν ἀναψύχον ἐμφαίνοντο καὶ ζωογόνον, τῷ δὲ πυρόντι τὸ καὶ ἀναλωτικὸν πάσης ἁμαρτητικῆς ὕλης καὶ διαθέσεως, τῷ δὲ γλωσσοειδῆ τὸ διδασκαλικὸν τῶν ἐμπνεομένων θεϊκῶς ὅτε τὸ Πνεῦμα ἐπιζῶν καὶ ἀπαναπαυόμενον τοῖς ἀποστολικοῖς, σοφίζει αὐτούς.

σβ'. Ὅρα δὲ καὶ ὅτι τὸ, σοὶ οἰκέταις, δυνάμενος ὁ μελωδὸς θείναι προτέρως ἐν τῷ, ἐμποροῦν ἀποστόλου· εἶχε γὰρ εἰπεῖν ἐμποροῦν σοὺς οἰκέτας, ἐταμιεύσατο ἐνταῦθα ὡς μάλλον ἐχρήν· τοὺς μὲν ἀποστόλους δικαιοῦσας τῇ παραθέσει τῆς λάμπσεως, καὶ τοῦ φάους, λόγῳ σεμνότητος, τοὺς δὲ οἰκέτας τῇ τιμῇ τοῦ ἀήματος· δουλικὸν γὰρ τὴν τιμῆς ἔργον, οὐ μὴν ἀποστολικόν. Ἄηλον δὲ καὶ ὅτι πρὸς τὸ αὐτοδύσποτον ἀφορᾷ τὸ, τοὺς σοὺς οἰκέτας· οἰκετῶν γὰρ δεσπότης ὁ δεσπότης, ὅποιοις ἂν τούτους εἴποι τις ; εἴτε δούλους εἴτε ἐλευθέρους· οἰκέτης γὰρ καὶ οἰκέυς παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἐπ' ἀμφοτέρων ἐλέγοντο· δοκεῖ δὲ ὁ ἐλεύθερος οἰκέτης εἰς ταυτὸν σημασίας ἦκειν τῷ οικιακῷ· περὶ δὲ τοῦ λελιπαρημένου ὡς εἰρητι νοουμένου καὶ τοῦ μονίμως παρόντος μαρτυρία ἐστὶ τὸ· Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. Ἰστὸν δὲ ὅτι ὁ πέμπτος στίχος τοῦ ὡς δυνατὸν ἡμῖν προσεχῶς ἐξηγημένου τροπαρίου ἐν ᾧ κεῖται τὸ λελιπαρημένον Πνεῦμα, περιέχει ὡς οἶα καὶ τις ἐπινομῆς κεφαλαιωδῶς τὴν μακρολογικῶς προανεχθεῖσαν τετραστιχὸν ἐννοιαν, τὴν τε κατὰ τὸ, ἦκας φῶς, ἀπὸ τοῦ ἔπεμφας, καὶ τὴν κατὰ τὸ, ἦκας φῶς, ἀπὸ τοῦ ἦλθες· καὶ τὴν μὲν πρώτην γραφὴν τὴν κατὰ τὸ ἦκας διὰ τοῦ ἄλφα συντέμνει οὕτως· Ἐλεγεν ἐκεῖνη διεξοδικώτερον, ὅτι, Ἐπέμφας, ὦ Σῶτερ, Πνεῦμα τοιόνδε τοῖς ἀποστόλοις.

σγ'. Ὁ δὲ τελευταῖος στίχος τὸ αὐτὸ νόημα στρογγύλως λέγει ταυτολογικῶς ὅτι καὶ αὐτίκα τῷ εἰρημένῳ φωτὶ συνέμεις καὶ συμμερίζεις τὸ, ὡς ἐβρέθη, λελιπαρημένον ἅγιον Πνεῦμα· ὡς ταυτὸν ἐν φῶς ἐκεῖνο εἰπεῖν, καὶ Πνεῦμα τοῦτο· καὶ οὕτω μὲν τὴν πρώτην γραφὴν τὴν ἐν τῷ ἦκας συνέστρεψε τὸ πέμπτον ἔπος εἰς κομιδὴν βραχύ· τὴν δὲ ἑτέραν οὕτω διοικονομεῖται βραχυλογικῶς· Ὁ αὐτοδύσποτον καὶ

αὐτολαμπὲς φῶς καὶ φωτὸς μεταδοτικῶν, ἀρχέγονον ἦτοι πρόκαινον, ἡλῶς τοῖς ἀποστόλοις ἄρτι· καὶ τοῦτο μὲν τὸ ἐν τοῖς τέσσασι στίχοις δευτέρου πλάτυ νόημα· ὁ δὲ πέμπτος ἄμα καὶ σφίγξας ἐκείνην, καὶ διασαφῆσας λέγει ὅτι καὶ νέμεις ἔχουν χάριζή Πνεῦμα παράκλητον, ἔχουν οὐ αὐτὸ καὶ τὴν ἀπὸ σοῦ ἐμφοιτήσαν θειοτάτην χάριν· καὶ οὐχ ἀπλῶς νέμεις, ἀλλὰ κατ' ἐπιβολὴν τινα περισσείας· λόγῳ τοιούτων γὰρ τι τὸ προσνέμεις· καλοὶ μὲν γὰρ καὶ πρὸ τούτου ἀπόστολοι, ἐκ τῆς σήμερον δὲ καὶ εἰς τὸ ἐξῆς μέχρι τέλους καλλίονες ἔσονται καὶ ἀγαθότεροι, διὰ τὸ ἐνδύσασθαι δύναμιν ὑψόθεν ἐκ τοῦ θυνάστου καὶ Θεοῦ Σαβαώθ, ἔχουν Κυρίου δυνάμεων πολλῶν· ὥστε τὴν ἐν τοῖς τέσσαρι ἐπεσιν κατὰ διττὴν γραφὴν τοῦ ἤχας καὶ ἡχας περιειλημμένην θεολογίαν, ἰδίᾳ ὁ πέμπτος ἔχει στίχος ἀπολαβῶν· ὁ δὲ δύναμιν τοῦ μελωδοῦ νεεῖραν πολλὴν καὶ ἐν τῷ φράζειν ἐνδείκνυται.

Τροπᾶριον τρίτον τῆς ὁρθῆς φῶδης.

XIV. Ἦσε προφητῶν πνευματέμφορον στόμα
Σὴν σωματωδῶς, ὦ Μέδων, ἐνδημίαν·
Καὶ Πνεῦμα κόλπων πατρικῶν προηγμένον,
Ἄχτιστοσυμπλαστουργοσύνηρον σέθεν
Ἰεὺς ἐνανθρωπήσεως πιστοῖς σέλας.

σδ'. Ἀποίχιον γὰρ τὸ τρίτον τοῦτο τροπᾶριον, διπλῶν μέντοι ἔχον καὶ αὐτὸ πλεονα τοῦ προσεχῶς εἰρημένου· λέγει γὰρ ἡ στιχὴ, ὦ μέδων, ὁ ἐστὶ βασιλεὺς Σωτὴρ Χριστὲ, ἦσεν ὁ ἐστὶν ἔλαξεν, ὡς ἐκ τοῦ ἔδω ἔσω, τὴν σὴν σωματωδῶς ἐνδημίαν τὸ στόμα τῶν προφητῶν, τὸ ὡς ἐν τῷ πρὸ τούτου τροπαρίου εἴρηται πνευματέμφορον· ἢ καὶ ἄλλως τὸ στόμα τῶν πνευματοφόρων προφητῶν· ὁμοίως δὲ ἔμαλψε τὴν αὐτὴν ἐνδημίαν σου, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα προηγμένον τῶν πατρικῶν σου κόλπων, οὐχὶ αὐτὸ ἔδον, ἀλλ' ἐνεργοῦν ἐν τοῖς προφητεύουσι καὶ οὕτως ἔδουσι· καὶ, ὡς οἱ ἅγιοι Πατέρες φασὶ, λαλοῦν διὰ τῶν προφητῶν τὰ καθολικῶς καὶ ἀποστολικῶς ἐκκλησιαστικά· καὶ ἐστὶν ὁ τρίτος στίχος ἐνταῦθα διασαφητικῶς τοῦ πρώτου ἐπὶ τῇ αὐτῇ ἐνοιᾳ· λέγων ὅτι οὐχ ἀπλῶς τὰ κατὰ σέ, ὦ παμβασιλεῦ, τὸ τῶν προφητῶν στόμα ἐλάλησε πληρωθὲν ἁγίου Πνεύματος τότε τοῦ νῦν συμβολογραφέντος διὰ τῆς φερομένης βιαίας κνοῆς, καὶ δι' αὐτὸ κληθὲν πνευματοφόρον ἢ πνευματέμφορον· ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἅγιον Πνεῦμα τὴν λαλῶν ἡρμόσατο ἐκείνου τοῦ στόματος· οἶονεὶ ἐγκλεισμένον ἐκάστῳ τῶν προφητῶν, Πλάτυνον τὸ στόμα σου, καὶ πληρώσω αὐτό· καὶ Ἄνοιξον τὸ στόμα σου, καὶ ἐλάλησες με· ὥσπερ μέλλει καὶ ἐν τοῖς μαθηταῖς ποιεῖν, ὡν πολλοὶ καὶ προφητεύουσι. Καὶ ἄλλως δὲ λέγοι ἂν τὸ τροπᾶριον, ὅτι ὦ Μέδων Σωτὴρ, ὥσπερ σὲ μέλλοντα σαρκωθῆναι ἦσαν ἔχουν προκατήγγειλε τὸ προφητικὸν στόμα ἀριδιῆως, οὕτως καὶ τὴν ἑορταζομένην παρουσίαν τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος.

σε'. Ὁ δὲ πέμπτος ἐνταῦθα στίχος ἔχων οὕτως — ἰεὺς ἐνανθρωπήσεως πιστοῖς σέλας — συντάσσεται μὲν τῷ δευτέρῳ στίχῳ ἀποδιδόμενος πρὸς τὸ, ὦ μέδων, καὶ συγκροτῶν τὴν δευτέραν ἐννοιαν· καταλή-

ΠΑΤΡΟΙ. ΓΑ. CXXXVI.

A summam repetit : O summe Domine, lunen ex temetipso fulgens, ac lucem communicans, primum sive principale, apostolis hodie venisti. Et haec quidem est in quatuor versibus expressa prolixè secunda sententia. Quintus autem versus illam simul stringens et elucidans, ait : Tribuis sive gratificaris Spiritum paracletum, seu coisumum, et a te digressam divinis gratiam. Et non simpliciter tribuis, sed, abundantiae causa, cum quadam additione : tale enim aliquid est verbum προσνέμεις. Boni scilicet erant jam prius apostoli ; ex hac vero die et deinceps et usque in finem, meliores et mirabiliores erunt, eo quod induti sunt virtute ex alto, a Domino Deoque Sabaoth, id est, multarum potentiarum Domino. Ita ut involutam in quatuor versibus, juxta duplicem scripturam ἤχας et ἡχας, theologiam, quintus versus, propria sibi faciens, amplectatur : quod potentiam multam postea, tum in cogitando, tum in eloquentiando, ostendit.

Troparium tertium octavae.

Cecinit prophetarum Spiritu plenum os.
Tuum corporaliter, o Domine, adventum,
Et Spiritum sinibus paternis productum
Increatum, confactorem, consessorem tuum,
Quem misisti incarnationis fidelibus celebrandum.

204. Simplex illa tertia strophe sicut praecedens, sensum tamen magis duplicatum habet. Dicit enim : ὦ Μέδων, id est, rex salvator Christe! Cecinit sive dixit, tanquam ex ἔδω ἔσω, tuam inter nos corporalem praesentiam os prophetarum ; quod, ut dictum est in praecedenti strophe, erat πνευματέμφορον, Spiritu plenum. Vel aliter, os plenorum Spiritu prophetarum. Similiter autem cecinit eundem iacolatium tuum Spiritus sanctus qui de Patris tui sinu procedit, non ipse canens, sed virtutum prophetantibus et illa canentibus infundens, et, sicut aiunt sancti Patres, quae sunt Ecclesiae catholicae et apostolicae, loquens per prophetas. Et est tertius versus super eandem sententiam, primi explanatorius, dicens : Non tantum quae ad te spectant, o Rex omnipotens, locutum est os prophetarum, tunc repletum Spiritu sancto qui nunc symbolice figuratur per latam vehementem spirationem, et ideo vocatum πνευματοφόρον vel πνευματέμφορον, quasi spiritiferum ; sed etiam ipse Spiritus sanctus ejus oris loquelam adaptabat, tanquam jussum fuisset unicuique prophetarum : Dilata os tuum et implebo illud ; et : Aperi os tuum et attrahes me : quemadmodum in discipulis etiam facturus est, quorum multi quoque prophetabunt. Aliter autem aliquis stropham dicere posset : O Rex Salvator, sicut te velut incarnandum cecinit seu praenuntiavit conspiciens propheticum os, sic etiam celebratum tui sanctissimi Spiritus praesentiam.

205. Quintus autem hic versus, qui sic habet : ἰεὺς ἐνανθρωπήσεως πιστοῖς σέλας, ordinatur quidem ad secundum versum, respiciens ad hoc : ὦ μέδων, et secundam sententiam resumens. De-

sinit autem ad solas, sive lumen Incarnationis et hodiernae festivitatis commune bonum : lumen autem dico, non istud quod secundum stellam est et ideo juxta linguarum ignem, sed lumen gratiae juxta quam sanctissima Virgo, Ave, gratia plena, sibi dicere audivit. Tanquam solem vero speculatus poeta Regem Christum, dictum protulit versum ; extollens ineffabilem hunc ex Virgine partum, eo quod non solum tunc temporis nam misericordiam erga mundam miram effecit, sed etiam nunc misericordiam exercet, illuminans nos Christiane, et usque in finem bonum istud extendet. Et quidem talia sunt in hoc versu quinto comprehensa, qui clarius sic exponitur : O Rex, ut dictum est, qui elicis et mittis seu misisti Spiritum tuum sanctum, incarnationis tuae jubar, illustrans atque manifestansque ac revelans incomprehensibilem incarnationem tuam ; o Rex igitur Christe, celebraverunt et prophetæ tuam inter nos inhabitationem, sed ante eos Spiritus sanctus inspirans eos et suggerens velut oribus divinitus loquentibus quæ nobis salutaria sunt.

206. Hoc autem de quinto versu sic observato, quartus qui præcedit et cujus est textus : Ἀκτιστοσυμπλαστουργουσύνθρονον σέθεν, non est ambigendi locus quin extollat valde Spiritum sanctum, eo quod eadem cum Patre participat, ut pote cum illo increatum, et creatorem, et throni consensorem, ut confessum est. Videretur autem curavisse poeta, talem fasciculum dictionum, ut tibi placet, astruens, jam hujusmodi dilectioni sua valedicere : jamjam enim non ita conspicue componet in sequentibus. Neglectus, ut ita dicam, et inordinatus est hujusmodi versus, duobus tantum roboratus acerbis tonis, et sic præter harmoniam dispositus ; et hæc spectant ad duas præcedentes strophas et ad nexum, aliunde tonis apte constitutus. Talia vero omnino sunt carmina ad fletus tabulae extensa, quale est istud apud quemdam : ἡ ψευδοσεμνοκομπομυθοπλαστία.

207. Hoc autem, ἦσε, melodiam vocem, acrostichis quidem necessario præstitit ; diceret autem aliquis quod a propheticeissimo poeta David, velut a parte dignissima, amanter inhæret etiam aliis prophetis poeta, tanquam ipsis etiam concinentibus, et ita lyricos quoque cogitat eos propter David, qui desuper, quod est in principio Verbum sic advocans : Inclina cœlos et descende, etiam Filium hominis evangelice prævidit, ipsumque dixit a Patre fuisse roboratum, et nobis visum ut electum ejus, et ipsius iter in gentibus omnibus esse notam, spectatasque esse semitas ejus utique in terra ; de Spiritu autem sancto passim theologice locutus est, ut in psalmo quinquagesimo, videns etiam ipse factus, secundum Joelem. Sciendum autem est quod ἦσε non solum æquum est verbo ἐμελεψεν, at etiam τῷ εἰπεῖν. Ex verbo enim ἔπω formatum est εἶπεν, ex quo etiam ἔπος et ἐννεπε, voces quoque poeticæ.

γαι δὲ εἰς σέλας ἦτοι φῶς κοινὸν τῆς τε ἐνανθρωπήσεως καὶ τῆς νῦν ἑορτῆς· φῶς δὲ φημι οὐ τὸ κατὰ τὸν ἀστέρα ἐκεῖ, καὶ ὧδε τὸ κατὰ τὸ πῦρ τῶν γλωσσῶν, ἀλλὰ τὸ τῆς χάριτος καθ' ἣν καὶ ἡ παναγωγία Παρθένου τοῦ Χαίρε, κεχαριτωμένη, ἤκουσε· ὡς ἦλιον δὲ θεωρήσας ὁ μελωδὸς τὴν βασιλέα Χριστὸν, προήνεγκε τὸν εἰρημένον στίχον· σεμνύων τὸν ἀρρήτων ἐκεῖνον ἐκ Παρθένου τόχου, οἷς οὐ τότε μόνον ἐθαμάστωσε τὸ κατὰ κόσμον ἔλεος αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ μέχρι νῦν ἐλεεῖ φωτίζων ἡμᾶς Χριστιανικῶς· καὶ εἰς τέλος δὲ τὸ αὐτὸ ἀγαθὸν παρατενεῖ· καὶ τοιαῦτα μὲν τοῦ πέμπτου ἔπους· ὁ σαφέστερον οὕτως ἐρμηνευθήσεται· Ὡ Μέδων, ὡς εἰρηται, ὁ εἰς καὶ κίμων ἦτοι πέμψας τὸ ἅγιόν σου Πνεῦμα, σέλας τῆς ἀρρήτου σαρκώσεώς σου, τὴ ἐκφαντορικὴν καὶ διασφατικὴν δηλαδὴ, καὶ ἀνακαλυπτικὴν τῆς ἀκατανόητου ἐνανθρωπήσεώς σου· ὧ τοίνυν Μέδων Χριστέ, ὕμνησαν καὶ οἱ προφήται τὴν σὴν εἰς ἡμᾶς ἐνθιμίαν· πρὸ δὲ αὐτῶν, τὸ αὐτοῦ ἐμφοροῦν ἄγον Πνεῦμα, καὶ ἐμπνέον ὡς αὐτοῖς θεοφόδοις τὰ ἡμῖν σωτήρια.

στ'. Οὕτω δὲ καὶ τοῦτου ἐπὶ τῷ πέμπτῳ στίχῳ θεωρημένου, ὃ πρὸ αὐτοῦ τέταρτος οὐ ὕψος· τὸ ἀκτιστοσυμπλαστουργουσύνθρονον σέθεν, οὐκ ἔστιν ἀμφιβολεῖν ὅτι σεμνύει ἴσον πάντων τὸ ἅγιον Πνεῦμα, οἷς ἐπικοινωνεῖ τῶν αὐτῶν τῷ Πατρὶ, ἀκτιστόν τε ὄν κατ' ἐκεῖνον καὶ συμπλαστουργὸν ἐκεῖνον, καὶ σύνθρονον καθὰ ὠμολογῆται· δόξαι δὲ ἂν φιλοτιμησασθαι ὁ μελωδὸς θέμενος ἐνταῦθα φάκελλον τοῦτον λέξεων καθὰ φιλεῖ αὐτὸ, ἥδη συντάσσεται τῷ τοιοῦτῳ φιλήματι αὐτοῦ· ἡρέμα γὰρ οὐχ οὕτως ἐμφανῶς συνθήσει ἐν τοῖς ἐξῆς· ἀμελεῖς δὲ, ὡς οὕτως εἶπεῖν, καὶ ἀρρυθμον τὸ τοιοῦτόν ἐστιν ἔπος, δυσὸ μόναις βωννόμενον ὀξελαίς, καὶ οὕτω πρὸς ἐμμέλειαν ἀρμοττόμενον· καὶ ταῦτα τῶν πρὸ αὐτοῦ δύο τροπαρίων καὶ τοῦ εἰρμού ἄλλως διοικουμένων τοῖς τόνοις ἐμμελῶς· τοιαῦτα δὲ πάντως τὰ πινακῆδὸν ἀποτεινόμενα ἔπη, ὅποσον παρὰ τινι καὶ ἡ ψευδοσεμνοκομπομυθοπλαστία.

στγ'. Τὸ δὲ ἦσε τὴν μελωδικὴν λέξιν ἡ ἀκροστιχὶς μὲν ἀναγκαῖως ἐπορίσατο· εἴποι δὲ ἂν τις, ὅτι ἀπὸ τοῦ προφητικωτάτου μελωδοῦ τοῦ Δαβὶδ, ὡς ἐκ μέρους ἀξιολογωτάτου, φιλητικῶς ἔχει καὶ τοῖς ἄλλαις προφήταις ὁ μελωδὸς οἷα καὶ αὐτοῖς ἔδουσι, καὶ οὕτως ἄσματικὸς καὶ ἐκείνους νοεῖ διὰ τὸν Δαβὶδ, ὃς ὑφόθεν τὸν ἐν ἀρχῇ ὄντα λόγον κατακλέσας ἐν τῷ — Κλίνον τοὺς οὐρανοὺς καὶ κατέβηθι — καὶ Ἰδὸν ἀνθρώπου αὐτὸν προθεώρησεν εὐαγγελικῶς, καὶ κραταιωθῆναι εἶπεν αὐτὸν τῷ Πατρὶ, καὶ θεαθῆναι ἡμῖν ὡς ἐκλεκτὸν αὐτοῦ, καὶ γνωσθῆναι τὴν ὁδὸν αὐτοῦ ἐν πάσιν ἔθνεσι, καὶ θεωρηθῆναι τὰς πορείας αὐτοῦ ἐν γῆ δηλαδὴ· καὶ περὶ τοῦ Πνεύματος δὲ θεολόγησε πλλαχού ὡς καὶ ἐν τῷ πεντηκостῷ ψαλμῷ, βλέπων ὦν καὶ αὐτὸς κατὰ τὸν Ἰωηλ· Ἰστέον δὲ ὡς τὸ ἦσαν οὐ μόνον ἴσον ἐστὶ τῷ ἐμελεψεν, ἀλλὰ καὶ τῷ εἶπεν· ἐκ τοῦ ἔπω γὰρ κεκίνηται τὸ εἶπεν, ἐξ οὗ καὶ τὸ ἔπος, καὶ τὸ ἐννεπε, λέξεις καὶ αὐταὶ ποιητικαί.

ση'. Τοὺς δὲ πνευματεμόρους καὶ πνευματοφό- **A**
 ρου· φαινὲν, ὡς ἄηλον ἐκ τοῦ — Πνευματοφόροις
 μαθηταῖς νῦν συγχορευόμεν — οὐ ἀναλογία κατὰ
 τὸ σημειοφόρος καὶ τροπαιοφόρος· ὦν τοῦ μὲν ἀνέ-
 λυσις ἱερὰ τὸ σημεῖον θεότητος φέρον, τοῦ δὲ ἑτέρου
 ἐξωτερικὴ τὸ — Εἰσήλθε Τραϊανός, ἐπὶ τῶν ὤμων
 φέρων τὰ τρόπαια — τὸ δὲ στόμα τῶν προφητῶν
 καθολικὸν τι ἐν ὡς προσηγορικόν, ἀντι πλῆθυντικοῦ
 εἰληπται· καὶ λέγει οὕτως· Ἐλεξαν οἱ πνευματέμφοροι
 προφῆται, Σῶτερ, τὴν παρουσίαν σου. Ἰστέον δὲ ὡς
 ἐκ τῶν ἐξω εἰσωδιάσθη τοῖς ἁγίοις· καὶ ὁ πνευματέμ-
 φορος· πνεῦμα γὰρ ὑπόγειον ἐν Δελφοῖς ἀνέρον
 διὰ τοῦ μαντικῶν τρίποδος, ᾧ ἐπακάθητο ἡ Πυθία
 προφῆτις, ἐναφορεῖτο ἐκείνου καὶ οὕτω καινῶς ἐν-
 θεάζουσα ἐξελάλει χρησμούς.

ση'. Τὸ δὲ σωματωδῶς ἀντι τοῦ σαρκικῶς· οὐ
 προσλογιστέον γὰρ ἐνταῦθα τὸ τῆς λέξεως μετουσι-
 στικόν, ὡς ἐντεῦθεν δῆθεν μὴ ταυτὸν εἶναι σωματω-
 δῶς εἰπεῖν καὶ σωματικῶς· ἀλλὰ τῆ τοῦ μέτρου
 εἰκειν κίναυθθα βία δοτέον τῷ μελικῷ· τὸ δὲ, ὡ μέ-
 δων, μετοχή ἐστιν, οὐ μὴν μετοχικόν κατὰ τὸ ὁ λέων
 τοῦ λέοντος, καὶ δράκων, καὶ ὁ θεράπων, καὶ ὁ οὐκ
 ἀλέγων τοῦ οὐκ ἀλέγοντος, καὶ ὁ εὐέλθων τοῦ εὐελθόν-
 το· διὸ καὶ φυλάσσει τὸ ὡ τῆς εὐθείας ἐν τῇ κλητι-
 κῇ· εἰ δὲ καὶ κύριον ὄνομα εὐρηται τις Μέδων, οὐ-
 ἐν ἡμῖν τοῦτο πρὸς τὸ παρόν· γίνεται δὲ ὁ κατ' ἀν-
 θρωπον Μέδων, ἐκ τοῦ μήδω τὸ βουλευόμενα συστο· ἢ
 τοῦ η εἰς ε· βουλευτικὸν γὰρ πάντως καὶ βουλευτὴν **C**
 καὶ τὸν βασιλέα εἶναι μάλιστα εἶναι χρεῶν.

σι'. Ἡ δὲ ἐνδημία οὐ δῆμον ἓνα δηλοῖ ὡς ἐπὶ κο-
 σμοῦ μέδοντος γίνεται, ἀλλὰ δῆμους ἐννόμους ὅσοι
 τὴν κόμην ἀπαρτίζουσιν, οὐ μέδων ὁ παμβασιλεύς
 θεός. Εἰ δὲ δῆμόν φαμεν τὴν Χριστιανικὴν λαὸν, οὐ
 βασιλεύει ὁ θεός, καινὸν οὐδέν· οὐ γὰρ δημοκρατίαν
 ἐντεῦθεν ἐξ ἀνάγκης εἰσάγομεν, ἧς ὁ παντάναξ μί-
 νάρχος ἀπεστιν, ἀλλὰ τὸ αὐτεξούσιον δηλοῦμεν· οὐ
 καλῶς φυλαττομένου ἐν ἡμῖν, οὐδέν τι πολυπραγμα-
 νόμηθα ὑπὸ τοῦ βασιλέως Θεοῦ, ἀλλὰ φιλάται αὐ-
 τῷ ἐγκρινόμεθα· καὶ οὕτω βασιλεία καὶ δῆμος ἐν
 ἡμῖν πρὸς μακαριστὸν διεκφάνεται, κρατοῦντος
 ἀριστα ἡμῶν τοῦ λογιστικοῦ, ὅτε τῆ ἀντιλήψει τῆς
 ἀρχικωτάτης ἁγίας Τριάδος, καὶ τὰς τρεῖς, περι-σώ- **D**
 ζομεν ἐπαινετὰς ἀρχάς, τὴν τε βασιλικὴν, καὶ δι'
 αὐτῆς τὴν ἐν ἀριστοκρατίᾳ, καθ' ἣν καὶ ὁ ἀδελφικὸς
 δῆμος ἐμφρόνως ἐφορθούται εἰς ἀγαθόν· ὁ μόνος
 ἀρτι σκιαγραφεῖται, ὡς ἐγγυρεῖ τοῖς πάλαι μὲν
 ποτε κατ' Εὐκράτην Ἐνετοῖς, νῦν δὲ Οὐενέτοις
 εἰσὺν Βενέτοις, ὧν ἡ χώρα Οὐενετία, εἰς Βενετῶν
 τετραμμένη κοινῶς, παρ' οἷς τὸ μὲν μοναρχικὸν σώ-
 ζεται, διὰ τοῦ ἐν αὐτοῖς ὑπερχαθμένου Δουκός·
 διὰ δὲ τῶν κονσούλων, οἵπερ εἰσὶν ἐπιλεκτοὶ σύμ-
 βουλοι, τὸ ἀριστοκρατικόν· οἱ δὲ παρ' αὐτοῦς καὶ
 μετ' αὐτοῦ, τὸ δημοτικὸν συμπληροῦσι φύλον· καὶ
 τριπλόκω σχεῖν τούτων εὐχρηστέα διαπελεγμένω
 εἰς ἀρόηκτον, τὴν κατ' αὐτοῦς κληροδοσίαν συνέ-
 χουσι.

208. Τοὺς πνευματεμόρους uicimus etiam πνευ-
 ματοφόρους, ut patet ex hoc : Πνευματοφόροις dis-
 cipulis nunc assentiamur; ejus analogia est cum
 σημειοφόρος et τροπαιοφόρος, quorum analysi
 sacra, quod ad primum attinet, est signum dei-
 tatis ferens; et, quoad secundum, profana, sic
 habetur : Intravit Trajanus, super humeros ferens
 tropaea. Os autem prophetarum, quod est aliquid
 universale tanquam prolutionis instrumentum,
 pluralis loco sumptum est. Et dicit : Locuti sunt
 πνευματέμφοροι προφῆται. Salvator, tuam prae-
 sentiam. Sciendum autem quod ex exteris inter sanctos
 venit etiam ὁ πνευματέμφορος. In Delphis enim
 subterraneus spiritus per vaticinium tripodem
 sarsum repens, ubi sedebat Pythia prophetissa,
B implebat illam, et ita recenter inspirata oracula
 dabat.

209. Istud autem σωματωδῶς est pro σαρκικῶς.
 Non enim hic praemittendum est dictionis deriva-
 tionem, tanquam exinde sane non idem esset σωμα-
 τωδῶς et σωματικῶς dicere; sed concedendum hic
 poetæ metri necessitati acquiescere. Hoc autem,
 ὡ μέδων, participium est, non tamen cum vi parti-
 cipii juxta illud : ὁ λέων τοῦ λέοντος, et ὁ δράκων,
 et ὁ θεράπων, et ὁ οὐκ ἀλέγων τοῦ οὐκ ἀλέγοντος,
 et ὁ εὐέλθων τοῦ εὐελθόντος. Ideo servat ὡ nomi-
 nativi in vocativo. Si vero nomen proprium etiam
 inveniatur Μέδων, nihil nostri refert ad praesens.
 Qui vero secundum hominem est Μέδων, sic dicitur
 ex μέδω, delibero, contractione litteræ η in ι :
C consiliosum enim et consiliatorem esse quam
 maxime regem oportet.

210. Ἡ vero ἐνδημία non unum populum indi-
 cat, ut de mundano rege sit, sed populos (δῆμους)
 subjectos legi quotquot partiuntur mundum, cujus
 est dominator supremus rex, Deus. Si vero dici-
 mus rempublicam (δῆμον) Christianum populum,
 (ἀν) super quem regnat Deus, nihil mirum :
 non enim exinde necessario democratiam intro-
 ducimus, a qua summus abest monarcha, sed libe-
 ram significamus potestatem; qua fideliter in nobis
 custodita, minime negotiis fatigabimur sub rege
 Deo, sed ipsi dilectissimi judicabimur. Et sic in
 nobis regia democraticaque potestas ostenditur ad
 beatitudinem, optime dominante nobis ratione,
 quando receptione principalissimæ sanctæ Trini-
 tatis, et tres conservamus laudabiles potestates, et
 regiam, et per hanc illam quæ sedit in aristocra-
 tia, juxta quam fraternus etiam popularis status
 prudenter dirigitur ad bonum : quod solis nunc,
 ut licet, adumbratur populis, olim dictis, secun-
 dum Europam, Enetis, hodie vero Venetis sive
 Benetis, quorum est regio Venetia, communiter
 in Benetiam usu mutata, apud quos regimen mon-
 archicum quidem servatur per ducem super alios
 constitutum; aristocraticum autem per consules,
 qui sunt electi consiliarii; popularem vero tribum
 complent qui sunt apud illos et post illos. Et hoc
 triplici funiculo in infractum plexo hæreditatem
 sibi sortitam continent.

211. Hoc autem : κόλπων πατρικῶν, periphrasis est patris : abundantius quidem est dictum, similiter tamen interpretatum : æquum enim est dicere Spiritum ex sinu Patris procedentem. Qui vero curiosius inspicere voluerit hujus Patris sinus, e quibus ad accurationem perfectam Filius quidem exit, Spiritus autem procedit, illos leviter et hæsitans, manibus impositis, palpabit. Ex ineffabili namque sinu metaphoricè dicitur Spiritus sanctus processisse, sicut e suo corde Verbum bonum idem absque principio Pater eructavit. Sinum autem maris de ipso metaphoricè loqui aulemus, quando honorum ex ipso profluentiam, misericordiæ, sapientiæ et cæterorum, ut possumus, immensitatem consideramus, naviculam humanam in hoc immensum pelagus immittentes.

212. Vide autem quod pro : ἐκπορευόμενον, προηγμένον sine periculo dixit. Quoniam igitur æqualiter cum his expressionibus venit etiam τὸ προβεβλημένον, capiendum est quod, sicut dicitur Pater Spiritum ἐκπορεύειν, sic etiam προάγειν et προβάλλειν. In quarto autem versu, in quo jacet manifestata satis compositio in unum coalescens, pulchre et solerter per compositionem ejecta est immutabilis finalis ex vocibus : ἀκτιστον et συμπλαστουργόν, ne simul cum malo metro lector offendens linguam contra talium finalium successione immutabilium nimis laboret. Vox autem cæthem poetica, sicut et σέο, quod ipsius prototypus est. Sumitur ultimumque pro σοῦ. Similiter ex pronomine soluto ἐμοῦ fit ἐμέο, et exinde ἐμέθεν; et ex οὗ εὖο atque εἴθεν pro αὐτοῦ. Ἴεις autem ex verbo paulo ante dicto ἴημι venit, cujus imperfectum est ἴην et participium ἴεις ἴέντος, quod cum præpositione ἀπὸ dicitur ἀφίεις ἀφίέντος. Ex sole autem, velut in arcum curvato secundum veteres, sumptum est : ἴνααι σέλας, emittere lumen ad instar τοῦ cujusdam sive jaculi. Quod enim desuper ille radiet in terram, hoc sagittarum jactui urbane illi assimilabant; unde quoque ἴησον in quatuor syllabis allegorice vocabant eum. Vocibus autem ἐνανθρωπήσεως et τοῦ ἐνανθρωπεῖν non est de salutifera Christi Salvatoris œconomia vividiorē proprioremque dictionem invenire.

Hirmus odæ nonæ.

Salve, Regina, matrivirginalis gloria,
Omne enim bene volubile, bene loquens os
Rhetorica arte non potest te laudare digno.
Caligat autem mens omnis ad tuum partum
Cognoscendum, unde te cum desiderio glorificamus.

215. In aliis quidem carminibus præcedentibus venerabilis quem tractamus lyricus, alias interponerat sententias et historias, ex antiquissimis sacris et præcipuis carminibus, juxta quæ strophas expositas concinuit : sed nomam hanc odam, augustissimæ Deiparæ sacratam, implevit, ut licebat, sententiis ad eam pertinentibus. Et hic quidem nexus pure specialimque, consueta sequela, celebrat eam. Strophæ vero quæ sequitur

σῖα'. Τὸ δὲ κόλπων πατρικῶν περιφρασίς ἐστι τοῦ πατρὸς· περιετότερον μὲν ἐκεῖνου φρασθέν, ὠσαύτως δὲ ἐρμηνευόμενον· ὁμοίον γὰρ Πνεῦμα εἶπεν κόλπων ἐκ Πατρὸς προηγμένον. Ὁ δὲ περιεργασζόμενος κόλπους Πατρὸς τούτου ὧν ὁ μὲν Ἰῆς πρέσει, τὸ δὲ Πνεῦμα ἐκπορεύεται πρὸς ἀκρίθειαν ἐντελεῖ, τότε τοὺς τοιοῦτους κόλπους ψηλαφήσει τῶ χεῖρε καθέως ἐπ' αὐτοῦς· ἀρρήτου γὰρ κόλπου μεταφορικῶς προήχθαι τὸ ἔργον Πνεῦμα λέγεται, ὡς καὶ ἐκ τῆς αὐτοῦ καρδίας λόγον ἀγαθὸν ὁ αὐτὸς ἀναρχὸς Πατὴρ ἐξηρεβύετο· κόλπον δὲ θαλάσσης ἐπ' αὐτοῦ μετανεγκεῖν τροπικῶς ἐγχειροῦμεν, ὅτε τὸ ἀκτιστον τῶν ἀγαθοῦσι αὐτοῦ, καὶ τοῦ ἰλέους, καὶ τῆς σοφίας, καὶ ὅσα τοιαῦτα, ὡς δυνατὸν σκαπτόμεθα, ἐκαφίεντες ἀπλήρῳ πελάγει τούτῳ ἀλιάδα τὴν κατ' ἀνθρώπων.

σῖβ'. Ὅρα δὲ ὅτι, ἀντὶ τοῦ ἐκπορευόμενον, προηγμένον εἶπεν ἀσφαλῶς. Ἐπει οὖν εἰς Ἰσον τούτοις ἔρχεται καὶ τὸ προβεβλημένον, ληπτέον ὅτι ὡσπερ ἐκπορεύειν ὁ Πατὴρ τὸ Πνεῦμα λέγεται, οὕτω καὶ προάγειν καὶ προβάλλειν· ἐν δὲ τῷ τετάρτῳ στίχῳ ἐν ἧ ἡ δεδηλωμένη σύνθεσις ἐπίτηδες ἢ κατὰ τὴν ὕψην, κάλῳς καὶ τεχνικῶς· ἐξῴσηθι διὰ τῆς συνθέσεως τὸ τελικὸν ἀμετάβολον ἐκ τοῦ ἀκτιστον καὶ συμπλαστουργόν, ἵνα μὴ σὺν τῇ κακομετρίᾳ καὶ ὁ ἀναγνώστης ποιῆται προσπειλῶν τὴν γλώτταν τῇ τῶν τοιούτων ἀμεταβόλων ἐπαλληλίᾳ. Τὸ δὲ σέθεν ποιητικὸν ἔστιν, ὡσπερ καὶ τὸ σέο τὸ πρωτότυπον αὐτοῦ· λαμβάνονται δὲ ἀμφω ἀντὶ τοῦ σοῦ· οὕτω καὶ ἐκ τῆς ἐμοῦ ἀντινυμίας διαλελυμένης τὸ ἐμοῦ γίνεται, καὶ ἐκεῖθεν τὸ ἐμέθεν, καὶ ἐκ τοῦ οὗ τὸ εὖο, καὶ εἴθεν ἀντὶ τοῦ αὐτοῦ. Τὸ δὲ ἴεις ἐκ τοῦ πρὸ ἀλίγων ῥηθέντος ἴημι γίνεται, οὗ παρατατικῶς ἴην, καὶ ἡ μετοχή ἴεις ἴέντος, ὁ μετὰ τῆς ἀπὸ προπίσεως ἀφίεις ἀφίέντος λέγεται· ἐξ ἡλίου δὲ ὡς οἶα τοξότου κατὰ τοὺς παλαιούς· εἰληπται τὸ ἴνααι σέλας ἰούτινος θικτῆν ὅ ἐστιν ὀστοῦ· τὸ γὰρ ἀκτινοβολεῖν ἀκθεῖν ἐκεῖνον εἰς γῆν, τοξεία εἰσάξον ἐκεῖνοι ἀστειζόμενοι. Ὅθεν καὶ ἴησον ἀλληγορικῶς ἐν τέσσαρσι συλλαβαῖς ἐκάλουν αὐτόν· τῆς δὲ ἐνανθρωπήσεως καὶ τοῦ ἐνανθρωπεῖν οὐκ ἔστιν ἐπὶ τῆς κοσμοσωτηρίου οἰκονομίας ἀναργεστέραν καὶ κυρωτέραν λέξιν εὑρεσθαι.

Ῥθῆς ἐννάτης εἰρμῶς.

XXV. Χαίροις, ἀνασσα, μητροκάρθανον κλέος,
Ἄπαν γὰρ εὐδίνητον, εὐλαλον στόμα
Ῥητρεῦον, οὐ σ' ἐνεῖ σε μέλπειν ἀξίως·
Ἰλιγγιᾶ δὲ νοῦς ἀπας σου τὸν τόκον
Νοεῖν· ὅθεν σε σὺν πόθῳ δοξάζομεν.

σῖγ'. Ἐν μὲν ταῖς πρὸ ταύτης μολπαῖς· ὁ ἀνά χεῖρας ἡμῖν τίμιος ἐποποιὸς· ἄλλως παρεπιθεῖ ἐννοίας καὶ ἱστορίας ἐκ τῶν παλαιάτων ἀγίων κορυφαίων ὁδῶν, πρὸς ἃς ἐμελεῖ τὰ ἐκτεθειμένα τριπάρια· τὴν δὲ ἐνάτην ταύτην ὁδὴν, ὡσιωμένην τῇ πανάγῳ Θεομήτορι, ἐμέστωσεν ὡς ἐξῆν ἐννοίας ταῖς· εἰς ἐκεῖνην· καὶ ὁ μὲν εἰρμὸς· ἀκράτως καὶ καταμόνας ἐκεῖνην εὐφημῆν ἀκολουθεῖ συνήθει· τῷ δὲ μετ' ἐκεῖνον τροπαρίῳ παραμύγνυσι πρὸς τῷ τέλει

βραχύ τι πνευματικὴν, πρὸς ὄνομα μόνον μνησθεὶς ἅ ἱστοραζομένου Θεοῦ· τὸ δὲ γὰρ λοιπὸν τροπάριον ἐξ ὁρθοῦ ἐστὶ τριαδικόν· ἀνακλῶσθον οὖν τοῦτο τῆ ἁρμονίᾳ τῶν ἄλλων κανόνων ἐν οἷς τὰ τριαδικὰ τῶν θεολογίων πρόκεινται.

αὐθ'. Ἐννοεῖα δὲ τὸν ἐνταῦθα εἰρμὸν ἀπαρτίζει τοιαύτη· Χαίροις, ὦ Ἄνασσα, μητροπάρθενον κλέος, ἵπερ ἐστὶ περιφραστικῶς μὲν, μήτηρ καὶ παρθένε, ἄλλως δὲ, κλέος μητέρων τε καὶ παρθένων· τῶν μὲν δὲ τὸν γεννηθέντα Θεὸν ἀνωδύτως καὶ ἀλύτως διὰ τὸ δίχα ὠδίνων καὶ τῶν ἐντεῦθεν ὄδυνων τεκεῖν· καθότι καὶ ἀνευ ἡδονῆς συνέλαθε τὸν αὐτὸν Θεόν, καὶ ἀνευ θελήματος σαρκικοῦ, ὣν οὐδὲν ταῖς ἄλλαις μητέρας ἐνθεωρεῖται· καὶ οὕτω μὲν ἢ ὑπὲρ φύσιν τεκούσα, μητέρον κλέος τῶν καὶ ἐν λύπαις τικτουσῶν τέκνα καὶ τὴν λοιπὴν ἐπισυρομένω ἐμπάθειαν, ἐπόση φυσικῶς ταῖς τοιαύταις παρομαρτεῖ· παρθένων ἢ κλέος ἢ αὐτὴ διὰ τὸ προτιμηθῆναι καὶ ὑπερεῖθῆναι τοῦ ἄλλως μητρικοῦ αὐχμήματος τὸ παρθενικόν· στάχυς τε γὰρ ἀρχέγονος ἐκεῖνος ὁ ὄσπαρτος καὶ γῆ ἀνήροτος, ἢ ἐκθρεψαμένη ἐκεῖνον, ἐς ἴσαν πάντων πλέον θαυμάζονται τῶν ἐκ τῆς κατὰ φύσιν ἀκολουθίας καὶ γενέσεως, καὶ γῆ αἰτη ἀστειδῆς, καὶ ἀπότητος, καὶ εἰς τὸ πᾶν ἀγεώργητος τὰ ἐς φύσιν· εἰ καὶ ἄλλως ἐξ ἀρετῆς εἰς ἀποδοχὴν Θεοῦ ἦν εὐθετος· καὶ ζωῆς δὲ στάχυς ὁ ἐξ αὐτῆς, δι' ὅπερ ἡμῖν ὁ οὐράνιος ἄρτος καὶ ἐφάνη καὶ ἐδόθη, καὶ παραμένει ζῶν καὶ ζωοποιός, οὐκ ἔστι κλέος ὅπερ οὐκ ἂν ὑπερβαίνονεν.

β'. Ἐστὶ δὲ κλέος μητέρων καὶ παρθένων ἢ αὐτὴ μητρανδρος ἢ κατ' ἐξαιρέτην ἀειπαρθένος καὶ ἀεικέρη, ἵπειρ ἂν σώας ἔχουσι φρένας καὶ πρὸς ἐκείνην μετροῦσαι ὡς δυνατὸν παρεξάγωσιν ἑαυτάς· αἱ μὲν θυμούμεναι ὡς ἡξίωται μητέρες εἶναι, καὶ ἀόκλι πρᾶγματος τούτου καὶ ὀνόματος ἐπιτυγχάνουσαι καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ· αἱ δὲ παρθενίας ἔχουσαι κτήμα ὅπερ ὁ Θεὸς ἀγαπήσας ὤκειώσαστο, ἐκλείων ἑαυτάς· ἐντεῦθεν περιποιῶνται θαυμαστήν. Χαίροις οὖν, ὦ Βασίλεια, κλέος ὣν εἰσομεν γυναικῶν. Διὰ τί δὲ χαίροις ἂν; Τοῦτο δὴ τὸ τοῦ Γαβριὴλ ἦν ὅτε ἀγαλλίων προσφώνημα· διότι πᾶν ἐγκώμιον ὑπεραναθέθηκας διὰ τὸ ὑπερβάλλον τῆς ἀρετῆς, καθ' ἣν καὶ τῶν οὐρανίων ταγμαμάτων ὑπέρκεισαι· ἅπαν γὰρ στόμα βρῆταιον εὐδίνητον, ἦγον εὐστροφον καὶ εὐλαον, οὐχ ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ ῥητρεῦον, ἦτοι ῥητορεῦον, οὐκ ἔχει ἀξίως μέλπειν σε· τοῦτο δὲ γίνεται παρὰ τὸν χορηγὸν τῆς ῥητορείας νῦν. Ἐπει γὰρ ἅπας νοῦς λιγγυῖ νοεῖν σου τὸν τόπον, πῶς ἂν τὸ στόμα ῥητορεῦειν ἐπ' αὐτῆ δύναται; Διὸ ἀμχανοῦντες πλατυλογεῖν μόνον τὸ Δέξα σοι, ἀναθῶμεν, οὐ πρὸς ἀφοσίωσιν καὶ μόνην, ἣν καὶ προσποιήθηον ἐν πολλοῖς ὠτρυνόμενοι γίνεσθαι, ἀλλὰ σὺν πόθῳ πρέπω. τε.

αἰς'. Ἰστέον δὲ ὅτι στόμα μὲν εἰπεῖν εὐλαον κυριολεκτικόν ἔστιν· εὐδίνητον δὲ αὐτὸ φάναι οὐ κυριολεκεῖται· ἀλλὰ ὡς ἀπὸ μέρους τῆς γλώσσης διανοημένης ὅτε λαλοῦμεν εὐδίνητον καὶ τὸ στόμα

A istum, ad nomen, aliquid breve de Spiritu commiscuit, solo nomine celebrati Dei memoriam ponens. Cætera vero strophe recte de Trinitate est. Hoc igitur non cohæret cum harmonia aliorum canonum, in quibus quæ de Trinitate sunt, ea quæ a Deo exeunt antegrediantur.

B 214. Hunc autem præsentem nexum talis sententia partitur : Salve, Regina, μητροπάρθενον κλέος, quod est per circumlocutionem, mater et virgo, cæterumque matrum ac virginum decus; aliarum quidem propter illum quem genuit Deum suaviter et læte, eo quod absque partus angustiis et mœroribus exinde peperit; quatenus eundem Deum sine voluptate sineque voluntate carnali concepit; quod in aliis matribus nullo modo reperitur; atque ita quidem, cum supra naturam peperit, decus est matrum, quæ filios in mœroribus pariunt, cæterosque turbidos secum trahunt affectus, qui natura comites hujusmodi matribus adsunt. Virginum autem decus eadem est, eo quod prætulit ac præposuit maternæ gloriationi virgineam. Spicus enim ille primigenius sine semine, terraque non arata quæ nutrit illum, multo magis quam illi qui naturalem generationem consequuntur, mirationem movent. Et ista terra non calcata, non trita, non omnino culta, licet ex virtute Deo recipiendo bene disposita, vitæque spicus ex ea surgens, per quem nobis panis cœlestis visus et datus est, permanetque vivens et vivificans, non est decus quod superare nequeant.

C 215. Adhuc autem matrum ac virginum est decus eadem mater excellenter semper virgo semperque puella, dummodo sanas habeant mentes, et secundum illam, ut est possibile, sese mensurantes perambulent; aliæ quidem recordantes quod meruerunt esse matres, hujus officii nominisque pulchri ac boni factæ participes; aliæ vero virginitalis sortitæ thesaurum, quem Deus, ipsius amore captus, proprium sibi fecit, miram exinde gloriam sibi acquirunt. Salve ergo, Regina, mulierum quas diximus, decus. Cur autem hoc salve tibi? ut quid hoc gaudeas? Hac certe fuit olim exsuktans Gabrielis salutatio, quoniam super omnem laudem es exaltata propter excellentiam virtutis, juxta quam cælestes ordines transgressa es; omnem namque os humanum volubile, sive promptum, et loquax, non simpliciter, sed disertum et fecundum, non te digne celebrare potest: hoc autem mentem eloquentiæ ducem superat. Cum enim omnis mens stupet et hæsitat cogitare tuum partum, quomodo super illum os eloquens esse poterit? Ideo non valentes te laudare multum, solum hoc: Tibi gloria, clamamus, non ad solam absolutionem officii, quam simulatam in multis esse novimus, sed cum desiderio convenienti.

D 216. Sciendum autem quod os quidem εὐλαον dicere, propria dictio est: illud autem εὐδίνητον pronuntiare, non proprie dicitur: sed velut ex parto linguæ quæ movetur quando loquitur, os etiam mobile

fertur vel εὐδίνητον. Εὐδίνητος autem ea est lingua, quæ convenienter est ad volutandum. Talis est quæ non, ut urbane loquar, est gracilis κατ' ἑλλησφιν æquæ derelictione : hæc enim ad motum egeret vecte, alia vero ligamine vel alio retinaculo. Potest autem εὐδίνητον dici στόμα, rursum, quod clare acycteque loquitur, atque, ut ita dicam, εὐτορον est, in eo quod lingua bene volvitur, et labia concinne moventur. Et venit huiusmodi verbum εὐδίνη, id est, τόρω, seu τήρω, ex quo etiam τορεύειν et τορεία, quæ sit apud Latinos cavatura, quam cælant cavatores. Τοῦ δίνου autem, qui etiam apud veteres rotationem cœlestem significat, derivatio est δίνη, de sustollendis aquis dicta, quales multæ sunt per repulsam in mari et in fluviis. Ab huiusmodi δίνη venit etiam locutio ἀργυροδίναι ποτάμοι, fluvii fluctus argenteos volventes.

217. Hoc autem εὐλαλον simpliciter ut commune quidem, etiam pulchre cogitatur : melius est vero cogitare tale os, illud quod Christianum est et bene loquitur velut orthodoxum. Talia namque concinunt Deiparam, eisi non juxta dignitatem hoc facere queant ; non tamen illa, quæ quidem bene versata sunt et diserta, sed non recte sciunt, unum in Trinitate Deum et dilectissimi Filii descensum apud nos, et ex virgine, ipsi conveniente, generationem. Syncopæ vero τοῦ ῥητρεύειν conformis est illa respiciens ad ῥήτρας ἐξέφηνεν, ut dictum est, illitteratos. Verbum autem μέλπειν se cum accusativo hic construitur, eo quod sumitur pro ὕμνεϊν, et sic ἔπαινεϊν. Ἀξίως vero securitatis causa præpositum est. Quis enim non Deiparæ laudes in carmine celebrat ? Attamen etsi omnes hoc facere studemus, juxta dignitatem attingere quod convenit, non possumus, licet aliunde dignius eam celebremus quam cæteros sanctos, quia dignum et justum est ita fieri. Ut autem aliter præviousque idem dicam, conantur quidem multi, cumctique gestiunt laudabilissimam ac beatissimam celebrare : ad hoc autem quod dignum est pertinere nemo valet nec valebit.

218. Hoc vero ἡλιγγίαν non significat vorticis desiderium ad instar τοῦ μαθητιᾶν et τυραννιᾶν et similibus ; sed passio cum sit corporalis et quidem aliter menti non conveniat, metaphorice tamen ad animam et mentem et cogitationem transfertur. Quod autem corporalis passio sit vertigo, non est ambigendum, siquidem plerumque supervenit et illis qui frequenter voluntur, unde quoque nomen habet, venit enim a τῷ εἰλεῖσθαι, ὁ ἡλιγγος, et eis qui ab excelso præruptoque loco in profunditatem magnam despiciunt ; quibus etiam genua metu commoventur et flectuntur, non solum quando visio præsentem agit, sed etiam quando post experientiam celsitudinem atque profunditatem recordantur. Ex necessitate vero τῷ ἡλιγγίῳ hic ponitur, sicut et in sequenti strophæ βδειν pro ὕμνεϊν ; quia talium versuum initia, vi ærostaticidibus, unum quidem iota, alterum autem ypsilon requirunt.

λέγεται. Εὐδίνητος ; δὲ γλῶσσα ἢ συμμέτρως ; ἔχουσα τοῦ δινεῖσθαι τοιαύτη δὲ ἢ μήτε, Ἀττικῶς εἰπεῖν, λίσπη κατ' ἑλλησφιν ἢ μὲν γὰρ μοχλοῦ ἂν δεῖτο κινήσασθαι, ἢ δὲ γλωττοπέδης ἢ ἑτεροῖα ; ἐποχῆς ; δύναται δὲ εὐδίνητον λέγεσθαι στόμα, καὶ τὸ φθειγόμενον τορῶς καὶ σαφῶς, καὶ ὡς εἰπεῖν εὐτορον ἐν τῷ καὶ τὴν γλῶσσαν εὐ στρέφασθαι, καὶ τὰ χεῖλη ἑναρμονίως κινεῖσθαι · καὶ γίνεται τὸ τοιοῦτον ἀπὸ τοῦ δίνου ὃ ἐστὶ τόρου τοῦ καὶ τήρου, ἐξ οὗ καὶ τορεύειν, καὶ τορεία ἢ καὶ καθατοῦρα παρὰ Ῥωμαίοις, ἣν διαχειρίζονται οἱ καθατόωρες τοῦ δὲ δίνου, ὃς καὶ τὴν οὐράνιον στροφὴν σημαίνει ἐπὶ τοῖς πηλοῖς, παράγωγον ἢ δίνη λεγομένη ἐπὶ ὑδάτων οὐστροφῆς, ὅποια πολλὰ κατ' ἀντίκρουσιν καὶ ἐν θαλάσῃ καὶ ἐν ποταμοῖς γίνονται · ἀπὸ δὲ τῆς τοιαύτης δίνης καὶ οἱ ἀργυροδίναι ποταμοί.

σ:ζ'. Τὸ δὲ εὐλαλον καὶ ἀπολικῶς μὲν καινότερον, καλῶς νοεῖται· κάλλιον δὲ νοῆται στόμα τοιοῦτον, τὸ Χριστιανικὸν καὶ εὐ λαλοῦν ὡς ὀρθόδοξον· τὰ γὰρ τοιαῦτα μέλπουσι τὴν Θεοτόκον, εἰ καὶ μὴ πρὸς ἀξίαν τοῦτο ποιεῖν δύνανται· οὐ μὴν τὰ ἀπλῶς μὲν εὐστροφα καὶ ῥητορικά, μὴ εἰδὸτα δὲ ὀρθῶς τὸν ἐν Τριάδι ἕνα Θεὸν καὶ τὴν τοῦ ἀγιωτάτου Υἱοῦ καθόδον ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐκ παρθένου περιούσης αὐτῆς γέννησιν. Τῇ δὲ τοῦ ῥητρεύειν συγκοπῇ σύστοιχος καὶ ἡ κατὰ τὸ ῥήτρας ἐξέφηνεν, ὡς ἐβρέθη, τοῦς ἀγραμμάτους. Τὸ δὲ μέλπειν σε μετὰ αἰτιατικῆς κήνταῦθα τέτακται διὰ τὸ λαμβάνεσθαι ἀντὶ τοῦ ὕμνεϊν, καὶ οὕτως ἔπαινεϊν. Τὸ δὲ ὀξίως ἀσφαλεία ; χάριν προτίθεται. Τίς γὰρ οὐ μέλπει τῇ Θεοτόκῃ τὰ εἰς ἔπαινον ; Πλὴν εἰ καὶ πάντες ἐπιβάλλομεν οἷτω ποιεῖν, ἀλλὰ πρὸς ἀξίαν ἐπιτυχάνειν τοῦ δέοντος οὐ δυνάμεθα, εἰ καὶ ἄλλως ἀξίως αὐτὴν μέλομεν ἢ περ τοῦς ἄλλους ἁγίους, διὰ τὸ ἄξιον καὶ δικαίον εἶναι οὕτω γινεσθαι· καὶ ἕτερος δὲ τὸ αὐτὸ φράσαι γρηγορότερον σθένουσι μὲν πολλοὶ, πάντες τε ἐπιβάλλουσι μέλπειν τὴν πανύμνητον καὶ παμμακάριστον τοῦ πρὸς ἀξίαν δὲ οὐδεὶς ἐφικέσθαι, οὕτε δύναται οὕτε δυνήσεται.

σιη'. Τὸ δὲ ἡλιγγίαν οὐ θελοῖ βρεξιν ἡλιγγου πρὸς ἀναλογίαν τοῦ μαθητιᾶν καὶ τυραννιᾶν καὶ τῶν ὁμοίων, ἀλλὰ πάθος ὃν σωματικόν, ἄλλως μὲν οὐ προσφύεται τῷ νῷ, τροπικῶς δὲ μεταφέρεται καὶ εἰς ψυχὴν καὶ εἰς νοῦν καὶ εἰς διάνοιαν· ὅτι δὲ σωματικόν πάθος ὁ ἡλιγγος, οὐκ ἂν εἴη ἀμφιβαλεῖν ἐπιγινόμενος αὐτὸς ὡς μάλιστα τοῖς τε συχνὰ εἰλουμένοις, ὅθεν καὶ τοῦνομα ἔχει· παρὰ τὸ εἰλεῖσθαι γὰρ ὁ ἡλιγγος, καὶ τοῖς ἀφ' ὕψηλου καὶ κρημνώδους τόπου εἰς βάθος· πολὺ καταβλέπουσιν· εἰς φάσμα καὶ τὰ γόνατα κατασείονται, οὐ μόνον ὅτε ἡ θέα ἐνεργεῖται, ἀλλὰ καὶ ὅτε μετὰ τὴν κελρην τὸ ὕψος ἐκείνο καὶ τὸ βάθος ἀναπολήσουσιν· ἀναγκαστικῶς δὲ καὶ τὸ ἡλιγγίαν κήνταῦθα κείται, καθὰ καὶ ἐν τῷ ἐφεξῆς τροπαρίῳ τὸ βδειν ἀντὶ τοῦ ὕμνεϊν· διότι αἱ τῶν τοιοῦτων στίχων καταρχαί, τῇ τῆς ἀπροστυχίδος βίβ, ἢ μὲν τὸ ἰῶτα, ἢ δὲ τὸ ὑ ἀπαιτοῦσιν.

σω. Ἵστέον δὲ ὡς οἱ λοιποὶ σοφοὶ δεξιῶς καὶ εὐμε-
 ῥδῶς καὶ, τὸ ὄλον εἰπεῖν, διδασκαλικῶς ὑποδεικνύ-
 ντες τοῖς φοιτηταῖς, τὸν κατὰ σῶμα Πιγγον γίνεσθαι
 κατὰ συστροφὴν ὕγρου, τοῦ μὲν περὶ τὴν κεφαλὴν
 ὡς ὄλον λιμνάζοντος, τοῦ δὲ ἀναδιδομένου ὡς εἰς
 ἐπιβολὴν, τὰς ἀνωτέρω βηθείσας δίνας τῶν ὕδατων
 οὐκ ἔγραψαν μὲν, ἄλλως δὲ ἀγράφως παρέδοσαν,
 Πιγγας ἐρμηνεύοντες ἰδιωτικῶς λέγεσθαι τύπων θη-
 λυκῶ, πρὸς θήλων τῶν καὶ τὸν Πιγγον κατὰ τινα
 τοιαύτην εἰλεῖσθαι δίνησιν· καὶ κατὰ σπουδὴν μὲν
 οὐδεὶς μὴ χυδαίξειν προθέμενος τοιαύτην λέξιν ἐρεῖ·
 σοφὸς δὲ τις οὐ πρὸ πάντων μακροῦ, ᾧ καὶ ἡμεῖς
 ἐφοιτήσασμέν ποτε, ἀσειζόμενος ἐπὶ τινι βήτορι
 ἀγλευκεῖ τότε καιροῦ, σκηπτουχὸν τὸν Περικλέα
 φημένῳ ἔγγράφως διὰ τὸν σκηπτὸν, ὃς ἐμπροσθὴν τῇ
 ἐκείνου οἰκίᾳ, χιλίας ἀπεκάλυψε πανοπλίας, ὧν ἕνα-
 κεν τυραννίδα μελετᾶν ἐκείνος ἐπεκλήθη· διὰ τοῦ
 τοιοῦτου ἰλιγγου ἐπαίξεν εἰς τὸν Σφαλτὸν σκηπτου-
 χον· οὗτος ἀνέπλεε διὰ τοῦ Βυζαντίου πορθμοῦ,
 λουστόμενος εἰ πού εὐρήσει γλυκέα θερμὰ· καὶ ὡς
 εἶδε περὶ τοὺς αἰγιάλους· εἰλουμένας δίνας, ὅποια
 μυρία περὶ τοὺς τοιοῦτους δινοῦνται στρεφόμεναι,
 ἔακτολον ἀπευθύνας ὡς ἐπιστρέψαι τοὺς ἀκροατὰς
 πρὸς τὴν καθ' ὕδατος ἐκαίην ἐλθῆσιν, εἶπεν ὡς·
 Εἴπερ ὁ δεῖνα παρῆν ἐνταῦθα, ἰλιγγίᾳν εἶπεν ἂν
 τοῦτ' ἐδῶκεν. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὡς ὄλον ἡδυσμὰ τι
 πανηγυρικῆς ἐννοίας παρενεθεσθῶ τῇ ψῆδῃ ταύτῃ,
 κατὰ συγγνώμην ἀγαπητικὴν τὴν ἐν Θεῷ· ἐπεὶ τοι-
 καὶ οἱ τὰ θεῖα ἐσορᾶζοντες ἐν σεμνοτάταις ἐννοίαις,
 κόπου περιεληλυθότες αὐτοὺς, ὡς καὶ ὀκλάζειν κα-
 θιζήσαντες ἐπὶ βραχῦ, καὶ οὕτως παραμυθησάμενοι
 τὸν κίπον ἐν τῷ καὶ ἄλλοις μέλη παρεισχρήθησαν,
 ὧν οὐκ ὀλίγα καὶ ἡ σεμνὴ θυμέλη παρενοσφίσαστο,
 αὐθις ἐξαναστάντες, τῆς ἀρχῆθεν σπουδῆς γίνονται,
 ὅποια τις ἐνταῦθα καὶ ἡμῖν πρόκειται.

honestas scena, rursus assurgente primitivam resumunt diligentiam, qualis hic etiam nobis pro-

ον. Τὸ δὲ, νοῦς ἄπας ἰλιγγίᾳ τὸν τόκον σου νοεῖν,
 οὐκ ἂν ἀπεικῶτως λέγοιτο συμπεριλαμβάνειν καὶ
 τοὺς περὶ Θεὸν νόας, οὓς καὶ ἡ ἀκατανόητος ἐναν-
 θρώποις τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ λαθεῖν παραδέδο-
 ται· οὐκ ἂν γὰρ οὐδὲ ἐκείνοι προκύπτειν ἐς τὸ βάθος
 τοῦ μυστηρίου δύνανται. Ὁ Θεὸς πάντως ὁ τὴν ἀρ-
 χὴν κρυβεῖς αὐτοὺς, ἀνεκάλυψεν ἐκείνοις· ὁ
 καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀποκαλύψας αἰτησαμένῳ τῷ
 προπάτορι προφήτῃ καὶ μελωδῷ, ἐφ' ᾧ κατανόη-
 σασθαι τὰ ἐκείνου θαυμάσια. Ἵστέον δὲ καὶ ὅτι οὐ
 λέγει ὁ μελωδὸς μηδένα νοῦν δυνηθῆναι ἂν τὸν τοῦ
 Σωτῆρος νοεῖν τόκον, ἀλλὰ ἰλιγγίᾳν εἰς τὴν ἐκείνου
 φησὶ κατανόησιν· οὐκ ἐξ ἀνάγκης γὰρ ὁ Πιγγος
 ἀπάγει τοῦ ἀνθρώπου τὸ νοεῖν. Εἰ δὲ καὶ δώσωμεν
 τῷ ἰλιγγῷ τοιαύτην ἰσχὺν ἐφ' ἡμῶν ὡς ποιεῖν αὐτὸν
 ἀπράκτειν παντὸς νοῦν ἀνθρώπου εἰς τὴν κατανόη-
 σιν τοῦ κατὰ τὸν Σωτῆρα Χριστὸν τοκετοῦ, ἀλλ'
 οὐδ' οὕτως ἀληθεύει ὁ λέξων μηδὲως κατανοή-
 σθαι τὸν εἰρημένον ὑπὲρ φύσιν τόκον· πᾶν γὰρ
 αὐτὸν οἱ ἅγιοι Πατέρες ἐλεπτολόγησαν· καὶ μάλιστα
 ἐν οἷς τὴν αἰτίαν αὐτοῦ ἐξέθεον τὴν ἐπὶ σωτηρίᾳ
 ἡμῶν.

219. Sciendum autem quod ceteri sapientes
 solerter et compendiose, et, ut totum dicam, di-
 dascalice subindicantes discipulis corporis verti-
 ginem fieri per volutationem humidi, alius quidem
 circa caput veluti stagnantis, alius autem sicut
 ad irruptionem assurgentis, superius dictas aquarum
 volutationes non scripserunt quidem, sed alias
 sine scripto tradiderunt, Πιγγας (vortices), expli-
 cantes idiotice dici genere feminino, ad ostenden-
 dum τὸν Πιγγον (vertiginem) juxta quosdam hu-
 jusmodi volutationem versari, et sedulus quidem
 nemo, vulgare loqui non præferens, hujusmodi
 dictionem usurpabit. Sapiens autem quidam, non
 longum tempus abest, cui nos etiam fuimus assi-
 dui, urbane loquens de quodam rhetore insipido
 hujus temporis, σκηπτουχὸν locuto per scriptum
 Periclem, ob τὸν σκηπτὸν (fulmen), quod lapsum,
 in ipsius domum mille revelavit universas arma-
 ras, quarum causa tyrannidem affectare dictus
 est, per hujusmodi ἰλιγγον, hunc Deceptorem
 σκηπτουχὸν irrisit. Hic e portu recedebat per
 Byzantium fretum, ad se lavandum, sicubi cal-
 ces inveniret aquas calidas; et cum vidisset ad-
 littora volutos vortices, quales apud ista mille
 volutati gyranur, digito significans ut auditores
 verteret ad talem aquæ gyranur motum, ait:
 Si talis ille quidam hic adesset, ἰλιγγίᾳν, vertigine
 laborare, diceret hanc aquam. Sed hoc quidem
 veluti condimentum aliquod panegyricæ sententiæ
 interponatur huic odæ, cum charitatis in Deo
 venia, siquidem et illi qui divina sententiis majore
 state plena celebrant, labore circumveniente illos,
 ut paulisper in genua succumbere cogat, postquam
 ita laborem demulserunt quædam interponendo
 diversa carmina, quorum non pauca subripuit

220. Hoc autem: νοῦς ἄπας ἰλιγγίᾳ τὸν τόκον
 σου νοεῖν, non immerito dicatur etiam compre-
 hendere spiritus circa Deum stantes, quos etiam
 ineffabilis Salvatoris Christi incarnatio latere tra-
 dita est: nec enim quidem isti mysterii profundi-
 tatem penetrare possunt. Deus qui prorsus initio
 absconditus ipsis erat, semetipsum illis revelavit;
 qui etiam detexit oculos roganti progenitori pro-
 phetæ et poetæ, ut meditaretur illius mirabilia.
 Sciendum autem quod poeta non dicit nullam
 mentem posse Salvatoris cogitare partum, sed ad
 hujusmodi cogitatum vertigine capi. Non enim ex
 necessitate vertigo tollit ab homine cogitandi fa-
 cultatem. Licet vero talem demus vertiginem virtutem
 in nos, ut ipsa prorsus inertem faciat hominis
 mentem ad concipiendam Salvatoris Christi gene-
 rationem humanam, non tamen sic vera loquitur
 qui dicit minime comprehendi dictum supra natu-
 ram partum. Multum enim illum sancti Patres
 minute discussurunt; et præsertim in hoc quod
 ipsius causam in salutem nostram exposuerunt.

221. Si vero modum illius pertinentes maxime A mirandum, ut ex immaculata virgine seminis experie, renuerunt per totum τὸ quomodo scrutari, non est hoc ignorantia neque cogitandi privatio, sed prædicta vertigo; quam oculorum tenebrationem dicunt interpretes. Qui enim didicerunt et noverunt melius quam nos quod in hominis puri generatione non materia spermatica humida efficit illum foetum, qui primo quidem, juxta magnum David, non est elaboratus, postea vero bene articulatus est, et promittit ultimum hominem, sed quod juxta locutionem ipsorum, spermatica ratio intellectuales et invisibiles foetus formationem perficit; quidam adhuc etiam magis mysteriosum ac divinum scrutari, quomodo dicerentur non attendisse modo divini incarnationis illi ab ipso Deo incitati, divinis initiati, et ita super hominem sapientes facti? Hic autem officiosius observandum quomodo vertigine laboret omnis spiritus considerando ineffabilem Filii Dei partum ex virgine. Et interea præsumendum quod ex verbo εἰλασθαί et ex hujusmodi vortice quadamque volutatione, dicta est vox λιγγος vertigo. Postea præcidendum quod mens humana, postquam vertit et tanquam in semetipsam gyravit, multaque et longa curavit, multaque sollicite peregit, an forte ex hac volutatione posset idem vel aliquid simile invenire, in cogitationem reversa, necnon accuratam adepta comprehensionem quod nihil aliquid tale fuit aut unquam futurum est, exinde vertiginem subit intelligentem soporemque prudentem; et sic retenta a tali studio, remittit ab Inquisitione, et glorificat omnipotentem Filium et illam quæ præter opinionem eum genuit.

222. Hoc autem: cum amore glorificamus, tanquam aliquid extraordinarium melodus adscripsit. Qui enim ex toto corde glorificant Deum ipsiusque sanctissimam Matrem atque sanctos, juxta quemdam mirum stuporem hoc faciunt, continuo clamantes ex more: Gloria. Non autem idem est, procul dubio, stupor et amor, nec simul ex necessitate cunctis stupentibus supervenit illa desiderare per quæ sit stupor. Multi namque sola miratione percussi, constiterunt nihil inde desiderantes, et aliquando multum odio tenentes. Nos autem, inquit, o summa Regina, te cum amore glorificamus; tanquam amor mirationem vinceret, ipsiusque locum occuparet; vel potius uterque maneret simul apud nos, eodemque modo nobiscum existeret ac concordiam haberet: una quippe desiderio mirationeque capimur. Ideo te cum amore glorificamus. In his autem τὸ ὄθεν causativum est, ut sensus quinti versus talis sit: Quoniam omnis eloquentia a te superatur, augustissima Deipara, et omnis meus vertigine laborat tuum cogitando partum, ideo nos glorificamus te, non multiloquio sicque operi supra virtutem addicti, sed vel hoc ipsum: Gloria tibi, vel aliud quid venerabile, vel saltem hoc angelicæ salutationis: Ave, seu salve, cantantes.

ρχα'. Et δὲ τὸν τρόπον ἐκεῖνου περιερχομένοι τὸν παραδοξότατον τὸν ἐκ παρθένου ἀφθόρου καὶ ἀσπύρου, ἀπηγήναντο ἐπιζητεῖν διὰ τέλους τὸ πῶς, οὐκ ἔστιν ἀγνοία τοῦτο εἶπουν στέρησις τοῦ νοεῖν, ἀλλὰ λιγγος ὁ προρόρηθεις· ὃν σκοποδίνην φασὶν οἱ ἐρμηνεύοντες· οἱ γὰρ μαθόντες καὶ εἰδότες κάλλιον ἤπερ ἡμεῖς, ὡς καὶ ἐν τῇ γενέσει τῇ κατ' ἀνθρώπων τὸν ἀπ' ὧς, οὐ τὸ ὕδατον σπερματικὸν ὕγρὸν ἀποτελεῖ τὸ τοῦ ἐμβρύου, πρῶτα μὲν ἀκατέργαστον, κατὰ τὸν μέγαν Δαβὶδ, εἶτα εὐδιέθρωτον, ὃ ἐπαγγέλλεται τὸν ὑστέρων ἀνθρώπων· ἀλλὰ ὁ, κατ' ἐκεῖνους εἰπεῖν, σπερματικὸς λόγος ὁ νοητὸς καὶ ἀόρατος τὴν ἐμβρυοπλαστικὴν ἐκτελεῖ· καὶ μυστικώτερον ἐστὶ ἐκβαθύναντες καὶ θεϊότερον, πῶς λεχθεῖεν ἂν μὴ ἐπιθαλεῖν τῷ τρόπῳ τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως ὑπ' αὐτοῦ Θεοῦ ἐναγόμενοι καὶ τὰ θεῖα μουόμενοι καὶ οὕτως ὑπὲρ ἀνθρώπων σοφισζόμενοι; Ἐνταῦθα δὲ θεωρητέον πραγματικώτερον, πῶς λιγγίφ' ἡμεῖς ἅπας νοεῖν τὸν ἐκ Παρθένου ἀβήρον τόκον τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ· καὶ τέως προληπτέον ὡς ἐκ τοῦ εἰλασθαί καὶ τοιαύτης εἰνῆς καὶ στροφῆς τινος, εἰρηται ὁ λιγγος; μεθ' ὃ ἐπιτητέον ὅτι ὁ ἀνθρώπινος νοῦς συστρέφας, καὶ ὄσον εἰς ἑαυτὸν εἰληθεῖς, καὶ πολλὰ καὶ μακρὰ μελετήσας, καὶ πολλὰ μεριμνήσας εἰπου τοιαύτης εἰλήσεως; δυνηθεῖς ἐξευρεῖν ἢ ταυτὸν ἢ ἀλλὰ ὁμοίον τι, ἐπανακάμψας εἰς νόησιν καὶ κατάληψιν ἀκριθεῖ τὴν τοῦ μηδὲν τι ἄλλο τοιοῦτον ἢ γενέσθαι ποτε ἢ γενήσεσθαι ἂν, πάσχει ἐκεῖσιν λιγγὸν ἐννοῦν· καὶ κάρων ἐμφρονα· καὶ ἀνεθεῖ; τοῦ οὕτω σπουδάζειν, παρτεται τῆς ζητήσεως, καὶ δοξάζει τὸν ἀπειροδύναμον Κύριον, καὶ τὴν παραδόξως τεκοῦσαν αὐτόν.

σπβ'. Τὸ δὲ, σὺν πόθῳ δοξάζομεν, ὡς παρτίλοξόν τι ὁ μελωδὸς παρεσημήνατο· οἱ γὰρ ὀλοφύχως δοξάζοντες τὸν Θεόν, καὶ τὴν ἀγιωτάτην αὐτοῦ μητέρα καὶ τοὺς ἁγίους αὐτοῦ, κατὰ τινὰ τεραστίαν ἐκπληξιν τοῦτο ποιοῦσιν, ἀναβώμενοι αὐτίκα καὶ τὸ Δόξα κατὰ τὸ σὺνηθεῖς· οὐτε δὲ ταυτὸν ἀναντιβῆθως τῇ ἐκπληξίᾳ ὁ πόθος, οὕτε συμπάρεσιν ἐξ ἀνάγκης ἅπασιν τοῖς ἐκπληττομένοις τὸ καὶ ποθεῖν ἐκεῖνα εἰ· ὧν ἡ ἐκπληξίς γίνεται· πολλοὶ γὰρ ἐκπλαγέντες μόνον, ἐπαύσαντο μηδὲν τι ποθήσαντες· ἔστι δὲ οὐ καὶ μισήσαντες λίαν πάνυ. Ἡμεῖς δὲ, φησὶν, ὡ παντάνασσα, σὺν πόθῳ δοξάζομέν σε· ὡς τοῦ πόθου τὴν ἐκπληξιν ἐκνικησαντος, καὶ ἀντεισαχθέντος ἐκεῖνου, μάλιστα μὲν οὖν σὺν ἐκείνῳ μένοντος παρ' ἡμῖν καὶ συζυγοῦντος ἐν τῷ συνδυάζεσθαι· ἅμα γὰρ καὶ ποθοῦμεν, καὶ ἐκπληττόμεθα· διδ καὶ σὺν πόθῳ σε δοξάζομεν ἐν τούτοις δὲ τὸ ὄθεν αιτιολογικὸν ἔστιν, ἵνα ὁ νοῦς τοῦ πέμπτου ἔπους εἴη τοιοῦτος· Ἐπειδὴ ἅπαντα ῥητορεία ἠτιεῖται σου, ὡ πάνταγε Θεοτόκε, καὶ νοῦς δὲ ἅπας λιγγίφ' τὸν τόκον σου νοεῖν, διὰ τοῦτο ἡμεῖς δοξάζομέν σε, οὐ πολυλογούμετες, καὶ οὕτως ἔχειροῦντες τοῖς ὑπὲρ δύναμιν, ἀλλὰ ἡ αὐτὸ τοῦτο αναφθεγγόμενοι τὸ, Δόξα σοι, ἢ ἄλλο τι γεραρὸν, ἢ ἀλλὰ αὐτὸ τὸ Καίροις; ἢ Καίρε, τὸ ἀγγελικὸν προσφῶ· ἡμα.

Τροπάριον πρῶτον τῆς ἐννάτης ᾠδῆς.

A

Troparium primum oda nona.

XCVI. Ὑδεῖν εἰσὶε τὴν φυσίζων κόρην ·
Μόνη γάρ ἐν δίνῃσι κεκρύφει Λύγον,
Νοσοῦσαν ἀλθαίνοντα τὴν βροτῶν φύσιν,
Ὅς δεξιῶς κλισμοῖσι νῦν ἰδρυμένος
Πατὴρς πέπομφε τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος.

Cantare decet naturam vivificantem puellam :
Sola enim in profundis occultavit Verbum,
Ægrotanti medeus mortalium naturæ:]
Quod dextris selibus nunc sedens
Patris, misit gratiam Spiritus.

σγ'. Ἐς τὴν πανύμνητον Θεοτόκον ἀπονεῦον καὶ ἐπὶ παρὸν τροπάριον, ὡς ἐβρέθη ἐν τοῖς περὶ τοῦ εἰρημοῦ, ἐπικρίνει δέον εἶναι ὑμνεῖσθαι αὐτὴν ὡς μόνη ἐκ πασῶν τῶν γενεῶν ἐμφορηθεῖσαν Θεοῦ, καὶ ἀγαπηθεῖσαν αὐτῷ· καὶ ἔνθεον καὶ θεοδόχον οὐ κατὰ διαγωγήν ἐνάρετον, ἢ κατὰ τὸν πρεσβύτατον καὶ ἀγιώτατον Συμεῶν, ἀλλὰ ὡς ἀληθῶς ἐν γαστρὶ δεξαμένην ἐκείνου, ὃ ἐστὶ κυοφορήσασαν· φοῖσε γάρ, φησὶν, ἤγουν πρέπει, οὐδεμία γάρ τῶν ἄλλων ση-
μοσιῶν τοῦ εἰσικεν ἀρροστέα ἐνταῦθα, ὑδεῖν ἤτοι ἔδειν καὶ ὑμνεῖν ὡς καὶ προεγράφη, τὴν φυσίζων κόρην, ἤγουν τὴν μητροπάρθενον, ὡς μετ' ὀλίγα εἰρησεται· μόνη γάρ κεκρύφει ἤγουν ἐκρυφεν ἐν ταῖς, ὡς ὁ προηγησάμενος τὴν ἐξηγησὶν λέγει, λαγύσιν αὐτῆς, ἃς δίνας, φησὶν, ὀνομάζει ὁ ποιητὴς, λῆγον τὸν κυρίως, τὸν ἐνυπόστατον, τὸν τῷ Πατρὶ συγκαθήμενον, τὸν ἀλθαίνοντα ἤτοι θεραπεύοντα, καὶ ἰατρούοντα τὴν καὶ νοσήσασαν τῶν ἀνθρώπων φύσιν καὶ νοσοῦσαν καὶ οὐδὲν παυσομένην νοσεῖν, ἔω; τὰς ἀμαρτητικὰς καχεξίας κακῶς ποιοῦσα, κρῖσεται καὶ εἰσοικίζεται.

B

C

D

σδ'. Ἐνθα σημαίωσαι ὡς ἐπεὶ ἐν τῷ νόμῳ ἐν εἰρησι κεκρύφει Λόγον, οὐκ ἐδήλωσεν ὡς Λόγον ἐφη τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ἐπήγαγε μὲν σαφηνείας χάριν ἐπὶ αὐτὴν ἀλθαίνουσαν θεραπευτικῶς ἡμᾶς νοσοῦντας, οὐα φυσῶν καὶ σωμάτων ἰατρον. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἄλλως λόγος θεῖος ἰώνται ἀνθρώποι, διὰ τοῦτο, πρὸς πλείω καὶ εἰλικρινεστάτην σαφηνείαν, ἐπάγει καὶ ταῦτα· Ὅ; ἤγουν ὁ βῆθελς Λόγος ἰδρυμένος νῦν ἐν δεξιῶς κλισμῶς ὃ ἐστὶ θρόνους μεγαλωσύνης τοῦ Πατρός, κατὰ τὸ, Ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ, πέπομφε τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος, οὐ τὴν ἑορτὴν σήμερον ἀγομεν. Καὶ τὸ μὲν ὀλικὸν ἀγαθὸν τῆς τροπικῆς ἐννοίας, τοῦτον τῶν δὲ κατὰ λέξιν τὸ μὲν ὑδεῖν ἦν μὲν εἰπεῖν κοινότερον ὑμνεῖν ἀλυμάντως τῇ ἀκροστιχίδι· ὃ δὲ παροξύτονος μελωδικὸς τόνος τοῦ, Χαίροις, Ἄνασσα, τὸ ὑμνεῖν ἀπαγαγόν, τὸ ὑδεῖν ἀντεισήγαγεν· ἔπαρ ἀπὸ τοῦ ἔδειν παρῆχθαι κατὰ τινα γλῶσσαν
ρῖσιν οἱ παλαιοὶ δωρικώτερον.

σε'. Ἡ δὲ φυσίζως κόρη, οὕτως ἂν συνθήσει τὴν ὡς ἐβρέθη μητροπάρθενον· τοῦ μὲν φύσαι ὃ ἐστὶ γενῆσαι, τῇ μητρὶ ἀρροστομένου· τῆ; δὲ κόρης εἰς ταυτὸν λούσης τῇ παρβένω· πάντως δὲ ἡ φύσασα ἐν τῷ μένειν τοιαύτη κόρη, τὴν μητροπάρθενον σημαίνει· τὸ δὲ φυσίζως ὃ μὲν Ἑλληνικῶς γλυκὺς ποιητῆς γῆ; ἐπιθέτον εἶδα, λεγομένης οὕτω ἢ παρὰ τὸ φύσιν ζεῖξ, ἵνα ἢ φυσίζως γῆ ὡς ἀπὸ μέρους τῶν ζεῖων ἤτοι πάνσπερμος, ὅθεν ἡ πανσπερμία παράγεται· ἢ ἄλλως φυσίζως ἢ φύουσα τὰ πρὸς ζῶην γράφεται δὲ παρ' ἐκείνῃ τῷ ποιητῇ διὰ τοῦ ὀμικροῦ ἢ παραλή;ουσα τῆς παρ' αὐτῷ φυσίζου,

223. Ad laudabilissimam Deiparam respiciens et ista strophe, sicut in his quæ spectant ad nexum fuit dictum, oportere decernit illam celebrare veluti solam ex omnibus generationibus Deo repletam ipsique dilectissimam; et a Deo allatam ac visitatam non secundum vitam virtute prælitam, nec secundum venerabilem sanctissimumque senem Simeonem, sed velut eam quæ suscepit illum in ventre vel in utero tulit. Ἐοικε, decet enim, inquit, sive convenit, nulla siquidem ex aliis significationibus τοῦ εἰσικεν hic aptatur, ὑδεῖν sive ἔδειν, exaltare celebrare hymnisque, sicut dictum est, cantare, φυσίζων κόρη, sive virginem matrem, ut paulo post docetur: sola quippe κεκρύφει sive ἐκρυφεν, abscondit, sicut lux interpretationis dicit, in ilibus suis, quæ δίνας (vortices) vocat poeta, illum qui proprie est Verbum, consubstantialium ac consessorem Patri, τὸν ἀλθαίνοντα, sive qui curat ac sanat ægrotatam et ægrotantem, et nunquam ab ægrotatione cessaturam hominum naturam, dum peccatorias dispositiones male habens, accipitur et in novam habitationem eligitur.

224. Hic observandum quod, quoniam in locutione: νόμῳ ἐν δίνῃσι κεκρύφει Λόγον, non clare significavit se dicere Verbum Filium Dei, adjecit quidem evidentiæ causa illum curite nos ægrotantes sanare, tanquam animarum ac corporum medicum; quoniam autem aliunde divinis verbis sanantur homines, ideo propter majorem nitidioremque evidentiæm adjecit et ista: Qui dictus Verbum, nunc constitutus in dexteris κλισμοῖς; (sedilibus) seu thronis magnitudinis Patris, secum illud hoc: Sedit ad dexteram Dei, misit gratiam Spiritus, cujus hodie festum celebramus. Et quidem tale est universum tropicæ sententiæ bonum. Quoad autem dictionem, verbum quidem ὑδεῖν communius fuisset dicendum ὑμνεῖν acrostichide kalva; sed melodus tonus super penultimam dicti, Χαίροις, Ἄνασσα, removens verbum ὑμνεῖν, τὸ ὑδεῖν in ejus locum adduxit; quod a verbo ἔδειν esse derivatum iusta quamdam doricam linguam sicut veteres.

225. Ἡ δὲ φυσίζως κόρη, sic componet, ut dictum est, virginem matrem: hoc quidem φύσαι, quod est genuisse, matri aptatur; istud autem κόρη ad idem redit ac virgo. Prorsus autem illa quæ genuit, talis virgo permanens, virginem matrem significat. Hoc autem φυσίζως, Græcus ille suavis poeta quidem epithetum terræ novit, quæ sic dicitur, vel quia generat zeas (φύει ζεῖας), ut sit terra, tanquam ex parte ζεῖων, φυσίζως, sive πάνσπερμος; unde πανσπερμία derivatur; vel aliter φυσίζως, quæ res ad vitam (ζῶην) necessarias generat. Scribitur autem apud hunc poetam

per o breve penultima vocis φυσίζου juxta dacty-
li dispositionem; et ex hujus ordinatione brevis
scripturæ ratio quaerenda est. Et ita quidem est
illa Græca φυσίζου. Deipara vero φυσίζου signi-
ficatur esse mater vitæ, quæ ante omnia est, et quæ
in omnibus participatur Dei, cujus in nomine,
sicut scriptum est, vitam habemus.

226. Somnus autem dominicus φυσίζου, in
carmine beatissimi melodi Marci positus, magnam
poscit mirationem, non habens, puto, in universo
mundo, vel aliud simile verbum conjuge, vel alias
comparari potens, et in æquilibrium poni divini,
jucundi, suavis et divinitus afflati successus. Mihi
certe recordanti nunc illum φυσίζου somnum
supervenit requiescere et tanquam dormire voluptate
captus; pectusque sentiebam impetu latum ad
exeundum pectoribus ut apud dominum istum Mar-
cum essemus, vel illum ad nos alliciendo, vel
saltem apud illum manendo. Jaceat ille somnus
φυσίζου, et repositum corpus, cui cogitatio illius
inhæret, jam satis curati ab his qui secundum
istum vitæ cupidus sunt, φιλέζουσι, ut ita dicam, et
ideo pulchritudinis amantes, statim autem honesti
quoque expertes homines.

227. In universum autem est κόρη quælibet virgo,
vel a κορῶ, quod est exorno; naturaliter enim in
ornamenti curam est prona hujusmodi puella;
ut ostendit ille qui reprehendit hominem aurum
gestantem in hoc: Ad bellum venit aurum gestans
ut puella; vel tanquam pura, a κορῶ, id est, puri-
ficio, ex quo venit νεωκόρος, ille qui templum puri-
ficat et dicitur etiam σηκοκόρος propter eandem
rationem. Aliunde vero puella quoque talis dicitur
ad respectum cum illa quæ vocatur oculi pupilla
nobisque dilectissima est: dilecta nempe cuncta
puella virgo est et his qui genuerunt et his qui se
gerunt ut amatores; et custodia judicaria digna,
aliquatenus apud nos in thalamo servata puella,
sicut intra palpebras ista pupilla: hæc, quæ fre-
quenter clauduntur et aperiantur, proprie per
ascensionem ac demissionem pupillas custodiunt
adversus insidias exteriorum corporum, quæ tre-
menda sunt, sive percussoria, sive aliter læden-
tia, cum introducuntur: sic etiam pupillas virgines
servat thalamus intra portas ocludentes eas ut
difficile conspiciantur. Ideo sanctissimæ pupillæ
procum, sanctum Joseph, aliquis vivide simul ac suaviter celebravit, ipsum custodire virginem, ut pu-
pillam oculi, concinens.

228. Hoc autem, μόνη γάρ ἐντὸς κεκρύφει λόγον,
intelligi potest veluti pro: illa una; sed potius
pro, seclusa a conjuge, sive viro; ut secundum
istud: solius unigenitor unigeniti Filii Pater, sicut
ante scriptum est, accommodetur ibi etiam hoc:
solius unigenitrix unigeniti Filii mater. Hoc vero:
ἐν δίνῃσι, si quis non juxta dictam veterem inter-
pretationem in feminino genere scribat, sed potius,
ἐν δίνουσι, quod idem est ac viscera sive intestina,
ionice poeticum est, sicut antea τὸ ἐν γλώσσησιν
aut γλώσσαις; et inferius: κλισροῖσιν αὐτὴ κλισμοῦς.

A κατὰ δακτύλου ἀπρητισμένον· καὶ τὴν αἰτίαν τῆς
τοιαύτης μικρογραφίας ζητητέον ἐν τοῖς ἐκείνου·
καὶ οὕτω μὲν ἡ Ἑλληνικὴ ἐκείνη ἔχει φυσίζου· ἡ
δὲ φυσίζου θεοτόκος ζωῆς μήτηρ δηλοῦται εἶναι
τῆς πρὸ πάντων, καὶ μεταδοτικῶς ἐν πᾶσι τοῦ θεοῦ,
οὗ ἐν τῷ ὀνόματι, καθὰ γέγραπται, ζωὴν ἔχομεν.

σκι'. Ὁ δὲ φυσίζου ὕπνος ὁ κυριακός, ὁ κείμε-
νο; ἐν ἄσματι τοῦ μακαριωτάτου μελωδοῦ Μάρκου,
θαῦμα ἐθέλει πολὺ, οὐκ ἔχων ἐκεῖνος ἐν ὄλω, οἶμαι,
τῷ κόσμῳ ἢ συζυγοῦν ἄλλο ῥῆμα τοιοῦτον ἢ ἄλλως
ἀντιπαρεσθῆναι δυνάμενον, καὶ ταλαντευθῆναι εἰς
ἀντιστήκωσιν ἐπιτυχίας θείας καὶ ἀστείας, καὶ γλυ-
κείας, καὶ ἐνθεαστικῆς· ἐμοιγ' οὖν ἐνθεσμημάτων
ἄρτι τὸν φυσίζου ἐκεῖνον ὕπνον, ἐπῆλθεν ἀνείσθαι
καὶ ὡς οἶον ὕπνου ὕψ' ἠδονῆς· καὶ τὸ στήθος ἡσθί-
μην ὀρμώμενον ἐκθρόσκειν στηθῶν ὡς πρὸς τῷ
κυρίῳ ἐκείνῳ Μάρκῳ γενέσθαι, καὶ ἡ ἐφεκυσσῆσθαι
αὐτὴν πρὸς ἡμᾶς, ἢ ἀλλὰ παρ' ἐκεῖνον μέναι· καὶ
κεῖσθαι ὕπνο; ἐκεῖνος ὁ φυσίζου, καὶ τὸ λεκτικὸν
σῶμα, ᾧ ἡ καρ' ἐκεῖνου ἐνοια ἐγκέται, ἰκανῶς ἤδη
τημεληθέντα ὑπὸ τῶν καρ' αὐτὸν φιλοζῶων, ὡς οὐ-
τως εἰπεῖν, καὶ δι' αὐτὸ φιλοκάλων, αὐτίκα δὲ καὶ
ἀπειροκάλων ἀνδρῶν.

σκι'. Κόρη δὲ καθόλου πᾶσα παρθένος, ἢ παρὰ τὸ
κορῶ τὸ καλλωπιζῶ· ἐπιβρέπτης γὰρ φύσει ἐς ἐπι-
μειλιαν καλλωπιτισμοῦ ἢ τοιαύτης κόρης, ὡς δηλοῖ καὶ
ὁ ψέγων ἄνδρα χρυσοφόρον ἐν τῷ - Ἦλθεν εἰς πόλε-
μον χρυσοῦν ἔχων ἦτε κούρη· - ἢ ὡς καθαρὰ παρὰ
τοῦ κορῶ τὸ καθαίρω, ἐξ οὗ καὶ νεωκόρος ὁ τὸν
ναὸν καθαίρων ὁ δ' αὐτὸς καὶ σηκοκόρος; διὰ τὸν
αὐτὸν λόγον· καὶ ἄλλως δὲ κόρη ἢ τοιαύτη κατα-
ἀναφορὰν τὴν πρὸς κόρην ὀφθαλμοῦ, τὴν φιλιότητα
ἡμῖν· φίλη γὰρ καὶ πᾶσα παρθένος κόρη τοῖς τε
γεννησαμένοις, καὶ τοῖς περὶ ἔρωτα; καὶ φυλακῆς;
δὲ ἀξιοῦται, καθὰ καὶ παρ' ἡμῖν ἢ κόρη, θαλαμῶ-
μένη ἐκείνη ὡσπερ καὶ αὐτὴ ἐντὸς τῶν βλεφάρων·
ἄπερ συχνὰ κλειόμενα καὶ ἀνοιγόμενα κυρίως τῇ
ἀναβάσει καὶ καταβάσει τὰς κόρας συντηροῦσιν
ἀνεπιβουλεύτους τοῖς ἐξῴθεν φοβεροῖς, ἢ πληκτικοῖς,
ἢ ἄλλως λυμαινομένοις ἐν τῷ παρεισδύεσθαι· καθὰ
συντηρεῖ καὶ τὰς κόρας παρθένους ἢ θαλάμῶσις
ἔσω θυρῶν ἐγκλειουσῶν αὐτάς; εἰς δυσόρατον· διὸ
θαυμασιῶς τὸν τῆς ἀγιωτάτης κόρης μνηστῆρα τὸν
ἀγιον Ἰωσήφ, ἐμπεψέ τις γοργῶς ἄμα καὶ γλυκείως,
φυλάξει τὴν παρθένον ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ.

σκη'. Τὸ δὲ - μόνη γάρ ἐντὸς κεκρύφει λόγον· νοῦτο
μὲν ἂν καὶ ἀντὶ τοῦ μία αὐτῆ, μάλιστα δὲ ἀντὶ τοῦ
μεμονωμένη τοῦ συζυγοῦντος, ὅς ἐστιν ἀνὴρ· ἵνα
κατὰ τὸ, μόνου μονογεννήτορ μονογενοῦς Υἱοῦ Πέ-
τερ, ὡς καὶ προγέγραπται, προσαρμύση καὶ ὡς τὸ,
μόνου μονογεννήτρια μονογενοῦς Υἱοῦ μήτηρ· τὸ
δὲ, ἐν δίνῃσι, εἰ τις οὐ κατὰ τὴν εἰρημένην καλαῖαν
ἐξήγησιν ἐν γένει γράφει θεληκῶ, ἀλλὰ μάλλον ἐν-
δίνουσι, ὃ ταυτὸν ἐστὶ τῷ σπλάγγουσι ἢ ἐγκάτοι, πο-
ητικόν ἐστὶν ἰωνικῶς· καθὰ πρὸ αὐτοῦ τὸ, ἐν
γλώσσησιν ἤγουν γλώσσαις, καὶ κατωτέρω τὸ κλι-

αμοίσιον ἔχουν κλιμαξί· οὐδετέρου δὲ γένους τὸ ἐνδίνωσιον, οὗ εὐθεία τὸ ἐνδίνον, τοῦ ἐνδίνου· ἐνδίνω δὲ τινὲς μὲν τὰ ἐντερα εἶπον, ὡς οἶον ἐνδον ἵνας, καὶ τὸ κατ' αὐτὰ νευρώδες· οἱ δὲ ἀκριδέστεροι ἀπλῶς τὰ ἐντόσθια, ὧν καὶ ἡ νηδύς καὶ ἡ γαστήρ καὶ ἡ μήτρα· ἡ δὲ χρῆσις τῆς λέξεως ταύτης ἐπὶ τῷ ἐν Ἑλλήσι σοφῶ ποιητῇ ἐν τῷ - δε δὲ ψαύσει ἐνδίνων- ἔχουν ὅστις ἀνοκτίσας· ψαύσει τῶν ἐγκλίτων, διελάσας ἕως ἐκεῖ τὸ δόρυ.

σβ'. Τὸ δὲ κεκρύφει Ἀττικῶς ἐγράφη μετὰ μίδς αὐξήσεως, ὡς εἰ τις εἶποι τετύφει· τὸ δὲ κοινῶς ἐπιτελεῖ ἐκεκρύφει καθὰ καὶ ἐτετύφει· εἰ δὲ ἐκ τοῦ τοιούτου κεκρύφει ὁ κεκρύφαλος γίνεται γυναικεῖος κόσμος, οὐδὲν αὐτὸ πρὸς τὰ παρόντα. Ἀλθαίνειν δὲ λέγεται τὸ θεραπεύειν, ἀφ' οὗ καὶ ἡ καναλθῆς τὸ καλὸν φάρμακον· γίνεται δὲ παρὰ τὸ ἄλλεσθαι. Ταῖς μὲν γὰρ νοσοῦσι τηκόμενον τὸ σῶμα συμπίπτει· τὰ δὲ τῶν ὑγιαίνοντων ἐξάλλεται ὡς αὐξήματα καὶ ἐξαιρούμενα ζωογόνῳ πνεύματι φυσικῶ· διὸ ἀστέως οἱ παλαιοὶ σοφοί, καθὰ καὶ προσηρῆται, τὴν φύσιν παρὰ τὸ φυσῶν ἀξιοῦσι παρηχθῆαι· οἱ δὲ τὸ ἀλθαίνειν καὶ ἄλλεσθαι λέγεται, ὅθεν καὶ ἀλθαία τὸ φυτὸν, καὶ κύριον δὲ ὄνομα, δηλοῖ καὶ ὁ γράψας τὸ, ἀλθητος δὲ χεῖρ. Χρῆ δὲ παρασημήνασθαι νῦν ὅτι ἀλθαίνει τὴν βροταίαν φύσιν ὁ Κύριος, καὶ ἄλλως μὲν, μάλιστα δὲ εἴπερ αὐτῇ θεραπεύεσθαι σπεύδει, ὅτι καὶ καναλθῆς αὐτῇ φάρμακον ἐκαίνε ἔστιν.

οι'. Ἰστέον δὲ ὅτι κρύφει τὴν παρθένον εἰπὼν ἐν δίνωσι λόγον, διερμηνεύει ἐνταῦθα τίνα φησὶ λόγον· οὔτε γοῦν λόγον τὸν κοινῶς προαγόμενον ἢ ἄλλον τινὰ ὅμοιον αὐτῷ εἰπεῖν ἔστιν, ὡς οὐδὲ ἐν τῷ Πνεύμα ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις, κοινόν τι νοεῖται πνεῦμα, οὐδὲ μὴν τὸν κατὰ γένεσιν σπερματικόν, ὃν οἱ φυσικοὶ κατέλαβον, ἀλλὰ τὸν τοῦ Πατρὸς θεοῦ τὸν ὑπερούσιον οὐδ' ἔργον καὶ τὸ νοσοῦσαν ἀλθαίνειν τὴν φύσιν ἡμῶν· ἀλθαίνειν δὲ, προσφυῶς αὐτῷ· προσφυῆς δὲ ἐκείνῳ, τὸ καθὼς ἀκούει, οὕτω καὶ ἰατρεύειν· ἀκούει δὲ τουτέστιν ὀνομάζεται λόγος· οὐκοῦν λόγῳ καὶ ἰατρεύει· ὡς ἐθάρρησεν ὁ φάμενος τὸ - ἐπὶ λόγον, καὶ ἰαθήσεται ὁ νοσῶν - καὶ ὡς ἐπειράθη ὁ παράλυτος, καὶ ὡς ἀνέστη κληθεὶς ὁ Αἰζαρος· ἰσταὶ δὲ ὁ Σωτὴρ πάγκοινο; ἰατρὸς οὐ τοῦδε ἢ ἐκείνου, ἀλλὰ τὴν ἀνθρωπίνην ὅλην φύσιν· εἰς δὲ τὸ, καθὼς ἀκούει οὕτω καὶ ἰατρεύει, ἐνθυμητέον τὸ, καθὼς ἀκούω, κρίνω, καὶ ἐξῆς. Ἀκούω δὲ δίκαιος, δικαίως· ἔρα κρίνω· καὶ ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστὶ· δηλον δὲ ὡς· τὸ ἀλθαίνειν τὴν τῶν βροτῶν φύσιν πρὸς διαστολήν ἐρρήθη τῶν μερικῶς θεραπευόντων.

οια'. Περὶ δὲ θρόνου θεοῦ δεξιῷ ἀρκούντως ἐπιλοζώφισαν οἱ ἄγιοι· ἐξ ὧν καὶ αὐτῶν ἔχουσαν φιλητὰ μὲν εὐαγγελικῶς τὰ δεξιὰ εἶναι, ἀνάπαλιν δὲ τὰ ἀριστερὰ ὅθεν λαϊκὸς τις καὶ ἐπαρίστερος ἐσκωπταί· εἰ δὲ ἀποδεκτὰ εἶναι μᾶλλον τὰ δεξιὰ, χρῆσιμον ἐκ τῶν παλαιῶν, καὶ τὸ, Ἐπιλήγη τ' ἐπιδέξια, ἔχουσαν τὰ καιρῶν μέρη τοῦ σώματος· καὶ τὸ - Ἐπίπνοσι γε οἱ δεξιοί· - εἰ δὲ τι χρῆ ἐνταῦθα καὶ χεῖρα ἐκείνῳ,

A Neutralis vero generis est τὸ ἐνδίνωσιον, cuius nominativus est ἐνδίνον, genit. ἐνδίνου. Ἐνδίνω vero quidam τὰ ἐντερα dixerunt, tanquam ἐνδον ἵνας, eo quod nervosa sunt; accuratiores autem simpliciter τὰ ἐντόσθια, quorum sunt venter, uterus et matrix. Hujus autem dictionis usus habetur apud poetam in Graecis sapientem in hoc: δε δὲ ψαύσει ἐνδίνων, sive quicumque jaculans attingerit viscera, hucusque lanceam indigens.

229. Hoc autem κεκρύφει Attice scriptum est cum uno augmento, tanquam si quis diceret τετύφει: forma vero communis integra est ἐκεκρύφει sicut ἐτετύφει. Quod si vero ex hujusmodi κεκρύφει venit κεκρύφαλος, muliebri ornamentum, nihil ad praesens hoc attinet. Curare vero dicitur ἀλθαίνειν, a quo venit ἡ καναλθῆς, id est, bonum medicamentum. Derivatur autem ex ἄλλεσθαι: aegrotantibus enim tanquam maceratum concidit corpus; quae vero sanorum sunt exsiliunt tanquam accreta physicoque spiritu vivifico elata. Ideo festive sapientes antiqui, sicut dictum est, τὴν φύσιν a verbis φυσῶν (inflare) derivatam existimant. Quod autem τὸ ἀλθαίνειν etiam ἄλλεσθαι dicitur, unde est ἀλθαία, genus plantarum, et proprium nomen, ostendit ille qui scripsit: ἀλθητος δὲ χεῖρ. Nunc autem est praeterca notandum quod ἀλθαίνει (sanat) mortalem naturam Dominus, etiam alias, sed maxime cum ipsa, quando medicamen istud optimum ipsi datur, sanari festinat.

230. Sciendum autem quod virginem in visceribus Verbum abscondisse dicens, interpretatur quod ibi Verbum dicat. Non dicendum est igitur esse verbum commune vel aliud ipsi simile, tanquam in hoc: Spiritum innova in visceribus, non aliquis communis spiritus intelligitur; nec etiam illius generationis spermaticum, quod physici cogitaverunt, sed Verbum Dei Patris supersubstantiale; cuius opus est aegrotam sanare naturam nostram, et sanare prout ipsi naturale est. Naturale autem est ei, sicut audit, sic et sanare; audit autem, id est nominatur Verbum: igitur verbo quoque medetur, sicut fidenter tenuit ille qui dixit: Dic verbum, et sanabitur aegrotans; et sicut expertus est paralyticus, et sicut surrexit vocatus Lazarus. Sanat autem Salvator, medicus omnibus communis, non hos vel illos, sed humanam naturam totam. Relate vero ad hoc: Sicut au lit, sic sanat; recogitandum est istud: Sicut audio, iudico, etc. Audio vero justus; iuste proinde iudico, et iudicium meum justum est. Evidens autem est quod curare mortalium naturam ad distinctionem eorum qui partim medentur fuit dictum.

231. De divino autem dextero throno sufficienter disseruerunt sancti; ex quibus ipsis etiam tenemus dilecta quidem secundum Evangelium esse dextera, e contrario autem esse sinistra: unde laevus quidam etiam ἐπαρίστερος; iocose dictus est. An autem magis acceptabilia sint dextera, prodesse potest id antiquorum: Ad dexteram percussus est, sive praecipuis in partibus corporis; et istud: Laboriosi

sunt dexteri. Si vero quoque hic oportet considerare dexteram manum illam misericordem, cujus opes nesciet sinistra, non est solum dicendum quod jam ab alio sapiente scite cum symbolo dictum est: Utraque manu misericordiam fac et exhauri divitias: non enim ita sciet tua sinistra quod dextera tua facit; sed etiam: Eleemosyna donetur sola dextera, operaria, virili, symbolice divinam operationem exprimente, ab ipsa natura, sicut speculantur physici sapientes, honorata, naturaliter ad operandam commode disposita, et, quod vividius est, illa quæ ad recipiendum bene probatur. Sinistram autem sinas omittere quæ sunt ad eleemosynam, cui opus est diligentia, festinatione multa, concitatione sive contentione, atque, ut omne opportune dicam, dexteritate, quibus orbatur sinistra, nata quidem et ipsa fieri dextera, sero autem forsitan hujusmodi prosperans in bono, ut ambidexterum perficiat hominem: tardescit enim cognis læva, impeditque dexteram a bono, et in aliis actionibus quibus non apte viret, et in eleemosynæ actu quem cum pompa et ostentatione pharisæice splendescere gestit.

232. Omnino vero non in bonum veteribus sinistrum habebatur. Quod malum augurium reputarint læva, quid oportet dicere? Manu vero manum sinistram tangere, abominandum erat: amabatur autem maxime dextera. In pactis sicut in juramentis dexteram dexteris fiducialiter jungebant; et usque ad hodiernum diem fidentes homines sibi mutuo dexteram porrigunt. Bene vero operans natura, quæ dextera quoque scribendi functionem assignavit, paucas sinistras honestare solet hujusmodi bono. Bonum est mercatoris navibus dexter paries inclinat; et hunc seligit proverbium volentibus salvare. Magnum autem dexteritatis est etiam decus, quod orientales mundi partes dexteram esse statuunt sapientes. Si vero laudibus oportet superexaltare dexteram, vide mihi dextera Excelsi mutationem, et dextera Dei virum, quem in regia potestate confirmavit sibi, dexteramque manum Domini, quæ glorificata est in virtute, quæ vulneravit inimicos, quæque, ad abundantiam gloriæ suæ, contrivit adversarios.

233. Si vero quoque repugnantes Domini dextera cogitemus, a quibus se cuti idiri, magnus David precatur, ipsosque sinistros ponamus, ut consecutio poscit, quis a sinistris esse vellet aut ordinem et constitutionem ita sinistram laudare? Fidem autem et ipsa faciet apostolica piscatio, non esse fructum a sinistris, siquidem apostoli, cum a dexteris, jussu Domini, laxavissent rete, copiosa captura mirationeque multa repleti sunt. Si vero exornata læva, fucata et cerussata bonis verbis, quibus *ἀριστερά* sinistra quidem ex *ἀρίστω* vocata est; ex particula autem *εὐ* nominata est εὐώνυμος, ad solem extollatur, recogitandum est nam fellis, et botrum amaritudinis, et sepulcrum dealbatum, et gustus dulcimaros, et barathra floribus circumfusa; tali-

Α *ἐλεφμονα δεξιάν σκέψασθαι*, ἥς τὸ ἔργον οὐκ ἐπιγνώσεται ἡ ἀριστερά, οὐ μόνον ἔστιν εἰπεῖν τὸ φθάσαν εὐφωῶς ἢ ἂν παρ' ἄλλου σοφοῦ ρηθῆναι συμβολικῶς, οὐκ ἄμφωτέρας ἀλέει καὶ ἐξάντλει τὸν πλοῦτον οὕτω γὰρ οὐκ ἂν ἀριστερά σου ἐπιγνώη ὅτι ποτὴ ἡ δεξιὰ σου ποιεῖ· ἀλλὰ καὶ ὅτι Μόνη τῇ δεξιᾷ μεταδιόθω ἡ ἐλεημοσύνη, τῇ ἐργατικῇ, τῇ ἀνδρικῇ, τῇ συμβολογραφουσῇ θείαν πράξιν, τῇ ὑπὸ τῆς φύσεως αὐτῆς τετιμημένη, ὡς θεωροῦσιν οἱ φυσικοὶ σοφοί, τῇ πεφυκυῖα δρᾶν εὐμαρῶς, καὶ θερμότερον, τῇ καὶ δεκτικῇ, εὐαποδέκτω· τὴν δὲ λατὴν ἄφες ἀπρακτεῖν τὰ γε εἰς ἐλεημοσύνην, ἢ χρεῖα σπουδῆς καὶ συντομίας πολλῆς καὶ συντομίας εἶπουν συντάσσει, καὶ τὸ πᾶν καιρῶς εἰπεῖν, δεξιότητος, ὧν ἀποστρέφεται ἡ λατὴ, πεφυκυῖα μὲν δεξιὰ γίνεσθαι καὶ αὐτῇ, ἢ δὲ ποτε τοιοῦτον εὐπραγοῦσα καλὴν, ὡς ἀμφιδέξιν ἀποτελεῖν τὸν ἀνθρώπον· καθρεύεται γὰρ ὄκνοῦσα ἡ ἀριστερά, καὶ ἀποκωλύει τὴν δεξιάν τοῦ καλοῦ ἐν τε ἄλλαις πράξεσι καὶ ἄς ἀφωῶς ἐνεργεῖ, καὶ ὅτι δὲ τὴν ἐλεημοσύνην ἐκφαίνει θριαμβεύουσα καὶ φιλενδεικτεῖν ποιοῦσα φαρισαϊκῶς.

σβ'. Οὕτως δὲ οὐ πρὸς ἀγαθοῦ τοῖς παλαίοις τὸ ἀριστερὸν τίθειτο· καὶ ὡς μὲν δυσσιώνιστα ἐνομιζοντο τὰ λαία, τί χρὴ καὶ λέγειν; Χεὶρ δὲ χειρὸς ἀψασθὰ ἀριστερᾶς, ἀπίμωτον ἦν· ἐφιλείτο δὲ μάλιστὰ ἡ δεξιὰ· καὶ οἱ δεξιούμενοι ἐν συνθήκαι; ὅσα καὶ ὅρκους ἐπεποιθισαν ταῖς δεξιότη· καὶ μέχρι καὶ ἐσθ' ἡμερῶν πιστούμενοι ἀνθρώποι, δεξιᾶς ἀλλήλοις ἐμβόλλουσιν· εὐ δὲ ποιοῦσα ἡ φύσις καὶ τὸ γράφειν ἀποκληρώσασα τῇ δεξιᾷ, ὀλίγας ἀριστερὰς τοιοῦτω καλῶ ἀποσεμνύνειν θέλει· καλὴν δὲ πλοῖος ἐμπροκὸς τοῦτος ὁ δεξιός· καὶ ἡ παροιμία τὸν τοιοῦτον ἐπιλάττει τοῖς ἐθελούσιν σώζεσθαι. Μέγα δὲ φιλοτίμημα δεξιότητος, καὶ ὅτι τὰ τοῦ κόσμου ἀνατολικὰ δεξιὰ τίθενται εἶναι οἱ σοφοί· εἰ δὲ ὑπερυψώσαι τὴν δεξιάν χρὴ ἐπαινετικῶς, θεωρεῖ μοι δεξιὰ Ἰψίστου ἀλλοίωσιν, καὶ ἀνδρα δεξιᾶς Θεοῦ ἐν κείνῳ βασιλικῶς ἐκραταλῶσιν ἑαυτῶν· καὶ δεξιάν χεῖρα Κυρίου δεδοξασμένην ἐν Ισχυῖ καὶ θραύουσιν ἔχθρους; καὶ τῷ πλήθει τῆς δόξης αὐτοῦ συνερπίδουσιν τοῖς ὑπερναντίους.

σγ'. Εἰ δὲ καὶ τοῦς ἀνθεστηκότας τῇ τοῦ Κυρίου δεξιᾷ ἐννοησόμεθα, ἐξ ὧν φυλαχθῆναι ὑπ' αὐτοῦ ὁ μέγας Δαβὶδ εὐχεταί, καὶ ἀριστεροῦς αὐτοῦ; ὁμοίως ὡς ἡ πᾶν πρὸς τι ἀπαιτεῖ ἀκολουθία, τίς ἂν ἔλοιτο ἀριστερὸς εἶναι, ἡ τάξιν καὶ θέσιν οὕτω; ἀριστερὸν ἐπαινεῖν; Πιστώσεται δὲ καὶ ἀποστολικὴ ἄγρα ἐν τοῖς ἀριστεροῖς ἀκάρπτωτον, οἱ ἐν δεξιῶς δεσποτικῇ κελεύσει χαλάσαντες, ἄγρας τε σαφλοῦς καὶ θαύματος πολλοῦ ἐπλήσθησαν. Εἰ δὲ κομμωτικῶς ἐσταμένη πεφυκυμένη τῇ λαίᾳ, καὶ ἐψιμνωμένη ἀγαθοῖς βήμασιν οἷς ἀριστερὰ μὲν ἐκ τοῦ ἀρίστου ἐκλήθη· ἐκ δὲ τοῦ εὐώνυμῳ ἀνομάσθη εὐώνυμος, ἀνατείνεται εἰς ἔξαρμα, ἐνδυμητέον σαφελὴν χολῆς, καὶ βότρων πικρίας, καὶ τάφον κεκονιαμένον, καὶ γεύσεις γλυκυπικρῶς, καὶ βράθρα περιηθησόμενα·

καὶ παραβλητέον τοῖς τοιοῦτοις τὰς ἀγαθωνόμους ἅ τὴν ἀριστεράν, καὶ τὴν ἐκείθεν εὐωνομον. Ὁκνῶ γὰρ καὶ ἑτερίας παραθεῖναι λέξεις, ὡν τοῦνομα μὲν ἦδύ, τὸ πρᾶγμα πικρὸν, καὶ ἡ προγραφή μὲν ζωὴ, θάνατος δὲ τὰ ἐντός· ὡν μίξ καὶ τὸ κατὰ κοινὴν συνήθειαν ἔλεος τοῦ Θεοῦ παρὰ τοῖς πολλοῖς· ἢ τὴν θεοῦ ἐργίαν διὰ χαλᾶζης, καὶ ὅσα δὲ τοιαῦτα, Θεοῦ φασιν ἔλεος, εὐφημότερον· οἶδασι δὲ καὶ τράχηλοι ἀνθρώπων ὑγρότητα πικραίνουσαν ἀλγῆμασι κατὰ τι πάθος, ὃ καλοῦσι γλυκύ· καὶ οἶδα μὲν τὴν Σολομώντειον σοφίαν ἀγαθὰ φέρουσαν, ἀλλὰ μὲν ἐν τῇ δεξιᾷ μεγάλα ἐκείνα, ἑτεροτα δὲ τινα ἐν τῇ ἀριστερᾷ· ὀκνῶν δὲ πολυπραγμοῦν ἐπὶ πλέον τὸ τοιοῦτον κεφάλαιον, καθιστῶ ἕως ὧδε τὸ φιλοδέξιον σέμμα, γινόμενος τῶν ἐφεξῆς ἑορταστικῶν μελῶν.

οἶδ'. Καὶ δὴ λέγω ὡς ὁ κλισμὸς, ἐν θρόνον εἰπομεν, εἰς ἀνάκλιτρον μᾶλλον κυριολεκτικῶς ἑρμηνεύεται, ὃ γίνεται ἐκ τοῦ ἀνακλίνειν. Εἰ δὲ γενόμενος ὁ κλισμὸς ἐκ τοῦ κλίνω, διὰ τοῦ σ προφέρεται, νοητέον ὡς οὕτω καὶ ἐκ τοῦ μολύνω γίνεται μολυσμός. Ὅρα δὲ ὅτι ἐπικρίνας ὁ μελωδὸς εἰπεῖν ἐν καταρχῇ τοῦ τρόπαριου ποιητικώτερον ὕδειν τὸ ὑμνεῖν, διέγνω χρῆναι καὶ ἄλλας παρασπείρει λέξεις ἐν αὐτῷ ποιητικᾷ· οὐκοῦν ἐπήγαγε τοιοῦτον ὄνομα σεμνὸν τὴν φυσίξων, καὶ τὰ ἐνδία, καὶ τὸ ἀλθλίειν. Ἰδοὺ δὲ καὶ τοὺς κλισμοὺς· εἰ εἰδῶς αὐτὸς ὅπως ἐνδέχεται διαχειρίζεσθαι τὰ μελικὰ ὡς κοινοὺς μὲν ἀναπληροῦν τὰ κοινὰ, τοῖς δὲ μὴ τοιοῦτοις τὰ κατήκοντα.

οἶδ'. Ἰδρυμένος δὲ καὶ ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ ἀπλῶς κατήκοντος· καὶ μετήνεκται ἡ λέξις ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς εἰς τὸν Θεόν· προσαχθεῖσα ὑπ' ἐκείνου καθὰ καὶ τὰ ἄλλα ὅσα ἐκ τῶν ἡμετέρων προσήχθησαν αὐτῷ· ἵνα καὶ ἐντεῦθεν ἠθικῶς παιδευόμεθα ἐξιδουῖσθαι καὶ ἡμᾶς τὰ ἐκείνου θεομιμητῶς καὶ φιλοθέως, καθάπερ ἐκείνος τὰ ἡμέτερα· εἰπεῖν δὲ μᾶλλον ἀκριδῶς, εἴπερ ἄλλοθι που ἱερὰ λέξις τὸ ἱδρῖσθαι, καθὰ καὶ προεδήλωται, ὧδε μάλιστα τοιαύτη ἐστὶ κατ' ἐπίτασιν ἐπὶ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Τὸ δὲ νῦν οὐκ ἀφαιτόν συντετάχθαι τῷ Ἰδρυμένῳ, ἀλλὰ μεθελκυστέον εἰς τὴν πέπομφην, ἵνα ἦ ὅτι Νῦν πέπομφην ὁ Σωτὴρ Χριστὸς τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος, οὐκ ἰδιάζων χωρὶς, ἀλλὰ συνεδριάζων τῷ Πατρὶ· πάντως δὲ νῦν πέμψας, ὅτε καὶ ἑορτάζομεν, καὶ πρὸ τούτου ἀεὶ ὡσαύτως· ἔπεμπε τὴν αὐτὴν χάριν τοῖς ἀξίοις αὐτῆς· καὶ οὐδὲ εἰς τὸ ἐξῆς παύσεται ποτε οὕτω ποιῶν, ἵνα προσαρμόση καὶ τῇ τοιαύτῃ θείᾳ δωρεᾷ τὸ νῦν, καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας.

οἶδ'. Τὸ δὲ πέπομφε χαρακτήρα ἔχει διπλοῦν ὀριστικοῦ παρακειμένου, ἐνεργητικοῦ τε δηλαδὴ καὶ μέσου· ἐνεργητικοῦ μὲν διὰ τὸ φῖ τὸ ἐκ τοῦ πέμψω πέμψω. Εἰ γὰρ, φασίν, ὁ μέλλον διὰ τοῦ φῖ, ὃ παρακείμενος διὰ τοῦ φῖ· μέσου δὲ διὰ τὸ ὄ τὸ μικρὸν, ὃ παραλήγεται μέσος παρακειμένος ὁ ἔχων δισύλλαβον μέλλοντα παραλήγόμενον τῷ ε· εἰ γὰρ ἐν δισύλλαβῳ, φασί, μέλλοντι τὸ ε εὐρεθῆ, εἰς ὁ αὐτὸ τρέπει ὁ μέσος παρακείμενος· ὅσον σπερῶ ἔσπορα· κατὰ

busque conferendum est bonas sinistrae famae et dictionem exinde euvonum. Omitto enim caeteras comparare dictiones, quarum nomen est quidem dulce, res autem amara, et programma quidem vita, mors autem interiora : quarum una quidem est iuxta communem morem Dei misericordia apud multos, qui divinam iram in gaudio, et quaecumque caetera hujusmodi, Dei misericordiam pie dicunt. Sciunt autem etiam hominum colla humiditatem exasperare dolores ad quamdam attinentes passionem, quam dulcem vocant. Scio quoque Salomonis sapientiam bona ferentem, sed alia quidem in dextera magna, diversa vero quaedam in sinistra. Nolens autem hujusmodi caput diutius explorare, hucusque sisto dexterae amicam inquisitionem, et ad sequentes festivitatis melodias redeo.

234. Jam vero dico quod ὁ κλισμὸς, quem thronum diximus, in ἀνάκλιτρον (torum reclinatorium) magis proprie exponitur, quo venit a verbo ἀνακλίνειν. Si vero veniens ὁ κλισμὸς a verbo κλίνω, cum σ profertur, cogitandum est quod similiter ex μολύνω fit μολυσμός. Vide autem quod, si melodus in initio strophæ magis poetice dicere ὕδειν verbum ὑμνεῖν, selegit, scite judicavit oportere quoque alias dictiones in ea spargere poeticas : ideo introduxit hujusmodi venerandum nomen τὴν φυσίξων, et τὰ ἐνδία, et τὸ ἀλθαλίειν, necnon et τοὺς κλισμοὺς, bene sciens quomodo conveniat administrare meloda, ut communibus quidem impleantur communis, non autem talibus quæ diversa requirunt.

235. Ἰδρυμένος autem hic sumitur pro simpliciter sedente. Transfertur autem dictio ex nostris ad Deum, admissa ab illo, sicut et alia quæcumque ex nostris ipsi applicantur ; ut exinde quoque moraliter discamus nobis appropriare quæ sunt illius per imitationem ac pietatem, sicut ille nostra sibi propria facit. Ut autem accuratius loquar, si quopiam alibi sacra dictio est τὸ ἱδρῖσθαι, uti præmonstratum est, hic maxime cum intentione talis est erga Dei Filium. Adverbium autem νῦν usinendum est ordinari cum verbo ἱδρυμένος, sed transferendum ad τὸ πέπομφην ; ut sensus sit : Nunc misit Spiritus gratiam Salvator Christus, non separationem agens, sed considerans Patri. Profsus autem nunc, quando festum agimus, missa gratia, semper etiam antea similiter eandem gratiam merentibus misit ; nec in futurum sic agens unquam cessabit, ut hujusmodi divinæ largitionis conveniat nunc et semper et in sæcula.

236. Verbum autem πέπομφε duplicem habet characterem indicativi perfecti ; activi scilicet et medii : activi quidem per τὸ φῖ, quod est e verbo πέμψω πέμψω ; si enim, inquirunt, futurum formatum per φῖ, perfectum per φῖ ; medii vero, per ὀ breve, quod in penultima tenet medium perfectum habens disyllabum futurum cum penultima ε : si enim, aiunt, in disyllabo futuro littera ε inventa fuerit, ipsam in ὀ vertet medium perfectum ; veluti

σπερὼ ἔσπορα. Secundum igitur duas hujusmodi A regulas, cum duo sint ex πέμπτω, indicativi perfectas, quorum primum quidem, activum, est πέπεμφα per ε, medium autem πέπομφα per ο; perfectum igitur πέπομφα characterem habet duorum, activi quidem per φί, medii vero per ο breve. Tale autem est κέκλοφα ex πρᾶσente κλέπτω, cujus etiam, cum naturaliter duo sint perfecta, activum κέκλοφα, et medium κέκλοπα, activi quidem est τὸ φί, medii autem τὸ ο. His autem prorsus simile est etiam τέτροφεν. In alio autem ordine verborum habetur quoque εἰδὸς Ionice et Attice εἰσικεν, εἰσικε λέλογχε et ἐνήνοχε. Est autem alio modo media dicere talia perfecta, quia medium enuntiatione tenent inter activa proprie dicta, et media. Ἡ χάρις autem Spiritus ex τῷ χαίρειν derivatur, et ex τῇ B χαρῆ, qua gaudent spirituales, cum desideratum possident, et ideo merentur a Deo secundum Evangelium audire : gaudete : sicut enim dicitur κίθαρα κίθαρις, sic etiam χαρὰ χάρις.

Troparium 2 odæ nonæ.

Quoscumque inspiravit deiflua gratia,
Splendentes, fulgurantes, permutati,
Externam permutationem, decentissimam,
Æquipotentem, indivisibilem cognoscentes, [camus.
Sapientem triplicis splendoris substantiam glorifi-

237. Strophe, præsens est mixtura, theologiae recordationisque Trinitatis hymni, in quem moraliter desinit ab altissimo incipiens : dicit enim : Quibuscumque spiravit a Deo fluens gratia, ad lucendum et fulgendam et ὀνείταν sive extraneam mutationem et convenientissimam operandum, glorificamus, et omnino glorificare debemus sapientem irilucentem substantiam, Trinitatem scilicet, indivisibilem scientes illam, quatenus dissecari non omnino potest, ut ab invicem personæ separentur ; sed in unum solum credantur et intelligantur et doceantur tres unus Deitatis personæ. In his autem potest verbum δοξάζομεν consulte cogitari : si vero non extendit penultimam, hoc Iouicæ indifference est. Quoad autem reipsa indivisibilem in tribus personis substantiam, et dictum de ipsa sensum, recogitandum est magnum sanctum qui dixit simul ac sciuntur, etiam atomis coalescere, sive non esse sectos sectura dividente, qualem dicimus, quaingeretur deitas in substantia trius, vel in trina deitate substantia. Et ita quidem recte ponitur hujusmodi sententia strophæ.

238. Sed ad melius adhuc attendendum est : honorabilem sui ipsius prædicationem ibi poeta exponit, in communionem commode latitantem. Sermone namque laudans eos qui sanctam Trinitatem glorificant, in commune sese prorsus immiscet tanquam qui melode et magnificenter illam celebravit et ita glorificavit. Dicit ergo : Quibuscumque ex nobis spiravit Spiritus gratia, ipsi prorsus, hujusmodi gratia lucentes, et extraneæ mutati, et æqualem sanctæ Trinitatis potentiam

γούν τοὺς τοιούτους δύο κανόνας ὀριστικῶν παρακειμένων δύο γανομένων ἐκ τοῦ πέμπτω· ὧν ὁ μὲν πρῶτος καὶ ἐνεργητικὸς πέπεμφα διὰ τοῦ ε, ὁ δὲ μέσος πέπομφα διὰ τοῦ ο· ἄρα ὁ πέπομφα παρακείμενος τὸν χαρακτῆρα ἔχει τῶν δύο, τὸν μὲν τοῦ ἐνεργητικοῦ διὰ τὸ φί, τὸν δὲ τοῦ μέσου διὰ τὸ ο μικρόν. Τοιοῦτον δὲ καὶ τὸ κέκλοφα ἐκ τοῦ κλέπτω ἐνεστώτος, οὗ καὶ αὐτοῦ δύο φύσει παρακείμενοι δυντων τοῦ κέκλοφα ἐνεργητικοῦ καὶ μέσου τοῦ κέκλοπα, τοῦ ἐνεργητικοῦ μὲν ἔστι τὸ φί, τοῦ μέσου δὲ τὸ ο· ὁμοιον δὲ τούτοις ἀπαραλλάκτως καὶ τὸ τέτροφεν· ἐν ἄλλῃ δὲ συζυγίᾳ ῥηματικῇ καὶ τὸ εἰδὸς Ἰωνικῶς, καὶ τὸ εἰσικεν Ἀττικῶς, καὶ τὸ λέλογχε, καὶ τὸ ἐνήνοχε· καὶ ἔστιν εἰπεῖν τρόπον ἄλλον μέσους τοὺς τοιούτους παρακειμένους, ὡς μεταξὺ πως ὄντες τῇ προφορᾷ, τῶν ἰδίως ἐνεργητικῶν λεγομένων, εἰ δὲ καὶ τῶν μέσων. Ἡ χάρις δὲ τοῦ Πνεύματος ἐκ τοῦ χαίρειν παρῆται, καὶ τῆς χαρᾶς ἦν χαίρουσιν οἱ πνευματικοί, τὸ ἐρετὸν ἔχοντες, καὶ δι' αὐτὸ ἤξωμένοι θεοθεν εὐαγγελικῶς ἀκούειν τὸ, χαίrete· ὡς γὰρ φασὶ κίθαρα κίθαρις, οὕτω καὶ χαρὰ χάρις.

Troparium secundum hanc ἐννάτης φθῆς.

XXVII. Ὅσοις ἐπνευσεν ἡ θεοβόρυτος χάρις,
Λάμποντες, ἀστράπτοντες, ἠλλοιωμένοι,
Ἵθνεῖαν ἀλλοίωσιν, εὐπρεπεστάτην,
Ἰσοσθενοῦσαν, τὴν ἀτμητον εἰδότες,
Σοφὴν τριφεγγον οὐσίαν δοξάζομεν.

σλζ. Θεολογίας κρῆμα τὸ παρὸν τροπάριον καὶ ὑπομνήσεως ὕμνον τριαδικῶν, εἰς ὃν καταλήγει ἠθικῶς ἐκ τοῦ ὑψηλοτάτου ἀρξάμενον· λέγει γὰρ δτι ὅσοις ἐπνευσεν ἡ θεοβόρυτος χάρις, ὡς λάμπειν καὶ ἀστράπτειν καὶ ἠλλοιωθῆαι ὀνείταν ἦγουν ξένην ἀλλοίωσιν εὐπρεπεστάτην δοξάζομεν, καὶ δοξάζωμεν πάντως ὀφειλομεν τὴν σοφὴν τριφεγγον οὐσίαν, τὴν τριαδικὴν δηλαδὴ, ἀτμητον εἰδότες αὐτὴν κατὰ τὸ μὴ τέμνεσθαι διαμπλῆ ὡς καὶ χωρίζεσθαι ἀλλήλων· ἀλλὰ εἰς μόνον ὅσον πιστώσασθαι καὶ νοῆσαι, καὶ διδῆσαι τὰ τρία πρότωπα τῆς μιᾶς θεότητος· ἐν τούτοις δὲ δύναται τὸ δοξάζομεν καὶ συμβουλευτικῶς νοεῖσθαι· εἰ δὲ μὴ ἐκτείνει τὴν παραλήγουσαν, ἰωνικῆς τοῦτο ἀδιαφορίας ἐστίν. Εἰς δὲ τὴν δυνατὴν ἀτμητον τριπρόσωπον οὐσίαν, καὶ τὸν εἰρημένον ἐπ' αὐτῇ νοῦν, ἐνθυμητέον καὶ τὸν μέγαν ἅγιον δς ἔφη, ἄμα τῷ ταμεῖν, ἐπισυνάπτειν τὰ άτομα, ἦγουν τὰ μὴ τεμνόμενα τομῇ δικαιρετικῇ, ὅποιαν ἔφαμεν, δι' ἧς ἐριούσιος φαντάζοιτο ἄν θεότης ἢ οὐσία τριθεῖς· καὶ οὕτω μὲν ἐρῶς διακείται ἡ τοιαύτη τοῦ τροπαρίου ἔννοια.

σλγ. Ἐπιβαλεῖν δὲ εἰσέτι κάλλιον· σμνήν περὶ αὐτολογίαν ὃ μελωδὸς ἐνταῦθα ἐκτίθησι λυθάνουσαν εὐμεθέδως διὰ κοινοποιήσεως. Σεμνολογῶν γὰρ τοὺς τὴν ἁγίαν Τριάδα δοξάζοντας, συνασάγει πάντως ἐν τῷ κοινῷ καὶ ἐκυστὸν, ὡς ἐμμέτρως αὐτῇ καὶ μεγαλειῶς ὕμνολογήσαντα καὶ οὕτω δοξάζαντα. Λέγει οὖν δτι ὅσοις ἐξ ἡμῶν ἐπνευσεν ἅγιος Πνεύματος ἡ χάρις, αὐτοὶ πάντως λαμπρυνθέντες τῇ τοιαύτῃ χάριτι καὶ ξένως ἠλλοιωμένοι, καὶ τὸ τῆς ἁγίας Τριάδος ἰσοσθενῆς εἰδότες, ταυτὸν δ' εἰπεῖν,

ἐγνωότε· ὡς ἐν τῷ εἰρημῷ τῆς τρίτης φθῆς δεδή-
λωται· ἥτις ἅγια Τριάς οὐχ ἀπλῶς οὐσία ἐστίν, οὐδὲ
ἀπλῶς τρίφεγγος, ἀλλὰ κατὰ τινα τρίαξιν ἐπιθέτων,
σοφῆ τρίφεγγος οὐσία· αὐτοὶ τοίνυν οὕτω λαμπροὶ
ὄντες καὶ τὰ θεῖα σοφοί, δεόντως καὶ δοξάζομεν.
Καλῶς δὲ ἄρα καὶ ἀποστολικῆ μεθόδῳ, ἐν Κυρίῳ
κρυπταὶ ὁ θεὸς οὗτος μελωδὸς παποιδῶς ἀληθεύειν·
καὶ γε ἀληθεύει Θεοῦ χάριτι· οὐχ ἀπορητέον δὲ
πῶς ὁ μελωδὸς ἠρξέσθῃ, οὐσίαν εἰπὼν τὴν ὑπὲρ
πᾶσαν οὐσίαν ἁγίαν Τριάδα· ἀλλ' ἐνθυμητέον ὅτι
κἂν μὴ ὑπερούσιον ῥητῶς εἶπεν αὐτήν, ἀλλὰ τρόπον
ἄλλον τὴν αὐτὴν ἔνοιαν ὑπεκρούσατο ἀσφαλῶς·
οὐσία γὰρ σοφῆ τρίφεγγος, ἡ ἀγιωτάτη μόνη καὶ
ἁνωτέρω ἐβρέθη Τριάς.

sententiam iulo subiudicavit : substantia namque sapiens, trilu-
cida est.

αὐτ'. Ὅρα δὲ τὸ ἐπνευσεν, σεμνότερον ὄν τοῦ
ἔφανε καὶ ἔλαμψε καὶ πάντων τῶν τοιούτων, καὶ
οἰκειότερον τῷ ἔορταζομένῳ ἁγίῳ Πνεύματι· οὐ τὴν
χάριν θεοῦ ῥυτον ἐξ ὑγρᾶς κἀναυῦθα τροπῆς ἐφη ὡς
καὶ ὀμβρουμένην ἀνωθεν ἐπὶ ἀναφυχῆ τῶν πιστῶν,
καὶ πλύνουσαν ἁγίῳ τε βαπτίσματι καὶ λοιποῖς
θεοῖς καθαρσίοις, καὶ ἀρδύουσαν ἀβλακας θείας,
καὶ ἀβύουσαν πνευματικὰ σπέρματα, καὶ κατακλύ-
ζουσαν ἀμαρτίας· καὶ ὅλως ἀνωθεν ἐκχεομένην προ-
φητικῶς ἐπ' ἀγαθῶ τῶν τοιούτου Πνεύματος
ἁγίων ψυχῶν· τοιούτοις δὲ λόγοις χυτὴ ἀν εἶη ἀνω-
θεν μεταφορικῶς ἡ θεῖα πνευματικὴ χάρις, καὶ
ὀμβρητὴ καὶ ῥυτὴ, ἥδη δὲ ὑγρὸν πνεύουσα πνευμα-
τικῶς, εἴ τι χρὴ καὶ οὕτω φράσαι ἀρχαϊκῶς, ὥστε
προσφωῶς τὸ ἐπνευσεν ἐπὶ τῆς θεοῦ ῥυτου χάριτος
εἶπεν ὁ μελωδὸς· καὶ ἄλλως δὲ τὸ αὐτὸ σεμνῶσαι,
ὥστε ἔρπει πρὸς τινα τὸ ἔρπειν, καὶ βαδίζει τὸ
ποδῶν, καὶ ἐπιπετάνονται τὸ πτηνόν, καὶ νήχεται
ποῦ τὸ νηκτόν, οὕτω πάντως πνέει καὶ ἀερία πνοή,
φυσικὴ μὲν αὕτη, συμβολογραφουσα δὲ ὡς οὐχ ἂν
ἀντισητὴς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ὁ καὶ ἐκ τοῦ πνέειν
καὶ τῆς κατ' αὐτὸ πνοῆς ὠνόμασται.

σμ'. Πνοὴν δὲ φημι ἐνταῦθα, οὕτε τὴν ἀπόγειον
ὅποις πολλὰ περὶ ἡμᾶς πνέουσιν ἀήματα, οὕτε τὴν
ἐκ καπνῶδους ἀτμοῦ, καὶ οὕτω ξηρᾶν· ἀλλὰ τὴν
ἀφ' ὕψους καὶ φύσει ἐνικμον καὶ ὑγρᾶν· τοιαύτη
γὰρ νῦν χρησιμεύει τῷ μελωδῷ τροπικῶς, ἵνα δι'
αὐτῆς φιλοσοφῆσθαι θεολογικῶς· διὸ καὶ δυνάμενος
εἰπεῖν ὅσοις ἐπνευσεν ἡ θεοῦ ῥυτου χάριν ἔφρασεν·
γῆθεν γὰρ τὸ βροῦν καὶ τὸ βλύον, εἰ καὶ γενικῶς
ῥυτὰ εἰσι καὶ αὐτά. Προέκρινε δὲ τὸ θεοῦ ῥυτου χάρις,
ἵνα ἐκ τοῦ ἐπνευσε καὶ ἐκ τοῦ θεοῦ ῥυτου ὡς ἐκ
πνευματώδους ἐνύγρου νέφους ὕψηλοῦ κορίσσηται
καὶ ἀστραπαλαν ἔνοιαν τὴν ἐν τοῖς πνευματικῶς
ἀστράπτουσι πιστοῖς, καὶ νόημα λαμπηδόνας τὸ ἐν
τοῖς λάμπουσι μαθηταῖς, κοινὸν ὑπάρχον αὐτὸ καὶ
ἀστραπῆς λαμπύσης καὶ ὑγρότητος ὀμβρηρᾶς ἀπο-
πλουούσης καὶ λευκανούσης καὶ ποιούσης οὕτω λάμ-
πειν· καὶ κείσθω καὶ ἡ τοιαύτη σχέψις ἐπὶ σεμνῶ-
ματι τοῦ ἐπνευσε καὶ ἐξῆς· ἐνθα ἔνοια; παρέφρασαν
ἂ; φράσας ἀπὸ τοιούτων μεταφορῶν ἐμελώδησε,
ἕξῃ; ὡν οὕτω ποικιλλεσθαι μεταφοραῖς καὶ παρα-

A scientes, sive cognoscentes, ut in carminis tertii
nexu monstratum est; quæ sancta Trinitas non
simpliciter substantia est, nec simpliciter trilucens,
sed juxta quamdam triaxim epithetorum, sapiens
triluca substantia; ipsi proinde sic fulgentes et
in divinis sapientes facti, ut oportet, etiam glorifi-
camus. Pulchre quidem igitur apostolica methodo,
in Domino gloriatur divinus ille melodus, in veritate
se esse confidens. Et certe gratia Dei vera loquitur.
Non autem est ambigendum quomodo melodus
contentus sit substantiam, illam quæ super
omnem substantiam est, sanctam Trinitatem; sed
recogitandum quod etsi non verbis dixerit eam
supersubstantialem, alio modo tamen eandem sen-

B 239. Vide autem verbum ἐπνευσεν, ut præstantius
verbis ἔφανε et ἔλαμψε, et omnibus similibus, con-
venientiusque celebrato Spiritui sancto; cujus
gratiam ex humiditatis figura fluentem a Deo dixit
tanquam imbrem desuper manantem ac fideles
refrigerantem, sanctoque baptismate ac cæteris
divinis purificationibus lavantem, et divinos sulcos
irrigantem, et spiritualibus seminibus incrementum
dantem, atque culpas abluentem; uno verbo, juxta
prophetica verba, effusum in bonum animarum
hujusmodi Spiritus gratia dignarum. Talibus autem
rationibus divina Spiritus gratia metaphorice dico-
tur desuper fusilis, utque imber fluens et decur-
rens, jamque spiritualiter humidum spirans, si
oportet ita quoque prisco more loqui; ita ut natu-
raliter de gratia divinitus manante verbum ἐπνευσε
dixerit melodus; sed ut aliter idem honestemus,
quemadmodum ad aliqua repit repens, et graditur
pedestre et volat pennatum, et natat natatile, sic
prorsus spirat aëria spiratio, quæ quidem physica
est, sed symbolice, sicut nemo contradicere potest,
effingit Spiritum sanctum, qui ex spirare et ex
ipsius derivata spiratione nomen habet.

240. Spirationem autem hic dico, non terre-
stem, qualiter multa circa nos spirant flamina,
nec illam ex exhalatione fumi simili surgentem et sic
aridam: sed illam quæ venit ab alto naturaque humi-
da atque madida est. Talis nunc enim tropice melodo
deservit, ut per ipsam theologicæ philosophet. Ideo
cum dicere posset: ὅσοις ἐπνευσεν aut ἔφρασε (sugges-
sit) θεοῦ ῥυτου gratiam: de terra namque sunt βροῦν
et βλύον, licet in genere sint ipsa (fluente) ῥυτὰ; ma-
luit tamen hoc: θεοῦ ῥυτου; χάρις, ut ex verbo ἐπνευ-
σεν et adjectivo θεοῦ ῥυτου, tanquam ex humido et ex-
celso et spiritiformi nebulo, deduceret fulguris sen-
tentiam, in fidelibus qui spiritaliter fulgurant, et
splendoris cogitatum, In discipulis splendidibus,
cum sit hoc commune fulguri lucenti et
humiditati pluviesæ quæ lavat et dealbat et ita
lucere facit. Et ita jaceat talis inquisitio de con-
venientia verbi ἐπνευσεν et sequentium. Ibi sen-
tentias circumlocutus est quas præcedenter abs-
que circumlocutione cecinit; solers ita varietatem

inducere per metaphoras et paraphrases, quibus cogitationum repetitio diversam induit formam.

241. Sciendum autem quod conveniens dictio est ἡ χάρις; et aliquo modo ῥυτή est etiam ipsa scorsim dicta, sine adjectivo θεοῦ ῥυτός, et quod est et quodammodo χυτή; siquidem ex χέω venit χάρειν, unde quoque χάρις, quæ χαρᾶ per derivationem affinis est. Quædam enim effusio est ἡ χαρᾶ (lætitia) et ἡ χάρις (gratia), quemadmodum σύγχυσις est quod ipsis opponitur. Ideo quoque parabola quedam convenienter huic sententiæ causam lacrymarum exquiri: partim quidem ab extrema voluptate, partim autem ab afflictione prorumpentes, spongiam in similitudinem adducunt; concludens humidum, hinc quidem explicata, ad satietatem ac αὐτοῦ ῥυτός (spontefluentes) promittit sine pressura fusas; illinc autem necessario stricta: sic et anima tum arefacta per lætitiam, et sic per expansionem emittit lacrymas, tum vero afflicta, sive, quod idem est, pressa; evidens est enim quod idem sunt afflictio et pressura. Sciendum autem quod antiquorum divinis dictionibus consociantium gratiam, audacissimi divinam fecerunt illam, et in triadem ordinaverunt, tres rationabiles effingentes gratias, et augusta nomina eis imponentes. Quod autem honestissimum illius est, nemo nec aliorum sapientium, nec sanctorum Patrum, dedignatus est in Deum huiusmodi dictionem; sed omnes judicaverunt in ipsum illam adaptari. Licet igitur dicere gratiam, vel χαριτώσωμον, vel χαριτωμένην vel aliud quid simile, et negligere prorsus quod dictum est. Ideo ὁ χαρίσιος, sive placenta foret, sive homo, honestabatur huiusmodi dictione. Pulchram autem illam inveniens et ipse sapiens ille Joannes, multiplicavit, ut oportebat, ipsa, tanquam varietate florum, melodum peplum conspergens.

242. Liberalius tamen tanquam margaritas, dictiones, ut ita dicam, fulgidas, utpote proprias et accommodatas maxime sanctæ Trinitati, in variegatum texturæ decus, apposuit. Dictiones autem dico luminis, splendoris, facis, et derivatorum, præter dictiones torridi, ignis, fulguris, jubaris, nominique splendoris analogorum; ita ut exinde sit huic voce sonora melodo spiritualis psalmodia quasi tota lucida. Et propter hæc in elogium ei tribuendum est canonis, id est carminis expansionem, non solum lapidibus pretiosis conspersam in cogitatis de suavi gratia, sed etiam ex fulgidis margaritis, ut dictum est, clarissime fulgurantem.

243. Decus autem etiam est gratiæ tanquam ipsi cohærens, quod adoratio in spiritu et veritate, in spiritu et gratia dicitur adoratio; quodque canonica apostolorum signa sanctissimi Spiritus gratia signat; et quod ille qui in Domino gloriatur, hoc gratia Dei facere se dicens, contentus est; et quod ad idem redit, Dei donum et gratiam fari, et quod ad salutem pertinere dicitur Dei gratia misericordique ac humanitas; et quod huius gratiæ parti-

Α φράσεις, δι' ὧν ἡ τῶν νοημάτων ταυτέτης ἐξαιλλασταται.

σµα'. Ἰστέον δὲ καὶ ὅτι σεμνὴ λέξις ἡ χάρις· καὶ πως ῥυτή καὶ αὐτὴ καθ' αὐτὴν μονήρης λεγμένη διχα τοῦ θεοῦ ῥυτός καθότι καὶ χυτὴ τῶν τινά· εἴπερ ἐκ τοῦ χέω γίνεσθαι χάρειν, ὅθεν καὶ ἡ χάρις ἢ τῇ χαρᾶ παρίουσι· διάχυσις γάρ τις καὶ ἡ χαρᾶ καὶ ἡ χάρις, καθὰ σύγχυσις τὸ ἐναντίον αὐταῖς· διὸ καὶ τις παραβολὴ προσφωῶς τῇ τοιαύτη ἐννοίᾳ αἰτιολογούσα τὸ δάκρυον· πῆ μὲν ὑψ' ἡδονῆς προῦν ἄκρας, πῆ δὲ ὑπὸ θλίψεως, τὸν σπύγγον προφέρει ἐς ὁμοιότητα, ὅς ὑγρὸν στέγων, πῆ μὲν ἀναπεπταμένος εἰς πλῆσμιον αὐτοῦ ῥυτός ἐκείνο προάγει χεόμενον διχα πιεσμοῦ, πῆ δὲ δι' ἐνδειαν σφιγγόμενος· ὡς καὶ ψυχὴ, πῆ μὲν ἠραιωμένη ἐν τῷ χάρειν καὶ οὕτως ἀναπεπτάσθαι, προῖσι δίκρυον, πῆ δὲ θλιβομένη, ταυτὸν δὲ φάναι, πιεζομένη· δῆλον γὰρ ὡς ταυτίζεται ἡ θλίψις καὶ ὁ πιεσμός. Ἰστέον δὲ ὅτι τῶν παλαιῶν θελαῖς λέξεσιν ἐντασόντων τὴν χάριν, οἱ τολμηρότεροι καὶ θεοποίησαν αὐτὴν, καὶ εἰς Τριάδα περιέστησαν, τρεῖς; ἐλλόγως ἀνακλάσσοντες χάριτας, καὶ ὀνόματα σεμνὰ ἐπιτιθέντες αὐταῖς. Σεμνότερον δὲ αὐτῆς ἐκείνῳ ἐστίν, ὅτι οὐδεὶς οὕτε τῶν ἄλλων σοφῶν, οὕτε τῶν ἁγίων Πατέρων, ἀπηξίωσαν ἐπὶ Θεοῦ τὴν τοιαύτην λέξιν, ἀλλὰ πάντες ἀνέκριναν καὶ ἐπ' αὐτοῦ ταυτὴν ἀρμότισθαι· οὐκ οὐκ ἐστίν εἰπεῖν χάριν ἢ χαριτώσωμον ἢ κεχαριτωμένην ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον, καὶ ἐξαθερίσαι ὧς τὸ λεχθὲν· διὸ καὶ ὁ χαρίσιος εἴτε πλακοῦς ἐκείνος· εἴτε ἀνθρώπος ἐσεμνύνετο τῇ τοιαύτῃ λέξει· καλὴν δὲ αὐτὴν οὕσαν ἐδρῶν καὶ ὁ σοφὸς Ἰωάννης οὕτως, ἐπλεόνασεν, ὡς ἐχρήν, καταπάσας αὐτῇ τὴν μελωδικὸν πέπλον ὅσα καὶ ποικιλιατὶ ἀνήρηψ.

σµβ'. Ἀφαιδέστερον μὲντοι ὅσα καὶ μαργάρους, τὰς ὡς οὕτως· εἰπεῖν φωσφόρους λέξεις, ὅσα οἰκιοτέρας καὶ προσφωστέρας τῇ ἁγίᾳ Τριάδι. ἐνθετο εἰς κάλλινα τοῦ ὑφους ποικιλίον· λέγω δὲ τὰς τοῦ φωτός, καὶ τοῦ φέγγους, καὶ τοῦ φάους, καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν, διχα γε τῶν τοῦ φρυκτοῦ, καὶ τοῦ πυρός, καὶ τῆς ἀστραπῆς, καὶ τοῦ σέλαος, καὶ τῶν κατὰ τὸ ὄνομα τῆς λάμψεως, ὡς ἐντεῦθεν ὀλίγωτον σχεδόν τι τὴν πνευματικὴν ψαλμωδίαν εἶναι τῷ ὑψηλοφώνῳ μελωδῷ· καὶ διὰ τὰ τοιαῦτα καὶ εἰς λογίον αὐτῷ ἐλλογεῖσθαι τὸ τοῦ κανόνος ἔκλωμα· οὐ λίθος μόνον καταστρωμένον τιμίαις τοῖς κατὰ τὴν γυκαίαν χάριν νοήμασιν, ἀλλὰ καὶ μαργάρων φαινεῶν ἐξαστράπτων, ὡς ἐρρέθη, φαινεότατα.

σµγ'. Σέμνωμα δὲ χάριτος καὶ σύννασι· ὅσα αὐτῇ καὶ τὴν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ λατρίαν, ἐν πνεύματι καὶ χάριτι λέγεσθαι, καὶ ὅτι τὰς κανονικῶς; ἀποστολικὰς σφραγίδας, ἢ τοῦ πανογιῶ στυμμοῦ Πνεύματος χάρις; καὶ ὅτι ὁ ἐν Κυρίῳ καυχώμενος, ἀρκεῖται εἰπὼν Θεοῦ χάριτι ποιεῖν αὐτός· καὶ ὅτι ἐς ταυτὸν ἔχει Θεοῦ δωρεάν καὶ χάριν εἰπεῖν· καὶ ὅτι σωτηριώδες, χάριν καὶ οἰκτιρμούς· καὶ φιλανθρωπίαν συνεκφωνήσῃ Θεοῦ· καὶ ὅτι ὁ

μὴν ἔσω ταύτης καὶ μέτοχος, ἥδους ὅτι μάλα · ὁ δὲ τοῦ καλοῦ ἐκπρωτος τοῦδε, οὐδέν τι τοιοῦτος δοκεῖ · ὡς ὁ ἀχαρὶς καὶ ὁ ἀχαρίστερος δόρυπος ἢ λόγος · καὶ τὸ ἀχαρίστατον ἦγουν ἀηδέστατον καὶ πᾶν ἀχαρὶ, καὶ μάλιστα ὁ ἐπάρατος ἀχαρίστος. Ὅτι δὲ καὶ ἐπέ-
ραις ὀφηλαῖς ἐφίλησεν ὁ μελωδὸς ἐγκραοαίνειν λέ-
ξεσι λόγῳ ἐπιμονῆς, εὐχρηστοῖς καὶ ὀφηλαῖς· εἰ καὶ μὴ κατὰ τὰς εἰρημνάς λέξεις τὴν χάριν καὶ τὰς ἐκ τοῦ φωτός, καὶ τῶν κατ' αὐτὸ, ἢ περιοχῇ τοῦ κανόνος δηλοῖ τοῖς περιερχομένοις αὐτόν.

σμεδ'. Ἄλλα γὰρ ἐς τοσοῦτον συμμετρῶς τὴν χάριν περιεργασάμενοι, καὶ εὐξάμενοι τῷ Θεῷ μὴ ἀπο-
στερεῖν ἡμᾶς αὐτῆς, λέγομεν καὶ ὅτι τὸ λάμποντες ἀστράπτοντες ἠλλοιωμένοι ἀσυνδέτως προσχθέντα, γοργῶς καὶ γλυκῶς πέφρασαι · τῇ πνευματικῇ δὲ
B φωσφορίᾳ ἐκείνεται πάντως καὶ τὸ λάμπειν καὶ τὸ ἀστράπτειν. Ἔστι δὲ τούτων τὸ μὲν ἐφετὸν φύσει, τὸ δ' οὐ τοιοῦτον · διδὼν λαρὸν μὲν ἢ λαμπράς, διὰ τὸ κατ' αὐτὴν γλυκὴ φῶς · φρικτὸν δὲ ὡς πυρόεν, ἢ ἀστραπὴ · ἀπερ καὶ ἐπὶ τοῦ Θεοῦ νοοῦντες ἡμεῖς, εἴπερ φρονούντες, καὶ φοβερὸν μὲν εἶναι τὸν Θεὸν λογιζόμενοι, καὶ ὅσον μὴ ἐξευρήσειν τὸν ἀντιστη-
C σόμενον τῇ δικαίᾳ αὐτοῦ ὀργῇ, ἀλλως δὲ καὶ φιλαν-
θρωπέτατον αὐτὸν εἶναι συννοούμενοι, φυλαξώμεθα ἡμᾶς αὐτοὺς ὡς ἢ μὴ ἀμαρτάνειν ἀπαρκαλύπτω; αὐτῶ καὶ ἀλογίστως ἐπὶ κληρονομίᾳ δαίμονος, ἢ ἀλλὰ καὶ ἡμαρτηχότες ταχὺ ἐπιστρέφειν, τὴν καλὴν ἠλλοιωθέντες ἠλλοίωσιν, ἥς ἐνεαῦθα ἐμνή-
σθη ὁ μελωδὸς παρελκυσας αὐτὴν ἐκ τῶν τῆς ἑορτῆς·

σμε'. Ἔστι γὰρ νοῆσαι ἡμᾶς, ὅτι τὴν κατὰ νοῦν λάμψιν καὶ τὴν ἀστραπὴν καὶ τὴν ἐδπρεπῆ ὀνειλιαν ἠλλοίωσιν, ἣν παραγγέλλει ὁ σοφὸς οὗτος ἐποποιὸς, καὶ ἐπιμάρτυρεται ἡμῖν ὡς λατρευταῖς τῆς ἀγίας Τριάδος, τοῖς μαθηταῖς πρώτοις ἐνεθώρησε. Τί γὰρ ἀπαισιον ἢ ἀπόφθιμον ἢ ἀνακόλουθον τῇ ἑορτῇ, καὶ τοιαύτην χάριν ἀνωθεν πεμφθῆναι τοῖς θεοκλήρυσιν, ἵνα τοῦ περιέχοντος λαμπρομένου πύραυς γλώσσας καὶ τῇ ἐκείθεν φανόρητι, καὶ τὰ μαθητικά πρόσωπα φρεσὶ λάμποντο, καὶ θειαν οὕτως πλουτοῖεν ἠλλοίω-
D σιν; οὐ γὰρ ἂν εἴποι εἰς πρέπειν τὸν μὲν ἐκεῖ ἀέρα λάμπασθαι, κατενώπιον δὲ τοῦ Θεοῦ ἀποστῶλων ζῶ-
φον εἶναι, ὡς νυκτὶ εἰκέναι σφίσι τὰ ὑπώπια ὄχρωφ βεβαμμένα τῷ ἐκ φόβου καὶ συστολῆς, τοῦ πρὸς
E κάλλος ἐρεῦθοντος αἵματος · ἢ Μωυσῆς μὲν ὑπερ-
δοξάσθη τὸ πρόσωπον ἦν ὅτε ἐκ Θεοῦ καθὰ πρέπον, οἱ δὲ μαθηταὶ οὐκ ἦσαν ἄξιοι καλῶ τοιοῦτω ἠλλάμ-
φασθαι; καὶ τυχεῖν ὀμαδικῶς ἀγαθοῦ ὁποῦο ἐν τῷ θαδῶρ ἐπειράθησαν τρεῖς ἐκεῖνοι ἐπιλεκτοὶ μαθη-
ται, ὡς καὶ αὐτοὺς ὁ νῦν ἀποστολικὸς περιέχει σὺλ-
λογος, χαίροντας πάντως ὅτι τὸ ἰδιάσαν πρὸ τοῦ πάθους καλὴν τὸ ἀρῆτον ἐκεῖνο φῶς, ἔκονώσαντο ἀρτι πάντες ἀδελφικῶς διὰ τοῦ ἀγίου Πνεύματος, ὡς αὐτὸ ἐπεμήτησε.

σμεζ'. Διὸ ἔστι νοῆσαι καὶ εἰπεῖν ὀρθῶς, ὡς οἱ λάμποντες οὕτω καὶ ἀστράπτοντες διὰ τὸ θεοθεν λάμπειν καὶ ἀστράπτειν, καὶ πυρίναις δὲ γλώσσαις φασόμεναι θυγγανούσαις ὅσον τῆς ἐκάστου

A eeps, quam maxime jucundus est; qui vero boni illius est expers, nihil talis esse videtur; veluti ὁ ἀχαρὶς et ὁ ἀχαρίστερος; δόρυπος; sive λόγος, et, id quod ingrattissimum seu injucundissimum et prorsus insulsum est, et præsertim detestabilis, ingratus. Quod autem etiam aliis excelsis dictio-
nibus amavit cum perseverantia poeta lyræ percutere, et si non secundum has dictas locutio-
nes, gratiam, cæterasque ex lumine et derivatis ortas, commodis et excelsis, hujus carminis argu-
mentum ostendit percurrentibus illud.

244. At vero sic de gratia sufficienter habito sermone, Deum, ne nos orbet illa, deprecati, dici-
mus quod verba λάμποντες, ἀστράπτοντες, ἠλλοιω-
μένοι, sine conjunctione prolata vivide jucundeque dicta sunt. Spirituali vero lucidationi prorsus ap-
propriantur τὸ λάμπειν et τὸ ἀστράπτειν. Ex his autem unum quidem natura est desiderabile, aliud vero minime ita: quoniam jucundum quidem est lucerna, propter dulcem ipsius lucem; tremen-
dum autem veluti ignium, fulgur. Quæ nos etiam de Deo cogitantes, dummodo prudentes simus re-
putantesque tremendum esse Deum ac talem qui non inveniat ipsius iræ justæ quemquam obsta-
ntem, alias autem illum esse benignissimum intelli-
gentes, nos ipsos custodiamus, ne vel imprudenter ac irrationabiliter in dæmonis hæreditate flamus peccantes, vel saltem etiam lapsi brevi convertamur hac pulchra transmutati mutatione, cujus hic meminit poeta ex his ad festum attentibus illam deducens.

245. Nobis enim cogitandum quod hunc mentis splendorem ac fulgurationem convenientemque ex-
traneam mutationem, quam sapiens ille cantor nuntiat, et nobis ut sanctæ Trinitatis cultoribus attribuit, in primis discipulis speculatus est. Quid enim sinistri vel infausti vel repugnantis festivitati quod talis gratia desuper etiam nitteretur Dei præ-
conibus, ut, capite linguis igneis et exinde splendoribus fulgente, discipulorum vultus etiam lumine fulgerent, et sic divina mutatione ditarentur. Non enim quis dicere posset convenire illic quidem æra fulgere, sed coram Deo apostolorum tenebras esse, ita ut nocti similes ipsis essent facies, pallore ex
D metu et animi contractione, dum in pulchritudinem sanguis rubefacit unctæ. Nunquid Moysis quidem vultus olim a Deo convenienter glorificatus est, discipuli vero digni non essent qui tali splendore fulgerent, parique jure bonum obtinerent, quale super Thabor experti sunt illi tres electi discipuli, quos et ipsos præsens apostolicus complectitur coc-
tus, omnino gaudentes quod speciatim concessum ante occasionem bonum illud ineffabile lumen, nunc omnes fraternel per Spiritum sanctum, ut illud su-
pererogaverit, in communi participant?

246. Idcirco recte cogitandum et dicendum, quod ita fulgentes ac fulgurantes, eo quod a Deo lucerent ac fulgurarent, igneisque tacti linguis tanquam uniuscujusque linguam attingentibus, et ita dulcem

cognitionis flammam, ut Dei angeli, accedentibus, convenientia sane concinerent, etsi circumstantes ethnici male comprehenderent illos et aliquo modo secundum illos e medio ignis Deum benedicentes et hymnis celebrantes et populum idololatriam circumstantem obstupescientes, sacros pueros, et ipsi agerent. Non igitur absimile nec dubium specie lucidissimos etiam apostolos fuisse, cum sub ignis specie desuper illis venit Spiritus illuminatio, ut interiori lumine lumen etiam vultus haberent; illaque tria ex æthere lucerent ipsi lumina, unum quidem ex igneis linguis, aliud inherens menti, et tertium quod ipsis faciem ad gloriam sanctæ Trinitatis splendescere solet.

247. Hoc autem ita cum sit, potest aliquis locutionem: «Extranea convenientissima mutatione ipsos commutari,» ad huiusmodi splendorem ac fulgurationem urbane referre, dicereque quod ibi sacer poeta alludit ad veterem apud Græcos vultus immutationem, quæ superveniebat heroicæ personæ, de qua factum est istud: Alius mihi, peregrine, recens vel antea visus es. Dicitur enim tunc heros vir et reliquis corporis et facie recenter fuisse mutatus. Erat etiam illius extranea mutatio, non quidem aliquatenus conveniens, sed aspectu deformissimum illum demonstrans ruga nempe circumdabat eum, et pellis sicut lignum arefacta erat, et oculi caligaverant, nisi pejus adhuc esset hæc mutatio.

248. Hic autem dicere posset poeta quod, dextera Dei mutante apostolos, sic mutati sunt ut alienus esset eis sicut et cuilibet alii personæ fulgurans isto splendor, sed convenientissimus, utpote blandus et alliciens ipsum intendentes. Non enim, ut in Thabor, lumine super solem coruscante, veluti fulgure, percellerantur, sed sicut tunc linguarum ignis urere non valebat, sic nec exinde lumen excæcare intuentes: in bonum enim hæc in festivitate facta est mutatio, non autem ad lædendum neque discipulos nec alium quemquam. Et ita quidem in exemplum apostolis per recordationem adductis sapiens melodus Joannes hunc splendorem in nos spiritualiter declinare vult per rectam sanctæ Trinitatis adorationem.

249. Hanc vero dictam mutationem poeta dixit *ὄθνεϊαν*, sive extraneam, ut dictum est, et extraordinariam, usus tropo qui dicitur apud antiquos *metalepticus*, sive juxta *metalepsin*, non hanc quam adhibent pedestres rhetores, sed illam quæ poetis est in usu. Sic supponatur dicitio requirens interpretationem ad claritatem; et explicetur illa per *ὄθνεϊαν* homonymam sive ad minus *ὄθνεϊον*, id est duas habentem a se diversas significaciones, quarum una quidem est maxime propria, sicut videtur, ad afferendam subjectæ dictioni claritatem; alia vero vi trahitur ad istam interpretationem, auditore *εὐαγγέλιον* transferre suam mentem a naturali

γλώσσης, καὶ οὕτω γνώσεως πράξειαν φλόγα ἑμπροσούσαι; ὡς Θεοῦ ἀγγέλοις, ἐμπελον ἂν τὰ εἰκότα, καὶ οἱ περιεστῶτες ἔθνηκοι παρενοῦν αὐτούς; καὶ πως κατὰ τοὺς ἐκ φλογὸς μέσης τὸν Θεὸν εὐλογοῦντας καὶ ὑμνοῦντας ἀγίους παῖδας ἐκείνους, καὶ τὸν περίεξ λαὸν τὸν εἰδωλολάτρητον ἐκπλήττοντας, διετέθεινον καὶ αὐτοί; Ὑβικον ἀπεικὸς οὐδὲ ἀμφιλεκτον λαμπροτάτους εἶναι καὶ τὴν μορφήν τοῦ ἀποστόλους ὅτε πυροσομόρφως αὐτοῖς ἦλθεν ἡ ζωὴν τοῦ Πνεύματος ἑλλαμψίς, ἵνα φωτὶ τῷ ἐντὸς φῶς ἔχοιεν καὶ προσωπικόν· καὶ τρία ταῦτα φῶτα ἐναϊθριάζοι αὐτοῖς τὸ ἐκ τῶν πυρίνων γλωσσῶν, καὶ τὸ κατὰ ψυχὴν· καὶ τρίτον ὅπερ αὐτοῖς τὴν ἕψιν εἰς δόξαν τῆς ἁγίας Τριάδος ἠγλαίξεν.

σμ'. Εἰ δὲ τοῦθ' οὕτως ἔχει, δύναται τις καὶ τὸ ὄθνεϊαν ἀλλοίωσιν εὐπεπεσάτην ἠλλοιωθῆαι αὐτοὺς συμδιδάσαι ἀστείως πρὸς τοιαύτην λάμψιν καὶ ἀστραπήν, καὶ εἰπεῖν ὅτι μυκτηρίζει ἐνταῦθα ὁ ἅγιος μελωδὸς παλαιῶν ἐν Ἑλληνισμῷ κατ' ἕψιν ἀλλοίωσιν, ἐπιγενομένην ἠρωϊκῶν προσώπων περὶ οὗ πεποιηται τὸ - Ἄλλοτός μοι ξεῖν' ἐφάνης νέον ἢ παροῖθεν - λέγεται γὰρ ποτε ἤρωας ἀνήρ ἠλλοιωθῆναι καινῶς τὰ τε ἄλλα τοῦ σώματος, καὶ τὸ πρόσωπον· καὶ ἦν ἡ ἀλλοίωσις ὄθνεϊα ἐκείνου, καὶ οὐδὲ βραχὺ τι γοῦν εὐπεπέτης, ἀλλὰ εἰδεχθέστατον ἐκείνον διαδεικνύσα· ρυτίς τε γὰρ ἐκείνον περιέστειλε, καὶ ὁ χροῦς ὤσει καὶ κάρφος ἀπεξήρανον, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ ἐκχυζώθησαν, ὅτι μηδὲ ἦν ἡ ἀλλοίωσις ἐκείνη ἐκ τοῦ κρείττονος.

σμῆ'. Ἐνταῦθα δὲ εἶποι ἂν ὁ μελωδὸς ὅτι τῆς δεξιᾶς τοῦ Θεοῦ ἀλλοιούσης τοὺς ἀποστόλους, οὕτως ἠλλοιωθῆσαν ὡς ὄθνεϊαν τε αὐτῶν καθὰ καὶ παντὸς ἄλλου προσώπου εἶναι τὴν ἀστραπαλίαν ταύτην λάμψιν, ἀλλὰ καὶ εὐπεπεσάτην οἶα καὶ ἐπαγωγὴν καὶ ἐφοκδὸν τῶν ἐντρανίζόντων αὐτῆ. Οὐ γὰρ ὡς ἐν τῷ θαβῶρ ὑπὲρ ἡλίον τοῦ φωτὸς ἐνεργούτους, ὑπερηγάζοντο καταστραπτόμενοι, ἀλλὰ ὥπερ τὸ τμηκαῦτα πῦρ τῶν γλωσσῶν οὐκ ἤθελε καλεῖν, οὕτως οὐδὲ τὸ ἐκείθεν φῶς ἐκτυφλοῦν τοὺς βλέποντας ἐπ' ἀγαθῶν γὰρ ἐκαιουρηγῆθαι ταῦτα ἐν τῇ ἐορτῇ, οὐ μὴν ὥστε βλαθῆναι μὴ ὅτι γε τοὺς μαθητὰς, ἀλλ' οὐδὲ ἑτερόν τινα· καὶ οὕτω μὲν εἰς παράδειγμα τοὺς ἀποστόλους ὑποστήσας διὰ ἀναμνήσεως ὁ σοφὸς μελικὸς Ἰωάννης, τὴν ἐκείνην λάμψιν ἐθέλει μετακλίνειν νοητικῶς εἰς ἡμᾶς, ἐν τῷ λατρεύειν τῇ ἁγίᾳ Τριάδι ὀρθῶς.

σμβ'. Τὴν δὲ ῥηθείσαν ἀλλοίωσιν ὄθνεϊαν ὁ μελωδὸς εἶπεν, ἦγον ξένην, ὡς ἐρρήθη, καὶ παράδοξον, τρώπῳ τῷ παρὰ τοῖς παλαιοῖς λεγομένῳ μεταληπτικῶν, ἦγον τῷ κατὰ μεταληψιν, οὐ τὴν παρὰ τοῖς πεζολόγοις ῥήτορσιν, ἀλλὰ τὴν παρὰ τοῖς ποιηταῖς; γενομένης οὕτως· ὑποκεισθῶ λέξις δεομένη ἐρμηνείας εἰς διασάφην, καὶ ἐρμηνευθῆτω ἐκείνη διὰ λέξεως ὁμωνύμου, ἦγον τὸ ἐλάχιστον, διασάφην, ὁ ἔστιν ἐχούσης δύο σημασίας ἐτεροιομένης ἀλλήλων, ὧν ἡ μὲν μία οικειοτάτη, ὡς εἰκὸς αὐτῶν ἐστὶ τῇ ὑποκειμένῃ εἰς διασάφην· ἡ δὲ ἑτέρα βιαίως ἐλκεται εἰς ἐρμηνείαν ἐκείνην, ἐξωθουμένου τοῦ ἀκρατοῦ μεταγαγεῖν τὸν αὐτοῦ νοῦν ἀπὸ τῆς

προσφωῶς ἐρμηνείας εἰς τὴν ἄλλην τὴν ἐξ ὁμωνυμίας ἀντιπαρακειμένην, καὶ προσαρμόσαι αὐτὴν εἰς ἐρμηνείαν τῆς προκειμένης λέξεως· ὡς ἔστι δομένη ἐρμηνείας λέξις ἡ γλήνη ἐν τῷ· Ἐρῶ, κακὴ γλήνη· - καὶ ἐρμηνευτέον αὐτὴν διὰ τοῦ κόρη. Ἐπι οὖν κόρη μὲν καὶ ἡ κατὰ τὸν ὀφθαλμὸν, κόρη δὲ ὁμωνύμως κατὰ ἕτερον σημασίαν καὶ τὸ νεαρὸν γυναικίριον, ὃ μὲν προσάφασ τῆ γλήνη τὴν πρώτην κόρη τὴν κατ' ὄψιν, ἵνα λέγῃ οἷ· Ἐρῶ, κακὴ θέα, ἦγον ἄνερ μὴ ἀξιοθέατος, οἰκείως ἠρμήνευσεν, εἶπον προσφωῶς· ὃ δὲ μεταλαβῶν ἦγον ἀλλάξας τὴν θέαν καὶ εἰκῶν μεταληπτικῶς, Ἐρῶ, κακὸν κοράσιον, ἦγον ἡ γυναικία καὶ δειλοτάτος ἄνερ, οὐ καλῶς μὲν ἠρμήνευσε· δοκεῖ δὲ βιαίως ἀναγκάζεσθαι, ὡς ὅταν ἐναπαιτήσῃ, οἷ ἐπὶ γλήνην ἐφῆς τὴν κόρη· κόρη δὲ καὶ τὸ κοράσιον, κατὰδεξαι εἰπεῖν ἐρμηνευτικῶς καὶ τὸ· Ἐρῶ, κακὴ γλήνη, - ἀντι τοῦ φθάρθῃ ὡ γυναικίανερ διὰ δειλίαν. Τοιοῦτον δὲ τινι λόγῳ καὶ ὁ μελωδὸς ἐγγράφας τῆ ψυχῆ, ξένη ἀλλοίωσιν εἰπεῖν τὴν ἐκ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἐν τῷ λαβείν Ἰωσὺς αὐτὸ ἐκ τοῦ· Ἄλλοίός μοι, ξέν', ἐφάνης νέον ἢ ἐπάροθεν· - καὶ εἰδὼς ξένην λέγεσθαι οὐ μόνον τὴν ξενίζουσαν καὶ παράδοξον, ὅπερ ἀληθῶς ἀρμόττει ἐνταῦθα, ἀλλὰ τὴν ὀθνεῖαν ἦγον ἀλλοίωσιν, ἀπητήθη ἀναγκαστικῶς ὑπὸ τῆς μετρικῆς ἀκροστιχίδος· ξενίζουσαν μὲν μὴ εἰπεῖν· ὀθνεῖαν δὲ ἐξ ἀνάγκης, διότι ἡ ξένη ἀλλοίωσις ἐμοσίμως ὡσπερ τὴν παράδοξον οὕτω καὶ τὴν ὀθνεῖαν ἐδήλου.

σν'. Καὶ τοῖνον ποιεῖ τοῦτο ἄκων· εὐ μὲν εἰδὼς παραποιεῖν τὸ τοῖς προκειμένοις ἀκόλουθον· ἀνατιθεὶς δὲ αὐτὸ γρίφου δίκην παρὰ εὐγνώμοσι κριτικοῖς· τῆ ἔστιν ὅτε κατ' ἀνάγκην διουραμῶδες μεταχειρίσει τῆς ποιήσεως, ἀλλαξάμενος τῆς καὶ ἐρμηνείαν προσεχοῦς λέξεως τὴν πορρωτέρω, παραδοξίας χάριν καὶ γλαφυρότητος· δι' ἣν καὶ ἀλλοίως ἐν ἑτέροις παραδοξοφωνίας ἐμάθομεν· ὥστε ὀθνεῖα νῦν ἀλλοίωσις, ἡ ξένη καὶ παρηλλαγμένη, φρασεῖσα οὕτω ποιητικῶ μεταληπτικῶ τρόπῳ δεδομένη τοῖς ἐποποιοῖς· καὶ ἄλλως δὲ διασαφῆσαι τὸ τοιοῦτον καινόσημον, φαίνεται ἡ ὡς ἐβρέθη ὀθνεῖα ἦγον ξένη ἀλλοίωσις, προήχθαι κατὰ τὸ νόημα σοφιστικὸν μὲν, καὶ οὐχ ὀγιῶς, δοκοῦν δὲ εἶναι συλλογιστικὸν τοιοῦτον τὸ ὀθνεῖον, ξένον δηλοῖ· ξένον δὲ τὸ παράδοξον· ὀθνεῖον δὲ τὸ παράδοξον· καὶ ἐκεῖθεν ἀλλοίωσις ὀθνεῖα ἡ παράδοξος· οὕτω καὶ γλήνη ἡ κόρη· κόρη δὲ ἀπαλή τις γυνή, καὶ ἡ γλήνη δὲ κόριον.

σνα'. Τοῦτων δὲ ἀρκούντως οὕτω ῥηθέντων, εἴ τις ἀλλοίωσιν ὀθνεῖαν ἐνταῦθα λέγει τὴν ἐξ ὀρθοῦ ἀλλοίωσιν, οὐκ ἂν εὐρήσει ῥηδίως οὕτω καὶ ἀπραγμῶνως ποθὲν προσοχῆν. Πῶς γὰρ ἀλλοίωσις ἡ ἐν ἁγίῳ Πνεύματι νῦν μεταβολὴ καὶ ἀλλοίωσις ἐκ τῆς παρὰ φύσιν κακίας καὶ ἁμαρτίας εἰς τὴν κατὰ φύσιν ἀναμαρτησίαν καὶ ἀρετὴν, εἴτε κατὰ τὸ κοινὸν σημαίνμενον τῆς εἰρημένης λέξεως, καὶ ἦν ὀθνεῖον λέγει τις καὶ ἀλλότριον, ἦγον μὴ οἰκείον, εἴτε

A interpretatione ad aliam, quæ ex homonymia est, diversam, et adaptare istam ad interpretationem subjectæ dictionis. In exemplum sit egeus interpretatione dictio ἡ γλήνη in hoc: Abi, mala γλήνη; et interpretatio fiat per vocem κόρη. Cum igitur est quidem κόρη oculi pupilla, κόρη vero per homonymiam est etiam cum alia significatione juvenis mulier, ille quidem qui τῆ γλήνη adaptavit priorem κόρην ad oculum respicientem, ut dicat: abi, mala visio, sive homo visu indigne; proprie seu naturaliter interpretatus est. Ille vero qui, transfrens aive commutans visionem, per metalepsim dixit: abi, κακὸν κοράσιον, seu o muliercula et ignavissime homo, non bene quidem interpretatus est; sed videtur vi cogi, tanquam petitione, cur ad γλήνην dixisti τὴν κόρην? κόρη vero dicitur esse τὸ κοράσιον, ostendere interpretatione ut dixisse istud: Ἐρῶ, κακὴ γλήνη, pro hoc: pereas, homo muliercula propter ignaviam. Porro, simili quadam ratione, poeta, postquam in animo inseripserat ξένην mutationem dicere, quæ sit ex Spiritu sancto, hoc forte sumens ex isto: Ἄλλοίός μοι ξέν' ἐφάνης νέον ἢ ἐπάροθεν: Alius mihi, amice, nuper vel antea visus es; sciens quæ ξένην dici non solum extraneam visu et extraordinariam, quod hic vere convenit, sed τὴν ὀθνεῖαν, sive alienam, necessitate coactus est acrostichidis metro, ξενίζουσαν quidem non dicere, sed ὀθνεῖαν, quoniam ἡ ξένη ἀλλοίωσις pariter sicut extraordinariam, sic etiam alienam significabat.

250. Et tamen facit hoc invitus; bene quidem sciens alienare quod subjectis est adjunctam; applicans autem illud ad modum ænigmati coram benevolis criticis; tali modo quandoque ex necessitate in dithyrambica poeseos tractatione, dictionem interpretationi propinquam cum longinqua, mirationis et elegantiae causa, mutans; ubi alias in aliis extraordinarias voces didicimus; ita ut ὀθνεῖα sit nunc mutatio, quæ extranea sive extraordinaria est, sic poetico metalepsis tropo lyricis concessio dicta. Ad aliter autem etiam explicandum novam hujusmodi formam, videtur ista, sicut dictum est, ὀθνεῖα sive extranea mutatio prolata fuisse juxta quoddam conceptum, sophisticum quidem et non sanum, sed visum hujusmodi aylogisticum: τὸ ὀθνεῖον, extraneum significat; extraneum autem est quod est extraordinarium: unde ὀθνεῖα est mutatio quæ extraordinaria est. Sic etiam: γλήνη ἡ κόρη; κόρη vero est quedam mulier tenella; ergo ἡ γλήνη est etiam puella.

251. His autem sufficienter ita dictis, si quis ἀλλοίωσιν ὀθνεῖαν hic dicit illam quæ ex recto est aliena, non ita facile commodeque sibi conciliabit attentionem· quomodo enim aliena esset præsens in Spiritu sancto mutatio atque transformatio ex malitia et culpa contra naturam, in justitiam et virtutem juxta naturam, sive secundum communem memoratæ vocis significationem, juxta quam ὀθνεῖον dicit etiam aliquis ἀλλότριον, seu non pro-

prium, sive secundum scriptionem qua ἀλλόφυλοι dicti sunt οἱ ἀλλότριοι? non est enim nobis impropria in bonum ex malo mutatio, nec a Deo alienat eos qui secundum ipsam mutantur: unde non est epithetum huiusmodi conversionis ἡ ὀθνεῖα sive ξένη tanquam ἀλλοτρία; et ita quidem subinvisiblem est ἀλλοτρίαν (alienam) τὴν ὀθνεῖαν (extraneam) interpretari.

252. Si quis autem dicat illius ævi sanctos spiritualiter mutatos fuisse ξένη ἀλλοιώσει, quæ ὀθνεῖα sive ἀλλοτρία erat usque ad ipsos, vel a qua prius ipsi alienati atque disjuncti fuerant, est quidem violenti quoddam hæc expressio; benevolis autem auditoribus accipietur; ὁ ὀθνεῖος vero masculinum, ex quo ἡ ὀθνεῖα, e voce νόθος derivatur; a qua sicut Κάδμος καδμείος, sic νόθος νοθείος, et litteræ transpositione ὀθνεῖος; et forte hoc est quod etiam ibi fecit de ὀθνεῖξ mutatione ambiguitatem. Cum enim νόθος proprie quidem est filius qui non est germanus et legitimus generatori, prævenit autem illa dictio poni de rebus simpliciter extraneis et sic alienis; deinde vero deducta sunt etiam verba ὁ ὀθνεῖος et cætera derivata, propriæ dictionis illius immutatio commutavit etiam concepta in quibus illæ voces spargebantur, et præsertim in dispositione poetica.

253. Laudandus porro poeta est quod, necessitatem habens in tertio versu jam tractati initium ab o brevi ponendi, talem in metri necessitate dictionem invenit. Considerandum est autem an forte non sit melius scribere mutationem ὀθνεῖον ab æticio nominativo ἡ ὀθνεῖος. Dicere nempe τὴν ὀθνεῖαν in communibus iambis non est consuetum; tanquam spondeo, ex regula grammatica, evadente secundo pede, propter longam vocis finalium ἡ ὀθνεῖα. Sicut enim ex τοῦ θεῖου τὴν θεῖαν communiter extendimus, sic etiam ex τοῦ ὀθνεῖου τὴν ὀθνεῖαν. Si vero forte poeta recordatus iamd: τῆ μακρᾷ πάμπτη μακρὸν ὕμνον ἐξάδω, secundum hunc iambum mensus est quoque præsentem, non inutiliter hic contradicimus, sed in memoriam revocamus quod similiter fecit sanctus ille Iohannes et in hoc: ἐπισφραγίζων τῆ ζέσει τοῦ Πνεύματος. Nam verbi σφραγίζων initialis est extensa, sicut vocis σφραγίδος, ut non est ambigendum homini grammatico. Quod autem heroiei nomina quoque talia nomina feminina in alpha desinentia ex genitivis per longam terminatis contrahunt, non est contradicendum constanter, si quis expertus sit. Vocem vero εὐπρεπεστάτην pro καλήν usurpavit melodus, bene quoque ibi locutus: si enim juxta quemdam dicentem, pulchra est mutatio dexteræ Excelsi, etiam convenientissima esset. Hoc autem demonstrat τὴν ὀθνεῖαν intelligendum esse non alienam, sed extraordinariam: talis enim est hæc mutatio, diceret aliquis, amphibudinem hic etiam ostendente præpositione. Communius tamen sicque notius est ἡ εὐπρεπεστάτη. Non ignotum est autem quod pulchritu-

κατὰ τὸ γραφικὸν ἐν ψ ἀλλόφυλοι ἐβρέθησαν οἱ ἀλλότριοι; οὗτε γὰρ ἀνοίκειος ἡμῖν ἡ ἐκ κακοῦ εἰς καλὸν μεταβολή, οὗτε τοῦ Θεοῦ ἀλλοτριοὶ τοὺς κατ' αὐτὴν ἀλλοιούμενους. ὥστε οὐδὲ ἐστὶν ἐπιθετὸν ἀλλοιώσεως τοιαύτης ἡ ὀθνεῖα ἤγουν ξένη ὡς ἀλλοτρία. καὶ οὕτω μὲν ὑποβασίολον τὸ ἐρμηνεύσαι ἀλλοτρίαν τὴν ὀθνεῖαν.

σβ'. Εἰ δέ τις εἴποι τοὺς τότε ἀγίους ἠλλοιωμένους πνευματικῶς ξένην ἀλλοίωσιν, καὶ ὀθνεῖαν ἤτοι ἀλλοτρίαν μέχρι καὶ τότε αὐτῶν, ἤγουν ἢς πρὶν αὐτοὶ ἀπεξένωντο καὶ ἠλλοτρίωντο, ἐστὶ μὲν βιαστόν τι τοῦτ' ἐδ' ὄνομα. προσεχθήσεται δὲ ἀκροαταῖς εὐγνώμοσιν. ὁ ὀθνεῖος δὲ ἀρσενικὸν ἐξ οὗ ἡ ὀθνεῖα ἐκ τοῦ νόθος παρήχεται. ἀφ' οὗ ὡσπερ Κάδμος καδμείος, οὕτω νόθος νοθείος, καὶ μεταθέσει στοιχείου ὀθνεῖος. καὶ τάχα τοῦτό ἐστι τὸ καὶ ἐνταῦθα πεποιηκὸς τὴν ἐπὶ τῆ ὀθνεῖα ἀλλοίωσι στρεβιολογίαν. Ἐπεὶ γὰρ νόθος μὲν κυρίως υἱὸς ὁ μὴ γνήσιος καὶ ἔνομος τῷ γεννησαμένῳ. ἐβῆ δὲ ἡ λέξις τεθῆναι καὶ ἐπὶ τῶν ἀπλῶς ξένων καὶ οὕτως ἀλλοτρίων. ἐκείθεν δὲ κεινῆται καὶ ὁ ὀθνεῖος καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ, ἡ τῆς κυριολεξίας ἐκείνης ἐκτροπή συναξέστρεψε, καὶ τὰ νοήματα ἐν οἷς τοιαῦται λέξεις κατεσπάρησαν, καὶ κάλλιστα ἐν διαθέσει ποιητικῆ.

σγ'. Ἐπαινετέον δὲ τὸν μελωδὸν ὅτι ἀνάγκη ἔχων ἐν τῷ τρίτῳ στίχῳ τοῦ προχειρισμένου ἀπὸ τοῦ ο' μικροῦ θέσθαι ἀρχὴν, ἐξεῦρε τοιαύτην λέξιν ἐν ἀνάγκῃ μετρικῆ. Σκοπητέον δὲ μήποτε κάλλιον ἐστὶ γράψαι ὀθνεῖον ἀλλοίωσιν, ἀπὸ εὐθείας Ἀτεκῆς τῆς ἡ ὀθνεῖος. τὴν ὀθνεῖαν γὰρ εἶπειν οὐ συνήθες ἐν λαμβείois κοινός. οἷα σπονδείου κανόνι γραμματικῶ ἀπεκβαίνοντος τοῦ δευτέρου ποδός, διὰ τὴν λήγουσαν τοῦ ἡ ὀθνεῖα. Ὡς γὰρ ἐκ τοῦ θεῖου τὴν θεῖαν ἐκτεινομεν κοινόντερον, οὕτω; καὶ ἐκ τοῦ ὀθνεῖου τὴν ὀθνεῖαν. Εἰ δὲ ἴσως ὁ μελωδὸς ἐνθυμηθεὶς τὸ τῆ μακρᾷ πέμπτη μακρὸν ὕμνον ἐξάδω, πρὸς ἐκεῖνο τὸ λαμβεῖον ἐπόδισε καὶ τὸ παρὸν, οὐκ ἀντιπίπτομεν εἰς οὐδὲν δέον, ὑπομιμνήσκομεν δὲ ὡς ὅμοιον πεποίηκεν ὁ ἱερὸς Ἰωάννης οὗτος, καὶ ἐν τῷ ἐπισφραγίζων τῆ ζέσει τοῦ Πνεύματος. Τοῦ γὰρ σφραγίζων ἐκτέταται ἡ ἀρχουσα, καθὰ καὶ ἡ τῆς σφραγίδος, ὡς οὐκ ἐστὶν ἀμφιβαλεῖν ἀνδρα γραμματικόν. Ὅτι δὲ ἠρωτίζοντες πολλὰ καὶ τοιαῦτα θηλυκὰ ὀνόματα εἰς ἄλφα λήγοντα ἐκ μακροκαταλήκτων γενικῶν συστέλλουσιν, οὐκ ἐστὶν ἀνεπιβεῖν σταθερῶς, εἰ τις πεπειραται. Τὸ δὲ εὐπρεπεστάτην ἀντὶ τοῦ καλήν εἶλαθεν ὁ μελωδός, εὖ καὶ ἐνταῦθα λαλῶν. εἰ γὰρ κατὰ τὸν εἰπόντα καλή ἀλλοίωσις ἡ τῆς δεξιᾶς τοῦ Ὑψίστου, καὶ εὐπρεπεστάτη ἀν εἴη. τοῦτο δὲ διασαφητικόν ἐστὶ τοῦ τὴν ὀθνεῖαν μὴ ἀλλοτρίαν χρῆναι δ' ὑπονοεῖσθαι, ἀλλὰ ξενίζουσαν. ἡ τοιαύτη γὰρ ἀλλοίωσις λέγοι τις ἂν, ἐπίτασιν κἀνταῦθα δηλοῦσης τῆς προθέσεως. κοινότερον μὲν τοῦ καὶ οὕτω γνωριμώτερόν ἐστιν ἡ εὐπρεπεστάτη. οὐκ ἄδηλον δὲ ὅτι καλλονὴν τινα σημαίνει καὶ τὸ πρέπον, καὶ ὁ εὐπρεπής, καὶ ὁ ἐκπρεπής, καὶ τὸ ἐπιπρέπειν, καὶ ἡ ἐπιπρέπεια. γίνεται δὲ ἀπὸ τοῦ

περίπειν· τὰ γὰρ τοιαῦτα ὡς καλὰ περιέπονται.

σθ'. Σημειῶσαι δὲ καὶ ὅτι ἐπιλογικῶς οἷον τὸ ὄλον θαῦμα τῆς ἄρτι ἐορτῆς ὁ μελωδὸς ἐν τῷ παρόντι κεφαλαίως αὐτο τροπαρίῳ. Τὸ μὲν γὰρ ἐπνευσε διὰ τὴν βιαίαν ἐβρέθη πνοήν· ἡ δὲ θεόβρυτος χάρις διὰ τὸ ἐπχῶ· ἔνθα ἐπίτασιν ἡ πρόθεσις δαλοῦ, ὡς δοκαὶ ἐρμηγνύειν ἕτερος μελωδὸς εἰπών, Πλουσιῶς ἐξέχας· ἐκ τοῦ Πνεύματος μὲν χέας, ὡς φησιν Ἰωήλ· ἄλλως δὲ ἐκχέας εἰς ἀμέτρητον· τὰ δὲ λάμποντες, ἀστράπτοντες, κεφαλαίως ἐστὶ τῆς ἀναμμιγμένης τῆ πνοῆ καὶ ἐλλαμπούσης πυρώσεως· καὶ ἦν ἡ γλῶσσα πυρῶδεις ἐλέγοντο ἂν αἱ τότε, ἡ πυρὰ ἐκεῖνα γλωσσοειδῆ· τὸ δὲ ἠλλοιωμένοι τὴν ἀποστολικὴν κεφαλαίῳ μεταβολὴν εἰς θειοτέραν ἢ περὶ πρότερον· τὸ δὲ ὀθνεῖαν ἀνάμνησιν ποιεῖται τῆς ἐν ξέναις γλώσσαις λαλιᾶς· τὸ δὲ εὐπρεπεστάτην ἰνάγει τὸν ψάλλοντα μὴ ἐπ' ἄλλοτριᾶς νοεῖν τὴν ὀθνεῖαν ταύτην· ἐκεῖνη γὰρ εὐπρεπής. Τὸ δὲ σοφὴν οὐσίαν τοῦ σοφισθῆναι τοὺς ἀποστόλους τῆνικαῦτα κεία ἐστὶ· τὸ δὲ ἰσοσθενοῦσαν, προέγινται ἐν τῷ ἰσοσθενὸς πνεῦμα. Ὄθεν δὲ προδεδήλωται καὶ περὶ τοῦ, Σοφῆ τριφεγγῆς οὐσία καὶ ὡς ἡ τριφεγγὸς καὶ τριφεγγῆς λέγεται. Ἡ δὲ, ὡς ἐβρέθη, ἑτημοτος οὐσία κατακαίμενον αὐτῆ ἔχουσα τὸ ἰσοσθενοῦσαν, ἐμφαίνει καὶ τὸ ὑπερλίαν κραταιὸν τῆς ἁγίας Τριάδος· ἡ γὰρ ἀτμήτως τεμονομένη τριφεγγῆς οὐσία, πανθενιστάτη πάντως ἐστίν, ὡς ἀρχὴ μεγίστη μηδέποτε μεριζομένη ἐφ' ἑαυτὴν καὶ οὕτω ἀκαταπύνητος. Τὸ δὲ εἰδότες θεοὶ μὲν γινώσκιν τὴν οὐχ ἀπλῶς, ἀλλὰ θειοστάτην καὶ ἀληθεστάτην εἰπουν ἐπιστημονικὴν, ὡς που καὶ παρρησιμάνθη, καθὰ δῆλον καὶ ἐκ τοῦ· εἰδότες ὅτι ὁ Κύριός ἐστιν.

significat quidem cognitionem non simplicem sed divinissimam verissimamque sive certissimam, ut alicubi monstratum est, sicut evidens est etiam ex hoc: εἰδότες quoniam Dominus est.

σν'. Αἰσχύνει δὲ ἡμᾶς ψάλλοντας, εἰπερ ὁμολογούντες εἰδέναι τὴν ἁγιωτάτην Τριαδικὴν οὐσίαν, ἵποιν ἐν τῷ παρόντι ὅλη κανόνι ἐμελψάμεν, εἴτα λυπούμεν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀλλοφρονούντες, καὶ σοφὸν ἐπιστάμενον τὸν Θεὸν καὶ σοφίζοντα ἡμᾶς μεταδοτικῶς διὰ τὴν αὐτοῦ ἀγαθότητα, καθιστώμεν ἑαυτοὺς ἀσόφους καὶ ἀσυνέτους καὶ ἄφρονες, ὡς ἀνεπιγνώμονες τοῦ καλοῦ· ἡ μᾶλλον ἐπιγνώμονες μὲν, ἀμελεῖται δὲ, οἷς οὐδὲ μία χάρις, οὐδὲ εἰ δεξάζομεν τὸν Θεὸν, οὕτω φαῦλοι ὄντες, καὶ χεῖλαι μὲν τιμῶντες καὶ ἐγγίζοντες, τῇ δὲ καρδίᾳ πρόβρω ἀπέχοντες ἀπ' αὐτοῦ· καὶ δι' αὐτὸ τῆς μὲν καθ' ἑαυτὴν καὶ προεγράφη τριφεγγῆς ἡ ἄλλως τριφεγγῆς οὐσίας ἀφορίζομενοι, τῷ δὲ ἀπεκταίῳ αἰωνίῳ σκότῳ παραπικρόμενοι, ὧν εἷς καὶ ἐγὼ αὐτός, ὁ διὰ τοσοῦτου μὲν φωτὸς ἄρτι κλῶν, σκοταστος δὲ ὧν ὄλος καὶ ταῖς ἐκεῖθεν προσήκων κολάσεσιν. Ἄλλὰ μὴ ἐμὲ, Κύρια, μὴ ἐμὲ, ἀλλὰ τὸν μὴ πεποιθότα ἐπὶ σέ, καὶ μόνον, ἄφες ἐκπασεῖν ἀπὸ σοῦ.

Ἦνυσσα, ὦ φίλος, τὸ ἔργον ὡς ἐπέταξας· καὶ γένοιτο ἀρέσκον αὐτὸ φαῖναι, ἵνα μισθὸν ἄριστον λήψομαι, τὴν σὴν ἁγίαν εὐχὴν· ἦν καὶ εἰη ἐκπληρῶν ὁ Θεός, ὁ ὧν εὐλογητός εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

A dinem quamdam significat τὸ περίπειν, et ὁ εὐπρεπής, et ὁ ἐκπρεπής, et τὸ ἐπιπρέπειν, et ἡ εὐπρέπεια: venit autem a περιέπειν: talia namque sicut bona περιέπονται (curantur).

254. Notandum est autem quod velut epilogo totum hujus festivitatis prodigium melodus in praesenti strophe summam resumpsit. Verbum enim ἐπνευσε per βιαίαν πνοὴν dictum est; ἡ θεόβρυτος χάρις per verbum ἐκχέω; ubi amplitudinem praepositio demonstrat, ut videtur alter melodus interpretari, dicens: Πλουσιῶς ἐξέχας (diligissime fudisti) de Spiritu quidem fudisti, sicut ait Joel; alias autem in immensum effudisti. Hoc autem: lucentes fulgurantes, est summa illius spirationi mixtae fulgentisque incensionis; secundum quae illae linguae dici poterant igniformes, et ignes illi. linguarum formam exprimentes. Vox ἠλλοιωμένοι resumit apostolicam transformationem in divinitorem quam antea. Dicitio ὀθνεῖαν in memoriam revocat in linguis extraneis locutionem; vox autem εὐπρεπεστάτην, inducit psallentem ut in alienam non reputet hanc ὀθνεῖαν: hoc enim est convenientissima. Σοφὴν autem οὐσίαν, quod tunc apostoli sapientia repleti sunt, est commemoratio: hoc vero ἰσοσθενοῦσαν, jam cognitum est in hoc: ἰσοσθενὸς πνεῦμα. Sic autem ante monstratum est de hoc: Σοφῆ τριφεγγῆς οὐσία, et quomodo ἡ τριφεγγῆς et τριφεγγῆς dicitur. Haec autem, ut dictum est, ἀτμήτος οὐσία (indivisa substantia) quae verbum ἰσοσθενοῦσαν appositum ipsa habet, summam sanctae Trinitatis potestatem expandit: illa nempe substantia quae sine divisione τριφεγγῆς distinguitur, omnipotentissima prorsus est, tanquam maximum principium, quod in seipsum nunquam dividitur et sic est invincibile. Hoc autem εἰδότες

divinissimam verissimamque sive certissimam, ut

255. Pudet autem nos psallentes, siquidem necesse confitentes sanctissimam Trinitatem, qualem in toto praesenti carmine celebravimus, deinde constristamur Spiritum sanctum aliena cogitantes; sapientemque esse Deum communicantemque nobis bonitate sua sapientiam noscentes, nos ipsos reddimus insipientes, et amentes, et imprudentes, tanquam bonum ignoremus: vel potius, illius quidem sumus cognitores, sed non memores, eo quod non est ulla gratia, licet glorificemus Deum, ita facti viles, labiis quidem honorantes et propinquantes, sed ab illis cor procul habentes; et ideo ab hac, sicut dictum est, τριφεγγῆς aut alias τριφεγγῆς substantia segregati, horribili vero tenebrarum saeculo relegati; quorum unus ego sum, qui per tantam quidem lucem nunc veni, totus autem tenebrosus sum, et exinde punitionibus obnoxius. Attamen non me, Domine, non me, sed in te non confidentem solum a te sinas excidere.

Finivi, dilecte, opus, ut iussisti: utinam hoc placens appareat, ut mercedem convenientem accipiam, tuas sanctas preces; quas adimpleat Deus, qui benedictus est in saecula. Amen.

EUTHYMIUS

NEOPATRARUM METROPOLITA.

NOTITIA.

(Tafel De Thessalonica ejusque agro, p. 302.)

Euthymii Eustathiique amicitiam, quam permultarum epistolarum commercio eos fovisse ex Monodia infra edita discimus, præter nostram orationem maxime testantur duæ illi ab Eustathio datæ epistolæ. Reliqua hujus amicitia monumenta interciderunt videntur. Fuit autem Euthymius, ut Eustathius, Cpoli in litteris eruditus, deinde ad thronum Neopatrarum metropolitani evectus, post medium, puto, sæculum duodecimum. Eustathio natu aliquanto majorem fuisse conjicio ex his quæ de eo affert Michael Lequienius in *Oriente Christiano*, vol. II, pag. 125, 126, ubi Novarum Patrarum metropolin exponit, simulque de nostro Euthymio scriptorumque ejus vestigiis agit. Quando diem obierit, nondum inveni. Putem tamen, hoc factum esse ultimis sæculi XII annis, brevi post Eustathium suum, cui honora oratione parentasse videmus.

Sedes ejus Thessalica, *Novæ Patræ*, quos conditores habuerit, non constat. Turcice nunc dicitur *Patradschik*, coll. Melet. geogr. ed. Gaz. vol. II, p. 438. Judice Leakio (*Travels in North. Gr.* Vol. II, pag. 19-23), Neo-Patræ respondent Ænianum metropoli, nomine *Hypata*, ad radices OEtæ montis, prope ad fluvium Spercheum (Helladam) superiorem. Apud scriptores medii ævi Græcos occurrit quoque simplici *Patrarum* nomine: fuit autem vel tum magnum ejus momentum. De urbe Hypata præter Leakium ad quoque Mannertum *Geogr.* vol. VII, pag. 629; quanquam doctus uterque memorabilem Heliodori locum omisit *Æthiop.* II, 34 (ed. Bipont.): Οἱ μὲν Αἰναιῶνες . . . Θεσσαλικῆς ἐστὶ μαίρας τὸ εὐγενέστατον, καὶ ἐκρίβω; Ἑλληνικὸν, ἀφ' Ἑλλήνων; τοῦ Δευκαλίωνος, τὸ μὲν ἄλλο τῷ Μαλιακῷ κόλπῳ παρατεινόμενον, μητρόπολιν δὲ σεμνυνόμενον Ἰπάταν, ὡς μὲν αὐτοὶ βούλονται, ἀπὸ τοῦ τῶν ἄλλων ὑπετεύειν καὶ ἄρχειν ὠνομασμένην· ὡς δὲ ἑτέροις δοκεῖ, διότι περὶ ὑπὸ τῇ Οὐτῇ τῷ ἄρει καταψέχεται. Mihi Ἰπάτα simpliciter *montem s. collem* significare videtur, ut Κολωνός et alia urbium pagorumque nomina. Habet urbs situm satis editum, inter OEtam et Spercheum.

ΜΟΝΩΔΙΑ ΤΟΥ ΣΟΦΩΤΑΤΟΥ

ΚΥΡΙΟΥ ΕΥΘΥΜΙΟΥ

ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΙΣΑ ΕΠΙ Τῷ ΤΑΦῶ ΤΟΥ ΑΓΙΩΤΑΤΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΟΥ ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ
ΜΕΤΑ ΤΙΝΑΣ ΗΜΕΡΑΣ ΤΗΣ ΑΥΤΟΥ ΤΕΛΕΥΤΗΣ.

MONODIA SAPIENTISSIMI

DOMINI EUTHYMII

PRONUNTIATA IN TUMULO SANCTISSIMI THESSALONICÆ DOMINI EUSTATHII
POST NONNULLOS DIES AB EJUS MORTE.

1. Me forsam mirabitur quis modo loquentem quem oporteret, jacente amico, labia etiam præcludere, et totum exhalare spiritum. Sed quid pa-

α'. Ἐμὲ δὲ καὶ θαυμάσεται τις ἄρτι φθεγγόμενον, ὅν ἔδει τοῦ συμπνέου κειμένου καὶ τὰ χεῖλη συγκαταμύσαι, καὶ πνοὴν διην ὀδυκατερεύεσθαι.

'Αλλὰ τί πάθω ; 'Επόθουν ἰδεῖν τὸν ἐμὲ ποθοῦντα, καὶ ταῖς καθημεριναῖς ἐλπίσιν ἰθουκολοῦμεθα, ὁ μὲν τὸν ἀδελφὸν ὑποδέξασθαι καὶ φιλενδεικτῆσαι περὶ τὸν ξένιον, ἐγὼ δὲ τῷ φιλομένῳ περιχυθῆναι καὶ ἀφοσιώσασθαι οἱ τὸν φίλον. 'Αλλ' οἴμοι ! φθάσει τὸ τοῦ θανάτου ταχυπατεὺς καὶ ὀξύδρομον. Καὶ κεῖται μὲν ὁ κεποθημένος ἀφαντος, ἀναυδος · ἐγὼ δὲ τάρζον περιίσταμαι τοῦτον, ὃν οὐκ οἶδ' ὅπως καὶ προσ-ἰδεῖν ἰκαρτέρησα. Οὐδὲ γὰρ ἐπὶ τάφον ἤρχμην, οὐδ' ἐπὶ πένθους ὑπόθεσιν, ἀλλ' ἐπὶ λειμῶνα Χαρίτων, ἐπὶ τερπνῆν ἀγαλλίασιν. Καὶ γοῦν μοι τὰ μὲν τῆς ζωῆς προσλαλίδς ὁ χάρτης ὤτος ἀνακληροί, ὃς καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ πάθους αἰθάλης μᾶλλον ἢ τοῦ συνήθους βάμματος μεμελάνωται. Καὶ φθέγγομαι μὲν, ἀλλ' οὐχ οἶα καὶ τὸν ἀδελφὸν ὑπακοῦσαι καὶ ἀντιδοῦναι φθέγμα προσήγορον, ἀλλ' οἶα τάφον μόνον περιλαλῆσαι, καὶ τοῖς παρεστώσιν ἀναγεῖραι κλαυθμόν. Εἰ δὲ καὶ τὴν ἀδελφικὴν ἐστίαν ἐδοξάπως καταλαβεῖν, ἀλλ' οὔτε μοι προσυπαντῶντα βλέψω τὸν ἀδελφόν, οὔτε μὴν τὸν θυρωρὸν ὑπανόλγοντα · ἔστηκα δὲ μακρὸν κεκραγώς, καὶ κρούων τὴν θύραν, καὶ οὐχ ὑπακούων οὐδαίς.

β'. 'Αλλ', ὡ ἀρχιερέων θεοῖσθε καὶ σοφώτατε, μή τί σου καὶ νῦν βιβλίον ἐν τῇ χειρὶ, καὶ τὸν νοῦν ἐκείσε τρίψας πρὸς τὸν φθόγγον ἀνηκουσταίς, μὴδὲ καὶ γράφων, ὅσα πρὸς καταρτισμὸν τοῦ ποιμνίου, ἢ βίους σκοτεινοῦς ἐρεθοδιφῶν καὶ ἀναπτύσσων, ὅποσα κρύφια, ἢ βασιλεῦσι πλέκων ἐγκώμια, ἢ φίλοις ἐγχαράτων ἐπιστολάς (ταῦτα δὴ σοι τὰ προσευχῆς καὶ μερίμνης ἀεὶ), ἀπέκλεισάς σου τὴν θύραν, ὡς μή σοι ἐπιταραχθῆ τὸ ἐμπόνημα ; 'Αλλ' ἐπὶ τοῦτοις ἀδικεῖς μὲν ἐμὲ, μάτην ἐπὶ σὲ τῷ δρόμῳ χρησάμενον, οὐ καὶ τὴν θεῶν ἰκαραδόσεις, ἣ καὶ τρέφεζαν καὶ κλίην ἠτύρπιζες, καὶ οὐχὶ τοὺς ὑποδεζομένους ἀνεπετάννυες, ἀλλὰ καὶ ψυχῆς αὐτῆς ὑπὲρνοίγεις τὸ θυρίδιον · ἀδικεῖς δὲ καὶ τὴν σὴν ταύτην πόλιν, μὴ θρήνων ἐπαίων τῶν πανοδύρτων οὐδ' ἐπιλείβει σου τῇ σοφῷ παννύχιός τε καὶ πανημέριος · ὡς ἐγωγε ταύτην καὶ ἐλεῶ, τοσοῦτον κόσμον ἀποθραύμενην, καὶ τηλικὸν ὑποστᾶσαν δυστύχημα. Οὕτω καὶ νῦν πολλάκις ἠλέησα τὸν κυβερνήτην ἀποθαλοῦσαν, οὔτε καὶ στρατιᾶν τὴν στρατηγὸν ἀπολέσασσαν · ἐπὶ δὲ σώματι καλῷ καὶ κοσμίῳ τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθέντι καὶ ἐπεδάκρυσα.

γ'. Τῷ ὄντι δὲ νῦν, εἴπερ ἄλλοτε ποτε, γέγονεν ἢ Θεσσαλονικέων πόλις αἰχμάλωτος, καὶ πολέμου διχὴ καὶ Βερβάρων ἐπιδρομῆς ἐσχυλήθη τῶν ἑαυτῆς κειμηλίων, ὁ τιπερ κράτιστον. Δοκεῖ μοι καὶ ὁ ἐν μάρτυσι μυροβλύτης, τὴν τοῦ βιβλίου πλημμύραν ἀνακόψας ἐπὶ μικρὸν, τῆς οἰκίας πόλεως ἐπισημῆναι τὴν συμφορὰν. Ὁ δὲ τὴν πόλιν περικλύζων δεύτερος ποταμὸς, οὗ τὸ βεῦμα τῶν λόγων καὶ τοῦ Νεῖλου καταράκτας ἀπέκρυψεν, ἐπαύσατο βέων, καὶ ὁ πόλις ἐκαίνοσ ροῖζος ἐσίγησεν. Καὶ νῦν οἱ χθὲς χανθὸν ἐκροφούντες, καὶ τῷ μελιχρῷ τοῦ νάματος γλυκαζόμενοι, ἀυαλέοι σήμερον καὶ περικαεῖς τῷ πυρὶ τῆς δόξης καμινεούονται. Διψήσουσι δ' οἶμαι καὶ πολὺ τι μέρος, τῆς οἰκουμένης, ὅσοι τῶν τοῦ μάκαρος ναμάτων ἐγεύσαντο · οἱ μὲν ἐκ τοῦ σχεδὸν τῆς

tior ? Desiderabam videre me desiderantem, et quotidiana spe deludebamur : ille quidem sperabat se fratrem suscepturum eique splendidum offerre hospitium ; ego autem me sodalem amatum suaviaturum, et erga illum amicitiae functurum officiiis. Sed heu ! interitit morte repentina velocique ereptus. Nunc quidem jacet desideratus, sine forma, sine voce ; ego vero isti tumulo adsto nec satis scio quo pacto eum aspicere sustinui. Ad tumultum enim nequaquam veni, nec ad mœroris materiam, sed ad hortum Gratiarum, ad hilarem festivitatem. Mihi ergo hæc charta vivam suppleat quæ magis doloris fulgine quam solito fuscata fuit atramento. Loquar quidem, sed non qualiter juvat cum fratre conversari, ut ab eo responsum accipiatur. Vox autem mea solum personabit sepulchrum et circumstantibus excitabit gemitus, Si rursum fraternas ædes adire placuerit, mihi occurrentem non videbo fratrem nec mihi fores pandentem ; sed steti diu clamans et portam pulsans, nec audivit ullus.

2. Sed, o pontificem divinissime et sapientissime, numquid quia manu tenens librum inde mentem nutriebas, ad sonum non attendisti ; numquid quia scribebas ea quæ in gregem pacem restituant, vel quia vitas obscuras scrutatus explicabas velut secretissima, vel imperatoribus texebas eucomia aut amicis exarabas epistolas (his enim tuæ curæ, tua sollicitudo continua) tuam obserasti januam ne tui turbentur labores ? Et inde nec me dignaris suscipere qui ad te velociter cucurri, cuius aspectum ardentem optabas, cui mensam et lectulum paraveras, cui non tantum detegebas recipiendos, sed ipsius etiam animæ portam aperiebas ; nec accipere dignaris ipsam tuam civitatem, flebilibus ejus non auditis gemitibus quos tota nocte totaque die edit in tuo sepulchro. Quantum ego ipse eam dolui quæ tanto spoliata ornatu tantam sustulit ærumnam. Sicut navis sæpe misertus sum gubernatore destituta, sicut exercitus duce orbat, ita in corpore pulchro et specioso caput ademptum deslevi.

3. Utique præsentis tempore, si unquam, captiva facta est Thessalonicensium civitas, et præter bellum, incursum Barbarorum suarum pretiosissima gemmarum fuit exuta. Videtur mihi ille inter martyres Myrostillans paululum suspensus fluxu prorsus odorifero, urbis significasse exitium. Posterior urbem irrigans fluvius, cujus sermonum fluento Nili ipsius cedunt cataractæ ; fluere desiit, et magnus ille fragor siluit. Et nunc qui heri pleno ore bibentes amne mellifluis delectabantur, sicci hodie et torridi sitis igne uruntur. Sitient etiam, me iudice, multi telluris incolæ quotquot Beati nostri fluenta gustaverunt ; tum qui lingua aurea propius gaudebant, tum qui procul echo percipiebant. Non enim tonitru indignior sermonum illius

echo ita ut a finibus terræ ad fines percrebraret, A et contradicere audentes timidos efflceret, necnon trepidos auribus manus inserentes et quasi stupore torpentes. Nec somus fulgore obscurior ita ut ubique simul appareret et tot fulminaret quot circa audita non aspererent; adeo ut quod de apostollis prolatum est: in omnem terram exivisse sonum eorum et in fines orbis terræ verba eorum, ego aunderem egregio isti applicare lumini et vero Christi discipulo. Terram quidem non erat percurrens nec perlegens civitates, nec ab alia in alteram transiens prout mandaverat Dominus, nec fama aligera eum ubique circumferebat; habuit autem Thessalonica scribentem, urbes vero cæteræ, in quibus nonnulli litterarum alumni et humanitate politi, sermones ad se convocabant, qui erant vere pennati velociter ad vocantes transmigrantes. Igitur hæc quidem civitas doctorum Beati nostri scriptorum copia referta est, referta etiam civitatum regina quæ ejus sermones collegit. Si vero ad alias transieris, nullum litterarum participem invenies Eustathij Musæ ignarum. Apud me adhuc multi epistolarum fascces multa repleti sapientia et omnem malitiam ignominia afficientes, quibus ego cor sæpius scio extinxisse æstivans et immodicam tristitiam ejecisse. Et omnino magistri mihi apparebat literula. Nam non tantum in testimonium amoris exarabatur, sed etiam malis infamiam inurebat et bonos mirabatur. Alios quidem vehementius insectabatur, qui urbes lacebant et ecclesias scindunt; mundum vero deflebat in maligno positum quatenus iniquitatibus nostris perditum et inquinatum.

τό μοι τὸ ἐπιστολίον. Οὐδὲ γὰρ εἰς ἀγάπης δεῖγμα ἀγαθοῦ ἀπεθαύμασε. Καὶ ἐτέρων μὲν ἐπετίμα ταῖς ἀπληστῖαις, οἱ τὰς πόλεις καταλωθῶνται, καὶ τὰς ἐκκλησίας Θεοῦ λυμῶνται· ἀπεκλαίετο δὲ καὶ κόσμον οὐκ ἐν καλῷ κείμενον, ἅτε δὴ ταῖς ἡμετέραις ἀνομίαις συναχραιοῦμενον καὶ συναμαυρούμενον.

4. Verum tantum eloquentiæ et sapientiæ dono speciosus iste pontifex ornabatur ut ejus lingua omnes tum musarum tum rhetoricæ amici caperentur, nec ceram auribus insererent ad instar navigantium juxta Sirenas, quo minus cantu detiuerentur. Volebant autem statim post auditum obire, et in ipsa intirere jucunditate. Morum lepor et urbanitas probaque agendi ratio cui omnium velint isti, necnon amabilitas gravitasque sermonum? Aliis quidem aliud laudatorum donum, et qui duobus gaudet hic nobis optimus valdeque mirandus. Eustathio autem prorsus omnia optima simul convenientia florem perfecerunt paradisum omnibus virtutum formis refertum et concinnatum, fructibus maturis luxuriantem, ferentem etiam lignum scientiæ, mullere serpenteque exceptis. O novus hic paradisus in quo invidia quidem non erat, sed nec querela nec mendacium neque nuditas! Fructus etiam scientiæ nequaquam prohibebatur, verum multi de eo epulati sunt et saturati, jubente hortulano, nec a ligno vitæ fuerunt interdicti. Cæteras autem hortū gratias quomodo explanarem dolore concissus? O mens cælestis! o cor fortissi-

χρυσῆς ἀποκλειουκτικῆς γλώττης, οἱ δὲ καὶ πόρρωθεν τοὺς ἤχους δεχόμενοι. Οὐδὲ γὰρ ἀτιμότερα βροντῆς ἢ τῶν ἐκείνου λόγων ἤχῳ, ὡς μὴ καὶ ἐκ περάτων διαθείειν εἰς πέρατα, καὶ τοὺς ἀντιλέγειν τολμῶντας δειλοὺς ἐργάζεσθαι, καὶ περιβεῖς τοῖς ὤσι τὰς χεῖρας ἐπιτιθέντας, καὶ τὸ ἐμβρόντιον ὑποπτέοντας. Οὐδὲ δ' ἐφόγγος ἀστραπῆς ἀμαυρότερος, ὡς μὴ προφαίνειν ἀπανταχοῦ, ἐνίοις δὲ καὶ πιμπρᾶν, ὅσοι περὶ τὴν ἀκοήν οὐκ εὐγνώμονες· ὥστε καὶ, ὅπερ ἦν τοῖς ἀποστόλοις ἐξαίρετον, εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξελεῖν τὸν φόβον αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ βήματα, οὐκ ἂν ἐγὼ φοθηθησοίμην καὶ τῷ καλῷ συναρβασοὶ τούτῳ φωστῆρι καὶ ἀληθῶς τῷ Χριστοῦ μαθητῇ. Γῆν μὲν γὰρ οὐκ ἦν περιτρέχων, οὐδὲ τὰς πόλεις ἀναμετρῶν, καὶ ἀπὸ ταύτης πρὸς ἕτεραν μεταχωρῶν κατὰ τὸ τοῦ Κυρίου παράγγελμα· οὐτε μὴ φήμη περυσσομένη πανταχοῦ τοῦτον παρέπιπτε. Καὶ εἶχε μὲν Θεσσαλονικέων τὴν λογογραφούντα, εἰ δὲ λοιπαὶ τῶν πόλεων, ἐν αἷς καὶ λόγων τρέφιμοί τινες καὶ φιλόκαλοι, μετεκαλοῦντο τοὺς λόγους· καὶ ἦσαν ὅντως περιέρντες, ταχέως πρὸς τοὺς καλοῦντας μεταφερόμενοι. Οὐχοῦν γέμει μὲν ἡ πόλις αὕτη τῶν σοφῶν τοῦ μάκαρος συγγραμμάτων, γέμει δὲ καὶ ἡ τῶν πόλεων βασιλεῖς, ὅθεν τοὺς λόγους ἐδρέψατο. Εἰ δὲ καὶ πρὸς ἕτερας βαδίσαις, οὐκ ἂν εὐρήσις τοῦ λόγου μέτοχον τῆς Εὐσταθίου Μούσης ἀμύησον. Παρ' ἐμοὶ δὲ ἄρα καὶ φακέλλοι πολλοὶ τῶν ἐπιστολῶν, σοφίαν τε πολλὴν ἐμπεφορτισμένοι καὶ κακίαν ἅπασαν στηλιτεύοντες· ὅψ' ὦν ἐγὼ καὶ θυμὸν πολλάκις οἶδα σβέσας φλεγμαίνοντα, καὶ λύπης ἀμετρῆσαν ἀποσεισάμενος. Καὶ ὅλως διδασκάλου ἐφαίνετο μοι τὸ ἐπιστολίον. Οὐδὲ γὰρ εἰς ἀγάπης δεῖγμα ἀγαθοῦ ἀπεθαύμασε. Καὶ ἐτέρων μὲν ἐπετίμα ταῖς ἀπληστῖαις, οἱ τὰς πόλεις καταλωθῶνται, καὶ τὰς ἐκκλησίας Θεοῦ λυμῶνται· ἀπεκλαίετο δὲ καὶ κόσμον οὐκ ἐν καλῷ κείμενον, ἅτε δὴ ταῖς ἡμετέραις ἀνομίαις συναχραιοῦμενον καὶ συναμαυρούμενον.

5. Ἄλλε λόγου μὲν καὶ σοφίας οὕτως εἶχεν ὁ κελδς οὗτος ἀρχιερεὺς, ὡς τῆς αὐτοῦ γλώττης πάντα ἐξηρετῆσαι φιλομούσους ἅμα καὶ φιλορητορας, καὶ μὴδὲ κηροῦ δεῖσθαι ταῖς ἀκοαῖς κατὰ τοὺς τὰ Σειρήνια παραπλέοντας, ὡς μὴ ταῖς μελωδίαις ἐναπομείνειεν. Ἦθελον δὲ τῇ ἀκρόασι καὶ ἐπαποθανεῖν, καὶ αὐτῇ συναποθανεῖν τῇ γλυκύτητι. Ἦθους δὲ κοσμιότης καὶ χρηστότης τρόπου καὶ προαίρεσις ἐθελόκαλος τῆν τῶν ἀπάντων ὡς τούτῳ καὶ φῶν χρέμα καὶ σεμνολόγημα; Ἄλλω μὲν γὰρ ἄλλο τι τῶν ἐπαινουμένων κατόρθωμα· ὁ δὲ καὶ δυσὶν ἀρεταῖων ἀριστος οὗτος παρ' ἡμῖν καὶ θαυμάσιος. Εὐσταθίω δὲ τῷ πάνυ πάνθ' ἡμοῦ τὰ κάλλιστα συνελθόντα εὐθαλῆ παράδεισον ἀπετέλεσαν, πάσαις μὲν ἀρετῶν ἰδέαις περιθριθῆ καὶ κατάκομον, καρποῖς ὡραίοις ἐνευθηνοῦμενον, φέροντα δὲ ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς γνώσεως ξύλον, γυναικὸς δὲ δίχα καὶ σφραγ. Ὁ καινὸς οὗτος παράδεισος, ἐν ᾧ φθόνος μὲν ἀπῆν, φιθυρισμὸς δὲ οὐκ ἦν, οὐδὲ ἀπάτη καὶ γύμνωσις! Οὐ μὴν ἄλλ' οὐδὲ ὁ τῆς γνώσεως καρπὸς ἀπηγόρευτο, ἀλλ' ἐτρέγγησαν μὲν οἱ πολλοὶ, καὶ εἰς κόρον ἰθρωματίσαντο, τοῦ φωτηκόμου μελεούντος, καὶ οὐδὲ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς ἀπεκλείσθησαν. Τὴν δὲ λοιπὴν τοῦ

λειμώνος χάριν πῶς ἂν ἀφηγησάμην, ὑπὸ τοῦ πά-
 θους ἀνακοπτόμενος; ὦ νοῦς αἰθέριος! ὦ φρένας
 στερέμενος! ὦ φρονήσεως μέγεθος! ὦ χειλέων γλυ-
 κύτητες μέχρι καὶ μόνου προσρήματος! ὦ χεῖρας
 καὶ μὲν κατὰ τὰς πρὸς Θεὸν ἐκτάσεις, οἷς τῷ λαῷ
 τὸν Κύριον ἐξημμένιζον, καλὰ δὲ καὶ τὸν κρουνὸν
 τοῦ ἑλέους, ὃν πενομένοις ἐπήγαζον! ὦ καλὰ πάν-
 τα καὶ πρὸς ἑαυτὰ καὶ πρὸς ἄλληλα, καὶ ὡς λύρα
 τις ἢ κιθάρα καλῶς πρὸς ἁρμονίαν μίαν ξυναρμοζό-
 μενα! ὦ γλυκεῖα προσλαλία καὶ βλέμμα προσηγὲς
 καὶ μειλίχιον! Εἰ δ' ἔστιν οὐ καὶ πρὸς ἐνίοις ὑπε-
 δομιύσαστο, ἀλλὰ ἐνταῦθα τὸ ἀρχικὸν ὑπεραπολο-
 γεῖται τοῦτε τοῦ θαυμασίου, καὶ τὸ τέως ἐγκλημα-
 τοῦ κατορθώμασι συνεισέρχεται. Ῥάβδω μὲν γάρ
 οὐκ ἦν χρῆσασθαι τὸν εἰς βακτηρίαν ταύτην ἄγχε-
 ρισθέντα καὶ τῶν ἐπιβουλεύοντων ἐλάττειραν, λόγῳ
 δὲ καὶ βλέμματι πληξάει τὸν ἀτακτοῦντα, καὶ ἀπόνως
 ἀρτῶσαι τὸν ὑποσχάζοντα. Τοῦτο δὲ ἀλλὰ καὶ ὁ
 Χριστὸς ἐποίησε περὶ τοὺς ἀπαιδευτούντας ἀμφὶ τὸ
 ἱερὸν. Οὐ μὴ πῖλον ἦν ἐκαὶ τὸ φραγγέλιον, ὡς τότε,
 παντελῶς ἀνάληpton καὶ ἀνεπιτιμήτον, τοῖς δὲ ἀρ-
 χομένοις πάντως ἐπιθλαδὸς, καὶ οὐδὲ τοῖς ἄρχουσιν
 αἰνεσίμων. Ἡ γὰρ ἂν καὶ ὁ παρὰ τὸν νόμον παλαιῆς
 ἱερῶν ἐμεινεν ἀκατάκριτος, παρανομοῦσι τοῖς υἱέσι
 μὴδὲ βραχὺ ποτε θριμυξάμενος. ὦ ταπεινώσεως
 ἕως κατὰ τοσοῦτου πλήθους τῶν ἀρετῶν, οἷς ὀπα-
 ζεῖ τὸ μέγαλαυχον! Οὔτε γὰρ τὸ περὶ τῆς σοφίας,
 ὡς τὸ τῆς συνέσεως ὑπερβάλλον, τὸ τοῦ βίου φιλό-
 σοπον, οὐτ' ἄλλο τι τῶν κατορθωμάτων οὐδὲν εἰς τὸ
 εἶναι βάραθρον αὐτὸν ἀπεκρήμισεν. Οὐ μὴν οὐδὲ
 τὸ τῆς ἐξίας ὕψος, οὐδ' ὁ περιβόλος ὄρητος, καὶ ὅσα
 τῆς μεγάλα κληρουμένοις παρέπεται, κατοφρυϋ-
 σαι τοῦτον δεδυνάμετω. Ἄλλ' ἦν ὑψηλὸς μὲν τοῖς
 ἔργοις, ταπεινὸς δὲ τῷ φρονήματι, καὶ μέγας μὲν
 ἐνὶ τοῖς αἰῶσι καὶ οἷον ἂν τὴν ἐκπλαγέτην κατανοήσας, καὶ
 τοῖς τοῦ Λιβάνου δένδρουσιν συγκαταλέξειεν· ἐξωθεν
 δὲ μικρὸς τε καὶ περιπέδιστος, καὶ ὅλος ἐξαπατήσας,
 καὶ εἰς περιφρόνησιν παρακινήσας τοὺς ἐντυγχά-
 νοντας. Δορυφορία τε γὰρ ἀπῆν, καὶ ὀπαδοὶ καὶ κό-
 λακίς οὐ παρείποντο. Μόνον τὸ συνήθως προπορευ-
 ὄμενον φῶς καὶ ἡ λαμπρὰς ἢ προάγουσα τὸν ἐν ἀρ-
 χιερεῦσι μέγαν ἐσέμνευε, διδάσκαλος τῆς ἔνδοξο
 κουρούσης λαμπρότητος, καὶ τοῦ φωτὸς τῶν ἔργων
 προάγγελος. Εἰ δὲ καὶ πλουτεῖν ἠγάπα, εἰ δὲ καὶ
 σωροὺς χρημάτων ἐπεστοιβάσατο, ζητεῖ τὴν ἐξ ὕμνων
 μαρτυρίαν, οἷς ἦν αἶε καὶ σύνοικος καὶ συνόμιλος.
 Τί δὲ; λημμάτων ἐκληροῦτο τὰς χεῖρας; Τί δὲ;
 ἐνίοις καὶ δώροισι ἔχαιρεν, ὡς καὶ τὰ πνευματικὰ
 τοῖς βουλομένοις ἔστιν ὅτε καταχειρίζεσθαι. καὶ
 πολύνειον χεῖρας ἀθέσμως λήμματα; Καὶ τίς οὕτω
 φουδοεπῆς καὶ θρασυστόμος, ὡς ἐπιθαρρῆσαι
 τοιοῦτῳ ῥήματι, καὶ τὸν σπῖλον ἐπιτρέψαι τῷ καθα-
 ρῷ, καὶ τὸ φῶς ὀνομάσαι σκότος, καὶ τὸν λυχνίτην
 καλέσαι κάχληκα; Χεῖρες γὰρ ἦσαν ἐκείνου λείαι
 μὲν αἶε καὶ καθαραὶ μετὰ τῆς Ἰακώβ ἀπληστίας·
 μεταπλάσαι δὲ ταύτας εἰς τὸ ἀμφιλαφὲς οὐκ ἠν-
 ἔχετο, ὡς ἂν τὸ ἀληθὲς ἐπικρύπτετο. Φύσει γὰρ καὶ
 τὸ ἐπίκλοπον ἐμίσει, καὶ τὸ δόλιον ἀπεστρέφεται.
 Καὶ εἰ ποτὲ τις αὐτῷ τοῖς τοιοῦτοις χαίρων ἐπεψώρατο, εἰ;
 ἐχθρὸν ἐγένετό οἱ, καὶ μῖσος τοῦτον ἐμί-

mum! o intellectus magnitudo! o labiorum amœ-
 nitus etiam in solo verbo! o manus pulchræ ad
 Deum extentæ quæ Deum populo placabant; pul-
 chræ etiam ex fonte misericordiæ qui inde scatu-
 riebatur indigentibus! O bona omnia tum in seipsis
 tum erga alia, et quasi lyra vel cithara in unam
 harmoniam eorūdinata! O dulcis loquela! o ju-
 euande et suavis oculus! Qui si a nonnullis punctus
 fuerit, in hoc præsertim capite admiratione omni-
 nimo dignus est, et accusatio in ejus gloriam verti-
 tur. Nam uti virga non necesse erat ut adversarios
 everteret, sed verbo et aspectu protervum sterne-
 bat, et sine labore frangebatur supplantatorem. Hoc
 et Christus faciebat circa delinquentes in templo.
 Nullam tunc proferebat vocem omnino acerbam vel
 contumeliosam, sive subjectis noxium, sive princi-
 pibus irreverens. Sine judicio condemnatus exiit
 in lege senior ille sacerdotum (Heliæ), qui nec
 leviter quidem filios delinquentes vituperavit. O
 humilitatis altitudo in tanta virtutum copia quas
 subsequi solet arrogantia! Nec enim sapientia, nec
 excellens intellectus, nec vita philosopho congrua,
 nec quicquam aliud commodorum illum in superbia
 barathrum præcipitem egit. Neque dignitatis ma-
 gnitudo, neque sedis honor nec quæcunque alia
 præclara quibus sortiti stipantur eum inflare potue-
 runt. Sed erat excelsus operibus, conscientia autem
 humilis, interius quidem magnus ita ut quilibet
 intelligens obstupeat, et eum Libani lignis confere-
 rat; exterius vero parvus et abjectus ita ut occur-
 rentes deluderet et ad contempletum inelaret.
 Quippe satellites aberant, necnon comites et adula-
 tores nunquam sequebantur. Solitum autem solum
 præiens lumen et lampas antecedens illum inter
 pontifices magnum illustrabat, magistra internæ
 claritatis, et lucis operum prænuntia. Quod si dis-
 tescere amabat, si opum acervos congregabat,
 vestrum postulat testimonium inter quos semper
 vixit, semper conversatus est. Quid ergo? muneribus
 manus implevit? Quid ergo? Oblatis donisque
 delectabatur ita ut spiritualia volentibus pretio
 tradiderit et illicitis lucris manus polluerit? Sane
 quis adeo mendax et insolens ut taliter loqui audeat,
 et sordem munditiæ immittat, et lucem appellet
 tenebras, et faciem vocet caliginem? Manus enim
 illius erant læves et puræ cum cupiditate Jacob.
 Eas in ancipiti extendere non patiebatur ut veritas
 cælaretur. Nam natura fraudem oderat et dolum
 aversabatur. Et si quis unquam ipsi talibus gau-
 dens ostenderetur, huic in inimicum vertebatur, et
 perfecto odio oderat eum. Ipse enim in innocentia
 cordis in medio domus ambulabat, nec a juventute
 ambagibus et circuitibus fuit delectatus, nec januas
 divitum magis quam doctorum pulsavit. Sed quasi
 senem honorans veritatem quam cum Deo confere-
 bat, facientes mendacium oderat et contra proxi-
 mum secreto maledicentes et murmurantes inse-
 ctabatur.

σαι τέλειον. Αὐτὸς μὲν γὰρ ἐν ἀκακίᾳ καρδίας ἐν μέσῳ τῆς οἰκίας διεπορεύετο, ὅσῳ πρόδοις τε καὶ περιόδοις οὐκ ἐνησμενίζεν ἐκ νεότητος, οὐδὲ θύρας πλουσίων μᾶλλον ἢ τῶν λογίων ἐξέτριβε. Πρεσβυῶν δὲ ἀλλὰ καὶ τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἔγων Ἰσα Θεῶ, τοὺς ποιοῦντας παραβάσεις ἐμίσει, καὶ τοὺς λάθρα τοῦ πλησίον καταλαλοῦντας, καὶ ψιθυρίζοντας ἐξεδίωκεν.

5. O quid tui prius deslebo, frater divinissime? A Quid tui lacrymabo posterius? Gravitatem et philosophiam, vel societatem atque charitatem? linguæ prudentiam, aut suavitatem et gratiam? pontificialem honorem, aut politicam conversationem? Omnia enim simul collecta quæ hominem adornant inter se optime coordinata temperasti et in compositionem perfecisti quam arte efformant omnis generis flores atque colores. O quantæ gratiæ! o quantus decor, quantæque virtutes! o vir etiam ante finem beatificatus, et post finem propter jacturam quidem desletus, sed propter virtutes celebratus! O juvenus gloriosa! o senectus concinenda! Nam juvenem habui eum litterarum civitas, Constantinopolis, et omnis juvenus litteris dedita circa illum; Musarum velut templum erat; alia quædam Academia, Porticusve et Peripateticorum deambulatorium. Alios quidem introducebat in grammaticam, in metra atque poesim, tanta de illis scientia præditus ut nullo modo ab earum excogitatoribus superatus fuisset; alios vero linguam docebat, ad rhetoricam ductos, et alios aliis exercebat tum institutionibus tum doctrinis. Sed eo juventam transgresso, et in pontificiæ dignitatis altitudinem ascendente, quid necesse plura dicere? Unus in pontificibus, unus in sapientibus Thessalonicensis episcopus ab omnibus prædicabatur. Et nunc vita defunctum plorat totus doctorum chorus, et amplius istis sapientes ejus discipuli; plorat etiam ordo pontificum suo ornamento, suo decore exutus, et amplius istis ego ejus annis æqualis et educationis socius necnon studiorum condiscipulus, qui omne juventutis tempus cum ipso in eadem domo conversatus transegi; et ut omnia in uno colligam, in unam ambo animam confirmati sumus et conglutinati.

6. Hæc manibus tuis libanus, o divum et mihi amicissimum caput. Hæc sunt quæ tibi lingua sodalis dilecta offert, quam olim loquentem amabas, nunc vero dolore ardentis ejus non misereris, nec ex sinu patriarchæ in quo portaris roscidam guttulam nobis emittis tristitiæ igne æstantibus.

Accipe ergo hæc a nobis, pauca quidem ac spiritu anhelante composita. Quomodo enim equo quis insidens stylum exerceat? qui capite dolens et annis gravis amicum morte ereptum digne fleam? Nos quoque aliquando terræ creditos amici circumstabunt multi, sed nulla vox qualis tua fuit, nos celebrabit: et hoc quidem priori calamitati secundum additur infortunium.

ε'. Ὡ τί σου πρῶτον ἀποκλαύσομαι, θεϊότατε ἐδελφέ; Τί δέ σου δακρύσω δεύτερον; Τὸ ἐμβριθές καὶ φιλόσοφον, ἢ τὸ κοινωτικὸν καὶ φιλόλληλον; Τὸ εὐφρον τῆς γλώττης, ἢ τὸ γλυκύ τε καὶ χάριν; Τὴν ἀρχιερατικὴν εὐκοσμίαν, ἢ τὴν πολιτικὴν ἐπιφάνειαν; Πῶς γὰρ ὁμοῦ συλλαβῶν, ὅσα τε θνῶτος κοσμοῦσιν ἔνθρονον, ἀλλήλοις ταῦτα καλῶς συνήρμοσάς τε καὶ συνεκράσας, καὶ εἰς οἰκονομίαν ἐξετελέσθης, ἦν τεχνικῶς ἐμορφώσαντο παντοδαπὰ καὶ ἀνθη καὶ χρώματα. Ὡ τηλικούτων χαρίτων! ὦ τοσούτου κόσμου καὶ ἀρετῶν! ὦ ἀνθρώπος καὶ πρὸ τελευταίας θνῶτος μακαριζόμενος, καὶ μετὰ τελευτῆν διὰ μὲν τὴν ζῆμιαν θρηνοῦμενος, διὰ δὲ τὰς ἀρετὰς ἐξυμνούμενος! Ὡ νεότης περιδοῦς! ὦ γῆρας ἀοιδίμον! Ἀκμάζοντα μὲν γὰρ εἶχε τε ἡ τῶν λόγων πόλις, ἡ Κωνσταντινίου, καὶ ἡ φιλολόγος νεολαία πᾶσα περὶ αὐτὸν, καὶ ἦν μουσεῖον ἀντικρυς τὸ δωμάτιον, εἴλη τις Ἀκαδημία καὶ Στοὰ καὶ Περιπάτος. Καὶ οἷς μὲν ἐχορήγει γραμματικὴν καὶ μέτρα καὶ ποίησιν, τῶσαυτην ἔχων τούτων τὴν ἐπιστήμην, ὥς μηδὲν τῶν ἀρξαιμένων σφῶν εὐρέσεως ἀπολείπεσθαι· οἷς ἂν τὴν γλώττην ἠκόνει, ῥητορικῶς ἐξηγούμενος, καὶ ἄλλους ἄλλοις ἐνήσκει καὶ παιδαύμασι καὶ μαθήμασιν. Ὅθεν καὶ κλέος ἔσχεν εὐρῶ, τοῖς ἀπάντων κείμενο; στόμασι. Παραμείψας δὲ τὸν νέον, καὶ εἰς τὴν τῆς ἀρχιερωσύνης ὕψος ἀναδραμῶν, τί δὲ πολλά λέγειν; Εἰς ἐν ἀρχιερεῦσιν, εἰς ἐν σοφοῖς ὁ Θεσσαλονικὴς παρὰ πᾶσιν ἀνεκρητύττετο. Καὶ νῦν μὲν ἀπολιπόντα τὸν βίον θρηνεῖ μὲν ὁ λογικὸς χορὸς ἁπασ, καὶ τούτων πλέον οἱ σοφοὶ μαθηταὶ· θρηνεῖ δὲ καὶ ὁ τῶν ἀρχιερέων κατάλογος, ὃν εἶχε καύχημα καὶ κόσμον ἀποβαλῶν, καὶ τούτων πλέον ἐγὼ ὁ συνληκιώτης καὶ σύντροφος, ὃς καὶ μαθημάτων συμμετέσχον αὐτῷ, καὶ τὴν πάντα τῆς νεότητος χρόνον συνηλλίσθην τε καὶ συνέζησα, καὶ ἔνα συνελῶν ἐπῶν, εἰς μίαν ἄμφω ψυχὴν συνεχρόθημέν τε καὶ συνεδέθημεν.

ζ'. Αὐτὰ σοι κείμενα παρ' ἡμῶν αἱ χοαί, θεῖα καὶ φιλότατη μοι κεφαλή. Ταῦτά σοι τὰ τῆς φιλομένης γλώττης καὶ ἡλικίας ἐναγίσματα, ἦν πάλαι μὲν λαλοῦσαν ἡγάπας, νῦν δὲ τῷ πάθει φλεγόμενῃ οὐκ ἐλεεῖς· οὐδὲ ἀπὸ τοῦ φέροντός σε κόλπου τοῦ πατριαρχικοῦ καὶ δροσέουσαν ῥανίδα ἐπιπέμπεις ἡμῖν φλογιζόμενοις τῷ τῆς λύπης πυρί.

Δ Σοὶ μὲν οὖν ταῦτα παρ' ἡμῶν, ὀλίγα μὲν καὶ τῷ τοῦ δρόμου ἔσθματι μικροῦ συμπνιγόμενα· πῶς γὰρ καὶ ἐφ' ἵππου βαίνων τις καὶ λογογραφῆσαι; πῶς δὲ καὶ δρόμῳ κεφαλὴν τεινόμενος, καὶ γίγνεται κχιμπτόμενος, πρὸς ἀξίαν θρηνησῆαι τὸν φίλον κείμενον; ἡμᾶς δὲ μετὰ σὲ κείμενους φίλοι μὲν Ἰσᾶς πολλοὶ περιστήσονται, γλώσσα δὲ πάντως οὐ περιλαλήσει τὸν τύμβον, οἷαν τὴν σὴν ἐγνωρίσαμεν. Καὶ ἔσται μοι καὶ τοῦτο μετὰ τὴν νῦν συμφορὰν δυστύχημα δεύτερον.

ANNO CONTROVERSO.

ANTONIUS MELISSA

NOTITIA.

(Ex Bibliotheca Græca Fabricii, tom. VIII.)

Post Joannem Damascenum Antonius, qui a studio colligendi *Melissa* sive *Apis* dictus est, locos communes sententiarum e sacris, ecclesiasticis et externis scriptoribus, sub titulis *CLXXVI* digessit duobus libris. Prodierunt primum Græce cum Theophilo contra Autolyicum et Tatiano contra gentes, locisque communibus S. Maximi, de quibus supra dixi, curante *Conrado Gesnero*, qui Latinam quoque versionem ad voluminis calcem subjunxit, Tiguri 1546, fol. Versio Antonii Melissæ partim eidem Gesnero, partim *Joanni Ribitto* Sabaudo debetur. Eandem habeo excusam separatim, Antwerpiae 1560, in-12. De aliis editionibus quibus Antonii collectanea Maximo vel etiam Stobæo admista feruntur, in Maximo et Stobæo jam dixi. In præsentī tantum monebo de ætate hujus Antonii rem non esse plane exploratam, neque exinde quod Theophylactum laudat, statim eum cum Clariss. Caveo ad medium sæculum duodecimum rejiciendum esse duxerim. Theophylactus enim qui ab Antonio citatur non est Theophylactus Bulgarorum archiepiscopus, sed Theophylactus Simocatta, sæculi septimi scriptor, qui claruit ultimis Heraclii imp. temporibus. Antonium Melissam, Joannis Damasceni discipulum appellari video a Paulo Colomesio p. 136 Observationum sacrarum, nescio an proprie hoc ita volente intellectum, an tantum eum ita appellante ideo, quod scribendi genus idem post Damascenum imitatus fuit.

EDITORIS PATROLOGIÆ MONITUM.

Fr. Combesius tom. II Operum S. Maximi, ubi ad ejusdem locos communes præfatur, valde Gesnero medico succenset quod is Maximi et Antonii opus sine distinctione con-gesserit. Addit se, post frustra quæsitam Antonii peculiarem editionem Antverpiensem anni 1560, a Joanne Ribitto curatam, ad codicem ms. recurrisse cujus ope Maximo sua asse-ruerit, aliena sustulerit. Restabat igitur ut in hac nova Antonii editione eos locos Antonio redderemus quos ipsi Combesius, eos omittens, reliquerat. At cum in manus nostras venerit Joannis Ribitti editio quæ genuinum Antonii textum, sed Latine tantum, continet, nobis eam lucem attulit quam Combesius sibi deesse dolebat, et jam nihil aliud pensi habuimus quam Græca ex editione Gesneri expressa Latinis juxtaponere. EDIT.

ANTONII MONACHI

[COGNOMENTO *MELISSÆ*

SENTENTIÆ SIVE LOCI COMMUNES

EX SACRIS ET PROFANIS AUCTORIBUS COLLECTI.

ΛΟΓΟΣ Α΄.]

Περὶ πίστεως καὶ εὐσεβείας εἰς Θεόν, καὶ ὅτι πάντες ἀγαθοὺ ὑπερέχουσιν, ἀπληρῆκα μάλιστα διὰ τῶν ἔργων ἀναλαμβάνουσιν.

Ἐγένετο μεθ' ἡμέρας, ἤνεγκε Κάϊν ἀπὸ τῶν καρπῶν τῆς γῆς θυσίαν τῷ Θεῷ. Καὶ Ἄβελ ἤνεγκε

A

SERMO I [al. CLX].

De fide et pietate in Deum, et quod omnibus bonis antecellant, quando maxime per bona opera resplendent.

¶ Gen. iv. Et factum est post dies, obtulit Cain de fructibus terræ sacrificium Domino. Et Abel obtu-

lit et ipse de primogenitis ovium suarum et de adipibus earum. Et respexit Deus ad Abel et ad munera ejus. Ad Cain autem et ad sacrificia ejus non attendit.

Gen. v. Et placuit Enoch Deo, et non inveniebatur, quia transtulit illum Deus.

Gen. vi. Noe invenit gratiam coram Domino Deo.

Ibid. Et fecit Noe omnia, quæcunque præcepit ei Deus, sic fecit.

Ibid. Noe homo justus, perfectus existens in generatione sua. Deo placuit Noe.

Gen. xvii. Dixit Dominus Deus ad Abraham : Ego sum Dominus Deus tuus, complæce coram me, et esto irreprensibilis.

Gen. xv. Credidit Abraham Deo, et reputatum est illi ad justitiam.

Exod. xx. Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, de domo servitutis. Non erunt tibi dii alii præter me. Non facies tibi idolum, neque ullius simulacrum, quæcunque in cælo sursum, et quæcunque in terra deorsum, et quæcunque in aquis sub terra. Non adorabis ea, neque servies eis.

Deuter. x. Dominum Deum tuum timebis, et illi soli servies, et illi adhærebis, et in nomine ejus jurabis. Ipse gloriatio tua, ipse Deus tuus.

Ibid. Et nunc, Israel, quid Dominus Deus tuus petit a te nisi ut timeas eum, ut ambules in omnibus viis ejus, et diligas eum, et servias Domino Deo tuo, ex toto corde tuo, et ex tota anima tua ?

Job. xxvii. Ecce pietas est sapientia.

Psal. xxxi. Rectum est verbum Domini, et omnia opera ejus in fide.

Psal. c. Oculi mei ad fideles terræ, ut sedeant ipsi mecum.

Salomon. Exhibitam et certam fidem annuntiat justus.

Prov. i. Pietas in Deum initium sensus vel sapientiæ.

Prov. xv. Desideria piorum delectant animas.

Osee, vi. Misericordiam volo et non sacrificium, et notitiam Dei magis quam holocausta.

Isa. xxvi. Via piorum recta et parata est.

Pii prudenter consuluerunt, et consilium illud manet.

Jerem. v. Si est qui faciat iudicium et quærat fidem, propitius illi ero, dicit Dominus.

Sap. i. Diligite justitiam, qui judicatis terram ; sentite de Domino in bonitate, et in simplicitate cordis quærite illum : apparet enim iis, qui illi non diffidunt.

Eccli. xlii. Omnium potentissima est pietas.

Eccli. xxiii. Thesaurus nunquam periturus timor Domini.

Crede Deo, et recuperabis te.

Eccli. ii. Donum Domini permanet cum piis.

καὶ αὐτὸς, ἀπὸ τῶν πρωτοτόκων τῶν προβάτων αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ τῶν σταύτων αὐτῶν· καὶ ἐπιβλέων ὁ Θεὸς ἐπὶ Ἄβελ, καὶ ἐπὶ τοῖς θύροις αὐτοῦ, ἐπὶ δὲ Κάιν καὶ ἐπὶ ταῖς θυσίαις αὐτοῦ οὐ προσέσχεν.

Ἐνώχ εὐηρέστησε τῷ Θεῷ, καὶ οὐχ εὐρίσκειτο, διότι μετέθηκεν αὐτὸν ὁ Θεός.

Νῶε εὗρε χάριν ἐνώπιον Κυρίου τοῦ Θεοῦ.

Καὶ ἐποίησε Νῶε πάντα ὅσα εἶπεν αὐτῷ Κύριος ὁ Θεός, οὕτως ἐποίησε.

Νῶε ἄνθρωπος δικαίος, ὧν, τέλειος· ἐν τῇ γενεῇ αὐτοῦ. Τῷ Θεῷ εὐηρέστησε Νῶε.

Ἔλεγε Κύριος ὁ Θεός τῷ Ἀβραάμ, « Ἐγὼ εἰμι Κύριος ὁ Θεός σου, εὐαρέσται ἐναντίον μου, καὶ γίνου ἀμειπτος. »

Ἐπίστευσε Ἀβραάμ τῷ Θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην.

« Ἐγὼ εἰμι Κύριος ὁ Θεός σου, ὁ ἐξαγαγὼν σε ἐκ τῆς Αἰγύπτου, ἐξ οἴκου δουλείας. Οὐκ ἔσονται σοι θεοὶ ἕτεροὶ πλὴν ἐμοῦ. Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἰδωλόν, οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ ὅσα ἐν τῇ γῆ κάτω, καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασι ὑποκάτω τῆς γῆς. Οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς, οὐδὲ μὴ λατρεύσεις αὐτοῖς. »

Κύριον τὸν Θεόν σου φοβηθήσῃ, καὶ αὐτὸν λατρεύσεις, καὶ πρὸς αὐτὸν κοληθήσῃ, καὶ ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ὁμῆ. Αὐτὸς καύχημά σου, καὶ αὐτὸς Θεός σου.

Καὶ νῦν, Ἰσραὴλ, τί Κύριος ὁ Θεός σου ἀπικτεῖ παρά σου, ἀλλ' ἢ φοβεῖσθαι αὐτὴν, καὶ πορεύεσθαι ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ, καὶ ἀγαπᾶν αὐτὸν, καὶ λατρεύειν Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου ;

Ἴδοὺ ἡ θεοσεβεία ἐστὶ σοφία.

Εὐθύς ὁ λόγος τοῦ Κυρίου, καὶ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν πίστει.

Οἱ ὀφθαλμοὶ μου ἐπὶ τοὺς πιστοὺς τῆς γῆς, τοῦ συγκαθῆσθαι αὐτοὺς μετ' ἐμοῦ.

Ἐπίδεικνυμένην πίστιν ἀπαγγελαὶ δίκαιοι.

Εὐσεβεία εἰς Θεὸν ἀρχὴ αἰσθήσεως.

Ἐπιθυμία εὐσεβῶν ἠδύνουσι ψυχάς.

Ἔλθον θέλω, καὶ οὐ θυσίαν, καὶ ἐπίγνωσιν Θεοῦ, ἢ ὀλοκαυτώματα.

Ὁδὸς εὐσεβῶν εὐθεῖα ἐγένετο καὶ παρεσκυζαμένη.

Οἱ εὐσεβεῖς συνετὰ ἐβουλεύσαντο, καὶ αὐτὴ ἡ βουλή μενεῖ.

« Εἰ ἐστὶ κοινὴ πίστις, πλεως ἔσομαι αὐτῷ, » λέγει Κύριος.

Ἀγαπήσατε δικαιοσύνην, οἱ κρίνοντες τὴν γῆν, φρονήσατε περὶ τοῦ Κυρίου ἐν ἀγαθότητι καρδίας, καὶ ἐκζητήσατε αὐτόν. Ἐμφανίζεται γὰρ τοῖς μὴ ἀπιστοῦσιν αὐτόν.

Πικρὸς δυνατωτέρα ἐστὶν ἡ εὐσεβεία.

Θησαυρὸς ἀδιάπτωτος ἡ θεοσεβεία.

Πίστευσον τῷ Θεῷ, καὶ ἀντιλήψεται σου.

Δόσις Κυρίου παραμένει εὐσεβέσιν.

Διήγησις εὐσεβοῦς διὰ παντός σοφία.

Ἐν στόματι εὐσεβῶν πληθυνθήσεται ἄνθρωπος.
Ἄνθρωπος εὐσεβῆς ἐν σοφίᾳ μένει, ὡς ὁ ἥλιος.

Πίστις εἰς τὸν αἰῶνα σταθήσεται.

Ἄμην ἄμην λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τοῦτ'· Μετάσθθι ἐν-εῦθεν ἐκεῖ, καὶ μεταθήσεται.

Ἀποκριθεὶς δὲ Πέτρος εἶπε τῷ Ἰησοῦ· Ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι· τί ἔρα ἔσται ἡμῖν; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Ἄμην ἐμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολουθήσαν-εῖς μοι, ἐν τῇ καιλιγεννασίᾳ, ὅταν καθίσθῃ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τοῦ θρόνου δόξης αὐτοῦ, τότε καὶ ὑμεῖς καθίσεσθε ἐπὶ δώδεκα θρόνους, κρίνοντες ἐὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραὴλ. Καὶ πᾶς ὅστις ἀφήκεν οἰκίαν, ἢ ἀδελφοὺς, ἢ ἀδελφάς, ἢ πατέρα, ἢ μη-τέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγροὺς ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου, ἑκατονταπλασίονα λήφεται, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρομήσει. »

Οὕτως ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται.

Ἐὰν πιστεύων εἰς ἐμὲ, τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ, κά-κινος ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει. »

Ἐ Μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες. »

Ἐὰν ὁμολογήσῃς ἐν τῷ στόματι σου, ὅτι Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, καὶ πιστεύσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ὅτι ὁ Θεὸς ἠγάπησεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ. Καρ-δίᾳ γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογῆται εἰς σωτηρίαν.

Ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ οὐκ περιτομή τί ἐστίν, οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη.

Ἐστὶ δὲ πίστις ἐλπίζομένων ὑπόστασις πραγμά-των, ἔλεγχος οὐ βλεπομένων.

Χωρὶς πίστεως ἀδύνατον εὐαρεστῆσαι. Πιστεῦσαι γὰρ δεῖ τὸν προσερχόμενον τῷ Θεῷ, ὅτι ἔστι, καὶ τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν μισθαποδότης γίνεσθαι.

Χάριτι ἔστε σεσωσμένοι.

Γύμναζε σεαυτὸν πρὸς εὐσέβειαν. Ἡ γὰρ σωμα-τικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος· ἡ δὲ εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμος ἐστίν, ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης.

Ἡ πίστις ἐὰν μὴ ἔχη ἔργα, νεκρά ἐστὶ καθ' ἑαυ-τήν.

Σπουδάζετε διὰ τῶν καλῶν ἔργων βεβαίαν ὑμῶν τὴν κλῆσιν καὶ ἐκλογὴν ποιήσασθαι. Οὕτως γὰρ ἡμῖν πλουσίως ἐπιχορηγηθήσεται ἡ αἰσδος εἰς τὴν αἰώνιον βασιλείαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-στοῦ.

Ἐπερ οἱ βλέποντες τὸ φῶς ἐντός εἰσι τοῦ φωτός, καὶ τῆς λαμπρότητος αὐτοῦ μετέχουσιν· οὕτως οἱ βλέποντες τὸν Θεὸν ἐντός γίνονται τοῦ Θεοῦ, μετέ-χοντες αὐτοῦ τῆς λαμπρότητος. Ζωῆς οὖν μετέχου-σιν οἱ ὁρῶντες Θεόν.

Πίστις ἠγέσθη τῶν περὶ Θεοῦ λόγων· πίστις, καὶ μὴ ἀπόδειξις· πίστις ἢ ὑπὲρ τὰς λογικὰς μεθόδους,

A *Eccli.* xvii. Pii oratio vera est sapientia.

In ore piorum multiplicabitur laus.

Eccli. xvii. Homo pius in sapientia permanet et sol.

Eccli. xl. Fides in sæculum stabit.

Matth. xvii. Amen dico vobis, si habueritis fidem ut granum sinapis, dicetis monti huic: Transi hinc, et transibit.

Matth. xix. Tunc respondens Petrus, dixit ad Jesum: Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te: quid ergo erit nobis? Jesus autem dixit illis: Amen dico vobis, quod vos, qui secuti estis me, in regeneratione, cum sederit Filius hominis in sede majestatis suæ, sedebitis et vos super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israel. Et omnis qui reliquerit domos, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, et vitæ æternæ sortietur hæreditatem.

Joan. iii. Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum, in tenebris non maneat.

Joan. xiv. Qui credit in me, opera quæ ego facio, et ipse faciet, et majora his faciet.

Joan. xi. Beati qui non viderunt, et crediderunt.

Rom. x. Si confessus fueris ore tuo Dominum Jesum Christum, et credideris in corde tuo, quod Deus illum excitavit a mortuis, salvaberis. Corde enim creditur ad justitiam, ore autem fit confessio ad salutem.

Galat. v. In Christo Jesu nec circumcisio est nec præputium, sed fides per charitatem operans.

Hebr. xi. Est autem fides rerum sperandarum substantia, et argumentum eorum, quæ non videntur.

Ibid. Sine fide fieri non potest, ut quis illi placeat. Nam qui accedit ad Deum, hunc credere oportet, quod Deus sit, et quod remunerator sit querentibus ipsum.

Ephe. ii. Gratia estis servati.

I Tim. iv. Exerce teipsum ad pietatem. Nam corporalis exercitatio paululum habet utilitatis: at pietas ad omnia utilis est, ut quæ promissiones habeat vitæ præsentis et futuræ.

Jacob. ii. Fides, si facta non habuerit, mortua est per se.

II Petr. i. Operam date, ut vocationem et electionem vestram firmam efficiatis. Siquidem ad hunc modum abunde subministrabitur vobis introitus in æternum regnum Domini nostri Jesu Christi.

Irenæi. Quemadmodum qui lumen intuentur, intra lumen sunt ac ejus splendore fruuntur; sic qui Deum vident, intra Deum existunt, splendoris ipsius participes. Vitæ ergo participes erunt, qui Deum vident.

Basilii. Fides eorum, quæ de Deo dicuntur, dux sit; fides, et non demonstratio; fides, quæ omnem

rationis methodum superans mentem ad consensum et approbationem trahit. Fides, inquam, non geometrica aliqua necessitate, sed Spiritus effectu et operatione animis innascens.

Theologiæ mysterium fidei nihil sollicite inquirentis assensionem requirit. Deum enim esse omnino credendum est; quid vero ille sit, nequaquam inquirere aut disputare convenit. Denique si fides earum rerum, quæ sperantur, substantia est, et argumentum eorum quæ non apparent, ne contenderis ea nunc videre, quæ procul dissita sunt, neque in dubium vocaris ea quæ sperantur, eo quod ipsa cognitione nondum assequi queas.

Fides est assensus de iis quæ auditu percepit, nihil ambigens, cum certa persuasionem veritatis earum rerum, quæ Dei gratia prædicatæ sunt. Hujus exemplum aut specimen exhibuit Abraham, qui juxta Scripturæ testimonium non dubitavit per incredulitatem, sed fide confirmatus est, Deo gloriam tribuens, et certa animi fiducia persuasus, quod quæ promisit Deus, eadem et præstare possit.

Greg. Thaumaturgi. Præcipuam pietatis curam habere convenit, quam non immerito virtutum parentem nominant. Hæc enim omnium virtutum principium et finis est.

Ut Deum et causam omnia continentem efficientemque cognoscamus, tum visu tum naturæ lege docemur: illo nimirum, dum res visibiles et solidas spectat; hac vero, dum ex visu cognitæ et ordine dispositæ summum ducem et opificem considerat.

Tecto pulsa et sub dio agens fides, & sumptuosa impietate præstantior est, et tres in nomine Domini congregati, multis divinitatem negantibus antecelant.

Nihil coram Deo æque magnificentum est, atque sermo purus, et veritatis dogmatibus perfecta anima.

Sola pietas stabile et firmum bonum est. Quod enim acquisitu impossibile est, idem propter invidiam incredibile etiam judicatur. Atqui profanæ mentes nullam rem, quæ bona et honesta est, fide dignam existimant.

Chrysost. Hoc fidei maxime proprium est, rationes eorum quæ sunt non inquirere, sed obteniperare præscriptis.

Pium et fidelem virum tam firmo et constanti erga Dei promissiones animo præditum esse oportet, ut licet sibi ipsis contraria esse videantur quæ sunt, ne sic tamen vel animo turbari possit, vel de eventu desperet. Fidelem Abraham itaque inspicito, qualem nimirum promissionem ipse acceperit, et quænam ipse facere coactus sit.

Fides virtutum mater, corona et perfectio est.

Athanasii. Melius est dubitationem obortam silentio reprimere et credere, quam propter dubitationem diffidere.

Greg. Omne quod creatum est, extra divinam naturam aut essentiam esse judicare edocti sumus:

Α την ψυχὴν εἰς συγκατάθεσιν ἔλκουσα· πίστις οὐχ ἡ γεωμετρικαῖς ἀνάγκαις, ἀλλὰ ταῖς τοῦ Πνεύματος ἐνεργείαις ἐγγινομένη.

Τὸ τῆς θεολογίας μυστήριον τὴν ἐκ τῆς ἀβασανιστοῦ πίστεως ἐπιζητεῖ συγκατάθεσιν. Πιστεύουσι γὰρ δεῖ εἶναι Θεὸς, οὐχ ἡ ζητῆσαι καὶ λογομαχεῖσαι τὸ, τί ἐστίν. Καὶ ὅπως εἰ ἡ πίστις ἐστὶν ἐλπίζομένων ὑπόστασις πραγμάτων, ἔλεγχος οὐ βλεπομένων, μὴ φιλονεικεῖ ἰδεῖν τῆς τὰ μακρὰν ἀπικισμένα, μήτε τὰ ἐλπίζόμενα ἀμφίβολα καταστήσει, διὰ τὸ μήπω αὐτῶν δύνασθαι κατὰ τὴν γνῶσιν ἐφάπτεσθαι.

Πίστις ἐστὶ συγκατάθεσις ἀδιάκριτος τῶν ἀνοσθέντων ἐν πληροφορίᾳ τῆς ἀληθείας, τῶν κηρυχθέντων Θεοῦ χάριτι, ἦντινα ἐπέδειξετο Ἀβραάμ, μαρτυρηθεὶς, ὅτι οὐ διεκρίθη τῇ ἀπιστίᾳ, ἀλλ' ἐνεδυναμώθη τῇ πίστει, δοῦς δόξαν τῷ Θεῷ, καὶ πληροφορηθεὶς ὅτι ὁ ἐπηγγελλεῖται Θεός, δυνατός ἐστι καὶ ποιῆσαι.

Εὐσεβεία; ἐπὶ πᾶσι φροντιστέον, ἦν μητέρα φασι τῶν ἀρετῶν, ὀρθῶς λέγοντες. Αὕτη γὰρ ἐστὶν ἀρχὴ καὶ τελευτὴ πᾶσῶν τῶν ἀρετῶν.

Τὸ εἰδέναι Θεὸν καὶ τὴν πάντων συνεκτικὴν καὶ ποιητικὴν αἰτίαν, καὶ ὄψις διδάσκαλος, καὶ ὁ φυσικὸς νόμος· ἡ μὲν τοῖς ὁρωμένοις προσβάλλουσα καὶ πεπηγῶσιν, ὁ δὲ δι' αὐτῶν τῶν ὁρωμένων καὶ τεταγμένων τὸν ἀρχηγὸν τοῦτον συλλογίζομενος.

Κρεῖσσον ὑπαίθριος πίστις πολυτελοῦς ἀσεβείας, καὶ τρεῖς συνηγμένοι ἐν ὀνόματι Κυρίου πολλῶν ἀρνούμενων θεότητα.

Οὐδὲν οὕτω τῷ Θεῷ μεγαλοκρεπές, ὡς λόγος κατακαρμένος, καὶ ψυχὴ τελεία τοῖς τῆς ἀληθείας δόγμασιν.

Μόνον ἀμετάπτωτον ἀγαθὸν καὶ παραμένον ἡ εὐσεβεία. Τὸ γὰρ οὐκ ἐφικτὸν οὐδὲ πιστὸν, πῶς διὰ τὸν φθόνον; ψυχᾶς γὰρ βεβήλαις οὐδὲν τῶν καλῶν ἀξιόπιστον.

Τοῦτο μάλιστα πίστεως, μὴ ζητεῖν εὐθύνας τῶν πραττομένων, ἀλλὰ πείθεσθαι τοῖς ἐπιτατομένοις.

Τὸν εὐσεβῆ καὶ πιστὸν ἄνδρα οὕτω βεβαίως διακρίσθαι χρὴ πρὸς τὰς ἐπαγγελίας τοῦ Θεοῦ, ὥστε καὶ ἐναντία αὐτοῖς φαίνεται τὰ γινόμενα, μηδὲ οὕτως ταραττεσθαι, μηδὲ ἀπογινώσκειν τὴν ἔκθεσιν. Ὅρα γοῦν, ὁ πιστὸς Ἀβραάμ τίνα μὲν ὑπόσχεσιν ἐδέξατο, τίνα δὲ πράττειν ἠναγκάζετο.

Πίστις μήτηρ καὶ στεφάνη καὶ συμπαραίωσις τῶν ἀρετῶν ὑπάρχει.

Βέλτιον ἀποροῦντας σιωπᾶν καὶ πιστεύειν, ἢ ἀπιστεῖν διὰ τὸ ἀπορεῖν.

Πᾶν τὸ κτιστὸν ἔξω τῆς θείας φύσεως εἶναι νοεῖν ἐπακιδεύθημεν· μόνην δὲ τὴν ἀκτιστὸν φύσιν λα-

πρέπει και σέβασθαι. ἡς χαρακτηρ ἐστι και γνώ- A
ρισμα τὸ μήτε ἀρχεσθαι τοῦ εἶναι ποτε, μήτε παύ-
σθαι.

Πίστις μόνη κρατεῖ τὸν ἀκράτητον· πίστις μόνη
κατανοεῖ τὸν ἀθέατον· πίστις μόνη προσπελάζει
τῷ ἀπροσπελάστῳ, ὅσον ἐγγυρεῖ και ὅσον ἐνδέχεται.

Ἐπειδὴ ἀνεπίδατος ἐστι λογισμοῖς ἀνθρωπίνους
τῆς ὑπερκειμένης φύσεως; ἡ κατάληψις, τούτου
χάρην ἡ πίστις ἀντὶ λογισμῶν γίνεταί, τοῖς ὑπὲρ
λόγον και κατάληψιν ἑαυτῆν ὑπερτείνουσα.

Τὸ πιστεῖ παραδεκτὸν, ἀπολυπραγμόνητον εἶναι
χρή. Τὸ γὰρ τοι βασιανίζομενον πῶς ἐτι πιστεύου-
ται;

Ἡ μὲν πίστις σύντομος ἐστίν, ὡς εἰπεῖν, τῶν
κατεπειγόντων γνώσις. Ἡ γνώσις δὲ, ἀπόδειξις τῶν B
διὰ πίστεως παρελημμένων ἰσχυρὰ και βεβαία.

Οὐχ ὁ παντὶ πιστεύων πιστὸς λέγεται· ἀλλ' ὁ Θεῷ
πιστεύων, αὐτὸς μόνος πιστὸς και ἐστι και λέγεται.

Ἡ ἀληθὴς ἱεραρχία τίς ἂν εἴη, πλὴν ψυχῆς θεο-
φιλοῦς εὐσέβεια; ἡς τὸ εὐχάριστον ἀθανατίζεται
παρὰ τῷ Θεῷ, συνδιαιωρίζον ἡλίψ, και σελήνη, και
τῷ παντὶ κόσμῳ.

Ἀρχὴ ἀρίστη πάντων μὲν ὁ Θεὸς, ἀρετῶν δὲ εὐ-
σέβεια.

Ἵσπερ φασὶν ἐν ἱατρικῇ, τὰ μὴ καθαρὰ τῶν
σωμάτων ὀπόσω ἂν θρέψης, μᾶλλον βλάψεις, ὕλην
ὑποδαλὼν τῇ κακοχυμίᾳ· οὕτως και ψυχὴν μοχθη-
ροῖς δόγμασι προκατελημμένην, ὀπόσω ἂν διδάξῃς, C
μᾶλλον βλάψεις, μειζονας ἀρχὰς αὐτῇ τῆς ψευδοδο-
ξίας παρέχων.

ΛΟΓΟΣ Β΄.

Περὶ τῶν παραβεβηκότων τὴν εὐσέβειαν και
πίστιν, και εἰς Θεὸν ἀσεβοῦντων.

Ἰδὼν ὁ λαὸς ὅτι κεχρόνικε Μωϋσῆς καταβῆναι ἐκ
τοῦ βρους, συνέστη ἐπὶ Ἀαρῶν, και λέγει αὐτῷ·
Ἀνάστηθι και ποίησον ἡμῖν θεοὺς, οἳ προπορεύ-
ονται ἡμῶν. Ὁ γὰρ Μωϋσῆς οὗτος ὁ ἄνθρωπος ὃς
ἐξήγαγεν ἡμᾶς ἐξ Αἰγύπτου, οὐκ οἶδαμεν τί γέγονεν
αὐτῷ. Καὶ λέγει αὐτοῖς Ἀαρῶν· Περιέλεσθε τὰ ἐν-
ώτια ἐὰ χρυσᾶ τὰ ἐν τοῖς ὤσι τῶν γυναικῶν ὑμῶν,
και θυγατέρων ὑμῶν, και ἐνέγκατε πρὸς μέ. Καὶ
περιέλιοντο πᾶς ὁ λαὸς τὰ ἐνώτια τὰ χρυσᾶ, και ἤ- D
εγκαν πρὸς Ἀαρῶν· και ἱποίησεν αὐτὰ μόσχον χυ-
νευτὸν, και εἶπεν· Οὗτοι οἱ θεοὶ σου, Ἰσραὴλ, οἵτι-
νες ἀνεβίβασάν σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου.

Διὰ τὴν ἀσεβειαν τῶν ἐθνῶν τούτων Κύριος ἐξ-
ολοθρεῖσιν αὐτοὺς πρὸ προσώπου σου· οὐ διὰ τὴν
ὀσώτητα τῆς καρδίας σου εἰσπορεύῃ κληρονομήσαι
τὴν γῆν αὐτῶν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀνομίαν τῶν ἐθνῶν
τούτων, Κύριος ἐξολοθρεῖσιν αὐτοὺς πρὸ προσώ-
που σου.

Εἶπεν Κύριος τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, εἴ Ὑμεῖς ἐγκα-
τελίκατέ με, και ἐδουλεύσατε θεοῖς ἐτέροις διὰ
τοῦτο οὐ προσθήσω τοῦ σώσαι ὑμᾶς. Βαδίζετε και
βοᾶτε πρὸς τοὺς θεοὺς οὓς ἐξελέξασθε ἑαυτοῖς, και
αὐτοὶ σωσάτωσαν ὑμᾶς ἐν καιρῷ θλίψεως.

eam vero solummodo naturam, quæ increata est,
colere et venerari didicimus, cujus nota et indicium
est, nec unquam cœpisse, nec unquam deficere.

Sola fides comprehendit incomprehensibilem. Sola
fides invisibilem percipit. Sola fides inaccessum ac-
cedit, quoad ejus fieri potest et licet.

Quandoquidem supernæ naturæ comprehensio
humanis rationibus longe est superior, idcirco fides
rationum locum explet, super ea quæ rationem et
intellectum superant, semetipsam extendens.

Clementis. Quod fide perceptum est, a curiosa
inquisitione alienum sit oportet. Quod enim ad
amussim studiose exploratum est, quomodo fide per-
ceptum aut creditum esse dicetur?

Fides brevis et compendiosa, ut ita dicam, rerum
necessariarum est cognitio. At cognitio constans et
firma est eorum, quæ per fidem accepta sunt, demon-
stratio.

Severini. Non qui cuivis credit fidelis dicitur, sed
qui Deo credit, hic solus fidelis est et dicitur.

Philonis. Vera hierarchia quænam alia, quam ani-
mæ Deo dilectæ pietas, fuerit? cujus gratitudo apud
Deum immortalis est, perenne ævum cum sole,
5 luna et toto mundo extendens.

Aristotelis. Omnium quidem principium opti-
mum Deus est, virtutum vero pietas.

Quemadmodum in medicina fieri dicunt, ut cor-
pora non pura quo magis nutriveris, eo magis
lædas, materiam nimirum corruptis humoribus
suggerens: sic pravis opinionibus præoccupatam
animam, quo plus docueris, eo magis lædes, ma-
jores subinde male et perperam sentiendi occa-
siones suppeditans.

SERMO II [al. CLXI].

De illis qui pietatem ac fidem prævaricantur, et in
Deum sunt impii.

Exod. xxxii. Videns populus, quod tardavit
Moyses descendere de monte, congregatus est ad
Aaronem, et dicit ei: Surge, et fac nobis deos,
qui præcedant nos. Nam Moyses hic homo, qui
eduxit nos de terra Ægypti, non scimus quid
factum est illi. Et dicit illis Aaron: Tollite inau-
res aureas, quæ in auribus mulierum vestrarum
et filiarum vestrarum, et afferte ad me. Et abstole-
runt omnis populus in aures aureas, et attulerunt
ad Aaron; et fecit eas vitulum conflatilem. Et
dixerunt: Isti dii tui, Israel, qui eduxerunt te de
terra Ægypti.

Deut. ix. Propter impietatem gentium harum
excindet eos Dominus ante faciem tuam. Non
propter sanctimoniam cordis tui tu ingredieris,
ut possideas terram earum, sed propter iniquita-
tem gentium harum Dominus excindet eos ante
faciem tuam.

Judic. x. Et dixit Dominus ad filios Israel:
Vos reliquistis me et coluistis deos alienos. Idcir-
co non addam, ut liberem vos. Ite et clamate ad
deos quos elegistis vobis, et ipsi liberent vos in
tempore afflictionis.

Job xx. Gaudium impiorum ruina indecens, lætitia autem iniquorum perditio. Si ascenderint in cœlum ejus dona, et sacrificium ejus nubes attigerit, et visus fuerit jam firmatus esse, tunc in universum peribit, et qui cognoverant ipsum, dicent: Ubi est?

Ibid. xl. Facies impiorum ignominia implebuntur.

Ibid. xxi. Lumen impiorum exstinguetur.

Ibid. xv. Omnis vita impii curis transigitur: et cum visus fuerit jam in pace agere, veniet ei subversio.

Ibid. xi. Spes impii perit.

Ibid. xxi. Impiorum lucerna exstinguetur, superveniet autem illis subversio, et erunt sicut paleæ vento agitatae.

Ibid. xi. Oculi impiorum tabescent. Nam spes eorum perditio.

Psal. xvii. Filii alieni mentiti sunt mihi. Filii alieni inveterati sunt, et claudicaverunt a semitis suis.

Ibid. xxxvi. Inimici Domini mox ut honorificati et exaltati fuerint, deficientes quemadmodum fumus defecerunt.

Ibid. Vidi impium superexaltatum et elevatum sicut cedros Libani. Et transivi, et ecce non erat, et quæsi eum, et non est inventus locus ejus.

Ibid. lxxii. Qui elongant se a te, peribunt. Perdidisti omnes, qui fornicantur abs te.

Prov. iv. Viæ impiorum tenebrosæ, et non sciunt in quo offendunt.

Ibid. xi. Facilis et jucunda est impiorum perditio.

Vitam impiorum subvertet Dominus.

Ibid. x. Fructus impiorum perditio.

Ibid. ii. Opera injusta facit impius.

Ibid. ai. Viæ impiorum de terra peribunt.

Ibid. ii. Persecutio impiorum ad mortem.

Ibid. xvi. Impius servatur in diem malum.

Ibid. xxviii. Fugit impius nemine persequente. Animæ impii nemo miserebitur mortalium.

Prov. xviii. Cum venerit impius in profundum malorum, contemnit.

Ibid. xii. Viscera impiorum misereri nesciunt.

Osee. Maledictio Domini in domibus impiorum. Anni impiorum pauci erunt.

Osee. vii. Væ eis, quoniam resilierunt a me. Miseri sunt, quoniam impii fuerunt in me. Ego autem redemi eos, et ipsi locuti sunt contra me mendacia.

Habac. i. Infirmabuntur impii, et auferam impios a facie terræ, dicit Dominus.

Isa. i. Audi, cœlum, et terra, auribus percipe verba oris mei, quoniam Dominus locutus est: Filios genui, etc.

A Εὐφροσύνη ἀσεβῶν πτώμα ἐξάλειον· χαρμονὴ δὲ παρανόμων ἀπώλεια. Ἐὰν ἀναθῆ αὐτοῦ εἰς οὐρανὸν τὰ δῶρα, ἣ δὲ θυσία αὐτοῦ νεφῶν ἀψηται, καὶ δοκῆ ἤδη καταστηρίχθαι, τότε εἰς τέλος ἀπολείται. Οἱ δὲ ἰδόντες αὐτὸν ἐρούσι, Ποῦ ἐστίν;

Πρόσωπα ἀσεβῶν ἀτιμίας ἐμπλησθήσονται.

Φῶς ἀσεβῶν σβεσθήσεται.

Πᾶς ὁ βίος ἀσεβοῦς ἐν φροντίδι. Ὅταν δοκῆ ἐργεῦσιν, ἤξει αὐτῷ ἡ καταστροφή.

Ἐλπίς ἀσεβοῦς ἀπολείται.

Ἀσεβῶν λύχνος σβεσθήσεται. Ἐλεύσεται δὲ αὐτοῖς ἡ καταστροφή, καὶ ἔσονται ὡσπερ ἀχυρα ὑπὸ ἀνέμου.

Ὀφθαλμοὶ ἀσεβῶν ταχῆζονται. Ἡ γὰρ ἐλπίς αὐτῶν ἀπώλεια.

Υἱοὶ ἀλλότριοι ἐψεύσαντό μοι. Υἱοὶ ἀλλότριοι ἐπαλαιώθησαν, καὶ ἐχώλαναν ἀπὸ τῶν τριβῶν αὐτῶν.

Οἱ ἐχθροὶ τοῦ Κυρίου ἄμα τῷ δοξασθῆναι αὐτοῦ καὶ ὑψωθῆναι, ἐκλεπόντες ὡσεὶ καπνὸς ἐξέλιπον.

Εἶδον τὸν ἀσεβῆ ὑπερυψούμενον καὶ ἐπαιρόμενον, ὡς τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου. Καὶ παρῆλθον, καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦν· καὶ ἐζήτησα αὐτὸν, καὶ οὐχ εὗρήθην ὁ τόπος αὐτοῦ.

Ἴδου οἱ μακρύνοντες ταυτοῦς ἀπὸ σοῦ ἀπολούνται. Ἐξωλόθρευσα, πάντα τὸν πορνεύοντα ἀπὸ σοῦ.

Αἱ ὁδοὶ τῶν ἀσεβῶν σκοτειναὶ, καὶ οὐκ ὄρασι πῶς προσκόπτουσιν.

Πρόχειρος γίνεται καὶ ἐπιχαρτος ἀσεβῶν ἀπώλεια.

Ζῶν ἀσεβῶν ἀναστρέψει Κύριος.

Καρποὶ ἀσεβῶν ἀπώλεια.

Ἀσεθῆς ποιεῖ ἔργα ἀδίκᾳ.

Ὅδοι ἀσεβῶν ἐκ γῆς βλοῦνται.

Ὁ διωγμὸς ἀσεβῶν εἰς θάνατον.

Φυλάσσεται ὁ ἀσεθῆς εἰς ἡμέραν κακῆν.

Φεύγει ἀσεθῆς μηδεὶς διώκοντος.

Ψυχὴ ἀσεβοῦς οὐκ ἐλεηθήσεται ὑπ' οὐδενὸς τῶν ἀνθρώπων.

Ἀσεθῆς ἐλθὼν εἰς βάθος κακῶν καταφρονεῖ.

Τὰ σπλάγχνα τῶν ἀσεβῶν ἀνελεήμονα.

Κατάρτα Κυρίου ἐν ὄφοις ἀσεβῶν. Ἐτη ἀσεβῶν ὀλίγα.

Οὐαὶ αὐτοῖς, οἱ ἀπεπῆδησαν ἀπ' ἐμοῦ· δειλοὶ εἰσιν, οἱ ἠσέθησαν εἰς ἐμέ. Ἐγὼ δὲ ἐλυτρῶσάμην αὐτούς· αὐτοὶ δὲ κατελάλησαν κατ' ἐμοῦ ψευδῆ.

Ἀσθενήσουσιν οἱ ἀσεβεῖς, καὶ ἐξαρθῶ τοὺς ἀσεβεῖς ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, λέγει Κύριος.

Ἄκουε, οὐρανὲ, καὶ ἐνωτίζου, ἡ γῆ, τὰ ῥήματα τοῦ στόματός μου, οἱ Κύριος ἐλάλησεν, ἰεῖοὺς ἐγέννησα.

et si nascimini, in maledictionem id fiet: et si a obieritis, in maledictionem divisi eritis.

Eccli. xxii. Luctus mortui septem dies, stulti autem et impij omnes dies vitæ illius.

Eccli. xxxiv. Oblationes impiorum non probat Altissimus.

Matth. x. Quicumque negaverit me coram hominibus, negabo et ego illum coram Patre meo, qui in cœlis est.

Hebr. vi. Fieri non potest, ut qui semel fuerint illuminati, gustaverintque donum cœleste, et participes facti fuerint Spiritus sancti, gustaverintque bonum Dei verbum ac virtutes futuri sæculi, si prolabantur, denuo renouentur **S** per pœnitentiam, ab integro crucifigentes sibi metipsis Filium Dei, et ludibrio exponentes. Siquidem terra, quæ imbrem sæpius in se venientem combiberit, et progenuerit herbam accommodam eis, opera quorum et colitur, recipit benedictionem a Deo. At quæ produxerit spinas et tribulos, reproba est et maledictioni confinis, cujus exitus huc tendit, ut exuratur.

Basilii. Impietas proprie dicitur, quod in Deum commissum est peccatum.

Fieri non potest, ut a justa via exorbitent, quorum animi Dei oblivione non laboraverint.

Nullus eorum qui falsas et pravas a Deo opiniones conceperunt, suas in psalmodiis laudes Deo acceptas fore existimet.

Dei ignorantia, animæ mors est.

Theologi. Si namque Deus medius assumptus vel interpositus, ea quæ hominibus sibi mutuo intercedunt, conventa confirmat, quam periculosum erit, si ea transgressi fuisse deprehendemur, quæ cum ipso nobis inita sunt, præsertim cum nulla sit regeneratio vel reformatio, nec aliqua antiquæ conditionis restitutio.

Qui diversum quam nos sentiunt, eos ceu veritatis luem assumamus, et curemus quoad potest fieri; eos vero, qui incurabiles sunt aversemur, he prius ipsorum contagio ipsi inficiamur, quam nostræ illi sanitatis per nos participes fiant.

Malorum inventrix est impietas, et ad aggrediendum longe audacissima.

Greg. Nyssen. Primam Deo pœnam debet homo, quod a creatore suo descivit, et ad adversarium ejusdem transfugit, fugitivus et desertor Domini naturalis factus: alteram vero, quod miseram et infelicem peccati servituti pro libero sui juris arbitrio ceu permutans accepit, præstabilius nimirum esse ducens perniciosæ et exitialis potentis tyrannidem pati quam Deo servire.

Theophili. Atqui terreus aliquis rex esse creditur, licet non omnium oculis conspicuus sit. Per leges enim ipsius, statuta denique, potestatem et virtutem atque imagines percipitur. Tu vero Deum ex suis operibus et virtutibus intelligere non vis.

Serapionis. Nunquam aliqua hæresis Ecclesiam superavit, sed furit quidem semper, aliquousque autem progressa statim dissolvitur.

καὶ ἐὰν γεννηθῆτε, εἰς κατάραν γεννηθήσεθε, καὶ ἐὰν ἀποθάνητε, εἰς κατάραν μερισθήσεθε.

Πένθος νεκροῦ ἐπὶ τὰς ἡμέρας, τοῦ δὲ νεκροῦ καὶ ἀσέβου; πάντα αἱ ἡμέραι τῆς ζωῆς αὐτοῦ.

Οὐκ εὐδοκεῖ ὁ Ὑψίστος ἐν προσφοραῖς ἀσεβῶν.

Ὅστις ἀρνήσεται με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι κατὰ αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

Ἀδύνατον τοὺς ἀπαῖς φωτισθέντας, γευσάμενους τε τῆς δωρεᾶς τῆς ἰκευρανίου, καὶ μετόχους γεννηθέντας Πνεύματος ἁγίου, καὶ καλῶν γευσάμενους Θεοῦ ῥῆμα, δυνάμεις τε μέλλοντο; αἰῶνος, καὶ παραπετόντας, πάλιν ἀνακαινίζειν εἰς μετάνοιαν, ἀνασταυροῦντας ἑαυτοῖς τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ παραδειγματίζοντας. Ἐγὼ γὰρ ἡ ποιούσα τὸν ἐπ' αὐτῇ πολλὰκις ὑετὸν, καὶ τίκτουσα βοτάνην εὐθετον, ἐκαίνοισ; δι' οὗδ; καὶ γαρωρεῖται, μεταλαμβάνει εὐλογίας ἀπὸ Θεοῦ· ἐκφέρουσα δὲ ἀκάνθας καὶ τριβόλους, ἀδόκιμος καὶ κατάρας ἐγγύς, ἧς τὸ τέλος εἰς καῦσιν.

Ἀσέβεια κυρίως λέγεται ἡ εἰς Θεὸν ἁμαρτία.

Ἀμήχανον ἐκτραπῆναι τῆς δικαίας ὁδοῦ, μὴ λήθην Θεοῦ ταῖς ψυχαῖς νοσήσαντας.

Μηδεὶ; οἰδέσω τῶν ἰσφαλμένας περὶ Θεοῦ ἔχθρων τὰς ὑπόληψεις, ὅτι δεκταὶ εἰσιν αὐτοῦ αἱ ἐν ψαλμῶ; διαινήσεις.

Θεοῦ ἀγνοία θάνατός ἐστι ψυχῆς.

Εἰ γὰρ τὰς πρὸς ἀνθρώπους συνθήκας ἔμπεδόν Θεός, μέσος παραληφθείς, κόσμος κίνδυνος ὢν πρὸς αὐτὸν ἐθέμεθα συνθηκῶν, τούτων παραβάτας εἰρίσκεισθαι, καὶ ταῦτα οὐκ οὐσης δευτέρας ἀναγνώσεως, οὐδὲ ἀναπλάσεως, οὐδὲ εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀποκαταστάσεως.

Τοὺς ἐτέρως φρονούντας; ὡς λύμην τῆς ἀληθείας, ἕως μὲν ἀν ἢ δυνατὸν, προσλαμβάνόμεθα καὶ θεραπεύσωμεν, μὴ τῆς νόσου μεταλάβωμεν πρὶν μεταδοῦναι τῆς ἑαυτῶν ὑγείας.

Ἐδρείτις κακῶν ἀσέβεια, καὶ λίαν τολμηρὸν εἰς ἐγχείρησιν.

Πρώτην ὄφλησε τιμωριαν ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ Θεῷ, ὅτι ἀπίστησεν ἐκείτὸν τοῦ ποιήσαντος, καὶ πρὸς τὴν ἐναντίον ἀπητυτομόλησε, δραπέτης τοῦ κατὰ φύσιν δεσπότη καὶ ἀποστάτης γενόμενος· δευτέραν δὲ, ὅτι τὴν πονηρὰν τῆς ἁμαρτίας δουλείαν, ἀντὶ τῆς αὐτεξουσίου ἐλευθερίας ἠλλάξατο, καὶ προετίμησε τοῦ δουλεύειν Θεῷ τὸ τυραννίσθαι ἀπὸ τῆς καταφθειρούσης δυνάμεως.

Εἶτα βασιλεὺς μὲν ἐπίγειος πιστεύεται εἶναι, καὶ περ μὴ πᾶσι βλέπομενος· διὰ δὲ νόμου καὶ διατάξεων αὐτοῦ, καὶ ἐξουσιῶν, καὶ δυνάμεων, καὶ εἰκόνων, νοεῖται. Τὸν δὲ Θεὸν οὐ βούλη σὺ νοῆσαι δι' ἔργων καὶ δυνάμεων.

Οὐδέποτε αἵρεσις τὴν Ἐκκλησίαν ἐνίκησεν, ἀλλ' ἀεὶ μαινεται, καὶ κατ' ὀλίγον προελθούσα εὐθεῖς λύεται.

Ὁσπερ ὀφθαλμὸς τεταραγμένος, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ ἅ τοις παρὰ φύσιν θολωθεῖσα δόγμασιν, οὐχ οἶα τε τὸ πῶς τῆς ἀληθείας εἶδέναι.

ΛΟΓΟΣ Γ΄.

Περὶ ἀγάπης καὶ πάλιν φόβου πρὸς τὸν Θεόν. Ἐκάλεσεν ἄγγελος Κυρίου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν Ἀβραάμ, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἐἰσελθὲν Ἀβραάμ· Ὁ δὲ εἶπεν· Ἐγώ. Καὶ εἶπεν· Μὴ ἐπιβάλης τὴν χεῖρά σου ἐπὶ τὸ παιδίον, μήτε ποιήσης αὐτῷ μὴδέν. Νῦν γάρ ἔγνωσιν ὅτι φόβησὶ τὸν Θεόν, καὶ οὐκ ἐπέσει τοῦ υἱοῦ σου τοῦ ἀγγηγητοῦ δι' ἐμέ.

Ὁ Θεὸς ὁ φυλάττων τὴν διαθήκην αὐτοῦ καὶ τὸ ἔλεος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν, καὶ τοῖς φυλάσσουσι τὴν διαθήκην αὐτοῦ, εἰς χιλιάς γενεάς.

Καὶ νῦν, Ἰσραήλ, τί Κύριός σου ἀπαιτεῖ παρὰ σοῦ ἄλλ' ἢ φοβέσθαι αὐτόν, καὶ πορεύεσθαι ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ καὶ ἀγαπᾶν αὐτόν καὶ λατρεύειν Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου;

Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου, ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς δυνάμεώς σου.

Καυχῆσονται ἐν σοὶ οἱ ἀγαπῶντες τὸ ὄνομά σου.

Κραταίωμα Κύριος τῶν φοβουμένων αὐτόν, καὶ ἡ διαθήκη αὐτοῦ δηλώσει αὐτοῖς.

Παραμβάλει ἄγγελος Κυρίου κύκλῳ τῶν φοβουμένων αὐτόν, καὶ ῥύσεται αὐτούς.

Ἀρχὴ σοφίας φόβος Κυρίου.

Μακάριος ἀνὴρ ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον, ἐν ταῖς ἐπιτολαῖς αὐτοῦ θαλάσσει σφόδρα. Δυνατὸν ἐν τῇ γῆ ἵσται τὸ σπέρμα αὐτοῦ.

Θέλημα τῶν φοβουμένων αὐτόν ποιήσει, καὶ τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ εἰσακούσεται, καὶ σώσει αὐτούς.

Φυλάσσει Κύριος πάντας τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν, καὶ πάντας τοὺς ἀμαρτωλοὺς ἐξολοθρεύσει.

Κύριος δέσσει σοφίαν, καὶ ὅσων εὐλαβομένων αὐτοῦ διαφυλάξει.

Φόβος Κυρίου μοῖαι κακίαν, ὕβριν τε καὶ ὑπερηφανίαν, καὶ ὁδὸς πονηρῶν.

Φόβος Κυρίου πηγὴ ζωῆς, ποιεῖ δὲ ἐκκλίπειν ἐκ παγίδος θανάτου.

Φόβος Κυρίου σοφία καὶ παιδεία.

Φοβοῦ τὸν Θεόν, υἱὲ, καὶ βασιλεία, καὶ μηδὲ ἐτέρῳ αὐτῶν ἀπειθήσεις.

Τίλος λόγου τὸ πᾶν ἔκουσε, τὸν Θεόν φοβοῦ, καὶ τὰς ἐπιτολάς αὐτοῦ φύλαττε, ὅτι τούτου πᾶς ἀνθρώπος.

Ἄναστελεῖ ἡμῖν τοῖς φοβουμένοις τὸ ὄνομά μου, ἥλιος δικαιοσύνης, καὶ ἐν ταῖς πέτρυσιν αὐτοῦ, ἵσται.

Σώσει Κύριος τοὺς φοβουμένους τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

Κύριος ἐν ναφ' ἀγίῳ αὐτοῦ, ἐδάθεισθω ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ πᾶσα ἡ γῆ.

Κύριον αὐτὸν ἀγίασατε, καὶ αὐτὸς ἵσται σου φόλος.

Quemadmodum oculus perturbatur, sic etiam anima opinionibus, quæ naturam excedunt, turbata, veritatis lucem videre non potest.

9 SERMO III [al. CLXIII].

De dilectione et timore Dei.

Gen. xii. Vocavit angelus Domini Abrahamum cœlitus, et dixit: Abraham, Abraham. Ille vero ait: Ecce ego. Et dixit: Ne inferas manum tuam puero, nec feceris illi quidquam. Nunc enim cognovi quod tu timeas Deum, et non pepercisti filio tuo dilecto propter me.

Deut. vii. Deus custodiens pactum et misericordiam suam diligentibus eum, et custodientibus mandata ejus, in mille generationes.

Ibid. x. Et nunc, Israel, quidnam Dominus Deus tuus petit a te, quam ut timeas eum et incedas in omnibus viis ejus, diligas ipsam, et servias Domino Deo tuo?

Ibid. Diliges Dominum Deum tuum, ex tota mente tua, et ex tota anima tua, et ex omnibus viribus tuis.

Psal. v. Gloriabuntur in te, qui nomen tuum diligunt.

Ibid. xxiv. Firmamentum vel robor est Dominus eorum qui timent ipsum, et testamentum suum manifestabit illis.

Ibid. xxxiii. Angelus Domini in circuitu eorum, qui timent ipsum, castrametatur, et liberabit eos.

Ibid. cx. Initium sapientiæ timor Domini.

Ibid. cxi. Beatus vir, qui timet Dominum, præceptis ejus multum delectabitur. Potens in terra erit semen ejus.

Psal. cxliv. Voluntatem timentium se faciet, et deprecationem eorum exaudiet, et servabit eos.

Ibid. Custodit Dominus omnes, qui diligunt ipsum, et omnes peccatores disperdet.

Ibid. Dominus dat sapientiam, et viam eorum, qui reverentur eum, custodiet.

Ibid. viii. Timor Domini odit malitiam, et contumeliam, et superbiam, et vias malorum.

Ibid. xiv. Timor Domini fons est vitæ, et a laqueo mortis declinare facit.

Ibid. xv. Timor Domini sapientiæ est et disciplina.

Ibid. xxiv. Time Deum, o filii, et regem, ac neutri ipsorum sis inobediens.

Omnem sermonis summam audi. Deum time, et præcepta ipsius custodi. Ipsius enim est omnis homo.

Malach. iv. Exorietur vobis, qui timetis nomen meum, Sol justitiæ, et in alis ipsius salus.

Mick. Salvabit Dominus eos qui timent nomen ipsius.

Habac. ii. Dominus in templo sancto suo, reveletur a facie ejus omnis terra.

Isa. viii. Dominum ipsum sanctificate, et ipse erit timor tuus.

Isa. xxvi. Propter timorem tuum, Domine, in A
utero concepimus.

Jerem. xxxii. Erunt mihi in populum, et ego ero
eis in Deum, et dabo eis cor aliud et viam aliam,
ut timeant me omnibus **10** diebus, in bonum tam
ipsis quam illis ipsorum post illos.

Eccli. i. Initium sapientiæ, timere Dominum.

Ibid. Corona sapientiæ timor Domini, germinans
pacem et sanitatem salutis.

Ibid. Plenitudo sapientiæ timere Dominum, et
inebriat eos fructibus suis.

Ibid. ii. Qui timetis Dominum, sperate in bona, et
in lætitiâ sempiternam ac misericordiam.

Ibid. xxiii. Nihil est melius timore Domini, et
nihil dulcius quam attendere præceptis ipsius.

Ibid. vi. Dilectio Dei gloriosa est sapientiâ, et B
largietur eam diligentibus ipsum.

Ibid. xiiii. Dilige Dominum, et invoca illum in
salutem tuam.

Joan. xiv. Qui me diligit, diligitur a Patre meo,
et ego diligam ipsum, et aperiâ ei me ipsum.

Ibid. Si quis diligit me, sermonem meum ser-
vabit, et Pater meus diligit eum, et ad eum venie-
mus, et mansionem apud illum faciemus.

Matth. x. Ne metuat vobis ab his qui occidunt
corpus, animam autem non possunt occidere.

Rom. viii. His, qui dilignant Deum, omnia simul
adjumento sunt in bonum.

I Cor. viii. Qui Deum diligit, hic cognitus est ab C
illo.

I Joan. iv. Deus est charitas, et qui manet in
charitate, in Deo manet, et Deus manet in eo.

Basilii. Timor Domini animæ purificatio est,
juxta prophetæ orationem, qui dicit: « Timor Do-
mini quævis animæ vitia et defectus superat. »

Necessarium debitum, amor Dei, a nobis postu-
latur. Hoc enim si careat anima, malum suscipet
præ omnibus aliis cum primis intolerabile.

Quicumque amorem erga Deum servant, his ipse
quoque sui communionem largitur. Dei autem
communio vita et lux est, et eorum quæ ab ipso
proficiunt bonorum fructio.

Deus non omnium Deus est, sed eorum, qui per
charitatem in ipsius quasi familiam recepti et ipsi D
conjuncti sunt.

Theologi. Timor Domini sapientiæ initium, et ceu
prima fetus illius fascia est. Et sapientiâ ubi timore
devicto ad dilectionem progressa est, nos Dei ami-
cos et filios pro servis efficit.

Nequaquam nos a Numinis contemplatione exor-
sos in timorem desinere oportet. Iste modus enim
contemplatio effrenis forsitan præcipites quoque
nos impelleret. Sed ubi a timore initio factio primis
rudimentis instructi et purgati, imo (ut ita dicam)
attonuati fuerimus, in sublimia nos attollit conve-
nit.

11 *Coloss. iii, 14.* Charitas perfectionis vincu-
lum est.

Διὰ τὸν φόβον σου, Κύριε, ἐν γαστρὶ ἐλάβομεν.

Ἔσονται μοι εἰς λαὸν, καὶ γὰρ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς
θεὸν, καὶ δώσω αὐτοῖς καρδίαν ἑτέραν καὶ ὄψιν
ἑτέραν, φοβηθῆναι με πάσας τὰς ἡμέρας εἰς ἀγαθὸν
αὐτοῖς τε καὶ τοῖς τέκνοις αὐτῶν μετ' αὐτούς.

Ἀρχὴ σοφίας φοβεῖσθαι τὸν Κύριον.

Στέφανος σοφίας φόβος Κυρίου, ἀναθάλλων εἰρή-
νην καὶ ὕψιστον λόγον.

Πλησμονὴ σοφίας φοβεῖσθαι τὸν Κύριον, καὶ με-
θύσκει αὐτοὺς ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῆς.

Οἱ φοβοῦμενοι τὸν Κύριον ἐλπίζετε εἰς ἀγαθὰ καὶ
εἰς εὐφροσύνην αἰώνιον καὶ εἰσεσ.

Οὐδὲν κρεῖττον φόβου Κυρίου, καὶ οὐδὲν γλυκύτε-
ρον τοῦ προσέχειν ἑντολαῖς Κυρίου.

Ἀγάπῃσις Κυρίου ἐνδοξος σοφία, καὶ χορηγῆσι
αὐτὴν τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.

Ἀγάπα τὸν Κύριον, καὶ ἐπικαλοῦ εἰς σωτηρίαν
σου.

Ὁ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ Πατρὸς
μου, καὶ γὰρ ἀγαπήσω αὐτόν, καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ
ἐμαυτόν.

Ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ
Πατὴρ μου ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτόν ἐλευσέ-
μεθα, καὶ μετὴν παρ' αὐτῶν ποιήσομεν.

Μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀπειθεινόντων τὰ σῶμα,
τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτείνειν.

Τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεὸν πάντα συναργαί εἰς ἀγαθόν.

Εἰ τις ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, οὗτος ἔγνωσται ὑπ' αὐτοῦ.

Ὁ Θεὸς ἀγάπῃ ἐστίν, καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ
ἐν Θεῷ μένει, καὶ ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ μένει.

Φόβος Κυρίου καθάρσιον ψυχῆς κατὰ τὴν εὐχὴν
τοῦ προφήτου λέγοντος, « Φόβος Κυρίου παντοίων
ἐλαττωμάτων τῆς ψυχῆς περιγίνεται. »

Ἀναγκαῖον ὄφλημα τὴν εἰς Θεὸν ἀγάπην ἀπαι-
τούμεθα, ὅτι ἔλλειπούση ψυχῇ πάντων κακῶν ἐστὶν
ἀφόρητον.

Ὅσοι τὴν πρὸς Θεὸν τρεφὲ φίλων, τοσοῦτοι τὴν
ἴδιαν παρέχει κοινωνίαν. Κοινωνία ἐστὶ Θεοῦ ζωὴ καὶ
φῶς, καὶ ἀπολαυσὶς τῶν παρ' ἡμεῶν ἀγαθῶν.

Ὁὐ πάντων Θεὸς ὁ Θεός, ἀλλὰ τῶν οικειωθέντων
αὐτῷ διὰ τῆς ἀγάπης.

Ἀρχὴ σοφίας φόβος Κυρίου οἷόν τι πρῶτον σπέρ-
γανον. Καὶ σοφία τὸν φόβον ὑπερβάσσει, καὶ εἰς τὴν
ἀγάπην ἀναβιβάζεται, Θεοῦ φῶς ἡμῶς καὶ υἱὸς
ἀντὶ δούλων ἐργάζεται.

Ὅχι ἀπὸ θεωρίας ἀρξικμένους εἰς φόβον χρὴ κα-
ταλήγειν (θεωρία γὰρ ἀκάλυπτος τάχα ἂν καὶ κατὰ
κρημνῶν ὄσσειν), ἀλλὰ φόβον στοιχειουμένους καὶ
καθαυρομένους, καὶ (ἐν' οὕτως εἶπω) λεπτυομένους,
εἰς ὕψος ἀφίεσθαι.

Ἀγάπῃ ἐστὶ σύνθεσις τελειώσεως.

Δημιουργός ἀρετῆς ἀπάντης ἡ ἀγάπη.

A *Chrysostomi. Omnis virtutis opifex vel architectrix est charitas.*

ΛΟΓΟΣ Δ’.

SERMO IV [*al. CLXIV.*]

Peri tōn mh phobouμένων tōn theōn, mhδὲ ἀγαπῶντων αὐτούς.

De illis qui Deum nec timent nec diligunt.

Ἐἶπαν Φαραῶ πρός Μωϋσῆν· Τίς ἐστίν οὗ εἰσακούσομαι τῆς φωνῆς αὐτοῦ, ὥστε ἐξαποστείλαι με τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ; οὐκ οἶδα τὸν Κύριον, καὶ τὸν Ἰσραὴλ οὐκ ἐξαποστελῶ.

Exod. v. Dixit Pharae ad Moysen : Quis est eujus vocem ipse audiam, ut dimittam filios Israel? Non novi Dominum, et Israhel non dimittam.

Οὐκ ἐστίν ὁ Θεὸς ἐνώπιον αὐτοῦ· βεβηλοῦνται αἱ ὄψες αὐτοῦ ἐν παντί καιρῷ.

Psal. Non est Deus coram ipse. Vis ipsius inquinatae sunt omni tempore.

Οὐκ ἔστι φόβος Θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ.

Ibid. xxxvi. Non est timor Dei coram oculis ipsius.

Οἱ δὲ ἐχθροὶ Κυρίου, ἅμα τῷ δοξασθῆναι αὐτοῦ; καὶ ὠφεισθῆναι, ἐκλείποντες ὥστε καπνὸς ἐξέλιπον.

Inimici Domini mox ut honorificati et exaltati fuerint, deficientes quemadmodum fumus defecerunt.

Φόβος Κυρίου εἰς ζῶν ἄνδρι, ὁ δὲ ἀφοβος αὐλοσῆσεται ἐν τόποις, οἷς οὐκ ἐπισκοπεῖται γυνώσις.

Prov. xix. Timor Domini vitam operatur homini. Non timens vero habitabit in locis, ubi non consideratur cognitio.

Υἱὸς δοξάζει πατέρα, καὶ δούλος τὸν κύριον αὐτοῦ. Καὶ εἰ Πατὴρ εἰμι, ποῦ ἐστίν ἡ δόξα μου; καὶ εἰ Κύριός εἰμι, ποῦ ἐστίν ὁ φόβος μου; λέγει. Κύριος παντοκράτωρ.

Malach. i. Filius patris sui, et servus domini honorem provehit. Si Pater sum ego, ubi est gloria mea? Et si Dominus sum ego, ubi est timor meus? dicit Dominus omnipotens.

Ἐμὲ οὐ φοβηθήσθε; λέγει Κύριος· ἢ ἀπὸ προσώπου μου οὐκ εὐλαβηθήσεσθε τὸν τάξαντα ἄμμου ὄριον τῆ θαλάσσης, αἰώνιον πρόσταγμα, καὶ οὐκ ὑπερβήσεται αὐτό, καὶ παραχθήσεται, καὶ οὐ δύνησεται· καὶ ἠχῆσουσι τᾶ κύματα αὐτοῦ, καὶ οὐκ ὑπερβήσεται αὐτό; τῷ δὲ λαῷ τούτῳ ἐγενήθη καρδία ἀνήκουος; καὶ ἀπειθής· καὶ ἐξέκλιναν, καὶ ἀπῆλθον, καὶ οὐκ εἶπαν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, φοβηθῶμεν δὴ Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν, τὸν διδόντα ἡμῖν ὑετὸν πρώτον καὶ ἕψιμον, κατὰ καιρὸν πληρώσεως, πρόσταγμα θειασμοῦ.

Jerem. v. Nunquid me non timebitis? dicit Dominus, aut a facie mea non formidabitis, qui arenam terminum mari constitui, praecipuum sempiternum et quod non transgredietur? Turbabitur quidem, sed non poterit. Sonabunt fluctus ejus, sed non transgredientur illud. At populo huic factum est cor inobediens et incredulum vel intractabile. Declinaverunt et abierunt, et non dixerunt in corde suo: Timeamus, quaso, Dominum Deum nostrum, qui dat nobis pluviam matutinam et serotinam, secundum tempus plenitudinis praecipii messis, etc.

Τὸ ἁμαρτάνειν ἡμῖν κατὰ ἀπουσίαν τοῦ θεοῦ φόβου ἐγγίνεται.

Basilii. Quod peccare solemus nos, propter timoris Dei absentiam contingit.

Ὅσον ἀφίστατο τῆς ζωῆς ὁ Ἄδᾰμ, τοσούτων ἤγγιξε τῷ θανάτῳ. Ζωὴ γὰρ ὁ Θεός· στέρησις δὲ ζωῆς ὁ θάνατος. Ὡστε τὸν θάνατον ὁ Ἄδᾰμ διὰ τῆς ἀναχωρήσεως τῆς ἀπὸ Θεοῦ ἐαυτοῦ κατασκεύασεν.

Quantum a vita discessit Adam, in tantum mortis appropinquavit. Vita enim Deus est, vita vero privatio mors, adeo ut Adam ea defectione qua descivit a Deo, sibi ipsi mortem comparaverit.

ΛΟΓΟΣ Ε’.

SERMO V [*al. CLXV.*]

Peri ἐλπίδος εἰς Θεόν, ὅτι χρῆ εἰς Θεόν ἐλπίζειν, καὶ μὴ εἰς τὰς τῶν ἀνθρώπων προστασίας.

De spe in Deum, et quod spes in Deum non in humana praesidia collocari debeat.

Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πατεῖνά τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπείρουσεν, οὐδὲ θερίζουσιν, οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά.

Matth. vi. Respicite ad volatilia caeli, quia nec serunt neque metunt, neque convehunt in horrea, et Pater vester caelestis alit illa.

Ἐπὶ ἐλπίδι ἐσώθημεν. Ἐλπίς δὲ βλεπομένη, οὐκ ἐστίν ἐλπίς· ὁ γὰρ βλέπει τις, εἰ καὶ ἐλπίζει; Εἰ δὲ οὐ βλέπομεν, ἐλπίζομεν, δι’ ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα.

Rom. viii. Spe servati sumus. Porro spes si videatur, non est spes. Quod enim quis cernit, eorudem speret? Si vero quod non videmus, speramus, id per patientiam exspectamus.

Κατέχωμεν τῆς ἐλπίδος τὴν ὁμολογίαν ἀκλινή. Πιστὸς γὰρ ὁ ἐπαγγελάμενος.

Hebr. x. Teneamus confessionem spei non vacillantem. Fidelis enim vel verax est, qui praeihsit.

Ἐἶπεν Δαβίδ πρὸς τὸν ἀλλόφυλον· Σὺ ἔρχῃ πρὸς μὲ ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐν ἀσπίδι· ἐγὼ δὲ προσάγω πρὸς σὲ ἐν ὀνόματι Κυρίου Σαβαώθ.

12 I Reg. xvii. Et dixit David ad alienigenum vel Philistaeum: Tu venis ad me in gladio, et in hasta et in clypeo. Ego autem venio ad te in nomine Domini exercituum.

Ὁ παποιθῶς ἐπὶ Κύριον σωθήσεται.

Job. Qui Domino confidit, salvabitur.

Psal. xxxi. Sperantem in Dominum circumdabit A misericordia.

Ibid. xxxvi. Spera in Domino, et fac bonitatem.

Ibid. Revela ad Dominum viam tuam, et spera in eo, et ipse faciet.

Ibid. xxxix. Beatus vir, cujus spes est nomen Domini, et non respexit in vanitates et insanias falsas.

Ibid. cxvii. Bonum est confidere in Domino, quam confidere in homine. Bonum est sperare in Domino, quam sperare in principibus.

Psal. cxiv. Qui confidunt Domino, ut mons Sion.

Qui Domino confidit, sua ipsius sanctimonia justus est.

Confide Domino in toto corde tuo.

Sep. iii. Qui Domino confidunt, intelligent veritatem, et fideles in dilectione adhærebunt illi.

Isa. xii. Ecce Deus meus, Salvator meus Dominus, confidam illi, et salvabor per ipsum.

Jerem. xvii. Benedictus homo, qui confidit in Domino, et erit Dominus spes ejus: et erit quasi lignum rectum vel abundans juxta aquas.

Eclii. ii. Inspicite in antiquas generationes et scitote: Quis speravit in Dominum et confusus est? aut quis permansit in timore ipsius et neglexit eum?

Persuadeamus hoc nobis ipsis, fratres, ut in tempore tentationis non ad humanas spes recurramus et nobis ipsis venemur auxilia, quin potius in lacrymis et gemitibus, et laboriosa ac indefessa oratione et vigiliis assiduis Deum deprecemur. Sic enim auxilium ex afflictione percipit, qui humanum auxilium ut vanum et inane contemnit.

Laudo eum, qui spes vigilantium somnia esse dixit.

Theologi. Voluptatem quidem cura, tristitiam vero spes melior repræsentat.

Maximum infortunatis subsidium est vicissitudinis spes, et melior status ob oculos positus.

Tandem submersa est navis, quæ multos ad portum feliciter apullit. Multi ex maxima tempestate ad portum evaserunt.

Chrysostomi. Impossibile est, ut a fine aut scopo suo aberraret, qui tota mente in Deum sperat, et omnia sua pro virili agit.

Cum nulla usquam humani auxilii spes nobis affuiget, ne desperemus nec despondeamus animum, sed fidei anchoram arripiamus, et instrumentum spei jaciamus, non quidem in mari, sed in cœlum, et tempestatum procellis agitata 13 navis ab omni periculo liberabitur.

Afflictio flos est bonorum quæ expectantur. Propter fructum ergo flos quoque nobis carpendus est.

Nihil perfunde animam nutrit et vegetat, atque spes læta et bonorum expectatio.

Τὸν ἐλπίζοντα ἐπὶ Κύριον εὖ εὖ κατακλύσει.

Ἐλπίσον ἐπὶ Κύριον, καὶ ποιεῖ χρηστότητα.

Ἀποκάλυψον πρὸς Κύριον τὴν ὁδὸν σου, καὶ ἐπισησὶν ἐπὶ αὐτὸν, καὶ αὐτὸς ποιήσει.

Μακάριος ἄνθρωπος, οὗ ἐστὶ τὸ ὄνομα Κυρίου ἐλπίς αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐβλάψεν εἰς ματαιότητα καὶ μανίας ψευδεῖς.

Ἄγαθόν πεποιθῆναι ἐπὶ Κυρίῳ, ἢ πεποιθῆναι ἐπ' ἄνθρωπον. Ἄγαθὸν ἐλπίζειν ἐπὶ Κυρίῳ, ἢ ἐλπίζειν ἐπ' ἀρχουσιν.

Οἱ πεποιθότες ἐπὶ Κυρίῳ ὡς ὄρος Σιών.

Ὁ πεποιθὼς ἐπὶ Κυρίῳ τῇ ἑαυτοῦ ὀσιότητι δι- B καίσετο.

Ἰσθὺς πεποιθὼς ἐπὶ Κυρίῳ ὅλη καρδίᾳ σου.

Οἱ πεποιθότες ἐπὶ Κυρίῳ συνήσουςιν ἀλήθειαν, καὶ οἱ πιστοὶ ἐν ἀγάπῃ προσμενοῦσιν αὐτῷ.

Ἰησοῦ ὁ Θεὸς μου, σωτὴρ μου, Κύριος, πεποιθὼς εἶσθαι ἐπ' αὐτὸν, καὶ σωθῆσομαι δι' αὐτοῦ.

Εὐλογημένος ἄνθρωπος ὅστις πέποιθεν ἐπὶ τῷ Κυρίῳ, καὶ ἔσται Κύριος ἐλπίς αὐτοῦ, καὶ ἔσται ὡς ξύλον εὐθηνῶν παρ' ὕδατα.

Ἐμβλέψατε εἰς τὰς ἀρχαίας γενεάς, καὶ ἴδετε. Τίς ἠλπίσεν ἐπὶ Κυρίῳ καὶ κατησχύνθη; ἢ τίς ἐνέμεινεν τῷ φόβῳ αὐτοῦ, καὶ ὑπερείδεν αὐτόν;

Πείτωμεν ἑαυτοὺς, ἀδελφοί, ἐν καιρῷ πειρασμοῦ, μὴ πρὸς ἀνθρωπίνης ἐλπίδας ἀποτρέχειν, καὶ ἑαυτοὺς τὰς βοηθείας θηρᾶσθαι, ἀλλ' ἐν δάκρυσι καὶ στεναγμοῖς, καὶ φιλοπνῆ προσευχῇ, καὶ ἀγρυπνίᾳ εὐτόνῳ, τὰς δεήσεις πρὸς Θεὸν ποιεῖσθαι. Οὕτως γὰρ λαμβάνει βοήθειαν ἐκ θλίψεως ὁ τῆς ἀνθρωπίνης βοηθείας ὡς ματαίας καταφρονῶν.

Ἐπαινῶ τὸν εἰπόντα τὰς ἐλπίδας εἶναι γρηγορούντων ἐνύπνια.

Ἐπικοπέτω σοὶ μίριμνα μὲν ἡδονὴν, λύπην δὲ ἢ κρείττων ἐλπίς.

Μεγίστη τοῖς ἀτυχοῦσιν ἐπικουρία μεταβολῆς ἐλπίς, καὶ τὸ κρείττον ἐν ὀφθαλμοῖς κείμενον.

Πολλοὶ πρὸς ὄρυμνος εὐπλοῦν ἔδω σκάφος. Πολλοὶ προσωρμίσθησαν ἐκ τρικυμίας.

D Ἀμήχανον τοῦ τέλους ἐκπεσεῖν τὸν ὅλην διανοίᾳ ἐπὶ τὸν Θεὸν ἐλπίζοντα, καὶ τὰ παρ' ἑαυτοῦ πάντα εἰσφέροντα.

Ὅταν μηδαμῶθεν ἀνθρωπίνης βοηθείας ἐλπίς ἡμῖν ὑπάρχη, μὴ ἀπογνώμεν, μὴ ἀτονήσωμεν· ἀλλὰ τὴν ἔγκυραν τῆς πίστεως ἀρπάσωμεν, βίψωμεν τὸ ἐργαλεῖον τῆς ἐλπίδος, μὴ εἰς θάλασσαν, ἀλλ' εἰς οὐρανὸν, καὶ τὸ χειμαζόμενον σκάφος τῶν κινδύνων ἀπαλλαγῆσθαι.

Τῶν προσδοκώμενων ἀγαθῶν ἡ θλίψις ἄνθος ἐστὶ. Διὰ οὖν τὸν καρπὸν καὶ τὸ ἄνθος δριψώμεθα.

Ὁ δὲν οὕτως τρέφει ψυχὴν, ὡς ἐλπίς ἀγαθῆ, καὶ τὸ χρηστὰ προσδοκῆν.

Ἐλπίς ἐστὶ προπάθειά τις, χαρὰ πρὸ χαρᾶς, ἅ ἐγαθῶν οὐσα προσδοκία.

Ἐλπίδα ἔθεός τῳ γίνει τῶν ἀνθρώπων ἐγκατέσπειρεν, ἵνα ἔχοντες συμφορὰς παραμύθιον, ἐπελαφρόνωνται τὰ; ἀνίας οἱ μὴ ἀνίατα δρᾶσαντες.

Τὸ ἀπροσδόκητον κακὸν θορυβεῖ πάντως ἐπελθόν· ἐδὲ προσδοκῆθην, εὐτρεπῆ πρὸς τὴν πείραν εὐρὸν τὸν λογισμὸν, κουφότερον ποιεῖ τὸ δεινόν.

Τὸ ἐλπισθὲν ἀγαθὸν εἰς τούναντιον περιπεσόν, ἀπαρμύθητον ἔχει τὸ πάθος.

Κινδύων ἐλπίς ἀνευ κινδύων τίθησι τὸν ἐλπίζοντα, τῷ προσηφαλισθαι τῶν δυσχερῶν τῇ δοκίμῃ τὰ πράγματα.

Ὅτε γυνὴ χωρὶς ἀνδρός, οὕτε ἐλπίς χωρὶς πόνου, γινᾶται χηρῆσιμον.

Τὸ γὰρ ἡδέα, κἀν μήπω παρῆ, τέρεται ταῖς ἐλπίσιν.

ΛΟΓΟΣ Γ΄.

Περὶ τῶν πεποιθότων ἐπὶ πλούτῳ καὶ ἀνθρώποις, καὶ μὴ εἰς Θεὸν τὴν ἐλπίδα καὶ πεποιθῆσιν ἐχόντων.

Ἐἶπεν Ἀνανίας ὁ προφήτης πρὸς Ἀσὰ βασιλέα Ἰούδα· Ἐν τῷ πεποιθῆναι σε ἐπὶ βασιλέα Συρίας, καὶ μὴ πεποιθῆναι σε ἐπὶ Κύριον τὸν Θεὸν σου, διὰ τοῦτο ἐκόσθη ἡ δύναμις τῆς Συρίας ἐκ τῆς χειρὸς σου.

Αἰσχύνῃν ὀφλήσουσιν οἱ ἐπὶ πόλεσι καὶ χρήμασι πεποιθότες.

Οἱ πεποιθότες ἐπὶ τῇ δυνάμει αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῷ αἰθέρι τοῦ πλούτου αὐτῶν καυχώμενοι.

Ὁψόνται δίκαιοι καὶ φοβηθήσονται, καὶ ἐπ' αὐτῶν γελᾶσονται, καὶ ἐρούσιν· Ἰδοὺ ἄνθρωπος, ὃς οὐκ ἔθετο τὸν Θεὸν βοηθὸν αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπήλπισεν ἐπὶ τῷ πληθεῖ τοῦ πλούτου αὐτοῦ, καὶ ἐνεδυναμώθη ἐπὶ τῇ ματαιότητι αὐτοῦ.

Μὴ πεποιθᾶτε ἐπ' ἄρχοντας, ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπων, ὡς οὐκ ἐστὶ σωτηρία.

Ὁ πεποιθὼς ἐπὶ πλούτῳ, οὕτως πεσεῖται.

Ἐἶπεν Ἐφραΐμ· Πεπλούτηκα, εὖρον ἀναψυχὴν ἐμαυτῷ. Πάντας οἱ πόνοι αὐτοῦ οὐχ εὐρεθήσονται αὐτῷ.

Ἐξωλοθρευθήσαν πάντες οἱ ἐπερειδόμενοι ἀργυρίῳ.

Ἐξεδίκησας μετὰ δυνάμει σου τοὺς ἀρχηγούς τῶν ἀμαρτωλῶν, τοὺς πεποιθότας ἐπὶ τῇ αὐθαδεῖᾳ αὐτῶν.

Οὐαὶ οἱ λέγων ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· Τίς με κατάξει ἐπὶ τὴν γῆν;

Ματαία ἡ ἰσχὺς ἡμῶν ἐγενήθη, καὶ οὐκ ἐδοῦλεσθε ἀκούειν, ἀλλ' εἰπάτε· Ἐφ' ἵππων φευξόμεθα.

Ἐπὶ τίνι πέποιθας, ὅτι ἀπειθεῖς μοι; Ἰδοὺ πεποιθὼς· εἰ ἐπὶ τὴν ῥάβδον τὴν καλαμίνην τὴν τεθλασμένην ταύτην.

Philonis. Spes prævia quædam mentis est affectio, gaudium ante gaudium, ut quæ bonorum sit expectatio.

Spem Deus humano iniecit generi, ut congenitum sibi solatium habentes doloribus levarentur, illi nimirum qui nulla incurabilia patravissent factiora.

Nili. Malum inesperatum omnino perturbat cum ingruit: quod vero expectabatur, compositam et præparatam ad periculum mentem inveniens, calamitatem leniorem reddit.

Bonum speratum si secus et in contrarium cadens nos fallat, affectum vix ullo mitigandum solatio gignit.

Dionis. Periculorum spes tutum a periculis sperantem efficit, eo quod propter malorum expectationem res suas præmuniverit.

Socratis. Nec mulier absque viro, nec spes absque labore quidquam parit utile.

Leucippi. Quæ enim jucunda sunt, licet nondum adsint præsentia, spe tamen delectant.

SERMO VI [al. CLXVI].

De iis qui divitiis et hominibus fidunt, nec in Deo spem et fiduciam omnem suam habent.

II Paral. xvi. Et dixit Ananias propheta ad Asam regem Juda: Quoniam confisus es tu in rege Syriæ, et non confisus es Domino Deo tuo, propter hoc salvatus est exercitus Syriæ de manu tua.

C *Job.* Ignominiam sibi contrahent, qui in civitatibus confidunt et divitiis.

Psal. XLVII. Qui confidunt in virtute sua, et in multitudine divitiarum suarum gloriantur.

Psal. LI. Videbunt justi et timebunt, et super eum ridebunt, et dicent: Ecce homo, qui non posuit Deum adiutorem suum, sed speravit in multitudine divitiarum suarum et confortatus est in vanitate sua.

Psal. CXLV. Nolite confidere in principibus, in filiis hominum, quibus non est salus.

Proverb. XI. Qui confidit in divitiis suis, hic corruet.

Osee XII. Dixit Ephraim: Dives effectus sum, inveni requiem mihi. Omnes labores ejus non inveniuntur ei.

Sophon. I. Disperierunt omnes, qui confisi aut suffulti sunt argento.

Habac. Punivisti cum potentia tua principes peccatorum, eos, inquam, qui **II** confidunt in contumacia sua.

Ibid. Væ dicenti in corde suo: Quis me detrahet in terram?

Isa. XXX. Fortitudo vestra vana facta est, et non voluistis audire, sed dixistis: Super equos fugiemus.

Ibid. XXXVI. Cui confisus, es quia mihi es inobediens? Ecce confidis virgæ arundinæ, contractæ huic.

Ios. cxxi. Væ descendantibus in Ægyptum, qui equis confidunt et curribus. Quia Dominus inducet manum suam super eos, et laborabunt auxiliantes, et qui auxilio adjuti sunt, concident, et simi omnes peribunt.

Jerem. xvii. Maledictus homo, qui spem habet in homine et confirmabit carnem brachii sui super ipsum, et a Domino recesserit cor ejus.

Eccli. v. Ne sequarem animam tuam et fortitudinem tuam, nec dixeris: Quis me suo subjiciet imperio? Nam Dominus vindicans vindicabit.

Ibid. Ne læteris in opibus tuis, et ne dixeris: Sufficit mihi, etc.

Basilii. Qui in seipsum sperat, et periculis obnoxius est et execrationi, quæ dicit: Maledictus homo qui spem reponit in homine, et carnem brachii sui fulciet, et a Domino cor suum amovebit. Qui sermo his verbis: Qui spem reponit in hominē et carnem brachii sui fulciet, fiduciam in sese collocare prohibet: utrumque autem eorum defectio-nem a Domino nominat. Nam erit, tanquam myrtus silvestris in deserto, et non videbit bona.

Nili. Qui super quatuor ingreditur, impurus est. Ingreditur autem super quatuor, qui manibus innititur, et omnem in iis habet fiduciam.

SERMO VII [al. I].

De virtute.

Matth. vii. Arcta est via, quæ deducit ad vitam.

Rom. xii. Ne vincaris a malo, sed vince bono malum.

Solomon. Ne te seducant impii, nec in viam ipsorum abeas.

Sirach. Ne feceris quæ mala sunt, et mala te non apprehendent.

Basilii. Divitiis nobilior virtus.

Sola possessionum virtus auferri nequit.

Virtutis exercitium tum possidenti pretiosum est peculium, tum incidentibus aliis jucundissimum spectaculum.

Ut ignem ultro lucis splendor, et unguentum suavis odor sequitur: ita bona opera utilitas necessario comitari consuevit.

Hoc est virtus, declinatio videlicet mali, et operatio boni.

Principium ad recuperationem bonorum, 15 est a malis recessus. Declina enim, inquit, a malo, et fac bonum.

Rara et acquisitu difficilis est virtutis possessio, etiamsi multa ad hanc provocent et invitent.

Virtutem laudando Deum laudabo, a quo virtus hominibus data est.

Virtus mercenaria non est, ut virtus esse pergat, solam honestatem respiciens.

Celebres non modo præclarum et honestum aliquid factum reddit, sed et malitia exsuperans improbam sibi famam contrahit.

A Όλοι οι καταβίνοντες εις Αιγυπτον, ἐφ' ἰππους πεποιθότες καὶ ἄρμασιν. Ὁ γὰρ Κύριος ἐπάξει τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' αὐτούς, καὶ κοπιήσουσιν οἱ βοηθοῦντες, καὶ πασοῦνται οἱ βοηθούμενοι, καὶ ὅμοι πάντες ἀπολοῦνται.

Ἐπικατάρatos ἀνθρώπου, ὃς τὴν ἐλπίδα ἔχει ἐπ' ἀνθρώπον, καὶ στηρίζει σάρκα βραχίονος αὐτοῦ ἐπ' αὐτόν, καὶ ἀπὸ Κυρίου ἀποστελεῖ καρδίαν αὐτοῦ.

Μὴ ἐξακολούθει τῇ ψυχῇ σου καὶ τῇ ἰσχύϊ σου, καὶ μὴ εἴπης· Τίς με δυναστεύσει; ὁ γὰρ Κύριος ἐκδικῶν ἐκδικήσει.

Μὴ ἐπιχαίρει ἐπὶ τοῖς χρήμασι σου, καὶ μὴ εἶ-
Aύταρχη μοί ἐστιν.

Ἐλπίζων εἰς ἑαυτὸν κινδύνους ἔχει ὄψασθαι καὶ τῇ κατάρα τῇ λεγούσῃ· Ἐπικατάρatos ἀνθρώπου, ὃς τὴν ἐλπίδα ἔχει ἐπ' ἀνθρώπον, καὶ στηρίζει σάρκα βραχίονος αὐτοῦ ἐπ' αὐτόν, καὶ ἀπὸ Κυρίου ἀποστελεῖ καρδίαν αὐτοῦ τοῦ λόγου, διὰ μὲν τοῦ, Ὅς τὴν ἐλπίδα ἔχει ἐπ' ἀνθρώπον, καὶ στηρίζει σάρκα βραχίονος αὐτοῦ, τὸ ἐφ' ἑαυτοῦ πεποιθέναι ἀπαγορεύσαντος, ἑκάτερον δὲ αὐτῶν ἀποστασίαν ἀπὸ Κυρίου ὀνομάζοντος, ὅτι ἔσται ὡς ἡ ἀγριομυρική ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ οὐκ ὄψεται τὰ ἀγαθὰ.

Ὅς πορεύεται ἐπὶ τεσσάρων, ἀκάθαρτος. Ἐπὶ τεσσάρων δὲ πορεύεται ὁ ταῖς χερσὶν ἐπεριειδόμενος, καὶ πᾶσαν ἐπ' αὐταῖς ἔχων τὴν πεποίθησιν.

ΛΟΓΟΣ Ζ'.

Περὶ ἀρετῆς.

Στενὴ ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν.

Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν.

Μὴ σε κληθῆσιν ἄνδρες ἀσεβεῖς, μὴδὲ πορευθῆς ἐν ὁδῷ μετ' αὐτῶν.

Μὴ ποιεῖς κακὰ, καὶ οὐ μὴ σε λήψει κακὰ.

Τιμιώτερον ἀρετῆ ἢ πλοῦτος.

Μόνη κτημάτων ἡ ἀρετῆ ἀναφαίρετον.

Ἀρετῆς δασκῆσις τίμιον μὲν κτήμα τῷ ἔχοντι, ἧδιστον δὲ θέαμα τοῖς ἐντυγχάνουσιν.

Ὅστις γὰρ τῷ πυρὶ αὐτομάτως ἔπεται τὸ φωτίζειν, καὶ τῷ μύρῳ τὸ εὐδαινῆν· οὕτω καὶ ταῖς ἀγαθαῖς πράξεσιν ἀναγκαίως ἀκολουθεῖ τὸ εὐφραίνεσθαι.

μον.

Τοῦτό ἐστιν ἀρετῆ, ἐκκλισίς ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποίησις ἀγαθοῦ.

Ἀρχὴ πρὸς τὴν ἀνάληψιν τῶν καλῶν ἡ ἀναχώρησις τῶν κακῶν. Ἐκκλίνει γὰρ, φησὶν, ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποιήσων ἀγαθόν.

Σπάνιον ἡ τοῦ ἀγαθοῦ κτήσις καὶ πρόστανξις, κἄν εἰ πολὺ τὸ μεθέλκων εἴη καὶ προκαλούμενον.

Ἀρετὴν ἐπαινῶν, θεοὺν ἐπαινέσομαι, παρ' οὐ τοῖς ἀνθρώποις ἡ ἀρετῆ.

Ἄμισθος ἡ ἀρετῆ, ἵνα καὶ ἀρετῆ μείνη, πρὸς τὸ καλὸν μόνον βλέπουσα.

Ποιεῖ γὰρ περιβοήτους οὐ δεξιὰ πράξις μόνον, ἀλλὰ καὶ κακία νικῶσα πονηρᾶν εὐδοκίμησιν.

Πίφουκεν ἀρετὴ καταιδεῖν τε καὶ κατακλήττειν καὶ τοὺς ἄγαθους δυσμενεστάτους.

Οὐκ ἔστι τὸν ἀρετῆς ἐπιμελούμενον μὴ πολλοὺς ἔχειν ἐχθρούς· ἀλλ' οὐδὲν τοῦτο πρὸς τὸν ἐνάρετον. διὰ γὰρ τῶν τοιούτων λαμπρότερος ἔσται μειζόνας.

Πολλοὶ πολλὰκις αὐτὰς τὰς ἀρετὰς, διὰ τοὺς πόνους φύγοντες, διὰ τὴν ἐξ αὐτῶν εὐφημίαν αἰροῦνται ποιεῖν.

Θεῶ τοίνυν οὐ τὸ ἠναγκασμένον φίλον, ἀλλὰ τὸ ἐξ ἀρετῆς κατορθούμενον· ἀρετὴ δὲ ἐκ προαιρέσεως, καὶ οὐκ ἀνάγκης γίνεται.

Οὐχ ὁ τόπος τὴν ἀρετὴν, ἀλλ' ἡ ἀρετὴ πέφυκε τὸν τόπον σεμνύνειν.

Ἡ τοῦ κακοῦ στάσις ἀρχὴ τῆς κατ' ἀρετὴν ἐστὶν ὁρμῆς.

Ἄδίσποτον ἡ ἀρετὴ, καὶ ἐκούσιον, καὶ ἀνάγκης πάσης ἐλευθερον.

Ὡσπερ τὸ τῆς ζωῆς τέλος ἀρχὴ θανάτου ἐστὶν, οὕτως καὶ τοῦ κατ' ἀρετὴν δρόμου ἡ στάσις ἀρχὴ τοῦ κατὰ κακίαν γίνεται δρόμου.

Ἡ τοῦ πονηροῦ ἀλλοτριώσις τῆς πρὸς τὸ ἀγαθὸν οἰκίωσις ἀπορρομὴ γίνεται.

Τ' ἔξω τῶν κακῶν γενέσθαι ἐντός ἐστι τῶν ἀγαθῶν καταστῆναι.

Δυσεπίτευκτον μὲν εἶναι τὴν ἀρετὴν, μυριοὶς ἰβρωσι καὶ πόνοις, σκουδῆ καὶ καμάτῳ μίγεις κατορθουμένην, παρὰ τῆς θείας Γραφῆς ἐδιδάχθημεν.

Κακίας ἔξοδος ἀρετῆς εἰσοδὸν ἐργάζεται, ὡς καὶ τοῖναντιον ὑπακιστάντος ἀγαθοῦ, τὸ ἐφεδρευδὸν κακὸν ἐπισείρχεται.

Ἀρεταὶ μόναι τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα κυβερνᾶν ἐπίστανται.

Ἡ θεωρία τῆς ἀρετῆς παγκάλῃ, καὶ ἡ πρᾶξις καὶ ἡ χρῆσις περιμάχητος.

Χεῖρε τὴν ἀρετὴν ἠνίκα κραταίσις· ἀλλὰ μὴ ἐπαίρου, μὴ ποτε τὸ ναυάγιον ἐν τῷ λιμένι γένηται.

Χρὴ τὴν ἀρετὴν μὴ χωλεῦσιν καθ' ἕτερον, ἀλλ' ἔργῳ καὶ λόγῳ ὀρθὴν καὶ ἀπρητισμένην κατ' ἀμφοτέρω εἶναι.

Οὐκ ἐνὶ ἐκ τοῦ παραχρῆμα λαμβάνειν τὰς ἀρετὰς. Σμικροῖς γὰρ τὰ μέγιστα πῶς ἂν τις ἔλοιτο πόνοις;

Βραχυτα ἡ ἀρετὴ, καὶ ὀρθὸς οἶμος ἐπ' αὐτὴν, καὶ οὐκ ἂν τις ἔλοιτο ταύτην δίχα πόνου μακροῦ.

Μισθὸς ἀρετῆς ἔπαινος.

Οἱ πονηροὶ τῶν ἀνθρώπων, ἂν χρηστότητα τινα ἐπαγγίλλωνται, διὰ τὸν τρόπον οὐ πιστεύονται.

Ἀνδριάντα μὲν τὸ σχῆμα, ἄνδρα δὲ ἡ πρᾶξις κοσμεῖ.

Ὀβτώς ζῆν προαιροῦ, ὡς μήτε ὑπὸ τῶν δυνατωτέρων καταφρονεῖσθαι μήτε τοῖς καταβεστέροις φοβερὸς εἶναι.

Εὐ σοὶ τὸ μέλλον ἔξει, ἂν τὸ παρὸν εὖ τιθῆς.

Virtutis natura est, ut reverentia et auctoritate sua vel infensissimos moveat et terreat.

Chrysost. Fieri nequit, quin qui virtutis studiosus est, quam plures hostes sentiat. Sed nihil hoc virtutis deditum movet: sic enim longe clarior evadet.

Multi sæpe cum virtu'em propter labores fugiant, propter gloriosam quæ ex virtutibus provenit famam laborare volunt.

Deo, non quod necessitate fit, gratum est, sed quod virtutis studio recte geritur. Virtus autem in voluntaria electione, non necessitate consistit.

Virtutem non locus, sed locum virtus illustrare potest.

Vitii cursus inhibitus, principium est ejus, qui ad virtutem fit, motus.

Virtus dominium non exspectat, sed voluntaria est, et ab omni necessitate libera.

Quemadmodum vitæ finis mortis initium est, sic si cursus virtutis sistatur, initium fit ejus, qui ad vitia tendit, cursus.

Mali abalienatio, familiaritatis cum bono occasionem et ansam præbet.

Ex malis evadere, est intra bona consistere.

Virtutem infinitis sudoribus et laboribus vix acquiri, studio ac fatigatione vix recte administrari posse, ex sacris Litteris didicimus.

Philonis. Improbitalis exitus virtutis introitum efficit, quemadmodum et vice versa, si virtus vel bonum recesserit, malo accessus patet.

Solæ virtutes hominum negotia gubernare noverunt.

Virtutis contemplatio longe pulcherrima est, ejusdem vero usus et actio digna sunt, de quibus summo contendatur studio.

Nili. Gaude cum virtutis opus edis, sed ne extollaris, ne forte naufragium in portu facias.

Cyrtilli. Virtutem non oportet claudicare a parte altera, sed tam dictis quam factis rectam et integram utrinque esse.

Virtutes illico assequi impossibile est. **16** Quomodo enim quam minimis laboribus res longe maximas aliquis assequi queat?

Aspera virtus est, et acclivis ad ipsam via, nec eam quis absque longo labore sibi comparaverit.

Synesii. Virtutis merces laus est.

Malis hominibus, licet boni aliquid polliceantur, propter mores tamen fides non habetur.

Plutarchi. Statuam quidem figura, virum vero ipsa actio ornat.

Ita vivere instituas, ut neque a potentioribus contemnaris, neque inferioribus metuendus sis.

Isocratis. Bene tibi futura evenient, si præsentia bene disposeris.

Demonactis. Virtutis potius imagines tibi velis monumenta relinquere, quam corporis.

Tantum ad virtutem adjicies, quantum voluptatibus ademeris.

Turpe est in aliis probare virtutes, intra se etiam habere vitia.

Biantis. Tarde aggredere agenda, aggressus autem constanter age.

Euripidis (1). Tempus non delet reliquias honorum virorum; sed virtus etiam in mortuis refugit.

Theognidis. Multi divites sunt mali, boni autem pauperes. Sed nos cum illis non permutabimus virtute divitias: nam illa semper stabilis est.

Pecunias autem hominum alias alius habet.

Aristot. Dei quidem est agere quæ vult: hominis autem ea quæ convenit animo præsumere.

Procopii rhetoris. Boni indecorum aliquid facientes, peccare volentibus exemplum fiunt.

Viri virtutes non principio, sed sine actionum indicantur.

Maxime bonum peculium est cujusque propria virtus.

Neque convivium sine concordia, neque divitiæ sine virtute delectant.

Donum aliud virtute majus divinitus dari non potest.

Unica virtus est semper fugere indecorum et absurdum.

Deum optime coles, cum mentem Deo similem effeceris per virtutem. Sola enim virtus animum ad id quod ei cognatum est trahit.

Malum virtutis testimonium, quam abundantiam opum mihi exhiberi. Illud enim bonæ mentis, hoc autem fortunæ affluentis encomium videbitur: *Hæc sententia in Græco exemplari non recte ascribitur Theognidi.*

17 SERMO VIII [at. XXIII].

De sapientia, et intellectu, et prudentia.

Matth. x. Estote prudentes instar serpentium, et simplices ut columbæ.

I Cor. xiv. Non mentem, sed malitiam infantes esse debetis: animis autem perfecti este.

Prov. iii. Beatus homo qui invenit sapientiam, et mortalis qui vidit prudentiam: præstat enim ipsam acquirere, quam auri et argenti thesauros; pretiosior est magni pretii gemmis; facile agnoscitur omnibus adæquantibus eam; nihil autem tam pretiosum est, quod ipsius pretium adæquet. Diuturnitas enim et anni vitæ in dextera ejus; in læva autem, opes et gloria. Ex ore ejus justitia progreditur; legem et misericordiam in lingua fert. Viæ ejus viæ sunt pulchræ, et omnes semitæ ipsius in pace.

Prov. xv. Vir prudens directus ingreditur.

Prov. iv. Acquire sapientiam, et intellectum tibi compara; ne obliviscaris, ut capiti tuo coronam det gratiarum.

(1) Græca desunt.

Βούλου τὰς τῆς ἀρετῆς εἰκόνας· ὑπομνήματα μᾶλλον ἢ τοῦ σώματος καταλιπεῖν.

Τοσοῦτον εἰς ἀρετὴν προσθήσεις, ὅσον ἂν ὑφέλης τῶν ἡδονῶν.

Δισχρὸν μὲν ἐν ἄλλοις ἀποδέχεσθαι τὰς ἀρετὰς, ἐν ἑαυτοῖς δὲ ἔχειν τὰς κακίας.

Βραδέως ἐγγείρει τοῖς πραττομένοις, ἐγχειρήσας δὲ, πρῶτος βεβαίως.

Β Θεοῦ μὲν ἐστὶ πρᾶττειν ἃ βούλεται· ἀνθρώπου δὲ τὰ δέοντα προθυμείσθαι.

Οἱ ἀγαθοὶ, μὴ τὸ προσῆκον ποιοῦντες, παράδειγμα πρόκεινται τοῖς πλημμελεῖν βουλομένοις.

Ἄνδρὸς ἀρετὴν οὐκ ἀρχόμεναι δηλοῦσιν αἱ πράξεις, ἀλλὰ τελευτῶσαι μνησούσιν.

Μέγιστον ἀγαθὸν κτήμᾶ ἐστὶν ἐκάστου ἡ οἰκία ἀρετῆ.

Οὔτε συμπίσιον ἄνευ ὁμοιοῦς, οὔτε πλοῦτος χωρὶς ἀρετῆς ἡδονὴν ἔχει.

Δῶρον ἄλλο μείζον ἀρετῆς οὐκ ἐστὶ παρὰ Θεοῦ λαβεῖν.

Μία ἐστὶν ἀρετὴ, τὸ ἄτοπον φεύγειν ἀεὶ.

Τιμηθεὶς τὸν Θεὸν ἀριστα, ὅταν τῷ Θεῷ τὴν διάνοιαν ὁμοιώσης δι' ἀρετῆς. Μόνη γὰρ ἀρετὴ τὴν ψυχὴν ἔλκει πρὸς τὸ συγγενές.

Βουλομένη δ' ἂν περὶ ἀρετῆς μαρτυρηθῆναι μᾶλλον ἢ περὶ πλοῦτου θαψιλείας. Τὸ μὲν γὰρ ψυχῆς ἀγαθῆς, τὸ δὲ τύχης περιουσιαζούσης ἐγκώμιον δοξεῖ.

ΛΟΓΟΣ Η΄.

Περὶ σοφίας, καὶ συνθέσεως, καὶ φρονήσεως.

Γίνεσθε φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις, καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστέραί.

Μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσίν· ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε, ταῖς δὲ φρεσὶ τέλειοι γίνεσθε.

Μακάριος ἀνθρώπος ὃς εὗρε σοφίαν, καὶ θνητὸς ὃς εἶδε φρόνησιν. Κρεῖττον γὰρ αὐτῆς ἐμπορεύεσθαι, ἢ χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου θησαυροῦς· τιμιωτέρα δὲ ἐστὶ λίθων πολυτελῶν. Εὐγνωστὸς ἐστὶ πᾶσι τοῖς ἐγγίζουσιν αὐτῇ. Πᾶν δὲ τίμιον οὐκ ἀξίον αὐτῆς. Μῆκος γὰρ βίου καὶ ἔτη ζωῆς ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτῆς· ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ αὐτῆς πλοῦτος καὶ δόξα. Ἐκ τοῦ στόματος αὐτῆς ἐκπορεύεται δικαιοσύνη· νόμον δὲ καὶ ἔλεον ἐπὶ γλώσσης φορεῖ· αἱ ὁδοὶ αὐτῆς ὁδοὶ καλῆς, καὶ πᾶσαι αἱ τρίβοι αὐτῆς ἐν εἰρήνῃ.

Ἄνθρωπος φρόνιμος κατευθύνων πορεύεται.

Κτήσαι σοφίαν, καὶ κτήσαι σύνεσιν. Μὴ ἐπιλάβῃ, ἵνα δῶ τῇ σῆ κεφαλῇ στέφανον χαρίτων.

Μετὰ σοφῶν συμβουλευέου, καὶ μετὰ συνετῶν ἔστω ἂ διαλογισμὸς σου.

Σοφία ἐστὶν ἐπιστήμη θέλων καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων, καὶ τῶν τούτοις αἰτίων.

Ἀπλοῦν ἐστὶ τὸ τῆς φρονήσεως ὄνομα. Ἡ μὲν γὰρ τίς ἐστὶ φυλακὴ τοῦ οικείου συμφέροντος, οὗ ἢ τοῦ ὄψεως τὴν κεφαλὴν ἑαυτοῦ συντηροῦντος· ἢ δὲ τις ἔσκεν εἶναι κακεντρέχεια τῶν, ὅθεν τὸ ἴδιον λυσιτελεῖ ἐξευρίσκουσα, καὶ συναρπάζουσα τοὺς ἀπεραιότερους· ὅποια ἦν ἡ τοῦ οἰκονόμου τῆς ἀδικίας. Ἡ δὲ ἀληθὴς φρόνησις διὰ γνώσεως ἐστὶ τῶν τε ποιητέων καὶ οὐ ποιητέων· ἢ ὁ κατακολουθῶν οὐδέποτε τῷ ὀλέθρῳ τῆς· κακίας περιπαρῆσται. Ὁ τοίνυν νοῦν λόγου· φρονήσεως οἷδε τινες μὲν σοφισματώδεις, τινες δὲ οἱ κατὰ τὸν βίον πρακτικοί, καὶ τὰ βέλτιστα ἡμῖν ὑποτιθέμενοι· καὶ ὡς δόκιμος ἐρασιγίτης, τὸ μὲν καλὸν καθέξει, ἀπὸ δὲ παντὸς εἴδους πονηροῦ ἀπέξεται.

Ὁ γὰρ τὸ τοῦ ὄψεως φρόνιμον περὶ τὰ κακὸν, τὸ τε τῆς περιστερεῶς ἀκέραιον περὶ τὰ καλὸν ἀναμίξας, οὕτε τὸ φρόνιμον ἑάσει κακοῦργον γενέσθαι, οὕτε τὸ ἀπλοῦν ἀνόητον.

Ἐφησὶ τίς σου τῶν φιλοχρύσεων τάδε·
 θέλω τύχης σταλαγμῶν ἢ φρανῶν πίθον·
 Ἥς μὴ παρούσης δυστυχοῦσιν αἱ φρένες.
 Πρὸς δὲ τις ἀντέφησε τῶν φιλοφρόνων·
 Ἦναις φρανῶν μοι μᾶλλον ἢ βυθὸς τύχης.

Φρόνησις τῶν ἄλλων ἀρετῶν ἀρχή.

Μόνος ὁ σοφὸς ἐλεύθερός τε καὶ ἀρχων, κἀν μυρίους τοῦ σώματος ἔχη δεσπότης.

Φρόνησις εὐτυχίαν ὡς τὰ πολλὰ χαρίζεται, τύχῃ δὲ φρόνησιν οὐ ποιεῖ.

Πάντων μὲν ἐπιμελοῦ τῶν περὶ τὸν βίον, μάλιστα δὲ τὴν αὐτοῦ φρόνησιν ἄσκει. Μέγιστον γὰρ ἐν ἐλαττοῦ νοῦς ἀγαθὸς ἐν ἀνθρωπίνῳ σώματι.

Τοσοῦτε διαφέρειν ὁ Σόλων φῆν φρόνησιν εἰλεγε τῶν ἀρετῶν, ὅσην ὄρασις τῶν ἄλλων αἰσθήσεων.

Οὕτε ἔπουν χωρὶς χαλινοῦ, οὕτε πλοῦτον δίχα φρονήσεως δυνατὸν κρατεῖσθαι.

Τόπων μεταβολαὶ οὕτε φρόνησιν διδάσκουσιν, οὕτε ἀφροσύνην ἀφαιροῦσιν.

Ὁὐ γὰρ οἱ πλατεῖς,
 οὐδὲ εὐρύνωτοι φῶτες ἀσφαλέστατοι.

Ἄλλ' οἱ φρονούντες εὐ κρατοῦσι πανταχοῦ.

Μέγας δὲ πλευρὰ βοῦς ὑπὸ σμικρῆς ὄμωσ

Μάστιγος ὀρθὸς εἰς ὄδον πορεύεται.

Ἦσον ἐκεῖνο παρ' ἐμοὶ κέκριται, φρονέειν τε εὖ,
 καὶ τῷ λέγοντι χρῆστὰ πιθεσθαι.

ΛΟΓΟΣ Θ'.

Περὶ ἀφροσύνης, ἀφρονος, καὶ ἀνοήτου, καὶ ἀπαιδευτοῦ, καὶ μωροῦ.

Ἢ, ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους, καὶ μὴ ποιῶν αὐτούς, ὁμολωθήσεται ἄνθρωπι μωρῷ.

Eccl. ix. Cum sapientibus consulta, et cum prudentibus sit colloquium tuum.

Basilii. Sapientia est scientia de divinis et humanis rebus, earumque causis.

Duplex est prudentiæ nomen; altera enim est proprii commodi custodia, ut serpentis caput suum custodientis; altera vero videtur esse malignitas morum, acute quod sibi utile est dependens, et simpliciores secum abripiens, qualis erat illa dispensatoris iniustitiæ. Vera autem prudentia discretio est rerum, quæ faciendæ sunt et non faciendæ, quam qui sequitur nunquam interitu malitiæ afficietur. Qui igitur intelligit prudentiæ rationes novit quinam sint astuti, qui contra circa vitam activi, et optima nobis consulentes. Et ceu probus nummularius, quod bonum est retinebit, ab omni autem mala specie abstinabit.

Theologi. Nam qui serpentis prudentiam circa malum columbinæ simplicitati circa bonum commiscuerit, is neque ex prudentia malignitatem, neque ex simplicitate stultitiam fieri permittet.

Quidam avarus hæc verba protulit:

Malo fortunæ guttam, quam dolium mente plenum; Nam illa absente infortunata mens est.

Cui quidam ex prudentiæ studiosis respondit:

Stilla mihi mentis potius obtingat, quam fortunæ [mare.

Philonis. Prudentia virtutum aliarum principium est.

Solus sapiens liber est ac princeps, etsi innumeros corporis dominos habuerit.

Plutarchi. Prudentia ut plurimum bonam fortunam donat: fortuna vero prudentiam non facit.

Omnia quidem vitæ negotia curabis, in primis autem prudentiam ejus exercebis. Quippe maxima res inclusa minimæ bonæ mens est in humano corpore.

Solon. Prudentiam Solon aiebat tantum cæteris virtutibus antestare, quantum visus reliquos sensus excellit.

Pythagoræ. Neque sine freno equus, neque divitiæ sine prudentia gubernari possunt.

Bianiti. Locorum mutationes neque prudentiam docent, nec imprudentiam adimunt.

Non enim quadrati aut amplius lateribus viri tutissimi sunt

Sed qui recte sapiunt, ubique vincunt.

Et bos cui magna sunt latera, vel parvo ictus flagello, rectus per viam ingreditur.

(Sophocli. in *Ajax*.)

Herodoti. Æqualia mihi videntur et recte sapere, et probe dicenti parere.

SERMO IX [al. XXVIII].

De imprudente, stolido, imperito et stulto.

Matth. vii. Omnis audiens verba mea et non faciens, similis erit viro stulto, etc.

μῆου λέγεται· Τίς ἕγάρ ἔγνω νοῦν Κυρίου; ἢ τίς ἄσμβουλος αὐτοῦ ἔγενετο; Ἄνθρωποι δὲ κἄν μυριάκις ὤμεν σοφοί, μυριάκις ἐλεγχόμεθα, καὶ τὸ τῆς φήσεως ἡμῶν ἀσθενὲς διαφαίνεται. Οὐ γὰρ δύναται πάντα εἶναι ἐν ἀνθρώποις, φησὶν· ἔτι οἷα ἀθάνατος υἱὸς ἀνθρώπου. Καθάπερ τοῦ ἡλιακοῦ φωτός τὴν ἱπαστρόπικουσαν ἀκτῖνα σκότος ἐπιπλὸν ἀπεκρύπτει· οὕτω πολλὰκις καὶ τὴν σύνεσιν τὴν ἡμετέραν, καθάπερ ἐν σταθερᾷ μεσημβρίᾳ λάμπουσαν καὶ ἀφανισμένην, ἐπιπλὸν ἀνοίκα ἀπέκρυψε πολλὰκις. Καὶ ὁ μὲν σοφὸς τὸ θεῖον οὐ συνείδεν· ὁ δὲ ἰλιπτῶν ἐκείνου πολλῶ ὑπερέτερον τοῦ· του ἐφώρασεν. Καὶ τοῦτο γίνεται, ἵνα μήτε ὁ σοφὸς ἐπαίρηται, μήτε ὁ εὐτελής· ἐαυτὸν ταλανίζῃ.

Ὁ κακὸς διακησθεὶς περὶ τῶν οὐκ ἐκείνων οὐδέποτε καλῶς βουλευέσεται περὶ τῶν ἀλλοτρίων.

Εὐμβουλος ἀγαθὸς χραισμιώτατος καὶ τυραννικώτατος ἀπάντων κτημάτων ἐστίν. Τὸ γὰρ λέγειν ὡς αἰ τοῦ φρονεῖν αὐ μάλιστα σημείον ποιούμεθα.

Ἐν ἀλλοτρίοις παραδείγμασι καίθευε σαυτὸν, καὶ ἀπαθῆς τῶν κακῶν ἔσθ.

Κρείστων σοφὸς ἰσχυροῦ.

Ἄνευ μὲν εὐβουλίας οὐδὲν πέφυκε δόναμις ὠφέλει· σύνεσις; δὲ κἄν ἰσχύον μὴ προσλάβῃ, πολλὰ πολλὰκις ἐπινοεῖ.

Σοφὸν γὰρ εὐβούλευμα τὰς πολλὰς χεῖρας;

Νικᾷ· σὺν ἄλλω δ' ἀμαθία πλέον κακόν.

Δίον τὰ τέλη τῶν πραγμάτων ἡμᾶς προορᾷ, καὶ οὕτως τὴν τοῦτων ἐγχείρησιν ποιεῖσθαι.

Φιλεῖ γὰρ ἢ τῶν πλειόνων συγκατάθεσις κρατύνειν τὰ νοηθέντα.

ΛΟΓΟΣ ΑΡ.

Περὶ εὐβουλίας καὶ βραδυβουλίας, καὶ δεῖ τὸ ἀπερίσκεπτον βλαβερόν.

Ὅσπερ πόλις τὰ τεῖχη καταβλημένη, οὕτως ἀνὴρ, ὃς οὐ μετὰ βουλῆς πάντα πράσσει.

Οἷς μὴ ὑπάρχει βουλή, πίπτουσιν ὡσπερ φύλλα.

Τῆ εὐβουλία αὐτῶν ἀλλοιοῦνται παράνομοι.

Ὁξύθυμος πράσσει μετ' εὐβουλίας.

Πολλοὶ πολλὰκις ὑπὲρ τοῦ μὴ φανῆναι δοκίμοι συμβουλῆς τῆς παρ' ἐτέρων, εἰλοντο προδοῦναι τὴν ὠφέλειαν τὴν ἀπὸ τῆς γνώμης, ἢ δεξάμενοι τὴν παραινέσιν διορθῶσαι τὸ ἀμάρτημα· καὶ μᾶλλον ἀγνοεῖν, ἢ μαθεῖν καταδέξαντο· οὐκ εἰδότες ὅτι οὐ τὸ μαθεῖν ἐγκλημα, ἀλλὰ τὸ ἀγνοεῖν κατηγορία· οὐ τὸ διδάσκεισθαι, ἀλλὰ τὸ ἐν ἀμαθίᾳ εἶναι· οὐ τὸ ἐλεγχέσθαι, ἀλλὰ τὸ ἀμαρτάνειν ἀδιόρθωτα. Ἔστι γὰρ, ἔστι καὶ παρὰ ἀνθρώπων μικρῶ καὶ εὐτελεῖ εὐρεθῆναι τι τῶν δεδόντων, δὲ παρὰ τῷ σοφῷ καὶ μεγάλῳ πολλὰκις οὐχ εὐρηται.

Τὰ μὴ σὺν λόγῳ πάντα ἀισχρά· ὡσπερ τὰ σὺν λόγῳ κόσμια.

Χωρὶς θεωρίας ἐπιστημονικῆς οὐδὲν τῶν πρατομένων καλόν. Ἐπιστήμη γὰρ ἔγγονον εὐβουλίας, ἀβουλία δὲ πηγὴ κακῶν πάντων.

obrem et de solo ipso dicitur: « Quis enim cognovit mentem Domini, aut quis consiliarius ei fuit? » Homines vero, etsi millies simus sapientes, millies redarguimur, et naturæ nostræ imbecillitas se prodit. « Non enim possunt, ait, omnia in hominibus esse; quippe non immortalis est filius hominis. Quemadmodum jubar fulgens a solis lumine caligo superveniens occultat: ita serpenumero intellectuum quoque nostrum veluti in ipsa meridie splendens, et luce sua conspicuum, stultitia vel auaritia superveniens obscurat: et vir sapiens quod facio opus est, non dissipat, alius autem multo inferior eo acutius rem deprehendit: atque hoc ita fit, ne vel sapiens superbat, vel obscuro et vilis homo miserum se repulcat.

Isocratis. Qui de suis rebus male statuit, nunquam bene consulat de alienis.

Bonus consultor res omnium utilissima et potentissima est. Nam ex opportuna oratione animi prudentiam ceu maximo signo conjicimus.

Demonactis. Exemplis alienis sapere discito, et nulla mala te afficient.

20 Diodori. Sapiens robusto præstat.

Choricii. Sine bono consilio nihil efficit robur: prudentia vero quamvis robur non assumpsit, multa multoties excogitat.

Prudens enim consultatæ mentem multitudinem vincit:

Imperitia vero cum hominum turba deterior est.

Chabriæ. Exitus rerum prospicere oportet, ac ita demum eas aggredi.

Plurium enim consensus res excogitata confirmare solet.

SERMO XI [al. XXX].

De temerario et tardo consilio, et quod noxium sit inconsiderato agere.

Salomonis. Qualis civitas est, cujus diruta sunt mœnia, talis est vir qui non omnia cum consilio agit.

Quibus consilium non est, cadunt tanquam folia.

Temeritate sua capiuntur prævaricatores.

Iracundus precipitanter ac temere agit.

Chrysostr. Multi sæpe ne viderentur indigere aliorum consilio, relinquere potius voluerunt utilitatem ex consilio capiendam, quam admonitione accepta errorem corrigere, et ignorare quam condiscere maluerunt, nescientes quod discere non sit vitiosum, ignorare vero culpandum. Non quidem dissere, sed cum inscitia pergere: non redargui, sed errare, spem emendationis nullam habent. Licet enim vel apud exiguæ ac obscuræ sortis hominem opportuni quidpiam invenire, quod multoties apud sapientem et magnum aliquem inventum non est.

Philonis. Quæ absque ratione sunt omnia sunt turpia; quæ vero cum ratione, omnia decora.

Citra contemplationem scientificam nihil decore fieri potest. Scientia enim a bono consilio nascitur; at inconsulta temeritas malorum omnium scaturigo est.

Meditatio sera lucrum non habet, et in exitu rei A
inutilis est poenitudo.

SERMO XII [al. XXXIX].

De fortitudine et robore.

Ephes. xvi. Induite totam armaturam Dei, et ut possitis stare adversus assultus diaboli. Quoniam non est nobis lucta adversus sanguinem et carnem, sed adversus principatus, adversus potestates, adversus mundi dominos rectores tenebrarum **21** sæculi hujus, adversus spirituales astutias in coelestibus. Quapropter assumite universam armaturam Dei, ut possitis resistere in die mala, et omnibus peractis stare. State igitur, lumbis circumcinctis balteo per veritatem, et induti thoracem justitiæ, et calceati pedibus, ut parati sitis ad Evangelium pacis, super omnia assumpto scuto fidei, quo possitis omnia jacula mali illius ignita extinguere: galeamquesalutaris accipite, et gladium Spiritus, qui est verbum Dei.

Prov. xxi. Equus paratur ad diem belli, auxilium autem a Domino est.

Strach. XIII. Fortiori et ditiori te ne communiões. Quid communicabit olla ad cacabum? ipsa impinget, et ipsa conteretur.

Divi Basilii. Cujus gratia vitam diligis, propter id obire mortem ne dubites.

Robur cum prudentia juvat, sine ea vero, damno afficit possidentes.

Vires sine mente participes sui sepulchro tradunt.

Aristotelis. Fortior mihi videtur ille qui cupiditates, quam qui hostes vicit. Etenim seipsum vincere difficillimum est.

Fortis est non solum qui superat hostes, sed etiam qui voluptatibus superior fuerit. Sed, o miseriam humanam! multi enim cum sæpe hostes et alios homines vicerint, mulieribus servierunt. Quare modis omnibus muliebres vultus refugere oportet.

Multos quidem naturæ fortes genuit, experientia autem et exercitatio fortiores effecerunt.

Agilais. Nullus est fortitudinis usus absente justitiis: si vero omnes justii essent, fortitudine nihil egerent.

SERMO XIII [al. XL].

De justitia.

Matth. v. Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam: ipsi enim saturabuntur.

Rom. xi. An nescitis quod cui exhibetis vos servos ad obedientiam, servi estis ejus cui obeditis, sive peccati ad mortem, sive obedientiæ ad justitiam?

Proverb. xiv. Justitia exaltat gentem, imminuunt autem populos peccata.

Pretiosa res est vir purus, ambulans in viis justitiæ.

'Απερὸς ὁ βραδὺς λογισμὸς· καὶ ἀποφελῆς ὁ ἐν ἐσχάτοις μετάνεμος.

ΛΟΓΟΣ ΙΒ΄.

Περὶ ἀνδρείας καὶ ἰσχύος.

'Ενδύσαθε τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στήναι πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου· ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ κἀλλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. Διὰ τοῦτο ἀναλάβετε τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, ἵνα δυνηθῆτε ἀντιστήναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρῇ, καὶ ἕκαστος καταργασάμενος στήναι. Στήτε οὖν, περιωσάμενοι τὴν ὄσφυν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης, καὶ ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας ἐν ἐτοιμασίᾳ τοῦ Εὐαγγελίου τῆς εὐρηνης, ἐπὶ πᾶσιν ἀναλαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνησθε πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα ὀβείσαι· καὶ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου δέξασθε, καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ Πνεύματος, ὅ ἐστι ῥῆμα Θεοῦ.

'Ἴππος ἐτοιμάζεται εἰς ἡμέραν πολέμου· παρὰ δὲ Κυρίου ἡ βοήθεια.

Ἰσχυροτέρῳ σου μὴ κοινῶναι. Τί κοινῶναι χύτρα πρὸς λίθους; αὕτη προσκρούσει καὶ αὕτη συντριβήσεται.

Ὅς ἔνεκεν ζῆν ἐθέλεις, καὶ ἀποθανεῖν μὴ κατέκνει.

Ἰσχύς μετὰ μὲν φρονήσεως ὠφέλησεν· ἀνευ δὲ ταύτης ἐβλάφη τοὺς ἔχοντας.

Ἰσχύς οὖν οὐκ ἔχουσα τάφῳ τοῦ ἐμπέκοντος παραδίδωσιν.

'Ανδρείότερος εἶναι μοι δοκεῖ ἢ τῶν ἐπιθυμιῶν ἢ τῶν πολεμίων κρατῶν. Καὶ γὰρ χαλεπώτατόν ἐστιν ἑαυτὸν νικῆσαι.

'Ανδρεὸς οὐ μόνον ὁ κρατῶν τῶν πολεμίων, ἀλλὶ καὶ ὁ τῶν ἠδονῶν κρείσσων. 'Αλλ' ὦ τῆς ἀνθρωπίνης ταλαιπωρίας! ὅτι πολλοὶ πολλὰς πολεμίων κρατοῦντες καὶ ἄλλων τινῶν, γυναίξιν ἰδοῦλεύσαν. Δεῖ οὖν πάσῃ δυνάμει τὰς γυναικείας ἕβεις ἐκφεύγειν.

Πολλοὺς μὲν ἡ φύσις ἀνδρείους ὑπέδειξε· πείρα δὲ καὶ γυμνασία ἀνδρειότερους κατέστησεν.

'Ανδρείας οὐδὲν ὄφελος, μὴ παρουσίας δικαιοσύνης. Εἰ δὲ δίκαιοι πάντες γέγοντο, οὐδὲν ἀνδρείας δεήσονται.

ΛΟΓΟΣ ΙΓ΄.

Περὶ δικαιοσύνης.

Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται.

Οὐκ οἶδατε ὅτι ᾧ παριστάνετε ἑαυτοὺς δούλους; εἰς ὑπακοήν, δούλοι ἐστε ᾧ ὑπακούετε, ἦτοι ἁμαρτίας εἰς θάνατον, ἢ ὑπακοῆς εἰς δικαιοσύνην;

Δικαιοσύνη ὅσοι ἔθνος, ἔλασσοῦσι δὲ φυλάξ ἁμαρτίας.

Κτῆμα τίμιον ἀνὴρ καθαρὸς, πορευόμενος ἐν ὁδοῖς δικαιοσύνης.

Ὁδὸς δικαιοσύνης καὶ ἐλεημοσύνης εὐρήσεται ζωὴν Ἀ καὶ δόξαν.

Ὁρῶστων βόθρον τῷ πλησίον ἐμπασεῖται εἰς αὐτόν.

Ζυγὰ δίκαια, καὶ μέτρα δίκαια, καὶ χροὺς δικαιοσύνης εἰσι οὗτοι.

Δικαιοσύνην μάθετε, οἱ ἐνοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς.

Ὁ τὴν ἀληθῆ δικαιοσύνην μὴ ἔχων προσηγορευμένην αὐτοῦ τῆ ψυχῆ, ἀλλ' ἢ χρῆμασι διαφθαρμένος, ἢ φιλῆα χαριζόμενος, ἢ ἐχθρὰ ἀμυνόμενος, ἢ δυνασταίαν δυσωπούμενος, τὸ κρίμα κατακυβερνεῖ οὐ δύνανται.

Δικαιοσύνη ἐστὶν ἕξις ἀπονεμητικῆ τοῦ κατ' ἀξίαν· δυσθῆρατον δὲ τοῦτο, τῶν μὲν διὰ τὸ περὶ τὴν φρόνησιν ἐλλειπῆς οὐχ εὐρισκόντων ἐκάστη διανεῖμαι τὸ ἴσον, τῶν δὲ διὰ τὸ προκατεχέσθαι ὑπὸ παθῶν ἀνθρωπίνων ἀφανιζόντων τὸ δίκαιον.

Ὅστε πάντας ἐνταῦθα ἀπαιτεῖ δίκην ὁ Θεός, ἵνα μὴ ἀπογῶς τὴν ἀνάστασιν, καὶ ἀπελπίσῃ τὴν κρίσιν, ὡς πάντων ἐνταῦθα διδόντων λόγον· οὐτε πάντα ἀφίψιν ἀτιμωρητὶ ἀπελθεῖν, ἵνα μὴ πάλιν ἀπρόνοητα εἶναι τὰ πάντα νομίσῃ.

Δικαιοσύνη λέγεται ἡ ἀπασα τῆς ψυχῆς φιλοσοφία.

Δικαιοσύνη ἐστὶν ἡ πασῶν τῶν ἐντολῶν πληρωσις.

Ὁ δύνανται ἡ ἀνθρωπίνη φύσις αὐτὸ καθαρῶς τὸ δίκαιον ἐν ψυχῇ θεάσασθαι, τὰ πολλὰ τῶν λογισμῶν ἀμβλυώττουσα.

Ὅς ἔοικεν, ἡ δικαιοσύνη τετραγώνος ἐστὶ, πάντοθεν ἴση καὶ ὁμοία.

Ἡ τοῦ Θεοῦ δικαιοκρατία ταῖς ἡμετέραις διαθέσειν ἐφομοιοῦται, καὶ οἵαπερ ἂν τὰ παρ' ἡμῶν ᾖ, τοιαῦτα ἡμῖν ἐκ τῶν ὁμοίων ἀντιπαρέχεται.

Ὁ δὲ λέγομεν φονεάς, ἢ αἱμάτων ἄνδρας, τοὺς κατὰ θεῖους νόμους ἀποκτείνοντας τοὺς ἀξίους τοῦ παθεῖν, ὡς οὐδὲ Σαμουὴλ καὶ Ἠλίαν.

Ἄδικαιτω με πλούσιος, καὶ μὴ πένης.

Ῥῆον φέρειν γὰρ κρείττονων τυραννίδα.

Ἄγωνίζόμενος ὑπὲρ οὗ ἀδικῶς ἐπραξας, δις ἀδικήσεις.

Ἄνθρωπος δίκαιός ἐστιν οὐχ ὁ μὴ ἀδικῶν,

Ἄλλ' ὅστις ἀδικεῖν δυνάμενος, οὐ βούλεται.

Εἰ βούλει τὰς κρίσεις δικαίας ποιῆσθαι, μηδένα τῶν δικαιοζόμενων καὶ δικαιολογούντων ἐπιγίνωσκε, ἀλλ' αὐτὴν τὴν δίκην.

Ἀσφαλῆς ἴππος τόπος τῷ ζῶντι μετὰ δικαιοσύνης.

Χρηστοῦ πρὸς ἀνδρὸς μηδὲν ὀνομαίε κακόν.

Δίκαιος γὰρ ἀδικεῖν οὐκ ἐπίσταται τρόπος.

Δίκαια μὲν γὰρ λέγοντες πολλοὶ, ἀδικα ποιοῦσι· δίκαια δὲ πραττόντων οὐδ' ἂν εἴ, ἀδικος εἶη.

Via justitiæ et misericordiæ, reperiet vitam et gloriam.

Qui fodit foveam proximo suo, incidet in eam.

Levit. xix. Statera justæ, et pondera justa, et congruus justus erit vobis.

Isa. Discite justitiam qui habitatis in terra.

Divi Basilii. Qui veram justitiam non prius in animo repositam habet, sed aut pecuniis corruptus est, aut amicitia gratificatur, aut inimicitiam ulciscitur, aut potentia commovetur, rectum proferre iudicium nequit.

Justitia est habitus, secundum dignitatem suam cuique tribuens. Hoc autem consequi arduum est, cum alii prudentiæ ingeniique defectu quid singulis æquale et congruum distribuunt invenire non possint, alii vero, quoniam affectibus humanis prius occupatum habent animum, justitiam oblituerunt.

Chrysost. Deus in hoc mundo neque ab omnibus pœnam sumit, ne desperes resurrectionem, et animum de futuro, iudicio despondeas, tanquam omnibus hic in præsentiâ rationem reddentibus: neque omnes impune sinit abire, ne rursus omnia citra Providentiâ evenire putes.

Justitia nominatur universa animæ philosophia.

Methodii. Justitia est omnium præceptorum integra observatio.

Natura humana non potest ipsam justitiam in anima pure conspiciere, cum in plerisque cogitationibus cœcuetur.

Justitia, ut videtur, quadrata est, undecunque æqualis ac sibi similis.

Justum Dei iudicium nostris affectionibus accommodatur, et quales quidem res nostræ fuerint, quæque se habuerint modo, talem eodemque modo retributionem sortimur.

Cyrilli. Non appellamus homicidas aut sanguinarios illos qui juxta leges divinas occiderint homines dignos qui mortem paterentur, ut neque Samuelum et Eliam.

Menandri. Injuriam dives inferat mihi, non pauper.

Facilius enim est ferre tyrannidem præstantiorum.

Clitarchi. Contendens ad defendendum id quod injuste fecisti, bis delinquas.

Epicteti. Vir justus est, non qui injuriam non facit, sed qui cum facere possit, non vult.

Si volueris justas pronuntiare sententias, nullum eorum qui litigant et causam dicunt, sed ipsum jus cognoscito.

Omnis locus homini cum justitia viventi tatus est.

De homine probo nihil suspicari mali.

Justum enim ingenium injuriam facere nescit.

Xenophontis. Multi etenim, justa dicentes, injusta faciunt. Illorum vero qui justa faciunt nemo fuerit injustus.

Agessai. Fortitudo nihil prodest absente iustitia; A si vero iusti omnes fuerint, fortitudine nihil opus habebant.

23 SERMO XIV [al. LXIV].

De virginitate, et castitate, et temperantia, et nuptiis honestis.

Matth. xix. Non omnes capiunt hoc verbum, sed quibus datum est.

Ibid. Sunt eunuchi, qui ab utero matris ipsorum ita nati sunt, etc.

Ibid. v. Intuitus mulierem ita ut concupiscat eam, jam adulterium cum ea commisit in corde suo.

Ibid. xix. Quod igitur Deus coniunxit, homo ne separet.

I Thess. iv. Unusquisque vestrum vas suum possideat cum sanctificatione et honore, non cum affectu concupiscentiæ, quemadmodum ceteras gentes.

Ephes. iv. Non amplius ambulate, quemadmodum et reliquæ gentes ambulat in vanitate mentis ipsorum.

Rom. xii. Exhibete corpora vestra sacrificium vivum, sanctum, beneplacitum Deo.

Glorificate Deum in membris vestris.

Glorificate Deum in corpore vestro et in spiritu, quæ quidem Dei sunt.

Galat. v. Spiritu ambulate et affectum carnis ne impleatis. Caro enim desiderat contra spiritum, spiritus autem contra carnem: hæc autem adversantur sibi invicem.

I Cor. vii. Bonum est homini, uxorem non attingere. Altamen propter stupra vitanda, suam quisque uxorem habeat, et suum quasque virum habeat. Uxori vir debitam benevolentiam reddat; similiter autem et uxor viro. Uxor proprii corporis jus non habet, sed maritus. Similiter et maritus proprii corporis jus non habet, sed uxor. Ne fraudetis vos invicem, nisi si quid ex consensu pro tempore, ut vacetis jejuniis et orationi: et rursus in unum conveniatis, ne tentet vos Satanas propter intemperantiam vestram. Hoc autem dico juxta indulgentiam, non juxta præceptum. Nam velim omnes homines esse, ut et ipse sum. Sed unusquisque proprium donum habet ex Deo, alius quidem sic, alius autem sic. Dico autem in-conjugatis et viduis, Bonum eis est si manserint ut et ego; quod si se non continent contrahant matrimonium, Nam satius est matrimonium contrahere, quam uti. At conjugatis præcipio, non ego, imo Dominus: Uxor a viro ne separetur; quod si separata fuerit, maneat innupta, aut marito reconcilietur, et maritus uxorem ne dimittat.

Ibid. De virginibus autem præceptum Domini non habeo; consilium tamen do, tanquam misericordiam consecutus a Domino, in hoc ut sim fidelis. Arbitror igitur hoc bonum esse propter præsentem necessitatem. **24** Nam bonum est homini

Ἀνδρείας οὐδὲν ὑπερός, μὴ παρούσης δικαιοσύνης· εἰ δὲ δίκαιοι πάντες γένοιτο, οὐδὲν ἀνδρείας δεύονται.

ΛΟΓΟΣ ΙΑ΄.

Περὶ ἀγνείας καὶ σωφροσύνης, καὶ παρθενίας, καὶ γάμου σεμνοῦ.

Οὐ πάντας χωροῦσι τὸν λόγον τοῦτον, ἀλλ' οἳ δίδονται.

Εἰσὶν εὐνοῦχοι, οἵτινες ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτῶν ἐγεννήθησαν οὕτως, καὶ τὰ λοιπὰ.

Ὁ ἐπιθυμῶν γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτὴν ἤδη ἐποίησεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.

Ὁ οὖν ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωρίζτω.

Ἐκαστος τὸ ἑαυτοῦ σκεῦος κτάσθω ἐν ἁγιασμῷ, μὴ ἐν πάθει ἀτιμίας [ἁλίας ἐπιτιμίας], καθάπερ τὴν λοιπὴν ἔθνη.

Μηκέτι περιπατεῖτε, καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη περιπατοῦν ἐν ματαιότητι τοῦ νοῦ αὐτῶν.

Παραστήσατε τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ.

Δοξάσατε τὸν Θεὸν ἐν τοῖς μέλεσιν ὑμῶν.

Δοξάσατε δὴ τὸν Θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν, καὶ ἐν τῷ πνεύματι, ἅτινά ἐστι τοῦ Θεοῦ.

Πνεύματι περιπατεῖτε, καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ μὴ τελήσητε. Ἡ γὰρ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός. Ταῦτα ἄντικειται ἀλλήλοις.

Καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἄπτεσθαι. Διὰ δὲ τὰς ἐκστάσεις ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἔχτω, καὶ ἐκείνη τὸν ἴδιον ἄνδρα ἔχτω. Τῇ γυναίκα ὁ ἄνθρωπος τὴν ὀφειλομένην ἀποδεδότω εὐνοίαν· ὁμοίως καὶ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρὶ. Ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος ὁμοίως καὶ ὁ ἄνθρωπος τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ἡ γυνὴ. Μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μὴ τι ἂν ἐκ συμφώνου πρὸς καιρὸν, ἵνα σχολάζητε τῇ νηστείᾳ καὶ τῇ προσευχῇ· καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἦτε, ἵνα μὴ κενώσῃ ὁρᾶς ὁ Σατανᾶς διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν. Τοῦτο δὲ λέγω κατὰ συγγνώμην, οὐκ ἐπιταγήν. Θέλω γὰρ πῖναι ἀνθρώπους εἶναι, ὡς καὶ ἑμαυτὸν· ἀλλ' ἕκαστος ἴδιον χάρισμα ἔχει ἐκ Θεοῦ, ὃς μὲν οὕτως, ὃς δὲ οὕτως. Λέγω δὴ ταῖς ἀγάμοις καὶ χήραις· Καλὸν αὐταῖς ἐστὶν ἵνα μείνωσιν ὡς ἐγὼ. Ἐὰν δὲ οὐκ ἔγνωσιν, γαμησάτωσαν· κρείσσον γὰρ ἐστὶν γαμῆσαι ἢ πυροῦσθαι. Τοῖς δὲ γεγαμηκόσι παραγγέλλω, οὐκ ἐγὼ, ἀλλ' ὁ Κύριος, γυναῖκα ἀπὸ ἀνδρός μὴ χωρισθῆναι· ἐὰν δὲ καὶ χωρισθῇ, μόνετω ἀγαμος, ἢ τῷ ἀνδρὶ καταλλαγῆτω· καὶ ἄπτερα γυναῖκα μὴ ἀφίνα.

Περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν Κυρίου οὐκ ἔχω γνώμην δὲ δίδωμι ὡς ἡλεημένος ὑπὸ Κυρίου πιστὸς εἶναι. Νομίζω οὖν τοῦτο καλὸν ὑπάρχειν διὰ τὴν ἐκστῶσαν ἀνάγκην, ὅτι καλὸν ἀνθρώπῳ τὸ οὕτως εἶναι. Δέδοται γυναίκαί; μὴ ζῆτε λύσιν. Αἰδοῦμαι ἀπὸ γυναικῶν

ναϊκός; μή ζητεί γυναίκα. Ἐάν δὲ καὶ γαμήσῃ, οὐχ ἡμαρτεῖ· καὶ ἐάν γήμη ἢ παρθένος, οὐχ ἡμαρτεῖ. Θλίψιν δὲ τῆ σαρκὸς ἔξουσιν οἱ τοῦτοι.

Ὁ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ Κυρίου, πῶς ἀρέσει τῷ Κυρίῳ· ὁ δὲ γαμήσας μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῇ γυναικί. Ὅμοίως καὶ ἡ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ Κυρίου, πῶς ἀρέσει τῷ Κυρίῳ· ἡ δὲ γαμήσασα μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῷ ἀνδρὶ.

Οὐκ οἴδατε ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν μέλη Χριστοῦ ἐστίν; Ἄρα οὖν τὰ μέλη τοῦ Χριστοῦ, ποιήσω πόρνης μέλη; Μὴ γένοιτο. Ἡ οὐκ οἴδατε, ὅτι ὁ κολώμενος τῇ πόρνῃ ἐν σώματι ἐστίν· ὁ δὲ κολώμενος τῷ Κυρίῳ ἐν πνεύματι ἐστίν;

Εἰ τις δύναται ἐν ἀγνεύᾳ μένειν εἰς τιμὴν τῆς σαρκὸς τοῦ Κυρίου, ἐν ἀκρυχησίᾳ μὲνέτω· καὶ ἐάν ᾤσθη πλέον τοῦ ἐπισκόπου, ἐφθάρται. Πρέπει δὲ τοῖς γαμοῦσι καὶ ταῖς γαμουμέναις μετὰ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου τὴν ἔνωσιν ποιεῖσθαι, ἵνα ὁ γάμος ἦ κατὰ θεόν, καὶ μὴ κατ' αἰσχροῦ ἐπιθυμίαν.

Παρθευείας ζυγὸν μηδὲν ἐπιτίθει· ἐπισφαλὲς γάρ τὸ κτήμα καὶ δεσφύλακτον, ὅταν κατ' ἀνάγκην γένηται.

Τοῖς νεωτέροις ἐκτρέφε γαμῆν, πρὶν διαφθάρωσιν εἰς ἐταίρας.

Μακαρία στείρα ἀμίαντος, ἥτις οὐκ ἔγνω κόλτην ἐν παραπτώματι· ἔξει καρπὸν ἐν ἐπισκοπῇ ψυχῶν.

Κρείσσον παρθενία μετὰ ἀρετῆς. Ἀθανασία; γάρ ἐστὶν ἡ μνήμη αὐτῆς· ὅτι καὶ παρὰ θεῶν γινώσκειται, καὶ παρὰ ἀνθρώπων· παρούσαν τε μιμῶνται αὐτήν, καὶ ποθοῦσιν ἀπελθεῖν αὐτήν· καὶ ἐν τῷ αἰῶνι στεφανηφοροῦσα πομπεύει, τὸν τῶν ἀμιάντων δθλων ἀγῶνα νικήσασα.

Ὁ ἀνοφθαλμῶν ἡδοναὶς στεφανοὶ ζωὴν αὐτοῦ.

Θυμίαμα τῷ Κυρίῳ ὁ ἐν σώματι ἁγισμός.

Ἡ ἐν γῆρᾳ σωφροσύνη οὐ σωφροσύνη, ἀλλ' ἀκολασία; ἀδυναμία· ἔως ἐστὶ σοὶ δύναμις, κράτει τῆς ἀμαρτίας, τοῦτο γάρ ἐστὶν ἀρετὴ. Ἐάν γὰρ ἀδυναμία σε παύσῃ τῆς ἀμαρτίας, τῆς ἀσθενείας ἡ χάρις. Ἐπαινοῦμεν δὲ τοὺς κατὰ προαίρεσιν ἀγαθοὺς, οὐ τοὺς ὑπὸ τινος ἀνάγκης ἐξεργασμένους.

Νεκρὸς οὐ στεφανοῦται. Οὐδεὶς δίκαιος δι' ἀδυναμίαν κακοῦ.

Δεῖ οὖν τὸν νοῦν ὡσπερ τινα κυβερνήτην, ἀνω καθήμενον τῶν παθῶν. καὶ οἰοεὶ κλοῖψ τῆς σαρκὸς ἐπιβάντα· καὶ ἐμπείρως τοὺς λογισμοὺς ὥσπερ οἰάκας περιστρέφοντα, κατακατεῖν μὲν γενναίως τὰ χύματα, ὑψηλότερον δὲ διαμένοντα, καὶ δυσπερσίτων ὄντα τοῖς πάθεσι, μηδαιμοῦ τῆς ἀπ' αὐτῶν πικρίας, ὡσπερ ἄλμης τινός, ἀνακίμπλασθαι.

Theologi. Contubernalem tibi ne fratrem quidem A facile deligas.

Quorsum enim atinet intueri fomentum ægritudinis?

Melius est ingenium subtriste, quam voluptuarium.

Putido vasi non committitur unguentum.

Neque flamma permanet absumpta materia, sed una cum illo a quo accendebatur discedit: neque mens et cogitatio affectionibus obnoxia manet, si fomentum earum marcescat.

Oculus libidinosus violat castitatem. Lingua luxuriosa cimen incurrit. Pedes temere ambulantes animam in vitium aut periculum trahunt. Casta sit etiam animi cogitatio, non stertat, non oberret, nec rerum malarum typos in se admittat; B est enim vel ipse typos scortationis pars; nec earum rerum quæ debent odio haberi, imagines in anima effingat.

Chryso. Maxime necessarium est, ut qui Deo placere probusque et castus esse nititur, vitam degat non supinam, mollem et dissolutam, sed laboriosam, multisque negotiis et sudoribus plenam.

Ridiculum est, genitales quidem corporis partes servare castas, linguam vero negligere; aut observare quidem linguam puram, visum vero vel auditum vel manus non observare: aut hæc etiam habere tuerique cum castimonia, cor autem non custodire, sed cum superbia et affectu scortari.

Qui freno regit affectus, quanquam semel domitos non negligit. Perpetuum enim est ab illo hoste bellum unicuique quandiu vixerit.

Climacis. Qui ventri deditus spiritum scortationis superare conatur, similis est incendium restinguenti cum oleo.

Evagrii. Virginitas bonum est voluntarium.

Philonis. Affinitatis vinculum familias conjungit diversas, et ex alienis familiares reddit, et necessitudine obstringit.

Jamblichi. Temperans est, non qui prohibita non attingit, sed qui licitis etiam abstinet.

Socratis. Socrates interrogatus quid esset continentia, dixit: Coercere et vincere corporis voluptatem.

Democriti. Temperantia patris maximum filiis præceptum et documentum est.

26 Mensam opiparam fortuna, frugalem vero et præsentibus contentam exhibet temperantia.

Epicteti. Si conditionem servilem evadere velis, servitum ipse tibi deponas; licet autem liber, si affectibus solvaris.

Voluptas non quælibet, sed quæ finem honestum proponat, eligenda.

Sapientis est obsistere voluptatibus, stulti autem servire.

Voluptas veluti quædam esca ad omnem mali-

Σύνοικον αἰροῦ μηδ' ἀδελφὸν βρῆξιν.

Ἵπέκκαυμα γὰρ τῆς νόσου τί δεῖ βλέπειν;

Κρεῖσσον κατηφές ἦθος ἢ τεθρυμμένον.

Μύρον δοχεῖον σαπρὸν οὐ πιστεύεται.

Οὕτε φλόξ μένει τῆς ὕλης κατανηθείσης, ἀλλὰ τῷ ἀνάπτουσι συναπέχεται· οὕτε λογισμὸς ἐμπαθῆς ὑφίσταται, μαρτυρομένου τοῦ ὑπέκκαυματος.

Ὁφθαλμὸς πορνεύων οὐ φυλάσσει τὴν καρθενίαν. Γλῶσσα πορνεύουσα τῷ πονηρῷ μέγνυται. Πῆδε; ἀτακτα βαίνοντες ἐκκαλοῦνται νόσον ἢ κίνδυνον. Τῷ νῷ παρθευέτω καὶ ἡ διάνοια, μὴ βεμβέσθω καὶ πλανᾶσθω. Μὴ τύπους ἐν ἑαυτῇ φερέτω πονηρῶν πραγμάτων. Καὶ ὁ τύπος μέρος πορνείας ἐστὶ. Μὴ εἰδωλοποιεῖτω τῇ ψυχῇ τὰ μισοῦμενα.

Πᾶσα ἀνάγκη τὴν μέλλοντα εὐαρεστεῖν τῷ θεῷ καὶ δοκιμὸν εἶναι καὶ ἀγνόν, μὴ τὸν ἐνετον καὶ ὑγρὸν καὶ διαλελυμένον διώκειν βίον, ἀλλὰ τὸν ἐπιπονόν, καὶ μέγθων γέμοντα πολλῶν καὶ ἰδρώτων.

Χλιεύ τὰ μὲν τῆς παιδοποιίας ὄργανα τηρεῖν παρθένα. τὴν δὲ γλῶσσαν μὴ τηρεῖν· ἢ τὴν γλῶσσαν μὲν τηρεῖν παρθένον, τὴν δὲ ὄρασις ἢ τὴν ἀκοήν ἢ τὰ χεῖρας μὴ τηρεῖν· ἢ ταῦτα μὲν ἔχειν καὶ τηρεῖν παρθένα, τὴν δὲ καρδίαν μὴ τηρεῖν, ἀλλ' ἐταιρίζεσθαι τύφῳ καὶ θυμῷ.

Ὁ τῶν παθῶν ἠνίοχος οὐχ ἀπαξ καθυποτάξας ἐξ. Ἄελ γὰρ ὁ πολέμιος οὕτως ἴσταται, ἐφ' ὅσον ὁ ἀθρωπος ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ.

Ὁ τὴν ἑαυτοῦ θεραπεύων γαστέρα, καὶ πνεῦμα πορνείας νικῆσαι θέλων, ὁμοίως ἐστὶ τῷ μετὰ ἐλαίου σθεννύοντι ἐμπρησμένῳ.

Παρθευεῖα ἐστὶν ἐκούσιον ἀγαθόν.

Δεσμὸς οἰκῶν ὀδνεῶν αἰ ἐπιγαμίαι, τὴν ἀλλοτριότητα εἰς οἰκειότητα μετέγουσαι.

Σώφρων ἐστὶν οὐχ ὁ τῶν κωλυομένων μὴ ἀπόμμενος, ἀλλ' ὁ τῶν συγχωρουμένων φειδόμενος.

Σωκράτης ἐρωτηθεὶς, τί ἐστὶν ἐγκράτεια, εἶπεν· D Τὸ κρατεῖν τῆς ἐν σώματι ἡδονῆς.

Πατὴρὸς σωφροσύνη, μέγιστον τέκνοις παράγγελμα.

Τράπεζαν πολυτελεῖ μὲν τύχη παρατίθεισιν, ἀνῆρχη δὲ σωφροσύνη.

Εἰ βούλει· δούλων ἐκτός ὑπάρχειν, αὐτὸς ἀπολύθητι· δουλείας. Ἔση δ' ἐλεύθερος ἐὰν ἀπολυθῆς ἐπιθυμίας.

Ἡδονὴν οὐ πᾶσαν, ἀλλὰ τὴν ἐπὶ τὸ καλὸν αἰρεῖσθαι δεῖ.

Φρονίμου μὲν ἐστὶν ἀντιτάσσειν ταῖς ἡδοναῖς, ἀφρονος δὲ δουλεύειν.

Πᾶσης ὄντως κακίας, οἶδν τι δέλεαρ, ἢ ἡδονὴν κη-

διηθείσα, εύκλιω; τὰς λιγνοτέρας ψυχὰς ἐπὶ τὸ ἀδικιστρον τῆς ἀπωλείας ἐφέλκεται.

Ἀρῶν πρότερον τὰς ἐπιθυμίας κολάζειν, ἢ διὰ τὰς ἐπιθυμίας κολάζεσθαι.

Θάνατος καὶ φθορὰ καὶ πάντα τὰ ἄλλα δεινὰ πρὸ ὀφθαλμῶν ἔστω σοι καθ' ἡμέραν, καὶ οὐδὲν οὐδέποτε ἐνθυμηθήσῃ, οὔτε ἀγαν ἐπιθυμήσεις.

Ἐπίκτατος ἐπιθυμίας λόγος ἐρωτικῶς.

ΛΟΓΟΣ ΙΕ΄.

Περὶ πορνείας καὶ μοιχείας.

Ἦκούσατε οὗτοι ἐβρόθη τοὺς ἀρχαίους, ἢ Οὐ μοιχεύσεις· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὃ ἐμβλέψας γυναῖκα, πρὸς τὸ ἐπιθυμησάμεν αὐτήν, ἤδη ἠμοίχευσεν αὐτήν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.

Ἦδὲν ἁμάρτημα ὃ ἐν ποιήσει ἀνθρώπου, ἐκτὸς τοῦ σώματος ἔστιν· ὃ δὲ πορνεύων εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει. Οὐκ οἴδατε ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν ἁγίου Πνεύματος ἔστιν, οὗ ἔχετε ἀπὸ θεοῦ, καὶ οὐκ ἐστὲ ἐκυτῶν;

Πᾶς ὃ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν δοῦλος ἔστι τῆς ἁμαρτίας· ὃ δὲ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα.

Μὴ οὖν βασιλευέτω ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θνητῷ ὑμῶν σώματι, εἰς τὸ ὑπακούειν αὐτῇ ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτῆς· μηδὲ παριστάνετε τὰ μέλη ὑμῶν ὄπλα ἀδικίας· τῇ ἁμαρτίᾳ. Οὐκ οἴδατε ὅτι ὃ παριστάνετε ἑαυτοὺς δούλους εἰς ὑπακοήν, δοῦλοι ἔστε ὃ ὑπακούετε, ἢ τοῦ ἁμαρτίας εἰς θάνατον, ἢ ὑπὸ τοῦ δικαιοσύνης;

Ἐάν ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος, ἢ πόρνος, ἢ πλεονέκτης, ἢ εἰδωλολάτρης, ἢ λοίβρος, ἢ μέθυσις, ἢ ἀρπαξ, τῷ τοιοῦτῳ μηδὲ συνομιλεῖν. Ἐξέρχεται τὴν ποτηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν.

Φεύγετε τὴν πορνείαν· πόρνοισι γὰρ καὶ μοιχοῖσι κρινεῖ ὁ θεός.

Νεκρώσατε τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πᾶθος, ἐπιθυμίαν κακῆν, καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἧτις ἔστιν εἰδωλολατρεία.

Φανερὰ δὲ ἔστι τὰ ἔργα τῆς σαρκὸς, ἅτινά ἐστι πορνεία, μοιχεία, ἀκαθαρσία, ἀσέλγεια, εἰδωλολατρεία, φαρμακεία, ἐχθροὶ, ἔρις, θυμὸς, ζῆλοι, ἐριθεΐαι, διχασταταί, αἰρέσεις, φθόνοι, φόνοι, μέθαι, κῶμοι. Οἱ δὲ ταῦτα ποιῶντες βασιλεύουσιν τοῦ θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι.

Μὴ πλανᾶσθε, θεὸς οὐ μωχηρίζεται. Ὁ γὰρ ἐάν σπεῖρῃ ἀνθρώπου, τοῦτο καὶ θερίσει. Ὁ σπεῖρων εἰς τὴν σάρκα ἑαυτοῦ ἐκ τῆς σαρκὸς θερίσει φθορὰν· ὃ δὲ σπεῖρων εἰς τὸ πνεῦμα ἐκ τοῦ πνεύματος θερίσει ζωὴν αἰώνιον· ὅτι οἱ σπεῖροντες ἐν δάκρυσιν ἐν ἀγαλλιάσει θεριοῦσιν ἐκαίθων.

Ἀνθρώπου ὅστις μοιχεύσει γυναῖκα ἀνδρὸς, ἢ ὅς ἐν μοιχεύσει τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον αὐτοῦ, θανάτῳ θανατούσθω, ὁ μοιχεύων καὶ ἡ μοιχευομένη.

tiam, delicatioribus animis objecta, facile ad hanc perditionis eas allicit.

Elige potius castigare affectus quam propter ipsos castigari.

Mors, corruptio et omnia alia terribilia quotidie tibi ante oculos versentur, et nihil unquam mali desiderabis vel appetes nimium.

Amatorius et lascivus sermo fomentum est concupiscentiæ.

SERMŌ XV [al. LXV].

De scortatione et adulterio.

Matth. v. Audivistis quod dictum sit veteribus : Adulterium non committes ; cæterum ego dico vobis, quod omnis intuitus mulierem ita ut eam concupiscat, jam adulterium cum ea in corde suo commisit.

Quodvis aliud hominis peccatum extra corpus est ; qui vero scortatur, in proprium corpus peccat. An nescitis quod corpus vestrum sit templum Spiritus sancti intra vos, quem habetis a Deo, et non estis ipsi vestri juris ?

Joan. viii. Omnis qui peccatum facit, servus est peccati ; servus autem non in æternum manet in domo.

Rom. vi. Ne regnet igitur peccatum in corpore vestro mortali, ut iuxta concupiscentias ejus obtemperetis ei ; neque membra vestra præbeatis peccato instrumenta iniquitatis. An nescitis quod cui vos exhibetis servos ad obediendum, ejus servi estis, cui obeditis, sive peccati ad mortem, sive obedientiæ ad justitiam ?

I Cor. v. Si quis cum frater appelletur, fuerit scortator, aut avarus, aut simulacrorum cultor, aut conviciator, aut ebrius, aut rapax, cum ejusmodi ne cibum quidem capiat, etc. Etiam profligate istum qui malus est ex vobis ipsis.

Ibid. vi. Fugite scortationem. Scortatores enim et mæchos judicabit Deus.

Coloss. iii. Mortificate membra vestra terrestria, stuprum, immunditiam, molliem, concupiscentiam malam, et avaritiam, quæ est simulacrorum cultus.

Galat. v. Manifesta sunt autem opera carnis, quæ sunt scortatio, adulterium, immunditia, lascivia, simulacrorum cultus, veneficiium, inimicitia, lis, æmulationes, ira, concertationes, seditiones, sectæ, invidiæ, cædes, ebrietates, comessationes, et his similia, de quibus prædico vobis, quemadmodum et prædixi, quod qui talia agunt, regni Dei hæredes non erunt.

Ibid. vi. Ne erretis, Deus non irridetur. Quidquid enim seminaverit homo, hoc et metet. Nam qui seminat per carnem suam, de carne metet corruptionem : sed qui seminat per spiritum, de spiritu metet vitam æternam. Nam qui sciunt lacrymis, metent inde cum exultatione.

Levit. xxviii. Homo qui alterius viri aut proximi sui uxorem adulterio corruperit, capite puniatur, tum ipse, tum mulier corrupta.

Levit. xxxii. Irritas faciens nuptias viri, sub duobus aut tribus testibus moriatur.

Ibid. xx. Quicumque concubuerit cum masculino concubitu muliebri, abominationem fecit. Ambo moriantur; rei sunt.

Viri uxorem corrumpere, iræ furorem excitat qui contineri nequit. Est enim ignis ardens ex omnibus membris, nec semel ingressus radicatus perit.

Qui serunt absurda, dolores metent sibi ipsis. Ex præcepto Domini peribunt, et a spiritu iræ ipsius abolebuntur.

Nullus est locus ubi occultentur iniqua facientes.

Prov. v. Fili, bibe aquas de tuis vasis et de tuis puteis fontis; fons tuus aquæ sit tibi proprius, et habitare cum uxore in juventute tibi desponsa. Ne sis effusus in alienam, nec implicator ulnis non propriis. Sunt enim viæ hominis coram oculis Dei, et omnes semitas ejus aspiciunt.

Ibid. vi. Cave tibi a muliere nupta, ne te vincat pulchritudinis desiderium, neque capiaris oculis tuis, nec illa te palpebris suis rapiat. Pretium enim scorti, quantum et unius panis. Mulier autem virorum pretiosas animas capit. Num aliquis ignem in sinu fovebit, et vestimenta non comburet? Ita qui fuerit ingressus ad mulierem nuptam, non erit expers gravis pœnæ, nec innocens erit quisquis eam tetigerit. Non mirum est aliquem in furto deprehendi; furatur enim ut esuriam pellat; deprehensus autem numerat septuplum, et expensis opibus universis seipsum eripiet. Ad inochus, ob inopiam mentis, perditionem animæ suæ accersit, et ignominia ejus perpetuo durabit. Animus enim mariti plenus est zelo; non parcat tempore vindictæ, nec ullo pretio inimicitiam commutabit, neque donis necumque multis eam dissolvitur.

28 Mel distillat a labiis meretricis, sed tu resillas, nec immoreris in loco ejus, nec oculos tuos in eam defigas. Abstine aqua aliena et ex fonte alieno ne biberis, ut multum temporis vivas; adjiciuntur autem tibi anni vitæ.

Sirach. xxii. Homini scortatori quisvis cibus suavis est; non cessabit donec intereat.

Athan. Qui formam concupiscit, quamvis sine facinore, peccatum sine teste commisit.

Chrysost. Radix adulterii est curiosa inspectio in faciem.

Seniorum. Qui corporeis voluptatibus tentantur, licet corporibus non conjungantur, animo tamen scortati sunt.

SERMO XVI [al. CLXXI].

De injustitia et peccato et confessione.

Num. v. Vir aut mulier, quicumque commiserit peccatum aliquod humanum, et prævaricatione

Ἀθετήσας τις γάμον ἀνδρός ἐπὶ δυσὶν ἢ τριῶν μάρτυσιν ἀποθνήσκει.

Ἀνδρῶπιος ὅς ἂν κοιμηθῆ μετὰ ἑρσενό· κατέην γυναικὸς, βδέλυγμα ἐποίησεν· ἀμφότεροι θανατούσθωσαν· ἐνοχοὶ εἰσιν.

Θυμὸς ὀργῆς ἀκατάσχετος τὸ μᾶλιν ἀνδρός γυναικα. Πῦρ γάρ ἐστι καιδόμενον ἐκ πάντων τῶν μάλων, οὐδ' ἂν εἰσέλθῃ, ἐκ ριζῶν ἀπόλεσεν.

Οἱ σπείροντες τὰ άτοπα ὀδύνας θερίζουσιν ταυτοῖς. Ἀπὸ προστάγματος Κυρίου ἀπολοῦνται, ἀπὸ δὲ πνεύματος ὀργῆς αὐτοῦ ἀφανισθήσονται.

Οὐκ ἐστὶ τόπος, τοῦ κρυβῆναι τοὺς ποιούντας τὸ ἄνομα.

Υἱέ, πίνε ὕδατα ἀπὸ σῶν ἀγγείων, καὶ ἀπὸ σῶν φρεάτων πηγῆς· ἡ πηγὴ σου τοῦ ὕδατος ἐστὼ σοι ἡδύτα, καὶ συνευφραίνου μετὰ γυναικὸς τῆς ἐκ νεότητός σου. Μὴ πολὺς ἴσθι πρὸς ἄλλοτριαν, μηδὲ συνέχου ἀγκάλαις ταῖς; μὴ ἰβδαίς. Ἐνώπιον γάρ εἰσι τῶν τοῦ Θεοῦ ὀφθαλμῶν ὄβοι ἀνδρός· εἰς δὲ πᾶσι τροχίλις αὐτοῦ σκοπεύει.

Φυλάσσου ἀπὸ γυναικὸς ὑπάνδρου, μὴ σε νικήσῃ κάλλους· ἐπιθυμῆτα, μηδὲ ἀγρευθῆς σοῖς; ὀφθαλμοῖς, μηδὲ συναρπασάτω σε τοῖς βλεφάροις αὐτῆς. Τιμὴ γὰρ πόρνης, ὅση καὶ ἐνὸς ἄρτου. Γυνὴ δὲ ἀνδρῶν τιμῶν ψυχὰς ἀγρεύει. Ἀποδώσει τις πῦρ ἐν κλίπῃ, τὰ δὲ ἰμάτια οὐ κατακαύσει; Οὕτως ὁ εἰσελθὼν πρὸς γυναῖκα ὑπάνδρον οὐκ ἀτεμώρητος ἐστὶ κακῶν· ὡσαύτως οὐκ ἀθωωθήσεται πᾶς; ὁ ἀπόμνος αὐτῆς. Οὐ θαυμαστὸν ἐὰν ἄλλῳ τις κλέπτῃ· κλέπτει γὰρ ἵνα ἐμπλήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ πανώσαν· ἐὰν δὲ ἄλλῳ, ἀποτίσει ἑπτακλάσια, καὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ ὁδοῦ, ῥύσεται ἑαυτὸν. Ὁ δὲ μοιχεύῃ δι' ἑσθίαν φρονῶν ἀπέδωκεν τῇ θαυτοῦ ψυχῇ περιποιεῖται· τί τε θνεῖδο; αὐτοῦ οὐκ ἐξαλειφθήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. Μισθὸς γὰρ ζήλου θυμὸς ἀνδρός αὐτῆς· οὐ φείσεται, ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, οὐκ ἀνταλλάσσεται οὐδὲν κίτρον τῇν ἐχθραν, οὐδὲ μὴ διαλυθῆ πολλῶν ὄρων.

Μέλι ἀποστᾶζει ἀπὸ χειλέων γυναικὸς πόρνης· ἀλλὰ ἀποπηθήσον, μὴ ἐγχνονίσῃς ἐν τῷ τόπῳ αὐτῆς, μηδὲ ἐπιστήσῃς τὸ ὄν θυμα πρὸς αὐτήν. Ἀπὸ διατις ἄλλοτρίου ἀπόσχου, καὶ ἀπὸ πηγῆς ἄλλοτρίας μὴ πίνῃς, ἵνα πολλὴν ζήτησις χρόνον· προστεθήσεται ἔτι σοι ἔτη ζωῆς.

Ἀνθρώπῳ πόρνην πᾶς ἄρτος ἡδύς· οὐ μὴ κοπιᾷσει ἕως ἂν τελευτήσῃ.

Ὁ ἐπιθυμήσας κάλλους καὶ δίχρα τῆς πράξεως, ἀμάρτυρον τὴν ἀμαρτίαν εἰργάσατο.

Ρίζα μοιχείας ἡ περιέργος θέα τῶν ὄψεων.

Οἱ πειρασόμενοι ὅτι σαματικῶν ἡδονῶν, κἂν μὴ πλησιάσωσι σώμασι, κατὰ διάνοιαν ἐξεπόρευσαν.

ΛΟΓΟΣ ΚΓ'.

Περὶ ἀδικίας καὶ ἀμαρτίας καὶ ἐξαγορεύσεως.

Ἀνήρ, φθάν, ἡ γυνή, ὅστις ἂν ποήσῃ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν τῶν ἀνθρώπων, καὶ περιδῶν περιεῖθῃ, καὶ

πλημελήσῃ ἡ ψυχὴ ἕκαστη, ἐξαγορεύσει· τὴν ἀμαρ-
τίαν ἣν ἐποίησεν.

Ἐὰν νοήσῃ ἄνθρωπος τῇ καρδίᾳ ἐπιστραφῆναι
πρὸς Κύριον, ἀναγγελεῖ δὲ ἀνθρώπῳ τὴν ἑαυτοῦ
μῆμψιν, καὶ εἰσελεύσεται προσώπῳ καθαρῷ σὺν ἐξη-
γορίᾳ.

Ἄδικία ἐν διαίτῃ σου μὴ ἀλιζέσθω.

Ἐ ἀγαπῶν τὴν ἀδικίαν μισαὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν.

Παρανομίαι ἄνδρα ἀγρεύουσι. Σειραῖς δὲ τῶν ἑαυ-
τοῦ ἀμαρτημάτων ἕκαστος σφίγγεται.

Ὅσπερ ὄμορξ οὐδοῦσι βλαβερός, καὶ ὁ καπνὸς ἑμ-
μασιν, οὕτως παρανομία τοῖς χρωμένοις αὐτῇ.

Γενεᾶς ἀδικίου χαλεπὰ τὰ τέλη.

Ἀρετῆς μὲν σημεῖον οὐδὲν ἔχομεν δεῖξαι· ἐν δὲ Β
τῇ κακίᾳ ἡμῶν κατεδαπανήθημεν.

Ὡς ἀπὸ προσώπου ὕβριος φεύγει ἀπὸ ἀμαρτίας·
ἐὰν προσέλθῃ, δέχεται αὐ. Ὀδόντες λεόντων οἱ ὀδόν-
τες αὐτοῦ, ἀναιροῦντες ψυχὰς ἀνθρώπων. Ὡς ῥομ-
φαία διστομος πᾶσα ἀμαρτία.

Πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἀμαρτίαν δουλὸς ἐστὶ τῆς
ἀμαρτίας.

Τὰ ὀφώνια τῆς ἀμαρτίας θάνατος.

Τινῶν αἱ ἀμαρτίαι πρόδηλοι εἰσι, προϊούσαι εἰς
κρίτην· τισὶ δὲ καὶ ἐπακλουθοῦσιν.

Ὁ ποιῶν τὴν ἀμαρτίαν ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν·
ἔτι ἀπ' ἀρχῆς ὁ διάβολος ἀμαρτάνει. Εἰς τοῦτο
ἐφανέρωθη ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἵνα λύσῃ τὰ ἔργα τοῦ
διαβόλου.

Ὁ ἀδικῶν κομιεῖται ὁ ἠδίκησε, καὶ οὐκ ἐστὶ
προσωποληψία.

Ὅσπερ αἱ σκιά τοῖς σώμασιν, οὕτω τὰς ψυχὰς
αἱ ἀμαρτίαι παρέπονται, ἐναργεῖς τὰς πράξεις ἐξ-
εικονίζουσαι.

Ὡς γὰρ τὰς μελίσσας καπνὸς φυγαδεύει, καὶ τὰς
περιστεράς ἐξελαίνει δυσωδία, οὕτω καὶ τὸν φύλακα
τῆς ζωῆς ἡμῶν ἄγγελον ἢ πολυδακρυς καὶ δυσώδης
ἀφίστησιν ἀμαρτία.

Ἡ ἀμαρτία ἔω; μὲν ἂν ὠδίνῃται, ἔχει τινὰ ἀσχύ-
νην· ἐπεὶ δ' ἂν τελευτήσῃ, τότε ἀναισχυνοτέρους
ποιεῖ τοὺς ἐργαζομένους αὐτῇ.

Εἰ μὲν καλὸν ἢ ἀμαρτία, φύλασσε ταύτην εἰς τέ-
λος· εἰ δὲ βλαβερὰ τῷ ποιούντι, τί ἐπιμένεις τοῖς
ὀλεθρίοις; Οὐδεὶς χολὴν ἐμέσαι ζητῶν, ἐκ πονηρᾶς
καὶ ἀκολάστου διαίτης πολυπλάσινα ταύτην ἑαυτῷ
συναθροίξει.

Ἡδονὴ ἀγκιστρὴν ἐστὶ τοῦ διαβόλου, πρὸς ἀπό-
λειαν ἔλκον. Ἡδονὴ μῆτηρ τῆς ἀμαρτίας. Ἡ δὲ
ἀμαρτία κέντρον ἐστὶ τοῦ θανάτου. Ἡδονὴ τροφὸς
τοῦ αἰωνίου σκώληκος, ἢ πρὸς καιρὸν λιπαίνει τὸν
ἀπολαύσαντα, ὕστερον δὲ πικρότερον χολῆς ποιεῖται
τὰς ἀντιδόσεις.

Οὐ δεῖ καιρὸν ἀναμένειν ἐπὶ τῇ ἑαυτοῦ διορθώ-
σει, διὰ τὸ ἀσφαλὲς μὴ ἔχειν περὶ τὴν αὔριον.
Πολλοὶ γάρ πολλαὶ βουλευσάμενοι, τὴν αὔριον οὐ
κατέλαβον.

prævaricatus fuerit, et anima ejus deliquerit,
confiteatur peccatum quod admisit.

Job. Si quis ex animo ad Dominum converti
proponat, narret autem sicuti eripiam animam, in-
grediatur facie pura cum confessione.

Injustitia in habitatione tua non moretur.

Psal. x. Qui diligit injustitiam, odit animam
suam.

Prov. v. Iniquitates hominem capiunt. Con-
stringitur autem unusquisque vineulis peccatorum
suorum.

Ibid. x. Sicut labrusca dentibus nocet, ac fumus
oculis, sic iniquitas exercentibus eam.

Hominum injistorum mali sunt exitus.

Probitatis quidem spesimen proferra nullum
possumus, in malitia autem nostra contabui-
mus.

Sirach. xi. Fuge peccatum serpentis instar;
mordebit te, si accesseris. Denties ejus leonini
sunt, et hominum animas interficiunt. Omne pec-
catum simile est ancipiti gladio.

Joan. viii. Quicumque peccatum committit, ser-
vus est peccati.

Rom. vi. Auctoramenta peccati mors.

I Tim. v. Quorundam hominum peccata ante
manifesta sunt, præcedentia ad judicium, quosdam
vero et subsequuntur.

I Joan. iii. Qui committit peccatum, ex diabolo
est; nam diabolus ab initio peccat. Ad hoc appa-
ruit Filius Dei, ut dissolvat opera diaboli.

Coloss. iii. Qui peccat, reportabit peccatum
suum, et non est personarum respectus.

Basilii. Quemadmodum umbra corpora, sic pec-
cata sequuntur animas, et manifestas facinorum
representant imagines.

29. Ut fumus apes, et foetor columbas fugat,
sic miserabile et putidum peccatum repellit vitæ
nostræ custodem angelum.

Peccatum quidem adhuc parturiens aliquo pudore
afficitur: jam vero peractum, impudentiores
sui auctores efficit.

Si peccatum honesta res est, serves eam perpe-
tuo: sin auctori suo damnosa, quid immoraris rebus
perniciosis? Atqui nullus evomendæ bilis causa,
pravo et luxurioso victu eam sibi augere studeat.

Voluptas hamus est diaboli, ad interitum tra-
hens. Voluptas peccati parens est. Voluptas est
mortis stimulus. Voluptas est nutrix vermis æterni,
quæ aliquantisper se fruentem exhilarat, postea
vero amariorum felle mercedem tribuit.

Ut emendetur vita, minime procrastinandum
est tempus, cum de crastino die incerti simus.
Multi enim, post multa consilia, crastinum diem
non attigerunt.

Theologi. Malitia facilis est natura, et frequens A cursus ad deteriora.

Improbitas ad imitandum facilis est et in promptu est, neque minus difficile quidquam exstat, ac fieri malum.

Plurimi ad rerum malarum societatem proclives aptique sunt.

Citius aliquis profundam improbitatem abunde consequetur, quam virtutis exiguum etiam paulatim.

Malitia virtutis profectum impedit, et foetidae rei presentia unguenti odorem obscurat.

Malitia tacta morbus occultus est in anima.

Ne graveris peccatum tuum effari, ut presentis beneficio pudoris futurum effugas (nam et pudor aliqua futuri supplicii pars est), et ipsum tradu- B cendo veluti contumelia dignum in publicum protrahendo, vere tibi exosum esse peccatum declares.

Aspergitor pulvere, lacrymas et suspiria, et quam parit confessio vel alius abjectior vivendi modus emendationem usurpes.

Nihil æque gratum est Deo, ac emendatio et salus hominis, in cuius gratiam omnis sermo et omne mysterium dirigitur.

Si presentis tempore prætermissis futurum semper observes, novis paulatim dilationibus per diabulum confictis latenter deceptus, ut mos est illius (Mibi, inquit, da presentia, Deo futura; mihi juventutem, Deo senectam: mihi voluptates, illi corpus inutile), o quantum tibi periculum, quanti casus 30 inexpectati imminet! Aut enim bellum æsumit, aut tremotus obvolvitur, aut mare suscipit, aut rapit fera, aut mortu. exstinguit, aut frigidus aer transiens, levissima causa, (quid enim facilius hominem mori, utcumque targeat sua specie? aut fluvius inundans, aut ventus ex alto deturbans, aut equus corripit, aut pharmacum sive de industria per insidias datum, sive pro salutari venenum assumptum.

Nulla est occasio confidendi aut emendandi se, His qui ad inferos descenderunt. Deus enim vitam et actiones presentis tempore circumscripsit, factorum reddendam rationem futuro servavit.

Corpus quidem bene habet, licet animo male D affecto: animus autem viget ac erigitur ubi voluptates abscedunt, et una cum corpore marcescunt.

Peccatum parit humiliationem, et humiliatio conversionem.

Sollis Dei est nullis prorsus affectibus labi et capti.

Cave ne quis alius tibi, tanquam firmo in fide, cogitationum suarum affectus narret, si invalidus fueris in affectuum certamine. Hinc enim animae perditio nasceretur, et bellum fieret duplex, cum non sit intra modum virium tuarum.

Chrysost. Tale quid peccatum est, antequam persciatur, inebriat hominem cui inhæret: ubi vero peractum jam et impletum est, tum inchoata

Φύσει πρόχειρον ή κακία, και πολυς επί το χειρον ό δρόμος.

Εύζήλων τον μέντοι και πρόχειρον πρόγμα ή μοχθηρία, και ούδεν ούτω βέβαιον, ως το γενέσθαι κακόν.

Έτοιμοι προς την του κακού μετουσίαν οι κλειστοι και επιτηδείοι.

Θάπτον γάρ αν τις όλίγησ κακίας μεταλάβοι κλουσίως ή άρετήσ βαθείας κατά μικρόν.

Κτησιν άρετήσ επικόπτει κακία, και μύρον άμαυροί παρούσα δυσωδία.

Μή απαξιώσης εξαγορεύσαι σου την άμαρτίαν, ίνα τή εντεύθεν αισχύνη την εκείθεν φύγησ (επειδή μέρος και τουτο τής εκείσε κολάσεως), και δείξησ ότι την άμαρτίαν έντως μεμίσησας, παραδειγματίσας αύτην, και θραμβεύσας, ως άξιαν ύβρεισ.

Περιβαλου κόπρια, δάκρυα, στεναγμούς, την δι' εξαγορεύσεως και άτιμοτέρας άγωγής επανόρθωσιν.

Όσ ούδενι τοσοούτον χαίρει θεός, όσον ανθρώπου διορθώσαι και σωτηρία, υπέρ ού λόγος θεος και άπαν μυστήριον.

Έάν δει το σήμερα παστρέχων επιτηρήσ το εις αύριον, ταισ κατά μικρόν αναβολαισ υπό του πονηρου κλεπτόμενος, ώσπερ εκείνου τρόπος (Έμοι δε: το παρόν, θεώ δε το μέλλον· έμοι την νέστητα, θεώ δε το γήρας· έμοι τας ήδονάς, εκείνω την άχρηστίαν). C όσος ό περι σε κίνδυνος, όσα τα παρελπίδια συμπτώματα! ή πόλεμος παρανάλωσεν, ή σεισμός συναέλωσεν, ή θάλασσα υπεδέξατο, ή θηρίον ήρπασεν, ή νόσος άπόλωσεν, ή φριξ παραδραμούσα, το φαυλότατον, (τι γάρ του άποθανειν άνθρωπον εύκολώτερον, κλν μέγα φρονή τή εικόνη;) ή ποταμός πλεονάσας, ή άνεμος κρημνίσας, ή έπκος συναρπίσας, ή φάρμακον εκ προνοίας επιβουλεύσαν, τυχόν δε και άντι σωτηριου φανέν δηλητήριον.

Όυκ έστι τοι; απελθεύσιν εν άδη εξομολόγησας και διόρθωσας. Συνέκλεισε γάρ ό θεός ενταύθα μν βλον και πράξιν, εκαι δε την των πεπραγμένων εξέτασιν.

Σώμα μν εύεκτεσ καμνούσης ψυχής· φυχή δε θάλπει και άνω βλέπει, των ήδονών υπερβαινουσών και συναπομαραινομένων τψ σώματι.

Άμαρτία ταπεινώσεως μήτηρ, επιστροφής δε ταπεινώσεσ.

Μόνου θεοού το παντελώσ άπταιστον και άνάωτων κλίσει.

Έάν ήσ άσθενής εν τοις πάθεισ, φύλαξον σεαυτόν μή έλασαι τίνα σοι ειπαίν τά πάθη των λογισμών αύτου ως πιστή. Άπόλεια γάρ έστι τή ψυχή σου τουτο το έργον· και ό πόλεμος εκείνοσ διπλόσ γίνεταί σοι, διότι ούκ έστι των μέτρων σου.

Τοιοούτον ή άμαρτία, πριν ή μν άπαρτισθηναι μεθύσει: ποιεϊν τον άλόνωτα· επειδάν δε πληρωή και άπαρτισθῆ, τότε τα μν τής ήδουτς ταύτης υπεξή-

σταται καὶ σθένεται· γυμνός δ' ἔσθηκε λοιπὸν ὁ κατηγοροῦν τοῦ συνεσθότος, δημίου τάξιν ἐπέχων, καὶ καταξίνων τὸν πεπλημμεληκότα, καὶ τὴν ἐσχάτην ἵπαιτῶν δίκτην, καὶ μολύβδου παντὸς βαρύτερον ἐπιλείμενος.

Ἄμαρτία ἕως μὲν ἐργασθῆ, παρέχει τινὰ ἠδονὴν· ὅταν δὲ τελεσθῆ, τότε ἡ μικρὰ ἠδονὴ ὑπεξίσταται, ἐπισείρχεται δὲ ἀθυρία.

Οὐδὲν δυσωδέστερον ψυχῆς ἐμπαθοῦς. Κυβίλοι· κεν ἡ ἠδονὴ. ἄνθρωπος· ἐὰν διώξῃς, φεύγει· ἐὰν ἐκθρέψῃς, παραμένει. Φεύγε τὴν τέρψιν διὰ τὴν διψήν, μὴ τοῖς σὸς μέλεσι κατὰ σοῦ βέβησι χρήσται ὁ διάβολος.

Ὀὕ οὕτω τοὺς ἀμαρτάνοντας ὡς τοὺς μετὰ τὴν ἀμαρτίαν μὴ συσταλλομένους· ἀποτρέφασθαι ἐλωθὲν ὁ Θεός.

Οὐ τὸ πεσεῖν χαλεπὸν, ἀλλὰ τὸ πεσόντα κείσθαι, καὶ μὴ ἀνίστασθαι.

Ἀπόστηθι τῆς κωνηρίας, παῦσαι τῆς κακίας, ἐπιλαβοῦ τῆς ἀρετῆς, καὶ ὑπόσχου μηκέτι εὐτέ ποιεῖν· καὶ ἀρκεῖ τοῦτο εἰς ἀπολογίαν. Ἐγὼ διαμαρτύρομαι καὶ ἔγγυώμαι, ὅτι τῶν ἀμαρτανομένων ὁμῶν ἔκτιστος, ἐὰν ἀποστάς τῶν προτέρων κακῶν, ὑπόσχεται τῷ Θεῷ μετὰ ἀληθείας, μηκέτι αὐτῶν ἀψοθῆαι, οὐδ' ἐτερον ὁ Θεὸς ζητεῖ πρὸς ἀπολογίαν μείζονα. Φιλάνθρωπος γάρ ἐστι καὶ ἐλεήμων, καὶ καθάπερ ἡ ὀδύνοσα ἐπιθυμεῖ τεκεῖν, οὕτω καὶ αὐτὸς ἐπιθυμεῖ τὸν εἶπον ἐκχεῖν τὸν ἑαυτοῦ.

Οὐδὲν οὕτως τὸν Θεὸν ἴλεον ποιεῖ, ὡς τὸ ἐκ οἰκεία ἄπολογεῖν ἀμαρτήματα.

Οὐδὲν οὕτω βαρὺ καὶ δυσβάστακτον, ὡς ἀμαρτίας φύσις. Οὐδὲν οὕτω κάματον ἡμῖν παρέχει, ὡς τὸ τῆς κωνηρίας εἶδος, καὶ τὰ πλημμελήματα. Διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς τοῖς ἐν ἀμαρτίαις ζῶσιν ἔλεγε· « Δεῦτε πρὸς με, πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ περιφορτισμένοι, καὶ ἐγὼ ἀναπαύσω ἡμᾶς. »

Ἐπὶ ἐνὸς οὐ θέλομεν ἀσχημονῆσαι ἐνταῦθα, ἐπὶ δὲ μυριάδων ἐκεῖ τοσοῦτων τί ποιήσομεν;

Ἐννόησον οἶον ἔσται τὸ τοῦ Θεοῦ δικαστήριον· ἀναλόγισαι τὰ ἡμαρτημένα σοι πάντα. Κἀν γὰρ αὐτὸς ἐπιλάθῃ τῶν πεπλημμελημένων, ὁ Θεὸς οὐδέποτε ἐπιλάθεται· ἀλλὰ πάντα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν στήσει τῶν σῶν, ἐὰν μὴ προλαθῶν αὐτὰ καταλύσης νῦν διὰ μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως.

Ὁ μὲν ἀρκῶν καὶ ἐτέρους διορθῶσαι μὴ γνῶσθαι τοῖς μέλλουσι δεχέσθαι τὴν θεραπείαν, καὶ ποιεῖτω βελτίους· ὁ δὲ ἀτονώτερος ὧν φεύγεται τοὺς κωνηροὺς, ὥστε μὴ τὴν παρ' ἐκείνων δεχέσθαι λύμην.

Δύναται πολλὰ κίς μία κερδηθεῖσα ψυχὴ μυρίων ὄγκων ἀμαρτημάτων ἀφανίσει, καὶ γενέσθαι ἡμῖν ἀνίψυχον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ.

Ὀὕ ἐστι ψυχῆς ἀντάξιός οὐδὲ ὁ κόσμος ἅπας· ὥστε κἀν μυρία ὄψα χρέματα πένησιν, οὐδὲν τοιοῦτον ἐργάσῃ, οἶον μίαν ψυχὴν ἐπιστρέφων.

Οὐδὲν ἐν ἀνθρώποις καλὸν κακότητος ἄμικτον. Εἶθες δὲ μὴ τὰ λυγρὰ πλεονα μοῖραν εἶχε!

Quidam voluptas recedit ac extinguitur: nudus autem remanet accusator conscientiae, carnificis locum tenens, et peccatorem exorcians, et maximam poenam exigens, denique quovis plumbogravius incumbens.

Peccatum dum adhuc est in opere, nonnihil voluptatis excitat; cum autem impletum fuerit, modica voluptas illa discedit, et in locum ejus subit tristitia.

Nihil tam putidum est, quam anima affectibus obnoxia. Voluptas cant simlis est; si persequaris, fugit: si nutrias, manet. Fuge voluptatem propter comitem ejus afflictionem, ne diabolus utatur membris tuis adversus te tanquam telis.

Deus non tam aversari solet peccatores, quam illos qui post peccata non contrahuntur animo, nec tristantur.

Cadere non tam malum est, quam jacere lapsum, et non refugere.

Discede ab improbitate, relinque malitiam, arripe virtutem, et pollicere innovationem vitae: hoc tibi pro defensione sufficet. Ego sane assero et promitto quod si unusquisque de nobis peccantibus, relictiis prioribus malis, Deo pollicetur se non rediturum ad ea, nihil aliud ad plenam satisfactionem Deus requisiturus sit. Amere enim et misericordia prosequitur homines, et quemadmodum parturiens mulier desiderat parere, sic et ipsa cupit misericordiam suam effundere.

Nihil adeo Deum reddit propitium, quam ut quisque sua peccata confiteatur.

Nihil tam grave et onerosum est, quam peccati natura. Nihil tantum negotii nobis fecerit, quantum improbitas et peccata. Quamobrem Christus ad illos qui in peccatis vivunt, dixit: « Venite ad me, omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos. »

In humanis rebus cavet sibi quisque ne eorum uno quidem delinquat: quid autem fiet omnium eorum infinita multitudine?

Cogita quale futurum sit Dei judicium: expendite omnia peccata tua. Nam licet ipse delictorum obliviscaris, Deus nunquam obliviscetur; sed omnia tuis oculis objicientur, nisi nunc preveniens ea dissolvas poenitentiae et confessione.

Qui etiam alios emendare potis est, conversetur illis de quorum salute spes fuerit, ac ipsos meliores reddat. Infirmior autem fugiat improbos, ne ius ipsorum inficiatur.

Anima una lucrifacta saepe criminum infinitorum molem abolere potest, et animae nostrae redemptio fieri in die judicii.

Ne mundus quidem universus animae pretium aequaret; quare, licet pecuniam absque numero pauperibus largiari, nihil tantum efficias, quantum unius animae conversione.

Greg. Nyssen. Nihil boni inter homines exsert est malitiae. Utinam vero mala non obtinerent majorem partem!

Mira facilitate itur ad malitiam, et natura proclivis in deteriora fertur.

Voluptas homines ut plurimum sine ullo negotio capit, et magna promptitudo est nature ad hunc affectum, a durioribus studiis ad voluptatis leuerritudinem facile prolabenus.

Cyrilli. Nemo non in multis delinquit. Natura enim hac aegritudine laborat ut facile in peccatum labatur, iam inde post primos hujus affectionis auctores.

Athanassi. Quod ab initio male procedit nunquam bene indicatur aut finit, cum totum sit malum.

Clementia. Timeamus, non morbum externum, sed peccata morbi causam, et morbum animæ, non corporis.

32 Omnem voluptatem cupiditas inchoat. Est autem cupiditas tristitia, quædam et cura, propter defectum aliquid desiderans.

Philonia. Eisi lenia quidam motus videtur esse voluptas, revera tamen asper invenitur, et est.

Omnis jucundum fuge, violenter enim allicit.

Johæ. Climaci. Dæmones aut peccare nos impellunt, aut nisi peccaverimus ipsi, judicare tamen peccantes: ut primum posteriore liquerunt.

Animi vibices si publicentur, non fient deteriores, sed sanabuntur. Nihil enim tam rubet ut amones et cogitationes adversam nos, quam si taciti et sine confessione corde nutriantur.

Marci. Peccatum ignis est ardens, qui vel imminetur vel inflammatibus pro materie additæ subtractæque modo.

Seniorum. Qui cunctatur et differt cogitationes suas consideri, præter id quod nihil inde juvatur, re ipsa confirmat quod nescio quid secreti ab inimico sibi revelatum sit, et metuat ipsum offendere et amorem ejus amittere, si spiritualibus viris rem aperiat.

Theotimi. Peccatum videtur esse quidem obex, benevolentiam Dei in nos extendi prohibens.

Josphi. In parvis aut magis peccare, æquipollent; simpliciter enim utroque modo lex contemnitur.

Pitarchi. Nec ignis tunica, nec turpo delictum tempore celari potest.

Pythagoræ. Peccata tua non verbis tegere, sed reprehensionibus curare tentandum est.

Aristotelia. Non multum ab impeccabili distedit qui peccatum ut decet fatetur.

Didymi. Auger malitiam qui non ipse tantum peccat, sed insuper aliis patrucinatur.

Multiplex et secundissimum est malum in animis hominum; bonum vero angustum et rarum.

SERMO XVII [a]. CLXXIX].

De pœnitentia et confessione.

Matt. v. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolationem accipient.

Πολλή πρός τὴν κακίαν ἐστὶν ἡ εὐκολία, καὶ ὀξυρότητα; ἐπὶ τὸ χεῖρον ἢ φύσις.

Εὐάλωτον ἐστὶν ὡς τὰ πολλὰ δι' ἡθονῆς τὸ ἀνθρώπινον, καὶ πολλὴ πρός τὰ πάθη; τοῦτο τῆς φύσεως ἢ εὐκολία, ἐκ τῶν τραχυτέρων ἐπιτηδευμάτων πρὸς τὸ τῆς ἡθονῆς λατὸν ἐτοιμῶς καταπιπτούσης.

Πολλὰ πταίομεν ἅπαντες. Νοσεῖ γὰρ ἡ φύσις ἐν εἰς ἁμαρτίαν εὐχολον διὰ τῶν ἐξ ἀρχῆς εἰσικισσάμενων τὸ πάθος.

Τὸ τὴν ἀρχὴν ἔχον κακὴν ἐν οὐδενὶ καλῶς περιθάλει, ὅλον δὲ φαῦλον.

Φοβηθῶμεν οὐχὶ νόσον τῆν ἔξωθεν, ἀλλ' ἁμαρτήματα δι' ἃ ἡ νόσος, καὶ νόσον ψυχῆς, οὐχὶ σώματος.

Πάτη; ἡθονῆς ἐπιθυμία κατάργασ. Ἐπιθυμία δὲ ἐστὶ λύπη τις καὶ φρονεῖς; δι' ἐνείκεν ὀρεγομένη κινός.

Δοκεῖ μὲν λεία τι εἶναι κίνησις ἢ ἡδονή· τὸ δὲ ἀληθές; τραχεῖα εὐρίσκαται καὶ ἐστὶν.

Φαῦγε πῖν τὴν ἡδὴν, ὅτι βλαῖος; παρακαλεῖ.

Ἡ ἁμαρτήσας ἡμᾶς οἱ δαίμονες προτρέπονται, ἢ μὴ ἁμαρτήσαντας; τοὺς ἁμαρτάνοντας κρῖνε· ἵνα διὰ τοῦ δευτέρου τὸ πρῶτον μαλύνωσιν.

Μῦλωπες θριαμβευόμενοι οὐ προκαλύουσιν ἐπὶ τὰ χεῖρον; ἀλλ' ἰαθῆσονται. Οὐδὲν γὰρ οὕτω τοῖς δαίμοσι καὶ τοῖς λογισμοῖς ἰαχὺν καθ' ἑμῶν δίδωται ὥς τὸ τοὺς ἀνεξαγορευτούς ἐν τῇ καρδίᾳ σιτίζεσθαι.

Πῦρ ἐστὶ καϊόμενον ἢ ἁμαρτία· ὥσπερ ἂν περιχέρησιν τὴν ὕλην, τοσοῦτον ἂν περιεσθαι, καὶ καθ' ὃ ἂν ἐπιθήσῃ, τοσοῦτον καυθήσεται.

Φιαμέλλων καὶ ἀναδύομενος ἐξαγορευσαί σου τοῖς λογισμοῖς, πρὸς τῷ μὴδὲν ὠφελῆσαι, ἔργῳ βεβαιῶς ὡς μυστήριον ἐξεκάλυψέ σοι ὁ ἐχθρὸς· καὶ δέδικκας προσκρούσαι καὶ ἐκπαιεῖν τῆς ἀγάπης αὐτοῦ, εἰ γὰρ τοῦτο πνευματικὸς ἀνδράσι ἀποκαλύψεται.

Ἔοικεν ἡ ἁμαρτία παρακαλύματι, καλύοντι τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ ἐν ἡμῖν γενέσθαι.

Τὸ ἐπὶ μικροῖς ἢ μεγάλαις παρανομαίαι ἰσοδύναμὸν ἐστὶ. Δι' ἑκατέρου γὰρ ὁ νόμος ὁμοίως ὑπερηφαιμάσεται.

Ὅτις πῦρ ἱματίῳ περιστεῖται θυγατρὴν, οὕτως ἁμαρτήματα ἁμαρτήματα χροῖον.

Τὰ ἁμαρτήματα σου περιῶ μὴ λόγοις ἐπικαλύπτειν, ἀλλὰ θεραπεύειν ἐλέγχοις.

Ὁὐ πόρρω τοῦ ἀνεμαρτήτου καθίστηται ἑαυτὸν ὁ τὸ ἀμαρτηθὲν ἐπικαιῶς ὁμολογήσας.

Ἐπίστας κακίας τὸ μὴ μόνον ἑαυτὸν ἁμαρτάνειν, ἀλλὰ καὶ συνηγεῖν ἄλλους.

Πολύχρον μὲν καὶ πολυφορώτατον ἐν ἀνθρώπων ψυχαῖς τὸ κακὸν, ἐσταλμένον δὲ καὶ σπίνον τὸ ἀγαθόν.

ΛΟΓΟΣ ΙΖ'.

Περὶ μετανοίας καὶ ἔξομολογήσεως.

Μετάρροι; οἱ πνευθόντες, ὅτι αὐτοὶ παρακαθήσονται.

Δούτε πρὸς με, πάντες οἱ καπιῶντες καὶ πεφορ-
τισμένοι, καὶ ἄναπαύσθη ὑμεῖς.

Οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ
κακῶς ἔχοντες. Παρευθέτες δὲ μάθετε τί ἐστίν·
"Ἐλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν. Οὐ γὰρ ἤλθον καλέσαι
δικαίους, ἀλλ' ἀμαρτωλούς εἰς μετάνοιαν.

Λέγω ὑμῖν, ὅτι οὕτω χαρὰ ἔσται ἐν τῷ οὐρανῷ
ἐπὶ ἐνὶ ἀμαρτωλῷ μετανοοῦντι, ἢ ἐπὶ ἐννενηκον-
ταεννία δικαίοις, οἵτινες οὐ χρεῖαν ἔχουσι μετα-
νοίας.

Χαρὰ γίνεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ ἐπὶ
ἐνὶ ἀμαρτωλῷ μετανοοῦντι.

Καθὼς παρεστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῆ
ἁμαρτίας, καὶ τῇ ἀνομίᾳ εἰς τὴν ἀνομίαν· οὕτως
παραστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῆ δικαιοσύνης εἰς
ἁγιασμόν τῷ Θεῷ.

Ἔξομολογεῖσθε ἀλλήλοις τὰς ἁμαρτίας ὑμῶν.

Πιστός ἐστι καὶ δικαίος, ἔτι ἀφ' ἡμῖν τὰς ἁμαρ-
τίας ὑμῶν, καὶ καθάρισεν ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀδικίας.

Ἐάν τις ἀποκλανηθῇ ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀληθείας,
καὶ ἐπιστρέψῃ τις αὐτὸν, γινωσκέτω, ὅτι ὁ ἐπι-
στρέψας ἀμαρτωλὸν ἐκ πλάνης αὐτοῦ σώσει ψυχὴν ἐκ
θανάτου, καὶ καλύψει πληθὺς ἁμαρτιῶν.

Εἶπε Δαυὶδ πρὸς Νάθαν τὸν προφήτην· Ἡμέρ-
τηκα τῷ Κυρίῳ· καὶ εἶπε Νάθαν πρὸς Δαυὶδ·
καὶ Κύριος ἀφέλειτό τὸ ἁμάρτημά σου, καὶ οὐ
μὴ ἀποθάνῃς.

Ἐάν ἀνομῶν τί ἐστὶν ἐν τῇ χειρὶ σου, πόρρω
αὐτὸ ποιήσον ἀπὸ σοῦ. Οὕτως ἀναλάμψαι τὸ πρόσω-
πόν σου ὡσπερ ὕδωρ καθάρων.

Ἐάν ὡσεὶ χίλιοι θανατηφόροι ἀγγελοὶ, εἰς ἐξ
αὐτῶν οὐ μὴ ἐρώσῃ αὐτόν, ἐάν νοήσῃ τῇ καρδίᾳ ἐπι-
στραφῆναι πρὸς Κύριον.

Εἶπα, Ἐξαγορεύσω κατ' ἐμοῦ τὴν ἀνομίαν μου τῷ
Κυρίῳ· καὶ οὐ ἀφίκα· τὴν ἀβέβαιαν τῆς καρδίας
μου.

Προφθάσωμεν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐν ἐξομολογή-
σει.

Ἐπιτάξις πειθεῖται ὁ δικαίος, καὶ ἀναστήσεται.

Δίκαιος ἐαυτῷ κατηγορεῖ ἐν πρωτολογία.

Καὶ νῦν λέγει Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν, Ἡ ἐπιστρέ-
ψαιτε πρὸς με ἐξ ὅλης καρδίας ὑμῶν ἐν νηστείᾳ, καὶ
ἐν κλαυθμῷ καὶ κοπετῷ· καὶ διαβρῆξατε τὰς καρ-
δίας ὑμῶν, καὶ μὴ τὰ ἱμάτια ὑμῶν, καὶ ἐπιστρέ-
ψαιτε πρὸς Κύριον τὸν Θεὸν ὑμῶν, ὅτι ἐλεήμων καὶ
οἰκτιρμῶν ἐστὶ, μακρόθυμος καὶ πολυέλεος, καὶ
μετανοῶν ἐπὶ ταῖς κακίαις.

Ἡ ἐπιστρέψαιτε πρὸς με, καὶ ἐπιστραφήσομαι
πρὸς ὑμᾶς, καὶ λέγει Κύριος παντοκράτωρ.

Ὅσα οἱ ἐπισκώμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν ὡς
σχάνην μακρῷ, καὶ ὡς ζυγοῦ ἱμάντι δαμάλεως, τὰς
ἀνομίας αὐτῶν.

Λούσασθε, καθαροὶ γίνεσθε, ἀφέλετε τὰς πονηρίας
ὑμῶν ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ἀπέναντι τῶν ὀφθαλ-
μῶν μου. Παύσασθε ἀπὸ τῶν πονηριῶν ὑμῶν. Μά-
θετε καλὸν ποιεῖν, ἐκζητήσατε κρίσιν, ῥύσασθε

Ibid. xi. Venite ad me, omnes qui laboratis et
onerati estis, et ego reficiam vos.

Ibid. ix. Sani non egent medico, sed male affec-
ti. Ite et discite quid sit : Misericordiam volo, et
non sacrificium. Non enim veni ut vocarem justos,
sed peccatores ad poenitentiam.

Lxc. xv. Dico vobis quod ita gaudium erit in
caelo super uno peccatore resipiscente, magis quam
super nonaginta novem justis, qui non indigent
poenitentia.

33 *Ibid.* Gaudium erit coram angelis Dei super
uno peccatore resipiscente.

Rom. vi. Quemadmodum praeuistis membra
vestra serva immunditiae et iniquitati ad aliam
atque aliam iniquitatem : sic et nunc praebete
B membra vestra serva justitiae ad sanctificationem.

Jac. v. Confitemini invicem alius alii peccata
vestra.

Fidelis est et justus ut remittat nobis peccata
nostra, et purificet nos ab omni iniquitate.

Ibid. Si quis inter vos erraverit a veritate, et
converterit quis eum, sciat quod qui converti fecerit
peccatorem ab errore viae suae, salvam faciet ani-
mam a morte, et operiet multitudinem peccatorum.

II *Reg.* ii. Dixit David ad Nathan prophetam :
Peccavi Domino, et respondit Nathan : Et Dominus
amovit peccatum tuum, et non morieris.

C Si quid iniquum est in manu tua, procul id amo-
lire abs te : sic relucebit facies tua instar aquae
limpidae.

Si fuerint mille angeli lethiferi, nullus eorum
vulnerabit eam, si ex animo iustitiat ad Dominum
converti.

Psal. xxxi. Dixi, Confitebor adversus me impi-
tatem meam Domino ; et tu remisisti impietatem
cordis mei.

Psal. xciv. Praeveniamus faciem ejus in confes-
sione.

Prov. xxiv. Septies cadet justus et resurget.

Ibid. xviii. Justus sui accusator est in primo
sermone.

Joel ii. Et nunc dicit Dominus Deus vester :
Convertimini ad me ex toto corde vestro, in jejuniis
et fletu et planctu : et scindite corda vestra, non
vestimenta vestra, et convertimini ad Dominum
Deum vestrum, quoniam beneficus et misericors
est, longanimis et multae bonitatis, et poenitentia
ducitur super malo (quod scilicet inifixit vobis, vel
infecturus fuerat).

Malachiae. Convertimini ad me, et ego ad vos
convertere, inquit Dominus omnipotens.

Isa. v. Vos qui attrahitis peccata ipsorum tan-
quam longo funiculo, et veluti loro bubulo iniqui-
tates ipsorum.

Ibid. i. Lavamini, mundi estote, auferte nequitias
ab animabus vestris coram oculis meis. Cessate a
nequitia vestris, discite bonum facere ; quaerite
judicium, liberate injuria oppressum. Judicate qui

nillo, et iustificatio viluam, et venite et discipulus, dicit Dominus. Et si fuerint peccata vestra sicut rubeum; quasi nivem dealbabo; si autem fuerint sicut coccinum, veluti lanam dealbabo. Et si volueritis, et exaudieritis me, bona terræ comedetis; si autem non volueritis, neque audieritis **34** me, gladius vos devorabit; nam os Domini locutum est ita.

Cum conversus lugebis, tunc salvus fies.

Isa. xliii. Ego sum, ego sum, qui deleo peccata tua, et non recordabor eorum. Tu vero memoriam mihi reduc, iudicabimur simul. Narra tu primum iniquitates tuas, ut iustificeris.

Sirach. iv. Non erubescas confiteri peccata tua.

Ne te pudeat animæ tuæ. Est enim pudor peccatum trahens secum; est item pudor gloriæ gratiæque conciliator. Ne cedas ulli faciei (id est, truculentæ aut blanditiis) quod animæ tuæ damno fiat, nec in tuam perniciem erubescas.

Ne differas converti ad Dominum, neque diem ex die ducas. Repente enim veniet ira Domini, et tempore ultionis peribis.

Male affecti sumus a peccatis, sanitatem recuperemus beneficio pœnitentiæ.

Basilii. Diligens esto circa teipsum, ut pro delicti portione curationis quoque remedium adhibeas. Magnum et difficile quod admisisti, omnino tibi opus est confessione, lacrymis plurimis, vigiliis intensis, assiduo jejunio: sin leve et tolerabile peccatum fuerit, par ei pœnitentia fiat.

Nullus improbæ vitæ homo desperet de seipso, sciens quod, sicut agricultura plantarum qualitates immutat, sic animæ cultus, per virtutem adhibitus, omne genus ægri tudinis superare potest.

Deus enim peccatoris mortem non vult, sed potius ut convertatur et salvus fiat. Noli teipsum negligere tanquam in profundam malitiam dejectum. Tempus est patientiæ, tempus longanimitatis, tempus curationis, tempus emendationis. Lapsus es, resurge: peccasti, desiste. Ne insiste viam peccatorum, sed resilito: cum enim te averteris, et luxuris, tum servaberis. Labores enim sanitas sequitur, et salus sudores.

Non ex mora temporis, sed animi affectione pœnitentia æstimatur.

Necessarium est peccata illis confiteri, quibus administratio misteriorum Dei concredita fuerit. Sic enim etiam antiqui, pœnitentiam agentes, sanctis fecisse reperiuntur. Scribitur enim in Evangelio, quod Joanni Baptistæ peccata sua confessi sint; et in Actis, quod apostolis, a quibus etiam omnes baptizabantur.

Theologi. Nullo cultu tam gaudet Deus, quam afflictione animi peccatorum, et pro lacrymis benignum amorem retribuit.

ἀδικούμενον, κριναιτε ὄφρα ἄν, και οικαιώσατε χήραν· και δευτε και διαλαχθώμεν, λέγει Κύριος· και ἐν ὧσιν αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικούν, ὡς χιόνα λευκανῶ· ἐάν δὲ ὧσιν ὡς κόκκινον, ὥσει ἐριον λευκανῶ. Και ἐάν θέλῃτε, και εισακούσητέ μου, τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε· ἐάν δὲ μὴ θέλητε, μηδὲ εισακούσητέ μου, μάχαιρα ὑμᾶς κατέβεται. Τὸ γὰρ σ-όμα Κυρίου ἐλάλησε ταῦτα.

Ὅταν ἐπιστραφεὶς στενάξῃς, τότε σωθήσῃς.

Ἐγὼ εἰμι, ἐγὼ εἰμι ὁ ἐξαλείφων τὰς ἁμαρτίας σου, και οὐ μὴ μνησθῶ. Σὺ δὲ μνήσθητι και κριθώμεν. Λέγει δὲ σὺ πρώτων τὰς ἀνομιὰς σου, ἵνα δικαιωθῆς.

Μὴ αἰσχυνοῦνθῃς ὁμολογῆσαι ἐφ' ἁμαρτίας σου.

Περὶ τῆς ψυχῆς σου μὴ αἰσχυνοῦνθῃς. Ἔστι γὰρ Β αἰσχύνῃ ἐπάγουσα ἁμαρτίαν, και ἐστιν αἰσχύνῃ δόξα και χάρις. Και μὴ λάξῃς πρόσωπον κατὰ ψυχῆς σου, και μὴ ἐντραπῆς εἰς πτώσιν σου.

Μὴ ἀναμείνης ἐπιστρέψαι πρὸς Κύριον, και μὴ ὑπερβάλλου ἡμέραν ἐξ ἡμέρας. Ἐξαιπίνης γὰρ ἐλευσεται ὄργη Κυρίου, και ἐν καιρῷ ἐκδικήσεως; ἐξολῆ.

Ἐκκαώθημεν διὰ τὰς ἁμαρτίας, λαθώμεν διὰ τῆς μετανοίας.

Πρόσεχε σεαυτῷ, ἵνα κατὰ ἀναλογίαν τοῦ πληγμελήματος και τὴν ἐκ τῆς θεραπείας βοήθειαν καταδέξῃ. Μέγα και χαλεπὸν τὸ ἀμάρτημα, πολλὴ σὴ χρεια τῆς ἐξομολογήσεως, διακρῦων κλειστων, συντόνου τῆς ἀγγρηπνίας, ἀδελαιπίτου νησιείας. Κούφον C και φορητὸν τὸ ἀμάρτημα, ἐξισαξίσθω και ἡ μετάνοια.

Μηδεὶς ἐν κακίᾳ διάξας ἑαυτὸν ἀπογνωσέτω, εἰδῶς, ὅτι γεωργία μὲν τὰς ποιότητας τῶν φυτῶν μεταβάλλει· ἡ δὲ κατ' ἀρετὴν τῆς ψυχῆς ἐπιμέλεια δυνατὴ ἐστὶ παντοδαπῶν ἀρρώστημάτων ἐκικρατῆσαι.

Ὁὐ θέλει γὰρ ὁ Θεὸς τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι και σωθῆναι. Μὴ ὡς εἰς βάθος κακῶν καταφρονησῇς. Καιρὸς ἀσχησῆς ἐστὶ, καιρὸς μακροθυμίας, καιρὸς ἰάσεως, καιρὸς διορθώσεως. Ὁλιθθησας, ἐξ-γεῖρου· ἡμαρτες, ἡσύχασον. Μὴ σπῆς ἐν ὁδῷ ἁμαρτωλῶν, ἀλλ' ἀποπήδησον· σπιν γὰρ ἀποστραφῆς και στενάξῃς, τότε σωθήσῃ. Ἔστι γὰρ D ἐκ πόων ὑγεία, και ἐξ ἰδρώτων σωτηρία.

Ὁὐ χρόνον ποσότητι, διαθέσει δὲ ψυχῆς ἡ μετάνοια κρινεται.

Ἀνακαλῶν τοῖς πιστευμένοις τὴν οἰκονομίαν τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ ἐξομολογεῖσθαι τὰ ἁμαρτήματα. Οὕτω γὰρ και οἱ πάλαι μετανοοῦντες ἐπὶ τῶν ἁγίων εὐρίσκονται πεποιηκότας. Γέγραπται γὰρ ἐν μὲν τῷ Εὐαγγελίῳ, ὅτι τῷ Βαπτιστῇ Ἰωάννῃ ἐξομολογοῦντο τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν, ἐν δὲ ταῖς Πράξεσι, τοῖς ἀποστόλοις, ὑφ' ὧν και ἐβαπτίζοντο ἅπαντες.

Ὁὐδενὶ ἄλλῳ ὡς κακοπαθεῖς Θεὸς θεραπεύεται, και δάκρυσι τὸ φιλάνθρωπον ἀντιδίδεται.

Αὐτον εὐμετακινήτους μὲν εἶναι πρὸς τὸ κρεῖττον ἀπὸ τοῦ χειρόντος, ἀκινήτους δὲ πρὸς τὸ χειρόν ἀπὸ τοῦ βελτίοντος.

Τὸ μὴ ἀμαρτάνειν ἀνεπαίσθητως, ἀλλ' ἐπιγινώσκειν καὶ συνερῆν τὸ πλημμεληθέν, οὐκ ἔστι μικρόν· ἀλλ' ὀδὸς τίς ἔστι καὶ ἀρχή, πρὸς διόρθωσιν ἄγροσα καὶ τὴν ἐπὶ τὰ κρεῖττω μεταβολήν.

Ἔως ἔστι καιρός, προσθάσωμεν τὸ τοῦ Θεοῦ πρόσωπον ἐν ἐξομολογήσει, ἵνα ἡμερον αὐτὸν ἴδωμεν τότε καὶ γαλήνην, ἵνα τὰς ἀπειληφόρους ἱκείνας δυνάμεις διαφύγωμεν.

Οὐ δεῖνδν τὸ πολεμοῦντα τρωθῆναι, ἀλλὰ τὸ μετὰ τὴν πληγὴν ἀπογνῶναι καὶ ἀμελεῆσαι τοῦ τραύματος.

Μὴ τοίνυν ἀπογίνωσκε, μηδὲ ἀφίστασο τῆς εὐχῆς, ἀλλὰ πρόσελθε ἀμαρτωλὸς ὢν, ἵνα δοξάσης σου τὸν Δεσπότην, ἵνα διῶς αὐτῷ τὴν οικίαν φιλανθρωπίαν ἐν τῇ συγχωρήσει τῶν ὧν ἀμαρτημάτων ἐπιείκτασαι· ὡς εἰδὼν φοβηθῆς προσελθεῖν, ἐνεπόδισας αὐτοῦ τῇ ἀγαθότητι, διεκώλυσας αὐτὸν τῆς χρηστότητος αὐτοῦ, τό γε ἐπὶ σοὶ ἦκον.

Ἡ ἀμαρτία ὁμολογουμένη ἐλάττων γίνεται· μὴ ὁμολογουμένη δὲ, χείρων.

Μεγά ἀγαθὸν τὸ ἐπιγινώσκειν τὰ ἀμαρτήματα, καὶ μισησασθαι αὐτῶν διηνεκῶς. Οὐδὲν οὕτως θεραπεύει πλημμέλειαν, ὡς μνήμη διηνεκῶς· οὐδὲν οὕτως ὀκνηρὸν ἄνθρωπον ποιεῖ πρὸς κακίαν. Ἄν ἔχη τὰ ἀμαρτήματα διηνεκῶς ἐν τῇ μνήμῃ, οὐδέποτε τῷ πλησίον μνησικακήσεις, οὐδέποτε ὀργισθήσῃ, οὐδέποτε λουδοθήσῃ, οὐ φρονήσεις· μέγα, οὐ περιπασεῖ πάλιν τοῖς αὐτοῖς. Ἐάν γὰρ νῦν ἦς αὐτῶν μεμνημένος, καὶ συνεχῶς αὐτὰ προφέρῃς τῷ Θεῷ, καὶ ὑπὲρ αὐτῶν δεῖν, ταχέως· ἐξαιεῖσθαι αὐτά. Ἐάν δὲ νῦν ἐπιλάβῃ, τότε αὐτῶν ἀναμνησθῆσθαι καὶ ἔκω ἐπὶ τῆς οἰκουμένης ἀπάσης εἰς μέσον φερόμενων αὐτῶν, καὶ φιλων, καὶ ἐχθρῶν, καὶ ἀγγέλων. Οὐ γὰρ δὴ πρὸς Δαυὶδ εἶπε μόνον, « Ἄ σὺ ἐποίησας ἐν κρυφῇ, ἐγὼ ποιήσω πᾶσι κατὰ δῆλον, » ἀλλὰ καὶ πρὸς πάντας ἡμᾶς. Ἐλέγξω γὰρ σε, φησὶν, ὑπὸ τοῖς ἀπάντων ὀφθαλμοῖς τιθεὶς σου ἀμαρτήματα.

Ὡσπερ γὰρ ἡ τὴν θύραν εἰσελεύων ἔνδον ἔστιν, οὕτως ὁ τὰ οικεῖα λογιζόμενος κακὰ καὶ ἐπὶ τὴν θεραπείαν αὐτῶν πάντως ἦξει. Ἄν δὲ λέγῃ, Ἀμαρτωλὸς εἰμι, μὴ ἀναλογίζεται δὲ αὐτὰ κατ' εἶδος, καὶ λέγει, ὅτι τότε καὶ τότε ἥμαρτον, οὐδέποτε παύσεται, ἀεὶ μὲν ὁμολογῶν, φροντίζων δὲ οὐδέποτε τῆς διορθώσεως. Τὴν ἀρχὴν οὖν καταβαλλώμεθα, καὶ πάντα εὐκόλα ἔσται καὶ βῆστα. Ἀρξώμεθα τοίνυν, παρακαλῶ, ὁ μὲν ἀπὸ τοῦ τὰς εὐχὰς ἐπιτείνειν, ὁ δὲ ἀπὸ τοῦ ἁκαρπείν συνεχῶς, ὁ δὲ ἀπὸ τοῦ κατηγορεῖν (οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοῦτο τὸ ὄντα μικρὸν ἀνόητον· εἶδεν γὰρ, φησὶν, ὅτι ἐλυπήθη, καὶ ἐπορεύθη στεγνός, καὶ ἱερὰμην τὰς ὀδοὺς αὐτοῦ), ὁ δὲ ἀπὸ τοῦ ἐλεημοσύνην ποιεῖν, ὁ δὲ ἀπὸ τοῦ ἀφίεναι τοῖς πλησίον τὰ ἀμαρτήματα, ὁ δὲ ἀπὸ τοῦ μὴ μνησικακεῖν, μηδὲ ἀμύνεσθαι.

Οὐκ ἔστι προτροπὴ τις τοιαύτη πρὸς ἀρετὴν, ὡς ὁ ἀμαρτημάτων ἀνάμνησις.

Ὅδὸς μετανοίας πέντε· πρώτη ἡ κατάγνωσις τῶν

A A deteriori ad melius facile mutari, vice versa autem constantes esse oportet.

35 Non peccare insensibilter, sed agnoscere et videre delictum suum, non parva res est, imo via quaedam et principium ducens ad emendationem et resipiscentiam.

Chrysost. Dum tempus nos sinit, preveniamus Dei faciem confessione, ut mitem et placidum ipsum tunc videamus, et minaces illas potestates effugiamus.

Non tam noxium est certando vulnerari, quam vulnus inflictum negligere et desperare.

Ne desperes igitur, nec a precibus desistas, sed peccator cum sis, accede ut glorifices Dominum tuum, et occasionem ei praebeas declarandi naturam benignitatem suam in scelerum tuorum remissione : nam si dubites accedere, bonitatem ipsius impedivisti, et benignitatem quantum in te est prohibuisti.

Peccatum si confiteare, minus ; secus augebis.

Magnum bonum est agnoscere peccata, et assidue ipsorum meminisse. Nihil tam curat peccatum, quam assidua memoria, nec aliud adeo tardum ad malitiam reddit hominem. Si peccata subinde in memoria volvas, nunquam recordaberis injuriarum quas proximus tuus tibi fecerit, nunquam irasceris, nunquam conviciaberis, non alium sapias, non denuo in eodem errores incidens. Nam si nunc eorum memineris, et assidue coram Deo ipsa commemoras, et veniam ores, statim abolebuntur. Si vero nunc eorum obliviscaris, in futuro saeculo vel invitus recordaberis eorum coram universo orbe, amicis simul et inimicis et angelis in medium ea proferentibus. Non enim ad solum Davidem dixit Deus : Quae tu fecisti in occulto, ego omnibus manifesta faciam, sed etiam ad nos omnes. Redarguam enim te (inquit) omnium oculis peccata tua proponens.

Quemadmodum per januam ingressus aliquis intus existit; sic ille qui secum sua mala reputat, ad curam eorum indubie perveniet. Si vero dicat, Peccator sum, non autem sigillatim peccata recenset, dicendo, Hoc et illud peccavi, nunquam quiescet, dum semper confitetur, nunquam vero emendationis curam habet. Principium igitur recte iustituamus, et omnia levia sient et facillima. Incipiamus ergo ita ut alius orationem augeat, alius subinde lacrymetur, alius vultu demisso tristetur (nam ne hoc quidem, utcumque parvum, inutile fuerit. Vidi enim (inquit) tristatam et ambulantiem cum maestitia, et sanavi vias ejus), alius eleemosynam faciat, alius 36 peccata proximis condonet, alius denique ab oblivione malorum et injuriarum deposito ultionis affectu incipiat.

Nihil adeo virtutem promovet, quam recordatio peccatorum.

Viae penitendinis sunt quinque : prima, agnitio

et increpatio peccatorum; secunda, proximos suos errores condonare; tertia quæ fit per orationem; quarta, per eleemosynam; quinta, per humilitatem animi.

Clementis. Optimum quidem, non peccare; sed hoc etiam bonum est si peccatores in viam redeant pœnitentiæ beneficio: quemadmodum et continua sanitas optima est, bonum tamen est amissam quoque post morbum recuperare.

Vera pœnitentia est, non amplius eisdem affectibus obnoxium deprehendi, sed funditus ab anima evellere ista peccata, quorum causa aliquis se morte dignum judicaverit.

Pœnitentia tunc omne peccatum abolet, cum aliquo in anima errore oborto moram non admittit, neque ad ullum temporis spatium affectionem transmittit. Sic enim nullum criminis vestigium in nobis relinquere potest, cum in primo ingressu revelatur, instar plantæ adhuc teneræ antequam radicetur.

Quemadmodum cancri facile capiuntur insidiis, eo quod alias antrorsum, alias retrorsum incedant: sic etiam anima, nunc risui et deliciis, mox luctui dedita, nihil proficere potest.

Qui nunc loget, nunc deliciatur et ridet, similis est homini panem adversus canem, lapidis instar, proficienti, qui gesta quidem fugat canem, factio autem remanere hortatur.

Marci. Pœnitentiæ opus in tribus hisce virtutibus absolvi judico: purgatione cogitationum, oratione assidua, et ingruentium afflictionum patientia. Qui in istis aliquandiu moratur, tandem ad animi tranquillitatem perveniet.

Philonis. Nihil prorsus erroris committere proprium est Dei, et forte etiam hominis divini: ad errorem autem ad inculpabilem vitam redire, prudentis est et utilia plane non ignorantis.

Peccantes non statim ulciscitur Deus, sed tempus eis permittit ad pœnitentiam et remedium ac emendationem erroris.

Theodorici. Ampla vulnèra æque amplis remediis indigent: et qui difficili morbo laborat, majorem curam desiderat: et qui magnis peccatis obnoxius est, majore benignitate opus habet.

37 *Epicharmi.* Sapientem decet providentia, non pœnitentia.

Evagrii. Planta quæ subinde transferatur, non fructificat.

Aristot. Aristoteles dicebat per omnem vitam trimum se pœnituisse, primo quod mulieri secretum aliquid commisisset, secundo quod navigasset quo pedibus ire licuisset, tertio quod unum diem intèrstatus mansisset.

SERMO XVIII [al. CLXXX].

De illis qui cito mutantur in deteriorem statum et de pœnitentia.

Luc. ix. Nullus qui manu superinjecta aratro

ἠμαρτημένων· δευτέρῃ τὸ ἀφεῖναι τοῖς πλησίον τὰ ἁμαρτήματα· τρίτῃ ἢ ἀπὸ τῆς εὐχῆς γινόμενη· τετάρτῃ ἢ ἀπὸ τῆς ἐλεημοσύνης· πέμπτῃ ἢ ἀπὸ τῆς ταπεινοφροσύνης.

Καλὸν μὲν τὸ μὴ ἁμαρτάνειν· ἀγαθὸν δὲ καὶ τὸ ἁμαρτάνοντα· ἐπανάγεισθαι διὰ μετανοίας· ὡσαύτῃ δριστεὸν τὸ ὑγιαίνειν ἀεὶ, ἀγαθὸν δὲ καὶ τὸ ἀναστῆλαι μετὰ τὴν νόσον.

Ἡ ἀλιθινή μετάνοια τὸ μὴκέτι τοῖς αὐτοῖς ἐνοχῶν εὐρεθῆναι· ἀλλ' ἄρδην ἐκρίζωσαι τῆς ψυχῆς, ἐπ' οἷς ἑαυτοῦ κατέγνω θάνατον ἁμαρτήμασιν.

Μετάνοια τότε ἁμαρτήματος· παντός γίνεται ἀπαισιτική, ὅταν ἐπὶ τῷ γενομένῳ ψυχῆς σφάλματι ἀναβολὴν μὴ δέξεται, μηδὲ παραπέμψῃ τὸ πάθος εἰς χρονικὸν διάστημα· οὕτω γὰρ οὐχ ἔξει καταλεῖθαι ἔχου· ἐν ἡμῖν τὸ κακὸν, ὅτε θύμα τῷ ἐπιθῆναι ἀποσπασθὲν, δίκην ψυτοῦ ἀρτισυστάτου.

Ὅσαπερ οἱ λεγόμενοι καρκίνοι εὐεπιχειρεῖται τυγχάνουσιν, διὰ τὸ ποτὲ μὲν πρόσω βαίνειν, ποτὲ δὲ ὀπισθεῖν οὕτως καὶ ψυχῇ, ποτὲ μὲν γελῶσα, ποτὲ δὲ πενθοῦσα, ποτὲ δὲ τρυφῶσα, οὐδὲν ὠφελῆσαι δύναται.

Ὅ ποτὲ μὲν πενθῶν, ποτὲ δὲ τρυφῶν καὶ γελοιάζων, ὁμοίος ἐστὶ τῷ μετὰ ἄρτου τὸν κύνα τῆς φιληθονίας λιθάζοντι, ὃς τῷ μὲν σχήματι τοῦτον διώκει, τῷ δὲ πράγματι παρεδρεύειν τοῦτον προτρέπει.

Λογίζομαι τὸ τῆς μετανοίας ἔργον ἐν ταῖς τρεῖσι ταύταις ἀρεταῖς ἐξυφαινεσθαι· ἐν τῷ λογισμῷ καθαιρεῖν, καὶ ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι, καὶ τὰς ἐπερχομένας θλίψεις ὑποφέρειν· ἐν τούτοις ὁ ἔγγρυνίζων εἰς ἀπάθειαν ἔρχεται.

Τὸ μὲν μηδὲν συνδῶς ἁμαρτάνειν ἴδιον θεοῦ, τάχα δὲ καὶ θεοῦ ἀνδρός· τὸ δὲ ἁμαρτάνοντα μεταβάλλειν πρὸς ἀνυπαίτιον ζωὴν φρονίμου καὶ ἐπισημοῦ ἀπαν οὐκ ἀγνοήσαντος.

Τοῖς ἁμαρτάνουσιν οὐκ εὐθύς ἐπέξεισιν ὁ θεός, ἀλλὰ δίδωσι χρόνον εἰς μετάνοιαν, καὶ τὴν τοῦ σφάλματος ἰασίν τε καὶ ἐπανόρθωσιν.

Τὰ μεγάλα τῶν τραυμάτων ἰσομετρῶν δεῖται φαρμάκων· καὶ ὁ χαλεπὴ νόσῳ περιπεσοῦν πλείονος χρῆζει κηδεμονίας· καὶ ὁ μεγάλα πληρημελῆσθαι πλείονος δεῖται φιλανθρωπίας.

Οὐ μετανοεῖν, ἀλλὰ προνοεῖν χρὴ τὸν σοφὸν ἄνδρα.

Φυτὸν μεταφερόμενον συνεχῶς καρπὸν ἐθ' οὐκ.

Ἀριστοτέλης ἔφη ἐν παντὶ τῷ βίῳ τρεῖς μεταμελείας· μίαν μὲν ἐπὶ τῷ γυναικί πισταῦσαι λόγῳ ἀπόρητον, ἑτέραν δὲ, πλείους ὅπου δυνατόν κερθεῦσαι, τὴν δὲ τρίτην, ὅτι μίαν ἡμέραν φέδιθετα ἔμειναι.

ΛΟΓΟΣ ΙΗ'.

Περὶ τῶν ταχέως μεταβαλλομένων, καὶ περὶ μετανοίας.

Οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον.

καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω, εὐθετὸς ἐστὶν εἰς τὴν βασιλειαν τοῦ Θεοῦ.

Κρείσζόν ἐστι μὴ ἐπεγνωκῆναι τὴν ἑθὺν τῆς δικαιοσύνης, ἢ ἐπιγνόντα ἐπιστρέψαι ἐκ τῆς παραδοθείσης αὐτῷ ἁγίας ἐντολῆς.

Ἐκουσίως γὰρ ἁμαρτανόντων ἡμῶν, μετὰ τὸ λαθεῖν τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, οὐκ ἐτι περὶ ἁμαρτιῶν ἀπολείπεται θυσία, φοβερὰ δὲ τις ἐκδοχὴ κρίσεως, καὶ πυρὸς ζῆλος ἐσθλείν μελλόντος τοῦ ὑπεναντίου.

Ὅπερ κύνων ὅταν ἐπέλθῃ ἐπὶ τὸν ἕδιον ἐμετον, καὶ μισητὸς γίνηται· οὕτως ἄφρων ἐπὶ ἑαυτοῦ κακίᾳ ἀναστρέφας ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ ἁμαρτίαν.

Ἐν τῷ ἀποστρέφειν δίκαιον ἐκ τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, καὶ ποιῆσαι ἀδικίαν, πᾶσαι αἱ δικαιοσύναι αὐτοῦ οὐ μὴ μνησθῶσιν· ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ αὐτοῦ ἀποθανεῖται. Ἐκαστον κατὰ τὴν ἑθὺν αὐτοῦ ἐν ἧ εὐρω αὐτὸν, κρινῶ αὐτὸν, λέγει Κύριος· καὶ ἐν ἧ ἂν ἡμέρᾳ ἐπιστρέψῃ ὁ ἄνομος ἐκ πασῶν τῶν ἀνομιῶν αὐτοῦ, καὶ ποιήσῃ δικαιοσύνην, οὐ μὴ μνησθῶ ἐτι πάντα τὰ παραπτώματα αὐτοῦ.

Δικαιοσύνη δικαίου οὐ μὴ ἐξέλθῃ αὐτὸν ἐν ἧ ἂν ἡμέρᾳ κληθῆται· καὶ ἀνομία ἀσεβοῦς οὐ κακώσῃ αὐτὸν, ἐν ἧ ἂν ἡμέρᾳ ἀποστραφῇ ἀπὸ τῆς ἀνομίας αὐτοῦ. Ἐκαστον ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ κρινῶ ὕμῃς, εἶκος Ἰσραὴλ.

Ὁ ἐν προκοπῇ γενόμενος ἀγαθῶν ἔργων, εἶτα κλινομένης πρὸς τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν, οὐ μόνον τὴν ἐπὶ τοῖς πεπονημένοις μισθὸν ἐξημῶθη, ἀλλὰ καὶ βαρυτέρας ἀξιοῦται τῆς κατακρίσεως.

Ὁ ἐπὶ τοῖς πρώτοις ἁμαρτήμασι παιδευθεὶς, καὶ τῆς ἀφέσεως καταξιωθεὶς, ἐὰν πάλιν ἀμάρτη, χειρόν τοῦ προτέρου κατασκευάζει ἑαυτῷ τὸ κρίμα τῆς ἐργῆς.

Πολλοὶ ἐπιστρέψαντες ἀπὸ πονηρῶν ἔργων, σιωπεῖ τῆς μνήμης τῶν παλαιῶν ἔργων παρακατέχοντες, καὶ αὐτῶν πολλάκις ἀναμνησκόμενοι τὴν ἡσυχάζουσαν ἁμαρτίαν.

Ἄνθρωποι ταῖς νεφέλαις τοῖκασιν, πρὸς τὰς τῶν πνευμάτων μεταβολὰς ἄλλοτε κατ' ἄλλο μέρος τοῦ ἀέρος ἐμφορομένης.

ΛΟΓΟΣ ΙΘ'.

Περὶ τῶν εἰς μετάνοιαν μὴ ἐπιστρέφόντων.

Παῖσαν δὲ τινες αὐτῷ τῷ καιρῷ, ἀπαγγέλλοντες αὐτῷ περὶ τῶν Γαλιλαίων, ὧν τὸ αἷμα Πιλάτου ἔμιξε μετὰ τῶν θυσιῶν αὐτῶν. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Ἐδοξεῖτε ὅτι οἱ Γαλιλαῖοι οὗτοι ἁμαρτωλοῦτεροι παρὰ πάντα τοὺς Γαλιλαίους ἐγένοντο, ὅτι τοιαῦτα πεπόνθησαν; Οὐχί, λέγω ὑμῖν· ἀλλ' ἐν μὴ μετανοήσητε, πάντες ὡσαύτως ἀπολεισθε. Ἡ ἑκάστοις οἱ δέκα καὶ ὀκτώ, ἐφ' οὓς ἔπεσον ὁ πύργος ἐν τῷ Σιλωάμ, καὶ ἀπέλεσεν αὐτούς· δοκεῖτε ὅτι ὀφειλέταις ἐγένοντο παρὰ πάντας ἀνθρώπους τοὺς κατοικοῦντας Ἱερουσαλήμ; Οὐχί, λέγω ὑμῖν· ἀλλ' ἐν μὴ μετανοήσητε, πάντες ἀπολεισθε.

Ὅταν δὲ λέγουσιν εἰρήνην καὶ ἀσφάλειαν, τότε ἀφηνείου αὐτοῖς ἐφίσταται βλεπρός.

Οἱ ἐν ἁμαρτίαις γενόμενοι, καὶ μὴ μεταγνόντες, ὃ μόνον οὐκ εἰσακούσονται προσηυχόμενοι, ἀλλὰ

retrosum vertit oculos, idoneus est ad regnum D. i.

Apost. Præstat non agnovisse viam justitiæ, quam post agnitionem illius a sancta doctrina sibi tradita resillire.

Hebr. x. Nam si volentes peccaverimus post acceptam cognitionem veritatis, non ultra pro peccatis reliqua est hostia, sed formidabilis quædam expectatio iudicii, et ignis vehementia, qui devoraturus est adversarios.

Prov. xxvii. Quemadmodum canis reversus ad proprium vomitum abominabilis fit, sic insipiens qui ex malitia sua redit ad peccatum suum.

Ezech. xviii. Cum justus avertitur a justitia sua et injustitiam admittit, omnes justitiæ ejus a memoria cadent, morietur in peccato suo. Unumquemque in via sua, in qua invenero ipsum, iudicabo, inquit Dominus, et quocumque die iniquus ab omnibus iniquitatibus suis se converterit, et fecerit justitiam, non amplius omnium delictorum ejus recordabor.

Ibid. xxxiii. Justitia justii non liberabit eum quo tempore aberraverit: et iniquitas impiii non nocet ei, quo die conversus fuerit ab iniquitate sua. Unumquemque vestrum in viis suis iudicabo, et domus Israel.

Basilii. Qui postquam in bonis operibus profecit, iterum ad antiquam consuetudinem redit, non solum perdit bonorum operum mercedem, sed insuper graviore damnatione multatur.

Castigatus aliquis propter prima peccata, et veniam assecutus si deinceps peccet, gravius priore iudicium iræ sibi accersit.

Multi a malis operibus conversi, sed adhuc veterum facinorum apud se memoriam æservantes, ejus culpa non raro quietum peccatum renovant.

Homines nebulis similes sunt, quæ juxta mutationes statuum nunc huc nunc illuc feruntur.

SERMO XIX [scilicet CLXXXI].

De illis qui ad penitentiam non convertuntur.

Luc. xii. Aderant autem quidam eodem in tempore nuntiantes illi de Galilæis, quorum sanguinem Pilatus miscuerat cum sacrificiis ipsorum. Et respondens Jesus, dixit illis: Putatis quod illi Galilæi præ cunctis Galilæis peccatores fuerint, quia talia passi sunt? Non, dico vobis, imo nisi resipueritis, omnes similiter peribitis. Aut illi decem et octo, supra quos cecidit turris in Siloam, et occidit eos, putatis quod debitores fuerint ultra cunctos homines habitantes Hierosolymis? Non, dico vobis, imo nisi resipueritis, omnes similiter peribitis.

Apost. Cum autem dixerint pacem et securitatem, tum repentinus eis imminet interitus.

Qui intricati peccatis non agunt penitentiam, illi non solum orantes non exaudientur, sed inno-

per exasperabunt Deum, improbitalis ipsorum A
memoriam ei excitantes.

David. Nisi convertamini, gladium suum vibra-
bit.

Prov. xviii. Impius, multitudine peccatorum
obrutus, negligit: Ingruit autem ei dedecus et in-
famia.

Qui sibi in operibus suis non medetur, frater
est lædentis seipsum.

Qui legit impietatem suam, non fruatur prospere-
ritate.

Jerem. viii. Hæc dicit Dominus: num cadens
non resurgit, aut aversus non se convertit? Indu-
rarunt facies suas plus quam lapidea duritie, et
noluerunt converti.

Isa. Ecce ego litigo tecum, te dicente: Non B
peccavi; quia prorsus neglexisti emendare vias
tuas.

Neminem suæ malitiæ pœnitet: Nemo est qui
dicat, Quid feci?

Eccli. v. Ne dicas, Peccavi et quid mihi accidit
triste? nam Dominus patiens est.

S. Basil. Occultatio vitii mortem accersit ægro-
tanti.

Si quid pulchri et honesti est peccatum, serves
id perpetuo: sin auctori suo noxium, quid immo-
raris rebus perniciosior? Nemo cupidus evomendæ
bilis pravo et luxurioso victu eam sibi augere stu-
det.

Purgare convenit corpus a molestis, non autem C
morbum augere supra vires corporis. Vide ne, dum
malorum molem tibi accumulatas, spe liberationis
futuræ interim fretus, peccatum quidem exaggeres,
a remissione autem aberres.

Vide, homo, ne quando sera et inutilis malorum
consiliorum pœnitentia tibi obveniat.

Chrysost. Non tam grave est labi, quam jacere
lapsum et non resurgere.

Cum semel anima gustavit peccatum, idque
sine sensu doloris, magnum inde augmentum ægri-
tudinini accedit.

Justini. Vix denuo erigitur animus ad bona
39 illa a quibus delapsus est: et ægre detrahi-
tur ab illis malis, quibus assuetus fuerit.

Subjici et concedere affectibus, extrema servitus
est, quemadmodum imperare ipsis, unica libertas.

Cum optimum sit non peccare, secundi ordinis
bonum est, ad justitiam redire. Qui vero multo
tempore peccans in luxuria permanet, infelicissimus
habeatur oportet.

Dionysii. Non fieri potest ut veniam consequan-
tur illi, quos peccatorum non pœnitet.

SERMO XX (al. CLVI).

De futuro judicio.

Matth. xvi. Filius hominis venturus est in gloria
Patris sui, et tunc reddet unicuique secundum
opera ejus.

καὶ τὸν Θεὸν παροξύνουσιν, ὀπωμιμύσκοντες αὐτὸν
τῆς ἑαυτῶν μοχθηρίας.

Ἐὰν μὴ ἐπιστραφῆτε, τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ στι-
λώσει.

Ὅταν ἔλθῃ ὁ ἀσεβῆς εἰς πλῆθος κακῶν, κατα-
φρονεῖ· ἐπέρχεται δὲ αὐτῷ ἀτιμία καὶ θνείδος.

Ὁ μὴ ἰώμενος ἑαυτὸν ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ ἀδελ-
φός ἐστι τοῦ λυμαινομένου ἑαυτοῦ.

Ὁ ἐπικαλύπτων ἀσέβειαν αὐτοῦ οὐκ εὐδοκῆσει-
ται.

Τὰδε λέγει Κύριος· Ἐ μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίστα-
ται, ἢ ὁ ἀποστρέφων οὐκ ἐπιστρέφει; Ἐστέρωσαν
τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὡς πετραίαν, καὶ οὐκ ἠθέλησαν
ἐπιστραφῆναι. »

Ἰδοὺ ἐγὼ κρίνομαι πρὸς σὲ, ἐν τῷ λέγειν σε. Οὐχ
ἡμαρτον· ὅτι κατεφρόνησας σφῶδρα τοῦ δευτερώσαι
τὰς ἰδοὺς σου.

Οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος μετανοῶν ἀπὸ τῆς κακίας
αὐτοῦ, λέγων, Τί ἐποίησα;

Μὴ εἶπες, Ἠμαρτον, καὶ τί μοι ἐγένετο; Ὁ γὰρ
Κύριος μακροθύμος ἐστι.

Τὸ κρύπτειν ἁμαρτίαν συγκατασκευάζει ἐπὶ τῷ
νοσοῦντι τὸν θάνατον.

Εἰ μὲν καλὸν ἁμαρτία, φύλασσε ταύτην εἰς τέλος·
εἰ δὲ βλαβερὰ τῷ ποιῶντι, τί ἐπιμένεις τοῖς ἁλι-
θροῖς; Οὐδεὶς χολὴν ἐμέσαι ζητῶν, ἐκ πονηρᾶς καὶ
ἀκολάστου διαίτης πολυπλασίονα ταύτην ἑαυτῷ συνα-
θροίζει.

Καθαίρειν προσήκει τῶν λυπούντων τὸ σῶμα, οὐχ
κατασκευάζειν τὴν νόσον μείζονα τῆς δυνάμεως.
Ὅρα μὴ ἐπ' ἐλπίδι τῆς ἀπολυτρώσεως πλῆθος κα-
κῶν ἑαυτῷ συλλεξάμενος, τὴν μὲν ἁμαρτίαν ἀδρι-
στης, τῆς δὲ συγχωρήσεως ἀποτύχῃς.

Ὅρα, ἄνθρωπε, μὴ ποτέ σοι μεταμελήσῃ τῶν
κακῶν βουλευμάτων, ὅτε ὑπελός τῆς μεταμελείας
οὐδέν.

Οὐ τὸ πεσεῖν χαλεπὸν, ἀλλὰ τὸ πεσόντα κείσθαι
καὶ μὴ ἀνίστασθαι.

Ψυχὴ ἀπαξ ἁμαρτίας γευσασμένη, καὶ ἀναγγέ-
τως διατεθεισά, πολλὴν παρέχει τῷ νοσήματι τὴν
προσθήκην.

Δυσαναβίβαστος ἢ ψυχὴ ἐπὶ ταῦτα ἀφ' ὧν ὠλί-
σθητι καλῶν, δυσεκβίβαστός τε τούτων, ὧν συνει-
D θίσθη κακῶν.

Τὸ ὑποπесеῖν καὶ παραχωρῆσαι τοῖς πάθειν
ἐσχάτη δουλεία· ὡς περ τὸ κρατεῖν τούτων ἐλευθε-
ρία μόνη.

Μεγίστου ἔτος ἀγαθοῦ τὸ μὴ ἁμαρτάνειν, δεύ-
τερον ἀγαθὸν τὸ δικαιοθῆναι. Ὅστις δὲ πολὺν χρό-
νον ἀδικῶν ἀκόλαστος μένει, τοῦτον δεῖν νομίζειν τὸν
ἀτυχεσάτον.

Συγγνωσθῆναι οὐ μετανοοῦντας ἐφ' οἷς ἡμαρτον,
ἀδύνατον.

ΛΟΓΟΣ Κ'.

Περὶ μελλούσης κρίσεως.

Μέλλει ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ
τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ, καὶ τότε ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ
τὰ ἔργα αὐτοῦ.

Ὅσπερ συλλέγεται τὰ ζιζάνια, καὶ πυρὶ καίεται, οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος· τοῦτου. Ἀποστελεῖ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ συλλέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα καὶ τοὺς ποδῶντας· τὴν ἀνομίαν, καὶ ἐμβαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός. Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς, καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν δόντων.

Τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς καὶ τοῖς ἐξ ἐκωνίμων· « Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ, οἱ κατηραμένοι, εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἠτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. Ἐπαίνασα γὰρ, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φρεῖν. »

Σύμπαν τὸ ποίημα ἄξει ὁ θεὸς εἰς χρίσιν, ἐν παντί παρεωραμένῳ, ἐὰν ἀγαθόν, ἐὰν πονηρόν.

Ἐκάστου τὸ ἔργον φανερόν γενήσεται. Ἡ γὰρ ἡμέρα δηλώσει, ὅ τι ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται· καὶ ἑκάστου τὸ ἔργον ὁποῖόν ἐστι, τὸ πῦρ δοκιμάσει.

Ἐξαναστήσεται Κύριος, καὶ ἀναποδώσει πᾶσι, καὶ τὸ ἀνταπόδομα αὐτοῦ εἰς κεφαλὰς αὐτῶν ἀναποδώσει.

Ἰδοὺ ἡμέρα Κυρίου ἔρχεται· μετὰ θυμοῦ καὶ ὀργῆς, θίβει τὴν οἰκουμένην ὅλην ἔρημον καὶ τοὺς ἀμαρτωλοὺς ἀπολέσει· ἐξ αὐτῆς.

Ὁ γὰρ σκόληξ αὐτῶν οὐ ταλευτήσεται, καὶ τὸ πῦρ αὐτῶν οὐ σβεσθήσεται, καὶ-ἔσσονται εἰς θρασιν πάση σαρκί.

Ἐπλάτυνεν ὁ ἕδης τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ διήνοιξε τὸ στόμα αὐτοῦ, τοῦ μὴ διαλιπεῖν· καὶ καταθήσονται εἰς αὐτὸν οἱ ἐνόβοι καὶ οἱ μεγάλοι καὶ οἱ κλοῦσοι, καὶ οἱ λιμοὶ τῆς γῆς, καὶ ὁ ἀγαλλιώμενος ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐφθαλμοὶ οἱ μετέωροι ταπεινωθήσονται.

Τοὺς τῆς ἀμαρτίας καμάτους τὸ τῆς γενένης· ἐπίπνον καὶ σκυθρωπὸν ἀναμένει.

Ἐκαστος τῆς οἰκείας ἐργασίας ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀνταποδόσεως τοὺς καρποὺς ἐπιγνώσεται.

Κατὰ γὰρ τὸν Ἰσὴν, κυκλώσει ἕκαστον τὰ διαβούλια αὐτοῦ. Ὀφύμεθα γὰρ ἅμα πάντα οἰονεῖ παρεπιπύτα ἡμῶν τὰ ἔργα, καὶ φαινόμενα ἀνεπιπρόσωπα τῇ διανοίᾳ ἡμῶν, μετὰ τῶν ἰδίων τύπων, ὡς ἕκαστον πέπρακται, ἢ ὡς λέλεκται. Οὐ μὴν χρόνους γε προσήκει νομίζειν καταναλωθήσεσθαι, εἰς τὸ ἕκαστον ἰδεῖν ἐαυτὸν μετὰ τῶν ἐαυτοῦ πράξεων, καὶ τὴν κριτὴν, καὶ τὰ ἀκόλουθα τῷ θεῷ δικαστηρίῳ, ἀφ' αὐτῶν δυνάμει ἐν βροπῇ καιροῦ φαντατιομένου τοῦ νοῦ, καὶ πάντα ἀναζωγραφοῦντος ἐαυτῷ, καὶ οἰονεῖ ἐν κατόπτρῳ, τῷ ἡγεμονικῷ ἐνορῶντος τοὺς τύπους τῶν πεπραγμένων.

Οἱ τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς ὀνειδισμόν καὶ αἰσχύνην ἀναστήσονται, ἐνορῶντες ἐν ἑαυτοῖς τὸ αἰσχρὸν καὶ τοὺς τύπους τῶν ἡμαρτημένων. Καὶ τάχα φοβερωτέρα τοῦ σκότους καὶ τοῦ πυρός τοῦ αἰωνίου ἡ αἰσχύνη ἐστίν, ἣ μέλλουσι διαωνίζειν οἱ ἀμαρτωλοὶ, ἀεὶ ἐν ὀφθαλμοῖς ἔχοντες· τὰ ἴχνη τῆς ἐν σαρκὶ ἀμαρτίας, οἰονεῖ τινος βαφῆς ἀνεκπλήτου.

Ὡς βέλτιον εἶναι νῦν παίδευθῆναι καὶ καθαρισθῆναι, ἢ τῇ ἐκείθεν βασάνῳ παραπεμφθῆναι· ἢνίκα χρίστος καιρὸς, οὐ καθάρσει.

Ibid. xiii. Quemadmodum colliguntur zizania et igni comburuntur, sic erit in consummatione sæculi hujus. Mittet Filius hominis angelos suos, et colligent e regno illius omnia offendicula, et eos qui patrant iniquitatem, ac mittent illos in caminum ignis: ibi erit ploratus stridorque dentium.

Ibid. xxv. Tunc dicit Rex etiam illis qui ad sinistram sunt: « Disceditis a me, maledicti, in ignem æternum, diabolo et angelis ejus paratum: esurivi enim et non dedistis mihi cibum. »

Eccli. xii. Deus in judicium adducet omne opus, cum omni occulta re, sive quid bonum, sive malum fuerit.

Cujusque opus manifestum fiet. Dies enim declarabit quod in igne revelatur, et cujusque opus quale sit ignis probabit.

Surget Dominus, et reddet omnibus, et retributionem suam in capita ipsorum retribuet.

Isa. xlii. Ecce dies Domini venit cum ira et furrore, ut totum orbem habitabilem desertum faciat, et peccatores de eo perdat.

Ibid. lxxvi. Nam vermis eorum non morietur, et ignis eorum non exstinguetur, et erunt ante conspectum omnis carnis.

Ibid. v. Inferi ingluviem suam dilatant, et ore suo sine fine dehiscunt, ut descendant in eos homines gloriosi, magni et opulenti, et pestes terræ et qui in his lætantur; oculi vero superbi humiliantur.

S. Basilii. Peccati labores dolore et tristitia plurimum gehennæ supplicium expectat.

Quisque suorum operum in die retributionis fructus agnoscat.

Circumdabunt unumquemque, secundum Osce prophetam, consilia et cogitationes ejus. Videbimus enim omnia pariter, tanquam assistentia nobis opera, et animi oculis per formas proprias objecta intuebimur, ita ut singula facta dictave sunt. Non tamen convenit existimare quod aliqua temporis futura sit mora, ut quisque seipsum cum actionibus suis, et judicem, et quæ sequuntur divinum judicium, videat: mens enim inenarrabili quadam vi uno momento imaginabitur, et omnia sibi velut picta proponet, imo tanquam in speculo formas actionum in principio facultate animæ conspiciet.

Qui malis operibus inquinati fuerint, ad ignominiam et confusionem resurgent, cernentes in seipsis turpitudinem et formas peccatorum. Et forte gravior quam tenebræ et ignis æternus hic pudor erit, qui semper inhærebit peccatoribus, ut nunquam non ob oculos habeant vestigia sceleratæ vitæ, tanquam ineluibilis alieujus tincturæ.

Theolog. Præstat in præsentia castigari et purgari, quam in examen futurum transmitti, ubi tempus erit judicii, non purgationis.

Chrysol. Nullum omnino bonum utcumque par-
vum negligetur illic a iudice. Nam si crimum,
et dictorum, et cogitationum pœnas daturi sumus,
multo magis benefacta licet exigua computabun-
tur.

Qui sæpius offendentes pœnam non luunt, me-
tuere ac timere sibi debent. Augetur enim ipsis
gravitas pœnæ.

Si vitam quavis morte tristiozem degunt, qui
lumen solis non intuentur, quid illos pati creden-
dum est qui luce divina privati sunt?

Non modo justorum, sed etiam peccatorum
corruptionis expertia corpora resurgunt. Sed
istud honoris supplicium et pœnam impiorum alit
ac auget. Immortalia enim futura resurgunt, ut
nunquam uri desinant. Quippe cum ignis ille sit
inextinguibilis, talia sibi corpora desiderat quæ
nunquam absumantur.

Cogitemus quantum sit mali in conflagratione
perpetua, in tenebris, luctu infinito et dentium
stridore, nemine exaudiente. Nam si apud nos
quispiam ex ingenue educatis carceri inclusus,
solum fœtorem, tenebras loci, et vincula cum
homicidis communia, rem quavis morte acerbiozem
putat: perpende quid sit comburi cum totius
orbis homicidis, nec videntem alios nec aliis con-
spicuum, sed in tanta multitudine solum se existi-
mantem. Siquidem opacæ illæ tenebræ ne proximo
quidem dignoscere permittunt: verum ita
quisque afficietur, tanquam solus supplicium
luens. Quod si tenebræ etiam per se animos nostros
angunt et turbant, quid fiet ubi tenebris tantis
dolores et incendia accedunt? Nam eos qui fecerint
iniqua, nemo supplicii illi futuri eripiet, non
parentes, non fratres. Fratrem enim non liberabit
quisquam, utcumque magnæ fiduciæ fuerit. **¶** et
multum valuerit apud Deum. Ipse enim est qui red-
dit unicuique secundum opera sua: et ex ope-
ribus nostris vel salutem vel supplicium consequi
licet.

Terribile est, inquit, incidere in manus Dei
vivi. Scriptum est enim: « Mihi vindicta, ego
retribuam, et rursum: « Dominus iudicabit popu-
lum suum; » et alibi: « Super peccatores incum-
bet ira ejus. »

Gravissima pœnarum pudor est, quam in iudicio
quoque futuram didicimus: quoniam pii resur-
gent ad vitam æternam, impii vero ad pudorem et
opprobrium æternum.

Bonis quidem operibus ornatos nemo arcere
poterit a fruitione felicitatis futuræ, sed cælestibus
bonis fruuntur: illi vero qui boni quidpiam omi-
serunt, licet nullius admissi criminis rei sint, cum
impiis in ignem gehennæ deducuntur. Etenim non
facere bonum, hoc ipsum est facere malum. Dic
age mihi, si quem servum haberes, neque furem,
nec injurium, neque contradicentem tibi, et insu-
per tum ebrietati, tum quibuslibet aliis vitiis

A Οὐδὲν ὄλων τῶν ἀγαθῶν, κἄν μικρὴν εἴη, παρ-
φθῆσεται ἐκεῖ πρὸς τοῦ κριτοῦ. Εἰ γὰρ ἀμαρτημάτων
καὶ βημάτων καὶ ἐνθυμημάτων τινύσειν μέλλομεν
τιμωρίας, πολλῶν μᾶλλον τὰ κατορθώματα πᾶν μικρὰ
λογισθήσεται.

Οἱ πολλὰ πταίνοντες καὶ μὴ πολαζόμενοι φοβέσθαι
καὶ δεδοικέναι ὀφείλουσιν. Αὐξεται γὰρ αὐτοῖς τὴ
τῆς τιμωρίας.

Εἰ γὰρ οἱ τὸ φῶς τὸ ἡλιακὸν μὴ θεώμενοι παντὸς
θανάτου πικροτέραν ὑπομένουσι ζωὴν τὴ παθῆν
εἰκὸς τοὺς τοῦ φωτὸς ἀποστερηθέντας ἐκείνου;

Οὐ μόνον τῶν δικαίων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀμαρτω-
λῶν ἀφάρτα τὰ σώματα ἀνίστανται. Ἄλλ' ἡ τιμὴ
αὐτῆ τοῖς ἀμαρτωλοῖς ἐφόδιον κολάσεως καὶ τιμω-
ρίας γίνεσθαι. Ἄφάρτα γὰρ ἀνίστανται, ἵνα διὰ
παντὸς κατήται. Ἐπειδὴν γὰρ τὸ πῦρ ἀσοδοτόν ἐστιν
ἐκείνου, τοιούτων αὐτῷ δεῖ σωματίων, μηδέποτε κατα-
ωμένων.

Ἐνοήσωμεν οὖν, ὅσον ἐστὶ κακὸν κατακαίεσθαι
διὰ παντὸς, καὶ ἐν σκότει εἶναι, καὶ μυρία οἰμώζειν,
καὶ βρῦχεῖν τοὺς ὀδόντας, καὶ μὴδὲ ἀκούεσθαι. Εἰ
γὰρ εἰς δεσμοτήριόν τις ἐμδληθεὶς ἐνταῦθα τῶν
εὐγενῶς ἐντετραμμένων, τὴν δυσωδίαν μόνον, καὶ
τὸ ἐν σκότει κεῖσθαι, καὶ τὸ μετὰ ἀνδροφόνων δεδι-
σθαι, παντὸς θανάτου χαλεπώτερον εἶναι φησὶν
ἐννόησον τί ἐστίν, ὅταν μετὰ τῶν τῆς οἰκουμένης
ἀνδροφόνων κατακαίωμεθα, μήτε ὄρωντες; μήτε
ὀρώμενοι, ἀλλ' ἐν πληθῆι τοσοῦτω νομίζοντες εἶναι
μόνοι. Τὸ γὰρ σκότος τὸ ἀλαμπές, οὐκ ἀφῆται
ἡμᾶς οὐδὲ τοὺς πλησίον διαγινώσκουσιν, ἀλλ' ὡς μόνος
τοῦτο πλάσων οὕτως ἐκαστος διακρίσεται. Εἰ δὲ
σκότος πλάσῃ καθ' ἑαυτὸ τὰς ἡμετέρας ψυχὰς; καὶ
θορυβεῖ, τί ἐστὶ ἀρα, ὅταν μετὰ τοῦ σκότους καὶ
ὀδύνας τοσαῦτα ὦσι, καὶ ἐμπρησμοί; τοὺς γὰρ
ἀδικα πράξαντας τῶν ἐκεῖ οὐδαὶς ἐξαιρήσεται, ὡ
πατήρ, οὐ μήτηρ, οὐκ ἀδελφός. Ἀδελφὸν γὰρ οὐ
λυτρώσεται ἄνθρωπος, κἄν πολλὴν παρρησίαν ἔχῃ,
κἄν μεγάλη ἰσχύη πρὸς τὸν Θεόν. Αὐτὸς γὰρ ἐστίν
ὁ ἀποδοδὸς ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ: καὶ ἐπὶ
τῶν ἔργων καὶ σωθῆναι ἐναι, καὶ κολασθῆναι
ἡμᾶς.

Φοβερόν, φησὶν, τὸ ἐμπροσθεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ
ζῶντος. Γέγραπται γὰρ, « Ἔρω ἐκδέχουσι, ἐγὼ
ἀνταποδόσω » καὶ πάλιν « Κύριος κρινεῖ τὸν λαόν
αὐτοῦ » καὶ πάλιν « Ἐπὶ ἀμαρτωλοῦς καταπαύσει
ὁ θυμὸς αὐτοῦ. »

Βαρυτάτη κολάσεων ἡ ἀσχύνη, ἣν καὶ περὶ τῆς
κρίσεως μεμαθήκαμεν, ὅτι οὗτοι ἀναστήσονται εἰς
ζωὴν αἰώνιον, καὶ οὗτοι εἰς ἀσχύνην καὶ ὀνειδισμόν
αἰώνιον.

Οἱ μὲν τὰ ἀγαθὰ πράξαντας τῶν ἐκεῖ οὐδαὶς ἐπι-
ρήσεται ἀγαθῶν, ἀλλὰ τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀπο-
λαύουσιν καλῶν· οἱ δὲ ἐγκληθῆναι μὲν μὴδὲν
ἔχοντες κακῶν, ἰλλέλιθιπότες δὲ τι τῶν ἀγαθῶν, μετὰ
τῶν τὰ κακὰ ἐργαζαμένων εἰς τὸ τῆς γενένης ἀπα-
χθήσονται πῦρ. Τὸ γὰρ μὴ ποιῆσαι ἀγαθὰ, τοῦτό
ἐστὶ τὸ ποιῆσαι κακόν. Εἰπέ γὰρ μοι, εἰ τινα οὐκίτην
ἔχοις; μήτε κλέπτοντα, μήτε ὀβρίζοντα, μήτε ἀντι-
λέγοντα, ἀλλὰ καὶ μέθης κρατοῦντα καὶ τῶν ἄλλων

ἀπάντων, καθήμενον δὲ διὰ παντός ἀργόν, καὶ οὐδὲν τῶν ὀφειλόντων παρὰ οἰκείου δεσπότη πληροῦσθαι ποιῶντα, οὐ μαστιγώσεις; οὐ στρεβλώσεις αὐτόν; εἰπέ μοι.

Ἄξιόν σοι τῆς σπορᾶς τὸ θέρος. Πικρίαν ἔσπειρας, δρέπου τὰ δράγματα· τὸ ἀνηλεὲς ἐτίμησας, ἔγε ὄπερ ἡγάπησας· ἔφυγας τὸν ἔλεον, φεύζεται σε ἔλεο· ἐδεδούξω πτωχόν, βδελύξεται σε ὁ δὲ ἡμᾶς πτωχεύσας.

Οἱ ἄνθρωποι πέρας τιμωριῶν νομίζουσι τὸν θάνατον ἐν δὲ τῷ θεῷ δικαστηρίῳ μόλις εὐτός ἐστιν ἀρχή.

Ἐγειρόμεθα τοίνυν, αἰώνια μὲν ἔχοντες τὰ σώματα, οὐ πάντες δὲ ὅμοια. Ἄλλ' εἰ μὲν τις ἐστὶ δικαίος, λαμβάνει σῶμα πνευματικόν, ἵνα δύνῃται μετὰ ἀγγέλων ἀναστρέφασθαι ἀξίως· εἰ δὲ τις ἀμαρτωλός ἐστι, λαμβάνει σῶμα ὕπομονητικόν τιμωρίας ἀμαρτιῶν, ἵνα ἐν πυρὶ αἰώνιῳ καίόμενος, μηδέποτε καταναλωθῇ. Καὶ δικαίως ἀμφοτέροις τοῖς τάγμασιν ὁ Θεὸς παρέχει τοῦτο. Οὐ γὰρ χωρὶς σώματος ἡμὴν πέπρακται τι.

Ἄδου τινὸς ἀνοίγονται πύλαι βαθεῖαι, καὶ ποταμοὶ πυρὸς ὁμοῦ καὶ Στυγὸς ἀπορρώγεις ἀνακεράννυνται, καὶ σκότος ἐμπίπλεται πολυφάνταστον εἰδῶλων, χιλιπᾶς μὲν ὄψεις, οἰκτρὰς δὲ φωνὰς ἐπιφερόντων. Δικασταὶ δὲ, καὶ κολασταὶ, καὶ χάσματα, καὶ μυχοὶ μυρίων κακῶν γέμοντες.

ΛΟΓΟΣ ΚΑ΄.

Περὶ ἀληθείας καὶ μαρτυρίας πιστῆς.

Ἐγὼ εἶμι ἡ ὁδός, καὶ ἡ ἀλήθεια, καὶ ἡ ζωή.

Ὁ ποιῶν τὴν ἀλήθειαν, ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα φανερωθῇ τὰ ἔργα αὐτοῦ, ὅτι ἐν τῷ Θεῷ εἰσὶν εἰρηγασμένα.

Ἀποθίμενοι τὸ ψεῦδος, λαλεῖτε ἀλήθειαν ἕκαστος μετὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ, ὅτι ἐσμὲν ἀλλήλων μέλη.

Ὅσα ἐμμενεῖ μάρτυς εἰς μαρτυρῆσαι κατὰ ἀνθρώπου κατὰ πᾶσαν αἰτίαν, καὶ κατὰ πᾶν ἀμάρτημα.

Χεῖρ ἀληθινὰ κατορθοῖ μαρτυρίαν.

Ἄ εἶδον οἱ ὀφθαλμοὶ σου, λάλει.

Μάρτυς πιστὸς οὐ ψεύδεται.

Ῥύεται ἐκ κακῶν μάρτυς πιστός.

Λαλεῖτε ἀλήθειαν ἕκαστος μετὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ.

Τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν εἰρήνην ἀγαπᾶτε, λέγει Κύριος παντοκράτωρ.

Μὴ λάθῃς πρόσωπον δυνάτου· ἕως θανάτου ἀγνώρισαι πρὸς τῆς ἀληθείας, καὶ Κύριος ὁ Θεὸς σου ποιεήσει ὑπὲρ σοῦ.

Πειθεῖν πρὸς τὰ ὅμοια καταλύει, καὶ ἀλήθεια πρὸς τοὺς ἐργαζομένους αὐτὴν ἐκνήξει.

Ἄνδρες ἀληθεύοντες εὐρεθήσονται ἐν σοφίᾳ, καὶ εὐδοθήσονται ἕως ἐπισκοπῆς Κυρίου.

Τὸ κράτιστον ἀγαθὸν ἡ ἀλήθεια.

Ὁ ἀληθινὸς λόγος καὶ ἀπὸ ὑγιῶς διανοίας προῶν ἀπλοῦς ἐστὶ καὶ μοχθηρὸς.

Δυσθήρατός ἐστιν ὁ τῆς ἀληθείας λόγος, βδέδιω δυνάμενος ἐκφυγεῖν τοὺς μὴ προσέχοντας.

PATROL. GR. CXXXVI.

A minime deditum, semper vero sedentem otiose, et nihil eorum quæ servus domino præstare debet facientem, non verberabis eum? non torquebis? die mihi.

Gregorius Nyssen. Messis tibi respondebit sementi: amaritium seminasti, carpe manipulos ejus: coluisti trulentiam, habe tibi quod dilexisti: execratus es pauperem, execrabitur te illa qui nostri gratia pauper fuit.

Homines extremi supplicii locum tribuunt morti, atqui hæc in judicio Dei vix principium est suppliciorum.

Cyrihi. Excitatur igitur, corporibus quidem æternis præditi, non tamen omnes similibus: nam qui justus fuerit, accipit spirituale corpus, ut cum angelis decenter conversari queat: peccator autem accipit corpus passibile, quod idoneum sit ferendo peccati supplicio, ut æterno igne conflagrans nunquam consumatur: et jure quidem utrisque sua reddi corpora Deus constituit. Nihil enim absque corpore nobis factum est.

Plutarchi. Plutonis dehiscent profundæ portæ, et ignis fluvii simul et Stygis canales permiscuntur, et variis tenebræ simulacris implentur, quorum atrox aspectus est, et voces eduntur miserabiles. Judices item, et lictores, et voragine, et innumeris pleni malis recessus apparent.

SERMO XXI [al. XLV].

De veritate et testimonio fidei.

C Joan. xiv. Ego sum via, veritas et vita.

Qui veritatem facit, venit in lucem, ut opera ejus manifesta fiant, quod in Deo facta sint.

Ephes. iv. Deposito mendacio quisque vestrum veritatem loquetur cum proximo suo. Membra enim sumus invicem.

Deut. ix. Non stabit testis unus ad testificandum contra hominem secundum omne facinus, et secundum omne peccatum.

Labia vera rectum testimonium proferunt.

Quæ oculi tui viderunt, loquere.

Prov. xiv. Testis fidelis non mentitur.

Testis fidus liberat a malis.

Zachar. viii. Loquimini veritatem quisque cum proximo suo.

Ibid. Veritatem et pacem diligite, inquit Dominus omnipotens.

Sirach. xiv. Ne accipias personam potentis, ad mortem usque pro veritate certato, et Dominus Deus tuus pugnabit pro te.

Ibid. xxiii. Avis divertit ad aves, et veritas ad studiosos ipsius revertetur.

Viri veraces inventientur in sapientia, et agent feliciter usque ad visitationem Domini.

Basilii. Præstantissimum bonum est veritas.

Sermo verus et a mente sana profectus simplex est et uniformis.

Ægre comprehenditur veritatis oratio, et non animadvertentes facile potest effugere.

Theologi. Verum quidem unum est, mendacium autem multiplex.

Chrysost. Veritas est firma comprehensio entis in animo.

Plerique magis inclinare videmur ad probabilis, licet inventu laboriosa, quam ad veritatem.

Dionysii. Veritas est Deus, utpote unum, non multa secundum naturam. Verum quippe unum est, mendacium autem multiplex. Nam et Christus, inquit: « Ego sum via, veritas et vita. »

Philonis. Veritas est facultas res obumbratas in lucem producens.

Evagrii. Veritatem tacere est aurum sepelire.

Plutarchi. Æqualitas trutinæ, veritas autem ratione philosophiæ examinatur.

A via et veritate aberrare malum est.

Menandri. Præstat eligere falsum quam verum malum.

Veritas quidem amara et ingrata est stolidis, mendacium autem suave et gratum: nimirum ut illis qui dolent oculos, molestus est lucis aspectus, tenebræ autem, visum reprimentes, claræ et minime molestæ sunt.

Democriti. Pietas palam declaranda est, veritas constantè defendenda.

Epicteti. Nihil veritate pretiosius haberi debet, ne amicitia quidem, utpote obnoxia affectibus, qui quod justum est turbant et obumbrant.

Immortalis et æterna res est veritas. Non donat autem nobis pulchritudinem paulatim tabescentem, neque dicendi fiduciam e justitia prodeuntem aufert: sed quæ justa et legitima sunt, exhibet, discernens ab eis injusta et redarguens.

SERMO XXII [al. XLVII].

De mendacio et calumnia, et falso testimonio.

Exod. xx. Non dices falsum testimonium contra proximum tuum.

Psal. v. Perdes quotquot loquuntur mendacium.

Prov. x. Qui nititur mendacis, ventos pascet, et aves alas persequetur.

Prov. xii. Labia mendacia Dominus abominatur.

Vanum et mendacem sermonem procul a me remove.

Lingua mendax odit veritatem.

Prov. xiv. Excitat mendacia testis iniquus, et discordiam fratribus immittit.

Ibid. xix. Testis falsus non erit impunitus.

Ibid. xxi. Testis falsus peribit; testis iniquus deceptor est.

Zachar. Ne diligatis falsum juramentum, quoniam hæc omnia odii, inquit Dominus omnipotens.

Jerem. Veritatem non loquentur. Lingua eorum didicit loqui mendaciam.

Basilii. Improbitalis extremus finis est mendacium. Lapsus a veritate privatio visus est in mente et obsecratio.

Τὸ μὲν ἀληθές ἐν, τὸ δὲ ψεῦδος πολυσχιδές.

Ἀληθεία ἐστὶν ἡ τοῦ ἔντος ἀσφαλῆς καταπόνησις.

Ὅς εἶκα, ῥέπομεν ἐπὶ τὰ ἔνδοξα μᾶλλον, καὶ ἐπίπονα τυγχάνη, ἢ ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν.

Ἀληθεία ἐστὶν ὁ Θεὸς ὡς ἐν, οὐ πολλὰ τῆ φύσει. Τὸ μὲν γὰρ ἀληθές ἐν, τὸ δὲ ψεῦδος πολυσχιδές. Φησὶ γὰρ καὶ ὁ Χριστός· « Ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδός, καὶ ἡ ἀλήθεια, καὶ ἡ ζωὴ. »

Ἀληθεία ἐστὶν ἡ τὰ τῶν συνεκκασμένων πραγμάτων ἀνακαλυπτήρια ἔργουσα δύναμις.

Τὸ σιγᾶν τὴν ἀλήθειαν χρυσὸν ἐστὶ θάπτειν.

Τὸ μὲν ἴσον ζυγῷ, τὸ δὲ ἀληθές τῷ ἐκ φιλοσοφίας λόγῳ κρίνεται.

Ὅδοῦ καὶ ἀληθείας χαλεπὸν ἀποκλινηθῆναι.

Κρίττον ἐλέσθαι ψεύδους ἢ ἀληθῆς κακόν.

Τὸ μὲν ἀληθές πικρὸν ἐστὶ καὶ ἀηδὲς τοῖς ἀνοήτοις· τὸ δὲ ψεῦδος· γλυκὺ καὶ προσηγνός· ἕσπερ γινοίμαι, καὶ τοῖς νοσοῦσι τὰ ἑμματα, τὸ μὲν φῶς ἀναρῶν ὄραν, τὸ δὲ σκότος ἄλυκον καὶ φίλον, οὐκ ἰὼν βλέπειν.

Χρὴ τὴν μὲν εὐσέθειαν φανερώς ἐνδείκνυσθαι, τῆς δὲ ἀληθείας θαρβύοντως προσηγορευθῆναι.

Μηδὲν τῆς ἀληθείας τιμιώτερον ἐστὶ, μηδὲ φιλας ἐκλογὴ ἐκτός [ἴ. ἐντός] παθῶν διακείμενη, οἷς τὸ δίκαιον καὶ συγγέεται καὶ σκοτίζεται.

Ἀθάνατον χρεῖμα ἡ ἀλήθεια, καὶ ἀδίκιον. Παρεῖν δὲ ἡμῖν οὐ πάλλος χρόνος μαραινόμενον, οὗτε παρηστῆσαν ἀφαιρεῖ τὴν ὑπὸ δίκης, ἀλλὰ τὰ δίκαια καὶ τὰ νόμιμα, διακρίνουσα ἀπ' αὐτῶν τὰ ἀδίκαια καὶ ἀπαλέγχουσα.

ΛΟΓΟΣ ΚΒ΄.

Περὶ ψεύδους καὶ συκοφαντίας καὶ ψευδομαρτυρίας.

Οὐ ψευδομαρτυρήσεις κατὰ τοῦ πλησίον σου μερτυρίαν ψευδῆ.

Ἀπολείς πάντας τοὺς λαλοῦντας τὸ ψεῦδος.

Ὅς ἐρείδεται ἐπὶ ψεύδεσιν, οὗτος κοιμανεὶ ἐνέμου. Ὁ δ' αὐτὸς διώξεται ὄρνεα πτερωτά. Βδέλυγμα Κυρίῳ χειρὶ ψευδῆ.

Μάταιον λόγον καὶ ψευδῆ μακρὰν ποιήσον ἐν ἑμοῦ.

Γλώσσα ψευδῆς μισαὶ ἀλήθειαν.

Ἐκκαίει ψευδῆ μάρτυς ἀδικός, καὶ ἐπιπέμπει κρίσεις ἀνά μίσον ἀδελφῶν.

Μάρτυς ψευδῆς οὐκ ἀτιμώρητος ἐστὶ.

Μάρτυς ψευδῆς ἀπολείται. Ὁ μάρτυς ἀδίκων ἔστι.

Ὅρκον ψευδῆ μὴ ἀγαπάτε, διότι, ταῦτα πάντα ἐμίσησα, λέγει Κύριος παντοκράτωρ.

Ἀλήθειαν οὐ μὴ λαλήσωσι· μεμάρθησαν ἡ γλώσσαι αὐτῶν λαλεῖν ψεῦδος.

Ἐσχάτος ὄρος τῆς πονηρίας ἐστὶ τὸ ψεῦδος· τῆς ἀληθείας ἀπόπτωσις ἀραβία ἐστὶ διανοία καὶ τύφλωσις.

Τὸ μὲν ἀληθὲς ἐν, τὸ δὲ ψεῦδος πολυσχιδές.

A *Theologi.* Verum quidem unum est, mendacium autem multiplex.

Εὐλόγων ἢ πονηρία, καὶ πάντοθεν ταυτῆ περιπίπτουσα.

Chrysostr. Facile capitur improbitas, et undique per seipsam implicatur.

Ἡ ἀλήθεια τὴν γῆν κατέλιπεν. Οἱ συκοφάνται τὸ ψεῦδος πιπράσκουσιν, ἀλλήλους ψευδόμενοι τοῦς ἔρκους ἀνάλωσαν, εἰς τὸ ὀμνῶν καὶ μόνον τὸν Θεὸν ἐπιστάμενοι.

Veritas terram reliquit. Calumniatores vendunt mendacium, decipiendo se invicem juramenta consumunt, non aliter quam jurando solum Dei memores.

Τὸ ψεῦδος ἐν πρώτοις λεχθὲν, πλείονα πίστιν ἔχει παρὰ τὴν ἐν δευτέρῳ λόγῳ δεικνυμένην ἀληθείαν.

Isidori Pelusiota. Mendacium ab initio dictum magis persuadet, quam posteriori sermone indicata veritas.

Τὸ μὴ ταυτὸν μαρτυρεῖν ἱκανὸν, τῆς δὲ ἀπ' ἐτέρου χηρῶν συνηγορίας ἀέθαιον εἰς πίστιν.

Philonis. Non potest firmam fidem facere, cujus testimonium per se non est sufficiens, sed alieno patrocinio indiget.

Ψεῦδος ἔστι φαντασία τις περὶ τὸ μὴ ὅν ἐγγυομένη τῇ δικαιοῖα, ὡς ὑπεστώτος τοῦ μὴ ὑπάρχοντος.

Mendacium est imaginatio quaedam circa non ens in animo oborta, tanquam subsistat id quod non est.

Τὸ ψεῦδος ὅταν θάλη πιστευθῆναι, ἐὰν μὴ κήξη θεμιτὸν δοκούσης ἀληθείας, οὐ πιστεύεται.

Severiani. Mendacium quando fidem facere voluerit, nisi veritatis apparentis fundamentum fixerit, non persuadet.

Καλὸν γὰρ ποτε καὶ τὸ ψεῦδος, ὅταν ὠφελοῦν τοὺς λήγοντας, μὴδὲν καταβλάπτῃ τοὺς ἀκούοντας.

Chariclis. Bonum est aliquando mendacium quod, cum ita juvat mentientes, ut audientes non lædat.

ΛΟΓΟΣ ΚΓ'.

SERMO XXIII [al. CXXXVI].

Περὶ ἀδελφῶν, καὶ φιλαδελφίας, καὶ μισαδελφίας.

De fratribus, et amore ac odio in fratres.

Ἐν ταῦτα γνώσκονται πάντες, ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἴστε, ἐὰν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.

Joan. xiii. In hoc omnes cognoscent quod mei discipuli sitis, si diligatis vos invicem.

Ἐάν τις εἴπῃ ὅτι Ἄγαπῶ τὸν Θεὸν, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῶ, ψεύστης ἐστίν. Ὁ γὰρ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ὃν ἑώρακε, τὸν Θεὸν ὃν οὐκ ἑώρακε, πῶς δύναται ἀγαπῆν;

I Joan. iv. Si quis Deum se diligere dixerit, et fratrem suum odio habet, mendax est. Nam qui fratrem suum, quem vidit, non diligit: Deum quem non vidit, quomodo diligere potest?

Περὶ δὲ τῆς φιλαδελφίας οὐ χρειὰν ἔχετε γράφεσθαι ὅμιν. Αὐτοὶ γὰρ θεοδίδακτοι ἴστε εἰς τὸ ἀγαπῆν ἀλλήλους.

I Thess. iv. De amore fraterno non opus habetis ut scribatur vobis. Vos ipsi enim a Deo docti estis, ut nos invicem diligatis.

Ἡδὲ ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἀνθρωποκτόνος ἐστίν.

I Joan. iii. Quisquis odit fratrem suum, homicida est.

Ἰσοῦ δὲ τί καλὸν ἢ τί τερπνόν, ἀλλ' ἢ τὸ κατοικεῖν ἀδελφοῦς ἐπὶ τῷ αὐτῷ;

Psal. cxxiii. Ecce quid melius aut jucundius est, quam fratres simul habitare?

Ἀδελφὸς ὑπὲρ ἀδελφοῦ βοηθούμενος ὡς πόλις ὄχυρὰ καὶ ὑψηλὴ· ἰσχύει δὲ ὡς περ εὔκαθερα μένον βασιλείων.

Prov. xviii. Frater adjutus a fratre est tanquam civitas munita et excelsa, et æquipollet bene fundato palatio (1).

Ἀδελφοὶ ἐν ἀνάγκαις ἀλλήλοις χρήσιμοι ἔσονται· εἰς τοῦτο γὰρ γεννῶνται.

Fratres in necessitatibus sibi ambreniant: ad hoc enim procreantur.

Ἀδελφοὶ καὶ βοήθεια ἐν καιρῷ θλίψεως· καὶ ὑπὲρ ἀμφοτέρω ἐλεημοσύνη ρύσεται.

Sirach. xi. Fratres et auxilia tempore afflictionis; præ utrisque autem misericordia liberabit.

Μὴ μισήσης σου τὸν ἀδελφὸν (καὶ ταῦτα δωρεάν) ὑπὲρ οὗ Χριστὸς ἀπέθανε, καὶ εὐς ἀδελφὸς ἐγένετο, θεὸς ὢν καὶ θεοστότης.

Theologi. Ne oderis fratrem tuum, pro quo mortuus est Christus, idque gratis: et cum Deus es Dominus es, frater tuus factus es.

Οὐκ ἔστιν ἀντίκτησις οὐδεμία ἀδελφοῦ, ὡς περ εἰδὲ χειρὸς ἀφαιρέσεως.

Plutarchi. Nulla est fratris recuperatio, ut neque manus ablatæ.

Οἱ ἀδελφοὶ παρέντες, καὶ ἄλλους φίλους ζητοῦντες, παραπλήσιοι εἰσι τοῖς τῆν ταυτῶν γῆν ἔωσι, τὴν δὲ ἄλλοτριαν γεωργοῦσιν.

Socratis. Qui fratribus relicti alios amicos quaerunt, consimiles sunt illis, qui rus suum deserunt et alienum colunt.

(1) *Longe alius sensus est apud Hebræos.*

SERMO XXIV [at. CXXXV].

A

ΛΟΓΟΣ ΚΑ'.

De amicis et amore fraterno.

Joan. xiii. In hoc omnes cognoscent quod mei discipuli sitis, si diligatis vos invicem.

I Cor. xiii. Si linguis hominum loquar et angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum æs resonans aut cymbalum tinniens.

Galat. v. Universa lex in hac una completur, quæ proximum ut seipsum diligere præcipit.

Sirach. Quisquis fratrem pauperem odit, alienus est ab amicitia.

Basilii. Improborum et imperitorum nemo est amicus. Nam honestas amicitia non cadit in pravam affectionem. Siquidem nihil turpe et indecens ad amicitia concinnitatem redigi potest. Quippe malum non bono tantum, sed ipsum etiam sibi adversatur.

Amicorum dicta, licet injuria, toleranda sunt.

Minus suspecta esse debent vulnera quæ amicus infixit, quam simulata inimicorum oscula.

Theologi. Nihil est quod mereatur pro fideli amico permutari, nec potest satis ponderari decus ejus. Amicus fidelis validum munimentum est: et qui invenerit ipsum, invenit thesaurum.

Boni semper præferendi sunt non bonis. Malis autem conversans, omnino malus evades.

Amicitia tum patiendo, tum audiendo **45** nihil non tolerabit.

Discordia propter pietatem mellior est, quam concordia alicui vitio obnoxia.

Chrysol. Qui inimicos regis familiares habet, non potest amicus esse regis.

Feltris non tantum inurit corporis naturam, quantum animos amantium se disjunctio.

Præstat solem nobis extinguere, quam privari amicis; multi enim solem videntes in tenebris sunt: qui autem amicorum copiam habent, in afflictione esse non possunt. Nihil enim, nihil amicitia jucundius accidere potest. Nam quid non faceret sincerus amicus? Quantum voluptatis, quantum utilitatis, quantum denique securitatis ille non afferret? Insuper licet thesauros narres, nihil omnium tamen **D** sinceri amici pretium æquaverit.

Valde amari cupere ex valde amando nascitur.

Animum sæpius excitat, non solum memoria illorum quos amamus, sed vestis etiam eorum visa, aut littera quam pinxerit exoptata manus, aut aliud quidpiam factum obvium, quo illi utebantur.

Profecta ab illis qui amantur, licet exigua, desideranti videntur magna.

Quamvis gladium strinxeris adversus amicum, non tamen desperes. Patet enim reditus ad ipsum, si os aperueris: noli desperare, licebit enim reconciliari, si absit exprobratio et arcanorum detectio.

Περὶ φίλων καὶ φιλαδελφίας.

Ἐν τούτῳ εἶσονται πάντες, ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστέ, ἐὰν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.

Ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἠχῶν, ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον.

Πᾶς ὁ νόμος ἐν ἐνὶ μόνῳ πεπλήρωται, ἐν τῷ, εἰ Ἀγαπήσεις τὴν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.

Πᾶς ὁ ἀδελφὸν πτωχὸν μισῶν τῆς φιλίας μακρὰν ἐστίν.

Οὐδεὶς πονηρῶν καὶ ὀμμάτων φίλος. Οὐδὲ γὰρ πίπτει τὸ τῆς φιλίας καλὸν εἰς μοχθηρὰν διάθεσιν. Διὶ τοῦτο οὐδὲν αἰσχρὸν καὶ ἀνάρμοστον εἰς συμφωνίαν δύναται χωρῆσαι φιλίας. Τὸ γὰρ κακὸν οὐ τῷ ἀγαθῷ ἐναντίον ἐστὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ ἑαυτῷ.

Τὰ παρὰ φίλων λεγόμενα, καὶ ὑβρις ἢ φορητὰ. Ἀξιοπιστότερα τραύματα φίλου ἢ ἀκούσια φιλήματα τοῦ ἐχθροῦ.

Φίλου πιστοῦ οὐκ ἐστὶν ἀντάλλαγμα τῶν ἡντιον εὐδὲν, οὐδὲ τις σταθμὸς τῆς καλλονῆς αὐτοῦ. Φίλος πιστὸς σκέπη κραταιά· καὶ ὁ εὐρῶν αὐτὸν εὐρεῖ θησαυρόν.

Ἄετι προτίμα τοὺς καλοὺς τῶν μὴ καλῶν. Κακοὶ δ' ὀμιλῶν, καὶ κακὸς πάντως ἔσθ.

Πάντα εἰσεὶ φιλία, καὶ πάσχουσα καὶ ἀπούουσα.

Κραίσων ἐμπαθοῦς ἐμονοίας ἢ ὑπερ εὐσεβείας διδάσκει.

Ὁ τοῖς ἐχθροῖς τοῦ βασιλέως συμφιλίδων οὐ δύναται φίλος τοῦ βασιλέως εἶναι.

Οὐκ εὐτως πυρετὸς κατακαίειν εἴθε σώματος φύσιν, ὡς τὰς ψυχὰς τὸ κεχωρισθαι τῶν φιλουμένων.

Βέλτιον ἡμῖν σθεσθῆναι τὸν ἥλιον ἢ φίλων ἀστερηθῆναι. Πολλοὶ γὰρ τὸν ἥλιον ὀρώντες, ἐν σκότῳ εἰσὶ. Φίλων δὲ εὐποροῦντες, οὐδ' ἂν ἐν θλίψει γένοιτο. Οὐδὲν γὰρ, οὐδὲν τῆς ἀγάπης γλυκύτερον γένοιτο ἂν. Τί γὰρ οὐκ ἂν ἐργάσαιτο φίλος γήσιος; πόσῃ μὲν οὐκ ἂν ἐμποκῆσαιεν ἡδονήν; πόσῃ δὲ ὠφέλειαν; πόσῃ ἀσφάλειαν; καὶ ἂν μυρίους θησαυροὺς εἴποις, οὐδὲν ἀντάξιον γνησίου φίλου εὐροῖς.

Τὸ σφόδρα φιλεῖσθαι ἐθέλειν ἀπὸ τοῦ σφόδρα φιλεῖν γίνεται.

Διανίστησιν ὡς τὰ πολλὰ τὴν ψυχὴν οὐ μόνον ἢ μνήμη τῶν φιλουμένων, ἀλλὰ καὶ ἑμάτιον αὐτῶν ὄραθην, καὶ γράμμα τῆς ποθομένης χειρὸς, ἢ ἄλλο τι, ὅπερ ἐκείνοι ἐχρῶντο, ἐπὶ χεῖρας ἐλθόν.

Τὰ παρὰ τῶν φιλουμένων, καὶ μικρὰ τυγχάνη, μεγάλα τῷ ποθοῦντι φαίνονται.

Ἐπὶ φίλων ἐὰν καὶ σπάσης ῥομφαίαν, μὴ ἀπειπίσης· ἐστὶ γὰρ ἐπάνοδος ἐπὶ φίλον, ἐὰν ἀνοίξῃ στόμα· μὴ ἀπογνῶς· ἐστὶ γὰρ διαλλαγὴ, ἀνευ ὄνειδισμοῦ καὶ μυστηρίων ἀποκαλύψεως.

Οι μεγάλοι κίνδυνοι και τούς τῆς φιλίας λύουσι ἄ νόμους.

Τὸ μὲν ἀγαπᾶν τοὺς μισοῦντας ἀρετῆς καὶ θεῶν· τὸ δὲ τοὺς ἀγαπῶντας, ἀνθρώπινον καὶ κοινόν· τὸ δὲ μισεῖν καὶ τοὺς ἀγαπῶντας οὐδὲ θηρίων εἶμαι.

Φίλον ἡγήτεον τὸν βοηθεῖν καὶ ἀντωφελεῖν ἐθέλοντα, πᾶν μὴ εὐνηται.

Ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις τὸ μέτρον ἀριστον· ἐν δὲ τῇ ἀγάτῃ δὲ τὸ πλεῖον ἔχων θεοφιλέστερος.

Ἰππου μὲν ἀρετὴν ἐν πολέμῳ, φίλου δὲ πίστιν ἐν ἀτυχίᾳ κρίνομεν.

Σκεδῆ μὲν τὰ καινὰ κρεῖττονα, φιλία δὲ ἡ παλαιότερα.

Πολλοὶ φίλους αἰροῦνται οὐ τοὺς ἀρίστους, ἀλλὰ τοὺς πλουτοῦντας.

Ἡ ἀληθινὴ φιλία τρία ζητεῖ μάλιστα· τὴν ἀρετὴν, ὡς καλὴν, καὶ τὴν συνηθειαν, ὡς ἡδύ, καὶ τὴν χρείαν, ὡς ἀναγκαῖον.

Βραδέως μὲν φίλος γίνου, γενόμενος δὲ πειρῶ διαμνεῖν. Ὁμοίως γὰρ αἰσχρὸν μηδένα φίλον ἔχειν, καὶ πολλοὺς ἐταίρους μεταλλάττειν.

Δοκίμαζε τοὺς φίλους ἐκ τῆς περὶ τὸν βίον ἀτυχίας καὶ τῆς ἐν τοῖς κινδύνοις κοινωνίας. Τὸ μὲν γὰρ χρυσιόν ἐν πυρὶ δοκιμάζομεν, τοὺς δὲ φίλους ἐν ταῖς ἀτυχίαις γινώσκομεν.

Τῶν ἀπόντων φίλων μέμνησο πρὸς τοὺς παρόντας, ἵνα δόξης μηδὲ τῶν παρόντων ὀλιγωρεῖν.

Διὰ μὲν γὰρ τῶν ἐφθαλμῶν μολις ὁρᾶν ἔστι τὰ ἐμπόδιον, διὰ δὲ τῶν φίλων καὶ τὰ ἐπὶ γῆς πέρα θεῖσασθαι.

Διὰ μὲν τῶν ὠτων οὐκ ἂν τις ἀκούσαι καὶ τὰ σφόδρα ἔγγυθεν· διὰ δὲ τῶν φίλων οὐδενὸς τῶν ἀναγκαίων ὁποιδήποτε ἀνήκός ἐστι.

Ἰξον ἂν τις συμφορὰν τὴν χαλεπωτάτην φέρει μετὰ φίλων ἢ μόνος εὐτυχίαν τὴν μεγίστην.

Τίς ἐπιτήδειος πρὸς φίλαν; Ὁ πλεῖστα ἀδικεῖσθαι δυνάμενος.

Ὡσπερ οἶνος κινῶνται τοῖς τῶν πινόντων τρόποις, οὕτω καὶ φιλία τοῖς τῶν χρωμένων ἤθεσι.

Φίλον γνήσιον ἐν κακοῖς μὴ φοβοῦ.

Τὸν σπουδαῖον φίλον πρὸς μὲν τὰς εὐφροσύνας κληθέντα δεῖ παρῆναι· πρὸς δὲ τὰς περιστάσεις εὐτόκλητον δεῖ συμπαρῆναι.

Οἱ ἀληθινοὶ φίλοι καὶ τὰς φιλίας ἡδέας, καὶ τὰς συμφορὰς ἐλαφροτέρας ποιῶσιν, ὧν μὲν συναπολαύοντες, ὧν δὲ μεταλαμβάνοντες.

Ἐπίσταμαι δὲ καὶ πεπειραμαι ἴλαν,

Ὡς τῶν ἐχόντων πάντες ἀνθρώποι φίλοι.

Φίλον ἐκεῖνον νόμιζε, ὅστις αὐτὸν εὐ, ἀλλὰ μὴ τὰ περὶ εὐ ἀγαπᾶ.

Βέλτιον πολλὰ χρήματα ἀπολέσαντα, ἢ ἓνα φίλον κτῆσασθαι, ἢ ἓνα φίλον ἀπολέσαντα, πολλὰ χρηματα κτῆσασθαι.

Magna pericula dissolvunt etiam amicitiae leges.

Photii patriarchæ. Diligere illos qui nos habent otio, divina quædam virtus est : amantes autem redamare, humanum et vulgare est : ipsos vero odisse diligentes, ne belluis quidem convenire videtur.

Philonis. Amicus ducendus est, qui auxilium et operam mutuum, si re ipsa non potest, voluntate saltem præstat.

Firmi. In cæteris quidem rebus laudatur mediocritas : in amore vero qui plurimum habuit, is Deo charior fit.

Plutarchi. Equi bonitatem in bello, amici vero fidem in calamitate judicamus.

Vasa quidem meliora sunt nova : sed amicitia præstat quo vetustior.

Amicos multi non optimos, sed divites eligunt.

Veri amicitia tria præcipue requirit : virtutem, ut honestum ; familiaritatem, ut jucundum ; et utilitatem, ut necessarium.

Isocratis. Tarde quidem ineam amicitiam, initam vero constanter serves. Æque enim turpe est amicum non habere, ac in amicitia inconstantem esse.

Amicos probabis ex calamitate in 46 vita et communicatione periculorum. Aurum enim igne probamus, amicos in adversa fortuna cognoscimus.

Absentium amicorum apud præsentem mentionem facito, ut etiam præsentem non videaris negligere.

Dionis. Oculis quidem vix ea videre licet quæ ante pedes sunt : per amicos autem etiam longius remota conspiciuntur.

Chrysostr. Auribus quidem vix ea hauriuntur quæ proxima sunt : per amicos omnia ubivis necessaria audire datur.

Facilius quis cum amicis gravissimam calamitatem fert, quam solus vel maximam prosperitatem.

Aristot. Quis idoneus est amicitia? Qui plurimas injurias ferre potest.

Demosthenis. Sicut vinum attemperatur ingenis bibentium, ita et amicitia pro moribus utentium variat.

D Socratis. Amicum sincerum in rebus adversis ne timeas.

Democriti. Probum amicum gaudiis quidem vocatum adesse decet, adversis autem casibus sua sponte.

Veri amici tum suaves amicitias fruitione communi, tum calamitates leviores participatione sua reddunt.

Euripidis. Hoc scio et plane expertus sum, quod omnes amici sunt divitibus.

Amicum existimes qui teipsum diligit, non tua.

Moschionis. Satius est multis pecuniis amissis unum amicum comparare, quam amico uno amisso multas adipisci pecunias.

Pecuniæ non debent pro amico haberi, sed amici A
 us pro pecuniis.

Theognidis. Multi ad pocula chari sunt amici, in
 rebus autem seriis pauciores.

Menandri. Aurum quidem probari solet igne;
 amici vero benevolentia tempore judicatur.

Verus amicus est, qui calamitatum quoque par-
 ticeps fuerit cum amicis.

Equi usum aspera via prodit, et amicum bene-
 volorum calamitates discernunt.

Epicteti. In prosperitate facillime reperias ami-
 cum: adversante autem fortuna difficillime.

Adversorum casuum necessitas amicos probat,
 arguit inimicos.

Amicis presentibus beneficia, absentibus bona
 verba conferre oportet.

A nemine amari se cogitet, qui neminem amat.

Et medicum et amicum deligere oportet, non
 qui jucundior, sed qui sit utilior.

Sexti. Amicum non diligas utilitatis gratia. Nam
 talis amicitia brevis et instabilis est.

Pittaci. Erga amicos esto constans, erga inimi-
 cos cautus.

47 Nicoctis. Primum judicare, deinde amare
 convenit, non vice versa.

Libanii. Si fueris sordidus, non habebis opti-
 mum amicum.

Cum amicis feliciter agentibus gaudendum est,
 et afflictis condolendum.

Omnibus esto comis, familiares autem habeas
 optimos.

Fidelis amici loco istum habeas, quem non
 computatio, sed temporis calamitas probat, et
 qui nihil tibi indulget nisi profuturum.

Solonis. Amicus secundum Deum veracibus verbis
 mel et lac profundit.

Raro ad amicum ingreditur, ne tui satur te ode-
 rit.

Nunquam desideres amicum tibi comparare, qui
 neque in corpus nec in animam tuam beneficis esse
 queat.

Idem fuerit, ex aureo poculo remedium bibere,
 et ab amico benevolio consilium capere.

SERMO XXV [al. CXXXVII].

De amicis improbis.

Prov. III. Ne moliaris in tuum amicum mala,
 prope habitantem et confidentem in te.

Ne deseras amicum veterem: novus enim non
 par est ei. Vinum novum, amicus novus, invetera-
 tum autem cum gaudio bibes.

Amicus est in tempore suo (alias, particeps men-
 ac) et non permanebit afflictionis tempore. Dum res
 tibi secundæ sunt, erit sicut tu: et cum humiliat-
 us fueris, erit tibi contrarius.

Ibid. Separare ab inimicis tuis, et ab amicis tuis
 tibi cave.

Οὐ τὰ χρήματα φίλοι, ἀλλ' οἱ φίλοι χρήματα.

Πολλοὶ παρ' κρητῆρι φίλοι γίνονται ἑταῖροι,
 Ἐν δὲ σπουδαίῳ πράγματι παυρότεροι.

Χρυσὸς μὲν οἷδε δοκιμάζεσθαι πυρὶ,
 Ἡ πρὸς φίλους δ' εὐνοία καιρῷ κρίνεται.

Φίλος ἀληθὴς ὁ κοινωνῶν καὶ ἐν ταῖς συμφοραῖς
 τοῖς φίλοις.

Ἵθου χρεῖαν ἐλέγχει τραχύτης ὁδοῦ, καὶ φίλον
 εὐνοῦν αἱ συμφοραὶ διακρίνουσιν.

Ἐν εὐτυχίᾳ φίλον εὐρεῖν εὐπορώτατον· ἐν δὲ δυσ-
 τυχίᾳ πάντων ἀπορώτατον.

Ἡ τῶν περιστάσεων ἀνάγκη τοὺς μὲν φίλους
 δοκιμάζει, τοὺς δὲ ἑχθροὺς ἐλέγχει.

Παρόντας μὲν τοὺς φίλους δεῖ εὖ ποιεῖν, ἀπόντας
 δὲ εὐλογεῖν.

Ἵτ' οὐδενὸς φιλεῖσθαι δοκεῖτω τις, μηδὲνα φι-
 λῶν.

Καὶ ἱατρὸν καὶ φίλον οὐ τὸν ἴδιον, ἀλλὰ τὸν ὠφελι-
 μιώτατον ἐκλέγεσθαι χρῆ.

Φίλον μὴ αἰροῦ διὰ τὴν ὠφέλειαν· τοιοῦτῃ γὰρ
 φιλία βραχεία καὶ ἀδίκαιος.

Περὶ μὲν τοὺς φίλους ἴσθι βέβαιος, περὶ δὲ τοὺς
 ἑχθροὺς ἀσφαλής.

Δεῖ κρίναντας φιλεῖν, οὐ φιλήσαντας κρίνειν.

Ῥυπαρὸς ὑπάρχων, οὐχ ἔξεις ἄριστον φίλον.

Συχαίρειν χρὴ τοῖς φίλοις καλῶς πράττουσιν,
 ὡς καὶ συναλεγεῖν λυπουμένοις.

Ἡδῶς ἔχε πρὸς ἅπαντας, πλην χρῶ τοῖς φι-
 λίστοις.

Πιστοῦ φίλου νόμιζε μηδὲν' ἀξιον,
 Ὅν' οὐ κρατῆρ' ἔδειξε, καιροῦ δὲ ζήλην.

Ὅς οὐ χάριζε ἢ μόνον τὸ συμφέρον.
 Ὁ κατὰ θεὸν φίλος βέβαιος καὶ γάλα τῶν
 ἀληθείαι λόγοις.

Σπάνιον εἰσαγε σὸν πόδα πρὸς τὸν φίλον, ἵνα μὴ
 σου πλησθεῖς, μισήσῃ σε.

Μηδέποτε ὀρεχθῆς κτήσασθαι φίλον τὸν μήτε
 ψυχὴν μήτε σώμ' σου εὖ ποιῆσαι δυνάμενον.

Ἐκ χρυσοῦ ποτηρίου πίνειν φάρμακον, καὶ παρὰ
 φίλου εὐγνωμόνος συμβουλίαν λαμβάνειν, ταυτὸν
 δέστιν.

ΛΟΓΟΣ ΚΕ'.

Περὶ φίλων μοχθηρῶν.

Μὴ τέκταινε ἐπὶ τὸν φίλον καὶ παροικούντα καὶ
 πεποιθότα ἐπὶ σοί.

Μὴ ἐγκαταλίπης φίλον ἀρχαῖον. Ὁ γὰρ πρόσ-
 φατος οὐκ ἔστιν ἐπισὸς αὐτῷ. Οἶνος νέος φίλος
 νέος· ἂν δὲ παλαιωθῆ, μετ' εὐφροσύνης πίνειται
 αὐτόν.

Ἔστι φίλος ἐν καιρῷ αὐτῷ (al. κοινωνὸς τρα-
 πεζῶν), καὶ οὐ μὴ παραμεινῆ ἐν καιρῷ θλίψεως·
 καὶ ἐν τοῖς ἀγαθοῖς σου ἔσται ὡς εὖ· καὶ ἐὰν
 ταπεινωθῆς, ἔσται κατὰ σοῦ.

Ἄπὸ τῶν ἑχθρῶν σου διαχωρίσθητι, καὶ ἀπὸ τῶν
 φίλων σου πρόσσεχε.

Ἔστι φίλος ὀνόματι φίλος.

Εἰ πᾶσαι φίλον, ἐν πειρασμῷ (1) κτῆσαι αὐτόν, καὶ μὴ ταχὺ ἐμπιστεύσῃς αὐτῷ.

Ὁ ὀνειδίζων φίλον αὐτοῦ διαλύσει φιλίαν.

Οἱ ἀκόλαστοι τὴν γνώμην μέχρι μὲν ἐν τῷ στόματι αὐτῶν τὰ σιτία τυγχάνει, εὐφημοῦσι, κολακεύουσιν, ὑπερθαυμάζουσιν· ὄλιγον δὲ τῆς τραπέζης ὑπερταθείσης, ὡσπερ τισὶ λίθοις, τοῖς λόγοις, ταῖς βλασφημίαις βάλλουσιν, ὅν πρὸ βραχέος ἴσα θεῶ ἐκ τὴν ἡδονὴν προσεκύνου.

Φεύγειν δεῖ τὴν φιλίαν, ὣν ἀμφίβολος ἡ διάθεσις.

Μετρίαν φίλον ποιῶ, πρὶν ἂν ἐξετάσῃς πῶς κέχρηται τοῖς πρότερον φίλοις. Ἐλπίζε γὰρ αὐτὸν καὶ περὶ σὲ γενέσθαι τοιοῦτον, οἷος καὶ περὶ ἐκεῖνους γέγονε.

Τὸ φιλεῖν ἀκαίρως· ἴσον ἐστὶ τῷ μισεῖν.

Τὸ μὴ δύνασθαι βοηθεῖν τοῖς φίλοις ἀπορίας, τὸ δὲ μὴ βούλεσθαι· κακίας τεκμήριον.

Ἄφροσι μὴ χρῶ φίλοις, ἐπεὶ κληθήσῃ καὶ σὺ παντελῶς ἄφρων.

Ἐλάσσω κακὰ πάσχουσιν οἱ ἄνθρωποι ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἢ ὑπὸ τῶν φίλων. Τοὺς μὲν γὰρ ἐχθροὺς δεδιότες φυλάσσονται· τοῖς δὲ φίλοις ἀνεφυγμένοι εἰσὶ, καὶ γίνονται σφαλεροὶ καὶ εὐεπιβούλευτοι.

Μυστήριον ἐν φιλίᾳ ἀκούσας, ἕτερον ἐχθρὸς γενόμενος μὴ ἐκφάνῃς. Ἄδικεῖς γὰρ οὐ τὸν ἐχθρὸν, ἀλλὰ τὴν φιλίαν.

Μὴ κτῆσαι φίλον, ᾧ μὴ πάντα πιστεύεις.

Αἱ ἐκ φίλων εἰς φίλους γενόμεναι λύπαι βυσθεράπτουσι λίαν τυγχάνουσι, καὶ μείζους τῶν ἐχθρῶν ἔχουσι τὰς ἐπιβλαστίαις.

Μυστήριόν σου μὴ καταίτησι τῷ φίλῳ, καὶ αὐτὸν φρονηθῆσθαι αὐτὸν ἐχθρὸν γενόμενον.

Ὅργης χάριν τὰ κρυπτά μὴ φάνῃς φίλῳ. Ἐλπίζε δ' αὐτόν πάλιν εἶναι σου φίλον.

Ἡδῶν πολλάκις φιλία μετὰ τὴν τῆς ἐχθρας ὑπόθεσιν, αὐθις εἰς καταλλαγὴν ἐλθοῦσα.

Φεύγειν δεῖ κακῶν φιλίας, καὶ ἀγαθῶν ἐχθρας.

ΛΟΓΟΣ ΚΓ΄.

Περὶ ἀγάπης, καὶ εἰρήνης, καὶ ὁμορφίας, καὶ εἰρηνοποιῶν.

Ζήτησον εἰρήνην, καὶ δώξον αὐτήν.

Ἔστιν ἐγκατάλειμμα ἀνθρώπων εἰρηνικῶν.

Μετὰ τῶν μισούντων τὴν εἰρήνην ἡμῶν εἰρηνικός.

Οἱ θέλοντες τὴν εἰρήνην εὐφρανθήσονται.

Καλύπτουσιν ἐχθραν χελεὴ δίκαια,

Ὁ ἐλέγχων μετὰ παρρησίας εἰρηνοποιεῖ.

Θυμὸν ἀνδρὸς πρᾶβνει θεράπων σιγηρῶς.

Ὁ κρύπτει ἀδίκημα ζητεῖ φιλίαν.

Πάντας τοὺς μὴ φιλονεικούντας καλύψει φίλα.

(1) ἐν πειρασμῷ αἱ εἰρηνοποιεῖται, experimento probatum.

A *Ibid.* xxvii. Amicus est nomine amicus.

Ibid. vi. Si quaeris amicum, in rebus adversis eum tibi pares, et non statim credideris ei (1).

Ibid. xii. Qui exprobrat amico suo, dissolvit amicitiam.

Basili. Quorum intemperans animus est, illi dum cibos oro tenent, grata verba loquuntur, adulantur, et immodice admirantur: mensa vero aliquantisper dilata, verbis convicia tanquam lapides in illum effundunt, quem paulo ante instar Dei propter voluptatem adorabant.

Plutarchi. Fugienda est amicitia illorum quorum animus incertus et dubius est.

Isocratis. Nullum tibi amicum sumas, priusquam inquisiveris, quomodo se cum prioribus amicis gesserit. Expectabis enim salutem erga te quaeque futurum, qualis fuit erga illos.

Socratis. Amor insemperativus similis est odio.

Democriti. Amicis subvenire non posse, inopiae, non velle autem, malitiae signum est.

Menandri. Stultus in amicitiam se recipias, alloqui tu etiam plane stultus vocaberis.

Demonactis. Pauciora mala coniungunt hominibus ab inimicis, quam amicis. Inimicos enim cum metuunt, ab eis cavent: amicis vero aperti sunt, unde periculis exponuntur, et insidiis ipsorum facile capiuntur.

Arcanum in amicitia auditum, inimicus postea factus, ne efferas: laederes enim non iam ipsum amicum quam amicitiam.

Ne pares amicum, qui non ausis per omnia credere.

Libani. Amicorum inter se offensiones aegerime conciliantur, et majoribus contumeliis aguntur quam hostium.

Secretum tuum amico ne indicaveris, et non metues ipsum inimicum tibi factum.

Philitionis. Ne propter iram esutias arcana amici. Quin speres ipsum denuo amicum tibi fore.

Saepe jucundior sit amicitia, quae deposita similitudine ad concordiam rediit.

Fugiendae sunt malorum amicitiae, et bonorum inimicitiae.

SERMO XXVI. (st. LVI).

D *De charitate, seu dilectione, pace, concordia, et pacificis.*

Psal. xxiv. Quære pacem, et eam persequere.

Psal. xxxvi. Est derelictio homini pacifico.

Psal. cxix. Cum his qui pacem oderunt, eram pacificus.

Solomon. Cupientes pacem lætitia afficientur.

Occultant inimicitiam labia iusta.

Libere reprehendens pacem conciliat.

Iram viri mitigat famulus iaciturus.

Qui celat injuriam, quaerit amicitiam.

Omnes non contentiosos teget amicitia.

Responsum submissum iram avertit.

Melius est frustum panis cum lactilla in pace, quam domus multis bonis plena et iniquis victimis cum contentione.

Melius est accipi hospitem oleribus amice et gratose, quam si apponerentur vituli cum inimicitia.

Zach. viii. Veritatem et pacem diligite, dicit Dominus.

Isa. xxvi. Pacem, Domine Deus, da nobis, cum omnia nobis dederis.

Eccli. Multi pacifici sint tibi.

Matth. v. Dixit Dominus, Diligite inimicos vestros, benedicite iis qui execrantur vos, benefacite iis qui vos oderunt, et orate pro iis qui vos offendunt et persequuntur, ut sitis filii Patris vestri qui est in caelis: quia solem suum exoriri facit super impios et probos, et pluviam demittit super justos et injustos.

Beati pacifici, quoniam ipsi filii Dei vocabuntur.

48 Joan. xiv. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.

Matth. x. In quacunque domum ingressi fueritis, primum dicite: Pax huic domui: et si fuerit illic filius pacis, quiescet super illum pax vestra: sin secus, ad vos se reflectet.

Luc. vi. Dixit Dominus: Si diligitis eos qui vos diligunt, quæ vobis est gratia? Nam et peccatores eos a quibus diliguntur, diligunt. Et si benefeceritis his qui vobis benefaciunt, quæ vobis est gratia? Stupidem et peccatores hoc faciunt. Et si mutuum dederitis his a quibus speratis vos recepturos, quæ gratia est vobis? Nam et peccatores peccatoribus dant mutuum, ut recipiant paria. Quin imo diligite inimicos vestros, et benefacite, et mutuum date, nihil inde sperantes; et erit merces vestra multa, et eritis filii Altissimi, quia ipse benignus est erga ingratos ac malos. Estote ergo misericordes, sicut et Pater vester misericors est.

Joan. ci. Dixit Dominus: Præceptum novum do vobis, ut diligatis vos invicem, sicut ego vos dilexi, ut et vos diligatis vos invicem. In hoc enim cognoscent omnes quod mei discipuli sitis, si charitatem habeatis inter vos.

Ibid. xv. Hoc est præceptum meum, ut vos mutuo diligatis; majorem hac charitatem nemo habet, quam ut ponat aliquis vitam suam pro suis amicis.

Rom. xii. Quoad a vobis fieri potest, cum omnibus hominibus pacem habete.

Hebr. xii. Pacem persequimini cum omnibus, et sanctimoniam, sine qua nemo Deum visurus est.

Rom. xiii. Nemini quidquam debete, nisi ut mutuo alii alios diligatis. Qui enim alterum diligit, legem complevit; nam illud: Non committes adulterium, non furaberis, non falsum dices testimo-

A Ἀπόκρισις ὑποκύπτουσα ἀποστρέφει θυμόν.

Κρείσσον ψωμὸς μεθ' ἡδονῆς ἐν εἰρήνῃ, ἢ οἶκος πλήρης πολλῶν ἀγαθῶν καὶ ἀδίκων θυμάτων μετὰ μάχης.

Κρείσσον ξενισμὸς μετὰ λachάνων πρὸς φίλια: χάρην, ἢ παράθεσις μόσχων μετὰ ἐχθρας.

Τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν εἰρήνην ἀγαπάτε, λέγει Κύριος.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, εἰρήνην δός ἡμῖν. Πάντε γὰρ ἀπέδωκας ἡμῖν.

Οἱ εἰρηνεύοντές σοι ἔστωσαν πολλοί.

Ἔλεπε ὁ Κύριος, Ἀγαπάτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοὺς μισοῦντας ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων, ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ Πατρὸς ὑμῶν, τοῦ ἐν οὐρανοῖς: ὅτι τὴν ἡλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους.

Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται.

Εἰρήνην ἀφῆμι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν.

Εἰς τὴν δ' ἂν οἰκίαν εἰσερχήσθε, πρῶτον λέγετε, Εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ· καὶ ἐὰν ἦ ἐκεῖ υἱὸς εἰρήνης, ἐπαναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν· ἐν δὲ μὴ γέ, ἐφ' ὑμᾶς ἐπανακάμψει.

Ἔλεπε ὁ Κύριος· Ἐὰν ἀγαπάτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποῖα ὑμῖν χάρις ἐστὶ; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀγαπῶσι. Καὶ ἐὰν ἀγαθοποιήτε τοὺς ἀγαθοποιούντας ὑμᾶς, ποῖα ὑμῖν χάρις ἐστὶ; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τὸ αὐτὸ ποιῶσι. Καὶ ἐὰν δανεῖζητε παρ' ὧν ἐλπίζετε ἀπολαβεῖν, ποῖα ὑμῖν χάρις ἐστὶ; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἁμαρτωλοῖς δανεῖζουσιν, ἵνα ἀπολάβωσι τὰ ἴσα. Πλὴν ἀγαπάτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ ἀγαθοποιεῖτε, καὶ δανεῖζετε, μηδὲν ἀπελπίζοντες· καὶ ἔσται ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς, καὶ ἔσεσθε υἱοὶ τοῦ Ὑψίστου, ὅτι αἷτός χρηστός ἐστὶν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηροὺς. Γίνεσθε οὖν οἰκτιρμονες, καθὼς καὶ ὁ Πατὴρ ὑμῶν οἰκτιρμων ἐστὶ.

Ἔλεπε ὁ Κύριος· Ἐνετολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπάτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς, ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπάτε ἀλλήλους. Ἐν τούτῳ γινώσκονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις.

Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμὴ, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. Μεῖζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὀψῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ.

Ὅσον δυνατὸν τὸ ἐξ ὑμῶν, μετὰ πάντων ἀνθρώπων εἰρηνεύετε.

Εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων, καὶ τὸν ἁγιασμόν, οὐ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν Κύριον.

Μηδὲν μηδὲν ὀφείλετε, εἰ μὴ τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους. Ὁ γὰρ ἀγαπῶν τὸν ἕτερον νόμον πεπλήρωκεν. Τὸ γὰρ, οὐ μοιχεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐ ψευδομαρτυρήσεις, οὐκ ἐπιθυμήσεις, καὶ εἰ τις ἑτέρα ἐν

κολη, ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ ἀνακεφαλαιούσται, ἐν τῷ, ἁγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς εαυτόν.

Ἡ ἀγάπη τῷ πλησίον κακὸν οὐκ ἐργάζεται. Πλήρωμα οὖν νόμου ἡ ἀγάπη.

Πᾶς ὁ νόμος ἐν ἐνὶ μίῳ πεπλήρωται, ἐν τῷ ἁγαπήσεις τὸν πλησίον ὡς σεαυτόν.

Ἐπὶ πᾶσι τὴν ἀγάπην διώκετε, ἥτις ἐστὶ σύνδεσμος τῆς τελειότητος.

Ἐκ καθαρᾶ; καρδίας ἀλλήλους ἀγαπήσατε ἐκτενώ;· Ἡ γὰρ ἀγάπη καλύπτει πληθὺς ἀμαρτιῶν.

Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία, ἣν ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους.

Ἐν τούτῳ ἐγνώκαμεν τὴν ἀγάπην, ὅτι ὁ Χριστὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔθηκεν ὑπὲρ ἡμῶν· καὶ ἡμεῖς τοῖν ὀφειλομένον ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν θείναι τὰς ψυχάς.

Ὁ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τῷ φωτὶ μένει, καὶ σκόταλον ἐν αὐτῷ οὐκ ἐστίν.

Τεκνία, μὴ ἀγαπῶμεν λόγῳ μῆδὲ γλώσσῃ, ἀλλ' ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ. Ἐν τούτῳ γνωσόμεθα, ὅτι ἐκ τῆς ἀληθείας ἐσμέν.

Ἀγαπητοί, ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὅτι ἡ ἀγάπη ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστίν· καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ γενήσεται, καὶ γνωσθεὶς τὸν Θεόν· ὅτι ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν.

Θεὸν οὐδεὶς πώποτε εἶδε. Ἐὰν ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὁ Θεὸς ἐν ἡμῖν μένει, καὶ ἡ ἀγάπη αὐτοῦ ἐν ἡμῖν τετελειωμένη ἐστίν.

Ἐὰν τις εἴπῃ, ὅτι ἁγαπῶ τὸν Θεόν, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισεῖ, ψεύστης ἐστίν. Ὁ γὰρ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ὃν εἶρακε, τὸν Θεὸν ὃν οὐκ εἶρακε, πῶς δύναται ἀγαπᾶν;

Οὐδὲν ἐστίν ἀμεινον εἰρήνης, ἐν ᾗ πᾶς ὁ πόλεμος καταλύεται.

Ὅσον ἐστὶ τὸ τῆς εἰρήνης καλόν, τί χρὴ λέγειν πρὸς ἀνδρας υἱοῦ; τῆς εἰρήνης; οὐδὲν γὰρ οὕτως ἴσον Χριστιανοῦ, ὡς τὸ εἰρηνοποιεῖν. Διότι καὶ ἐν ἐπ' αὐτῷ μισθὸν μέγιστον ἡμῖν ὁ Κύριος ἐπηγγείλατο.

Κυρώσατε τὴν ἀγάπην, ἥς ἄνευ ἀτελῆ εἶναι πάσης ἐπιτολῆς ἐργασίαν αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῖν διωρίσατο.

Ὁ πάντων Θεὸς ὁ Θεός, ἀλλὰ τῶν οικειωθέντων αὐτῷ διὰ τῆς ἀγάπης.

Τῆς ἀγάπης ἐξαιρετα δύο· τὸ λυπεῖσθαι μὲν καὶ ἄγωνεῖν, ἐφ' οἷ; βλάπτεται ὁ ἀγαπώμενος· χαίρειν δὲ καὶ ἄγωνεῖσθαι ὑπὲρ τῆς ὠφελείας αὐτοῦ.

Τὶ τὸ μέτρον τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης; Τὸ ὑπὲρ δύναμιν αἰετὴν τὴν ψυχὴν ἐπεκτείνεσθαι πρὸς τὸ τοῦ Θεοῦ θέλημα, καὶ κατὰ σκοπὸν καὶ ἐπιθυμίαν τῆς αὐτοῦ δόξης.

Οὐδὲν οὕτως ἰσχυρόν πρὸς ἀγάπην, ὡς ἀντιδομένη διάθεσις.

Φιλάνθρωπον ἡ ἀγάπη, μᾶλλον δὲ αὐτοφιλανθρωπία.

Οὐχ ἱκανὸν ἡ διάθεσις, εἰ μὴ καὶ διὰ τῶν πρα-

uium. non concupisces, et si quod præterea est aliud mandatum, in hoc sermone summam comprehenditur, qui est: Diligito proximum tuum tanquam teipsum.

Dilectio proximum malo non afficit; expletio igitur legis est dilectio.

Galat. v. Tota lex in uno solo completa est, in illo videlicet: Proximum tanquam teipsum diligito.

Coloss. iii. Super omnia autem hæc charitate indult sitis, quæ est vinculum perfectionis.

I Petr. i. Diligite vos invicem vehementer, ex puro corde. Charitas enim legit multitudinem peccatorum.

I Joan. iii. Hoc illud est, quod audivistis ab initio præceptum, ut nos invicem diligamus.

Per hoc cognovimus charitatem, quoniam Christus animam suam pro nobis posuit et nos debeamus pro fratribus animas ponere.

Ibid. ii. Qui diligit fratrem suum, in luce manet et offendiculum in eo non est.

Ibid. iii. Filii mei, ne diligamus verbo neque lingua, sed opere et veritate. Per hoc cognoscimus quod ex veritate sumus.

Ibid. iv. Charissimi, diligamus nos invicem, quia charitas ex Deo est. Et omnis qui diligit, ex Deo natus est, et cognoscit Deum; quoniam Deus charitas est.

Ibid. Deum nemo vidit unquam. Si diligamus nos invicem, Deus in nobis manet, et charitas ejus est perfecta in nobis.

Si quis dicat se Deum diligere, et fratrem suum oderit, mendax est. Qui enim fratrem suum non diligit quem videt, quo tandem modo diligere potest Deum quem non videt?

S. Ignat. Nihil est pace melius, qua omne bellum dirimitur.

Basilii. Quam sit res honesta pax, quid necesse est commemorare apud filios pacis? nihil est tam proprium Christiani, quam pacem conciliare et pacificum esse; itaque Dominus mercedem maximam nobis propter illam promisit.

Ratam facite charitatem, qua remota nullum mandatum perfici posse Dominus ipsi affirmavit.

49 Deus non omnium Deus est, sed illorum quos ei charitas conciliaverit.

Charitatis duo sunt peculiaria: alteram, tristari et angustia dispendio ejus qui diligitur: alteram, gaudere successu ejus et pro eo certare.

Quis modus est dilectionis erga Deum? Hic est, ut anima semper nitatur etiam supra vires suas ad voluntatem Dei, et juxta scopum ac desiderium gloriæ ipsius agat.

Theologi. Nihil tam firmum ad charitatem, quam mutua affectio.

Humana est charitas, vel potius ipsa humanitas sive benignitas.

Non satis est animi affectio, nisi et re ipsa de-

claretur : opus enim affectionis argumentum et A probatio est.

Deo proximi rerumque divinarum participes esse consentur, qui pacis commoda amplectuntur, et e contrario seditionem oderunt et moleste ferunt.

Laudabilius est bellum, quam pax ea quæ nos a Deo disjungit et separat.

Præstat honeste vinci, quam periculose contra fas vincere.

Nemo existimet me in ea esse sententia, ut dicam omnem pacem esse amplectendam : novi enim ut seditionem quamdam optimam, sic nocentissimam concordiam : sed eam quæ honesta sit, et ob rem honestam suscipiatur, quæque Deo nos copulet, probandam esse censeo.

Plurimum valet ad concordiam, alienis affici malis, et ad concilium capiendum, concordia.

Optima et præstantissima res est concordia et consensio mutua.

Ut enim cum irascimur, et contendimus, et configimus invicem, diabolus gaudet et regnat : sic nobis in pace viventibus et iram regentibus, mærore contrahitur et abjectus redditur ; quippe qui sit pacis hostis, et concordia immicus, et invidentiæ pater.

Coloss. iii. Caritas est vinculum perfectionis.

Caritas colligat, et unum ex tribus, aut manet in suo statu, aut inde mota sistitur, aut si abierit revertitur : quemadmodum stirpes, si manibus violenter retrahas, et iterum dimittas, ad seipsas recurrunt.

50 *S. Chrysost. ; al. Theologi.* Opifex omnium virtutum est caritas.

Rom. xiii. Charitatis natura satietatem nescit, sed dum semper fruitur dilectis, magis magisque inflammatur, et hoc insinuans alumnus charitatis Paulus dicebat : Nemini quidquam debetis præter mutuum amorem. Hoc enim debitum semper quidem expenditur, nunquam vero persolvitur. In hoc genere debere, bonum est et laudabile. Nam circa pecunias eos laudamus, qui nihil debent ; circa dilectionem vero eos qui nunquam non debent beatos judicamus. Et quod illic ingratiitudini, hic gratitudini tribuitur.

Photii patriarchæ. Diligere illos qui nos oderunt, virtutis opus est et divinum ; diligentes diligere, humanum et vulgare ; cæterum odisse etiam diligentes, ne belluis quidem convenit.

Firmi. In cæteris rebus laudatur modus : in dilectione vero, qui majorem partem habet, gravior est Deo.

S. Greg. Nyss. Caput bene sentientium pax est. (*Vel, caput et summa prudentiæ pax est.*)

Ut valetudine recuperata morbus evanescit, et lumine illato tenebræ recedunt ; sic pace oborta dissolvuntur omnes perturbatiões quæ ab adversario productæ erant.

Pax est dissidentium concordia et consensio.

γμάτων χωρήσαιμεν · ἔργον γὰρ ἀπόδειξις διαθεσεως.

Θεοῦ καὶ τῶν θείων ἐγγύς, ὅσοι τὸ τῆς εἰρήνης καλὴν ἀσπαζόμενοι φαίνονται, καὶ τῷ ἐναντίῳ τῆ στάσει ἀπεχθάνονται καὶ δυσχεραίνουσιν.

Κρείσσον ἐπαινετὸς πόλεμος εἰρήνης χωριζούσης Θεοῦ.

Κρείσσον ἡττῶσθαι καλῶς, ἢ νικᾶν ἐπισφαλῶς καὶ ἀθέσμως.

Μηδαὶς οἰσθῶ με λέγειν, ὅτι πᾶσαν εἰρήνην ἀγαπητίαν · οἶδα γὰρ ὡς περ στάσιν τινὰ βελτίστην, οὕτω καὶ βλαβερωτάτην ὁμόνοιαν · ἀλλὰ τὴν τε καλὴν καὶ ἐπὶ καλῷ, καὶ Θεῷ συνάπτουσαν.

B Μίγιστον εἰς ὁμόνοιαν τὸ συμπάσχειν, εἰς δὲ συμβουλήν ἢ ὁμόνοια.

Ἄριστον ἢ ὁμόνοια καὶ τὸ συμφρονεῖν ἀλλήλοις.

Ὅσπερ γὰρ, ὀργιζομένων ἡμῶν καὶ κυκτανόντων, καὶ πρὸς ἀλλήλους συγκρουομένων, χαίρει τε καὶ τέθλην ὀδιδάβολος · οὕτως εἰρηνευόντων καὶ κρατούντων ὀργῆς, συστέλλεται πάλιν καὶ ταπεινῶται, ὅτε ἐχθρὸς εἰρήνης ὢν, καὶ πολέμιος ὁμόνοιας, καὶ βασκανίας πατήρ.

Ἄγάπη ἐστὶ σύνδεσμος τελειώσεως.

Ἡ ἀγάπη συνδεῖ · καὶ τριῶν τὸ ἐν, ἢ οὐσα μένει, ἢ κινηθεῖσα καθίσταται, ἢ ἀπειθοῦσα ἐκπίπτει · καθάπερ τῶν φυτῶν ἂ βίβη χερσὶ μετασπόμενα, εἶτα ἀφιέμενα, πρὸς αὐτὰ πάλιν ἀνατρέχει.

Δημιουργὸς ἀρετῆς ἀπάσης ἡ ἀγάπη.

Ἡ τῆς ἀγάπης φύσις κόρον οὐκ οἶδεν, ἀλλ' αἰ τῶν ἀγαπωμένων ἀπολαύουσα πρὸς μείζονα αἰρεται φλόγα, καὶ τοῦτο ὁ ταύτης τρέφειμος Παῦλος δηλῶν ἔλεγεν · Μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε, εἰ μὴ τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους. Τοῦτο γὰρ ὄφλημα αἰ μὲν καταβάλλεται, οὐδέποτε δὲ ἀποδίδχται. Ἐνταῦθα τὸ διηγεκῶς ὀφλεῖν καλὸν καὶ ἐπαῖνον ὄξιον. Ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν χρημάτων τοὺς μηδὲν ὀφείλοντας ἐπαινοῦμεν · ἐπὶ δὲ τῆς ἀγάπης τοὺς διηγεκῶς ὀφείλοντας μακαρίζομεν. Καὶ ὅπερ ἀγνωμοσύνης ἐκαί, τοῦτο ἐν D ταῦθα εὐγνωμοσύνης.

Τὸ μὲν ἀγαπᾶν τοὺς μισούντας, ἀρετῆς καὶ θεῶν · τὸ δὲ τοὺς ἀγαπῶντας ἀνθρώπων καὶ κοινόν · τὸ δὲ μισεῖν καὶ τοὺς ἀγαπῶντας, οὐδὲ θηρίων οἶμα.

Ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις τὸ μέτρον ἀριστον · ἐν δὲ τῇ ἀγάπῃ ὁ τὸ πλεῖον ἔχων θεοφιλέστερος.

Τὸ κεφάλαιον τῶν εὐφρονούντων ἡ εἰρήνη ἐστίν.

Ὅσπερ ὄγεια ; ἐπιλαθοῦσης ἡ νόσος ἐξαφανίζεται, καὶ φωτὸς φανέντος οὐχ ὑπολείπεται σκότος · οὕτως καὶ τῆς εἰρήνης ; λύεται πάντα τὰ ἐκ τοῦ ἐναντίου συνιστάμενα πάθη.

Εἰρήνη ἐστὶν ἡ τῶν διεστηκῶτων ὁμοφωνία.

Πόλεμος ἰσόθεος· εἰρήνης αἰσχρὰ· αἰρετώτερος. A

Bellum honestum pace turpi magis expetendum.

Τὸ τῆς ἀγάπης ἀγαθὸν πολὺν κατάλογον τῶν ἀντικειμένων κακῶν τῆς ψυχῆς ἀπελαύνει.

Dilectionis virtus magnum malorum ipsi contrariorum numerum ex animo depellere et fugare solet.

Πᾶσα ἡ τῶν κακῶν ἀγέλη τῇ ἀγαπητικῇ σχέσει ἐξαφανίζεται.

Omnis malorum turba charitatis affectione exterminatur.

Πολλὰχὼς ἀγάπη νοεῖται, διὰ πραυτητος, διὰ χρηστότητος, διὰ ὑπομονῆς, διὰ ἀφθονίας καὶ ἀζηλίας, διὰ ἀμνηστιακίας· ἀμέριστός ἐστιν ἐν πᾶσιν, ἀδιάκριτος, κοινωνικῆ.

Clementis. Multis modis charitas intelligitur et sentitur, clementia, suavitate, patientia, invidiæ et emulationis vacillitate, et injuriarum oblivione; individua est in omnibus, inseparabilis, ad impertiendum propensa.

Τὸ ἀγαπᾶν τοὺς ἐχθροὺς· οὐκ ἀγαπᾶν τὸ κακὸν λέγει, οὐδὲ ἀσέβειαν, ἢ μοιχείαν, ἢ κλοπὴν· ἀλλὰ τὸν κλέπτην καὶ τὸν μοιχὸν, οὐ καθὼς ἀμαρτάνει, καὶ αἰσχρὰ ἐνεργεῖα μολύνει τὴν τοῦ ἀνθρώπου προσήγοριαν, καθὼς δὲ ἀνθρωπὸς ἐστὶ καὶ ἔργον θεοῦ. Ἀμέλει τὸ ἀμαρτάνειν ἐνεργεῖα ἐστὶ, καὶ οὐκ οὐσία· θεὸς οὐδὲ ἔργον θεοῦ.

Amare inimicos non jubet malum amari, neque impietatem, aut adulterium aut furtum; sed et perjurum et adulteram, non quia peccet et illa turpi actione hominis nomen sponte contaminet, sed quia homo sit et Dei opus. Peccatum certe actio est, non substantia, ideoque ne opus quidem Dei est.

Εἰρήνη, πᾶν ἢ σφόδρα, ἐπιζήμιος· λυσιστελεστέρα πολέμου.

Pilonis. Pax vel cum magno damno conjuncta utilior bello.

Εἰρήνη ἐξ ἡγεμονίας ὀρθῆς φύεται.

Pax ex recta præfectorum administratione nascitur.

Τὸ μέγιστον ἀγαθὸν εἰρήνη, ἢ κηδεῖς ἱκανὸς ἀνθρώπων παρασχέειν, ἐπὶ θεῖον τοῦτο δῶρον.

Pax maximum bonum est, quod nullus omnino mortalium præstare potest, siquidem divinum hoc donum est.

Κράτης μὲν οὖν λέγεται ὁ Θεβαίος, τοὺς στασιάζουσιν οἴκοις ἐπιφοιτῶν, λόγοις εἰρήνης διακρίνειν τὰς ἐριδας.

Cratetis. Crates Thebanus fertur famillas disidentes adisse et pacificis verbis lites diremisse.

Τὸ νικᾶν αὐτὸν ἐαυτὸν πᾶσιν νικῶν πρώτη καὶ ἀρίστη· τὸ δὲ ἡττάσθαι αὐτὸν ὑπ' ἐαυτοῦ αἰσχιστόν τε καὶ κάκιστον.

Democriti. Seipsum vincere omnium victoria-rum prima et pulcherrima; vinci autem a seipso et turpissimum et pessimum est.

Ἀμάχος ἐπετίμα τινὰ τῶν λογαγῶν ἀμαρτήσαντα· τοῦ δὲ φήσαντος μηκέτι τοῦτο ποιήσιν· οὐκ ἔστιν, εἶπεν, ἐν πολέμῳ δις ἀμαρτεῖν.

Lamachi. Lamaechus cum quemdam manipuli ductorem objurgaret peccantem, illeque respondisset, se in reliquum tempus non peccaturum: Non licet, inquit, in bello bis peccare.

ΛΟΓΟΣ ΚΖ'.

SERMO XXVII [ul. LVII].

Περὶ ἐλεημοσύνης καὶ εὐποιίας εἰς πτωχοὺς.

De elemosyna et beneficentia in pauperes.

Μακάριοι οἱ ἐλεημονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται.

Matth. v. Beati misericordes, quoniam et ipsi misericordiam consequentur.

Γίνεσθε ὅμοιοι τοῦ Πατρὸς ὁμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅτι ἐὼν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει· ἐπὶ πονηροῖς καὶ ἀγαθοῖς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους.

Estote similes Patri vestro cœlesti, quoniam solem suum oriri facit super bonos et malos, et pluit super justos ac injustos.

Προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν μη κοίσειν ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, πρὸς τὸ θεασθῆναι αὐτοῖς· εἰ δὲ μὴ γε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ Πατρὶ ὁμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Operam date ne elemosynam vestram coram hominibus largiamini, ut spectemini ab ipsis; sin minus, mercedem non habebitis apud Patrem vestrum cœlestem.

Ὅς ἐὰν ποτίσῃ ἓνα τῶν μικρῶν τούτων κτηρίων ψυχροῦ μόνον εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.

Ibid. x. Quicumque dederit ad bibendum unī ex minimis istis calicem aquæ frigidæ in nomine discipuli, amen dico vobis, non perdet mercedem suam.

Τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ· Δεῦτε εἰ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. Ἐπέψασα γάρ, καὶ ἰδὼκάτε μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐπότισάτε με.

Ibid. xv. Tunc dicet rex his qui a dextris sibi erunt: Venite, benedicti Patris mei, possidete regnum paratum vobis ab exordio mundi. Esurivi enim, et dedistis mihi edere; sitivi, et dedistis mihi bibere.

Πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν, καὶ δότε ἐλεημοσύνην. Ποιήσατε ἐαυτοῖς βελάντια μὴ παλαιού-

Luc. xii. Vendite quæ possidetis, et date elemosynam. Parate vobis sacculos, qui non vete-

vascum, thesaurum non deficientem in oculis, quo fur non accedit, neque tinea corrumpit. Ubi enim thesaurus vester est, ibi et cor vestrum erit.

Luc. xiv. Dicebat autem et ei, qui se invitaverat : Cum facis prandium aut cœnam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos tuos, etc.

Ibid. xv. Facite vobis amicos ex mammona injusto, ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.

Act. xx. Beatius est dare quam accipere.

Luc. iii. Qui duas tunicas habet, communicet non habenti ; et qui habet cibos, similiter faciat.

Rom. xii. Qui impertit, id faciat in simplicitate ; qui præest, in diligentia, qui miseretur, in hilaritate.

I Cor. ix. Qui sementem facit parce, is parce messurus est. Et qui sementem facit libenter ac benigne largiendo copiose messurus est. Unusquisque secundum propositum cordis, non ex molestia aut necessitate : nam hilarem datorem diligit Deus.

Hebr. xiii. Beneficentiæ et communicationis ne obliviscimini : talibus enim victimis placemus Deo.

I Joan. iii. Qui bene facit ex Deo est.

Deut. xv. Pauper non deerit in terra ; quare præcipio tibi, ut large aperias manus tuas fratri tuo pauperi, et indigenti in regione tua.

Job xxix. Oculus eram cæcorum, pes claudorum, ignis invalidorum.

Psal. cxi. Dissipavit, dedit pauperibus.

Prov. ii. Eleemosyna et fides non relinquunt te : suspende eas a collo tuo, et invenies gratiam.

Ibid. iii et xiii. Ne parcas benefacere pauperi, quando in potestate tua fuerit, unde juves eum. Ne dixeris, Alias redi, et dabo cras, cum habes quod largiaris. Nescis enim quid postridie fiat.

Ibid. xvi. Divitiæ propriæ redimere possunt animam hominis.

Beneficentia et fide expiantur peccata.

I Cor. ix. Hilarem datorem diligit Deus.

Sirach. xxxv. In omni dato hilari sis vultu.

52 Prov. xviii. Donum hominis dilatat eum, et confirmat eum coram magnatibus.

Isa. lviii. Frange esurenti panem tuum, et pauperes sine tecto induc in domum tuam. Nudum si videris, vestito : et domesticos generis tui ne despicias. Tunc erumpet tanquam aurora lux tua, et incolumitas tua germinabit. Justitia anteibit faciem tuam, et gloria Domini circumdabit te. Te clamantem exaudiet Dominus, et adhuc loquenti respondebit : En adsum.

Et paulo post : Si porrigas esurenti panem tuum ex animo, et hominem afflictum satiaveris, orietur

Α μενα, θησαυρὸν ἀνέκλειπτον ἐν τοῖς οὐρανοῖς οὐκ κλέπτῃς οὐδὲν ἰσχύει, οὐδὲ σὴς ἀφανίζει. Ὅπου γὰρ ἐστὶν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία ὑμῶν ἐστίν.

Ἐλεγεν ὁ Κύριος τῷ κακῆχότῳ αὐτόν· Ὅταν ποιῆς ἄριστον ἢ δεῖπνον, μὴ φῶναι τοὺς φίλους σου, μηδὲ τοὺς ἀδελφούς σου, οὐδὲ συγγενεῖς σου.

Ποίησατε ἑαυτοῖς φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα, ὅταν ἐκλίπητε, δέξωνται ἡμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς.

Μακάριόν ἐστι δίδόναι μᾶλλον ἢ λαμβάνειν.

Ὁ ἔχων δύο χιτῶνας, μεταδώτω τῷ μὴ ἔχοντι· καὶ ὁ ἔχων βρώματα ὁμοίως ποιεῖτω.

Ὁ μεταδίδους, ἐν ἀπλότῃ· ὁ προϊστάμενος, ἐν Β σπουδῇ· ὁ ἐλεῶν, ἐν ἡλαρότῃ.

Ὁ σπείρων φειδομένως φειδομένως καὶ θερίσει, καὶ ὁ σπείρων ἐπ' εὐλογίαις ἐπ' εὐλογίαις καὶ θερίσει· ἕκαστος καθὼς προαιρεῖται ἢ καρδία, μὴ ἐκ λύπης ἢ ἐξ ἀνάγκης. Ἰλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ Θεός.

Τῆς εὐποιίας καὶ τῆς κοινωνίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε· τοιαύταις γὰρ θυσίαις εὐαρεστεῖται ὁ Θεός.

Ὁ ἀγαθοποιῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστι.

Ὁ μὴ ἐκλίπῃ ἐνδεῆς ἀπὸ τῆς γῆς· διατοῦτο ἐγώ σοι ἐντέλλομαι τὸ ῥῆμα τοῦτο λέγων· Ἀνοίξων ἀνοίξεις τὰς χεῖράς σου τῷ ἀδελφῷ σου τῷ πένθῃ, τῷ ἐπιδομένῳ, τῷ ἐπὶ τῆς γῆς.

Ὁφθαλμοὶ ἤμῃν τυφλῶν, πόδες δὲ χυλῶν, ἐγὼ ἤμῃν πῦρ ἀδυνάτων.

Ἐσκόρπισεν, ἔδωκε τοῖς πένθῃσι.

Ἐλεημοσύνας καὶ πίστις μὴ ἐκλειπέτωσάν σε· ἀφαίαι δὲ αὐτάς ἐπὶ σῶ τραχήλῳ, καὶ εὐρήσῃς χάριν.

Μὴ ἀπόσχῃ εὐ ποιεῖν ἐνδεῆ, ἤνικα ἂν ἔχη ἡ χεὶρ σου βοηθεῖν. Μὴ ἐπῆς, Ἐπανελθὼν ἐπίνηξαι, καὶ αὐριοῦ δώσω, δυνατοῦ σου ὄντος εὐ ποιεῖν· οὐ γὰρ οἶσῃς τί ἐξέται ἡ ἐπιούσα.

Λύτρον ἀνδρὸς ψυχῆς ὁ ἴδιος πλοῦτος.

Ἐλεημοσύναις καὶ πίστει ἀποκαθαίρονται ἁμαρτίαι.

D. Ἰλαρὸν δότην ἀγαπᾷ ὁ Θεός.

Ἐν πίσῃ δόσει ἰλάρωσον τὸ πρόσωπόν σου.

Δόμα ἀνθρώπου ἐμπλατύνει αὐτόν, καὶ παρὰ βουλάσταις καθίζανει αὐτόν.

Διάβρυπτε πεινῶντι τὸν ἄρτον σου, καὶ πτωχούς ἀστέγους εἰσάγαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. Ἐὰν ἴδῃς γυμνὸν, περιβάλε· καὶ ἀπὸ τῶν οἰκείων τοῦ σπέρματός σου οὐχ ὑπερῶσαι. Τότε βαγθήσεται πρῶτον τὸ φῶς σου, καὶ τὰ λάματά σου ταχέως ἀνατελεῖ, καὶ προπορεύσεται ἔμπροσθέν σου ἡ δικαιοσύνη σου, καὶ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ περιστελεῖ σε· τότε βήσῃ, καὶ ὁ Θεός εἰσακούσεται σου, ἔτι λαλοῦντός σου, ἐρεῖ, Ἴδού πάρεμι.

Ἐὰν ὄψῃς πεινῶντι τὸν ἄρτον σου ἐκ ψυχῆς σου, καὶ ψυχὴν τεταπεινωμένην ἐμπλήσῃς, τότε ἀνατελεῖ

ἐν τῷ σκότει τὸ φῶς σου, καὶ τὸ σκότος σου ὡς ἡμεσημέρια, καὶ ἔσται ὁ Θεὸς μετὰ σοῦ διὰ πάντα· καὶ ἐμπλησθήσῃ καθὰ ἐπιθυμήσει ἡ ψυχὴ σου, καὶ τὰ ὄσα σου πιανθήσεται, καὶ ἔσῃ ὡς κήπος μεθύων, καὶ ὡς πηγὴ ὕδατος, ἢ μὴ ἐξέλιπεν ὕδωρ.

Τὰς ἁμαρτίας σου ἐν ἐλεημοσύναις λύτρωσαι, καὶ τὰς ἀνομίας σου ἐν οἰκτιρμοῖς πενήτων.

Ἦσὺ φλογιζόμενον κατασβᾶσαι ὕδωρ, καὶ ἐλεημοσύνη ἐξιλιάσεται ἁμαρτίας.

Κλίνον πτωχῶ ἀλύπως τὸ ὄς σου, καὶ ἀποκρίθητι αὐτῶ ἐν πραυτηίᾳ εἰρηνικά.

Δὸς τῷ εὐσεβεῖ, καὶ μὴ ἀντιλαβοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ. Ἐὖ ποιήσον ταπεινόν, καὶ μὴ ὄψις ἀσεβεῖ.

Σύγκλεισον ἐλεημοσύνην ἐν τοῖς ταμίαις σου, καὶ αὕτη σε ἐξελεῖται ἐκ πάσης κολάσεως, καὶ ὑπὲρ ὄρου ἀλικῆς κατέναντι ἐχθροῦ πολεμήσει ὑπὲρ σοῦ.

Ὁ ποιῶν ἔλεον ἐν καιρῷ θλίψεως, ὡς νεφέλη ὕετο ἐν καιρῷ ἀβροχίας.

Κρεῖσσον ποιεῖν ἐλεημοσύνην, ἢ θησαυρίζειν χρυσίον. Ἐλεημοσύνη γὰρ ἐκ θανάτου ῥύεται, καὶ καθαρίζει ἀπὸ ἁμαρτίας.

Οἱ ποιῶντες ἐλεημοσύνην ἐμπλησθήσονται ζωῆς.

Μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ παντὸς πτωχοῦ, καὶ οὐκ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀπὸ σοῦ ὁ Θεός.

Κρεῖττον μυρίων παιδῶν πατέρα προσαγορεύεσθαι, ἢ μυρίους στατήρας ἔχειν ἐν βλαντίῳ. Τὰ μὲν γὰρ χρήματα καταλείψεις ἐν ταῦθα καὶ μὴ βουλόμενος· τὴν δὲ ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἔργοις φιλοτιμίαν ἀποκομίσεις πρὸς τὸν Δεσπότην. Ὅταν δὴ ὁμος ὄλος ἐπὶ τοῦ κοινοῦ κριτοῦ περιστάνας σε τροφία καὶ εὐεργέτην, καὶ πάντα τὰ τῆς φιλανθρωπίας ἀποκαλύψιν ὀνόματα, Θεὸς ἔσται ὁ ἀποδεχόμενος, ἄγγελοι εὐφημοῦντες, οἱ ἀπὸ κτίσεως ἄνθρωποι μακαρίζοντες· ὄψις αἰώνιος, στέφανοι δικαιοσύνης, βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἃ θὰ σοι ἔσται.

Σχορπισόμενος ὁ πλούτος καθ' ὃν ὁ Κύριος ὑποτίθειαι τρόπον, πέφυκε παραμένειν· συνεχόμενος δὲ, ἀλλοτριούθειαι. Ἐάν φυλάσσῃ, οὐκ ἔχεις· ἐάν δὲ σκορπίσῃς, οὐκ ἀπολέσεις. Ἐσχορπίσαν, ἔδωκε τοῖς πίνησιν.

Καλὸν ἐντάφιον ἢ εὐσέβεια. Πάντας περιβαλλόμενος ἀπελθε· οἰκεῖον κόσμον τὸν πλουτόν σου ποιήσον, ἔχε αὐτὸν μετὰ σεαυτοῦ· πελαθητι καλῶς σὺ μὲν τῷ ἀγαπήσαντί σε Χριστῷ, τῷ δι' ἡμᾶς πτωχέσαντι, ἐν ἡμῶν τῇ ἐκείνου πτωχεῖᾳ πλουτήσωμεν.

Ἐλεός ἐστι πάθος, ἐπὶ τοῦς παρ' ἀξίαν τεταπεινωμένους παρὰ τῶν συμπαθῶς διατιθεμένων γινόμενον.

Οὐδενὶ τῶν πάντων οὕτως ὡς ἑλεῖν Θεὸς θεραπεύεται, ὅτι μὴδὲ οἰκειότερον ἄλλο τούτου Θεῷ, οὐ ἔλεος καὶ ἀλήθεια προπορεύεται.

Δὸς τι Θεῷ χαριστήριον, ὅτι τῶν εὖ ποιεῖν δυναμένων ἐγένου, ἀλλ' οὐ τῶν εὖ παθεῖν δεομένων· ὅτι μὴ βλέπεις εἰς ἄλλοτριας χεῖρας, ἀλλ' εἰς τὰς σὰς ἑαυτοῦ. Πλούτησον, μὴ περιουσία μόνον, ἀλλὰ καὶ εὐσεβεία. Μὴ μόνον τὸ χρυσίον, ἀλλὰ καὶ τὴν

A in tenebris lux tua, et fact caligo tua sicut meridies, et Deus perpetuo tecum erit : saturaberis ex animi sententia, et ossa tua saginabuntur, ac similis evades horto irriguo, et fonti cui non decest aqua.

Dan. iv. Peccata tua redime eleemosynis, et iniquitates tuas commiseratione pauperum.

Ecclesi. iii. Aqua restinguit inflammatum ignem, et eleemosyna expiat peccata.

Facilis esto ad audlendum pauperum, et cum mansuetudine placida verba ei responde.

Ibid. xii. Largire pio, et peccatori ne succurras. Benefacias afflicto, sed nihil eroges in impium.

Ibid. xxix. Include eleemosynam cellis tuis, et ipsa te ab omni afflictione liberabit : et contra hostem tutius te defendet quam valida hasta.

Ibid. xxxv. Misericors afflictionis tempore similis est pluviosæ nubi in magna siccitate.

Tobias xii. Satius est misericordiam exercere, quam aurum congerere ; siquidem a morte liberat misericordia, et expurgat a scelere.

Qui misericordiam præstant, satiabantur vita.

Ne avertas faciem tuam ab ullo paupere, et Deus quoque faciem suam a te non avertet.

Basilii. Melius est innumeræ prolis patrem vocari, quam stateres innumeros habere in oculis. Pecunias enim hic vel invitus relinques ; gloriam vero bonorum operum deferes ad Dominum ; et cum totus populus apud communem judicem te circumdantes appellaverint suum altorem, benefactorem, et omnibus benignitati propria nominibus, Deus erit qui te suscipiet, angeli collaudabunt, et homines a condito mundo beatum te prædicabunt : ibi æterna gloria, corona justitiæ, et regnum cœlestis, præmium tuum erit.

Si divitiæ spargantur eo modo quem Deus præscribit, remanere solent : sin retineantur, alienari. Si custodias, non **53** habes : si vero dissipas, non perdes : « Dissipavit, dedit pauperibus (Psal. iii). »

Pulcherrimum funus est pietas. Cum omnes vestieris, discede ; para tibi ex divitiis tuis ornatum proprium, ut opes tuas tecum habeas, obsequitor optimo consultori Christo, qui te dilexit, qui propter nos pauper fuit, ut nos ex ejus paupertate ditaremur.

Misericordia est affectus, qui fit cum aliquis animo commovetur erga afflictos indigne.

Theologi. Deus misericordia maxime omnium colitur, nec alius quisquam, Deo familiarior, quam ille quem misericordia et veritas antecedunt.

Gratitudinis aliquod specimen Deo exhibeas, quod te fecerit unum illorum qui beneficia præstare possunt, non autem qui opus habent accipere : et quod non inspiciendæ tibi alienæ manus, sed aliis tuæ. Dives esto, non solum opibus, sed

etiam pietate. Ne solum auri, sed insuper virtutis possessione alios antecellas, exhibendo te probiorem et benigniorem. Deus esto calamitosis, Dei misericordiam imitando: nihil enim beneficentia divinius in hominem cadit. Misericordiam tuam ne nox quidem intercipiat; ne dixeris, Allas redi, et in crastinum dabo, ne quid forte accidat inter propositum tuum et beneficium, unde impediatur.

Nudum si videris, vestito, honorans immortale tuum indumentum, quod est Christus. Nam quotquot in Christo baptizati sumus, Christum induimus.

Benefici estote et liberales, non ex superfluis rebus, sed etiam usui vestro commodis. Etenim Deum magis delectat ipsa largitio, quam ejus copia vel magnitudo.

Pulcherrime hoc et benignissime Deus facit, quod non ex pretio rei datæ, sed offerentis facultate et animo, donum æstimat.

Benignus esse ne differas, sed nunc esto: nec ilico quia pretii summa te desituit, totam relinquas libertatem; sed partem re ipsa præstes, partem animi promptitudinæ aut proposito in poterum.

Bonum est aliquid tineis et invidiæ subtrahere. Christo debitor esse malis, quam omnia possidere, Qui etiam pro panis frusto regnum donat. Christum legis, nutrique, pauperem nutries. Relictis omnibus Christum tibi solum compara. Distributor enim es alienæ pecuniæ.

54 Quod si non vis omnia, plura tamen largire. At si ne hoc quidem, superfluis tamen erogandis esto pius.

Pauper accessit, et nihil consecutus abivit.

Meiun, Christe, ne et ego manu tua cadam.

Nam quod quis non delit, accipere etiam non speret.

Ne inquiras sollicite, quis largitione dignus aut indignus sit. Multo melius enim est propter dignos indignis quoque porrigere, quam dignos fraudare præ metu et suspitione indignorum.

Præstat conferre quemquo quod facultatis est suæ, quam prorsus deducere.

Magnum calamitoso remedium est misericordia ex animo collata: et genuina condolentia multo leviozem reddit calamitatem.

Paupertas non impedit eleemosynam: idque testatur vidua illa, quæ quadrantem elargita, cæteris etiam qui multa erogaverant prælata est (Marc. xii).

Magna vis est eleemosynæ. Siquidem nutritores suos multa cum fiducia in regnum cælorum introducit. Nota est enim janitoribus cæli qui thalami fores custodiunt: neque nota solum, sed etiam venerabilis: et a quibuscumque se honoratam cognoverit, illos condemner introductet. Nam si Deum in terram deduxit, et hominem fieri persuasit, multo magis hominem in cælum adducere poterit.

ἀρετὴν γενοῦ τοῦ πλησίον τιμώτερος, ἐκ τοῦ φα-
νῆναι χρηστότερος. Γενοῦ τῷ ἀτυχοῦντι θεός, τὸν
ἐλεον θεοῦ μιμούμενος· οὐδὲν γὰρ οὕτως ὡς τὸ εὖ
ποιεῖν ἄνθρωπος ἔχει θεοῦ. Μὴ διακοφῆσω σου
μὴδὲ νύξ τὸν ἐλεον· μὴ εἴρηξ, Ἐπανελθὼν ἐπάνηκε,
καὶ ἄθριον δώσω, μὴ τι μέσον γένηται τῆς ὁρμῆς
καὶ τῆς εὐεργεσίας.

Ἐάν ἴδῃς γυμνὸν, περιβάλε, τιμῶν τὸ οὐν ἐν-
μα τῆς ἀφθαρσίας, Χριστὸς δὲ τοῦτό ἐστιν· ἐπέδη
δοσε εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθημεν, Χριστὸν ἐνενοή-
μεθα.

Ἔστω τὸ ἀγαθὸν ὁμῶν ἐκ τῆς χρείας, μὴ τοῦ πι-
ριπειύματος. Ἡ μὲλλον καρποφορία θεὸς εὐφραι-
νεται ἢ πλήθει τῆς εἰσφορᾶς καὶ μεγέθει τῆς ἐπι-
δόσεως.

Τὸ κάλλιστον καὶ φιλανθρωπότατον, ὅτι μὴ τῇ
ἀξίᾳ τοῦ δεδομένου, τῇ δὲ δυνάμει καὶ τῇ δια-
θέσει τοῦ καρποφοροῦντος μετρεῖ θεὸς τὴν ἐπιδο-
σιν.

Μὴ ἀναμείνης γενέσθαι χρηστὸς, ἀλλ' ἤδη γενοῦ·
μὴδ' οὐ τῆς ἀξίας λείπει, τὸ πᾶν ἄλλοις· ἀλλὲ
τὸ μὲν εἰσίνεγκε, τὸ δὲ προθυμήθητι.

Καλὸν τι ἀπὸ σπητῶν ἀρπάσαι καὶ τοῦ φθόνου.
Χριστὸν χρεώσθαι μᾶλλον, ἢ τὰ πάντα ἔχειν,
Ὅς καὶ βασιλείαν κλάσματος χαρίζεται.
Χριστὸν σκέπτεις τρέφεις τε τὸν πτωχὸν τρέφον.
Πρόνυ τὰ πάντα, καὶ Χριστὸν κτῆσαι μόνον.
Εἰ γὰρ μεριστῆς χρημάτων ἄλλοτριῶν.
Εἰ δ' οὐ θλίψῃ τὰ πάντα, ὅς τὰ πλείονα·
Εἰ δ' οὐδὲ τούτο, τοῖς περισσοῖς εὐσιθεῖ.

Πένης προσήλθεν, εἰτ' ἀπῆλθε μὴ τυχῶν.
Δέδωκα, Χριστὲ, μὴ κἀγὼ τῆς σῆς χερὸς πέσω.
Ὅ γάρ τις οὐκ ἔδωκε, μὴδ' ἐλπίζετω λαθεῖν.

Μὴ δοκιμασίαν ζῆτις τοῦ δεδομένου ὅστις ἀξιος,
καὶ ὅστις οὐ. Ποιῶν γὰρ βέλτιον διὰ τοὺς ἀξίους
ὀρέγειν καὶ τοῖς ἀναξίοις, ἢ τοὺς ἀξίους ἀποστραφῆναι
δεῖ τῶν ἀναξίων.

Κρείσσον τὸ κατὰ δύναμιν εἰσενεγκεῖν, ἢ τὸ πᾶν
ἐλλειπεῖν.

Μέγα τῷ ἀτυχοῦντι φάρμακον ἔλεος ἀπὸ ψυχῆς
εἰσφερόμεν· καὶ τὸ συναγαγεῖν γνησίως πολὺ τι
κουφίζει τῆς συμφορᾶς.

Οὐκ ἔστι κώλυμα πρὸς ἐλεημοσύνην πενία· καὶ
μάρτυς ἡ χῆρα ἢ τὰ δύο λεπτὰ βαλοῦσα, καὶ τοῦ;
τὰ πολλὰ καταθέντας ὀπερακοντίσασα.

Μεγάλη ἡ τῆς ἐλεημοσύνης ἰσχύς. Μετὰ πολλῆς
γὰρ εἰσάγει τῆς παρῆρσις τοὺς αὐτῆς τροφίμους
εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Γνωρίμη γὰρ ἐστὶ
τοῖς ἐν τῷ οὐρανῷ πτωχοῖς, τοῖς τὰς θύρας κατέ-
χουσι τοῦ νυμφῶνος· οὐ μόνον δὲ γνωρίμη, ἀλλὰ καὶ
αἰδέσιμος, καὶ οὐς ἂν ἐπιγνῶν τετιμηκότας αὐτῇ,
μετὰ πολλῆς εἰσάξει τῆς παρῆρσις. Εἰ γὰρ τὸν θεὸν
εἰς τὴν γῆν κατήγαγε, καὶ ἐπεισεν ἄνθρωπον γενέ-
σθαι, πολλῶν μᾶλλον ἄνθρωπον εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνα-
γαγεῖν δυήσασα.

Ἡμεῖς ἴσμεν κύριος τοῦ τὸν Θεὸν ἐλεῆσαι ἡμᾶς, Α αὐτὸς ἡμῖν τοῦτο ἐχαρίσατο· ἐν δέξια ἰλέους προσ- ἄγωμεν, ἐν δέξια φιλανθρωπίας τῆς κατ' αὐτοῦ, ἐλεῆσαι ἡμᾶς ὁ Θεός· ἐὰν δὲ αὐτοὺς μὴ ἰλεῶμεν, τίς ἡμῶν φείσεται; Ἐλέησον τὸν πλησίον, καὶ ἐλεηθήσῃ κατ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ. Μείζων ἢ ἐλεημοσύνη ἐστὶν ἡ εἰς τοὺς ἀμαρτωλοὺς ἢ εἰς τοὺς δικαίους. Ἐλεημοσύνη γὰρ τοῦτ' ἐστὶ, οὐ τὸ τοὺς κατορθώσας, ἀλλὰ τὸ τοὺς πεπληγμένους; ἰλεῖν.

Ὁδὸς οὕτως ἐπάγων δέξιο; ὁ μέγαν ὑποδεχόμενος, ὡς ὁ τὸν οἰκτρὸν καὶ ταλαίπωρον, Καὶ ὁ μὲν τὴν θαυμαστὸν καὶ περιφανῆ θεραπεύων πολλάκις καὶ πρὸς ἀνθρώπων ἐπιδειξὶν τοῦτο ἐποίησε· ὁ δὲ τὸν ἀπερδόμενον καὶ ἀπεγνωσμένον διὰ μόνην τὴν ἐν- Β πὴλὴν τοῦ Θεοῦ τοῦτο ἐργάζεται.

Ἐλεημοσύνη πίσης; ἀπηλλαγμένη ἀδικίας ἐστὶν· αὕτη πάντα ποιεῖ καθαρὰ. Τοῦτο καὶ νηστείας βίβλιον καὶ χαμευνίας, καίτοι γε ἐκεῖνα μοχθηρότερα καὶ ἐπιπικνωτέρα, ἀλλ' αὕτη κερθαλιωτέρα χρωτίζει ψυχῆν, λεπτύνει, καλὴν καὶ ὠραίαν ποιεῖ.

Ἀμήχανον, κἂν μυρία κατορθώσωμεν ἀγαθὰ τῆς ἐλεημοσύνης χωρὶς, ἐπιθῆναι τῶν τῆς βασιλείας κερθύρων.

Ἐκεῖνα μόνα κερθήσομεν, ὅσα ἂν ἐκεῖ προπέμφωμεν· ἐκεῖνα μόνα ἐστὶν ἡμέτερα, ὅσα τῆς ψυχῆς ἐπὶ κατορθώματα, ἐλεημοσύνη καὶ φιλανθρωπία. Ὁ δὲ γὰρ θύνατον χρήματα λαβόντα ἀπελθεῖν· μά- C λλον δὲ καὶ προπέμφωμεν αὐτὰ, ὥστε ἐτοιμάσαι ἡμῖν ἔκκλησιν ἐν ταῖς αἰωνίαις μοναῖς.

Ἐλεημοσύνης χωρὶς ἀκαρπὸς ἢ ψυχῆ. Πάντα ἀκάθαρτα αὐτῆς χωρὶς, πάντα ἀνόητα. Τοῦτ' ἐστὶν ἢ ἐξισοῦσθαι θυνάμεθα τῷ Θεῷ, τὸ ἰλεῖν καὶ οἰκταίρειν. Ὅταν οὖν τοῦτο μὴ ἔχωμεν, τοῦ παντὸς ἀπιστερήμεθα. Οὐκ εἶπεν, Ἐὰν νηστεύσῃτε, ὁμοιοῖ ἔσθε τῷ Πατρὶ ὁμῶν. Οὐκ εἶπεν, Ἐὰν παρθεύσῃτε. Ἀλλὰ τί; « Γίνεσθε οἰκτιρῶντες, ὡς ὁ Πατὴρ ὁμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ἐλεον γὰρ, φησὶ, θέλω, καὶ οὐ θυσίαν. »

Ἄν βουλόμεθα τυχεῖν κατὰ τοῦ Θεοῦ, τοῦτων πρότερον μεταδιδοῦναι τοῖς πλησίον ὀφείλομεν. Ἄν δὲ τοὺς πλησίον τοῦτων ἀποστερώμεν, πῶς τυχεῖν αὐτῶν βουλόμεθα; « Μακάριοι, φησὶν, οἱ ἐλεῆμονες, ἔτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. » Ἀνάλοος δὲ ἡ κρίσις; τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλεος.

Ἐκτείνων σου εἰς χεῖρας μὴ εἰς τὴν οὐρανὸν, ἀλλ' εἰς τὰς τῶν πενήτων χεῖρας. Ἐὰν εἰς τὰς τῶν πενήτων χεῖρας ἐκτείνῃς τὴν χεῖρα, αὐτῆς ἦψω τῆς κορυφῆς τοῦ οὐρανοῦ· ὁ γὰρ ἐκεῖ καθήμενος λαμβάνει τὴν ἐλεημοσύνην. Ἄν δὲ ἀκάρπτος ἀνατείνῃς, οὐδὲν ὠνήσας· οὐ γὰρ ἐν τῇ ἐκτάσει τῶν χειρῶν, οὐδὲ ἐν τῷ πληθεῖ τῶν βημάτων, ἀλλ' ἐν τοῖς ἔργοις τὸ ἐπακοῦσθαι ἐστὶν. Ἄκουε γὰρ τοῦ προφήτου λέγοντος, « Ὅταν εἰς χεῖρας ὑμῶν ἐκτείνῃτε, ἀποστρέψω τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀπ' ὑμῶν· καὶ ἐὰν πλη-

Penes nos situm est ut Deus misereatur nostri, ipse nobis hanc gratiam condonavit. Nempe si offerimus ei quæ misericordia et benignitate ejus indigna non sint, miserabitur nostri: si vero nos nulla nostri misericordia tangimus, quis nobis parceret? Miserere proximi, et misericordiam a Deo consequeris. Major est quæ peccatoribus exhibetur misericordia quam quæ justis. Hoc enim misericordia est, non illorum qui recte egerunt, sed qui deliquerunt, misereri.

Non ita laudandus est qui magnum aliquem suscipit, ut quam miserum et ærumosum. Et qui colit hominem præstantem et clarum, sæpe ad ostentationem coram hominibus id facit: qui vero abjectum et desperatum curat, propter solum Dei præceptum id agit.

Misericordia expers est omnis sceleris: omnia reddi pura. Hæc et jejunio et cubita super humo, quamvis molestioribus magisque acerbis mellior est utpote utilior; hæc animam colorat, subtilem, pulchram et formosam efficit.

Ad regni vestibula accedere nequaquam licet, quamvis innumera, sed absque misericordia, peregerimus bona.

Illæ sola lucrabimur, quæ præmiserimus illuc: illæ sola nostra sunt, quæ bona opera animæ dicuntur, misericordia et benignitas. Non enim licet acceptis pecuniis abire: agetum igitur eas præmittamus, ut paremus nobis tabernaculum in æternis habitationibus.

Anima sine misericordia sterilis est. Sine hæc omnia impura sunt, omnia inutilia. Hoc illud est, quo Deo similes nos evadere licet, misereri, inquam, et condolere. Hoc nisi habeamus, privati sumus omnibus. Christus non dixit: Si jejnetis, similes eritis Patri vestro, neque. Si castitatem tueamini. Quid igitur? « Estote misericordes sicut Pater vester cœlestis. Misericordiam enim, inquit, volo, et non sacrificium. »

Quæ a Deo consequi cupimus, ea prius communicare debemus proximis. At si proximos fraudemus eis, quomodo nos eadem consecuturos speremus? « Beati, inquit, misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. » Inmisericors autem judicium illi continget qui misericordiam non exercuerit.

Extende manus tuas, non in cœlum, sed in manus pauperum. Si manum in pauperis manus tenderis, ipsum cœli verticem attingisti; nam qui illic sedet, eleemosynam accipit. Si vero vacuas extenderis, nihil proficiat. Non enim in extensione manuum, neque in verborum multitudine, sed in ipsis operibus situm est ut exaudiaris. Audi enim prophetam dicentem: « Cum extenderitis manus vestras, avertam oculos meos a vobis: et si episcopi fueritis in deprecando, non exaudiam vos. Quin

potius iudicate pupillo et afflicto, et causam videte et promovete, et discite quod bonum est facere. »

Nisi essent pauperes, non tam multa peccata abolerentur. Pauperes nobis vulnerum nostrorum medici sunt: remedia nobis porrigunt manus suas. Non adeo medicus extendens manus et imponens pharmaca sanationem efficit, quam pauper manus extendens, et quæ porrigimus accipiens, abstersio est malorum nostrorum. Expendi argentum, simul etiam peccata foras abierunt; tales etiam sacerdotes erant, de quibus scriptum est: « Peccata populi mei comedunt. »

Cæcus misericordiam consecutus in regnum cælorum ducere novit: et quamvis ad parietes offendens, et incidens in foveas, dncem se præstat ascensionis in cælum.

Quid frustra laboras, o dives, res pauperum in thesauris tuis recondens? Cur indignaris petentibus illis tanquam **56** de tuo expendas? Bona paterna petivi, non tua, quæ tibi commissa sunt ipsorum gratia, non tecum nata. Da quæ accepisti, et usum eorum tibi concessum in lucro ponas. Satis est tibi quod dare, non accipere destinatus sis.

Nihil ita gratum est Deo, quam elemosyna. Quare sacerdotes antiquo ritu ungebantur oleo, sicut et prophætæ; divinæ namque charitatis symbolum credebatur oleum, Qui quidem oleo ungebantur, quia Deum miseret hominum. A misericordia enim sacerdotum in tium. Igitur reges quoque oleo ungebantur. « Omnium enim (inquit) misereri debes, cum possis omnia. » Nempe hoc ipsum, misereri dico, proprium est principatui. Cogita quod mundus per misericordiam constitutus sit, et imitare Dominum. Misericordia hominis in proximum suum, Domini autem in omnes homines extenditur.

Nihil tam similes Deo reddit, quam ad veniam in: probis ac injuriosis dandam paratum esse.

Greg. Nyss. Misericordia est voluntaria tristitia ex alienis malis producta.

Clementis. Facile posset Deus neminem facere pauperem, sed ita beneficentiæ ansam adimeret, nec amplius vellet aliqua condolare. Nunc vero alii aliorum gratia vel divites vel egeni sunt, ut locus et materia beneficentiæ suppetat.

Philonis. Talem te famulis tuis præbe, qualem tibi Deum optas. Audiemur enim a Deo, sicut nos audimus, et aspiciemur ab ipso ut nos aspiciamus. Afferamus igitur misericordiam pro misericordia, ut pro simili simile adspiciamur.

Democr. Hospitibus et egenis impertire de rebus tuis. Nam qui non dat indigenti, nec ipse accipiet cum indigebit.

Pittacus injuriam passus a quodam cum illum puniendi potestatem haberet, dimisit, inquit: Venia melior est vindicta: hæc enim belluini est ingenii, illa mansueti.

Philitiouis. Ex percepto dolore condolare discas; nam et tibi alius qui doluit, condolebit.

Ὁύνητε τὴν δίκην, οὐκ εἰσακούσομαι. Κρίνατε δι μᾶλλον ὀρφανῶν καὶ ταπεινῶν, καὶ δικαιοῦσατε χήραν, καὶ μάθετε καλὴν ποιεῖν. »

Εἰ μὴ πένητες ἦσαν, οὐκ ἂν τὸ πλὴν τῶν ἀμαρτημάτων ἀπατέμεντο. Ἱατροὶ τῶν τραυμάτων εἰσι τῶν ἡμετέρων οἱ πένητες· φάρμακα ἡμῖν παρέχουσι τὰς αὐτῶν χεῖρας. Οὐχ οὕτως, ἱατρὸς χεῖρας ἐκτεινῶν καὶ φάρμακα ἐπιτιθεῖς, τὴν ἱατροῦ παρίχει, ὡς πένης, χεῖρα ἐκτεινῶν καὶ τὰ παρ' ἡμῶν λαμβάνων, ἐκμαγεῖον τῶν ἡμετέρων ἐστὶ κακῶν. Ἔδωκα τὸ ἀργύριον, συνεξήλαθε καὶ ἀμαρτήματα. Τοιοῦτοι καὶ οἱ ἱερεῖς, περὶ ὧν γέγραπται, « Ἀμαρτίας λαοῦ μου φάγονται. »

Τυφλὸς οὖδεν ἐλευόμενος εἰς οὐρανῶν βασιλείαν χειραγωγεῖν· καὶ τοίχοις προσκρούων, καὶ βόβοις ἐνλοισθαίνων, οὗτος ὁδοποιεὶς γίνεται τῆς εἰς οὐρανῶν ἀναβάσεως.

Τὶ ματαιοποιεῖς, ὦ πλούσιε, τὰ τῶν πνηθῶν ἐν τοῖς σὸς θησαυροῖς ἀποκρύπτων; Τὶ αἰτούμενος παρ' αὐτῶν ἀγανακτεῖς ὡς οἰκοθεν ἀναλλίσκων; Τὰ πατρῶα θέλουσιν, οὐ τὰ σά, τὰ ἐγχειρισθέντα σοι δι' αὐτοῦς, οὐ μετὰ σοῦ γεννηθέντα. Ἄ ελαθεῖς δεῖ, καὶ τὴν χρῆσιν κέρδανον. Ἄρχει σοι ὅτι δίδόντι, σὲ λαμβάνειν ἐτάχθης.

Οὐδὲν οὕτως εὐφραίνει τὸν Θεόν, ὡς ἐλεημοσύνη. Διὸ οἱ ἱερεῖς κατὰ τὸ παλαιὸν ἔλαιον ἔχρυνον, καὶ οἱ βασιλεῖς, καὶ οἱ προφῆται. Τῆς γὰρ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας εἶχον σύμβολον τὸ ἔλαιον. Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἐλεεῖ τοὺς ἀνθρώπους καὶ φιλανθρωπεύεται, διὰ τοῦτο ἔλαιον ἔχρυνον. Καὶ γὰρ τὴν ἱερωσύνην ἀπὸ ἔλαιου ἐποίησεν. Καὶ οἱ βασιλεῖς ἔλαιον ἔχρυνον. « Ἐλάτεις γὰρ, φησὶ, πάντας, ὅτι πάντα δύνασαι. » Τοῦτο γὰρ ἀρχῆς ἴδιον, τὸ ἐλεεῖν. Ἐννήσων ὅτι δι' ἔλαιον ὁ κόσμος συνεστάθη, καὶ μίμησαι τὸν Δεσπότην. Ἔλεος ἀνθρώπου ἐπὶ τὴν πλησίον αὐτοῦ, ἔλεος δὲ Κυρίου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα.

Οὐδὲν οὕτως ὁμοίον τῷ Θεῷ, ὡς τὸ τοῖς πονηροῖς καὶ τοῖς ἀδικουσίν εἶναι συγγνωμονικόν.

Ἔλεος ἐστὶν ἐκούσιος λύπη ἄλλοις τοῖς κακοῖς συνισταμένην.

Δυνατὸς ἦν ὁ Θεὸς ποιῆσαι μηδένα πένητα· ἀλλὰ τὸ εὖ ποιεῖν περιηρέτο, συμπάσχειν οὐδεὶς ἤξίου. Νῦν δὲ ἀλλήλων ἕνεκα καὶ εὐποροῦμεν καὶ ἀποροῦμεν, ἵνα τόπος γενώμεθα τῇ εὐποιᾷ.

Τοιοῦτος γίνου περὶ τοὺς σοὺς οἰκέτας, ὡς εὖχῃ σοι τὸν Θεὸν γενέσθαι. Ὡς γὰρ ἀκούομεν, ἀκουσῆσόμεθα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· καὶ ὡς ὀρώμεν, ὀραθῆσόμεθα ὑπ' αὐτοῦ. Προσενέγκωμεν οὖν τοῦ ἔλαιου τὸν ἔλαιον, ἵνα τῷ ὁμοίῳ τὸ ὁμοίον ἀντιλάβωμεν.

Ἐίνους μεταδίδου, καὶ τοῖς δεομένοις, ἐκ τῶν ἰόντων. Ὁ γὰρ μὴ δίδους δεομένῳ οὐδὲ αὐτὸς λήψεται δεόμενος.

Πιττακὸς ἀδικηθεὶς ὑπὸ τινος, καὶ ἔχων ἐξουσίαν αὐτὸν κολάσαι, ἀρῆκιν, εἰπὼν· Συγγνώμη τιμωρία· θμεινον. Τὸ μὲν γὰρ ἡμέρου φύσεώς ἐστι, τὸ δὲ θηριώδους.

Ἐκ τοῦ παθεῖν γίνωσκε τὸ συμπαθεῖν. Καὶ εὖ γὰρ ἄλλος συμπαθήσεται παθῶν.

ΛΟΓΟΣ ΚΙΨ.

A

SERMO XXVIII [al. LIX].

Περὶ φειδωλῶν καὶ ἀμεταδότην, καὶ ἐλεημοσύνην μὴ ποιούντων.

Οὐκ ὄμν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, οἵτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἥδύοσμον, καὶ τὸ ἀνηθον, καὶ τὸν κύμινον, καὶ ἀφίκασε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν καὶ τὸν ἔλεον. Ταῦτα δὲ ἔδει ποιῆσαι, κίκαίνα μὴ ἀφιέναι.

Εἶδότε καλὸν ποιεῖν, καὶ μὴ ποιοῦντι, ἀμαρτία αὐτῶ ἔστιν.

Ἢ κρίσις ἀνίλωσ τῶ μὴ ποιήσαντι ἔλεος.

Τὰ σπλάγγνα τῶν ἀσεβῶν ἀνελεήμονα.

Ἔστιν ἀβρωστία, ἣν εἶδον ὑπὸ τὸν ἥλιον, πλοῦτον φυλασσόμενον παρ' αὐτοῦ εἰς κακίαν αὐτοῦ· καὶ ἀπολείται ὁ πλοῦτος ἐκεῖνος ἐν περισπασμῶν πονηρῶν.

Ἔστι πλουτῶν ἀπὸ προσοχῆς καὶ σφιγγίας αὐτοῦ· καὶ καταλείψει αὐτὰ τέτροις καὶ ἀποθάνεται.

Ὁ συνάγων ἀπὸ ψυχῆς αὐτοῦ συνάγει ἄλλοις· καὶ ἐν τοῖς ἀγαθοῖς αὐτοῦ τρυφήσουσι πολλοί.

Ὁ πονηρὸς ἑαυτῶ τίνι ἀγαθὸς ἔσται; Τέκνον, καὶ ὅσον ἔχεις, εὖ ποιεῖ σαυτῶ.

Ἄκουε, ἀνθρώπε, Σολομῶντος· μὴ εἴπηρς. Ἐπανελθὼν ἐπάνηκε, καὶ ἀβριον δώσω, δυνατοῦ σου ὄντος εὖ ποιεῖν. Οὐ γὰρ οἶδας τί τέξεται ἡ ἐπιούσα. Ἢ ποῖων παραγγελμάτων ὑπεροφῆς, καὶ κατηφῆς; εἰ καὶ δυσέντευκτος, ἐκκλίνων τὰς ἀπαντήσεις, μὴ ποῦτε καὶ μικρὸν ἀναγκασθῆς τῶν χειρῶν ἐκβαλεῖν ἑμίαν οἶδας φωνῆν, οὐκ ἔχων οὐδὲ δώσω, πένης γάρ εἰμι. Πένης εἰ τῶ ὄντι παντὸς ἀγαθοῦ, πένης πίστεως εἰς Θεόν, πένης εἰς φιλανθρωπίας, πένης ἐλπίδος. Συμμεριστάς ποιήσον τῶν σιτηῶν τοὺς ἀδελφούς σου· πλεονεξίας εἶδος χαλεπώτατον, μὴδὲ τῶν φειρομένων μεταδοῦναι τοῖς ἐνδεέσι.

Οὐκ ἠλέησας, οὐκ ἐλεθθῆσ· οὐκ ἤνοιξας τὴν οἰκίαν, ἀποκλεισθήσῃ τῆς βασιλείας· οὐκ ἔδωκας ἔσπον τῶ πεινῶντι, οὐ λήψῃ τὴν αἰώνιον ζωὴν.

Δεῖξον, ἀνθρώπε, τὰ ἔργα, καὶ ἀπαίται τοὺς μισθοῦς. Οὐδέεις μετὰ τὸ λυθῆναι τὴν πανηγυριν πραγματεύεται, οὐδὲ μετὰ τοὺς ἀγῶνας ἐπανελθὼν στεφανοῦται· οὐ τοῖνον μετὰ τὴν τελευτὴν εὐσεβεῖ.

Ἄξιόν σοι τῆς σπορᾶς τὸ θέρος. Πικρίαν ἔσπειρας; δρέπου τὰ δράγματα. Τὸ ἀνηλεὲς ἐτιμησας; ἔχε ὅπερ ἡγάπησας. Ἔφυγες τὸν ἔλεον; φεύξεται σε ὁ ἔλεος. Ἐβδελύξω πτωχόν; βδελύξεται σε ὁ δεῖ ἡμῶ πτωχεύσας.

ΛΟΓΟΣ ΚΘ΄.

Περὶ εὐεργεσίας καὶ χάριτος, καὶ ἀχαριστίας.

Ἐἶπεν ὁ Κύριος, Ὅταν ποιήσῃς ἄριστον ἢ δεῖπνον, μὴ φῶναι τοὺς φίλους σου, μὴδὲ τοὺς ἀδελφούς σου, μὴδὲ τοὺς συγγενεῖς σου, μὴδὲ γείτονας πλουσίους, μήποτε καὶ αὐτοὶ σε ἀντικαλέσουσι, καὶ γένηται σοι ἀνταπόδομα. Ἄλλ' ὅταν ποιῆς δοχὴν, κάλει πτωχοῖς, ἀνπηροῖς, χωλοῖς, τυφλοῖς, καὶ μακί-

ΠΑΤΡΟΛ. GR. CXXXVI.

De parcis et illiberalibus, et eleemosynam non facientibus.

Matth. xxiii. Vae vobis, Scribae et Pharisei hypocritae, quoniam decimatis mentham, anethum, et cuminum, et quae graviora sunt in lege negligitis, iudicium scilicet et misericordiam: oportebat autem haec facere, et illa non omittere.

Jac. iv. Qui sciens bonum facere non facit, peccat.

Salomonis. Immisericors iudicium experietur qui misericordiam non fecit.

Prov. xii. Impiorum viscera misereri nesciunt.

Eccle. v. Vitium est quod vidi sub sole, divitias custodiri in malum domini sui: et illae peribunt malorum perversitate.

57 Sirach. Est aliquis dives per curam et anxietatem suam, et relinquet opes aliis, ac morietur.

Qui colligit animum suam defraudans, colligit aliis: et in bonis ipsius multi deliciabuntur.

Malus sibi ipsi, cuius erit bonus? Fili, quoad potes, benefac tibi ipsi.

Basilii. Audi, o homo, Salomonem: ne dicas: Revertere alias, et cras tibi dabo, cum possis beneficum praestare; nescis enim quid crastinus dies pariat. O quae praecipua contemnis, et tristitiam ac gravitatem praete fers, declinans obvios, ne quid etiam modicum expendere cogaris! Unam hanc vocem nosti, Cum nihil habeam, nihil dabo; pauper enim sum. Atqui vere pauper es et inops omnis boni, inops fidei erga Deum, inops benignitatis, inops spei. Quin impertiris fratribus tuis ea quae aliter a tineis erodentur? Pessimum istud avaritiae genus est, ne corruptioni quidem obnoxia indigentibus communicare.

Miserus non es, misericordiam non consequeris; non aperuisti domum, excluderis regno: non dedisti panem esurienti, non accipies aeternam vitam.

Ostende, o homo, opera, et pete mercedem. Nemo, solutus jam nundinis, negotiatur, neque post certamina reversus coronatur. Ne igitur post mortem demum pius esse velis.

Messis tibi sementi respondebit. Amaritiam sensit, carpe manipulos. Immisericordiam coluisti, habes quod dilexisti: fugisti misericordiam, eadem te quoque fugiet: abominatus es pauperem, abominabitur te qui nostri gratia pauper fuit.

SERMO XXIX [al. LVIII.]

De beneficentia et gratia et ingratitude.

Luc. xiv. Dixit Dominus, Cum facis prandium aut cenam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos tuos, neque vicinos tuos divites, ne quando et ipsi te vicissim invitent, ac rependantur tibi beneficium. Imo cum facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos, caecos, et beatus eris,

quia non possunt rependere tibi; rependetur enim tibi in resurrectione justorum.

Luc. vi. Sicut vultis ut faciant vobis homines, vos etiam eis similiter facite.

Apost. Qui bene facit, ex Deo est: qui vero male facit, Deum non vidit.

Cuius instituenti bonum Deus cooperatur in bonum.

Salomonis. Prudentiæ est etiam scire cuius sit gratia.

Sermo bonus melior est munere, bonus sermo superat donum.

58. *Eccli. xxix.* Labia justorum cognoscunt gratias.

Gratiam hominis tanquam oculi pupillam conserva.

S. Basilii. Ingratus animus videtur in ablatione demum bonorum beneficium præteritum agnoscere.

Donorum operum gratiæ revertuntur ad largi-
tores.

Benefactores quidem etiam sermone naturali instinctu amant; quid vero tantum boni amicus in nos confert, quantum inimici comparantes nobis benedictionem Domini, qui dixit: « Beati estis cum probra jecerint in vos, et persecuti fuerint, et dixerint omne malum verbum contra vos, mentientes propter me. Gaudete et exultate, quoniam merces vestra multa est in cælis? »

Theolog. Dum navigas secundis ventis, manum porrigere naufrago, et dum bene habitus ac dives es, male affectum juvato.

Petitionis magnitudinem determinari convenit pro modo illius a quo petitur. Tam enim absurdum est magna a parvo petere, quam parva a magno. Hoc enim vile, illud importunum habetur.

Homo nihil tam Dei habet quam benefacere: quamvis hic in magnis rebus, illic in parvis benefaciat, uterque nimirum pro sua facultate.

Benefaciendo Deum imitari te puta.

S. Chrysost. Multos videmus, post accepta beneficia, auctores beneficiorum veluti mancipia contemnere, et frontem adversus ipsos contrahere.

Benefici simus erga illos qui non sentiunt se beneficiis afflicti, ne vos vicissim aut laudantes aut aliter remunerantes mercedem nobis imminuant; nam cum nihil ab hominibus acceperimus, tunc majora acciplemus a Deo.

Sæpe sufficit vel ipsa voluntas magnum aliquod bonum faciendi.

Non benefacit qui benefacit, sed beneficium ipse accipit potius quam dat. Majora enim accipit quam largiatur; quoniam Deo mutuum dat, non hominibus; auget opes, non minuit. Minuit autem si nihil demat, si nihil elargiatur.

Greg. Nyss. Qui bonum sibi in voluntate tantum proposuit, impeditur autem imbecillitate quo-

ριος ἔση, ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀναποδοῦναι σοι. Ἀναποδοθήσεται γὰρ σοι ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δικαίων.

Καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως.

Ὁ ἀγαθοποιῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστίν· ὁ δὲ κακοποιῶν οὐχ ἑώρακε τὸν Θεόν.

Παντὶ τῷ προαιρευμένῳ τὸ ἀγαθὸν συνεργεῖ ὁ Θεὸς εἰς ἀγαθόν.

Φρονήσεως καὶ τὸ εἰδέναι τίνος ἡ χάρις.

Κρεῖσσων λόγος ἀγαθὸς ἢ δόσις· ἀγαθὸς λόγος ὑπὲρ δόμα.

Χεῖλη ἀνθρώπων δικαίων ἐπιστάται χάριτας.

Χάριν ἀνθρώπου ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ συντήρησον.

Αἱ ἀχάριστοι ψυχὰς εὐχάσιν ἐν τῇ ἀπαλλοτριώσει τῶν ἀγαθῶν τῆς παρελθούσης χάριτος ἐπαισιβήσονται.

Τῶν ἀγαθῶν ἔργων αἱ χάριτες ἐπὶ τοὺς διδόντας ἐπαναστρέφουσιν.

Εὐεργέτας μὲν καὶ τὰ θηρία φυσικῶς ἀγαπᾷ· εἰ δὲ τοσοῦτον εὐεργετῆ ὁ φίλος, ὅσον οἱ ἐχθροὶ προξενούντες ἡμῖν τὸν μακαρισμὸν τοῦ Κυρίου εἰπόντος· « Μακάριοι ἐστε ὅταν ἀνειδίωσιν ὑμᾶς, καὶ διώξωσι, καὶ ἐπώσωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν, ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ· χαίrete καὶ ἀγαλλιάσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς; »

Ἔως πλεῖς ἐξ οὐρίας, τῷ ναυαγοῦντι δὲς χεῖρα· ἕως εὐεκτήεις καὶ πλουτεῖς, τῷ κακοπαθοῦντι βοηθήσον.

Συμμετρεῖσθαι δεῖ τῷ αἰτουμένῳ τὴν αἴτησιν. Ὁμοίως γὰρ ἄτοπον παρὰ μικροῦ μεγάλα ζητεῖν, καὶ παρὰ μεγάλου μικρὰ· τὸ μὲν γὰρ ἀκαιρον, τὸ δὲ μικρολόγον.

Οὐδὲν οὕτως ὡς τὸ εὖ ποιεῖν ἄνθρωπος ἔχει Θεοῦ, καὶ ὁ μὲν μέλιζω, ὁ δὲ ἐλάττω εὐεργετῆ, ἐκάτερος, οἶμαι, κατὰ τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν.

Εὐεργετῶν νόμιζε μιμεῖσθαι Θεόν.

Ὅρωμεν πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων μετὰ τὰς εὐεργεσίας, καθάπερ ἀνδραπόδων, οὕτως ὑπερορῶντας τῶν εὐεργετησάντων καὶ τὰς ἐφρῦς ἀνασπώντων κατ' αὐτῶν.

Εὐεργετῶμεν τοὺς μὴδὲ ἀισθανομένους ὅτι εὐεργετοῦνται, ἵνα μὴ ἀντιδόντες ἡμῖν τὸν ἔπαινον, ἢ ὁ τι δῆποτε, ἐλαττώσωσιν ἡμῖν τὸν μισθόν. Ὅταν γὰρ μὴδὲν παρὰ ἀνθρώπων λάβωμεν, τότε μέλιζονα παρὰ Θεοῦ ληψόμεθα.

Ἄρκει πολλαχοῦ καὶ προαίρεσις μέγα ποιῆσαι ἀγαθόν.

Οὐκ εὖ ποιεῖ ὁ εὖ ποιῶν, ἀλλ' εὖ πάσχει αὐτὸς, εὐεργετεῖται μᾶλλον, οὐκ εὐεργετῆ. Μελίζονα γὰρ λαμβάνει, ἢ εἰδῶσι. Θεῷ γὰρ δανίζει, οὐκ ἀνθρώποις· αὐξίει τὸν πλοῦτον, οὐ μείοι· μείοι δὲ, ἐὰν μὴ ἐλαττώσῃ, ἐὰν μὴ δῶ.

Ὁ θελήσας τὸ ἀγαθὸν μόνον, κωλυθεὶς δὲ πρὸς τὸ καλὸν τῷ μὴ δύνασθαι, κατ' οὐδὲν ἐλαττοῦται

της ψυχῆς διαθέσει τοῦ διὰ τῶν ἔργων τὴν γνώμην ἀξιῶντος.

Τὸν εὐεργετοῦντά σε εἰς ψυχῆν, ὡς ὑπηρέτην θεοῦ μετὰ θεὸν τίμα.

Οἱ διαπαντός εἰς ἀναξίους, δι' ὧν ἐχρῆν θεραπεύεσθαι τοὺς ἀξίους, τρισὶν ἀτόποις ἐνόχους ἑαυτοῦς ἀποφαίνουσιν· ἐζημίωσαν ἑαυτοῦς, ἐνύθρισαν τοὺς χρηστοὺς, τοὺς φαύλους ἐνίσχυσαν, ἕλην ἀμαρτιῶν χορηγήσαντες.

Ἀχάριστον εὐεργετεῖν, καὶ νεκρὸν μυρίζειν, ἐν ἔψῳ κεῖται.

Ἄφρονι τρέφειν, καὶ πονηρὸν εὐεργετεῖν, ταυτὸν ἐστίν. Οὐδετέρου γὰρ ἡ χάρις εὐνοίαν γεννᾷ.

Ἀνακρέων ὁ μελοποιδῆς, λαθῶν τάλαντον χρυσοῦ παρὰ Πολυκράτους τοῦ τυράννου, ἀπέλυσεν, εἰπὼν· Μισῶ δωρεάν, ἥτις ἀναγκάζει ἀγρυπνεῖν.

Δημοσθένης ἐρωτηθεὶς τί ἀνθρώπος ἔχει δημοῖον θεῶ, ἔφη· Τὸ εὐεργετεῖν καὶ ἀληθεύειν.

Μικρὰ χάριτες ἐν καιρῷ μέγιστα εἰσι τοῖς λαμβάνουσι ταύτας ἐν περιστάσει.

Μικρὰ δίδουσι βούλου μᾶλλον, ἢ μεγάλα ἐγγυθῶν. Ὅ τε γὰρ κίνδυνος ἀπεισι, καὶ ὁ λαθῶν ἔργων, οὐ λόγου χρεῖαν ἔχει.

Ἄφρονι τὴν χάριν καταθῆ, θάπτον τὴν χάριν δίδου. Ἢ γὰρ βραδυτέρας λυμᾶνεται τὴν δόξαν.

Δυνάμενος χαρίζεσθαι, μὴ βράδυνε, ἀλλὰ δίδου, ἐπιστάμενος μὴ εἶναι τὰ πράγματα μόνιμα.

Ὁ πλουσίω χορηγῶν οὐδὲν διαφέρει τοῦ εἰς θάλασσαν ὑδωρ ἐκχέοντος.

Οὐδὲν ἐν τῷ βίῳ τάχιστα γηράσκει ὡς χάρις. Ἢ χάρις πρὸς εὐγνώμονας οὐδέποτε θνήσκει.

Μὴ φεῦγε μικρὰ χαρίζεσθαι. Δόξεις γὰρ καὶ πρὸς τὰ μεγάλα τοιοῦτος εἶναι.

Μὴ δνειδίσης τῷ φίλῳ σου χάριτας· ἔση γὰρ ὡς οὐ δέδωκώς.

Οἱ μὴ χρησάμενοι τοῖς καιροῖς ὀρθῶς, οὐδὲ εἰ συνίδῃ τι αὐτοῖς παρὰ τοῦ θεοῦ χρηστὸν, μνημονεύουσιν.

Μὴ αἰτεῖ μεγάλα, ἵνα μὴ δυοῖν θάτερον, ἢ τυγχάνων λυπῆς, ἢ μὴ τυγχάνων λυπῆ.

Μὴ παρὰ πάντων τὰ διδόμενα δέχεσθαι χρεῖ· οὐ γὰρ θεμιτὸν ἀρετὴν ὑπὸ κακίας τρέφεσθαι.

Τοὺς ἀγαθοὺς εὐ ποιεῖ, Καλῶς γὰρ θησαυρὸς παρ' ἀνδρὶ σπουδαίῳ χάρις ὀφειλομένη.

Ἀδαπάνητός ἐστι τῆς εὐπορίας ὁ πλοῦτος· ἐν τῷ δίδου γὰρ λαμβάνεται, καὶ ἐν τῷ σκορπίζειν συνάγεται.

Λαθῶν τι παρὰ τινος, εὐθὺς ἀπόδος, ἵνα πάλιν λάθῃς.

Χρήματα πορίζειν μὲν οὐκ ἀχρεῖον· ἐξ ἀδικίας δὲ παντὸς κάκιον.

Ἕμνους τῷ θεῷ, ἐπαίνους δὲ τοῖς ἀνθρώποις παρέχειν δεῖ.

Εὐνοία καὶ χάρις πειθόντων ἐστίν, οὐ βιαζομένων.

A minus effectum det, nihil inferlor est animi sui habitu, quam qui re ipsa propositum suum declaravit.

Qui animæ tuæ beneficium præstat, veluti ministrum Dei post Deum honora.

Photii patriarch. Qui largiuntur indignis ea quæ dignis conferri debebant, tria committunt absurda: nam et ipsi facturam faciunt, et in honos contumeliosi sunt, et malos fortes reddunt materia vitiorum suppeditata.

59 Plutareh. Ingrato benefacere, et ungere mortuum, eadem sunt.

Serpentem alere, et malo benefacere, idem est. Neuter ad benevolentiam beneficio trahitur.

Anacreon. Anacreon lyricus cum auri talentum a Polycrate tyranno accepisset, aliis id distribuit, inquit: Odi munus quod vigilare cogit.

Demosth. Demosthenes interrogatus quid homo simile Deo haberet, dixit: Benefacere et vera dicere.

Democ. Parva beneficia tempestiva maxima sunt accipientibus ea in discrimine.

Parva potius largire, quam magna promitte. Hoc enim periculo vacat, et qui accipit, re, non verbis indiget.

Si cui benefactorus es, statim facito. Tarditas enim vitiosum reddit munus.

Si benefacere potes, ne cuncteris, sed largire, sciens quod res non sunt stabiles.

Socratis. Qui diviti largitor, nihil ab illo differt, qui avari in mare profundit.

Nihil in vita celerius beneficio senescit: Catonis. Beneficium apud gratos nunquam moritur.

Epicuri. Ne recuses in parvis gratificari: videberis enim in magnis quoque ejusmodi esse.

Sexti. Ne exprobres amico tuo beneficia; sic enim eris tanquam non dederis.

Demosth. Qui temporis rationem non habent, nec arripiunt occasionem, quamvis aliquid boni divinitus eis obtigerit non meminerunt.

Ne petas magna, ne alterum e duobus accidas, ut vel compos redditus voti molestiam fias aliis, vel non compos, ipse molestiam sentias.

Cratetis. Non ab omnibus quæ dantur accipienda sunt. Non decet enim virtutem ab improbitate nutriri.

Isocrat. Benefacito bonis: Pulcher enim thesaurus est apud virum bonum debita gratia.

Thespidæ. Opes non absumentur beneficentia: dando enim accipitur, et spargendo colligitur.

Cum quid ab aliquo accepisti, mox redde, ut iterum accipias.

Non inutile quidem est pecunias acquirere; per injustitiam vero, longe pessimum.

Hymnos Deo, hominibus laudes exhibere oportet.

Benevolentia et gratia persuadentium est, non cogentium.

SERMO XXX [*al.* XXXII].

De inopia et paucarum rerum indigentia.

60 *Matth.* vi. Dixit Dominus : Ne solliciti sitis vitæ vestræ quid comedatis, neque corpori vestro quid induatis ; sed quærite regnum Dei et justitiam ejus, et hæc omnia adjicientur vobis.

Act. xx. Argentum aut aurum aut vestimentum nullius desideravi : ipsi scitis, quod necessitatibus meis, et his qui mecum sunt suppeditaverunt manus hæ.

Hebr. xiii. Sint mores alieni ab avaritia, contenti iis quæ a'sunt. Siquidem ipse dixit ; Non te desero, neque derelinquo.

Philipp. iv. Nam ego didici in quibus sum, in his contentus esse. Novi et humilis esse, novi et excellere ; ubique et in omnibus institutus sum, et saturari et esurire, et abundare et penuriam pati. Omnia possum per Christum qui me corroborat.

Psal. xxxvi. Modicum satius est justo, quam magnæ peccatorum divitiæ.

Psal. lxi. Divitiæ si affluant, cor ne apponite.

Prov. xxi. Vir indigens, amat sobrietatem. Qui vinum et oleum amat, non ditescet (1).

Melius est pauca accipere cum justitiâ, quam multæ possessiones cum injustitiâ.

Melius est convivium cum oleribus ad amicitiam, quam appositio vitalorum cum inimiticia.

Prov. xvii. Melior est buccella cum voluptate in pace, quam domus plena multis bonis et injustis pecoribus cum contentione.

Ibid. xxx. Divitias et paupertatem ne mihi des, Domine, sed necessaria et quæ sufficiant mihi largire, ne saturatus stam vanus, et dicam : Quis me videt ? aut pauper factus furtum committam, et iuram per nomen Dei mei.

Ibid. xxv. Invento melle quod satis est comede, ne forte repletus evomas.

Sirach. Præstat pugillus plenus cum quiete, duobus pugillis cum labore.

Homini sapienti sufficit exiguum.

Vita frugalitatem sequentis jucunda erit.

Somnus sanitatis in ventre moderato.

S. Basilii. Magnanimi sitis. Parietes vero seu parvi seu magni eundem usum exhibent.

Unus est scopus vestis, ut sufficiens tegumentam sit ad hiemem et æstatem.

Sumptus supra quam necessitas et usus postulant, busus est.

Theol. Præstat exigua portio cum securitate, manæ cum debilitate.

Greg. Nyss. Inopia tibi sit obsonium, et quod satietas non adjicitur satietati, nec appetitus hebetatur crapula.

Qui diem dedit, dabit etiam quæ ad diem necessaria sunt.

Rerum necessariorum usus et possessio **61** non

(1) Aliter legitur apud Hebræos.

A

ΛΟΓΟΣ Α'.

Περὶ ἀκτημοσύνης καὶ ὀλιγοδελίας.

Εἶπεν ὁ Κύριος· Μὴ μεριμνήσητε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε· μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσασθε. Ζητεῖτε δὲ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.

Ἀργυρίου ἢ χρυσοῦ ἢ ἱματισμοῦ οὐδενὸς ἐπιθυμῆσα· αὐτοὶ γινώσκετε ὅτι ταῖς χρεῖαις μου, καὶ τοῖς οὖσι μετ' ἐμοῦ, ὑπερέτησαν αἱ χεῖρες αὐταί.

Ἀφιλάργυρος ὁ τρόπος, ἀρκοῦμενος τοῖς παροῦσιν. Αὐτὸς γὰρ εἶπεν, « Οὐ μὴ σε ἀνώ, οὐδ' οὐ μὴ σε ἐγκαταλείπω. »

Ἐγὼ ἔμαθον ἐν οἷς εἰμι, αὐτάρκης εἶναι. Οἶδα καὶ ταπεινοῦσθαι, οἶδα καὶ περισσεύειν· ἐν παντί καὶ ἐν πᾶσι μεμύημαι καὶ χορτάζεσθαι καὶ πεινᾶν, καὶ περισσεύειν καὶ ὑστερεῖσθαι. Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ.

Κρεῖσσον ὀλίγον τῷ δικαίῳ ὑπὲρ πλοῦτον ἡμερῶν πολλῶν.

Πλοῦτος ἐὰν βέη, μὴ προστιθεσθε καρδίαν.

Ἄνηρ ἐνδεὴς ἀγαπᾷ σωφροσύνην. Φιλῶν οἶνον καὶ ἔλαιον οὐ πλουτήσει.

Κρεῖσσον ὀλίγη λήψις μετὰ δικαιοσύνης ἢ πολλὰ γεννήματα μετὰ ἀδικίας.

Κρεῖσσον ξενισμὸς μετὰ λαχάνων πρὸς φίλον, ἢ παράθεσις μόσχων μετὰ ἔχθρας.

Κρεῖσσον ψωμὸς μετ' ἔθουης ἐν εἰρήνῃ, ἢ οἶκος πλήρης πολλῶν ἀγαθῶν καὶ ἀδικῶν θυμάτων μετὰ μάχης.

Πλοῦτον καὶ πέναν μὴ μοι δῶς, Κύριε· σύνεξον δέ μοι τὰ δέοντα καὶ τὰ αὐτάρκη, ἵνα μὴ πλεθθεῖς ψευθῆς γένωμαι, καὶ εἶπω, Τίς με ὀρᾷ ; ἢ πηνθεῖς κλέψω, καὶ ὀμώσω τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ μου.

Μέλι εὐρῶν φάγε τὸ ἱκανόν, μὴ ποτε πλεθθεῖς ἐξεμέσης.

Κρεῖσσον πλήρωμα δραχῆς μετ' ἀναπαύσεως, ὑπὲρ πλήρωμα δύο δραχῶν ἐν μάχῃ.

Ὡς ἱκανὸν ἀνθρώπῳ πεπαιδευμένῳ τὸ ἔλιγον.

Ζωὴ αὐταρκείας ἐργάτου γλυκανθήσεται.

Ἵππος ὕδατος ἐπὶ ἐντέρω μετρίῳ.

Μεγάλην ἔχετε τὴν ψυχὴν. Τοῖχοι δὲ καὶ μικροὶ **D** καὶ μείζους τὴν αὐτὴν χρεῖαν παρέρχονται.

Σκοπὸς ἐσθῆτος εἷς, κάλυμμα εἶναι σαρκὸς, πρὸς χειμῶνα καὶ θέρος αὐταρκείας.

Παράρχησις ἐστὶν ἡ ὑπὲρ τὴν χρεῖαν δαπάνη.

Κρεῖσσον μικρὰ μερὶς μετὰ ἀσφαλείας, ἢ μεγάλη μετὰ καθρότητος.

Ὅσον σοὶ γενέσθω ἡ ἐνδεΐα, καὶ τὸ μὴ ἐπιβίλειν κόρῳ τὸν κόρρον, μηδὲ ἀμβλύνειν τῇ κραιπίῃ τὴν δόξιν.

Ὁ τὴν ἡμέραν διδοῦς, καὶ τὸ εἰς τὴν ἡμέραν σου δώσει.

Ἡ τῶν ἀναγκαίων κτήσις καὶ χρῆσις οὐ τῆ

πούτητα βλαβερὰν ἔχει, ἀλλὰ τὴν παρὰ τὸ μέτρον Ἀ ποσύτητα.

Ἄγαθὸν ἀναγκαῖον ἢ ὀλιγοσιτία.

Ὁ σπουδαῖος ὀλιγοδετής, ἀθανάτου καὶ θνητῆς φύσεως μεθύριος· τὸ μὲν ἐπιδέξ· ἔχων διὰ σῶμα θνητὸν, τὸ δὲ μὴ πολυδέξ· διὰ ψυχὴν ἐπιεμένην ἀθανασίας.

Ἡ αὐτάρκεια, πηγὴν ἔχουσα σωφροσύνης, μέτρον ἐστὶ τῶν ἀναγκαίων καὶ χρησίμων πρὸς τὸν βίον.

Ἀσκητέον ὀλίγων δεθηθῆναι· τοῦτο γὰρ ἐγγυτάτω Θεοῦ, τὸ δὲ ἐναντίον μακροτάτω.

ΛΟΓΟΣ ΛΑ'.

Περὶ πλοῦτου, καὶ πλουσίων εὖ καὶ προσηκόντως **B** βιούτων.

Ἐνοκώτερον ἐστὶ κάμηλον διὰ τρυπήματος ράβδος διελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.

Τοῖς πλούσιος ἐν τῷ νῦν αἰῶνι παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μὴδὲ ἠλπικεῖναι ἐπὶ πλοῦτου ἀδηλόγητι, ἀλλ' ἐπὶ τῷ Θεῷ, τῷ παρέχοντι ἡμῖν πάντα κλουσίως εἰς ἀπόλαυσιν.

Οἱ βουλόμενοι πλουτεῖν ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου, καὶ ἐπιθυμίας ἀνοήτους καὶ βλαβερὰς, αἵτινες βυθίζουσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς διεθρον καὶ ἀπόλειπιν.

Πλοῦτος προσέθῃσι φίλους πολλούς.

Πλούσιοι πτωχῶν ἀρξουσιν.

Ἄγαθος πλοῦτος, ὃ μὴ ἐστὶν ἁμαρτία.

Κρείσσων πτωχὸς δίκαιος ἢ κλούσιος ψεύστης.

Μικρῶς πλούσιος ἐξ ἐδρήθη ἁμωμος, καὶ ἐξ ὅπισω χρυσίου οὐκ ἐπορεύθη.

Πλούσιος σκληρόμενος σπηρείζεται ὑπὸ φίλων.

Ἄγρυπνία πλοῦτου ἐκτέθεικε σάρκα, καὶ ἡ μέριμνα αὐτοῦ ἀφίστα ὕπνον.

Ῥευστή ἢ φύσις τοῦ πλοῦτου, χειμάρρου ὀξύτερον τοὺς ἔχοντες παρατρέχει, ἄλλοτε ἄλλον πέφυκε παραμιθεσθαι.

Δύνασαι μᾶλλον ἕδωρ τῆ χειρὶ περιλαθὼν κατασχεῖν, ἢ πλοῦτον διαρκῶς συντηρῆσαι.

Ὁ καλὸς, κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον τὰ παρόντα μεταχειριζόμενος, οἰκονόμος ἐστὶ τῶν παρὰ Θεοῦ. **D** ἐπαινέσθαι καὶ ἀγαπᾶσθαι ὁ τοιοῦτος δίκαιός ἐστὶ διὰ τὸ φιλάδελφον καὶ κοινωνικὸν τοῦ τρόπου.

Ὁ μὲν δίκαιος οὕτε παρόντα ἀποστρέφεται τὴν πλοῦτον, οὕτε μὴ παρόντα ἐπιζητεῖ. Οὐ γὰρ ἀπολαυστικός ἐστὶ τῶν δεδομένων, ἀλλ' οἰκονόμος. Οὐδεὶς δὲ τῶν νοῦν ἔχόντων ἐπιτρέχει τῇ ἀσχολίᾳ τῆς τῶν ἀλλοτρίων διανομῆς, ἐὰν μὴ πρὸς τὴν τῶν πολλῶν ἀποβλέπη δόξαν, εἰ θαυμάζουσι καὶ ζηλοῦσι τοὺς ἐν ἔξουσίᾳ τινὶ καθαστώτας.

Ὡς ἐπόλοιτο πλοῦτος, εἰ μὴ βοηθεῖ πένησιν!

(†) Aliter legitur apud Hebræos.

qualitatem habet noxiam, sed ipsam præter modum quantitatem.

Paucitas cibi necessarium bonum est.

Philonis. Virtutis studiosus paucis indiget, in confinio mortalis et immortalis naturæ situs: indigentia quidem laborans propter mortale corpus, non multis autem indigens, propter animum immortalitatis cupidum.

Frugalitas, ex temperantia ceu fonte scaturiens, rerum ad vitam necessariorum et utilium mensura est.

Exorceri oportet ut paucis egeamus: hoc enim Deo proximos reddit, contrarium ab eodem remotissimos.

SERMO XXXI [*al.* CXLI].

De divitiis et divitibus, qui bene ac decenter vivunt.

Math. xix. Facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem in regnum Dei.

I Tim. vi. Divitibus in hoc sæculo præcipe ne altum sapiant, neque spem in opes instabiles reponant, sed in Deum qui nobis omnia porrigit ad fruendum abunde.

I Tim. vi. Qui ditescere volunt, incidunt in tentationem et laqueum diaboli, et cupiditates inutiles ac noxias, quæ demergunt homines in perniciem et interitum.

Prov. xix. Divitiæ multos amicos addunt.

Ibid. xxii. Divites imperabunt pauperibus.

Bonæ divitiæ, quæ sine peccato sunt.

Ibid. xix. Melior est pauper justus, quam dives mendax.

Eccli. xxxi. Beatus dives qui inventus est inculpabilis, et qui aurum non affectavit!

Ibid. xiii. Dives concussus fulcitur ab amicis.

Ibid. xxxi. Vigiliæ divitiarum tabefaciunt corpus, et sollicitudo earum amolitur somnum.

Basilii. Fluxa divitiarum natura torrente celcius possidentes prætermeat, et alias alium præterlabi solet.

Aquam citius manu comprehensam tenueris, quam divitiis satis servaveris.

Qui bene et recta ratione præsentia administrat, œconomus est rerum divinitus datarum, et laudari ac diligi meretur propter ingenium ad fraternum amorem et communicationem proclive.

Justus quidem neque præsentis divitiis aversatur, nec absentes requirit; non enim sibi tantum fruitur rebus quas Deus dederit, sed dispensator earum est. Nullus vero mente præditus sponte festinat ad negotium aliena dispensandi, nisi gloriam popularem respiciat; admiratur enim vulgus et felices judicat illos qui aliqua potestate præcellunt.

62 Theologi. Utinam pereant divitiæ, nisi pauperibus subveniant!

Quid enim opus est multa réponere latronibus et furibus, et mutationibus temporum, quæ alias in alios transferant et ventilant instabilem opulentiam, non autem recondere in apothecas munitas, et omnibus insidiis validiores?

Chrysost. Pauper non tam desiderat necessaria, quam superflua dives: nec rursus tantam vim aut facultatem habet pauper ad exercendam improbitatem quantum dives.

Si quis cupiditate superior vincitur a pecuniis, ne cupiditatem quidem sæpe vincit, sed a natura accepit ut parum ei molesta sit hæc. Non enim omnes similiter luxuriosi sunt.

Radix omnium malorum est pecuniæ studium. Desiderium enim divitiarum est, perjurium, furtum, rapina, scortatio, invidia, cædes, odium fratrum, bellum, avaritia, simulatio, adulatio.

Greg. Nyss. Honestè possidere pauca multo præstabilius est quam improbe multa possidere.

Nulla lucrandi satietas unquam oboritur, sed quod subinde accipitur materia et fomentum majoris desiderii fit.

Clementis. Optimæ sunt opes inopia cupiditatum.

Philonis. Divitiarum decus non in loculis situm est, sed in auxilio egentibus exhibendo.

Nili. Ne velis discipere ea causa ut liberalis sis in pauperes. Deus enim jubet justum misereri ex his quæ habet.

Plutarchi. Ut vestes talares corpora, sic opes immodicæ animas impediunt.

Equus generosus non ex apparatu pretioso judicatur, sed qui natura sit egregius: neque vir honestus qui magni pretii possidet opes, sed qui generoso animo sit.

Democriti. Assidua inest cunctis hominibus divitiarum cupiditas; non acquisita enim cruciat; acquisita vero curis fatigat; perdita denique tristitia conficit.

Naturales divitiæ constant pane et aqua et parabili corporis tegumento; superflua vero infinitam in animo cupiditatis vexationem habent.

Rebus iis quas natura largitur omnes abundamus: quæ vero in nobis sitæ sunt, earum omnes sumus inopes.

Socratis. Vinum quidem mutatur cum vasis: divitiæ autem sequuntur mores possidentium.

Sudor quidem honestior est, quem exercitium elicit: divitiæ vero propriis laboribus parantur.

Clitarchi. Magna dos non facit meliores liberos.

63 Continentia fundamentum est pietatis: appetitio autem possessionis initium est avaritiæ. Nam ex pecuniæ studio injustitia producitur.

Eusebii. Homines vani colunt et admirantur magnos et pecuniosos, quamvis mali sint: bonos autem contempnunt si paupertatem eorum animadvertetint.

Τί γὰρ δεῖ θησαυρίζειν ληστοῖς καὶ κλέπταις, καὶ καιρῶν μεταβολαῖς ἄλλοτε εἰς ἄλλους μετατιθέντων, καὶ ριπίζοντων τὴν ἄστατον εὐπορίαν, ἀλλὰ μὴ εἰς τὰς ἀσφαλεῖς ἀποθήκας ἀποτίθεσθαι τῶν ἐπιβουλεύοντων ἰσχυροτέρας;

Ὁ τασούτων πίνης ἐφίεται τῶν ἀναγκαίων, ὡς τῶν περιττῶν ὁ πλούσιος· οὐδ' αὖ τασούτην ἰσχὺν ἔχει πρὸς τὸ χρῆσασθαι τῇ πονηρίᾳ, ὅσην δύναμιν ὕψος.

Εἰ τις ἐπιθυμίας κρατῶν ὅπῃ χρημάτων νικάται, οὐδὲ ἐπιθυμίας πολλάκις κρατεῖ, ἀλλὰ ἀπὸ φύσεως ἔλαχε τὸ μὴ σφόδρα ἐνοχλεῖσθαι ἐντεῦθεν. Ὁ γὰρ πάντες ὁμοίως εἰσι καταφερεῖς.

Ῥίζα πάντων τῶν κακῶν ἐστίν ἡ φιλοχρηματία. Ἐπιθυμία γὰρ τοῦ πλοῦτου, ἐπιτορκία, κλοπή, ἀρπαγή, κερναία, φθόνος, φόβος, μισοδελφία, πόλεμος, πλεονεξία, ὑπόκρισις, κολακεία.

Τὸ καλῶς ἔχειν ὀλίγα πολὺ τιμιώτερον τοῦ κακῶς ἔχειν πολλὰ.

Οὐδεὶς ποτε τοῦ κερδαίνειν γίνεται κόρος, ἀλλὰ τὸ ἀεὶ λαμβανόμενον ὄλη καὶ ὑπέκκαυμα τῆς τοῦ πλεόντος ἐπιθυμίας καθίσταται.

Πλοῦτος ἄριστος ἢ τῶν ἐπιθυμιῶν πενία.

Πλοῦτος κάλλος οὐκ ἐν βαλαντίοις, ἀλλ' ἐν τῇ τῶν χρηζόντων ἐπικουρίᾳ.

Μὴ βούλου πλουτεῖν φιλοπρωχίας ἕνεκεν. Ἄπὸ γὰρ τῶν ὄντων ἐλαεῖν ὁ θεὸς νομοθετεῖ τὸν δίκαιον.

Αἱ μὲν ποθήρεις ἐσθῆτες τὰ σώματα, αἱ δὲ ὑπέρμετροι περιουσίαι τὰς ψυχὰς ἐμποδίζουσιν.

Ὅτε ἴππος εὐγενὴς κρίνοιτ' ἀνὰ πολυτελεῖ ἰσχυρῆν ἔχων, ἀλλ' ὁ τῇ φύσει λαμπρὸς· οὐτε ἀνὴρ σπουδαῖος ὁ πολὺ τιμὸν οὐσίαν κεκτημένος, ἀλλ' ὁ τῆν φύσιν γενναῖος.

Διγενεὶς ἐπὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἡ τοῦ πλοῦτου ἐπιθυμία· μὴ κτηθεῖσα μὲν γὰρ ἐρύχει· κτηθεῖσα δὲ βασανίζει τὰς φροντίσιν· ἀποκτηθεῖσα δὲ, τὰς λύπαις.

Ὁ κατὰ φύσιν πλοῦτος ἀρωγὴ καὶ ὕδατι, καὶ τῇ τυχοῦσιν τοῦ σώματος σκέπη συμπεπληρωται· ὁ δὲ περιττὸς κατὰ ψυχὴν ἀπέραντον ἔχει καὶ τὴν τῆς ἐπιθυμίας βάσανον.

Ὅσα μὲν ἐπὶ τῇ φύσει, πάντες ἐσμὲν πλούσιοι· ὅσα δὲ ἐφ' ἡμῖν, πάντες ἐσμὲν πένητες.

Ὁ μὲν οἶνος συμμαθᾷ τοῖς ἀγγείοις, ὁ δὲ πλοῦτος τοῖς τῶν κεκτημένων τρόποις.

Ἰδρὼς μὲν ὁ ἐκ τῶν γυμνασίων εὐσχημονέστερος· πλοῦτος δὲ ὁ ἐκ τῶν ἰδίων πόνων.

Προῖξ πολλῆ τέκνα βελτίονα οὐ ποιεῖ.

Ἐγκράτεια κρηπὶς εὐσεβείας· ὁρεξὶς κτήσεως ἀρχὴ πλεονεξίας. Ἐκ γὰρ φιλαργυρίας ἀδικία φαίνεται.

Οἱ μάταιοι τῶν ἀνθρώπων τοὺς μὲν μεγάλους χρέματα ἔχοντας, κἂν φαύλους, τιμῶσι τε καὶ θεῶν μάκασι· τῶν δὲ σπουδαίων ἐπειδὴν ἀχρηματίαν καταγνώσιν, ὑπερρρονοῦσιν.

Πολλῶν κακῶν επικάλυψμά ἐστιν ὁ πλοῦτος.
Κὰν μυρῶν πηχῶν γῆς κύριος ἀπέκρηξε, θαυῶν
γενήσῃ τρωῶν ἢ τεσσαράκων.

Ζημίαν αἰροῦ μᾶλλον ἢ κέρδος αἰσχροῦν · ἢ μὲν γὰρ
ἅπασε σε λυπήσει, τὸ δὲ διαπαντός.

Πλοῦτος κακίας μᾶλλον ἢ καλοκαγαθίας ἐστὶν ὄψη-
ρίτης.

Τί ἐστι πλοῦτος ; Θησαυρὸς κακῶν, ἐφόδιον ἀτυ-
χημάτων, χερσηγία πονηρίας.

Πλοῦτος ἀπὸ κακῆς ἐργασίας ; ἐπιγινόμενος ἐπι-
φανέστερον ὄνειδος κέκτηται.

ΛΟΓΟΣ ΛΒ΄.

Περὶ πλουσίων οὐκ εἰς βιούτων, καὶ τῶν παρα-
πομένων αὐτοῖς κακῶν.

Εἶπεν ὁ Κύριος τοῖς ἐαυτοῦ μαθηταῖς · Ἀμήν
λέγω ὑμῖν, ὅτι δυσκόλως πλούσιος εἰσελεύσεται
εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Πάλιν δὲ λέγω ὑμῖν,
εὐκολώτερόν ἐστι κάμηλον διὰ τρυπήματος βραβίδος
εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ
εἰσελθεῖν.

Οὐαὶ ὑμῖν, οἱ πλουτοῦντες, ὅτι πεινᾶτε, ὅτι
ἀπέχετε τὸν μισθὸν ὑμῶν καὶ τὴν παράκλησιν.

Οἱ πλούσιοι, κλαύσατε, ὀλοόζοντες ἐπὶ ταῖς ταλαι-
πωρίας ὑμῶν ταῖς ὑπερχομέναις · ὁ πλοῦτος ὑμῶν
ἀείρηται, καὶ τὰ ἱμάτια ὑμῶν σητόδωρα ἐγένετο. Ὁ
χρυσὸς ὑμῶν καὶ ὁ ἀργυρὸς κατεΐωται, καὶ ὁ ἰδὸς αὐ-
τῶν εἰς μαρτύριον ἔσται, καὶ καταφάγεται τὰς σάρ-
κας ὑμῶν, ὡς πῦρ.

Μὴ φοβοῦ δεῖαν πλουτήσῃ ἀνθρώπου, ἢ ὅταν πλη-
θυνθῇ ἡ δόξα τοῦ οἴκου αὐτοῦ.

Κυνήγια λεόντων θναγοῖ· ἐν ἐρήμῳ · οὕτως νομαὶ
πλουσίων πτωχοί.

Πλούσιου σφαλέντος πολλοὶ ἀντιλήπτορες.

Ἐλάλησεν ἀπόρρητα, καὶ ἐδικαίωσεν αὐτόν.

Πλούσιος ἐλάλησε, καὶ πάντες ἐσίγησαν, καὶ τὸν
λόγον αὐτοῦ ἀνύψωσαν ἕως τῶν νεφελῶν.

Ὁ ὁδοξὸς ἐν πλούτῳ, ἐν πτωχείᾳ ποσαχῶς ;

Ἄνδρὶ μικρολόγῳ οὐ καλὸν ὁ πλοῦτος.

Ἄγρυπνία πλοῦτου ἐκτῆκει σέρκας, καὶ ἡ μέ-
ριμνα αὐτοῦ ἀφιστά ὕπνον.

Ὁ ἀγαπῶν τὸν πλοῦτον οὐ δικαιωθήσεται.

Ἐμίσησεν ἡ ψυχὴ μου πλούσιον ψεύστην.

Ἄγαθὸς Θεοῦ γέγονας, ἀνθρώπε, ὑπηρέτης, οἰ-
κονόμος τῶν ὁμοδούλων, μὴ πάντα οἴου τῆ σῆ γασ-
τρι παρεσκευάσθαι. Ὡς περὶ ἀλλοτρῶν βουλευοῦ
περὶ τῶν ἐν χερσὶ. Μικρὸν εὐφραίνει σε χρόνον,
εἶτα παραβρύοντα οἰχθήσεται · τὸν δὲ ἐπ' αὐτοῖς λόγον
ἀπαιτηθῆσῃ μετὰ ἀκριθείας.

Ὁ πλούσιος οὐπω ζηλωτὸς ἐστὶ διὰ τὸν πλοῦτον,
οὐχ ὁ δυνάστης διὰ τὸν ἄδικον τοῦ ἀξιώματος. Ὅργανα
γὰρ ἐστὶ ταῦτα τῆς ἀρετῆς τοῖς καλῶς κεχρημένοις,
ὡκ αὐτὰ ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντα τὸ μακάριον. Ὁ μὲν

A Divitiæ multis malis quasi velam præstant.

Philistionis. Quamvis dominus sis plurimæ terræ,
et infinitos ruris cubitos possideas, mortuus ad
tres aut quatuor redigeris.

Chilonis. Dominum potius quam turpe lucrum
elige. Hoc enim perpetuo te affliget, illud semel
tantum.

Divitiæ magis inserviunt improbis, quam bonis
et honestis studiis.

Quid est opulentia ? Thesaurus malorum, ca-
lamitatis viaticum, improbitatis suppeditalio.

Divitiæ ex malo principio paratæ plus habent
infamæ.

SERMO XXXII [al. CXLII].

B De divitibus qui male vivunt, et de malis eos sequen-
tibus.

Matth. xiv. Dixit Dominus ad discipulos suos :
Vere dico vobis quod dives difficulter ingredietur in
regnum celorum. Et iterum dico vobis : Facilius
est camelum ingredi per foramen acus, quam di-
vitem in regnum Dei.

Luc. vi. Væ vobis, divites, quia esurielis, quia
mercedem et consolationem vestram recepistis.

Jac. v. Agite nunc, divites, plorate, ululantes
super miseris vestris quæ advenient vobis. Divitiæ
vestræ putrefactæ sunt, vestimenta vestra a tineis
plane consumpta sunt. Aurum et argentum vestrum
æruigne vitiatum est, et ærugo eorum in testimo-
nium vobis erit, et exedet carnes vestras sicut
ignis.

David. Ne timeas cum ditatus fuerit homo, vel
aucta gloria familiæ ipsius.

Ecclesi. xxiii. Leonum venatio sunt onagri in so-
litudine : sic etiam opulenti depascuntur pauperes.

Ibid. Divitis lapsi multi sunt adjutores.

Locutus est secreta, et absolverunt eum.

Ibid. Dives locutus est, et omnes tacuerunt; et
extulerunt sermonem ejus usque ad nubes.

Ibid. xi. Infamis in divitiis, quanto foret in pau-
peritate magis ?

Hominem sordidum non decent divitiæ.

Ibid. xxxiii. Vigiliæ divitiarum tabefaciunt carnes,
B et sollicitudo earum avertit somnum.

Qui diligit divitiis, non justificabitur.

Ibid. xxv. Animus meus odit divitem mendaci-
cem.

64 *Incerti auctoris.* Boni Dei minister factus
es, o homo, œconomus conservorum, ne potes
omnia tuo ventri parata esse. De rebus illis quas
manibus tractas, tanquam de alienis consulta.
Brevi tempore te oblectant, deinde præterfluentes
interibunt : tu vero exquisitam de ipsis rationem
reddere jubeberis.

Dives non habendus est felix propter divitiis, ne-
que princeps propter excellentiam dignitatis. Hæc
etenim instrumenta virtutis sunt, si recte adhi-
bentur, non autem ipsa felicitatem in se continent.

Ergo qui male divitiis utitur, miserabilis est, ut ille qui sponte se vulneraverit isto gladio, quem ad vindictam hostium sumpsit.

Ne misceamus opes nostras alienis lacrymis, a quibus tanquam æruginē et tinea consumentur (1).

Chrysost. Divites ut plurimum facile incidunt in malitiam. Cum enim abundantia rerum magnam pravīs affectibus facilitatem præbeat, procliviores ad vitia feruntur.

Periculosa divitum est vita, et intractabilis mutatio. Quod si dixeris, Multos famulos circumducit dives, et multa terræ jugera possidet: primum scias difficilem ei reddendam esse de omnibus rebus suis rationem. Non enim fruendi gratia tantum accepit, sed ut aliis quoque utilis foret: deinde, quod nihil ei ab hac opulencia contingit, quam curæ, sollicitudo, ira, et perpetua perturbatio ac tumultus. Neque enim dives multos implet ventres, pauper vero unum solum: sed unum et hic et illic, et unum uterque corpus curat: idque alter sine metu et anxietate, alter tremens et timens adversitates. Ne respexeris igitur quanta sit possessio, sed an major fructus majorem possessionem sequatur.

Nihil juvant opes divitem morientem, quas secum auferre nequit: et hoc duntaxat recepit lucri, quod cum viveret beati titulum apud adulatores habuerit.

Multi divitiis affluentes vitam sibi minime vitalem existimant; alii in extrema paupertate maxima cum hilaritate degunt. Imo illi post satellitia gloriam et honores, non raro vitam ipsam execrantur: hi vero obscuro, et ex obscuris, et omnibus ignoti, multis aliis se beatiore existimant. Hilaritas enim et tranquillitas animi non tam in rerum conditione, quam judiciis hominum consistere solet.

Ipse Christus pronuntiavit quod non possit Deo servire et mammonæ, 65 et quod nemo possit duobus dominis servire; præcipiant enim contraria. Christus inquit, Pæce pauperibus. Mammonas inquit, Nudis etiam quæ habent abstrahe. Christus inquit, Evacua quæ habes. Mammonas inquit, Accipe etiam quæ non habes. Veruntamen magis auscultatur illi, cujus crudelia, immania et ferina sunt præcepta, quam i li qui nobis benigna et salutaria præcipit. Hæc causa est gehennæ, causa tenebrarum, causa fluvii igniti, denique perpetui vermis causa.

Cyrilli. Divitiis etiam recte uti licet, si expendas indigentibus.

Molestiæ divites plurimum sequi solent, et ex nimia superbia ad negligentiam detrahuntur.

Α οὖν κακῶς τῷ πλούτῳ κεχρημένος ἐλασινός· ὡς ὁ τῷ ξίφει ὁ ἐλαθε πρὸς τὴν τῶν πολεμίων ἀμυναν, τοῦτῳ ἐκουσίως ἐαυτὸν κατατετρῶσκων.

Μὴ μίξωμεν τὸν ἡμέτερον πλοῦτον ἀλλοτρίοις διακρυσιν, ὑφ' ὧν ὡς ἀπὸ τοῦ καὶ σπῆτος δαπανηθήσεται, ἢ τὸ, τῆς Γραφῆς εἶπεῖν, ἐξέμαθα.

Οἱ πλούσιοι ὡς τὰ πολλὰ πρὸς κακίαν εὐεμπῶτως ἔχουσι· τῆς γὰρ εὐπορίας πολλὴν τὰς πονηραῖς ἐπιθυμίαις παραχούσης τὴν εὐκόλιν, ὀξύτερον ἐκ τὰ ἁμαρτήματα τρέχουσι.

Ἐπισφαλῆς ὁ βίος τοῖς πλουτοῦσι, δυσμεταχειριστος ἢ μεταβολή. Εἰ δὲ λέγεις, Πολλοὺς οἰκέτας περιάγει, καὶ πολλὰ κέκτηται πλείθρα γῆς ὁ πλουτῶν· πρῶτον γινώθι ὅτι χαλεπὰς ἔξει τὰς εὐθύναι, πάντων τὸν λόγον ὑπέχων. Οὐ γὰρ ὅπως ἀπολαύσει ἐλαθε μόνον, ἀλλ' ὅπως καὶ ἑτέροις γένοιτο χρισμός· δεῦτερον, ὅτι οὐδὲν ἀπὸ τῆς περιουσίας αὐτοῦ γίνεται ταύτης ἢ φροντίδας καὶ μέριμναι καὶ ὄργαι, καὶ τὸ διὰ παντός εἶναι ἐν ταραχῇ καὶ θορύβῳ. Οἱ γὰρ οὗτος μὲν μυρίας γαστέρας, ὁ δὲ πένης μίαν πληροῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ οὗτος κάκεῖνος μίαν, καὶ ἐν ἀμφοτέροις θεραπεύουσι σῶμα· ἀλλ' ὁ μὲν χωρὶς ἀγωνίας καὶ δέους, ὁ δὲ μετὰ τοῦ δεδοικέναι καὶ τρέμειν τὰς ἐπαναστάσεις. Μὴ τοίνυν ἴδῃς ὡς πολλὴν ἔχει τὴν περιουσίαν, ἀλλ' εἰ πλεον τι τῆς πολλῆς ταύτης ἀπολαύσει.

Οὐδὲν ὕψελος τῷ πλούτῳ ἀποθηήσκοντι μὴ θυμὸν λαβεῖν τὸν πλοῦτον σὺν ἐαυτῷ, ὅς γε τοσοῦτον ἀπὸ τῆς ἀπολαύσεως ἐκέρδανε μόνον, ὅσον τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ παρὰ τῶν κολάκων μακαρισθῆναι.

Πολλοὶ πλοῦτῳ περιβρέμενοι τὸν βίον ἀβίωτον ἐνόμισαν εἶναι· ἕτεροι δὲ, πενία συζῶντες ἐσχάτη, πάντων εὐθυμότερον διετέλεσαν. Καὶ οἱ μὲν δουροφρορίας ἀπολαύσαντες καὶ δόξης καὶ τιμῶν πολλὰς αὐτὴν ἐπηρεάσαντο τὴν ζωὴν· οἱ δὲ ἀσχημοὶ καὶ ἐξ ἀσχημῶν καὶ οὐδὲν γνώριμοι πολλῶν ἐαυτοῦς μακαριωτέρους εἶναι ἐνόμισαν. Οὐ γὰρ ἐν τῇ φύσει τῶν πραγμάτων οὕτως, ὡς ἐν τῇ γνώμῃ τῶν ἀνθρώπων, τὰ τῆς εὐθυμίας ἴστασθαι πέφυκεν.

Αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἀπεφήσατο, ὅτι Οὐ δύνασθε θεῷ δουλεῦν καὶ μαμωνᾷ· καὶ ὅτι οὐδεὶς δύναται δυοῖς κυρίοις δουλεῖν· ἐναντία γὰρ ἐπιτάττουσιν. Ὁ Χριστὸς λέγει, Φείδου τῶν πενομένων· ὁ μαμωνᾶς λέγει, Καὶ τοὺς γυμνοὺς ἀπόδουον αὐτὰ ἃ ἔχουσιν. Ὁ Χριστὸς λέγει, Κένωσον ἅπερ ἔχεις· ὁ μαμωνᾶς λέγει, Λάβε καὶ ἅπερ οὐκ ἔχεις. Ἄλλ' ὅμως ἀκούεται μᾶλλον ὁ τὰ ὠμὰ καὶ ἀπηνῆ καὶ θηριώδη κριστάττων τοῦ τὰ ἐπεικικῆ καὶ σωτήρια ἡμῖν κελεύοντος. Διὰ τοῦτο γέεννα, διὰ τοῦτο σκότος, διὰ τοῦτο ποταμὸς πυρὸς, διὰ τοῦτο σκόληξ ἀτελεύτητος.

Ἔστι καὶ πλοῦτῳ εἰς δέον χρήσασθαι, ὅταν εἰς τοὺς δεομένους ἀναλώσῃ.

Τοῖς πλουτοῦσι μάλιστα παρῆπεσθαι φιλεῖ τὸ δυσήνιον, καὶ ἐκ πλείστης ἄγαν ἀγερωχίας κατάρροται πρὸς τὸ βᾶθρον.

(1) Quæ hic in Græco sequuntur aliquot verba, videntur corrupta.

Πλούτος καρίας μόνον ἢ καλοκαγαθίας ἐστίν A
ὑπερήτης.

Philomis. Divitiis magis improbitati quam honestati inserviunt.

ΛΟΓΟΣ ΑΓ΄.

SERMO XXXIII [*al. CXLIII*].

Περὶ πτωχῶν καὶ πενήτων,

De egenis et pauperibus.

Κραυγὴν πένητος καὶ κραυγὴν πτωχοῦ εἰσακούσεται Κύριος.

Job. Clamorem pauperis et clamorem egeni Dominus exaudiet.

Ὅχι εἰς τέλος ἐπιλησθήσεται ὁ πτωχός. Ἡ ὑπομονὴ τῶν πενήτων οὐκ ἀπολείπεται εἰς τέλος,

Psal. ix. Non in perpetua oblivione jacebit egenus. Patientia pauperum non semper frustrabitur.

Κρινεὶ τοὺς πτωχοὺς τοῦ λαοῦ, καὶ σώσει τοὺς υἱοὺς τῶν πενήτων.

Ibid. vii. Judicabit inopes populi, et filios pauperum servabit.

Ἔγνωσθε ποιήσει Κύριος τὴν κρίσιν τῶν πτωχῶν, καὶ τὴν δίκην τῶν πενήτων.

Ibid. cxvix. Cognovi quod Dominus acturus est causam inopum, et iudicium pauperum.

Ὁ ἀτιμάζων πένητα ἀμαρτάνει.

Prov. xvii. Qui spernit pauperem, peccat. Qui pauperem calumniatur, irritat creatorem ejus.

Ὁ συκοφαντῶν πένητα παροξύνει τὸν ποιήσαντα αὐτόν.

B Paupertas humiliat virum. Prov. xiii. Pauper non sustinet minas divitis. Omnia opera inopis manifesta sunt apud Deum.

Πενία ἄνδρα ταπεινοί.

Prov. xxi. Qui obstruit aures suas ne audiat egentem, illius preces non exaudiet Dominus.

Πλουσίτου πτωχὸς οὐχ ὑψίσταται ἀπειλήν.

Πάντα τὰ ἔργα τοῦ πτωχοῦ φανερά παρὰ τῷ Θεῷ.

Eccle. ix. Sapientia pauperis nihil reputatur, et verba ejus non audiuntur. Isa. xiv. Inopes a Domino pascentur, et homines pauperes in pace quiescent.

Ὁς ἀποφράσσει τὰ ὦτα αὐτοῦ τοῦ μὴ ἀκοῦσαι πτωχοῦ, τῆς θεήσεως αὐτοῦ οὐκ εἰσακούσεται ὁ Θεός.

Eccle. xiii. Humilis quispiam erravit, et increpatus est; locutus est sapienter, et non datus est ei locus.

Ἡ σοφία τοῦ πένητος ἐξουθενημένη, καὶ οἱ λόγοι αὐτοῦ οὐκ εἰσὶν ἀκούσιμοι.

Ibid. xxxv. Oratio humilis per nubes transivit, et non accipiet solatium, donec visitet Altissimus.

Βοσκηθήσονται πτωχοὶ διὰ Κυρίου, πένητες δὲ ὁ ἄθρωπος ἐπ' εἰρήνης ἀναπαύσονται.

Ibid. xxxv. Sapientia humilis extollet caput ipsius, et collocabit eum inter principes.

Ταπεινὸς ἐσφάλῃ, καὶ προσεπετιμήσαν αὐτῷ ἰφθίμητο σῶσεις, καὶ οὐκ ἐδόθη αὐτῷ τόπος.

Ibid. x. Pauper laudatur ob scientiam et modestiam: qui igitur pauper honoratus est, quanto dives idem esset honoratior!

Προσευχὴ ταπεινοῦ νεφέλας διήλθε, καὶ οὐ μὴ παρακληθῆ, ἕως ἂν ἐπισκέψῃται Ὑψίστος.

Prov. xxii. Pauper cum sis ne contendas cum divite, sed per prudentiam tuam abstine.

Σοφία ταπεινοῦ ἀνυψώσει κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἐν μέσῳ μεγιστάνων καθιεῖ αὐτόν,

Odit anima mea inopem superbum. S. Basilii. Gaudeas, o homo, in penuria, quoniam Lazari bona te sequentur.

Πτωχὸς δοξάζεται δι' ἐπιστήμην καὶ εὐλάβειαν ὁ δοξαζόμενος ἐν πτωχείᾳ, ποσαχῶς ἐν πλούτῳ!

Nullum dedecus paupertas producit. Hoc uno pauperes a divitibus distamus, 66 tranquillitate animi: et vigilias ipsorum ridemus ipsi dormientes.

Μὴ παρεκτείνου πένης ὧν πλουσίω, τῇ δὲ σὴ εὐνοίᾳ ἀπόσχου.

Paupertas cum veritate quavis fruitione pretiosior est apud prudentes. Non turpe est esse pauperem, sed non a quo animo ferre paupertatem.

Ἔμισεν ἡ ψυχὴ μου πτωχὸν ὑπερήφανον.

Pauper dum es ne abicias animum. Nimia enim tristitia gignit peccatum, in qua moeror submergit mentem, et veluti vertiginem facit ipsa perplexitas, et consiliorum penuria ingratitude productis.

Πτωχῶν, ἄνθρωπε, εὐφραίνου, οἷ Λαζάρου σε τὰ ἀγαθὰ διαδέχεται.

An putas Deum non intueri angustiam tuam? Atqui ille cum victum in manibus habeat, largiri cunctatur, ut constantiae tuae experimentum sumat.

Οὐδέμιαν αἰσχύνῃ τὸ πένεσθαι προξενεῖ.

Theologi. Nihil magni possidet Deus, quod non etiam pauperibus largiatur.

Ἐν τούτῳ διαφέρομεν τῶν πλουτούντων οἱ πένητες, τῇ ἀμεριμνίᾳ καὶ καταγελῶμεν αὐτῶν ἀγρυπνούντων, αὐτοὶ καθυύδοντες.

Πενία μετὰ ἀληθείας πάσης ἀπολαύσεως τοῖς σωζρονοῦσι τιμιωτέρα.

Ubi τὸ πένεσθαι ἐπονείδιστον, ἀλλὰ τὸ μὴ φέρειν ἐγκωμότως τὴν πενίαν.

Ὅτι τὸ πένεσθαι ἐπονείδιστον, ἀλλὰ τὸ μὴ φέρειν ἐγκωμότως τὴν πενίαν.

Πένης μὴ ἀθυμήσης. Ἡ γὰρ εἰς ἄγαν κατῆφεια γίνεται τῆς ἀμαρτίας αἰτία, τῆς μὲν λύπης βαπτίζουσης τὸν νοῦν, καὶ ἀμχανίας ποιοῦσης ἑλιγγόν, τῆς δὲ ἀπορίας τῶν λογισμῶν τὴν ἀχαριστίαν ἀπογεννώσκει. Μὴ γὰρ οὐκ ἐπιβλέπει τὴν στένωσιν ὁ Θεός; Ἐχει τὴν τροφὴν ἐν χερσὶ, καὶ ἀναβάλλεται τὴν δόσιν, ἵνα σου δοκιμάσῃ τὸ βέβαιον.

Ὁ δὲ ἐν τῷ Θεῷ μέγα, ὃ μὴ καὶ πένησι δίδωσι.

Ὁ δὲ ἐν τῷ Θεῷ μέγα, ὃ μὴ καὶ πένησι δίδωσι.

Ὁ δὲ ἐν τῷ Θεῷ μέγα, ὃ μὴ καὶ πένησι δίδωσι.

Præstantior est paupertas possessione non A Κρείσσον πένια μὴ δικαίας κτήσεως.
justa.

Misera quidem paupertas, sed opulentia mala miserior.

Omnes sumus pauperes et indigi divinæ gratiæ, quamvis alius alii præstare videatur, si exiguis mensuris metiare.

Si creatorem irritat qui in pauperem fuerit contumeliosus, ergo ille qui colit opus, honorat opificem.

Præstabilius est juvenis pauper sapiens senes rege insipiente.

Multitudo magnæ æstimationis hominum auius pauperis pii dignitate inferior est.

Chrysost. Facilem sobrietatem, animæ cultum, modestiam promptam, non subitam inflationem, non ambitionem insanam, imo et alias omnes abunde virtutes in pauperum animis florentes invenias: divites contra ut plurimum virtutibus vacuos, et ad vitia pronos.

Quid paupere magis beatum fieri possit, cum divitem quoque, si salvus esse velit, eundem in statum redigi prius oporteat, in quo nunc pauper existit? Nam si rebus suis tanquam alienis abstinere, et affatim indigentibus eas distribuere, ita salutem consequi poterit. Sic fecit Job, sic Abraham, et res suas tanquam heredes et a Domino sibi commissas in conservos erogarunt. Idcirco neque præsentibus eis parcebant, nec absentibus animo cruciabantur.

O insignem paupertatis excellentiam, hæc Dei persona sit! Deus in paupere absconditur, et pauper quidem porrigit manum, Deus autem suscipit quod offertur.

Qui cum paupertate philosophantur, magis magisque Deo appropinquant.

Non pauper est qui nihil habet, sed qui multa desiderat. Non dives **67** est qui multa possidet, sed qui nulla re indiget.

Qui aures suas (inquit) obturat, ut non audiat pauperem, illius orationem non exaudiet Deus. Beatus qui animadvertit ad mendicum et pauperem, liberabit eum Dominus in die malo. Est autem dies **D** malus, qui peccatoribus destinatus est.

Sexti. Paupertatem ferre non cujusvis est, sed viri sapientis.

Didymi. Qui mendici vel pauperes propter virtutem et pietatem facti sunt, illos magis ac diligentius curare debes: itidem qui propter morbos aut casus adversos inopia laborant, in illos magis beneficus esto, quam qui ex malo facinore aut luxuria ad paupertatem redacti sunt.

Aristot. Paupertas multis rebus indiget, inexplibilitas omnibus.

Democriti. Si non multa desideres, pauca tibi

Κρείσσον πένια μὴ δικαίας κτήσεως.

Δεινὸν πένεσθαι, χειρὸν εὐπορεῖν κακῶς.

Πτωχοὶ ἴσμεν ἅπαντες, καὶ τῆς θείας χάριτος ἐπιδοεῖς, καὶ ἄλλοι· ἄλλου προσέχειν δοξῆ μικροῖς μέτροις μετροῦμενος.

Εἰ γὰρ ὁ ἀτιμᾶζων πένητα παροξύνει τὸν ποιῶσαντα αὐτὸν, τιμᾷ τὸν ποιητὴν ὁ περιέπων τὸ πῶλημα.

Κρείσσων νέος πένης σώφρων γέροντος βασιλεῦς ἄφρονος.

Ἄνδρῶν ἐνδόξων πλῆθος ἐνὸς πένητος εὐσεβοῦς οὐκ ἀντάξιον.

Τὴν τῆς σωφροσύνης εὐκόλῃαν, καὶ τῆς ψυχῆς ἐπιμέλειαν, καὶ τὸ μετριάξαι βραδίως, καὶ τὸ μὴ φουσιουθεῖν ταχέως, καὶ δοξομανίας ἀπηλλάχθαι, καὶ πᾶσαν ἀπλῶς τὴν ἄλλην ἀρετὴν μετὰ πολλῆς τῆς δαφιλείας ἐν ταῖς τῶν πνήτων ψυχαῖς βρῦουσαν ἴβει τις ἄν· τοὺς δὲ πλουσίους ὡς τὰ πολλὰ ἐπιμους ταύτη· ὄντας, καὶ πρὸς κακίαν εὐεμπτότας ἔχοντας.

Τὴ πένητος γένοιτο μακαριώτερον, ὅταν δ·ῆ καὶ τὸν πλούσιον, εἰ μέλλει σώζεσθαι, πρότερον ἐνταῦθα ἀφικέσθαι, ἐνθα ὁ πένης ἔστηκεν; Ἄν γὰρ τῶν οικείων ὡς ἀλλοτρίων ἀπόσχηται, καὶ εἰς τοὺς θεομίθους αὐτὰ σκορπίση μετὰ δαφιλείας ἀπάσης, οὐ μὴ δυνήσεται σωτηρίας ἐπιτυχεῖν. Ὁὕτω γοῦν ὁ Ἰωβ, οὕτω καὶ ὁ Ἀβραὰμ ἐποίησαν, καὶ τὰ αὐτῶν ὡς περ θεοσποτικά ἐγγειρισθέντες, οὕτως εἰς τοὺς θεοδούλους ἀνήλισκον. Διὰ τοῦτο οὕτε παρόντων ἐφείλοντο, οὕτε ἀπόντων ἐδάκνοντο.

Ἡ πένια ἀξίωμα τῆς πένιας; Θεοῦ γίνεται προσηλωσιον! Κρύπτεται ἐν πένητι θεός, καὶ πένης μὴ ὁ τὴν χεῖρα προτείνων, θεός δὲ ὁ δεχόμενος.

Οἱ πένια προσφιλοσοφῆσαντες ἐγγίζουσιν αἰετῶ θεῷ.

Οὐκ ἔστι πένης ὁ μηδὲν ἔχων, ἀλλ' ὁ πολλῶν ἐπιθυμῶν. Οὐκ ἔστι πλούσιος ὁ πολλὰ κακτημένος, ἀλλ' ὁ μηδενὸς δεόμενος.

Ὅ· ἀποφράσαι, φησὶ, τὰ ἴσα αὐτοῦ, τοῦ μὴ ἀκούσαι πτωχοῦ, τῆς δεήσεως αὐτοῦ οὐκ εἰσακούσαι ται ὁ θεός. Μακάριος ὁ συνίων ἐπὶ πτωχῶν καὶ πνήτων, ἐν ἡμέρᾳ πονηρᾷ ῥύσεται αὐτὸν ὁ Κύριος. Ἡμέρα πονηρᾷ, ἣ τοῖς ἀμαρτωλοῖς ἀποκεκλήρωμένη.

Πένιαν φέρειν οὐ παντὸς, ἀλλ' ἀνδρὸς σοφοῦ.

Μείζονα καὶ σπουδαιότεραν τὴν ἐπιμέλειαν ποιῶ εἰς τοὺς δι' ἀρετὴν καὶ θεοσεβειαν πτωχεύσαντας ἢ πενομένους· ὁμοίως καὶ εἰς τοὺς ἐκ νόσων ἢ συμπτωμάτων ἀποροῦντας παρὰ τοὺς ἐκ κακοπραγμονίας ἢ ἀσωτίας πτωχεύσαντας.

Ἡ πένια πολλῶν ἔστιν ἐνδεής· ἡ δὲ ἀπληστία πάντων.

Ἦν μὴ πολλῶν ἐπιθυμῆς, τὰ ὀλίγα πολλὰ σὺ

ἄξι. Μικρὰ γὰρ ὄραξις πέναν ἰσοθενη κλοῦτου ποιήσει.

Τὰ μέγιστα τῶν κακῶν οἱ πένητες ἐκπεφύγασιν, ἐπιβουλὴν, φθόνον, καὶ μίσος, οἷς οἱ κλοῦσιοι καθ' ἡμέραν συνοικοῦσιν.

Τὴν πέναν ὁ σῶφρων καρτερία καὶ γενναϊότητι τιμῶν, κλοῦτου τιμιωτέραν ἀποφαίνει.

Οὐ τὸ πένεσθαι κατὰ φύσιν αἰσχρὸν ἄλλα τὸ δι' αἰσχρὰν αἰτίαν πένεσθαι θνεϊδος.

Κρείσσον καλῶς πένεσθαι μᾶλλον ἢ πλουτεῖν κακῶς. Τὸ μὲν γὰρ ἔλεον, τὸ δ' ἐπιτίμησιν φέρει.

Ἰθὺς ἐπίθην γυμνός, γυμνός δ' ὑπὸ γαίαν ἔπειμι.

Καὶ τί μάτην μοχθῶ, γυμνὸν ὄρων τὸ τέλος; Πένης ἀποθανὸν φροντίδων ἀπηλλάγη. Ζῶν γὰρ τέθνηκε, τὴν πέναν νέκρωσιν ἔχων.

Ἀριστείδης ὁ δίκαιος, ὄνειδιζόμενος ἐπὶ πηνίᾳ ὑπὸ τινος κλευστοῦ, εἶπεν· Ἐμοὶ μὲν ἡ πηνία οὐδὲν ἰσοτρήσει κακόν· σοὶ δὲ ὁ πλοῦτος· ταρμαχὰς εἰς λίγας.

ΛΟΓΟΣ ΑΔ'

Περὶ φιλαργυρίας.

Ῥίζα πάντων τῶν κακῶν ἐστὶν ἡ φιλαργυρία, ἥς τινες ὀρεγόμενοι ἀπεπληρήθησαν ἀπὸ τῆς πίστεως, καὶ αὐτοὺς περιέπειραν ὀδύνας πολλὰς. Σὺ δὲ, ὡς ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, ταύτην φεύγε· δίωκε δὲ δικαιοσύνην, εὐαθείαν, πίστιν, ἀγάπην, ὕπομονην, πραΰτητα.

Λογισμὸς φιλαργυρία περιελημμένος τρυτάνη ἐστὶν, ἐπὶ τὸ βαρὺ τοῦ κανόνα τὴν ῥοπήν καταφέρουσα.

Χρυσὸς τῶν ψυχῶν ἡ ἐγκόνη, ἐξ τοῦ θανάτου ἀγκιστρὸν, τὸ τῆς ἀμαρτίας δέλεαρ.

Πένης ἐστὶν ὁ πολλῶν ἐνδεής· πολλῶν δὲ ἡμεῖς ἐνδεὲς ποιεῖ τὸ τῆς ἐπιθυμίας ἀκέραιον.

Ὅσπερ γὰρ τοῖς μεθύουσιν ἀφορμὴ τοῦ πίνειν ἡ τοῦ οἴνου προσθήκη γίνεται· οὕτως καὶ οἱ νεόπλουτοι, πολλὰ κτησάμενοι, πλειόνων ἐπιθυμῶσι, τῷ αἰεὶ προστιθεμένων τὴν νόσον τρέφοντες, καὶ περιτρέπεται αὐτοὺς ἡ σπουδὴ πρὸς τὸ ἐναντίον.

Πάντα χρυσὸν βλέπεις, πάντα χρυσὸν φαντάζεις· Δ τούτῳ σοὶ καὶ καθεύδοντι ἐνύπνιον, καὶ ἐγρηγοροῦσι ἐνθύμιον. Ὅσπερ γὰρ οἱ ὑπὸ μανίας παράφοροι οὐ τὰ πράγματα βλέπουσιν, ἀλλὰ τὰ ἐκ τοῦ πάθους φαντάζονται, οὕτως σοὶ ἡ ψυχὴ τῇ φιλοχρηματίᾳ κατασχεθεῖσα, πάντα χρυσὸν, πάντα ἀργυρον βλέπει. Ἦδίων ἂν ἴδεις τὸν χρυσὸν ἢ τὸν ἥλιον.

Ὁ φιλάργυρος οὐδέποτε στήσεται τῆς ἐπιθυμίας.

Μὴ γίνου φιλάργυρος, ἵνα μὴ ἀντὶ Θεοῦ δουλεύῃς τῷ Μαρμῶνᾳ.

Βαρὺ τι χρῆμα τὸ χρυσίον ἐστὶ· κοῦφον δὲ καὶ ἀνωφερὲς πρᾶγμα ἡ ἀρετὴ. Εἰ οὖν χρῆ τοῖς ἄνω προσβαλεῖν, τῶν καθελκόντων πτωχεύσωμεν, ἵνα ἐν τοῖς ἄνω γενώμεθα.

A nulla videbuntur. Desiderium enim contractum paupertatem divitiis equipollentem reddit.

Pauperes maximis malis non infestantur, ut insiditis, invidia et odio, quibus divites expositi sunt quotidie.

Enripidi. Sapienter paupertatem animo patiente et generoso colens, divitiis pretiosiores efficit.

Apollonii. Paupertas non turpis est secundum naturam, turpi vero de causa pauperem esse daleucus est.

Catonis. Praestat honesta paupertas improbis divitiis. Hoc enim opprobrii, illud venerationis causa fit.

Luciani. Nudus in terram veni, et nudus in illam redeo.

Quid frustra crucior, nudum videns exitum? Pauper defunctus liberatur curis. Vivens enim mortuus est, paupertatem cum mortem forens.

Aristides. Aristides illo justus, cum dives quidam paupertatem ei objiceret, dixit: Mihi quidem nihil afferet mali paupertas, tibi vero divitiarum non paucas perturbationes.

SERMO XXXIV [al. XLII.].

De avaritia.

I Tim. vi. Radix omnium malorum est pecuniarum studium, cujus aliqui desiderio capti a fide aberrant, et multis seipsum doloribus implicaverunt. Tu vero, homo Dei, ista fuge; sectare autem iustitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, mansuetudinem.

Basilii. Animus avaritia captus trutina est ad pondus inclinans regulam momentum.

Aurum est laqueus avarorum, hamus mortis, esca peccati.

Pauper est qui multis indiget: multorum autem indignos facit cupiditas insatiabilis.

Quemadmodum ebriis magis magisque occasionem bibendi vinum bibitum praestat, sic etiam homines recenter ditati cum multa possideant plura desiderant, ex ipsa rerum accessione morbum fovescentes, et suum eis studium vertitur in contrarium.

Quidquid vides, quidquid imaginaris, aurum est. Hoc tibi dormienti somnium, et vigilantem cogitatio est. Nam ut qui per iusuriam delirant, non ipsas res vident, sed quae eis affectio suggerit, imaginantur: sic animus tibi avaritia detentus, nihil quam aurum et argentum videt, et suavius quidem aurum quam sol conspectui tuo se offert.

Chrysost. Avarus nunquam liberabitur cupiditate.

Non fias avarus, ne Mammonae, loco Dei, servias.

Gravis res est aurum, virtus contra levis et apta in sublime ferri. Ergo si nobis accedenda sunt sublimia, ea quae deorsum trahunt abjiciamus, ut aurum feramur.

Plutarchi. Silicernio seu fanebri convivio similis est vita hominis avari, nam cum nihil non habet, oblectandum neminem habet.

Nec a mortuo colloquium, nec ab avaro beneficium petendum est.

Potu restinguitur appetitus bibendi, et cibus desiderio cibi medetur: avaritiam vero non aurum nec argentum exstinguit.

Diogenes. Diogenes Cynicus philosophus interrogatus a quodam cur aurum palleret, dixit: Quoniam insidiatores multos habet.

Socratis. Avarorum divitiarum, ut sol post occasum, neminem mortalium oblectant.

Diodori. Quae nequeant armis capi, facile expugnantur auro. Nihil non subjicitur argento.

Diphili. Si accipere nihil esset, nemo foret malus. Istud est avaritia, cum relicta consideratione Justitiae, lucro per omnia servis.

Mala lucra voluptates quidem breves, longae vero tristitiae sequuntur.

SERMO XXXV [at. XLI].

De avaritia, et qualibet, in re plus habere volentibus et injustis.

Luc. xii. Videte et cavete ab avaritia, non enim in abundantia cujusquam vita ejus est ex his quae possidet.

I Cor. vi. Cur non potius injuriam patimini? cur non potius damnum accipitis? Imo vos injuriam facitis, et damno afficitis, idque fratres? An nescitis, quod injusti regni Dei hereditatem non consequentur?

II ad Titum i. Desistat ab injustitia omnis qui nomen Dei nominat.

Novit Dominus justos a tentatione liberare, injustos vero ad diem judicii puniendos servare.

II Petr. ii. Qui diligit injustitiam, odit animam suam.

Psal. xxxiii. Facies Domini super facientes mala ut aboleat a terra memoriam eorum.

Prov. x. Virum injustum mala corripient ad perniciem.

Thesauri non juvabunt iniquos.

Injustis omnia in sinum colliguntur.

Prov. xx. Hereditas praepropera principio tandem non benedicetur.

Ibid. xiii. Opes iniquitatis studio comparatae minuuntur.

Sap. Injusti cito peribunt.

Gentis injustae obliqui sunt anni.

Salomon. Ne gaudeas ob injustam pecuniam: nihil enim juvabit in die afflictionis.

Eccli. xxxv. Oratio patientis injuriam exaudietur.

Qui domum suam aedificat pecuniis alienis, similis est congerenti lapides in tumulum sepulturae suae.

Ibid. xxiii. Leo insidiatur venationi, itidem peccatum facientibus iniqua.

"Εοικεν ο των φιλαργυρων βλοζ νεκρου διτωρ· πάντα γαρ εχων τον ευφρανθησμενον ουκ εχει.

Ουτε παρ νεκρου ομιλιαν, ουτε παρ φιλαργυρου χαριν δει επιζητειν.

Ποτον μεν εσθεσε την ποτου δρεξιν, και τροφη την τροφης επιθυμιαν ηκαστο· φιλαργυριαν δε ου οδέννυσιν αργυριον η χρυσιον.

Διογενης ο Κυνικος φιλοσοφος ερωτηθεις οπι τιωζ, διατι τδ χρυσιον χλωρον εστιν, εφη, "Οτι πολλοιζ επιθυλουζ εχει.

"Ο των φιλαργυρων πλουτοζ, ωσπερ ο ηλιοζ καταδυζ ειζ την γην, ουδενα των ζωντων ευφραίνει.

Τα τοιζ δπλοιζ αδυνατα χειρωθηναι τω χρυσω ρδιδιον εστι καταπολεμησσι. Τω αργυριω υποτασσαι τα συμπαντα.

ΕΙ μη τδ λαθειν ην, ουδε ειζ πονηροζ ην.

Φιλαργυρια τουτ' εστιν, σταν αφηζ σκοπειν

Τα δικαιοζ, του κερδουζ διαπαντοζ δουλοζ ειζ.

Τα πονηρα κερδη ταζ μεν ηδοναζ εχει μικραζ, ταζ δε λυπαζ μακραζ.

ΛΟΓΟζ ΑΕ'.

Περι πλεονεξιαζ, πλεονεκτουντων και αδικουντων.

"Ορατε και φυλαττεσθε απο τηζ πλεονεξιαζ, οτι ουκ εν τω περισευειν τινη ζωη αυτω εστιν εκ των υπαρχοντων αυτοου.

Διατι ουχι μαλλον αδικεισθε; διατι ουχι μαλλον αποστερεισθε; αλλ' υμειζ αδικειτε και αποστερειτε, και ταυτα αδελφοιζ; "Η ουκ οιδατε οτι αδικοι βασιλειαν θεου ου κληρονομησουσιν;

"Αποστητω απο αδικιαζ παζ ο ονομαζων το ονομα Κυριου.

Οιδεν Κυριοζ ευσεβειζ εκ πειρασμου βυεσθαι, αδικουζ δε ειζ ημεραν κριτωζ κολαζομενουζ τηρειν.

"Ο αγαπων την αδικιαν μισει την εαυτου ψυχην.

Προσωπον Κυριου επι ποιουνταζ κακα, του εξολοθρευσαι εκ γηζ το μνημοσυνον αυτων.

"Ανδρα αδικον κακα θηρευσει ειζ διασθοραν.

Ουκ ωφελησουσι θησαυροι ανιμουζ.

Ειζ κολπουζ επερχεται παντα αδικοιζ.

Μεριζ επισπουδαζομενη εν πρωτοιζ εν τοιζ τελευταλοιζ ουκ ευλογηθησεται.

"Υπαρξει επισπουδαζομενη μετ' ανομιαζ ελασσην γινεται.

"Αδικοι απολουνται συντομωζ.

Γενεαζ αδικου σκολια τα ετη.

Μη επιχαιρε επι χρημασιν αδικοιζ. Ουδεν γαρ ωφελησουσιν εν ημερα επαγωγηζ.

Δησιζ αδικουμενουζ εισακουσθησεται.

"Ο οικοδομων την οικιαν αυτοου εν χρημασιν αλλοτριοιζ ωζ ο συνάγων τουζ λιθουζ αυτοου ειζ τον χειμαρρον.

Λεων ενεδρευει θηραν, ουτωζ αμαρτια τουζ εργαζομενουζ αδικαζ.

Μη κρίεις κακὰ, καὶ οὐ μὴ σε καταλάβῃ κακόν. Ἀπίστυθι ἀπὸ ἀδίκου, καὶ ἐκκλίνει ἀπὸ σοῦ ἀμαρτία.

Γὰρ, μὴ σπειρῆς ἐπ' αὐλακας ἀδικίας, καὶ οὐ μὴ θερίσῃς ἐπταπλασίονα.

Θύων υἱὸν ἔναντι πατρὸς αὐτοῦ ὁ προσάγων θυσίαν ἐκ χρημάτων πενήτων.

Οὐαὶ ὁ πληθύνων ἑαυτῷ τὰ οὐκ ὄντα αὐτοῦ, καὶ βαρύνων τὸν κλοῦν αὐτοῦ στιβαρῶς.

Οὐαὶ οἱ θησαυρίζοντες ἀδικίαν καὶ τάλαιπωρίαν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν.

Οὐαὶ οἱ συνάπτοντες οἰκίαν πρὸς οἰκίαν, καὶ ἀγρὸν πρὸς ἀγρὸν ἐγγίζοντες, ἵνα τοῦ πλησίον ἀφέλωνται τι. Μη οἰκῆσετε μόνοι ἐπὶ τῆς γῆς; Ἡκούσθη γὰρ εἰς τὰ ὦτα Κυρίου Σαβαὼθ ταῦτα.

Ἀπέχου ἀπὸ ἀδίκου, καὶ οὐ φοβηθήσῃ, καὶ τρέμος οὐκ ἐγγίει σοι.

Μη ἔστω ἡ χεὶρ σου ἐκτεταμένη εἰς τὸ λαβεῖν, καὶ ἐν τῷ ἀποδιδόναι συνεσταλμένη.

Πλεονέκτου ὀφθαλμοῦ οὐκ ἐμπιπλάται ἐν μερίβῃ.

Ὅ τὰ ἐτέρου λαμβάνων καὶ ἐτέροις διδοὺς οὐκ ἤλεσεν, ἀλλὰ καὶ ἠδίκησεν ἀδικίαν τὴν ἐσχάτην. Εἰ μὲν γὰρ ἔλεεις ἐξ ὧν ἀδικεῖς, ἐλέησον οὐδ' ἀδικεῖς. Εὐσεβῆς γὰρ ἐκεῖνος, οὐχ ὁ πολλοὺς ἐλεῶν, ἀλλ' ὁ μὲν ἀδικῶν.

Ὅσα βλέπει ὀφθαλμοῦ, τοσαῦτα ἐπιθυμεῖ ὁ πλεονέκτης. Ὁ ἔδης οὐκ εἶπεν, Ἀρκεῖ· οὐδὲ ὁ πλεονέκτης εἶπέ ποτε, Ἀρκεῖ. Πονηρὸς ἐν πόλει σύνοικος, καὶ πονηρὸς ἐν ἀγροῖς. Ἡ θάλασσα οἶδε τὰ ὄρια αὐτῆς, ἡ γὰρ οὐκ ὑπερβαίνει ὁρθοστάσις ἀρχαίας. Ὁ δὲ πλεονέκτης οὐκ αἰδεῖται χρόνον, οὐ γνωρίζει ὄρον, οὐ συγχωρεῖ ἀκολουθίαν διαδοχῆς, ἀλλὰ μιμεῖται τοῦ πρὸς τὴν βίαν, πάντα ἐπιλαμβάνεται, πάντα ἐπιπέμπεται.

Τί οὖν μετὰ ταῦτα; οὐχὶ τρεῖς σε πήχεις ἀναμένουσιν οἱ πάντες; οὐχὶ λίθων ὄλιγῳ βίρος ἀρκέσει πρὸς φυλακὴν τῆ δυστήνῃ σαρκί; Ὑπὲρ τίνος οὖν μοιθεῖς; ὑπὲρ τίνος παρανομεῖς; Τί ἀπολογία, ἐπιβάν ἐπὶ τοῦ κοινοῦ κριτοῦ; Πῶς παραπεισεῖς τὸν ἀπαρλόγιστον δικαστήν; Οὐκ ἔστι ῥήτωρ ἐκεῖ, οὐκ ἔστι πιθανότης ῥημάτων, κλέψαι δυναμένη τοῦ δικαστοῦ τὴν ἀλήθειαν.

Ἄνδρι ἐπιθυμητῆ χρημάτων οὐκ ἐγγίνεται κόρος.

Ὅ μὲν γε πένης κῖν δοῦλος ἦ, καὶ μὴ ὑπεμπήσας τὴν ἑαυτοῦ γαστέρα, προστηνοῦς μεταλαμβάνει τῆς διὰ τοῦ ὑπνου ἀνάσσω; πλοῦτου δὲ ἐπιθυμία συνέσιν ἀγρυπνίας καὶ καμάτοις τρύχει.

Χρυσοῦ δευτέρα πάντα ἀδίκους.

Ὅ μὴ ἐσόμενος τῶν ἀλλοτρῶν, ἀλλ' ἐν αὐταρχίᾳ νομιζῶν εἶναι, πάντων ἐστὶν εὐπορώτατος.

Ἄρκτοι μὲν καὶ λύκοι ἐπειδὴν λάθωσι κόρον, τῆς ἀρπαγῆς ἀφίστανται· οἱ δὲ πλεονέκται κόρον οὐκ ἔχουσιν.

Mala ne feceris, et non apprehendet te malum. Desisto ab injusto, et declinabit a te peccatum.

Ibid. vii. Fili, ne seras in sulcos injustitiæ, ne septies tanto ampliozem inde messem facias.

Ibid. xxiv. Filium occidit coram patre suo, qui victimam offert ex pecuniis pauperum.

Habac. ii. Væ illi qui sibi res non suas multiplicat, et qui aggravat super se densum lutum.

Amos iii. Væ illis qui colligunt injustitiam et miseriam in manibus suis.

Isa. v. Væ illis qui domum domni conjungunt, et agrum agro apponunt, ut aliquid eripiant proximo. Num vos soli habitabit in terra? Atqui Dominus exercituum auribus hæc percepit.

Ibid. liv. Abstine ab injusto, et non timebis, neque tremor invadet te.

Eccli. iv. Manus tua non sit porrecta ad accipiendum, et ubi dandum est contracta.

Ibid. xiv. Oculus avarus nulla portione saturatur.

Basilii. Qui alicui eripit et alteri dat, is non misericordiam, sed extremam injustitiam exercet. Nam ex injuriis materiam miserationis captas, miserere potius illorum quos injuria afficis. Pius enim ille est, non qui miseretur multorum, sed qui nemini facit injuriam.

Quæcunque videt oculus, ea omnia desiderat avarus. Inferis nunquam satis sit, nec unquam avarus sibi sufficere dicit. Malus hic vicinus est in urbe, **70** malus ruri. Mare suos fines agnoscit, et nox antiquos terminos non transcendit. Avarus autem tempus nullum reveretur, non agnoscit terminum, non cedit ordini successionis; sed ignis violentiam imitatur, omnia arripit, omnia depascitur.

Sed quid tandem fiet? Nonne tres omnino cubiti te manent? Nonne paucorum lapidum moles ad custodiam miseræ carni sufficiet? Ad quid igitur laboras? Quorsum iniquus esse pergis? Quibus verbis defendes te, cum affecti abs te injuria undique circumstantes sub communi judice contra te clamaverint? Quomodo persuadebis judici, qui falsi non potest? Nullus illic orator est, nulla verborum probabilitas quæ veritatem judici abscondere valeat.

Theologi. Homini pecuniæ cupido nulla satietas innascitur.

Pauper quidem, licet servus et ventre non saturo, blanda per somnum quiete fruitur: cupidus autem divitiarum mentem vigiliis et laboribus cruciat.

Injusti nihil non auro postponunt.

Chrysost. Qui non indiget alienis, sed sua sibi sufficere existimat, omnium est ditissimus.

Ursi et lupi saturati rapinam relinquunt; avaris autem nulla satietas.

Inexplebilis admodum violenta est, et avaritia A
 præpotens : rapaces vitam hominum perturbant, et
 hujus quidem rapinæ sunt, deliciæ autem aliorum :
 in ipsum cadit execratio, fructio in alios : adversus
 ipsum eduntur suspiria, abundantia contingit aliis :
 adversus ipsum funduntur lacrymæ ab aliis usur-
 pantur pecuniæ : ipse apud inferos punitur, et alii
 sæpenumero in ipsius divitiis voluptuantes cantillant.

Pleonexia, id est avaritia, est cum plus habet
 aliis quam ad eum pertineat.

Avaritia est idololatria, imo deterior ea. Si quidem
 idololatras Dei creaturam adorant, et venerati sunt
 (inquit) et coluerunt creaturam præter Creatorem.
 Tu vero tuum ipsius opus adoras. Deus enim avari-
 tiam non creavit, sed insatiabilis et inmodica tam
 cupiditas eam exogitavit.

Si quis de suis non largitur, ab illo accusabitur
 in die iudicii, cujus non est misortus : quomodo
 illi venia dabitur qui rapuit aliena, undique circum-
 stantibus eum illis quos affectit injuria? Non enim
 illic testibus, non accusatoribus, non argumentis
 locus est, sed ipsæ res per se, quales a nobis ge-
 stæ sunt, coram oculis nostris apparent. Ecce enim
 (inquit) homo et opera ejus. Etenim hoc quoque ra-
 pina est, et 7] avaritia, et spoliatio, sua non com-
 municare. Nam Deus Judæos accusans per prophe-
 tiam, inquit : « Protulit terra fructus suos, et non
 solviatis decimas, rapuistis bona pauperis. » Et
 rursus alibi inquit, « Ne quid eripias de victu pau-
 peris. »

Plutarchii. Qui ex turpibus lucris ad honesta offi-
 cia sumptum faciunt, simile quid faciunt illis qui
 ex sacrilegio Deum placare volunt.

Democriti. Divitiæ malo facinore partæ majori
 dedecore notantur.

Non inutile quidem est pecunias acquirere, per
 injustitiam autem, longe pessimum.

Socratis. Socrates avaros avibus comparabat,
 quarum alia deglutit quicquid invenerit, et quan-
 doque suffocatur; aliæ vero sequuntur ut quod
 habet ei extorqueant, et ipsæ quoque aliæ post alias
 suffocantur.

Diogenis. Diogenes interrogatus quænam essent
 feræ pessimæ, dixit : In montibus ursi et leones, in
 civitatibus autem publicani et sycophantæ.

Antiphantis. Canis de carnibus edendis cogitans
 non amplius gregem custodire potest.

Mala lucra breves quidem voluptates, tristitiæ vero
 longæ sequuntur.

Platon. Paupertas existimetur, non imminutio re-
 rum, sed inexplebilis adæuctio.

Isoci. Nullum inique lucrantem æmuleris : sed
 magis approbato viuentes cum justitia.

Nam qui magna rapiunt, an parva quoque rapiant,
 incertum est; qui vero parvis non abstinent, illi
 nimirum ne a magnis quidem sibi temperabunt.

Ἡ ἀπληστία τυραννεί, ἢ πλεονεξία δυναστεύει·
 οἱ ἄρπαγες τὸν βίον ταρασσουσι, καὶ αὐτοῦ
 αἱ ἄρπαγαι, καὶ ἄλλων αἱ ἡθοναὶ αὐτοῦ αἱ κατάρται,
 καὶ ἄλλων αἱ θεραπείαι· κατ' αὐτοῦ οἱ στεναγμοί,
 καὶ παρ' ἑτέροις οἱ πλεονασμοί· κατ' αὐτοῦ τὰ ἄκ-
 ρυα, καὶ παρ' ἑτέροις τὰ χρήματα· αὐτὸς ἐν βῆ-
 κολάζεται, καὶ ἄλλοι πολλάνκις ἐν τῷ αὐτοῦ τρ-
 φῶντες ψάλλουσιν.

Πλεονεξία ἐστὶ τὸ πλέον εἶναι τοῦ ὀρισμένου.

Ἡ πλεονεξία εἰδωλολατρεία ἐστίν, ἀλλὰ καὶ χι-
 λεπτοτέρα εἰδωλολατρεία. Οἱ γὰρ εἰδωλολάτραι τοῖς
 τοῦ θεοῦ κτίσμασι προσκυνοῦσι· καὶ ἐσεβάσθησαν
 (φησὶ) καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα.
 Εὐ δὲ τῷ κτίσματι τῷ σαυτοῦ προσκυνεῖς. Ὁ γὰρ
 θεὸς πλεονεξίαν οὐκ ἐδημιούργησεν, ἀλλ' ἢ τῆς σί-
 ἀπληστίας ἐπιεξῶρας ἀμετρία.

Εἰ δὲ τῶν ἰσχυρῶν μὴ μεταβιβῶδες κατήγορον εἶ-
 ναι οὐκ ἐλεθηθέντα ἐν τῇ τῆς κτίσεως ἡμέρᾳ· ὁ καὶ
 τὰ ἀλλότρια ἀρπάσας ποίας ἐτίθειται συγγνώμης,
 πανταχόθεν αὐτῷ περιστησάων τῶν ἡδουμένων;
 Οὐ γὰρ μαρτύρων ἐκαὶ χρεῖα, οὐδὲ κατηγόρων, οὐδὲ
 ἀποδείξεων· ἀλλ' αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ τὰ πράγματα,
 οἷάπερ αὐτὰ κατασκευάσαμεν, πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν
 φαίνεται τῶν ἡμετέρων. Ἰδοὺ γὰρ, φησὶν, ἄνθρω-
 πος καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἀρπαγή,
 τὸ μὴ μεταδιδόναι τῶν ὄντων, καὶ πλεονεξία καὶ ἀπο-
 στέρσις· τοῖς γὰρ Ἰουδαίοις ἐγκαλῶν ὁ θεός, διὰ
 τοῦ προφήτου φησὶν· « Ἐξήνεγκεν ἡ γῆ τὰ ἐκπύ-
 ρια αὐτῆς, καὶ οὐκ εἰσηνέγκασκε τὰ ἐπιδέκτα· ἡρ-
 πύσασαε τὰ τοῦ κέρητος. » Καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ λέ-
 γει, « Μὴ ἀποστερήσης τὴν ζωὴν τοῦ πτωχοῦ. »

Οἱ ἀπὸ τῶν αἰσχυρῶν κερδῶν εἰς τὰς καλάς ἀναλ-
 σκοντες λειτουργίας ὁμοῖον τι ποιοῦσι τοῖς ἀπὸ ἱε-
 ροσυλίας θεοσεβοῦσιν.

Πλοῦτος ἀπὸ κακῆς ἐργασίας ἐπιγινόμενος ἐπιτε-
 νέστερον δνειδος κέκτηται.

Χρήματα πορίζειν μὲν οὐκ ἀχρεῖον· ἐξ ἀδικίας
 δὲ πάντων κίνηρον.

Σωκράτης τοὺς μὲν πλεονέχτας εἰκαζε ταῖς θνη-
 σιν, ὧν ἡ μὲν καταπίνει ὅ τι ἀν προστύχη, καὶ ἐ-
 στίει ὅτι πνίγεται· αἱ δ' ἄλλαι περιεκολληθοῦσιν,
 ἀφελεῖν αὐτὸ σπεύδουσιν, ἵνα παρὰ μέρος πνιγῶ-
 σιν.

Διογένης ἐρωτηθεὶς ποῖα εἴη θηρία χαλεπώτερα,
 εἶπεν· Ἐν μὲν τοῖς ὄρεσιν ἄρκτοι καὶ λέοντες, ἐν δὲ
 ταῖς πόλεσι τελῶνας καὶ συκοφάνται.

Κύων, μελετήσας σαρκῶν ἀπογεύεσθαι, φυλάττειν
 οὐκ ἐτι δύναται τὴν ἀγέλην.

Τὰ πονηρὰ κέρδη τὰς μὲν ἡδονὰς ἔχει μικράς,
 τὰς δὲ λύπας μακράς.

Πένταν ἡγήτερον εἶναι μὴ τὸ τὴν οὐσίαν ἐλάττω
 ποιεῖν, ἀλλὰ τὴν ἀπληστίαν πλείω.

Μηδὲνα ζήλου τῶν ἐξ ἀδικίας καρδαινόντων·
 ἀλλὰ μάλλον ἀποδέχου τοὺς μετὰ δικαιοσύνης ζῶν-
 τας.

Οἱ μὲν γὰρ τὰ μεγάλα ἀρπάζοντες ἀθλον εἰ καὶ
 τὰ μικρὰ ἀρπάζουσιν· οἱ δὲ τῶν μικρῶν μὴ ἀπαχθ-
 μενοὶ δῆλον ὅτι οὐδὲ τῶν μεγάλων ἀφίξονται.

ΛΟΓΟΣ ΑΓ΄.

Περὶ αὐταρκείας.

Εἶπεν ὁ Κύριος· Μὴ μεριμνήσῃς τῆ ψυχῆ, ὧμῶν
εἰ φάσκει, μηδὲ τῶ σώματι ὧμῶν τί ἐνδύσῃσθε.

Ἔστι δὲ πορισμὸς μέγας ἡ εὐσέβεια μετὰ αὐταρ-
κείας· οὐδὲν γὰρ εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον, θῆ-
λον ἔτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα. Ἐχόντες δὲ
διττραγὰς καὶ σεπέσματα, τοῦτοις ἀρεσθησόμεθα.

Κρίσσον μικρὰ μερὶς μετὰ φόβου Κυρίου ἢ μα-
γάλου θησαυροῦ μετὰ ἀσεβείας.

Ἀρχὴ ζωῆς ἀνθρώπου ἄρτος, καὶ ὕδωρ, καὶ ἰμά-
τιον καλύπτων ἀσχημοσύνη αὐτοῦ.

Σοφὸς ἀνθρώπος ἀρκεῖται τοῖς ὀλίγοις.

Ἡ οἰκονομοῦσα τὸ ζῶον δύναμις αὐτάρκειαν μὲν
καὶ λιτότητα βράβειον κατειργάσατο, καὶ ὠκείως τῷ
ερεσόμενῳ· πολυτέλειαν δὲ καὶ ποικίλιαν βρωμά-
των παραλαβοῦσα, εἶτα ἀντισχεῖν πρὸς τὸ πῆρας·
οὐκ ἰξικέασα, καὶ ποικίλα γένη τῶν νεσημάτων
ἐποίησεν.

Ὁ πλοῦσις ἔστιν ὁ πολλὰ κατηγμένος, ἀλλ' ὁ
μὴ πολλῶν δεδμενος.

Πρὸς χρεῖαν, ἀδελφοί, οὐ πρὸς ἡδονὴν ἡ ζωὴ συμ-
μετρεῖται. Τὸ οὖν περιττὸν τῆς φύσεως ἀποθέμενοι,
τὸ ἀναγκαῖον μόνον ἀσπασόμεθα.

Ὁ πρὸς τοὺς ὑπερέχοντας βλέπων τῆς ἐνοούσης
αὐτῷ εὐπορίας οὐδέποτε δύναται λαθεῖν ἀσθησιν·
ἀλλὰ χρεὴ αὐτάρκως πρὸς τὰ ἴδια ἔχειν, καὶ εὐχα-
ρῆσαι τῷ Θεῷ.

Ἡ αὐτάρκεια καὶ τροφή ἔστι, καὶ ἡδονή, καὶ ὕψια·
τὸ δὲ πλεον λύμην καὶ ἀηδία καὶ νόσος.

Θησὶν ὁ Χριστὸς, Ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν
τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα
πάντα προστεθήσεται ὑμῖν· ἡμεῖς δὲ τὴν τάξιν
ἀντιστρέψαμεν, καὶ ζητοῦμεν τὴν γῆν, καὶ τὰ ἐν
τῇ γῆ ἀγαθὰ· διὰ τοῦτο οὕτε ταῦτα, οὕτε ἐκεῖνα
ἐρομεν.

Μέτρον κτήσεώς ἔστιν ἡ χρεῖα τοῦ σώματος, τὸ
δὲ ταύτην ὑπερβαίνειν ἀκοσμία λοιπὸν, καὶ οὐκ ἔτι
χρεῖα ἔστιν.

Καλὸν τοῖς ὄροις τῆς χρεῖας ἐμμένειν, καὶ φιλο-
νεκεῖν πάσῃ δυνάμει, τοῦτους μὴ ὑπερβαίνειν. Ἐάν
γὰρ ὀλίγον παρενεχθῆ τις ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας ἐπὶ
τὰ ἡδέα τοῦ βίου, οὐδεὶς λοιπὸν ἴσῃσι τὴν ἐπὶ τὰ
πρῶτω φορὰν.

Αὐταρκεῖ τροφή μικρὰ [ἢ μικρὰ] νῦν οὐδέποτε
γίνεται.

Ὁφειλομεν ἑαυτοῦς ἐθίζειν ἀπὸ τῶν ὀλίγων ζῆν,
ἵνα μηδὲν αἰσχρὸν ἕνεκεν χρημάτων μάθωμεν.

Σωκράτης ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τινος, Τίς σοὶ πλουσιώ-
τερος εἶναι δοκεῖ; εἶπεν· Ὁ ἐλαχίστοις ἀρκούμενος·
αὐτάρκεια γὰρ ἔστι· φύσεως πλοῦτος.

Βέλτιόν ἔστιν ἐν μικρῇ περιουσίᾳ συσταλλόμενον
εὐθυμεῖν, ἢ μεγάλης τυγχάνοντα δυστυχεῖν.

Μῆτε λίαν πολυτελεῶς, μῆτε ἄγαν εὐτελεῶς πειρω

A SERMO XXXVI [al. XXXII].

*De virtute quæ animum suis et præsentibus rebus
contentum reddit.*

*Matth. v. Dixit Dominus, Ne solliciti sitis pro
vita vestra quid comedatis, neque pro corpore ves-
tro quid induatis.*

*I Tim. vi. Est autem questus magnus pietas cum
animo sua sorte contento. Nihil enim intulimus
in mundum, videlicet nec efferre quidquam possu-
mus: sed habentes alimenta et quibus tegamur,
his contenti erimus.*

*Proverb. xvi. Præstat parva portio cum timore
Domini, quam magni thesauri cum impletate.*

*Ecclesi. xxix. Principium vitæ hominis panis et
aqua et vestis turpitudinem ejus operiens.*

B *Auctoris incerti. Vir sapiens paucis contentus est.
Facultas quæ gubernat corpus animalis, frugalem
et simplicem alimoniam facile concoquit, et parti-
bus nutriendis assimilat; sumptuosius vero et variis
edulis onerata, et impotens tandem ea super-
are, varia morborum genera producit.*

*Chrysost. Non qui multa possidet, sed qui non
multis indiget, dives est.*

*Ad necessitatem, o fratres, non ad voluptatem
metianda est vita. Quare depositum quod naturæ su-
perfluum est, necessarium solum amplectamur.*

*Qui se superiores respicit, nunquam videre pos-
test quam dives sit. Verum oportet sua sorte con-
tentum esse, et Deo gratias habere.*

*Sobria frugalitas et alimentum est, et voluptas,
et sanitas: nimium vero noxa, et fastidium, et
morbus.*

*Christus inquit, Querite primum regnum Dei et
justitiam ejus, et hæc omnia adjicientur vobis. Nos
vero invertimus ordinem, et querimus terram et
bona terrena, quare nec hæc habemus nec illa.*

*Nili. Possessionis modus est corporis necessitas,
ejus vero excessus, non usus aut necessitas, sed
vitium est.*

D *Bonum est intra fines necessitatis manere, et
omnibus viribus contendere ne transcendamus il-
los. Nam si quis vel modicum per cupiditatem ad
vitæ delicias deflexerit, nullus deinceps quominus
pergat coercere potest.*

*Democriti. Si victus frugalis sit, nunquam vide-
bitur nox longa.*

*Clitarchi. Debemus nos assuefacere ut ex paucis
vivamus, ne quid pecuniæ gratia turpe discamus.*

*Socratis. Socrates interroganti quis videretur sibi
ditissimus, respondit: Qui paucissimis contentus
est. In frugalitate enim sibi sufficiente existunt
divitiæ naturæ.*

*Satius est in paucis opibus se continentem bila-
riter agere, quam in magnis infelicitior.*

Plutarchi. Neque sumptuosum nimis, neque

sordidum, aut vilem in vestimentis, victu et reliqua vita te exhibeas; hoc enim odiosum aut miserabilem, illud invidiosum aut ridiculum reddit.

Assuebat corpus frugali et parabili modo vitæ sibi satisfacere. Nam qui paucis indigent, non fraudantur multis.

Familiarē tibi redde victam simplicem, ut sumptuoso nunquam indigeas.

SERMO XXXVII [al. XIV].

Quod major pars non semper melior sit.

Luc. XXI. Sublatis autem oculis Jesus vidit eos qui mittebant munera sua in gazophylacium divites. Vidit autem et quamdam viduam panperculam mittentem illuc æra minuta duo, et dixit, Vere dico vobis, quod vidua hæc pauper plus quam omnes misit. Nam **73** omnes hi ex eo quod ipsis exuberat, miserunt in munera Dei: hæc autem, ex penuria sua universam substantiam quam habebat, misit.

I Cor. XIV. In ecclesia volo quinque verba mente mea loqui (ut alios instituam) potius quam decem millia verborum lingua.

Basilii. Per unum sapientem habitabitur civitas, gens autem iniquorum brevi desolabitur.

Nam si panis cor hominis roborat, non oportet obsonium cibi amplius necessario temere infurgitare.

Theologi. Breve regnum melius est longa tyrannide, et parva portio pretiosa præstat magnæ quæ vilis et periculosa sit possessioni, et exiguum lumen multis tenebris.

Chrysost. Eleemosyna non æstimatur ex mensura largitionis, sed ex animi liberalitate.

Jucunda quæ maxime rara sunt, imprimis delectant.

Incerti auctoris. Alexander audito Darium triginta myriades in aciem producere, dixit: Unus coquus non metuit multas oves.

Idem cum explorator ei referret majorem esse Darii exercitum, dixit: Oves etiam licet plures ab uno aut altero lupo capiuntur.

SERMO XXXVIII [al. LXVI].

De jejuniis et continentia.

Matth. VI. Cum jejunaveritis ne sitis veluti hypocritæ tetrici. Obscurant enim facies suas, quo perspicuum sit hominibus ipsos jejunare. Amen dico vobis, habent mercedem suam. Tu vero cum jejunas, unge caput tuum, et faciem tuam lava, etc.

I. Cor. IX. Omnis qui certat, per omnia temperans est.

Chrysost. Qui carnem Christi Jesu crucifixerunt cum affectibus et cupiditatibus.

Isa. LVIII. Ad lites et jurgia jejunatis et pugnis afflictum cæditis. Quid est quod mihi jejunatis? non enim tale jejunium approbo, dicit Dominus. Sed tu solve omnem nodum iniquitatis, dissolve nexus violentorum contractuum, oppressos dimitte cum libertate, et omnem injustam syngrapham

τὰ περὶ τὴν ἐσθῆτα καὶ δίαιταν καὶ τὴν ἑτέραν διαγωγὴν τὸ σῶμα διοικεῖν. Τὸ μὲν γὰρ φθονεῖσθαι ἢ γελάσθαι, τὸ δὲ μισεῖσθαι ἢ ἐλεεῖσθαι ποιεῖ.

Ἐθίσθω τὸ σῶμα δι' εὐτελείας πρὸς εὐκολίαν αὐταρχεῖς ἐαυτῶ γινόμενον· οἱ γὰρ ὀλίγων δεδμευομένων οὐκ ἀποτυγχάνουσι.

Ἐθίξε σαυτὸν τῇ λιτῇ διαίτῃ, ἵνα τῆς πολυτελείας μηδέποτε προσδεθῆς.

ΛΟΓΟΣ ΑΖ'.

Περὶ τοῦ δεῖν οὐκ εἶναι τὸ κλειστόν ἀριστόν.

Ἀναβλέψας δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶδε πρὸς βάλλοντας τὰ δῶρα αὐτῶν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον πλουσίους. Εἶδε ἔτι καὶ τινὰ χήραν πενιχρὰν, βαλοῦσαν ἐκεῖ δύο λεπτά, καὶ εἶπεν· Ἀληθῶς λέγω ὑμῖν, ἡ χήρα ἢ πτωχὴ αὕτη κλείει πάντων ἔβαλεν, ἅπαντες γὰρ οὗτοι ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ· αὕτη δὲ ἐκ τοῦ ὑστερήματος αὐτῆς ἅπαντα τὸν βίον ὃν εἶχεν ἔβαλεν.

Ἐν ἐκκλησίᾳ θέλω πίνετε λόγους διὰ τοῦ νοῦ μου λαλῆσαι ἢ μυρίους λόγους ἐν γλώσσῃ.

Ἀπὸ ἐνὸς συνοικοισθήσεται πόλις· φυλὴ δὲ ἀνόμων ἐρημωθήσεται ἐν τάχει.

Εἰ γὰρ ἄρτος καρδίας ἀνθρώπου στηρίζει, οὐδεὶς πλέον τοῦ ἀναγκαίου τῆς τροφῆς τὸ προσόφημα ἀλόγως προσφέρεισθαι.

Κρείσσων ὀλιγοχρόνιος βασιλεία μακρῆς τυραννίδος, καὶ ὀλίγη μερίς τιμῆς πολλῆς κτήσεως ἀτίμου καὶ σφαλερῆς, καὶ πολλοῦ σκοτούς ὀλίγον φῶς.

Οὐ τῷ μέτρῳ τῶν δεδομένων ἐλεημοσύνη κρείσσεται, ἀλλὰ τῇ δαφνιείᾳ τῆς γνώμης.

Τῶν ἡδέων τὰ σπανιότατα γινόμενα μέγιστα τέρπει.

Ἀλέξανδρος, ἀκούσας δεῖν Δαρσίος τριάκοντα μυριάδας εἰς παράταξιν ἄγει, ἔφη· Ἐἰς μάγειρος οὐ φοβεῖται πολλὰ πρόβατα.

Ὁ αὐτὸς, κατασχόπου λέγοντος αὐτῷ, κλείουσι εἶναι τοὺς Δαρτείου, ἔφη· Καὶ τὰ πρόβατα, κλείουσι ὄντα, ὅψ' ἐνὸς ἢ δευτέρου λύκου χειροῦνται.

ΛΟΓΟΣ ΑΙΓ'.

Περὶ νηστείας καὶ ἐγκρατείας.

Ὅταν νηστεύητε, μὴ γίνεσθε ὡσπερ οἱ ὑποκριταὶ σκυθρωποὶ. Ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες. Ἀμήν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. Σὺ δὲ νηστεύων ἀλειψάτω σου τὴν κεφαλὴν ἔλαιῳ, καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι, καὶ τὰ ἐξῆς.

Πᾶς ὁ ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρατεύεται.

Οἱ τοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν ἐν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις.

Εἰς κρίσεις καὶ μάχας νηστεύετε, καὶ τύπτετε πυγμαῖς ταπεινόν. Ἴνατί μοι νηστεύετε; οὐ γὰρ τοιαύτην νηστείαν ἐξελεξάμην, λέγει Κύριος· ἀλλὰ λύε πάντα σύνδεσμον ἀδικίας, διάλυε στραγγαλίαις βίβλων συναλλαγμάτων· ἀπόστειλον θεβραυσμένους ἐν ἀφέσει· καὶ πᾶσάν σου συγγραφὴν δίδινον δίσσα.

διάρρηκτε πεινῶντι τὸν ἄρτον σου, καὶ πτωχοῦς ἄστεγους εἰσάγαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. Ἐάν ἴδῃς γυμνὸν, περιβαλε, καὶ ἀπὸ τῶν οἰκειῶν τοῦ σπέρματός σου οὐχ ὑπερόψει.

Ἐπιπέσει σου τὸ σῶμα καὶ δουλαγῶγει, μὴ πῶς εὐεκοῦντο; καὶ ὑπερξέοντός σου τοῦ αἵματος, ἀφορμὴ πρὸς ἁμαρτίαν ἢ πολυσαρκία γένηται.

Μὴ κολάκευέ σου τὴν σάρκα ὑπὸν καὶ λουτροῦς καὶ μαλακοῖς στρώματιν, ἀεὶ ἐπιλέγων τὸ ῥῆμα τοῦτο· Τίς ὠφέλεια ἐν τῷ αἵματι μου, ἐν τῷ καταβαίνειν με εἰς διαφορὰν; Ὅσον γὰρ παχυτέραν σάρκα σεαυτῷ ποιεῖς, τοσοῦτον βαρύτερον τῇ ψυχῇ κατασκευάζεις; τὸ δεσποτικόν.

Ἀληθῶς ἔγκρατος; ἔστιν ὁ παντὸς πάθους ἀνώτερος, καὶ μηδὲνα ἐξ ἡδονῆς ἐπιθυμῶν προσιέμενος, ἀλλ' ἔγκρατῶς καὶ ἀνευδότης πρὸς πᾶσαν ἀπόλαυσιν βλαβερὰν διακείμενος.

Ἐγκρατεία ἔστιν ἀγαθίας ἀναρῆσις, παθῶν ἀλλοτριώσις, σώματος νέκρωσις. Φυλάσσεται δὲ οὕτως ὁ τῆς ἐγκρατείας σκοπός· τοῖς μὲν εὐταλαστέροις καὶ ἀναγκαίοις; πρὸς τὸ ζῆν μέχρι τῆς χρείας προσδιατρίβειν, τῶν δὲ πρὸς ἡδονὴν καθόλου ἀπέχεσθαι.

Ὅσον ὑψηλοῦς τῆς σαρκὸς, τοσοῦτον ποιεῖς τῆς πνευματικῆς εὐεξίας τὴν ψυχὴν ἀποστρέφειν. Οὐ γὰρ σωματικοῖς τόνοις, ἀλλὰ καρτερίᾳ ψυχῆς καὶ τῇ πρὸς τὰς θλίψεις ὑπομονῇ τὸ πρὸς τοῦς ἁμαρτωλοῦς ἐχθροῦς περιγίνεται κράτος.

Ὁ τῇ σαρκὶ προσθήμενος τὸ πνεῦμα καταγυρῆται, καὶ ὁ πρὸς τὸ πνεῦμα καταταξάμενος, καταθουλοῦται τὴν σάρκα. Ταῦτα γὰρ ἀλλήλοις ἀντίκειται. Ὅσπερ εἰ βούλει ἰσχυρὸν ποιῆσαι τὸν νοῦν, δάμασον τὴν σάρκα διὰ νηστείας. Τοῦτο γὰρ ἔστιν ὁ φησὶν ὁ Ἀπόστολος, «Ὅσον ὁ ἐξῴθεν ἄνθρωπος διαφθείρεται, τοσοῦτον ὁ ἐσω ἀνακαινοῦται» καὶ τὸ, «Ὅταν ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι.»

Ἐπειδὴ οὐκ ἐνηστεύσαμεν, ἐξεπέσομεν τοῦ παραδείσου. Νηστεύσωμεν τοίνυν, ἵνα πρὸς αὐτὸν ἐπανέλθωμεν.

Νηστεύοντος σεμνὸν τὸ χρῶμα, οὐκ εἰς ἐρυθρὰ ἐξανθοῦν ἀναίδες, ἀλλ' ὠχρότητι σώφρονι κεκοσμημένον· ὀφθαλμοῖς πραεῖς, κατεσταλμένον βάδισμα, πρόσωπον σύννου, ἀκολάττω γέλωτι μὴ καθυβριζόμενον, συμμετρία λόγου, καθαρότης καρδίας.

Ἀτοπόν ἔστι μὴ χαίρειν ἐπὶ ὕλειᾳ ψυχῆς, ἀλλὰ δολοῦσθαι ἐπὶ βρωμάτων ἐναλλαγῇ, καὶ πλείονα χάριν φαίνεσθαι διδόντας ἡδονῇ γαστρὸς ἢ ἐπιμελείᾳ ψυχῆς· κέρως μὲν γὰρ εἰς γαστέρα τὴν χάριν ἵστασι, νηστεία δὲ πρὸς ψυχὴν ἀναδιβάσει τὸ κέρδος.

Ἔστι μὲν οὖν πάντα τὸν χρόνον ἢ νηστεία ὠφέλιμος τοῖς αἰρουμένοις αὐτήν. Οὕτε γὰρ ἐπιθρεια δεξιμόνων κατατολμῆ τοῦ νηστεύοντος, καὶ οἱ φύλακες τῆς ζωῆς ἡμῶν ἄγγελοι φιλοκον ὕπερον παραμένουσι τοῖς διὰ νηστείας κεκαθαρμένοις.

Μὴ μέντοι ἐν τῇ ἀποχῇ μόνον τῶν βρωμάτων τὸ ἐκ τῆς νηστείας ἀγαθὸν ὁρίζου. Νηστεία γὰρ ἀληθὴς ἢ τῶν κακῶν ἀλλοτριώσις. «Λύε πάντα σύνδεσμον ἀδικίας, ἄφες τῷ πλησίον τὴν λύπην, ἄφες αὐτῷ τὰ

ΠΑΤΡΟΛ. GR. CXXXVI.

tsam dilacera. Frangas esurienti panem tuum, et pauperes sine domibus introduce in aedes tuas. Nudum si videris, vestito, et cognatos generis tui non asperneris.

Basilii. Sugilla corpus tuum et servitute astringe, ne tuo sanguine aucto et effervescente, ad peccandum occasio tibi fiat carnosus corporis habitus.

Ne corpori tuo blandiare somno, et balneis, et mollibus stragulis, semper hæc verba proferens: **Quænam** utilitas sanguini meo me descendente **74** in perditionem? Nam quo crassiorum tibi carnem acquiris, hoc graviores animæ tuæ carcerem paras.

Vere continens est qui omni perturbatione superior est, et nullum voluptatis irritamentum admittit, sed animo sobrio et nusquam cedente ad omnem fruitionem noxiam afficitur.

Continentia peccatum interiorum, affectus amovet, corpus mortificat. Servatur autem hoc modo continentia scopus, si vilioribus quidem et necessariis ad vitam quantum requirit usus adhaereas, iis vero quæ ad voluptatem pertinent, prorsus abstineas.

Quantum adimis carni, tanto nitidiorum spiritali habitu reddis animam. Non enim viribus corporis, sed animæ continentia, et in afflictionibus patientia, adversus inconspicuos hostes victoria comparatur.

Qui carnem auget, spiritum impodit, et qui spiritum se conjungit, carnem subigit. Hæc enim adversantur sibi invicem. Ergo si mentem roborare velis, domato carnem jejuniis. Hoc enim est quod inquit Apostolus, «Quantum externus homo corrumpitur, tantum renovatur internus;» et rursus: «Cum langueo, tum validus sum.»

Quia non jejunavimus, excidimus paradiso; jejunemus igitur, ut in paradisu redeamus.

Jejunanti color honestus est, non efflorescente lascivo rubore, sed pallore sobrio ornatus; oculus mitis, compositus gressus; vultus cogitabundus, non luxurioso risu indecenter affectus; modestia sermonis, puritas cordis.

Absurdum est non gaudere ob animæ incolumitatem, sed propter cibos mutatos tristari, et videri magis gratificari voluptati ventris, quam animæ cultui. Satiæ gratia intra ventrem consistit, jejuniis vero ad animam usque lacrum elevat.

Semper quidem utile est jejuniis usurpantibus se. Nam neque contumelia dæmonum quidquam audeat adversus jejunantem, et vitæ nostræ custodes angeli alacrius manent apud illos qui per jejuniis purgati sunt.

Isa. LVIII. Non in abstinentia solum ciborum jejunii bonum circumscribas. Verum enim jejuniis est malorum alienatio. «Solve omnem iniquitatis nodum remitte molestiam proximo; remitte ei de-

bita. Ne jejunetis ad lites et jurgia. Carnem non comedis, sed comedis fratrem. Abstines vino, sed ab injuriis tibi non temperas. Vesperam expectas ad sumendum cibum, sed insumis diem causis forensibus. Quid juvat jejunaire corpore, animam

75 vero malis innumeris repleri?

Verum jejunium est malorum alienatio.

Theologi. Non gloriamur mole mensarum et cupiditatis insensati ventris. Nihil enim laudamus illorum, quæ intra fauces sumpta ejusdem omnia pretii sunt, aut omnia potius æque vilia et rejicienda. Sed vivimus simplici facillique apparatu, parum sane hæc in parte differentes a brutis animalibus, quorum imparatus et minime elaboratus victus est.

Chrysost. Mensæ simplicitas satiat, varietas autem appetitum excitat.

Jejunium non ciborum, sed peccatorum abstinentiam efficit.

Homini qui jejuniis maceratur nihil tam est intolerabile, quam aeris inæqualitas.

Cyrylli. Decet eos qui jejunant ex pia mente id facere, et non tanquam histriones in fabula, tetricam et deformem veluti personam sibi induentes, tantum non ipso habitu exclamare quod inedia labores ferant.

Philonis. Continentiæ proprium est sanitas et robur, incontinentiæ autem imbecillitas et ægritudo morti vicina.

Athanasii. Bona continentia est modicum citra necessitatem tempore cibi sumere, ut simul et cordi provideas, et occultos a Teuctus clam impagnes.

Non modo tarditas cibi sumendi jejunium est, sed etiam paucitas, neque in hoc sita est religionis exercitatio ut vini comedant, sed ne varia comedant. Est enim exercitatio mensa cibo simplici contenta, et dissolutam voracitatis morem cum minime gratum abominans.

Theodoretii. Verum jejunium est assidua indigentia.

Evagrii. Ne dixeris, Hodie non comedam, quoniam non prudenter id facis. Noxam enim corpori tuo, et dolorem stomacho tuo contrahes.

SERMO XXXIX [af. LXVII].

De gula et incontinentia circa mensam:

Lucæ vi. Væ vobis qui impleti estis, quoniam esurietis. Væ vobis qui ridetis nunc, quoniam lugebitis et flebitis.

Jac. v. Voluptuarii et delicati in terra fuistis, nutritivisti corda vestra, tanquam in die mactationis.

I Cor. vi. Escæ ventri destinatæ sunt, et venter escis. Deus autem et hunc et illas abolobit.

Hebr. xii. Nullus sit scortator aut profanus veluti Esau, qui unico edulio permutavit jus primogeniti.

Æsod. xxii. Et sedit populus ut ederet ac biberet, et surrexerunt ad ludendum, et **76** dixit Do-

Α οφλήματα. Μη εις κρσεις και μάχας νηστεύετε. Κρεών ουκ εσθιεις, άλλ' εσθιεις τον αδελφον. Οίνου απέχη, άλλ' υθρευον ου κρατεις. Την εσπεραν αναμένεις εις μετάληψιν, άλλά δαπανῶς την ημεραν εις δικαστήρια. Τι οφελος νηστεύειν τῷ σώματι, την δὲ ψυχην μυριων κακων εμπειλησθαι;

Νηστεία ἀληθής ἡ τῶν κακῶν ἀλλοτριώσις.

Ὁ δὲ τραπέζης ὄγκῳ φιλοτιμούμεθα και φαρμακείαις ἀναισθήτου γαστρος. Οὐδὲν γὰρ ἐπαινοῦμεν τῶν μετὰ τὸν λαϊκὸν δημοτικῶν, μάλλον δὲ ἀτίμων δμοίως και ἀποδλήτων. Ἄλλὰ ζῶμεν οὕτως ἀπίως και σχεδῶς, και μικρὸν τι τῶν θηριῶν, οἷς ὁ βίος ἄσκειος και ἀνεπιτήδευτος, διαφέροντες.

Β Τράπεζα, μονοειδής μὲν οὔσα, κόρον ἐντίθρον· αὐτὸ δὲ ποικίλαι τὴν ὄρεξιν διεγείρουσιν.

Οὐκ ἀποχὴν βρωμάτων, άλλ' ἀποχὴν ἀμαρτιμάτων ἐργάζεται νηστεία.

Οὐδὲν οὕτως ἀφόρητον τῷ καταστυρομένῳ νηστείαις, ὡς ἡ τῶν ἀέρων ἀνωμαλία.

Προσῆκει τοὺς νηστεύοντας ἐκ θεοφιλοῦς διανόας τοῦτο ὄρεξιν, και μὴ κατὰ τινὰς τῶν ἐπὶ σκηνῆς θαυματοποιῶν, προσωπειῶν ὡσπερ στυγνῶν τι και ἀειδὲς ἐαυτοὺς περιπλάττοντας, μονοουχὶ δε' αὐτοῦ κεκραγῆναι τοῦ σχήματος, ὅτι τοὺς τῆς ἀειτίας εἴρουσι πόνους.

Ἐγκρατείας μὲν ἴδιον ὑγεία και ἰσχύς· ἀκρατείας δὲ ἀσθένεια και νόσος γειννώσα θανάτῳ.

Καλὴ ἐγκρατεία ἐστὶ τὸ παρὰ μικρὸν τῆς χρείας μεταλαμβάνειν ἐν τῷ καιρῷ τῆς διαίτης, και τὴν κερδίαν τηρεῖν, και πρὸς τὰ κρύφια πάθη κρυπτῶς πολεμεῖν.

Ὁ δὲ τὸ βραδυφαγῆσαι μόνον τοῦτο νηστεία ἐστὶν, άλλὰ και τὸ βραχυφαγῆσαι· και οὐ τὸ διαδοῦ εσθιειν τοῦτο ἀσκησίς ἐστὶν, άλλὰ τὸ μὴ ποικιλοφαγῆσαι. Ἄσκησις γὰρ ἐστὶ τράπεζα ἐν μονοειδεί τρωγῇ συνεσταλμένη, τὸ ἐκλυτον τῆς παντοφαγίας ὡς ἀλλεῖ βδελυττομένη.

Ἀληθὲς νηστεία ἡ διηνεχῆς ἔνδεια.

Μὴ εἴπης, Σήμερον οὐ βρώσομαι· ὅτι οὐκ ἐν φρονήσει ποιεῖς τοῦτο. Ἔσται γὰρ βλάβη τῷ σώματι σου, και ὀδύνη τῷ στομάχῳ σου.

ΛΟΓΟΣ ΛΘ'.

Περὶ ἀκρασίας και γαστριμαργίας.

Ὅσαι ὑμῖν, οἱ εμπειλημένοι! ὅτι παινώσετε· οὐαὶ ὑμῖν, οἱ γελῶντες νῦν, ὅτι πενθήσετε και κλαύσετε.

Ἐτρυφήσατε ἐπὶ τῆς γῆς και ἐσπαταλήσατε, ἐθρέψατε τὰς καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν ἡμέρᾳ σφαγῆς.

Τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ, και ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν. Ὁ δὲ Θεὸς και ταύτην και ταῦτα καταργήσει.

Μὴ τις πόρνος ἢ βέβηλος ὡς Ἡσαῦ, ὅς ἀνεὶ βρώσεως μιᾶς ἀπέδοτο τὰ πρωτοτόκια αὐτοῦ.

Ἐκάθισεν ὁ λαὸς φαγεῖν και πεινῆν, και ἀνέστησαν παιζειν, και ἐλάλησε Κύριος πρὸς Μωϋσῆν·

Βάβυ, κατέβητι τὸ τάχος ἐντεῦθεν. Ἐνόησε ἄ
 γὰρ ὁ λαὸς σου, οὗς ἐξήγαγες ἐκ γῆς Αἰγύπτου,
 παρέβησαν ταχὺ ἐκ τῆς ὁδοῦ, ἧς ἐνετείλω αὐτοῖς·
 ἐποίησαν ἐαυτοῖς μόσχον χωνευτὸν, καὶ προσκύνη-
 σαν αὐτῷ.

Ἡ δύναμις τοῦ Σατανᾶ ἐπ' ὀμφαλεῦ γαστρὸς.

Μὴ ἀπληστεύου ἐπὶ τροπέζῃς, μὴ ποτε προσχέ-
 ψῃς.

Ψυχή ἐν πλησμονῇ οὕσα κηρίοις ἐμπαίζει· ψυχή
 δὲ ἰδιαιὲ καὶ τὰ μικρὰ γλυκεία φαίνεται.

Ὅς κατασπαταλᾷ ἐκ παιδῶθεν, οὐκίτης ἔσται.

Ἐν τῇ κοιλίᾳ ἐπέτρισε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ
 Ἰακώβ.

Οἱ καθυδόντες ἐπὶ κλινῶν ἐλαφαντίνων, καὶ κα-
 τασπαταλῶντες ἐπὶ ταῖς στρωματαῖς αὐτῶν, οἱ κατε-
 σθίοντες ἐρίφους ἐκ ποιμνίων, καὶ μοσχάρια ἐκ
 μέσου βουκολίων γαλαθηνᾶ, οἱ πίνοντες τὸν δει-
 σμένον οἶνον, καὶ τὰ πρῶτα μύρα χρισόμενοι.

Οὐαὶ οἱ ἐγειρόμενοι τὸ πρωὶ καὶ τὸ σίχπερα διώ-
 κοντες, οἱ μίνοντες τὸ ὄψι. Ὁ γὰρ οἶνος αὐτοῖς
 ἐκκαύσει.

Ὅπισθ τῶν ἐπιθυμιῶν σου μὴ πορεύου, καὶ ἀπὸ
 τῶν ὀρέξεών σου κωλύου. Ἐὰν χορηγήσῃς τῇ ψυχῇ
 σου χορηγίαν ἐπιθυμίας, ποιήσει σε ἐπιχάρμα
 ἐχθρῶν σου.

Μὴ εὐφραίνου ἐπὶ πολλῇ τροφῇ. Στρόφος γὰρ μετὰ
 ἀνδρός ἀπλήστου.

Μὴ ἀπληστεύου ἐν πάσῃ τροφῇ· ἐν πολλοῖς γὰρ
 βρώματιν ἔσται νόσος.

Ἄνηρ βλέπων εἰς ἀλλοτρίαν τράπεζαν, οὐκ ἔστιν
 ὁ βίος αὐτοῦ ἐν λογισμῶ ζωῆς.

Ἄσυχός ἐστι καὶ ἀκόμητος πρὸς τὴν τοῦ πλείονος
 ἐπιθυμίαν ἢ ἀνθρωπίνῃ φύσει.

Βαρυνομένη γαστήρ οὐχ ὅπως πρὸς δρόμον, ἀλλ'
 οὐδὲ πρὸς ὕπνον ἔστιν ἐπιτηδεῖα, διότι καταθλι-
 βουμένη τῷ πλήθει οὐδ' ἡρεμεῖν συγχωρεῖται, ἀλλ'
 ἀναγκάζεται ποικίλως ποιεῖσθαι τὰς περιστροφὰς ἐπ'
 ἑκάτερα.

Γαστήρ συναλλακτὴς ἔστιν ἀπιστότατος, ταμῖον
 ἀφύλακτον· πολλῶν ἀποτεθέντων, τὴν μὲν βλάβην
 παρακατέχουσα, τὰ δὲ παρατεθέντα οὐ διασώζουσα. B

Λίχνη γαστῆρ ἢ ἀεὶ ἀπαιτοῦσα καὶ μηδέποτε
 λήγουσα· ἢ λαμβάνουσα σήμερον, καὶ αὔριον ἐπι-
 λινθανομένη. Ὅταν ἐμπλησθῇ, περὶ ἐγκρατείας
 φιλοσοφεῖ· ὅταν διαπνευθῇ, ἐπιλανθάνεται τῶν
 δογμάτων.

Φοβήθητι τὸ ὑπόδειγμα τοῦ πλουσίου· ἐκείνον
 παρέδωκε τῷ πυρὶ ἢ διὰ βίου τροφῆ. Θὸ γὰρ ἀδι-
 κίαν, ἀλλὰ τὸ ἀσφοδίατον ἐγκληθεὶς, ἀπετηγανίζετο
 ἐν τῇ φλογὶ τῆς καμίνου.

Τῆς οὖν σαψιλοῦ, καὶ παχίας τροφῆς αἰθαλώδεις
 τινὲς ἀναθυμιάσεις ἀναπεμπόμεναι, νεφέλης δίκην

(1) *Hanc sententiam alii ex Hebræo sic vertunt*: Qui sergum suum a pueritia delicate educat, postremo jus filiorum occupare molitur.

minus ad Moysen: I, et statim hinc descende; pec-
 cavit enim populus tuus quos eduxisti de terra
 Egypti, cito prævaricati sunt a via, quam præcep-
 isti eis, fecerant sibi ipsis vitulum confatilem, et
 adorarunt eum.

Job xl. Potentia Satanae sita est in umbilico
 ventris.

Ne inexplebilis esto in mensa, ne quando of-
 fendas.

Prov. xxvii. Anima repleta favos contemnit: anima vero indulgenti amara quoque videntur dulcia.

Ibid. xlix. Qui delicatus est a puero, servus erit (1).

Osee. In utero matris fratrem suum supplantavit
 B Jacob.

Amos vi. Qui dormiunt in lectis eburneis, et in stragulis suis deliciantur; qui hædos ex gregibus comedunt, et vitulos teneros ex armentis, qui vinum defecatum bibunt, et præcipuis unguentis unguuntur.

Isa. v. Vae illis qui surgunt mane et siceram sectantur, et cum ea exspectant noctem. Vivum enim exuret ipsos.

Sirach. Ne sequaris cupiditates tuas, et desideris tuis abstine. Si animæ tuæ indulgeas et gratificeris pro cupidine sua, faciet te Indibrium hostibus tuis.

Ne delectator multis deliciis; tormina enim vi-
 C rum inexplebilem cruciant.

Ne fueris inexplebilis in quavis voluptate: ex multis enim edulibus morbus fiet.

Eccli. xl. Viri mensam alienam spectantis vita non est pro vita deputanda.

Incerti auctoris. Hominum natura vel noctes in-
 somnes decit, nec unquam quiescit præ desiderio
 plura conquirendi.

Basilii. Gravatus venter non modo ad cursum, sed ad somnum etiam ineptus est. Compressus enim pondere non potest quiescere, sed frequenter hæc et illuc se convertit.

Nullum cum ventre fidum commercium contrahi potest; est enim penæ inestoditum, et multorum quæ in eo deposita sunt noxam quidem retinet, ipsa vero deposita non conservat.

Ligurtor venter semper aliquid postulat, et nunquam intermittit; hodie accipit, et cras otliviscitur. Cum plenus est, de continentia cogitat, vaporibus autem cibi discussis obliviscitur eorum quæ statuerat.

Divitis exemplum metus, quem voluptuaria vita igni tradidit. Non 77 enim de injustitia, sed vitæ deliciis accusatus, in flamma camini torrebatur.

A copioso et pingui nutrimento fuliginosi quidam vapores sublatis, instar nubis opacæ, Inter-
 C

plunt illuminationem quæ a Spiritu sancto transmittitur menti; quamobrem et Moses cum ad Dei contemplationem mente conscenderet, sine cibo et sine potu diebus quadraginta mansit, imperterritam sibi mentis aciem conservari satagens.

Cum corpus bene habitum est, et multa carne gravatur, necesse est infirmam et imbecilem esse mentem ad proprias functiones; contra cum anima bene habet, et exercitatione rerum bonarum ad suam magnitudinem attollitur, consequens est ut corporis habitus emarcescat.

Job xl. Robur Satanæ, inquit, in lumbis situm est, et potentia ejus in umbilico ventris. Etenim cibus ingestis pinguescente, necessario partes etiam subjectæ, humore copioso per imum ebulliente, ad naturales actiones moventur.

Satietas initium est injuriæ. Statim enim cum voluptate, ebrietate et variis condimentorum cupiditi omnino genus bellinæ luxuriæ se immiscet; hinc homines equis ad libidinem furibundis similes redduntur, propter furorem ex voluptate in anima natum.

Ἀκρασίαν Græci vocant incontinentiam, quod κράτος, id est vim, nullam habeat adversus ingruentes voluptates.

Theologi. Incontinentiam voco quidquid superfluum est et usum excedit, idque esurientibus et indigentibus aliis, qui ex eodem luto et eadem mistione producti sunt.

Nihil tam contentiosum est et pronum in lites quam venter.

Admirabile quiddam est continentia, et rerum paucarum indigentia, et non vinci a voluptatibus, nec a ventre tanquam austero et illiberali domino regi.

Si quid voluptati carnis ademistis, date spiritui. In propinquo est pauper, juva ejus ægritudinem, in illum aliquid de superfluis effundas. Quid est quod et tu labores fastidio cibi, et ille fame? tu crapula distendaris, ille hydrope? tu satietatem operes satietate, et ille morbo conficiatur? Ne tuum Lazarum hic neglexeris, ne te faciat qualis illic erat dives ille.

Nulla satietas sobrie et prudenter agere potest; Etenim ignis solet excrecere per **78** materiam.

Ne terra et mare pretiosum nobis excrementum adducant. Non enim honorificentius de voluptate loqui libet.

Chrysost. Cibo saturatus curam tui habeas. Præceps enim est voluptatis locus.

Venter crassus mentem subtilem non parit.

Cum natus calor cibos nimios concoquere non potest, sed obruitur, supernatant fumigantes, et aultum fastidii molestiæque generant.

A πυκνῆς, τὰς ἀπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐγγινομένας ἐλλάμψεις εἰς τὸν νοῦν διακόπτουσιν· διὰ καὶ Μωϋσῆς πρὸς θεωρίαν Θεοῦ ἀναβαλὼν διὰ τοῦ νοῦ, ἔσπετο; καὶ ἄποτος ἡμερῶν τεσσαράκοντα διετέλεσεν, ἀθόλωτον διαμένειν αὐτῷ τὸ ἡγεμονικὸν διακούμενος.

Σώματος; μὲν γὰρ εὐεκτοῦντος καὶ πολυσαρκίᾳ βαρυνομένου, ἀνάγκη ἀδρανῆ καὶ ἄτονον εἶναι πρὸς τῆς οἰκείας ἐνεργείας τὸν νοῦν· ψυχῆς δὲ εὐεκτούσης, καὶ διὰ τῆς τῶν ἀγαθῶν μελέτης πρὸς τὸ οἰκεῖον μέγεθος ὑψουμένης, ἐπόμενον ἔστι τὴν τοῦ σώματος ἕξιν καταμαραίνεισθαι.

Ἡ ἰσχὺς τοῦ Σατανᾶ, φησὶν ἐπ' ὀσφύϊ, ἡ δὲ δύναμις αὐτοῦ ἐπ' ὄμφαλῳ γαστρός. Πεινομένῃς γὰρ ταύτης ὑπὸ τῆς γεύσεως, ἀνάγκη εἶναι ὑπ' αὐτὴν μόρια ὑπὸ τοῦ πλημμυροῦντος ὑγροῦ βρασσομένου ἐν βάθει πρὸς τὰς φυσικὰς ἐνεργείας κινεῖσθαι.

Κόρος ὕδρευς; ἀρχὴ· εὐθέως γὰρ συνεισπίπτει τῇ τρυφῇ καὶ τῇ μέθῃ καὶ ταῖς παντοδαπαῖς καρυκείαις πᾶν εἶδος ἀκολασίας βροκκηματώδους· ἐνθεν ἴσπου θηλυμανεῖς οἱ ἄνθρωποι διὰ τὸν ἐκ τῆς τρυφῆς ἄστρον ἐπιγινόμενον τῇ ψυχῇ.

Ἀκρασία ἐστὶν ἡ μὴ ἔχουσα κράτος κατὰ τῶν ἐνοχλοῦντων ἡδονῶν.

Ἀκρασία γὰρ ἐμοὶ πᾶν τὸ περιττὸν καὶ ὑπὲρ τὴν χρῆσιν, καὶ ταῦτα πεινῶντων ἄλλων καὶ δεομένων, τῶν ἐκ τοῦ αὐτοῦ πηλοῦ τε καὶ κρέματος.

Οὐδὲν οὕτως ἐπιμαχὸν τε καὶ φιλόνοιον, ὥς γαστήρ.

Θαυμαστὸν ἡ ἐγκράτεια καὶ ὀλιγάρκεια, καὶ τὸ μὴ κρατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἡδονῶν, μηδὲ ὡς ὑπὸ πικρᾶς καὶ ἀνελευθέρου δεσποίνης τῆς γαστρός ἀγεσθαι.

Εἰ περὶ τὴν τρυφήν ὑπέλησθέ τι τῆς σαρκός, δότε τῷ πνεύματι. Ἐγγὺς ὁ πένης, τῇ νόσῳ βοηθήσων, εἰς τοῦτον ἀπέρυσαι τι τῶν περισσῶν. Τί καὶ σὺ κάμνεις ἀπαιτῶν, καὶ οὕτος πεινῶν; καὶ σὺ κραυγαλῶν, καὶ οὕτος ὕδερῶν; καὶ σὺ κόρον κίρῳ βαρύνων, καὶ οὕτος περιτρεπόμενος νόσῳ; Μὴ παρίδη; τὸν σὸν Λάζαρον ἐνταῦθα, μὴ σε ποιήσῃ τὸν ἐκείθεν πλούσιον.

Οὐδεὶς κόρος πέφυκε σωφρονῶς ἔχειν· Καὶ γὰρ τῷ πυρὶ εἴσθε ταῖς ὑλαῖς θέειν.

Μὴ γῆ καὶ θάλαττα τὴν τιμίαν ἡμῖν κίπρον δορυφορεῖτωσαν. Οὕτω γὰρ ἐγὼ τιμᾶν οἶδα τρυφήν.

Φαγῶν καὶ πῶν καὶ ἐμπλησθεὶς, πρόσθε σεαυτοῦ· ἀπόκρημος γὰρ ἐστὶν ὁ εἶπος τῆς τρυφῆς.

Παχέια γαστήρ λεπτὸν οὐ τίττει νοῦν.

Τοῦ κατὰ φύσιν θερμοῦ οὐκ ἀρκοῦντος; εἰ πολλὰ κατεργάσθαι βρώματα, ἀλλὰ καταχωννυμένου, ἐπὶ κινεῖται ἀνωθεν καπνίζόμενα, καὶ πολλὴν ποιοῦντα τὴν ἀηδίαν.

Τὰ πολλὰ σιτεῖσθαι παρδάλωσ; καὶ λέοντος καὶ ἄλκτου ἐστίν.

Οὐκ ἐστὶν ἡμῖν πάλῃ πρὸς αἷμα καὶ σάρκα. Καὶ γὰρ ἀριστῶσι, καὶ βραδίῳσι, καὶ λουομένοις πύρεσσιν ὁ ἐ/θρὸς, καὶ οὐκ εἶδε καιρὸν ἀνακωχῆς, εἰ μὴ τὴν τοῦ ὑπνου μόνον· πολλάκις δὲ καὶ τότε πολεμεῖ, λογιμοὺς ἐμβάλλων ἀκαθάρτους, καὶ ἀσελεγεστέρους ἀπὸ τῶν ὄνειράτων ἐργαζόμενος.

Ἡ αὐτάρχεια καὶ τροφή ἐστὶ καὶ ἡδονὴ καὶ ὕψος· τὸ δὲ πλεον λύμη καὶ ἀηδία καὶ νόσος. Ἄ γὰρ ποιεῖ ὁ λιμὸς, ταῦτα ποιεῖ καὶ ἡ πλησμονή, μᾶλλον δὲ χαλεπώτερα. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ἀπὸ πλάγῃ τοῦ ἀνθρώπου, αὕτη δὲ διατρύγουσα καὶ σήπουσα τὴ σῶμα μακροῦ παραδίδωσι νόσῳ, καὶ ποτε θανάτῳ χαλεπωτάτῳ. Ἄλλὰ καὶ ὕλη ἐστὶν ἡ πλησμονὴ ταῖς ἀτέτοις ἐπιθυμίαις. Κἄν γὰρ πάντων ἢ φιλοσοφώτερος ὁ τρυφῶν, ἀνάγκη τὸ παθεῖν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ οἴνου, ἀπὸ τῶν σιτίων ἀνάγκη διαχυθῆναι· ἐντεῦθεν κωρνεῖται, ἐντεῦθεν μοιχεύεται. Οὐ γὰρ δύναται πεινώσῃ γαστῆρ ἔρωτα τεκεῖν.

Ποδάλγια, καὶ καρθαρία, καὶ ἀμβλυωπία, καὶ χειραλγία, καὶ τράμοι, καὶ παρέσεις, καὶ ἰκτερος, καὶ πυρετοὶ μακροὶ καὶ φρικώδεις, ἐξ ἀδηφαγίας καὶ πηρομονῆς τίκεσθαι πεφύκασι. Ἀχορή γὰρ τρυφῆς ὕψος, φασὶν ἰατρῶν παῖδες.

Τράπεζα μονοειδῆς μὲν ὄσα κέρων ἐντίθησιν· αἱ δὲ ποικίλαι τὴν ὄρεξιν διεγείρουσιν.

Ὅσον σοι γενέσθω ἔνδοξα, καὶ τὸ μὴ ἐπιβάλλειν κόπον τὴν κέρων, μηδὲ ἀμβλύνειν τῇ κραιπάλῃ τὴν ὄρεξιν. Μὴ χρι τῆς ὑπερφίας ἢ τῶν ἡδυσμάτων ἀίσθησις τὸν ὄρον ἔχει, ἀπὸ δὲ τῆς ὑπερφίας ἀδιάκριτος ἢ τῶν ἐμβαλλομένων διαφορὰ, ὁμοτίμως τὰ πάντα τῆς φύσεως πρὸς δυσωδίαν ἀλλοιούσης.

Ἐγκρατείας μὲν ὕψος καὶ ἰσχύς· ἀκρασίας δὲ ἀσθένεια καὶ νόσος γειννώσα θανάτῳ.

Θλιβομένης κοιλίας, ταπεινοῦται καρδία· θεραπειομένης δὲ αὐτῆ, γαυροῦ λογισμῶς.

Ἐπιτηρῆσαντες πολλάκις εὐρήσομεν γελοῖον πικρὸν παρὰ τοῖς δαίμοσι καὶ ἡμῶν γενόμενον. Ἥροσθέντας γὰρ ἡμᾶς κατανώσσοσι, καὶ νηστεύοντας ἀκληρύνουσι, ἵνα τοῖς νόθοις δάκρυσι ἀπατηθέντες τῇ μητέρι τῶν παθῶν τρυφῇ ἑαυτοὺς ἐκδώσωμεν, ὁστισι· οὐ πείθεσθαι δεῖ, μᾶλλον δὲ τούναντιον ποιεῖν.

Καρδίας ἡδουπαθούσης, λογιμοῦ λοιμοὶ ἀναφύονται, καὶ ἐν τῷ κενῷ τὴν ἐγκειμένην ἄλην ἐπιγιγνώσκουσαν.

Τί βέλτιον, τρυφῆν ἐπὶ ὀλίγαις ἡμέραις, καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς σαρκὸς ποιεῖν, καὶ στερεθῆναι τῆς αἰωνίου ζωῆς; καὶ τὰ λοιπά.

Ἐγείλαν ἔχειν παρὰ Θεοῦ αἰτούνται οἱ ἄνθρωποι, τὴν δὲ ταύτης δύναμιν παρ' ἑαυτοῖς ἔχοντες οὐκ ἔλασιν· ἀκρασία γὰρ τὰ ἐναντία πράσσουσα, αὐτοὺς προδίδται τῆς ὑγείας· γίνονται.

Τάχος καὶ ἐπειρεῖς ἀπέστρω τοῦ ἐσθίειν. Κυνῶδες γὰρ τούτο, καὶ θηρίῳ μᾶλλον ἢ ἀνθρώπῳ πρέπον.

Multa vorare ad pardalium, leonem et ursum pertinet.

Non est nobis licita adversus sanguinem et carnem. Nam et prudentibus, et ambulantiibus, et lavantibus, praesens est hostis, nec ullas inducias agnoscit, nisi tempus somni: quamvis saepe tunc etiam impugnet, cogitationes impuras suggerens, et per insomnia lasciviores efficiens.

Frugalitas et alimentum est, et voluptas, et sanitas; nimium vero noxam, fastidium et morbum gignit. Nam quaecunque fames, eadem efficit repletio, imo graviora. Fames enim paucis diebus hominem relinquit: haec vero excedens et putrefaciens corpus in longum morbum impellit, interdum autem gravissimam mortem. Quia etiam materia est repletio absurdis desideriis. Nam licet maxime philosophus sit et sapiat qui voluptati indulget, nocuisse tamen est eum aliquid pati a vino, et a cibis afflicti: hinc scortationes et adulteria procedunt. Venter enim famelicus amorem gignere non potest.

Pedum dolores, et capitis gravitates, et oculorum hebetudines, et manuum aegritudines, et tremores, et resolutiones, et aurigo, et febres longae ac harrentes, ex voracitate et repletionem produci solent. Nam cibo non saturari sanitatem esse medicorum filii prouuntiant.

Mense simplicitas saturat, varietas appetitum excitat.

Obsonii loco tibi sit inopia, et quod satietas non obruitur satietate, nec appetitus hebetatur per crapulam. Condimentorum sensus ad palatum terminatur, deinceps vero indifferens est quod ingeritur, omnia ex aequo ad factorem usque alterante natura.

Philonis. Continentiam sanitas et robur sequitur: incontinentiam vero infirmitas et aegritudo morti vicina.

Climacis. Onerato ventre, deprimitur cor; si autem ratio ejus habeatur, exsultat mens.

Saepe si observemus ridiculum malum daemones contra nos moliri **79** inveniemus: saturatos enim nos pungunt (id est, instigant ad lacrymas), jejunantes autem indurant, ut spuris lacrymis decepti voluptati perturbationum parenti nos dedamus. quibus non obediendum, sed contrarium potius faciendum est.

Marci. Quando cor indulget deliciis, rationi pestis innascitur: cognoscimus autem materiam insitam ex fumo.

Isaie. Utrum melius est, an deliciari paucis diebus, et carnis desiderio satisfacere, et privari aeterna vita? etc.

Democr. Homines a Deo sanitatem petunt, ignorant autem quod ejus potestatem penes sese habeant. Nam per incontinentiam facientes ei contraria, ipsi desertores sanitatis existunt.

Celeritas et festinatio absit a comedendo. Hoc enim caninum est, et belluae convenit magis quam homini.

Antisthenis. Antisthenes rogatus quid festum acesset? dixit: Inurgitationis occasio.

Epicteti. In conviviis memento duos tibi hospites nutriri, corpus, inquam, et animam, et quidquid in corpus contuleris, id statim effundi, quod autem in animam, perpetuo servari.

Theognidis. Multo plures viros satiety interemit quam famem.

Diogenis. Lupus cum vidisset pastores in tugurio comedentes ovem, accedens dixit: O quantus foret tumultus, si ego istud facerem!

Columba suæ basi innititur, scortationis autem affectus satiety incumbit.

Satiety injuriy parit, Imperitiy vero potestati conjuncta dementiay.

Mori longe præstat, quam animæ tenebras per incontinentiay offundere.

Pythagoræ. Tres botri nascuntur in vite, primus voluptatis, secundus ebriety, tertius injuriy.

SERMO XL [at. LV].

De prodigalitate et luxuria.

Luc. xv. Et post dies non multos, omnibus electis, junior filius profectus est in regionem longinquam, et illic vivens luxuriose substantiam suam dilapidavit.

Ephes. v. Ne inebriemini vino, in quo est luxuria.

Prov. xxix. Qui delicate vivit a puero, servus erit, tandem autem de seipso lugabit.

Theologi. Equè difficile est tum bonum aliquid ab initio acquirere, tum acquisitum conservare.

Si pueri alicujus tutor esses et bonis ejus acceptis ipsam miserrime affectum negligeres, sexcenti te accensarent, et pœnam secundum legem lueres. Jam vero acceptis Christi rebus, **SO** cum ita temere eas profundas, non arbitraris pœnam te luiturum?

Dionis. Des operam ut nunquam temere consumas pecuniay, unde nullam tibi gloriay pares. Nam divitiy magnæ non tam multa accipiendo, quam non multa expendendo colliguntur.

Menandri. Illi qui suas opes temere profundunt, Bonam famam cito in malam transmutant.

Chilonis. Si expendas ubi non oportet, parcus eris ubi oportebat expendere.

Non possid. re divitiay, non adeo noxium est presentibus autem male uti, prorsus ad perditionem et inopem vitam redigib.

SERMO XLI [nt. LXVIII.].

De ebrietate.

Luc. xxi. Observate vos ipsos, ne quando graventur corda vestra per crapulam, ebrietatem et hujus vite ærummas, et subito vobis immincat dies illa. Irruet enim iastar laquei super omnes sedentes in facie terræ.

Rom. xiii. Tanquam in die honeste ambulemus, non comensationibus et ebrietatibus, non cubilibus et lasciviis.

Ἀντισθένης ἐρωτηθεὶς, τί ἐστὶν ἐορτή, ἔφη· Γαστριμαργίας ἀφορμή.

Ἐν ταῖς ἐορταῖσι μὲνησο ὅτι δύο ὑποδέχη, σῶμα καὶ ψυχὴν, καὶ ὃ τὶ ἂν ἐφ' αὐματι δῶς, τοῦτο εὐθὺς ἐξέχεας, ὃ τὸ δ' ἂν ἐφ' αὐψῆ, διαπαντὸς τηρεῖς.

Πολλῶ τοι πλεονας λιμοῦ κόρος ὤλεσεν ἤδη Ἄνδρας.

Λύκος ἰδὼν ποιμένας ἐσθλοντας ἐν σκηνῇ πρόβατον, ἐγγὺς προσελθὼν, Ἥλικος ἂν ἦν ὁ θέρυδος, εἶπεν, εἰ γὰρ τοῦτο ποιοῦντι!

Στύλος μὲν ἐπεριθεται βάσει, πορνείας δὲ πάθος ἐπαναπαύεται κόρῳ.

Κόρος μὲν ὕβριν τίεται, ἀπαίδευσις δὲ μετὰ ἰξουσίας ἀνοειν.

Τεθνᾶναι πολλὸν κρείττον ἢ δι' ἀκρασίας τὴν ψυχὴν ἀμαυρῶσαι.

Βότρυας τρεῖς ἢ ἀμπελος φέρει, τὴν μὲν πρῶτον ἔδουνης, τὴν δευτέραν μέθης, τὴν δὲ τρίτον ὕβριως.

ΛΟΓΟΣ Μ.

Περὶ ἀσωτίας.

Καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος υἱὸς ἀπέδημησεν εἰς χώραν μακρὰν, καὶ ἐκεῖ διεσκορπίσει τὴν οὐσίαν αὐτοῦ, ζῶν ἀσώτως.

Μὴ μεθύσκεσθε οἴνῳ, ἐν ᾧ ἐστὶν ἀσωτία.

C Ὅς κατασπαταλᾷ ἐκ παιδὸς ἀσώτως, οἰκίτης ἐσται, ἰσχατον δὲ ὀδυνηθήσεται ἐφ' αὐτῷ.

Τῆς αὐτῆς δυσχερείᾳ ἐστὶ καὶ κτήσασθαι τι τῶν ἀγαθῶν οὐχ ὑπάρχον, καὶ κτηθὲν διασώσασθαι.

Εἰ παιδὸς ἐπιτρέπουες καὶ λαβὼν τὰ αὐτοῦ περιεώρας αὐτὸν ἐν τοῖς ἰσχατοῖς ὄντα, μυρίου ἂν ἰσχεις κατηγοροῦς, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν νόμων ἕλωκας ἂν δίχην· τὰ δὲ τοῦ Χριστοῦ λαβὼν, καὶ οὕτως μάτην ἀναλίσκων, οὐχ ἠγγὺ δόσωεν εὐθύνας;

Μηδέποτε μάτην χρήματα σπούδαζε ἀναλίσκειν, ἐξ ὧν οὐδέμια προσγίνεται εὐκλεια. Πλοῦτος γὰρ ἀκριθῆς οὐχ οὕτως ἐκ τοῦ πολλὰ λαμβάνειν, ὡς ἐκ τοῦ μὴ πλὴλ ἀναλίσκειν ἀθροίζεται.

Τοῖς τὸν ἴδιον δαπανῶντας ἀλογιστως βίον.

Ἐὸ καλῶς ἀκούειν ταχὺ ποιεῖ πᾶσι κακῶς.

Δαπανώμενος ἐφ' ἃ μὴ δεῖ, ὄλιγος ἐσθ' ἃ δεῖ.

D Τὸ μὴ κεκτησθαι πλοῦτον βλάβην οὐ κομίζει τοσαύτην· τὸ δὲ τοῖς ὡς κακῶς κεχρησθαι ἀπώλλυται τὸν ὄντως, φασί, κεχρημένον βίον.

ΛΟΓΟΣ ΜΑ.

Περὶ μέθης.

Προσέχετε ἑαυτοῖς, μήποτε βαρυνθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ, καὶ μέθη, καὶ μερμυκίς βωτικαῖς, καὶ αἰφνιδίως ὑμῖν ἐπιστῆ ἡ ἡμέρα ἐκείνη· ὡς παρὶς γὰρ ἐπελεύσεται ἐπὶ πάντας τοὺς καθημένους· ἐπὶ προσώπου τῆς γῆς.

Ἄς ἐν ἡμέρᾳ ἐβσχημόνως περιπατήσωμεν, μὴ κῶμοις καὶ μέθαις, μὴ κοίταις καὶ ἀσελείαις.

Ὁς ἐστὶν ἡδύς· ἐν οἴνῳ διατριβαίς, ἐν τοῖς ταυτοῦ Ἀ
 ὀχυρώμασι καταλείψαι ἀτιμίαν.

Πᾶς μέθυσος καὶ πορνοκόπος ἐνδύσεται διεβήγγ-
 μένα.

Τίνι οὐαί ; τίνι θέρυδος ; τίνι κρίσεις ; τίνι ἀη-
 δίαί καὶ λέσχαι ; τίνι συντριμματα διακενής ; τίνος
 κελιδνοὶ οἱ ὀφθαλμοί ; Οὐ τῶν ἐγχαρονίζόντων ἐν
 οἴνοις, καὶ τῶν κατασκοπούμενων τοῦ πότοι γίνον-
 ται ;

Οἴνος τὸ παρὰ Θεοῦ δῶρον εἰς παραμυθίαν τῆς
 ἀσθενείας· δεδομένον τοῖς σωφρονοῦσιν, ὅπλον δὲ νῦν
 γινόμενον ἀκολασίας τοῖς ἀσελγαίνουσιν.

Τὸ ἐκ τοῦ οἴνου πῦρ ἐγγινόμενον τῇ σαρκὶ ἑξαμμα
 γίνεται τῶν πεπυρωμένων βελῶν τοῦ ἐχθροῦ. Τὸν
 μὲν γὰρ λογισμὸν καὶ τὸν νοῦν ὁ οἴνος καταδιπτέ-
 ζει· τὰς δὲ ἐπιθυμίας· καὶ τὰς ἡδονάς, ὡς περ ἐλαιον
 φλόγα, ἐξάπτει.

Ὁὐδεις ἐκραιπάλησεν ἀπὸ ὕδατος· οὐδενὸς κεφαλῆ
 ὠλονήθη ποτὲ ὕδατι βαρηθειῖα· οὐδεις ἀλλοτρίων
 ποδῶν ἐδέθη ὕδροποσίᾳ συζῶν· οὐδενὸς ἐδέθησαν
 πόδες, οὐδενὸς χεῖρες· ἀπηχρεώθησαν ὕδατι καταρ-
 ὄμεναι.

Μέθη Κύριον οὐχ ὑποδέχεται· μέθη Πνεῦμα
 ἅγιον ἀποδιώκει. Καπνὸς μὲν γὰρ φυγαδεύει μελίσ-
 σας, χάρισματα δὲ πνευματικὰ ἀποδιώκει· κραι-
 πάλῃ.

Μέθη αὐθαίρετος δαίμων ἐξ ἡδονῆς ταῖς ψυχαῖς
 ἐμβαλλόμενος. Μέθη κακίας μήτηρ, ἀρετῆς ἐναν-
 τώσεις, τὸν ἀνδρείον δεῖλὸν ἀποδείκνυσι, τὸν σώ-
 φρονα ἀσελγή, δικαιοσύνην οὐκ οἶδε, φρόνησιν ἀναι-
 ρεῖ. Ὅσπερ γὰρ ὕδωρ πολέμιόν ἐστι πυρὶ, οὕτως
 ἀμετρία οἴνου λογισμὸν κατασθέννυσι σώφρονα.

Τοῖς μεθύουσιν ὕπνοι μὲν βαρεῖς καὶ δυσανάφοροι
 καὶ πνιγώδεις, καὶ τῷ ὄντι θανάτου γείτονες· αἱ δὲ
 γρηγορήσεις τῶν ὕπνων ἀναίσθητότεραι. Ἐνύπνιον
 γὰρ ἐστὶν αὐτοῖς ὁ βίος· ὁ γὰρ ἱμάτιον οὐκ ἔχοντες,
 οὐδὲ τί φάγωσιν εἰς τὴν αὔριον, βασιλεύουσι, καὶ
 στρατοπέδων ἀρχοῦσιν ἐν τῇ μέθῃ καὶ πόλεις οἰκοδο-
 μῶσι, καὶ χρήματα διανέμουν.

Αἱ μὲν γὰρ τοῦ λοιμοῦ βλάβαι χρόνῳ ἐγγίνονται
 τοῖς ἀνθρώποις, κατὰ μικρὸν τοῦ ἀέρος· τὴν παρ'
 ἐαυτοῦ φθορὰν ἐντιθέντος τοῖς σώματιν· αἱ δὲ παρὰ
 τοῦ οἴνου, εὐθὺς συνεισπίπτουσαι· οὕτω γὰρ τὴν
 ψυχὴν ἀπολωλότες, ὡς ὑπὸ πάσης κηλίδος εἶναι κα-
 τεστηγμένοι, ἔτι καὶ αὐτὴν τοῦ σώματος τὴν ἕξιν
 προσδιαφθείρονται, οὐ μόνον τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἡδο-
 νῶν ἐξοιστρούντων, ἐπὶ λαγνείας ἐκτετηκότες καὶ
 διαβρέοντες, ἀλλὰ καὶ αὐτῇ τῷ ὄγκῳ πεπλάθηκός
 καὶ βρωώδες, καὶ τοῦ ζωτικῆς τόνου λελυμένον τὸ
 σῶμα φέροντες. Τοῦτων πελιδνοὶ οἱ ὀφθαλμοί, ὕπω-
 χρος δὲ ἡ ἐπιφάνεια, πνεῦμα προεστηκός, γλῶσσα
 παρειμένη, κραυγὴ ἀσημας, ἀκροσφαλεῖς· οἱ πόδες,
 καθάπερ οἱ τῶν παιδῶν.

Ἀρετώτερον πενθεῖν ἢ κωμάζειν· καὶ συμπα-
 ρεῖναι τοῖς λυπούμενοις ἢ τοῖς μεθυσκομένοις.

Τοῖς ἐν μέθῃ καὶ ἀκολασίᾳ βιοῦσιν ἡ ἡμέρα πρὸς
 τὴν νυκτὸς μεταστρέφεται· σκοτός οὐ τοῦ ἡλίου

Salomon. Qui gaudet immorari vino, in suis mun-
 nimentis relinquet infamiam.

Prov. xxiii. Omnis ebrius et scortator vestietur
 laceris vestibus.

Apud quem est dolor, tumultus, contentiones,
 molestiæ, loquacitas, vulnera temere indicta, et
 livor oculorum? Nonne apud immorantes in vino,
 et circumspicientes ubi computationes fiunt?

Basilii. Vinum a Deo datum: temperantibus do-
 num ad consolationem infirmitatis, lascivientibus
 nunc factum est instrumentum luxuriæ.

Ignis ille qui carni ex vino innascitur, fomes fit
 ignitorum jaculorum inimici. Rationem enim et
 mentem vinum demergit: affectus autem et volu-
 ptates, ut oleum flamma, accendit.

Nullus ex aquæ potu crapulam sensit; nullius
 unquam caput doluit aqua gravatum, nullus aquæ
 potor alienis pedibus indignis, nullius pedes ligati
 sunt, nullius inutilis reddita manus aqua irri-
 gata.

Ebrietas non suscipit Dominum, ebrietas Spiritu-
 tum sanctorum repellit. Fumus enim apes fugat,
 crapula vero pellit spiritualia dona.

Ebrietas dæmon est sponte admissus per volupta-
 tatem in animos. Ebrietas mater est malitiæ, impu-
 gnatio virtutis: hæc ex forti timidum facit, ex
 modesto lascivum, justitiam ignorat, prudentiam
 abolet. Nam sicut aqua repugnat igni, sic immo-
 deratio vini mentem sobriam exstinguit.

§I Ebriorum graves sunt somni, profundī, et
 suffocationi, imo revera morti vicini; vigiliæ vera
 ipsorum minus etiam quam somni sensuum ha-
 bent. Vita enim eis insomnium est qui cum iuni-
 ram non habeant, neque quod in crastinum come-
 dant, regnant tamen et exercitiis imperant in
 ipsa ebrietate, et urbes ædificant, et pecunias dis-
 tribuunt.

Documenta quidem pestis cum tempore homini-
 bus contingunt, aere ipso paulatim virus suam cor-
 poribus inserente; vini autem noxæ illico ingruunt.
 Ebrii quippe cum adeo corruerunt animam, ut tota
 sit inquinata et plena maculis, insuper etiam cor-
 poris habitum perdunt; non præ libidine solum ta-
 bidi et diffuentes, voluptatibus eos vehementia sua
 in furorem agentibus, sed ipsam quoque corpus
 circumferentes mole sua turgidum et flaccidum,
 et vitali vigore destitutum. His livent oculi, pallet
 cutis, spiritus est angustus, lingua resoluta, vox
 incerta, et pedes tanquam pueris cespitanes.

Theologi. Præstat lugere quam comessari, et
 conversati tristantibus, quam se inebriantibus.

Chrysost. Illis qui in ebrietate et luxuria vivunt,
 dies in caliginem nocturnam vertitur, non quidem

extincto sole, sed mente ipsorum per ebrietatem
obfuscata

Ebrietas est rectæ rationis alienatio et delirium,
et secundum animam sanitatis perditio.

Vinum immodice potum luxuriæ fomes est, volu-
ptatum suppeditatio, lues juventutis, animæ vene-
num, rationis extinctio, virtutis alienatio.

Clement. Omnis enim vinosus (ut habetur in tra-
gedia): vincitur ab ira, et mente vacuus est.

Evagri. Corpus quidem vino roboratur, anima
vero sermone Dei.

Plutarchi. Mundus quidem igne et aqua corrup-
tetur, luxuriosorum autem opes amore et ebrrie-
tate.

Injuria et vinum delegere solent amicis mores
amicorum.

Multum merum parum sapere cogit.

Non enim copia potus, si quis observet,

Desperare facit, sed potantis indoles.

Molestum est autem cum quis præ vino nimis
loquitur,

Nihil sciens, simulans vero scire. (*Menandri.*)

Anacharsis. Anacharsis dixit, primum quidem
speculum quod infunditur sanitatis bibi, alterum vo-
luptatis, tertium injuriæ, ultimum insanie.

Pythagoræ. Tres botri nascuntur in vite, primus
voluptatis, secundus ebrietatis, 82 tertius inju-
riæ.

Idem a vinoso quodam interrogatus quomodo
quis ebrietatem averteret, dixit: Si sæpe quæ
per temulentiam designat, consideret.

Sapiens quidam interrogatus quomodo aliquis
compotandi studium deaceret, dixit: Si ante oculos
habeat vitia ebriorum.

SERMO XLII [al. LXIX].

De somno.

Prov. xliii. Laceras et pannosas vestes omnis
somniales induit.

Sirach. Cura vigiliarum requirit somnum.

S. Basilii. Gratias age illi qui mirabiliter nos
per somnum ab assiduus laboribus recreat, et modice
quietis beneficio rursus ad vigorem virium
reducit.

Theologi. Vir somnolentus invenit somnia.

Somnus enim auctor est spectrorum, non rerum.

Chrysost. Somnus nihil aliud est quam mors ad
breve tempus, et aliquot horarum obitus.

Philonis. Non temere qui rem vere considera-
runt, somnum esse mortis præmeditationem, et
umbram ac delineationem quandam vitæ denno
futuræ statuerunt. Imagines enim utriusque evi-
denter repræsentat. Quippe eundem hominem ex
integro et aufert, et sibi restituit.

Somnus veluti publicanus dimidium vitæ nobis-
cum partitur.

Somnus est quædam naturæ cessatio imago mor-
tis, cessatio sensuum.

σβεννυμένου, ἀλλὰ τῆς ἐκείνων διανοίας σκοτισμοῦ-
νης τῇ μέθῃ.

Μέθη ἐστὶν ἑκστασις τῶν ὀρθῶν λογισμῶν, καὶ
παραφροσύνη, καὶ τῆς κατὰ ψυχὴν ὑγείας ἀναίρε-
σις.

Ὁ οἶνος ὅταν παρέλθῃ τῇ ἀμετρίᾳ τὴν χρείαν,
ἀκολασίας ἐστὶν ὑπέκκαυμα, ἡδονῶν χορηγία, κελ-
τη-οῦ λύμη, ψυχῆς δηλητήριον, διανοίας νείρωσις,
ἀρετῆς ἀλλοτριώσις.

Ἦδὺ γὰρ οἰνώδης, κατὰ τὴν τραγωδίαν, ἦτων μὲν
ὀργῆς ἐστὶ, τοῦ δὲ νοῦ κενός.

Ῥώνουσι μὲν οἶνος σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν λόγος
θεοῦ.

Φθείρεται μὲν ὁ κόσμος πυρὶ καὶ ὕδατι, ὁ δὲ τῶν
ἀκολάστον πλοῦτος ἔρωτι καὶ μέθῃ.

Ἵθρις καὶ οἶνος ἀποκαλύπτειν εἰδόθασι φίλοις ἐπὶ
ἤθῃ τῶν φίλων.

Ἐ πολὺς ἀκρατος ὀλίγ' ἀναγκάζει φρονεῖν.

Θὺ γὰρ τὸ πλήθος, ἂν σκοπῇ τις, τοῦ ποτοῦ

Ποιεῖ παροινεῖν, τοῦ πίνοντος· ὃ ἡ φύσις.

Χαλεπὸν ὅταν τις ὦν πίνῃ πλέον λαλή,

Μηδὲν κατεκδῶς, ἀλλὰ προσποιούμενος.

Ἀνάχαρσις· εἶπε, κίρναμένου κρατήρος ἐφεστῆς,
τὸν μὲν πρῶτον ὑγείας πίνεσθαι, τὸν δεῦτερον ἡδο-
νῆς, τὸν δὲ τρίτον ὑβρείως, τὸν δὲ τελευταῖον μα-
νίας.

Βότρυας τρεῖς ἡ ἀμπελος φέρει, τὸν μὲν πρῶτον
ἡδονῆς, τὸν δεῦτερον μέθης, τὸν δὲ τρίτον ὑβρείως.

Ὁ αὐτὸς ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τίνος οἴνοφλυγος, πῶς ἂν
τοῦ μεθύσειν παύσαιτο, ἔφη· Εἰ συνεχῶς θεωρεῖ τὸ
ὐπ' αὐτοῦ πρασσόμενα.

Σοφός τις ἐρωτηθεὶς, πῶς ἂν τις μὴ ᾖ φιλοπό-
της, εἶπεν· Εἰ πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχει τὰς τῶν μεθύον-
των ἀσχημοσύνας.

ΛΟΓΟΣ MB.

Περὶ ὕπνου.

Ἐνδύεται διεβήθηγμένα καὶ βακύθη πᾶς ὑπνώ-
δης.

Μέριμνα ἀγρυπνίας ἀπαιτῆσαι νυσταγμόν.

Εὐχαρίσται, ἄνθρωπε, τῷ ἀκουσίως ἡμᾶς διὰ τοῦ
ὕπνου τῆς συνεχείας τῶν πόνων λύοντι, καὶ ἐκ μι-
κρᾶς ἀναπαύσεως πάλιν πρὸς τὴν ἀκμὴν τῆς δυ-
νάμεως ἐπανάγοντι.

Ἀνήρ ὑπνώδης εὐρέτης οὐεῖράτων.

Μύστις γὰρ ὕμνος φασμάτων, οὐ πραγμάτων.

Ἵπνος οὐδὲν ἕτερόν ἐστὶν ἢ θάνατος· πρόσκαιρος,
καὶ ἐφήμερος· τελευτή.

Εἰκότως μελέτην μὲν θανάτου, σκιάν δὲ καὶ ὑπε-
γραμμὴν τῆς αἰθῆς ἐσομένης ἀναδιώσει, τὸν
ὕπνον οἱ ἀληθῆ πεφρονηκότες ἀπεφεύγαντο. Ἐπι-
τέρων γὰρ ἐναργεῖς φέροι τὰς εἰκόνας. Μεθιστῆ
γὰρ καὶ παριστᾶ τὸν αὐτὸν ἐξ ὀλοκλήρου.

Ὁ ὕπνος ὡσπερ τελώνης τὸν ἤμισον ἡμῖν τοῦ
βίου συνδιαίρειται χρόνον.

Ἵπνος ἐστὶ φύσεων (f. φύσεως) κοδὸς σύστασις,
εἰκὼν θανάτου, ἀισθητῶν ἀργία.

Ἔς μὲν ὁ ὕπνος, πολλὰς δὲ τὰς ὑποθέσεις καὶ ἡ ἀπιθυμία ἔχει· λέγω δὴ, ἐκ φύσεως, ἐκ βρωμάτων, ἐκ δαιμόνων, ἢ τάχα καὶ ἐξ ἀκρας καὶ ἐπιταμένης νηστείας, ἐξ ἧς ἐξαιτονοῦσα ἡ σὰρξ, δι' ὕπνου λοιπὸν αὐτὴν παραμυθῆσασθαι βούλεται.

Ὅσπερ ἡ πολυπλασία συνήθεια ἐζηταί, οὕτως καὶ ἡ πολυπνία. Χαλεπὸν οὖν συνήθειαν μακρὰν ἴασθαι.

Ἡμερήσιοι ὕπνοι ἢ σώματος δαχλυσιν, ἢ ψυχῆς ἀδυσμύνην, ἢ ἀργίαν, ἢ ἀπαιδευσίαν σημαίνουσιν.

Τὸ πέραν καθυδεῖν τοῦ πρόποντος τοῖς τεθνηκόσι μᾶλλον ἤπερ τοῖς ζῶσιν ἀρμόδιον.

ΛΟΓΟΣ ΜΓ΄.

Περὶ ἐνυπνίων.

Μὴ δέν σοι καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ· πολλὰ γὰρ ἐπαθόν σήμερον κατ' ἄναρ δι' αὐτόν.

Ἦν δέ τις μαθητῆς ἐν Δαμασκῷ, ὀνόματι Ἀνανίας, καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν ὁ Κύριος ἐν ὄραματι, κ. τ. λ.

Παραγίνεται ἐνυπνίων ἐν πληθεία πειρασμοῦ.

Ὅς ὁ δρασόμενος σκιδί, καὶ διώκων ἀνέμους, οὕτως ὁ προσέχων ἐνυπνίοις.

Ὅς γὰρ ἐπὶ πολὺ τὰ καθ' ὕπνον φαντάσματα τῶν μεθημερινῶν ἐνοιῶν εἰσὶν ἀπηχῆματα.

Πεφύκασι γὰρ πως αἱ καθ' ὕπνον φαντασίαι, ὡς ἐκ πολλὰ ἀπηχῆματα εἶναι τῶν μεθημερινῶν φρονεῖων. Ὅποια γὰρ ἂν ἦ τὰ κατὰ τὸν βίον ἡμῶν ἐπιτηδεύματα, τοιαῦτα ἀνάγκη εἶναι καὶ τὰ ἐνυπνια.

Αἱ νύκτες τὰς μεθημερινὰς φρονεῖδας παραλαβοῦσι, ἐν ταῖς αὐτῶν φαντασίαις ἐξαπατῶσι τὸν νοῦν.

Τὸ κατ' ἄναρ ἰδεῖν τὰ ποθοῦμενα, φέροι τοῖς ἀγαπῶσι παραμυθίαν.

Οἱ μὲθῃ καὶ ἀδυσμύνη δεδουλωμένοι οὕτως ὕπνον αἰροῦνται γνήσιον καὶ εὐκρινῆ, οὕτως ὀνειράτων ἀπαλλάττονται φοβερῶν.

Ὅ τοῖς ὀνειροῖς προσέχων ἔοικε τῷ τὴν σκιδὴν αὐτοῦ καταδιώκοντι.

Ὅταν ἐν τοῖς ὕπνοις τοῖς δαίμοσι πείθεσθαι ἐρξώμεθα, τότε λοιπὸν καὶ ἐγγηγορότας ἐμπαίζουσι.

ΛΟΓΟΣ ΜΔ΄.

Περὶ πίστεως.

Χάριτι ἴστα σωσόμενοι διὰ τῆς πίστεως, καὶ οὕτω οὐκ ἐξ ὕμων· Θεοῦ τὸ δῶρον, οὐκ ἐξ ἔργων, ἵνα μὴ τις καυχῆσθαι.

Πίστις ἐστὶν ἐλπίζομένων ὑπόστασις, πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων.

Ἐπίδεικνυμένην πίστιν ἀναγγελεῖ δίκαιος.

Πίστευε τῷ Κυρίῳ, καὶ ἔμμενε τῷ πόνῳ σου, ὅτι κοῦφον ἐν ὀφθαλμοῖς Κυρίου ἐξέτινα πλουτίσαι πένθητα. Δόσις Κυρίου παρεμεῖ εὐσεβέσι.

Τὸ γὰρ οὐκ ἐφικτόν, οὐδὲ πιστόν πως διὰ τὸν φθί-

Unus quidem somnus est, multas vero ejas carpendi suggestiones cupiditas habet: videlicet, a natura, a cibus, a dæmonibus, et forte etiam a summo et intenso jejunio, quo debilitata natura somno statim se recreare cupit.

Quemadmodum vinolentiam vocamus malam quamdam consuetudinem, sic et somnolentiam. Difficile est autem consuetudini longæ mederi.

Diurni somni aut corpora molestiam aliquam, aut animæ anxietatem, aut segnitiam, aut imperitiam arguunt.

Æschinis. Somnus diuturnior quam deceat, mortuis potius quam vivis convenit.

SERMO XLIII [at. LXX].

De insomniis.

Matth. xxvii. Nihil tibi et justo illi; multa enim passus sum hodie in somnis propter ipsum.

Act. ix. Erat autem discipulus in Damasco nomine Ananias, et dixit ad eum Dominus in visione, etc.

Salomon. Insomnium accedit in multitudine tentationis.

Eccli. xxiv. Qui observat insomnia, similis est captanti umbram et ventos persequentem.

83 Basilii. Imaginationes in somnis ut plurimum diurnis cogitationibus respondent.

Solent enim fere imaginationes in somnis, ut plurimum respondere curis diurnis. Qualia enim fuerint vitæ nostræ studia, talia necessario etiam insomnia sient.

Noctes excipiunt curas dieum, easque imaginando illudunt animis.

In somnis videre sua desideria, solatium fert amantibus.

Nisi Qui dediti sunt ebrietati et gulæ, illi somnum genuinum sincerumque non capiunt, et terribilibus insomniis afficiuntur.

Qui observat insomnia, similis est umbram suam persequentem.

Quando in somnis dæmonibus obedire incipimus, tunc etiam vigilantes deinceps illudunt.

D

SERMO XLIV [at. CLIX].

De fide (1).

Ephes. ii. Gratia servati estis per fidem idque non ex vobis: Dei donum est, non ex operibus, ne quis gloriaretur.

Hebr. xi. Fides est sperandorum substantia, argumentum rerum quæ non apparent.

Salomon. Certam et exhibitam fidem proficitur justus.

Eccli. xi. Crede Domino, et mane in labore tuo: quoniam facile est coram Domino pauperem subditare. Largitio Domini apud pios permanebit.

Theologi. Quod aliquis non potest assequi, id

(1) Incrunt non pauca quæ etiam habentur supra primo sermone: ea hic omisimus.

simpliciter fieri posse non credit. Nam profanus animus nihil honestum et egregium quod credat dignum arbitratur.

84. *S. Cyrilli.* Quod fide suscipitur, non debet curiose examinari. Nam quod rationibus inquiritur, quomodo adhuc creditur?

SERMO XLV [at. CLVIII].

De Providentia.

Math. x. Nonne duo passeruli minuto asse venduntur? et unus ex illis non cadet in terram sine Patre vestro. Vestri vero etiam pili capitis omnes numerati sunt.

Rom. xi. O profunditas divitiarum, et sapientiæ, et cognitionis Dei, quam imperscrutabilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ ejus!

Eccli. xvi. Ne dixeris: Abscondar, et quis mei memor erit ex alto? Ecce cælum, et cælum cælorum, abyssus et terra in visitatione ejus concutientur. Vias ejus quis animo complectetur?

S. Basilii. Nihil sine Providentia, nihil neglectum est apud Deum; omnia contemplatur oculus vigilantissimus, omnibus adest, omnibus distribuit salutem.

Theologi. Numen providentia sua primum in benignitatem, sæpe solet inopinatam salutem afferre.

Epicuri. Gratias ago beatæ naturæ, quod quæ necessaria sunt fecit parabilia, difficilia autem paratu, non necessaria.

Theopempii. Neque malorum auctorem Deum existimes, neque sine eo infortunis nos affici putes.

Platonis. Cum Deus civitati beneficium præstare vult, bonos viros ei producit: cum vero civitati calamitatem immisurus est, aufert ab ea viros bonos.

Demadii. Quantum Deus justos adjuvat, tantum injustis adversatur.

Xenophontis. Nunquam differas necessaria comparare, donec ipsa te cogat necessitas: sed cum abundas maxime, tunc ante inopiam rem effice. Facilius enim acquires ab illis unde tibi opus est acquirere, si videaris inops non esse.

Divina providentia communiter omnibus ad utilitatem providet: quæ autem rebus accedunt noxia, et interitum afferunt, materiæ infirmitatem sequuntur.

SERMO XLVI [at. CLXVIII].

De oratione.

Math. vi. Orantes non sitis multiloqui.

Amittitur aliquis inter vos? imploret.

Salomon. Impiorum sacrificia abominatio sunt Domino, preces autem rectorum acceptæ sunt ei.

Prov. Procul abest Deus ab impiis, precibus autem justorum auscultat.

Eccli. i. Ne sis pusillanimis in oratione tua.

Ne differas reddere orationem in tempore.

S. Basilii. Auscultatio Dei non indiget voce ad sentiendum. Novit enim statim ex motu cordis

nov. Ψυχῆς γὰρ βεβήλοισ οὐδὲν τῶν καλῶν ἐξίστασταν.

Τὸ πιστεῖτε παραδεκτὸν ἀπολυπραγμόνητον εἶναι χρῆ. Τὸ γὰρ βασανιζόμενον πῶς εἶτε πεπίστευται;

ΛΟΓΟΣ ΜΕ΄.

Περὶ Προνοίας.

Οὐχὶ δύο στουθία ἀσπαρίου πωλεῖται; καὶ ἐν ἐξ αὐτῶν οὐ πωλεῖται ἐπὶ τὴν γῆν, ἄνευ τοῦ Πατρὸς ὕμων. Ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημέναί εἰσι.

Ἡ βάθος πλοῦτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ, ὡς ἀνεξηρεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνεξιχνῆστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ!

Μὴ εἴπῃς, Ἀποκρυβήσομαι· καὶ ἐξ ὕψους τίς μου μνησθήσεται; Ἰδοὺ ὁ οὐρανὸς καὶ ὁ οὐρανὸς τοῦ οὐρανοῦ, ἄδυσσος καὶ γῆ, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς, ἐν τῇ ἐπισκοπῇ αὐτοῦ σαλευθήσονται. Τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ τίς ἐνθυμηθήσεται;

Θυδὲν ἀπρονόητον οὐδὲ ἡμελημένον παρὶ Θεοῦ πάντα σκοπεύει ὁ ἀκοιμητὸς ὀφθαλμὸς, πᾶσι πάρεστι, σκορπίζων ἐκάστῳ τὴν σωτηρίαν.

Πολλὰκις παραδέξῃς σωτηρίας οἶδες τὸ Θεῖον καινοτομεῖν, νεῦον πρὸς τὸ φιλόανθρωπον τῇ ἑαυτοῦ προνοίᾳ.

Χάρις τῇ μακαρίᾳ φύσει, ὅτι τὰ ἀνγκαῖα ἐποίησεν εὐπόριστα, τὰ δὲ δυσπόριστα οὐκ ἀναγκαῖα.

Μὴτε αἰτιον κακῶν τὸ Θεῖον ὑπολάμβανε, μήτε χωρὶς αὐτοῦ δυστυχεῖν ἤμαξ νόμιζε.

Ὅταν βούληται Θεὸς εὐ πράξει πόλιν, ἄνθρωποι ἀγαθοὺς ἐποίησεν· ὅταν δὲ μέλλῃ κακῶς πράξει πόλιν, ἐξέλε τούτους ἄνδρας τοὺς ἀγαθοὺς ταύτης τῆς πόλεως ὁ Θεός.

Ὅσον τοῖς δικαίοις τὸ Θεῖον συναγωνίζεται, τ. οὐτον τοῖς ἀδίκτοις ἐναντιοῦται.

Μηδέποτε ἀναμένειν πορίζεσθαι τὰ ἐπιτήδεια, εἴσ' ἂν ἡ χρεῖα σε ἀναγκάσῃ· ἀλλ' ὅταν μάλιστα εὐπορήσῃ, τότε πρὸ τῆς ἀπρίας μηχανῶ. Καὶ γὰρ τεύξῃ μᾶλλον παρ' ὧν ἂν δέξῃ, μὴ ἀπορος δοκῶν εἶναι.

Ἡ θεῖα πρόνοια κοινῶς ἀπάντων πρὸς ὠφέλειαν προνοεῖται· τὰ δὲ ἐπιγινόμενα φθαρτικὰ ἐπὶ μέρει εἴσ' ἂν τῆς ὕλης ἀσθενεῖται.

ΛΟΓΟΣ ΜΓ΄.

Περὶ προσευχῆς.

Προσευχόμενοι μὴ βαττολογήσητε.

Κακοπαθεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσευχέσθω.

Θυσία ἀσεβῶν βδέλυγμα Κυρίῳ· προσευχὴ δὲ καταβυθόντων δακτα παρ' αὐτῷ.

Μακρὰν ἀπέχει ὁ Θεὸς ἀπὸ ἀσεβῶν· εὐχαῖς δὲ δικαίων ὑπακούει.

Μὴ ὀλιγοψυχῆσης ἐν τῇ προσευχῇ σου.

Μὴ ἐμπειδίης τοῦ ἀποδοῦναι εὐχὴν εὐκαίρως.

Ἡ θεῖα ἀκοή οὐ φωνῇ; δέεται πρὸς αἰσθησιν. Ὅτι γὰρ καὶ ἐν τῷ κινήματι τῆς καρδίᾳ; γνωρίζεται τὰ

ἐπιζητούμενα. Ἡ οὐκ ἀκούεις ὅτι Μωϋσῆς μηδὲν ἀ
φειγγόμενος, τοῖς ἀλαλήτοις ἐξουτοῦ στεναγμοῖς ἐν-
τυγχάνων τῷ Κυρίῳ, ἤκούετο παρὰ τοῦ Κυρίου λέ-
γοντος, Τί βοᾷς πρὸς μέ; ;

Ἔθος γάρ τοις δαίμοσι κατὰ τὰς ὥρας τῶν προσ-
ευχῶν, προφάσει δῆθεν εὐλογοποιτοῦ αἰτίας, ἐπιτίθεν
ἡμᾶς πρὸς ὑποχώρησιν, ἵνα ἀπαγάγωσιν ἡμᾶς εὐ-
λογοφανῶς τῆς σωτηριώδους εὐχῆς.

Μέγα ἀγαθὸν εὐχή, ἐὰν μετὰ διανοίας εὐχαρίστου
γίνηται.

Ὅταν γάρ ἐκ καθαρῶν χειλέων ἐξέρχηται δέησις,
καὶ ἐκ καρδίας ἀνυποκρίτου, οἷδε φθάσαι τὸ ἀκλό-
κιστον ὄς τοῦ Δεσπότου.

Καλὸν πάντοτε διὰ προσευχῆς ὁμιλεῖν τῷ Θεῷ.
Εἰ γάρ συντυχία ἀνδρὸς ἀγαθοῦ βελτιοῖ τὸν ἐντυχά-
νοντα, πῶσιν μᾶλλον τὸ καὶ ἐν ἡμέρᾳ καὶ ἐν νυκτὶ
προσομιλεῖν τῷ Θεῷ; ;

Ὅχι οὕτως τὸ πῦρ τὸν ἰὸν ἀποσμηχεῖ, ὥς αἱ
νυκτεριναὶ δεήσεις τὴν ἰὸν τῶν ἡμετέρων ἀμαρτη-
μάτων.

Ἐνώπιον Κυρίου εὐχεται ὁ πάντοθεν ἑαυτοῦ τὴν
ψυχὴν συλλέγων, καὶ μηδὲν ἔχων κοινὸν πρὸς τὴν
γῆν, ἀλλὰ πρὸς ἑαυτὸν μετακίησας, καὶ πάντα ἀν-
θρώπινον λογισμὸν ἀπὸ τῆς ψυχῆς ἐκβαλὼν.

Ὅπου εὐχὴ καὶ εὐχαριστία, ἀγίου Πνεύματος
παράγεται χάρις, καὶ φυγαδεύονται δαίμονες, καὶ
πᾶσα ἀντικειμένη δύναμις δραπετεύει καὶ ἀρίστα-
ται.

Προσυχὴ λέγεται καὶ ἡ διὰ ῥημάτων δέησις, λέ-
γεται καὶ ἡ ὑπόσχεσις καὶ ἐπαγγελία. Ἐὐχηδὸς ἐστὶν
ἐκίνη ἡ φωνή, καὶ μέχρι τῆς θέλας ἀνεβαίνουσα
ἀκοῆς, οὐχ ἡ μετὰ τινος διατάσεως γινομένη κραυ-
γὴ, ἀλλ' ἡ ἀπὸ καθαρᾶς συνεδήσεως ἀναπτομένη
ἐνθύμησις.

Ἐὰν ἡ εὐχὴ τῇ σπουδῇ προσηγῆται, ἡ ἀμαρτία
πάρηδον κατὰ τῆς ψυχῆς οὐχ εὐρίσκει. Τῆς γὰρ τοῦ
θεοῦ μνήμης ἐν τῇ καρδίᾳ καθιδρυμένης, ἀπρακτοί
μένουσιν αἱ τοῦ ἀντικειμένου ἐπίνοιαι, πανταχοῦ
τῆς δικαιοσύνης ἐν τοῖς ἀμφισθητουμένοις μεσι-
τευσίσις.

Ἐκ τοῦ προσεύχεσθαι περιγίνεται τὸ μετὰ τοῦ
θεοῦ εἶναι· χωρίζεται δὲ τοῦ θεοῦ ὁ μὴ συνάπτων
ἑαυτὸν διὰ προσευχῆς τῷ Θεῷ. Τοῦ δὲ θεοῦ χωρι-
ζόμενον ἀνάγκη πᾶσα τῷ ἐναντίῳ συνάπτεσθαι.

Προσυχὴ σωφροσύνης ἐστὶ φυλακτήριον, παρ-
θενείας σφραγίς, θυμοῦ παιδικωγία, τύφου κατα-
στολή, μνησικακίας καθάρσιον, φθόνου καθάρσις,
εἰρήνης ἀσφάλεια.

Ὅταν περὶ τινος ἀγαθοῦ παρακλίσεως τὸν θεὸν,
καὶ μὴ εἰσακούση σου παραυτίκα, μὴ ὀλιγορήσης
ἢ μὴ μικροψυχῆσης. Πολλὰκις γὰρ πρὸς τὸ παρὸν
οὐ συμφέρει σοι τὸ αἰτήμα.

Ἦ Τὸν εὐχόμενον δεῖ φρόνιμον εἶναι, μὴ λάθῃ τι εὐ-
ξήμενος κατ' αὐτοῦ.

Οἱ ἄνθρωποι τότε γίνονται βελτιοῦς, ὅταν Θεῷ
προσεύχωνται. Ὅμοιον δὲ ἔχουσι Θεῷ τὸ εὐεργετεῖν
καὶ ἀληθεύειν.

A quæ requiruntur cognoscere. An non audis quod
Moses cum nihil loqueretur, tacitis suspiriis suis
Dominum appellans, exauditus fuerit a Domino di-
cente: Quid clamas ad me?

Mos enim est dæmonibus orationum tempore,
prætextu scilicet bonæ et justæ causæ, urgere nos
ad secessum, ut nos a salutari oratione veluti per
probabilem, ut videri potest, causam abducant.

S. Chrysost. Magnum bonum est oratio, si grato
animo fiat.

Nam cum ex puris labilis prodit oratio et corde
non simulato, severam Domini aurem occupare
potest.

B Bonum est semper cum Deo colloqui per ora-
tionem. Nam si boni viri accessus meliorem reddit
illum quem convenerit, quanto magis colloquium
quod dies noctesque cum Deo fit?

Ignis non ita abstergit æruginem, ut nocturnæ
preces peccatorum nostrorum sordes expurgant.

Coram Domino orat, qui animam suam unde-
quaque colligit, et nihil commune habet cum ter-
ra, sed intra seipsum migrat, et omnem humanam
cogitationem ex anima ejicit.

Ubi oratio et gratiarum actio est, sancti Spiri-
tus gratia accedit, et fugantur dæmones, et omnis
contraria potentia aufugit ac discedit.

C Προσυχὴ Græcis vocatur, tum quæ verbis fit
oratio vel precatio, tum pollicitatio et promissio.
Sonora est illa vox et usque ad divinum auditum
ascendens, non quæ cum clamoris aliqua in-
tentione fit, sed quæ per conscientiam puræ medita-
tionem excitatur.

Si oratio feriez assiduitati accedat, nullus pecca-
to ad animam accessus patet. Collocata enim Dei
memoria in corde, nihil efficit machinis suis adver-
sarius, justitia in omnibus de quibus ambitur
faciem præferente.

D Oratione acquiritur conversatio Dei, sejungitur
autem a Deo, qui non se junxerit ei per oratio-
nem. Qui vero separatur a Deo, illum prius necesse
est adversario conjungi.

Oratio custodia est temperantiæ, virginitatis si-
gillum, iræ castigatio, superbiæ moderatio, animæ
memoris injuriarum expiatio, invidiæ demolitio,
paciis confirmatio.

Nili. Quando bonum aliquod a Deo petieris, nec
ille te statim audiverit, noli teipsum negligere, nec
animum dejicere. Sæpenumero enim non conducit
tibi tua petitio ad præsens tempus.

Isocratis. Orantem oportet sapere, ne quid in-
scius contra seipsum oret.

Homines tunc fiunt meliores, cum Deum acce-
dunt. Habent autem similia Deo, beneficentiam et
veritatem.

SĒRMO XLVII [at. CLXIX].

De actione.

Theologi. Actio est ingressus ad contemplationem.

Æque imperfecta sunt tum actio sine ratione, tum ratio sine actione.

Tacitum opus præstat infectio sermoni.

S. Chrysost. Actio evidentior est sermone, ut visus auditu, et doctrina quæ experimento sive exemplo constat, quam quæ fit ore.

Ex ethnicis. Malam actionem sermo bonus non abscondit; neque bonam actionem maledicentia lædit.

Malorum operum malus dæmon dux est.

Temperus emollit cuncta, et elaborat.

Multarum regum magister est tempus.

Gladii capulis, actiones temporis occasione apprehenduntur.

Statuam ornat figura, virum actio.

Præstat divitiis et voluptatibus multo emptis auro

Hominum justorum et bonorum præsentia.

SĒRMO XLVIII [at. CLXX].

De doctrina quæ tum sermone tum conversatione fit.

Matth. v. Amen dico vobis, qui cumque fecerit et docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum.

Jac. Omnis homo sit celer ad audiendum, et tardus ad loquendum.

Solomon. In aures insipientis nihil dicas, ne forte prudenter abs te dicta irrideat.

Ecclesi. xxi. Elocutio stulti est tanquam onus **87** in itinere: in labiis autem prudentis invenitur gratia.

S. Basilii. Ne asperneris narrationem sapientium, et in dictis ipsorum exerceare.

Theologi. Sermo est non opus aut creatura.

Præstat habenas sui committere peritioribus, quam aliorum aurigas esse imperitos: et aures potius præstare benignas, quam linguam indoctam ciere.

Melius est in plana et trita via ingredi, quam salebrosa et invia.

Inexplebile est humanum genus tum loquendo, tum alterum loquentem audiendo.

Non incipientem, sed desinentem sermonem laudare convenit, et ingenium approbare modestum, non autem elatum ac superbum.

S. Chrysost. Melius est bene ignorare, quam male discere.

Sæpe verbis et prava cohortatione vincuntur illi, quos ipsa rerum natura non sefellit.

Non sine periculo aliquid (boni) auditur, cum id deinceps non reipsa præstat.

Cognitio alia sine ratione est, alia cum ratione. Sunt enim multi qui cognitionem quidem habent, rationem vero nullam.

A

ΛΟΓΟΣ ΜΖ.

Περὶ πράξεως.

Πράξις ἐστὶν ἐπίθεσις θεωρίας.

Ὅμοιος ἀτελὲς λόγος πρῆξις καὶ λόγος ἀπρακτός.

Ἀζωνων ἔργον κρείσσον ἀπράκτου λόγου.

Πράξις λόγου ἐναργεστέρα, ὡς ἀκοῆς ἕψις, καὶ τῆς διὰ στόματος διδασκῆς ἢ διὰ πέτρας διδασκαλία.

Φαύλην πρᾶξιν ἐσόλλεε λόγος οὐκ ἀμαυροί· εὖτε δὲ πρᾶξιν ἀγαθὴν λόγου βλασφημία λυμάλνεται.

B

Κακῶν πράξεων κακὸς δαίμων ἡγεμών.

Χρόνος μαλάσσει πάντα κάξεργάξεται.

Πολλῶν ὁ καιρὸς γίνεται διδάσκαλος.

Τὰ μὲν ζήψη ταῖς λαβαῖς, αἱ δὲ πράξεις τοῖς καιροῖς κρᾶτοῦνται.

Ἀνδριάντα μὲν τὸ σχῆμα, ἄνδρα δὲ ἡ πρᾶξις κοσμεῖ.

Κρείσσον δὲ πλούτου καὶ πολυχρόσου χλιδῆς

Ἀνδρῶν δικαίων κάγαθῶν παρουσία.

ΛΟΓΟΣ ΜΙΓ.

Περὶ διδασκῆς καὶ λόγου καὶ ὁμιλίας.

Ἄμην λέγω ὑμῖν, ὅς ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

Ἔστω πᾶς ἀνθρώπος ταχύς εἰς τὸ ἀκούσαι, καὶ βραδύς εἰς τὸ λαλῆσαι.

Εἰς ὧτα ἀφρονος μηδὲν λέγε, μὴ ποτε μυκηθῆσῃ τοὺς συνετούς σου λόγους.

Ἐξήγησις μωροῦ, ὡς ἐν ὁδῷ φορεῖται· ἐπὶ τῇ χελεῖ συνετοῦ εὐρεθῆσεται χάρις.

Μὴ παρίδῃς διήγημα σοφῶν, καὶ ἐν ταῖς παροιμίαις αὐτῶν ἀναστρέφου.

Λόγος ἐστὶν οὐ γέννημα.

Βέλτιον τὰς ἑαυτῶν ἡνίας ἐνδιδόναι τεχνικωτέροις, ἢ ἄλλων ἡνιόχους εἶναι ἀνεπιστήμονας, καὶ ἀκοὴν ὑποτιθεῖναι μάλλον εὐγνώμονα, ἢ γλῶσσαν κινεῖν ἀπαίδευτον.

Ὅδον μὲν γὰρ πατεῖν ἀμεινον τὴν λείαν καὶ τὴν τριμμένην ἢ τὴν ἀτριβῆ καὶ τραχεῖαν.

Ἄπληστον ἐστὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων φῦλον πρὸς τὸ λέγειν, πρὸς τὸ ἐτέρου λέγοντος ἀκούειν.

Λόγον δὲ οὐκ ἀρχόμενον, ἀλλὰ παυόμενον ἐπινεῖν προσήκει· καὶ τὸ μέτριον ἦθος ἀπεδέχσθαι, καὶ μὴ τὸ μετεωριζόμενον καὶ τετυφωμένον.

Βέλτιον ἀγνοεῖν καλῶς, ἢ μανθάνειν κακῶς.

Πολλάκις οὐς ἢ τῶν πραγμάτων φύσις οὐκ ἐπισκέλισε, βῆμα καὶ παραίνεσις διεφθαρμένη κτίσασεν.

Οὐκ ἀκίνδυνον ἡ ἀκρόασις, ὅταν ἡ διὰ τῶν ἔργων προσθήκη μὴ γίνηται.

Ἔστι γνώσις λόγου χωρὶς, καὶ ἐστι γνώσις μετὰ λόγου. Καὶ γὰρ εἰσι πολλοὶ γνώσιν μὲν ἔχοντες, λόγον δὲ οὐκ ἔχοντες.

Οὐδὲν ὄφελος κατηχήσεως, ἔταν ἡ διὰ τῶν ἔργων ἅ ἐπίδειξις μὴ συμβαίνει τοῖς λεγομένοις.

Βουλοίμην δ' ἂν ἐγὼ τῶν ἀγαθῶν τι λεγόντων ἀκούειν μᾶλλον, ἢ λέγειν αὐτοῖς.

Περὶ σοφῶν; πᾶς λόγος πρὸς διόρθωσιν, ἔταν ἡ τῶν ἀκούοντων πρὸς τὸ χειρὸν νεύουσα ἀπουδῆ τοῖς μετὰ συμβουλήν λεγομένοις ἐναντίως διάκειται.

Κατόπτροις εἰκόασιν οἱ λόγοι, καὶ ὡσπερ ἐν ἐκείνῳ ὁ τοῦ σώματος καὶ τῆς μορφῆς ἐμφανίζεται τύπος, οὕτως ἐν ταῖς ὁμιλίαις τὸ τῆς ψυχῆς εἶδος χαρακτιρίζομενον καθορᾶται.

Τότε ἀνυπερβύει διδάσκαλος, καὶ πιστεύεται λέγων, ἔταν ἀπ' ὧν πράττει παιδείην, κατὰ τὸ « Ἦν ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν. »

Βίος ἄνευ λόγου μᾶλλον ὠφελεῖν πέφυκεν ἢ λόγος ὄνευ βίου· ὁ μὲν γὰρ καὶ σιγῶν ὠφελεῖ, ὁ δὲ βοῶν ἐνοχλεῖ. Εἰ δὲ καὶ λόγος καὶ βίος συνδράμει, φιλοσοφίας ἀπάτης ἀποτελέσουσιν ἀγᾶλμα.

Πράττει λογικῶς, καὶ λέγει πρακτικῶς.

Ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἀπ' ἐσθλὰ διδάσκει· ἂν δὲ καὶ κα- [χοῖσι

Συμμιγῆς, ἀπολεῖς καὶ τὸν ἐόντα νόον.

Τὰ μὲν γὰρ σώματα τοῖς συμμέτροις πόνοις, ἡ δὲ ψυχὴ τοῖς σπουδαίοις λόγοις ἀξέσθαι πέφυκεν.

Ἐν μὲν τοῖς ἐσόπτροις ὁ τῆς ὄψεως, ἐν δὲ ταῖς ὁμιλίαις ὁ τῆς ψυχῆς χαρακτήρ βλέπεται.

Ἐν συλλόγῳ πρῶτος λέγειν μὴ ἐπιτέδου. Μετὰ γὰρ κλειόνας λέγων, ὄψει μᾶλλον τὰ συμφέροντα.

Αἰ μὲν χελιδόνες εὐδὶαν ἡμῖν προσημαίνουσιν, οἱ δὲ ἐκ φιλοσοφίας λόγοι ἀλυπίαν.

Μισῶ πονηρὸν, χρηστὸν ἔταν εἴπη λόγον.

Τὰ ὠτά σου μὴ πᾶσιν ὑπαγε λόγοις. Λόγος γὰρ κηλὸς κακῶν ἔργων ἡγεμῶν.

Ἴσον ἐκεῖνο παρ' ἐμοὶ κέκριται, σοονέειν τε εὐ, καὶ τῷ λέγοντι χρηστὰ πείθεσθαι.

Αἰρετικώτερόν σοι ἔστω ἄλιον εἰκῆ βαλεῖν ἢ ἀργὸν λόγον.

Οἰονοπίδης, ὅποια ἡ φύσις τοῦ ἀνθρώπου ἐστὶ, τοιοῦτον ἐφασκεν εἶναι καὶ τὸν λόγον.

Τρωμύλος τὸν μὲν κέραμον ἐκ τοῦ κόπου ἐφη δοκιμάζεσθαι, τὸν δὲ ἀνθρώπων ἐκ τοῦ λόγου.

Ἄνδρος χαρακτήρ ἐκ λόγου γνωρίζεται.

Οὐ πῶποτε ἔργου μᾶλλον εἰλόμην λόγου.

ΛΟΓΟΣ ΜΘ΄.

Περὶ νοουθεσίας.

Ἴδὲ ὕψους γέγονας, μηκέτι ἀμάρτανε. ἵνα μὴ χεῖρόν τι σοι γένοιτο.

Παρακαλοῦμεν ὑμᾶς, ῥάδελφοι, νοουθετεῖτε τοὺς ἑαυτοῦ, παραμυθεῖσθε τοὺς ὀλιγοψύχους, καὶ ἀντέχεσθε τῶν ἀσθενούντων, μακροθυμεῖτε πρὸς πάντας. Ὑπαγε μὴ τις κακὸν ἀντὶ κακοῦ τι ἀποδῶ, ἀλλὰ πάντοτε τὸ ἀγαθὸν διώκετε.

Βίαιον μὲν γὰρ μάθημα οὐ πέφυκε παραμένειν·

Nilil juvat institutio verbis facta, nisi ipsius operis exhibitio dictis aecedat.

Greg. Nyssen. Malim equidem audire dicentes aliquid boni, quam ipse dicere.

Nili. Frustra insumuntur omnia verba ad emendationem, quando animus audientium ad deteriora inclinans, contrarium consultoris sermoni institutum habet.

Photii patriarchæ. Speculo similis est sermo, et sicut in illis representatur species corporis et formæ, ita in colloquiis animæ forma expressa conspicitur.

Didymi. Tum proficit magister, et fidem dicendo facit, cum suis operibus docet, juxta illud: « Quæ coepit Jrsus facere et docere. »

Isidori Pelusiota. Vita sine sermone plus juvare potest, quam sermo sine vita. Vita enim juvat etiam tacita, sermo autem clamore suo molestus est. Quod si sermo et vita convenient, totius philosophiæ simulacrum perficient.

Agio cum sermone, et dicito cum actione.

Theognidis. A bonis etenim bona disces: si vero [malis

Miscearis, amittes quoque pristinam mentem. Corpora moderatis laboribus augeri solent, anima vero honestis sermonibus proficit.

In speculis quidem faciei, in colloquiis **SS** autem animæ character videtur.

Clitarchi. In conventu ne studeas primus dicere sententiam tuam. Nam si post plures dixeris, magis videbis quæ utilia sunt.

Ilirundines quidem serenitatem nobis fore præcagiunt, sermones autem philosophici vacuitatem tristitiæ.

Odi malum quando bonum sermonem dicit.

Aures tuas non cuivis sermoni præbe; malus enim sermo malorum operum dux est.

Herodoti. Æquale hoc apud me judicatur, tum bene sapere, tum bona dicenti obtemperare.

Pythagoræ. Lapidem potius temere projicere debes, quam otiosum sermonem.

OEnopidis. OEnopides talem dicebat sermonem esse hominis, qualis ejus natura esset.

Romyti. Romytus vas fictile ictu et sono, hominem sermone probari dicebat.

Viri character ex verbis ejus noscitur.

Nunquam verba potius quam rem ipsam probavi.

SERMO XLIX [al. L].

De admonitione.

Joan. v. Ecce sanatus es, noli amplius peccare.

II Thess. v. Obsecramus autem vos, fratres, monete inordinatos, consolamini pusillanimes, sublevate infirmos, patientes estote erga omnes, etc. Videte ne quis malum pro malo cuiquam reddat, sed semper quod bonum est sectemini.

S. Basilii. Doctrina violenta non solet permane-

re: quod autem cum delectatione et gratia se insinuat, tenacius quodammodo nostris animis insidit.

S. Chrysost. Conducit peccantes morderi acrimonia verborum, ut ipsa rerum infamia liberentur.

Diogenis. Mortuum medicari, et senem admonere, idem fuerit.

Aristot. Omnes fere libenter admittunt illos qui desideris ipsorum inserviunt, et eos non modo sibi benevolos arbitrantur, sed solos etiam homines revera esse. Moleste autem ferunt illos a quibus castigantur.

Euripidis. Omnes in admonendo sapimus;

Ipsi vero si quid delinquimus, non agnoscimus.

Æsopi. Æsopus dicebat unumquemque nostrum duas peras secum ferre, unam ante, alteram a tergo: et in anteriori quidem aliorum peccata reponere, in posteriori vero nostra.

Isocratis. Nulli malæ rei defensorem te aut patronum adhibeas. Videberis enim tu quoque ejusmodi facere, si facientibus aliis auxiliator fueris.

89 SERMO L [al. CXXXIII].

De disciplina et philosophia.

I Cor. III. Si quis sibi videtur sapiens esse inter vos in sæculo hoc, stultus fiat, ut reddatur sapiens. Etenim sapientia mundi hujus stultitia est apud Deum. Scriptum est enim: Qui comprehendit sapientes in astutia ipsorum. Et rursus: Dominus novit cogitationes sapientum, quod sint vanæ.

Hebr. XII. Si extra disciplinam estis, spurii igitur estis et non filii. Quis enim filius est, quem non castigat pater?

Solomon. Nihil tam pretiosum est quod cum erudita anima permutari debeat.

Prov. III. Filii, ne contempnas disciplinam Domini, neque fastidias cum argueris ab ipso.

Dominus enim castigat quem diligit, et flagellat omnem filium quem suscipit.

Eccli. VI. Filii, in adolescentia tua elige disciplinam, et accede ad ipsam tanquam arans et serens, ac bonos inde fructus exspecta.

Theologi. Confessum esse puto apud omnes sapientes, disciplinam primum apud nos bonum esse.

Qui vacatis philosophiæ, ne nimium tribuite rationibus, neque plus quam modum et rationem decet argumentis ac sophismatis inhærete: nec ubique velitis improbe vincere, sed alicubi etiam honeste vinci.

Præcipua sapientia est vita laudabilis et expiata Deo.

Prima sapientia est contemnere sapientiam, quæ ratione et verborum strophis, et improbis ac superfluis argumentandi contentionibus nititur.

A οὐ δὲ μετὰ τέρψεως καὶ χάριτος εἰσδύμενον πομπώτερόν πως ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν ἐνιζάνει.

Συμφέροι δάκνεσθαι διὰ τῆς τῶν βημάτων ἀληθίνους τοὺς ἀμαρτανόοντας, ἵνα διὰ τῆς τῶν πραγμάτων αἰσχύνῃς ἀπαλλαγῶσιν.

Νεκρὸν ἱατρεύειν, καὶ γέροντα νοθεύειν ταῦτόν ἐστιν.

Πάντας, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τοὺς μὲν ὑπηρετοῦντας αὐτῶν ταῖς ἐπιθυμίαις ἀποδέχονται, καὶ νομιζοῦσιν οὐ μόνον εἶνους, ἀλλὰ καὶ μόνους ἀνδρας ὡς ἀληθῆς εἶναι· τοὺς δὲ σωφρονίζουσιν ἐπιχειροῦσιν ἀγῶνι ἔχουσιν.

Ἄπαντες ἔσμεν εἰς τὸ νοθεύειν σοφοί· αὐτοὶ δ' ὅταν ποιῶμεν, οὐ γινώσκομεν.

Αἰσωπος ἔφη, δύο πῆρας ἕκαστον ἡμῶν ἐπιφέρειν, τὴν μὲν ὀπισθεν, τὴν δὲ ἔμπροσθεν· καὶ εἰς μὴν τὴν ἔμπροσθεν ἀποτιθέναι τὰ τῶν ἄλλων ἀμαρτήματα, εἰς δὲ τὴν ὀπισθεν τὰ ἑαυτῶν.

Μηδενὶ πονηρῷ πράγματι μήτε παρίστασο, μήτε συνηγόρει. Δόξεις γὰρ καὶ αὐτοῦ τοιαῦτα πράττειν, εἰ τοῖς ἄλλοις πράττουσι βοθηεῖς.

ΛΟΓΟΣ Ν'.

Περὶ παιδείας καὶ φιλοσοφίας.

Εἰ τις δοκεῖ σοφός εἶναι ἐν ὑμῖν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, μωρὸς γενέσθω, ἵνα γένηται σοφός. Ἡ γὰρ σοφία τοῦ κόσμου τούτου μωρία παρὰ τῷ θεῷ ἐστίν. Γέγραπται γάρ, Ὁ δρασσαμένος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν. Καὶ πάλιν, Κύριε, γινώσκει τοὺς διαλογισμοὺς τῶν σοφῶν, ὅτι εἰσὶ ρήταιοι.

Εἰ ἐκτός παιδείας ἐστὶ, ἄρα νόθοι ἐστέ καὶ οὐχ υἱοί. Τίς γὰρ υἱός, ὃν οὐ παιδεύει πατήρ;

Οὐκ ἔστιν ἀντάλλαγμα οὐδὲν πεπαιδευμένης ψυχῆς.

Υἱὲ, μὴ ἐλιγώρει παιδείας Κυρίου, μηδὲ ἐλάττω ὅπ' αὐτοῦ ἐλεγχόμενος.

Ὅν γὰρ ἀγαπᾷ Κύριος, παιδεύει· μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱόν, ὃν παραδέχεται.

Τέκνον, ἐν νεότητί σου ἐκπλεξαι παιδείαν, καὶ ὡς ἀροτριῶν καὶ σπειρίων πρόσελθε αὐτήν, καὶ ἀνάμνε τοὺς ἀγαθοὺς καρποὺς αὐτῆς.

Οἶμαι δὲ πᾶσιν ἂν ὁμολογεῖσθαι τῶν νῦν ἐχόντων, παιδεύουσιν τῶν παρ' ἡμῖν ἀγαθῶν εἶναι τὸ πρῶτον.

Οἱ περὶ λόγους, μὴ σφόδρα τοῖς λόγοις θαρραίνε, μηδὲ σοφίζεσθε περισσὰ καὶ ὑπὲρ τὸν λόγον· μηδὲ νικᾶν ἐπιθυμεῖτε πάντα κενῶς, ἀλλ' ἐστὶν ἂ καὶ ἤττάσθαι καλῶς ἀνέχεσθαι.

Σοφία πρώτη βίος ἐπαινετός καὶ θεῶν κικλήσκόμενος.

Σοφία πρώτη σοφίας ὑπεροχῆν, τῆς ἐν λόγῳ κικλήσκουμένης καὶ στροφαῖς λέξεων, καὶ ταῖς κισθῆλαις καὶ περιτταῖς ἀντιθέσεσιν.

Ἐμοὶ δὲ γένοιτο πάντα λόγους ἐν ἐκκλησίᾳ λα-
λῆσαι μετὰ συνέσεως ἢ μαριούς ἐν γλώσσῃ.

Οὐ γὰρ ὁ ἐν λόγοις σοφός, οὗτός μοι σοφός, οὐδ' ἔστις γλῶσσαν μὲν εὐστροφὸν ἔχει, ψυχὴν ἔξ ἄστα-
των καὶ ἀκαίδευτον· ἀλλ' ὅστις ὀλίγα μὲν περὶ ἀρε-
τῆς φθέγγεται, πολλὰ δὲ οἷς ἐνεργεῖ παραδείκνυσι,
καὶ τὸ ἀξιόπιστον τῷ λόγῳ διὰ τοῦ βίου προστίθη-
σιν. Κρείσσων γὰρ εὐμορφία θεωρουμένη τῆς λόγῳ
ζωγραφουμένης· καὶ πλοῦτος δὲ αἱ χεῖρες κατέχου-
σιν, ἢ δνειροὶ κλάττουσι· καὶ σοφία οὐχ ἢ τῷ λόγῳ
λαμπρυνόμενη, ἀλλ' ἢ διὰ τῶν ἔργων ἐλεγχόμενη.
Σύνεσις γὰρ ἀγαθὴ πᾶσι τοῖς ποιῶσιν αὐτὴν (ψη-
σιν), ἀλλ' οὐ τοῖς κηρύττουσι.

Ἡ γὰρ φιλοσοφητέον, ἢ τιμητέον φιλοσοφίαν,
εἴπερ μὴ μέλλοιμεν παντελῶς ἔξω τοῦ καλοῦ πί-
πτειν, μηδὲ ἀλόγιστον κατακρηθῆσθαι, λογικοὶ γὰρ
νόητες, καὶ διὰ λόγου πρὸς λόγον σκευδόντες.

Σοφώτεροι γὰρ τῶν πολλῶν οἱ κόσμου χωρίζαν-
ται ἐκ τούτου, καὶ τῷ Θεῷ τὸν βίον καθιερώσαντες.
Οὐδὲν ἀναλωτότερον φιλοσοφίας, οὐδὲν ἀλυπώτε-
τερον. Πάντα ἐνδύσσει πρότερον ἢ φιλόσοφος. Δύο
ταῦτα δυσκράτητα, Θεὸς καὶ ἄγγελος, καὶ τὸ τρίτον
φιλοσοφία, δῦλος ἐν ὕλῃ, ἐν σώματι ἀπερίγραπτος,
ἐπὶ γῆς οὐράνιος, ἐν πάθει ἀπαθής, πένυον ἡττώ-
μενος πλὴν φρονήματος, νικῶν τὸ νικᾶσθαι τοὺς
ἀρτεῖν νομίζοντας.

Ἐγὼ μίαν σοφίαν οἶδα, τὸ φοβεῖσθαι Θεόν. Ἀρχή
τῆς γὰρ σοφίας φόβος Κυρίου· καὶ Τέλος λόγου τὸ
πᾶν ἄκουε, τὸν Θεὸν φοβοῦ, καὶ τὰς ἐντολάς αὐτοῦ
φύλασσε.

Ἐπαῖται τῇ γνώσει τὰ ἔργα, ὡς τῷ σώματι ἢ
σκέλει.

Ἀμήχανον τὰ μεγάλα πρὸ τῶν μικρῶν παιδεύ-
θῆναι.

Ὅσπερ γὰρ ὁ ἥλιος ἀπάντων ἐστὶ φῶς τῶν ὄψεως
ἔχόντων, οὕτως καὶ ὁ σοφός τῶν ὄσων λογικῆς κεραι-
νῆσαι φύσεως.

Ὅνειρῳ ἔοικεν ὁ τῶν ἀπαιδευτῶν βίος, κενὰς
ἔχων φαντασίας.

Ἐβλαστών καὶ ὑγρὸν ἢ νεότης, καὶ ταῖς νεωτέ-
ραις ψυχαῖς ἀπαλαῖς ἐστὶ τὰ μαθήματα ἐντίκτεται.
Πᾶν δὲ τὸ σκληρὸν χαλεπῶς μαλάττεται.

Τὸ πᾶσιν ἀπολογεῖσθαι θεραπευτικὸν καὶ οὐκ
ἐξιωματικόν· τὸ δὲ πάντων καταφρονεῖν ὑπερῆφα-
νον καὶ ἀνόητον.

Τὸ εἰδέναι τίνα ὅτι ἀγνοεῖ σοφίας ἐστὶν, ὡς καὶ τὸ
εἰδέναι ὅτι ἠδίκησε δικαιοσύνης.

Τὸν γνωστικὸν οὐδέποτε τὸ πλουτεῖν γῆθαι ποιεῖ,
οὐδὲ τὸ χρημάτων ἀπορεῖν εἰς ταπεινώσιν ἄγει, τῆς
ἀρετῆς· καὶ σοφίας αὐτὸν ὑπερψύσης, καὶ ὑπερ-
ἄνω αὐτῶν ἱστασθαι παρασκευαζούσης.

Πᾶσα ἐπιστήμη, χωριζομένη δικαιοσύνης καὶ τῆς
ἄλλης ἀρετῆς, πανουργία, ἀλλ' οὐ σοφία φαίνε-
ται.

Ἀντιθένης ἐρωτηθεὶς, τί δή ποτ' οὐχ οἱ πλοῦσοι
πρὸς τοὺς σοφοὺς ἀπίασιν, ἀλλ' ἀνάγκαι, εἶπεν,

II Cor. xiv. Mibi vero contingat potius quinque
verba in ecclesia loqui cum intellectu, quam decem
millia per linguam.

Non illum qui verbis sapit iudico sapientem, ne-
que illum cui lingua volubilis, animus autem incon-
sistans est, sed qui parum quidem de virtute loquitur,
multa vero re ipsa præstat, et sermone suo vita fa-
cisque fidem conciliat. Nam et pulchritudo subjecta
oculis præstat descriptæ verbis, et divitiæ manibus
comprehensæ, per somnium apparentibus. Et sa-
pientia non quæ verbis illustratur, sed quæ in ope-
ribus deprehenditur, præstabilior est. Intellectus
(inquit) bonus est cunctis re et opere declaranti-
bus eum, non autem sermone.

Aut philosophari oportet, aut honorare philoso-
phiam, si non prorsus ab honesto excidere velimus: et
cum rationales facti simus, et ratione feramur ad in-
dagandam rationem, neglectæ amissæque rationis
merito damnari.

Qui se a mundo segregarunt, et vitam Deo con-
secrarunt, hominum vulgo sapientiores sunt.

Nihil inexpugnabilius philosophia, nihil tranqui-
lius. Omnia prius cedent quam philosophus. Duo
sunt invicta, Deus et angelus; et tertium philoso-
phus. Est enim philosophus quidem non materialis
in materia, in corpore autem incircumscriptus, in
terra cælestis, in affectibus imperturbatus, ubi-
que inferior cæteris præterquam animi magnitu-
dine, et cedendo vincens illos qui se vincere putant.

Unam ego sapientiam novi, timere Deum. Etiam
sapientiæ initium est timor Domini. Et alibi:
Audi summam sermonis, Deum time, et præcepta
ejus observa.

Clementis. Cognitionem opera sequuntur, ut umbra
corpus.

Philonis. Non fieri potest ut magna discantur ante
parva.

Sicut sol omnium oculis præditorum lux est, sic
etiam sapiens omnium qui rationali natura partici-
pant.

Isidorus. Somnio similis est imperitorum vita, va-
nas imaginationes habens.

Formatu facilis et mollis est adolescentia; et ju-
nioribus ingeniis adhuc teneris disciplinæ innas-
cuntur. Omne autem durum ægre mollitur.

Omnibus rationem reddere, servile est et ab au-
toritate alienum: omnes autem contemnere, ho-
minis est superbi et stolidi.

Didymi. Scire quod nescias, scientiæ est, ut
agnoscere suam Injustitiam, justitiæ.

Sapientis animum inopia pecuniæ non dejicit,
cum virtus et sapientia ipsam extollant, et altiore
pecunia collocant.

Platonis. Omnis scientia si separetur a justitia
et reliqua virtute, calliditas, et non sapientia efficitur.

Antisthenis. Antisthenes interrogatus quomob-
rem divites non irent ad sapientes, sed hi ad illos,

dixit : Quoniam sapientes sciunt quid eis necessarium sit ad vitam, illi vero nesciunt : secus enim sapientiæ potius quam pecuniæ staderent.

Aristot. Demosthenes dixit radicem disciplinæ amarum esse, fructus autem dulces.

Democriti. Disciplina fortunatis quidem ornamentum est, infortunatis autem refugium.

Civitates ornant anathemata, animas vero mathemata.

Socratis. Socrates interroganti quodnam esset pulcherrimum animal, dixit : Homo doctrina ornatus.

Idem cum ei sermo barbarus exprobraretur : Ego quidem, dixit, barbarus sum verbis, vos autem moribus.

Solon. Soloni cum objiceretur quod cum haberet ferense negotium, conduxisset oratorem : Atqui, dixit, cum habeo convivium, coquum conduco.

Cleanthis. Cleanthes dicebat homines imperitos sola forma differre a bestiis.

Empedoclis. Empedocles ad quemdam dicentem quod nullum sapientem reperire posset : Non mirum est, dixit : oportet ut ille primum sapiat, qui sapientem querit.

Theocriti. Theocritus Chius ineptum quemdam poetam recitantem auscultans et interrogatus ab eo, quænam ei placerent ? respondit : Quæ omisisti.

Philosophus quidam cum duos discipulos haberet, alterum quidem laboriosum, sed hebetis ingenii, alterum ingeniosum, sed ignavum : Ambo, dicebat, pereatis ; quoniam tu cum velis, non potes, tu vero cum possis, non vis.

Præstat sero, quam nihil discere.

Agricola terram, philosophus ingenium excolit.

Democriti. Civitatibus moenia, animis vero mens per disciplinam exulta decus et munimentum præstant.

Cum juvenis in theatro gloriaretur, et sapientem se prædicaret, ut qui multis sapientibus conversatus esset, respondit quidam : Et ego multis divitibus conversatus, non tamen dives sum.

Idem dixit : Non decet doctum inter indoctos loqui, ut neque sobrium inter ebrios.

Ænopydis. Ænopydes cum videret adolescentem multos libros conquirere, dixit : Non cistæ, sed pectori.

Socratis. Socrates interrogatus quod in vita suavissimum esset, dixit : Disciplina et virtus, et rerum incogitarum cognitio.

Lasi. Lasus interrogatus quid sapientissimum esset : Experientia, dixit.

Idem cum indoctus quidem pictor ei diceret : Opere tectorio illine domum tuam, ut ipsam depingam, respondit : Minime, sed tu prius eam depinge, ut illinam postea.

Demadis. Rerum ipsarum experientia præstat omni sophisticæ doctrinæ.

Ἵτι οἱ σοφοὶ μὲν ἴσασιν ὅν ἐστιν αὐτοῖς χρεια πρὸς τὸν βίον, οἱ δὲ οὐκ ἴσασιν, ἐπεὶ μᾶλλον σοφίας ἢ χρημάτων ἐπεμελοῦντο.

Ἀριστοτέλης τὴν μὲν βίαν τῆς παιδείας ἐξῆν εἶναι πικρὰν, τοὺς δὲ καρποὺς γλυκεῖς.

Παίδεία εὐτυχουσι μὲν ἔστι κόσμος, ἀτυχουσι δὲ καταφύγιον.

Τὰς μὲν πόλεις ἀναθήμασι, τὰς δὲ ψυχὰς μαθημασι δεῖ κοσμεῖν.

Σωκράτης ἐρωτηθεὶς, τί τῶν ζώων κάλλιστον, ἔφη· Ἄνθρωπος παιδεῖα κεκοσμημένος.

Ὁ αὐτὸς ὀνειδιζόμενος ὑπὸ τινος ὅτι βαρβαρίζει, ἔφη· Ἐγὼ μὲν τῷ λόγῳ, ὑμεῖς δὲ τῷ τρόπῳ.

Σόλων ὀνειδιζόμενός ποτε ὅτι δίκην ἔχων ἐμισθόσατο ῥήτορα, καὶ γὰρ, ἔφη, ὅταν δεῖπνον ἔχω, μάγειρον μισθοῦμαι.

Κλεάνθης τοὺς ἀπαιδεύτους ἔφη μόνῃ τῇ μορτῇ τῶν θηρίων διαφέρειν.

Ἐμπεδοκλῆς πρὸς τὸν λέγοντα, ὅτι οὐδένα σοφὸν εὐρεῖν δύναμαι, κατὰ λόγον, εἶπε· τὸν γὰρ ζητοῦντα σοφὸν αὐτὸν πρότερον εἶναι δεῖ σοφόν.

Θεόκριτος ὁ Χίος ἀφουὺς ποιητοῦ ἀκρόασις κοσμημένος, ἐρωτώμενος ὑπ' αὐτοῦ ποῖά ἐστιν τὰ καλῶς εἰρημένα, ἔφη· Ἄ παρέλιπες.

Φιλόσοφος ἔχων δύο μαθητὰς, ἕνα μὲν ἀφυῆ, φιλόπονον δὲ, ἕτερον δὲ εὐφυῆ, ἀργὸν δὲ, εἶπεν· Ἄμφότεροι ἀπόλοιθε· ὅτι σὺ μὲν θέλων οὐ δύη, σὺ δὲ δυνάμενος οὐ θέλεις.

Βέλτιον ὀψιμαθῆ καλεῖσθαι, ἢ ἀμαθῆ.

Ὁ μὲν γεωργὸς τὴν γῆν, ὁ δὲ φιλόσοφος τὴν ψυχὴν ἐξημεροῖ.

Ταῖς μὲν πόλεσι τὰ τεῖχη, ταῖς δὲ ψυχαῖς ὁ δὲ παιδείας νοῦς κόσμον καὶ ἀσφάλειαν παρέχεται.

Νεανίσκου ἐν θεάτρῳ ἐναδρυνομένου, καὶ λέγοντος σοφὸς εἶναι, πολλοῖς ὀμιλήσας σοφοῖς, εἶπε τις· Κάγῳ πολλοῖς πλουσίοις, ἀλλὰ πλουσίος οὐκ εἰμι.

Ὁ αὐτὸς ἔφη· Οὐ καλὸν πεπαιδευμένον ἐν ἀπαιδέυτοις διαλέγεσθαι, ὥσπερ οὐδὲ νῆφοντα μεθύουσιν.

Οἰνοπίδης ὄρων μειράκιον πολλὰ βιβλία κτώμενον, ἔφη· Μὴ τῇ κιβωτῷ, ἀλλὰ τῷ στήθει.

Σωκράτης ἐρωτηθεὶς τί ἥδιστον ἐν τῷ βίῳ, ἔφη· Παιδεία καὶ ἀρετὴ, καὶ ἰστορία τῶν ἀγνωσμένων.

Λάσος ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τινος τί εἴη σωφώτατος, Πείρα, ἔφη.

Ὁ αὐτὸς, ἀφουὺς ζωγράφου λέγοντος αὐτῷ, Κονίασόν σου τὴν οἰκίαν, ἵνα αὐτὴν ζωγραφῆσω, ἔφη· Οὐ μνησθῆναι, ἀλλὰ σὺ πρότερον αὐτὴν ζωγραφῆσον. Ἴνα μετὰ ταῦτα ἐγὼ αὐτὴν κονιάσω.

Ἡ διὰ τῶν πραγμάτων ἐμπειρία κρείττων πείρας σοφιστικῆς διδασκαλίας ἐστὶ.

Τι ἡ γῆ βαρύτερον βαστάζει; Ἄνθρωπον ἀπαί- A
δουτον.

Οἱ πεπαιδευμένοι τόσον διαφέρουσι τῶν ἀπαι-
δουτων, ὅσον θεὸς τῶν ἀνθρώπων.

Κακοὶ συνεχῶς ὁμιλῶν γενήσεται καὶ τοὺς ἐκεί-
νους ὁμοίως.

ΛΟΓΟΣ ΝΑ'.
Περὶ ἐπαινου.

Οὐαὶ ὑμῖν ὅταν καλῶς εἰπωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι·
κατὰ ταῦτα γὰρ ἔποιοιεν τοὺς ψευδοπροφήτας οἱ
πατέρες αὐτῶν.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος ἐξέρχεται εὐλογία καὶ
κατάρξα.

Δοκίμιον ἀργυρίου καὶ χρυσοῦ πύρωσις· ἀνὴρ
δὲ δοκιμάζεται διὰ στόματος ἐγκωμιαζόντων αὐ-
τόν.

Μὴ πρὸς ἐπαινοὺς χαυνωθῶμεν τοὺς ὑπὲρ τῆν
ἀλήθειαν.

Αἱ τῶν τιμῶν ὑπερβολαὶ παρασκευάζουσι τινας;
καὶ τοῦ θένοντος ὑπερφηροῦνται.

Πρώτη τῶν εὐεργεσιῶν τὸ ἐπαινέσθαι τὰ καλά.
Ζῆλον γὰρ ὁ ἐπαινοῦς πρόξενος, ζῆλος δὲ ἀρετῆς,
ἀρετὴ δὲ μακαριότητος, ἥ δὲ τὸ ἕκρον τῶν ἔρετων,
καὶ πρὸς δὲ τίνειν πᾶσα σπουδαίου κίνησις.

Πολλοὶ πολλάκις αὐτὰς τὰς ἀρετὰς διὰ τοὺς πό-
νους φεύγοντες, διὰ τὴν ἐξ αὐτῶν εὐφημίαν αἰρουῦ-
νται πονεῖν.

Οὐ μόνον τὸ μετιέναι καὶ ζηλοῦν ἀρετὴν, ἀλλὰ
καὶ τὸ τοῦ; μετιόντας ἐπαινεῖν καὶ θαυμάζειν, φέρει
τινὰ μισθὸν ἡμῖν οὐ μικρόν.

Ὅσπερ οὐχ οἱ τὰ φαῦλα πράσσοντες μόνον, ἀλλὰ
καὶ οἱ τοῦτους ἐγκωμιάζοντες, τῆς αὐτῆς ἡ καὶ χα-
λεπαῖρας κοινωνήσουσι· κολάσεως· οὕτως οἱ τοὺς
ἀγαθοὺς ἐπαινούντες καὶ θαυμάζοντες, συμμερισταὶ
τῶν ἐκείνοις ἀποκειμένων στεφάνων εἰσὶ· καὶ τοῦτο
αὐτὸ ἀπὸ τῆς Γραφῆς ἔστιν ἰδεῖν· πρὸς γοῦν τὴν
Ἄβραάμ ὁ θεὸς ἔλεγε· « Τοὺς εὐλογοῦντάς σε εὐ-
λογήσω, καὶ τοὺς καταρωμένους σε καταράσσομαι. »

Ὁ γὰρ ἐπὶ τοῖς κατορθώμασιν ἐπαινοῖς σφοδροτέ-
ραν τοῖς κατορθώμασι τὴν πρὸς τὸ κρεῖττον ἐπιθυ-
μίαν προστίθησι.

Σοφὸν τινα τῶν κολάκων τινὲς ἐμακάριζον· ὁ δὲ
φῆσι πρὸς αὐτούς· « Εἰ μὲν τοῦ ἐπαινεῖν με παύση-
σθε, ἐκ τῆς ὑμῶν ὑποχωρήσεως μέγα εἶναι ἐμαυ-
τὸν νοήσα· εἰ δὲ ἐπαινῶντες οὐ παύσησθε, ἐκ τοῦ
ὑμῶν ἐπαινῶν τὴν ἐμαυτοῦ ἀκαθαρσίαν στοχάζο-
μαι. »

Ἐπίπλαστοι· ἐπαινοῖς ἀληθοῦς ἀτιμότερος ψόγος.
Θηρεύουσι τοῖς μὲν καὶ τοὺς λαγούς οἱ κυνηγοί,
τοῖς δὲ ἐπαινῶν τοὺς ἀνοήτους οἱ πολλοί.

Τὸν μὲν λιθανωτὸν τοῖς θεοῖς, τὸν δὲ ἐπαινῶν τοῖς
ἀγαθοῖς ἀπονέμειν δεῖ.

Πιστοὺς ἡγοῦ μὴ τοὺς πᾶν ὃ τι ἂν ποιῆς καὶ λέ-
γῃ· ἐπαινῶντας, ἀλλὰ τοὺς τοῖς ἀμαρτανόμενοις
ἐπετιμῶντας.

Ὅτις γὰρ πολλοὺς πολλάκις καὶ λωδᾶσθαι τῶν ἀν-
θρώπων ὁ ἐπαινοῦς. Χαυνοὶ γὰρ τὴν προθυμίαν, καὶ
τὸν ὁρὸν λυμαίνεται. Καὶ ἡγοῦμενδ; τῆς αὐτὸ κατ-

Quidnam gravissimum terra fert? Hominem in-
peritum.

Docti ab indoctis tantum differunt, quantum Deus
ab hominibus.

Si malis sæpe converseris, fides etiam ipse similis
eis.

SERMO LI [al. LI].
De laude.

Luc. Væ vobis cum laudaverint vos homines. Se-
cundum hæc enim faciebant pseudoprophetas patres
eorum.

Jac. III. Eodem ore procedit benedictio et execra-
tio.

92 Argenti et auri probatio per ignem fit : vir
autem probatur per os laudantium eum.

S. Basilii. Ne nobis stulte placeamus propter lau-
des quæ veritatem excedunt.

Theologi. Nimirum honores redignant aliquos ad ni-
miam superbiam.

Præcipuum beneficium est in rebus honestis lau-
dari. Laus enim parit æmulationem, æmulatio virtu-
tem, virtus felicitatem, quæ supremum et finis est
omnium quæ desiderantur, et quo omnis viri boni
motus refertur.

S. Chrysost. Multi sæpe cum virtutes ipsas propter
laborem fugiant, gloriæ tamen gratia sequentis eas
labores suscipiunt.

Non solum exercere et æmulari virtutem, sed etiam
exercentes alios laudare ac admirari, mercedem
non exiguam nobis confert.

Quemadmodum non modo qui mala faciunt, sed
etiam qui laudant eos, ejusdem aut gravioris quo-
que participes erunt supplicii : ita qui bonos laudant
et admirantur, consortes erunt coronarum quæ
illis destinatæ sunt. Exemplum autem et argumen-
tum in Scriptura habemus ; dixit enim Dominus
ad Abraham : « Benedicentes tibi benedicam, et
exsecrantes exsecrabor. »

Laus enim propter egregia facta auget animi
cupiditatem ad meliora in illis qui aliquid bene
gerunt.

Clementis. Assentatores quidam beatum prædi-
cabant sapientem quemdam ; ille vero dicebat ad
eos : Si me laudare destiteritis, ex discessu vestro
magnum aliquem meipsum cogitabo ; si vero lau-
dare non desinitis, ex laude vestra meam impuri-
tatem conjicio.

Laus ficta pejor est reprehensione vera.
Venatores quidem canibus venantur lepores,
stultos autem plerique capiunt laudibus.

Diis thus, bonis autem viris laudem tribuere
convenit.

Fideles tibi existimato non qui dicta factaque
tua laudaverint omnia, sed qui peccata reprehend-
unt.

Theodoretii. Multis sæpe hominibus nocet lauda-
tio. Laxat enim animi vigorem, et cursum impedit.
Et aliquis ipsum curriculi finem se consecutum

existimans (hæc enim persuasio per laudem se insinuat) currere desinit. e' victoriam perdit.

Moschionis. Si bene audire cupis, bene loqui dicas. Coneris bene facere, et sic bene audienti fructum acquires.

Polyani. Præsentes neque vituperes, neque laudes, hoc enim adulationem, illud 93 inimitiam perit.

Antagenis. Operam da ut vivus laudabilis, mortuus autem beatus judicaris.

Idem dixit, Cum multi me laudant, tum nullius prelli meipsum existimo; cum vero pauci, bonum et egregium hominem.

Civitatis ornamentum est fortitudo virorum; corporis, pulchritudo; animæ, justitia: his contraria decori sunt. Oportet autem virum, et mulierem, et sermonem, et factum, et civitatem, et rem quamlibet, si laude digna sit, laudando honorare, indignam vero vituperio afficere. Æque enim vitiosum et stolidum est, vituperare laudanda, et laudare vituperanda.

SERMO LII [at. VIII].

De adulatione.

Luc. vi. Væ quando bene vobis dixerint homines.

Juda. Hi sunt murmuratores, queruli, juxta eonempiscentias suas ambulantes, et os illorum loquitur tumida, admirantes personas, utilitatis gratia.

Per blandiloquentiam decipiunt corda simplicium.

Solomon. Sermones astutorum molles sunt, sed feriunt penetralia viscerum.

Melior est vir qui redarguit, quam qui adulatur.

Isa. Qui vos felices prædicant, seducunt vos, et callem viæ perturbant.

S. Basilii. Fugiamus adulationem et assentationem, et insidiosæ vulpis astutiam et varias fraudes. Nihil enim intolerabilius est recte sapientibus quam vivere ad gloriam, et ad opinionem pluribus ratam respicere, non autem rectam rationem vitæ ducem instituire.

In hoc amicus ab adulatore differt, quod hic quidem conversatur ad voluptatem, ille vero molestis etiam non abstinet.

Theologi. Est enim viri magnanimi, amicorum potius libertatem approbare, quam inimicorum adulationem.

Multo satius est per molestiam parvam utilitatis plurimum conciliare, quam voluptatem sectando totius sortis jacturam inferre.

S. Chrysost. Cum aliqua mutatio fit in deterius, tunc auferuntur adulatorum personæ: tum chorus histrionum, et rei simulatio arguuntur. Aperiantur omnium ora, execrandum, improbum et hominem pessimum vocitant. An non heri assentabaris ei, et manus ejus deosculabaris? Persona hæc

ειληφέναι τοῦ δρόμου τὸ τέρμα (τοῦτο γὰρ ὁ ἐπαινος ὑπαινίσσεται) παύεται τοῦ τρέχειν, καὶ τὴν νίκην ἀπώλλυσι.

Εἰ θέλεις καλῶς ἀκούειν, μάνθανε καλῶς λέγειν· πειρῶ καλῶς πράττειν, καὶ οὕτως καρπώσῃ τὸ καλῶς ἀκούειν.

Παρόντων μὲν μῆτε ψέγε, μῆτε ἐπαίνει· τὸ μὲν γὰρ ἔχθραν φέρει, τὸ δὲ κολακείαν.

Ζῶν μὲν ἐπαινοῦ, ἀποθανὼν δὲ μακαρίζου.

Ὁ αὐτὸς εἶπεν, Ὅταν ἐπαινῶσι με πολλοὶ, τότε νομιζῶ μηδενὸς ἀξίος εἶναι· ὅταν δὲ ὀλίγοι, σπουδαῖος ἄνθρωπος.

Κόσμος πόλει μὲν εὐανδρία, σώματι δὲ κάλλος· ψυχῇ [σ. δὲ δικαιοσύνη], τὰ δ' ἐναντία τούτων ἀνομίας. Ἄνδρα δὲ καὶ γυναῖκα καὶ λόγον καὶ ἔργον καὶ πόλιν καὶ πρᾶγμα χρῆ τὴ μὲν ἀξίον ἐπαινεῖν ἐπαινεῖ τιμᾶν, τῆ δ' ἀναξίω μῶμον ἐπιθεῖναι. Ἰση γὰρ ἀμαρτία καὶ ἀμαθία μέμφεσθαι τε τὰ ἐπαινετὰ, καὶ ἐπαινεῖν τὰ ἰωμητὰ.

ΛΟΓΟΣ ΝΒ'.

Περὶ κολακείας.

Οὐαί, ὅταν καλῶς εἰπωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι.

Οὗτοι εἰσι γογγυσταί, μεμφίμοιροι, κατὰ τὰς ἐπιθυμίας αὐτῶν πορευόμενοι, καὶ τὸ στόμα αὐτῶν λαλεῖ ὑπέρογκα, θαυμάζοντες πρόσωπα ὠφελείας χάριν.

Διὰ τῆς χρηστολογίας ἐξαπατῶσι τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων.

Λόγοι κεκῶπων μαλακοί, οὗτοι δὲ τύπτουσιν εἰς ταμεῖα σπλάγχχνων.

Κρείσσων ἀνὴρ ἐλέγχων τοῦ κολακεύοντος.

Ὅι μακαρίζοντες ὑμᾶς πλανῶσιν ὑμᾶς, καὶ τὴν τρίβον τῶν ἰδῶν ταράσσουσιν.

Φύγωμεν κολακείας καὶ θωπείας, καὶ τῆς ἀρχιῶχου ἀλώπεκος τὸ κερδαλέον καὶ κοικίλον. Οὐδὲν γὰρ χαλεπώτερον τοῖς εὐ φρονοῦσι τοῦ πρὸς δόξαν ζῆν, καὶ τὰ τοῖς πολλοῖς δοκοῦντα περισκοπεῖν, καὶ μὴ τὸν ὀρθὸν λόγον ἡγεμόνα ποιῆσθαι τοῦ βίου.

Τοῦτο φίλος κολακὸς διεθήνοχε, τὸ τὸν μὲν πρὸς ἡδονὴν ὀμιλεῖν, τὸν δὲ μῆτε τῶν λυπούμενων ἀπέχεσθαι.

Ἔστι γὰρ ἀνδρὸς μεγαλόφρονος φίλων ἀποδέχεσθαι μᾶλλον ἐλευθερίαν, ἢ ἐχθρῶν κολακείαν.

Πολλῶ βέλτιον βραχέα λυπήσαντα, μέγιστα ὠφελῆσαι, ἢ τὸ πρὸς ἡδονὴν διώκοντα, ζημιῶσαι τῷ κεφαλαίῳ.

Ὅταν μεταβολὴ τις γένηται πρὸς τὸ χεῖρον, τότε τῶν κολάκων ἀφαιρεῖται τὰ προσώπετα· τότε ὁ χορὸς ἐλέγχεται τῶν ὑποκριτῶν, καὶ ἡ σκῆψις τοῦ πράγματος. Ἀνοίγεται πάντων τὰ στόματα, ὁ μιὰρὸς, λέγοντες, ὁ πονηρὸς, ὁ παμπόνηρος. Οὐ χθὲς αὐτῶν ἐκολάκευες; οὐ τὰς χεῖρας αὐτοῦ κατε-

φιλίας; Πρόσωπικόν ἦν ἐκείνη. Ἦλθεν ὁ καιρὸς, A
καὶ ἐβόησεν τὸ πρόσωπικόν, καὶ ἀπεφηνάμην τῇ δια-
νοίᾳ.

Νόσος φιλίας ἢ κολακεία.

Τὰς τῶν ἀρχόντων εὐπραγίας μᾶλλον ἢ τοὺς ἀρ-
χοντας αὐτοὺς εὐδότησι θεραπεύειν οἱ πλείστοι.

Ἐάκων ἢ κολακεία γράπτῃ πανοπλίᾳ. Διὸ τρέφιν
μὴν ἔχει, χραλεὴν δὲ οὐδεμίαν παρέχει.

Τὰ μὲν εὖλα τὸ πῦρ αὐξάνονται, ὅπ' αὐτοῦ πυρὸς
καταναίσκεται· ὁ δὲ πλοῦτος τρέφειν τοὺς κόλακας
ὅπ' αὐτῶν τοῦτων διαφθείρεται.

Ὅσπερ οἱ κόρακες παρέδραμόντες ἐξυρδοσσοῦσι
τοὺς τῶν νεκρῶν ὀφθαλμοὺς, οὕτως οἱ κόλακες
τοὺς ἱκανοὺς τοὺς λογισμοὺς διαφθείρουσι τῶν ἀν-
θρώπων. B

Λαγῶ μὲν κύνα, φίλῳ δὲ κόλακα φύσει πολέμιον
ἤρτηον.

Χαίρειν χρῆ τοὺς ἐλέγχουσι, οὐ τοὺς κολακεύου-
σιν. Οἱ μὲν γὰρ ἡμᾶς λοποῦντες διαγείρουσιν, οἱ δὲ
χαριζόμενοι ἐκλύουσι καὶ σκελίζουσι.

Διόρα καὶ τοὺς τέχνη κολακεύοντας, καὶ τοὺς μετ'
εὐνοίας θεραπεύοντας, ἵνα μὴ πλεον οἱ πονηροὶ τῶν
χρηστῶν ἔχωσιν.

Μίσει τοὺς κολακεύοντας, ὥσπερ τοὺς ἐξαπατῶν-
τας. Ἀμφότεροι γὰρ πιστευθέντες τοὺς πιστεύσαν-
τας ἀδικοῦσι.

Ἐπὶ τῆς κολακείας ὥσπερ ἐπὶ τοῦ μνήματος
αὐτὸ μόνον τὸ ὄνομα τῆς φιλίας ἐπιγράφεται. C

Ὁ αὐτὸς ἐρωτηθεὶς· τί τῶν θηρίων κάκιστα δά-
κει, ἔφη· « τῶν μὲν ἀγρίων συκοφάντης, τῶν δ'
ἡμέρων κόλαξ. »

Δημοσθένης ἔφη, τὸν κόλακα τοῦτο διαφέρειν τοῦ
κόρακος, ὅτι ὁ μὲν ζῶντας, ὁ δὲ νεκροὺς ἐσθίει.

Ἄντισθένης φησὶν· Αἰρετώτερον εἰς κόρακας ἐμ-
πεισὶν ἢ εἰς κόλακας· οἱ μὲν γὰρ ἀποθανόντος τὸ
σῶμα, οἱ δὲ ζῶντος τὴν ψυχὴν λυμαίνονται.

Οἱ μὲν κόρακες τῶν τετελευτηκότων τοὺς ὀφθαλ-
μοὺς λυμαίνονται, οἱ δὲ κόλακες τῶν ζώντων τὰς
ψυχὰς διαφθείρουσιν.

Ὅσπερ ὁ Ἄκταϊος ὑπὸ τῶν τρεφομένων ὑπ' αὐτοῦ
κυνῶν ἀπέθανεν, οὕτως οἱ κόλακες τοὺς τρέφοντας
κατεσθίουσιν. D

Κράτης πρὸς νέον πλούσιον, πολλοὺς κόλακας
ἐπισυρόμενον, εἶπε· Νεανίσκε, ἐλεῶ σου τὴν ἐρη-
μίαν.

Ἐλεγχε σαυτὸν ὅστις εἶ, καὶ μὴ πρὸς χάριν

Ἄκου, ἀφαίρου δὲ κολάκων πέρρησαν.

Χαίρει τοὺς ἐλέγχουσι σε μᾶλλον ἢ τοὺς κολα-
κεύουσιν· ὡς δ' ἐχθρῶν χείρονα· ἐκτρέπου τοὺς
κολακεύοντας.

Ἡ τῶν κολάκων εὐνοία καθάπερ ἐκ τροπῆς φεύ-
γει· τὰς ἀτυχίας.

Ἀποστρέφου τῶν κολάκων τοὺς ἀπατηλοὺς λό-
γους· ἐξαμβλύνοντες γὰρ τοὺς τῆς ψυχῆς λογισμοὺς,

erant; nunc tempus venit, in quo personam ab-
jecti, et animi mei sententiam declaravi.

Clementis. Adulatio morbus est amicitiae.

Plerique magis felicitatem principum quam
principes ipsos colere solent.

Plutarchi. Adulatio similis est panopliae pictae:
94 delectat enim solum, nihil vero utilitatis
praebet.

Ligna quidem augendo ignem ab ipso igne consu-
muntur: divitiae autem cum nutriant adulatores,
ab his ipsa perditur.

Quemadmodum corvi cadaverum oculos effu-
diunt, sic adulatores suis laudibus hominum ani-
mos corrumpunt.

Lepori canem, amico adulatorum naturam inhu-
manam esse cogitandum est.

Gaudendum est commercio reprehendentium,
non adulantium; hi enim gratificando dissonant
et subvertunt nos, illi vero molestiam exhibendo
excitant et erigunt.

Vide quinam ex arte adulentur, aut ex benevo-
lencia te colant, ne malis plus tribuas quam bonis.

Odio habeas adulantes, sicut docipientes. Utri-
que enim, ubi fides eis habetur, credentibus inju-
rii sunt.

Diogenis. In adulatione veluti sepulcro nomen so-
lum amicitiae inscriptum est.

Idem interrogatus quodnam animalium pessime
morderet, dixit: « Ferorum quidem calumniator,
cicurum autem adulator. »

Demosthenis. Demosthenes adulatorem in hoc
differre dixit a corvo, quod hic mortuos, ille vivos
devorat (1).

Antisthenis. Antisthenes inquit: Satius fuerit in
corvos incidere, quam adultores. Illi enim corpus
mortui, hi vero animum viventis laedunt.

Epicteti. Corvi cadaverum oculos infestant, adu-
latores vero viventium animas corrumpunt.

Phavorini. Sicut Actaeonem nutriti ab ipso ca-
naes occiderunt, ita devorantur ab adulatoribus
D nutritores eorum.

Crates ad juvenem quemdam locupletem, multos
adultores secum ducentem, dixit: Adolescens, mi-
seret me tuae solitudinis.

Zenonis. Castiga te quisquis es, nec ad gratiam
Audias, sed aufer assentatoribus libertatem.

Pythagoræ. Gaude potius arguentibus te, quam
adulantibus; et tanquam deteriores inimicis adu-
latores aversare.

Socratis. Adulatorum benevolentia tanquam ho-
stibus tergo dato fugit infortunium.

Philonis. Aversare fraudulentos adulatorum ser-
mones, qui cum animae rationem habent, verita-

(1) Apud Graecos lepida paronomasia est inter κόραξ, corvus, et κόλαξ, adulator.

tem in rebus perspicere non sinunt. Aut enim laudant vituperanda, aut vituperant sæpe quæ omnem laudem excellent.

Sotionis ex libro Deira. Delphini quousque unda subest comitantur natantes, in litus vero nunquam 95 egrediuntur. Sic adulatorum in sereno rerum statu manent: sicut qui amicos ad peregrinationem euntes, dum via plana est, deducunt, cum asperior est recedunt.

Dionis. Omnium fere vitiorum turpissima deprehenditur adulatio.

Phocion. Phocion ad Antipatrum dicere solebat: Non potes me et amico et adulate uti.

SERMO LIII [al. LIII].

De vituperio et calumnia.

Matth. v. Beati estis quando probra in vos jecerint et persecuti fuerint.

I Cor. iv. Male audientes benedicimus, conviciis affecti obsecramus.

Prov. x. Abscondunt inimicitiam labia justa: qui autem proferunt convicia, stultissimi sunt.

Sirach. Peccator turbabit amicos, et inter pacificos calumniam projiciet.

Priusquam examines rem, ne accuses; considera primum, et postea reprehende.

S. Basilii. Verba non solent molestiam et dolorem concitare, sed contemptus illius qui convicia dixerit contra nos, et sua cujusque imaginatio.

Mliberales isti culus magnos dominos comitari solent, apud quos qui nihil proprii boni habent unde innotescant, ex alienis vitiis seipsos commendant.

Tribus simul damnosus est calumniator. Nam et illi quem traducit injurius est, et audientibus eum, et ipse sibi.

Non magna res est reprehendere, imo facilissima et cujuslibet volentis: suum vero consilium culpæ apponere, viri pii et cordati est.

Præstat male audire, quam male dicere.

Reprehensionem non vulgares modo, sed etiam præstantissimi incurrunt.

Quemadmodum benedictio et laudatio principum est amicitia, sic maledictio et calumnia inimicitia et odio, et infinitis malis initium et ansam præbet.

S. Chrysost. Fieri non potest ut qui virtute præditi sunt apud omnes bene audiant.

Si qui temere aures præbent, venia indigni sunt, quomodo illi se defendent qui calumnias et convicia proferunt?

Ne doleamus male audientes, nisi merito male audiamus.

Plurimi suis peccatis patrocinantur, accusant autem aliena.

Maximi. Calumniatori aures ne præbeas, ne duplex peccatum cum illo committas, tum teipsum

οὐ συγχωροῦσι τῶν πραγμάτων τὴν ἀλήθειαν. Ἡ γὰρ ἐπαινοῦσι τὰ φόγου ἄξια, ἢ ψέγουσι πολλὰς τὰ ἐπαινῶν κρείττονα.

Οἱ δελφίνες μέχρι τοῦ κλύδωνος συνδιανθονται τοῖς κολυμβώσι, πρὸς δὲ τὸ ξηρὸν οὐκ ἐξοκίλλουσιν· οὕτως οἱ κόλακες ἐν εὐδία παραμένουσι, καὶ τοὺς φίλους εἰς ἀποδημίαν προκείμενους μέχρι τῆς λείας συμπαροκολοῦσιν· ἐπειδὴν δὲ εἰς τραχεῖαν ἐθῶσιν, ἀπίασιν.

Πασῶν γὰρ τῶν κακιῶν αἰσχίστην ἂν τις εὐροίτην κολακείαν.

Φωκίων εἰώθει λέγειν πρὸς Ἀντίπατρον· Οἱ δύνασαι μοι καὶ φίλῳ καὶ κόλακι χρῆσασθαι.

ΛΟΓΟΣ ΝΓ΄.

Περὶ ψόγου καὶ ἰδιοβολῆς.

Μακάριοι ἐστέ, ὅταν δνειδίωσιν ὑμᾶς καὶ διώξουσιν.

Λοιδοροῦμενοι, εὐλογοῦμεν· βλασφημοῦμενοι, παρακλοῦμεν.

Καλύπτουσιν ἐχθρὰν χελεὴν δίκαια· οἱ δὲ ἐκφέρουσιντες λοιδωρίας ἀφρονέστατοι εἰσι.

Ἄνθρωπος ἀμαρτωλῶς ταραξεί· φίλους, καὶ ἀνὰ μέσον εἰρηνευόντων βαλεῖ διαβολὴν.

Πρὶν ἐξετάσης, μὴ μέμψῃ. Νόησον πρῶτον, καὶ τότε ἐπιτίμα.

Οὐ τὰ ῥήματα πέφυκε τὰς λύπας κινεῖν, ἀλλ' ἡ κατὰ τοῦ λοιδωρήσαντος ἡμᾶς ὑπεροψία, καὶ ἡ ἐκείνου αὐτῶν φαντασία.

Πεφύκασι πως ταῖς μεγάλαις δυναστείαις αἱ ἐνελύθηροι αὐταὶ παραφύεσθαι θεραπεύεται, αἱ δὲ κατὰ τὸ ἀπορεῖν οἰκείου ἀγαθοῦ δι' οὐ γνωρισθῶσιν, ἐκ τῶν ἀλλοτριῶν κακῶν ἐαυτοῦς συνιστῶσιν.

Τρισὶν ὁμοῦ προσώποις τὴν βλάβην προστρέβεται ὁ διαβάλλων· τὸν τε γὰρ συκοφαντούμενον ὀνεικεῖ, καὶ πρὸς οὗς ὁ λόγος ἐστὶν αὐτῷ, καὶ αὐτὸς ἐκείνου.

Τὸ μὲν ἐπιτίμησιν οὐ μέγα· ῥᾶστον γὰρ καὶ τοῦ βεουλομένου παντός· τὸ δὲ ἀντείστασθαι τὴν ἐαυτοῦ γνώμην ἀνδρὸς εὐσεβοῦς καὶ νοῦν ἔχοντος.

Κακῶς ἀκούειν κρείσσον ἢ λέγειν κακῶς.

Ἀπίσται οὐ τῶν πολλῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀριστῶν ὁ μῶμος.

Ὅσπερ τὸ καλῶς λέγειν καὶ ἐγκωμιάζειν ἀρχὴ φιλίας ἐστίν, οὕτως τὸ κακῶς λέγειν καὶ διαβάλλειν, Ἐχθρας καὶ ἀπεχθεῖας καὶ μυρίων κακῶν ἀρχὴ καὶ ὁπόμεσις γέγονε.

Οὐ δυνατὸν τοὺς ἐν ἀρετῇ ὄντας παρὰ πάντων ἀκούειν καλῶς.

Εἰ οἱ παραδεχόμενοι ἀκοὴν ματαίαν οὐκ ἂν τύχοιεν συγγνώμης, οἱ διαβάλλοντες καὶ λοιδωροῦντες πρὸς ἑαυτοὺς ἀπολογία;

Μὴ τῷ κακῶς ἀκούειν ἀλγῶμεν, ἀλλὰ τῷ δικαίως ἀκούειν κακῶς.

Οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων τῶν μὲν ἰδίων ἀμαρτημάτων συνηγοροῦσιν γίνονται, τῶν δὲ ἀλλοτριῶν κατήγοροι.

Ἐπιστόμιζε τὸν διαβάλλοντα ἐν ἀκοαῖς σου, ἵνα μὴ διπλὴν ἀμαρτίαν σὺν αὐτῷ ἀμαρτάνης, καὶ σαυ-

ἔιν διεθρῖν πάθει ἐθίζων, κάκεινον κατὰ τοῦ πλη- A
στον φλοσρεῖν οὐκ ἀνακόπτων.

Ὅς εὐχερῶς τὰς ἀλλοτριὰς διαβολὰς ἀποδέχεται,
οὐδὲ τῶν ὁμοίων οὗτος ἀπέχεται πράξεων. Ἡ γὰρ
ἐργασία τοῦ ἐπιτηδεύματος εἰς κοινωνίαν φιλεῖ καθ-
ῖλαιν καὶ τὸν ἀναίτιον.

Γῶσσα βλάσφημος διανοίας κακῆς ἑλεγγος.

Καθάπερ ἡ Αἰσώπειος ἀλεκτορίς, πρὸς τὴν αλ-
λουρονῶς δὴ κατ' εὐνοίαν, αὐτῆς νοσοῦσης, ὅπως ἔχει
πυθανομένης, Καλῶς, εἶπεν, ἂν σὺ ἀποστῆς · οὕτω
πρὸς τοιοῦτον ἀνθρώπον ἐμβalόντα λόγον ὑπὲρ τῆς
διαφορᾶς, καὶ πυθανόμενον καὶ ὑπορύττοντα τῶν
ἀπορρήτων ἔνια χρῆ λέγειν· Ἄλλ' ἐμοίγε πρᾶγμα
πρὸς ἀδελφὸν οὐδὲν, ἂν μήτε ἐγὼ τοῖς διαβάλλουσι
προσίχω, μήτε ἐκείνος.

Ψῦθρον καὶ διάβολον ἀνδρα μὴ προσδέχου · οὐ
γὰρ ἔνακεν εὐνοίας τοῦτο ποιεῖ. Ὅς γὰρ τὰ τῶν ἄλ-
λων ἀπορρήματα ἀπεκαλύψῃ σοι, ὥσαυτως καὶ τὰ ὑπὸ
σοῦ λεγόμενα ἑτέροις ἀναθήσεται.

Ἐπὶ πολλῶν διαβάλλεσθαι κακῶν οὐτε ἀληθές
οὔτε βαθερόν · τὸ δὲ ὑφ' ἐνὸς ἀγαθοῦ ψέγεσθαι καὶ
ἀληθές, καὶ λυσιστελέες.

Τινὲς σοφιστοῦ αἰτιωμένου αὐτὸν, καὶ λέγοντος,
ἀπὸ τί με κακῶς λέγεις; Ὅτι μὴ καταφρονεῖς, ἔφη,
τὴν κακῶς λέγοντα.

Πελοπίδου ἀνδρείου στρατιώτου διαβληθέντος τῷ
Δημῶνακτι, ὡς βλασφημοῦντος αὐτὸν, Ἐγὼ τὰ μὲν
ἔργα, ἔφη, αὐτοῦ βλέπω, τὸν δὲ λόγον οὐκ ἤκουσα.
Αἱ. Πελοπίδας ἀνδρείου στρατιώτου διαβληθέντος
αὐτῷ, ὡς βλασφημοῦντος, κ. τ. λ.

Ἥδιον οὐδὲν, οὐδὲ μουσικώτερον

Ἔστ' ἢ δύνασθαι λοιδορούμενον φέρειν.

Καὶ γὰρ ὁ λοιδορῶν, ἂν ὁ λοιδορούμενος·

Μὴ προσποιῆται, λοιδορεῖται ὁ λοιδορῶν.

Ὅστις διαβολαῖς γε πείθεται ταχὺ,

Ἦτοι πονηρὸς αὐτός ἐστι τοῖς τρόποις,

Ἡ παντάκασι παιδαρίου γνῶμην ἔχει.

Πολλοὶ γοῦν ἤδη μείζω κακὰ πεπόνθασι ὑπὸ τῶν
διαβολῶν ἢ τῶν πολεμίων. Καὶ πολλοὶ ἤδη μείζω
ἠδίκηται ὑπὸ τῆς τῶν ὤτων ἀσθενείας, ἢ ὑπὸ τῆς
τῶν ἔχθρῶν ἐπιβουλῆς.

Κακουργότερον οὐδὲν διαβολῆς ἐστὶ που.

Λάθρα γὰρ ἀπατήσασα τὸν πεπεισμένον,

Μῖσος ἀνακλάττει πρὸς τὸν οὐδὲν αἴτιον.

Ὁ διαβαλὼν φίλον μὴ εὐδοκίμετω, κἂν ἀληθῆ
λέγῃ.

Εἰπόντος αὐτῷ τινος, Ὁ φίλος σε λάθρα λοιδορεῖ,
εἶπε· Μὴ ἑλεγχῇ αὐτὸν, ἐπεὶ φανερῶς αὐτὸ ἔχει
ποιεῖν.

Ὁ μὲν ἀγαθὸς δρομεὺς τῆς ὑσπληγγας εὐθὺς
καταπεσοῦσης, μόνου τοῦ πρόσω ἐπιμέμενος, καὶ τὴν
δάνοιαν ἀποτείνει πρὸς τὸ τέρμα, καὶ ποτὶ τὴν
ἐλπίδα τῆς νίκης ἔχων, τῷ πλησίον οὐδὲν κακουρ-
γεῖ, οὐδέ τι τούτου κατὰ τοὺς ἀγωνιστὰς πολυπραγ-
μονεῖ · ὁ δὲ κακὸς ἰκεῖνος καὶ ἀναθλος ἀνταγωνιστῆς,
ἀπογνοῦς τὴν ἐκ τοῦ τάχους ἐλπίδα, ἐπὶ τὴν κακουρ-

A pernicioso affectui assuesfaciens, 96 tum illum ad-
versus proximum nugari non impediens.

Photii patriarchæ. Qui facile alienas calumnias
admittit, ne ipse quidem similibus factis abstinet.
Nam ipsa calumniantium admissio innocentem
quoque qui admittit in societatem detrabere so-
let.

Plutarchi. Lingua blasphema malæ mentis indi-
cium est.

Quemadmodum *Æsopica* illa gallina cum ægro-
taret, ad selem interrogantem eam tanquam ex
benevolentia, quomodo valeret, Recte, dixit, si tu
discedas: sic ad ejusmodi hominem, qui super dis-
sensione sermonem movet, et interrogat, et secreta
aliqua suffodit, dicendum est: Atqui nihil ego in
B fratre desidero, si nec ipse calumniatus audiam,
nec ille.

Socratis. Loquacem et calumniatorem ne admit-
tas: non enim ex benevolentia id facit, sed ut alio-
rum arcana tibi detexit, similiter etiam quæ tu
dixeris exponet aliis.

Moschionis. A multis malis traduci, neque verum,
neque damnosum est: ab uno autem bono repre-
hendi, et verum et utile est.

Demonax. Cum sophista quidam culparet eum,
et diceret: Cur mihi maledicis? respondit: Quo-
niam tu maledicentem non contemnis.

Cum Pelopides strenuus miles apud Demona-
ctem traductus esset, ut qui convicia in eum dice-
ret: Ego, inquit, opera ejus respicio, sermonem
vero non audivi.

Nihil suavius, neque magis musicum

Est, quam convicia ferre posse.

Nam convicia, si is contra quem dicuntur

Dissimulet, in sui auctorem recidunt.

(*Philemonis.*)

Quisquis statim fidem habet calumniis,

Aut moribus improbis præditus est,

Aut ingenium prorsus habet puerile. (*Menandri.*)

Rhegini. Multi jam majoribus malis affecti sunt
per calumnias quam hostes. Et multi jam magis
læsi sunt ob aurium infirmitatem, quam hostium
insidias.

D Nihil usquam malignius est calumnia.

Hæc enim ubi clam aliquem a se persuasum decepit,
Odiū excitat adversus eum qui nihil est commertus.

Sexti. Qui calumniatur amicū, non laudetur,
licet vera dixerit.

Chryssippi. Cum quidam ei dixisset: Amicū clam
te traducit, respondit: Ne reprehendas eum; licet
enim hoc illi etiam palam facere.

Luciani. Bonus quidem cursor, ut primum cur-
rendi signum datum est, nihil quam pergere deside-
rans, et animum ad metam convertens, et in pedi-
bus victoriæ spem collocans, nihil mali molitur in
proximum, neque quidquam de ipso 97 curat iu-
ter certatores; malus vero et ignavus antagonista,
de celeritate sua desperans, ad malas artes se vertit.

et hoc unum præ omnibus spectat, ut currentem A quovis modo retardet ac impediat, ut qui vincere nequeat, si hoc omiserit.

Dionysii regis. Dionysius rex cum audivisset duos adolescentes multa contumeliosa de ipso et tyrannide inter comptandum dixisse, utrosque vocavit ad cœnam. Cum videret autem alterum ex temulentia petulantem et multa nugantem, alterum vero modeste et caute bibentem, illum ut natura ebriosum et stolidum dimisit, hunc vero interfecit tanquam ex animi proposito malevolum et inimicum.

Alexandri. Alexander cum epistolam contra medicum suum accepisset, utpote insidiantem ei, et jam esset in ipso tempore bibendi veneni, adeo non credidit traducendi, ut simul et epistolam legerit, et venenum hauserit.

Eundem dicunt cum familiaris quidam traduceret apud eum, alteram aurem obstruxisse manu, scilicet ut illam puram absenti relinqueret.

Cleobulus illam civitatem maxime dixit bene compositam esse, ubi infamiam magis quam legem cives metuant.

Convictiorum reprehensio non attingit illos qui secundam virtutem vivunt.

Diogenes. Cum a calvo quodam convicio afficeretur: Tibi contumeliam, inquit, non dico, sed capillos tuos laudo, quod malam effugerint calvam.

Cum proditor quidam ei malediceret: Gaudeo (inquit) me factum inimicum tuum: non enim inimicis, sed amicis male facis.

Aristippi. Aristippus cum contumelia a quodam afficeretur, secedebat: maledico autem persequente, ac dicente, Fugis? Etiam, inquit: nam tu male dicendi potestatem habes, ego vero non audiendi.

Demosth. Demosthenes cum quidam ei convicium faceret: Non descendo, inquit, in certamen, in quo victus victore superior est.

SERMO LIV [at. LXXXIV].

De memoria.

Luc. xii. Hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur. Hoc facite in mei memoriam.

Apost. Memores estote Jesu Christi a mortuis excitati.

Prov. x. Memoria justorum cum laude, nomen autem impiorum extinguitur.

Eccli. vii. In omnibus operibus tuis memento finis tui, et non peccabis.

S. Basilii. Non fieri potest ut a justa via declinent, nisi qui Dei oblivionem animo ægri patiuntur.

Memoria est cognitæ reservatio, reminiscencia autem elapsi recuperatio.

Theologi. Del memoria magis necessaria est quam respiratio.

Deum operibus cole, verbis lauda, mente venerare.

Clementis. Evidens memoria mortis ciborum ap-

χνίαν τρέπεται, και τοῦτο μόνον ἐξ ὑπαντος σκοπεί, ὅπως τὸν τρέχοντα ἐπισχῶν, ἢ ἐμποδίσας ἐπισταθῆ, ὡς, εἰ τοῦτου διαμάρτοι, οὐκ ἐν ποτε νικήσαι δυνατόμενος.

Διονύσιος ὁ βασιλεὺς ἀκούσας δύο νεανίσκους πολλὰ βλάβημα περὶ αὐτοῦ και τῆς τυραννίδος εἰρηκέναι παρὰ πότον, ἀμφοτέρους ἐκάλεσε περὶ διπνον· ὁρῶν δὲ τὸν μὲν παροινούγητα και ληρούνητα πολλά, τὸν δὲ κοσμῶς μετ' εὐλαβείας ταῖς πόσει χρώμενον, ἐκείνον μὲν ἀπέλυσε ὡς φύσει παροινήσαντα, τοῦτον δὲ ἀπέλειν ὡς ὀθόνου και πάλμιν ἐξ προαιρέσειως.

Ἀλέξανδρος ἐπιστολήν κατὰ τοῦ ἱατροῦ δεξάμενος, ὡς ἐπιδηλοῦντος, ἐπειδὴν ἐτυχεν ἐν αὐτῷ κενῶ φάρμακον ὥστε πλεῖν, τοσοῦτον ἀπέταχε πιστεῦσαι τῷ διαβάλλοντι, ὥστε ὁμοῦ τε ἐπιστολήν ἀνεγίνωσκε, και τὸ φάρμακον ἐπινευ.

Τὸν αὐτὸν φασι διαβαλλόμενον τιγὸς πῶν συνήθων, τὴν μὲν ἑτέραν τῶν ἀκοῶν ἐπιμελῆς ἐπαρξασθαι τῇ χειρὶ, ἀκεραίαν δηλοῦντι ταύτην διασῶζοντα τῷ μὴ παρόντι.

Κλεόβουλος μάλιστα σφραγίσεν ἔφη, ὅπου τὸν φόγον μᾶλλον οἱ πολιτευόμενοι δεδιόχασιν, ἢ τὸν νόμον.

Τῶν κατ' ἀρετὴν ζώντων ὁ τῆς λοιδορίας μῶμος οὐκ ἀπτεται.

Λοιδουρούμενος ὑπὸ τινος φαλακροῦ, ἔφη· Σὲ μὲν οὐχ ὕβριζω, τὰς δὲ τρίχας σου ἐπαινώ, ὅτι κακῶν ἐξέφυγον κρανίον.

Πρόδοτου δὲ τινος κακῶς αὐτὸν λέγοντος ἔφη· Καίρω ἐχθρὸς σου γενόμενος. Σὺ γὰρ οὐ τοὺς ἐχθροὺς, ἀλλὰ τοὺς φίλους κακῶς πειτεῖς.

Ἀριστιππος ὕβριζόμενος ὑπὸ τινος ἀνεχώρει· τοῦ δὲ ἐπιδιώκοντος, και λέγοντος, Φεύγεις; Ναί, ἔφη· τοῦ μὲν γὰρ κακῶς λέγειν σὺ τὴν ἐξουσίαν ἔχεις, τοῦ δὲ μὴ ἀκούειν ἐγώ.

Δημοσθένης λοιδορουμένου τινὸς αὐτὸν, Οὐ σύγκαταβαίνω, εἶπεν, εἰς ἀγῶνα, ἐν ᾧ ὁ νικῶμενος τοῦ νικῶντός ἐστι κρείττων.

ΛΟΓΟΣ ΝΔ'.

Περὶ μνήμης.

Τοῦτο ἐστὶ τὸ σῶμά μου τὸ ὑπὲρ ἡμῶν διδόμενον. Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.

Μνημονεῦετα Ἰησοῦν Χριστὸν, ἐγγηγεμένον ἐκ νεκρῶν.

Μνήμη δικαίου μετ' ἐγκωμίων, ὄνομα δὲ ἀσέδων σθένυται.

Ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου μιμνήσκου τὰ ἔσχατά σου, και οὐχ ἁμαρτήσεις.

Ἀμήχανον ἐτραπήνηαι τῆς δικαίας ἰδοῦ μὴ λήθην Θεοῦ ταῖς ψυχαῖς νοσήσαντας.

Μνήμη ἐστὶν ἡ τοῦ γνωσθέντος τήρησις, ἀνάμνησις δὲ ἡ τοῦ ἀπειθόντος ἀνάληψις.

Μνημονευτέον Θεοῦ μᾶλλον ἢ ἀναπνευστέον.

Τὸν Θεῖον ἔργοις μὲν σέβου, λόγοις δὲ ἡμνει, ἐννοία δὲ τίμα.

Μνήμη θανάτου ἐναργῆς περιέκοψε ἡρώματα

βρωμάτων δὲ ἐν ταπεινώσει κοπέντων συνεξικόπησαν πάθη.

Πλάτων ελεγε τοὺς μὲν νέους σφόδρα, καὶ τοὺς γέροντας ἀμνήμονας εἶναι· ὑπαρῶν γὰρ τῶν μὲν διὰ τὴν αὐξήσιν, τῶν δὲ διὰ τὴν φθίσιν.

Ἐν αἰετῷ μνημονεύεις, ὅτι ᾧ ἐργάζῃ κατὰ ψυχὴν ἢ σώμα Θεὸς παρέστηκεν ἔφορος, ἐν πάσαις σου ταῖς προσευχαῖς καὶ ταῖς πράξεσιν οὐ μὴ ἀμάρτης, ἕξεις δὲ τὸν Θεὸν σύνοικον.

Ὡς ἤδη τὴν θάλασσαν ἀπὸ γῆς ὄρῃν, οὕτως ἡδὺ τῷ σωθένει μεμνησθαι τῶν πόνων.

ΛΟΓΟΣ ΝΕ΄.

Περὶ ψυχῆς.

Ὁ εὐρών τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτὴν, καὶ ἡ ἀπολέσας αὐτὴν ἔνεκεν ἐμοῦ εὐρήσεται αὐτὴν.

Εἰ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσωθεν ἀνακαινοῦται ἡμέρα καὶ ἡμέρα.

Ψυχὴ εἰλογοημένη πᾶσα ἀπλή.

Ἡ καταστροφή τῶν παρανόμων κακὴ. Τῇ γὰρ ἀσβεστῇ τὴν ἑαυτῶν ψυχὴν ἀφαιροῦνται.

Τέκνον, ἐν πραύτητι δόξασον τὴν ψυχὴν σου, καὶ ὅς αὐτῇ τιμὴν κατὰ τὴν τάξιν [αἰ. ἀξίαν] αὐτῆς.

Ψυχῆς θησαύρισμα σώματος ἔνδεια. Τοῦτου γὰρ πλουτοῦτος, ἐκεῖνη πένεται.

Δέχεται μὲν γὰρ ζωὴν ἐκ τῆς ψυχῆς τὸ σῶμα· μεταλαμβάνει δὲ ἀληθινὰς ἀπὸ τοῦ σώματος ἡ ψυχὴ.

Αἰματι καὶ πνοῇ κρατεῖται ἡ ψυχὴ. Τοῦτων γὰρ ἐκλειπόντων ἀναχωρεῖ καὶ ἡ ψυχὴ.

Ὁδὸ μόνον ἀγγελοὶ τὰ κατ' ἡμᾶς βλέπουσιν, ἀλλὰ καὶ πάντων ἀγγέλων αἱ ψυχαί.

Τί σοι θέλεις γενέσθαι; ψυχὴν ἔμην ἔρωτῶ. Τί σοι μέγα, ἢ τί μικρὸν τῶν τιμῶν; Κράτει σου. Ζῆται μόνον προθύμως τι λαμπρὸν, καὶ δώσομεν.

Σῶμα μὲν εὐεκτεῖ καμνύσῃς ψυχῆς· ψυχὴ δὲ θάλλει καὶ ἀνω βλέπει, τῶν ἡδονῶν ὑποβαινουσῶν καὶ συναπομαραινομένων τῷ σώματι.

Τρέφεται μὲν διὰ ψυχῆς σῶμα, κοινώνει δὲ διὰ σώματος πάθους ἡ ψυχὴ.

Ἐποχωροῦσα τοῦ σώματος ἡ ψυχὴ, ἐν συναίσθησει γίνεται τοῦ μέλλοντος αὐτὴν διαδέχεσθαι ἀγαθοῦ ἢ κακοῦ, ἀλλὰ καὶ αἰσθάνεται τῶν ἐντεῦθεν εἰς αὐτὴν τελουμένων· αἱ δὲ τῶν δικαίων καὶ πρεσβεύειν ὑπὲρ ἡμῶν δύνανται.

Πείθομαι σοφῶν λόγοις, ὅτι ψυχὴ πᾶσα καλὴ τε καὶ θεοφιλες, ἐπειδὴν τοῦ συνδεδεμένου λυθεῖσα σώματος ἐνθὺς ἀπαλλαγῇ, εὐθύς μὲν ἐν συναίσθησει καὶ θεωρίᾳ τοῦ μέλλοντος αὐτῇ καλοῦ γενομένη, ἅτε τοῦ ἐπισκοτοῦντος ἀνακαθαρθέντος, ἢ ἀποτεθέντος· ἢ οὐκ οἶδ' ὅ τι καὶ λέγειν χρὴ, θαυμασίαν τινὰ ἡδονὴν ἡδεταί καὶ ἀγάλλεται καὶ ἡσυχάζει πρὸς τὸν ἑαυτῆς Δεσπότην· ὥσπερ τι δεσμοτήριον χαλεπὸν τὸν ἐντεῦθεν βίην ἀποφυγοῦσα, καὶ τὰς περικειμένας ἀποσεισαμένη πέδας, ὅφ' ὧν τὸ

A petitum aufert: ablatis autem cibis cum humilitatione simul auferuntur et excinduntur affectus.

Platonis. Plato dicebat, tum valde juvenes tum senes obliviosos esse: præterfluere enim imagines memoriz, his propter imminutionem, illis propter incrementum corporis.

Si semper memineris, quod operi abs te gerendo, sive per animam sive per corpus, Deus assistat spectator, in omnibus tuis et precibus et actionibus non errabis, sed Deum habebis tibi familiarem.

Ut jucundum est mare a terra prospicere, ita jucundum est servato meminisse laborem.

SERMO LV [αἰ. CLXVII].

De anima.

Qui invenit animam suam, perdet eam: et qui eam perdiderit propter me, inveniet eam.

Qua quis externus noster homo corrumpitur, internus tamen renovatur de die in diem.

Omnis anima benedicta simplex.

Exitus iniquorum malus est. Abolent enim animam suam impietate.

Filli, per mansuetudinem gloriam animæ tuæ concilia, et eam honore quem meretur allice.

Animæ thesaurus est penuria corporis. Hoc enim ditato, illa inops est.

Corpus enim vitam ab anima recipit: anima vero dolorum corporis particeps fit.

Sanguine et spiritu continetur anima. His enim deficientibus anima quoque discedit.

Non solum angeli res nostras conspiciunt, sed omnium quoque sanctorum animæ.

Theologi. Quid tibi vis fieri? sic animam meam interrogo. Quid tibi magnum, aut quid parvum inter res optabiles? Impera tibi. Pete splendidum aliquid, et dabimus.

Corpus quidem anima laborante bene habitum est: anima vero floret ac erigitur quando voluptates abscedunt, et simul cum corpore marcescunt.

Corpus quidem ab anima nutritur, anima vero passionis particeps efficitur a corpore.

Anima cum a corpore discedit, præsentia quod adventurum ei est bonum aut malum, et quæ hinc in ipsam conferenda sunt: justorum autem animæ etiam intercedere pro nobis possunt.

Sapientium dictis fidem habeo, quod omnis anima bona et pia, postquam astricto sibi corpore soluta hinc discesserit, mox sentiens et contemplans eventurum sibi bonum, utpote illo quod tenebras offundebat expurgato, sive deposito, sive quocumque alio modo dicendum est, mirifica quadam voluptate mulcetur, et exsultat, et placida ad Dominum suum proficiscitur, a præsentia vita veluti carcere quodam gravi refugiens, et injecta sibi vincula decutiens, a quibus mentis ala detrahitur

batur, et jam quodammodo **99** per imaginationem A destinata sibi felicitate fruitur.

S. Chrysost. Omnia duplicia naturæ nostræ Deus dedit, binos oculos, binas aures, binas manus, binos pedes: si alterutra pars e duabus læsa fuerit, necessitati per alteram inservimus: animam vero unam dedit nobis; hanc si perdidimus, quid superest quocum in vita maneamus?

Anima est substantia quædam incorporea et immortalis.

Anima est substantia genita, substantia viva intelligibilis.

Clitarchi. Animæ tanquam ducis, corporis vero tanquam militis curam habe.

Philistionis. Anima sapientis Deo conjungitur. Animam non mors, sed mala vita perdit.

Zaleuci. Unumquemque igitur habere et parare oportet animam suam, ab omnibus malis puram. Etiam Deus non colitur ab homine malo, neque placatur sumptibus, neque tragœdiis capitur, sed bona voluntate bonorum et justorum operum.

Democr. Convenit homines animæ magis quam corporis rationem habere.

Ezicleti. Magis necessarium est animæ quam corpori mederi. Præstat enim mori quam male vivere.

SERMO LVI [*al.* CXLVI].

De medicis.

Luc. v. Non opus habent medico sani, sed male affecti.

Hebr. xii. Facite ut recti sint gressus pedibus vestris, ne claudicatio aberret a via, imo sanctorum.

Solomon. Vir lenis et mansuetus medicus est cordis.

Eccli. xxxviii. Scientia medici extollet caput ejus, et coram principibus in admiratione habebitur.

S. Basilii. Neque prorsus fugienda est ars medica, nec omnem in ea spem collocare decet. Verum ut agriculturam exerceamus quidem, petimus autem fructus a Deo, et gubernatori quidem committimus remonem, Deum autem obsecramus ut e pelago servemur: sic etiam introducetes medicum, in Deum sperare ne desinamus.

Imperitus medicus ad ægrotos ingressus, pro restitutione ipsorum in sanitatem, exiguas etiam virium reliquias adimit.

S. Chrysost. Veteres medicos existimo non simpliciter, neque temere statuisse, ut variarum operationum exhibitio publica fieret, sed ut sanos ita redderent tutiores.

Illos qui non est medicus præstat non habere medicamentum. Nam ille qui habet perdit, nesciens quomodo eo uti debeat.

100 *Gregor. Nyss.* Quanto præstantior est anima quam corpus, tanto majoris pretii est qui medetur animis quam qui corpora curat.

Didymi, Perfectum medicum dicimus, non qui

της διανοίας περὶν καθείλατο· καὶ οἷον ἦρη τῆ φαντασίᾳ καρπούται τὴν ἀποκειμένην μακαριότητα.

Πάντα διεπλάθιδεωκεν ἡμῶν ὁ Θεὸς τῆ φύσει, δύο ὀφθαλμοὺς, δύο ὠτα, δύο χεῖρας, δύο πόδας· ἐν ὁπότερον τούτων βλαβῆ, ἐκ τού ἑτέρου τὴν χρεῖαν παραμυθούμεθα· ψυχὴν δὲ μίαν εἰδωκεν ἡμῖν· ἐν ταύτην ἀπολείσωμεν, μετὰ τίνος ἐμθιοτεύομεν;

Ψυχὴ ἐστὶν οὐσία τις ἀσώματος· καὶ ἀθάνατος.

Ψυχὴ ἐστὶν οὐσία γεννητῆ, οὐσία ζῶσα νοερά.

Τῆ· ψυχῆς ὡς ἡγεμόνος ἐπιμελοῦ· τοῦ δὲ σώματος ὡς στρατιώτου προνοεῖ.

Ψυχὴ σοφοῦ ἀρμόζεται πρὸς Θεόν. Ψυχὴν θανάτου οὐκ ἀπόλλυσιν, ἀλλὰ κακὸς βίος.

Ἐκαστον οὖν ἔχειν καὶ παρασκευάζειν δεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν πάντων καθαρὴν τῶν κακῶν. Ὅς γὰρ οὐ τιμᾶται Θεὸς ὑπ' ἀνθρώπου φαύλου, οὐδὲ θεραπεύεται δαπάναις, οὐδὲ τραγηδίαις τῶν ἀλωμένων, ἀλλ' ἀγαθῆ προσιδέσει τῶν καλῶν ἔργων καὶ δικαίων.

Ἀνθρώποις ἀρμόδιον ψυχῆς μᾶλλον ἢ σώματος λόγον ποιεῖσθαι.

Ψυχὴν σώματος ἀναγκαιότερον εἶσθαι· τοῦ γὰρ κακῶς εἶναι τὸ τεθνάναι κρείσσον.

ΛΟΓΟΣ ΝΖ΄.

Περὶ λατρῶν.

Οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες λατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες.

Τροχιὰς ὀρθὰς ποιήσατε τοῖς ποσὶν ὑμῶν, ἵνα μὴ τὸ χλωδὸν ἐκτραπῆ, ἰαθῆ δὲ μᾶλλον.

Ἰραθυμο· ἀνὴρ καρδίας λατρός.

Ἐπιστήμη λατροῦ ἀνοψώσει κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἐναντι μεγιστάνων θαυμαστωθήσεται.

Ὅστε φευκτὴς πάντη τὴν τέχνην, οὐτ' ἐπ' αὐτὴν πείσας τὰς ἐλπίδας ἔχειν ἀκλόουθον. Ἄλλ' ὡς κεχρημέθα μὲν τῆ γεωργικῆ, αἰτούμεθα δὲ παρὰ τοῦ Θεοῦ τοὺς καρπούς, καὶ τῷ κυβερνητῇ μὲν τὸ πηδάλιον ἐπιτρέπομεν, τῷ Θεῷ δὲ προσευχόμεθα ἐκ τοῦ πλάγους ἀποσωθῆναι· οὕτω καὶ λατροῦν εἰσάγοντες τῆς πρὸς Θεὸν ἐλπίδος· μὴ ἀπιστώμεθα.

Ἀνεπιστήμων λατρός πρὸς κάμνοντας εἰσὶν, ἀπὸ τοῦ εἰς ὑγίαν αὐτοὺς ἐπανάγειν, καὶ τὸ μικρὸν λείψανον τῆς δυνάμει· ἀφαιρεῖται.

Οἶμαι τοὺς ἀρχαίους τῶν λατρῶν οὐχ ἀπῶς οὐδὲ ἀλόγως νομοθετήσαι, δημοσιεύεσθαι τὴν τῶν ποιῶντων ἐργασῶν ἀπάδειξιν, ἀλλ' ἵνα τοὺς ὑγιαίνοντας ἀσφαλίζωνται.

Τὸν γὰρ οὐκ λατροῦν βέλτιον μὴδὲ ἔχειν φάρμακον. Ὅ μὲν οὖν μὴ ἔχων ἀπόλλυσιν, οὐκ εἰδῶς ὅπως χρεῖσται.

Ὅσων κρείττων ψυχὴ τοῦ σώματος, τοσοῦτον τιμωτέρως τῶν τὰ σώματα θεραπευόντων ὁ τὰς ψυχὰς ἐξώμενος.

Ἐλείων λατροῦν λέγομεν οὐ τὸν θεραπεύοντα πᾶν

τως, ἀλλὰ τὸν μηδὲν εἰς ὠφέλειαν ἀνηκόντων καὶ ἰατροῦ ἀπορροισμῶν ἀνομιλίαν παραλείποντα.

Ἰατρὸν καὶ φίλον ἦγοῦ τοὺς ἐν ἀνάγκαις σπουδαίου.

Νικακλῆς τοῖς ἰατροῦς εὖτελεῖ· ἔλεγεν, ὅτι τὰς μὲν ἐπιτυχίας αὐτῶν ὁ ἥλιος ὁρᾷ, τὰς δὲ ἀποτυχίας ἡ γῆ καλύπτει.

Στρατόνικο· ἰατρὸν κολακεῖων ἔλεγεν, Ἐπειρῶ σου τὴν ἐμπειρίαν, ὅτι οὐκ ἐστὶ τοὺς ἀβρῶστου κατασπῆσαι, τάχιον αὐτοὺς τοῦ ζῆν ἀπαλλάσσειν.

Τοῖς Ἀσκληπιάδαις μεῖζον ὠφελεται χάρις ἐπεχομένην ἀναστῆλοισι νόσον ἢ παραπεσοῦσαν ἰασημένοις. Τοῦ γὰρ ἀπηλλάχθαι κακοῦ τὸ μὴ πάσχειν αἰρετώτερον.

Τοῖς μὲν νοσοῦσιν ἰατροῦς, τοῖς δὲ ἀτυχοῦσι φίλους δεῖ συμπαραίνειν.

Καὶ ἰατρὸν καὶ φίλον οὐ τὸν ἴδιον [f. ἡδῖω], ἀλλὰ τὸν ὠφελιμώτερον δεῖ ἐκλέγεσθαι.

Σοφὸς ἀκούσας παρὰ ἰδιώτου ἰατροῦ, ὅτι Γέρων γέγονας, ἔφη· Ὅτι οὐκ ἐχρησάμην ἰατρῶ.

ΛΟΓΟΣ ΝΖ΄.

Περὶ νοσοῦντων.

Ἡσθένεσα, καὶ ἐπισκέψασθέ με.

Μιμηθήκαθε τῶν δεσμίων, ὡς συνδεαμένοι τῶν ἀσθενῶν, ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώματι.

Ὁ· φράσσει τὰ ὄντα αὐτοῦ τοῦ μὴ ἀκοῦσαι ἀσθενῶς, καὶ αὐτὸς ἐπικαλέσεται, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἀκούων.

Μὴ δυνεὶ ἐπισκέπτεσθαι ἀβρῶστους.

Τέκνον, ἐν ἀβρῶσθῆμασί σου μὴ παράβλεπε, ἀλλ' εὖζε· Κυρίω, καὶ αὐτὸς ἴασεται σε. Ἀπόστησον πικρὰ μῆλαια, καὶ εὐθυον χεῖρας, καὶ ἀπὸ πάσης ἀμαρτίας καθάρισον καρδίαν. Καὶ μνημόνευσον σεμιδάλεως, καὶ ἰατρῶ ὄδῳ τόπον, καὶ γὰρ αὐτοῦ χρεῖα. Καὶ μὴ ἀποστήτω σου· καὶ γὰρ αὐτὸν ἐκτισσὼν ὁ Κύριος. Ἔστω καιρὸς ὅτε καὶ ἐν χερσὶν αὐτῶν εὐδοκία. Καὶ γὰρ αὐτοὶ Κυρίου δεηθήσονται, ἵνα δῶ αὐτοῖς ἀνάπαυσιν καὶ ἴασιν χάριν ἐμβιόσεως. Ὁ ἀμαρτάνων ἐναντι τοῦ ποιήσαντος αὐτὸν ἐμπεσεται εἰς χεῖρας ἰατροῦ.

Ἦλην ἀρετῆς ποιοῦ τὴν ἀσθένειαν.

Πολλάκις καὶ μάλιστα ἀμαρτημάτων εἰσι τὰ ἀβρῶσθῆματα. Ὁ γὰρ ἀγαπᾷ Κύριος, παιδεύει.

Ἐπερὸν ἡμῖν μὴ μακαρίζεσθαι, μηδὲ κάμπτεσθαι πρὸς τὰ πάθη, ἀλλὰ περιφρονεῖν τὸν ἡπλόον καὶ τὸ μὲν σῶμα ἔχειν πάσχειν τὸ ἔχυτοῦ, πάντως ἢ ὑστερον ἢ νῦν λυθησόμενον νόμῳ φύσεως (οἰχθήσεται γὰρ ἢ νόσῳ κάμνον, ἢ χρόνῳ), ἡμᾶς δὲ ὑψοῦ τὴν ψυχὴν ἔχειν, καὶ μετὰ τοῦ Θεοῦ τάττεσθαι τοῖς λογισμοῖς.

Ἐάν μὴδὲν ἔχης ἐνεγκεῖν τῷ ἀσθενοῦντι διὰ τὴν πέναν, σαυτὸν εἰσαγάγε, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν βημάτων αὐτῶν παραμυθίαν προσένεχε· οὕτως γὰρ καὶ κατ' ἐκείνην ἀκούση τὴν ἡμέραν, ἐ' Ἀσθενῆς ἡμην, καὶ ἐπισκέψασθέ με.

Πολλάκις καὶ φύσις ἀέρων ἤρκασε μόνη πρὸς τὴν τοῦ κάμνοντο· ὑγιαίνει· ἔστι δὲ ὅπου καὶ ὕπνο, προσπεσῶν πρὸς αἰερόν, παντὸς ἀπήλλαξε πόνου τὸν ἰατρὸν.

A omnino curat, sed qui nihil eorum quæ ad utilitatem ægri et curam pertinent omitit.

Hieronis. Medicum et amicum existimato, qui in necessitate diligentes fuerint.

Nicolis. Nicocles medicos felices dicebat, quoniam successus quidem ipsorum sol intuetur, errores autem tellus operit.

Stratonici. Stratonicus adulans medico, dicebat: Laudo tuam experientiam, quia non sinis infirmos computrescere, statim eos a vita liberans.

Demadis. Major gratia medicis debetur ingruentem morbum arcentibus, quam constitutum jam medicantibus. Quippe magis optandum est non pati, quam liberari malo.

Demetr. Ægris medicos, infortunatis amicos B adesse oportet.

Et medicus et amicus, non jucundior, sed utilior eligendus est.

Sapiens quidam, cum imperitus medicus ei dixisset, Senex factus es, respondit: Quia non usus sum medico.

SERMO LVII [ut. CXLV].

De ægrotantibus.

Matth. xiv. Ægrotavi, et visitastis me.

Hebr. xiii. Memores estote victorum tanquam una cum illis vincti: eorum qui affliguntur, tanquam ipsi quoque versantes in corpore.

Qui obturat aures suas ne audiat infirmum, ipse quoque invocabit, et a nemine audietur.

Eccli. vii. Ne cuncteris invisere infirmos.

C Ibid. xxxviii. Fili, in morbis tuis ne sis negligens, sed ora Dominum, et ipse sanabit te. Missum fac delictum, manusque rectas exhibe, atque omni peccato cor tuum emunda, tamen suffragium adole, commendatitiamque similaginem: deinde locum des medico, ut cujus Dominus auctor sit, nec discedat abs te, quia ipsius indiges. Est cum medicorum quoque manus successum consequatur; nam et ipsi Dominum orant, ut lenimentum secundet sibi, vitæque causa curationem. Qui in creatorem suum peccaverit, in manus medici solet incidere.

S. Basilii. Infirmitatem facito virtutis materiam.

Morbi sæpe flagella sunt peccatorum. Dominus enim castigat quem diligit.

D Theologi. Decebat nos nec applaudere, neque flecti passionibus, sed contemnere lutum: et corpus quidem nostrum pati **IOI** sinere, utpote necessario, sive nunc, sive non multo post, pro lege naturæ dissolvendum (peribit enim aut morbo aut longo tempore confectum), nos vero animam in sublime tollere et cogitationibus conversari Deo.

S. Chrysost. Si per inopiam nihil tibi sit quod afferas ægrotio, te ipsum ei exhibe, et verborum consolationem offer. Sic enim etiam audies olim: **Infirmus eram, et visitastis me.**

Sæpe vel sola natura æris satis fuit ad sanitatem ægroti: interdum et somnus obveniens tempestive omni labore medicum liberavit.

Athanasii. Corpora quidem ægra curationis et abinentiæ beneficio restituntur, restituta vero per negligentiam et repletionem paulatim relabuntur, et ad eosdem morbos recidunt.

SERMO LVIII [*al. CLV*].

De morte.

Joan. xi. Qui credit in me, licet moriatur, victurus est. Et omnis qui vivit et credit in me, in æternum non morietur.

Eccli. xxx. Melior est mors quam vita amara, aut ægritudo longa.

S. Basilii. Qui vivit adhuc, nondum beatus est propter finis incertitudinem: qui vero jam functus est officio suo, et vitam indubio sine conclusit, is demum constanter beatus prædicatur.

Nemo solutis jam nondinis negotiatur, neque post certamina rediens coronatur, neque post bella fortitudinis specimen exhibet.

Diuturnior hujus vitæ mora plurium vitiorum est occasio.

Mors autem infertur expletis hujus vitæ terminis, quos ab initio singulis justum Dei iudicium, quid cuique conducatur multo ante providentis præfixit.

Cogita quod qui nos formavit et animavit Deus, propriam culque animæ in hac vita transactionem dedit, et aliis alios exeundi terminos præscripsit. Alium enim diutius conversari cum carne destinavit, alium vero citius corporis hujus vinculis liberari constituit, secundum ineffabiles sapientiæ ejus et justitiæ rationes.

Quemadmodum carceribus inclusorum alii quidem diutius in afflictione vinculorum permanent, alii vero celerius liberantur: sic etiam animarum aliarum diu in hac vita detinentur, aliarum brevius, creatore nostro providente nobis singulis sapiente profundeque consilio, quod humana mente indagari non potest, juxta mensuram cujusque dignitati convenientem. Non audis Davidem dicentem: « Educ e carcere animam meam? » Non audivisti de sancto, quod **102** soluta sit anima ejus? Simeon autem Dominum nostrum ulnis complexus, nonne hæc verba protulit? Nunc dimittis servum tuum, Domine: Nam corporis conservatio ad superiorem vitam properanti quavis afflictione et carcere gravior est. μένω προς τὴν ἀνω διαγωγὴν βαρυτέρα πάσης ματὸς ἐστὶ διετρεθὴ.

Incomprehensibilis quædam causa est, propter quam alii celerius hinc abducuntur, alii diutius molestæ huic vitæ misere immorantes relinquuntur. Decet etiam incipientem vivere ob oculos habere mortem.

Quotidie nos paratos esse oportet ad, discessum ex hac vita, et nutum Domini fixis oculis expectare. « Sint enim, inquit, lumbi vestri accincti, et ardentes candelæ, et vos similes expectantibus dominum suum, quando redeat ex nuptiis. »

Τὰ σώματα κάμνοντα μὲν ταῖς θεραπεύσεις ἀναφέρει καὶ ταῖς ἐνδελαις· ἀνενεγκόντα δὲ ταῖς κατὰ μικρὸν ἀμελείαις καὶ ταῖς πλησμοναῖς πάλιν ὑπερβεῖ, καὶ πρὸς τὰς αὐτὰς ἀβήρωσις ἐπάνεισιν.

ΛΟΓΟΣ ΝΗ΄.

Περὶ θανάτου.

Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, κὼν ἀποθάνῃ, ζήσεται καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα.

Κρείσσον θάνατος ἀπὲρ ζωὴν πικρὰν ἢ ἀβήρωσιμα ἐμμονον.

Ὁ μὲν ἐν τῷ βίῳ τυγχάνων οὐπω μακαριστὸς, διὰ τὸ ἀδύλον τῆς ἐκβάσεως· ὁ δὲ συμπληρώσας τὰ ἐπιβάλλοντα, καὶ ἀναντιρρήτως τέλει τὴν ζωὴν κατακλείσας, οὗτος ἦδη ἀσφαλῶς μακαρίζεται.

Οὐδεὶς μετὰ τὸ λυθῆναι τὴν παντήγυριν πραγματεύεται, οὐδὲ μετὰ τοὺς ἀγῶνας ἐπανελθὼν στεφανοῦται, οὐδὲ μετὰ τοὺς πολέμους ἀνδραγαθεῖ.

Ἢ ἐπιλείων ἐνταῦθα διατριβὴ πλειόνων κακῶν ἐστὶν ἀφορμὴ.

Θάνατος δὲ ἐπάγονται τῶν ὄρων τῆς ζωῆς πληρωθέντων οὐς ἐξ ἀρχῆς περὶ ἕκαστον ἐπηξεν ἢ δικαία τοῦ Θεοῦ κρίσις, πόρρωθεν τὸ περὶ ἕκαστον ἡμῶν συμφέρον προβλεπομένου.

Ἐννόησον γὰρ ὅτι ὁ πλάσας ἡμᾶς καὶ ψυχῶσας Θεὸς ἰδίαν ἔδωκεν ἕκαστῇ ψυχῇ τοῦ βίου διαγωγὴν καὶ ἄλλοις· ἄλλους ἔριος ἐπῆξε τῆς ἐξόδου. Τὸν μὲν γὰρ ἐπιλείων παραμεῖναι τῇ παρουσίᾳ τῆς σαρκὸς φρονόμησε, τὸν δὲ θάπτον ἀπολυθῆναι τῶν δεσμῶν τοῦ σώματος διετάξατο, κατὰ τοὺς ἀβήρωτους τῆς σοφίας ἑαυτοῦ καὶ τῆς δικαιοσύνης λόγους.

Ὅσπερ οὖν οἱ ταῖς εἰρηταῖς ἐμπίπτοντες, οἱ μὲν ἐπὶ πλείονα χρόνον τῇ κακώσει τῶν δεσμωτηρίων ἐναποκλείονται, οἱ δὲ ταχυτέραν εὐρίσκουσι τῆς χηκοπαθείας ἀπαλλαγὴν· οὕτω καὶ αἱ ψυχαὶ, αἱ μὲν ἐπὶ πολὺ προσκατέχονται τῇ ζωῇ ταύτῃ, αἱ δὲ ἐπιλάττον κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἀξίας ἕκαστου, σοφῶς καὶ βαθείως, καὶ ὡς οὐκ ἂν ἐφίκοιτο τοὺς ἀνθρώπων, τὰ περὶ ἕκαστον ἡμῶν τοῦ κρίσασαι· ἡμᾶς προβλεπομένου. Οὐκ ἀκούεις λέγοντος τοῦ Δαβὶδ, « Ἐξάγαγε ἐκ φυλακῆς τὴν ψυχὴν μου; » Οὐκ ἤκουσας περὶ τοῦ ἁγίου, ὅτι ἀπὸ λύθη αὐτοῦ ἡ ψυχὴ; Τί δὲ αἰ Συμεῶν, ὅτε ἠναγκαλίσατο τὸν Κύριον ἡμῶν, ποίαν φωνὴν ἀφῆκεν; Οὐχ οὕτως εἶπεν· « Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, Δέσποτα; » Τῷ γὰρ ἐπειγνολάσεως καὶ δεσμωτηρίου παντὸς ἢ μετὰ τοῦ σώ-

Ἔστι τις αἰτία ἀκατάληπτος, δι' ἣν οἱ μὲν θάπτον ἐντεῦθεν ἀπάγονται, οἱ δὲ ἐπιλείων προσταλαίπαρῃ τῷ ὀδυνηρῷ τούτῳ καταλιμπάνονται.

Προσῆκει καὶ τὸν ἀρχόμενον τοῦ βίου ἐν ἐφθαλμοῖς ἔχειν τὴν τελευταίην.

Δεῖ παρασκευασμένους ἐφ' ἡμέραν εἶναι πρὸς τὴν ἐντεῦθεν ἀποδημίαν ἡμᾶς, καὶ τὸ τοῦ Δεσπότην νεῦμα περιμένειν ἐστῶσι τοῖς ὀφθαλμοῖς. « Ἔστωσαν γὰρ, φησὶν, αἱ ὀσφύς ὑμῶν περιεζωσμέναι· καὶ οἱ λύχνοι καίόμενοι, καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσδεχομένοις τὸν κύριον αὐτῶν, πότε ἀναλύσει ἐκ τῶν γάμων. »

Θάνατός ἐστι στέρξης ζωῆς.

Ἡμεῖς βροτῶ θνήσκοντι πάσα γῆ τάφος.

Εἰ πόλιν ἐκ πόλεως ἀμείβοντες τοῦ χειραγωγού-
τος δέμαθα, πολλῶ μᾶλλον ἢ ψυχῇ τῆς σαρκὸς
ἀπάρασα, καὶ πρὸς τὴν μέλλουσαν μεθισταμένη
ζωῆν, τῶν ὀδηγητόντων αὐτὴν δεηθήσεται.

ἀεὶ δὲ ἐπὶ θανάτῳ χαίρειν, ἂν μὲν νέος, ὅτι τα-
χέως ἀπηλλάγη τῶν ἐν μέσῳ κακῶν· ἂν δὲ πρεσ-
βύτερος, ὅτι ὁ δοκεῖ ποθεῖνδόν εἶναι, τοῦτο μετὰ
κόπον λαθὼν ἀπήλθεν.

Πονηρὰς βιοτῆς πονηρὸν ἐστὶ τὸ τέλος.

Ὁ μὲν ἐν φόβῳ εὐρισκόμενος ἐν τῷ καιρῷ τῆς
ἐξόδου, ἐλευθερίῳ τρόπῳ τοὺς ταρταρίους οὐ παρε-
λαύσεται ἀργοντας. Συνήγορον γὰρ ὡσπερ ἔχουσιν
ἐκείνοι τὴν τῆς ψυχῆς δειλίαν τῆς ἑαυτῶν κακίας·
ἢ δὲ ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ ἀγαλλιωμένη ψυχῇ ἐν
τῇ ὄρᾳ τῆς ἀναλύσεως ἐπάνω πασῶν τῶν σκοτει-
νῶν παρατάξων σὺν τοῖς ἀγγέλοις τῆς εἰρήνης φέ-
ρεται.

Ἐκ τοῦ βίου κράτιστόν ἐστιν ἐξελεῖν, ὡς ἐκ συμ-
ποσίου, μήτε δειψῶντα, μήτε μεθύοντα.

Ἐν νόσῳ διαθήκας γράφων, παραπλήσια πάσχει
τοῖς ἐν χειμῶνι θαλαττίῳ εὐτρεπέλιζεν ἀρχομένουσι
τὰ τῆς νεῶς ὄπλα.

Αἰροῦ καλῶς τεθνάναι μᾶλλον, ἢ ζῆν αἰσχροῶς.

Κρεῖττον ἀποθανεῖν, ἢ δι' ἀκρασία; τὴν ψυχὴν
ἀμαυρῶσαι.

Ταῖς νόσοις ὁ θάνατος ἀλλήλαις ἐπιλαμδανούσαις
οὐδ' αὐτὰς παρεῖναι ἀναβάλλεται.

Διογένης ὁ Κυνικός, ὀδυρομένου τινὸς ἐπειδὴν ἐπὶ
ξίνης ἐμαλλε τελευτῆν, εἶπεν· Τί ὀδύρη, ὦ μάταιε;
πανταχόθεν γὰρ ἡ ὀδὸς ἢ αἰτὴ εἰς ἄδου.

Ὁ θάνατος τοῖς εὐτυχοῦσιν ἐστὶ λυπηρότερος ἢ
τοῖς ἐπιπόνως ζῶσιν.

Οἱ μὲν ζῶντες ἐκ τῶν φίλων, οἱ δὲ τεθνεῶτες ἐκ
τῶν ἐπιτρόπων δεικνύνται.

Ἐρῆν γὰρ ἡμᾶς σύλλαγον ποιούμενον;

Τὸν φόντα θρηνεῖν εἰς δε' ἔρχεται κακὰ.

Τὸν δ' αὖ θανόντα, καὶ πόνων πεπαυμένον,

Χαίροντας, εὐφημοῦντας, ἐκπέμπειν δόμων.

Δημόκριτος νοσήσας καὶ ληθάρην περιπεσῶν, ὡς
ἀνέτηξεν, « Οὐδὲν μα, ἔφη, ἐξαπατήσαι ἢ φιλοζωία, »
καὶ ἐξήγαγεν ἑαυτὸν τοῦ βίου.

Ψυχὴν σώματος ἀναγκαϊότερον ἴσθαι. Τοῦ γὰρ
κακῶς ζῆν τὸ τεθνάναι κρείσσον.

Τύμβῳ γὰρ οὐδεὶς πιστὸς ἀνθρώπων φίλος.

Βίας θεασάμενος μάχαιραν ἐβρίμμενην, ἔφη· « Τίς
σε ἀπέλεσεν, ἢ τίνα σὺ ; »

Ὁ αὐτὸς ἐρωτηθεὶς ποῖος τῶν θανάτων κακὸς,
ἔφη· « Ὁ ἀπὸ τῶν νόμων ἐπαγόμενος. »

Ψυχὴν θάνατος αὐκ ἀπόλλυσιν, ἀλλὰ κακὸς βίος.

A Mors est privatio vitæ.

Theologi. Guillelmus morienti quævis terra sepul-
crum est.

Chrysost. Si proficiscentes ab una civitate in
alteram indigemus duce, multo magis anima sol-
vens a corpore, et migrans ad futuram vitam, du-
cibus indigebit.

Gaudendum est morte, sive juvenis, quod sta-
tim liberatus sit hujus vitæ malls; sive senis, quod
rebus quæ in vita exoptandæ videntur, ad satie-
tatem usque fruitus, abierit.

Malæ vitæ malus etiam finis erit.

Diadochi. Qui exeundi tempore laborat metu,
non libere transibit principes inferorum. Est enim
animæ timiditas illorum malitiæ veluti patrona et
adjutrix. Anima vero quæ in dilectione Dei exsul-
tat tempore discessus, supra omnes tenebrosos
ordines elata, cum angelis pacis fertur.

Aristot. Optimum est e vita tanquam e convivio
discedere, neque sitientem nec inebriatum.

Qui ægrotans testamentum scribit, similiter
facit, ut qui in tempestate maris nautica instru-
menta parare incipiunt.

Socratis. Honestè potius mori velis, quam tur-
piter vivere.

Clitarchi. Satius est mori, quam incontinentia
animam obfuscare.

Moschionis. Mors, quando frequentes morbi alii
post alios ingruunt, ipsa acutum adest.

Diogenes. Diogenes Cynicus lugente quodam
quod in peregrina terra moriturus esset, dixit:
Quid luges, o stulte? Undecunque eadem via est
ad inferos.

Platonis. Molestior est mors fortunatis, quam
laboriose viventibus.

Vivi quidem ab amicis, mortui autem a tutori-
bus indicantur.

103 Oporteret enim nos conventu facto
lugere natum propter multa mala quæ ingreditur;
Mortuum vero et laboribus solutum
Gaudentes et hæc verba dicentes ex ædibus dimit-
tere. (*Euripidis.*)

D *Democrit.* Democritus ægrotans cum in lethar-
gum incidisset, et postea rediisset ad se: « Non
me decipiet, dixit, amor vitæ, » et seipsum e vita
eduxit.

Epicteti. Magis necessarium est animæ quam
corporei mederi. Præstat enim mori quam male
vivere.

Nullus enim hominum fidus amicus est sepulcro.

Bias. Bias conspecto ense projecto, dixit: « Quis
te perdidit, aut quem tu? »

Idem interrogatus quænam esset mala mors,
respondit: « Quæ legibus infertur. »

Philistionis. Animam perdit non mors, sed mala
vita.

Si nullus moreretur, impunita maneret malitia. **A** Εἰ μηδεὶς ἀπέθνησκεν, ἀτιμώρητος ἂν ἦν ἡ κακία.

Causiani lugent in lucem editos, defunctos autem beatos prædicant.

SERMO LIX [al. LXXX].

De cognoscendo seipsum.

Matth. vii. Quid vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem in tuo oculo non animadvertis?

Rom. iv. Tu quis es qui iudicas alienum servum? proprio domino stat aut cadit; imo fulcietur ut siet; potens enim est Deus efficere ut stet.

Eccle. xi. Ambulato in viis cordis tui inculpatus, et nosce teipsum. Nam de omnibus istis Deus a te rationem postulabit.

Sirach. Qui seipsos cognoscunt, sapientes sunt. **B**

Eccli. xiii. Observa et animadvertite diligenter, quoniam cum ruina tua ambulas.

S. Basilii. Accurata cognitio tui ipsius sufficienter te veluti manu deducet ad notionem et contemplationem Dei.

Memor naturæ, nunquam superbies. Memor autem eris ipsius, si teipsum observes.

Hoc tute pateris quod accusas, et alienum quidem malum acute vides, tuum vero dedecus nihili facis.

S. Chrysost. Hic maxime seipsum cognoscit qui seipsum pro nihilo reputat.

Clementis. Si vis Deum cognoscere, fac antea teipsum cognoscas.

Antiphani. Si mortalis es, bone vir, mortalia quoque sapias.

Demosthenis. Futura cunctis hominibus ignota arbitror esse, et parvæ occasionis maximarum sunt rerum causæ. Quapropter in bona fortuna moderatos esse convenit, et futura **104** prospicere videri.

Heraclitus. Heraclitus adhuc juvenis omnium sapientissimus fuit, quia sciebat se nihil esse.

Socratis. Socrates existimabat nihil se scire præter hoc unum quod nihil sciret: reliquos vero ne hoc quidem scire.

Qui valde febricitant, appetitum et robur amittunt: qui vero principum aulis inhabitant, mentem et bonos mores perdere solent, nisi frequenter animo repetant hoc dictum: Nosce teipsum.

SERMO LX [al. CX].

De pulchritudine.

Matth. vi. Cognoscite lilia agri quomodo crescant: non laborant neque nent. Attamen dico vobis, ne Salomonem quidem in universa gloria sua sic amictum fuisse, ut unum ex his.

I Tim. ii. Volo mulieres in amictu modesto cum verecundia et castitate ornare semetipsas, non tortis crinibus aut auro aut margaritis, aut vestitu sumptuoso.

Proverb. vi. Ne te vincat desiderium pulchritudinis, neque palpebris tuis utere ad illicium.

Καυσιανοὶ τοὺς μὲν γεννωμένους θρηνοῦσι, τοὺς δὲ τελευτήσαντας μακαρίζουσι.

ΛΟΓΟΣ ΝΘ.

Περὶ τοῦ, Γνώθι σαυτὸν.

Τί βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῶ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς;

Σὺ τίς εἶ ὁ κρίνων ἄλλότριον οἰκέτην; τῷ ἰδίῳ κυρίῳ στήκει ἢ πέπτει. Σταθῆσεται δὲ. Δυνατὸς γὰρ ἔστιν ὁ Θεὸς στήσαι αὐτόν.

Περιπάτει ἐν ὁδοῖς καρδίας σου ἀμωμος, καὶ γνώθι σαυτὸν· ὅτι ἐν πᾶσι τοῦτοις ἔξει σε ὁ Θεὸς εἰς κρίσιν.

B Οἱ ἑαυτῶν ἐπιγνώμονες σοφοί.

Συντήρησον καὶ πρόσθε σφοδρῶς, ὅτι μετὰ τῆς πτώσεώς σου περιπατεῖς.

Ἡ ἀκριθῆς σταυτοῦ κατανόσεις αὐτάρκη σοὶ παρέχει καὶ χειραγωγίαν πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ Θεοῦ.

Μεμνημένος τῆς φύσεως, οὐκ ἐπαρθήσῃ ποτὲ. Μεμνήσῃ δὲ αὐτοῦ [αὐτῆς], ἐὰν προσέχης σαυτὸν.

Ἐπαθεῖς, ἀνθρώπε, ὃ ἐγκαλεῖς· καὶ τὸ μὲν ἄλλοτριον κακὸν ἐπιμελῶς βλέπεις, τὸ δὲ σαυτοῦ αἰσχρὸν οὐδαμῶς τιθεῖς.

Οὗτος μάλιστα ἐστὶν ὁ ἑαυτὸν εἰδῶς, ὁ μὴδὲν ἑαυτὸν εἶναι νομίζων.

Εἰ βούλει γυνῶνα Θεοῦ, προλαβὼν γνώθι σαυτὸν.

C Εἰ θνητὸς εἶ, βέλτιστε, θνητὰ καὶ φρόνει.

Οἶμαι τὸ μέλλον ἅπασιν ἀνθρώποις ἄδηλον, καὶ μικροὶ καιροὶ μεγάλων πραγμάτων αἰτίοι γίνονται. Δὶδ δὲ μετριάξιν ἐν ταῖς εὐπραξίαις, καὶ προοραμένους τὸ μέλλον φαίνεσθαι.

Ἡράκλειτος νέος ὢν πάντων γέγονε σοφώτερος, ὅτι ἦδεν ἑαυτὸν μὴδὲν ὄντα.

Σωκράτης ἔρετο μὴδὲν εἰδέναι, πλὴν αὐτὸ τοῦτο, ὅτι μὴδὲν οἶδεν· τοὺς δὲ λοιποὺς μὴδὲ τοῦτο εἰδέναι.

Οἱ μὲν σφοδρῶς πυρέττοντες τὴν ὕψιν καὶ τὴν βώμην, οἱ δ' ἐν ταῖς βασιλείαις παροικούντες, τὸ νοῦν καὶ τὰ ἦθη πεφύκασι διαφθεῖρεσθαι, εἰ μὴ τὸ, Γνώθι σαυτὸν, συχρῶς ἑαυτοῖς ἐπιλέγουσιν.

ΛΟΓΟΣ Ξ.

Περὶ κάλλους.

Καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ, πῶς αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ νῆθει. Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οὐδὲ Σολομῶν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβόλετο ὡς ἐν τούτων.

Βούλομαι τὰς γυναῖκας ἐν καταστολῇ κοσμίᾳ μετὰ αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης κοσμεῖν ἑαυτάς, μὴ ἐν πλέγμασιν, ἢ χρυσῷ, ἢ μαργαρίταις, ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ.

Μὴ σε νικήσῃ κάλλους ἐπιθυμία, μὴδὲ ἀγρευθῆ· σοὶ· βλεψάροις

Κάλλος προσώπου ἐπὶ ἡλικίᾳ στασίμη.

A *Ecclesi.* xxvi. Venustas faciei in ætatis vigore (vel, in ætate constanti).

Μὴ βδελύξῃ ἄνδρα ἐν ὀρίσει αὐτοῦ, μηδὲ αἰνέσῃ; ἄνδρα ἐν κάλλει αὐτοῦ.

Ibid. xi. Ne abomineris quemquam in vultu ejus, neque laudaveris virum in pulchritudine ejus.

Κάλλος ἐστὶ τὸ ἐν τῇ συνθέσει τῶν μελῶν εὐάρμοστον, ἐπανθοῦσαν αὐτῷ τὴν χάριν ἔχον.

Pulchritudo est bona illa concinnitas in compositione membrorum, floris instar superinductam sibi gratiam habens.

Κάλλος νόμιζε τὴν φρενῶν εὐκοσμίαν.

Theologi. Pulchritudinem existima ornatum animi.

Οὐκ ἀπὸ τῆς διαπλάσεως, ἀλλ' ἀπὸ τῶν τρόπων καὶ τῆς κοσμιότητος τὸ κάλλος χαρακτηρίζεται.

S. *Chrysost.* Non in corporis forma, sed in moribus et modestia pulchritudo sita est.

Εἰς κάτοπτρον κύψας, θεώρει· καὶ εἰ μὲν καλὸς φαίνεται, ἀξία τούτου πράττει· εἰ δὲ αἰσχρὸς, τὸ τῆς βῆσως ἔλλειπὲς ὠραίως καλοκάγαθῶς.

Plutarchi. In speculo te contemplare, et si pulcher appareas, ea fac quæ decent pulchrum; sin deformis, id quod faciei deest honestatē morum supple.

Ἀσωπος ὀνειδιζόμενος ὅτι χαλεπήν ἔχει τὴν ὄψιν, ἔφη· Μὴ μου τὸ εἶδος, ἀλλ' εἰς τὸν νοῦν πρόσχε.

B *Æsopus* ob deformitatem culpatus, dixit: Ne mihi forma, sed mentem aspice.

Ὅταν φύσει τὸ κάλλος ἐπικοσμητὴν τρόπον χρηστὸς, διπλασιῶ; ὁ προσῶν ἀλίσκεται.

Cum naturæ venustatem exornaverint mores Probi, dupliciter aliquis accedens capitur.

(*Menandri.*)

Τὰ τῶν καλῶν φιλήματα φυλάττεσθαι δεῖ, ὡς τὰ τῶν ἰσθλῶν δῆγματα.

Socratis. Oscula formosorum caveuda sunt, sicut morsus venenatorum animalium.

Διογένης, θεασάμενος μαιράκιον εὐμορφον, καὶ διὰ τοῦτο φιλούμενον, ἔφη· Σπούδασον, μαιράκιον, τοῦς τοῦ σώματος ἐραστὰς εἰς τὴν ψυχὴν μεταγαγεῖν.

Diogenes. Diogenes cum vidisset formosum adolescentem formæ causa amari, dixit: Quin operam des, adolescens, ut corporis amatores ad animam transferas.

Ὁ αὐτὸς, θεασάμενος νεανίσκον καλλωπιζόμενον, ἔφη· Εἰ μὲν πρὸς ἄνδρας, ἀτυχεῖ;· εἰ δὲ πρὸς γυναῖκας, ἀδικεῖς.

Idem conspecto adolescente qui se ornabat, dixit: Si viris quidem te ornas, infelix es; sin mulieribus, injustus.

Ἀριστοτέλης, θεασάμενος μαιράκιον ὠραϊζόμενον, ἔφη· Οὐκ αἰσχρὴν, ὅτι, τῆς φύσεως ἄνδρα σε ποιήσῃς, ἑαυτὸν τεθήλυκας;

C *Aristoteles* cum adolescentem se ornare vidisset, dixit: Non erubescis, quod cum natura te virum fecerit, **105** tu teipsum effeminaris?

Ὁ αὐτὸς νέου τινὸς εὐειδοῦς μὲν τὴν ὄψιν, ἀσελγούς δὲ τὸν τρόπον, λοιδορουμένου αὐτοῦ καὶ λέγοντος, εἰ βίσις αὐτῷ ἐμισεῖτο ὑπὸ τῶν πολιτῶν, ἀπήγατο ἔν, ἔφη· Ἐγὼ δὲ ἀπηγξάμην ἄν, εἰ ἐπίσης σοι τῶν πολιτῶν ἐφιλοῦμην.

Idem cum juvenis quidam facie formosus, sed moribus petulans, inter alia convicia ei diceret: Si tam exosus essem civibus, ut tu es, laqueo vitam finirem, respondit: Ego vero laqueum mihi inferrem, si ita me cives amarent ut te.

Ἐν καλῶν ἔχῃς σῶμα καὶ ψυχὴν κακὴν, καλὴν ἔχεις νεῦν καὶ κακὸν κυβερνήτην.

Isocratis. Si pulchrum tibi corpus est, et anima mala, bonam navim habes et malum gubernatorem.

Καλὴν γυναῖκα ἔαν ἴδῃς, μὴ θαυμάσῃς·

Pulchram mulierem si vides, ne mireris;

Τὸ γὰρ πολὺ κάλλος καὶ ψόγῶν πολλῶν γέμει.

Eximia enim forma multis etiam criminibus scatet.

(*Incerti.*)

Σιμοκάτου τὴν τε θέαν οὔτε λόγος ἐκφράσειεν, οὔτε ζωγράφου χεῖρες μιμήσαιντο. Ἦν γὰρ ὁ νεανίας εὐσθενής, ὀρθός, τὸ περιστέριον λάσιος· οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ δορκάδος αὐτῷ, τὸ δὲ βλέμμα οὔτε θυμῷ φοινισσόμενον, οὔτε μαλακώτερον τῇ ὑγρότητι, ἀλλ' ἄνδρειον καὶ πρῶν ἄνδρος· ἢ δὲ χροιά ἡ τοῦ σώματος οὔτε πρὸς τὸ μελανώτερον μετεσκεύαστο. Ἦ δὲ θριξὶ ἡρέμα πως ἐπεκύμαιεν, ἐν τῇ οὐλότῃ κυανίζουσα. Αἱ δὲ παρειαὶ οὔτε κατέρβου [κατέρουθραι], γυναικῶδες γὰρ, οὔτε πάλιν ὠχρότητι τὴν εὐπρέπειαν ἐπεστυγάζον.

D *Simocatus.* Simocati formam nec exprimere sermo, neque manus pictoris imitari poterant. Erat enim juvenis robustus, erectus, hirsuto pectore, oculis capreoli, visu autem neque minaci et rubicundo, neque humido et molli, sed virili simul et miti: corporis colore, nec albebat nimium, neque nigricabat. Cæsaries vero placide fluctuabat, eripaa et subcærulei coloris. Denique genæ, neque rubebant, quod muliebres est, neque pallore venustatem obfuscabant.

Κάλλος δεξύτερον τιτρώσκει βέλους, καὶ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν εἰς τὴν ψυχὴν καταρρέει.

Leucippes. Pulchritudo acutius telo vulnerat, et per oculos in animam defluit.

ΛΟΓΟΣ ΣΔ'.

SERMO LXI [at. CXI].

Περὶ δόξης.

De gloria.

Ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ τὰ ἄλλα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.

Matth. vi. Querite primum regnum Dei et justitiam ejus, et hæc omnia adjicientur vobis.

Rom. viii. Non comparandæ sunt afflictiones præsentis temporis cum gloria futura quæ revelabitur nobis.

Prov. iii Sapientes gloriam possidebunt, Impii autem dum evehuntur ignominiam acquirunt.

Prov. xxi. Via justitiæ et misericordiæ inveniet vitam et gloriam.

Sapientibus adest timor Domini et divitiæ et gloria et vita.

Eccli. vii. Ne ridiculus fias in gloria tua, et tempore gloriæ ne extollaris.

Ne petas principatum a domino, nec a rege solum gloriæ.

Multi potentes magna ignominia affecti sunt, et gloriosi in manus aliorum traditi sunt.

Ibid. ix. Ne æmuleris gloriam peccatorum.

Ibid. iv. Magnati humilia caput tuum.

Ibid. viii. Ne contendas cum homine potente, ne quando incidas in manus ejus.

Cum te potens aliquis ad se vocat, cedito, et tunc maxime te vocabit.

Noli te parem facere magnatibus in medio ipsorum.

S. Basilii. Si gloriam quæris, et cupis superior multis videri, et in rebus mundanis clarus fieri, sis justus, temperans, prudens, fortis, et patiens in **106** adversis pro religione suscipiendis. Sic enim et teipsum servabis, et per majora hora majorem adeptus eris splendorem.

Præsidentem conditionis suæ dignitas ne extollat, ne excidat beatitudinis præconio humilitati proposito.

Ejusdem. Debebat homo in gloria quæ penes Deum est manere, et sic non fictam celebritudinem, sed veram, Dei potentia promotus, habuisset: sed quoniam divinæ gloriæ desiderium deposuit, majorem exspectans, et quod assequi non poterat desiderans, id etiam perdidit quod habere poterat.

Ejusdem. Volo tibi vehementius inseri admirationem creationis. Primum igitur cum vides herbam graminis et florem, ad humanæ naturæ considerationem te convertas, memor comparationis apud sapientem Isaiam, quod omnis caro fenum sit, et omnis gloria hominis tanquam flos feni. Nam hujus vitæ brevitatis, et tam brevi tempore durans humanæ felicitatis lætitia et hilaritas, aptissime a propheta in hanc similitudinem trahitur. En aliquis floridi corporis hodie, et prædeliculis carnosus, pulchro colore nitidus, ætatis vigore vegetus, nervosus et prævalidus, hic idem cras miserabilis est, vel tempore tabefactus, vel morbo dissolutus. Alius præclarus est pecuniis et opibus, ambit eum adulatorum turba, comitantur amici ficti et sui ipsorum gratia colentes ipsum, adsunt cognati plurimi et hi quoque simulati, denique infinita est caterva sive victus sive alterius utilitatis gratia ei adhærentium, quos ille et procedendo in publicum et redeundo secum trahens, invidiosus est obviis. Vides præterea divitiis accedere civilem quemdam potentiam, aut etiam honores a regibus

Οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς.

Δόξαν σοφοὶ κληρονομήσουσι, οἱ δὲ ἀσεβεῖς θάψουσιν αἰτιμίαν.

Ὁδὸς δικαιοσύνης καὶ ἐλεημοσύνης εὐρήσεται ζωὴν καὶ δόξαν.

Γενεῶ σοφῆ φόβος Κυρίου, καὶ πλοῦτος, καὶ δόξα, καὶ ζωὴ.

Μὴ δὸς μῶμον ἐν τῇ δόξῃ σου, καὶ ἐν ἡμέρᾳ δόξης μὴ ἐπαίρου.

Μὴ ζῆτει παρὰ κυρίου ἡγεμονίαν, μηδὲ παρὰ βασιλείως καθέδραν δόξης.

Πολλοὶ δυνάσται ἠτιμώθησαν σφόδρα, καὶ ἔθρονοι παρεδόθησαν εἰς χεῖρας ἐτέρων.

B Μὴ ζηλώσεις; δόξαν ἀμαρτωλῶν.

Μεγιστάνι ταπεινὸν τὴν κεφαλὴν σου.

Μὴ διαμάχου μετὰ ἀνθρώπου δυνάστου, μὴ ποτε ἐμπέσης εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ.

Προσκαλουμένου σε δυνάστου ὑποχωρῶν γίνου, καὶ τότε μάλιστα προκάλεσεται.

Ἐν μέσῳ μεγιστάνων μὴ ἐξισάζου.

Εἰ δόξης ἐπιθυμεῖς, καὶ βούλει τῶν πολλῶν ὑπερβαίνεσθαι, καὶ εὐδόκιμος ἐν τοῖς κοσμικοῖς πράγμασι γίνεσθαι, ἔσο δικαίος, σώφρων, φρόνιμος, ἀνδρείος, ὑπομονητικὸς ἐν τοῖς ὑπὲρ εὐσεβείας παθήμασιν. Οὕτω γὰρ καὶ σεαυτὸν σώσεις, καὶ ἐπὶ μίλλοσιν ἀγαθὸς μέλλουσα ἔξεις τὴν περιφάνειαν.

C Τὸν προεστῶτα μὴ ἐπαίρετω τὸ ἀξίωμα, ἵνα μὴ ἐκπέσῃ τοῦ μακαρισμοῦ τῆς ταπεινοφροσύνης.

Ἄφειλεν ἄνθρωπος ἐν τῇ παρὰ Θεοῦ δόξῃ μεμνηγένηται, καὶ εἶχεν ἂν ὕψος οὐκ ἐπίπλαστον, ἀλλ' ἀληθινόν, δυνάμει Θεοῦ μεγαλυνομένοσ. Ἐπειδὴ δὲ τῆς τῆς θείας δόξης ἐπιθυμίαν μετέβηκε καὶ μέλλουσα προσδοκῆσας, σπεύσας ὑπερ οὐκ ἠδύνατο λαβεῖν, ἀπώλεσεν ὑπερ ἔχειν ἠδύνατο.

D Βούλομαι σοι σφοδρότερον τῆς κτίσεως ἐνιδρυθῆναι τὸ θαῦμα. Πρῶτον μὲν οὖν ὅταν ἴδῃς βοτάνην χόρτου καὶ ἄνθος, εἰς ἐννοίαν ἔρχου τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, μεμνημένοσ τῆς εἰκόσος τοῦ σοφοῦ Ἠσαίου, οὗ « Πᾶσα σὰρξ χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου. » Τὸ γὰρ ὀλιγοχρόνιον τῆς ζωῆς, καὶ τὸ ἐν ὀλίγῳ περιχαρὲς καὶ ἡλαρδὸν τῆς ἀνθρωπίνης εὐημερίας, καιριωτάτης παρὰ τῷ προφήτῃ τετύχηκε τῆς εἰκόσος. Σήμερον εὐθαλῆ; τῷ σώματι, κατασεσκαρκωμένοσ ὑπὸ τρυφῆς, ἐπανθοῦσαν ἔχων τὴν εὐχροίαν, ὑπὸ τῆς κατὰ τὴν ἡλικίαν ἀκμῆς σφριγῶν καὶ σύντονος, καὶ ἀνυπόστατος τὴν ὁρμὴν αὐρίου ὁ αὐτὸς οὗτος ἐλεεινός, τῷ χρόνῳ μνησθεισ, ἢ νόσῳ διαλυθείσ. Ὁ δεινὰ περιβλεπτός ἐπὶ χρημάτων περιουσίᾳ καὶ πλήθος περὶ αὐτὸν κοιλῶν, δορυφορία φίλων προσποιητῶν τὴν ἐπ' αὐτοῦ χάριν θεραπευόντων, πλήθος συγγενείας καὶ ταῦτες κατεσχηματισμένης, ἰσμὸς τῶν ἐφεπομένων μυρίσ τῶν τε ἐπισιτίων, καὶ τῶν κατὰ τὰς ἄλλας χρείας αὐτῷ προσεδρεύοντων, οὗσ καὶ προτῶν, καὶ πάλιν ἰπανίων ἐπισυρρόμενοσ ἐπιφρονός ἐστὶν τῶν ἐντογχανουσιν. Πρὸς δὲ τῷ πλοῦτι εὖρος; καὶ πολιτικῆν

τινα δυναστείαν, ἢ καὶ τὰς ἐκ βασιλείων τιμὰς ἐθνῶν ἐπιμέλειαν ἢ καὶ στρατοπέδων ἡγεμονίαν, καὶ τὸν κήρυκα μέγα βοᾶντα προϊόντα πρὸ αὐτοῦ, τοὺς βιβδοφόρους· ἔνθεν καὶ ἔνθεν βαρυτάτην κατάπληξιν τοῖς ἀρχομένοις ἐμβάλλοντας, τὰς πληγὰς, τὰς δεσμεύσεις, ἐπαγωγὰς, τὰ δεσμοτήρια, ἐξ ὧν ἀφόρητος ὁ παρὰ τῶν ὑποχειρίων συναθροίζεται φόβος. Καὶ τί μετὰ τοῦτο; Μία νύξ, ἢ πυρετὸς ἢ πλευριτις, ἢ περιπνευμονία, ἀνάρπαστον ἐξ ἀνθρώπων ἀπάγουσα τὸν ἄνθρωπον, οἴχεται, πᾶσαν τὴν κατ' αὐτὴν σκευὴν ἐξαπίνης ἀπογυμνώσασα, καὶ ἡ δόξα ἐκείνη, ὡσπερ ἐνύπνιον, ἀπηνέχθη. Ὡστε ἐπιτίτεται τῷ προφήτῃ ἡ πρὸς τὸ ἀδρανέστατον ἄνθος ὁμοίωσις τῆς ἀνθρωπίνης δόξης.

Δόξης ἀεὶ φρόντιζε τῆς αἰωνίου·

Ἡ γὰρ παραῦσα ψεύδεται καθ' ἡμέραν.

Δόξαν δίωκε, μήτε πᾶσαν, μήτε ἄγαν·

Κρείσσον γὰρ εἶναι τοῦ δοκεῖν· εἰ δ' ἄμειρος εἶ,

Μὴ τὴν κενὴν θήρευε, μηδὲ τὴν νέαν.

Ejusdem. Subjiciamur et Deo, et nobis invicem et principibus in terra, idque eo magis, quo leniores et benigniores illi fuerint. (Malum enim est benignitatem principum frangere perveracia, et cavendum) ne in nosipsos asperitatis illorum culpa recidat, si tranquillitatem immisso vento solverimus, luci tenebras immiserimus, et absinthium melli miscuerimus.

Ἡ μὲν γὰρ παρὰ τῶν ἀνθρώπων δόξα τῶν δοξαζόντων μιμεῖται τὴν εὐτέλειαν, ὅθεν καὶ μεταπίπτει βραδίως· ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἀκίνητος μένει διηγενηώς. Καὶ ταῦτ' ἀμφοτέρωθεν ἐπὶ τῆς ἀκίνητης, καὶ ἐκείνης τὸ ἐμμετάπτωτον, καὶ ταύτης τὸ μόνιμον, οὕτως· ἔλεγεν· « Πᾶσα ἀρετὴ χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου. » Ἀπασαν τὴν ἀνθρωπίνην εὐμερίαν οὐδὲ πρὸς χόρτον, ἀλλ' ἑτέραν ὕλην εὐτελεστέραν ὁ προφήτης παρέβαλεν, ἄνθος αὐτὴν ὀνομάσας χόρτου πᾶσαν ὄμοῦ. Οὐδὲν γὰρ μέρος αὐτῶν προέθηκεν, ὅσον πλοῦτον, ἢ τρυφήν, ἢ δυναστείαν, ἢ τιμὴν, ἢ τι τοιοῦτον· ἀλλὰ πάντα τὰ ἐν ἀνθρώποις λαμπρὰ μιὰ προσηγορίᾳ τῆς δόξης περιβαλὼν, οὕτως ἐπήγαγε τὴν εἰκόνα τοῦ χόρτου, εἰπὼν· « Πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου, ἐξηράνθη χόρτος, καὶ τὸ ἄνθος ἐξέπεσεν. »

Φύσει μὲν γὰρ χόρτου (φησὶν) ἔοικε τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος, ἄνθη δὲ χόρτου ἢ ἐπιγινωμένη δόξα καὶ δυναστεία. Καθὰπερ τοῦ χόρτου ξηραίνονμένου τὸ ἄνθος ἐκπίπτει, οὕτω τοῦ θανάτου τοῖς ἀνθρώποις ἐπιόντος ἡ δυναστεία καὶ ἡ ὑπερηφάνεια σβέννυται.

Τὰ μὲν φυτὰ ἀπὸ τῆς ρίζης, ἡ δὲ δόξα ἀπὸ τῆς πρώτης λήψεως [αἰ. λήξεως] αὐξάνει.

Οὐδεὶς φροντικῶν δόξης ἀγαθῆς γένοιτ' ἂν ἀνήρ. φαῦλος. Καλὸν δὲ ἀντὶ [αἰ. ἀρ'] βραχείας ἀπολαύσεως ἀλλάξασθαι δόξαν αἰώνιον.

Ἄξιωμα μέγιστόν ἐστιν οὐ τὸ κεχρῆσθαι τιμαῖς [αἰ. τιμῆς], ἀλλὰ τὸ ἀξιὸν ταυτὸν [for. αὐτῶν] εἶναι νομιζεσθαι.

Ἦν τὰς δόξας ζηλοῖς, τούτων καὶ τὰ ἀγαθὰ πράξῃς.

conferri, provinciarum curam, imperium militare, præconem alta voce autecedentem, satellites utriusque gravissimum terrorem incutientes subditis, verbera, vincula, abductiones, carceres, unde timor subditorum intolerabilis fit. Sed quid postea? Una nox et febris, aut costarum aut pulmonis acuta ægritudo, ex vivis raptum hominem aufert. Sic tota illius scena subito denudatur, et gloria illa tanquam somnium evanescit. Commodè igitur et vere infirmissimo flori humanam gloriam comparavit propheta.

Curæ tibi æterna semper sit gloria :

Præsens enim quotidie fallit.

Gloriam sequitur nec omnem neque nimium.

Præstat enim esse quam videri : sin temperare tibi [nequis,

107 Inanem gloriam aut novam saltem ne captes.

(Theologi.)

principibus in terra, idque eo magis, quo leniores et benigniores illi fuerint. (Malum enim est benignitatem principum frangere perveracia, et cavendum) ne in nosipsos asperitatis illorum culpa recidat, si tranquillitatem immisso vento solverimus, luci tenebras immiserimus, et absinthium melli miscuerimus.

Chrysost. Etenim quæ ab hominibus confertur gloria, conferentium vilitatem sequitur, quare etiam facile dilabitur : divina vero non ita fluxa est, sed perpetuo stabilis manet. Et hæc ambo docens propheta, illius, inquam, lubricitatem et hujus stabilitatem, his verbis utitur : « Omnis caro fenem est, et omnis gloria hominis eou flos feni : » quibus omnem humanam felicitatem ne feno quidem, sed viliori materiæ comparando, florem feni totam eam simul nominavit. Nullam enim partem ejus præfert, ut divitias, aut voluptatem, aut potentiam, aut honorem, aut aliquid hujusmodi, sed omnia inter homines splendida comprehendens una appellatione gloriæ, feni similitudinem subjungit, inquit : « Omnis gloria hominis est tanquam flos graminis, grameu exaruit et flos cecidit. »

S. Cyrilli. Hominum genus simile est naturæ graminis, flores autem graminis sunt quæ accrescit gloria et potentia : et sicut arescente gramine flos excidit, sic morte hominibus ingruente potentia et superbia exstinguuntur.

Plutarchi. Plantæ quidem a radice, gloria vero (a bono opere) crescit.

Nullus honestam gloriam curans, vir malus esse potest. Pulchrum est enim pro brevi voluptate æternam gloriam permutando nancisci.

Aristot. Maxima dignitas est, non quidem usurpare honorem, sed honore dignum existimari.

Isocratis. Quorum gloriam æmularis, eorumdem bona facito.

Puilonis. Qui didicit obedire mox etiam imperare A discit. Nam qui subijci non antea didicerit, nec obedire institutus fuerit, is nequaquam verus est princeps, licet totius terræ et maris imperium habeat.

Ex Antiquitatibus Josephi. Omnes qui recte obedire didicerunt, scient etiam imperare, potestatem adepti.

SERMO LXII [al. XCIX].

De invidia.

Math. xx. Venientes autem primi putabant se plura acceperunt, et ipsi quoque acceperunt denarium singuli.

108 *Jac. iii.* Ubi æmulatio et contentio, ibi inconstantia et omne opus pravum.

Salomon. Invidia quod utilius est præferre nescit. Æmulator socius socium.

Eccli. xxxvii. Ne consultes cum eo qui te suspectum habet; æmulantibus absconde consilium tuum.

S. Basilii. Invide, quid suspiras? propriumne malum, aut alienum bonum?

Non vides qualis res simulatio sit? et hæc fructus est invidiæ. Animus enim duplex, et diversis æmulus se partibus, ex invidia maxime hominibus accedit.

Nullus perniciosior affectus animis hominum in nascitur quam invidia.

Nam ut ærugo ferrum, sic invidia quam infect animam consumit.

Canes nutritione cicurantur, et cultu mansuescunt leones: invidi vero ad obsequia magis effe rantur.

Scriptura multis in locis invidiam cum cæde nominat.

Quemadmodum rubigo peculiare est vitium frumenti, sic invidia morbus est amicitiæ.

Inimici probitatis dæmones cum sibi familiares et congruas hominum voluntates invenerint, omnibus modis abutuntur eis ad suam libidinem, ita ut etiam oculis invidorum ad ministerium suæ cupiditatis utantur.

Theologi. Noli invidere præclarum aliquid facienti, quamvis illum tibi invidum esse persuasus sis, ac ideo succenseas.

Utinam pereat ex hominibus invidia, habentium se consumptio, et affectorum ærugo: solus inter affectus injustissimus simul et justissimus; justum dico, quoniam lædit a quibus fovetur; injustum, quia præclaris omnibus molestus est.

S. Chrysost. Invidet quidem dæmon, sed hominibus, nulli vero dæmoni; tu vero cum sis homo, hominibus invides, et quomodo consequeris veniam?

Si ille qui diligit amantem, nihil plus habet publicano: qui odio habet immeritum, qualem ille benevolentiam assequetur?

Ὁ μαθὼν ἀρχεσθαι, καὶ ἀρχεῖν εὐθὺς μαθηθεὶς· οὐδὲ γὰρ, εἰ πάσης γῆς καὶ θαλάσσης τὸ κράτος ἀνάψαιτό τις, ἀρχὼν ἂν εἴη πρὸς ἀλήθειαν, εἰ μὴ μάθῃ καὶ προκαταδευθεῖν τὸ ἀρχεσθαι.

Πάντες οἱ ἀρχεσθαι καλῶς μαθητότεροι, καὶ ἀρχεῖν εἰσονται, παρελθόντες εἰς ἐξουσίαν.

ΛΟΓΟΣ ΞΒ΄.

Περὶ φθόνου.

Ἐλθόντες δὲ καὶ οἱ ἰσχυροὶ ἐνόμισαν ὅτι πλεονεκτήσονται, καὶ ἐλαβον καὶ αὐτοὶ ἀνά θηνάριον.

Ὅπου ζῆλος καὶ ἐριθεία, ἐκεῖ ἀκαταστασία καὶ πᾶν φαῦλον πρᾶγμα.

Φθόνος οὐκ οἶδα προτεμεῖν τὸ συμφέρον.

Τῷ ἀνδρὶ ὁ ζῆλος παρὰ τοῦ ἐταίρου αὐτοῦ.

Μὴ συμβουλευέου μετὰ ὑποβλεπομένου σε· ἀπὸ τῶν ζηλοῦντων ἐκκρυψον βουλήν σου.

Τί στενάζεις, φθονερέ; τὸ ἴδιον κακὸν, ἢ τὸ ἄλλοτριον ἀγαθόν;

Οὐχ ὄρεξ ἡλικίον ἐστὶν ἢ ὑπόκρισις; καὶ αὕτη καρπὸς ἐστὶ τοῦ φθόνου. Τὸ γὰρ διπλοῦν τοῦ ἥθους ἐκ φθόνου μάλιστα τοῖς ἀνθρώποις γίνεται.

Φθόνου γὰρ πῆθος οὐδὲν ἄλθρούτερον ψυχῆς ἀνθρώπων ἐμφύεται.

Ὅσπερ γὰρ ἰὸς τὸν σίδηρον, οὕτως ὁ φθόνος τὴν ἔχουσαν αὐτὸν ψυχὴν ἐξανάλισκει.

Οἱ κύνες τρεφόμενοι ἡμεροῦνται, καὶ οἱ λιότες χειροφθεῖς θεραπευόμενοι γίνονται. Οἱ ἐξ βάσκανοι ταῖς θεραπαίαις πλέον ἐξαγριάζονται.

Ἔθος τῆ Γραφῆς πολλαχῶς μετὰ τοῦ φθόνου τίθει τὸν φθόνον.

Ὅσπερ ἡ ἐρυσίθη ἴδιόν ἐστι τοῦ σίτου νόσημα, οὕτως ὁ φθόνος φιλίας ἐστὶν ἀρρώστημα.

Οἱ μισόκαλοι δαίμονες ἐπειδὴν οἰκαίαις ἐαυτοῖς εὐρωσι προαιρέσεις, παντοίως αὐταῖς ἀποκέρχρηται πρὸς τὸ ἴδιον βούλημα, ὥστε καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς τῶν βασκάνων εἰς ὑπηρεσίαν χρήσασθαι τοῦ ἴδιου βελήματος.

Μὴ φθονήσεις τῷ κατορθοῦντι ὀφθάνηθεις [scilicet ὡς φθονηθεῖς], καὶ φθονεῖσθαι πεισθεῖς, καὶ διὰ τοῦτο κατενεχθεῖς.

Ὡς ἀπλοῖοιτο ἐξ ἀνθρώπων ὁ φθόνος, ἢ δαπάνη τῶν ἐγόντων, ὁ τῶν πασχόντων ἰός: τὸ μόνον τῶν παθῶν ἀδικώτατον τε ἅμα καὶ δικαιοτάτον· τὸ μὲν, ὅτι πᾶσι διοχλεῖ τοῖς καλοῖς, τὸ δὲ, ὅτι ἀδικαί τοῖς ἐχόντας.

Ὁ δαίμων φθονεῖ μὲν, ἀνθρώποις: δὲ, δαίμονι δὲ οὐδενί· σὺ δὲ ἀνθρώπος ὢν, ἀνθρώποις φθονεῖς, καὶ πόλας τεύξῃ συγγνώμης;

Εἰ γὰρ ὁ τὸν φιλοῦντα ἀγαπῶν οὐδὲν πλέον ἔχει τελώνου, ὁ τὸν οὐδὲν ἀδικοῦντα μισῶν πόλας τεύξεται φιλάνθρωπιας;

Ἀριστοτέλης, Φθόνος, φησιν, ανταγωνιστής ἐστὶ ἅ τῶν εὐτυχούντων.

Τοῖς μὲν διὰ τοῦ ἡλίου πορευομένοις ἔπεται κατὰ ἀνάγκην σκιά· τοῖς δὲ διὰ τῆς δόξης βαδίζουσιν ἀκολουθεῖ φθόνος.

Τὸ τῆς δόξης κάλλος ὡσπερ ὑπὸ νόσου τοῦ φθόνου ταχὺ καταφθείρεται.

Ἀνίχαρσις ὁ Σκύθης ἐρωτηθεὶς, διὰ τίνα αἰτίαν ἄνθρωποι λυποῦνται πάντοτε, ἔφη· Ὅτι οὐ μόνον αὐτοὺς τὰ ἴδια κακὰ λυπεῖ, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀλλότρια ἀγαθὰ.

Ὅσπερ ὑπὸ τοῦ ἰοῦ τὸν σίδηρον, οὕτω τοὺς φθονερούς ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἥθους κατεσθίεσθαι.

Ὁ αὐτὸς τὸν φθόνον εἶπεν Ἰλκος εἶναι τῆς ἀληθείας.

Φθόνος στάσις ἀρχὴν ἀπεργάζεται.

Πολλοὶ θανόντας ἀμείβουσι τοῖς τάφοις, οὐδὲ τῷ φθόνῳ πρότερον ἤλγυναν ζῶντας.

Ὁ αὐτὸς τὸν φθόνον ἔφη τῆς ψυχῆς εἶναι πρίονα.

Κλεόβουλος ὁ Λίνδιος ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τίνος, τίνα δει μάλιστα φυλάττεσθαι, εἶπεν· Τῶν μὲν φίλων τὸν φθόνον, τῶν δὲ ἐχθρῶν τὴν ἐπιβουλὴν.

Βίων ὁ σοφιστής, ἰδὼν τίνα φθονερὸν σφόδρα κενυρότα, εἶπεν· Ἡ τοῦτω μέγα κακὸν συμβέβηκεν, ἢ ἄλλῳ μέγα ἀγαθόν.

Ἄγαθων εἶπε τοὺς φθονερούς τῶν ἀνθρώπων οὐχ οὕτως εὐφραίνεσθαι ἐπὶ τοῖς ἰδίοις ἀγαθοῖς, ὡς ἐπὶ τοῖς ἀλλοτρίοις κακοῖς.

Θεμιστοκλῆς μείρακιον ὢν οὐδὲν ἔφη πράττειν λαμπρόν· οὕτω γὰρ φθονεῖσθαι. Καθάπερ γὰρ αἱ κανθαρίδες ἐμφύονται μάλιστα τῷ ἀκμάζοντι σίτῳ καὶ τοῖς εὐθαλέσι βόβοις· οὕτω ὁ φθόνος ἄπεται μάλιστα τῶν χρηστῶν καὶ αὔξανομένων πρὸς ἀρετὴν, καὶ δόξαν ἡθῶν καὶ προσώπων κερτημένων.

ΛΟΓΟΣ ΞΓ'.

Περὶ γέλωτος.

Ὅσαι ὑμῖν οἱ γελῶντες, ὅτι πενήθετε καὶ κλαύετε.

Διογρότης, καὶ μυρολογία, καὶ εὐτραπελία, καὶ τὰ οὐκ ἀνήκοντα, μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, ἀλλὰ μᾶλλον εὐχαριστία.

Διήγησις μυρῶν προσόχθισμα, καὶ ὁ γέλως αὐτῶν ἐν σπατάλῃ ἀμαρτίας.

Ἄχρι μὲν γὰρ μειδιάματος παιδρῶν τὴν διάχυσιν τῆς ψυχῆς ὑποβαίνειν οὐκ ἀπρεπές, ὅσον δεῖξαι μόνον τὸ γεγραμμένον· «Καρδίας εὐφρανομένης, πρόσωπον θάλλει.» Ἐκκαχλάζειν δὲ τῇ φωνῇ [αἰ. τὴν φωνήν], καὶ ἀναδράσασθαι [αἰ. ἀναδράζεσθαι] τὸ σῶμα, οὐ τοῦ [δοκίμου] περικρατῶς ἔχοντος ἑαυτοῦ.

Γέλως θυμὸς ἐμφρων προσιμότερος. Αὐστηρᾶ γὰρ διαθέσει προσώπου κερτορθοῦται ψυχῇ.

Aristotel. Aristoteles, Invidia, inquit, hostis est fortunatorum.

Plutarch. In sole ambulantes necessario sequitur umbra, in gloria vero constitutos invidia.

Gloriæ pulchritudo ab invidia quasi morbo statim corrumpitur.

Anachars. Anacharsis Scythia interrogatus cur homines generatim tristenter, dixit: Quia non solum propria mala eis molesta sunt, sed etiam aliena bona.

109 *Plutarch.* Ut ferrum æruginè consumitur, sic invidi suoapte ingenio.

Democrit. Idem dixit invidiam esse ulcus animæ (1).

B

Invidia seditionis initium parit.

Socrat. Multi in monumenta defunctorum gratos et beneficos se exhibent, quos antea præ invidia vivere dolebant.

Idem dixit invidiam animæ serram esse.

Cleobul. Cleobulus Lindius, interrogatus a quodam quænam præcipue cavenda sint, dixit: Amicorum quidem invidiam, inimicorum autem insidiarum.

Bion. Bion sophista cum vidisset invidum quemdam valde tristenter demisso in terram vultu, dixit: Aut huic magnum malum contigit, aut alii cuiuspiam magnum bonum.

Agathon. Agathon dixit invidos homines non tam lætari propriis bonis, quam alienis malis.

C

Themistocles adhuc adolescens nihil dum præclare se facere dixit: nondum enim invideri sibi. Nam sicut cantharides vegeto maxime tristicio innascuntur, et rosis pulchre florentibus: sic invidia maxime invadit bonos viros, et in virtute proficientes, et ingenii personæque gloriam sustinentes.

SERMO LXIII [αἰ. LXXI].

De risu.

Luc. vi. Væ vobis qui ridetis nunc, quoniam lugere bitis et flebitis.

Eph. v. Obscenitas, nec stultiloquium, nec cavillatio, aut ea quæ non conveniunt, ne nominentur quidem inter vos, sed potius gratiarum actio.

Sirach. Narratio stultorum offensio est, et risus eorum in deliciis peccati.

S. Basilii. Ad lenem usque risum animæ hilaritatem subindicare non dedecet, juxta Scripturam, quæ ait: «Lætante corde vultus ridet.» «Caohinnari autem voco, et concuti corpore, non est hominis probi, neque sui compotis.

Theologi. Animus gravis et prudens melior æ dignior est risu; severus enim habitus faciei omen dat animam.

(1) In Stobæi locis Socrati attribuitur hoc dictum.

Sapientium animæ tristes sunt et in se contra-
ctæ, insipientium vero inflantur et diffiunt.

Isocrat. Ne serius esto in rebus jocosis, neque inter seria ridiculus gaude. Nam quod intempes-
tivum est, ubique molestum est.

Moschion. Qui cum adolescente ridere vult, tur-
pes contumelias et reprehensionem lucrabitur.

Catonis. Qui in ridiculis seriis sunt, in seriis
sunt ridiculi.

Straton. Stratonicus citharædus cum vidisset
quemdam imperite jaculantem, abiens ad ipsum
scopum constitit, et cum quidam interrogaret cau-
sam, respondit: « Ne feriar. »

SERMO XLIV [al. XXXVI].

De rationali, et ratione seu cogitationis.

Math. XII. Bonus homo bona profert ex bono
thesauro cordis, et malus homo ex malo thesauro
mala profert.

Salomonis. Prudentis cogitationes vitæ sunt
vitæ: a cogitationibus autem ejus replebitur vir bo-
nus.

Prov. XII. Cogitationes justorum judicia sunt.

Ecclesi. XXVII. Ut sordes in excusso cribro, ita
spurcitiis hominis ratio discernit (vel spurcitiis
inhæret cogitationi hominis).

Prov. XIX. Multæ sunt cogitationes in corde homi-
nis; consilium autem Dei superabit in æternum.

Theologi. Ratio melior est actionibus aut pecu-
niis. Nam istæ corrumpuntur, ratio permanet.

S. Chrysost. Aviculis ideo datæ sunt alæ, ut fu-
giant laqueos; et ratio hominibus, ut a peccatis
effugiant.

Mens non desinit producere cogitationes; tu
vero malas evelle, bonas cole.

Clementis. Abstinencia factorum non justum red-
dit fidelem, sed cogitationum castitas et puritas.

Plutarchi. Solem sæpe nubes obumbrant, ratio-
nem affectus.

Pedi spinam, brutæ animæ ignorantiam eximere
oportet.

Qui omnia secum ratione considerat,

Malum removet, bonum autem carpit.

(*Philemonis.*)

Isocrat. Quæ tibi ratiocinanti optima videntur,
eadem re ipsa perſice.

Quæ non facere convenit, de his faciendis ac co-
gita quidem.

Quemadmodum ex civitate bonis legibus instituta
hominem seditiosum, sic ex anima cogitationem ad
mala inclinantem fugare oportet.

SERMO LXV [al. IV].

De voluntario et involuntario.

Luc. XII. Servus ille qui voluntatem domini sui
novit et non facit, multis verberibus afficietur; qui
autem ignorat, paucis.

I Cor. IX. Væ autem mihi est, nisi evangelizem.

ΑΙ μὲν τοίνυν τῶν σοφῶν ψυχαὶ σκυθρωπίζουσι
καὶ συστέλλονται· αἱ δὲ τῶν ἀφρόνων ἐπαρόμεναι
διαχέονται.

Μὴ παρὰ γέλοια σπουδαῖζε, μηδὲ παρὰ τὰ σπου-
δαῖα τοῖς γελοίοις χαιρε. Τὸ γὰρ ἀκαιρον πανταχοῦ
λυπηρόν.

Γέλῳ ἢ θέλων μετὰ μειρακίου αἰσχρὰς ὕβρεις
κερδήσει καὶ μέψιν.

Οἱ σπουδάζοντες ἐν τοῖς γελοίοις ἐν τοῖς σπου-
δαίοις γίνονται καταγέλαστοι.

Στρατόνικος ὁ κίθαριστῆς θεασάμενός τινα ἀφρός
τοξεύοντα, ἀπελθὼν ἔστη παρὰ τὸν σκοπὸν· πυ-
θανομένου δὲ τινος τὴν αἰτίαν, « Ὅπως, ἔφη, μὴ
πληγῶ. »

ΛΟΓΟΣ ΕΔ'.

Περὶ λογικοῦ καὶ λογισμοῦ.

Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος, ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ
τῆς καρδίας ἐκβάλλει ἀγαθὰ, καὶ ὁ πονηρὸς ἄ-
θροπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει πονηρά.

Ὅσοι ζωῆς διανοήματα συνετοῦ· ἀπὸ τῶν δια-
νοημάτων αὐτοῦ πλησθήσεται ἄνηρ ἀγαθῶν.

Λογισμοὶ δικαίων κρίματα.

Ἐν κρίσει καὶ κρίσει καὶ κρίσει καὶ κρίσει· οὕτως
σκύδαλα ἀνθρώπου ἐν λογισμῷ αὐτοῦ.

Πολλοὶ λογισμοὶ ἐν καρδίᾳ ἀνδρός· ἡ δὲ βουλὴ
τοῦ θεοῦ κρατήσεται εἰς τὸν αἰῶνα.

Κρεῖστον λογισμὸς πράξεων ἢ χρημάτων. Τὰ
μὲν γὰρ τῆς φθορᾶς ἔστιν, ὁ δὲ ἔσται.

Διὰ τοῦτο πτερὰ τοῖς στρούθιοις, ἵνα φύγη πτεροῦ·
καὶ διὰ τοῦτο λογισμὸς τοῖς ἀνθρώποις, ἵνα ἐκφύ-
γῳσιν ἁμαρτήματα.

Ὅτι παύεται λογισμοὺς ἡ διάνοια τίκτουσα· οὐ
δὲ τοὺς μὲν φαύλους ἐκτίλλει, τοὺς δὲ ἀγαθοὺς
γιάργει.

Οὐχ ἡ τῶν πράξεων ἀποχὴ δικαιοὶ τὸν πιστὸν,
ἀλλ' ἡ τῶν ἐνομιῶν ἀγνοία καὶ εἰλικρινεία.

Ἐπισκοπεῖ τῷ μὲν ἥλιω πολλάκις τὰ νέφη, τῷ δὲ
λογισμῷ τὰ πάθη.

Ἐκ μὲν τοῦ ποδὸς τὴν ἔκταναν, ἐκ δὲ τῆς ἀλόγου
ψυχῆς τὴν ἀγνοίαν ὑπεξείλεσθα δεῖ.

Ὁ τῷ λογισμῷ πάντα παρ' ἑαυτῷ σκοπῶν,

Τὸ κακὸν ἀφαιρεῖ, τὰγαθὸν δὲ λαμβάνει.

Ἄ ἔν σοι λογιζομένῳ βέλτεστα, ταῦτα τοῖς ἔργοις
ἐπιτέλει.

Ἄ μὴ δεῖ ποιεῖν, μηδὲ ὕπνου ποιεῖν.

Δεῖ, ὥσπερ ἐξ ἐνομιουμένης πόλεως φυγεθεῖν
στασιαστὴν ἄνθρωπον, οὕτως ἐκ τῆς ψυχῆς τὸν πρὸς
τὰ φαῦλα κεκλιμένον λογισμὸν.

ΛΟΓΟΣ ΕΕ'.

Περὶ ἐκουσίου καὶ ἀκουσίου.

Ἐκείνος ὁ δοῦλος ὁ γνοὺς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου
αὐτοῦ, καὶ μὴ ποιήσας, δαρήσεται πολλάκις· ὁ δὲ μὴ
γνοὺς, δαρήσεται ὀλίγας.

Ὅσαί δὲ μοί ἐστιν, ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι. Εἰ γὰρ

ἐκὼν τοῦτο πράσσω, μισθὸν ἔχω· εἰ δὲ ἄκων, οἰκονομίαν πεποιτεύμαι.

Ἄκουσιος ἐξῆλθεν ἀπὸ προσώπου ἐξουσιάζοντος.

Ἄμελγε γάλα, καὶ ἔσται βούτυρον. Ἐὰν δὲ ἐκπίεζης μυκτῆρας, ἐξελεύσεται αἷμα· ἐὰν δὲ ἐξέλκῃς λόγους, ἐξελεύσονται κρίσεις καὶ μάχαι.

Τὰ ἐν ἔθου κακὰ οὐ Θεὸν ἔχει τὸν αἴτιον, ἀλλ' ἡμᾶς αὐτούς. Ἀρχὴ γὰρ καὶ βίβα τῆς ἀμαρτίας τὸ ἐφ' ἡμῖν καὶ τὸ αὐτεξούσιον.

Ἐπαινοῦμεν τοὺς κατὰ προαίρεσιν ἀγαθοὺς, οὐ τοὺς ὑπὸ τινος ἀνάγκης εἰς ταῦτο ἤκοντας. Ὄπου γὰρ προαίρεσις ἐτοίμη, τὸ κωλύον οὐδέν.

Βία γὰρ ἢ φόβος ἀρετῆς οὐκ ἂν ποτε γένοιτο βιωσιμότης· ἐθελούσια γὰρ καὶ οὐκ ἀνάγκης τὰ βέλτιστα.

Τὸ ἐκούσιον λυπηρὸν τοῦ ἀκουσίου εὐπρόσπυτον.

Τὸ μὲν γὰρ ἐκούσιον μονιμώτερόν τε καὶ ἀσφαλτέστερον. Φιλεῖ τὸ βίβη κρατούμενον ἐλευθεριάζειν καιροῦ λαδόμενον.

Ποιμὴν ἀμείλγει, εἰ θέλει, καὶ τοὺς τράγους, Ἄλλ' ἀντὶ γάλακτος αἱμάτων πηγὰς οἶσι. Οὐ τοὺς ἀνάγκη τῆς κακίας ἀπεχομένους, ἀλλὰ τοὺς προαιρέσει, στεφανοῖ ὁ Θεός.

Οὐκ ἀνάγκη καὶ βίβα, ἀλλὰ βουλήσει καὶ γνώμῃ προαίρεται ἡμᾶς ὁ Θεός.

Οὐδεὶς καρπὸς ἀνάγκης, ἀλλὰ πᾶς μισθὸς προαιρέσεως· οὐ γὰρ λογίζεται ὁ Θεὸς τὰ ἐξ ἀνάγκης, ἀλλὰ τὰ ἐκ προαιρέσεως κατορθούμενα.

Τὸ ἐκ φύσεως ἀγαθὸν ἀδόκιμον· τὸ δὲ ἐκ προαιρέσεως ἐπαινετόν.

Εἰ βούλει ἀπερᾶσθαι καὶ εὐαρίστως ζῆν, πειρῶ τοὺς συνοικοῦντάς σοι σύμπαντας ἀγαθοὺς ἔχειν· ἔξεις δὲ ἀγαθοὺς, εἰ τοὺς μὲν ἐκόντας παιδεύεις, τοὺς δὲ ἄκοντας, ἔπειτα καὶ χειρωμένους ὑπολύεις, Συμφεύξεται γὰρ τοῖς φεύγουσιν ἡ μοχθηρία ἅμα καὶ ἡ δουλεία· συνηπολιεφθήσεται δὲ τοῖς συμβαλῖναι σοι ἡ χρηστότης καὶ ἡ ἐλευθερία.

ΛΟΓΟΣ ΣΓ'.

Περὶ φόβου Κυρίου, καὶ ἀπλῶς.

Μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποχτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποχτείνειν.

Τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ γὰρ ἀσθενής.

Ἐπ' ἀληθείας καταλαμβάνω, ὅτι οὐκ ἔστι προσωπολήπτης ὁ Θεός, ἀλλ' ἐν παντὶ ἔθνεσιν ὁ φοβούμενος αὐτὸν καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην, δεκτὸς αὐτῷ ἔστιν.

Φόβος Κυρίου πηγὴ ζωῆς, ποιεῖ δὲ ἐκκλίπειν ἐκ παγίβου θανάτου.

Τέλος λόγου τὸ πᾶν ἄκουε, τὸν Θεὸν φοβοῦ, καὶ τὰς ἐντολάς αὐτοῦ φύλασσε· ὅτι τοῦτο πᾶς ἀνθρώπος.

Χρήματα καὶ ἰσχύς ἀνυψοῦσι καρδίαν, καὶ ὑπὲρ ἑμφοτέρα φόβος Κυρίου.

A Nam si volens hoc faciam, præmium habeo : si invitus, dispensatio commissæ est mihi.

Invitus exivit a facie potestatem habentis.

Prov. xxx. Lac si premas, butyrum exit ; qui nares emungit, sanguinem elicit : sed si protuleris verba, lites erumpent et pugnae.

Incerti. Deus non auctor est malorum apud inferos, sed nosipsi. Principium enim et radix peccati est arbitrium nostrum, et voluntatis nostræ libertas.

Laudamus eos qui ex animi instituto, non adacti aliqua necessitate, boni sunt. Nam ubi prompta voluntas est, nihil prohibet.

Vis aut metus non possunt efficere virtutem ; ex voluntate enim, non necessitate proficiuntur bona.

Molestum spontaneum involuntario jucundo præstat.

Theologi. Voluntarium enim stabilius et tutius est. Quod violenter vincitur, id occasionem nactum in libertatem se asserere solet.

Pastor si velit hircos etiam mulget,

Sed pro lacte sanguinis fontes hauriet.

S. Chrysost. Non illos qui necessario, sed qui sponte sua vitis abinent, Deus coronat.

Deus nos alliciat, non vi et necessitate, sed per voluntatem et rationem.

Nullus est necessitatis fructus, sed omnis merces voluntati tribuitur. Non enim reputat Deus quæ necessario, sed quæ ultro consultoque recte geruntur.

Choricii. Productum a natura bonum non approbatur : a voluntate vero natam laudabile est.

Epicteti. Si vis sine perturbatione et placide vivere, fac ut omnes tibi familiares boni sint : erunt autem boni, si volentes erudias, invitos vero (in Græco additur, ἐπειτα καὶ χειρωμένους) dimittas. Simul enim fugientibus illis improbitas et servitus aufugient ; relinquetur autem cum illis qui tibi conversantur probitas et libertas.

SERMO LXVI.

De timore Domini, et de timore in genere.

Matth. x. Ne timeatis ab illis qui corpus occidunt, animam vero occidere non possunt.

Ibid. xxv. Spiritus quidem promptus est, caro autem imbecillis.

Act. xi. In veritate deprehendo, quod Deus non est personarum acceptor, sed in omni gente qui metuit ipsum et justitiam facit, acceptus est ei.

Prov. xiv. Timor Domini fons vitæ, facit autem declinare a laqueo mortis.

Audi omnem sermonis summam, Deum time, et præcepta ejus custodi.

Eccli. xl. Pecuniæ et vires extollant cor, utrumque vero superat timor Domini.

S. Basilii. Timorēs non inutiles sunt prudentibus. A sed valde boni et salubres. Quamvis enim eos fieri deprecamur, **112** factis tamen castigamur. Afflicta enim anima appropinquat Deo, ut pulcherrime alicubi dicit Petrus.

Theologi. Non oportet initio a contemplatione facto in timorem descendere; contemplatio enim freno destituta, cito ad abrupta nos trahere potest; sed timore eruditi, purgati et quasi extenuati in altum efferamur.

Crepitantibus follis terrentur lepores,

Viri autem timidi rerum umbris.

S. Chrysost. Non tantum verbis effici potest quam timore. Nam timor gehennæ regni coronam nobis afferet.

Multorum nobis bonorum, si velimus, causa sit diabolus: metuentes enim insidias ejus, sobrii sumus et memores Dei. Nam qui videt instantem hostem, ad illum confugit qui potest opem ferre.

Climacis. Quemadmodum solis radius per foramen illapsus, quidquid in domo est illustrat, ita ut vel minima videantur, et pulvis ipse volitans: sic etiam Dei timor, cum discretione natus in corde, omnia ejus peccata prodit.

Severiani. Dei timor initium est salutis hominum, et lex divina radix est nobis omnium bonorum.

Bias. Bias interrogatus quidnam in vita metu vacaret, dixit: Recta conscientia.

SERMO LXVII [al. CI].

De lege.

Joan. viii. Judicium meum justum est, quia non sum solus, sed ego et qui misit me; et in lege vestra scriptum est, quod duorum hominum testimonium verum sit.

Rom. i. Qui sine lege peccarunt, peribunt etiam sine lege; et qui in lege peccarunt, per legem judicabuntur.

Salomon. Legem cognoscere est bonæ mentis.

Eccli. xxi. Qui legem Domini servat, imperat cogitationibus suis (vel servat voluntatem ejus).

S. Basilii. Non fieri potest ut servetur qui non facit opera secundum præcepta Domini, neque ullum ex præceptis sine periculo negligitur. Nam inaudita res est constituere nos iudices legislatoris, et legum ejus alias admittere, alias rejicere. Si enim perfectum esse oportet Dei hominem, omnino necessarium est ut in omnibus præceptis absolutus sit, ad modum et summam perfectionem Christi. Imo, ex lege divina, quantumcunque purum sit sacrificium, indignum est cultu Dei.

Legem observans, ejicies timorem.

Vacat enim timore quilibet custos legis. (*Theologi.*)

Duo sunt quibus regimur, natura et lex. Fortior autem est natura quam lex.

S. Chrysost. Peccatis ex necessitate commissis leges etiam ignoscunt.

Legum genera tria sunt, lex naturæ, lex scripta que Moysi data est lex gratiæ.

Οι φόβοι τοῖς εὖ φρονουσὶν οὐκ ἀχρηστοί, ἀλλὰ λίαν καλοὶ καὶ σωτήριοι. Εἰ γὰρ καὶ γίνεσθαι αὐτοῦ ἀπειχόμεθα, γενομένοις γε παιδευόμεθα. Κάμουσα γὰρ ψυχὴ ἐγγίζει Θεῷ, φησὶ που θαυμασιώτατα λέγων ὁ Πέτρος.

Οὐκ ἀπὸ θεωρίας ἀρξαμένους εἰς φόβον χρὴ καταλήγειν. Θεωρία γὰρ ἀγαλλίνωτος τάχα ἂν καὶ κατὰ κρημνῶν ὦσεν· ἀλλὰ φόβος στοιχειουμένους, καὶ καθαιρομένους, καὶ ἵνα οὕτως εἴπω, λεπυνομένους, εἰς ὕψος αἴρῃσθαι.

Φύλλον λαγωὺς ἐκφοβοῦσιν οἱ κτύποι,

Ἄνδρας δ' ἀνάνδρους αἱ σκιαί τῶν πραγμάτων.

Οὐ τοσοῦτον ἐργάσασθαι δυνήσεται λόγος, ὅσην ἐργάζεται φόβος. Ὁ γὰρ τῆς γενένης φόβος τὸν τῆς βασιλείας ἡμῶν κομίζεται στέφανον.

Αἴτιος ἡμῶν πολλῶν ἀγαθῶν, εἰ βουλοίμεθα, ὁ διάβολος· δεδοικότες γὰρ αὐτοῦ τὰς ἐπιβουλὰς, νήφομεν καὶ μεμνήμεθα τοῦ Θεοῦ. Ὁ γὰρ ἐρεσώτα τὸν ἐχθρὸν ὄρων τῷ δυναμένῳ προσηρτίζει βοηθεῖν.

Ὡσπερ ἀκτίς ἡλίου δι' ἀπῆς εἰσελθοῦσα ἐν οἴκῳ πάντα φωτίζει, ὡς καὶ τὸ λεπτότατον ὄρνιθ, τὸν τι κονιορτὸν πατόμενον· οὕτως καὶ φόβος Θεοῦ μετὰ διακρίσεως ἐν καρδίᾳ γενόμενος, πάντα αὐτῇ τὰ ἐπιπέδη ἀμαρτήματα ὑποδείκνυσιν.

Ἄρχη σωτηρίας ἀνθρώπων ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος, καὶ ρίζα πάντων ἐν ἡμῶν ἀγαθῶν ὁ τοῦ Θεοῦ νόμος.

Βίας ἐρωτηθεὶς τί ἂν εἴη τῶν κατὰ τὸν βίον ἔργων, εἶπεν, Ὁρθὴ συνείδησις.

ΛΟΓΟΣ ΕΖ'.

Περὶ νόμου.

Ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστίν, ὅτι μόνος οὐκ εἰμι, ἀλλ' ἐγὼ καὶ ὁ πέμψας με· καὶ ἐν τῷ νόμῳ τῷ ὑμετέρῳ γέγραπται, ὅτι δύο ἀνθρώπων ἡ μαρτυρία ἀληθὴς ἐστίν.

Ὅσοι ἀνόμως ἤμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται· καὶ ὅσοι ἐν νόμῳ ἤμαρτον, διὰ νόμου κριθήσονται.

Τὸ νόμον γῶναί διανοίας ἐστὶν ἀγαθῆς.

Ὁ φυλάσσω νόμον Κυρίου κρατεῖ τοῦ ἐνομήματος αὐτοῦ.

Οὐ δυνατὸν σωθῆναι μὴ ποιῶντα τὰ κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ ἔργα, οὔτε τὸ περιδεῖν τι τῶν προτεταγμένων ἀκίνδυνον. Δεινὴ γὰρ ἡ ἔπαρσις κριτικῆς ἡμᾶς τοῦ νομοθέτου καθέζεσθαι, καὶ τοὺς μὲν ἐγκρίνειν τῶν νόμων, τοὺς δὲ παραπέμπεσθαι. Εἰ γὰρ δεῖ τέλειον εἶναι τὴν τοῦ Θεοῦ ἀνθρωπίνον, ἀνάγκη πᾶσα διὰ πάσης ἐντολῆς καταρτισθῆναι, εἰς μέτρον ηλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ· ἐπεὶ κατὰ τὸν θεῖον νόμον, κἂν καθαρὸν ᾖ τὸ τελούμενον, ἀπρόσδεκτον εἰς θυσίαν τῷ Θεῷ.

Νόμους φυλάττων, τοὺς φόβους ἔξω βαλεῖς.

Ὁ φόβος γὰρ ἔξω πᾶς ὁ τοῦ νόμου φύλαξ.

Δύο μὲν γὰρ τὰ διάγοντα ἡμᾶς ἐστί, φύσις καὶ νόμος. Κρατεῖ δὲ τοῦ νόμου ἡ φύσις.

Ἴσασι καὶ οἱ νόμοι τὰ ἐξ ἀνάγκης συγγινώσκων ἀμαρτήματα.

Εἶδη τῶν νόμων τρία, νόμος ὁ τῆς φύσεως, νόμος ὁ τοῦ γράμματος ὁ τῷ Μωϋσεὶ δοθείς, νόμος ὁ τῆς χάριτος.

Ζάλευκος ὁ τῶν Λοκρῶν νομοθέτης τοὺς νόμους ἄλλοις ἀραγνίοις εἶπεν ὁμοίους εἶναι. Καὶ γὰρ εἰς ἐκείνῃ ἐὰν ἐμπέσῃ μύια ἢ κώνωψ, κατέχεται· ἐὰν δὲ σφήξ ἢ μέλισσα, διαβρήξασα ἀφίσταται. Ἐν τοῖς νόμοις ἐὰν ἐμπέσῃ πένης, συνεχέται· ἐὰν δὲ πλοῦτος, ἢ θύνατος λέγειν, διαβρήξας ἀποτρέχει.

Σύλων ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τινος, πῶς ἀριστα αἱ πόλεις οἰκοῦνται, εἶπε· Ἐὰν μὲν οἱ πολλοὶ τοῖς ἀρχουσι πείθωνται, οἱ δὲ ἀρχοντες τοῖς νόμοις.

Τοῖς μὲν δούλοις ἡ ἀνάγκη νόμος, τοῖς δὲ ἐλευθέροις ὁ νόμος ἀνάγκη.

Νόμος βούλεται μὲν εὐεργετῆν βίον ἀνθρώπων· οὐ δύναται δὲ ὅταν αὐτοὶ βούλωνται πάσχειν· ἐν γὰρ τοῖς πειθομένοις ἐνδεύονται τὴν ἰδίαν ἀρετὴν.

Ὅσπερ τοῖς νοσοῦσιν ἰατροὶ σωτήρας, οὕτω καὶ τοῖς ἀδικουμένοις οἱ νόμοι.

Νόμοι ἀληθέστατοι οἱ δικαιοτάτοι.

Νόμος καὶ ἀρχοντι καὶ τῷ σοφωτέρῳ εἰκεῖν κόμῳ.

Τὰ παρὰ νόμον γινόμενα ἀντὶ μὴ γινομένων εἰσὶ.

ΛΟΓΟΣ ΣΗ'.

Περὶ τοῦ ὅτι δεῖ τιμῶν ἀρετὴν, καὶ κολάζειν κακίαν.

Ἐκπορευοῦνται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως.

Ὅδε Κύριος εὐσεβεῖς ἐκ πειρασμοῦ ρύεσθαι, ἀδίκους δὲ εἰς ἡμέραν κρίσεως κολαζομένους τηρεῖν.

Ἐπιτιμωμένου ἀκολάστου, πανουργότερος γίνεται ἀκακος.

Πανοῦργος, ἰδὼν πονηρὸν τιμωρούμενον, κραταιῶς αὐτὸς παιδεύεται.

Ὅς δίκαιον ἀτιμᾶσαι πτωχὸν συνετὸν, καὶ οὐ καθῆκον δοξάζει ἀνδρα ἑμαρτωλόν.

Ἄδεις τῷ δεομένῳ, καὶ μὴ δῶς τῷ ὀρχουμένῳ, ἵνα μὴ μετὰ τῶν σῶν χρημάτων καὶ τὴν ψυχὴν ἀπολέσῃς τὴν ἐκείνου· σὺ γὰρ αἴτιος εἶ τῆς ἐκείνου ἀπωλείας διὰ τῆς ἀκαίρου φιλοτιμίας. Εἰ γὰρ οἱ ἐπὶ τῆς ὀρχήστρας ἤδουσαν, ὅτι ἐπιτήδευμα αὐτοῖς ἀκαρδὲς ἔμελλεν εἶσεσθαι, πάλαι ἂν ἐπαύσαντο ταῦτα ἐπιτηδεύοντες.

Ἄδικαί τοὺς ἀγαθοὺς ὁ φειδόμενος τῶν κακῶν.

Ὅσοι τοὺς ἀδικούντας κολάζουσιν, οὕτοι τοὺς ἀδίκους ἀδικεῖσθαι κωλύουσιν.

Ὁ ἀρετὴν τιμῶν πρώτην ἀλήθειαν τιμᾶ, καὶ μάστιγα δὲ ἀγαθοῦ παντὸς ἡγεμονεύουσιν.

Σόλων ὁ σοφὸς ἐκείνην εἶπεν ἀριστα οἰκείσθαι τὴν πόλιν, ἐν ἧ τὸς ἀγαθοὺς συμβαίνει τιμᾶσθαι, κακίαι δὲ οἰκείσθαι, ἐν ἧ τὸς κακοῦς.

Δύο ἀφορμαὶ κινουσὶν ἀνθρώπον εἰς Θεοῦ ἐπιμέλειαν, τιμωρία δυσσεβείας, καὶ γνώμη εὐσεβοῦς ἀμοιβᾶς.

Ἀφῆρητος γίνεται κακία ἐπαινουμένη.

Μὴ τιμωμένης ἀρετῆς ἢ κακία παρρησιαζέται.

Zaleucus. Zaleucus Locrensium legislator leges aranearum telis comparabat. Illis enim si musca vel culex incidit, detinetur: sin vespa aut apis, lacerat telam et avolat. Et in leges si pauper incidit, retinetur: sin aliquis dives aut disertus, perrumpens evadit.

Solon. Solon rogatus a quodam quomodo optime civitates habitarentur, dixit: Si cives principibus, principes legibus obediant.

Demadis. Servis quidem necessitas lex est, liberis autem lex est necessitas.

Epictecti. Legis scopus est bene mereri de vita hominum; non potest autem erga hominum beneficere, quando ipsi pati volunt; solis enim obedientibus suam virtutem declarat.

Ægri servator est medicus; injuriam passæ lex.

Leges verissimæ sunt quæ justissimæ.

Legi et principi et sapientiori cedere decorum est.

Quæ præter legem sunt, pro non factis habentur.

SERMO LXVIII [at. II].

Virtutem honorandam et vitium puniendum esse.

Joan. v. Egredientur qui bona fecerunt, ad resurrectionem vitæ, qui vero mala perpetrarunt, ad resurrectionem judicii.

II Petr. ii. Novit Dominus pius a tentatione liberare, injustos autem ad diem judicii puniendos reservare.

Solomon. Cum punitur luxuriosus, prudentior evadit innocens.

Prudens multo fit doctior cum videt improbum puniri.

Eccli. x. Pauperem prudentem contemnere non justum est, neque peccatorem honore affici decet.

S. Chrysost. Egenti dato, et saltanti ne dederis, ne cum tuis pecuniis animam quoque illius perdas. Tu enim intempestiva liberalitate causa es perditionis ejus. Nam, si scirent qui frequentant orchestram, inutile sibi hoc studium futurum, prudenter sane his rebus vacare desissent.

Isa. Injurius est bonis qui parcit malis.

Qui puniunt injurios, ne aliis injuria fiat prohibent.

Qui virtutem colit, primo et maxime veritatem colit, utpote duces honorum omnium.

Solon. Solon ille sapiens optime dixit habitari civitatem illam, in qua boni honorantur, pessime autem illam, in qua mali.

Sexti. Duce causæ movent hominem ad cultum Dei, impietatis pœna, et mentis piæ remuneratio.

Improbis si laudetur, intolerabilis fit.

Procopii rhetoris. Ubi virtus non honoratur, ibi malitia libertate fruatur.

114 SERMO LXIX [al. III].

A

ΛΟΓΟΣ 38'.

Malitiam esse facilem et virtutem acquisitu difficilem.

Matth. vii. Ingredivimur per angustiam portam : lata enim est porta, et ampla via deducens ad perniciem.

Hebr. xii. Omnis castigatio in præsens quidem non videtur esse gaudii, sed molestiæ. At postea fructum tranquillum justitiæ reddit his qui per illam fuerint exercitati.

Prov. xiv. Est via quæ videtur apud homines recta esse, finis autem ejus procedit ad fundum inferorum.

Eccli. xxi. Via peccatorum lapidibus est compansata, at in exitu ejus orci fovea.

Basilii. Quodnam bonum facile est? Quis dormiens tropæum statuit? Quis indulgens delictis et tibiurum concentui, continentiæ coronis redinitus est? Nullus sine cursu meruit bravium. Labores gignunt gloriam, et certamina coronas acquirunt.

Multi multis ab adolescentiâ collectis, postquam ætatis medium attingerunt obortis afflictionibus per spiritus malitiæ, non potuerunt ferre vim tempestatis, utpote imperiti gubernationis, et rerum suarum omnium jacturam fecerunt.

Theologi. Vix præstari potest recta virtus, et non parvis laboribus comparatur.

Rara et ardua est possessio boni, licet multa sint quæ ad bonum alliciant et provocent.

In promptu est improbitas, neque quidquam tam facile quam fieri malum.

Æque difficile est vel acquirere bonum aliquid ab initio, vel acquisitum conservare. Sæpius enim quod industria acquisivit, negligentia perdidit, et quod ignavia pessumdedit, diligentia recuperavit.

Facilius est vitii participem fieri, quam communicare virtutem.

Ut materia humida ignem, sic hominum natura bonum vix comprehendit; plurimi autem ad mala perpetranda prompti et idonei sunt.

Celebritas illa malitiæ multos allicit ad similem rerum lubricarum affectationem.

Malitia facilius sequitur malum, quam impeditur a bono.

Facilius est ab initio non cessare malitiæ, et primum nascentem effugere, quam impedire et superare progressam : quemadmodum et lapidem ab initio apprehendere et retinere, quam repellere cum in motu est.

S. Chrysost. Multum voluptatis malitiæ, multum autem laboris sudorisque virtuti conjunctum est. Et quænam tibi gratia deberetur, aut quid mercen-
115
tis acciperes, nisi negotium esset laboriosum? Et enim multos ostendere possem, qui natura mulieribus misceri oderant. Illosne temperantes

Περὶ τοῦ δεῖν εὐκολοῦς ἢ κακία, καὶ δυσέρωτος ἀρετῆ.

Εἰσελάθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης, ὅτι πλατεία ἡ πύλη, καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν.

Πᾶσα παιδεία πρὸς μὲν τὸ παρὸν οὐ δοκεῖ γαρῶς εἶναι, ἀλλὰ λύπης· ὕστερον δὲ καρπὸν εἰρη-
νικῶν τοῖς δι' αὐτῆς ἐγγεγυμνασμένοις ἀποδίδω-
σιν.

Ἔστιν ὁδὸς, ἡ δοκεῖ παρὰ ἀνθρώπους ὀρθὴ εἶναι, τὰ δὲ τελευταῖα αὐτῆς ἐρχεται εἰς πυθμὲν ἄβου.

Ἄδης ἀμαρτωλῶν ὠμαλισμένη ἀπὸ λίθων, καὶ ἐπ' ἐσχάτου αὐτῆς βῆθος ἄβου.

Τί τῶν ἀγαθῶν εὐκολοῦς; Τίς καθέδων τρόπιον ἔστησαν; Τίς τρυφῶν καὶ καταυλούμενος τοῖς τῆς καρτερίας στεφάνοις κατεκοσμηθῆ; Οὐδεὶς μὴ δραμῶν ἀνελετο βραβεῖον. Πόννοι γεννῶσι δόξαν, κάματοι δὲ προξενοῦσι στεφάνους.

Πολλοὶ πολλὰ συναθροίσαντες ἐκ νεότητος, περὶ τὰ μέγα τοῦ βίου γενόμενοι, ἐπαναστάντων αὐτοῖς πειρασμῶν ἐκ τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας, οὐκ ἤνεγκαν τοῦ χειμῶνος τὸ βῆρος, διὰ τὸ τὴν κυβέρνησιν αὐτοῖς μὴ παρῆναι· ἀλλὰ πάντων ἐκείνων τῆ ζῆμιαν ὑπέμειναν.

Δυσκατόρθωτος ἡ ἀρετῆ, καὶ οὐ μικροῖς ἀλίσκεται πόνοις.

Σπάνιον ἡ τοῦ ἀγαθοῦ κτήσις καὶ πρόσαντες, καὶ εἰ πολὺ τὸ μεθελκον εἶη καὶ προκαλούμενον.

Πρόχειρον πρᾶγμα ἡ μοχθηρία, καὶ οὐδὲν οὕτω βῆδιον ὡς τὸ γενέσθαι κακόν.

Τῆς αὐτῆς ἐστὶ δυσχερείας καὶ κτήσασθαι τῶν ἀγαθῶν οὐχ ὑπάρχον, καὶ κτηθῆν διασώσασθαι. Πολύλακίς γὰρ ὁ μὲν σπούδῃ προσέλαθεν, βραθυμία δὲ φθειρεν, ὁ δὲ ἔκνος ἀπώλεσεν, ἀνεκαλέσατο ἐπιμέλειαν.

Κακίας βῆρον μεταλαβεῖν, ἢ ἀρετῆς μεταδου-
ναι.

Δυσληπτόν μὲν τὸ ἀγαθὸν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, ὥσπερ καὶ ἐν πῦρ ὕλη τῇ ὑγροτέρᾳ· ἔτοιμοι δὲ πρὸς τοῦ κακοῦ ἐργάσιαν οἱ πλείστοι καὶ ἐπιτήδαιοι.

Τὸ ἐν κακίᾳ περιβλεπτόν πολλοὺς εἰς τὸν ὁμοῖον ζῆλον τῶν εὐλοισήτων ἐφελκετά.

Πρόχειρον ἡ πονηρία τῷ κακῷ μᾶλλον ἀκολουθεῖν, ἢ ὑπὸ τοῦ κρείττονος ἀνακόπτεσθαι.

Ῥῆον γὰρ ἀπ' ἀρχῆς μὴ ἐνδοῦναι κακίαν, καὶ προϊούσαν διαφυγεῖν, ἢ προβαίνουσαν ἀνακλῆσαι, καὶ φανήναι ταύτης ἀνώτερον· ὥσπερ καὶ κέτραν ἀπ' ἀρχῆς αἰρήσει καὶ κατασχεῖν, ἢ φερομένην ἀνώσασθαι.

Πολλὴ μὲν ἡδονὴ τῇ κακίᾳ, πολλὸς δὲ τῇ ἀρετῇ συνέζευκται πόνος καὶ ἰδρώς. Καὶ ποῖα σοὶ χεῖρις ἦν; τίνα δ' ἀνδρῶς ἔλαβες μίσθον, εἰ μὴ ἐπίκουρον τὸ πρᾶγμα ἦν; καὶ γὰρ πολλοὺς ἔχω δεῖξαι φύσει τὸ μίγεσθαι γυναίκεϊ μισούντα. Τούτους οὖν σώφρονες καλέσομεν, ἢ στεφανώσομεν; Οὐδὲ μὴ. Σωφρο-

σὴν γὰρ ἔστιν ἐγκράτεια, καὶ τὸ μυχόμενον περιγεγέσθαι τῶν ἡδονῶν.

Πολλὴ πρὸς τὴν κακίαν ἔστιν ἡ εὐκολία, καὶ οὐδὲρ-
βρο; ἐπὶ τὸ χεῖρον ἢ φύσις.

Κόπῃ πολλῇ, καὶ μόχθῳ, καὶ ἰδρωτί, κατορθού-
ται ἐν ἡμῖν ἡθος χρηστὸν καὶ εὐκατάστατον· καὶ
τὰ πολλὰ μόχθῳ κατορθούμενα δυνατὴν ἐν μίᾳ και-
ροῦ βροπῇ ἀπολέσαι.

ΛΟΓΟΣ Θ΄.

Περὶ εὐτυχίας καὶ δυστυχίας.

(*Λαίλαι εἰ ἐντεῦθα.*)

Μεγίστη γὰρ ἐπικουρία τοῖς ἀτυχοῦσι μεταβολῆς
ἐπιπύ, καὶ τὸ κρείττον ἐν ὀφθαλμοῖς καίμενον.

Πληγὴ τοῖς εὖ φρονούσι παιδεύμα γίνεται, καὶ
κρείττων εὐημερίας πηλλάκις κακοπάθειαι.

Μεγίστη συμφορὰ ἀνθρώπῳ δυσπραγοῦντι καὶ ἡ
ἐρημία τοῦ ἀνακτησομένου.

Μέγα τῷ ἀτυχοῦντι φάρμακον ἔλεος ἀπὸ ψυχῆς
εἰσπερέμενος· καὶ τὸ συναλλαγῆναι γνησίως πολὺ τι
κουρίζει τῆς συμφορᾶς.

Οὐ μικρὸν δὲ καὶ τὸ ἐν εὐημερίᾳ γενομένους μὴ
εἰς λήθην ἐμπεσεῖν τῶν εὐεργετησάντων.

Θρήνηι τὸν ἀμαρτωλὸν εὐθνηοῦντα· τὸ ξίφος γὰρ
αὐτῷ τῆς δίκης ἐπιτείνεται.

Πάντων σου τῶν πραγμάτων κατευοδομένων,
ἐκλέχου μεταβολὴν· καὶ πάλιν ποτὲ ὑπὸ ἀπροσδο-
κήτων συμφορῶν κυκλούμενος, φαντάζου τὰ χρηστά
καὶ κρείττονα.

Εὐδαιμονίαν κτήσασθαι μὲν, οὐκ εὐχερὲς· κτη-
θεῖσιν δὲ μέχρι τέλους διασώσασθαι, πολλῷ δυσχερέ-
στερον.

Ἡδσα συμφορὰ κούφῃ ἔστιν ἀνδρὶ μὴ κούφῳ.

Ὅτε τὸν ἀβρωστοῦντα ἡ χρυσόπους ὠφελεῖ κλι-
νη, οὕτε τὸν ἀνήγον ἡ ἐπίσημος εὐτυχία.

Τοῖς μὲν νοσοῦσιν ἰατροὺς, τοῖς δ' ἀτυχοῦσι φί-
λους δεῖ συμπαρεῖναι.

Αἱ ἐπιφανεῖς τύχαι, καθάπερ οἱ σφοδροὶ τῶν ἀνε-
μων, μεγάλα ποιοῦσιν ναυάγια.

Ὅσπερ οἱ ἐν εὐδία πλείοντες καὶ τὰ πρὸς τὸν χει-
μῶνα ἔχουσιν ἔτοιμα, οὕτως οἱ ἐν εὐτυχίᾳ φρονούν-
τες εὖ καὶ τὰ πρὸς τὴν ἀτυχίαν ἡτοιμάξασιν βοηθή-
ματα.

Ἔοικεν ἡ τύχη φαῦλερ ἀγωνοθέτῃ. Πολλάκις γὰρ
τοὺς μὴ νικήσαντας στεφανοῖ.

Ἄτυχίαν κρύπτει, ἵνα μὴ τοὺς ἐχθροὺς σου εὐ-
φράνη.

Νόμιζε μηδὲν εἶναι τῶν ἀνθρωπίνων βέβαιον· οὐ-
τω γὰρ οὐτε εὐτυχῶν ἔση περιχαρῆς, οὐτε δυστυ-
χῶν περιλυπός.

Καὶ κυβερνήτης ἀγαθός ἐνίοτε ναυαγεῖ· καὶ ἀνὴρ
σπουδαῖος ἀτυχεῖ.

Καλὸν μὲν ἐπὶ ἐστίας φηγεσθαι τὸ πῦρ λαμπρὸν,
ἐπὶ δὲ τῆς εὐτυχίας τὸν νοῦν.

Σωκράτης ἐρωτηθεὶς, τί λυπεῖ τοὺς ἀγαθοὺς, ἐφη·
«Εὐτυχία πονηρῶν.»

A vocabimus aut coronabimus? Minime. Temperan-
tia enim est continentia et voluptates pugnando
vincere.

Gregor. Nysseni. Magna facilitas est ad malitiam,
et in deteriora proclivis natura delabitur.

Joan. Climacis. Labore multo et sudore mores
boni et recte compositi in nobis efficiuntur: ſeri-
que potest ut quæ multo labore præclare facta
sunt, uno temporis momento perdantur.

SERMO LXX [at. CXLVIII].

De fortuna bona et mala.

Qui in bona fortuna modum et disciplinam non
adhibet, huic etiam dolenti consolatio nulla pro-
derit.

Maximum præsidium calamitosis est vicissitudi-
nis spes, et melior status ob oculos positus.

Afflictio prudentibus disciplina fit, et melior est
interdum adversitas prosperitate.

Maxima calamitas est homini misero destitui a
quo restituitur et recreetur.

Magnum remedium est infortunato misericordia
ex animo collata: et sincera condolentia multo le-
viorem reddit calamitatem.

Non parum est si fortunati facti non obliviscantur
illorum a quibus affecti sunt beneficiis.

Nili. Luge peccatorem fortunatum. Intentatur
enim ei gladius iudicii.

Cum omnes res tuæ bene procedunt, expecta
mutationem: et rursus alias inopinatis malis cir-
cumdatus, fausta et meliora tibi promitte.

Photii. Felicitatem acquirere non facile est: ac-
quisitam vero ad finem usque servare multo diffi-
cilius.

Evagrii. Homini non levi quævis calamitas levis
est.

Plutarchi. Nec ægrum aureis pedibus suffultus
grabatus juvat, nec stolidum insignis prosperitas.

Ægris medicos, infortunatis amicos adesse opor-
tet.

Insignes fortunæ, sicut venti vehementes, infe-
runt magna naufragia.

Ut qui cælo sereno navigant, instrumenta etiam
adversus tempestates in promptu habent: ita qui
in læta fortuna recte sapiunt, præsidium quoque
adversus infortunia comparant.

Fortuna similis est malo certaminum præsidii.
Nam sæpe coronat illos qui non vicerunt.

Infortunium cela, ne gaudium parias inimicis
tuis.

116 *Isocratis.* Nihil in rebus humanis firmum
esse cogites. Sic enim neque fortunatus nimium
gaudebis, nec infortunatus tristabere nimium.

Democriti. Etiam bonus gubernator aliquan-
do naufragus fit, et vir industrius, infortunatus.

In foco ignem, in bona fortuna mentem splende-
re pulchrum est.

Socratis. Socrates interrogatus quid bonis viris
molestum esset, dixit: Felicitas malorum.

Charicleæ. Solet enim prosperitas inopinata contumeliæ facinora prodicere.

Moschionis. Quem fortuna contumellosum reddit, is vapulat etiam a benignis.

Demonactis. Ut musicæ rudes organis, sic indocti fortunis accommodare se nesciunt.

Fugæ tempus in bello virum revera fortem declarat, infortunium vero prudentem.

Phavorini. In læta fortuna ne superbias, et inopne dejicias animum. Fortunæ vices fortiter ferre scias.

Alexander rex cum Diogenem in dolio dormientem vidisset, dixit : (*Deest aliquid.*)

Avarus quidam hæc verba protulit (1) :
Malo fortunæ guttam, quam dolium mente plenum. Nam illa absente infortunata mens est.

Cui quidam ex prudentiæ studiosis respondit :
Stilla mihi mentis potius obtingat, quam fortunæ [mare.

Demetrius. Demetrius illum qui sinistram fortunam ferre nequeat, ne dextram quidem ferre posse dixit.

Cypseli. In læta fortuna moderatus, in tristi prudens esto.

Docti homines, quemadmodum in palæstra exercitati, etiam ceciderint, statim et cum dexteritate quadam ab infortunio resurgunt.

Ad faustam navigationem gubernatore et vento opus est, ad vitæ felicitatem vero ratione et fortuna.

Isæcratis. Rationis opem ceu boni medici in calamitate invocare oportet.

Stultus, bona fortuna tanquam ebrietate nimium fruens, stultior evadit.

Fortunatorum antagonista est invidia.

Qui meminit quid sit homo, nullum eventum casum ægre feret.

Hieron interrogatus, quis felix esset, dixit : « Qui corpore sanus est, animo liberalis, et ingenio ductilis. »

Romulus dixit : « Quæ nocent hominibus, vitam eorum docent. Multi enim cum ratione futura prævidere non possint, patiendi res intelligunt. »

Diadori. Oportet enim non ex eventibus 117 bonos viros judicare, sed ex animi proposito. Illorum enim domina esse fortuna, hujus autem ipsa voluntas creditur.

Felicioris ingenii est infortunia cum dexteritate ferre, quam ingentem prosperitatem regere prudenter.

Libanii sophistæ. Calamitates etiam valde imprudentem sæpe propulerunt verba aliqua suis indigna moribus efferre.

Bona conservare difficilius est quam acquirere.

(1) Græca cum Latinis non concordant, at hæctionem utramque consulto delimus, nam hæc Diogenem dixisse nusquam legitur.

Α Φίλει γὰρ εὐημερία παράλογος ὕβρεως ἔργα προκαλεῖσθαι.

Ὅν ἡ τύχη προσηλακίζει, καὶ παρὰ τῶν πρῶων οὗτος μάστιγας εὐρίσκει.

Ὅστε οἱ ἄμουσοι τοῖς ὄργάνοις, οὕτε οἱ ἀπειθευτοὶ ταῖς τύχαις δύνανται συναρμώσασθαι.

Δείκνυτιν ἢ μὲν τροπὴ τὸν κατὰ ἀλήθειαν ἄνδρῶν, ἢ δὲ ἀτυχία τὸν φρόνιμον.

Εὐτυχῶν μὴ ἔσο ὑπερήφανος, ἀπορήσας δὲ μὴ ταπεινοῦ. Τὰς μεταβολὰς τῆς τύχης γενναίως ἐπίστασο φέρειν.

Ἀλέξανδρος ὁ βασιλεὺς, ἰδὼν ἀιογένην κοιμώμενον ἐν πίθῳ, ἔφη· Ὡ πίθε μεστέ φρενῶν. Ὁ δὲ φιλόσοφος ἀναστὰς, ἔφη· Ὡ βασιλεῦ μέγιστε,

Θέλω τύχης σταλαγμὸν ἢ φρενῶν πίθον.

Β Πρὸς ὃν τις ἀντέφησε τῶν φιλοφρόνων·

Ἐρανος φρενῶν μοι μάλλον ἢ βυθὸς τύχης.

Ἦς μὴ παρούσης, δυστυχούσιν αἱ φρένες.

Δημήτριος τὸν μὴ δυνάμενον φέρειν ἀτυχίαν μὴ εὐτυχίαν ἔφη δύνασθαι.

Εὐτυχῶν μέτριος ἔσθι, ἀτυχῶν δὲ φρόνιμος.

Οἱ πεπαιδευμένοι καθάπερ οἱ ἐκ παλαιστρας, καὶ πῆσωσι, ταχέως καὶ ἐπιδειξίως ἐκ τῆς ἀτυχίας ἐξαιστανται.

Εἰς μὲν τὸ εὐπλοῆσαι κυβερνήτου καὶ πνεύματος χρεία, εἰς δὲ τὸ εὐδαιμονῆσαι λογισμοῦ καὶ τύχης.

Γ Τὸν λόγισμὸν ὡς περὶ ἱατρὸν ἀγαθὸν ἐπικαλεῖσθαι δεῖ ἐν ἀτυχίᾳ βοηθόν.

Εὐτυχίας ὡς περὶ μέθης ἄφρων ἐπὶ πλείον ἀπολαύσας, ἀνοητότερος γίνεται.

Τῶν εὐτυχοῦντων ἀνταγωνιστὴς ὁ φθόνος.

Ὁ μεμνημένος τί ἐστὶν ἀνθρώπος ἐπ' οὐδὲν τῶν συμβαινόντων δυσχερανεῖ.

Ἰέρων ἐρωτηθεὶς, τίς ὁ εὐδαίμων, ἔφη· « Ὁ ἐὼ μὲν σῶμα ὑγιές, τὴν δὲ ψυχὴν εὐπορος, τὴν δὲ φύσιν εὐπαίδευτος. »

Ῥωμύλος ἔφη τὰ παθήματα τοῖς ἀνθρώποις μαθήματα εἶναι περὶ τὸν βίον. Πολλοὶ γὰρ οὐ δυνάμενοι τῷ λόγῳ προορᾶν τὸ μέλλον, τῷ πάσχειν ἤσθοντο τὰ πράγματα.

Δ Χρὴ γὰρ οὐκ ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων κρίνειν τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας, ἀλλ' ἐκ τῆς προαιρέσεως. Τοῦ μὲν γὰρ ἡ τύχη κυρία, τοῦ δ' ἡ προαίρεσις δοκιμάζεται.

Εὐτυχέστερον ὑπάρχει συμφορὰς ἐνεγκαῖν ἐπιδειξίως ἢ τὰς εὐμεγέθεις εὐημερίας ἐμφρόνως.

Αἱ συμφοραὶ καὶ τὸν ἄγαν σῶφρονα πολλάκις ἐξηγαγὼν ἀφίναί τι βῆμα τῶν αὐτοῦ τρόπων ἀνέξον.

Τὸ φυλάσασθαι τὰ ἀγαθὰ τοῦ κτήσασθαι χαλεπώτερον.

ΛΟΓΟΣ ΟΑ'.

A

SERMO LXXI [al. CXLVII].

Περὶ βίου ἀνωμαλίας.

De vitæ inæqualitate.

Ἄμην, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι κλαύσετε καὶ θρηνήσετε ὑμεῖς, ὁ δὲ κόσμος χαρήσεται, ἀλλ' ἡ λύπη ὑμῶν εἰς χαρὴν γενήσεται. Ἡ γυνὴ ὅταν τίκτη, λύπη ἔχει, ὅτι ἤλθεν ἡ ὥρα αὐτῆς· ὅταν δὲ γενήσῃ τὸ παιδίον, οὐκ ἔτι μνημονεύει τῆς θλίψεως διὰ τὴν χαρὰν, ὅτι ἐγενήθη ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον.

Joan. xvi. Amen, amen, dico vobis, plorabitis et lamentabimini vos, mundus autem gaudebit, sed tristitia vestra in gaudium vertetur. Mulier cum parit, dolorem habet, quia venit hora ejus. Cum autem peperit puerum, jam non meminit anxietatis, propterea quod gaudeat hominem esse natum in mundo.

Τοῖς πλουτοῖς ἐν τῷ νῦν αἰῶνι παράγγελλε, μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ ἠλιπικνεῖν ἐπὶ πλοῦτου ἀδηλόγητος, ἀλλ' ἐν τῷ Θεῷ τῷ ζῶντι.

I Tim. vi. His qui sunt divites in præsentī sæculo, præcipe ne elato sint animo, neque spem ponant in divitiis incertis, sed in Deo vivente.

Φύσει μὲν οὐδὲν τῶν ἀνθρωπίνων βέβαιον, οὐδὲ ἑμάλον, οὐδὲ αὐταρκές, ἀλλὰ κύκλος τις τῶν ἡμετέρων περιτρέχει πραγμάτων, ἄλλοτε ἄλλας ἐπὶ μᾶς· ἡμέρας πολλάκις, ἔστι δὲ ὅτε καὶ ὥρας, φέρων μεταβολάς. Καὶ αὐραὶ μᾶλλον ἔστις πιστεῦσιν οὐχ ἰσταμέναις, καὶ νηὶς ποντοπυρούσης ἔχουσι, καὶ νυκτὸς ἀπατηλοῖς ὄνειρασι, ὧν πρός ὀλίγον ἡ χάρις, καὶ ὅσα κατὰ ψάμμον παῖδες τυποῦσι παίζοντες, ἢ ἀνθρώπων εὐημερίας.

Theologi. Natura quidem nihil ex rebus humanis constans est, nec sibi æqualis, nec per se sufficiens, sed circulus quidam rerum nostrarum volvitur, alias atque alias in uno die sæpius, interdum etiam hora una mutationes ferens. Et potius licet credere instabilibus ventis, et navis mare sulcantis vestigiis, et noctis fraudulentæ somniis quorum brevis est gratia, et quæcumque in arena pueri per ludum effingunt, quam hominum prosperitati.

Νεκρῶν ἀχρηστότερα τὰ λαμπρὰ τοῦ παρόντος βίου.

S. Chrysost. Quæ in præsentī vita splendere videntur, inutilia sunt defunctis.

Ἐν τῇ εὐδία ὧν τοῦ βίου, ἐκδέχου ποτὲ καὶ χεῖμῶνα πραγμάτων.

Cum tranquillam degis vitam, exspectes olim tempestatem tuis rebus adfore.

Τὸ περὶ τὰ φαινόμενα τὴν σπουδὴν ἔχειν ἰδίῳν ἔστι τοῖς μηδεμίαν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ἑαυτοῖς ὑποκειμένοις ἐλπιδας.

Gregor. Nysseni. Præsentibus rebus invigilare, proprium est illis qui nullam futuri sæculi spem sibi promittunt.

Μὴ ἐξαπατάτω ἡμᾶς ἐν τῷ κόσμῳ τοῦτῳ περιφανὴ καὶ λαμπρὰ δεικνύμενα πράγματα. Παρέρχεται γὰρ πάντως, καὶ οὐδὲν τῶν φαινόμενων στάσιμον.

Nili. Ne decipiant nos res illæ, quæ in hoc mundo celebres ac splendide videntur. Omnino enim prætereunt, et nihil ex apparentibus stabile est.

Πάντων σου τῶν πραγμάτων κατευσθουμένων, ἐκδέχου καὶ ζημίαν.

Cum tibi omnia negotia tua bene succedunt, exspectes quoque jacturam.

Ποῖλοι μὲν ἐπὶ τοῖς ἀμείνοσιν ἀλογοῦσι, πολλοὶ δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς χεῖροσι χαίρουσι· πόσοι μὲν γὰρ πλουτοῦντες ἄχθονται; πόσοι δὲ πενόμενοι ἠδόνται; Ἄλλους κάλλος κατὰ ἰσχύς ἐβλάψεν· ἄλλους αἰσχος καὶ ἀσθένεια ὠφέλησεν. Ἐτεροὶ τὴν εἰρήνην πρὸ τοῦ πολέμου τιμῶσιν· ἔτεροι πολεμεῖν μᾶλλον ἢ εἰρήνην ἐθέλουσι. Τί δ' οὐκ αἰεὶ τυραννοῦντές τινες ὀλοφύρονται; Καὶ τὸ μέγιστον, πλειστοὶ μὲν ὄσοι ἀηδῶς ζῶσι, πλειστοὶ δὲ ἡδέως ἀποθνήσκουσι.

Dionis Rom. Multi in meliore statu dolent, multi in deteriore gaudent. Quot enim divites anguntur! quot vero pauperes lætantur! Aliis obfuit forma et robur: aliis deformitas et infirmitas profuit. Sunt qui pacem præ bello colant, alii bellum præferunt. An non semper fere in tyrannide constituti habent quod lamententur? Et quod maximum **118** est, plurimi quidem moleste vivunt, plurimi vero libenter moriuntur.

Ταυτόν ἐστιν ἐπὶ αὐτοῖς μέγα φρονεῖν, καὶ ἐπὶ ὀλισθηρᾷ ὁδοῦ σταθιδρομεῖν.

Idem est in secunda fortuna altum sapore, et in lubrica via cursu contendere.

Ἔοικεν ὁ βίος θεάτρῳ· οἱ πολλὰκις χεῖριστοι τὸν κάλλιστον ἐν ἑαυτοῖς κατέχουσι τόπον.

Aristonymi. Vita similis est theatro: quare præsimi sæpe primarium in eo locum obtinent.

Ταῖς τῶν καιρῶν μεταβολαῖς καὶ οἱ σφόδρα δυνατοὶ τῶν ἀσθενεστέρων ἐνδοεῖς γίνονται.

Democriti. Temporum mutatio facit ut etiam valde potentes infirmioribus indigeant.

Ἄνθρωπο; ὧν μέμνησο τῆς κοινῆς τύχης.

Hippothonis. Homo cum sis, memor esto fortune communis.

Θνητὸς πεφουκῶς, τὰ ὀπίσω πειρῶ βλέπειν.

Euripidis. Mortalis natus, cura videre quæ te sequuntur.

Βέβαιον οὐδὲν ἔστιν ἐν θνητῷ γένει.

Nihil est constans in genere mortali.

Βίος γὰρ οὐδεὶς ὅν προαιρεῖται τρόπον.

Nemo enim vivit quo desiderat modo.

ΛΟΓΟΣ ΟΒ'.

SERMO LXXII [al. CXLIV].

Περὶ λύπης καὶ ἀθυμίας.

De tristitia et morore.

Μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθῆνται.

Matth. v. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolationem accipient.

Θ. ἴψιν ἔζητε ἐν τῷ κόσμῳ.

Afflictionem habebitis in mundo.

Apost. Quis est qui me exultaret, nisi qui molestia A per me afficitur?

Prov. xxv. Ut vestem tinea, et lignum terebō, Ita cor viri tristitia lrdit.

Eccli. xxxviii. A tristitia mors contingit, et tristitia cordis debilitabit vires.

Colloquium cum aliis eodem animo affectis omnem solatur mœrorem.

S. Basilii. Ille igitur est prudens gubernator, qui ut conjicit rem propositam decere, contingentia quæque disponit, similis ipse sibi manens perpetuo, nec inflatus in lætitia, neque dejectus in calamitate.

Theologi. Communio et societas luctus solatio est dolenti.

Tristitia aliquando melior est voluptate, et mœsistia panegyri, et lacrymæ laudabiles inhonesto risu.

Magnum enim remedium fertur a condolentibus. Nam qui æquali affectione laborant, plus solatii patientibus exhibent.

Afflictio etiam quandoque bonum est pharmacum ad salutem.

-S. Chrysost. Mœrendi tempus est, non cum male afficimur, sed cum male agimus.

Mœroris excessus a naturali mente sæpius exturbans animam submergere solet, et ad omnia bona inutilem reddere.

Tristitia in multos divisa minus cruciat patientem.

Medicorum filii dicunt (†) quod etiam in quodam stomachi affectu intempestiva mœsistia contingat. An non idem nobis evenire probabile est, cum dolemus, et dolendi causam nescimus?

Ne cruciemur ergo in afflictionibus, sed orems ne facidamus in tentationem, instantem vero suscipiamus. Sic enim et præsentia peccata deleamus, et si quid justitiæ habemus, illam quoque reddimus illustriorem. 119 Argumento est Iob, qui magis claruit in tentatione.

Nihil æque splendidos et æmulatione dignos reddit, et infinitis bonis implet, ac multæ tentationes, pericula, labores, mœrores, insidiæ perpetuæ, et ab illis structæ, a quibus minime oportebat, atque hæc omnia æquo et benigno animo ferre.

Afflictionem habebitis in mundo, inquit Christus; magis igitur dolendum esset, si nos id tempus delictis et otio tribueremus, quod Christus afflictionis futurum prædixit.

Photii. Sola similes affectus expertorum colloquia mœrentibus sunt solatia.

Per afflictionem bona parantur hominibus, mala vero per inanem gloriam et voluptatem.

Qui ab hominibus injuriam patitur, effugit peccata et parem afflictioni opem consequitur.

Qui mandatum perfecit, tentationem super eo

Τίς ἐστιν ὁ εὐφραίνων με, εἰ μὴ ὁ λυπούμενος ἐξ ἐμοῦ;

Ὡσπερ σὴς ἱματίῳ, καὶ σικώλῃ ξύλῳ, οὕτως λύπη ἀνδρὸς βλάπτει καρδίαν.

Ἀπὸ λύπης ἐκθαίνει θάνατος· καὶ λύπη καρδίας κάμψει ἰσχύον.

Πάσης λύπης παρηγορία ἡ πρὸς τοὺς ὁμοψύχου; ἐστὶν ὁμιλία.

Ὁὗτος οὖν ἐστὶν ὁ νοήμων κυβερνήτης, ὁ ἐσθησμένως τῆ; ὑποκειμένης φύσεως μεταχειριζόμενος τὰ συμπίπτοντα, κα' ὁμοιος ἀεὶ αὐτῆ; ἑαυτῷ διαμένων, μὴτε ἐπαρβόμενος ἐν ταῖς εὐθυμίαι;· μὴτε καταπίπτων ἐν ταῖς συμφοραῖ;.

Φέρει παραμυθίαν ὀδυνημένῳ κοινωνία τῶν στεναγμῶν.

Ἔστι ποτὲ ἡδονῆ; λύπη τιμωτέρα, καὶ κατήρεια πανηγύρεως, καὶ γέλωτος; οὐ καλοῦ δάκρυον ἱπαινετόν.

Μέγα γάρ τῃ πρὸς τῶν ἀλγούντων φάρμακον ὁ γὰρ τὸ ἴσον τοῦ πένθους ἔχοντα; πλέον εἰσὶν εἰς παραμυθίαν τοῖς πένθουσιν.

Ἔστι γάρ ὅτε καὶ τοῦτο φάρμακον ἀγαθὸν εἰς σωτηρίαν ἢ θλίψις.

Καιρὸς ἀθυμίας οὐχ ὅταν πένθωμεν κακῶς, ἀλλ' ὅταν δρώμεν κακῶς.

Ἡ ὑπερβολὴ τῆ; ἀθυμίας; οἶδε καὶ τῶν κατὰ φύσιν πολλάκι; ἐκβάλλουσα φρενῶν ὑπερδύχρον ποιεῖ τὴν ψυχὴν, καὶ πρὸς ἅπαντα ἀχρηστον ἐργάζεσθαι τὰ καλὰ.

Ἡ λύπη εἰς πολλοὺς διαμεριζομένη μετριώτερον δάκνει τὸν πένθοντα.

Ἰατρῶν λέγουσι παλῆς, ὅτι καὶ πρὸς στομάχου κατασκευὴν ἄκαιροι γίνονται λύπαι. Ἡ οὐχὶ καὶ πρὸ ἡμῖν τοῦτο συμπίπτειν εἰκὸς, ὅταν ἀλγῶμεν, καὶ μὴ εἰδῶμεν τῆ; λύπης τὴν ὑπόθεσιν;

Μὴ τοίνυν ἀλύωμεν ἐν ταῖς θλίψεσιν, ἀλλ' εὐχόμεθα μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν, ἐπιστάνατα δὲ δεχόμεθα. Τὰ τε γὰρ ὄντα ἀμαρτήματα ἀποτιθέμεθα, εἰ δὲ τίνα δικαιοσύνην ἔχωμεν, κάκεινην λαμπροτέραν ἐργαζόμεθα· καὶ δεικνύουσιν Ἰώδ, τότε μειζύως διαλάμψας.

Οὐδὲν γὰρ οὕτω λαμπροῦς ποιεῖ καὶ ζῆλωτοῦς καὶ μυρίων ἐμπλήσιν ἀγαθῶν, ὡς πειρασμῶν κλήθε;· καὶ κίνδυνο;· καὶ πόνοι;· καὶ ἀθυμίαι;· καὶ τὸ διηλεκτικῶς ἐπιβουλεύεσθαι, καὶ παρ' ὧν οὐδαμῶ; ἐχρήν, καὶ πράως ἅπαντα φέρειν.

Θλίψιν ἔξετε ἐν τῷ κόσμῳ, ὁ Χριστὸς φησιν. Οὐκ οὖν τότε μάλλον ἀλγεῖν ἐχρήν, εἰ ὅν προσέκινε ὁ Χριστὸς θλίψεως εἶναι χρόνον, τοῦτον ἐποσεύμεθα τρυφῆ; καὶ ἀναπαύσεω; καιρόν.

Μόναι τῶν ὁμοεπαθῶν ὁμιλίαι τοῖ; ἀθυμοῦσιν εὐρίσκονται παρηγορία.

Διὰ θλίψεω; τὰ ἀγαθὰ τοῖ; ἀνθρώποι; ἡτοίμαται, ὁμοίως καὶ τὰ κακὰ διὰ κενοδοξίας; καὶ ἡδονῆ;.

Ἐκφεύγει ἀμαρτίας, ὁ παρὰ ἀνθρώπων ἀδικούμενος, καὶ ὁμοῖον τῆ; θλίψεω; εὐρίσκει ἀντιλήψιν.

Ὁ ποιήσας ἐντολήν ἐκδεχέσθω τὸν ὄπρ αὐτῆ;.

(†) Videtur de hypochondriaco affectu accipiendum.

πειρασμόν. Ἡ γὰρ εἰς Χριστὸν ἀγάπη δι' ἐναντίων Δ expectet. Dilectio enim erga Christum per contraria probatur.

θεύγε πειρασμόν δι' ὑπομονῆς καὶ δεήσεως· εἰ δὲ ἐκτὸς τούτων ἀντιτάσσει, περισσοτέρως ἐπέρχεται.

Ἡ ἐνεσις, καὶ ἡ ἀμεριμνία, καὶ ἡ ἀνάπαυσις, χαυνοῦσι καὶ διαχέουσι τὴν ψυχὴν. Οἱ δὲ πειρασμοὶ σσφιγγουσιν αὐτήν, καὶ ἐνοῦσι τῷ Θεῷ, ὡς λέγει ὁ προφήτης· ἰ Κύριε, ἐν θλίψει ἐμνήσθημέν σου. »

Ὅδὸν μὲν τὴν λειοτάτην ἐκλέγεσθαι χρῆ, βίον δὲ τὸν ἁλυπτότατον.

Ἐπενδύεσθαι δεῖ τῷ μὲν θώρακι χιτῶνα, τῇ δὲ λόπῃ νοῦν.

Σωκράτης ἐρωτηθεὶς, τί λυπαῖ τοὺς ἀγαθοῦς, εἶπεν· Ἐτύχια πονηρῶν.

Ὁ αὐτὸς ἐρωτηθεὶς, πῶς ἂν τις ἄλυπος διάγοι, Β Τοῦτο ἀδύνατον, εἶπεν· οὐ γὰρ ἐστὶ πόλις ἢ οἰκία, οἰκοῦνται καὶ ἀνθρώποις ὁμιλεῖντα μὴ λυπεῖσθαι.

Τοῦτο γὰρ βίον, τῶν ὀφθαλμῶν, ἐν τοῖς μεγάλαις ἀκούσις τὸ μὴ ἐκχεῖν δάκρυον· ἐν δὲ ταῖς μετρίαις συμφοραῖς ἀφθόνωσ· τὰ δάκρυα καταρῆβειν.

Πολλάκις γὰρ τὸ χαρᾶς ὑπερβάλλον εἰς ἀλγεινὸν περιστήσιν· καὶ τῆς ἡδονῆς τὸ ἄμετρον ἐπίσπαστον λύπην ἐγέννησεν.

Ἐπεσοῦναι τοῖς τερπνοῖς εἰώθε τὰ λυπηρά.

Εἰ τις πλείστα τῶν ἀγαθῶν κεκτημένος, μετὰ τοῦ λησῆσθαι διάγει ἐν βίον, ἀπάντων ἂν εἴη καὶ τῶν ὄντων καὶ τῶν ἐσομένων ἀθλιώτατος.

Τοὺς ἀφρονὰς ὁ χρόνος, τοὺς δὲ φρονίμους ὁ λόγος τῆς λύπης ἀπαλλάττει. C

Εὐγνώμων ὁ μὴ λυπούμενος ἐφ' οἷς μὴ ἔχει, ἀλλὰ χαίρων ἐν οἷς ἔχει.

Ἐπίκτητος· ἐρωτηθεὶς, πῶς ἂν τις τὸν ἐχθρὸν λυπήσῃ, εἶπεν· Ἐαυτὸν παρασκευάζων βέλτεστα πράττειν.

Ὅσοις ἀλύπως τὸν βίον διήγαγεν, ἀνθρώπος ἂν, εὖδ' ἄχρι τέλους ἔμεινεν εὐτυχῶν.

Οὐκ ἐστὶν εὐρεῖν βίον ἄλυπον ἐν οὐδενί.

ΛΟΓΟΣ ΟΓ'.

Περὶ σωπῆς καὶ ἀπορρήτων.

Ἦδὼν ῥῆμα ἀργὸν ὃ ἐν λαλήσωσιν οἱ ἀνθρώποι, ἀποδύσονται περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως.

Ἔστω πᾶς ἀνθρώπος ταχύς εἰς τὸ ἀκοῦσαι, καὶ βραδύς εἰς τὸ λαλήσαι.

Ὅς φυλάσσει τὸ ἑαυτοῦ στόμα, διατηρεῖ ἐκ ὀλίψεως τὴν ψυχὴν αὐτοῦ.

Ἄντιλογίαν πραῖναι σιγηρὸς, ἀγαπῶν δὲ ζωὴν αὐτοῦ, φεῖδεται στόματος αὐτοῦ.

Μισῶν λαλιᾶν, ἐλαττοῦται κακίᾳ.

Ἄγαθὰ ἐκκεχυμένα ἐπὶ στόματι κεκλεισμένῳ.

Ὁ σιγηρὸς καὶ νοήμων τιμῆς ἀξιώθησεται.

Σοφία κεκρυμμένη καὶ θησαυρὸς ἀφανής, τίς ὠφέλεια ἐν ἀμφοτέροις;

Ἔστιν ἔλεγχος, καὶ οὐκ ἐστὶν ὠραῖος. Καὶ ἐστὶ τίς σιγῶν, καὶ εὐρισκόμενος σοφός.

expectet. Dilectio enim erga Christum per contraria probatur.

Fuge tentationem patientia et oratione : sin absque his praesidiis te opponas, vehementius invadit.

Dorothei. Remissio, incuria et quies laxam et dissolutam reddunt animam; tentationes vero constringunt eam, et ununt Deo, ut inquit propheta his verbis : « Domine, in afflictione meministui. »

Plutarchi. Via quidem eligenda planissima, vita vero tranquillissima.

Thoraci tunicam, tristitiae vero mentem et rationem introducere oportet.

Socrates interrogatus quid bonis molestum esset, dixit : Prosperitas improborum.

Idem interrogatus quomodo quis vitam tristitia vacuam degeret, respondit : Hoc fieri non potest. Nam qui in civitate aut familia habitat, et cum hominibus conversatur, non potest non aliquando tristari.

Leucippi. Hoc enim proprium est oculis, ut in magnis malis lacrymas non effundant, in mediocribus autem calamitatibus abunde lacrymentur.

Coricii. Immoderatum gaudium saepius exit in dolorem : et immodica voluptas accersit sibi tristitiam producit.

Moschionis. Tristitia sequi solet voluptatem.

Theopempti. Si quis plurimas opes possidens cum tristitia vitam transigit, is certe fuerit omnium qui sunt quique futuri sunt hominum miserimus.

Epicetii. Insipientes tempus, sapientes autem ratio moerore liberat.

Sapit qui non tristatur propter absentia, sed gaudet praesentibus.

Epicetetus interrogatus quomodo quis hosti dolorem excitare posset, dixit : **120** Si quis ita conparet seipsum, ut optima quaeque faciat.

Posidippi. Nullus hominum sine tristitia vitam transegit, neque fortunatus ad finem usque mansit.

Euripidis. Non est in quoquam reperire vacuam tristitia vitam.

SERMO LXXIII [al. XCIII].

De silentio et arcanis.

Matth. xii. De omni verbo otioso quod locuti fuerint homines, in die iudicii rationem reddent.

Jacob. Omnis homo sit celer ad audiendam, et tardus ad loquendum.

Prov. xxi. Qui os suum custodit, ab afflictione servat animam suam.

Tacitus lenit contentationem : et qui diligit vitam suam parci' ori suo.

Qui loquacitatem odit, malitiam minuit.

Ecelli. xxx. Effusa bona sunt in ore clauso.

Ibid. xxi. Tacitus et prudens erit in pretio.

Ibid. xli. Sapientia abscondita et thesaurus latens, quid juvant?

Ibid. xx. Est cum minime sit speciosa reprehensio, et est cum quis sapienter taceat.

Theologi. Si quid habes silentio melius loquere : A diligas autem taciturnitatem, ubi silentium sermوني præstat.

Illis dicendi libertas concedenda est, quorum modestus ac vere mundus, et compositus et sobrius est sermo.

Non jucunda est fidelibus loquacitas, et sermonis contentio. Sufficit enim eis vel unus oppositus.

Melior est cum ratione tarditas inconsiderata celeritate.

Hoc etiam taciturnitatis lacrum est, quod non opus habeat multitudini respondere.

Silentium pro consensu haberi docetur etiam proverbio.

S. *Dionysii.* Aut melius aliquid dic silentio, aut sile.

Sexti. Vir sapiens et silens Deum colit, et causam scit cur sileat.

Seniorum. Silere quam loqui malis. Silentium enim colligit, locutum dispergit.

Præ omnibus præceptis Deus elegit taciturnitatem; scriptum est enim : « Quem respiciam nisi humilem et tacitum? »

Qui cupit salvari, sequatur inopiam et silentium.

Plutarchi. Nemini dixeris quod taceri vis. Quomodo enim ab alio postulabis silentii fidem, quam tute tibi non præstitisti?

Tacere non solum sitim aufert, ut inquit Hippocrates, sed tristitiam quoque et dolorem.

Silentii neminem, sermonis plurimos pœnituit.

Taciturnitas ubique totum ornamentum est juveni.

121 Qui non scit tacere, loqui etiam nescit.

Aristotel. Aristoteles interrogatus, quamobrem cum alios doceret loqui, ipse taceret, dixit : Nempe eos quidem ipsa non scindit, cultros autem acuit.

Hominis improbi sicut taciti canis silentium magis quam sermonem cavere oportet.

Idem interrogatus a quodam quis arcanum sermonem continere posset, dixit : Qui carbonem quoque ignitum lingua retinere potest.

Theophrastus peripateticus in convivio juvenem quemdam tacitum videns, dixit : Si rudis quidem cum sis taces, sapias ; si vero doctus, insipienter taces.

Charellæ. Linguam primis ubique moderari conseris.

Quod et seni et juveni decorum est.

Quod facturus es ne dixeris ; nam si non succedat, irrideberis.

Lycurgi. Lycurgus interroganti cur breviloquio studerent Lacedæmonti, dixit : Quoniam silentio vicinum est.

Simonidis. Simonides dicebat nunquam se pœnituisse silentii, sermonis autem sæpius.

Φθέρου μὲν, εἴ τι κρείττον σιωπῆς ἔχεις ἄγαπα δὲ ἡσυχίαν, ἐνθα κρείττον λόγου τὸ σιωπᾶν.

Τὴν ἐν λόγοις ἐλευθερίαν ἔχειν δεῖ τοὺς μετρίους ἐν λόγῳ, καὶ ὡς ἀληθῶς κοσμίους καὶ σώφρονας.

Οὐχ ἡδὺ τοῖς πιστοῖς ἐδολεσχία, καὶ λόγων ἀνίθεσις. Ἀρκαί γὰρ καὶ εἰς ἀντικείμενος.

Κρεῖσσον λελογισμένη βραδύτης τάχους ἀπερσκέπτου.

Καὶ τοῦτο κέρδος τῆς σιωπῆς, τὸ τοὺς πολλοὺς μηδὲ ἀποκρίνεσθαι.

Τὴν σιωπὴν συγκατάθεσιν εἶναι διδάσκει καὶ ἡ παροιμία.

Ἡ λέγει σιγῆς τι κρείττον, ἢ σιγὴν ἔχει.

Σοφὸς ἀνὴρ καὶ σιγῶν τὸν Θεὸν τιμᾶ, εἰδῶς καὶ εἰς τι σιγᾶ.

Ἄγαπα τὸ σιγᾶν ὑπὲρ τὸ λαλεῖν. Ἡ σιωπὴ γὰρ θησαυρίζει, τὸ δὲ λαλεῖν διασκορπίζει.

Πρὸ πασῶν τῶν ἐντολῶν τὴν ἡσυχίαν ἐξελέξατο ὁ Θεός. Γέγραπται γάρ : « Ἐπὶ τίνα ἐπιβλέψω ἄλλ' ἢ ἐπὶ τὸν ταπεινὸν καὶ ἡσύχον ; »

Ὁ θέλων σωθῆναι διωξάτω τὴν ἀκτημοσύνην καὶ τὴν σιωπὴν.

Ὅπερ ἂν σιωπᾶσθαι βούλῃ, μηδενὶ εἰπῆς. Ἡ πῶς παρά τινος ἀπαιτήσεις τὸ πιστὸν τῆς σιωπῆς, ὃ μὴ παρέσχες σεαυτῷ ;

Τὸ σιωπᾶν οὐ μόνον δόξιν, ὡς φησὶν Ἱπποκράτης, ἀλλὰ καὶ ἄλυτον καὶ ἀνώδυνον.

Σιωπήσας μὲν οὐθεὶς μετενόησε, λαλήσαντες δὲ παμπληθεῖς.

Πανταχοῦ τῷ νέῳ κόσμος ἀσφαλῆς ἐστὶν ἡ σιωπῆ.

Ὁ μὴ εἰδῶς σιωπᾶν οὐκ οἶδα λέγεσθαι,

Ἀριστοτέλης ἐρωτηθεὶς, διὰ ποίαν αἰτίαν τοὺς ἄλλους διδάσκων λέγειν, αὐτὸς σιωπᾶς, εἶπε· Καὶ γὰρ ἡ ἀκρότη αὐτῆ μὲν οὐ τέμνει, τὰ δὲ ξίφη ὄξια ποιεῖ.

Φαύλου ἀνδρὸς, καθάπερ κυνὸς σιγῆροῦ, δεῖ τὴν σιγὴν ἢ τὴν φωνὴν εὐλαβεῖσθαι.

Ὁ αὐτὸς ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τινος, τίς κατασχέει δύναιται λόγον ἀπόβρῆτον, εἶπε· Ὅστις καὶ διάπυρον ἀνθρακὰ τῇ γλώσσει κατασχέει δυνήσεται.

Θεόφραστος ὁ περιπατητικὸς, ἐν συμποσίῳ νεανίσκον τινὰ βλέπων ἡσυχίαν ἔχοντα, εἶπεν· Εἰ μὲν ἀπαιδεύτο; ὢν σιωπᾶς, πεπαιδευμένος ὑπάρχεις· εἰ δὲ πεπαιδευμένος, ἀπαιδευτῶς σιωπᾶς.

Γλώσσης μέλιττα πανταχοῦ περιῶ κρατεῖν,

Ὅ καὶ γέροντι καὶ νέῳ τιμὴν φέρει.

Ὁ μέλλεις ποιεῖν, μὴ λέγῃς· ἀποτυχῶν γὰρ καταγλασθήσῃ.

Λυκοῦργος πρὸς τὸν εἰπόντα, διὰ τί Λακεδαιμόνιοι τὴν βραχυλογίαν ἀσχοῦσιν, εἶπεν· Ὅτι ἐγγύς ἐστι τοῦ σιγᾶ.

Σιμωνίδης μηδέποτε μὲν αὐτῷ ἔλεγε μεταμελήσει σιγᾶσεντι, φθεγγόμενῳ δὲ πολλάκις.

Ἄν ἄκασμος ὁ βίος, τούτοις ἡ σιωπὴ μέγιστος ἀκασμος.

Δημοσθένης, μειρακίου παρὰ πότον πολλὰ ληροῦντος καὶ μὴ βουλομένου σιωπῆσαι, Μειράκιον, εἶπε, πῶς παρ' οὗ ἔμαθες λαλεῖν, παρ' αὐτοῦ σιωπῆν οὐκ ἔμαθες;

Ὀνειδίζοντας αὐτῷ τινοὶ ὅτι στόμα δυσῶδες εἶχε. Πολλὰ γὰρ, εἶπεν, αὐτῷ τῶν ἀπορρήτων ἐγκατεσάπη.

ΛΟΓΟΣ ΟΔ'.

Περὶ πολυλόγων καὶ ταχυλόγων, καὶ ἐκφερομυθούτων μυστήρια.

Ὅ τὰ πολλὰ λέγων καὶ ἀντακούσεται. Μὴ πολὺς ἐν ῥήμασι γίνου. Μέχρι τίνος οὐ σιωπήσεις; Ἐπίσης, ἵνα καὶ αὐτοὶ λαλήσωμεν. Διὰ τί ὡσπερ τετραπόδα ἰσχυρήσασθαι ἐναντίον σου;

Ἄηρ γλωσσώδης οὐ κατευθυνθήσεται ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἦκουσας λόγον, συναποθανέτω σοι.

Μὴ ἴσθι ταχύς ἐν λόγοις, καὶ μὴ συμπαρακετινῆ πίνης ὡν πλουσίῳ, μηδὲ ζῆτε τῶν σοφῶν εἶναι σοφώτερος.

Ἐκ πολυλογίας οὐκ ἐκφεύξῃ ἁμαρτίαν.

Ἐάν ἐξελεύσῃς λόγον, ἐξελεύσονται κρίσεις καὶ μάχαι.

Ἔστιν ἐλεγχος, καὶ οὐκ ἔστιν ὠραῖος· καὶ ἔστι τις αἰών, καὶ εὐρισκόμενος σοφός.

Ὅς ἀποκρίνεται πρὶν ἀκούσαι, ἀφρονύνη αὐτῷ ἔστι καὶ θναῖδος.

Οἱ ἀπαίδευτοι ἀκρατεῖς γλώσσῃ.

Ἐάν τις ἀνδρα ταχὺν ἐν λόγοις, γίνωσκε ὅτι ἐλπίδα ἔχει μάλλον ὁ ἀφρων αὐτοῦ.

Ὁ ἀφρων πληθύνει λόγους· ὁ πλεονάζων ἐν λόγῳ μισηθήσεται.

Φωνὴ ἀφρονος ἐν πληθει λόγων.

Μὴ γίνου ταχύς ἐν λόγῳ σου, μηδὲ νωθρός καὶ παρειμένος ἐν λόγοις σου.

Χεῖλη πολυλάλων τὰ οὐκ αὐτῶν διηγήσονται.

Ὅ θέλων ζωὴν καὶ ἀγαπῶν ἡμέρας ἰδεῖν ἀγαθὰς παυσάσθω τὴν γλώσσαν ἀπὸ κακοῦ, καὶ χεῖλη τοῦ μὴ λαλήσαι βόλον, ἐκκλινάτω ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποιησάτω ἀγαθόν, ζητησάτω εἰρήνην, καὶ διωξάτω αὐτήν.

Κόρος λόγου πολέμιος ἀκοαῖς, ὡς ὑπερβάλλουσα ἡ τροφὴ σώματι.

Ὀλισθος ἀνθρώποις γλώσσα μὴ λόγῳ κυβερνωμένη.

Φαινομένων ἔργων περιτόν ἔστι μακρολογία.

Λόγος ἀπλῶς προνεχθεὶς ὀλοκλήρους πολλακτικῶς ἀνέτρεψε, καὶ ψυχὰς ἀπώλεσε καὶ κατέδυσσε. Καὶ τῶν μὲν χρημάτων τὴν ζημίαν πάλιν ἐνὶ λαλεῖν· λόγον δὲ ἐκπηδήσαντα ἀπαξ ἀνακτήσασθαι πάλιν οὐκ ἐνί.

Τὰ λοιπὰ τῶν ἁμαρτημάτων καὶ λόγου καὶ πραγμάτων καὶ τῆς ἐξώθεν συνεργείας πρὸς τὸ γενέσθαι δεόνται. Ἡ δὲ τοῦ λόγου φύσις κατεξουσίαν ἔχει τὸ πλημμελεῖν.

Quorum indecora vita est, illis maximum decus est silentium.

Demosthenis. Demosthenes, cum adolescens quidam inter pocula multas nugas effutiret, et tacere nollet: A-lolescens, dixit, quomodo non didicisti tacere ab illo, a quo didicisti loqui?

Cum objiceret ei quidam oris fetorem: Multa enim, dixit, secreta in eo computruerunt.

SERMO LXXIV [al. XCVI].

De multiloquis et festinate loquantibus, et arcana effarentibus.

Job xi. Qui multa dicit, ille vicissim audiet. Ne sis multus in verbis. Quousque non tacebis? Tace ut et ipsi loquamur. Cur veluti quadrupedes tacebimus coram te?

David. Vir linguarum non fortunatus erit in terra.

Solomon. Audivisti sermonem, commoriatur tibi.

Ne sis celer in verbis, et ne, pauper cum sis, contentas cum divite, neque sapientior sapientibus esse quæras.

Per multiloquium non effugies peccatum.

Si protraxeris sermonem, contentiones et pugnas protrahentur.

Eccli. ix. Est cum minime sit speciosa reprehensio, et est cum quis sapienter taceat.

Prov. xviii. Qui respondet priusquam audierit, insipientia et dedecore notatur.

Imperitii linguam continere nesciunt.

122 Si videris hominem loquendo velocem, scias plus spei esse stulto quam ipsi.

Insipiens multiplicat verba; qui abundat verbis habebitur odio.

Eccli. Sermo insipientis in multitudine verborum est.

Ne sis præceps in sermone tuo, neque piger et remissus in verbis tuis.

Labia loquacium nihil ad se pertinentia loquentur.

Petr. iii. Qui desiderat vitam, et bonos dies videre cupit, prohibeat linguam a malo, et labia sua ne loquantur fraudem; declinet a malo, et faciat bonum; quærat pacem et sectetur eam.

Theologi. Satietas sermonis inimica est auribus, ut nimium alimentum corporibus.

Lingua non gubernata ratione subvertit homines.

Cum res ipsæ apparent, superflua est sermonis prolixitas.

S. Chrysost. Sermo simpliciter narratus integras sæpe familias evertit, et animas perdidit ac submersit. Et pecuniæ quidem jacturam resarcire licet, sermonem autem semel elapsam revocare non licet.

Gregor. Nyss. Reliqua peccata verbis et rebus et externa ope iudicantur ut perficiantur: sermonis autem natura sponte potest declinare.

Qui pudore ac timore vacuus est, illi os effrene, A
et lingua remissa est.

SERMO LXXV [al. XCIV].

De illis qui linguam suam et os custodiunt, et de
sermone non duro neque contumace.

Job xxvii. Os meum non loquetur iniq̄ua, nec
anima mea meditabitur iniusta.

Psal. xxxviii. Dixi, Custodiam vias meas, ne pec-
cem in lingua mea: ponam custodiam ori meo
cum coram me steterit impius,

Psal. cl. Pone, Domine, custodiam ori meo, et ja-
nuam munitiōnis circa labia mea.

Solomon. Omnia verba oris mei cum justitia, ni-
hil in eis obliquum neque tortuosum.

A fructibus oris anima viri implebitur bonis, et B
retributio laborum ipsius dabitur ei.

Prov. x. Argentum ignitum lingua justī.

Ibid. xxiv. Amato labia, quæ rectos sermones
exhibent.

Ibid. xv. Mitis responsio avertit iram.

Sapit qui durum sermonem proferre parcat.

Ibid. xxi. Qui custodit os suum et linguam, ab
afflictione servat animam suam.

Ibid. xviii. Mors et vita penes linguam sunt:
qui vero moderantur eam, fructum 123 inde ca-
pient.

Ibid. xvi. Bona verba favi sunt mellis, et dulcedo
eorum remedium est animæ.

Eccle. x. Oris sapientis verba gratiosa sunt.

Mel et lac sub lingua tua.

Ne cohibeas sermonem in tempore salutis.

Eccli. v. Si quid vales dicendo, responde: sin-
minus, cohibeto mētu os tuum.

Deset hujus sermonis 75 finis et totus 76 qui in-
scribitur, De illis qui os suum et linguam non
custodiunt.

Ἡ μή ἐφεδρεύει αἰδῶς ἢ φόβος, ἀχάλινον τὸ
στόμα, καὶ ἀνειμένῃ γλῶττα λέλυται.

ΛΟΓΟΣ ΟΕ'.

Περὶ τῶν θαντῶν γλῶτταν καὶ στόμα φυλαττό-
των, καὶ τοῦ μὴ σκληρῶς καὶ ἀπηνῶς διαλέ-
γεσθαι.

Ὁὐ λαλήσει τὸ στόμα μου ἀνομα, οὐδὲ ἡ ψυχὴ μου
μελετήσῃ ἀδικα.

Ἐἶπα, Φυλάξω τὰς ὁδοὺς μου, τοῦ μὴ ἀμαρτάνειν
μὲ ἐν γλώσσῃ μου, ἐθέμην τῷ στόματι μου φυλακῆν,
ἐν τῷ συστῆναι τὸν ἁμαρτωλὸν ἐναντίον μου.

Θοῦ, Κύριε, φυλακῆν τῷ στόματι μου, καὶ θύραν
περιοχῆς περὶ τὰ χεῖλη μου.

Μετὰ δικαιοσύνης πάντα τὰ ῥήματα τοῦ στόματός
μου, οὐδὲν ἐν αὐτοῖς σκαλίδν οὐδὲ στραγγαλιῶδες.

Ἄπὸ καρπῶν στόματος ψυχὴ ἀνδρὸς κλησθήσεται
ἀγαθῶν, ἀνταπόδομα δὲ χειλῶν αὐτοῦ δοθήσεται
αὐτῷ.

Ἄργυρος πεπηρωμένος γλώσσα δικαίου.

Χεῖλη δὲ φιλεῖ ἀποκρινόμενα λόγους ὀρθοῦς.

Ἄπόκρισις ὑποπίπτουσα ἀποστρέφει θυμὸν.

Ἄς φεῖσεται ῥῆμα προέσθαι σκληρὸν, ἐπιγνώμων.

Ἄς φυλάσσει τὸ στόμα αὐτοῦ καὶ τὴν γλῶσσαν,
διατηρεῖ ἐκ θλίψεως τὴν ψυχὴν αὐτοῦ.

Θάνατος καὶ ζωὴ ἐν χερσὶ γλώττης· οἱ δὲ κρα-
τούντες αὐτὴν ἔβονται τοῦς καρποὺς αὐτῆς.

Κηρία μέλιτος λόγοι καλοὶ, γλυκάσμα δὲ αὐτῶν
λασις ψυχῆς.

C Λόγοι στόματος σοφοῦ χάρις.

Μέλι καὶ γάλα ὑπὸ τῆν γλῶσσάν σου.

Μὴ ἀπακωλύσης λόγον ἐν καιρῷ σωτηρίας.

Εἰ ἔστι σοι λόγος, ἀποκριθῆτι· εἰ δὲ μὴ, ἔπω ἢ
χεῖρ σου ἐπὶ τῷ στόματι σου.

Δείξει τινὰ τοῦδε τοῦ λόγου, καὶ ἄλλος ὁ ριζ',
ὁ ἐπιγεγραμμένος· Περὶ τῶν μὴ φυλαττότων τὸ
θαντῶν στόμα καὶ τὴν γλῶτταν.

MELISSÆ

PER

ANTONIUM MONACHUM GRÆCUM

CONGESTÆ

LIBER SECUNDUS,

(Joanne Ribitto interprete.)

SERMO I [al. CIII].

De rege commodo et æquo: et de magistratu ac
potestate.

Num. xxiv. Augebitur regnum ejus, gentes ho-

D

ΛΟΓΟΣ Α'.

Περὶ βασιλείως χρηστοῦ καὶ δικαίου, καὶ περὶ
ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας.

Ἀύξηθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ, ἔδεται ἔθνη ἐχθρῶν

αὐτοῦ, καὶ τὰ πάχη αὐτοῦ ἐμυλαιεῖ, καὶ ταῖ; β-
λίαιν αὐτοῦ κατατοξεύσει ἐχθρόν.

Ἔωσεν ὁ Θεὸς τὸν Δαυὶδ ἐν πλαιν οἷς ἐπορεύθη,
καὶ ἐβασίλευσε Δαυὶδ ἐπὶ πάντα. Καὶ ἦν Δαυὶδ
ποιῶν κρίμα καὶ δικαιοσύνην ἐπὶ πάντα τὸν λαόν.

Ἔλεε Δαυὶδ· Ἀφεται αὐτὸν καταράσασθαι, ὅτι
εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεός. Εἰ πως ἴδοι Κύριος ἐν τῇ ταπει-
νώσει μου, καὶ ἐπιστρέψει μοι ἀγαθὰ ἀντὶ τῆς κατ-
άρας αὐτοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ.

Ἐμεγαλύνθη Σολομὼν ἐπὶ πάντας τοὺς βασιλεῖς
τῆς γῆς πλούτῳ καὶ σοφίᾳ· καὶ πάντες οἱ βασιλεῖς
τῆς γῆς ἐξεζήτουν τὸ πρόσωπον Σολομῶντος, ἀκού-
σαι τῆς σοφίας αὐτοῦ ἧς ἔδωκεν ὁ Θεός εἰς τὴν
καρδίαν αὐτοῦ, καὶ αὐτοὶ ἔφερον ἕκαστος τὰ δῶρα
αὐτῶν. **B**

Ἐν ταῖς ἡμέραις Ἀσᾶ ἠσύχασεν ἡ γῆ Ἰουδα
δέκα ἔτη, καὶ ἐποίησεν Ἀσᾶ τὸ ἀγαθόν καὶ τὸ εὐθὺ
ἐνώπιον Κυρίου τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ, καὶ ἀπέστησε τὰ
βυσιαστῆρια τὰ ἀλλότρια καὶ τὰ ὑψηλά, καὶ συνέ-
τριψε τὰς στήλας, καὶ ἐξέκοψε τὰ ἄλση, καὶ ἠσύχα-
σεν ἡ βασιλεία ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἦν αὐτῷ πό-
λεμος ἐν τοῖς ἔτεσι ταύτοις.

Ἐγένετο Κύριος μετὰ Ἰωσαφάτ, καὶ κατεύθυνε
Κύριος τὴν βασιλείαν ἐν χειρὶ αὐτοῦ, καὶ ἦν Ἰωσα-
φάτ πορευόμενος καὶ μεγαλυνόμενος ἕως εἰς ὕψος.

Κύριε, ἐν τῇ δυνάμει σου εὐφρανθήσεται ὁ βα-
σιλεὺς, καὶ ἐπὶ τῷ σωτηρίῳ σου ἀγαλλιάσεται
σφόδρα.

Ὁ Θεός, τὸ κρίμα σου τῷ βασιλεὶ ἔδωκε, καὶ τὴν
δικαιοσύνην σου τῷ υἱῷ τοῦ βασιλέως, κρίνειν τὸν
λαόν σου ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ τοὺς πτωχοὺς σου ἐν
κρίσει.

Βδύλυγμα βασιλεῖ ὁ ποιῶν κακά. Μετὰ γὰρ δι-
καιουσύνῃς ἐτοιμάζεται θρόνος ἀρχῆς.

Δεκτὰ βασιλεῖ χεῖλη δίκαια, λόγους δὲ ὀρθοῦς
ἀγνῆς.

Ἐν πολλῷ ἔθνη δόξα βασιλέως, ἐν δὲ ἐκλείπει
λαοὺ συνετριβῆ δυνάστου.

Λικμητῶρ ἀσεδῶν βασιλεὺς σοφός, καὶ ἐπιβαλεῖ
αὐτοῖς τροχόν.

Ὅταν βασιλεὺς δίκαιος καθίστη ἐπὶ τοῦ θρόνου,
οὐκ ἐναντιοῦται ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ οὐδὲν πονηρόν. **D**

Δεκτὰ βασιλεῖ ὑπηρέτης νοήμων.

Ἐλεημοσύνη καὶ ἀλήθεια φυλακὴ βασιλεῖ, καὶ
περικυκλώσουσιν ἐν δικαιοσύνῃ τὸν θρόνον αὐτοῦ.

Μάχαιρα γλῶσσα βασιλέως, καὶ οὐ σαρκίνη.

Μὴ ἀλαζονεύου ἐνώπιον βασιλέως, μὴ δὲ ἐν τοῖσι
δυναστῶν ὕψιστασο. Κραῖσσον γὰρ σοὶ βῆθῆναι,
Ἀνάβαινε πρὸς με, ἢ ταπεινώσαι σε ἐν προσώπῳ
δυναστῶν.

Βασιλέως ἐν ἀληθείᾳ κρίνοντος πτωχοὺς, ὁ θρόνος
αὐτοῦ εἰς μαρτύριον κατασταθήσεται.

Θυμὸς βασιλέως ἀγγελος θανάτου, ἀνηρ δὲ σοφός
ἐξιδάσκαται αὐτόν.

Βασιλέως ἀπειλὴ ὁμοία βρυγμῷ λέοντος· ὡς δὲ
ὄρθος ἐπὶ χόρτον, οὕτως τὸ ἱλαρόν αὐτοῦ.

A stium ejus edet, et quæ in eo sunt crassa, emedul-
labit, et sagittis suis conficiet hostem.

II Reg. viii. Servavit Deus Davidem in omnibus
ad quæ profectus est, regnavitque in omnes, ac
universo populo jus cum æquitate dicebat.

II Reg. xvi. Sinite, inquit David, illum male-
dicta jacere, quia Deus ipsi jussit. Si qua ratione
respiciet Dominus in hanc meam abjectionem, ad
me revertentur bona pro maledicto istius hoc ipso
die.

II Paral. ix. Auctus est Solomon supra omnes
terræ reges, opulentia et sapientia, ac omnes re-
ges requirebant os illius, ut quam ei Deus largitus
esset sapientiam audirent, suaque illi quisque mu-
nera offerebat.

II Paral. xiii. Regnante Asa quieta fuit Judæa an-
nos decem, probeque se gessit Asa ac recte in con-
spertu Domini Dei sui, et altaria alienæ excelsaque
sustulit, ac columnas contrivit, et lucos excidit, et
quietum fuit regnum in oculis ejus: nec fuit ei
ullum bellum per illos annos.

II Paral. xvii. Fuit Dominus cum Josaphato, ac
per manum illius regnum recte administravit, ac
in vita sua auctus est Josaphatus usque ad sum-
mum.

Psal. xx. Potentia tua, Domine, lætabitur rex, et
salute quam das, exsultabit valde.

Psal. lxxi. Deus, judicium tuum regi da, et ju-
stitiam tuam filio regis, ut cum æquitate res populi
judicet, et pauperum tuorum cum judicio. **C**

Prov. xvi. Exsecrandus est regi, qui male facit,
124 quia cum justitia solium magistratus firma-
tur.

Prov. xiv. Accepta sunt regi labia justa; nam
sermões rectos diligit.

In multitudine gentis gloria regis: at si defece-
rit populus, principis perniciēs est.

Prov. xx. Ventilator impiorum rex sapiens, et
in rege rota ipsorum.

Ibid. xx. Cum justus rex in solio considet, nihil
D improbum adversatur in oculis ejus.

Ibid. xvi. Acceptus regi minister intelligens.

Ibid. xx. Misericordia et veritas custodiæ sunt
regi, et solium ejus cum æquitate circumdabunt.

Lingua regis gladius minime carneus.

Ibid. xxv. Ne sis arrogans coram rege, nec prin-
cipum loca occupato; melius est enim ut tibi
dicatur: Ascende ad me, quam ut abjiciaris in
oculis potentium.

Ibid. xxi. Regis causas pauperum vere judican-
tis solium in testimonio firmo stabil.

Ibid. xvi. Ira regis mortis nuntia: at vir sapiens
placabit illum.

Ibid. xix. Regis minæ leonis rugitui similes;
qualis autem est ros herbæ insidens, talis illius
hilaritas.

Observa regis os, quia quicquid voluerit, efficiet: summa præditus auctoritate loquitur, et quis ei dicet, Quid agis?

Eccle. x. Regi ne in conscientia quidem tua maledicito, nec in cubiculi tui parte secretiore opulento maledicas, quia volucris aerea deferet vocem tuam, et qui præditus est pennis, sermonem tuum denuntiabit.

Isaï. xxxii. En rex justus regnabit, et principes cum justitia imperabunt.

Populus pauper et civitates hominum injuria affectorum laudibus te afficient, quod fueris auxilio civitati afflictæ, et animum despondentes propter inopiam protexeris.

Diligite justitiam qui judicatis terram.

Sap. vi. Rex prudens populi stabilitas.

Sirach. Apud regem captiosus ne esto,

Tobias. Regis arcanum honestum est celare, at Dei opera renuntiare gloriosum.

Luc. iii. Interrogaverunt autem eum et qui militabant his verbis: Et nos, inquit, quid faciemus? Et ille: Neminem, inquit, concutatis aut calumniis prematis. Et estote contenti stipendiis vestris.

I Petr. ii. Subjicimini omni humanæ creaturæ propter Dominum, sive regi tanquam præcellenti, sive præfectis, ut qui per illum mittuntur ad scelerosorum quidem vindictam, proborum vero laudem.

125 *Rom. xiii.* Omnes homines potestatibus præcellentibus subjiciantur.

Ibid. Quisquis potestati resistit, Dei decreto resistit: at qui resisterint, sibi damnationem acquirunt. Principes enim non sunt terror bonorum operum, sed malorum. Si vis non timere potestatem, quod bonum est facito, et ab illa laudem consequeris. Sin autem malum feceris, time.

Eccle. x. Qualis judex populi, tales sunt ministri ejus: et qualis gubernator civitatis, tales cives qui in ea habitant.

Eccle. vii. Ne quære præfecturam a Domino, nec a rege solium gloriæ.

S. Basilii. Regnum est legitima præfectura.

Ergo præcepta ea quæ a rege traduntur, qui quidem hoc vocabulo dignus fuerit, legitima sunt, communem utilitatem spectantia, nec privatæ utilitatis causa comparata. In hoc enim differt tyrannus a rege, quod ille sua undecunque spectat commoda, hic eorum quibus præest utilitatem quærit.

Proprium est regis iis quibus præsit prospicere.

Prov. xxi. Si cor regis in manu Dei est, non servatur armorum robore, sed divino adminiculo ac ductu. Est autem in Dei manu non quivis, sed regis nomine dignus.

Rom. xiii. Dominus reges constituit, et idem deponit: nec est potestas, nisi a Deo ordinata.

Ἰδοὺ βασιλεὺς φύλαξον, ὅτι πᾶν ὃ ἐὰν θέλῃ ποιήσῃ. Ἐξουσιάζων λαλεῖ, καὶ τίς ἐρεῖ αὐτῷ, τί ποιεῖς;

Ἐν συνειδήσει σου βασιλεία μὴ καταράση, καὶ ἐν ταμείοις κοιτώνός σου μὴ καταράση πλοῦσιον, ὅτι πετεινὸν τοῦ οὐρανοῦ ἀποίσει τὴν φωνὴν σου, καὶ ὁ ἔχων πτέρυγας ἀναγγελεῖ λόγον σου.

Ἰδοὺ βασιλεὺς δίκαιος βασιλεύσει, καὶ ἀρχοντες μετὰ κρίσεως ἀρξουσιν.

Ἐύλογησε σε ὁ λαὸς ὁ πτωχὸς, καὶ πόλεις ἀνθρώπων ἀδικουμένων εὐλογήσουσι σε. Ἐγένου γὰρ πάση πόλει ταπεινῆ βοηθός, καὶ τοῖς ἀθυμήσει δι' ἐνδειαν σιέπη.

Ἀγαπήσατε δικαιοσύνην, οἱ κρίνοντες τὴν γῆν. Βασιλεὺς φρόνιμος εὐστάθεια δήμου.

Παρὰ βασιλεῖ μὴ σοφίζου.

Μυστήριον βασιλεὺς καλὸν κρύπτειν· ἔργα δὲ Θεοῦ ἀναγγέλλειν ἐνδοξον.

Ἐπηρώτησαν δὲ αὐτὸν καὶ στρατευόμενοι, λέγοντες· Καὶ ἡμεῖς τί ποιήσομεν; Καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· Μηδὲνα διασείσητε, μηδὲ συκοφαντήσητε, καὶ ἀρκεῖσθε τοῖς ὕψωνις ὀμῶν.

ὑποτάγητε πάσῃ ἀνθρώπινῃ κτίσει διὰ τὸν Κύριον, εἴτε βασιλεῖ ὡς ὑπερέχοντι, εἴτε ἡγεμόνι ὡς δι' αὐτοῦ πεμπόμενοι εἰς ἐκδίκησιν κακοποιῶν καὶ ἔπαινον ἀγαθοποιῶν.

Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτάσσεται.

Πᾶς ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ τῇ τοῦ Θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκεν· οἱ δὲ ἀνθέστηκότες ἑαυτοῖς κρῖμα λήφονται. Οἱ γὰρ ἀρχοντες οὐκ εἰσὶ φόβος τῶν ἀγαθῶν ἔργων, ἀλλὰ τῶν κακῶν. Θέλεις μὴ φοβῆσθαι τὴν ἐξουσίαν; τὸ ἀγαθὸν ποιεῖ, καὶ ἔξει· ἐπαινοῦν ἐξ αὐτῆς. Ἐὰν δὲ τὸ κακὸν ποιῆς, φοβοῦ.

Κατὰ τὸν κριτὴν τοῦ λαοῦ, οὕτως καὶ οἱ λειτουργοὶ αὐτοῦ, καὶ κατὰ τὸν ἡγούμενον τῆς πόλεως πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐτῇ.

Μὴ ζῆτει παρὰ Κυρίου ἡγεμονίαν, μηδὲ παρὰ βασιλεὺς καθέδραν δόξης.

Βασιλεία ἐστὶν ἔννομος ἐπιστασία.

Αἱ οὖν παρὰ βασιλεὺς διδόμεναι ὑποθήκαι, τοῦ γε ἀληθῶς τῆς προσηγορίας ταύτης ἀξίου, καὶ τὸ νόμιμον ἔχουσι τὸ κοινῇ πᾶσι λυσταλέως σκοποῦσαι, καὶ οὐχὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἰδίας ὠφελείας συγτεταγμένα. Τοῦτο γὰρ διαφέρει τυράννος βασιλεῦς, ὅτι ὁ μὲν τὸ ἑαυτοῦ πανταχόθεν σκοπεῖ, ὁ δὲ τὸ τοῖς ἀρχομένοις ὠφέλιμον ἐκπορίζει.

Ἴδιον βασιλεὺς προμηθεῖσθαι τῶν ἀρχομένων.

Εἰ καρδία βασιλεὺς ἐν χειρὶ Θεοῦ, οὐ σώζεται διὰ ὀπλιτικὴν δύναμιν, ἀλλὰ διὰ τὴν θεῖαν χειρουργίαν· ἐν χειρὶ δὲ Θεοῦ ἐστὶν οὐχ ὁ τυχών, ἀλλ' ὁ ἄξιός τῆς τοῦ βασιλεὺς προσηγορίας.

Κύριος καθιστᾷ βασιλεῖς καὶ μεθιστᾷ· καὶ οὐκ ἐστὶν ἐξουσία εἰ μὴ ὑπὸ Θεοῦ τεταγμένη.

Πολλάκις ἀκρασία δήμου τὸν χεῖριστον εἰς ἀρχὴν Ἀ προσετήσατο.

Πρὸς τὸ τοῦ ἀρχοντος ἦθος πλάττεσθαι πέφυκεν ὡς τὰ πολλὰ τὸ ἀρχόμενον, ὥστε ὅποιοι ποτε οἱ ἄγοντες ὦσι, τοιοῦτον ἀνάγκη καὶ τὸν ἀναγόμενον εἶναι.

Καλὸν ἀεὶ τὸ χεῖριστον ὑπὸ τοῦ κρείττονος ἀγεσθαι.

Παλαιὸς ἐστὶ λόγος τοῦς ἀρετῆς μεταποιουμένους μεθ' ἡδονῆς αὐτοῦς μὴ ἐπιβάλλειν ἀρχαίς.

Τὸν προεστῶτα μὴ ἐπαιρέτω τὸ ἀξίωμα, ἵνα μὴ ἐκπέση τοῦ μακαρισμοῦ τῆς ταπεινοφροσύνης.

Ἡ μὲν ἀταξία ἀναρχία; ἐστὶ γνῶρισμα, ἡ δὲ τάξις τὸν ἡγεμονεύοντα δείκνυσι. Τί γὰρ ἐφελος κυβερνήτη εἶναι χρῆσθαι, πονηροῖς χρώμενον ἐρέταις; Β

Τὸ τε γὰρ ἀναρχον ἄτακτον· τὸ τε πολὺαρχον στασιώδες.

Μὴ τις, ἐνὸν ἀκινδύνως ἔπεσθαι, ἀρχεῖν ἐπικινδύνως ἐπιθυμείτω, μὴ δ' ὁ πῆ; ὑπαρχῆς κόμος καταλύσθω, ἡ καὶ τὰ ἐπίγεια συνέχει καὶ τὰ οὐράνια.

Τὸ βούλεσθαι βασιλέως ἀγραφός; ἐστὶ νόμος τῷ κράτει συνηγορούμενος, καὶ πολὺ γε τῶν γραπτῶν ἰσχυρότερος, τῶν οὐ θύνασται βηθουμένων.

Οἱ βασιλεῖς, αἰδεῖσθε τὴν ἀλουργίδα. Νομοθετήσαι γὰρ καὶ νομοθεταίς ὁ λόγος. Γινώσκετε τί τὸ πιστευθὲν ὑμῖν, καὶ τί τὸ περὶ ὑμᾶς μυστήριον· κόσμος ὅλος ὑπὸ χεῖρα τὴν ὑμετέραν διαδήματι μικρῷ καὶ βραχεῖ ῥακίῳ κρατούμενος. Τὰ μὲν ἀνω μόνου Θεοῦ, τὰ δὲ κάτω καὶ ὑμῶν. Θεοὶ γίνεσθε τοῖς ὑφ' ὑμᾶς· ἵνα εἰπω τι καὶ τολμηρότερον, καρδία βασιλέως ἐν χεὶρὶ Θεοῦ καὶ εἴρηται, καὶ πιστεύεται· ἐναυθὰ ἔστω κράτος ὑμῖν, ἀλλὰ μὴ τῷ χρυσῷ καὶ ταῖς φάλαγγιν.

Τὸ δραστηκὸν δείκνυς, μὴ τῷ δρᾶν κακῶς, τῷ δ' εὖ τι ποιεῖν, εἰ θέλεις εἶναι θεός. Τὸ δ' ἐστὶν ἀνδρὸς εἰδότης συγγενές. Κτείνει δὲ ῥάστα καὶ τεγγῶν καὶ σκορπίος.

Οἱ δυνάσται, φοβεῖσθε τὸν δυνατώτερον· οἱ τῶν ὑψηλῶν θρόνων τὸν ὑψηλότερον.

Βασιλείας τοῦ Θεοῦ δύο εἶδεν ἡ Γραφή, τὴν μὲν κατ' οἰκείωσιν, τὴν δὲ κατὰ δημιουργίαν. Βασιλεύει δὲ κατ' οἰκείωσιν, καὶ τῶν ἀπάντων, καὶ Ἑλλήνων, καὶ Ἰουδαίων, καὶ δαιμόνων, καὶ τῶν ἀντιτεταγμένων, κατὰ τὸν τῆς δημιουργίας λόγον.

Πολλοὶ καὶ ἄλλοι βασιλεῖς πολλάκις ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἐλθόντες, τοὺς πάλαι λελυπηκότας λαθόντας, ἀνάξιον εἶναι ἐνόμισαν ἐν ἀρχῆς ὄγκῳ τοσοῦτω δίκην ἀπαιτῆσαι τῶν πεπλημμελημένων.

Θεραπεύειν, οὐκ ἐρεθίζειν δεῖ τὰς ἐξουσίας.

Ὅταν ἀρχὸν ἀνεπιληπτός ἢ πᾶσι, τότε δύναται μεθ' ὁδοῦ βούλεται ἐξουσίας καὶ κολάζειν καὶ συχωρεῖν τοὺς ὑφ' αὐτῷ ταπτομένους ἄπαντας.

Οὐδὲν γὰρ οὕτω δείκνυσι τὸν τὴν ἀρχὴν ἔχοντα ὡς φιλοστοργία περὶ τοὺς ἀρχομένους. Καὶ γὰρ πα-

ΡΑΤΗΟΙ. Ο. Μ. CXXXVI.

Sapienter populi impotentia deterrimo magistratum dedit.

Ad principis mores vere tungi solent, qui in ejus sunt imperio, ut qualescunque tandem fuerint ductores, tales esse qui ducuntur necesse sit.

Bonum est ut præstantior semper deteriori præsit et imperet.

Vetus est verbum, eos qui studeant virtuti, non cum voluptate magistratum accipere.

Qui præest aliis ne se efferat propter auctoritatem, ne excidat beatitudine quæ posita est in animi abjectione.

Theologi. Confusio inordinata nota est reipublicæ magistratu carentis, at ordo qualis sit magistratus ostendit. Quid enim juvat gubernatorem esse moderatum pravis utentem remigibus?

Prov. 12. Ubi enim nullus magistratus, ibi immoderate et sine ordine omnia feruntur, et magistratum multitudo seditiosa est.

Cum liceat sine periculo sequi, periculose præesse nemo concupiat, neque subjectionis lax abrogetur, quæ et terrestria et cælestia continet.

Regis voluntas lex est non scripta, quæ potentia defenditur, et quidem multo scriptis firmiter, quæ nullius potentia juvantur.

Reges, purpuram metuite; legislator enim est et legislatoribus ipsa ratio; quid vobis sit commissum, cognoscite, et quale sit in rebus vestris mysterium; universus mundus sub manu vestra exiguo diademate et parvo panniculo tenetur. Superna solius Dei sunt, at inferna etiam vestra. Estote dii subjecti, ut aliquid dicam etiam audacius: Cor regis esse in manu Dei et dictum et creditum est; illic sit robor vestrum, non autem in auro et phalangibus.

Tuam in efficiendo vim et potestatem demonstra, non ut mali, sed ut boni aliquid efficiatur, si cupis deus esse. Hoc enim est viri innatam vim cognoscens: facillime autem pastinaca et scorpium necant.

Qui geritis potestatem, timete potentiorum: qui in alto throno sedetis, altiorum.

Chrysost. Regna Dei duo novit Scriptura, unum familiare et domesticum, alterum quod creationis rationem spectat. Est enim Rex universorum et Græcorum et Judæorum, et dæmonum, et adversariorum creationis habita ratione.

Multi etiam reges sæpe imperio accepto, cum eis qui sibi antea fuissent molesti in sua potestate haberent, in tanto imperii fastu indignum esse judicaverunt, qui pœnas reposcerent scelerate factorum.

Colenda, non irritanda potestas.

Cum princeps apud omnes inculpatæ vitæ fuerit, tum potest quanto volet arbitrio et punire subjectos omnes, et eisdem ignoscere.

Nihil est quod sic magistratum ostendat, ut amor et benevolentia erga eos qui sunt sub ipsius impe-

ilo; nam pater non solum procreando, sed etiam diligendo post procreationem efficitur. Quod si ubi natura est, charitate est opus, multo magis ubi gratia.

Non in veste et zona, nec in præcopis voce cernitur princeps, sed in reficiendo fracta et fatiscencia, et quæ male constituta sunt corrigendo, ac improbos puniendo, nec permittendo ut violenter jus cuiquam eripiat et auferatur.

Ars est imperare, non solum dignitas, et quidem ars omnium maxime excellentissima.

Qui maxime ex humilibus sunt, cum dignitates nacti fuerint, facilius in arrogantiam tolluntur, quippe qui ad repentinos honores inepti sint.

Regnum terrenarum rerum asperitates exæquat.

127 S. Iren. Rex omnis justus sacerdotalem obtinet ordinem,

Joan. Damasc. Optimum principem decet in suis quidem peccatis esse asperum judicem et minime ignoscens, at in erratis subjectionum placidum et ad ignoscendum facilem.

Philanthes. Deus nullius indiget, rex solius Dei. Imitare igitur eum qui nullius eget, ac largitor impertire potentibus misericordiam, non summo jure nec restricte cum supplicibus agens, sed omnibus quæ ad vitam degendam pertinent potentibus præbens.

Tyrannus est princeps belli, rex vero pacis præses.

Rex justissime, cum missus sis a natura ad supremam partem occupandam, cumque gubernacula tenens, gubernata communem hominum seapham feliciter cum salute omnium: nulla re magis gaudeas ac lætitia afficiare, quam tua erga subiectos beneficentia,

Quid enim regis benevolentia subiectis populis optabilius aut melius esse possit?

Xenophonis. Principem omnibus quibus præsit simul succensere, magnum peccatum hoc quidem mihi videtur esse. Necesso est enim quia multis terrori sit, multos habere hostes: et quia omnibus simul succenseat, eosdem omnes ad concordiam commovere.

Plutarchi. Ne puero gladium, proverbio dicitur. Ego vero dixerim: Ne puero divitias, nec viro doctrinæ experti potentiam.

Nullum animus principis præsidium quam vera et constans benevolentia. Ubi enim vulgus et proceres assuefacti fuerint non principem, sed principi timere, tum multis oculis videt, multis auribus audit, ac quæ geruntur præsentiscit.

Potentiam, divitias, magistratum accipere, et quasi in humeros tollere, vel mulieres et pueri possunt; at magnam potestatis provinciam suscipere et administrare, nec succumbere, nec opprimi pondere et magnitudine rerum, id nisi ædum est virtute, prudentia et intelligentia præcipi.

Α τέρα οὐ τὸ γεννησαι μόνον ποιεῖ, ἀλλὰ καὶ τὸ φιλεῖν μετὰ τὸ γεννησαι. Εἰ δὲ ἐνθα φύσις, ἀγάπης χρεία, πολλῶ μᾶλλον ἐνθα ἡ χάρις.

Οὐκ ἐν τῇ χλιανίδι καὶ τῇ ζώνῃ, οὐδὲ ἐν τῇ φωνῇ τοῦ κήρυκος ἄρχων, ἀλλ' ἐν τῷ τὰ πεποιημέτα ἀνακτεσθαι, καὶ τὰ κακῶς ἔχοντα διορθοῦν, καὶ κολλάζειν μὲν ἀδικίαν, μὴ συγχωρεῖν δὲ ὑπὸ δυναστείαις τὸ δίκαιον ἀπελευθεσθαι.

Τέχνη τὸ ἄρχεῖν ἐστίν, οὐκ ἀξίωμα μόνον, καὶ τέχνη πασῶν ἀνωτέρα.

Οἱ μάλιστα ἐκ ταπεινῶν ὄντες, ὅταν ἀξιομάτων ἐπιλάβωται, εὐκολώτερον αἴρονται πρὸς ἀπόνοιαν, ἅτε ἀπειροκάλως ἔχοντες πρὸς τὴν ἐξαίφνης τιμῇ.

Βασίλειά τῶν ἐπὶ γῆς πραγμάτων τὰς τραχύτητας ὁμαλίζει.

Πᾶς βασιλεὺς δίκαιος ἱερατικὴν ἔχει τάξιν.

Τὸν ἄριστον ἄρχοντα ἐν τοῖς μὲν καθ' αὐτὸν ἀσύγγκωστον εἶναι χρὴ καὶ πικρὸν δικαστὴν, ἐν δὲ τοῖς τῶν ἄρχομένων πεισίμασι συγγνωμοτικὸν καὶ ἡμερον.

Ὁ μὲν θεὸς οὐδένας δεῖται, ὁ βασιλεὺς δὲ μόνον θεοῦ. Μίμου τοίνυν τὸν οὐδένας δεδμενον, καὶ ἐφιλεύου τοῖς αἰτοῦσι τὸν ἔλεον, μὴ ἀκρεβυλοῦμενος περὶ τοὺς σὺς ἰκέτας, ἀλλὰ πᾶσι παρέγων τὴν πρὸς τὸ ζῆν αἰτιόσι.

Τύρανός ἐστιν ἄρχων πολέμου, βασιλεὺς ἡγεμὼν εἰρήνης.

Βασίλειῦ δικαιοῦσθε, παρακαμφθεὶς ὑπὸ τῆς φύσεως ἐπὶ πρύμναυ ἀνωτάτω, καὶ τοὺς ὀλακας ἐγγυρισθεὶς, κηθαλοῦσθε ἐδ κοινὸν ἀνθρώπων σπάρος σωτηρίως, ἐπὶ μηδενὶ μᾶλλον χαίρων καὶ ἐσπόμενος ἢ ἐν τῷ τοὺς ὑπηκόους εὐεργετεῖν.

Τί ἂν γένοιτο εὐμενείας βασιλέως ὑπηκόος ἄμεινον;

Ἄνδρα ἄρχοντα πᾶσιν ἅμα χαλεπαίνειν τοῖς ἀρχομένοις, τοῦτο ἔμοιγε δοκεῖ μέγα ἀμάρτημα εἶναι. Ἄνάγκη γάρ διὰ τοὺς πολλοὺς φοβεῖν, πολλοὺς ἔχθρους ποιεῖσθαι· δια δὲ τὸ ἅμα πᾶσι χαλεπαίνειν, πᾶσιν αὐτοῖς ὁμόνοιαν ἐμβαλεῖν.

Μὴ παιδὶ μάχαιραν, ἢ παροιμία φησίν. Ἐγὼ δὲ φαίην, μὴ παιδὶ κλοῦτον, μηδὲ ἀνδρὶ ἀκατεῦν δύναστειαν.

Οὐδὲν ὅσον ἀληθινὴ καὶ βέβαιος εὐνοια φιλοκτήριον ἀνδρὸς ἄρχοντος· ὅταν γὰρ ἐθισθῶσιν οἱ πολλοὶ καὶ δυνατοὶ μὴ τὴν ἡγεύμενον, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ ἡγουμένου δεδιδόται, πολλοὺς μὲν ὄμμασιν ὄρεθ, διὰ πολλῶν δὲ ὤτων ἀκούει, καὶ προεπισθάνεται τὴ γινόμενα.

Τὸ λαβεῖν καὶ ἀναθέσθαι δύναμιν καὶ κλοῦτον καὶ ἀρχὴν καὶ γυναικίως ἐστὶ καὶ παιδός· τὸ δὲ μεγάλῃ ἐξουσίαι ἐνεγκεῖν καὶ μεταχειρῆσασθαι, καὶ μὴ συντριβῆναι, μηδὲ διαστραφῆναι τῷ βάρει καὶ μεγέθει τῶν πραγμάτων, ἀνδρός ἐστὶν ἀρετὴν καὶ φρόνημα καὶ νοῦν ἔχοντος.

Ὁ μὲν Κλέων ὅσα πρῶτον ἔγνω τῆς πολιτείας ἄπτεσθαι, τοὺς φίλους συναγαγὼν εἰς ταυτὸ, διελύσατο τὴν φιλίαν πρὸς αὐτοὺς ὡς πολλὰ τῆς ὀρθῆς καὶ δικαίας προσιρέσεως μαλάσσουσαν ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ πράγουσαν. Ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς πάλιν πρὸς τὸν εἰπόντα, ὡς ἄρῃ καλῶς, ἴσον ἕκαστι παρέχων ἑαυτὸν, Μιθόποτε, εἶπεν, εἰς τοιοῦτον ἐγὼ καθίσταμαι θρόνον, ἐν ᾧ πλέον οὐχ ἔξουσιν οἱ φίλοι παρ' ἐμοὶ τῶν μὴ φίλων. Οὐ γὰρ ἀφίλων αἱ πόλεις ἀνδρῶν καὶ ἀνεταίρων, ἀλλὰ χρηστῶν καὶ σωφρόνων δέονται.

Πάνθ' ὅσα τοὺς ἀρχομένους καὶ φρονεῖν καὶ πράττειν βούλει, καὶ λέγε καὶ ποιεῖ. Οὕτω γὰρ ἂν μᾶλλον παιδείσεως αὐτοὺς ἢ ταῖς ἐκ τῶν νόμων τιμωρίαις. Τὸ μὲν γὰρ ζῆλον, τὸ δὲ φόβον ἔχει. Καὶ βῆδόν τις μιμεῖται τὰ κρείττω ἔργων ἰσχυρὰ γινόμενα, ἢ φυλάττεται τὰ χεῖρω, ἀκούων λόγῳ κλυδόμενα.

Πέφυκεν ὡς αἶε πρὸς τὰς γνώμας τῶν ἀρχόντων τυποῦσθαι καὶ τὸ ὑποχείριον.

Πρὸς τὰς γνώμας καὶ τὰς πράξεις τῶν ἡγουμένων αὐτῶν οἱ πολλοὶ ἐφομοιοῦνται, καὶ ὅποια ἂν ἐκείνους δρῶντας ἴδωσι, τοιαῦτα καὶ αὐτοὶ, οἱ μὲν ὡς ἀληθῶς, οἱ δὲ καὶ προσποιούμενοι πράττουσιν.

Ποθητὸς εἶναι μᾶλλον ἢ φοβερός κατὰ τὸν βίον προσιροῦ. Ὅν γὰρ πάντας φοβοῦνται, πάντας φοβείται.

Τὸν ἀρχοντα εἶλε ἔχειν πρὸς μὲν τοὺς καιροὺς λογισμὸν, πρὸς βὲ τοὺς ἐναντιοὺς τόλμαν, πρὸς δὲ τοὺς ὑποταγμένους εὐνοίαν.

Οἱ κακοὶ ἰόντες εἰς τὰς τιμὰς, ὁπόσω ἂν μᾶλλον ἐνέξοι ὄντες εἰς τὰς τιμὰς ἴωσι, τοσοῦτον μᾶλλον ἂν ἀκούει γίνονται, καὶ ἀφροσύνης καὶ ὀρθότητος ἀμπλανταί.

Ἀρχων μὲν ἐπιτήδευε πρῶτος εἶναι, ἀρχόμενος δὲ, μεγαλόφρων.

Βασίλεα φρόνιμον τὸ διάδημα οὐ ποιεῖ. Νεὺς γὰρ ἔστιν ὁ ἀρχων.

Ἀρχεσθαι μὴ μαθῶν, ἀρχεῖν μὴ ἐπιχειρεῖ.

Ἄ πλοῦτε καὶ τυραννίς, καὶ τέχνη τέχνης.

Ἐπαφύρουσαι τῷ πολυζήλω βίῳ,

Ὅσος παρ' ὑμῖν ὁ φόβος; φυλάσσετε!

Πρέπει μὲν, ὦ μακάριε, τῷ τῶν μεγίστων προστατοῦντι μεγίστης φρονήσεως μετέχειν.

Φειδεσθαι χρὴ τῆς ἐξουσίας τοὺς δυναμένους, ὅπως αἰε παραμῆνῃ τὸ εἶναι.

Τὸν ἀρχοντα ἢ κριτὴν δεῖ μῆτε ὑπὲρ τῶν δικαίων ἐκπαρεῖσθαι, μῆτε ὑπὲρ τῶν ἀδίκων ἐκλιπαρεῖσθαι.

Ἀλέξανδρος, τοῦ οἰνοχόου αὐτοῦ ἀπολέσαντος φιάλην χρυσοῦν, καὶ διὰ τοῦτο δυσφημοῦντος [ἢ δυσθυμοῦντος], μαθὼν τοῦτο προσκαλεσάμενος αὐτὸν εἶπε, θάρσει, ὦ παῖ· ὅπου γὰρ ἂν εἴη, ἡμετέρη ἐστὶ.

Ἀλέξανδρος ἐρωτηθεὶς ποῖος βασιλεὺς ἄριστος, ἔφη· Ὁ τοὺς φίλους θωρακὸς συνέχων, τοὺς δὲ ἐχθροὺς δι' ἐβεργασίῳ φιλοποιούμενος.

Διογένης ἐρωτηθεὶς, πῶς ἂν τις πολιτευθῆται ἐπι

Cleon quidem cum primum statuisset republicam capessere, amicis in unum locum convocatis, eam quæ ei cum illis intercesserat amicitiam dirupit, tanquam quæ in administratione civitatis rectum et justum institutum emolliat et transversum agat. Themistocles contra, qui cum quidam moneret ut præclare magistratu fungeretur: Nequaquam, inquit, in eo sessurus sum throno, in quo amici non meliore sunt futuri conditione, quam non amici; non enim civitas homines amicis et sodalibus carentes, sed commodos et temperantes requirit.

Dionis Romani. Quæ velis eos qui sub teo sunt imperio et sentire et agere, eadem tu et loquitur et facito: sic enim eos facilius et melius institueris quam iis quæ legibus constituuntur supplicis. Illud enim æmulationem, hoc terrorem habet, et facilius quis optima imitatur quæ videt opere fieri, quam cavet pessima quæ audit verbo vetari.

Ad principum voluntatem populi mores semper conformantur.

Dicta et facta suorum præsectorum vulgus sequitur, ac ea quæ ab illis fieri animadverterit, eadem et qui sunt sub imperio, alii vere, alii simulate faciunt.

Democr. Desiderari magis quam timeri in vita expeto; quem enim omnes metuunt, idem omnes metuit.

Principem in rerum opportunitatibus uti decet ratione, adversus hostes audacia, benevolentia autem erga subjectos.

Prov. xxviii et xxxix. Mali qui accedunt ad honores, quanto magis sunt indigni qui honores assequantur, tanto magis calumniosi et imprudentia et audacia pleni turgent.

Cicero. Si magistratum geris, mansuetus, si sub imperio alterius agis, magno animo præditus esto.

Regem prudentem diadema non efficit; mens enim est quæ imperat.

Si parere non didicisti, imperare ne aggreditor.

Euripidis. O divitiarum, et tyrannidis, et ars artem Excellens, in vita hac æmulatione plena, Quantum invidiæ vobiscum latet!

Platonis. Decet, o beate, qui rebus maximis præest, eum prudentia præditum esse maxima.

Catonis. Debent potentes parce uli potestate, ut semper uti possint.

Magistratus aut judex neque pro justis orari, neque pro injustis exorari debet.

Alexandri. Alexander, cum poculorum minister ejus phialam auream perdidisset, ob eamque causam animo affligeretur, jubet arcessi eum, et, Confide, inquit, puer, nam ubi ubi est, omnino nostra est.

Alexander, quis esset optimus rex, interrogatus, Qui, inquit, amicos donis retinet, et inimicos beneficiis amicos facit.

Diogenis. Diogenes interrogatus, quomodo quis

vivere debeat sub potestate, quemadmodum igni utendum esse **129** respondit, neque nimis prope accedendum, ne exuraris, neque nimium procul, ne rigeas.

Cyrus. Imperium non convenit ei qui nihilo iis qui sunt sub imperio est præstantior.

Solon. Impera, si prius parere didiceris; nam parere qui didicit, imperandi erit peritus.

Qui multis metuendus est, multos metuit.

Aristotelis. Qui potestatem gerunt, si sapientes sunt, debent non propter magistratus, sed propter virtutes cum admiratione laudari, ut fortuna mutata iisdem laudibus digni iudicentur.

Isocratis. Emulare non eos qui maximum imperium acquisierint, sed eos qui optime præsentibus usi fuerint.

Idem pessimum imperatorem esse dicebat, qui sibi ipse imperare non posset.

Suscipe curam multitudinis, et iucundum imperium omnibus rebus antepone, intelligens et eam formam reipublicæ in qua pauci imperant, et aliarum rerumpublicarum illas diutissime conservari, quæ multitudinem curant et colunt optime. Bonus autem eris populi ductor et curator, si nec afflicti injuria turbam patiere, nec injuria affectam negliges, sed id curabis, ut optini quique honores accipiant, cæteri nulla afficiantur injuria.

Corporis tui custodiam tutissimam existima esse amicorum virtutem, et aliarum rerumpublicarum benevolentiam, tamque ipsius prudentiam; his enim rebus et conservari et parari regna maxime possunt.

Gravis et metuendus fac videare; nihil eorum quæ sunt, inexploratam relinquendo: clemens autem, leviora delictis supplicia statuendo.

Fac velis imperio dignus esse non acerbitate, neque graviter puniendo, sed efficiendo ut omnes superentur tua mente et intelligentia, arbitrenturque te melius quam ipsos pro sua salute consultare.

Diodori. Nemo eorum qui aliquam dignitatem associi sunt, si vehementer peccarit, speret se ad extremum sine reprehensione latere posse. Etenim si in vita sua effugerit reprehensionem et infamiam, post lamen exspectanda ei est veritas cum libertate, quæ occulta olim silentio prædicabit.

Regem bene fungentem suo munere decet justum et magnanimum et sincerum et liberalem in largiendo esse, ac quavis cupiditate majorem; supplicia leviora delicto, gratiam autem beneficio majorem referre, **130** tum subjectis tum amicis.

Nullus princeps longius in vitia provehitur, nisi cupiditatum ministros habeat.

Agathonis. Tria meminisse decet magistratum: primum se hominibus imperare; alterum ex legibus imperare; tertium, se non semper imperatum esse.

Antigonis. Antigonus rex euidam anui se beatum prædicanti, Si scires, inquit, mater, quam mul-

Α ἔξουσιᾶ, ἔφη· καθάπερ πυρὶ, μήτε λίαν ἐγγύς εἶναι, ἵνα μὴ κατακαῆ, μήτε πύρρῳ, ἵνα μὴ βιγῶνῃ.

Ἄρχειν μὴδὲν προσήκει, ὅς οὐδὲ κρείττων ἐστὶ τῶν ἀρχομένων.

Ἄρχε πρῶτον μαθὼν ἀρχεσθαι· ἀρχεσθαι γὰρ μαθὼν, ἀρχεῖν ἐπιστήσῃ.

Ὁ πολλοὶς φοβερὸς ὦν πολλοὺς φοβεῖται.

Δεῖ τοὺς νοῦν ἔχοντα· τῶν δυναστευόντων μὴ διὰ τὰς ἀρχάς, ἀλλὰ διὰ τὰς ἀρετὰς θαυμάζεσθαι, ἵνα τῆς τύχης μεταπεσοῦσης τῶν αὐτῶν ἐγκωμίων ἀξιώσονται.

Ζήλου μὴ τοὺς μεγίστην ἀρχὴν κτήσαμένους, ἀλλὰ τοὺς ἀριστα τοῖς παροῦσι χρησαμένους.

Ὁ αὐτὸς κάκιστον εἶπεν ἀρχοντα εἶναι τὸν ἀρχεῖν ἑαυτοῦ μὴ δυνάμενον.

Μαλέτω σοὶ τὸν πλήθος, καὶ περὶ παντὸς ποιῶν κεχαρισμένως αὐτοῖς ἀρχεῖν, γινώσκων ὅτι καὶ τῶν ὀλιγαρχῶν καὶ τῶν ἄλλων πολιτειῶν αὐταὶ πλείστον χρόνον παραμένουσιν, αἵτινες ἂν ἀριστα τὸ πλῆθος θεραπεύσῃ. Καλῶς δὲ διαμαγωγῆσεις, ἂν μήτε τὸν ὄχλον ὑβρίζειν ἔξῃ, μήτε ὑβριζόμενον περροφῆς, ἀλλὰ σκοπεῖς ὅπως οἱ βέλτιστοι μὲν τὰς τιμὰς ἔξουσιν, οἱ δὲ ἄλλοι μὴδὲν ἀδικηθήσονται.

Φυλακὴν ἀσφαλεστάτην ἡγοῦ τοῦ σώματος· εἶναι τὴν τε τῶν φίλων ἀρετὴν, καὶ τὴν τῶν ἄλλων πολιτειῶν εὐνοίαν, καὶ τὴν σεαυτοῦ φρόνησιν. Διὰ γὰρ τούτων καὶ σώζειν καὶ κτεῖσθαι τὰς τυραννίδας μάλιστα ἂν τις δύναιται.

Δεινὸς μὲν φαίνουσι, τῷ μὴδὲν σε λανθάνειν τῶν γινομένων, πρῶτος δὲ, τῷ τὰς τιμωρίας ἐλάττους ποιεῖσθαι τῶν ἀμαρτανομένων.

Ἀρχικὸς εἶναι βούλου μὴ χαλεπότητι μὴδὲ τῷ σφόδρα κολάζειν, ἀλλὰ τῷ πάντας ἡττᾶσθαι τῆς σῆς διανοίας, καὶ νομίζειν ὑπὲρ τῆς αὐτῶν σωτηρίας ἀμεινόν σε βουλεύεσθαι.

Μηδεὶς ἐλπίζειτω τῶν τυχόντων ὑπεροχῆς· τινος, ἂν ἐξαμαρτάνῃ μεγάλη, λήσεσθαι διὰ τῶν ἀνεπιτήμητος. Καὶ γὰρ ἂν ἐν τῷ καθ' ἑαυτὸν βίῃ διαφύγῃ τὸν ἀπὸ τῆς ἐπιτιμῆσεως λόγον, ὑστερον ἦξιν ἐπ' αὐτὸν προσδέχεσθαι τὴν ἀλήθειαν μετὰ παρόρησις κηρύττουσαν τὰ πάλα σιωπώμενα.

Δεῖ τὸν καλῶς βασιλεύοντα δίκαιον καὶ μεγαλόψυχον, καὶ ἀληθῆ καὶ μεταδοτικὸν εἶναι, καὶ πάσης ἐπιθυμίας κρείττονα· καὶ τὰς μὲν τιμωρίας ἐλάττους τῆς ἀξίας, τὰς δὲ χάριτας μείζους τῆς εὐεργεσίας ἀποδιδόναι τοῖς ὑπηκόοις καὶ φίλοις.

Οὐδεὶς ἐπὶ πλείον κακίας προβαίνει δυνάστης, ἢ μὴ τοὺς ὑπηρετήσοντας ἔχη ταῖς ἐπιθυμίαις.

Τὸν ἀρχοντα τριῶν δεῖ μνησθαι, πρῶτον μὲν, ὅτι ἀνθρώπων ἀρχεῖ· δεύτερον, ὅτι κατὰ νόμους ἀρχεῖ· τρίτον, ὅτι οὐκ ἀεὶ ἀρχεῖ.

Ἀντίγονος ὁ βασιλεὺς πρὸς τινα μακρρίζουσαν αὐτὸν γραῦν, Εἰ ἦεις, ἔφη, ὡ μῆτεο, ὅσον κακῶν

ἔπει τοῦτ' ἐπὶ τὸ βῆκος, δείξας τὸ διάδημα, οὐκ ἂν ἐπὶ τὸν κοπίδας αὐτὸν κείμενον ἐβάστασας.

Ἐπαμεινώνδας ὁ Θηβαῖος· ἰδὼν στρατόπεδον μέγα καὶ καλὸν, στρατηγὸν οὐκ ἔχον, Ἥλικον, ἔφη, θηρίον κεφαλὴν οὐκ ἔχει!

Τὸν βασιλεῖα δεῖ μνημονεύειν ὅτι ἄνθρωπος ὦν ἐξουσίαν εἰληφεν ἰσθῆεν [f. θεοθεν vel ἰσθῆεν]; ἵνα προσηρῆται μὲν τὰ κατὰ καὶ θεῖα, φρονήσει δὲ ἀνθρωπίνῃ χρῆται.

Εἰ βούλει σου τὴν οἰκίαν εὖ οἰκίσθαι, μιμῶ τὸν Σπαρτιάτην Λυκούργον. Ὅν γὰρ τρέπον οὐ ταίχῃ τὴν πόλιν ἐφραξεν, ἀλλ' ἀρετῇ τοὺς ἐνοικοῦντας ὠχύρωσε, καὶ διὰ πάντας ἐτήρησεν ἐλευθερίαν τὴν πόλιν· οὕτως καὶ σὺ μὴ μεγάλην αὐλὴν περιβάλεαι καὶ τοίχους ὑψηλοὺς ἀνίστα, ἀλλὰ τοὺς ἐνοικοῦντας εὐνοίᾳ καὶ πίστει καὶ φιλίᾳ στήριξαι· καὶ οὐδὲν εἰς αὐτὴν εἰσελεύσεται βλαβερὸν, οὐδ' ἂν τὸ σύμπαν τῆς κακίας παρατάξῃται στίφος.

Μηδὲς τῶν φρονιμῶν τοῦ ἄρχεῖν ἀλλοτριούσθω. Καὶ γὰρ ἀσεβῆς τὸ ἀποσπῆν ἐκ τῆς τῶν δεομένων εὐχρηστίας, καὶ ἀγεννὲς τὸ τοῖς φαύλοις παραχωρεῖν. Ἀνόητον γὰρ τὸ ἀρεῖσθαι κακῶς ἄρχεσθαι μᾶλλον, ἢ καλῶς ἄρχεῖν.

Δεινὸν καὶ χαλεπώτατον τοὺς χειροὺς τῶν βελτιῶνων ἄρχεῖν, καὶ τοὺς ἀνοητότεροισι τοῖς φρονιμωτέροισι προστάττειν.

Εὐμένης ὁ βασιλεὺς ἔλεγε τοῖς ἀδελφοῖς διὰ πάντας· Ἐάν μὲν ὡς βασιλεὶ προσφέρθητε, ὡς ἀδελφοῖς ὑμῖν χαρίζομαι· ἐάν δὲ ὡς ἀδελφῶ, ἐγὼ ὑμῖν ὡς βασιλεὺς.

Κότυς ὁ τῶν Θρακῶν βασιλεὺς, Θηβαίων σεμνονομήων δεῖ Λακεδαιμονίων ἠγήσαντο, Ἐγὼ, φησὶν, ἐώρκα χειμάρρους ποταμοὺς μελίκους τῶν ἀνάνων γινόμενου, ἀλλ' ὀλίγον χρόνον.

Ὁ αὐτὸς ἐρωτηθεὶς, Τίτι καταλιμπάνεις τὸ βασιλεῖον; ἔφη, τῷ δυναμένῳ.

ΛΟΓΟΣ Β'.

Περὶ βασιλείας μὴ λίαν θαυματούμενου.

Βασιλεὺς θρασὺς ἐμπροσθεῖται εἰς κακὰ.

Βασιλείω· ὑπακούοντος λόγον ἄδικον, πάντας οἱ ὑπ' αὐτὸν παράνομοι.

Ἄγαθός· πένης καὶ σοφός ὑπὲρ βασιλεία προσβύτερον καὶ ἄφρονα.

Οὐαὶ σοι, πόλις, ἥς ὁ βασιλεὺς σου νεώτερος.

Ἡ κακοπραγία περιστρέφει θρόνους δυναστῶν. Ἀκούσατε οὖν, βασιλεῖς, καὶ σύνετε, ἐνωτίσασθε οἱ κρατοῦντες· πλήθους, καὶ γεγυρωμένοι ἐπὶ δολοῖς ἐθνῶν, ὅτι ἐδόθη παρὰ Κυρίου ἡ κράτης ἡμῶν καὶ ἡ δυναστεία παρὰ Ἰψίστου· ὃς ἐξετάσει ἡμῶν τὰ ἔργα καὶ τὰς βουλὰς διερευνήσει, ὅτι ἐπηρέται ὄντες τῆς αὐτοῦ βασιλείας, οὐκ ἐκρίναν ὀρθῶς, οὐδὲ ἐφυλάξατε νόμον, οὐδὲ κατὰ τὴν βουλήν τοῦ Θεοῦ ἐπορεύθητε, φρικτὸς καὶ ταχέως ἐπιστήσεται ὑμῖν διεθρός· ὅτι κρίσις ἀπτόμος ἐστὶν ὑπερέχουσι γίνονται. Ὁ γὰρ ἐλάττωτος συγγνωστός ἐστὶν ἔλλους, δυνατοὶ δὲ, δυνατῶς ἐτασθήσονται. Οὐ γὰρ ὑποστειλεῖ τὸ πρόσωπον ὁ πάντων Δεσπότης, οὐδέ

torum malorum sit hic pannus (diadema autem ostendebat), in stercore eum jacentem non tolleres.

Epaminondas. Epaminondas Thebanus cum videret exercitum magnum et ornatum, sed imperatore carentem: Quanta, inquit, bestia caput non habet!

Philippi. Rex meminisse debet, homo cum sit, se potestatem divinitus accepisse, ut quæ præclara sunt et divina sibi proponat et expetat, prudentia autem utatur humana.

Si vis domum bene habitari, Spartanum Lyeur-gum imitare; quemadmodum enim ille non muris cinxit urbem, sed virtute incolas obvallavit, atque semper civitatem liberam retinuit; sic et tu facito: nec magnum vestibulum cingito, nec muros altas excitato, sed cives benevolentia et fide et amicitia firmato, et nihil in eam ingrelietur infestum aut noxium, nec si universum quidem improbitatis agmen se opponat.

Prudens a gerendo magistratu ne se abducito; impium est enim seipsum abstrahere ab indigentium utilitate et commolis, et improbis cadere minime generosum. Stultum est enim præceptare male gubernari, quam bene gubernare.

Acerbum est et molestia plenissimum, deteriores præstantioribus imperare, et stultiores prudentioribus præscribere.

Eumenes. Eumenes rex fratribus crebro dicere solebat. Si me rege usi fueritis, vobis tanquam fratribus gratificabor; sin autem tanquam fratre, ego vobis ut rex.

Cotyis. Cotys Thracum rex Thebanis gloriantibus quod Lacedæmoniis imperarent: Villi, inquit, torrentes perennibus fluvii majores factos, sed ad breve tempus.

Idem interrogatus cui relinqueret arcem regiam, Potenti, inquit.

131 SERMO II [al. CIV].

De rege non multum admirando (vel de rege malo).

Prov. Rex audax incidet in mala.

Regis subauscultantis orationem iniquam imperio qui parent, omnes sunt exleges.

Eccle. iv. Pauper probus et sapiens est supra-regem senem et insipientem.

Eccle. x. Væ tibi, civitas, cujus juvenis rex est.

Isa. iii, Sap. vi. Actio mala potentiam solia evertit. Audito igitur, reges, ac intelligite, accipite auribus, qui imperatis multitudini, et in turbis gentium elati estis; datus est a Domino principatus vester, et potentia ab Excelsissimo, qui facta vestra examinabit, et consilia vestra perscrutabitur; quia cum regni ejus ministri sitis, non recte judicia exercuistis, nec legem servastis, neque ex Dei sententia et consilio vos gessistis, horribile vobis exitium ingruet, idque cito; judicium enim severe fiet in eos qui præcellant aliis: minius enim venia et misericordia dignus est, sed potentes potenter examinabuntur; non enim faciem et os cujusquam

verebitur omnium Dominus, neque magnitudinem
reverebitur, quia parvum et magnam Ipse fecit,
æqualiterque omnium commodis consulit et pro-
spicit; potentes autem diligenter et severe execu-
tiantur.

Eccli. viii. Multos perdidit aurum, et corda regum
a recto deflexit.

Prov. xix. Rex doctrinæ expertus populum suum
perdet.

Prov. xviii. Regnum a gente ad gentem trans-
fertur propter injustitias et violentas injurias et
pecuniis dolosas.

Theologi. Non eadem reges et privatos decere
existimamus, quod non eadem **132** sint dignitate.
Privatis enim vel vafre aliquid facere concedemus;
quem enim perspicuum est vi nihil agere posse,
hujus vafrities veniam meretur. Regi autem cum
valde turpe sit vi et potentia superari, tam tur-
piter minusque decere arbitror, ut arde et callide
conata perficiat atque instituta.

Philonis. Juvencus cum summa potestate appeti-
tionibus quæ cohiberi non possint utens, malum
inexpugnabile est.

Corpore quidem rex cultis alteri homini par
est; potestate vero dignitatis similis est qui supra
omnes est, Deo; non enim habet in terris se quid-
quam excelsius; itaque debet rex ut mortalis non
tollit, et ut Deus non irasci. Etai enim imaginis
divinæ honore est affectus, pulveri tamen terreno
impellit est, per quem edocetur, qua erga omnes
utemur, simplicitatem.

Musonii. Nil decet ut subjectis venerabilis ma-
gis quam terribilis esse videaris; illud enim gravi-
tas, hoc vero feritas comitatur.

Democr. Improbæ naturæ, si potestatem assecuta
fuerit, publicas afferre solet calamitates.

Antisthenis. Tum civitates interire solent, cum
qui imperant improbos a probis discernere non
possunt.

Ut furioso gladium, sic improbo potestatem dare
periculosum est.

Manandri. Opulentia rationis expertus, potestatem
nacta, etiam eos qui sapere videntur stultos reddi.

Demosthenis. Nam fortunatum esse præter digni-
tatem, desipiendi præter dignitatem occasio est.

SERMO HI [at. CLXXIII].

De episcopis moderatis et Dei mandata observantibus;
gravem et talem quæ reprehendi non possit vitam
eorum documentum esse iis quibus præsent.

Gen. xiv. Melchisedec rex Salem protulit panes
et vinum Abrahamo, cum revertetur ex occisione
regum; erat autem Dei summi sacerdos.

Levit. Quisquis fuerit vitioso corpore, non ingre-
diatur (aut accedet ad ministerium), non cæcus, non
claudus, non mutilo naso præditus, aut auribus
truncatis, nec qui fracta manu aut pede est, nec
libbus, nec facie lentiuginea, aut glaber cillis, nec

Α εντραπήσεται μέγεθος · ότι μικρόν και μέγαν αὐτῶν
ἐποίησεν, ὁμοίως δὲ προνοεῖται τῶν πάντων, τοῖς δὲ
κραταιοῖς ἰσχυρὰ ἐπίσταται ἐπινοῦν.

Πολλοὺς ἀπέλεσε τὸ χρυσίον, καὶ καρδίας βασι-
λέων ἐξέκλιεν.

Βασίλευς ἀκαίθευτος ἀπολεῖ τὸν λαὸν αὐτοῦ.

Βασιλεία ἀπὸ ἔθνους εἰς ἔθνος μετάρχεται διὰ
ἀδικίαν καὶ ὄθρον καὶ χρήματα ὄβλια.

Οὐ τὰ αὐτὰ βασιλεῦσι τε καὶ Ἰουδαίοις πρέπειν
ὕπολαμβάνομεν, ὅτι μὴδὲ τῆς αὐτῆς ἐξέως ἀφρότε-
ροι. Ἰουδαίοις μὲν γὰρ καὶ τεχνικῶς πρῶτα τι
συγγωρήσομεν ὧ γὰρ τὸ φανερῶς βιάζεσθαι μὴ
δυνατὴν, τοῦθ' αὖτε συγγνωστὸν τὸ τῆς περινοίας. Βα-
σιλεῖ δὲ τὸν δυνάμει κρατεῖσθαι λίαν αἰσχροῦ τυγέ-
νοντος, ἔτι αἰσχρον οἶμαι καὶ ἀπειρότερον εἶρη
κλέπτειν τὰς ἐγγειρηθείσας καὶ τὰ προκειμένα.

Νεότης μετ' ἐξουσίας αὐτοκρατοῦς ὁρμαζὶς ἀνα-
θέκταις χρωμένη, κακὸν δόσμαχον γίνεσθαι.

Τῇ μὲν οὐσίᾳ τοῦ σώματος ἴσος παγετός ἀνθρώπου
ὁ βασιλεὺς, τῇ ἐξουσίᾳ δὲ τοῦ ἀξιώματος ὁμοί-
ατος τῷ ἐπὶ πάντων Θεῷ. Οὐκ ἔχει γὰρ ἐπὶ τῆς
αὐτοῦ ὑψηλότερον. Κρηὶ τοῖσιν καὶ ὡς θυγῆν μὴ
ἐπαίρεσθαι, καὶ ὡς θεὸν μὴ ὀργίζεσθαι. Εἰ γὰρ καὶ
εἰκόνη θεϊκῆ τετιμμηται, ἀλλὰ καὶ κόνει χολικῆ συμ-
πέλεκται, δι' ἧς ἐκιδιάσκειται τὴν πρὸς πάντας
ἀπλότητα.

Πειρατέον καταπληχτικὸν μᾶλλον τοῖς ὀπληκτοῖς ἢ
φοβερόν θεωρεῖσθαι. Τῷ μὲν γὰρ σεμνότης, τῷ δὲ
ἀπήνερα παρακολουθεῖ.

Πονηρὰ φύσις, ἐξουσίας ἐπιλαβομένη, δημοσίας
ἀπεργάζεται συμφοράς.

Τότε τὰς πόλεις ἀπόλλυσθαι συμβαίνει, ὅταν μὴ
δύνωνται οἱ κρατοῦντες τοὺς φαύλους ἐκ πῶν σπου-
δαίων διακρίνειν.

Ἐπισηπάλεις μαινομένων δοῦναι μάχαιραν καὶ μο-
χθηρῶ δύναμιν.

Πλοῦτος ἀλόγιστος προσλαβὼν ἐξουσίαν καὶ τοὺς
φρονεῖν δοκοῦντας ἀνοήτους ποιεῖ.

Τὸ γὰρ εὐ πράττειν παρὰ τὴν ἀξίαν ἀφορμὴ τοῦ
κακῶς φρονεῖν παρὰ τὴν ἀξίαν γίνεσθαι.

ΛΟΓΟΣ Γ'.

Περὶ ἐπισκόπων χρηστών, καὶ φυλαττόντων τὰς
*ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, καὶ οἱ δὲ σεμνοὶ καὶ ἀνε-
κλληκτοὶ τούτων βίος παιδεύματα γίνονται τοῖς*
ὀποστατημένοις.

Μελχισεδεκ βασιλεὺς Σαλήμ ἐξηγεῖσθαι ἄρτους
καὶ οἶνον τῷ Ἀβραάμ ἐν τῷ ὄπισθόφειν αὐτὸν
ἀπὸ τῆς κοπῆς τῶν βασιλείων. Ἦν δὲ ἱερεὺς τοῦ Θεοῦ
τοῦ ὑψίστου.

Ἦς ἀνθρώπος ὧ ἂν ἢ μῶμος ἐν αὐτῷ, οὐ προσ-
λεύσεται · ἀνθρώπος τυφλός, ἢ χωλός, ἢ κολοβόρην,
ἢ ὠτότμητος · ἢ ἀνθρώπος ὧ ἂν ἢ σύντριμμα χειρῶν,
ἢ σύντριμμα ποδῶν, ἢ κυρτός, ἢ ἐφηλος, ἢ πτελὶς,
τοὺς ὀφθαλμοῦς · ἢ ἀνθρώπος ὧ ἂν ἢ ἐν αὐτῷ φάρμα

ἀγρία, ἢ λαιχὴν, ἢ μονόρχης. Τὰ γὰρ ὄψια τοῦ Θεοῦ ἄγρια τῶν ἁγίων.

Θεοῦ· οὐ κακολογήσεις, καὶ ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς· κακῶς.

Ἄνθρωπος ἐὰν ποιῆτῃ ἐν ὑπερφανίᾳ τοῦ μὴ εἰσακούσαι τοῦ ἱερέως τοῦ παρεστηκότος λειτουργεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, ἢ τοῦ κριτοῦ· ὃς ἂν γένηται ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἀποθάνεται ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, καὶ ἐξερεῖς τὸν πονηρὸν ἐξ Ἰσραὴλ.

Οἱ ἱερεῖς σου ἐνδύσονται δικαιοσύνην, καὶ οἱ ὀσιοὶ σου ἀγαλλιᾶσονται.

Ἡμεῖς ἐγνωρίσαμεν ὑμῖν τοὺς πάντας ἱερεῖς, καὶ Λευίτας καὶ ψαλμοῦς καὶ κληρικούς, καὶ τοὺς λειτουργοὺς τοῦ Θεοῦ, φόρον καὶ πρᾶξιν καὶ ἀποφορὰν ὅσα ἔχειν ὑμᾶς ἐξουσίαν ἐπιβαλεῖν ἐπ' αὐτοῖς.

Γνωστὸς ἐπιγνώσῃ ψυχῆς ποιμνίου σου, καὶ ἐπιστήσεις καρδίαν σου σαῖς ἀγέλαις.

Κελεῖται ἱερέως φυλάσσεται κρίσιν, καὶ νόμον ἐκζητήσουσιν ἐκ στόματός αὐτοῦ, ὅτι ἄγγελος Κυρίου παντοκράτορός ἐστιν.

Παρακαλεῖτε τὸν λαόν μου, λέγει ὁ Θεός, ἱερεῖς.

Δώσω τοὺς ἄρχοντάς σου ἐν εἰρήνῃ, καὶ τοὺς ἐπιπόρους σου ἐν δικαιοσύνῃ.

Ἐὰν ἴδῃς τὴν ρομφαίαν ἐρχομένην, καὶ μὴ σιμάνῃς τῇ σάλπιγγι, καὶ ὁ λαὸς μὴ φυλάσσεται, καὶ ἐλθούσα ἡ ρομφαία λάσῃ ἐξ αὐτῶν ψυχὴν· αὕτη μὲν διὰ τὴν ἀνομίαν αὐτῆς ἐλήφθη, τὸ δὲ αἷμα αὐτῆς ἐκ τῆς χειρός σου ἐκζητήσῃ. Ἐὰν δὲ διαστείλῃς τῷ ἀνόμῳ, καὶ μὴ ἀποστρέψῃ ἀπὸ τῆς ἀνομίας αὐτοῦ καὶ ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ, ὁ ἀνομὸς ἐκεῖνος ἐν τῇ ἀνομίᾳ αὐτοῦ ἀποθάνεται, καὶ σὺ τὴν ψυχὴν σου βύσῃ.

Οἶνον οὐ μὴ πῖωσι πᾶς ἱερεὺς, ἐν τῷ εἰσπορευέσθαι αὐτοὺς εἰς τὴν αὐλὴν τὴν ἐσωτέραν.

Τότε λέγει Κύριος ὁ Θεός Ἰσραὴλ· Ἄδικίαν καὶ τάλαιπωρίαν ἀφέλεσθε, καὶ κρίμα καὶ δικαιοσύνην ποιήσατε. Ἐξάρτατε καταδυναστείαν ἀπὸ τοῦ λαοῦ μου, λέγει Κύριος ὁ Θεός.

Οἱ φυλάξαντες ὁσίως τὰ ὄσια ὁσιωθήσονται, καὶ οἱ διδραχθέντες αὐτὰ εὐρήσουσιν ἀπολύγιαν.

Ἰερέα φρόνησις καὶ βίος καὶ εὐσίβεια καὶ γνῶσις ποιεῖ.

Ἐν ὅλῃ ψυχῇ σου εὐλαθεῖ τὸν Κύριον, καὶ τοὺς ἱερεῖς αὐτοῦ θαύμαζε. Ἐν ὅλῃ δυνάμει σου δόξασον τὸν ποιήσαντά σε, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ μὴ ἐγκαταλίπῃς. Φοβοῦ τὸν Κύριον, καὶ δόξασον ἱερέα, καὶ ὁς τὴν μερίδα αὐτῶν, καθὼς ἐνετελεσθῆσόν σοι.

Ἰγούμένον σε κατέστησα, μὴ ἐπαίρου. Γίνου, ἐν αὐτοῖς ὡς εἷς ἐξ αὐτῶν.

Ἄνῃρ σοφὸς τὸν ἑαυτοῦ λαόν παιδεύσει, καὶ μακαροῦσιν αὐτὸν πάντες οἱ ὁρῶντες. Ὁ γὰρ σοφὸς ἐν λαῷ αὐτοῦ κληρονομήσει πίστιν, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα.

Εἶπεν ὁ Κύριος· Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς οἰκονόμος καὶ φρόνιμος, ὃν καταστήσει ὁ Κύριος ἐπὶ τῆς

A nec qui fera scabit, aut mentāgra laborat, aut untestis est. Dona enim Dei sunt sancta sanctorum.

Exod. xxii. Diis et principi populi tui ne maledicito.

Dent. xvii. Qui per superbiam non audierit sacerdotem adstantem ad ministrandum in nomine Domini Dei tui, aut iudicem qui illo tempore fuerit, is mortē multetur, et ex Israele tolles improbum.

Psal. cxxxi. Sacerdotes tui induentur iustitiam, et sancti tui exsultabunt.

Esdrā. Nos designavimus vobis omnes sacerdotes et Levitas, et cantores et janitores et ministros Dei, ne habeatis potestatem imponendi illis tributum et exactionem et pensionem.

Prov. xvii. Accurate agnosces animas ovis tui, et cor tuum grégibus tuis praeficies.

Malach. ii. Labia sacerdotis observabunt iustitiam, et legem requirent de ore ejus, quia nuntius est Domini omnipotentis.

Esa. Sacerdotes, inquit Deus, exhortamini et consolamini populum meum.

Dabo principes tuos cum pace, et episcopos tuos cum iustitia.

Ezech. iii et xviii. Si framentum videris, nec significaveris tubam, populusque non sibi caverit, sed gladius ipse unum aliquem ex illis ceperit, is quidem propter iniquitatem suam capitur: at sanguinem illius de manu tua repetam. Si impium **133** reprehenderit, nec se converterit ab impietate sua, nec a via sua deflexerit, ille in impietate sua morietur, et tu tuam animam liberaris.

Ezech. xxxiv. Nulli sacerdotes vinum bibent, quandiu quidem in aulam interioram ingrediuntur.

Haec dicit Dominus Deus Israelitarum: Injustitiam et vexationem auferete, et iudicium et iustitiam exercete. Auferete oppressionem a populo meo, inquit Dominus.

Sap. iii. Qui sancta sancte servaverint, sancti futuri sunt: et qui ea didicerint, inveniant defensionem.

Prudentia et vita et pietas et scientia sacerdotem efficit.

Sirach vii. Toto corde metue Dominum, et sacerdotes ejus venerare: omnibus viribus tuis eum qui te fecit, laudibus afflicto, et ministros ejus ne deseras: metue Dominum, et sacerdotem laudibus afflicto, et (ut tibi praecipi) da illis partem suam.

Eccli. xxxii. Ducem te praefeci, ne essetior: esto in illis ut unus de illis.

Ibid. xxxvii. Sapiens vir populum suum instituet, ac eum praedicabunt beatum quotquot eum viderint: nam sapiens in populo hereditariam fidem et auctoritatem sibi parabit, et nomen ejus vivet in saeculum.

Matth. xxiv. Quis est, inquit Dominus, fidelis rei domesticae praefectus, et prudens quem praeficiat

Dominus familiæ suæ, ut suo tempore det illis demensum? Beatus servus ille, quem cum venerit Dominus ejus, invenerit sic facientem. Vere dico vobis, eum omnibus bonis suis præficiet.

Joan. xxi. Dixit Dominus Petro: Simon, fili Jonæ, diligis me plus quam hi? Etiam, inquit, Domine. Tum ille: Pasce, inquit, agnos meos. Dixit illud iterum: Simon, filii Jonæ, amas me?

Act. xx. Testificor vobis posthac me fore purum sanguinis et peccati omnium vestrum, non enim quidquam celavi, quin vobis totum Dei consilium enuntiarem. Prospicite igitur vobis et toti gregi, cujus vos Spiritus sanctus effecit episcopos, ut Ecclesiam Domini pascatis, quam suo sibi sanguine acquisivit.

I. Tim. iii. Si quis episcopi officium appetit, honestum munus concupiscit. Oportet igitur episcopum talem esse, qui reprehendi non possit, sobrium et vigilantem, moderatum, hospitem studiosum, ad docendum aptum, non vinolentum, non violentum et injuriosum, sed clementem et de suo jure cedentem, non pugnacem, a studio pecuniæ alienum, quique domui suæ **134** bene præsit. Si quis enim domui suæ præesse nescit, quo tandem modo Ecclesiæ Dei curam geret? non novitum, ne inflatus in damnationem incidat. Etiam oportet eum honestum testimonium ab externis habere, ut ne in probra et laqueum calumniatoris incidat.

I. Tim. v. Manus cito nemini imponito. nec alienorum peccatorum particeps esto; teipsum castum servato.

Tit. i. Oportet episcopum talem esse, qui neque fedargui, neque convinci possit, tanquam Christi dispensatorem, non pertinacem, non iracundum, non injuriosum, non turpis lucri cupidum, sed hospitum et peregrinorum studiosum, bonitatis et probitatis amatorem, temperantem, justum, sanctum, continentem, ad hærentem fidei doctrinæ sermoni, ut et possit sana doctrinâ exhortari, et contradicentes reprehendere.

I. Petr. v. Pascite eum cui præestis Christi gregem, non coacti, sed volentes, non avaro, sed alacriter, neque tanquam dominantes in sortem, sed estote exemplar gregis, et cum prodibit pastorum princeps, recipietis gloriæ coronam, quæ nunquam **D** marcescet.

Ignatii. Date operam ne resistatis episcopo, ut Deo subjiciamini, et quo magis tacitum videritis episcopum, tanto magis eum metuite. Quemcumque enim mittit paterfamilias qui rei domesticæ præsit, sine decet excipere, ut eum ipsum qui mittit: ita sine decet, ut episcopum tanquam Dominum ipsum suspiciatis.

S. Basilii. Auctoritatis docentis orationem efficit acceptam ac discipulos reddit attentiores.

Qui præest alius ne esseatur dignitate, ne amittat humilis animi beatitudinem, aut ipse inflatus in vindictam incidat diaboli.

A θεραπείας αὐτοῦ, τοῦ δοῦναι ἐν καιρῷ τὸ σιτομέτριον; Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ Κύριος αὐτοῦ εὐρήσει κοινοῦντα οὕτως. Ἀληθῶς λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ πάσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει ἀπόστολόν.

Ἔλεγε ὁ Κύριος ἐπὶ Πέτρῳ· Σίμων Ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με πλέον τούτων; Λέγει αὐτῷ, Ναί, Κύριε. Λέγει αὐτῷ, Βόσκει τὰ ἀρνία μου. Λέγει αὐτῷ πάλιν τὸ δεύτερον· Σίμων Ἰωνᾶ, φιλεῖς με;

Διὸ μαρτύρομαι ὑμῖν ἐν τῇ σήμερον ἡμέρῃ, ὅτι καθαρὸς εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος; πάντων ὑμῶν. Οὐ γὰρ ὑπεστελάμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν πᾶσαν τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ. Προσέχετε οὖν ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμεῖς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιόν ἐθετο ἐπισκόπους; ποιμαίνειν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Κυρίου, ἣν περιέποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος.

B Εἰ τις ἐπισκοπῆς ὀρέγεται, καλοῦ ἔργου ἐπιθυμεῖ. Δεῖ οὖν τὴν ἐπίσκοπον ἀνεπιληπτόν εἶναι, μὴ; γυναικὸς ἀνδρα, νηφάλιον, σώφρονα, κόσμιον, φιλόξενον, διδακτικόν, μὴ πάρονον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ, ἀλλ' ἐπιεικῆ, ἄμαχον, ἀφιλάργυρον, τοῦ ἰδίου οἴκου καλῶς προϊστάμενον, τέκνα ἔχοντα ἐν ὑποταγῇ μετὰ πάσης σεμνότητος. Εἰ γὰρ τις τοῦ ἰδίου οἴκου πρόσθηναι οὐκ εἶδε, πῶς Ἐκκλησία; Θεοῦ ἐπιμελήσεται; μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφωθεῖ; εἰς κρίμα ἐμπέσῃ. Δεῖ δὲ αὐτὸν καὶ μαρτυρίαν καλὴν ἔχειν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, ἵνα μὴ εἰς ὀνειδισμοὺς ἐμπέσῃ καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου.

C Χεῖρας ταχῶς μηδεὶ ἐπιτίθει, μηδὲ κοινῶν ἄλλοτριῶν ἀμαρτίας. Σεαυτὸν ἀγνὸν τήρει.

Δεῖ τὸν ἐπίσκοπον ἀνεγκλήστον εἶναι, ὡς Χριστοῦ οἰκονόμον, μὴ αὐθάδη, μὴ ὀργιστὸν; μὴ πάρονον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ, ἀλλὰ φιλόξενον, φιλάγαθον, σώφρονα, δίκαιον, ὀσιον, ἐγκρατῆ, ἀνεγόμενον τοῦ κατὰ διδασχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα καὶ δυνατὸς ᾖ παρακαλεῖν ἐν τῇ ὑγιαίνουσῃ διδασκαλίᾳ, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν.

Ποιμαίνετε τὸ ἐν ὑμῖν κοίμνιον τοῦ Χριστοῦ, μὴ ἀναγκαστῶς, ἀλλ' ἐκούσιως, μὴ αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως, μηδὲ ὡς κατακυριεύοντες τῶν κληρῶν, ἀλλ' ὡς τύποι γενόμενοι τοῦ ποιμνίου· καὶ φανερός τοῦ ἀρχιποιμένου, κομισασθε τὸν ἀμαράντινον στέφανον τῆς δόξης.

Σπουδάσατε μὴ ἀντιτάσσεσθαι τῷ ἐπισκόπῳ, ἵα ἦτε Θεῷ ὑποτασσόμενοι. Καὶ ὅσον βλέπετε εἰσὼντα τὸν ἐπίσκοπον, πλέον αὐτὸν φοβεῖσθε. Πάντα γὰρ ἐν κῆμπαὶ ὀικοδεσπότης εἰς ἰδίαν οἰκονομίαν, οὕτω; δεῖ ἡμᾶς αὐτὸν δέχεσθαι, ὡς αὐτὸν τὸν κῆμποντα. Τὸν οὖν ἐπίσκοπον ὡς αὐτὸν τὸν Κύριον δεῖ προβλέπειν.

Ἀξιοπιστία τοῦ διδασκοντος εὐπαράδεκτον μὲν τὸν λόγον καθίστησι, προσχερότερον; δὲ τοὺς μαθητευομένους παρασκευάζει.

Τὸν προσετώτα μὴ ἐπαίρειω τὸ ἀξίωμα, ἵνα μὴ ἐκπέσῃ τοῦ μακαρισμοῦ τῆς ταπεινοφροσύνης; ἣ καὶ αὐτὸς τυφωθεῖς εἰς κρίμα ἐμπέσῃ τοῦ διαβόλου.

Ὁ τὴν κοινὴν φροντίδα πεπιστευμένους, ὡς ὀφείλων λόγων δοῦναι περὶ ἑκάστου τῶν πεπιστευμένων, οὕτως διακείσθω.

Οὐδέ τις ἐν ἐπισκοπῇ ὧν ἐγκαλεῖται, εἴ τι κατὰ ἀδιαφορίαν ἐν τῷ λαϊκῷ ἀπαρητήτως ἔγραψεν.

Αὕτη μοι φαίνεται τῷ ὄντι τέχνη τις εἶναι τεχνῶν καὶ ἐπιστήμη ἐπιστημῶν, ἀνθρώπων ἀγειν τὸ πολυτρεπέστατον ζῶον καὶ ποικιλώτατον.

Ὅσπερ τοῖς σώμασιν οὗ τὴν αὐτὴν φαρμακίαν προσφέρονται ἅπαντες, ἄλλοι δὲ ἄλλην, ἢ εὐκατοῦντες ἢ κάμνοντες, οὕτω καὶ τὰς ψυχὰς διαφόρῳ λόγῳ καὶ ἀγωγῇ θεραπεύειν. Μάρτυρες δὲ τῆς θεραπείας, ὧν καὶ τὰ πάθη. Τοῦ μὲν γὰρ ἀγειν λόγος, οἱ δὲ ρυθμίζονται παραδείγμασιν. Οἱ μὲν δέονται κέντρου, οἱ δὲ χαλινοῦ. Οἱ μὲν γὰρ εἰσι νωθεῖς καὶ δυσκίνητοι πρὸς τὸ καλόν, οἱ δὲ θερμότεροι τοῦ μέτρου καὶ δυσκἀθεκτοὶ ταῖς ὁρμαῖς, καθάπερ πῶλοι γενναῖοι πῶρῳ τῆς νύσσης θέοντες, οὗ βελτίους ἀν ποιήσεται ἐλέγχων καὶ ἀνακόπτων ὁ λόγος.

Ὁυτος ὁρος πάσης πνευματικῆς προστασίας πάνταχού ἐκ καθ' ἑαυτὸν παρορᾶν πρὸς τὸ τῶν ἄλλων συμφέρον.

Παιδῶν φειβεσθαι πατρικὸς νόμος.

Μῆτε τῆς οὐ δεδομένης ἐπίσθαι χρῆ προστασίας, μῆτε ἀποθεῖσθαι τὴν δεδομένην. Τὸ μὲν γὰρ ἔστιν θρασείων, τὸ δὲ ἀπειθῶν, καὶ ἀπαιδεύτων ἀμφοτέρω.

Οἷς τὰ μέγιστα ἐν χερσὶ, καὶ ἐν οἷς τὸ πᾶν ταλάντευεται, τοῦτοις μάλιστα φροντιστέον Θεοῦ, καὶ τῆς ἐντεῦθεν ἐπικουρίας.

Οὐδὲν οὕτω πείθει τοὺς πολλοὺς, ὡς πρᾶξις ἢ αἰσιπῶσα παραίνεσις.

Γροφὴ καὶ τοῦ τρέφοντός ἐστιν ἡ διδασίς.

Τοσοῦτε ἀνώτερον βασιλείας ἐστὴν ἐν ἱερῶσύνῃ, ἔσον πνεύματος καὶ σαρκὸς τὸ μέσον.

Πολλὴν μὲν τὴν σύνεσιν, πολλὴν δὲ πρὸ τῆς συνέσεως τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ χάριν, καὶ τρόπων ὀρθότητα, καὶ καθαρότητα βίου, καὶ μελίζονα ἢ κατὰ ἀνθρώπων ἔχειν δεῖ τὴν ἀρετὴν, τὸν τῆς ἱερῶσύνῃς ἀναδεχόμενον τὴν φροντίδα.

Τῶν ἀκρίτων αὐτῶν καθαρωτέρων τοῦ ἱερώς τὴν ψυχὴν εἶναι δεῖ.

Μίσος τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς τῶν ἀνθρώπων φύσεως ἐστὴν ἐν ὁ ἱερεὺς, τὰς ἐκείθεν τιμὰς κατὰγων πρὸς ἡμᾶς, καὶ τὰ παρ' ἡμῶν ἱκετηρίας ἀνάγων ἐκεῖ.

Πολλῆς τῆς ἐν τῷ λέγειν δυνάμειος χρεῖα τῷ ἱσραῖ. Ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἔμπειρον εἶναι δεῖ τῆς διαλεκτικῆς.

Μὴ ζητεῖ γενέσθαι κριτῆς, εἰ μὴ ἰσχυεῖς ἐξῆραι ἀδικίαν.

Μὴ ζητεῖ γενέσθαι διδάσκαλος, εἰ τῆς τοῦ πράγματος ἀρετῆς ἀπέχεις, ἀλλὰ ἐλκόμενος ἀποπήδη.

Ἐπικινδύον γὰρ τὸν μὴ διὰ τοῦ πρακτικοῦ βίου ἀναχθέντα διδάσκειν ἐπιχειρεῖν.

Οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι μυριάκις πίπτοντες, δύνανται τοχεῖν συγγνώμης· ὁ δὲ διδάσκαλος ἐάν τούτο πάθῃ,

A Cui cura communis credita est, is quasi debeat rationem reddere de singulis creditis, ita affectus esto.

Theologi. Nullus episcopi munere fungens reprehenditur, si quid in rebus indifferentibus (in oratione populari) inconsiderate scripserit.

Hæc mihi videtur esse ars quædam artium et scientia scientiarum, hominem veratissimum omnium animalium ac maxime varium regere.

Ut corporibus non idem medicamentum adhibent omnes, sed alii aliud, sive valentes sive ægotantes, sic et animas diversa ratione et institutione curabimus, atque hujus curationis testes sunt qui et perturbationibus animi afficiuntur. Alios enim ducit oratio, alii exemplis ducuntur **135** et corriguntur; alii calcari, alii freno egent; alii enim sunt ægnes et difficiliter ad honesta incitantur, alii supra modum calent, etiam appetitionibus esfrenatis, quemadmodum generosi equi ultra metam currentes, quos meliores efficias, si verbis reprehendas ac retro inhibeas.

B Illic est terminus cuiusvis spiritalis præfecturæ, ubique sua negligere ad aliorum utilitatem.

Illic est terminus cuiusvis spiritalis præfecturæ, ubique sua negligere ad aliorum utilitatem.

Libertis parcere patrum est lex et consuetudo.

Neque eam quæ non datur præfectura appetere, neque eam quæ datur repudiare debemus. Illud est enim ausacium, hoc vero rebellium et contumacium, utrumque indoctorum.

C Qui res maximas tractant, quique rerum summam tenent et tanquam pondere librant, ii maxime Deum curare et ab illo auxilium petere debent.

Nihil iam movet vulgus, atque actio quæ est tacita admonitio.

Alimentum etiam alentis est doctrina.

S. Chrysost. Tanto est superius regno sacerdotium, quantum est inter spiritum et carnem intervallum.

Non solum sagacitatem, sed etiam antea magnam a Deo gratiam vitæque mores rectos et puros, ac virtutem humanam majorem habere decet eum, qui sacerdotii curam suscipit.

D Radiis ipsis purior esse debet anima sacerdotis.

Medius inter Deum et hominum naturam stat sacerdos, beneficia illinc ad nos deducens, et supplices nostras postulationes illuc subducens.

Magna dicendi facultate sacerdoti est opus, quin etiam dialectices valde peritum esse oportet.

Eccli. vii. Noli fieri iudex, si injustitiam tollere non potes.

Noli esse doctor, si a rei virtute abes, sed etiam si traharis resilito.

Periculosum est eum qui non sit in rerum acione versatus, docendi munus suscipere.

Etsi enim alii millies labantur, possunt tamen veniam impetrare: at doctor si istud ei acciderit,

omni excusatione privatur, et extremo afficitur supplicio.

Qui adversus omnes pugnam suscepturus sit, esse posse artes omnes oportet.

Sagacitas et intelligentia non ex ætate judicanda est, nec presbyter a canitie probandus, nec juvenis est omnino arcendus a tali ministerio, sed neophytus; magnum est autem quod est inter utrumque medium.

136 Non novit ætatis differentiam universorum Deus, sed pietatem solam et rerum divinarum amorem et studium requirit; at si hæc in juvene repererit, hunc multis senioribus anteponit.

Tunc maxime sacerdotes honore afficere debemus; cum etiam reipublicæ venerabiles fuerint. Si enim quosvis propter ætatem venerabiles existimamus, multo magis patres spirituales.

Sacerdotii dignitate præditos læt deos nōminat: «*Diis, inquit, non maledices, nec principi populi tui.*»

Honor qui habetur sacerdotibus in universorum Dominum redundat.

Episcopus dicitur ab ἐπισκοπεῖν, id est, a spectando et spectando, quod universos spectuletur.

Quanto major est dignitas, tanto majora sunt pericula.

Episcopi munere fungenti unum rectum officium sui muneris satis est, ut in cælum subducatur, et verum peccatum ut in gehennam ipsam detrahatur.

Si contingat contumeliam vel per amicitiam vel per allam causam ab aliquo ad episcopi dignitatem eveni indignum; omnium quæ ab illo acta fuerint, ipse reddet rationem; nam qui in numero privatorum est incautus, multo magis cum magistratum capessit. Etenim inanis gloria tum vehementius invadit, et pecuniarum cupido et pertinacia, magistratu potestatem præbente et offensiones et injurias et convicia.

I Tim. v. Manus, inquit divus Apostolus, cito imposito nemini, nec peccatorum socius esto. Quid ais? alius peccavit, et ego sum particeps criminationum et supplicii? Certe, inquit, quia improbitati potestatem dedisti: et ut si quis furenti et insano gladium in manus tradiderit, quem in sua habebat potestate, cædis quam fecerit per furorem ille insanus, culpam sustinet, sic et qui potestatem magistratus dedit homini improbo, universorum peccatorum istius et audacter tenereque factorum ignem in caput attrahit suum; nam qui radicem tradiderit, ubicunque is eorum quæ ex ea nascuntur causa et auctor est.

Ut te Dominus, sic tu omnes ferto; omnes sustine cum charitate, postula prudentiam majorem quam habes; omnium morbos portato: ubi enim plurimum laboris, ibi quoque lucri plurimum.

Si quis a Domino gloriam consequi volet, oves rationis participes curato, fratrum suorum curam

πάσης ἀπεστέρηται ἀπολογίας, καὶ τὴν ἐσχάτην βίβωσι τιμωριαν.

Δεῖ τὸν μέλλοντα τὴν πρὸς πάντας ἀναδέχασθαι μάχην τὰς πάντων εἶδέναι τέχνας.

Οὐ χρὴ τὴν σύνεσιν ἡλικίᾳ κρίνειν, οὐδὲ τὸν προσβύτερον ἀπὸ τῆς πολιτείας δοκιμάζειν, οὐδὲ τὸν νέον πάντως ἀπείργειν τῆς τοιαύτης διακονίας, ἀλλὰ τὸν νεώτερον· πολὺ δὲ ἀμφοτέρων τὸ μέσον.

Οὐκ οἶδεν ἡλικίας διαφορὰν ὁ τῶν ὄλων θεός, ἀλλ' εὐσέβειαν μόνην καὶ φιλοθεῖαν ζητεῖ· κινεῖ εὐρη ταύτην ἐν νέῳ, πολλῶν τοῦτον τίθησι προσβυτέρων.

Τοὺς ἱερέας τότε μέλιστα τιμᾶσθαι δεῖ, ὅταν καὶ ἀπὸ τῆς πολιτείας ὦσιν αἰδέσιμοι. Ἐἰ γὰρ τοὺς τυγχόντας διὰ τὴν ἡλικίαν αἰδέσιμους εἶναι νομίζομεν, πολλῶ μᾶλλον τοὺς πατέρας τοὺς πνευματικούς.

Τοὺς τῆ ἱερωσύνης τετιμημένους θεοὺς ὁ νόμος καλεῖ· ὁ Θεὸς δὲ κακολογήσεις, καὶ ἄρχοντες τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς.

Ἡ εἰς τοὺς ἱερέας τιμὴ εἰς τὸν τῶν ὄλων Δεσπότην διαβαίνει.

Ἐπίσκοπος παρὰ τὸ ἐπισκοπεῖν ἄπειντας.

Ὅσῳ γὰρ μέγα τὸ ἀξίωμα, τοσούτῳ μείζους καὶ οἱ κίνδυνοι τῷ τὴν ἐπισκοπὴν ἔχοντι.

Ἀρχιεὶ ἐν κατόρθωμα ἐπισκοπῆς ἀνεγκαινέει· ἐπὶ τὸν οὐρανὸν, καὶ ἐν ἀμαρτήματι εἰς αὐτὴν ἐμβαλεῖν τὴν γέννηαν.

Ἄν τυχὴ ποτὶ τινα ἢ διὰ φίλων ἢ δὲ ἄλλῃ τινὲ ἀίτιαν ἀνάξιος εἰς ἐπισκοπὴν παραγαγεῖν, πάντων τῶν ὀπ' αὐτοῦ πράττομένων αὐτὸς ὄσσει τὰ ἐπιθύνας. Ὅ γὰρ ἐν τάξει ἰδιώτου ὢν ἀνευλαθεῖς, πολλῶ μᾶλλον ὅταν ἐπιλάβῃται τῆς ἀρχῆς. Καὶ γὰρ κενοδοξία τότε σφοδρότερον ἐπιτίθεται, καὶ χρημάτων ἔρως καὶ εὐθάρδεια, τῆς ἀρχῆς τὴν ἰξουσίαν παρεχούσης, καὶ προσκρούσματα, καὶ ὕβρεις, καὶ λοιδορίας.

Χεῖρας, φησὶν ὁ θεός Ἀπόστολος, ταχέως μηδὲν ἐπιτίθει, μηδὲ κοινωνεῖ ἀμαρτίας. Τί λέγεις; εἰ-λος ἡμαρτε, καὶ γὰρ κοινωνῶ τῶν ἐγκλημάτων καὶ τῆς τιμωρίας; Ναί, φησὶν, ὅτι πονηρίᾳ τὴν ἰξουσίαν παρέσχες. Καὶ καθάπερ τις μαινομένη καὶ παραπαλοῦσι ξίφος ἐγχειρίσας ἠκονημένον, ὃν ἂν ἐργάσῃται φόνον ὁ μεμηνώς, ἐκεῖνος ὑφίσταται τὴν αἰτίαν· οὕτω καὶ ἀνθρώπῳ τις πονηρίᾳ συζῶντι τὴν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ταύτης ἰξουσίαν παρασχών, τὸ πῦρ ἀπάντων ἀμαρτημάτων ἐκείνου καὶ τῶν τομηνμάτων ἐπὶ τὴν οἰκίαν ἔλακε κεφαλὴν. Ὅ γὰρ τὴν βίβαν παρασχών παντάχῃ, οὕτως τῶν ἐξ αὐτῆς φωμένων ἐστὶν αἷτος.

Πάντας βάσταζε ὡς σὲ ὁ Κύριος πάντων· ἀνέχου ἐν ἀγάπῃ· αἰτοῦ σύνεσιν πλείονα ἢς ἔχεις. Πάντων τὰς νότους βάσταζε· ὅπου γὰρ πλείων κόπος, πῶς τὸ κέρδος.

Ἐἰ τις εὐδοκίμειν βούλοιο παρὰ Θεῷ, τῶν λογικῶν ἐπιμαλίσθω προδότης, τῶν ἀθελῶν κηδέσθω

των εαυτου· ουδεν τουτου τω θεω προτιμωτερον κα-
τηρθωμα.

Ο γαρ εαυτην ασκων ελξ εαυτην μινον περιεστησι
την ωφελειαν· τδ δε της ποιμαντικης κερδος εις
επαντα διαβαλναι τον λαον.

Ουτω χρη τον λαον διακείσθαι προς τους αρχο-
μενους, ωσπερ ανει πατηρ προς παιδα; αγαν νηπιους
διακείται. Και καθαπερ εκεινων ουτε πληττοντων,
ουτε οδυρομενων αποστρεφόμεθα, αλλ' ουδε ηνικα
αν γελωσι, μεγα επι τουτω φρονουμιν ποτε· ουτω
και τουτων μητε τοις επαλοις εξογκουσθαι χρη,
μητε κατακλιπτειν τοις φοβεις, δεαν ακαλθως γινω-
νται παρ' αυτων.

Ει ο πατριάρχης Ιακώβ θεμεμάτων προσώ;
κρόβατα αλογα βρωμων, και ανθρωποις μελλων ευ-
θυνα; διδοναι, και νυκτας ανόπνους δ.ήνους, και
καυματα και κρύος, και πασαν αέρων ανωμαλιαν
εφεραν, ωστε μηδεν παραπαλέσθαι των θεμεμάτων
εκείνων· πολλω μλλον ημας, τουξ οδκ αλόγων
ερεστώτας, αλλε πατρικων προβάτων, και ούκ αν-
θρώποις, αλλε θεω της εκείσεστας ταύτης διδοναι
μελλοντας εδδοναξ, προς ουδεν οκνειν η ατόμω-
σθαι χρη, των δυναμένων ωφελησαι τα ποίμνια.
'Αλλ' οσον βελτιων αυτη η ποιμνη εκεινης, και αλό-
γων ανθρωποι, και ανθρωπων θεο;· ουτω και ημαξ
κλειον σφοδρωτερον την σπουδην και την πρόθυμιαν
επιδαίκνυσθαι χρη.

Ανταυθα λέγει ει.

Τους επι την πανηγυστατην ιονταξ Ιερουσαλην
εποικεκαθαρθαι δει και τας τοχατας της φυχης
φαντασιαξ και ομοιωτηαξ, και ουτωξ αυτη κατά το
δυνατων προσειναι.

Λόγω μιν την άρετην διδαξαι, εργω δε ταυτηθ
κηρυσσει.

Ου χρη των Ιερών τα πλημμελήματκ δηλα γινε-
σθαι τοις πολλοιξ, ινα μη, σκανδάλου κροφαδιν εν-
τευθεν λαμβανονταξ; αδεωξ εμαρτανωσιν. Ει γαρ
εγωγε αυτοπτηξ επισκοπου γάμον αλλοτριον διορυ-
τοντο; εγεγονειν, συνεκάλυφα αν τη περιφουριδι το
παρανόμωξ γινόμενον, ωξ αν μη βλάθοι τοιξ θω-
μένους των δρωμένων η υμικ.

ΛΟΓΟΣ Δ'.

Περι επισκοπων μοχηρωων και μη φυλαττόντων
ταξ εντολαξ του θεου.

"Ελαβον οι δύο υιοι 'Ααρών Ναβαδ και 'Αβιουδ
εκαστος το πύριον αετου, και επέθηκαν επ' αυτα
πύρ, και εβαλον επ' αυτα θυμίαμα, και προσ-
ηγεγκαν εναντι Κυριου πύρ αλλοτριον, ο ου προσ-
εταξε Κύριος αυτοιξ, και εξήλθε πύρ παρὰ Κυριου,
και καταφαγεν αυτουξ, και απέθανον εναντι Κυριου.

"Εκρυψαν Ιερειξ εδδν Κυριου.

Συ επίγνωσιν άπόσω, καγω άπόσωμαι σε του
Ιερατευειν μοι.

Οι ηγοσμενοι αυτης μετα δώρων εκρινον, και οι
Ιερειξ αυτης μετα μισθου άπακριναντο.

(1) Aut fortasse legendum πιπτόντων, id est, cadentibus, labentibus.

gerito; nullum est Deo officium hoc gratius
et maioris dignitatis.

I Cor. iv. Qui seipsum exercet, soli sibi pro-
dest; at artis pascendi lucrum in totum populum
manat.

Sic decet sacerdotem erga eos quibus praesit
affectum esse, ut patet erga filios prorsus infantes
solet affici. Et quemadmodum ab illis neque certan-
tibus (1) neque stentibus discedimus, ac ne tum qui-
dem cum rident, ob id ipsum superbimus et magni-
fica de nobis sentimus: sic et horum neque laudi-
bus inflari, neque vituperationibus animis concide-
re debemus, cum id intempestive nulla a nobis
occasione praebita ab illis fit.

Gen. xixth. Si patriarcha Jacob pecudibus praes-
fectus oves rationis expertes pascens atque id ho-
minibus rationem redditurus; et noctes insomnes
duxit; et aestum et frigus, et quamvis aeris intem-
periem forebat, ut nulla ex illis pecudibus periret:
nos qui non rationis expertibus praesumus, sed pa-
ternis ovibus, nec hominibus, sed Deo rationem
reddituri, multo magis debemus nihil gravate facere
aut recusare quidquam eorum quae gregibus pro-
desse possunt. Sed quanto hic grex illic, et homines
brutis, et hominibus Deus praestat, tanto nos ala-
crius et vehementius in hoc studium incumbere
debemus.

Donus hic quaedam.

Montesii. Qui ad purgationem accedunt sacrificium
eos purgatos esse oportet extremis etiam animi
visis et similitudinibus, atque ita pro viribus ad
ipsum accedere.

Evagrii. Verbo quidem virtutem doceto, opere
autem eam praedicaio.

Constantini imperatoris. Sacerdotum errata non
debent nota esse vulgo, ne offendiculi excusatio-
nem hinc praetendentes licenter ac sine metu
peccent. Si enim ipse episcopum viderem alienas
nuptias perfodientem, contra legem admissum pur-
pura mea contegerem, ne facti aspectus spectatores
laderet.

SERMO IV [al. CLXXIV].

*De episcopis improbis, nec Dei praecipia observanti-
tibus.*

Levit. x. Duo filii Aaronis Nabad et Abiud sumus
quisque cepimus thuribulum, et in ea ignem im-
posuerunt, injeceruntque suffragum, atque sic obtu-
lerunt in conspectu Domini ignem alienum quod
non jussert ipsos Dominus. Et rediit ignis a Do-
mino, qui eos devoravit, ac in conspectu Domini
mortui sunt.

Osee iv. Viam Domini sacerdotes occularunt.
Ibid. Tu scientiam repulisti, et ego te a
sacerdotio meo repellam.

Michae iii. Praefecti ejus donis corrupti judica-
bant, et sacerdotes pro mercede responsa dabant.

Sophon. III. Sacerdotes ejus sancta mea profanant, et legem meam impie violant.

Zachar. II. O qui pascitis res inanes ovibus deserts.

Jerem. XXIII. O pastores, qui oves gregis dispergitis ac disperditis, ob quam causam hæc Dominus in pastores dicit, qui populum pascunt: Vos, inquit, oves dispersistis, ac eas rejectistis, nec visitastis. Ecce ego ulciscar vos secundum instituta vestra malitia plena.

Populus meus ut oves perditæ fuit; qui eum pascebant, repulerunt eos, et per montes ut errarent impulerunt.

Ezech. XXII. Sacerdotes legem meam repudiaverunt, ac sacra profanaverunt, impura a puris non discreverunt, et in medio ipsorum profanaverunt.

Hæc dicit Dominus, Si eduxeris pretiosum ex ligno, eris os meum.

Ibid. III. Fili hominis, speculatorem te posui domui Israeliticæ. Si non reprehenderis populum meum, morietur ille quidem in peccato suo, sed sanguinem ejus de manu tua reposcam.

Ibid. XXXIV. O pastores Israelitici, num pastores oves pascunt? Lac devorastis, et lana amicti estis, et optimas oves mactastis, nec pascitis oves meas, infirmas non corroborastis, et ad errantes non reversi estis, et perditas non quaesistis, et robustas occidistis, et dissipatæ sunt oves meæ. Pastores oves pascunt, quod non essent pastores, sed oves meas non paverunt: ob hanc causam agam nunc contra pastores, et oves meas de manibus ipsorum repetam.

Avertam os meum ab illis, et contaminabunt visitationem meam, et in sacra mea inverecunde intrabunt, eaque profanabunt atque sordidabunt: quia terra judicio sanguinum, et civitas iniquitate plena est.

Sap. VI. Minimus veniam et misericordiam impetrat, sed potentes severe examinabuntur.

Ibid. Non enim os cujusquam metuet omnium Dominus, nec magnitudinem verebitur.

Matth. XXII. In cathedra Mosis sedent Scribæ et Pharisei; itaque quæcumque jusserint vos facere, ea servate et facite, sed opera eorum nolite imitari; dicunt enim nec faciunt, quia alligant onera gravia et portatu difficilia, ac in humeros hominum imponunt, digito autem suo nolunt ea movere: quæcumque autem opera faciunt, ea, ut ipsi spectentur ab omnibus faciunt.

Ibid. Væ vobis, Scribæ et Pharisei simulati, quia decimas datis menthæ et anethi et cumini, quæ autem graviora sunt in lege, præteritis, judicium et misericordiam et fidem: hæc enim facere oportebat, et illa non prætermittite. Duces cæci, qui vicicem percolatis, sed camelum deglutitis.

ΟΙ Ιερείς αὐτῆς βεβηλοῦσι τὰ ἅγια μου, καὶ δοῦσιν νόμον μου.

Ὡ οἱ ποιμαίνοντες τὰ μῆτριά, καὶ καταλείποντες τὰ πρόβατα.

Ὡ οἱ ποιμαίνοντες, οἱ διασκορπίζοντες καὶ ἀπολλύντες τὰ πρόβατα τῆς ποιμνῆς, διὰ τοῦτο τάδε λέγει Κύριος· ἐπὶ τοὺς ποιμένας, τοὺς ποιμαίνοντας τὸν λαόν μου· Ὑμεῖς διασκορπίσατε τὰ πρόβατα, καὶ ἐξώσατε αὐτὰ, καὶ οὐκ ἐπισκέψασθε αὐτά. Ἰδοὺ ἐγὼ ἐκδικῶ ὑμᾶς κατὰ τὰ πονηρὰ ἐπιτηδεύματα ὑμῶν.

Πρόβατα ἀπολωλότα ἐγενήθη ὁ λαός μου, οἱ ποιμαίνοντες αὐτὸν ἐξώσαντ' αὐτούς, ἐπὶ τὰ βῆθ' ἀπλάνησάν αὐτούς.

Οἱ Ιερείς ἠθέτησαν νόμον μου, καὶ ἐθεθήλουν τὸ ἅγιόν μου, ἀνὰ μέσον τοῦ ἀκαθάρτου καὶ καθαροῦ οὐ δίσταλλον, καὶ ἐθεθήλουν ἐν μέσῳ αὐτῶν.

Τάδε λέγει Κύριος, Ἐάν ἐξαγάγῃς τίμιον ἐξ ἀναξίου, στόμα μου ἔσθ'.

Υἱὲ ἀνθρώπου, σκοπὸν δέδωκά σε τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ. Ἐάν μὴ διασταίῃς τῷ λαῷ, ἐκεῖνος μὲν ἀποκαταλείται ἐν τῇ ἀμαρτίᾳ αὐτοῦ, τὸ δὲ αἷμα αὐτοῦ ἐκ τῆς χειρὸς σου ἐκζητήσω.

Ὡ οἱ ποιμένες Ἰσραὴλ, μὴ βόσκεισιν οἱ ποιμένες ἑαυτούς; Ἰδοὺ τὸ γάλα κατασθίετε, καὶ τὰ ἔρμα περιβάλλεσθε, καὶ τὸ παχὺ σπάζετε, καὶ τὰ πρόβατά μου οὐ βόσκατε, τὸ ἡσθενηκὸς οὐκ ἐπισκέψατε, καὶ τὸ πλανώμενον οὐκ ἐπιστρέψατε, καὶ τὸ ἀπολωλὸς οὐκ ἐζητήσατε, καὶ τὸ ἰσχυρὸν καταργήσατε, καὶ διεσπάρη τὰ πρόβατά μου διὰ τὸ μὴ εἶναι ποιμένας. Ἐδόσκησαν οἱ ποιμένες ἑαυτούς, τὰ δὲ πρόβατά μου οὐκ ἐδόσκησαν· ἀντὶ τοῦτου Ἰδοὺ ἐγὼ ἐπὶ τοὺς ποιμένας, καὶ ἐκζητήσω τὰ πρόβατά μου ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν.

Ἀποστρέψω τὸ πρόσωπόν μου ἀπ' αὐτῶν, καὶ μιανουῖσι τὴν ἐπισκοπὴν μου, καὶ εἰσελεύσονται ἐς τὰ ἅγια μου ἀφυλάκτως, καὶ βεβηλώσουσιν αὐτὰ, καὶ ποιήσουσι θυρόμην· δίδοι ἡ γῆ πλήρης κρίσεως αἱμάτων, καὶ πόλις πλήρης ἀνομίας.

Ὁ ἐλάχιστος συγγνωστὸς ἐστὶν ἔλλους· δυνατὸν δὲ δυνατῶς ἐτασθήσονται.

Οὐ γὰρ ὑποσταλεῖται πρόσωπον ὁ πάντων δεσπότης, οὐδὲ ἐντραπήσεται μέγεθος.

Ἐπὶ τῆς Μωσῆως καθέδρας ἐκάθισαν οἱ Γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι· πάντα οὖν ἔσα ἂν εἴπωσιν ὑμῖν ποιῆν, τηρεῖτε, κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε· λέγουσι γὰρ καὶ ἐθ' ποιῶσιν. Διςμαεύουσι γὰρ φορτία βαρῆα καὶ δυσβάστακτα, καὶ ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων, τῷ δὲ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλουσι κινήσαι αὐτά· πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν ποιῶσι πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις.

Ὅσα ὑμῖν, Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, οὐκ ἀποδεκατοῦτε τὸ ἥδύσσομον καὶ τὸ ἄνηθον καὶ τὸ κύμινον, καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν καὶ τὸν ἔλεον καὶ τὴν πίστιν· ταῦτα γὰρ ἔδει ποιῆσαι, ἀκάθιστα μὴ ἀφιάναι. Ὅδοι τοὺς φησὶ, οἱ διυλιζόντες τὸν κώνωπα, τὴν δὲ κάμηλον καταπίνοντες.

ὅσαι ἑμῖν, Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ἄβιδοι παρομοιάζετε τάφοις κεκοσμημένοις· ὅτινες ἐξωθεν μὲν φαίνονται ὡραῖοι, ἐσωθεν δὲ γέμουσιν ὄντων νεκρῶν καὶ πάσης ἀκαθαρσίας· οὕτως καὶ ὑμεῖς, ἐξωθεν μὲν φαίνεσθε τοῖς ἀνθρώποις δίκαιοι, ἐσωθεν δὲ μετὰ ἔστε ὑποκρίσεως καὶ πάσης ἀνομίας.

Ἰδὼν δὲ Σίμων ὅτι διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων δίδεται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, προσήγγειν αὐτοῖς χρήματα, λέγων· Δότε κάμολ τὴν ἐξουσίαν ταύτην, ἵνα ὡς ἐάν ἐπιθῶ τὰς χεῖράς μου, λαμβάνῃ Πνεῦμα ἅγιον. Πέτρος δὲ εἶπε πρὸς αὐτόν, Τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοὶ εἴη εἰς ἀπώλειαν, ὅτι τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ ἐνόμισας· διὰ χρημάτων κτάσθαι· οὐκ ἔστι σοι μέρος οὐδὲ κληρὸς ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ.

Ὅσον ἐστὶ κακόν, ἀνεὶ ὀδηγίας, πλάνης αἰτιον γενέσθαι τοῖς ὑποχειρίοις, συνορῶν ἐξέστιν ἐκ τῶν ἀποστολικῶν διδαγμάτων· σημεῖον δὲ ἐστὶ τοῦτο τοῦ καὶ τὴν ἐντολὴν τῆς ἀγάπης ἀκατόρθωτον εἶναι. Οὐδεὶς γὰρ πατήρ περιορῶ τὸ ἑαυτοῦ τέκνον μέλλον καταπίπτειν εἰς βόθυνον, ἢ ἐμπασὸν ἐναρτήσῃ τῷ πτώματι. Πόσον δεινότερον ψυχὴν εἰς βόθρον κακῶν ἐμπασούσαν ἐναφεῖναι τῇ ἀπωλείᾳ.

Ὅχιται σαμῶντης ἱερατικῆς, ἐπιλειλοκασίαν οἰκονομίας πτωχῶν, εἰς ἰδίας ἀπαλαύσεις καὶ δώρων διακομὰς παραναλισκόντων πάντα τῶν φιλαρχούντων.

Ἀπώλεια χρεῖμα δίκαιον. Πᾶς τις τῷ θελήματι τῆς καρδίας αὐτοῦ πορεύεται· ἡ πονηρία ἀμετρος, ἡ λαοὶ ἀνουθέτητοι, οἱ προσετώτες ἀπαρβήσαστοι. Δούλοὶ γὰρ τῶν δεδωκότων τὴν χάριν οἱ δι' ἀνθρώπων ἑαυτοῖς τὴν δυναστείαν κατακτησάμενοι.

Τὸ παιδεύειν ἄλλους ἐπιχειρεῖν πρὶν αὐτοὺς ἰκανῶς παιδευθῆναι, καὶ ἐν πίστῳ τὴν κεραιμίαν μανθάνειν, τὸ δὴ λεγόμενον, ἐν ταῖς τῶν ἄλλων ψυχαῖς ἐκμελεῖσθαι τὴν εὐσεβείαν, ἵνα μοι φαίνεται ἀνοήτων ἢ τοιμηρῶν· ἀσυνέτων μὲν, εἰ μὴδὲ ἀισθάνονται τῆς ἑαυτῶν ἀμαθίας· θρασέων δὲ, εἰ σγνιέντες κατατολμῶσι τοῦ πράγματος.

Τάξις οὐκ ἀρίστη διδάσκειν πρότερον, εἴτα μανθάνειν, μὴ ὅτι τὰ θεῖα καὶ τηλικαῦτα, (δοικε λαοῖς τινά.)

Χειροτονεῖ δὲ ῥαδίως πολλοὺς μὲν ἁγίους, πολλοὺς δὲ ἀθείους παρὰ τὸ εἰκόσθ' ὁ καιρὸς, μᾶλλον δὲ πάντα ἀθείους.

Ταῦτα γὰρ τῶν νόθων καὶ παρεγγράπτων ἱερέων ἐστὶ, καὶ τοῦ ἐπαγγέλματος ἀναξίτων, οἱ μὴδὲν τῆ ἱερῶσύνῃ προσενεγκόντες, μηδὲ τοῦ καλοῦ πρωταλαμψυρῆσαντες, ἅμοῦ μαθηταὶ καὶ διδάσκαλοι τῆς εὐσεβείας ἀναδεικνύονται, καὶ πρὶν καθαρθῆναι καθιέρουσι· χθὲς ἱερόσυλοι, καὶ σήμερον ἱερεῖς· χθὲς τῶν ἁγίων ἕξω, καὶ μυστηγῶγοι σήμερον, παλαιοὶ τὴν κακίαν, ἐπισχέδιοι τὴν εὐσέβειαν.

(1) Ribittus legit, φιλαρχούντων. Alias φιλαρχούντων, potestatis ambitiosis,

Ibid. Vae vobis, Scribae et Pharisei simulati, propterea quod similes estis sepulcris tectorio inductis, quae foris speciosa videntur, intus autem plena sunt ossibus cadaverum et quavis immunditie: ad eandem modum et vos extrinsecus hominibus videmini iusti, intrinsecus autem pleni estis simulatione et omni genere iniquitatis.

Act. viii. Cumque Simon animadvertisset per impositionem manuum dari Spiritum sanctum ab apostolis, obtulit eis pecunias. Et mihi etiam dat, inquit, hanc potestatem, ut cuicumque manus imponerem, is acciperet Spiritum sanctum. Tum Petrus: Habe tibi, inquit, tuam pecuniam in perditionem, quod existimaris donum Spiritus sancti pecunia parari, non est tibi ulla societas aut ullum consortium in hac re.

S. Basilii. Quasi tibi mali sit cum te ducem esse oporteat, erroris auctorem esse tuis, ex apostolicis documentis perspicere licet, atque hoc arguendum est ne praecipuum quidem de charitate recto esse perfectum. Nemo enim pater negligit filium suum, quem videt casurum in foveam, aut iam delapsum relinquit in illa miseria. Quanto indignius est animam in malorum profunditatem cum deciderit, in exitio relinquere?

Actum est de gravitate sacerdotali, defecerunt in iustitiam pauperibus rationes, ad privatos usus, et munus largitiones omnia consumentibus tribuum praefectis (1).

Perit aequum iudicium. Nemo non instituit vitam ad arbitrium cordis sui, malitia est immensa, populus admonitiones non audit, praefecti loqui libere non audent. Servi enim sunt eorum, a quibus beneficium accipere, qui per homines sibi praefecturam et potentiam comparaverunt.

Theologi. Qui alios erudire conantur, priusquam ipsi satis eruditi sint, ac in dolo artem figuli discunt (ut est in proverbio) atque in animis aliorum pietatem ediscunt ac meditantur, nimis stultorum hoc mihi esse videtur, vel audacium. Hebetes quidem certe sunt, si non sentiant se esse indoctos: audaces autem, si cum intelligant, tanquam aggredi audent.

140 Ordo non optimus est docere prius, deinde discere, non solum in divinis ac tantis rebus. . . (Deesse aliquid videtur.)

Occasio facile creat sanctos permultos, et impios item plurimos contra jus, vel potius omnium miseros.

Haec enim sunt nothorum et obreptilorum sacerdotum et designatione indignorum, qui cum ad sacerdotium nihil attulerint, neque quidquam honesti exercuerint, simul discipuli et doctores pietatis designantur, ac priusquam purgati fuerint ipsi, purgant alios, heri sacrilegi, hodie sacerdotes, heri exclusi sacris, hodie mystagogi, id est sacerdotum institutores, in vitiis veteres, in pietate repentini seu extemporanei.

Caput ne esto qui vix alicubi manus es, aut aliud aliquod ex corporis membris imperfectioribus. Unusquisque igitur in quo vocatus est ordine, fratres, in eo maneto, etiamsi fuerit majoris æstimationis. Plus enim laudis consequetur si præsentii fuerit contentus, quam si quesierit eam quam non accepit.

Nemo, cum liceat sine periculo sequi, ducere periculose concupiscat.

Nauticam consuetudinem laudo, quæ remum antea dedit ei qui nunc gubernator est, et illinc eum ad proram deduxerit: et commissis alitui munia quæ in prœlo navis parte necessaria sunt, sic ad gubernacula sedet post multam maris verberationem et ventorum considerationem.

Non ex virtute magis quam ex maleficio præsides constituuntur: neque digniorum, sed potentiorum sunt tribunalia.

Quis subjectos moderatos efficiat, cum sic qui præsumunt affecti sint?

Subjecti celerrime præfectorum vitio malitia complentur, atque id multo facilius quam virtute contrariis.

Cypseli. Magnitudo honoris non convenienter honori vivere instituentibus præsumptionem facit. Nihil ductore frigidius in verbis sapientum philosophante; hoc enim non doctoris, sed histrionis est.

Non enim tam ex verbis quam ex rebus discipulæ in animum infunduntur.

Quanto ad altius magistratus fastigium ascendis, qui episcopi munus est sortitus, tanto majorem cogitur reddere rationem, non modo de docendi ratione et pauperum præfectura, verum etiam de suffragiorum probatione, deque aliis infinitis.

Nihil prodesse poterit, si dicant se ignorare eum qui crearetur suffragia, sed ob hanc ipsam causam magis accusandi sunt, quod quem ignorabant, promoverint.

Nihil eo magistratu miseris, qui quibus præsit, nihil prodest.

Rem esse quietis et voluptatis prætextum non debemus existimare; omnium enim rerum laboriosissimum est animis præesse. Et eos qui eo accedunt, unctos esse oportet, ut qui in certamen laboriosum descendant.

Judic. ii. Discant si velint ab Abimelech et Gedeone subjectos non dictis, sed factis ad imitationem incitari: ille quidem lignorum fascēs et faciebat et portabat, ac suis, Quemadmodum, inquit, vidistis me facientem, ita et vos facitote; hic autem ad res novas cum hortaretur ea duceret omnes, ipseque auctor esset facinoris: Quod me, inquit, facere videtis, idem vos quoque facitote.

Doctoris imperitia discantes perdit, ac discipulorum calamitas periculum creat doctari, præsertim cum propter illius inscientiam illi imperiti et inertes fuerint.

Μὴ ἴστω τις κεφαλὴ, μόλις που χεῖρ τυγχάνω, ἢ κοῦς, ἢ ἄλλο εἰ τῶν εὐτελεστέρων τοῦ σώματος. Ἐκαστος οὖν ἐν ἧ ἐκλήθη τάξει, ἀδελφοί, ἐν ταύτῃ μενέτω, κἀν ἧ τῆς κρείττονος ἀξίας, ἐν ᾧ στέργει [αἰ. τῷ στέργειν] τὴν παρούσαν πλέον εὐδοκίαν, ἢ ἐν τῷ ζητεῖν ἦν οὐκ ἔλαθεν.

Μὴ τις, ἐνδὸν ἀκινδύνως ἔπεισθαι, ἔργειν ἐπιτιθύνω; ἐπιθυμείτω.

Ἐπαινῶ τὸν νηϊτὴν νόμον, διὰ τὴν κόπην πρότερον ἐγχειρίσας τῷ νῦν κυβερνήτῃ, κἀκαθὲν ἐπὶ τὴν πρόραν ἀγαγὼν, καὶ πιστεύσας τὰ ἔμπροσθεν, οὕτως; ἐπὶ τῶν οὐράων καθίζει, μετὰ τὴν πολλὴν τυφθεῖσαν θάλασσαν, καὶ τὴν τῶν ἀνέμων ἐκσκαψίν.

Β Οὐκ ἐξ ἀρετῆς μᾶλλον ἢ κακουργίας ἡ προεργασία τῶν ἀξιοτέρων, ἀλλὰ τῶν δυνατωτέρων ἢ θρόνοι.

Τίς ἀν τοῖς ἀρχομένους παῖσαι μετριάζειν, τὸν προσετώτων οὕτω διαχειμίνων;

Φιλεῖ τάχιστα τῆς τοῦ προσετώτου κακίας; ἀνεπίπλασθαι τὸ ὑπήκουον, καὶ πολὺ γὰρ βέβαιον ἢ τὸν ἀγρίον τῆς ἀρετῆς.

Τιμῆς μέγιστος τοῖς οὐκ ἀξίως τῆς τιμῆς ἢν προαιρουμένοις προσθήκη τιμωρίας ἐστίν.

Οὐδὲν διδασκάλου ψυχρότερον ἐν λόγοις φιλοσοφούντος; μόνον τοῦτο γὰρ οὐ διδασκάλου, ἀλλ' ὅπου κριτοῦ.

Β Οὐκ ὄρω; γὰρ εἰσθῆν ἐνείθεσθαι τῇ ψυχῇ αἱ μαθήματα ἀπὸ τῶν βημάτων, ὧς ἀπὸ τῶν κρημάτων.

Ὅσον πρὸς μελέαν ὄγκον τῆς ἀρχῆς ἀνεβήκεν ὁ τὴν ἐπισκοπὴν λαγών, τοσοῦτον πλείονα ἐπιτηθῆσεται λόγον, οὐχὶ διδασκαλίας μόνον καὶ κινήτων προστασίας, ἀλλὰ καὶ χειροτονιῶν δοκιμασίας, καὶ μυρίων ἑτέραν.

Οὐδὲν ὀφείληται δύναιται, εἰ λόγιον τὴν χειροτονήσασθαι ἀγνοεῖν, ἀλλὰ διὰ τοῦτο μείζον ἐν ἱερατικῇ γίνεται, ὅτι ἐν ἡγούων παρήγγαλον.

Ἄρχοντος κηδὸν τοῦ ἀρχομένου ὀφελούτος ἐστὶν ἀδλιώτερον.

Μὴ νομιζέτωσαν ἀνίστασθαι καὶ ἀπολαύσασθαι ἐπὶ πρόσθεν τὸ πᾶν γὰρ ἐπιπρότερον ἐστὶν ἄρχειν ψυχῶν. Καὶ δεῖ τοὺς ἐπὶ τοῦτο ἐργαζομένους; ἀλεξέσθαι, ὡς πρὸς; ἀγῶνα ἐπιπλέον ἐκβάλλοντας.

Μαθήτωσαν εἰ βούλοιντο τὸ παρὰ τοῦ Ἀβιμέλεχ καὶ τοῦ Γεδεών, ὅτι οὐ λόγος, ἀλλ' ἔργον τοῖς ἀρχομένοις ἐνάγει πρὸς τὴν μίμησιν· τοῦ μὲν ποιήσαντος φορτία ξύλων καὶ βαστάσαντος, καὶ λέγοντος· Ὅν τρόπον ἴδεται με ποιοῦντα, ποιήσατε καὶ ὑμεῖς· τοῦ δὲ ἔργων εἰσηγουμένου κινήτων, καὶ ἐαυτὸν προστάσσοντος; τῆς ἐργασίας, καὶ λέγοντος· Ἀπ' ἐμοῦ ὄψεσθε, καὶ οὕτως ποιήσατε.

Ἡ τοῦ διδασκάλου ἀπειρία ἀπολλύει τοὺς μαθητευομένους; καὶ ἡ τῶν μαθητευομένων ἀπειρία κίνδυνον φέρει τῷ διδασκάλῳ, καὶ μέγιστα ἐστὶν παρὰ τὴν αὐτοῦ ἀνεπιστημοσύνην βλάβοις ἐκείνου.

Ἄτοκόν ἐστι διώκοντα τὰς τιμὰς; φεύγειν τοὺς ἄπλους, δι' ὧν αἱ τιμὰι.

Τοῖς παρ' ἀξίαν ἐπιτιχοῦσι τῆς ἀνωτάτω τιμῆς ὑπακοῦναι ἀνάγκη τοῖς παρασχούσιν.

ΛΟΓΟΣ Ε΄.

Peri ἀρχόντων χρηστῶν.

Δώσω τοῖς ἀρχοντάς σου ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ οὐκ ἐπι-ἀκουσθήσεται ἀδικία ἐν τῇ γῇ σου, οὐδὲ σύνημιμα, οὐδὲ παλαιτωρία ἐν τοῖς ὄρεσι σου.

Ἐγὼ καὶ οἱ ἀδελφοί μου ἄρτον πῆς ἡγεμονίας μου οὐκ ἐπάγομεν· οἱ δὲ ἀρχόντες οἱ ἐμπροσθέν μου ἐξάρσαν ἐν κλιῶν ἐπὶ τὸν λαόν, καὶ ἔλαθον παρ' αὐτοῦ ἄρτον καὶ οἶνον, καὶ ἔσχατον ἀργυρίου εἰκλως τεσσαράκοντα. Μνησθήσεται μοι, ὁ Θεός, πάντες εἰς ἀγαθόν, ὅσα ἐποίησα τῷ λαῷ τούτῳ.

Ὁ σοφὸς ἐν τῷ λαῷ αὐταῦ κληρονομήσει πίστιν, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα.

Πόλις οἰκοδομηθήσεται ἐν συνέσει δυνάστου.

Μὴ ὄψς μῶμων ἐν τῇ δόξῃ σου, καὶ ἐν ἡμέρᾳ δόξης μὴ ἐκαίρω.

Μὴ ζῆται παρὰ Κυρίου ἡγεμονίαν, μὴδὲ παρὰ βασιλείας καθέβραν δόξης.

Μὴ ἀμάρταν εἰς πληθὺς πλεως, καὶ μὴ καταθέσῃς ἑαυτὸν ἐν ὄχλῳ.

Μὴ ζῆται γενέσθαι κριτῆς, εἰ μὴ ἰσχύεις ἐξἄραι ἐκικίας· μήποτε εὐλαβηθῆς ἀπὸ προσώπου ἀνάσταυ, καὶ θῆσῃς σκάνδαλον ἐν εὐθύτητι σου.

Οἱ ἀρχόντες οὐκ εἰσὶ φόβος τῶν ἀγαθῶν ἔργων, ἀλλὰ τῶν κακῶν. Θέλεις μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν; τὸ ἀγαθὸν ποιεῖ, καὶ ἔξεις ἵπαινον ἐξ αὐτῆς. Ἐὶν δὲ ἐὸ κακὸν ποιῆς, φοβοῦ. Οὐ γὰρ εἰπῆ τὴν μάχαιραν ἡσυχίᾳ Θεοῦ γὰρ διακρινὸς ἐστιν, ἐκδικεὸς εἰς ὄργην τῷ κακῷ κτάσσει.

Ἐποτάγηται πάση ἀνθρωπίνῃ κτίσει διὰ τὸν Κόσμον, εἴτε βασιλεῖ ὡς ἀπερέχοντα, εἴτε ἡγεμόσιν ὡς δι' αὐτοῦ πεμπομένοις εἰς ἐκδικήσιν κακοποιῶν, ἵπαινον δὲ ἀγαθοποιῶν.

Εἰ δόξης ἐπιθυμεῖς, καὶ βούλει τῶν πολλῶν ὑπερφαινεσθαι, καὶ εὐδόκιμος ἐν τοῖς κοσμικοῖς πράγμασι γίνεσθαι, ἔσο δίκαιος, σώφρων, φρόνιμος, φειδωλός, ὑπομονητικὸς ἐν τοῖς ὑπὲρ εὐσεβείας καθήμασιν. Οὕτω γὰρ καὶ σαυτὸν σώσεις, καὶ ἐπὶ μείζονσιν ἀγαθαῖς μείζονα ἔξεις τὴν περιφάνειαν.

Ἐναντι πάντων εἰσένεγκε τὴν φιλανθρωπίαν, ἥ χαίρει Θεὸς μᾶλλον ἢ πᾶσι τοῖς ἄλλοις.

Μείζον τῷ φόβῳ τὴν ἐπειθείαν, κέρασον τῇ ἀπειλῇ τὴν ἐπιπείδα. Πολλὰ καὶ χρηστότητα κατορθοῦν αἶδα.

Τὸ ἀριστικὸν δείκνυσθαι, μὴ τῷ ὄρῳ κακῶς,

Τὴν δ' εὐ τι ποιεῖν, εἰ θέλεις εἶναι θεός.

Τὸ δ' ἐστὶν ἀνδρὸς εἰδότες τὸ συγγενές,

Κτείνειαι δέ...

Δείπει τινά.

Evagrii. Absurdum est qui persequitur honores eum fugere labores e quibus nascuntur honores.

Josephi. Qui indigne summos honores sunt assumpti, iis pareant qui tradiderint necesse est.

SERMO V [al. CVI].

De principibus moderatis.

Isa. v. Dabo principes tuos cum iustitia, nec amplius in terra tua audietur iniustitia, nec amlitio, nec miseria in finibus tuis.

III Esdr. ii. Ego et fratres mei panem praefecturae meae non edimus: magistratus autem qui ante me fuerunt gravia vincula iniecerunt populo, et panem et vinum ab eo acceperunt, et ad extremum argenti siclos quadraginta. Recordare, Deus, eorum quae bene feci populo huic.

Sirach xxiv. Sapiens in populo suo auctoritatem habebit haereditariam, et nomen ejus vivet in saeculum.

Civitas prudentia ejus qui potestatem obtinet xilificabitur.

In gloria tua vide ne des reprehensionis occasionem, et in die gloriae ne extollaris.

Ecccl. vii. Noli potere a Domino praefecturam, nec a rege cathedram gloriae.

Noli in multitudinem civitatis peccare, nec laudum des in turham.

Noli fieri iudex, si non potes expellere iniustitiam: ne verearis vulgum potestatem obtinentis, et impedimentum afferas rectitudini et integritati tuae.

Rom. xvi. Principes non sunt terrori tuis qui bene, sed qui male faciunt. Vis non timere potestatem? quod bonum est facito, et ex illa laudem consequere. Sin autem quod malum est feceris, timeto; non enim frustra gladium gerit; Dei enim minister est, vindex severus improborum.

I Petr. i. Subiecti estote cuivis humanae creaturae propter Dominum, sive regi tanquam praecellenti, sive praefectis tanquam per illum missis ad saeculos ulciscendos, et probos laude afficiendos.

S. Basilii. Si laudem concupiscis, visque supra vulgus eminere, et cum gloria in mundanis negotiis versari, justus esto, temperans, prudens, fortis, patiens in afflictionibus pietatis causa susceptis. Sic enim et tibi ipse salutem consequeris, ac in majoribus bonis illustriorem obtinebis laudem et excellentiam.

Theologi. In omnium conspectu adhibe humanitatem, qua Deus magis quam reliquis omnibus rebus delectatur.

Clementiam terrori misceto, minis spem temperato. Multa etiam bona inde oriri scio.

Tuam in efficiendo vim demonstrato, non malum, Sed bonum efficiendo, si cupis deus fieri.

Hoc autem viri est naturam sibi congenitam [noscentis,

Decidit autem....

Deest nonnihil.

SERMO VI [al. CVII].

A

ΛΟΓΟΣ Γ'.

*De principibus improbis.**Περὶ ἀρχόντων πονηρῶν.*

Prov. xxxi. Principes animosi sunt, vinum ne bibant, ut necum biberint, sapientiæ obliviscantur, nec tenuibus rectum possint exercere iudicium.

Si servus imperarit, violenter potestatem exercebit.

Misera civitas, cujus rex junior est, et magistratus tui mane cibum sumunt.

Ose. iv. Gladio cadent magistratus ipsorum, quod lingua sint inerudita.

Mich. vii. Hei mihi animæ, quod probus de terra sublatus sit, et quod inter homines, qui perfecte officium præstet, non sit; omnes cum sanguinis cupiditate judicant, fratrem suum quisque opprimit, ad maleficium manus suas paratas habent: princeps petit, iudex pacifica loquitur animi sui desiderio.

Soph. iii. Principes ejus in ea sunt ut leones fugientes, et iudices ut Arabici lupi.

Isa. i. Principes tui non obedunt, socii sarum, munera amant, persequuntur remunerationes, pupillorum causas non judicant, et ad viduarum judicia non attendunt.

Præficiam juvenes qui illis imperent, et derisores qui in illos dominantur.

143 *Jerem. xii.* Oculi tui non boni, nec cor tuum rectum, sed habendi cupiditate rapitur, et contra sanguinem innocentium ad effundendum illum, et ad calumniam et injuriam, et ad caedem faciendam.

Ezech. xxi. Principes in medio ejus tanquam lupi rapaces, qui prædam rapiunt violenter, ut suam avaritiam et habendi cupiditatem expleant.

Sap. Judicium severe in eos qui præcellunt, exercebitur.

S. Basilii. Principum mala subjectis important calamitatem.

Hoc enim video multis iudicibus nunc usu venire, qui facillius summis maxima concedant, quam minima infirmis et tenuibus.

S. Chrysost. Non in pretiosa veste et zona, nec in præconis voce, cernitur princeps, sed in eo quod collapsa reficiat, quæ male constituta sunt, corrigat, ac in injuriosos animadvertat, nec patiatur a potentioribus jus auferri.

Justinii Philosophi. Tantum possunt magistratu fungentes qui veritati gloriam anteponunt, quantum in solitudine latrones.

Aurigæ imperitia et vitio necesse est animalia jugata per præcipitia dari, ut contra ejusdem virtutis et peritiam servari.

Philonis. Donec rerum externarum affluentia est, sagacitas et solertia eam comitari videntur; sin autem detracta fuerit, simul et opinio prudentiæ sublata erit.

Οἱ δυνάσται θυμώδεις εἰσίν, οἶνον μὴ πινέτωσαν, ἵνα μὴ πίνοντες ἐπιλάβωνται τῆς σοφίας, καὶ ὀρθὰ κρίνειν οὐ μὴ δύνωνται τοὺς ἀσθελεῖς.

Ἐὰν οἰκίτης ἀρξῆ, μεθ' ὑβρεως δυναστεύει.

Οὐαὶ σοι, πόλις, ἥς ὁ βασιλεὺς σου νεώτερος, καὶ οἱ ἀρχόντες σου ἐν πρώτῃ ἐσθίουσιν.

Πεσοῦνται οἱ ἀρχόντες αὐτῶν ἐν βομβαίᾳ διὰ ἀπειθεύσιν γλώττης αὐτῶν.

Ὀφμοί, ψυχῆ, ὅτι ἀπόλωλεν εὐλαθῆς ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ὁ κατορθῶν ἐν ἀνθρώποις οὐχ ἴσχυει. Πάντες εἰς αἵματα δικάζουσιν, ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐκθλίβουσιν, ἐπὶ τὸ κακὸν τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐτοιμάζουσιν. Ὁ ἀρχὼν αἰτεῖ, καὶ ὁ κριτὴς λόγους ἐρηγικοὺς ἐλάλησε, καταθύμιον ψυχῆς αὐτοῦ ὡς ἔστιν.

Οἱ ἀρχόντες αὐτῆς ἐν αὐτῇ ὡς λέοντες ὠρυόμενοι, οἱ κριταὶ αὐτῆς ὡς λύκοι τῆς Ἀραβίας.

Οἱ ἀρχόντες σου ἀπειθεῖσι, κοινωνοὶ κλεπτῶν, ἀγαπῶντες δῶρα, διώκοντες ἀναπόδομα, ὀργιστοὶ οὐ κρίνοντες, καὶ κρίσει χηρῶν οὐ προτρέγοντες.

Ἐπιστῆσω νεανίσκους ἀρχόντας αὐτῶν, καὶ ἐπαίξεται κυριεύσουσιν αὐτῶν.

Οἱ ὀφθαλμοὶ σου οὐ καλοὶ, οὐδὲ ἡ καρδία σου εὐθεῖα· ἀλλ' ἐπὶ τὴν πλεονεξίαν καὶ ἐπὶ τὸ αἷμα τὸ ἀθῶον, τῷ ἐκχέειν αὐτὸ, καὶ ἐπὶ τὴν συκοφαντίαν, καὶ εἰς ἀδικίαν καὶ εἰς φόνον τοῦ ποιεῖν.

Οἱ ἀρχόντες ἐν μέσῳ αὐτῆς ὡς λύκοι ἄρπαγι, ἀρπάζοντες ἄρπαγμα, ὅπως πλεονεξία πλεονεκτήσῃ.

Κρίσις ἀπότομος ἐν ταῖς ὑπερίχουσι γίνεται.

Τὰ τῶν ἀρχόντων κακὰ συμφορὰ τοῖς ἀρχομένοις γίνεται.

Τοῦτο γὰρ ὀρῶ πολλοὺς τῶν νῦν κριτῶν πείθοντα, οἱ ῥῆθον ἀν τοῖς ὑψηλοῖς τὰ μέγιστα συγχωρεῖσθαι, ἢ τοῖς ταπεινοῖς τὰ ἐλάχιστα.

Οὐχ ἐν τῇ χλανίδι καὶ τῇ ζώνῃ, οὐδὲ ἐν τῇ φωνῇ τοῦ κήρυκος ἀρχὼν, ἀλλ' ἐν τῷ τὰ πεπονημένα ἀνακτάσθαι, καὶ τὰ κακῶς ἔχοντα διορθοῦν, καὶ κολάζειν μὲν ἀδικίαν, μὴ συγχωρεῖν δὲ ὑπὸ δυναστείας τὸ δίκαιον ἀπελαύνεσθαι.

Τοσοῦτον δύνανται οἱ ἀρχόντες πρὸ τῆς ἀληθείας δόξαν τιμῶντες, ὅσον καὶ ληστοὶ ἐν ἐρημίᾳ.

Ἀνάγκη ἀπειρία καὶ κακία ἡνιόχου τὰ ὑπερ-γμένα κατὰ κρημνῶν φέρεσθαι, ὥστε ἐμπερίσσει καὶ ἀρετῇ διασώζεσθαι.

Μέχρι μὲν γὰρ ἡ τῶν ἐκτὸς πρόσσεσιν ἀρθρία, σύνεσις ἐπακολουθεῖν δοκεῖ καὶ ἀγγίνοια· ὅταν ἢ ἀφαιρεθῆ, συμπεριήρηται καὶ τὸ δοκεῖν εἶναι φρενῆ.

Τῶν πολιτικῶν ἐάν τὰς ὕλας ἀφάλης, κενὸν τάφον ἂν εὐρήσῃ· νοῦν οὐκ ἔχοντα.

Ὅταν ἄρχων ἀπογνῶ τὸ δύνασθαι κρατεῖν, ἀνάγκη τοὺς ὑπηκόους εὐθὺς ἀφηγιάζειν, καὶ μάλιστα τοὺς ἐκ μικρῶν καὶ τῶν τυγχόντων πεφυκότας ἀνερεθίζεσθαι.

ΛΟΓΟΣ Ζ΄.

Περὶ δικαστῶν ἀδεκάστων, καὶ καθαρῶς ἐχόντων τῆς χεῖρας, καὶ κρίμα καὶ δικαιοσύνην ποιούντων· καὶ ὅτι εὐάρεστον τῷ Θεῷ εὐθείας τὰς κρίσεις ἐκφέρειν.

Ἄθῶν καὶ δίκαιον οὐκ ἀποκτενεῖς, καὶ οὐ δικαιοῦσαις τὴν ἀσεβῆ ἔνεκεν δύρων.

Δῶρα οὐ λήψει. Τὰ γὰρ δῶρα ἐκτύφλοῖ ὀφθαλμοὺς βλέπόντων, καὶ λυμάλινται βήματα δίκαια.

Πένητα οὐκ ἐλεήσεις ἐν κρίσει.

Οὐ διαστρέψεις κρίμα πένητος ἐν κρίσει αὐτοῦ.

Οὐ ποιήσεις ἄδικον ἐν κρίσει, οὐ λήψῃ πρόσωπον πτωχοῦ, οὐδὲ μὴ θαυμάσης πρόσωπον δυνάστου. Ἐν δικαιοσύνῃ κρινεῖς τὸν πλησίον σου.

Οὐ λήψει λύτρα ὑπὲρ τῆς ψυχῆς τοῦ φονεύσαντος, τοῦ ἐνόχου ὄντος ἀναιρεθῆναι, θανάτῳ θανάτωσαις αὐτόν.

Οὐκ ἐπιγνώσῃ πρόσωπον ἐν κρίσει. Κατὰ τὸν μικρὸν καὶ κατὰ τὸν μέγαν κρινεῖς. Οὐ μὴ ὑποστείλῃ πρόσωπον ἀνθρώπου, ἔτι ἢ κρίσις τοῦ Θεοῦ ἐστιν.

Οὐκ ἐκκλινεῖς κρίσιν προσηλύτου καὶ ὄρφανου καὶ χήρας, καὶ οὐκ ἐνεχυριάσεις ἰμάτιον χήρας.

Δικαιοσύνην ἐνεδεύκειν, ἡμφιασάμην δὲ κρίμα, ἴσα διπλοῖδι.

Καθαρῶς χερσὶν ἀναλάβοι θάρσος· ἀδίκων καὶ ἀνόμων καταγελάσει.

Ἀνθρώπων οὐ μὴ αἰσχυθῶ· ἀλλὰ μὴν οὐδὲ βροτῶν οὐ μὴ ἐντραπῶ. Οὐ γὰρ ἐπίσταμαι θαυμάσαι πρόσωπον· εἰ δὲ μὴ, καὶ ἐμὲ σῆτες ἔδονται.

Δῶρα ἐπ' ἀθώους οὐκ ἔλαβον. Ὁ ποιῶν ταῦτα οὐ σαλευθήσεται εἰς τὸν αἰῶνα.

Μακάριοι οἱ φυλάσσοντες κρίσιν, καὶ ποιῶντες δικαιοσύνην ἐν παντὶ καιρῷ.

Ἄνοιγε ὄν στόμα λόγῳ Θεοῦ, καὶ κρίνε πάντα ὀγιῶς. Ἄνοιγε ὄν στόμα, καὶ κρίνε πάντα δικαίως.

Εὐφροσύνη δικαίων ποιεῖν κρίματα.

Κτῆμα τίμιον ἀνὴρ καθαρῶς.

Αἰδεῖσθαι πρόσωπον ἐν κρίσει οὐ καλόν.

Εἶπε Κύριος πρὸς Σολομῶν· Ἄνθ' ὧν ἤτησω πρὸ ἐμοῦ τὸ βῆμα τοῦτο, καὶ οὐκ ἤτησω ἐαυτῷ ἡμέρα· πολλὰς, καὶ οὐκ ἤτησω πλοῦτον, οὐδὲ ψυχὰς ἐχθρῶν σου, ἀλλ' ἤτησω σύνεσιν τοῦ εἰσακούειν κρίμα, ἰδοὺ δέδωκά σοι καρδίαν φρονίμην καὶ συνετήν· ὡς σὺ, οὐ γέγονεν ἔμπροσθέν σου, καὶ μετὰ σὲ οὐκ ἀνστήσεται ὁμοίός σοι.

PATROL. GR. CXXXVI.

Si viris rempublicani administrantibus materias et apparatus detrabas, inane sepulcrum reperies mente carens.

Si magistratus desperant se imperium retinere posse, subjectos statim rebellare necesse est, ac eos qui ex tenuibus et vulgaribus prognati sunt maxime irritari.

SERMO VII [al. CVIII].

De iudiciis incorruptis et puris habentibus manus, quique iustitiam exercent. Et acceptum esse Deo recte vereque iudicia exercere.

Exod. xiiii. Innocentem et justum non occides, nec ut justum absolves impium ob munera accepta.

Munera ne accipito, quia munera excæcant oculos aspicientium et verba justa labefactant.

Pauperis in iudicio ne miseretur.

Judicium pauperis in ipsius causa ne pervertito.

Levit. xix. Nihil contra jus in iudicio facito : pauperis personæ rationem non habeto, nec mirator personam potentis ; ex jure causam proximi iudicato.

Pretium ne accipito ob redimendum eum qui eadem fecerit. Si convictus fuerit dignus qui tollatur de medio, eum tu mortis supplicio afficito.

Deut. xxiv. Non agnosces personam in iudicio, tum parvo tum magno æqualiter iudicium reddes, non vereberis os cujusquam, quia iudicium Dei est.

Non rejicies causam advenæ, nec pupilli nec viduæ ; nec pignori accipies viduæ vestem.

Job xxix. Justitia me induebam, et iudicio uterbar tanquam diploide.

Qui manibus est puris fiduciam sumit, injustos et iniquos deridens.

Job xxxii. Coram homine non afficiar pudore, neque verebor mortalem. Non enim novi admirari personam ; si autem non, et me tineæ comedent,

Psal. xiv. Munera adversus innocentes non accipi : qui facit hæc non concutietur in sæculum.

Beati qui observant justitiam, et quovis tempore eam exercent.

Salomon. Aperi os tuum Domini verbo, et de omnibus judica integre : aperi os tuum, et de omnibus juste judica.

Lætitia justorum est cum iudicia reddunt.

Regum. Res magni pretii vir purus.

Revereri personam cujusquam in iudicio, honestum non est.

Salomoni Dominus, Quia, inquit, a me hoc petiisti, nec multos annos dari tibi postulasti, nec opulentiam, nec hostium tuorum capita, sed intelligentiam et sagacitatem ad iudicandas causas, en do tibi cor prudens et sagax, et ut nullus ante te fuerit qualis tu, nec post te existet quisquam tui similis.

Soph. II. Judicium exercete et justitiam quærite ; quærite mansuetudinem, ut in die iræ Domini in tuto sitis.

Zach. VII. Judicium justum exercete.

Jerem. XXII. Hæc dicit Dominus : Facite judicium et justitiam, et eripite spoliatum de manu injuria afficientis illum ; et advenam, viduam et pupillum ne opprimatis, nihil impie agatis, et sanguinem innoxium ne profundatis.

Hæc dicit Dominus : Judicia justa exercete, justitia utimini. Beatus qui hæc agit, his adhærens, et manus suas abstinens ab injuria facienda.

Isa. I. Exquirite judicia, liberate injuria affectum, judicium reddite pupillo, viduam absolvi-
tote, et venite et disceptemus, inquit Dominius.

Jerem. XXI. Hæc dicit Dominus : Judicate mane, et recta ratione dirigite ; eripite spoliatum et vexatum de manu ipsum injuria afficientis, ne ira mea tanquam ignis succendatur et exardescat, nec sit qui possit extinguere.

145 *Esæch. VI.* Injustitiam et calamitatem auferre, judicium et justitiam exercete, eximite tyrannidem e populo meo, dicit Dominus Deus.

Eccli. IV. Personam potentis ne respicito, ad mortem usque pro veritate certato, et Dominus præliabitur pro te.

Adversus animam tuam personam ne respicito. Injuriosi personæ ne assurgito.

Tum summis tum infimis jus dicito æqualiter.

Injuria affectum de manu injuria afficientis eximito, nec in jure dicundo sis pusillanimis.

Prius quam inquisieris ne accuses : primum cognoscito, tum denique objurgato.

Sine judicio nihil quidquam feceris.

Nolite ex aspectu et vultu judicare, sed justo judicio judicate.

Qui facit justitiam justus est.

Justi animi index est integritas in judicando.

Ad cognoscendam veram justitiam profecto magno opus est ingenio et mente perfectissima. Fieri enim non potest ut qui non est in jure institutus, controversias possit recte dijudicare. Qui autem veram scit justitiam, ac per eam suum cuique tribuere didicit, is optime potest judicia dirigere et administrare. Quemadmodum sagittarius ad scopum dirigit tela, neque superando, neque submittendo, neque in utramvis partem convertendo, frustra sagittam emittit, sed collimat ; sic judex jus tractat, neque personas respiciens, neque quidquam faciens cujusquam hortatu et invitatione, sed rectas et minime contortas proferens sententias. Et duobus litigantibus stat in medio judex exequans, et tantum detrahens ei qui plus habet, quantum invenit ademptum ei cui iniuria facta sit.

Non est æqui judicis pares paribus decernere

Κρίμα ἐργάσασθε, καὶ ζητήσατε δικαιοσύνην, ζητήσατε πραΐτητα, ὅπως σκεπασθῆτε ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς Κυρίου.

Κρίμα δίκαιον κρίνατε.

Τὰδε λέγει Κύριος· Ποιεῖτε κρίσιν καὶ δικαιοσύνην, καὶ ἐξέλθετε διηρπασμένον ἐκ χειρὸς ἀδικούντος αὐτὸν, καὶ προσήλυτον καὶ χήραν καὶ ὀρφανὸν μὴ καταδυναστεύετε, καὶ μὴ ἀσεβείτε, καὶ αἷμα ἀθῶν μὴ ἐκχέετε.

Τὰδε λέγει Κύριος· Ποιήσατε κρίσιν, ποιήσατε δικαιοσύνην. Μακάριος ὁ ποιῶν ταῦτα καὶ ἀντεγόμενος αὐτῶν, καὶ διατηρῶν τὰς χεῖρας αὐτοῦ μὴ ποιεῖν ἄδικο.

Ἐκζητήσατε κρίσιν, ῥύσασθε ἀδικούμενον, κρίνατε ὀρφανῶν, καὶ δικαιοῦσατε χήραν, καὶ δεῦτε, καὶ διαλεχθῶμεν, λέγει Κύριος.

Τὰδε λέγει Κύριος· Κρίνατε πρῶτ', καὶ κατευθύνετε· καὶ ἐξέλθετε διηρπασμένον ἐκ χειρὸς ἀδικούντος αὐτὸν, ὅπως μὴ ἀναφθῇ ὡς πύρ ἡ ὀργή μου, καὶ καυθῆσεται, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἀσέβων.

Ἄδικίαν καὶ τλαιπωρίαν ἀφέλεσθε, κρίμα καὶ δικαιοσύνην ποιήσατε, ἐξάρτατε καταδυναστείαν ἐκ τοῦ λαοῦ μου, λέγει Κύριος, ὁ Θεός.

Μὴ λάθῃς πρόσωπον δυνάστου, ἕως θανάτου ἀγωνίῃσαι περὶ τῆς ἀληθείας, καὶ Κύριος πολεμήσει ὑπὲρ σοῦ.

Μὴ λάθῃς πρόσωπον κατὰ ψυχῆς σου.

Μὴ ἐξαναστῆς ἀπὸ προσώπου ὑβριστοῦ.

C Δικαιώσον μικρῶ καὶ μεγάλῳ ὁμοίως.

Ἐξελοῦ ἀδικούμενον ἐκ χειρὸς ἀδικούντος, καὶ μὴ ὀλιγοψυχῆσης ἐν τῷ κρίνειν σε.

Πρὶν ἐξετάσης, μὴ μίμῃ. Νόησον πρῶτον, καὶ τότε ἐπιτίμα.

Ἄνευ κρίσεως μὴ ποιήσης μηδέν.

Μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε.

Ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην δίκαιός ἐστιν.

Ἐλεγχος τῆς τοῦ δικαίου διαθέσεως ἢ περὶ τὸ κρίνειν ὀρθότης.

Τὸ νοῆσαι τὴν ἀληθῆ δικαιοσύνην μεγάλης ἦτορ διανοίας καὶ φρενὸς τελειότητος δεῖται. Ἀμήχανον γὰρ μὴ προπαιδευθέντα τοῦ δικαίου δύνασθαι τὰς ἀμφισβητήσεις ὀρθῶς διακρίνειν. Ὁ γὰρ εἰδὼς τὴν ἀληθῆ δικαιοσύνην, καὶ δι' αὐτῆς διδαχθεὶς τὸ αἰκεῖον ἀπονέμειν ἐκάστῳ, οὗτος δύναται κατευθύνειν κρίμα. Ὅσπερ ὁ τοξότης πρὸς τὸν σκοπὸν ἀπευθύνει τὸ βίβλος, οὕτε ὑπερβολαῖς, οὕτε ἐλλείψεσιν, οὕτε ταῖς ἐπ' ἐκότερα περιτροπαῖς ἀποπλανῶν τὴν τοξείαν· οὕτως ὁ κριτὴς τοῦ δικαίου καταστοχάζεται, οὕτε πρόσωπα λαμβάνων, οὕτε ποιῶν τι κατὰ πρόκλησιν, ἀλλ' εὐθείας καὶ ἀδυστρόφους ἐκφέρων τὰς κρίσεις. Καὶ δύο κρινόμενον παρ' αὐτῷ ἔστηκεν ὁ κριτὴς ἐπανισῶν αὐτοὺς πρὸς ἀλλήλους, καὶ τοσούτον ὑφαιρῶν τοῖς ὑπερέχοντες, ὅσον ἐλαττούμενον εὐρίσκει τὸν ἀδικούμενον.

Οὐκ ἔστι δικαίου κριτοῦ, ἴσας πρὸς ἴσας ὀρῆσαι

τάς ἀντιδύσεις; ἄλλ' ἀνάγκη τὸν κατάρξιντα κακοῦ μετὰ προσθήκης ἀποτίσαι τὰ ὀφειλόμενα, εἰ μέλλοι αὐτός τε βελτιῶν ταῖς τιμωρίαις γενέσθαι, καὶ τοὺς λοιποὺς σωφρονεστέρους ποιῆσαι τῷ ὑποδείγματι.

Ποίησατε δικαιοσύνης ὄπλον, καὶ μὴ θανάτου τὴν π. ἰβ. σιν.

Ἰσοὶ κρινόμενος ὁ κριτής, καὶ ἤττον ἀμαρτήσεις.

Ὅστω δοκίμαζε τὸν ἀδελφόν σου, ὡς καὶ αὐτὸς ἐν τ. ἰβ. αὐτοῖς μέτροις κρινόμενος.

Τῆ τῶν δικαζόντων μακροθυμία οἱ λίαν ἄδικοι σκληρότεροι ἑαυτῶν γίνονται κατὰ τὸ ἀπειθεῖν. Καὶ δεῖ τὸν κριτὴν εἰδέναι, ὅτι κρίσει Θεοῦ ὀηρηταί, καὶ οὐ κύριός ἐστιν, ὡς βούλεται ἄγειν τὸ κρίμα, ὥστε καὶ χαρίζεσθαι τοῖς κρινομένοις τάγματα.

Ἄστοπον ἀμαρτήμασιν ἐνόχους εἶναι τοὺς τοῖς ἄλλοις τὰ δίκαια βραβεύειν ἐξισούοντας.

Ὅταν αἰτιῶνται δικαστῆς κρινόμενον, ἀνάγκη σιωπῆν.

Ἄριστος κριτής ὑπονοεῖσθω ὁ ταχέως μὲν συνιεί, βραδέως δὲ κρίνων. Θάτερον μὲν οὖν ἐβουλοῖς, θάτερον δὲ ἀκριβείας.

Ἀσκέπτως οὐ δεῖ προπετεῖν ἐν τῷ κρίνειν, ἐμ-προσθεν δὲ βουλευέσθαι, μηδὲ τῷ σπεύδειν τῷ λογισμῷ παρ' ὃ δεῖ λέγειν ἄλλα βραδύνοντάς τε καὶ μέλλοντάς, τὴν ὁρμὴν ἀκριβῶς πεπονημένους, καὶ μὴ πρὸς χάριν μεταβάλλεσθαι ἤττον γὰρ τοῦ ἀθούλου τὸ εὐμετάβολον, καὶ τοῦ προπετεοῦς τὸ κοῦφον.

Ὅυχ ὅστω τὸν τῶν γραμμάτων χαρακτῆρα ὀρθοῦν. δεῖ, ὡς τὸν τῶν πραγμάτων τηρεῖν. Ἡ γὰρ κακὴ κρίσις παντὸς κακοῦ αἰτία.

Μηδεὶς φρονίμων τοῦ ἄρχειν ἄλλοτριούσθω. Καὶ γὰρ ἀσεβῆς τὸ ἀποσιπῆν ἑαυτὸν τῆς τῶν δεομένων εὐχρηστίας· καὶ ἐγεννᾷς τοῖς φαύλοις παραχωρεῖν. Ἀνόητον γὰρ τὸ αἰρεῖσθαι κακῶς ἄρχεσθαι μάλλον, ἢ καλῶς ἄρχειν.

Οὐδὲ ἄλλο ἡγεμόνι πρέπει ἢ τὸ μηδένα ὑπερηφανεῖν, μηδὲ ἀβρύνεσθαι, ἀλλ' ἐξ Ἰσοῦ πάντων προ-στασθαι.

ΛΟΓΟΣ Η΄.

Περὶ δικαστῶν ληπτῶν καὶ δωροδοκουμένων, καὶ ἀθέσμως κατακρινόντων.

Ἐπικατάρατος πᾶς, ὃς ἂν ἐκκλίνη κρίσιν προσ-δ. ηλύτου καὶ ὀρφανοῦ καὶ χήρας.

Πῦρ κατακαύσει οἴκους δωροδεκτῶν.

Θυμὸς ἐπ' ἀσεβεῖς ἴσται δι' ἀσεβείαν δώρων, ὧν ἐδέχοντο ἐν ἀδικίᾳ.

Εἰ ἀληθῶς ἔρα δικαιοσύνην λαλεῖτε, εὐθείας κρίνατε, υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων. Καὶ γὰρ ἐν καρδίᾳ ἀνομία· ἐργάζεσθε ἐν τῇ γῆ, ἀδικίαν αἱ χεῖρες ὑμῶν συμπλέκουσιν.

Ἔως πότε κρίνετε ἀδικίαν, καὶ πρόσωπα ἀμαρτωλῶν λ. μβάνετε;

Ἐξόλλουσιν ἑαυτὸν ὁ δωρολήπτης· ὁ δὲ μισῶν δώρων λήψεις ζήσεται.

A satisfationes, sed auctorem mali necesse est cum additamento persolvere debita, si debeatur illa pœna melior fieri, et reliquos suo exemplo reddere temperantiores.

Theologi. Nolite committere ut vestra eruditio sit mortis armatura, sed justitiæ.

Judex rei personam sustine, et minus peccabis.

Sic fratrem tuum probato, ut si ipse eisdem rationibus in judicium vocatus esses.

Qui supra modum iniqui et injuriosi sunt, judicium lenitate fiunt asperiores ad non parendum et rebellandum: itaque judex ignorare non debet se Dei judicium administrare, **146** se autem dominum non esse ut sic judicia gubernet, ut litigantibus et in judicium vocatis pœnam condonet.

Philonis. Absurdum criminibus teneri eos qui aliis jura exæquant et administrant.

Democriti. Cum judex reum accusat, tum tacere necesse est.

Optimus judex habeatur, qui cito intelligit, et lente judicat. Alterum quidem est benevolentiae, alterum autem diligentiae exquisitæ.

Inconsiderate nihil oportet præcipitare in judicio, sed prius deliberare: nec cogitatione festinandum ut aliquid plus quam decet dicas: sed lente et cunctanter appetitio accurate exercenda, nec ad gratiam immutanda est; nam inconstantem, temerarium et levem esse, deterius est quam consilio carere.

Non tam in litterarum figuris, quam in negotiis rectum sequi debemus: pravum enim judicium omnis mali causa est.

Epicleti. Nemo prudens a se alienum judicet magistratu fungi; est enim impium sese abstrahere ab iis qui commoda abs te requirunt, et parum generosum improbis cedere: stultum est enim magis expectere gubernari, quam bene gubernare.

Nihil est quod magis eum qui præsit, deccat, quam ut neminem vel superbe contemnat, vel indecore almioretur, sed ex æquo omnibus præsit.

SERMO VIII [al. CIX].

De iudicibus nummariis et munera accipientibus, et contra jus et fas condemnantibus.

Deut. xxvii. Execrandus quisquis rejecerit causam peregrini et pupilli et viduæ.

Job xv. Ignis domos muneribus corruptorum exuret.

Iracundia in impios erit propter munerum impietatem, quæ inique acceperunt ad alterius injuriam.

Psal. xiv. Si vere tandem justitiam loquimini, recte, filii hominum, judicatos. Etenim in corde iniquitates perficistis in terra, iniurias manus vestræ connectunt.

Ibid. lxi. Quousque tandem inique judicatis, et personas sceleratorum respicitis?

Salomon. Munera qui accipit, se ipse perdit: ac qui odit munera, vivet.

Pecuniam quæ dolo datur quasi testam existimare A debemus.

Impii personam admirari honestum non est, nec sanctum declinare jus in-judicio.

Qui occultat manus suas in sinum, injustus est, nec illas ori suo admovet.

147. Os impiorum deglutit iudicia.

Qui iustum iudicat injustum, et injustum justum, impurus est apud Dominum et odio dignus.

Osee. Cur impietatem reticentes tulistis, et injurias ejus vindemiastis ?

Habacuc. Quousque tandem, Domine, clamabo, nec exaudies ? cur demonstrasti molestias et dolores, ut inspicias miseras et impietatem me circumstantes ? ex adverso iudicium factum est, et iudex recipit, atque ob eam causam dissipata est lex, nec perducitur ad finem iudicium, quod impius iustum potentia opprimit : cujus rei causa prodit iudicium perversum.

Adversus me factum est iudicium, et iudex recipit, ob quam causam prodit iudicium perversum.

Isa. i. Cum extenderitis manus vestras, os meum a vobis avertam ; manus enim vestræ sanguine plene sunt.

Væ vobis qui justificatis et absolvitis impium munerum causa, et jus justo eripitis.

Pupillorum et viduæ causas non susceperunt. An non hæc visitabo, dicit Dominus, aut in talem gentem non vindicabit anima mea ?

Væ scribentibus malitiam. Scribentes enim malitiam scribunt, a se rejicientes pauperum causam, rapientes iudicia pauperum populi mei, ut vidua sit illis rapinæ et pupillæ prædæ : at quid in die visitationis facient ? afflictio enim ipsorum olim veniet : tum ad quem perflugient auxilii petendi causa ?

Cur vos, inquit Dominus, injuriam facitis populo meo, et ora pauperum dedecore et ignominia afficitis ?

Isa. v. Væ qui malum dicitis bonum, et bonum malum, et ponitis lucem tenebras, et tenebras lucem, et amarum dulce, et dulce amarum.

Improborum consilium iniqua deliberat, ut humiles oratione iniqua perdat, et pauperum sermones in iudicio dissipet.

Ezechiel. Dejecisti superbum, et extulisti dejectum : pro injuria hoc ponam, dicit Dominus.

Ezech., xxiii. Animæ populi mei perversæ sunt et animas vivificaverunt (1), et apud populum meum profanarunt me pro hordei pugillo et frusto panis, ad eos interficiendos quos occidi non oportebat, et ut eos conservarent in vita quos vivere non oportebat.

(1) Id est absolverunt.

Ἀργύριον διδόμενον μετὰ δόλου ὡς περ βατραχὴν ἡγητέον.

Θαυμάσαι πρόσωπον ἀσεβοῦς οὐ καλόν, οὐδέ δίκαιον ἐκκλίβειν τὸ δίκαιον ἐν κρίσει.

Ὁ ἐγκρύπτων εἰς τὸν κόλπον αὐτοῦ χεῖρας ἀδίκως, οὐδὲ τῷ στόματι αὐτοῦ οὐ μὴ προσενέγκῃ αὐτάς.

Στόμα ἀσεβῶν καταπίεται κρίσεις.

Ὁς δίκαιον κρίνει τὸν ἀδικόν, ἀδικόν δὲ τὴν δίκαιον, ἀκάθαρτος καὶ βδελυκτὴς παρὰ Κυρίου.

Ἴνα τί παρεσιωπήσατε ἀσέβειαν, καὶ τὰς ἀδικίας αὐτῆς ἐπερυγήσατε ;

Ἔως ποτε, Κύριε, κερκάζομαι ἀδικούμενος, καὶ οὐκ εἰσακούσῃ ; ἴνα τί ἐδείξας κόπους καὶ πόνους, ἐπιθλέπειν ἐπὶ ταλαιπωρίαν καὶ ἀσέβειαν ; ἐξ ἐναντίας μου γέγονε κρίσις, καὶ ὁ κριτὴς λαμβάνει. Διὰ τοῦτο διεσκέδασται νόμος, καὶ οὐ διεξάγεται εἰς τέλος κρίμα, ὅτι ὁ ἀσεβὴς καταδυναστεύει τὸν δίκαιον· ἔνεκεν τούτου ἐξέρχεται τὸ κρίμα διεστραμμένον.

Ἐξ ἐναντίας μου γέγονε κρίσις, καὶ ὁ κριτὴς λαμβάνει· διὰ τοῦτο ἐξέρχεται τὸ κρίμα διεστραμμένον.

Ὅταν ἐκτείνητε τὰς χεῖρας ὑμῶν, ἀποστρέψω τὸ πρόσωπόν μου ἀπ' ὑμῶν. Αἱ γὰρ χεῖρες ὑμῶν αἱματος πλήρεις.

Οὐαὶ οἱ δικαιούντες τὸν ἀσεβῆ ἔνεκεν δώρων, καὶ τὸ δίκαιον τοῦ δικαίου ἀφροντες ἀπ' αὐτοῦ.

Οὐκ ἔκριναν κρίσιν ὄφρα μὴ, καὶ κρίσιν χήρα ; οὐκ ἔκριναν. Μὴ ἐπὶ τούτοις οὐκ ἐπισκέψομαι ; λέγει Κύριος, ἢ ἐν ἔθνεσιν τῶν τοιοῦτων οὐκ ἐδικάσει ἡ ψυχὴ μου ;

Οὐαὶ τοῖς γράφουσι πονηρίαν. Γράφοντες γὰρ πονηρίαν γράφουσιν, ἐκκλίνοντες κρίσιν πτωχῶν, ἀρπάζοντες κρίμα πενήτων τοῦ λαοῦ μου, ὡς τὸ εἶναι αὐτοῖς χήραν εἰς ἀρπαγὴν, καὶ ὄφρα μὴ εἰς προνομίην. Καὶ τί ποιήσουσι τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἐπισκοπῆς ; ἢ γὰρ θλίψις αὐτῶν πόρθρωθεν ἦξει· καὶ πρὸς τίνα καταφεύξονται τοῦ βοηθηθῆναι ;

Τί ὄμεις ἀδικεῖτε τὸν λαόν μου, καὶ τὸ πρόσωπον τῶν πτωχῶν καταισχύνετε ; φησὶν ὁ Κύριος.

Οὐαὶ οἱ λέγοντες τὸ πονηρὸν καλόν, καὶ τὸ καλὸν πονηρὸν· οἱ τιθέντες τὸ φῶς σκότος, καὶ τὸ σκότος φῶς· οἱ τιθέντες τὸ πικρὸν γλυκὺ, καὶ τὸ γλυκὺ πικρὸν.

Ἡ βουλὴ τῶν πονηρῶν ἄνομα βουλευεται, καταφθεῖραι ταπεινοὺς ἐν λόγοις ἀδίκους, καὶ διασκεδάσαι λόγους πενήτων ἐν κρίσει.

Ἐταπεινώσας ὑψηλόν, καὶ ὑψώσας ταπεινόν. Ἀδικίαν θήσομαι αὐτῷ, λέγει Κύριος.

Αἱ ψυχαὶ διεστράφησαν τοῦ λαοῦ μου, καὶ ψυχὰς περιποιούοντο, καὶ ἐβέβηλουν με πρὸς τὸν λαόν μου, ἔνεκεν δρακὸς κριθῶν, καὶ ἔνεκεν κλάσματος ἄρτου, ἀποκτεῖναι ψυχὰς ἅς οὐκ ἔδει ἀποθανεῖν, καὶ περιποιούοντο ψυχὰς ἅς οὐκ ἔδει ζῆσαι.

Ξενία καὶ θῶρα ἐκτυφοὶ ὀφθαλμοὺς σοφῶν, καὶ ὡς φιδῶς ἐν τῷ στόματι ἀποστρέφει· ἑλεγμοὺς.

Ἔστιν ἀπολλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ δι' αἰσχύνην, καὶ ἀπὸ λήψεως προσώπου ἀπολεῖ αὐτήν.

Εἰ προσωποληπτεῖτε, ἀμαρτίαν ἐργάζεσθε, ἑλεγχοί-
μενοι ἐκ τοῦ νόμου ὡς παραβάται.

Διὸ ἀναπολόγητος εἶ, ὦ ἄνθρωπε, πᾶς ὁ κρίνων.
Ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνεις τὸν ἕτερον, σεαυτὸν
κατακρίνεις. Τὰ γὰρ αὐτὰ πράττεις ὁ κρίνων.

Ἄδικος δικαστῆς μεμαλυσμένη συνειδήσις.

Ὁ τὴν ἀληθῆ δικαιοσύνην μὴ ἔχων προεναποκει-
μένην αὐτοῦ τῇ ψυχῇ, ἀλλ' ἢ χρημασι διεφθαρμένος, ἢ
φιλίᾳ χαριζόμενος, ἢ ἔχθραν ἀμυνόμενος, ἢ
δυναστείαν δυσωπούμενος, τὸ κρίμα κατευθύνει οὐ
δύναται.

Αἱ παρὰ ἄρχουσι κρίσεις οὐδὲ τὴν νίκην ἀζήμιον
φέρουσιν.

Οὐ πρὸς δικαίου ἀνδρὸς σιωπῇ τὰς παρανομίας
ἐπικαλύπτειν.

Τῇ τῶν δικαζόντων μακροθυμίᾳ οἱ λίαν ἄδικοι
σκληρότεροι αὐτοὶ ἑαυτῶν γίνονται κατὰ τὸ ἀπει-
θεῖν. Καὶ δεῖ τὸν κριτὴν εἰδέναι, ὅτι κρίσει Θεοῦ
ὑπηρετεῖ, καὶ οὐ κύριός ἐστιν ὡς βούλεται ἄγειν
τὸ κρίμα, ὥστε καὶ χαρίζεσθαι τοῖς κρινόμενοις
τάγματα.

Φόβος Θεοῦ ἀνθρώπων σωτήριος, σπάνιος δέ.
Ὅθεν οὐ χρὴ θαυμάζειν ἀφορῶντα πρὸς τὴν πένητας
συκοφαντούμενους, καὶ πρὸς δικαστὰς παραλογι-
ζομένους.

Τὸ νέμειν ἴσα τοῖς ἀνίστοις τῆς μεγίστης ἐστὶν
ἀδικίας.

ΛΟΓΟΣ Θ'.

Περὶ γονέων χρηστῶν, καὶ διὰ τὴν γρηὶὰ σπουδῆς
καὶ προσηκόντως τὰς τῶν τέκνων ἀναγωγὰς
ποιεῖσθαι.

Εἶπε Κύριος, Οὐ μὴ κρύψω ἐγὼ ἀπὸ Ἀβραάμ
τοῦ παιδός μου ἃ ἐγὼ ποιῶ. Ἦδειν γὰρ ὅτι συντάξει
Ἀβραάμ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ καὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ μετ'
αὐτῶν, καὶ φυλάξουσιν τὰς ὁδοὺς Κυρίου, ποιεῖν δι-
καιοσύνην καὶ κρίσιν, ὅπως ἂν ἐπαγάγῃ ὁ Θεὸς ἐπὶ
Ἀβραάμ πάντα ὅσα ἐλάλησε πρὸς αὐτόν.

Ἀπέστειλεν Ἰώβ, καὶ ἐκαθάριζε τὰ τέκνα αὐτοῦ,
ἀνιστάμενος τῷ πρώτῳ, καὶ προσφέρων περὶ αὐτῶν
θυσίας κατὰ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν, καὶ μόσχον ἕνα
περὶ ἀμαρτίας, περὶ τῶν ψυχῶν αὐτῶν. Ἔλεγε γὰρ
Ἰώβ· Μὴ ποτε οἱ υἱοὶ μου κακὰ ἐνενόησαν ἐν τῇ
διανοίᾳ αὐτῶν πρὸς Θεόν.

Παιδεύει υἱὸν, καὶ ἀγαπήσει σε, καὶ δώσει κόσμον
τῇ ψυχῇ σου.

Καλῶς ἐκτρέφει πατήρ δίκαιος. Ἐπὶ δὲ υἱῷ σοφῷ
εὐφραίνεται ἡ ψυχὴ αὐτοῦ.

Ὁ ἀγαπῶν ἐπιμελῶς παιδεύει.

Μὴ ἀπόσχες νήπιον παιδεύειν· ὅτι ἐὰν πατάξῃς
αὐτὸν βᾶδω, οὐκ ἀποθνήσκει. Σὺ μὲν γὰρ πατάξεις
αὐτὸν βᾶδω, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ἐκ θανάτου ῥύσῃ.

Eccl. xx. Xenia et munera excæcant oculos sa-
pientium, et quasi frenum in ore reprehensiones
avertunt.

Est qui perdat animam suam per turpitudinem,
et respectus personarum perdit eam.

148 *Jac. ii.* Si personam respicitis, peccatum
admittitis : reprehendimini enim a lege tanquam
violatores.

Rom. ii. Quare excusationem non habes, o ho-
mo, quisquis es qui judicas : quo enim iudicio de
altero judicas, teipsum condemnas ; eadem enim facia
qui judicas.

S. Basilii. Iniquus iudex contaminata conscien-
tia.

Qui veram justitiam in animo prius defixam non
habet, sed vel pecunia corrumpitur, vel amicitia
gratificatur et placere studet, vel inimicitiam ulci-
scitur, vel potentia præbet obsequium, is recte iudi-
cia exercere non potest.

Judicia apud magistratus ne victoriam quidem
sine damno reportant.

Theologi. Viri boni non est iniquitates silentio
contegere.

Injurious supra modum qui sunt, iudicum leni-
tate sunt contumaciores ad non parendum et de-
tractandum imperium. Et iudicem scire oportet se
Dei in iudicio ministrum esse, non vero dominum,
qui litigantibus leges et jura præscripta condonare
possit.

Metus Dei hominibus salutaris est, sed idem ra-
rus : quod mirandum non est si consideres tum
pauperes calumniis oppressos, tum iudices falso
judicantes.

Maximæ est iniustitiæ paria imparibus tribuere.

SERMO IX [at. CXXVI].

*De parentibus bonis, et quod oporteat liberos diligenter
ac decenter institui.*

Gen. xviii. Non celabo, inquit Dominus, Abra-
ham famulum meum, quæ facturus sim. Scio enim
quod præcepturus sit filiis suis ac familiæ suæ
futuræ post ipsum, ut observent vias Domini, justiti-
am et iudicium exercentes, ut adducat Deus super
Abraham quæcumque locutus est ad Hæm.

Job i. Misit nuntios Job ad liberos, et purgavit
eos, manequæ surgens pro illis sacrificia obtulit,
numero paria liberis : itemque vitulum unum pro
peccato ac illorum animis : sic enim secum cogi-
tabat : Liberi mei forte mala cogitarunt mentibus
suis adversus Deum.

Corrige filium, et te diliget, afferetque orna-
mentum animæ tuæ.

Pater probus bene educat filios, animus autem
ejus filio sapiente lætabitur.

Qui diligit, diligenter erudit.

Infantem castigare ne recusato : nam si virga
eum cæcideris, non morietur. Tu quidem virga
eum cædes, animam vero ipsius e morte liberabis.

Juvenum gloriatio patres eorum : 149 plagæ A et reprehensiones dant sapientiam.

Prov. xix. Erudito filium tuum : sic enim bonæ spei futurus est.

Eccli. vii. Si tibi sunt liberi, instituito illos, et jam inde ab adolescentia ipsorum colla inflectito.

Prov. xiii. Qui diligit filium suum, continenter eum flagellet.

Eccli. xxx. Qui filium suum docet, æmulationem inimico suo movet, et apud amicos eo lætabitur.

Eccli. xxx. Qui filium suum castigat, eo lætabitur, et inter familiares ac notos de eo gloriabitur.

Ephes. vi. Nolite, patres, liberos vestros ira vestra provocare, sed eos in eruditione et admonitione Domini educate.

Liberos vestros, patres, ne irritetis, ut ne animum despondeant.

S. Basilii. Ut parentes singulis liberis ex æquo corporis essentiam impertiti sunt, sic eisdem æqualiter parique conditione quæ ad vitam degendam pertinent jure optimo præbere debent.

Theologi. Patrum lex est liberis suis parcere.

Legitimum maxime et æquissimum est, ut liberorum bona pater cogitatione consideret.

S. Chrysost. Liberorum modestiam et temperantiam patres non curantes liberorum interfectores sunt, atque gravius peccant quam illi, quanto scilicet animæ perditio et mors gravior est quam corporis.

Philonis. Quod Deus est mundo, hoc liberis parentes esse arbitror; nam ut ille quod non erat ut existeret, effecit: sic et hi imitantes, quoad fieri potest, illius potentiam, genus immortale reddunt.

Epicteti. Cura ut filios tuos eruditos magis quam opulentos relinquo: præstant enim eruditorum expectationes, quam indoctorum divitiarum.

Medici contumelia jucundum remedium (1).

Filia aliena possessio patri est.

Solon. Liberis ne arrideas, ut in posterum ne fleas.

Synesii. Filio et filiarum honesta gloriatio, laudes paternæ.

Virtutes Philonis. Patris et matris appellationes communes, sed potentiarum differentes sunt. Illum igitur qui hanc universitatem molitus est artificem, simul et patrem sui operis recte justeque appellamus: matrem autem, ipsius fabricatoris scientiam, cum qua congressus Deus, non more humano, generandi semina insevit, quibus illa Domini seminibus 150 acceptis perfecto et fecundissimo partu amabilem et sub sensu cadentem filium peperit.

SERMO X [al. CXXVII].

De parentibus liberorum educationem neglectam curantibus.

I Reg. ii. Renuntiavi ei me ulturum familiam ejus

(1) Græcus codex habet, ιατρὸς (sic) ὕβρις ἢ δὲ φάρμακον.

Καύχημα νέων πατέρες αὐτῶν. Πληγαὶ καὶ Παιδείας διδάσσει σοφίαν.

Παῖδευε υἱόν σου· οὕτως γὰρ ἔσται εὐελπίς.

Τέκνα σοὶ ἔστι, παῖδευσον αὐτὰ, καὶ κάμψον ἐκ νεότητος τὸν τράχηλον αὐτῶν.

Ὁ ἀγαπῶν τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐνδελχίσει μάλιστα αὐτῷ.

Ὁ παιδεύων τὸν υἱὸν αὐτοῦ διαζηλώσει τὸν ἐχθρόν· καὶ ἐναντι φιλῶν ἐπ' αὐτῷ ἀγαλλιάσεται.

Ὁ παιδεύων τὸν υἱὸν αὐτοῦ εὐφρανθήσεται ἐπ' αὐτῷ· καὶ ἀνὰ μέσον γνωρίμων ἐπ' αὐτῷ καυχῆσεται.

Οἱ πατέρες, μὴ παροργίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἀλλ' ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου.

Οἱ πατέρες, μὴ ἐρεθίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἵνα μὴ ἀθυμῶσι.

Δίκαιόν ἐστι τοῖς γονεῦσιν, ἵνα ὡσπερ ἐξ Ἰσῦ μοι ἐκδεδώκασιν ἐκάστῳ τῶν παιδῶν τοῦ εἶναι, ὡτω καὶ τὰς πρὸς τὸ ζῆν ἀφορμὰς ἴσως αὐτοῖς καὶ ὁμοίως παρέχωσι

Παιδῶν φείδεσθαι πατρικὸς νόμος.

Τὰ τῶν παιδῶν τῷ πατρὶ λογίζεσθαι τῶν ἐνομημάτων τε καὶ δικαιοτάτων.

Οἱ τῆς τῶν παιδῶν κοσμιότητος τε καὶ σωφροσύνης ἀμελοῦντες πατέρες παιδοκτόνοι τυγχάνουσι, καὶ χαλεπώτερον ἢ ἐκεῖνοι, ὅσω καὶ πρὸς ψυχὴν ἢ ἀπώλεια καὶ ὁ θάνατος.

Ὅπερ, οἶμαι, θεὸς πρὸς κόσμον, τοῦτο πρὸς τέκνα γονεῖς, ἐπειδὴ ὡς ἐκεῖνος τῷ μὴ ὑπάρχοντι ὑπαρξίν κατεργάσατο, καὶ οὗτοι μιμούμενοι κατ' ὄσον ὄϊόν τε τὴν ἐκείνου δύναμιν, τὸ γένος ἀθανατίζουσιν.

Τοὺς υἱοὺς σου σπουδάξει πεπαιδευμένους μᾶλλον ἢ πλουσίους καταλιπεῖν. Κρείττους γὰρ εἰσιν αἱ τῶν πεπαιδευμένων ἐλπίδες ἢ ὁ τῶν ἀμαθῶν πλοῦτος.

Πατὴρ [ιατροῦ] ὕβρις ἢ δὲ φάρμακον.

Θυγάτηρ ἀλλότριον κτήμα ὑπάρχει τῷ πατρὶ.

Υἱὸς καὶ θυγάτηρ μὴ προσμειδίασθαι, ἵνα μὴ ὑστέρων διακρούσθαι.

Τέκνοις αἰδέσιμον καύχημα πατὴρς ἔπαινος.

Πατὴρ καὶ μητὴρ κοινὰ μὲν αἱ κλησεῖς, διάφορα δὲ δυνάμεις. Τὸν γοῦν τὸ πᾶν τότε ἐργασάμενον δημιουργὸν ὁμοῦ καὶ πατέρα εἶναι τοῦ γεγονότος· εὐθύς ἐν δίκῃ φήσωμεν· μητέρα δὲ τὴν τοῦ πεποιητότος ἐπιστημὴν· ἢ συνὸν θεὸς οὐχ ὡς ἀνθρώπος, ἔσπειρε γένεσιν· ἢ δὲ παραδεξαμένη τὰ τοῦ Κυρίου σπέρματα, τελεσφόρος ὄδισι τὸν ἀγαπητὸν καὶ ἀσθητὸν υἱὸν ἀπέτεκεν.

ΛΟΓΟΣ Γ.

Περὶ γονέων καταφρονητικῶς ἐχόντων τὴν τῶν τέκνων ἀναγωγὴν.

Ἀπήγγελα αὐτῷ, οὗ ἐκδικῶ ἐγὼ ἐπὶ τὸν ὄψων

αὐτοῦ ἕως αἰῶνος · ὅτι ἐκακολόγουν Θεὸν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ ὅσα ἐνοουθεῖται αὐτούς. Καὶ οὐχ οὕτως ὡρῶσα τῷ οἴκῳ Ἰηλεὶ, εἰ ἐξίλασθήσεται ἀδικία οἴκου Ἰηλεὶ ἐν θυμιάματι καὶ ἐν θυσαίαις αὐτοῦ ἕως αἰῶνος.

Ὁς φείδεται τῆς ἑαυτοῦ βακτηρίας, μισεῖ τὸν υἱὸν αὐτοῦ.

Πατρὶ ἀσεβεῖ μέμψεται τέκνα, ὅτι οἱ αὐτὸν ἀνει-
δισθήσονται.

Ἴππος ἀδάμαστος ἀποβαίνει σκληρὸς · καὶ υἱὸς ἀνειμένος ἐκβαίνει προαλῆς. Τιθήνησον τὸν υἱὸν σου, καὶ ἐκθαμβήσει σε, καὶ μὴ συγγελάσῃς αὐτῷ, ἵνα μὴ συλλυπηθῆς, καὶ ἐπ' ἐσχάτων γομφιάσει τοὺς ὀδόντας σου. Μὴ ὁδὸς αὐτῷ ἐξουσίαν ἐν νεότητι, καὶ μὴ παρὶδῆς τὰς ἀγνοίας αὐτοῦ. Κάμψον τὸν τράχηλον αὐτοῦ ἐν νεότητι. Θλάσον τὰς πλευράς αὐτοῦ, ὡς ἔστι νήπιος, μὴ ποτε σκληρυνοῖς ἀπειθήσῃ σοι, καὶ ἔσται σοι ἐξ αὐτοῦ ὀδύνη ψυχῆς. Παίδευσον τὸν υἱὸν σου, καὶ ἔργασαι ἐν αὐτῷ, ἵνα μὴ ἐν τῇ ἀσχημοσύνῃ αὐτοῦ προσκόψῃς.

Τέκνα βδελυκτὰ γίνονται τέκνα ἀμαρτωλῶν.

Ἐγγονα ἀσεβῶν οὐ πληθυνεῖ κλάδους, καὶ ρίζαι ἀκάθαρτοι ἐξ ἀκροτόπου πέτρας.

Ἐκ σπέρματος ὕφρων ἐξελεύσεται ἔκγονα ἀσπίδων · τὰ δὲ ἔκγονα αὐτῶν ὕφρεις πετόμενοι.

Ἀδικώτατος περὶ τὴν τῶν ἐγγόνων ἐκτροφήν ὁ πατὴρ. Δύο γὰρ ἐξαγαγὼν νεοττοὺς, τὸν ἕτερον αὐτῶν εἰς τὴν γῆν καταρρήγγουσι, ταῖς πληγαῖς τῶν πετερό-
γων ἀπωθούμενος · τὸν δὲ ἕτερον μόνον λαβὼν οικειοῦται, διὰ τὸ τῆς τροφῆς ἐπιμόνον, ἀποποιούμενος δὲ ἐγέννησεν. Τοιοῦτοι τῶν γονέων εἰσὶν οἱ ἐπὶ προφάσει πεινίας ἐκτιθέμενοι τὰ νήπια, οἱ καὶ ἐν τῇ δια-
νομῇ τοῦ κλήρου ἀνισώτατοι πρὸς τὰ ἔγγονα.

Ἰερεὺς ἦν ὁ Ἰηλεὶ, καὶ τοῖς παισὶν ἀσεβοῦσιν ἐπέτληται μὲν, ὅτι δὲ μὴ σφοδρῶς ἐνεκλήθη, καὶ δίκην ὑπέσχετο πατὴρ εὐλαθῆς παιδῶν παρανομίας.

Καταγέλαστον ἀνθρώπων, τῷ τῶν ἰδίων ἀφειδή-
σαντι, παιδεύειν ξένους ἐπιχειροῦντι.

ΛΟΓΟΣ ΙΑ΄.

Περὶ παιδῶν τιμώντων γονεῖς, καὶ ἴσα ἔσται ἀγαθὰ τοῖς ὑπακούουσιν αὐτοῖς.

Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται, καὶ μακροχρόνιος ἔσῃ ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἐκαστὸς πατέρα αὐτοῦ καὶ μητέρα φοβεῖσθω.

Υἱὰ, φύλασσε νόμους πατρὸς σου, καὶ μὴ ἀπίστη θεσμούς μητρὸς σου, ἀφραῖαι δὲ αὐτοὺς ἐπὶ σῆ ψυχῇ διαπαντός, καὶ ἐγκλωίσαι περὶ σῶν τραχήλων. Στέφανον γὰρ χαρίζων δέξῃ σῆ κορυφῇ, καὶ κλωιδὸν χρύσειον περὶ σῶν τραχήλων.

Ἄκουε, υἱὲ, πατρὸς τοῦ γεννησαντός σε, καὶ μὴ καταφρόνει, ὅτι γεγῆραξέ σου ἡ μήτηρ.

Υἱὸς δοξάζει πατέρα. Καὶ εἰ Πατὴρ εἰμι ἐγώ, ποῦ ἔστιν ἡ δόξα μου;

Ὁ τιμῶν πατέρα αὐτοῦ ἐξίλασμεται ἀμαρτίας. Καὶ ὡς ὁ ἀποθησαυρίζων, ὁ δοξάζων μητέρα αὐτοῦ ·

usque in sæculum : quia filii ejus maledicebant Deo, nec illos castigavit, idcirco juravi familiæ Eli, quod non expietur iniquitas domus ejus in suffumigatione et sacrificiis usque in sæculum.

Salomon. Qui parcat suis baculis, filium odit suum.

Ecclesi. xli. Patrem impium accusabunt liberi, quia propter ipsam probriis afficientur.

Ibid. xxx. Equus indomitus ore sit duro, filius indulgenter tractatus sit temerarius et præceps. Indulge filio tuo, et ipse territabit te; ne simul cum illo rideas, ut ne simul cum illo tristeris et ad extremum dentibus tuis infrendeas. Ne des ei in juventute licentiam, et ignorationes ejus ne prætermittas. In juventute cervicem ejus flectito: et latera ipsius tundito dum adhuc puer est, ne robustus factus nolit tibi parere, atque ex eo tuus animus dolorem capiat maximum. Filium tuum erudito ac perpolitito, ut in turpitudine illius non offendaris.

Abominandi sunt liberi improborum et sceleribus infamium.

Impiorum posteri non multiplicabunt ramos, et radices ex acutissimo saxo impuræ.

Ex semine serpentum prodibunt aspidum fetus, fetus autem ipsarum serpentes erunt volantes.

Incerti auctoris. Crudelissima est in pullis educandis aquila; duos enim cum ediderit pullos, alterum alis impellens in terram dejectum allidit, alterum retentum tantummodo pro suo et legitimo habet, tædio nutritionis quem procreavit ipsa repudiatis et abdicans. Tales sunt parentes qui paupertatis specie suos pueros infantes exponunt, qui et suis posteris in hæreditatis distributione iniquissimi sunt.

I Reg. ii. Sacerdos fuit Eli, ac filios suos impios egerentes reprehendit quidem, sed quia non satis vehementer objurgavit, pater religiosus poenam filiorum temeritatis et iniquitatis luit.

Diogenis. Ridiculam est eum qui suis parcat, alienos castigare velle.

SERMO XI [al. CXXVIII].

De liberis parentes honorantibus, et quæ bona consequantur qui illis obtemperarint.

Exod. xi. Honora patrem et matrem tuam ut tibi bene sit, et longo tempore in terra vivas.

151 *Levit.* xix. Patrem suum quisque ac matrem uctual.

Fili, cave violas a patre tibi impositas leges, et matris monita ne repellito, sed applicato semper animo tuo, et collo tuo alligato; gratiarum enim coronam in verticem capitis recipies, et monile aureum in collum tuum.

Audi, filii, patrem qui te procreavit, nec matrem senem contemnit.

Malach. i. Filius gloriæ erit patri. Quod si Pater sum ego, ubi gloria mea?

Ecclesi. iii. Qui patrem suum honore afficit, delet peccata. Qualis est qui thesaurus recondit, talis est

qui matrem suam gloria afficit ; qui patrem honorat a filiis lætitia afficietur, et orationis suæ tempore voti fiet compos. Qui patrem gloria affecerit, longævus erit, et qui audit Dominum matrem suam recreabit, et tanquam dominis serviet iis qui se procreaverint. Verbo et opera patrem colito, ut ab illo tibi benedictio accidat. Patris benedictio domos liberorum firmat ; at matris execratio radicibus fundamenta evertit.

Ibid. Fili, succurrito patri senescenti, et si amiserit intelligentiam, veniam mereatur, nec ulla ignominia affici ipsum pati pro omnibus viribus tuis. Patris enim misericordia non veniet in oblivionem ; et ut serenitas glaciem liquefacit, sic peccata tua dissolventur.

Ex toto animo tuo, ut honor et gloriæ sis patri curato, nec matris tuæ dolorum obliviscitor. Recordare te ab illis esse procreatum : et quid illis reddes, quale ipsi dederunt tibi ?

Honore afflicto patrem et matrem tuam, et tanquam teipsum proximum diligito.

Ephes. vi. Liberi, parentibus vestris obedite in rebus omnibus, siquidem hoc Domino pergratum et acceptum est.

S. Basilii. Ciconiarum erga parentes senes benevolentia satis potest liberos nostros, si modo attendere velint, patris amantes efficere ; nemo est enim adeo prudentia destitutus, qui non pudeundum esse iudicet ab avibus rationis expertibus virtute superari ; ille enim patrem præ senectute pennas dimittentem in orbem circumstant, ac pennis suis fovent, alimenta copiose suppeditantes, quantum etiam possunt volatantem ejus adjuvant, placide pennis suis utrinque allevantes. Atque sic beneficiorum remunerationem ἀντιπελάργωσιν nominant, quasi dicas recitacionem.

Grati liberi magna faciunt patrum encomia.

152 *Theologi.* Quod honestum est exerceto, quia honestum est patri parere ; etiamsi nihil aliud tibi accessurum esset, hoc ipsum merces est patri gratificari.

S. Chrysost. Quia eadem mensura, ut ait Dominus, in quaque re gerenda nobis redditur, parentes tanquam dominos honorare discamus, ut et a nostris ipsorum honore afficiamur liberis, et a Domino in hac re definitam mercedem amplam recipiamus.

Tanquam verna genitoribus tuis servito : quid enim illis tale reddas, quæ ab illis accepisti ? Nam vicissim generare illos non licet.

Aristot. Æquum est ut filius patris sit servus magis quam verna ; ille enim natura patris est servus, hic lege.

Isocratis. Talem te præsta parentibus, quales optas tibi morigeros fore liberos.

Alexander rex cum interrogaretur, utrum magis desideraret patrem Philippum, an Aristotelem :

Α ὁ τιμῶν πατέρα εὐφρανθήσεται ὑπὸ τέκνων, καὶ ἐν ἡμέρᾳ προσευχῆς αὐτοῦ εἰσακουσθήσεται. Ὁ δεξιῶν πατέρα μακροημερεύσει· καὶ ὁ ἀκούων Κυρίου ἀναπαύσει μητέρα αὐτοῦ, καὶ ὡς δεσπότης δουλεύσει τοῖς γεννήσασιν αὐτόν. Ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ τίμα τὸν πατέρα σου, ἵνα ἐπιβῆθαι σοὶ εὐλογία παρ' αὐτοῦ. Εὐλογία γὰρ πατρὸς στηρίζει οἴκους τέκνων· κατὰρα δὲ μητρὸς ἐκρίζοι θεμέλια.

Τέκνον, ἀντιλαβοῦ ἐν γῆρᾳ πατρός σου, καὶ ἐν ἀπολίπῃ σύνεσιν, συγγνώμην ἔχετω, καὶ μὴ ἀτιμάσῃς αὐτόν ἐν πάσῃ ἰσχυί σου. Ἐλεημοσύνη γὰρ πατρὸς οὐκ ἐπιλησθήσεται· καὶ ὡς εὐδία ἐν παγετῷ, οὕτως ἀναλυθήσονται σοὶ αἱ ἀμαρτίαι.

Β Ἐν ὅλῃ καρδίᾳ σου δόξασον τὸν πατέρα σου, καὶ μητρὸς ὀδίων μὴ ἐπιλάβῃ. Μνησθητε ὅτι δι' αὐτῶν ἐγεννήθης· καὶ τί ἀνταποδώσεις αὐτοῖς, καθὼς αὐτοὶ σοὶ ;

Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, καὶ ἀγάπα τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.

Τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν κατὰ πάντα. Τοῦτο γὰρ ἐστὶν εὐάρεστον τῷ Κυρίῳ.

Ἡ περὶ τοῖς γηράσαντας τῶν παλαργῶν εὐνοία ἐξερκεῖ τοὺς παῖδας ἡμῶν, εἰ προσέχειν βρῦλοισι, φιλοπάτορας καταστῆσαι. Πάντως γὰρ οὐδεὶς οὕτως ἐλλείπων κατὰ τὴν φρόνησιν, ὡς μὴ αἰσχύνῃς ἄξιον εἶναι κρίνειν, τῶν ἀλόγων ὀρνίθων ὑστερεῖν κατ' ἀρετὴν. Ἐκεῖνοι γὰρ, τὸν πατέρα ὑπὸ γῆρως περιεβρύησαντα περιστάντες ἐν κύκλῳ, τοῖς οἰκείοις παροῖς περιθάλλουσι, καὶ τὰς τροφὰς ἀφθόνως παρασκευάζοντες, τὴν δυνατὴν καὶ ἐν τῇ πτῆσει περιχρονται βοήθειαν, ἡρέμα τῶν περιούγων ἐπικουφίζοντες ἐκατέρωθεν. Καὶ οὕτως τὴν τῶν εὐεργετημάτων ἀντίδοσιν ἀντιπελάργωσιν ὀνομάζουσιν.

Εὐγνώμονες παῖδες μεγάλα ποιοῦσι τὰ τῶν πατέρων ἐγκώμια.

Ἔργασαι τὸ καλὸν, ὅτι καλὸν τῷ πατρὶ πεθεσθαι· καὶ εἰ σοὶ μηδὲν ἴσασθαι μέλλοι, τοῦτο αὐτὸ μισθός, τὸ πατρὶ χαρίζεσθαι.

Ὡς τοῖς αὐτοῖς μέτροις, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνήν, ἐφ' ἑκάστῳ τῶν πραττομένων μετροῦμενοι, μάθωμεν ὡς δεσπότης τιμᾶν γονεῖς, ἵνα καὶ ὑπὸ τῶν ἰδίων τιμηθῶμεν παῖδων, καὶ τὸν παρὰ τοῦ Κυρίου ὀρισμένον ἐπὶ τούτῳ πλοῦσιον μισθὸν ἀπολάβωμεν.

Ὡς οἰκέτης δουλεύουσιν τοῖς γεννήσασί σε. Τί γὰρ ἀνταποδώσεις αὐτοῖς ὅσα αὐτοὶ σοὶ ; ἀντιγεννήσασί γὰρ αὐτοῦς οὐκ ἔστι.

Χρὴ τὸν υἱὸν δούλον εἶναι τοῦ πατρὸς ἢ τὸν οἰκέτην. Ὁ μὲν γὰρ φύσει τοῦ πατρὸς δούλος ἐστίν, ὁ δὲ νόμῳ.

Τοιοῦτος γίνου περὶ τοὺς γονεῖς, οἷους ἀν εὐξαι περὶ σεαυτὸν γενέσθαι τοὺς σεαυτοῦ παῖδας :

Ἀλέξανδρος ὁ βασιλεὺς, ἐρωτηθεὶς, τίνα μᾶλλον ποθεῖ, τὸν πατέρα Φίλιππον ἢ Ἀριστοτέλην, τὸν δι-

δάσκαλον, ἔφη· ὁ μὲν γὰρ τοῦ γενέσθαι, ὁ δὲ τοῦ ἀλῶς γενέσθαι αἰτίος.

Ὁ αὐτὸς βαρῦτι ἐπιταττούσης αὐτῆς τῆς μητρὸς Ὀλυμπιάδος, ἔφη· ὦ μήτερ, πικρὸν με ἐνοίξιον τῆς ἐνεασημηναίου ἀπαταισίς.

Οἷους ἀν ἐράνους ἐνέγκῃς τοῖς γοιεύσι, τοιοῦτους αὐτὸς ἐν τῇ γῆρᾳ παρὰ τῶν τεκόντων [τέκνων] προσδέχου.

Ὅστις δὲ τοὺς τεκόντας ἐν βίῳ σέβει,
Ὁ δ' ἐστὶ καὶ ζῶν καὶ θανὼν Θεοῦ φίλος.
Οὐκ ἔστι παιστὶ τούτου κἀλλιον γέρας,
Ἡ πατρὸς ἐσθλοῦ κἀγαθοῦ πεφυκέναι,
Καὶ τοῖς τεκοῦσιν ἀξίαν τιμὴν νέμειν.

Σδλων ἐρωτηθεὶς διατί κατὰ τῶν τυπόντων τοὺς πατέρας ἐπιτίμιον οὐχ ὤρισεν, ἔφη· Ὅτι οὐχ ὑπέλαβον τοιοῦτους τινας ἔσεσθαι.

Γαμβροῦ ὁ μὲν ἐπιτυχῶν εὐρεν υἱὸν, ὁ δὲ ἀποτυχῶν ἀπώλεσε καὶ θυγατέρα.

Τοῖς γονεῦσιν ἴσας πρὸς ἴσας ἀποδοῦναι χάριτας τῶν ἀδυνάτων. Ἀντιγεννήσαι γὰρ οὐχ οἶόν τε.

ΛΟΓΟΣ ΙΒ'.

Περὶ πατραλοῶν καὶ μητραλοῶν, καὶ ὅσα ἐψῆσαι αὐτοῖς κακὰ.

Ὅς τύπτει πατέρα αὐτοῦ, θανάτῳ θανατούσθω.

Ὁ κακολογῶν πατέρα αὐτοῦ ἢ μητέρα αὐτοῦ θανάτῳ τελευτάτω.

Ἐπικατάρτος πᾶς ὁ ἀτιμάζων πατέρα αὐτοῦ ἢ μητέρα αὐτοῦ· καὶ ἐρεῖ πᾶς ὁ λαός, Γένοιτο, γένοιτο.

Υἱὸς ἀνήκοος ἐν ἀπωλείᾳ ἔσται.

Ὁ ἀτιμάζων πατέρα αὐτοῦ, καὶ ἀπωθούμενος μητέρα αὐτοῦ, κατασχυνθήσεται, καὶ ἐκονείδιστος ἔσται.

Κακολογῶντος πατέρα ἢ μητέρα σεσεθήσεται λαμπτήρ· αἱ δὲ κῆραι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἐψονται σκότος.

Ὅς ἀποβάλλεται πατέρα ἢ μητέρα, καὶ δοκεῖ μὴ ἁμαρτάνειν, οὕτος κοινωνός ἐστιν ἀνδρὸς ἀσεβοῦς.

Οὐκ εὐφραίνεται πατήρ ἐπὶ υἱῷ ἀπαιδεύτῳ. Υἱὸς δὲ φρόνιμος εὐφραίνει μητέρα αὐτοῦ.

Ὅργη πατρὶ υἱὸς ἀφρων, καὶ ἰδύνη τῇ τεκούσῃ αὐτόν.

Ὅς βλάσφημος ὁ ἐγκαταλείπων πατέρα αὐτοῦ, καὶ κατηραμένος ὑπὸ Κυρίου ὁ παροργίζων μητέρα αὐτοῦ.

Μὴ δοξάζου ἐν ἀτιμίᾳ πατρὸς σου. Ἡ γὰρ δόξα ἀνθρώπων ἐκ τιμῆς πατρὸς αὐτῶν.

Οἱ γονεῖς ἀλογοῦντες ἑκατέρας μερίδος εἰσὶν ἐχθροί, καὶ τῆς πρὸς Θεὸν καὶ τῆς πρὸς ἀνθρώπους.

ΛΟΓΟΣ ΙΓ'.

Περὶ υἱοῦ σοφοῦ.

Υἱὸς σοφὸς εὐφραίνει πατέρα αὐτοῦ. Υἱὸς φρόνιμος εὐφραίνει μητέρα αὐτοῦ.

Εὐφραίνεται ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ ἐπὶ σοφῷ· καὶ χαιρέτω ἢ τεκούσά σε.

A Magistrum, inquit; ille enim ut essem, hic autem ut praeclare institutus essem auctor fuit.

Idem cum mater Olympias ei aliquid gravius imperaret: Acerbam, o mater, inquit, pro novem mensium onere mercedem exigis.

Melesii. Qualia in parentes contuleris beneficia, talia in senectute a liberis exspecta.

Vivens parentes qui colit,

Futurus est gratus Deo vivus simulque mortuus.

Nec praemium ullum est liberis honestius,

Quam si probro nascentur et honesto patre,

Dignisque parentes afficiant honoribus.

(Euripidis.)

Solon interrogatus, cur nullas poenas adversus eos qui patres verberassent constituisset: Quod nullos, inquit, tales existuros existimabam.

Generum nactus, filium invenit: at qui malum nactus est, perdidit et filium.

Philonis. Parentibus par gratia reddi nullo modo potest: nam vicissim eos generare omnino non licet.

SERMO XII [al. CXXIX].

De patricidis et matricidis, et quae eos secutura sint mala.

Exod. xxi. Qui patrem suum verberat, morte multetur.

Levit. xx. Qui patri aut matri maledicit, mortis supplicio afficiatur.

Deut. xxvii. Exsecrandus quisquis patrem aut matrem ignominia afficit: cunctus autem populus, Fiat, inquiet, fiat.

Filius rebellis misere peribit.

Prov. vi. Qui patrem suum dedecorat, et matrem suam repellit, ignominiosus et probrosus erit.

Lumen exstinguetur ejus, qui in 153 patrem et matrem maledicta congesserit, et oculorum ejus pupillae tenebras aspicient.

Qui patrem aut matrem rejicit, et putat se non peccare, is est viri impii socius.

Filio inerudito et non castigato pater non laetabitur; at prudens filius laetitia afficiet matrem.

Filius insipiens auctor est ut semper irascatur pater, et genitrix dolore afficiatur.

Eccli. iii. Qui patrem suum deserit, similis est summi Dei conviciatori; et qui matrem ad iram provocat, Domino exsecrandus est.

Philonis. In patris ignominia non est gloriantium: sua enim cuique gloria ex patris honore est.

Liberi parentum rationem non habentes in utramque partem, tum Deo tum hominibus sunt odiosi.

SERMO XIII [al. CXXX].

De filio sapiente.

Prov. xv. Filius sapiens patrem afficit laetitia. Filius prudens afficit laetitia matrem.

Laetetur de te pater et mater, et quae te peperit gaudeat.

Viri sapientiam amantis lætabitur pater.

Si sapiens fueris, filii, tibi ipsi eris sapiens et aliis: sin autem malus et indoctus, solus scres mala.

Propter filium sapientem animus paternus lætitia afficitur.

Juvenis probus, pauper et sapiens, antecellit regem seniore[m] et insipientem.

Eccli. xvi. Filius unus probus præstat mille impiis.

Liberi in vita honeste versantes suorum genitorum ignobilitatem tegent.

Theologi. Unus est liberorum felicitatis terminus, nempe virtus, et si in rebus laudandis parentum similitudinem referant.

Liberorum virtus patri gloriæ est.

Philonis. Satis bene secundi sunt, qui bonitatis et probitatis sunt periti.

SERMO XIV [al. CXXXI].

De filio insipiente, improbo et inerudito.

Prov. Filio inerudito non lætabitur pater.

Filius insipiens patrem deridet suum.

Insipiens filius patrem ad iram commovet, et genitricem dolore afficit.

Mali liberi patrem execrantur, et matri non benedicunt.

Mali liberi elatis sunt oculis, et palpebras semper motitant.

Eccli. xlii. Dedeçori est patri proles inerudita.

Vitiosorum liberorum hæreditas **154** peribit, et in posteritate eorum continuabitur probum.

Liberorum multitudinem inutilium ne concupiscas, nec liberis impiis lætandum tibi est. Præstat sine liberis a vita decedere, quam impios habere liberos.

Liberi insipientia et imperitia gloriantes cognationis suæ contaminant nobilitatem.

SERMO XV [al. CXXXII].

De filia honesta et modesta.

Levit. xix. Filiam tuam ne profanato, nec scortari sinito, nec patieris esse scortationem in terra, ne compleatur iniquitate.

Eccli. xxvi. Si tibi sunt filia, corpora ipsarum servato, nec hilarem vultum tuum illis ostendito. Eloca filiam, et rem magnam perfeceris; atque viro sagaci in matrimonium dato.

Ibid. xlii. Filia patris occulta est vigilia, et sollicitudo de ipsa eripit somnum patri, ac in juventute quidem, ne deflorescat forma, et cum nupta est, ne fiat odiosa; in virginitate, ne vitietur, et in ædibus paternis prægnans fiat; et elocata viro, ne leges matrimonii violet.

Ibid. xxii. Prudens filia viro est vice hæreditatis.

Puella pudica etiam virum reverebitur.

1 Tim. v. Volo igitur juniores nubere, liberos procreare, rem familiarem administrare, nullam adversario conviciandi occasionem præbere.

Epieteti. Filia patri aliena possessio est.

A Ἄνδρς φιλοῦντος σοφίαν εὐφραίνεται ὁ πατήρ γιὰ, ἐὰν σοφὸς γένη, σεαυτῷ σοφὸς ἔσῃ καὶ τῷ πλησίον· ἐὰν δὲ κακὸς ἀποθῆς, μόνος ἀντλήσεις τὰ κακά.

Ἐπὶ υἱῷ σοφῷ εὐφραίνεται ψυχὴ πατρὸς.

Ἄγαθὸς παῖς, πένης καὶ σοφὸς, ὑπὲρ βασιλεῖα πρεσβύτερον καὶ ἀφρονα.

Κρεῖσσον εἰς υἱὸς δίκαιο; ἢ χλιβοὶ υἱοὶ ἀσεβεῖς.

Τέκνα ἐν ἀγαθῇ ζωῇ τὴν ἀναστροφὴν ἔχοντα τῶν ἰδίων γεννητόρων κρύψουσι δυσγένειαν.

Εἰς εὐτεχνίας ὄρος, ἀρετῆ, καὶ ἡ πρὸς τὸ κρεῖττον ὁμοίωσις.

B Τέκνων ἀρετῆ δόξα πατέρων.

Εὐπαιδες οἱ τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἐπιστήμονες.

ΛΟΓΟΣ ΙΔ'.

Περὶ υἱοῦ ἀφρονοῦ, καὶ πονηροῦ, καὶ ἀπαιδεύτου.

Οὗκ εὐφραίνεται πατήρ ἐπὶ υἱῷ ἀπαιδεύτῳ.

Υἱὸς ἀφρων मुखηρίζει πατέρα αὐτοῦ.

Ὅργη πατρὶ υἱὸς ἀφρων, καὶ δόνη τῇ τεκοῦσῃ αὐτόν.

Ἐγγονον κακὸν πατέρα καταρᾶται τὴν δὲ μητέρα οὐκ εὐλογεῖ.

Ἐγγονον κακὸν ὕψηλούς ὀφθαλμούς ἔχει, τοῖς δὲ βλεφάροις αὐτοῦ σπαίρεται.

Αἰσχύνη πατρὸς ἐν γεννήματι ἀπαιδεύτῳ.

Τέκνων ἀμαρτωλῶν ἀπολείται κληρονομία, καὶ μετὰ τοῦ σπέρματος αὐτῶν ἐνδελεχεῖ θυεῖδος.

Μὴ ἐπιθυμῆσης πληθοῦς τέκνων ἀχρηστῶν· μηδὲ εὐφραίνου ἐπὶ υἱοῖς ἀσεδέσι. Κρεῖσσον ἀποθανεῖν ἀτεκνον, ἢ ἔχειν τέκνα ἀσεβῆ.

Τέκνα ἐν καταφρονήσει καὶ ἀπαιδεύσει γαυρώμενα συγγενείας ἐαυτῶν μολύνει εὐγένειαν.

ΛΟΓΟΣ ΙΕ'.

Περὶ θυγατρὸς σεμνῆς καὶ κοσμίας.

Ὁδὲ βεβηλώσεις τὴν θυγατέρα σου ἐκπορευθεῖς αὐτήν, καὶ οὐκ ἐκπορευθεῖς ἢ γῆ, καὶ πλησθήσεται ἀνομία.

Θυγατέρες σοὶ εἰσι, πρόσεχε τῷ σώματι αὐτῶν, καὶ μὴ ἰλαρώσης πρὸς αὐτάς τὸ πρόσωπόν σου.

D Ἐκδοῦ θυγατέρα, καὶ ἔσῃ τετελεικῶς ἔργον μέγα, καὶ ἀνδρὶ συνετῷ δώρησαι αὐτήν.

Θυγάτηρ πατρὶ ἀπόκρυφος ἀγρυπνία, καὶ ἡ μίσση αὐτῆς ἀφιστᾷ ὑπνον· ἐν νεότητι, μὴ ποτε πικραχμᾶση· καὶ παρρηκχυῖα, μὴ ποτε μισηθῆ· ἐν παρθενίᾳ, μὴ ποτε βεβηλωθῆ, καὶ ἐν τοῖς πατρικοῖς αὐτῆς ἔγκυος γένηται· καὶ μετὰ ἀνδρὸς οὕσα, μὴ ποτε παραδῆ.

Θυγάτηρ φρονιμῆ κληρονομῆσει ἀνδρα αὐτῆς.

Θυγάτηρ εὐσχήμων καὶ τὸν ἀνδρᾶ ἐντραπῆσεται, βούλομαι οὖν νεωτέρας γαμεῖν, τεκνοποιεῖν, οἰκοδεσποτεῖν, μηδεμίαν ἀφορμὴν διδόναι τῷ ἀντιπάλῳ μένῳ λοιδορίας χάριν.

Θυγάτηρ ἀλλότριον κτῆμα ὑπάρχει τῷ πατρί.

Γαμβροῦ ὁ μὲν ἐπιτυχῶν εὖρεν υἱόν, ὁ δὲ ἀποτυ-
χῶν ἀπώλεσε καὶ θυγατέρα.

ΛΟΓΟΣ ΙΓ'.

Περὶ θυγατρὸς ἀσέμου καὶ ἀδόξου.

Ἐπὶ θυγατρὶ ἀδιατρέπτω στερέωσον φυλακὴν,
μήποτε ποιήσῃ σε ἐπίχαρμα ἐχθρῶν.

Θυγάτηρ ἐπὶ ἐλαττώσει γίνεται.

Πατέρα καὶ ἄνδρα καταισχύσει ἡ θρασεὶα καὶ
ὕπὸ ἀμφοτέρων ἀτιμασθήσεται.

Θυγάτηρ ἀσχημῶν ἀτιμίαν κατατρίψει.

ΛΟΓΟΣ ΙΖ'.

Περὶ γερόντων ἐν ἀρετῇ καὶ συνῆσει κοσμου-
μένων.

Ἀπὸ προσώπου πολλοῦ ἐξαναστήσῃ, καὶ τιμή-
σεις πρόσωπον πρεσβυτέρου.

Ἐπερωτήσων τὸν πατέρα σου, καὶ ἀναγγελεῖ σοι,
τῶς πρεσβυτέρους σου, καὶ ἐροῦσί σοι.

Ἐλάλησαν οἱ πρεσβύτεροι πρὸς Ῥοβοᾶμ, λέ-
γοντές οἱ· Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ ἔση δοῦλος τῷ
λαῷ τούτῳ, καὶ δουλεύσεις αὐτοῖς, καὶ λαλήσεις
πρὸς αὐτοὺς λόγους ἀγαθοῦς· καὶ ἔσονται σοι δοῦ-
λοι πάσαι τὰς ἡμέρας. Καὶ ἐγκατέλιπε Ῥοβοᾶμ
τὴν βουλήν τῶν πρεσβυτέρων.

Ἀσφαλῆς τῶν πρεσβυτέρων ἡ εἰσθήγησις, τῇ
πολλῇ τοῦ βίου καὶ τῶν πραγμάτων πείρᾳ βοηθου-
μένη.

Ἐν πολλῷ χρόνῳ σοφία, ἐν δὲ μακρῷ βίῳ ἐπι-
στήμη.

Στέφανος καυχήσεως γῆρας, ἐν δὲ ὁδοῖ· δικαιο-
σύνης εὐρίσκεται.

Δόξα πρεσβυτέρων πολιαί.

Στέφανος γερόντων τέκνα τέκνων.

Πολιά ἐστι φρόνησις ἀνθρώποις, καὶ ἡλικία γη-
ρως βίος· ἀκηλίδωτος.

Γῆρας· λεόντων κρείσσον ἀκμαίων νεβρῶν.

Ἐν πλήθει πρεσβυτέρων στήθι· καὶ εἰ τις σοφός,
προσκολλήθητι αὐτῷ.

Μὴ ἀστόχει διηγῆματος γερόντων· καὶ γὰρ αὐτοὶ
ἔμαθον παρὰ τῶν πατέρων αὐτῶν.

Μὴ ἀτιμάσῃς ἄνδρα ἐν γῆρᾳ αὐτοῦ, καὶ γὰρ καὶ
ἐξ ἡμῶν γηράσκουσιν.

Στέφανος γερόντων πολυπειρία, καὶ τὸ καύχημα
αὐτῶν φόβος Κυρίου.

Ὡς ὠραῖον πολιαῖς χρίσις, καὶ πρεσβυτέροις
ἐπιγνώμην βουλήν! Ὡς ὠραία γερόντων σοφία καὶ
ἐδοξασμένοις διανοήματα βουλῆς!

Ὅτε ἦς νεώτερος, ἐζώνυες σεαυτὸν· ὅταν δὲ
γηράσῃς, ἐκτενεῖς τὰς χεῖράς σου, καὶ ἄλλος σε
ζῶσει.

Πάν το ἀρχαίῳτι διαφέρων αἰδέσιμον.

Πλέον τῷ ὄντι τῆς ἐπὶ θριβί λευκότητος εἰς
πρεσβυτέρους ἄπασι τὸ ἐν φρονήσει πρεσβυτε-
ρῶν.

Διαφέρει τοῦ νηπίου καθ' ἡλικίαν οὐδὲν ὁ ταῖς
φρεσὶ νηπιάζων.

Solonia. Generum nactus, filium invenit : nactus
autem malum generum, filiam etiam perdidit.

SERMO XVI [al. CXXXIII].

De filia minime honesta et immodesta.

Eccli. XLII. Filiae inquietæ pone custodem, i. o
gaudio afflicias inimicos tuos.

Filia (alias additur fatua) minoris venit æ-ti-
manda.

Ibid. Audax et impudens patrem et virum dede-
corat, et ab utroque vituperabitur.

Ibid. XXII. Filia sine verecundia infamiam delebit.

SERMO XVII. [al. CLII].

De senibus virtute et prudentia ornatis.

Lev. XIX. Cæno assurgendum est, et seniori ho-
nor habendus est.

Deut. Interroga patrem tuum, et annuntiabit,
seniores tuos, et dicent tibi.

II Reg. II ; II Paral. X. Locuti sunt ad Ro-
boam seniores in hunc modum : Si hodierno die
fueris servus populi hujus, et ique servieris, et ho-
nis et humanitatis plenis verbis locutus fueris, illi
futuri sunt in perpetuum servi tui. Sed **155** Ro-
boam consilium seniorum non est secutus.

Scholion. Tuta est seniorum doctrina, et con-
siliium longo vitæ et rerum usu adjutum et firma-
tum.

Job XII. In diuturnitate temporis sapientia, at
in longa vita scientia est.

Prov. XVI. Gloriationis corona senectus, quæ in
viis justitiæ reperitur.

Gloria senum cani sunt.

Corona senum liberi liberorum.

Sap. IV. Canities est prudentia hominibus ; et
senilis ætas, vita nulla labe contaminata.

Hippothontis. Leonis senectus præstantior est
hinnulorum juvena.

Sirach. Multitudini senum acquiesce, ac ei qui
sapiens est agglutinare.

Ne repudiato narrationes majorum natu ; nam
illi a patribus suis didicerunt.

Noli contemnere quemquam in senectute ; etenim
ex vobis etiam sunt qui futuri sint senes.

Corona senum magnus rerum usus, et gloriatio
C ipsorum Dei metus.

Quam decorum est canities judicium, et majoribus
natu nosse consilia ! Quam pulchra est senum sa-
pientia, et ætate evectos quam decet consiliorum
intelligentia !

Joan. XXI. Cum juvenis esses, cingebas teipse ;
cum autem senueris, extends manus tuas, et alius
te cinget.

S. Basilii. Quidquid vetustate excellit venera-
bile est.

Senilis animi habitus et matura prudentia re-
vera præstantior vel capillorum canities, quæ in
omnibus ætate provectis reperitur.

Nihil interest inter ætate puerum et eum qui
mente pueros imitatur.

Theologi. Mellior est canities cum prudentia conjuncta, quam juvenus inerudita.

Magnum usum rerum et experientiam tempore collegimus, ex qua nascitur sapientia.

Non decent senes puerilia ludicra.

S. Chrysost. et Sap. iv. Canities non capilli albi, sed animi virtus.

Nec juvenem criminare, neque senem lauda; neque enim in ætatis, sed in animi differentia virtus et vitium consistit.

Non ætatum differentiam novit universitatis Deus; sed pietatem solam et rerum divinarum studium a nobis requirit: quod si hæc in juvene repererit, multis hunc antepont senibus.

Senectus et paupertas duo sunt curatu difficilia.

Philonis. 156 Vere senex non ex temporis longinquitate, sed ex laudabili et perfecta vita spectatur.

Juvenili vitæ quæ in rerum actione versatur, senilis succedit præstantissima et sacratissima, eaque in rerum contemplatione cernitur, cui quasi gubernatori a se misso Deus gubernacula in manus tradidit, tanquam idoneo qui possit terrena gubernacula tenere; nam sine contemplatione et scientia nihil in rebus agendis honestum est.

Evagrii. Tum florescit animus ad scientiam percipiendam, cum robur corporis diuturnitate temporis marcescit.

Nili. Capillus albus factus animam hinc abituram testatur et clamat.

Symeon. Neque cuivis seni fidendum est, neque quivis omnino juvenis repudiandus. Fieri enim potest, ut opinor, ut et juvenus temperans sit, et senectus sæpe officium negligat.

Plutarch. Hiems tegumentum, senectus doloris vacuitatem requirit.

Solon. Solon senectutem portum malorum esse dicebat, quod ad eam omnia confugiant.

Phavorini. Qui sibi voluptatem reprimit, sapiens, qui repressione non indiget, beatus est: senectus ad utrumque (vel in senectute est utrumque). (*Desunt quædam.*)

SERMO XVIII.

De senibus inhonestis et imprudentibus.

Eccli. xxv. Senem adulterum intellectu carentem ex animo odi.

I Cor. xiv. Fratres, ne sitis puerili mente, sed vitis pueros imitamini, at mente perfecti estoite.

Hebr. v. Tardi facti estis ad audiendum. Etenim qui propter diuturnitatem temporis debuistis esse magistri, rursus doctore egetis, qui vos doceat quæ sint divinorum oraculorum principia et elementa, talesque estis qui lacte egetis, non etiam solido cibo: quisquis autem lacte utitur justitiæ rationis imperitus est, quod puer sit. Solidus vero cibus est perfectorum qui per habitum sensus habent exercitatos ad discernendum mala a bonis.

Κρείσσον παλιὰ μετὰ φρονήσεως ἀπαιτεῦτου νεότητος.

Πολλὴν εμπειρίαν τῷ χρόνῳ συνελέξαμεν, ἐξ ἧς σοφία γίνεται.

Οὐχ ὠραῖον γῆρα παίδων ἀθύρματα.

Παλιὰ οὐ τρίχες λευκαί, ἀλλὰ ψυχῆς ἀρετὴ.

Μὴ τὸν νέον διάβαλλε, μηδὲ τὸν γεγηρακότα ἐπαίνει· οὐτε γὰρ ἐν τῇ διαφορᾷ τῆς ἡλικίας ἀρετὴ καὶ κακία, ἀλλ' ἐν τῇ διαφορᾷ τῆς γνώμης.

Οὐκ εἶδεν ἡλικίας διαφορὰν ὁ τῶν ὄλων θεός· ἀλλ' εὐσέβειαν μόνην καὶ φιλοθεῖαν ζητεῖ, κἀν εὐρῆ ταύτην ἐν νέῳ, πολλῶν τοῦτο προτιθῆσι προσκυτέρων.

Γῆρας καὶ πενία δύο πράγματα δυσθεράπευτα.

B

Ὁ ἀληθεὶς προσκυτέρος οὐκ ἐν μήκει χρόνου, ἀλλ' ἐν ἐπαινετῷ καὶ τελειῷ βίῳ θεωρεῖται.

Μετὰ τὸν ἐν νεότητι πρακτικὸν βίον ὁ ἐν γῆρα θεωρητικὸς βίος ἀριστος καὶ ἱερώτατος· ὅν οἷα κυβερνήτην παραπέμφας ὁ θεός, ἐνεχείρισε τοῖς οὐρακας, ὡς ἱκανὸν πηδαλιουχεῖν τὰ ἐπιγεία· χωρὶς γὰρ θεωρίας ἐπιστημονικῆς οὐδὲν τῶν πραττομένων καλόν.

Ἄνθει πρὸς ἐπιστήμην ψυχῆ, ὅποτε ἐκ τοῦ σώματος ἀχμαὶ χρόνου μήκει μαραινόνται.

C

Θριξ λευκασμένη τὴν ἐντεῦθεν τῆς ψυχῆς ἀποδημίαν βοᾷ καὶ διαμαρτύρεται.

Οὐτε πᾶν γῆρα θαρβεῖν, οὐτε νεότητα χρῆ παντάσῃν ἀποδοκιμάζειν. Ἐνὶ γὰρ, οἶμαι, καὶ σωφρονεῖν τὴν νεότητα, καὶ γῆρας πολλάκις πού τοῦ καθήκοντος ἀμελεῖν.

Ὁ μὲν χειμῶν σκέπη, τὸ δὲ γῆρας ἀλυπίας δεῖται.

Σόλων τὸ γῆρας εἶπεν ὄρμον εἶναι κακῶν, εἰς αὐτὸν γοῦν πάντα καταφεύγει.

Ἡδονῆς ὁ μὲν εἰργόμενος σοφός· ὁ δὲ μὴ δεινός μακάριος· τὸ δὲ γῆρας πρὸς ἀμφοτέρα.

ΛΟΓΟΣ ΙΗ'.

D

Περὶ γερόντων ἐν ἀνοίᾳ καὶ κακίᾳ βιούντων.

Ἐμίσησεν ἡ ψυχὴ μου γέροντα μοιχόν, ἐλαττωμένον σύνεσιν.

Ἄδελφοί, μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσίν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε, ταῖς δὲ φρεσὶ τέλειοι γίνεσθε.

Νηθροὶ γεγόνατε ταῖς ἀκοαῖς. Καὶ γὰρ ὀφείλοντες εἶναι διδάσκαλοι διὰ τὸν χρόνον, πάλιν χρεῖαν ἔχετε τοῦ διδάσκεισθαι ὑμᾶς, τίνα τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχῆς τῶν λογίων τοῦ Θεοῦ, καὶ γεγόνατε χρεῖαν ἔχοντες γάλακτος, καὶ οὐ στερεᾶς τροφῆς· πᾶς γὰρ ἔμελλων γάλακτος ἀπειρος λόγου δικαιοσύνης· νηπιός γάρ ἐστι. Τελείων δὲ ἡ στερεὰ τροφή, τῶν διὰ τὴν εἴξιν τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασμένα ἔχόντων πρὸς διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ.

Διαφέρει τοῦ νηπίου καθ' ἡλικίαν οὐδὲν ὁ ταῖς ἀφρεσι νηπιόζων.

Οὐδὰ τινὰς ἐν νεότητι πρὸς τὰ τῆς σαρκὸς πάθη κατολισθήσαντας, καὶ μέχρι πολιῆς αὐτῆς διὰ συνήθειαν τοῦ κακοῦ ταῖς ἀμαρτίας παραμέναντας.

Αἰσχρὸν τὴν μὲν ἡλικίαν παρακμάσαι, μὴ παρακμάσαι δὲ τὴν ἀσίλγειαν.

Παιδεύεται τι καὶ πολιῆς, καὶ οὐ παντὶ τὸ γῆρας, ὡς ἔοικεν, εἰς σύνοσιν ἀξιόπιστον.

Ὅταν οὖν καὶ γέρων τὰ νεότητος νοση, ὀπαβολὴ κακίας ἐστὶ· καὶ οὐδὲ ἐν νεότητι οὗτος ἀπολογίαν ἔχει· οὐ γὰρ δυνατὸς λέγειν· Ἀμαρτίας νεότητός μου καὶ ἀγνοίας μου μὴ μνησθῆς. Μὴ τοῖσιν διὰ τῶν ἐν γῆρα γινομένων ἀποστερήσεως σεαυτὸν καὶ τῆς τῶν ἐπὶ νεότητι ἀμαρτημάτων συγγνώμης.

Τοὺς αἰῶνα πολὺν τρέψαντας ἐν τῇ μετὰ σώματος ζωῇ δίχα καλοκαγαθίας, πολυχρόνιους παῖδας λεκτέον, μαθήματα πολιῆς ἀξία μηδέποτε παιδεύθεντας.

Μέχρι τίνος ἡμεῖς οἱ γέροντες ἐτι παῖδες ἐσμεν, τὰ μὲν σώματα χρόνου μήκει παλαιοί, τὰς δὲ ψυχὰς ὅπ' ἀναισθησίας κομιδῇ νήπιοι;

Γέρων ἀνόητος, ὡσπερ τρίτων παλαιός, εἰς οὐδὲν ἐστιν εὐθετος.

Διογένης ἰδὼν γραῦν καλλωπιζομένην, εἶπεν· Εἰ μὲν πρὸς τοὺς ζῶντας, παπλάνησαι· εἰ δὲ πρὸς τοὺς νεκροὺς, μὴ βράδυνε.

Ἔστι που σύνοσις νέων, καὶ γερόντων ἀσυνεσία· χρόνος γὰρ οὐ διδάσκει φρόνησιν, ἀλλὰ φύσις καὶ ὀρθὴ διαίτα.

ΔΟΓΜΟΣ ΙΘ'.

Περὶ νέων παιδείᾳ καὶ συντάσει κοσμουμένων.

Ὁ δὲ Ἰησοῦς υἱοῦ Ναυῆ, νέος οὐκ ἐξέποσευέτο ἐκ τῆς σκηπῆς τοῦ μαρτυρίου.

Καὶ γε, νεώτερος ὁμῶν ὢν, οὐκ εἰμὶ ἀσυνετώτερος ὁμῶν. Νεώτερος μὲν εἰμι πῶ χρόνῳ, ὁμῖς δὲ ἐστε πρεσβύτεροι· διὸ ἠσύχασα, φοβηθεὶς ἀναγγεῖλαι ὁμῖν τὴν ἐκτουτοῦ ἐπιστήμην. Εἶπα δὲ, ὅτι οὐχ ὁ χρόνος ἐστὶν ὁ λαλῶν· ἐν πολλοῖς δὲ ἔτεσιν οὐκ ὀφθαί σοφίαν· ἀλλὰ πνεῦμά ἐστιν ἐν βροτοῖς, πνοὴ δὲ Παντοκράτορός ἐστιν ἡ διδάσκουσά με. Οὐ γὰρ οἱ πολυχρόνιοι εἰσι σοφοί, οὐδὲ οἱ γέροντες οἶδασιν κρίμα.

Ἐν τίνι κατορθώσει νεώτερος τὴν ὁδὸν αὐτοῦ; Ἐν πῶ φυλάξασθαι τοὺς λόγους σου.

Κόσμος; νεανίας σοφία.

Εὐφραίνου, νεανίασε, ἐν ἡμέραις νεότητός σου, καὶ ἀγαθυνάτω σε ἡ καρδία σου· καὶ περιπάτει ἐν ὁδοῖς καρδίας σου ἄμωμος, καὶ ἐν ὁράσει ὀφθαλμῶν σου· καὶ γνῶθι ὅτι ἐπὶ πᾶσι τούτοις ἄξει σε ὁ Θεὸς εἰς κρίσιν.

Εἶπον οἱ πρεσβύτεροι πρὸς Δανιήλ· Δεῦρο κάθισον ἐν μέσῳ ἡμῶν, καὶ ἀπάγγειλον ἡμῖν, ὅτι σοι ἔδωκεν ὁ Θεὸς τὸ πρεσβυτέριον.

Τέκνον, ἐν νεότητί σου ἐπίλεξαι παιδείαν, καὶ

S. Basilii. Nihil interest inter ætatem puerilem et mentem pueros imitantem.

Novi quosdam qui cum in juventute in carnis vitia prolapsi essent, in eis propter consuetudinem ad canos usque perseverarunt

Theologi. Turpe est ætatis vigorem deferbuisset, liddinem autem non deferbuisset.

S. Chrysost. Discit aliquid etiam canities, nec cujusvis senectus prudentiæ satis nacta esse videri debet.

157 *S. Chrysost.* Ergo cum senex hsdem quibus juvenlus morbis laborat, maximum vitium est, ac ne de juventute quidem excusationem habet, neque enim illa potest dicere: Peccata juventutis meæ et ignorationes meas ne memineris. Vide igitur ne propter senilia facta juveniliium peccatorum venia te privet.

Philonis. Qui multum ævi in vita corporis contriverint sine ulla virtute et probitate, eos longi temporis pueros appellare licet, ut qui nullis disciplinis eruditi sint senectute dignis.

Quousque tandem nos senes adhuc pueri erimus, corporibus quidem propter temporis longinquitatem veteres, animis autem propter ignorationem et hebetudinem admodum pueri?

Plutarchi. Senex stultus, quemadmodum lacerna vetusta, nulli rei est aptus.

Diogenes. Diogenes, anum comptam conspicatus, Si, inquit, ad vivos, falsa es; sin ad mortuos, ne cunctare.

Philemonis. Reperiuntur aliquando juvenes sagaces, et senes hebetes; tempus enim prudentiam non docet, sed natura et recta institutio.

SERMO XIX [a'. CLI].

De juvenibus eruditione et prudentia ornatis.

Nam. xxvii; Eccli. xlvi. Jesus, Nave filius, juvenis cum esset, non egrediebatur de testimonii tabernaculo.

Job xxxii. Etsi vobis sum junior, non tamen hebetior. Junior sum tempore, vos autem seniores; itaque me continui, veritus vobis explicare quæ sciebam. Illud autem cogitabam, tempus non loqui solere, atque non in multis annis sciri sapientiam, sed esse spiritum in mortalibus, aspirationemque Omnipotentis esse quæ me doceat; neque enim longævum qui sunt, iidem sapientes sunt, nec senes dijudicandi rationem norunt.

Qua in re adolescentiores vitæ institutum emendabunt? Si tuis sermonibus parebunt.

Adolescentium ornatus sapientia est.

Solomon. Eccles. ii. Dum juvenis es, lætare, et in animo tuo obsequere, instituta cordis tui sine cuiusque reprehensione, et quæ viderint oculi tui, sequere. Sed illud scito fore, ut de his omnibus Deus te in iudicium vocet suum.

Dan. xlii. Dixerunt seniores Danieli: Age, conside in medio nostrum, ac declara nobis quantam tibi senilem prudentiam largitus sit Deus.

Sirach vi. Fili, in ætate juvenili collige eruditio-

Juvenum gloriatio patres eorum : 149 plagæ A et reprehensiones dant sapientiam.

Prov. xix. Erudito filium tuum : sic enim bonæ spei futurus est.

Eccli. vii. Si tibi sunt liberi, instituito illos, et jam inde ab adolescentia ipsorum colla inflectito.

Prov. xiii. Qui diligit filium suum, continenter eum flagellet.

Eccli. xxx. Qui filium suum docet, æmulationem inimico suo movet, et apud amicos eo lætabitur.

Eccli. xxx. Qui filium suum castigat, eo lætabitur, et inter familiares ac notos de eo gloriabitur.

Ephes. vi. Nolite, patres, liberos vestros ira vestra provocare, sed eos in eruditione et admonitione Domini educate.

Liberos vestros, patres, ne irritetis, ut ne animum despondeant.

S. Basilii. Ut parentes singulis liberis ex æquo corporis essentiam impartiti sunt, sic eisdem æqualiter parique conditione quæ ad vitam degendam pertinent jure optimo præbere debent.

Theologi. Patrum lex est liberis suis parcere.

Legitimum maxime et æquissimum est, ut liberorum bona pater cogitatione consideret.

S. Chrysost. Liberos modestiam et temperantiam patres non curantes liberorum interfectores sunt, atque gravius peccant quam illi, quanto scilicet animæ perditio et mors gravior est quam corporis.

Philonis. Quod Deus est mundo, hoc liberis parentes esse arbitrator; nam ut ille quod non erat ut existeret, effecit: sic et hi imitantes, quoad fieri potest, illius potentiam, genus immortale reddunt.

Epicteti. Cura ut filios tuos eruditos magis quam opulentos relinquant: præstant enim eruditorum expectationes, quam indoctorum divitiarum.

Medici contumelia jucundum remedium (1).

Filia aliena possessio patri est.

Solon. Liberis ne arrideas, ut in posterum ne fleas.

Synesii. Filio et filiarum honesta gloriatio, laudes paternæ.

Virtutes Philonis. Patris et matris appellationes communes, sed potentiarum differentes sunt. Illum igitur qui hanc universitatem mollis est artificem, simul et patrem sui operis recte justequè appellamus: matrem autem, ipsius fabricatoris scientiam, cum qua congressus Deus, non more humano, generandi semina insevit, quibus illa Domini seminibus 150 acceptis perfecto et fecundissimo partu amabilem et sub sensu cadentem filium peperit.

SERMO X [al. CXXVII].

De parentibus liberorum educationem neglectim curantibus.

I Reg. ii. Renuntiavi ei me ulturum familiam ejus

(1) *Græcus codex habet, Ιατρὸς (sic) ὕδρις ἡδὺ φάρμακον.*

Καύχημα νέων πατέρων αὐτῶν. Πληγαὶ καὶ Παιδοὶ διδάσαι σοφίαν.

Παιδεύει υἱὸν σου· οὕτως γὰρ ἔσται εὐέλπις.

Τέκνα σοὶ ἔσται, παιδεύσον αὐτὰ, καὶ κάμψον ἐν νεότητι τὸν τράχηλον αὐτῶν.

Ὁ ἀγαπῶν τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐνδεδελχίσει μάλιστα αὐτῶν.

Ὁ παιδεύων τὸν υἱὸν αὐτοῦ διαζηλήσει τὸν ἐχθρόν· καὶ ἐναντι φιλῶν ἐπ' αὐτῶν ἀγαλλιάσεται.

Ὁ παιδεύων τὸν υἱὸν αὐτοῦ εὐφρανθήσεται ἐπ' αὐτῶν· καὶ ἀνὰ μέσον γνωρίμων ἐπ' αὐτῶν καυχῆσεται.

Οἱ πατέρες, μὴ παροργίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἀλλ' ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου.

Οἱ πατέρες, μὴ ἐρεθίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἵνα μὴ ἀθυμῶσι.

Δίκαιόν ἐστι τοῖς γονεῦσιν, ἵνα ὡσπερ ἐξ ἰσῶν μοι τεδεδώκασιν ἐκάστῳ τῶν παιδῶν τοῦ εἶναι, ὅπως καὶ τὰς πρὸς τὸ ζῆν ἀφορμὰς ἴσως αὐτοῖς καὶ ὁμοίως παρέχωσι.

Παιδῶν φέδεσθαι πατρικὸς νόμος.

Τὰ τῶν παιδῶν τῷ πατρὶ λογιζέσθαι τῶν ἐνομημάτων τε καὶ δικαιοτάτων.

Οἱ τῆς τῶν παιδῶν κοσμιότητος τε καὶ σωφροσύνης ἀμελοῦντες πατέρες παιδοκτόνοι τυγχάνουσι, καὶ χαλεπώτερον ἢ ἐκεῖνοι, ὅσῳ καὶ πρὸς ψυχὴν ἢ ἀπόλεια καὶ ὁ θάνατος.

Ὅπερ, οἶμαι, θεὸς πρὸς κόσμον, τοῦτο πρὸς τέκνα γονεῖς, ἐπειδὴ ὡς ἐκεῖνος τῷ μὴ ὑπάρχοντι ὑπαρξίν κατεργάσατο, καὶ οὗτοι μιμούμενοι καθ' ὅσον εἶδον τε τὴν ἐκείνου δύναμιν, τὸ γένος ἀθανάτιζουσιν.

Τοὺς υἱοὺς σου σπούδαζε πεπαιδευμένους μᾶλλον ἢ πλουσίους καταλιπεῖν. Κρείττους γὰρ εἰσιν οἱ τῶν πεπαιδευμένων ἐλπίδες ἢ ὁ τῶν ἀμαθῶν κλοῦτος.

Πατὴρ [ιατροῦ] ὕδρις ἡδὺ φάρμακον.

Θυγάτηρ ἀλλότριον κτήμα ὑπάρχει τῷ πατρὶ.

Υἱὸν καὶ θυγατρὶ μὴ προσμειδιάσης, ἵνα μὴ ὄστερον ὀσχυρῶς.

Τέκνοι· αἰδέσιμον καύχημα πατρὸς ἔπεινος.

Πατὴρ καὶ μητὴρ κοιναὶ μὲν αἱ κλήσεις, διάφοροι δὲ δυνάμεις. Τὸν γοῦν τὸ πᾶν τόδε ἐργασάμενον δημιουργὸν ὁμοῦ καὶ πατέρα εἶναι τοῦ γεγονότος· εὐθύς ἐν δίκῃ φήσωμεν· μητέρα δὲ τὴν τοῦ πεποιήματος ἐπιστημὴν· ἢ συνὸν θεὸς εὐχὴ ὡς ἀνθρώπος, ἔσπειρε γένεσιν· ἢ δὲ παραδειξαμένη τὰ τοῦ Κυρίου σπέρματα, τελεσφόροις ὠδίσι τὸν ἀγαπητὸν καὶ αἰσθητὸν υἱὸν ἀπέτεκεν.

ΛΟΓΟΣ Γ'.

Περὶ γονεῶν καταφρονητικῶς ἐχόντων τὴν τῶν τέκνων ἀναγωγῆς.

Ἀπήγγελα αὐτῶν, ὅτι ἐκδικῶ ἐγὼ ἐπὶ τὴν ὄψιν

αὐτοῦ ἕως αἰῶνος · ὅτι ἔκακολόγουν Θεὸν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ ὄνκ ἐνουθετεῖ αὐτούς. Καὶ οὐχ ὄντως ὤμωσα τῷ οὐκίῳ Ἥλει, εἰ ἐξήλασθήσεται ἀδικία οἴκου Ἥλει ἐν θυμιάματι καὶ ἐν θυσίαις αὐτοῦ ἕως αἰῶνος.

Ὅς φεῖδεται τῆς ἑαυτοῦ βακτηρίας, μισεῖ τὸν υἱὸν αὐτοῦ.

Πατρὶ ἀσεβεῖ μέμφεται τέκνα, ὅτι δι' αὐτὸν ὀνειδισθήσονται.

Ἴππος ἀδάμαστος ἀποβαίνει σκληρὸς · καὶ υἱὸς ἀνεϊμένος ἐκβαίνει προαλῆς. Τιθήνησον τὸν υἱὸν σου, καὶ ἐκθαμβήσει σε, καὶ μὴ συγγελάσῃς αὐτῷ, ἵνα μὴ συλλυπηθῆς, καὶ ἐπ' ἐσχάτων γομφιάσει τοὺς ὀδόντας σου. Μὴ ὀδὸς αὐτῷ ἐξουσίαν ἐν νεότητι, καὶ μὴ παρὶθῆς τὰς ἀγνοίας αὐτοῦ. Κάμψον τὸν τράχηλον αὐτοῦ ἐν νεότητι. Θλάσον τὰς πλευράς αὐτοῦ, ὡς ἔστι νήπιος, μὴ ποτε σκληρυνθεὶς ἀπειθήσῃ σοι, καὶ ἔσται σοι ἐξ αὐτοῦ ὀδύνη ψυχῆς. Παιδεύσον τὸν υἱὸν σου, καὶ ἔργασαι ἐν αὐτῷ, ἵνα μὴ ἐν τῇ ἀσχημοσύνῃ αὐτοῦ προσκόψῃς.

Τέκνα βδελυκτὰ γίνονται τέκνα ἀμαρτωλῶν.

Ἐγγονα ἀσεβῶν οὐ πληθύνει κλάδους, καὶ ρίζαι ἀκάθαρτοι ἐξ ἀκροτόπου πέτρας.

Ἐκ σπέρματος ὄφειον ἐξελεύσεται ἔκγονα ἀσπίδων · τὰ δὲ ἔκγονα αὐτῶν ὄφεις πετόμενοι.

Ἀδικώτατος περὶ τὴν τῶν ἐγγόνων ἐκτροφήν ὁ ἀετός. Δύο γὰρ ἐξαγαγὼν νεοττούς, τὸν ἕτερον αὐτῶν εἰς τὴν γῆν καταβρῆγγυσι, ταῖς πηγαῖς τῶν πτερυγῶν ἀπυθούμενος · τὸν δὲ ἕτερον μόνον λαθὼν οἰκείουται, διὰ τὸ τῆς τροφῆς ἐπίμονον, ἀποποιούμενος δὲ ἐγέννησεν. Τοιοῦτοι τῶν γονέων εἰσὶν οἱ ἐπὶ προφάσει πενίας ἐκτιθέμενοι τὰ νήπια, οἱ καὶ ἐν τῇ διανομῇ τοῦ κλήρου ἀνισώτατοι πρὸς τὰ ἔγγονα.

Ἰερεὺς ἦν ὁ Ἥλει, καὶ τοῖς παισὶν ἀσεβοῦσιν ἐπέτλητε μὲν, ὅτι δὲ μὴ σφοδρῶς ἐνεκλήθη, καὶ δίκην ὑπέσχε πατὴρ εὐλαθῆς παιδῶν παρανομίας.

Καταγέλαστον ἀνθρώπων, τῷ τῶν ἰδίων ἀφειδήσαντι, παιδεύειν ξένους ἐπιχειροῦντι.

ΛΟΓΟΣ ΙΑ΄.

Περὶ παιδῶν τιμώντων γονεῖς, καὶ ἴσα ἔσται ἀγαθὰ τοῖς ὑπακούουσιν αὐτοῖς.

Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται, καὶ μακροχρόνιος ἔσῃ ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἐκαστος πατέρα αὐτοῦ καὶ μητέρα φοβείσθω.

Υἱὲ, φύλασσε νόμους πατρός σου, καὶ μὴ ἀπίστηθεομοὺς μητρός σου, ἀρᾶσαι δὲ αὐτούς ἐπὶ σῆ ψυχῇ διαπαντός, καὶ ἐγκλοῦσαι περὶ σῶ τραχήλῳ. Στέφανον γὰρ χαρίζων δέξῃ σῆ κορυφῇ, καὶ κλοιδὸν χρύσειον περὶ σῶ τραχήλῳ.

Ἄκουε, υἱὲ, πατρός τοῦ γεννήσαντός σε, καὶ μὴ καταφρόνει, ὅτι γεγήρακέ σου ἡ μήτηρ.

Υἱὸς δοξάζει πατέρα. Καὶ εἰ Πατὴρ εἰμι ἐγὼ, πῶς ἔστιν ἡ δόξα μου;

Ὁ τιμῶν πατέρα αὐτοῦ ἐξιδάσκειται ἀμαρτίας. Καὶ ὡς ὁ ἀποθησαυρίζων, ὁ δοξάζων μητέρα αὐτοῦ ·

usque in sæculum : quia filii ejus maledicebant Deo, nec illos castigavit, idcirco juravi familiæ Eli, quod non expietur iniquitas domus ejus in suffragatione et sacrificiis usque in sæculum.

Salomon. Qui parcit suis baculis, filium olisuum.

Ecclesi. xli. Patrem impium accusabunt liberi, quia propter ipsum probris afficientur.

Ibid. xxx. Equus indomitus ore fit duro, filius indulgenter tractatus fit temerarius et præceps. Indulge filio tuo, et ipse territabit te; ne simul cum illo rideas, ut ne simul cum illo tristeris et ad extremum dentibus tuis infrendeas. Ne des ei in juventute licentiam, et ignorationes ejus ne prætermittas. In juventute cervicem ejus flectito: et latera ipsius eruditio dum adhuc puer est, ne robustus factus nolit tibi parere, atque ex eo tuus animus dolorem capiat maximum. Filium tuum eruditio ac perpolito, ut in turpitudine illius non offendaris.

Abominandi sunt liberi improborum et sceleribus infamium.

Impiorum posteri non multiplicabunt ramos, et radices ex acutissimo saxo impuræ.

Ex semine serpentum prodibunt aspidum fetus, fetus autem ipsarum serpentes erunt volantes.

Incerti auctoris. Crudelissima est in pullis educandis aquila; duos enim cum ediderit pullos, alterum alis impellens in terram dejectum allidit, alterum retentum tantummodo pro suo et legitimo habet, lædio nutritionis quem procreavit ipsa repudians et abdicans. Tales sunt parentes qui paupertatis specie suos pueros infantes exponunt, qui et suis posteris in hæreditatis distributione iniquissimi sunt.

I Reg. ii. Sacerdos fuit Eli, ac filios suos imple se greges reprehendit quidem, sed quia non satis vehementer objurgavit, pater religiosus poenam filiorum temeritatis et iniquitatis luit.

Diogenis. Ridiculum est eum qui suis parcat, alienos castigare velle.

SERMO XI [al. CXXVIII].

De liberis parentes honorantibus, et quæ bona consequantur qui illis obtemperarint.

Exod. xx. Honora patrem et matrem tuam ut tibi bene sit, et longo tempore in terra vivas.

151 Levit. xix. Patrem suum quisque ac matrem metuat.

Fili, cave violes a patre tibi impositas leges, et matris monita ne repellito, sed applicato semper animo tuo, et collo tuo alligato; gratiarum enim coronam in verticem captis recipies, et monile aureum in collum tuum.

Audi, fili, patrem qui te procreavit, nec matrem senem contemnit.

Malach. i. Filii gloriæ erit patri. Quod si Pater sum ego, ubi gloria, mea?

Ecclesi. iii. Qui patrem suum honore afficit, delet peccata. Qualis est qui thesaurus recondit, talis est

qui matrem suam gloria afficit ; qui patrem honorat a filiis lætitia afficietur, et orationis suæ tempore voti fiet compos. Qui patrem gloria affecerit, longævus erit, et qui audit Dominum matrem suam recreabit, et tanquam dominis serviet iis qui se procrearint. Verbo et opera patrem colito, ut ab illo tibi benedictio accidat. Patris benedictio domos liberorum firmat ; at matris execratio radicibus fundamenta evertit.

Ibid. Fili, succurrito patri senescenti, et si amiserit intelligentiam, veniam mereatur, nec ulla ignominia affici ipsum patiare pro omnibus viribus tuis. Patris enim misericordia non veniet in oblivionem ; et ut serenitas glaciem liquefacit, sic peccata tua dissolventur.

Ex toto animo tuo, ut honor et gloriæ sis patri curato, nec matris tuæ dolorum obliviscitor. Recordare te ab illis esse procreatum : et quid illis reddes, quale ipsi dederunt tibi ?

Honore afficito patrem et matrem tuam, et tanquam teipsum proximum diligito.

Ephes. vi. Liberi, parentibus vestris obedite in rebus omnibus, siquidem hoc Domino pergratum et acceptum est.

S. Basilii. Ciconiarum erga parentes senes benevolentia satis potest liberos nostros, si modo attendere velint, patris amantes efficere ; nemo est enim adeo prudentia destitutus, qui non pudendum esse iudicet ab avibus rationis expertibus virtute superari ; ille enim patrem præ senectute pennas dimittentem in orbem circumstant, ac pennis suis fovent, alimenta copiose suppeditantes, quantum etiam possunt volatum ejus adjuvant, placide pennis suis utrinque allevantes. Atque sic beneficiorum remunerationem ἀντιπελάργωσιν nominant, quasi dicas recitacionem.

Grati liberi magna faciunt patrum encomia.

152 *Theologi.* Quod honestum est exerceto, quia honestum est patri parere ; etiamsi nihil aliud tibi accessurum esset, hoc ipsum merces est patri gratificari.

S. Chrysost. Quia eadem mensura, ut ait Dominus, in quaque re gerenda nobis redditur, parentes tanquam dominos honorare discamus, ut et a nostris ipsorum honore afficiamur liberis, et a Domino in hac re definitam mercedem amplam recipiamus.

Tanquam verna genitoribus tuis servito : quid enim illis tale reddas, quæ ab illis accepisti ? Nam vicissim generare illos non licet.

Aristot. Æquum est ut filius patris sit servus magis quam verna ; ille enim natura patris est servus, hic lege.

Isocratis. Talem te præsta parentibus, quales optas tibi morigeros fore liberos.

Alexander rex cum interrogaretur, utrum magis desideraret patrem Philippum, an Aristotelem :

Α ὁ τιμῶν πατέρα εὐφρανθήσεται ὑπὸ τέκνων, καὶ ἐν ἡμέρᾳ προσευχῆς αὐτοῦ εἰσακουσθήσεται. Ὁ δοξάζων πατέρα μακροήμερεύσει· καὶ ὁ ἀκούων Κυρίου ἀναπαύσει μητέρα αὐτοῦ, καὶ ὡς δεσπότης δουλεύσει τοῖς γεννήσασιν αὐτόν. Ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ τίμα τὸν πατέρα σου, ἵνα ἐπέλθῃ σοι εὐλογία παρ' αὐτοῦ. Εὐλογία γὰρ πατρὸς στηρίζει οἴκους τέκνων· κατὰρα δὲ μητρὸς ἐκρίζει θεμέλια.

Τέκνον, ἀντιλαβοῦ ἐν γῆρᾳ πατρὸς σου, καὶ ἐν ἀπολίπῃ σύνεσει, συγγνώμην ἔχέτω, καὶ μὴ ἀτιμάσῃ αὐτὸν ἐν πάσῃ ἰσχυί σου. Ἐλεημοσύνη γὰρ πατρὸς οὐκ ἐπιλησθήσεται· καὶ ὡς εὐδία ἐν παγετῷ, οὕτως ἀναλυθήσονται σου αἱ ἁμαρτίαι.

Β Ἐν ὅλῃ καρδίᾳ σου δόξασον τὸν πατέρα σου, καὶ μητρὸς ὠδίνων μὴ ἐπιλάβῃ. Μνήσθητι ὅτι δι' αὐτῶν ἐγεννήθης· καὶ τί ἀναποδώσεις αὐτοῖς, καθὼς αὐτοὶ σοί ;

Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, καὶ ἀγάπα τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.

Τέκνα, ὁπακούετέ τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν κατὰ κύριον. Τοῦτο γὰρ ἔστιν εὐάριστον τῷ Κυρίῳ.

Ἡ περὶ τοὺς γηράσαντας τῶν πελαργῶν εὐνοία ἐξικρεῖ τοὺς παῖδας ἡμῶν, εἰ προσέχειν βούλοιντο, φιλοπάτορας καταστήσει. Πάντως γὰρ οὐδεὶς οὕτως ἐλλείπων κατὰ τὴν φρόνησιν, ὡς μὴ αἰσχύνῃς ἄξιον εἶναι κρίνειν, τῶν ἀλόγων ὀρνίθων ὕστερην κατ' ἀρετήν. Ἐκεῖνοι γὰρ, τὸν πατέρα ὑπὸ γῆρως περιεβύρυσαντα περιστάντες ἐν κύκλῳ, τοῖς οἰκείοις παροῖς περιθάπουσι, καὶ τὰς τροφὰς ἀφθόνως παρασκευάζοντες, τὴν δυνατὴν καὶ ἐν τῇ πτῆσει περιχονται βοήθειαν, ἡρέμα τῶν πτερυγῶν ἐπικουφίζοντες ἐκατέρωθεν. Καὶ οὕτως τὴν τῶν εὐεργετημάτων ἀντίδοσιν ἀντιπελάργωσιν ὀνομάζουσιν.

Εὐγνώμονες παῖδες μεγάλα ποιοῦσι τὰ τῶν πατέρων ἐγκώμια.

Ἔργασαι τὸ καλὸν, ὅτι καλὸν τῷ πατρὶ πείθεσθαι· καὶ εἰ σοι μηδὲν ἔσθαι μέλλοι, τοῦτο αὐτὸ μισθὸς, τὸ πατρὶ χαρίζεσθαι.

Ὡς τοῖς αὐτοῖς μέτροις, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνήν, ἐφ' ἑκάστῳ τῶν πραττομένων μετρούμενοι, μάθωμεν ὡς δεσπότης τιμῆν γονεῖς, ἵνα καὶ ὑπὸ τῶν ἰδίων τιμηθῶμεν παίδων, καὶ τὸν παρὰ τοῦ Κυρίου ὠρισμένον ἐπὶ τούτῳ πλοῦσιον μισθὸν ἀπολάβωμεν.

Ὡς οἰκέτης δούλευσον τοῖς γεννήσασί σε. Τί γὰρ ἀναποδώσεις αὐτοῖς οἷα αὐτοὶ σοί ; ἀντιγεννησάι γὰρ αὐτοῦς οὐκ ἔνι.

Χρὴ τὸν υἱὸν δούλον εἶναι τοῦ πατρὸς ἢ τὸν οἰκέτην. Ὁ μὲν γὰρ φύσει τοῦ πατρὸς δούλος ἐστίν, ὁ δὲ νόμῳ.

Τοιοῦτος γίνου περὶ τοὺς γονεῖς, οἷους ἀν εὐξαι περὶ σεαυτὸν γενέσθαι τοὺς σεαυτοῦ παῖδας.

Ἀλέξανδρος ὁ βασιλεὺς, ἐρωτηθεὶς, τίνα μᾶλλον ποθεῖ, τὸν πατέρα Φίλιππον ἢ Ἀριστοτέλην, τὸν οὐ

δάσκαλον, ἔφη· ὁ μὲν γὰρ τοῦ γενέσθαι, ὁ δὲ τοῦ
καλῶς γενέσθαι αἰτίος.

Ὁ αὐτὸς βαρῦ τι ἐπιταττοῦσης αὐτῷ τῆς μητρὸς
Ὀλυμπιάδος; ἔφη· Ὡ μῆτερ, πικρὸν με ἰνοῖκον
τῆς ἔνεαμηναίου ἀπαιτεῖς.

Οἷους ἂν ἐράνοους ἐνέγκῃς τοῖς γονεῦσι, τοιοῦτους
αὐτὸς ἐν τῷ γήρα παρὰ τῶν τεκόντων [τέκνων]
προσδέχου.

Ὅστις δὲ τοὺς τεκόντας ἐν βίῳ σέβει,
Ὅ δ' ἐστὶ καὶ ζῶν καὶ θανὼν Θεοῦ φίλος.
Οὐκ ἔστι καιρὸς τούτου κἀλλιον γέρας,
Ἥ πατρὸς ἐσθλοῦ κάγαθοῦ πεφυκέναι,
Καὶ τοῖς τεκοῦσιν ἀξίαν τιμὴν νέμειν.

Σδλων ἐρωτηθεὶς διατὶ κατὰ τῶν τυπόντων τοὺς
πατέρας ἐπιτίμιον οὐχ ὤρισεν, ἔφη· Ὅτι οὐχ ὑπέ-
λαβον τοιοῦτους τινὰς ἔσεσθαι.

Γαμβροῦ ὁ μὲν ἐπιτυχῶν εὖρεν υἱὸν, ὁ δὲ ἀποτυ-
χῶν ἀπώλεσε καὶ θυγατέρα.

Τοῖς γονεῦσιν Ἰσας πρὸς Ἰσας ἀποδοῦναι χάριτας
τῶν ἀδυνάτων. Ἀντιγεννησαι γὰρ οὐχ οἶδν τε.

ΛΟΓΟΣ ΙΒ'.

Περὶ πατραλοῶν καὶ μητραλοῶν, καὶ ὅσα εἴψαι
αὐτοῖς κακά.

Ὅς τύπτει πατέρα αὐτοῦ, θανάτῳ θανατούσθω.

Ὁ κακολογῶν πατέρα αὐτοῦ ἢ μητέρα αὐτοῦ θα-
νάτῳ τελευτάτω.

Ἐπικατάρτιος πᾶς ὁ ἀτιμάζων πατέρι αὐτοῦ ἢ
μητέρα αὐτοῦ· καὶ ἐρεῖ πᾶς ὁ λαός, Γένοιτο, γένοιτο.

Υἱὸς ἀνέγκος ἐν ἀπωλείᾳ ἔσται.

Ὁ ἀτιμάζων πατέρα αὐτοῦ, καὶ ἀπωθούμενος μη-
τέρα αὐτοῦ, κατασχυνθήσεται, καὶ ἐπνοειδίστος
ἔσται.

Κακολογῶντος πατέρα ἢ μητέρα σθεσθήσεται
λαμπτήρ· αἱ δὲ κόραι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἔφονται
σκότος.

Ὅς ἀποβάλλεται πατέρα ἢ μητέρα, καὶ δοκεῖ μὴ
ἁμαρτάνειν, οὕτος κοινωνός ἐστιν ἀνδρὸς ἀσεβοῦς.

Οὐκ εὐφραίνεται πατήρ ἐπὶ υἱῷ ἀπαιδεύτῳ. Υἱὸς
δὲ φρόνιμος εὐφραίνει μητέρα αὐτοῦ.

Ὅργη πατρὶ υἱὸς ἄφρων, καὶ ἄδύνη τῇ τεκούσῃ
αὐτόν.

Ὅς βλάσφημος ὁ ἐγκαταλείπων πατέρα αὐτοῦ,
καὶ καταραμένος ὑπὸ Κυρίου ὁ παροργίζων μητέ-
ρα αὐτοῦ.

Μὴ δοξάζου ἐν ἀτιμίᾳ πατρὸς σου. Ἥ γὰρ δόξα
ἀνθρώπων ἐκ τιμῆς πατρὸς αὐτῶν.

Οἱ γονεῖν ἀλογούντες ἑκατέρας μερίδος εἰσὶν ἐχ-
θροί, καὶ τῆς πρὸς Θεὸν καὶ τῆς πρὸς ἀνθρώπους.

ΛΟΓΟΣ ΙΓ'.

Περὶ υἱοῦ σοφοῦ.

Υἱὸς σοφὸς εὐφραίνει πατέρα αὐτοῦ. Υἱὸς φρόνι-
μος εὐφραίνει μητέρα αὐτοῦ.

Εὐφραίνεται ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ ἐπὶ σοφῷ· καὶ
χαίρει τῷ ἢ τεκούσᾳ σέ.

A Magistrum, inquit; ille enim ut essem, hic autem
ut praeclare insitutus essem auctor fuit.

Idem cum mater Olympias ei aliquid gravius im-
peraret: Acerbam, o mater, inquit, pro novem
mensium onere mercedem exigit.

Melesii. Qualla in parentes contuleris beneficia,
talìa in senectute a liberis exspecta.

Vivens parentes qui colit,

Futurus est gratus Deo vivus simulque mortuus.

Nec praemium ullum est liberis honestius,

Quam si probo nascantur et honesto patre,

Dignisque parentes afficiant honoribus.

(Euripidis.)

Solon interrogatus, cur nullas poenas adversus
eos qui patres verberassent constituisset: Quod
nullos, inquit, tales existituros existimabam.

Generum nactus, filium invenit: at qui malum
nactus est, perdidit et filiam.

Philonis. Parentibus par gratia reddi nullo modo
potest: nam vicissim eos generare omnino non
licet.

SERMO XII [al. CXXIX].

De patricidis et matricidis, et quae eos secutura sint
mala.

Exod. xxi. Qui patrem suum verberat, morte
multetur.

Levit. xx. Qui patri aut matri maledicit, mortis
supplicio afficiatur.

Deut. xxvii. Exsecrandus quisquis patrem aut
matrem ignominia afficit: cunctus autem populus,
Fiat, inquiet, fiat.

Filius rebellis misere peribit.

Prov. vi. Qui patrem suum dedecorat, et matrem
suam repellit, ignominiosus et probrosus erit.

Lumen extinguetur ejus, qui in 153 patrem et
matrem maledicta cogesserit, et oculorum ejus
pupillae tenebras aspiciet.

Qui patrem aut matrem rejicit, et putat se non
peccare, is est viri impii socius.

Filio inerudito et non castigato pater non læta-
bitur; at prudens filius lætitia afficiet matrem.

Filius insipiens auctor est ut semper irascatur
D pater, et genitrix dolore afficiatur.

Eccli. iii. Qui patrem suum deserit, similis est
summi Dei conviciatori; et qui matrem ad iram
provocat, Domino exsecrandus est.

Philonis. In patris ignominia non est glorian-
dum: sua enim cuique gloria ex patris honore est.

Liberi parentum rationem non habentes in
utramque partem, tum Deo tum hominibus sunt
odiosi.

SERMO XIII [al. CXXX].

De filio sapiente.

Prov. xv. Filius sapiens patrem afficit lætitia.
Filius prudens afficit lætitia matrem.

Lætetur de te pater et mater, et quæ te peperit
gaudeat.

Viri sapientiam amantis lætabitur pater.

Si sapiens fueris, fili, tibi ipsi eris sapiens et aliis: sin autem malus et indoctus, solus feres mala.

Propter filium sapientem animus paternus lætitia afficitur.

Juvenis probus, pauper et sapiens, antecellit regem seniore et insipientem.

Eccli. xvi. Filius unus probus præstat mille impiis.

Liberi in vita honeste versantes suorum genitorum ignobilitatem tegent.

Theologi. Unus est liberorum felicitatis terminus, nempe virtus, et si in rebus laudandis parentum similitudinem referant.

Liberorum virtus patri gloriae est.

Philonis. Satis bene secundi sunt, qui bonitatis et probitatis sunt periti.

SERMO XIV [al. CXXXI].

De filio insipiente, improbo et inerudito.

Prov. Filio inerudito non lætabitur pater.

Filius insipiens patrem deridet suum.

Insipiens filius patrem ad iram commovet, et genitricem dolore afficit.

Mali liberi patrem execrantur, et matri non bene dicunt.

Mali liberi elatis sunt oculis, et palpebras semper motitant.

Eccli. xii. Dedecori est patri proles inerudita.

Vitiosorum liberorum hæreditas **154** peribit, et in posteritate eorum continuabitur probum.

Liberorum multitudinem inutilium ne concupiscas, nec liberis impiis lætandum tibi est. Præstat sine liberis a vita decedere, quam impios habere liberos.

Liberi insipientia et imperitia gloriantes cognationis suæ contaminant nobilitatem.

SERMO XV [al. CXXXII].

De filia honesta et modesta.

Levit. xix. Filiam tuam ne profanato, nec scortari sinito, nec patieris esse scortationem in terra, ne compleatur iniquitate.

Eccli. xxvi. Si tibi sunt filia, corpora ipsarum servato, nec hilarem vultum tuum illis ostendito. Eloca filiam, et rem magnam perfeceris; atque viro sagaci in matrimonium dato.

Ibid. xlii. Filia patris occulta est vigilia, et sollicitudo de ipsa eripit somnum patri, ac in juventute quidem, ne deflorescat forma, et cum nupta est, ne fiat odiosa; in virginitate, ne vitietur, et in ædibus paternis prægnans fiat; et elocata viro, ne leges matrimonii violet.

Ibid. xxii. Prudens filia viro est vice hæreditatis.

Puella pudica etiam virum reverebitur.

Tim. v. Volo igitur juniores nubere, liberos procreare, rem familiarem administrare, nullam adversario conviciandi occasionem præbere.

Epicteti. Filia patri aliena possessio est.

A Ἄνδρὸς φιλοῦντος σοφίαν εὐφραίνεται ὁ πατήρ
Υἱὲ, ἐὰν σοφὸς γένη, σεαυτῷ σοφὸς ἔσθι καὶ τῷ
πλησίον· ἐὰν δὲ κακὸς ἀποθῆς, μόνος ἀντλήσεις τὰ
κακά.

Ἐπὶ υἱῷ σοφῷ εὐφραίνεται ψυχὴ πατρὸς.

Ἄγαθὸς παῖς, πένης καὶ σοφός, ὑπὲρ βασιλέα
πρεσβύτερον καὶ ἄφρονα.

Κρεῖσσον εἰς υἱὸς δίκαιο; ἢ χλιδοὶ υἱοὶ ἀσεβεῖς.

Τέκνα ἐν ἀγαθῇ ζωῇ τὴν ἀναστροφὴν ἔχοντα τῶν
ἰδίων γεννητόρων κρύψουσι δυσγένειαν.

Εἰς εὐτεχνίας ὁδὸς, ἀρετῆ, καὶ ἡ πρὸς τὸ κρεῖττον
ὁμοίωσις.

B Τέκνων ἀρετὴ δόξα πατέρων.

Εὐπαιδὲς οἱ τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἐπιστήμονες.

[ΛΟΓΟΣ ΙΔ΄.]

Περὶ υἱοῦ ἀφρονοῦ, καὶ πονηροῦ, καὶ ἀπαιδεύτου.

Οὐκ εὐφραίνεται πατήρ ἐπὶ υἱῷ ἀπαιδεύτῳ.

Υἱὸς ἀφρων μυχτηρίζει πατέρα αὐτοῦ.

Ὅρη πατρὶ υἱὸς ἀφρων, καὶ δόνη τῇ τεκούσῃ
αὐτόν.

Ἐγγονον κακὸν πατέρα καταρᾶται τὴν δὲ μητέρα
οὐκ εὐλογεῖ.

Ἐγγονον κακὸν ὕψηλούς ὀφθαλμοὺς ἔχει, τοὺς δὲ
βλεφάρους αὐτοῦ σπαιρεται.

Αἰσχύνῃ πατὴρ ἐν γεννήματι ἀπαιδεύτῳ.

Τέκνων ἀμαρτωλῶν ἀπολείται κληρονομία, καὶ
μετὰ τοῦ σπέρματος αὐτῶν ἐνδελειχθεὶς ὄνειδος.

Μὴ ἐπιθυμῆσης πληθὸς τέκνων ἀχρόστῳ· μὴ δὲ
εὐφραίνου ἐπὶ υἱοῖς ἀσεδέσι. Κρεῖσσον ἀποθάνειν
ἀτεκνον, ἢ ἔχειν τέκνα ἀσεβῆ.

Τέκνα ἐν καταφρονήσει καὶ ἀπαιδεύσει γαυρώματα
συγγενείας ἑαυτῶν μολύνει εὐγένειαν.

ΛΟΓΟΣ ΙΕ΄.]

Περὶ θυγατρὸς σεμνῆς καὶ κοσμίας.

Οὐ βεβηλώσεις τὴν θυγατέρα σου ἐκπορνεῦσαι
αὐτήν, καὶ οὐκ ἐκπορνεῦσει ἡ γῆ, καὶ πλησθήσεται
ἀνομία.

Θυγατέρες· σοὶ εἶσι, πρόσχε τῷ σώματι αὐτῶν,
καὶ μὴ ἰλαρώσης πρὸς αὐτάς τὸ πρόσωπόν σου.

D Ἐκδοῦ θυγατέρα, καὶ ἔσθι τετελεσμένον ἔργον μέγα,
καὶ ἀνδρὶ συνετῷ δώρησαι αὐτήν.

Θυγάτηρ πατρὶ ἀπόκρυφος· ἀγρυπνία, καὶ ἡ μί-
ρμα αὐτῆς ἀπιστία ὕπνον· ἐν νεότητι, μὴ ποτε
παρακμάσῃ· καὶ παρακμήσῃ, μὴ ποτε μισηθῇ·
ἐν παρθενίᾳ, μὴ ποτε βεβηλωθῇ, καὶ ἐν τοῖς πατρι-
κοῖς αὐτῆς ἔγκυος γένηται· καὶ μετὰ ἀνδρὸς οὕσα,
μὴ ποτε παραβῇ.

Θυγάτηρ φρονιμῆ κληρονομήσει ἀνδρα αὐτῆς.

Θυγάτηρ εὐσχήμων καὶ τὸν ἀνδρὸς ἐντραπήσεται,
Βούλομαι οὖν νεώτερας γαμεῖν, τεκνοποιεῖν, οὐ-
χοδεσποτεῖν, μηδεμίαν ἀφορμὴν διδόναι τῷ ἀντιπα-
μένῳ λοιδορίας χάριν.

Θυγάτηρ ἀλλότριον κτήμα ὑπάρχει τῷ πατρί.

Γαμβρόυ ὁ μὲν ἐπιτυχῶν εὖρεν υἱὸν, ὁ δὲ ἀποτυ-
χὼν ἀπώλεσε καὶ θυγατέρα.

ΛΟΓΟΣ ΙΓ'.

Περὶ θυγατρὸς ἀσέμνου καὶ ἀκόσμου.

Ἐπὶ θυγατρὶ ἀδιατρέπτω στερέωσον φυλακὴν,
μήποτε ποιήσῃ σε ἐπιχάρμα ἐχθρῶν.

Θυγάτηρ ἐπὶ ἐλαττώσει γίνεται.

Πιτέρα καὶ ἄνδρα κατασχώνει ἡ θρασεῖα καὶ
ὑπὸ ἀμφοτέρων ἀτιμασθήσεται.

Θυγάτηρ ἀσχήμων ἀτιμίαν κατατρίψει.

ΛΟΓΟΣ ΙΖ'.

Περὶ γερόντων ἐν ἀρετῇ καὶ συνέσει κοσμου-
μένων.

Ἀπὸ προσώπου πολλοῦ ἐξαναστήσῃ, καὶ τιμῆ-
σεως πρόσωπον πρεσβυτέρου.

Ἐπερωτήσων τὸν πατέρα σου, καὶ ἀναγγελεῖ σοι,
τοὺς πρεσβυτέρους σου, καὶ ἐροῦσί σοι.

Ἐλάλησαν οἱ πρεσβύτεροι πρὸς Ῥοβοάμ, λέ-
γοντές οἱ Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ ἔση δοῦλος τῷ
λαῷ τούτῳ, καὶ δουλεύσεις αὐτοῖς, καὶ λαλήσεις
πρὸς αὐτοὺς λόγους ἀγαθοῦς· καὶ ἔσονται σοι δοῦ-
λοι πάσα; τὰς ἡμέρας. Καὶ ἐγκτέλιπε Ῥοβοάμ
τὴν βουλήν τῶν πρεσβυτέρων.

Ἀσφαλῆς τῶν πρεσβυτέρων ἡ εἰσθήγησις, τῇ
πολλῇ τοῦ βίου καὶ τῶν πραγμάτων πείρᾳ βοηθου-
μένη.

Ἐν πολλῷ χρόνῳ σοφία, ἐν δὲ μακρῷ βίῳ ἐπι-
στήμη.

Στέφανος καυχήσεως γῆρας, ἐν δὲ ὁδοῖ· δικαιο-
σύνης εὐρίσκεται.

Δόξα πρεσβυτέρων πολιᾶ.

Στέφανος γερόντων τέκνα τέκνων.

Πολιά ἐστὶ φρόνησις ἀνθρώποις, καὶ ἡλικία γη-
ρως βίῳ; ἀκηλίδωτος.

Γῆρας; λεόντων κρείσσον ἀκμαίων νεδρῶν.

Ἐν πλήθει πρεσβυτέρων στήθι· καὶ εἰ τις σοφός,
προσκαλλήθητι αὐτῷ.

Μὴ ἀστόχει διηγῆματος γερόντων· καὶ γὰρ αὐτοὶ
ἔμαθον παρὰ τῶν πατέρων αὐτῶν.

Μὴ ἀτιμάσῃς ἄνδρα ἐν γῆρᾳ αὐτοῦ, καὶ γὰρ καὶ
ἐξ ἡμῶν γηράσκουσιν.

Στέφανος γερόντων πελοπερία, καὶ τὸ καύχημα
αὐτῶν φόβος Κυρίου.

Ἦς ὥρατον πολιαῖς κρίσις, καὶ πρεσβυτέροις
ἐπιγνώσθαι βουλήν! Ἦς ὥρατα γερόντων σοφία καὶ
δεδοξασμένοις διανοήματα βουλῆς!

Ὅτε ἦς νεώτερος, ἐζώνυες σεαυτὸν· ὅταν δὲ
γηράσῃς, ἐκτενεῖς τὰς χεῖράς σου, καὶ ἄλλος σε
ζῶσει.

Ἦδὼν το ἀρχαῖότητι διαφέρων αἰδέσιμον.

Πλέον τῷ ὄντι τῆς ἐπὶ θριβί λευκότητος εἰς
πρεσβυτέρους ἅπασι τὸ ἐν φρονήσει πρεσβυτε-
ρῶν.

Διαφέρει τοῦ νηπίου καθ' ἡλικίαν οὐδὲν ὁ ταῖς
φρεσὶ νηπιᾶζων.

Solonia. Generum nactus, filium invenit : nactus
autem malum generum, filiam etiam perdidit.

SERMO XVI [al. CXXXIII].

De filia minime honesta et immodesta.

Eccli. XLII. Filiae inquietæ pone custodem, i. e.
gaudio afficias inimicos tuos.

Filia (alias additur fatua) minoris venit æti-
manda.

Ibid. Audax et impudens patrem et virum dede-
corat, et ab utroque vituperabitur.

Ibid. XXII. Filia sine verecundia infamiam delebit.

SERMO XVII. [al. CLIIII].

De senibus virtute et prudentia ornatis.

Lev. XIX. Cans assurgendum est, et seniori ho-
nor habendus est.

Deut. Interroga patrem tuum, et annuntiabit,
seniores tuos, et dicent tibi.

II Reg. II; II Paral. X. Locuti sunt ad Ro-
boam seniores in hunc modum : Si hodierno die
fueris servus populi hujus, eique servieris, et bo-
nis et humanitatis plenis verbis locutus fueris, illi
futuri sunt in perpetuum servi tui. Sed **155** Ro-
boam consilium seniorum non est secutus.

Scholion. Tuta est seniorum doctrina, et con-
siliium longo vitæ et rerum usu adjutum et firma-
tum.

Job XII. In diuturnitate temporis sapientia, at
in longa vita scientia est.

Prov. XVI. Glorificationis corona senectus, quæ in
viis justitiæ reperitur.

Gloria senum cani sunt.

Corona senum liberi liberorum.

Sap. IV. Canities est prudentia hominibus; et
senilis ætas, vita nulla labe contaminata.

Hippothontis. Leonis senectus præstantior est
hinnulorum juvena.

Sirach. Multitudinî senum acquiesce, ac ei qui
sapiens est agglutinare.

Ne repudiato narrationes majorum natu; nam
illi a patribus suis didicerunt.

Noli contemnere quemquam in senectute; etenim
ex vobis etiam sunt qui futuri sint senes.

Corona senum magnus rerum usus, et gloriatio
C ipsorum Dei metus.

Quam decorum est canities judicium, et majoribus
natu nosse consilia! Quam pulchra est senum sa-
pientia, et ætate evectos quam decet consiliorum
intelligentia!

Joan. XXI. Cum juvenis esses, cingebas teipso;
cum autem senueris, extends manus tuas, et alius
te cinget.

S. Basilii. Quidquid vetustate excellit venera-
bile est.

Senilis animi habitus et matura prudentia re-
vera præstantior vel capillorum canities, quæ in
omnibus ætate provecctis reperitur.

Nihil interest inter ætate puerum et eum qui
mente pueros imitatur:

Theologi. Mellior est canities cum prudentia conjuncta, quam juvenus inerudita.

Magnum usum rerum et experientiam tempore collegimus, ex qua nascitur sapientia.

Non decent senes puerilia ludicra.

S. Chrysost. et Sap. iv. Canities non capilli albi, sed animi virtus.

Nec juvenem criminare, neque senem laudare; neque enim in ætatis, sed in animi differentia virtus et vitium consistit.

Non ætatum differentiam novit universitatis Deus; sed pietatem solam et rerum divinarum studium a nobis requirit: quod si hæc in juvene repererit, multis hunc antepont senibus.

Senectus et paupertas duo sunt curatu difficilia.

Philonis. 156 Vere senex non ex temporis longinquitate, sed ex laudabili et perfecta vita spectatur.

Juvenili vitæ quæ in rerum actione versatur, senilis succedit præstantissima et sacratissima, eaque in rerum contemplatione cernitur, cui quasi gubernatori a se misso Deus gubernacula in manus tradidit, tanquam idoneo qui possit terrena gubernacula tenere; nam sine contemplatione et scientia nihil in rebus agendis honestum est.

Evagrii. Tum florescit animus ad scientiam percipiendam, cum robor corporis diuturnitate temporis marcescit.

Niti. Capillus albus factus animam hinc abituram testatur et clamat.

Symeon. Neque cuivis seni fidendum est, neque quisvis omnino juvenis repudiandus. Fieri enim potest, ut opinor, ut et juvenus temperans sit, et senectus sæpe officium negligat.

Plutarch. Hiems tegumentum, senectus doloris vacuitatem requirit.

Solon. Solon senectutem portum malorum esse dicebat, quod ad eam omnia confugiant.

Phavorini. Qui sibi voluptatem reprimit, sapiens, qui repressione non indiget, beatus est: senectus ad utrumque (vel in senectute est utrumque). (*Desunt quædam.*)

SERMO XVIII.

De senibus inhonestis et imprudentibus.

Eccli. xxv. Senem adulterum intellectu carentem ex animo odi.

I Cor. xiv. Fratres, ne sitis puerili mente, sed vitiis pueros imitamini, at mente perfecti estote.

Hebr. v. Tardi facti estis ad audiendum. Etenim qui propter diuturnitatem temporis debuistis esse magistri, rursus doctore egetis, qui vos doceat quæ sint divinorum oraculorum principia et elementa, talesque estis qui lacte egetis, non etiam solido cibo: quisquis autem lacte utitur justitiæ rationis imperitus est, quod puer sit. Solidus vero cibus est perfectorum qui per habitum sensus habent exercitatos ad discernendum mala a bonis.

Kρείσσον παλιὰ μετὰ φρονήσεως ἀπαιτεύτου νεότητος.

Πολλὴν ἐμπειρίαν τῷ χρόνῳ συνελέξαμεν, ἐξ ἧς σοφία γίνεται.

Οὐχ ὠρατον γῆρας παιδῶν ἀθύρματα.

Παλιὰ οὐ τρίχες λευκαὶ, ἀλλὰ ψυχῆς ἀρετὴ.

Μὴ τὸν νέον διδάβαλλε, μηδὲ τὸν γεγηρακὸτα ἐπαινέι· οὐτε γὰρ ἐν τῇ διαφορᾷ τῆς ἡλικίας ἀρετὴ καὶ κακία, ἀλλ' ἐν τῇ διαφορᾷ τῆς γνώμης.

Οὐκ οἶδεν ἡλικίας διαφορὰν ὁ τῶν ὧλων θεός· ἀλλ' εὐσέβειαν μόνην καὶ φιλοθεῖαν ζητεῖ, καὶ εὖρη ταύτην ἐν νέῳ, πολλῶν τοῦτο προτίθησι προσουτέρων.

Γῆρας καὶ πενία δύο πράγματα δυσθεράπευτα.

B

Ὁ ἀληθεὶς προσβύτερος οὐκ ἐν μήκει χρόνου, ἀλλ' ἐν ἐπαινετῷ καὶ τελειῷ βίῳ θεωρεῖται.

Μετὰ τὸν ἐν νεότητι πρακτικὸν βίον ὁ ἐν γῆρα θεωρητικὸς βίος ἀριστερός καὶ ἱερώτατος· ὅν οἱ κυβερνήτην παραπέμφας ὁ θεός, ἐνεχείρισε τοῖς οὐρανοῖς, ὡς ἱκανὸν πηδαλιουχεῖν τὰ ἐπίγεια· χωρὶς γὰρ θεωρίας ἐπιστημονικῆς οὐδὲν τῶν πραττομένων καλόν.

Ἄσθει πρὸς ἐπιστήμην ψυχῆ, ὅποτε ἐκ τοῦ σώματος ἀκμαὶ χρόνου μήκει μαραινόντας.

C

Θρῖξ λευκασμένη τὴν ἐντεῦθεν τῆς ψυχῆς ἀποδημίαν βοᾷ καὶ διαμαρτύρεται.

Οὐτε πάνυ γῆρα θαρραῖν, οὐτε νεότητα χρῆ πάντας ἀποδοκιμάζειν. Ἐνὶ γὰρ, οἶμαι, καὶ σωφρονεῖν τὴν νεότητα, καὶ γῆρας πολλάκις πρὸς τοῦ καθήκοντος ἀμελεῖν.

Ὁ μὲν χειμῶν σκέπη, τὸ δὲ γῆρας ἀλυπία δέεται.

Σόλων τὸ γῆρας ἔλεγεν ὄρυον εἶναι κακῶν, εἰς αὐτὸν γοῦν πάντα καταφεύγει.

Ἡθονῆς ὁ μὲν εἰργόμενος σοφός· ὁ δὲ μὴ δεόμενος μακάριος· τὸ δὲ γῆρας πρὸς ἀμφοτέρω.

ΛΟΓΟΣ ΙΗ'.

D

Περὶ γέροντων ἐν ἀνοίᾳ καὶ κακίᾳ βιούντων.

Ἐμίσησεν ἡ ψυχὴ μου γέροντα μοιχόν, ἐλαττώμενον σύνεσιν.

Ἄδελφοί, μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσίν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε, ταῖς δὲ φρεσὶ τέλειοι γίνεσθε.

Νωθροὶ γεγόνατε ταῖς ἀκοαῖς. Καὶ γὰρ ὀφείλοντες εἶναι διδάσκαλοι διὰ τὸν χρόνον, πάλιν χρεῖαν ἔχετε τοῦ διδάσσεσθαι ὑμᾶς, τίνα τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχῆς τῶν λογίων τοῦ θεοῦ, καὶ γεγόνατε χρεῖαν ἔχοντες γάλακτος, καὶ οὐ στερεᾶς τροφῆς· πᾶς γὰρ ἔμετέχων γάλακτος ἀπειροσ λόγου δικαιοσύνης· νηπιός γάρ ἐστι. Τελείων δὲ ἡ στερεὰ τροφή, τῶν διὰ τὴν ἔξιν τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασμένα ἔχόντων πρὸς διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ.

Διαφέρει τοῦ νηπίου καθ' ἡλικίαν οὐδὲν ὁ ταῖς **A**
φρεσι νηπιῶζων.

Ὅτῳ τινος ἐν νεότητι πρὸς τὰ τῆς σαρκὸς πάθη
κατολισθήσαντας, καὶ μέχρι πολιᾶς αὐτῆς διὰ συνή-
θειαν τοῦ κακοῦ ταῖς ἀμαρτίας παραμέναντας.

Δισχρὸν τὴν μὲν ἡλικίαν παρακμάσαι, μὴ παρα-
κμάσαι δὲ τὴν ἀσέλγειαν.

Παιδεύεται τι καὶ πολιᾶ, καὶ οὐ παντὶ τὸ γῆρας,
ὡς εἰκεν, εἰς σύνεσιν ἀξιόπιστον.

Ὅταν οὖν καὶ γέρων τὰ νεότητος νοσῆ, ὑπερ-
βολὴ κακίας ἐστὶ· καὶ οὐδὲ ἐν νεότητι οὗτος ἀπο-
λογίαν ἔχει· οὐ γὰρ δυνατὸς λέγειν· Ἀμαρτίας νεό-
τητός μου καὶ ἀγνοίας μου μὴ μνησθῆς. Μὴ τοῖσιν
διὰ τῶν ἐν γῆρα γινόμενων ἀποστερήσης σεαυτὸν
καὶ τῆς τῶν ἐπὶ νεότητι ἀμαρτημάτων συγγνώμης.

Τοὺς αἰῶνα πολὺν τριψάντας ἐν τῇ μετὰ σώμα-
τος ζωῇ δέχα καλοκαγαθίας, πολυχρόνιους παῖδας
λεκτέον, μαθήματα πολιᾶς ἀξια μηδέποτε παιδεύ-
θέντας.

Μέχρι τίνος ἡμεῖς οἱ γέροντες εἶμι παῖδες ἐσμεν,
τὰ μὲν σώματα χρόνου μήκει παλαιῶ, τὰς δὲ ψυχὰς
ὅπ' ἀναισθησίας κομιδῇ νήπιοι;

Γέρων ἀνόητος, ὡσπερ τρίβων παλαιός, εἰς οὐδὲν
ἔστιν εὐθετος.

Διογένης ἰδὼν γραῦν καλλωπιζομένην, εἶπεν· Εἰ
μὲν πρὸς τοὺς ζῶντας, πεπλάνησαι· εἰ δὲ πρὸς τοὺς
νεκρούς, μὴ βράδυνε.

Ἔστι που σύνεσις νέων, καὶ γερόντων ἀσυνεσία·
χρόνος γὰρ οὐ διδάσκει φρόνησιν, ἀλλὰ φύσις καὶ
ὁρθὴ βίαιτα.

ΛΟΓΟΣ ΙΘ'.

Περὶ νέων παιδείᾳ καὶ συνέσει κοσμουμένων.

Ὁ δὲ Ἰησοῦς υἱοῦ Ναυῆ νέος οὐκ ἐφεπορεύετο
ἐκ τῆς σκητῆς τοῦ μαρτυρίου.

Καί γε, νεώτερος ὑμῶν ὢν, οὐκ εἶμι ἀσυνετώτερος
ὑμῶν. Νεώτερος μὲν εἶμι ἐπὶ χρόνῳ, ὑμεῖς δὲ ἔστε
πρεσβύτεροι· διὸ ἡσύχασα, φοβηθεὶς ἀναγγεῖλαι
ὑμῖν τὴν ἐκτουτοῦ ἐπιστήμην. Εἶπα δὲ, ὅτι οὐχ ὁ
χρόνος ἐστὶν ὁ λαλῶν· ἐν πολλοῖς δὲ ἔτεσιν οὐκ ὄ-
δασι σοφίαν· ἀλλὰ πνεῦμά ἐστιν ἐν βροτοῖς, πνοὴ
δὲ Παντοκράτορός ἐστιν ἡ διδάσκουσα μὲ. Οὐ γὰρ
οἱ πολυχρόνιοι εἰσι σοφοί, οὐδὲ οἱ γέροντες εἰδασί
κρίμα.

Ἐν τίνι κατορθώσει νεώτερος τὴν ὁδὸν αὐτοῦ;
Ἐν ἐπὶ φυλάξασθαι τοὺς λόγους σου.

Κόσμος· νεανίας σοφία.

Εὐφραίνου, νεανίσκα, ἐν ἡμέραις νεότητός σου,
καὶ ἀγαθυνάτω σε ἡ καρδία σου· καὶ περιπάτει ἐν
ὁδοῖς καρδίας σου ἄμωμος, καὶ ἐν ὁράσει ὀφθαλ-
μῶν σου· καὶ γινώθι ὅτι ἐπὶ πᾶσι τούτοις ἀξί σε ὁ
Θεὸς εἰς κρίσιν.

Εἶπον οἱ πρεσβύτεροι πρὸς Δανιὴλ· Δεῦρο κάθισον
ἐν μέσῳ ἡμῶν, καὶ ἀπαγγεῖλον ἡμῖν, ὅτι σοι ἔδω-
κεν ὁ Θεὸς τὸ πρεσβυτέριον.

Τέκνον, ἐν νεότητι σου ἐπίλεξαι παιδείαν, καὶ

S. Basilii. Nihil interest inter aetatem puerilem
et mentem pueros imitantem.

Novi quosdam qui cum in juventute in carnis
vitiis prolapsi essent, in eis propter consuetudinem
ad canos usque perseverarunt

Theologi. Turpe est aetatis vigorem deferbuisse,
liddinem autem non deferbuisse.

S. Chrysost. Discit aliquid etiam canities, nec
cujusvis senectus prudentiae satis nacta esse videri
debet.

157 S. Chrysost. Ergo cum senex liadem qui-
bus juvenus morbis laborat, maximum vitium est,
ac ne de juventute quidem excusationem habet,
neque enim illa potest dicere: Peccata juventutis
meae et ignorationes meas ne memineris. Vide igitur
ne propter senilia facta juvenilium peccatorum
venia te privet.

Philonis. Qui multum aevi in vita corporis con-
triverint sine ulla virtute et probitate, eos longi
temporis pueros appellare licet, ut qui nullis di-
sciplinis eruditi sint senectute dignis.

Quousque tandem nos senes adhuc pueri eri-
mus, corporibus quidem propter temporis longin-
quitate veteres, animis autem propter ignorantiam
et hebetudinem admodum pueri?

Plutarchi. Senex stultus, quemadmodum lacerna
vetusta, nulli rei est aptus.

Diogenes. Diogenes, anum comptam conspicatus,
Si, inquit, ad vivos, falsa es; sin ad mortuos, ne
cunctare.

Philemonis. Reperiuntur aliquando juvenes saga-
ces, et senes hebetes; tempus enim prudentiam
non docet, sed natura et recta institutio.

SERMO XIX [a'. CLI].

De juvenibus eruditione et prudentia ornatis.

Num. xxvii; Eccli. xlvi. Jesus, Nave filius, juve-
nis cum esset, non egrediebatur de testimonii ta-
bernaculo.

Job xxxii. Etsi vobis sum junior, non tamen
hebetior. Junior sum tempore, vos autem seniores;
itaque me continui, veritus vobis explicare quae
sciebam. Illud autem cogitabam, tempus non loqui
solere, atque non in multis annis sciri sapientiam,
sed esse spiritum in mortalibus, aspirationemque
D Omnipotentis esse quae me doceat; neque enim
longaevi qui sunt, iidem sapientes sunt, nec senes
dijudicandi rationem norunt.

Qua in re adolescentiores vitae institutum emen-
dahunt? Si tuis sermonibus parebunt.

Adolescentium ornatus sapientia est.

Solomon. Eccles. ii. Dum juvenis es, laetare, et
animo tuo obsequere, instituta cordis tui sine cu-
jusque reprehensione, et quae viderint oculi tui,
sequere. Sed illud scito fore, ut de his omnibus
Deus te in judicium vocet suum.

Dan. xiii. Dixerunt seniores Danieli: Age, con-
side in medio nostrum, ac declara nobis quantam
tibi senilem prudentiam largitus sit Deus.

Sirach vi. Fili, in aetate juvenili collige eruditionem

nem, et quasi arans et serens ad eam accede, illiusque optimos fructus **158** expectato.

Fili, florem ætatis tuæ tutum conservato.

Ignatii; Theophori (1). Samuel cum adhuc parvus esset, videns est vocatus ac in prophetarum numerum cooptatus. Daniel adhuc juvenis senes quosdam judicio damnavit, eosque non seniores, sed perditos, libidinosos esse demonstravit. Jeremias cum juventutis causa eam quam Deus ei tradebat, prophetandi provinciam recusaret, a Deo illa audit: Te juniorem esse ne dicito; ad quoscunque enim te misero, proficisceris. Salomon autem ille sapiens cum duodecim haberet annos, magnam quæstionem de ignoratione mulierum non agnoscentium suos liberos dijudicavit. David propheta simul et rex adolescentulus adhuc a Sa- **B**

I Petr. Juniores, subjecti estote senioribus.

S. Basilii. Non enim ætate juvenis, sed qui animo imperfecto est junior dicitur.

Theologi. Si quis juvenis est, adversus cupiditates et perturbationes fortis sit, tantamque ex ipsa juventute capiat utilitatis, ut juniorum perturbationibus non serviat, sed senilem prudentiam in vigenti corpore exerceat, et id erit gratia dignam majore, quam qui in Olympiis coronantur.

Optimum est juvenem vel ante tempus temperantem esse.

Juvenis es, sta contra motus animi perturbatos; cum baptismatis auxilio in Dei aciem fac adnumereris; contra Goliath gere te fortiter; assume mille aut decem millia: ad hunc modum fructum percipito juventæ.

Plutarchi. Plutarchus juvenes hortabatur ut hæc tria habere curarent: in animo temperantiam, in lingua silentium, in ore autem pudorem.

SERMO XX [*al.* CLII].

De juvenibus in imprudentia et ignoratione vitam degentibus.

III Reg. xii. Deliberavit Roboam cum adolescentulis æqualibus suis, qui circumstabant illum: Quid, inquit, mihi consultitis, ut respondeam huic populo, et illis qui hæc oratione apud me utentur: Jugum quod pater tuus nobis imposuit, levius facito? Illi responderunt: His verbis, inquit isti, populo respondebis: Parvitas mea lumbo patris mei crassior est; et nunc pater meus gravi jugo vobis imperavit, ego gravius imponam vobis; pater meus flagellis vos castigavit, ego vos scorpionibus castigabo.

Scholium. Audaci atque superbo consilio juvenum **159** dum paret Roboam, subjectos ad deficiendum et rebellandum præparavit.

Prov. xii. Stultitia appensa est cordi juvenum, virga autem et castigatio sunt procul ab eis.

Eccle. ii. Juventus et iniquitas nihil aliud sunt quam vanitas.

(1) *Ir* epist. ad Magnesianos.

ὡς ἀποτριῶν καὶ σπαίρων πρόσελθε αὐτῇ· καὶ ἀνάμενε τοὺς ἀγαθοὺς καρποὺς αὐτῆς.

Τέκνον, ἀκμὴν ἡλικίας σου συντήρησον ἀσφαλῆ.

Ὁ Σαμουὴλ, παιδάριον ὢν, ὁ βλέπων ἐκλήθη, καὶ τῷ χορῷ τῶν προφητῶν ἐγκατελέχθη. Δανιὴλ νέος ὢν, ἐκρίνεν ἑμογέροντάς τινας, θεΐζας ἐξώλει αὐτοὺς καὶ οὐ πρεσβυτέρους εἶναι. Ἱερεμίας διὰ τὸ νέον παραιτούμενος; τὴν ἐγχεριζομένην αὐτῷ περὶ τοῦ Θεοῦ προφητεῖαν, ἀκούει· Ἐ Μὴ λέγε, Νεώτερός εἰμι· διότι πρὸς πάντας οὓς ἐβν ἐξαποστελῶ σε, πωρεύσῃ. Ὁ Σολομῶν δὲ ὁ σοφός, δυσκαίδειε τυχάνων ἐτών, συνῆκε τὸ μέγα τῆς ἀγνωσίας τῶν γυναικῶν ἐπὶ ταῖς σφετέρους τέκνοις ζήτημα. Δαυὶδ, ὁ προφήτης ὁμοῦ καὶ βασιλεὺς, μεϊράκιον χρίεται ὑπὸ Σαμουὴλ εἰς βασιλείαν.

Νεώτεροι, ὀποτάγητε πρεσβυτέροις.

Οὐ γὰρ τὴν ἡλικίαν νέος, ἀλλ' ὁ τὴν ψυχὴν ἀπλή, νεώτερος λέγεται.

Νέος τίς ἐστι; κατὰ τῶν παθῶν ἀνδριζέσθω, καὶ τοσοῦτον ἀπολαύτω τῆς νεότητος, τὸ μὴ νεωτέρων παθεῖν, ἀλλὰ πρεσβυτικὴν φρόνησιν ἐν ἀκμαίῳ τῷ σώματι ἐξασκείτω, καὶ χάρις ἔσται τῇ νίκῃ πλέον ἢ ἐν Ὀλυμπίοις στεφανοῦμενοι.

Κράτιστον τὸν νέον καὶ πρὸ ὥρας σωφρονεῖν.

Νέος εἶ; στήθι κατὰ τῶν παθῶν· μετὰ τῆς τοῦ βαπτίσματος συμμαχίας εἰς Θεοῦ παράταξιν ἀριθμηθῆτι· ἀρίστευσον κατὰ τοῦ Γολιάθ· λάβε τὰς χιλιάδας, ἢ τὰς μυριάδας. Οὕτω τῆς ἡλικίας ἀπέλαυσον.

Πλούταρχος παρεκλεύετο τοῖς νέοις, τρία ταῦτα ἔχειν· ἐπὶ μὲν τῆς γνώμης σωφρονεῖν, ἐπὶ δὲ τῆς γλώσσης σιγῆν, ἐπὶ δὲ τοῦ προσώπου αἰδῶ.

ΛΟΓΟΣ Κ'.

Περὶ νέων ἐν ἀφροσύνῃ καὶ ἀγνοίᾳ ζῶντων.

Συμβουλευσατο Ῥοβοὰμ μετὰ τῶν παιδάριων τῶν ἐκτραφέντων μετ' αὐτοῦ, τῶν παρεστηκότων πρὸ προσώπου αὐτοῦ, ἐπεὶ εἶπεν αὐτοῖς· Τί ὁμεῖς συμβουλευέτέ μοι; καὶ ἀποκριθῶ τῷ λαῷ τούτῳ καὶ τοῖς λαλοῦσι πρὸς με· Κούφισον ἀπὸ τοῦ κλοιστοῦ, οὐ βίωκεν ὁ πατήρ σου ἐφ' ἡμᾶς. Καὶ ἐλάλησαν πρὸς αὐτὸν λέγοντες· Τάδε λαλήσεις τῷ λαῷ τούτῳ· Ἡ μικρότης μου παχυτέρα τῆς ὀσφύος τοῦ πατρὸς μου ἐστὶ· καὶ νῦν ὁ πατήρ μου ἐπέτασεν ὁμῖν ἐν κλοιστῷ βαρεῖ, καὶ γὰρ προσθήσω ἐπὶ τὸν κλοιστὸν ὁμῶν. Ὁ πατήρ μου ἐπαίδευσεν ὁμᾶς ἐν μάστιγι, καὶ γὰρ παιδεύτω ὁμᾶς ἐν σκορπίοις.

Τῇ θρασεῖα καὶ ὑπερηφάνῳ συμβουλίᾳ τῶν νέων πισθεῖς Ῥοβοὰμ, ἀφηνείασαι τῆς βασιλείας; περισκεύασαι τοὺς ὑπηκόους.

Ἄνοια ἐξῆπται καρδία νέου· ῥάβδος δὲ καὶ παιδεία μακρὰν ἀπ' αὐτοῦ.

Ἡ νεότης καὶ ἡ ἀνομία μεταίτητος.

Φύσει ἀβρώστημα τοῦτο νέος, κουφότητι γνῶμης ἄ
 ἔχειν ἤδη νομίζουσι τὰ ἐλπισθέντα· ὅταν γάρ ποτε
 ἡσυχίας λάθωσιν, ἢ ἔρημίας νυκτερινῆς, ἀναπλάτ-
 τουσιν ἑαυτοῖς φαντασίας ἀνυποστάτους, τῇ εὐκολίᾳ
 τῆς γνῶμης ἐπὶ πάντα φερόμενοι, ὑποτιθέμενοι
 περιφανείας βίου, γάμους λαμπροῦς, εὐπαιδείαν,
 γῆρας βαθύ, τὰς παρὰ πάντων τιμάς· εἶτα μηδα-
 μού στῆναι τοῖς λογισμοῖς δυνάμενοι, ὑποφυσῶν-
 ται, καὶ ὑπὸ τῆς ἀνοίας ἀπολαύειν δοκοῦσι τῶν
 ἐλπισθέντων, ὡς ἤδη παρόντων, καὶ ἐν ποσὶ κειμέ-
 νων αὐτοῖς.

Κοῦφον ἡ νεότης, καὶ εὐκίνητον πρὸς τὰ φαῦλα,
 ἐπιθυμῖαι δυσκἀθεκτοί, ὄργαι θηριώδεις, προπέ-
 τεται, ὕβρις, ὑπερφηανία, καὶ φουσιώσεις, σύντροφα
 τῇ νεότητι πάθη, φθόνοι πρὸς τὸ ὑπερέχον, ὑποφύλα
 πρὸς τὸ οἰκτεῖον· μυρίων κακῶν ἐσμὸς συνέζευκται
 τῇ νεότητι· ὧν πάντων ἀνάγκη ἀπολαύειν τοὺς ἀρ-
 χομένους, διότι τὰ τῶν ἀρχόντων κακὰ συμφορὰ
 τοῖς ἀρχομένοις γίνεται.

οροπτερα quod magistratum vitis subjectis importent calamitatem.

Εὐρίπιστον ἡ νεότης, καὶ βραδίως ταῖς καναῖς τῶν
 ἐπιπέδων μετεωριζόμενον. Εἰ δὲ καὶ ἐξουσίας ὑπερ-
 οχὴ προσεῖη, μείζων μὲν ἡ κουφότης, εἰ; μείζονα
 δὲ ἀνοίαν καὶ πτώσιν, ὡς τὰ πολλὰ προχωρεῖ.

Εὐρίπιστος ἡ νεότης, καὶ πρὸς κακίαν ὀξύρρο-
 πος· διαφοροῖς γὰρ παθημάτων περικλύζεται κύ-
 μασι. Δεῖται τοίνυν τοῦ πεδηγοῦντος, καὶ πρὸς τοὺς
 λιμένας διευθύνοντος.

Τὶ σαρκὸς εὐπαθούσης καὶ νεότητος περιφερομέ-
 νης ἀφρονέστερον;

Νεότης βράσματα χρόνου.

Πρὸς θυμὸν καὶ πρὸς ἐπιθυμίας εὐεμπτωτος
 μᾶλλον ἐστὶν ὁ νέος· διὸ καὶ πλείονος δεῖται τῆς
 φυλακῆς, σφοδρότερου τοῦ χαλινοῦ, ἀσφαλεστέρου
 τοῦ τοιχείου καὶ τοῦ κωλύματος.

Ἡ πολιὰ τότε ἐστὶν αἰδέσιμος, ὅταν τὰ τῆς πο-
 λιᾶς πρᾶξι· ὅταν δὲ νεωτερίζῃ τὰ τῶν νέων, κατα-
 γλαστοτέρα ἐσται.

Ἐπὶ παντὸς ὡς ἐπὶ πολὺ πράγματος ἐπισφαλῆς
 σύμβουλος ἡ νεότης, καὶ οὐκ ἂν τις εὖροι κατορ-
 θωθὲν τι βραδίως τῶν σπουδῆς ἀξίων, ᾧ μὴ καὶ
 πολιὰ συμπαραλήφθη πρὸς κοινωνίαν τοῦ σκέμ-
 ματος.

Νεότης μετ' ἐξουσίας αὐτοκρατοῦς ὄρμαῖς ἀκα-
 θέκτοις χρωμένη, κακὸν δύσμαχον γίνεται.

Νεότης πονεῖν οὐκ ἐθέλουσα, πρὸς τὸ γῆρας κα-
 κοπραγεῖ.

ΛΟΓΟΣ ΚΑ'.

Περὶ δεσποτῶν χρηστῶν.

Εἰ ἐφαύλισα κρίμα θεράποντός μου ἢ θεραπείνης
 κρινόμενον αὐτῶν παρ' ἐμοῦ· πότερον οὐχ ὧ; ἐγὼ
 ἐγέννησα ἐν γαστρὶ, καὶ ἐκείνοι γεγόνασιν; Γεγό-
 ναμεν δὲ ἐν τῇ αὐτῇ κοιλίᾳ. Εἰ δὲ καὶ πολλάκις εἶ-
 πον αἱ θεράπαιναι μου· Τίς ἂν δὴν ἡμῖν τῶν σαρκῶν
 αὐτοῦ ἐμπλησθῆναι; λίαν μου χρηστοῦ αὐταῖς
 ἐντος.

S. Basilii. Juventutis naturale vitium hoc est, ut
 propter levitatem consilii ea se habere jam arbi-
 trentur quæ spe concupierunt; cum enim quies-
 cunt, aut noctu soli sunt, fingunt sibi visa
 quæ nusquam sunt, facilitate ingenii per om-
 nia cogitationem circumferentes, splendoribus sibi
 vitæ conditiones proponunt, magnificas nuptias,
 liberorum felicem procreationem, senectutem lon-
 gam, ac honores sibi ab omnibus deferendos: deinde cum
 nusquam cogitatione consistere possint, inflantur,
 ac præ stultitia speratis se frui putant, tanquam præ-
 sentibus et ante pedes positis.

Juventus est levis et ad improbitatem proclivis;
 cupiditas effrenata, belluarum ira, temeritas, inju-
 ria, superbia, et inflationes, magnique spiritus,
 congenita et collita mala juventutis hæc sunt:
 invidiæ adversus rem excellentem, suspiciones de
 familiaribus. Denique malorum tanquam examen
 juventuti connexum et copulatum est, quorum om-
 nium fructum necesse est in subjectos redundare;

Juventute nihil mobilius, et facile vana spe effr-
 tur: quod si potestatem summam adipiscatur,
 tum levitas major sit, tum in majorem stultitiam
 et ruinam sere progreditur.

Mobilissima juvenus, et ad vitia propensa; di-
 versis enim perturbationum fluctibus agitur. Eget
 igitur ductore, qui ad portum recta deducat.

Theologi. Quid insipientius corpore bene consti-
 tuto ac deliciis affluente? aut juventute errante et
 nullis certis sedibus consistente?

Juventus temporis est æstus.

S. Chrysost. Ira et cupiditatibus facilius juvenes
 ducuntur et vincuntur: quare majorem quamdam
 custodiam requirunt, ac frenum durius, parietes et
 claustra tutiora.

Canis tum demum venerabiles existunt cum quæ
 canis digna sunt, sunt: cum autem juveniles se
 gerunt senes, majore risu quam juvenes digni
 erunt.

Greg. Nyss. In omni sere negotio periculosa sunt
 160 adolescentium consilia, nec facile reperias
 qui aliquid recte gesserint rerum magnarum, qui-
 bus canis non fuerint ad considerationis comuni-
 onem adhibiti.

Philonis. Juvenis summam potestatem adeptus,
 cupiditatibus utens effrenatis, malum sit inexpu-
 gnabile.

Juvenis laborem recusans in senectute miser et
 calamitosus est.

SERMO XXI [al. CXVI].

De bonis et benignis dominis.

Job xxxi. Si perverti judicium servi aut servæ,
 cum apud me litigarent, an non ut ego in utero tui,
 sic illi fuerunt? Fuimus autem in eodem utero. Sin
 autem sæpe etiam dixerunt ancillæ meæ: Quis det
 nobis ut carnibus ejus expleamur? cum illis valde
 essem commodus et clemens.

Salomon. Vir bonus jumentorum suorum vitam miseratur. **A** Δίκαιο; οικτεῖρει ψυχὰς κτηνῶν αὐτοῦ.

Ne curiose quæras omnia quæ ab illis dicuntur : ne servum tuum audias tibi male precantem.

Eclli. xxi. Si est tibi verna, tanquam alter ipse sit, quia sanguine comparasti eum. Si tibi verna erit, eum diligit : si est tibi utilis et frugi, utere eo tanquam fratre ; quia anima tua illius opera egeluit.

Coloss. iii. Eadem, domini, illis facite, positus minis, quod intelligatis Dominum vestrum et illorum in cælo esse.

Ephes. vi. Justos et æquabiles præbete vos, domini, servis vestris, non ignorantes vos etiam Dominum habere in cælo.

Theologi. Omnibus mansuetus esto, si fieri potest ; multo magis autem proximis.

Philonis. Servis male institutis et insipientibus utilis est dominus formidolosus ; nam illius indignationes dum metuunt, vel inviti metu corriguntur.

Qui dicuntur domini opinione tantum, non jure tales nominantur.

Nullus ex procreatis vere dominus est, etiamsi imperium suum in omnes terras ultimas protulerit, sed solus est non falso dux et Dominus qui generatus non est.

SERMO XXII [at. CXVII.]

De improbis dominis.

Exod. xxi. Si quis percusserit oculum servi sui aut servæ, atque etiam excæcaverit, pro oculo eos C manumittet; sin autem dentem excusserit vel servo vel servæ, pro dentibus eos libertate donabit.

Si quis servum aut servam suam virga percusserit, et sub manibus illius moriatur, multa multabitur. Quod si supervixerit unum aut duos dies, non multabitur ; pecunia enim illius est.

161 Salomon. ii. Qui non diligenter obit familiam suam, pro hæreditate ventos possidebit.

Eclli. iv. Ne sis ut leo in domo tua, nec morosus in servos tuos, et subjectos tibi ne deprimito.

S. Basilii. Si male servum tuum tractaris, isque te relicto an fugerit, qua via quæres illum ?

Quem pater inique in servitutem redegit, ac servum tibi reliquit, dona eum libertate, et illi levio-rem feceris pœnam, et tibi veram paraveris libertatem.

SERMO XXIII [at. CXVIII.]

De frugi servis.

Salomon. Iram viri prudens servus mitigat. Servus intelligentia præditus dominis insipientibus dominabitur.

Servi sapientis prosperæ erunt actiones et instituta ejus recta.

Sapiens jucundus domino servus.

Εἰς πάντας τοὺς λόγους οὗς λαλήσουσι, μὴ θῆς καρδίαν σου, ὅπως μὴ ἀκούσης τοῦ δούλου σου κτερωμένου σε.

Εἰ ἐστὶ σοὶ οἰκέτης, ἔστω ὡς σὺ, ὅτι αἵματι ἐκτίσω αὐτόν. Εἰ ἐστὶ σοὶ οἰκέτης, ἀγάπησον αὐτόν · καὶ εἰ ἐστὶ σοὶ χρήσιμος, ἀγε αὐτόν ὡς ἀδελφόν · ὅτι ἡ ψυχὴ σου ἐπιδησῆσαι αὐτῷ.

Οἱ κύριοι, τὰ αὐτὰ ποιεῖτε πρὸς αὐτοὺς, ἀνέντας τὴν ἀπειλήν, εἰδότες ὅτι καὶ ὑμῶν καὶ αὐτῶν Κύριός ἐστι ἐν οὐρανῷ.

Οἱ κύριοι, τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δούλοις παρέχετε, εἰδότες ὅτι καὶ ὑμεῖς Κύριον ἔχετε ἐν οὐρανῷ.

B Πᾶσι μὲν ἴσθι χρηστὸς, εἰ τοῦτο σθένος · πλείω δὲ τοῖς ἔγγιστα.

Καὶ ἀναγῶγος καὶ ἀφροσὶν οἰκέταις φοβερὸς δεσπότης ὠφέλιμος. Τὰς γὰρ ἐπαναστάσεις αὐτοῦ δεδιδότες, ἀκοντες φεῶν νοουθετοῦνται.

Οἱ λεγόμενοι δεσπότες δόξῃ μόνον, οὐ πρὸς ἀλήθειαν ονομάζονται.

Κύριος γεννητὸς πρὸς ἀλήθειαν οὐδεὶς, κἂν ἀπὸ περάτων εἰς πέρατα τὴν ἡγεμονίαν ἀνάψῃται · μόνος δὲ ὁ ἀγέννητος ἀψευδῶς ἡγεμῶν.

ΛΟΓΟΣ ΚΒ΄.

Περὶ δεσποτῶν μοχθηρῶν.

Ἐάν τις πατάξῃ τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ οἰκέτου αὐτοῦ, ἢ τὸν ὀφθαλμὸν τῆς θεραπαίνης αὐτοῦ, καὶ ἐκεῖ φλώσῃ, ἐλευθέρους ἐξαποστελεῖ αὐτούς ἀνεὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ αὐτῶν. Ἐάν δὲ τὸν ὀδόντα τοῦ οἰκέτου αὐτοῦ, ἢ τὸν ὀδόντα τῆς θεραπαίνης αὐτοῦ ἐκκόψῃ, ἐλευθέρους ἐξαποστελεῖ αὐτούς ἀνεὶ τοῦ ὀδόντο, αὐτῶν.

Ἐάν τις πατάξῃ τὸν παῖδα αὐτοῦ ἢ τὴν παιδικὴν αὐτοῦ ἐν ῥάβδῳ, καὶ ἀποθάνῃ ὑπὸ τὰς χεῖρας αὐτοῦ, δίκην ἐκδικηθήσεται · ἐάν δὲ διαδύωσῃ ἡμέραν μίαν ἢ δύο, οὐκ ἐκδικηθήσεται. Τὸ γὰρ ἀργύριον αὐτοῦ ἐστίν.

Ὁ μὴ συμπεριφερόμενος ἐφ' ἑαυτοῦ οἰκῶ κληρονομήσει ἀνέμους.

Μὴ ἴσθι ὡς λέων ἐν τῇ οἰκίᾳ σου, καὶ φαντασικοπῶν ἐν τοῖς οἰκέταις σου, καὶ ταπεινῶν τοὺς ὑποχί- **D** ρίους σου.

Ἐάν κακώσης τὸν παῖδα σου, καὶ ἀπάρας ἀποδῆ, ἐν πολῇ ὀδῷ ζητήσεις αὐτόν ;

Ἄδίκως [f. ἀδίκως] καταδουλωσάμενος ὁ πατὴρ ἀφῆκέ σοι δούλον, ἕως αὐτῷ τὴν ἐλευθερίαν, κακέϊψ κούφοιραν ποιήσεις τὴν βάσανον, καὶ σεαυτῷ τὴν ἀληθινὴν ἐλευθερίαν παρασκευάσεις.

ΛΟΓΟΣ ΚΓ΄.

Περὶ δούλων χρηστῶν.

Θυμὸν ἀνδρῶν; πρᾶνθει θεράπων φρόνιμος.

Οἰκέτης νοήμων κρατήσῃ δεσποτῶν ἀφρόνων.

Οἰκέτου σοφοῦ εὐδοοὶ ἔσονται πράξεις, καὶ κατευθυνθήσονται αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ.

Οἰκέτης σοφὸς ἡδὺς δεσπότης.

Οικέται σφοδρὸ ἴδιος δεσπότης δανείσουσιν.

Γλυκύς ὁ ὕπνος τοῦ δούλου, εἴτε ὀλίγον, εἴτε καὶ πολὺ φάγεται.

Μὴ κακώσης οἰκέτην ἐργαζόμενον ἐν ἀληθείᾳ.

Οἰκέτην συνετὸν ἀγαπάτω σου ἡ ψυχὴ, καὶ μὴ στερήσης αὐτὸν ἐλευθερίας.

Οἰκέτη συνετῷ ἐλεύθεροι ὑπουργήσουσιν.

Οἱ δούλοι, ἀγαπάτε τοὺς κατὰ σάρκα κυρίου ὑμῶν, μετὰ φόβου καὶ τρόμου, ἐν ἀπλότῃ καρδίᾳ ὑμῶν, φοβούμενοι τὸν Κύριον, καὶ μὴ κατ' ὀφθαλμοδουλείαν, ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ὡς δούλοι Χριστοῦ, ποιῶντες τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐκ ψυχῆς, μετ' εὐνοίας, δουλεύοντες τῷ Κυρίῳ καὶ οὐκ ἀνθρώποις, εἰδότες ὅτι ἕκαστος ὃ ποιήσει ἀγαθόν, τοῦτο κομίζεται παρὰ Κυρίου, εἴτε δούλος, εἴτε ἐλεύθερος.

Οἱ δούλοι, ὑπακούετε τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις, μὴ ἐν ὀφθαλμοδουλείαις, ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ἐν ἀπλότῃ καρδίᾳ, φοβούμενοι τὸν Κύριον· καὶ ὃ ἐὰν ποιῆτε, ἐκ ψυχῆς ἐργάζεσθε, ὡς τῷ Κυρίῳ καὶ οὐκ ἀνθρώποις, εἰδότες ὅτι παρὰ Κυρίου λήψεσθε τὴν ἀντίδοσιν τῆς κληρονομίας ὑμῶν.

Οἱ οἰκέται, ὑποτασσόμενοι ἐν παντὶ φόβῳ τοῖς δεσπότηταις, οὐ μόνον τοῖς ἀγαθοῖς καὶ ἐπιεικέσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς σκολιῶς. Τοῦτο γὰρ χάρις παρὰ Θεῷ, εἰ διὰ συνείδησιν ὀγαθὴν ὑποφέρει τις λύπας πάσχω ἀδικῶς. Ποῖον γὰρ κλέος, οἱ ἀμαρτάνοντες καὶ κολαφιζόμενοι, ὑπομένετε; Ἄλλ' οἱ ἀγαθοποιῶντες καὶ πάσχοντες, ὑπομένετε, τοῦτο χάρις παρὰ Θεῷ.

Οἱ δούλοι μὴ ἐράτωσαν ἀπὸ τοῦ κοινοῦ ἐλευθεροῦσθαι· ἀλλ' εἰς δόξαν Θεοῦ πλέον δουλευέτωσαν, ἵνα κρείττονος ἐλευθερίας ἀπὸ Θεοῦ τύχωσιν.

Οἱ δὲ οἰκέται, καὶ μάλιστα οἱ Θεοῦ,

Μὴ φευγέτωσαν εὐνοεῖν τοῖς δεσπότηταις.

Ἐλεύθερον καὶ δούλον ὁ τρόπος γράφει.

Καὶ Χριστὸς ὤφθη δούλος, ἀλλ' ἠλευθέρω.

Γλυκεῖα δούλων ἀκοαί; δεσποτικῶν θαυμάτων διήγησις.

Μέγιστον ἐγκώμιον οἰκέτου μηδενὸς ὧν ἂν προστάξει ὁ οἰκοδεσπότης, ὀλιγωρεῖν, ἀόκνως δὲ καὶ φιλοπόνως ὑπὲρ δύναμιν πάντα σπουδάζειν αἰσίφ γνώμῃ κατορθοῦν.

ΛΟΓΟΣ ΚΔ'.

Περὶ δούλων μοχθηρῶν.

Ἰδοῦσα Ἄγαρ ὅτι ἐν γαστρὶ ἔχει, ἠτιμάσθη ἡ κυρία αὐτῆς ἐνώπιον αὐτῆς. Εἶπε δὲ Σάρρα πρὸς Ἄβραάμ· Ἄδικοῦμαι ἐκ σοῦ. Ἐγὼ δέδωκα τὴν παιδίσκην μου εἰς τὸν κόλπον σου· ἰδοῦσα δὲ ὅτι ἐν γαστρὶ ἔχει, ἠτιμάσθη ἐναντίον αὐτῆς. Κρινεῖ ὁ Θεὸς ἀνά μέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ. Εἶπε δὲ αὐτῇ Ἄβραάμ· Ἰσοῦ ἡ παιδίσκη σου ἐν ταῖς χερσὶ σου. Χρῶ αὐτῇ,

PATROL. GR. CXXXVI.

A Servi sapientes dominos suos utiles sibi reddunt. Dulcis somnus servi est, sive parum, sive multum cibi sumpserit.

Eccli. xxxiii. Servum' sincero opus facientem ne male tractato.

Prudentem servum ex animo diligito, nec eum libertate fraudato.

Sagaci servo liberi ministrabunt.

Ephes. vi. Servi, dominos vestros secundum carnem diligite, metuentes Dominum cum timore et tremore in cordis vestri simplicitate; non quidem, ut qui tantum serviunt oculis domini, ut hominibus placeatis, sed ut Christi servi facientes voluntatem Dei ex anima, cum benevolentia Domino, et non hominibus servientes; scientes quod quisque boni fecerit, id a Domino eum reportaturum, sive servus sit, sive liber.

Servi, obedite dominis vestris secundum carnem, non illis ad oculum servientes, quasi qui hominibus velitis placere, sed simplici corde Dominum metuentes: et quidquid feceritis, id ex animo facendum suscipite, tanquam Domino et non hominibus: illud non ignorantes fore, ut a Domino recipiatis remunerationem hereditatis vestrae.

I Petr. ii. Servi, subjecti estote in omni timore dominis vestris, non solum bonis et clementibus, sed etiam importunis; hoc enim gratum est Domino, si quis bona conscientia molestias et dolores patiatur immerito. Quid enim habet ea res gloriae, si propter peccata colaphis cæsi patimini? Sed si honeste et sancte viventes patimini et suffertis, hoc demum Deo est gratum.

Ignatii. Servi non quaerant mundanam libertatem, sed potius in 162 Dei gloriam serviant, ut meliorem a Domino consequantur libertatem.

Cum omnes, tum maxime Dei servi

Elaborare debent ut Domini benevolentiam consequantur.

Liberum et servum mores ostendunt,

Etenim Christus visus est servus, sed liberos nos fecit.

(Theologi.)

S. Chrysost. Jucundum est auribus servorum, si quid admirabile de dominis narretur.

Philonis. Maximum est servi encomium nihil eorum quæ præscripserit ei dominus contemnere, sed impigre et industrie supra vires diligenter omnia curare, ut bono consilio absolvat, et recte administret.

SERM. XXIV [al. CXIX].

De servis improbis.

Gen. xvi. Cum vidisset Agar se prægnantem esse, probris affectu dominam suam, ac præ se contempsit. Sara autem apud Abrahamum queritur sic: Injuria afficior abs te. Ego hanc puellam in sinum tuum collocavi; at postquam se prægnantem esse vidit, probrosa illi visa sum. Judicet Deus inter me et te. Abrahamus autem: Ancilla, inquit, sub tua

manu est, tracta eam ut tibi videbitur. Sara male
cœpit tractare, ita ut aufugerit a conspectu ejus.

Prov. xxix. Servus durus et pertinax verbis non
erudietur; nam etsi intelligat, non tamen obediet.

Non conveniunt insipienti deliciz: et si servus
magistratu fungatur, injuriose potestate utetur.

Prov. xxvi. Flagellum equo, stimulus asino,
virga servo insipienti.

Eccli. xxxii. Pabula, virga, et onera asinum de-
cent: servum autem, panis, castigatio, et opus.

Cura ut servus opus faciat, et requiem invenies: si
remiseris manum illi, quæret libertatem.

Servo improbo ne veretor latus ad sanguinem tu de-
dere.

Jugum et lorum cervicem [duram] inflectent, ser-
vum autem malignum tormenta et quæstiones. Ad opus
faciendum compellito, ne fiat desidiosus et igna-
vus: multa enim vitia docuit otium. In ea ergo opera
applicato eum, quæ illi conveniunt: quod si non
pareat, graviores injice illi compedes.

Theologi. Mali enim servi est dominum arridentem
[colere,

Objurgantem autem et castigantem malam putare.

Illud est proprium malorum servorum ut heros
suos rejiciant, et dominis resistent, et liberos con-
servos reddent.

Philonis. Nemo tam insanit, quam qui, servus
cum sit, domino adversatur.

Hermog. Natura enim servi dominorum sunt
inimici.

SERMO XXV [al. LXI].

De probis creditoribus.

Exod. xxii. Si pecuniam mutuaveris fratri tuo
pauperi, qui apud te versatur, eum neque urgebis,
neque usuram ab eo exiges.

Levit. xxv. Tecum vivet frater tuus, nec ei dabis
pecuniam tuam ad usuram, nec ut plus recipias
dabis ei de alimentis tuis.

Deut. xxiii. Mutuum dato proximo tuo, quantum
ei opus est, nec gravate aut cum animi mœnore
dabis; nam ob istam causam fortunabit tibi Deus
omnia opera tua.

Non fœneraberis fratri tuo cibaria, aut aliud
quidquam, quod fratri tuo mutuaveris.

Job xxxi. Sygrapham quam habebam contra
quempiam humeris circumdatam tanquam coronam
legebam, et eam a me fractam reddidi, nihil acci-
piens a debitore meo.

Psal. xiv. Argentum non dedit fœnori, et mu-
nera contra innocentes non accepit: qui hæc exer-
cet, non conquassabitur ullo tempore.

Vir bonus est is qui miseretur et commodat,
disponit sermones suos in judicio.

Justus miseretur et commodat.

Solomon. Creditorem simul et debitorem con-
corde viventes inspicit Dominus.

ὡς ἂν σοὶ ἀρεστὸν ἦ. Καὶ ἐκάκωσεν αὐτὴν Σάρρα,
καὶ ἀπέδρα ἀπὸ προσώπου αὐτῆς.

Λόγοις οὐ παιδευθήσεται οἰκέτης σκληρός. Ἐν
γὰρ καὶ νοῆση, ἀλλ' οὐχ ὑπακούσεται.

Οὐ σύμφέρει ἀφρονι τρυφή· καὶ ἐὰν οἰκέτης ἀρετῆ,
μεθ' ὀδύνης δυναστεύει.

Μάστιξ ἵππῳ, καὶ κέντρον ὄνῳ, ῥάβδος δὲ οἰκέτῃ
ἀφρονι. ●

Κορτάσματα καὶ ῥάβδος καὶ φορτία ὄνῳ· ἄριστος δὲ
καὶ παιδεία καὶ ἔργον οἰκέτῃ.

Ἔργασαι ἐν παιδί, καὶ εὐρήσεις ἀνάπαυσιν· ἔνε;
χεῖρα αὐτῆ, καὶ ζητήσῃ ἐλευθερίαν.

Οἰκέτῃ πονηρῶ μὴ αἰσχυνθῆς πλεωρὰν αἰμάξαι.

Ζυγὸς καὶ ἱμάς ἐράχλην κάμψουσιν, οἰκέτῃ
κακοῦργον στρέβλαι καὶ βέσανοι. Ἐμβυαὶ αὐτῶν
εἰς ἐργασίαν, ἵνα μὴ ἀργῆ· πολλὴν γὰρ κακίαν
ἐδίδαξαν ἡ ἀργία. Εἰς ἔργα κατὰστησον αὐτὸν ὡς
πρέπει αὐτῷ· καὶ ἐὰν μὴ παιθαρχῆ, βάρυνον τῆς
πέδας αὐτοῦ.

Δούλου κακοῦ γὰρ προσελῶντα μὲν σέβειν·

Τὸν δεσπότην πλήττοντα δ' ἠγασθαὶ κακόν.

Δούλων ὑπάρχει κακῶν ἀθετεῖν δεσποτεῖαν, καὶ
ἐπανίστασθαι κυριότητι, καὶ ἐμόδουλον ἑαυτοῖς ποι-
εῖσθαι τὸ ἐλεύθερον.

Οὐδεὶς οὕτω μέμνηεν, ὡς δούλος ὢν ἐναντιοῦσθαι
δεσπότη.

Φύσει γὰρ ἐχθρὸν τὸ δούλον τοῖς δεσπότηταις.

C

ΛΟΓΟΣ ΚΕ'.

Περὶ δανειστῶν χρηστῶν.

Ἐὰν ἀργύριον ἐκδανείσῃς τῷ ἀδελφῷ σου τῷ
πένητι τῷ παρὰ σοί, οὐκ ἔση αὐτῷ καταπειγών, οὐκ
ἐπιθήσεις ἐπ' αὐτῷ τόκον.

Ζήσεται ὁ ἀδελφός σου μετὰ σοῦ. Τὸ ἀργύριόν σου
οὐ δώσεις αὐτῷ ἐπὶ τόκῳ, καὶ ἐπὶ πλεονασμῷ οὐ
δώσεις αὐτῷ τὰ βρώματά σου.

Δάνειον δανιεῖς τῷ πλησίον σου, ὅσου ἐπιδέεται·
καὶ οὐ λυπηθήσῃ τῇ καρδίᾳ σου διδόντος σου αὐτῷ·
ὅτι διὰ τὸ ῥῆμα τοῦτο εὐλογῆσει σε Κύριος ὁ Θεός
σου ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου.

Οὐκ ἐκτοκιεῖς τῷ ἀδελφῷ σου τόκον βρωμάτων,
καὶ τόκον παντὸς πράγματος, οὐ ἐὰν ἐκδανίῃς τῷ
ἀδελφῷ σου.

Συγγραφήν ἦν εἶχον κατὰ τινος, ἐπ' ὧμοις περι-
θέμενος, ὡς στέφανον ἀνεγίνωσκον, καὶ ῥήξας αὐ-
τὴν ἀπέδωκα, μηδὲν παραλαβὼν παρὰ χρεωφειλέ-
του μου.

Τὸ ἀργύριον αὐτοῦ οὐκ ἔδωκεν ἐπὶ τόκῳ, καὶ
δῶρα ἐπ' ἀθώοις οὐκ ἔλαβεν. Ὁ ποιῶν ταῦτα οὐ
σαλευθήσεται εἰς τὸν αἰῶνα.

Χρηστὸς ἀνὴρ ὁ οἰκτεῖρων καὶ μικρῶν· οἰκονο-
μήσει τοὺς λόγους αὐτοῦ ἐν κρίσει.

Δίκαιος οἰκτεῖρει καὶ μικρῶ.

Δανειστοῦ καὶ χρεωφειλέτου ἀλλήλοισιν συνελθόν-
των, ἐπισκοπῆν ἀμφοτέρων ποιεῖται Κύριος.

[Ὅστις] ἐνεχυρασμὸν οφείλοντος ἀποδώσει, καὶ ἂν ἀργύριον αὐτοῦ ἐπὶ τόκῳ οὐ δώσει, καὶ πλεονασμὸν οὐ λήψεται, δίκαιος οὗτός ἐστι, ζωὴ ζήσεται, λέγει Κύριος.

Ὁ ποιῶν ἔλεος δανιεὶ τῷ πλησίον· καὶ ὁ ἐπισχύων τῇ χειρὶ αὐτοῦ τηρεῖ ἐντολάς.

Τῷ αἰτοῦντί σε δίδου, καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι μὴ ἀποστραφῆς.

Ἐάν δανείζετε παρ' ὧν ἐλπίζετε ἀπολαθεῖν, ποία ὑμῖν χάρις ἐστὶ; καὶ γὰρ ἁμαρτωλοὶ ἁμαρτωλοὶ; δανείζουσιν, ἵνα ἀπολάβωσι τὰ ἴσα. Πλὴν ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ ἀγαθοποιεῖτε, καὶ δανείζετε, μηδὲν ἀπελπίζοντες, καὶ ἔσται ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Μήτε τὸν θέλοντα δανείσασθαι ἀποστραφῆς, καὶ τὸ ἀργύριόν σου οὐ δώσεις ἐπὶ τόκῳ· ἵνα ἐκ Παλαιᾶς καὶ Νέας Διαθήκης τὰ συμφέροντα διδαχθῆς, μετὰ ἀγαθῆς ἐλπίδος πρὸς Θεὸν ἀπίης, ἔχει τοὺς τόκους τῶν ἀγαθῶν ἔργων ἀποληψόμενος.

Εἰ βούλει τὸν Χριστὸν ἔχειν φίλον διηνεκῶς, πολλῶν αὐτὸν κατὰστησον χρεώστην. Οὐδὲ γὰρ οὕτω χαίσει δανειστής ὀφειλέτας ἔχων· καὶ οἷς μὲν μηδὲν ὀφείλει, τούτους καὶ ἀποφεύγει· οἷς δὲ ὀφείλει, τούτοις καὶ ἐπιτρέχει.

ΛΟΓΟΣ ΚΓ'.

Περὶ δανειστῶν μοχθηρῶν.

Πρόσχε σεαυτῷ, μὴ γένηται βῆμα κρυπτὸν ἀνόμημα ἐν τῇ καρδίᾳ σου, λέγον· Ἐγγίξει τὸ ἔτος τὸ ἔβδομον τῆς ἀφίσεως. Καὶ πονηρεύσεται ὁ ὀφθαλμὸς σου τῷ ἀδελφῷ σου τῷ ἐπιδομένῳ, καὶ οὐ δῶς αὐτῷ, καὶ βοήσεται κατὰ σοῦ πρὸς Κύριον, καὶ ἔσται σοι ἁμαρτία μεγάλη.

Πλούτους ἀδίκως συναγόμενος ἐξεμηθήσεται.

Πληθύνων τὸν πλοῦτον αὐτοῦ μετὰ τόκων καὶ πλεονασμῶν, τῷ ἔλεοῦντι πτωχοῦς συνάγει αὐτόν.

Ἵπαρξίς ἐπισπουδαζομένη μετὰ ἀνομίας ἐλάττωσιν γίνεται.

Δόσις ἄφρονος οὐ λυσιτελήσει σοι λαβόντι. Οἱ γὰρ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἀνθ' ἐνδὸς εἰς τὸ λαθεῖν πολλὰ· ὀλίγα δώσει, καὶ πολλὰ θνειδίσει· καὶ ἀνοίξει τὸ στόμα αὐτοῦ ὡς κήρυξ. Σήμερον δανιεὶ, καὶ αὔριον ἀπατεῖ. Μισητὸς Κυρίῳ καὶ ἀνθρώποις ὁ τοιοῦτος.

Ἐξελλῶν δὲ ὁ δοῦλος ἐκαίνος, εὔρεν ἕνα τῶν συνδοῦλων αὐτοῦ, ὃς ὤφειλεν αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια· καὶ κρατήσας αὐτόν, ἐπνιγε λέγων· Ἀπόδος ὃ τι ὀφείλεις, καὶ τὰ ἔξῃς.

Ἐάν χρεωφειλέτην λάβῃς προσπίπτοντα, πᾶσαν συγγραφὴν ἀδίκων διάσπασον· μνησθητι τῶν μυρίων ταλάντων, ὧν σοὶ Χριστὸς ἔδωκῆσάτο, καὶ μὴ γένη πράκτωρ πικρὸς τοῦ ἐλάττωτος χρέους.

Τῷ ὄντι ὑπερβολὴν ἀπανθρωπίας ἔχει τὸν μὲν τῶν ὀφθαλμῶν ἐνδεδῶς ἔχοντα ζητεῖν εἰς παραμυθίαν σου βίου, τὸν δὲ μὴ ἀρκεῖσθαι τῷ κεφαλαίῳ, ἀλλ' ἐπιτελεῖν ἐκ τῶν συμφορῶν τοῦ πένητος προσόδους σεαυτῷ καὶ εὐπορίας προσάγειν.

(1) *Id est, notarum tabularum,*

Ezech. vii, xviii. Qui debitoris pignus reddiderit, et argentum suum fœnori non dederit, nihilque ultra sortem receperit, is vir bonus est, ait Dominus, et quam diutissime vivet.

Eccli. xxix. Qui misericordiam impertit, proximo mutuum dabit: et qui manu sua corroborat, præcepta servat.

Luc. vi. Petenti abs te dato; et ab eo qui vult abs te mutuum sumere, ne avertaris.

Si mutuum datis a quibus speratis vos recepturos, quæ vobis gratia est? etenim scelerosi mutuum dant scelerosis, ut paria sibi referantur: imo vero diligite inimicos vestros, ac benefacite, mutuumque date nihil inde sperantes, et erit merces vestra in cœlis copiosa.

S. Basilii. Neque volentem abs te mutuum sumere repellito, nec argentum tuum des fœnori ut ex Veteri et Novo Testamento quæ utilia sunt discas, bonaque spe accedas ad Deum, ubi usuras honorum operum receptoris es.

Si vis Christum continenter amicum et faventem retinere, multarum rerum efficit illum debitorem; neque enim tam gaudet fœnerator debitoribus; et quibus nihil debet, eos refugit, quibus autem debet, ad hos accurrit.

SERMO XXVI [al. LXIII].

De avaritiâ et improbis creditoribus.

Deut. Cavendum tibi est, ne quid occulte impium in animo volutes ista ratione, qua dicas septimum annum appropinquare condonationis (1), atque ob eam causam sis iniquior fratri tuo egenti, nec des ei quidquam; ille clamabit ad Dominum, peccatum autem tuum magnum erit.

Job xi. Divitiarum injuria coerceretur evomentur.

Salom. xxviii. Qui amplificat res suas usuris et præter sortem accessionibus, is impertienti misericordiam pauperibus eas coercerit.

Osee. Divitiarum per injuriam comparatarum minuentur.

Si quid largitus sit insipiens, non proderit ei qui acceperit; oculi enim ipsius erunt pro uno, ut multa accipiat; pauca dabit, et multa exprobrabit; et sic aperiet os suum, quemadmodum præco solet. Hodie mutuum dabit, et cras repossct: istiusmodi qui est, tum Deo tum hominibus odiosus est.

Matth. Egressus autem servus ille invenit unum ex conservis suis, qui centum denarios debebat, apprehensumque eum urgebat, ac dicebat: Redde quod debes, et que deinceps.

Theologi. Si debitorem deprehenderis supplicem, totam syngrapham iniquam discerpito; recordare decem millia talentorum, quæ tibi Christus condonavit; nec sis acerbus exactor debiti minoris.

S. Basilii. Extremæ profecto inhumanitatis est subsidia vitæ quærere ab eo cui necessaria desint, illi vero sortem non satis esse, sed ex calamitatibus pauperis reditus copias sibi parare cogitare.

Fœnus, ut opinor, a multiplici fetu mali nominatum est, nec aliunde : vel fortasse dicitur fœnus propter tristitias et dolores quibus affici solent animi eorum qui mutuuntur a fœnatoribus : ut enim dolor parienti, sic dies certus obærato incidit. Fœnus cumulatam fœnore, ex improbis parentibus improbi liberi. Fœnorum fetus viperarum proles recte dici possunt ; narrant autem vyperas, erosa matris alvo, in lucem edi, et fœnora devoratis debitorum domibus procreantur.

Quæ exigit omne inhumanitatis genus superant : ex incommodis alterius **165** tua paras comoda, ex lacrymis argentum colligis, nudum jugulas, esurientem verberas : nulla usquam misericordia est, neque cognationis ejus qui premitur recordatio ulla.

Agricola cum semel spicam seminis receperit, iterum sub radice scrutari non solet : tu vero et fructus habes, ne tibi unquam sors diminuitur. Incertum est cui coacerves ; certus est qui fœnorum presus lacrymatur, at qui fructus sit isto modo comparatis opibus ambiguum est.

Canes si quid acceperint cicurantur : at fœnator accipiens, etiam irritatur ; non enim desinit latrare, ac plus plusque inquirere. Si juras, non credit : quæ intus sunt, scrutatur, in contractibus multum operæ ponit : si e domuncula prodeas, trahit ad se et scindit vestimenta : sin autem te ipse occultaveris, astat in vestibulo et ostium pulsat.

S. *Chrysost.* Cum invenerint debitores suos, quasi prædam nacti sic lætantur, ac omnia faciunt ut totum repetant. Quod si minus id possunt propter eorum qui debent inopiam, iram pecuniæ causa inflammatam in ærumnosorum corpus exercent, contumeliose flagris cædentes, et verberantes, et mille aliis incommodis afficientes.

SERMO XXVII [at. LX].

De iis qui mutuuntur et quod æquum est creditoribus gratos esse.

Salomon. Prudentiæ est cognoscere a quo profisciscatur gratia (id est, *gratuitum beneficium*).

Sirach. Gratiam hominum tanquam pupillam oculi conservato.

Qui gratiam reddit, futurorum meminit, et tempore suæ calamitatis inveniet stabilimentum.

S. *Basilii.* Qui de nobis bene meriti sunt, iis omnem benevolentiam præstare debemus.

Theologi. Reddamus igitur cum fœnore debitum si modo tantum possidere videamur.

Philonis. Nihil est quod facilius benevolentiam conciliare possit, quam ipsa beneficiorum grata commemoratio.

SERMO XXVIII [at. LXI].

De ingratis cum mutuum sumpserint.

David. Mutuatur improbus, nec unquam reddit.

Α Τόκος, οἶμαι, διὰ τὴν πολυγονίαν τοῦ κακοῦ προσηγόρευται· πῶθεν ἄλλοθεν ; ἢ τάχα τόκος λέγεται διὰ τὰς ὀδύνας καὶ λύπας ἃς ἐμποιοῦν ταῖς ψυχαῖς τῶν δανεισαμένων πέφυκεν. Ὡς περ γὰρ ἡ ὄδι ; τῆ τικτοῦση, οὕτως προθεσμία τῷ ὑπόχρῳ περισταται. Τόκος ἐπὶ τόκῳ, πονηρῶν γονέων πονηρὴν ἔγγυον [s. ἔγγονον]. Ταῦτα λεγέσθω γεννήματα ἐχιδνῶν, τὰ τῶν τόκων ἀποκυήματα. Τὰς ἐχιδνας φασὶ, τὰς γαστέρας τῆς μητρὸς διεσθίουσας, τίκτεσθαι· καὶ οἱ τόκοι, τοὺς οἴκους τῶν ὀφειλόντων ἐκφράζοντες, ἀπογεννῶνται.

Α Λαμβάνεις, μισανθρωπίας ὑπερβολὴν οὐδεμίαν ἀπολείπει. Ἀπὸ συμφορῶν κερδαίνεις, ἀπὸ δακρύων ἀργυρολογεῖς, τὸν γυμνὸν ἀγχεῖς, τὸν λιμώττονα τύπτεις. Β Ἐλεος ; οὐδαμοῦ, ἔννοια τῆς συγγενείας τοῦ πάσχοντος οὐδεμία.

Ο γαιωργὸς τὸν στήχυν λαβὼν τοῦ σπέρματος, πάλιν ὑπὸ τὴν ῥίζαν οὐκ ἐρευνᾷ· σὺ δὲ καὶ τοὺς καρποὺς ἔχεις, καὶ οὐκ ἀφίστασαι τῶν ἀρχαίων. Ἄδῃλον τίνι συνάγεις. Ο μὲν δακρύων ἐπὶ τοῖς τόκοις πρόδηλος· ὁ δὲ ἀπολαύειν μέλλων τῆς ἀπὸ τούτων περιουσίας ἀμφίβολος.

Κύνες λαβόντες ἡμεροῦνται· ὁ δὲ δανειστῆς λαμβάνων προσερεθίζεται. Οὐ γὰρ παύεται ὑλακτῶν, καὶ τὸ πλέον ἐπιζητῶν. Ἐὰν ὀμνύῃς, ἀπιστεῖ· ἐρευνᾷ τὰ ἔνδον· τὰ συναλλάγματά σου πολυπραγμονεῖ. Ἐὰν προῆς τοῦ δωματίου, ἔλκει πρὸς ἐαυτὸν καὶ κατασύρει. Ἐὰν δὲ ἐαυτὴν γατακρύψῃς, ἐφέστηκε τῇ αὐλαίᾳ καὶ θυροκρουστεῖ.

Ἐπειδὴν εἶρωσι τοὺς ὀφειλοντας οἱ ἄνθρωποι, ὡς περ θῆραμα εὑρόντες, οὕτως γεγήθασαι, καὶ πάντα ποιῶσιν ὅπως τὸ πᾶν ἀπαιτήσῃσι· κἂν μὴ δυνήθῃσι διὰ τὴν πένιν τῶν ὀφειλόντων, τὴν ὑπὲρ τῶν χρημάτων ὄργην εἰς τὸ ταλαίπωρον τῶν ἀθλίων σῶμα, αἰκίζόμενοι καὶ τύπτοντες καὶ μυρία αὐτοῖς διατιθέμενοι κακῶ, ἐναφιάσιν.

ΛΟΓΟΣ ΚΖ'.

Περὶ δανειζομένων, καὶ ὅτι χρὴ εὐγνωμονεῖν τοῖς κυριοχρέοις.

Φρονήσεως τὸ εἰδέναι τίνος ἡ χάρις.

Χάριν ἀνθρώπου ὡς κέρην ὀφθαλμοῦ συντήρησον.

Ο ἀναποδοιδὸς χάριτας, μέμνηται εἰς τὰ μετὰ ταῦτα· καὶ ἐν καιρῷ πτώσεως αὐτοῦ εὐρήσει στήριγμα.

Τοῖς εὐεργέταις πᾶσαν εὐνοίαν ἐκπληροῦν ὀφειλομεν.

Ἀποδώσωμεν τοῖνυν σὺν τόκῳ τὸ χρέος, ἀνέρα τοσοῦτον εὐποροῦντες φανώμεν.

Οὐδὲν οὕτως εὐάγωγον εἰς εὐνοίαν, ὡς ἡ τῶν εὐεργετημάτων εὐφημία.

ΛΟΓΟΣ ΚΗ'.

Περὶ δανειζομένων καὶ ἀγνωμοσύνης. Δανείζεται ὁ ἁμαρτωλὸς, καὶ οὐκ ἀποτίσει.

Μὴ ἔστω ἡ χεὶρ σου ἐκτεταμένη εἰς τὸ λαβεῖν, ἅ καὶ ἐν τῷ ἀποδιδόναι συνεσταλμένη.

Πολλοὶ ὡς εὐρημα ἐνόμισαν δάνος, καὶ παρέσχον κόπους τοῖς βοηθήσασιν αὐτοῖς.

Ἄχρηστος ἐν διανοίᾳ ἐγκαταλείπει βυσάμενον.

Μὴ μόνον λαμβάνοντα σεαυτὸν νόει, ἀλλὰ καὶ ἀπαιτούμενον. Τί πολυπλόκω θηρίῳ ἑαυτὸν παραζευγνύεις;

Ὁ τόκος ἑαυτὸν δευθύνον καταστήσας, ὧν τὴν κτησιν οὐχ ὑφίσταται, δουλείαν ἀθαιρέτον ἐδέξατο διὰ βίου.

Ὁρώμεν οὐχὶ τοὺς τῶν ἀναγκαίων ἐνδεεῖς ἐρχομένους ἐπὶ τὸ δάνειον· οὐδὲ γὰρ ἔχουσι τοὺς πιστεύοντας· ἀλλὰ δανείζονται ἀνθρωποὶ δαπάναις ἀνεμείναις, καὶ πολυτελείαις ἀκάρποις ἑαυτοὺς ἐπιδιδόντες.

Εἶδον ἐγὼ ἐλευθέρους θάματα, παῖδας ἐλευθέρους ὑπὲρ χρεῶν πατρικῶν ἐλκομένους εἰς τὸ πρατήριον.

Οὐ νύκτες τῷ χρωστέῳ ἀνάπαυσιν φέρουσιν, οὐχ ἡμέρα φαειρὰ, οὐχ ἡλιος τερπνός, ἀλλὰ δυσχεραίνει τὸν βίον, μισεῖ τὰς ἡμέρας πρὸς τὴν προθεσμίαν ἐπειγομένας, φοβεῖται τοὺς μῆνας ὡς τόκων πατέρας. Κἂν καθεύδῃ, ἐνύπνιον βλέπει τὸν δανειστήν, κακὸν ἄναρ τῇ κεφαλῇ παριστάμενον· κἂν γρηγορή, ἔννοια αὐτῷ καὶ φροντίς ὁ τόκος ἐστὶ.

Τοιοῦτον ἡ εἰς τοὺς ἀχαρίστους χάρις. Ἄντι γὰρ ὧν ὠφελήθησαν, παρέχουσι τὰς μεγίστας ζημίαις τοῖς εὐεργετήσασιν.

ΛΟΓΟΣ ΚΘ'.

Περὶ ἐκμισθουμένων, ἧτοι κυριέρων χρηστῶν, καὶ μισθῶν χρηστῶν.

Εἶπε Λάβαν τῷ Ἰακώβ· Ὅτι γὰρ ἀδελφός μου εἶ σὺ, οὐ δουλεύσεις μοι δωρεάν· ἀνάγγειλόν μοι ὁ τι σου ὁ μισθός ἐστι.

Οὐ κοιμηθήσεται ὁ μισθὸς τοῦ μισθωτοῦ παρὰ σοῦ ἕως πρωῆ.

Οὐκ ἀπαδικήσεις μισθὸν πένητος καὶ ἐνδεοῦς ἐκ τῶν ἀδελφῶν σου, ἢ ἐκ τῶν προσηλύτων, τῶν ἐν ταῖς πόλεσι σου. Αὐθημερὸν ἀποδώσεις τὸν μισθὸν αὐτοῦ. Οὐκ ἐπιδύσεται ὁ ἥλιος ἐπ' αὐτῷ, ὅτι πένης ἐστὶ, καὶ ἐπ' αὐτῷ ἔχει τὴν ἐλπίδα.

Μὴ κακώσης οἰκέτην ἐργαζόμενον ἐν ἀληθείᾳ, μηδὲ μισθὸν δίδοντα τὴν ψυχὴν αὐτοῦ.

Τῷ ἐργαζομένῳ ὁ μισθὸς οὐ λογίζεται κατὰ χάριν, ἀλλὰ κατὰ ὀφείλημα.

ΛΟΓΟΣ Λ'.

Περὶ ἐκμισθουμένων, ἧτοι κυριέρων πονηρῶν.

Μὴ καταβοήσεται κατὰ σοῦ ὁ μισθὸς; πρὸς Κύριον, καὶ ἔσται ἐν σοὶ ἁμαρτία.

Ἐπικατάρτος ὁ ὄστερων μισθὸν μισθωτοῦ· καὶ ἐρεῖ πᾶς ὁ λαός, γένοιτο, γένοιτο.

Eccli. iv. Ne sit manus tua ad accipiendum porrecta, et ad reddendum contracta.

Ib. xxix. Multi mutuum quasi inventum aestimant, exhibentque molestias eis qui ipsis subvernerint.

166 Stultus et ingratus eum a quo fuerit aliquando liberatus, deseret.

Non solum est cogitandum tibi esse accipiendum, sed etiam reddendum, cum repetetur quod acceperis; cur te cum bestia nodosa conjungis?

Qui se fœnoribus subjectum reddit, quorum possessionem non tenet, voluntariam perpetuamque suscipit servitutem.

Non videmus eos quibus necessaria desunt ad mutuum sumendum accedere; non enim habent qui ipsis credant; sed ii soli mutuuntur, qui sumptibus profusis et luxu infructuoso se dediderunt.

Rem miserabilem spectavi, liberos homines, quorum patrimonia essent obœrata, qui trahebantur ut vœnirent.

S. Basilii. Non noctes debitori quietem afferunt, non dies ei jucunda, non sol delectans; sed per omnem vitam in tristitia versatur: dies odit, qui ad præscriptum tempus properant; menses formidat, quasi usurarum genitores; si dormierit, in somnis videt fœneratorem capiti imminentem, infastum somnium; sin vigilarit, cogitatio et sollicitudo de usuris est.

Tale quiddam in ingratos efficit beneficii gratia; pro iis enim beneficiis quibus adjuti sunt, multis damnis afficiunt de se bene meritos.

SERMO XXIX [al. CXX].

De mercede conducentibus, seu operartorum dominis improbis.

Gen. xxix. Dixit Labanus Jacobo: Quandoquidem meus frater es, mihi gratis non servies; declara mihi, quam mercedem postulas?

Levit. xix. Non pernoctabit mercenarij merces apud te usque in crastinum.

Non fraudabis pauperem sua mercede; nec egentem ex fratribus tuis aut advenis, qui versantur in iuis civitatibus; eo ipso die mercedem reddes, nec occidet sol super ea; pauper enim est et in ea ipsa spem habet.

Eccli. vii. Servum opus vere facientem ne male tractato, nec mercenarium qui dat animam suam.

Rom. iv. Opus facienti merces non beneficii, sed debiti loco aestimatur.

SERMO XXX [al. CXXI].

De mercede conducentibus, seu operartorum dominis improbis.

Levit. xix. Vide ne mercenarius tuus clamet ad Dominum contra te, et peccatum in te sit.

Deut. xxvii. Exsecratus sit, qui mercenarium **167** mercede fraudaverit, et dicat cunctus populus, Fiat, fiat.

Job. Tenuēs sine cibo et mercede vineas im-
piorum coluerunt.

Jerem. Qui ædificat domum suam non cum iusti-
tia, et cœnacula sua non cum iudicio, operarios
ex proximis suis gratuito sumit, nec mercedem
illis debitam tribuit.

Sirach xxxiv. Sanguinarius est (vel sanguinis
effusor) qui mercenarium mercede privat.

Matth. x; 1 Cor. ix. Dignus est operarius mer-
cede sua.

Bovi frumenta terenti os ne obturato; dignus
est operarius cibo suo.

Jac. v. En merces operariorum, qui messuerunt
agros vestros, quæ a vobis retenta est clamat, et
clamores messorum ad aures Domini exercituum
pervenerunt.

SERMO XXXI [al. IX].

De viris bonis et probis.

Num. xx. Suos Dominus cognoscit, et sanctos ad
se advocabit.

Deut. xvi. Qui diligitur a Domino, fidenter in ta-
bernaculo suo erit, omneque tempus ætatis ipsius
Deus ei gloriosum reddet.

1 Reg. xvi. Surge, inquit Dominus Samueli,
et unge Davidem, quia hic est vir probus.

Psal. xxxvi. Justi terræ hæreditatem consequen-
tur, et in multa pace deliciabuntur.

Ibid. Cum senex sim, juvenis fui, nec vidi
in tum derelictum, nec semen ipsius panem men-
dicans.

Salus iustorum a Domino est, et eorum propu-
gnator est in rebus adversis.

Familia integrorum virorum beata erit, gloria
et divitiæ in domo illorum.

Vox exultationis et salutis in tabernaculis ju-
storum.

Solomon. Fame justos Dominus non necabit.

Ex ore justii gratiæ fluunt.

Vitæ justorum similiter ut lux splendent.

Vir bonus filios filiorum in hæreditate sua
cernet.

Acceptæ sunt Domino vitæ justorum, et propter
ipsos etiam inimici sunt amici.

Vir probus ut leo confidit.

Moderati erunt incolæ terræ, et innocentes in ea
relinquentur: quia recti qui sunt, terram pro hære-
ditate possidebunt, et sancti in ea relinquentur.

Ex hominum proborum labiis gratiæ stillabunt.

Iustitia rectorum recte vias secat.

Domus justorum beatæ sunt.

Iustorum radices non exstirpabuntur.

168 Qui aspicit molliter, misericordiam conse-
quetur.

Qui sine cuiusquam reprehensione in iustitia
versatur, liberos relinquet beatos.

Proborum lætitia est iusta omnia facere.

Osee. Viro bono posuit in conspectu sapientiam,
cognitionem et lætitiā.

Quis sapiens est, et hæc intelligit? aut sagax,

Ἀδύνατοι ἀμπελῶνας ἀσεδῶν ἀσιτεῖ καὶ ἀμισθί
εἰργάσαντο.

Ὁ οἰκοδομῶν τὸν οἶκον αὐτοῦ οὐ μετὰ δικαιοσύνη,
καὶ τὰ ὑπερφῶ αὐτοῦ οὐκ ἐν κρίματι, παρὰ τῶν
πλησίον ἐργάται δωρεάν, καὶ τὸν αὐτὸν μισθὸν αὐ-
τῶν οὐ μὴ ἀποδῶν αὐτοῖς.

Ἐχθρῶν αἷμα ὁ ἀποστερῶν μισθὸν μισθωτοῦ.

Ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ.

Οὐ φημῶσις βοῦν ἀλοῶντα, καὶ ἄξιός ὁ ἐργάτης
τῆς τροφῆς αὐτοῦ ἐστι.

Ἰσοῦ ὁ μισθὸς τῶν ἐργατῶν ἀμειψάντων τὰς χώρας
ὁμῶν, ὁ ἀπεστερημένος ἀπ' ὁμῶν κρᾶζει· καὶ εἰ
βοᾶι τῶν θεισιάντων εἰς τὰ ἔθνη Κυρίου Σαβαὼθ
εἰσεληλύθασιν.

ΛΟΓΟΣ ΛΑ'.

Περὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν.

Ἐγνω ὁ Θεός τοῦς ὄντας αὐτοῦ, καὶ τοῦς ἀγίους
προσηγάγετο πρὸς ἑαυτόν.

Ἐγαπημένος ὑπὸ Κυρίου κατασκηνώσει πεπι-
θῶς, καὶ ὁ Θεὸς δοξάσει ἐπ' αὐτῷ πάσας τὰς ἡμέ-
ρας.

Ἐπε Κύριος πρὸς Σαμουὴλ· Ἀνάστα καὶ χρι-
σον τὸν Δαυὶδ, ὅτι οὗτος ἀγαθός.

Δίκαιοι κληρονομήσουσι γῆν, καὶ κατατρυφήσου-
σιν ἐπὶ πληθει εἰρήνης.

Νεώτερος ἐγενόμην, καὶ γὰρ ἐγήρασα, καὶ οὐκ
εἶδον δίκαιον ἐγκαταλειμμένον, οὐδὲ τὸ σπέρμα
αὐτοῦ ζητοῦν ἄρτους.

Σωτηρία τῶν δικαίων παρὰ Κυρίου, καὶ ὑπερασπι-
στής αὐτῶν ἐστὶν ἐν καιρῷ ὀλίψης.

Γενεὰ εὐθίων εὐλογηθήσεται, δόξα καὶ πλοῦτος
ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῶν.

Φωνὴ ἀγαλλιᾶσεως καὶ σωτηρίας ἐν σκηνῶς δι-
καίων.

Οὐ λιμοκτονήσει Κύριος ψυχὴν δικαίων.

Στόμα δικαίου ἀποστάζει χάριτας.

Αἱ ὀδοὶ τῶν δικαίων ὁμοίως φωτὶ λάμπουσιν.

Ἄγαθος ἀνὴρ κληρονομήσει υἱοὺς υἱῶν.

Δεκταὶ παρὰ Κυρίου ὀδοὶ ἀνθρώπων δικαίων· διὰ
δὲ αὐτῶν καὶ εἰ ἐχθροὶ φίλοι γίνονται.

Δίκαιος ὡσπερ λέων πέποιθεν.

Χρηστοὶ ἔσονται οἰκήτορες γῆς· ἀκαχοὶ δὲ ὑπο-
λειφθήσονται ἐν αὐτῇ· ὅτι εὐθεῖς κληρονομήσουσι
γῆν, καὶ ὅσοι ὑπολειφθήσονται ἐν αὐτῇ.

Χεῖλη ἀνθρώπων δικαίων ἀποστάζουσι χάριτα.

Δικαιοσύνη ὀρθῶν ἀνδρῶν ὀρθοστομεῖ ἔδους.

Ὄψοι δικαίων εὐλογούνται.

Αἱ ρίζαι τῶν δικαίων οὐκ ἐξαρθήσονται.

Ὁ βλέπων λεῖα ἐλεηθήσεται.

Ὅς ἀναστρέφεται ἄμωμος ἐν δικαιοσύνῃ, μακα-
ροὺς τοὺς παῖδας καταλείψει.

Εὐφροσύνη δικαίων ποιεῖν κρίματα.

Τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ἀγαθῷ ἔδωκε σοφίαν πρὸ πρῶ-
τοῦ αὐτοῦ, καὶ γῶσιν καὶ εὐφροσύνην.

Τίς σοφός, καὶ συνήσει τοῦτα; ἢ συνετός, καὶ

ἐπιγνώσεται αὐτά; διότι εὐθείαι αἱ ὁδοὶ Κυρίου, καὶ δίκαιοι πορεύονται ἐν αὐταῖς.

Δίκαιοι εἰς τὸν αἰῶνα ζῶσι, καὶ ἐν Κυρίῳ ὁ μισθὸς αὐτῶν, καὶ ἡ φρονεῖς αὐτῶν παρὰ Ἰψίστου. Διὰ τοῦτο λήψονται τὸ βασίλειον τῆς εὐπρέπειας, καὶ τὸ διάδημα τοῦ κάλλους ἐκ χειρὸς Κυρίου· ὅτι τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ σκεπάσει αὐτούς, καὶ τῷ βραχίονι ὑπερασπιστὴς αὐτῶν.

Δίκαιος ἐὰν φθάσῃ τελευτῆσαι, ἐν ἀναπαύσει ἔσται.

Χάρις καὶ ἔλεος ἐν τοῖς ἐκλεκτοῖς αὐτοῦ, καὶ δεισσοπὴ ἐν τοῖς ὁσίοις αὐτοῦ.

Ἄγαθὰ τοῖς ἀγαθοῖς ἔκτισται ἀπ' ἀρχῆς, οὕτω τοῖς ἁμαρτωλοῖς κακά.

Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει ἀγαθὰ.

Δικαίῳ νόμος οὐ καίται.

Ὁ ἀγαθὸς ἀγαθῶν ἔστι παρεκτικὸς.

Ῥάβδος δικαίου κρείσσων ἢ τιμὴ κακοῦ.

Οἱ γὰρ ἀριστοὶ καὶ ξεῖνοις τελέθουσι προσηγνές.

Τοῦ γὰρ ἀγαθοῦ καὶ τὸ τραχὺ προσηγνές διὰ τῆν ὠφέλειαν· τοῦ δὲ κοληροῦ καὶ τὸ χρηστὸν ὑποπτον δὲ τὸ κακόηθες.

Οὐδεὶς ἀγαθός, εἰ μὴ ὁ μόνος ὁ Θεός· τὸ ἄκρω; ἀγαθὸν, φησὶ, μόνου Θεοῦ.

Τὸν πνευματικὸν καὶ ἀπόνηρον εἶναι δεῖ ἀπλοῦν καὶ ἄβολον, καθάπερ ὁ Χριστός φησιν· « Ἐὰν μὴ στραφῆτε, καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδιά, οὐ μὴ εἰσελθῆτε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. »

Ἄει μὲν οὖν χρὴ θαυμάζειν τὴν ἰσχὺν τῶν μετιόντων τὴν ἀρετὴν, μάλιστα δὲ ὅταν πολλῶν αὐτῆν ἀπολιπόντων, εὐρεθῶσι τινες αὐτῆς ἀντεχόμενοι.

Ὁ τῆ φύσει ἀγαθὸς καὶ ἀγαθῶν πάντων παρεκτικὸς γίνεται.

Ὅσπερ τὰ εὐώδη τῶν ἀρωμάτων τῆς ἰδίας εὐπνοίας τὸν παρακαίμενον ἀέρα πλήρη ποιεῖ, οὕτως ἀνδρὸς ἀγαθοῦ παρουσία τοὺς περὶ αὐτὸν ὀνείησιν.

Ἴδιον παντὸς ἀγαθοῦ τὸ ὠφελεῖν.

Ἔστω (ἔσται) που πάντως γνωριμώτατος ὁ φιλάρετος, καὶ ἀρίστων ἐπιτηδευμάτων ἀποτελεστής. Ὅσπερ γὰρ τρόπον τὰ τῶν ἀρωμάτων εὐοσμώτατα καὶ ἐξαιρετά, καὶ ἐν ἀγγελίῳ κρύπτοντο, τῆς ἐνοῦσης αὐτοῖς εὐσμίας ἐμπίλησι τὴν αἰσθησιν, οὕχθι δὲ που μόνοις τοῖς ἑγγύς, ἀλλὰ γὰρ καὶ τοῖς μακρὰν· οὕτως ὅτι ψυχὴ καὶ φιλάρετος, καὶ τῶν εἰς εὐσέθειαν ἀνδραγαθημάτων ἔχουσα λόγον, καὶ ληληθότως, πάντῃ τε καὶ πάντως ἔσται γνωριμώτατη.

Φιλάνθρωπος ὁ ἀστέιος καὶ εὐμενής, καὶ συγγνώμων, οὐδενὶ μνησικακῶν τὸ παράπαν, ἀλλὰ νεκρῶν τοὺς ἔχθρους ἀξίων, ἐν τῷ ποιεῖν εὐ μᾶλλον ἢ βλάπτειν.

Τοῖς ἀγαθοῖς ἀγαθὰς ὑπέχειν γνώμας ἔοικεν ὁ Θεός, δι' ὧν ὠφελοῦντες ὠφελήθησονται.

Ἄνδρες ἀγαθοὶ, τροπικώτερον εἰπεῖν, κλεινὸς εἶσι,

et hæc agnoscet? quod rectæ sunt Domini viæ, quas probi ingredientur.

Sap. Viri boni viveant æternum, quorum merces in Domino est, et eura apud celsissimum, ob quam causam regnum decorum adipiscuntur, et pulcherrimum diadema manibus Domini eis imponetur, quia dextera sua teget eos, et brachio suo defendet.

Justus si ex hac vita decesserit, in requie futurus est.

Gratia et misericordia in electis ejus, et visitatio in sanctis ejus.

Eccli. xxxix. Ut bona bonis a principio parata sunt, sic mala malis.

Luc. vi. Qui bonus est ex bono cordis sui thesauro bona promit.

Tim. i. Justo nulla lex imposita est.

S. Basilii. Bonus bonorum est largitor.

Theologi. Virga boni viri melior est, quam malæ laudatio.

Optimi enim externis etiam sunt lenes et humani.

Boni enim viri vel asperitas lenis est, propter utilitatem, quam continet; mali autem etiam benignitas suspecta propter morum improbitatem.

Nullus bonus nisi solus Deus; his verbis quod summe bonum est asseritur Dei solius esse.

S. Chrysost. Spiritualis omni malitia carcere debet, astutia et dolo, quemadmodum Christus inquit: « Nisi convertamini et effecti fueritis similes parvis pueris, non introibitis regnum cælestis. »

Atque robur quidem eorum (qui virtutem exercent, admiratione perpetua dignum est; præsertim vero cum multis eam deserentibus nonnulli reperuntur qui virtuti adhærescant.

Greg. Nyss. Qui natura bonus est, idem ad bona omnia largienda propensus est.

Ut fragrantia aromata suo odore circumfusum complent aërem, sic boni viri præsentia proximorum juvat.

S. Cyrilli. Proprium est bonorum omnium aliiis prodesse.

Erit sane maxime insignis virtutis cultor, et præclarissimorum operum auctor. Quemadmodum enim odoratissima aromata et eximia, etiamsi in vase condita sint, fragrantia sua tamen explent odorandæ sensum, 169 non solum eorum qui prope adstant, sed etiam eorum qui longius semoti sunt: ita sanctus animus et virtutis cupidus, et honeste factorum et ad pietatem pertinentium rationem habens, vel nihil tale cogitans, omnibus modis erit nobilissimus et clarissimus.

Philonis. Humanus urbanus et comis et ad ignoscendum propensus, nullius omnino injuriæ memoret, sed vincere hostes cupit benefaciendo, magis quam lædendo.

Boni Deus bona suppeditat et inserit consilia, quibus, cum aliis prosint, ipsi maxime juvantur.

Viri boni, ut figurate dicam, columnæ sunt, po-

palium totum confirmantes quasi domos magnas, A civitates et republicas.

Honestum tam est honestum, cum ut ab altero laudetur non eget, sed secum circumfert suæ pulchritudinis notas et insignia.

SERMO XXXII [al. XV].

De malis et improbis viris.

Deut. xxiii. Ut ne perdat scelerosus a scelere immunem, non vult Deus illi placari, sed accendetur ira Domini, et æmulatio ejus in hominem illum.

I Reg. 1. Ab iniquis exlegibus progreditur improbitas et maleficium.

Improbe se gessit Achabus in conspectu Domini, et sceleratior quam ii qui ante ipsum fuerant.

Nemo improbus cum sit, se fore innocentem confidat.

Dulce fuit in ore ejus vitium.

Modum transeunt errata improborum.

Malorum mors erit non decora.

Filii hominum quousque tandem dura geretis corda?

Psal. iv. Scelerati multa flagella (*id est, omnis generis afflictiones.*)

Vultus Domini in mala patrautes.

Mors sceleratorum mala est.

Molliores oleo sermones illorum, at ipsi sunt quasi bolides (*id est, pondera funiculis affixa ad explorandum aliquid.*)

Jam inde ab utero matris abalienati sunt improbi, mendacia locuti sunt.

Salus longe abest ab improbis, quia jura tua juste instituta non exquiesierunt.

Sanguinaris et dolosi ætatis dimidium non consequentur.

Peccantes in mala incident.

Prov. Qui malos castigat, sibi ignominiam iurificiet: si quique impium reprehendit, seipsum vituperabit.

Quærent me improbi, nec tamen **170** invenient, sapientiam enim odere.

Animi eorum qui exleges sunt interibunt immaturi.

Exitus eorum qui legem violant, malus est.

Malos ne reprehendas, ut ne sis odio illis.

Prov. ix. Fili, si sapiens fueris, tibi et proximis tuis sapiens: si in malis evaseris, solus exantlabis mala.

Dolus est in corde mala fabricantis.

Misericordiam et iudicium non uorunt maiorum architecti.

Expellit e concilio pestiferum, et una cum illo erit contentio: cum enim sederit in virorum consessu, omnes probro affliciet.

Improbis non erit impunitus.

Amos iii. Odi repulique dies vestros festos, nec vestris conventibus delector.

ἄδημον ὄλον ὑπεριδόντες; καθάπερ οἰκίας μεγάλας, τὰς πόλεις καὶ τὰς πολιτείας.

Τὸ καλὸν τότε καλὸν ἐστίν, ὅταν τῆς ἀφ' ἐτέρας συστάσεως οὐ δέηται, ἀλλ' ἐν αὐτῷ περιφέρῃ τῆς οἰκίας καλλονῆς τὰ γνωρίσματα.

ΛΟΓΟΣ ΑΒ'.

Περὶ κακῶν καὶ μοχθηρῶν ἀνδρῶν.

Ἵνα μὴ ἀπολέσῃ ὁ ἁμαρτωλὸς τὸν ἀναμάρτητον, οὐ μὴ θελήσῃ ὁ Θεὸς ἰλασθῆναι αὐτῷ, ἀλλ' ἐκκαυθήσεται ὀργῇ Κυρίου, καὶ ὁ ζῆλος αὐτοῦ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ.

Ἐξ ἀνόμων ἐξελεύσεται πλημμύλαια.

Ἐποίησαν Ἀχαάβ τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἐπονηρεύσατο ὑπὲρ πάντας τοὺς γενομένους ἔμπροσθεν αὐτοῦ.

Μηδεὶς πεποιθέτω πονηρὸς ὢν, ἀθῶος ἕσεσθαι.

Ἐγλυκάνθη ἐν στόματι αὐτοῦ κακία.

Ἐξέλιθα πτώματα πονηρῶν.

Φαῦλοι ἐν θανάτῳ ἐξαισίου.

Υἱοὶ ἀνθρώπων, ἕως ποῦ βαρυκάρδιοι;

Πολλὰ αἱ μάστιγες τοῦ ἁμαρτωλοῦ.

Πρόσωπον Κυρίου ἐπὶ ποιούντας κακά.

Θάνατος ἁμαρτωλῶν πονηρός.

Ἐπαλύθησαν οἱ λόγοι αὐτῶν ὑπὲρ ἔλαιον, καὶ αὐτοὶ εἰσι βολίδες.

Ἀππλοτριώθησαν οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀπὸ μήτρης, ἐλάλησαν ψευδῆ.

Μικρὰν ἀπὸ ἁμαρτωλῶν σωτηρία, ὅτι τὰ δικαιώματά σου οὐκ ἐξεζήτησαν.

Ἄνδρες; αἱμάτων καὶ δολιότητος οὐ μὴ ἡμισύσωσι τὰς ἡμέρας αὐτῶν.

Ἄμαρτάνοντας καταλήψεται κακά.

Ὁ παιδεύων κακοὺς λήψεται ἐαυτῷ ἀτιμίαν· ἐλέγχων δὲ τὸν ἀσεβῆ, μωμήσεται ἐαυτόν.

Ζητήσουσί με κακοὶ, καὶ οὐχ εὐρήσουσιν· ἐμίσησαν γὰρ σοφίαν.

Ψυχὰ ἀνόμων ὀλοῦνται ἄωροι.

Ἡ καταστροφὴ τῶν παρανόμων κακῆ.

Μὴ ἐλεγχε κακοὺς, ἵνα μὴ μισήσωσί σε.

Υἱὲ, ἐὰν σοφὸς γένη, αὐτῷ σοφὸς ἔσῃ καὶ ταῖς πλησίον σου· ἐὰν δὲ κακὸς ἀποβῆς, μόνος ἀντλήσει τὰ κακά.

Δόλος ἐν καρδίᾳ τεκταινομένου κακά.

Οὐκ ἐπίστανται ἔλεον καὶ κρίσιν τέκτους κακῶν.

Ἐκβαλε ἐκ συνεδρίου λοιμὸν, καὶ συνεξελεύσεται νεῖκος αὐτῷ. Ὅταν γὰρ καθίσῃ ἐν συνεδρίῳ, τάσσει ἀτιμάσει.

Ὁ κακὸς οὐκ ἀτιμώρητος ἔσται.

Μεμίσηκα, ἀπῶμαι τὰς ἐορτὰς ὑμῶν, καὶ οὐ μὴ ὀσφρανθῶ ἐν ταῖς πανηγύρεσιν ὑμῶν.

Ὁς δίκαιον κρίνει τὸν ἀδικον, ἀδικον δὲ τὸν δίκαιον, ἀκάθαρτος καὶ βδελυκτὸς παρὰ Κυρίου.

Τάδε λέγει Κύριος παντοκράτωρ· Αὐτοὶ οἰκοδομήσουσι, κἀγὼ καταστρέψω· καὶ ἐπικληθήσεται αὐτοῖς ὄρια ἀνομίας, καὶ λαὸς ἐφ' ὃν παρατέτακται Κύριος ἕως αἰῶνος, οὐ μὴ μείνῃ εἰς τὸν αἰῶνα χρόνου σπέρμα πονηρόν.

Ἐκ σπέρματος βφως ἐξελεύσεται ἔγγονα ἀσπίδων, τὰ δὲ ἔγγονα αὐτῶν ὄφεις πετόμενοι.

Τὰ ἀμαρτήματα ἡμῶν διόστην ἀνά μέσον ἡμῶν καὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀφ' ἡμῶν, τοῦ μὴ ἐλεήσει.

Υἱοὶ ἀφρονεῖς εἰσι, καὶ οὐ συνετοί, σοφοὶ τοῦ κατοικεῖν· τὸ δὲ καλῶς ποιῆσαι οὐκ ἔγνωσαν.

Τὰ ἔργα αὐτῶν ἔργα ἀνομιᾶ· καὶ οἱ πόδες αὐτῶν εἰς κακίαν τρέχουσιν.

Εἰ ἀλλάξεται Αἰθίοψ τὸ δέριμα αὐτοῦ, καὶ πάρδαλις τὰ ποικίλματα αὐτῆς, καὶ ὄφεις δυνήσεσθε εὖ ποιῆσαι μεμαθηκότες κακά.

Πτώσις κακῶν κατὰ σπουδὴν ἔξει.

Ὁδὸς ἀμαρτωλῶν ὀμάλισμένη ἀπὸ λίθων, καὶ ἐπ' ἐσχάτων αὐτῆς βόθρος ἄδου.

Τὸν ἀμαρτάνοντα εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίς διακίωσει;

Τέκνα βδελυκτὰ γίνονται τέκνα ἀμαρτωλῶν.

Ὄνομα ἀνθρώπων ἀμαρτωλῶν ἐξαλειφθήσεται.

Ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὰ πονηρά. Ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα.

Τοῦτο δὲ γινώσκετε, ὅτι ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις, ἐνστήσονται καιροὶ χαλεποί. Ἔσονται γὰρ οἱ ἄνθρωποι φιλαυτοί, καὶ τὰ ἐξῆς.

Ἐν ἀμίλλαις πονηρίας ἀθλιώτερος ὁ νικῆσας, διότι ἀπέρχεται τὸ πλεῖον ἔχων τῆς ἀμαρτίας.

Τὸ ἔσχατον ἐν πονηρίᾳ καὶ πρὸς ἑαυτῷ ἔστιν ἀσύμφωνον.

Πολλοὶ εἰσι τὰς πονηρὰς πράξεις ἀποδεχόμενοι, καὶ χαρίεντα μὲν τὸν εὐτράπελον λέγοντες, τὸν δὲ οἰχυρολόγον πολιτικόν· τὸν πικρὸν καὶ ὀργίλον ἀκατακρόνητον ὀνομάζουσι· τὸν φειδωλὸν καὶ ἀκοινωνήτων ὡς οἰκονομικὸν ἐπαινοῦσι· τὸν δσατων ὡς ἐλεύθερον· τὸν πόρνον καὶ ἀσελγῆ ἀπολαυστικόν τινα καὶ ἀνειμένον. Οἱ τοιοῦτοι τῷ στόματι μὲν εὐλογοῦσι, τῇ δὲ καρδίᾳ καταρῶνται. Ἐν γὰρ τῇ τῶν βημάτων εὐφρομῇ πᾶσαν κατάραν ἐπάγουσιν αὐτῶν τῇ ζωῇ, ὑποδίκους αὐτοὺς τῇ αἰωνίᾳ κατακρίσει, διότι ὡς ἀποδέχονται, καθιστῶντες.

Ὅντως ἀσυλλόγιστόν τι πρᾶγμα ἡ μοχθηρία, καὶ οὐδὲν ἔστιν ὁ τοὺς πονηροὺς βελτίους ποιῆσειεν.

Εὐζήλωτον μέντοι καὶ πρόχειρον πρᾶγμα ἡ μοχθηρία, καὶ οὐδὲν οὕτω βῆδιον ὡς τὸ γενέσθαι κακό.

Ἀσάκητον μὲν τὸ ἀγαθὸν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει,

A Qui justum injustum iudicat : et injustum iustum, is impurus apud Dominum et abominandus est.

Malach. Dominus omnipotens sic loquitur : Illi aedificabunt, ego vero diruam, ut vocentur termini iniquitatis, et populus cui Dominus se opponet in saeculum : non mansura est in saeculum temporis improba progenies.

Isa. lix. Ex semine serpentis prodibunt aspidum catuli, et illarum posteri volantes serpentes erunt. Peccata nostra dissociant nos a Deo, propterea iniquitates nostras avertit a nobis vultum suum, ut non misereatur.

B Insipientes sunt nec sagaces, docti ad maleficendum, honeste facere non norunt.

Opera illorum, opera injusta, et pedes eorum in maleficium currunt.

Jerem. xiii. Si mutabit Aethiops cutem suam, et pardalis varietates suas, et vos poteritis benefacere cum mala didiceritis.

Ruina improbi sero tandem veniet.

Via scelerosorum elapidata et complanata, sed in extrema ipsa inferorum est fossa.

Peccantem in animam suam quis absolvet?

Liberi abominandi sunt ex improbis prognati.

Nomen sceleratorum hominum delebitur.

Matth. xii et Luc. vi. Malus ex cordis sui malo thesauro quæ mala sunt, promit : ex abundantia enim cordis os loquitur.

I Tim. iii. Illud autem cognoscitote fore, ut **171** in ultimis diebus instent acerba et difficilia tempora. Erunt enim homines sui amantes, etc.

S. Basilii. In improbitatis certamine miserior victor, quam victus, propterea quod ille pluribus peccatis onustus discedit.

Ultima in improbitate etiam secum ipsa discrepant.

Complures sunt, qui actiones pravas approbent, ac urbanum quidem gratiosum nominantes, et obsecenitate verborum utentem, civilem : acerbum et iracundum minime contemnendum vocant : parcum et alienum a liberalitate quasi rei familiaris administrandæ peritum laudant ; prodigum, quasi liberalem ; scortatorem libidinosum, voluptarium quemdam et remissiozem. Istiusmodi laudatores illis ore quidem bene precantur, at corde execrantur. Nam in illa verborum pulchra commemoratione omnem execrationem in illorum vitam inducunt, imo eos æternæ damnationi obnoxios efficiunt, ipsa vitia approbantes.

Theologi. Profecto res est rationis experta improbitas : nec quidquam est quod improbos efficere possit meliores.

Improbitas facile sui studium excitat, atque in promptu est, nihilque tam facile est, quam fieri malum.

Difficiliter bonum comprehenditur a natura ho-

psilum totum confirmantes quasi domos magnas, A civitates et republicas.

Honestum tum est honestum, cum ut ab altero laudetur non eget, sed secum circumfert suæ pulchritudinis notas et insignia.

SERMO XXXII [al. XV].

De malis et improbis viris.

Deut. xxiii. Ut ne perdat scelerosus a scelere immunem, non vult Deus illi placari, sed accendetur ira Domini, et æmulationis ejus in hominem illum.

I Reg. i. Ab iniquis exlegibus progreditur improbitas et maleficium.

Improbe se gessit Achabus in conspectu Domini, et sceleratior quam ii qui ante ipsum fuerant.

Nemo improbus cum sit, se fore innocentem confidat.

Dulce fuit in ore ejus vitium.

Modum transeunt errata improborum.

Malorum mors erit non decora.

Filii hominum quousque tandem dura geretis corda?

Psal. iv. Scelerati multa flagella (*id est*, omnis generis afflictiones.)

Vultus Domini in mala patrant.

Mors sceleratorum mala est.

Molliores oleo sermones illorum, at ipsi sunt quasi bolides (*id est*, pondera funiculis affixa ad explorandum aliquid).

Jam inde ab utero matris abalienati sunt improbi, mendacia locuti sunt.

Salus longe abest ab improbis, quia jura tua juste instituta non exquisierunt.

Sanguinari et dolosi ætatis dimidium non consequentur.

Pœccantes in mala incident.

Prov. Qui malus castigat, sibi ignominiam iurificiet: quique impium reprehendit, seipsum vituperabit.

Quærent me improbi, nec tamen **170** invenient, sapientiam enim odere.

Animi eorum qui exleges sunt interibunt immaturi.

Exitus eorum qui legem violant, malus est.

Malos ne reprehendas, ut ne sis odio illis.

Prov. ix. Fili, si sapiens fueris, tibi et proximis tuis sapiens: sin malus evaseris, solus exantlabis mala.

Dolus est in corde mala fabricantis.

Misericordiam et iudicium non norunt matorum architecti.

Expello e concilio pestiferum, et una cum illo exhibit contentio: cum enim sederit in virorum consensu, omnes probro afficiet.

Improbis non erit impunitus.

Amos iii. Odi repulique dies vestros festos, nec vestris conventibus delector.

A δῆμον ἔλον ὑπερζίδοντε, καθάπερ οἰκίας μεγάλας, τὰς πόλεις καὶ τὰς πολιτείας.

Τὸ καλὸν τότε καλὸν ἔστιν, ὅταν τῆς ἀφ' ἐτέρας συστάσεως οὐ δέηται, ἀλλ' ἐν αὐτῷ περιφέρῃ τῆς οἰκείας καλλονῆς τὰ γνωρίσματα.

ΛΟΓΟΣ ΑΒ'.

Περὶ κακῶν καὶ μοχθηρῶν ἀνδρῶν.

Ἵνα μὴ ἀπολέσῃ ὁ ἀμαρτωλὸς τὸν ἀναμάρτητον, οὐ μὴ θελήσῃ ὁ Θεὸς ἰλασθῆναι αὐτῷ, ἀλλ' ἐκκαθήσεται ὀργὴ Κυρίου, καὶ ὁ ζῆλος αὐτοῦ ἐν τῷ ἀθρώπῳ ἐκείνῳ.

Ἐξ ἀνόμων ἐξελεύσεται πλημμύματα.

Ἐποίησαν Ἀχάβ τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἐπὶ πονηρέυσατο ὑπὲρ πάντας τοὺς γενομένους ἔμπροσθεν αὐτοῦ.

Μηδεὶς πεποιθέτω πονηρὸς ὢν, ἀθῶος ἕσεσθαι.

Ἐγλυκάνθη ἐν στόματι αὐτοῦ κακία.

Ἐξαισία πτώματα πονηρῶν.

Φαῦλοι ἐν θανάτῳ ἐξαισίῳ.

Υἱοὶ ἀνθρώπων, ἕως ποῦ βαρυκάρδιοι;

Πολλοὶ αἱ μάστιγις τοῦ ἀμαρτωλοῦ.

Πρόσωπον Κυρίου ἐπὶ ποιοῦντας κακά.

Θάνατος ἀμαρτωλῶν πονηρός.

Ἠπαλύθησαν οἱ λόγοι αὐτῶν ὑπὲρ Ἐλαιον, καὶ αὐτοὶ εἰσι βολίδες.

Ἀπὸ πολλῶν ἐτριβήθησαν οἱ ἀμαρτωλοὶ ἀπὸ μητρὸς, ἐλάλησαν ψευδῆ.

Μικρὰν ἀπὸ ἀμαρτωλῶν σωτηρίαν, ὅτι τὰ δικαιοματὰ σου οὐκ ἐξεζήτησαν.

Ἄνδρες, αἱμάτων καὶ δολιότητος οὐ μὴ ἡμισύσωσι τὰς ἡμέρας αὐτῶν.

Ἀμαρτάνοντας καταλήψεται κακά.

Ὁ παιδεύων κακοὺς λήψεται ἐαυτῷ ἀτιμίαν· ἐλέγχων δὲ τὸν ἀσεβῆ, μωμῆσεται ἐαυτόν.

Ζητήτουσί με κακοὶ, καὶ οὐχ εὐρήσουσιν· ἐμίσησαν γὰρ σοφίαν.

Ψυχὰι ἀνόμων ὀλοῦνται ἄωροι.

Ἡ καταστροφὴ τῶν παρανόμων κακῆ.

Μὴ ἐλεγγε κακοὺς, ἵνα μὴ μισήσουσί σε.

Υἱὲ, ἐάν σοφὸς γένη, αὐτῷ σοφὸς ἔσῃ καὶ ταῖς πλησίον σου· ἐάν δὲ κακὸς ἀποβῆς, μόνος ἀντιλήσῃς τὰ κακά.

Δόλος ἐν καρδίᾳ τεκταινομένου κακά.

Οὐκ ἐπίστανται ἔλεον καὶ κρίσιν τέκτονας κακῶν.

Ἐκβαλε ἐκ συνεδρίου λοιμὸν, καὶ συνεξελεύσεται νεῖκος αὐτῷ. Ὅταν γὰρ καθίσῃ ἐν συνεδρίῳ, τὰς αἰτίας ἀτιμάσει.

Ὁ κακὸς οὐκ ἀτιμώρητος ἔσται.

Μεμίσηκα, ἀπῶσμαι τὰς ἑορτὰς ὑμῶν, καὶ τὸ μὴ ὀσφρανθῆναι ἐν ταῖς πανηγύρεσιν ὑμῶν.

Ὁς δίκαιον κρίνει τὸν ἀδικον, ἀδικον δὲ τὸν δίκαιον, ἀκάθαρτος καὶ βδελυκτὸς παρὰ Κυρίου.

Τὰς λέγει Κύριος παντοκράτωρ· Αὐτοὶ οικοδομήσουσι, κἀγὼ καταστρέψω· καὶ ἐπικληθήσεται αὐτοῖς ὄρια ἀνομίας, καὶ λαὸς ἐφ' ὃν παρατέτακται Κύριος· ἕως αἰῶνος, οὐ μὴ μείνῃ εἰς τὸν αἰῶνα χρόνου σπέρμα πονηρῶν.

Ἐκ σπέρματος ὄψεως ἐξελεύσεται ἔγγονα ἀσπίδων, τὰ δὲ ἔγγονα αὐτῶν ὄφεις πετόμενοι.

Τὰ ἁμαρτήματα ἡμῶν διόστησιν ἀνά μέσον ἡμῶν καὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀφ' ἡμῶν, τοῦ μὴ ἐλεήσει.

Υἱοὶ ἄφρονές εἰσι, καὶ οὐ συνετοί, σοφοὶ τοῦ κακοποιήσαι· τὸ δὲ καλῶς ποιῆσαι οὐκ ἔγνωσαν.

Τὰ ἔργα αὐτῶν ἔργα ἀνομοῦ· καὶ οἱ πόδες αὐτῶν εἰς κακίαν τρέχουσιν.

Εἰ ἀλλάξεται Αἰθίοψ τὸ δέρμα αὐτοῦ, καὶ πάρδαλις τὰ ποικίλματα αὐτῆς, καὶ ὑμεῖς θυήσεσθε εὖ ποιήσαι μεμαθηκότες κακά.

Πτώσις κακῶν κατὰ σπουδὴν ἤξει.

Ὁδοὺ ἁμαρτωλῶν ὠμαλισμένη ἀπὸ λίθων, καὶ ἐπ' ἐσχάτων αὐτῆς βόθρος ἄδου.

Τὸν ἁμαρτάνοντα εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίς διακωύσει;

Τέκνα βδελυκτὰ γίνεται τέκνα ἁμαρτωλῶν.

Ὄνομα ἀνθρώπων ἁμαρτωλῶν ἐξαλειφθήσεται.

Ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὰ πονηρά. Ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα.

Τοῦτο δὲ γινώσκετε, ὅτι ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις, ἐνστήσονται καιροὶ χαλεποί. Ἔσονται γὰρ οἱ ἄνθρωποι φίλαυτοι, καὶ τὰ ἐξῆς.

Ἐν ἀμίλλαις πονηρίας ἀθλιώτερος ὁ νικῆσας, εἰς τὴν ἀπέρχεται τὸ πλεῖον ἔχων τῆς ἁμαρτίας.

Τὸ ἔσχατον ἐν πονηρίᾳ καὶ πρὸς ἑαυτῷ ἔστιν ἀσύμφωνον.

Πολλοὶ εἰσι τὰς πονηρὰς πράξεις ἀποδεχόμενοι, καὶ χαρίεντα μὲν τὸν εὐτράπελον λέγοντες, τὸν δὲ εἰς χρολόγον πολιτικόν· τὸν πικρὸν καὶ ὀργίλον ἀκατακρόνητον ὀνομάζουσι· τὸν φειδωλὸν καὶ ἀκοινωνήτων ὡς οἰκονομικὸν ἐπαινοῦσι· τὸν ἄστων ὡς ἐλευθερὸν· τὸν πόρνον καὶ ἀσελγῆ ἀπολαυστικόν τινα καὶ ἀνειμένον. Οἱ τοιοῦτοι τῷ στόματι μὲν εὐλογοῦσι, τῇ δὲ καρδίᾳ καταρῶνται. Ἐν γὰρ τῇ τῶν βτημάτων εὐφρομῇ πᾶσαν κατάραν ἐπάγουσιν αὐτῶν τῇ ζωῇ, ὑποδίκους αὐτοῦ τῇ αἰωνίῳ κατακρίσει, δι' ὧν ἀποδέχονται, καθιστῶντες.

Ὅπως ἀσυλλόγιστόν τι πρᾶγμα ἢ μοχθηρία, καὶ οὐδὲν ἔστιν ὁ τοὺς πονηροὺς βελτίους ποιήσειεν.

Εὐζήλωτον μέντοι καὶ πρόχειρον πρᾶγμα ἢ μοχθηρία, καὶ οὐδὲν οὕτω βῆδιον ὡς τὸ γενέσθαι κακό.

Δυσκόπητον μὲν τὸ ἀγαθὸν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει,

Qui justum injustum judicat : et injustum justum, is impurus apud Dominum et abominandus est.

Malach. Dominus omnipotens sic loquitur : Illi ædificabunt, ego vero diruam, ut vocentur termini iniquitatis, et populus cui Dominus se opponet in sæculum : non mansura est in sæculum temporis improba progenies.

Isa. lix. Ex semine serpentis prodibunt aspidum catuli, at illarum posterii volantes serpentes erunt.

Peccata nostra dissociant nos a Deo, propterque iniquitates nostras avertit a nobis vultum suum, ut non misereatur.

Insipientes sunt nec sagaces, docti ad maleficendum, honeste facere non norunt.

Opera illorum, opera injusta, et pedes eorum in maleficium currunt.

Jerem. xiii. Si mutabit Æthiops cutem suam, et pardalis varietates suas, et vos poteritis benefacere cum mala didiceritis.

Ruina improbi sero tandem veniet.

Via scelerosorum elapidata et complanata, sed in extrema ipsa inferorum est fossa.

Peccantem in animam suam quis absolvet?

Liberi abominandi sunt ex improbis prognati.

Nomen sceleratorum hominum delebitur.

Matth. xii et Luc. vi. Malus ex cordis sui malo thesauro quæ mala sunt, promit : ex abundantia enim cordis os loquitur.

I Tim. iii. Illud autem cognoscitote fore, ut in ultimis diebus instent acerba et difficilia tempora. Erunt enim homines sui amantes, etc.

S. Basilii. In improbitatis certamine miserior victor, quam victus, propterea quod ille pluribus peccatis onustus discedit.

Ultima in improbitate etiam secum ipsa discrepant.

Complures sunt, qui actiones pravæ approbent, ac urbanum quidem gratiosum nominantes, et obscenitate verborum utentem, civilem : acerbum et iracundum minime contemnendum vocant : parcum et alienum a liberalitate quasi rei familiaris administrandæ peritum laudant ; prodigum, quasi liberalem ; scortatorem libidinosum, voluptarium quemdam et remissionem. Istiusmodi laudatores illis ore quidem bene precantur, at corde execrantur. Nam in illa verborum pulchra commemoratione omnem execrationem in illorum vitam inducunt, imo eos æternæ damnationi obnoxios efficiunt, ipsa vitia approbantes.

Theologi. Profecto res est rationis experta improbitas : nec quidquam est quod improbus efficere possit meliores.

Improbitas facile sui studium excitat, atque in promptu est, nihilque tam facile est, quam in malum.

Difficiliter bonum comprehenditur a natura ho-

minum, quemadmodum ignem non concipit humidior materies. At parati ad maleficium pluriui et dispositi.

Malum facilius et promptius improbum sequitur, quam coerceatur a meliore.

Animis profanis nihili honesti satis dignum videtur, cui persuadendos se præbeant.

S. Chrysost. Qui sæpe peccant nec puniuntur, metuere et vereri debent; augentur enim illis supplicia per supplicii tarditatem et divinam lenitatem.

Non tantum illi qui scelereste aliquid faciunt, verum etiam qui istos laudibus efferunt, eorumdem cum illis vel etiam graviorum participes erunt suppliciorum.

Sancios quidem lucidi servant angeli, improbos autem tenebrosi.

Abundantia cognitionis sapientiæ nobis multos conciliat angelos: impurus autem etiam ab eo qui ipsi a puero datus est, separatur.

Philonis. Improbus aliud sentit, aliud loquitur; aliæ etiam sunt ejus actiones: denique diversa ei et omnino pugnantia sunt omnia; non enim loquitur, quæ sentit, et contraria decrevit illi, quæ se **172** facturum narrat, nec his consentanea exsequitur, ut proprie dicere liceat, improbi vitam secum bellum gerere.

Improbis nulla re gaudere concessum est: quemadmodum in prophetiis canitur oraculis: Gaudere non licet impiis, Deus ait. Sermo enim divinus, verus et utilis est, tetricam et tristitiæ deditam, ac infelicitatis plenam esse improbissimi cujusque vitam.

Instabiles sunt malorum hominum spes, qui sibi quidem commoda proponunt cogitatione, quibus tamen adversa et illis digna contingunt.

Antisthenis. Antisthenes cum ab improbis quibusdam laudaretur, Vereor, inquit, ne quid mali a me designatum sit, quod istis placeo.

Mali adulationibus cum deliniuntur, pejores evadunt.

Senem peccantem ne moneas; veterem enim arborem transplantare difficile est.

Diogenes. Diogenes improbum quemdam monebat, interrogatus autem quid ageret: Æthiopen (inquit) abstergo, ut candidum reddam.

Medici amaris medicamentis quæ lingendo sumuntur, mellis nonnihil adhibent, ut dulciora faciant: sic ingeniosi difficiliorum hominum congressiones hilaritate molliunt.

Ex factis magis quam ex verbis hominis periculum facito; multi enim cum vitam vitiosam agant, oratione suavi et ad persuadendam valenti utuntur.

SERMO XXXIII [at. CXXIII].

De muliere forti, et temperanti, et sagace.

Gen. xxxi Rachel et Lia respondententes Jacobo, Num, inquirunt, pars adhuc nobis est aut hereditas in domo patris nostri? Nonne alienæ ab illo exi-

ἄσπερ καὶ τὸ πῦρ ὕλη τῇ ὑγροτέρᾳ· ἔτοιμοι δὲ πρὸς τὴν τοῦ κακοῦ ἐργασίαν οἱ πλείστοι καὶ ἐπιτήθειοι.

Πρόχειρον ἢ πονηρία τῷ κακῷ μᾶλλον ἀκολουθεῖν, ἢ ὑπὸ τοῦ κρείττονος ἀνακόπτεσθαι.

Ψυχὰς βεβήλοισι οὐδὲν τῶν καλῶν ἀξιοπίστον.

Οἱ πολλὰ πταίνοντες καὶ μὴ κολαζόμενοι φοβέσθαι καὶ δεδοικέναι ὀφείλουσιν. Αὐξεται γὰρ αὐτοῖς τὰ τῆς τιμωρίας διὰ τῆς ἀτιμωρησίας καὶ τῆς μακροθυμίας τοῦ Θεοῦ.

Οὐχ οἱ τὰ φαῦλα πράσσοντες μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ τούτους ἐγκωμιάζοντες, τῆς αὐτῆς αὐτοῖς, ἢ καὶ χαλεπωτέρας, κοινωνήσουσι κολάσεως.

Τοὺς μὲν ἀγίους φωταγωγοὶ φυλάττουσιν ἄγγελοι, τοὺς δὲ φαύλους σκοτεινοί.

Πλουτοῦ γνώσεως σοφίας προσθήσιν ἡμῖν ἄγγελου πολλοῦ· ὁ δὲ ἀκάθαρτος καὶ ἀπὸ τοῦ δοθέντος αὐτῷ ἐκ παιδὸς χωρίζεται.

Τοῦ φαύλου ἕτερα μὲν τὰ ἐνθύμια, ἕτερα δὲ τὰ ῥήματα, ἄλλαι δὲ αἱ πράξεις, διάφορα δὲ καὶ μαχόμενα παντάπασι· λέγει γὰρ οὐχ ἂ φρονεῖ, καὶ βεβούλευται τάναντία οἷς διέξεις, καὶ πράττει τὰ τούτοις μὴ συνάδοντα· ὥστε, κυρίως εἰπεῖν, ὁ τοῦ φαύλου βίος πολέμιος.

Τὸν φαῦλον οὐδενὶ χαιρεῖν ἐφίεται, καθάπερ ἐν προφητικαῖς ἔδεται ῥήσσει· Χαῖρεν οὐκ ἔστι τοῖς ἀσεβέσιν, εἶπεν ὁ Θεός. Λόγος γὰρ ὄντως καὶ χρησιμὸς ἔστι θεῖος· σκυθρωπὸν καὶ ἐπίλυτον καὶ μεστὸν βαρυδαιμονίας εἶναι τὸν παντὸς μοχθηροῦ βίον.

Ἀδέσβαιοι αἱ τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων ἐλπίδες, ἐκαχόντων μὲν τὰ χρηστότερα, τὰ δὲ παλίμψημα καὶ ὦν ἔξιον τυγχάνειν εἰσι, πασχόντων.

Ἀντισθένης ἐπινοούμενος ὑπὸ πονηρῶν ἀνθρώπων, Ἀγωνιώ, ἔφη, μὴ τι κακὸν εἰργασταί μοι, ὅτι τοιοῦτοις ἀρέσχω.

Κακοὶ κολακευόμενοι κακώτεροι γίνονται.

Μὴ νευθεῖτε γέροντα ἀμαρτάνοντα. Δένδρον γὰρ παλαιὸν μεταφυτεῦσαι δύσκολόν ἐστιν.

Διογένης ἐνευθεῖται τινὰ πονηρὸν· ἐρωτώμενος δὲ ὑπὸ τίνος, Τί τοῦτο ποιεῖς; ἔφη] Αἰθίοπα σμήνω, ἵνα λευκὸν ποιήσω.

Οἱ μὲν ἱατροὶ τὰς τῶν ἐκλεικτῶν φαρμάκων περὶ μέλιτι, οἱ δὲ σοφοὶ τὰς τῶν δυσκολωτέρων ἀνθρώπων ὁμιλίᾳ ἱλαρότητι γλυκαίνουσιν.

Πεῖραν ἀνθρώπου ἐκ τῶν ἔργων λάμβανε μᾶλλον ἢ ἐκ τῶν λόγων. Πολλοὶ γὰρ βίβη μὲν εἰσι κακοί, λόγῳ δὲ πιθανοί.

ΛΟΓΟΣ ΛΓ'.

Περὶ γυναικὸς ἀνδρείας, καὶ σέβηρος, καὶ συνετής.

Ἀποκριθεῖσαι Ῥαχὴλ καὶ Λία, εἶπαν τῷ Ἰακώβ· Μὴ ἐστὶν ἡμῖν μέρος, ἢ κληρονομία ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς ἡμῶν; Οὐκ ἀλλότριαι λελογίσμεθα αὐτοῖς·

Πέπρακε γὰρ ἡμᾶς, καὶ κατέφαγε καταβρώσει τοὺς ἀργύριον ἡμῶν.

Ἦγγισεν Ἀβιμέλεχ ἕως τῆς πύλης τοῦ πύργου, ἐμπρῆσαι αὐτὴν ἐν πυρὶ. Καὶ ἐβρίψε γυνὴ μίαν κλάσμα μύλου ἐπὶ τὴν κεφαλὴν Ἀβιμέλεχ, καὶ ἐδόθησε ταχὺ πρὸς τὸ παιδάριον τὸ αἶρον τὰ σκεύη αὐτοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Σπάσαι τὴν ῥομφαίαν σου, καὶ θανάτωσον με, μὴ ποτε εἰπωσιν, ὅτι γυνὴ ἀπέκτεινεν αὐτόν. Καὶ ἐξεκέντησεν αὐτὸν τὸ παιδάριον αὐτοῦ, καὶ ἀπέθανεν.

Ἀνήγγειλε τῷ Δαυὶδ Μελωὶλ ἡ γυνὴ αὐτοῦ λέγουσα· Ἐάν μὴ σὺ σώσης τὴν ψυχὴν σεαυτοῦ τὴν νύκτα ταύτην, αὐριον θανατωθήσῃ. Καὶ καταγει Μελωὶλ τὸν Δαυὶδ διὰ τῆς θυρίδος, καὶ ἀπήλθε, καὶ ἔφυγε, καὶ ἐσώθη.

Τίς ἔδωκε γυναίξιν ὑφάσματος σοφίαν, καὶ ποιητικὴν ἐπιστήμην;

Γυνὴ ἀνδρεία στέφανος τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς.

Γυνὴ εὐχάριστος ἔγειραι ἀνδρὶ δόξαν.

Ὅς εὖρε γυναίκα ἀγαθὴν, εὖρε χάριτας, ἔλαβε δὲ παρὰ Κυρίου ἰλαρότητα.

Ὅς ἐκβάλλει γυναίκα ἀγαθὴν, ἐκβάλλει ἀγαθὰ ἐκ τοῦ οἴκου αὐτοῦ.

Σοφαὶ γυναῖκες ψυχοδόμησαν οἴκους· ἡ δὲ ἀφρων κατέσκαψε ταῖς χερσὶν αὐτῆς.

Γυναίκα ἀνδρείαν τίς εὖρησει; τιμιωτέρα ἐστὶ λίθων πολυτελέων ἢ τοιαύτη. Θαρσεῖ ἐπ' αὐτῆ ἡ καρδία τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς. Ἡ τοιαύτη καλῶν σκυλῶν οὐκ ἀπορήσει. Ἐνεργεῖ τῷ ἀνδρὶ ἀγαθὰ, καὶ οὐ κακά. Οὐ φροντίζει τῶν ἐν οἴκῳ ἀνὴρ αὐτῆς. Ὅταν που χρονίῃ, δισσὰς χλαίνας ἐποίησε τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς. Ἦνικα δὲ καθίστη ἐν συνεδρίῳ μετὰ τῶν πρεσβυτέρων, στόμα αὐτῆς διήνοιξε προσεχόντως καὶ ἰνόμεως, καὶ τάξεν ἐντεταλατο τῇ γλώσσει αὐτῆς. Στεναὶ δὲ διατριβαὶ οἴκων αὐτῆς, οἷα δὲ ἀνηρά οὐκ ἔραγεν.

Πολλὰ θυγατέρες ἐκτήσαντο πλοῦτον, πολλὰ ἐποίησαν δύναμιν· οὐ δὲ ὑπέρκεισαι καὶ ὑπερήρασ πάσας. Ψευδεῖς ἀρέσκονται καὶ μάταιον κάλλος οὐκ ἔστιν ἐν σοί.

Γυνὴ συνετὴ εὐλογεῖται, φόβος δὲ Κυρίου αὐτὴν αἰνεῖτω. Δότε αὐτῇ ἀπὸ καρπῶν χειλέων αὐτῆς, καὶ αἰνεῖσθω ἐν πύλαις ὁ ἀνὴρ αὐτῆς.

Μὴ ἀστόχει γυναικὸς σοφῆς καὶ ἀγαθῆς· ἡ γὰρ χάρις αὐτῆς ὑπὲρ τὸ χρυσίον.

Χάρις ἐπὶ χάριτι γυνὴ σιγηρὰ· καὶ οὐκ ἐστὶ σταθμὸς ἀξίως ἐγκρατοῦς ψυχῆς αὐτῆς.

Γυναικὸς ἀγαθῆς μακάριος ὁ ἀνὴρ, καὶ ἀριθμὸς τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ διπλάσιος. Γυνὴ ἀνδρεία εὐφραίνει τὸν ἀνδρα αὐτῆς, καὶ τὰ ἔτη αὐτοῦ πληρώσει ἐν εἰρήνῃ. Γυνὴ ἀγαθὴ μερὶς ἀγαθῆ· καὶ ἐν μερίδι φοβουμένων Κυρίου δοθήσεται.

Χάρις γυναικὸς εὐφραίνει τὸν ἀνδρα αὐτῆς, καὶ τὰ ὅσα αὐτοῦ πιαίνει ἡ ἐπιστήμη αὐτῆς.

Γυναικὸς ἀνὴρ χρῆμ' οὐδὲν ληΐζεται

Κάλλιον ἐσθλῆς, ὥσπερ οὐδὲ χεῖρον τῆς ἐναντίας (1).

stimatæ sumus? vendidit enim nos, et plane devoravit argentum nostrum.

Judic. ix. Accessit Abimelech usque ad turris portam, ut eam incenderet; mulier autem quædam fragmentum molæ in caput ejus conjecit: et statim clamans accersit puerum, qui arma ipsius gerebat. Cui, Educ, inquit, gladium tuum, et me interfice, ne dicant vulgo me a muliere interfectum. Et puer ejus pupugit eum, et mortuus est.

I Reg. xix. Melchol uxor Davidis, renuntiavit ei, dicens: Nisi hac nocte servaveris vitam tuam, cras morte afficeris; et dimisit maritum suum Davidem per fenestram. Sicque ille exiit, aufugit, et servatus est.

Job. Quis dedit mulieribus texendi sapientiam, et artem acu variandi?

173 *Prov. xii.* Uxor fortis corona est viri sui. Uxor grata excitat viro gloriam.

Qui nactus est uxorem bonam, is gratias est adeptus, et a Domino accepit hilaritatem.

Qui ejicit uxorem probam, ejicit bonæ domo sua.

Prov. xiv. Uxores sapientes ædificaverunt domos; at insipiens suis manibus demolita est.

Prov. xxxi. Uxorem fortem quis inveniet? talis pluris est æstimanda quam lapides pretiosi; ea confidit cor viri; hæc spoliis pulchris non carebit; bonis afficit virum suum, non malis. Vir non est sollicitus de rebus domesticis, sicubi autem diutius moratus fuerit, ipsa interea geminas confecit vestes. Cum autem in consessu seniorum considet, ipsa os suum aperit attente et legitime, ac ordinem ori suo tenendum præscribit. Taciturnæ autem sunt domus ejus exercitationes, cibum otiosa non capit.

Multæ filis divitiis et potentiam comparaverunt, tu autem superasti omnes, et super illas te extulisti; falsa affabilitas et inania pulchritudo non est in te.

Mulier sagax benedicatur, sed metus Domini eam commendet; date ei de fructibus labiorum suorum, et vir ejus laudetur in portis.

Eccl. vii. Vide ne excidas uxore sapiente et bona; nam gratia ejus auro præstat.

Gratia duplicata mulier taciturna [*scilicet pudica*], nec est quidquam quod cum animo illius continente comparari possit.

Ibid. Probæ mulieris vir est beatus, et numerus dierum ejus duplicabitur. Uxor fortis exhilarat virum suum, et annos ejus cum pace complebit. Mulier proba portio bona est; et in parte metuentium Dominum dabitur.

Uxor gratia virum exhilarat, et scientia ejus ossa viri saginat.

Theologi. Vir nullam rem acquirere potest uxore proba honestiorem, quemadmodum nullam deteriorem improba.

(1) Versus constabit si legas, Κάλλιον ἐσθλῆς, οὐδὲ χεῖρον ἐναντία.

minum, quemadmodum ignem non concipit humidior materies. At parati ad maleficium plurimum et dispositi.

Malum facilius et promptius improbum sequitur, quam coerceatur a meliore.

Animis profanis nihil honesti satis dignum videtur, cui persuadendos se præbeant.

S. *Chrysost.* Qui sæpe peccant nec puniuntur, metuere et vereri debent; augentur enim illis supplicia per supplicii tarditatem et divinam lenitatem.

Non tantum hi qui scelerate aliquid faciunt, verum etiam qui istos laudibus efferunt, eorundem cum illis vel etiam graviorum participes erunt suppliciorum.

Sanctos quidem lucidi servant angeli, improbos autem tenebrosi.

Abundantia cognitionis sapientiæ nobis multos conciliat angelos: impurus autem etiam ab eo qui ipsi a puero datus est, separatur.

Philonis. Improbus aliud sentit, aliud loquitur; aliæ etiam sunt ejus actiones: denique diversa ei et omnino pugnantia sunt omnia; non enim loquitur, quæ sentit, et contraria decrevit illi, quæ se **172** facturum narrat, nec his consentanea exsequitur, ut proprie dicere liceat, improbi vitam secundum bellum gerere.

Improbis nulla re gaudere concessum est: quemadmodum in prophetis canitur oraculis: Gaudere non licet impiis, Deus ait. Sermo enim divinus, verus et utilis est, tetricam et tristitiæ deditam, ac infelicitatis plenam esse improbissimi cuiusque vitam.

Instabiles sunt malorum hominum spes, qui sibi quidem commoda proponunt cogitatione, quibus tamen adversa et illis digna contingunt.

Antisthenis. Antisthenes cum ab improbis quibusdam laudaretur, Vereor, inquit, ne quid mali a me designatum sit, quod istis placeo.

Mali adulationibus cum deliniuntur, pejores evadunt.

Senem peccantem ne moneas; veterem enim arborem transplantare difficile est.

Diogenes. Diogenes improbum quemdam monebat, interrogatus autem quid ageret: Æthiopem (inquit) abstergo, ut candidum reddam.

Medici amarum medicamentum quæ lingendo sumuntur, mellis nonnihil adhibent, ut dulciora faciant: sic ingeniosi difficiliorum hominum congressiones hilaritate molliunt.

Ex factis magis quam ex verbis hominis periculum facito; multi enim cum vitam vitiosam agant, oratione suavi et ad persuadendam valenti utuntur.

SERMO XXXIII [at. CXXIII].

De muliere forti, et temperanti, et sagace.

Gen. xxxi Rachel et Lia respondentem Jacobi Num, inquit, pars adhuc nobis est aut heredes in domo patris nostri? Nonne alienæ ab illo

ὡσπερ καὶ τὸ πῦρ ὕλη τῇ ὑγροτέρᾳ· ἔτοιμοι δὲ πρὸς τὴν τοῦ κακοῦ ἐργασίαν οἱ πλείστοι καὶ ἐπιτήθειοι.

Πρόχειρον ἢ πονηρία τῷ κακῷ μᾶλλον ἀκολουθεῖν, ἢ ὑπὸ τοῦ κρείττονος ἀνακόπτεσθαι.

Ψυχαῖς βεβήλοις οὐδὲν τῶν καλῶν ἀξιόπιστον.

Οἱ πολλὰ πταίνοντες καὶ μὴ κολαζόμενοι φοβέσθαι καὶ δεδοικέναι ὀφείλουσιν. Αὐξεται γὰρ αὐταῖς τὰ τῆς τιμωρίας διὰ τῆς ἀτιμωρησίας καὶ τῆς μακροθυμίας τοῦ Θεοῦ.

Οὐχ οἱ τὰ φαῦλα πράσσοντες μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ τούτους ἐγκωμιάζοντες, τῆς αὐτῆς αὐτοῖς, ἢ καὶ χαλεπωτέρας, κοινωνήσουσι κολάσεως.

Τοὺς μὲν ἀγίους φωταγωγοὶ φυλάττουσιν ἄγγελοι, τοὺς δὲ φαύλους σκοτεινοὶ.

Πλοῦτος γνώσεως· σοφίας προστίθῃσιν ἡμῖν ἀγγέλους πολλοὺς· ὁ δὲ ἀκάθαρτος καὶ ἀπὸ τοῦ δοθέντος αὐτῷ ἐκ παιδὸς χωρίζεται.

Τοῦ φαύλου ἕτερα μὲν τὰ ἐνθύμια, ἕτερα δὲ τὰ ῥήματα, ἀλλὰ καὶ αἱ πράξεις, διάφορα δὲ καὶ μαχόμενα παντάσῃ· λέγει γὰρ οὐχ ἂ φρονεῖ, καὶ βεβούλευται τάναντία οἷς διέξεισι, καὶ πράττει τὰ τούτοις μὴ συνάδοντα· ὥστε, κυρίως εἰπεῖν, ὁ τοῦ φαύλου βίος πολέμιος.

Τὸν φαῦλον οὐδενὶ χαίρειν ἐφίεται, καθάπερ ἐν προφητικαῖς ἔδεται ῥήσασαι· Χαίρειν οὐκ ἔστι γὰρ ἀσεβέσιν, εἶπεν ὁ Θεός. Λόγος γὰρ ὄντως καὶ ἡρώσιμος ἔστι Θεός· σκυθρωπὸν καὶ ἐπίλυτον καὶ μιστὸν βαρυδακμονίας εἶναι τὸν παντὸς μελέηροῦ βίον.

Ἀθέηται αἱ τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων ἐπιβές, ἐκαζόντων μὲν τὰ χρηστότερα, τὰ δὲ καλίμμημα καὶ ὧν ἄξιον τυγχάνουσιν εἶσθαι, πασχόντων.

Ἀντισθένης ἐπαινούμενος ὑπὸ πονηρῶν ἀνθρώπων, Ἀγωνιῶ, εἶπεν, μὴ τι κακὸν εἰργασταί μοι, εἰς τοιοῦτοις ἀρέσκει.

Κακοὶ κολακασόμενοι κακώτεροι γίνονται.

Μὴ νεουθεῖτε γέροντα ἀμαρτάνοντα. Διέβρον γὰρ παλαιὸν μεταφύτευσαι δύσκολόν ἐστιν.

Διογένης ἐνουθεῖται τινὰ πονηρῶν· ἐρωτώμενος ὑπὸ τινος, Τί τοῦτο ποιεῖς; [εἶπεν]· Ἀλλοτρίω ἵνα λευκὸν ποιήσω.

Οἱ μὲν ἱατροὶ τὰς τῶν ἐπιτυκτῶν φάρμακας κρία· μέλιτι, οἱ δὲ σοφοὶ τὰ τῶν ἀνθρώπων ἔργα.

Πέπρακε γάρ ημᾶς, καὶ κατέφαγε καταβρώσει τὸ ἀργύριον ημῶν.

Ἦγγισεν Ἀδιμέλεχ ἕως τῆς πύλης τοῦ πύργου, ἐμπρῆσαι αὐτὴν ἐν πυρὶ. Καὶ ἔρριψε γυνὴ μίαν κλάσμα μύλου ἐπὶ τὴν κεφαλὴν Ἀδιμέλεχ, καὶ ἐδόθησε ταχὺ πρὸς τὸ παιδάριον τὸ αἶρον τὰ σκεύη αὐτοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Σπάσαι τὴν ῥομφαίαν σου, καὶ θανάτωσόν με, μὴ ποτε εἰπωσιν, ὅτι γυνὴ ἀπέκτεινεν αὐτόν. Καὶ ἐξεκέντησεν αὐτὸν τὸ παιδάριον αὐτοῦ, καὶ ἀπέθανεν.

Ἀνήγγειλε τῷ Δαυὶδ Μελωὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ λέγουσα· Ἐάν μὴ σὺ σώσης τὴν ψυχὴν σεαυτοῦ τῆν νύκτα ταύτην, αὐριον θανατωθήσῃ. Καὶ κατάγει Μελωὶ τὸν Δαυὶδ διὰ τῆς θυρίδος, καὶ ἀπήλθε, καὶ ἔφυγε, καὶ ἐσώθη.

Τίς ἔδωκε γυναίξιν ὑφάσματος σοφίαν, καὶ ποιητικὴν ἐπιστήμην;

Γυνὴ ἀνδρεία στέφανος τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς.

Γυνὴ εὐχάριστος ἐγείρει ἀνδρὶ δόξαν.

Ὅς εὖρε γυναίκα ἀγαθὴν, εὖρε χάριτας, ἔλαβε δὲ παρὰ Κυρίου ἰλαρότητα.

Ὅς ἐκβάλλει γυναίκα ἀγαθὴν, ἐκβάλλει ἀγαθὰ ἐκ τοῦ οἴκου αὐτοῦ.

Σοφαὶ γυναῖκες φκοδόμησαν οἴκους· ἡ δὲ ἄφρων κατέσκαψε ταῖς χερσὶν αὐτῆς.

Γυναίκα ἀνδρείαν τίς εὐρήσει; τιμιωτέρα ἐστὶ λίθων πολυτελέων ἢ τοιαύτη. Θαροεὶ ἐπ' αὐτῇ ἡ καρδία τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς. Ἡ τοιαύτη καλῶν σκύλων οὐκ ἀπορήσει. Ἐνεργεῖ τῷ ἀνδρὶ ἀγαθὰ, καὶ οὐ κακά. Οὐ φροντίζει τῶν ἐν οἴκῳ ἀνὴρ αὐτῆς. Ὅταν που χρονίζῃ, δισσὰς χλαίνας ἐποίησε τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς. Ἦνίκα ἂν καθίσῃ ἐν συνεορίῳ μετὰ τῶν πρεσβυτέρων, στόμα αὐτῆς διήνοιξε προσεχόντως καὶ ἐνόμωσ, καὶ τάξιν ἐνετείλατο τῇ γλώσῃ αὐτῆς. Στεναὶ δὲ διατριβαὶ οἴκων αὐτῆς, οἷα δὲ ὄκηρὰ οὐκ ἔφαγεν.

Πολλὰ θυγατέρες ἐκτίσαντο πλοῦτον, πολλὰὶ ἐποίησαν δύναμιν· σὺ δὲ ὑπέρκεισαι καὶ ὑπερῆραι· πάσας. Ψευδοὶς ἀρέσκειαι, καὶ μάταιον κάλλος οὐκ ἔστιν ἐν σοί.

Γυνὴ συνετὴ εὐλογεῖται, φόβος δὲ Κυρίου αὐτὴν σιναίτω. Δότε αὐτῇ ἀπὸ κερπῶν χειλέων αὐτῆς, καὶ εἰνεῖσθω ἐν πύλαις ὁ ἀνὴρ αὐτῆς.

Μὴ ἀστόχει γυναίκως σοφῆς καὶ ἀγαθῆς· χάρις αὐτῆς ὑπὲρ τὸ χρυσίον.

Χάρις ἐπὶ χάριτι γυνὴ σιγηρὰ· καὶ σταθμὸς ἄξιος ἐγκρατεὸς ψυχῆς αὐτῆς.

Γυναίκως ἀγαθῆς μακαρίως ὁ ἀνὴρ, καὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ ἐπιλάττω. Γυνὴ ἀνδρὸς ἐπὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ὡς ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἡ· καὶ

stimatae sumus? vendidit enim nos, et plane devoravit argentum nostrum.

Judic. ix. Accessit Abimelech usque ad turris portam, ut eam incenderet; mulier autem quosdam fragmentum molae in caput ejus conjecit: et statim clamans accersit puerum, qui arma ipsius gerebat. Cui, Educ, inquit, gladium tuum, et me interfice, ne dicant vulgo me a muliere interfectum. Et puer ejus pupugit eum, et mortuus est.

I Reg. xix. Melchoi uxor Davidis, renuntiavit ei, dicens: Nisi hac nocte servaveris vitam tuam, cras morte afficeris; et dimisit maritum suum Davidem per fenestram. Sicque ille exiit, aufugit, et servatus est.

Job. Quis dedit mulieribus texendi sapientiam, et artem acu variandi?

173 Prov. xii. Uxor fortis corona est viri sui. Uxor grata excitat viro gloriam.

Qui nactus est uxorem bonam, is gratias est adeptus, et a Domino accepit hilaritatem.

Qui ejicit uxorem probam, ejicit bonae domo suae.

Prov. xiv. Uxores sapientes edificaverunt domos, at insipiens suis manibus demolita est.

Prov. xxxi. Uxorem fortem quis invenit? pluris est aestimanda quam lapides preciosi. Non sedit cor viri; haec spoliis pulchris non augetur. Non augetur de rebus domesticis, sicuti autem de rebus domesticis fuerit, ipsa interea geminis cubitibus aperit attente et legitime, ac servat. Tacite per fortis exercitationes, cibum omnem

Multae filiae ditionis sunt in mundo pejus mulierum falsa adulatione.

Mulier sapientior quam serpentes maleficae; Mulier superbia quam bestiae ferarum. Mulier mansuetior quam bestiae mansuescit; si dum mansuetior, tollitur et elata.

Mulierem emendare facilius quam bestiam.

Mulierem suorum se peccatores peccasse intelligat.

Mulier inter quadrupedes ferocius? Quid inter serpentina? Nihil nisi mulierem.

Mulierem pauperiorem duxisse uxorem, acerbentem illud enim rem, hoc aucto- libertatem viri minuit et laedit.

Mulier parere contumelia est suprema. Mulier ingenium ad luxuriam viri luxuriam et statu suo deturbandam,

S. Cyrilli. Muliebre genns quodammodo lacrymarum amans est et animo ad misericordiam facili præditum.

Mulier vitat omnes calumniarum suspiciones; si neque se comat, neque ornet supra modum, precationibus et deprecationibus attentione summa vacans.

Philonis. Narrant physici femineam nihil aliud esse quam imperfectum marem.

Inferiora quodammodo sunt mulierum consilia, nec extra res quæ sub sensus cadunt, quidquam possunt eorum quæ tantum sub intelligentiam cadunt, comprehendere.

174 *Philonis* uxor in complurium feminarum cœtu interrogata, cur sola ex omnibus aureo non uteretur ornato: Satis (inquit) uxori magnus ornatus viri sui virtus est.

Aristippus mulierem parvam, sed pulchram conspiciat: Parvum, inquit, malum, sed magnum pulchrum (1).

Uxorem temperantem querito, nec formosiorum; illud enim est thesaurus qui surripi non potest, hoc autem animi opinio sive persuasio.

Protagoras. Honestam uxorem et bonam si eris assecutus, vitam dolore vacantem deges.

SERMO XXXIV [al. CXXIV].

De improbis mulieribus et adulteris omnique vitio plenis.

Prov. v, vii. Mulieri improbæ ne mentem adhibeto; mel enim ex meretricis ore fluit, quod ad tempus ungit guttur, postea tamen felle amarus invenies, et gladio ancipiti acutius.

Ne des mulieri opes tuas.

Fili, serva mandata mea, et vives, ut te servent a peregrina muliere et improba.

Mulier pretiosas virorum animas prædatur.

Tempus est ignominie, mulier quæ odit honesta.

Prov. ix. Mulier insipiens et audax cibo quo alatur carebit, quæ scilicet verecundiam non cognoscit.

Ibid. xi. Ut inauris in nare suis, sic in muliere malitiosa pulchritudo.

Qui adulteram retinet, insipiens et impius est.

Melius est habitare in solitudine, quam cum muliere pugnace et linguæ et iracunda.

Malach. proph. A conjuge tua tibi cave; nec quod facturus es, illi aperito.

Sirach ix. Ne tradas mulieri animam tuam; meretricibus obviam ne ito; ne psaltriam canentem frequentato; virginem ne considerato; averte oculos tuos a muliere formosa; cum uxore alterius omnino ne sedeto; forma enim et pulchritudine muliebri complures seducti sunt.

Vinum et mulieres ad deficiendum impellunt etiam sapientes.

(1) Videtur potius invertendum ut sit: *Parcum quidem pulchrum, magnum autem malum*; καλὸν εἰ κακὸν apud Græcos facile permutari possunt.

Φιλόδακρυ πῶς αἰεὶ τὸ θῆλυ γένος, καὶ τὸν νοῦν εἰς ἔλαον εὐδιάθροπτον ἔχον.

Ἄνυποπτον εἰς διαβολὴν δεικνύσει γυναῖκα τὴ μὴ καλλωπιζέσθαι, μήτε μὴ κοσμεῖσθαι πέρα τοῦ πρέποντος, εὐχαῖς καὶ δεήσεσι προσανέχουσαν ἐκτενῶς.

Λέγεται ὑπὸ φυσικῶν ἀνδρῶν οὐδὲν ἕτερον εἶναι θῆλυ ἢ ἀταλὴς ἀρρην.

Ἄσθενέστεραί πῶς εἰσιν αἱ γυνῆαι τῶν γυναικῶν, ἔξω τῶν αἰσθητῶν μηδὲν ἰσχύουσαι νοητὸν καταλαβεῖν.

Ἡ Φίλωνος γυνὴ ἐρωτηθεῖσα ἐν συνόδῳ πλειόνων γυναικῶν, διατί μόνη τῶν ἄλλων οὐ φορεῖ χρυσοῦν κόσμον, ἔφη· Ἀδάρχηος κόσμος ἐστὶ γυναικὶ ἢ τοῦ ἀνδρὸς ἀρετὴ.

Ἀριστίππος γυναῖκα καλὴν μικρὰν ἰδὼν, Μικρὸν κακὸν μὲν, μέγα δὲ καλὸν, ἔφη. Αἱ. Μικρὸν μὲν καλὸν, μέγα δὲ κακὸν.

Γυναῖκα σώφρονα ζητεῖ, καὶ μὴ εὐμορφον. Τὸ μὲν γὰρ θησαυρὸς ἀνέκλειπτος, τὸ δὲ ὑπόψια γυνῆς.

Σεμνὴς γυναικὸς καὶ ἀγαθῆς ὅταν τύχη, τὸν βίον ἀλυπτον διατελεῖς.

ΛΟΓΟΣ ΔΔ'.

Περὶ γυναικῶν κωνηρῶν καὶ μοιχαλίδων, καὶ ἀδόξης κακίας ἀεπιληρωμένων.

Μὴ πρόσεχε φαύλῃ γυναικί. Μέλι γὰρ ἀποστάει ἀπὸ χειλέων γυναικὸς πόρνης, ἢ πρὸς καιρὸν λιπαίνει σὺν φάρυγγα, ὕστερον μόντοι πικρότερον σχολῆς; εὐρήσεις, καὶ ἠκονημένον μᾶλλον μαχαίρας διστόμου.

Μὴ ὄψς γυναικὶ τὸν σὸν πλοῦτον.

Ἦλκ, φύλασσε ἐμὰς ἐντολάς, καὶ βιώσεις, ἵνα σε τηρήσωσιν ἀπὸ γυναικὸς ἀλλοτριᾶς καὶ κωνηρᾶς.

Γυνὴ τιμίας ψυχᾶς ἀνδρῶν ἀγρεύει.

Χρόνος ἀτιμίας γυνὴ μισοῦσα δίκαια.

Γυνὴ ἀφρων καὶ θρασεῖα ἐνδοῆς ψωμοῦ γίνεταί, ἢ οὐκ ἐπίσταται αἰσχύνῃν.

Ὅσπερ ἐνώτιον ἐν βίβλῳ ὕδρ, οὕτως γυναικὶ κακῶ φρονι κάλλος.

Ὁ κατέχων μοιχαλίδα ἀφρων καὶ ἀσεβής.

Κρεῖσσον οἰκεῖν ἐν ἐρήμῳ ἢ μετὰ γυναικὸς μαχίμου καὶ γλωσσώδους καὶ ἀργίλου.

Ἀπὸ τῆς συγκοίτου σου φύλαξαι τοῦ ἀναθέσθαι αὐτῇ, τὴ ποιῶν.

Μὴ ὄψς γυναικὶ τὴν ψυχὴν σου· μὴ ὑπάντα ἐταιριζομένη, μετὰ ψαλλούσης μὴ ἐνδελείγεις. Παρθένον μὴ καταμάνθανε. Ἀπόστρεψον τοὺς ὀφθαλμοὺς σου ἀπὸ γυναικὸς εὐμόρφου. Μετὰ ὑπάνδρου γυναικὸς μὴ κάθου τὸ σύνολον. Ἐν κάλλει γὰρ γυναικὸς πολλοὶ ἐπλανήθησαν.

Οἶνος καὶ γυναικὸς ἀποστήσουσι συνετούς.

Πᾶσαν πονηρίαν καὶ μὴ πονηρίαν γυναϊκῶς.

Μὴ δῶς ὕδατι διέξοδον, μὴδὲ γυναϊκὶ πονηρᾷ ἀνεσιν. Εἰ μὴ πορεύεται κατὰ χεῖράς σου, ἀπὸ τῶν σαρκῶν σου ἀπότρεμε αὐτήν.

Συνοικῆσαι λέοντι καὶ δράκοντι εὐδίκησαι, ἢ συνοικῆσαι μετὰ γυναϊκῶς πονηρᾶς.

Μικρὰ πᾶσα κακία πρὸς κακίαν γυναϊκῶς · κληροσ ἀμαρτωλοῦ ἐπιπέση ἐπ' αὐτήν.

Ἄπὸ γυναϊκῶς ἀρχὴ ἀμαρτίας, καὶ δι' αὐτῆς ἀποθνήσκομεν πάντες.

Μὴ δῶς γυναϊκὶ πονηρᾷ παρῆρσιν.

Ὅργη μεγάλη γυνὴ μέθυσος.

Καρδία πονηρὰ καὶ πρόσωπον σκυθρωπὸν, καὶ πληγὴ καρδίας, γυνὴ πονηρὰ ἀντίτασσομένη τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς.

Πορνεία γυναϊκῶς ἐν μετεωρισμοῖς ὀφθαλμῶν καὶ ἐν τοῖς βλεφάροις αὐτῆς γνωσθήσεται.

Κρεῖσσον πονηρία ἀνδρὸς ἢ ἀγαθοποιὸς γυνῆς.

Ἄπὸ ἱματίων ἐκπορεύεται σῆς, καὶ ἀπὸ γυναϊκῶς πονηρία.

Ἐπὶ γυναϊκὶ πονηρᾷ καλὸν σφραγίς.

Γυνὴ μεγαλόφωνος καὶ γλωσσώδης ὡσπερ σάλπιγξ πτερυγίων εἰς τροπὴν θεωρηθήσεται.

Ὡσπερ γὰρ τὰ ἐπίσθια τῶν πλοίων καταγίλιες καὶ ζῆλαι ὑποβρύχια φέρουσι, οὕτως αἱ πονηραὶ τῶν γυναϊκῶν διαθέσεις τὰς ἀσθενεῖς ψυχὰς τῶν συνοικούντων καταδαπνίζουσι.

Τότε [πότε] οὖν ψυχῆς ἐπιμελήσεται ὁ γυναϊκίαις ἐπιθυμίαις δεδουλωμένος; οὐδεὶς γὰρ ἐξαρκεῖ πλοῦτος, γυναϊκίαις ἐπιθυμίαις ὑπηρετούμενος.

Αἱ τῶν γυναϊκῶν ἀφρονέσταται, ἀποροῦσαι κάλους οἰκείου, πρὸς τὰ χρήματα καταφεύγουσι · καὶ εἰσιν, ὡς ἀν εἰποιμι, κοσμίως θεατριζόμεναι, δι' εὐσχημοσύνην ἀσχήμονες, καὶ δι' αἰσχος αἰσχρότεραι.

Ἄ κακὸν κακοῦ κάκιστον, γυνὴ πονηρὰ.

Δεινὸν δράκοντες, καὶ κακοῦργον ἀσπίδες.

Διπλὴ γυναϊκῶς; δεινότης ἐν θηρίοις.

Γυνὴ πονηρὰ οὐδέποτε ἡμεροῦται, ἀλλ' ὄβριζομένη, μαίνεται, καὶ κολακευομένη ἐπαίρεται.

Σίδηρον ἐψέιν, ἢ νοθετεῖν γυναῖκα ῥῆον.

Γινωσκέτω ὁ ἔχων γυναῖκα πονηράν, ὅτι ἦδη τοῦς μισθοῦς αὐτοῦ τῶν ἀνομιῶν ἐκομίσατο.

Οὐδὲν ἐν κόσμῳ θηρίον ἐφάμιλλον γυναϊκῶς πονηρᾶς.

Τί δεινότερον λέοντος ἐν τετράποσιν; τί δὲ ὠμότερον δράκοντος ἐν ἔρπετοῖς; Ἄλλ' οὐδὲν, πληγὴν γυναϊκῶς πονηρᾶς.

Δεινὸν πενιχροτέραν ἑαυτοῦ λαβεῖν γυναῖκα, δεινὸν εὐπορωτέραν. Τὸ μὲν γὰρ εἰς τὴν οὐσίαν ἐβλάψει, τὸ δὲ εἰς αὐθεντίαν καὶ ἐλευθερίαν τὸν ἄνδρα.

Ἰπὸ γυναϊκῶς ἀρχεσθαι ὄβρις ἀν εἴη ἐσχάτη.

Δεινὸν γυνὴ γνώμην ἀνδρὸς παραλύσαι καὶ παραγαγεῖν, καὶ μάλιστα μάχλος. Ἐνεκα γὰρ τοῦ συν-

A Omnem malitiam et non malitiam mulieris.

Aquæ ne des exitum, nec mulieri improbæ licentiam : si nolit monentem te audire, desecato eam de carne tua.

175 Cum leone et dracone potius habitato, quam cum muliere improba.

Omnia vitia parva sunt, si cum mulieris vitiis comparentur. Sors scelerati in eam incidat.

Ex muliere peccati initium est, et per eam omnes morti debemur.

Improbæ mulieri licentiam loquendi ne concedito.

Ira magna est mulier ebriosa.

Cor malum et vultus tristis cordisque vulnus, mala mulier viro suo resistens.

B

Scortatio mulieris in elatione oculorum et in palpebris suis agnoscetur.

Præstat malitia viri, quam benefica mulier.

Ex vestimentis enascitur linea, et ex muliere malitia.

In muliere improba bonum est sigillum.

Mulier clamosa et linguax quasi tuba hostium ad fugam spectabitur.

S. Basilii. Ut enim naves putres procellæ et tempestates demergunt, sic improba mulierum studia et affectiones imbecillas cohabitantium animas misere submergunt et perunt.

Quando igitur animi sui curam geret, qui amoribus mulierum quasi servus addictus est?

Nullæ enim opes satis sunt cupiditatibus mulierum.

Theologi. Mulieres insipientissimæ pulchritudine sua carentes ad pecunias confugiunt : ac sunt (ut sic dicam) theatri ornatu conspicuæ, propter formam deformes et propter deformitatem deformiores.

S. Chrysost. O malum quovis malo pejus mulierem improbam!

Asperi sunt dracones, aspides maleficæ;

Sed mulieris asperitas acerbior quam ferarum.

Improba mulier nunquam mansuescet; si durius tractetur, furit : si blandius, tollitur et elata est.

D Ferrum coquere, quam mulierem emendare facilius.

Qui habet uxorem malam, suorum se peccatorum mercedem accepisse intelligat.

Nulla in mundo bellua est, quæ cum muliere improba conferatur.

Quid leone inter quadrupedes ferocius? Quid crudelius dracone inter serpentina? Nihil nisi mulier improba.

Acerbum est pauperiorem duxisse uxorem, acerbum item opulentiorum : illud enim rem, hoc auctoritatem et libertatem viri minuit et lædit.

Philonis. Mulieri parere contumelia est suprema.

176 Callidissimum est mulieris ingenium ad mentem viri luxandam et statu suo deturbandam,

maxime si fuerit intemperans; quia enim conscientia sibi est hujus vitii, mollior subinde redditur.

Sui amans est mulier, et zelotypa immoderate ac mire industria, ut possit viri mores pervertere.

Diogenis. Diogenes conspicatus mulieres inter se colloquentes: Aspis, inquit, a vipera venenum mutuatur.

Aristippi. Aristippus Cyrenæus philosophus, a quoquam interrogatus, an sibi ducere uxorem expediret, negavit. Si enim duxeris (inquebat) formosam, habebis communem; sin autem deformem, pœnam.

Mulier os exornans animum deformem indicat.

Democr. Cum Democritum quidam percunctaretur, cur magnus cum esset, parvam duxisset uxorem: Ego, inquit, in malo eligendo, quod minimum erat, elegi.

Socratis. Cum te diligere et appetere te dixerit mulier, tum ab illa magis metuendum tibi est quam cum conviciatur.

Protagoræ. Protagoras interrogatus ob quam causam inimico filiam nuptum dedisset: Quia, inquit, nihil ei dare poteram pejus.

Idem cum vidisset anum exornatam: Si, inquit, viris, falleris; si sepulcro, ornata es.

Socratis. Socrates dicere solebat, tria se mala assecutum, grammaticam, paupertatem et perniciosam uxorem; quorum duo cum effugisset, perniciosam uxorem effugere non potuisse.

Idem se consulentibus de ratione matrimonii contrahendi, dixit: Quemadmodum pisces, o adolescentuli, qui nondum intra nassas sunt, volunt intrare, qui autem jam intus sunt, volunt exire; sic et vos ne idem vobis accidat videte.

Idem Xanthippen ornatam et ad spectacula euntem conspicatus: Non inquit, ut spectes, o uxor, exis, sed ut specteris.

Philoxeni. Philoxenus poeta cum quidam eum percunctaretur, quamobrem Sophocles bonas introducat feminas, ipse autem malas: Quia, inquit, quales oportet esse feminas Sophocles ostendit, ego vero quales sunt.

Catonis. Omnes homines uxoribus imperant, nos omnibus hominibus, nobis autem uxores.

SERMO XXXV [al. X].

De congregatione bonorum virorum; et præstantissimis adhærendum esse, non item improbis.

177 *Prov. xiii.* Qui cum sapientibus conversatur, sapiens evadet.

Si videris sagacem ac prudentem, mane illum adito, et limina januarum ejus pedibus tuis deterno.

In multitudine seniorum stoto, et si quis erit sapiens, huic te adjungito.

Narrationes sapientum ne contemnas, et in verbis illorum verseris.

Α ε:δότος] μαλακικωτέρα [f. μαλκικωτέρα vel μαλακικωτέρα] γίνεται.

Φίλαυτον γυνή, και ζηλότυπον οὐ μετρίως και δεινὸν παραλύσαι ἦθη ἀνδρός.

Διογένης κοινολογουμένης γυναίκα: θεασάμενος, ἔφη· Ἄσπις παρ' ἐχίδνης φάρμακον δαθείζεται.

Ἀριστιππος· ὁ Κυρηναῖος φιλόσοφος, ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τινος· εἰ συμφέρει αὐτῷ γῆμαι, εἶπεν· Οὐκ· εἰ μὲν γὰρ καλὴν, κοινὴν ἔξεις· εἰ δὲ φαύλην, ποιήν.

Γυνὴ τῷ προσώπῳ κοσμουμένη, τὴν τῆς ψυχῆς ἀμορφίαν ἐμφανίζει.

Δημοκρίτῳ ἔφη τις· Διατί, μέγας ὢν, μικρὰν ἐγγίμας γυναίκα; Κἀκεῖνος εἶπε· Τοῦ κακοῦ ἐκλογὴν ποιούμενος, τὸ ἐλάχιστον ἐξελεξάμην.

Ὅταν ποθεῖν σε και στέργειν λέγῃ γυνή, φοβοῦ παρ' αὐτῆς πλέον, ὢν λέγει κακά.

Πρωταγόρας ἐρωτηθεὶς, Διὰ τίνα αἰτίαν ἐχθρῶ τὴν θυγατέρα δέδωκας πρὸς γάμον, εἶπεν· Οὐκ εἶχον γὰρ αὐτῷ δεδωκέναι χεῖρον.

Ὁ αὐτὸς, ἑωρακῶς κεκοσμημένην γραῦν, ἔφη· Εἰ μὲν πρὸς ἄνδρα, ἐπλανήθης· εἰ δὲ πρὸς τάφον, ἐκοσμήθης.

Σωκράτης ἔφη, Τριῶν κακῶν τέταυγμα, γραμματικῆς, πανίης και οὐλομένης γυναικός· τῶν δὲ ἐξέφυγον, οὐλομένης γυναικός ἐκφυγεῖν οὐκ ἐδυνήθην.

Ὁ αὐτὸς πρὸς τοὺς αὐτὸν συμβουλευομένους περὶ τοῦ γῆμαι, ἔφη· Ὅσπερ οἱ ἰχθύες, ὧ νεανίσκοι, οἱ περὶ τοὺς κύρτους, οἱ μὲν ἐξωθεν ὄντες βούλονται εἰσελθεῖν, οἱ δὲ ἐνδοθεν ὄντες βούλονται ἐξελθεῖν· οὕτως δὲ ὑμεῖς ἀρᾶτε, μὴ τὸ αὐτὸ πάθητε.

Ὁ αὐτὸς, Ξανθίππην κεκοσμημένην και ἐπιθίαν πορευομένην ἰδὼν, ἔφη· Οὐχ ἵνα θεάσῃ, γύναι, πορεύῃ, ἀλλ' ἵνα θεαθῆς.

Φιλῶξενος ὁ ποιητής, εἰπόντος τινός, Διὰ τί Σοφοκλῆς χρηστάς παραιοῖαι τὰς γυναίκα, αὐτὸς ἐπὶ φαύλας, εἶπεν· Ὅτι Σοφοκλῆς μὲν οἷα θεῖ εἶναι τὰς γυναίκα λέγει, ἐγὼ δὲ οἷα εἶναι.

Πάντες οἱ ἄνθρωποι τῶν γυναικῶν ἀρχοῦν, ὁ δὲ ἡμεῖς δὲ ἀνθρώπων ἀπάντων, ἡμῶν δὲ αἱ γυναίκα.

ΛΟΓΟΣ ΛΕ'.

Περὶ συναγωγῆς χρηστῶν ἀνθρώπων· και ὅτι χρὴ ἀρίστοις ἀνδράσι κολλᾶσθαι, και μὴ πονηροῖς.

Ὁ συμπορευόμενος σοφοί, σοφὸς ἔσται.

Ἐὰν ἴδῃς συνετὸν, ὀρθοῖς πρὸς αὐτὸν, και βαθμοὺς θυρῶν αὐτοῦ ἐκτριβέτω ὁ πούς σου.

Ἐν πλήθει προσκυτέρων στῆθι· και εἰ τις σφὸς, προσκολληθῆτι αὐτῷ.

Μὴ παρίδῃς διήγημα σοφῶν, και ἐν ταῖς παροιμίαις αὐτῶν ἀναστρέφου.

Λόγω σοφῶν παράβαλε σὸν οὐς.

Ἄνδρες δίκαιοι ἔστωσαν σύνδειπνοι σου.

Μετὰ ἀνδρῶν εὐσεβοῦς ἐνδελχίζε.

Πεταινὰ πρὸς τὰ ὅμοια καταλύει· λειτουργοὶ αὐτοῦ, καὶ κατὰ τὸν ἠγούμενον τῆς πόλεως, πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐτῇ.

Ἀποστουγῶντες τὸ πονηρὸν, κολλώμενοι τῷ ἀγαθῷ.

Ὅσπερ οἱ ζωγράφοι ὅταν ἀπὸ εἰκόνης εἰκόνα γράψωσι, πυκνὰ πρὸς τὸ παράδειγμα βλέποντες, τὸν ἐκείνου χαρακτήρα πρὸς τὸ ἑαυτῶν σπουδάζουσι μεταθεῖναι φιλοτέχνημα, οὕτω δὴ καὶ τὸν ἐσπουδακότα ἑαυτὸν πᾶσι τοῖς μέγεσι τῆς ἀρετῆς ἀπεργάσασθαι τέλειον, οἷον! πρὸς ἀγάλματά τινα κινούμενα καὶ ἔμπρακτα, τοὺς βίους τῶν ἁγίων ἀποδλεπνὴν χρῆ, καὶ τὸ ἐκείνων ἀγαθὸν οἰκίον ποιηθῆαι διὰ μιμήσεως

Ἐάν ἴθῃς ἰθνηκὸν, βίου σὺφρονος καὶ τῆς λοιπῆς κατὰ τὸ ἦθος εὐταξίας ἐπιλαβόμενον πλέον σεαυτοῦ, τὸ σπουδαῖον ἐπίτεινον.

Εἰ τοῖς καλοῖς ἔποιο νοουθετούμενος,
Ὅδκ ἐντραπήσῃ τοῖς κακοῖς γελώμενος.
Σοφῶν θύρας ἔκτριβε, κλουσιῶν δὲ μὴ.

Μὴ κλεισῆς τὰ ὦτα πρὸς παιδείαν Κυρίου καὶ νοουθεσίαν, ὡς ἄσπις πρὸς ἐπίγραμμα.

Ὁδ μικρὸν τοῖς σπουδαίοις καὶ μικρὰ τῶν μεγίστων ἡ μίμησις.

Κρεῖσσον δεύτερα ἔχειν μεγάλων ἢ πρῶτα πενιχρῶν.

Φιλεῖ πρὸς τὰς ἀναστροφὰς τὰ ἦθη ρυθμιζέσθαι.

Ἐλεγχος ἀνδρῶς ἦθος ἢ μετὰ τῶν τοιῶνδε συνουσία· ὃ τε γὰρ φαῦλος ἐξ ἀνάγκης τοῖς ὁμοίοις συνέσται· ὃ τε δ' αὖ πάλιν σὺφρων καὶ σοφὸς τοῖς τὰ τοιαῦτα μετιούσιν.

Καλὸν ἀεὶ τῷ κρείττονι τὸ χεῖρον ἀκολουθεῖν διὰ βελτιώσεως ἑλπίδα.

ΛΟΓΟΣ ΔΓ΄.

Περὶ συναγωγῆς κακῶν ἀνδρῶν καὶ ὅτι χρῆ φεύγειν τὰς τῶν μοχθηρῶν ἑταιρείας, ὡς δλεθρον προξενούσας.

Ἄφανίσαι τὸν πονηρὸν ἐξ ὧμῶν αὐτῶν.

Τὸ ἀπέχεσθαι ἀπὸ κακῶν ἐστὶν ἐπιστήμη.

Μακρίως ἀνήρ, ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλῇ ἀσεβῶν, καὶ ἐν ὁδῷ ἁμαρτωλῶν οὐκ ἔστη, καὶ ἐπὶ καθέδραν λοιμῶν οὐκ ἐκάθισεν.

Οὐκ ἐκάθισα μετὰ συνεδρίου ματαιότητος, καὶ μετὰ παρανομοῦντων οὐ μὴ εἰσελθῶ.

Ἄφρων ἑαυτῷ πεποισθῶς μίγνυται ἀνόμῳ.

Υἱὲ, μὴ σε πλανήσουσιν ἄνδρες ἀσεβεῖς, μήτε πορευθῆς ἐν ὁδῷ μετ' αὐτῶν. Ἐκκλινον τὸν πόδα σου ἀπὸ τῶν τρίβων αὐτῶν. Οὐ γὰρ μὴ ὑπνώσουσιν, ἐὰν μὴ κακοποιήσωσιν.

(1) In epist. ad Greg. De vita solitaria.

A Sermomi sapientis aures accommodato.

Viri sapientes sint tui convivæ.

Viro pio multum assidueque utitor.

Volucres ad pares divertunt : ministri, et omnes qui urbem incolunt, præfecti mores imitantur.

Rom. xii. Odio sit vobis malum : at bono agglutinamini.

S. Basilii (1). Quemadmodum pictores cum imaginem ab imagine pingunt, identidem exemplaria spectantes, illorum lineamenta ad suum officii usum transferre student : sic qui studet se omnibus virtutis partibus perfectum efficere, debet elaborare, ut quasi ad simulacra motu et actione prædita, vitas dico sanctorum, sæpe oculos animi convertat.

Si videris ethnicum, vitam temperatam et reliquam in moribus moderationem diligentius, quam teipsum, conservare, fac ut studium tuum et diligentiam circa eadem augeas.

Si honestos sequeris monitus,
Non erubesces a malis derisus.

Ostia sapientum, non divitum terito.

(Theologi.)

Ad eruditionem et monitionem Domini ne obturato aures, ut aspis ad incantamenta.

Non exiguum quid videtur bonis, licet exigua maximarum rerum imitatio.

Præstat magnorum partes secundas, quam parvorum primas tenere.

Solent ad rationem conversationis conviventium mores componi.

Cujusque ingenium quale sit ex conversatione arguitur; etenim improbus necessario cum sui similibus versabitur; contra autem temperans et sapiens cum iis qui eadem exercent.

Philonis. Bonum est semper ut improbius meliorem sequatur, propter emendationis spem.

SERMO XXXVI [at. XX].

De congregatione malorum virorum; et quod oportet sodalitates improborum exitiosas evitare.

Deut. i. Amovete ex vobis improbum.

D I Cor. v. Se abstinere ab improbis viris, id demum scientia est.

Psal. i. Beatus qui in concilio impiorum non ambulat, nec in via scelerosorum 178 stat, nec in sede pestiferorum sedit.

Non sedi in consessu vanitatis, nec ingrediar cum exlegibus.

Solomon. Insuper confidenter se cum exlege commiscet.

Fili, vide ne te seducant impii, nec sequaris eorum instituta. Deflecte a viis illorum; non enim somnum capere possunt, nisi maleficium aliquod commiserint.

Noli æmulari exleges; ubicunque castra sua posuerint, eo fac ne accedas; declina illos ac præteri; non enim somnum capient, nisi maledicium commiserint.

Viam impiorum ne ingrediaris, nec exlegum vias quæsieris.

Qui cum insipientibus congregatur, agnoscetur.

Fili, malos viros ne æmuleris, nec illorum cœtus appetas: falsa enim meditatur cor illorum, et molesta labia eorundem loquuntur.

Prov. xxxiii. Ne te adjungas sodalem iracundo, aut amico iracundo contubernalem, ne discas tandem illius vias, et laqueum capias animæ tuæ.

Isa. Abstine ab injusto, et non terreberis, nec tremor appropinquabit tibi.

I Thess. v. Præcipimus vobis, fratres, nomine Domini nostri Jesu Christi, ut secedatis ab unoquoque fratre immoderate et sine ordine se gerente, et non ea ratione quam a nobis traditam acceperatis.

Fugite imitationes condemnatorum.

I Cor. v. Si quis, frater eum nominetur, fuerit vel scortator, vel simulacrorum cultor, vel conviciator, vel rapax, cum ejusmodi ne cibum quidem sumite; tollite ex vobis improbum.

Sirach. Cum disciplina carentibus ne colludas, ne parentes tui probro afficiantur.

S. Basilii. Perniciosæ sunt malorum congressiones: siquidem hæc est amicitia lex ac consuetudo, ut per similitudinem ingeneretur conjunctis. Ut enim in pestilentibus locis paulatim aer immissus morbum occulte illie degentibus immittit, sic improborum consuetudo multa mala importat, etiamsi calamitas in præsentia oculos fugiat.

Bonos non bonis semper anteponito.

Nam si cum malis verseris, malus omnino fies.

(Theologi.)

S. Chrysost. Delicatos et dissolutos ac improbos vitato, ac etiam eos qui scorta ductant.

S. Athanas. Non modo a vitis cavere debemus, ac ea vitare, verum etiam eos qui talia faciunt aversari.

179 *S. Cyrilli.* Improbis connivere, et noxium est et vituperatione dignum.

Clementis. A sceleratis liberari, est salutis initiari.

Nilt. Probi viri ad improbos accedentes multo facillius vitia trahunt, quam virtutem impertiunt.

Philonis. Perniciosæ sunt stultorum congressiones: et animo sæpe audienti illorum dementiae simulacra imprimuntur.

Non rus improbos, non urbs bonos efficit, sed talium consuetudo.

SERMO XXXVII [al. XII].

De illis qui optimos et sanctos viros honorant.

Gen. xx. Abimelehus mille didrachma argenti, oves, vitulos, pueros et puellas Abrahamo donavit:

Μη ζηλώσης ὁδοὺς ἀνόμων· ἐν ᾧ ἂν τόπω στρατοπεδεύσωσι, μὴ ἐπέλθῃς ἐκεῖ· ἐκκλινον ἀπ' αὐτῶν καὶ παράλλαξον. Οὐ γὰρ μὴ ὑπνώσουσιν, ἐὰν μὴ κατοικήσωσιν.

Ὅδοὺς ἀσεδῶν μὴ ἐπέλθῃς, μηδὲ ζητήσῃ; ὁδοὺς παρανόμων.

Ὁ συμπεριφερόμενος ἀφροσι γνωσθήσεται.

Υἱέ, μὴ ζηλώσης κακοὺς ἀνδρας, μηδὲ ἐπιθυμήσῃς εἶναι μετ' αὐτῶν. Ψευδῆ γὰρ μελετᾷ ἡ καρδία αὐτῶν, καὶ πόνοὺς τὰ χεῖλη αὐτῶν λαλεῖ.

Μὴ ἴσθι: ἐταῖρος ἀνδρὶ θυμῶδει, μηδὲ συναυλοῦ φιλῶ ὀργίλῳ, μήποτε μάρτης τῶν ὁδῶν αὐτοῦ, καὶ λέθῃς βρόχου; τῆ σῆ ψυχῆ.

Ἄπειχου τοῦ ἀδίκου, καὶ οὐ φοβηθήσῃ, καὶ τρόμος οὐκ ἔγγιζέ σοι.

B Παραγγέλλομεν ὑμῖν, ἀδελφοί, ἐν ὄνοματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, στέλλεσθε ὑμᾶς ἀπὸ πατρὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος, καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν ἣν παρελάβετε παρ' ἐμοῦ.

Φεύγετε τὰς μιμήσεις τῶν κατεγνωσμένων.

Ἐάν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ἢ πόρνος, ἢ εἰδωλόατρης, ἢ λοιδορός, ἢ ἀρπαξ, τῷ τοιοῦτῳ μηδὲ συνεσθαιεῖν· ἐξάρτατε τὸν πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν.

Μὴ πρόσπειξε ἀπαιδεύτοις, ἵνα μὴ ἀτιμάζωνται οἱ γονεῖς σου.

Βλαβεραὶ αἱ πρὸς τοὺς κακοὺς συνουσίαι· ἐπειδὴ νόμος οὗτος φιλίας δι' ὁμοιότητος πεφυκέναι τοῖς συναπτομένοις ἐγγίνεσθαι. Ὡς γὰρ ἐν τοῖς νοσοποῖσι; χωριοῖς κατὰ μέρος ἀναπαμπόμενος ὁ ἀὴρ λαμβάνουσαν νόσον τοῖς ἐνδιατεωμένοις ἐναποτίθῃσιν, οὕτως πρὸς τοὺς φαύλους συνουσία μεγάλη κακὰ τὰς ψυχαῖς ἐναφίησι, κὰν τὴν παραυτίκα αἰσθησῖν τὸ βλαβερὸν διαφεύγῃ.

Ἄει πρότιμα τοὺς καλοὺς τῶν μὴ καλῶ

Κακοῖς δ' ὀμιλῶν καὶ κακὸς πάντως ἔσθ.

Φεύγε τοὺς βλάκας καὶ ἐκλύτους ἀνδρας καὶ πονηροὺς, καὶ ἡταιρηκότας.

Δεῖ μὴ μόνον ἀπέχεσθαι τῶν κακῶν, ἀλλὰ καὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας ἀποστρέφασθαι.

D Τὸ συνδιατεῖσθαι τοῖς φαύλοις ἐπιβλαβὲς καὶ ἐπίψογον.

Ἡ τῶν κακῶν ἀπαλλαγὴ σωτηρία ἐστὶν ἀρχή.

Πολλάκις ἀνδρες ἀγαθοὶ, κακοῖς προσγενομένοι, πολλῶ ἠθῶν κακίας μεταλαβόν, ἢ μετέδοσαν ἀρετῆς.

Βλαβεραὶ τῶν ἀνοήτων αἱ συνουσίαι· καὶ ἀκούουσα πολλάκις ψυχῆ, τῆς ἐκείνων φρενοβλαβείας ἀπομάττει τὰ εἰδωλα.

Οὐ ποιεῖ ἀγρὸς φαύλους, οὐδὲ ἄστὺ σπουδαίους, ἀλλ' ἢ μετὰ τῶν τοιῶνδε συνδιατριβῆ.

ΛΟΓΟΣ ΔΖ'.

Περὶ τῶν τοὺς ἀρίστους καὶ ἀγίους ἀνδρας ἐμῶντων.

Καὶ ἔλαβεν Ἀβιμέλεξ χιλία διδραχμα ἀργυρίων, καὶ πρόβατα, καὶ μίσχους, καὶ παιδᾶς καὶ παιδίσ-

σκας, και ἔδωκε τῷ Ἀδραάμ. Καὶ ἀπέδωκεν αὐτῷ ἅρρα ἡ γῆ μου ἐναντίον σου, καὶ οὐ ἐὰν ἀρέσκη σοι, παροίσει.

Εἶπεν ἡ γυνὴ πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς Ἰδοὺ ἔγνω ὅτι ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ ὁ ἄγιος οὗτος διαπορεύεται ἐφ' ἡμᾶς διαπαντός· ποιήσωμεν δὴ ὑπερφῶνον τόπον μικρὸν, καὶ θώμεν αὐτῷ ἐκεῖ κλίνην καὶ τράπεζαν, καὶ δίφρον, καὶ λυχνίαν· καὶ ἔσται ἐν τῷ εἰσπορεύεσθαι πρὸς ἡμᾶς, ἐκκλίνει ἐκεῖ. Καὶ ἐγένετο ἡμέρα, καὶ εἰσῆλθεν Ἐλισσαίη, καὶ ἐξέκλινεν εἰς τὸ ὑπερφῶνον, καὶ ἐκοιμήθη ἐκεῖ.

Ἐμοὶ δὲ λίαν ἐτιμήθησαν οἱ φίλοι σου, ὁ Θεός· λίαν ἐκραταιώθησαν αἱ ἀρχαὶ αὐτῶν.

Ἄντιλαμβανόμενος δικαίων, οὗτος ἀνατελεῖ. **B**

Μνήμη δικαίων μετ' ἐγκωμίων.

Εὖ ποίησον εὐσεβεῖ, καὶ εὐρήσεις ἀναπόδομα, καὶ εἰ μὴ παρ' αὐτοῦ, ἀλλὰ παρὰ τοῦ Ὑψίστου.

Ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου μισθὸν προφήτου λήφεται· καὶ ὁ δεχόμενος δικαίον εἰς ὄνομα δικαίου μισθὸν δικαίου λήφεται.

Ἐρωτώμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, εἰδέναί τοὺς κοπιώντας ἐν ὑμῖν, καὶ προϊσταμένους ὑμῶν ἐν Κυρίῳ καὶ νοθετοῦντας ὑμᾶς, καὶ ἠγεῖσθαι αὐτοὺς ὑπερεκπερισσὸν ἐν ἀγάπῃ διὰ τὸ ἔργον αὐτῶν.

Πρώτη τῶν εὐεργεσιῶν τὸ ἐπαινεῖσθαι τοὺς καλοὺς. Ζήλου γὰρ ὁ ἐπαινος πρόξενος, ζῆλος δὲ ἀρετῆς. **C**

Τῶν ἀρίστων μάλιστα μνημονευτέον, ὧν καὶ τὸ μεμνησθαι ὅσον ἐμοὶ καὶ ὠφέλιμον.

Πᾶσι τὸ καλὸν ὁμοίως αἰδέσιμον.

Οἱ τοὺς ἀγαθοὺς ἐπαινοῦντες μεριστὰ τῶν ἐκείνοις ἀποκειμένων στεφάνων εἰσίν.

Εἰ τις εἴη ἐν ἡμῖν τῆς ἐξαιρέτου ζωῆς ἐπιμελητῆς, καὶ τῆ τοῦ βίου λαμπρότητι μαρτυρούμενος, τούτῳ πάντῃ τε καὶ πάντως ἔπιτο ἀν τὸ χρῆναι τιμᾶσθαι καὶ μὴ ἀπιστεῖσθαι πρὸς τινῶν, ἀλλ' εἰς ὄρκου δύναμιν δέχεσθαι παρ' αὐτοῦ τὸ ναὶ ναὶ, καὶ τὸ οὐ οὐ. **D**

Ὅτι ἐστὶ μέγα εὐφροντίζειν ἄνδρος δικαίου, ἀλλὰ χάριν λαμβάνει ὁ καταξιούμενος διακονεῖν αὐτῷ.

ΛΟΓΟΣ ΑΗ΄.

Περὶ τῶν τοὺς ἀγίους καὶ ἀρίστους ἄνδρας ἀτιμαζόντων.

Δίκαιοι καταγελῶνται· παραδίθονται γὰρ εἰς χεῖρας ἀσεβῶν.

Δίκαιος ἀνὴρ θυμαπτος ἐγεννήθη εἰς χλεύασμα.

Ἄλαλα γεννηθῆτω τὰ χεῖλη τὰ ἐόλια, τὰ λαλοῦντα κατὰ τοῦ δικαίου ἀνομίαν.

Κατανοεῖ ὁ ἁμαρτωλὸς τὸν δίκαιον, καὶ βρύξει ἐπ' αὐτὸν τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ.

PATROL. GR. CXXXVI.

reddidit etiam Sarram uxorem, cumque sic affatur: Eu terra mea est in conspectu tuo; ubicunque libitum fuerit, ibi habitato.

IV Reg. iv. Uxor dixit viro suo: Novi lune hominem Deisanctum frequenter hac transire. Faciamus ei cœnaculum in parvo aliquo loco, ubi collocemus ei lectum et mensam, et sedem ac candelabrum, ut cum præteribit hac, huc divertere possit. Postea autem aliquando accidit, ut veniret Elisæus, et se recepit in illud cœnaculum, ibique dormivit.

Psal. cxxxviii. Valde autem honorati sunt a me amici tui, Deus: corroborati sunt admodum principatus eorum.

Prov. ii. Qui bonis succurrit, magnus tandem aliquando evadet.

Eccli. xii. Memoria justorum cum laudibus conjuncta est.

Pio benefacito, et remunerationem consequeris, et si non ab illo, certe ab ipso Celsissimo.

Math. x. Qui prophetam prophetæ nomine recipit, mercedem prophetæ accipiet: et qui justum recipit justî nomine, justî mercedem accipiet.

I Thess. v. Rogamus autem vos, fratres, ut eos agnoscatis qui inter vos laborant: itemque eos qui præsent vobis, ad Domini laudem, quique vos admonitionibus erudiant et castigant, et habeatis illos in summo honore per charitatem, propter munus et officium, quo funguntur.

Theologi. Primum inter beneficia est, ut boni laude afficiantur. Laus enim parit æmulationem, æmulatio virtutem.

Præstantissimorum maxime memores esse debemus, quorum vel sola recordatio sancta mihi et utilis est.

Chrysost. Honestum ex æquo omnibus veneratione dignum videtur.

180 Qui bonos laudant, coronarum quæ illis repositæ sunt, participes sunt.

Cyriilli. Si quis exstiterit inter nos eximie vitæ meditator, et testimonio comprobatus de vitæ præstantia, huic omnino consequens est, et ut honoretur, et fides ei habeatur; quin etiam jurisjurandi loco ex illo accipiat simplex affirmatio aut negatio.

Res magna non est virum justum curare, sed gratiam meretur qui justo ministrare satagit.

SERMO XXXVIII [al. XXI].

De his qui sanctos et præstantes viros ignominia afficiunt.

Job xii. Justî deridentur: nam in implorum manustaduntur.

Vir justus et irreprehensibilis factus est ad ludibrium.

David. Muta siant labia dolosa, quæ contra justum loquuntur inique.

Observat sceleratus justum, et dentibus in eum frendet.

Prov. xxix. S. pientes et sagaces improbos vocant. A

Viri sanguinarii quod sanctum est, oderunt.

Abominandus est scelerato divinus cultus.

In regione impiorum probi gemunt : at in illorum exitio boni augebuntur.

Isa. iii. Miser animus illorum, quia malum ceperunt consilium contra seipsos, dicentes : Vinculis constringamus justum, quia nobis est obnoxius. Ergo fructus operum illorum devorabunt.

Sap. iv. Si viderint justum, contemnent : Dominus autem irridebit eos : deinde ignominiose et contumeliose tractabuntur.

Ibid. v. Tunc cum magna constantia stabit justus adversus ora eorum qui ipsum afflixerint, et qui repudiaverunt labores ipsius, cumque viderint, gravi motu turbabuntur, et obstupescunt ad admirabilem illius salutis rationem : secum enim tacite loquentur poenitentes : Hic est quem risui habuimus insipienter, et conviciis proscidimus, ac in eum conviciorum proverbium jecimus, in vita eum insanire putabamus, et mortem ipsius ignominiosam arbitrati sumus : quomodo vero adnumeratus est inter filios Dei, et inter sanctos sors ejus cecidit ? Ergo aberravimus a via, et justitiæ lux nobis non illuxit, et sol nobis non est exortus ; quid profuit nobis superbia ? quid opulentia cum arrogantia nobis contulit ? præterita sent illa omnia, quasi umbra, et quasi fama prætervolans.

I Tim. iii. Quicumque volunt pie vivere ex Christi Jesu Instituto, si persecutionibus **181** agitantur : improbi autem homines et præstigiatores ad pejora proficiunt seductores et seducendi.

S. Basilii. Sæpenumero boni etiam in manus impiorum traduntur, non ut illi honore afficiantur, sed ut hi contempni probentur.

Theologi. Siquidem me, malus cum sim, optimum exisimas, quid mihi faciendum est ? An improbius ero, ut magis placeam tibi ? Nequaquam vero sic mihi consistam. Eodem modo nec si, cum recte fungar officio meo, tibi et errare me credis, rectum officium propter te deseram : vivo enim non tibi magis quam mihi ipsi.

Fabricantur scelerati supra dorsum nostrum, factique sumus commune theatrum et angelis et hominibus.

S. Chrysost. Fieri non potest ut qui virtuti dediti sunt, apud omnes audiant bene.

S. Athanasii. Traduntur sæpe etiam justii in sceleratorum manus, non ut isti honorentur, sed ut illi probentur : deridentur in præsens quandiu Christi bonitas permittit, occultantur aliquantisper magna et secreta penetralia earum rerum quæ utriusque sunt reservatæ in illud tempus, eum et oratio, et actio, et cogitatio æquis lancibus pendentur, eum surget ad judicandum universam terram, consilia, voluntates et opera ipsa congregaturus et aperiturus quæ apud ipsum consignata et clausa servantur.

Τοὺς σοφοὺς καὶ συνετοὺς φαύλους καλοῦσιν.

Ἄνδρες αἱμάτων μάχοι μισήσουσιν ὄσπον.

Βόλυνγμα ἁμαρτωλῶ θεοσέβεια.

Ἐν τόποις ἀσεβῶν στένουσι δίκαιοι· ἐν δὲ τῇ βασιλῶν ἀπωλείᾳ κληθυσθήσονται δίκαιοι.

Οὐαὶ τῇ φυγῇ αὐτῶν, οὐ βεβούλευνται βουλὴν πονηρὰν καθ' ἑαυτῶν, εἰπόντες· Ἀθήσωμεν τὸν δίκαιον, ἔτι δύσχρηστος ἡμῖν ἔστιν. Τόλινυν τὰ γεννήματα τῶν ἔργων αὐτῶν φέρονται.

Ὄψονται τὸν δίκαιον καὶ ἐξουθενήσουσιν· αὐτοὺς δὲ Κύριος ἐγγυλάσεται· καὶ ἔσονται μετὰ τοῦτο εἰς πτώμα ἄτιμον καὶ εἰς ὕδριν.

Τότε στήσεται ἐν πῆρῃσι πολλῇ ὁ δίκαιος κατὰ πρόσωπον τῶν θλιψάντων αὐτὸν, καὶ τῶν ἀθετούντων τοὺς πόρους αὐτοῦ. Ἰδόντες δὲ παραχθήσονται φόβῳ δεινῷ, καὶ ἐκστήσονται ἐπὶ τῷ παραδείῳ τῆς σωτηρίας. Ἐροῦσι γὰρ ἐν ἑαυτοῖς μετανοοῦντες· Οὐτός ἐστιν ὃν ποτε ἔσχομεν εἰς γέλωτα καὶ εἰς παραβολὴν ὀνειδισμού οἱ ἄφρονες· τὴν βίαν αὐτοῦ ἐλογισάμεθα μανίαν, καὶ τὴν τελευταίην αὐτοῦ ἄτιμον· πῶς κατελογίσθη ἐν υἱοῖς Θεοῦ, καὶ ἐν ἁγίοις ὁ κληρὸς αὐτοῦ ἔστιν ; Ἄρα ἐπλανήθημεν ἀπὸ ὁδοῦ, καὶ τὸ τῆς δικαιοσύνης φῶς οὐκ ἐπέλαμψεν ἡμῖν, καὶ ὁ ἥλιος οὐκ ἀνέτειλεν ἡμῖν. Τί ὠφέλησεν ἡμᾶς ἡ ὑπερηφάνια ; καὶ τί ὁ πλοῦτος μετὰ ἀλαζονείας συμβέλλεται ἡμῖν ; Παρῆλθεν ἔκείνα πάντα ὡς σκιά, καὶ ὡς ἀγγελία παρατρέχουσα.

Πάντες οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν Χριστῷ ἠησοῦ διωχθήσονται· πονηροὶ δὲ ἄνθρωποι καὶ γόητες προκάψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον, κλωνῶντες καὶ κλωνώμενοι.

Παραδίδονται πολλάκις καὶ δίκαιοι εἰς χεῖρας ἀσεβῶν, οὐχ ἵνα ἐκείνοι τιμηθῶσιν, ἀλλ' ἵνα οὕτοι δοκιμασθῶσι διὰ τῆς περιφροσύνης.

Εἰ δέ με ὄντα κακὸν ἀριστον ὑπελάμβανες, τί με ποιεῖν ἐχρῆν ; εἶναι μᾶλλον κακὸν, ἵνα πλέον ἀρίστωσι ; Ὅχι ἂν τοῦτο ἐμαυτῷ συνεβούλευσα. Οὕτως οὐδὲ εἰ κατορθοῦντά με παταῖν ὑπολαμβάνει, τὸ κατορθοῦν διὰ σὲ μεταθήσομαι. Ζῶ γὰρ οὐ σοὶ μᾶλλον ἢ ἐμαυτῷ.

Τεκταίνουσιν ἐπὶ τὸν νῦτον ἡμῶν οἱ ἁμαρτωλοὶ, καὶ γεγόναμεν θεάτρον κοινὸν καὶ ἀγγέλους καὶ ἀνθρώποις.

Οὐ δυνατὸν τοὺς ἐν ἀρετῇ ὄντας παρὰ πάντων ἀκούειν καλῶς.

Παραδίδονται πολλάκις καὶ δίκαιοι εἰς χεῖρας ἁμαρτωλῶν, οὐχ ἵνα ἐκείνοι τιμηθῶσιν, ἀλλ' ἵνα οὕτοι δοκιμασθῶσιν. Καταγέλλονται πρὸς τὸ παρὸν, ὡς ἔστι [f. ἐπὶ] ἡ τοῦ Θεοῦ χρηστότης κρῆπιτατα, καὶ τὰ μέγιστα θαμεία τῶν ὑστερον ἀποκειμένων ἐκατέρως, ἡλικία καὶ λόγος καὶ πράξις καὶ διανόημα· τοῖς δίκαιοις σταθμοῖς ταλαντεύεται, ὅταν ἀναστή κρινεῖ τὴν γῆν, τὴν βουλὴν καὶ τὰ ἔργα συνάγῃ, καὶ γυμνῶν τὰ ἰσπραγισμένα παρ' αὐτῷ καὶ σκεῖμενα.

ΛΟΓΟΣ ΑΘ΄.

Α

SERMO XXXIX [al. VII].

Περὶ μισοπονηρίας, καὶ τῶν τὰ θεοπα ἀποστρεφόμενων.

Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ταῖς πολλαῖς ἐκείναις, μέγας γενόμενος Μωσῆς ἐξῆλθε πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ. Κατανοήσας δὲ τὸν πόνον αὐτοῦ, ὄρᾳ ἄνθρωπον Αἰγύπτιον τύπτοντά τινα Ἑβραῖον τῶν ἐαυτοῦ ἀδελφῶν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ· περιβλεψάμενος δὲ ὤλε καὶ ὤλε, οὐχ ὄρᾳ οὐδένα. Καὶ πατάξας τὸν Αἰγύπτιον, ἔκρουεν αὐτὸν ἐν τῇ ἄμμῳ. Ἐξελθὼν δὲ τῆ ἡμέρᾳ τῇ δευτέρᾳ, ὄρᾳ δύο ἄνδρας Ἑβραίους διαπληκτιζομένους, καὶ λέγει τῷ ἀδικούντι· Διατί τύπτεις τὸν πλησίον; Ὁ δὲ εἶπεν· Τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστὴν ἐφ' ἡμᾶς; ἢ ἀνελεῖν με θέλεις, ὅν τρόπον ἀνέλες χθὲς τὸν Αἰγύπτιον;

Ἐμίσησα ἐκκλησίαν πονηρευομένων, καὶ μετὰ ἀσεβῶν οὐ μὴ καθέσω.

Οἱ ἀγαπῶντες τὸν Κύριον, μισεῖτε πονηρά.

Οὐ προσιθέμην πρὸ ὀφθαλμῶν μου πρᾶγμα παράνομον, ποιῶντας παραβάσεις ἐμίσησα.

Ἄδικταν ἐμίσησα καὶ ἐββελυξάμην· τὸν δὲ νόμον σου ἠγάπησα.

Φόβος Κυρίου μισεῖ ἀδικίαν, ὕβριν τε καὶ ὑπερηφανίαν καὶ ὁδοὺς πονηρῶν.

Μεμίσηκα διεστραμμένας ὁδοὺς κακῶν,

Ὁ μισῶν ἀδικίαν μακρὸν βιώσεται χρόνον.

Περιπάθαρμα δικαίῳ ἔνομος.

Οὐκ ἀρᾶσει δικαίῳ οὐδὲν ἔνομον.

Λόγον ἔδικον μισεῖ δικαίος.

Δικαίος οὐ προσέχει χειλεσι ψευδέσιν.

Εὐδοκία Κυρίου ἀποστῆναι ἀπὸ πονηρίας, καὶ ἐξίλασμά; ἀποστῆναι ἀπὸ ἀδικίας.

Δείξον, ἄνθρωπε, τὸ μισοπόνηρον, ἀποστρεφόμενος μὲν τὰς ἁμαρτίας, ὑπερηφανῶν δὲ τὰς ἀρετάς. Ἐάν γάρ ἐφ' ἐκάστης πράξεως νικῆν ποιήσης τὰ βελτίονα, μακάριος ἔσῃ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ὅτε κρινεῖ ὁ Θεός τὰ κρυπτά τῶν ἀνθρώπων.

Τί τὸν Φινεὲς ἐδικαίωσεν; οὐχὶ δικαία καὶ μισοπόνηρος ὄργη κατὰ τῶν πορνευσάντων; ὅς τὰ πολλὰ ἐπεικῆς ὢν καὶ πρῶτος, ἐπειδὴ εἶδε τὴν πορνείαν τοῦ Ζαμβρὶ καὶ τῆς Μωδιανήτιδος ἀναφανδὸν καὶ ἀπηρυσθριασμένως γιγνομένην, οὐδὲ συγκαλυπτόντων αὐτῶν τὴν αἰσχύνην, τὴν ἀσχήμονα θέαν οὐκ ἀνεχόμενος, εἰς θεόν ἐγρήσατο τῷ θυμῷ, δι' ἄρσιν ἐλάσας τὸν σειρομάστην. Σαμουὴλ δὲ τὸν Ἄγαθ βασιλέα τοῦ Ἀμαλήκ ὑπὸ δικαίας ὄργῆς εἰς μέσον ἑταγῶν καταφόνευσεν. Οὕτω γίνεται πολλάκις ὁ θυμὸς ἀγαθῶν καὶ δικαίων πράξεων ὑπερέτης. Ἠλίας δὲ ὁ ζηλωτῆς τετρακοσίους καὶ πενήκοντα ἄνδρας ἱερεῖς τῶν ἄλσων, ἐσθίοντας τὴν τράπεζαν Τεζάβαλ, καὶ τετρακοσίου; ἄνδρας ἱερεῖς τῆς αἰσχύνῃς, λελογισμένῳ θυμῷ καὶ σῶφρονι, εἰς ὄφελος παντὶ τῷ Ἰσραὴλ ἐθανάτωσεν.

Ὁμῆς δίχα ψυχῆς οὐ καθαίρεται κακία.

De improbitalis odio, ac de iis qui quae absurda sunt declinant.

Exod. II. Accidit autem longo post tempore, ut Moses jam grandis inviserit fratres suos filios Israelis: cumque animadvertisset eorum molestias ac labores, videt ab homine Aegypto percussum Hebraeum quemdam, unum ex fratribus filiorum Israelis: cumque haec et illuc circumspexisset, nec quemquam vidisset, percussit Aegyptium illum, ac occullavit eum in arena. Postridie autem cum prodissset, vidit Hebraeos duos compugnantes, ac injuriam facienti dixit: Cur verberas proximum tuum? Ille autem, Quis te, inquit, principem et judicem constituit super nos? an me interficere vis, quemadmodum heri interfecisti Aegyptium?

Psal. xxv. Odi concionem improbe agentium, nec cum impiis habitabo.

Qui Dominum diligitis, improbitatem odisse debetis.

Non proponebam mihi ante oculos rem quae contra legem esset, transgressores et pravariatores odi.

Iniquitatem odi, et abominor: legem autem tuam diligo.

Pron. viii. Metus Domini Injustitiam odit, et contumeliam, superbiam et improborum vias.

Odi tortuosas pravorum vias.

Qui odit iniquitatem longo vivet tempore.

Placulum est justo exlex.

Nihil legi adversum placebit justo.

Verbum iniquum odit justus.

Justus non attendit labiis mendacibus.

Sirach xxxv. Gratum est Domino ab improbitate desistere, et placatur cum ab injuria desistitur.

S. Basilii. Demonstra, o homo, te improbitatem odisse, peccata rejiciens, et virtutes honore afficiens. Si enim in unaquaque actione effeceris ut meliora vincant, beatus eris illo die, cum Deus occulta hominum judicabit.

Quid justum effecit ipsum Phineem? nonne justa et improbitatem exosa ira adversus scortatores? qui alioqui esset lenis et clemens. Sed posteaquam animadvertit improbitatem Jambri et Madianitidis manifestam et inverecundam, illis non turgentibus turpitudinem, deforme spectaculum non ferens, sicut decebat, iracundiam in illos exercuit, ac utrumque hasta sua transfodit. Sanniel vero Agagam regem Amalecorum, justa commotus ira, in medium adductum occidit. Ita saepenumero bonarum et justarum actionum ministra est ira. Itemque Helias ille aemulator quadringentos et quinquaginta sacerdotes lucorum, de mense Hiezebelis cibum summentes, et quadringentos turpitudinis sacerdotes, meditata ratione et ira sobria commotus, morte affecit ad universi populi Israelitici utilitatem.

Philonis. Sine saevo animo non repurgantur vitia.

SERMO XL [al. XVII].

A

ΛΟΓΟΣ Μ'.

De iis qui malis delectantur, vrbantque improbitatem.

Davidis. Comprehenduntur in insidiis suis consiliis quæ excogitarunt, quia laudatur scelerosus in cupiditatibus animi sui, et injuriosus in eisdem bene audit.

Psal. xlix. Quando videbas furem, una cum illo currebas, et cum adultero societatem inibas.

Quid gloriatur potentia præditus in vitio? iniquitatem totos dies et injuriam commentata est lingua tua.

Qui dicit impium justum esse, is execratus populis erit, et genti odiosus.

O qui malis delectamini, ac perversitate mala gaudetis, quorum viæ tortuosæ, et obliqua cursus vestigia.

183 Quærens mala comprehendetur ab illis.

Qui alterius interitu gaudet, non erit innocens.

Quovis tempore oculi improborum admittunt flagitia.

Amos. Ne gaudeas, inimica mea, quod ceciderim; nam resurgam, propterea quod etiamsi sedero in tenebris, Dominus illustrabit me: iram Domini sustinebo, quia in eum peccavi donec ipse justificarit causam meam, et eduxerit me in lumen, ac ipsius justitiam videro. Videbit item hostis mea, et confusione turpi induetur, quæ mihi dicere solebat, Ubi est Dominus Deus tuus?

Isa. v. Miseri vos, qui dicitis malum bonum, et vicissim bonum malum: qui ponitis tenebras lucem, et lucem tenebras: itemque amarum dulce, et dulce amarum.

Laqueo capientur qui piorum ruina gaudent, et vehemens dolor conficiet ipsos ante mortem.

Non convenit scelerosum laudibus efferri.

Scelerosus amicos suos turbabit, et inter eos qui pacifice vivunt, injiciet calumniam.

Qui gestiunt gaudio propter viri mala, iis convescent mala.

Rom. i. Qui quidem justa Dei decreta cum cognoscant, eosque qui talia designassent mortis supplicio dignos esse, non solum illa faciunt, sed etiam approbant eos qui faciunt.

Proditio est veritatis, et assuefactio ad rerum indifferentiam improbe viventium receptio.

Mulsi malas actiones approbant, ac festivum gratiosum dicunt: et obscenitate verborum utentem civilem nominant: et quæ deinceps sequuntur.

Non solum vitium imitari, sed etiam cum peccato viventes laudare, poena dignum est et supplicio non vulgari: et ut etiam admirabile quiddam dicam, si licet, nobis gravius imminet periculum quam ille qui in ipso scelere vivunt; nam laudare peccantes majore animadversione dignum est, quam peccare, et merito. Est enim corrupti animi et morbo incurabili laborantis hæc sententia et ju-

Περὶ χαιρεκάκων καὶ ἀποδεχομένων τὰ πονηρὰ.

Συλλαμβάνονται ἐν διαβουλοῖς οἷς διαλογίζονται. Ὅτι ἐπαινεῖται ὁ ἁμαρτωλὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, καὶ ὁ ἀδικῶν ἐνευλογεῖται.

Εἰ ἐθεώρεις κλέπτην, συνέτρεχες αὐτῷ, καὶ μετὰ μοιχοῦ τὴν μερίδα σου ἐτίθης

Τί ἐγκαυχᾷ ἐν κακίᾳ ὁ δυνατός; ἀνομίαν ὀλην τὴν ἡμέραν, ἀδικίαν ἐλογίσατο ἡ γλῶσσά σου.

Ὁ εἰπὼν τὸν ἀσεβῆ, ὅτι δικαίος ἐστίν, ἐπικατέρητος λαοῖς ἐστί, καὶ μισητὸς ἔθνει.

Ὁ οἱ εὐφραίνόμενοι ἐπὶ κακοῖς, καὶ χαίροντες ἐπὶ διαστρωφῇ κακῇ, ὧν αἱ τρίβοι σκολιαῖ, καὶ καμπύλαι αἱ τροχιαὶ αὐτῶν.

Ἐκζητοῦντα κακὰ καταλήφεται αὐτόν.

Ὁ ἐπιχαίρων ἀπολλυμένων οὐκ ἀθωωθήσεται.

Πάντα τὸν χρόνον οἱ ὀρθάλμοι τῶν κακῶν προσδέχονται κακὰ.

Μὴ ἐπιχαίρε μοι, ἐχθρά μου, ὅτι πέπτωκα, καὶ ἀναστήσομαι. Διότι καὶ ἐὰν καθίσω ἐν σκότει, Κύριος φωτισεῖ μοι. Ὁργὴν Κυρίου ὑπόπισσω, ὅτι ἤμαρτον αὐτῷ, ἕως τοῦ δικαιοῦσαι αὐτὸν τὴν δίκην μου, καὶ ἐξέλξει με εἰς φῶς, καὶ ὄψομαι τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ. Καὶ ὄψεται ἡ ἐχθρά μου, καὶ περιβαλεῖται αἰσχύνῃν, ἡ λέγουσα πρὸς με, Ποῦ Κύριος ὁ Θεὸς σου;

Ὅσα οἱ λέγοντες τὸ πονηρὸν καλὸν, καὶ τὸ καλὸν πονηρὸν· οἱ τιθέντες τὸ σκότος φῶς, καὶ τὸ φῶς σκότος· οἱ τιθέντες τὸ πικρὸν γλυκὺ, καὶ τὸ γλυκὺ πικρὸν.

Παγίδι ἀλώσονται οἱ εὐφραίνόμενοι ἐπὶ πτώσει εὐσεβῶν, καὶ ὀδύνη καταναλώσει αὐτοὺς πρὸ τοῦ θανάτου αὐτῶν.

Οὐ καθήκον δοξάσαι ἄνδρα ἁμαρτωλόν.

Ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς ταράξει φίλους, καὶ ἀνὰ μέσον εἰρηνεύόντων βαλεῖ διαβολήν.

Τοῖς γαυριῶσιν ἐπὶ τῇ κακίᾳ συγγηρᾷ τὰ κακὰ.

Ὅτινες τὰ δικαιοῦματα τοῦ Θεοῦ ἐπιγνόντες, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες; ἀξιοὶ θανάτου εἰσίν, οὐ μόνον αὐτὰ ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ συνευδοκοῦσι τοῖς πράττουσιν.

Προδοσία τῆς ἀληθείας ἐστὶ καὶ ἐθιμὸς πρὸς ἀδιαφορίαν ἢ τῶν πονηρευομένων ἀποδοχῇ.

Πολλοὶ εἰσιν οἱ τὰς πονηρὰς πράξεις ἀποδεχόμενοι, καὶ χαρίεντα μὲν τὸν εὐεπράπελον λέγοντες, τὸν δὲ αἰσχρολόγον πολιτικόν, καὶ τὰ ἐξῆς.

Οὐ τὴ ζηλοῦν κακίαν, ἀλλὰ καὶ τὸ τοὺς ἐν αὐτῇ ζῶντας ἐπαινεῖν, φέρεται τινὰ κόλασιν οὐ τὴν τυχοῦσαν ἡμῖν, καὶ εἰ χρῆ τι καὶ θαυμαστὸν εἰπεῖν, αὐτῶν τῶν ἐν πονηρίᾳ ζῶντων χαλεπωτέραν· τοῦ γὰρ ἁμαρτάνειν ἐπαινεῖν τοὺς ἁμαρτάνοντας πολὺ μείζον εἰς κολάσει; λόγον, καὶ μᾶλλον εἰκότως. Διεφθαρμένης γὰρ ἐστὶ γνώμης, καὶ ψυχῆς ἀνάτα νοσοῦσης, αὕτη ἡ ψήφος. Ὁ γὰρ ἐπαινῶν πονηρίαν τῆς ἐκ

τοῦ μετανοῆσαι θεραπείας ἐαυτὸν ἀπεστέρησεν ὥστε εἰκότως τοῦτο ἐκείνου χαλεπώτερον ὁ Παῦλος εἶναι ἰνομοθέτησεν. Διὰ τοῦτο οὐχ οἱ τὰ φαῦλα πράσσοντες μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ τοῦτους ἐγκωμιάζοντες, τῆς αὐτῆς ἢ καὶ χαλεπώτερα; ἐκείνοι; κοινωνήσουσι κολάσεως.

Ἐπιχειρηματικὰ ἀλλότριον σαρῶν.

ΛΟΓΟΣ ΜΑ΄.

Περὶ πολιτῶν ἀγαθῶν.

Εἶπεν Ἀβραὰμ πρὸς Κύριον Ἐὰν ὦσι πεντήκοντα δίκαιοι ἐν τῇ πόλει, ἀπολέσεις αὐτούς; οὐκ ἀνήσεις; πάντα τὸν τόπον ἕνεκα τῶν πεντήκοντα δικαίων; μηδαμῶς οὐ ποιήσεις τὸ ῥῆμα τοῦτο τοῦ ἀποκτεῖναι δίκαιον μετὰ ἀσεβοῦς, καὶ ἔσται ὁ δίκαιος ὡς ὁ ἀσεβὴς μηδαμῶς. Ὁ κρίνων πᾶσαν τὴν γῆν οὐ ποιήσεις κρίνειν; Εἶπε δὲ Κύριος Ἐὰν εὕρω ἐν Σοδόμοις πεντήκοντα δικαίους, οὐκ ἀπολέσω ἕνεκα τῶν πεντήκοντα· καὶ τὰ ἐξῆς.

Ἐν ἀγαθοῖς δικαίων κατωρθώθησαν πόλεις.

Ἐν εὐλογίαις δικαίων ὑψωθήσεται πόλις.

Ἐπαύλεις δικαίων εὐλογοῦνται.

Ἀπὸ ἐνὸς συνετοῦ συνοικισθήσεται πόλις.

Καὶ γε τοῦτο εἶδον, σοφίαν ὑπὸ τὸν ἥλιον. Καὶ μεγάλη ἐστὶ πρὸς με πόλις μικρὰ, καὶ ἄνδρες ἐν αὐτῇ ὀλίγοι· καὶ ἔλθῃ ἐπ' αὐτὴν βασιλεὺς μέγας, καὶ κυκλώσει αὐτὴν, καὶ οἰκοδομήσει ἐπ' αὐτὴν χάρακας μεγάλους· καὶ εὕρη ἐν αὐτῇ ἄνδρα πένητα καὶ σοφὸν, καὶ διασώσῃ αὐτὸς τὴν πόλιν ἐν τῇ σοφίᾳ αὐτοῦ.

Ὅσπερ ἐκ εὐώδη τῶν ἀρωμάτων τῆς ἰδίας εὐπνοίας τὸν παρακείμενον ἀέρα πλήρη ποιεῖ, οὕτως ἀγαθοῦ παρουσία τοὺς πέλας ὀνίνησιν.

Ἐγὼ ἔταν τινὰ τῶν σπουδαίων διατιμώμενον κατ' οἰκίαν ἢ πόλιν θεάσωμαι, τὴν οἰκίαν ἢ τὴν πόλιν ἐκείνην εὐδαιμονίζω, καὶ οἶμαι τὴν τε τῶν παρόντων ἀγαθῶν ἀπόλαυσιν βεβαίαν, καὶ τὴν τῶν ἀπόντων προσδοκίαν τελεσφορομένην στήσειν, τοῦ Θεοῦ τὸν ἀπεριόριστον καὶ ἀπερίγραφον πλοῦτον αὐτοῦ διὰ τοὺς ἀξίους καὶ τοὺς ἀναξίους διωρουμένου.

Εὐδαιμονιστέον μὲν καὶ χώραν καὶ οἰκίαν, ὅταν ἔχη τινὰ σπουδαῖον· κακοδαιμονιστέον δὲ, ὅταν ἔρημος ἢ τοιοῦτου.

Ἐνεκα μὲν τῶν φαύλων οὐδεμία πόλις ἠρέμισεν ἢν διαμένουσι δὲ ἀστασιαστοὶ δι' ἐνὸς ἢ δευτέρου συνοικοῦντος, οὗ ἢ ἀρετὴ τὰς πολιτικὰς νόσους ἰσθαι, γέρας ἀπονέμοντος τοῦ φιλαρέτου Θεοῦ καλοκαγαθίας, τὸ μὴ μόνον αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τοὺς πλησιάζοντας ὠφελειν.

Ἄνδρες ἀγαθοὶ, τροπικώτερον εἶπεῖν, κλονέεισθε, δῆμον ὄλον ὑπερβίοντες, καθάπερ οἰκίας μεγάλας, τὰς πόλεις καὶ τὰς πολιτείας.

ΛΟΓΟΣ ΜΒ΄.

Περὶ πολιτῶν μοχθηρῶν.

Οἱ ἄνθρωποι οἱ ἐν Σοδόμοις ἁμαρτωλοὶ καὶ πονηροὶ ἔναντιον τοῦ Θεοῦ σφόδρα.

Οὐ πορεύσῃ δολίως ἐν τῷ ἔθνει σου.

A dicitur. Qui enim probitatem laudat, is se peccandi curatione privat, ut merito Paulus hoc illo gravius esse iudicavit. Itaque non modo qui improbe faciunt, sed etiam qui istos laudant, ejusdem vel etiam acerbioris participes erunt animadversionis.

Philonis. Malevolentia ac propter vitia delectatio 184 a sapientibus aliena est.

SERMO XLI [al. XI].

De bonis civibus.

Gen. xviii. Dixit Abraamus ad Dominum: Si fuerint quinquaginta justi in civitate, perdes eos? nonne condonabis propter quinquaginta justos? Nequaquam istud committas, ut justum cum impio interficias, sitque eadem conditione justus cum impio: nequaquam, qui judicas universam terram, non facias iudicium. Dominus autem: Si, inquit, invenero Sodomis quinquaginta justos, propter illos quinquaginta non perdam; et reliqua.

Prov. ii. Propter bonitatem justorum fortunatae fuerunt civitates.

In benedictionibus justorum exaltabitur civitas.

Habitaciones justorum fortunatae et felices.

Per unius sagacis hominis prudentiam frequens erit incolis civitas.

Eccle. Hoc etiam vidi, sapientiam sub sole, et magna est apud me parva civitas, et pauci in ea viri, adversus quam venit rex magnus, obseditque et magnos aggeres adversus eam congessit et obvallavit. Inventus autem est pauper in ea, sed sapiens, qui eam urbem salvam praestitit sua sapientia.

Ut aromata odorata fragrantia sua circumfusum aërem complent, sic viri boni praesentia proximis utilitates adfert plurimas.

Philonis. Cum virum aliquem bonum vel in familia aliqua vel in civitate versari animadverto, eam familiam aut civitatem beatam praedico, existimoque eam et praesentibus bonis perfrui firmiter, et eorum quae desunt exspectari non frustra copiam, cum Deus infinitam et incircumscripam opulentiam suam propter dignos indignis etiam largiri soleat.

Felix judicari meretur et civitas et regio et familia, cum aliquem virtute praeditum habuerit: infelix autem, cum tali viro caruerit.

Improbiorum quidem causa nulla respublica tranquilla esset, sed sine seditione durant propter unum aut alterum civem, cujus virtus civilibus morbis medetur, Deo (cui virtus et probitas placet) hoc praemium virtutis cultori tribuente, ut id non solum seipsum, sed etiam proximos adjuvet.

Boni viri (ut figuratius dicam) columnae sunt populi totum sustententes, tanquam magnas domos, civitates et respublicas.

SERMO XLII [al. XXIX].

De civibus improbis.

185 *Gen. xix.* Cives Sodomorum scelerosi et improbi in conspectu Dei vehementer.

Levit. xix. In populo tuo ne dolose agito.

Per stultum os illaqueatur civitas.
Impiorum ore dirutæ sunt urbes.

Prov. xvii. Perversum cor fabricatur mala quovis tempore : et homo talis civitati turbas excitat, ob quam causam repente venit illius exitium, disceditur et conteritur, ita ut nullum possit inveniri remedium, quia delectatur iis omnibus, quæ Dominus ipse odit, conteritur autem propter animi impuritatem.

Subsannat cives mentis inops, vir autem prudens quietus est.

Eccle. ix. Peccans unus perdit bonitatem multarum.

Musæ mortuæ putidam reddunt confectionem olei suaveolentis.

Qui in ea habitabant, falsa loquebantur, et lingua ipsorum clata est in ipsorum ore.

Isti sunt viri qui mala excogitarunt, et malum consilium capientes in civitate hac dixerunt : Hæc est lebes, nos autem carnes in medio ejus. Itaque Dominus dicit : Mortui vestri quos in medio ejus percussistis, hi sunt carnes, hæc autem est lebes, vosque educam e medio ejus ; gladium metuitis, et ego gladium adducam in vos (dicit Dominus omnium rerum præpotens), et tradam vos in alienorum manus, et exercebo in vos judicia.

SERMO XLIII [al. XIII].

De monachis probis et bonis præfectis.

II Paral. xx. Estote fortes, nec manus vestras dissolvantur, quia merces est operæ vestræ.

I Reg. ii. Domino juvante curram, singulari certamine pugnans, et auxiliante Deo transiliam murum.

Psal. cxxii. Ecce igitur quid honestius, aut quid jucundius quam fratres concorditer habitare ?

Prov. Salutem quasi thesaurum recondit recte ac gerentibus Dominus, tegit quasi clypeo gressum illorum, ut servent rationem justorum decretorum.

Eccle. xv. Duo præstant uni, quibus ipsis est optima merces in labore communi : quia si ceciderint, alter tollet socium suum. Et miser est qui solus est, si ceciderit, quia non sit alter, qui eum possit erigere.

Cant. v. Exui tunicam meam, quomodo eam induam ? Lavi pedes meos, quomodo contaminabo eos ?

Isa. lxxvi. Quem respiciam nisi humilem et quietum, et trementem sermones meos ?

Ibid. xl. Qui Dominum expectant, novas subinde vires recipient, et aquilarum **186** more pennas emittent ; current, et non defatigabuntur ; ambulabunt, et non esurient.

Jerem. Utile est cuique viro sub iugo Domini fuisse in juventute sua, sedebit solus et tacebit.

Bonus est Dominus iis qui ipsum patienter expectant,

Eccle. ii. Fili, si accedas ad serviendum Domino,

A Ἐν στόματι ἀφρόνων παρὶς πολιταίς.
Στόματι ἀσεβῶν κατασάφησαν πόλεις.

Δυστραμμένη καρδία ταχταίνεται κακῇ ἐν παντί καιρῷ. Ὁ τοιοῦτος ταραχῆς συνίστησι πόλει, διὰ τοῦτο ἐξαπίνης ἔρχεται ἡ ἀπόλεια αὐτοῦ, διακοπή καὶ συντριβὴ ἀνάτοσ, ὅτι χαίρει ἐπὶ πᾶσιν οἷς μισεῖ ὁ Κύριος, συντρίβεται δὲ διὰ ἀκαθαρσίαν φυχῆς.

Μυκτηρίζει πολίτας ἐνδεῆς φρονῶν. Ἄνηρ δὲ φρονίμος ἤσυχον ἔχει.

Ἄμαρτάνων εἰς ἀπόλσει ἀγαθωσύνην πολλῶν.

Μυῖαι θανατοῦσαι σαρκιστοῦς επικρασίαν ἐλαίου ἡδύσματος.

Οἱ κατοικοῦντες αὐτὴν ἀλάουν ψευδῆ, καὶ ἡ γλώσσα αὐτῶν ὑψώθη ἐν τῷ στόματι αὐτῶν.

Οὗτοι οἱ ἄνδρες οἱ λογιζόμενοι μέτνια, καὶ βουλουόμενοι βουλήν πονηράν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, καὶ λέγοντες· Ἀυτὴ ἐστὶν ὁ λίθος, ἡμεῖς δὲ τὰ κρέα. Διὰ τοῦτο τάδε λέγει Κύριος· Τοὺς νεκροὺς ὑμῶν, οὗς ἐπατάξατε ἐν μέσῳ αὐτῆς, οὗτοι εἰσι τὰ κρέα. Ἀυτὴ δὲ ἐστὶν ὁ λίθος. Καὶ ὑμεῖς ἐβήξατε ἐκ μέσου αὐτῆς. Ῥομφαλὸν φοβίσθητε, καὶ ρομφαλίαν ἐπέβητε ἐφ' ὑμᾶς, λέγει Κύριος παντοκράτωρ, καὶ δώσω ὑμᾶς εἰς χεῖρας ἀλλοτρίων, καὶ ποθήσω ἐν ὑμῖν κρίματα.

ΛΟΓΟΣ ΜΓ'.

Περὶ μοναχῶν χρηστῶν καὶ ἡγουμένων ἀγαθῶν.

C Τοχύσατε, καὶ μὴ ἐκλυέσθεσαν αἱ χεῖρες ὑμῶν, ὅτι ἐστὶ μισθὸς τῆς ἐργασίας ὑμῶν.

Ἐν Κυρίῳ δραμοῦμαι μονάζωνος, καὶ ἐν Θεῷ συνδραβεῖσθε μοι τελέως.

Ἰσοῦ δὴ εἰ καλὸν, ἢ εἰ τερπνόν, ἀλλ' ἢ τὸ κατοικεῖν ἀδελφούς ἐπὶ τὸ αὐτό ;

Θησαυρίζει Κύριος τοῖς κατορθοῦσι σωτηρίαν ὑπερασπιεῖ τὴν πορείαν αὐτῶν, τοῦ φυλάξαι ἐκ δικαιοματιῶν.

Ἄγαθὸν οἱ δύο ὑπὲρ τὸν ἓνα, οἷς ἐστὶν αὐτοῖς ὁ μισθὸς ἀγαθὸς ἐν μόχθῳ αὐτῶν ὅτι ἐὰν πέσωσιν, ὁ εἷς ἐγερεῖ τὸν μέτοχον αὐτοῦ. Καὶ οὐαὶ τῷ ἐνὶ, ὅταν πέσῃ, καὶ μὴ ἦ δεύτερος ἐγείρει αὐτόν.

D Ἐξεδυσάμην τὸν χιτῶνά μου, πῶς ἐνδύσομαι αὐτόν ; Ἐνψέμαμ τούς πόδας μου, πῶς μολυνῶ αὐτούς ;

Ἐπὶ τίνα ἐπεβήσω, ἀλλ' ἢ ἐπὶ τὸν ταπεινὸν καὶ ἡσύχιον, καὶ ἐρέμοντά μου τοὺς λόγους ;

Οἱ ὑπομένοντες τὸν Κύριον ἀλλάξουσιν ἰσχύιν, περροφήσουσιν ὡς ἀσσοὶ δραμοῦνται, καὶ οὐ κενιάσουσι· βεβαιοῦνται, καὶ οὐ πεινάσουσιν.

Ἄγαθὸν ἀνδρὶ ὅταν ἀρῇ ζυγὸν ἐν νεότητι αὐτοῦ· καθίσταται κατὰ νόμον καὶ σωπῆσεται.

Ἄγαθὸς Κύριος τοῖς ὑπομένουσιν αὐτόν.

Τέκνον, εἰ προσέρχῃ δουλεύειν τῷ Κυρίῳ, ἐπι-

μασον την ψυχὴν σου εἰ; πειρασμὸν· εὐθουν τον Α
καρδίαν σου, καὶ καρτέρησον· καὶ μὴ σπεύρης ἐν
καιρῷ ἐπαγωγῆς. Κολλήθητι αὐτῷ, καὶ μὴ ἀπο-
στῆς, ἵνα αὐξηθῆς ἐπ' ἐσχάτων σου· πᾶν δ' ἐὰν ἐπα-
αθῆσαι, δέξαι· καὶ ἐν ἀλλάγματι ταπεινώσεώς σου
μακροθύμησον· ὅτι ἐν πυρὶ δοκιμάζεται χρυσός·
καὶ ἄθροποι δεκτοὶ ἐν καμίνῳ ταπεινώσεως.

Ἐν μέσῳ ἀδελφῶν ὁ ἡγούμενος αὐτῶν ἔντι-
μος.

Μὴ ἐκλύεσθε ἰσχύειν ἐν Κυρίῳ, ἵνα κραταιώση
ὁμᾶς αὐτός.

Μὴ περιδλέπου ἐν πύλαις πόλεως, καὶ ἐν ταῖς
πλατείαις αὐτῆς μὴ πλανῶ.

Ἠγούμενόν σε κατέστησαν, μὴ ἐπαίρου. Γίνου
αὐτοῖς ὡς εἰς ἐξ αὐτῶν· φρόντισον αὐτῶν, καὶ
ὡτως κἀθίσον· καὶ πᾶσαν τὴν χρεῖαν σου ποιήσας
ἀνάπεσε.

Μὴ φοβοῦ, τὸ μικρὸν ποιμνιον, ὅτι ἡδδόκησεν ὁ
Πατήρ ὑμῶν, δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν. Πωλήσατε
τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν, καὶ δότε ἐλεημοσύνην. Ποιή-
σατε ἑαυτοῖς βάλαντια, μὴ παλαιούμενα, θησαυρὸν
ἀνεκλείπτου ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου κλέπτῃς οὐκ
ἐγγίζει, οὐδὲ σῆς διαφθείρει. Ὅπου γάρ ἐστιν ὁ
θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία ὑμῶν ἐσται.
Ἔστωσαν δὲ αἱ σφύρες ὑμῶν περιεζωσμέναι, καὶ οἱ
λύχοι καιόμενοι, καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσ-
δεχομένοις τὸν κύριον αὐτῶν, πότε ἀναλύσει ἐκ
τῶν γάμων, ἵνα ἰθὺντος αὐτοῦ καὶ κρούσαντος,
εὐθὺς ἀνοίξωσιν αὐτῷ. Μακάριοι οἱ δοῦλοι ἐκεῖ-
νοι, οὓς ἰθὺν ὁ κύριος αὐτῶν εὐρήσει γρηγοροῦν-
τας· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι περιζώσεται καὶ ἀνακλι-
νέσθαι αὐτούς, καὶ παραλθὼν διακονήσει αὐτοῖς.

Ἐκεῖνος ὁ δοῦλος ἴδ' γνοῦς; τὸ θέλημα τοῦ κυρίου
αὐτοῦ, καὶ μὴ ποιήσας, δαρήσεται πολλά· ὁ δὲ μὴ
γνοῦς, ποιήσας δὲ ἄξια πληγῶν, δαρήσεται ὀλίγας.
Παντὶ δὲ ᾧ ἐδόθη πολὺ, πολὺ ζητηθήσεται παρ'
αὐτοῦ· καὶ ᾧ παρέθεντο πολὺ, περισσότερον ἀπαι-
τήσουσιν αὐτόν.

Οὐδεὶς οἰκέτης δύναται δυοὶ κυρίοις δουλεύειν.
Ἄμην ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδεὶς ἐστιν δεσφῆκεν
οἰκίας, ἢ γονεῖς, ἢ ἀδελφοὺς, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα,
ἕνεκεν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, δεσφὸς μὴ ἀπολάβῃ
πολυπλασίονα ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, καὶ ἐν τῷ μέλ-
λωντι ζῶν αἰώνιον.

Οἱ ἐν σταδίῳ τρέχοντες πάντες μὲν τρέχουσιν, εἰς
δὲ λαμβάνει τὸ βραβεῖον. Οὕτω τρέχετε, ἵνα κατα-
λάβῃτε. Πᾶς δὲ ὁ ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρατεύ-
ται· ἐκεῖνοι μὲν, ἵνα φθαρτὸν στέφανον λάβωσιν,
ἡμεῖς δὲ ἀφθαρτον.

Ἀδελφοί, ἑδραῖοι γίνεσθε, ἀμετακίνητοι, περισ-
σεύοντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Κυρίου πάντοτε, εἰδότες
ὅτι ὁ κόπος ὑμῶν οὐκ ἐστι κενός ἐν Κυρίῳ.

Ἀδελφοί, ἐνδυναμοῦσθε ἐν Κυρίῳ, καὶ ἐν τῷ
κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν
τοῦ Θεοῦ.

Μνημονεῦετε τῶν ἡγουμένων ὑμῶν, οἵτινες ἐλά-

A ad tentationem animum tuum preparato. Cor
tuum rectum facito, et durato, nec festines ipso
captivitatis tempore; abjunge te illi nec defcito,
ut ad extremum augeare. Quidquid grave impositum
fuerit, id suscipe. Vicem abjectionis et humilitatis
tua leniter ferto: quia ut igne aurum probatur,
sic homines accepti in humilitatis fornace.

In medio fratrum, qui ductor est illorum, in ho-
nore est.

Ne defcitate, seu vacantes estote Domini auxi-
lio, ut ipse vos corroboret.

Portas urbis nec circumspicito curiose, nec per
vias ejus errato.

Si te alicui muneri praepositum videris, ne esse-
rare, sed ut unus de multis esto: curam gere illu-
rum, sicut sedeto: cumque te omnibus modis
utilem praebueris, recumbito.

Luc. xii. Ne metue, exigue grex, quia Patri placitum
est dare vobis regnum. Vendite bona quae habetis,
et ad beneficentiam conferte: parate vobis
sacculos qui non sentiunt vetustatem: thesaurum,
qui non deficiat in caelis, quo fur non accedit, et
ubi tinea non corrumpit: ubi enim fuerit thesau-
rus vester, ibi erit et cor vestrum. Sint autem lum-
bi vestri praecincti, et lucernae ardentes, et vos
similes iis qui expectant dominum suum, quando
revertatur e nuptiis, ut cum venerit et pulsarij
statim aperiant illi: beati sunt servi illi, quos cum
venerit dominus ipsorum vigilantes invenerit.
C Hoc enim vobis confirmo fore, ut ille se succingat
et illos accubare jubeat, ac illis accumbentibus mi-
nistret.

Ibid. Servus ille qui voluntatem domini sui
norit, nec exlerit, largiter vapulabit, multasque
accipiet plagas: qui autem non norit, sed plagis
digna fecerit, paucas accipiet. Cuicumque autem
multum datum est, ab eo ipso multum repetetur,
et cui multum commissum fuerit, ab eo plus repo-
sctetur.

Nullus servus potest duobus dominis servire.

Pro certo hoc vobis confirmo, nullum esse qui
reliquerit domos, aut parentes, aut fratres, aut
conjugem, aut liberos gratia regni caelestis, qui
non recepturus sit, hoc quidem tempore 187 mul-
D to plura, et in futuram vitam aeternam.

I Cor. ix. In curriculo omnes quidem currunt,
sed unus accipit praemium. Sic currite ut apprehendatis.
Quicumque certat omnibus modis continens est: at illi,
ut corruptioni obnoxiam coronam accipiant: vos autem,
ut immortalam et corruptioni minime obnoxiam.

Fratres, firmi estote, immobiles, diligentissime
versantes in opere Domini assidue, illud intelligen-
tes laborem vestrum Domini causa non esse inane-
nem.

Fratres, fortes et robusti estote in Domino, et
infirmitate roboris ejus induite divinam armaturam.

Mementote eorum qui vobis ductores praepositi.

sunt, qui vobis annuntiant divinum sermonem : quorum contemplantes conversationis exitum fidem imitami.

Parete ductoribus vestris, et cedite, ipsi enim vigilant pro oculis vestris.

Nemo militans negotiis pro victu implicatur, ut ei qui se in militiam accersiverit, placeat : quod si quis certet, non coronatur continuo, nisi legitime certaverit.

Videte ne perdati ea ipsa quæ perfecistis, sed ut plenam mercedem accipiat.

S. Basilii. Certator bonus, qui seniel ad pietatis curriculum exutus est, fortiter et generose ferre debet ictus adversariorum, spe coronarum laudis adipiscendæ. Etenim in gymniciis certaminibus qui assuefacti sunt palæstræ laboribus, non contrahuntur ad dolorem plagarum, sed cupiditate laudationis quæ a præcone fit, cum collectatoribus pedem conf runt, præsentia omnia despicientes.

Vineulis affectionum et perturbationum vitæ humanæ solvi debet, qui vere Deum sequi ex animo decrevit, id quod per secessum plane perfectum et veterum morum oblivionem recte paratur ; nam nisi et a cognatione propinquitæque carnali, et vitæ communione nos ipsos abalienaverimus, quasi in alterum quemdam mundum exercitatione et meditatione migrantes, ejus consilium sequentes, qui dixit : « Nostra autem conversatio in cælis est, » omnino fieri nequit, ut scopum, qui est Deo gratificandi, attingamus : cum Dominus desinite dixerit : « Quicumque ex vobis non valere jubet omnia sua, non potest esse discipulus meus. »

Est autem postrema salutatio honorum e corde profecta, cum ad cœlestem **188** conversationem et administrationem se convertit.

Continentiam dicimus non omnino omnis generis ciborum abstinentiam (hæc enim est violenta vitæ dissolutio), sed eam duntaxat quæ puritatis causa suscipitur.

Continentia est peccati detractio, ab affectibus abalienatio, corporis extinctio usque ad perturbationes etiam naturales et cupiditates.

Institutum et pietatis propositum non debemus existimare otii prætextum aut laboris recusationem, sed argumentum certationis et plurium laborum, ac in afflictionibus patientiæ.

Ad hunc modum Dei templum efficitur, cum caris terrenis contentio memoriæ perpetua non interrumpitur, cum mens inexpectatis perturbationibus non turbatur : sed hæc omnia cum effugerit divinarum rerum cupidus, ad Deum ipsam secedit, ac depellens ea quæ ad vitia incitant, in iis tantum immoratur officiis et muneribus, quæ ad virtutem ducunt.

S. Ignatii. Si bonos et honestos tantum discipulos diligis, nulla tibi gratia debetur. Magis rebelles lenitate tractare debes, ut erudiantur ; non enim omne vulnus eodem emplastro curatur. Exacerbationes perfusionibus seda.

Ἀλυσαν ὁμῶν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ· ἄν ἀναθεωροῦντες τὴν ἔκβασιν τῆς ἀναστροφῆς, μιμεῖσθε τὴν πίστιν·

Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν, καὶ ὑπείχετε· αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν.

Οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις, ἵνα τῷ στρατολογήσαντι ἄρεσθ· ἐὰν δὲ καὶ ἀθλῆ τις, οὐ στεφανοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ.

Βλέπετε ἑαυτοὺς, ἵνα μὴ ἀπολέσητε τὰ εἰργασασθε, ἀλλ' ἵνα μισθὸν πλήρη λάβητε.

Τὸν ἀγωνιστὴν τὸν καλὸν ἀπαξ ἐπὶ τὸ τῆς εὐσεβείας στάδιον ἀποδουθέντα, φέρειν δεῖ γενναίως τὰς πληγὰς τῶν ἀντιπάλων ἐπιβίβει τῆς δόξης τῆς ἀπὸ τῶν στεφάνων. Καὶ γὰρ ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσι **B** οἱ κατὰ τὰς παλαιστράς τοῖς πόνοις προσεισθέντες οὐ πρὸς τὸ ἀλγεινὸν συστέλλονται τῆς πληγῆς, ἀλλ' ὁμῶς χωροῦσι τοῖς ἀντιπάλοις, ἐπιθυμία [f. ἐπιθυμίαν δὲ] τὴν τῆς ἀναρρήσεως τῶν παρατετακῶν ὑπεροπῶντες.

Λυθῆναι δεῖ τῶν δεσμῶν τῆς προσπαθείας τοῦ βίου τὸν ἀληθινῶς τῷ Θεῷ ἀκολουθῆναι μέλλοντα· τοῦτο δὲ διὰ παντελοῦς ἀναχωρήσεως καὶ λήθης τῶν παλαιῶν ἡθῶν κατορθοῦται· ὡς εἰ μὴ ἀποξενώσαιμεν ἑαυτοὺς καὶ συγγένειας σαρκικῆς, καὶ κοινωνίας βίου, οἶονεῖ πρὸς ἕτερον κόσμον διὰ τῆς ἀσκήσεως μεταδάντες, κατὰ τὸν εἰπόντα, « Ἡμῶν δὲ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, » ἀμήχανον ἡμᾶς περιγενέσθαι τοῦ σκοποῦ τῆς πρὸς Θεὸν εὐσεβείας· τοῦ Κυρίου ἁριστικῶς εἰπόντος, ὅτι **C** « Ἡδὲ ἐξ ὑμῶν, ὃς οὐκ ἀποτάσσεται τοῖς αὐτοῦ ὑπάρχουσιν, οὐ δύναται μου εἶναι μαθητής. »

Ἀποταγή ἐστὶ καρπίας ἀνθρωπίνης πρὸς τὴν ἐν οὐρανοῖς πολιτείαν μετέθεσις.

Ἐγκράτειαν λέγομεν οὐ πάντως τὴν εἰς τὸ παντελὲς ἀποχὴν τῶν βρωμάτων, τοῦτο γὰρ βιαία τίς ἐστὶ διάλυσις τῆς ζωῆς, ἀλλὰ τὴν ἐπὶ καθάρσει.

Ἐγκράτειά ἐστὶν ἀμαρτίας ἀναίρεσις, καθὼν ἄλλοτριωσις, σώματος νέκρωσις μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν φυσικῶν παθημάτων τε καὶ ἐπιθυμιῶν.

Οὐ πρόφασιν ἀργίας, οὐδὲ ἀποφυγὴν πόνου, τὸν τῆς εὐσεβείας σκοπὸν ἡγεῖσθαι χρῆ', ἀλλ' ὑπόθεσιν ἀθλήσεως, καὶ πόνων περισσοτέρων, καὶ ὑπομονῆς τῆς ἐν θλίψεσιν.

Οὕτω γινόμεθα ναὸς Θεοῦ, ὅταν μὴ φροντίζω γηναίως τὸ συνεχὲς τῆς μνήμης διακόπτηται· ὅταν μὴ τοῖς ἀπροσδοκῆτοις πάθεισιν ὁ νοῦς ἐκταράττηται, ἀλλὰ πάντα φυγῶν ὁ φιλόθεος, ἐπὶ τὸν Θεὸν ἀναχωρῆ, καὶ ἐξελαύνων τὰ πρὸς κακίαν, τοῖς εἰς ἀρετὴν ἀγούσιν ἐπιτηδεύμασιν ἐνδιατρίβῃ.

Καλοὺς μαθητὰς ἐν φιλῆς, χάρις σοι οὐκ ἐστὶ· μάλλον τοὺς ἀπειθεστέρους ἐν πραύτητι ὑπότασσα. Οἱ πᾶν τραῦμα τῇ αὐτῇ ἐμπλάστρῳ θεραπεύεται. Τοὺς παροξυσμοὺς ἐμβροχαῖς παῦς.

ἴστασώμεθα καὶ Θεῷ, καὶ ἀλλήλοις, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπὶ γῆς ἄρχουσι· Θεῷ διὰ πάντα· διὰ τὴν φιλαδελφίαν ἀλλήλοις· δι' εὐταξίαν τοῖς ἄρχουσι· καὶ τοσοῦτον μᾶλλον, ὅσπερ ἂν ὦσιν ἡμερώτεροι καὶ χρηστότεροι (δεινὸν γὰρ ἐπιείκειαν δεκτανῆσαι τῷ συνεχεῖ τῆς συγγνώμης). ἵνα μὴ καὶ τῆς ἐκείνων τραχύτητος αὐτοὶ δίκας ἀπαιτηθῶμεν, γαλήνην πνεύματι λύσαντες, καὶ φωτὶ ζῶφρον ἐπάγοντας, καὶ μέλιτι καταμιγνύοντας ἀψίνθιον.

Οἱ κόσμου χωρίζοντες ἑαυτοὺς, καὶ τὴν ἔρημον ἀσπαζόμενοι, ζῶσι Θεῷ, πάντων μᾶλλον τρεφομένων ἐν σώματι· οἱ μόνον τὸν πάντη μοναδικὸν διαθλοῦντες ἴβιον, ἑαυτοῖς· μόνοις προσλαλοῦντες καὶ τῷ Θεῷ, καὶ τοῦτο μόνον κόσμου εἰδότες, ὅσον ἐν τῇ ἐρημίᾳ γνωρίζουσι· τοῖς μὲν ἄλλοις· τεθνηκότες ἀνθρώποις, καὶ πράγμασι, ὅσα ἐν μέσῳ σπρέφεται, στραβοῦντά τε καὶ στραβοῦμενα, καὶ παίζοντα ἡμᾶς ταῖς ἀγχιτροφοῖς μεταβολαῖς· ἀλλήλοις δὲ κόσμος ὄντες, καὶ τῇ παραθέσει τῇ ἀρετῇ θήγοντες.

Τὸ μονάζειν ἐν τῇ εὐσταθείᾳ τοῦ τρόπου μᾶλλον ἢ τῇ τοῦ σώματος ἀναχωρήσει χαρακτηρίζεται.

Ὅρας τοὺς ἀβίους· τοῦτους καὶ ἀνεστίους καὶ ἀσάρκους, μικροὺς καὶ ἀναίμονας, καὶ Θεῷ κατὰ τοῦτο πλησιάζοντας, τοὺς ἀνεπτόκοδας, καὶ χαμαιεύνας, τοὺς κάτω καὶ ὑπὲρ τὰ κάτω, τοὺς ἐν ἀνθρώποις καὶ ὑπὲρ τὰ ἀνθρώπινα, τοὺς δεδεμένους καὶ ἐλευθέρους, τοὺς κεκρατημένους καὶ ἀκρατήτους· ὧν οὐδὲν ἐν κόσμῳ, καὶ πάντα τὰ ὑπὲρ κόσμον· ὧν διπλοῦν τὸ ζῆν, τὸ μὲν ὑπερορώμενον, τὸ δὲ σπουδαζόμενον· τοὺς διὰ τὴν νέκρωσιν ἀθανάτους, τοὺς διὰ λύσιν Θεῷ συνημμένους, τοὺς ἐξωπόθου, καὶ μετὰ θείου καὶ ἀπαθοῦς ἔρωτος· ὧν ἀπληγαὶ τοῦ φωτός, καὶ ὧν ἡδὴ τὰ ἀπαυγάσματα· ὧν αἱ ἀγγελικαὶ ψαλμῳδοὶ, καὶ αἱ πάννηχοι στάσεις, καὶ ἡ τοῦ νοῦ πρὸς Θεὸν ἐκδημία προαρπαζομένου· ὧν ἡ κάθαρσις, καὶ ὧν τὸ καθαίρεσθαι.

Τὸ φιλοσοφεῖν ὅσον μέγιστον, τοσοῦτον καὶ χαλεπώτερον, καὶ οὐ πολλῶν τὸ ἐγχείρημα, ἢ τῶν ὑπὸ τῆς θείας κεκλημένων μεγαλονοίας, ἢ τοῖς προηρημένοις καλῶς χεῖρα δίδωσιν.

Οἷς ἐστὶ τρυφὴ ἐγκράτεια, καὶ πρᾶξις ἢ ἀπραξία, καὶ ὄρα τὸ μὴ γινώσκεσθαι.

Καλὸν ἡ ἀσκησις μετὰ συμμετρίας καὶ γνώσεως ἀληθοῦς.

Οὕτως ὀφείλει ὁ μοναχὸς πάντοθεν ἑαυτὸν περισκοπεῖν, καὶ ἀκίνητον ἔχειν πρὸς τὴν ἑαυτοῦ φυλακὴν τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα, ὡς ἐν μέσῳ παγίδων διαδύων ἀσί.

Οἱ μὲν μάρτυρες πολλάκις καὶ ἐν μιᾷ καιρῷ ῥοπῇ ἀγωνισάμενοι ἐτελειώθησαν· ἢ δὲ τῶν μοναχῶν πολιτεία, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀθλοῦσα διὰ τὸν Χριστὸν, μαρτυρεῖ, οὐ πρὸς αἷμα καὶ σάρκα παρατασσομένη, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους,

Theolog. Subjicimur tum Deo, tum nobis invicem; tum his qui in terra potestatem gerunt, ac Deo quidem omnibus modis; invicem propter fraternam charitatem et societatem; magistratibus propter ordinis conservationem, eoque magis, si fuerint mansuetiores et benigniores. (Improbum enim est equitatem consumere perpetuo ignoscendo) ut ne etiam illorum asperitatis ipsi pœnas laemus, tranquillitatem immisso vento solventes, et luci tenebram inducentes, et melle commiscentes absinthium.

Qui seipsi a mundo separarunt, et solitudinem amplectuntur, Deo vivunt, omnium maxime qui corpore vivunt: qui solummodo prorsus solitariam præferentes vitam securi et cum Deo colloquuntur, illud tantum de mundo cognoscentes, quantum in ipsa solitudine agnoscunt, aliis quidem mortui hominibus, et rebus quæ in medio hominum versantur tam agitantibus, tum agitantiæ in omnem partem, tam nos iudificantibus volubilibus mutationibus: sibi invicem vero mundus sunt, et mutua collatione virtutem acerviunt.

Solum esse, inorum magis constantia **189** quam corporis recessu formatur ac exprimitur.

Viles istos opibus et domibus carentes, exarces, exiles et exsanguis, etiam Deo hac ratione appropriantes, illotis pedibus et humi cubantes: qui infra cum sint, inferiora superant, et inter homines supra humanam conditionem sunt, vinetos et liberos; detentos et tamen non teneri; quorum in mundo nihil est, et omnia supra mundum; quorum duplex est vita, una quæ despicitur, altera quæ appetitur; qui per mortificationem sunt immortales; qui per solutionem Deo copulati et apti sunt; qui carent amoris desiderio, et in divino et perturbationis experie cupidine; quorum sunt fontes lucis, et quorum jam sunt irradiationes; quorum angelicæ psalmodiæ, et pernoctationes, et mentis ad Deum raptæ peregrinatio; quorum denique purgatio, quorumque repurgari est.

Philosophari quanto est majus, tanto etiam difficilius, quod non multi facere conantur, nisi per divinæ mentis invitentur excelsitatem, quæ boni quippiam proponentibus manum porrigit.

Gregor. Nyss. Quibus deliciæ sunt continentia, et actio oïum, et gloria a nemine cognosci.

S. Athanasti. Honesta res est exercitatio, cum moderatione et cognitione vera. Sic debet monachus undique seipsam circumspicere, et immobilem tenere animi oculum ad suam custodiam, quasi per medios laqueos semper incedat.

Martyres quidem sæpe vel uno temporis momento cum certassent, perfectionem assecuti sunt; at monachorum vita singulis diebus per Christum certans martyr est, id est, testimonium Christo dicit, non adversus sanguinem et carnem in acie instructa, sed adversus principatus, adversus po-

textates, adversus mundi dominos rectores iustitiam, adversus spirituales astutias usque ad ultimum spiritum certamen habens, et certat et coronatur armatura Dei induta.

S. Serapionis. Continenti convenit turbas fugere, ut mentem non distractam retineat et perturbatione vacuam; multa enim est in turbis perturbatione.

Non dormientium et desidiorum est regnum Dei, sed violenti rapiunt illud. Hæc autem sola violentia honesta est, Deo vim asserre, ab eodemque vitam rapere. Ille vero cognoscens violentos, vel potius tenaciter in proposito durantes, eis concedere solet. Gaudet enim Deus se hac in re vinci.

190 *Justini philosophi.* Finis quem sibi proponit qui philosophatur, est, ut Dei similes, quoad ejus fieri potest, sit

Philonis. Inæquale quiddam natura est meditatio et exercitatio, modo enim in altam conscendit, modo in contrarium remeant. Et alias quemadmodum navis bona et felici navigatione vitam, alias autem infelici utens meditatorum vita alternat, ut quidam ait, interdum vivens et vigilans, interdum vero mortua aut dormiens. Neque vero hæc a proposito aberrantia dicuntur. Sapientes enim humanum locum sortiti sunt ut habitarent, sursum tendere semper assueti: mali autem inferorum recessus et angulos petunt, a principio ad finem usque mori assuefacti, et in senectutem a cunabulis corruptioni familiares effecti: at meditatores mediis sunt inter extrema, et sursum ac deorsum frequenter quasi in gradibus sunt, vel meliore quodam fatis sursum attracti, vel pejore retracti, donec hujus certaminis et pugnae præfectus Deus reddat præmia præstantiori parti, contrariam in universum aboleat.

SERMO XLIV [al. XXII].

De monachis inconstantibus et ad vitia revertentibus.

David. Declinantes ad fraudes abducet Dominus cum iis qui exleges sunt.

Prov. xxvi. Ut canis cum redit ad vomitum suum odiosus est, sic insipiens ad vitium suum reversus.

Eccle. vii. Animadverti justum pereuntem vanitate sua, atque id quidem vanitas est.

Zachar. vii. Ingrediendi et exeundi non est pax ab afflictione.

Isa. Defecit currens velut equus hinniendo fessus.

Ezech. xxxiii. Si justus deflexerit a justitia sua, injusteque fecerit ad exempla peccatorum, quæ committunt exleges, ejus omnes injustitiæ in quibus ante se exercuerit, in oblivionem venient propter erratum ipsius, quo lapsus fuerit, ac in ipsis peccatis quæ admisit morietur.

Justum non eripiet a malo sua justitia, quo die ipse aberraverit: et impium iniquitate sua non affliget quo die ab iniquitate sua discesserit. In suis quemque viis et institutis judicabo, o domus Israelitica.

A πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς κενηρίας, ἕως ἰσότητος ἀναπνοῆς τὴν πάλιν ἔχουσα, καὶ ἀθλεῖ καὶ στεφανούται, τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ ἔχουσα.

Ἀρκίζει τῷ ἔγκρατει καὶ τοὺς δόλους φεύγειν, ἵνα τὸν νοῦν ἀπερίσπαστον ἔχη, καὶ τὴν διάνοιαν ἀτάραχον· πολλὴ γὰρ ἐν τοῖς δόλοις ἡ ταραχὴ.

Οὐ τῶν καθυδόντων καὶ βλακαύοντων ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ· ἀλλ' οἱ βιασταὶ ἀρπάσσουσιν αὐτήν· αὕτη γὰρ μόνη ἡ βία καλὴ, Θεῷ βιάσασθαι, καὶ παρὶ Θεοῦ ζῶν ἀρπάσαι. Ὁ δὲ γνοὺς τοὺς βιαίους, μίλλον δὲ βεβαίως ἀντεχομένους, συνεχώρησε καὶ εἶπε. Χαίρει γὰρ ὁ Θεὸς τὰ τοιαῦτα ἠττώμενος.

Τέλος τῶν φιλοσοφοῦντι ἡ πρὸς Θεὸν ὁμολογία κατὰ τὸ δυνατόν.

B Ἀνώμαλον φύσει ἡ ἀσκησις, ποτὲ μὲν εἰς ὕψος ἰοῦσα, ποτὲ δὲ ὑποστρέφουσα πρὸς τὸ ναντιον, καὶ ποτὲ μὲν (καθάπερ ναῦς) εὐπλοία τῇ τοῦ βίου, ποτὲ δὲ δυσπλοία χρωμένη, ἑτερήμερος (ὡς ἔφη τις) τῶν ἀσκητῶν ὁ βίος· ἄλλοτε μὲν ζῶν καὶ ἐγρηγορῶς, ἄλλοτε δὲ τεθνηκώς ἡ κοιμώμενος. Καὶ τότε οὐκ ἀπὸ σκοποῦ λέγεται· σοφοὶ μὲν γὰρ τὸν ἀνθρώπινον χώρον ἔλαχον οἰκεῖν, ἀνοὶ φοιτῆν ἀεὶ μεμαθηκότες, κακοὶ δὲ τοὺς ἐν βῆθι μυχοὺς, εἰς ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἀποθνήσκουσιν μεμαθηκότες, καὶ εἰς γῆρας ἐκ σπαργάνων φθορᾶς ἐθέδεις ὄντες· οἱ δ' ἀσκηταὶ μεθόριοι τῶν ἀκρων εἰσιν, ἀνω καὶ κάτω πολλὰκις ὡς ἐπὶ κλίμακος βαθίζουσιν, ἢ ὑπὸ τῆς κρείττονος μίρας ἀνελαχόμενοι, ἢ ὑπὸ τῆς χαίρονος ἀντιστάμενοι, μέχρις ἂν ὁ τῆς ἀμίλλης καὶ διαμάχης ταύτης βραβεύτης Θεὸς ἀναδῶ τὰ βραβεῖα τάξει τῇ βελτίονι, τὴν ἐγνῶσιν εἰς ἄπαν καθελῶν.

ΛΟΓΟΣ ΜΑ'.

Περὶ μοναχῶν καλιμβόλων καὶ καλοδουλοῦντων εἰς καλίαν.

Τοὺς ἐκκλίνοντας εἰς τὰς στραγγαλίας ἀπέξει Κύριος μετὰ τῶν ἐργαζομένων τὴν ἀνομίαν.

Ὅσπερ κύων ὅταν ἐπέλθῃ ἐπὶ τὸν ἑαυτοῦ ἔμετον μισητὸς γίνεται, οὕτως ἄφρων τῇ ἑαυτοῦ κακίᾳ ἀναστρέφεται ἐπὶ τῇ ἑαυτοῦ ἀμαρτίᾳ.

D Εἶδον δίκαιον ἀπολλύμενον ἐν τῇ ματαιότητι αὐτοῦ, καὶ γὰρ τοῦτο ματαιότης.

Τῷ εἰσπορευομένῳ καὶ ἐκπορευομένῳ οὐκ ἔστιν εἰρήνη ἀπὸ τῆς θλίψεως.

Αἰελίπεν ὁ τρέχων, ὡς ἵππος κίθιδρος ἐν χρεμτισμῷ αὐτοῦ.

Ἐν τῷ ἐπιστρέφει δίκαιον ἐκ τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, καὶ ποιῆσαι ἀδικίαν κατὰ πάσας τὰς ἀνομίας ἃς ἐποίησεν ὁ ἀνομος, πάσαι αἱ δικαιοσύναι αὐτοῦ ἃς ἐποίησεν, οὐ μὴ μνησθῶσιν ἐν τῷ παραπτώματι αὐτοῦ, ᾧ παρέπεσε· καὶ ἐν ταῖς ἀμαρτίαις αὐτοῦ ἃς ἤμαρτεν, ἐν αὐτοῖς ἀποθαεῖται.

Δικαιοσύνη δίκαιου οὐ μὴ ἐξέλθῃ αὐτὸν, ἐν ᾗ ἂν ἡμέρα πληνηθῇ· καὶ ἀνομία ἀσεβοῦς οὐ κατώσει αὐτὸν, ἐν ᾗ ἂν ἡμέρα ἀποστραφῇ ἀπὸ τῆς ἀνομίας αὐτοῦ. Ἐκαστον ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ κρινῶ ὁμᾶ, οἶκος Ἰσραὴλ.

Ἐπανάγων ἀπὸ δικαιοσύνης εἰς ἁμαρτίαν, ὁ Κύριος ἄριστος ἐτοιμάσει βομφαλίαν αὐτῷ

Μὴ καταδεσμεύσεις δισάσ; ἁμαρτίας· οὐδὲ γὰρ ἐν μίᾳ ἀθωωθήσῃ.

Βαπτίζομενος ἀπὸ νεκροῦ, καὶ πάλιν ἀπτόμενος αὐτοῦ, τί ὠφέλησεν ἐν τῷ λουτρῷ αὐτοῦ; Οὕτως ἄνθρωπος νηστεύων ἐπὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ, καὶ πάλιν πορευόμενος, καὶ τὰ αὐτὰ ποιῶν, τῆς προσευχῆς αὐτοῦ τί; εἰσακουσεται; καὶ τί ὠφέλησεν ἐν τῷ ταπεινωθῆναι αὐτόν;

Οὐδεὶς, ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον, καὶ στραφείς εἰς τὰ ὀπίσω, εὐθετός ἐστιν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

Εἰ γὰρ ἀποφυγόντες τὰ μιάσματα τοῦ κόσμου ἐν ἐπιγνώσει τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τούτοις δὲ πάλιν ἐμπλακέντες, ἤτηνται, γέγονεν αὐτοῖς τὰ ἴσχατα χεῖρονα τῶν πρώτων. Κρεῖττον γὰρ ἦν αὐτοῖς μὴ ἐπιγνωσκίνας τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης, ἢ ἐπιγνωσῖν εἰς τὰ ὀπίσω ὑποστρέφαι ἐκ τῆς παραδοθείσης αὐτοῖς ἀγίας ἐντολῆς. Συμβέβηκε δὲ αὐτοῖς τὸ τῆς ἀληθοῦς παροιμίας, Κύων ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα, καὶ ὕ; λουσαμένη εἰς κύλισμα βορβόρου.

Ἐλασινὸν θέσμα, μετὰ νηστείαν, μετὰ σκληραγωγίαν, μετὰ προσευχὴν ἐκτενῆ, μετὰ δάκρυον δαψύλης, μετὰ ἐγκράτειαν ἐτῶν εἰκοσὶ που ἢ τριάκοντα, δι' ἀπροσεξίαν ψυχῆς καὶ ἀμέλειαν, γυμνὸν ἀπὸ πάντων ἀποδειχθῆναι, καὶ παραπλήσιον γενέσθαι τῇ ἐργασίᾳ τῶν ἐντολῶν εὐθηνούμενον ἐμπέριον τιμὴν μεγαλοπλούτου, ὃς τῷ πλήθει τῶν ἀγαγίμων ἐπαγαλλόμενος, ἐξ οὐρίας αὐτῷ τῆς νηδὸς φερομένης, τὰ φοβερὰ καλὰ γὰρ διαβραμῶν, πρὸς αὐτοῖς τοῖς λιμέσι διαβραγγέτο; τοῦ πλοίου, πάντων ἔρημος ἀθρόω; ἀπεδείχθη· ἴαν καὶ οὕτως τὰ μυρίους πόνους κτηθέντα μίᾳ προσβολῇ δαίμονος ἀπολέσθαι, ὡσπερ τινὶ ἀγγίᾳ λαλαπὶ τῇ ἁμαρτίᾳ βυθισθεῖς. Γρέπουσα φωνὴ τῷ πᾶσαν ὁμοῦ τὴν ἀρετὴν ναυαγήσαντι, Ἦλθον εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης, καὶ καταίγεις κατεπόντισέ με.

Ὁ ἐν προκοπῇ γενόμενος ἀγαθῶν ἔργων, εἴτα καλινδρομήσας πρὸς τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν, οὐ μόνον τὸν ἐπὶ τοῖς παπονημένοι; μισθὸν ἐζημιώθη, ἀλλὰ καὶ βαρυτέρας ἀξιοῦσαι τῆς κατακρίσεως.

Εἰ σοι μηδὲν ἠλπίζετο θυσεχερὲς, ἦνίκα τῇ φιλοσοφίᾳ προσέβαλες, ἀφιλόσοφος ἢ ἀρχή· εἰ δὲ ἠλπίζετο, εἰ μὲν οὐκ ἀπήνησε, τῷ Θεῷ χάρις· εἰ δὲ ἀπήνησεν, ἢ κατέρει πᾶσων, ἢ ἰσοφύσας αὐτὸς τὴν ὑπόσχεσιν.

Ἔνιοι προκόψαντες ἐπ' ἀρετὴν, ὑπενόστησαν πρὶν ἢ ἐπιεῖσθαι τοῦ τέλους, τὴν ἀρετὴν φουομένην ἀριστοκρατίαν ἐν τῇ ψυχῇ καθελούσης τῆς ὀγκρατίας, ἢ πρὸς ὀλίγον ἡραμῆσασα, πάλιν ἐξ ἀπαρχῆς μετὰ πλείονος δυνάμεως ἀντεπέθετο.

Πολλοὶ ἀσκηταὶ γενόμενοι ἐπὶ τοῦ τέλους μετέβαλον τῆς ἀρετῆς [ἢ τὴν ἀρετὴν]· ὧ δὲ παρέχει ὁ Θεὸς ἐπιστήμην βεβαίαν, τούτῳ δίδωσιν ἀμφοτέρα,

Qui a justitia ad flagitia defectit, ei Dominus praeprabit gladium.

Ne connectas gemina peccata; nam ne in uno quidem innocens eris (id est, quasi innocens absolveris).

Ecclii. xxiv. Et qui se laverit ob tactum cadaver, et iterum idem tangit, quid prodest lavacrum? Eadem est ratio ejus 191 qui jejunit propter peccata sua, et iterum redit ad eadem; quis istius modi precationem audiet? et quid illi profuit quod se humiliaverit?

Luc. ix. Nemo cum inanum suam aratro averit, et ad posteriora se converterit aptus est ad regnum caeleste.

II Petr. ii. Nam si, posteaquam refugerunt inquinamenta mundi per agnitionem Domini et Servatoris nostri Jesu Christi, rursus tamen his impliciti, superati fuerint, illis postrema peccata primis acciderunt. Melius enim illis fuisset non agnovisse viam justitiae, quam ea agnita retrorsum revertisse, et a sancto illo praecepto ipsis tradito deflexisse; accidit enim illis quod vero proverbio dici solet: Canis reversus ad suum vomitum, et sus iola ad volutabrum caeni.

S. Basilii. Spectaculum miserabile, post jejunium, post duram exercitationem, post precationes assiduas, post multas et copiosas lacrymas, post continentiam annorum viginti fortasse vel etiam triginta per incogitantiam et negligentiam, denudatum omnibus ostendi, ad praecceptorum perfectione abundantem similem esse mercatori alicui opulentissimo, qui copia mercium advectiliarum exultans, navi secundis progrediente ventis, periculosa maria praetervectus, in ipso tandem portu navi fracta universis illis simul privatur: quod hic quoque infinitis laboribus comparata uno diaboli impetu perdat per peccatum, quasi per procellam quamdam immanem submersus. Haec vox ei convenit qui omnem simul virtutem naufragio amiserit: Veni in altum mare, et procella submersit me.

Id. in Oratione contra ebrios. Qui progressum in bonis actionibus fecerit, deinde ad pristinam consuetudinem reversus fuerit, non modo laborum praetriorum mercede privatur, sed etiam acerbiori D condemnatione dignus judicatur.

Theologi. Si tu tibi nihil molestiarum fore putas cum ad philosophiam accessisti, alienum a philosophia fuit initium. Sm putas et non accidit, Deo gratia est habenda: sin acciderit, aut patienter ferio, aut promissis scias te non stetisse.

Philonis. Nonnulli cum in virtute profecissent, deflexerunt et revocaverunt se priusquam ad finem pervenissent. Etenim optimam vivendi rationem ex animo detrahit turbulenta et pessima ratio, quae cum paulisper quierit de integro majoribus viribus renititur.

Complures meditatores cum essent, ad extremum virtutem mutarunt. 192 At cui Deus firmam largitur scientiam, huic utraque largitur, et virtutes

exercere, et ab hisdem nunquam desicere, sed
semper recondere, et unamquamque semper con-
servare.

Jam quidam novarum rerum cupidi et fastidiosi,
cum probitatem degustassent, ac spem status mel-
lioris dedissent, in eundem recidere morbum.

SERMO XLV [al. LXXXIX].

*De iis qui opus libenter faciunt et studiose. Item
laborandum esse, quod labor utilitatem habeat.*

Gen. iii. Cum sudore oris edes panem tuum.

*II Paral. xxv. Robusti estote, nec fatigentur ma-
nus vestrae, quia est merces operæ vestrae.*

Job. Ex sollicitudine et cura tibi exorietur pax.

*Psal. cii. Exhibit homo ad opus suum, et ad cul-
turam suam usque ad vesperam.*

Labores fructuum tuorum edes, beatus es, et
bene tibi erit.

*Prov. vi. Si impiger fueris, veniet veluti fons
messis tua; indigentia autem velut egregius cursor
effugiet.*

Manus fortium locupletant.

In omni sollicitate cogitanti inest aliquid redun-
dans.

Qui accumulat sibi cum pietate, locupletabitur.

*Prov. xxi. Porrexit brachia sua ad opus, ac in-
tellexit honestum esse operari, et totam noctem
lucerna ipsius non exstinguitur.*

Condemnabit justus laborans viventes impios.

Bonorum laborum fructus gloriae conjunctus est.

*Eccli. In omnibus operibus tuis assiduus esto,
et nullus te morbus corripiet.*

*Eccli. ii. Crede Domino, et persiste in labora-
tuo: quia leve est in oculis Domini repente ditare
pauperem.*

*Eccli. li. Facite opus vestrum ante tempus, et
dabit vobis mercedem in tempore suo.*

Præstat qui in omnibus aliquid operis facit,
quam qui gloria afficitur, panis indigens.

In opere tuo consenesco.

Ad horam præscriptam surgito, nec tardus
esto.

*Joan. v. Pater meus adhuc operatur, et ego
operor.*

*Matth. xxv. Homo quidam peregre profecturus
vocatis servis suis dedit sua bona, alii quidem ta-
lenta quinque, alteri autem duo, alteri unum, ac
pro facultate cuique, et peregre profectus est, et
reliqua.*

*Act. xx. Ipsi nostis manus has necessitatibus
meis et eorum qui mecum erant ministrasse:
exemplo demonstravi vobis, sic laborandum
esse, ut infirmis subveniatur; recordari enim de-
betis verba Domini, cum ipse dixerit: « Felicius
est dare, quam accipere. »*

*I Thess. iv. Hortamur autem vos, fratres, ut
abundantiores sitis, et studeatis quieti; et privata
opera faciatis, manibusque vestris opus conficiatis:*

ἔργάζεσθαι τὰς ἀρετὰς, καὶ μηδέποτε αὐτῶν
ἀφίστασθαι, ἀλλ' αἰεὶ ταμιεύειν καὶ φυλάττειν
ἐκάστην.

Ἦδη τινὲς ἀψίχκοι, γευσάμενοι καλοκαγαθίας,
καὶ ἐλπίζοντες παρσχόντες ὕψους, εἰς τὴν αὐτὴν ἐπανέ-
στρεψαν νόσον.

ΛΟΓΟΣ ΜΕ΄.

*Περὶ φιλεργῶν καὶ σπουδαίων· ὅτι χρὴ κοπεῖν,
ὠφέλειαν γὰρ ἔχει.*

Ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου γάγῃ εὖν ἄρτον σου.

Ἰσχύσατε, καὶ μὴ ἐκλυίσθωσαν αἱ χεῖρες ὑμῶν,
διότι ἐστὶ μισθὸς τῆς ἐργασίας ὑμῶν.

Ἐκ μερίμνης καὶ φροντίδος ἀναφανεύεται σοὶ εἰ-
ρήνη.

Ἐξελεύσεται ἄνθρωπος ἐπὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ, καὶ
ἐπὶ τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ ἕως ἁσπέρας.

Τοὺς πόνους τῶν καρπῶν σου φάγεσαι, μακάριος
εἶ, καὶ κολῶς σοὶ ἐσται.

Ἐὰν ἀκοκός ᾖς, ἦξει ὡσπερ πτηγὴ ὁ ἀμειψός σου·
ἡ δὲ ἐνθεῖα ὡσπερ καλὸς δρομικός ἀπαυτομοίησται.

Χεῖρες ἀνδρείων πλουτίζουσιν.

Ἐν παντὶ μερίμνωντι ἐνεσθι περισσόν.

Ὁ συνάγων ἑαυτῷ μετ' εὐσεβείας πληθυνθήσε-
ται.

Ἐρεῖσε τοῦς βραχίονας αὐτῆς εἰς ἔργον, καὶ ἐγεύ-
σατο ὅτι καλὸν ἐστὶ τὸ ἐργάζεσθαι· καὶ οὐ κατα-
σβέννυται ὁ λύχνος αὐτῆς ὅλην τὴν νύκτα.

Κατακρινεὶ δίκαιος καμῶν τοὺς ζῶντας· ἀσεβεῖ.
Ἄγαθῶν πόνων καρπὸς εὐκλείης.

Ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου γίνου ἐντροχῆς, καὶ πᾶν
ἀβρώστημα οὐ μὴ σε ἀπαντήσῃ.

Πίστευε τῷ Κυρίῳ καὶ ἐμμενε τῷ πόνῳ σου, ὅτι
κοῦρον ἐν ὀφθαλμοῖς Κυρίου ἐξαπίνης πλουτῖσαι
πένητα.

Ἐργάζεσθε τὸ ἔργον ὑμῶν πρὸ καιροῦ, καὶ δώ-
σει τὸν μισθὸν ὑμῶν ἐν τῷ καιρῷ αὐτοῦ.

Κρεῖσσον ἐργαζόμενος ἐν πᾶσιν, ἢ δοξαζόμενος
καὶ ἀπορῶν ἄρτου.

Ἐν τῷ ἔργῳ σου παλαιώθητι.

Ἐν τῇ ὥρᾳ σου ἐξεγείρου, καὶ μὴ βραδύνης.

Ὁ Πατὴρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, καὶ γὰρ ἐργάζο-
μαι.

Ἄνθρωπός τις ἀποδημῶν ἐκάλεισε τοὺς ἰδίους
δούλους, καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ·
καὶ ᾧ μὲν ἔδωκε πέντε τάλαντα, ᾧ δὲ δύο, ᾧ δὲ ἓν,
ἐκάστην κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν· καὶ ἀπεδήμησεν
εὐθέως, καὶ τὰ ἔξῃς.

Αὐτοὶ γινώσκετε ὅτι ταῖς χρεταῖς μου καὶ ταῖς
οἰσίς μετ' ἐμοῦ ὀνηρέτησαν αἱ χεῖρες αὐταί. Ὑπέ-
δειξα οὖν ὑμῖν, ὅτι οὕτως κοπιῶντας δεῖ ἀντιλαμ-
βάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων, μνημονεύειν τε τῶν λό-
γων τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, ὅτι αὐτὸς εἶπε· Μακάριον
τὸ δίδδαι μᾶλλον ἢ λαμβάνειν.

Παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, περισσεύειν
μᾶλλον καὶ φιλοτιμῆσθαι ἡσυχάζειν, καὶ πράτ-
σειν τὰ ἴδια, καὶ ἐργάζεσθαι ταῖς χερσὶν ὑμῶν,

καθώς παρηγγίλαμεν ὑμῖν, ἵνα περιπατήτε εὐ-
σχημόνως πρὸς τοὺς ἕξω, καὶ μηδενὸς χάριαν
ἐχητε.

Τὸ γὰρ πόνω κτηθὲν περιχαρῶς ὑπεδέχθη, καὶ
φιλοπόνω; διεφυλάχθη· ὧν μέντοι πρόχειρός ὁ
πορισμὸς, τούτων καὶ ἡ κτησις εὐκαταφρόνη-
το·.

Ἥσις; ὅπως ἔλα καὶ καταγνώσεως ἡ ἀργία,
μύρμηκος καὶ μελισσῆς χεῖρονα ποιῶσα τὸν ἄν-
θρωπον· ὅς γε καὶ ἐξ ἀρχῆς πλασθεὶς ἐτέθη εἰς τὸν
παράδεισον, ἐργάζεσθαι καὶ φυλάσσειν αὐτόν.
Ἵσπερ τὸ πρῶτον καὶ οἰκειότατον τῶν ἀνθρώπων ἡ
περὶ τῶν ἔργων σπουδή, καὶ οἰοεὶ παρὰ φύσιν αὐτῶ
ἡ ἀργία.

Τί τῶν ἀγαθῶν εὐκόλον; τίς καθυδῶν τρόπον
ἔστησεν; τίς τρυφῶν καὶ καταυλοῦμενος τοῖς τῆς
εὐσεβείας στεφάνοις κατακοσμήθη; Οὐδεὶς μὴ δρα-
μῶν ἀνετίετο βραβεῖον. Πόνου γεννώσι δόξαν, κάμα-
τοι προξενοῦσι στεφάνους.

Τὸ μὲν ἑαυτοῦ ἔνεκεν μεριμνᾷ, ἡ ἐργάζεσθαι,
παντάπασις ἀπηγόρευται· κατ' ἐντολήν δὲ τοῦ Κυ-
ρίου διὰ τὴν χάριαν τοῦ πλησίον μεριμνᾷ καὶ ἐρ-
γάζεσθαι σπουδαιότερον χρή.

Οἱ ἐκ μακρᾶς συνηθείας μελετηθέντες πόνου
ἀλυπότερον προσπίπτουσι τοῖς ἐγγεγυμνασμένοις.

Ἔστιν ἐκ πόνων ὄψια, καὶ ἐξ ἰδρώτων σωτη-
ρία.

Ἐὰν φύγωμεν τῆς σαρκὸς τὰ ἐπίπονα, οὐκ ἀφό-
μεθα τὰ ἀγαθὰ τῶν δικαίων.

Τὸ μικρὸν ἐπὶ μικρῶ κατατίθεσθαι οὐ μόνον
εἰς ἀργυρίου προσθήκην, ἀλλὰ καὶ εἰς ἡντιναοῦν
ἐπιστήμην ὀρθῶς ἔχειν, τῶ σπουδαίῳ προσήκειν.

Τῆς αὐτῆς ἐστὶ δυσχερείας, καὶ κτήσασθαι τι
τῶν ἀγαθῶν οὐχ ὑπάρχον, καὶ κτηθὲν διασώσασθαι.
Πολλάκις γάρ, ὃ μὲν σπουδῆ προσέλασε, βραθυμία
διέφθειρεν· ὃ δὲ ἔκνω; ἀπώλεσεν, ἀνεκαλέσατο ἐπι-
μέλεια.

Φίλει τὸ μὲν πόνω κτηθὲν μᾶλλον κρατεῖσθαι, τὸ
δὲ ζαδίως κτηθὲν ἀποπιύεσθαι τάχιστα, ὧ; πάλιν
ληφθῆναι δυνάμενον.

Αἱ γενναῖαι φύσεις, λόγου μὲν αὐτὰς παιδαγω-
γούντος καὶ διευθύνοντος, μέγα τι χρῆμα πρὸς ἀρε-
τήν· ἐπιλειπούσης δὲ ἐπιστήμης καὶ λόγου, τὸ ἴσον
εἰς κακίαν εὐρίσκονται.

Μικρὸν κοπιᾶσμεν χρόνον, ἀγαπητοί, ἵνα μὴ τῶν
αιώνιων ἐκπέσωμεν ἀγαθῶν.

Πρὸς ὀλίγον χρόνον ὁ κάματος, καὶ εἰς αἰῶνα
αἰῶνος ἡ ἀνάπαυσις.

Ἵπου κλειῶν ὁ πόνος, ἐκεῖ μέλιζω ἡ ἔδονῃ.

Οὐκ ὀκνεῖ ὁ εὐ φρονῶν πρὸς τοὺς πόνους διὰ τοῦς
ἐκ τῶν πόνων καρπούς.

Πανταχοῦ διὰ δυσκολίας καὶ πόνων τοῖς ἀνθρώ-
ποις πέφυκε τὰ χρήσιμα παραγίνεσθαι.

Οἱ πόνου τῶν ἀγαθῶν πανταχοῦ χορηγοί.

Μικρὰ ἐν πετεινοῖς ἡ μέλισσα, κατ' ἀρχὴν γλυκασμα-
των ὁ καρπὸς αὐτῆς.

A quemadmodum præceperamus vobis, ut decenter
vos gratis erga extraneos, nullaque re indigeatis.

Incerti auctoris. Quod enim labore partum est,
majore lætitia accipitur, diligentiusque asservatur;
quorum autem facilis est comparatio, eorum ipso-
rum contemnenda est possessio.

Otium profecto condemnatione et odio dignum
est, quo formicis et apibus deterior homo reddi-
tur: qui quidem cum primo formatus esset, in
paradiso collocatus est, ut eum excoleret et cu-
stodiret. Quare primum et maxime accommodatum
est naturæ hominis operis et laboris studium, et
quasi contra naturam ipsius otium.

Quid ex numero bonorum facile est? quis dor-
miens nunquam trophæum fixit? quis in deliciis vivens
et cantibus sese oblectans, pietatis coronis est un-
quam decoratus? Nemo qui non cucurrit palmam
et brævium retulit. Labores gloriam pariunt, su-
dores coronas comparant.

Ut sui causa quis sollicitus sit et opus faciat, in-
terdictum est omnino; at præceptum est divinum,
ut propter proximi necessitatem et solliciti simus,
et diligentissime in opus incumbamus.

Longa consuetudine exercitati labores minore
molestia ab exercitatis suscipiuntur.

Ex laboribus valetudo, ex sudoribus salus.

Si quæ carni sunt molesta fugerimus, non fru-
mur justorum bonis.

Paululum paululo adjungere, non solum ad pec-
uniæ amplificationem, sed etiam ad quancumque
scientiam utile, studiosi et diligentis hominis offi-
cium est.

Theologi. Ejusdem est difficultatis aliquid boni
acquirere quod nondum habeas, et acquisita tueri.
Sæpe enim quod studio partum erat, negligentia
perdidit: et quod negligentia perdidit, diligentia
recuperavit.

Quod labore partum est, diligentius retineri so-
let: quod autem facile quæsitum est, quam celer-
rime respuitur, tanquam facile recuperari possit.

Generosa ingenia, ratione quidem moderante et
dirigente, magnum habent momentum ad virtutem
sequendam: 194 at si desit scientia et ratio, non
minus prompte ad vitia labuntur.

S. Chrysost. Exiguo tempore, o dilecti, elabore-
mus, ne bonis excidamus æternis.

Brevis est temporis labor, at in sæcula multa re-
quies.

Ubi major labor, ibi major voluptas.

Qui prudentia præditus est, ad laborem non
gravate accedit, propter consequentes laborum
fructus.

Utilla nusquam nisi difficultate et laboribus sup-
peditari solent.

Labores bonorum ubique sunt largitores.

Exigua est inter volucres apis, at inter dulcia
primum locum tenet fructus ipsius.

Dionysii Alex. Fortis autem et accurata oratio amara etiam dicit esse dulcium causas [viaticæ], et laborum fructus esse voluptates : nam sine labore nihil potest pulchri contingere.

Philonis. Principium omnis boni et virtutis, si verum fateri volumus, laborem esse Deus hominibus ostendit, quo remoto nihil boni apud genus humanum constitui potest.

Natura enim nulli mortalium boni possessionem sine laboribus largita est.

Hæc est animi rerum divinarum contemplatione versantis voluptas, ut laborare existimet dulcissimum.

Qui laborem fugit, ipsa bona fugit : qui autem tolerantior et fortiter sustinet dura, ad beatitudinem festinat.

Plurima et maxima bona certationibus exercitationis plenis et virentibus laboribus acquiruntur.

Democr. Labores debemus persequi, quibus homines magnas res et splendidas sibi comparant.

Naturæ virtutem cernuntur incuria, improbitatem corrigit doctrina. Et facilia negligentibus elabuntur : difficilia vero curis capiuntur. Ut enim instrumentum quod remittitur et intenditur, jucunda voluptate oblectat : sic etiam vita hominum [utium inter et laborem dispertienda est].

Socratis. Exerce te laboribus voluntariis, ut possis et non voluntarios tolerare.

Nullus unquam laudem est voluptatibus consecutus.

Nullus negligens gloriam magnam est adeptus ; Sed labores fortitudinis laudem pariant.

(*Carcini.*)

Demosthenes a quodam interrogatus, quemadmodum esset dicendi facilitatem adeptus, Plus, inquit, olei quam vini consumendo.

195 Corpus laboribus exerce, animum autem fortiter et genere pericula sustinendo.

Xenophontis. Deus sic statuit, ut illis qui nolint imperare et præscribere sibi honesta facta, alios eis imperantes inducat dominos.

Labores voluntarii, non voluntariorum perperationem efficiunt leviores.

Idem conspicatus juvenem industrium et laboris amantem, Jucundissimum, inquit, senectuti condidit obsonium

SERMO XLVI [al. XC].

De osoribus laborum et operum, ac pigris, nihil curantibus et incuriis.

Psal. LXXII. In laboribus hominum non sumi, et cum hominibus flagris non cædentur.

Prov. IX. Ito ad formicam, o piger, et remulare rationem ac viam illius, sisque ea prudentior, nam cum illi desit ager quem colat, neminemque qui cogat ad opus habeat, nec sub illius dominatu vivat, parat tamen æstate cibum, multumque in messe accervat quod sibi hieme apponat. Aut accedo ad arcam, disceque quam sit laboriosa, quamque opus

Α Ὁ δὲ γε ἐβρωμένος καὶ ἀκριθῆς λόγος καὶ τὰ πικρὰ εἶναι φησι τῶν γλυκῶν ἐφόδια, καὶ γίνεσθαι καρποὺς τῶν πόνων τὰς ἡδονάς. Ἀκμητὶ γὰρ οὐδὲν δύνάται παραγενέσθαι καλόν.

Ἀρχὴν (εἰ δὲ ἐπληθὺς εἰπεῖν) παντὸς ἀγαθοῦ καὶ ἀρετῆς ἀπάσης ὁ θεὸς ἐνδείξειεν ἀνθρώποις· νον· οὐ χωρὶς τῶν ἀγαθῶν οὐδὲν ἐστὶ παρά τῷ θνητῷ γένει συνιστάμενον.

Θνητῷ γὰρ οὐδὲν κτήσιν ἀγαθοῦ δίχα πόνων ἢ φύσιν δεδορῆται.

Αὕτη ἡδονὴ ψυχῆς ἀσκητικῆς ἥδιστον ἀντὶ πικροῦ τὸ πονεῖν ὑπολαμβάνειν.

Β Ὁ μὲν τὸν πόνον φεύγων φεύγει τὰ ἀγαθὰ· ὁ δὲ ἐλητικῶς καὶ ἀνδρείως ὑπομένων τὰ δυσκαρτέρατα σπαιδεῖ πρὸς μακαριότητα.

Τὰ πλεῖστα καὶ μέγιστα τῶν ἀγαθῶν ἀσκητικαῖς ἀθλήσεσι, καὶ ἡβῶσι πόνους εἴωθε περιγίνεσθαι.

Δεῖ τοὺς πόνους διώκειν, ἀνθ' ὧν τὰ μεγάλα καὶ λαμπρὰ γίνονται τοῖς ἀνθρώποις.

Φύσιως μὲν γὰρ ἀρετὴν διαφθείρει βραθυμία· φαυλότητα δὲ ἐπινοροφῶν διδαχῆ· καὶ τὰ μὲν βραθυμίας τοὺς ἀμελοῦντας φεύγει· τὰ δὲ χαλεπὰ ταῖς ἐπιμελείαις ὠλοσκαται· ὥσπερ γὰρ ὄργανον ἐνεσιν καὶ ἐπίτασιν λαμβάνον ἡδὺ γίνεται, οὕτω καὶ βίος.

Γ γυμναζε σαυτὸν πόνους ἐκουσίως, ἵνα δέξῃ καὶ τοὺς ἀκουσίους ὑπομένειν.

Οὐδεὶς ἐπαινον ἡδοναῖς ἐκτήσατο.

Γ Οὐδεὶς βραθυμὸς εὐκλεῆς ἀνὴρ·

Ἄλλ' οἱ πόνου τίκτουσι τὴν εὐανθρίαν.

Δημοσθένης ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τινος, πῶς τῆς βραθυμίας περιεγένετο, ἔφη, Πλέον ἔλαιον οἴνου διαπνήσας.

Γυμναζε τοῖς μὲν πόνους τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν γενναίως ὑπομένειν τοὺς κινδύνους.

Ὁ θεὸς οὕτως ἐποίησεν, τοὺς μὴ θέλοντας ἑαυτοῦς προστάσειν ἐκπονεῖν τὰ ἀγαθὰ, ἄλλους αὐτοῖς ἐπιτακτικῶς διδωσιν.

Οἱ ἐκούσιοι πόνου τὴν τῶν ἀκουσίων ὑπομονὴν ἐλαφροτέραν παρασκευάζουσιν.

Ὁ αὐτὸς ἰδὼν νεανίαν φιλοπονούντα, ἔφη· Κέλυστον ἔβην τῷ γήρατι ἀετίους.

ΛΟΓΟΣ ΜΓ'.

Περὶ μισερῶν καὶ ὀκνηρῶν, καὶ καταφρονούντων καὶ βραθυμούντων.

Ἐν κόποις ἀνθρώπων οὐκ εἰσὶ, καὶ μετὰ ἀνθρώπων οὐ μαστιγωθήσονται.

Ἰθὶ πρὸς τὸν μύρμηκα, ὦ ὀκνηρὲ, καὶ ζήλωσον τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ, καὶ γενοῦ ἐκείνου σοφώτερος· ἐκείνῳ γὰρ γεωργίῳ μὴ ὑπάρχοντος, μετὰ τὸ ἀναγκάζοντα ἔχων, μηδὲ ὑπὸ δεσπότην ὄν, ἐτοιμάζεται θέρους τὴν τροφήν, πολλὴν τε ἐν τῷ ἀμνηζοῦται τὴν παράθεσιν. Ἡ πορεύητι πρὸς τὴν μέλισσαν, καὶ μάθε ὡφελῆ γὰρ ἐστὶ, τὴν τε ἐργασίαν

ὡς σεμνήν ποιεῖται, ἕς τοὺς πόδας βασιλεῖς καὶ ἰδιώται πρὸς ὑγίαν προσφέρονται. Ποθεινὴ δὲ ἐστὶ πᾶσι καὶ ἐπιδοξός, καίπερ οὐσα τῇ βίωμῃ ἀσθενῆς (τὴν σοφίαν τιμᾶσα προίχθη). Ἔως ποτε, ὀκνηρὲ, κατάκεισαι; πότε δὲ ἐξ ὑπνου ἐγερθήσῃ; Ὀλίγον μὲν ὑπνός, ὀλίγον δὲ κάθησαι, μικρὸν δὲ νυστάξεις, ὀλίγον δὲ ἐναγκαλιζῆ χειρὶ στήθη. Ἐἴτα παραγίνεταί σοι, ὡς περ ἀγαθὸς ὁρομεύς, ἡ πένια, καὶ ἡ ἐνδεία ὡς περ καλὸς ὄκοιπόρος.

Πλούτου ὀκνηροὶ ἐνδείξιν γίνονται.

Ἐν ἐπιθυμίαις ἐστὶ πᾶς ἀργός.

Ὀδοὶ ἀργῶν ἐστρωμέναι ἀκάνθαις.

Ψυχὴ ἀργοῦ πεινάσει.

Ἐνδύεται διεβρήγμενα καὶ βακώδη πᾶς ὑπνώδης.

Ὀνειδιζόμενος ὀκνηρὸς οὐκ αἰσχύνεται. ὡσαύτως καὶ ὁ δανειζόμενος σίτον ἐν ἀμνητῷ.

Ἐπιθυμία: ὀκνηρὸν ἀποκατενοῦσιν· οὐ γὰρ αἰροῦνται αἱ χεῖρες αὐτοῦ ποιεῖν τι.

Προφασίζεται καὶ λέγει ὀκνηρὸς· Λέων ἐν ταῖς ὁδοῖς, ἐν δὲ ταῖς πλατείαις φονευταί.

Ὅς καταφρονεῖ πράγματος, καταφρονηθήσεται ὅπ' αὐτοῦ.

Σοφώτερος ἑαυτῷ φαίνεται ὀκνηρὸς.

Ὅς περ θύρα στρέφεται ἐπὶ τοῦ στρόφιγγος, οὐτως ὀκνηρὸς ἐπὶ τῆς καίτης αὐτοῦ.

Ὀδοὶ καταφρονούντων ἐν ἀπωλείᾳ.

Ἐν ἀργίᾳ ταπεινωθήσεται δόκωσις, καὶ ἐν ἀργίᾳ χειρῶν στάξει οἰκία.

Μὴ γίνου ταχὺς ἐν γλώσσει σου, καὶ κωθρὸς καὶ παρειμένος ἐν ταῖς ἔργοις σου.

Πολλὴν κωκίαν ἐδίδαξεν ἡ ἀργία.

Ἐν νεότητι σου οὐ συναγῆχαας, καὶ πῶς ἂν εὐροίς ἐν γῆρᾳ σου;

Ἐν ἀργίᾳ ἐλάττωσις πολλή· μήτηρ ἐστὶν ἡ ἀργία τοῦ λιμοῦ, ἀδελφὴ δὲ τῆς κλοπῆς.

Τῷ ἔχοντι παντὶ δοθήσεται, καὶ περισσευθήσεται· ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος καὶ ὁ δοκεῖ ἔχειν ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

Ἐἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω· ἀκούομεν γὰρ τινὰς ἐν ὑμῖν ἀτάκτως περιπατοῦντας, μηδὲν ἐργαζομένους, ἀλλὰ περιεργαζομένους. Τοὺς δὲ τοιοῦτους παραγγέλλομεν καὶ παρακαλοῦμεν ἐν Κυρίῳ, Ἰησοῦ Ἰνα μετὰ ἡσυχίας ἐργαζόμενοι τὸν ἑαυτῶν ἄρτον ἐσθίωσιν.

Ἀργία κακουργίας ἀρχή.

Ἰδίον τοῦτο ἀβρώστημα ἀργῆς καὶ βιβύμου τυχῆς, ἐνύπνια βλέπειν ἐγρηγορότος τοῦ σώματος.

Τίς, ἐν καιρῷ σπορᾶς οἶκος καθήμενος, ἐνστάτος τοῦ θερισμοῦ τὸν κλλπον ἐπλήρωσε τῶν δραγμάτων; τίς ἐτρύγησεν ἀμπέλωνα, τὸν μὴ παρ' αὐτοῦ κερφτευμένον; Ἐκείνων οἱ καρποὶ ὦν καὶ οἱ πόνοι. Αἱ ψμαὶ καὶ οἱ στέφανοι τῶν νενικηκότων εἰσὶ. Τίς στεφανοῖ ποτε τὸν μὴδὲ ἀποδύνα πρὸς τὸν ἀντίπαλον; ἔποτε οὐ νικῆσαι μόνον δεῖ, ἀλλὰ καὶ νομίμως ἀβλήσαι, κατὰ τὸν Ἀπόστολον.

A splendidum efficiat, cujus laboribus tum reges tum privati utuntur ad valetudinem: et ab omnibus amatur et celebratur, quanquam sit robore infirmo: sapientiae enim dedita, honestata est. Quousque piger, decumbes? quando tandem e somno excitaberis? Paulisper dormis, paulisper sedes, paululum dormitas, admoves manus pectori, deinde paupertas velut egregius cursor ad te venit, et inopia velut celer viator.

Pigri divitiarum sunt inopes.

In cupiditatibus versatur omnis otiosus.

Vix otiosorum spinis stratae sunt.

Anima otiosi esuriat.

Vestietur detritis pannis somniculosus.

Piger probris cum afficitur, non erubescit; similiterque qui commodato accipit frumentum messis tempore.

Cupiditates pigrum interficient; non enim manus ejus volunt quidquam facere.

Causatur et dicit piger, leonem esse in viis, et in vicis sicarios.

Qui rem contemnit, contemnetur ab ipsa.

Piger sibi videtur sapientissimus.

Ut ostium volvitur in cardine, sic piger in lecto suo.

Vix nihil curantium in perditione.

Pigritia deficietur et diruatur tectum, et otio manuum stillabit domus (1).

196 Ne sis lingua celeri, et in operibus languidus ac remissus.

Plurima vitia docet otium.

Ecclii. xxxiii. In juventute cum nihil collegeris, quomodo invenias in senectute tua

Tobiae. In otio multae res imminuuntur: otium mater est famis et frater furti.

Matth. xiii. Omni qui habet dabitur, et affluet; ab eo autem qui non habet, et quod videtur habere, auferetur.

II Thess. iii. Si quis operari recusat, is quoque nihil edat: audimus enim quosdam inter vos qui immoderate se gerant, nihil operis ipsi facientes, sed in aliena opera curiose inquirentes: quos monemus et hortamur per Dominum Jesum, ut quiete operantes suum ipsi panem edant.

Basilii. Otium malelicii principium.

Propria est haec aegritudo otiosi et desidiosi animi, ut vigilante corpore somnia videat.

Quis, sementis tempore domi sedens, instante aestate solum suum manipulis implevit? quis vindemiavit vineam, quam ipse non conseravit? eorum sunt fructus, quorum fuerunt labores. Honores et coronae eorum, qui victoriam obtinuerint, esse solent. Quis unquam coronandum putavit eum qui ad certandum cum adversario ne se exuerit quidem? quando non solum vincendum est, sed etiam, ut ait Apostolus, legitime certandum.

(1) *Id est*, stillicidiis plena erit propter otiosas manus.

Quis certaminum præfectus adeo caret iudicio, ut iisdem coronis dignos iudicet victorem et eum qui nihil certarit? Quis imperator est, qui eos qui ne visi quidem sint in prælio, ad parem victoribus spoliolum distributionem vocat?

Theologi. Quantum est malum ad pessima paratum esse, et ad optima cunctatorem et imparatum!

Honestum jam non est honestum, cum non sit honeste.

Infirma et dissoluta ingenia, tum ad virtutem, tum ad vitium, similiter remissa et languida sunt, difficiliaque ad se commovendum; in neutram partem insigniter inclinant otiosorum momenta.

Segnities somni conjux.

Æque inutilia sunt, et segnities nih. agens, et ardor sine doctrina; illa ad honesta non accedit, hæc honestum transiit, et justo justius quiddam facit.

S. Chrysost. Nihil est tam facile, quod non valde grave et invisum magna pigritia reddat; nec quidquam tam laboriosum et difficile, quod studium et alacritas non facillimum efficiat.

197 Qui faciunt aliquid non ut decet, illud re ipsa non faciunt.

Clementis. Qui infirmi et imbecilles sunt, ii vel quod mediocre est supra vires ipsorum videtur.

Philonis. Labor utilia, et facilitas nocentia comitatur; qui autem labori facilitatem præponunt, ii utilia suadentibus succumbent.

Continuata exercitatio scientiam efficit firmam, eicut inscientiam nulla exercitatio adhibita; itaque innumerabiles neglecta exercitatione robor etiam naturale enervaverunt.

Consuetudine et quiete confirmatum otium insidiosum est.

SERMO XLVII [al. XXV].

De præstanti sensu et intellectu præditis.

Salomon. Tinea et erosio ossium est cor sensu præstans.

Sensu prudentibus facilis.

Prudentis cor sensu viget.

Eccl. xxii. Qui sensum comparavit, se ipse diligit.

Cor viri sensu præditum, anima tristis.

Sollicitudine afficietur vir intelligentia præditus.

Vir prudens, thronus intelligentiæ.

Cor sapientis intelliget, quæ ex ipsius ore proficiuntur.

Eccl. i. Intelligentia præditus lapsus suum agnoscit.

Si audierit scientia præditus sapientem sermonem, laudabit illum, et ad illum adjiciet.

Τίς οὕτως ἀκριτος ἀθλοθέτης δε τῶν ἰσῶν ἐξίωσει στεφάνων τῶν νικητῶν, καὶ τὴν μηδὲν ἠγωνισμένον; Τίς στρατηγὸς εἰς τὴν μερίδα τῶν σκύλων ἐξ ἰσοῦ ποτὲ τοῖς νενικηκόσι τοὺς μηδὲ φανέντας ἐπὶ τῆς μάχης ἐκάλεισεν;

Ὅσον ἐστὶ κακὸν ἐτοιμότης πρὸς τὸ χεῖρον, καὶ μέλλησις πρὸς τὸ βέλτιον.

Τὸ καλὸν οὐ καλὸν, ὅταν μὴ καλῶς γίνηται.

Αἱ ἀσθενεῖς καὶ διακεχυμένοι φύσεις καὶ πρὸς ἀρετὴν καὶ πρὸς κακίαν ὁμοίως νωθεῖς, καὶ δυσκινῆτοι· οὐδενίρω; μέγα νεύουσαι οἱ τὰ τῶν ἀρχούτων κινήματα. (Ἐξο ἰεγερὶμ, Οὐδενίρωσε μέγα νεύουσαι τὰ τῶν ἀργούτων κινήματα.)

B Νωθεία ὑπνοῦ σύζυγος.

Ὅμοίως ἀχρηστα καὶ νωθρότης ἀπρακτος, καὶ θερμότης ἀπαιδευτος· ἡ μὲν οὐκ ἐγγίζουσα τῷ καλῷ, ἡ δὲ ὑπερεκπίπτουσα, καὶ τοῦ θεξίου ποιουμένη τι δεξιώτερον.

Οὐδὲν οὕτω βῆδιον, ὃ μὴ σφόδρα βαρὺ καὶ ἐπαχθὲ; ὃ πολὺς δείκνυσεν ἕκνος· οὕτε ἐπίπνον καὶ δυσχερὲς, ὃ μὴ λίαν εὐκολον ἢ σπουδὴ καὶ ἡ προθυμία ποιεῖ.

Οἱ μὴ ὡς δεῖ ποιούντες τι, οὐδ' ἄλλως αὐτὸ ποιῶσιν.

Τοῖς ἀτόνοις καὶ ἀσθενεῦσι τὸ μέτρον ὑπὲρ τόνον δοκεῖ.

C Πόνος μὲν τοῖς συμφέρουσι, βρασιῶν δὲ τοῖς βλαβεροῖς ἵπεται. Πόνου δὲ βρασιῶν προκρίνοντες, τοῖς τὰ συμφέροντα εἰσηγούμενοις ἀπεχθάνονται.

Ἡ συνεχὴς ἀσκησις ἐπιστήμην κατὰ ἐργάζεται, ὡς ἀμαθίαν ἀμελετησία. Μυρία γοῦν ἀθλήσεως ἔκνη καὶ τὴν ἐκ φύσεως ἰσχὺν ἐξέλιψαν.

Ἡ ἐξ ἔθους καὶ σχολῆς ἀργία πρᾶγμα ἐπίβουλον.

ΛΟΓΟΣ ΜΖ.

Περὶ αἰσθητικοῦ ἀνθρώπου.

Σῆς ὁστέων καρδία αἰσθητικὴ.

D

Αἰσθησις φρονίμοις εὐχερής.

Καρδία φρονίμου κατ' αἰσθησιν.

Κτώμενος αἰσθησιν ἀγαπᾷ ἑαυτόν.

Καρδία αἰσθητικὴ ἀνδρὸς λυπηρὰ ψυχὴ αὐτοῦ.

Ἐμπειρεῖται μέριμνα ἀνδρὶ νοήμονι.

Ἄνηρ συντοῦς θρόνος αἰσθησεως.

Καρδία σοφοῦ νοήσει τὰ ἀπὸ τοῦ ἰδίου στόματος.

Ὁ νοήμων οἶδεν ἐν τῷ ὀλισθαίνειν αὐτόν.

Λόγον σοφὸν ἐν ἀκοῦσῃ ἐπιστήμων, αἰνέσει αὐτόν, καὶ ἐπ' αὐτὸν προσθήσει.

ΛΟΓΟΣ ΜΗ΄.

Περὶ ἀναισθητούντων.

Ἐὰν μαστιγοῖς τὸν ἄφρονα ἐν μέσῳ συνεδρίου, οὐ μὴ περιέλῃς ἀτιμάζων τὴν ἀφροσύνην αὐτοῦ.

Ἄφρων μαστιγωθείς οὐκ αἰσθάνεται.

Ἠσχύνθησαν, καὶ τὴν ἀτιμίαν αὐτῶν οὐκ ἔγνωσαν, καὶ οὐχ ὡς κατησχυμμένοι ἠσχύνθησαν.

Ὁς ὁ ἐξεγείρων καθεύδοντας ἐκ βαθῆος ὕπνου, ὁ διηγούμενος ἄφρονα, καὶ ἐπὶ τέλει ἔρει, τί τοῦτο; καὶ ἐπὶ συντελείᾳ ἔρει, τί πρότερον;

Μετὰ ἄφρονος μὴ πορεύου, ἀναισθητῶν γὰρ ἐξουθενεῖ σου τὰ πάντα· φύλαξαι ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα μὴ κέπον ἔχη.

Συγκολλῶν βστρακὸν ὁ διδάσκων υἱοῦν.

ΛΟΓΟΣ ΜΘ΄.

Περὶ ὀνόματος χρηστοῦ καὶ χάριν ἔχοντος.

Ἦν Κύριος μετὰ Ἰωσήφ, καὶ κατέχευεν ἐπ' αὐτῷ ἔλεος, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ χάριν ἐναντι τοῦ ἀρχιδεσμοφύλακον.

Αἰρετώτερον ὄνομα καλὸν ἢ πλοῦτος πολὺς· ὑπὲρ δὲ ἀργύριον καὶ χρυσίον χάρις ἀγαθὴ.

Χάρις καὶ φιλία ἐλευθεροῖ, ὡς τήρησον σεαυτῷ, μὴ ἐκονεῖς ἱστος γένη.

Περιποίησαι χάριν καὶ ἔνοιαν ἀγαθὴν ἐν ὀφθαλμοῖς Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων.

Ἄγαθὸν ὄνομα ὑπὲρ ἔλαιον ἀγαθόν.

Φρόντισον περὶ ὀνόματος· αὐτὸ γὰρ σοι παραμενεῖ ἢ χίλιοι μεγάλοι θησαυροί.

Χάρις ὡς παράδεισος εὐλογίας.

Ἄγαθὴς ζωῆς ἀριθμὸς ἡμερῶν, καὶ ἀγαθὸν ὄνομα εἰς τὸν αἰῶνα μένει.

Χάρις καὶ ἔλεος ἐν τοῖς ὁσίοις αὐτοῦ.

ΛΟΓΟΣ Ν΄.

Περὶ ὀνόματος πονηροῦ καὶ χάριν μὴ ἔχοντος.

Ὅνομα πονηρὸν αἰσχύνῃ καὶ ὄνειδος κληρονομήσει.

Ἄνθρωπος ἀχαρις μῦθος ἀκαιρος.

Ὅνομα ἀνθρώπων οὐκ ἀγαθῶν ἐξαλειφθήσεται.

Μωρὸς ἔρει· οὐχ ὑπάρχει μοι φίλος, καὶ οὐκ ἔστι δὲ χάρις τοῖς ἀγαθοῖς μου.

ΛΟΓΟΣ ΝΑ΄.

Περὶ ζυγῶν, καὶ σταθμῶν, καὶ μέτρων ἀδίκων.

Οὐ ποιήσεις ἕδικον κρίσιν ἐν μέτροις, καὶ σταθμοῖς, καὶ ζυγοῖς. Ζυγὰ δίκαια, καὶ μέτρα δίκαια, καὶ χροὺς δίκαιοι ἔσται ὑμῖν.

Οὐκ ἔσται ἐν τῷ μαρσίπῳ σου σταθμὸν μικρὸν καὶ μέγα· οὐκ ἔσται ἐν τῇ οἰκίᾳ σου μέτρον μέγα καὶ μικρὸν. Σταθμὸν ἀληθινὸν καὶ δίκαιον ἔσται σοι, ἵνα πολυήμερος γένη ἐπὶ τῆς γῆς.

Σταθμὸν δίκαιον δεκτὸν Κυρίῳ.

Ζυγὸς δίκαιος, καὶ μέτρον δίκαιον, καὶ χοῖνιξ δίκαιος ἔσται ὑμῖν.

ΠΑΤΡΟΛ. GR. CXXXVI.

A

SERMO XLVIII [al. XXIX].

De nullo sensu aut intellectu præditis.

Salomon. Si flagris insipientem cecideris in medio concilio, illi non detraxeris hac ignominia insipientiam.

Stultus flagris cæsus non sapit.

Jerem. Erubuerunt, et infamiam suam non agnoverunt, nec ut dedecore affecti verecundati sunt.

Velut qui excitat dormientes ex alto somno, sic qui stulto aliquid narrat: qui tandem ad extremum dicit: Quid istud est? et in consummatione, Quid prius?

Cum stulto ne congregator, nam cum sensu careat, omnia tua contemnit: cave illum, ne molestiam suscipias.

Agglutinat testam qui stultum docet.

SERMO XLIX [al. CXIII].

De nomine bono et gratiam habente.

Gen. xxxix. Fuit Dominus cum Josepho, et impertitit ei misericordiam, deditque ei gratiam apud præfectum carceris.

Prov. xxii. Magis expetendum est nomen honestum, quam divitiarum multitudo: argento et ~~100~~ auro præstantior est bona gratia.

Gratia et amicitia liberum faciunt. Has igitur fac serves tibi, ne sis probrosus.

Compara gratiam et notitiam bonam in oculis Dei et hominum.

Eccle. vii. Bonum nomen pretiosius bono oleo. Curæ sit tibi nominis fama; ipsa enim tibi magis proderit, quam mille magni thesauri.

Gratia est veluti paradisi benedictionis.

Honestæ vitæ numerus dierum: et honesta fama æternum durat.

Gratia et misericordia in sanctis illius.

SERMO L [al. CXIII].

De nomine malo et gratiam non habente.

Sirach. Nomen improbum turpitudinem et dedecus hæreditarium consequetur.

Homo gratia carens, intempestivus sermo.

Nomen virorum non bonorum delebitur.

Stultus queretur nullum sibi esse amicum, et nullam esse gratiam in bonis suis.

SERMO LI [al. XLII].

De ponderibus, stateris et mensuris.

Levit. xix. Nihil iniique feceris in iudicio, in mensuris, stateris et ponderibus; pondera vobis sint iusta, et mensuræ et congruis iustus.

Deut. xxv. Non erit in marsupio tuo pondus parvum et magnum, nec mensura magna et parva domi tuæ. Pondus verum et iustum erit tibi, ut diu vivas in terra.

Pondus æquum Domino est acceptum.

Ezech. xxv. Bilanz æqua, itemque mensura et chonan æqua vobis sint.

SERMO LII (1).

A

ΛΟΓΟΣ ΝΒ'.

De ponderibus et stateris et mensuris iniquis.

Psal. Lxi. Vani filii hominum, et fallaces in ponderibus, ut injuriam faciant; ipsi ex vanitate simul. Nolite spem habere in injuria, et rapinam non desiderate; divitiæ si affluerint, nolite cor in eis deligere (2).

Prov. x. Pondera dolosa abominanda sunt Domino.

Statera magna et parva, et gemina mensura, ambo impura sunt in conspectu Domini; quique ea facit, in suis institutis irretietur impeditus.

Delestatur Dominus duplicem stateram; et pondus dolosum in conspectu ipsius non gratum est.

Oseeæ xii. Chanaan, est in manibus ipsius statera dolosa, oppressionibus delectata est, etc. Labores ejus non inveniuntur in eo, propter injurias quas fecit.

Amos viii. Audite hæc omnia, qui mane pauperem conteritis, et potentia mendicos opprimitis in terra, ac dicitis illa: Quando tandem præterierit mensis, ut mercaturam nostram faciamus, et aperiamus thesauros, ut minorem faciamus mensuram, et majora pondera, et lancem faciamus iniquam, ut argento comparemus egentes, et tenues calceamentis, ex omni genere fructus mercemur?

Micheæ vi. Non justificabitur in statera iniquus, nec in sacco ponderum dolosorum, quibus divitiis impietatis coacervarunt.

SERMO LIII [al. LXXVII].

De exandescencia et ira.

Math. v. Quisquis irascitur fratri suo temere, iudicio erit obnoxius.

Ephes. vi. Omnis acerbitas et exandescencia et ira, clamor, maledictum, ac simul omne vitium, a vobis tollatur.

Sol ne occidat super irritationem vestram, nec date locum criminari.

Salomon. Minæ conterunt cor sapientis: insipiens ne flagris quidem cesus sentit.

Stultus eo ipso die enuntiat iram, sapiens autem paulatim promit.

Grave est saxum, et difficilis portatu arena, sed stulti ira utroque gravior; nam quo se inclinavit ira ejus ruinam dabit ipsi.

Iracundus et facile exandescens deformis est; itaque cum iracundo ne habites.

Sodalis hominis iracundi ne esto, neve contubernalis sis amico iracundo, ne quando ipsius instituta discas, et laqueos tendas animæ tuæ.

Iracundus pugnas excitat: lenis autem et eam quæ excitari videbatur, sedat.

S. Basilii. Ira excitat rixam, rixa parit convicia,

(1) In editione Melissæ Stobæo subjuncta sermo iste superiori sine distinctione intermiscetur. EDIT.

Περὶ δολίων ζυγῶν, καὶ σταθμῶν καὶ μετρῶν.

Μάταιοι υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, ψευδεῖς υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν ζυγοῖς τοῦ ἀδικήσαι· αὐτοὶ ἐκ ματαιότητος ἐπὶ τὸ αὐτό. Μὴ ἐλπίζετε ἐπ' ἀδικίαν, καὶ ἐπὶ ἄρπαγμα μὴ ἐπιποθεῖτε. Πλουτοὺς ἐὰν ῥέη, μὴ κροστίθεσθε καρδίαν.

Ζυγοὶ δόλιοι βδέλυγμα Κυρίου.

Σταθμῶν μέγα καὶ μικρὸν, καὶ μέτρα δισσά, ἀκάθαρτα ἐνώπιον Κυρίου ἀμφοτέρω· καὶ ὁ ποιῶν αὐτὰ ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν αὐτοῦ συμποδισθήσεται.

Βδέλυγμα Κυρίῳ δισσὸν σταθμῶν· καὶ ζυγὸς δόλιος οὐ καλὸν ἐνώπιον αὐτοῦ.

Χαναάν, ἐν χερσὶν αὐτοῦ ζυγὸς ἀδικίας, καταδυναστεύειν ἠγάπησε. Πάντες οἱ πόνοι αὐτοῦ οὐκ εὐρεθήσονται ἐν αὐτῷ διὰ ἀδικίας ἧς ἤμαρτεν.

Ἀκούσατε ταῦτα πάντα, οἱ ἐκτερίθοντες εἰς τὸ πρῶτ' ἰκνήματα, καὶ καταδυναστεύοντας πτωχοὺς ἐπὶ τῆς γῆς, οἱ λέγοντες, Πότε διαλεύσεται ὁ μῆν, καὶ ἐμπολήσομεν, καὶ ἀνοιξομεν θησαυροὺς, τοῦ ποιῆσαι μικρὸν τὴ μέτρον, καὶ τοῦ μεγαλῦναι σταθμῆν, καὶ ποιῆσαι ζυγὸν ἄδικον, τοῦ κταῖσθαι ἐν ἀργυρίῳ πτωχοὺς, καὶ ταπεινοὺς ἀντὶ ὑποδημάτων, καὶ ἀπὸ παντὸς γεννήματος ἐμπορευσόμεθα;

Οὐ δικαιωθήσεται ἐν ζυγῷ ἄδικος, καὶ ἐν μαρίπῳ σταθμῆν δόλιον, ἐξ ὧν τὸν πλουτοῦν αὐτῶν ἀσεβείας ἐπλησαν.

ΛΟΓΟΣ ΝΓ'.

Περὶ θυμοῦ καὶ ὀργῆς.

Πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκὲ ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει.

Πᾶσα πικρία καὶ θυμὸς καὶ ὀργὴ καὶ κραυγὴ καὶ βλασφημία ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν σὺν πάσῃ κακίᾳ.

Ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν, μηδὲ δίδοτε τόπον τῷ διαδόλῳ.

Συνερίθει ἀπειλὴ καρδίαν φρονίμου· ἀφρων δὲ μαστιγωθείς οὐκ αἰσθάνεται.

Ἄφρων αὐθημερὸν ἐξαγγέλλει ὀργὴν. Σοφὸς δὲ ταμειεύεται κατὰ μέρος.

Βαρὺ λίθος, καὶ δυσβάστατον ἄμμος· ὀργὴ δὲ ἀφρονος βαρυτέρα ἀμφοτέρων. Ἡ γὰρ ῥοπή τοῦ θυμοῦ αὐτοῦ πτώσις αὐτῷ ἔστιν.

Ἄνθρωπος θυμώδης οὐκ εὐσχήμων· καὶ ἄνθρωπος θυμώδης μὴ συναυλιζοῦ.

Μὴ ἴσθι ἐταῖρος ἀνδρὶ θυμώδῃ, φίλῳ δὲ ὀργίῳ μὴ συναυλιζοῦ, μὴ ποτε μάθῃς τῶν ἔδῶν αὐτοῦ, καὶ λάθῃς βρόχους τῆς σῆς ψυχῆς.

Ἄνθρωπος θυμώδης παρασκευάζει μάχης· μακρόθυμος δὲ καὶ τὴν μέλλουσαν καταπραύνει.

Θυμὸς ἐγείρει μάχην, μάχη δὲ γεννᾷ λοιδορία·

(2) Hebræi habent, Si simul ponantur in bilance ipsa vanitate leviores erunt.

αι δὲ λοιδορίαί πληγῆς· πληγαὶ δὲ τραύματα· ἐκ δὲ τραυματίων πολλάκις θάνατοι.

Θυμὸς βασιλείω; ἄγγελος θανάτου· ἀνὴρ δὲ σοφὸς ἐξιλάσει αὐτόν.

Θυμὸς ἐστὶ ζέσις τοῦ περὶ καρδίαν αἵματος, ἐξ ἀναθυμιάσεως τῶν χυμῶν συνιστάμενος· ὀργὴ δὲ ἐστὶν ἄρεσις ἀντικυπῆσεως. Ὡστε ὁ μὲν ὀξείαν ἔχει τοῦ πάθους τὴν κίνησιν· ἡ δὲ μονιμωτέρην καὶ παρατεταμένην ἐμφαίνει τὴν ἐπὶ τὴν λύπην ἐκπλήρωσιν.

Οὔτε στέφανοι χωρὶς ἀνταγωνιστῶν, οὔτε πτώμα χωρὶς ἀντιπάλου.

Τυφλὸν ὁ θυμὸς καὶ ἐπιλυπον, καὶ μάλιστα ὅταν τὸ δικαίως ἀγανακτεῖν παρῆ.

Πάνου δὲ χρῆ θυμοῦ φρεῖσθαι, καὶ μὴ εἰς ὀργὴν προθύμως καταφέρεισθαι, ἥτινι ἄφρονες δουλεύουσιν.

Οὐδὲν οὕτω καθαρότητα νοῦ καὶ τὸ διείδεξ θολοῖ τῶν φρενῶν, ὡς θυμὸς ἄτακτος; καὶ μετὰ πολλῆς τῆς βύμης φερόμενος.

Ὁ θυμὸς ὀξύς ἐστι; καὶ ὀλιγοχρόνιος· ἡ δὲ ὀργὴ βραδυτέρα μὲν, μονιμωτέρα δέ.

Δύο ἐν ἡμῖν γενικὰ πάθη, φυσικώτερα τῶν ἄλλων, θυμὸς καὶ ἐπιθυμία.

Μὴ ἀποδέχου ἐγκράτειαν, διωκομένης πραότητος.

Εὐτονωτέρας ἐπὶ τῆς ὀργῆς χρῆζομεν τῆς σπουδῆς. Τυραννικὸν γὰρ τὸ πάθος, καὶ πολλάκις παρασύρει τοὺς μὴ νήφοντας, καὶ πρὸς τὸ βράβρον αὐτὸ καταγάγει τῆς ἀπωλείας.

Πρόχειρον ὡς ἐπὶ πολὺ παρὰ πάντα τὸν βίον τὸ κατὰ τὴν ὀργὴν ἐστὶν ἀβρώστημα.

Ὁργίλος; εἶ; ἔσο κατὰ τῶν ἀμαρτημάτων τῶν σαυτοῦ τοιοῦτος· ἐπίπλητε τῇ ψυχῇ, μάλιστα τὸ [f. τὴν συνείδησιν] συνείδησε σου. Σφοδρὸς ἔσο κριτῆς, καὶ πικρὸς δικαστῆς τοῖς οἰκείοις ἀμαρτήμασι. Τοῦτο τῆς ὀργῆς τὸ κέρδος ἐστὶ, διὰ τοῦτο ἡμῖν αὐτὴν ἐνέθηκεν ὁ Θεός.

Καθαροὶ θυμοῦ ὄμεν· οὐ γὰρ κατοικεῖ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐνθα θυμὸς.

Οἱ θυμοὶ, καθάπερ αἱ κύνες, τυφλὰ τίκτουςιν ἐγκλήματα.

Οἱ μὲν τραχεῖς ἴπποι τοῖς χαλινοῖς, οἱ δὲ ὀξεῖς θυμοὶ μετὰγονται τοῖς λογισμοῖς.

Τὸ μὲν εὐκρατον ὕδωρ τὰς φλεγμονὰς, ὁ δὲ ἐπιεικῆς λόγος τὰς ὀργὰς διαλύει.

Ὡς γὰρ ὁ καικίας τὰ νέφη, καὶ ὁ φαῦλος βίος ἐφ' ἑαυτὴν ἔλκει τὰς λοιδορίας.

Euripidis. Nimirum in omnibus hominibus habitat iræ : qui autem contraria audierit, timore afficitur (1).

Πλάτων ὀργιζόμενός ποτε τῷ οἰκέτῃ, ἐπιστάντος Ξενοκράτους, Λαδῶν, ἐφη, τοῦτον μαστιγῶσον· ἐγὼ γὰρ ὀργίζομαι.

Κόλας κρινῶν, ἀλλὰ μὴ θυμούμενος.

Ἄνθρωπος κακοῦργος πρῶτον ὑπέσειλθῶν σχῆμα,

Κεκρυμμένη πρόκειται παγὶς τοῖς πλησίον.

Οὐκ ἔστιν ὀργῆς, ὡς εἰκεν, φάρμακον

convicia ictus, ictus vulnera, et sæpe vulnera mors consequitur.

Regis ira mortis nuntia : sed sapiens placabit illum.

Iracundia est fervor sanguinis, qui circumfusus est cordi, ex evaporatione succorum constans : ira autem est libido ulciscendi, et vicissim molestiis afficiendi. Itaque illa celerem habet perturbationem et motionem, hæc autem diuturniorem.

Theologi. Nec corona datur sine adversariis, neque casus et lapsus sine adversario colluctatore.

Cæca est ira, et molestiarum plena, et maxime cum causa indignandi justa subest.

Iræ maxime parcendum est, nec 200 statim decet in bilem ferri, cujus stulti servi sunt.

Chrysost. Nihil æque mentis puritatem et animi sinceritatem turbat, ac immoderata ira, quæ magno fertur impetu.

Iracundia est celeris ac brevis : ira autem tardior quidem, sed diuturnior.

Dux in nobis sunt generales perturbationes, naturales magis quam aliæ, ira et cupiditas.

Continentiam ne probes, ubi clementia rejicitur.

In vehementiore ira summum adhibendum est studium et cautio ; est enim affectus tyrannicus. Sæpe enim non sobrios pervertit, et in Larathrum exitii detrahit.

Prompta fere per omnem vitam iræ est ægritudo.

Iracundus es ? Esto in peccata tua talis : objurga animum tuum, flagris cæde conscientiam, vehemens esto judex et acerbus in propriis peccatis ; hoc enim est iræ lucrum, ob hanc causam Deus nobis eam indidit.

Alieni ab ira simus ; non enim ubi ira fuerit, habitat Spiritus sanctus.

Plutarchi. Iræ, quemadmodum canes, cæcas pariunt criminationes.

Equi duri frenis, at iræ vehementiores ratione ducuntur et reguntur.

Ut aqua tepida inflammationes, sic oratio humanitatis plena iram restinguit.

Ut enim cæcias nubes, sic improba vita in se convicia attrahit.

ira : nam qui jucunda audierit, voluptate corpus implet : qui autem contraria audierit, timore afficitur (1).

Plato. Plato, servo iratus, astanti Xenocrati, Accipe, inquit, et flagris hunc cædito ; ego enim irascor.

Democriti. Castiga judicio, non ira adhibita.

Vir improbus et veterator clementiæ obrepens habet

[bitu,

Proximis quasi laqueus occultus prætenditur.

Nullum est, ut videtur, iræ remedium

(1) Locus iste deest in Græco.

Aliud, nisi apta amici oratio.

Etsi vehementer doleas, nihil irritatus temerè Agas : iram enim vincere, quæ alienissima ratio-
[nis est,

In perturbationibus maxime sapientem decet.

(Menandri.)

Theophrasti. Hæc licet, iræ, tibi concedere con-
grua cuncta.

Ab iis qui injuriam fecerint, jus aut rationem facti ne exigito ; satis est enim illos suo premi malo.

Impius est qui non reveretur honoratum virum, nec attendit **201** ut honorem illi habeat.

Inmoderatum et inexpleibile otium aut stulti-
tiam, aut insignem improbitatem procreat.

Leucippi. Dolor per pectus diffusus animæ fo-
mitem liquat : ira autem, cor circumalans, **B**
furoris spuma rationem quasi undis obruit.

SERMO LIV [al. VIII].

De simplicitate et injuriarum memoria.

Marc. x. Amen, amen dico vobis, nisi conversi fueritis, et statis quasi pueri, non intrabitis in regnum cælorum.

Matth. LX. Si munus tuum obtuleris ad aram, ibique recordatus fueris fratrem tuum aliquid ad-
versus te habere, relicto munere adito primum fratrem, eumque tibi reconciliato, deinde redito ad oblationem muneris tui.

I Thess. v. Videte ne quis malum pro malo red-
dat cuiquam : sed semper quod bonum est perse-
quamini.

Sol ne occidat super iracundiam vestram.

Si alii alios mordetis et devoratis, videte ne mu-
tuo conficiamini.

Prov. xxiv. Si ceciderit inimicus tuus, ne illius malo læteris, nec casu illius tollare : quia Domi-
nus intuebitur, nec placebit ipsi, ac iram suam ab illo avertet.

Vix eorum qui injuriarum sumi memores, ad mortem ferunt.

Injuriarum memor vlex est.

Eccli. xxviii. Condona injuriam proximo tuo, et tunc, te precante, peccata tua dissolventur.

S. Basilii. Non decet ut super iracundia fratris sol occidat ; ne quando nox traducatur inter utruum-
que, et relinquat in die iudicii inexcusabile crimen.

Improbis facillime condemnat bonum, bonus au-
tem ne improbum quidem facile.

Nemo malum malo sanat, sed bono malum.

Cum inimicus tuus inciderit in manus tuas, non vindictæ, sed salutis occasionem esse cre-
dito.

Cum mente volutamus quæ a conservis passi su-
mus, cogitemus etiam quemadmodum ipsi nos erga Dominum gesserimus, ac nostrorum peccatorum metu impulsim, iram ex alienis peccatis susceptam cito deponere poterimus.

Si enim licet peccatorum meminisse, nostrorum

A "Αλλ' ἡ λόγος σπουδαῖος ἀνθρώπου φίλου.
Εἰ καὶ σφόδρ' ἀλγεῖς, μηδὲν ἠρεθισμένους
Πράξης προσηκῶς. Ὀργῆς γὰρ ἀλογίστου κρα-
[τεῖν

Ἐν ταῖς παραχαῖς μάλιστα τὸν φρονούντα δεῖ.

Οὐ δύναμαι σοι, θυμὲ, παρασχέιν ἄρμενα πάντα.

Τοὺς ἀδικήσαντας μὴ πράττε δίκας. Ἄρκει γὰρ αὐτοῖς, ὑπὲρ τῆς ἰδίας ταπεινοῦσθαι κακίας.

Ἀσεβῆς ἔς οὐκ ἐπησχύνθη πρόσωπον ἐντίμου, οὐδὲ οἶδε τιμὴν θέσθαι τούτῳ.

Ἀμέτρητος ὄσσα καὶ ἀκρίεστος ἡ ἀργία ἡ μο-
ριαν ἀπεργάζεται, ἡ κακὴν πονηρίαν.

Ἡ λύπη περὶ τὰ στέρηα διανερωμένη κατατῆκε
τῆς ψυχῆς τὸ ζωपुरοῦν. Ἡ δὲ ὄργη, περιυλακτοῦσα
τὴν καρδίαν, ἐπικλύζει τὸν λογισμὸν τῷ τῆς ματίας
ἀτρωῖ.

ΛΟΓΟΣ ΝΑ΄.

Περὶ ἀκακίας καὶ μνησικακίας.

Ἄμην, ἀμην λέγω ἑμῖν, ἐὰν μὴ στρυφῆτε, καὶ
γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βα-
σιλείαν τῶν οὐρανῶν.

Ἐὰν προσενέγκῃς τὸ δῶρόν σου εἰς τὸ θυσιαστή-
ριον, κἀκεῖ μνησθήσῃς ὅτι ἔχει τι ὁ ἀδελφός σου κατὰ
σοῦ, ἄφες τὸ δῶρόν σου, ὑπάγε, πρῶτον διαλλάξθητι
τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου.

Ὅρατε μὴ τις κακὴν ἀντὶ κακοῦ ἀποδῶ τι-
νί· ἀλλὰ πάντοτε τὸ ἀγαθὸν θυώκετε.

C Ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδοιέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὀμῶν.
Εἰ ἀλλήλους δάκνετε καὶ κατεσθίετε, βλέπετε μὴ
ὕπ' ἀλλήλων ἀναλωθῆτε.

Ἐὰν πείσῃ ὁ ἐχθρός σου, μὴ ἐπιχαρῆς αὐτῷ, ἐν
δὲ τῷ ὑποσκελισματι αὐτοῦ μὴ ἐπαύρου· ὅτι ἔφητι
Κύριος, καὶ οὐκ ἀρέσει αὐτῷ, καὶ ἀποστρέψει ἐν
θυμῷ αὐτοῦ ἀπ' αὐτοῦ.

Ὅδοι μνησικακῶν εἰς θάνατον.

Ὁ μνησικακῶν παράνομος.

Ἄφες ἀδίκημα τῷ πλησίον σου, καὶ τότε, διεθνήνεις
σου, αἱ ἁμαρτίαι σου λυθήσονται.

Οὐ δεῖ ἐπὶ παροργισμῷ ἀδελφοῦ εἶναι τὸν ἥλιον
μὴ ποτε ἢ νύξ μεταστῆσει μεταξὺ ἀμφοτέρων, καὶ
καταλίπη ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἐγκλήμα ἀπαραίτητον
[ἀπαραίτητον].

Ὁ μὲν γὰρ κακὸς τάχιστα ἐν καταγοίῃ καὶ τῷ
ἀγαθοῦ, ὁ ἀγαθὸς δὲ οὐδὲ τοῦ κακοῦ βλάβως.

Οὐδεὶς κακῷ κικνὸν ἰσθαι, ἀλλ' ἀγαθῷ τὸ κακόν.

Ὅταν ἴδῃς τὸν ἐχθρόν ἐμπροσθέντα εἰς τὰς χεῖρας
τάς σῆς, μὴ νόμιζε τιμωρίας, ἀλλὰ σωτηρίας ἐκεί-
νον εἶναι ἐν καιρῷ.

Ὅταν ἐνοήσωμεν ἅπερ ἐπάθομεν παρὰ τῶν συν-
δούλων, λογισώμεθα καὶ ἅπερ ἐποιήσαμεν εἰς τὴν
Δεσπότην, καὶ τῷ φόβῳ τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων
τὴν θυμὸν τὸν ἐπὶ τοῖς ἀλλοτρίοις πλημμελήμασι τα-
χέως ἀπόστασθαι δυνασώμεθα.

Εἰ γὰρ δεῖ μεμνησθαι ἁμαρτημάτων, τῶν οἰκείων

δεῖ μανῆσθαι μόνον· ἂν τῶν οικειῶν μνημονεύσωμεν, οὐδέποτε τὰ ἀλλότρια λογιούμεθα.

"Ἄν ἀφῆτε τοῖς ἐχθροῖς ὁμῶν, ἀφειθήσεται ὁμῖν. "Ἄφες δουλικὰ ἁμαρτήματα, ἵνα λάθῃς συγχώρησιν δεσποτικῆν ἁμαρτημάτων, εἰ δὲ μεγάλα ἠδίκησεν, ὅσῳπερ ἂν μείζονα ἀφῆς, τοσούτῳ μείζονα λήψῃ τὴν συγχώρησιν. Διὰ γὰρ τοῦτο ἐδιδάχθημεν λέγειν· "Ἄφες ἡμῖν κατῶς; ἀφίεμεν· ἵνα μάθωμεν ὅτι τὸ μέτρον τῆς ἀφέσεως παρ' ἡμῶν πρῶτον λαμβάνει τὴν ἀρχήν. "Ὅστε ὅσῳπερ ἂν ὁ ἐχθρὸς ἐργάσῃται, καὶ τοσούτῳ μειζόνως εὐεργετῆ. Σπεύδωμεν τοίνυν καὶ ἐπειγώμεθα καταλλάττεσθαι πρὸς τοὺς λελυπηκότας, ἂν τε δικαίως, ἂν τε ἀδίκως ἐργίζωνται. "Ἄν μὲν γὰρ ἐνταῦθα καταλλαγῆς, ἀπηλλάχῃς τῆς ἐκεῖ κρισεως· ἂν δὲ μεταξὺ μενούσης τῆς ἐχθρας, θάνατος ἐπιστάς ἀπαγάγῃ, τὴν ἀπέχθειαν μεσολαθήσας, εἰς τὸ δικαστήριον λοιπὸν ἐκείνο τὸ φοβερὸν εἰσαχθῆναι τὴν δίκην ἀνάγκη· καὶ τὴν ἐσχάτην δώσεις δίκην ἐπὶ τῇ ψήφῳ τοῦ δικαστοῦ πάντας ἐκείνου. Καὶ ἀμφοτέροις τιμωρίαν ὑποστήσασθε ἀπαραιτήτων, ὁ μὲν ἀδίκως ἐργιζόμενος διὰ τοῦτο, ὅτι ἀδίκως, ὁ δὲ δικαίως; διὰ τοῦτο αὐτὸ, ὅτι δικαίως ἐμνησικακήσεν.

"Ὅ τοίνυν διὰ νηστείας, καὶ ὀδυρμῶν, καὶ εὐχῶν, καὶ σάκκου, καὶ σποδοῦ, καὶ μυρίας ἐξομολογήσεως ἄλλοις ἐπὶ κατορθούσι, τὸ τὰ ἁμαρτήματα ἐξαλείφειν λέγω τὰ ἑαυτοῦ, τοῦτο ἐξεστὶν ἡμῖν βλάβους ποιεῖν χωρὶς σάκκου καὶ σποδοῦ καὶ νηστείας, ἂν μόνον ἀπὸ τῆς διανοίας ἐξαλείψωμεν τὴν ὀργὴν, καὶ μετὰ εὐκρινείας ἀφῶμεν τοῖς ἠδικηκόσιν ἡμῶν.

Παντὸς ἁμαρτήματος τὸ μνησικακεῖν χεῖρον.

Συγγνώμην αἰτούμενος ἁμαρτημάτων, συγγνώσκε καὶ αὐτὸς τοῖς εἰς σὲ πλημμελοῦσιν· ὅτι ἀφέσει ἀντιδίδοται ἄφεςις, καὶ ἡ πρὸς τοὺς ὁμοδούλους ἡμῶν καταλλαγὴ τῆς θείας ὀργῆς γίνεται ἀπαλλαγῆ.

"Ἐν οἷς πλήττειν ἄλλους ἐθέλεις, ἐν τούτοις βλάβην ἐλπίζε τὴν μείζονα.

"Ἐχθροῦ δεηθέντος μὴ ἀποστραφῆς τὴν ἀξίωσιν· πλὴν ἀσφαλίζου σεαυτὸν. Οὐδὲν γὰρ κυνὸς διαφέρει.

Σπούδαζε τὰς μὲν ἐχθρας ὀλιγοχρονίους ποιεῖσθαι, τὰς δὲ ἀγάπας πολυχρονίους.

Μνησικακίαν σθένουσι δῶρα· καὶ παιθῆτω σε Ἰακώβ, τὸν Ἡσαὺ δόμασιν ὑπελθὼν μετὰ τριακοσίων εἰς ἀπάντησιν ἐξελθόντα. "Ἄλλ' ἡμεῖς πένητας ὄντες τραπέζῃ τὴν χρεῖαν πληρώσωμεν.

"Ὁ δαιμόσι μνησικακῶν ἀνθρώποις οὐ μνησικακεῖ· εἰρηνεύει δὲ μετὰ δαιμόνων ὁ τῷ ἀδελφῷ μηνιῶν.

Κροῖτος τῷ παιδοφόνῳ τὴν ὀργὴν ἀφείναι λέγεται, ἑαυτὸν παραδόντι εἰς τιμωρίαν, καὶ Κύρος ὁ μέγας αὐτῷ τούτῳ τῷ Κροίω φίλος γενέσθαι μετὰ τὴν νίκην.

A meminisse debemus solum: quod si nostrorum memores erimus, nunquam aliena supputabimus.

Si condonaveritis inimicis vestris, vobis condonabitur. Ignosce servorum erratis, ut a Domino veniam impetres **202** peccatorum. Quod si graviter peccarit, et te laeserit, quanto majora remisisset, tanto majorem impetrabis veniam. Idcirco enim docemur dicere: Remitte nobis sicut remisimus, ut intelligamus remissionis et condonationis modum a nobis primum initium capere. Namque inimicus, quanto majori affecerit maleficio, tanto majori afficit beneficio. Festinemus igitur ac properemus, ut eos qui molestia et dolore nos affecerint, sive jure sive injuria irascantur, reconciliemus. Si enim hic reconciliatus fueris, illic iudicii condemnatione liberaberis: sin autem interea manente ira, mors adstans suo interventu abducat, interveniens simultati, in iudicium illud metuendum, quod reliquum est, causam adduci necesse est, et extremo afficeris supplicio ex sententia illius omnium iudicis. Et ambo supplicium subibitis inevitabile, alter iniuste iratus, quia injustus: alter vero juste propter ipsam, utemque justam, injuriarum memoriam.

Quod igitur jejunia et lamentis, precibus, sacro et cinere et infinita consistendi ratione vix alii perficiunt, ut peccata abstergeant sua, id nobis licet facile assequi sine sacro, cinere et jejuniis, si modo ex animi cogitatione iram deleamus, et omnino ex animo iis qui nobis injuriam fecerunt ignoscamus.

Quovis peccato injuriarum memoria deterior est.

Cum delictorum veniam petis, fac ipse ignoscas iis qui in te peccarint, quia condonatio condonatione remuneratur, ac coarservorum nostrorum conciliatio nobis fit a divina ira liberatio.

Moschionis. In quibus alios reprehendere vis, in iis detrimentum majus esse existimato.

Epicuri. Hosti precanti ne denegato quod petit: sed te ipse munito adversus illum. Nihil enim a cane differt.

Theopompi. Da operam ut inimicitias suscipias **B** breves, amicitias autem sempiternas.

Evagrii. Injuriarum memoriam munera extinguunt, id quod ex Jacobo discere licet, qui se in gratiam Esau fratris sui munerebus insinuavit, cum trecentis obviam occurrentis. Sed nos pauperes cum sinu quæ desunt mensæ compleamus.

Martini anashoretæ. Qui memor est injuriæ demonum, non meminit injuriæ hominum; et pacem cum demonibus agit, qui fratri irascitur.

203 *Cræsus.* Cræsus filij interfectori, qui so ad supplicium offerrebat, dedisse veniam dicitur: et huic ipsi Cræso magnus ille Cyrus post victoriam inimicus factus esse fertur.

SERMO LV [at. LXXIV].

A

ΛΟΓΟΣ ΝΕ΄.

De proximo ; quod proximi onera ferenda sint , eique succurrendum , et quod amice reprehendere deceat , si quid indecenter egerit , non autem inimicitias cum illo gerere.

Levit. xix. Diliges proximum tuum tanquam teipsum.

Acriter redargues proximum tuum, nec illius causa scelus admittes.

Deut. v. Nihil eorum quæ sunt proximi tui, concupiscito.

Psal. xv. Irascimini, sed nolite peccare.

Melior est qui reprehendit et arguit, quam qui jervicax est.

Osee. Qui libere arguit, pacem conciliat.

Cur ad impietatem silentio commixistis, et iniquitates ejus vindemiastis?

Zachar. Nemo vitia proximorum in corde suo recordetur.

Misericordiam et miserationem impertimini quisque proximo suo ac fratri suo.

Ne ob quamlibet injuriam proximo tuo irascitor.

Eccli. xxviii. Remitte proximo injuriam, et tunc, te precante, peccata tua delebuntur.

Mellior est minore præditus intelligentia, si metu se continet, quam abundans prudentia qui legem violat.

Recordare præceptum, et sic proximum tuum non negliges.

Recordare postrema quæ tibi evenient, et inimicitias gerere desinito.

Ex teipso res proximi cognoscito.

Matth. v. Si obtuleris munus tuum ad aram, et reliqua.

Si remisistis hominibus delicta ipsorum, remittet etiam vobis Pater vester cœlestis delicta vestra.

Matth. xviii. Tum Petrus Domino dixit: Quoties peccabit in me frater meus, et remittam ei? num usque septies? Dicit ei Jesus: Non dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies.

Matth. xvii. Si frater tuus in te peccarit, objurga eum; et si pœnituerit, remitte illi; et si septies in die peccarit in te, septiesque in die revertatur ac dicat: Pœnitet me, remitte illi.

Videte ne contemnatis unum de pusillis his: dico enim vobis, angelos ipsorum in cœlo continenter videre faciem Patris mei qui est in cœlis.

Rom. xv. Debemus nos qui robusti sumus, infirmitates imbecillium ferre, nec nobis ipsis placere.

Unusquisque vestrum proximo **204** placeat in eo quod bonum est ad ædificationem.

Nemo sua quærat, sed proximi commodis quisque serviat.

Onera portate alii aliorum, et sic explebitis legem Christi.

Περὶ τοῦ πλησίον· ὅτι χρὴ τὰ βάρη τοῦ πλησίον φέρειν, καὶ ἀντιλαμβάνεσθαι αὐτοῦ· καὶ ἐλέγχειν ἀγαπητικῶς τὰ σὺχ ὡς εἰκὸς ἡνδόμενα παρ' αὐτοῦ, καὶ μὴ μνησικαχεῖν αὐτῷ.

Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν.

Ἐλεγμῷ ἐλέγξεις τὸν πλησίον σου· καὶ οὐ λήψῃ δι' αὐτὸν ἁμαρτίαν.

Οὐκ ἐπιθυμήσεις πάντα, ὅσα τῷ πλησίον σοῦ εἰσιν.

Ὅργιζεσθε, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε.

Κρεῖσσον ἀνὴρ ἐλέγχων ἀνδρὸς σκληροτραχήλου.

Ὅς κρύπτει ἀδικημα, ζητεῖ φιλίαν.

Ἴνα τί παρεσιωπήσατε ἀσέβειαν, καὶ τὰς ἀδικίας αὐτῆς ἐτρογγύσατε;

Κακίαν ἕκαστος τοῦ πλησίον αὐτοῦ μὴ μνησικαχεῖτω ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν.

Ἐλεος καὶ οἰκτιρμούς ποιεῖτε ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.

Ἐπὶ παντὶ ἀδικηματι μὴ μνηστῆς τῷ πλησίον σου.

Ἄφες ἀδικημα τῷ πλησίον σου, καὶ τότε, δεηθέντος σου, αἱ ἁμαρτίαι σου λυθήσονται.

Κρεῖσσον ἡττώμενος ἐν συνέσει ἔμφοδος, ἢ περισσεύων φρονήσεως, καὶ παραβαίνων νόμον.

Μνήσθητι ἐντολῆς, καὶ μὴ ἀμελήσης τοῦ πλησίον σου.

Μνήσθητι τὰ ἔσχατά σου, καὶ παῦσαι ἐχθραίνων.

Νόει τὰ τοῦ πλησίον ἐξ σεαυτοῦ.

Ἐὰν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τῷ θυσιαστήριον, καὶ τὰ λοιπά.

Ἐὰν ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τὰ πηραπτώματα ὑμῶν.

Τότε ὁ Πέτρος τῷ Κυρίῳ εἶπεν· Ποσάκις ἀμαρτήσει εἰς ἐμέ ὁ ἀδελφός μου, καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἐπτάκις; Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Οὐ λέγω σοι ἕως ἐπτάκις, ἀλλ' ἕως ἑβδομηκοντάκις ἐπτά.

Ἐὰν ἀμάρτη ὁ ἀδελφός σου, ἐπιτίμησον αὐτῷ· καὶ ἐὰν μετανοήσῃ, ἄφες αὐτῷ· καὶ ἐὰν ἐπτάκις τῆς ἡμέρας ἀμάρτη εἰς σέ, καὶ ἐπτάκις τῆς ἡμέρας ἐπιστρέψῃ λέγων, Μετανοῶ, ἄφες αὐτῷ.

Ὅρατε μὴ καταφρονήσητε ἐνδὸς τῶν μικρῶν τούτων. Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ἐν τῷ οὐρανῷ διαπαντός βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

Ὁφείλομεν ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν, καὶ μὴ σεαυτοῖς ἀρέσκειν.

Ἐκαστος ὑμῶν τῷ πλησίον ἀρεσκέτω εἰς τὴν ἀγαθὴν πρὸς οἰκοδομήν.

Μηδεὶς τὸ σεαυτοῦ ζητεῖτω, ἀλλὰ τὸ τοῦ πλησίον ἕκαστος.

Ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε, καὶ οὕτως ἀναπληρώσετε τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ.

Γίνεσθε οὖν εἰς ἀλλήλους χρηστοί, εὐσπλαγχοί, ἁ
χαρίζομενοι ἑαυτοῖς, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἔχρη-
σατο ἑμῖν.

Γίνεσθε οὖν μιμηταὶ τοῦ Θεοῦ, ὡς τέκνα ἀγα-
πητὰ, καὶ περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ, καθὼς καὶ ὁ Χρι-
στὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ παρέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ
ἡμῶν προσφορὰν καὶ θυσίαν τῷ Θεῷ εἰς ὄσμην
εὐωδίας.

Ἐνδύσασθε, ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ Θεοῦ, ἄγιοι, καὶ
ἡγαπῆμένοι, σπλάγγνα οἰκτιρμοῦ, χρηστότητα, τα-
πεινοφροσύνην, πραύτητα, μακροθυμίαν, ἀνεχόμε-
νοι ἀλλήλων, καὶ χαρίζομενοι ἑαυτοῖς, ἐάν τις πρὸς
τινα ἔχη μομφήν· καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἔχαρισατο
ἑμῖν, οὕτω καὶ ὑμεῖς.

Παρακαλοῦμεν ὑμᾶς, ἀδελφοί, νουθετεῖτε τοὺς
ἀτάκτους, παραμυθεῖσθε τοῖς ὀλιγοφύχους, ἀντέ-
χεσθε τῶν ἀσθενῶν, μακροθυμεῖτε εἰς πάντας. Ὁρᾶτε
μὴ τις κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδῷ, ἀλλὰ πάντοτε τὸ
ἀγαθὸν διώκετε, καὶ εἰς ἀλλήλους, καὶ εἰς πάντας.

Εἰρήνην δώκετε μετὰ πάντων, καὶ τὸν ἀγιασμόν,
οὗ χωρὶς οὐδεὶς ἔσται τὴν Κύριον.

Ἐκαστος τὴν κακίαν τοῦ πλησίον αὐτοῦ μὴ λογι-
ζέσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν.

Τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐνώπιον πάντων ἐλεγχε, ἵνα
καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσιν.

Ὅσπερ οἱ ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν ἐστῶτες, τοῖς ἐν θα-
λάσῃ βαπτιζομένοις συμπάσχοντες, οὗ προλενται
τὴν οἰκίαν ἀσφάλειαν ἐν τῇ περὶ τῶν κινδυνουόν-
των φροντίδι· οὕτως οὐδὲ οἱ τοῖς ἁμαρτήμασι τῶν
πέλας ἐπιστυγνάζοντες τὴν οἰκίαν ἀφανίζουσιν εὐ-
φροσύνην· τούναντιον μὲν οὖν καὶ μείζονα ποιοῦσιν
αὐτῆν, ὑπὲρ τῶν εἰς τοὺς ἀδελφοὺς δακρῶν ἀξιού-
μενοι τῆς χαρᾶς τοῦ Κυρίου διὰ τὴν συμπάθειαν·
ἐπειδὴ τὸ τοιοῦτον δάκρυον οἶον ἐστὶν σπέρμα καὶ δά-
νεισμα γίνεται τῆς αἰωνίου χαρᾶς.

Ὁ ὑπὲρ τῆς τοῦ πλησίον ἁμαρτίας θερμὸν ἀπο-
στάξας δάκρυον, ἑαυτὸν ἐξήσασα· δι' ὧν τὸν ἀδελφὸν
ἀπωδύρατο.

Ὁ ἐφρησυχάζων καὶ μὴ ἐλέγχων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ
ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἀσπλαγγνός ἐστιν, ὡσπερ ὁ τὸν ἰὸν
ἐναφείς τῷ δηχθέντι ὑπὸ τοῦ ἰοδόλου.

Ὅδα· τί ποιήσεις τῷ πλησίον καλόν; Ὁ σεαυτῷ
βούλει παρ' ἐτέρου γενέσθαι.

Ὁ ἀγαπῶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν οὐδὲν περισ-
σότερον κέκτηται τοῦ πλησίον.

Ἄφες ὁ ἀφθελός, ἐλέησον ὁ ἠλεημένος· κτήσαι
τῷ φιλανθρωπῷ τὸ φιλάνθρωπον.

Μὴ γέλασης πτώμα τοῦ πέλας· διάβαινε δὲ ἀσφα-
λῆς, ὅση σοι δύναμις· ἀλλὰ καὶ δίδου χεῖρα χαμαὶ
κειμένῳ.

Συγχορήσωμέν τι μικρὸν, ἵνα μείζον ἀντιλάβω-
μεν. Ὁρᾶτε νόμους ἀθλήσεως, καὶ παλαιστῶν ἀγω-
νίσματα, οἱ τῷ κάτω κείσθαι πολλάκις, νικῶσι τοὺς
ὑπερκειμένους.

Estote igitur alii in alios suaves et commodi,
misericordes, condonantes vicissim, quemadmo-
dum Christus vobis condonavit.

Estote igitur imitatores Dei tanquam filii cha-
rissimi, ac in dilectione ambulate, quemadmodum
ipse Christus vos dilexit, et seipsum pro vobis offe-
rendum et mactandum Deo tradidit in odorem
suaveolentem.

Induimini ut electi Dei, sancti, ab ipso dilecti,
viscerum miserationis, suavitatem animi, demissio-
nem, clementiam, lenitatem, ferentes vos invicem
et mutuo condonantes, si quis cum aliquo habet
expostulationem: ut Christus condonavit vobis, sic
etiam vos condonare debetis alii alii.

Hortamur vos, fratres, ut eos qui immoderato
nulloque ordine servato se gerunt, admonetis,
eos qui parvo animo sunt consolemini, et debiles
sustentetis, et lenes erga omnes sitis. Videte na:
quis malum pro malo reddat, semperque quod bo-
num est, prosequimini, tum erga vos invicem, tum
erga alios omnes.

Pacem cum omnibus et sanctificationem expetite,
sine qua Dominum nemo visurus est.

Vitia proximi sui nemo vestrum in animo cogitet.

Peccantes coram omnibus reprehende, ut caeteri
metu in officio retineantur.

S. Basilii. Ut qui in littore tuti sunt, cum eo-
rum qui in mare demerguntur calamitate afflicti-
entur, suam securitatem et tutam stationem non
amittunt propter sollicitudinem quam de periculi-
tantibus suscipiant: sic etiam qui de proximorum
peccatis moerent, suam non amittunt laetitiam,
sed contra majorem eam reddunt, dum per lacry-
mas quas fratrum causa profuderint, Domini
gaudio digni habentur, propter affectionem illam
qua alienis malis afficiuntur: quia talis lacryma
quasi semen et foenus aeterni gaudii est.

Qui pro peccato proximi ferventem profuderit la-
crymam, hic fratrem deplorando seipse sanavit.

Qui conquiescit, nec fratris sui peccatum repre-
hendit, hic immisericors est, ut qui in plagam a
serpente factam venenum infunderet.

Scisne quid boni proximo faciendum? 205
Quod tibi ipse vis ab altero fieri.

Qui proximum sicut seipsum diligit, is nihilo
non capisco plus quam proximus possidet.

Theologi. Remitte, cum tibi sit remissum: ini-
serere, qui misericordiam consecutus es, humani-
tateque tibi humanitatem parato.

Casum proximi ne rideto: tuto autem, quoad
a te fieri poterit, transito; quiu etiam porrigito
manum humi jacenti.

Concedamus aliquid exiguum, ut majus impetre-
mus, nempe concordiam; patiamur nos vinci, ut
vincamus. Videte athletarum consuetudinem, et
luctatorum certamina, qui saepenumero hoc ipso
quod suppositi sunt, adversarios sibi incumbentes
vincunt.

Bonum est mansuetudine audaciam vincere, et A meliores efficere eos qui injuriam faciunt, dum toleramus patiēdo.

Unusquisque nostrum aliquid debet, et Christus multa facit nomina. Veniam demus, ut nobis remittatur.

Si Deo nihil supplicii debes,
Ipse quoque nihil afficiaris debentium miseris;

Sin autem scis te debere, tu prior exhibe cle-
[mentiam.

Pro misericordia enim vel apud Deum ipsum mi-
[sericordia repanditur.

Satis est moderatis quidem injuriosos metu af-
fici, atque ea exspectare quibus sunt digni; quæ
enim quis tanquam perpressurus metuit, eadem
patitur, etiamsi non patiatur, et forte plus a seipso
punitur, quam ab iis qui cruciaturi essent.

Satis esse existimare debemus, si faciendi po-
testatem habemus.

Satis mihi supplicii est adversus eos qui inju-
riam intulerint, si ulciscendi potestas fuerit.

Et sæpenumero (1) mentionem facio veniæ dan-
dæ, ut quæ ad salutem pudore affectum eum qui
injuriam intulerit, reducat, et metu liberatam ad
amorem alliciat mentem quæ non prorsus desipit.

Multo est melius dolore exiguo comparare utili-
tates maximas, quam voluptates sequendo summæ
totius damnum inferre.

Bonis præditi moribus ad veniam dandam parati
sunt.

Ignoscamus alienis in nos peccatis, ut et ipsi
veniam impetremus.

Ne te fallat inanis et stulta cogitatio ut juste
persequi crimine vacare 206 credas, et injurium
legibus tradere puniendum.

Ut cum ratione vincere, sic et honeste vinci di-
dicimus.

S. Chrysost. Quanto fortior fueris, tanto æquius
est te imbecilliorē ferre. Non enim sibi solum
fortis esse debet qui robore præditi sunt, sed etiam
aliis. Quod si dicis te fortem esse, et illius imbecil-
litatem contemnis, duplicem dabis pœnam: nam
unusquisque nostrum de salute proximi sollicitus
esse jure debet: itaque non tantum commoda nostra
spectare et parare jussi sumus, sed etiam proximo-
rum. Pretio empti sumus; qui autem nos redemit,
hoc præscripsit ad communem omnium utilitatem.

Non simpliciter ad delictorum modum adhibenda
est objurgatio, vel castigatio: sed delinquentium
consilium etiam considerandum est: ne dum dissu-
tam consuere vis, deteriorem officias rupturam.

Difficile esse arbitror ut qui futurus est aliorum
reprehensor et castigator, animum suum ab auda-
cia et superbia longissime abducat, et verbis tau-
tum, non verberibus agat.

(1) Videntur hæc jungenda præcedenti versui.

Ἄγαθόν χρηστότητι νικᾶν θρασύτητα, καὶ βελ-
τίους ποιεῖν τοὺς ἀδικούντας, οἷς καρτεροῦμεν πά-
σχοντες.

Ἐκαστος ἡμῶν ἐστὶν ἐν ἐπιτιμίοις, καὶ ὀχθεῖς [f. ὁ
Χριστὸς] πολλὰ φέρει τὰ ὀφλήματα. Συγχωρηθῶμεν
οὖν, ἵνα συγχωρηθῶμεν· ἀφώμεν, ἵνα ἀφεθῇ ἡμῖν.

Εἰ μὴδὲν ὀφείλεις τῷ Θεῷ τιμωρίας,
Μηδ' αὐτὸς ἴσθι τοῖς ὀφείλουσι συμπαθῆς [l. ὀφεί-
λους' ἐμπαθῆς].

Εἰ δ' οἶδας ὀφλῶν, καὶ πρόχρησον τὸ πρῶτον.

Οἷκτιρ γὰρ οἷκτος καὶ Θεῷ σταθμίζεται.

Ἀυτάρκες τοῖς γε μετρίοις τὸ τῶν λειποτηκόων
δέος, καὶ τὸ προσδοκῆσαι ταῦτα παθεῖν, ὧν εἰσὶν
ἐξῆτοι. Ἄ γὰρ τις ὡς πεισόμενος δίδοικε, ταῦτα πέ-
πονθε, κἂν μὴ πάθῃ, καὶ πλείω παρ' ἐαυτοῦ τυχῆν,
ἢ τῶν δραστήων κολάζεται.

Ἀυτάρκης ἡγείσθαι χρεῶν τῆν τοῦ ποιεῖν ἐξου-
σίαν.

Ἀυτάρκης μοι τιμωρία κατὰ τῶν ἀδικούντων ἢ
τοῦ ἀντιδρῶν ἐξουσία.

Καὶ τὸ συγγνώμον πολλάκις λέγω, πρὸς σωτηρίαν
αἰθεὶ καταίργων τὸν ἀδικήσαντα, καὶ μετὰ γονεῖς
φίλτρον ἐκ φόβου τὴν ἀσφαλεστέραν ἐννοεῖται.

Πολλῶ βέλτιον μικρὰ λυπήσαντα μέγιστα ὠφε-
λῆσαι, ἢ τὸ πρὸς ἡδονὴν διώκοντα ζημιῶσαι τῷ κε-
φαλαίῳ.

Ἔτοιμον τὸ χριστὸν εἰς συγγνώμην.

Συγχωρήσωμεν τὰ εἰς ἡμᾶς, ἵνα καὶ αὐτοὶ τύχω-
μεν συγχωρήσεως.

Μὴ σε ἀκατάτω μάταιος λογισμὸς, ὅτι τὸ δικαίω;
ἐπαλεῖν ἀνεύθυνός ἐστι, καὶ τὸ παραδοῦναι τοῖς
νόμοις τὸν ἀδικήσαντα.

Ὅσπερ σὺν λόγῳ νικᾶν, οὕτως καὶ νικᾶσθαι κα-
λῶς μεμαθήκαμεν.

Ὅσπερ ἂν ἰσχυρότερος ἦς, τοσούτῳ δικαιοτέρως
ἂν εἴης τὸν ἀσθενέστερον διαβαστάξαι. Οὐ γὰρ ἐαυ-
τῷ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις ἰσχυρὸν εἶναι χρὴ τὸν
ἰσχύοντα. Εἰ δὲ, λέγων ἰσχύειν, τὴν ἀσθένειαν τὴν
ἐκείνου περιορᾷς, διπλὴν θώσους δίχην. Ἰπεύθυνος
γὰρ ἕκαστος; ἡμῶν τῆς τοῦ πλησίον σωτηρίας ἐστὶ·
διὰ τοῦτο οὐχὶ τὰ ἐαυτῶν σκοπεῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ
τὰ τῶν πέλα; ἐκαλεῦσθημεν. Τιμῆς ἡγοράσθημεν ὅ-
τι ἀγοράστας ἡμᾶς; τοῦτο προσέταξεν ἐπὶ τῇ κοινῇ
πάντων λυσιτελεῖν.

Οὐχ ἀπλῶς πρὸς τὸ τῶν παραπτωμάτων μέτρον
δεῖ τὴν ἐπιτιμήσιν ἐπάγειν, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν ἁμαρ-
τανόντων στοχάζεσθαι προαιρέσεως, μὴ ποτε, τὸ
διεργῶδες βᾶσαι βουλόμενος, χεῖρον τὸ σχίσμα
ποιήσης.

Δεινὸν οἶμαι τὸν μέλλοντα ἐλεγκτικὸν εἶναι. Θρα-
σύτητος μάστιγι καὶ ἀπονοίας πῶρῶτάτω τὴν ἐαυ-
τοῦ ψυχὴν ἀπάγειν, καὶ τὸ δραστήριον ἐν τῇ φύσει
τῶν ῥημάτων, καὶ μὴ τῶν πραγμάτων ἐπιδύ-
σθαι μόνον.

Πιστός εὖ μάλα ὁ μετ' ἐπιστήμης ἑλεγχος· ὅτε Α καὶ τελειοτάτη ἀπόδειξις εὐρίσκειται ἢ γνώσις τῶν κατεγνωσμένων.

Μείζον ἀγαθὸν τὸ ἐλεγχθῆναι τοῦ ἐλέγχει νομίζω, ὅσω μείζον ἐστὶ τὸ αὐτὸν ἀπαλλαγῆναι κακοῦ τοῦ ἄλλον ἀπαλλάξαι.

Καὶ τοὺς ἐπὶ ψευτικῆς αἰτίας περιπεσόντας, σκυθρωπῶς νοουθετῶν τις, οὐκ ἂν ἐλέγξει κατὰ λόγον κινούμενος. Τὸ γὰρ λέγειν, Διατί ἡμάρτανες; βαρὺ μᾶλλον ἐστίν, ἢ πόνων κουφίται· μέγα δύναται κυρίως καὶ ὡς δεῖ προσαγόμενος ἑλεγχος.

Συγγνώμη μετάνοιαν πέφυκε γεννᾶν.

Γίνου τοῖς πᾶσιν, ὡς σὺ [f. σοί] θέλεις τοὺς πάντας.

Τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτημάτων ἡμῶν ἐν τῇ Β συχωρήσει τοῦ πλησίον εὐρίσκομεν· καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Κυρίου ἐν τῇ ἐλεημοσύνῃ τοῦ πλησίον ἐγκέκρυπται. Διὰ τοῦτο ὁ Κύριος ἔλεγεν· « Ἄφετε, καὶ ἀφεθήσεται ὑμῖν, » ἐν τῷ θελήματι ὑμῶν λοιπὸν ἐστὶν ἢ σωτηρία ὑμῶν.

ΛΟΓΟΣ ΝΓ'.

Περὶ τῶν μὴ ἀφιέντων, ἀλλὰ μνησικαχοῦντων.

Ὅδοι μνησικαχῶν εἰς θάνατον.

Κρύπτων ἐχθραν, συνίστησι δόλον.

Ὁς μισεῖ κρύπτειν ἀδικίαν, διστήσι φίλους καὶ οἰκέλους.

Ἐμνησικάχησεν καὶ ἐξεδίκησεν δίκην. Διὰ τοῦτο τῆδε λέγει Κύριος· Ἐκτενῶ τὴν χεῖρά μου ἐπὶ τὴν Ἰδουμαίαν, καὶ ἐξολοθρεύσω ἐξ αὐτῆς ἄνθρωπον, καὶ θήσομαι αὐτὴν ἐρημον.

Ὁ ἐκδικῶν παρὰ Κυρίου εὐρήσει ἐκδίκησιν, καὶ τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ διατηρῶν διατηρήσει.

Ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ διατηρεῖ ὀργὴν, καὶ παρὰ Κυρίου ζητεῖ ἴασιν· ἐπ' ἀνθρώπων ὁμοιον αὐτοῦ οὐκ ἔχει ἔλεος, καὶ περὶ ἁμαρτιῶν αὐτοῦ δεῖται. Αὐτὸς σὰρξ ὢν διατηρεῖ μῆνιν, καὶ τίς ἐξιλάσεται τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ; Μνήσθητι τὰ ἔσχατά σου, καὶ παῦσαι ἐχθραίων. Μνήσθητι ἐντολῶν, καὶ μὴ μνησῆς τῷ πλησίον σου· διαθήκην Ἰψίστου, καὶ καρίδης ἀγνοίαν.

Ἐὰν μὴ ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν. D

Εἰ ἀλλήλους δάκνετε καὶ κατεσθίετε, βλέπετε μὴ ὅπ' ἀλλήλων ἀναλωθήτε.

Πολλάκις οἱ τῷ πάθει τῆς μνησικαχίας κρατούμενοι εἰς προὔπτον κακὸν ἑαυτοῦς ἐμδάλλουσι τῇ πρὸς τὴν ἄμυναν σπουδῇ τοῦ καθ' ἑαυτοῦς ἀμελοῦντες. Οἷοναί γὰρ οἰστρῶ τῇ μνήμῃ τῶν λευλυπηκόων τηκόμενοι, σφύζοντες αὐτῶν του θυμοῦ καὶ πηδῶντας, οὐ πρότερον ἀπολήγουσι, πρὶν ἢ τι κακὸν δοῦναι τῷ παροξύναντι, εἰ που καὶ προσλαβεῖν ἐκ τούτῃ.

Οἶδαμεν δεῖ χαλεπὸν ἐστὶ, προσφάτου τῆ; ἀδικίας οὕσης, καὶ τοῦ θυμοῦ ζέοντος ἐτι, παραδεχθῆναι τοὺς λογισμοῦς. Τυφλὸν γὰρ ὁ θυμὸς καὶ ἡ λύπη,

Clement. Fidelis maxime, quæ scientia adhibita, sit reprehensio, quando perfectissima demonstratio est, condemnatarum rerum cognitio.

Methodii. Majus bonum esse judico reprehensionem ferre quam reprehendere, quanto majus etiam est teipsum liberari malo quam liberare alium.

Nec quisquam tetricæ monens, eos qui in vituperatione dignam rem inciderint, coarguendo oratione commota ulatur: nam dicere, Cur peccasti? gravius est et severius, quam laboribus levare. Multum autem valet proprie et ut decet adhibita reprehensio.

Philonis. Venia poenitentiam generat.

Evagrii. Talem te præsta omnibus, quales tibi omnes esse vis.

Maximi. Veniam et condonationem peccatorum nostrorum in condonatione proximi invenimus. Et misericordia Domini in misericordia quæ impertitur proximo abscondita est. Quamobrem Dominus dicebat: « Remittite, et remittetur vobis, » in voluntate vestra relinquatur salus vestra.

SERMO LVI [at. LXXV].

De iis qui non remittunt, at injurias meminerunt.

Prov. xxvi. Viæ eorum qui injuriam meminērunt ad mortem ferunt.

Inimicitiam celans, dolum machinatur.

Qui odit occultare injuriam [acceptam], amicos 207 et familiares dissociat.

Ezech. xxxv. Injurias meminerunt et ulsi sunt, quomobrem hæc dicit Dominus: Extendam manum meam adversus Idumæam, et exterminabo ex ea hominem eamque vastabo.

Sirach xxviii. Qui se ulciscitur, cum Dominus ulciscetur, ejusque peccata sedulo observabit.

Ibid. Homo homini irascitur, et a Domino sanari querit: homini sui similis misericordiam non impertit, et pro peccatis suis precatur; ipse caro cum sit, iracundiam retinet, et quis pro peccatis illius exorabit? Fac eorum quæ adextremum tibi eventura sunt, memineris; et desine inimicitias gerere. Recordare præcepta, proximo autem ne succenseas. Perpende pactum Altissimi, et parce inscitiz.

Matth. vi. Si non remisistis hominibus delicta ipsorum, nec Pater cælestis remittet vobis peccata vestra.

I Cor. iii. Si alii alios mordetis et devoratis, videte ne alii ab aliis conficiamini.

Basilii. Sæpe qui hoc morbo tenentur, ut injurias recorderentur, in manifestum et certum malum se conjiciunt, ulciscendi cupiditate impulsi, ac sui omnino oblit; Etenim quasi cæstro, memoria eorum qui molestia affecerint, tabescunt, et bulliente ac saliente eorum ira, non prius desistant quam mali aliquid ei qui ipsos irritarit, dederint, sicuti forte in eum inciderint.

Theologi. Scimus difficile esse recenti adhuc injuria et ira servente recipere rationis consilia. Cæca enim ira est et dolor, et maxime si justa fuerit indigna-

tionis causa. Sed non idcirco etiam nos ipsi injuria afficiemus, nec cum qui injuriam fecit tantum ole- rimus, quantum nobis non expedit: nec nostram erga Deum libertatem amittimus, inimici existen- tes eorum qui injuriam fecerint, et supra modum indignantes.

Peccata observamus, non ut lugeamus, sed ut exprobremus: nec ut sanemus, sed ut præterea vulneremus: et proximorum vulnera pro nostro- rum malorum excusatione habemus.

Æque vitiosum est obsequium immoderatum, et condemnatio omni venia semota: illud enim totas laxat habenas, hæc acerbitate præfocat.

S. *Chrysost.* Quid potest esse injuriarum recor- tatione deterius, quæ humanitatem Domini prom- ptam revocat et amolitur?

Cum memoria repetimus quæ a conservis passi sumus, et quæ deinceps 208 sequuntur (1).

Multi sunt pecudibus ipsis deteriores, qui ne salutare quidem dignantur priores, proximum exi- stimantes se contumelia affici et contemni, si vel tenuem quamdam impertiant salutationem. Sed quid esse potest ista stultitia ridiculum magis? Tum enim contumelia afficeris, tum ignominia notaris, o homo, cum prior te tuus proximus alloquitur.

Non reconciliari ei qui molestiam exhibuerit, non tam est illum ulcisci, quam contumelia Deum afficere qui hanc legem præscripsit.

SERMO LVII [al. XLIII].

De gratis et beneficia agnoscentibus.

Psal. cxv. Quid retribuam Domino pro omnibus quæ mihi largitus est?

Psal. cxxxvi. Si obliviscar tui, Jerusalem, in oblivionem veniat dextra mea, agglutinetur lingua mea gutturi meo.

Salomon. Prudentiæ est agnoscere cui debeatur gratia.

Eccli. xxix. Qui gratiam refert in futurum prospicit, ac in tempore miseriæ suæ inveniet quo stabiliatur.

Gratia hominis tanquam pupilla oculi obser- vanda.

Luc. xvii. Unus autem de leprosis cum vidisset se esse sanatum, cum magna voce reversus est, Deum laude celebrans, et cecidit in faciem suam ad pedes Jesu, gratias illi agens: is autem erat Samaritanus.

II Thess. v. In omni re gratias agite: hoc enim Deus requirit a vobis, qui Christum Jesum agnos- citis.

II Tim. ii. Impertiatu Dominus misericordiam Onesiphori familia, quia sæpe me recreavit et refecit, nec catenæ meæ eum puduit: sed cum Romam venisset, summa diligentia me quæsit, et invenit: faxit Dominus, ut illo die misericor- diam consequatur.

(1) Vide supra in sermone 54, mox post citatum Basilium.

καὶ μάλιστα ὅταν τὸ δικαίως ἀγανακτεῖν παρῆ· ἀλλὰ μὴ διὰ τοῦτο καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ἀδικήσωμεν, μηδὲ τοσοῦτον τὸν ἡδικηκότα μιτήσωμεν, ὅσον ἡμῖν οὐ συμφέρει· μηδὲ τὴν παρβήσιαν τὴν πρὸς Θεὸν ἀποβλέψωμεν, ἐχθροὶ τοῖς ἡδικηκόσι φανέντες, καὶ ὑπὲρ τὸ μέτρον ἀγανακτοῦντες.

Τηροῦμεν τὰς ἀμαρτίας, οὐχ ἵνα πενοθήσωμεν, ἀλλ' ἵνα ὀνειδίσωμεν· οὐδ' ἵνα θεραπεύσωμεν, ἀλλ' ἵνα προσπλήξωμεν· καὶ ἀπολογία ἔχομεν τῶν ἡμε- τέρων κακῶν τὰ τῶν πλησίων τραύματα.

Ὅμοίως γὰρ ἔστι κακὸν καὶ ἄρεσις ἀσωφρο- στος, καὶ κατάγνωσις ἀσυγχώρητος· ἡ μὲν ἔλη- ἐφείσα τὴν ἡνίαν, ἡ δὲ τῷ σφοδρῷ κατάχρυσσ.

Τί ἂν γένοιτο μνησικαχίας χεῖρον, ὅταν φιλα- θρωπία ἐξενεχθεῖσαν ἀνακαλήται Δεσπότης;

Ὅταν ἐνοήσωμεν ἄπειρα ἐπάθομεν παρὰ τῶν συ- δούλων, καὶ τὰ ἐξῆς.

Πολλοὶ βοσκημάτων διακείμενοι χεῖρους οἷα προσεπιεῖν ἀνέχονται τῷ πλησίον πρότερον, νομί- ζοντες ὑβρίζεσθαι καὶ ἐλαττοῦσθαι, εἰ ψιλῆς τινας μεταδοῖεν προσθήσεως. Καὶ τί ταύτης καταγελαστό- τερον γένοιτο τῆς ἀνοίας; Τότε γὰρ ὑβρίσθης, τότε ἡτιμάσθης, ἀνθρώπε, ὅταν ὁ πλησίον σοι πρότερον προσεῖτῃ.

Τὸ μὴ καταλλάττεσθαι τῷ λελυπηκτί οὐκ ἐπι- νόν ἐστιν ἀμυνομένου τοσοῦτον, ὅσον τὸν Θεὸν ὑβρί- ζοντος τὸν ταῦτα νομοθετήσαντα.

ΛΟΓΟΣ ΝΖ'.

Περὶ εὐχαριστοῦντων καὶ εὐγνωμονούντων.

Τί ἀναποδώσω τῷ Κυρίῳ περὶ πάντων ὧν ἀνα- πίδωκέ μοι;

Ἐὰν ἐπιλάβωμαι σου, Ἱερουσαλήμ, ἐπιλησθῆῃ ἡ δεξιὰ μου, κολληθῆῃ ἡ γλῶσσά μου τῷ λάρυγγί μου.

Φρονήσεως καὶ τὸ εἰδέναι τίνος ἡ χάρις.

Ὁ ἀναποδοιδὺς χάριτας μέμνηται εἰς τὰ μετὰ ταῦτα, καὶ ἐν καιρῷ πτώσεως αὐτοῦ εὐρήσει στή- ριγμα.

Χάριν ἀνθρώπου ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ συντήρη- σον.

Εἰς δὲ ἐκ τῶν λεπρῶν ἰδὼν ὅτι ἰάθη, ὑπέστρεψε μετὰ φωνῆς μεγάλης δοξάζων τὸν Θεόν, καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, εὐχαρι- στῶν αὐτῷ. Καὶ αὐτὸς ἦν Σαμαρεῖτης.

Ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε· τοῦτο γὰρ θέλημα Θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ εἰς ὑμᾶς.

Δῶψ ὁ Κύριος ἔλεος τῷ Ὄνησιφόρου ἱεροῦ, εἰ πολλὰς με ἀνέψυξε, καὶ τὴν ἄλυσίν μου οὐκ ἐπη- σχύνθη· ἀλλὰ γενόμενος ἐν Ῥώμῃ, σπουδαιότερως ἀνεζητήσέ με, καὶ εὔρε· δῶψ αὐτῷ ὁ Κύριος εὔρεῖν ἔλεος παρὰ Κυρίου ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ.

Πρέπουσα δοξολογία; ὑπόθεσις; ἡ τῶν εὐεργετημάτων διήγησις.

Τοῖς εὐεργέταις ἐκουσίως πᾶσαν εὐνοίαν ἀποπληρῶμεν.

Ἀποδώσομεν τοίνυν σὺν τόκῳ τὸ χρέος, ἂν ἄρα τοσοῦτον εὐποροῦντες φανώμεν.

Ἐπειδὴ ὅσον ἐφειλομεν εἰς εὐχαριστίαν ὑμῶν εἰπεῖν οὐκ ἰσχύομεν, λέγομεν ὅσον δυνάμεθα.

Οὐδὲν οὕτως εὐάγων εἰς εὐνοίαν, ὡς ἡ τῶν εὐεργετημάτων εὐφημία.

ΛΟΓΟΣ ΝΗ΄.

Περὶ ἀγνωμοσύνης καὶ ἀχαριστοσύνης.

Ἄνταπεδιδόσαν μοι πονηρὰ ἀντὶ ἀγαθῶν.

Ἄντὶ τοῦ ἀγαπᾶν με ἐνδιέβαλλον με· ἐγὼ δὲ προσυχομένην, καὶ ἔθεντο κατ' ἐμοῦ κακὰ ἀντὶ ἀγαθῶν, καὶ μίσος ἀντὶ τῆς ἀγαπήσεώς μου.

Ὅς ἀποδίδωσι κακὰ ἀντὶ ἀγαθῶν, οὐ κινήθησεται κακὰ ἐκ τοῦ οἴκου αὐτοῦ.

Οὐαὶ αὐτοῖς, ὅτι ἀπεπήδησαν ἀπ' ἐμοῦ· δελοῖαι εἰσιν, ὅτι ἠσέθησαν εἰς ἐμέ. Ἐγὼ γὰρ ἐλυτρωσάμην αὐτοὺς, αὐτοὶ δὲ κατελάλησαν κατ' ἐμοῦ ψευδῆ.

Ἄκουε, οὐρανὲ, καὶ ἐνωτίξου, γῆ, ὅτι Κύριος ἐλάλησεν· Ἐγὼ ἐγέννησα καὶ ὕψωσα, αὐτοὶ δὲ μὴ ἠδέτησαν. Ἐγὼ βοῦς τὸν κτησάμενον, καὶ ὄνος τὴν φάτιν τῆς κυρίου αὐτοῦ· Ἰσραὴλ δὲ μὴ οὐκ ἔγνω, καὶ ἡ λαὸς μου οὐκ ἐσυνήκεν.

Ἀχαρίστου ἐλπίς ὡς χειμῆριος πάχνη τακῆσεται, καὶ ρυθῆσεται ὡς ὕδωρ ἀχρηστον.

Ἀχάριστος ἐν δικαιοῖα ἐγκαταλείψει βυσσάμενον.

Ξενεῖς καὶ ποτιεῖς ἀχάριστον, καὶ πρὸς ἐπὶ τοῦτοῖς μικρὰ ἀκούσῃ· διπλάσια γὰρ κακὰ εὐρήσει σοὶ ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς, οἷς ἐὰν ποιῆς αὐτῷ.

Δεινὸν τὸν εὐεργετηθέντα, καὶ ταῖς μεγίσταις ὑπὸ χρεῶν χάρισι, πρὸς τῷ ἀχαρίστῳ, ἔτι καὶ ὕβρεως καὶ ἀτιμίας κατάρξαι· δεινὸν μὲν, ἀλλὰ τῷ ποιοῦντι μεῖζόν ἐστι κακὸν, ἢ τῷ πάσχοντι.

Αἱ ἀχάριστοι ψυχαὶ ἐν τῇ ἀλλοτρώσει τῶν ἀγαθῶν τῆς παρελθούσης χάριτος ἐπαισθάνεσθαι· πεφύκασιν. Ὅτε γὰρ ἀπέλαυσαν τῶν χρηστοτέρων, οὐδεμίαν χάριν τῷ δεδωκότι γινώσκοντες, μετὰ τὴν στέρησιν τὸ παρελθὸν μακαρίζουσιν.

Ἐπερβολὴ τοῦτο γὰρ ἀγνωμοσύνης, τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ εὐεργέτου ἀφορμὴν ἀχαριστίας ποιεῖσθαι.

Τὸ τῶν δυσαρεστομένων πάσχουσιν οἱ πολλοί, τὸ μὲν παρὸν ἀτιμάζοντες, τῶν δὲ ἀπόντων ἐπιθυμοῦντες. Οὐ γὰρ τοὺς ὑποδαστέρους αὐτῶν ἀπαροῦθιμοῦ· μὲνοι τὴν ὑπὲρ ὧν ἔχουσιν εὐχαριστίαν ἀποπληροῦσι τῷ Δεσπότῃ, ἀλλὰ τῇ πρὸς τὸ ὑπερέχον συγκρίσει:

S. Basilii. Beneficiorum acceptorum commemoratio honesta est laudandi occasio.

Bene meritis ultro debemus omnem benevolentiam præstare.

Theologi. Reddamus igitur cum fenore debitum, si modo tanta copia abundare videamur.

S. Chrysost. Quando quantum debemus ad gratiam vobis referentiam dicere non valemus, dicimus quantum possumus.

Philonis. Nihil tam valet ad benevolentiam conciliandam quam beneficiorum deprædicatio acceptorum.

SERMO LVIII [at. XLIV].

B De ingratia et beneficia non agnoscentibus.

Psal. cxxiv. 209 Mala pro bonis mihi reddiderunt.

Calumniabantur me, cum diligerem eos. Ego autem precabar et mala pro bonis mihi posuerunt, et odium pro dilectione mea.

Prov. xvii. Qui mala pro bonis reddit, ex ejus familia mala non movebuntur.

Osee vii. Væ illis, quia resilierunt a me; infelices sunt, quia impii in me fuerunt. Ego enim redemeram eos, ipsi vero oblocuti sunt mihi falso.

Isa. i. Audi, cælum; auribus percipe, terra. quia Dominus loquitur: Filios procreavi et evexi, ipsi vero me rejecerunt. Agnoscit bos possessorem suum, et asinus præsepe domini sui; Israel autem me non agnoscit, et populus meus non intellexit.

Sap. xvi. Ingrati spes ut hiberna pruina liquecet, et defluet ut inutilis aqua.

Sirach xix. Ingrata mens deseret eum a quo aliquando fuerit liberata.

Ibid. Hospitio et potu excipies ingratum, et insuper acerba audies. Duplicia enim mala comparabis tibi pro omnibus bonis quæ in eum contuleris.

S. Basilii. Indigna res, eum qui sit beneficio affectus, vel maximis oppugneratorum remissionibus et condonationibus, præterquam quod ingratus sit, etiam injuria et ignominia lacessere; indignum quidem id est, sed facienti majori est damno, quam patienti.

Ingrati animi in alienatione bonorum præteritam gratiam sentire consueverunt. Cum enim acceperint a liberalioribus, nullam largienti habent gratiam, privati autem præterita beata prædicant.

Admiranda illa quidem ingratitude est, quæ bene merentis benevolentiam ingratitude occasionem facit.

Permulti sunt morosis hominibus similes, id quod a se est contemnent, et quæ absunt requirunt. Non enim indigentiores ipsis enumerando, pro iis quæ possident gratias agunt Domino; sed comparantes sua cum excellentissimis, et quantum

vineantur cogitantes, quasi propriis careant, quod aliena non habeant, cruciantur et queruntur.

S. Chrysost. Multos hominum videre licet beneficiis acceptis mancipiorum ritu de se bene meritos contemnere, et adversus illos supercilia contrahere.

Vitium maximum ingratitude mihi videtur, indignum profecto et perquam indignum vitium. Nam beneficio aliquo affectum non velle rependere, si non licet aliter, at saltem gratias verbis agendo, aut omnino **210** stulti et beneficia non sentientis, aut ingrati hominis est.

Hic deest Sermo LIX, qui inscribitur : *De consultore et illis qui consilium et reprehensionem admittunt, et quod intelligere oporteat qualis sit consultor.*

SERMO LX [al. XXXI].

De his qui consilium et reprehensionem non admittunt.

Salomon. In aures insipientis nihil dicit, ne quando sermones tuos prudentiæ plenos irrideat.

Prov. xv. Malos ne reprehendito, ut illis odium sis.

Reprehensio impio est pro vibicibus.

Qui odit reprehensionem et castigationem, insipiens est.

Qui malos docet, sibi pariet dedecus.

Qui castigationes odere, turpiter vitam finient.

Imperitus non amabit castigantes ipsum.

Amos v. Oderunt in portis reprehendentem, et sanctam orationem abominati sunt.

Omnes reprehendentes in portis pro offendiculo habebunt.

Jerem. Locutus sum tibi in delicto tuo, et respondisti te non auditurum.

Hæc fatur Dominus : Ecce ego posui ante vestrum conspectum viam vitæ et viam mortis,

Eccli. Improbus vituperationem declinare solet.

Vir consilio carens, navigium est gubernatore destitutum.

Matth. xviii. Si peccarit frater tuus, reprehende ipsum dum soli estis. Si te audierit, lucratus es fratrem tuum.

S. Basilii. Qui non recipit sibi a fratre adhibitam curationem, is secum ipse dissidet.

Theologi. Omnis anima repudians admonitiones incurabilis est.

Amice reprehendens non est extra terminos amicitiae ejiciendus.

Nili. Inanis est omnis oratio, quæ ad corrigendum adhibetur, si auditorum voluntas et studium, ad deterius inclinans, consilio nostro adversatur.

Chrysost. Multi sæpenumero, ne viderentur alterius egere consilio, maluerunt prodere et amittere utilitatem, quæ a consilio profecta fuisset, quam audiendo admonitiones errata corrigere, et ignorare quam discere maluerunt, nescientes in di-

oson ἀπολιμπάνονται λογιζόμενοι, ὡς οἰκείων στερούμενοι τῶν ἐτέροις προσόντων, οὕτως ἀκίῳται, καὶ καταμέμφονται.

Ὅρωμεν πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων, μετὰ τὰς εὐεργεσίας, καθάπερ ἀνδραπέδων οὕτως ὑπερορώτας τῶν εὐεργετησάντων, καὶ τὰς ὀφρῦς ἀνασπώντων κατ' αὐτῶν.

Δεινὸν μοι ἡ ἀχαριστία καταφαίνεται, δεινὸν, καὶ πάνδεινον. Παθόντα γάρ τι καλὸν μὴ ἀμείβεσθαι πειρᾶσθαι, εἰ καὶ μὴ ἄλλοις δυνατὸν, εὐχαριστίας γούν ταῖς διὰ λόγων, ἢ ἀνοήτου παντελῶς καὶ ἀνοσθήτου τῶν εὐεργεσιῶν, ἢ ἀγκώμονος.

B

ΛΟΓΟΣ Ε΄.

Περὶ τῶν συμβουλήν καὶ ἐλέγχους μὴ δεχόμενων.

Εἰς ὧτα ἀφρονος μὴδὲν λέγε, μὴ ποτε μυκτηρία τοὺς συνेतούς σου λόγους.

Μὴ ἐλεγχε κακοῦς, ἵνα μὴ μισήσῳσί σε.

Οἱ ἐλεγχοὶ τῷ ἀσεβεὶ μῶλωπος αὐτῶν.

Ὁ μισῶν ἐλέγχους ἀφρων.

Ὁ παιδεύων κακοῦς λήψεται ἑαυτῷ ἀτιμίαν.

Οἱ μισοῦντες ἐλέγχους τελευτήσουσιν ἀισχυρῶς.

Οὐκ ἀγαπήσει ἀπαιδευτος τοὺς ἐλέγχοντας αὐτόν.

Ἐμίσησαν ἐν πύλαις ἐλέγχοντα, καὶ λόγον ὄσον ἐδεδούξαντο.

Πάντας τοὺς ἐλέγχοντας ἐν πύλαις πρόσκομμα θήσουσιν.

Ἐλάλησα πρὸς σὲ ἐν τῇ παραπτώσει σου, καὶ εἶπας, Οὐκ ἀκούσομαι.

Τάδε λέγει Κύριος. Ἰδοὺ ἐγὼ δέδωκα πρὸ προσώπου ὑμῶν τὴν ὁδὸν τῆς ζωῆς καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ θανάτου.

Ἀνθρώπος ἀμαρτωλὸς ἐκκλίνει ἐλεγμόν.

Ἀσύμβουλος ἀνὴρ πλοῖόν ἐστιν ἀκυβέρνητον.

Ἐὰν ἀμάρτη ὁ ἀδελφός σου, ἐλεγξον αὐτὸν μετὰ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου. Ἐὰν σου ἀκούσῃ, ἐκέρθησας τὸν ἀδελφόν σου.

Ὁ μὴ καταδεχόμενος τὴν παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ θεραπεσίαν, προσαγομένην αὐτῷ, ἀσύμφωνός ἐστι καὶ αὐτὸς ἑαυτῷ.

Ψυχὴ πάντα θουθέτητος ἀθεράπευτος.

Οὐ δεῖ φιλικῶς ἐγκαλοῦντα ἕξω τι τῶν τῆς φιλαίας ὄρων ποιεῖν.

Περιστὸς πᾶς λόγος πρὸς διόρθωσιν, ὅταν ἡ τῶν ἀκούοντων πρὸς τὸ χεῖρον ἀποκλίνασα σπουδὴ τοῖς κατὰ συμβουλήν λεγομένοις ἐναντίας διακείται.

Πολλοὶ πολλάκις ὑπὲρ τοῦ μὴ φανῆναι δεόμενοι συμβουλῆς τῆς παρ' ἐτέρων εἶλοντο προβοῦναι τὴν ὠφέλειαν τὴν ἀπὸ τῆς γνώμης, ἢ δεξάμενοι τὴν παραινέσιν, διορθῶσαι τὸ ἀμάρτημα· καὶ μᾶλλον ἀγνοεῖν, ἢ μαθεῖν καταδέξαντο, οὐκ εἰδότες ὅτι οὐ

τὸ μαθεῖν ἔγκλημα, ἀλλὰ τὸ ἀγνοεῖν κατηγορία· οὐ τὸ διδάσκεισθαι, ἀλλὰ τὸ ἐν ἀμαθίᾳ εἶναι, οὐ τὸ ἐλέγχεσθαι, ἀλλὰ τὸ ἀμαρτάνειν ἀδιόρθωτα. Ἔστι γάρ, ἔστι παρὰ ἀνθρώπῳ μικρῷ καὶ εὐτελεῖ εὐρεθῆναι τι τῶν δεόντων ἢ παρὰ τῷ σοφῷ καὶ μεγάλῳ πολλακίς οὐχ εὐρηται.

Δαυὶδ τῆς τοῦ Ἰωάβ παραλογοισάμενος παραινέσεως, προτίμῳ θεῷ ὑπέπεσεν.

Ῥοβοῶμ, ἀπωσάμενος τὴν βουλὴν τῶν πρεσβυτέρων, τὸν λαὸν αὐτοῦ διεσκέδασεν.

Μεῖζον ἀγαθὸν τὸ ἐλεγχθῆναι τοῦ ἐλέγξει νομίζω, ὅτι μεῖζόν ἐστι τὸ αὐτὸν ἀπαλλαγῆναι κακοῦ τοῦ ἄλλοι ἀπαλλάξαι.

Οὐδενὶ τῶν φαύλων ἐπιστάς ἐλεγχος δι' ἡδονῆς ἐστι.

Περὶ σοφῆς ὑπὲρ τοῦ τὰ δέοντα ποιεῖν πᾶς ὁ λόγος, ὅταν ἡ τῶν ἀκούοντων πρὸς τὴν χεῖρον ὁμόνοια ἦ.

ΛΟΓΟΣ ΕΑ΄.

Περὶ αἰσχύνης ἀγαθῆς.

Λαβόντες Σημ καὶ Ἰάφεθ τὸ ἱμάτιον, ἐπέθεντο ἐπὶ τὰ δύο νῶτα αὐτῶν, καὶ ἐπορεύθησαν ὀπισθοφανῶς, καὶ συνεκάλυψαν τὴν γύμνωσιν τοῦ πατρὸς αὐτῶν, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτῶν ὀπισθοφανῶς, καὶ τὴν γύμνωσιν τοῦ πατρὸς αὐτῶν οὐκ εἶδον.

Ἔστιν αἰσχύνη, ἐπάγουσα ἀμαρτίαν· καὶ ἐστὶν αἰσχύνη, δόξα καὶ χάρις.

Οὐκ ἐστὶ πᾶσαν αἰσχύνην φυλάξασθαι καλόν.

Ἦπὸ βροντῆς κατασπεύδει ἀστραπὴ, καὶ ἀπὸ αἰσχυνηροῦ προελεύσεται χάρις.

Αἰσχύνου ἀπὸ πατρὸς καὶ μητρὸς περὶ πορνείας· καὶ ἀπὸ ἡγουμένου καὶ τυράννου περὶ ψεύδους· ἀπὸ κριτοῦ καὶ ἀρχόντος περὶ κλημμελείας· ἀπὸ κοινωνοῦ καὶ φίλου περὶ ἀδικίας· καὶ ἀπὸ τόπου οὐ παροικεῖς, περὶ κλοπῆς· ἀπὸ κατανοήσεως γυναικὸς ὑπάνδρου, καὶ ἀπὸ περιργείας· παιδείας αὐτῆς· ἀπὸ φίλου περὶ λόγου ὀνειδισμοῦ, καὶ ἀποκαλύψεως λόγων κρυφίων. Καὶ ἐστὶ αἰσχυνηρὸς ἀληθινός, καὶ εὐρίσκων χάριν ἔναντι παντὸς ἀνθρώπου.

Κακὸς δ' ἀκούων αἰσχύνου, μὴ δυσγενῆς.

Γένος γάρ εἰσιν οἱ πάλοι σεσηπότες.

Γένει προάρχειν κρεῖσσον, ἢ λυεῖν γένος.

Τὸν αἰσχυνόμενον ἀμαρτίαν δεῖ αἰσχύνεσθαι, καὶ τὸ τῷ θεῷ προσκρούεσθαι, καὶ τὸ ποιῆσαι τι τῶν οὐ δεόντων.

Ἔστιν ἄρα καὶ τοῦτο δεύτερον ἀγαθόν, τὸ αἰσχύνεσθαι. Τὸ μὲν γὰρ ἀναμάρτητον θείας ἀντικρὺς ἐστὶ καὶ ποίρας καὶ φύσεως· τὸ δὲ ἐπὶ τοῖς οὐκ εὖ γινόμενοις ἐρύθημα σωφροσύνης ἐμφαίνει χρώμα.

ΛΟΓΟΣ ΕΒ΄.

Περὶ αἰσχύνης ποτηρῆς.

Περὶ τῆς ψυχῆς σου μὴ αἰσχυνηθῆς. Ἔστι γὰρ αἰσχύνη ἐπάγουσα ἀμαρτίαν· καὶ ἐστὶν αἰσχύνη, δόξα καὶ χάρις. Καὶ μὴ λάθῃς πρόσωπον κατὰ ψυχῆς σου, καὶ μὴ ἐντραπῆς εἰς πτωτὶν σου.

Ἔστιν ὅτε τις χάριν αἰσχύνης ἐπαγγελλόμενος φέλω, ἐκτίσαστο αὐτὸν ἐχθρὸν δωρεάν.

A scendo nullum esse crimen, sed in ignorando; nec discere, sed inscitiam retinere; nec reprehendi et castigari, sed peccare ita ut corrigi nolis, vitio dari. Licet enim, **211** licet vel apud hominem infimum et abjectissimum aliquid rectum quodque deceat invenire, quod apud sapientem et magnum sæpe non reperitur.

David, Joabi monitione contempta, multæ subjacuit divinxæ.

Roboam, consilio seniorum repudiato, populum suum dissipavit.

Methodii. Tanto majus bonum reprehendi, quam reprehendere arbitror, quanto majus est teipsum malo liberari, quam alterum liberare.

Philonis. Nemini improborum castigatio voluptati est.

Inanis est omnis ad honestatem exhortans oratio, cum audientium animi ad deterius conspirant.

SERMO LXI [al. XCI].

De pudore honesto.

Gen. xi. Semus et Japhetus acceptam vestem imposuerunt super dorsa sua, et aversi accesserunt, et nuditatem patris sui contexerunt: aversi igitur cum essent, nuditatem patris sui non viderant.

Solomon. Est pudor qui peccatum adducit, est qui gloriam et gratiam.

Eccli. xxxii. Non est honestum quemvis pudorem cavere.

Ut a tonitru confestim prodit fulgur, sic a verecundo homine proficiscetur gratia.

Verecundare coram parentibus de scortatione, coram præfecto et tyranno de mendacio, apud judicem et magistratum de errato, apud socium et amicum de injuria: in loco ubi habitas de furto verendum est: in cogitatione, de muliere nupta, et a curiosa ejus ancilla: ab amico, de verbo exprobrationis, et patefactione arcanorum sermonum, et eris vere verecundus, erisque gratosus apud omnes.

Theologi. Malus si audis, verere, non ignobilis. Genus sunt qui pridem jam putruere.

Genus incipere, quam finire melius est.

S. Chrysost. Verecundum oportet peccatum vereri, et ne Deam offendant, et ne quid turpe admittat.

Synesii. Est igitur et hoc secundum bonum, vereri; nam nunquam peccare palam, est divini cujusdam fati et naturæ. Rubor autem qui ob non recte facta innascitur, temperantiæ indicat colorem.

SERMO LXII [al. XCII].

De verecundia improbanda.

Eccli. De anima tua ne verearis; est enim pudor qui peccatum inducit, alter vero gloriam et gratiam. Et ne accipias personam contra **212** animam tuam, nec vertaris in ruinam tuam.

Est qui pudoris gratiam aliquando professus amico, paravit eum sibi inimicum gratis.

Aliud, nisi apta amici oratio.

Etsi vehementer doleas, nihil irritatus temere

Agas : iram enim vincere, quæ alienissima ratio-
[nis est,

In perturbationibus maxime sapientem decet.

(Menandri.)

Theophridis. Haui licet, ira, tibi concedere con-
grua cuncta.

Ab iis qui Injuriam fecerint, jus aut rationem
facti ne exigo ; satis est enim illos suo premi malo.

Impius est qui non reveretur honoratum virum,
nec attendit 201 ut honorem illi habeat.

Inmoderatum et Inexplebile otium aut stulti-
tiam, aut insignem improbitatem procreat.

Leucippi. Dolor per pectus diffusus animæ fo-
mitem liquat : ira autem, cor circumlatrans, B
Turoris spuma rationem quasi undis obruit.

SERMO LIV [al. VIII].

De simplicitate et injuriarum memoria.

Marc. x. Amen, amen dico vobis, nisi conversi
fueritis, et statis quasi pueri, non intrabitis in re-
gnum cælorum.

Math. lxi. Si munus tuum obtuleris ad aram,
ibique recordatus fueris fratrem tuum aliquid ad-
versus te habere, relicto munere adito primum
fratrem, eumque tibi reconciliato, deinde redito
ad oblationem muneris tui.

I Thess. v. Videte ne quis malum pro malo red-
dat cuiquam : sed semper quod bonum est perse-
quamini.

Sol ne occidat super iracundiam vestram.

Si alii alios mordetis et devoratis, videte ne mu-
suo conficiamini.

Prov. xxiv. Si ceciderit inimicus tuus, ne illius
malo læteris, nec casu illius tollare : quia Domi-
nus intuebitur, nec placebit ipsi, ac iram suam ab
illo avertet.

Via eorum qui injuriarum sunt memores, ad
mortem ferunt.

Injuriarum memor exlex est.

Eccli. xxviii. Condona injuriam proximo tuo,
et tum, te precante, peccata tua dissolventur.

S. Basilii. Non decet ut super iracundia fratris
sol occidat ; ne quando mox traducatur inter utruum-
que, et relinquat in die judicii inexcusabile crimen.

Improbis facillime condemnat bonum, bonus au-
tem ne improbam quidem facile.

Nemo malum malo sanat, sed bono malum.

Cum inimicus tuus inciderit in manus tuas,
non vindictæ, sed salutis occasionem esse cre-
dito.

Cum mente volutamus quæ a conservis passi su-
mus, cogitemus etiam quemadmodum ipsi nos erga
Dominum gesserimus, ac nostrorum peccatorum
metu impulsus, iram ex alienis peccatis susceptam
cito deponere poterimus.

Si enim licet peccatorum meminisse, nostrorum

A

Ἄλλ' ἢ λόγος σπουδαῖος ἀνθρώπου φίλου.

Εἰ καὶ σφόδρ' ἀγαεῖς, μηδὲν ἡρεθισμένους

Ἠράξης προσπειτῶς. Ὀργῆς γὰρ ἀλογίστου κρα-
[τεῖν

Ἐν ταῖς παραχαῖς μάλιστα τὸν φρονούντα δεῖ.

Οὐ δύναμαί σοι, θυμῆ, παρασχεῖν ἔρμενα πάντα.

Τοὺς ἀδικήσαντας μὴ πρᾶττε δίκας. Ἄρχει γὰρ
αὐτοῖς ὑπὸ τῆς ἰδίας ταπεινούσθαι κακίας.

Ἄσεβης εἶς οὐκ ἐπιρᾶχύνθη πρόσωπον ἐντίμου,
οὐδὲ οἶδε τιμὴν θέσθαι τούτῳ.

Ἀμέρητος εὖσα καὶ ἀχέρετος ἡ ἀργία ἡ μο-
ρίαν ἀπεργάζεται, ἡ κακὴν πονηρίαν.

Ἡ λύπη περὶ τὰ στέρνα διανενομένη κατατῆκε
τῆς ψυχῆς τὸ ζωपुरοῦν. Ἡ δὲ ὀργή, περιυλακτοῦσα
τὴν καρδίαν, ἐπικλύζει τὸν λογισμὸν τῷ τῆς ματίας
ἀγρῷ.

ΛΟΓΟΣ ΝΔ'.

Περὶ ἀνακίας καὶ μνησικατίας.

Ἄμην, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐάν μὴ στραφῆτε, καὶ
γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσελθῆτε εἰς τὴν βα-
σιλείαν τῶν οὐρανῶν.

Ἐάν προσενέγκῃς τὸ δῶρόν σου εἰς τὸ θυσιαστή-
ριον, κακῆ μνησθῆς ὅτι ἔχει τι ὁ ἀδελφός σου κατὰ
σοῦ, ἄφες τὸ δῶρόν σου, ὑπάγε, πρῶτον διαλλάγηθι
τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου.

Ὅρατε μὴ τις κακὴν ἀντὶ κακοῦ ἀποδῷ τι·
ἀλλὰ πάντοτε τὸ ἀγαθὸν δώκετε.

C

Ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδύτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν.
Εἰ ἀλλήλους δάκνετε καὶ κατεσθίετε, βλέπετε μὴ
ὑπ' ἀλλήλων ἀναλωθῆτε.

Ἐάν πῶσις ὁ ἐχθρός σου, μὴ ἐπιχαρῆς αὐτῷ, ἐν
δὲ τῷ ὑποσκελισματι αὐτοῦ μὴ ἐπαίρου· ὅτι ἔφηεν
Κύριος, καὶ οὐκ ἀρέσει αὐτῷ, καὶ ἀποστρέψει τὴν
θυμὴν αὐτοῦ ἀπ' αὐτοῦ.

Ὅδοι μνησικάκων εἰς θάνατον.

Ὁ μνησικατῶν παράνομος.

Ἄφες ἀδικημα τῷ πλησίον σου, καὶ τότε, δεηθέντος
σου, αἱ ἁμαρτίαι σου λυθήσονται.

Οὐ δεῖ ἐπὶ παροργισμῷ ἀδελφοῦ δῶναι τὸν ἥλιον
μὴ ποτε ἢ νῦν μεταστῆσει μεταξὺ ἀμφοτέρων, καὶ
καταλίπη ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἔγκλημα ἀπαράττητον
[ἀπαράττητον].

Ὁ μὲν γὰρ κακὴς τάχιστα ἂν καταγνοίῃ καὶ τοῦ
ἀγαθοῦ, ὁ ἀγαθὸς δὲ οὐδὲ τοῦ κακοῦ βλάβως.

Οὐδεὶς κακῷ κακὸν ἴσται, ἀλλ' ἀγαθῷ τὸ κακόν.

Ὅταν ἴδῃς τὸν ἐχθρὸν ἐμπροσθέντα εἰς τὰς χεῖρας
τὰς σὰς, μὴ νόμιζε τιμωρίας, ἀλλὰ σωτηρίας ἐκεί-
νον εἶναι τὸν κακόν.

Ὅταν ἐνοήσωμεν ἄπερ ἐπάθομεν παρὰ τῶν συν-
δούλων, λογισώμεθα καὶ ἄπερ ἐποιήσαμεν εἰς τὸν
Δεσπότην, καὶ τῷ φόβῳ τῶν οἰκείων ἀμαρτημάτων
τὸν θυμὸν τὸν ἐπὶ τοῖς ἀλλοτρίοις πλημμελήμασι τα-
χέως ἀπώσασθαι δυνασώμεθα.

Εἰ γὰρ δεῖ μνησθῆναι ἀμαρτημάτων, τῶν οἰκείων

δεῖ μνησθαι μόνον· ἂν τῶν οικειῶν μνημονεύσωμεν, οὐδέποτε τὰ ἀλλότρια λογιούμεθα.

Ἄν ἀφῆτε τοῖς ἐχθροῖς ὁμῶν, ἀφεθήσεται ὁμῖν. Ἄφες δουρικὰ ἀμαρτήματα, ἵνα λάθῃς συγχώρησιν δεσποτικῆν ἀμαρτημάτων, εἰ δὲ μέγала ἡδίκησεν, ὅσπερ ἂν μείζονα ἀφῆς, τοσοῦτω μείζονα λήψῃ τὴν συγχώρησιν. Διὰ γὰρ τοῦτο ἐδιδάχθημεν λέγειν· Ἄφες ἡμῖν καθὼς ἀφίεμα· ἵνα μάθωμεν ὅτι τὸ μέτρον τῆς ἀφέσεως παρ' ἡμῶν πρῶτον λαμβάνει τὴν ἀρχήν. Ὡστε ὅσπερ ἂν ὁ ἐχθρὸς ἐργάσῃται, καὶ τοσοῦτω μειζόνως εὐεργετῆ. Σπεύδωμεν τοίνυν καὶ ἐπιγνώμεθα καταλλάττεσθαι πρὸς τοὺς λευπηκότας, ἂν τε δικαίως, ἂν τε ἀδίκως ἐργίζωνται. Ἄν μὲν γὰρ ἐνταῦθα καταλλαγῆς, ἀπληγάς τῆς ἐκεῖ χρίσεως· ἂν δὲ μετὰ μισοῦσθαι τῆς ἐχθρας, θάνατος ἐπιστᾶς ἀπανάγκῃ, τὴν ἀπέχθειαν μεσολαβήσας, εἰς τὸ δικαστήριον λοιπὸν ἐκείνο τὸ φοβερὸν εἰσαχθῆναι τὴν δίκην ἀνάγκη· καὶ τὴν ἐσχάτην δώσεις δίκην ἐπὶ τῇ ψήφῳ τοῦ δικαστοῦ πάντας ἐκείνου. Καὶ ἀμφοτέρω τιμωρίαν ὑποστήσασθε ἀπραίτητον, ὁ μὲν ἀδίκως ὀργιζόμενος διὰ τοῦτο, ὅτι ἀδίκως, ὁ δὲ δικαίως διὰ τοῦτο αὐτό, ὅτι δικαίως ἐμνησιμάχησεν.

Ἐο τοίνυν διὰ νηστείας, καὶ ὄδωμῶν, καὶ εὐχῶν, καὶ σάκκου, καὶ σποδοῦ, καὶ μυρίας ἐξομολογήσεως μόλις ἔτεροι κατορθοῦσι, τὸ τὰ ἀμαρτήματα ἐξαλείφειν λέγω τὰ ἐαυτῶν, τοῦτο ἔξεστιν ἡμῖν βραδύως ποιεῖν χωρὶς σάκκου καὶ σποδοῦ καὶ νηστείας, ἂν μόνον ἀπὸ τῆς διανοίας ἐξαλείφωμεν τὴν ὀργήν, καὶ μετὰ εὐκρινείας ἀφῶμεν τοῖς ἡδίκησιν ἡμᾶς.

Παντὸς ἀμαρτήματος τὸ μνησικακεῖν χείρον.

Συγγνώμην αἰτούμενος ἀμαρτημάτων, συγγνώσκει καὶ αὐτὸς τοῖς εἰς σὲ πλημμελοῦσιν· ὅτι ἀφίεσι ἀντιδίδοται ἄφεις, καὶ ἡ πρὸς τοὺς ὁμοδούλους ἡμῶν καταλλαγὴ τῆς θείας ὀργῆς γίνεται ἀπαλλαγῇ.

Ἐν οἷς πλήττειν ἄλλους ἐθέλεις, ἐν τούτοις βλάβην ἐλπίζε τὴν μείζονα.

Ἐχθροῦ δεηθέντος μὴ ἀποστραφῆς τὴν ἀξίωσιν· πλὴν ἀσφαλίζου σεαυτὸν, οὐδὲν γὰρ κινδὸς διαφέρει.

Σπούδαζε τὰς μὲν ἐχθρας ὀλιγοχρόνους ποιεῖσθαι, τὰς δὲ ἀγάπας πολυχρόνους.

Μνησικακίαν σβέννυσσι δῶρα· καὶ ποιῆτω σε Ἰακώβ, τὸν Ἡσαΐ δόμασιν ὑπελθὼν μετὰ τριακοσίων εἰς ἀπάντησιν ἐξελθόντα. Ἄλλ' ἡμεῖς πένητες ὄντες τραπέζῃ τὴν χεῖραν πληρώσωμεν.

Ἐο δαιμόσι μνησικακῶν ἀνθρώποις οὐ μνησικακεῖ· εἰρηνεύει δὲ μετὰ δαιμόνων ὁ τῷ ἀδελφῷ μνησίων.

Κροῖτος τῷ παιδοφόνῳ τὴν ὀργὴν ἀφίεγει λέγεται, αὐτὸν παραδόντι εἰς τιμωρίαν, καὶ Κύρος ὁ μέγας αὐτῷ τούτῳ τῷ Κροῖσῳ φίλος γενέσθαι μετὰ τὴν νίκην.

A meminisse debemus solam: quod si nostrorum memores erimus, nunquam aliena supputabimus.

Si condonaveritis inimicis vestris, vobis condonabitur. Ignosce servorum erratis, ut a Domino veniam impetres **202** peccatorum. Quod si graviter peccarit, et te laeserit, quanto majora remiseris, tanto majorem impetrabis veniam. Idcirco enim docemur dicere: Remitte nobis sicut remisimus, ut intelligamus remissionis et condonationis modum a nobis primum initium capere. Itaque inimicus, quanto majori affecerit maleficio, tanto majori afficit beneficio. Festinemus igitur ac properemus, ut eos qui molestia et dolore nos affecerint, sive jure sive injuria irascantur, reconciliemus. Si enim hic reconciliatus fueris, illic judicii condemnatione liberaberis: sin autem interea manente ira, mors adstans suo interventu abducat, interveniens simultati, in judicium illud metuendum, quod reliquum est, causam adduci necesse est, et extremo afficeris supplicio ex sententia illius omnium judicis. Et ambo supplicium subibitis inevitabile, alter iniuste iratus, quia injustus: alter vero juste propter ipsam, utemque justam, injuriarum memoriam.

Quod igitur jejuniis et lamentis, precibus, sacro et cinere et ianitia consistendi ratione vix alii perficiunt, ut peccata abstergeant sua, id nobis licet facile assequi sine sacro, cinere et jejuniis, si modo ex animi cogitatione iram deleamus, et omnino ex animo iis qui nobis injuriam fecerunt ignoscamus.

Quovis peccato injuriarum memoria deterior est.

Cum delictorum veniam petis, fac ipse ignoscas iis qui in te peccarint, quia condonatio condonatione remuneratur, ac conservorum nostrorum conciliatio nobis sit a divina ira liberatio.

Moschionis. In quibus alios reprehendere vis, in iis detrimentum majus esse existimato.

Epicuri. Hosti precanti ne denegato quod petit: sed te ipse munito adversus illum. Nihil enim a cane differt.

Theopompi. Da operam ut inimicitias suscipias **D** breves, amicitias autem sempiternas.

Evagrii. Injuriarum memoriam munera extinguunt, id quod ex Jacobo discere licet, qui se in gratiam Esau fratris sui muneribus insinuat, cum trecentis obviam occurrentis. Sed nos pauperes cum sinu quæ desunt mensæ compleamus.

Martini quashoretæ. Qui memor est injuriæ dæmonum, non meminit injuriæ hominum; et pacem cum dæmonibus agit, qui fratri irascitur.

203 *Cræsus.* Cræsus filij interfectori, qui se ad supplicium offerebat, dedisse veniam dicitur: et huic ipsi Cræso magnus ille Cyrus post victoriam amicus factus esse fertur.

SERMO LV [al. LXXIV].

A

ΛΟΓΟΣ ΝΕ΄.

De proximo ; quod proximi onera ferenda sint, eique succurrendum, et quod amice reprehendere deceat, si quid indecenter egerit, non autem inimicitias cum illo gerere.

Levit. xix. Diliges proximum tuum tanquam teipsum.

Acriter redargues proximum tuum, nec illius causa scelus admittes.

Deut. v. Nihil eorum quæ sunt proximi tui, concupiscito.

Psal. iv. Irascimini, sed nolite peccare.

Melior est qui reprehendit et arguit, quam qui jervicax est.

Osee. Qui libere arguit, pacem conciliat.

Cur ad impietatem silentio connixistis, et iniquitates ejus vindemlastis ?

Zachar. Nemo vitia proximorum in corde suo recordetur.

Misericordiam et miserationem impertimini quisque proximo suo ac fratri suo.

Ne ob quamlibet injuriam proximo tuo irascitor.

Eccli. xxviii. Remitte proximo injuriam, et tum, te precante, peccata tua delebuntur.

Melior est minore præditus intelligentia, si metu se continet, quam abundans prudentia qui legem violat.

Recordare præceptum, et sic proximum tuum non negliges.

Recordare postrema quæ tibi evenient, et inimicitias gerere desinito.

Ex teipso res proximi cognoscito.

Matth. v. Si obtuleris munus tuum ad aram, et reliqua.

Si remisistis hominibus delicta ipsorum, remittet etiam vobis Pater vester cœlestis delicta vestra.

Matth. xviii. Tum Petrus Domino dixit : Quoties peccabit in me frater meus, et remittam ei ? num usque septies ? Dicit ei Jesus : Non dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies.

Matth. xvii. Si frater tuus in te peccarit, objurga eum ; et si penituerit, remitte illi ; et si septies in die peccarit in te, septiesque in die revertatur ac dicat : Pœnitet me, remitte illi.

Videte ne condemnatis unum de pusillis his : dico enim vobis, angelos ipsorum in cœlo continenter videre faciem Patris mei qui est in cœlis.

Rom. xv. Debemus nos qui robusti sumus, infirmitates imbecillium ferre, nec nobis ipsis placere.

Unusquisque vestrum proximo **204** placeat in eo quod bonum est ad ædificationem.

Nemo sua quærat, sed proximi commodis quisque serviat.

Onera portate alii aliorum, et sic explebitis legem Christi.

Περὶ τοῦ πλησίον· ὅτι χρή τὰ βάρη τοῦ πλησίον φέρειν, καὶ ἀντιλαμβάνεσθαι αὐτοῦ· καὶ ἐλέγχειν ἀγαπητικῶς τὰ σὺχ ὡς εἰκὸς γινόμενα παρ' αὐτοῦ, καὶ μὴ μνησικακεῖν αὐτῷ.

Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν.

Ἐλεγμῷ ἐλέγξεις τὸν πλησίον σου· καὶ οὐ λήψῃ δι' αὐτὸν ἁμαρτίαν.

Ὅχι ἐπιθυμήσεις πάντα, ὅσα τῷ πλησίον σου ἐστίν.

Ὅργιζεσθε, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε.

Κρεῖσσον ἀνὴρ ἐλέγχων ἀνδρὸς σκληροτραχήλου.

Ὅς κρύπτει ἀδικήμα, ζητεῖ φίλιαν.

Ἴνα τί παρεσιωπήσατε ἀσέθειαν, καὶ τὰς ἀδικίας αὐτῆς ἐτρογγύσατε ;

Κακίαν ἕκαστος τοῦ πλησίον αὐτοῦ μὴ μνησικακεῖτω ἐν καί; καρδίαις ὑμῶν.

Ἐλσος καὶ οἰκτιρισμοὺς ποιεῖτε ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.

Ἐπὶ παντὶ ἀδικηματι μὴ μνήσῃς τῷ πλησίον σου.

Ἄφες ἀδικήμα τῷ πλησίον σου, καὶ τότε, δεηθέντος σου, αἱ ἁμαρτίαι σου λυθήσονται.

Κρεῖσσον ἡττώμενος ἐν συνέσει ἔμφοδος, ἢ περισσεύων φρονήσεως, καὶ παραβαίνων νόμον.

Μνήσθητι ἐντολῆς, καὶ μὴ ἀμελήσῃς τοῦ πλησίον σου.

Μνήσθητι τὰ ἔσχατά σου, καὶ παύσαι ἐχθραίνων.

Νόει τὰ τοῦ πλησίον ἐξ ἑαυτοῦ.

Ἐὰν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ τὰ λοιπά.

Ἐὰν ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τὰ πηραπτώματα ὑμῶν.

Τότε ὁ Πέτρος τῷ Κυρίῳ εἶπεν· Ποσάκις ἁμαρτήσει εἰς ἐμέ ὁ ἀδελφός μου, καὶ ἀφήσω αὐτῷ ; ἕως ἐπτάκις ; λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Οὐ λέγω σοι ἕως ἐπτάκις, ἀλλ' ἕως ἑβδομηκοντάκις ἐπτά.

Ἐὰν ἁμάρτη ὁ ἀδελφός σου, ἐπιτίμησον αὐτῷ· καὶ ἐὰν μετανοήσῃ, ἄφες αὐτῷ· καὶ ἐὰν ἐπτάκις τῆς ἡμέρας ἁμάρτη εἰς σέ, καὶ ἐπτάκις τῆς ἡμέρας ἐπιστρέψῃ λέγων, Μετανοῶ, ἄφες αὐτῷ.

Ὅρατε μὴ καταφρονήσητε ἐνδὸς τῶν μικρῶν τούτων. λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ἐν τῷ οὐρανῷ διαπαντὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

Ὁφειλομεν ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν, καὶ μὴ ἑαυτοῖς ἀρέσκειν.

Ἐκαστος ὑμῶν τῷ πλησίον ἀρεσκέτω εἰς τὴν ἀγαθὴν πρὸς οἰκοδομήν.

Μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητεῖτω, ἀλλὰ τὸ τοῦ πλησίον ἕκαστος.

Ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε, καὶ οὕτως ἀναπληρώσετε τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ.

Γίνεσθε οὖν εἰς ἀλλήλους χρηστοί, εὐσπλαγχοί, ἁ
χαρίζόμενοι ἑαυτοῖς, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἔχαρι-
σατο ὑμῖν.

Γίνεσθε οὖν μιμηταὶ τοῦ Θεοῦ, ὡς τέκνα ἀγα-
πητὰ, καὶ περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ, καθὼς καὶ ὁ Χρι-
στὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ παρέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ
ἡμῶν προσφορὰν καὶ θυσίαν τῷ Θεῷ εἰς ὄσμην
εὐωδίας.

Ἐνδύσασθε, ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ Θεοῦ, ἅγιοι, καὶ
ἡγαπημένοι, σπλάγγνα οἰκτιρμοῦ, χρηστότητα, τα-
πεινοφροσύνην, πραΰτητα, μακροθυμίαν, ἀνεχόμε-
νοι ἀλλήλων, καὶ χαρίζόμενοι ἑαυτοῖς, ἐάν τις πρός
τινα ἔχη μομφήν· καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἔχαρισατο
ὑμῖν, οὕτω καὶ ὑμεῖς.

Παρακαλοῦμεν ὑμᾶς, ἀδελφοί, νουθετεῖτε τοὺς
ἀτάκτους, παραμυθεῖσθε τοὺς ὀλιγοψύχους, ἀντέ-
χεσθε τῶν ἀσθενῶν, μακροθυμεῖτε εἰς πάντας. Ὅρατε
μὴ τις κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδῶ, ἀλλὰ πάντοτε τὸ
ἀγαθὸν διώκετε, καὶ εἰς ἀλλήλους, καὶ εἰς πάντας.

Εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων, καὶ τὴν ἁγιασμόν,
οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄφεται τὴν Κύριον.

Ἐκαστος τὴν κακίαν τοῦ πλησίον αὐτοῦ μὴ λογι-
ζέσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν.

Τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐνώπιον πάντων ἐλεγε, ἵνα
καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσιν.

Ὅσπερ οἱ ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν ἐστῶτες, τοῖς ἐν θα-
λάσῃ βαπτιζομένοις συμπάσχοντες, οὐ προφενταί
τὴν οἰκίαν ἀσφάλειαν ἐν τῇ περὶ τῶν κινδυνεύον-
των φροντίδι· οὕτως οὐδὲ οἱ τοῖς ἁμαρτήμασι τῶν
πέλας ἐπιστυγνάζοντες τὴν οἰκίαν ἀφανίζουσιν εὐ-
φροσύνην· τούναντίον μὲν οὖν καὶ μερίζονα ποιοῦσιν
αὐτὴν, ὑπὲρ τῶν εἰς τοὺς ἀδελφοὺς δακρῶν ἀξιού-
μενοι τῆς χάριδος τοῦ Κυρίου διὰ τὴν συμπαθειαν·
ἐπειδὴ τὸ τοιοῦτον δάκρυον οἰνεὶ σπέρμα καὶ δά-
νεισμα γίνεται τῆς αἰωνίου χάριδος.

Ὁ ὑπὲρ τῆς τοῦ πλησίον ἁμαρτίας θερμὸν ἀπο-
στάξας δάκρυον, ἑαυτὸν ἐξίασα· οὐδ' ὦν τὸν ἀδελφὸν
ἀπωδύρατο.

Ὁ ἐφρησυχάζων καὶ μὴ ἐλέγχων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ
ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἀσπλαγχνὸς ἐστίν, ὡσπερ ὁ τὸν ἰδὸν
ἐναφείς τῷ δηχθέντι ὑπὸ τοῦ ἰσθίου.

Ὅρα· τί ποιήσεις τῷ πλησίον καλόν; Ὁ σεαυτῷ
βούλει παρ' ἑτέρου γενέσθαι.

Ὁ ἀγαπῶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν οὐδὲν περισ-
σότερον κέκτηται τοῦ πλησίον.

Ἄφες ὁ ἀφθεῖς, ἐλέησον ὁ ἠλεημένος· κτῆσαι
τῷ φιλανθρώπῳ τὸ φιλάνθρωπον.

Μὴ γελᾷς πτώμα τοῦ πέλας· διάδαινε δὲ ἀσφα-
λῆς, ὅση σοι δύναμις· ἀλλὰ καὶ δίδου χεῖρα χαμαὶ
κειμένῳ.

Συγχωρησώμεν τι μικρὸν, ἵνα μείζον ἀντιλάβω-
μεν. Ὅρατε νόμους ἀθλήσεως, καὶ παλαιστῶν ἀγ-
νίσματα, οἱ τῷ κάτω κείσθαι κολλᾶσι, νικῶσι τοὺς
ὑπερκειμένους.

Estote igitur alii in alios suaves et commodi,
misericordes, condonantes vicissim, quemadmo-
dum Christus vobis condonavit.

Estote igitur imitatores Dei tanquam filii cha-
rissimi, ac in dilectione ambulate, quemadmodum
ipse Christus vos dilexit, et seipsum pro vobis offe-
rendum et mactandum Deo tradidit in odorem
suaveolentem.

Induimini ut electi Dei, sancti, ab ipso dilecti,
viscera miserationis, suavitatem animi, demissio-
nem, clementiam, lenitatem, ferentes vos invicem
et mutuo condonantes, si quis cum aliquo habet
expostulationem: ut Christus condonavit vobis, sic
etiam vos condonare debetis alii alii.

Hortamur vos, fratres, ut eos qui immoderato
nulloque ordine servato se gerunt, admoneatis,
eos qui parvo animo sunt consolemini, et debiles
sustentetis, et lenes erga omnes sitis. Videte na:
quis malum pro malo reddat, semperque quod bo-
num est, prosequimini, tum erga vos invicem, tum
erga alios omnes.

Pacem cum omnibus et sanctificationem expetite,
sine qua Dominum nemo visurus est.

Vitia proximi sui nemo vestrum in animo cogitet.

Peccantes coram omnibus reprehende, ut caeteri
metu in officio retineantur.

S. Basilii. Ut qui in litore tuti sunt, cum eo-
rum qui in mare demerguntur calamitate afficiun-
tur, suam securitatem et tutam stationem non
amittunt propter sollicitudinem quam de periculi-
tantibus suscipiant: sic etiam qui de proximorum
peccatis mœrent, suam non amittunt lætitiā,
sed contra majorem eam reddunt, dum per lacry-
mas quas fratrum causa profuderint, Domini
gaudio digni habentur, propter affectionem illam
qua alienis malis afficiuntur: quia talis lacryma
quasi semen et sœnus æterni gaudii est.

Qui pro peccato proximi ferventem profuderit la-
crymam, hic fratrem deplorando seipse sanavit.

Qui conquiescit, nec fratris sui peccatum repre-
hendit, hic immisericors est, ut qui in plūgam a
serpente factam venenum infunderet.

Scisne quid boni proximo faciendum? 205
Quod tibi ipse vis ab altero fieri.

Qui proximum sicut seipsum diligit, is nihilo
non capisco plus quam proximus possidet.

Theologi. Remitte, cum tibi sit remissum: mi-
serere, qui misericordiam consecutus es, humani-
tateque tibi humanitatem parato.

Casum proximi ne rideto: tuto autem, quoad
a te fieri poterit, transito; qui etiam porrigito
manum humi jacenti.

Concedamus aliquid exiguum, ut majus impetre-
mus, nempe concordiam; patiamur nos vinci, ut
vincamus. Videte athletarum consuetudinem, et
luctatorum certamina, qui sæpnumero hoc ipso
quod suppositi sunt, adversarios sibi incumbentes
vincunt.

Bonum est mansuetudine audaciam vincere, et A meliores efficere eos qui injuriam faciunt, dum toleramus patiendo.

Unusquisque nostrum aliquid debet, et Christus multa facit nomina. Veniam demus, ut nobis remittatur.

Si Deo nihil supplicii debes,
Ipse quoque nihil afficiaris debentium miseris;

Sin autem scis te debere, tu prior exhibe cle-
[mentiam.

Pro misericordia enim vel apud Deum ipsum mi-
[sericordia repanditur.

Satis est moderatis quidem injuriosos metu af-
fici, atque ea exspectare quibus sunt digni; quæ B enim quis tanquam perpressurus metuit, eadem patitur, etiamsi non patiat, et forte plus a seipso punitur, quam ab iis qui cruciaturi essent.

Satis esse existimare debemus, si facendi po-
testatem habemus.

Satis mihi supplicii est adversus eos qui inju-
riam intulerint, si ulciscendi potestas fuerit.

Et sæpenumero (1) mentionem facio veniæ dan-
dæ, ut quæ ad salutem pudore affectum eum qui injuriam intulerit, reducat, et metu liberatam ad amorem alliciat mentem quæ non prorsus desipit.

Multo est melius dolore exiguo comparare utili-
tates maximas, quam voluptates sequendo summæ
totius damnum inferre.

Bonis præditi moribus ad veniam dandam parati C sunt.

Ignoscamus alienis in nos peccatis, ut et ipsi veniam impetremus.

Ne te fallat inanis et stulta cogitatio ut juste
persequi crimine vacare 206 credas, et injurium
legibus tradere puniendum.

Ut cum ratione vincere, sic et honeste vinci di-
dicimus.

S. Chrysost. Quanto fortior fueris, tanto æquius
est te imbecilliolem ferre. Non enim sibi solum
fortis esse debet qui robore præditus est, sed etiam
aliis. Quod si dicis te fortem esse, et illius imbecil-
litatem contemnis, duplicem dabis poenam: nam
unusquisque nostrum de salute proximi sollicitus
esse jure debet: itaque non tantum commoda nostra
spectare et parare juesi sumus, sed etiam proximo-
rum. Pretio empti sumus; qui autem nos redemit,
hoc præscripsit ad communem omnium utilitatem.

Non simpliciter ad delictorum modum adhibenda
est objurgatio, vel castigatio: sed delinquentium
consilium etiam considerandum est: ne dum dissu-
tum consuere vis, deteriorem officias rupturam.

Difficile esse arbitror ut qui futurus est aliorum
reprehensor et castigator, animum suum ab auda-
cia et superbia longissime abducat, et verbis tau-
tum, non verberibus agat.

(4) Videntur hæc jungenda præcedenti versui.

Ἄγαθόν χρηστότητι νικᾶν θρασύτητα, καὶ βελ-
τίους ποιεῖν τοὺς ἀδικούντας, οἷς καρτεροῦμεν πά-
σχοντες.

Ἐκαστος ἡμῶν ἐστὶν ἐν ἐπιτιμίας, καὶ ὄχρως [f. ὁ
Χριστὸς] πολλὰ φέρει τὰ ὀφλήματα. Συγχωρησωμεν
οὖν, ἵνα συγχωρηθῶμεν ἄφῳμεν, ἵνα ἀφεθῇ ἡμῖν.

Εἰ μὴδὲν ὀφείεις τῷ Θεῷ τιμωρίας,
Μηδ' αὐτὸς ἴσθι τοῖς ὀφείλουσι συμπαθῆς [i. ὀφεί-
λους' ἐμπαθῆς].

Εἰ δ' οἶδας ὀφλῶν, καὶ πρόχρησον τὸ πρῶτον.

Οἰκτιρὲ γὰρ οἰκτιρὸς καὶ Θεῷ σταθμίζεται.

Αὐτάρκεις τοί; γε μετρίους τὸ τῶν λελοπηκῶν
δέος, καὶ τὸ προσδοκῆσαι ταῦτα παθεῖν, ὧν εἰσὶν
ἔξιοι. Ἄ γὰρ τις ὡς πεισόμενος δίδοικε, ταῦτα πᾶ-
πονθε, κἂν μὴ πάθῃ, καὶ πλείω παρ' ἐαυτοῦ τυχῖν,
ἢ τῶν θρασύντων κολάζεται.

Αὐτάρκεις; ἡγείσθαι χρεῶν τὴν τοῦ ποιεῖν ἐξου-
σίαν.

Αὐτάρκης μοι τιμωρία κατὰ τῶν ἀδικούντων ἢ
τοῦ ἀντιβῆναι ἐξουσία.

Καὶ τὸ συγγνώμον πολλάκις λέγω, πρὸς σωτηρίαν
αἰβοῦ καταβροχθῶν τὸν ἀδικήσαντα, καὶ μετάγον εἰς
φίλτρον ἐκ φόβου τὴν ἀσφαλεστέραν ἔννοϊαν.

Πολλῶ βέλτιον μικρὰ λυπήσαντα μέγιστα ὠφε-
λῆσαι, ἢ τὸ πρὸς ἡδονὴν διώκοντα ζημιῶσαι τῷ κε-
φαλαίῳ.

Ἔτοιμον τὸ χρηστὸν εἰς συγγνώμην.

Συγχωρησωμεν τὰ εἰς ἡμᾶς, ἵνα καὶ αὐτοὶ τύχω-
μεν συγχωρήσεως.

Μὴ σε ἀκατάτω μάταιος λογισμὸς, ὅτι τὸ δικαίως
ἐπιθεῖν ἀνεύθυνόν ἐστι, καὶ τὸ παραδοῦναι τοῖς
νόμοις τὸν ἀδικήσαντα.

Ὅσπερ σὺν λόγῳ νικᾶν, οὕτως καὶ νικᾶσθαι κα-
λῶς μεμαθήκαμεν.

Ὅσπερ ἂν ἰσχυρότερος ἦς, τοσοῦτον δικαιοτέρος
ἂν εἴης τὸν ἀσθενέστερον διαβιστάξαι. Οὐ γὰρ ἐαυ-
τῷ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις ἰσχυρὸν εἶναι χρὴ τὸν
ἰσχύοντα. Εἰ δὲ, λέγων ἰσχύειν, τὴν ἀσθένειαν τὴν
ἐκείνου περιορᾷς, διπλὴν δώσεις δίκην. Ὑπεύθυνος
γὰρ ἕκαστος; ἡμῶν τῆς τοῦ πλησίον σωτηρίας ἐστὶ
διὰ τοῦτο οὐχὶ τὰ ἐαυτῶν σκοπεῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ
τὰ τῶν πέλα; ἐκκελεύσθημεν. Τιμῆς ἠγοράσθημεν ὁ
δὲ ἀγοράσας ἡμᾶς; τοῦτο προσέταξεν ἐπὶ τῇ κοινῇ
πάντων λυσιτελεῖν.

Οὐχ ἀπλῶς πρὸς τὸ τῶν παραπτωμάτων μέτρον
δεῖ τὴν ἐπιτιμήσιν ἐπάγειν, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν ἀμαρ-
τανόντων στοχάζεσθαι προαιρέσεως, μή ποτε, τὸ
διεῖρῶγός βράβηαι βουλόμενος, χεῖρον τὲ σῆμα
ποιήσης.

Δεινὸν οἶμαι τὸν μέλλοντα ἐλεγκτικὸν εἶναι; θρα-
σύτητος μάστιγι καὶ ἀπονοίας πορρωτάτω τὴν ἐαυ-
τοῦ ψυχὴν ἀπάγειν, καὶ τὸ δραστήριον ἐν τῇ φύσει
τῶν ῥημάτων, καὶ μὴ τῶν πραγμάτων ἐπιδύου-
σθαι μόνον.

Πιστὸς εὖ μάλα ὁ μετ' ἐπιστήμης ἑλεγχος· ὅτε Α καὶ τελειοτάτη ἀπόδειξις εὐρίσκεται ἡ γνῶσις τῶν κατεγνωσμένων.

Μεῖζον ἀγαθὸν τὸ ἐλεγχθῆναι τοῦ ἐλέγξει νομίζω, ὅσῳ μεῖζόν ἐστὶ τὸ αὐτὸν ἀπαλλαγῆναι κακοῦ τοῦ ἄλλον ἀπαλλάξαι.

Καὶ τοὺς ἐπὶ ψευκῆς αἰτίας περιπεσόντας, σκυθρωπῶ; νοουθετῶν τις, οὐκ ἂν ἐλέγξει κατὰ λόγον κινούμενος. Τὸ γὰρ λέγειν, Διατί ἡμάρτανες; βαρὺ μᾶλλον ἐστίν, ἢ πόνων κουφίται· μέγα δύναται κυρίως καὶ ὡς δεῖ προσαγόμενος ἑλεγχος.

Συγγνώμη μετάνοιαν πέφυκε γεννᾶν.

Γίνου τοῖς πᾶσιν, ὡς σὺ [f. σοὶ] θέλεις τοὺς πάντας.

Τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτημάτων ἡμῶν ἐν τῇ Β συγχωρήσει τοῦ πλησίον εὐρίσκομεν· καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Κυρίου ἐν τῇ ἐλεημοσύνῃ τοῦ πλησίον ἐγκέκρυπται. Διὰ τοῦτο ὁ Κύριος ἔλεγεν· « Ἄφετε, καὶ ἀφεθήσεται ὑμῖν, » ἐν τῷ θελήματι ὑμῶν λοιπὸν ἐστὶν ἡ σωτηρία ὑμῶν.

ΛΟΓΟΣ ΝΓ'.

Περὶ τῶν μὴ ἀφιέντων, ἀλλὰ μνησικακούντων.

Ὅδοι μνησικακῶν εἰς θανάτον.

Κρύπτων ἔχθραν, συνίστησι ὄδον.

Ὅς μισεῖ κρύπτειν ἀδικήμα, δίδωσιν φίλους καὶ οἰκείους.

Ἐμνησικάκησαν καὶ ἐξεδίκησαν δίχην. Διὰ τοῦτο εἶπε λέγει Κύριος· Ἐκτενώ τὴν χεῖρά μου ἐπὶ τὴν Ἰδουμαίαν, καὶ ἐξολοθρεύσω ἐξ αὐτῆς ἄνθρωπον, καὶ θήσομαι αὐτὴν ἔρημον.

Ὁ ἐδικῶν παρὰ Κυρίου εὐρήσει ἐκδίκησιν, καὶ τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ διατηρῶν διατηρήσει.

Ἄνθρωπος ἀνθρώπων διατηρεῖ ὄργην, καὶ παρὰ Κυρίου ζητεῖ ἴασιν· ἐπ' ἀνθρώπων ὁμοίον αὐτοῦ οὐκ ἔχει ἔλεος, καὶ περὶ ἁμαρτιῶν αὐτοῦ δεῖται. Αὐτὸς σὰρξ ὢν διατηρεῖ μῆνιν, καὶ τίς ἐξιδάσεται τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ; Μνήσθητι τὰ ἔσχατά σου, καὶ πῦσαι ἐχθραίνων. Μνήσθητι ἐντολῶν, καὶ μὴ μνήσῃς τῷ πλησίον σου διαθήκην Ἰψίτου, καὶ παρῖδος ἄγνοιαν.

Ἐὰν μὴ ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ Πατὴρ ὁμῶν ὁ οὐράνιος ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν. D

Εἰ ἀλλήλους δάκνετε καὶ κατεσθίετε, βλέπετε μὴ ὅπ' ἀλλήλων ἀναλωθῆτε.

Πολλάκις οἱ τῷ πάθει τῆς μνησικακίας κρατούμενοι εἰς προὔπτον κακὸν ἑαυτοὺς ἐμβάλλουσι τῇ πρὸς τὴν ἄμυραν σπουδῇ τοῦ καθ' ἑαυτοὺς ἀμελοῦντες. Οἴοντι γὰρ εἰσέρω τῇ μνήμῃ τῶν λευπηκόων ἐτρώμενοι, σφύζοντες αὐτῶν τοῦ θυμοῦ καὶ πηδῶντος, οὐ πρότερον ἀπολήγουσι, πρὶν ἢ τι κακὸν δοῦναι τῷ παροξύναντι, εἰ που καὶ προσλαβεῖν ἔαν τύχη.

Ὁδοῦμεν ὅτι χαλεπὸν ἐστὶ, προσφάτου τῆ; ἀδικίας οὕσης, καὶ τοῦ θυμοῦ ζέοντος ἔτι, παραδεχθῆναι τοὺς λογισμούς. Τυφλὸν γὰρ ὁ θυμὸς καὶ ἡ λύπη,

Clement. Fidelis maxime, quæ scientia adhibita, sit reprehensio, quando perfectissima demonstratio est, condemnatarum rerum cognitio.

Methodii. Majus bonum esse judico reprehensionem ferre quam reprehendere, quanto majus etiam est teipsum liberari malo quam liberare alium.

Nec quisquam tetricè monens, eos qui in vituperatione dignam rem inciderint, coarguendo oratione commota utatur: nam dicere, Cur peccasti? gravior est et severius, quam laboribus levare. Multum autem valet proprie et ut decet adhibita reprehensio.

Philonis. Venia poenitentiam generat.

Evagrii. Talem te præsta omnibus, quales tibi omnes esse vis.

Maximi. Veniam et condonationem peccatorum nostrorum in condonatione proximi invenimus. Et misericordia Domini in misericordia quæ impertitur proximo abscondita est. Quamobrem Dominus dicebat: « Remittite, et remittetur vobis, » in voluntate vestra relinquitur salus vestra.

SERMO LVI [at. LXXV].

De iis qui non remittunt, at injurias meminerunt.

Prov. xxvi. Vire eorum qui injuriam meminerunt ad mortem ferunt.

Inimicitiam celans, dolum machinatur.

Qui odit occultare injuriam [acceptam], amicos 207 et familiares disassociat.

Ezech. xxxv. Injurias meminerunt et ulti sunt, quamobrem hæc dicit Dominus: Extendam manum meam adversus Idumæam, et exterminabo ex ea hominem eamque vastabo.

Sirach. xviii. Qui se ulciscitur, cum Dominus ulciscetur, ejusque peccata sedulo observabit.

Ibid. Homo homini irascitur, et a Domino sanari quærit: homini sui simili misericordiam non impertit, et pro peccatis suis precatur; ipse caro cum sit, iracundiam retinet, et quis pro peccatis illius exorabit? Fac eorum quæ adextremum tibi eventura sunt, inemineris; et desine inimicitias gerere. Recordare præcepta, proximo autem ne succenseas. Perpende pactum Altissimi, et parce inscitiae.

Matth. vi. Si non remiseritis hominibus delicta ipsorum, nec Pater cælestis remittet vobis peccata vestra.

I Cor. iii. Si alii alios mordetis et devoratis, videte ne alii ab aliis conficiamini.

Basilii. Sæpe qui hoc morbo tenentur, ut injurias recorderentur, in manifestum et certum malum se conjiciunt, ulciscendi cupiditate impuls, ac sui omnino oblit; Etenim quasi cæstro, memoria eorum qui molestia affecerint, tabescunt, et bulliente ac saliente eorum ira, non prius desistant quam mali aliquid ei qui ipsos irritavit, dederint, sicuti forte in eum inciderint.

Theologi. Scimus difficile esse recenti adhuc injuria et ira fervente recipere rationis consilia. Cæca enim ira est et dolor, et maxime si justa fuerit indigna-

tionis causa. Sed non idcirco etiam nos ipsi injuria afficiemus, nec eum qui injuriam fecit tantum ole-
rimus, quantum nobis non expedit: nec nostram
erga Deum libertatem amittamus, inimici existen-
tes eorum qui injuriam fecerint, et supra modum
indignantur.

Peccata observamus, non ut luceamus, sed ut
exprobremus: nec ut sanemus, sed ut præterea
vulneremus: et proximorum vulnera pro nostro-
rum malorum excusatione habemus.

Æque vitiosum est obsequium immoderatum, et
condemnationi omni venia seniota: illud enim totas
laxat habenas, hæc acerbitate præfocat.

S. *Chrysost.* Quid potest esse injuriarum recor-
tatione deterius, quæ humanitatem Domini prom-
ptam revocat et amolitur?

Cum memoria repetimus quæ a conservis passi
sumus, et quæ deinceps 208 sequuntur (1).

Multi sunt pecudibus ipsis deteriores, qui ne sal-
utare quidem dignantur priores, proximum exi-
stimantes se contumelia affici et contemni, si vel
tenuem quamdam impertiant salutationem. Sed
quid esse potest ista stultitia ridiculum magis? Tum
enim contumelia afficeris, tum ignominia notaris,
o homo, cum prior te tuus proximus alloquitur.

Non reconciliari ei qui molestiam exhibuerit,
non tam est illum ulcisci, quam contumelia Deum
afficere qui hanc legem præscripsit.

SERMO LVII [al. XLIII].

De gratis et beneficia agnoscentibus.

Psal. cxv. Quid retribuam Domino pro omnibus
quæ mihi largitus est?

Psal. cxxxvi. Si obliviscar tui, Jerusalem, in obli-
vionem veniat dextra mea, agglutinetur lingua mea
gutturi meo.

Salomon. Prudentiæ est agnoscere cui debeatur
gratia.

Ecll. xxix. Qui gratiam refert in futurum pro-
spicit, ac in tempore miseriæ suæ inveniet quo sta-
bilitur.

Gratia hominis tanquam pupilla oculi obser-
vanda.

Luc. xvii. Unus autem de leprosis cum vidisset
se esse sanatum, cum magna voce reversus est,
Deum laude celebrans, et cecidit in faciem suam
ad pedes Jesu, gratias illi agens: is autem erat
Samaritanus.

II Thess. v. In omni re gratias agite: hoc enim
Deus requirit a vobis, qui Christum Jesum agno-
scitis.

II Tim. ii. Impertiatu Dominus misericordiam
Onesiphori familiæ, quia sæpe me recreavit et
refecit, nec catenæ meæ eum puduit: sed cum
Romam venisset, summa diligentia me quæsivit,
et invenit: faxit Dominus, ut illo die misericor-
diam consequatur.

(1) Vide supra in sermone 54, mox post citatum Basilium.

καὶ μάλιστα ὅταν τὸ δικαίως ἀγανακτεῖν παρῆ
ἀλλὰ μὴ διὰ τοῦτο καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ἀδικήσωμεν,
μηδὲ τοσοῦτον τὸν ἡδικηκότα μιτήσωμεν, ὅσον ἡμῖν
οὐ συμφέρει· μηδὲ τὴν παρρησίαν τὴν πρὸς Θεὸν
ἀποβάλωμεν, ἐχθροὶ τοῖς ἡδικηκόσι φανεῖντες, καὶ
ὑπὲρ τὸ μέτρον ἀγανακτοῦντες.

Τηροῦμεν τὰς ἀμαρτίας, οὐχ ἵνα πενήθωμεν,
ἀλλ' ἵνα ὀνειδίσωμεν· οὐδ' ἵνα θεραπεύσωμεν, ἀλλ'
ἵνα προσπλήξωμεν· καὶ ἀπολογία ἔχομεν τῶν ἡμε-
τέρων κακῶν τὰ τῶν πλησίων τραύματα.

Ὅμοιος γάρ ἐστι κακὸν καὶ ἀρεῖς ἀσφαλεί-
στος, καὶ κατὰ γνώσιν ἀσυγχώρητος· ἡ μὲν ἔλη-
ἐπίεσα τὴν ἡλίαν, ἡ δὲ τῷ σφοδρῷ κατὰ γούσα.

Τί ἂν γένοιτο μνησικαχίας χεῖρον, ὅταν φιλι-
θρωπίαν ἐξενεχθεῖσαν ἀνακαλήται Δεσπότης;

Ὅταν ἐνοήσωμεν ἄπερ ἐπάθομεν παρὰ τῶν συ-
δούλων, καὶ τὰ ἐξῆς.

Πολλοὶ βοσκημάτων διακείμενοι χεῖρους οὐδὲ
προσεσιπὶν ἀνέχονται τῷ πλησίον πρότερον, νομι-
ζοντες ὑβρίζεσθαι καὶ ἐλαττοῦσθαι, εἰ ψιλλῆς τινος
μεταδοῖεν προσθήσεως. Καὶ τί ταύτης καταγελαστό-
τερον γένοιτο τῆς ἀνοίας; Τότε γὰρ ὑβρίσθης, τότε
ἡτιμάσθης, ἀνθρώπε, ὅταν ὁ πλησίον σοι πρότερον
προσείτη.

Τὸ μὴ καταλλάττεσθαι τῷ λελυπηκτί οὐκ ἐπι-
νόν ἐστιν ἀμυνομένου τοσοῦτου, ὅσον τὸν Θεὸν ὑβρι-
ζοντος τὸν ταῦτα νομοθετήσαντα.

ΛΟΓΟΣ NZ.

Περὶ εὐχαριστοῦντων καὶ εὐγνωμονούντων.

Τί ἀναποδώσω τῷ Κυρίῳ περὶ πάντων ὧν ἀν-
απέδωκέ μοι;

Ἐάν ἐπιλάβωμαι σου, Ἱερουσαλήμ, ἐπιληθεῖη
ἡ δεξιὰ μου, κοληθεῖη ἡ γλῶσσά μου τῷ λάρυγγί
μου.

Φρονήσεως καὶ τὸ εἰδέναι τίνος ἡ χάρις.

Ὁ ἀναποδιδούς χάριτας μέμνηται εἰς τὰ μετὰ
ταῦτα, καὶ ἐν καιρῷ πτώσεως αὐτοῦ εὐρήσει στή-
ριγμα.

Χάριν ἀνθρώπου ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ συντηρη-
σων.

Εἷς δὲ ἐκ τῶν λεπρῶν ἰδὼν ὅτι ἰάθη, ὑπέστρεψε
μετὰ φωνῆς μεγάλης δοξάζων τὸν Θεόν, καὶ ἐπεσεν
ἐπὶ πρόσωπον παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, εὐχαρι-
στῶν αὐτῷ. Καὶ αὐτὸς ἦν Σαμαρεῖτης.

Ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε· τοῦτο γὰρ θέλημα Θεοῦ
ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ εἰς ὑμᾶς.

Δῶψ ὁ Κύριος ἔλεος τῷ Ὀνησιφόρου εἰψ, ἔτι
πολλάκις με ἀνέψυξε, καὶ τὴν ἄλυσίν μου οὐκ ἐπη-
σχύνθη· ἀλλὰ γενόμενος ἐν Ῥώμῃ, σπουδαιότερος
ἀνεζήτησέ με, καὶ εὔρε· δῶψ αὐτῷ ὁ Κύριος εὔρεῖν
ἔλεος παρὰ Κυρίου ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ.

Πρέπουσα δοξολογίας ὑπόθεσις ἡ τῶν εὐεργετημάτων διήγησις.

Τοῖς εὐεργέταις ἐκουσίως πᾶσαν εὐνοίαν ἀποπληρῶμεν.

Ἀποδώσομεν τοῖνυν σὺν τόκῳ τὸ χρέος, ἂν ἄρα τοσοῦτον εὐποροῦντες φανῶμεν.

Ἐπειδὴ ὅσον ἐφειλομεν εἰς εὐχαριστίαν ὑμῶν εἶπεν οὐκ ἰσχύομεν, λέγομεν ὅσον δυνάμεθα.

Οὐδὲν οὕτως εὐάγωγον εἰς εὐνοίαν, ὡς ἡ τῶν εὐεργετημάτων εὐφροσύνη.

ΛΟΓΟΣ ΝΗ΄.

Περὶ ἀγνωμονούντων καὶ ἀχαριστούντων.

Ἄνταπεδίδοσάν μοι πονηρὰ ἀντὶ ἀγαθῶν.

Ἄντὶ τοῦ ἀγαπᾶν με ἐνδιέβαλλον με· ἐγὼ δὲ προστηχόμην, καὶ ἔθεντο κατ' ἐμοῦ κακὰ ἀντὶ ἀγαθῶν, καὶ μῖσος ἀντὶ τῆς ἀγαπήσεώς μου.

Ὅς ἀποβίδωσι κακὰ ἀντὶ ἀγαθῶν, οὐ κινήθησεται κακὰ ἐκ τοῦ οἴκου αὐτοῦ.

Οὐαὶ αὐτοῖς, ὅτι ἀπεπηθήσαν ἀπ' ἐμοῦ· δειλοὶ εἰσιν, ὅτι ἠσέθησαν εἰς ἐμέ. Ἐγὼ γὰρ ἐλυτρωσάμην αὐτούς, αὐτοὶ δὲ κατελάλησαν κατ' ἐμοῦ ψευδῆ.

Ἄκουε, οὐρανὲ, καὶ ἐνωτίζου, γῆ, ὅτι Κύριος ἐλάλησεν· ἡ γυνὴ ἐγέννησα καὶ ὑψώσα, αὐτοὶ δὲ με ἠθέτησαν. Ἐγὼν βοῦς τὸν κτησάμενον, καὶ ὄνος τὴν φάτνην τοῦ κυρίου αὐτοῦ· Ἰσραὴλ δὲ με οὐκ ἔγνω, καὶ ἡ λαός μου οὐ συνῆκεν.

Ἀχαρίστου ἐλπὶς ὡς χειμέριος πάχνη ταχίζεται, καὶ ρυθίζεται ὡς ὕδωρ ἀρρηχτόν.

Ἀχαρίστος ἐν διανοίᾳ ἐγκαταλείψει ρυσάμενον.

Ξενιεῖς καὶ ποτιεῖς ἀχαρίστον, καὶ πρὸς ἐπὶ τούτους μικρὰ ἀκούσῃ· διπλάσια γὰρ κακὰ εὐρήσει σοὶ ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς, οἷς ἐὰν ποιῆς αὐτῶ.

Δεινὸν τὸν εὐεργετηθέντα, καὶ ταῖς μεγίσταις ὑπόχρεωσι χάρισι, πρὸς τῷ ἀχαρίστῳ, ἔτι καὶ ὑβρεως καὶ ἀτιμίας κατάρξει· δεινὸν μὲν, ἀλλὰ τῷ ποιοῦντι μαίζον ἔστι κακὸν, ἢ τῷ πάσχοντι.

Αἱ ἀχαρίστοι ψυχὰ ἐν τῇ ἀλλοτρεώσει τῶν ἀγαθῶν τῆς παρελθούσης χάριτος ἐπαισθάνεσθαι πεφύκασιν. Ὅτε γὰρ ἀπέλαυον τῶν χρηστοτέρων, οὐδεμίαν χάριν τῷ δωδωκότῃ γινώσκοντες, μετὰ τὴν στέρησιν τὸ παρελθὸν μακαρίζουσιν.

Ἰπερβολὴ τοῦτο γὰρ ἀγνωμοσύνης, τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ εὐεργέτου ἀφορμὴν ἀχαριστίας ποιεῖσθαι.

Τὸ τῶν δυσαρεστομένων πάσχουσιν οἱ πολλοί, τὸ μὲν παρὸν ἀτιμάζοντες, τῶν δὲ ἀπόντων ἐπιθυμοῦντες. Οὐ γὰρ τοὺς ὑποδεεστέρους αὐτῶν ἀπαριθμοῦμενοι τὴν ὑπερῶν ἔχουσιν εὐχαριστίαν ἀποπληροῦσι τῷ Δεσπότη, ἀλλὰ τῇ πρὸς τὸ ὑπερέχον συγκρίσει

S. Basilii. Beneficiorum acceptorum commemoratio honesta est laudandi occasio.

Bene meritis ultro debemus omnem benevolentiam præstare.

Theologi. Reddamus igitur cum fenore debitam, si modo tanta copia abundare videamur.

S. Chrysost. Quando quantum debemus ad gratiam vobis referendam dicere non valemus, dicimus quantum possumus.

Philonis. Nihil tam valet ad benevolentiam conciliandam quam beneficiorum deprædicatio acceptorum.

SERMO LVIII [al. XLIV].

De ingratis et beneficia non agnoscentibus.

Psal. xxxiv. 209 Mala pro bonis mihi reddiderunt.

Calumniabantur me, cum diligerem eos. Ego autem precabar et mala pro bonis mihi posuerunt, et odium pro dilectione mea.

Prov. xvii. Qui mala pro bonis reddit, ex ejus familia mala non movebuntur.

Osee vii. Væ illis, quia resilierunt a me; infelices sunt, quia impii in me fuerunt. Ego enim redemeram eos, ipsi vero oblocuti sunt mihi falso.

Isa. i. Audi, cælum; auribus percipe, terra. quia Dominus loquitur: Filios procreavi et evexi, ipsi vero se rejecerunt. Agnoscit bos possessorem suum, et asinus præsepe domini sui; Israel autem me non agnoscit, et populus meus non intellexit.

Sap. xvi. Ingrati spes ut hiberna pruina liquecet, et defluet ut inutilis aqua.

Sirach xix. Ingrata mens deseret eum a quo aliquando fuerit liberata.

Ibid. Hospitio et potu excipies ingratum, et insuper acerba audies. Duplicia enim mala comparabis tibi pro omnibus bonis quæ in eum contuleris.

S. Basilii. Indigna res, eum qui sit beneficio affectus, vel maximis oppigneratorum remissionibus et condonationibus, præterquam quod ingratus sit, etiam injuria et ignominia lacessere; indignum quidem id est, sed facienti majori est damno, quam D patienti.

Ingrati animi in alienatione bonorum præteritam gratiam sentire consueverunt. Cum enim acceperint a liberalioribus, nullam largienti habent gratiam, privati autem præterita beata prædicant.

Admiranda illa quidem ingratitudo est, quæ bene merentis benevolentiam ingratitudinis occasionem facit.

Permulti sunt morosis hominibus similes, id quod adest contemnent, et quæ absunt requirentes. Non enim indigentiores ipsis enumerando, pro iis quæ possident gratias agunt Domino; sed comparantes sua cum excellentissimis, et quantum

vineantur cogitantes, quasi propriis carcant, quod aliena non habeant, cruciantur et queruntur,

S. Chrysost. Multos hominum videre licet beneficiis acceptis mancipiorum ritu de se bene meritos contemnere, et adversus illos supercilia contrahere.

Vitium maximum ingratitude mihi videtur, indignum profecto et perquam indignum vitium. Nam beneficio aliquo affectum non velle rependere, si non licet aliter, at saltem gratias verbis agendo, aut omnino **210** stulti et beneficia non sentientis, aut ingrati hominis est.

Hic deest Sermo LIX, qui inscribitur : *De consultore et illis qui consilium et reprehensionem admittunt, et quod intelligere oporteat qualis sit consultor.*

SERMO LX [al. XXXI].

De iis qui consilium et reprehensionem non admittunt.

Salomon. In aures insipientis nihil dicit, ne quando sermones tuos prudentiæ plenos irrideat. **Prov. xv.** Malos ne reprehendito, ut illis odio ne sis.

Reprehensio impio est pro vibicibus.

Qui odit reprehensionem et castigationem, insipiens est.

Qui malos docet, sibi pariet dedecus.

Qui castigationes odere, turpiter vitam finient.

Imperitus non amabit castigantes ipsum.

Amos v. Oderunt in portis reprehendentem, et sanctam orationem abominati sunt.

Omnes reprehendentes in portis pro offendiculo habebunt.

Jerem. Locutus sum tibi in delicto tuo, et respondisti te non auditurum.

Hæc fatur Dominus : Ecce ego posui ante vestrum conspectum viam vitæ et viam mortis,

Eccli. Improbus vituperationem declinare solet.

Vir consilio carens, navigium est gubernatore destitutum.

Matth. xviii. Si peccarit frater tuus, reprehende ipsum dum soli estis. Si te audierit, lucratus es fratrem tuum.

S. Basilii. Qui non recipit sibi a fratre adhibitam curationem, is secum ipse dissidet.

Theologi. Omnis anima repudians admonitiones incurabilis est.

Amice reprehendens non est extra terminos amicitiae ejiciendus.

Nili. Inanis est omnis oratio, quæ ad corrigendum adhibetur, si auditorum voluntas et studium, ad deterius inclinans, consilio nostro adversatur.

Chrysost. Multi sæpenumero, ne viderentur alterius egere consilio, maluerunt prodere et amittere utilitatem, quæ a consilio profecta fuisset, quam audiendo admonitiones errata corrigere, et ignorare quam discere maluerunt, nescientes in di-

oson ἀπολιμπάνονται λογιζόμενοι, ὡς οἰκείων στερούμενοι τῶν ἐτέρους προσόντων, οὕτως ἀνιώνται, καὶ κατατρέφονται.

Ὅρωμεν πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων, μετὰ τὰς εὐεργεσίας, καθάπερ ἀνδραπόδων οὕτως ὑπερρωῶντας τῶν εὐεργετησάντων, καὶ τὰς ὀρῆς ἀνασπώντων κατ' αὐτῶν.

Δαινὸν μοι ἡ ἀχαριστία καταφαίνεται, δεινὸν, καὶ πάνδεινον. Παθόντα γὰρ τι καλὸν μὴ ἀμείβεσθαι πειρασθαι, εἰ καὶ μὴ ἄλλοις δυνατὸν, εὐχαριστίας γαῦν ταῖς διὰ λόγων, ἢ ἀνοήτου παντελῶς καὶ ἀνασθήτου τῶν εὐεργεσιῶν, ἢ ἀγνώμονος.

B

ΛΟΓΟΣ Ε΄.

Περὶ τῶν συμβουλήν καὶ ἐλέγχους μὴ δεχόμενων.

Εἰς ὅτα ἄφρονος μὴδὲν λέγει, μὴ ποτε μυκτηρίσῃ τοὺς ἀνεταῦς σου λόγους.

Μὴ ἐλεγε κακούς, ἵνα μὴ μισήσωσί σε.

οἱ ἐλεγοὶ τῷ ἀσεβεὶ μῶλωπος αὐτῶν.

Ὁ μισῶν ἐλέγχους ἄφρων.

Ὁ παιδεύων κακοὺς λήψεται ἑαυτῷ ἀτιμίαν.

Οἱ μισοῦντες ἐλέγχους τελευτήσουσιν αἰσχρῶς.

Οὐκ ἀγαπήσει ἀπαιδεύτος τοὺς ἐλέγχοντας αὐτόν.

Ἐμίσησαν ἐν πύλαις ἐλέγχοντα, καὶ λόγον ὄσον ἐδεδύξαντο.

Πάντας τοὺς ἐλέγχοντας ἐν πύλαις πρόσκομμα θήσουσιν.

Ἐλάλησα πρὸς σὲ ἐν τῇ παραπτώσει σου, καὶ εἶπας, Οὐκ ἀκούσομαι.

Τάδε λέγει Κύριος. Ἰδοὺ ἐγὼ δέδωκα πρὸ προσώπου ὑμῶν τὴν ἔδδν τῆς ζωῆς καὶ τὴν ἔδδν τοῦ θανάτου.

Ἄνθρωπος ἀμαρτωλὸς ἐκκλίνει ἐλεγμὸν.

Ἄσυμβουλος ἀνὴρ πλεῶν ἐστὶν ἀκυβέρνητος.

Ἐὰν ἀμάρτη ὁ ἀδελφός σου, ἐλεγεσον αὐτόν μετὰ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου. Ἐὰν σου ἀκούσῃ, ἐκέρθησας τὸν ἀδελφόν σου.

Ὁ μὴ καταδεχόμενος τὴν παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ θεραπείαν, προσαγομένην αὐτῷ, ἀσύμφωνός ἐστι καὶ αὐτὸς ἑαυτῷ.

Ψυχὴ πᾶσα ἄνοουθέτητος ἀθεράπευτος.

Οὐ δεῖ φιλικῶς ἐγκαλοῦντα ἔξω τι τῶν τῆς φιλίας ὄρων ποιεῖν.

Περὶ σὸς πᾶς λόγος πρὸς διόρθωσιν, ὅταν ἡ τῶν ἀκούοντων πρὸς τὸ χεῖρον ἀποκλίνασα σπουδὴ τοῖς κατὰ συμβουλήν λεγομένοις ἐναντιῶς διακείται.

Πολλοὶ πολλάκις ὑπὲρ τοῦ μὴ φανῆναι δεόμενοι συμβούλης τῆς παρ' ἐτέρων εἴλοντο προφῶναι τὴν ὠφέλειαν τὴν ἀπ' τῆς γνώμης, ἢ δεξάμενοι τὴν παραινέσιν, διορθῶσαι τὸ ἀμάρτημα καὶ μᾶλλον ἀγνοεῖν, ἢ μαθεῖν καταδέξαντο, οὐκ εἰδότες ὅτι οὐ

τὸ μαθεῖν ἔγκλημα, ἀλλὰ τὸ ἀγνοεῖν κατηγορία· οὐ τὸ διδάσκεισθαι, ἀλλὰ τὸ ἐν ἀμαθίᾳ εἶναι, οὐ τὸ ἐλέγχεσθαι, ἀλλὰ τὸ ἀμαρτάνειν ἀδιόρθωτα. Ἔστι γάρ, ἔστι παρὰ ἀνθρώπων μικρῶ καὶ εὐτελεῖ εὐρεθῆναί τι τῶν δεόντων ὃ παρὰ τῷ σοφῷ καὶ μεγάλῳ πολλακίς οὐχ εὐρηται.

Δαυὶδ τῆς τοῦ Ἰωάβ παραλογισάμενος παραινέσει, προστίμῳ θεῷ ὑπέπεσεν.

Ῥοβοάμ, ἀπωσάμενος τὴν βουλήν τῶν πρεσβυτέρων, τὸν λαὸν αὐτοῦ διεσκέδασεν.

Μεῖζον ἀγαθὸν τὸ ἐλεγχθῆναι τοῦ ἐλέγξαι νομίζω, ὅτι μεῖζον ἔστι αὐτὸν ἀπαλλαγῆναι κακοῦ τοῦ ἄλλον ἀπαλλάξαι.

Οὐδὲλ τῶν φαύλων ἐπιστάς ἐλεγχος δι' ἡδονῆς ἔστι.

Περὶ τοῦ ὑπὲρ τοῦ τὰ δέοντα ποιεῖν πᾶς ὁ λόγος, ὅταν ἡ τῶν ἀκούοντων πρὸς τὸ χεῖρον ὁμόνοια ᾖ.

ΛΟΓΟΣ ΕΑ΄.

Περὶ αἰσχύνης ἀγαθῆς.

Λαβόντες Σῆμ καὶ Ἰαφὲθ τὸ ἱμάτιον, ἐπέθεντο ἐπὶ τὰ δύο νῶτα αὐτῶν, καὶ ἐπορεύθησαν ὀπισθοφανῶς, καὶ συνεκάλυψαν τὴν γύμνωσιν τοῦ πατρὸς κατῶν, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτῶν ὀπισθοφανῶς, καὶ τὴν γύμνωσιν τοῦ πατρὸς αὐτῶν οὐκ εἶδον.

Ἔστιν αἰσχύνη, ἐπάγουσα ἀμαρτίαν· καὶ ἔστιν αἰσχύνη, δόξα καὶ χάρις.

Οὐκ ἔστι πᾶσαν αἰσχύνην φυλάξασθαι καλόν.

Ἐπὶ βροντῆς κατασπεύδει ἀστραπή, καὶ ἀπὸ αἰ- C
σχυντηροῦ προελύσεται χάρις.

Αἰσχύνου ἀπὸ πατρὸς καὶ μητρὸς περὶ πορνείας· καὶ ἀπὸ ἡγουμένου καὶ τυράννου περὶ ψεύδους· ἀπὸ κριτοῦ καὶ ἄρχοντος περὶ κλημμελείας· ἀπὸ κοινωνοῦ καὶ φίλου περὶ ἀδικίας· καὶ ἀπὸ τόπου οὐ παρικοίης, περὶ κλοπῆς· ἀπὸ κατανοήσεως γυναικὸς ὑπάνδρου, καὶ ἀπὸ περιεργείας παιδίσκης αὐτῆς· ἀπὸ φίλου περὶ λόγου ὀνειδισμοῦ, καὶ ἀποκαλύψεως λόγων κρυφίων. Καὶ ἔση αἰσχυντηρὸς ἀληθινός, καὶ εὐρίσκων χάριν ἐναντὶ παντὸς ἀνθρώπου.

Κακὸς δ' ἀκούων αἰσχύνου, μὴ δυσγενῆς.

Γένος γάρ εἰσιν οἱ πάλαι σεσηπότες.

Γένει προάρχειν κρείσσον, ἢ λύειν γένος.

Τὸν αἰσχυνόμενον ἀμαρτίαν δεῖ αἰσχυνεσθαι, καὶ D
τὸ τῷ θεῷ προσκοῦσθαι, καὶ τὸ ποιῆσαι τι τῶν οὐ δεόντων.

Ἔστιν ἄρα καὶ τοῦτο δεύτερον ἀγαθόν, τὸ αἰσχυνεσθαι. Τὸ μὲν γὰρ ἀναμάρτητον βίαις ἀντικρὺς ἔστι καὶ ποίρας καὶ φύσει· τὸ δὲ ἐπὶ τοῖς οὐκ εὐ γινόμενοις ἐρύθημα σωφροσύνης ἐμφαίνει χρώμα.

ΛΟΓΟΣ ΕΒ΄.

Περὶ αἰσχύνης ποτηρᾶς.

Περὶ τῆς ψυχῆς σου μὴ αἰσχυνθῆς. Ἔστι γὰρ αἰσχύνη ἐπάγουσα ἀμαρτίαν· καὶ ἔστιν αἰσχύνη, δόξα καὶ χάρις. Καὶ μὴ λάθῃς πρόσωπον κατὰ ψυχῆς σου, καὶ μὴ ἐντραπῆς εἰς πτωσίαν σου.

Ἔστιν ὅτε τις χάριν αἰσχύνης ἐπαγγελλόμενος φιλῶ, ἐκτίσαστο αὐτὸν ἐχθρὸν δωρεάν.

A scendo nullum esse crimen, sed in ignorando; nec discere, sed inscitiam retinere; nec reprehendi et castigari; sed peccare ita ut corrigi nolis, vitio dari. Licet enim, **211** licet vel apud hominem infimum et abjectissimum aliquid rectum quodque deceat invenire, quod apud sapientem et magnum sæpe non reperitur.

David, Joabi monitione contempta, multæ sub-
jacuit divitiæ.

Roboam, consilio seniorum repudiato, populum suum dissipavit.

Methodii. Tanto majus bonum reprehendi, quam reprehendere arbitror, quanto majus est teipsum malo liberari, quam alterum liberare.

Philonis. Nemini improborum castigatio voluptati B
est.

Inanis est omnis ad honestatem exhortans oratio, cum audientium animi ad deterius conspirant.

SERMO LXI [al. XCI].

De pudore honesto.

Gen. xi. Semus et Japhetus acceptam vestem imposuerunt super dorsa sua, et aversi accesserunt, et nuditatem patris sui contexerunt: aversi igitur cum essent, nuditatem patris sui non viderant.

Salomon. Est pudor qui peccatum adducit, est qui gloriam et gratiam.

Eccli. xxxii. Non est honestum quemvis pudorem cavere.

Ut a tonitru confestim proliit fulgur, sic a verecundo homine profisciscetur gratia.

Verecundare coram parentibus de scortatione, coram prefecto et tyranno de mendacio, apud judicem et magistratum de errato, apud socium et amicum de injuria: in loco ubi habitas de furto verendum est: in cogitatione, de muliere nupta, et a curiosa ejus ancilla: ab amico, de verbo exprobrationis, et patefactione arcanorum sermonum, et eris vere vercundus, erisque graciosus apud omnes.

Theologi. Malus si audis, verere, non ignobilis.

Genus sunt qui pridem jam putruere.

Genus incipere, quam finire melius est.

S. Chrysost. Verecundum oportet peccatum vorari, et ne Deum offendat, et ne quid turpe admittat.

Synesii. Est igitur et hoc secundum bonum, vereri; nam nunquam peccare palam, est divini cujusdam fati et naturæ. Rubor autem qui ob non recte facta innascitur, temperantiæ indicat colorem.

SERMO LXII [al. XCII].

De verecundia improbanda.

Eccli. De anima tua ne verearis; est enim pudor qui peccatum inducit, alter vero gloriam et gratiam. Et ne accipias personam contra **212** animam tuam, nec vertaris in ruinam tuam.

Est qui pudoris gratiam aliquando professus amico, paravit eum sibi inimicum gratis.

Non est honestum quamvis verecuniam obser-
vare.

Ira et impudentia et pudendum quiddam est, si
uxor marito necessaria præbet.

Mulieri improbæ necessarium est obsignata esse
omnia : et ubi manus multæ, claudendum est : cui-
cumque dederis numero et pondere, et datum et
acceptum omnia perscribantur.

Est qui pudore perdat animam suam et personæ
acceptatione perdet eam.

Philonis. Pullorem aiunt plerisque inutilem esse.

SERMO LXIII [al. LXXXV].

*De iis qui jurejurando frequenter utuntur : item non
licere frustra usurpare jusjurandum, aut omnino
jurare.*

Excd. xx. Nomen Domini Dei tui ne in vano
usurpato; non enim purum existimabit Dominus
eum qui nomen ipsius in vano usurparit.

Levit. xxi. Nomen meum ne jurate in re iniqua,
nec profanate nomen Domini Dei vestri.]

Jurijurando ne assuefacito es tuum, et sancti no-
minationi non assuescas.

Eccli. xxiii. Qui multum jurat, iniquitate reple-
bitur, nec flagellum ab illius domo recedet.

Matth. v. Audistis dictum esse antiquis, non esse
pejerandum, sed reddendum Domino jusjurandum.
Ego vero dico non jurandum omnino : neque per
cælum, quod thronus est Dei : neque per terram,
quod est scabellum pedum ejus ; sed nec per cap-
put tuum juraveris, quia non potes capillum unum
candidum aut atrum facere. Sed sit sermo vester,
etiam, etiam, et non, non : quod enim præter hæc
adjicitur, ex malo est.

Jac. v. Ante omnia, fratres mei, nolite jurare, ne-
que per cælum, neque per terram, nec ullo alio
modo juratote. Sed sit vestrum, etiam, etiam, et
non, non.

Theologi. Lex ait : Non pejerabis : tu vero ne ab
initio quidem jurato, neque per rem minimam ne-
que per maximam, quod jusjurandum perjurium
parit.

S. Chrysost. Jusjurandum omnis controversiæ fir-
mis est a confirmationem.

S. Gregor. Nysseni. Juramentum est oratio con-
firmans per se veritatem.

Philonis. Jusjurandum est testificatio Dei de re
contraversa.

Jusjurandum ita fugito, ut ne sancte **213** qui-
dem jures

Socratis. Bonos viros decet, ut eos mores afferre
videantur qui sint jurejurando firmiores.

Jusjurandum oblatum duabus de causis suscipito,
aut te a crimine absolvens, aut amicos ex magnis
periculis liberans.

Pecuniæ causa nequidquam Deum juraris, ne si
sancte quidem juraturus sis : aliis enim pejerare,
aliis avarus esse videberis.

Eusebii. Multi solent monere alios, ut sancte
jurent ; ego vero ne ab initio quidem facile jurare
licitum esse censeo.

Οὐκ ἔστι πᾶσαν αἰσχύνην φυλάττειν καλόν.

Ὅργη καὶ ἀναίδεια καὶ αἰσχύνῃ πονηρὰ, ἐὰν γυ-
νὴ ἐπιχρηγῇ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς.

Ἐπὶ γυναίκεϊ πονηρᾷ καλὸν σφραγίς· καὶ ὅπου
χεῖρες πολλάι, κλείσον· ἢ ἐὰν παραδῶς ἐν ἀριθμῷ
καὶ σταθμῷ, καὶ δόσις καὶ λήψις, πάντα ἐν γραφῇ.

Ἔστιν ἀπολλύων τὴν ψυχὴν αὐτοῦ δι' αἰσχύνην,
καὶ ἀπὸ λήψεως προσώπου ἀπολεῖ αὐτήν.

Τὴν αἰδῶ φασὶ μὴ λυσιτελεῖσαι τοῖς πολλοῖς.

ΛΟΓΟΣ ΕΓ'.

*Περὶ τῶν τοὺς ὅρκους στεργόντων, καὶ οὐ
χρῆ μάταιον λαμβάνειν ὄρκον, ἢ ἕλωσ ὁμ-
νύειν.*

Οὐ λήψει τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ μα-
ταίῳ· οὐ γὰρ μὴ καθαρῶς Κύριος τὸν λαμβάνοντα
τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπιματαίῳ.

Οὐκ ὁμείσῃς τῷ ὀνόματι μου ἐπ' ἀδίκῳ, καὶ
οὐ βεβηλώσῃς τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ ὑμῶν.

Ὅρκῳ μὴ ἐθίσῃς τὸ στόμα σου, καὶ ὀνομασίᾳ τοῦ
ἁγίου μὴ συνθεσῇς.

Ἄνθρωπος πολυὸς ὄρκους πλησθήσεται ἀνομίας, καὶ οὐκ
ἀποστήσεται ἀπὸ τοῦ οἴκου αὐτοῦ μάστιξ.

Ἦκούσατε οὐτι ἐβλήθη τοῖς ἀρχαίοις, Οὐκ ἐπιρκή-
σεις, ἀποδώσεις δὲ Κυρίῳ τοὺς ὄρκους σου. Ἐγὼ δὲ
λέγω ὑμῖν, μὴ ὁμῶσαι ὄρκους, μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι
θρόνος ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, μήτε ἐν τῇ γῆ, ὅτι ὑποπόδιόν
ἐστὶ τῶν ποδῶν αὐτοῦ, μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ἐμῶ-
σης, ὅτι οὐ δύναται μέναι τρίχα λευκῆ ἢ μέλαινα
πυλῆσαι. Ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν ναι, ναι, καὶ οὐ, οὐ.
Τὸ γὰρ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστίν.

Πρὸ πάντων, ἀδελφοί μου, μὴ ὁμνύετε, μήτε ἐν
οὐρανῷ, μήτε ἐν τῇ γῆ, μήτε ἄλλων τινῶν ὄρκων. Ἦτω
δὲ ὑμῶν τὸ ναι, ναι, καὶ τὸ οὐ, οὐ.

Ὁ νόμος φησὶ, Οὐκ ἐπιρκήσεις· σὺ δὲ οὐδὲ ὁμῇ
τὴν ἀρχὴν, οὐ μικρὸν, οὐ μείζον. ὡς τοῦ ὄρκου τῆς
ἐπιρκίαν τίκτοντος.

Πᾶσης ἀντιλογίας πέρας εἰς βεβαίωσιν ὁ ὄρκος.

Ὅρκος ἐστὶ λόγος πιστούμενος δι' ἑαυτοῦ τῆν
ἀλήθειαν.

Ὅρκος ἐστὶ μαρτυρία Θεοῦ περὶ πράγματος ἀμ-
φισβητουμένου.

Ὅρκον περιφύγε, καὶ δικαίως ὁμνύειν.

Δεῖ γὰρ τοὺς ἀγαλοὺς ἄνδρας τρόπον ὄρκου πιστό-
τερον φαίνεσθαι παρεχομένους.

Ὅρκον ἐπαχτὸν προσδέχου διὰ δύο προφάσεις, ἢ
σεαυτῶν αἰτίας ἀπολύων, ἢ φίλους ἐκ μεγάλων κιν-
δύων διασώζων.

Ἐνεκα χρημάτων μηδαμῶς Θεὸν ὁμώσης, μηδ' ἂν
εὐορκεῖν μέλλῃς. Δύσεις γὰρ τοῖς μὲν ἐπιορκεῖν, τοῖς
δὲ φιλοχρημάτως ἔχειν.

Οἱ πολλοὶ τοῖς ἀνθρώποις τοὺς [f. τὸ] εὐορκεῖν
εἶναι παραινοῦσιν· ἐγὼ δὲ καὶ τὴν ἀρχὴν μὴ εὐ-
πετῶς ὁμνύειν ὅτιον ἀποφαίνομαι.

Τρόπου καλοκἀγαθίαν ὄρκου δεῖ πιστοτέρην ἂν ἔχειν. *Morum probitatem jurejurando firmiorem habere oportet.*

ΛΟΓΟΣ ΕΛ'

Περὶ πολυόρκων, καὶ τῶν τοῦς ὄρκους ἀπαιτούντων.

Ἐὶν ψυχῇ ἀμάρτη καὶ ἀκούσῃ φωνῇ ὀρκισμοῦ, καὶ οὗτος μάρτυς ἢ ἐώρακεν, ἢ σύνοιδεν, ἔξιν μὴ ἀναγγεῖλη, λήφεται τὴν ἀμαρτίαν αὐτοῦ.

Ἐὰν ὄρκου προτεθέντος ἀκούσαντες μὴ ἀναγγεῖλωσι, φοβηθέντες, ἢ αἰσχυνθέντες ἀνθρώπους, ὑπεσκέλισθησαν.

Τάδε λέγει Κύριος· Ζῶ ἐγὼ, ἔξιν μὴ τὴν διαθήκην μου ἦν παρέβη, καὶ τὴν ὀρκωμοσίαν μου ἦν ἠτέμωσα, δώσω αὐτὰ εἰς κεφαλὴν αὐτοῦ· καὶ ἐκπετάσω ἐπ' αὐτὸν τὸ δίκτυόν μου, καὶ ἀλώσεται ἐν τῇ περιοχῇ αὐτοῦ.

Ἄδικος ὄμοσον ἐν δόλῳ καταφρονήσαντες ὁσιότητος. Οὐ γὰρ ἡμῶν ὀμνυμένων δύναμις, ἀλλ' ἡ τῶν ἀμαρτανόντων δίκη ἐπεξέρχεται ἀεὶ τὴν τῶν ἀδίκων παράδειον.

Ὅσπερ οἰκίτης ἐξεταζόμενος συνεχῶς ἀπὸ μάλιστα οὐκ ἐλαττωθήσεται, οὕτως ὁ ὀμνύων καὶ ὀνομάζων διαπαντός ἀπὸ ἀμαρτίας οὐ μὴ καθαρισθῆ.

Ἄνθρωπος πολυόρκος πλησθήσεται ἀνομίας, καὶ οὐκ ἀποστήσεται ἐκ τοῦ οἴκου αὐτοῦ μάλιστα.

Πιστούμενος τὸ ψεῦδος διὰ τὴν ὄρκον, κακὸν περιεμπόρευμα τῆς ἀπανθρωπίας τὴν ἐπιτορκίαν προσκίεται.

Οὐχ οὕτως σφάζει ξίφος, ὡς ὄρκου φύσις· οὐχ οὕτως ἀναίρει μάχαιρα, ὡς ὄρκου πληγὴ. Ὁ ὀμόσας, κὴν δόξῃ ζῆν, ἦδη τέθνηκε, καὶ τὴν πληγὴν ἐδέξατο· καὶ ὡσπερ ὁ τὸ σπαρτίον λαδῶν, καὶ πρὶν ἢ τὴν πλῆριν ἐξελεῖν, καὶ δῆμιον ἰδεῖν ἐπιστάμενον, τέθνηκεν ἅμα τῷ τὰς θύρας ἐξελεῖν τοῦ δικαστηρίου, οὕτω καὶ ὁ ὀμόσας ἐπὶ ψεύδει, κὴν ζῆν, τέθνηκεν.

Ἐκ πολυτορκίας ψευδορκία φύεται.

Φασὶ τινες τὸ εὐορκεῖν οὐκ ἀπόβλητον· ἀλλ' ἦδη ὁ γὰρ ὀμνύς εἰς ἀπιστίαν ὑπονοεῖται.

Μαρτυρία Θεοῦ ἐστὶ περὶ πραγμάτων ἀμφισβητούμενων ὁ ὄρκος, μάρτυρα δὲ καλεῖν ἐπὶ ψεύδει τὸν Θεόν, ἀνοσιώτατον.

Τὸν ὀμνύοντα μόνον ἐπ' ἀδικίᾳ Θεὸς ὁ τὴν φύσιν Πλεως οὐποτε τῆς αἰτίας ἀπαλλάξαι, δυσκάρτερον καὶ μισρὸν ὄντα, κὴν διαφύγη τῆς ἀπ' ἀνθρώπων τιμωρίας.

ΛΟΓΟΣ ΕΞ'.

Περὶ ζήλου ἀγαθοῦ, καὶ μιμησεως χρηστῆς.

Ἐἶπεν ὁ Κύριος, Ὑπόδειγμα δέδωκα ὑμῖν, ἴνα καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ποιήσητε ἀλλήλοις.

Ζηλοῦτε τὰ χαρίσματα τὰ κρείττονα.

Μιμηταὶ μου γίνεσθε, καθὼς καὶ γὰρ Χριστοῦ.

SERMO LXIV [al. LXXXVII].

De multum jurantibus et jusjurandum exigentibus.

Levit. v. Si anima peccarit et vocem jurisjurandi audierit, et hic testis vel vidit, vel conscius est, nisi enuntiarit, asciscet sibi peccatum illius.

Salomon. Si qui jusjurandum additum audierint, nec euuntiauerint, quod homines aut metuerent, aut revererentur, fraudem admiserunt.

Zachar. xvii. Hæc dicit Dominus : Vivo ego nisi testamentum meum quod violavit, et jusjurandum meum quod dedecore affecit, dederò in caput ejus, et extendam rete meum in eum, capieturque in munitione sua.

Sap. Inique doloseque juraverunt, sanctitate contempta ; non enim jurantium potestas, sed peccantium supplicium persequitur semper iniquorum prævaricationem.

Eccli. xxiii. Ut servus semper vapulans flagello non emendatur, sit jurans et appellans semper a peccato non repurgatur.

Qui multum jurat iniquitate plenus esse solet, nec ab illius domo discedet flagellum.

Confirmans mendacium jurejurando exitiosam et inhumanitatis mercem, videlicet perjurium, comparat.

S. Chrysost. Non tam interficit ensis, quam jurisjurandi natura ; non tam occidit gladius, quam jurisjurandi plaga. Qui jurat, etsi videtur vivere, tamen jam mortuus est, et plagam accepit ; ac quemadmodum cui injectus est laqueus, priusquam ex urbe egrediatur et astantem videat carnificem, mortuus est simulatque januam egressus est prætorii : sic et qui falso mendaciterque juravit, etiamsi vivat, mortuus est.

Philonis. Ex frequenti jurejurando perjurium nascitur.

Aiunt quidam jusjurandum verum non esse rejiciendum : sed jam 214 qui jurarit, ejus fides in suspicionem venit.

Testificatio Dei est de rebus ambiguis jusjurandum : testem autem adhibere in mendacio Deum, summe impium est.

Frustra jurantem ob rem iniquam Deus natura placidus nunquam culpa liberabit, utpote impurum et scelestum, etiamsi hominum supplicia evaserit.

SERMO LXV [al. VII].

De zelo bono et imitatione bona.

Joan. xiii. Dixit Dominus : Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, sic et vos alii aliis faciatis.

I Cor. xiv. Æmulamini dona perfectiora.

Imitatores mei estote, quemadmodum et ego Christi.

Consideremus alii alios ad charitatis provocacionem et honestorum operum.

Memores estote eorum qui vobis præsunt, qui vobis verbum Dei ministrarunt, quorum contemplantes exitum conversationis imitami fidem.

III Joan. i. Dilecte, noli tibi malum ad imitandum proponere, sed id quod bonum est. Qui bene facit, ex Deo est; at qui male, Deum non vidit.

Synesii. Imitatio conciliatio est, et conjungit cum eo quod imitandum propopit imitantem.

S. Basilii. Si videris ethnicum vitæ temperatæ et reliquæ morum honestatis studiosum supra te, tuum etiam studium intende, ut stas assimilis fructuosæ ficui, quæ per caprifisci viciniam vires suas colligit, ac diffusionem cohibens melius suos fructus alit et producit.

SERMO LXVI [al. XVIII].

De zelo et imitatione prava.

Levit. xviii. Ego Dominus Deus vester. Secundum instituta Ægypti, in qua incolæ fuistis, non vivetis: nec ex institutis Chananæorum vitam instituetis, in quorum agrum vos inducam, nec ex legibus eorum regemini, ne terra detestetur vos, sicut detestata est eos qui habitabant in ipsa.

Psal. i. Beatus qui non adiit consilia impiorum, et in via sceleratorum non stetit, et in cathedra pestilenti non sedit.

Noli æmulari scelerate viventes, nec legis violatores, quia sicut herba cito exarescent.

Solomon. Vide ne pravorum hominum decora asciscas, nec vias illorum sequaris.

215 *Proverb. xiv.* Fili, noli æmulari improbos, nec cum illis esse concupiscas: mendacia enim meditatur cor eorum, et molestias labia eorum loquuntur.

Ne delectare malis, nec improbos æmulare.

Proverb. iv. Fili, ne legis contemptorum vias sequare; ubicunque castrametati fuerint, eo ne accedas, declina illos et præteri; non enim somnum capere solent, nisi malefecerint: deductus est illis somnus, nec dormiunt. Isti enim cibis impietatis aluntur, et vino iniquitatis inebriantur.

Impiorum vias ne ingrediaris, nec exlegam viam quæras.

Eclii. Noli æmulari gloriam sceleratorum: ignoras enim quid exitus ipsorum ferat.

Galat. iv. Semper decet æmulari honesta.

S. Basilii. Fugite imitationes condemnatorum.

Theologi. Noli quidquam æmulari eorum quibus non invidetur, sed qui odio habentur.

Noli cogitare te malis videri præstantiorem, sed tristare quod sis bonis inferior.

Κατανοώμεν ἀλλήλους, εἰς παροξυσμὸν ἀγάπης καὶ καλῶν ἔργων.

Μνημονεύετε τῶν ἡγουμένων ὑμῶν, οἵτινες ἐλάλησαν ὑμῖν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ὡς ἀνυπερωρούντες τὴν ἐκδοσιν τῆς ἀνατροπῆς, μιμεῖσθε τὴν πίστιν.

Ἄγαπητέ, μὴ μιμοῦ τὸ κακὸν, ἀλλὰ τὸ ἀγαθόν. Ὁ ἀγαθοποιῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστίν, ὁ δὲ κακοποιῶν οὐκ ἐώρακε τὸν Θεόν.

Ἡ μίμησις οἰκειώσις ἐστίν, καὶ συνάπτει πρὸς ὁ μιμεῖται τὸν μιμουμένον.

Ἐν βῆθι ἐθνικῶν βίου σώφρονος καὶ τῆς λοιπῆς κατὰ τὸ ἦθος εὐταξίας ἐπιμελούμενον πλέον σεαυτοῦ, τὸ σπουδαῖον ἐπίτεινον, ἵνα γένη παρτελής· τῇ καρποφόρῳ συκῇ, ἐκ τῆς τῶν ἀγρίων παρουσίας συναθροζούσῃ τὴν δύναμιν, καὶ τὴν μὲν ῥύζην ἐπεχούσῃ, ἐπιμελέστερον δὲ τοῦς καρποῦς ἐκτρεφούσῃ.

ΛΟΓΟΣ ΕΣΤ'.

Περὶ ζήλου καὶ μιμήσεως πονηρᾶς.

Ἐγὼ Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν· κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα τῆς Αἰγύπτου ἐν ἧ παρακῆσατε ἐπ' αὐτῆς, οὐ ποιήσετε· καὶ κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα γῆς Χαναάν, εἰς ἣν ἐγὼ εἰσαγάγω ὑμᾶς ἐκεῖ, οὐ ποιήσετε, καὶ τοῖς νόμοις αὐτῶν οὐ πορεύσεσθε, ἵνα μὴ προσοχθῆσῃ ἡ γῆ ὑμῖν, καθὼς προσηχθισεν ἐν τοῖς καθήμενοις ἐν αὐτῇ.

Μακάριος ἄνθρωπος, ὁ οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλή ἀσεβῶν, καὶ ἐν ὁδῷ ἁμαρτωλῶν οὐκ ἔστη, καὶ ἐπὶ καθέβραν λοιμῶν οὐκ ἐκάθισεν.

Μὴ παραζήλου ἐν πονηρευομένοις, μηδὲ ζήλου τοὺς ποιῶντας τὴν ἀνομίαν, ὅτι ὡσεὶ χόρτος ταχὺ ἀποξηρανθήσονται.

Μὴ κτήση κακῶν ἀνδρῶν ὄνειδος, μηδὲ ζηλώσης τὰς ὁδοὺς αὐτῶν.

Υἱέ, μὴ ζηλώσης κακοῦς ἀνδρας, μηδὲ ἐπιθυμήσῃ; εἶναι μετ' αὐτῶν. Ψευδὴ γὰρ μελετᾷ ἡ καρδία αὐτῶν, καὶ πόνους τὰ χεῖλη αὐτῶν λαλεῖ.

Μὴ χαίρει ἐπὶ κακοῖς, μηδὲ ζηλώσης ἁμαρτωλοῦς.

Υἱέ, μὴ ζηλώσης ὁδοὺς παρανόμων, ἐν ᾧ ἂν τόπω στρατοπεδεύσασε, μὴ ἀπέλθῃς ἐκεῖ, ἐκκλινον τὴν πόδα σου καὶ παράλασον. Οὐ γὰρ μὴ ὑπνώσουσιν, ἐὰν μὴ κακοποιήσωσιν. Ἀφήρηται ὁ ὕπνος αὐτῶν, καὶ οὐ κοιμῶνται. Οἶδον γὰρ σιτοῦνται σίτα ἀσεβείας, ὄνυξ δὲ παρανόμων μεθύσκονται.

Ὁδοὺς ἀσεβῶν μὴ ἐπέλθῃς, μηδὲ ζητήσης ὁδοὺς παρανόμων.

Μὴ ζηλώσης δόξαν ἁμαρτωλῶν. Οὐ γὰρ οἶδας τί τέξεται ἡ καταστροφή αὐτῶν.

Καλὸν τὸ ζηλοῦσθαί ἐν καλῷ πάντοτε.

Φεύγετε τὰς μιμήσεις τῶν κατεγνωσμένων.

Μὴ ζηλώσης τι τῶν οὐ φθονομένων, ἀλλὰ μισουμένων.

Μὴ φρόνε· τῶν κακῶν φαίνεσθαί κρείττων· λυποῦ δὲ τῶν ἀγαθῶν ἡττώμενος.

SERMO LXVIII (1).

De charitate, pace, concordia et pacificis.

ΛΟΓΟΣ ΞΗ.

*Περὶ μίσους καὶ ἐχθρας καὶ τῶν μάχας συνα-
πτότων.*

Ἀπίστείλεν Ἰερθὰς ἀγγέλους πρὸς βασιλεῖα υἱῶν Ἀμμών, λέγων, Τί ἐμοὶ καὶ σοὶ, ὅτι ἤκαίς ἐπ' ἐμὲ, πολεμήσαι με ἐν τῇ γῆ μου; ἐγὼ οὐχ ἡμαρτόν σοι, καὶ σὺ ποιεῖς μετ' ἐμοῦ πονηρίαν τοῦ πολεμήσαι ἐν ἐμοί. Κρίναι Κύριος ὁ κρίνων, ἀνὰ μέσον υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ ἀνὰ μέσον υἱῶν Ἀμμών. Καὶ οὐκ εἰσῆκουσε βασιλεὺς υἱῶν Ἀμμών τῶν λόγων Ἰερθὰς, ὃν ἀπέστειλε πρὸς αὐτόν, καὶ ἐγεννήθη ἐπὶ Ἰερθὰς Πνεῦμα Κυρίου, καὶ διέθη πρὸς τοὺς υἱούς Ἀμμών, τοῦ πολεμήσαι αὐτούς. Καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς Κύριος ἐν χειρὶ αὐτοῦ, καὶ ἐπάταξεν εἰς αὐτοὺς εἰσὶ πόλεις, καὶ ἐνετράπησαν οἱ υἱοὶ Ἀμμών ἀπὸ προσώπου υἱῶν Ἰσραὴλ.

Παῦσαι ἀπὸ ὀργῆς, καὶ ἐγκατέλιπε θυμὸν ἡμῶν παραζήλου ὥστε πονηρεῦσθαι· ὅτι οἱ πονηρευόμενοι ἐξολοθρευθήσονται.

Διασκόρπισον ἔθνη τὰ τοὺς πολέμους θέλοντα.

Μῖσος ἐγείρει νεκρούς.

Ὁδὸν ἐάν εἰσελθῇ ὄφρις, ἐκεῖ καὶ ἀτιμία.

Ἄνη θυμώδης παρασκευάζει μάχας.

Ἀνεπιτολίαν ἐγείρει πᾶς κακός· ὁ δὲ Κύριος ἀγγέλον ἀνελεήμονα ἐκπέμπει αὐτῷ.

Φιλαμαρτήμων χαίρει μάχαις.

Λόγος λυπηρὸς ἐγείρει ὀργάς.

Μὴ ἐπὶ χαιρε καὶ πρόσπιπτε εἰς μάχην ταχέως, ἵνα μὴ μεταμηθῆς ἐπ' ἐσχάτων σου.

Σίδηρος σίδηρον ὀξύνει· ἀνήρ δὲ παροξύνει πρόσωπον ἐτέρου.

Μὴ φιλεχθρῆσαι πρὸς ἀνθρώπων μάτην, ἵνα μὴ εἰ εἰς σὲ ἐργάσῃται κακόν.

Σύντριμμα καὶ τάλαιπωρία ἐν ταῖς ἰδοῖς αὐτῶν, καὶ ὄδον εἰρήνης οὐκ ἔγνωσαν, καὶ οὐκ ἔστι κρίσις ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν. Αἱ γὰρ τρίβοι αὐτῶν διεστραμμέναί εἰς ἰδεύουσι, καὶ οὐκ οἶδασιν εἰρήνην.

Πᾶς ὁ οἶκος Ἰσραὴλ φιλονεικοὶ καὶ ἐκληροκάρδιοι.

Ἄνη ἀμαρτωλὸς παροξύνει φίλους, καὶ ἀνὰ μέσον εἰρηνευόντων βάλλει διαβολήν.

Ἐρίς κατασπευδομένη ἐκκαλεῖ πῦρ, καὶ μάχη κατασπευδομένη ἐκχέει αἷμα.

Πᾶσα βιαιότης, μερισθεῖσα καθ' ἑαυτήν, ἐρημοῦται· καὶ πᾶσα πόλις καὶ οἰκία, μερισθεῖσα καθ' ἑαυτήν, οὐ καθίσταται.

Διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν φυγῆσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν.

Εἰ τις δοκεῖ φιλονεικός εἶναι, ἡμεῖς τοιαύτην συνήθειαν οὐκ ἔχομεν, οὐδὲ ἐκκλησίαι τοῦ Θεοῦ.

Ὁ ταρασσὼν ἑμᾶς αὐτὸς βαστάσει τὸ κρίμα, ὅστις ἀν' ἡ.

(1) Sermo iste nihil fere continet quod non legitur in sermone 26 partis primæ, ejusdem est argumenti, *De charitate scilicet seu dilectione, pace,*

PATROL. GR. CXXXVI.

A 216-218 SERMO LXVIII [al. LXXVI].

De odio et inimicitias, et pugnas severentibus.

Judic. II. Jephtha nuntios misit ad regem Ammonitarum, cum hujusmodi mandatis: Quid tibi mecum rei est, quod venis in fines agri nostri bellatum? nihil in te peccavi, et tu mecum malitiose agis, qui mihi bellum inferis. *Judicet Dominus de causa Israelitarum et Ammonitarum. Rex autem Ammonitarum non acquievit orationi Jephthæ, qua per nuntios apud illum usus erat: et corripuit Jephtham Spiritus Domini, et progressus est ad bellum inferendum filiis Ammonis, tradiditque eos Dominus in manus ei, vastavitque viginti urbes: et Ammonitæ timuerunt Israelitas.*

B

David. Seda iracundiam, et iram omittite; noli ita æmulari ut improbe agas: quia improbi funditus peribunt.

Disperge gentes quæ bella volunt.

Odium excitat contentionem.

Quocumque ingressa fuerit contumelia, eo etiam ignominia.

Vir iracundus præparat pugnas.

Contradictiones excitat omnis malus: Dominus autem illi mittit angelum immisericordem.

Peccandi cupidus pugnis gaudet.

Molesta oratio excitat iras.

Ne insultes aut irruas in prælium cito, ne ad extremum te ejus poenitent.

Ut ferrum acuit ferrum, sic homo hominem irritat.

Noli sine causa inimicitias cum quoquam suscipere, ne quid in te mali excogites.

Isa. LIX. Contritio et miseria in visceribus eorum, nec viam pacis norunt, nec est in visceribus eorum iudicium; visceribus enim quas ingrediuntur, pravæ suat, nec pacem uoverunt.

Ezech. Tota familia Israelitica ex contentiosis 219 et pervicacibus constat.

Improbis exacerbant amicos, et inter concorditer viventes injicit calumniam.

Ecclesi. XXVIII. Contentio festinata emittit ignem, et pugna accelerata effundit sanguinem.

Matth. XII. Omne regnum sæcum dissidens desolatur, itemque civitas omnis ac familia divisa adversus seipsam, non stabit.

Quia multiplicabitur iniquitas, frigescet charitas multorum.

I Cor. XI. Si quis videtur contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus, nec ecclesie Dei.

Qui conturbat vos, damnationem portabit, quicumque sit.

concordia et pacificis. Igitur ex duobus unum fecimus.

Cum enim in vobis contentio et emulatio et conditiones sint, nonne carnales estis, et hominum ritu ambulatis?

Jac. iii. Ubi emulatio et contentio, ibi inconstantia et omnis improbitas.

Servum Domini non decet pugnare, sed engamnes vitam esse.

I Joan. iv. Si quis dicat se Deum diligere, et fratrem suum oderit, mendax est.

Defecit dilectio mandatorum radix.

S. Basilii. In certaminibus improbitatis miserior est qui vicierit, propterea quod peccatis onusior nascitur.

Solent contentiosi minus consilio valere, et saepe in rebus male consulere, ut dolore afficiant suos adversarios.

Theologi. Praestat honeste vinci, quam periculosum et injuste vincere.

A partibus adversariorum propemodum stant qui ingenio sunt bellicosus, gloriam suam ex publico venientes, et suo se dedecore ornantes. Nam et diabolus. *Apparet quaedam desesse.*

Apertum hostem cavere facile est.

Intentionibus suis fac noscas, non autem benevolentia.

S. Chrysost. Quid inter nos temere digladiamur? quid bellicosus animi cum aliis, quibus praecipuum est, ut qui nos oderint, amemus?

Si inter Paulum et Barnabam angustus et pusillus animus fuit, quid mirum si similes inter nos?

Non usque debemus velle vincere: interdum enim victoria detrimentum affert, vincti autem utilitas praebet.

Democrit. Seipsum vincere omnium victoriarum prima et praestantissima est; at vincit a seipso et turpissimum et pessimum.

Isocrates. Prava ingenia caecis solent esse et contentiosa, et non prius suam faciunt pugnam et contentiones, quam totalem acciperint plagam, et supplicio memorabili afficiantur.

220 *Euripidis.* Unum consilium bonum nullas timet manus;

Turbae vero conjuncta ruditas plus affert mali. **SERMO LXIX [al. LIV].**

De oblocutionibus, et contumelia.

Deut. Auditionem inanem ne admittas.

Psal. xiv. Qui detrahebat clam proximo suo, eum persequeretur.

S. Basilii. Qui fratrem adversatur, aut audit detractionem, et sustinet, ambo digni sunt qui exterminantur.

Theologi. Nichil tam jucundum est hominibus quam de alienis rebus loqui, et maxime si favore alicujus aut odio ducantur, a quibus solet plurimum veritas occultari et supprimi.

Cum irasceris convicium facienti, probra confirmas. Quid est enim ira insipientius? Sin vero iras parcas et lentus fueris, pudore afficis: injuriam facientem, reipsa temperantiam declarans.

Ἄκου γὰρ ἐν ὑμῖν ἔρις καὶ ζῆλος καὶ διχοστασίαι, οὐ σαρκικοί ἐστε, καὶ κατὰ ἀνθρώπον περιπατεῖτε;

Ἄκου ζῆλος καὶ ἐριθεία, ἐκεῖ ἀκαταστασία καὶ πᾶν φαῦλον πρᾶγμα.

Κούλον Κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι, ἀλλ' ἦκειον εἶναι πρὸς πάντας.

Ἐάν τις εἴπῃ ὅτι Ἄγαπῶ τὸν Θεόν, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῶ, ψεύστης ἐστίν.

Ἐπιλλοίπευ ἡ ἀγάπη, ἡ ρίζα τῶν ἐπιτολῶν:

Ἐν ἀμιλλίαις πονηρίας ἀδλιώτερος ὁ νικῆσας, εὖτε ἀπέργεται τὸ πλεον ἔχων τῆς ἁμαρτίας.

Παρόμοιοι πως οἱ φιλοκεικωότες ἀβουλότεροι γίνονται, καὶ πολλὰ πῶν ἴδιον κακῶς διακρίθασθαι ὑπὲρ τοῦ λυτῆσαι τοὺς ἐναντιουμένους.

Κρεῖττον ἠτάσθαι καλῶς ἢ νικᾶν ἐπισηπάλως καὶ ἀθέσμως.

Τῆς ἀντικειμένης μερίδος ἕγγυς οἱ πολεμικοὶ τὸν τρέπον, καὶ τὸ εὐδόκιμον τῶν κοινῶν κακῶν θηρόμενοι, καὶ τῇ ἑαυτῶν αἰσχύνῃ ἐγκαλλισκίζόμενοι· ἐπεὶ καὶ ὁ διάβολος. *Ἔοικε γι λαίκαυ ἐνταῦθα.*

Τὸ προδῆλως ἐχθρὸν καὶ εὐφύλακτον.

Ἐχθρας ἔρους γίνωσκε, εὐνοίας δὲ μή.

Τὶ μάχημα πρὸς ἀλλήλους εἰκῆ; εἰ πολεροῦμεν ἀλλήλους, προσεταγμένοι καὶ πούς μισούντας φιλεῖν;

Εἰ μεταξὺ Παύλου καὶ Βαρνάβα μικροψυχία, εἰ θαυμαστόν εἰ καὶ μεταξὺ ὁμῶν;

Μὴ δὲ πανταχοῦ ζῆτῶμεν νικᾶν. Ἔστι γὰρ δοῦν νίκη μὲν φέρει βλάβην, ἤτοι τὴν ὠφέλειαν.

Τὸ νικᾶν αὐτὸν ἑαυτὸν πασῶν νικῶν πρώτη καὶ ἐρίστη· τὸ δὲ ἠτάσθαι αὐτὸν ὑπ' ἑαυτοῦ αἰσχιστὸν τε καὶ ἀκρίστον.

Παρόμοιοι αἱ πονηραὶ φύσεις καὶ φιλόνοτοι μὴ κρεῖτερον λήγειν τῆς διαμάχης καὶ ἐρίδος, πρὶν ἢ κερταὶν δέξασθαι τὴν πηγῆν, καὶ ἀνεπίληστου τρωπρίας πείραν λαθεῖν.

Χοφὸν γὰρ ἐν βούλευμα πρὸς πολλὰς χεῖρας

Νικᾶ· σὺν δὲ γλῶφ' ἁμαθία πλέον κερκόν. **ΛΟΓΟΣ 28.**

Περὶ καταλαλούντων, καὶ περὶ ἰδρωσ.

Ἀκοὴν ματαίαν μὴ παραδέξῃ.

Τὸν καταλαλόντα λάθρα τοῦ πλησίον αὐτοῦ, τοῦτον ἐξεπίσκου.

Ὁ καταλαλῶν ἀδελφοῦ, ἢ ἀκούων καταλαλόντος καὶ ἀνεχόμενος, ἀφορισμοῦ ἄξιος καὶ οἱ ἀμφοτέρω.

Οὐδὲν οὕτως ἴδι τοῖς ἀνθρώποις, ὡς τὸ λαλεῖν τὰ ἀλλότρια, καὶ μέλειτα ἐάν τύχῃσιν ὑπ' εὐνοίας τινὸς ἢ μίσου; ἐλκόμενοι, ὑπ' ὧν φιλεῖ κλέπτεσθαι ὡς τὰ πολλὰ ἡ ἀλήθεια.

Ἐπὶν ὀργισθῆς κατὰ τοῦ λοιδορήσαντος, ἐδβαίωσας τὰ ἐνέδη. Τὶ γὰρ ὀργῆς ἀπρονόστερον; Ἐάν δὲ μετῆς ὀργῆτος, ἤσχυνας τὸν ὄβρισηντα, ἔργῳ τῇ σωφροσύνην ἐπιπέξόμενος.

Ὁ διαβάλλων τὴν πλησίον αὐτοῦ ἀδελφικὰ κρεα εἶφαγεν, ὑπόληψιν κρώσας, καὶ μυρία ἕτερα ἐργασάμενος διὰ τοῦ λόγου κακὰ.

Ὡς περ τὸ καλῶς λέγειν καὶ ἐγκωμιάζειν ἀρχὴ φιλίας ἐστίν, οὕτως τὸ κακῶς λέγειν καὶ διαβάλλειν ἔχθρας καὶ ἀπεχθείας καὶ μυρίων κακῶν ἀρχὴ καὶ ὁπίθεσις γέγονεν.

Ἄν μὲν ὁνειδίῃ σε ὁ ἐχθρὸς ἀμάρτημα, ὁ σεαυτῷ σύνοιδας, σὺ δὲ ἀκούσας, ἐκείνον μὲν μὴ ὑβρίσης, στεγάζεις δὲ πικρῶν, καὶ τὸν Θεὸν παρακαλέσης, εὐθέως ἀπέθου τὴν ἀμαρτίαν ἅπασαν.

Μηδέποτε αἰδεσθῆς τὸν πρὸς σὲ καταλαλοῦντα, μᾶλλον δὲ λέγε, Παῦσαι, ἀδελφε, ἐγὼ καθ' ἡμέραν χαλεπώτερα πταίω. Καὶ πῶς ἐκείνων κατακρῆναι δύναμαι; Δύο γὰρ κερδαίνει, ἐν μὲν ἐμπλάστρω καὶ σεαυτῶν καὶ τὴν πλησίον ἰασάμενος.

Πλάττω τίς τις λέγοντας, ὅτι Τιμὸς λοιδοροῦαί σε, ἔφη· Ἄλλ' ἐγὼ οὕτως διάξω, ὥστε ἀπιστεῖσθαι αὐτούς.

Ὅταν λοιδορηθῆς, σκάσει μὴ τί σοι πέπραχται τῆς λοιδορίας ἔξω· εἰ δὲ οὐ πέπραχται, κακῶν εἶναι τὴν λοιδορίαν νόμιζε.

Καθρίας ὑπὸ πονηροῦ πολλά λοιδορηθεῖς, ἔφη· Κάλυπτα ἰποίησας, μηδὲν τῶν προσόντων καταλιπών.

Ἡ μὲν μάχαιρα τίμνει, ἡ δὲ διαβολὴ γυρίζει φίλους.

Ὅτε ἀρρώστου πληγὴν, οὕτε ἀνοήτου ἀπειλήν δεῖ εὐλαβεῖσθαι.

Φίλιππον τὸν Ἀλεξάνδρου πατέρα ἐλοιδορεῖ τις τῶν κακογλώσσων ἀφροσύμων· καὶ παρήγουν οἱ φίλοι διώκειν τὸν λοιδορῶν. Ὁ δὲ ἔφη· Οὐκ ἔστι καλὸν τοῦτο ποιῆσαι, ἵνα μὴ ἐν πλεῖστοις περιεχόμενος κακῶς λέγῃ ἡμεῖς.

Ὁ αὐτὸς φησεν, ὅτι Ἰάκχον ἔχω τὰς λοιδοροῦσάς με, ὅτι βελτίονα ποιούμαι. Ἐγὼ γὰρ σπουδάζων ψευδεῖς αὐτοὺς ἀπελάττειν, εἰ τι ψάλλον ποιῶ, μεταβάλλομαι.

Εὐλαθεῖ τὰς διαβολὰς, πᾶν ψευδεῖς ῥῶσιν. Οἱ γὰρ πολλοὶ τὴν μὲν ἀληθεῖαν ἀγνοοῦσι, πρὸς δὲ τὴν δόξαν ἀπεβλέπουσι.

Τινὲ σοφῶ ἔφη τις, ὅτι Ὁ δεῖνα κακῶς σε ἐλοιδορεῖ ἐπὶ ἐμοῦ. Ὁ δὲ ἔφη· Εἰ μὴ αὐτὸς ἠδύως ἤκουες, οὐκ ἂν ἐκείνός με ἐλοιδορεῖ.

Λοιδορούμενός τις ὑπὸ τινος φαλακροῦ εἶπεν· Ἐμὲ μὲν οὐχ ὑβρίζω, τὰς δὲ τρίχας σου ἐπαινέσω, ὅτι κακὴν ἐξέφυγον κρανῶν.

Λοιδορούμενός τις ὑπὸ τινος ἀμαχώρει· τοῦ δὲ ἐπιδιώκοντος καὶ λέγοντος, Φεύγεις; Ναι, ἔφη· τοῦ μὲν γὰρ κακῶς λέγειν σὺ τὴν ἐξουσίαν ἔχεις, τοῦ δὲ ἀκούειν ἐγώ.

Πολλοὶ τὲς ἐνειδικόμενα; ὑπὸ πωτος, εἶπεν· Ἐμοὶ μὲν ὁνειδὸς οἱ γυνεῖς, σὺ δὲ πρὸς γονεῦσιν.

S. Chrysost. Qui fratrem suum criminatur, fraternas carnes edit, existimatione ejus laesa, et mille aliis malis lingua patrat.

Ut benedicere et laudare inimicis amicitia est, sic maledicere et criminari inimicitia et odii et sexcentorum malorum principium et occasio est.

Si tibi ut probum objicit inimicus peccatum, cujus tu tibi conscius es, nec tu audiens illum contumeliose excipis, sed acerbe gemis, Deumque precaris, statim omne peccatum a te removisti.

Clement. Fac nunquam reveraris eum qui apud te alterum proscindit, sed potius illum sic mones, dicens: Desine, frater. Ego quotidie gravius labor et pecco: et qui possum illum condemnare?

B Duos enim lucraberis, uno emplastro et vicinum et proximum sanans.

Plato. Plato cum quidam ei narraret esse nonnullos qui ipsum maledictis insecrarentur: At ego, inquit, sic vivam, ut illis non habeatur fides.

Cum reprehenderis conviciose, vide num quid a te convicio dignum designatum sit; si nihil tale aetum est, sumum esse conviciam illud existimato.

Chabrias. Chabrias ab improbo quosdam multis conviciis affectus: Bene, inquit, fecisti, quod nihil eorum quae insunt praetermisisti.

Gladus secat, calumnia autem disjungit amicos.

Neque infirmi iocus, neque aulti minas metuere debemus.

Philippus. Philippum Alexandri patrem convicio afficiebat quidam effreni lingua praestitus; cumque amici hortarentur ut conviciatorem persequeretur: Non est hoc, inquit ille, faciendum, ne amplius affectus et implicatus plura in nos faciat maledicta.

Idem dicebat se suis conviciatoribus gratiam habere, quod se meliorem redderent. Ego enim, inquit, studens illos mendacii convicere, si quid improbe fecerim, magno consilium, et praecipua emendo factum.

Democrit. Vitato calumpnias etiam falsas: multi enim veritatem ignorantes existimationis et opinionis rationem tantum habent.

Cum sapienti cuidam aliquis diceret, se praesente ipsi a certo quodam convicio factum, tum ille: Nisi tu, inquit, libenter audivisses, nunquam ille mihi conviciatus esset.

Cum quidam afficeretur convicio a calvo aliquo: Tibi, inquit, contumeliam non dicam, sed capillus tuos laudabo, quod malum caput refugerint.

Convicio lacessitus quidam ab altero discodeba: cum autem conviciator persequeretur, ac diceret: Fugis? Etiam, inquit; nam tu quidem maledicendi potestatem habes, ego autem audiendi.

Cum quidam multis modis aliquis ut probum objiceret, quod e parentibus prognatus esset ignobilibus: Mihi, inquit, dedecori sunt parentes, tu vero parentibus.

Diogenes. Diogenes convicianti sibi, At nec mihi, A inquit, credit quisquam te laudanti, nec tibi me vituperanti.

Cum sapienti quidam diceret, eum a quopiam convicio impetum: Non presentem, inquit, etiam verberet me.

SERMO LXX [al. XCV].

De loquacitate et temeritate in dicendo.

Matth. xii. Illud autem vobis confirmo fore ut de omni verbo otioso quod locuti fuerint homines, in die iudicii rationem reddant; nam ex verbis tuis justificaberis, et ex verbis tuis condemnaberis.

Jac. i. Sit omnis homo velox ad audiendum, et tardus ad loquendum.

Nullus sermo sparsus de ore vestro exeat, sed is qui aptus est ad edificationem fidei.

Eccli. viii. Cum linguæ noli pugnare, nec in ignem ejus ligna congerere.

Ne festina pronuntiare verbum in conspectu Dei, quia Deus in cælo sursum, et tu in terra deorsum.

S. Basilii. Lingua ne sis in omnibus confidenti, ne quid tibi intempestivum accidat, quemadmodum oculus totum volens intueri solem, id etiam quod habet lumen perdit.

Theologi. Perniciosa est lingua, quæ non ratione regitur.

222 *Chrysost.* Multi sæpe etiam temperantes, per obscena verba ad vitiosas actiones descendunt: anima enim nostra nec bona est natura, nec mala, sed ex instituto hoc et illud efficitur.

Nullus sit sermo otiosus: ab otioso enim in absurdos delabimur. Non est hoc tempus ridendi, sed tugæ, afflictionum et lamentationum. Tu vero scurræ agis. Quis athleta in stadium ingressus, omisso certamine cum adversario, urbana jactat dicta? Astat glabellus, circumit rugiens ad rapiendum, omnia movet, omnia volvit in caput tuum, et machinatur, ut é domo te extrudat; frendit dentibus, fremit, ignem sufflat contra salutem tuam: et tu sedes, urbanis dictis te oblectans, et stultia loquens, ac ea quæ non decet ore proferens.

Nili. Si ventrem contines, contine et linguam: ut ne sis alterius servus, alterius autem stulte liber.

Evagrii. Loquere quæ decet, et quando decet et de rebus honestis, et non audies inhonestas, quæque minime decet.

Amygdalas, quia omnium stirpium primæ florent, pruina corrumpere solet: sic homines fere lingua temeritas et præcepta loquacitas.

Isocratis. Quidquid dicturus es, id prius in animo considerato: multorum enim lingua mentem præcurrit.

Isocrates orator, cum Caræon loquax ejus venisset frequentare scholam, duplicem petebat mercedem,

Διογένους πρὸς τὸν λοιδορούμενον αὐτῷ, Ἄλλ' οὐτε ἐμοί, ἔφη, πιστεύει τις; εὐφημοῦντι σε, οὐτε σοὶ ἐμὲ βλασφημοῦντι.

Ἐφη σοφῶς τις, Ὅ δεινὰ σε ἐλοιδορεῖ· ὁ δὲ ἔφη, Μὴ παρόντα καὶ τυπτεύω με.

ΛΟΓΟΣ Θ'.

Ἐπι περὶ γλωσσαλγίας

Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι πᾶν ῥῆμα ἄργον ὃ ἐὰν λαλήσωσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀποδώσουσι περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. Ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου δικαιοθήσῃ, καὶ ἐκ τῶν λόγων σου κατακριθήσῃ.

Ἔστω πᾶς ἄνθρωπος ταχύς εἰς τὸ ἀκοῦσαι, καὶ βραδύς εἰς τὸ λαλῆσαι.

Πᾶς λόγος σακρὸς ἐκ τοῦ στόματος ὁμῶν μὴ ἐκπορευέσθω, ἀλλ' εἰ τις ἀγαθὸς πρὸς οἰκοδομὴν πίστεως.

Γλωσσῶδες ἄνθρωπον μὴ διαμάχου, μηδὲ ἐπιστοβαῖζε ἐπὶ τὸ πῦρ αὐτοῦ ξύλα.

Μὴ σπύσης ἐξενεγκεῖν ῥῆμα πρὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ, ὅτι ὁ Θεὸς ἐν τῷ οὐρανῷ ἔνω, καὶ σὺ ἐπὶ τῆς γῆς κάτω.

Μὴ πάντα θάρσει τῇ γλώσσῃ, ἵνα μὴ πάθῃς ἀκαίρω, καθάπερ ὀφθαλμὸς ἔλον τὸν ἥλιον θέλων ἀποβλέπει, ἀπολλυσι καὶ ὁ ἔχει φῶς.

Ὅλιθος ἄνθρώποις γλώσσα μὴ λόγῳ κυδερνωμένη.

Πολλοὶ πολλάκις καὶ σωφρονοῦντες ἀπὸ ῥημάτων αἰσχροῦν ἤλθον ἐπὶ πράξει; πονηράς. Οὐ γὰρ ἔστιν ἡ ψυχὴ ἡμῶν οὕτε ἀγαθὴ φύσει, οὕτε κακὴ, ἀλλὰ προαιρέσει τοῦτο κακὴν γίνεται.

Μηδεὶς ἔστω λόγος ἄργός· ἀπὸ γὰρ τοῦ ἀργοῦ καὶ εἰς ἀτέλους καταπίπτομεν. Ὁδὲ διαχύσεως ὁ παρῶν καιρὸς, ἀλλὰ πένθους, θλίψεων καὶ ὄδυρμῶν. Σὺ δὲ εὐτραπέλει. Τίς ἀθλητὴς εἰς τὸ στάδιον εἰσελθὼν, καὶ τὴν ἀγωνίαν ἀφαιεῖ τὴν πρὸς τὸν ἀντιπικον, ἀστατα φθίγγεται; Ἐφέστηκεν ὁ διάβολος, περιέρχεται ἐρυόμενος ἀρπάσαι, πάντα κινεῖ καὶ πάντα στρέφει κατὰ τῆς σῆς κεφαλῆς, καὶ μηχανᾶται τῆς καλιᾶς σε ἐκβαλεῖν. Τρίζει τοὺς ὀδόντας, βρυχᾶται, πῦρ πνέει κατὰ τῆς σωτηρίας τῆς σῆς· καὶ σὺ κάθηται ἀστατα λέγων, καὶ μωρολογῶν, καὶ τὰ μὴ ἀνήκοντα φθεγγόμενος.

Εἰ κράτεις γαστρός, κράτει καὶ γλώσσης, ἵνα μὴ τῆς μὲν ὑπάρχεις θεῦλος, τῆς δὲ τυγχάνῃς ἀνόητος ἐλευθερός.

Αἰεὶ ἂ δει, καὶ ὅτε δει, καὶ ὅπερ ὦν δει, καὶ οὐκ ἀκούσεις ἂ μὴ δει.

Τὰς μὲν ἀμυγδαλάς, διὰ τὸ πρὸ πάντων φυτῶν τὸ ἄνθος ἐκφέρειν, ἡ κάκην, τοῦ δὲ ἀνθρώπου ἡ προπίετα τῆς γλώσσης ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον διαφθεῖραιν ἐπέφυκεν.

Πᾶν ὃ τι ἂν μέλλῃς εἰεῖν, πρότερον ἐπισκόπει τῇ γνώμῃ. Πολλοὶ γὰρ ἡ γλώσσα προτρέχει τῆς διανοίας.

Ἰσοκράτης ὁ ῥήτωρ, Καραῖνος θυγὸς λέλου, καὶ σχολάζειν παρ' αὐτῷ βουλομένου, διωτοῦς ἤτησε με-

σθούς· τοῦ δὲ τὴν αἰτίαν πυθομένου, Ἐνα μὲν (ἔφη) Ἄ
 ἓνα λαλεῖν μάθης, τὸν δὲ ἕτερον, ἓνα σιγᾶν.

Ὁ μὴ θέλεις ἀκοῦσιν, μηδὲ εἰπης· ὁ μὴ θέλεις
 λέγειν, μηδὲ ἀκουα. Ὡτων καὶ γλώσσης μέγας ὁ κίν-
 δυνος.

Κρείττον ἐστὶ τῷ ποδὶ ὀλισθαίνειν ἢ τῇ γλώσσῃ.
 Πλεονεξία τὸ πάντα λέγειν, μηδὲ ἀκοῦσιν ἐθέλειν.

Πολυλογία πολλὰ σφάλματα ἔχει, τὸ δὲ σιγᾶν
 ἀσφαλές.

Ἄ λόγοις ἀμάρτυμεν, ἔργοις τὴν τιμωρίαν ὑφέ-
 ξομεν.

ΛΟΓΟΣ ΟΑ'.

Peri ἀντιλογίας, καὶ θρασύτητος, καὶ ἐριδος. B

Σὺ τίς εἶ, ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ Θεῷ; μὴ ἔρει τὸ
 πλάσμα τῷ πλάσαντι, τί με ἐποίησας οὕτως; ἢ
 οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ κεραμαῖς τοῦ πηλοῦ, ἐκ τοῦ αὐ-
 τοῦ φαρμάματος ποιῆσαι, ὁ μὲν εἰς τιμὴν σκευός, ὁ
 δὲ εἰς ἀτιμίαν;

Σιῶνος σιῶνον ὀδύζειν· ἀνὴρ δὲ παροξύνει πρόσω-
 πων ἑτέρου.

Πρὸ πυρός ἀτιμὴ καμίνου καὶ καπνός· οὕτω πρὸ
 αἱμάτων λοιδορίας.

Ἔρις κατασπυρομένη ἐκκαίει πῦρ, καὶ μάχη
 κατασπυροῦσα ἐκχέει αἷμα.

Ἀντιλογίαν πράσσει πᾶς σιγηρός.

Ἀντιλογίας ἔγειραι πᾶς κακός· ὁ δὲ Κύριος ἄγγε-
 λον ἀνελεήμονα ἐκπέμπει αὐτῷ.

Ἀνθρώπος συνθετιζόμενος λόγοις ὀνειδισμού, ἐν
 πάσαις ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ οὐ μὴ παιδευθῆ.

Ὅπου ἔχθραι, ἔρεις, θυμοί, φιλονεικίαι, θυροῦθος
 ἀσιγήτους ταῖς ψυχαῖς ἐμποιοῦσαι, ἐκεῖ τὸ πνεῦμα
 τῆς πραότητος οὐκ ἀναπαύεται.

Ἡ ἀντιλογία τὸ αὐτοκρατορικὸν καὶ ἀνυπότακτον
 δείκνυσσι, κἂν ἐν σχήματι γίνηται ταπεινώσεως.

Φιλεὶ γὰρ τὰ γενναῖα φρονήματα πρὸς τὸ βίαι-
 κρατοῦν ἀθροίζεσθαι, καὶ καθάπερ φλέξ ὑπ' ἀνέ-
 μου βίπλομένη, τοσοῦτον μᾶλλον ἀνάπτεσθαι, ὅσο-
 περ ἂν σφοδρότερον καταπνέηται.

Ἐὶ τέλος παιδείας τὸ ταυτὸν αἰσχύνεσθαι, ἐσχάτης
 ἀπαιδεύσεως τὸ μηδὲ τοὺς ἄλλους αἰσχύνεσθαι.

Ἀναισχυντία μὲν ἴδιον φαύλου, αἰδώς δὲ σπου-
 δαίου· τὸ δὲ μήτε αἰσχύνεσθαι, μήτε ἀναισχυντεῖν,
 τοῦ ἀκαταλήπτως ἔχοντος καὶ ἀσυγκαταθέτως.

Ἀριστοτέλης βλασφημούμενος ἀπ' ἀνθρώπου ἀσελ-
 γοῦς, ἔφη· Σὺ μὲν ἀκοῦεις τὰ κακὰ ῥάβδως, καὶ λέ-
 γεις εὐχερῶς· ἐμοὶ δὲ καὶ λέγειν ἀηδεις, καὶ ἀκοῦσιν
 ἀηδές.

Τὸ μὴ αἰσχύνεσθαι κακὸν ὄντα κακίας ὑπερβολή.

Γλώσση θρασεῖα μὴ χρῆσθαι· κολλάκις γὰρ τὸ
 θράσος καὶ αὐτὴν διώλεσε τὴν κεφαλὴν.

Θράσει μὲν οὐδεις οὐδέπω, πόνυ δὲ καὶ γενναῖο-
 ττη καὶ ἐπεικειᾶ ὀρετὴν ἐπακτῆσατο.

cumque ille causam percunctaretur: Unam, in-
 quit, ut loqui discas, alteram autem ut tacere.

Clitarchi. Quæ nolis audire, ea ne dicito: quæ
 nolis dicere, ea ne audito quidem. Aurium enim et
 linguæ magnum est periculum.

Præstat pede quam lingua labi.

Socratis. Arrogantia est omnia dicere, nihil au-
 tem audire velle.

Theophylacti. Multiloquium multum damni affert,
 sed tacere tutum est.

Simocatae. Quæ verbis peccavimus, eorum suppli-
 cium factis feremus.

SERMO LXXI [at. LXXIX].

De contradictione, et audacia, et contentione.

Rom. ix. Tu quis es, qui ex adverso respondes
 Deo? Num dicet figmentum fictori suo: Cur me
 sic fecisti? annon habet potestatem figulus lutii,
 ex eadem massa facienda aliud vas honorificum,
 aliud dedecorosum?

Prov. xxvii. Ferrum acuit ferrum, homo hominem
 exasperat.

Ut ante ignem vapor camini et fumus præit, sic
 ante vulnera sanguinem convicia.

Eccli. xxviii. Contentio accelerata ignem accen-
 dit, 223 et pugna festinans sanguinem effundit.

Dissensionem sedat omnis taciturnus.

Dissensiones excitat omnis malus: Dominus enim
 illi angelum immisericordem mittit.

Assuefactus verbis probrosis in omnibus diebus
 suis non castigabitur.

S. Basilii. Ubi odia, lites, iræ, contentiones, ma-
 gnos tumultus in animis excitant, ibi Spiritus man-
 suetudinis non requiescit.

Ipsa contradictio imperatorum quiddam et vo-
 luntatem nulli se subjiciendi indicat, etiamsi in
 humili fuerit habitu.

Theologi. Solent enim magno spiritu præditi
 violentis contumaciter præfractaque resistere, et
 quemadmodum flamma a vento excitata, tanto ma-
 gis accendi, quanto vehementius sufflatur.

S. Chrysi. Si finis doctrinæ est seipsum revereri,
 extremæ est imperitiæ, ne alios quidem revereri.

Philonis. Impudentia est propria sceleratorum,
 pudor autem honorum. Neutro autem horum affe-
 ctuum moveri, eorum est qui nihil affirmant aut
 assentiuntur.

Aristotelis. Aristoteles cum ab impudente quodam
 conviciis lacesseretur: Tu, inquit, et convicia faci-
 te audis et libenter dicis: mihi vero et dicere non
 consuetum, et audire injucundum.

Si quis malus cum sit non erubescit, insigniter
 improbus est.

Socratis. Lingua petulanti non utendum. Sæpe
 enim audacia ipsum perdidit caput.

Euripidis. Audacia quidem nemo adhuc virtu-
 tem comparavit, sed industria, generositate et cle-
 mentia.

Theophrastus. Theophrastus adolescentulum erubescens conspicatus: Macte, inquit, hunc enim virtus habet colorem:

SERMO LXXII [al. LXXVII].

De temerario et impudente, et iracundo, et effervescente ira, et extremae bilis homine.

Gen. xlii. Simeon et Levi fratres injustitiam percernerunt propositi sui. In consilium eorum ne veniat anima mea, quia in ira sua interfecerunt homines, et in cupiditate sua enervaverunt taurós. *Detestanda* ipsorum ira est ob contumaciam, et indignatio eorum, quia induit:

Job. Scelerati, commoti ira, imbecillos everterunt.

Impius est qui non reveretur conspectum honorati viri, nec novit ei honorem habere.

David. Fac finem iracundiæ, iramque omittito.

Ira eorum est qualis serpentis.

Qui iracundus est, agit nullo consilio adhibito.

Iracundus indecoré se gerit.

Gravis est lapis et portatu difficilis arena: sed insipientis ira gravior utroque.

Animosus excitat rixam, iracundus autem effodit peccatum.

Ubi non est discors, ibi quiescit pugna.

Insipientis labia in calamitatem ducunt, os autem ejus audax mortem accersit.

Os insipientis conterit ipsum, et labia illaqueant animam.

Boreas excitat nubes, facies impudens linguam irritat (1).

Ore impudenti qui est, odio habebitur.

Propter injuriam superbiens temerario est corde.

Ne festina spiritu perturbari, quia ira in sinu insipientium manet et conquiescit.

Iraa. Nervus ferreus collum tuum, et facies tua anea.

Jerem. Aspectus meretricis fuit tibi; erga omnes te impudenter gessisti.

Eccli. viii. Cum iracundo ne pugnes, nec iter facito cum illo in solitudine, quia nihili æstimat sanguinem, et ubi nullus succurrere poterit, ibi te prosterneat.

Non potest animus iniquus justificari: nam commotio iræ ejus ruina ipsius est.

Æmulatio et ira dies vitæ minuunt.

Omnipotens Domine, Deus salutis meæ, ne trades me voluntati hominis impudentis.

Temerarius ne sis, ut ne auferaris.

Matth. v. Quicumque fratri suo irascitur temere, obnoxius erit judicio.

Ephes. iv. Sol ne occidat super iracundia vestra, nec date locum calumniatori.

Omnis amaritudo et excarescentia, et ira, et clamor, et blasphemia tollantur.

S. Basili. Postquam, semel deturbata ratione, iræ perturbatio animi dominatum occupavit, hominem

(1) *Juxta Hebræos vertitur:* Ventus aquilonaris pellit pluvias, at vultus severus linguam absconsionis, id est, quæ clam desert.

Θεοφράστου ἰδὼν μεράκιον ἐρυθρίασαν, ἐφη· Θάρρει· τοιοῦτον γὰρ ἡ ἀρετὴ ἔχει τὸ χρῶμα.

ΛΟΓΟΣ ΟΒ΄.

Περὶ προπετοῦς καὶ ἀναίδου, καὶ ὀργίλου, καὶ θυμώδους, καὶ δεισχελοῦ.

Συμεῶν καὶ Λεὺτ ἀδελφοὶ συντέλεσαν ἀδικίαν ἐξ αἰρέσεως αὐτῶν. Εἰς βουλὴν αὐτῶν μὴ εἶθαι ἡ ψυχὴ μου, ὅτι ἐν τῷ θυμῷ αὐτῶν ἀπέκτειναν ἀνθρώπους, καὶ ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ αὐτῶν ἐνευροκόπησαν ταῦρους. Ἐπικατέρατος ὁ θυμὸς αὐτῶν, ὅτι ἀσθάδης, καὶ ἡ μῆνις αὐτῶν, ὅτι ἐσκληρύνθη.

Θυμῷ κατέστραψαν ἀδυνάτους οἱ ἀμαρτωλοὶ.

Ἄσεθής ἐς οὐκ ἀλεχύνεται ἥρσωπον ἐντίμου, οὐδὲ οἶδε τιμὴν θέσθαι τούτῳ.

Πᾶσαι ἀπὸ ὀργῆς, καὶ ἐγκατάλιπε θυμόν.

Θυμὸς αὐτοῖς κατὰ τὴν ὁμοίωσιν τοῦ ὄφεως.

Ὅξυθυμος πράττει μετὰ ἀδουλίαις.

Ἄνθρωπος θυμώδης οὐκ εὐσχήμων.

Βαρὺ λίθος, καὶ δυσθάστακτον ἄμμος· ὀργὴ δὲ ἄφρονος βαρύτερα ἀμφοτέρων.

Ἄνθρωπος θυμώδης ὀρύσσει νεῖκος· ἄνθρωπος δὲ ὀργίλος ἐξώρυξεν ἀμαρτίαν.

Ὅπου οὐκ ἐνὶ δεισχυμῷ, ἡσυχάζει μάχη.

Κεῖλη ἀφρονος ἀγούσιν αὐτὸν εἰς κακίαν· τὸ δὲ στόμα αὐτοῦ τὸ θρασὺ θάνατον ἐπικαλεῖται.

Στόμα ἀφρονος συντρέθει αὐτόν· τὰ δὲ χεῖλη αὐτοῦ παγίς τῆ ψυχῆ αὐτοῦ.

Ἄνεμος βορρᾶς ἐξεγείρει νεφέην· πρόσωπον δὲ ἀναίδης γλώσσαν ἐρεθίζει.

Ἄναιδης πρόσωπον μισηθήσεται.

Μεγαλόφρων ἐφ' ὕβριος θρασυκάρδιος.

Μὴ σπύσης ἐν πνεύματι σου θυμῶσθαι, ὅτι θυμὸς ἐν κόλπῳ ἀφρόνων αὐλίζεται καὶ ἀναπαύεται.

Νεῦρον σιδηροῦν ὁ τράχηλός σου, καὶ τὸ πρόσωπόν σου χαλκῶν.

Ὅψις πόρνῆς ἐγένετό σοι, ἀπρησύντησός πρός πάντας.

Μετὰ θυμώδους μὴ ποιήσης μάχην, καὶ μὴ διαπορεύσῃ μετ' αὐτοῦ τὴν ἐρημίον, ὅτι ὡς οὐδὲν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτῷ ἄημα· καὶ ὅπου οὐκ ἐστὶ βοήθεια, καταβαλεῖ σε ἐκεῖ.

Ὁδὸς συνήσεται θυμὸς ἀδικῶς ἔκκαυσθῆναι. Ἡ γὰρ ὁρμή τοῦ θυμοῦ αὐτοῦ πτώσῃ αὐτῷ.

Ζῆλος καὶ θυμὸς ἐλαττοῦσιν ἡμέρας.

Κύριε παντοκράτωρ, ὁ θεὸς τῆς σωτηρίας μου, ψυχὴ ἀνδρὸς ἀναίδου μὴ παραδῷς με.

Μὴ προπεθῆς γίνου, ἵνα μὴ ἐξαρθῆς.

Πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκὴ ἐνοχος ἐστὶ τῇ κρῖσει.

Ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυεῖται ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὄμων, μηδὲ δίδοτε τόπον τῷ διαβόλῳ.

Πᾶσα μικρία, καὶ θυμὸς, καὶ ὀργὴ, καὶ κραυγὴ, καὶ βλαστημία, ἀρθῆτω ἀπ' ὄμων σὺν πάσῃ κακίᾳ.

Ἐπειδὴν ἀπαξ παρωσάμενον τοὺς λογισμοὺς τὸ πάθος τῆς ὀργῆς τὴν δυναστείαν τῆς ψυχῆς παρα-

λάθη, ἀποθηριοὶ πάντεσσι τὸν ἄνθρωπον, καὶ οὐδὲ ἄνθρωπον εἶναι συγχωρεῖ, οὐκ ἔτι ἔχοντα τὴν ἐκ τοῦ λογισμοῦ βοήθειαν. Ὅπως γὰρ τοῖς ἰσθμοῖς ἔστιν ὁ ὢς, τοῦτο τοῖς παροξυνθεῖσιν ὁ θυμὸς γίνεται.

Ὅπως γὰρ αἱ χαράδραι, πρὸς τὰ κοίλα βένουσαι, τὸ πρῶτον παρασύρουσι, οὕτως αἱ τῶν ὀργιζομένων ὀρμαὶ βίαιοι καὶ δυσμάθετοι, καὶ διὰ πάντων χωροῦσι ὁμοίως.

Οὐ πολὺ τοῖς θυμουμένοις αἰδέσιμος, οὐκ ἀρετὴ βίου, οὐκ οὐκατέως γένος, οὐ προλαβοῦσαι χάριτες, οὐκ ἄλλο τι τῶν τοιούτων οὐδὲν τιμῶν παρ' αὐτοῖς ἔστι.

Οἱ ὀργιζόμενοι οὐ πρότερον ἴστανται, πρὶν ἂν διὰ μεγάλου καὶ ἀνηκίστου κακοῦ, ὡς οὐκ ἀπολύτως, τῆς ὀργῆς ἐκτραπείσθω, διαπνευσθῆ τὸ φλεγμαῖνον. Οὕτε γὰρ εἰς ἄκρην, οὕτε πῦρ, οὕτε ἄλλο τι τῶν φοβερῶν ἱκανὸν τὴν ὑπὸ ὀργῆς ἐκμανθεῖσαν ψυχὴν ἐπιχειν· οὐ μᾶλλον γὰρ ἢ τοῖς ὑπὸ δαιμόνων κατασχεθάντα, ὧν οὐδὲν εὐδὲ κατὰ σχῆμα, οὕτε κατὰ τὴν ψυχῆς διάθεσιν, οἱ ὀργιζόμενοι θαφέρουσιν. Ὁργιζόμενοι γὰρ τῆς ἀντιληπθείσης, περιζέει μὲν τὴν καρδίαν τὸ αἷμα, ὡς περὶ βίβ. πικρὸς κυμανόμενος καὶ παρῆλθόν. Πρὸς δὲ τῆς ἐπιφάνειαν ἐξανθήσαν, ἐν ἄλλῃ μορφῇ τὸν ὀργιζόμενον ἔδειξε, τὴν συνήθη πᾶσι καὶ γνωρίμην ὡς περὶ τι πρόσωπον ἐπισημῶς ἐπαλλάξασα.

Θυμὸν χαλίνου, μὴ φρενῶν ἔξω πείσης.

Οὐδὲν ἄνεως καθαρότερα νοῦ καὶ τὸ διεσῆ; θολοὶ τῶν φρενῶν, ὡς θυμὸς ἀτακτος, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς ῥύμης φερόμενος.

Ποῖον οὕτω θηρίον ὡμὸν καὶ ἀνήμερον, ὡς δύσοργος ἀνήρ καὶ ἀπράγην θυμῷ τυμνωμένος; ποῖα δὲ οὕτω θάλασσα, βραδαίων αὐτῇ καταχόμενων πετυμάτων, ταῖς ἄγκυμαιναῖς πέτραις ἐρήθηνται, ὡς ἀνήρ ἀκάθεκτος καὶ δριμύς καὶ ἀχάλινος εἰς ὀρμὰς, καὶ ἔλας ὡς περὶ τῷ πάθει διδοῦς τὰς ἡνίας;

Γὰρ ὀργίζεσθαι παρ' ἡμῖν μέχρι τοῦ παύειν τὰ ἁμαρτήματα περιορισθῆσθαι. Ὁργίζεσθε γὰρ, φησὶ, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε. Καὶ τὸ ἀκριβὲς κριτικὸν παρὰ αἰτητόν, τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ λέγοντος· «Νῆ γίνου δίκαιος πολὺ.»

Θυμῷ μάλιστα δεῖ κυβερνήτῃ χρῆσθαι. Καταληφθεὶς γὰρ ἀκυβέρνητος, ἀνω καὶ κάτω κυκώμενος ἐπὶ σάλου καὶ κλύδωνος, τὴν ψυχὴν ὅλην, καθάπερ ἀνερμάτιστον σκάφος, ἀνατρέψει, συνανατρέψας καὶ τὸ σῶμα.

ΑΘΊΟΣ ΟΓ΄.

Περὶ εασιτροφοροῦντων, καὶ πτωχῶν τῷ πνεύματι.

Ἀπεκριθεὶς Ἀβραὰμ εἶπεν· Νῦν ἠρξάμην λαλῆσαι πρὸς τὸν Κύριόν μου· ἐγὼ δὲ εἶμι γῆ καὶ σποδός.

Εἶπε Δαυὶδ πρὸς Ἀβεσσα· Ἄφετε αὐτὸν καταρῖσασθαι, ὅτι εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεός, εἰ πως ἴδῃ Κύριος τὴν ταπεινωσίν μου, καὶ ἐπιστρέψει μοι ἀγαθὰ ἀντὶ τῆς κατάρτας αὐτοῦ τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ.

Κύφροντας ὀφθαλμοὺς εἴσεις ὁ Θεός.

Ἄκοήν ὡτός. ἤκουσάν σου ἐν πρότερον, νῦν δὲ

effera omnino, nec hominem esse patitur, qui a ratione auptius auxilium habeat. Nam quod est in venenatis venenum, id est in irritatis et acerbatis ira.

Quemadmodum enim torrentes per cava loca fluentes, quidquid occurrerit secum trahunt: sie iratorum impetus violenti sunt, talesque ut retineri non queant, ac per omnia similiter incurrunt.

Iralis non veneranda canities, non victus vitæ, non propinquitus generis, non praterita beneficia, non 225 aliud quidquam talium apud tales magni aestimatur.

Ira prius desistunt quam per magnam et insanabile aliquod malum ira ipsorum veluti bulla erumpat, et inflammatio discutiatur. Neque enim gladii acies, neque ignis, neque aliud quidquam eorum quæ maxime timeantur, ira furentem animum coercere potest: non magis quam eos qui a demoniis occupati tenentur, a quibus irati nihil prorsus, neque habitu, neque animi affectione differunt. Cum enim ulciscendi libidine quempiam dolore afficere cupiunt, tum iis sanguis circa cor effervescit, quasi calore ignis agitato, et ebulliens. At cum in extrema eute efflorescit, aliam irati speciem demonstrat, familiarem et notam omnibus veluti personam in scena immutans.

Theologi. Freno coerce iram, ne mente excidas.

Nihil tam puritatem et limpiditatem turbat mentis, atque ira immoderata, quæ multo impetu fertur.

S. Cyrilli. Quæ fera adeo crudelis et immanis est, ut iracundus, et intemperatæ iræ imperio subditus? Aut quod mare adeo vehementibus ventis agitato et impulsam ad saxa illiditur, ut homo effrenis et asper, quique nullo modo retineri potest, quia iræ pateat, et totas libidinibus laxet habenas?

Dionysii Alex. Irasci apud nos eo usque ostenditur dum peccata sedet. Irascimini enim, inquit, et ne peccetis. Et summum jus vitandum est, cum dicat Ecclesiastes: «Ne sis justus multum.»

Ira maxime opus est gubernatore: nam si gubernatore careat, sursum et deorsum agitata fluctibus et procellis, animam istam quasi scapham fundo carentem evertet, corpore simul everso.

SERMO LXXIII [et. LXXIV].

De modestis et spiritibus pauperibus.

Gen. xviii. Respondens Abrahamus: Nunc, inquit, cœpi loqui cum Domino meo, cum tamen sim terra et cinis.

II Reg. xvi. Dixit David ad Abessa: Simite cum maledicta jacere, quia dixit ipsi Deus, si qua fieri possit ut Dominus videat humilitatem meam, et redeant ad me bona pro maledicto et execratione istius hoc ipso die.

Job. Demissos oculos Deus liberat.

Antea auribus te audiivi, nunc vero meus oculus

te vidit : et meipse nihilli feci, me terram et cinerem putavi.

Semel, Domine, locutus sum, sed iterum non loquar. Quis enim sum ut causam meam agam in conspectu tuo ?

226 Psal. xxi. Ego sum vermis et non homo, probrum hominum, et rejectamentum populi.

Prope adest Dominus contritis corde, et humiles spiritu salvos facit.

Sacrificium Deo spiritus contritus, cor contritum et humiliatum Deus non rejiciet.

In humilitate nostra memor fuit nostri Dominus, et redemit nos de inimicis nostris.

Prov. xix. Modestos ad gloriam evehet Dominus. Superbis Dominus resistit, humilibus autem dat gratiam.

I Petr. v. Os humilium sapientiam meditatur.

Sanctum existimate eum, qui animum suum dejecit.

Isa. lxxi. Quem respiciam, nisi humilem et quietum, sermonesque meos cum tremore servantem ?

Ezech. xvii. Ego Dominus sum qui lignum excelsum humile reddo, et lignum humile exalto : viride autem arofacio, et aridum florere facio. Ego Dominus dixi, et faciam.

Eccli. xvii. Igne probatur aurum, et homines accepti humilitatis camino.

Quanto majores, tanto submissius te geras in conspectu Domini, et gratiam nancisceris : quia magna Domini potestas est, et ab humilibus magnificabitur.

Principum thronos detraxit Dominus, et pro illis plantavit abjectos.

Matth. v. Beati pauperes spiritu, quia ipsorum est regnum caelorum.

Amen, amen dico vobis, nisi conversi fueritis, et facti fueritis ut parvi pueri, non ingrediemini in regnum caelorum. Qui igitur se abjecerit ut parvus puer hic, in regno caelorum is erit maximus.

Quicumque vult in vobis magnus esse, sit minister vester : et quicumque in vobis vult primus esse, sit omnium servus et omnium postremus. Etenim Filius hominis non venit ut ipsi ministraretur, sed ut ipse aliis ministraret.

Qui se ipse elate gesserit, humilis reddetur ; qui vero submisit, in altum gradum evehetur.

Luc. v. Dixit Petrus Jesu : Exi a me, quia homo peccator sum, Domine.

Matth. Dixit centurio : Non sum dignus, Domine, ut tectum meum subeas.

Cum ab aliquo vocatus fueris ad nuptias, ne accumbas in primo loco, et quæ deinceps.

Cum feceritis omnia quæ præscripta sunt vobis, dicite : Servi inutiles sumus, quia quod debuimus facere fecimus.

227 Rom. ii. Dico autem per gratiam mihi datam cuius versanti inter vos, ne sentiat de se supra id quod sentire debet : sed ita sentiat, ut moderate et temperanter sentiat.

Α ὀφθαλμός μου εἶδέν σε, καὶ ἐξουθένησα ἑμαυτὸν ἕγγημαι ἑμαυτὸν γῆν καὶ σποδόν.

Κύριε, ἀπαξ ἐλάλησα, ἐπὶ δὲ τῷ δευτέρῳ οὐ προσθήσω. Τίς γάρ εἰμι, κρινόμενος ἐναντίον Κυρίου ;

Ἐγὼ δὲ εἰμι σκώληξ, καὶ οὐκ ἄνθρωπος, θνητὸς ἀνθρώπων, καὶ ἐξουθένημα λαοῦ.

Ἐγγὺς Κύριος τοῖς συντετριμμένοις τῆ καρδίᾳ, καὶ τοὺς ταπεινοὺς τῷ πνεύματι σώσει.

Θυσία τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον · καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουθενώσει.

Ἐν τῇ ταπεινώσει ἡμῶν ἐμνήσθη ἡμῶν ὁ Κύριος, καὶ ἐλυτρώσατο ἡμᾶς ἐκ τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν.

Τοὺς ταπεινοφρονοῦντας ἔγεραι Κύριος εἰς δόξαν. Κύριος ὑπερηφάνους ἀντιτάσσειται, ταπεινοὺς δὲ δίδωσι χάριν.

Σπόμα ταπεινῶν μελετᾷ σοφίαν.

Ἀγιάσατε τὸν φαυλίζοντα τὴν ψυχὴν αὐτοῦ.

Ἐπὶ τίνα ἐπιδέξω ἄλλ' ἢ ἐπὶ τὸν ταπεινόν, καὶ ἡσύχιον, καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους ;

Ἐγὼ Κύριος ὁ ταπεινῶν ξύλον ὕψηλον, καὶ ὕψων ξύλον ταπεινόν · καὶ ξηραίων ξύλον χλωρόν, καὶ ἀναθάλλον ξύλον ξηρόν. Ἐγὼ Κύριος ἐλάλησα, καὶ ποιήσω

Ἐν πυρὶ δοκιμάζεται χρυσοῦς, καὶ ἄνθρωποι θεκτοὶ ἐν καμίνῳ ταπεινώσεως.

Ὅσοι μέγας εἶ, τοσούτω ταπεινοῦ σαυτὸν ἐναντι Κυρίου, καὶ εὐρήσεις χάριν · ὅτι μεγάλη ἡ δυναστεία Κυρίου, καὶ ὑπὸ τῶν ταπεινῶν δοξασιθήσεται.

Θρόνους ἀρχόντων καθέβηεν ὁ Κύριος, καὶ ἐφέτευσεν ταπεινοὺς ἀντ' αὐτῶν.

Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Ἀμήν, ἀμήν, λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσελθῆτε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ὅστις οὖν ταπεινώσει ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον τούτου, οὗτός ἐστι μέγιστος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

Ὅς ἐὰν ἐν ὑμῖν θέλῃ μέγας γενέσθαι, ἔστω ὑμῶν διάκονος · καὶ ὅς ἐὰν ἐν ὑμῖν θέλῃ πρῶτος εἶναι, ἔστω πάντων δούλος, καὶ πάντων ἑσχατος. Καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἤθεε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι.

Ὅστις ὑφώσκει ἑαυτὸν, ταπεινωθήσεται · καὶ ὅστις ταπεινώσει ἑαυτὸν, ὑψωθήσεται.

Εἶπεν ὁ Πέτρος πρὸς τὸν Ἰησοῦν · Ἐξέλθε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλὸς εἰμι, Κύριε.

Εἶπεν ὁ ἑκατόνταρχος · Κύριε, οὐκ εἰμι ἱκανός, ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσελθῆς.

Ὅταν κληθῆς ὑπὸ τινος εἰς γάμους, μὴ κατακληθῆς εἰς τὴν πρωτοκλισίαν, καὶ τὰ ἐξῆς.

Ὅταν ποιήσῃτε πάντα τὰ διατεταγμένα ὑμῖν, λέγετε · Δούλοι ἄχρηστοί ἐσμεν, ὅτι ὁ ὀφειλομεν ποιῆσαι πεποιθήκαμεν.

Λέγω δὲ, διὰ τῆς χάριτος τῆς δοθείσης μοι, παντὶ τῷ ὄντι ἐν ὑμῖν, μὴ ὑπερφρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν.

Μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονήτε, ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συν-
ἀπάγεσθε.

Τῆ ταπεινοφροσύνη ἀλλήλους ἠγάπησε ὑπερέχον-
τας ἑαυτῶν, μὴ τὰ ἑαυτῶν σκοποῦντες, ἀλλὰ καὶ τὰ
ἑτέρων.

Ὁ Θεὸς ἡμᾶς τοὺς ἀποστόλους ἐσχάτους ἀπέδει-
ξεν, ὡς ἐπιθανατίους· ὅτι θέατρον ἐγενήθημεν τῷ
κόσμῳ, καὶ ἀγγέλοις, καὶ ἀνθρώποις.

Ὡς περικαθάρματα ἐγενήθημεν τοῦ κόσμου,
πάντων περίψημα ἕως ἄρτι.

Ταπεινώθητε ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ὑψώσει ὑμᾶς.

Ὁ Θεὸς ὑπερηφάνους ἀντιτάσσει, ταπεινοὺς δὲ
δίδωσι χάριν. Ταπεινώθητε οὖν ὑπὸ τῆν κραταιῶν
χεῖρα τοῦ Θεοῦ, ἵνα ὑμᾶς ὑψώσῃ ἐν καιρῷ ἐπισκο-
πῆς.

Ἄμῃχανον [τὸν μὴ καταδεξάμενον τὸ πρὸς πάν-
τας ὑποθεῖς καὶ ἐσχάτον, δυνήθηναί ποτε ἢ λοιδω-
ρούμενον, θυμοῦ κρατήσαι, ἢ θλιδόμενον, διὰ μα-
κροθυμίας περιγενέσθαι τῶν παρρασμῶν.

Γυμνάσιον ταπεινοφροσύνης, ἢ ἐν τοῖς εὐτελεστέ-
ροις πράγμασι διατριβή, [τὸ πάθος τῆς φιλοδοξίας
θεραπεύουσα.

Δεικνυσὶν ἡμῖν ὁ Κύριος ἀρίστην ὁδὸν ὑψώσεως
τῆν ταπεινωσιν.

Ἰὸ ταπεινὸν μετὰ τῆς εὐδοξίας ἔχει καὶ τὴν
ἀσφάλειαν.

Κρεῖσσον ὄντα σοφὸν ὑφίστασθαι δι' ἐπιείκειαν, ἢ
ἀμαθῶς ἔχοντα διὰ θράσους ὑπερκεταίνεσθαι.

Μὴ ἐν ἐσθῆτι τὸ ταπεινὸν ἔχωμεν μόνον, ἀλλὰ καὶ
ἐν ψυχῆς καταστάματι· μὴδὲ θρόψις αὐχένος, ἢ
φωνῆς ὑψοίς, ἢ προσώπου νεύσις, ἢ βᾶθος ὑπῆνης,
ἢ βαδίσματος ἤθος τὸ ταπεινὸν ὑποκρίνοιο, τὰ
πρὸς ὀλίγον τυπούμενα, καὶ τάχιστα ἐλαγχίμενα.
Πᾶν γὰρ ὃ προσποιητὸν οὐδὲ μόνιμον. Ἄλλ' ὧμεν
ὑψηλοὶ μὲν τῷ βίῳ, ταπεινοὶ δὲ τῷ φρονήματι· καὶ
τὴν μὲν ἀρετὴν ἀπρόσδοκοι, τὴν συνουσίαν δὲ καὶ
λίαν εὐπρόσδοκοι. Πολιτικῶ μὲν γὰρ ἔργον εἶναι
[*σ. οἶμαι*] πάντα ποιεῖν καὶ λέγειν, ἐξ ὧν εὐδοκιμή-
σει παρὰ τοῦ [*σ. τῶν*] ἔξωθεν· πνευματικῶ δὲ καὶ
τοῦ καθ' ἡμᾶς πρὸς ἐν μόνον βλέπειν, τὴν σωτηρίαν,
ἢ τε ἀπλότης, καὶ τὸ τοῦ ἡθους ἀδολὸν τε καὶ ἀμνη-
σικακον.

Οὐδὲν οὕτως τῷ Θεῷ φίλον, ὡς τὸ μετὰ τῶν ἐσχά-
των ἑαυτῶν ἀριθμῆσαι.

Οὐχ οὕτως τὸν ἀμαρτάνοντα, ὡς τὸν κατορθοῦντα
χρῆ μετριάσειν.

Ταπεινοφροσύνη ἐστὶ τὸ ὑψηλὸν ὄντα ἀπὸ κατορ-
θωμάτων ταπεινοῦν αὐτὸν ἀπὸ διανοίας.

Μηδεὶς ἀπονον οἰεσθω καὶ μετὰ βραδύνης ἐκπο-
ριζόμενον τὸ τῆς ταπεινοφροσύνης κατορθώμα. Ἐμ-
πέφυκε γὰρ τὸ κατὰ τὴν ἑπαρσίαν πάθος παντὶ σχε-
δὸν τῷ κοινοῦντι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Διὸ πάν-
των τῶν κατ' ἀρετὴν ἐπιτηδευομένων τοῦτό ἐστιν
ἐπικονώτερον.

Videte ne vos elate geratis, sed abjectis et humi-
libus vos accommodate.

Philipp. 11. Per humilitatem animi alium quisque
sibi antecellere existimato, non vestra commoda
spectate, sed etiam aliorum.

I Cor. 14. Deus nos apostolos postremos fecit,
quasi morti addictos, quia spectaculum facti su-
mus mundo et angelis et hominibus.

Quasi mundi purgamenta facti sumus, omnium
peripsema usque adhuc.

Jac. Humiliamini coram Domino, et extollet vos.

I Petr. 5. Superbis Deus resistit, humilibus au-
tem dat gratiam. Humiliamini igitur sub potenti
manu Dei, ut vos exaltet in tempore visitationis.

S. Basilii. Fieri non potest, ut is qui non infi-
mam et postremam sortem sibi æquo animo feren-
dam persuasus sit, aut si convicium ipsi fiat,
iram comprimat, aut si prematur, patientia victor
evadat.

Exercitatio humilitatis est, in vilioribus rebus
versari; sic enim gloriæ cupiditas coercetur.

Optimam dignitatis viam ostendit Dominus, hu-
militatem dico.

Humilitas cum honesta fama habet et securita-
tem.

Præstat doctum de suo jure cedere clementia,
quam imperitum per audaciam nimium alas exten-
dere.

Non in veste solum utamur modestia, sed etiam
in animi constitutione; neque enim cervicis de-
jectio, aut vocis remissio, aut capitis nutus, aut
barba promissa, aut incessus compositus mode-
stiam recte expriment, utpote quæ ad tempus sin-
guntur, sed celerrime falsa deprehenduntur; quid-
quid autem est fictum, idem non diuturnum erit.
Simus igitur vita quidem elati, sed spiritus humi-
les, et virtute quidem inaccessibiles, conversatione
autem facillimus sit ad nos aditus. Est enim homi-
nis civilis officium, ut omnia faciat et dicat ex
quibus ab aliis gloriam consequatur: spiritus
autem et ejus qui nobiscum sentit, in unicam rem
spectare, nimirum salutem, quæ est in simplici-
tate, et moribus maxime dolosis, ac injuriarum
oblivione.

S. Chrysost. Nihil est tam Deo gratum, quam
seipsum cum postremis numerare.

Non tam peccantem, quam recte facientem, de-
cet modum servare et mediocritatem.

Modestia est, fortiter factis et **228** virtutibus
excelsum animo seipsum dejicere.

Nemo credat labore carere, aut facile præstari
posse modestiæ et humilitatis officium. Innatum est
enim superbiæ vitium omnibus fere natura humana
constitutis. Quare hoc ex omnibus virtutis operi-
bus difficillimum est

Infamia non eum attingit, qui se moderatione et abiectione animi rexit.

Modestia est modeste sentire, alterum conviciatione ferre, agnoscere peccatum, accusationes pati.

Ταπεινοφροσύνη dicitur quod φρονήματος; id est spiritus, est ταπεινώσις, id est abjectio.

Modestus aut humilis est is qui cum possit elatus esse, seipse abjicit; ut si imperator subjiciatur prætori aut proconsuli, modestus est, quod ex alto descendit. Sin prætor imperatori, non est humilis idcirco; non enim ex alto se ipse abjicit et extenuavit.

Clement. Tanto quisque debet se submissius gerere, quanto major videtur esse. Decet enim ut superiorem deterior sequatur, ea spe ut fiat meller.

Nili. Beatus cujus est vita excelsa, spiritus autem humilis.

Evagrii. Armatura tutissima, animi modestia.

Legi, magistratui et sapientiori cedere, modestiæ est.

Patrum. Versare cum modestis, et mores ipsorum edisces. Si enim contemplatio doctorum utilis est, quanto magis doctrina, quæ ex illorum ore proficiscitur!

Philonis. Tolerantiæ et prudentiæ et justitiæ amatorem decet elationem et magnos spiritus depellere; nam magnum est argumentum vere exerceri virtutem, si omnis modestia adsit, et arrogantia absit.

Si dignitatibus et magistratibus multum inflantibus es præditus, sicut bonus gubernator vela expansa contrahito, ne imprudens præcipiteris.

SERMO LXXIV [at. XXXV].

De superbis et protervis et arrogantibus, et inanibus gloriæ cupidis.

Job xl. Omnem contumeliosum humilia, et superbum restingue: tabefacito impios repente, et ora ipsorum ignominia impleto.

Psal. ix. Dum superbis impius, ut ignis accenditur.

Psal. xviii. Oculos superbos deprimes.

Vidi impium superexaltatum, et **220** in sublimi ut cedros Libani sublatum.

Psal. lxxviii. Tu depressisti, sicut saucium, superbum.

Psal. c. Cum superbo oculo et inexplebili corde cibum non sumpsi.

Prov. xi. Superbis Dominus resistit, humilibus vero dat gratiam.

Impurus est apud Dominum quisquis est elato corde.

Audax et præfractus et arrogans pestis vocatur.

Sophon. iii. Perdam contumeliam exlegum, et superbiorum injuriam deprimam.

Si iam sublimis sublati fueris quam aquila, ac

Ἄτιμία οὐκ ἄπτεται τῷ ἑαυτὸν ταπεινοφροσύνης παιδαγωγήσαντι.

Ταπεινοφροσύνη ἐστὶ τὸ ταπεινοφρονεῖν, τὸ ἑτέρου ἀνειδίξοντος φέρειν, τὸ ἐπιγνώσκειν τὸ ἀμάρτημα, τὸ φέρειν τὰς κατηγορίας.

Ταπεινοφροσύνη διὰ τοῦτο λέγεται, ὅτι τοῦ φρονήματος ἐστὶ ταπεινώσις.

Ταπεινώφρων ἐκεῖνός ἐστιν, ὁ ὑψηλὰ θυγόμενος φρονεῖν, ταπεινοφρονῶν οἶον, ἐὰν μὲν ὁ βασιλεὺς ὑποταγῇ τῷ ὑπάρχει, ταπεινώφρων ἐστὶν, ὅτι ἀπὸ τοῦ ὕψους κατέβη· ἐὰν δὲ ὁ ὑπαρχὸς τῷ βασιλεὶ, οὐκ ἐστὶ ταπεινώφρων. Οὐ γὰρ ἀπὸ τοῦ ὕψους ἐταπείνωσεν ἑαυτόν.

Τοσοῦτόν τις μᾶλλον ὀφείλει ταπεινοφρονεῖν, ὅσον δοκεῖ μᾶλλον εἶναι. Καλὸν γὰρ εἶναι τῷ κρείττονι τὸ χειρὸν ἀκολουθεῖν διὰ βελτιώσεως ἑλπίδα.

Μακάριος ὁ τὸν βίον ὑψηλὸν ἔχων, ταπεινὸν δὲ τὸ φρόνημα.

Ἀρρήκτον ἔπλον ἢ ταπεινοφροσύνη τῆ ψυχῆ.

Νόμῳ καὶ ἀρχῶν καὶ τῷ σοφωτέρῳ εἰκείν, κόσμον.

Συναναστρέφου τοῖς ἔχουσι ταπεινώσασιν, καὶ μαθήσει τοὺς τρόπους αὐτῶν. Εἰ γὰρ ἡ θεωρία τῶν εἰρημένων ὠφέλιμος, ὡς μᾶλλον ἢ διδασκαλία τοῦ στόματος αὐτῶν!

Τὸν καρτερίας καὶ φρονήσεως καὶ δικαιοσύνης ἐραστὴν οἴησιν χρῆ καὶ τὸ μεγάλαυχον καθαιρεῖν. Τοῦ γὰρ ἐπιτηδεύειν ἀνόθεως ἐραστὴν δεῖγμα οὐ μικρὸν ἀσκησις ἀτυφίας.

Εἰ δόξαις καὶ ἀρχαῖς μέγα φουώσῃς ἐπίττει, καθάπερ νηὶς ἀγαθὸς κυβερνήτης, τὴν πολλὴν τῶν ἰστίων χύσει σκελλοῦν, ἵνα μὴ λάθῃς ἐπεσχηλοσθαίς.

ΛΟΓΟΣ ΟΔ΄.

Περὶ ὑπερηφάνων καὶ σοβαρῶν καὶ ἀλαζόνων καὶ κενόδοξων.

Πάντα ὑβριστὴν ταπεινώσων, ὑπερήφανον δὲ οὐβίσον, σῆψον δὲ ἀσεβεῖς παραχρήμα· τὰ δὲ πρόσωπα αὐτῶν ἀτιμίας ἔμπλησον.

Ἐν τῷ ὑπερηφανεύεσθαι τὸν ἀσεβῆ ἐμπυρίζεται.

Ὅφθαλμοὺς ὑπερηφάνων ταπεινώσεις.

Εἶδον τὸν ἀσεβῆ ὑπερυζούμενον, καὶ ἐπαιρόμενον ὡς τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου.

Σὺ ἐταπεινώσας, ὡς τραυματίαν, ὑπερήφανον.

Ἵπερηφάνῳ ὀφθαλμῷ καὶ ἀπλήστῳ καρδίᾳ, τοῦτο οὐ συνήθειον.

Κύριος ὑπερηφάνους ἀντιτάσεται, ταπεινοὺς δὲ δίδωσι χάριν.

Ἀκάθαρτος παρὰ Κυρίου πᾶς ὀφθηλοκάρδιος.

Θρασύς καὶ αὐθάδης καὶ ἀλαζὼν λοιμὸς καλεῖται.

Ἀπολέσω ὑβριν ἀνόμων, καὶ ὑβριν ὑπερηφάνων ταπεινώσω.

Ἐὰν μετεωρισθῆς ὡς ἀετὸς, καὶ ἐὰν ἀνὰ μέσον

τῶν ἀστρον θῆς νοσησιάν σου, ἐκείθεν κατάξω σε, λέγει Κύριος.

Ἐφανίσθησαν καὶ πετεινὰ, οὗκ ἔβηται Κύριος ὁδοὺς ἡμῶν.

Πάντας τοὺς πορευομένους ἐν ὑπερηφανίᾳ καταπεινώσει Κύριος.

Τότε ἐροῦσι πρὸς ἑαυτούς· Τί ἐφέλησάν ἡμῖν ἡ ὑπερηφανία; καὶ τί ὁ πλοῦτος μετὰ ἀλάζονεας συμβέβηται ἡμῖν; Παρῆλθε πάντα ὡς σκιά.

Μὴ ἐξύψου σεαυτὸν, ἵνα μὴ πίσης καὶ ἐπαγάγης τῇ ψυχῇ σου ἀτιμίαν, καὶ ἀποκαλύψῃ Κύριος τὰ κρυπτά σου, καὶ ἐν μέσῳ ἐκκλησίας καταβάλῃ σε.

Μισοτητὴ ἐναγίε Κυρίου καὶ ἀνθρώπων ἡ κενοδοξία.

Εἰσὶν οἱ πλουτίζοντες ἑαυτοὺς, μηδὲν ἔχοντες. Κρείσσον ἀνὴρ ἐν ἀτιμίᾳ δουλεύων ἑαυτῷ, ἢ ὁ τιμὴν ἑαυτῷ περιθεῖς, καὶ προσδεξιμένος ἄρτου.

Τί ὑπερηφανεύει, γῆ καὶ σποδός; Ἀρχὴ ὑπερηφανίας ἀμαρτία· καὶ ὁ κρατῶν αὐτῆς ἐξομωθήσεται βδέλυγμα.

Ὁ ἀπτόμενος πίσης μολυνθήσεται· καὶ ὁ κωνωνῶν ὑπερηφανῶν ὁμοιωθήσεται αὐτῷ.

Βδέλυγμα ὑπερηφανοῦς ταπεινώσις. Μὴ ὑπερηφανεύου ἐνώπιον βασιλέως.

Ἐξέλιπεν ἄνομος, ἀπώλετο ὑπερήφανος, πεσοῦνται οἱ ὑψηλοὶ μαχαίρᾳ.

Δόξαν παρ' ἀλλήλων λαμβάνοντες, τὴν δόξαν παρὰ τοῦ μόνοῦ Θεοῦ σὺ ζητεῖτε.

Πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται. Τὸ ἀνθρώποις ὑψηλὸν, βδέλυγμα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ.

Μὴ ὑψηλοφρόνει, ἀλλὰ φοβοῦ. Μὴ γυνώμεθα κενοδοξοί, ἀλλήλους προκαλοῦμενοι, ἀλλήλοις φθονοῦντες.

Οὐ τὰ ῥήματα πέφυκε τῶς λύπας κινεῖν, ἀλλ' ἡ καὶ τοῦ λοιδορήσαντος ἡμᾶς ὑπεροψία, καὶ ἡ ἐκάστου περὶ αὐτῶν φαντασία.

Τῷ ὄντι θεραπευόμενα τὰ ὑπερήφανα ἔθη ἑαυτῶν ὑπεροπικώτερα πέφυκε γίνεσθαι.

Ὅμοιος ἐστὶ χαλεπὸν ἐν τε δυσκολαίᾳ κρᾶγματων ἀταπεινωτον τὴν ψυχὴν διαδωσασθαι, καὶ ἐν ταῖς ὑπερηφανίαις μὴ ἐπαρθῆναι.

Κενοδοξός ἐστιν ὁ φιλῆς ἐνεκεν τῆς ἐν τῷ κόσμῳ δόξης, τῆς παρὰ τῶν ὁρώντων ἢ ἀκούοντων, ποιῶν τι ἢ λέγων.

Μὴ ἐπαρθῆς μέγα, ἵνα μὴ μεῖζον κατενεχθῆς.

Μέγα τοῖς ἀνθρώποις ἡ κενὴ δόξα πρὸς ἀρετὴν ἐμπόδιον.

Ῥᾶστον ἑαυτὸν ἀπατᾶν, καὶ οἰεσθαι εἶναι τι, οὐδὲν ὄντα, ὅπῃ τῆς κενῆς δόξης φουσῶμενον.

Τὸ οἰεσθαι τοῦ εἶναι τὸ πλεῖστον ἀφαιρεῖται. Μὴ φρόνει τῶν κακῶν φαίνεσθαι κρείττων· λοποῦ δὲ τῶν ἀγαθῶν ἠττώμενος.

Ἰδρις μικρὸν κρατοῦντα φουσεσθαι μέγα.

Τί τοῦ τύφου καὶ τῆς ἀπονοίας αἰσχροτέρων;

A Inter astra nidum posueris tuum, illinc detraham te, inquit Dominus.

Jerem. Evanuerunt etiam pennigera, quia dixerunt Dominum non visurum vias ipsorum.

Dan. iv. Omnes qui superbe incedunt, Dominus deprimet.

Sap. v. Tunc dicent in seipsis: Quid profuit vobis superbia? quid item opulentia cum arrogantia conjuncta contulit? Omnia in umbræ morem præterierunt.

Noli te extollere, ne cadas, et animæ tuæ ignominiam inuras, et Dominus patefaciat occulta tua, et in medio ecclesiæ dejiciat te.

Eccli. x. Odiosa est in conspectu Dei et hominum inanis gloria.

B Sunt qui se divites prædicent, cum nihil habeant. Melius est in ignobilitate sibi servire, quam hominem sibi assumere cum panis penuria.

Ibid. Quid superbis, terra et cinis?

Ibid. Superbis initium peccatum est (al. superbia initium peccati est), et præditus ea profundet execrabilia.

Eccli. xiii. Qui tangit picem, contaminabitur; qui cum superbe communicat, similis ei evadet.

Ibid. Detestantur superbi modestiam.

Ne superbe te geras in conspectu regis.

Defecit exlex, perit superbus; cadent elati gloria.

C Laudem invicem accipientes, laudem a solo Deo non queritis.

Quisquis se ipse extollit, deprimetur. Quod in hominibus exaltatum est, id coram Deo abominatio.

Noli elatus esse, sed time. Galat. v. Ne simus inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes.

S. Basilii. Non verba ipsa solent dolore afficere, sed conviciantis nobis contemptus, et cujusque de se ipso opinio.

Mores hominis superbi si verè sanati fuerint, solent esse sui despicientiores.

Æque difficile est in rerum difficultatibus animum firmum servare, quam in prosperitatibus non extolli.

Inanis gloriæ captator est, qui aliquid aut facti aut dicit mundanæ et nudæ gloriæ causa, quæ ipsi vel a spectatoribus vel auditoribus tribuatur.

Theologi. Ne multum tollare, ne magis deiciare.

Inanis gloria magnam est ad virtutem impedimentum.

Facillimum est seipsum fallere, ac præ gloria inani invidiam se aliquid putare, cum nihil sit.

Opinari ab esse plurimum disert.

Noli cogitare te malis videri præstantiorem: sed potius tristare quod sis bonis inferior.

Injuria est, si quis cum paulum valeat, multum inbetur.

S. Chrysost. Quid fastu et arrogantia turvis?

Vere dicta est ab antiquis inanis gloria, quod A
inanis sit, nihil intus habens quod utile sit.

Greg. Nyss. Generis nobilitas et fastus superbi
cognitionem cum filiiis lateribus habent. (1)

Effrenatus et protervus tum aliis adiri non po-
test, tum ipse sibi inimicus est.

Si detrahas fastuosos mores, iræ nullus relin-
quetur locus.

Elatus est semper arrogantium animus, et ad su-
blimita semper fertur, convivere humilioribus non
sustinens, et moderatum et humilem despiciens
spiritum.

Laudatione summa dignus est, qui arrogantem
odit, videlicet ipsum arrogantiae vitium, quod est B
omnium malorum foedissimum, tum apud Deum
tum apud homines odiosum et rejiciendum. Quis
enim contemptorem non putat molestum et in-
tolerandum? quis turgidum non odit spiritum?
quis non inflatos oburgandos putat?

Semper enim quodammodo arrogans est audax,
asper, iracundus, et compesci non potest.

Clement. Excelso et glorioso affixa est volubilis
ad humilitatem mutatio et casus, ut divina docet
doctrina.

Philonis. Aliunt quidam sapientem omnium pos-
tremum exuere inanis gloriae tunicam; etenim ut
alias perturbationes superet, a gloria et a populi
laudatione superari solet.

Ex his qui in republica versantur, si detrahas C
materias [id est, quod forinsecus], inane sepulcrum
231 reperies mente carens.

Honorem aut magistratum quis contempsit? Nul-
lus fere illorum qui adhuc immersi fuerunt inani
gloriae.

Evagrii. Indignum est ut is qui parum prodest,
multum gloriatur.

In omnibus rebus opinio impedit illud quod est
revera.

Ventilator virtutis animus superbus.

Cisterna destituta aquis, animus gloriae cupidus.

Superbus animus diversorium latronum.

Joan. Clim. Jejunans gloriae inanis cupidus sum,
abdo me ut ignotus sim, tanquam prudens rursus
gloriam appeto. Splendide vestitus ab illa vincor:
vili habitu tectus, rursus gloriam cupio: loquens
vincor, tacens rursus victus sum: quocumque pro-
jeceris istum tribulum, aculeus stat reclusus. D

Difficile est inanis gloriae daemone effugere; nam
quidquid molitus fueris, ut hanc exstirpes, id ipsum
erit alterius inanis gloriae initium.

Fur solem detestatur, superbus modestos despi-
cit.

Mellior est cum ratione vini potio, quam cum
fastu aquae.

(1) Nimirum quia omnes homines ex luto ut lateres originem ducunt.

Εικότως εἴρηται παρὰ τῶν πλαιῶν κενοδοξία.
Διάκενος γάρ ἐστιν ἔνδοξος, οὐδὲν ἔχουσα τι χρῆσι-
μον.

Ἡ εὐγένεια καὶ ἡ σεμνότης τοῦ ὑπερηφάνου τὸ
συγγενὲς πρὸς τὴν κλίσην ἔχει.

Ὁ ἀπηνῆς καὶ σοβαρὸς ἀπροσπέλαστός ἐστι τοῖς
ἐγγίζουσι, καὶ δυσμενὴς ἐαυτῷ.

Ἐάν ὑφέλῃς τοῦ τύφου τὸ ἦθος, καιρὸν οὐχ ἔξει
τὸ κατὰ θυμὸν ἐγγενέσθαι πάθος.

Μετέωρός ἐστιν αἰεὶ πῶς τῶν ἀλαζόνων ὁ νοῦς,
καὶ πρὸς τὰ ἄνω φέρεται, συζητῆσαι χθονιαυτέρας
οὐκ ἀνεχόμενος, καὶ τὸ μέτριον καὶ ταπεινὸν ἀτιμά-
ζων φρόνημα.

Ἐδφημίας τῆς ἀνωτάτης δέξις ὁ τὸν ἀλαζόνα
μισῶν, ἦγουν αὐτὸ τὸ χρέημα τὴν ἀλαζονείαν, τὴν
πάντων ἀσχεστὸν τῶν κακῶν, καὶ παρὰ θεῶν καὶ
ἀνθρώπων στυγερὸν καὶ ἀπόβλητον. Τίς γὰρ τὸν
ὑπερόπτην οὐχ ἠγείται φορτικόν; τίς τὸ ὑπέρο-
κον οὐ παραιτεῖται φρόνημα; τοῖς μέγα φουρῶσιν
τίς οὐκ ἐπιτιμᾷ;

Ἄει γὰρ πῶς ἐστιν ὁ ἀλαζὼν θρασὺς, καὶ ἀτίθεο-
σος, δύσσοργός τε καὶ ἀκατεύαστος.

Τῷ ὑφουμένῳ καὶ μεγαλυνομένῳ παραπέτηγεν
ἀγχιετροφός ἢ πρὸς τὸ ταπεινὸν μεταβολὴ καὶ πτώ-
σις, ὡς ὁ θεὸς διδάσκει λόγος.

Φασὶ τινες, οἱ ὑστατον ἀποδύσεται τὸν τῆς κeno-
δοξίας χιτῶνα ὁ σοφός. Καὶ γὰρ τῶν ἄλλων καθὼς
περικρατῆσαι· ἀλλὰ τῆς δόξης καὶ τοῦ παρὰ ταῖς
πολλοῖς ἐπαίνου πέφυκεν ἠττάσθαι.

Τῶν πολιτικῶν ἐάν τὰς ὕλας ἀφέλῃς, κενὸν τάφον
εὐρήσεις, νοῦν οὐκ ἔχοντα.

Τίς τιμῆς ἢ ἀρχῆς καταταφρόνημα; Σχεδὸν τῶν
εἶ τι πεφυρμένον ἐν κεναῖς δόξαις οὐδεὶς τὸ παρά-
παν.

Δεινὸν ἐστὶ μέγα φρονεῖν μικρὰ πράττοντα.

Ἐν παντὶ τὸ οἰεσθαι τῷ εἶναι ἐμποδίζει.

Δικμήτωρ ἀρετῆς λογισμὸς ὑπερήφανος.

Λάκκος ἀνδρὸς φιλόδοξος ψυχῆ.

Ἵπερήφανος ψυχὴ πανδοχεῖον ληστῶν.

Νηστεύων κενοδοξῷ, καταλύω ἵνα μὴ γνωσθῶ, ὡς
φρόνιμος πάλιν κενοδοξῷ. Λαμπρὰ περιβεβλημένος
ἠττώμαι ταύτην, καὶ εὐτελεῖ ἐξαλλάσσων πάλιν κeno-
δοξῷ· λαλῶν ἠττώμαι, καὶ σιωπῆσας πάλιν ἠ-
τήθην. Ὡς ἂν βίψῃς τὴν τρίβαλον ταύτην, ὀρθὸν τὸ
κέντρον ἵσταται.

Χαλεπὸν διαφυγεῖν τὸν τῆς κενοδοξίας δαίμονα.
Ὁ γὰρ ποιῆσει τίς καθαιρήσειν αὐτήν, τοῦτο ἀρχὴ
κενοδοξίας ἐτέρας γενήσεται.

Βδελύτταται ἕλιον κλέπτῃς, ὑπερήφανος δὲ πρᾶσις
ἐξουθενεῖ.

Ἄμεινον ἢ μετὰ λόγου οἰνοποσία τῆς μετὰ τύφου
ὕδροποσίας.

Δει τῶν νέων ἐκνευματοῦν τὸ δῆμα, καὶ τὸν τῶν ἄφρων, ὡς τῶν ἀσκήν τὸν ἀέρα τοὺς ἐκχέειν τι βουλομένους χρήσιμον· εἰ δὲ μὴ, γέμοντες ὄγκου καὶ φουσηματος, οὐ προσδέχονται.

Τοὺς μὲν ἀσκήους τὸ πνεῦμα διίστησι, τοὺς δὲ ἀνοήτους ἀνθρώπους τὸ δῆμα.

Ὁ τῦφος, ὡσπερ ποιμῆν, οὐ θέλει τοὺς πολλοὺς ἄγει.

Ἄλέξανδρος νοσήσας μακρὰν νόσον, ὡς ἀνέβρωσεν, οὐδὲν ἔφη διατεθῆναι χεῖρον ὑπέμνητε γὰρ ἡμᾶς ἢ νόσος μὴ μέγα φρονεῖν θνητοὺς ὄντας.

Ἐάν ἴθης πονηρὸν εἰς ὕψος αἰρόμενον,
Λαμπρῶ τε πλούτῳ καὶ τύχῃ γαυρούμενον,
Ὅφρὺν τε μεῖζον τῆς τύχης ἐπαίροντα·
Τούτου τάχιον μεταβολὴν προσδόχα,
Ἐκπαίρεται γὰρ μεῖζον, ἵνα καὶ μεῖζον πέσῃ.

Ὡ τρισάθλιος, πάντες οἱ φυσῶντες ἑαυτοῖς μεγάλα!

Αὐτοὶ γὰρ οὐκ ἴσασιν ἀνθρώπου φύσιν.

Ἀριστοτέλης θεασάμενος νεανίσκον καταφρωμένον, μηδὲν δὲ ἐπιστάμενον, Νεαγίσκω, ἔφη, οἷός μοι δοκεῖς αὐτὸς εἶναι, ἐγὼ γενοίμην· οἷός δὲ τῆ ἀληθεῖς ὑπάρχεις, τοιοῦτοί μοι οἱ ἔχθροὶ γίνονται.

Ὁ αὐτὸς κατανοήσας μειράκιον ἐπὶ πολυτέλειᾳ τῆς χλαμύδος σεμνυόμενον, Οὐ παύσει, ἔφη, μειράκιον, ἐπὶ προβάτου δορᾷ σεμνυόμενος;

ΛΟΓΟΣ ΟΕ΄.

Περὶ φιλαυτίας.

Ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτὴν· καὶ ὁ μισῶν αὐτὴν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτὴν.

Οὐχ ὁ ἑαυτὸν συνιστῶν, ἐκαίνος ἔστι δόκιμος, ἀλλ' ὅν ὁ Κύριος συνίστησιν.

Οἱ πάντες τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν, οὐ τὰ τοῦ Χριστοῦ.

Πᾶς ἀνὴρ φαίνεται ἑαυτῷ δίκαιος· κατευθύνει δὲ καρδίας Κύριος.

Ἐγκωμιαζέτω σε ὁ πέλας, καὶ μὴ τὸ ὄν στόμα, ἀλλότρια, καὶ μὴ τὰ σὰ χεῖλη.

Πάντες μὲν εὐσεβεῖς ἐξ ἑνὸς τοῦ καταγινώσκειν ἀλλήλων ἀσέθειαν· ἢ τῶν μὲν ἴθων πρῶτοι κριταί, τῶν δὲ ἀλλοτρίων ἀκριβεῖς ἐξετασταί.

Συνῶμεν ἀλλήλοις πνευματικῶς, γενώμεθα φιλάδελφοι μᾶλλον ἢ φιλαυτοί.

Ὁ μὴ καταδεχόμενος τὴν παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ θεραπείαν προσαγομένην αὐτῷ ἀσύμφωνός ἐστι καὶ αὐτὸς ἑαυτῷ. Οὐδεὶς φίλος, οὐδεὶς ἀδελφός· τὰ ἑαυτῶν σκοποῦμεν ἕκαστος, διὰ τοῦτο καὶ τὰ ἑαυτῶν κολοῦμεν· καὶ ἀσθενεῖς, καὶ εὐκαταγώνστοι· καὶ ἀνθρώποις καὶ διαβόλῳ ἐσμεν ἐκ τοῦ μὴ συνασπίζειν ἀλλήλοις. Καὶ γὰρ ἐν πολέμῳ καὶ παρατάξει ὁ πρὸς τοῦτο μόνον ὄρων στρατιώτης, ὅπως ἑαυτὸν διασώσῃ φυγῶν, καὶ τοὺς ἄλλους μεθ' ἑαυτοῦ προσκώλλουσιν· ὡσπερ οὖν ὁ γενναῖος, καὶ ὑπὲρ τῶν ἑαυτὸν διασώζει.

Platonis. Exhaustire oportet ex animis juvenum falsam opinionem et fastum, sicut aerem ex utriusque utile quippiam infusuri exsugunt: secus enim inflatione et spiritu turgentes nihil admittunt.

Socratis. Utres aer distendit, homines autem stultos opinio.

Diogenis. Fastus sicuti pastor, quo libet multos ducit.

Alex. Alexander diurno morbo afflictatus, ut convalluit, negavit se pejus esse affectum; admonet enim nos ægritudo, mortales cum simus, ne magnifice de nobis sentiamus.

Si videris improbum in altum gradum evectum, Magnisque opibus et fortuna exultantem, Supercilliaque supra fortunam extollentem, Ejus celerrimam exspecta mutationem; Tollitur enim altissime, ut majori casu ruat.

Menandri. O ter miseri, quotquot magnis sunt inflati rebus!

Ipsi enim hominis naturam non norunt.

Arist. Aristoteles adolescentulum supercilliis sublati superbientem conspicatus, sed nulla scientia præditum: Adolescentule, inquit, utinam talis essem, qualis ipse tibi videris, qualis autem revera es, tales sunt hostes mei.

Idem cum animadvertisset sumptuosa chlamyde adolescentulum se jactantem: Non desines, inquit, adolescentule, ovīs pelle gloriari?

232 SERMO LXXV [al. LXXXI].

De amore sui.

Joan. xii. Qui amat animam suam, perdet eam: et qui odit eam in hoc mundo, in vitam sempiternam custodiet eam.

II Cor. x. Non qui seipso commendat, hic probatus est, sed quem Deus commendat.

Omnes quæ sua sunt quaerunt, non quæ sunt Christi.

Salomon. Quivis sibi videtur justus, sed eor Dominus dirigit.

Theologi. Laudet te proximus, non os tuum, labia aliena, non tua.

Omnes videntur pii in hoc uno, condemnando videlicet alii alios impietatis: suorum peccatorum parum severi judices, alienorum autem accurati examinatores.

Conversemur alii aliis spiritualiter, et simus fratrum magis quam nostri amantes.

S. Chrysost. Qui non fratris obsequium accipit quod ille offert, secum ipse dissentit. Nemo amicus, nemo frater, suis quisque servit commodis, ideoque sua quisque minuit: et infirmi et debellatum hominibus, tum diabolo sumus, quod alii alios non delendimus. Nam etiam in pugna et acie miles qui suam solius salutem in animo habet cæteris quoque proripit et perdit. E contra vir fortis et se et alios servat.

ἄλλων τὰ ὄπλα τιθέμενος, μετὰ τῶν ἄλλων καὶ

Philonis. Sua causa omnia agentes, philautias (id est, amoris sui) maximum malum exerent.

Maximi. Amor sui est corporis ratione carens amicitia, ex qua quidem nascitur gulae ratio, et inanis gloriae cupiditas: ex his autem nascitur universus malorum numerus.

Platonis. Cum desideramus alios, decet in nos ipse nos convertamus, consideremusque numquam et ipsi iisdem vitis simus obnoxii: multa enim amor sui celat et tegit, etiam in his qui maxime alios irrident.

Criticæ. Indigna res est, cum quis non sapiens sapere sibi videatur.

Apti sumus ad aliena vitia cernenda, ipsi autem si male faciamus, non cernimus.

Socratis. Nemo in seipso vitia cernit, Pamphile, alterius dedecora vides aperte.

Diogenis. Diogenes interrogatus quid esset difficultissimum, Nosse seipsum, inquit; multa enim propter amorem sui sibi quemque præsumere.

Idem nonnullos homines esse dicebat qui cum belle dicerent, recteque loquerentur, seipsum non audirent, in lyrarum morem, quæ cum belle sonent, nihil tamen sentiunt.

233 SERMO LXXVI. [et. XXXVII].

De curiositate et securitate et quiete, ac quietum esse Dei cognitionem conciliare.

Gen. xv. Jacobus erat vir simplex, domi se continens.

Gloriam comparato domi sedens.

Job. Quiesces, et non erit qui tecum bellet.

Deridens magnam civitatis turbam, querelam autem exactoris tributorum non audiens.

Otium agite et cognoscite me esse Deum.

Solus sum ego dum præteriero.

Prov. Vir prudens quietem agit.

Eccli. Difficiliora quam quibus par sis, ne quieto, et te profundiora ne scrutator: sed quæ tibi præscripta sunt, ea considerato; quæ enim ultra opera Dei sunt, in arcanis latent.

Boni viri perpetuo sunt quieti.

Amos v. Intelligentia prædictus hoc tempore tacebit, quia tempus malum est.

Isa. tacebit. Quem respiciam, nisi humilem et quietum, et timide audientem sermones meos?

Laetabuntur, qui tranquilli sunt in terra,

Ierem. vi. Ne egrediamini in agrum, nec per vias vadite, quia gladius hostium in orbem circumhabitabit.

Benevolus Dominus iis qui ipsum expectant: amantem quæ ipsum quæret, bene erit, et in salute Domini conquiescet.

Bene est ei qui tulerit jugum a juventute sua; sedebit solus et tacebit, quoniam in seipso sustinet; dabit percipienti maxillam. Saturabitur probri: quia non in æternum repellet Dominus.

Luc. x. Respondens autem Jesus dixit ei; Mar-

Di autem omnia agentes, philautias (id est, amoris sui) maximum malum exerent.

Philautia est in seipso amoris ratio, ex qua quidem nascitur gulae ratio, et inanis gloriae cupiditas: ex his autem nascitur universus malorum numerus.

Cum desideramus alios, decet in nos ipse nos convertamus, consideremusque numquam et ipsi iisdem vitis simus obnoxii: multa enim amor sui celat et tegit, etiam in his qui maxime alios irrident.

Indigna res est, cum quis non sapiens sapere sibi videatur.

Apti sumus ad aliena vitia cernenda, ipsi autem si male faciamus, non cernimus.

Nemo in seipso vitia cernit, Pamphile, alterius dedecora vides aperte.

Diogenes interrogatus quid esset difficultissimum, Nosse seipsum, inquit; multa enim propter amorem sui sibi quemque præsumere.

Idem nonnullos homines esse dicebat qui cum belle dicerent, recteque loquerentur, seipsum non audirent, in lyrarum morem, quæ cum belle sonent, nihil tamen sentiunt.

ΛΟΓΟΣ ΟΓ΄.

Προφητεία του Ισαακ και του Ιερουσαλμ και του Θεου του Ισραηλ.

Και ο Ισαακ ην ενθροπος απλαστος, οικων οικιαν.

Ενδοξασθητι καθημενος εν τη οικω σου.

Ησυχασεις, και ουκ εσται ο πολεμων σου.

Καταγελων πολυοχλιαν πλεως, μεμφιν δε φορολογου ουκ ακουων.

Σχολασατε και γινωτε οτι εγω ειμι Θεος.

Καταμονας ειμι εγω, εως ου παρελθω.

Ανηρ φρονιμος ησυχιαν αγει.

Ισχυροτερα σου μη ζητει, και βαθυτερα σου μη ερευνα. Α προσεταγη σοι, ταυτα θιασοσ. Τα γαρ πλειονα των εργαων αυτου εν αποκρυφοις.

Αγαθοι ησυχάζουσι δια παντα.

Ο συνων εν εφ χειροσ επισημασαι, οτι καιρος ποιητροσ εστιν.

Επι τινα επιδελφω αλλ' η επι των ταπεινων, και ησυχιον, και τρεμοντα μου τοις λογουσ;

Ευφρανθησονται οι ησυχάζοντες εν τη γη.

Μη εκπορευσηθε εις τον αγριν, και εν ταλ; οδοι; μη βαδιζητε, οτι βομφαλα των εχθρων παροικαι κυκλωθεν.

Αγαθος Κυριος τοις υπομενουσιν αυτον. φυγη η ζητησει αυτον, αγαθον, και ησυχασει εις το σωτηριον Κυριου.

Αγαθον ανδρι, εταν ερη ζυγον εκ νεότητοσ αυτου. Καθησεται καταμονας και σιωπησεται, οτι ηρεν επ' αυτω. Δωσει εφ παλοντι σιαγονα, χορτασθησεται ενειδισμων, οτι ουκ εις τον αιωνα ακωσεται Κυριος.

Αποκριθαι; δε ο Ιησοσ, ειπεν αυτη. Μαρτα,

Μάρθα, περιεργὰ καὶ τυρβάζῃ περὶ πολλά. Ἐνὸς δὲ ἑστί ἡ χρεια. Μαρία δὲ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο, ἥτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ' αὐτῆς.

Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, ἀδελφοί, περισσεύειν μάλλον, καὶ φιλοτιμεῖσθαι ἡσυχάζειν, καὶ πράττειν τὰ ἴδια, καὶ ἐργάζεσθαι ταῖς χερσὶν ὑμῶν.

Ῥᾶδιον ἑκάστῳ ἡμῶν κλισπραγμαίνειν τὰ ἀλλότρια, ἢ τὰ οἰκεία ἑαυτῷ διασκέπτεσθαι.

Πολλοὶ μὲν τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ κρυσσοῦσι, τὴν δὲ ἐν τῷ οἰκείῳ ὀφθαλμῷ δοκτὴν οὐκ ἐμβλέπουσιν.

Ὡσπερ γὰρ τὰ θηρία εὐκαταγωνιστά ἐστί καταψηχθέντα, οὕτως ἐπιθυμία, καὶ ὄργαι, καὶ φόβοι, καὶ λύπαι, τὰ ἰοδόλα τῆς ψυχῆς κακὰ, κατευρασθέντα διὰ τῆς ἡσυχίας, καὶ μὴ ἐξαγριούμενα τῷ συνεχεῖ ἔρεθισμῷ, εὐκαταγωνιστότερα τῇ δυνάμει τοῦ λόγου γίνονται.

Τὸ ἀποσχισμένον καὶ ἰδιάζον τοῦ κοινωνικοῦ καὶ ἡνωμένου τοῖς πολλοῖς προτιμότερον.

Συντελεῖ πρὸς τὸ ἀμέριστον τῆς ψυχῆς τὸ ἰδιάζειν κατὰ τὴν οἰκίαν. Τὸ γὰρ ἀναμειγμένῃ ἔχειν τὴν ζωὴν τοῖς ἀφρόνως καὶ καταφρονητικῶς πρὸς τὴν ἀκριβοῦ τήρησιν τῶν ἐντολῶν διακειμένοις βλαβερόν.

Ἠσυχία οὖν ἀρχὴ καθάρσεως τῆς ψυχῆς, μήτε γλώσσης λαλούσης τὰ τῶν ἀνθρώπων, μήτε ὀφθαλμῶν ἐσθραίας σωματικῶν καὶ σωματικῶν περισκοπῶντων, μήτε ἀσεχίας τῶν τόνων τῆς ψυχῆς ἐκλυούσης ἐν ἀπροσῆμι μελῶν πρὸς ἔξωθεν πεποιτημένων, μήτε ῥήμασιν εὐτραπέλων καὶ γλοισιστῶν ἀνθρώπων, ὃ μάλιστα λείπει τῆς ψυχῆς τὸν τόνον πέφυκεν.

Νοῦς μὲν γὰρ μὴ σπευδανόμενος ἐπὶ τὰ ἔξω, μήτε ὑπὸ τῶν αἰσθητηρίων ἐπὶ τὸν κόσμον διαχεόμενος, ἐπάγει μὲν πρὸς ἑαυτὸν, εἰ' ἑαυτοῦ δὲ πρὸς τὴν περὶ Θεοῦ ἐνοσίαν ἀναβαίνει· κἀκεῖν τῷ κάλλει περιλαμπόμενος ὡς καὶ ἠλαμπόμενος, καὶ αὐτῆς τῆς φύσεως λήθην λαμβάνει, μήτε πρὸς τροφῆς φροντίδα, μήτε πρὸς περιβολαίων μέριμναν, τὴν ψυχὴν καθελκόμενος· ἀλλὰ σχολὴν ἀπὸ τῶν γῆινων φροντίδων ἀγων, τὴν πᾶσαν ἑαυτοῦ σπουδὴν ἐπὶ τὴν κτῆσιν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν μετατίθει, πῶς κατορθωθῆ αὐτῷ ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ ἀνδρεία· πῶς δὲ δικαιοσύνη, καὶ ἡ φρόνησις, καὶ αἱ λοιπαὶ ἀρεταί.

Χρή τι καὶ ἡσυχάζειν, ὥστε ἀθολῶτως προσομιλεῖν τῷ Θεῷ, καὶ μικρόν τι συνάγειν τὴν νοῦν ἀπὸ τῶν κτανώντων.

Τηροῦμεν τὰς ἀλλήλων ἀμαρτίας, οὐδ' ἵνα θρηνησωμεν, ἀλλ' ἵνα θναιδίσωμεν, οὐδ' ἵνα θεραπεύσωμεν, ἀλλ' ἵνα προσπλήξωμεν, καὶ ἀπολογίαν ἔχωμεν τῶν ἡμετέρων κακῶν τὰ τῶν πλησίων τραύματα.

Ἡ ἀπράγμων ἡσυχία τῆς ἐν πράγμασι περιφανεῖας τιμωτέρα.

Βίος ἡσύχιος χρημάτων πολλῶν περιφανέστερος.

Ἐπίπονος τοῖς νεωστὶ ἀποτασσομένοις ἡ ἡσυχία. Ὅτε γὰρ κερὶν λαβοῦσα ἡ μνήμη, πᾶσαν ἀνακινεῖ τὴν ἐλακίμενην ἀκχορρασαν, οὐ σχολάζουσα πρότερον

tha, Martha, sollicita es et turbaris circa multas res, unum autem est opus. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

Philipp. 1. Obsecro igitur, fratres, ut magis ac magis abundetis, et quieti vos tradatis, et privata negotia geratis, et manibus vestris opus faciatis.

S. Basilii. Facilius est cuique nostrum alia curiose spectare, quam nostra propria considerare.

Multi festucam quæ est in oculo fratris considerant, trabem autem sui oculi non vident.

Ut enim seræ facile superantur, si demulceas; sic cupiditates, iræ, timores, dolores, venenata animi mala, per quietem consopita, nec efferata perpetua irritatione, vi rationis facilius domari solent.

Quod separatum et privatum est, pluris æstimatur, quam quod commune multis et conjunctum.

234 Utile est privatim et separatim habitare, ut animus in plures partes non distrahatur; nam in vita commiscere se cum illis qui imprudenter et contemptim ad mandatorum observationem exquisitam affecti sunt, inutile et perniciosum est.

Quies igitur initium est purgationis animi, cum neque lingua res humanas loquitur, nec oculi corporum colores et aptas membrorum compactiones circumspiciunt, nec aures animi intentionem solvunt audiendis canticis ad voluptatem modulatis, aut dictis scurrilibus et ridiculis, qua re animi intentio languescere maxime solet.

Mens enim cum ad res externas non dissipatur, nec in mundum per partes in quibus sibi sunt sensus diffunditur, ad se ipsa revertitur, ac per sese ad Dei notionem ascendit; atque illa pulchritudine cum circumfluatur atque illuminatur, ipsius quoque naturæ obliviscitur, non alimenti cura aut vestimenti animum sollicitans, sed liberata terrenis curis omnem suam studium ad comparanda bona sempiterna transfert, quo nimirum temperantiam et fortitudinem, justitiam et prudentiam, et reliquas virtutes habeat et exercet.

Theologi. Quietos nos esse oportet, ut non turbulente cum Deo colloquamur, et paululum revocemus mentem ab iis quæ seducunt et errori involvunt.

Observamus invicem errata, non ut deploremus, sed ut exprobremus: nec ut sanemus, sed ut insuper vulneremus: et pro defensione nostrorum vitiorum habemus proximorum vulnera.

Gregor. Nysseni; Nili. Otiosa quies pluris æstimanda, quam negotiorum illustris tractatio.

Vita quieta multis pecuniis anteponenda est.

Molestum iis qui recens secesserunt, otium est, quod tunc occasione nacta memoria, omnem repetit et movet insitam immunditiam, cum antea

ad id faciendum spatium non haberet, propter multitudinem distrahentium negotiorum.

Sapiens quietem et otium persequitur, ut rerum divinarum opportune compos fiat. Sapiens demigrat et transfugit a vita confusa et perturbata ad beatam vitam et pacificis convenientem.

Res profecto constans et vera existit sapientia; qui amat illam sapiens existit; cumque talis sit, tamen nos improbos præterit: bonum enim male comitatum esse non vult.

Socratis. Socrates interrogatus, qui sine perturbatione viverent: Qui, inquit, nihil sibi consciunt mali.

235 Aristippi. Aristippus cum quidam ei obijceret, ac diceret: Propter te ager perit; An non, inquit, melius me propter agrum, quam propter me agrum perire?

Demosthenes cum quidam diceret eum agrum negligere, ipsum autem se curare: Ea enim, inquit, curo propter quæ agrum comparavi.

Severini. Thaletem in cælum suspicientem, et lapsum in barathrum ancilla conspiciata, merito id illi accidisse dicebat, qui, cum quæ ante pedes essent ignoraret, cælum contempleretur ut cognosceret.

Euchdis. Valens ægrotat omnis curiosus, aliena sollicite curans.

Demonactis. Cum quidam exquirerent, an mundus esset animatus, et rursus, an globosus: Vos, inquit Demonax, de mundo solliciti estis, at vestram ipsorum immunditiam non curatis.

SERMO LXXXVII [at. XXXVI].

De negotiorum sollicitudine et distractione.

Tota impil vita in sollicitudine est.

Job. Odi equidem universum laborem, quem sub sole sustineo, quia relinquo eum post me futuro hæredi: et quis novit sapiensne an insipiens futurus sit?

Peccanti dedit distentam anxietatem augendi et cocervandi, ut det bono in conspectu Dei.

Eccli. iv. Fili, fac ne variis actionibus distraharis. Si enim auctus fueris, non eris innocens: qui sequitur quæstum, implicabitur litibus.

Cor malitosum onerabitur laboribus.

Luc. xiv. Homo quidam fecit cœnam magnam, multosque vocavit, et misit servum suum hora cœnæ, qui juberet invitatos venire, quod jam parata essent omnia. Et cœperunt pariter omnes se excusare; ac primus dixit se agrum emisse, etc. Dico vobis, neminem illorum de cœna mea gustaturum.

Philipp. ii. Omnes de suis rebus solliciti sunt, non de iis quæ pertinent ad Christum.

S. Basilii. Fieri non potest, ut potiatu aliquis laboriosa rerum divinarum meditatione, inter animi distractiones et occupationes rerum ad victum pertinentium.

Ut in speculo non repurgato cerni non possunt

Α τοῦτο ποιεῖν, διὰ τὸ πλῆθος τῶν περιεπιόντων πραγμάτων.

Ὁ σοφὸς ἡρεμίαν καὶ ἀπραγμοσύνην διώκει, ἵνα τῶν θεῶν ἐν εὐκαιρίᾳ ἐπιτύχῃ. Σοφὸς μέτοιχος καὶ μετανάστης ἐστὶν ἐκ τοῦ παφυρμένου βίου πρὸς τὴν μετακαρίαν καὶ εἰρηναίως πρῆπουσαν ζωὴν.

Ἔστι μὲν ὑπαρκτὸν πρᾶγμα σοφίας· ἐστὶ δὲ καὶ ἡ ἐραστῆς αὐτῆς σοφός. Ὑπάρχον δὲ δυνως, ἡμᾶς τοὺς φαύλους· διεληλυθεν· ἀγαθὸν γὰρ οὐκ ἰδέσθαι κακοῖς συνέρχεσθαι.

Σωκράτης ἐρωτηθεὶς τίνας ἀταράχως ζῶσιν, οἱ μὴδὲν ἑαυτοῖς, εἶπεν, ἀποκον συνειδέεσθε.

Ἀριστιππος, λέγοντος αὐτῷ τινος, διὰ τὸ ἀπώλεσθαι τὸν ἀγρὸν, οὐκοῦν, ἐφη, κάλλιον δι' ἐμὲ τὸν ἀγρὸν ἢ διὰ τὸν ἀγρὸν ἐμὲ;

Δημοσθένης, λέγοντος αὐτῷ τινος, ὅτι τοῦ ἀγροῦ ἀμελεῖς, ἑαυτῷ δὲ σχολάζεις, τούτων γάρ, ἐφη, ἐπιμελοῦμαι, δι' ὧν καὶ τὸν ἀγρὸν ἐκτησάμην.

Θάλην εἰς τὸν οὐρανὸν ὀρώντα καὶ ἐμπροσθέντα εἰς βάραθρον θεράπεινα θεωροῦσα, δίκαια παθεῖν ἐφη, ὅς τὰ παρὰ ποσὶν ἀγνοῦν, τὰ ἐν οὐρανῷ ἐσκόπει.

Ἑγχαίνων νοεῖ πᾶς περιεργός, ὁ τὰ ἀλλότρια πολυπραγμονῶν.

Ἄλλων ἐξεταζόντων εἰ ὁ κόσμος ἐμφύχος, καὶ αὖθις εἰ σφαιροειδής, Ὑμεῖς, εἶπα Δημόναξ, περὶ μὲν τοῦ κόσμου πολυπραγμονεῖτε· περὶ δὲ τῆς ἑαυτῶν ἀκοσμίας οὐ φρονεῖτε.

ΔΟΓΜΟΣ ΟΖ'.

Περὶ συννοχῆς πραγμάτων καὶ περισπασμοῦ.

Πᾶς ὁ βίος ἀσεβοῦς ἐν φρονεῖδι.

Ἐμίσησα ἐγὼ σύμπαντα μόχθον μου, ἐν ἐγὼ μοχθῶ ὑπὸ τὸν ἥλιον· ἐτι ἀφιημι αὐτὸν ἀνθρώπῳ τῷ μετ' ἐμὲ· καὶ τίς εἶδεν εἰ σοφός ἐσται ἢ ἀφρων;

Τῷ ἀμαρτάνοντι ἔδωκε περισπασμὸν τοῦ προσεῖναι καὶ τοῦ συναγαγεῖν, τοῦ δοῦναι τῷ ἀγαθῷ πρὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ.

Τέκνον, μὴ περὶ πολλὰ ἐστῶσαν αἱ πράξεις σου. Ἐάν γὰρ πληθύνῃς, οὐκ ἀθῶος ἐσθι. Δύωκον ἐργολάθειαν ἐμπροσθεῖται εἰς κρίσεις.

Καρδία πονηρὰ βαρυνθήσεται πόνοις.

Ἀνθρωπὸς τις ἐποίησε δεικνόν μέγα, καὶ ἐκάλεσε πολλοὺς; καὶ ἀπέστειλε τὸν δούλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ δεικνῶν, εἰπεῖν τοῖς κεκλημένοις ἔρχεσθαι, ὅτι ἐτοιμὰ ἐστὶ πάντα. Καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς παρατεῖσθαι πάντες· ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ, Ἄγρὸν ἠγόρασα· καὶ τὰ λοιπὰ. Λέγω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων γεύσεται μου τοῦ δεικνῶν.

Οἱ πάντες τὰ ἑαυτῶν μεριμνῶσιν, οὐ τὰ τοῦ Χριστοῦ.

Ἐν τοῖς ἔλκουσι τὴν ψυχὴν, καὶ ἀσχολία βιωτικῆς ἐμποιοῦσι, περιγενέσθαι τῆς ἐπιπόνου μελέτης τῶν τοῦ Θεοῦ ἀμύχανων.

Ὅτε κατόπρω βυπῶντι δυνατόν τῶν εἰκόνων.

δέξασθαι τὰς ἐμφάσεις, οὐτε ψυχῇ ταῖς βωτικαῖς προσκλωμένη μερίμναις, καὶ τοῖς ἐκ τοῦ φρονήματος τῆς σαρκὸς ἐπισκοτούμενῃ πάθει, δυνατόν ὑποδέξασθαι τὰς τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐλλάμψεις.

Ὡσπερ ὀφθαλμὸν περιεγόμενον συνεχῶς, καὶ νῦν μὲν ἐπὶ τὰ πλάγια φερόμενον, νῦν δὲ πρὸς τὰ ἄνω καὶ κάτω πυκνὰ μεταστρεφόμενον, ἰδεῖν ἄναργῶς τὸ ὑποκείμενον οὐχ οἶόν τε· οὕτω καὶ νοῦν ἀνθρώπων ὑπὸ μυρίων τῶν κατὰ τὸν κόσμον φροντίδων περιελατόμενον ἀμήχανον ἐκταένει τῇ ἀληθείᾳ.

Οἱ σφόδρα ταῖς τοῦ βίου μερίμναις καταληγμένοι, οἷον ὄρνιθες πολύσαρκοι, εἰκῆ τὸ πτερὸν ἔχοντες, κάτω που σύρονται μετὰ τῶν βοσκομάτων.

Ψυχὴ οὖν μὴ τῶν κοσμικῶν ἀπαλλαγείσα φροντίδων, ὥστε τὸν Θεὸν ἀγαπήσει γνησίως, οὐτε τὸν διάβολον βδελύσσεται ἀξίως. Κάλυμμα γὰρ ἅπασ ἔχει φορτικὸν τὴν μερίμναν τοῦ βίου.

Ἐν θορυβουμένῳ καὶ ἀγωνίᾳ ἔχοντι νῦν οὕτε ἐννοεῖ τις τῶν καλῶν, οὕτε Θεοῦ χάρις ἐγγίνεται.

Τελεία ψυχῆς ἐστὶ τὸ ἀμερίμνον· ἀσεβοῦς δὲ τὸ φροντίζει κατατρίβεσθαι.

Πέφυκεν ὁ ἄφρων, αἶψα παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον κινούμενος, ἡρεμῆ καὶ ἀναπαύσει δυσμενῆς εἶναι.

Ἄνθρωπος πολυμέριμος πρὸς καὶ ἡσύχιος γενέσθαι οὐ δύναται, διότι αἱ ἀναγκαῖαι αἰτίαι τῶν πραγμάτων, ἐν αἷς ταλαιπωρεῖ, ἀναγκάζουσιν αὐτὸν κινεῖσθαι ἐν αὐταῖς ἄκοντα καὶ μὴ βουλόμενον, καὶ διασκορπίζουσι τὴν γαλήνην αὐτοῦ καὶ ἡσυχίαν.

Χωρὶς ἀμεριμνίας φῶς ἐν τῇ ψυχῇ σου μὴ ζητήσῃς.

Ὁ φαῦλος πόλιν τε καὶ τὸν κατὰ πόλιν ὄχλον τε καὶ φυρμὸν ἀνθρώπων ὁμοῦ καὶ πραγμάτων μεταδιώκει. Φιλοπραγμοσύνας γὰρ, καὶ πλεονεξίας, δημοσκοπίας τε καὶ δημαρχίας, τῷ τοιοῦτῳ τιμαί· τὸ δὲ ἡσυχάζειν ἀτιμότερον.

Δυσεύρετον, ἢ καὶ παντελῶς ἀνεύρετον, ἐν πεφυρμένῳ βίῳ τὸ καλόν.

ΛΟΓΟΣ ΟΗ'.

Περὶ παρρησίας καὶ τοῦ ἐλέγχου.

Οὐδεὶς ἐν κρυπτῷ τι ποιεῖ, καὶ ζητεῖ αὐτὸ [αἰ. αὐτὸς] ἐν παρρησίᾳ εἶναι.

Ἐάν τις καρδία ἡμῶν μὴ καταγινώσκῃ ἡμῶν, παρρησίαν ἔχομεν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ἅπερ αἰτούμεν λαμβάνομεν παρ' αὐτοῦ, ὅτι τὰς ἐντολάς αὐτοῦ τηροῦμεν, καὶ τὰ ἀρεστὰ ἐνώπιον αὐτοῦ ποιοῦμεν.

Μηδαίς σου τῆς νεότητος καταφρονεῖτω· ἔλεγχε αὐτούς ἀποτόμως.

Ἐξουσίαν δίδωσι λόγοις ἀρχὴ δικαιοσύνης.

Μὴ ἐκκαίης ἄνθρακας, ἀμαρτωλοὺς ἐλέγχων, μὴ ἐμπυρισθῆς φλογὶ πυρὸς ἀμαρτιῶν αὐτῶν.

Ὁ ἐψυχάζων, καὶ μὴ ἐλέγχων τὴν ἀμαρτίαν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἀσπλαγχνός ἐστιν· ὡσπερ ὁ τὸν ἰὸν ἐναφείς τῷ δηχθέντι ὑπὸ τοῦ ἰοδόλου.

PATROL. GR. CXXXVI.

A imaginum species : sic animus curis victus afflixus, et perturbationibus, quæ a carnis sensu suggeruntur, obtenebratus, Spiritus sancti illustrationem recipere non potest.

Ut oculus qui continenter circumagitur, ac nunc in transversa circumfertur, nunc sursum ac deorsum deflectitur, evidenter et clare rem propositam 236 cernere non potest : sic et mens humana, sexcentis mundanis curis distracta, veritatem attente cernere, ac in ea defixa esse nullo modo potest.

Qui vehementer vitæ hujus curis occupati sunt, quasi aves corpulentæ frustra pennis præditæ deorsum trahuntur cum pecudibus.

S. Chrysost. Animus igitur mundanis nondum liberatus curis, neque vere Deum diliget, neque diabolium detestabitur, ut dignum est. Prætextum enim habet gravem, rerum ad victum pertinentium curam.

S. Cyrill. In mente tumultu et angore plena, neque rerum honestarum cogitatio, neque Dei gratia inest.

S. Nilii. Perfecti animi est curæ vacuitas : impij autem curis conterti.

Insiplens præter rectam rationem motus tranquillitatem et quietem semper odisse solet.

Isaac. Qui multis curis distractus est, lenis et quietus esse nullo modo potest, propterea quod causæ negotiorum in quibus miser est, cogunt eum cuminoveri invitum et nolentem, et ejus tranquillum et quietum statum disturbant.

Sine curarum vacuitate lumen in animo tuo ne quaeras.

Philonis. Improbus civitatem ac civitatis turbam et læcem hominum simul et negotiorum persequitur. Nam alienarum rerum curaciones et avaritia, popularitas et tribunatus plebis, istiusmodi homini ceu honorifica probantur : at quietum esse probrosissimum est.

Difficile est, vel potius omnino fieri non potest, ut honestas in vita conturbata inventiatur.

SERMO LXXVIII [αἰ. XLIX].

De libertate reprehendendi.

Joan. vii. Nemo quod in occulto facit, id vult palam fieri. (Alias, nemo aliquid in occulto facit, D et quærit ipse palam esse.)

I Joan. iii. Si cor nostrum non condemnet nos, fiduciam habemus apud Deum : et quæ petimus ab eo accipimus, quia mandata ejus exsequimur, et quæ illi placent, facimus,

Fac ne quis juventutem tuam contemnat : reprehende eos severe.

Prov. xxvi. Auctoritatem orationi conciliat iustum iustitiæ.

Ne carbones accendas, sceleratos reprehendens, ne flamma ignis peccatorum ipsorum exuraris.

S. Basilii. Qui quicquid, nec fratris arguit peccatum, inimicus est, ut qui venenum immitit in eum qui est a venenata bestia morsus.

237 In objurgando gravis ne esto; nec cito, nec affectu nimio! reprehendito, hoc enim insolentiae est: nec ob res leviores damnato, quasi summo jure cum his qui dereliquerint agenda, et spiritaliter eos instaurans, quemadmodum monet Apostolus, teipsum considerans ne et tu tenteris.

Evidens est reprehensionis finem esse peccantis emendationem, injuriam vero nil aliud efficere quam ipsius confusionem.

Optabilius est objurgationem sapientis unius admittere, quam totius chori hominum improborum canentium fieri auditorem.

S. Chrysost. Libere loqui simpliciter est etiam vulgaris hominis saepenumero: at sicut res postulata, et cum tempus idoneum est, adhibita modi regula et prudenter rebus uti, id sane magnum admodum et eminentem virum requirit.

Vita quae ex legibus agitur, libertatis effectrix est.

Maxima est libertas, se non habere libertatem existimare: quemadmodum dedecus est maximum in conspectu Domini se justificare: testes sunt eorum quae dicimus, Phariseus et Publicanus.

Nihil est quod magis arrogantiam augere solet, quam praeclarorum facinorum sibi conecius animus et utens libertate.

Isocratis. Concede libertatem tibi bene cupientibus, ut de quibus ambigis, qui tecum exquirant et probent habeas.

Præstat sua, quam aliena redarguere peccata.

Pythagoræ. Pythagoras, cum quidam dixisset: Nimum me irrides; Atqui, inquit, splenicis etiam acria et amara præsumunt, dulcia nocent.

Neque gladio obtuso, neque immoderata libertate uti decet.

Socratis. Libertatis, ut cujusque partis anni, in tempore gratia jucundior.

SERMO LXXIX [et. CXXXIX].

De generis nobilitate et ignobilitate.

Joan. III. Quod natum est ex carne, caro est, et a spiritu natum, spiritus est.

Rom. IX. Non filii carnis fidem sunt filii Dei: sed filii promissionis habentur pro semine.

Eccl. I. Liberi honeste vitam agentes genitorum suorum regent ignobilitatem.

S. Basilii. Patres et majores non licet prædicare nobiles, quia veritatis lex propria cujusque deposcit encomia.

Theologi. Matum vocari pudeat, non item ignobilem.

S. Chrysost. Splendidum et nobilem non majorum nobilitas, sed animi virtus efficere **238** solet.

Nihil generis nobilitas ad pecuniam: Opulentia enim vel pessimum inter primos col-
[locat.

Μη βαρὺς ἐν ἐπιτιμήσει γίνου, μηδὲ ταχέως, μηδὲ ἐμπροσθὺς ἐξελέγγων· αὐθαδὲς γὰρ τὸ τοιοῦτον· μηδὲ ἐπὶ μικροῖς καταδικάζων, ὡς ἀκριβοδίκαιοι αὐτοὺς ὑπάρχων, τοὺς ἐν παραπτώματι προσημβανόμενος, καὶ πνευματικῶς καταρτίζων αὐτούς, ὡς ὁ Ἀπόστολος παραινῶν, σκοπῶν σεαυτὸν, μὴ καὶ σὺ παραιοθῆς.

Ἔοικεν ὁ μὲν ἐλεγχὸς τέλος ἔχειν τὴν διόρθωσιν τοῦ ἀμαρτάνοντος, ὁ δὲ δνειδισμὸς ἐπὶ ἀσχημοσύνῃ τοῦ ἐπιτακτέου γενέσθαι.

Εὐκταίτερόν ἐστιν, ἐπιπληξίν σοφοῦ ἐνὸς διέσθαι, ἢ ὄλου χοροῦ ἀνθρώπων φαύλων ἄδόντων γενέσθαι ἀκροατῆν.

Τὸ μὲν ἀπλῶς παρρησιάζεσθαι καὶ τοῦ τυχόντος πολλάκις ἔστι· τὸ δὲ εἰς τὸ δέον, καὶ καιρῷ τῷ προσήκοντι, καὶ μετὰ τῆς ἀρμοστούσης συμμετρίας καὶ συνέσεως τῷ πράγματι χρῆσασθαι, μεγάλης ἴαν καὶ θαυμαστῆς δεῖται ψυχῆς.

Ἐννομος ζωῆ παρρησίας δημιουργός.

Μεγίστη παρρησία τὸ μὴ νομίζεσθαι ἔχειν παρρησίαν· ὡσπερ οὖν αἰσχύνῃ μεγίστη, τὸ δικαιοῦν ἐαυτὸν ἐνώπιον Κυρίου· καὶ μάρτυς τῶν λεγομένων ὁ Φαρισαῖος καὶ ὁ Τελώνης.

Οὐδὲν οὕτως εἰς ἀπόνοιαν αἰρεῖν εἴσθαι, ὡς συνειδὸς τῶν κατορθωμάτων, καὶ ψυχὴ μετὰ παρρησίας ζῶσα.

Δίδου παρρησίαν τοῖς εὖ φρονούσιν, ἵνα περὶ ὧν ἀμφηγοεῖς, ἔχῃς τοὺς συνδοκιμάσσοντας.

C Κρίσσον τὰ οἰκεία ἐλέγγειν ἀμαρτήματα ἢ τὰ ἀλλότρια.

Φήσαντος αὐτῷ τινος, Ἰάν μοι ἐπισκώπεις, ἔφη· Καὶ γὰρ τοῖς σπληνικοῖς τὰ μὲν δριμύτα καὶ πυρὴ ἐφέλιμα, τὰ δὲ γλυκέα βλαβερά.

Ὅστε μάχαιραν ἀμβλεῖαν, ὅτε παρρησίαν ἀτακτῶν ἔχειν δεῖ.

Τῆς παρρησίας, ὡσπερ ὥρας, ἐν καιρῷ ἢ χάριτι ἔδει.

ΛΟΓΟΣ ΘΘ.

Περὶ εὐγενείας καὶ δυσγενείας.

Τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς σὰρξ ἐστὶ, καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος πνεῦμά ἐστιν.

Οὐ τὰ τέκνα τῆς σαρκὸς, ταῦτα τέκνα θεοῦ, **D** ἀλλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐπαγγελίας λογίζεται εἰς σπέρμα.

Τέκνα ἐν ἀγαθῇ ζωῇ τὴν ἀναστροφὴν ἔχοντα τῶν ἰδίων γεννητῶρων κρῦψουσι δυσγενείαν.

Οὐκ ἔχομεν πατέρας λέγειν καὶ προγόνους περιφανεῖς. Ὁ γὰρ τῆς ἀληθείας νόμος ἴδια ἐκάστου ἀπαιτεῖ τὰ ἐγκώμια.

Κακὸς δ' ἀκούων αἰσχύνου, μὴ δυσγενῆς.

Ἡ εὐγένεια καὶ ἡ σεμνότης τοῦ ὑπερηφάνου τὸ συγγενὲς πρὸς τὴν πλίνθον ἔχειν.

Οὐδὲν ἡ εὐγένεια πρὸς τὰ χρήματα·

Τὸν γὰρ κάκιστον πλοῦτος εἰς πρώτους ἀγει.

Ὅταν δὲ κρηπίς μὴ καταβληθῆ γένους
Ὁρθῶς, ἀνάγκη δυστυχεῖν τοὺς ἐκγόρους.
Φεῦ φεῦ, παλαιὸς αἶνος οὐ καλῶς ἔχει·
Ὁδὸν ἂν γένοιτο χρηστὸς ἐκ κακοῦ πατρός.

Ἐδγενεῖς εἶναι νόμιζε μὴ τοὺς ἐκ τῶν καλῶν
καὶ ἀγαθῶν γεγεννημένους, ἀλλὰ τοὺς καλὰ καὶ
ἀγαθὰ προαιρουμένους.

Ἐπὶ προγόνων εὐγενεῖα μηδεὶς ἐγκαυχάσθω·
πλὴν γὰρ ἔχουσι πάντες τοῦ γένους προπάτορα,
καὶ οἱ ἐν πορφύρᾳ καὶ βύσσῳ τρεφόμενοι, καὶ οἱ
ἐν παντὶ ἀβύσσῳ δαπανώμενοι.

Πολλοὶσι θνητῶν ἢ μὲν ὄψις εὐγενής,

Ὁ νοῦς δ' ἐν αὐτῇ δυσγενής εὐρίσκειται.

Τίς γὰρ κατόπτρῳ καὶ τυφλῷ κοινωνία;

Σώστρατος ὁ αὐλητής, ὀνειδιζόμενος ὑπὸ τίνος ἐπὶ
τῷ γονεῶν ἀσῆμων εἶναι, εἶπεν· Καὶ μὴν διὰ τοῦτο
μᾶλλον ὤφειλον θαυμάζεσθαι, ὅτι ἀπ' ἐμοῦ τὸ γένος
ἄρχεται.

Σεμνύνεσθαι μὲν ὡς περ ἄλλῳ τινὶ τῶν καλῶν
ἐπ' εὐγενεῖα οὐκ ἀπεικός ἐστιν· ἐγὼ δὲ μίαν ἀρε-
τὴν οἶδα, τὰ δ' ἄλλα πάντα τύχην. Καὶ γένοιτ' ἂν
ὁ μὲν ἐκ φαύλων ἀγαθὸς καὶ βασιλεὺς καὶ πάντων
εὐγενέστατος, ὁ δὲ ἐξ ἀγαθῶν φαύλος, αὐτὸς αὐτεῦ
καὶ τῶν ταπεινοτάτων δυσγενέστατος. Ὅσοι ψυχῆς
ἐπαινοῦ ἀχρεῖ, μὴ προγόνων τεθνηκυῖαν εἰς ἀδοξο-
τέρους εὐγένειαν.

Ὁ ἐξ ἀρετῆς γεννηθείς, ἐκείνος εὐγενής εἰκονίζεται.

ΛΟΓΟΣ Π'.

Περὶ συνηθείας καὶ ἔθους.

Χρόνῳ κρατυνθὲν τὸ ἀσάβδς ἔθος ὡς νόμος διε-
φυλάχθη.

Οὐδὲν οὕτως ἐπιθυμητὸν, ὥς μὴ τῆς συνεχείας τῆς
ἀπολαύσεως εὐκαταφρόνητον γίνεσθαι. Ὅν δὲ σπανία
ἢ κτήσις, περισπούδατος ἢ ἀπλοαυσις.

Παλαιῶν γὰρ τραῦμα ψυχῆς, καὶ κακοῦ μελέτη
γρόνῳ βεβαιωθείσα, δυσίατος ἐστίν, ἢ καὶ παντε-
λῶς ἀνίατος, ὡς τὰ πολλὰ τῆς ἕξεως εἰς φύσιν με-
θυσταμένης.

Ἐθῶς χωρισμὸς καὶ τοῖς ἀλόγοις ἐστὶ διαφορώ-
τατος. Καὶ ποτε εἶδον ἐγὼ βοῦν ἐπὶ φάτνης δα-
κρύνοντα, τοῦ συννόμου αὐτοῦ καὶ ἠμοζύγου τελευ-
τήσαντος.

Ῥῆον γὰρ ἀπ' ἀρχῆς μὴ ἐνδοῦναι κακίᾳ, καὶ
προιοῦσαν διαφυγεῖν, ἢ προβαίνουσαν ἀνακίψαι, καὶ
φανῆναι ταύτης ἀνώτερος.

Δικτύῳ κομίζεῖν ὕδωρ, καὶ πλίνθον πλύνειν εὐπε-
τέστερον, ἢ κακίαν φυτευθεῖσαν χρόνῳ πολλῷ ἐν
ἀνθρώπου ψυχῇ ἕξειναι.

Οὐδὲν οὕτως ἰσχυρὸν παρὰ ἀνθρώποις, ὡς συνη-
θεία· παλαιὰ· τυραννίς.

Τινὲς τῶν ἐξῶθεν δευτέρων φύσιν τὴν συνήθειαν
ἐκπλασαν

Δεινὸν ἢ συνήθεια κατασχεῖν πρὸς ἑαυτὴν, καὶ μὴ
συγχωρῆσαι πάλιν διαναστῆναι ἐπὶ τὴν πρώτην ἕξιν
τῆς ἀρετῆς.

A Quod si generis origo bene facta non fuerit,
Posterios in calamitate versari necesse est.
Non recte se habet vetus hæc sententia:
Ex malo patre nunquam nascetur bonus.
(Euripidis.)

Theopempit. Generosos existimato non eos qui ex
bonis et probis nati sunt, sed qui honesta et bona
sequenda sibi proponunt.

Thespidis. Majorum nobilitate nemo gloriari de-
bet: omnes enim habent generis originem lutum,
tum ii qui in purpura et bysso nutriuntur, tum ii
qui in paupertate magna vivunt.

Scleris. Multi mortalium præ se ferunt nobilitatem
[in vultu,

Quorum tamen animus ignobilis et ingenerosus
[reperitur.

Quid enim cæco cum speculo?

Sostrati. Sostratus tibicen, cum quidam ei ob-
jectaret, quod ex ignobilibus prognatus esset pa-
rentibus: Atqui, inquit, ob id ipsum debet magis
laudari, et in admiratione esse, quod a me genus
initium cepit.

Phalaridis. Nobilitate quemadmodum alla ali-
qua re honesta gloriari non indecorum est. Ego
vero unam virtutem novi, cætera omnia tribuantur
fortunæ. Et fieri potest, ut qui ex improbis sit, bonus
fiat, et regum et omnium generosissimus: ex bonis
autem prognatus, improbus fiat, et seipso deterior
et humillimis quibusque ignobilior. Quare laudem
animi gloriose facta, non etiam majorum per igno-
biliores posteros emortuam nobilitatem.

Ex virtute procreatus, generosus effingitur.
SERMO LXXX [at. CII].

De consuetudine et more.

Salomon. Tempore confirmata impia consuetudo
ut lex servatur.

Nihil est tam appetendum quin perpetuo frueo
contemptibile reddatur. Quorum autem rarior est
possessio, jucundior est usus.

Inveteratum vulnus animi, et mali meditatio
tempore confirmata difficiliter curatur, vel potius
non curatur omnino, quod habitus sæpenumero in
naturam mutatur.

Ab assuetis disjungi vel rationis expertibus diffi-
cile et molestum est. Ipse aliquando animadverti
bovem qui ad præsepe socium bovem et in pasta et
in juco subienda, mortuum fletet.

239 Theologi. Facilius est a principio non se vi-
tio dedere, et effugere nascentem, quam fortissimum
rescindere, atque eo superiorem fieri.

Reticulo aquam ferre et laterem lavare facilius est,
quam vitium in hominis animo ex tempore diuturno
plantatum eximere.

S. Chrysost. Nihil tam firmum est in rebus hu-
manis, quam veteris consuetudinis tyrannis.

Externi quidam consuetudinem alteram naturam
esse dixerunt.

Mire efficax est consuetudo retinere, et non pati ut
ad pristinum virtutis habitum aliquis revertatur.

Philonis. Diuturnus mos natura ipsa firmior est, et leviora peccata, si non prohibeas, subinde nascuntur et magnitudinem assequuntur.

Naturam accusare non debemus, cum jucundam aut injucundam vitam omnem efficiat consuetudo.

Chariclis. Ex omnibus enim passionibus quæ cito percipitur, ei facile remedium adhiberi potest: quæ vero longo tempore innata fuerit, prope est incurabilis.

Choricis. Nacta semel delicias natura vix ad labores vult reverti.

Soeratis. Nihil natura jucundum aut injucundum, sed omnia talia consuetudine fieri videmus.

Optimum vitæ genus tibi proponito; hoc enim jucundum efficiet consuetudo.

Perdificile est

Ut longa consuetudo brevi tempore solvatur:
Consueta enim haudquaquam despicienda sunt.

Polyæni. Consuetudo a parvis initium capit, neglecta autem vim maximam accipit.

SERMO LXXXI [at. CXXXVIII].

De conscientia.

Nemo liber est, qui seipso non continet.

Libertas impotens et immoderata facile amittitur.

Fieri non potest ut is liber sit, qui perturbationibus servit, et a perturbationibus vincitur.

Præstat servire decenter, quam libertate uti impudenter.

SERMO LXXXII.

[*De conscientia* (1)].

Epicteti. Parentes pædagogo pueros nos tradiderunt, qui ubique observaret ne quid læderemur: Deus autem jam viros insitiæ conscientiæ custodiendos tradit, quæ quidem custodia et conservatio nequaquam contumenda est, quoniam et Deo displiceret, et conscientiæ ipsi nostræ hostes essemus.

SERMO LXXXIII [at. XCVII].

De benignitate.

240 *Luc.* vi. Benefacite et mutuum date, nihil inde sperantes: et erit merces vestra ampla, eritisque filii Altissimi; quia ipse in ingratos et improbos benignus est.

Ephes. iv. Estote benigni invicem et misericordes, rondonantes mutuo, quemadmodum ipse Deus vobis per Christum condonavit.

Induite viscera miserationis, benignitatem, animi humilitatem, lenitatem, clementiam.

S. Basilii. Imaginem habeo, dum rationis sum particeps: ad similitudinem autem flo, dum benignitatem colo.

Theologi. Bonitatis habet laudem mansuetudine feritatem vincere, et in meliores efficere injuriam facientes, patienter ferendo quæ nobis inferuntur.

Omnibus esto benignus, sed maxime proximis. Quære tibi Dei benignitatem, si benignus es.

Quodnam dogma charitatis dogmate brevius? Talem te præbeas amicis et proximis,

Quales erga te illos esse vis.

(1) Græca desunt.

Ἐγγρορίζον ἦθος φύσεως κραταιότερόν ἐστιν· καὶ μικρὰ μὴ κωλύμενα ἁμαρτήματα φύεται καὶ ἐκιδέσθαι πρὸς μέγεθος συναυξάνονται.

Μηδαμῶς τὴν φύσιν αἰτιώμεθα· πάντα γὰρ βίον ἡδὺν ἢ ἀηδῆ ἢ συνήθεια ποιεῖ.

Πάθος γὰρ ἅπαν, τὸ μὲν ὀξείως γινωσκόμενον εὐδοκῆσθον, τὸ δὲ χρόνῳ παραπαμπόμενον, ἐγγὺς ἀνίατον.

Λαβομένη ἅπαξ ἡδυπαθείας ἢ φύσει μόλις ἐθέλει πρὸς πόνους χωρεῖν.

Οὐδὲν οὕτως ἡδὺν ἢ ἀηδῆς τῇ φύσει ὀφείσθηεν· πάντα δὲ τῇ συνήθειᾳ γίνεταί.

Βίον αἰροῦ τὸν ἀριστον. Τοῦτον γὰρ ἡδὺν ἢ συνήθεια ποιήσει.

Ἀμήχανον

Μακρὰν συνήθειαν ἐν βραχείᾳ λύσαι χρόνῳ.

Τὸ γὰρ σὺνθεσις αὐδαμοῦ παροπτεῖον.

Ἔθος ἀρχεται μὲν ἀπὸ μικρῶν, ἀμελούμενον ἐκ τὴν ἰσχὺν μελίζονα λαμβάνει.

ΛΟΓΟΣ ΠΑ'.

Περὶ ἐλευθερίας.

Οὐδεὶς ἐλεύθερος ἑαυτὸν μὴ κρατῶν.

Ἐλευθερία ἀκρατῶς καὶ ἀμέτρως φερομένη εὐφαίρετος.

Ἐλεύθερον ἀδύνατον εἶναι τὸν πάθει δουλεύοντα, καὶ ὑπὸ παθῶν κρατούμενον.

Ἄμεινον δουλεύειν ἐπεικῶς, ἢ ἐλευθεριάζειν ἀναισχύντως.

SERMO LXXXIIII.

[*De conscientia* (1)].

Epicteti. Parentes pædagogo pueros nos tradiderunt, qui ubique observaret ne quid læderemur: Deus autem jam viros insitiæ conscientiæ custodiendos tradit, quæ quidem custodia et conservatio nequaquam contumenda est, quoniam et Deo displiceret, et conscientiæ ipsi nostræ hostes essemus.

SERMO LXXXIII [at. XCVII].

De benignitate.

240 *Luc.* vi. Benefacite et mutuum date, nihil inde sperantes: et erit merces vestra ampla, eritisque filii Altissimi; quia ipse in ingratos et improbos benignus est.

Ephes. iv. Estote benigni invicem et misericordes, rondonantes mutuo, quemadmodum ipse Deus vobis per Christum condonavit.

Induite viscera miserationis, benignitatem, animi humilitatem, lenitatem, clementiam.

S. Basilii. Imaginem habeo, dum rationis sum particeps: ad similitudinem autem flo, dum benignitatem colo.

Theologi. Bonitatis habet laudem mansuetudine feritatem vincere, et in meliores efficere injuriam facientes, patienter ferendo quæ nobis inferuntur.

Omnibus esto benignus, sed maxime proximis. Quære tibi Dei benignitatem, si benignus es.

Quodnam dogma charitatis dogmate brevius? Talem te præbeas amicis et proximis,

Quales erga te illos esse vis.

(1) Græca desunt.

B

C

D

ΛΟΓΟΣ ΠΓ'.

Περὶ χρηστότητος.

Ἀγαθοποιεῖτε καὶ δανείζετε, μὴδὲν ἀπελπίζοντες, καὶ ἔσται ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς, καὶ ἔσεσθε υἱοὶ Ὑψίστου· οὗ αὐτὸς χρηστὸς ἐστὶν ἐπὶ τοὺς ἀχαριστοὺς καὶ πονηροὺς.

Γίνεσθε εἰς ἀλλήλους χρηστοὶ καὶ εὐσπλαγχοὶ, χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, καθὼς καὶ ὁ Θεὸς ἐν Χριστῷ ἔχαρισατο ὑμῖν.

Ἐνδύσασθε σπλάγγνα οἰκτιρμοῦ, χρηστότητα, ἠπεινοφροσύνην, μακροθυμίαν, πραότητα.

Τὸ κατ' εἰκόνα ἔχω ἐν τῷ λογικῷ εἶναι· τὸ δὲ καθ' ὁμοίωσιν γίνεσθαι ἐν τῷ χρηστὸς γενέσθαι.

Ἀγαθὸν χρηστότητι νικᾶν θρασυότητα, καὶ βελτίου· ποιεῖν τοὺς ἀδικουήτας, οἷς καρτεροῦμεν πάσχοντες.

Πᾶσι μὲν ἰσθὶ χρηστὸς, πλέον δὲ τοῖς ἔγγιστον· Ζῆτει Θεοῦ σοὶ χρηστότητα χρηστὸς ὢν.

Τὴν χρηστότητος δόγμα συντομώτερον; Τοιοῦτος ἰσθὶ τοῖς φίλοις καὶ τοῖς πέλας,

Οἷους σεαυτῷ τοῦσδε τυγχάνειν θέλεις.

Οὐκ εὐεργετῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ κολάζων ἀγαθός ἄ
 ἔστι καὶ φιλόνητος ὁ Θεός. Καὶ γὰρ αἱ κολάσεις
 αὐτοῦ καὶ αἱ τιμωρίαι μέγιστον εὐεργεσίας μέρος
 εἰσίν· ἐπεὶ καὶ ἰατρὸς, οὐχ ἔταν εἰς παραδείσους καὶ
 λειμῶνας ἐξάγει τὸν κάμνοντα μόνον, οὐδ' ἔταν εἰς
 βαλανεῖα καὶ κολυμβήθρας ὑδάτων, ἀλλὰ καὶ ἔταν
 ἄριτον καλεῖται διαμεῖναι, ἔταν τέμνη, ἔταν πικρὰ
 προσάγει φάρμακα, τότε καὶ ἰατρὸς ἔστιν ὁμοίως,
 καὶ τὴν αὐτοῦ φιλονητικὴν ἐπιδείκνυσσι πλῆθον.

Ὁ τῆ φύσει ἀγαθὸς καὶ ἀγαθῶν πάντως περ-
 εχτικός.

Ἴδιον παντὸς ἀγαθοῦ τὸ ὠφελεῖν.

Ὁδὸ τοσοῦτον ὁ λόγος, ὅσον χρηστὸς τρόπος πείθειν
 δύναται.

Ὅσιν ὁ τρόπος ἔστιν εὐτακτός, τουτέοισι καὶ βίος **B**
 συντέτακται.

Τέχνη μὲν γνωρίμους ἐκτρεφάμη

Πολλοῦ, διὰ τὸν τρόπον δὲ τοὺς πλείστους φίλους.

Θεμιστοκλῆς χωρὶν πωλῶν ἐκλευσε κηρύττειν,
 ὅτι καὶ γαίονα χρηστὸν ἔχει.

ΛΟΓΟΣ ΠΑ'.

Περὶ πραότητος καὶ εὐλαβείας.

Εὐλαβεῖς ποιεῖτε τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ.

Ὁ ἄνθρωπος Μωσῆς πρὸς σφόδρα παρὰ πάντας
 ἀνθρώπους, τοὺς ὄντας ἐπὶ τῆς γῆς.

Ὁδηγήσει πρᾶξις ἐν κρίσει, διδάξει πρᾶξις ὁδοῦ
 αὐτοῦ.

Ὁ δὲ πρᾶξις κληρονομήσουσι γῆν, καὶ κατατρο-
 φήσουσιν ἐπὶ κλήθει εἰρήνης.

Ἄναλαμβάνων πρᾶξις ὁ Κύριος, ὑψώσει πρᾶξις ἐν
 σωτηρίᾳ.

Πραῦθυμος ἀνὴρ ταχὺς ἰατρὸς.

Κρείσσον πραῦθυμος μετὰ ταπεινώσεως, ἢ δὲ
 διαρείται σκύλα μετὰ ὑβρεως.

Μακάριος, ὃς καταπτήσσει πάντα δι' εὐλάβειαν·
 ὃ δὲ σκληρὸς τὴν καρδίαν ἐμπεισεται κακοῖς.

Ἀπόκρισις ὑποπίπτουσα ἀποστρέφει θυμόν.

Ὅς φεῖδεται ῥῆμα προέσθαι σκληρόν, ἐπιγνώ-
 μων.

Λόγος μαλακὸς συγκλάει ὀστέα· πρᾶξις ἔστω μα-
 χητής.

Τέκνον, ἐν πραύτητι τὰ ἔργα σου διεξάγαγε, καὶ
 ὑπὸ ἀνθρώπου δεκτοῦ ἀγαπηθήσῃ.

Γίνου πρὸς ἐν ἀποκρίσει λόγου, ἵνα συνήσῃ.

Ἐν μακροθυμίᾳ φθέγγου ἀπόκρισιν. Εἰ ἔστι σοι
 σύνοις, ἀποκρίθητι τῷ πλησίον.

Τέκνον, ἐν πραύτητι τὴν ψυχὴν σου διδάξον.

Ῥίζας ἰθῶν καθεῖλεν ὁ Κύριος, καὶ ἐφύτευσε
 πρᾶξις ἀντὶ αὐτῶν.

Μακάριοι οἱ πρᾶξις, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι
 τὴν γῆν.

Ἄρατε τὸν ζυγὸν μου ἐφ' ὀμῶν, καὶ μάθετε ἀπ'
 ἐμοῦ ὅτι πρὸς εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ
 εὐρήσατε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν.

Ὁ λόγος ὑμῶν πάντοτε ἐν χάριτι, ἀλατι ἡρτυ-
 μένος, εἰδέναι πῶς δεῖ ὑμᾶς ἐν ἐκάστῃ ἀποκρίνε-
 σθαι.

Non solum Deus benigne et humaniter nos tra-
 ctat dum beneficiis nos afficit, verum etiam dum
 punit. Etenim animadversiones ejus et supplicia
 beneficii sunt pars maxima, quando et medicus non
 solum cum in hortos et prata educit ægrotum, aut
 in balneas et aquarum piscinas, sed etiam cum a
 cibo abstinere jubet, cum secat, cum amara adhi-
 bet medicamenta, tum quoque æque est medicus,
 suamque magis declarat humanitatem.

Greg. Nyss. Qui natura bonus est, idem et bo-
 norum largitor omnino est.

Proprium bonorum omnium est prodesse aliis.

Non tam verba, [quam boni mores persuadere
 possunt.

Posidippi. Quorum mores sunt moderati, eorum-
 dem tota vita bene composita est.

Arte multos mihi familiares,

Moribus autem plurimos amicos comparavi.

Themistoclis. Themistocles prædium venditurus
 jussit præconis voce promulgari, etiam bonum vi-
 cinum id habere.

SERMO LXXXIV [al. XCVIII].

De clementia et verecundia.

Levit. Verentes et metuentes facite filios Israelis.

Num. xii. Moses mansuetus supra omnes homi-
 nes qui sunt in terris.

Psal. xxiv. Deducet et mansuetos in judicio, et
 docebit clementes vias suas.

Mites autem hæreditabunt terram, **241** et in
 C summa pace vitam agent cum voluptate.

Excipiens clementes Dominus extollet, et salu-
 tem dabit.

Vir leni præditus animo celer est medicus.

Prov. xvi. Præstat leni esse animo cum humili-
 tate, quam dividere spolia cum contumelia.

Beatus qui prudenter omnia timet; duro autem
 corde præditus incidet in mala.

Prov. xv. Responsio submissa iram avertit.

Qui cavet quo minus verbum emittat durum,
 prudens est.

Joel et Prov. xxv. Mollis oratio confringit ossa;
 mitis esto pugnator.

Eccli. Fili, in lenitate fac opera tua perficias, et
 ab homine spectato diligenteris.

D Esto lenis in responsione, ut intelligas.

Cum sapientia da responsum. Si intelligentiam
 habes, responde proximo.

Eccli. x. Fili, in lenitate animum tuum monstrato.
 (Alias, δόξασον, id est glorifica.)

Ibid. Radices gentium detraxit Dominus, et in lo-
 cum illarum plantavit mansuetos.

Matth. v. Beati clementes, quoniam ipsi terræ
 hæreditatem capient.

Matth. xi. Accipite jugum meum super vos, ac
 ex me discite, quoniam mitis sum et humilis corde,
 et animis vestris quietem invenietis.

Coloss. iv. Sermo vester semper in gratia, sale
 conditus, ut quemadmodum unicuique respondere
 convenit, sciatis.

Modestia vestra nota sit omnibus.

S. Basilii. Quasi fundamentum quoddam est ad perfectionem verecundia cum metu.

Causi senum clementia.

Juvenis mansuetus multa sustinet.

Neila de virtutibus sic solet sapientiam parere, ut clementia.

S. Ignatii. Clementia ego, qua evertitur princeps hujus sæculi diabolus.

Bonos remunerator, malos despice,

Ut eos quoque bonos reddas tempore.

Clementium benignitas tarditudo est honesta.

S. Chrysost. Modestia nihil potentius, atque hoc declarans quidam, dicebat oratione molli esse confringi: atque quid esse durius? Verum etsi quis adeo durus fuerit et minime flexibilia, facile tamen benignitate corrigitur.

Cyrilli. Exemplum summæ omnium clementiæ ipsam habemus omnium Servatorem Christum, quem a tergo sequi debemus, et sibi aliorum injurias necessario ferre; nam de illo scriptum est: cum contumelia vexaretur, non vicissim contumelia et convicio affectus; idem pateretur, non minitatum, sed ei qui iuste judicat, tradidisse judicandum.

Juvenis lenis multa ferre solet: at **242** senem angustæ animi quis ferat? Iracundum senem vidi sublatum in thronum suum; major tamen de juvene spes habebatur, quam de illo.

Philosophus quidam cum uxorem haberet improbam, et garrulam, et ebriam, percontantibus cur talem ferret: Ut domi, inquit, habeam philosophiæ gymnasium et palæstram. Ero enim erga exteros lenior, irac quætidie institutus. Sunt etiam qui ipsum ob hanc ipsam causam illam duxisse dicant.

SERMO LXXXV [et. VI].

De viro simplici et innocente.

Gen. xiv. Jacobus erat simplex vitinæque fectus, domi se continens.

Job viii. Dominus innocentem non repudiabit.

Psal. Serva innocentiam, et vide æquitatem rectam, quænam sunt reliquæ homini pacifico.

Deus stabilit in domo constantes et integræ indolis homines.

Dominus cum innocentia viventes bonis non privabit.

Salomon. Qui simpliceiter ambulat, ambulat fidenter.

Quando innocentes justitiæ adhærescant, non afficientur pudore.

Qui aspicit benigne, misericordiam consequetur: qui recte ambulat, Dominum metuit.

Laudabilis est anima omnis simplex.

Simplex cuius sermoni credit.

Prov. iii. Benigni erunt terræ possessores, et innocentes in ea superstites erant: quia recti corde terram inhabitabunt.

A Τὸ ἐπιεικὲς ὑμῶν γνωστῆται πᾶσιν.

Ὅμοιαι κρηπίς καὶ βῆθρον ἐστὶ πρὸς τὴν τελείωσιν ἢ εὐλάβεια.

Πολιά γερόντων πραότης.

Νέος πρᾶβς πολλὰ ὑπομένει.

Ὁδερμία τῶν ἀρετῶν οὕτως πέφυκε τίχτειν σοφίαν, ὡς πραότης.

Κρήξω πραότητος, ἐν ἣ καταλύεται ὁ ἄρχων τοῦ αἰῶνος τούτου διάβολος.

Καλοὺς ἀμείβου, τοὺς κακοὺς περιφρόνει.

Ὡς ἂν καλοὺς καὶ τοῦδε ποιήσης χρόνῳ.

Τῶν πρᾶτων [ἢ] χρηστότης καλὴ δόσις.

Ὁδὸν ἐπιεικείας δυνατώτερον, καὶ τοῦτο δηλῶν τις εἶπεν, ὅτι λόγος μαλακὸς συγκλᾷ ὄστᾳ καίτοι εἰ ὄστου σκληρότερον; Ἄλλ' ὁμως κἂν οὕτω τις σκληρὸς ἢ καὶ ἀκαμπτής, βῆθρως ὁ μετ' ἐπιεικείας αὐτῷ χρώμενος διορθῶ.

Ἐποθύμωσιν τῆς ἀνωτάτω πασῶν πραότητος αὐτῶν ἐσχῆκαμεν τὸν τῶν ὄλων Σωτήρα Χριστόν· οὐ δὴ κατόπιν εἶναι σπουδάζοντας καὶ ἡμᾶς ἀλλήλους ἀνεξικακεῖν ἀναγκαῖον. Γέγραπται γὰρ περὶ αὐτοῦ, ὅτι λουδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει, πάσων οὐκ ἠπέλει, παραδίδου δὲ τῷ κρῖνοντι δικαίως.

Νέος πρᾶβς πολλὰ ὑποφέρει, ὀλιγόψυχον δὲ γέροντα τίς ἠποίσει; Εἶδον ἄρχλον γέροντα ἐπαυρόμενον ἐν θρόνῳ αὐτοῦ· ἐλπῖδα μέντοι μᾶλλον ἐσχεν ὁ νέος αὐτοῦ.

Φιλόσοφος τις, μογηρῶν ἔχων γυναῖκα, καὶ φλύαρον, καὶ πάροιον, πρὸς τοὺς ἀρωτῶντας, εἶνος ἔνεκεν τοιαύτην ἔχων ἀνέχεται, εἶπεν· Ὅστε γυμνάσιον καὶ παλαίστραν ἔχειν φιλοσοφίας ἐπὶ τῆς οἰκίας. Ἔσομαι γὰρ τοῖς λοιποῖς πραότερος, φησὶν, ἐν ταύτῃ καθ' ἐκάστην παιδευόμενος τὴν ἡμέραν. Τινὲς δὲ καὶ διὰ τοῦτο ἀγχεῖσθαι αὐτὴν αὐτὸν λέγουσιν.

ΛΟΓΟΣ ΠΓ.

Περὶ ἀπλοῦ καὶ ἀνιδιον τὸν ἐρώσαν.

Ἰακώβ ἦν ἀπλοστος, οἰκῶν οἰκίαν.

Ὁ Κύριος οὐ μὴ ἀποποιήσεται τὸν ἁκακόν.

Φύλασσε ἀκακίαν, καὶ ἴδε εὐθύτητας, ὅτι ἐστὶν ἐγκατάλειμμα ἀνθρώπων εἰρηνηκῶ.

Ὁ Θεὸς κατοικίσει μονοτρόπους ἐν οἴκῳ.

D Κύριος οὐ στερήσει τὰ ἀγαθὰ τοῖς κορευομένοις ἐν ἀκακίᾳ.

Ὁς κορεύεται ἀπλῶς, κορεύεται πεποιθῶς.

Ὅσον χρόνον ἔχονταί ἁκακοὶ τῆς δικαιοσύνης, οὐκ αἰσχυνθήσονται.

Ὁ βλέπων λεία ἐλεηθήσεται· κορευόμενος ὑβρῶς φοβείται τὸν Κύριον.

Ψυχὴ εὐλογημένη πᾶσα ἀπλῆ.

Ἄκακος πιστεύει παντὶ λόγῳ.

Χρηστοὶ εἰσὶν οἰκήτορες γῆς· ἁκακοὶ δὲ ὑπολειφθήσονται ἐν αὐτῇ, ὅτι εὐθεῖς κατασκηνώσουσι γῆν.

Και ἦν Ἐφραϊμ ὡς περιστέρα ἄνου, μὴ ἔχουσα καρδίαν.

Γίνεσθε φρόνιμοι ὡς οἱ δράκεις, καὶ ἀκίραιοι ὡς αἱ περιστέρας.

Ὁ λόγος τοῦ σώματος ἐστὶν ὁ ὀφθαλμός. Ἐάν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἀπλοῦς ἦ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται.

Διπλῶς νοοῦμεν τὴν ἀκακίαν· ἢ γὰρ κατὰ τὴν ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας ἀλλοτρώσιν λογισμῶ κατορθωμένην, καὶ διὰ μακρῆς προσοχῆς καὶ μελέτης τῶν ἀγαθῶν οἰοῦναι τὴν ρίζαν τῆς κακίας ἐκτεμόντες· ἢ κατὰ στέρησιν αὐτῆς παντελῆ, τὴν τοῦ ἀκάκου προσηγορίαν δεχόμεθα. Καὶ πάλιν ἀκακία ἐστὶν ἡ μήπω τοῦ κακοῦ ἐμπειρία, διὰ νεότητα πολλᾶκις ἢ βίου τινὸς ἐπιτήδευσιν, ἀπειρως τινῶν πρὸς τινὰς κακίας διακειμένων, οἷον ὁ παῖς οὐκ οἶδεν ὑπερηφανίαν, οὐκ αἶδε δόλον ἢ βραδιουργίαν. Τοῦς τοιοῦτους ἀκάκους λέγαμεν, οὐχ ὡς ἐκ προσιρρέσεως κακίας κερχωρισμένους, ἀλλ' ὡς μήπω εἰς πείραν τῆς πονηρᾶς ἔξεως ἐφιγμένους. Χαρακτηρίζει οὖν τὸν ἀκακὸν ἡ ἀπλότης τοῦ τρόπου.

Τὸ ἀπλοῦν καὶ ἄδολον τοῦ ἤθους εὐκόλως ἐξαγορεύει τὰ ἀπόρρητα τῆς ψυχῆς.

Ἀφύλακτον ἡ ἀπλότης, καὶ ἥμισυ κακίαν ὑφορᾶται τὸ κακίας ἐλευθερον.

Βραδὺ πρὸς ὑπόνοιαν κακοῦ τὸ πρὸς κακίαν δυσκίνητον.

Τὸ εἰς κακίαν οὐχ ἔτοιμον οὐδὲ εἰς ὑπόνοιαν εὐχερές.

Τὸ κακίας ἐλευθερον καὶ ὑφορᾶσθαι κακίαν ἀργότερον.

Χαρακτηρίζει τὸν ἀκακὸν ἡ ἀπλότης τοῦ λόγου.

Ἡ ἀπλότης τιμιωτέρα παρὰ θεῶν. Τὸ γὰρ πανοῦργον, εἰ καὶ δεκτόν ποτε ἐν τοῖς κατὰ θεὸν σπουδασμασιν, ἀλλ' οὐδαμῶς εἰς ἀρετῆς εὐωδίας καταλογισθήσεται.

ΛΟΓΟΣ ΠΓ'.

Περὶ πανούργου, καὶ δολίου, καὶ σκολιοῦ τὸν τρόπον.

Ἐξολοθρεύσει Κύριος πάντα τὰ χεῖλη τὰ δόλια, γλώσσαν μεγαλορρήμονα.

Τὸ στόμα σου ἐπλεόνασε κακίας, καὶ ἡ γλώσσά σου περιέπλεκε δολιότητος.

Ἄνδρες αἱμάτων καὶ δολιότητος οὐ μὴ ἡμισέωσσι τὰς ἡμέρας αὐτῶν.

Κύριε, ρῦσαι τὴν ψυχὴν μου ἀπὸ χειλέων ἀδίκων καὶ ἀπὸ γλώσσης δολίας.

Διςτραμμένη καρδία τεκταινεται κακὰ· ἐν παντὶ καιρῷ ὁ τοιοῦτος ταραχὰς συνίστησι πόλει· διὰ τοῦτο ἐξαπίνης ἔρχεται ἡ ἀπώλεια αὐτοῦ, ὅτι χαίρει πᾶσιν οἷς μισεῖ ὁ θεός.

Λόγοι ἀσεβῶν δόλιοι.

Ψυχαὶ δικαίων πλανῶνται ἐν ἀμαρτίαις.

Ὁ σκολιὸς ἐπὶ τὸ ἑαυτοῦ στόμα φορεῖ τὴν ἀπώλειαν.

Ἄνηρ σκολιός· διαπέμπεται κακὰ, καὶ διαχωρίζει φίλους.

Osee vii. Et erat Ephraim velut colomba stolidia et carens corle.

Matth. x. Estote prudentes sicut serpentes, et simplices ut columbæ.

Matth. vi. Lucerna corporis tui est oculus. Si igitur oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit.

S. Basilii. Dupliciter innocentiam intelligimus; aut enim ab alienatione a peccato, quæ ratione dirigitur, ac per longam attentionem et exercitationem bonorum quasi radice vitiorum excisa; aut ex omnimoda malitiæ privatione simplicis et innocentis appellationem accipimus. Et rursus, innocentia est ea quæ mali imperita est, ut sæpe propter ætatem juvenilem, aut propter vitæ genus nonnulli imperiti sunt aliquarum improbitatum et vitiorum: ut puer non novit superbiam, non novit dolum aut verantiam. Tales simplices dicere soleamus, non quod ex instituto a malo et vitio sint separati, sed quod nondum senserint aut experti sint malam animi affectionem. **243** igitur simplices morum simplicitas.

Simplicitas et mores minime dolosi facile animi secreta enuntiant.

Theologi. Incauta est simplicitas, minimeque mali quidquam suspicatur, qui a malo liber est.

Tardus est ad mali suspicionem, qui ad malum ægre impellitur.

Qui ad malum suscipiendum paratus non est, is ne ad mali quidem suspicionem facilis est.

S. Chrysost. Qui a malo liber est, is ad malum suspicandum tardior.

Orationis simplicitas simplicem declarat.

S. Cyrilli. Maximi est pretii apud Deum simplicitas; nam etsi versutia aliquoties non rejicitur in rerum divinarum studiis, haudquaquam tamen in virtutis suavulentis numerum reponetur.

SERMO LXXXVI [αλ. XVII].

De versuto, et doloso, et perversis moribus prædita.

Psal. xi. Disperdet Dominus omnia labia dolosa et linguam magnificam loquentem.

Os tuum malitia redundavit, et lingua tua dolos

D connexuit.

Viri sanguinarij et dolosi dimidium vitæ tempus non impleunt.

Libera, Domine, a labijs iniquis animam meam, et a lingua dolosa.

Salomonis. Perversum cor architectatur mala: in omni tempore talis turbas suscitatur civitati, quamobrem repente aderit internecio ejus, quod is omnibus deleatur quæ odit Deus.

Sermones impiorum insidiosij.

Animi justorum errant in peccatis.

Pravus in ore suo fert exitium.

Vir pravus immittit mala, et dissociat amicos.

Pravis pravas vias mittit Deus.

Sermones [adulatorum molles, sed intimas partes feriunt.

Tortuosis viis ambulans implicabitur.

Luc. xvi. Filii hujus sæculi in genere suo illis lucis sunt prudentiores.

S. Basilii. Duo significat astuti vocabulum : alter enim ad nocendum aliis solertia ingenii utens improbus est : alter laude dignus, qui acute et prudenter sibi accommodatum bonum reperit, dolosa autem et insidiosa incommoda et detrimenta quæ ab aliis afferuntur, declinat. Observa igitur diligenter astutiæ vocabulum, ac medium quemdam id habere habitum intellige ; quæ qui ex instituto sano ad utilitatem proximi sui usus fuerit, probandus est : at qui ad proximorum perniciem eam exercet, condemnandus, quod ea arte tanquam perditionis 244 occasione et materia utatur.

Fuge varietatem et multipliciorem ingenii. Serpens enim varius ob id ad serpendum damnatus est.

Dolus est curiositas vitiosa ad parandas insidias parata, cum quis boni aliquid præ se fert, idque quasi escam præterdit ut insidias struat.

Occulta malitia est perniciosior quam aperta.

Philonis. Quibus vires desunt tyrannicis viris, i rem astu et insidiis molliuntur.

SERMO LXXXVII [al. LXXXII].

De puro corde et cogitationibus, et de iis qui puram habent conscientiam.

Job xvii. Non loquentur labia mea legi ad-versa, nec anima injusta meditabitur.

Purum cor meum verbis, et sagacitas laborum meorum pura intelliget.

Psal. xxvi. Laudabuntur omnes qui corde sunt recto.

Res pretiosa vir integer.

Prov. iv. Omni cautione cor servato : ex hoc enim sunt exitus vitæ.

Cor viri æqua cogitet, ut a Deo gressus ejus dirigantur.

Cogitationes iustorum judicia sunt.

Ut probatur argentum et aurum in fornace ignis, sic corda electa apud Deum.

Cogitationibus suis implebitur vir bonus.

Vie vitæ, consilia sapientis.

Diligit Dominus corda pura, ac illi accepti sunt omnes, qui tales sunt ut reprehendi non possint.

Eccli. ii. Ambula in cordis tui via sine reprehensione, et scito te in omnibus his adductum iri a Domino in iudicium.

Eccli. xxviii. Remove iram a corde tuo, et matiam repelle a carne tua.

Beatus quem suus animus non condemnat.

A Πρὸς τοὺς σχολιοὺς σχολιάζ· ἑδοῦς ἀποστέλλει ὁ Θεός·.

Λόγοι κερκώπων μαλακοί· οὗτοι δὲ τύπτουσιν εἰς ταμεῖα σπλάγγνων.

Ὁ σχολιαῖς ὁδοὺς ἐμπόρευόμενος ἐμπλακῆσται. Οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τοῦτου φρονιμώτεροι ὅπερ τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτὸς εἰς τὴν γενεάν αὐτῶν εἰσιν.

Δύο σημαίνει ἡ τοῦ πανουῦργου προσηγορία. Ὁ μὲν γὰρ ἐπὶ βλάβῃ ἐτέρων τῇ ἐπινοίᾳ κεχρημένος, πονηρός· ὁ δὲ ἐπαινετὸς πανουῦργος, ὀξείως καὶ συν-ετώς τὸ οἰκτεῖον ἀγαθὸν ἐξευρίσκων, καὶ τὰς δολίως καὶ ἐπιβούλως παρ' ἐτέρων βλάβας αὐτῷ σκευωρου-μένας ἀποδιδράσκων. Πρόσεχε οὖν ἀκριβῶς τῷ τῆς πανουργίας ὀνόματι, καὶ γίνωσκε ὅτι μέση τις ἔστιν ἕξις· καθ' ἣν ὁ μὲν ἐκ προαιρέσεως ὕγιους ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν πλησίον αὐτῇ κεχρημένος ἀπόδεκτος, ὁ δὲ ἐπὶ βλάβῃ τῶν πέλας μεταχειριζόμενος αὐτὴν κατεγνωσμένος, ἀφορμῇ πρὸς ἀπώλειαν τῷ ἐπιτη-δεύματι χρώμενος.

Φεῦγε τὸ παντοδαπὸν καὶ πολλαπλοῦν τοῦ τρί-που. Ὁ εἶς ποικίλος διὰ τοῦτο καὶ ἔρπειν κατεδι-κάσθη.

Δόλος ἐστὶ τὸ ἐκ κακίας πρὸς ἐπιβουλὴν περιέρ-γον· ὅταν τις ἀγαθὸν τι σχηματίζαμενος, καὶ τοῦτο ὡσπερ δέλεαρ τι προθεῖς, διὰ τοῦτο τὰ τῆς ἐπιβου-λῆς κατεργάσῃται.

Λανθάνουσα πονηρία τῆς προκεκηρυγμένης βια-θερωτέρα.

Οἱ· ἰσχύς οὐ πρόσεστι τῶν τὰς φύσεις τυραν-νῶν, πανουργίας τὰς ἐπιβουλὰς κατορθοῦσιν.

C

ΛΟΓΟΣ ΠΖ'.

Περὶ καθαρᾶς καρδίας, καὶ τῶν λογισμῶν, καὶ τῶν συνειδῶς καθαρὸν ἐχόντων.

Ὁὐ λαλήσει τὰ χεῖλη μου ἄνομα, οὐδὲ ἡ ψυχὴ μου μελετήσει ἄδικα.

Καθαρὰ καρδία μου ῥήμασι, σύνεσις δὲ χειλῶν μου καθαρὰ νοήσει.

Ἐπαινεθήσονται πάντες οἱ εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ.

Κτῆμα τίμιον ἀνὴρ καθαρός.

Πάση φυλακῇ τῆρει τὴν καρδίαν· ἐκ γὰρ ταύτης ἔξοδοι ζωῆς.

Καρδία ἀνδρὸς λογίζεσθω δίκαια, ἵνα ἀπὸ Θεοῦ διορθωθῇ τὰ διαβήματα αὐτοῦ.

Λογισμοὶ δικαίων κρίματα.

ὡσπερ δοκιμάζεται ἐν καμίνῳ ἄργυρος· καὶ χρυ-σός, οὕτως ἐκλεκταὶ καρδίαι παρὰ Θεῷ.

Ἄπὸ τῶν διανοημάτων αὐτοῦ πλησθήσεται ἀνὴρ ἀγαθός.

Ὅδοι ζωῆς διανοήματα σοφοῦ.

Ἄγαπᾷ Κύριος ὁσίας καρδίας· δεκτοὶ δὲ αὐτῷ πάντες ἄμωμοι.

Περιπάτε· ἐν ὁδοῖς καρδίας σου ἄμωμος, καὶ γνώθι ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῦτοις ἄξει σε ὁ Θεός· ἐκ κρί-σιν.

Ἀπόστησον θυμὸν ἀπὸ καρδίας σου, καὶ πάραγε πονηρίαν ἀπὸ σαρκός σου.

Μακάριος, οὐ οὐ κατέγνω ἡ ψυχὴ αὐτοῦ.

Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ἑβουλεύονται.

Ἡ καύχησις ἡμῶν αὕτη ἐστὶ, τὸ μαρτύριον τῆς συνειδήσεως ἡμῶν, ὅτι ἐν ἀγιότητι καὶ εὐκρίνειᾳ Θεοῦ, οὐκ ἐν σοφίᾳ σαρκικῇ, ἀλλὰ ἐν χάριτι Θεοῦ ἀναστρέφωμεν ἐν τῷ κόσμῳ, περισσοτέρως δὲ πρὸς ἑμᾶς.

Ἄδειφοι, προσεύχεσθε περὶ ἡμῶν. Πεποίθαμεν γὰρ ὅτι καλὴν συνείδησιν ἔχομεν, ἐν παντί καλῶς θέλοντες ἀναστρέφασθαι.

Ἐάν ἡ καρδία ἡμῶν μὴ καταγινώσκη ἡμῶν, πῆρσιαν ἔχομεν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ὃ ἐάν αἰτῶμεν, λαμβάνομεν παρ' αὐτοῦ, ὅτι τὰς ἐπιτολάς αὐτοῦ τηροῦμεν, καὶ τὰ ἀρεστὰ ἐνώπιον αὐτοῦ ποιοῦμεν.

Πρῶτον μακαριστὸν τὸ ἐν τῇ διανοίᾳ ἡμῶν καθαρὸν, ἐπειδὴ ῥίζα τῶν διὰ τοῦ σώματος ἐνεργειῶν τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ βούλευμα.

Καθαρὸς τῇ καρδίᾳ ἐστὶν ὁ μὴ λαμβανόμενος ἑαυτοῦ ἐπὶ ἐπιτολῆς Θεοῦ ἀθετήσει.

Οὐκ ἐν μικροῖς τὸ εὐσεβεῖς, οὐδὲ ἐν τῷ κατηγεῖ τὸ φιλόσοφον, ἀλλ' ἐν ψυχῆς στερόδότητι, καὶ διανοίας καθαρότητι, καὶ γνησίᾳ τῇ πρὸς τὸ καλὸν νεύσει.

Οὐδὲν οὕτως ἡμᾶς εὐφραίνειν εἶωθεν, ὡς συνειδὸς καθαρὸν καὶ ἐλπίδες ἀγαθαί.

Τὸ συνειδὸς ἀγαλλόμενον συγκαλλωπίζει ἑαυτῷ καὶ τὸ πρόσωπον, καὶ ἀρδεὶ τὰς παρειάς ἢ τῆς ψυχῆς εὐρωστία, καὶ οὐκ ἀπλῶς εἰρηται τῷ σοφῷ. Καρδίας εὐφραίνομένης πρόσωπον θάλλει.

Οἱ λαμπροὶ τὴν συνείδησιν υἱοὶ φωτός καὶ ἡμέρας ἀναγορεύονται.

Οὐχ ἡ τῶν πράξεων ἀποχὴ δικαιοὶ τὸν πιστὸν, ἀλλ' ἡ τῶν ἐννοιῶν ἀγνεῖα καὶ εὐκρίνεια ἀκραιφνή.

Καὶ λόγος καθαρὸς, καὶ βίος ἀκηλίδωτος, θρόνος καὶ ναὸς ἐστὶν ἀληθινὸς τοῦ Θεοῦ.

Ἀπαθῶν καὶ καθαρῶν ἐστὶν ἡ σωτηρία.

Σώφρων καρδία λιμὴν θεωρημάτων.

Οὐκ ἐκρίζωτῆ τῶν παθῶν, ἀλλ' ἀνταγωνιστῆς ἐστὶν ὁ λογισμὸς.

Ἐπειδὴ περ ἀόρατος εἰς τὸν τῆς ψυχῆς χῶρον εἰσδύεται ὁ Θεός, παρασκευάζωμεν τὸν τόπον ἑκαίον ὡς ἐνδοξοῦ καλλιστον, ἀξιοχρεῶν, ἐνδιαίτημα Θεοῦ γενησόμενον. Εἰ δὲ μὴ, λήσεται μεταναστὰς εἰς ἕτερον οἶκον ὁ Θεός.

Οἶκος Θεοῦ σοφοῦ διάνοια· τοῦτου καλεῖται Θεός ἰδίως ὁ τῶν συμπάντων, ὡς φησὶν ὁ προφήτης, ὡς Θεός ἐμπεριπατεῖ οἷα βασιλεῖα.

Ὀφθαλμοῖς μὲν τὰ ἐν φανερῷ καὶ τὰ ἐν χερσὶ καταλαμβάνεται· λογισμὸς δὲ ἀκέραιος φθάνει καὶ πρὸς τὰ ἀόρατα καὶ μέλλοντα.

ΛΟΓΟΣ ΠΗ΄.

Περὶ καρδίας ποτηρᾶς, καὶ συνειδότητος κακοῦ.

Ἐκ τῶν χρυφίων μου καθάρισόν με, καὶ ἀπὸ ἀλλοτριῶν φείσαι τοῦ δούλου σου.

Διςτραμμένη καρδία τεκταινεται κακᾶ.

Math. v. Beati puro corde, quia ipsi Deum videbunt.

II Cor. i. Gloriatio nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ, quod in sanctitate et sinceritate Dei, non in sapientia carnali, sed in gratia Dei in mundo versati sumus, sed multo magis apud vos.

Fratres, precamini pro nobis. Confidimus enim nos bonam conscientiam habere, in omnibus honeste versari volentes.

Joan. Si cor nostrum non condemnat nos, ad Deum libere accedimus, et quidquid petimus, ab illo accipimus: quia præcepta ejus servamus, quæque illi grata sunt, facimus.

S. Basilii. Primum beatissimumque est quod in corde nostro purum: quia radix est omnium corporis actionum cordis consilium.

Puro corde est is qui se ipsum non convincit præceptorum Dei contemptu.

Theologi. Non est pietas in reous parvis, nec philosopha in vultus demissione, sed in animi firmitate et cogitationis puritate et vera ad res honestas propensione.

Nihil est quod sic nos delectare soleat, ut conscientia pura et spes bona.

Conscientia læta et exultans sibi etiam vultum hilarem reddit, ac genas rigat animi bona valetudo, nec sine causa dictum est a sapiente: Ubi cor lætatur vultus florescit.

Greg. Nyss. Qui præclara sunt conscientia, filii lucis et diei prædicantur.

Non facinorum abstinentia fidelem justificat, sed cogitationum castitas et pura sinceritas.

Oratio casta, et vita nulla labe contaminata thronus et verum Dei templum est.

Evagrii. Salus est eorum qui perturbationibus carent et puri sunt.

Josephi. Cor temperans doctrinarum portus est.

Non exstirpatrix perturbationum est, sed adversatrix ratio.

Philonis. Quia nobis non videntibus in animi locum intrat Deus, præparemus locum illum, quam licet pulcherrimum et idoneum maxime, futurum Dei habitaculum. Sin secus, nobis non sentientibus in aliam domum Deus migrabit.

Domus Dei cogitatio sapientis, ac hujus proprie vocatur Deus, qui universorum est (ut inquit propheta), quod Deus tanquam in regia in ea ambulet.

Oculis quæ aperta sunt, quæque in manibus sunt, comprehenduntur; sed ratio sincera penetrat etiam quæ sub oculos non cadunt et futura sunt.

SERMO LXXXV/II [al. LXXXIII].

De corde versuto, deque mala conscientia.

Psal. xviii. Ex occultis meis purga me, et ab alienis parce servo tuo.

Prov. vi. Distortum cor perficit mala.

Qui duro corde præditus est, ei bona non obtin-
gunt.

In corde bono conquiescet sapientia; at in corde
insipientium non dignoscitur.

Inipientes mala in animo voluntant.

Duro corde præditus in miseria incidet.

Detestanda est apud Dominum iniqua cogitatio.

Mich. ii. Molesta cogitabant, et mala designabant
in cubilibus suis, et simul ut illuxerat, ea perfici-
ebant.

246 *Isa.* Cogitationes eorum sanguinarias.

Euito a malitia cor tuum: quousque tandem in
animo volutabis dolores et molestias?

Sep. Stultus stulta loquitur, et tor ejus in vanis
elaborat.

Pravæ cogitationes a Deo sejungunt.

Eccli. iii. Cor durum gravabitur molestiis.

Ut in motione cribri remanet sæx, sic rejecta-
menta hominis in cogitatione ipsius.

Ut vasa figuli probat fornax, sic distrahitur
homo in cogitatione sua.

Matth. xv. Quidquid intrat in os, in ventriculum
descendit, et in secessum ejicitur: quod autem ex
ore exit, ex corde proficiscitur, atque id coinquinat
hominem; nam ex corde exeant pravæ cogitati-
ones, cædes, adulteria, scortationes, furta, falsa
testimonia, maledicta: hæc sunt quæ hominem
impurum reddunt.

Ex cordis abundantia os loquitur.

Jac. iv. Repurgate manus, scelerati, purificate
corda, duplicis animi homines.

Theologi. Illud solum non potest evitari, inter-
num et in nobis ipsis situm tribunal.

Cum turpe aliquid cogitas, complures adesse
existimato ac teipse reveretor.

Greg. Nyss. Malum esse in ipsa solum voluntate
positum est, sæpeque satis est ad vitii perfectio-
nem cogitatio.

Ipsam per se malum nusquam reperitur extra
voluntatem privatim subsistens, sed tum demum
procreatur, cum animo instituiamus illud.

Nulla res æque impudentes facit atque mala
conscientiis.

S. Cyrilli. Principium et radix et quasi fons et
procreatio nostrarum perturbationum est ad ma-
lum propensus appetitus, ad ipsas invitans mentem
ac primo præstigiis illudens, postea vim adhibens
et concutiens.

Siquidem fumi more, vel etiam quemadmodum
vapores quidam insitarum voluptatum appetitus in
nobis nascuntur. Sed qui temperans est et fortis,
motus increpat, nec longius progredi sinit, faciles
infirmos adhuc perturbationis motus superat. Iners
autem et negligens voluptatum principia admittit,
quasi cogitationes nudas, cumque permiserit in
laxitudinem progredi, difficillimum erit resistere:

Ὁ σκληροκάριος; οὐ συναντᾷ ἀγαθοῖς.

Ἐν καρδίᾳ ἀγαθῇ ἀναπαύσεται σοφία· ἐν δὲ καρ-
δίᾳ ἀφρόνων, οὐ διαγιγνώσκεται.

Οἱ ἀφρονες διαλογιῶνται κακὰ.

Ὁ σκληρὸς τῇ καρδίᾳ ἐμπροστίται κακοῖς.

Βδύλυμα Κυρίου λογισμὸς ἀδικῶν.

Ἐγένοντο λογιζόμενοι κόπους, καὶ ἐργαζόμενοι
κακὰ ἐν ταῖς κοίταις αὐτῶν, καὶ ἔμμε τῇ ἡμέρᾳ συν-
τέλουν αὐτά.

Οἱ διαλογισμοὶ ἀθεῶν λογισμοὶ ἀποφόνων.

Ἀπόκλυνε ἀπὸ κακίας τὴν καρδίαν σου, ἵνα
σωθῆς· ἕως ποῦτε υπάρχουσιν ἐν σοὶ διαλογισμοὶ
πόνων σου;

Ὁ μωρὸς μωρὰ λαλήσει, καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ μά-
ταια πονήσει.

Σκολιοὶ λογισμοὶ χωρίζουσιν ἀπὸ Θεοῦ.

Καρδία σκληρὰ βαρυνθήσεται πόνοις.

Ἐν σείσματι κοσμίτου διαμένει κοπρία, οὕτως
ἐπίθελα ἀνθρώπου ἐν λογισμῷ αὐτοῦ.

Σαυὴ παραμύθου δομᾶζει κήμητος, καὶ περι-
σπασμὸς ἀνθρώπου ἐν διαλογισμῷ αὐτοῦ.

Πάν τὸ εἰσπορευόμενον εἰς τὸ στόμα εἰς τὴν κοι-
λίαν χωρεῖ, καὶ εἰς ἀπεδρῶνα ἐκβάλλεται· τὸ δὲ
ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ στόματος ἐκ τῆς καρδίας
ἐξέρχεται, κακίῳ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον· ἐκ γὰρ τῆς
καρδίας ἐξέρχονται πονηροὶ λογισμοὶ, φόνοι, μοι-
χίαι, πορνείαι, κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι, βλασφη-
μίαι· ταῦτά ἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον.

Ἐκ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας λαλεῖ τὸ
στόμα.

Καθαρίσατε τὰς χεῖρας, ἀμαρτωλοὶ, ἀγνάσατε τὰς
καρδίας, δίψυχοι.

Τοῦτο μόνον οὐκ ἐστι διαφυγεῖν, τὸ ἔνδον καὶ ἐν
ἡμῖν ἀετὸς δικαστήριον.

Ὅταν ποτὶ αἰσχρὸν ἐνοηθῆς, νόμιζε πολλοὺς παρ-
εῖναι, καὶ σαυτὸν ἐντρέπου.

Τὸ γενέσθαι κακὸν ἐν τῷ προελθῆσαι μόνον ἀπό-
κεῖται· καὶ ἤρκεσε πολλάκις πρὸς τελείωσιν κακίας
ὁ λογισμὸς.

Αὐτὸ οὖν καθ' ἑαυτὸ καθ' ἴδιαν ὑπόστασιν ἔξω
προαιρέτως οὐδαμῶς τὸ κακὸν εὐρίσκεται κείμε-
νον, ἢ ὑφεστῶς, ἀλλὰ τότε εἰς γένεσιν παράγεται,
ὅταν ἐλώμεθα αὐτὸ.

Οὐδὲν οὕτως ἀναίσχυντον ποιεῖ, ὡς πονηρὸν συνε-
δός.

Ἀρχὴ καὶ ρίζα καὶ οἶον πηγῆ, καὶ γέννησις τῶν
ἐν ἡμῖν ἐστι παθῶν ἢ πρὸς κακίαν θρεψίς, ἐπ' αὐτοῖς
καλοῦσα τὸν νοῦν, καὶ καταγοητεύουσα μὲν ἐν
ἀρχαῖς, βιαζομένη δὲ μετὰ τοῦτο καὶ κατασει-
όουσα.

Καπνοῦ μὲν γὰρ δίκην, ἢ καὶ ὡσπερ τινὲς ἀτμοὶ,
τῶν ἐμφύτων ἡδονῶν ἀνίσχουσιν ἐν ἡμῖν αἱ ὀρέξεις.
ἀλλ' ὁ μὲν σῶφρων καὶ νεανικὸς ἐπιτιμᾷ τοῖς κινή-
μασι, καὶ περαιτέρω προελθεῖν οὐκ ἐπ' ὅψ καὶ ἀδρα-
νὲς ὄν ἐτι τὸ πάθος ἡτηται ῥαδίως· ὁ δὲ γὰρ ῥάθυμος
καὶ κατημελημένος εἰσδέχεται μὲν τὰς τῶν ἡδο-
νῶν ἀρχάς, ὡς ἐννοίας ἐτι ψιλὰς, ἐπιτρέψας δὲ
προελθεῖν εἰς πλάτος, δυσχερεστάτην εὐρήσει τὴν

ἀντίστασιν. Ὁ γὰρ προαλωθεὶς καὶ προσητημένος, οὐκ ἂν
τῶν ἰδίων ἐστὶ θελημάτων κύριος, ὑποκείμετος δὲ
μᾶλλον, καθάπερ τινὶ βαρβάρῳ, τῷ νικῶσanti
πάθει.

Ἡ ἁμαρτία οὐκ ἐν μόναις ἂν γένοιτο ταῖς ἐπιθυ-
μιαῖς, ἀλλ' ἐν ταῖς ἐκβάσει τῶν ἀποτελεσμάτων.
Καὶ ἕως μὲν ἐστὶν ἐν ᾧδίσι τοῦ νοῦ τὸ κακόν, οὕτω
νέκρωσις, οὕτω θάνατος.

Αἱ συνεχεῖς ὑπομνήσεις τῆς κατὰ τὸ πάθος φαν-
τασίας, τύπους ἔγγαρττουσαι φαντασίας, βλέπουσι
τὴν διάνοιαν, καὶ (ὡς ἤκουσαν) αὐτὴν πολλὰς περι-
τρέπουσιν· ἐν δὲ τούτοις σωτήριον ἢ φυγὴ· τὸ δὲ
ὑπομνησθεσθαι, καὶ ἀναγγέλλειν, καὶ ἀναπολεῖν,
κρατεῖ καὶ δουλοῦται βιαίως τὴν νοῦν.

Τῷ μὲν ἀγνοίᾳ τοῦ κρείττονος διαμαρτάνοντι
συγγνώμη παρεισέρχεται· ὁ δὲ ἐξέπιτηθεὶς ἀδικῶν
ἀπολογίαν οὐκ ἔχει, προκαλιπῶς ἐν τῷ συνεδέδοτος
δικαστηρίῳ.

Τῷ ἔνδον οἰκίῳ δικαστηρίῳ πᾶς ἄφρων ἀλλοει-
ταί.

Ἡδονὴ οὐ παρέχεται πόνον, οὐδὲ λύπην χαρὰ,
οὐδὲ κατῆφειαν εὐφροσύνην.

ΛΟΓΟΣ ΠΘ'.

Περὶ ὑπομονῆς καὶ μακροθυμίας.

Ἔφη Δαυὶδ, Ἄφετε τὸν Σεμεὶ καταράσασθαι,
ὅτι εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεὸς, εἰ πως ἴδοι Κύριος τὴν
ταπεινώσιν μου, καὶ ἐπιστρέψει μοι ἀγαθὰ ἀντὶ
τῆς κατάρτας αὐτοῦ.

Ἐάν ὑπομείνης, ὁ καρπὸς σου ἔσται ἐν ἀγα-
θοῖς.

Πάντες οἱ ὑπομείνοντες σὲ, Κύριε, οὐ μὴ κατα-
σχυθῶσιν.]

Ἵπόμενον τὸν Κύριον, καὶ φύλαξον τὴν ἴδν
αὐτοῦ, καὶ ὑψώσει σε τοῦ κατακληρονομήσαι γῆν.

Ἄνθρωπος φρόνιμος πολλὰ ὑποφέρει.

Μακροθυμὸς ἄνθρωπος κατασβίσει κρίσις, ὁ δὲ ἀσε-
βῆς ἐγείρει μᾶλλον.

Μακροθυμὸς ἄνθρωπος πολὺς ἐν φρονήσει· ὁ δὲ ἐλιγύ-
φυχος ἰσχυρὸς ἄφρων.

Κρείσων ἄνθρωπος μακροθυμὸς ἰσχυροῦ· ὁ δὲ κραιπῶν
δργῆς κρείσων καταλαμβάνοντος πόλιν.

Ἐάν ὑστερήσῃ, ὑπόμενον αὐτὸν, ὅτι ἐρχόμενος
ῆξει, καὶ οὐ χρονεῖ.

Ἵπόμενόν με, λέγει Κύριος, ἐν ἡμέρᾳ ἀναστά-
σεώς μου εἰς μαρτύριον.

Χρηστὸς Κύριος τοῖς ὑπόμενουσιν αὐτῷ ἐν και-
ρῷ θλίψεως, καὶ γινώσκων τοὺς εὐλαδομένους αὐ-
τόν.

Οἱ ὑπομείνοντες τὸν Κύριον ἀλλάξουσιν ἰσχύν,
περοφυήσουσιν ὡς ἀετοί, δραμοῦνται καὶ οὐ κο-
πίσασουσι, βαδιοῦνται καὶ οὐ πεινάσουσιν.

Ἄγαθος Κύριος τοῖς ὑπόμενουσιν αὐτόν.

Τεχνία, μακροθυμήσατε τὴν ἐπιλαθοῦσαν ὁρῆν
δργῆν.

Ἔως καιροῦ ἀνέξεται μακροθυμὸς, καὶ ὑστερον
ἀναδύσει αὐτῷ εὐφροσύνη, ἕως καιροῦ κρύψει τοὺς

nam qui ante captus est et jam occupatus, is con-
siliiorum suorum non est dominus, imo magis
victicri perturbationi quasi barbaro alicui subji-
cietur.

Peccatum non erit in ipsis solis cupiditatibus,
sed in ipsis effectorum exitibus; ac quandiu qui-
dem est malum in mente parturiente, nondum
est extinctio, nondum mors.

Philonis. Perpetuas recordationes et imaginationes
perturbationum claras species imprimentes mentem
laedunt, et cedentem saepe illam pervertunt. In istis
igitur rebus salutaris est fuga: recordari autem, et
in ore habere, ac in animo volutare, id vincit
et violenter mentem in servitutem redigit.

Peccanti virtutis ignorance venia parata esse
debet: at qui de industria injuriam facit, excusa-
tionem non habet, quippe qui prius iudicio con-
scientiae damnatus sit.

Interno ac domestico iudicio quilibet insipiens
damnatur.

Nisi. Voluptas dolorem non exhibet, nec maerorem
gaudium, nec tristitiam iactitia.

SERMO LXXXIX [at. LXXII].

De patientia et lenitate, vel longanimitate.

II Reg. xv. Sinita, inquit David, maledicta faciat
Semei, quod Deus ipsi jusserit, si qua ratione Do-
minus abiectionem meam videat, et ad me redeant
bona pro execratione istius.

Job xxii. Si patients fueris, fructus tuus in bonis
numerabitur.

Psal. iii. Quicumque patienter te expectant.
Domine, in nunquam dedecore afficientur.

Prov. xiv. Patienter Dominum expectato, et viam
ejus observato, et ipse te extollet, ut terram possi-
deas.

Prudens multa fert.

Leni animo praeditus illes accensas extinguit, sed
impious magis excitat.

Longanimitas multum prudentiae habet: pusilla-
nimitas autem valde stultus est.

Lenis fortis praestat: et irae qui imperat major est
urbium expugnator.

Nahum. Si tardaverit, tamen expectato, quia
certo veniet, nec praerastinabit.

Expecta me, inquit Dominus, in die resurre-
ctionis meae in testimonium.

Malach. iii. Benignus est Dominus is qui ipsum
expectant cum premuntur, et agnoscit timentes
eum.

Isa. xl. Qui Dominum spectant, vires renovatas
accipient; aquilarum more renovabuntur eis alae:
current, nec fatigabuntur: deambulabant, nec esu-
rient.

Bonus est Dominus is qui ipsum expectant.

Baruch. iv. Filii, tenet forte iram super vos
venturam.

Eccli. Ad tempus patientiam praestabit leni pra-
dus animo, postea ei afferetur iactitia, laetitia:

postulante occultabit sermones suos, et multorum A labiis enarrabitur prudentia ejus.

Qui metuunt Dominum, præparant animas suas, ac in conspectu ejus humiliabunt animas suas, et lenitate utentur usque ad tempus visitationis ejus.

248 Fili, si servire Domino instituis, ad tentationem animum tuum præparato : rectum cor habeto, et perdurato.

Vide ne festines tempore calamitatis ; expectato patienter Deum, ac illi adhærescito, ut ad extremum bene tibi cedat.

Lenitate in respondendo utitor.

Haudquaquam tardabit patientia pil.

Eccl. x. Qui perseverarint usque in finem, is salutem consequetur.

Luc. xxi. Patientia vestra nitentes, possidete animas vestras.

Ephes. iv. Obsecro vos, fratres, ego qui captivus sum et victus Domini nomine, ut, sicuti est vocatione vestra dignum, ambuletis cum omni modestia, mansuetudine et lenitate, ferentes vos invicem in charitate.

Facite ne vestram in dicendo libertatem amittatis, quæ magnam habet mercedem. Patientia enim vobis opus est, ut voluntati divinæ obtemperantes, promissiones accipiatis.

Certus est sermo : si commortui sumus, convivemus etiam : si patimur patienter, una etiam regnabimus.

Omne gaudium existimate, fratres mei prædilecti, si in tentationes varias incideritis, illud non ignorant, probationem fidei vestræ patientiæ effectricem esse : patientia autem perfectum habeat opus, ut perfecti sitis et integri, nulla re indigentes.

Beatus qui tentatur et patienter fert : quia probatus cum fuerit, vitæ coronam accipiet, quam Deus iis promisit, qui diligunt ipsum.

II Petr. ii. Hoc gratia est, si bona conscientia quis dolores patiat inique. Quæ enim gloria est, si peccantes colaphis cædimini et patimini? Sed si beneficientes cruciati patienter fertis, id sane gratum est Deo.

Si justus vix salutem consequitur, accleratus et impius ubi comparebit?

S. Ignatii. Firmiter dum cæderis, ut incus stato. Generosi est athletæ cædi et vincere : maxime vero propter Deum nobis omnia ferenda sunt, ut ipse nos ferat.

Patienter alii alios cum mansuetudine patimini, ut semper Deus vos leniter ferat.

S. Basilii. Qui demissione animi suas cogitationes præmunierit, apud Deum minus dedecoris inveniet quam revera habeat : ac ex patientia sibi coronam parabit, alterius insaniam suæ securitatis et quietis causam faciens.

Cum igitur ad convicia incitaris, teipso in judicium adductum existimato : utrum ad Deum per

λόγους αὐτοῦ, καὶ χεῖρα πολλῶν ἐκδιηγῆσεται σύνεσιν αὐτοῦ.

Οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον ἐτοιμάσουσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν, καὶ ἐνώπιον αὐτοῦ ταπεινώσουσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν, καὶ μακροθυμήσουσιν ἕως ἐπισκοπῆς αὐτοῦ.

Τέκνον, εἰ προσέρχῃ δουλεῦεν τῷ Κυρίῳ, ἐτοιμάσον τὴν ψυχὴν σου εἰς πειρασμόν· εὐθύνον τὴν καρδίαν σου, καὶ καρτέρησον.

Μὴ σπεύσης ἐν καιρῷ ἐπαγωγῆς· μένον τὴν ἀναμονὴν, καὶ κολλήθητι αὐτῷ, καὶ μὴ ἀπιστήσῃ, ἵνα αὐξηθῆς ἐπ' ἐσχάτων σου.

Ἐν μακροθυμίᾳ φθέγγου ἀπόκρισιν.

Οὐ μὴ καθυστερήσῃ ὑπομονὴ εὐσεβοῦς.

Ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.

Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν.

Παρακαλῶ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἐγὼ ὁ δέσμιος ἐν Κυρίῳ, ἀξίως περιπατήσαι τῆς κλήσεως ἧς ἐκλήθητε, μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ πραότητος, μετὰ μακροθυμίας, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων ἐν ἀγάπῃ.

Μὴ ἀποβάλητε τὴν παρρησίαν ὑμῶν, ἥτις ἔχει μεγάλην μισθαποδοσίαν. Ὑπομονῆς γὰρ ἔχετε χρεῖαν, ἵνα τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ποιήσαντες, κομισήσθε τὰς ἐπαγγελίας.

Πιστὸς ὁ λόγος. Εἰ γὰρ συναπεθάνομεν, καὶ συζήσομεν· εἰ ὑπομένομεν, καὶ συμβασίλευσομεν.

Πᾶσαν χαρὰν ἠγήσασθε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ὅταν πειρασμοῖς περιπέσῃτε ποικίλοις, γινώσκοντες ὅτι δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως· κατεργάζεται ὑπομονὴν, ἣ δὲ ὑπομονὴ ἔργον τέλειον ἔχεται, ἵνα ἦτε τέλειοι καὶ ὁλόκληροι, ἐν μηδενὶ λειπόμενοι.

Μακάριος ἀνὴρ ὃς ὑπομένει πειρασμόν· ὅτι δοκιμος γινόμενος λήψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς, ὃν ἐπηγγέλατο ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.

Τοῦτο χάρις, εἰ διὰ συνείδησιν ἀγαθὴν ὑποφέρει τις λύπας, πάσχων ἀδικῶς. Ποῖον ὑμῖν κλέος, εἰ ἀμαρτάνοντες καὶ κολαφιζόμενοι ὑπομένετε; Ἄλλ' εἰ ἀγαθοποιούντες καὶ πάσχοντες ὑπομένετε, τοῦτο χάρις παρὰ Θεῷ.

Εἰ ὁ δίκαιος μόλις σώζεται, ὁ ἀμαρτωλὸς καὶ ἀσεδῆς πῶς φανεῖται;

Στήκε ὡς ἀκμῶν τυπτόμενος. Μεγάλου ἀθλητοῦ ἐστὶ δέραςθαι καὶ νικᾶν· μάλιστα δὲ ἐνεκεν Θεοῦ πάντα ἡμᾶς ὑπομένειν δεῖ, ἵνα καὶ αὐτὸς ἡμᾶς ὑπομείνῃ.

Μακροθυμεῖτε μετ' ἀλλήλων ἐν πραότητι, ὡς ὁ Θεὸς μετ' ἡμῶν διαπαντός.

Ὁ τῇ ταπεινοφροσύνῃ τοῖς ἑαυτοῦ λογισμοῖς προκατασχὼν πᾶσαν ἀτιμίαν ἐλάττωνα εὐρήσει τῆς ἀληθείας· καὶ τὸν ἀπὸ τῆς ὑπομονῆς προξενήσῃ ἑαυτῷ στέφανον, τὴν ἐτέρου μανίαν ἀφορμὴν οὐκείας ἀσφαλείας ποιούμενος.

Ὁ [f. ὅταν] οὖν σοι κινήθῃ ὁ τῆς λοιδορίας πειρασμός, νόμιζε κρίνεσθαι· ἑαυτὸν πότερον διὰ

μακροθυμίας προσχωρήσης τῷ Θεῷ, ἢ διὰ τῆς ὀργῆς ἀποτρέψης πρὸς τὸν ἀντίπαλον.

Τοῖς εὐσεβέσι ἀγωνισταῖς προλαβὼν ὁ προφήτης ὑπέδειξεν ἐν ἀρχῇ τοῦ ψαλμοῦ τὸ μακάριον τέλος, ἵνα ἐπιβίῃ τῶν ἀποκειμένων ἀγαθῶν ἀλύτως τοῦ βίου τὰ ἀλγεῖνὰ φέρωμεν· οὕτω καὶ ὀδοιπόροις τραχιᾶν ὁδὸν πορευομένοις καὶ δύσβατον κουφίζει τὴν μόχθον, ἐπιτήδειον αὐτοῖς προσδοκῆθῆν καταγῶγιον. Διὸ καὶ ὁ κοινὸς τοῦ βίου διορθωτὴς, ὁ μέγας διδάσκαλος, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, σοφῶς καὶ ἐντέχνως τοὺς μισθοὺς προσβάλλετο, ἵνα ὑπερκύπτοντες τοὺς ἐν χερσὶ πόνοους, τῇ διανοίᾳ πρὸς τὴν ἀπόλαυσιν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν ἐπαιγώμεθα.

Οὐ γὰρ ὁ ἀπορῶν τῶν ἀναγκαίων καρτερικὸς, ἀλλ' ὁ ἐν ἀφθονίᾳ τῆς ἀπολαύσεως ἐγκατερῶν τοῖς

δαινοῖς. Σωφρόνων ἀνδρῶν τὸ μὴ κινδύνοις ἐπιβρίπτειν ἑαυτοῦς· γενναίων δὲ καὶ φιλοσόφων τὸ ἐμπεσόντας φέρειν γενναίως.

Ἔστι τι παρὰ τῷ μύθῳ φυτὸν, ἢ θάλλει τεμνόμενον, καὶ πρὸς τὸν οἶδηρον ἀγωνίζεται, καὶ (εἰ δὲ ποιητῶν μεμνησθαι λόγου) θανάτῳ ζῆ, καὶ τομῇ φύεται, καὶ αὐξεται δαπανώμενον. Ταῦτα μὲν ὁ μῦθος, καὶ ἡ αὐτονομία τοῦ πλάσματος· ἔμοι δὲ δοκεῖ σαφῶς τοιοῦτο εἶναι τι ὁ φιλόσοφος, ὃς εὐδοκίμει τοῖς πάθει, καὶ ὕλην ἀρετῆς ποιεῖται τὰ λυπηρὰ, καὶ τοῖς ἐναντίοις ἐγκαλλωπίζεται, μήτε τοῖς δεξιῶς ὀπλοῖς τῆς δικαιοσύνης αἰρόμενος, μήτε τοῖς ἀριστεροῖς καμπτόμενος· ἀλλ' ὁ αὐτὸς ἐν τοῖς οὐκ αὐτοῖς διαμένων ἀεὶ, ἢ καὶ δοκιμώτερος,

ὥσπερ ἐν καμίνῳ χρυσός, εὐρισκόμενος.

Βέλτιον τοῦ τάχους ἢ μακροθυμία, καὶ τῆς αὐθαδεῖας ἢ συγκατάδασις.

Ἄγαθον χρηστότητι νικᾶν θρασύτητα, καὶ βελτίους ποιεῖν τοὺς ἀδικούντας, οἷς καρτεροῦμεν πάσχοντες.

Οὐδὲν ἰσχυρότερον τῶν πάντα φέρειν ἐτοιμῶν. Ἀργοῦσι καὶ οἱ τῷ κόσμῳ προστετηχότες, καὶ πολλῶν πλέων τῷ Θεῷ δουλεύοντων· ἀλλὰ μισθὸς αὐτοῖς τὸ ἀλγεῖν· ἡμῖν δὲ καὶ τὸ πάσχειν ἔμισθον, ὅταν διὰ τὸν Θεὸν καρτερῶμεν.

Μὴ γενώμεθα δουλοὶ κακοῦ, ἀγαθύνοντι μὲν ἐξομολογοῦμενοι τῷ Δεσπότην· παιδεύοντι δὲ, μὴ προστιθέμενοι. Καίτοι ποτὲ κρείσσον ὑγείας πόνο, καὶ ὑπομονῆ ἀνέσεως, καὶ ἐπίσεψις ἀμελείας.

Οὐδὲν οὕτως αἰδεσίμου ποιεῖ, ὡς ὑβριζομένους φέρειν.

Καθὰπερ τοῖς μετανοοῦσιν ἢ τοῦ Θεοῦ μακροθυμία ὠφέλιμος, οὕτω τοῖς ἀνευδότοις καὶ σκληροῖς μεϊζόνων γίνεται κολάσεων πρόφασις. Ἔθος τῷ Θεῷ μὴ ἐκ προουμιῶν τὰ δεῖνὰ καταλύσειν, ἀλλ' ὅταν κορυφωθῇ ἢ ἀύξηθῇ, ὅταν σχεδὸν μηδὲν ὑπολειμμένον ἢ τῆς τῶν πολεμουμένων κακίας, τότε ἀθρόως πάντα μεταβάλλει ἐπὶ τὸ γαληνὸν, καὶ πρὸς ἀπροσδοκῆτους τινὰς καταστάσεις αὐτὰ πραγμάτων ἀγει.

Ὅταν τις ἐπιπράξῃ, μὴ πρὸς αὐτὸν ἔβῃ, ἀλλὰ πρὸς τὸν κινουῦντα δαίμονα, καὶ τὴν ὀργὴν ἀπασαν

A lenitatem accessurus sis, an per iracundiam a l adversarium recurras.

249 Piis certatoribus Propheta inde a principio Psalmi beatitudinis finem ostendit, ut bonorum spe futurorum molestias vitæ non gravate feramus. Sic et iter facientium laborem asperæ et salebrosæ viæ levat commodi exspectatio diversorii. Quocirca communis vitæ rector, et magnus doctor Spiritus ille veritatis, sapienter et arte maxima præmia proposuit, ut ultra labores et dolores præsentis prospicientes, cogitatione properemus ad sempiterna bona perfruenda.

Nou enim rerum necessariarum egens patiens est, sed qui in abundantia voluptatum perfert malum.

Temperantium est non se in pericula conjicere, sed fortium et philosophorum est, si inciderint, ferre fortiter.

Theologi. Est in fabulis, plantam quamdam esse, quæ cum inciditur germinet, quæque cum ferro certare dicatur, ac si poetarum more loqui licet, quæ morte vivat, et incisione nascatur, et consumptione augeatur. Talis mihi videtur esse sapiens et philosophus, qui in perturbationibus claritatem consequitur; cui virtutis materia est molestia, et adversis ornatior redditur, nec dexteris justitiæ armis tollitur, nec sinistris flectitur aut dejicitur, sed idem semper manet non iisdem, aut etiam probatior, quemadmodum aurum in fornace.

Melior lenitas celeritate, et consensus quam contumacia.

Utile est audaciam mansuetudine vincere, et meliores reddere injuriam facientes, quæ nobis inferuntur patienter ferendo.

Nihil est fortius iis qui ferre omnia parati sunt. Dolent etiam qui orbi præfecti sunt, ac multo magis quam qui Deo serviunt, sed præmium illis est dolor: nobis vero etiam pati, non caret mercede, dummodo propter Deum patiamur.

Videndum est ne servi mali simus: et benigne quidem facienti Domino gratia a nobis sunt agenda; et castigante etiam eo, non ægre ferendum est. Etenim præstat aliquoties valetudini morbus, et patientia remissioni, et animi intentio negligentia.

S. Chrysost. Nulla res æque facit venerabiles, atque injuriam sustinere.

Quemadmodum poenitentibus divina prodest lenitas, sic obstinatis et pertinacibus graviora affert supplicia.

Solet Deus non a principio mala avertere, sed cum usque ad summum venerint et creverint, cum fere nihil intentatum fuerit ab hostibus, tum simul omnia in summam tranquillitatem convertit, 250 ac præter omnium expectationem res ipsas optime constituit et firmat.

Cum quis te offendit, noli ad ipsum aspicere, sed ad dæmonem impellentem, et iram totam in il-

lum effundite, Huius autem miserere qui a dæmone A κατ' ἐκείνου κένωσον· αὐτὸν δὲ καὶ ἐλέει τὸν ὕπ' ἐκείνου κινούμενον.

Non enim solum dñi boni aliquid facimus, sed etiam dum mali patimur aliquid, magna præmia expectare debemus: id quod Jobus ostendit, qui ex malis et rebus adversis magis quam a recte factis, clarus evasit.

Nulla profecto res est, quæ tam splendoris efficiat et imitatione dignos, ac bonis et commodis afficiat innumeris, quam multæ et variæ tentationes et afflictiones, pericula, labores, tristitiæ et continenter insidiis appeti vel ab iis qui minime debebent, sed omnia leniter ferre.

Quidquid enim a quocunque iniuste patimur, aut ad peccatorum remissionem Deus nobis injuriam illam imputat, aut ad mercedis remunerationem. B

Qui meditates habet afflictiones, non fastidiet cum opprimetur.

S. Nili. Contemnere et nolle pati calamitates magnæ et variæ est insipientiæ proprium.

Pythagora. Magnam eam peritiam existimato, per quam ferre possis imperitiam.

Glyconis. Notio Dei per lenitatem et clementiam in homines declaratur.

Metrodori. Sperare non debes ut ea quæ sunt, quem admodum velis fiant: sed quemadmodum res ipsæ accidunt, ita accipere debes.

Josephi. Nihil tam plagas reprimit, quam eas ferre: et injuriam accipientium patientia quieta injuriam facientibus pudorem affert. C

SERMO XC [α. LXXIII].

De non patientibus et animo parvo præditis.

Salomon. Parvo animo præditus valde est insipiens.

Animi virum angusti quis ferat?

Eccli. II. Væ vobis qui patientiam perdidistis! quid facietis cum Dominus ad res inspicendas veniet?

S. Basilii. Si irascaris convicianti, convicia approbasti. Quid enim ira insipientius? Sin vero nihil moveris iram, injuriam facientem pudore affecisti, reipsa temperantiam manifestans.

Evidentibus argumentis Dominus noster patientiæ viam nobis monstravit, leniter mansuetique percutientem ferens, nihilque se commovens. Effector enim cœli terræque et Dominus ab omnibus creaturæ adorandus, qui fulcit omnia verbo virtutis suæ, eum a quo alapa cæcus fuerat, haudquaquam vinum ad 251 inferendos dehiscente terra demisit, sed monuit et docuit, dicens: «Si male sum locutus, testare de malo: sin autem bene, cur me cædis?» Si enim assuefactus fueris omnium postremus esse, quemadmodum præceptum est Domini, nunquam indignaberis, quasi præter dignitatem tibi contingat injuria.

Theologi. Ex iis qui tentantur, alii mihi videntur in morem levissimorum lapillorum et inanum conchularum rari, ac ne ad brevissimum quidem tem-

κατ' ἐκείνου κένωσον· αὐτὸν δὲ καὶ ἐλέει τὸν ὕπ' ἐκείνου κινούμενον.

Οὐ γὰρ τὸ ποιῆσαι τι χρηστὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ παθεῖν τι κακὸν πολλὰς ἔχει τὰς βέβαιότητας· καὶ δεικνυσὶν τὸ θεῖον, ἀπὸ τῶν παθημάτων μᾶλλον ἢ ἀπὸ τῶν κατορθωμάτων εὐδοκίμησας.

Οὐδὲν γὰρ οὕτω λαμπροῦς ποιεῖ καὶ ζηλωτοῦς, καὶ μυρίων ἐμπιπλήσιν ἀγαθῶν, ὡς πειρασμῶν πλήθος, καὶ κίνδυνοι, καὶ πόνοι, καὶ ἀθυμίαι, καὶ τὸ δεητικῶς ἐπιβουλεύεσθαι, καὶ παρ' ὧν οὐδαμῶς ἐχρῆν, καὶ πρῶτος ἅπαντα φέρειν.

Ὅτι γὰρ ἂν πάθωμεν ἀδίκως πρὸς θεοῦ, ἢ εἰς ἀμαρτημάτων διάλυσιν ὁ θεὸς ἡμῖν λογίζεται τὴν ἀδικίαν ἐκείνην, ἢ εἰς μισθοῦ ἀντίδοσιν.

Ὁ μελετητικῶς θλίβεσθαι οὐδὲ ἀποδυσπετήσῃ πρὸς τὸ κίεσθαι.

Τὸ ἀλιγερῆν καὶ μὴ θέλειν ὑπομένειν συμφορὰς μεγάλης καὶ ποικίλης ἀφροσύνης ἴδιον.

Μεγάλην παιδείαν νόμιζε, δι' ἣς θυνῆσαι φέρειν ἀπαιδευσίαν.

Γνώσις θεοῦ διὰ μακροθυμίας καὶ πραότητος· εἰς ἀνδρα γυμνάζεται.

Μὴ ζῆται γενέσθαι τὰ γινόμενα ὡς θέλεις, ἀλλὰ θέλε ὡς ἂν τὰ γινόμενα γίνηται.

Οὐδὲν οὕτω τὰς πληγὰς ἀναστέλλει, ὡς τὸ φέρειν· καὶ τὸ τῶν ἀδικουμένων ἡσυχῶν τοῖς ἀδικουσι γίνεται διατροφή.

ΛΟΓΟΣ Ι.

Περὶ τῶν μὴ ὑπομερόντων, ἀλλ' ἀλιγερῶν.

Ὀλιγόψυχοι· ἰσχυρὸς ἀφρων.

Ὀλιγόψυχοι ἀνδρα τίς ὑποίσει;

Ὅσαι ὑμῖν τοῖς ἀπολωλεκόσι τὴν ὑπομονήν! καὶ τί ποιήσατε, ὅταν ἐπισκίπῃται Κύριος;

Ἐὰν ὀργισθῆς κατὰ τοῦ λοιδορήσαντος, ἀδικήσας τὰ ὄνειδη. Τί γὰρ ὀργῆς ἀφρονέστερον; Ἐἴν δὲ μένης ἀόρηγτος, ἡσυχνας τὸν ὕβρισαντα, ἐργῶ τὴν σφροσύνην ἐπιδειξάμενος.

Δι' ἐναργῶν ὑποδειγμάτων ὁ Κύριος ἡμῶν ἐπίδουσεν ἡμᾶς τὴν τῆς ὑπομονῆς ὁδὸν, πρῶτος καὶ ἀκινήτως ἐχόμενος τοῦ τύπτοντος. Ὁ γὰρ οὐρανοῦ καὶ γῆς ποιητὴς καὶ δεσπότης, ὁ παρὰ πάσης τῆς κτίσεως προσκυνούμενος, ὁ φέρων τὰ πάντα τῷ βῆματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, οὐχὶ ζῶντα ἐπαμψι τὸν βαπίσαντα εἰς τὸν ἄθην, τῆς γῆς ὑποβραχέιστος· ἀλλ' ἐνουθέτει καὶ ἐδίδασκε, λέγων· «Εἰ μὲν κακῶς ἐδέλῃσα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς, τί με ὀρεῖς;» Ἐὰν γὰρ ἐθισθῆς πάντων ἔσχατος εἶναι, κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου, οὐποτε ἀγανακτήσεις, ὡς παρ' ἀξίαν τῆς ὑβρεως ἀπαντήσῃς.

Τῶν πειραζομένων οἱ μὲν ἐδδκουν μοι ὡς τὰ κούφοτάτα καὶ ἀπνοα τῶν καχλήκων, καὶ τῶν κηρυκίων παρασύρεσθαι, καὶ οὐδὲ μικρὸν ἀντέχειν πρὸς

τάς ἐπιθρῆρας δυνάμενα· οὐδέ γάρ ἔχουσιν ἐν ἑαυτοῖς ἀστερήριότητα καὶ βῆρος λογισμοῦ σάφρονος καὶ προσπίπτουσιν ἀντιβαίνοντας. Οἱ δὲ αἶναι πέτρα, τῆς πέτρας ἐκαίνης ἄξιαι, ἐπ' ἧς βεβήκαμεν, καὶ ἦν λατρεύομεν· ὅσοι φιλοσόφῳ χρώμενοι λόγῳ, καὶ ὑπερναθεθηκόταί τῆν τῶν πολλῶν ταπεινώματα, πάντα φέρουσιν ἀπειρίτως καὶ ἀτινάκτως, καὶ διαγελῶσι μᾶλλον, ἢ ἔλασσαι τοὺς σιωμένους, τὸ μὲν ὑπὸ φιλοσοφίας, τὸ δὲ ἐπὶ φιλευθροπίας. Αὐτοὶ δὲ τῶν αἰσχροῶν τίθενται ἀπόντα μὲν τὰ δεινὰ περιφρονεῖν, μᾶλλον δὲ μὴδὲν οἰεῖσθαι, παρόντων δὲ ἡττάσθαι, καὶ ταῦτά τιμῶν τῶν παρερχομένων· καὶ τοῦ καιροῦ μὲν ἔξω φιλοσοφεῖν, ἐν δὲ ταῖς χραῖαις ἀφιλοσόφους φαίνεσθαι· ὥσπερ ἂν εἰ τις ἑαυτὸν νομίζει τῶν ἀθλητῶν, μὴδὲ καταβαίνων εἰς τὸ στάδιον, ἢ κυβερνήτην τῶν εὐδοκίμων, ἐν μὲν ταῖς εὐδαιίαις τῇ τέχνῃ μεγαλοφρονούντα, ἐν δὲ ταῖς ζῆλαις μεδιέντα τοὺς οἰακας.

Τὸ ὀλιγωρεῖν καὶ μὴ θέλειν ὑπομένειν συμφορὰς μεγάλης καὶ ποικίλης ἀφροσύνης ἴδιον.

ΛΟΓΟΣ ΛΔ'.

Περὶ πολιτείας σμυρῆς καὶ ὑπακοῆς.

Ἦκούσατε ὅτι ἐβρόθη τοῖς ἀρχαίοις· Ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ· ἀλλ' ὅστις σε βαπίσει εἰς τὴν δεξιάν σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην· καὶ τῷ θέλοντι σοὶ κριθῆναι καὶ τὴν χιτῶνά σου λαθεῖν ἄρες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον· καὶ ὅστις σε ἀγγαρεύσει μίλιον ἐν, ὑπάγε μετ' αὐτοῦ δύο· τῷ αἰτοῦντι σε δίβου, καὶ τῷ θέλοντι ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι, μὴ ἀποστραφῆς.

Ἐάν τις με ἀγαπᾷ, τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ Πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτόν ἐλευσόμεθα, καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν.

Ταῦτα ποιεῖτε χωρὶς γογγυσμῶν καὶ διαλογισμῶν, μὴδὲν κατ' ἐριθείαν, ἢ κενοδοξίαν.

Μὴ γογγύζωμεν, καθὼς τινες αὐτῶν ἐγόγγυσαν, καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ ὀλοθρευτοῦ.

Αἱ γυναῖκες, ὑποτάσσεσθε τοῖς ἀνδράσιν, ὡς ἀνήκεν ἐν Κυρίῳ. Οἱ ἄνδρες, ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας, καὶ μὴ πικραίνεσθε πρὸς αὐτάς. Τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσι κατὰ πάντα· τοῦτο γάρ ἐστιν εὐάρεστον τῷ Κυρίῳ. Οἱ πατέρες, μὴ ἐρεθίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἵνα μὴ ἀθυμώσιν. Οἱ δούλοι, ὑπακούετε κατὰ πᾶν τατοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις, μὴ κατ' ὀφθαλμοδουλείαν, ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ἐν ἀπλότῃ καρδίας, φοβούμενοι τὸν Θεόν· καὶ πᾶν ὃ τι ἐν ποιῆτε, ἐκ ψυχῆς ἐργάζεσθε, ὡς τῷ Κυρίῳ, καὶ οὐκ ἀνθρώποις, εἰδότες ὅτι παρὰ τοῦ Κυρίου λήψεσθε τὴν ἀναπόδοσιν τῆς κληρονομίας. Οἱ κύριοι, τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δούλοις παρέχετε, εἰδότες ὅτι καὶ ὑμεῖς ἔχετε Κύριον ἐν οὐρανοῖς.

Ἄδικον οὐδὲν ἦν ἐν χερσὶ μου, εὐχὴ δὲ μου καθαρά.

Οἱ ὀφθαλμοὶ σου ἐρβὰ βλεπέωσαν, τὰ δὲ βλέφαρά σου νεύτω δίκαια.

Ὅς ἀναστρέφεται ἄμωμος ἐν δικαιοσύνῃ, μακαρίους τοὺς παῖδας καταλείψει.

pus insultum sustinere posse : neque enim in se possident rationis temperate soliditatem et gravitatem, quæ casibus irruentibus obaistat. Atque vero similes videntur petrae, illa petra digni in qua stamus, quamque colimus, quicumque ratione videntes sapientiae studiosa, vulgi excellunt humilitatem, et omnia ferunt æquo animo et infracto, ac ridere magis, quam misereantur alios, qui vexantur : illud per philosophiam, hoc vero per humanitatem. Ipsi autem turpe existimant, quæ absumt pericula contemnere et nihili aestimare, presentibus superari, et praesertim praesentibus : et non in tempore philosophari, in ipso autem usu philosophiae expertes deprehendi, tanquam si quis se velit atletam exercitum, qui nunquam in stadium descenderit, aut egregium gubernatorem qui in serenitate magnos ob artem sibi sumat spiritus, intempestatibus autem gubernacula deserat.

Proprium est insignis stultitiae, adversas res parvi facere, et nolite cum accidit pati.

SERMO XCI [al. C].

De republica honesta, et de obedientia.

Matth. v. Audistis dictum esse antiquis : Oculum pro oculo, et dentem pro dente. At ego dico vobis, non esse malo resistendum ; sed qui aliam tibi incusserit in malam dextram, obvertito ei et alteram ; volentique tecum certare et tunicam auferre tuam, permittite et pallium : et si quis te adegerit ire militare eum, cum eo duo pergito : petenti a te dato, et volentem abs te mutuum sumere ne aversator.

Si quis me diligit, sermonem meum servabit, et Pater meus diliget eum, et ad eum veniemus, et apud eum manebimus.

Philipp. II. Haec facile sine murmuratione et disputatione, nihil per contentionem, aut inanem gloriam.

Ne murmuremus, sicut quidam illorum murmuraverunt et perditum sunt a perdente.

Uxores, subjectae viris estote, sicuti decet propter Dominum. Viri, diligite uxores, nec erga illas acerbi sitis. Liberi, obedite parentibus in omnibus, quia hoc Domino pergratum est. Patres, nolite liberos vestros irritare, ne illi despondeant animum. Servi, subjecti dominis carnis estote, non ad oculum servientes, quasi qui hominibus placere studeatis, sed in simplicitate cordis Deum metuentes : et quidquid facitis, id ex animo exsequi debetis, quasi in conspectu Domini, non hominum, non ignorantes futurum esse, ut a Domino remunerationem hereditatis accepturi sitis. Quod justum et æquum est, domini, servis tribuite, quod sciat is vos habere Dominum in caelis.

Job xxxi. Iniquum nihil fait in manibus meis, precatio autem mea pura.

Prov. iv. Oculi tui recte aspiciant, et palpebrae tuae æqua nutent.

Qui sine reprehensione in justitia versator, liberos relinquet beatos.

Senectus non orata, non quæ multos habet annos, A nec numero annorum metienda est, sed vita in-
taminata.

S. *Basilii*. Fac discas, o homo, ac docearis evan-
gelicam conversationem, oculorum eruditionem, lin-
guæ continentiam, corporis servitatem, animi hu-
militatem, puritatem mentis, iræ extinctionem. Cum
aliquid abs te exigitur, etiam amplius adde: cum
fraudatus fueris, iudicium ne petito: si te quis odit,
amato: si persequitur, sustineto: si conviciis pro-
scindit, obsecrato.

Factum tacitum dicto præstat infecto.

Nemo sine actione adhuc probatus est,

At absque verbis argute prolatis quam plurimi.

Non enim loquentibus, sed recte viventibus gratia
[debetur. B

Ubi res ipsæ comparent, longa supervacua est
oratio.

S. *Chrysost.* Vita potentior oratione verbisque
mores, et operum demonstratio verborum doctri-
næ præponitur.

Philipp. 11; *Psal.* 11. Audi Apostolum dicentem,
Cum timore et tremore vestram ipsorum salutem
efficite: omnia facite sine murmurationibus et dis-
putationibus, ut sitis simplices ac tales de quibus
conqueri possit nemo, filii Dei sine reprehensione.
Quin etiam vates David, Servite, inquit, Domino
cum metu, quia ubique est Deus, audit omnia, om-
nia videt, non modo ea quæ aguntur et dicuntur,
verum etiam ea omnia quæ in cordibus voluntatur,
vel quæ sunt in fundo cordis: ipse enim est cu-
piditatum et cogitationum cordis iudex et cogni-
tor.

253 S. *Nili*. Præstantioribus subjectum esse
utilissimum est.

Infinita sunt mala quæ commaculant animum, a
quibus expurgari et elui omnino non licet: necessa-
rio enim relinquuntur cuiusvis mortali sordes, quæ
leviores fieri posse videntur, tolli autem omnino
non possunt.

Obedientiæ juncta continentiae vel bestias subi-
git.

SERMO XCII [al. C].

De republica vituperanda, et inobedientibus ac rebel-
libus, deque iis qui moribus improbandis præditi
sunt.

Quia noluerunt mea sequi consilia, sed increpa-
tiones meas deriserunt, viæ suæ fructibus fruuntur,
et cupiditatibus suis explebuntur.

Jerem. Populo huic fuit cor inobediens et re-
helle: omnes inobedientes sunt et per ambages
ingrediuntur.

Ad quem loquar et testabor, ut audiat? Ecce
aures eorum incircumcisæ sunt, nec possunt
audire.

Ezech. 111. Qui audit me, audiat; et qui non pa-
reat, ne pareat.

Basilii. Ubi inimicitiae, lites, iræ, contentiones,

Γῆρας τίμιον οὐ τὸ πολυχρόνιον, οὐδὲ ἀριθμῶ
ἐτῶν μετρεῖται, ἀλλὰ βίος ἀκηλίθωτος.

Μάθε, ἄνθρωπε, διδάχθητι τὴν εὐαγγελικὴν πολι-
τείαν, ὀφθαλμῶν ἀκρίθειαν, γλώσσης ἐγκράτειαν,
σώματος δουλαγωγίαν, φρόνημα ταπεινὸν, ἐννοίας
καθαρότητα, ὀργῆς ἀφανισμόν. Ἀγγαραυόμενος
πλέον ἐπίθεος, ἀπατώμενος μὴ δικάζου, μισοῦμενος
ἀγάπα, διωκόμενος ἀνέχου, βλασφημούμενος παρα-
κάλε.

Ἄφωνον ἔργον κρείσσον ἀπράκτου λόγου.

Βίου μὲν οὐδεὶς πώποθ' ὑψώθη δίχα.

Λόγου δὲ πολλοὶ τοῦ καλῶς ψοφουμένου.

Οὐ γὰρ λαλοῦντων, εὖ βιοῦντων δ' ἡ χάρις.

(Theologi.)

Φαινόμενων ἔργων περιττὸν ἔστι μακρολογία.

Βίος λόγου δυνατώτερος, καὶ τρόποι ῥημάτων,
καὶ ἡ διὰ τῶν ἔργων ἐπίδειξις τῆς διὰ τῶν λόγων
διδασκαλίας.

Ἄκουσον τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος· Μετὰ φό-
βου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σουτηρίαν καταργάζε-
σθε· πάντα ποιεῖτε χωρὶς γογγυσμῶν καὶ διαλογι-
σμῶν, ἵνα γένησθε ἀμεμπτοὶ καὶ ἀκέραιοι, τέκνα
θεοῦ ἀμώμητα. Ἀλλὰ καὶ ὁ θεοπέσιος Δαυὶδ
φησι· Δουλεύσατε τῷ Κυρίῳ ἐν φόβῳ. Πανταχοῦ
γὰρ πάρεστιν ὁ θεός, πάντα ἀκούει, πάντα ὀρᾷ οὐ
τὰ πραττόμενα μόνον καὶ λεγόμενα, ἀλλὰ καὶ τὰ
ἐν καρδίαις ἅπαντα, καὶ τὰ ἐν τῷ βῆθει τῆς καρ-
δίας. Κριτικὸς γὰρ ἔστιν ἐνθυμησιῶν καὶ ἐννοῶν
καρδίας.

Τὸ ὑποτάττεσθαι τοῖς κρείττοσιν ὠφελιμώτατον.

Ἄπειρα τὰ καταρρυπαίνοντα τὴν ψυχὴν κακὰ,
ἅπερ ἐκνήψασθαι καὶ ἀπολούσασθαι παντελῶς οὐκ
ἔνεστιν· ἀπολείπονται γὰρ ἐξ ἀνάγκης παντελῶς
κῆρες. Λωφῆσαι μὲν γὰρ εἰκόσ, ἀναιρεθῆναι δὲ
εἰσάπαξ ἀμήχανον.

Ἵπακοὴ μετὰ ἐγκρατείας ὑποτάσσει καὶ θη-
ρίᾳ.

ΛΟΓΟΣ 148.

Περὶ πολιτείας ψευτοῦς, καὶ ἀνυποτάκτων, καὶ
ἀπόβλητον τὸ ἦθος καὶ τοὺς τρόπους ἐχόν-
των.

Ἐπειδὴ οὐκ ἤθελον ἐμαῖς προσέχειν βουλαῖς,
ἐμυκτήρισαν δὲ ἐμοὺς ἐλέγχου· τοιγαροῦν ἔδονται
τῆς ἑαυτῶν ἑδοῦ τοὺς καρπούς, καὶ τῆς ἑαυτῶν ἐπι-
θυμίας πλησθήσονται.

Τῷ λαῷ τούτῳ ἐγενήθη καρδία ἀνήκουος καὶ ἀπει-
θῆς· πάντες ἀνήκοοι, πορευόμενοι σχολικῶς.

Πρὸς τίνα λαλήσω καὶ διαμαρτύρωμαι, καὶ ἀκού-
σεται; Ἰδοὺ ἀπερίτμητα τὰ ὦτα αὐτῶν, καὶ οὐ δύ-
νανται ἀκοῦσιν.

Ὁ ἀκούων μου ἀκούετω, καὶ ὁ ἀπειθῶν ἀπει-
θεῖτω.

Ὅπου ἔχθραι, ἔοεις, θυμοὶ, φιλονεικίαι, θυρο-

βους ἀειγίτους ταῖς ψυχαῖς ἐμποιοῦσαι, ἐκεῖ τὸ πνεῦμα τῆς πραότητος οὐκ ἀναπαύεται.

Κρεῖσσον οἶμαι ἐπιτιμηθῆναι παρὰ πατρὸς καὶ δεσπότης, ἢ ἀπωσθῆναι.

Αναίδες βιέμμα, καὶ μετέωρος αὐχὴν, καὶ συνεχὴς κίνησις ὀφρύων, καὶ βάδισμα σεσοθημένον, καὶ τὸ ἐπὶ μηδενὶ τῶν φαύλων ἐρυθριᾶν, σημεῖα ψυχῆς ἐστὶν αἰσχίστης, τοὺς ἀφανεῖς τῶν οἰκείων δνειδῶν τύπος ἐγγραφοῦσης τῷ φανερῷ σώματι.

Ἄει γὰρ ἀπειρήτων νόος ἀνδρῶν

Δύσμαχος, οὐδὲ θέλουσι καὶ ἀπρεκέεσσι πιθέσθαι.

ΛΟΓΟΣ 47.

Περὶ ἀμοιβῆς τῶν εὐ καὶ κατ' ἀρετὴν βιωσάντων ἐν ἀπεράντῳ μακαριότητι.

Ὁ Θεὸς ὁ φυλάττων τὴν διαθήκην αὐτοῦ, καὶ τὸ ἔλεος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν, καὶ τοῖς φυλάσσουσιν τὰς ἐντολάς αὐτοῦ, εἰς χιλιάς γενεάς.

Δίκαιοι κληρονομήσουσι γῆν, καὶ κατασκηνώσουσιν εἰς αἰῶνα αἰῶνος ἐπ' αὐτῆς.

Τὸ δὲ ἔλεος τοῦ Κυρίου ἀπὸ τοῦ αἰῶνος καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτόν.

Τοὺς δικαίους καταλήψεται ἀγαθά.

Ὁ πορευόμενος δικαίως βοηθηθήσεται.

Χρηστοὶ ἔσονται οἰκίητορες γῆς, ἀκακοὶ δὲ ὑπολειφθήσονται ἐν αὐτῇ ὅτι εὐθεῖς κατασκηνώσουσι γῆν, ἐνθα ἀπέδρα δόνη καὶ λύπη καὶ στεναγμός.

Δίκαιος ἐὰν φθάσῃ τελευτῆσαι, ἐν ἀναπαύσει ἔσται.

Δικαίων ψυχαὶ ἐν χειρὶ Θεοῦ, καὶ οὐ μὴ ἀφεται αὐτῶν βράνας.

Τάδε λέγει Κύριος, Ἴδοὺ οἱ δουλεύοντές μοι φάγονται, ὑμεῖς δὲ πεινάσατε. Ἴδοὺ οἱ δουλεύοντές μοι πίνονται, ὑμεῖς δὲ διψήσατε. Ἴδοὺ οἱ δουλεύοντές μοι εὐφρανθήσονται, ὑμεῖς δὲ αἰσχυνθήσεσθε.

Ἐν τῷ καιρῷ ἐκεῖνῳ σωθήσεται ὁ λαὸς πᾶς ὁ εὐρεθεὶς γεγραμμένος ἐν τῇ βίβλῳ ταύτῃ, καὶ πολλοὶ τῶν καθευδόντων ἐν γῆς χώματι, ἐξεγερθήσονται ὅσοι εἰς ζωὴν αἰώνιον, καὶ οἱ συνιέντες ἐκλάμψουσιν ὡς ἡ λαμπρότης τοῦ στερεώματος.

Δίκαιοι εἰς τὸν αἰῶνα ζῶσι, καὶ ἐν Κυρίῳ ὁ μισθὸς αὐτῶν, καὶ ἡ φροντίς αὐτῶν παρὰ Ἰψίστου. Διὰ τοῦτο λήφονται τὴ βασιλείαν τῆς εὐπρεπειας, καὶ τὸ δῶδῆμα τοῦ κάλλους ἐκ χειρὸς Κυρίου.

Ἄγαθὰ τοῖς ἀγαθοῖς ἐκτίσθη ἀπ' ἀρχῆς.

Τότε εἶπὲ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ. Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. Ἐπείνασα γὰρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν.

Πρόκειται ἀνάπαυσις αἰωνία τοῖς νομίμως τὸν ἐνταῦθα διαθλήσασιν βίον, οὗ κατὰ ἐφλημα τῶν ἔργων ἀποδιδόμενῃ, ἀλλὰ κατὰ χάριν τοῦ μεγαλοδώρου Θεοῦ τοῖς εἰς αὐτόν ἠλπιζούσι παρεχομένη.

A quæ in animis tumultus inexplicabilis excitantur ibi spiritus elementæ non requiescit.

Theologi. Præstat, opinor, a patre et domino objurgari, quam abdicari.

Impudens oculus, cervix erecta, continua superciliarum motio, incessus fastuosus, et ob nullam rem improbam crubescere, animi cœdissimi signa sunt, occultas probrorum suorum formas conspicuo corpori inscribentis.

Oppiani. Semper enim imperitorum mens viro-

[rum

Expugnata difficilis est; nec volunt etiam veris [fidem habere.

SERMO XCIII [al. CLVII].

De remuneratione eorum qui bene et ex virtute vivunt, in beatitudine sempiterna.

Deut. xxviii. Deus qui servat testamentum suum, et misericordiam diligentibus ipsum iisque qui mandata ipsius exsequuntur, in mille ætates.

Psal. xxxvi. Justi hereditatem terræ accipient, ac in ea in sæculum sæculi habitabunt.

Misericordia autem Domini continuatur per sæcula iis qui ipsum metuunt.

Salomon. Justi optime excipientur.

Qui juste vivit, ei auxilium non deerit.

Benigni terræ erunt possessores, et innocentes in ea relinquentur; nam qui recti sunt, habitabunt terram, ubi abierit dolor, tristitia et gemitus.

254 Justus si extremum vitæ diem confecerit, in requiete futurus est.

Justorum animi in manu Dei sunt, nec tanget illos cruciatus.

Isa. lxxv. Hæc Domini sunt verba: Ecce, inquit, servi mei edent, vos autem esurietis. Ecce servi mei bibent, vos autem sitietis. Ecce qui serviunt mihi, lætabuntur, vos autem pudore afficiamini.

Dan. xii. In tempore illo saltem consequetur omnis populus, qui fuerit inventus in hoc libro scriptus; multique eorum qui dormiunt in terræ tumulo, excitabuntur ad vitam sempiternam; et qui intelligunt splendebunt quasi splendor permanenti.

Sap. v. Justi æternum vivunt, et in domino merces eorum, et de ipsis sollicitudo apud Altissimum. Itaque regiam magnificam et decorum diadema accipient de manu Domini.

Eccli. xxxix. Bona bonis jam inde ab initio condita sunt.

Matth. xxv. Tum dicet rex iis qui fuerint ad dexteram: Adeste, vos benedicti a Patre meo, possidete paratum vobis regnum a mundi constitutione. Esurivi enim, et dedistis mihi edere.

S. Basilii. Proponitur requies æterna iis qui legitime in hac vita decertarint, quæ non ex debito operum redditur, sed ex Dei magnorum donorum largitoris gratia, iis qui in ipso spem habuerint, præbetur.

Iustorum corona Spiritus est gratia, quæ et A copiosior et perfectior conceditur, cum pro ratione fortium factorum spiritualis gloria cuique dispertitur. In splendoribus enim sanctorum multæ sunt mansiones apud Patrem. Hæc sunt quæ dignitatum differentiam efficiunt.

Theologi. Ac alios quidem lumen inenarrabile excipit, ac sanctæ et regalis Trinitatis contemplatio, quæ lucidius et purius illustrat, quæque tota menti permixta est: quod ipsum solum et maxime regnum cælorum existimo.

Præmium virtutis deum fieri, et purissima luce colluistrari.

Non qui non supplicio dignus, idem continuo et honore quemadmodum et præmio indignus non statim supplicium meretur.

S. Chrysost. Regnum cælorum non est terra fluens melle et lacte, nec viridis senecta, nec liberorum copia, non cibus, non vinum, non ovilia, non bubilia, sed cælum ac ea bona quæ in cælo sunt, et adoptio et fraternitas cum Unigenito, et communio hæreditatis, et una cum illo gloria affiri et regnare, et sexcenta talla præmia.

Intelligere debemus eos qui ex parte **255** mandata exsecuti fuerint, juxta eandem rationem in regnum cælorum ingredi; qui autem ad perfectum venire volunt, necesse habent omnia prorsus exsequi; continet autem omnia mandata animæ abnegatio, quæ est mors.

SERMO XCIV [al. CLVII].

De remuneratione eorum, qui in vitio et illicite vixerint: perpetuumque illis et interminatum propositum esse supplicium.

Deut. xxviii. Qui non perdat sceleratus innocentem, nolet Deus illi placari, sed exardescet ira Domini, et æmulatio ejus in hominem illum.

Job. xviii. Qui sententiam absurdam fecerint, dolores sibi metent.

Impiorum lucerna exstinguetur. Veniet conversio eorum, et similes erunt paleis, quæ a vento dispelluntur.

Panulium cæsus es flagellis ob ea quæ peccasti. *Psal.* x. Pluet in improbos laqueo, igne, sulphure et vento procelloso.

Facies Domini in eos qui mala patrant.

Mors scelerosorum mala.

Ut cera igne liquefit, sic peccatores interibunt.

Reddet illis Dominus iniquitatem ipsorum, et pro ratione malitiæ illorum Dominus Deus exterminabit eos.

Manasse. Ira tuarum in sceleratos minarum intolleranda est.

Prov. Promptum est impiorum exitium, de quo inimici lætantur.

In supplicio scelerosorum non est ullum remedium.

Vitam impiorum Dominus evertet.

Τῶν δικαίων ὁ στέφανος ἡ τοῦ Πνεύματος ἐστὶ χάρις, διαφιλεστερα τε καὶ τελειότερα παρεχομένη κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῶν ἀνδραγοθημάτων τῆς πνευματικῆς δόξης διανεμομένης ἐκάστῳ. Ἐν γὰρ ταῖς λαμπρότησι τῶν ἁγίων πολλὰ μονὰ πρὸς τῷ Πατρὶ. Ταῦτ' ἐστὶν ἀξιομάτων διαφορὰ.

Καὶ τοὺς μὲν τὸ ἄφραστον φῶς ὑποδέχεται, καὶ ἡ τῆς ἁγίας καὶ βασιλικῆς Τριάδος θεωρία, ἑλλειμπούσης τρανότερόν τε καὶ καθαρώτερον, καὶ ὅλης ὀψι καὶ μιγνυμένης, ἣν δὴ καὶ μόνην καὶ μάλιστα βασιλείαν οὐρανῶν ἐγὼ τίθεμαι.

Ἄθλον ἀρετῆς θεὸν γενέσθαι, καὶ τῷ καθαρωτάτῳ φωτὶ καταστράπτεσθαι.

Οὐ γὰρ δοτεῖ οὐ κολάσεως ἄξιος, ἤδη καὶ τιμῆς ὥσπερ οὐδὲ δοτεῖς οὐ τιμῆς, ἤδη καὶ κολάσεως.

B Οὐκ ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν γῆ βέουσα μέλι καὶ γάλα, οὐδὲ γῆρας λιπαρὸν, οὐδὲ πολυπαίδεια, οὐδὲ οἶτος καὶ οἶνος, καὶ ποιμνία καὶ βουκόλια, ἀλλ' οὐρανὸς καὶ τὰ ἐν οὐρανοῖς ἀγαθὰ, καὶ υἰοθεσία καὶ ἀδελφότης ἡ πρὸς τὸν Μονογενῆ, καὶ κοινωνία κληρονομίας καὶ τὸ συνοδοξασθῆναι καὶ συμβασιλεύσαι, καὶ τὰ μυρία ἑπαθλα ἐκείνα.

Εἰδέναι χρὴ ὅτι καὶ οἱ μερικῶς τὰς ἐντολάς ἐργασάμενοι κατὰ ἀναλογίαν εἰς τὴν βασιλείαν εἰσεύχονται· οἱ δὲ βουλόμενοι εἰς τὸ τέλειον φθάσαι ὀφείλουσι περιεκτικῶς πάσας ἐργάσασθαι. Περιεκτικὴ δὲ πασῶν τῶν ἐντολῶν ἐστὶν ἡ τῆς ψυχῆς ἄρνησις. ὅ ἐστι θάνατος.

ΛΟΓΟΣ LII.

C *Περὶ ἀμοιβῆς τῶν ἐν κακίᾳ καὶ ἀθέσμῳ βιωσάντων· καὶ ὅτι διηγεκῆς καὶ ἀπέραντος ἡ ἀποκαμμένη αὐτοῖς κόλασις.*

Ἴνα μὴ ἀπολέσῃ ὁ ἁμαρτωλὸς τὸν ἀναμάρτητον, οὐ μὴ θελήσει ὁ Θεὸς καταθῆναι αὐτῷ· ἀλλ' ἐκκυθίσσεται ὀργὴ Κυρίου, καὶ ὁ ζῆλος αὐτοῦ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ.

Οἱ σπεύροντες τὰ ἄτοπι εὐδύνας θερίζουσιν ἐκυθίως.

Ἄσεβῶν λύχνος σβεσθήσεται. Ἐλεύσεται δὲ ἡ καταστροφή αὐτῶν, καὶ ἔσονται ὥσπερ ἄχυμα ὑπὸ ἀνέμου.

Ὅλιγα ὦν ἡμάρτηκας μεμαστίγῳσαι.

Ἐπιθρέξει ἐπὶ ἁμαρτωλοὺς πηλίκα, πῦρ, καὶ θεῖον, καὶ πνεῦμα καταγιγῶς.

D Πρόσωπον Κυρίου ἐπὶ ποιοῦντας κακά.

Θάνατος ἁμαρτωλῶν πονηρός.

Ὡς τήκεται κηρὸς ἀπὸ προσώπου πυρὸς, οὕτως ἀπολοῦνται οἱ ἁμαρτωλοί.

Ἄνταποδώσει αὐτοῖς Κύριος τὴν ἀνομίαν αὐτῶν, καὶ κατὰ τὴν πονηρίαν αὐτῶν ἀφανιεῖ αὐτούς· Κύριος ὁ Θεός.

Ἄνυπόστατος ἡ ὀργὴ τῆς ἐπὶ ἁμαρτωλοῖς ἀπειλῆς σου.

Πρόχειρος καὶ ἐπιχαρτος γίνεται ἀσεβῶν ἀπίθεια.

Ἐν ἐπαγωγῇ ἁμαρτωλῶν οὐκ ἐστὶν ἰσσις.

Ζῶν ἀσεβῶν ἀναστρέφει Κύριος.

Δωγρὸς ἀσεβῶν εἰς θάνατον.

Ἐτοιμάζονται ἀκολάστοις μάστιγες.

Οἱ ἄνομοι διελεύσονται ἀγαθὰ, καὶ οὐκ εἰσελεύσονται εἰς αὐτά.

Φῶς ἀσεβῶν σβέννυται.

Ἄμαρτάνοντας καταδιώξεται κακὰ.

Ἡ καταστρέφῃ τῶν παρανόμων κακὴ.

Κατὰρα Κυρίου ἐν οἴκοις ἀσεβῶν.

Οἴκοι ἀσεβῶν ἀφανισθήσονται.

Στηριῶ τοὺς ὀφθαλμοὺς μου ἐπ' αὐτοὺς εἰς κακὰ, καὶ οὐκ εἰς ἀγαθὰ.

Ἀσθενήσουσιν οἱ ἀσεβεῖς, καὶ ἐξαρθῶ τοὺς ἄνομους ἀπὸ τῆς γῆς, λέγει Κύριος παντοκράτωρ.

Ἰδοὺ ἡμέρα ἐρχεται ὡς κλίβανος καιομένη, καὶ φλέξει αὐτοὺς, καὶ ἔσονται πάντες οἱ ἄνομοι καλάμη, καὶ ἀνάψει αὐτοὺς ἡ ἡμέρα ἡ ἐρχομένη, λέγει Κύριος παντοκράτωρ· καὶ οὐ μὴ ὑπολειφθῇ αὐτοῖς βίβλα, οὐδὲ κλήμα.

Συντάλεια ἐπὶ ἁμαρτωλοὺς ἔξει.

Ἰδοὺ ἡμέρα Κυρίου ἐρχεται μετὰ θυμοῦ καὶ ὀργῆς, θένει τὴν οἰκουμένην ὅλην ἐρημον, καὶ τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀπολέσει ἐξ αὐτῆς.

Θυαὶ ἐφ' ἀνόμῳ πονηρὰ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ συμβήσεται αὐτῷ.

Κατακαυθήσονται οἱ ἄνομοι, καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἅμα, καὶ οὐκ ἔσται ὁ σβέτων.

Ὁ σκόληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσει, καὶ τὸ πῦρ αὐτῶν οὐ σβεσθήσεται, καὶ ἔσονται εἰς ὄρασιν πάσης γῆρας.

Ἐν συναγωγῇ ἁμαρτωλῶν ἐκκαυθήσεται πῦρ.

Πῦρ, χάλαξα, καὶ λιμὸς, καὶ θάνατος, πάντα ταῦτα εἰς κόλασιν ἁμαρτωλῶν ἐκτίσθη.

Ἐδικησαὶ ἁμαρτωλῶν πῦρ καὶ σκόληξ· ἐπὶ ἁμαρτωλοὺς κατακαύθη ὁ θυμὸς αὐτοῦ.

Ὅσπερ συλλέγεται τὰ ζιζάνια καὶ πυρὶ καίεται, οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείῃ τοῦ αἰῶνος τούτου· ἀποσταλεῖ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ συλλέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα, καὶ τοὺς ποιούντας τὴν ἀνομίαν, καὶ ἐμβάλουσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός· Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

Τότε ἔρεθ ὁ βασιλεὺς καὶ τοῖς ἐξ εὐωνύμων, Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ, οἱ κατηγορούμενοι, εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἠτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις οὐτοῦ.

Οἶδε Κύριος εὐσεβεῖς ἐκ πειρασμοῦ ῥύεσθαι, ἀδίκους· ὡς εἰς ἡμέραν κρίσεως κολαζομένους τηρεῖν.

Τοὺς πάντας ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομισθῆται ἕκαστος τὰ δεξιὰ τοῦ σώματος πρὸς τὸ ἔπρασεν, εἴτε ἀγαθόν, εἴτε φαῦλον.

Ἐν καὶ τοῦτο τῆς τοῦ διαβόλου μεθοδείας, τὸ τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων, ὡσπερ ἐπιλαθομένους τῶν τοσοῦτων καὶ τοιοῦτων τοῦ Κυρίου ἀποφάσεων, τέλος κολάσεως ἑαυτοῖς ἀπογράφειν, καὶ εἰς τὸ μέλλον κατατολμῆν τῆς ἁμαρτίας. Εἰ γὰρ τῆς κωλύσεως ἔσται ποτὲ τέλος, πάντως· ἔξει καὶ

A Impiorum afflictio mortifera.

Præparantur intemperantibus flagella.

Exleges præteribunt bona, et non ingredientur in ea.

Lumen impiorum exstinguitur.

Pecantes mala persequuntur.

Exitus iniquorum miser.

Exsecratio Domini in domibus impiorum.

Domus impiorum exterminabuntur.

Amos ix. Dirigam oculos meos in illos ad calamitates inferendas, non prosperitates.

Sophon. iii. Infirmi erant impii, et de terra tollam iniquos, Dominus ait omnipotens.

Malach. iv. Ecce dies veniet quasi cibus exarscens, et cremabit eos, eruntque omnes iniqui stipulae similes, et incendet eos dies illa quæ ventura est, dicit Deus omnipotens, neque relinquetur nec radix nec ramus.

256 Habac. Consummatio in scelerosos veniet.

Isa. xiii. Ecce dies Domini veniet cum vehementi ira, ut totum orbem desertum efficiat, et ex eo tollat scelerosos.

Vae iniquo! mala, sicut opera ipsius requirunt, accident ei.

Exurentur iniqui et scelerati simul, nec exsistet quisquam qui ignem exstinguat.

Vermis eorum non morietur, nec ignis ipsorum restinguetur, eruntque omnibus spectaculo

C Eccl. lvi. In consilio scelerosorum ignis exardabit.

xxxix. Ignis, grando, et famos, et mors, hæc omnia ad sceleratorum supplicium condita sunt.

Matth. xii. Vindicta scelerosorum ignis et vermis: in sceleratos ira illius exardescet.

Quemadmodum colliguntur zizania, et igni exaruntur, sic fiet in hujus sæculi consummatione; mittet Filius hominis angelos suos, et ex regno ipsius colligent omnia offendicula, eosque qui iniquos segerunt, et conicient in fornacem ignis, ubi futurus est fletus et stridor dentium.

Tum dicit rex iis, qui erunt ad sinistram: Discedite a me, exsecrati, in ignem semperiternum, qui diabolo et angelis ejus paratus est.

II Petr. ii. Novit Dominus pius ex tentatione eripere, iniquos autem in diem judicii et vincendus servare.

II Cor. v. Ad tribunal Christi ut sistamur omnes oportet, ut auferat quisque pro suis actionibus, quas in corpore gessit, sive bonum, sive malum.

S. Basilii. Ex insidiis diaboli sunt etiam istæ, ut multi homines, quasi oblitii tot et talium Domini sententiarum, sinem suppliciorum sibi circumscribant, quo in futurum æquius peccent. Si enim æterni supplicii futurus est aliquando finis, omnino et vita æterna suam habitura est. Quod si hoc de vita

æterna non probamus, qua ratione supplicio sempiterno sinem concedemus? nam in utroque æternitatis vocabulum æque additum est. « Abibunt enim, inquit, isti in supplicium æternum; justi vero in æternam vitam. »

O quam te ipse laniabis! quam suspirabis et gemes frustra! sero scilicet plorans, rebus jam constitutis nec mutationem admittentibus, cum videris justorum splendorem in illa magnifica donorum distributione, et scelerosorum in profundissimis tenebris demissionem et tristitiam.

Peccati labores tristis et laboriosa manet gehenna.

Sux quisque actionis fructus in illo remuneratio- nis die agnoscat.

Theologi. Quam melius est nunc castigari et per- purgari, quam in illum cruciatum **257** ventre, cum iudicii, non purgationis tempus erit.

Non enim licet iis qui ad inferos descenderint confiteri et se corrigere. Concluserunt enim Dens hic vitam et actionem, illic autem rerum gestarum examinationem, postquam non restat iudex major, non per secunda opera defensio; non oleum a prudentibus virginibus, aut a vendentibus, lampadibus quæ jam extinguuntur, comparari potest. Nulla est poenitentia divitis, qui flammis exurit, et domesticis suis correctionem inquit: non relinquitur ad emendationem dies, sed solum hoc et supremum et formidolosissimum iudicium exstat.

O diem mihi infelicem! ubi illum effugiam?

Ei qualis sum? Metuo enim sterilis,

Metuo spinis et Gomorræ labriscis

Refertus apparere, quando iudicans Christus

Deus, assignabit pro dignitate d s

Locum, prout quisque lucis splendorem sustinet.

S. Chrysost. Non solum bonorum, sed etiam improborum immortalia surgunt corpora; sed honor hic sceleratis supplicii et cruciatibus occasio est; immortalia enim resurgunt, ut semper ardeant. Nam cum ignis ille sit talis, ut nunquam extinguatur, ei talibus opus est corporibus, quæ nunquam conficiantur.

Excitamus ergo æterna habentes corpora, sed non omnes similia. Sed si quis est justus, is corpus spirituale accipit, ut digne cum angelis versetur. At si quis scelerosus est, corpus accipit quod peccati supplicia pati possit, ut igni sempiterno ardens conficiatur nunquam. Atque id iustissime Deus utrisque ordinibus constituit, quod sine corpore a nobis gestum est nihil.

SERMO XCV [al. CLXXV].

Quomodo subjici quis debeat, et valedicere mundo et postea exercere.

S. Basilii. Debent igitur qui in asceti et meditatione volunt vitam degere (ut qui in balneum ingrediuntur, omnem vestitum exuunt), omni materia negotiorum vitæ nudati, intra septa philosophicæ vitæ se abducere.

Α ἡ αἰώνιος ζωῆ. Εἰ δὲ ἐπὶ τῆς ζωῆς τοῦτο οὐ καταδεχόμεθα, ποῦλον ἔχει λόγον τῇ αἰωνία κολάζει τέλος δοῦναι; ἢ γὰρ τοῦ αἰωνίου προσθήκη ἐφ' ἑκατέρων ἐπίσης κείται. Ἐπελεύσονται γὰρ, φησὶν, οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Ἡ πῶσα σπαράξεις ἑαυτὸν! ὦ πῶσα στενάξεις ἀπρακτα! μετακλαίων ἐπὶ τοῖς ἡδὴ βουλευθεῖσιν, ἔταν ἰδῆς τὴν λαμπρότητα τῶν δικαίων, ἐν τῇ λαμπρῇ διανομῇ τῶν δωρεῶν, καὶ τὴν καθήριαν τῶν ἁμαρτωλῶν ἐν τῷ σκότει τῷ βαθυτάτῳ.

Τοὺς τῆς ἁμαρτίας καμάτους τὸ τῆς γέννης ἐκπονον καὶ σκυθρωπὸν ἀναμένει.

Ἐχαστος τῆς οικείας ἐργασίας ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀνταποδόσεως τοὺς καρπὸς ἐπιγνώσεται.

Ἡ βέλτιον εἶναι νῦν παιδεύσθαι καὶ καθαροῦσθαι, ἢ τῇ ἐκείθεν βασάνῳ παραπεμφθῆναι, ἢ καὶ κρίσεως καιρὸς, ἀλλ' οὐ καθάρσεως.

Οὐκ ἔστι γὰρ τοῖς ἀπελευθεῖσιν ἐν ἡδὴ ἐξοργισ- γησὶ καὶ θύρωσιν· συνέκλεισε γὰρ ὁ θεὸς ἐνταῦθα μὲν βίον καὶ πᾶρξιν, ἐκεῖ δὲ τὴν τῶν πεπραγμένων ἐξέτασιν. Μεθ' ἧν οὐκ ἔστι κριτῆς ὑψηλότερος, οὐκ ἀπολογία δι' ἔργων δευτέρων, οὐκ ἔλαιον παρὰ τῶν φρονιμῶν παρθένων, ἢ τῶν πωλοῦντων, ταῖς ἐκλει- πούσαις λαμπάσιν· οὐ μεταμέλεια πλουσίου φρονη- τηκομένου, καὶ τοῖς οικείοις ἐπιζητούντος διάρρω- σιν, οὐ προθεσμία μεταποιήσεως, ἀλλ' καὶ μόνον καὶ τελευταῖον καὶ φοβερὸν τὸ κριτήριον.

Φεῦ ἡμέρας μοι τῆς κακῆς! ἦν ποῦ φύγω;

Καὶ τίς γένομαι; ὦ δέος ἀκαρπία;

Δέος δ' ἀκανθῶν, καὶ Γομόρρας βοτρύων

Πλήρη φανῆναι, Χριστὸς ἦν καὶ κρινῶν

Θεὸς, θεοῖς δίδωσι τὴν πρὸς ἀξίαν

Χώραν, ἐκάστω φωτὸς ὡς ἕψες φέροι.

Οὐ μόνον τῶν δικαίων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἁμαρτωλῶν ἀφάρτα τὰ σώματα ἀνίστανται· ἀλλ' ἡ τιμὴ αὐτῆς τοῖς ἁμαρτωλοῖς ἐφ' ὅσον κολάζεω; καὶ τιμωρία γίνεται· ἀφάρτα γὰρ ἀνίστανται, ἵνα διὰ παντὸς καλεῖται. Ἐπειδὴ γὰρ τὸ πῦρ ἀσέβητον ἐκείνο, τοιοῦτων αὐτῷ δεῖ σωματίων, μηδέποτε διαπνευ- μένων.

Ἐγειρόμεθα τοίνυν, αἰώνια μὲν ἔχοντες; τὰ σώ- ματα, οὐ πάντες δὲ ὅμοια. Ἄλλ' εἰ μὲν τίς ἐστὶ δίκαιος, λαμβάνει σῶμα πνευματικόν, ἵνα δύνηται μετὰ ἀγγέλων ἀναστρέφασθαι ἀξίως. Εἰ δὲ τις ἁμαρτωλὸς ἐστὶ, λαμβάνει σῶμα ὑπομονητικόν τι- μωρίας ἁμαρτιῶν, ἵνα ἐν πυρὶ αἰωνίῳ καύσεως μηδέποτε καταλωθῆ. Καὶ δικαίως ἁμαρτίους τοῖς τάγμασιν ὁ θεὸς παρέχει τοῦτο· οὐ γὰρ χωρὶς σώ- ματος ἡμῖν πέπρακται τι.

ΛΟΓΟΣ 48.

Περὶ ἀποταγῆς, καὶ ὑποταγῆς, καὶ ἀσκήσεως.

Κρῆ τοίνυν, καθάπερ οἱ ἐπὶ τὸ λουεῖν εἰσόντες γυμνούνται παντὸς περιδελήματος, οὕτως καὶ τοῖς τῇ ἀσκητικῇ προσερχομένοις ζωῆ, πάσης ὀλης βιω- τικῆς γυμνωθέντας, ἐν τῆς τοῦ χριστοῦ φειδοσφαι- σθαι βίου.

Ἡ δὲ ἀληθὴς καὶ τελεία ὑπακοὴ τῶν ἐποχειρίων ἄπρὸς τῶν καθηγούμενων ἐν τούτῳ δεικνύται, ἐν τῷ μὴ μόνον τῶν ἀτόπων κατὰ τὴν συμβουλήν τοῦ προστώτος ἀπέχεσθαι, ἀλλὰ μηδὲ αὐτὰ τὰ ἐπαίνετὰ χωρὶς τῆς ἐκείνου γνώμης ποιεῖν. Ἡ γὰρ ἐγκράτεια καὶ πᾶσα ἡ σωματικὴ κακοπάθεια πρὸς τι χρησίμως ἔχει· ἀλλ' ἐὰν τις ταῖς ἰδίαις ὀρμαῖς ἀκολουθῶν τῷ ἀρέσκον αὐτῷ ποιῆ, καὶ συμβουλευόντι τῷ προστώτι τι μὴ πειθῆται, μείζον τοῦ κατορθώματος ἔσται τὸ πλημμελούμενον. Ὁ γὰρ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ τῇ τοῦ Θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκε· καὶ ὁ τῆς ὑπακοῆς μισθὸς μείζων τοῦ κατὰ τὴν ἐγκράτειαν ἐπικατορθώματος.

Ἡ δοκίμιος τῆς κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Θεὸν εὐαρεστήσεως ἐν τῇ ἀναχωρήσει τῶν μεριμνῶν τοῦ κόσμου, καὶ τῇ παντελεῖ ἄλλοτριώσει τῶν ἡμερασμῶν ἡμῖν κατορθοῦται. Ὡς εἰ μὴ γε ἀποξενώσαιμεν ἑαυτοὺς καὶ συγγενείας σαρκικῆς, καὶ κοινωνίας βίου, οἴοντι πρὸς ἕτερον κόσμον διὰ τῆς σχέσεως μεταδύντες, κατὰ τὸν εἰπόντα· Ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς· ὑπάρχει· ἀμύχανον ἡμᾶς περιγενέσθαι τοῦ σκοποῦ τῆς πρὸς Θεὸν εὐαρεστήσεως· τοῦ Κυρίου ὀριστικῶς εἰπόντος, ὅτι· Ὁυτοῦ πᾶς ἐξ ὑμῶν, ὃς οὐκ ἀποτάσσεται τοῖς ἑαυτοῦ ὑπάρχουσιν, οὐ δύναται μοι εἶναι μαθητῆς· καὶ ἄλλα· Ἐἰ τις θέλει· ὀπίσω μου ἔλθειν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν. Ἄρνησις δὲ ἐστὶν ἑαυτοῦ ἢ παντελῆς τῶν παρελθόντων λήθη, καὶ ἡ τῶν θελημάτων ἑαυτοῦ ἀναχώρησις.

Τὸ μέντοι γε ἐπιταγόμενον οὐ χρὴ ἀντιλέγειν. Ἡ γὰρ ὑπακοὴ μέχρι θανάτου ἔχει τὸν ὄρον.

Ἀρετὴ ἀρχομένου καὶ τιμῆ τὸ μένειν ἐπὶ τῆς ὑπακοῆς.

Ἐὰν ἔχη τις πίστιν εἰς τινὰ, καὶ δίδωσιν ἑαυτὸν ὑποταγῆναι αὐτῷ, οὐ χρεῖαν ἔχει προσέχειν ἐντολαῖς Θεοῦ, ἀλλὰ τῷ πατρὶ αὐτοῦ συγχωρεῖν τὰ θελήματα αὐτοῦ, καὶ ἐγκλημα οὐκ ἔχει παρὰ Θεοῦ.

Ἀνάπαυσον τὴν πατέρα σου, ἵνα ὅταν ἀπέλωη πρὸς Κύριον, παρακαλέσῃ ὑπὲρ σοῦ, καὶ εὖ σοι γένηται.

Σφόδρα ζηλοῦσιν οἱ δαίμονες τοὺς ἐν ὑποταγῇ πατρὸς ἀστράπτοντας, καὶ τρίζουσιν κατ' αὐτῶν τοὺς ὀδύνας, οἷς ἐν τῇ ὑποταγῇ τὴν ἀποταγὴν ἀμεριμνῶς ἐζύγισαν, καθ' ὧν καὶ προφάσεις ἀκριβολογοῦντες, παροξυσμὸν ἀρτύουσιν, καὶ τῇ συμβαίνουσῃ ὀργῇ τὴν μῆνιν ἐγγλύφουσιν, ἔπειτα δὲ καὶ μίσος πρὸς τὸν πατέρα τὸ κατ' ὀλίγον ἐψουσιν, ὡς αἶε δῆθεν ἀδίκως ἐπιπλήττοντος, καὶ κατὰ πρόσωπον προσέχοντος, ἵνα ἐκ διαφόρων τρόπων τὴν ψυχὴν περιτινάξαντες τῶν πατρικῶν ἀγαθῶν σκορπίσωσι.

Ὁ βάλλων ἑαυτὸν εἰς ὑπακοὴν πατέρων ἀμεριμνίαν καὶ ἀνάπαυσιν ἔχει.

ΛΟΓΟΣ ΛΓ΄.

Περὶ προστώτος.

Υπεύθυνος οὖν ἐστὶν ὁ ἐφεστὼς τῇ ἀδελφότητι ἀγρυπνεῖν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν αὐτῶν, καὶ μεριμνᾶν ἐπὶ τοῖς σωτηρίῳ αὐτῶν, ὡς λόγον ἀποδώσων· καὶ

Cæterum vera et perfecta subjectorum erga ductorem obedientia in hoc ostenditur, ut non solum ab absurdis, præfecti consilio obtemperantes, abstinere, sed etiam ut ne illa quidem quæ laudabilia sunt sine illius consilio suspiciant. Continentia enim ac quævis corporalis afflictio ad aliquid utilis est : sed si quis, proprios appetitus sequens, quod sibi placet, 258 faciat, et præfecto consilium danti non obtemperet, majus erit peccatum, quam officium. Qui enim resistit potestati, Dei ordinationi resistit : ac obedientiæ præmium quam continenter facti majus est.

Exercitatio vitæ ex Evangelio Christi instituta ut Deo accepti simus, hæc est, ut secedamus ab omnibus mundi sollicitudinibus, et omnino a tentationibus alieni simus. Nam nisi abducamus nosipsos ab omni carnis cogitatione et vitæ communione, quasi ad alterum mundum migrantes per meditationem, sequentes consilium illius, qui dixit : « Nostra enim conversatio in cælis est, » omnino fieri nequit, ut propositum teneamus quo volumus Deo accepti esse, cum Dominus deluente dicat sic : « Quicumque ex vobis non valere jusserit omnia sua, non potest meus esse discipulus. » Et alibi : « Si quis me sequi vult, abneget semetipsum. » Abnegatio autem sui ipsius est perfecta præteritorum oblivio, et a sua voluntate omnino abalienatio.

Quod imperatum fuerit et præscriptum, non est recusandum : nam obedientia vel ad mortem usque extenditur.

S. Chrysost. Virtus subjecti et honor est in obedientia persistere.

Si quis fidem habet in aliquem, ac seipsum tradit illi subjiciendum, nihil ei est opus, ut mandatis Dei mentem adhibeat, sed ut patri suo omne voluntatis suæ studium deferat, et apud Deum crimine vacabit.

Refice patrem tuum, ut cum ad Dominum abierit, pro te roget, et tibi bene sit.

Vehementer oderunt demones eos qui in subjectione patris eminent, et adversus eos dentibus frendunt, quod cum obedientia renuntiationem copulaverunt, idque omni solitudine posita : adversus quos, meditata rationes comminantes, irritationem instituunt, ac iræ jam innate adjungunt iracundiam, deinde etiam odium in patrem paulatim coquunt, quasi pater iniique objurgat, et personam respiciat, ut ex dissidentibus moribus animum agitatam ex ulnis paternis extortum dissipent.

Dorothei. Qui se in patrum obedientiam committit, secure et quiete vivit.

SERMO XCVI [ul. CLXXII].

De præfecto.

S. Basilii. Ex officio incumbit præfecto fratrum sodalitati, ut vigilet pro animis eorum, ac de salute ipsorum sit sollicitus, quasi qui rationem sit

redditurus. At ita debet de animis illorum sollicitudinem suscipere, ut ad mortem usque studium pro illis summi probet et declaret, non solum ex mandato Domini quod **259** ad omnes pertinet, ut animam suam quis ponat pro amicis suis, verum etiam ex privato et proprio illius qui dixit (*1 Thess. 11*): « Studiosi vestrum ex animo cupiebamus impertire vobis, non solum Evangelium, verum etiam nostras ipsorum animas. »

Sic igitur persusus esse debet prefectus, futurum ut, nisi cum ratione præsit fratribus, ea res ipsi gravem et inevitabilem iram adducat; nam sanguis ipsorum de manibus ejus requiretur, quemadmodum scriptum est. Subjectus autem sic paratus esse debet, ut ad nullum præscriptum et præceptum vel difficilimum pigritetur, ea spe fretus, quod merces ampla sit in cælis.

Obedi ntem spes consoletur vitæ, ut cum omni gaudio et patientia opus Domini fiat.

Testificare populo isti, inquit propheta, et si non audierint, tu culpa vacabis.

Solent subjecti quam celerrime præfecti sui vitiis insci, atque id multo facilius quam contraria vitiis virtute habui. Facile enim est et promptum vitia imitari, nec quidquam est tam facile, quam fieri malum, etiam si nemo ad illud nos invitet et ducat.

Vitiorum apud vulgus celebratio multos ad simile vitæ genus attrahit, eorum maxime qui lubrici et inconstantes sunt.

S. Chrysost. Rectum non est ut leo pascat oves; nec tutum est ut qui adhuc perturbationibus ducitur, iis præsit qui isdem moventur.

Capite enim male affecto, corpus etiam reliquum ambacillitatem participare necesse est.

Maximam offert subjectis utilitatem præfecti reverentia.

Vita præfactorum gravis, talisque quæ reprehendi non possit, subjectis pro eruditione est.

SERMO XCVII [al. CLXXVII].

De iis qui ob cibos offenduntur, et de mensarum differentia.

Coloss. 11. Nemo igitur iudicet vos in cibo et potione, aut in parte diei festi, aut novilunii, aut Sabbatorum, quæ sunt umbra futurorum, corpus autem Christi.

1 Cor. 111. Cibus nos non commendat Deo; neque enim si non edamus, inferiores sumus, neque si edamus, superiores.

1 Tim. 11. Quæcumque Deus condidit, ut sumatur cum gratiarum actione a fidelibus, ea tangere fas est; quidquid enim Deus condidit, bonum, nec quidquam rejiciendum est, si modo cum gratiarum actione sumatur; sanctum enim efficitur per sermonem Dei et precationem.

260 *Rom. 111.* At qui discernit, si ederit, condemnatus est, quod non ex fide.

Noli destruere opus Dei propter cibum: omnia

μεριμνῶν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν αὐτῶν ἐπὶ τοσοῦτον, ὡς καὶ μέχρι θανάτου τὴν παρ' αὐτῶν σπουδὴν ἐδεικνυσθαι, οὐ μόνον κατὰ τὸν κοινὸν πρὸς πάντας τοῦ Κυρίου λόγον, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῆ ὑπὲρ τῶν φιλῶν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν ἴδιον τοῦ εἰπόντος: « Ἰμεριθόμενοι ὁμῶν, εὐδοκοῦμεν μεταδοῦναι ὑμῖν οὐ μόνον τὸ εὐαγγέλιον, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐαυτῶν ψυχάς. »

Χρὴ οὖν τὸν προσετώτα πεπεισθαι, ὅτι τὸ μὴ κατὰ λόγον προστεῖναι τοῦ ἀδελφοῦ βαρεῖαν αὐτῷ καὶ ἀπαραίτητον τὴν ὀργὴν ἐπάγει· τὸ γὰρ αἷμα αὐτοῦ ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἐκζητήσεται, καθὼς γέγραπται. Καὶ τὸν ὑπήκοον οὕτως παρασκευάζεσθαι, ὡς πρὸς μὴδὲν ἐπίταγμα, μὴδὲ τὸ χαλεπώτατον ἀποκνεῖν, πεπεισμένος ὅτι ὁ μισθὸς πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Τὸν μὲν ὑπακούοντα εὐφραίνεσθω ἡ ἐλπίς τῆς ζωῆς, ἵνα πάσῃ χαρᾷ καὶ ὑπομονῇ τὸ ἔργον Κυρίου γένηται.

Διαμάρτυραί τῷ λαῷ τοῦτω, φησὶν ὁ προφήτης, καὶ μὴ ἀκούσωσιν, αὐτὸς ἀνεύθυνος ἔσθι.

Φιλεῖ τὰ χεῖρα τῆς τοῦ προσετώτος κακίας ἀναμίπλασθαι τὸ ὑπήκοον, καὶ πολλῶν γε βέβηρον ἢ τοῦ ἐναντίου τῆς ἀρετῆς. Εὐζήλωτον γὰρ τι καὶ πρόχειρον πρῶγμα ἢ μοχθηρία, καὶ οὐδὲν οὕτω βέβηρον, ὡς τὸ γενέσθαι κακὸν, καὶ εἰ μὴ τύχη πρὸς ταύτην ἡμᾶς ἄγων μὴδαίς.

Τὸν ἐν κακίᾳ περιβλεπτον πολλοὺς εἰς τὸν ἑμῶν βίον τῶν εὐλοισθητῶν ἐφέλκεται.

Οὐκ εὐθὺς λέοντα κρήβητα νέμειν· καὶ οὐκ ἀσφαλὲς ἐμπαθῆ ἔτι ἐμπαθῶν ἀρχεῖν.

Κεφαλῆς γὰρ κακῶς διαχειμένης, μεταλαχάνειν ἀνάγκη τὸ σῶμα τῆς ἀσθενείας.

Μεγίστην φέρει τοῖς ὑπηκόοις ὠφέλειαν ἡ τοῦ προσετώτος εὐλάβεια.

Ὁ σεμνὸς καὶ ἀνεπίληπτος τῶν προσετώτων βίος παιδεύμα γίνεται τοῖς ὑποτεταγμένοις.

ΛΟΓΟΣ 127.

Περὶ τῶν ἐπὶ βρώμασι σκανδαλιζομένων, καὶ διαφορᾶς τραπέζων.

Μὴ οὖν τις ὑμᾶς κρινέτω ἐν βρώσει καὶ πόσει, ἢ ἐν μέρει ἑορτῆς, ἢ νομηνίας, ἢ Σαββάτων, ἃ ἐστὶ σκιά τῶν μελλόντων.

Βρῶμα ἡμᾶς οὐ παρίστησι τῷ Θεῷ. Οὕτε γὰρ ἐν μὴ φάγωμεν, ὕστεροῦμεθα, οὕτε ἐὰν φάγωμεν, περισσευόμεθα.

Ἄ ὁ Θεὸς ἐκτίσεν εἰς μετάληψιν μετὰ εὐχαριστίας τοῖς πιστοῖς, ἀπτεσθαι ἐκάστου χρή. Πᾶν γὰρ κτίσμα Θεοῦ καλὸν, καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμενον. Ἁγιάζεται γὰρ διὰ λόγου Θεοῦ καὶ ἐνταύζεως.

Ὁ δὲ διακρινόμενος ἐὰν φάγη κατακρίσεται, εἰ οὐκ ἐκ πίστεως.

Μὴ ἐνεκὸν βρώματος κατάλυε τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ.

Πάντα μὲν καθάρᾳ, ἀλλὰ κακὸν τῷ ἀνθρώπῳ, τῷ Δ διὰ προσκόμματος ἐσθίωντι.

Τράπεζαν ἰδίστην οὐκ ἐδεσμάτων πολυτέλεια ποιεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν κεκλημένων δρεξις.

Οὐ τῇ φύσει τῶν ἐδεσμάτων, ἀλλὰ καὶ τῇ διαθέσει τῶν ἐσθιομένων ἢ πολυτέλεια κρίνεται τῶν τραπέζων.

Λαμπρὰ τράπεζα εὐτελής φαίνεται, ὅταν μὴ μετὰ τοῦ πεινῆν προσβάλλωσιν οἱ παρόντες· καὶ εὐτελής πάλιν πολυτελής δείκνυται, ὅταν πεινῶντας λάβῃ τοὺς δαιτυμόνας.

Ψυχὴ γὰρ, φησὶν Ἰωδ, ἐν πλησμονῇ οὔσα, κηρύσις ἐμπαίζει· ψυχῇ δὲ ἐνδεεὶ καὶ τὰ πικρὰ γλυκέα φαίνεται· οὐ τῆς φύσεως τῶν προκειμένων μεταβαλλομένης, ἀλλὰ τῆς διαθέσεως τῶν ἐστιωμένων κλεπτύσης τὴν αἰσθησιν.

Σὺν πλήθει βρωμάτων καὶ περιεργίᾳ πρὸς ἡδονὴν μετασκευάζων τοῦ ἀδελφοῦ σου τὴν τράπεζαν, κατηγορεῖς αὐτοῦ φιληδονίαν, καὶ καταχρῆς αὐτοῦ γαστριμαργίας ἐνεῖδη, ὧν κατασκευάζεις, ἐλέγχων αὐτοῦ τὴν περὶ ταῦτα ἡδυπάθειαν.

Καθόλου τὸ ἐπιζητεῖν βρῶμα παρ' ἐντολήν ἐστιν τοῦ Κυρίου εἰπόντος· « Μὴ ζητεῖτε τί φάγητε, καὶ τί πίητε, καὶ μὴ μετεωρίζεσθε. Ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητεῖ. »

ΛΟΓΟΣ ΛΗ΄.

Περὶ τοῦ μὴ σκανδαλίζειν μήτε κρίνειν τιναί.

Ἔδει παραδοθῆναι τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' οὐαί δι' οὗ παρεδόθη. Καὶ τὰ σκάνδαλα ἐλθεῖν ἀνάγκη, ἀλλ' οὐαί δι' οὗ ἔρχεται.

Συνέφερον αὐτῷ, εἰ μύλος ὀνιχὸς περιέκειτο περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ ἔβριπτο εἰς θάλασσαν, ἢ ὅτι ἐσκανδάλισεν ἓνα τῶν μικρῶν τούτων.

Ἴνα δὲ μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτοὺς, βάλε ἄγκιστρον εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ τὸν ἀναβάντα πρῶτον ἰχθὺν ἄρον, καὶ εὐρήσεις· ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ στατήρα· τοῦτον δὲς αὐτοῖς ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ σοῦ.

Εἰ διὰ βρῶμα ὁ ἀδελφός σου λυπεῖται, οὐκ ἐτι κατὰ ἀγάπην περιπατεῖς. Καὶ μετ' ὀλίγον· Καλὴν τὸ μὴ φαγεῖν κρέα, μηδὲ πίνειν οἶνον, μηδὲ ἐν ψῷ ὁ ἀδελφός σου προσκόπτει, ἢ σκανδαλίζεται, ἢ ἀσθενεῖ.

Ἄλλὰ τοῦτο κρίναιτε μᾶλλον, τὸ μὴ προστιθέσθαι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ εἰς σκάνδαλον.

Οὕτως δὲ ἁμαρτάνοντες εἰς τοὺς ἀδελφούς, καὶ τύπτοντες αὐτῶν τὴν συνείδησιν ἀσθενοῦσαν, εἰς Χριστὸν ἁμαρτάνετε.

Ἀπρόσκοποι γίνεσθε, καὶ Ἰουδαίοις, καὶ Ἑλλήσι, καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ.

Μὴ πρὸ καιροῦ τι κρίνετε ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ Κύριος, δὲ καὶ φωτίζει τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους, καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν. Τὰς τοῦ Θεοῦ κρίματα ἐκδικεῖν ἀπαραιτήτως ἀνάγκη, ἵνα μὴ ἀπολύσῃ τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ ὁ ἐφησυχάζων.

Μὴ ταχὺς εἶναι εἰς κρίσιν ὑπὸ τῆς Γραφῆς νενουθῆναι.

A quidem pura, sed malum est homini, qui per offendiculum edit.

S. Basilii. Non solum ciborum sumptuosus apparatus, verum etiam invitatorum appetitus, mensam efficit jucundissimam.

Non nature ciborum, sed appetitu et affectione edentium apparatus judicatur mensarum.

Ovipara mensa tenuis videtur, cum non expectata esurie cibum sumunt: et contra vilis sumptuosa sit, cum esurientes accesserint convivæ.

Anima enim, ait Jobus, in rerum abundantia versans, favis illudit; animæ autem indigenti amara dulcia videntur, non quia appositorum natura mutata sit, sed quia convivantium affectio sensum fallit.

Multitudine ciborum et supervacanea copia ad voluptatem apparans fratri tuo mensam, tacite eum accusas quod voluptarius sit, et effundis in eum gulositatis probra, ipsa præparationis tuae delicatum eum arguens.

Matth. vi. Generalim cibum quærere contrarium est mandato Domini dicentis: « Nolite quærere quid edatis, et quid bibatis, et quid induatis: hæc enim omnia gentes mundi requirunt. »

SERMO XCVIII [al. CLXXXVI].

De non offendendo nec judicando quoquam.

Luc. xxi. Oportebat prodi Filium hominis, sed vix illi per quem proditus est: et offendicula venire necesse est, sed vix illi per quem veniunt.

Matth. xviii. Utilius esset ut mola asinaria collo ejus circumdaretur, et ipse in mare projiceretur, quam ut unum ex istis parvis offendat.

Ut autem eos ne offendamus, jace hamum in mare, et eum qui primus ascenderit piscem tolle, et in cre ejus invenies staterem, quem ille dato pro me et pro te.

Rom. xiv. Si propter cibum frater tuus dolat, non ex charitate id agis. Et paulo post: Bonum est non edere carnes, et vinum non bibere, nec quidquam quo frater tuus impingat, aut offendatur, aut infirmetur.

Sed illud judicate magis ne quid committatis quo frater offendatur.

Sic enim peccantes in fratres, et verberantes eorum infirmam conscientiam, in Christum ipsum peccatis.

Tales vos præstate, ut neque Judæis, neque Græcis, neque Christi Ecclesiæ offendiculo sitis.

Nolite quidquam ante tempus judicare donec venerit Dominus, qui et illustrabit et in apertum proferet quæ sunt occulta in tenebris, et cordium consilia patefaciet. Hæc Dei judicia ulcisci necesse est omnino, ne experiat iram Dei etiam ille qui fuerit quietus.

Theologi. Ne velox sim ad judicandum, a Scriptura admonitus sum.

S. Chrysost. Omnia ergo ita geramus, ut ne proximus offendantur. Vita enim quamvis recte instituta fuerit, si offendiculum aliis præbeat, omnia perdidit.

Qui vult igitur viam elaritalis ingredi, nullius hominis suscipiet curam, ut neminem judicet, sive rectus et bonus sit, sive secus.

SERMO XCIX.

De negligentibus et inertibus : et quod, si vigilemus, nihil nos diabolus possit lædere.

S. Basilii. Omnino ipsum per se Satanam nemini peccati auctorem esse posse arbitror, sed illum conari ut nos non vigilantes nec sobrios in sua educat ex moribus, qui in nobis interdum naturales, interdum etiam licet veluti, nostro tamen arbitrio usurpati sunt.

S. Chrysost. Canis ritu diabolus insultat divitibus quasi qui a puero tenente offam aut placentam auferre velis.

Diabolus cum animadvertit se nihil proficere, in posterum desistit, metuens ne aliarum nobis auctor sit coronarum.

Diabolus sibi malus est, non nobis. Nos enim si velimus, magnas per ipsum capiemus utilitates. Metuentes enim illius insidias, vigiliamus et continenter Dei meminimus.

Novit enim, novit artifex varius diabolus vel per bonas actiones suum interspergere venenum.

Solent dæmonia non solum inter se mutuis uti ministeriis, verum etiam improbis hominibus pro instrumentis ad sui generis hominibus insidias ponendas.

Noli igitur expectare, ut cum remissione et incuria cœlum videas; non enim licet; nemo speret se cum deliciis per angustam viam ingredi posse; nihil enim fieri nequit; nemo per latam ingrediens, speret se vitam consecuturum.

Non remissorum et securorum est regnum cœlorum, sed violentorum.

Arena est hæc vita: in arena autem et certaminibus non potest remisse agere qui coronandus est.

Adhære igitur sedulo virtuti: sic enim, etiamsi novitius abieris, cum magna copia libis, duplicemque semper vitæ festivitatem habebis, et a vitio abstineas, et virtutem exercens.

Remissionem ne queramus; afflictionem enim suis discipulis promisit 262 Christus; et Paulus: « Qui volunt, inquit, in Christo vivere, persecutionibus vexabuntur. » Generosus athleta in stadio balnea non requirit, nec mensam cibis et vinis onustam. Hoc enim non est athlete, sed molis et ignavi. Nam athleta pugnat cum pulvere, oleo, solis calore, sudore multo, afflictione et angustia: certaminis hoc est et pugnandi tempus, ergo etiam vulneris accipiendi, dolendi, et sanguinis effundendi tempus est. Audi quid beatus dicat Paulus: « Sic certo, non quasi aerem verberans. » Omnem ergo vitam certaminis tempus esse existimemus:

Πάντα τοίνυν πράττωμεν, ὥστε μὴ σκανδαλισθῆναι τὸν πλησίον. Βίος γὰρ κἄν σφόδρα ὀρθὸς ᾖ, σκάνδαλον ἐτέροις παρέξῃ τὸ πᾶν ἀκώλεστον.

Ὁ θέλων οὖν ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν ὁδὸν τῆς ἀγάπης ἀμνησῆσαι ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου τοῦ μὴ κρίνειν τινὰ, εἴτε καλὸς ἐστίν, εἴτε μὴ.

ΛΟΓΟΣ ΛΘ΄.

Περὶ ἀμελιῶν καὶ βραθύμων· καὶ ὅτι ἐὰν νήσωμεν, οὐδὲν ἡμᾶς ὁ διάβολος βλάψαι δύναται.

Καθόλου οἶμαι, ὅτι αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ὁ Σατανᾶς γενέσθαι αἰτίος τινι ἀμαρτίας οὐ δύναται· τοῖς δὲ ἐνυπάρχουσι ποτὲ μὲν φυσικοῖς κινήμασι, ποτὲ δὲ καὶ ἀπηγορευμένοις πάθεσι συγχωρουμένοις δι' αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ οἰκεία πάθη ἀπάγειν ἐπιχειρεῖ τοὺς μὴ νήφοντας

Καθὰπερ κύων, οὕτως ἐνδίδεται τοῖς πλουτοῦσιν ὁ διάβολος, ὡσπερ φωμῶν ἢ πλακῦντα παιδίου κατεχόντος ἀποσπᾶται θίλων.

Ὁ διάβολος ὅταν ἴδῃ ἑαυτὸν μηδὲν ἀνύοντα, ἀφίσταται λοιπὸν, δεδοικῶς μὴ πλειόνων ἡμῶν στεφάνων αἰτίος γένηται.

Ὁ διάβολος ἑαυτῷ κακὸς, οὐχ ἡμῖν. Ἡμεῖς γὰρ εἰ βουλοίμεθα, καὶ πολλὰ καρπωσόμεθα δι' αὐτοῦ κακῶς. Δειδοκότες γὰρ αὐτοῦ τις ἐπιβουλᾶς, νήσομεν, καὶ μεμνημέθα τοῦ Θεοῦ διηνεκῶς.

Οἶδε γὰρ, οἶδεν ὁ πολυμήχανος διάβολος καὶ διὰ χρηστῶν πράξεων τὸν ἑαυτοῦ παρασπείρειν ἴον.

Ἔθος τοῖς δαιμονίοις, οὐ μόνον ἀλλήλοισι ὑπηρεταῖς, ἀλλὰ καὶ πονηροῖς ἀνθρώποις ὀργάνοις πρὸς τὴν τῶν ἁποστόλων αὐτῶν ἐπιβουλήν κεχρησθῆναι.

Μὴ τοίνυν μετὰ ἀνέσεως προδοκᾶτω τις τὸν οὐρανὸν ὄψεσθαι, οὐ γὰρ ἐνὶ μηδεὶς μετὰ τρυφῆς ἐλπίζεται τὴν στενὴν ὁδὸν εἰδόν, οὐ γὰρ δυνατόν· μηδεὶς τὴν εὐρύχωρον βαδίῳ τὴν ζωὴν ἐλπίζει.

Οὐκ ἀνέτων καὶ ἀμερίμων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἀλλὰ βιαστών.

Σκάμμα ἐστὶν ὁ παρὼν βίος· ἐν δὲ τῷ σκάμματι καὶ τοῖς ἀγῶσιν οὐ δύναται ἀνέσεως ἀπολαύειν ὁ σφαινοῦσθαι μέλλων.

Ἔχου τοίνυν τῆς ἀρετῆς. Οὕτω γὰρ, κἄν νέος ἀπέλθῃς, μετὰ πολλῆς ἡξείας τῆς εὐπορίας, καὶ διπλὴν ἔορτὴν διὰ παντὸς ἔξεις τοῦ βίου, κακὰς τε ἀπεχόμενος καὶ ἀρετῆς ἐπιμαμελιμένος.

Μὴ ζητῶμεν ἀνεσι. Θλίψιν γὰρ τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς ἐπηγγείλατο ὁ Χριστός· καὶ φησὶν ὁ Παῦλος, Οἱ θέλοντες ζῆν ἐν Χριστῷ διωχθήσονται. Οὐδεὶς γενναῖος ἀθλητῆς ἐν τῷ σκάμματι λουτρὰ ἐπιζητεῖ, καὶ τράπεζαν πληθούσαν σιτίοις καὶ οἴνω. Τοῦτο οὐκ ἐστὶν ἀθλητοῦ, ἀλλὰ βλακῶς. Ὁ γὰρ ἀθλητῆς μάχεται ἐν κόνει, ἐλαίῳ, ἀκείνῳ θερμότητι, ἰδρώτι πολλῷ, θλίψει καὶ στενοχωρίᾳ. Ἀγῶνος οὗτός ἐστιν καὶ τοῦ πικτεῦσθαι ὁ καιρὸς, οδοῦν καὶ τοῦ τραύματα λαμβάνειν, καὶ αἰμάττεσθαι, καὶ ἀλγεῖν. Ἀκούσον τί φησὶν ὁ μακάριος Παῦλος, « Οὕτως πικτεῦσθε ὡς εἰς ἀέρα δάρων. » Πάντα τὸν βίον ἐναγώνιον εἶναι νομισάμεν, οὐδὲ ποτε θλιδόμενοι ξηνοπαθήσωμεν· εἴπερ μὴ ὁ

πύκτης, ὅτε ἐν ἀγῶνι ἔστι, ξηνοπαθεῖ. Ἐτερός ἐστιν ἄνθρωπος, ὅς τῃ ἀνάσσει· καίρος· διὰ θλίψεως ἡμᾶς τελευθῆναι δεῖ· εἰ καὶ μὴ διωγμός ἐστι, μηδὲ θλίψεις αἰ κατ' ἐκάστην ἡμέραν ἡμῖν συμπέπυτοι. Εἰ δὲ ταῦτα· οὐ φέρομεν, σχολῆ γε ἐκείνας ἐνέγκαιμεν ἄν. «Πειρασμός ὑμᾶς οὐκ εἰληφῆ, φησὶν, εἰ μὴ ἀνθρώπινος.» Εὐχόμεθα οὖν τῷ Θεῷ μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν· εἰσελθόντες δὲ φέρομεν γενναίως. apprehendit, inquit, nisi humana. » Precemur igitur a Deo in tentationem ne incidamus; sin incidemus, fortiter feramus.

Οἱ τὰ μαλακὰ φερόντες ἐν τοῖς οἴκοι· τῶν βασιλείων εἰσὶν· οἱ δὲ τὰ μὴ τοιαῦτα, ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Τὸ γὰρ μαλακὸν ἰμάτιον καὶ τὴν αὐστηρὰν ἐκλύει ψυχὴν, διακλᾷ, διαχεῖ· κτλ τραχὺ λάβη σώμα καὶ σκληρὸν, ταχέως διὰ τῆς τρυφεραγωγίας μαλακὸν ποιεῖ καὶ ἀσθενεῖ. Ἐξ οὗ καὶ αἱ ἐπὶ τῶν ἀγρῶν τρεφόμεναι γυναῖκες τῶν ἀστικῶν ἀνδρῶν εἰσὶν ἰσχυρότεραι. Τοῦ δὲ σώματος γινόμενου μαλακωτέρου ἀνάγκη καὶ τὴν ψυχὴν συναπολυκεῖν τῆς λύμης· τὰ γὰρ πολλὰ καὶ συνδιατίθενται αὐτῆς αἱ ἐνέργειαι τῆ τοῦ σώματος διαθέσει.

Τίς οὖν ὁ τῆς κακίας δημιουργός; τίς δὲ ἄλλος ἀλλ' ἢ ῥαθυμία τῆς προαιρέσεως;

Ἡ ἀνεσις καὶ ἡ ἀμεριμνία καὶ ἡ ἀνάπαυσις χαννοῦσι καὶ διαχέουσι τὴν ψυχὴν· οἱ δὲ πειρασμοὶ συσφίγγουσι αὐτὴν καὶ ἐνοῦσιν αὐτὴν τῷ Θεῷ, ὡς λέγει ὁ Προφήτης· « Κύριε, ἐν θλίψει ἐμνήσθημέν σου. »

Ἐάν τις ἐαυτὸν ἐν καιρῷ ἀναπαυόμενον ἀπὸ τῶν παθῶν, μὴ πιστεύσῃ σεαυτῷ, διότι στέλλουσιν ἐαυτοῦς οἱ ἐχθροὶ πρὸς καιρὸν ἐν πανουργίᾳ· ἴσως δὲ ἄνθρωπος ἀπολύσει τὴν καρδίαν αὐτοῦ, νομίζων ὅτι ἀνεπαύθη· καὶ ἄφω εἰσπληθήσουσιν ἐπὶ τὴν ταλαίπωρον ψυχὴν, καὶ πάσουσιν αὐτὴν ὡς στρούθιον.

Τοῖς μὲν κοσμικοῖς· οἱ δαίμονες διὰ τῶν πραγμάτων μᾶλλον παλαίουσι, τοῖς δὲ μοναχοῖς· ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διὰ τῶν λογισμῶν· πραγμάτων γὰρ διὰ τὴν ἐρημίαν ἐστέρηνηται. Καὶ ὅσον εὐκολώτερον τὸ κατὰ δάκνοταν ἀμαρτάνειν τοῦ κατ' ἐνέργειαν, τοσοῦτο χαλεπώτερος ὁ κατὰ δάκνοταν πῶλεμος τοῦ διὰ τῶν πραγμάτων συνισταμένου. Εὐκίνητον γὰρ τι πρᾶγμα ὁ νοῦς, καὶ πρὸς τὰς ἀνομοῦς φαντασίας δυσκάθεκτος.

ΛΟΓΟΣ Ρ'.

Περὶ τῆς μεταλήψεως τῶν θεῶν τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων.

Ὁς ἂν ἐσθίῃ τὸν ἄρτον τοῦτον, ἢ πίνῃ τὸ ποτήριον τοῦ Κυρίου ἀναξίως, ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου. Δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος· ἐαυτὸν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω, καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω. Ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως, κρίμα ἐαυτοῦ ἐσθίει καὶ πίνει, μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου.

Ἀθετήσας τις νόμον Μωσέως, χωρὶς οἰκτιρμῶν ἐπὶ δυσὶν ἢ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνήσκει· πόσω δοκεῖτε χεῖρον; ἀξιωθήσεται τιμωρίας ὁ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καταπατήσας, καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινῶν ἡγησάμενος, ἐν ᾧ ἠγιασθῆ, καὶ τὸ Πνεῦμα τῆς

nec unquam nisi admiremur aut stupescamus; nam neque pugil, dum in certamine est, adversum aliquid sibi accidere miratur. Non hoc, sed aliud est recreatiquis tempus. Hic sane in afflictionibus perfectio nobis conquirenda est; quauquam illi casus quos experimur quotidie, persecutio et afflictio dici non debeant. Quod si tamen hos non ferimus, vix illas feremus. Tentatio vos non incidamus; sin incidamus;

Qui molli vestitu utuntur, in anlis regum versantur; qui vero non tali vestitu sunt, in caelis sunt. Nam mollis vestitus vel austerum animum solutiorem facit, fraggit, diffundit; et si corpus asperum et durum nanciscatur, conticuo delicis emollit et infirmius reddit. Ex quo fit ut mulieres quæ ruri vivunt, viris in urbe degentibus sint robustiores. Atqui corpore molliore reddito, necesse est etiam animum illius corruptionis esse participem, propterea quod ipsius animi actiones fere ad corporis affectionem consensu mutuo fermentur.

Quis igitur est vitii artifex? quis alius erit quam voluntatis desidia?

Dorothei. Remissio, securitas, requies, hæc emolliunt et diffundunt animum; tentationes autem consolidant, ac cum Deo conjungunt; quemadmodum Propheta dicit: « Domine, in calamitate meminimus tui. »

Si animadverteris teipsum aliquo tempore perturbationibus solutum, vide ne tu tibi fidas, quia parant se hostes ad tempus opportunum versutiae; fortassis homo soluto erit animo, omnia solata esse credens, et repente in miserum animum insilient hostes, et quasi passerulum devorabunt.

Evagrii. Cum mundanis dæmones per res ipsas magis luctantur, cum monachis autem fere per rationum disputationes; negotiis enim et operibus propter solitudinem soluti sunt. At quanto facilius est mente peccare, quam externa actione, tanto est animi bellum difficilius, quam ipsarum rerum. Est enim mens quiddam quod facile movetur, et ad contrarias legi phantasias effrenata.

SERMO C [al. CLXXXII].

De participatione divinorum Christi mysteriorum.

I Cor. II. Quicumque panem huc ederit, aut biberit poculum Domini indigne, reus erit corporis et sanguinis Domini: probet autem seipse homo, ac sic de illo pane edat, et de poculo bibat. Qui enim edit et bibit indigne, iudicium sibi edit et bibit, non dijudicans corpus Domini.

Si quis legem Mosis rejecisset, sine misericordia, duobus aut tribus convictus testibus, morte afflictebatur: quanto graviore dignus erit supplicio, qui Filium Dei conculcarit, et sanguinem testamenti communem duxerit, per quem sit ipse sanctifica-

tus, quiq̄ Spiritum gratiæ contumelia affecerit ! Novimus enim eum qui dixit : « Mea est vindicta, ego retribuam, dicit Dominus. » Ac rursus : « Dominus judicabit populum suum : terribile est incidere in manus Dei viventis. »

S. Basilii. Impurum appropinquare sanctis mysteriis vel ex Veteri Testamento horrendum esse iudicium docemur. Quod si amplius est hic templo, perspicuum est magis horrendum esse, id quod docet nos Apostolus dicens : « Qui edit et bibit indigne, iudicium sibi edit et bibit. »

S. Chrysost. Tempus communionis non festus dies et celebris, sed conscientia pura, et vltia crinibus libera. Et quemadmodum eum qui sibi nihil male conscit, decet quotidie accedere : sic peccatis præoccupatum, nec pœnitentia mutatum, ne in festo quidem die tutum est accedere. Nam ut semel in anno licet eum dignitate accedere, non liberat nos a peccatis : ita hoc ipsum magis condemnat, quod semel tantam accedentes ne tuum quidem pure id faciamus. Quamobrem vos omnes obsecro, ne simpliciter propter festi necessitatem adeatis : sed si quando hujus sanctæ participes oblationis esso velitis, multo ante vos ipsos purgare debetis per pœnitentiam, precationem et eleemosynam, et rerum spiritallium studio, nec rursus reverti canis ritu ad proprium vomitum.

Ad divina Christi mysteria negligenter accedere, supplicium intolerabile meretur : et si vel semel in anno hoc quis audeat, ignis spiritualis plena est ipsa mensa. Et quemadmodum **264** fontes naturaliter aqua scaturiunt, sic et hæc mensa flammam quamdam ineffabilem sovet. Cave igitur accedas cum stipula, lignis et sœno, ne majus efficias incendium, et animum qui sit ejus particeps, exuras. Regem exceptorus es per communionem ; Rege autem in animum intrante, magna esse debet tranquillitas, magna quies, alta summiq̄ cogitationum pax.

Migraturi hinc si mysteriorum fuerint participes, pura conscientia, cum extremum edituri sunt spiritum, stipatores habent angelos, qui ipsos propter id quod sumpserunt, hinc deducunt.

S. Athanasii. Si quis gula et turpium consensu cogitationum, quasi luto contaminatus est, si quis odio et injuriarum recordatione quasi vertigine affectus est, si quis invidia aut ira perturbatus est, si quis superbia et arrogantia victus tenetur, is ad divina et pura hæc mysteria accedere ne ausit, priusquam per pœnitentiam convenientem chærit et purgarit seipsum ab omni carnis et spiritus inquinamento.

A χάριτος ἐνυδρίας ; Οἰδᾶμεν γὰρ τὸν εἰκόνα, « Ἐμοὶ ἐνδίκησις, ἐγὼ ἀναποδώσω, » λέγει Κύριος· καὶ πάλιν, « Κύριος ; κρινεὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ· φοβερὴν δὲ ἐμπροσθεν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζώντος. »

Τὸ ἐν ἀκαθαρσίᾳ ὄντα τινὰ ἐγγίζει τοῖς ἁγίοις μυστηρίοις καὶ ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης φοβερὴν διδασκόμεθα τὸ κρίμα. Εἰ δὲ πλεον τοῦ ἱεροῦ ὡδε, φοβερώτερον δῆλον, ὅτι παιδεύσει ἡμᾶς ὁ ἀπόστολος εἰπών· « Ὁ ἐσθίων καὶ πίνων ἀνάξιος κρίμα ἐαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει. »

D Καιρὸς κοινωνίας οὐχ ἑορτῆ καὶ πανηγυρις, ἀλλὰ συνειδὸς καθαρὴν, καὶ βίος ἐγκλημάτων ἀπηλλαγμένος. Καὶ καθάπερ τὸν οὐδὲν ἐαυτῷ συνειδόμενον καθ' ἑκάστην δεῖ προσεῖναι τὴν ἡμέραν, οὕτως τὴν ἐν ἁμαρτήμασι προκατειλημμένον, καὶ μὴ μετανοοῦντα, οὐδὲ ἐν ἑορτῇ προσεῖναι ἀσφαλές. Οὐ γὰρ δὴ τὸ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀπαλλάττει τῶν ἐγκλημάτων ἡμᾶς, ἀνάξιος [f. ἐν ἀξίῳ] προσωμην· αὐτὸ δὴ [f. δὲ] τοῦτο μειζόνως καταδικάζει, ὅτι ἅπαξ προσεῖντες, οὐδὲ τότε καθαρῶς προσώμεν. Διὰ τοῦτο παρακαλῶ πάντας ὑμᾶς μὴ ἀπλῶς εἰς τὴν τῆς ἑορτῆς ἀνάγκην τῶν θεῶν ἄπεισθαι μυστηρίων, ἀλλ' εἰποτε μέλλοιτε τῆς ἀγίας ταύτης μεθέξαι προσφορᾶς, πρὶ πολλῶν ἡμερῶν διακαθαρίσθαι διὰ μετανοίας καὶ εὐχῆς καὶ ἐλεημοσύνης, καὶ τῆς περὶ τῆς πνευματικῆς σχολῆς, καὶ μὴ πάλιν ἐπιστρέφεισθαι καθάπερ κύων ἐπὶ τὸν ἴδιον ἔμετον.

C Τὸ βραθύμως προσεῖναι τοῖς θεοῖς τοῦ Χριστοῦ μυστηρίοις κίλασιν ἀφόρητον ἔχει· καὶ ἀποξ τοῦ ἐνιαυτοῦ τοῦτο τολμᾷ τις, πυρὸς αὐτῆ γέμει ἡ τράπεζα πνεύματι Κυρίου. Καὶ καθάπερ αἱ πηγαὶ φύσις ὕδατος ἐναθλύζουσιν, οὕτως καὶ αὐτῆ φύσις τινὰ ἔχει ἀρρήτων. Μὴ τοίνυν προσέλθῃς καλᾶμην ἔχων, ξύλα καὶ χόρτον, ἵνα μὴ πλείονα τὴν ἐμπρησμόν ἐργάσῃ, καὶ κατακαύσῃ τὴν μεταλαμβάνουσαν ψυχὴν. Βασιλέα ὑποδέχεσθαι μέλλεις διὰ τῆς κοινωνίας· βασιλέως δὲ ἐπιβαίνοντος τὴν ψυχὴν, πολλὴν εἶναι δεῖ τὴν γαλήνην, πολλὴν τὴν ἡσυχίαν, βαθεῖαν τῶν λογισμῶν τὴν εἰρήνην.

Οἱ μέλλοντες ἐνθένδε ἀπαίρειν, ἂν τύχωσι τῶν μυστηρίων μετασχόντες ἐν καθαρᾷ συνειδήσει, ὅταν ἀποπνέειν μέλλωσι, δορυφοροῦντες αὐτοῦς δι' ἐκεῖνο τὸ ληφθῆν, ἀπάγουσιν ἐνθένδε ἄγγελοι.

D Εἰ τις ὑπὸ γαστριμαργίας, ἢ συγκαταθέσεως αἰσχροῦν λογισμῶν βεβορῶσθαι, εἰ τις ὑπὸ μίσους ἢ μνησικακίας ἐσχόσθαι, εἰ τις ὑπὸ φόβου ἢ ὀργῆς τεθόλωται, εἰ τις ὑπὸ ὑπερηφανίας ἢ ἀλαζονείας κεκράσθαι, μὴ τολμήσῃ προσελθεῖν τοῖς θεοῖς καὶ ἀχράντοις μυστηρίοις, πρὶν ἢ διὰ προσήκουσας μετανοίας ἀπονησθῆναι καθάρσει ἐαυτὸν ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος.

ADDENDA

MONITUM.

Eustathii epistolas, quæ profani omnino vel familiaris sunt argumenti, omittere statueramus; at, re maturius perpensa, ne antiquitatis studiosi nobis succenseant, quod tanti viri monumentum litterarium, etiam in familiaribus scriptis ludentis, rescare ausi fuerimus, eas in fine voluminis Eustathiani addimus, sed Græce tantum. Operosissimam enim rem, nostra quidem sententia, in se susciperet, operæ pretium forsitan non facturus, qui id genus opus Latine vertere aggrederetur. EDITOR.

ΤΟΥ ΠΑΝΙΕΡΩΤΑΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΚΥΡΙΟΥ

ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ.

SANCTISSIMI THESSALONICENSIIUM METROPOLITÆ

(DOMINI)

EUSTATHII

EPISTOLÆ.

Τῷ

Βότρως οὗτος· ἀλλὰ μενέτω μὲν ἐπὶ χώρας τὸ κάλυμμα τῆ καλᾶθῃ, καὶ τῆσ; ἀπεριέργαστα φυλαττέσθω τὰ ἔνδον. Ἐγὼ δὲ σοὶ ἐρῶ, καὶ τίνων οὗτος ὁ βότρως· ὅτι οὐ σταφυλῆς βαγῶν (οὐπω γὰρ ἔκειναι οὐδὲ περκάζειν ἔτι μεμελετήκασιν)· ἀλλὰ μήλων οὗτος· βότρως. Ἀδρὸς ὁ βότρως. Περσικὰ τὰ μῆλα· ἔσμιδς ὀπώρα; ἀλληλουχοῦμενος. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν στέξας ὁ κλάδος ἐθοτρυοφόρησέ σοι· τὰ δὲ λοιπὰ, τῆ ῥοπῆ βερυνθίντα, διεξίπεσον τοῦ σμήνουσ, καὶ εἰς καλὸν μονῆρας περιεγράφησαν, οὐ θέλοντα καὶ εἰσέτι συνδεῖσθαι, οὐδὲ θλίβειν καὶ ἀντιθλίβεσθαι· ἀλλ' εἰς ἀνετον ἐκδραμόντα, καὶ εἰς μοναδικὴν ἐλευθερίαν τὸν ἐν αὐτοῖς; σύνδεσμον λύσαντα. Καλὰ ταῦτα πάντα, καὶ οἶα, κᾶν ὁ Μῶμος ἰδὼν ἐπιμύξῃ, καὶ τὸ Β

ἄ χεῖλος ἐνδακῶν συγκλείσῃ, καὶ τὸ ἄγος ἔσω καταπέψῃ, καὶ τῆσ ὀπώρασ οὐ καταχασμήσεται. Οὐ μῆλα ταυτὶ Ἐσπερίδων, ἀ μῦθος θρυλλεῖ καὶ φυτηκομεῖ πρὸς ἄθλον τῷ Ἡρα[κλεῖ]· ἀλλ' εἰκάσαισ ἀν αὐτῶν ἕκαστον πρὸς δίσκον ἡλίου φαέθοντοσ, ὀπηνέκα καὶ χρυσολὸσ ἐκεῖνοσ ὑπερεῦθεταὶ γέφασ· μᾶλλον δ' ἀν εἰπησ, τὴν Ῥοδοδάκτυλον ἐπαρωμένην ἐναφεῖναι αὐτοῖσ; τὸ τοῦ χρώματοσ ῥόδουσ. Οὕτω πῆ μὲν λευκὸν παμφαίνουσι, πῆ δὲ πρὸς ῥόδον πορφύρεον βάπτουται. Ἀλλὰ τί μοι πρὸς ταῦτα ῥόδουσ μεμῆσθαι, τῆσ καλοῦ πρὸς ὀσφρηαίν, δῖον Ἀφροδίτησ αὐτὸ προσπίπτειν ποσιν, ἵνα μὴ ποδῶν ἰχώρασ καταπαίρωνται κεφαλῆσ; Ῥόδουσ μὲν γὰρ ὀσφραν ὀκνοῖη ἀν τισ, συννοοῦμενοσ ἕλκοσ ἔκεινο τὸ Ἀφροδίσιον. Τουτὶ ἐκ τὸ ἐ[λκοσ] οὔτε ἐκ τραύματοσ, οὔτε τοῦ ἐκαίθεν αἰ-

* Ex editione Theoph. Lucæ Frid. Tafel. Lipsiæ, 1838.

ἢ συγγενές τὸ περιηγμένον τῆς κεφαλῆς. Καὶ ἦκοι ἄν οὕτω τὸ τῆς ὀπίρας ταύτης καλὸν τοῖς ὀσφραϊνομένοις, οἷκοθεν οἶκαθε. Τοιοῦτον τὸ ἔμδον κήπιωμα τοιοῦτο; Ἐρωτῶ ἐπορχεῖται τῷ ὄρωφ· καὶ μήποτε φιλοῦντες Ἐρωτῶτε; πυρσοῖς τοῖς χεῖλεσιν, ἐνεμάξαντό τι αὐτόθι τῆς τῶν χειλῶν βαρῆς. Τί μοι βουκολικῶς λέγει; κρήνας, αἷς αἱ ὄραι πρὸς κάλλος τὸν γρῶτα λούουσι; καὶ τὴν ὀπίραν ταύτην ἐναποπλύνεσθαι λέγεις] εἰς ὠραϊσμόν; ἐξὸν ἐκεῖνο μᾶλλον εἰπεῖν, ὡς ἄρα τοῦ κάλλους ἐπεσταλάχθη τῇ ὀπίρᾳ ταύτῃ κατὰ τὴν Ὀμήρου μούσαν· *Εὐστέρωνος Κυθέρεια γρῖει τὸ πρόσωπον*. Τὰ μὲν οὖν μέχρι δεῦρο τοιαύτης παρ' ἡμῖν ὀπίρας ἐνομοφοκομεῖτο κόριον, ὑπ' ἀμφιλαφεῖ παστᾶδι φύλλων θαλαμευόμενον. Τὰ νῦν δὲ καὶ ἥλιφ δίδονται· καὶ εἰ βούλει, τὸ παραπέτασμα τοῦ λοιποῦ περιελών, μάθε, ὡς οὐ ψευδόμεθι. Εὐρήσεις γὰρ αὐτὸς Ἐρωτῶν ἄθυρμα, Χαρίτων μέλημα, Κἀλλους, δχημα.

B.

Ἐμὰ καὶ ταῦτα τὰ τε μῆλα τῆς Περσείας καὶ ὁ χρυσοειδὴς κρόκος, καλὸν ἐπὶ καλῷ (ἀπεναντίας τῇ παροιμίᾳ) κείμενος. Τί οὖν ἂν ἴδοι· ἐν τῇ Μεγαλοπόλει καινότερον; Ἐν ἀγροῖς μὲν τάχ' ἂν εὐπύρωσ των τοιοῦτων σχοίη τις· ἐνταῦθα δὲ, καὶ μάλιστα περὶ τὴν καθ' ἡμᾶς ταύτην μοῖραν, ὅτι μάλα πολλὴ σπάνις τούτων ἔστι. Καινὰ δὲ καὶ ἄμφω διὰ τὴν ὄραν. Ὀπίρα τε γὰρ τοιαύτη ἐν βαθεῖ φθινοπώρῳ ξενίζεται· καὶ ἄνθος ἐν μετοπώρῳ, σπανίζον ἂν εἴη ὀάμα.

Γ.

Ὁ πάνσοφος Κομνηνός· ἡ πανσόδατος κεφαλῆ. ὁ χρυσοῦς, οὐ μόνον τὴν κόμην καὶ τὴν τοῦ προσώπου χάριν, ἀλλὰ καὶ μάλιστα τὴν ψυχὴν τὴν ὄντως ἀβρύπαρον καὶ στυλιπνὴν ἀρεταῖς· οὐ χρυσῷ μόνον καὶ ἀργύρῳ βρῖθειν ἐπέξιος, ὅλλὰ καὶ πᾶν ἔχειν ἄλλο, εἴ τι κατὰ κόσμον τιμαλφεῖται, καὶ πολλοῦ ἄξιον κρίνεται· οὐκ οὖν καὶ τοιοῦτοις δεξωτόεσ, ἀ δὴ τιμῶνται πολλοῦ. Ἄλλ' ἡμέεις ὀφείλεται μὲν αὐτῷ πολλῶν δεξιόσεων· οὕτω δὲ τὸ τῆς χειρὸς ἡμῖν οὐ πέπλησται, ὡς μηδὲ μικροῖς τισιν ἔχειν ἀφοσιώσεσθαι τὸ δεξιωμα. Ὅρξ' γὰρ, ὅπως εἰς τοσούτο δραπέτης τὰ εἰς ἡμᾶς ὁ χρυσοῦς, ὡς μηδὲ τὴν ἐξ αὐτοῦ παρωνυμουμένην ὀπίραν ἀφεῖναι παρ' ἡμῖν εἶναι· ἀλλ' ἀνεαυτῆς ἐκπεπέμφθαι τῇ σῆ μεγαλυπερόχῳ λαμπρότητι σταφυλᾶς μὲν καὶ ταύτας· οὐ μὴν καὶ χρυσᾶς, ὅποια τὰ ἐν ὑποσχέσει. Ἐθνεραὶ γὰρ καὶ αὐταὶ καὶ φυγάδες ἡμῶν κατὰ τὸν ἐπιστατοῦντα τῇ σφῶν κλησσει χρυσόν. Οὐκ οὖν ἡμῖν σταφυλαὶ αὐταὶ χρυσαὶ, εἰδους δὲ τινος ἑτεροῖου· ἄς ἡ χυδὴν βέουσα γλώσση κουκούδας καλεῖ· ταῦτόν δὲ γλαυκῆς εἰπεῖν· καὶ οἶμαι διὰ τὸ τοῦ χρώματος· ὁμοιον, καὶ (ὡς ἂν εἴπη τις) γλαυκωπὸν· ὑπογλαυκίζουσι γὰρ καὶ αὐταὶ, ὅτε τις αὐτὰς τὸ πρῶτον δρέψεται. Καθάπερ οὖν ἐκεῖναι κηρόζουσι, καὶ δι' αὐτὸ αὐταὶ μὲν ἐπιωνυμίας κληροῦνται γλαυκῆς, ἐκεῖναι δὲ διὰ τὸ κηρόν τοῦ χρώματος ἐπονομάζονται τῷ χρυσῷ. Μικρὰ μὲν οὖν ἡμῖν ἡ ὄδοις· ἀλλ' ἐκείνη πάντως ὡς ἐπὶ γένους, ἦν ἐγὼ μὲν ὑπεσχ[ῆμην], ἔστερεα; δὲ αὐτῆς.

Εἰ δὲ τὸ εἶδος οὕτι πω ἐκὼν ἐφευσμαί, ἀλλ' ὄρξ, ὅπως καὶ αὐταὶ τῷ χρυσῷ προκοφῶν εἰς ἐκείνας τὰς ἐπιδόξους· καὶ τὸ ἐκ φύσεως ὅσον ἀπονεφάμεναι χρῶμα ἢ ἐπικρύψασαι, τῷ χρυσοειδεῖ ἐπέγραψαν αὐτάς· καὶ καθά που τὰ χολοδάφιννα, οὕτω δὴ καὶ αὐταὶ καπνώδεσιν ἀτμοῖς φαρμαχθεῖσαι τὰ πρόσωπον, γλωρόττη χρυσοῦ σφῶνται, καὶ πως εἰσὶ καὶ αὐταὶ χρυσαί. Ἐοίκασιν οὖν, τὸ ἀγεννές ἐκκλίνοσαι, τὸ τῆς κλήσεως, ἐς χρῶμα τοιοῦτο μεταβάπτειν ἐκείναι, ὡς ἂν ἔχοιεν παράγειν οὕτω τὴν βλέποντα καὶ δοκεῖν εὐγενεῖς· ἢ τί καὶ βουλούμεναι μετεχρώσθην; Ἄλλὰ μὴν τοῦτο καὶ πᾶσα πέπονθε σταφυλῆ, ὑποξανθίζουσα πω τῷ χρώματι, καὶ καπνῷ πυρσομένη πρὸς τὸ χρυσοειδές· ἢ καὶ ἄλλως εἰπεῖν, ὡχρῶσα κατὰ χρυσὸν ταί; ἐκ καπνῶν ἀτιμωτέσει. Καὶ τοῦτο ἄλλος μὲν ἂν τις εὖρε πόρισμα πρὸς χρυσοῦ σμυνολόγημα, καὶ εἶπεν ἂν, ὡς ἄρα χρυσοῦ δοκεῖ πάντα ἐφίεσθαι καθά τινας ἔφετοῦ ἀκρου· εἰ γε καὶ σταφυλαὶ χρυσοῦ οὐκ ἔχουσαι εἶναι, ἄλλον τρόπον ὑποκρίνονται τὸν χρυσόν. Ἐγὼ δὲ εἰς φόρον καὶ τοῦτο μεταγράφω τοῦ βιοφθόρου χρυσοῦ, εἰ γε καὶ σταφυλῆ φθίνουσα εἰς χρυσοῦ χρῶμα βίπτει τὸ πρόσωπον, καθά καὶ θριξ ἀργυρίζουσα τῷ μακρῷ τοῦ χρόνου εἰς τοιοῦτο χρῶμα μετέπεσεν. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν εἰρήσθω μοι ταῦτη, ὡς ἂν ἡ σεμνὴ ἐκείνη σταφυλῆ ἔχη ἐγκαλυπτεσθαι, καὶ τοῦτό γε τῆς ἐξ ἡμῶν ἀποκορυθῆς κερδάνη τὸ μὴ μεγάλη τῇ χρυσινωμίᾳ σεμνύνεσθαι. Αὕτη δὲ μοι ἡ τῶν βοτρῶων στοιθῆ, εἰ καὶ μὴ σωρῆς ψεύστη· χρυσοῦ κατ' ἐκείνας τὰς χρυσοῦ σταφυλᾶς, ἀλλ' ἔστιν ἄλλω; ἀληθῶς; ὅπερ ἐκείνας, ἀπόθετον καλὸν, φθινάδος ὤρας ἀνέπαλον, μόνιμον ἀγαθόν, ἀμβροσία, συρμάδες, γλαυκῆς ὀπίρας γλαυκῆς· κἂν τὸ πρόσωπον αὐτοῖς ὑδατα βύψης, ἀποπλυνθῶνται μὲν τὸ νόσον χρώμα καὶ πρόσθετον, δι' οὐ μάτην σεμνοπροσωπεῖν τέως βούλονται· ἐκφανοῦνται δὲ σοὶ γλαυκῶπιδες, καὶ αὐταὶ οὐκέτι ψεύδονται. Ἄλλος μὲν οὖν ἐπὶ σταφυλῆς κάλλει δύσερος, καὶ τὰ μικρὰ πρὸς πολὺ λαὸν μέγεθος, τὰς βγάς ταύτας, καὶ πιθάννας ἂν ὀνόμασε γλαυκίζοντος γεύματος, καὶ πλήθοντος γλεύκου; ἀσκούς, καὶ μέλιτος ἀποθήκας, καὶ χαρίτων δεξαμενάς, καὶ δοχεῖα τρυφῆς. Ἄλλ' ἐγὼ τῶν τοιοῦτων μεθέμενος, σωρὸν τινα καλοῦ, καὶ τιθωνὴν ἡδονῆς, καὶ ταμεῖον γλαυκότητος τὴν ὀπίραν ταύτην ἐρῶ· καὶ ἦθελον δεδῶσθαι, καθάπερ Ὀμήρῳ τῷ σοφῷ, βοτρυδὸν εἰπεῖν τὰς μελίττας πίεσθαι, οὕτω κάμοι τοὺς βότρυας τούτους φάναι μελισσηδὸν σεωρεῖσθαι, ὡς ἂν ἔσχην καὶ οὕτω σεμνῶναι τὸ δῶρον. Ἄλλ' ἐπεὶ οὐ μοι δέδοται; ὀνομάτων θέσεις ἐγγχειρεῖν, ἄλλως γοῦν μεταχειριστέον τὸ νόημα, καὶ ῥητέον, ὡς ἄρα σμήνος; τι καὶ οἱ βότρυες οὗτοι, καὶ ἐπισωρῶνται καὶ αὐτοὶ, καθάπερ αἱ μέλισσαι, καὶ εἰθαιθῶσουσιν ἡμᾶς; ἄλλο τι μέλι, καὶ γλωρὸν καὶ γλυκὺ· ὃ νῦν μὲν εἰς νεκτάρων πέπηκται, δύνεται δὲ καὶ ἐκ πηκτοῦ βυτὸν γενόμενον εἰς ἀμβροσίας βυτῆναι σταγόνας· ὡς ἔχειν τούτῳ τῷ λόγῳ τὸν Θηθῆθεν λυρικὸν ποιητὴν εὐστοχώτατα τῆς *Διμήτρος* *πάρεδρον* εἰπεῖν τὸν τῆς σταφυλῆς δοτήρα Διδύσσον, οἷα τῆς ὀπίρας ταύτης καὶ εἰς τροφήν συντε-

λούσης τὴν οὐχ ὑγρὴν, καὶ εἰς πόσιν δὲ συνεισφύ-
ρουσης τὸ χρήσιμον· ἃ δὴ καὶ ἄμφω ἀνεῖται τῇ
Δημητρὶ, καὶ αὐτῆς ἔστιν ἔργον ἐξίφρετον. Τούτου
μοι τοῦ καλοῦ σμήνου; ἢ γλυκύτης; μὲν ἀντικρυς
μελιτώσασα· τὸ δὲ κέντρον ἐξήρηται, καὶ τοῦτο
πλέον ἔχειν τοῦ μελισσοῦ κηρίου μοι φαίνεται. Εἰ
δὲ τὸ στέγον ἐναυθα τὴ γλυκύτατον σχῆμα οὐ δοκεῖ
σεμνῶς ἔχειν, ὥστε μὴ ἔστεγανῶται κατὰ τὰ; ἐξα-
γώνους τῶν μελισσῶν σήραγγας; ἀλλὰ θεωρητέον,
ὡς ἐσαχημάτισται σεμνότερον ἄλλως; κατὰ τὸ πᾶν,
καὶ ἢ τὸ σύμπαν ἔσω σπρίγγουσα σφαῖρα καὶ τὴν
ὀπώραν αὐτήν ἐπικουσεῖ, καὶ οὕτω γίνεται τοῦτε
τὸ καλὸν στεγανώτερον. Κάντευθεν ἔστι τὴ μὲν τι
τῶν καθέκαστον σφαιριδίων τούτων ἀπολαθεῖν καὶ
φαγεῖν, εἴτε καὶ ἐναυξήσαντα ἐκπιεῖν· τὸ δὲ τι καὶ
ἀφείναι ἐσένεωτα, μηδὲν τι τοῖς λοιποῖς λυμηνάμενον.
Τῶν δὲ τοῦ μέλιτος σχημάτων οὐκ εὐχέρως ἀπο-
σπάσαι τινά, μὴ περιολίψαντα τὰ λοιπὰ γωνιάματα.
Πλὴν ἀλλὰ τί μοι σεμνολογεῖν τὸ δῶρον; ὅπερ;· εἰ
καὶ διὰ τὰ ῥήματα καλὴν καὶ κόσμιον καὶ θαυμά-
σιον, ἀλλὰ τῆσπον ἕτερον ἐν μικροῖς τέτακται διὰ τὸ
τοῖς πολλοῖς τιμᾶσθαι μὴ πολλοῦ. Ἄφες, Εὐστάθιε,
σοφιστεύειν μικρὰ· εἰπὲ δὲ μόνον ἐκεῖνο πανάλη-
θες, ὡς ὅτι πέποιμά σοι; τοῦτε τὸ δῶρον, αὐτὸ δὴ
τοῦτο καὶ μόνον ἐμφασιν ἀμυδρὰν τῆς ἀπειροπλη-
θείας τῶν εἰς ἡμᾶς σου καλῶν. Οὐ γὰρ εἰς ὅσας
δύσταται βράγας ὁ τῶν βοτρυῶν τούτων ἐσμός, ἀλλὰ
πλειστάκις ὑπὲρ αὐτῆς τῶν σῶν ἀγαθῶν ἡμεῖς ἀπο-
λαύομεν· ἀνθ' ὧν ἐν τῇ τῶν οὐρανῶν βασιλείᾳ κρι-
τήρ σωτήριος σταλή σοι παρὰ τῷ παναγάθῳ Θεῷ.

Δ'.

Κατὰ ξιφῶν ἐν καιρῷ, κατὰ κρημνῶν, κατὰ
κυμάτων, κατὰ χιόνος βαθείας, κατὰ παγετοῦ
κυκνοτρεχειᾶς· καὶ πάντα ταῦτα διὰ φιλιαν, εἰ τις
ὀρθὰ φρονοῖ· οὐ μὴν ἔτι καὶ διὰ κοιλίαν, εἰ μὴ τις
παρασιτεῖσθαι μεμάθηκεν. Οὐ πολλὰ πρὸ ταύτης
ἡμέρας· καὶ ὁ μὲν νιφετὸς ἐκυράνηεν τὸν τε ἀέρα,
τῆν τε γῆν· τὸν μὲν συγκερῶσπον, τὴν δὲ συγγέων·
καὶ τὰ τῆς Σκυθικῆς ἐρημίας πετὰρ φαντάζων ἡμῖν,
ἔπαρ ἐκ τῆς Ἡροδότου Μούσης ἔστιν ἀναλέξασθαι.
Ἦσαν ταῦτα· καὶ ὁ Εὐστάθιος ἐθρασύνετο τὴν ὄλν,
καὶ εἰ; τὸν τοῦ Κορμηνοῦ παρέκυψεν οἶκον, χιόνι
βρύων, καὶ τῷ κρύει πεπηγῶς;· βραβαίνων ὑπὸ τοῦ
ψύχους, καὶ (ὡς; εἰπεῖν) ἡμίνεκρος. Καὶ ἦν τοῦτο,
ὀλέωμεν εἰπεῖν, φιλιᾶς (εὐλαδοῦμι δὲ τὸν φιλόσοφον
κανόνα διὰ τὸ ἐν ἡμῖν ἀσύμμετρον)· ἦν τοῦτο τοί-
νον, ἐν' ἀσφαλῶς εἶπω, πίστις ὑπολήψεως εὐχαρι-
στου καὶ ἐν εὐχρήστω κειμένης, καὶ ἦν οὐκ ἂν τις
μέμφατο. Μετ' ἐκείνην ἡμέραν δύο πρὸ τῆς ἀρτι·
καὶ τὸ πολὺ μὲν τοῦ νιφετοῦ ἀπὸ τῆς τακίης. Τοῦ δὲ
λεπομένου τὸ μὲν πλέον μετὰ τηκεδῶνα εἰς παγετὸν
πυκνωθῆν τῷ τριδομένῳ τῆς λεωγῆρον σταθρῶς
ἀπέμεινε· τὸ δὲ τι μόνον ἐπὶ τῆς φύσεως, τείχος
οἶόν τι ἐκ διεξῶν, καὶ τείχος ἐξ εὐωνύμων τοῖς πα-
ροξέουσιν ἀνεστοῖσαστο, ἀνέμου χεῖνοις, ὀπη τύχη,
δυσβρίσιθῆν. Καὶ ἦν κἀντεῦθα πάλιν θρασῶς; ὁ Εὐ-
στάθιος, καὶ κατετόλμα τοῦ παγετοῦ· καὶ εἶχεν
αὐτὴν αὐθὶς ὁ οἶκος τοῦ Κορμηνοῦ θαρρήσαντα τὴν
ὀδόν. Δεῖγμα καὶ τοῦτο, οὐκ οὐκ (οὐδὲ νῦν λέγω)

Α φιλιᾶς (ὁ γὰρ λόγος; ὑπὲρ ἐμῆ), ἀλλ' εὐγνώμονος δια-
θέσεως, εἶτον δουλοφρονος σχέσεως; Ἀρκεῖτω τοῦτο
τὰ μέχρι τοῦτου. Τὸ δὲ καὶ διὰ χόρτασμα καὶ φόρ-
τον σώματος; κατατολήσασαι τῶν οὕτω μοι φοβερῶν,
οὐκ ἐμόν ἔστιν· ἀλλ' εἰ τις ὀφθόδουλος, καὶ εἰς γασ-
τέρα μαργαίνων, καὶ κινδύνου τὴ σπαταλῆν ἀλλατ-
τόμενος. Ἦ πῶς ἂν καὶ θαρρήσειν εἰσαυθίς ὀδεύειν,
ὅς γε καὶ νῦν ὀφείλω μεγάλα ὀσῶσπρα Θεῷ τῷ περι-
σσωσαμένῳ με; Ἦ μὲν γὰρ πρώτη μοι ἐκείνη ὀδός;
εἰ καὶ διὰ τελμάτων ἐγίνετο, ἀλλ' εἰς χιόνα κατε-
χωννύμην, καὶ ὅ μοι πολὺ τὸ ἐν ἐλπίδι κακὸν
ἐτύγχανεν· ἀπαλή γὰρ ἢ χιόν ὑπέστρωτο, καὶ ὀσα
ἐγκαθευθῆσαι ἂν τὸν περιπετωκότα· καὶ εἰ μὴ,
κατὰ τὴν ποιήσιν, εἰς ὑπνον λιαρὸν, ἀλλ' οὖν εἰς
ναρκῶδες που πάθος κατενεχθῆναι, καὶ κεῖσθαι γούν
Β ἄνθρωπον. Τὸ δὲ ἐναγχοῦς βαθεῖσαι, κατὰ βοθύνων ἦν
βρίνειν, κατὰ βαράθρων, κατὰ χαρωνείων, χαρμά-
των, κατὰ λάκκων ὀλθέρου, κατὰ στήματος ἔδου. Τὸ
μὲν γὰρ πολὺ τοῦ παγετοῦ συνεχῶς τε εἶχε, καὶ εἰς
πάνυ στερέμνιον ἐσκληρύνετο, καὶ οὐκ ἐξεπιπολῆς
λεῖον ἦν καὶ ἐξεστίλθεν· ὡς; εἶναι πᾶσαν ἀνάγκην,
τοὺς δυστυχεῖς ἡμίονους διολισθαίνειν, οὐκ ἔχοντας
ἐκτραχύνειν οὐδὲ διατραῖν δρυεῖ τὸ πάτουμένον. Τὰ
γὰρ σεληναῖα σφίσιν, εἰπεῖν δὲ σαφῆστερον, τὰ ὀπὸ
πόδα τοῖς ζώοις ἐκπίσῆατα σιδήρια, ὀμοιάτιν σιδήρη
ἀντιτυποῦντι, καὶ λεία ταῦτα λείω τῷ παγετῷ ἀντι-
πράττοντα, οὐκ εἶχον ὁ τι καὶ θράσουσιν· ἀλλ' ἦσαν
καθ' ἐκῶτα οὐκ ἔχοντα θράσασθαι; Ἔστίλθε κατὰ
τὸν ὀελθὸν ὁ παγετός;· μικροῦ δὲ ὑπὲρ τὸν ὀίθηρον
ἐπεπύκνωτο. Καὶ τῷ μὲν λείω εἶχε τὸ ὀλισθηρὸν καὶ
C ἀπρὸσφαστον, τῷ δὲ πυκνῷ τὸ ἀνύπεκτον· ὀθεν
καὶ νῦν μὲν ἀπὸ πόδας ἐχώρει τὸ ὑποζύγιον, νῦν δὲ
καὶ εἰς ἐκάτερον ἐταλάντασε τὸ πλάγιον, καὶ μόλις
εἶχεν ἐρείδασθαι καὶ προδραίνειν τοῖς ἐφεξῆς· καὶ
ἐφκαὶ νηὶ παχούσῃ τῆν τῆς ἐκενηθῶς; ἐπιδολῆν,
καὶ μᾶλλον, ἔνθα που τῶνος ἀνώροπος· τοῖς δὲ κα-
ταφέρουσι παρήγαστο εὐπετίς, ὡς; οὐδ' ἂν σφαῖρα
κατὰ κρῆνοῦς. Ἔξεφῆδῆ; δὲ τοὺς ἡμίονους; οὐχ ἦε-
τον καὶ ἢ τοῦ δούπου κατοφωνία. Οὐ γὰρ ἦν κῶνα-
θος; γῆς, οὐ τὸν εἰσαεὶ χρόνον κῆπειρανται, ἀλλ'
ἐκάρκαιρε καινότερον ἐναυθα τὸ ὑποκείμενον· καὶ
τῷ τραχυτέρῳ τοῦ ψόφου τὰ ζῶα πρὸς; θυμὸν ἐτα-
ράττετο, καὶ ὁ ἐπιθῆτης; ἐκυμαίνετο. Καὶ τοιούτο μὲν
τὸ πλεον τοῦ παγετοῦ καὶ τὸ λείον. Ὄτε δὲ καὶ τὴν
D ἀπράχυντον αὐτήν παρῆλθοιμεν ἀτραπὸν, διεδέχου; ε
ἡμᾶς πῆ μὲν Ἔσθουνοι [αἰ. βόθουνοι] μέγα τι χαινον-
τες, ὀδατος πλήθοντες, παγετῶν ἀποβρώγας ἐκατέρω-
θεν ὀσα καὶ ἔχθας προδελημένοι, καὶ μέχρι καὶ εἰς
γαστέρα τοῦς; ἡμίονους βυθίζοντες· πῆ δὲ βοδρῆ-
ματα, εἰς βάθος μὲν οὐκ ἂν ἔξιν λόγου κοιλαινόμενα,
τῆς δὲ λοιπῆς διαστῆσασω; εὐπεριγράπτως; ἔχοντα,
ὀποῖα τὰ τῶν ἀγγείων σύστημα. Εἶπας ἂν τὸν παγε-
τὸν τοῦτον ὀδῶν, εὐ μάλα συνεσκευάσθαι πρὸς ἄλό-
γων ζῶων ποδάγραν· εἰς τοσοῦτο γὰρ ἦν ὀλγετο, εἰ;
ὀσον ἂν τις ἶππος χαλάσῃ τὸν δρυχα. Μηχανῆ χει-
μῶνης αὐτῆ ζῶοις ἐπιδουλος, μαγγανεία τις ταθῆσῆα
πρὸς θῆρατρον· ποδοκῆχη ψύχους, ἐκποδῶν κῆρω-
μένη θέσθαι τὰ ὑποζύγια. Ἐναυθα ἡμῖν ἢ Δημήτηρ
οὐκέτι μήτηρ ἦν, ἀλλ' εἰς μητρειάν μεταπέπτωκεν·

οὐκέτι ζωογόνος, οὐκέτι φυσίζωος· ἀλλὰ ζωοφθόρος, ἀλλὰ φθειρίμβροτος. Τοιαῦτα κακὰ ἦν ἡμῖν ἐμποδῶν τῇ μετὰ τὴν πρώτην ἰδὼν τοιοῦτω κλύδωνι ἐφορούμεθα, ἔως τῆς φιλῆς ἐγενόμεθα γῆς, καὶ τῆς συντρόφου ἀγορᾶς, καὶ τῶν καπνοβ[οῶν] οἰκιῶν, καὶ τοῦ συνήθους πηλοῦ. Καὶ τὸ ἐνταῦθεν εἶχεν ἡμᾶς· ὁ λατῆν, καὶ σωζόμεθα. Οἴμοι τοίνυν τῆς σῆς αἰθρίας· τῆς ἀκάπνου ἐστίας· τῶν καθαρῶν ἀέρων· τῶν παγετιῶν, εἴτεον παγιδῶν, ἃς ἡμῖν ἐπῆξεν ὁ χειμῶν. Τί μοι τῆς πολλῆς χιόνος; ἢ τις ὄμῖν μὲν ἀπερβύη τοῖς ἀσεικοῖς, ἡμῖν δὲ τοῖς ἐρημάζουσι καὶ ὑπὲρ τὰ Ῥιπαλα πεπλήθυνται· παρ' οἷς, εἴπη ἄν τις, περιξείων τὴν κλιτήν, τὴν μὲν θερμότητα καθάπαξ πτερυξζμένην ἄνω πευ μένειν ἐν Ὀλύμπῳ, τὴν δὲ ψυχρότητα [πτεροῖσι κατα]πτῆν[αι] λευκοῖσι, καλυψαμένην τοῖς ἐκ χιόνος φάρεσιν. Οὐκ ἂν τὰ καθ' ἡμᾶς οὐδὲ ὁ τοῦ θέρους καύσων ἀπαλλάξῃ, τοῦ ψύχους τὸ ἀκμαῖον πυρούμενος· καὶ μόγις μὲν που καὶ εἰς φθινόπωρον καταστῆσεται· ὁ χειμῶν ἔαρος δὲ δοκῶ μοι ἐξ ὀνόματος καὶ μόνου μεμνήσασθαι. Οὕτως ἡμῖν ἡ χιὼν σεσῶρευται· εἰς σαφίλειαν, οὐ μόνον (ὅπερ ἔστι) μένουσα, γινομένη δὲ καὶ πλείον κικλίν. Τὸ μὲν γὰρ αὐτῆς ἤδη τέθηκε, καὶ εἰς κρυσταλώδη σύστασιν πέπηγε, καὶ κατὰ τὰς ἐκ μαρμάρου λίθου[ς] κατέστρωται, καὶ φυλάσσει τὴν γῆν ὑποζυγίοις ἀπρόσβατον· τὸ δὲ τι συντέθηκε μὲν οὐδέπω πρὸς πλάκα μί[αν], καὶ συγ]κέχεται, ἀλλὰ διέχεται, καὶ εἰς κρυσταλώδεις θρόμβους δείσθηκε· τὸ δὲ λοιπὸν ὑπερκάθηται, χιὼν ἀκραφῆς μίμ[νουσα], ὅσον καταθητομένη πρὸς τεκεδῶνα καὶ ἐπαυξήσουσα, εἴ που τὸ ἐκ κρυστάλλου λιθόστρωτον ὑπερβαύσει. Καὶ εἰσι [αὐτα] κατὰ ἐπι κακοῖς, κατὰ τὴν παροιμίαν· ἢ καὶ ἄλλως, διὰδοχα κακῶν κακοῖς, ὡς ἡ τρ[ι]αγῶδία φ[η]σ[ί]. Φειδίου τοίνυν μὴ μόνον τῶν ὀποζυγίων ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ ἡμῶν αὐτῶν. Οὐ γὰρ θεὸν ἂν γένωτο, καὶ ἡμᾶς διὰ γεύσιν τοῦ [ζῆν] ἐκπεσῖν· εἰ δὲ τὸ στόμα πλῆσ[ι] χρεῶν, ἔχομέν σου τὰς καιμηλίου; τροφᾶς, ἐξ ὧν τὴν τρυφήν ἀπαπλήσομεν. Οὐ γὰρ κατὰ τὸ παλαιὸν μάννα ἡμέραις ἡμῖν ὀλί[γαις] τὰ σά μεμέτρηται ἀγαθὰ· οὐδὲ περὶ τῆς αἴφρον ῥόνης ἡμῖν αὐτὸς μερμηξ· ἀλλ' ὑπερβαίνεις εἰς μακρὸν ταῦτα· καὶ ἔστιν ὁ γλυκ[ασμὸς] ὁ σὸς πολυχρόνιος, καὶ ἡ μέριμνα περὶ μακρῶν ἡμῖν τῶν ἐσούτερων. — Ἄλλ', ὦ τοῦ θαύματος! ἔτι μοι [ταῦτην] ὑπαγορεύοντι τῆν γραφήν, ἐπεφέκασα; ἄλλο τοῦτο καλόν· καὶ ὁ πολλὰς μοι βρέξας πετεινῶν πτερωτῶν σάρκα, δὲ ὃ γέγραπται, ἐπέσταξας καὶ ἄρτι θρινι ταύτην ἀνόχυμον, διακλυμῶσαν ὄϊον ἐν νέκταρι, καλὸν ἀλλόκοτον, τεράστιον γλύκασμα· ἦν οὐκ οἶδα. Καὶ φῶ νῦν μοι πρώτως εἰς τε θῆν ἐλθούσαν, καὶ πεσοῦσαν εἰς τράπεζαν. Ταύτην διαφληαφῶν, τὰ μὲν ἐσημαινόμεν, τὰ δ' ἐξεπαλήγγμη· καὶ ἐδόκουν μετὰ χεῖρας ἔχειν ἀνιγμὰ, καὶ θρινι ταύτην ὄρῃν καὶ οὐκ θρινι. Ὅσον μὲν γὰρ εἰς δέρμα ἐξήνθει, καὶ εἰς ὄσθ' ἀπερῶν ἐσκληρύνετο καὶ ποδῶν, τὴν θρινι ὑπέφαინε· τοῖς δὲ λοιποῖς ἀνόστος ἦν καὶ οὐδὲν θρινιθός. Περικύψαντι δὲ καὶ εἰς τὰ ἔντοδς, πολλὴν εἶχε τὴν οὐγγυσιν καὶ τὴν κατεργασίαν ἀξυμῆλιτον. Ἀμυγδαλίω γὰρ δέχα, τὸ λοιπὸν ἅπαν εἶχεν ἀδιευκρίνητον. Συχνὰ γὰρ

Ἄ δὲ ἐπιλέγοντες καὶ ἡμεῖς, τί τοῦτο; καὶ ὑδερῶντι στόματι τὸ βλεπόμενον παρεικάζοντες, ἐπιβάλλομεν χεῖρας· καὶ τὴ πτηνὸν δίσταστο. Καὶ οὕτως αὐτὸ κατείχομεν, ἀλλ' εἰς γαστέρα κατέσκαστο· καὶ οὐδὲ τὴν πρὸ αὐτοῦ γνῶσιν εἶχομεν, ἀλλὰ καὶ εἰσέτι ζητούμεν. Καὶ τὸ εἰ τοῦτο περιμένει ἡμῖν, καὶ πικρὰ ἐκκαλεῖται ὁ ἐκφῶδς τοῖς ἄδουσι· ἡμεῖς δὲ εἰ καὶ πρὸς ταῦτα; Οὐδὲν, ἀλλ' ἢ πάντως, ὅπερ καὶ ἔσασ· τὸ εὐχάριστον καὶ τὰ τῆς εὐχῆς, ἃ καὶ μόνον τῶν ἡμετέρων ἀντιδόσιμα πρὸς τὸ σὸν μεγαλόδωρον. Τὰ πτηνὰ ταῦτα τὰ ὀλίγα τὰ ἱερώτα πρὸς μὲν ἐκείνην τὴν τὸ πᾶν ἐν θρινι λογισθεῖν ἄν ἐτομα· εἰ δὲ τις αὐτοῖς τὸ γένος λογίζοιτο, εἴαν ἂν δέξια καὶ ταῦτα πολλοῦ, καθὰ γε καὶ ὁ χρυσός, πρὸς δὲ εὐ μάλα τὸ γένος τοῦτο χρωῖζεται. Χρῦσον ὁ μῦθος; ἔπλασε γένος ἀνδρῶν· καὶ ἔστιν ἐν παροιμαῖς ἐκεῖνο πρὸ πάντων ἀγόμενον. Πολλῶ δὲ κλίον τῶ γένει τοῦτω τὴν τιμίαν ὕλην προσάφει τις, τὸ τῆς πτερώσεως λογισάμενος χρῦσον· εἰ δὲ καὶ χρυσοὶ νεφίλοι· χρυσοὶν καταβρίξαι που λέγονται, χρυσοὶ δὲ νίλαοιτο κάκλιος ἀήρ, δι' οὗ τὰ τοιαῦτα πτηνὰ χρῦσσα στέλλονται. Ἔχουσι οὖν τι διὰ ταῦτα σεμνῶν καὶ ἀτά· εἰ δὲ μὴ τοῦτο, ἀλλὰ γε διὰ τὸ πρὸς δύναμιν ἡμέτερον εὐγνωμον.

Ε'.

Ἄγελον σοι ὄλην ταύτην στέλλω κολυμβάδα πτηνῶν εὐγενῶν. Ὅρξ, ὅπως μὲν πίονα, ὡς εἴπερ μετὰ σφαγῆν καὶ ἀφῆψην τροφῆ σαφίλης αὐτοῖς παραβάλετο φυσῶσα πρὸς πιμαλῆν; Ὅπως καὶ λευκῆν, λελουμένην, ὡς ὁ ποιητὴς ὠκεανοῖο λέγει τὸν ἥλιον, οὕτω δὲ καὶ αὐτὴν ὄνοιο; Ὅπως δ' εὐπρόσωπον καὶ καλὴν; Εἰ ποῖς ἂν αὐτὴν ὀποῖα τινη περιδέτω λευκάζοντι χρώματι τῇ πιμαλῆ κεχρωσθεῖ καθ' ὄλου τοῦ σώματος, ὑποφαίνειν δὲ τι καὶ τῆς εὐγενούς μιλτου, ὑπογαφομῆν ὄλον ἡρέμα πρὸς ἔρευθος ἐπιπολῆς τῶ τοῦ οἴνου ἐμβάματι· οὐ προκαλυπτομένην ταρπαπέσασματι πτερῶν φθονερῶν, ἃ τὸ κάλλος ἐνθεν ἀναποκρύπτουσι, ἀλλ' ἀποθεμένην τὸ περιττὸν καὶ τὸν τοῦ πτερώματος τύπον κάτω βαλοῦσαν, ἃς ἦρε πρὶν εἰς ὕψος αὐτὴν· καὶ οὕτως ὄλον ἀπαυτομολοῦσαν εἰς τράπεζαν, καὶ τὸν διατυμῶνα τῶ σχήματι κολακεύουσαν. Καλαὶ μὲν αἱ στρουθίδες ἀκανθίδες αὐταί· εἰσὶ δ' ὁμως ἀντι ἀγαθῶν ἀγαθίδες. Τί γὰρ μοι τοῦτων τῶν σκυῶν πρὸς ἥλιον εὐεργεσιῶν; τί μοι τῶν φαμίλων πρὸς τοῦ; προδῆλτας; τί ἐκ τῶν Πυγμαλίων πρὸς τοὺς Γίγαντας; Ἴνα γὰρ εἴλλα σου περῶν, τὰ δὲ τῆς ἡμέρας ἐρῶ, ἐπλησῶς μοι τὸν οἰκίσκον ἀγριμαίων θηρίων, ἄλλων ἄλλοις ἐπιστρωσεμένων, καὶ πάντων ἐν διαπθεμένων τὴν τράπεζαν, ὅσα τε τὴν χέρσον ἐπι περιδύσκεται, καὶ ὅσα περὶ τὴν ἐξ ὕρῶν θήραν τὰ κλειστά ποιεῖ. — Ἄλλ' ὅτε καὶ ἐπανέλθω τῇ μνημῆ πρὸς τὴν καινὴν σκευωρίαν ἐκείνου τοῦ ἐναγχοῦ πευ περιτεθέντος δαιτρεύματος, ἀλλ' ἐνταῦθα τό τε πρῶτῳ μοι μέγα, καὶ ὁ λόγος οὐκ εὐχερῶς ἔχει περιμετρεῖν ἑαυτὸν τῇ χάριτι. Οὐκ ἀχαρὶ δ' οὖν ἴσως αὐτὸ καὶ περιηγῆσθαι μοι, καθ' ὅσον οἶόν τε· ὡς ἂν εἴη καὶ τοῦτο τῆς νῦν πανηγύρεως τῆς εἰς κοιλίαν ἐπιστόδιον, ἢ καὶ παράρτυμα· οὐκ ὥστε σε καὶ μαθεῖν ἐγνωσῖνα

τὸ πρῶγμα, ὃ δὴ τέλος οἶδα περιγησέω, ἀλλ' ἴν' Α
 ἔμαυτὸν δοκιμάσω, εἰ εἰ που ἔχω πρὸς λεκτικὴν ἔτι
 ἐπιστήμην εὐφυῶς. Σταίτινον φύραμα, εἰς βάθος
 μὲν κοιλανθὲν, εἰς σφαῖραν δὲ γυροθὲν, καλὴν
 ἀφθὴν ὄρνιν ἐθαλάμμευεν εἶσω. Καὶ ἰδεὶ τὴν τοιαύτην
 σφαῖραν ἀνακαλυφθῆναι [παρ'] αὐτοῦ τοῦ ἐπιθέμα-
 το; ὃ περιῆκτο εἰς ἡμισφαῖριον, καὶ τὴν ὄρνιν (κα-
 λὸν τι χρῆμα) ἐκκύψασαν ὄψον τοῖς τῶν ὄρνωντων ἢ
 τραγόντων ἑμασιν ἢ στόμασιν ἐμπεισῖν· πίονα
 μὲν ἰδεῖν, σφουερὰν δὲ θιγαῖν, τακερὰν δὲ φαγεῖν.
 Τὸ δὲ φύραμα καὶ εἰς χύτραν ὄπτηθῆ τῷ ζῶψι. Ἐν
 αὐτῇ γὰρ ἀνεψήθη, καὶ εἰς πινακίσκον ἐπλάσθη.
 Ἐπ' αὐτοῦ γὰρ παρετέθη· ὡς εἶναι τὸ παράδειγμα
 πάνθ' ὁμοῦ χρήματα ταῦτα· χύτραν, πινακίσκον,
 ἄρτον, προσόλημα. Ἐστεγανοῦτο μὲν γὰρ τὸ περι-
 ἔχον, καὶ οἶον εἰς χύτραν ἦν ὄστρακοῦμενον. Ἐσω
 γοῦν αὐτοῦ πυρὴν, καθὼς τις ἔφη, μαλακῶ προ-
 σμιλῆσαν κατεργάσθη τὸ ζῶον πρὸς ἐψῆσιν, πλην
 ὅσον οὐκ ἐκυθρώπαζε τὸ ἄγγος πρὸς πῦρ μελανθὲν·
 ἀλλ' ἐγέλα καπυρὸν, καὶ τοῦτο γε τὴν χύτραν ἐψεύ-
 δετο. Ἦν δὲ καὶ ὡς εἰς πίνακα ὀπκοιμενον. Ἐπ'
 αὐτοῦ γοῦν ἢ ὄρνις εἰς βρώσιν παρέκειτο· τὸ δ' ἐντὸς
 καὶ κέλιον τοῦ περιέχοντος· εἰς ἄρτον ἀπαλὸν ἔμα-
 λάττετο, ζωμῶ δυσωκοῦμενον ζέοντι. Τὸ δὲ λοιπὸν
 ἐντὸς ὄρνι; ἦν, ὄψον, ὧν ἂν εἴπη τις, ἡδιστου. Καὶ
 ὅπερ ἄρτος· τοῖ; ἄλλοις αἱ φύγες, τοῦτ' ἐκεῖνη τῷ
 ὑποκρινόμενῳ τὸν ἄρτον ἢ ἐντὸς πυκάζομένη ὄρνις
 ἐτύγγανε, καὶ πρὸ γεύσεως τὴν ὄστρον ἰσηγεύου-
 σα· ἡδὺ μάλ' [πν]είουσα, καὶ κατ' ἐκεῖνα τῶν
 ζῶων, ὅσατα τῇ εὐδομίᾳ τῆς ἀποφερέε τὴν αὐτοῖς
 ἐπιβάλλουσαν θῆραν ἀνούσιν, οὕτω δὴ καὶ αὐτὴ
 ὀσφρήσει θηρωμένη τοῦ; ἐντυγγάνοντα; Ὀσφρησά-
 μενος, εἶπε; ἂν, ἀρκεῖν σοι τὸ καλὸν· αὐτῷ καλὸν
 ὡς τοῦρνίθιον. Γευσάμενος οὐκ ἂν ἀπέστῃς, μέχρις
 ἂν καὶ ἐς αὐτὸν τῇ χειρὶ τὸν πυθμένα κατέδῃς· οὕ-
 τω καλὸν τὸ ἐπαγωγὸν εἶχεν ὃ πολυσύνθετος ἐκεῖνος
 χυμὸς. Τὸ δὲ καὶ πάλιν ἦν εἰς ἄλλων τροφήν ἐξαρ-
 κοῦν. Ἦσαν γὰρ καὶ τὰ τ' ἐντὸς τὰ τε θύραζε καὶ
 βρώσιμα καὶ καλά. Καὶ ἡ μὲν ἱστορία τῇ μνήμῃ
 τῶν πολλῶν περιπήγνυσι τραπέζας ἐκεῖνας, ἀ; [οἱ]
 ἄμφι τῶν Ἀγγίλου Αἰνείαν λιμῶ κικῶς ἔχοντες κατὰ
 χρῆσιν ἐδοιήσαντο· τὰ δ' ἦσαν ἄρτον καὶ μόνον,
 καὶ σεμνὸν κλέον ὀδέεν. Ἐνταῦθα δὲ τὸ πρῶγμα
 τεράστιον. Ἔστι γὰρ αὐτῆν τῶ λογισσάσαι· καὶ ὡς
 ἐπὶ τράπεζαν, καὶ μὴν καὶ ὡς χύτραν καὶ πίνακα·
 καὶ ἐνός· τις ὄψου τοῦτου γευσάμενος, λέγοιτ' ἂν
 ταῦτα πάντα καταδοιήσασθαι. Ἔστι γὰρ καὶ, ὡς
 οὕτω; εἰπεῖν, πανδοσία τὸ πρῶγμα· καὶ δέον ἐστὶν
 ὁμοῦ εἶδος· ἐν ἐδέσματος τοῦτο περιτεθῆναι, καὶ
 πάντ' εὐθὺς περικεῖσθαι· τὰ πρὸς τὸ καίριον τρῶφι-
 μα· καὶ ἀκολούθως ἐν τοῦτο φαγεῖν, καὶ πάντα τὰ
 τοιαῦτα φαγεῖν· ὡς εἶναι καὶ πλάσασθαι τι ἐντεῦθεν
 σφινγμα, γλαφυρὸν μὲν εἰπεῖν, συμβαλέσθαι δὲ
 δυσχερές. Φέρε γὰρ, εἰ τις ἐροῖτο σε· τί ποτε ἂν
 εἴη ταῦτῶν καὶ ἐν ἀριθμῷ, πίναξ καὶ χύτρα καὶ ὄψον
 καὶ ἄρτος; καὶ τράπεζα; καὶ που καὶ εἰς ἰαμβέλιον
 αὐτὸ τοιοῦτον εὐρύθμως συνθήσει·

τράπεζα, πίναξ, ψωμὸς, ὄψον καὶ χύτρα· Ἐπ' ἂν
 οὐκ ἂν δυσχερῶς ἀναπεμπάσῃς τὸ πρῶγμα; Ἐπ' ἂν

Δε εἰς νοῦν ἀναθῆ σοι, τὸτ' ἂν θαρβύοντα; τὰ πρό-
 βλημα τὴν τοιαύτην ὑπαινέτεσθαι τροφήν ἀποφί-
 ναίο. Ὅποιον δὲ τινα ὃ οὐδ' κωμικὸς ἀνακλάττει τὸν
 αὐτοῖς ταλάροις τὸν τυρὸν κατασθίοντα, οὕτω δὲ καὶ
 ὃ ταύτη προσπασιὸν· αὐτῇ χύτρᾳ, αὐτῷ πινακίσκῳ,
 αὐτῇ τραπέζῃ τὸν ὄρνιν κατέσπακον. Εἰ δὲ καὶ τοῖς
 ῥητορικῶς ἀδύτοις ἔγκειται μέθοδος, τὰ γαλοῖα τῶν
 νοημάτων εἰς τὸ σπουδαῖον μεταγούσα, ἢ καὶ τὰ
 σκυθρωπὰ πρὸς τὸ ἰλαρώτερον, ἔχω τῆς ὄρνιθος
 ταύτης ἀπονάμενος πρὸς ὑπόδειγμα θατέρου μέρους
 τοῦ θεωρήματος. Δαῖτα γὰρ Ἀγαμέμνωνον οἶσθα
 μὲν ὃ εἰ ποτε βούλεται λέγειν ὃ τοῦ Σοφίλου, προσ-
 αρμόσει· δὲ τὴν παροιμίαν καὶ ταύτη τῇ ὄρνιθι.
 Χρυσόθεμι γὰρ οἱ τῶν ὄψων δαίβαλοι ταύτην κα-
 λῶσι παιδα· καὶ πάντως οἶδα; τὴν Χρυσόθεμι
 Ἀγαμέμνωνος. Οὕτω τὸ πρῶγμα σεμνὸν καὶ εἰς
 ἄνομα. Καὶ τοῦτο μὲν τοιοῦτο, ἵνα μὴ περὶ τὸ ἐφ-
 τὸν ἐπιπλεον ἔχω λιχνεύεσθαι. Ἐγὼ δὲ ἅμα τε
 πρὸς τὸ ἐξ ἀρχῆς ἐπ' ἀνεμι, καὶ τὴν ἐπιστολὴν συν-
 τελῶ, ἵνα μὴ σοι πλείω γράφων παρενοχλῶ. Πρῶχ-
 τατόν σοι τοῦτο μεγάλων δῶρων ἀντίδομα. Καὶ τοῦτο
 ἄλλος μὲν ἂν ὠνησεν ἴσως τομῆσαι· ἐγὼ δὲ (εἴτε
 θάρρους αὐτὸ θεῖη τις εἴτε καὶ ἀγορικῆς ἀπειθα-
 γωγῆτου ἐνδειξίῳ) καὶ τεθάρρηκα καὶ πεποιήκα· ἐφ'
 ᾧ εἰ μὴ διαχεθείς τε καὶ γαλάσειας, ἀλλ' οὖν τῶς
 οὐδὲ δυσχερανεῖς. Τὸ γὰρ καὶ ἐπικερτομεῖσαι οὐτε
 οὖν ποιήσαι, οὐτ' ἐμὸν ὑπονοήσαι.

Γ'

Τῷ αὐτῷ. Μέχρι τίνος ἐγὼ διὰ τὰς σὰς καλάνδας,
 αὐθιγὴ Κομνηνῆ, ἐπ' ἔμαυτὸν ἀεκήσω τηλικούτους
 ἔχθρους; ἕως τίνος τοῖς βριαροῦς Γηγενεῖς, τοῖς
 καταράτοις μύα; πελωρίους ἐκθρέψω κατ' ἔμαυτοῦ;
 εἰς οὐδ' μὴ καὶ Σμινθέω; δεξίσει τινὸς, ὃς ἐκποδῶν
 μοι ποιήσεται τὸ κακόν; Οὐκ ἂν πολεμοῖ; τοιοῦτοις
 πολιτορκεῖσθαι δυναίμην, οὐκ ἂν ἔχοιμι καὶ εἰσέτι θη-
 ρισμαχεῖν! Τοιοῦτο κακόν μοι περιστοιχίσει κάρχα-
 ρον· τοσοῦτο σείρω; θηριων, καὶ τούτων ἀπροσμα-
 χήτων. Οὐ μόνον ἢ γῆ, καθά που λόγος ἔχει παθεῖν
 τὸν ἱστορούμενον Κρίνιδα, ἀλλὰ καὶ τεῖχος καὶ στέγη
 καὶ πᾶ; ὃ οἰκίσκος ἐξείρφέ μοι οὐχ ἦττον, ἢ τοῖς
 βατράχου; πάλαι τοῖς Αἰγυπτίοις ἢ κατ' αὐτοῖς.
 Τοιαύτην κληγὴν τοῖς μύα; τούτους ἐγὼ δύστοχα·
 ὅπερ οὐ μόνον ἐκδανανώσι τὰ τοῦ ζῆν ἐπιτήδεια,
 ἀλλὰ καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ὄψου μοι παρατρέγουσιν.
 Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ὅφ' ἡμέρᾳ τὸ πολέμιον ἐπιτίθεται,
 ἀλλὰ μοι καὶ αὐτοῖς νυκτερινὸς φόβος εἰσίν. Οὐδὲ
 ὑπὸ ἡλέμ μοι προσβάλλουσι λαμβάνειν, ὅτε τις εἶχεν
 ἂν αὐτοῖς ἐκσοθεῖν· ἀλλὰ νυκτὸς ἐπιφύονται, ὡς
 ἂν λαμβάνειν πάντοθεν ἔχοιεν διὰ τε τὸ τοῦ περιέ-
 χοντος ἀφώτιστον καὶ τὸ τοῦ σφῶν χρώματος νύκτε-
 ρον. Διογένης μὲν οὖν εὐτυχῶ; ἔχειν ἔδεικε, μύα;
 ὄρων (κακὸν τεθασσὸν) τὴν τράπεζαν ὑποτρέποντας.
 Ἐφκει γὰρ παρασίτους τινὰς ὄρων ὑπ' αὐτῶν οἶα
 τρυφῶντι λιχνευομένους, καὶ ἀγερομένους, καὶ τῆς
 εὐδαίμονίας συναπολαύοντας. Καὶ τοιοῦτοις σύνδει-
 πνος τὰ τῆς πείνας παρεμυθετο δεῖναι. Ἦμῖν δὲ οὐκ
 ἐστι τοιαῦτα πάσχειν, οὐδὲ τούτων ἐγγός. Οὐδὲ γὰρ
 οἱ καθ' ἡμῶν μύα; οὕτοι παράσιτοι· κατὰστοι μὲν
 οὖν, εἴπερ ἦν ἡμῖν ὄνομαθετεῖν. Καταστούτῃται

γάρ οὗτοι τὰ περιπέπτοντα · εἰ δ' οὖν, ἀλλ' ἡμεῖς ἔκλεινον μάλλον παράσιτοι, τοῖς αὐτῶν λειψάνοις παρτραφεύμενοι. Οὐκ ἔστι κατ' αὐτῶν μηχανή. Τὰ τῶν παγιδῶν εἰς κενὸν διαχάσκει, καὶ τέλειον ἀπρακταί. Ὁ ἐκ ξύλου τοξότης Σμινθεὺς εἰς μάτην ἐντείνεται · καὶ ὄλιγος εἰς κενὸν ἡμῖν αἰ κατ' αὐτῶν πῶσαι σκάζουσι μηχαναί. Καὶ ἔστιν ὡς ἔγωγε; ἀμήχανον τὸ κακὸν, ἐκείνῳ με καὶ μόνον περιμυθεύμενοι, ὅτι μοι τὸν οἰκίσκον ἐν μονίμῳ ἴστασθαι οἰωνίζονται. Εἰ γὰρ καμνούσης οἰκίας, ὡς λόγος, ἐκφυέγουσιν, ἐστῆφομένη πάντως προσμίνουσιν. Οὐδὲν δὲ παρέλκον, καὶ τι τῶν βόδιουργημάτων αὐτοῖς τῷ λόγῳ περιδῆλώσασαι μοι. Ἀγγεῖον οἰνοδόχον · ἐνωθέν ποδῶν ἡμῖν ἀπῆρρηται πατεῖλου τινός, ἐξότου μῆνης συχοί · καὶ ὁ τῆς ἀπαιωρήσεως σχοῖνος ἀθήρης, καὶ ἔσο; ἀν εἰς μικροῦ δακτύλου διαστάσεις παχύνουτο. Εἰς τοῦτο ἐκ μεταύρου μῦς χαλάσας ἑαυτὸν (ὡς ἀν εἰδείη ἐκείνος ὁ καταϊβάτης, ὁ νυκτιλόχο;), καὶ νύκτα μίαν ἔπιφυλάττων τῷ πλάγματι, οὐκ ἔσχευε εἰς τέλος ἀποφυγεῖν. Ὁ γὰρ τοι τῶν ὀδόντων τριγμὸς ἐξέκρουσέ με τοῦ ὕπνου, καὶ ἀφυνίξων ἐξήγειρε. Καὶ ἦν μοι λύχνος ἐν μιᾷ παῖν χερσίν, καὶ λύγος ἐν θατέρῳ. Καὶ ὁ κάκιστος ἐδραπέτευε, τραπαῖς μὲν εἰς φυγὴν, τρέμειν δὲ ὡσπερ ἀφεις τὸ ἀγγεῖον · ἐπὶ πολὺ γὰρ ἐκείνο μετεφέρετο κραδαινόμενον. Καὶ τοῦτο μὲν πρὸ τρίτης. Ἀλλὰ τὴν χθὲς ἤρυσται τὸ ἄθλον τῷ καρπεροδόβῳ. Καὶ καταλθὼν βαθείας νυκτός, καὶ λαθὼν, καὶ ἐντραγῶν τὸ σχοῖνον ὁ κάρχαρος τρώκτης, τὸ ἄγγος κατέρβριψε. Καὶ αὐτὸ μὲν ἀπῆχρηώσεν · ἡμᾶς δὲ τοῦ ὕπνου ἐκπατάξας ἔρχετο μεταβαίνων, καὶ ὑποτρύλων, ὡς οἶα χαίρων, καὶ παιδῶν μέλπων, ἐφ' οἷς ἔπαιξε καθ' ἡμῶν, ἄλλο μὲν οὐδὲν ἀπονάμενος τοῦ μακροῦ πολέμου καὶ τοῦ τῶν ὀδόντων καμάτου, αὐτὸ δὲ, ὡς εἰοικέ, τοῦθ' ὅτι περ ἡμῶν καταρχήσατο. Καὶ τοῦτο μὲν τοιοῦτο. Ἐκείνο δὲ μὴ καὶ τοῖς περιδόξοις ἐντάττειν ἀκούσμασιν ἔχοι τις. Κάλαμος, ὡς εἰς ὄργυιαν μήκος; τοῖς ἀκροῖς διεστηκώς · ἔτι δὲ καὶ ξύλον ἐξ ἀκοντίου θρωσθέν, ἰσοδιάστατον τῷ καλάμῳ τοίχου τινός παρ' ἡμῖν ἐξάπτοντος πλάγια · ὁ μὲν κάλαμος ὑπερκείμενος · τὸ δ' αὖ ξύλον ὑποκείμενον τῷ καλάμῳ βραχὺ τι κατὰ τινα καθότου ἰσότητα. Τούτοις ἐπιβουλεύσας κατὰ ζυγὰ; κείμενοι βότρυες, οὐ μεγάλοι μὲν, ἀντίπαλοι δὲ χρόνου τροπαί; · οὔτε εὐρωτιᾶν εἰδότες, καὶ πρὸς πλεθασμὸν δὲ καὶ σῆψιν ἀντίμαχοι, μέχρι καὶ εἰς ἑαρ παραγγέλλειν μοι νομιζόμενοι · οὐς ἡ δημοτικὴ λεκτικὴ *κρυσταλλίνους* ἀποκαλεῖ · τάχα μὲν διὰ τὸ ἐν κρύσει τὰ πολλὰ τούτους τρυφᾶσθαι, τυχὸν δὲ καὶ διὰ τὸ καθαριεῖς; ἔχειν τοῦ φαινομένου κατὰ κρυστάλου τινὰ ὁμοιότητα. Τούτοις ἐπιβουλεύσας εἰς τις, οὐκ οἶδ' ὅπως ὀρηγίας, ἢ καὶ καταβράκτης, καὶ ἀνωθεν καταπηδῶν εἰς αὐτούς, τὰ μὲν πρῶτα περιβῶν, τὰς κρείττους τῶν βαγῶν ἀπελέγετο, τὰς μὲν ὅλας ἀποτρῶγων, τῶν δὲ καὶ ἀπεκμυζῶν ἄπιν τὸ νόστιμον, τὰς δὲ καὶ ἄλλως ταῖ; τῶν ὀδόντων θήξιν ἀχρεῖων. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ πρῶτα. Τὰ δ' ἐντεῦθεν τὸ ποιηρὸν ἐκείνο θηρίον οὐκέτι κατὰ βράγας δαῖν διέγνω τοῦ καλοῦ ἀποδρέπεσθαι, ἀλλ' ὅλον ἀπενεγκάμενον οἴχεσθαι τὸν καρπὸν, διὰ τε τὸ φύσει

λίχνον, διὰ τε τὸ δυσχερὲς τῆς καταπηδήσεως. Ἔστι γὰρ οὐ κατευστοχεῖν μὲν οὐκ εἶχεν εὐχερῶς τοῦ σκοποῦ, ἀλλὰ τὰ μὲν πολλὰ δεξιῷ δίκην κέλητος περιέβα;νε τὴν τῶν βοτρῶων κρεμάθραν · ἔστι δ' ὅτε καὶ κάτω που ἀπωλίσθαινε. Καὶ τοῦτο οἱ ἐκείθεν δοῦποι νυκτός ἡμῖν ὑπεσθμαινον. Κάττεισι τοίνυν ἐν μιᾷ που · καὶ τοῦ ὑπερκειμένου καλάμου προεπιβίβας, καὶ λαβόμενος μηρίνου μιάς, ὅφ' ἦς δύο τινὲς ὑπανείχοντο βότρυες, ἀνάγειν ἤθελε τούτους ὀφού, ὅποι ποτὲ ἤθελεν. Ἐπεὶ δὲ τεράστιον ἦν τὸ τολμώμενον, καὶ ὅλον ὑπερβαίνειν χεῖρα μυδ; (θῶσεις γὰρ μοι, καὶ χεῖρα προσπλάσαι τῷ οὕτω παλαμναίῳ καὶ δραστηρίῳ, καὶ τολμῆσαι καὶ ὀξυλάθην εἰπεῖν αὐτὸ καὶ χειρίσοφον), βρίθειε τε κάτω τὸ ἀρπαγὴν, καὶ τὰ βοτρυδία (οὕτω γὰρ ἐκ βοτρῶων κατασχεθὲν πρότερον ὁ δάπανος τὸ ζευκτήριον ὑπεκρίσειν) ἐκπίπτουσι τῶν τοῦ ἀρπαγῶς ὀνύχων · καὶ πως κατὰ κρείττω τύχην πίπτουσιν οὐκ εἰς γῆν, ἀλλὰ περὶ δάντα τὸ ὑποκείμενον ξύλον ἐκρέμαντο. Κτύπος ἐπὶ τούτοις, καὶ νυκτεγροσία πάλιν. Καὶ ἡμεῖς αὖθις ὡς ἐν νυκτὸς φυλακῇ τοῦ προτέρου λύχνου καὶ τοῦ λύγου γενόμενοι, τὸν μὲν ἀρπαγα οὐκ ἐξεύρομεν (ἔρχετο γὰρ μῦς, χανὼν εἰς μάτην, ποδῶν κτύπῳ τὴν φυγὴν ὑπεμφαίνων ἡμῖν), τὸ δὲ ἀρπαγμα εἰδομεν ὅπως τε ἀνωθεν κατέσπαστο, καὶ οἷας ἐν ἐκάστη τῶν βαγῶν εἶχε τὰς ἀμυχὰς, ἔτι καὶ κραδαινόμενον. — Τοιαῦτα ἡμῖν ἐπικατεβράγγησαν τὰ κακὰ, δεῖναι φαγεῖν, ἔλλεσθαι δεξιὰ, πολυθόρα, παμφάγα, φυγῆς καὶ μίσους ἄξιον. Οὐκέτι γοῦν οἶοι τοιοῦτος ἀντέχειν ἰσθμῶν, μὴ καὶ λάθωσι καταφαγόντες ἡμᾶς. Καὶ ταῖς μὲν σταφυλαῖς οὕτως ἐπιβουλεύσασιν οἱ ἔχθροί · τοῖς δὲ γε μεσπίλοις τοσοῦτο ἐπέθεντο, ὡς μηκέτι παρεσθίεν αὐτῶν, ἀλλ' ἀραμένους ἀπάγειν ὅλα κατὰ τοὺς ἀχθοφορεῖν δεξιούς, καὶ καθεκάστως ἡμέρας οὕτω τὸν ἀριθμὸν αὐτοῖς καθυψίεσθαι. Τοῖς δὲ κυδωνίοις μήλοισι ἐμφωλεύουσιν οἱ κάκιστοι, πρὸς καταδύσεις αὐτὰ σπηλαιώδεις κοιλιώνοντες. Ἔχε τοίνυν δι' ἀνάγκην πρὸ ὥρας τὰ σά. Καὶ μοι τῶν καλαπιδῶν προσπόλαυε · καὶ κακῶν ἡμᾶς τοιοῦτων ἀπάλαξον· καὶ κῆρας τὰς οὕτω πολυθόρους, τὰς γαμφωνόχους, τὰς μικροῦ δαῖν κατὰ τὴν παροιμίαν ἀναρπαξάνδρους, ἀπάμυνον. Δεδοίκαμεν οὖν, μήποτε τοῦ παρομένου στερέντες, ἡμῖν αὐτοῖς; οἱ παρ' ἡμῖν οὔτοι παμφάγοι θῆρες ἐπιβουλεύσασιν. Ἐπεισι δὲ μοι θαρρῆεν ἄλλως, ὡς ἄρα τῇ κνίσσῃ τεκμαιρόμενοι κατ' ἔχνος φιλουμέναις ὀπώραι; ἐφέπονται, καὶ ἀφίξονται παρὰ σέ · καὶ μάθεις; ἀν τῆνικαῦτα ἔργοις αὐτοῖς, οἷα τὰ τῆς μάχης ἡμῖν · οὐ πρὸς γερῖνος, ὡς ἀν ἡμῶν αὐτὸς καταπαίξεας; ἀλλὰ στρατὸν γηγενῆ, οὐ περιγενέσθαι μέγα ἔργον, καὶ ὅλον ἰστορίᾳ δοθῆναι, καὶ λόγοις συγγραφῶν σεμνύνεσθαι, εἰ τι προσεκτέον τῷ πάλαι λόγῳ, ὅς περὶ τὴν Χρῦσαν. Τρωϊκὸν δὲ ἦν ὅτε αὐτῆ πολλύχιον ἰδρῶσθαι ξίανον λέγει, καὶ σμίνθον ἔχειν τοῖς ποσὶν ἐπικείμενον. Ἔστι δὲ ἄρα ὁ μὲν Σμινθεὺς εἰς οὖν μεταλαμβόμενος κατὰ γλώτταν ἐγγύριον · ὁ δὲ γε πατῶν ἐπ' αὐτὸν Ἀπόλλων σεμνός, ὅτι τοιοῦτο θηρίον ἐνίκησε. Καὶ οὐκ ἐπαισχύνεται τὴν νίκη, ἀλλὰ καὶ χαίρει Σμινθεὺς ἐντεῦθεν καλούμενος.

Z'.

Τῷ ἀγαθῷ. Τὰς νῦν *καλάνθας* πανηγυρίζουσι πάντες, οἷς τὰ Ῥωμαίων πρεσβεύεται, καὶ τῶν εἰς χαρμονὴν συντελουσῶν ἡμερῶν ταῖς μεγίσταις ἐγκρίνουσι· καὶ οὐκ ἔσθ' ὅς αὐτάς οὐκ ἀγει γλυκεῖαν ἔορτην, εἰ μὴ βούλεται καὶ αὐτὸς ἡδυσμὰ τι παρακεῖσθαι τῇ πανηγύρει, καὶ τῇ τῶν ἑορταστῶν λαρότητι παραρτύειν τὸν γέλωτα· αὐτὸς μὲν σεμνυνόμενος καὶ συνάγων εἰς σκυθρωπότητα τὰς ὄφρυς, τοῖς δὲ θεωμένοις καθά που καὶ τοῖς Ἕλλησι θερσίτης ποτὲ πλατῶν ὑπανοίγων τὸν καγχασμὸν, ὡς ἐν θιάσῳ μέσῳ χορευόντων χαρμόσυνα, ἐπικλαυστον ᾄδων αὐτὸς, ὡς ἀνεόρταστος, ὡς ἀνέραστος τοῦ καλοῦ, ὡς ἀντικρυς ἀχαρίτωτος, *πίτρας* (εἰπῆ τις ἂν) ἀ[γ]ελάστου κατὰ τὴν παροιμίαν ἀπόκομμα. Ἄγουσι μὲν οὖν τὰς *καλάνθας* ἐν λόγῳ πανηγύρεως ἄπαντες· ἄγουσι δὲ ἄλλα ἄλλοι, ὡς ἕκαστος οἶδεν ἔχειν ἢ τοῦ βούλεσθαι, ἢ τοῦ δύνασθαι. Καὶ ὅποῖόν τι καὶ ἡλικὸν ταῖς *καλάνθαις* κατὰ τῶν ἄλλων ἡμερῶν τὸ ἐκνίκημα, ὁ Σύρος ἔχει παραστήσῃ σοι σοφιστῆς, ᾗ τὴν κλῆσιν ἐπέπνευσεν ὁ πυρίπνοος ἐγγχώριος Λίθανος, ὁ τῆς τῶν Σύρων γῆς ὑπερέλλων, καὶ κάτω που κεῖσθαι αὐτὴν ἐν κοίτῃ ἀφείς. Ἀλλὰ τί σοι περιπέλειεν δοκῶ περιφράζων τὸν ῥήτορα, καὶ σοφιστικῶς τὴν τοῦ ὀνόματος παρωνυμίαν μεταχειριζόμενος; καὶ πῶς παρασύρω τὸν ἄνδρα τῷ Διδάνῳ τῷ ὄρει, καὶ οὐκ ἐξέγω τῆς λόγῃς, καὶ σοι παριστῶ τὸν δεῖνόν σοφιστὴν τὸν Διδάνιον; Φράζει γοῦν ἐκεῖνος, εὐ μάλα κατὰ τέχνην περιηγούμενος, ὅποσα τῶν καλῶν τελούνται περὶ αὐτὰς, τοὺς κρότους, τοὺς ὕμνους, τοὺς παιδῶνα, τὰ ὄρα, τὰλλα τῆς ἡμέρας ἀγαθὰ, ἃ στόμα Λιβανίου τεχνικῶς διαμασῆσάμενον ἐλέανεν τε καὶ τροφήν ἐνέθετο τοῖς προτελουμένοις ἐτι καὶ βρεφοκομούμενοις ὄσον τὰ εἰς ῥητορικὴν. Ἐν δὲ τι τῶν τῆς ἡμέρας ταύτης καλῶν καὶ τὸ θεωρεῖσθαι καὶ ἀλλήλοισι τι συντελεῖν, οὐ τοὺς αὐτοὺς τοῖς αὐτοῖς (συνάλλαγμα γὰρ τοῦτο τοιοῦτον οὐκ εὐγενὲς, φρενὸς καρδαλέας τέχνασμα· κέρδους ἀγεννοῦς ἐμπόρευμα, ψυχῆς οὐ φιλικῆς φρονούσης ἐμπόλημα), ἀλλ' ἄλλους ἄλλοις· καὶ πάντας ἀλλήλοισι, ἄλλον ἄλλο τι χριζέσθαι· ὡς ἐστὶ μὲν οὐ τὴν χάριν ἀνακᾶμπτειν, καὶ πρὸς τὴν κατάρθεσιν στρέφεσθαι· ἐστὶ δ' ὅτε καὶ εὐθωποῦσθαι προδαίνειν κατ' εὐθείαν μετὰδοσιν, οὐκ οὐκ ἀντίδοσιν· καὶ προῤῥέειν τὰς χάριτας, πῆ μὲν ἀνά κύκλον, καὶ (ὡς εἰπεῖν) ἀφοῤῥόους, πῆ δ' ἰθὺ πῶς τὸν ῥοῦν εὐθύρροον προβάλλεσθαι. Τὴν γὰρ παροιμιᾶκὴν ἀνάγκην διαγραφτέον ἐνταῦθα, *Ἄδεις τι καὶ λάβεις τι*, λέγουσαν. Ἐξοστρακιστέα γὰρ αὕτη, πολιτείας ὑγιαίνουσης τὸ ἀνεμπόρευτον κοινωνικὸν ἀναιροῦσα, καὶ τὴν φιλίαν ἐξ ἀνθρώπου βάλουσα. Ἡμεῖς οὖν ἀπέχομεν ἤδη μυρία τῶν σῶν ἀγαθῶν, ἃ καταντλεῖς ἡμῶν ὁσημέραι· δεῖ δὲ καὶ ἡμᾶς κατὰ τὰς ἐν συμβόλων γραφαῖς ὑμνουμένας χάριτας τῶν σῶν ἐπιστρέφους γενέσθαι χάριτον, οὐ διδόντας, ἀλλὰ μεγάλων προὑπαρξάντων ἀντιδιδόντας μικρὰ· καὶ χεῖρας χερσὶν ἐμβάλειν, καὶ καλοῦ τούτου κύκλου χορεῖας Χαρίτων κατάρθεσθαι. Καὶ δὴ γίνεται τοῦτο πρὸς δύναμιν. Ἄλλοι μὲν οὖν ἄλλως ἀφοσιούσθωσαν τῷ καιρῷ τὰ

PATROL. GR. CXXXVI.

Ἄ τῆς χάριτος, εἴτε μὴν ἀντιχάριτος· ἡμεῖς δὲ οἱ λόγου, εἰ μὴ τῷ ὄντι θεραπευτικοί, θεράποντες δὲ ὅμως, τάχα δὲ καὶ ὄρητοί τὴν τιμίαν σε κεφαλὴν καὶ τοῦ παντὸς ἀξίαν τῷ παρ' ἡμῖν τιμῷ δεξιωσόμεθα λόγῳ, συνθέντες τοῦτον ἔσω πίπτοντα τοῦ καιροῦ· οὐκ οὐκ οὐκ κατὰ τὸν σοφιστὴν, ὃν ὁ λόγος ἄνω σοι παρεστήσατο. Ἦν γὰρ ἐκεῖνος; ἐδάδιον, αὐτὸς τεμῶν, ἔτριψε μόνος. Οἱ δ' ἄλλοι δοκῶ μοι ἂν τὴν τοιαύτην ὀκνήσωσιν ἀτραπὸν· οὐ γὰρ ἐστὶ σφίσι κατ' ἔχνος βαίνειν τοῦ ῥήτορος. Γράφομεν δὲ κατ' ἔφοδον ἄλλην, δι' ἣς τὰ τῆς ὥρας οὐκ ἀφράσομεν, ἀλλὰ φράσομεν, τοῖς ἑαυτῶν τὴν ἡμέραν σεμνύνοντες, καὶ τῷ περὶ *καλάνθων* λόγῳ ἐξοσιούμενοι τὴν κατ' ἐκεῖνας πανήγυριν. Ἔσται δὲ σοι κἀντεῦθεν τι βραχὺ προσωφέλημα· κἀν εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο, ἀλλ' ὅτι περ, ἃ πολλοὶς ἰδαφίοις βίβλων κατέσπαρται, ἡμεῖς ἀποτεμόμενοι, καθάπερ ἄδρά τινα ὀρθήματα, ὡς εἰς εὐρεῖαν πανδεχῆ καλοῦ παντὸς αὐλακα, τὴν σὴν φιλολόγον ψυχὴν φέροντες ἐντιθέαμεν, θέρος σοι τοῦτο σχεδιάζοντες εὐδαίμων ἐν μέσῳ χειμῶνος ὥρα· ὁ σὺ τὰχ' ἂν καὶ εἰς χρυσοῦν θέρος ἐγγράφας εἰκάσειας· οὐχ ὅτι τοιοῦτο, ἀλλ' ὅτι περ οὕτω σοι ταλαντεύεται τὰ ἡμέτερα, καὶ τιμάται πολλοῦ. Λέγομεν οὖν ἔνθεν ἰδόντας, [ὡς] οὐκ εἰς ἓνα τινὰ καιρὸν τὸ τῆς *καλάνθης* ἀγαθὸν στενοχωρούμενον περιγράφεται· συνεπιμερίζεται δὲ τοῖς δώδεκα μεγάλοις τμήμασι τοῦ ἔνιαυτου, ἃ κινούμενος ἤλιος καὶ παρελαθὼν τὸ τοῦ ζωδιακοῦ λοξοῦ κύκλου δωδεκατημόριον ἕκαστον τέμνει· καὶ τὸν ἔνιαυτοῦ στέφανον οὕτω περιάγων, γράφει τὸν κύκλον ὀλοτελῆ· καὶ δεσῆ νεομηναῖα ὑπανακύπτουσιν, ἀρχὰς ἐνδιδοῦσαι τοῦ χρονικῶς τρέχειν ταῖς ἐφεξῆς, τοσαῦται καὶ *καλάνθαι* συνεχίπτουσιν, ἐκάστου τῶν μηνῶν προεξάρχουσαι. Καὶ τάχα εἰς πολυωνυμίαν τὸ τῶν λέξεων χρέμα συνάγεται· καὶ ἐστὶ ταυτὸν εἰς πράγματος φύσιν, *καλάνθας* τε καὶ *νομηνιας* ἢ *εἰρημηνιας* εἰπεῖν· ὡπερ δὴ που καὶ *ἐνιαυτὸν* καὶ *εἶτος*, ἣδη δὲ καὶ *χρόνον*, ὡς ἡ κάτω κειμένη καὶ ταπεινὰ φεγομένη διάλεκτος ἂν ὑποφέγγεται. Οὐχ ὑποπέπτωκε δὲ τοιαύτη λέξις ἀρχῆ. οὐδ' ἐστὶ πρωτόθετος· ἀλλ' ἐκ τοῦ *καλεῖν*, οἷα τινος ἀρχῆς, εἴτε μὴν ὅλης ἀρχηγόνου παράγεται. Καὶ ἐστὶ μὲν ἀληθῶς Λατίνων ἐγγχώριος ἡ φωνή, καὶ ἐξω που τῆς Ἑλληνων αὐλῆς θυραυλεῖ. Καὶ εἶδειεν ἂν ἀκριβῶς ἐκεῖνοι τὸ ῥήμα, ὃ τί ποτε βούλεται. Φέρεται δ' ὅμως λόγος, ὡς ἄρα τὸ *καλεῖν* ὄνομα τὰς *καλάνθας* παρήγαγεν. Ὁ γὰρ τοι — εἴτε καὶ *Λατίνος*, εἴτε καὶ Ῥωμαῖος, βούλει λέγειν — ἱερεὺς ἐν αὐταῖς *περικαλῶν* τὸν δῆλον κηρύγματι, τὰς τε *νόνας* τοῦ μηνὸς, πηνίκα χρῆθ' ἀγειν, ἐξέδοα, καὶ τὰς *εἰδοῦς* δὲ προανέκραξε. Τίνες δὲ αὐταῖς εἰσι, βουλομένῳ ἐστὶν ἀκούσαι· τῶς δ' ἀναμένειν χρεῶν. Ἦγοντο μὲν οὖν πᾶσαι *καλάνθαι* διὰ τιμῆς, καὶ ἐραὶ ἦσαν ἡμέραι, ὅτε καὶ νεομηναῖα καὶ τὸ τῆς ἰρχῆς οὕτω θεῖον ἀνέβαινον. Ἔδοξε δὲ πῶς τὰς ἱαννουαρίους *καλάνθας* προέχειν τῶν ἄλλων, καὶ τὸ τῶν λοιπῶν πρεσβεῖον ἐξιδιώσασθαι, καὶ ἀποκρύψαι τὰς ἄλλας τῷ θαύματι· ὡς καὶ σεσιγηθῆσαι τὰς λοιπὰς, καὶ μηδ' ὄνομα γοῦν *καλάνθης* ἐν

40

ἄλλω μηνὶ φέρεσθαι· τάχα μὲν οὖν, οὐκ ἐξαρκούντων τῶν πολλῶν, οὕτω συγχᾶς τὰς ἐν θύραις φιλοφροσύνας ποιῆσθαι, ὡς ἡ τῶν ἡμερῶν ἀπατεῖν οἶδε λαμπρότης· τάχα δὲ καὶ, ὅτι τὸ τὰς ἐορτὰς ἄλλας ἐπ' ἄλλαις ἐπιτελεῖν συνεχῶς οὐκ ἔξω σκώμματος ἐπιπτεν. Ἦν γὰρ ἀργίας τὸ πρᾶγμα τεκμήριον, καὶ τὸ τῆς πανηγύρεως ἀλλεπάλληλον ἀναπτώσεως ἐκρίνετο σύμβολον. Σημεῖον δέ· καὶ γὰρ τις κομψοδαίται πάλαι ἐν ἱστορίαις, ὅτι πλείους τῶν ἐργασίμων ἦγε τὰς ἐορτὰς. Ὅπως δ' ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, συνέτελε πᾶσαν τὴν τῶν *καλανθῶν* τιμιότητα ὁ *Ἰαννουάριος* εἰς αὐτὸν μῆνα, πλεονεκτήσας τοὺς ἄλλους, καὶ τὸ κοινὸν ἐξιδωσάμενος. Ὁ μὲν ἐκ *Χαιρωνίας* φιλόσοφος ἐξιστόρηκεν, ὡς ἐτι εἶοξε· *Ῥωμαίοις* πάλαι ποτὲ καὶ, νέου θεοῦ ἀρχὴν τὸν μῆνα τοῦτον προεθεσθαι καὶ [προ] τιμᾶσθαι [τῶν] ἀλλ[οῦν] μὴν [ῶν] ὑπερέκεινα, ὅτι αὐτὸς τε ὁ μ[ῆν] οὗτος; ἦν ὅτε ἐνέστη, καὶ οἱ μὲν οὐκ εὖ παρ' αὐτοῖς μοναρχοῦντες ἐπὶ κρατεῖν παρελύθησαν, ἢ δὲ τῶν βασιλεύστων ὑπᾶτων ἀρχὴ ἐντεῦθεν ἀρχῆν ἐκληρώσατο. Προσεπιτιθησι δὲ τῇ ἱστορίᾳ καὶ τινα Ῥωμαίοις τὴν κλησιν μὲν *Ἰαννον*, τὰ δὲ πρὸς γεωργίαν καὶ τέλλα, ὅσα πόλιν τε οἶδε συνιστῆν καὶ βίον πολιτικὸν συγκροτεῖν, ἄνδρα χαρίεντα, ὃς καὶ τοῦνομα ἐγκατατίθεται τῷ μηνί, ὁποῖά τι, κενήριψ σαμνῶν εἰπῶν, εἶναι τὸν *Ἰαννουάριον* *Ἰάννου* ἐπίωνμον. Σεμνῶναι δὲ καὶ ἄλλως, τὸν καιρὸν τοῦτον ἔκεινος, ἔτι περ ἐκ τῶν νοτίων αὐτὸς ἡμῖν ἐπανάγει τὸν ἥλιον, καὶ τῆς μακρᾶς ἀποδημίας στήσας ἐπανακάμπειν ποιεῖ, καὶ πως τὸ ἔαρ ἡμῖν θαναοίγει· καὶ μικρὸν ὅσον ἀναπατείνουμενος καὶ ὑπαύξων ἐδ' ἄρα καὶ χρονίζειν ὑπὲρ γῆς τὸν ζωογόνον φωσφόρον ποιῶν, ἀρχὰς τινὰς ἦδη γονίμους ἐνδίδωσι τῇ γῆ, καὶ ἡρέμα πρὸς γονὰς ἀνοίγει, θύρα τις ὡσπερ γινόμενος ἐκείνῳ πρὸς γένεσιν. Τὸ δ' ἐντεῦθεν ὁ Συροφοῖνιξ Πορφύριος ἀλλήλοχαί μοι ἐπὶ λόγον, καὶ ὡς ἐκ τινος βαλθίδος — τῆς θύρας ταύτης διεκδραμῶν, ἄλλον ἔρπον αὐτὸς θυροκοπεῖ τὸν *Ἰαννουάριον*. Καὶ στρέφεται μὲν οὐκ ἀνέχεται κάτω, καὶ τόπους τριβᾶν ἱστορίων· τὸ δὲ τῶν νοημάτων τούτων βριθὸς ἀποσεισάμενος, καὶ (ὡς οἴεται) πετρυξάμενος ὑπερνήφελος Ἰκαρος προσπελάζει τῇ ἀπλανίῃ. Κάκειθεν βούλεται μὲν τι λαλεῖν, οὐκ ἔχει δὲ τὸν ἀκούοντα· οὐχ ὅτι πολὺ καὶ οὐ σύμμετρον ἀκοῆ ἐδ' μεσιτεῦον τοῦ διαστήματος· ἀλλ' ὅτι τερατώδης ὁ λόγος, καὶ οὗτος εἰς ψυχὴν εὖ λογιζομένην μὴ παραιοδύεσθαι, ἀλλ' ἀξίος εἶναι ἐπὶ πεπαιωκῶτι ἀνωθεν ἐωσφόρῳ συγκαταφέρεσθαι. Καταβάσεις γὰρ τινὰς ἐξ οὐρανοῦ ὑποδέμενος; καὶ ἀναβάσεις αὐτῆς ψυχῶν, καὶ τι νομίσι; συμπράττειν ἐνταῦθα καὶ τὴν τοῦ ἀστρου θείων, ὃ παραμείδων ὁ ἥλιος τὸν *Ἰαννουάριον* ἐκτρέφει, εἴτουν ὅπ' αὐτοῦ ἔχει μετρούμενος· ἐντεῦθεν καὶ τὸν μῆνα παρονομάζει *Ἰαννούσαν* μὲν Ῥωμαίοις εἰπῶν καλεῖσθαι τὴν θύραν· ἐκείθεν δὲ ἐπὶ καιρῷ τούτῳ τὴν κλησιν τερατεῦσθαι διεκπεσεῖν, ὡς εἶναι τινα *θυραῖον* αὐτὸν ἀνὴρ τοῖαδε καὶ καθόδῳ διαπονούμενον, αἷς καὶ θύρα τίς που φωνεζακούεται. Πορφύριος μὲν οὖν χαιρέτω, πτεφρυσσόμενος ἀμετρα· καὶ τὸ περὶ τὸν λύσας Ἀρπυία

φερέσθω. Προσεκτεῖον δὲ μάλλον τῷ Χαιρωνίῃ. Τριβῶν γὰρ (εἴπερ τις ἄλλος) Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας ὁ ἀνήρ, καὶ ἀνθρωπικώτερον φθέγγεται, καὶ γῆθεν λαλεῖ· καὶ ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν λαμβάνων πιστοῦ·αι τὰ καθ' ἡμᾶς. Τὸν *Ἰαννον* γὰρ ἐκείνον, οὗπερ αὐτὸν μεμνησθαι προεξεθέμεθα, οἶδαι καὶ ἄλλοι λόγοι· Ἕλληნიώσι, καὶ θρηνοῦσιν οἱ πάλαι τὸν ἀνέρα, καὶ τῶν Ἀθηριγίνων (Λατίων δὲ οὐ μικρὰ τις αὕτη ἀπόμοιρα) καταρξάει φασί. Δοιάζουσι δὲ αὐτῷ καὶ τὸ πρόσωπον, καὶ τῷ ἐνὶ καὶ φυσικῷ καὶ δευτερον προσκλήττουσι πρόσθετον, διπρόσωπον αὐτὸν ἀναπλάττοντες· ἄνθρωποι αὐτονομίας ποιητικῆς βαθῶν κρατῆρα συστησάμενοι, καὶ κολῶν μυθικῆς ἀδείας ἔκρατον σκάσαντες, καὶ ὡσπερ τῷ φάουδει μεθύοντες· ὡς ἐνταῦθεν αὐτοὺς οὐχ ἀπλᾶ τὰ κατὰ τὸν ἕνα καὶ μονοφυῆ φαντάζεσθαι ἄνθρωπον, ἀλλ' ἢ φιλοτιμείσθαι πλείω τῆς φύσεως μόρια, πενίαν εἶμαι καταφθαζομένους αὐτῆς· ἢ συντεθέναι προσφύσεις, ἢ μὴ πέφυκε γίνεσθαι. Οὕτω τοὺς Ἰπποκρυταύρους ὁ παλαιὸς Ἕλληνας ἐξ ἀλλοφυῶν σωματικῶν συνήγετο οὕτω τὸν Κέκροπα θραυὸς ὀλίγῳ συνανέπλαξεν· οὕτω τοὺς Μολιωνίδας ἐπανεδίπλασεν. Ἐνταῦθεν ὁ πολύχειρ Ἐκατόχειρ, ἢ πολυκέφαλος Ὑδρα, Ἀργὸς ὁ μυριάμματος. Προσανεδίπλασαν δὲ διφυῆ καὶ Ἰάννου τὰ πρόσωπα, φαίεν ἂν οἱ τὸ τοῦ μύθου νοσοῦν θαραπεύοντες, διὰ τὸ τοὺς ἐρόφους οὐχ ἀπλοῦν εἶναι τὸν Ἰαννον, ἀλλὰ κατὰ τὸν Πρωτέα πολυτρόπον. Ὁ μὲν οὖν Ἰαννουάριος ἐντεῦθεν ποθεν ἴσχει τὴν ἐπωνυμίαν· αἱ δὲ περὶ αὐτοῦ *καλάνθαι*, καὶ ὅσα σημεῖα τελοῦνται περὶ αὐτὰς, Ῥωμαίων προεξευρητάτα καὶ αὐτὰ· ἐν αἷς ἄλλα τε ἐτελοῦντο ἀξία λόγου, καὶ ὑπὲρ ὕψους εὐχαί τοις κρείττοσιν ἀνετίθεντο. Ἐξῆν δὲ καὶ δούλοισι, δεσπότησι συνεορτάζειν, καὶ ἄλιων τε κοινωνεῖν αὐτοῖς καὶ δὴ καὶ τῆς ἐλευθερίου στολῆς. Πρὸς τί μοι ταῦτα; Ὡς ἂν ἔχης μαθεῖν, ὅτι καὶ τὰ νῦν ἐπ' ἡμῶν τελούμενα τοιοῦτου εἴδους ἐξέχονται λόγου. Τέλλα τε γὰρ οὐ μακρὰν ἐκείνων πίπτουσι, καὶ συμμετέχειν ἔστιν ἡμῖν ἀλλήλοισι τῶν παρ' ἐκάστωι, καὶ κοινωνίαν φιλικὴν συνιστῆν, ἢ φράζειν ἐν τῷ παρόντι· φιλοτιμία τις ἔκταρος καὶ ἐπιστολῶν νόμοις ἀντιθετός. Ὅτι δὲ καὶ *ρόννας* καὶ *εἰδοῦς* ὑποτυπώσαντες οὐκ ἐντελῶς ὡς ἐν ὁπορᾶφι τινι προεθέμεθα, ὁποθετίον καὶ χρώμα τῷ ὑπογραμμῷ, καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ λόγου συντελεστέον σοι. Ὁ μὲν καθάπερ ὀλέτης εἰς τρία παρὰ Ῥωμαίοις διηρεῖτο τὰ τμήματα· τῶν δὲ τμημάτων τὸ μὲν κατάργον τὴν κλησιν εἶχε τῶν *καλανθῶν*· διεχούσαι δὲ μετ' αὐτὴν ἡμέραι τινὲς ὠρισμέναι τὰς *ρόννας* ἐπέβαλον· ἔδει δ' αὐτῆς μετὰ τὰς *ρόννας* διασεῖν ἡμέρας τοσούτου, καὶ τὰς *εἰδοῦς* ἐπιστῆναι. Καὶ οὕτως αἱ κατὰ τὰς ἐξῆς ὁ ἐπιῶν μὲν τὰ ἴσα ἔκαστε διαίρεματα· καὶ εἶχε πως καταρχούσας μὲν τὰς *καλάνθαις*, μετ' ὀλίγον δὲ τὰς *ρόννας*, κερηχουμένας ἐκ τῆς νεότητος τοῦ κατὰ σελήνην φωτὸς εἰς προσαιζανόμενον καὶ εἰς ἐπίδοσιν ἡκοντος· καὶ μετ' αὐτὰς τὰς *εἰδοῦς*, ἐν αἷς ἦδη τὸ εἰκελὸν εἶδος, εἴτουν κάλλος ὁ σελήνιακὸς ἀπελάμβανε δίσκος. Καὶ πάλαι μὲν οὕτω τοιαύτην εἶχον τὴν ση-

μασίαν· καὶ οὕτως ἄλλῃθεν διαστέλλοντο ταυτὶ τὰ ἄνόματα. Νῦν δ' ἀλλὰ τὰ τῆς κοινῆς ἐκείνης συνθήκης παρεσπουδήθη· καὶ ἡ τῶν σχεδικῶν νοημάτων τύραννος ἀνάγκη τὴν παλαιὰν χρῆσιν βίασαμένη περινομεῖ, εἰδοῦς τε καὶ νόνας καὶ τὰς ἀπλῶς ἡμέρας ἄγουσα εἰς ταυτόν. Καὶ ἔπαθον ταυτὸν οἱ γραμματικοὶ ἄρτι, ὃ καὶ οἱ παρόντες ὑπὸ πολιορκίαν πολυετῇ. Ἐκεῖνοί τε γὰρ ἐν στενῷ κομιδῇ καθειργμένοι, ἔστιν οὐ πισθθέντες ἐνδεία, οὐδὲ τῶν ἀψήστων ἀνεξιμένη γλώσση σωμάτων ἀπέσχοντο, λιμοῦ κἀνταῦθα δαιταλοργούντος αὐτοῖς· καὶ αὐτοὶ τῷ λαβυρίνῳ τῶν σχεδικῶν ἐλιγμῶν ἐναπαληγμένοι, καὶ λέξεων εὐπόρους οὐκ ἔχοντες, ἀλλ' ὡς εἶπεν λιμώττοντες, αἷς περιεργότερον χρήσονται, καὶ τῶν τοιούτων κατεξανέστησαν, καὶ χορεύσαντες οἰονόμοφως αὐτὰς συνέλον εἰς ἓν. Ταῦτά σοι καὶ περὶ τούτων. — Ἐπει δὲ (ὃ καὶ γένοιτο, Χριστὲ βασιλεῦ), καὶ ζωῆς μακρᾶς ἐπιμετρουμένης σοι ἀνύοιτο ἐπιμήκιστον; πρὸς ἄλλαις βίβλοις σοφῶν καὶ τοιούταις τινες εἰς χεῖρας πασούναι σοι, ἐν αἷς εὐρήσεις προγεγραμμένον, ὡς ἔρα τότε τι κατεπράχθη πρὸ τῶν καλανθῶν Ἰαννουαρίων τυχόν, ἢ ὅτι πρὸ τῶν Ἰουλιῶν (ὑποθετόν *νόνην* ἢ *εἰδῶν*) ὁ δαίνα τὰ καὶ τὰ διεπράξατο· καὶ ἔστιν ἔλπις, ἐπιστῆσαι σοι τοῖς τοιούτοις ποσοῖς πρὸς ἐκαίνοις τοῖς τῶν συγγραμῶν τόποις γινόμενον· εἰδέναι σε θέλω, ὅτι καινότερα τοῖς τοιούτοις καὶ ἀκριθῆς ἀπαριθμησίς ἐπεγκρίθηται· ἀναμνήσω δὲ σε καὶ, πρὸς ἀκριθῆ ομοιότητά τινα προεκθήμενος. Οἷδας παρὰ τοῖς Ἄττικῶς μέχρι καὶ ἐς τὰ εἰκοσιν τοῦ κατὰ σελήνην μηνὸς τὴν κατ' ἀριθμὸν πορείαν εὐτάκτως κατ' εὐθείαν βαινούσαν φυσικῆν, μετὰ δὲ αὐτὰ ἀνά πόδας χωροῦσαν, καὶ οἷον ἀνακωχεύουσαν, ἢ καὶ κατὰ τοὺς ὀπισθονόμους βόας τὴν ἐπὶ τὰ ἐμπροσθεν ἀπαναινομένην εὐθεὸν πρόθεον. Μετὰ μέντοι τὰς εἰκοσιν ἐννάτην ἠχηκόεις ἐκεῖ *φθίνοντος*· εἶτα δὴ μετ' αὐτὴν, *φθίνοντος ὀρθῶν μηνός*· καὶ ἐπ' αὐτῇ τοιαύτην *ἐθδόμην*· καὶ ἐκάστην ὁμοίαν ἔχομένην αὐτῆς· καὶ τοῦθ' οὕτως, ἕως καὶ εἰς τὴν νομηνίαν ἤλθας αὐτὴν, ἀνά πόδας τῇ ἀναριθμήσει χωρῶν. Καὶ ἐξέπληττε μὲν σε τὸ ἀλλόκοτον ἐκείνης τῆς ἀριθμήσεως· ἐπιγράφεις δὲ τὸ πρᾶγμα νόμῳ συνθείας Ἄττικῆς. Ἦκουες δὲ καὶ αἰτίαν ἴσως οὐκ ἄμουσον, ὡς ἄρα τὸ τοιοῦτο ἀριθμημα, μέχρι τινὸς κατ' εὐθυωρίαν ὁραμὸν, καὶ ἐπὶ τὰ κατόπιν χωρησαν, τὴν τῶν κλανήτων ὑπαινίττεται κίνησιν, πῆ μὲν τὸ ἑαυτῶν φερομένων, πῆ δὲ κατ' ἄλλο κινήσεως εἶδος, ἔτουν ἀνεῖ περιπορᾶς συμπεριφερομένων τῇ ἀπλανεῖ. Οὕτω δὴ κἀν ταῖς τοιαύταις τῶν παλαιῶν βίβλων γραφαῖς ἔθος Ῥωμαῖοις ἀρέσαν, τὸ τοῦ ἀριθμοῦ παρεισήγαγεν ἐναλλόν. Τὴν γὰρ τοῦ μηνός αὐτὴν δευτέραν καὶ τρίτην, καὶ εἰ τις ἄλλη τὰς *νόνας* μεσολαβεῖ, οὕτω προέφερον πρὸ *τεσσάρων* τυχόν *νόνης*, εἶτα πρὸ *τριῶν*. Καὶ οὕτω πως ἕως καὶ εἰς αὐτὴν ἤλθον τὴν πρὸ *μῖδος νόνην*· κἀνταῦθεν εἰσέβαινον καὶ εἰς τὴν *νόνην* αὐτὴν. Εἶτα μεταβάλλαντες εὐτάκτως, καὶ ὡς ἐξ ὑπαρχῆς προϊόντες ἄλλης, πρὸ *ξξ εἰδῶν*, ἂν οὕτω τύχη· Ἐλεγον· τὴν δ' εὐθύς μετ' αὐτὴν πρὸ πάντες εἰδῶν·

μετὰ δὲ πρὸ *τεσσάρων*, καὶ ἐξῆς ὁμοίως, ἄχρις ἂν ὁδῷ μετροῦντες καὶ κατιόντες, ὡς ἂν εἴπη τις, ἄνω, ἢ καὶ τὸν ἀριθμὸν συνειθύντες κατὰ ἀνάλοισιν, ἀνέθησαν εἰς τὴν πρὸ *μῖδος εἰδῶν*, καὶ ἀπ' αὐτῆς μετανέθησαν εἰς αὐτὰς τὰς εἰδοῦς· μεθ' ἃς τῇ αὐτῇ πάλιν ἐφόδῳ πρὸ *τόσων καλανθῶν* ἠριθμοῦν, οἷον πρὸ *ἐνδεκα τέγα Ἰαννουαρίων καλανθῶν*, καὶ ἐξῆς πρὸ *ἐνδέκα τῶν αὐτῶν καλανθῶν*· καὶ ὁμοίως τὰς μετ' αὐτὰς, ἕως ἀνέλθοιεν εἰς αὐτὴν τὴν πρὸ *μῖδος Ἰαννουαρίων καλανθῶν*. Εἴη δ' ἂν αὐτῇ ἡ τοῦ Δεκεμβρίου ἐσχάτη· ἦτις τὸν παροχόμενον ὄλον Δεκέμβριον μῆνα συγκλείσασα, τὴν τῆς ἐξῆς νεομηνίας ὑπανοίγει· θύραν τῷ ἐρχομένῳ, καὶ τὰς προκηρυσσομένας Ἰαννουαρίας *καλανθῶν* εἰσήγει, ἦτοι τὴν *νομηνίαν* αὐτὴν. *Καλανθῶν* γὰρ καὶ *νομηνίαν* ἀδελφοποιεῖν, φθάσαντες εἴπομεν, ἕως μὲν καὶ περὶ τὸ *καλεῖν* οὕτω λεγομένας, ὡς καὶ προέκκεται. Πλευτάρχῳ μέντοι ἄλλο τι ἀρέσκει. Βούλεται γὰρ ἐκεῖνος, ἦν ἂν εἴπη τις *νεομηνίαν*, οὕτω καλεῖσθαι συγγενῶς τῷ κατὰ σελήνην μετρουμένῳ μηνί. Ἐκεῖνη τε γὰρ ὑποκλείπτει τὸ ἡλιακὸν φῶς, καὶ ὑφέλλεται λάθρα πρὸς ἑαυτὴν, ἢ ἴσως συνουδεύσασα. Καὶ Ῥωμαῖοι δὲ ἐπὶ τοιούτων πράξεων κατὰ τὴν σφῶν διάλεκτον τὸ *κλάμ* τίθεσθαι βούλονται, ἀφ' οὗπερ αὐτὸς καὶ τὰς *καλανθῶν* καλεῖσθαι νομοθετεῖ καιρὸν, καθ' ὃν *λανθάνει* σελήνη, φῶς ἡλιακὸν ἐπισκωμένη πρὸς ἑαυτὴν. Λέγεται δὲ καὶ αἰτία τῆς ἐνεξούσης ταύτης καὶ εὐθυποροῦσης ἀναμετρήτους. Ὅτι δὲ μοι οὐ πάντις τὴν ἡρασκον, οὐκ ἐξεγραψάμην σοι ταύτην. — Τοῦτο σοι παρ' ἡμῶν *καλανθῶν* πρέπειν ὄρων, οὕτοι ἀπόδηλον, οὐδὲ μὴν δὴσῶρον (ἰχθροῖς γὰρ ἡ παροιμία τὴν τοιαύτην λέξιν ἐπέβριψεν)· ἐρικυδέες δὲ. Ἀλεξάνδρῳ μὲν τῷ Πριάμου δοτέον εἶπεν· ἐφιλοτιμείτο γὰρ ὁ ἀνὴρ εὐ μάλα τοῖς δώροις τῆς φύσεως· καὶ ὅτι περ εὐ εἶχεν αὐτῶν, οὐκ ἠγνόει. Ἡμεῖς δὲ οὐπω θαρβύμεν εἶπεῖν, ἐφ' οἷς λελαλήκαμεν, ἕως καὶ τὴν σὴν ἱερὰν κεφαλὴν ἐπινεύσασαν μάθοιμεν.

η

Μικροῦ ἐκπεπάταγμα, αὐθέντη Κομηνέ· καὶ καθά τις ἐμβρόντητος, οὕτω καὶ αὐτὸς διάκειμαι. Ἄλλὰ τίς ὁ πάταγος; τίς δὲ ἡ βροντή, δι' ὧν ἐγὼ τοῦ κατὰ φύσιν ἔχειν ἐκτέτραμμα; Ὁ τοῦ καλλίστου Δούκα ὄνειδισμὸς, ὃν ἀκούσας ἐγὼ (ἐπόμνυμι τὴν σὴν ἱερὰν κεφαλὴν) ἀγαθῆς εὐθὺς ἔμεινα· καὶ οὕτε λαλεῖν εἶχον, καὶ ὁ νοῦς δέ μοι πολλοὺς κύκλους ἔστρεψε λογισμῶν. Ἐρώτησον αὐτὸν ἐκείνον τὸν Δούκαν, τὸ ἐμὸν θαῦμα, τὸν τῆς φύσεως γνώμονα, εἰ μὴ οὕτω με διατεθειμένον κατε[κπεπα]τα[χεν]. Ὁ μὲν γὰρ περὶ τινὰ πῶ στενωπὸν ἐμπεριτυχῶν μοι, καὶ δεξιώτατα σχηματίσας τὸν λόγον, ὄνειδισεν, ὅτι ἐλθὼν ἐξωθεν οὐπω εἶδεν ἐμὲ ἄχρι τῆς ἄρτι, ἀλλὰ καὶ νῦν ἐκ τοῦ παρατυχόντος. Ἐγὼ δὲ οὐκέτι ζῆν ἐπὶ τοῦτοις ἤθελον· οὐδὲν γὰρ πάντως, ἀλλ' ἢ οὐ χρηστότητα ὑπολήψω; ἐπ' ἐμὸν εὐσχημόνας ὁ λόγος ἠνίττετο. Οἷος μὲν οὖν ὄχρος ἔθαψεν ἂν μου τότε τὸ πρόσωπον, ἢ καὶ τυχόν ὅπως ἔσχον τοῦ ἐρυθρίασαι, εἰδείη ἂν ὁ τηλικαῦτά μοι ἐνιδῶν. Ἄ δὲ ἐγὼ· οὐνοῖδα ἑμαυτῷ, τοιαῦτα ἦν.

Ἔδελπον ὑπόδρα, τὴν δὲ ῥίψας εἰς γῆν. Καὶ λαλήσαι μὲν οὐκ εἶχον, ὡς οἷα καταβροντηθεὶς τῆ φωνῇ (ἦν γὰρ ἡ μέμφεις οὐδὲ ἔξω λόγου)· ἀλλ' ἔμαινα μηδὲν εἰπὼν, ὡς δῆθεν οὐδὲν ἀκηκούως. Ἐπεὶ δὲ καὶ εἰς δευτέρον ἐνήχθη μοι ἡ βροντὴ, ἐνταῦθα ἐπὶ πλέον παθὼν τὴν ψυχὴν (συνῆδεν γὰρ ἑμαυτῷ, εἰ καὶ μὴ ἐκ προθέσεως, ἀλλ' ὁμως ἔσω καίμενος μέμφεως), ἐλάλησά τι ὀλίγον· καὶ οὐδὲ ψευδὲς ἔκεينو. Τὸ δ' ἐνταῦθεν οὐδὲν τι ἔχων εἰπεῖν. Ἄλλὰ καρδιώξας, καὶ ἑμαυτοῦ καταγνοῦς, οἷα πάσχω διὰ τὸ ἐμοὶ ἀρέσκον — ὡς μὲν ἐγὼ κρίνω, ἀπλοῦν οὕτω καὶ οὐ περίρουν· ὡς δὲ τὰ πράγματα διαδείκνυσι, ῥάθυμον καὶ δυστράπελον — ἐνεὸς ἦν, οὐδὲν εἰς ἀπολογία λάλων, ἀλλὰ τὴν γε ψυχὴν τεταραγμένος, καὶ τὴν φωνὴν ἐπεσηγμένος διὰ τὸν ἔνδον τάραχον. Εἶπες ἂν ἰδὼν τῆνικαῦτα τὸν Ὀμηρικὸν ζῆκοτόν τε καὶ ἀσρορα καθορᾶν. Βραχὺ δέ τι διαγαγὼν, καὶ μόλις ἑμαυτὸν συναγαγὼν, καὶ συντάξας εἰς προσκύνησιν, καὶ τὸ δέον ἀφοσιώσάμενος, εἰδόμην τῆς ἐφεξῆς ὁδοῦ, μένων ἐπὶ σχήματος, ἕως ἦλθον εἰς τὸν φίλον ἠγούμενον· ἐνθα καὶ ἐκάλησας τὸ πρᾶγμα, ἔσχον μὲν κουφότερον. Οὐπω δὲ διαγεγίνημαι· οὐδὲ μὴ ἀναπαύσομαι τοῦ ταραχου, πρηνὴ τὴν ἀπὸ τοῦ συμπαιεστάτου Δούκα σχολὴν γαλήνην, καὶ συγγωμονηθεῖην, ἐφ' οἷς — ἀλλὰ πῶς ἂν ἀσφαλῶς εἴπω; — οὐκ εὖ πεποίηκα. Σὺ δέ μοι, ὦ καὶ τὴν ψυχὴν ἄριστε καὶ τὰ εἰς τέχνην λόγου σαφώστατε, κατάπραξαι καὶ τὴν συμπάθειαν ταύτην· ἀνοιξόν σου τοῦ λόγου τὸν θησαυρὸν, καὶ τι καὶ αὐτοῦ διαπάνησον δι' ἡμᾶς· ἐνδοξοῖς τοῖς λόγοις προῤῥέειν· ἐπάφες τῷ Δούκᾳ τὴν γλῶσσαν ὑπὲρ ἡμῶν· κάθισον κριτὴν τὴν ἀλήθειαν, καὶ ὑπ' αὐτῇ τὸ δίκαιον βραβεύουσα λάλησον. Ἐχεις ἐπιχειρήσαι πολλαχόθεν· οὐδας, ὅπως ἐγὼ δουλόσυνα φρονῶ εἰς ὑμᾶς (ὅ δὲ σοὶ καὶ εὐπορηθήσεται εἰς προοίμιον)· οὐδας, ὅπως θάττον ἂν ἑμαυτοῦ λαθοίμην, ἥπερ τῆς χρωστῆς ταύτης ὑμετέρᾳ· σειρᾶ;· οὐ λέληθέ σε, ὅπως καὶ εὐρυθείας καὶ ἀληθῆς κήρυξ ἐγὼ τῶν ὑμετέρων καλῶν. Κἄν γὰρ αὐτὸς σιωπῶ, οὐ μόνον οἱ λίθοι τοῦ ἔμου τούτου οἰκίσκου κεκράξονται, ἀλλὰ καὶ ἡ λοιπὴ ἀποσκευὴ μοι τοῦ ζῆν. Ἴνα γὰρ τι καὶ σοφιστεύσωμαι ἐν καιρῷ· εἰ μοι τὰ περιόντα φωνὴν τεραστίως ἦν ἀναλαγεῖν, καὶ ἀνακράξαι, πόθεν μοι περικεῖνται, ὑπερεκράυγασαν ἂν τὰ ἐξ ὑμῶν καλὰ τὴν ἑτέρωθεν μοι κτήσιν, καθὰ καὶ βροντῆς βόμβος ὑψόθεν ὑπερφωνήσῃ ἂν πάντας κτύπους τοὺς ἀπὸ γῆς. Προσεπιτούτοις ῥητόρευσον καὶ, οἷος ἐγὼ πρὸς τὸν Δούκαν, καὶ ὅπως αὐτὸν πνέω, καὶ φρονῶν δέλτοις ἐγγράφας ἔχω μνήμοσι· καὶ ὡς τὰ τούτου καλὰ τοῖς εἰσαεὶ ἐπαίνουσι ἀποσεμνύνω· καὶ φύσεώς τε αὐτὸν ὀνομάζω καλλιτέχνημα, καὶ καλὸν πολυσύνθετον, καὶ τὰ τε ἐντὸς τὰ τε θύραζε κάλλιστον· ἐντὸς τὰ ἐς ψυχὴν, θύραζε τὰ τοῦ σώματος. Οὐ γὰρ μόνον τὴν ἀνδρείαν ἐστὶ στερέμνιος, καὶ τὴν φρόνησιν στάσιμος, καὶ τὴν ἀρχίνοιαν πάγιος, καὶ τὴν μεγαλοψυχίαν ἠρωϊκὸς, καὶ τὸ ἐλευθέριον θαψιλῆς, καὶ τᾶλλα τῶν ἐς ψυχὴν αγαθῶν εἰς ὑπεροχὴν· ἀλλὰ καὶ τοῖς περὶ σῶμα εὖ μάλα, καὶ ὡς οὐκ ἂν εἴη κάλλιον, συγκεκρότητα· πολὺς τὴν βρωμαλε-

τητα, ὑφ' ἧς καὶ ξίφος οἶδε καταγαγεῖν ἐμβριθέστατα, καὶ τὸν τοξότην ἠκρίβωσε, καὶ τὸν αἰχμοφόρον εὖ ψεύδεται· λαμπρὸς τὸ κάλλος, καὶ οἷον ἂν ἀγαλματιστὴ καλλιτεχνία φύσεως, ἀπασχολήσασα ἑαυτὴν εἰς ἔργον, καὶ τοῦ τελείου κατευστοχήσασα· στρογγύλος τὴν γλῶσσαν· γλυκύς εἰπεῖν· καὶ τῷ κάλλει τῶν νοημάτων τὴν ἐν φωνῇ καλλιέπειται πλουτῶν συνεκτρέχουσας. Ταῦτα δὴ καὶ τὰ ἄλλα τὰ πολλὰ συναγαγὼν, ἔκθου τῷ Δούκᾳ, ἐφ' οἷς αὐτὸν αἰ ἐκθειάζω, οὐκ ἂν ἄρτι τὸ πρὸς αὐτὸν εἰδὸς θεῖον ἐν οὐδενί. Προσεπιθες, εἰ βούλει, τῷ λόγῳ, καὶ δεῖ μὴ πάντῃ τι βαδιστικὸς· εὐσταθῆς, δεῖ μὴδὲ στρατιωτικὸς· καὶ δεῖ ἀπαξ καὶ δίς που περιβαλὼν, ἀναβάλλεται τὰ συχνὰ ἐφεξῆς, μὴ καὶ φορτικὸς κριθείη, μοχθῶν ἐπὶ θυρῶν ἐκτριβαῖς· καὶ στέργει μὲν τὸ φιλοῦν, καὶ σέβεται τὸ εὐεργετοῦν· τὰς δὲ συχνὰς ἐντυχίας εὐλαβεῖται ὡς τὰ πολλὰ. Μεταχειρισά μοι τὸν λόγον ἔτι ῥητορικώτερον καὶ ὡς ἐπὶ στοχαστικῆς τινος ὑποθέσεως, ἐπεὶ καὶ ἡμῶν ὁ μεμψόμενος περιφρόνησιν κατεστόχασται, καὶ οὐκ ἐξ ἀναντιρρήτων ὤρμηται. Κεφαλαίως τεχνικῶς παρὰ σαυτῷ τὸν τῆς βουλήσεως τόπον, ὡς οὐκ ἂν τοῦ εὐγνώμονος Εὐσταθίου βουλευσομένου τὴν ὑπονηθεῖσαν αἰτίαν· εἶτα καὶ μετάθεες ἡμᾶς ἐκ ταύτης τῆς αἰτίας, καὶ χρώσον αὐτὴν εἰς τὸ χρηστότερον. Ἐχεις γὰρ μυρία τὰς λαβὰς τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἔστι σοὶ καὶ τὸ πιθανὸν τῆς ἀπολογίας ἐκ τοῦ μὴ ἀντιστρέφοντος. Εἰ γὰρ καὶ ὁ περιφρονῶν οὐ προσκυνεῖν οἶδεν, ἀλλ' ὡς ἦδη καὶ ὁ τὴν προσκύνησιν εἰσάπαξ που μὴ ἀφοσιώσάμενος εἴη ἂν περιφρονητικὸς· καὶ σοὶ κἀνταῦθα κεῖται πλοῦτος ἐπιχειρημάτων πολὺς. Τούτοις τοῖς κεφαλαίοις ἐμπλατυνάμενος, φύλαξον σεαυτὸν μόνου τοῦ ἐξεῖναι· ὃ δὲ ἀπονενέμηται μὲν εἰς κεφάλαιον τῷ φεύγοντι ἀντιληπτικῶς· ἐμοὶ δὲ ἐστὶν οὐ τολμητὸν οὐδ' εἰπεῖν. Εἰ γὰρ καὶ πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' ἐστὶν ἐνταῦθα τι οὐκ εὐδύμφορον. Οὐ γὰρ μοι καὶ ἀφραίνειν ἔξεστι, καὶ τῶν εὐεργετοῦντων ἐκλανθάνεσθαι. Εἰ δὲ τυχόν ὁ Δούκας κατὰ τινα λόγον βαρύτητος τὸ τοιοῦτο νόημα δεινότερα προχειρίζεται, καὶ εἰρωνείας λόγῳ λαλῶν ὅθεν ὑπὲρ ἡμῶν ἐξεῖναι εἴπη, ὥσπερ παντὶ, οὕτω δὲ καὶ τῷ Εὐσταθίῳ, ποιεῖν, ὃ βουλευται, ἐνταῦθα σὺ ἐξ ἀντιστρέφου μεταβαλὼν, καὶ οἷον στραφεῖς εἰς κατήγορον, τὸ πρᾶγμα μετάβαλε καὶ τὸ πρόσωπον κατὰ κανόνα ῥητορικῆς μεταλτῆσεως, καὶ εἰπέ, μὴ ἂν ποτε τὸν Εὐσταθῆιον ἐπὶ τοιοῦτῳ ἀπονυστάξαι πράγματι. Καὶ οὕτως ἀγωνισάμενος, εἶτα δὲ ἐπιλογικώτερον τῶν τοιούτων ἀνθρώπων κατὰδραμε, καὶ πανωλεθρίαν τοῖς περιφρονούσι τοὺς εὐεργέτας ἐπάρασαι. Καὶ ταῦθ' οὕτω διασκευάσας, καὶ ταῖς σαῖς μεθόδοις ἐπικοσμήσας ῥητορικώτερον, ἢ πείσεις τὸν Δούκαν, καὶ οὐκ ἀναμνεῖ τὴν ἀπόφασιν· ἢ ἀλλ' ὁ δικαστῆς, ἢ ἀλήθεια, τὸ ἑαυτῆς ἀποφανεῖται· καὶ τὸ ἀποφανθὲν πάντως ἔσται ὑπὲρ ἡμῶν· καὶ τοῦ γνωμοτεύματος οὐ κατακαυχῆσεται ἐφρασις, ταῦτόν δ' ἂν εἴη εἰπεῖν, ἐκκλητος. Εἰς τίνα γὰρ ἔτι μέγιστον ἐφίτην τὰ τῆς ἀληθείας ἐκκλητευθήσεται; — Ταῦτά σοι δικηγορήσαντι σαφώτατον ὑπὲρ ἡμῶν ὁ μὲν μέγας καὶ ὑπὲρ τὸν ὕμνον μισθὸς κείσεται, ὅθεν σοὶ καὶ

τὰ ἄλλα καλὰ. Εἰ δὲ καὶ πρὸς ὕλην ἀπονεύεις, ἰδοὺ ἅσταφυλῶν οὗτοι βότρυες τῶν σοι φιλουμένων, λόγου ἀπηρωρημένοι. Σωρὸς μὲν οὗτος εἰς τῷ καλλίστῳ Κομνηνῷ, τῷ τῆν ἡμῶν ταύτην δίκην εἰς ἀγορεύσαντι· ἕτερος δὲ τῷ ὑπερκάλῳ Δούκᾳ, ἐὰν ἡμῖν εἰς ἐν συμβαίνειν, καὶ ἀπολύῃ τῆς μέμφεως, πρὶν τὸν δικαστὴν ἀποφθάσαι, Ὡς εἶπε μὴ τοῦτο ποιεῖ (τάχα δὲ οὐ ποιεῖ· οὐ λέληθε γὰρ οὐδ' αὐτὸν τάληθές), ἔσται σοι καὶ τοῦτο τὸ βοτρυηφόρον καμακίδιον εἰς ἐπιθήκην μισθοῦ. Τί γὰρ δεῖ ψωμίζειν καὶ τοὺς ἰχθῆρους; Ἴνα δὲ μάθοι ὁ λαμπρότατος καὶ κάλλιστος καὶ συνετώτατος Δούκας, καὶ ὅπως ἐγὼ τοὺς γαύρους ἀνθρώπους μισῶ καὶ τοὺς ὀκνοῦντας τὸ προσκυνεῖν, ὑπανάγκωθι αὐτῷ λόγον κατὰ τῶν τοιούτων, ὃν ἐγὼ ἄρτι καλαιῖ μυθικῆ ζύμῃ ἐφυρασάμην· ὅς εἰς μείδισμά τι λεπτόν καὶ σὲ προκαλέσεται. Τὸ γὰρ ἀρχαιφνὸς τοῦ γέλωτος τῷ πολυημέρῳ τῆς νόσου ἀπέσθηκε. Παρήγεν ὁ Προμηθεὺς ἀνθρώπων, καὶ τὸ σῶμα ἐκλάττε μὲν ἀπὸ γῆς· θεῖα δὲ ἔχριεν ἀλοιφήν. Καὶ τοῦτο ἦν ἡ ψυχὴ. Ὅσα δὲ καὶ θεῖα πράγματι, τῷ σκεῦει τοῦ σιώματος, ἐνετίθει καὶ φρονήσεως ἀμβροσίαν. Καὶ ὥριζεν εἰς μέτρον τῆς πολυτέλειαν τοῦτο ὕγρον. Καὶ ἔδει τοὺς δεχομένους πεπλησθαι τοῦ ἐντιθεμένου, ἢ ἄλλὰ καὶ τι πλεῖον αὐτοῖς προσεπιστάζειν τοῦ θεοῦ ὕγρου. Πᾶσιν οὖν τῆς τοῦ φρονεῖν ἀμβροσίας ὁ Προμηθεὺς ἐγγεάμενος, εἶτα καθίζει ἑαυτὸν ἐσκευασμένος εἰς τὸ σεμνότερον· καὶ μετακαλεῖται τοὺς τὸ ἀμβρόσιον ἐκεῖνο δεδεγμένους ὕγρον. Καὶ ἦν ἀνάγκη, ἕκαστον ἐπικύπτοντα δεικνύειν τὸ σκεῦος, τὸ σῆμα, διὰ τῆς κορυφῆς, εἶτε μεστὸν, εἶτε καὶ ἄλλως ἔχον ἔστιν. Ὅσοι μὲν οὖν ἐπιστεφῆς φρονήσεως ἡ κεφαλῇ, κατέκλυτον ἐπιδεικνύντες ἑαυτοὺς ἀνευδεῶς, ἔχοντας· καὶ ἦν τοῦτο προσκυνεῖν, καὶ τὸν εὐεργέτην Προμηθεῖα φιλεῖν. Οἱ δὲ μήπω μιστοί, ἀλλ' ἐπιειεῖς ἀμβροσίον ἐπιβρόθης, ἀτανεῖς ἦσαν, καὶ ἀκλινῶς εἶχον, καὶ οἷον ἀνεσταλοῦντο εἰς ἔρθιον. Καὶ ἦν τοῦτο ἀλαζονεύεσθαι, καὶ οὐκ εἰδέναι χάριν τῷ εὐ ποιήσαντι. Ἐκείθεν τοίνυν καὶ εἰς ἡμᾶς τὸ μὲν τὴν κεφαλὴν ἐν δέοντι κλίνειν, φρονήσεως αὐτὴν γέμειν περιδηλοῦ, καὶ εἰς εὐγνωμοσύνης ἐνδείξιν τάττεται· τὸ δὲ ἐπὶ σχήματος ἴστασθαι, καὶ τὴν κλίσειν ὀκνεῖν τῆς κεφαλῆς, μωρία· γραφὴν ἀποφέρεται, καὶ εἰς ἀχαριστίαν ἐγγράφεται.

Θ'.

Διαπόντιός σοι ἐξ ἡμῶν αὕτη ἐπιστολή. Καὶ εἰ μὲν ἀποδεκτέα καὶ φίλη τῇ σῆ μεγαλοδοξίᾳ, οὐπω θαρρήσαιμ' ἂν διουχυρισάμενος ἀποφθάσαι· εἰ μὴ καὶ ἀντιγραφὴν χειρῶν αἰμῆν, καὶ ὅπως αὐτῇ προσηγάγῃς, ἐκεῖθεν μάθοιμι. Ὅτι δὲ ἐκ φίλου τὸ γράμμα, τοῦτο δὲ γε οὐκ ἐγὼ μόνος θαρρόντως ἀπισχυρίζομαι, ἀλλὰ πρὸς μυρίους ἄλλους, ὅσοις καὶ αὐτὸς ἦδη πεπληροφόρησαι. Ἀλλὰ που θαυμά σε ἦδη περιέρχεται, καὶ τι γλυκὺ καὶ ἠλαρὸν ἐπιμειδιᾷς, ἐὰν ὁ τὰ πολλὰ σιγῶν Εὐστάθιος, ὁ τὰς γραφὰς ὀκνῶν, ὁ καὶ πρὸς τοὺς ἐγγὺς ἐχέμυθος, δι' οὕτω μακροτάτου διαστήματος, φθέγγεται· καὶ ὃν ἐν τῇ Νικομηθεῖαν τὴν δουκικὴν ἑναγχὸς που περιεζωσμένον ἀρχὴν οὐ προσεῖπε γράφα;· νῦν ἐν τῇ τῶν Κῶων

νῆσῳ διατρίβοντα προσφωνεῖ, καὶ ὑπερόριον οὕτω γραφὴν διαπέμπεται. Καὶ ἀληθῶς, αὐθεντῆ μου, πολλάκις μὲν καὶ πολλοῖς οὐκ ἐνδήμοις φίλοις ἐπιστολῶν λόγους ἐπαφήκα· οὕτω δὲ μοι μέχρι καὶ ἐσάρτι ὁ περὶ τῶν οὗτος Ἑρμῆς δολιχεύσας εἰς μακρότερον ἔλυσε τὸ περὶν, οὐ κατὰ τὸν Ὀμηρικὸν Ἑρμῆν ἐς τὴν τῆς Καλυφούς πλαστὴν νῆσον στελλόμενος, ὃν μῦθος ποιητικὸς εἰς λευκὸν ἔρπον μεταπλάσας ἐπαφήκα τοῖς κύμασιν· ἀλλ' ἄλλον τρόπον τῷ λευκῷ τοῦτῳ βιβλίῳ οἶά τι πορθμεῖα ἐμειδάζόμενος, καὶ πρὸς τὴν διὰ σὲ ὀδωτάτην ταύτην νῆσον ἄρτι πεμπόμενος. Ζηλωτὸν μὲν γάρ τι χρῆμα ἦν ὅτε ἡ νῆσος αὕτη, καὶ γενναίων ἀνδρῶν οἰκητήριον· εἰ δὲ καὶ ληστρικόν, ἔχει καὶ τοῦτο ποικίλην ἱστορίαν τριβῆν. Γέγονε δὲ ποτε καὶ τῷ ἐκ Διὸς Ἑρακλεῖ περιμάχητος, ὅτε καὶ τοὺς ἐνοικοῦντας ἀνδρικώτερον ἐκεῖνος ἐπιθέμενος ἐχειρώσατο. Μέροτες δὲ οἱ ἄνδρες, οὕτω πρὸς κλῆσιν ἐθνικὴν γυνωρίζόμενοι, καὶ τὸ προσὸν αὐτοῖς σεμνὸν ἐπὶ πλεόν οὕτω προσαύξοντες· τὴν γὰρ ἀνθρώπου παντὸς ἐν κοινῷ κλῆσιν εἰς ἑαυτοὺς μεθειλύσαντο. Καὶ ἅμα τις ἔλεγε Κῶους, καὶ ἐπεκάλει τοὺς Μέροπας· καὶ ποῦ τῆς κοινής τῶν μερόπων ἀνθρώπων καταξαναστάντες, ὡς ἂν τις εἴπῃ, προσωνομίας, ἐλῆστευσαν καὶ αὐτὴν οἶον καὶ ἐξιδιώσαντο. Εἰ δὲ καὶ ἀγαθὴ ἐνοικεῖν ἡ γῆ αὕτη, Ὀμήρου ἀναλεχτέον, εὐ γαιόμενην πεποιηκότες αὐτήν. Εἰ δὲ καὶ καρπούς φέρειν ἐστὶν εὐφυῆς, καὶ ζῶων γόνιμος εὐγενῶν, ἄλλοι· ἱστορεῖν δίδωμι· οἱ τὴν Μεροπηίδα ταύτην νῆσον τὴν Κῶ αὐχεῖν εἶπον καὶ τοῦνομα, διὰ τὸ τυχεῖν πάνυ τι πολύζωον καὶ ἀγαθοθρέμμονα (κῶων γὰρ κατὰ διάλεκτον τὸ πρόβατον εἶναι τίθενται)· καὶ ὅθι καὶ τὴν νῆσον ταύτην, ὡς τοιοῦτοις ζώοις ἐνευθηνομένην, τὴν πρὸς τὸ ζῶον ὀμνομιαν λαβεῖν βούλονται. Καλὰ μὲν οὖν οὕτω καὶ τὰλλα τῆς νῆσου. Ὅτι δὲ σε πλουτεῖ εὐτυχῶς τῶν κατ' αὐτὴν ἐξάρχοντα, οὐδὲν ἂν εὐδαιμονίας ἔχοι λειπόμενον. Καὶ προσεπιγράφεται αὐτῇ μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τοῦτο μέγα καλόν· καὶ λαμπρυνεῖς αὐτὴν τῇ σελασφορίᾳ τῆς σῆς καλλονῆς, οὐχ ἦσαν ἡ καὶ ὁ κελδὸς Ἥλιος τὴν περίπυστον Ῥόδον, αὐτῇ ἐπιφωμίζόμενος. — Ἀλλ' οὕτω μὲν (ὅπερ ἔφη) ἐπιστολιμαῖον Ἑρμῆν οὕτως ὑπερόριον ἀφήκα φέρεσθαι, φειδόμενάς μοι τοῦ κήρυκος. Νῦν δὲ διεπεμφάμην, λόγισάμενος, ὡς αὐτὸς τε σχοίῃ ἂν πάντως περὶ εὐξασθαι πρὸς τὴν σὴν μεγαλοδοξίᾳ, καὶ ἡμῖν δὲ τις ἕτερος αὐτόθεν ἀντιπερὶφέρεται, καὶ διδάξει, περιγενέσθαι καὶ πρὸς σὲ ἀφικέσθαι τὸν ἡμέτερον τοῦτον Ἑρμῆν, καὶ μὴ περὶ που μέσον τὸν πλοῦν καταπεσεῖν καμόντα τὴν πετῆσιν, καθὰ που λόγος ἔχει τὸν Ἰκαρον, οὐ περιβέτον ἐκ κηροῦ καὶ ἡλίῳ λυτὸν τὸν περὶν· ὡς εἰ μὴ τοῦτο ἦν, οὐκ ἂν ἐθαύρησα τὴν ἐπιστολήν. Καὶ ἄλλως δὲ τὸν μὲν ἄλλον καιρὸν ῥῆον ἐντὴν ἡμῖν μαθεῖν τὰ κατὰ τὴν σὴν μεγαλοδοξίᾳ, διαχειρίζομένην τὰς ἀρχὰς ἀγχιότα τῆς Μεγαλοπόλεως, καὶ οὐδὲν ἔδει τότε γραφῶν· εἶχομεν γὰρ αὐτόθεν, ὅπερ ἠθέλομεν. Νῦν δὲ ἀχανῆς μεταξὺ χύσις θαλάσσης· κἀντεῦθεν ἡμῖν ἡ περὶ σοῦ φήμη ἀνίχει βράδιον, ἢ ὁ παρ' Ἡσιόδῳ τοῖς Πανέλλησιν ἦλιος. Ὅτι οὖν πο-

λὺς τῆς χρίσεως, ἐξ οὐπερ οὐκ ἦλθεν ἡμῖν αὐτόθεν ἄσαν ἐνάκλεισας. Ἐγεις οὖν τὸν γραμματοφόρον σου Βελλεροφόντην, ὑπὲρ αὐτοῦ κομιζόμενα γράμματα. Ἐκεῖνα γὰρ ἀπήγγειλαν, ὧν ἤκουσε· μᾶλλον δ', ἐφ' οἷς ἐν μέρει καὶ αὐτὸς τὴν κατηγορίαν ἀπεμερίσαστο· σοὶ μὲν βραχὺ τι γεῦμα κομίσας, αὐτὸς δὲ τὴν ἄλτην κύλιε τῆς μέμφεως προσεκπιών. Καὶ σοὶ γέγονεν ὁ ἀνὴρ, εἰ καὶ μὴ εὐάγγελος, ἀλλ' ἐτήτυμος ἄγγελος, οὐκ ἐπιχρῶσας τὸ τοῦ λόγου πρόσωπον φεύσματος. Εἰ δὲ δεῖ τι καὶ περὶ τῆς ἡμετέρας (εἰ χρεῶν οὕτως εἰπεῖν) μικρολογίας ἀπολογησασθαι, ταῦτόν τι καὶ αὐτὸς, αὐθέντη, πέπονθα, ὡς εἴπερ πέπλω λαμπρῶ, καὶ φασινῶ στίλβοντι, καὶ καλὸν ἥλιος ὡς μαρμαρύσσοντι, ῥύπου μὲν ὄλις οὐδὲν, ἀμυχήν δὲ τινα βραχεῖαν ἢ κόπωσης ἐπιφόρησιν ἰδὼν, οὐ φορητὴν νομίσαι τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ καὶ τὸ βραχὺ τοῦτο καὶ τοῦ μὴδὲν ἄξιον λόγου ἀκομίαν ἐὸ μικρὰν τοῦ πέπλου νομίζεσθαι. Ἐγὼ γὰρ, ὁ βούλομαι λέγειν. Οὐ βούλομαι, αὐθέντη Κομνηνῆ, ἐφ' οὗτοι μεγάλη σπουδῆ, ὅτε καιρὸς ἀγωνίας (εἰπερ ὅτι), ὅτε ὄλις χερσὶν ἀνεθεκτόν τῶν ἔργων, τὴν χεῖρα βλέπειν τὴν σὴν ἀποκάμνουσαν. Καὶ βραχεῖα μὲν (εἰποις ἂν) ἡ ἀργία. Καὶ γὰρ (νῆ τοὺς λόγους) ἠλήθευσας. Ἄλλ' ἐμοὶ μέγα τὸ πταίσμα· οἶμαι δ', ὅτι καὶ σοί. Οὕτω καὶ ἀλείπτῃς, ἰδὼν τὸν γυμναζόμενον ἐφ' ἔν τι βῆμα ποδὸς ἢ καὶ χειρὸς ἀνάτασιν ἑαυτὸν οὐκ εὐρύθμως συντείνοντα, εἰ μὴ ἔργοις, λόγοις δ' οὖν οὐκ ἀγαθοῖς ἀμείβεται τὸν ὑπαλειφόμενον. Μάθοις δ' ἂν καὶ στρατηγὸν, κἂν ἐπὶ βραχὺ τὸν στρατιώτην, ὃν αὐτὸς ἀλείφει πρὸς πόλεμον, ἀπουστάξαντα μάθῃ, σφοδρῶς αὐτοῦ καθικνούμενον. — Καὶ τὰ μὲν ἡμέτερα τοιαῦτα. Σοὶ δὲ εὖ γένοιτο, ὅτιπερ εὐαισθητῶς ἔχεις σαυτοῦ, καὶ ἐπὶ τοιοῦτοις δάκνῃ τὴν ψυχὴν, καὶ καθυπεμφαίνεις ταῖς τοιαύταις ἀρχαῖς, ὅποια σὸς ἐς τομτέπειτα ἡ ἀγαθὴ τῆς ψυχῆς ἐστίται προσαύξῃσις.

I.

Πανορθαστέ μοι αὐθέντη· εἰ καὶ *μῖαν χελιδόνα μὴ ποιεῖν ἔαρ* ἢ παροιμία φησὶν, ἀλλ' ἡμῖν ἢ σὴ μία χελιδὼν, τὸ βραχὺ ἐπιστόλιον, ἔαρ ἐν αὐτῷ χειμῶνι ὑπήνοιξεν ἠδονῆς· χελιδὼν, οὔτε στωμύλα κωτίλλουσα, ἀλλ' οὐδὲ μὴν τὸν Τηρέα περιτραυλίζουσα καὶ τῆς ἐκείνου παρατρῶγουσα κλήσεως (καθ' ἃπερ ἐκείνος τὴν τῆς ποτε ἀνθρώπου Χελιδόνος γλῶτταν ἐκαινοτόμησε)· μικρὰ δὲ φθεγγομένη καὶ τορὰ, καὶ (τὸ ὄλον εἰπεῖν) ἡμῖν προσφυῆ, ὅπως ἂν καὶ ἔχῃς νοῆσαι τὸ προσφυῆς, εἴτε διὰ τὸ βᾶ, εἴτε διὰ τὸ τῶν τοῦ σώματος διαστημάτων μικροφυῆς. Ἄλλ' ἐπίπεμφον ἡμῖν καὶ ἑτέραν χελιδόνα, καὶ αὐθις ἄλλην· καὶ ποιήσον ἡμῖν τὸν οἰκίσκον — οὐ λέγω χελιδόνων μουσεῖα (μαινομένην γὰρ ἂν), ἀλλὰ μουσεῖων ἀντικρυς, καὶ ἀηδόνων λόχμην, ἢ νῆσον Σερρήνων, ἢ καταγύγιον ὀρφανικόν· ὡς ἂν οὕτως καὶ τὸ ἔαρ σταθῆρὸν ποιήσῃς, καὶ δὴ καὶ ἐς θέρος τερψίθυμον παραγγεῖλωμεν. Ποῖον ἐκείνο; Τὰς ἐπὶ τῇ σῆ πανσεβάστη ὑπεροχῇ χρηστὰς ἐλπίδας, ἃς καὶ εἰς τέλος ἀγάγοι θεὸς; τῇ αὐτοῦ χάριτι.

II.

Ἐκεῖνος αὐτὸς, αὐθέντη Κομνηνῆ, ὁ διακονήσας τῷ τῆς ἀγγελίας μοι σκυθρωπῶ, εὐάγγελος γίνεται, καὶ λελυσθαί σοι τὴν μέμφιν μνησεί, καὶ τὴν τῆς μικρᾶς ἐκείνης ἀναπτώσεως ἀπαλειψήνα· γραφὴν, ἣν ἐγράψαμεν ἂν σε δριμύτως παρ' εὐγνώμοσι δικασταῖς, εἰ μὴ τὸν ἔλεγχον φθάσας τὴν τοῦ κατηγοροῦ γλῶσσαν ἐνάκλεισας.

Ἐγεις οὖν τὸν γραμματοφόρον σου Βελλεροφόντην, ὑπὲρ αὐτοῦ κομιζόμενα γράμματα. Ἐκεῖνα γὰρ ἀπήγγειλαν, ὧν ἤκουσε· μᾶλλον δ', ἐφ' οἷς ἐν μέρει καὶ αὐτὸς τὴν κατηγορίαν ἀπεμερίσαστο· σοὶ μὲν βραχὺ τι γεῦμα κομίσας, αὐτὸς δὲ τὴν ἄλτην κύλιε τῆς μέμφεως προσεκπιών. Καὶ σοὶ γέγονεν ὁ ἀνὴρ, εἰ καὶ μὴ εὐάγγελος, ἀλλ' ἐτήτυμος ἄγγελος, οὐκ ἐπιχρῶσας τὸ τοῦ λόγου πρόσωπον φεύσματος. Εἰ δὲ δεῖ τι καὶ περὶ τῆς ἡμετέρας (εἰ χρεῶν οὕτως εἰπεῖν) μικρολογίας ἀπολογησασθαι, ταῦτόν τι καὶ αὐτὸς, αὐθέντη, πέπονθα, ὡς εἴπερ πέπλω λαμπρῶ, καὶ φασινῶ στίλβοντι, καὶ καλὸν ἥλιος ὡς μαρμαρύσσοντι, ῥύπου μὲν ὄλις οὐδὲν, ἀμυχήν δὲ τινα βραχεῖαν ἢ κόπωσης ἐπιφόρησιν ἰδὼν, οὐ φορητὴν νομίσαι τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ καὶ τὸ βραχὺ τοῦτο καὶ τοῦ μὴδὲν ἄξιον λόγου ἀκομίαν ἐὸ μικρὰν τοῦ πέπλου νομίζεσθαι. Ἐγὼ γὰρ, ὁ βούλομαι λέγειν. Οὐ βούλομαι, αὐθέντη Κομνηνῆ, ἐφ' οὗτοι μεγάλη σπουδῆ, ὅτε καιρὸς ἀγωνίας (εἰπερ ὅτι), ὅτε ὄλις χερσὶν ἀνεθεκτόν τῶν ἔργων, τὴν χεῖρα βλέπειν τὴν σὴν ἀποκάμνουσαν. Καὶ βραχεῖα μὲν (εἰποις ἂν) ἡ ἀργία. Καὶ γὰρ (νῆ τοὺς λόγους) ἠλήθευσας. Ἄλλ' ἐμοὶ μέγα τὸ πταίσμα· οἶμαι δ', ὅτι καὶ σοί. Οὕτω καὶ ἀλείπτῃς, ἰδὼν τὸν γυμναζόμενον ἐφ' ἔν τι βῆμα ποδὸς ἢ καὶ χειρὸς ἀνάτασιν ἑαυτὸν οὐκ εὐρύθμως συντείνοντα, εἰ μὴ ἔργοις, λόγοις δ' οὖν οὐκ ἀγαθοῖς ἀμείβεται τὸν ὑπαλειφόμενον. Μάθοις δ' ἂν καὶ στρατηγὸν, κἂν ἐπὶ βραχὺ τὸν στρατιώτην, ὃν αὐτὸς ἀλείφει πρὸς πόλεμον, ἀπουστάξαντα μάθῃ, σφοδρῶς αὐτοῦ καθικνούμενον. — Καὶ τὰ μὲν ἡμέτερα τοιαῦτα. Σοὶ δὲ εὖ γένοιτο, ὅτιπερ εὐαισθητῶς ἔχεις σαυτοῦ, καὶ ἐπὶ τοιοῦτοις δάκνῃ τὴν ψυχὴν, καὶ καθυπεμφαίνεις ταῖς τοιαύταις ἀρχαῖς, ὅποια σὸς ἐς τομτέπειτα ἡ ἀγαθὴ τῆς ψυχῆς ἐστίται προσαύξῃσις.

III.

Εὖ μοι τῆς ἡμέρας ταύτης, αὐθέντη πανορθαστέ, καθ' ἣν τὸ σὸν γράμμα κεκόμισμαι· εὖ μοι τῆς Ῥοδοδακτύλου, καθ' ἣν εὐήμερον ἡμῖν ὑπηύγασε μήνυμα, ὑγιαίνειν τὴν σὴν ἀντιλήψιν. Καὶ ἐπανατέλλοι, θεὸς σῶτερ, ἡμῖν συχνὰ τὸ τοιοῦτο ἀγαθόν, καὶ διασκεδάζοι πᾶσαν τὴν ἐκ λύπης ῥοφῆρὰν ἐπισύστασιν. Ὑγιαίνομεν τέως καὶ ἡμεῖς, χερσῶντες — εἰ μὲν ἐπὶ τοῖς καθ' ἡμᾶς νομίσις, οὐχί· μόνις δὲ, οἷς ἐροπαιουχέιν τὸν κραταῖον καὶ ἄγιον ἡμῶν βασιλέα ἐμάθομεν. — Τὰ κατὰ τὸν ἠγρούμενον ἐκονόμηται, ὡς ἦν δυνατόν· οὐδ' ἄλλο τι, ὡς ὁ θεὸς οἶδεν· ἀλλὰ τὸ πλέον, ἵνα μὴ πράγματα ἔχῃ, ἐφ' οἷς οὐκ ἔχρησεν, ἢ σὴ ἀντιλήψις, διὰ τὸ τῶν ὑποθέσεων ἀμφιλογον. — Προσκυνοῦσι τὴν ἀντιλήψιν σου σὺν ἡμῖν ἅπαντες οἱ ἡμέτεροι, ἐπευχόμενοι τὴν μετὰ ὑγείας αὐτοπρόσωπον ἐντευξίν, τὴν ζῶσαν, τὴν γλυκεράν. — Ὑγιαίνει καὶ ὁ σὸς μικρὸς, ὁ ἡμέτερος μαθητῆς. Ἄλλ' οὐπω τὴν γλῶσσαν ἔστρεψα πρὸς τὸ σαφές. Οἶμαι γὰρ, ὅτι τὸν καλὸν ἐννοεῖς· τὸν ἔτι μὲν φύσει μικρὸν, ἡμῖν δὲ μέγαν Ἰωάννην, ὃν οὐκ ἀνίης· ἐπιγραφόμενός μοι μαθητῆν. Ἄλλὰ καὶ ἐκεῖνος μὲν ὑγιαίνει· καὶ εἴη οὕτως ἔχων, καὶ μετὰ ὑγείας ὑψηλὴν ἀνάγκην βλάστην ἔω; εἰς τέλος. Καὶ

σοι τὰ εἰς ἐκεῖνον οἱ εὐθότεις γραφέτωσαν. Ἐμοὶ δὲ περὶ τοῦ κατὰ ἐνέργειαν μαθητοῦ τοῦ μικροῦ ἢ μνήμη, δὲ καὶ αὐτὸς προσκυνῶν, οὐκ ἀόκτως μὲν εἶχεν εἰς γραφήν· ἔγραψε δὲ ἰδοὺ κατὰ τὴν σὴν πρόσταξιν, ὅσα οἱ ἔδδοκει. Καὶ ἐγὼ μὲν ἤδη παύομαι, ζωὴν σοι πολυχρόνιον ἐπευξάμενος· ὁ δὲ ὑποταττέτω τὰ ἑαυτοῦ.

Π΄.

Τίς ἂν εἴην ἐγὼ, δεῖ καὶ ἐμοῦ λόγον ἐξ οὕτω μακρῆς ἀποδημίας εἶθεταί ὁ τῶν ὄντι πανσεβαστος; ὅπερ ὁ νοῦς μὲν οὐκ ἂν εἰπεῖν ἀρχέσθαι μοι μόνον ὡς αἰθέριος, ἀλλὰ καὶ ὡς ἔγγιζον Θεῷ κατ' ἐκείνους νόσας, οἷς τὸ τοιοῦτο περιφλοσιμηται ἀγαθόν· ἢ δὲ γλώσσα ἐντελῶς διακονουμένη τοιοῦτον νοῦ, καὶ τῶν ἀδελφῶν μεγαλοφυῶν νοημάτων εὐγενῆς ἐξάγγελος· ὡς τὸν μὲν κύειν καὶ πολλὰ καὶ καλὰ τὴν δὲ, διαδεδυμένην αὐτὰ, ἐπιμελῶς μαιεύεσθαι καὶ προάγειν εἰς ἐκδηλον, καὶ διατυποῦν σωματικώτερον μὲν· οὐ μὴν, ὡς καὶ ἀπαλέγχειν τὸ νοερόν, ὅποια συμπέπτει πολλοῖς, ἐφ' ὧν ἡ γλώσσα τὸν νοῦν πολλάκις ἀπηχρίωσε καὶ καθήσυχεν· ἀλλὰ προσεπιτιθεῖσα καὶ αὐτῇ καὶ προσεπαύξουσα τὸ καλόν, καὶ τὸ τοῦ νοῦ λαμπρόν διεκφαίνουσα κατ' ἐκείνα τῶν περιδλημάτων, ὅσα λειτουργηθέντα ἰσχυρότερον, οὐκ ἂν κάλλος σώματος ἐπικρύψωσιν, ἀλλ' εἰς χάριν ὕψους διεκφῆνωσιν· αἱ δὲ χεῖρες ἡρωϊκαί, καὶ μεγάλων ἔργων ἐπιτελεστικαί· καὶ οὐ μόνον μεγαλοῦργοι καὶ πρὸς ἀνδρείαν κατηρητισμεναί· καὶ ἀπηκρυβόμενα εἰς βωμολοχίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν καλλιγραφίαν καλλιτεχνήσασαι, καὶ τῇ παγκάλῃ γλώσσῃ, καὶ τῇ εἰκότῃ; σεβοίμεθα, πρέπουσαι καὶ συντρέχουσαι· ὡς εἶναι τὴν πανσεβάστην ταύτην κεφαλὴν πάντῃ πάντως ἀνευδῆ τοῖς καλοῖς, νοῦς μὲν πλουτεῦντος τοῖς εὐγενέσι νοήμασι, γλώσσης δὲ καὶ χειρῶν — τῆς μὲν περιτράνουσ τὰ νοήματα κηρυκτεῦσης εἰς ἀκοάς, τῶν δὲ τὸ καλὸν ἀποτιθεμένων ταῖς ὕψεσιν εἰς τροφὴν ψυχῆς καὶ μνήμην διηνεκῆ. Ἄλλὰ τίς μὲν εἰμι ἐγὼ, οἶδα ἐγὼ· οἶδα δὲ, δεῖ τὸ μηδέν. Ὁ δὲ μου μνησθεῖς, εἴη ἂν καὶ τοῦτο ποιῶν κατὰ μίμησιν Θεοῦ· οὐ τὰ τῆς προσημείας ὥς καὶ εἰς αὐτὰ κινεῖται τὰ πάντῃ συμκρότατα. — Ἄλλ' ἐπιαναγάγοι σε Θεὸς τάχιον, τὴν πανσεβάστην μοι κεφαλὴν· εἰ μὲν καὶ ἡμῖν περιούσιον εἶτι, εὐχομαι καὶ μάλιστα· εἰ δ' ἄλλως εὐδοκηθὲν συμπασιεῖται τὰ κατ' ἡμᾶς, τοῖς γούνοι τοῖς ἔλασι, τοῖς πνεύσοι σε, δεῖ καὶ πολλῶν πρότερον τῶν μεγίστων αυτοκράτορι, οὐ αὐ θαράπων τῶν ὄντι πιστότατος.

ΙΑ΄.

Καὶ ἄλλως μὲν ἐν τῇ ψυχῇ φέρεσ ἀναγραφῶν τὴν πανσεβάστην σου ὑπεροχὴν· καὶ οὐκ ἔστιν, δεῖ ἢ λέγων ἢ γράφων ἐξω μνήμης αὐτὴν τίθεμαι. Ἄλλ' ὅσπερ ὀφθαλμοῖς ἐνεργῶν οὐκ ἔσθ' ὅπως οὐ δεῖ ἀέρος ἐνεργεῖ, οὕτως οὐδ' ἡ ψυχὴ Εὐσταθίου τοῦ σοῦ, ἐνεργοῦσα τὰ κατ' αὐτὴν, ἑαυτῆς ἐξωθεν τι τίθηται τὴν σὴν καλλονὴν· ἀλλ' ὀπηνίκα καὶ γραφὴν τῆς σῆς ἀντιλήψεως ἀνά χειρας δεξιᾶμην, τῆνικαὶ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ὅση χαρμονὴ τῇ ἐμῇ ψυχῇ ἐνσταλάττεται. Αὐτὸν γάρ σε βλέπειν δοκῶ, τῶν χρυσῶν σου στόματι φωνῆς γλυκείας μοι ἀναφθεγγόμεγον. Καὶ

προσκυνῶ τὸν ἐν χειρὶ χάρτην, καὶ ὡς ἐμοὶ σεβαστὸν κατασκάζομαι, δεῖ τὰ τῆς σῆς ψυχῆς γεννήματα καὶ βουλευματα φέρων ἀγγέλλει μοι. Εἴης ὅν πολυχρόνιος. Καὶ σοι, καθὼς ἡμεῖς εὐχόμεθα, διαθεῖη τὰς ἀναβάσεις Θεοῦ, καὶ ἀπὸ ἀδελφῆς εἰς δόξας μεγίστας ὑψώσῃ, διὰ τε τὰ ἔλλα σου καλὰ, καὶ δεῖ τὴν ἐμὴν οὐδαμινότητα λόγου κάταξιός, Θεοῦ πρᾶγμα ποιῶν· δεῖ ἐκ τοσοῦτου θεότητος ὕψους καὶ τὰ ταπεινότερα ἐφορᾷ. — Περὶ τῆς ἡ ἀντιλήψης σου ἔγραψεν ἡμῖν ὑποθέσεις, ἐφροντίσαμεν ἅμα τῶν δέξασθαι τὴν γραφὴν σου· καὶ συνελόντα τὸ πρᾶγμα εἰπεῖν, ὁ ἀνθρώπος, ὃν οἶδας, ὅλος εἶπεν εἶναι τῆς σῆς ἀντιλήψεως· ἀκούσας καὶ πάλιν ἀφ' ἡμῶν, ἄπερ καὶ ἤκουσε φθάσας, καὶ πείρα μαμάθηκε. Στοιχάζομαι δὲ, ὅπερ οὐδὲ τὴν σὴν ἐν καιρῶ λάθοι ἀντιλήψην, δεῖ ἴσως οὐκ ἔσται σοι διὰ παντὸς παραμύνημος διὰ τὸ ὀρέγεσθαι τῆς ἐπὶ τὸ μείζον βάσεως ἢ μεταβάσεως. Ἄλλὰ τί τούτου μέλον τῇ αὐθεντίᾳ σου; Ἐλθέτω ποιησάτω, ὃ θέλεις. Χρησιμευσάτω, ἕως οὐ δέον ἔσται. Περιμεινῶν τὸν δέοντα καιρὸν. Γενέσθω ἡ καὶς ἀγωγίμων λογικῶν κατακόχιμος· μεθ' ἑὸν ὁ κυβερνήτης θέλη, ἀναπαυσάσθω. Τελεσορηθῆτω τὸ θέρος· καὶ ὁ γεωργός μετὰ τοῦτο ὅπῃ σκεῖ καθήσθω, εἰ βούλοιο. Ἀνυσθῆτω ἡ ὁδός, καὶ ἀναπαυσάσθω ὁ ὁδηγός. — Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως· ἡμεῖς δὲ καὶ πάλιν ἐν ὀχλήσεσιν, οἱ μηδὲν ἔχοντες. Καὶ σοι τὰ καθ' ἡμᾶς ἐρεῖ ὁ Καλοβασιλείος· ἐφ' οἷς καὶ ὑπομνηστικὸν ἀπασταίλαμεν, θαρρόντες εἰς τὴν ἀντιλήψην σου. Καὶ τὴν δυνατὴν δικαίαν ζητοῦμεν βόθειαν. Ἐάν δὲ καὶ τὸν ἐπηραζόντα ἡμῖν ἀπηνία τε κρατερόν τε ἰδοῦσα ἡ σὴ αὐτόθι ἀντιλήψης, ἀναμνήσῃ τε καὶ ὀνειδίσῃ, δεῖ οὐ καλὸν πρᾶγμα ἐποίησεν, εὐχαριστῶ καὶ ὑπὲρ τούτου. Δείσεισε γὰρ οὐκ ἀπλῶς, ἀλλὰ φανερῶς ἠδίκησε, βουλλώσας, καὶ εὐθὺς αὐτῇ τῇ ὄρα ὑποχωρήσας ἀνέτω χαλινῶν· ὥστε τῇ ἐπαύριον ἀποσταλέντα πιατριάρχῃ δουλευτὴν, μὴ φθάσει καταλαβεῖν αὐτὸν, ἀλλὰ μάθειν, δεῖ ἐν τῇ Σηλυμβρία μέλλει καταλύσαι. Εἴτα καὶ ἀποθήκη ἐδοῦλλωσε, πανταχόθεν εὐεπιθούλευτον· ὡς εἶναι πᾶσαν ἡμῖν ἀνάγκην, φυλακῆς ποιεῖσθαι νυκτός, μὴ ἀπολέσωμεν τὸ βραχὺ ἐκεῖνο οἰνάριον. Καὶ τὸ μείζον, κακὸν δεῖ τῶν χωρητῶν ἀπάντων φειδόμενος, ἡμᾶς καὶ μόνους εἰς διασεισμόν ἀπελέξαστο, μήτε εἰδῆσιν δοῦς, μήτε ἄλλο τι παιήσας ἀνθρωπικῶν· ἀλλὰ καὶ, πλησιαστῶν βαρυδῶδων ὄντων κύκλω τοῦ κρείτοτος τοῦ, εἰς ὅπερ ἡμᾶς διασεῖται (ὧν εἰσι καὶ οἱ παντοκρατορινοὶ), τῶν μὲν ἄλλων ἀπέσχετο, ἡμῖν δὲ ἐνεκάθισεν. Ἄλλ' αὐτὸν μὲν ἰδοίμι πάσχεοντα, ὧν ἔστιν ἀξίος· σὲ δὲ ὁ Θεὸς ποιῆσαι πολυχρόνιον.

ΙΕ΄.

Εἰ μὲν καὶ ἄλλω τινὶ τύχη βάσκατος ἐπικωμάζει, εἰ μοι λέγειν; Ἐμοὶ δὲ ἀντικρυς ἄρτι ἐπικώμασε. Καιρὸς ἦν μοι ἄριστος· καὶ ἡ τραποῦς πτωχικῶς μὲν, ἐξηρτύετο δ' οὐν. Καὶ ἤδη ἐγγὺς ἦμεν πληρώματος. Αἶφνω; δεῖ μοι πατάσσει τις τὴν θύραν. Καὶ αὐτὸς ἐρωτῶ· Τίς ἐσθ' ὁ κόπτων τὴν θύραν; Καὶ μανθάνω τὸν κρούοντα, καὶ δεῖ γράμμα μοι κομιζῶν ἤκει σεβαστόν. Κἀγὼ μὲν ἐνθους ὄψ' ἠδονῆς γεγωνός, τὰς τε θύρας ἀναπατάσαι κελύω, καὶ

ἡδέως τὸν τῆς γραφῆς διάκονον ἀναδίχομαι. Ἐπει δὲ καὶ εἰς χεῖρας τὸ γράμμα λάβοιμι καὶ ἀναπτύξας διέλθοιμι, γίνεσθαι μοι κατὰ τὴν παροιμίαν ἀναλλὰ τὰ τοῦ πράγματος· καὶ οὐ μόνον οὐκ ἐνθους ἐτι, καὶ ὀλιγοπότης γὰρ εἶναι μεμένηκα. Καὶ ἦν εἰδὼς τὸ πάθος. Κατὰ γὰρ τὸν τοῦ Σοφίλου σοὶ μὲν εὐ πράττοντι χαίρω· εἰ δὲ σοὶ τὰ τῆς τύχης ἔμπαλιν φέρεται, μέγαν ἔκκου ἔχω καὶ πεφόδημαι. Τοιοῦτόν μοι κῶμον ἐπισήγαγε τῆ τραπίζη τύχη τις φθονερὰ ὑποκαθημένη· οὕτω μοι ἐπεκώμασε σφοδρὰ καὶ ἀκάθεκτος· καὶ μοι τὸ τε στόμα συμπίεσασα ἐπέσχε τοῦ ἐνεργεῖν, καὶ τὰς χεῖρας παρήκε· καὶ τί ποτε ἄρα ὁ τῶν Ἄρπυιῶν βούλεται μῦθος, αὐτοῖς ἔργοις μοι παριστήσατο. Ἐκείναι γὰρ τὸ προστυχὸν ἀφαρπάξουσι, καὶ αὐτῶν Φινέως τῶν τε χειρῶν τῆς τε τραπέζης καὶ τοῦ στόματος ἀφαιρούμεναι τὸ σίτον, ἐξίπταντο· καὶ οἱ τοῦ σοῦ δὲ γράμματος πτερόντες οὗτοι λόγοι οὐδὲν τι κρεῖττον Ἄρπυϊας εἶδοντο τὰ κατ' ἐμέ. Καὶ ἦν μοι τοῦτο κακὸν ἀντίσταθμον τῶν σῶν μυρίων καλῶν, βασιλάνου τινὸς ἀντιστηκῶσαντος δαίμονος. Ὁ γὰρ μοι πολλάκις καρκεύμασιν, οὕτε λόγῳ ῥητοῖς, οὐδ' ὑποπίπτουσι μέτρον, διασκευάσας τὴν τράπεζαν, ἀπεκόμησάς μου τὴν εὐωχίαν, καὶ πικρίαν κατασκευάσας, ἔθρωτά μοι πεποίηκας τὰ τῆς τροφῆς. Τί ἂν οὖν ἔχοις ἀκούσαι καλὸν ἐξ ἀνθρώπου, δὲ παιῶν ἰδεῖν σε, καὶ σοὺ τὴν θείαν διψῶν, νῦν ἄλλως διὰ σε πεπεινήκε τε καὶ δεδιψήκε· καὶ οὐκίτι σοὶ χάριτας ὄφλει, οὕτως ἄλλογῶν τι τοῖς βρώμασι, καὶ νῦν μὲν οὕτως, νῦν δὲ ἄλλως ἐπισκεθόμενος τοῖς εἰς τὸ ζῆν· Μίμνημαι γὰρ εἰσέτι καὶ τῶν ἐφόδων ἐκαίμων καὶ τῶν ζημιῶν, ἃς ὑπομεμένηκε μοι τὰ τοῦ ἄλλου, καὶ οἷα πέπονθε τὰ θεινά. Ἀλλὰ μὴ οὕτω μέχρι τέλους· γένοιτο δέ μοι καλὸν τι παθεῖν, καὶ γλυκείας ἀγγελίας ἐπισταλαγθῆναι μοι νέκταρ ὀφέ ποθεν, ὅψ' ἦς τὰ τῆς πικρίας ἀνασταλήσεται. Καὶ τότε ἂν ἀνοίξω τὸ στόμα, καὶ τορὸν ἀναφθέξωμαι. — Καὶ σὺ μὲν οὕτως. Ἄλλ' ἐγὼ τὸ σὸν ὄψος οὐ τοῖς ἴσοις ἀμείφομαι, ἀλλὰ τῆς πικρίας ἀντιώσω γλυκύτερα· καὶ ἀνθ' ὧν ἐπίκρανάς μοι τὸ ἄριστον, γλυκούς πληρῶσω σοὶ τὸ ἐστίαμα. Ἔχω γὰρ στείλας οἰνούττας, ὀλίγας μὲν, ἀλλ' ἀγαπητάς· ἃς οἶδ' ὅτι ἀποδέξῃ, οὐ μόνον ὡς δῶρον ἡμέτερον, ἀλλὰ καὶ, ὅτι περ ἐξω καιροῦ, ἢ πρὸ καιροῦ. — Ἐμφροντις ὦν ταῦτά σοι γραφῶ, πανσεβάστη μοι κεφαλῆ, καὶ οὐδ' ἔμαυτοῦ σχεδὸν ὦν. Αἰτῶ τοῖνον συγγνώμην, εἰ μήτε μακρολογῶ, μήτε καλλιλογῶ. Ἀντιπροσαγορεύω τὸν ὅμοιον.

IG'.

Ἄρκετόν ἡμῖν εἰς τὸ εὖ ἔχειν, πανσεβάστε μου αὐθέντη, τὸ οὕτως ἐν μνήμῃ καίεσθαι περὶ σοὶ, καὶ λόγου τυγχάνειν τοσοῦτου· ὃ δὴ καὶ ἄλλως μὲν ἐγνωσμένον, παραστῆν δὲ καὶ ἄρτι διὰ γραφῆς, ἀνασφήλαι τῆς νόσου πεποίηκεν ἡμᾶς καὶ ἀνακομισθῆναι μικρὸν τι ὅσον ἐπὶ τὰ πρότερα. Γίνωσκε, ὡς οὕτω μέχρι καὶ σήμερον ἀκραιφνὲς ἡμῖν τὸ τῆς ὑγείας ἐπεμεδίασαν ἀγαθόν· οὐδὲ τὰ τῶν κυμάτων κατεστόρεσται τέλειον, οὐδὲ ὁ χειμῶν εἰς ἔαρ ἐγαληνίασεν. Ἀγαπητὸν δὲ, ὅτι τοῦ κακοῦ ἐπανακλή-

θέντες μόλις γεγόναμεν ἐκυτῶν, καὶ λαλοῦμεν, καὶ βαδίζειν ἔχομεν, καὶ εἰς τὴν ἀγνωστάτην μεγάλην ἐκκλησίαν ἀπέρχεσθαι, καὶ τῶν αὐτῆς ἐπαπολαύειν καλῶν. Τὴν δὲ σὴν πανσεβάστην κεφαλὴν ἀντι τῶν εἰς ἡμᾶς σου ἀγαθῶν ἀμείψαιτο ὁ θεός, οἷς ἀξία ἐστίν (ἔστι δὲ, οἷς ἂν εἴποι τις, καλοῦ)· καὶ ἴσοιμιν σε ἔχοντα, ὥσπερ εὐχόμεθα. Ἡμῖν ἤδη μέλει· καὶ τῆς εἰς τρυγητὸν ἀπελεύσεως, ὅπως ἂν ἔχομεν, εἰ καὶ μὴ καλῶς. Οὐδεὶς γὰρ τῶν τοῦ ἡμετέρου καλλίου, ὅστις ἂν μὴ τοῖς ἡμετέροις κατακολουθήσῃ ἔχουσιν· ἀλλὰ πάντες τοῦ αὐτοῦ κρατήρος ἡμῖν ἐπερβρόφησαν· ὧν οἱ μὲν μικρὸν τι ἀνεκουρίσθησαν, οἱ δὲ καὶ εἰσέτι βαρύνονται, φιλονεικούντες, ἐμποδῶν ἡμῖν γενέσθαι τοῦ ζῆν· εἰ καὶ ἡμεῖς [καραδο-] κοῦμεν τὸν θάνατον, καὶ παντὶ τρόπῳ τῶν ἄνω γινόμεθα. Οἱ δὲ τοιοῦτοι καὶ οὕτως ἔχοντες, ὅμως καὶ αὐτοὶ προσαγορεύεις ἀξιοθίντες οὕτω σεβασμίας, προσκυνῶσι καὶ αὐτοὶ σὺν ἡμῖν τὸν τὴν προσαγορεύειαν διαπεμπόμενον, καὶ τὰ ὅμοια συνεπεύχονται. — Προσαγορεύομεν ἅπαντες τοὺς τε εἰδότες ἡμᾶς πάντας καὶ ἀγαπῶντας· ἐκ τῶν τῆς ὑποταγῆς· καὶ τὸν ἀγαπητὸν κύριον Νικήτην, τὸν ἐστε Δάκιωνα ἐστε Τίμωνα τὰ γε εἰς ἡμᾶς, ἢ ἐπιλελησμένον· ἢ ἄλλ' ἐπέλιπέ μοι τὰ τῆς κλήσεως. Τὸν γὰρ συνήλικα τί ἂν καλέσαιμι; ὅς ὡς ἐξ ἄρματος βραχὺ τι ἀπαστρέψας ἀπέθεσε, καὶ οὐκίτι ἐφανερ ἡμῖν μῖς ἀξιώσας προσλαλιάς· ὃν ἀμύναίτο θεὸς τῆ στερήσει τῆς φιλουμένης θήρας αὐτῆ. Καὶ αὐτὸς μὲν αὐτῶν πομπῆσοι, τὰ φίλα ποιῶν· τὰ δὲ φιλοτατα πτηνὰ περιδράμοιεν αὐτόν, ἐν χερσὶν ἄλλων πίπτοντα, καὶ τοῖς ἐναυθα ποριζόμενα πρὸς θαψίλειαν· ὃ καὶ γίνεται. — Ὁ Ιεροφάντης μοναχὸς χάρις μὲν ὅτι τῶν τυρῶν φθάσας προσεῖπεν ἡμῖν — ἔκτοτε δὲ τῆ σῆ καὶ μόνῃ πρόκειται εἰς ἐντρούφημα πανσεβάστη ὑπεροχῆ — μηδέποτε προσαγορεύσας ἡμᾶς· εἰ τέως καὶ ζῆ.

IZ.

Τοῦ αὐτοῦ, γεγονότος ἐπὶ τῶν δεήσεων.

Ἐχίς ἰδοῦ, πανσεβάστε μου αὐθέντη, πρώτην τὴν τοῦ Εὐσταθίου δέησιν· καὶ σοὶ ἐγκαίνιζω εὐτυχῶς τὸ ὄφεικον. Δεήσομαι γὰρ, καὶ λυθήσεται μοι τὰ τῆς δεήσεως. Καὶ ἔσται τοῦτο ἐμοὶ μὲν ἄλλως χρηστὸν, τῆ δὲ σῆ πανσεβάστη ὑπεροχῆ οἰωνὸς ἀγαθός. Ἀλλὰ τίς ἡ δέησις; Ἡερίπτυχον καθ' ὅδον τῶν καλλίστων ἀσταδέλφῳ τῆς σῆς μεγαλυπερόχου λαμπρότητος· καὶ ἵπαι μὴ περιέργους ἔχω πάντω τοὺς ὀφθαλμούς, ἄλλως τε καὶ ἐπ' ἐρισφαλοῦς βαδίζων ὁδοῦ, οὐκ ἔσχον ἐξακριβῶσασθαι, ὡς ἄρα ὁ κάλλιστος ἀνθρώπων εἴη ὁ Δούκας, τὸ τῆς ὁδοῦ ἀγαθόν μοι συνάντημα. Ἐπλάησας δέ με καὶ τὸ τῆς προόδου ἀπέριττον· εἰς γὰρ καὶ μόνος ἐκείνου προώδευς, καὶ ἐκείνος· ἐκ μακροῦ διαστήματος· ὥστε ἰδοῦσα τίνα εἶναι τῶν ἄρτι λαμπριμονούντων δ.α τὴν τῆς ἡμέρας φαειρότητα. Ὅθεν καὶ παρῆλθον αὐτὸν ἀπροσφώνητον, βραχὺ τι ὡς μὴ γνωστωμένῳ ἐπικλίνας τὴν κεφαλὴν, καὶ ὡς ἄλλοτρίῳ ἀφοσιωσάμενος τὴν προσκύνησιν. Ἐπει δὲ εἶχέ με τὸ βραχὺ (ὡς αὐτὸς ἂν εἴπῃς) ὁ μικρὸς ἐμὸς οἰκίσκος, καὶ ἀνεκλήθην ἐπιτραπέζιος, καὶ ἤσθ καὶ ἡ χεὶρ εἰς τὴν

μαχειρας: αν εδάπτετο, και οι δρυγες, ους εξηγορα-
 ζάμην σοι, επερεύσοντο κατά της τραπέζης, και
 κούδς ενταυθα ο σπανός Ιωάννης ώς; εξ ενίδρας
 μοι επιφύεται, και δριμύς επιπισών, τι έποίησας;
 αναβοά· δια τί τον Δούκαν ου προσηφθέγξω; εγω
 δε (μά την κεφαλήν σου, και μά την σωτηριάν της
 ψυχής μου) εδύς επατάχθην ως επι καινοτάτου
 ακούσματος. Και τάς τε χείρας εσχασα, και εξ-
 πλάγην επι τη άκοή. Και ιδού θεομαί σου, ζητήσαι
 μοι καταλλαγήν και συμπάθειαν, και σπουδάσαι
 ταύτην μοι καταπράξασθαι. Μάρτυς γάρ ο θεός·
 έδαρύνην πρός εμαυτον, ότι ουτως άπροσέκτως
 εσχον επι τῷ πράγματι. Πλήν ου πάνυ επαισα, δι'
 ας ε'πον αιτίας, και διότι ου συχνοτέρως εντυγχάνω
 τοις άλλοις, ώστε και άκριβεστέρουσ φέρειν τουσ
 των κβήτων χαρακτήρας· ώς εδύς εμα τη θέα και
 εκ πρώτης εισβολής καταλαμβάνειν τῷ θεαθῆν.
 Προσκυνῶ ούν, και τίθημι μετάνοιαν, και ζητῶ
 συγγνώμην. Έστω δε τη πανσεδάστῃ σου ενδοξό-
 τητι μεσιτευτήριον δῶρον, τά μηλα ταῦτα τά Περ-
 σικά, τῷ εμόν κήπευμα· ὦν άπομερίσαις αν τῷ ήμισθ
 τῷ παγκάλῳ Δούκῃ εις μελιγμα και συμπάθειαν
 εμήν.

III'

Διετρίβεν εκτεθείς πρός Έλληνων περί που την
 Αημιλίαν άπάνθρωπον Ιρημον Φιλοκτήτης, ο Ποιαν-
 τος. Και φκει μὲν πέτραν αὐτόροπον, οπετρίφετο
 δε οσα και θήρ· ὕδωρ δε διφκει τούτον οὐκ άένναον
 οὐδ' άπόρβυτον, άλλ' ὄμβρου λείψανον σεσηπός, γῆς
 ενποσεινζν κοιλώματι και κηρίοις, ὄσοις επάλαιε,
 τοῖς θεινοῖς· άλλως τε οὐδ' άρτίπους ὄν, άλλά κατά
 γῆς έρπων, και τούτο δη εδ μέρος την εκδακούσαν
 τούτον μιμούμενος εχιδναν. 'Αλλ' ὄμως οὔτε τῷ
 τροφῆς τούτον ελύπει δυσπόριστον, οὔτε τῷ στατῶν
 ὕδωρ, οὔτε τῷ εχιδνης φόνιον χάραγμα. Έπειδὲν
 δε τις χρόνιον ενδημήσας προσείποι μὲν εκείνον
 και δεξιῶσαιτο, και τέλος αναγόμενος πιστευθείη
 μὲν πρός άνδρῆς επιστολήν ως τοῦσ οικειοὺς, ειτ'
 άμελήσει — άλλ' ἦν τούτο τῷ Φιλοκτήτῃ πάντων
 δεινότερον. Έγνων, ο λέγω, και φθάσας τοῦσ λόγους
 αφήρπασας. Οὔτω σοι νοῦς δέξυτατος· και ει μή
 κωμικῶς ἦν ὁ λόγος, κυνηδῶν αν φαίην σε τὸν λόγον
 στήσασθαι. Και γάρ τοι και κύνες πτώμα ριπτού-
 μενον άέριον, κρινῆ κατά γῆς πασειν, φθάνουσι
 καταφαγεῖν. 'Αλλ', ὦ δαιμόνιε, εἶσον δλον με τὸν
 λόγον ειπεῖν. Δυσκεί και ήμάς τῷ της ήμετέρας
 ερήμου άπόκροτον, και τῷ της τροφῆς μεμετρη-
 μένον, και τῷ καθ' ήμάς εχιδνης χαράγματα·
 άλλ' εδρακε κλέον τούτων ήμάς, ότι περι τάς πρός
 σε δυστυχοῦμεν γραφάς, και γράφοντες δοκοῦμεν
 μη γράφειν. Καίτοι τίνοι άλλῳ [την πρό; σε γραφήν
 ενεπιστευσάμην, ἢ τῷ τῷ δασπύτου τῷ διδασκάλου
 άδειφῷ και θείῳ σῷ; 'Αλλ' (ὡς φοικε) δεῦτερα τῷ
 ήμέτερα θέμενος, τὸν οκταδε ηπειγε πλοῦν, ἵνα
 ήμῖν ὁ πᾶς εἴη λόγος τραγυδικός. Οὔτως ήμεῖς
 δυστυχοῦμεν, ἐφ' οἷς εὔτυχοῦμεν. Μη γοῦν ήμάς
 μέμφου· κτατοξάζου δε της οὔτω βαρείας τύχης,
 δι' ἣν ήμῖν οὐκέτι οὐδ' οι λόγοι πετρῶντες, άλλᾶ
 βραχυτέρον πετεροξάμενοι πετεροβρῦουσιν αὔθις,

A και περί υέσων που την ὁδὸν της πτήσεως παύου
 ται.

109.

Τῷ κριτῇ τοῦ βήλου, κυρίῳ Γρηγορίῳ τῷ
 Ἀρτιόχῳ.

Τι δῆτα οὐκ αν εργάσαιτο άνθρωπος; Παλαιὸς
 εν τῷ καθόλου και οὐκ ἐμὸς ὁ λόγος οὔτος. Οὔτός γε
 μὴν ἐμὸς, οὐ πρός γνώμην (κατ' εκείνον), άλλ' ὄσιος·
 τί οὐκ αν ἡ ενεργός γλώσσα, ἡ εντρεχῆς φρήν, ὁ
 κοινὸς αγαθὸς εταίρος, ὁ κύριος Μιχαήλ καταπράξῃ-
 ται; Εἰ δε κἄμῃ εἴσχυσε πείσαι, την γραφήν ταύτην
 θαρβῆσαι, και μένους και θάρσους ὀπολήσας
 δκνον οὔτω βαθῶν ἐβριζωμένον εξίσπασε της
 ψυχῆς, και αναπεπηκῶτα επιβήσας επέσπασε,
 B και αναθεβλημένον επώτρυνε, μᾶλλον μὲν οὖν δε-
 διότα εθάρβυεν. 'Η γάρ οὐκ ἐφίλλον ἀσι τὸν πολὺν
 ἐμόν σε Γρηγόριον; Μισοῖην αν εμαυτον (εἰ δε τούτο,
 και μαινώμην), ἐὰν άλλως εσχον επι σοι δικαιοῦ-
 νος. Οὐκ εἶχον εν ψυχῇ σε ανάγραπτον εν μοίρῃ
 κρείττονι; Έξαιλειφειν της τῶν ζώντων βίβλου,
 εἰ σοι μη πᾶσαν πύχα της καρδίας ανέψα. Πότε
 μοι τῷ στόματος; ὁ ὑπέρ σου λόγος άπέκτη; Πότε
 τῷ της μνήμη; άπᾶλασε; Τίνα ποτῆ τῶν περι σέ
 άφιξιμένων συνήθων ιδῶν, οὐκ εδύς τοῦσ περι σου
 λόγους διακινήσας, τῷ τε χαιρειν διεπεμψάμην, και
 τὸν διάκτορον εξεπεμψάμην, τῷ πετρῶν άέριον λύ-
 σαντα; 'Επιθῆμος ὦν, την εμήν ψυχὴν εχεις αἰκῶν·
 άποδημίαν στειλάμενος, εν ἐμοὶ αναπέμεινας· και
 C σε ψυχὴν νεμόμενος, εχεις τὸ ἐν' ἐμοὶ νεορὸν κατα-
 γῶγιον. 'Αλλ' ὄμως και τοιαῦτα ὄντα σε παρ' ἐμοὶ,
 ὀλίγον προσείπον εν γράμμασι· και σοι μετρητά
 τίνα γράψας εν πίνακι τυκτῷ (εἴπη αν 'Ομηρος)
 εξέστειλα. Διὰ τί ποτε αἰτιον; Διὰ δειλίαν, ἣν φθά-
 σαντες — ὁ λόγος μὲν άνθωμολογήσατο, ὁ δε κύριος
 Μιχαήλ της ψυχῆς μοι άπέσωτα. 'Αλλὰ τίς ἡ δει-
 λια; 'Οτι ὁ μὲν εις αἴρα χηδόμενος λόγος, και ὑπὸ
 διακόνιοις ἐτέροις διαπεμπόμενος στόμασι, οὐ βῆ-
 δίως ελέγγειν θέλει τοῦσ στέλλοντας· άλλᾶ και ὁ
 πολὺς και ὁ άστεῖος ενταυθα γε τῷ ἴσων άποφέρονται,
 παρὰ τοσοῦτον διαφέροντες, παρ' ὅσον εχουσι μνή-
 μης ἢ και λεκτικῆς επιστήμησ οι καθυπουργοῦντες
 σφισι και αναφέροντες. Και εστιν ενταυθα παρὰ τοῖς
 διακονοῦσιν ἢ τῷ διακινδυνεύσαι, ἢ εἰ τυχεῖν· τῷ
 D γάρ της προσφωνήσεως δεξιὸν εἶτα και μη αὔτοῖς
 επιγράφονται. Και ὁ μὲν την προσλαλιάν επιστειλας
 άμάρτυρα εχει, ὅποι ποτῆ ἀρα και πέσει τῷ της
 προσαγορείας· ὁ δε ὄρων τῷ προσαγορεύοντι τῷ πᾶν
 εις εαυτον ανεδέξατο. Και τοιαῦτα μὲν εκείνα. 'Ο
 δε γε εν σωματίοις κείμενος λόγος οὐκέθ' ὑπὸ ἀγ-
 γέλου προάγεται στόματι, οὐδ' εν ἐτέρων χεῖλεσι
 διακινδυνεύεται· άλλ' εστι ψυχῆς της επιστειλᾶσης
 αντικρυς κῆμα, τοῦ δε ὑποδεξαμένου κῶδικος μα-
 ειμμα, σπεργαυόντος οἶον αὔτον, και οἶος εξέφυ
 περιφυλάττοντος, και τῷ φίλῳ παρακαμίζοντος, ὡς
 εἰκόνα τοῦ στειλαντος. Εἰ δε τοιαῦτα δύναται τῷ
 τῶν επιστολῶν, και κατηγορεῖν οἶδε τὸν επιστεῖ
 λαντα, οἶος τῷ ες λόγους εκείνος, και οἶα τῷ της
 ψυχῆς αὐτῷ εστι γεννήματα, πῶς αν αὐτὸς εὔτελλ-

μωσ ἔχοιμι, τὰς ἐμὰς πιθηκίδας πρὸς σε τὸν ἐν ῥητορείαις αἰθωνα λέοντα προάγων περιγυμνοῦν, καὶ τῆς ἐμῆς ἀγροικίας ἐνθαφιλεύσεσθαι; Οὐκ ἀντιλέγομαι, ἐγγειριβλους καὶ κειμηλίου ἐλέγχους ἀποτίθεσθαι τοῖς τέως; οὐκ εἰδὸσι τὰ καθ' ἡμέρας, καὶ κατηγορίας ἐγγαράττειν καθ' ἡμῶν ἀδῶν, ὡς ἂν καὶ τοῖς ἐπιτόνοις ἔχοιμεν περιδειγματίζεσθαι. Ἄλλοις μὲν οὖν τισι τάχα ἂν γράφων τεθάρρηκα, καὶ οὐχ ὑπεσάλην ἂν τὰ τῆς ἐπιστολῆς. Πρὸς σὲ δὲ — ἀλλὰ καὶ νῦν δέος, μὴ τὰ τῆς γραφῆς ὄργανα σχάσαντα, τὸ ἔργον ἀτελέσ μοι προλιπώσιν. Οὕτω σε τέθηπα, οὕτω σου τὸ τῆς ῥητορικῆς ἐμπύριον πέφρικα. Καὶ Ῥωμαίω μὲν ἀνδρὶ (Ἀντωνίω, οἶμαι) λόγος ἐρρήθη ποθὲν, ὡς ἄρα ὁ δαίμων αὐτῷ τὸν ἐτέρου τινὸς πεφόθηται δαίμονα · ἡμῖν δὲ δαίμων μὲν φοβερός, εἴτουν τύχη μορμολυττομένη τὸ ἅμιον, οὕτω: δεδόξασται. Πῶς γὰρ ἂν καὶ εἴη τοιαύτη τύχη παρ' ἡμῖν, οἷς τὸ πᾶν ὁ θεός; ὅπου τῶν Ἑλλήνων ὕψει σοφώτεροι εὐνοιαὶ θειοτέραι τὴν τύχην ὀρίζονται, καὶ εἰ; ταυτὸν αὐτὴν τῷ καλῷ τῆς εὐδαιμονίας συναύουσι. Τύχη μὲν οὖν ἡμῖν οὕτε ἐστὶν οὕτως, οὕτε πεφόθηται. Ὁ δὲ μοι λόγος φρίττει πὸν σὸν · καὶ που περιτυχῶν αὐτῷ, συσταλαῖς καταδύεται · καὶ καθά που λόγος ἔχει, σωματῶν κτύπους τινὰς ἐτέροις εἰκειν, καὶ τούτων ἡγούτων ἐκείνους σιγᾶν, οὐκ ἔχοντα; ἀντηχεῖν, οὕτω καὶ, τοῦ σοφοῦ Γρηγορίου τὸ σύντονον ἐν ῥητορείαις ἄδοντος, ἢ τοῦ Εὐσταθίου λαλιὰ οὐδ' εἰς τονιαῖον τι ἀπήχημα ὑπεφέλλεται. Ἐτι μοι τῆς ἐπιστολῆς ἐκείνης ἐνδάλματα προτρέχει τῶν ὀφθαλμῶν, ἣν οὐ πρὸ πολλοῦ μετὰ χεῖρας ἤδουον · καὶ με τοῦ γράφειν ἐκκρούει ἐκθροοῦντα οὐχ ἤετον, ἢ τὸν θυλλοῦμενον ἀνεπιφέροντα τὰ ἐκείνου ἐκδειματοῦντα ἐνδάλματα. Ἐτι με ὁ γλυκὺς ἐκείνος ρυθμὸς ἐπικροτεῖ · ἐτι με περιάγει τὸ κάλλος · τὸ τῶν νοημάτων ὕψος, ἢ πυκνότης, ἢ στρυφνότης · ἢ αὐταῖς ἀνακεκραμένη γλυκύτης · ἢ τῆς λέξεως; χάρις · ἢ ἐν σχήμασι ποικιλία · τίλλα πάντα καλὰ, ἵνα μὴ καὶ φορυτὸν ἄλλως ὀνομάτων ἐπισυναίγειν δόξαιμι. Ἀλλὰ τί μοι ἐπιστολῆς ἐκείνης τῆς μιᾶς, εἰ καὶ λίαν καλῆς; Τί μὴ τὸν σοφὸν τὴν χεῖρα Πρωτογένην οὐκ ἐκ τῶν μεγάλων ἔργων, ἀλλ' ἐκ τοῦ παρόργου καλοῦ πέρδικος ἐπαινῶ; Ἐπὶ τοῦν λαμβάνω τὴν σὴν καλλιγραφικὴν λογογραφίαν, [καὶ] θαυμάσας ὡς ἐνὶ μάστιγα, καὶ ἐαυτοῦ ἀπογνοῦς, σχασάμενος τὴν τοπιστικὴν, ἀλλοις ἀντεπεξάγεσθαι πρὸς τὴν σὴν (εἰ βούλοιντο) ῥητορεῖαν ἀφίημι. Καὶ ἤθελον ἰδεῖν τοὺς τοιοῦτους, οἵτινες ἄρα καὶ εἰεν · ὡς; ἂν εἶγον εὐθύμως, ἰδὼν ἠτῶμένον σε τὸν ἐμοὶ φοβερὸν. Οἱ δὲ — ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ὡς λέοντα μηχανάδας ἀΐγας πεφόθηται. Καὶ σὺ μὲν κατὰ τὸν Ὀμηρικὸν ἔκτορα πάντας καθίζων τοὺς ῥητορεύειν θινούς, εἶτα τὸν ἀντίπαλον μονομάχον ζητεῖς · οἱ δὲ σιωπῶσι, καὶ οὐ θαρροῦσι τὴν ἐπεξέλευσιν. Κἂν τις αὐτοῖς καθ' Ὀμηρον ἀλλ' ὁμοῖς μὲν πάντες ἔδωκε καὶ γαῖα γένοιτο ἐπιφθέγγηται, εἰ δὴ τὸν ἕνα τοῦτον δεδίτεσθε αὐτοὶ, οὐδ' οὕτως εἰς τόλμαν ὀξύνονται, οὐδ' ἐνεία πάντες ἀνθίστανται σοί · ἀγαπητὸν γὰρ, εἰ καὶ τίνα ἕνα, καὶ αὐτὸν οὐ κατὰ τὸν μέγαν Ἀλέαντα, ἐγγροῦσιν ἀντίμαχον. Οὕτω σου πᾶν

τα; ἠετήμεθα · καὶ ἔσμεν — ὁ μὲν σου τὸ δευτερεῖον, ὁ δὲ, ὅ τι τύχοι τῆς ἐπὶ τὸδε φερόμενος; τάσως. Ὡ λόγων ἄκρον γάργαρον · ὦ πλοῦτος ἐπιχειρήσεων, κατὰ χύσιν ἀμμου ἐκνενημένος; ὦ ἀριθμὸς ἐνθυμημάτων ἀστείων πολύχους; ὦ πληθυσμὸς ὕψηλῶν νοημάτων, ἀστεῖρον δίκην εἰς πλῆθος ἐμπλατυνόμενος καὶ εἰς λαμπρότητα θαυουχῶν, κατὰ δμβρους ὕψθεν οἶον καταβρήγνυμένος ὡς ἐν κατάκλυσμῷ — εἰδ' ἂν εἴπῃ — ὕδατων πολλῶν · ὦ βεῦμα λόγου δαψιλῆς, ἐπιβρίον ἄτε πόντου κύματα Ἰκαρίου, ἔπεια νηφάδεσσιν ἰοικότα. Ἐπειεῖ μοι τὸ τῆς Συρακουσίου Μούσης εἰπεῖν, ὄσος ὄχλος, μύρμηκες ἀνάριθμοι, εἴτουν μυρμηκία λόγων σοφῶν. Εἶτα θυρούβους προβάλλῃ, καὶ πραγμάτων ἐπίχουσι καὶ βίου σύγγουσι, καὶ βλάβα; οἶας καὶ τύρβας ὄσας, ὕφ' ὧν τοῦ φίλου λόγου περι:κακινήσει; Καὶ οὐκέτι γῆ; οὔτε ταῖς πάλαι ποτὲ λάλαι; ὁμοια, οὔτε βίβλους προμετετηκίναί, οὐδ' ὄλους ἐκεῖνο εἶναι, ὅν ἡμέτε οφδραμεν; Ὡ τῆς καθ' ἡμῶν σκηνῆς. Ἡ σκη[νοβα]τήσοι ὁ λόγος; Ἐσχημάτισται, ἦνθισται. Ἐπικρύπτεις ἡμῖν σαυτὸν, οὐκ οἶδ' εἴτε κατὰ τὸν Ὀμηρικὸν Ὀδυσσεῖα, ἢ εἰ τις κατ' ἐκεῖνον τὴν ἐαυτοῦ κρύψιν ἐσκηνοβάτησεν · εἴτε κατὰ τὸν ἐν σοφίσμασιν ἐγκεκαλυμμένον, ὡς ἂν ὕστερον ἐκφήνας τὰ κατὰ σε, εἰς ἀντιφάσεως μοχθηρίαν συναλάσης ἡμᾶς, εἰδόμενος καὶ οὐκ εἰδόμενος σε. Ὡ τῆς εἰρωνείας! Μυκτῆρα γὰρ εἰπεῖν τὸ πρᾶγμα, οἶμαι οὐκ ἀσφαλές · καὶ μὴν οὐδ' ἀκκισμὸς ἢ θρύψις τὸ πάθος ἐστί. Τάχα δὲ κάκεινα διαγραφικέον μοι, καὶ πόρρω τοῦ λόγου θέτον · κατεῖπειν γὰρ σου φορητὰ πρὸς ῥῆσιν, πᾶν βαρῶ. Οὕτε γὰρ τὸ σκητικῶς ὀμλεῖν ἐν τοιοῦτοις σκουδαῖον κρινεται, καὶ τὰ τῆς εἰρωνείας; ἐδ' ἐν κακίᾳ μοῖρα βέβληται. Ὡ τόνου τοῦ ἐπικεικοῦς · ὦ καθυψίσεως, εἰς ἣν ὁ ὕψηλὸς καὶ πολὺς τὴν σοφίαν κατήνεγκας σαυτὸν. Ὡ τοῦ μετρίου φρονήματος, ὕφ' ὃ περιμετρεῖς σαυτὸν τοῖς πολλοῖς, σημειὸν εἰς βάθος καὶ εἰς ὕψος ἄλλον τρόπον καὶ ἀετὸς αἰτησόμενος καὶ λαδῶν ἐκ θεοῦ · βάθος, τὸ διὰ ταπεινώσιν κάτω · ὕψος, τὴν κατὰ λόγους ἀνάδραον. Ἐγὼ δὲ ἤξιον σαυτὸν εἰδέναι, καὶ μὴ τοιαῦτα καταγράφειν σαυτοῦ. Οὐ γὰρ τὸ παλαιὸν ἐκεῖνο γράμμα στενοχωρῶ, τὸ, Γνωθὶ σαυτὸν, ἀλλ' εἰς πάντας ἀνθρώπους πλατύνω, καὶ συνεπιμερίζω τὸ ῥητὸν τοῖς καθέκαστα · ὡς; δέον ὄν, ἕκαστον ἐαυτὸν εἰδέναι · ἵνα μήτε ὁ τὸ μὴδὲν ὧν ὑψιστόν τι φρονῆ, μήτε ὁ ὑπερῦψηλος οὕτω πρὸς γῆν ἐαυτὸν κατασπᾶ. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἄλλην ἔχει τριθῆν, εἰδ' οὕτως κορητόν, εἴτε καὶ μὴ. Σὺ δὲ εἰ ποτε φῆς, ἀνδρῶν λογιώτατε; δυστόκως ἔχεις περὶ νοημάτων γονά; καὶ ὄν ἰδρῶς συνεχῆς καὶ θερμότης ἐντερηχῆς καὶ ἔνους εἰς κοπίδα φιλοσοφουμένην ἐστόμωσιν, ἀντιτυπία πραγμάτων ἐπημβλυνε; νεύικη σε τύρβη φρονιτῶν; περιγέγονέ σου; καθεῖλε τοῦ ὕψους; ἀπέσπασε; καταβέβληκεν; Οὐκέτ' ἐκεῖνος εἰ ὁ πάλαι Γρηγόριος; ἔς καὶ καταλογάθην περιπτύσας τι λόγιον, ἢ καὶ παραβρίψας στιχίδιον σχέδιον, εἰς ἀμίμητον αὐτὸ καὶ μέγα τοῖ; ῥητορεύειν θέλουσιν ἐλεπτουργησας σκάριπον. Οὕτως ἐν λόγοις ἀπειρος εἶην · κεινώμην οὕτω σοφίας · τοιαύτη με λάχοι περὶ λό-

ἀντίμιμον θήσουσιν· οὐκ ἐπεὶ οὐ μόνον οἴκῳ μένοντες, ἀλλὰ καὶ ἔπη ποτὲ ἀπόντες, Ἐρμῆ καὶ Μούσαις ἐμέλοντο. Ἐξεστρατεύετο ποτὲ Περικλῆς· οὐδὲν δὲ ἦν τινος ἐδρόντα τοῖς λόγοις, ὡς περ ἀγοράζων ἐν εἰρήνῃς καιρῷ, οὕτω δὲ καὶ στρατοπεδεύομενος. Ὑπερόριον πόλεμον ὁ γλυκύς ἐπονεῖτο Ξενοφῶν, καὶ πολλὴν γῆς ἐμέτρει περίουον· εἶχε δὲ συμπαραπιπτάμενον τὸν Ἐρμῆν, καὶ ὁ τῶν Μουσῶν αὐτῷ συνεσκήνου χορός· καὶ οὐδὲν τι τοῦ λόγου παρέσπεστο, οὐδέ χρόνιος ὦν τοῖς βαρβάροις, τῆς Ἑλληνίδος παιδείας ἐξέπεσον ὑπερόριος. Ἐφραυγὴ που Δημοσθένης ἐξ Ἀθηνῶν· ἀλλὰ τὸν ῥήτορα συνεπήγατο. Τί σοι δοκεῖ τὸν ποιητὴν τὰ μακρὰ τῆς ἀποζημίας περὶ τὸ μαγαλόφωνον σίνασθαι; Εἰ μὴ ἄρα καὶ πρὸς ὕλην λόγου λαμπρὰν τῆ ποιήσῃ συναλαμβάνοντο. Οὐδὲ Θεμιστοκλέους τὴν γλῶτταν ἢ περὶ τὰ τοιαῦτα φρονεῖς ἰδορβάρωσα. Μικροῦ δεῖν ὁ τῶν ἄλλων κορυφαῖος Πλάτων, Ἀθήνηθεν τὴν εἰς Σικελίαν στελλόμενος, ἔλαθεν ἂν παρεκκλίνας τὴν μάχην. Ἀλλ' ἰδού ὡς ὑπὸ πειρατῆ τῷ λόγῳ καὶ σοὶ πάρεστιν ἐξελέγχειν, εἰ τι τὸν ἀνδρα τὸ ἀπόδημον βιάσθῃ. Καὶ μὴ οὐτε παρενεπίδειε τὸν τῆς σφίας κρατήρα, ὑπερὶ δὲ τὸν Αἰτναῖον (ὡς ἂν τις εἴπη) προσεξεφύσησε, καὶ ἀνήψε φανότερον. Οὐκ οὐνοῦ οὐδέ σε τυχόντα τὰ πράγματα τῆς ὀρθοῦ κατὰ φιλοσοφίαν ὁδοῦ περιπλάγξουσιν, οὐδ' ὡς τὰ τῶν ἀνεματιστων, καὶ ὅσα μὴ φῶρῳ βριθῆται, σαλεύειν βιάσονται. Ὑπὸ καλῷ σκίπτωνι βαινεις. Ἐρμαϊκῆ βακτηρία τὰς βάσεις ἐν ἀσφαλεῖ σοὶ καθίστησιν. Οὐ τοίνυν πρόσκομμα πάθος, κὰν ἐρισφαλὲς σοὶ τὸ τῆς ὁδοῦ. Πολλοὺς ἀγαγίμους βριθεις· ὑπ' ἀγαθῷ ἀρχιτέκτονι ἐκπεπὸνησαι. Κατατόλμα γοῦν τῶν πραγμάτων· ὀργοῦ κατὰ κυμάτων, ἐκπετάσας ἰστίον πόμπιμον. Διακυδέρνασαν τὸν ἀπνοῖς τοῖς κατὰ ψυχὴν καὶ νοουμένοις ὀμμασι, ἔπερ ἐγὼ πλείω περὶ σε θεωρῶ, ἦ περ ὅσα κατὰ σῶμα περὶ τὸν ἄλλοφυῆ Ἄργον, τὸ πολυωπὸν τέρας, ἐπέμφαυον· ὃν ἢ ποιητῆ ἰλαστικῆ εἰς πολλοὺς ἤνοιξεν ὀφθαλμούς, καὶ βρύειν ὡσπερ πολλὰς ἐποίησαν ὄψεις, εἰς μυρία ὀμματα κατατρήσασα, ὡς διαρρεῖν οὐτω τὸ ὀπτικὸν τοῦ ὄλου σώματος, ὡς ὅτε πολυτρήτου τινὸς ἀναγωγίως ὕδωρ πολύβρουον ἐξακοντίζεται. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτω πρὸς τὸ πέρας πέπαικται. Σὺ δὲ εἰ καὶ μὴ οὕτω πολυόμματος, ἀλλ' ἄλλω τρόπῳ τῷ συνεχεῖ καὶ ἀκαμάτῳ τῆς θεωρίας ὑποβάλλεις; τὸν Ἄργον· οὐδὲ σοὶ ὑπνος ἐπὶ βλεφάροις κείται (τοῦτο δὴ κατὰ τὸν Ὀμηρικὸν Ὀδυσσεύς), οὐ Πλειάδας εἰσορῶντι καὶ Ὑάδας καὶ σθένος Ὀρίωνος (καὶ ταῦτα μὲν γὰρ θεωρητικώτερον), ἀλλ' ἐπὶ μᾶλλον βίβλοις προστετηκῶτι, καὶ τὰ ἐν ἀστραῖς οὐράνια κάλλη προσδλέποντι ἀναπιπταμένη καὶ ἀγρόπνη τῷ ὀμματι· ἀφ' ὧν ἄπλετο; ὅση φωτὸς οὐσεία ἐπεισέχεται σοὶ χάρει τοῦ μεγάλου τῶν φῶτων πατέρος. Μὴ μοι τοίνυν πρόφραζε ζῆλας, ὁ τὰ ἐνταῦθα τεχνικῶς διακρινόμενος κύματα· μὴ ταράχους, ὁ καθιστῶν ἑαυτὸν, ὅπη καὶ βούλοιο· μὴ φροντιδᾶς, ὁ πολυφρων τε καὶ ἀγχίνους· μὴ τὸ ἀσχολον, ὁ θεωρητικώτατος· μὴ ὁ πραγματικώτατος πρῶγματῶ· μή που, εἰ τι καὶ λέγειν ἔχεις τοιοῦ-

τον, ὁ κατὰ πάντων πολὺς, καὶ οὐπερ μῆδὲν τι τῶν ἀπάντων τὴν ἐν λόγοις εὐτεχνίαν ἐκπρουεται· μῆδὲ, ὅτε μακρὰν γίνῃ τῶν βίβλων, προύχου, βίβλος ἢ ζῶσα καὶ ἐμψυχος· μᾶλλον μὲν οὖν, ἢ τῶν λόγων πλήθουςα γὰρ, τὸ πολυτίμητον βιβλιοφυλάκιον. Ἡ γὰρ ἂν αὐτὸς ἀποσταίης αὐτοῦ, εἰ τοῦτο κείσῃς ἡμᾶς. Πείσῃς δὲ οὐκ]. Οὐδὲ γὰρ ἂν οὐδὲ αὐτὸς ἀποσταίης τὴν καινὴν ταύτην ἀπόστασιν. Τετὼληκα, λελάληκα, προσπαφῶνῃκα τὸν ἐν λόγῳ πολὺν ὁ ἐλάχιστος· μᾶλλον μὲν οὖν τὸν ἐν σοφίᾳ πάνυ ὁ τὸ μῆδὲν. Καὶ εἶδα μὲν, ὅτι φίλα σοὶ ἀφίξονται, τοῦ μέλλοντος ἐντροπόμενος, εἰ καὶ διαδόσιμα τοῖς ἄλλοις ποιήσεις, καὶ δημοσιεύσεις τὰ καθ' ἡμᾶς, καὶ ἀκαλέγεις, ὅσους ἠετώμαθ' σου· καὶ οὕτω λαμπρὸν θρίαμβον καταγάγῃς ἡμῶν. Ὡς δ' ἂν ἔχοι, χαίρει ἐν Κῷ, μεμνημένος ἡμῶν ἐκ' ἀγαθῶ, φίλτατε.

Τοῦ αὐτοῦ ἠθοσκοπία.

Ποίους ἂν εἶχε λόγους Ὀμηκῶν, ὅτε τῆ ἐπαύριον μετὰ θάνατον τοῦ πολλὰ εὐεργετήσαντος αὐτὸν ἀγνωστότου πατριάρχου κυρίου Μιχαήλ, τοῦ τοῦ Ἀρχιδίου, λουόμενος ἀφηρέθη ἐξ ἀποστολῆς τοῦ μεγάλου οἰκονομοῦ τοῦ παντεχεῆ τὸ ἐξω στρώμα καὶ τὰ ἱμάτια καὶ λοιπὰ, τὰ ἀστωίως αὐτίκα δοθέντα πτωχοῖς.

Ἀνεξίκακε σῶτερ, ἀνέχου, μὴ καὶ κακὸν μοι γένοιτο κλειον· ἀλεξίκακε θεῖ, ἀποσοθηθεῖ καὶ ἢ φαινομένη αὐτῆ κάκωσις. Ἀλλὰ τί δὴ ποτε τὰ παρόντα; Φαντασία τις ἄλλως καὶ δόκησις, ἢ πρὸς ἀλήθειαν ὑφιστάχαις; Ὅναρ ἀναπλάττεται, ἢ ὑπερ τοῖς ὀφθαλμοῖς παρίσταται; Εὐσχημῶν ἔλθον· κοσμίως εἶχον, περιβολὴν τε φέρων, ὀπόση τρυφεροῦμενον σῶμα παράκειται, καὶ λαμπρότητα καὶ ἄλλην ὑπερ ἀξίαν (ἀλλ' ὀμως) ἐπαγόμενος. Τάτης ἀνθηρόχρους ὕψηλωτο, λειμῶνος περιφαίλων ἔβην, οἷς ὅσα καὶ ἀνθεσι ποικίλοις διαλάμπετο βάμμασι. Στρώμα ὁ τάτης ἀνείχεν, οὐ Μίλησιος ἐστο: διασείον ἐρίους, ὅποια καὶ ταῦτα εὐαφῆ καὶ ἀγαθὰ μαλακῶς ἐγκαθεύδειν· ἀλλὰ σεσαγμένον ἐνδον ἀνθεσι φυτῶν, ἢ σπαίροντας ἀνθρώποι, εἶτα τὸ ἐπανθοῦν ἐριώδες [σὺν] πόνῳ συλλέγουσι, παρευδοκίμου τὴν τῶν ἐρίων χρῆσιν τὰ εἰς τρυφὴν ἀνακλίσεως. Τὸ δὲ ἐπιπολάζον λίνεον, ὡς ἐπαγγέλει τὸ στρώμα, ἐχρῆν μὲν εἰς μελανίαν ἰβεδάφθαι σκυθρωπώτερον, διὰ τε ἐμὲ βίου τοιοῦτου ἀνθρώπον, καὶ διὰ τὸ πάθος, ἢ καὶ πένθος, ὁ μοι ἄρτι προσήρμωτε· τὸ δὲ, ἀλλὰ λευκὸν μὲν ἦν, ὡς ὁ ἥλιος, τὴν λεπτοσύνην, ὅποιον ἐράχνης τεχνάζεται. Ἦν καὶ ἢ τῆς κεφαλῆς ἀνάπαισις τοῦτω ἐπαμίλλος, ὡς ἀνακείμενόν με μὴ ἐπιφαίνεσθαι, ἀλλὰ τῆ τῶν ὑποκειμένων ἀπαίστητι ἐγκαταδύεσθαι, ἢ, οὐ καὶ μᾶλλον ἐγὼ ἐπέξιος δοκεῖν, μνημεῖον τινὶ ἐγκαταχώννουσθαι. Ἦσάν μοι ταῦτα οὕτω σεμνὰ. Αἰ δὲ σινδόνες (τὸ παραπέτασμα τῆς στρωμνῆς) ἔκραι μὲν Σηρικαῖς ἐνέλαμπον κρόκαις, καὶ ταῦταις ἀλουργοῖς, καὶ οἶσις οὐκ ἀνάπαυση τρυφῶν ἀνῆρ. Εἶπεν ἂν τις βλέπων αὐτὰς μὲν ἰρῶν δίκην παραλλήλους κείσθαι, τὸ δὲ μέσον, φῶς οἶον εἶναι· οὕτως ἀκράτως ἦν λευκόν. Ἦ δὲ λεπτότης—ἀλλ' οὐκ ἂν εἶπεν ὁ ἰδὼν ὕφασμα βλέπειν, ἀλλὰ πεφωτισμένον ἠλίῳ ἀέρα, ἀμεσολάθη-

των σώματι. Ἡ δὲ στυλιώντης ἀπολείθειν (ὁ φασιν) ἄδῳκει ὑγρὸν ἑλαιον. Καὶ ἔκαινο χρῆμα καλὸν ἐπὶ καλῷ τῷ στρώματι· αἱ σινδόνες, δυσωπούμεναι τὸν θεατὴν, πόρρω που μένειν, ὡς μὴ ὅτι γε ἐγκαθευθῆσαι, ἀλλὰ μηδὲ εἰς τὸ πᾶν φαῦσαι, μὴ καὶ χρανθεῖν τὰ οὕτω τίμια. Τὸ δὲ ἐπικείμενον, εἴτε δάπιδος αὐτὸ εἴτε καὶ κοινῶς· ἀπλώματος νοήματι σεμνῦναι χρῆ, οὐκ ἂν ἄκρι ταχέειν ἐκφρασιν· ἐκείνο δὲ εἰπεῖν ἀρκεῖ, ὡς ἄρα, ὃν ἐρόπον ὑπερθεῖν τῶν λοιπῶν ἔκειτο, οὕτω καὶ τῶν λοιπῶν ὑπερέκειτο. Σκεῦή ἐπὶ τούτοις τὰ μὲν ἀπὸ γυμνοῦ χαλκοῦ, τὰ δὲ καὶ γεγανωμένα κατετιερού φανότητι, καὶ τὸν ἀργυρον καθυποκρινόμενα. Εἶπεν ἂν ὁ ὄρων, αὐτοῖς ἐναπομένειν τὴν ἕψιν. Ἔστειλον γὰρ καὶ ὑπὲρ αὐτὰ κάτοπτρα. Θῆκη μύρου στακτοῦ, ὁποῖόν τε ἀποδλύζει ῥόδων, καὶ ὑπερ οἶνος σκυωρεῖ φαρμακτέμενος εὐώδεσι μίγμασιν. Ἀνάφωρον καλὸν ἰδεῖν, πλαστὴ χωρήσαι. Καὶ ἦν αὐτὸ θῆκη χιτῶνος, ὃν οὐκ ἂν εἴπε τις χεῖρας καμῖν, καὶ ὑφασμάτων δὲ λασίων (ὡς ἂν εἴπειν) τῷ ἀπὸ λίου τριχώματι, ὃ χρῆ τὸν ἦδη λουσάμενον περιτίθεσθαι, ὡς ἀπαρμάττεσθαι τὴν ὑγρότητα. Καλὰ τὰ πάντα, καὶ τιμὴν πολλὴν εὐρίσκοντα. — Ταῦτα ἐπιλεξάμενος (πολλὰ δὲ μοι πράκεται, καὶ αὐτὰ τεραστίως, καὶ ὡς οὐκ ἂν ἠλπίζον), εἰχόμεν τὴν εἰς τὸ βαλανεῖον. Καὶ τέως ἡ ὁδὸς εὐθεία, καὶ εἰχέ με τὸ κατάντημα· καὶ σωρὸς τῶν σκαυῶν ἔκειτο· καὶ [αὐ]τὸς ἀποδυσάμενος, καὶ τὴν στοιδὴν ἐπαυξήσας, οἷς προσεθέμην τὰ τοῦ ἱματισμοῦ, ἐχώρουν ἔσω. καὶ τῶν θερμῶν ὑδάτων γίνομαι. Καὶ τὸν ῥόπον ἀποσύρας, καὶ εἰς καλλονὴν καταστάς ἠλίφ ἀντίμιμον, ὅς καὶ αὐτὸς λαμπρὸν παμφαίνει ὠκεανοῦ λουόμενος· ὕδασι, ἐξήτων ἀναδύνας μὲν τοῦ ἔνθον ἀλαμποῦς, ἀνατελαίαι δὲ οἶον φασστήριος. Καὶ τοῦτο μὲν εἶχον αὐτόθι. Ζητηθὲν δὲ τὸ λουτήριον, τὸ περιβόλημα, ἔστιν οὐδαμοῦ· ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἄφαντον, καὶ ἡ λοιπὴ δὲ ἀποσκευή. Τί δὴ ταῦτα; Πόθεν μοι τὸ κακόν; Ἄρπυιαι ἀνερείψαντο, καὶ οὐκ ἂν πτεραιαί κραισιδοῦσαι ἐλάνθανον· ἀλλὰ χανοῦσα γῆ ὑπεδέξατο. Καὶ οὐχ οὕτως ἡμεῖς τοῦ κατὰ σεῖσμον πάθος· δυσαίσθητοι· ἀλλὰ πῦρ ἀνάλωσε, καὶ ἠλεγγεν ἂν τέφρα τὸ τοῦ πυρὸς ἔργον. Τί δὲ ἀλλὰ φώρες λαθόντες ἀπήγαγον τὰ ζητούμενα; πῶς δὲ ἂν κλοπεύς τοσοῦτον ἄθος οὕτω λαθὼν μέσης ἡμέρας ἄροτο; Ἀπαγωγὴ τὸ πρᾶγμα ληστρική, ἐφόδου πολεμικῆς ἐνδειξίς, θαρράλεου ἄρπαγμα. Οὐ ταῦτα ὁδός, οὐ λαθραία ὑφαίρεισι· ἀλλὰ μελέτη, ἀλλὰ σκέμμα· καὶ ἡ βίαις ἔργον, ἡ καίγιον. Σκοπητέον· καὶ δὴ μὴ μόνον, πόθεν μοι τὸ κακόν, ἀλλὰ καὶ τὸ αἴτιον. — Ὁ μοι· συνῆκα τοῦ ἀτοπηματος, ὅθεν βέβλαμαι. Πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ ἐλεγχος. Γυμνὸν ὥσπερ μοι τὸ σῶμα, οὕτω καὶ τὸ τῆς ψυχῆς πταίσμα, καὶ ἡ καταδικὴ ἐξω μέμφεως. Ἀγαπητὸν, εἰ μὴ προοίμια ταῦτα κακὰ μεγάλων ἀγῶνων. Ἀγαπήν ἂν, εἰ μέγρη τούτου μοι ὠρίσται τὸ κακόν. Δίχη τὰ παρόντα θεόθεν· τοῦ πλοσυραίνεῖν ἀνταπόδομα· ψυχῆς οὐκ εὐχαρίστου ποιῆ· ἀδικίας ἀντέκτισις· ψυχῆς χ[ί]λωμα [ἐ]παμάρτου ὀξύρροπον, ὡς τὰ πολλὰ ἔχει τὴν κάκωσιν. Καὶ αὐτὸ μὲν οὐκ ὀρθὰ βεβάζει, τὸ δὲ σῶμα σφαλλόμενον σκύλλεται· ἀλλ' ἐμοὶ φιλανθρωποτέρα ἢ ἐπεξέλευσις. Ἀγνωμο-

σύνης γὰρ οὐ νόσος ἀντεδόθη πρὸς κώλασιν, ἀλλ' ἐξω-
 τερικοῦ κόσμου ἀφαίρεισις. Μήποτε δὲ καὶ ὡς οἶά τι
 φυτὸν ἀχαριστίας τῶν ἐπανθούτων περιθέτων, ὅσα
 καὶ φύλλων, ἀπογεγύμνωμαι· ἢ καὶ ἄλλως εἴπειν,
 φυλλοβρῶν τὴν εὐκλειαν· τάχα καὶ ὡς παραδείσου
 τρυφῆς ἄξιός ἐκπεσεῖν. Τὴν παρούσαν ἐπέγων
 γύμνωσιν· μὴ μοι δὲ γένοιτο καὶ εἰς τὴ ἀρχαίον
 ἀποκατάστασις. Πένθος χθὲς καὶ ἦχος κλαιόντων
 καὶ βαρυθυμία· καὶ ταῦτα περὶ ὅλην τὴν τοῦ θεοῦ
 ἐκκλησίαν· καὶ ἡ κατάστασις αὐτῆ καὶ σήμερον.
 Ἄλλὰ καὶ εἰς μακρὴν ἔτι παραμεινέι. Καὶ ἡμεῖς μὲν
 ἐν τρυφαίς, οὐς εἶδει λίαν ἄεσθαι δάκρυσιν. Οὐκοῦν
 ἐνδίκως ἡ δίκη μετῆλθεν ἡμᾶς. Κεῖται ἀνὴρ αὐτό-
 χρημα σοφία καὶ ἀγιωσύνη, οὐ τὸ μεγαλεῖον οὐ μόνον
 εἰς ἀρχιερχεῖκτον θρόνον ἀνυψωθέντος· ἐξεφάνη,
 ἀλλὰ καὶ πρὸ αὐτοῦ τὴν οἰκουμένην ἐπλήρου. Καὶ οἱ
 μὲν ἄλλοι ἐννοοῦμενοι τὸ πάθος δάκρυσι λουόμενοι,
 καὶ τὸν πενήτηριον ἔβουσαν· ἡμεῖς δὲ τὸ ἔμπαιν
 σπαύσαντες αἰσχύνην ἐβλομεν. Ἐδράμομεν βίου
 ὁδὸν, ἐπ' ἣ οὐκ ἔστιν ὅς οὐκ ἂν νεμεσήσει· καὶ
 βραδείον ἠράμεθα, καὶ τὸν ἀγωνοθέτην περιόντα διὰ
 θαύματος ἠγομέν· ὡς δὲ ἀπῆλθε λυθέντος τοῦ θεά-
 τρου ἐκείνος, ἐξελαθόμεθα. Οὐκοῦν θέατρον γινόμε-
 θα ἐπὶ γέλωτι, καὶ γυμνικὸν οἶον ἄλλον τοῦτον
 ἀσχημοσύνης ἀνύομεν. Ὁ ἡμερῶν ἐκείνων, ἐν αἷς
 ἦμεν περιβλεπτοὶ τῷ λαῷ, τοῖς τοῦ ἱεροῦ συλλόγου,
 τοῖς ἐν ἀξίαις βασιλικαῖς· τὸ πᾶν εἰπεῖν, τοῖς ἅπασιν.
 Νῦν δὲ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ὅσον περιπεφρονήμεθα. Ὁ
 χρυσοῦς ἐκείνος ὁ καθημέριος, ἔοικα; ἦδη θέλειν ἐπι-
 λείπειν ἡμᾶς. Ἡμεῖς δὲ ἄλλως· τῆς ἐλπίδος ἐχομεν.
 Ὁ τιμαὶ καὶ θρόνων παραχωρήσεις καὶ ὁδῶν ὑπεκ-
 στάσεις, καὶ ὅσοις ἄλλοις ἡμεῖς χθὲς που καὶ κρήνην
 ἦμεν ἐμπρέποντες· οὐκ ἐκληρονομήσαμεν ὑμῶν. Οὐ
 παρεμείνατε καὶ εἰς τέλος, ἀλλ' ἦδη ἀναχωρεῖτε,
 ἀλλὰ δραπιτεῦσιν ἰσίκατε. Νῦν ἐμαυτοῦ γέγονα· νῦν
 ἐπανῆλθον εἰς νοῦν. Μόλις ἔγνω, οἶου ἀγαθοῦ ἐστέρ-
 ρημαί, οἷς εὐετηρίας ἐκπέπτωκα. Οὐκέτι ἀποδιέ-
 πομαι· μενοῦν γε καὶ περιδύπομαι. Εἶπλον πολλὰ
 τῶν ἄλλοτρην περὶ ἐμῆ· νῦν δὲ καὶ τὰ παρόντα
 οὐχεται. Γυμνοτέρους ὑπέρονο λόγος παλαιὸς φη-
 σιν· ἡμεῖς δὲ οὐκ οἶδα εἰ καὶ αὐτοὶ κεισόμεθα εἰς
 παροιμίαν, οὕτω καταπαυχθέντες εἰς γύμνωσιν. Κα-
 λὸν ἢ παλαιὰ ἡμῶν γυμνικαῖα μακαρισμοῦ εἶχε
 πλάσμα· ἐχρωμάτις τὸν ἐν βίῳ σπουδαῖον ἀπέριτ-
 τον. Ἡ δὲ γύμνωσις αὐτὴ κατὰ τὴν ἐκ κοιλίας μη-
 τέρος καθίσταται. Ἡδὴ τις καὶ γυμνοσοφιστεύειν
 ἡμᾶς μυκτηριστίειν. Ἔστιν ἄρτι καιρὸς λέγειν·
 ἐξεδυσάμην τὰ ἱμάτιά μου· πῶς ἐνδύσομαι αὐτά;
 Φαῦλος οἰωνὸς τὰ παρόντα, μὴ καὶ εἰς τὴν λοιπὴν
 οὐσίαν μοι τὸ κακὸν διαθήσεται, καὶ ἀρχὴ ταῦτα
 μειζόνων ἔσται κακῶν. Ἰωσήφ ἐγυμνοῦτο· μὲν, ἄλ-
 λον δὲ ἐρόπον ἐσεμνύετο· ἐμοὶ δὲ οὐκ οἶδ' ὅπως ἂν
 τὸ πάθος τις ἐγγράψῃται. Χιτῶνα πολυτίμητον εὐ-
 φροσύνης περιετιθέμην· ἀλλ' ὅτι τὸν ἐξυφάναντα
 περιπεφρόνηκα, ὅτι γυμνῆ τῆ κεφαλῇ (ὁ φασιν) ἀπη-
 ναιδυσάμην, πάσχω τὴν ἐν γέλωτι ταύτην γύμνω-
 σιν. Ἐχρῆν δὲ ἄρα τὸν σπαύδοντα πληροῦν τοῦ
 κόλπου, ὧν μὴ ἐχρῆν, αὐτοῖς κόλποις τὴν ἀπασαν
 ὀλέσει σκίσην, καὶ εἰς τοῦτο καταστήναι γυμνῶ-

σεως. Ὡ μοι γέλωτος· οἶον ὑβρίσθην ἄρα. Ταύτην ἄ σπηκῶσαι τὸ ἀμαρτάνον. Ὄτω σοφίζεται με ἡ τὴν· ἔγω τὴν γύμνωσιν καὶ ὑπὲρ ἐκαίην ἡγοῦμαι, ἦν ἔστω δυστυχῶς μεθοδεύομαι. Προσώμαι διαμεριζόμενον μου τὸν ἱματισμὸν, χάρις, εἰ καὶ ἀνθρώποις, γέλσας χαμαὶ ἐπέστραπτο. Κριτήριον φρικτὸν εἰς οὓς ἐγὼ πεπανούρηκα. Τάχα γὰρ οὕτω κερδαναντες λωφίσασαι τοῦ θυμοῦ, καὶ τῆς κατ' ἐμοῦ ὀργῆς σκάσουσιν· ὦ·, εἰ μὴ τοῦτο, τῶν γε παρόντων (φεῦ μοι) ἐστέρημαι, καὶ οὐδὲ εἰς τὸ μέλλον εἰν δχλον ἀποσίσομαι. Τί τοίνυν καὶ βουλευσομαι; Ἐνακαλέσομαι τὴν ἰθάδα τέχνην, να! τοῦ νοσφίζεσθαι γένωμα; Περιβαλοῦμαι πορισόμενος ἐτέρωθεν κλέμματα, καὶ τάχα φωραθεὶς δίκην δώσω μεζύου; Ὄκ ἐστὶ μοι. Ταῦτα θερμὰ ὕδατα τρυφώντος ἀνδρός καὶ χαίροντος, ψυχροῦ δὲ οἶον ἀπορρώγας ἀλέξοντες. Χαρῶνια λουτρὰ θευνῶσι προσέκοντα. οὐ γλυκῆ· πικρὰς δὲ ἄλμης ἀπόρροια, οὐ λουτρὰ θυμῆρη καταχόμενα· κύματα δὲ ὥσπερ κατὰ κρατὸς γε κατ' ὤμων οὐχ ἡδὺ κλαρίζοντα. Ναυαγός τις ἐγὼ δυστυχῆς. Πολὺς μὲν μοι ὄμιος· ἄλλ' ἐγὼ τὰ παροισόμενα θρηῶν, οὐ μόνον οἷς ἐκ παλαιῶ ἐνεβρίγισα (οἴχεται), ἀλλὰ καὶ τὰ πρὸ μικροῦ θάλλοντα· καὶ ἀνάγκη πᾶσα, ἐτέροις χρῆσασθαι. Καὶ ἐστὶ μοι τοῦτο ταυτὸ καὶ θανεῖν. Κατακρύψαι γὰρ θησαυρὸν, καὶ εὐθὺς ἐκφῆται, ὅμοιον, ὡς εἰ καὶ νεκρὸν ἤλιψ δαίξῃ τις. Μῆποτε καὶ κολοίψ, τῷ τοῦ μύθου, παρόμοια πέπονθα· καὶ τίως μὲν τῶν ἐπιφαιτομένων πετῶν, μικρὸν δὲ ὅσον καὶ τῶν ὑποκρυπτομένων γυμνὸς περιαιεύσομαι. Πῦρ οἶον τὸ θερμὸν ὕδωρ τοῦτο τοῖς ἐγκάτοις μου ὑπανάπτεται· ἔοικεν ὁ κελῶσας θερμαῖς τούτοις ὕδασι ταυτ' ἰν πάσχειν, ἐφ' οἷς περιδέληται, ὅποιον καὶ τὰ ζῶα τὰ ἐμβαπτόμενα ζέουσιν ὕδατιν. Ὁ πλοῦσιος, πυρὶ τηγανίζομενος μετὰ θάνατον, οὐκ ἂν ἔχοι τὸ μεζῶν πάθος ἡμῶν. Ἐγγύς Ἀγαμέμνονεῖων τὰ τοιαῦτα λουτρά, εἶγε μικροῦ καὶ θανάσιμα· πλὴν ὅσον Ἀγαμέμνων μὲν εἶχεν, ὁ ἐπεινῶσεται· ἡμᾶς δὲ τὸ πᾶν ἐπιλείπειν. Ἄκοντες ἰδοῦ τάχα σωζόμεθα, ἦδη καὶ τὴν ἐντολήν ὑπεραίρηται, οὐ μερίζοντες ἐκ δύο χιτώνων εἰς δύο σιν τὸν ἱερον, ἀλλὰ καὶ τῶν ὄλων στερούμενοι. Ἐβθετο πρὸς τὴν στήνην καὶ θελισμὴν γινόμεθα, οὐχ ὅτι μὴ σαρκῶν ἡμεῖς ἐμφοροί· οὐχ ὅτι σπηκώδεις· οὐχ ὅτι τὴν πημελὴν ἀπέριττοι (ταῦροι πίστες; εἰν ἂν τοιοῦτοι), ἀλλ' ὅτι τῶν προσθέτων γυμνούμεθα. Τάχα καὶ κατὰ τὸν ὄψιν εἰς οὐχ ἐκούσιον συναλαυνόμεθα φρόνησιν, τὸν ἱματισμὸν λειθρίξο; δίκην ἀποθέμενοι. Ὅχλος οἱ λωφόμενοι καὶ οἱ κλειῶς ἀπέρχονται, γέλωτα συμφορησόμενοι· καὶ τὸ εἰς ἐμὲ κακὸν οὕτω κηρῶσεται, καὶ τῇ φήμῃ πανταχοῦ σκιδναται· καὶ λουτροῦ πρόσφασιν ἔμμος οὗτος; μύριος ὄσος περὶ ἐμὲ, καὶ περιεργάζονται τὰ ἄνω, τὰ κάτω, τὰ ἐκ δεξιῶν, τὰ ἐξ ὀνόυμα. Περὶ ποῦ δὲ τὸ μέσον οἱ ὀφθαλμοὶ τούτους πεπήγασιν· τὰ χεῖλη ἐνδύκοντα· τὸ πρόσωπον εἰς ἐκπληξὴν ἐσχημάτισται· ὑποβάλλονται οἱ ὀφθαλμοί, καὶ διάκεινται ὡσαύτ καὶ τι τέρας βλέπουσι. Καὶ τῷ μὲν βαλαναὶ κληθῶνεται ὁ μισθός, ἐμοῦ δὲ κληθῶν κατατάγεται θριαμβός, καὶ εἰς ἀχαριστίαν σκωπετόμενος θεατρίζομαι. Ἐθε μοι λογισμός ἐπέλθε, βελεῖν ἐμαυτὸν κατὰ τ. . . . τῶν θερμῶν τούτων ὑδάτων, ὡς ἂν ὑπαλλήξαντα τὸ πάλαι ῥητὸν εἰπεῖν· *ἐξαπαλλόμεν, ἐπεὶ πλοῖον ὕδωρ*

σηκῶσαι τὸ ἀμαρτάνον. Ὄτω σοφίζεται με ἡ τὴν· ἔστω δυστυχῶς μεθοδεύομαι. Προσώμαι διαμεριζόμενον μου τὸν ἱματισμὸν, χάρις, εἰ καὶ ἀνθρώποις, γέλσας χαμαὶ ἐπέστραπτο. Κριτήριον φρικτὸν εἰς οὓς ἐγὼ πεπανούρηκα. Τάχα γὰρ οὕτω κερδαναντες λωφίσασαι τοῦ θυμοῦ, καὶ τῆς κατ' ἐμοῦ ὀργῆς σκάσουσιν· ὦ·, εἰ μὴ τοῦτο, τῶν γε παρόντων (φεῦ μοι) ἐστέρημαι, καὶ οὐδὲ εἰς τὸ μέλλον εἰν δχλον ἀποσίσομαι. Τί τοίνυν καὶ βουλευσομαι; Ἐνακαλέσομαι τὴν ἰθάδα τέχνην, να! τοῦ νοσφίζεσθαι γένωμα; Περιβαλοῦμαι πορισόμενος ἐτέρωθεν κλέμματα, καὶ τάχα φωραθεὶς δίκην δώσω μεζύου; Ὄκ ἐστὶ μοι. Ταῦτα θερμὰ ὕδατα τρυφώντος ἀνδρός καὶ χαίροντος, ψυχροῦ δὲ οἶον ἀπορρώγας ἀλέξοντες. Χαρῶνια λουτρὰ θευνῶσι προσέκοντα. οὐ γλυκῆ· πικρὰς δὲ ἄλμης ἀπόρροια, οὐ λουτρὰ θυμῆρη καταχόμενα· κύματα δὲ ὥσπερ κατὰ κρατὸς γε κατ' ὤμων οὐχ ἡδὺ κλαρίζοντα. Ναυαγός τις ἐγὼ δυστυχῆς. Πολὺς μὲν μοι ὄμιος· ἄλλ' ἐγὼ τὰ παροισόμενα θρηῶν, οὐ μόνον οἷς ἐκ παλαιῶ ἐνεβρίγισα (οἴχεται), ἀλλὰ καὶ τὰ πρὸ μικροῦ θάλλοντα· καὶ ἀνάγκη πᾶσα, ἐτέροις χρῆσασθαι. Καὶ ἐστὶ μοι τοῦτο ταυτὸ καὶ θανεῖν. Κατακρύψαι γὰρ θησαυρὸν, καὶ εὐθὺς ἐκφῆται, ὅμοιον, ὡς εἰ καὶ νεκρὸν ἤλιψ δαίξῃ τις. Μῆποτε καὶ κολοίψ, τῷ τοῦ μύθου, παρόμοια πέπονθα· καὶ τίως μὲν τῶν ἐπιφαιτομένων πετῶν, μικρὸν δὲ ὅσον καὶ τῶν ὑποκρυπτομένων γυμνὸς περιαιεύσομαι. Πῦρ οἶον τὸ θερμὸν ὕδωρ τοῦτο τοῖς ἐγκάτοις μου ὑπανάπτεται· ἔοικεν ὁ κελῶσας θερμαῖς τούτοις ὕδασι ταυτ' ἰν πάσχειν, ἐφ' οἷς περιδέληται, ὅποιον καὶ τὰ ζῶα τὰ ἐμβαπτόμενα ζέουσιν ὕδατιν. Ὁ πλοῦσιος, πυρὶ τηγανίζομενος μετὰ θάνατον, οὐκ ἂν ἔχοι τὸ μεζῶν πάθος ἡμῶν. Ἐγγύς Ἀγαμέμνονεῖων τὰ τοιαῦτα λουτρά, εἶγε μικροῦ καὶ θανάσιμα· πλὴν ὅσον Ἀγαμέμνων μὲν εἶχεν, ὁ ἐπεινῶσεται· ἡμᾶς δὲ τὸ πᾶν ἐπιλείπειν. Ἄκοντες ἰδοῦ τάχα σωζόμεθα, ἦδη καὶ τὴν ἐντολήν ὑπεραίρηται, οὐ μερίζοντες ἐκ δύο χιτώνων εἰς δύο σιν τὸν ἱερον, ἀλλὰ καὶ τῶν ὄλων στερούμενοι. Ἐβθετο πρὸς τὴν στήνην καὶ θελισμὴν γινόμεθα, οὐχ ὅτι μὴ σαρκῶν ἡμεῖς ἐμφοροί· οὐχ ὅτι σπηκώδεις· οὐχ ὅτι τὴν πημελὴν ἀπέριττοι (ταῦροι πίστες; εἰν ἂν τοιοῦτοι), ἀλλ' ὅτι τῶν προσθέτων γυμνούμεθα. Τάχα καὶ κατὰ τὸν ὄψιν εἰς οὐχ ἐκούσιον συναλαυνόμεθα φρόνησιν, τὸν ἱματισμὸν λειθρίξο; δίκην ἀποθέμενοι. Ὅχλος οἱ λωφόμενοι καὶ οἱ κλειῶς ἀπέρχονται, γέλωτα συμφορησόμενοι· καὶ τὸ εἰς ἐμὲ κακὸν οὕτω κηρῶσεται, καὶ τῇ φήμῃ πανταχοῦ σκιδναται· καὶ λουτροῦ πρόσφασιν ἔμμος οὗτος; μύριος ὄσος περὶ ἐμὲ, καὶ περιεργάζονται τὰ ἄνω, τὰ κάτω, τὰ ἐκ δεξιῶν, τὰ ἐξ ὀνόυμα. Περὶ ποῦ δὲ τὸ μέσον οἱ ὀφθαλμοὶ τούτους πεπήγασιν· τὰ χεῖλη ἐνδύκοντα· τὸ πρόσωπον εἰς ἐκπληξὴν ἐσχημάτισται· ὑποβάλλονται οἱ ὀφθαλμοί, καὶ διάκεινται ὡσαύτ καὶ τι τέρας βλέπουσι. Καὶ τῷ μὲν βαλαναὶ κληθῶνεται ὁ μισθός, ἐμοῦ δὲ κληθῶν κατατάγεται θριαμβός, καὶ εἰς ἀχαριστίαν σκωπετόμενος θεατρίζομαι. Ἐθε μοι λογισμός ἐπέλθε, βελεῖν ἐμαυτὸν κατὰ τ. . . . τῶν θερμῶν τούτων ὑδάτων, ὡς ἂν ὑπαλλήξαντα τὸ πάλαι ῥητὸν εἰπεῖν· *ἐξαπαλλόμεν, ἐπεὶ πλοῖον ὕδωρ*

γλυκῶ. Νῦν δὲ οὐ μοι θυμὸς τοιοῦτος ἐνίηται, μεμνη-
 μένω τῶν ἀποθέτων κρατήρων, οὓς ἐπιστεφές
 φερομένους ἀναπολῶ. Ὁ ἐνδύων τὰ χρίνα τοῦ ἀγροῦ,
 τί μὴ καὶ ἡμᾶς ἐπενδύσει, ἀλλὰ ἀνάγκη ἐπιτίθης,
 δαπανῶν χρήματα εἰς ἱματισμὸν, καὶ τὸ ζωτικὸν
 ἐκκενοῦν, καὶ τὴν ψυχὴν ἐκχεῖν, καὶ ὑπορρέειν ὡς
 εἰς φθοράν; Ἄνθρωπε, ὅστις ποτὲ εἶ, ὁ λωποδυτή-
 σαις ἡμᾶς (οἶμαι δὲ, εἶναι σε τῶν καὶ μεγάλων καὶ
 τῶν τοῦ βήματος· οὕτω γὰρ ὑποψιθυρίζει τὸ τῆς
 ψῆμης· στόμα), δίκαια ταῦτα; Ἐρεῖς μὲν, οἶδα, δι-
 καία· ἐγὼ δὲ ἀλλὰ εἰπεῖν μὲν ἄλλως οὐδὲ αὐτὸς ἔχω,
 ταμειύσομαι δὲ ὅμως ἄμυναν. Μικρὸν ὄσον, καὶ
 ψῆφοι καὶ πολυπραγμοσύνη καὶ βίων πράξεις, ὧν
 ἐγὼ δὲ ἀλλὰ εἰπεῖν μὲν ἄλλως οὐδὲ αὐτὸς ἔχω, τα-
 μειύσομαι δὲ ὅμως ἄμυναν. Μικρὸν ὄσον, καὶ ψῆφοι
 καὶ πολυπραγμοσύνη καὶ βίων πράξεις, ὧν ἐγὼ
 ὑπερίσταμαι· καὶ ζήτησις τοῦ τὸν ἱερὸν ἀναδησομέ-
 νου θρόνον· καὶ οὐκ ἐναρθρα μὲν, βοήσομαι δ' οὖν,
 βήματα, ὅποιοις ἐντέθραμαι· καταδοθῆσομαι· συμ-
 φορήσω συκοφαντίας· ψεύδη συμπλάσσομαι. Ἰδιω-
 τεύω μὲν τὰλλα, οὐδὲ Λειθέθριοι οὕτως ἔξω σοῦτα·
 οὐχ οὕτω βαρβαρόφωνοι Κἄρες οἱ περιλαλούμενοι·
 οὐκ ἐμμούσως ἔχω τῆς γλώττης· ἀλλὰ τὰ μὲν τοιαῦ-
 τα σοφίσσομαι. Ὁ δεινὴ τύχη, τοιοῦτόν κακῶ με περι-
 θαλοῦσα. Καὶ κυδιεστῶν ποτε ἀνθρωπος ὑφαιρείται
 τὸ ἄμφιον, καὶ κίνδυνον ἔχει, ἀμφοτέραις ἐπικρύ-
 πτειν, ἢ μὴ θεσθαι ἀξιον· ἀλλ' οὐδ' αὐτὸς αἰδοῦ-
 τος αὐτῆς ἐμπέπλησται. Ὡς οἱ περὶ ἐμὲ οὗτοι ἀνθρω-
 ποι, τί δὴ ποτε τοιοῦτος ὄχλος ἐπισυνίστασθε μι-
 κροσόμενοι; Τί μοι τὴν θλίψιν ἐπαύξετε; Τίνα δο-
 κεῖτε βλέπειν; Ἡ ὡς ἐπὶ θεῶν ἤκατε, δραμούμενον
 γυμνικῶς θεασόμενοι; Ἀνθρώπος ἐγὼ χθὲς μὲν ἐν
 τιμαῖς περιόβλεπτος· αἱ δὲ ἦσαν οὐ φύσει. Ἄλλ' ἐγὼ
 ἠπατώμην. Καὶ τοίνυν αἱ μὲν οἶον περυσζάμεναι
 οἴχονται, αὐτὸς δὲ παραδειγματίζομαι. Ὡς οἱ τὸν
 ἱματισμὸν τὸν ἄλλοτριον μεριστάμενοι, σποδὸν ἀντὶ
 ἀγροῦ φάγοιτε· χοιλῆς γεύσοισθε· πικρὰ τὰ βρω-
 ματα τῷ ὕμῶν εἰη λάρυγγι. Τί γὰρ ἐμοὶ καὶ ἡμῖν;
 Πτωχοὶ ἔστε· σκελετοὶ γενέσθε. Λιμώτετε· μὴ κό-
 ρος ὑμῖν ποτε γένητο βρώσεως. Γυμνητεύετε· πῆρ
 ἢ παγετὸν ἐνδύσοισθε. Ἐν φυλακῇ ἔστε· βυθισθεῖτες
 καὶ εἰς τέταρτον. Μὴ γὰρ ἂν ἐμοὶ ἀρέσκοι, ὑμᾶς
 ἐπισκέψασθαι. Ὑμῖν ἐγλισχροῦμένη· ὑμῖν ἐθησύ-
 ριζον· ὑμῖν ἐμισθάρουν. Μηδὲ ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα.
 Οἴχεσθε, τὰ ἐμὰ κατασπᾶσαντες. Εἶτα ὁ κατάρτος
 βλανεύς καὶ τὸ ἐμὸν λούμα ψηφηγορήσει, καὶ κα-
 λαμήσεται με ὀβολοὺς προσοπαιτιῶν. Ἄλλος μοι
 τούτο θάνατος. Ὅμοιον γὰρ, ἀποβαλέσθαι ψυχὴν,
 καὶ καταβαλέσθαι δραχμὴν. Ἐγὼ δὲ ἀνταπιτήσω
 μὲν, ἢ οὐ κακῶς ἐν φυλακῇ ὀλόμνοι κατεβρόχθισαν·
 ὁ δὲ που καὶ πληγὰς κατὰ κόρης ἐντρίψει μοι. Φι-
 λητῖν, εἰ μὴ προσοπαιτοῖη, καὶ ὧν φθάσας ἐστέρη-
 ται. Ὅλας αἱ δεξαμενὰς θερμῶν ὕδατων ἀπὸντλου·
 καὶ ὁ μὲν ἐξῆται μισθὸν τοῦ λούματος, ἐγὼ δὲ καὶ
 χάριτας ἐποφείλειν μοι ἤθελον. Νῦν δὲ μέσος ἔχομαι,
 καὶ εἰς εὐθύνην πρόκειμαι. Ὁ δὲ σκώμματα ἐπαφή-
 σει μοι, κωμῶδων εἰς τὸ φιλόδουτρον· καὶ που καὶ
 εἰς ἵππον στατὸν παραβαλεῖ, εἰωθότα ποταμῷ λούε-
 σθαι. Ὀμηρικὸς, φησιν, οὗτος ἵππος, ὅστις ποτὲ ὁ

Ἀ λῆρος οὗτος Ὀμηρος· καὶ ἦν ἄρα γελῶλον ἀληθῶς
 τὸ πρᾶγμα. Βρέφος ἐγενόμενον, καὶ τάχα ἦν μοι τότε
 λούεσθαι. Ὑπερανέβην τὴν βρεφικὴν ἡλικίαν, καὶ
 οὐκέτι, ἀλλ' εἰ ἄρα ἐν ποταμοῖς. Πικμαζον, καὶ ἦν
 ἐν τοῖς αὐτοῖς· εἶλον οὕτω τὸν βίον ὀμαλῶς. Ἄμι-
 λησα τῷ ὑστέρω βίῳ. Πακτωλὸς ὄλος περὶ ἐμὲ,
 χρυσῶ βέων. Ἐγενόμην τοῖς ἀγαθοῖς ὑπερανέλος,
 καὶ τοῦ λοιποῦ κόρον οὐκ εἶχον τοῦ καταλούεσθαι.
 Οὐκοῦν καλῶς αἰσχύνη μου καταχέεται. Εὐκταίον
 δὴ μοι, μέχρι τοσούτου στήναι τὰ λυπηρὰ (ὡς ἔγωγε
 καὶ τὸ εἰσέτι μέλλον φαντάζομαι), μὴ καὶ περιάγων
 με ὁ τοῦ βίου προχρῆς εἰς ταυτὴν ἀγάγον πάθος τῷ
 θρῦλλομένῳ ἔξιον. Πολλοὶ κατ' ἐμοῦ θαφίλες τὸ
 μέσος ἐθρέψαντο· πολλοὶς ἐνεργασάμην πικρὰν
 ἄκρατον· οὐκ ὀλίγοις ἐπετέθη βαρὺς· οὐδενὸς τῶν
 ἀπάντων ἐλογίζομαι εἶναι δεύτερος. Οἱ γένους ἀ-
 χούντες λαμπρότητα μισθωτοῦ εἰκὴν ἐξουθενοῦντό
 μοι· ἀπηξίου, ἐντίμως τοῖς ἐν ἀξίαις προσφέ-
 ρεσθαι. Λογίου δὲ ἀκούσαι φωνήματος, ἀλλὰ τοῦθ'
 ὁμοιον παρ' ἐμοὶ, ὡσεὶ καὶ Ἰσπου χρομετισμός. Στερ-
 κτέον οὖν, εἰ μὴ τὸ ἱμάτιον ἀποδυσάμενος ἕκαστος,
 εὐσταλῆς ἔσται, λίθους ἐπαφίναί μοι, καὶ χιτῶνα
 τοῦτον (ἢ δὴ λέγεται) ἐνδύσομαι με λίθινον· καὶ νο-
 μιστέον, εἰς ἀγαθὸν μοι τὰ παρόντα γενέσθαι. Οἴχε-
 ται τὰ λαμπρὰ στρώματα· καὶ καλῶς. Οἴχεται ὁ
 ἱματισμός· ὡς εὐ γε. Οὕτω γὰρ κούφως δραμού-
 μαι, καὶ λαθὼν διαφύζομαι ἢ ὀκαδε, ἢ ἀλλ' εἰς τὸ
 βάραθρον.

18'.

Τί δτι, ἀγιώτατέ μου δέσποτα, τῷ μύρμηκι λέον-
 τος προσπλάττεις ἀκλήν; ἢ τῷ σκώληκι ταχύτητος
 ἀρετὴν; Μᾶλλον μὲν οὖν, ἵνατὶ τὸν σκώληκα τάττεις
 εἰς ἀνθρώπον, καὶ τὸ μῆδὲν εἰς Ἴσον ἀγεις τῷ ὄντι;
 ἦδη δὲ καὶ τιμῆς ἐγκατατάττεις τὸν οὐδενὸς λόγου
 τιμώμενον; λογίζῃ καὶ ἡμᾶς μετὰ ἀνθρώπων;
 ἀριθμεῖς μετὰ τῶν ἀξίων λόγου τινός; ἀγαθὸν τι
 φαντάζῃ περὶ ἡμῶν; Μὴ σὺ γε, ἀγιώτατε δέσποτα·
 ἀλλ' εὐχου μόνον ὑπὲρ ἡμῶν. Ἡμᾶς δὲ, οἳ ἐσμεν,
 οἶδα μὲν ὁ Θεός· οἶδα δὲ καὶ ὁ παρ' ἡμῖν κριτής, ἢ
 συνεῖδησις. Οὐ λαμβάνομεν δὲ οὐδὲ τοὺς ἀκριβεῖς
 ἐξετασάς τῶν καθ' ἡμᾶς. — Ὅσα δὲ ἐψυχαγωγῆ-
 θην, τὴν γραφὴν δεξάμενος τῆς σῆς ἀγιότητος, οἶδεν
 ὁ πάντα εἰδὼς Θεός. Ἄντικρυς γὰρ αὐτῆς ἔδοξα ἐν-
 τυχεῖν τῆ ἀγιωσύνη σου, καὶ τῆς γλυκειᾶς ἀπο-
 λαβεῖν θείας τε καὶ φωνῆς· ἧς ἐπιβραχὺ καταξιω-
 θεις, ἀνάγραφτον αὐτὴν ἔσαι ἐφ' ἐν τῆ ψυχῇ.
 Ποιεῖ οὖν οὕτως, ἄγιε δέσποτα, καὶ ψυχαγωγῆε διὰ
 γραφῶν· ὡς ἂν εἰη καὶ τοῦτο ἡμῖν τὸ καλὸν ἐκ
 Θεοῦ, ὅφ' οὐ μῦρία εὐεργετήμεθα.

K'.

Εἶπον ἂν ὄκνεῖν τὸ γράφειν, ἠγιασμένε μοι δέ-
 σπῶτα, εἰ μὴ τὴν πολλὴν σου φιλίαν εἶχον ἐποτρύ-
 νουσάν με, καὶ πρὸς τὴν γραφὴν ἐρεθίζουσάν. Ἦν
 δ' ἂν μοι τοῦ ὄκνου πρόφασις, ὅτι μὴ τοῦ τυχόντος
 νῦν λόγου παρὰ τῆς σῆς ἀγιωσύνης ἠξίωται τὰ καθ'
 ἡμᾶς· ὅπερ εἰ εὐ ἔχει, παρὰ σοι κείσθω κριτῆ.
 Ἄλλ' οἶδα ἐν κίνοις ὑπογογγύσας, καὶ τὸν ἀναίτιον
 αἰτιεσάμενος. Οὐδὲν καινὸν, δέσποτά μου, πεποίη-
 κας ἢ πέπονθας. Ἐγὼ γὰρ αὐτὸς, ἐν τοσούτοις

Ετυχον ἐναπειλῆσθαι πράγμασιν, ὅποσα τὴν σὴν ἀγῶσύνην περιειλήρασιν, ἐξελαθόμεν ἂν καὶ αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος. Οὐκοῦν καινοπραγεῖς, ἀλλὰ συνακτρέχεις τῇ φύσει τοῦ πράγματος. Ὑγιαίνεις οὖν· εὐ ἔχ· μένε ἄλυπος· εὐ σοι πιπέτω τὰ τῶν πραγμάτων. Ἡμῖν δὲ ἀρκεῖ, ἂν ἐν ζωπύρῳ καὶ μόνῳ φυλαττοίμεθα παρὰ τῇ τῆς σῆς ψυχῆς ἐστίᾳ, καὶ μόνον ἔστιν ὅτε διὰ μνήμης φεροίμεθα. — Περὶ τοῦ καλοῦ φίλου, τοῦ λογιωτάτου κυρίου Γεωργίου, ὅτι μὲν δευὰ ἐνόσησεν, ἔμαθον· εἰ δὲ καὶ ἀπηλλάγη τοῦ κακοῦ, ἔμαθον οὐδέν. Διὸ καὶ συμμερίτης ἐκαίνῃ τοῦ δεινοῦ γίνομαι διὰ λύπην, καὶ ἄλλως οὐ καλὰ πάσχων οὐδ' αὐτὸς διὰ νόσον ἐμὴν δεινὴν τε καὶ πολυήμερον· ἥς μῆλις ἀνασφήλαι δεδύνημαι.

ΚΑ'.

Δοκῶ μοι βλέπειν τὴν ἀγῶσύνην σου, ἀγίε μου δέσποτα, μὴδὲ λαβεῖν ἐπὶ χεῖρα θέλουσαν τὴν ἐμὴν ταύτην γραφὴν ὡς ὀφίσασαν, καὶ μετὰ πολὺν οὕτω καιρὸν γενομένην παρὰ τῇ ὀψι ἀγιότητι. Καὶ που καὶ γραφὴν τοῦ ἀμνηστῆν φίλιας ἐπιγράφῃ ἡμῖν· καὶ οὕτω διατιθέμενος ἔχεις, ὡς εἰκὸς τὸν ἐπὶ πολὺ πρὸς τοῦ τῶν φίλων ἀπροσφώνητον μέιλαντα. Ἄλλὰ μὴ, ἀγίε μου δέσποτα· συνήθως δὲ ἀμνησικακεί καὶ νῦν ἡμῖν· καὶ μαθὼν τὴν αἰτίαν, μὴ ὅτι γε ἄχθου καθ' ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ σκυθρωπασσον ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ εὐξαι διὰ τὸν Θεόν. Ἰούλιος μὴν κατέκλιεν ἡμᾶς· καὶ οὐπω μέχρι καὶ σήμερον (ἔστι δὲ ἀρχὴ τοῦ ὀκτωβρίου) καθαρὰν ὑγίαν εἶδομεν. Τίνος οὖν οἶαι, ἀγῶτατε δέσποτα, ἡμᾶς ἐν τοσοῦτῳ ἐπιστρέφασθαι τῶν ἐν βίῳ πράξεων; Ἡ τούτου πάντως καὶ μόνου τοῦ, πῶς ἂν ἀνασφῆλωμεν, καὶ ἡμῶν αὐτῶν γενώμεθα· ὃ καὶ γίνεσται διὰ τῶν σῶν ἁγίων εὐχῶν. Διὰ ταῦτα ἔμεμνήμεθα μὲν ἴσασι τῆς σῆς ἀγιότητος, καὶ τὴν τῶν σῶν ἁγίων εὐχῶν ἐπικουρίαν ἀνεζητοῦμεν, ὡς καὶ ὁ καλὸς οἶδε δομέστικος· γράφειν δὲ οὐκ εἶχομεν, ὅτι μὴδὲ ζῆν καθαρῶς. Συνέγνωσ, οἶδα, ἡμῖν, ἀγίε δέσποτα· Ἰλαρύνθησ· ἀπέθου τὴν καθ' ἡμῶν σκυθρωπότητα· καὶ δόξα τῷ Θεῷ. Εὐχου τοίνυν τὰ ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ γενήσεται ἡμῖν εὐ διὰ τῆς σῆς θεοκλύτου εὐχῆς, λιτῆς γενομένης διὰ παρουσίας τῆς μεγάλης ἀγῶσύνης αὐτοῦ, ὅσα οὐδέποτε γέγονεν. Ὁ κόσμος τε γὰρ (ὡς εἶπεν) ὄλος παρὴν, ὡς καὶ πάντα στενοχωρεῖσθαι τῷ ὄχλῳ, καὶ τινὰς καὶ ἐκλιπεῖν τῷ πολλῷ τοῦ σφιγμοῦ. Καὶ δάκρυα κατὰ ποταμὸν ἐχύθησαν· καὶ νηστεία ἐπετάχθη τε καὶ κατεπράχθη, καὶ πάντα προέβη, ὅσα καὶ ἐπὶ Νινευίται· ἰστόρηται· ταυτὸν δὲ εἶπεν, οἷς ἐξίλεοῦται Θεός.

ΚΒ'.

Ὡς ἐξ ἡμῶν τὸν δεῖνα· εἰπέ τῷ δεῖνι· προσαγορευθήτω ὁ δεῖνα. Οὕτω γράφουσιν οἱ γράφοντες λόγον· οὕτω μνημονεύουσιν οἱ φιλοῦντες φίλον· οὕτως ἐν γραφῆς παρέρῳ τοῦτον τιθέασιν ἢ εἰς ἀντίαν, ἢ εἰς πρῶραν κατὰ τὸν ἐν τῇ τραγῳδίᾳ Φιλοκτήτην. Μνηστέον γὰρ ἐν καιρῷ πρὸς τὸν τὰ φιλικὰ χωλεύοντά σε. Εἰ δὲ καὶ ὁ προσαγορευόμενος Ἐρμού θεράπων λογίου, βαβαί τῆς ὕβραως.— Φέρε, διέλωμαι σοι τὴν προσηγορίαν. Ὁ προσαγορευόμενος ἢ οὐ πάνυ τι φιλεῖται, καὶ ἀρκεῖ αὐτῷ τὸ γοῦν μνείας τυχεῖν· ἢ

οὐκ ἔστι τῶν περὶ λόγους· καὶ τί πρὸς πῦμα πολλὰ λαλητέον κωφόν; ἢ κολλάκις ἐπετεῖλη αὐτῷ· καὶ τί δει πάλιν καὶ πάλιν γράφειν; Ἡ δεξάμενος συχνάς τὰς ἐπιστολάς, οὐ τὴν ἴσην ἀντιγραφὴν καὶ αὐτός· τί γοῦν δεῖ κάμνειν τὴν χεῖρα γράφοντα, καὶ προσλαλεῖν τὸν μὴδὲ γρῦ ἀντιφθεγγόμενον; Προσάγαγε τοὺς καθ' ἡμᾶς τὴν διαίρεσιν. Μὴ ἔγραψας, οὐκ ἀντεγράψαμεν δέ; Ἡ φῆς, ὡς οὐτε ἔγραψας, οὐτε ἔγραφα; Καὶ ψεύδη. Τρίτον γὰρ ἡμέτερον τοῦτο γράμμα πρὸς σέ. Ἐπίστευλας συχνάκις, καὶ λέγειν ναρκεί; Καὶ πῶς ὁ μὴδὲ τὸ τῆς Ἥχους μιμητάμενος ὑστερόφωνον; Ἄλλ' οὐ τῶν περὶ λόγους ἡμεῖς; Ἄλλ' ὡς λόγοι, καὶ μοῦσαι, καὶ χρόνοι, καὶ ἰδρωτέες καὶ ἐπὶ πᾶσιν, ὡς διδάσκαλοι, σύμφατε τῷ κυρίῳ Γεωργίῳ καὶ ὁμεῖς. Ἐν ἔτι τῶν διακελῶν τῆς διαίρεσεως λείπεται. Φιλοῦμεν, καὶ οὐ φιλοῦμεθα. Ἐντεῦθεν γράφομεν, καὶ ὁ ἀντιγράφων οὐδεὶς. Λαλοῦμεν, καὶ οὐ προσφωνοῦμεθα. Τί οὖν σκίαν διώκεις, Εὐστάθιε; Τί τοὺς χάρτας ἐν κειοῖς ἀναλοῖς; Σχάσον τὸ γράφειον· μὴ στώμουλλε. Κᾶν που γράφοντί τινι ἐντύχῃ, ἐκαίνου τὴν ἐπιστολὴν ἐπιδύου καὶ αὐτός· καὶ προσαγορεύων μόνον ἀρκοῦ. Τί γὰρ ἔλλου; μὲν λακωνίζειν χρῆ, σὲ δὲ μακροῦς κατατείνειν λόγους; Καὶ ἀρκεῖον ἐντεῦθεν· προσαγορεύω σε, αὐθέντη μου.

ΚΓ'.

Ὅμοιον ἐρῶ σοι αἰνίγματι. Ἐν ταυτῷ ἤττημαι καὶ νενίκηκα· κατόπιν ὧν ἐμπροσθεν γέγονα. Λύσω σοι τὸ αἰνίγμα. Ἡττημαι τοῦ κυρίου Δημητρίου ἐπιστολῆς κάλλιε τε καὶ τάχει. Κατήρξα γὰρ γράψας, καὶ γράψας Ἐλαμψε. Νενίκηκα σε κάλλιε μὲν γραφῆς οὐ (μὴ οὕτω μανείην, ὥσθ' οὕτω φρονεῖν), τάχει δέ. Κατήρξα γάρ. Κατόπιν ἤλθον τοῦ γράμματος· ἐκαίνου· φθάνω ἐθ σόν. Ὅρα γοῦν, μὴ σοι δεήσοι περιπλοκῶν τῷ γράμματι, εἰ μὴ κατὰ πίδαξ ἐπιστελλῆς, καὶ κᾶν γοῦν δευτέρως Ἐθῆς· ὡς ἡμεῖς γε καὶ πλατυτέραν δευτέραν μετ' οὐ πολὺ καὶ τρίτην σοι στελοῦμεν γραφὴν· ὡς ἐντεῦθεν δευτέρον σε ἢ τρίτον διεκπεσεῖν, ὃ οὐ μὴ ἀνάσχη. Εἰ δὲ μὴ, τόσῃ περιγραπτῆν ἐρῶ τὴν φίλαν· καὶ τοσοῦτον σκάψα; παπαῦσομαι.

ΚΔ'.

Κάλλιστε καὶ πανσέβαστέ μου αὐθέντη. Ἡμᾶς, ὡς εἶπεν, οὐκ ἔστιν ἐπιλιπεῖν ποτε τὰ δυσχερῆ· τὰ μὲν αὐτοῖς ἡμῖν ἐπιγινόμενα, τὰ δὲ καὶ τοῖς ἀναγράπτοις ἡμῖν εἰς ψυχὴν· ἐφ' οἷς καὶ αὐτοῖς ὡς ἐπὶ ἡμετέροις κακοῖς διετιθέμεθα, καὶ λυπούμεθα μὲ τὴν κεφαλὴν σου, ἣν οὐκ ἂν ὁμόσας ψευσαίμεν ποτέ. Μικροῦ δεῖν ὁ χάρτης ἀπερῆρῷ μου τῶν χειρῶν ἐπιόντι μοι καὶ ἀναλεγομένῳ τὰ ἐν αὐτῷ. Καὶ οὐαὶ τῷ φθόνῳ· οὐ γὰρ ἂν ἄλλο τι τοιοῦτον αἰτιάσωμαι. Ἡ δὲ ἀθθεντία σου εὐχαριστεῖτω ἐπὶ πᾶσι τῷ Θεῷ, καὶ αὐτὸς ποιήσει — ὅψῃ μὲν ἄλλ' οὖν ἡμεῖς προσκυνούμεν τὴν ἀντιληψὴν σου, ὑγιαίνοντες μόνον, ὁμοίως καὶ πάντες οἱ τοῦ καλλίου μου.

ΚΕ'.

Μεγάλε, ἐπιφανέστατέ μου αὐθέντα. Γλισχρῶς ἔγω τὰ ἐς ἐπιστολὴν, καὶ κατὰ τοὺς ἀτέχνους τῶν ζωγράφων διάκειμαι· οἱ οὐκ ἂν γράφουσιν, εἰ μὴ

ποὺς ἀρχέτυπον γράφοιεν. Κάγω, εἰ μὴ τὰς ὑμετέ- **A**
 ρας ἑμαυτῷ κατ' ἑμῆμα προβαλοῦμαι γραφάς, οὐκ
 ἂν ἄλλως σχολὴν γράφειν. Στείλατε οὖν τὸ ἀρχέτυ-
 πον, πρὸς δὲ τὸ γραφεῖον κινήσομεν· ὡς ἡμῖν οὐκ
 ἄλλοθεν ἢ ἐκεῖθεν ἔσται τὸ ἐνδόσιμον· εὐδ' ἂν ἄλλως
 τὴ ἡμέτερον ἠχῆση χαλκεῖον, εἰ μὴ γραφικὸν ὕμεις
 αὐτοῖθεν ἀνεμον σχεδιάσετε. Πνεύσατε οὖν, καὶ χαλ-
 κὸς ἠχῆσει. Ἡ δὲ ἠχὴ φθάσει μέχρι καὶ ἐς ἡμᾶς,
 καὶ περικτυπήσει τὰς ἀκοάς. Εἰ οὖν μὴ βρατεία,
 πάλιν πνεύσατε, καὶ πάλιν ἠχῆσει, καὶ αὐθις, καὶ
 πάλιν. Καὶ μὴ τοῦτο εἰς ἀπειρον, Χριστὲ βασιλεῦ·
 συντόμως γὰρ ἴδοιμεν ἀλλήλους καὶ ὁμιλήσοιμεν,
 μὴ μεσιτεύοντος γράμματος. — Ἄλλ' ὁρᾷτε μοι τὴν
 δευτέρα τῆς ἐπιστολῆς, ἢ μικροῦ με διεφυγεν;
 Ἄμφοτέρους μὲν ταύτη δεξιούμαι. Καὶ τυχὸν μὲν
 οὐκ ἐξω λόγου, οὐκ καὶ τρόπος καὶ χρόνος καὶ πάσα **B**
 περίστασις ἦνωσαν, ἐνοῦν καὶ τῷ γράμματι. Ἄλλὰ
 σεμνύνω μᾶλλον τὸν χάρτην, καὶ ποιῶ τοῦτον πανή-
 γυριν. Οὐ γὰρ εἰς περὶ τοῦτον πονήσεται, ἀλλὰ
 χεῖρας τοῦτο δράξονται τέσσαρες· καὶ δῆματα περι-
 βλέποντα τοσαῦτα· καὶ χεῖλη τοῦτου περιλαλήσουσι
 τοσαυτάρθμα· καὶ καινὸς οὗτος ὁρόμος ἐν σταδίῳ
 τούτῳ βραχὲ ὁμμάτων ἔσται καὶ χεῖλινον· κἀνταῦθα
 καὶ μόνον τὸ τῆς θέας ἐνθεον τάχος ἀνισασθῆ πῶς
 τοῖς χεῖλεσι, προθεούσης μὲν καὶ ἀκαρῆ τὸ θέατρον
 ὀργώσης περιελθεῖν, παρομαρτούσης δ' ὅμως καὶ
 συγχρονιζούσης τοῖς χεῖλεσιν. Ὡς εὐτυχῆς, ὦ χάρτα.
 Νῦν μὲν οὖν ὡς τοὺς Μολιόνιδας ἦνωσα γράφας·
 μικρὸν δὲ καὶ ὡς Ὁρέστην διαθήσω καὶ Πυλάδην
 ὕμᾶς. Καὶ οὕτω γὰρ κἀκαινὸς μένει τὰ τῆς φιλαίας,
 ἢ συνεταιρίζεται.

ΚΓ'.

Αὐτάρκτης μὲν τὴν ἀρχὴν ὁ ἄνθρωπος πέπλασται,
 αὐτὸς ὀφθαλμῶν ἑαυτῷ ἐπὶ ταῖς κατὰ τὸν βίον πράξι-
 σιν ἐπαρκεῖν. Τρυφή δὲ παρεισπεσούσα τῷ βίῳ, ἢ
 καὶ ἄλλως κωθραία τις ἐν τοῖς πρακτέοις καὶ ἀνάπτω-
 σις, τὴ τῆς θητείας ἄνομα παρειστήγει· δι' οὗ ἡμεῖς
 μὲν ἀναπειπωκότες ἡσχίαν ἀγομεν, οἱ μισθαροῦν-
 τες δ' ἀνθ' ἡμῶν εἰσκον τὴν ἀθλιότητα. Ἐπεὶ δὲ
 καλῶς ἔδοξε τὰ πράγματα ἔχειν, καὶ τὸ θητεῦειν
 φερεπῶνος ἔχειν ἡμᾶς ἐπολεῖ, μηχανώμεθα καὶ δου-
 λείαν, ὡς ἂν ἔχοιμεν τὸ θητεῦειν αἰώνιον. Ἔστι γὰρ
 ἡ δουλεία θητεία τις ἀμειψθῆς τε καὶ πολυχρόνου.
 Κἀνταῦθεν τὸ τοῦ δουλεύειν εἰς τὸν βίον παρεισεφ-
 ρύη κακὸν, φύσει μὲν ἀγνοούμενον, πλεονεξία δὲ **D**
 ἀνθρωπίνῃ παρευρεθῆν. Ἦν ἂν οὖν ἀρέσκον Θεῷ
 τὸ τῆς δουλείας εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐλευθερίαν ἀποκα-
 θιστῆν, καὶ τὸ τῆς πλεονεξίας ἀμάρτημα ἐπανισοῦν
 φυσικῇ ἀδελφότητι. Καὶ γὰρ οὐκ ἂν συγγνώμης εἴη-
 μεν ἄξιοι, εἰ Θεὸς μὲν ὁ φύσει Δεσπότης τοῦ δούλου
 ἡμᾶς ἀνάγει πρὸς ἀδελφότητα, καὶ καλεῖν ἀδελφοῦς
 οὐκ ἀπαξυνῶ· ἡμεῖς δὲ τοὺς ἀδελφοὺς ἐκ τοῦ τῆς
 ἰσότητος ὕψους εἰς δουλείας βάραθρον καταγάιν
 ἐθέλομεν. Ταῦτα καὶ αὐτὸς ἐνοούμενος, τὰ κατὰ
 ἀκολουθίαν ἀνθρώποις συνήθη καὶ χρόνῳ πολλῷ κρα-
 τυνθεῖσαν περιελθόντα· μοι ψυχάρια [ἐλεῶ, δ.] ἐν
 αὐτῷ τῷ χρόνῳ τῆς δουλείας ἑτεροῦ τῶν κατ' ἐμὲ
 τύχης ἐλογίζοντο (φύσει γὰρ ἐλευθερὸν ζῶν ἄπας
 ἄνθρωπος)· καὶ ὁπότε τὴν καθ' ἡμᾶς ζωὴν ἀποθέ-

PATROL. GR. CXXXVI.

μενος πρὸς τὴν ἐκεῖσε λῆξιν μετάρω, ὕπὸ μηδενὶ
 δεσποτῆ δουλοῦς τυγχάνειν βούλομαι. Ἄλλὰ μέχρι
 μὲν αὐτὸς ἐν τοῖς ζῶσιν εἰμι, μετ' ἐμοῦ ἔσονται,
 καὶ τῆς ἐξ ἔθους μοι κηδεμονίας ἀξιώθησονται· ἢ
 οὐκ οἶδα εἴπερ κρείττονα παρὰ τοῖς οἰκείοις ἂν ἔσχω
 γονεῦσι ποτε, οἰκαδε μένοντες. Ὅπηνίκα δὲ τοῦ μεθ'
 ἡμᾶς μετάρωμαι βίον, ἄδεια τὸ ἐντεῦθεν αὐτοῖς ἐν-
 δοθήσεται, διάγειν, ὡς ἐλευθεροῖς ἐφέται Ρωμαίοις,
 ἐνθαπερ ἂν βούλοιντο· καὶ οὐδεὶς οὔτε τῶν κατὰ
 γένους αἰμά σοι προσηκόντων, οὔτε τῶν ἄλλως οἰ-
 κείων τε καὶ γνωρίμων, ὡς δούλοις ἐγγετηρῆσι αὐ-
 τοῖς· τοῦ παρόντος ἐγγράφου μου ἀρξέσονται αὐτοῖς
 ἀντὶ ἀσφαλείας ἀπάσης πρὸς ἀποτροπὴν παντὸς
 βουλησομένου καταδουλώσαι αὐτοὺς, τοῦ δὲ εἰδῆναι
 ὀφειλοντος, ὅτι σὺν τῷ μηδὲν ἀνῴσαι καὶ τῆ τοῦ με-
 γάλου Θεοῦ ἀρεῇ καθυποβλήθησεται ὡς ἀντιδιδίνας
 ἐθέλων δικαιοτάτῳ καὶ θεοφιλεῖ οὕτω θελήματι·
 ὅπερ διὰ πλείονα βεβαίωσιν καὶ τῷ ἱερῷ ἐκδικεῖν
 ἐμφανισθῆναι ἠθέλησα, ὡς ἂν αὐτόθι ἐπιγνωσθῆν
 εἰς ἐκδίκησιν τοῖς ἐμοῖς γενήσεται δούλοις, τῷ τε
 δεῖνα καὶ δεῖνα, εἰ ποτὲ τις τυχὸν μετὰ τὸν ἐμὸν
 θάνατον τῇ αὐτῶν ἐλευθερίᾳ ἐμποδῶν γενέσθαι βού-
 λοιτο.

ΚΖ'.

Οὐκ εἶπον, καὶ ἰδοὺ τετέλεστοι. Τετέλεστοι δὲ,
 οὐκ ὅτιπερ εἶπον (μὴ οὕτω μανηῖν, ὡς καὶ τοῖς
 ἐμοῖς λόγοις οἰεσθαι κατ' ἴχνος συνεκτρέχειν τὰ
 πράγματα)· ἀλλ' ἔχω μαθῶν τῇ συνηῖ πείρᾳ τὰ κατ'
 ἐμὲ, καὶ μάντεον ὑπέρτερον φθάνων αὐτὰ προση-
 μαίνομαι. Χθὲς κύμα κωφῶν, ἢ τῆς νόσου μοι πλημ-
 μυρὸς ἀνεσάλευε, λιγέος ἀνέμου τινὸς ἐκδεχόμενον
 κέλευθον· σήμερον κατεβράβη τὸ πνεῦμα, καὶ οὐκέτι
 κύμα κωφῶν, ἀλλὰ βαρὺ βρέμον, τὴν ἐμὴν ταύτην
 ἐκμαίνει τοῦ κατάρβου θάλασσαν. Χθὲς λεπτή τις
 ὑπέρτερον ἐπιφρίξ, ὅψ' ἦς ἡρέμα τὸ τοῦ χυμοῦ βάθος
 ἐπόρφυρεν ἐπιπολήξ· σήμερον δλοὸν ἐγαίρεται· κύμα,
 αὐτὸ μὲν οὐκουν κυρτὸν, ἡμᾶς δὲ τῆς ὀρθῆς περι-
 κινουῦν στάσεως, καὶ κλίνον ἐπὶ κεφαλῇ. Ἐν προσι-
 μοῖς ἢ νόσος ἐναγχος, καὶ παρὰ πύδας ὁ ἀγών· τοῖς
 προσιμοῖς ἀναλογῶν οἶον νέφος ἐκεῖνο τῇ προτε-
 ραίᾳ, βραχὺ τὴν διάστασιν, οὐ παχὺ τὴν εὐστάσιν·
 ἀλλὰ τὸν ἐκνεφίαν ἡμῖν οἶον ἐξεφύσησεν, ἀλλὰ τὸν
 χειμῶνα πηλίκον ἐξέβρῃξεν. Εἰς τί μοι ταῦτα; Καί-
 μεθα νοσοῦντες, αὐθέντα Κομνηνῆ, μικροῦ σπινθῆ-
 ρος ἐκεῖνου μεγίστην ἡμῖν τυράν ὑπανάφαντος πυ-
 ρετοῦ. Οὐκουν ἔστι τολμῆσαι τὴν μετακίνησιν, μὴ
 καὶ λάθοιμεν τοῦ κακοῦ μεταδόντες τοῖς προστυ-
 χούσι· καθάπερ λόγος ἔχει ὄραῖν τὸν κατωδλεπα,
 θηρίον ἐκεῖνον, οὐ πυρὸς κρατήρης (εἶποι τις ἂν) οἱ
 ὀφθαλμοί· οἱ ἔμα τε εἶδον ἔνω, καὶ πῦρ ἠκόντισαν
 ἢ ἐξετόξευσαν· καὶ τὸ προστυχὸν οὐκέτι ἀκτῖνες
 περιέχονται ὀπτικάι, ἀλλὰ φλόγες· ὄξειαι βάλλουσι
 καὶ τὸ βληθὲν κεῖται καυθῆν. Ἀναδιδάσκοντες οὖν,
 ὅπως ἔχει τὰ καθ' ἡμᾶς, τὸν διὰ τὸ φύσει καλὸν τοῦ
 τρόπου καὶ τὸ τῆς ψυχῆς, μᾶλλον μὲν οὖν τὸ πάντα
 πάντως· καὶ τὸ πάντοθεν εὐγενές, ἐν λόγῳ τιθέμενον
 τὰ καθ' ἡμᾶς.

ΚΗ'.

Οὐκ εἰς πλῆθος τὸ δῶρον, αὐθέντα Κομνηνῆ.

Ἐρεῖς δ' ἂν αὐτὸς τυχόν, ὡς εἰς πλῆθος. Καὶ κα-
λῶς ἔρεῖς. Καὶ τοῦτο γε πάντως ἢ σοφίζει· ἢ κα-
τασοφίση οὐ τὸν διδάσκαλον. Τάλαροι· γὰρ οὗτος
εἰς, δεύτερος ἐκεῖνος, τρίτος ἄλλος· τρεῖς οὗτοι.
Καὶ πλῆθος ἰδού. Ὁ γὰρ τρία ἢ πλῆθους ἀρχή, ἢ
πλήθους πυθμῆν. *Εἰς πλῆθος* μὲν οὖν διὰ ταῦτα τὸ
δῶρον μεταβαλλόμενος διὰ τὴν σὴν σοφιστικὴν, ἐρῶ
καὶ αὐτός· οὐκ οὖν δὲ καὶ εἰς πλῆθος μόνον. Ἐν
μετοπώρῳ γὰρ οὐ μόνον καινόν, ἐν (ὡς ἡ παροι-
μία) ἄνθος ἀναφυῆ, ἀλλὰ καὶ ἐν κατ' Ἀσχόλον
ἀρτιδροπος ὄπωρα νεάζουσα τραγηθῆ. Τοὺς μὲν οὖν
οικύους τοῦτους σιγῶ· καὶ οὐ λέγω, οὔτε ἐν
σπερματιαίαι καὶ τοῖς χρῆζουσι φαγεῖν ἀγαθοί, οὔτε
ἐν τὸ πράσιον ἀκραιφνὲς αὔξινσι χρώμα· ἀλλ'
οὐδ' εἰ φρίσσουσιν ὀξυκόμοι ἀκάνθαις, ὅποια δορυ-
φόρους τοῖς ἐπιβούλοις αὐτάς προβαλλόμενοι. Οὐ
μὲν ἀλλ' οὐδὲ τὰ σῦκα ταῦτα σεμνύνω, κἔν τοῦ
μέλιτος παραπτύωσι· κἔν γλυκὺ σεσηρότα, καὶ
οἶόν τινα ὑπανοίγοντα χέλιη, ταυτὸν τι καὶ τὸν
θεατὴν ἐπ' αὐτοῖς προκαλεῖται ποιῆσαι. Ἐπηλυς ἢ
ὄπωρα, καὶ τῆς ἐμῆς ξένη γῆς, καὶ οὐκ ἰθαγενῆς·
ἐμὴ δ' ὄμιος. Παρὰ φίλου γὰρ μοι τὸ δῶρον· ἐγὼ
δ' ἄλλος ἐκεῖνος. Ὁ δὲ γε τῆς Περσαίας κερπός,
ἀλλ' οὗτος αὐτόχθων ἐστίν, ἐμὸς αὐτόχθων ἐστὶ·
γέννημα γῆς ἐστὶν ἐμῆς· κατοικίδιος ὄπωρα, οὐ
μεταφορητῆ, οὐ πολλὴν πειραθείσα χειρῶν· κορίσκη
σώφρων, χθὲς ἀποσπασθεῖσα τῆς μητρὸς, ἀγνυ-
μένης τάχα, ὅτι ταύτης ἐστέρηται· ἀρτι τὴν τρο-
φὴν παραμείψασα, ἀρτι τοῦ θαλάμου προκύψασα·
οὐ πλανήτις, οὐκ ἀγοραία, οὐ δημόσιον ἀγαθόν·
ἐμὸν τὸ μέλημα· χειρὸς ἐμῆς μέλημα. Καρπός
οὗτος, ὄρεξ, ὅπως, ὅτε τοῖς ὁμογενέσιν ἢ τῶν φύλ-
λων καταρθεῖ οὐκ, τῇ λάχνη αὐτὸς πυκαζόμενος,
βουλον πρῶτον ἐκφύων, ὅτε τοῖς κατ' αὐτὴν τὸ γῆ-
ρας οἴεται κατασπᾶσαν· νεάζων, ὅτε πᾶς τοιοῦτος
ἄλλος ἐστὶν ἐν παρακμῇ· μᾶλλον μὲν οὖν οὐδεμοῦ·
ἐνεαρίζων ἐν μετοπώρῳ, ἢ πρόδρομος τῶν λοιπῶν,
ἐν ἀρτι παρὰ τοῖς προθύροις θῶμαν εἰναι τοῦ
ἐνιαυτοῦ· ἢ ἐν αὐτῆς περιπλόμῳ; ἐκτετέλεσται,
ἐπίγυος οὗτος καρπός, ἔχονον ὄφιγονον εὐγενῆς,
ἐνιαυτοῦ τηλύγετος παῖς. Εἰ δὲ τι καὶ ψόγου μικρὸν
ἐπισύρεται, ἀλλ' ἢ φυταλιά μοι πάγκαλος. Πρωτο-
τόκον ἐστὶ μοι τὸ δένδρον· ἀρτι πρῶτως ἀπώρας
μήτηρ ἐκλήθη· ἀρτι καρπὸν προσθάλετο. Οἷον οὖν
ἐς νέωτα προενέγκη καρπὸν, ἐντεῦθεν ἐστὶ τεκμή-
ρασθαι. Δέξαι γοῦν τοῦτον πρῶτον, ὡς πρωτογέν-
νημα, ὡς ἀπαρχὴν, ὡς ἀρχὴν, ὡς διαθέσεως οὐ
φαύλης θαλύσιον. Εἰ δὲ γε θελήσεις, ὅπερ οὐκ ἂν
βουλόμην, τοῦ λόγου κατανεανειύσασθαι, εὐπορήσεις
μὲν εὐ οἶδ' ὅτι (πολλὴς γὰρ σοὶ ἐπίων νομός·
στρεπτή δ' ἀνθρώπου γλῶσσα καθ' Ὀμηρον)· ἐγὼ
δὲ μᾶλλον ἂν ἐνέγκοιμι, αὐτὸς οὐ καλῶς ἀκούων, ἢ
τὴν τροφίμῳ μου μανθάνων ἀπώραν οὐ καλῶς
ἀκούουσαν.

ΚΘ.

Τῷ διονυσιάτῳ καὶ τῷ φουρνητῳ.

Ἄκαυθ' ὁ μακρὸς κἀναριθμητος χρόνος, καὶ
τὸ ἐχόμενον, ὡς λόγιοι ὑφηρηπάσατε. Ἐξέφηεν ὁ
τοιούτος καὶ ὑμᾶς· οὐκ οἶδα μὲν, εἰ καὶ χεῖρας·

ἀλιγώρου; δὲ πάντως ὅτι μάλιστα καὶ μικρῶς εἰς
τὴν ψυχὴν· οἱ παραστάται τὰ εἰς φίλιαν ὄντες, εἴτε
μικρὸν τι διαλιπόμενων ἡμῶν καὶ ἀποστρεφάντων
ἀλλαχθῆ τὴν θέαν, ἠφαντώθητε δυσχεράναντες, ὅτι
μὴ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐφ' ὑμᾶς μόνους ἐπιστηρίξασιν,
ὡ ἀνθρώποι ἀξιολογοί. Τί δὲ οὐ στρεπτός ὁ τρά-
χηλος, ὡς ὧδε καὶ ἐκαὶ μεταστρέφασθαι; Ὀφθαλμοὺς
δὲ τί ποτε ἢ φύσις ἡμῖν δ' ὅ ἀπακλήρωσεν, εἰ μὴ
πρὸς διάφορα μερίζειν τὴν θέαν ἐμέλλομεν, ἀλλὰ
πρὸς ἐν τι ἀπερθεῖν αἰετὸς τῶν ὀφθαλμῶν βολάς;
Τί δὲ μὴ καὶ τοὺς πόδας ἀξιοῦτε στηρίζειν, ἢ καὶ
εἰς μίαν τιὰ ὀδὸν ὀποτινέσθαι, καὶ δι' αὐτῆς ἀνα-
κάμπτειν διηνεκῶς; Ἄγε δὴ καὶ τὰς χεῖρας· τῶν
διαφόρων ἐπίσχετε πράξεων, καὶ τὸ πολυχρηστον
ὄργανον εἰς μονοχρηστίαν τιὰ περιστήσατε. Ἡ
γὰρ οὐ τοιαῦτα καταμηχανᾶσθαι τῆς φύσεως θέ-
λετε; Ἡ πρὸς μόνους ἑαυτοὺς ὑμᾶς ἀπαγωγῆς εἰν
βούλεσθε, τυραννοῦντες τὴν λαϊάν, καὶ μόνον οὐ
βουῶντες· Ἡμῖν ἰάλαί καὶ μόνους· καὶ ὁ τῆς
Μούσης κἀλαμος ἀγέτω μὲν ἀπὸ τῶν ἄλλων
σχολῆν, ἐμπρεσθῶ δὲ εἰς μόνην ἡμετέραν
ἀκοήν. Ἀδικεῖτε, ταῦτα λέγοντες, οὐ μόνον τὴν
ἑταιρίαν, ἀλλὰ θη καὶ ἡμᾶς· ἐκείνου; μὲν, ὅτι
ἀπροσφωνήτους ἔδτε, οἷς βούλεσθε ἡμᾶς; δὲ, ὅτι
πρὸς ἀφίλιαν ἔλατε. Εἰ δὲ ποτε προσφωνοῦμενοι
καὶ ἐν ἐτέρων γραφαῖς, δυσχεραίνετε, καὶ παραβ-
ριπτεῖσθαι νομίζετε, ἀξιοῦντες ὁ καθένα προσλα-
λεῖσθαι ἰδιαιτάτα γραφῆ, ὅτι καὶ ὑμεῖς οὕτω φατὲ
δεξιούσθαι ἡμᾶς, οὐδ' ἐνταῦθα καλῶς λογίζεσθε.
Σκέψασθε γὰρ τὸ τοῦ πράγματος ἔξω τόπου. Τὸ μὲν
ὁμῶν ἐκάστου πρὸς ἕνα ἔρχεται ἴδιᾳ κατ' αὐτόν,
ἐμὰ δηλαδὴ· καὶ πάντες (τραγυδικῶς εἰπεῖν) ὥστε
τοξόται τοῦ σκοποῦ ἐμοῦ καταστοχαζόμενοι, πέμ-
πτε τὰς γραφάς. Εἰ δὲ καὶ ἐγὼ πρὸς ἕκαστον
ἐμαυτὸν ἐπιμερίσω τοῖς γράμμασιν, ὑμῶν ἂν εἴη
μετρήσαι καὶ τὸν κερπὸν καὶ τὰ γράμματα. Τάχα
γὰρ οὐδὲν ἄλλο μοι διὰ βίου ἔργον ἔσται, ἢ γραφάς
διαπέμπεσθαι. Δίτε μοι πυθέσθαι πρὸς ὁμοιότητος
ἔργου. Περιεστοχιεῖ τινα ὄχλος μάλα πολὺς· καὶ
ἰάλαί οὐκ ὁ μὲν τοῦτο, ἕταρος δὲ τι· ἕτερον, καὶ
ἄλλος ἄλλο, καὶ οἱ πάντες ἀνόμοια· ἀλλὰ τὸ τοῦ
λόγου τέλος εἰς νοῦν ἕνα ἀπέμει. Τί δὴ ποτε οὖν
ὁ τοιοῦτος ἀνθρώπος ἐκάστοις ἐπιμερίζει τὴν λόγον;
Οὐκ οἶμαι, εἰ μὴ τὸν πνεύμονα πονεῖν ἔλατο· ἀλλ'
ἐνὶ λόγῳ τοῦς πάντας ἀμείψεται. Οὕτω καὶ αὐτῆς,
εἰ μὲν ὑμᾶς ἐύρων διασκηδναμένους εἰς ἑτεροῖς
λόγους, εἶχον ἂν πάντως ἀνάγκην, πρὸς ἐκάστου;
ἰδίᾳ λαλεῖν. Ὅτι δὲ μοι πάντες τὸ αὐτὸ ἀναφωνεῖτε
(λύπην, ἐφ' οἷς ἀπειμι· χαρὰν, ἐάν ποτε με ἴδῃε·
ὕγεια; εὐχὴν, καὶ ὅσα ἄλλα τοῦ στοιχοῦ τούτου),
περικόπητέ μοι τὰς πολλὰς γραφάς, καὶ τὴν πολυ-
λογίαν συντέμνετε. Καὶ εἰδὰ ταῦτα συνάγω ὑμᾶς τῷ
λόγῳ εἰς ἐν· καὶ οὕτε συγὰ γράφω, οὕτε πολλὰ,
καὶ οὐδὲ πρὸς ἕπαντας· καὶ οὐδὲ ἔχω ἄλλως εἰ-
πεῖν, κἂν εἰ καὶ πολλὰ μέμφοισθε. Σκέψασθε γὰρ,
ὅπως τις χαρτίων ἐπιστοιδιασθήσεται σφάκαλος,
ἐάν ἐπιστέλλειν τοῖς καθένα ὑμῶν ὅσαι ἡμέραι βου-
λοίμην· τοῖς πολλοῖς Μίχαηλ, τοῖς τοσοῦτοις Ίωάν-
ναις, τοῖς Βισιταίοις, τοῖς λοιποῖς, ὧν τὰ ὀνόματα

στενωχωρεῖ μοι τὴν γλῶσσαν, ἐκπηδῶντα τῆς ψυχῆς, ἄ
καὶ διὰ τῶν χειλέων ὄσα καὶ θυρῶν προλέγει θε-
λοντα. Ἀλλὰ με τυχὸν μονόστιχον ὁ καθένας ἐπιστό-
λιον ἀπαιτήσετε, ὡς καὶ ἐκεῖνο ἀρκοῦν ἀποπληῆσαι
τὴν τῆς προσλαλιᾶς ἐφεσιν; καὶ εἰς ταυτὸν ἤκατε
πάλιν. Ἀνάγκη γὰρ με τῶν ἄλλων ἀφέμενον μόνου
τοῦ ὑμῖν καὶ οὕτω γράφειν γίνεσθαι, ὅτι καὶ ὑμεῖς
εἰς χορὸν ἢ φιλία πολυχώρητον ἀπεκύλισεν. Ἡ
ἐπ' ἄλλων μὲν σωμάτων μικρὸν ἐπὶ μικρῷ τις
θαμὰ κατατιθέμενος ταχὺ μέγα ἐποίησε τὸ ἐπισύν-
θημα· ἐνταῦθα δὲ τὰ τῆς ἐπιθήκης ἄλλως ἔχουσι.
Καὶ μὴν καὶ οἱ στιχηροί, ὧν γράμματα, εἴτε ὄρχα-
τοι, εἴτε ὄγμοι (καθ' ὑμᾶς εἰπεῖν), τοὺς τῆς Καλ-
λιόπτης - - πυκνοὶ ἐπισυντιθέμενοι - μικροὺς βί-
βλων λειψῶνας ἠπλώσαντο. Ὡ Καλλιμάχε πολέ-
μαρχε, ὡς οὐδὲν ἄρα ἦς παρὰ τοιούτοις κριταίς, ἔ
πολλά μὲν βέλη πρὸς τῶν βραβύρων δεξάμενος, ὡς
εἰ καὶ πρὸς δουροδόκην τινὰ ἢ φαρέτραν ἐστέλλοντο,
μὴ τοσαῦτα δὲ αὐτὸς ἐκείνοις ἀντεπαφείξῃ. Ἀχιλλεὺς
δὲ ὅπως τις ἂν τοῖς τοιούτοις κριθῆσεται, νιφάδας
βελῶν καταπεμπομένων βλίπων, αὐτὸς δὲ μίαν
μαλίαν ἀντιπέμπων αὐτοῖς. Εἶτα σὺ μὲν, ὁ δεῖνα,
καὶ ἕτερός τις, καὶ τρίτος ἄλλος, καὶ λοιποὶ τινες
ὁ καθένας βραχὺ τι γράψαντες ἀναπαύσεσθε· ἡμεῖς
δὲ ἀξιώσετε διὰ βίου κυπτάζειν περὶ γραφάς. Καὶ
ὑμεῖς μὲν λακωνίσετε· ἡμεῖς δὲ λόγους κατατενοῦ-
μεν μακροὺς. Τί δὲ μὴ καὶ ὑμεῖς; ὡς ἀπὸ συνθήμα-
τος τὰ γραφεῖα χειρισάμενοι πάντες, καὶ τόμους
ἐπιστολῶν καταρτίσαντες, εἶτα εἰς φόρτον σκευασά-
μενοι διαπέμπεσθε, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἀναποδιδόντες
τὰ ἴσα εἰς τὰ ὅμοια διασκευάζωμεν ἑαυτοὺς; Ἔοικε
δὲ ὑμῖν μὲν κείσθαι νόμος, ἕκαστον ἐν μέρει λα-
λεῖν, ὅτι καὶ βούλοιο· ἡμεῖς δὲ αἶε καὶ πρὸς
πάντας γράφειν, καὶ εἰς λαλιὰν μακρὰν γυμνά-
ζεσθαι· εἰ δὲ μὴ οὕτω ποιῶμεν, μιμνήσθαι.
Ἀκούετε ὀνομάτων, οἷς ῥαδίως μετρητοὶς ἐκ πολ-
λάκις ποσούτων ἔδει ἀπαιτούμενας ἐπιστολάς
διαπέμπεσθαι. Προσαγορευθῆτω ἅφ' ἡμῶν ὁ πανεν-
τιμότητος ὁ δεῖνα, ὃν οὐκ οἶδα, ποῦ ποτε ἐντρανίσας
ἀναλαμβάνομενον ὄψομαι· διὸ οὐδὲ τὴν κλήσιν τῆς
εἰς τιμὴν ἀναβάσεως ἐξέθεμην, ἀγνοῶν τὴν ἀνύ-
ψωσιν. Ὅμοιως προσαγορεύεις καταξιώσατε καὶ
τὸν κάλλιστον ἐν φίλοις τὸν δεῖνα· ὃς οἶδα μὲν ὡς
δυσχεραίνει, μὴ προσφωνηθεὶς ἐπιστολικῶς· στέρ-
γειν δὲ ἀξιώ, καθὰ καὶ ἡμεῖς. Ἄπαξ γὰρ ἐλάλησε,
καὶ ἅπαξ ἤκουσεν. Ἡμεῖς δὲ οἱ γέροντες τὸ ἔθος
οὐχ ὑπερέβημεν, ἀλλ' ὑπερανέβημεν. Πρόσρησις
φιλικῆ γενέσθω καὶ πρὸς τὸν θεοσεβέστατον ἐκδι-
κων τὸν δεῖνα, ὃς καὶ ἀξιοθῆτω ἡμῶν ὑπερεύχε-
σθαι. Χαιρετισμὸν δὲ ὑμῶν ἀποστέλλω καὶ τῷ
ἡγιασμαίνῳ δεσπότη μου τῷ δεῖνι, περὶ οὗ καὶ
μαθεῖν ἀξιώ ἢ ἐξ ἐκείνου, ἢ ἅφ' ἡμῶν, πῶς ποτε
ἔχων ἐστί. Τῶν λογιωτάτων γραμματέων, τοῦ
ἀγιωτάτου δεσπότη, τῶν φιλιότων μοι Γρηγορίων
ὁ μὲν εἰς, ᾧ καὶ πλείον τι ἔσμεν προσήκοντες διὰ
τὸ ἐντόπιον, ἠξίωσε τάχα ἡμᾶς λόγου βραχέος
διαμνησάμενος γράφειν αὐτῷ, καὶ ταῦτα ὀκνοῦντι
ποιῆσαι τὸ ὅμοιον· ἡμεῖς δὲ προσαγορεύεις ταύτης
δὲ ὑμῶν ἀναξιοῦμεν αὐτὸν, μείζον τι ποιούντες.

Τὸ μὲν γὰρ ἡμέτερον ἰδοὺ βέβαιον· τὸ δὲ ἅπ' αὐ-
τοῦ τάχα ὁ ἔλθων εἰς ἡμᾶς ἐπλάσατο, οἰκειοῦμενος
ἑαυτῷ μεγάλου ἀνθρώπου γνωριμότητος. Ὁ δὲ
ἕτερος κύριος Γρηγόριος, καὶ ταῦτα Μουσῶν Ἀτι-
κῶν ἔχοντος ὦν καὶ γῆς, ἐξ ἧς οἱ λόγοι, οὐδενὸς οὐδὲ
ποιούτου ἡμᾶς ἠξίωσεν οὐδὲ ἐν προσχήματι. Ἡμεῖς
δὲ ἀσπαζόμεθα προσαγορευτικῶς· ὁμοίως καὶ τὸν
δεῖνα. Προσείπατε καὶ τοὺς ἐλάττονας δομαστικούς,
τὸν δεῖνα καὶ δεῖνα. Καὶ οὕτως μὲν πολλάκις ἔγρα-
ψεν ἡμῖν, καὶ μεμνησθαι ἡμῶν ἔδειξε, καὶ τόχοι
μνήμης θείας ἐπ' ἀγαθῷ· ἐλεῆσαι αὐτὸν ὁ θεός·
καὶ γραφῆτω πάλιν ἔχων καλῶς, πεπληροφορημέ-
νος, ὅτι οὐκ ἐπιλήθμονες φιλίας ἡμεῖς, ὡς διαδειξεί
καιρός· ὁ δὲ ἕτερος καὶ ὀνειδισθῆτω, οἷα μηδέποτε
μνησθεὶς ἡμῶν. Εἰ δὲ διὰ τοῦτο ἡμεῖς ἀνάξιοι μνή-
μης, ὅτι μὴ κατ' ἐκείνον τὸν πρὸς ἡμῶν μακάριον
ἀρχιερέα βρισκομεν ταῖς χερσίν, ἀλλ' ἀναμνησθῆτω,
ὅτι παλαιάτατος ἅφ' οὗ χρόνος καὶ ἡμᾶς ἐν τῇ τοι-
αύτῃ ἀνομοιοτήτι καὶ ἠσπάζετο καὶ ἐγνώριζε. Τί δὴ
νῦν, εἰ μὴ λύπη τις ὑποτιμύχεται, τὸν δεῖνα μικροῦ
ἂν ἐξελασθῆμην προσφωνῆσαι; Διατί; Ὅτι καὶ αὐ-
τὸς ἡμᾶς. Κατάρχου δὲ ὅμως, αἰδοῦμενος ἀνε' αὐ-
τοῦ· ἠγγάρευσά δὲ ἂν αὐτὸν λαλιᾶν ἐξ ὑμῶν προσα-
γορευτικὴν κομίσει καὶ τῷ οικεῖῳ ἀδελφῷ, τῷ
λογιωτάτῳ καὶ ἐνεργεστάτῳ καὶ καλλίστῳ φίλῳ.
Ἄλλ' ὁ μὲν οἶδα ὡς ὀκνήσει ἀκκιζόμενος· καὶ (οἷός
αὐτός) τὰ πολλὰ παραιωρήσει μὲν, τὰς χεῖρας
ἔποσειν ἠρέμα ἐν τῷ βαδίζειν, παρακλίνει δὲ καὶ
τὴν κεφαλὴν ὡς οἷα τρυφερευόμενος, καὶ παραδρα-
μείται καὶ αὐτὸν τὸν ἀδελφόν. Ὑμεῖς δὲ ἀνακληρώ-
σατε κἀνταῦθα τὸ αὐτοῦ μὲν ἔλλειμμα καὶ ἡμέτε-
ρον θέλημα. Οἴδατε, οἷος φίλος ἡμῖν ὁ δεῖνα· ὅτι δὲ
καὶ γέμει τῶν πιττακίων αὐτοῦ ὁ ἡμέτερος κόλπος,
ἰδοὺ ἀναδιδάχθητε καὶ αὐτό. Καὶ ὅμως ἀρχέσει
αὐτῷ, προσαγορευθῆναι ὑφ' ἡμῶν. Αἴτιοι δὲ ὑμεῖς,
τὸ τῆς γραφῆς πλήρες εἰς ἑαυτοὺς καθελκυσαντες.
Τί δὲ ὁ δεῖνα, ὁ τὰ πάντα καλός; ὁ καλὸς παπᾶς;
ὁ καλὸς ῥήτωρ; ὁ πάνσοφος; Πόσων γραφῶν ἡμε-
τέρων ἀξιος, ὅτι καὶ αὐτὸς οὐκ ἀνήκεν, εἰς ἡμᾶς
τοῦτο ποιῶν; Ἄλλ' εἰς ἡμετέραν πομπὴν εἰπεῖν
καὶ ταυτὸ θρίαμβον, ἀρχεσθῆτω προσαγορευόμενος·
μὴ καὶ ὀκνος δὲ αὐτοῦ καθίκοιτο ἐπιστέλλειν, καθὰ
καὶ πρότερον. Τέως μὲν γὰρ προσηγορεύσαμεν
ἄλλοτε δὲ καὶ πλατὺ γράψομεν. Τὸν ὑπέρχαλον φι-
λον ἡμῶν, ὦ Κυριώδη, τὸν αὐθέντην σου, ἀσπα-
σαι ἅφ' ἡμῶν, καὶ ἀξιώσον μεμνησθαι ἡμῶν καὶ
σὺ δὲ τὸν οικεῖον, ὦ κύρ Βασίλειε, τὸν δεσπότην
μου, τὸν δεῖνα μαῖστορα. Εἰ μὲν καὶ ὀνειδίζεται
τῆς εἰς ἡμᾶς ἀμνηστίας, οὐ λυπήσεται ἡμᾶς· κάλ-
λιον δὲ ποιήσετε, προσειπόντες τὰ συνήθη. Θέλω
δὲ ὑμᾶς ἐξείπειν τῇ αὐτοῦ ἀγάπῃ, ὅτι φορτικὸν
οἶμαι τὸ μὴ γραφῆς ἀξιοῦν τὸν μεγαλοδοξότατον
Δούκαν ἡμῶν, τὸν φίλον αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ τυχὸν εἴπη
οὕτω ποιεῖν, τότε δὴ βαρεῖς ὑμεῖς ἐπιπεσόντες
αὐτῷ ἐμπλέξατε, καὶ πλατύνετε τὸν ὀνειδισμόν,
φάμενοι, διατί μὴ καὶ ὁ Θεσσαλονικῆς τοῦτο ἐγί-
νωσκεν. Ἐγίνωσκε δὲ ἄν, ἐὰν σὺ μὲν πρὸς τὸν
φίλον ἔγραφες, αὐτὸς δὲ ἐξ ἐκείνου τοῦτο ἐμάνθανε.
Νῦν δὲ ἢ οὐ γράφεις; τῷ φίλῳ, καὶ κακὸν πρᾶγμα

ποιεῖς· ἢ γράφων ἀμνηστεις τοῦ Θεσσαλονίκης· καὶ Α τάτοις δεσπόταις μου, τῷ δεῖναι καὶ δεῖναι, διαλείπειν ἀρτι τὴν ἐν τῇ Μεγαλοπόλει διατριβὴν, στοχαζόμενος ἀφ' ὧν εἰκός· εἰ δὲ ἔχει τούτους ἢ μεγίστη τῶν πόλεων, προσκυνῶ καὶ δηλοποιῶ δι' ὑμῶν, ὅπερ αὐτοὶ διὰ τὴν κατὰ Θεὸν ἀγάπην ὑπὲρ ἡμῶν εὐχονται, τὴν ἐν τοσαύταις μερίμναις καὶ κόποις θεόθεν ὕψιστον καὶ ὑπομονὴν. Ἄλλ' ἡμεῖς πλεονάζομεν ἰδοὺ κἀνταῦθα τὴν φιλίαν, καὶ προσλαλοῦμεν τὸν ἀφίλον. Εἰσὶν ἡμῖν καὶ ἕτεροι Ἀσκληπιίδαι φίλοι. Ἄλλὰ τούτων ὁ μὲν δικαίως προσαγορεύεται παρ' ἡμῶν, ὁ δεῖνα· πολλάκις μὲν γὰρ ἔγραψεν. Ὁ δὲ δεῖνα ἐς κίρακας, ὁ κακός· οὐδὲ γὰρ, ὅτι ζῆ, ἀνέμνησεν ἡμᾶς. Τὰχα δὲ, εἰ παρὴν ὁ θεῖος αὐτοῦ, ὄθησεν ἂν αὐτόν. Ἦν δὲ καὶ τότε χωρὶς ἐκείνω. Ὅν ἀφῆκα θεοφιλέστατον διδάσκαλον, τὸν Ῥαθηνόν, οἷμαι καταμμεψεσθαι ἡμῶν, τὸ μὴ γράψαι αὐτῷ. Ἄλλ' αὐτὸς μὲν ἀναμνησθεῖς, ὅτι οὐ τοιοῦτος εἰς ἡμᾶς, παύσει τὴν μέμψιν· ἡμεῖς δὲ καινίζοντες τὴν ἀγάπην, ποιούμεν, ὅπερ οὐκ ἐκεῖνος, προσαγορεύοντες αὐτόν. Ἄλλ' οἶός με διεξέφυγε παρὰ βραχὺ Ῥαθηνός, ὁ κάλλιστος φίλος, ὁ καὶ γλυκύς εἰπεῖν, καὶ πρᾶξι ταχύς καὶ ἐπιτυχής· ὁ θερμὸς εὐεργετήσας, καὶ εἰς ἀντιληπτικὴν χειραγωγίαν εὐδρομος. Ἄλλ' εἰς τοῦτον οὐδὲν χρὴ κοπωθῆναι ἡμᾶς. Ἄλλ' ὁ κύριος Στέφανος τὴν ἐξαδελφότητα διωσπηθεῖς, ἀμυδρῶ μὲν καὶ φειδομένη τῇ φωνῇ, προσαγορεύσει δ' οὖν, ἀφ' ἡμῶν ἀπαγαγὼν τὴν χεῖρα βραχὺ τι τοῦ στόματος. Ὁ Ἀντιοχείτης εἰς μελαντηρίαν ἐπὶ τούτοις βάπτειται, πολὺν προβεδλημένους τοῦ προσώπου τὸν ὤχρον, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄγριον συνάγειν εἰς ὄρηθν, καὶ παραδέλπει τὴν ἐπιστολήν, οὐ ποτε αὐτῆς κείται. Καὶ ἰδοὺ καὶ αὐτὸς καὶ ἐχέτω καλῶς, βοηθούμενος· ἐκ Θεοῦ, καὶ μεμνήσθω ἡμῶν. Ἐὰν δὲ προσκυνήσῃ ἀφ' ἡμῶν τὸν παναγιωτάτον μου δεσπότην, τὸν πατριάρχην θεουπόλεως, καὶ ἐξαιτήσεται ἡμῖν εὐχὴν, εὐχαριστοῦμεν αὐτῷ, ὡς ἀντὶ βραχυτάτης ταύτης ἐπιστολῆς ἐπιστολήν ἀντιθέτοντι ἁγιασμοῦ. Πραγματεῦσαι μοι καὶ σὺ, ὦ κύριε Ἰωάννη, εὐχὴν ἀγίου ἀνδρός, τοῦ Τετραγωνίτου, διὰ μέσου τοῦ φίλου, τοῦ μαθητοῦ ἐκείνου· ὃν καὶ πρόσπειτα ἀφ' ἡμῶν. Οὕτω δὲ καὶ τὸν γενόμενόν ποτε Ξανθεῖας· εὐρήσεις γὰρ που καὶ αὐτόν, καὶ ἀναδιδάξεις, ὅτι ὑγιαίνουσαν, μεμνημένον αὐτοῦ, ὅπερ διὰ γραφῆς ἡμετέρας μαθεῖν ἤξιωσεν. Εἰ δὲ καὶ τὸν δεῖνα ἰσχύσεις ποιῆσαι, μὴ ὀκνήσης προσεῖπειν, ὅτι μὴδὲ αὐτὸς ὤκνησεν ἔγγραφως· μεμνήσθαι ἡμῶν. Ὅκνεῖτε, υἱοί, τὰς ἀγγραφείας ταύτας, ὡ σπουδαιότατοι, καὶ ἀναπίπτετε· καὶ ταῦτα οὔτε σταδίοις οὔτε μιλίοις ὀριζομένας, ἀλλὰ τὰς πλείους ἐνοδίους γεννησομένας. Ἐὰν δὲ ὑμεῖς οὕτω, τίς ἂν εἴη ὁ πρὸς τοσοῦτους μέλλων ἐγγραφᾶται γραφάς; Ἐμοὶ δὲ οὕτω πέρας τὰ φιλικὰ ὀνόματα ἔσχεν, ἀλλ' ἐπιρρέει οὐχ ἦτον ἢ τῷ Ὀμηρικῷ Λαερτιάδῃ τὰ τῆς νεκυίας εἰδῶλα· εἰδῶλα γὰρ πως καὶ αὐτὸς τῆς τῶν φίλων οὐσίας καλῶ τὰ ὀνόματα. Οὐκ οὖν κατ' ἐκείνον ἔλκω καὶ αὐτὸς τὸ ξίφος τὸ πηκτικὸν τῆς ἐπιστολῆς, καὶ ἀποσώβῃ τὰ ἐπερχόμενα, καὶ παύσῃ ὑμᾶς τοῦ ἀσχάλλειν. Καὶ ἐγὼ μὲν οὕτω, δεδοικώς τὴν ὑμετέραν Κίρκην, ἦτις βραδίως οὕτω τοὺς ἀνθρώπους ἀποθηριῶ, ὅσαι

τάτοις δεσπόταις μου, τῷ δεῖναι καὶ δεῖναι, διαλείπειν ἀρτι τὴν ἐν τῇ Μεγαλοπόλει διατριβὴν, στοχαζόμενος ἀφ' ὧν εἰκός· εἰ δὲ ἔχει τούτους ἢ μεγίστη τῶν πόλεων, προσκυνῶ καὶ δηλοποιῶ δι' ὑμῶν, ὅπερ αὐτοὶ διὰ τὴν κατὰ Θεὸν ἀγάπην ὑπὲρ ἡμῶν εὐχονται, τὴν ἐν τοσαύταις μερίμναις καὶ κόποις θεόθεν ὕψιστον καὶ ὑπομονὴν. Ἄλλ' ἡμεῖς πλεονάζομεν ἰδοὺ κἀνταῦθα τὴν φιλίαν, καὶ προσλαλοῦμεν τὸν ἀφίλον. Εἰσὶν ἡμῖν καὶ ἕτεροι Ἀσκληπιίδαι φίλοι. Ἄλλὰ τούτων ὁ μὲν δικαίως προσαγορεύεται παρ' ἡμῶν, ὁ δεῖνα· πολλάκις μὲν γὰρ ἔγραψεν. Ὁ δὲ δεῖνα ἐς κίρακας, ὁ κακός· οὐδὲ γὰρ, ὅτι ζῆ, ἀνέμνησεν ἡμᾶς. Τὰχα δὲ, εἰ παρὴν ὁ θεῖος αὐτοῦ, ὄθησεν ἂν αὐτόν. Ἦν δὲ καὶ τότε χωρὶς ἐκείνω. Ὅν ἀφῆκα θεοφιλέστατον διδάσκαλον, τὸν Ῥαθηνόν, οἷμαι καταμμεψεσθαι ἡμῶν, τὸ μὴ γράψαι αὐτῷ. Ἄλλ' αὐτὸς μὲν ἀναμνησθεῖς, ὅτι οὐ τοιοῦτος εἰς ἡμᾶς, παύσει τὴν μέμψιν· ἡμεῖς δὲ καινίζοντες τὴν ἀγάπην, ποιούμεν, ὅπερ οὐκ ἐκεῖνος, προσαγορεύοντες αὐτόν. Ἄλλ' οἶός με διεξέφυγε παρὰ βραχὺ Ῥαθηνός, ὁ κάλλιστος φίλος, ὁ καὶ γλυκύς εἰπεῖν, καὶ πρᾶξι ταχύς καὶ ἐπιτυχής· ὁ θερμὸς εὐεργετήσας, καὶ εἰς ἀντιληπτικὴν χειραγωγίαν εὐδρομος. Ἄλλ' εἰς τοῦτον οὐδὲν χρὴ κοπωθῆναι ἡμᾶς. Ἄλλ' ὁ κύριος Στέφανος τὴν ἐξαδελφότητα διωσπηθεῖς, ἀμυδρῶ μὲν καὶ φειδομένη τῇ φωνῇ, προσαγορεύσει δ' οὖν, ἀφ' ἡμῶν ἀπαγαγὼν τὴν χεῖρα βραχὺ τι τοῦ στόματος. Ὁ Ἀντιοχείτης εἰς μελαντηρίαν ἐπὶ τούτοις βάπτειται, πολὺν προβεδλημένους τοῦ προσώπου τὸν ὤχρον, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄγριον συνάγειν εἰς ὄρηθν, καὶ παραδέλπει τὴν ἐπιστολήν, οὐ ποτε αὐτῆς κείται. Καὶ ἰδοὺ καὶ αὐτὸς καὶ ἐχέτω καλῶς, βοηθούμενος· ἐκ Θεοῦ, καὶ μεμνήσθω ἡμῶν. Ἐὰν δὲ προσκυνήσῃ ἀφ' ἡμῶν τὸν παναγιωτάτον μου δεσπότην, τὸν πατριάρχην θεουπόλεως, καὶ ἐξαιτήσεται ἡμῖν εὐχὴν, εὐχαριστοῦμεν αὐτῷ, ὡς ἀντὶ βραχυτάτης ταύτης ἐπιστολῆς ἐπιστολήν ἀντιθέτοντι ἁγιασμοῦ. Πραγματεῦσαι μοι καὶ σὺ, ὦ κύριε Ἰωάννη, εὐχὴν ἀγίου ἀνδρός, τοῦ Τετραγωνίτου, διὰ μέσου τοῦ φίλου, τοῦ μαθητοῦ ἐκείνου· ὃν καὶ πρόσπειτα ἀφ' ἡμῶν. Οὕτω δὲ καὶ τὸν γενόμενόν ποτε Ξανθεῖας· εὐρήσεις γὰρ που καὶ αὐτόν, καὶ ἀναδιδάξεις, ὅτι ὑγιαίνουσαν, μεμνημένον αὐτοῦ, ὅπερ διὰ γραφῆς ἡμετέρας μαθεῖν ἤξιωσεν. Εἰ δὲ καὶ τὸν δεῖνα ἰσχύσεις ποιῆσαι, μὴ ὀκνήσης προσεῖπειν, ὅτι μὴδὲ αὐτὸς ὤκνησεν ἔγγραφως· μεμνήσθαι ἡμῶν. Ὅκνεῖτε, υἱοί, τὰς ἀγγραφείας ταύτας, ὡ σπουδαιότατοι, καὶ ἀναπίπτετε· καὶ ταῦτα οὔτε σταδίοις οὔτε μιλίοις ὀριζομένας, ἀλλὰ τὰς πλείους ἐνοδίους γεννησομένας. Ἐὰν δὲ ὑμεῖς οὕτω, τίς ἂν εἴη ὁ πρὸς τοσοῦτους μέλλων ἐγγραφᾶται γραφάς; Ἐμοὶ δὲ οὕτω πέρας τὰ φιλικὰ ὀνόματα ἔσχεν, ἀλλ' ἐπιρρέει οὐχ ἦτον ἢ τῷ Ὀμηρικῷ Λαερτιάδῃ τὰ τῆς νεκυίας εἰδῶλα· εἰδῶλα γὰρ πως καὶ αὐτὸς τῆς τῶν φίλων οὐσίας καλῶ τὰ ὀνόματα. Οὐκ οὖν κατ' ἐκείνον ἔλκω καὶ αὐτὸς τὸ ξίφος τὸ πηκτικὸν τῆς ἐπιστολῆς, καὶ ἀποσώβῃ τὰ ἐπερχόμενα, καὶ παύσῃ ὑμᾶς τοῦ ἀσχάλλειν. Καὶ ἐγὼ μὲν οὕτω, δεδοικώς τὴν ὑμετέραν Κίρκην, ἦτις βραδίως οὕτω τοὺς ἀνθρώπους ἀποθηριῶ, ὅσαι

μη προσφθέγονται ἡμᾶς· ἦδη δὲ καὶ ὁ δεῖνα, ὃν ἄμαρτες κατ' ἐκείνην τὴν πάλαι τῷ καθ' ὑμᾶς κυκεῶνι εἰς χοῖρον μετασκευάσατε. Ἄλλον γὰρ τινα τῶν ὑμετέρων, μὴ γένοιτο ὑμῖν. Ἀκούοντες γὰρ οἱ λοιποὶ τὸ τοῦ Ἐρμοῦ μῶλον φέρουσι φωνὴν, καὶ αὐτὸς ἀναλαμβάνει. Καὶ οὐ κατὰ τὸν Γρύλλον τοῦ Χαιρωνέως· σοφοῦ, ἀλλὰ κατὰ τὸν δυνατὸν ἀνθρώπου φθέγγεται· καὶ τὸν κυκεῶνα ἡμῖν περιτρίψει, καὶ ποιήσει, μὴ τοιαῦτα αὐτοῦ καταφθέγγεσθαι. Καὶ (νομίζω) εὗρησθε ἂν, σιγῆν αὐτὸν διὰ βίου, ἣ θέλει γράφειν. Εἶδον γὰρ αὐτὸν κατὰ τὴν κομφοδῖαν ὀξυλίαν ὀδύντα θήγοντα, καὶ θυμοῦ πνέοντα. Ὁ Θεὸς φυλάξει ὑμᾶς ὑγιεῖς καὶ παντὸς κακοῦ ἀπαθεῖς. Καὶ ἀντιγράφοιτε ἡμῖν; εἰ τι καλὸν· καὶ πρὸ πάντων εἰς πλάτος τὰ τοῦ κραταιοῦ καὶ ἀγίου ἡμῶν βασιλέως ἀριστεύματα· ἃ περιφθόνται μὲν, οὐκ εἰς εὐδιάρθρωτον δὲ ἡμῖν εἰσι περιχούονται. Φθονεῖτε γὰρ ἡμῖν (οἶμαι) τοῦ καλοῦ, ἵνα μόνον καταπολαύοιτε· οὐκ εἰδότες, ὅτι καὶ ὑμῶν ἀπόντων αὐτὰ περιηγησόμεθα, καὶ ὑμῖν χάριν οὐδεμίαν οὐδὲ ἐντεῦθεν εἰσοσόμεθα. Ὡ μοι τῆς λήμης, ὦ μοι τῆς παροράσεως, ἂν ἄλλοις μὲν τῶν φίλων ἐντρανῆται, τὸν δὲ λογιώτατον δεῖνα ἀφῆκα ἰδεῖν· ὃν ὑμεῖς ἦδον τε μέγαν τε προσφωνοῦντες οὐ ψεύδεσθε· ὅμοιον, ὡς ἂν καὶ ἐπὶ τῶν παρ' Ὁμήρῳ Παναχαϊῶν τοὺς μὲν ἄλλους προσέδραπέ τις, ὁ δὲ μείζων Ἄϊας αὐτὸν ἐλάνθανε. Καὶ τάχα παρέδραμεν ἂν καὶ ἐμὲ, κατὰ καὶ ἐν τῇ περὶ τῆς βασιλείας τῶν πόλεων τοὺς τιτυσομένους κατ' αὐτοῦ, εἰ μὴ τῇ διανοίᾳ καταστοχασάμενος αὐτοῦ ἐτυχον. Καὶ ἰδοὺ κατέγω αὐτὸν τῇ ψυχῇ, καὶ χαιρεῖν προσφώνω, καὶ ἀξίω μνημῆν ἔχειν ἡμῶν, στέλλων καὶ προσκύνησιν δι' αὐτοῦ τῷ πανεντιμοτάτῳ δεῖνι. Πρόσθετε τῇ ὁμάδῃ τῶν προσαγορευομένων ἀδελφῶν καὶ τὸν λογιώτατον δεῖνα, τὸν καλὸν ἡμῖν μέχρι Θεσσαλονίκης. Τὸ γὰρ ἐντεῦθεν συνταξάμενος ὡσπερ ἀφῆκεν ἡμᾶς. Ἦθελον δὲ, εἰ ἐπιστρέψῃ καὶ προσέδραψεν· οὐ γὰρ δήπου δέδοικεν δεξαλατισθῆναι τῇ ἐπιστροφῇ.

Α'.

Τῷ Ἀντιφαστῶν κυρίῳ Μιχαήλ.

Ἦς ἀγαθὸν ἔστιν, ἐπιθυμίας πολλὰς ἔχειν, εἶπεν, ὃν οἶδας. Ἐπὶ δὲ γέ σοι τὸ τοιοῦτον ἀποθῆναι εἰς οὐκ ἀγαθὸν ἴσκειν. Ἔως μὲν γὰρ πρωτονοτάριος ἦς, ἄλλος ἡμῖν ἐφαίνου· ἐπεὶ δὲ πρὸς ἐτέρας ἀξιώσεις καὶ τὸ ἐκπροσωπεῖν ἐχρῶσθε σε πρὸς τὸ σεμνότερον, καὶ ὀνόμασιν ἐπεγράψης λαμπροτέροις καὶ πλείοσι, δέομαι, ὅτι ἐκ προσώπου σου ἐξηλθεν ἡ φιλία ἡμῶν. Τί σκυθρωπούς ἡμῖν παραυγάξεις τοὺς ὀφθαλμούς; τί τὸ πρόσωπον συννεφός; Οὐκέτι ἀληθῶς τίθεις ἡμᾶς ἐν λόγῳ τῷ πρίν. Καὶ εἰ μὲν διὰ τὰ ἐκλαδόντα σε πράγματα, τοῦτο σοι τάχα αἰτίας ἀπολύεις· εἰ δὲ ἄλλο τι τὸ ἀπαλείψαν ἡμᾶς τῆς σῆς ψυχῆς, ἀλλ' ἐγὼ οὐτε συνοῖδα κταίσας· καὶ ὅτι δὲ ἀπηλῆφην, ἐξείδραμέ μοι τοῦ στόματος οὐτι που καθ' ἐκούσιον. Οὐ πιτεῦω γὰρ οὕτω παθεῖν, εἰ μὴ καὶ τῆς βίβλου τῶν ζώντων πολλῶν πρότερον ἀπαλιφῆσμαι.

ΑΑ'.

Τῷ καλῷ Καιρῷ τῷ ἐξ Ἐθρίπου.

Ἄξιόν σου ὁ μόνον μνηστῆ ἡμῶν, ἢ πᾶν μέγα

ἡμεῖς οἱ μικροὶ ἔχομεν, ἀλλὰ καὶ μετὰ δῶρων μνηστῆ, καὶ τούτων μεγαλοπρεπῶν καὶ ἀξίων πολλοῦ· καὶ οὐδέποτε παύση, τῶν Εὐδοίοθεν ὠραίων καρπίμων, ὅσα τοῖς κατὰ τὴν Βύζαντος ... τιμῶνται, ἡμῖν κατὰ ποταμούς ἐπαντλῶν. Οὕτως εὐδαιμονοῦμεν ἡμεῖς διὰ σέ· οὕτως ἀναπληροῖς ἡμῖν τὸ ἐνδέον· οὕτως εἰς Εὐβοίαν μετασκευάζεις καὶ μεταποιεῖς ταύτην τὴν καθ' ἡμᾶς· οὕτω τὰς ἀποθήκας ἀνευρόνομεν διὰ σέ, καὶ ἔχομεν σε ἀντικρυς ἐτήσιον ἀφρονος, ἣ Ἀθήμητρος καινοτάτην ἀκτῆν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Κυκλώπειος θυμῶν ὤριος ἡμῖν ἐκπύρρηγνυται σοι, ἀσπάρτα καὶ ἀνήροτα πάνθ' ἡμῖν αὐτόθεν ἀνείεις τὰ ἀγαθὰ. Τί μοι ὁ καθημέριος τῆς ποιήσεως βότρυς; ὃν ἀλλαχού τε γῆς βλαστάνειν ὁ γέριον μῦθος σεμνολογῆι, καὶ ναὶ δὴ καὶ περὶ ταύτην ἦν δε τὴν καθὰ σέ, ἀφ' οὐπερ ὀσημέραι σπονδὰς οἱ ἐγγύριοι τῷ Διονύσῳ ἀπέθλιον. Ἄλλ' ἐκείνος, εἰ τι καὶ πιστέον τῷ μύθῳ, βότρυς ἦν, καὶ βότρυς εἰς, καὶ οὗτος τυχόν ὁ ὀμφακίας· καὶ τὸ ἐκεῖθεν θλιδόμενόν τε καὶ ἀπορῥέον, ὅσον ἂν ἀποστάξει βότρυς· ὡς μόλις ἂν τὸ ἐκεῖθεν ἐκπιεζόμενον, εἰ τις ἐφ' ὄλον ἔτος εἰς ἀγχοῦ ἂν ἐπισυνάγειν ἰθὺλοι, μίαν ἐπιχειρή ποιήσασθαι λάγυρον. Σὺ δ' ὄλους ἡμῖν αὐτόθεν ἀμφορεῖς Διονύσῳ τελουμένους δόωραι ναυστολεῖσθαι ποιεῖς, καὶ τούτους νέκταρος ἐρυθροῦ καθ' Ὁμηρον ἀπορῥώγας, καὶ τοῦ Ἰσμαρικοῦ, ὃς καὶ τὸν ἄγριον ὑπέσανε Κύκλωπα, μῆδην ἀποδέοντας. Σιγῶ τὰς κολυμβάδας· ἐὼ τὰ ὄρετά· τὰ τῷ κίτρινῳ εὐ μίλα κατηρτυμένα καὶ πρὸς ἠδονὴν ἐσκευωρημένα σκευάρια. Τί γὰρ μοι τούτους ἐνδιατρίβειν, ἔξδον ἐκεῖ ο εἰπεῖν, ὅτι περ ἀποπλουτεῖς ἡμῖν, καὶ ὅτι κατὰ τὸν Ἄλιξάνδρου ὄρον εὐκεῖν ἐν σοὶ κείσθαι ἡμῖν ὁ θησχυρός; Ἐἴην ἂν ἐγὼ προσήκων μάλλον, ἢ περ Διομήδης ἐκεῖνος, σεμνύνεσθαι, ἣ ὁ τούτου δορυξένο; Γλαῦκος, ὅτι σε ξείνον φίλον τοιοῦτον οὐκ ἐν Ἀργεῖ μέσῳ, ἀλλ' ἐν Ἑλλάδι μέσῳ ἠτύχησα. Ἠμεῖς δὲ τί σοι πρὸς ταῦτα; Τί δ' ἂν σχολήμεν ἀντιμετρήσαι τοῖς ἀγαθοῖς σου; Ἠμεῖς μὲν οὐδαμῶς· ὁ δὲ Θεὸς σοι ἀντιδοίη τὰ ὧν ἀξίος εἶ. Εἰ δὲ τοῦ παντὸς, ἀνθρώπων πάντων κάλλιστος ὦν καὶ ἀλευθεριώτατος, καὶ τὸν ἐταῖρον μὴ ψευδόμενος· καὶ τί γάρ, ἢ Ἐρμοῦ παῖς, καὶ Μουσῶν ὑποφήτης, καὶ Χαρίτων πατρῶν μέλημα, καὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐκείνης τῆς παλαίης εὐγενείας σπινθήρ; Ἠμεῖς δὲ σοὶ ἐκεῖνον προσεπαρσόμεθα, ὃ καὶ πάλαι τις τῶν ὑπεραντλούμενων εὐτυχίας ἀνέκραγε, μικρὸν παραποιήσαντες· στήσόν ποτε τὴν χεῖρα· ἄλις ἡμῖν τῆς σῆς ἀγαθοχυσίας. Ὅσον γὰρ ἡμῖν ἐπιδαψιλεύῃ τὰς χάριτας, τοσοῦτον τὴν ἡμῶν στηλιτεύεις οὐθέβαιαν. Οὐδὲ γὰρ ἔχομεν, ὃ τι τῆς πρὸς ἡμᾶς σου χρηστῆς διαθέσεως ἐνδειξόμεθα ἀξίον.

ΑΒ'.

Τῷ οἰκουμένικῳ.

Ἠλθόν μοι πρόσφατοι Θεοῦ φωναί· θεόφθογα ὡς ἐξ οὐρανοῦ μοι καταπέμφθησαν ῥήματα. Μάννα μοι ἐκαδρέχθη θεῖον, καὶ τοῦτο συχρὸν καὶ ἄλλο ἐπ' ἄλλῳ, καὶ τὴν πρῶν παῖναν ἠκέσασθαι. Φωτειανός τις ἦλθε, φέρων μοι τοιαύτην παραψυχὴν, γράμμα δεσπότη· ἐν ᾧ καὶ προσαγείεις περὶ ὀφθαλμοῦ, ἔμα

ἐπηΐθον τὰς περὶ τοῦτου προσκυνητὰς συλλαβὰς, ἅ δόμενον. Τί δὴ πάσχειν ἐμὲ εἰκός, τοῦ ἐμοὶ δεόντως καὶ αὐτίκα (ἔσχε γὰρ ὡσπερ κατὰ θεῖον σφραγιζάντων τοιοῦτων καιρῶν) ἐπλήρωσα τὴν προσταχθέν, εἰς ὅσον δύναμις· θατέρω μὲν ταῖν χειρῶν ὧχῶν ἐτι τὸν τίμον χαρτήν εἰς βάσταγμα, θατέρω δὲ τὴν σφραγιδα διατυπούμενος. Μικρὸν καὶ ἕτερος ἀγγελος ἤλθε μοι χαρμονῆς, ὁ σύνδουλός μου ὁ ἐκκλησιαστικός, διάκονος ὁ δεῖνα· καὶ τὸ μίνα τῆς ἡδονῆς ἐπληθύνετο. Κάντευθεν, εἰ πού τις πικρία ὑπῆν, οὐκέτι ἦν. Σώζοι μοι ἐπὶ μακρῶν, οὐράνι, τὴν ἀρετὴν πανάγως δέσποτα· καὶ ἐπιβρέχοις ἡμῖν τὰ ἀγαθὰ· εἰ δὲ τοιοῦτον χάριμα τῷ δούλῳ σου τὸ ὀλιγοσύλλαθον τῆς γριφῆς, πηλίκον τὸ πολυσίχρον; Πλάκας μοι ταῦτα θεῖαι. Ἐκεῖνο βιβλίον τὰ θεῖα ψωμίζον με· ἀναψύξεως ἑμβροὶ μοι τοῦτο. Ἐκεῖνο Χαρίτων ὠκεανός· τὸν ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ τῇ; νηστείας λόγον φημί. Ὁ οἴου καλοῦ ἀγευστος ἐγώ! ὦ ὡς σοφίας ἀνήκουστος! Ἦν ὅτε καιρός, ὅτε καὶ ἀνθρωπίνως ἐλάλουν, τὰ ἐμὰ φεγγόμενος· ἀλλὰ καὶ ἀγγέλου γλώστη ἐλάλουν, τοῖς τοῦ μεγίστου δηλαδὴ ἀρχιερέως ὑποφητεῖων διδάξασαι. Νῦν δὲ τὸ μὲν ἐμὸν οὐκ οἶδα εἰ περιλείπειται μοι; τὸ δὲ ἀγγελικὸν ἐπιλείπει φωνήμα· καὶ ὅμως μακαρίζεται μοι τὰ τοῦ λαλεῖν ἔργα, δι' ὧν ἐκεῖνο τὸ μέλος ἔρρεε τὸ γλυκὺ, ὡς ἐάν καὶ σωλῆνὰ τις ἐν μακρυσμῷ τιθεῖν, δι' οὗ καλὸν ὕδωρ διωχεταῖετο. Γένοιτό μοι πεσεῖν καὶ τὸ τοιοῦτον καλὸν ἐπὶ χεῖρας, καὶ ἀγιασθῆναι μοι τὸ πᾶν· τὰς χεῖρας ἀνελιττούσας καὶ διαψηλαφώσας τὸ ἅγιον· τὰ ἔμματα περιούσια, καὶ ταῦτα ἑκατέρας ἐνοίας· τὸ μὲν τῇ κατὰ ἀνάγκωσιν ἐπελεῖσσι τὰ ἐκτός, τὰ δ' ἐντός τῷ φωτὶ τῆς θείας ἀναυγάξομαι γνώσεως· τὰ χεῖρη πιτυζόμενα, καὶ αὐτὰ πρὸς ὑποδοχὴν ἀγιασμοῦ ἀνοιγόμενα· τὸ στόμα πληρούμενον τοῦ ἐκείθεν γλυκάσματος καὶ τῆς ἐπὶ τούτῳ αἰνέσεως· τῆ δὲ δ[ον] ἐντός, τὸ διὰ παντός αὐτοῦ ἱκνεῖσθαι τὰ τῆς διδασκαλίας καλά. Καὶ τοῦτο μὲν ἐπετάχθη γραμματικὸς σύνδουλός μοι· εὐ οἶδα, καὶ γίνεται. Καὶ ἐγὼ εἶδα ἂν ἐκίψω χάριν ἡμᾶτα πάντα, εἰς τοιοῦτόν μοι ἀγαθὸν ὑποργήσαντι. Ἐγὼ δὲ καὶ ἐτι τολμῶν δέομαι. Ἐπὶ τινῶν πρὸ ἐμοῦ τοῦ ἀχραισιτάτου ἁγίων ἀρχιερέων παρεχωρήθησαν Ἑβραῖοι πλατυθῆναι· οὐκ οἶδ', εἴτε κατὰ λήθην, εἴτε καὶ κατὰ εἰδησιν ἐκαίνων, εἴτε καὶ κατὰ θεῖαν τινὰ κλάυσιν. Τοῦτο δὲ οὐχ εὐρίσκειται. Καὶ φηκῆσαν οἱ μὲν ἐν βρειποτοπίοις Χριστιανικοῖς, ἀνοικισθεῖσιν ὑπ' αὐτῶν· οἱ δὲ καὶ ἐν οἰκημασιν, ἐν οἷς φηκουν Χριστιανοί· ὧν οἰκημάτων τινὰ καὶ θεοὶς εἰκονίμασιν ἠγλαίζοντο καὶ ἐψάλλοντο· καὶ οὐδεὶς ἦν ἕως καὶ χθὲς ὁ λαλῶν. Ἄρτι δὲ ἐκ τινος ἐπιθείας ἐλαλῆθη τὸ πρᾶγμα· καὶ ἐμοῦ τὸ ἐντεῦθεν ἀναγκάλως ὑποκινήσαντος, ἐδόθη πρός τινῶν καὶ κατὰσίχρον· καὶ ἔχουσι τοιαῦτα οὐ μόνον ἢ μητρόπολις, ἀλλὰ καὶ ἕτερα πρόσωπα. Ὅτι γοῦν ἐμοὶ οὐκ ἐχγνήσεται, εἰς τὸ πᾶν κατορθῶσαι, εἰ μὴ ἐκ τῆς μεγάλης ἀγίωσίνης σου συνετισθῶ, ἵνα καὶ ὑπακούωμαι· τολμῶ καὶ ἐρωτῶ, τί ὄφελω ποιῆσαι; ἵνα προσκυνήσας ἐγχειρήσω καὶ τελειώσω εἰς ἀγαθόν.

ΔΓ'.

Καὶ παντὸς μὲν τέλους ἀποτυχία λυπεῖ ἀνθρώπων· ἢ δὲ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ μάλιστα τὸν οὐκ ἔξω νοῦς ῥεμ-

όμενον. Τί δὴ πάσχειν ἐμὲ εἰκός, τοῦ ἐμοὶ δεόντως ἐφατοῦ ἀποτυχάνοντα (εἰ μὴ ἐκπίπτω, λογισμῷ ἀδιοκῆτος), ἢ πάντως πάσχειν λύτην τὴν ἐπὶ μάλαστα; Πᾶσαν μὲν γραφὴν, ἣν ἂν ἐκ χειρῶν ἀπέρχεισθαι ἀφήσω, ἐφίεμαι ἀπελθεῖν, ἐνθα ἑσταται· οὐχ ἥκιστα δὲ, ἣν τολμήσας ἐντελοῦμαι πορευθῆναι πρὸς τὴν μεγίστην ἀγίωσίνην σου. Καὶ οὐ λέγω, καθάπερ εἰ καὶ τοξότης βέλος ἀφελὲς ἐφίεται· βαλεῖν κατὰ σκοποῦ (τὸ γὰρ τοιοῦτον οὕτω τι μέγα βούλεται· ἀλλ' ὡσπερ ὁ εὐχόμενος εἰς θεὸν τὴν προσευχὴν ἐθέλει κτευθύνεσθαι, καὶ μὴ κενεμβατεῖν ἀτέλεστα εἰς μόνην λαλιάν. Καὶ ἐμοὶ μὲν οὕτως ἐστὶν ἐφίεσθαι· βλέπω δὲ, ὡς διαπίπτω τὰ πολλὰ τοῦ κατὰ ὀρθότητα ὄρεκτοῦ. Καὶ ἐγὼ μὲν ἀνοίγω στόμα πρὸς ἀναφορὰν· καὶ ἵνα μὴ κατακαυχῶνται Ἄρπυιαι, εἰς αὐραν ἀναβρίπτουσαι τὸ τῆς φωνῆς λεπταλέον καὶ πνευματικὸν, καταβαρύνω ταύτην, εἰς ὅσον δύναμις, παχύνων εἰς σῶμα, καὶ κατάγων εἰς ἀφῆν, καὶ διφθέραις ἐντιθεῖς· ὡς ἂν ἐκφύγοι μὲν τὸ ἀναφορεῖσθαι, καὶ εἰς ἀέρα σκεδάζεσθαι, φέροιο δὲ ἰδυτεῶς, ἢ καὶ πέτοιτο κατὰ τὴν ἰστορουμένην [ποτὲ] θετταλικὴν μελλαν εἰς τὰς μακαριωτάτας χεῖρας, δι' ὧν καὶ ἐμοὶ πᾶσα εὐλογία καὶ τῷ κόσμῳ τὸ θεῖον ἐξέλασμα. Οὐκ ἔχω δὲ διὰ τέλους, ὁ θεῖω· ἀλλὰ τὰ πλείω πλάζομαι. Τεκμήριον δὲ ὁ σύνδουλός μου καὶ ποτε συνδιάκονος, ὁ δεῖνα· ἐμὸν θρέμμα, καὶ ἀγαθὸς ὑπογραμματεὺς, φίλου πιστοτάτου ἀνεψίος· ὃν ὁ φιλόανθρωπος ζῶντα μὲν εἰς ἡγούμενον ἐκάλεσε, θανόντα δὲ ἐν σκηνᾷς ἁγίων (πεποιθὼς λέγω) ἀνέπασεν. Οὗτος δὲ ὁ σύνδουλός μου προσεκήθη δι' εὐχῶν τῆς μεγάλης ἀγίωσίνης σου εἰς νομα ὑψηλῶν, ψήφω θείας μνησθείσης αὐτοῦ εἰς ἐπίσκοπον. Ὅτι δὲ οὐκ ἐγρῆν ἄλλως αὐτὸν τελεσφορηθῆναι ὑφ' ἡμῶν, εἰ μὴ καὶ τὴν τοιαύτην ἡμῖν τελεσιουργίαν εὐλόγησασα ἢ μεγάλη ἀγίωσίνην σου κλείω τὸν ἀγιασμὸν ἐπιπέμψαι αὐτῷ, καὶ τὸ ἐπὶ κεφαλῆς μύρον καταθῆναι ποιήσει πλημύρον ἐπὶ πῶγωνα καὶ ἐπὶ πᾶν, ὃ δὲ τούτου πηπλασται δεσπικὸν, ἀνηνέγκαμεν δεητικῶς. Ἄλλ' αἰ δεήσεις, τάχα κατὰ τὰς λογοποιουμένας λιτὰς χωλαὶ καὶ αὐταὶ διεκδέσσαι, κατέπεσον μοι, καὶ οὐκ ἔσχον ἐξικνεῖσθαι, ὅπη παρ' ἡμῶν ἐπέμψθησαν. Καὶ ἐγὼ μὲν ὑπὲρ τούτου τρίς τὸν κύριόν μου, παναγιώτατον δεσπότην, παρεκάλεσα· οἱ δὲ (τί ἂν εἶπω;) διακονοῦντές μοι ταῖς δεήσεις, ἀφήκαν παραδοκῆν τὴν λύσιν, οὐκ οἶδα πηνίκα ἔλευσομένην μοι· ὁμοιον ὡς εἰ καὶ ἐξανόξας τις τὸ στόμα εἰς ἐνθεσιν, εἴτα διατριβὴν τοῦ ἐλπιζομένου δυστυχῶν κἀθήται, διαχάσκων εἰς ἀνεμον, ἢ καὶ τὴν κεφαλὴν ὑποκύψας καὶ ἀνακαλύψας εἰς εὐλογίας ὑποδοχὴν. Ἐπὶ μακρῶν δὲ ταύτην ὀρῶν διαμέλλουσας, μένει ἐπὶ σχήματος ἀφόμενος τῆς ὀρθότητος. Ἄλλ' ἰδοῦ καὶ ἢ ἐληγεσύνῃ τοῦ ἀγίωτάτου αὐθέντου καὶ ἐδεργέτου πολλῇ περὶ ἐμέ. Καὶ τί δὲ κωλύει, καὶ τέταρτα δεηθῆναι με; Τυχὸν οὐ ψεύσεται με. Ὁ γοῦν ταύτην κομίζων τὴν δέησιν γενήσεται ἡμῖν τὸ καλόν· καὶ ἐπὶ πλεον οὐκ ἀναρτησόμεθα. Τολμῶν οὖν καὶ πάλιν σου δέομαι, ἀκούσαι σύνδουλόν μου τὸ εὐλογῆσθαι· καὶ ἔσται εὐλογημένο· εἰς ἣν πρὸς Θεοῦ ἐκλήθη ἐπισκα-

πην. Ἐτι δέομαι τῆς μεγάλης ἀγιοσύνης σου καὶ δεῖξιν ὀλόφρυον, καὶ ἦν ἂν καὶ Θεοῦ, μεμνησθαι τῆς ἐμῆς ταπεινότητος πρὸς τὸν ὕψιστον Θεόν, ὅταν ἐκείνος τὴν ἡμῶν σωστικὴν μεγάλην ἀγιοσύνην σου. Πάνυ γὰρ τῆς τοιαύτης εὐκτηρίου μνήμης δέομαι· καὶ χωρὶς αὐτῆς οὐκ ἂν συνίστασθαι ἔχοιμι.

ΛΔ'.

Τῷ πανσεβάστω σεβαστῷ καὶ ἐπὶ τῶν θεήσεων.

Ὅχληρός, ὡς εἶπεν. ἐγὼ πάντοτε. Τοῦτο δὲ, οὐχ ὅτι καὶ παπᾶς, ὡς ἂν εἴποιεν οἱ πολλοί· ἀλλ' ὅτι θαρρῶ ἐπὶ τῇ ἀντιλήψει σου. Εἰ δὲ ἀπλῶς φορτικὸν τὸ ἐνδεδυγῆς τοῦ αἰτεῖσθαι, μήποτε καὶ τῶν συνεχῶν εὐχῶν αἰτιαθῆμεν. Ἄς ὑπὲρ τῆς σῆς πανσεβάστου ὑπεροχῆς τῷ Θεῷ ἀναφέρωμεν. Ἄλλ' οὕτως Θεὸς ἐνταῦθα βρῖνεται ἂν, (τίμι γὰρ ἐτέρῳ τὸ τοιοῦτον τῶν βρῶν ἂν ἀναπεμφθῆι ἂν;) οὕτως ἡ ἀντιλήψις σου βρῶν ἂν ἐνέγκω, αἰτουμένων ἡμῶν. Τίνα γὰρ ἂν προσκαλεσώμεθα ἡμῶν ἀντιλαβῆσθαι πάλιν αὐτῆς; Ὅ δὲ ζητοῦμεν, καθέλκει μὲν ἡμῖν εἰς ὄγκον εὐεργεσία· βαρύν· ἀβαρὲς δὲ ἄλλως ἐστὶ καὶ ἐλαφρότατον τῇ ἀντιλήψει σου. Εὐκτατον ἡμῖν, προσκυνῆσαι τὸν πάντιμον κραταῖον ἡμῶν καὶ ἅγιον βασιλεῖα· καὶ τὸ στερεῖσθαι τῆς αὐτοῦ ὕψους ὅμοιον ἡμῖν κρίνεται, ὡς εἰ καὶ τοῦ καλῶς ζῆν ἐκπίπτομεν. Ὅτι δὲ ἡ νόσος καθάπαξ ἐνδοκίμα ἐνεργεῖ τοὺς ὀδόντας, καὶ οὐκ ἀνήσει βούλεται, ἀθέτως ἔχομεν πρὸς τὴν ὄδον, ἐκείνο ὑπολογίζομενοι, ὡς οὐδὲ εἰς ὄλον μῆνα βῆσον ἡμῖν ἔσται κατανήσει εἰς τὸ ποδοῦμενον. Περικαλοῦμεν οὖν μαθεῖν ἀπὸ τῆς ἀντιλήψεώς σου, ἔάν ὁ κραταῖος καὶ ἅγιος ἡμῶν βασιλεὺς ἐπιζῆται πρὸς τὰ τῆς δύσεως ἐλθῆσιν μέρη· ἵνα οὕτως στηρίζαντες καρτερήσωμεν, καὶ ἐπιτεμαῖωμεν, καθὼς ἐγγυρεῖ τὰ τῆς ὁδοῦ· ὡς, ἔάν αὐτόθι ἐμβραδῦναι μέλλῃ, οὐκέτι μενετέον ἡμῖν, ἀλλὰ σταλάτων τὴν ἐπὶ τὰ αὐτόθι, καὶ ἐπὶ φορείου χρῆ στέλλεσθαι. Τοῦτο μὲν οὖν ἡμῖν ἐν εὐεργέτημα, ἔάν γένηται· ἕτερον δὲ οὐδὲν αὐτοῦ ἐλαττον τὸδε.

ΛΕ'.

Τῷ Γουδέλω κυρίῳ Λέοντι.

Ἐνεαρίζειν ὡπερ ἡμῖν πάρεστι τῷ γράμματι τῆς ἀγάπης σου, τοῦ χειμῶνος ἐκλαθομένοις, ὃν καθ' ἡμῶν ἡ βαρυτάτη νόσος ἐξέμηνε. Συνεχῶς μὲν δὲ ἄλλως, ὅτι μὴδ' ἐνταῦθα τὸ ἔαρ ἡμῖν καθαρῶς αἰθριαζόν ἦν καὶ ἀνέφελον· ἀλλ' εἶχε μὲν ὁποῖά τι βῶδου ἄνθος ἐναστράπτων χάριαν, τὴν σὴν ὕψισταν· ὑπεκίνται δὲ ἡμᾶς καθαπερ εἰς ἀκανθώδης ἀκμῆ τὰ θλιθερὰ τὰ ἐπὶ σέ, καὶ ἡ τῆς λύπης ὀξυτήτης καὶ ἡ ἐνταῦθεν ἀλγηδῶν. Ταῦτα δὲ τὰ κακῶς διατιθέντα καὶ τὸ εἰλικρινὲς τῆς εὐζωίας ἐπιθολοῦντά σοι. Ἄλλ' εἰ καὶ οὕτω ταῦτα, ἡμῖν δ' οὖν ἤρκεσε τὸ ἄνθος εἰς παραψυχῆν, εὐ εἰδῶσιν, ὡς οὐκ ἔστιν ἐνταῦθα μὴ περιπεφυκεῖναι καὶ ἵκανθαν. Ἡ τίνας οἶε, καλῆ μου δέσποτα, τῶν ἐν ἅπαντι τῷ βίῳ, μὴ ὅτι γε τῶν ἀστικωτέρων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπ' ἐρημίαις μοναζόντων, καθαρὰν προσκοιμάτων εἰθεῖν τὴν τοῦ βίου ὁδόν; Καὶ εἴθε μὴδεῖς μεγάλοις τισὶ προστριβῆτο κακοῖς. Εἰ δὲ μικρὸς τις παραχάσχοι βόθυρος, ἢ καὶ λίθος βραχεῖα τοῖς ποσὶν ἐπιτροχάζει ἐπιβουλος, ὁποῖας δ

Συρακούσιος ποιητῆς ὑπὸ ταῖς ἀρβύλαις δεῖδειν κταιούσας φησὶν· ἢ τρίβουλος καὶ βάτος τις ὑποκάθηται, ἀλλὰ ταῦτα παρ' οὐδὲν θετέον, ὑπερπηδῶντας, ἢ καὶ ἄλλως ἀποποιουμένους τὰ ἐμποδῶν. Ἐρεῖς, μὴ τοιαῦτα εἶναι τὰ κατὰ σέ, ὡς βοθρίτικοις παρεκάζεσθαι, καὶ λιθιδίους παραβάλλεσθαι, καὶ ἀκίνθαις παρομοιοῦσθαι, ὁποῖας ἂν τις καὶ παραβλέψῃται. Ἄλλ' ἐγὼ τοιαῦτα πάντα τὰλλα φημι, παρατιθεῖς αὐτὰ πρὸς τὸ τῆς ὕψους καλόν· ἦν ἔχων εὐχαρίστες Θεῷ, ἀναθέμενος τὰ πάντα τῇ ὄντως μεγαλοδυνάμει Θεομήτορι. Εἰ δὲ μέχρι καὶ τοσούτου τῶν περιττῶν ἐψίλωσαι, ὡς καὶ περὶ αὐτὸ τὸ τοῦ ἐνθῶματος εὐπρεπέως ἀχρεῖως ἔχειν, ἀλλ' ὃ τὰ κρίνα κοσμῶν, καὶ τὸ βῶδον ἀντεπαυξῶν ἡλίου λαμπρότητι, καὶ δένδροις χορηγίαν βύσσου φιλοτιμούμενος, καὶ σκώληκας μηρύσσει διδοὺς τὰ τοῖς πολλοῖς τίμια· καὶ ἐκ λειμυνίδος, καθὰ πού τις ἔφη, πῶς ἐξουραίνεσθαι ποῖων, ὁποῖα οὐδὲ ἀράχνης ἂν λεπτουργήσειεν, οὐκ ἂν οὐδὲ σοῦ ἀμελήσειεν, ὅτι μὴδὲ ἡμῶν, οὐδὲ τινος ἄλλου τῶν καθ' ἡμᾶς. Καίρε οὖν ὑγιαίνων, καὶ φυλάττειτό σοι τοῦτο τὸ ἀγαθὸν μέχρι παντός. Προσαγορεύουσιν οἱ ἡμέτεροι πάντες ἅμα ἡμῖν τὸν κύριον Μιχαήλ, τὸν (ὡς αὐτοὶ φασὶ) Τεῦκρον. Διατί τοῦτο; Δίδοι, φασίν, ὑποδοῦμενος, ὅσα καὶ ἀσπίδα τινὰ, τὴν σὴν ἐπιστολήν, καθάπερ ἐκείνος τὴν τοῦ Τελαμωνίου ἐπαθεῖον, ἐκείθεν ὑποφαίνεται· καὶ μικρόν τι φανείας καθ' ἕτερόν τινα παλαιὸν, ἀποκρύπτεται, ὡς οἷα θεδῶν, μὴ καὶ φανείας ἐπὶ πολλῷ βασκανθεῖν, εἴτε καὶ βληθεῖν, καὶ τι πάθοι μέγα κακῶν, ἢ καὶ μακρότερα λαλήσας ἀποβρέουσι τὴν λαλίαν· οὐκ εἰδῶς, ὅτι κατασχύνει ἐπὶ πλέον τὴν Ἄττικὴν, ῥήτωρ μὲν εἰς αὐτὴν κατεληλυθὼς· ἀποκαταστῆς δὲ εἰς ἀφρονον. Ὅ παρὼν (οὐκ οἶσ') εἴτε ἡλιόκαυστος, εἴτε καὶ ἄλλως εἰπεῖν μελανόχρους ἀρχὴν (τὴν γλώσσαν γὰρ οὐ περιεργάζομαι, ἀλλὰ τοῦ προφανομένου μόνου γίνεσθαι), δις ἤδη ἐλθὼν εἰς ἡμᾶς, καὶ ὡς ἐκ φίλων ἀποδεχθεῖς, τὸ μὲν πρῶτον εἰς μπουροκαλόγηρων ἐτιμήθη, ἀρτι δὲ καὶ εἰς μαυρογούμενον. Τοῦτο δὲ τὸ ἐν προθύροις τῆς Μεγαλοπύλως· καὶ διὰ τοῦτο ἐπὶ μνήμης ἡμῖν. Ἐάν δὲ ζῶσιν ἡμῖν ἐπανέλθῃ, τάχα ἂν εἰς Αἰθιοπία Μωσῶν αὐτὸν μεταμείψωμεν. Εἰς γὰρ τὸν καλὸν δημαγωγὸν Μωσῶν οὐκ ἂν λευκανθῆσεται. Εἰ δὲ τι ἄλλο ὁμεις προσευπορήσαντες θελήσωσε ἡμῖν μετ' αὐτοῦ, ἐκείνω καλέσομεν αὐτόν. Ἐβχομαι δὲ, εὐήμερον φάος ἐξ ἡμῶν ἀσθῆν ἀναγγεῖλαι μοι· μὴ καὶ δόξω, ὡς ἐπιπέμψαι ὁμῖν· ἢ καὶ ἀκούσομαι, ὅτι ἐγενήθη ὡς νυκτικῶρα ἐν οἰκοπέτρῳ ὁμῶν. Φωνῆς ἐθέδος ἀπόβρομαι ταῦτα ἐκ φίλου, παραμυθουμένου καὶ ἐαυτὸν καὶ ὁμᾶς.

ΛΓ'.

Τῷ πρωτονωβαλισίμῳ ὑπερτάτῳ καὶ λογοθέτῳ τῷ Ἀγιοθεοδοωρίτῃ.

Μετὰ τὰς ὑπὲρ τῶν ἁγίων βασιλέων ἡμῶν ἐνδελεχεῖς εὐχὰς ἔργον ὅμοιον ἡμῖν ἐπιτάσσει τὸ καλὸν καὶ ἀγαθὸν τῆς σῆς ἀντιλήψεως. Καὶ γίνεται τοῦτο διχόθεν· ἐκ τε τοῦ εἰς κοινὸν καθήκοντος, ἐκ τε τοῦ ἰδίᾳ πρέποντος. Ἐκείνο μὲν, ὅτι χρῆ τοῖς ἐγγυτέτω παραστατοῦσι τῷ θεοειδεστάτῳ ἡμῶν αὐτοκράτορι.

καὶ τῆς ἐκείνου θέας καὶ θεραπείας ἀξιώθῃται, κοινῶς ἡμᾶς ἀφοσιῶσθαι τὰ τῶν εὐχῶν. Τίς δὲ ἂν προσήκων εἴη τοιαύτοις σεμνοὶ ὑπερθεὶν τῆς σῆς ἀντιλήψεως; εἴπερ ὁ κράτιστος ἡμῶν βασιλεὺς, ὡς περ ἐκεῖνον Θεός, οὕτω καὶ αὐτὸς; εὐρήχη σέ θεραπεύειν τὸ αὐτοῦ ἔνθεον ἰκανώτατον· ὡς τὸν μὲν αὐτοκράτορα βασιλέων ὑπερῆρθαι πάντων, οὐς ἔσω μεγάλου θαύματος ὁ μακρὸς χρόνος ἔθηκε· τὸ δὲ εὖν μεγαλοφυῆς; ὑπερκεῖσθαι πάντων, ὄσους οἱ πατέρες ἡμᾶς εἰδίδεξαν, καὶ οἷς ὀφθαλμοὶ αὐτόπτης ἐπέβαλε. Καὶ οὕτω μὲν ἡμῖν ἐκεῖνο γίνεται τὸ ἐκ τοῦ κοινού, καὶ ὅλον εἶπεν τὸ κατὰ περιληψὶν τῆς εὐχῆς. Τὸ δὲ εἰδίζον ἔχομεν αὐτοὶ ἐκ τῶν εἰς ἡμᾶς ἀγαθῶν τῆς σῆς ἀντιλήψεως· ὦν ἡμῖν τὸ βεῦμα, ὡς καὶ εἰς ἀίνυον ἐξαρκεῖν, ἐπεπλήμμυρον. Ἄλλὰ τοῦτο μὲν τὸ τῆς εὐχῆς οὕτως εἰσαεὶ γίνεται, καὶ οὐδὲ λήξει γινόμενον, ἔως ἂν καὶ ὁ νοῦς ἐν τῷ καθεστῶτι μείνη, καὶ τὸ στόμα πρὸς λόγους ἀνοίγηται. Εἶθε δὲ ἦν καὶ ἐπὶ τάδε τοῦ χρόνου τοῦτο γίνεσθαι. Ἡμῖν δὲ, ὅτι γράμμασι προσκυνησάντες, καὶ διὰ προσώπων οὐκ ἔσω λόγου πιπτόντων ὁμοίως; προσενεχθέντες, οὐκ ἔσομεν μαθεῖν, εἰ τὸ ἡμῶν ἀξίωμα εἰσηλθεὶν ἐνώπιον τῆς σῆς ἀντιλήψεως, εὐλαθεῖσθαι περιγίνεται καὶ τὸ πολλὸν τῶν θαρβείν ὑποτίμνεται, μήποτε παρὰ θύρας (ὃ φασὶν) ἦχομεν τῆς σῆς ἁγίας ψυχῆς, καὶ εἰς ἀποθυμίους πίπομεν· ὅπερ μὴ ἡμῖν, κύριέ μου, μὴ ἡμῖν· μὴ ἡμῖν, ἀντιληπτὸν μου· πρὸς τῆς σῆς ἁγίας ψυχῆς πρὸς τοῦ πλάτους τῆς σῆς ἀγαθότητος, ἦν οὐκ ἔστι στενοχωρησάσθαι· πρὸς τῆς μνήμης. Ἄλλ' ὦ μοι, τί ἐκαθον, ὅτι τοιαύτην μνήμην οὕτω ἴδον ἂν κεκλήρωται, ἢν ἴδω ζῶντα τοῖς μὲν ἐντυγχάμεσιν ἀσπασίως βλέπεσθαι, τοῖς δὲ λοιποῖς διὰ γλυκείας μνήμης φέρεσθαι, καταδοκοῦσι τὴν εἰς νέωτα ἔντευξιν; Μὴ ἡμῖν, πρὸς τῆς μακαρίας μνήμης ἐκείνου τοῦ ἔντος μακαρίτου ἀρχιερέως, τοῦ δεσπότη μου· οὐ κατὰ σῶμα μὲν τάφος; εἰς· αἰ δὲ πάντων ψυχαί, οἷς ἔγνωστο (ἔγνωστο δὲ) ἔγκείμενον φέρουσιν, οὐχ οἶά τινα κενήρια καὶ μέχρις ὀνόματος· ἀλλὰ θειότερον, ὅτι πρὸς πρῆγμα καὶ νοερῶς. Ἄλλὰ τί δὴ ποτε αὐτῷ μὲν ἐμοὶ ἐξουρίστω μηχανῆν παρήγορον, τὸν δὲ ἔλαουῖτα ἐκτῆκα τοῖς ἄκρουσι, μνήμην φιλάτου ὀνόματος; οὐ στερεῖσθαι εαυτὸν ἂν εἴη τῷ μεμνημένῳ, ὡς ἐν καὶ ψυχῆς. Τί δὲ τὸ πρὸς ἡδονῆς ἐμοὶ θηρώμενος, τὸ πρὸς ἐλεημοσύνην ἐπίστροφον, κρατήρα λύπης; ἐπιστρέφω τῷ ἐνκαψιλευμένῳ τὸν ἔλεον, ἀντιμετρῶν οὐκ ἀγαθὰ, οὐδὲ τῶν κρειττόνων ἀντικαταλλάσσόμενος ὁμοίως; Θέρε δὴ περιμετρήσω τῷ θλίβοντι τὰ ἱλαρὰ· ψυχαγωγῆσω τὴν μικροῦ καὶ ἐκλείπαντα· ἀντιστήσω τὸ τέρπον τῷ λυπηρῷ· ἀντισταθμῶ τὸ γλυκάζον τῷ πικραίνοντι, καὶ μνήμην γλυκυτάτου ὀνόματος κατακαράσω τὸ πικράζον ἐκεῖνο, καὶ ἀνασχευάσω, πρὸς ὅπερ ἐχρῆν. Πρὸς τῆς; ἐνθένου καὶ ἀγιωτάτης βασιλικῆς κεφαλῆς, ὅφ' ἦς τὸ πᾶν τῆς οἰκουμένης σῶμα καὶ συνέχεται καὶ ἀνέχεται, εἰσελθέτω ἐνώπιόν σου ἡ δέησίς μου· δηλωσάτω ἡμῖν ὁ τὸ γράμμα περικομιζῶν τῆς ἡμῶν ταπεινότητος τὴ τῆς σῆς ἀντιλήψεως περὶ ἡμᾶς εὐμένε, καὶ ζησόμεθα· ὡς νῦν γε παρατρῶχεται τι τῆς ζωῆς ἡμῖν, καὶ δεδοίκαμεν,

καὶ μὴ καὶ παμφατήρη τὸ λυποῦν, εἰ μὴ τὸ εὖν ἱλαρὸν κατὰ στόμα προσυπαντήσαν παύσαι τῆς βορότητος.

ΑΖ'.

Τῷ Μυστικῷ.

Ὁ Θεός, ὁ τοὺς ἁγίους ἡμῶν βασιλεὺς καὶ στερεώσας καὶ στερεῶν, καὶ ἀεὶ ἀνυψῶν καὶ ἐκπευξάνων τὴν ἐνθεον βασιλείαν αὐτῶν, ὦν σὺ θεράπων ἐγγύζων τε καὶ πιστότατος, ἐκεῖνος προσεβή μακροῦς χρόνους τῆ σῆ ζωῆ· ἵνα ἔχη σε ὁ κόσμος εἰς κοινὸν ἀγαθόν, καὶ ἀξιώθῃται. ὡς περ ἐνταῦθα μεγίστων τιμῶν, οὕτω καὶ ἐν τῷ ἐκεί αἰῶνι τῆς πρὸς τὸν παμβασιλεία Θεὸν ἐγγύτητος· ὅπερ καὶ θάρσει σὺν Θεῷ. Εἰ γὰρ καὶ ἄλλοις κίνδυνος ὑπεστὶν ἀκούσαι, ὅτι τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου ἀπέλαβες, ἀλλὰ σὺ, ὡς πάντα ἐν Θεῷ πράττων, καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἀφορῶν, καὶ τῆς ἐκεῖ δόξης ἐπιέμενος, δι' ἦν καὶ πάντα ποιεῖς τὰ πρὸς θεραπείαν Θεοῦ· καὶ ὡς τὰ ἐξ ἐκείνου ἔχεις ἀγαθὰ, καὶ ἐκεῖ δὲ ἀκούσεις· *Εἰσαλλθε, δοῦλε, εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου*. Ὁ θαυμασιώτατος καθηγούμενος ὁ δεῖνα, ὁ ἐνδιάθετος καὶ θερμώτατος σου εὐχέτης καὶ κηρυξ τῶν σῶν ἀγαθοουργῶν διαπερύσιος, ἐπηύξησέ μοι τὴν εὐχαριστίαν, ἀναδιδάξας με, ὅτι ἐκ Θεοῦ ὀδηγίας ἐμνήσθης πρὸς αὐτὸν τῆς ἐμῆς ταπεινότητος. Δὲ καὶ θαρβήσας περικαλῶ, ἵνα διὰ τὸν Θεόν, ὃν ὑπερβαλλέντως ποθεῖς, καὶ διὰ τὸ δίκαιον, οὐ ὑπερμαχεῖς, ἐάν τις τῶν τοῦ καλλίου μου ἔχων δυσκολίαν ἐξ ἀδικίας προσκαλήται εἰς βοήθειαν τὴν ἀντιληψὶν σου, ἐμπαρέχης αὐτῷ τῆν ἐπὶ δικαίῳ βοήθειαν. Καὶ πάντως δώσει ὁ Θεός καὶ ὑπὲρ τούτου τὴν ἀξίαν ἀμοιβὴν τῇ ἀντιλήψει σου.

ΑΗ'.

Τῷ Σαββῶν.

Ἐπεθύμησα, ὡς περ τοῦ ἴδω σε, οὕτω καὶ τοῦ διὰ γραφῆς προσεῖπεν τὴν σὴν ἀγιότητα. Καὶ τοῦ μὲν πρώτου αἵτις ὅτι ἐγὼ, ὅτι μὴν ἡ ἀγιοσύνη σου· οὐ γὰρ θαμίζειν πρὸς ἀλλήλους ἔχομεν. Τοῦ δὲ δευτέρου ἡ μὲν ἀγιοσύνη σου πῶς ἂν; τάχα δὲ οὐδὲ ἐγὼ, ἀλλὰ τὰ περὶ ἐμὲ πράγματα. Πληροφορήθητι γὰρ, ὅτι τοσοῦτος ὄχλος φροντίζων ἀμφῆπει με, ὡς ἀπὸ φυλακῆς κρωίας ἔως καὶ εἰς ἦλιον οὐ καταδύντα μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὑπὸ γῆν ἐμβαθύναντα, τρέβεσθαι εἰς ἐντυχίας πραγματικῆς, ὦν ἀμαλῆσαι μὲν οὐκ ἀρχηματικῶν, ἐπιμεληθῆναι δὲ καλὸν μὲν· ἀλλ' ἀπογείης οὐ μόνον ἀναγνώσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς εἰς τοὺς φιλοῦντας προσφωνήσεως. Ἡ γοῦν παρούσα γραφή, πρῶθεν ὑπισχυομένη, παρέτεινε ἔως καὶ εἰς ἄερα λαμπάδι φωτίζεσθαι θέλοντα. Διὸ καὶ ἀπεστένωται, καὶ βραχέα λαλεῖ· καίρια μόντοι γε, καὶ ὦν ἡμεῖς ἐπιέμεθα. Ἐγίταινε, καὶ μὲμνησο ἡμῶν ἐν ταῖς πρὸς Θεὸν ἀγωγαῖς σου ἐντεύξεσιν, ὑγιαίνοντων καὶ αὐτῶν ταῖς σαῖς ἱεραῖς εὐχαῖς, καὶ ἐπικαλουμένων τὴν ἐντεῦθεν θεῶν βοήθειαν. Τὸν θαυμασιώτατόν μοι φίλον, τὸν γραμματικὸν τῆς ἀγιοσύνης σου, προσαγορεύω· ὅς ἀδικεῖ μὲν, καὶ αὐτοῦ καθείρων εἰς ἀφωσίαν τὴν γλῶσσαν καὶ τοῦ βητομεύειν ἀπεργων, ὡς εἰ καὶ σιγῆν κατακείρηται.

ἀδικεῖ δὲ καὶ ἡμεῖς, μὴ γλυκαίνων, οἷς γράφει, τὰς Α οἰκήσεις· καὶ πολλὰκις καιρὸς πολύμνος διήρχετο, ἀκούσ·

ΑΘ

Τῷ Μετρητοκάλῳ.

Εἶθε μὴ ἔγραψας ἡμῖν, μηδὲ ἰδακας ἡμῶν τὴν ψυχὴν διὰ τῆς γραφῆς. Ἦρκει γάρ μεμνησθαι ἡμῶν τὴν ἀγάπην σου, καὶ ὑπερευχεσθαι. Μάρτυς ὁ Θεὸς, ἡ ἀλήθεια· ἕμα ἔμαθον τὸν θάνατον τοῦ καλλίστου σου γαμβροῦ, καὶ οὕτως διετέθην, ὡς ἔάν ἀπίθανεν ἐμοὶ γνήσιος συγγενής. Ὡ καλὸν μου παιδίον, ὦ ἀγαπητόν· ὦ θαυμασίον. Ὡ περιμυθία τοῦ καλοῦ μου κυρίου Ἰωάννου· ὦ ἄθος μαρτυρῶν δεικνύων. Ἐνθυμούμαι τὴν ἐκείνου παιδευσιν, τὴν κατὰστασιν, τὴν πρὸς σὲ τιμὴν καὶ ἀγάπην, τὸ τοῦ βίου προνοητικὸν, τὴν γεροντιαίαν ἐν νεότητι φρόνησιν, τὸ τοῦ ἥθους γαλήνῳ, τὰ ἄλλα πάντα τὰ ὑπὲρ τὴν ἐκείνου ἡλικίαν· καὶ δάκνομαι μὲν καὶ αὐτὸς τὴν ψυχὴν, ἐνθυμούμαι δὲ καὶ σὲ, τί μέλλεις πάσχειν· καὶ διπλαζῶ τὴν λύπην, καὶ ταλανίζω τὸν βίον· καὶ τὰς ἐλπίδας ἡμῶν ἐννοοῦμενος, οἷα μὲν ἐλπίζομεν, οἷα δὲ ἐξ ἀποτυχίας πάσχομεν. Ἔδοξας αὐτοχῆσαι καὶ ἐντυχεῖν εὐρέματι, ὅτε τὴν ἀρχὴν εὖρας τοιοῦτον γαμβρόν· καὶ εἶχεν οὕτω τὸ πρᾶγμα. Νῦν δὲ οἷον ἐπαθες, ὀλίγον γευσάμενος τοῦ τοιοῦτου γλυκυτάτου, εἶτα διὰ τῆς στερησίως αὐτοῦ πικρανθεὶς πλείονα· καὶ οὐ λέγω διὰ τὸ βῆρος τῆς τροφῆς τῆς ἀθλίας ἐκείνου γυναικὸς καὶ τῆς τῶν βρεφυλλίων ἀνατροφῆς, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐκείνου στέρρησιν. Λυπεῖσθαι μὲν οὖν σε διὰ τὸ αὐτοῦ στέρεσθαι οὐ μὴ κωλύσω, ἵνα μὴ δόξω ἀπάνθρωπος καὶ ἀνάληγτος· ὅπου γε καὶ αὐτὸς ἐγὼ οὐ μόνον, δεξιόμενος τὴν γραφὴν σου, καὶ ἀναμαθῶν τὸν ἐκείνου θάνατον, ἀφω- νος ἔμεινα ἐφ' ἱκανὸν, ἀλλὰ καὶ εἰσέτι, ὁσάκις ἐκείνον ἐνθυμηθῶ, τὰ ὅμοια πάσχω· καὶ ἐπὶ τὰ ἐξῆς δὲ οὐδέποτε αὐτοῦ ἐπιλήσομαι. Διότι ἐγγεγραμμένον εἶχον αὐτὸν εἰς ψυχὴν ὡς [πλείστου] ἄξιον. Ἀξιώσω ἐξ σε, μὴ παντελῶς ἐνδοῦναι τῇ λύπῃ, καὶ βυθισθῆναι ὑπὸ τῶν θλίψεων, ἀλλ' ὑπανέχειν ὡσαυτὸν καὶ ἀνακοπιζέσθαι. Ἀρκίσει σοι γὰρ ὁ ἐλευσόμενος καιρὸς εἰς τὸ θλίβεσθαι. Περιμυθού δὲ καὶ τὴν ἐλευσὴν ἐκείνου γυναικὸς τρόπος ἄλλοις τε, καὶ διὰ τοῦ φαίνεσθαι σε μὴ πάντοτε κλαίοντα καὶ λυπούμενον. Οὕτω γὰρ καὶ ἐκείνη περιμυθίαν εἶνὰ λήψεται.

Μ΄.

Ἵγιαίνοντες τῇ τοῦ Θεοῦ βοηθείᾳ, εὐχόμεθα ὑγιαίνειν καὶ τὴν ἀγάπην σου· ὃ δὴ καὶ μαυθάνομεν. Ἐάν δὲ θλιθερὰ σοὶ τινα ἐπιγίνωνται, τοῦτο τῇ τοῦ βίου προσλογίζου ἀνωμαλία. Οὐδὲ γὰρ δυνατόν, ἀνθρώπων ἐν βίῳ τυγχάνοντα διαφυγεῖν, ὡσπερ οὐδὲ τὰς μερίμνας, οὕτως οὐδὲ τὰς λύπας. Καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἔχει τι παράδοξον. Τὸ δὲ ὀπολαμβάνειν σε, ὅτι ἐπιλαθόμεθα σου, καὶ ὅτι μὴ φιλοῦντες οὐ γράφομεν, τοῦτο παράδοξον ἡμῖν ἔδοξε διὰ τε ἄλλα πολλά, καὶ διότι τὸ μὲν γράφειν καὶ βλέπειν ἀλλήλους ἐστὶ κοινῆς φιλίας ἐνδεικτικόν· οὐκ ἤδη ἐξ τὸ μὴ γράφειν, μηδὲ εἰς ἐντυχίαν ἐρχεσθαι, ἀφιλίας λογίζεται ἐνδειξίς. Ἐνθυμήθητι, ὅτι, ὅσηνίκα ἤμεν ἐνδημοὶ τῇ Μεγαλοπόλει, βραχὺ διάστημα ἐμέσασεν ἡμῖν τὰς

οἰκήσεις· καὶ πολλὰκις καιρὸς πολύμνος διήρχετο, καὶ ὁ κύριος Κωνσταντῖνος ὤκνει τὴν εἰς τὸν Εὐστάθιον ἐπέλευσιν· καὶ ἐρωτώμενος, διατί τοῦτο ποιεῖ, ἐλάλει τὰ εἰκότα, καὶ ἔπειθε. Πῶς δὴ νῦν αὐτὸς οὐκ ἐννοεῖται περὶ ἡμῶν τὰ ὅμοια, ἐπικλιθὲ δὲ ἡμῖν ἀμνηστίας αἰτίαςιν; Ἡμεῖς ἔδοκοῦμεν ἀντειγραφῆς ἀρκεῖν καὶ τὰς προσηγορίας, ἃς μυριάκις ἐπέτελλομεν. Ἐάν δὲ εἰσιγῶντο, φόβος τοῖς ἀμαρτάνουσιν· ἡμεῖς δὲ ἀκαταίτιοι. Περὶ τῶν σῶν οὐκ ἔγραψας ἡμῖν, ὅπως ἔχουσι. Καὶ εἰ μὲν εὔ, οὐ καλῶς ἐποίησας, μὴ θέλων συμμερίτας ἡμῖν ἔχειν τῆς χαρᾶς· εἰ δὲ ἄλλως, ὅπερ ἀπευχόμεθα, σὺ μὲν εἰποις ἄν, ὅτι οὐκ ἐπέσειλας, οἷα μὴ θέλων θλίψειν ταῖς καταγγελίαις ἡμᾶς. Ἡμεῖς δὲ οὐδὲ οὕτως αἰτιάσεως ἀπολύσομέν σε, ὡς μὴ τὴν κοινὴν πείναν τῆς εὐκολίας εὔ διακρίνοντα.

ΜΑ΄.

Τῷ πανσεβάστῳ σεβάστῳ καὶ μεγάλῳ ἑταιρῶν ἀρχῇ.

Μία χελιδὼν ἐφ' ἡμᾶς γραφὴ πανσεβάστος τῆς σῆς ἀντιλήψεως (καὶ αὕτη οὐ δυσασθῆς, ὅτι μηδὲ λάλος· καὶ οὐδὲ οἷα κατὰ τὴν παροιμιάζομένην φωνεῖν βάρβαρον· μεμετρημένη δὲ τὴν γλυκαίαν λαλίαν, ὁποῖος οὗτος νόμος ἐπιστολῆς, καὶ πρὸς Ἑλληνογενεῖς γλώσσης ἀπεξεσμένη εὐγένεια) — μία μὲν οὖν, ὅπερ ἔφη, αὕτη χελιδὼν ἐπετάσθη ἡμῖν· ἀλλ' αἰθριάζον ἔαρ ἐποίησε. Τί δὲ, ἔάν ποτε τις δευτέρα ἐπιφανεῖ; Ἡ πάντως χρυσοῦν θέρος τηνικαῦτα μηνύσει ἐσόμενον. Ἐλθοι τοίνυν, καὶ ἡμεῖς οὐκ ὀκνήσομεν τὰ συνήθη ἐπιμελεῖσθαι αὐτῇ. Τοιοῦτόν τι καὶ παρὰ τοῖς πάλαι ἦν γινόμενον· καὶ δευτεροῦν κατ' ἀρχὴν ταῖς χελιδόσι τοῦ φαίνεσθαι ἦν τὴν πρώτην ἢ καὶ δευτέραν, λόγοις ἐδεξιούντο συχνημένοις πρὸς ἐπιμελείαν. Ἔσται οὖν τοῦτο καὶ ἡμῖν, οἷ οὐτε νῦν ἡμελησάμεν, ἀλλ' ἐπεκροτήσαμεν καὶ ψόδικῶς ἐσκιρτήσαμεν, καὶ ὑγείαν καὶ πᾶν ἔσπερον ἀγαθὸν τῇ ἀντιλήψει σου ἐπηυξάμεθα καὶ εἰ; τὸ ἐπιόν δὲ τοιοῦτο ἐσόμεθα· ὡς τάχιον ἂν διεκπασεῖται ἡμῖν ἢ γλώσσα τοῦ στόματος, ἢ περ αὐτὴν ἐπιλείψει λαλοῦσαν ὁ λόγος· ὁ περὶ τῆς σῆς ἀντιλήψεως. Τὸ δὲ λοιπὸν τοῦ καιροῦ εἰς ψυχὴν αὐτὴν ἀνάγραπτόν σε φέρομεν· καὶ τῶν τε εὐχῶν καὶ τῆς λοιπῆς μνήμης φέροις παρ' ἡμῖν τὰ πρωτόεια. Ἐπακούοι δὲ Θεός.

ΜΒ΄.

Δ Τῷ φιλοφρονεῖν καλαίτῳ, κυρίῳ Ἰωάννῃ, τῷ καὶ ὑστερον καθηγουμένῳ.

Νῦν ἔγνω, ὅτι περ ἐν οὕτω καλοῖς τὸ ἐμὸν ἔλκος κεῖται, καὶ δένδροις εὐγενέσι κομᾶ, καὶ θαύματος ἀξίοις ἐνευθηγεῖται καρποῖς, καὶ πολλοῖς θάλλει τοῖς ἀγαθοῖς· καὶ ἐξαιρῶ τῶν ἄλλων τὸ ἐμὸν τοῦτο κελὸν, καὶ γῆν αὐτὸ κρῖνον μακάρων· ὅτε καὶ τὸ τῆς σῆς ἀγιωσύνης μακάριον εἰς πόθον ἐξεκαλέσατο· ὅς γε καὶ κατασκόπους ἐπιπέμπεις, τῶν ἐμῶν ἀγαθῶν τι προδύσσοντας ἢ καὶ περισυλήσσοντας, δύο τούτους, δεινοὺς ἐπιβουλεύσαι, σοφοὺς τεχνάσασθαι, δεξιούτους κατασκέψασθαι. Οὕτω ποτὲ καὶ Ἰησοῦς, ὁ τοῦ Ναυῆ, τῆς ὀνομαζομένης Ἰερικουῦτος ἐπιβαλόμενος, κατασκόπους ἐξέστειλε δύο· οἱ καὶ παρεπισπεσόντες ἐκδοῦν τῆς πόλεως, καὶ πᾶν, ὅπερ ἐβούλοντο, πρὸς τέχνην

καταργατάμενοι, μέγαλ' τῷ στρατηγῷ, πρὸς δ' ἄλλοι
 ἦθελε, συνεβάλλοντο. Καὶ μὴν ἡ πόλις ἐκείνη μεγάλη
 ἦν, καὶ καλὴ ἦν, καὶ πολλὰ εἶχε τὰ ἐπαγωγὰ· καὶ τοῦ-
 το οὐτε τοὺς ἐπιβουλεύοντας, οὐτε μὲν πολλῶν πρότερον
 τοὺς ἐνοικοῦντας ἐλάνθανεν. Ἐμοὶ δὲ μόνῳ τῶν
 ἄλλων (ὡς εἴποιε) μέγρι καὶ ἐσάρτι τὸ κῆπιον οὐ
 πάνυ· τι ἐν ἀριθμῷ ἦν· οὐδ' οὕτω περιέργως ἐνέ-
 δλεπον τοῖς αὐτοῦ· οὐδ' ὑπερλίην ἐμελέ μοι τῶν
 κατ' αὐτό. Ἐκρύπτετο γὰρ με τάχα καὶ τὸ κάλλος·
 οὐχ ὑπεξέφαινε, οὐδὲ παρεγύμνου τὰς χάριτας. Σὲ
 δὲ οὐκ ἐλάνθανεν· ἀλλ' ἡ παρ' Ἡσιόδῳ πολυλόλος
 φῆμη τὴν τούτου σοι ἀλήθειαν παρεκόμιζε, καὶ
 πρὸς φίλτρον ἐξέκαεν. Ἀμέλει καὶ τοὺς ἐπιβούλους
 εὐ μάλα καταρτίσας ἐπαφῆκας ἡμῖν· φθονῶν μὲν
 — οὐκ ἂν εἴποιμι (τοῦ γὰρ περὶ σὲ χοροῦς τῶν
 ἀρετῶν ὑπερβόριος ὁ φθόνος ἐξίωρισταί)· νέμεισι δ' ἄλλοι
 αὐ· προσμαρτυρῆσαι τῷ πράγματι ὄκνῳ κατ'
 ἔμαυτοῦ. Νεμεσάσθαι γὰρ οὐκ οὐκον βεβούλημαι.
 Κρίνω γοῦν, ὅτι ζῆλος ὁ κρείττων ἐκκαίει σε,
 καὶ ἡ τοῦ κῆπου χάρις ἐφέλκεται. Καὶ ἐπεὶ μὴ
 μεταστῆσαι μοι τὸ ἄλσος ἔχεις ἐπισπαστρῶ τινὶ
 παλαμναίῳ, μηδὲ μετακινήσαι ἀνάγκη τινὶ μηχανῆς
 ἐκστῆγχειρος, αὐτὸ μὲν καὶ ἄκων ἐξ ἐπὶ χώρας
 μένειν, καὶ παρ' ἡμῖν εἶναι· ἐπισπασθαι δὲ μελετᾶς
 ἄλλως εὐμηχάνως τὴν εὐδαιμονίαν τούτου πρὸς
 ἑαυτὸν· καὶ ὅτι μὴ αὐτὸ περιαιγαγεῖν ἔχεις, μετάγειν
 θέλεις τὰ ἐν αὐτῷ. Οὕτω μοι καλὸς ὁ κῆπος· οὕτω
 πίων· οὕτως εὐθαλῆς· οὕτως εἰς καρπογονίαν εὐφυῆς·
 οὕτως εἰς καλὸν ἄπαν εὐθετος. Οἶος οὖν εἰς
 ἀφέλειαν ἔγωγε, εἴπερ αὐτὸς μὲν τοιούτου καλοῦ
 ἐπιβόλος ὢν οὐκ ἔσχον ἐπίστασθαι, ἄλλοι δὲ τὸ
 ἔμῳ ἀγαθὸν πῶρῶθεν φαντασόμενοι ἔμοῦ μᾶλλον
 ἐξηκριδύσαντο. Οὕτως ἀμαθῆς ἐγὼ τοῦ δένοντος,
 καὶ προσήκων ὑποδιδάσκοντι τάττεσθαι, καὶ τὸ
 γινώσκειν ἀεὶ παρ' ἄλλοις ἔχων κείμενον. Ἀλλὰ τί
 πρὸς ἄλλοις γίνομαι, τοὺς δεινοὺς κατασκόπους
 ἀφείς; τοὺς ὑποφῆτας τῆς μηχανῆς; τοὺς ὑποδρη-
 στήρας τῆς ἐπιβουλῆς; τοὺς τῆς ἐμῆς φυταλιᾶς
 βαρεῖς ἐπιβούλους; τοὺς τὰ μὲν ἄλλα κοινούς
 ἑταίρους καὶ ὡς ἐπὶ σταθμοῦ τὴν φιλίαν ἐν ἰσότητι
 ταλαντεύοντας, ἐνταῦθα δὲ πρὸς ῥοπήν ἐπερὶ ζῆλον
 τὴν πλάστιγγα μεταστήσαντας, καὶ πρὸς τὸ μὴ
 καλὸν ἑαυτοὺς καθελκύσαντας; ὁ δὲ ἡ προδοσίας
 νόμος, εἰ καὶ ὄκνος εἰπεῖν. Τί δὲ τοὺς τοιούτους
 παραδρητῶν, ὡς ἐφθην εἰπὼν, περὶ ἄλλα τὸν λόγον
 κλανῶ; οἱ μικροὶ οἷον ἂν με διέθεντο. Ἡμέρα
 ἐπέλαμπεν ἦδη, καὶ οἱ κατάσκοποι σου, τοῦ κατὰ
 λόγον ὑψηλὸν νοουμένου μοι θέσειν καὶ θεόθεν θεμα-
 γωγοῦ, ἐπιστάντες τῷ ἄλσει, περιεργάζονται τὰ
 κατ' αὐτό· ὁ μὲν πολὺς ἦδη, καὶ χρόνῳ τὴν ἐμπει-
 ρίαν μακρὰν συλλεξάμενος· ἡδὺς εἰπεῖν, ταχὺς
 ἐπιτελέσαι· ὄξυς προΐδειν, βριτύς ἐπιθέσθαι·
 σφοδρὸς τὴν ῥύμην, πτηνὸς τὸ τάχος· ἀετὶς ὡσπερ
 ἄκωθέν ποθεν καταρράξας ἡμῖν. Ὁ δὲ γε λοιπὸς καὶ
 δεύτερος ἀετιδέης, τοῦ προφρασθέντος ἔχονος·
 οὕτω μὲν τὰ πτεῖλα πρὸς ὄξυκινήσιαν κατὰ τὸν
 ἀετὸν εὐθετισμένους πατέρα, γαμψοῦ; δὲ ὅμως ὑπέ-
 χων τοὺς δρυχὰς καὶ οἷους ἀφαρπάξαι τὸ προστυ-
 γόν. Τούτους σου τοὺς κατασκόπους οὐ λόρνη κατὰ

τὴν ὀμουμένην Ἰερικουσίαν ἐκείνην τῷ τοῦ ἐμοῦ
 τόπου καλῶ παρενέβριψε (φιλία τις δηλαδὴ πολυ-
 ῤέμαστος; καὶ ἀλλὰ δὲ δοκούσα — εἴποι ἂν ἡ Σακρῶ
 — δημόσιον)· ἀλλὰ καὶ καθαρά, καὶ κατὰ τὴν παρ'
 Ἡσιόδῳ Δίκην παρθένος, καὶ πολλοῖς ἀνομιλῆτος.
 Οὗτοι περιελθόντες ἄπαν μοι τὸ κῆπιον, εἴ που μὲν
 μῆλον ἦν ἐκάτερον· ὅσον τε ἐκ Περσίδος ἔχει τάχα
 μὲν καὶ τὴν γένεσιν, τὴν δὲ παρῶνυμίαν, ὡς οὐκ ἂν
 εἴη ἀμφίβολον· καὶ ὅσον δὲ τὴν ἀπλῶς τοῦ μῆλου
 κλήσιν ἔλαχεν ἀσυνδύατω; πρὸς ἐπιθετον· ἀλλὰ
 ταῦτα παρ' οὐδὲν ἐτίθεντο. Παρήρχοντο δὲ μοι καὶ
 τὰς εὐγενεῖς σταφυλάς, ὅτι θυμωκῆς· καὶ τὰς καλὰς
 λαμπούσας βόϊας, ὅτι περ ἐν κενοῖς λεπύροις εἴη
 καὶ κάλυξιν. Οὐ προσείχον δὲ τὸν νόον οὐδὲ τὰς
 συκαῖς· οὕτω γὰρ τῶν σύκων μελὶ προὔδεδίλητο,
 οὐδ' εἰς ὀμιλίαν οἶον ὑπέβαινον. Τί μοι μακρὰ
 λέγειν; Πάντα τὰ ἐκεῖ περιδραμόντες τὰ κατὰ, τὰ
 πολλὰ, τὰ λαμπρὰ, ἐνδὸς ἐγίνοντο καὶ μόνον τοῦ
 περιπέστου δένδρου, τοῦ ἐπιφθόου· καὶ τῶν ἄλλων
 ἀποκρίναντες τὴν καλὴν μητέρα, τὴν ἀμυγδαλὴν,
 περὶ τὸν αὐτῆς γόνον, τὸν ἕνα, τὸν ἀγαπητὸν
 ἐκεχῆνεσαν· καὶ ἰδόντες τὸ ποθοῦμενον, ἀποσχέσθαι
 οὐκ ἤθελον, ἀλλ' ὅλοι περὶ αὐτὸ ἦσαν. Καὶ ῥητὰ
 ῥητοῖς συνέβαλλον ψίθυρα· καὶ οὐκ εὐδ' ὑπὸ κόλπῳ
 συνείχον τὰς χεῖρας, ἀλλὰ παρεγύμνου ἠρέμα,
 δεικνύντες ἡλίψ. Καὶ εἶχον ἐν ἐτοιμῳ δρᾶσθαι
 τοῦ καρποῦ, ὅπως ἂν καὶ ἔχοιεν, εἴτε πρὸς βίαν εἴτε
 καὶ δῖλῳ περιγενόμενοι· κἄν ἐξέπραξαν, εἰ κατῆ-
 μέλησα ἐγὼ. Καὶ ὤχοντο ἂν, ἀφαρπάσαντες· καὶ
 εἶδεν ἂν ἥλιος ἀρπαγὴν, καὶ ταύτην, ἣν οὐκ ἦν ἐξω
 ἐμοῦ γ' οὖν λόγου πεσεῖν. Νῦν δὲ με περιελθὼν ὡς
 τάχος περὸς τὰς λογισμῶς, καὶ κατειπὼν τὴν
 ἐπιβουλὴν, παρεστήσέ τε τοῖς ἐπιβούλοις καὶ
 ἀπειρξέ τοῦ ἐγχειρήματος, ἐλεγχόμενους, καὶ τῆς
 ἐπιβουλῆς ἐξάρτους μὴ γινομένους. Ἐνταῦθα εἰ τι
 καὶ περιαιτοιογήσαι με χρῆ, θεθαύμακα ἔμαυτον,
 ὅτι πρᾶθυμῆσας καὶ μὴ θυμομαχῆσας καὶ ἐκπεσὼν
 ἔμαυτοῦ, κακὰ διεθέμην τοὺς τὴν ἐμὴν γῆν ταύτην
 περιεργαζομένους οὐκ εὐσκοπα. Καλὰ γοῦν μοι
 ταῦτα οἰκοθεν πολιορκουμένῳ, καὶ ἀφ' ἐστίας ἔχοντι
 τὰ τῆς ἐπιβουλῆς. Τί οὖν ἂν εἴη μοι παρὰ τῶν ἄλλο-
 δαπῶν μῆκιστον γένηται, εἰ τοὺς ἐμοὺς ἐν οὕτω
 καιροῖς ἐπιβούλους ἐξεύρηκα; Τί δ' ἂν εἰς ἀπο-
 φυγὴν ἐνέδρας αὐτὸς μηχανήσωμαι, τοὺς συμμάχους
 αὐτομόλους καθ' ἡμῶν ἐξευρών; Οὐδὲν ἄλλο πάντως,
 ἀλλὰ σοι ἀπεπληρώσω τὸ θέλημα, καὶ τὸ ἐπιβου-
 λευόμενον ἐκὼν ἀέκων σοι διαπέμψομαι. Οὕτω γὰρ
 τοὺς τε κατασκόπους ἀμνοῦμαι, καὶ ἀπὸ θυμοῦ
 πεσεῖν σοι ποιήσω, διαπεσόντους αὐτοῖς τοῦ σκοποῦ·
 καὶ οὐδ' ἀντιστήσομαι σου τῷ βουλήματι, ὅτι μηδὲ
 πάρος ποτὲ τῆς σῆς ἀπεστάτου φρενός (τούτο δὲ τὸ
 Σοφοκλείου). Ἐχεις οὖν καὶ δὴ τὸ ἔμῳ τούτῳ καλόν,
 τὸ μέγα, τὸ μονῆρας· ὁ τάχα μόνον ἐν εἶχεν ὁ καθ'
 ἡμᾶς ἄρτι βίος, ὡς τὸν τοῦ Περιόζου ποτὲ μέγαν
 καὶ κάλλιστον μάργαρον. Ἐχεις τὸ τοῦ κατ' ἐμὲ
 ἄλσους ἀγλάισμα, τὴν τοῦ ἐμοῦ κῆπου καλλιτεχνίαν,
 εἰς ὃ τὴν πᾶσαν καλλιτεχνίαν ἡ φύσις φιλοτίμως
 ἐγκαταβέδληται· οὐπαρ τὰ κατὰ τὴν πρὸς τὰ ὁμο-
 νεγῆ ἐκπέουεγε συμβολὴν. Τούτου στερηθεὶς ἐγὼ

τὰ μὲν ἄλλα δυσφόρως ἔσχον· ὅτι δὲ ἡ μήτηρ (τὸ ἄ δένδρον) οὐκ ὀλίγο· τοῦ βάρους ἀπεφορτίσαστο, τοῦτό μοι τὸ μόνον ἐλογίσθη παρήγορον· ὡς, εἰ μὴ τάχιον ἐκκοπὴν ἀπαγένητο, κατέσπακον ἂν τι τῆς μητρὸς τῷ βάρει, καὶ εἰς τὰς ἐξῆς γονὰς ἀπηχρείωσα. Καὶ μὴν ἡ μήτηρ, εἰ καὶ τὸν φόρτον οὐκ ἔχει, ἀλλ' ὅμως ἐψέκει θρηνεῖν (ἀίπει ἂν ὁ Θεόκριτος), τὸν ἕνα τὸν γλυκὺν τοῦτον ἀφαιρεθείσα. Καὶ μεγάλην τὴν ἐκκοπὴν τοῦ καρποῦ κριθαινόμενος ὁ ἀπρέμιον αὐτός, καλὸν κάρπιμον, ἐξακρέματο. Σαλεύειν ἔδοκει, καὶ ὡς ἔν πένθει κατασεσέσθαι, καὶ τὰ κάτω νεύειν ἐκείνος. Ἐκουφίσθη μὲν, οἰχομένου τοῦ καρποῦ, τὸ τοῦ βάρους πολὺ ἀποθέμενος· τὸ δ' ἦν οὐ κουφισμὸς ἀληθῶς, ἀλλὰ φυγὴ τις καὶ ἀνοικισμὸς καὶ εἰς ὕψος ἀποκατάστασις, μὴ καὶ αὐτῷ τὰ τῆς ἐπιβούλου χειρὸς κακὸν τι διάθωνται προσσφάμενα· ἐκεῖ οὐκέτι πιστὰ τὰ γε εἰς αὐτὴν. Καὶ μὴν ἄλλως ἡμέρως εἶχον καὶ ὁ φέρων ἀπρέμιον καὶ ὁ καρπὸς ὁ φερόμενος· ὅς καὶ κάτω προκύπτων ἤθελεν ἐπαφῆσθαι, καὶ τῶν ὑπερχομένων δρέττεσθαι. Καὶ ἦν ἐθὺς ἀνθρώπων κεφαλαίς, καὶ χεῖλεσιν ὠμίαις (ἦδει γάρ, ὅτι καὶ φιλεῖσθαι ἔστιν ἄξιος)· καὶ ὀφθαλμοῖς ἐνέπιπτε, καὶ γάρ τοι καὶ ἀξιοθέατος. Καὶ ὅπως ἦν φιλόανθρωπον τὸ καλόν. Ὅτε μόντοι κατεσπάσθη τὰ τοῦ καρποῦ, καὶ ὁ κλάδος ἀφηρέθη τὸ ποθητὸν φόρημα, τότε δὴ ἀναίνεται τὸ χειρόθεος· καὶ δραπέτης οἰχόμενος ἀναχωρεῖ, καὶ εἰς τὰ αὐτοῦ ἀναλύσας ὕψου ὅσον τάχος αἵρεται, ὡς ἐκ τινος μηχανῆς· οὐκέτι φιλῶν ἀνθρώπους, οὐδὲ καταψῆσθαι θέλων ἀνθρώπων χερσίν, ὅφ' ὦν ὁ καλὸς ἐπιπεδούλευται τοκετός. Οὕτω καὶ κέρδιξ, ἀλόγος τοῦ νεοττοῦ, αὐτὸς πεπερῆσθαι ὤχετο. Κατὰ τὰ αὐτὰ δὲ που καὶ λέων, ἐπὶ ὁ λεοντιδεὺς αὐτῷ ἀνθρώποις λάθοι πεσὼν ὑποχείριος, ἀλκῆς λαθόμενος ἐδραπέτευσεν. Βαβαὶ ὅτος μὲν πέρισε χρόνοις ἀπειροπλήθης καρπῶν τὴν προνεγχοῦσαν κατέστρεψε, καὶ ὠσπερ ἐντὸς ἐπέσκαζεν· ὡς δοκεῖν μὴ δένδρον εἶναι τὸ πρὸς θέαν ἐκείμιον, ἀλλὰ βουνὸν ὅλον καρπῶν! Ὄϊος δὲ ἄρτι ἀντι πολλῶν ἐκείνων εἰς αὐτὸν κατεκόρησεν, ἀξιώχρως ἀντι μυρίων εἰς καλλιτεχνίαν τῇ μητρὶ! Καὶ πρῶην μὲν πολυτοκοῦσα τὸν θεατὴν ἐμέριζεν εἰς πολλὰ, ἀμηχανοῦντα, τίνος ἂν γένοιτο τῶν πολλῶν· νῦν δὲ παραξέσσαντα τὴν καλαιᾶν ταύτην παρομιᾶν, εἰπεῖν· *Οὐ πολλοὺς ἔτεκε, τεκοῦσα δὲ μέγαν ἔτεκε.* Καὶ τάχα φιλοσοφεῖν ἔοικεν ὁ ἔμδος οὗτος καρπός, νῦν μὲν ὅσα καὶ φύλλα διδοὺς ἑαυτὸν εἰς τροφήν τῇ μητρὶ, αὐθις δὲ εἰς ἕνα καὶ μόνον προδεδλημένος, ὡς ἂν ἐντρέψας ἐκείνην πείσῃ, μὴ ἐπὶ πολυγονίᾳ μέγα φρονεῖν, ἀλλ' εἰς τὴν ἀρχὴν ἀπεστρέφθαι, καὶ ἑαυτὴν εἰδέναι, ὡς ἐξ ἐνὸς τὴν ἀρχὴν μόνον καὶ σοιούτου εἰς τῆλικούτου δένδρον προήχθη, καὶ τὸ μέγα καὶ πολυπληθὲς κατεκλούθησε τῆς πολυτεχνίας σμάνον. Καὶ μήποτε διὰ τὸ νῦν μου ἔδικον καὶ εὐτως ἀχρειώδες τοῦ καρποῦ οὐδὲ ἔς τροφήν ἀποχρησέσθαι χεῖρ τῇ μονάδι ταύτῃ, οὐδὲ τὸ φύσει τίμιον αὐτῇ περιπικησέσθαι καὶ εἰς ἀρχὴν ὁμοίως γεώσεως ταμειύσεσθαι, καὶ σπέρμα εὐγενὲς αὐτὸ ἐκθεῖναι εἰς γῆν, ἀφ' οὗ γενήσεται ὁμοίον, καὶ πληθυνθεῖα τὸ καλὸν αὐξηθὲν ἐπὶ γῆς.

Τὰ μὲν οὖν ἄλλα τῶν δένδρων καρπὸν ἕνα γινώσκοντες εὐφορήσαντα κέκμηκε τέλος εἰς ἔτος, ὅσα τὴν ὕλην τοῦ γεννᾶν δαπανήσαντα, καὶ τὴν γένεσιν (ὡς ἂν εἴπῃ τις) κατασωτευσάμενα· καὶ οὐκέτ' ἔχει καρπὸν οὐδένα προφέρειν. Μῆνει δὲ γονίμης φύσεως ἀσυντελῆ, φύλλοις εὐθηνούμενα μόνως· ὡς ἔργον εἶναι, διαγῶναι τὸν θεατὴν, εἴτε φύσεως ἡμέρου τὸ φυτὸν, εἴτε καὶ καθάπαξ οὐ γόνιμον ἡμέρου καρποῦ. Τὸ δὲ ἐμὸν τοῦτο φυτὸν, ἡ καλὴ ἀρ' γδάλῃ, τὸ νεαλὸς, τὸ πέρισε καὶ πρωτοτόκον καὶ ποιούτοκον, ὅτι τὰ αὐτὰ νῦν ἔδει καὶ μάλιστα τοῖς ἄλλοις παθεῖν, καὶ πρὸς γένεσιν ἀποκαμῆν, οὐ κατ' ἐκείνα τέλος λαμβάνεται τῆς γονίης· ἀλλ' ἀντι τῆς πάλαι μυριοπληθείας ἄρτι τὴν μονάδα προῖσχεται, καὶ τοκάδα πληροφορεῖ τίως ἑαυτὴν εἶναι γόνιμον. *Ἐτι γε μὴν κἀνταῦθα φιλοσοφεῖ, ἀνεῖσά τε τῷ καρπῷ, καὶ αὐτῷ ὑποκαταβαίνουσα, καὶ ποτὲ μὲν πληθὸς προῖσχομένη ἀνάριθμον, ποτὲ δὲ τὸ ἐν αὐτῷ τὸ στοιχειωδέστατον, οὐ πᾶν πληθὸς μετέχειν πη δευδιάγμεθα· καὶ οὐδέποτε τὸ ἔργον τοῦτο ἀριθμοῦ ἔστιν ἀνεπίγνωστον, ἢ τοῦ κατὰ παραύξησιν εἰς πολλὰ, ἢ τοῦ εἰς ἕνα παρ' ἀνάλυσιν. Σὺ δὲ ἔρα τὸ ὅν φυτὸν ἐκπαίνειν ἔοικας, ὁ χθρὸς εἰς ἐπιβίβειν πολλοῖς φιλοτιμησάμενον ἀριθμοῖς, σήμερον τοῦ παντός ἐξελάθετο. Ὡς εὐγενῆς τις ἀληθῶς ἀναχώρησις αὐτῆ τοκετοῦ, καὶ (ὡς εἰπεῖν) ἀνάπαυλά τις γενέσεως· καὶ οὐ κατὰ τὴν τῶν λεόντων συμπέρασμα φύσεως. Τοῖς μὲν γὰρ ἐκ πολλῶν γεννημάτων εἰς ἕνα τελευτῆ σκῦμον ὑποκαταβαίνων ὁ τοκετός· καὶ τῷ σκῦμνῳ τούτῳ εὐθὺς καὶ ἡ γένεσις ἐπεσφράγισται, συγχεῖσθαι τῆς φύσεως. Τῷ δὲ ἐμῷ δένδρῳ ὑποκαταβαίνοντι τὸ ἐν τοῦτο οὐ τελευτῆ γονιμότητος, ἀλλὰ μονότης καὶ στάσις καὶ (ὡς φθάσας ἔφη) ἀνάπαυλα, καὶ ἐπαγγελία καρπῶν φιλοτιμοτέρων ἐς νέωτα. Οὐ γὰρ ἀπέκαμαν ἡ φύσις τοῦ δένδρου, ἀλλὰ νῦν ἀκμάζειν ἀπάρχεται, καὶ πολυγονεῖν μελετᾷ, καὶ ἐγγυδεται μοι τὴν πολυγονίαν εἰσέπειτα. Καὶ μοι τὸν ἕνα τοῦτον τὸν μέγαν καρπὸν προενεγῶν εἰς ἀρχέτυπον ὅποια, καρποδοτήσι πρὸς τὸ ἐπίον. Ἀσχολεῖται περὶ κλάδων βλάστην, καὶ στελέχους αὐξήν, καὶ φλοιοῦ παχύτητα, καὶ πρέμιου στερεότητα· ὡς ἂν τοῦ ἐπίοντος ἔτους (ἀλλ' ἐπέστω βάσκανος ἀκοή) τὸν πολὺν καρπὸν στέγειν, καὶ τὸ ἐκείθεν ὑπανέχειν βάρος θνήσκει. Εἰς διαστάσεις εὐρύνεται, εἰς εὐρυχωρίαν ἐκτείνεται, εἰς τοπικὴν εὐφυίαν εἰσάταται. Ἀνατέλλει μοι κάμακας, ὦν ὁ καρπός ἐκείνος εἰς τὸ μέλλον δαφίληθ ἀπαιωρηθήσεται. Προνοεῖται τοῦ ἔπειτα στερεμνίου, ὡς ἂν μὴ τὸ πολὺ βριθὸς τῆς πολυτοκίας· αὐτὸ κατακάμψει. Τόπους παράγει, οἱ τὴν εὐδαιμονίαν χωρήσουσι. Σημαίαις ὕψοι, ἐφ' ὧν τὸ ἑαυτῆς ἀναστήλῃσιν καλόν, καὶ θριαμβεύσει τοῦ τοκετοῦ θεατρικῶς τὸ καλλίστευμα. Καὶ οὕτω μὲν εἰς ὕψος μηχανύεται· τῇ δὲ εἰς πλάτος διαστάσει εἰς ὄροφον ἐκπετάννεται, καὶ σκιὰν ἐνδοθεν ὑποβαλαμεύει, καλὴν τῷ βουλομένῳ ὑποκαθῆσθαι, καὶ ἡλίοις ἀνεπιβούλευτον. Καὶ ταῦτα νῦν τὸ ἐμὸν τεχνασάμενον δένδρον εἰς ἔτος ἄλλο καὶ τῷ καρπῷ πολλῶν καλλυναίται, καὶ ὡς ἡ Ἐξέρου πλάτανος πρότερον εἰς εὐφυῆ νυμφικῶς ἑαυτὴν ἀναδρομὴν σκευάτασα, καὶ*

εις εὐγενὲς εὐσταλῶς μέγεθος διαστήσασα· εἶτα δὲ ἅ τῶν καρτερίων φήσομεν, εἰ περὶ ταῦτα καὶ τῶν τιμωτάτων θεσπέτη μου τῶν δεῖναι, καὶ τῶν καλῶν δεῖναι. Καὶ ἴσως οὐκ ἐπικινέσονται σε, ὦν ποιεῖς· εἰ δὲ εὐλογήσουσι σε, σχάσας τὴν γραφίδα, μένε ἀφωνος.

ΜΔ'.

Τῶν νέων Πατρῶν κυρίῳ Εὐθυμίῳ.

Πανιερώτατε ἀγίε μου δέσποτα· οὐδὲ τὰ ἄλλα εὐπράκτων, δυσπραγῶν κἀναυθα, δεῖ λύπην κατ' ἐμυζοῦ τῶν τρέφειν τὴν σὴν ἀγιοσύνην πεπληροφόρηται. Καὶ ἤθελον μὲν μὴ λέγειν, δεῖ οὐ καλῶς· οὐκ ἔχω δὲ μὴ εἶπαι. Καὶ πῶς γὰρ ἂν καλῶς; εἶγε τὸν ἀναίτιον ἐν αἰτίῃ εἶθεσθαι κρίνεις, καὶ ἀποστέρεις τὸν πνεόντά σε, καὶ ἀπραγμόνω; ἀποδοκιμάζεις τὸν ἐκ μακροῦ δοκιμον. Εἰ δ', δεῖ μὴ ἐπιστέλλω συχνά, τοῦτό σε δοκιμάζει καθ' ἡμῶν, εἶχον μὲν καὶ αὐτὸς ἀντεπαγαγεῖν τι τοιοῦτον· μὴ μοι δὲ γένοιτο. Τό τε γὰρ ἐν τοῖς τοιοῦτοις ἀμυντικόν οὐ πρὸς ἀγαθοῦ ἀνδρός, καὶ οὐδὲ τακμήριον σταθιρὸν τὸ γράμμα φιλίας. Ἄλλὰ καλὸν μὲν, εἰ πέμποιτο· μὴ στελλόμενον δὲ διὰ τι παρεμπέπτον ἀνάγκης, οὐδὲν τὴν φιλιαν ἐλύπησεν, οὐδὲ παρενόησεν. Οὐκ ἀντεπάγομεν οὐδὲν διὰ ταῦτα τὸ ἴσον τῆς αἰτιάσεως. Ἀπολογουμαι δὲ, ὑποφνησῶν τῆ ἀληθείᾳ· καὶ πέποιθα, μὴ ἂν ἀλώνα· φεύδους, ἐφ' οἷς ἐρῶ. Οὐκ ἐπιστέλλω, δέσποτα, διὰ τοὺς φαύλους διακονοῦντας τοῖς γράμμασι, καὶ τὸν κοινὸν ἀδικοῦντας Ἑρμῆν· οἱ χειρῖσασθαι μὲν ἐπιστολῶν ἀετοὶ ὠκυπετεῖς ἐφίπτανται, κομίσει δὲ τῶν φίλων καὶ ὑπὲρ τοὺς θύους νωθεύονται. Καρδαλοὶ τινές, οἶμαι, οὗτοι ἄνθρωποι, πρὸς ἔργου τιθέμενοι, χαρτάρια ἐπισωρεύειν συχνά, καὶ εἰς ὄψαρτυτικὴν ἐμπορίαν φορτίζεσθαι· τρωφῆ; ἐπιβολὴν εὐπόριστον, ἐμπολὴν ρυφαῖς ἀγώγιμον, ὡς ἂν ἔχοιεν τὰς θύρας ἡδύσματα καταλλάττεσθαι. Ἦ τί καὶ βουλόμενοι ἕτερον φορυτοῦς ἐπιστολῶν ἀγειροῦσι μὲν, ἐπέχουσι δέ; Ὁ δὲ τοῦ πράγματος φορτικώτατον, ἐκινῶ ἔστιν, δεῖ πολλοὶ τῶν ταῖς γραφαῖς ὑπουργοῦντων ἐν ἐξίσεισιν τίθενται μέρει τὸ πρᾶγμα, καὶ ληθίζονται χειρῖσασθαι γράμμα, καὶ ἐξαιροῦσι τῶν λόγων τὸν ἀπόδημον, καὶ φίλον ἑταῖρον ἐπιγράφοντα· καὶ ἡ μὴν κατ' αὐτὸν κατὰ σκουδὴν ἐλθεῖν βεβαιουῦνται, ὡς ἐκ πελάγους εἰς λιμένα, καὶ ἐξ ὀδοπορίας μακρᾶς εἰς ἀνάγκυλαν. Καὶ ἡμεῖς τῆνκαῦτα πρὸς αὐτοῖς ἔχομεν τὸν νοῦν, καὶ δοκοῦμεν ἐρμαίῳ ἐντυχεῖν, καὶ ἐπιτρέχομεν τῶ φαινομένῳ. Τὰ δὲ ἦσαν οὐδὲν, ἀλλ' ἡ χάρις γλώσσης, καὶ εἰς ἀέρα ψόφος, καὶ κόμπο; κενός. Καὶ αὐτοὶ μὲν γράφομεν τὰ δοκοῦντα, καὶ δεσά εἰσιν ἐν ἀνάγκῃ, τεθαβρῆκότες τῆ ἐπιπολαζούσῃ τῶ ἀγγελιαφόρῳ χρηστότητι· ὁ δὲ τὰ πολλὰ ἐκείνα λόγους κενούς εἶνα· πραγματῶν ἀφαις, ἀτελεσφόρητον ἔθετο τὴν ἐπίθετα τῶν στελιαντι. Ὁ μὲν γὰρ ἐν ἐλπίθε φέρει τὰ τῆς γραφῆς, τὴν φιλάτην θῆν αὐτόθε· παραδουῶν οἶον ἐνοπερίσασθαι· τὸ δ' ἄλλως κίπτει. Καὶ οὕτε τὸ ποθοῦμενον γίνετα, καὶ ἡ φιλία διαβάλλετα. Τίνοι γοῦν τοὺς τοιοῦτους τιμησάμενός τις κρίνη ἂν εὐθύτατα, ἢ ἐτάχα ἂν θανάτῳ; Καὶ μὴν οὐκ ἱκανὸς ἀνὴρ τοιοῦτῳ θανάτῳ εἰς, οὕτω τοὺς φίλους διχάζονται. Ἐπιβουλοὶ φιλίας οἱ τοιοῦτοι, ἀληθείας ἐρῶσυλοὶ, κακόζηνοι· ἀδικοῦσι τὸν Ἑταιρείον, φεύδονται

ΜΓ'.

Τῶν διωνυμάτων.

Ἄλλο οὐ γράφεις; Οὐκέτι λαλεῖς; Τοῦτο κατάντημα τῶν συχνῶν ἐκεῖνων λόγων, τὸ μὴδ' ὕλως λαλεῖν; Ἐχρῆν ἀεὶ [γῆτον] λιάζειν, καὶ ἀεὶ τοῦτο ποιεῖν, ἤπερ ἀλάμενον τσαάδε (θετέον δ', δεῖ καὶ μακρὰ), εἶτα συμποδισθῆναι καὶ ἀκινητίζεῖν εἰς τὸ πᾶν. Καὶ τοῦ σωλήνος καλὸν τὸ σύστημα, ὡς ἂν τὸ ἐπιβρέτον ὕδωρ κνιγόμενον ῥέη παράμονον· ἰάν δὲ πλατὺ καίνη [ἀνεφγγέ]νον, τὸ πᾶν ἐξήμεσε, καὶ οὐκέτ' ἐκείνος εὐχρηστος. Συρφετώδης μὲν, οὐκ ἀχαρῖς δὲ λόγος, ὅς φιλεῖ καλὸν τὸ ὀλίγον καὶ πάντοτε. Εἰ δὲ τὸ Δωδιωναῖόν μοι περιφέρεις χαλκαῖον, ἀλλὰ φλύαρος ἐκείνος; ὁ ἦχος, καὶ οὐδὲν τι προσήκει ταῖς φιλουμέναις ἐπιστολαῖς. Εἰ δὲ μὴ θαμιζεῖν εἰς φίλου, μὴδὲ συχνά τοῦτο ποιεῖν, ὁ ἐξ ἀγορᾶς λόγος λαλεῖ· ἀλλ' οὕτε περὶ τῶν ὡς ἀληθῶς φίλων ἡ γνώμη, καὶ οὐδὲ ταυτὸν ποσὶ θαμιζεῖν καὶ γράμμασι. Τάχα τοῦτων ἀπίστερτα; ἡμεῖς· οὐ γὰρ δήπου φείδεσθαι σε

τὸν Ἑρμῆν, τὸ τῆς ἀγγελίας κιδδηλεύουσι καθαρὸν. Δ κακῶς. Οὐκ ἔχω φιλεῖν οὐδὲ τὸν Βελλεροφῶντα, ὃς οὐδὲν ὄλων εἰσὶν ὑγιές· οἱ καὶ ἡμῖν τὰ παρόντα ἐπήγειραν πράγματα, πολλὰ μὲν λαβόντες γράμματα πρὸς τὴν σὴν ἀγιότητα παρ' ἡμῶν, ἀποδόντες δὲ οὐδὲ ἓν, καὶ διὰ τοῦτο ναρκῶν ἐπὶ τοῖς ἐφεξῆς πεποιηκότες ἡμᾶς, ὡς τὰ τῆς προσφωνήσεως ἡμῖν ἐν φιλαίᾳ καὶ μόνις κείσθαι προσαγορεύσει· εἰ ποῦ τις ἐνταῦθα γοῦν δίδωσι τὰ πιστά, ὡς ἔγωγε οἶμαι, οὐδ' ἂν τοῦτο μοι συμπεσειν εὐτυχῶς. Ἔοικε γὰρ οὐδὲ προσκύνῃσι πῶθεν οὐδὲ λόγος ὅτισιν ἐξικνεῖσθαι σοὶ ἀφ' ἡμῶν· οὐ γὰρ ἂν οὕτως ἡμᾶς διέγραφες τῆς ψυχῆς. Μάρτυρες δὲ μοι τούτου — τοὺς μὲν ἄλλους τί καὶ λέγειν ἔχρη; ὁ δὲ τιμωτάτος κύριος Ἰωάννης, ὁ δευτερεύων πάντως καὶ ἀπαράγραφτος· ὃς διαφόρους ἡμᾶς γραφὰς ἀναδεξάμενος, ἐξέστειλε γράφας καὶ αὐτός. Ἄλλ' οὐτε αὐτὸς ἤνυσε τὸ τοῦ σκοποῦ, καὶ ἡμεῖς συναμένεσθε. Ἐχει καὶ αὐτὸς ἀπαρθεῖσθαι, πόσα ἔγραψεν ἐν κενοῖς, καθὰ καὶ ἡμεῖς. Τοῦτό μοι τὸ τοῦ μὴ γράφειν αἴτιον, ἀγιέ μου δέσποτα· ὡς, εἰ γε θαρρόυντί μοι ἦν, μὴ τοῦ ποθουμένου ἐκπίπτειν, δυσχερῶς ἂν ἔφερες ἔχλον πάσχων, οἷς εἶχον γράφειν συχνά. Οὐκ οὐκ ἂν δικαίως αἰτίαν ἔχοιμεν, οἷς οὐ γράφομεν. Τὸ δὲ καὶ οὐκ εἰδίζεις, τύπον ἡμᾶς παθεῖν, ἐφ' οἷς τῷ σοφιστικῷ βαθμῷ προσέδημεν, μὴ σὺ γε εἶ. Τοῦ παντὸς γὰρ ὄδομεν τοιοῦτόν τι παθεῖν· οἱ γε καὶ φαινόμενοι ἐρυθριῶμεν, καὶ ραθβίον τὰ εἰς ῥητορείαν καλούμενοι, ἐγκαλυπτόμεθα, καὶ μόνον οὐ προβαλλόμεθα τῆς ὕψους θοιμάτιον· ὃ δὴ τοῖς ἀπλουστεροῖς αἰδοῦς προκάλυμμα γίνεται. Οἶδεν ὁ Θεός, ὅτι οὐ ψεύδομαι. Οἶδας τὸ ἐμὸν οὐ πᾶν τι περιπόνηρον· τὸ ἐπὶ κροῖοῖς οὐκ ἐντραχέας· τὸ ἐπὶ ταῖς ἀνυψώσεσιν εὐλαβές· τὸ ἐπὶ τοῖς ὑψομένοις ἀφθόνητον· τὴν σπουδὴν τοῦ λανθάνοντα ζῆν, ἢ μὴδὲ ζῆν. Πῶς ἂν οὐκ τυφωθείην, καὶ οὐ μᾶλλον ἀχθοίμην, οὐ μὴ ἐμαυτὸν ἀγίον εἶχον τούτου τυχών; Πολλὰ καλλὰ κίς ἀνεπτέρουν ἡμᾶς· ἀλλ' ἡμεῖς ἐδρίθοιμεν κάτω, καὶ τὴν πρὸς γῆν διατριβὴν ἐστέργομεν. Ἀνεμίμησκον μακάρων τρυφῆς· ἡμῖν δὲ ἤρρεσε καὶ ὁ πρὸς ἡμέραν, εἰ ποῦ καὶ ἀρκῶν εἴη, ὁ κατάδωμος. Ἦθειλον ἡμᾶς οἱ φιλοῦντες αὐξάνεσθαι καὶ ἀνδρίζεσθαι· ἡμᾶς δὲ οὐκ ἐλάθναμεν, ὅτι κῶνωπες ἡμεῖς, ὅτι μύρμηκες, καὶ εἰ τί ποῦ τούτων ἐλαττον εἰς εὐτέλειαν, κάτω συρόμενον, ἢ ἄνω φερόμενον. Καὶ ποῦ καὶ τοιαῦτ' ἤκουε πρὸς ἡμῶν ὁ τὸ ἡμέτερον ἐπισκεύδων ὑψωμα· ἔασον ἡμᾶς, ὡ οὕτος, μένειν κάτω. Οὐ θέλομεν ὑψοῦσθαι· οὐ φιλοῦμεν αὐξάνεσθαι. Ἠξήθημεθα, ἐφ' ὅσον εἶδει αὐξηθῆναι καὶ μύρμηκα· εἶδει δὲ πάντως οὐκ εἰς λέοντας, μήποτε ἄρα τὸ τῆς γραφῆς μυρμηκολόντες ὀλοίμεθα παρὰ τὸ μὴ ἔχειν τροφήν. Καὶ ἄλλως δὲ οὐαὶ μύρμηκι πτεροῖς· ἀρθέντι, ὡς ἡ ἐξ ἀγορῆς παροιμία λαλεῖ. Κῶνωπες δὲ, εἰ μὴ περίγειοι πέτοιοντο, οὐκ ἂν τῆς πτήσεως εἰς καλὸν ἀπόβαινοντο, ἀρπαχθέντες ἀνέμοις καὶ ἀπαλαχθέντες εἰς ὕληρον. Ἄφες οὖν ἡμᾶς ἐν βίῳ εἶναι, καὶ μὴ ταῖς Ἀρπυΐαις ἀνερείψασθαι δόις ἡμᾶς. Ἐγὼ δὲ τὸν Τάνταλον ἀνθρωπῶν οἶμαι πάλαι ποτὲ γενέσθαι, πέρα τοῦ δέοντος ὑψωθέντα· ὃς οὐτε τοῖς κάτω σύνεστι, καὶ οὐδὲ τῶν ἀνωτάτω ψαύειν ἔχων, πάσχει

ἀέτρια [χαλκω]θεῖς ἔπαιζε κατὰ Πίνδαρον. Ἐἶχε γὰρ αὐτὸν ὑπερτον τὸ Ἄλῆιον, κάτω πεζεύοντα καὶ γὰρ ἐπιχειροῦντα τῆς ψυχῆς, καὶ τὴν μετ' αὐτῶν συναστροφῆν ἐκτρεπόμενον. Τὸ δὲ τοῦ Ἰκάρου ὑψος κατενεχθὲν εἰς ταπεινώσιν, παρομίαν ὡσπερ καθ' ὕδατος ἔγραψεν. Εἶναι δὲ εἰκοιν οὐδ' ἐκείνος ἀνθρωπος προσηκόντως ἔχων εἰς ἔξαγμα· ἐνταῦθεν οὐδὲ τετελεσφόρηκε τὰ τοῦ σκοποῦ. [Ἐξ] ἐ[ναν]τίου [μοι] τοίνυν, εἰ ποῦ τις, Λαίβαλος· τῷ τοιοῦτῳ γὰρ προσήκει τὸ τῆς πτήσεως. Λύττωσαν [α]βραῖες οἱ Βορεάδαι τὸ πτερόν,] φ[ι]λ[ο]τιμ[ο]οῦντες ἐλοιοῦτον καλόν. Οὐδὲ τὸν Περσέα μίμφομαι, θαρρόντα τὴν πτήσιν· ἦν γὰρ ἐκείνος πτερωτός τὰ εἰς βάθυσιν, [εἴτουν, καθ]ά τις λόγος ποιεῖ, ἀρβυλόπτερος. Ἡμᾶς δὲ κάτω τις ἄνω μένειν, καὶ τῶν τῆς γῆς καλῶν χορτάζεσθαι, εἴτουν κατὰ τὰς [χαρμ]α φύσεις ἐρέπτεσθαι. Εἰ δὲ ποτε καὶ δεήσει περὶβασθαι, ἀγαπήσιν, εἰ κατὰ τὴν Λιδυκὴν στρουθὸν τὰ πολλὰ τῆς γῆς ἐραπ[το]ίμεθα. Καὶ μὴν] ἔχει καὶ ὁ Ἑρμῆς πράγματα, διὰ τὸ πτερόν ἀστατῶν, καὶ νῦν μὲν χθόνιος, νῦν δὲ αἰθῆς οὐράνιος ὢν. Τὰς δὲ Σειρήνας [ὁ πάλαι μ]ύθος αὐτῆς καὶ παρέλυσε τοῦ πτεροῦ καὶ ἀπέπνιξεν. Ὁ γοῦν ταῦτα λέγων Ἐδστάθιος καὶ πολλῶν πρότερον οὐ μέγα φρον[ήσας], πανιερώτατέ μου δέσποτα, οὐκ ἂν πάντως ἔχοι τυφοῦσθαι, τοῦ ποθουμένου βίου μεταναστάς· στέργου δ', εἰ [μετὰ] τὴν φίλην γῆν [ποτε] αὐτὸν οὐρανὸς ἐλαφρίζοντο. Ἀπολελόγημα: ἤθη, δέσποτα, [οὐ] μ[έ]νον ἱκανῶς ἀλλὰ καὶ ἀληθῶς προσήσω δὲ τῇ λοιπῇ [μου γραφ]ῇ καὶ τὴν κορωνίδα. Εἰ σου ἐπελαθόμην, λάθοιτό μου θεός. Ὅτι δὲ οὐδὲ φίλον ἐπιγράφωμαι τινα κρείτ[τονα] τῆς [σῆς ἀγιότη]τός, οἶδε μὲν καὶ τοῦτο θεός· οὐ λαθάναι δὲ, οἶμαι, οὐδέ τινα τῶν, ὅσοι Εὐστάθιον τε τοῦτον ἀκριβῶς οἶδασιν, καὶ τὸν πανιερώτατον μητροπολίτην Πατρῶν. Εὐχου ἡμῖν, ἀγιέ μου δέσποτα. Εὐχόμεθα καὶ ἡμεῖς πᾶν ἀγαθὸν τῇ σῇ ἀγιότητι· συνευχόμεθα δὲ καὶ ἰδεῖν αὐτὴν χαίρουσαν, καὶ τὰ φιλικὰ ἐν ὕψει προσεῖπειν. Τῷ τίως δὲ λύσον τὴν γλώσσαν, καὶ ἀντιφώνησον· καὶ οὕτως ἡμῖν τὴν ἐκ λύτης διάλυσιν συνόχει.

ΜΕ΄.

Τῷ αὐτῷ.

Ἦγειρας ἡμᾶς, οἷς ἐλάησας· ἀνέστησας, οἷς ἐφώνησας. Ὁ λόγος γλυκὺς ἢ γλώσσα Χαρίτων γέμουσα! ὡς ἄρα σὺ μόνος ἐν τοῖς ἄρτι λαλεῖς, ὅποια φθίγγεται σοφὸς ἀνθρωπος. Ἰδὼν μὲν τὴν γραφὴν τῆς σῆς ἀγιότητος (ἐπιμαρτυρήσῃ μοι τὸς λόγος ὁ τῆς ἀληθείας Θεός), καὶ τὸν τίτλον ταύτης περιελθὼν, ἐξελαθόμην τῆς ἀσθενείας, ἢ με περιεκέχυτο. Ὡς δὲ καὶ ἀνέπτυσσα, καὶ τοῦ ἀναγινώσκειν ἐγενόμην, ὅτι μὲν ἡ ἀγιωσύνη σου πράγμασι περιστοιχίσθη, οὐ μᾶλα με ἐλύπησε (δύνασαι γὰρ Θεοῦ χάριτι τῶν τοιοῦτων ἐλαφρότατα ὑπερπέτεσθαι)· ὅτι δὲ ὑγιαίνειν ἐλαχες, τοῦτο εἰς ἐμὴν ἐλογισάμην ὕψιστον· ὃ καὶ φυλάττειτό σοι διὰ βίου εἰς κωνὸν ἀγαθόν. Βραχὺ δὲ τῆς ἀναγνώσεως γενόμενος, καὶ μηκέτι ἔχων δεδόσαι τοὺς ὀφθαλμοὺς· τῷ γράμματι (οὕτω γὰρ με ἡ νόσος διέθετο), εἶτα ἐτέρῳ δοῦς ὑπεδέλαιν μοι τὰ τῆς ἐπιστολῆς ὡς ἐγένετο ἐκείνος τῇ ἀνα-

γνώσει περὶ τὰ Σέρβια, ἐνταῦθα καὶ ἀνωρθώθην τοῦ
 κείσθαι, καὶ κατέχην ἐμαυτὸν οὐκ εἶχον ὄψ' ἤθονης.
 Ὡ τῆς τῶν νοημάτων γλυκύτητος! Σάλπιγγ' μοι ὁ
 τόπος οὗτος ἐφάνη τοῦ γράμματος, κατὰ λόγον τῆς
 τελευταίας ἐκείνης ἀνιστώσά με τῆς νεκρώσεως.
 Εἰ δὲ καὶ σάλπιγγες κατὰ λόγον ἄλλον αἰ τοιαῦται
 τοῦ γράμματος ἔννοιαί, κατὰ τὰς τοῦ Ἰησοῦ, τὰς
 ἐπάλλεις τοῦ νοσήματος καταλείπουσαι, δώσεις μοι
 καὶ τοῦτο θαρβρόντως εἶπαι, ὡς εἶναι διὰ ταῦτα τὴν
 γραφὴν τῆς σῆς ἀγιότητος εἰς πτώσιν τε καὶ ἀνά-
 στασιν· ταύτην ἐμὴν ἐκείνην τοῦ ἀρρώστῆματος.
 Φυλάττοι Θεὸς ἐπὶ χρίνουσ μακροῦς τὴν γλῶσσαν
 ταύτην, καὶ τὸν ταύτης ἐπιστάτην νοῦν, καὶ τὴν
 σύνολόν μου δεσπότην· τὴν ἀναπνοήν μου, τὴν παρ-
 ηγορίαν, τὴν ἀναψυχὴν, τὸν μόνον ἐμόν. Ἀπαλλάτ-
 τοι δὲ αὐτὸν ἀεὶ καὶ τῆς τῶν Κιμμέρων Σερβιωτῶν
 γῆς, ἀποκαθιστῶν εἰς τὴν Ἑλλαδικήν, τὴν ἠλιώδη,
 τὴν αἰθριάζουσαν· ὁδηγοῖ δὲ καὶ μενησθαι ἡμῶν,
 ἵνα ὀφέ ποτε ὤμεν τοῖς καθαρῶς ζῶσιν θρήνιοι.
 Νῦν γὰρ ἡμεῖς οὐδὲ ἡμίθιοι, ὡς οὕτως εἶπαι.
 Ἡ κλίνη μὲν γὰρ ἡμᾶς οὐκ ἀεὶ ἔχει, ἀλλὰ πρὸς
 ὥραν ταύτης ἀπαλλαττόμεθα· τὰ δὲ λοιπὰ, οἷα οἱ
 πόδες κατὰ τοὺς τῶν βριφῶν ὀκλάζουσιν· οὐχ οἷα
 τὰ ἀνω βαρεῖς καὶ νανώδεις ἡμεῖς, ὡς ἐπιπίπτειν
 αὐτοῖς ἐκείθεν καὶ βιάζεσθαι τὴν ὑπένοσιν (περι-
 πίσιμεθα γὰρ κατὰ τοὺς παρὰ τῷ Κωμικῷ σφηκώ-
 δεις, καὶ — ὡς ἐκεῖνος τοῦτο λέγει — διὰ δακτυ-
 λου ἂν ἐλκυσθεῖμεν)· ἀλλ' ὅτι ἀνεῖνται τὰ νεῦρα,
 καὶ ὁ φυσικὸς ἐξητόνησε σύνδεσμος. Ὁ στόμαχος
 οὕτε τῆ φυσικῆ ταμιουχία στέργει, ἀλλ' ἀναβάλλειν
 ἐθέλει τὰ ἐντιθέμενα· κἂν στέρξῃ, παρενοχλεῖ, καὶ
 ὀδύνας ἀγει· καὶ χεῖρον τοῦτο δοκεῖ ποιεῖν ἐκείνου
 τοῦ κακοῦ. Αἱ χεῖρες — γελάσειας ἂν, γλυκύτατε
 δέσποτα, ἰδῶν, ὅπως ὑπότρομοι γραφᾶς ὑποσημαί-
 νονται, δεῖσάν ποτε. Οὐδ' ἂν παῖς ἀναφάδῃτος,
 παιζῶν γραφίδι καὶ μέλανι, τοιαύτας ἀνάγγῃ γραφᾶς
 μου. Ἡ κεφαλὴ — συνέπεισε τι μικροῦ τινος λόγου
 ἄξιον, καὶ ἀνίστασθαι ἔπαιε τὸ ὑποκείμενον· λόγου
 γὰρ ἀκοῦσαι σπουδαίου καὶ περινοίας δεομένου, ἢ
 βιβλίον χειρίσασθαι, ἢ ἑτέρου τοῦτο ποιῶντος ἀνέξ-
 σθαι, τοσοῦτον ἀποδέομεν, ὅσον καὶ οἱ τοῦ ἀγροῦ.
 Τί οὖν ζῶμεν, ἄγχι δέσποτα; Τὸ μείζον ἡμῖν πάν-
 των τῶν κακῶν· τρεῖς ἰδοὺ σχεδὸν μῆνες, καὶ ὁ μυ-
 ροβλύτης ἀποπτος ἡμῖν. Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες
 τῆς εὐωδίας ἐκείνου καταπαλαῖουσιν, ἡμεῖς δὲ

Δ
 δεδιώμεθα, χοῖροι πάντως βορβόρου ἄξιοι. Εὐχου
 ἡμῖν, ἄγχι δέσποτα, ἀπλλαγὴν τῶν παρόντων κα-
 κῶν, ἢ γοῦν ἀλλὰ τὴν ἑτέραν ἀπλλαγὴν. Χάριτι
 μὲν γὰρ ἡμῖν ἢ προτέρα· εἰ δὲ κίνδυνος εἴη οὕτω
 ζῆν, εὐχταῖον πρᾶγμα καὶ ἡ λοιπὴ.
 ΜΓ'.

Ἔσα μὲν ἔχρη καὶ τῆς ὅροι περὶ τῆς ἀγάπης σου
 ἐμαυθάνομεν, λογιώτατε καὶ ἡγαπημένε μοι δέσποτα,
 δυσασθὴ μὲν, ἄλλως δὲ οὐ πᾶν τι φορτικὰ ἡμῖν κα-
 φαίνοντο. Ἡ τε γὰρ νόσος διὰ τὸ εὐανακόμιστον
 ἐλπιδας ἀγαθὰς ἡμῖν ὑπέτεινε· καὶ τὸ λυπεῖσθαι δὲ
 ἐπὶ θανάτῳ συγγενικῶς εἶχον ἀπόλογον. Καὶ διὰ
 ταῦτα οὐκ ἐδόκουν ἡμῖν αὐτὰ πολὺν πόνον φόρτον
 εἶχειν καὶ ἀπαραιμύθητον. Ὁ δὲ σήμερον ἔμαθον,

Α
 ἀλλὰ τοῦτο μήτε ἀληθὲς εἴη, μήτε δευτερόν μοι πε-
 σεῖν γένοιτο εἰς ἀκοὰς, ὅτι διὰ τὸ τοῦ πένθους ἀκρα-
 τον καὶ ἀμικτον πρὸς παρηγορίαν κίνδυνός ἐστι θ-
 νάτω πελάσαι καὶ σέ. Τί σοι κέρδος τοῦ αἰταῖν;
 καὶ βρωμάτων μὲν ἀπέχεσθαι εἰς τὸ πανταλῆς, δα-
 κρύων δὲ ἄρτους φωμίζεσθαι; καὶ λιμῶ μὲν τηκε-
 σθαι, πένθους δὲ ἀφορήτου κοριννυσθαι; Ἡ φαῦλος
 ἐν σοφοῖς ὁ εἰπίων, μὴ δεῖν εἶναι τοὺς τεθνεώτας
 γαστέρι πενθεῖν. Ἐπαινετέον ἄρα καὶ τοὺς ἀπαγχο-
 μένους, ἐφ' οἷς ἐπὶ νεκροῖς ἄχθονται· ἐλκυστέον δὲ
 καὶ τὸν σφαγέα καθ' ἑαυτῶν δίχα φύγου παντὸς τοῦς.
 ὅσοι ἐπὶ τοῖς οἰχομένοις παθαίνονται. Σοὶ δὲ ἀρκέσει
 καὶ λύπη βραχέα πρὸς τὸ μεμισημένον κατάντημα,
 οἷα τεταριχευμένῳ τῆ νόσῳ, καὶ οὐ καλῶς ἔχοντι.
 Εἰ δὲ καὶ τὴν τροφήν ἐπίσχησ' ἐπὶ πλεόν, κακῶς τὸ
 κοκκὸν ἰδόμενος, ὥρα σοι μηκέτι εἶναι, τὸ πάντων
 ἡμῖν ἀπευκαταίστατον. Ἐκάρτωμέν σοι τὸ ἐκ Θεοῦ
 κρίμα· στεροῦμέν σε δὲ καὶ τῶν γονίμων σου εὐχῶν
 τῆς ἐπαινουμένης θερμότητος, οὕτω παραπειθούσης
 ἡμᾶς, ἐάν καὶ εἰσέτι σεαυτὸν περιτείνης, καὶ οὐκ
 ἀνεγχεῖς μετρίως τοῦ σάλου τῆς θλίψεως. Νήστου-
 σον, λυπηθῆτι, κλαῦσον· ἀλλὰ καὶ φάγε, καὶ πίε, καὶ
 πάντα μετρίως καὶ κατὰ καιρὸν. Οὐ γὰρ ἀπαθῶς
 ἀξιοῦμεν διακεῖσθαι σε, καὶ τὸν φιλόδελφον ψεύδε-
 σθαι. Τί δὲ, ἐάν τινα φιλοῦμενον ὁμοίῳ εἶδες περι-
 πεσόντα, εἶτα δὴ κατὰ σέ διατιθέμενον, ἐπήνησας
 ἂν; Οὐ δοκῶ πάντως. Οὐδὲ ὁ ἀδελφὸς φιλοῖτ' ἂν οὕτω
 σε διακεῖμενον. Ἰκανῶς ἐθυθίσθης τῷ κακῷ· ἀνάγαγε
 τοῖνον σεαυτὸν. Κατεπόθης· ἀνάνευσον. Διάκρουσαι
 τὴν πολυκυμῖαν τῆς θλίψεως· καὶ εἰ μὴ ἐν παντελῶς
 γαληναῖον, ἀλλ' ὡς ἐν ὀλιγοκυμάντῳ κατάστηθι.
 Φύλαξαι· σεαυτῷ τὸ δύνασθαι τιμῆν ἐπὶ μακρὸν τὸν
 ἀδελφὸν πένθει τῷ προσήκοντι. Ἐάν δὲ οὕτω ταχὺ
 σεαυτὸν καταπονήσας ἐκτίξης, οὕτε εἰς ὁ ποιεῖς
 ἐπαρκεῖς, καὶ ἐλέου ἐπέτρησαι, καταβάλλον ἐκὼν
 σεαυτὸν. Εἶδε μὲν ὅν εἶχον καὶ ποσὶ χρῆσασθαι,
 καὶ ἔλθειν παρὰ σέ· οὕτως γὰρ ἂν τὸ πᾶν ἡμῖν ἦν-
 στο. Νῦν δὲ δοκεῖ μέρος τι τοῦ παρ' ἡμῖν ἀνδιαιθέ-
 του ἀπεσπᾶσθαι, καὶ εἴη γραφῆ ταύτη ἔγκλεισθαι,
 καὶ δι' αὐτοῦ σε περικλητέεσθαι. Πείσθητι οὖν διὰ
 τὸν Θεόν, ἵνα μὴ, πρὸς οἷς ἄλλοις ἐγκαλεῖμεν, προσ-
 ἐγκαλέσωμέν σοι καὶ τὸ θέλειν, ἐφ' οἷς οὐ δεῖ, θλί-
 βειν τοὺς ἀγαπῶντάς σε.

ΜΖ'.

Τῷ Λαχανῷ.

Οὐ φεύσομαι, οὐδὲ τὰ ὑπὲρ ἐμὲ κομφεύσομαι.
 Λαλῶ μὲν, ἀλλ' οὐτε βύδην, καὶ οὐδὲ τορὸν καὶ γλυκύ-
 καὶ γράφω μὲν πρὸς ῥητορείαν, ἀλλὰ σχολαίως, καὶ
 ταῦτα τοῖς κατασκατοῦσι. Ἄλλοις μὲν γὰρ ἐνδειξαί-
 μην, καὶ τὴν ἐμὴν θεατρίσαιμι μουσικῆν, οἱ ταύτης
 οὐδὲν μᾶλλον ἢ βνος λύρας ἐπαλοῦσι· καὶ τῆς σφῶν
 ἀμουσίας κατατροφήσω. Σοὶ δ' οὐκ οἷδ' ὅπως ὀψίως,
 οὕτω μεμουσομένην, καὶ σοφιστικῶς καὶ λαμυρῶς;
 ἔχοντι τοῦ νόου. Ἐπει δ' ἐπιστελλῶν οἶδα (χρῆ δὲ
 τὴν ἐπιστολήν ἀνθρωπίνως λαλεῖν, καὶ κατὰ τὸν
 Κωμικὸν ἀμαθέστερόν πως καὶ σαφέστερον), ἔγνων
 εἰς μάτην δειλιῶν τὴν γραφὴν· κἀντεῦθεν γράφω.
 Ἦν δὲ με πείσης, ὡς οὐ γελοῖος ἐγὼ παρὰ σοί, καὶ
 διαγεύσω, καὶ τριαγεύσω, καὶ τετάστῳ ἐπιδαλοῦ-

μαί γράμματι. Ἐάν δέ που δέσῃ, καί ἐπὶ τούτῳ **A** θέλω, καί ὑπὸ σύγκαιον πάγκαλον ἀναπαύεσθαι· οὕτως ὁ γαγυμνασμένος τὰ αισθητήρια πρὸς διάκρισιν χείρονος καί βελτίοντος, ἐπὶ τοῖς τῶν πραγμάτων ἐνθουσιᾷ κάλλει· καί θέλγεται μὲν τοῖς ρυθμοῖς, ἐπαγάζεται δὲ συμφωνίας, καί ἀρμονίας· λόγων δὲ μάλιστα κόσμῳ καί κάλλει συνθήκης γητεύεται ἀτεχνῶς. Ἐρῶ γάρ σοι λόγον ἀπόρρητον μὲν, φιλοσοφώτατον δέ. Ἡ ψυχὴ, κάλλιστε Καίσαρ, μετὰ τοῦ νοητοῦ κάλλους τῷ σώματι προσαρμόζεται· ἰδεῖν δὲ τοῦτο ἐν τῷ ὕλικῳ κόσμῳ οὐ δύναται. Οὐ γὰρ χωρεῖ τὴν ἀύλην ἢ ὕλη· Ἀπορροία δὲ τοῦτου καί ἔχνη ἐν σωματικοῖς θεμιμῆν κάλλεισιν, οἰστρεῖ καί μέμνην, οἰομένη, ἐκεῖνο εἶναι, ὅπερ ἐν τῷ σώματι γενομένη διεσθραῖ. Διὰ ταῦτα περὶ τὰς πολυτίμους τῶν λίθων καί τὰ εὐειδῆ πρόσωπα καί τὰς μουσικὰς ἀρμονίας οἱ δὲ γε φιλοσοφώτεροι περὶ τῶν λόγων κάλλος ἐπιτήνεται· ὅποιος εἰ σύ. Ἄλλ' ἔδει σε καί τοιοῦτου φιλοσόφου τυχεῖν, ὅποιου τοῦ Ἀριστοτέλους· μὲν ὁ Ἀλέξανδρος, τοῦ Πλάτωνος δὲ ὁ Διονύσιος. Ἀλλὰ σὺ μὲν κρείττων ἐκείνων (καί ὡς ἐγὼ δικάζω καί ἀποφαίνομαι)· ἐγὼ δὲ χείρων παραπολύ. Πλὴν τοσοῦτον εὐτύχηκα, ὅτι μου μᾶλλον ἔρξῃ ἢ τῶν φιλοσόφων ἐκείνοι· καί διὰ ταῦτα τὸ παρ' ἐμοὶ ἕλαττον πλεῖον ἤγῃ τοῦ παρ' ἐκείνοις μεζονός· τε καί πλείονος. Πλὴν καί τοῦτο ἴσθι, ὡς ἐκείνοι μὲν, ὡν ἀρίους ἐμνήσθην, σφδρότατοι ἐραστ[α] τὸ κατ' ἀρχὰς ἐπὶ τοῖς φιλοσόφους γενόμενοι, ὕστερον ὡς περὶ οἱ τῶν δρομέων ὀλίγωροι καθυφῆκαν αὐτοῖς τοῦ ἔρωτος. Καί διὰ ταῦτα καί Διονύσιος ἐν τυράννοις ἠρίθμηται, ὅτι τὰ Πλάτωνος ἠθέτησε δόγματα· καί Ἀλέξανδρος τῶν κρείττωνων ἐγκωμίων ἐστέρηται, ὅτι τῆς Ἀριστοτέλους σοφίας καταπεφρόνηκε. Περὶ σοὶ δὲ οὐδὲν τοιοῦτον ὑπονοῶ, ὅτι καί κρείττων ἐκείνων πολλῶ καί τὴν ψυχὴν καί τὴν σύνεσιν. Ἔδει δὲ καί τοὺς βασιλεῖς τοῖς σοφοῖς ἐκείνοις μνησικαχῆσαι, ὅτι οὐτ' Ἀριστοτέλης ἐγκώμιον Ἀλεξάνδρου, οὔτε Πλάτων Διονυσίου πεποιήται. Διὰ ταῦτα ὡς περὶ ὕβρισμένοι παρὰ τούτων, δίκην παρ' αὐτῶν τῆς ὕβρεως ἐκάτεροι ἀπειλήφασιν. Καί ἴνα σοι καί τοῦ περὶ ἐκείνων ἀνακαλύψω, εἰς ἄκρον μὲν φιλοσοφίας ἐληλάκεισαν ἄμφω· λόγων δὲ χάριτας οὐκ ἐσχῆκασιν. Διὰ ταῦτα ἐλάττους ἐν τοῖς ἐγκωμίοις γέγονασιν· ἐγὼ δὲ σοι ἤττων μὲν τὴν σοφίαν ἐκείνων, κρείττων δὲ τὴν γλώτταν περὶ τὴν εὐφημίαν εἰμί.

ΜΗ'.

Τὴν ἱερὰν σου καί τριπόθητον κεφαλὴν, μέγιστε τῶν πάποτε γεγενημένων Καισάρων καί ἀξιάγαστε, νῦν ἀπόναμαι, ἥς συνειλοχα, θγιότητος. Καί νῦν σοφὸς δοκῶ γεγενῆσθαι, καί ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν λογίων συνηριθμηθῆσαι, ὅποτε μου σὺ τῶν λόγων ἔρξῃ. Ἐν ἀρχῇ καί ταῦτα φιλομούσου καί γλώττης καί ἀκοῆς. Τί γὰρ ὕψελος ἀλλητῆ, εἰ ἀλόλους μὲν ἔχοι καλοῦς, οὐδεις δὲ αὐτῶν ἀκούειν βούλοιο; Τί δὲ κιθαριστῆ, εἰ ἐνταῖναι μὲν καλῶς τὰς χορδὰς, οἱ δὲ ἐν γειτόνων τὴν ἐκείνου μουσικὴν ἀποστρέφονται; Εἰ δὲ καί δρομεὺς ἀγαθὸς εἴη, οὐδεις δὲ ὄρξῃ βούλοιο ἱπτάμενον αὐτὸν ἐν τοῖς δρομοῖς, τί ποτ' ἀν ἀπόναίτο τῆς ἀκρότητος; Οὕτως ἐγὼ τὸ μέγιστον τοῦ νῦν κύμβαλον ἦν ἀλαλάζων, καί μάθην ἤχων· ἀλλὰ σὺ με σεμνότερον εἶα τῆς ἐπιμελοῦς ἀπέδειξας ἀκροάσεως. Καί ἴνα σοι ἔξαγγείλω, ὃ περὰ σοῦ πέπονθα (ἀλλὰ μοι τῷ λόγῳ τὸν νοῦν πρόσεχε)· σημεῖον ποιῶμαι τὴν σὴν περὶ τοὺς λόγους ἐπιθυμίαν τῆς σῆς ἀρίστης ψυχῆς, ἀφ' ἧς γίνεται τὸ ἐπιθυμεῖν. Ἐγὼ γὰρ (ἴνα σοι τάληθῃς ἐρῶ) οὐ ξηρὸς γέγονα τὴν σοφίαν, οὐδ' ὡς περὶ οἱ πολλοὶ μέχρι τοῦ λέγειν προθυμηθέντες· ἀλλὰ παντοδαπὸς πᾶσι γέγονα πράγμασι, καί πᾶσαν φιλόκαλον ψυχὴν ἐπαιῶ· οὐ μόνον, ἥτις νοητοῦ κάλλους ἔρξῃ, ἀλλὰ καί ἥτις χρωμάτων ἀνθηρῶν, καί τέχνης ἀκριβοῦς, καί μαργαρίτου, καί σαπφείρου, καί ὑακίνθου. Τεκμήριον γὰρ τὴν περὶ ταῦτα ποιῶμαι ἔφεσιν τῆς ὑψηλοτέρας ἐπιθυμίας καί κρείττους. Ὅταν δὲ τις λόγων κάλλους ἔρξῃ, οὗτος ἐμοὶ ὑψηλότερός ἐστι τὴν ἐπιβολὴν τῆς ψυχῆς. Ὅσπερ γὰρ ὁ παντάτασι τὴν γνώμην ἠλίθιος ἀκίνητός ἐστι πρὸς πᾶσαν μουσικὴν, καί οὐδὲν αὐτὸν αἰρεῖ τῶν ὄσα τερπνὰ, ἀλλ' ἐν ἴσῳ τίθεται, βαρβόρῳ ἐγκωμίου.

ΜΘ'.

Πρὸς μὲν τυροῦς καί ἔδνα, ἴσως δὲ καί μύρα καί πέμματα καί ἀρώματα, ὑπερβαύμαστέ μοι Καίσαρ, ἐπιστέλλειν καί ἀναμεῖδεσθαι δύναμαι· πρὸς δὲ ἱππων οὕτω μὲν καλόν, οὕτω δὲ μέγαν, οὕτω δὲ τρυφερὸν, οὕτω δὲ ταχύν καί εὐκίνητον, ἐπιστολὴν ἰσομέτρῳ τε καί ἰσοδύναμον ποιῆσαι ἀμνησῶ. Εἰ γὰρ καί μὴ τοιοῦτος ἦν, μὴδὲ τοσοῦτος ἐκεκόςμητος κάλλεισιν, ὅπως οὐδ' ὁ τοῦ Ἀλεξάνδρου παρῆσημος Ἴππας (ἐκεῖνος γὰρ θυμοειδῆς ἄλλως ἦν, ἀποπτύων τε τὸν χαλινόν, καί δι' ὑπερβολὴν ἀγρυμχίας ἐπιβάτην μὴ προσιέμενος)· ἀλλ' ἐπειδὴ παρὰ τοιοῦτου ἐνδρὸς δῶρόν μοι ἀπέσταλται, ὅποιῳ ἀν. οὐδεις τῶν ἀπ' αἰῶνος γηγενῶν ἀντερείσειεν, πῶς ἀν διαμλλη-

σαίμην λόγῳ πρὸς τὴν τοῦ πέμψαντος ἀρετὴν; Ἐπει δὲ καὶ ὁ πεπομφὼς ἄνω που κἀθήται τῶν νεφῶν, καὶ τὸ πεμφθὲν μικροῦ δεῖν τοῖς ὁμοειδέσι ζώοις ἀσύγκριτον· πρὸς δὴ οὗ τοῦ κἀλλος ὁμοῦ καὶ τὸ μέγεθος δ'. Ἡρακλῆς ἐκαίνος ἀνταγωνίσαιτο, ἢ παροιμία φησὶν. Ἄλλ' ἔταν μὲν πρὸς τὴν σὴν ἐπιμύσας ὑπεροχὴν, τὸν ἔκπον θαυμάσαι βουλήσομαι, κάτω που τούτου καὶ τὸν Βουκαφάλαν καὶ τὸν Πήγασον τίθεμαι. Τί γάρ, εἰ ὁ μὲν εὐσαρκος μὲν τις ἦν, καὶ πύδατος, καὶ βοῆς κεφαλῆ διεσημάτιστο ἐπὶ τοῦ μηροῦ, θρασύτατος δὲ τᾶλλα, καὶ τὴν ἠνίαν μὴ προσίμενος· ὁ δὲ εἰς ἀέρα ἐπέτρωτο, καὶ τὸν ἐπιδάτην πολλακίς τῶν κώτων ἀπέκρουεν; Ἄλλ' ὁ γε πεμφθεὶς ἔμολ καὶ τῶν κἀλλει μὲν καὶ τῶν μεγέθει ἐκαίνους ἀνθάμιλλος· ἔχει δὲ μετὰ τῶν δυοῖν τούτων ἀρετῶν καὶ τὸ μὴ πρὸ πολλοῦ γιγνησθαι, ἀλλ' ἔστι ἡδῶν τὴν ἔκπειον ἡδῶν, ἡμερῶν τε εἶναι, καὶ [μὴ] πρὸς θίξιν χειρὸς ἀγριαίνειν, μήτε δεῖσθαι τοῦ περιπομπύζεσθαι, καὶ οἶον τιθασεύσθαι τε καὶ κολακεύεσθαι. Ὅταν μὲν οὖν πρὸς τὸν ἔκπον ἀπίδω, οὕτω; τοῦτον ὑπερεκπέπληγμαι, καὶ ἀσύγκριτον πρὸς τοὺς λοιποὺς τίθεμαι· εἰ δὲ πρὸς τὸν ἀποσταλέντα μεταδιδάσω τὴν ἔννοιαν, τὴν καὶ οὗτα ἐδὲ λυχνισίον φῶς θαυμάζειν ἀφεί, τοῦ ἡλίου τᾶθηπα τὴν μαρμαρυγὴν. Ἔδει μὲν οὖν σε, ὅσον ἐπὶ ταῖς τῶν πραγμάτων ὑπεροχαῖς, ὑπερνεφεῖν τε καὶ οἶον ἀεροβατεῖν, καὶ καταφρονεῖν τῶν ἐφημέρων ἡμῶν· νῦν δὲ, ὁ τοῖς ἄλλοις τὰς ὄψους ὑπὲρ τὸ μέτωπον τίθησι, σοὶ καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αἰδοῦς ἐμπιπλά, καὶ μετριοφροσύνην ἄρρητον ἐμποεῖ. Ἐγὼ δὲ [εἰτι] οὐ τὰ μεγάλα μόνον θαυμάζειν προφηγμαί, ἀλλὰ σου καὶ τὰ πάρεργα ἀσύγκριτα καὶ ἀπαράμιλλα ἡγημαί· καὶ ὁ τὴν χθῆς π[ου] τοῖς καλλιστοῖς υἱοῖς σου συστατόμενος, ὡς ἐπίστασαι, οὐκ ἀποκρύφωμαι, ἀλλὰ λαμπρῶς διηγῆσομαι. Ὁ γὰρ πει[ρι]πέθητός μοι Ἄνδρόνικος τὸ τῶν γεράνων ἡδέως μοι διηγούμενος κυνηγέσιον, καὶ ὡς τὸ βραχύτερον ζῶον τὸ τοῦ γένους ἐπιδουλότατον θηράται, τοῦτον τὸν γέρανον, ὑπερνεφούντα τοῖς πέτρυξι, καὶ ὑπὸ τὴν ἀγκάλην ἡρέμα οἰεῖσθαι πολιορκεῖ τε, καὶ ὡς τεῖχος μέγιστον καθαιρεῖ, καὶ ταί; ἄνυσιν ἐκαίνου διασπαράττεται· εἰτά μοι τὸν λόγον καταδιδάσας, ὅτι σοὶ καὶ πρὸ ὀλίγου θαυμάσιον ζῶον ὑπὸ γεράνου διέφθαρται, σὺ δὲ τοσούτου ἐδεθήθης ἀλιγῆσαι, ὥστε καὶ περιεγάνυσο, καὶ μικροῦ δεῖν τῷ τοῦ ζώου σπαραγμῷ ἐπεσκίρησας, ἐπειπῶν, ὅτι ἀνηρέθη μηχανόμενον, καὶ ὡς πρὸς ἐν πολέμῳ ἀπέθυσσε τὴν ζωὴν, ὡς πρὸς ἐπιχθιδεῖν τινα λόγον ἐπέφτας τῷ ζῳῳ, εἰτα δὴ οὐδὲ ἡξίωσας ἀποδοῦσαι τοῦ ὀπλισμοῦ, ἀλλὰ μετὰ τοῦ θύρακος καὶ τῆς λοιπῆς κατάφαξας προβολῆς· σκιρτήσαι πεποίηκε νῆ τὴν ἱεράν σου ψυχὴν ἐπὶ τῷ θαυμασίῳ τούτῳ καὶ ὑπερφουεῖ καὶ γενναίῳ διηγῆματι. Οὐ γὰρ ἀριστεία μόνον καὶ στρατηγήματα τὸν ἀνδρα δεικνύουσιν· ἀλλὰ καὶ νεῦμα, καὶ λόγος, καὶ γέλως· σεμνός, καὶ ἀπόφθεγμα Χαρίτων μεστὸν τὴν γε ἀρίστην ψυχὴν ἐξεικονίζουσιν ἀκριδῶς. Ἄλλὰ σὺ μὲν καὶ θηράσαι δεινός, καὶ ἱππάσασθαι περιδέξιος, καὶ ἡχθους ὑπερπηθῆσαι γενναίος καὶ ἀδεής, καὶ διολισθέντα τὸν ἔκπον εὐθὺ ἀνεῖρξαι καὶ

ἀναστῆσαι σύντομός τε καὶ ἐπιτήδεως. Ἐγὼ δὲ (καὶ ὀρκοποιεῖμαι τὴν σὴν φιλέτην ψυχὴν) οὕτω τοὺς ἔκπους θέδοικα πέφρικα τε καὶ ἐπότημαι, ὡς πρὸς δὴ οἱ λοιποὶ τοὺς ἔλεφαντας καὶ τοὺς λέοντας· κἀν βραχὺ τι περικινήσῃ τὴν κεφαλὴν ὁ φέρων ἐμὲ, εὐθὺς αὐτὸς τῆς ἔδρας· ἀπολισθαίνω, καὶ ἀκρατής μοι ἢ χεῖρ τοῦ χαλινοῦ γίνεται. Ἄλλ' εἰ μοι τοῦτο πρότερον ἐξ ἀπαλῆς καὶ δειλῆς φύσεως, νῦν δὲ μοι καὶ τὸ προσγεγόμενον νόσημα τὴν φυσικὴν πολεῖαν ἐδίπλασεν. Ἄλλ' εἰ καὶ [τοὺς] ἄλλους ἔκπους πεφρόδημαι, ἐπὶ γε τοῦ σου θαρβύοντος· ὁχθήσομαι. Οὕτω σου θαρβῶ οὐ τὴν ψυχὴν μόνον, ἀλλ' εἰ τινες ἔχοις καὶ λέοντας.

Ν'

Εἶτα δὴ ἀγνοεῖς, ὑπερφυστάτα Καῖσαρ, ὅτι τὸ ἔδον ἀτελέες ἐστί τῆς γῆς γέννημα, καὶ ὡς εἰπεῖν ἀμδλωθρίδιον; Οὐ γὰρ ἀποτίχεται τοῦτο καὶ ἡ μήτηρ, οὐδὲ ταῖς ὠδῶν ἐξάγει πρὸς φῶς· ἀλλ' οἱ τὴν ἐρδρουλικίαν εἰδέτις τοῦ θαυμασίου τούτου τόκου, ἐπειδὴν τὴν γαστέρα τῆς γῆς ἐξογκωθεῖσαν θεάσωνται, τὰ σπλάγγνα ταύτης (εἰ χρὴ οὕτως εἰπεῖν) διασπαράξαντες, τὸ κώμενον ὑπεξάγουσι· καὶ διὰ ταῦτα ἀμορφὸν ἐστί τὴν θέαν καὶ ἀκαλλές. Ἡ δὲ γε μήτηρ περιμυθουμένη ταύτου τὴν ἀμορφίαν, ἡδονὴν ἐντέθεικεν ἄρρητον· ὡς πρὸς δὴ τῷ θημαγωγῷ τῶν Ἀθηναίων τῷ σοφῷ τὴν γνώμην καὶ μεγαλοφουεῖ Περικλεῖ, προμηθεῖ τὴν κεφαλὴν γεγούσῃ, τοῦν ἐμμελῆ κατέσπαιρον ὁ θεός. Αὐτίκα καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ὀψέφελλος ἦν τὴν γλῶσσαν, καὶ ὁ Πλάτων ἐπίκυρτος, καὶ ὁ Μακεδῶν ἐκαίνος Ἀλέξανδρος παρεγκλιμένοσ τὸν τρέχλον. Οἷς μὲν γάρ τὰ ἐξω περικαλλῆ, τὰ ἔδον νοσεῖ· οἷς δὲ φαυλὴ ἢ περιβολή, τὸ ἐγκεκρυμμένον θαυμάσιον. Ἄκανθα γούν καὶ τοῦ ῥόδου προδιέβληται· καὶ ἡ κυπάριτος ἀκαρπος. Τοιοῦτον δὴ καὶ τὸ ἔδον ἐστί· τὸ μὲν φαινόμενον ἀμορφον, τὸ δὲ κρυπτόμενον τρέφειμον. Ἡ σὴ ψυχὴ μόνῃ ὑπεξηρήσθω τοῦ λόγου· μέλλον δὲ τὸ σὸν κῶμα, τὸ συγγεόμενον ἐκ ψυχῆς τε καὶ σώματος. Ἡ τε γάρ σοι τοῦ σώματος περιβολὴ θαυμασία ὄντως καὶ ἡρωικὴ, ἢ τε τῆς ψυχῆς φύσις νοῦ καὶ Χαρίτων μεσῆ. Ἄλλ' ἐπιλέλθωμαι τῶν ἐμῶν κακῶν ὀπ τῶν μῶν ἀγαθῶν. Κεῖται γάρ μοι ψυχορραγούσ τὸ θυγάτριον, ἢ νῦν πρώτως μετὰ τὰ σά ἔωρα μετηνέχθη πρὸς τὴν ζωὴν. Ἄλλ' ἢ μὲν ἡμίκνους, ἐγὼ δὲ (νῆ τὴν ἱεράν σου κεφαλὴν) ἄκνους, τῷ σῷ μὲν νεύματι τε καὶ πνεύματι ἀναφέρων τε καὶ ζωογονούμενος.

ΝΑ'

Τοσαῦτα, φιλοτιμότητα Καῖσαρ. Μήποτε δὲ σοὶ ἢ γῆ ἐκπαπρόνευται, καὶ διὰ τὴν ὥραν ἀπηναισχύντηκας· ὥστε μὴδὲ προφαίνειν τοὺς οἰκείους μαστοὺς, ἀλλὰ καὶ ἐπιιδόναι τοῖς ἀφελεῖν βουλομένοις. Εἰ δὲ καὶ μὴ μαστοί, ἀλλὰ καὶ γοναὶ κρύφιοι, οὐκ ἐρυθριᾷ ἐφ' οὕτω πολλοὺς καὶ ἀμόρφους τέκνοις· οὐκ ἐν ῥόδοις καὶ κάλυξιν ἀνθῶν ἐτέρων, ἀλλ' ἐν εἰδεχθείσιν ἔδνοις ἐπιδεικνυμένη τὸ γόνιμον. Ἄλλ' (ὡς εἰσικε) πρὸς τὴν τοῦ μύθου ἀλώπεκα ἑαυτὴν περιβάλλουσα, οὐ τῷ ἐξωθεν ἀμόρφῳ, ἀλλὰ τῷ κεκρυμμένῳ τῆς ἡδονῆς ἐνεσημύνηται. Εἰσάγεται γάρ ἐν

ενίς Αλωπίπου μύθοις ἢ κάρδαλις ἐπισκώπτουσα τὴν Ἀλώπεκα, ὡς ἡ μὲν ποικιλία τε εἴη καὶ τοῖς φοι-
 βεσαι κατάστικτος, ἡ δὲ ἀρχιμερὰ τὴν δορὴν καὶ τὴν
 χρόαν παντέτασιν ἀκαλλῆς· ἀλλ' ἦ γε Ἀλώπηξ, σὺ
 μὲν τοῖς φαινομένοις νικῆς, ἔφησε, κάλλεσιν· ἐγὼ
 δὲ τοῖς κρυφίοις τε καὶ λαυθάνουσι. Τοιοῦτόν ἐστι
 καὶ τὸ Ἐ[δ]νον, οὐ]τε εὐανθῆς, οὔτε τῷ σχήματι ἀπα-
 λόν· ἀλλὰ κατατέτμηται καὶ ἐκτετραχύνεται, καθά-
 περαι δ' ἄλλοις καὶ φάραγγιν. Εἰ δὲ κατατέμοις, εἰ δὲ
 προσαγάγοις τῷ στόματι, καὶ λεανεῖς τοῖς ὀδοῦσιν,
 ἀπορρήτου τινὸς αἰσθήσει παντέτασιν ἤδονης. Ἀλλὰ
 μὴ οὕτως, μηδὲ κατὰ πλήθος ἐπιδείκνυσο ἡμῖν τὴν
 δεξιῶσιν· ἀλλ' ὅσον παραδείκνυσο ἡμῖν τῆς ἡδονῆς
 τὴν πηγὴν, ἵνα μάλλον ἐξάπτῃς τὸν ἔρωτα. Τὴν
 Ἦραν ὁ Ὀμηρος, ὅσα δὲ τις σοφὸς ποιητῆς, ζήλο-
 τυπον μὲν ποιεῖ τῷ Διί, οὐκ εἰς εὐνὰς δὲ τούτου
 ἀφικνουμένην, οὐδὲ τὴν ὥραν αὐτῷ θεωρῶσαν·
 ἐπεὶ δὲ ποτε ταύτην πολυτελῶς καθωράσκει, καὶ
 τὸν κεστόν ἐνδύσας προσήνεγκε τῷ ἀνδρὶ, ἐξέδρισε
 μάλλον, ἢ ἐπέραστον ἔδειξεν. Ὁ γάρ τοι Ζεὺς κό-
 ρον (ὡς εἰκεῖ) σχῶν τοῦ πρὸς αὐτὴν ἔρωτος, οὐχ ὡς
 ἔρωμένην ἠγάπησεν, ἀλλ' ὡς ἀπατήσασαν κατη-
 σχυνα καὶ ἠτίμασεν. Οὕτως ὁ κόρος ὕβριν γεννᾷ.
 Ἀλλὰ τί μοι τὰ ὕδα νῦν; Τί δὲ οὐχ (ὡς περ οἰ-
 μουσικοί) μεταβάλλεις μοι τὰ μέλη καὶ τοὺς ῥυθ-
 μούς; Ὁ γὰρ καιρὸς ὕμῖν μὲν τοὺς ταῶνας καὶ
 τοὺς σαλαθηνοὺς ἀρνεῖσθαι ἐπανήγαγεν· ἡμῖν δὲ τὸ
 γάλα, καὶ τοὺς τυροὺς, καὶ τὸ βούτυρον, καὶ τὰ τῶν
 ἀλεκοριδῶν ὧν. Ἀλλαξὸν τὴν χορδὴν· τοῦτοις γε-
 νοῦ μοι φιλότιμος. Πυνθάνομαι δὲ σου, [τῆς] πάντα
 καλλίστης καὶ ἀσυγκρίτου ψυχῆς· καὶ πυνθάνομαι
 οὐ (μὰ τὴν ἱερὰν σου καὶ τριπόθητον κεφαλὴν)
 χρειωδῶς, ἀλλὰ [βρασι]λικῶς, ἵν' ἔχῃς τρυφᾶν καὶ
 γαλῆν. Πυνθάνομαι δ' οὖν· οὐχὶ πατρὶς ἢ πολυύμ-
 νητος Παφλαγονία ἐστίν, ὅθεν [ἐστὶ] ταρῖχη χρέα
 τὰ ὕδα; Τί δ' οὖν ἐγέλασας; Μήποτε τι φήθης;
 Εἰσὶ καὶ παρ' ἡμῖν λέοντες, οὖν ὄπτα καὶ ἐφθά καὶ
 ταρῖχη, ἀλλὰ καὶ ὠμὰ μικροῦ δεῖν ταῦτα θοινοῦ-
 μενοι.

NB.

Τὴν πρόδρομόν σοι τῶν ὀπωρῶν ἀπέσταλκα. Ἀλλ'
 οὐχ ὡς περ τῶν νυμφῶν αὐτὴ προθέουσα, ἐκείναις
 καταλείπει τὸ σεμνοτέρως εἶναι τῶν προτραγουσῶν·
 προετανύσκει δὲ τῶν ἄλλων, ὅσα δὲ τις ὀδηγὸς
 ἐκείναις δεικνυμένη καὶ προδεικνύουσα τὴν εἰς τὸν
 βίον ὁδόν· οὐ διαταῦτα δὲ μόνον καλλίστη, ἀλλ' ὅτι
 καὶ ἡδίστη τῶν ἄλλων ἐστίν. Οὕτε γὰρ γλυκεῖ ἐκ-
 ταράττει τὸν γεγευμένον χυμῷ, οὔτε δυσχεραίνειν
 ποιεῖ τῷ πικρῷ, οὔτε συνάγει τὴν γλῶτταν τῷ
 στύφονι· καὶ τὸ ὅξυ δὲ ταύτης οὐκ ἀμετρον, ἀλλὰ
 συγκέκραται τῷ ἡδύνοντι. Χωρεῖ δὲ οὐ διὰ τῶν
 χαύνων μόνον, ἀλλ' ἦδη καὶ τῶν στερεῶν· μετρεῖ δὲ
 αὐτὴν τῷ ἐσθίνοντι. Ὅσπερ γὰρ τὸ ῥόδον κολάζει
 τὸν ἄτακτον θερίστην τῆ ἀκάνθη, καὶ εἰ μὴ τις
 ἡρέμα δρῆσαιτο, αἰσθησάιτο πάντως τοῦ πλήξεντος·
 οὕτω δὲ καὶ αὐτὴ, εἰ μὴ τις ἐπιστημόνως διαμα-
 σήσεται, καὶ ὅσον εἰκὸς μεταλάβοι, ἐγχερίσει τι τοῖς
 ὀδοῦσιν ἀνιάρθον, καὶ αἰμωδίασουσιν οἱ γομφιοί,
 ὡς περ δίκας ἀποτινύνοντες τῆς ἀπλήστου τροφῆς.

PATROL. GR. CXXXVI.

Προανατέλλει μὲν οὖν (ὡς περ εἴφηται) συμπασῶν
 τῶν ἄλλων ὀπωρῶν· καὶ ἐστὶ τις πρώτη χάρις τοῦ
 ἔαρος, καὶ πλέον τῶν ἄλλων τῶν ἡλιακῶν αὐγῶν
 ἐπαισθάνεται. Ὅμοῦ τε γὰρ ἐκεῖνος ἐπὶ τὸ ἰσημε-
 ριὸν σημεῖον ἐλήλυθε, καὶ προτυπήνητηεν αὐτῆ,
 τῶν ἀκρεμόνων ἐγκύψασα. Κἄν ὁ φωστὴρ σκυθρο-
 πάση, καὶ μὴ λαμπρὰς ἐπαφήσει τῷ φυτῷ τὰς ἀκτι-
 νας, ἐφ' αὐτῷ κέκρυπται, καὶ τοῖς φύλλοις μόνοις
 τότε τὸ δένδρον κομᾷ. Καὶ τῶν μὲν ἄλλων ὀπωρῶν
 ἢ μὲν τις κεκρυμμένη ἔχουσα τὴν τροφήν, ἀβρωτὸς
 ἐστὶ τῷ προεδημένῳ· ἢ δὲ, τρέφουσα τῷ φαινο-
 μένῳ, τῷ κρυφίῳ οὐχ ἐστὶ. Αὕτη δὲ τὰ μὲν πρῶτα
 πρὸς πᾶσαν ἡδύτητα ἀρκεῖ τῆ φαινομένη περιβολῆ
 οὐδὲν ἔλαττον, καὶ τῆ κεκρυμμένη. Εἶτα δὲ, τοῦ
 χρόνου προβαίνοντος, τὸ μὲν δεικνύμενον αὖθι καὶ
 ἀβρωτὸν δεῖκνυσι· τὸ δὲ κρυπτόμενον ἡρέμα πα-
 χύνασα, ἐδωδιμον ἀκριβῶς κατεργάζεται. Ὅτε καὶ
 στερεὰ τροφῆ χρῆσαιο, καὶ (εἰ βούλει) καὶ ὕγρατέ-
 ρα. Γάλακτος γὰρ ἀπορρήτους ἔχει πηγὰς, ὀπηνίκα
 καὶ βρωτὸν ἐστὶ καὶ ποτὸν, καὶ τοῖς Ἀσκληπιάδαις
 εἰς ἀμφοτέρω αὐταρξας.

NI.

Κάρυον μὲν δὴ καὶ τοῦτο· καὶ τᾶλλα μὲν ὁμοῖον
 τῷ κυρίως, ἔλαττον δὲ μόνον τοῦ μεγέθους ἐκείνου,
 κλήν εἰ καὶ κατὰ τὸ σχῆμα σώζει τὴν ὁμοίωτητα.
 Ἀλλὰ τὸ γένος ἕτερον παρὰ τὸ λοιπὸν. Ἐκείνῳ
 μὲν οὖν πάντες κύκλοι, καὶ ὁ ἔσωθεν καὶ ὁ ἔξωθεν·
 τοῦτω δὲ ἑτέρως ἔχει ἢ ἐξω περιβολῆ. Ἔοικε γοῦν
 αὕτη μυωπία, καὶ ὁ καρπὸς ἀποδιδράσκοιτο, εἶτα
 δὴ ὑποδύνει τὸ τρήμα. Γελῶ γοῦν, ὅταν ἴδω τὸν ὡσα-
 νει δραπέτην ὑπελθόντα τὸ σπήλαιον, ἵνα τὰς διω-
 κούσας ἀποδράσῃ χεῖρας. Τοσοῦτον δὲ αὐτὸν διέλα-
 θεν, ὅτι μὴ ψηφίδα αὐτοῦ προέθηκεν, ὡς περ ἡ ση-
 πία προχέουσα τὸν θολόν, ἵν' ἐκφύγῃ τὸν θηρατὴν.
 Ἀλλίσκεται γοῦν φαινόμενος, ὡς περ ὁ βολδὸς τῷ
 βλαστῷ. Ὁ δὲ οὐκ αὐτίκα διέξ[ε]ισι, εἰ μὴ τις αὐτῷ
 πολιορκήσει τὸ φρούριον· ἦν δὲ ἐπιχειρήσει, προ-
 λιθθαίνει εὐθύς, καὶ βούλεται διεσφυγεῖν καὶ ἀλόος.
 Ἀλλ' ἐλάθωμεν, ὧ βελτίστη κεφαλῆ, ψυχοῦντες· τὸ
 ἀψυχόν. Τὸ δὲ οὔτε ἀπίδρασεν, οὔτε πέφυγεν, ἀλλὰ
 προύκυψεν ἐξ ἀρχῆς μετὰ τοῦ συμφοῦς καλύμμα-
 τος. Τοιοῦτο δὲ ἡ τέχνη τῆς φύσεως. Οὐ σπαργακῆ
 καθ' ἑν ἅπαντα τὰ κήματα· ἀλλ' ἕτερον ἄλλο τι
 ἐπενδύει, τὰ δὲ καὶ γυμνά τίθησιν, ἔσωθεν αὐτὰ
 περισφιγῆσασα. Τοὺς γοῦν λόγους ἡμῖν θεωρητέον
 τῶν ἐκείνης μνημάτων, ἵν' ἔχομεν λόγων λόγῳ κα-
 τατρυφᾶν.

NI.

Σὺ μὲν δυσχερανεῖς ἴσως καὶ πρὸς τὰς λεπτάς
 τῶν ἰαστῶν περιβολὰς· καὶ μάλιστα πρὸς τὴν
 τελευταίαν, ὅτι ἀπρὶς ἔχεται τοῦ καρποῦ, καὶ τοῦς
 δ' ἄλλοις αὐτῆς ὑποδύεται. Ἐγὼ δὲ, ὀπηνίκα τῶν δέν-
 δρων ἀπέσπων αὐτὰ, εὐαφῶς ὡς περ ῥόδων ἠπτόμην,
 τὰς ἀκάνθας αὐτῶν ὑφορώμενος. Οὐκ οἶδα γὰρ, ὅ-
 τι γνοῦσα ἡ φύσις σκληρὰν οὕτως ὀπωρῶν, οὕτω πᾶς
 ἡσφαλισατο καὶ δυσπεριβόλοτατον εἰργάσατο τὸν
 καρπὸν. Ἡ τάχα που (ἵνα τι προσκαίξας εἴπω),
 ἐπεὶ ὄριον ὄρειον τὰ πολλὰ τὸ φυτὸν, καὶ ἐμῆλλον
 αὐτὸ ἀδρότεροι χεῖρες τρυφᾶν, διαταῦτα ἀκανθώδες

αὐτὴ ἡ πλάττουσα φύσις ἐποίησε. Ποιμένων γὰρ αἱ χεῖρες καὶ γεωργῶν τετυλωμέναι, ὡς εἶπεν, καὶ οὐ πάνυ τι τῆς ἀκάνθης αἰσθάνονται. Οὐ παντὶ δὲ τῷ καρπῷ ὁ ἐσωτέρω προσπέφυκε φλοῖος, ἀλλ' ὅσοις μὴ ἐν τῷ δένδρῳ ἡ πέψις ἐγγένοιτο· μηδὲ ἡ ἀκανθα ἐσχίσται. Τὸ δὲ σχῆμα τῶν περιβόλων αὐτῶν — ὁ μὲν ἀκριθῆς σφαῖρα, εἰ τις ἀφέλοι τὴν ἀκανθάν· ὁ δὲ ἡμισφαίριον. Οἷος οὖν ἐγὼ περιπέτος, τῷ παντὶ τὴν ἐπώραν ἀπέκασα. Τοῦτου γὰρ ὁ μὲν οὐρανὸς ἀκριθῆς σφαῖρα. Τὰ δὲ γε στοιχεῖα βούλονται μὲν οὕτως εἶναι· ἀλλ' οὐ σώζει τὴν ἑμιότητητα, παρά τι δὲ τοῦ ἀκριθοῦς ἔρχεται σχήματος. Τοῦτό σοι τοῦ καρποῦ τὸ ἀπόρρητον. Καὶ τοῦτο μὲν ἐν ψυχῇ κατάθου, τὸ δὲ φαινόμενον δίδου τῷ σώματι.

NE'.

Μάτην μετὰ τοῦ πέπονου· ἡ ἐπιστολή. Ἄρκει γὰρ αὐτὸς ἐαυτῷ ἀντὶ παντὸς λόγου καὶ πάσης ποιήσεως, εἰ καὶ ὁ ποιητὴς εἰς δυσειδος τοῦνομα προφέρει τοῖς Ἄχαιοις. Εἰ γὰρ εἰς ἐμὴν κρίσιν ἀναθείη τις τὰ εἶδη τῶν ὀπωρῶν, οὐδ' ἂν ὄλιως ἀμφισβητήσας τὰ πρωτεῖα κατὰ τῶν ἄλλων θήσω τῷ πέπονι. Ἔστι γὰρ οἶον κεφαλῆ, καὶ τῷ σχήματι ὁ αὐτὸς, καὶ πολυσχημῶν τοῖς εἶδεσιν ὦν. Βίβηκε μὲν γὰρ κατὰ κύβον· ἀνέστηκε δὲ κατὰ πυραμίδα· περιτῆται δὲ κατὰ σφαῖραν. Ἄλλὰ τί ἀπὸ τούτων τὸν πέπον, καὶ μὴ οἴκοθεν καὶ παρ' ἐαυτοῦ; Ἔστι γὰρ τι χρῆμα, οἶον οὐκ ἄλλο· καὶ οὐ χρῶν δῆλον, ἀλλὰ τῷ σώματι. Ὅλος γὰρ διόλου ἡδονῆς ἐστὶν ἀρρήτου μέτοχος· καὶ οὕτως σκληρὸς κατὰ τὸ μῆλόν ἐστιν, οὕτως παντάπασιν ἀπαλὸς καὶ ἀπόρρητος· ἀλλ' ἐπιτῆται μὲν ὅσον μέτριον, εἶκει δὲ τοῖς λεαινοῦσιν, ὅπως καὶ τοῖς μακροβίοις ἐστὶν ἀποχρῶν. Τὸ δὲ τῆς ἡδονῆς καὶ αὐτέθεν, καὶ διὰ τοῦ φάρυγγος· καὶ μέχρι τοῦ στήθους ἀμβροσία τις ἐπικύητος ὡσαύτως καὶ ὀρκῶν ἀντὶ νέκταρος. Οὐ γὰρ περιεκάσας αὐτοῦ τὴν ἡδονὴν οὐδεμίαν τῶν ἐν τοῖς καιροῖς ὀπωρῶν. Ἔστι δὲ κατὰ τὰ τοῦ παντὸς ὥρας καὶ τὰς τῶν στοιχείων χάριτας· μικροῦ γὰρ οὐδ' ὠνητός ἐστιν, ἀλλὰ δευτεῖ ὀραχμῶν γυργάθους ἀραίς ἔδεκα τῆς ὀπώρας μετῶτος. Ἀφόνου γὰρ ἐστὶ τὰ γαθῖν, ὡς ὁ ἀήρ, ὡς τὸ πῦρ, ὡς ἡ θάλασσα. Οἶμαι δὲ, μηδὲ σκεπτικῶν ἀνδρα ἐνδοῖσαι περὶ τῆς τούτου γλυκύτητος, μηδ' ἐρεῖν οὐδέν τι μᾶλλον, μηδὲ εἰς ἐποχὴν ἔλθειν, ἀλλ' ἀποφῆναισθαι, ὅτι συμπασῶν κρατεῖ τῶν ἄλλων ὀπωρῶν.

NQ'.

Ἐοίκατον ἄμφω πρὸς ἄλληλα, ἐπιστολή τε καὶ σταφυλῆ· καὶ οὐκ ἂν τις παρὰ τὸ εἶδος ἢ τὴν ἐπιστολὴν τῆ σταφυλῆ ἀπεικάζειεν, ἢ τὴν σταφυλὴν τῆ ἐπιστολῆ. Ὅ τε γὰρ λόγος ἡδὺ τι ἄλλο, εἴπερ τι χρῆμα, ψυχῆ· καὶ τῆ σταφυλῆ ποῖα τῶν ὀπωρῶν εἰς ἡδύτητα ἀντερρίσειεν; Εὐφραίνει μὲν τοι αὐτίκα τὸν προσιέμενον· καὶ ὡς περ ἐτύχης τὸ μὲν τι αὐτέθεν καὶ ἀνέρχαστον τὸ δὲ, τὸ δὲ τι πλέον καὶ ποτιμώτερον, ληνοβατηθειῶν τῶν βλαγῶν· οὕτως καὶ τοῦ λόγου διττὸν τὸ εἶδος (λέγω δὲ τοῦ σοφοῦ)· τὸ μὲν αὐτίκα καὶ ἐκ χειλέων· τὸ δὲ εἰ τις διαιρεῖν ἐθέλοι, καὶ ὁπόσον ἐνδον εἶη, ἐκκενοῦν τῷ προσηρημένῳ πειν· κἂν εἰ τις τὸν μὲν ἐν προφορᾷ λόγον

τῆ ἀνεκθλίπτω σταφυλῆ ἀπεικάζῃ, τὸν δὲ γε ἐν νοήσει κρείττονι τῆ ἱκανῶς διαιρηθείσῃ καὶ εἰς βεῦμα τὸν οἶνον προχειμένῃ, εὐστοχητέρον ἂν εἴποι, ἀπανταχῆ τὰς ἀναλογίας σκοπῶν. Εἰ δὲ καὶ τῶν σταφυλῶν αἱ μὲν χρυσοῖουσιν ἀκριθῶς, αἱ δ' οὐχ οὕτως· ἀλλ' ἢ λευκότεραι εἰσιν, ἢ μελάντεραι· αἱ δὲ ποικιλώτεραι τὴν χροίαν· ἀλλ' οὐδὲ τῶν λόγων τὸ εἶδος ἀπλοῦν· ἀλλὰ τὸ μὲν ὑπόλευκον, τῆς εὐαγγελικῆς καθαρότητος σύμβολον· τὸ δὲ ἀτεχνῶς μέλαν, τῆς καλαιδῆς σκεδῆς σύμβολον· τὸ δὲ ποικίλον καὶ μηδέτερον καθαρῶς· ταύτην τοι καὶ χρωῖον μήτε ἐπιστολὴν μόνως, ἀλλὰ καὶ σταφυλῆν, μήτε σταφυλὴν μόνως ἐκπέμπειν.

NZ'.

Ἡμεῖς μὲν δὴ καὶ τὴν ἐπώραν ταύτην ἐπίσης ταῖς ἄλλαις λόγῳ τιμῆν προσιδόμεθα· καὶ οὐ γυμνήν σοι ταύτην πετόμεμαμεν, ἀλλὰ μετὰ τῆς ἐπιστολῆς, ὡς ὄρεθ. Ἄρκει δὲ αὕτη τῷ ἀρχιγένει εἰς κατηγορίαν τῆς φύσεως· λυττᾶ γὰρ κατ' αὐτῆς οὗτος, ὡς ἀλόγως τὰ πλεῖστα ποιούσης. Διαίτι γὰρ (φῆσιν ἂν ἐκεῖνος) ἀπλήν οὖσαν ταυτηνὴν τὴν ἐπώραν μὴ ἐξωθεν ἢ φύσις περιτετείχισεν; ἀλλὰ τὸ μὲν κέρου πολλοῖς φρουροῖς κτησφαλισσάτο, ὦν καὶ χωρὶς ἤρκει καθ' ἐαυτὸν ὁ καρπός· ταύτην δὲ ἀπλήν ὄμοι καὶ γυμνήν πάσι προτιθέμεν; Ἄλλ' ὦ ἀρχιγενες (εἴπομεν ἂν ἐγὼ πρὸς αὐτὸν), διττὴ τί; ἐστὶ ταῖς ἐπώρας παρὰ τῆς φύσεως ἡ ἀσφάλεια· ἢ μὲν ἐσωθεν, ἢ δὲ ἐξωθεν. Καὶ ὅσα μὲν ἡ φύσις τῶν γεννημάτων τῆ ἐξωθεν σπαγγαῖ, ἔρημα τῆς ἐνδον ἀφῆσιν· ὅσα δὲ ἐνδον κατασφαλίζεται, τούτοις οὐ πάνυ τι αὐτῆ μέλει τῆς ἐξωθεν. Οἱ γοῦν κυρτῆρες κρυφίως ἰοίκασι μηχανήμασιν ἐσωθεν τὰς τῶν ὀπωρῶν ὀρκας κρατοῦντες τε καὶ συνέχοντες. Οἷς ἔνν ἀπὸ καρδίας, ὡς εἶπει, ἢ φύλακῃ, τούτοις περιπέτος ὁ γαστῆρ. Λόγου γοῦν καὶ τοῦτο τὸ εἶδος τοῦ καλλίστου μέτοχόν ἐστι. Διαταῦτα καὶ οὐδ' ἂν ἀξιώσειε τις ἀνὴρ θεωρὸς τῶν ἔργων τῆς φύσεως, φίλος αὐτὸς χαριζόμενος, μὴ οὖν ἐπιστολῆθ' ἰδόνων. Σὺ δ' ὀπηνίκα φάγοις, ἐν καλᾷ μῆτι τὸν πυρῆνα θεῖς, τοσούτον ἐνδομήθητι, ὅτι οὗτος ἦν ὁ τοῦ καρποῦ φύλαξ καλλίων, ἢ οὐς Πλάτων ἐν τῇ οἰκίᾳ τίθησι πόλει.

NH'.

Κριτικὸς εἰς οἶκον κριτοῦ· καὶ ὁ δημῶδες λόγος ἐνήλλακται. Εἰ δὲ τὴν βουλγαροπουπιλλαρίαν ἀγωγὴν οὐκ ἐπίσταται, οὐδὲ τὴν ὀρφνηκὴν οἶδεν ἀποκατάστασιν, ἀλλὰ καὶ Βουλγάρους καὶ Σκύθαις καὶ ὀρφνοῖς, καὶ ἀπαξιαπλῶς σύμπασιν, ὅσοι δὴ ἀνευδα κατὰ τοὺς ἀοιδούς θύουσιν, ἢ τούτου κακίαν ἀνέφεται· κἂν εἰς τὴν τούτου ἀρχεγονίαν ἀναποδίσῃ, εὐρῆς τὸ γένος τὸν ἀρχαῖον βίον ζηλώσαντα. Καὶ θαύμασον, ὅτι τὸν πάντας ὑποδεξάμενον αὐτὸς ὑποδέξαι. Καὶ ὡς περ τὴν σελήνην θαυμάζομεν, ἵτι καὶ κράσεις τῶν στοιχείων μεταποιεῖ· καὶ ἐπὶ μᾶλλον τὸν ἥλιον, ὅτι τοῦ φωτός αὐτῆ μεταδίδωσι· καὶ τούτου ἐπὶ μάλιστα τὸ στερέωμα, ὅτι περιάγει τοῦτον στρεφόμενον· καὶ ἐπὶ πάσι τὴν ἐξωτάτων περιόχην, ὅτι σύμπαντα εἰς ἐαυτὴν σπαραγαῖ· οὕτω δὴ καὶ σὲ ἐκθειάζομεν, τὸν μέγαν τουτονὶ Κρόνον εἰς ἐαυτὸν συναλίσσοντα. Ἔστι δὲ οὐ κατ' ἐκεῖνον

δριμύς. οὐδὲ τὴν κράσιν ψυχρὸς. Ἀλλὰ πρὸς τὰ Α
νυκτερινὰ φῶτα σχηματιζόμενος. ἐναλλάττει τὴν
φύσιν, καὶ γλυκὺς, εἴπερ τις ἄλλος, ἐστίν· οὐκ ἀπει-
λούμενός τιςιν, οὐ φιλίας διαταράττων θεσμούς, οὐκ
ἄλλο τι τῶν ἀτοπωτέρων ποιών. Τρόπον μὲν οὖν τινα
ἠλλοτριῶνται σοι μισοῦντι τῆς ἀμπέλου τὸ γέννημα
ὁ αὐτὸς, πρῶτος δὴ ὢν Οἰνεύς. Εἰ δὲ σοι τὴν φύσιν
μεταποιήσῃ, καὶ σοι τὴν δίκην οἰκίαν εὐμούσιος
συγκερασάμενος προσενέγκῃ. τοῦτο δὴ δῶρον τό-
χης, καὶ κρείττον ἐυχῆς. Σὺ δὲ μὴ ἀπαξιώσης τὴν
κύλικα· ἦν δὲ βούλη, τὸν βομβυλιόν. Οἷς γὰρ ὁ ἀνὴρ
ἐντέθραπται, τοῦτοις σε δεξιώσεται.

ΝΘ΄.

Ὁ ἐπίσκοπος οὗτος ἔχει μὲν καὶ σεμνότητα ἀρ-
χιεραὶ πρίπουσαν, ἔχει δὲ καὶ ἥθος πολιτικὸν καὶ
γλυκὺ· οὐκ ἐπιτετηθευμένον, οὐδὲ εὐεράπελον, ἀλλὰ
φυσικὸν καὶ ἔμφυτον. Εἰ μὲν οὖν τὸ σεμνὸν τιμῆς
καὶ ἀσπάγγη, εὐρήσεις τοῦτο παρὰ τῷ ἀνδρὶ. Εἰ δὲ
ἐν Ἰατρῶν καὶ εὐχαρί, πλουτεῖ καὶ ταῦτα ὁ ἀνθρώπος.
Εἰ δὲ τὸ ἐξ ἀμφοῖν σύγκρατον, συνήρμωσται ἐξ ἀμ-
φοτέρων. Ἡ τοῖσιν ἐκ τῶν ἀπλῶν, ἢ ἐκ τῆς κράσεως
εἰμῆσον. Ἡ ταῦτα μὲν ἀφες, δι' ἐμὲ δὲ σαυτῷ τοῦ-
τον οἰκίωσον. Καὶ ὅπως μὲν ἔχει οὗτος, ἔστω δὴ
οὕτως· διὰ δὲ τὴν ἐμὴν γραφὴν καὶ ἀξίωσιν τῆς
κρείττονος παρὰ σοὶ εὐμοιρησάτω καὶ μερίδος καὶ
ὑπολήψεως.

Ξ΄.

Τῷ συγκέλλῳ καὶ πρωτονοταρίῳ τοῦ δρόμου.

Φίλιππε ἀδελφε, τὰ μὲν σὰ τοιαῦτα καὶ οὕτως
ἔχοντα. Τίνα ταῦτα; Ἐλαφροβόλαι· θηροφονεῖαι·
ἐπιμυθῆσαι· ἐπιεξάλασις· καταλαβεῖν τὰ μετέωρα·
δῆσαι τὴν θηρατικὴν φάλαγγα· τὸν μηρὸν πλῆξει
τῇ μάστιγι, καὶ ἐπιγείραι τὸν πῦκα, ἐπιθωδύσαντά
τι θηρατικὸν καὶ γενναῖον· τὸ μείζον, ἀπολαῦσαι
τῶν θηραμάτων, ἐπὶ στιβάδος αὐτοσχεδίου ἀναπαυό-
μενον. Τὰ δὲ ἡμέτερα τοῦτοις πᾶσιν ἀντίβροκα (καὶ
ἔτι βαρὺς ὁ κανὼν)· μὴ θίξαι, μὴ γρύξαι. μὴ ἐς
θέατρον περικύψαι· μὴ ἰδεῖν κυνηγέσιον· μὴ περι-
τυχεῖν ἀκοντίζουσι· μὴ περιγενέσθαι τοξέουσιν,
ἀλλ' οἶκοι καθῆσθαι· μάλλον δὲ μὴδὲ οἶκοι· μὴδὲ
καθῆσθαι, ἀλλ' ἐπ' ἄλλοτριᾶς ἐστάναι· ἢ μὴδὲ τοῦ-
το, ἀλλὰ κύπτειν δεῖ καὶ ἀποτυλοῦν τὸ γόνυ, καὶ
ἀπολυθῆναι τὸν δάκτυλον. Σὺ δὲ οὕτω τῶν σῶν ἡμῶν με-
ταδίδοις, οὕτω τῶν ἡμετέρων μεταλαμβάνεις. Ἀδικεῖς
οὖν τὸ φίλτρον, καὶ συγγεῖς ὄρια φιλίας κοινά. Πρὸς
θεοῦ, ἔραμαι κυσὶ θωβῆαι (τοῦτο δὴ τῆς τραγωδίας
τὸ ἐπος)· ἔραμαι μὲν, ἀλλὰ μοι ὁ ἔρω; ἀτέλεστος.
Τίς ὁ καινὸς ἡμῶν νομοθέτης; Τίς ὁ βαρὺς ζυγός,
καὶ δεσμὸς, καὶ ἡ ἐργώδης αὐτῆς ζωῆ, καὶ ἡ τῶν
ἐπιταγμάτων ἀνάγκη; Γλυκὺς ὁ τῆς ἀπώρας καρ-
πός· ἀλλὰ μὴ λάθης. Ἡδὺ τὸ τῆς πηγῆς πόμα·
οὐ δὲ μὴ πίης. Εὐδανθὸς ὁ λειμών, ἀλλὰ μὴ προσέλ-
θης. Τὸ θέατρον ἦδεια διατριβή· ἀλλὰ μὴ δώσεις
πρὸς τοῦτο ὄφθαλμόν. Ἡ θήρα χρῆμα ἐπιτερπές·
ἀλλὰ μὴ ἴση; ἐκθορόντα λαγῶν, μὴδὲ κύνα διώκοντα,
μηδ' ἄλλο τι τῶν καταθελγόντων ψυχῆν. Δέδοικα,
μὴ καὶ τὴν γῆν ἡμᾶς ἀφαιρήσωσιν οἱ νομοθετοῦν-
τες, μὴ καὶ τῆς ἀναπνοῆς τοῦ ἀέρος ἀπειρῶσιν. Τί
ποσ' οὖν; Ἀληθινῶς οὕτως ἐπιστέλλων; Οὐ νῆ τὴν

ἱερὰν σου ψυχῆν. Μὴ γὰρ οὕτως ἐκστατήν φρενῶν,
μηδέ τι ζηλώσασαι τῶν ὄντων καλῶν· μὴ νοῦν, μὴ
τὸ ὄν, μὴ σοφίαν, μὴ τὸ εἶν, μὴ θεόν. Ἐγὼ δὲ οὐδ'
ἄλλως ποτὲ τὴν θηροφονεῖαν τεθαύμακα. Πρῶτον
μὲν γὰρ τυραννίδι τὸ πρᾶγμα ἔοικα, καὶ ψυχῆς
ἐστὶ ζώου ἀφαίρεσις, καὶ πόλεμος ἀντικρὺς, καὶ
φύσεων ἡμέρων ἀκήρυκτος ὄλεθρος. Ἐπειτα οὐδ'
ἄλλως ἦδὺ τὸ χρῆμα· ὑπὸ ψυχρῷ ἀέρι, καὶ ἐπὶ τέλ-
ματος καὶ πηλοῦ ἐκ ποδὸς δίωξις, κραυγὴ τε συμ-
μιγῆς καὶ φωνὴ ἀσημος. Ὅρξς ἐκ θατέρου τὸν λό-
γον νενικηκότα; Τὸ δὲ γε ἡμέτερον καὶ φιλόσοφον,
κρείττονος μετουσίᾳ, καὶ σχολῆ φιλῆ Θεῶ, καὶ νοῦς
μετέωρος, καὶ ψυχῆς ὕψωσις, καὶ ὅποσα τῶν καλῶν
ἄρρητά τε καὶ κρύφια. Ἀλλ' οὐδὲ βαρὺς ὁ ζυγός,
ἀλλὰ καὶ ἐλαφρὸς πάνυ κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φω-
νήν. Πλευθερώμεθα γὰρ καὶ πληθούσης ἀγορᾶς,
καὶ δήμου κυμαίνοντος, καὶ τῶν ἐν μέσῳ ταραχῶν,
καὶ ὅποσα ἐν τοῖς βασιλείοις δεῖνά. Ὁ δὲ γε δεσμὸς
ἐλευθερία δεσμοῦ· ἀπολύει γοῦν ἀπὸ τοῦ σώματος
τὴν ψυχῆν. Τί δὲ ἡμῖν καὶ τὸ μαραινόμενον ἄθος,
καὶ τὸ διαρρέον ὕδωρ, καὶ ὁ πίπτων καρπός; Μόνον
γὰρ ἀγαθὸν τὸ ἐστώς, οὐ δεῖ ἐφιέσθαι μόνου τὸν φι-
λοσοφούντα νοῦν. Σὲ μὲν οὖν τερπέτω ὄρνις ἀλίσκο
μένη μετέωρος· ἐμὲ δὲ θέλξει νοῦς ὕψηλός, ὑποπί-
πτων εἰς νόησιν. Εἰ δὲ βούλει, μεταδόμεν ἀλλήλοις
ἀλλήλων. Καὶ σὺ μὲν ἡμᾶς τοῖς ἀπὸ τῆς θήρας δε-
ξιῷ ἀγαθοῖς· ἐγὼ δὲ σε τοῖς ἐμοῖς ἀντιδεξιώσομαι
γράμμασιν.

ΞΑ΄.

Τῷ κριτῇ Ὀψικίῳ.

Τῷ χοιροσφάκτῃ ἐκείνῳ Μιχαῆλ, περιβλεπτε Κύ-
ριε μου, υἱὸς ἐστίν [v] ἰσταῦθα κοσμιώτατος μὲν καὶ
λαγνιώτατος, οὕτω δὲ βίου δραξάμενος εὐκλεοῦς· ὅθεν
τὴν τύχην ἰδὼν ἀντικειμένην αὐτῷ, συνέστειλέ τε
τὸν ἑαυτοῦ βίον, καὶ ζῆ γλισχρως καὶ ἐνδεῶς ἀπὸ
βραχυτάτης εἰσόδου τοῦ ἐν τοῖς Πυθίοις αὐτοῦ κτή-
ματος. Ἀλλ' ἦ γε συμπαραμαρτοῦσα τοῦτω πονηρὰ
τύχη καὶ κατὰ πόλιαις καὶ κατ' ἀγροῦς ἐνοχλεῖν εἰω-
θεν· ὅθεν ἐπανέστησε τοῖς τὸ προδάσειον αὐτοῦ δι-
οικοῦσιν ἄνδρα βιαιότατον, γειτονοῦντα αὐτῷ· ἀγρό-
την μὲν καὶ τῶν ἀνωνόμων, τὴν βίαν δὲ καὶ τὰς χει-
ρας κατ' οὐδὲν τοῦ Ἡρακλέους δευτέρου. Οὗτος τὸν
μὲν ὕβρισε τῶν οἰκετῶν αὐτοῦ· τὸν δὲ ἐμαστίγωσε·
κατὰ δὲ τοῦ ἀνατεθραμμένου αὐτὸν πρεσβυτάτου
ἀνδρὸς οὐδεμίαν ὕβριον· ἐφείσατο ἢ πληγῆς. Ὁ μὲν
οὖν, ὡς φασιν, ἐπὶ ταῖς ἀφορήτοις αἰκίαις τὰς τε-
λευταίας ἀφίησιν ἀναπνοάς· οὗτος δὲ λίαν τοῦ πρεσ-
βύτου κηδόμενος κατέφυγεν ἐπ' ἐμὲ, ἀξίῳ ἀξιώσασαι
σε δίκας λαβεῖν περὶ τοῦ ὕβρικότος, περὶ ὧν πί-
πονθε. Τοῦτο οὖν αὐτὸ ἀξίῳ. Σὺ δὲ καὶ φίλος; καὶ δι-
καστὴς ὢν, ὡς μὲν δικαστὴς τοῦς νόμους τοῖς ἀδικη-
θεῖσι περισώσῃς· ὡς δὲ φίλος οὐκ εἰς ἀναβολὴν
θήσεις τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ ταχεῖν ἐνέγκης ἀπόφασιν.

ΞΒ΄.

Ἀξίῳ, λογιώτατε, μήτε ἐμὲ προσδέξασθαι περὶ
τῶν τοῦς παρόντας ἀδικούντων, ὥστε ἀδικῶν τυχεῖν,
μήτε ἐτέρους περικυνοῦντάς σε, ὥστε μὴ τῶν δι-
καίων τοῦτους τεύξασθαι. Ὅρξς, οἷα ἡ ἀξίωσις, με-
τρία τε καὶ φιλόσοφος, καὶ σοὶ μάλιστα συμβαίνου-

σα, καὶ τὸ πᾶν δικαστικὴ, καὶ ἐς τὸ τοῦ Παδα-
μάθους ἦθος τὴν σὴν ψυχὴν ἐπανάγουσα; Ἄλλὰ
οὐ γὰρ τοῦτο ποιῶν, οὐχ εἶ; ἀν δόξης τῶν ἐξ Ἀλκιμή-
νης παίδων τῷ Διῖ, ἀλλὰ θεῖος ἀνὴρ καὶ ἀγχισπορος
ὄντως τοῦ μόνου Θεοῦ.

ΣΓ.

Τῷ πατριάρχῃ τῷ Λεικούδῃ.

Ἀνεμνήσθην ἰδὼν τὸν ἰχθύν, θεοτίμητε δέσποτα·
ἀνεμνήσθην — τίνας; Τοῦ πάλαι μὲν ἐπιτερισα-
μένου με, νῦν δὲ (οὐκ οἶδ' ὅπως εἴπω) ἀπωσαμένου
με. Ἀνεμνήσθην ἀπὸ τῆς αἰσθητῆς ταύτης τροφῆς
καὶ καταγλυκαινοῦσης τὴν φάρυγγα, τῆς ψυχτροφῆς
καὶ νοητῆς, τῆς τῶν σῶν λόγων ἀμβροσίας, φημί.
Ἀνεμνήσθην μὲν, ἀλλὰ μόλις, ὡς περ ἐπιλαθόμενος
καὶ τῆς εἰκόνας καὶ τοῦ παραδείγματος. Τοῦτο ἐκαί-
νο τὸ περιποιούσαστον ὁ ἐπιπόθητος ὄντως οὗτος
ἰχθύς· ὁ ποταμοὶς ἐμφιλοχωρῶν καὶ θαλάσσης, καὶ
ἀμφοτέρους τοὺς κλήρους κληρωσάμενος οἰκητήρια·
ὁ καὶ ἐκ μέρους καλὸς καὶ ὅλος περικαλλῆς· ὁ πρὸς
τοὺς λοιποὺς τῶν ἰχθύων ὁμόνυμος, ὑπαρκείμενος δὲ
ὁμοίως καὶ πτηνῶν καὶ πλωτῶν. Εἰ ἐξ ὁ ἰχθύς τοι-
οῦτος, ὅποιός ὁ πεπομφῶς, εἰ τὸ αἰσθητὸν ὑπερ-
φυές· τὸ νοητὸν κάλλος σὺ, πρὸς δὲ ἡ ἀνάμνησις,
τίνε παρεικασθήσῃ; Οὕτως μὲν γὰρ ἐπιχωριάζει
τοὺς ὕδασι, καὶ μέρος τοῦ παντὸς ἀπειληφεν ἐν
διαίτη. Σὺ δὲ δεσπόζεις τῆς κρίσεως, μὴ συγχυθεὶς
τὴν κατ' εἰκόνα μορφήν, ἀλλ' ἀτακείνωτον τετηρη-
κῶς τὸ ἀξίωμα· μᾶλλον δὲ ὁ νοητὸς; σὺ τυγχάνεις
παράδεισος. Ἄλλὰ πῶς δὴ ἀποδύρωμαι; πῶς δὲ τὴν
ἐμὴν τύχην ἀπολοφύρωμαι; Ἐνδὸν γὰρ πάλαι τυγ-
χάνων τῆς σῆς ὠραιότητος, νῦν ἀπελήλαμαι. Πά-
λιν οὖν ἔφικε, καὶ πάλιν κλάσματα' καὶ πολλὸς ὁ ἰδὸς,
καὶ ἡ κατήγορος γλώσσα σφοδρὰ, οὐ τὰ στήθη παί-
ουσα, βάλλουσα δὲ τὰ μετάρφρα. Διαταῦτα ἀπώ-
σμαι, καὶ καταδεικασμαὶ ἐρήμη κατακρινόμενοι.
Ἄλλὰ ταῦτά μὲν πάλαι τε ἀποδύρομαι, καὶ μετα-
ταῦτα κλαύσωμαι. Τὰ δὲ νῦν αἰθρία, πρηγήγυρις,
παίανες, λαμπρότητες, καὶ τῶν ἀπεικτιῶν ἀθρόων
μετάμειψις. Εἰ τοίνυν ἰδὼν τὸν ἰχθύν, οὕτως ὀξέως
μετήνεγκα πρὸς σε τὴν ψυχὴν, καὶ ἀκαθέκτός εἰμι
τὴν ὁρμὴν· εἰ ἀπογευσσομαι· εἰ γλυκανθήσομαι·
ἐνθουσιάζω πάντως εὐθὺς, καὶ πατασθήσομαι καὶ
καταπαύσω πρὸς σε. Οὐδὲν μοι τὸ τοῦ φθόνου μεσό-
τοιχον· σαθρὸν τῆς βασκανίας τὸ διατειχισμα. Εἰ
δὲ καὶ καρτερὰ τὰ ἐρύματα, ἀλλὰ ψυχικαὶ προθυ-
μιαὶ καὶ νοεραὶ δρόμοις ὑποχωρεῖ πάντα καὶ ὑπο-
στέλλεται. Οὕτως ἐγὼ σου ἀπλήστως ἔχομαι τῆς
ψυχῆς· ἀλλ' ὁ δράκων τὴν πτέρναν τηρεῖ, καὶ
ἀνείργει τὴν πρόσθεν. Ἄλλ' ἐπιθῆσομαι ποτε, καὶ
καταπατήσω τὴν θῆρα, κἀν λέων ἐστὶν ὠρυόμενος·
κἀν ἄρκτος ἀπορουμένη· κἀν βασιλίσκος, κἀν ἄλλο
τι τῶν δευνωτέρων καὶ ἀποδλήτων. Τί μοι λάθρα
προσυλακτοῦσιν οἱ κύνας; Τί με κρύβδην οἱ θῆρες
διασπαράττουσι; Σὸς εἰμι· καὶ ἀπορρήγνυμένος
μερὶς τῆς σῆς προνοίας, καὶ διασχίζόμενος ἀπαξ τού-
τοις ἀντιδρυθήσομαι. Καὶ τότε γνώσῃ, οἷα μὲν λεόν-
των ὁρμήματα, οἷα δὲ πιθήκων μιμήματα.

ΣΔ.

Καινὸν τί μοι πρᾶγμα προσήγγειλεν ὁ παρών.

Ἄ Ἐφῆσε γάρ, ὅτι βουλόμενοι ἀνεγείραι καταλυθεῖσιν
τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐγγειτόνων τις οἰκῶν οὐκ εἶ· οὐ
κωλύων αὐτὸν ἐπιχειροῦντα μετασχηματῆσαι τὸ πε-
πωχὸς, ἀλλ' ὅπως τὰ καταλελυμένον κτίσει παρεμ-
ποδίζων. Ἐγὼ μὲν οὖν ὀκνοῦσας εὐθὺς ἐγείασαι
ἄλλο τι εἶναι νομίσαζ τὸ κωλυόμενον. Ὁ δὲ μέγχι
παντὸς ἐνέστη μοι, τοῦτο αὐτὸ εἶναι, ὅπερ ἐξ ἀρ-
χῆς εἴρηκε. Τοῦτο δὲ ἄλλο ἐστίν, ἡ καινὴ τυραννίς;
Ἄλλ' ἐπειδὴ πένθος ἐστὶν ὁ τυραννῶν, ἐπὶ μὲν τυ-
ραννικοῖς ἐγκλήμασιν οὐκ αἰτιαθῆσεται· ὡς δὲ γὰρ
αὐθάδης καὶ βίαιος, ἡ μᾶλλον πάντη ταχύς καὶ ἀνῆ-
ητος, τοῖς προσήκουσιν ἐπιτιμῶς σωφρονισθῆσεται.
Εἰ δ' ἄλλως ἔχει τὸ πρᾶγμα, ἀφελὸς τοῦ κήρυκα,
αἰτιῶ τὸν Ἀγαμέμνονα.

ΣΕ.

Ὁ παρὼν οὗτος ἡμέτερός ἐστι φίλος· ὑπὲρ οὗ
ἀξιώσαντος ἡμεῖς. ἀξιοῦμεν τὴν σὴν ἐνδοξότητα
συνεργίαν δοῦναι αὐτῷ, ὥστε ἀπαιτῆσαι, ἃ κατέλι-
πε, λοιπαθῆρια. Εἰ μὲν γὰρ ἀπαξ ἀπαιτήσας, δευτέ-
ρας αὖθις πειράται ἀπαιτήσας, ὡς ματαίαν τὴν
ἀξίωσιν λόγισται· εἰ δὲ οἱ ἀπαιτούμενοι ἐκαστοῦργη-
σαν περὶ τὴν τῶν δημοσίων λειτουργημάτων ἀπόδο-
σιν, πᾶν δίκαιον, διὰ τὴν ἐκείνων κακουργίαν τε καὶ
ἀπειθειαν τοῦτον ὑποστῆναι ζημίαν, ὣν οὐκ ἐκέρ-
δησε. Διαταῦτα γενέσθω αὐτῷ ἡ εὐγένειά σου εἰς με-
γάλην βοήθειαν, καὶ τὸ δικαστικὸν ἀξίωμα ἐπὶ τει-
αυτῇ χαρακτηρίον ὑποθέσει. Δικαστοῦ δὲ οὐδὲν οὐ-
τως, ὡς τὸ βοηθεῖν τοῖς ἀδικουμένοις, καὶ τοῖς ἀδι-
κοῦσιν ἐπεξείναι.

ΣΖ.

Ὁ νοτάριος οὗτος· μᾶλλον δὲ — τί φημι νοτά-
ριον, δὲν δὴ κάλλιον πτωχῶν ὀνομάσαι Θρακῆσον;
Οὗτος οὖν ὁ πτωχὸς Θρακῆσιος, ἀποστελλόμενος
καρ' ἐμοῦ εἰς τὸ ὑπὲρ σε ἄμαζ, ἐφ' ᾧ τινι προσή-
κουσαν ἐμοὶ δουλείαν ἀνάσαι, ἤξλωσέ με, μετὰ τὸ
κύττην ἐκπληρώσαι, ὑπὸ τὴν σὴν γενέσθαι ἀντιληφῖν,
καὶ βραχέως τινὸς ὠφέλειαν τυχεῖν. Σκόπησον οὖν,
ὡς ἐγὼ σὸς φίλος· δεῖ βέβαιος ὅτι ἀληθὴς· καὶ τὴν
περὶ οὗ ἡ ἀξίωσις, ὅποιον, δεῖ εὐπειτὸς καὶ καταπρο-
χθῆναι βέβαιον. Καὶ ἀνευδοκίας κατὰπραξον. Ὁ γὰρ νοτάριος
οὗτος οὕτε ἱππον κεκτημένος πολλὴν, οὕτε μεγάλων
ἐπιθυμῶν καρδῶν, ἐλάχιστόν τι μέρος φανεῖται τῷ
θέματι. Εἰ δὲ σὺ δεῖ τὴν ἡμετέραν φίλιαν εὐμενῶς
αὐτὸν ἴδεις, οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον τοῦτο φανεῖται.

ΣΖ'.

Ἐπέτεινέ μοι τὴν πρὸς σε φίλιαν ὁ ἄνθρωπος,
περὶ οὗ σε ἤξλωσα, δηλώσας ἐν γραφαῖς αὐτοῦ. ὅπως
καὶ οἶον δὲ· ἐμὲ τοῦτον ἤξλωσας ἀγαθῶν, καὶ ὡς
περιφύλαξας, καὶ περιέσωσας ἀπὸ τῶν ἐπιπράξεν
αὐτῷ βουλομένων· ὑπὲρ ὧν καὶ εὐχαριστῶ, καὶ χά-
ριτάς σοι ὁμολογῶ, καὶ πρὸς ἀντιδόσεις τῆς τοιαύ-
της διαθέσεως εὐτρεπίζομαι. Μᾶλλον δὲ οὐχ ὑπὲρ
τούτων, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ἑτέρων πολλῶν χρωσῆσας σοι
κινήσθηκα, καὶ πρὸς τὴν ἀπόδοσιν τοῦ χρέους οὐκ
ὀναθάλλομαι. Πρὸσθεσι οὖν ἐν τῇ πρὸς τὸν ἄνθρωπον
διαθέσει σου, καὶ μᾶλλον ἐπαύξησησον τὴν εἰς αὐτὸν
σου εὐνοίαν· καὶ θερμότερα ἀντιλαβοῦ τῶν κατ'
αὐτὸν πραγμάτων. Καὶ οὕτως ποιήσον· ἵνα μὴ μόνον

ἐπιδημούντός σου αὐτοῖσι, ἀλλὰ καὶ ἀποδημήσαντας· Ἄκουοντα μὴ ἀκούειν. Οὕτω γὰρ ἂν μόνως καὶ τὴν εὐ ἔχη τὰ κατ' αὐτόν.

ΕΗ'.

Τῷ μαγίστρῳ καὶ κριτῇ Θράκης καὶ Μακεδονίας· Πόθῳ, τῷ Γίῳ τῆς Δρουγγαρίας.

Λαμπρότατε Κύριέ μου καὶ ἡγαπημένε ἀνεψιέ· Χεῖρα κατὰ τῆς ἀχεροποιήτου, καὶ δουλείαν κατὰ τῆς ἐλευθερωσάσης ἡμᾶς, καὶ ἐπήρσιαν κατὰ τῆς ἀπαλλαξάσης τὴν φύσιν. Ὀχλήσεως μὴ σὺ γε· μηδὲ οὐτως· ἔχοιο φιλοσοφίας, μηδὲ ἀπόναιο τῶν σῶν ἰδεῶν. Εἰ μὲν οὖν ψευδῆς ἡ προσαγγελία, ἔχου τῶν συνήθων ἡθῶν· εἰ δ' ἀληθῆς, ἐφ' ἕτερον μετάρθῃσι λογισμὸν, καὶ φέσαι αὐτὸν θέλων, καὶ μὴ κίνει τὰ ἀκίνητα. Εἰ δέ σοι μὴ τις ἔνεστι τῶν θειοτέρων φειδῶ, ἀλλὰ τῶν ἀνθρωπικωτέρων ἐπιστράφησι χρυσοουλίων, ἐτέρων δικαιομάτων, συνθηεῖας χρονίου, τῆς Β τῶν πρὸ σοῦ δικαστῶν αἰδοῦς περὶ τὴν μονήν. Εἰ δὲ μὴ καὶ τούτων σοι μέλει, ἀλλ' ἡμῶν γε ἕνεκα τῶν φιλῶν καὶ διδασκάλων ἐνδειξίην τινα ἀγαθότητος περὶ τὴν κτήσιν ἐπίδειξον τῆς μονῆς. Οὐκ ἀκαρδῆς σοι ἡ χάρις οὔτε παρ' ἡμῶν, οὔτε παρὰ τῆς θεομητορός.

ΕΘ'.

Οἱ τοῦ χωρίου Μαμύτιζης οἰκῆτορες ἀδικοῦσι τὸ μέρος τῶν μοναχῶν τῆς κατὰ τὴν ἀχειροποιήτου μονῆν. Προάστειον γὰρ τῷ μοναστηρίῳ προσῆκον τῷ τοιοῦτῳ χωρίῳ παράκειται· Ἐτρόδηλος τῷ κτήματι ὄνομα. Ἐν τούτῳ μύλοι τρεῖς δι' ὄλου τοῦ χρόνου ἐνεργούντες ἐστῆσι, τοῦ κινούντος αὐτοὺς ὕδατος διὰ πλήθος ἀρκοῦντος ἐπιτρόης. Οἱ δὲ τὸ C δηλιθῶν χωρίον οἰκοῦντες, ἐνὸς εὐποροῦντες μύλου, καὶ τούτου χειμαρίου, ἐτόλμησαν τὸ τοῦς τρεῖς μύλους κινεῖν ὕδωρ μεταχετεῦσαι, καὶ πρὸς τῶν ἰδίων μεταγαγεῖν μύλωνα, προφάσεις ἀνακλασάμενοι καὶ αἰτίας κενάς. Ἀξιοῦμεν οὖν σε, ἵνα καὶ δι' ἡμᾶς, καὶ δι' αὐτὸ τὸ δίκαιον, καὶ διὰ τὴν πρὸς τὴν θεοτόκον πίστιν σου καὶ εὐλάβειαν μὴ μόνον τὸ τοιοῦτον ρεῦμα ἐς τὴν προτέραν μεταβιβάσης ὁδὸν· ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀνελεῖν τολμήσαντας χωρὶς εὐλόγου φανούς αἰτίας καὶ δικαστικῆς ἀποφάσεως, καὶ ἐτέραν ὁδὸν ὑπανοίξαι· τῷ ῥέοντι ὕδατι, τιμωρήσης κατὰ τὸ εἶδος τιμωρίαν τὴν πρέπουσαν· ἵνα μήτε αὐτοὶ, μὴθ' ἕτεροι τοιαῦτα τολμῶεν, τῷ κατ' αὐτοῦς σωφρονισθέντες· περιδείγματι.

Ο'.

Περὶ τοῦ παρόντος ἀνθρώπου καὶ ἐξίοντα σε τῆς πόλεως ἠξιώσαμεν, καὶ νῦν αὐθις ἀξιοῦμεν, ἀντιλαμβάνεσθαι αὐτοῦ ἐν ταῖς εἰσπράξεσι, καὶ εὐμενῶς βλέπειν, καὶ ὡς οἰκείου ἀντέχεσθαι. Ἀκώσαντες δὲ μικρῶ πρόσθεν, ὡς χαλεπῶς πρὸς αὐτὴν διετίθης, οὐκ ἠνιάθημεν, ἀλλ' ᾤθημεν, ὡς ἐκδοσας, πρὸς βραχὺ ἀδικούντα εὐρών. Ἀλλὰ νῦν μεταβλήθητι πρὸς τὸ ἡμερώτερον, καὶ μὴ πάντα φαίνου τούτῳ πικρῶς. Ἀποθλέπων γὰρ οὗτος πρὸς ἡμᾶς· ἐξόδους, ἅς κατεθάλετο, οὐ δύναται διὰ πάντων τῷ δικαίῳ στοιχεῖν· ἐπεὶ οὐδ' ἂν ἐξισωθείη ταῖς ἀπὸ τοῦ δικαίου εἰσπράξεσι πρὸς τὴν τῶν συνθηεῖων ποσότητα. Ἀλλὰ σὺ μὴ πρὸς τοῦτο βλέπων συγχώρει ἀδικεῖν, ἀλλὰ τὰ πολλὰ παρὰβλέπει, ὥστε σε ὀρῶντα μὴ ὁ ἄνθρωπος, καὶ

κατὰ τῶν δικαστῶν μέμψιν ἐκφύγῃς, καὶ τοῖς φορολογοῦσι μέτριος φανήσῃ· καὶ ἐπιεικῆς.

ΟΑ'.

Εὐχαριστῶ σοι, κύριέ μου, ἐφ' οἷς ἀξιώσας εἰσηκούσμαι. ἠξίωσα δὲ πρόφην περὶ τοῦ ἐμοῦ συγγενούς, ἔν' ὡς ἐμοῦ ἀντέχη τούτου· καὶ τὰ δυνατὰ συνεργοίης. Κἀγὼ μὲν ὡς ᾤθηθην ἐν μέρει τυχεῖν, ὡν ἠξίωσα· ὁ δὲ οὐ τούτῳ με δοξάζειν πεποίηκεν· ἀλλ' ὅτι τὸ βραχυτάτον μοι ἐκεῖνο γραμματίον ἤρκεσεν αὐτῷ εἰς ἄλην τὴν εἰσπραξίν. Τοιοῦτος ἐστὶ ψυχῆ βαθεῖα καὶ πίων· βραχυτάτον μὲν σπέρμα δεχομένη, τὸν δὲ καρπὸν ἀποδοῖδουσα μυριοπλασίως. Ἀλλὰ πρόφην μὲν ἠξίωσα· νῦν δὲ, ὡς ὀρέξ, εὐχαριστῶ, ὡς εὐτυχον· μείζων δὲ ἡ εὐχαριστία τῆς ἀξιώσεως· Ἀντιμέτρησον οὖν καὶ σὺ τῇ εὐχαριστίᾳ πλείονα τὴν ἀντίδοσιν, καὶ γενοῦ μᾶλλον τοῦ πράκτορος· ἐπιμελέστερος συνεργός· ἔν' οὗτος μὲν ἡμῖν γράφῃ, ἃ τυγχάνει εὐαργετούμενος· ἡμεῖς δὲ ὑπόθεσιν ταῦτα πλείονος εὐχαριστίας ποιήσωμεν.

ΟΒ'.

Παράδειγμά σοι ἔστω τῆς πρὸς ἐμέ σου φιλίας· καὶ διαθέσεως ὁ σὸς μὲν ἀπὸ φύσεως ἀδελφός, ἐμὸς δὲ ἀπὸ πνεύματος, ἐν τε ἄλλοις, κἀν τῷ παρόντι νοταρίῳ καὶ ὁμωνύμῳ τοῦ σοῦ θέματος. Αὐτόθεν γὰρ ὠρμημένος, τὴν τῆς ὑπὸ ὑπὸ σὲ ἐπαρχίας προσηγαρεῖαν ἐκτέησατο. Περὶ γὰρ τούτου ἠξίωσα πρὸς ἐκεῖνον ἐν γράμμασιν· ὁ δὲ ἀσμένως προσηκάμενος· τὴν ἀξίωσιν, τὰ τε ἄλλα εὐ τοῦτον πεποίηκε, καὶ μετὰ τῶν γυναικιωτάτων αὐτοῦ ἀνθρώπων ἠρέθησεν. Ἐφείλεκτο δὲ τοῦτον καὶ εἰς ὃ μετετέθη θέμα· ὁ δὲ γε σφόδρα φιλόπαικος ὢν, αὐτοῖσι καταμένειν ἠθέλησεν. Εἰ μὲν οὖν βούλει πρὸς παράδειγμα βλέπειν, τὸν ἀδελφὸν ἰδὼν, τὰ ὅμοια περὶ τῶν ἀνθρώπων ποιήσον. Εἰ δὲ σαυτὸν ἔχεις παράδειγμα τῆς πρὸς ἡμᾶς φιλίας σου, ταῖς προλαθοῦσαις χάρισιν ὁμοίαν τὴν περὶ τοῦ νοταρίου προσάρμοσον. Καὶ δεξάμενος τοῦτον εὐνοϊκῶς, τὰ τε ἄλλα προστάτης αὐτοῦ γενεῖ, καὶ τῆς προσηκούσης αὐτῷ οἰκίας ἀντιποιοῦ. Ἀλλὰ τί περὶ πολλῶν αἰτοῦμαι; Εἰ γὰρ συναριθμοῖ μόνον τοῖς ὑπὸ σὲ ποιήσεις, αὐτόματα τὰλλα τῷ πρώτῳ τούτῳ εὐεργετήματι ἔψεται.

ΟΓ'.

Οὐ μικρὰν παρηγορίαν τῆς σῆς στερήσεως τὰ σὰ D γράμματα ἔχομεν· δοκοῦμεν γὰρ δι' αὐτῶν ὁμιλεῖν, ἐμφύχον συνουσίαν τὰς ἀψύχους σου προσφωνήσεις οἰόμενοι. Παροτρύνεις δὲ ἡμᾶς ἐν τοῖς γράμμασί σου, εὐφήμες φωνὰς ὑπὲρ σοῦ συνεισάγειν εἰς τὸ τοῦ μεγάλου [βασιλέως] συνέδριον. Αὐθόρμητοι γὰρ ἔσμεν εἰς τοὺς περὶ σοῦ ἐπαίνους. Μάρτυς ὁ [κύριος], καὶ οὐ δεδόμεθα γλώσσης διεγειροῦσης ἡμᾶς. Καὶ ὅτι μὲν οὐδὲν ἔτι σοι παρ' ἡμῶν ἐπωφελεῖ προσεγένετο, οὐκ ἀγνοοῦμεν· ἴσθι δὲ, ὡς ἅπαντά σοι πεπροσιμίαςται, καὶ ὅσον τὰ ἐπιστάδια τῆς ὠφελείας ἐγένετο. Σὺν ἐπαίνῳ γὰρ ὁ βασιλεὺς τοῦ σοῦ μνημονεύει ὀνόματος, καὶ χρηστότερον πρὸς· τὰς ἐπελοῦσας σοι συμφορὰς διαθέσεται, καὶ ὅσον ἐπιμότης ἐστὶν [ν] ἀντεπενεγκεῖν τοῖς χεῖροσι τὰ βελτίονα. Δῆλωςον δὲ ἡμῖν, ἰπότερα βούλει· εἰσεληλυθέναι· τε εἰς τὴν βυ-

οὐδα, καὶ τῆς ἐνταῦθα προνοίας τυχεῖν· ἢ εἰς κραί-
τον θάμα;

Τὰ πρὸς Ὀλυμπον.

Οὐδὲν τῶν ὄντων ὑπὲρ τὸν Ὀλυμπον. Καὶ ἵνα τὰ
τελευταία τοῦ λόγου πρῶτα ποιήσωμαι· πεποικιλίας
μὲν οὐρανὸς ἀστράσιν, ἀλλ' ἄψυχα ταῦτα σώματα,
καὶ μένοντα ἐφ' ἧς ἐγένοντο φύσεως. Ὁ δὲ λογικὰς
νατακεκόσμηται φύσει, προκοπούσας αἰεὶ, καὶ εἰς
θεὸν ἀναβαινούσας διὰ τῆς τῶν ἀρετῶν κλίμακος.
Χωρῖον τρυφήν ἢ Ἐδέμ, καὶ ἐν καλῷ τῆς συμπά-
σης κείμενον γῆς· ἀλλ' οὕτω ἀνθρώπους θεῶ καθ-
ομοιωθέντας ἐκλήρωσατο. Ὑπερφυῆς ὁ παράδεισος·
ἀλλὰ θυοῖν ποτε οἰκητόρων ἠμείωρησεν. Οὗτοι δὲ ἅμα
τε τῶν ἐκείνου καρπῶν ἐγεύσαντο, καὶ τῆς πανευ-
δαίμονος ἐκείνης· τρυφῆς ἀπηλάθησαν. Τὸ δὲ γε
θεῖον τοῦτο καὶ πάμπορον ἕρος ἀνάγει μὲν ἀνθρώ-
πους θεῶ, κατὰγει δὲ ἀνθρώπους θεῶν. Καὶ κοινὸν
ἔστιν οἰκητήριον τῶν τε ὑπερφυῶν τάξεων, καὶ τῶν
τεταγμένων φύσεων. Ὁ τε καρπὸς αὐτῷ ξύμπτως
τῶν ἀρετῶν οὐκ ἐιδύδιμος μόνον, ἀλλὰ καὶ τρῴφιμος,
καὶ πιαίνων ἐν νοῦν τῷ τε γλυκεῖ καὶ ζωηφόρῳ
τοῦ πνεύματος. Οὐ τὰ κραίττω δὲ, ἀλλὰ καὶ τὰ πρὸς
αἴσθησιν τούτῳ, πάσης ἄλλης ἠδὲ τέρψεώς τε καὶ
χάριτος· ὁδέτιον πηγαὶ καθαρά· πόαι μαλακαί· εὐ-
θαλεῖς δένδρων τροφαί· ὀρνίθων ὄδαί· εὐπνοῦς ἀήρ·
ἡλίου βολαὶ διαυγαεῖς· ὤρων συμμετρία· πνεῦμα μὴ
λυπούν. Πάντων μὲν ἔστιν ὄρων ὑπερκειμενός, βά-
σιμος δὲ μᾶλλον ἢ τῶν πεδίων τὰ ὑπεῖα. Τό τε μετ-
ῶρον οὐχ ὄλον ἀπότομον, καὶ ἡ κάθοδος ἡρέμα ἐπι-
κλιθῆς. Ἐξίτω τὸ εὐμπαπ· οὐδὲν αὐτῷ τῶν πάντων
πρὸς σύγκρισιν αὐταρχας.

Ὀλυμπε, θεὸν ἕρος, αὐτῆς· τε τῆς Σιών καὶ τοῦ
Ἄερμων ὑπερκειμενόν, καὶ πηγὰς ἀβρήτους τὴν
ἡδονὴν τῆς νοητῆς Ἱερουσαλήμ κατακέον· τί ποτὲ
σοι προσφθέγομαι; Τίνα δὲ σοι ἀναθήσομαι χα-
ριστήρια; Ἀπὸ πόων δὲ σε τῶν οἰκείων μερῶν
ἀναθήσομαι; Ὡς παντοδαπὸς εἶ, οὐ τὰς θειοτέρας
μόνον Χάριτας, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀνθρωπικὰς καὶ θελ-
γούσας τὴν αἴσθησιν. Καὶ σε κρῆμα πεποιήται ὁ
θεὸς τῆς διπλῆς ἀρετῆς, ὅση περὶ τὸν οὐρανὸν καὶ
ὅση περὶ τὴν γῆν. Οἶον μὲν γὰρ σοι τοῦ Δαυὶδ τὸ
ψαλτήριον δέκα φθόγγους ἐντεταμένον, καὶ τὴν Ἰσ-
αρηθμοῦ αἰσθήσεις τῆς τε ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος
ἀντὶ χορδῶν προβαλλόμενον, καὶ ἕκαστον ἐκάστῳ
καὶ πάντα πρὸς ἄλληλα κινήων σύμφωνον. Οἶα δὲ ἢ
τῆς ἀηδόνης ἡχώ. Παντοδαπὸν μὲν σοι τὸ ἀμφιλαφὲς
τῶν δένδρων καὶ σύσκιον. Ὅποιόν τε τὸ τῶν ἀρετῶν
ὀρίζομενον καὶ δασύ, πνεῦμα εἰσάγων μέτριον, καὶ τὸ
φλογώδες ἀποτελεῖζον τοῦ καύσωνος, ὅστις· οὐτὸς
ἔστι. Τὸ δὲ ξύμπτως, ἤρισαν ἐπὶ σοι οὐρανὸς τε καὶ
γῆ, τίνος ἂν μᾶλλον γίναιοι. Ὑπερεβάλετο δὲ οὐρα-
νός, καὶ σε δικαίως Ὀλυμπον ἐπωνόμακεν ὡς δεύ-
τερον οὐρανόν.

Ὅση σου τῶν μερῶν τρέψω τὸν ὀφθαλμὸν, Ὀλυμ-
πε, ἀκῆρατοί μοι εὐθύς προσβάλλουσιν ἡδοναί·
λειμώνες ἐνταῦθα· ἐκείσε δένδρων εὐθαλεῖς κόμαι·
ἢ αὐλαεῖ βαθεῖα, ἐρίθωλος καὶ πίων ἢ ἀρουρα· ὁ
καρπὸς· θετῶν. Ἀλλ' ἕρος ταῦτα δῶρα. Ἀλλὰ καὶ
τὸ ἕρος εὐπνοῦν, καὶ οὐ μάλιστ' σου τῶν μερῶν κατα-

δυνασταεῖς ὁ ἡλιος· εἰ δὲ ποτε τὰ μεσημέρινά κατα-
φλέγει, ἀλλ' αἶ γε τῶν πηγῶν αἱρεῖ ἀντὶ πάσης ἀρ-
κούσιν ἀναφυχῆς. Χειμῶνος δὲ ἡ μὲν ἄλλη ξύμπτως
γῆ μετεσηματίζεσθαι δοκεῖ, καὶ τὸ ἐαρινὸν κάλλος
ἀποκεκάρθαι· σοῦ δὲ οὐδέποτε ἡ καλλίστη τῶν ὤρων
ὑπερβλήθηται. Χλοάζεις γὰρ ἀπανταχοῶς, ὡς περ αἶ
οὕτω τῶν λίθων ἐκ φύσεως ἔχουσαι. Ἐκκέχυνται
γούν σε πάντοθεν καὶ μυρρίνας καὶ σμύλας καὶ κίτ-
τοι· ἢ τε δάφνη σε στεφανοῖ, καὶ ἡ πίτυς κατα-
χλοάζει· οὐδὲ δρύς ἐπὶ σοὶ γηράσκει, οὐδὲ φυλλοβο-
λεῖ ἡ συκῆ, ἀλλ' ἐπ' ἀθανάτῳ σοὶ καὶ ἀγήρῳ ἀθάνατα
καὶ ταῦτα φύεται. Ἀλλὰ πόθεν σοὶ οὕτως ἡριμένῳ
τῆς γῆς αἶ ἀφανεῖς τῶν ὑδάτων πηγαί; Ἡ πάντως
ἐπὶ τῶν ἀθανάτων ἐκείνων πηγῶν ἐφυ τὸ βίζωμα, ἃς
Χριστὸς δίδωσι τοῖς διψῶσιν· ὅθεν οἱ τῶν ναμάτων
σου ἔμποροῦμενοι, εἰ καὶ μὴ ἀθάνατοι πάντη, ἀλλὰ
γε καθεστῶσι μακροβιώτατοι.

Βασίλειά σοι, Ὀλυμπε, καὶ τὰ ὄρεα· καὶ δεῖ, κἀν
εἰς ἐκεῖθεν ἦκων τὴν ἐπὶ σοὶ δυσχεράνην διαγωγὴν,
ἀλλ' εἰ βούλοιο περιδραμεῖν σοὶ τὰς ἀφανεῖς οἰκῆ-
σεις, ὅποσα τέ σοι κατὰ πετρῶν ὄρυκται, ἢ αὐτομά-
τως κεκοιλανταί, εὐρήσαι, ὅση τρυφήσιον. Εἰ μὲν
γὰρ ὀφείλοιο δένδρου σκιάν, αὐτίκα τοῦτον ἐπιξενώσου-
νται κάτωθεν μὲν γῆς εὐναὶ μαλακαί· ὑπὲρ δὲ κεφα-
λὴν τὴν ὀπίρην κοσμοῦσιν αἱ Χάριτες. Τὸ δὲ γε
ἀναβλύζον ἢ παραρρέον ὑδάτιον ἀντὶ πάσης εὐφο-
σύνης γενήσεται· κἀν δεήσῃ ἀναβῆναι κλίμακα, καὶ
ὕπὸ στέγην τρυφῶσαν γενέσθαι, ἐπιλήσεται ταχὺ
μάλα τῶν ἐν τοῖς ἀστράσι λαμπροτήτων. Παντοδαπὴ
γὰρ ἢ λίθος κἀνταῦθα καὶ ποικιλὴ τοῖς χρώμασιν·
αἶ τε κέδρινοι ὄροφαὶ οὐ μάλιστ' χειρῖον ἀντικίπτου-
σαι, ἀλλ' ὁμαλῶς διήρηνται καὶ γεγυφάνται. Καὶ ἡ
γράφουσα ταύτας χεῖρ ἐπίσημος ὡς μᾶλλον, ἢ ἐν
ταῖς πόλεσιν. Ἀτυχῆσαι δὲ οὐδὲ τῶν ἄλλων τινός.
Ἀλλὰ καὶ γῆ, καὶ θάλαττα, καὶ ἀήρ— ἡ μὲν βο-
σκήματα, ὁ δὲ ὄρνις, ἢ δὲ ἰχθύας δωροφορήσουσι.
Κἀν θηρῶν αἰροῖτο, ἔτοιμος ὁ λαγῶς· καὶ ὁ πέριξ
τοῦτον ὑποπετεροῦνται· ἀκουεῖ δὲ καὶ κατὰ κέ-
πων· καὶ ἡ ἀρκτος οὐχ ὑπερδραμεῖται αὐτοῦ τὴν
βολὴν. Ἐπανάγοντά δὲ ἐκ τῆς θήρας πνεῦμά τε ὑπο-
δέξεται εὐπνοῦν, καὶ σιτιδὲς σχέδιος ἐγγύθι κελαρύ-
ζοντος νάματος.

ΟΔ'.

Ἦν δε τοθεῖνός ἦν τῷ μεγάλῳ δεσπότῳ μου, τῷ
Καίσαρι· καὶ μοι προσέτερε τὸν νοῦν καὶ λέγοντι καὶ
συγγράφοντι, καὶ τὰς ἐπιστολάς περὶ πλείονος ἐτίθει
σπουδῆς, καὶ συγγράμματα ἐν βιβλίῳ ἀπεθασά-
ριζε· καὶ ὁ τι εἰποιμι, ὁ τι ἐνθυμηθεῖν, ὁ τι φιλῶς
ἐνενοήσαιμι, ἡσπάξέτο τε καὶ περιεΐχετο. Νῦν δὲ μοι
καὶ τὸ εὐτύχημα τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων ἀφήρηται.
Κάμοι μὲν ἴσως οὐ παντάπασιν οἱ λόγοι κατεμαρῶ-
θησαν. Σὺ δὲ μοι πρὸς τῆς παρακμῆς τὴν ἰσχὴν τῆς
ἀγάπης κατέβαλες, καὶ τοὺς τε διαλόγους ἡμῖν ἐμί-
κρυνας, καὶ ἀπροσδέουτον ἀφελὲς τῆς πόλεως ἐξελή-
λυθας· οὕτω τὴν χεῖρα ἐπιβαλὼν, οὕτω πόρρωθεν
ἐγκραγῶν. Οὕτω μοι εἰς τεύναντιον τὰ πρότερα
καλὰ συνεβρύχεν· οὕτως ἐγὼ μετὰ τῶν ἄλλων λαμ-
πρῶν καὶ τὸ κεφάλαιον τῆς λαμπρότητος, τὸν Καί-
σαρα, ἀπώλεκα. Καὶ οὐδὲν οὐδα, εἰ ποτε αὐθις

ἴσοιμι, ἢ ὁμιλήσοιμι, ἢ ἑτέραν πέμψω ἐπιστολὴν, ἢ Ἀ φροντίδας καὶ ἀποστραφήσῃ, ἐγὼ δὲ ἔξομαι καὶ ἀμοιβαίαν δέξομαι τῆς πεμφθείσης. Βουλομένη γάρ, ἀνθέξομαι καὶ θέλοντος καὶ μὴ θέλοντος· καὶ ἐπι- εἴ γε καὶ δυναμένη ἐπ' ἑαυτοῦ ζῆσαι ποτε, καὶ ἀνθελύξομαι καὶ θέλοντος καὶ μὴ θέλοντος· καὶ ἐπι- εἴ γε καὶ δυναμένη ἐπ' ἑαυτοῦ ζῆσαι ποτε, καὶ ἀνθελύξομαι καὶ θέλοντος καὶ μὴ θέλοντος· καὶ ἐπι- στωμάτων περιβραντηρίων γενέσθαι, ἢ καὶ αὐτοῦ θαυμάσομαι σε καὶ κάλιν, ὡς περ εἰσθῆναι, καὶ πα- παρὰ τοῖς ἀδύτοις καταπετάσμασιν. Εἰ μὲν οὖν οὐ- γίου φρονήματος καὶ τῆς ἀκρας συνέπειας, ἢ τῆς τως βίωσιν, καὶ ἀγαπήσῃ ἄν καὶ πάνυ μὲν οὖν. Εἰ δ' ἀπλουστάτης.....]

INDEX

AD

ANTONII MELISSÆ

LOCOS COMMUNES.

Littera a pars prior, b posterior indigitatur. Numeri, non paginarum, sed sermonum ordinem denotant.

A

Absurditatis odium, b 59.
Actio vel opus, a 46, 47.
Admouitio, a 49.
Adulatio, a 25.
Adulterium, a 15.
Adultera, b 54.
Ægrotantes, a 57.
Æmulation, vel imitatio, proba, b 63.
Mali, b 66.
Æterna beatitudo, b 93.
Æterna poena, b 94.
Ambitiosi, b 74.
Ambitio. Vide Gloria inanis.
Amici, et Amicitia, a 24.
Amici mali, a 15.
Amor et timor Dei, a 2. Contrarium ejus, a 4.
Amor et pax, b 67. Odium, b 98.
Amor fraternus, a 23. Charitas, a 26.
Amor sui, b 75.
Anima, a 55.
Arcana, et taciturnitas, a 75. Effluentes ea, a 74.
Arrogantes, b 74.
Avaritia, a 34, 35.

B

Beatitudo æterna, b 93.
Beneficentia in pauperes, a 27.
Contrarium ejus, a 28.
Beneficia et gratia, a 29.
Benignitas simplex, ἀκαλία, b 54.
Benignitas, χρηστότης, b 83.
Biliosus, b 72.
Boni vel mali, aut justi et injusti: Respub. Reges, Principes, Magistratus, Judices, Cives, Viri, Mulieres, Monachi, Episcopi, Liberi, Filius, Filia, Juvenes, Senes, Domini, Servi, Parentes, Amici, Divites, Creditores, Mutuum accipientes, Locatores seu mercede conducentes, Virorum societas, Cor, Conscientia, Mores, Æmulation, vel imitatio, Pudor, Nomen, id est fama, Mensuræ, Pondera. Horum singula reperies in nominibus substantiivis.

C

Calumnia, a 22, 33

Candidi et grati, b 57. Contrarium, b 58.
Castitas, a 14.
Cautio et mansuetudo, εὐλαβεία καὶ πραότης, b 84.
Charitas. Vide Amor.
Ciborum et mensarum diversitas, et de illis qui propter cibos offendunt, b 97.
Cives boni, b 41. Mali, b 41.
Cœna Domini sacramentum, b 100.
Cogitationes puræ, b 87. Pravæ, b 88.
Cognitio sui, a 59.
Colloquium, a 48.
Concordia, b 67.
Conducentes mercede. Vide Locatores.
Confessio, a 17.
Conscientia, b 81. Pura, b 87. Impura, b 88.
Consilium, et consulte agere, a 10.
Contrarium ejus, a 11.
Consilium sermum, *ibid.*
Consilium et reprehensionem non admittens, b 60. Locus, 59, de admittente consilium, desideratur.
Consuetudo, b 80.
Contemptus bonorum et sanctorum virorum, 38.
Contentionis studiosi, b 68, 71.
Contentus sorte sua, a 36. Ὀλιγόδεια, id est, paucarum rerum indigentia, a 50.
Contradictio, b 71.
Continentia et jejunium, a 38. Contrarium, a 39.
Contumacia sermonis reprehenditur, a 75.
Contumelia, ὄργισ, b 69.
Conversatio, societas, conventus, a 48.
Conversatio cum bonis ineunda, b 55. Malorum fugienda, b 36.
Cor (id est cogitationes) purum, b 87. Pravum, b 88.
Creditores boni, b 25. Mali, b 26.
Curiositas, et distractio in negotiis mundi, b 76. Tranquillitas, in eisdem locis, *ibid.*
Custodia linguæ, a 75.

D

Desperatio et tristitia, ἀθυμία, a 72.
In Deum non sperantes, a 6. In Deum

pietas et fides, a 1. Impietas, a 2.
Dei amor et timor, a 5. Eorumdem contraria, a 4. In Deum spes, a 5
Ejus contrarium, a 6.
Diabolus sobrius non lædet, b 99.
Dilectio. Vide Amor.
Diligentia, b 45. Negligentia, b 16.
Vide Industria.
Disciplina et philosophia, a 50.
Divitiæ, et honestus earum usus, a 31. Ejus contrarium, a 32.
Divitiis freti, et non Deo, a 6.
Doctrina et sermo, a 48.
Dolosus, b 86.
Domini boni, b 21. Mali, b 22.

E

Ebrietas, a 41.
Educatio liberorum recta, b 9. Neglecta, b 10.
Egeni, a 55.
Eicemósynas, a 27. Contrarium ejus, a 28.
Episcopi boni, b 3. Mali, b 4.
Eruditio et philosophia, a 50.

F

Fama. Vide Nomen.
Familiaritas. Vide Conversatio.
Fastuosi, b 74.
Felicitas et Infelicitas, quod ad fortunam, a 70.
Fides, et quod operibus juncta maxime splendeat, a 1, 44.
Fides prævaricatio, a 2.
Filia pudica et honesta, b 15. Impudica et inhonesta, b 16.
Filius prudens, b 15. Imprudens, b 14. Vide Liberi.
Fortis et temperans mulier, b 33.
Fortitudo, et robor, a 12.
Fortuna secunda, et adversa, a 70.
Fortunæ inconstantia. Vide Iniquitas.
Fratres, et fratrum amor vel odium, a 23.
Fraudulentus, b 86.
Fragilitas, vel ἀσφάλεια, 36. Ὀλιγόδεια, a 30.

G

Garrulitas, b 70.

Gaudentes malis, b 40.
Gloria, a 61.
Gloria inanis, b 74.
Grati acceptio mutuo, b 27. Ingrati, b 28.
Grati et candidi, b 57. Contrarium, b 58.
Gratia et beneficentia, a 29.
Gula et intemperantia, a 59.

H

Hominum et divitiarum, non Dei subsidio freti, a 8. Quod non confidendum sit hominibus, a 8.
Honor conferendus in bonos et sanctos viros, b 57.
Honoranda virtus, a 68.
Honorandi parentes, b 11.
Humiles et pauperes spiritu, b 75.

I

Ignavia, b 46.
Ignobilitas et Nobilitas, b 79.
Ignoscere oportere, et oblivisci injuriarum, b 55. De illis qui non ignoscunt, b 56.
Illiberales, a 28.
Imitatio. Vide Emulatio.
Immortigeri, b 92.
Impatientia, b 90.
Imperium et potestas, b 1.
Impietas in Deum, a 2.
Impietatis poena, b 94.
Imprudentia, b 48.
Imprudentia senum, b 18. Juvenum, b 20. Filii, b 14.
Impudens, b 72.
Inconstantes, a 18.
Inconstantes, et statim ad pravum ingenium redeuntes. Vide Mutabiles.
Inconstantia fortunæ. Vide Inaequalitas.
Indigentia paucarum rerum, a 50.
Infamia. Vide Nomen.
Ingrati, b 58.
Inimicitia, b 68.
Injuria. Vide Contumelia.
Injuriarum oblivio. Vide Oblivio.
Injusti. Injustitia, a 16, 55. Vide Boni.
Innocentia morum et simplicitas, ἀναξία καὶ ἀνομιλία, b 54, 85. Et contrarium, b 86.
Inobedientia, et vitiosa respub., b 92.
Inopia, et paucarum rerum indigentia, a 50.
Insensatus, b 48.
Inspiciens, a 9.
Insomnia, a 45.
Intellectus, a 8.
Invidia, a 62.
Involuntarium et Voluntarium, a 65.
Ira et animi fervor seu iracundia, b 55.
Irascendus, fervidas, biliosus, b 72.

J

Jejunium, a 58. Contrarium ei, a 59.
Judicandus nemo, nec offendendus, b 98.
Judicium futuram, a 20.
Judicia recta Deo gratissima, b 7.
Judices justi, b 7. Injusti, b 8. Non jurandum temere, vel omnino non jurandum, et de proclivibus ad juramenta, b 65.
Jurantes frequenter, et juramenta exigentes, b 64.
Justi, et injusti diversi. Vide Boni.
Justitia, a 15.
Juvenes prudentes, b 19. Imprudentes, b 20.

L

Laborandum esse, b 45.
Læus, laudatio, a 51. Vituperium, a 52.
Lex, a 67.
Lenitas. Vide Longanimitas.
Libertas, b 82.
Libertas dicendi. Vide Fiducia.
Liberorum educatio recta, b 9. Neglecta, b 10.
Liberorum in parentes honor et obedientia, b 11. Inobedientes et paricidæ, b 12. Vide Filius, Filia.
Lingua custodia, a 75.
Locatores operarum, seu mercede conducentes boni, b 29. Mali, b 50.
Longanimitas et patientia, b 89.
Pusillanimitas, b 90. Vide Mansuetudo.
Loquaces et arcana effutientes, a 74. Linguam suam custodientes, a 75.
Loquacitas, b 70.
Loquendi libertas, et redargutio, b 78.
Loquendum non dure, nec minaciter, a 75.
Luxuria, a 40. Ebrietas, a 41.

M

Magistratus (et potestas) bonus et malus, b 1, 2. Rex bonus et malus, b 1, 2. Principes boni et mali, b 5, 6.
Majorem partem non semper esse meliorem, a 57.
Malitia facilis, virtus difficilis, a 69.
Malitia punienda, a 68.
Malitia. Vide Vitia.
Mali, et mala diversa. Vide Boni.
Malis et vitiiis gaudentes, b 40.
Malorum oblivio. Vide Oblivio injuriarum.
Mansuetudo et cautio, πραύτης καὶ εὐλάβεια, b 84. Vide Longanimitas.
Matrimonium honestum, a 14.
Medici, a 56.
Memoria, a 54.
Mendacium, a 22.
Mensurarum et ciborum diversitas, b 97.
Mensuræ justæ, b 51. Injustæ, b 53.
Mercenarii boni, b 29.
Merces. Vide Retributio.
Mercenariorum conductores boni, b 29. Mali, b 50.
Metus, a 68.
Misericordia, a 27. Contrarium, a 28.
Miser et tristitia, a 72.
Monachi boni, b 45. Ad malitiam redeuntes, b 44.
Monachorum præfectus, b 96.
Monastica vita, et mundi valedictio, b 95.
Moribus innocens et simplex, b 85.
Contrarius ei, b 86.
Moribus malis præditus, et inobedientes, b 92.
Mors, a 88.
Mos et consuetudo, b 80.
Mulieres bonæ, b 53. Malæ, b 54.
Munera non capientes iudices, b 7.
Muneribus corrupti, b 8.
Mutabiles cito, qui statim deserta virtute ad vitia redeunt, a 18.
Mutuo accepto grati, b 27. Ingrati, b 28.
Mysteriorum divinatorum participatio, b 100.

N

Negligentia, b 46.
Negligentes in religione, b 99.
Negligentes in occupationibus distracta vita, b 77.
Nobilitas et Ignobilitas, b 79.
Nosce teipsum, a 59.

Nomen bonum, seu fama bona, b 49. Infame, b 50.
Nuptiæ honestæ, a 4.

O

Oblivio injuriarum, b 51, 85. Contrarium ejus, b 56.
Obediencia et respob. honesta, b 91. Inobediencia, b 92.
Obediencia liberorum erga parentes, b 11.
Obediencia in monastica vita, b 95.
Obirectatio et vituperium, a 55, b 59.
Occupationes variæ, b 77.
Odium, b 68.
Odium in fratres, a 25.
Odium vitiorum, b 59.
Offendendus homo, nec judicandus, b 98.
Offensio propter cibos, b 97.
Opus vel actio, a 46.
Opera bona fidei conjuncta, a 1.
Oratio vel precatio, a 46.

P

Parci, a 28.
Parentes boni, et diligentes in liberorum educatione, b 9. Negligentes, b 10. In parentes honor, b 11.
Parricidæ, b 12.
Patientia et longanimitas, b 89. Impatientia, b 90.
Paucarum rerum indigentia, ἀνάξια, a 50.
Pauperes, a 55.
Pauperes (in) beneficentia, a 27.
Contrarium, a 28.
Pauperes et humiles spiritu, b 73.
Paupertas, a 50.
Pax et Pacifici, b 27. Inimicitia, b 28.
Peccatum, a 16.
Pecuniæ studium, a 54.
Philosophia et disciplina, a 56.
Pietas in Deum, a 1.
Pietatis retributio, b 95. Impietatis, b 94. Quod pius est, non semper præstare, a 37.
Plus habendi studium. Vide Avaritia.
Pœna perpetua, b 94.
Penitentia, a 17, b 25. Non penitentes, a 19.
Pondera justæ, b 51. Injusta, b 52.
Potestas. Vide Magistratus.
Præfectus monachorum, b 96.
Precatio, a 46.
Principes boni, b 5. Mali, b 6.
Providentia, a 45.
Proximo (de) quod onera ejus ferenda sint, communi ope juvandum, amico arguendus, et delictis ejus ignoscendum, b 55. Non ignoscentes, b 56.
Prudens et fortis mulier, b 35.
Prudens. Vide Senatus.
Prudentia et consilium, a 8.
Prudentia seuum, b 17. Contrarium, b 18.
Prudentia juvenum, b 19. Filii, b 15.
Pudica filia, b 15.
Pudor bonus, b 61. Malus, b 62.
Pulchritudo, a 66.
Punienda vitia. Vide Vitia.
Puritas cordis, cogitationum, conscientiarum, b 87. Impuritas, b 88.
Pusillanimitas, b 90.

Q

Quies a negotiis mundi, et tranquillitas curiositati opposita, b 76.

R

Ratio et Rationalis, a 64.

Redargutio, et libertas loquendi, b 78.
 Reprehensio. *Vide* Consilium.
 Respub. laudabilis, b 91. Culpabilis, b 92.
 Retributio vitæ piæ, b 93. Impiæ, b 91.
 Rex bonus et justus, b 1. Malus, b 2.
 Risus, a 65.
 Robur et fortitudo, a 12.

S

Sancti viri. *Vide* Viri, Virorum.
 Sapientia, a 8.
 Scandalum. *Vide* Offendere, Offensio.
 Scorlatio, a 15.
 Secreta et taciturnitas, a 75. Effluentes ea, a 74.
 Senes boni et prudentes, b 17. Stulti et improbi, b 18.
 Sensatus homo, b 47. Insensatus, b 48.
 Sermo et doctrina, a 47.
 Sermo durus, contumax, minax, a 75.
 Servi boni, b 25. Mali, b 24.
 Silentium. *Vide* Taciturnitas.
 Simplex et innocens, *xxxix*, b 83.
 Contrarium ei, b 86.
 Simplicitas, *xxxix*, b 84.
 Sobrius non lædet diabolus, b 99.

Societas. *Vide* Conversatio.
 Socordes in religione, b 99.
 Somnus, a 42. Insomnia, a 43.
 Spes in Deum, a 8. Contrarium, a 6.
 Spiritu humiles et pauperes, b 75.
 Statæ justæ, 51. Injustæ, b 52.
 Stultus, a 9.
 Subjectio in monastica vita, b 95.
 Superbi, b 74.

T

Taciturnitas et secreta, a 75.
 Temeritas, a 11, b 71, 72.
 Temperantia, a 14.
 Temperantia et jejunium, a 38.
 Contrarium, a 59.
 Temperans et prudens mulier, b 55.
 Testimonium verum, a 21. Falsum, a 22.
 Timor, a 66.
 Timor et amor Dei, a 5. Contrarium, a 4.
 Tolerantia, b 89.
 Tranquillitas contraria curiositati et negotiis mundi, b 76.
 Tristitia, a 72.

V

Valedictio rerum mundanarum et exercitatio vitæ monasticæ, b 95.

Verecundia. *Vide* Pudor.
 Versutus, b 86.
 Veritas, a 21.
 Verum testimonium, a 22.
 Virorum honorum et sanctorum honor, b 57. Contemptus, b 58.
 Virorum honorum conventus, b 55.
 Malorum, b 56.
 Viri boni et honesti, b 51. Mali et improbi, b 52.
 Virginitas, a 11.
 Virtus, a 7.
 Virtus honoranda, vitia punienda, a 68.
 Virtus difficilis acquisita, vitium facile, a 69.
 Virtus senum, b 17. Contrarium, b 18.
 Vita negotiosa, et occupationibus distracta, b 77.
 Vita inaequalitas, et inconstantia fortunæ, a 71.
 Vitæ piæ retributio, b 93. Impiæ, b 94.
 Vita facilis, virtus difficilis, a 69.
 Vita punienda, virtus honoranda, a 68.
 Vitiorum odium, b 59.
 Vituperatio et calumnia, a 55.
 Voluntarium et involuntarium, a 65.

ORDO RERUM

QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR.

EUSTATHIUS THESSALONICENSIS METROPOLITA.

OPERUM CONTINUATIO.

De Thessalonica urbe a Latinis capta.	9
Laudatio S. Philothei Opsiciani.	141
S. Demetrii martyris Invocationes.	161
Panegyricus sermo de eodem.	169
Ad Stylitam quemdam Thessalicensem.	217
De SS. Alpheo et sociis martyribus.	265
De SS. martyribus Anania, Azaria et Misaele in fornacem coniectis.	289
De obedientia magistratui Christiano debita.	301
Prologus ad Pindarica.	359
De simulatione.	375
Contra injuriarum memoriam.	407
Interpretatio hymni pentecostalis Damasceni.	501
Epistolæ.	1245

ANTONIUS MELISSA.

SENTENTIÆ SIVE LOCI COMMUNES EX SACRIS ET PROFANIS AUCTORIBUS COLLECTI.

PARS I. SERMO I [al. CLX]. — De fide et pietate in Deum, et quod omnibus bonis antecellant, quando maxime per bona opera resplendent.	765
SERMO II [al. CLXI]. — De illis qui pietatem ac fidem prævaricantur, et in Deum sunt impij.	775
SERMO III [al. CLXIII]. — De dilectione et timore Dei.	781
SERMO IV [al. CLXIV]. — De illis qui Deum nec timeant nec diligunt.	785

SERMO V [al. CLXV]. — De spe in Deum, et quod spes in Deum non in humana præsidia collocari debeat.

785

SERMO VI [al. CLXVI]. — De his qui divitiis et hominibus fidunt, nec in Deo spem et fiduciam omnem vitam habent.

789

SERMO VII [al. I]. — De virtute.

791

SERMO VIII [al. XXIII]. — De sapientia, et intellectu, et prudentia.

795

SERMO IX [al. XXVIII]. — De imprudente, stulto, imperito et stulto.

797

SERMO X [al. XXVII]. — De consilio et quod omnia consilio considerateque agenda sint.

799

SERMO XI [al. XXX]. — De temerario et tarde consilio, et quod noxium sit inconsiderato agere.

801

SERMO XII [al. XXXIX]. — De fortitudine et robore.

805

SERMO XIII [al. XL]. — De justitia.

805

SERMO XIV [al. LXIV]. — De virginitate, et castitate, et temperantia, et nuptiis honestis.

807

SERMO XV [al. LXXV]. — De scortatione et adulterio.

815

SERMO XVI [al. CLXXI]. — De injustitia et peccato et confessione.

815

SERMO XVII [al. CLXXIX]. — De penitentia et confessione.

825

SERMO XVIII [al. CLXXX]. — De illis qui cito mutantur in deteriorem statum et de penitentia.

831

SERMO XIX [al. CLXXXI]. — De illis qui ad penitentiam non convertuntur.

835

SERMO XX [al. CLVI]. — De futuro iudicio

835

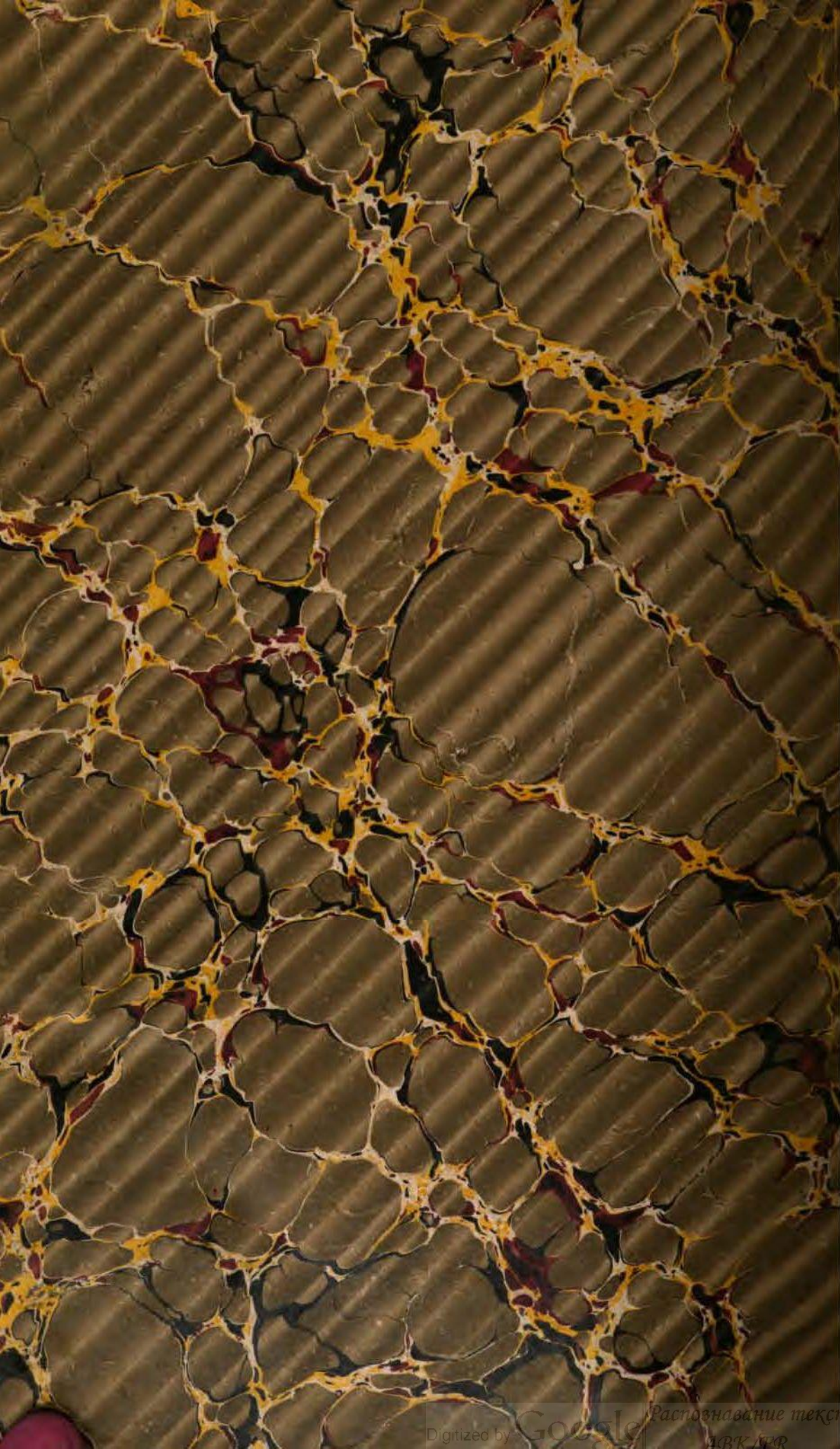
SERMO XXI [al. XLV]. — De veritate et testimonio fidei.	811	SERMO LXI [al. CXI]. — De gloria.	961
SERMO XXII [al. XLVII]. — De mendacio et calumnia, et falso testimonio.	813	SERMO LXII [al. XCIX]. — De invidia.	967
SERMO XXIII [al. CXXXVI]. — De fratribus, et amore ac odio in fratres.	818	SERMO LXIII [al. LXXI]. — De risu.	969
SERMO XXIV [al. CXXXV]. — De amicis et amore fraterno.	847	SERMO LXIV [al. XXXVI]. — De rationali, et ratione seu cogitatione.	971
SERMO XXV [al. CXXXVII]. — De amicis improbis.	851	SERMO LXV [al. IV]. — De voluntario et involuntario.	971
SERMO XXVI [al. LVI]. — De charitate, seu dilectione, pace, concordia et pacificis.	853	SERMO LXVI. — De timore Domini, et de timore in genere.	973
SERMO XXVII [al. LVII]. — De elemosyna et beneficentia in pauperes.	861	SERMO LXVII [al. CI]. — De lege.	975
SERMO XXVIII [al. LIX]. — De parcis et illiberalibus, et elemosynam non facientibus.	873	SERMO LXVIII [al. II]. — Virtutem honorandam, et vitium puniendum esse.	977
SERMO XXIX [al. LVIII]. — De beneficentia et gratia et ingratitude.	873	SERMO LXIX [al. III]. — Malitiam esse facilem et virtutem acquisitu difficilem.	979
SERMO XXX [al. CXXXIII]. — De inopia et paucorum rerum indigentia.	879	SERMO LXX [al. CXLVIII]. — De fortuna bona et mala.	981
SERMO XXXI [al. CXLI]. — De divitiis et divitibus, qui bene ac decenter vivunt.	881	SERMO LXXI [al. CXLVII]. — De vitæ inæqualitate.	985
SERMO XXXII [al. CXLII]. — De divitibus qui male vivunt, et de malis eos sequentibus.	883	SERMO LXXII [al. CXLIV]. — De tristitia et mœrore.	985
SERMO XXXIII [al. CXLIII]. — De egenis et pauperibus.	889	SERMO LXXIII [al. XCIII]. — De silentio et arcanis.	989
SERMO XXXIV [al. XLII]. — De avaritia.	893	SERMO LXXIV [al. XCVI]. — De multiloquis et festinate loquentibus, et arcana efferentibus.	993
SERMO XXXV [al. XLI]. — De avaritia, et qualibet in re plus habere volentibus et injustis.	893	SERMO LXXV [al. XCIV]. — De illis qui linguam suam et os custodiunt, et de sermone non duro neque contumace.	995
SERMO XXXVI [al. XXXII]. — De virtute quæ animum suis et præsentibus rebus contentum reddit.	901	PARS II. SERMO I [al. CIII]. — De rege commodo et æquo : et de magistratu ac potestate.	995
SERMO XXXVII [al. XIV]. — Quod major pars non semper melior sit.	903	SERMO II [al. CIV]. — De rege non multum admirando (vel de rege malo).	1009
SERMO XXXVIII [al. LXVI]. — De jejuniis et continentia.	903	SERMO III [al. CLXXIII]. — De episcopis moderatis et Dei mandata observantibus ; gravem et talem quæ reprehendi non possit vitam eorum documentum esse iis quibus præsent.	1011
SERMO XXXIX [al. LXVII]. — De gula et incontinentia circa mensam.	907	SERMO IV [al. CLXXIV]. — De episcopis improbis, nec Dei præcepta observantibus.	1021
SERMO XL [al. LV]. — De prodigalitate et luxuria.	915	SERMO V [al. CVI]. — De principibus moderatis.	1029
SERMO XLI [al. LXVIII]. — De ebrietate.	915	SERMO VI [al. CVII]. — De principibus improbis.	1031
SERMO XLII [al. LXIX]. — De somno.	919	SERMO VII [al. CVIII]. — De iudicibus incorruptis et puras habentibus manus, quique justitiam exercent. Et acceptum esse Deo recte verèque iudicia exercere.	1033
SERMO XLIII [al. LXX]. — De insomniis.	921	SERMO VIII [al. CIX]. — De iudicibus nummaris et munera accipientibus, et contra jus et fas condemnantibus.	1037
SERMO XLIV [al. CLIX]. — De fide.	921	SERMO IX [al. CXVI]. — De parentibus bonis, et quod oporteat liberos diligenter ac decenter institui.	1041
SERMO XLV [al. CLVIII]. — De Providentia.	923	SERMO X [al. CXXVII]. — De parentibus liberorum educationem neglectam curantibus.	1043
SERMO XLVI [al. CLXVIII]. — De oratione.	923	SERMO XI [al. CXXVIII]. — De liberis parentes honorantibus, et quæ bona consequantur qui illis obtemperant.	1045
SERMO XLVII [al. CLXIX]. — De actione.	927	SERMO XII [al. CXXIX]. — De patriciis et matricidis, et quæ eos secutura sint mala.	1049
SERMO XLVIII [al. CLXX]. — De doctrina quæ tum sermone tum conversatione fit.	927	SERMO XIII [al. CXXX]. — De filio sapiente.	1049
SERMO XLIX [al. L]. — De admonitione.	929	SERMO XIV [al. CXXXI]. — De filio insipiente, improbo et inerudito.	1051
SERMO L [al. CXXXIII]. — De disciplina et philosophia.	931	SERMO XV [al. CXXXII]. — De filia honesta et modesta.	1051
SERMO LI [al. LI]. — De laude.	937	SERMO XVI [al. CXXXIII]. — De filia minime honesta et immodesta.	1053
SERMO LII [al. VIII]. — De adulatione.	939		
SERMO LIII [al. LIII]. — De vituperio et calumnia.	945		
SERMO LIV [al. LXXXIV]. — De memoria.	947		
SERMO LV [al. CLXVII]. — De anima.	949		
SERMO LVI [al. CXLVI]. — De medicis.	951		
SERMO LVII [al. CXLV]. — De ægrotantibus.	953		
SERMO LVIII [al. CLV]. — De morte.	955		
SERMO LIX [al. LXXX]. — De cognoscendo seipsum.	959		
SERMO LX [al. CX]. — De pulchritudine.	959		

SERMO XVII [al. CLIII]. — De senibus virtute et prudentia ornatis.	1035	SERMO XLIX [al. CXIII]. — De nomine bono et gratiam habente.	1129
SERMO XVIII. — De senibus inhonestis et imprudentibus.	1035	SERMO L [al. CXIII]. — De nomine malo et gratiam non habente.	1129
SERMO XIX [al. CLI]. — De juvenibus eruditione et prudentia ornatis.	1037	SERMO LI [al. XLII]. — De ponderibus, stateris et mensuris.	1129
SERMO XX [al. CLII]. — De juvenibus in imprudentia et ignoratione vitam degentibus.	1039	SERMO LII. — De ponderibus et stateris et mensuris iniquis.	1131
SERMO XXI [al. CXVI]. — De bonis et benignis dominis.	1061	SERMO LIII [al. LXXVII]. — De excandescens et ira.	1131
SERMO XXII [al. CXVII]. — De improbis dominis.	1065	SERMO LIV [al. VIII]. — De simplicitate et injuriarum memoria.	1135
SERMO XXIII [al. CXVIII]. — De frogi servis.	1065	SERMO LV [al. LXXIV]. — De proximo; quod proximo onera ferenda sint, sique succurrandum, et quod amice reprehendere deceat, si quid indecenter egerit, non autem inimicitias cum illo gerere.	1139
SERMO XXIV [al. CXIX]. — De servis improbis.	1065	SERMO LVI [al. LXXV]. — De his qui non remittunt, at injurias meminerunt.	1143
SERMO XXV [al. LXI]. — De probis creditoribus.	1067	SERMO LVII [al. XLIII]. — De gratis et beneficia agnoscantibus.	1147
SERMO XXVI [al. LXIII]. — De avaris et improbis creditoribus.	1069	SERMO LVIII [al. XLIV]. — De ingratibus et beneficia non agnoscantibus.	1149
SERMO XXVII [al. LX]. — De his qui mutuantur et quod equum est creditoribus gratos esse.	1071	SERMO LIX. — De consultore et illis qui consilium et reprehensionem admittunt, et quod intelligere oportet quis sit consultor. (<i>Desideratur.</i>)	
SERMO XXVIII [al. LXI]. — De ingratis cum mutuum suscipiant.	1071	SERMO LX [al. XXXI]. — De his qui consilium et reprehensionem non admittunt.	1151
SERMO XXIX [al. CXX]. — De mercede conducentibus, seu operariorum dominis probis.	1075	SERMO LXI [al. XCI]. — De pudore honesto.	1153
SERMO XXX [al. CXXI]. — De mercede conducentibus, seu operariorum dominis improbis.	1075	SERMO LXII [al. XCII]. — De verecundia improbanda.	1153
SERMO XXXI [al. IX]. — De viris bonis et probis.	1075	SERMO LXIII [al. LXXXV]. — De his qui jurejurando frequenter utuntur: item non licere frustra usurpare jusjurandum, aut omnino jurare.	1155
SERMO XXXII [al. XV]. — De malis et improbis viris.	1079	SERMO LXIV [al. LXXXVII]. — De multum jurantibus et jusjurandum exigentibus.	1157
SERMO XXXIII [al. CXXIII]. — De muliere forti, et temperanti, et sagace.	1085	SERMO LXV [al. VII]. — De zelo bono et imitatione bona.	1157
SERMO XXXIV [al. CXXIV]. — De improbis mulieribus et adulteris omnique vitio plenis.	1087	SERMO LXVI [al. XVIII]. — De zelo et imitatione prava.	1159
SERMO XXXV [al. X]. — De congregatione bonorum virorum; et præstantissimis adhaerendum esse, non item improbis.	1091	SERMO LXVII. — De charitate, pace, concordia et pacificis.	1161
SERMO XXXVI [al. XX]. — De congregatione malorum virorum; et quod oportet sodalitates improborum exitiosas evitare.	1093	SERMO LXVIII [al. LXXVI]. — De odio et inimicitia, et pugnas serentibus.	1161
SERMO XXXVII [al. XII]. — De illis qui optimos et sanctos viros honorant.	1093	SERMO LXIX [al. LIV]. — De oblocutoribus, et contumelia.	1165
SERMO XXXVIII [al. XXI]. — De his qui sanctos et præstantes viros ignominia afficiunt.	1097	SERMO LXX [al. XCV]. — De loquacitate et temeritate in dicendo.	1167
SERMO XXXIX [al. VII]. — De improbitatis odio, ac de his qui quæ absurda sunt declinant.	1101	SERMO LXXI [al. LXXXI]. — De contradictione, et audacia, et contentione.	1169
SERMO XL [al. XVII]. — De his qui malis delectantur, probantque improbitatem.	1103	SERMO LXXII [al. LXXXVII]. — De temerario et impudente, et iracundo, et effervescente ira, et extrema bilis homine.	1171
SERMO XLI [al. XI]. — De bonis civibus.	1105	SERMO LXXIII [al. XXXIV]. — De modestis et spiritu pauperibus.	1175
SERMO XLII [al. XXI]. — De civibus improbis.	1105	SERMO LXXIV [al. XXXV]. — De superbis et protervis et arrogantibus, et inanis gloria cupidis.	1179
SERMO XLIII [al. XIII]. — De monachis probis et bonis præfectis.	1107	SERMO LXXV [al. LXXXI]. — De amore sui.	1183
SERMO XLIV [al. XXII]. — De monachis inconstantibus et ad vitia revertentibus.	1115	SERMO LXXVI [al. XXXVII]. — De curiositate et securitate et quiete, ac quietum esse Dei cognitionem conciliare.	1187
SERMO XLV [al. LXXXIX]. — De his qui opus libenter faciunt et studiosè. Item laborandum esse, quod labor utilitatem habeat.	1119	SERMO LXXVII [al. XXXVI]. — De negotiorum sollicitudine et distractione.	1194
SERMO XLVI [al. XC]. — De osoribus laborum et operum, ac pigris, nihil curantibus et incariis.	1123		
SERMO XLVII [al. XXV]. — De præstanti sensu et intellectu præditis.	1127		
SERMO XLVIII [al. XXIX]. — De nullo sensu aut intellectu præditis.	1129		

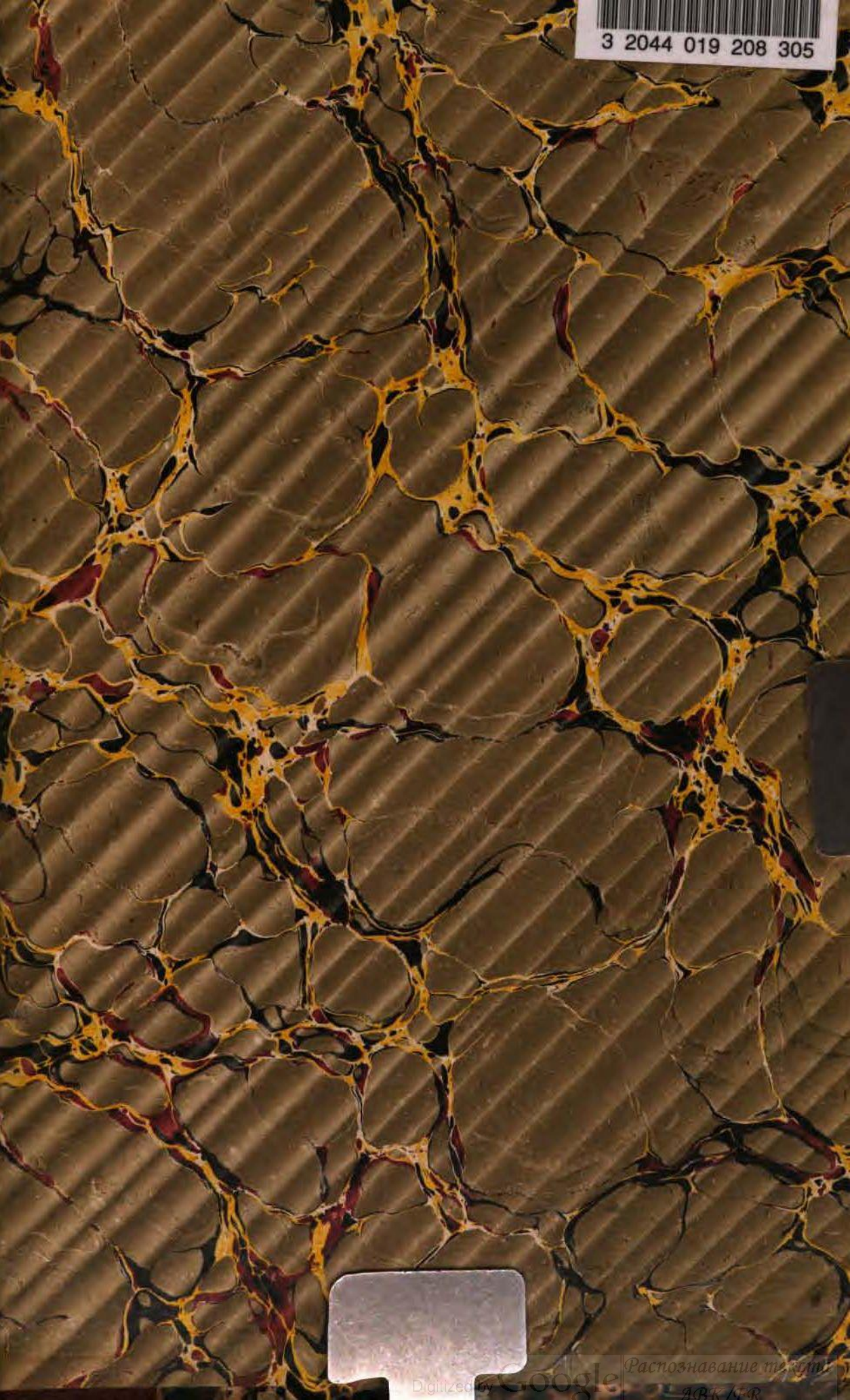
SERMO LXXVIII [al. XLIX]. — De libertate reprehendendi.	1195
SERMO LXXIX [al. CXXXIX]. — De generis nobilitate et ignobilitate.	1196
SERMO LXXX [al. CII]. — De consuetudine et more.	1197
SERMO LXXXI [al. CXXXVIII]. — De conscientia.	1199
SERMO LXXXII. — De conscientia.	1199
SERMO LXXXIII [al. XCVII]. — De benignitate.	1199
SERMO LXXXIV [al. XCVIII]. — De clementia et verecundia.	1201
SERMO LXXXV [al. VI]. — De viro simplici et innocente.	1205
SERMO LXXXVI [al. XVI]. — De versuto, et doloso, et perversis moribus prædito.	1205
SERMO LXXXVII [al. LXXXII]. — De puro corde et cogitationibus, et de his qui puram habent conscientiam.	1207
SERMO LXXXVIII [al. LXXXIII]. — De corde versuto, deque mala conscientia.	1209
SERMO LXXXIX [al. LXXII]. — De patientia et lenitate, vel longanimitate.	1215
SERMO XC [al. LXXIII]. — De non patientibus et animo parvo præditis.	1219

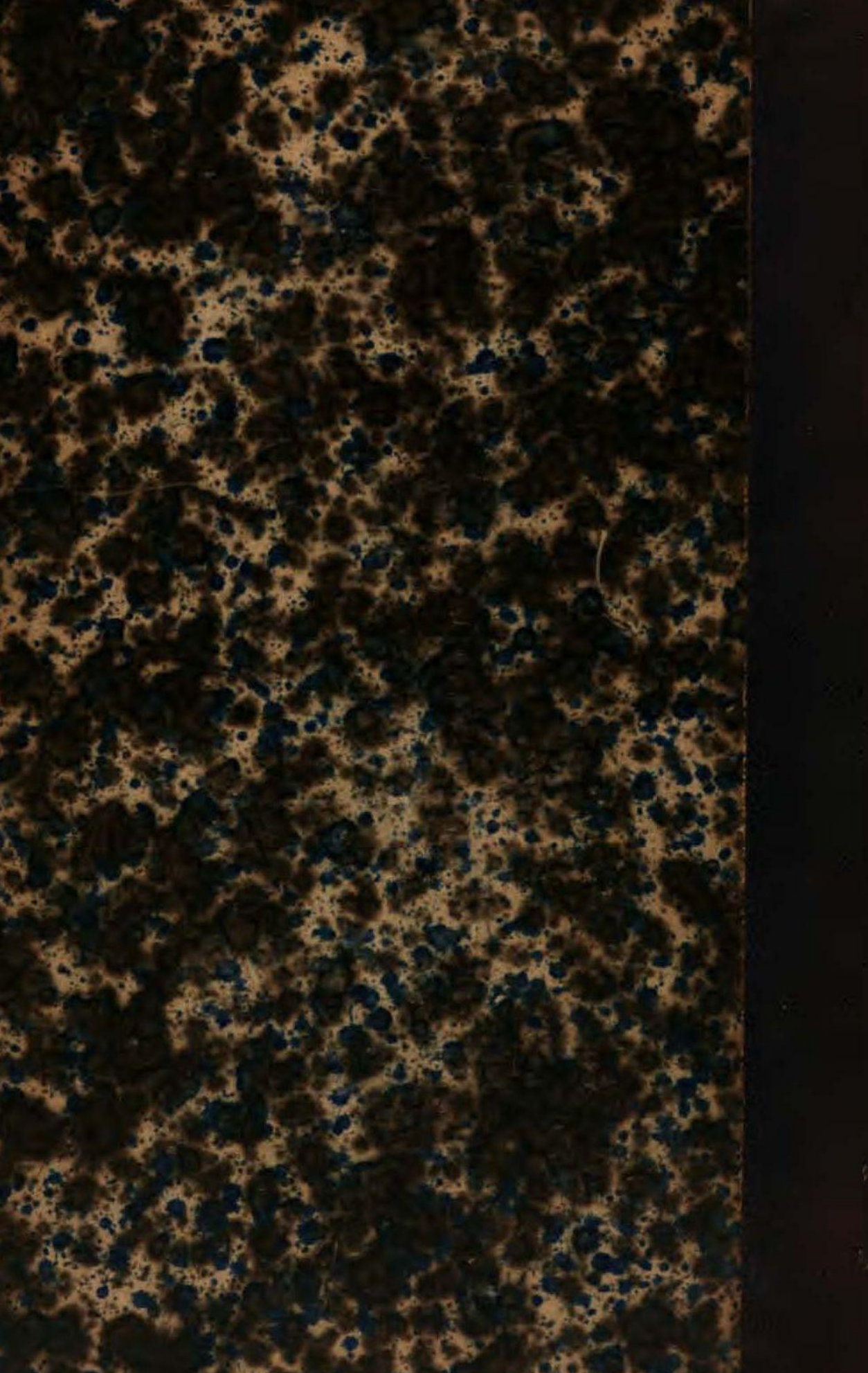
SERMO XCI [al. C]. — De republica honesta, et de obedientia.	1221
SERMO XCII [al. C]. — De republica vituperanda, et inobedientibus ac rebellibus, deque his qui moribus improbandis præditi sunt.	1225
SERMO XCIII [al. CLVII]. — De remuneratione eorum qui bene et ex virtute vixerunt, in beatitudine sempiterna.	1225
SERMO XCIV [al. CLVII]. — De remuneratione eorum qui in vitio et illicite vixerint : perpetuumque illis et interminatum propositum esse supplicium.	1227
SERMO XCV [al. CLXXV]. — Quomodo subjici quis debeat, et valedicere mundo et postea exercere.	1231
SERMO XCVI [al. CLXXII]. — De præfecto.	1233
SERMO XCVII [al. CLXXVII]. — De his qui ob cibos offenduntur, et de mensarum differentia.	1235
SERMO XCVIII [al. CLXXVI]. — De non offendendo nec judicando quoquam.	1237
SERMO XCIX. [al. CLXXVII]. — De negligentibus et inertibus : et quod, si vigilemas, nihil nos diabolus possit lædere.	1259
SERMO C [al. CLXXXII]. — De participatione divinorum Christi mysteriorum.	1241
Index ad Antonii Melissa locos communes.	1253

FINIS TOMI CENTESIMI TRICESIMI SEXTI.

3 2044 019 208 305

Это цифровая копия книги, хранящейся для потомков на библиотечных полках, прежде чем ее отсканировали сотрудники компании Google в рамках проекта, цель которого - сделать книги со всего мира доступными через Интернет.

Прошло достаточно много времени для того, чтобы срок действия авторских прав на эту книгу истек, и она перешла в свободный доступ. Книга переходит в свободный доступ, если на нее не были отданы авторские права или срок действия авторских прав истек. Переход книги в свободный доступ в разных странах осуществляется по-разному. Книги, перешедшие в свободный доступ, это наш ключ к прошлому, к богатствам истории и культуры, а также к знаниям, которые часто трудно найти.

В этом файле сохранятся все пометки, примечания и другие записи, существующие в оригинальном издании, как минимум о том долгом пути, который книга прошла от издателя до библиотеки и в конечном итоге до Вас.

Правила использования

Компания Google гордится тем, что сотрудничает с библиотеками, чтобы перевести книги, перешедшие в свободный доступ, в цифровой формат и сделать их широкодоступными. Книги, перешедшие в свободный доступ, принадлежат обществу, а мы лишь хранители этого достояния. Тем не менее, эти книги достаточно дорого стоят, поэтому, чтобы и в дальнейшем предоставлять этот ресурс, мы предприняли некоторые действия, предотвращающие коммерческое использование книг, в том числе установив технические ограничения на автоматические запросы.

Мы также просим Вас о следующем.

- Не используйте файлы в коммерческих целях.
Мы разработали программу Поиск книг Google для всех пользователей, поэтому используйте эти файлы только в личных, некоммерческих целях.
- Не отправляйте автоматические запросы.
Не отправляйте в систему Google автоматические запросы любого вида. Если Вы занимаетесь изучением систем машинного перевода, оптического распознавания символов или других областей, где доступ к большому количеству текста может оказаться полезным, свяжитесь с нами. Для этих целей мы рекомендуем использовать материалы, перешедшие в свободный доступ.
- Не удаляйте атрибуты Google.
В каждом файле есть "водяной знак" Google. Он позволяет пользователям узнать об этом проекте и помогает им найти дополнительные материалы при помощи программы Поиск книг Google. Не удаляйте его.
- Делайте это законно.
Независимо от того, что Вы используете, не забудьте проверить законность своих действий, за которые Вы несете полную ответственность. Не думайте, что если книга перешла в свободный доступ в США, то ее на этом основании могут использовать читатели из других стран. Условия для перехода книги в свободный доступ в разных странах различны, поэтому нет единых правил, позволяющих определить, можно ли в определенном случае использовать определенную книгу. Не думайте, что если книга появилась в Поиске книг Google, то ее можно использовать как угодно и где угодно. Наказание за нарушение авторских прав может быть очень серьезным.

О программе Поиск книг Google

Миссия Google состоит в том, чтобы организовать мировую информацию и сделать ее всесторонне доступной и полезной. Программа Поиск книг Google помогает пользователям найти книги со всего мира, а авторам и издателям - новых читателей. Полнотекстовый поиск по этой книге можно выполнить на странице <http://books.google.com/>

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>